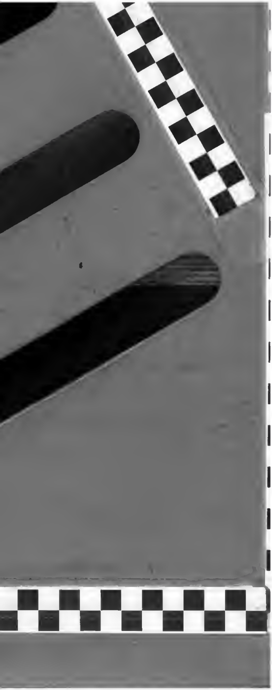

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
27 M
10

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

8. 24. M. 12

TRIVMPHVS
POENITENTIAE
SIVE
SELECTÆ POENITENTIVM
MORTES

TRIVMPHVS POENITENTIAE

SIVE

SELECTÆ POENITENTIVM MORTES

Ex varijs, probatiſque Hiſtoriarum Monumentis.

OPERA, ET STVDIO

PAVLI ARINGHI ROMANI
Congregationis Oratorij Presbyteri,

Et Sacra, prophanaque eruditione, ad commodiorem Studioſorum,
Maximè verò Concionantium vſum.

QVATVOR LIBRIS DISTINCTAE,

Suiſque aptè locis diſtributæ.

CVM DVPLICI INDICE CAPITVM, ET RERVM LOCVPLETISSIMO.

N. D. M.
Domus Sanctæ Mariæ Magdalenæ

ROMAE,
Sumptibus Philippi Mariæ Mancini. M. DC. LXXI.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTISSIMO,

AC BEATISSIMO PATRI,

ET DOMINO NOSTRO,

CLEMENTI X.

PONTIFICI MAXIMO

PAVLVS ARINGHVS ROMANVS Congregationis Oratorij Presbyter ſempiternam Felicitatem.

POST ſolemnia (PATER BEATISSIME) ac triumphalia exultantis Eccleſiæ, totiuſque Chriſtiani Orbis gaudia, ob Te in Petri Throno Dei nutu locatum, ego quoque, vnà cum cœteris venerabundus, ac publicæ daturus ſigna lætitiæ, tuis ſupplex pedibus accido, & nè in tui conſpectu, qui Dei geris in terris vices, diuino edoctus oraculo vacuus adorator appaream, Opus Apicularum inſtar ex hiſtoriarum Floſculis collectum, & priuato meo primum vſui deſtinatum, quod communi vtilitati haud otioſum nonnullis viſum eſt, quod, & nobili inſuper, ac ſpecioſo titulo prænotatur: (Triumphus videlicet Pœnitentiæ) in quo Selectas Pœnitentium Mor-

Exodi c.23. num. 15.

Mortes, abſconditos vtpotè theſauros, velut ſub luto aurum, & pretioſas latentes ſub vitro prompta, ac facili manu paſsim inuenire eſt margaritas; Opus inquam eiuſmodi quaſi iure debitum tibi munus, nec tua item, qui dignus Petri es, tùm fidei, tùm regni hæres, Maieſtate indignum, deuotus nunc Pontificatus tui primordijs tributum, ac tibi quaſi de induſtria reſeruatum cenſui deferendum. Et congruè quidem Romano Pontifici, qui ſupremam in terris ſoluendi poteſtatem diuinitus obtines, & Regni Cœlorum claues hæreditario poſt Petrum iure, vti ipſius Petri Succeſſor poſsides, ac nonniſi per Te pœnitentibus in Chriſti Regnum aditus patet, Pœnitentiæ

Cyrillus Alexandr. hom. contra Neſtorium. Triumphus iuſtiſsimè debetur: *Per Te enim gentes* (vt Cyrilli hic verbis vtar) *ad pœnitentiam veniunt*, & nonniſi per Petrum denique intrando, ad Chriſti Regnum perueniunt.

Multiplicibus verò titulis, vt tuas hinc obiter, & è proximo laudes quoquo modo attingam (de Te mihi enim ad Te ſermo eſt) quidquid hoc eſt tenuitatis meæ Sanctitati Tuæ in præſens humiliter defertur, qui non alio, quàm Clementis, Tuum æmu-

Prouer. c. 20 num. 28. lando Prædeceſſorem, dici nomine voluiſti: *Roboratur quippè* (vt Salomon inquit) *Clementia thronus Regis*

Seneca l. 4. de Clementia. & *Ornamentum inſuper* (vt alter docet) *Imperiorum eſt ſimul certiſſima ſalus*. Ex quo ſanè non parua Tibi laus

Caſſiod. de Eugenio. accreſcit, *Qui* (vt Caſsiodorus ait) *geris nomine, quam*

S. Bernardus lib. 2. ad Eugenium PP. de Conſideratione. *meritis poſſides dignitatem:* Tu enim es (vt Bernardi te verbis alloquar) *Princeps Epiſcoporum, hæres Apoſtolorum, poteſtate Petrus, unctione Chriſtus*. Eoquè magis ſupremi Apoſtolatus, ac muneris dignitate Chriſtiano Te Orbi dignum oſtendis, quia præcelſi indignum Te honore apicis, pio humilitatis conatu reputans, nonniſi in nouiſsimo inter conuiuantes loco recumbere in Dei domo decreueras, adeoq; Tibi à Chri-

Lucæ c. 14 n. 10. 12. ſto Domino ipſis vel factis dictum eſt: *Amice aſcende ſuperius*. In Te namque diuinum ipſius oraculum ſub omnium oculis veraciſsimè occinit: *Et erit Tibi*

(in-

(inquit) *gloria coram ſimul diſcumbentibus, quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur, & qui ſe humiliat, exaltabitur*, & illud item in Te vno ad purpuram prouecto adimpleri contigit. *Et erunt nouiſſimi primi*. Vix enim purpuram nouiſsimè attigeras, cum celeri in Petri ſolium gradu perueniſti, ac tuis, & ſi tardiſsimè, Dei tamen mirificè nutu, tùm annis, tùm meritis celerrimè ſuprema dignitas Pontificatus acceſsit. Quàm verò & ſi dignus, alienus tamen ab honoribus animo ſemper fores, ſublimis iſta tergeminæ inter coronæ repudia mens ſibi firmiter in bono conſtans declarauit; De Te enim iuſtiſsimè dici poteſt, quod de Cornelio Romano Pontifice olim, & martyre, ac Tuo item Prædeceſſore Cyprianus dixit: *Epiſcopatum ipſum nec poſtulauit, nec voluit. Non vt quidàm vim fecit, Vt Epiſcopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt, vt Epiſcopatum coactus acciperet*. Poſt longam ſiquidem in Comitijs moram, & Eccleſiæ viduitatem, Te tandem paſtore diuinitus donari nos contigit, vt de Cornelio dicitur. *Cum Fabiani* (inquit) *locus, ideſt cum locus Petri, & gradus Cathedræ Sacerdotalis vacaret*. Per annum quippè tunc Paſtor Eccleſiæ, (vt Baronius habet) deſideratus eſt. *Iam non ferenda* (inquit) *ampliùs videbatur tanta, non ſolùm Romanæ, ſed totius Orbis Eccleſiæ viduitas, &c.* Quod ſanè poſt Clementis Prædeceſſoris Tui obitum Romana item, & per multos menſes iterum paſſa eſt Eccleſia; poſt feſtiuos autem Paſchæ dies, & paſchali adhuc recurrente tempore Cornelius renuntiatus eſt Pontifex, Aprili menſe, vt ipſi Tu paribus tùm rebus, tùm exemplis fieres omninò conſors; ille enim, quod in Te nuper affulſit, diù ad Sacerdotium dilatus eſt. *Non iſte* (ait) *ad Epiſcopatum ſubitò peruenit, ſed per omnia Eccleſiaſtica officia promotus, & in diuinis adminiſtrationibus promeritus, ad Sacerdotij ſublime faſtigium cunctis Religionis gradibus aſcendit*; Quod ſanè, & Tibi, qui cunctis diù perfunctus honorum gradibus, & octogenarius iam ætate ad Petri Cathedram es prouectus, egregiè conſonat

Matth. c. 20 n. 16.

Baron. anno 254. n. 41.

Cyprian. ep. 52. ad Antonianum.

Baron. n. 41. vbi ſupra.

Baron. n. 46. vbi ſupra.

Cyprian. ep. 52. vbi ſup.

ſonat; qui maturus æquè annis, & cumulo meritorum in Petri throno præſides, & qui Patrum nedum ſuffragio praees, *Sed* (vt de Cornelio Cyprianus habet) *Domini iudicio, qui Epiſcopum fecit*. Dignum Te ſiquidem tunc ſpectaculum Roma ſuſpexit, dum ſuo ſingulis Tibi calculo arridentibus, cuncti certatim populi plauderent, at Tu ſolus ingemiſceres, datoque nobili Pontificijs infulis repudio à purpuratis vltrò, conſtanterq; ad Summi Sacerdotij apicem rapereris inuitus: ac ſi Tuum ipſius Nazianzeni verbis repudium comprobaretur: *Vale Cathedra inuidioſum hoc, & periculoſum faſtigium*. Obſtupuit tunc ſanè Vrbs noſtra ſpectandis alioquì aſſueta triumphis, dum Purpuratorum Patrum tergeminam Tibi Senatus Regni coronam deferendo geſtiret, Tuq; ſuſpirijs, ac lacrymis interim oblatam vehementiùs recuſando contenderes, & vt in Te ipſo ſolemne quiſque Chryſoſtomi verbum recoleret. *Quia honor fugientem ſe deſiderat, deſiderantem ſe fugit*, Plura dicerem, nì tua modeſtia me à dicendo prohiberet.

Cyprianus vbi ſupra.

Gregorius Nazianz. ad 150. Epiſc.

Chryſoſtomus in Homil.

Nec verò perfunctoriè, ac obiter reſpuendo, ſed toto animi ſtudio res agebatur; Virtus quippè, ac pietas à maioribus tuis hæreditario Tibi iure, & quaſi per manus accepta prouenit. Quot enim in Tuo nobili ſtipite præceſſere, amplam de ſe cunctis narrandi materiam reliquerunt; & vt cœteros taceam, Martius Alterius in primis Tuus digniſſimus Patruus, ac inter primos item Sancti Philippi Nerij, Congregationis Oratorij Fundatoris diſcipulos (cuius, & grata item in noſtris hiſce paginis mentio eſt) tantum ſub Beati viri magiſterio profecit, vt præ feruore ſpiritus, ac diuini amoris, quo æſtuabat, ardore, alter velut Moyſes de Deo haud loqui poſſet, eaque in Chriſti pauperes charitate diteſceret, vt ſe ipſo ob Chriſti amorem, ac cunctis exui rebus cupiens, quò Chriſtum in pauperibus tegeret, culcitra ſe ipſum in ſtrato iacentem intempeſta ſurgens nocte nudaret, ac per feneſtras

Petr. Iacob. Baccius vit. S. Philippi Nerij lib. 1. c. 11. n. 8.

Antonius Gallonius vit. B. Philippi ann. 1558. c. 36. pag. 62.

ege-

egenis expectantibus libenter largiendo proijciens, vel hoc ſatis amplam ſe à Deo in Cœlis expectare mercedem factis teſtaretur; cuius ſanè piarum in Te nuper è Cœlo merita virtutum, ac eleemoſynarum in terris diuinitus remunerata cernimus.

Congruè igitur à Tuis, tuorumque laudibus, ſplendidiſq; virtutum meritis noſter in pręſens Operis labor, ſuamque Triumphus Pœnitentiæ lucem pariter auſpicatur. Prætereo item ſilentio, quod Tu, qui in gentilitio Tuorum ſtemmate ipſam pro laude lucem præfers, amplam quoque dicendi de Te, admirandique materiam ſuperas, dum clarus licet meritis, Chriſtianæ tamen humilitatis ſtudio hominum cautè oculos, latere in angulo cupiens ſubterfugeris; *Deus verò, qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere,* Te vel inuitum præ cunctis ſupra candelabrum Eccleſiæ collocauit, vt digniſſimè diuinum Tibi Oraculum occinat: *Ecce dedi te in lucem gentium, vt ſis ſalus mea vſque ad extremum terræ.* Cunctis ſiquidem rebus beneficio lucis ſplendor accreſcit, ipſiuſque Dei, qui cuncta initio condidit, lux imperio ſimul, ac præconio fuerat illuſtranda, & nonniſi ipſo euocante à ſecretioribus in publicum latebris educenda. Quod ſanè in Te iuxtà propheticum verbum adimpletum vidimus: *Qui emittit lumen,* (inquit) *& vadit, & vocauit illud, & obediuit illi in tremore.* Atquì Deo latentem meritorum lucem prodire iubenti, acquieſcendum Tibi proculdubio fuit, vt qui latebas, tantum cunctis exaltatus prodeſſes, quantum cupiebas. Sic quippè in Chriſti regno, quod eſt Eccleſia, poſt longum, qui præceſſit, Comitiorum tractum nonniſi virtutum, ac meritorum luci in tam magna rerum caligine, Dei ipſius calculo ſupremus fuerat deferendus imperij principatus: *Stellæ* (inquit) *dederunt lumen in cuſtodijs ſuis, & lætatæ ſunt, vocatæ ſunt, & dixerunt adſumus, & luxerunt ei cum iucunditate, qui fecit illas.* Deus ergò, qui mirabilia iſthæc in Te vno, ſub

2. Chorint. 4. 6.

Iſaiæ c. 49. num. 7.

Baruch c. 3. n. 33.

Baruch vbi ſupra n. 34.

om-

Digitized by Google

omnium oculis fecit; Te nobis, ac ſuæ pariter Eccleſiæ ſoſpitem cunctorum bono diutiſſimè ſeruet; dum beatiſsimis
Tuis ego interim
pedibus humillimè deuotus
procumbo.

***

PIO,

Digitized by Google

PIO, AC STVDIOSO
LECTORI.

POENITENTIAE TRIVMPHVS, poſt ritè, ſalubriterque expiatas lachrymis animi culpas, & poſt triſtes, funeſtaſque Impiorum Mortes in iam edito a nobis Opere recenſitas, ſpecioſo nunc prænotatus titulo Mortalium auribus inſonat. Quis enim eſt, qui tragicis, triſtibuſque reiectis, non demum ſibi læta ſuccedere præoptans, & poſt bella victoriam, ſuiſque condignos, ac nobiles poſt pericula, agoneſque laboribus, non immeritò triumphos exambiat? quorum nedum gratus maximè cuiuis aſpectus, ſed vel ſola alioquì per ſe iucunda, immò gratiſſima ſemper accidit recordatio. Quapropter Selectas Pœnitentium Mortes narraturi, attenta illud mente recolimus, quod cum *Oppoſitorum* (vt maximo Philoſophorum placet) *eadem ſit diſciplina*: quemadmodum ſuo Peſſimæ Peccatorum Mortes horrore iuſtum iure merito mortalium animis metum ingerunt; ita pariter è contra piæ Pœnitentium Mortes, quarum in præſens Tractatum inſtituimus, ingenti procul dubio animarum lucro, ſalutis ſpem haud paruam legentibus afferunt: Nam iuxta ſolemne Prophetæ verbum Pœnitentia ſalutarem in primis fiduciam, vbi peccatum ex aduerſo timorem iuſtiſsimè hominibus Dei nutu cõciliat: *Si impius* (inquit) *egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit præcepta mea, & fecerit iudicium, & iuſtitiam vita viuet, & non morietur*. Peccatum quippè iuſta ſemper à tergo, vel hìc, vel in altero ſęculo pœna conſequitur, ac proinde *grauia* (vt Auguſtinus ait) *peccata grauiſſimis lamentis indigent*. Pœnitentia vero poſt culpæ lapſum nonniſi certam obtinendæ diuinitus indulgentiæ ſpem

Lib. 5. Topicorum cap. 7.

Ezechielis c. 18.

Auguſtin. in cap. 1. Matthæi.

delinquentibus affert. Pœnitentia etenim (vt idem Auguſtinus docet) *medicamentum vulneris eſt, ſpes ſalutis, per quam Deus ad miſerandum prouocatur.*

Auguſtin. vbi ſupra.

Congruè igitur poſt infelices, funeſtaſque hominum Mortes, quæ nonniſi abſterrendis mortalibus ſunt deſtinatæ: *Stimulus enim mortis* (vt Apoſtolus inquit) *peccatum eſt*; Selectas modo Pœnitentium, quę Peccatores ad reſipiſcendum efficaciter prouocāt, ac mirificè in bono mentis propoſito, ac virtutum ſtudio cōfirmant, exponere haud omninò à re futurum duximus. Feſtiua namq; ipſos Pœnitētiæ cultores gaudia, & ampla ſatis apud Altiſsimum merces, bonorumque cœleſtium emolumenta ſub finem denique expetunt. *Quid enim* (Tertulliano teſte) *iucundius, quàm Dei Patris, ac Domini reconciliatio, quàm veritatis reuelatio, quàm erroris cognitio, quàm tantorum retrò criminum venia.* Id ſanè Chriſtianiſsimus olim, ac verè magnus ille, omnique maior laude Romanos inter Imperatores Conſtātinus, non abſque ingenti aliorum prouentu egregiè per ſe, ac laudabiliter præſtitit; Quippè qui probè ſciens quantum vita piè ab hominibus inter homines acta, eorumdemque felix ſubindè exitus ob oculos poſitus ad virtutem proficiat, & quantum pariter ſpei audientibus ingerat; E contra verò vita improbè, ac per ſummam ſocordiam in vitijs traducta quantum iuſtè, ſalubriterque recolentibus metum incutiat, id in ſuis ille ſermonibus ſæpe, ac ſæpius ſumma dicendi ex argumento opportunè auctoritate deſumpta, (vt ipſe teſtis eſt Euſebius) inculcare non deſtitit; Hęc enim ille. *Iam* (inquit) *illud dignum ſanè ſempiterna memoria eſt, quòd cum eius extremus propè dies vitæ adeſſet, recitabat funeſtam quandam orationem eo ipſo loco, quo dicere conſueuerat; In qua etiam multa diſputabat perpetua oratione de animarum immortalitate, deque his, qui vitam piè, ſanctèque egiſſent, & de præmijs, quæ bonis, & gratis, acceptiſque Deo hominibus apud ipſum Deum repoſita eſſent.* Sed & alterum quoque ad terrendos impios appoſitum dicendi genus haud omnino prętenijt, triſtem improborum hominum, vt ipſos à malis retraheret, finem ob oculos cunctis proponendo: *Ad hæc etiam* (inquit) *quem finem habituri eſſent, qui contrariam partem ſequerentur, copioſa, & longa oratione demonſtrabat, Impiorum euerſionem, & interitum præſentium auribus obiter inculcans.* At quo fructu ſapientiſsimo Principi pro ſalute ſuorum iſthæc procederent, appoſitis quidem Euſebius verbis innuit: *Hæc ille cum conſtanter, & grauiter conteſtaretur, &c. viſus eſt genere hoc ſermonis viam ſuis paulò ad meliorem vitam mollem, atque æquabilem præſtruere.* Metu quippè à vitijs abſtrahendo, & amore ſimul pigritantes ad virtutem acriter incitando, gemino velut ſtimulo vſus, mirum eſt, quantum hic vnus inter Principes Optimus tum dicendo, tum exhortando profecerit; Quod & nos quoque in præſens in ſuſcepti argumenti propoſito verſantes exequi contendimus, à tragicis ad lætos Pęnitentiæ triumphos ſtylum deriuan-

Apoſt. ad Corinthios 15.

Tertullianus lib. de ſpectaculis cap. 29.

Baronius an. 347. n. 4. 5.

Euſebius in vita Conſtātini lib. 4. c. 55.

Euſebius vbi ſupra.

Digitized by Google

deriuando. Meritò itaque nunc noſter à perditis, reprobiſque ſermo ad pios, electoſq; conuertitur, vt variã in vtriſq; ac longè diſparem ſortis vicem pro ſecurioſus quiſque in Operis vtriuſque veſtibulo, ac titulo pariter recognoſcens, poſt metum, fiduciam quoque ad immenſæ thronum pietatis accedens, ſperandæ proculdubio ſalutis concipiat, dum Diuina Scripturæ verba recolit, quæ diligendum, ac timendum pariter homini Deum inculcant: *Diligendum* (vt Tertullianus ait) *qui malit miſericordiam peccatoris, quàm mortem, & timendum, quia nolit peccatores ſui iam non pœnitentes; ideo lex vtrumque definit, Diliges Deum, & timebis Deum, &c.* Ita planè cum Deo res hominum ipſa ſe habet.

Tertullianus de Dei miſericordia, & iuſtitia.

Verùm, vt noſtri probè conſilij rationem teneas; cum plerique ſub ipſo Pœnitentium titulo Viri Sanctitate præcipui, ac meritis clari recenſeantur; qui mortalem hanc multiplicibus vitam pœnis, non ſecus ac delicijs excolendo, ſe ipſos ad perfectioris, ac ſuis abſolutã numeris vitæ normam efformarunt; quorum in ſacris paſſim Hiſtoriarũ tabulis mentio agitur, & immortalis adhuc in Dei Eccleſia præcelſarum fama virtutum perſeuerat; qui auſteram ſcilicet Pœnitentium toto mentis robore viam aggreſſi, dignum ſibi nomen pepererẽ; quos, & ſuo aptè, eleganterque ſtylo Bernardus aliquando adumbrans: *Poſt paſſionem* (inquit) *Domini calente adhuc in cordibus fidelium effuſi eius ſanguinis recenti memoria ſolitariam hanc vitam eligentibus, paupertatem ſpiritus ſectantibus, & in ſpiritualibus exercitijs, & in contemplatione Dei pingue otium, altero in alterum zelantibus, deſerta repleta ſunt.* Hos certè Apoſtolus recolens, ac ſuo quaſi digito demonſtrans: *Circuierunt* (inquit) *in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus: in ſolitudinibus errantes, in montibus, & ſpeluncis, & in cauernis terræ, &c.* Si quis enim ad Aegypti Regiones, ac deſerta ibidem loca mente recurrat, teſtatiſsimos illic propoſitæ nobis rei, ac numero haud paucos teſtes recenſendo comperiet: *Legimus* (inquit Bernardus) *Paulum, Macarium, Antonium, Arſenium, & alios quamplures in Sanctæ huius conuerſationis Republica conſulares viros, egregia nomina in Ciuitate Dei, nobiles, & triumphales titulos habentes de victoria huius ſeculi, & Principis huius mundi, & corporis ſui; de cultu animi, & Domini Dei ſui, &c.* Quorum ſubindè palmas, ac mira laudum pręconia retexens, his appoſitè verbis proſequitur: *Quos* (inquit) *quo nomine dignius appellem neſcio; homines Cœleſtes, an Angelos terreſtres, degentes in terris, ſed conuerſationem habentes in Cœlis.* Hi profectò, ac nobiliori item titulo, ipſius Apoſtoli ore *Ciues Sanctorum*, & *Domeſtici Dei* nuncupantur, quos conſultò alijs pro meritò celebrandos, eorumque præſertim in ſelectis Sanctorum Patrum vitis mira prorſus repetenda geſta relinquimus, ne videlicet nos actum agere videamur.

Bernard. ſer. ad fratres de Monte Dei de vit. ſolitaria.

Ad Hebræos cap. 11, n. 37.

Bernard. vbi ſupra.

Bernard. vbi ſupra.

Apoſt. ad Ephesios c. 10.

At nec Virorum, qui Chriſtianis item virtutibus diuites, ac meritis clari, amplam de ſe narrandi poſteris præbuere materiam, & quo-

rum glorioſa in Sacris paſsim hiſtoriarum paginis acta leguntur, opportunus à nobis hic ſermo inſtituitur. Id enim Seueranus noſter ſpecioſo olim ſub titulo *Pretioſas Iuſtorum Mortes* recenſendo per ſe laudabiliter præſtitit. Quis enim neſciat, vel ipſum inter Pęnitentes Regem in primis Dauidem adnumerandum. *Qui* (vt Chryſoſtomus habet) *in Regali culmine Monachi vitam imitabatur*; & de quo item affirmat, *quod in Purpura, & Diademate Monachorum vitam tranſcendebat*. Nec ingrato inſuper ſilentio Theodoſius magnus ille Romanorum Princeps prętereundus videtur, qui ætate non minus, quàm pietate profecit; & quamuis vti homo grauiter aliquando deliquit, magnum tamen, vel in Solio poſitus pœnitendo ſubindè virtutum ſpecimen dedit, & cunctos Religione antecellens: *Palatium* (vt Socrates ait) *ſic diſpoſuit, vt haud alienum eſſet à Monaſterio*. Horum igitur nos quoque opportunè in noſtro hoc Opere interdum meminimus. Nobis quippè illud maximè in arrepti propoſito conſilium fuit, in quo Scribentium labor, & opera deſiderari quoquo modo poſſe videbatur, vt ex ſingulis videlicet hominum generibus, ac eorum præcipuè, qui poſt anteactæ vitæ culpas, Deo tandem aſpirante compuncti, pęnas ſuis condignas culpis arripuere, vel ſaltem vitæ finem, ſupremamque horam ſingulari propitiantis Dei beneficio præuenti pœnitendo illuſtrarunt, hìc cunctorum ob oculos exempla proponerentur; Magna ſiquidem his potiſsimum ſpes conciliatur, qui ſuum, vel ſerò agnoſcentes errorem, & è peccatorum fouea emergentes, feriò ad Pœnitentiæ aſylum conuolant, & dum ipſis tempus vitæ ſuppetit, Deum placare, boniſque promereri actibus haud negligunt, cùm ſerò alioqui pœnitentibus veniæ ſpes obtinendæ, vix vlla ferè ſuperſit, eorumque ſaluti inter ſocordiam, atque contemptum minimè ſit (Hieronymo teſte) credendum. Is namque, vel iam moriturus ad abſterrendos mortalium animos ſuprema iſthæc, vt Euſebius tradit, fulmina potius, quàm verba eiaculando intorſit: *Vix* (inquit) *de centum millibus hominum, quorum mala fuit ſemper vita, meretur à Deo habere indulgentiam vnus*. Et terribilis quidem, ac ſupremis labris in impios fatidico diuinitus ore prolata ſententia, quæ Sacrarum inſuper Scripturarum aptè, appoſitèque monumentis conſonans, vti iuſtum peccantibus metum, ita non modicam pœnitentibus fiduciam præbet: *Hoc* (inquit Hieronymus) *teneo, hoc multiplici experientia didici, quod ei non bonus eſt finis, cui mala fuit ſemper vita*. Pœnitentium itaque Mortes, hìc velut in tabula tibi Lector contemplandas offerimus, & quibus præſertim modis, cuiuſuis conditionis, & tum antiquæ, tùm recentis memoriæ homines à peccando reſilire, & quo potiſsimum auxiliaris adminiculi impulſu ad ſalutis eoſdem portum pertingere feliciter contigit, prolatis in medium exemplis oſtenditur; vt quiſque ſedulò iſthæc perlegendo, haud temere, ad benignam Dei ſe ad pęnitendum euocantis vocem obſurdeſcat, ſed fiducialiter ad ipſum confugiens, ac ſalubriter

poeni-

Ioannes Seueranus lib. pretioſ. mor. Iuſtor.

Chryſoſ. hom. in Pſal. 50. & homil. 20. in Geneſim.

Socrates vit. Theodoſy.

Euſebius in epiſt. ad Damaſum.

Euſebius vbi ſupra.

pœnitentia ſuffultus, ſolemne Chryſoſtomi verbum meminerit: *Quia, ipſe eſt* (inquit) *qui conſolatur flentes, curat dolentes, informat pœnitentes*; adeoque tunc maximè cum finem dolens peccando facit, ſpem de immenſa Dei Bonitate concipiat. *Chriſoſtom. in ſermon.*

Noſtrum hoc igitur Opus, quod Selectas Pœnitentium velut in Scena, ac totius Orbis Theatro, triumphantium inſtar contemplandas exhibet Mortes, tãtum legentibus fiduciæ, quãtum peſsimæ Peccatorum Mortes timori ſunt; futurum procul dubio exiſtimauimus, vt probè Auguſtinus aliquando expertus, ac publicæ omnium vtilitati conſulens, ſic aptè, diſertèque in rem præſentem inculcat: *Nouimus* (inquit) *aliquos à iuuentute ſua in omni ſcelere, & damnabilitate vſque ad ætatem decrepitam perduraſſe; & repentè cœlitus inſpirata ſalute, raptos eſſe ad Regna Cœlorum; Nouimus etiam aliquos perfectos ex labore multorum annorum prolapſos in vltimo vitæ ſuę, & periſſe*. Arcano quippè Dei conſilio agitur, vt Pœnitentiæ virtus hominibus benè ſperandi, & ingratæ mentis præuaricatio, ſub ipſum vitæ finem iuſta ſit timendi ſemper occaſio; quia nonniſi in finem vſque, ac iuncta denique morti pœnitentia ad ſalutem prodeſt, ipſaque Auguſtini vnumquemque verba iugiter meminiſſe oportet: *Viuite benè, ne moriamini malè*. Mors etenim, quæ malè agentibus nil prodeſt, quin immo maximè obeſt; attamen ſi benè viuentibus, ac pœnitentia munitis, expiatiſque acci- dat, mala eſſe non poteſt: *Mala* (inquit) *ſatenda non eſt, quàm bona vita præceſſit*. Illud vero hic ſub finem iam ſupra memoratis addimus, quòd cum nonnulla videlicet in hoc Opere exempla (vbi ſuo opportunè loco mentio incidit) repeti contigerit, id haud caſu, ſed prudenti piorum, doctorumque hominum conſilio haud labori parcendo, ſed Lectoris potius commodo, atque vtilitati conſulendo præſtitum eſt. Demum quidquid in noſtris paginis expurgatione dignum offendes, tuę potiſſimùm patientiæ, ac benignitati excuſandum, nec nõ vbi Typographi, & Corrigentium opera, ac induſtria in Opere defuit, tuo ſapienti corrigendum iudicio relinquitur. Nos itaque vel hoc vno duntaxat contenti erimus; ſi quis legendo aliquem ex noſtro labore fructum percipiat, ac totum Deo bonorum Largitori acceptum referat, cui nos & quidquid noſtrum eſt, deuoto (vt par eſt) mentis obſequio dicatum volumus. Viue interim felix tu quis es, & nos tuis Deo item commendatos precibus habeas. Et hęc ſunt, quæ in ipſius Operis veſtibulo præmiſiſſe voluimus.

Auguſtinus to. 3. in ſent.

Auguſtinus vbi ſupra.

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiſſimo, Patri Sacri Palatij Apoſtolici Magiſtro.

I. de Angelis Archiepiſcopus Vrbinaten. Viceſgerens.

VOlumen inſcriptum, *Triumphus Pænitentiæ*, ſiue, *Selectæ Pænitentium Mortes*, ab Adm. Reu. P. Paulo Aringho Congregationis Oratorij de Vrbe Presbytero compilatum, iuſſu Reuerendiſſ. Patris Hyacinthi Libelli, Sacri Palatij Apoſtolici Magiſtri vidi, & perlegi; nihilque in eo offendi, quod Fidei, aut Catholicæ Religioni diſſentaneum ſit, aut bonis moribus aduerſetur. Immò egregium certè opus eſſe animaduerti, vtpotè Sacræ Scripturæ authoritatibus, doctrinæ ſanæ dogmatibus, Patrum teſtimonijs ac exemplis refertum, eorum ſcilicet, qui in vltima vitæ periodo, Pœnitentiæ tabulæ innixi, in Chriſti charitate decedentes, ad æternæ Beatitudinis portum peruenerunt. Ideoque ſi typis committatur, & euulgatum fuerit, Eccleſiæ toti fore profuturum exiſtimo. Datum in Monaſterio S. Pudentianæ de Vrbe hac die 15. Maij 1670.

D. Iulius Bartoloccius Abbas Congreg. S. Bernardi Ordinis Ciſtercienſis.

Imprimatur,

Fr. Hyacinthus Libellus Sacri Palatij Apoſt. Magiſter Ord. Prædic.

POENI-

POENITENTIA TRIVMPHANS

O D E

LEONARDI GERARDI.

QVi currus auro fulget iam binis
Lucens, Eoę, quas pariunt aquę
Gemmis, Idumęiſque palmis
Et Tyrio redimitus oſtro?
Clarus ne ſacris Caſar adoreis,
Lęsos equino ſanguine concanos
Deleuis, audaceſque Parthos
Fregis. Hyperboreoſque Cymbros?
Superba ſcandis nunc Capitolia
Victis triumphans hoſtibus? an Duces
Trahis reuinctos, fœminamque
Actiaca monumenta pugnę?
At mæſta Regum turba gementium
Non antecedit, fictaque ahenis
Caſtella muris, nec fluenta
Dadaleis ſimulata dextris.
Nec luctuoſa triſtibus ingemunt
Dahę capillis, nec popularibus
Inflatus auris, laureatos
Caſar equos agis, impeditus
Decora ſertis tempora, Theſſalam
Relinque Cyrram nunc Polyhimnia:
Age inſtitutis cum coronis
Pindaricos agitare Buxos.
Iò triumphe! Ter reſonabilis
Valles Olympi, ter iuga Tracy
Aemi reſultarunt, vaguſque
Argolicis Achelous vndis.
Mauortiorum fama Quiritium
Sile triumphos, et Capitolia
Dilecta Victori: triumphas
Caſareo Methanaa faſtu.
Iò triumphe! vicit et aureo
Inuecta curru, cinctaque Delphicis
Micat corollis, et ſuperbos
Rômulidum dominata faſces.
Videtis? An me ludit amabilis
Imago pompę? iam video graui
Curru triumphantem, horridoſque
Iam video ſtupefactus hoſtes.
Tuis refulgens Caſar hic omnibus
Preſtat triumphus, quo peperit ſibi,
Venata, victricemque palmam, &
Belligeras Methanaa laurus.
Tu cede victor, dum noua laureis
Victrix triumphat: tu ſuperabiles
Inuictus hoſtes, et Phalangas
Diruis armigera procella:
Hęc vulneratum funerea trahit
Cum morte Tempus: non lachrymabiles
Atrata Victores potentum
Edomuit peracuta belli:
Inuicta vicis numina, numina
Regum ſuperbas pracipitantia
Moles, & altas ſueta palmas
Vertere funerea Cupreſſu.
Videtis? Haſtę non ſupereminent,
Enſeſque: cerno ferrea verbera,
Et flagra, et gratas catenas,
Queis trepidos Dea vinxit hoſtes.
Es tu triumphas Romulidum decus
Purus Latinę fons opulentię
O Paule, dum non fabuloſis
Viuidus exanimata lactas.
Sermonibus corda, et noua neſcios
Doces, refuſo non ſine ſanguine
Trophęa mercari: ferinas
Siue colant homines cauernas,
Seù pallida arctent membra rubentibus
Vinclis, et acri corpora ſaucient
Flagello, & immenſis catenis,
Seù precibus iaculentur aſtra.
Sublimiorem tu ſapientiam
Calles, et alis ingeni Olympicas
Metiris oras, et renidens
Per liquidas equitare nubes
Gaudes: Volucrum ceù quatit aera
Regina pennis, et vaga fulminis
Miniſtra, Phœbeamque lucem
Luminibus bibis irretortis.
Tu ſic Olympi Paule latentia
Arcana luſtras, aurea pectore
Sic lumina hauris, dum Tonantem
Sideris ſequeris volatu.

In Pęnitentiæ Triumphum.

CErnis, vt inuehitur claro Methanæa triumpho
Triſte ſupercilium, pallidaque ora gerens.
Cum tamen ad celſi tendat faſtigia Olympi,
Præpetibus linquens regna caduca rotis.
Nempe per ærumnas iter eſt, ſæuoſque dolores
Ad Superos, alia nec licet ire via.

Eiuſdem in Librum.

HAec tibi felices obitus dat pagina, quorum
Pectora peccatis ingemuere ſuis.
O quantum in lacrymis medicamen; nulla ſalubres
Tam generat ſuccos India, nullus Arabs.
Corporibus ſiquidem medicantur cætera viuis,
Hæc vitam extinctis pharmaca dant animis.

Aliud in Pęnitentiæ laudem.

CErnimus è ſpinis blandos in ceſpite flores
Gignier, ac pulchris lilia mixta roſis.
Sic praua in luctum vertuntur gaudia, & ipſa
Poſt lacrymas facies læta redire ſolet.
Blanda eſt, ſi neſcis, peccati pœna voluptas;
Aſt ipſa innocuos pœna dolore iuuat.

INDEX CAPITVM,

Quæ, in hoc volumine continentur.

CAPITA LIBRI I.

CAPVT I.

POENITENTIA magnã ſub vitæ finem, fiduciam præſtat. pag. 3

CAP. II.

Pœnitentes duram ineuntes vitæ rationem, à Deo veniam obtinent. 20

CAP. III.

Peccatores magna Dei bonitate ad pœnitendum adducti. 35

CAP. IV.

Pænitentiæ cauſa ſæculo ſe abdicantes, religioſæ vitæ inſtitutis deuouent. 39

CAP. V.

Verbo Dei audito nonnulli ſe ad meliorem frugem traducunt. 49

CAP. VI.

Mortis metu, & memoria compuncti pænitentiæ opera amplectuntur. 55

CAP. VII.

Iudicij, quod poſt mortem remanet, timore abſterriti, antecactæ vitæ errores corrigunt. 72

CAP. VIII.

Peccatores præoſtenſis ſibi inferorum pœnis reſipiſcunt. 80

CAP. IX.

Peccatores aliena perditione abſterriti pænitentiam arripiunt. 85

CAP. X.

Pœnitentes cæleſtis ſpe gloriæ illecti, ac roborati, pænitentiæ operibus intendunt. 90

CAP. XI.

Pænitentes nè iterum peccent viuere diutius renuunt. 90

CAP. XII.

Pænitentes ſeuerè pro leuioribus culpis plectuntur. 106

CAP. XIII.

Qui pænitentiæ, aliaque pietatis opera negligenter obeunt, acerbas poſtmodum pænas exoluunt. 110

CAPITA LIBRI II.

CAPVT I.

POenitentiæ tempus opportunè vnicuique à Deo exhibetur. pag. 119

CA-

CAP. II.

Magna Contritionis vis ad quæque pœnitentium abolenda peccata. 127

CAP. III.

Pœnitentiæ nonnulli donum aliorum meritis, precibuſque à Deo obtinent. 139

CAP. IV.

Nonnulli voluptatum, ac ſæculi vanitate perſpecta, pænitentiæ cauſa ad religioſa clauſtra conuolant. 148

CAP. V.

Pęnitentes lacrymis expiati è vita decedunt. 158

CAP. VI.

Qui Deum grauiter aliquando offenderant, condignis pęnis culpas redimunt. 163

CAP. VII.

Peccatores Dei flagellis attriti reſipiſcunt. 171

CAP. VIII.

Doloribus, aut corporis infirmitate vexati pænitentes obeunt. 183

CAP. IX.

Pænitentes triſti, funeſtoque fato præuenti, animæ ſalutem conſequuntur. 196

CAP. X.

Scrupulorum anxietate cruciati placidè tandem, ac fiducialiter è vita decedunt. 212

CAP. XI.

Pænitentes illatas ſibi moleſtias patienter ferendo, hilares, ac expiati obeunt. 218

CAP. XII.

Condonantes ob Chriſti amorem iniurias, contumeliaſque, peccatorum à Deo veniam conſequuntur. 228

CAP. XIII.

Peccatores ad pœnitentiam Angelorum miniſterio adducti, & omni ſubinde ſolatio deſtituti, ipſos Conſolatores ſortiuntur. 237

CAP. XIV.

Pænitentes, nè inſidijs dæmonum ſuccumbant, Deiparæ, ac Sanctorum precibus iuuantur. 245

CAPITA LIBRI III.

CAPVT I.

Pœnitentia poſt culpæ naufragium maximè cunctis neceſſaria. pag. 257

CAP. II.

Pænitentiæ, piiſque operibus intenti feliciter obeunt. 265

CAP. III.

Peccatores ad impetrandam peccatorũ veniam, exomologeſim publicè inſtituunt. 278

CAP. IV.

Imperatores, ac Reges pœnitentię cauſa Regno, ſceptriſque ſe abdicant. 288

CAP. V.

Pænitentiæ, ac humilitatis cauſa nonnulli Epiſcopatu ſe, atque honoribus abdicant. 296

CAP. VI.

Milites pænitentiæ cauſa in Terræ Sanctæ ſubſidium arma in fidei hoſtes arripiunt. 304

CAP. VII.

CAPITVM.

CAP. VII.

Pænitentiæ cauſa, varijs, aſſiduiſque ob publicam rem, & tuenda Eccleſiæ iura bellorum incōmodis fatigati. 319

CAP. VIII.

Pænitentes ad redimendas vitæ culpas, peregrinationem ad Sancta loca ſuſcipiunt. 326

CAP. IX.

Pænitentiæ nonnulli amore adducti anteactæ vitæ errores verbis, aut ſcriptis retractant. 334

CAP. X.

Pęnitentes quid poſt calumnias, iniurias, contumeliaſque prçſtiterint. 340

CAP. XI.

Fœminæ illuſtres, ac delicatæ pęnitentiæ cauſa delicijs ſe abdicant, auſteramque vitam ſectantur. 347

CAP. XII.

Magi, & Præſtigiatores ad pænitentiam confugiunt. 362

CAP. XIII.

Mimicæ artis, & Scenæ profeſſores pęnitentiam arripiunt. 370

CAP. XIV.

Meretrices, ac impudicæ fœminæ pænitentiam amplexæ auſteriori ſe vitæ dedunt. 374

CAP. XV.

Adulteri, & inceſtus rei reſipiſcentes pænitentiam ſectantur. 384

CAP. XVI.

Homicidę, & ſanguinarij ſe totos pœnitentiæ deuouent. 393

CAP. XVII.

Latrones in deſertis plerunque locis, vbi deliquerant, pænitentiam agunt. 402

CAP. XVIII.

Hæreſum auctores, ſectatoreſque prauos dogmatum errores corrigunt. 410

CAP. XIX.

Hæreticorum fautores quid reſipiſcendo præſtiterint. 423

CAP. XX.

Schiſmatum auctores, ſectatoreſque pęnitentiam agunt. 431

CAP. XXI.

Apoſtatæ à Religioſorum Ordinum clauſtro transfugæ. 437

CAP. XXII.

Sacrilegi ad Pęnitentiā confugiunt. 445

CAP. XXIII.

Dei voluntati, eiuſque conſilijs temerè obluctantes admiſſi criminis pœnitet. 452

CAPITA LIBRI IV.

CAPVT I.

MAgna eleemoſynarum vis ad promerendam pœnitentibus veniam, ac tutum è vita exitum. pag. 467

CAP. II.

Pœnitentes magna quæque eleemoſynis peccata redimunt. 474

CAP. III.

Pœnitentes poſt exhibitā proximo charitatem, propitium in morte Deum ſortiuntur. 490

CAP. IV.

SELECTÆ POENITENTIVM MORTES

LIBER PRIMVS.

1. IN alio edito pridē à nobis Opere, ſatis actū eſt de Mortibus Peccatorum Peſſimis,quę ſua homines fœditate à peccando deterrent, ac metu exempli, nec non periculi magnitudine ad bonam mentem adducendi vim habent;ſed quia malorum omnium extremum deſperatio eſt, à cuius abyſſo nullus receptui locus datur, operæ pretium duximus, ne ſuus noſtro huic labori non cōſtaret fructus, & maxime cum *Pænitentia* (vt Ambroſius inquit) *peccati remedium ſit*, conſultò deinceps agere de Peccatorum exitu, qui ſalutare ſuis quibuſque malis Pœnitentiæ pharmacum benigno præpotentis Dei nutu adhibuere, vt cum ea, quæ in primis fugienda ſunt,pro noſtri tenuitate ingenij,ſimus hactenus exequuti, ne id quidem, quod ſequi oporteat, per ſegnitiem,atque imprudētiam omittamus.Haud enim excedendum ſibi quiſque ità facilè arbitratur à loco, quem tenet, niſi & quò tendat, ante prouideat. Imitatu igitur,ac profectò faciliora noſtra hìc exempla futura iudicauimus, ſi finem non modo eorum hominum, qui cœleſtes poſt obitū honores adepti ſunt, exequamur, ſed de vniuerſo Chriſti fidelium genere,quorum fœdam,reſperſam

Auctoris in Opere compilando conſilium.

Ambroſ. ſer. de Pœnitentia cap. 9.

Cur potiſſimū hic præfixus Operi titulus.

 què

Selectæ Pœnitentium Mortes mortales ad pœnitentiã prouocant.

què culpis, ac ſceleribus vitam, vitiatoſque turpiter mores, pari miſerentis Dei beneficio felix tandẽ in Domino mors eſt conſequuta, quò præcellentis doni, & efficaciſſimi huius remedij euidentiùs vis contemplantibus pateat; adeòque eo libentiùs, & maiore tum animi ſtudio, tum fiducia mortales ad ſalutem, ac perennis vitę præmia ſalutari oblato Pœnitentiæ ſubſidio prouocentur.

Quid boni è pœnitentia, & quibus itẽ modis tutus è vita exitus pœnitentibus contigit.

2. Verùm priuſquam ſingillatim Pœnitentium Mortes, vt inſcriptus Libro præſefert titulus, in medium proferantur, Quibuſnam potiſſimum, & quorum impulſu, adhibitiſquè modis felix, fauſtuſquè ipſis è vita exitus contigit, hic haud incongrue à nobis videtur præmittendum. Vt ſingula igitur, de quibus hic ſermo nobis eſt, ſuis diſtincta capitibus innoteſcant, hęc Lector ſummatim accipe. Pœnitentia magnam ſub vitæ finem fiduciam præſtat. Pœnitentes duram ineuntes vitæ rationem, à Deo veniam obtinent. Peccatores magna Dei Bonitate ad Pœnitentįam adducti. Pœnitentiæ cauſa ſęculo ſe abdicantes, religioſę vitæ inſtitutis deuouent. Pœnitentes mortis metu, ac memoria compuncti, pœnitentię opera amplectuntur. Pœnitentes Iudicij, quod poſt mortem remanet, timore abſterriti, anteactæ vitæ errores corrigunt. Pœnitentes præoſtenſis ſibi Inferorum pœnis à malo reſipiſcunt. Peccatores aliorum perditione territi, pœnitentiam arripiunt. Pœnitentes cœleſtis ſpe gloriæ illecti, ac roborati, Pœnitentiæ operibus intendunt: Pœnitentes, nè iterum peccent, viuere diutiùs renuunt. Pœnitentes, morte interdum ſalubriter pro leuioribus culpis plectuntur. Pœnitentiam denique, aliaquè pietatis opera negligenter obeuntes, Pœnitentiæ tamen beneficio æternas poſt obitum pœnas euadunt, luſtrales exoluunt.

Catalogus rerum in Opere pertractandarũ.

Multiplex mortalibus, per pænitentiam ad Dei ſinum, & ad vitã aditus.

CAPVT

Google

CAPVT PRIMVM.

Pęnitentia magnam ſub vitæ finem fiduciam præſtat.

Pęnitentia ſecunda poſt naufragiū tabula.

Hieronym. in cap. 3. Iſaiæ proph.

S Tho. 3 par. quæſt. 84 art. 6

1. POENITENTIA, quæ *ſecunda* (Hieronymo teſte) *poſt naufragium tabula eſt*, adeò poſt triſtem, funeſtumque Adæ lapſum, ac totius deperditam innocentiæ prærogatiuam, ac repromiſſæ immortalitatis dotem neceſſaria eſt, vt nulla, ſi hæc vna deſit, à cunctis emergendi malorum incommodis ſpes homini reliqua ſit, nec ad peroptatum ſalutis portum pertingendi fiducia. Quapropter iuſtè, ſapienterquè Chriſtus, noſtræ auctor ſalutis, poſt innocentiæ, totiuſquè in terreſtri olim Paradiſo felicitatis iacturam, nonniſi pœnitentiæ ſubſidium, ac ſaluberrimum hoc poſt mortifera antiqui ſerpentis venena pharmacum mortalibus delibandum proponens: *Si pœnitentiam* (inquit) *non egeritis, omnes ſimiliter peribitis*. Enim verò ſic noſtra Dei conſilio res agitur, & ſic humanæ præuaricationis noxa ſe habet, vt cunctis poſt Adam præuaricantibus, quemadmodùm & primùm ipſi, abſque pœnitentiæ merito refundi ſalus nequeat: *Sine te fecit te Deus* (inquit Auguſtinus) *ſed qui fecit te ſine te, non iuſtificat te ſine te, ergo fecit neſcientem, iuſtificat volentem*. Intimus quippè cordis dolor, quem pœnitentia ingerit, omnem admiſſæ culpæ atrocitatem abolens, pœnitenti quidquid pridem peccando amiſerat, extemplo reſtituit, & in promiſſæ, tum felicitatis, tum veniæ diuinitùs obtinendæ ſpem, iuxtà ſolemne illud Prophetæ dictum erigit: *Si impius* (inquit) *egerit pœnitentiam, ab omnibus peccatis, quæ operatus eſt, &c. vita viuet, & non morietur, omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt non recordabor*. Pœnitentia etenim nedum ipſum homini Deum conciliat, eiquè ipſum ex offenſo, iratoquè gratum, atque amicum facit, ſed in ſupernæ inſuper, quam peccando amiſerat, gratiæ munus, ac dignitatem redintegrat. Quapropter aptè in

Lucæ cap. 13. num. 5.

Eius neceſſitas cunctis poſt culpam ipſius Dei ore oſtenditur.

Auguſtin. tom. 10. ſer. 15 de verb. Domini cap. 11.

Ezechiel. cap. 18. num. 21.

Pœnitentia, quę peccata delet, mortē quoque animi efficaciter abolet.

tem noſtram Tertullianus naufragum poſt patratas in Deum culpas hominem prouidè, ſapienterquè demulcens, nec non tutelari pœnitentiæ ſubſidio muniens: *Pœnitentiam* (inquit) *peccator ità innade, ità amplexare, vt naufragus alicuius tabulæ fidem. Hæc te peccatorum fluctibus merſum ſaluabit, & in portum diuinæ clementię protelabit*. Opportuna quippè noſtris Altiſſimus malis remedia deeſſe haud paſſus, ne quis temere ſalutem aliquando deſperet, promptam, expeditamquè à periculis emergendi, & quaſi digito viam demonſtrans, ad tutum pœnitentiæ ſinum inuitat, ex qua proculdubio totidem hominibus bona, quot ſunt ipſius laudum præconia, Chryſoſtomo teſte proueniunt: *Pœnitentia* (inquit) *eſt delictorum medicina, iniquitatum conſumptio, lacrymarum impenſa, fiducia ad Deum, aduerſus Diabolum arma, gladius eius præcidens, & caput amputans, ſalutis ſpes, deſperationis occaſus. Ipſa cęlum aperit, ipſa Diabolum ſuperat: ipſa ducit in Paradiſum. Ipſa eſt vtique vis, ac virtus pœnitentię*. Quin vt cunctas eius ad viuum in tabula laudes coloribus exprimat, ſic certam pœnitentibus veniæ fiduciam, verborum vſus compendio, repromittens: *O pœnitentia* (inquit) *quę peccatum remittis, & Paradiſum reſeras, quę ægrum ſanas hominem, & triſtem exhilaras, vitam de interitu reuocas, ſtatum reſtauras, horrorem remoues, fiduciam præbes, reformas vires, gratiam abundantiorem refundis*. Certa itaquè propitio, ac benigno Dei nutu, mortalium animis ſalutis ſpes refunditur, vbi quis ad pœnitentiæ ſinum feſtinus, deuotuſquè recurrit, ac ſuas peccator, vel ſub vitæ finem lacrymas, doloremquè contriti cordis amarulentus, bonaque ſuffultus ſpe, ac fiducia portendit. Quapropter cū Deus ſe ipſo miſericors adeò ſit, vt mox atrociores quaſque pœnitentibus culpas dimittat, vel hinc olim

Tertullianus lib. de pœnit. cap. 4.

A naufragio liber, qui pœnitentiæ tabulā arripit.

Chryſoſt. hom. de pœnitentia.

Chryſoſt. vbi ſupra.

Pœnitentiæ virtutes, ac præconia ex Chryſoſtomo

Ex Dei elementia mortalibus peccandi anſa obrepit.

Pagani aduerſus Deum oblatrandi occaſionem nacti; ex pœnitentia videlicet, & prompto, expeditoquè ad thronum gratiæ aditu, nonniſi peccandi, ac delinquendi aditum hominibus vltrò ſuppetere affirmarunt. In quos ſubinde meritò inſurgens, ac aptè ſtylū Auguſtinus intorquens: *Ne deſperando* (inquit) *augeamus peccata, propoſitus eſt pœnitentiæ portus; nè ſperando augeamus, datus eſt dies mortis incertus*. Ac ſi vel vnico mortis metu totius indulgentię à Deo impetrãdæ ſpes adeo alioqui obtentu facilis temperetur.

Auguſt. hom. 27. & 50.

Pœnitentiæ virtus ad ſpē excitandam, mortis verò pœna ad abolenda peccata mortalibus à Deo propoſita.

2. Magna igitur (vt hinc narrandi initium ſit) pœnitentiæ virtus, quæ ſuo tantum cœteras virtutes meritò antecellit, vt vel ſola ipſius ſalubris mentio magno hominis ſub vitæ finem emolumento diuinitus fiduciam præbeat. Quemadmodum enim admiſſæ ſub id tempus culpæ metum maximè ingerunt, ſic pariter ſuſceptæ pro culpis pœnæ animum ſummoperè releuãt, vt illius potiſſimùm, cuius diſertè Climacus meminit, exemplo innoteſcit, de quo iſthæc: *Stephanus quidem* (inquit) *in hoc loco habitans, ſolitariam, & quietam vitam adamauerat. Hic cum annos plurimos in monaſtico certamine egiſſet, ieiunÿſquè maximè, & lacrymis eſſet ornatus, alÿſquè præterea virtutum priuilegÿs floreret, cellulam ad radicem montis, in quo ſacram illam, diuinamquè viſionem ſpeculatus olim fuerat Helias, ſibi conſtruxerat. Hic igitur tam venerandus moribus, intentione maioris, laborioſioriſquè pœnitentiæ profectus eſt ad Anachoretarum locū, cui Fides nomen erat. Quo in loco cum annos aliquot arctiſſimo vitæ inſtituto peregiſſet (erat enim is locus ab omni conſolatione mortali penitus remotus, omnibuſquè ferè omnibus inuius (ſeptuaginta enim ferè millibus paſſuum ab omni humana habitatione diſiunctus erat) rurſus extremo vitæ tempore redÿt, cupiens in cellula ſua priore ſancti illius montis habitare, Erant autem ibi duo ex Palæſtina diſcipuli admodùm religioſi, qui etiam pridiè obſeruabant cellulã ſenis. In qua cum paucos egiſſet dies, languorem incurrit, ex quo & mortuus eſt. Igitur ante vnum exitus ſui diem repentè animo obſtupuit, apertiſquè oculis ad dexteram, atque ad ſiniſtram partem lectuli circumſpiciebat, & quaſi rationem quidam à ſe exigerent, cunctis, qui adſtabant, audientibus, aiebat aliquandò quidem: Ita ſanè, ſic re vera eſt, ſed pro hoc tot annis ieiunaui; Aliquandò verò: Non certè, ſed mentimini, hoc non feci: Deinde rurſus: Ita verè eſt, hoc ità eſt, ſed fleui, ſed miniſtraui; At rurſus: Verè me accuſatis. In quibuſdam etiam aliquandò aiebat: Ita ſanè; & quidem ad hæc quid dicam, non habeo; ideo miſericordia eſt*. Hæc Climacus pœnitentiæ ſub vitæ finem ad releuandos mortalium animos vim ſuis maximè verbis inculcans, cœteriſque apprimè commendans.

Io: Climacus lib. de 30 gradibus grad. 6.

Ex culpis ſub vitæ finē metus, & ex pęnitentia homini maximè fiducia contingit.

Stephanus monacus dū anteactæ vitæ ac pęnitentię operū meminit moriturus reſpirat,

Quam ſeuera operum exactio, & quæ morituri ob pœnitẽtię auſteritatem ad Deum ſpes.

3. Auguſtinus verò *vera* (vt pius ille ait) *gaudia auſpicatus à gemitu* quanti ſub vitæ finem momenti pœnitentia ſit, probè intelligens, cunctis, etſi hactenus illibatè vixerint, ſollicitè adhibendam præmonet, vt Poſſidonius his planè verbis teſtatur: *Dicere autem* (inquit) *nobis inter familiaria colloquia conſueuerat poſt perceptum Baptiſmum etiam laudatos Chriſtianos, & Sacerdotes abſque digna, & competenti pœnitentia exire de corpore non debere; quod etiam ipſe fecit vltima, qua defunctus eſt, ægritudine; Nam ſibi iuſſerat Pſalmos Dauidicos, qui ſunt pauciſſimi, de pœnitentia ſcribi; ipſoſquè autem quaterniones iacens in lecto contrà parietem poſitos diebus ſuę infirmitatis intuebatur, & legebat, & iugiter ac vbertim flebat. Et ne intentio eius à quoquam impediretur, antè dies fermè decem, quàm exiret de corpore, à nobis poſtulauit pręſentibus, ne quis ad eum ingrederetur, niſi ÿs tantùm horis, quibus medici ad inſpiciendum intrarent, vel cum eius inferretur refectio, & ità obſeruatum, factumquè eſt, & omni illo tempore orationi vacabat*. Hæc ille; Quibus certè olim Auguſtinus ſuum pœnitentiæ lacrymis nedum præuenire, ſed & pręmunire aliorū documento exitum voluit. Cum igitur Hipponem à Vvandalis obſideri quatuordecim iam annis contigiſſet, ac vir Dei multas paſſim in obſidione cædes, cladeſque fieri animaduerteret, in illa planè ſuos humiliter in menſa alloquens; verba protupit: *Noueritis* (inquit) *in hoc tempore noſtræ calamitatis id Deum rogare, vt aut hanc Ciuitatem ab hoſtibus circundatam liberare dignetur, aut ſi aliud ei videtur, ſuos ſeruos ad perferendam eius voluntatem fortes faciat, aut certè, vt me de hoc ſæculo accipiat*. Qui demum acerbam temporum illorum procellam, & tum animarū,

Aloyſius Iuglaris elogio de S. Auguſt.

Auguſtinus à pœnitẽtiæ gemitu ſalutis gaudia auſpicatus.

Poſſidonius in vita S. Auguſtin. cap. 29.

Dauidicos pœnitentiæ pſalmos exiturus è vita attentè perlegit.

Aegrotans vt feriò rē pœnitẽdo agat, amicorū colloquia ſub finem reÿcit.

Baronius ann. 430. num. 84. 85.

Intentus ſoli Deo, ſibi ac pœnitentiæ, vacat.

Poſſidon. vbi ſupra c. 29.

Quid obſidionis tempore pro anima dūtaxat ſolicitus agat.

tum

cum corporum calamitates vberrimè defiens, iſthæc in ſuo nouiſſimo ad populũ ſermone habet: *Quis* (inquit) *iſta audiens videnſquè non doleat? Vnde cum Propheta dicere poſſumus: quis dabit capiti meo aquã, aut oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die, ac nocte interfectos filię populi mei? non ſolùm mortem corporis, verùm etiam animarum, &c. Nos verò fratres chariſſimi, quibus Dominus non pro noſtris meritis parcere, ſed adhuc ad pœnitentiam reſeruare dignatur, non ſine grandi timore debemus cõſiderare, quod hæc omnibus nobis prębeantur exempla; & ideò illorum mors proficiat ad noſtram ſalutem, illorum tribulatio ſit noſtra correctio, de aliorum plagis faciamus medicamenta vulneribus noſtris, & ſemper timeamus, quod Dominus in Euangelio dixit: Putatis, quod hi Galilęi prę omnibus peccatores fuerint, quoniam talia paſſi ſunt? non dico vobis, ſed niſi pœnitentiã egeritis, omnes ſimul peribitis; & ideò qui ſolebat eſſe luxurioſus, ſit caſtus, qui ſuperbus, ſit humilis, qui erat inuidus, ſit benignus, &c.* His, alijſquè ſalubriter dictis bonus, prouiduſque Paſtor ſuos inter funeſtas obſidionis anguſtias efficaciter ad pœnitendum prouocans, adhortanſquè, & vltima correptus ægritudine, ac lecto decumbens, extrema ijſdem piæ, ac paternæ charitatis officia exſoluit, vt his item Poſſidonius verbis tradit: *Et ecce* (inquit) *tertio illius obſidionis menſe decubuit lecto febribus defatigatus, & illa vltima exercebatur ęgritudine.* Sciebat quippè plures inter illa emergentium malorũ diſcrimina, haud Baptiſmi Sacramento expiatos, vt idem Auguſtinus docet, demum infeliciter vitam clauſiſſe: *Multos* (inquit) *cognouimus in iſta viſitatione ſine Sacramento Baptiſmi ex hac vita fuiſſe ereptos, atque inter vaſa iræ relictos, &c.* Cum igitur nulla eiuſcemodi homines pœnitentia præueniens, Deo conciliaſſet, nullam ſub vitæ finem ſalutis ſpem ſibi certam repromittere infelices procul dubio poterant.

Auguſtin. ſer. ad pop.

Inter mortis pericula opportunus illi ad ſuos ſermo de pęnitentia.

Sermo opportunus, ſermo optimus iuxta Sapientis oraculum.

Poſſidonius in vit. Auguſtin. cap. 29.

Quamplures mortalium nihil aduerſis ad reſipiſcendũ proficiſit.

Auguſtin. ſer. 15. de tempore.

4. Suam igitur Auguſtinus tum vitam, tum mortem pœnitentiæ ſubſidio mirificè illuſtrauit, profuſiſque lacrymis maculam omnẽ ſic immortalitatis lucẽ pœnitendo adeptus, abſterſit, vt ſuo aptè, eleganterquè ſtylo doctiſſimus ille inter modernos ſic ipſum pœnitentiæ lacrymis initiantem deſcribit.

Aloyſius Iuglaris è Societ. Ieſu lib. elog. 8 Sancti Auguſt. pag. 159.

Dignũ Aug. ad pœnitentiam conuolantis elogiũ.

Primam ætatis partem ne quęras:
In cæno perdidit.
Felix, qui demum ſcierit amiſſa redimere,
Felicior qui potuerit.
Vera gaudia auſpicatus à gemitu,
Initiandus ſublimioris doctrinæ magiſter,
Librum è cælo iubetur accipere.
Sordes ſuas ſpeculatus in pagina,
Vt eas vel obrueret, vel elueret.
E matris oculis lacrymas tranſtulit in ſuos,
Sibi, matri, & Patrię redditus.
Tenebras ſuas, dũ in lucẽ edidit, illuſtrauit.
Nunquam videlicet Solem puduit.
E tenebris erupiſſe.

Futurus Eccleſiæ doctor ſuum ab Apoſtoli epiſtolarũ libro magiſterium inchoat.

Pœnitentiæ lachrymas, à Matris propter ipsũ dolentis ploratu ediſcit, & velut dignus pro lacte filius fletũ ſugit.

His planè vir cœlo dignus, qui adeò pœnitentiam dilexit, ſuis meritò inter pœnitendum plus quàm literis, plus quàm triumphis, lacrymis decoratur.

Errorum ſuorum tenebras prodens clarius ſe ipſum illuſtrat.

5. Nec ſecus verò, qui pijs vitam operibus, ac ſuas vel ſub finem lacrymis culpas diluunt, propitium ſibi è cœlo numen ad miſerendum inflectunt; & vt dictis fides adſit: Valentinianus iunior Imperator, Valentiani ſenioris filius, haud immeritò inter pręcipuos pœnitẽtiæ cultores recenſendus hic eſt, qui egregia de ſe pœnitentis animi tam viuens, quam ſub mortem exempla præbuit. Etſi enim ad Baptiſmi lauacrum morte præuentus peruenire non potuit, animo tamen peruenit, dignam pro orthodoxa fide aduerſus Gentilium turbas, impiorumque conatus confeſſionem pręmittens, fiducia plenus, ſuam denique pio vitam exitu illuſtrauit. Valentinianus igitur, etſi faſtu potentiæ aliquando abductus plura in Deum, in Eccleſiam, & Chriſti inſuper Sacerdotes, ac præſertim in Ambroſium ſanctitate conſpicuum, ac dignum Mediolanenſium Præſulem, impijs vltrò ſuadentibus, ac ipſum in præceps ad malum inſtigantibus deliquit, ob quæ iuſtas Dei in ſe iras viſus eſt prouocaſſe, tamen pœnitentia poſtmodum, pijſquè pro Dei honore, ac illibato orthodoxæ religionis cultu, ipſiuſquè Eccleſiæ tuendæ, ac propagandæ ſtudio laboribus, quidquid antea incautè deliquerat, egregiè, ſummiſquè dignus ob id laudibus reparauit, exoptatam proindè culparum à Deo veniam, ſibiquè immortalem apud homines famam ſortitus. Enimverò vnus hic inter Romanorum Principes, etſi aliàs iure meritò culpandus in hoc tamen maxi-

Baronius ann. 392. nu. 5. 6. 7.

Valẽtinianus Iunior Imperator inſignis pœnitentiæ cultor.

Aduerſus gẽtiles ortodoxum confeſſus fidem cęlo & Chriſto ſe dignũ exhibet.

Et ſi aliquando in Clerũ, eiuſq; Eccleſiã peccauit, poſtmodũ pęnitentia ita ſe ipſum expiauit.

Baronius vbi ſupra.

Impiorũ hominũ poſtulatis haud animum atque aures præbuit.

mè

Baronius ann. 391. num. 2.

Suprema vitę dies aditum ipſi pro religione pugnãti ad immortalitatem fecit.

mè laudandus eſt, quod cum miſſis Senatores ethnici pro reſtituẽdis inanium Deorum aris, & ſacrificijs, ad ipſum legatis ob id vnum apud ipſum contenderent, iſte conrrà ingenres pro orthodoxa religione animos præſeferens, ac ſe ipſo in dies robuſtior, ipſomet,qui eius è vita exitum anteceſſit, die ſuas audacter,conſtanterquè aures à poſtulantibus amouit, nouiſſimo hoc fidelis in Deum animi,illibaræquè ſimul,quam mente gerebat-fidei teſtimonio ſupremum diem,ac torius vitæ periòdum dignè eoneludens, adeò vt egregio Princeps pijſſimus ediro pœnitentiæ ſigno, & quantùm à prauis alienus eſſet erroribus,oſtendens, nobili cunctas anteactæ vitæ res geſtas facto, veluti certo virtutum ſtabilire argumento videretur; quod diſertis Ambroſius verbis in funebri oratione, quam in eius laudem habuit, ſic meminit: *Solue ergo* (inquit) *ſeruo tuo munus tuæ gratiæ, quam ille nunquam negauit: qui ante diem mortis temporum priuilegia negauit inſurgentibus, quos reuereri poſſet. Adſtabat virorum caterua gentilium, ſupplicabat Senatus. Non metuebat hominibus diſplicere in Chriſto*. Hæc Ambroſius, dum quàm conſtans,ac ſtabilis in bono eſſet poſt pœnitentiam Principis animus, inculcat.

Baronius vbi ſupra nu. 4.

Ambroſius nebri oratione Valentinianum celebrat.

Ambroſ. orat. in fun. Valentiniani.

Vt placeret Chriſto non timuit Imperator Romano Senatui, ac hominibus diſplicere.

6. Porrò Valentinianus Catheeumenus adhuc, ac paulò ante quàm diem obiret, vna cum validis aduerſus barbaros in Italiam irrumpentes armatorum copijs profecturus, ac ſacro ante belli conflictũ baptiſmo initiari eupiens,Viennæ, cum in Gallia Ambroſium,qnem patris loco tunc habuit, ad pœnirentiæ ſalutaris arma confugiens, & iam in agni ſanguine dealbandus, vt ad cunctas diluendas vitæ culpas baptiſmalibus ab eo aquis expiaretur, Mediolano ſollicitè aceerſendum curauit. Sed ipſo adhuc in itinere conſtituto, proditorum appetitus inſidijs per ſummum ſcelus, ac fraudem occiſus eſt, vt rem planè tragieam Ambroſius non abſque lacrymis meminir. Verùm quæ eius interitus cauſa præceſſerit, ſi quæ apud Zoſimum fides eſt, rem ille hunc in modum ediſſerendo deſcribit: *Viſus* (inquit) *Arbogaſtes ſubditis ſibi militibus idoneus ob fortitudinem, reiquè bellicæ ſcientiam, & pecuniæ contemptum, magnam ad potentiam peruenit,adeoquè tantus erat, vt etiam aduerſus Principem liberior eſſet, & quæcunque non rectè, nec vti par erat, fieri putabat, prohiberet. Ea Valentinianus permoleſtè ferens, reluctabatur quidem ſæpius, ſed nihil proficiebat; Nam Arbogaſtes omnium militum beneuolentia munitus erat. Tandem Valentinianus haud ferens amplius, vt huic ſubiectus eſſet, cum auguſto in ſolio ſedens accedentem videret Arbogaſtem, acerbiùs hominem limis aſpiciens, literas porrigit, quibus imperium ipſi abrogabat. Iis ille perlectis, nec imperium mihi dediſti;ait, nec auferre poteris. Quibus prolatis, diſcerptoquè libello, & in terrã abiecto diſcedebat. Ex eo tempore non clanculum ſuſpiciones alebantur, ſed omnibus eorum inimicitiæ patebant*, donec Valentinianus gladio confoſſus (vt ſubdit)cum ageret militibus ludos,non ferro (vt ait) ſed laqueo ſtrangulatus obit. Id pariter Socrates teſtatur; perperã verò Sozomenus ſpontaneo ipſum laqueo vitam abrupiſſe affirmat, ſed quia hoc eius cubicularij leui fama ſparſiſſent, ad quod S. Hieronymus alluſiſſe viſus eſt, cum air:

Baronius an. 392. num. 3.

Ambroſium pius Imperator patris loco ſemper coluit.

Viennã Ambroſium accerſit baptiſmi aquis ibi initiandus.

Ambroſius vbi ſupra in fun. Valentiniani.

Inſidijs præuentus cathecumenus decedit.

Zozimus lib. 4.

Quæ Valentiniani principes præcipuæ dotes.

Arbogaſten infenſum hoſtem nactus.

Variæ de ipſius morte Scriptorum ſententiæ.

Baronius vbi ſupra num. 6.

Socrates lib. 5. cap. 24.

Sozomen. lib. 7. cap. 22.

7. *Adoleſcens Valentinianus, & penè puer poſt fugam, poſt exilia, poſt recuperatum multo ſanguine Imperium, haud procul ab Vrbe fraternæ mortis conſcia necatus eſt, & cadauer exanime ſuſpendio infamatum*. Ambroſius verò,qui rerum Optimi Principis vel ſecretò geſtarum probè cõſcius fuit, in hoc longè diſſentir, vt regius adoleſcens ſibi manus conſciuerit, probè vtique ſciens id Arbogaſtis Comiris dolo factum, quem ſua placare, ſi adeſſe illic conrigiſset, præſentia ſe potuiſſe affirmat; Ambroſiũ quippè ob eius ſanctitatis famam ab ipſo impenſiſſimè obſeruatum liquet; quem inſuper ab eodem Ambroſio frequenrer conuiuio exceptũ; qua item de re illum inter ſuæ gentis Reges ſæpe ac ſæpius gloriari ſolitum tradit de eo enim iſthæc Paulinus: *Per idem* (inquit) *tempus Arbogaſtes Comes aduerſus gentem ſuam, hoc eſt Francorum bellum parauit, atque pugnando non paruam multitudinem manu fudit; cum reſiduis verò pacem firmauit. Sed cum in conuiuio à Regibus gentis ſuæ interrogaretur,vtrum ſciret Ambroſium, et reſpondiſſet noſſe ſe virum, et diligi ab eo, atque frequenter cum illo conuiuari ſolitum audiuit: Ideo vincis omnes,* quia

Quid Ambroſius, ac Hieronymus ſentiant.

S. Hieronymus epiſt. 3.

Ruffinus lib. 2. cap. 31.

Ambroſius ob ſanctitatis meritum eſt Valentiniano charus.

Paulinus in vita S. Ambroſij Epiſc.

Arbogaſtes Comes eumdem impensè diligit, & cũ ipſo conuiuari ſolitus.

quia ab illo viro diligeris , qui dicit Soli : ſta,& ſtat . Hæc Paulinus in ipſius quidem Arbogaſtis gratiam , qui Ambroſio amicitia coniunctiſſimus fuerat, cui profecto ante immane perpetratum facinus cuncta proſperè cōtigiſſe liquet, adeò vt innumeris planè ſit auctus, Deo aſpirante victoriarum palmis, ſed poſt illatam optimo Principi per dolos necem , *iuſto* (vt Baronius ait) *ſanguine in eum clamāte vindictam , ſemper in deteriora prolapſus eſt .*

Baronius vbi ſupra nu. 9.

Ideo eūctos armis vincere creditus , quia ab Ambroſio diligebatur .

8. Verùm enim verò quod ad recolendos, ac benè compoſitos Valentiniani mores attinet, ſuis eū Ambroſius, digniſque laudibus celebrat, delicta, quæ primum admiſit , & maximè cum à matre deceptus Arianis faueret , ſilencio penitus obuoluens. Vir namque ſapientiſſimus probè ſciebat haud pucrulo, ſed Iuſtinæ Auguſtæ Arianę fœminæ, cuius tunc nutu cuncta peragebantur, eiuſcemodi adſcribenda piacula . Sed vt mores, qui Chriſtianum decent Principē, & quibus is probè, ac laudabiliter exultus fuit, hic meminerimus, certiſſimè quidē conſtat , virum hunc ſic ſectandæ Pœnitentiæ addictum , vt quæ ſibi in alijs diſplicerent, hæc totis in ſe ipſo animi viribus ſedulo emendare ſtuduerit , vt idē Ambroſius his verbis teſtatur: *Ferebatur primò* (inquit) *ludis Circenſibus delectari; ſic iſtud abſterſit , vt nè ſolemnibus quidem Principum natalibus , vel Imperialis honoris gratia Circenſes putaret eſſe celebrādos . Aiebant aliqui ferarum eum venationibus occupari, atque ab actibus publicis intentionem eius abduci; omnes feras vno momento iuſſit interfici .* Hæc de ipſo Ambroſius conſtanter affirmat ; Sanctiſſimum verò Præſulem *vel leuis mendacij* (vt Baronius ait) *folium eius coronæ laudum attexuiſſe , nefas eſt opinari; ac proinde quæ dixit, omnis fide digna habenda ſunt;* ſed quæ inſuper præco digniſſimus iam recenſitis in eius laudem addit, excipiamus .

Baronius vbi ſupra n. 7.

Valētiniani, ſi quæ puerulus admiſit ſcelera , Iuſtina vipotè Ariana ipſius matre inſtigāte patrata Ambroſius ſilētio præterit.

Ambroſ. orat. in funere Valentiniani .

Quæ Valentinianus pœnitentiæ virtute conſpicuus ſe digna laudabiliter præſtitit .

Priſtinos vitæ mores in virtutis obſequium cōmutat .

Baronius vbi ſupra .

9. *Audire* (inquit) *in Conſiſtorio negotia, & Danielis ſpiritu, in quibus dubitarent ſenes, vel perſonę alicuius contuitu ducerentur , congruam verò adoleſcentem videres ferre ſententiam . Iactabant inuidi , quia præmaturè prandium peteret, cæpit ità frequentare ieiuniū, vt plerumque ipſe impranſus conuiuium ſolemne ſuis comitibus exhiberet , quo & Religioni ſanctæ ſatisfaceret, & Principis humanitati .* Hæc profectò admirandæ ipſius, ſolideq; pietatis, quę modū vtpotè facere delicijs, ac ſeuerum diligere cenſorem, argumenta haud obſcura ſunt animi à vitijs omninò abhorrentis, ac viri, qui ſua Pœnitentiæ iugo colla vltrò, libenterquè ſubmittens , quæ quoquo modo corrigi poſtulabant, ſeriò apud ſe retractare, ſeueraque expēdere trutina didiciſſet, quę itē Ambroſius poſteris clara laudum ipſius monimenta reliquit. Sed quæ de recolenda in primis caſtitate omni in viro principe admiratione digna ſubtexit, videamus : *Scenicæ* (inquit) *cuiuſdam forma, ac decore deperire Romæ adoleſcentes nobiles nunciabātur : Iuſſit eam ad Comitatum venire . Miſſus pretio deprauatus, ſine mādati effectu rediit. Alterum miſit , ne voluiſſe emendare vitia adoleſcentum, & non potuiſſe videretur. Datus eſt obtrectandi aliquibus locus . Deductam tamen nunquam aut ſpectauit, aut vidit. Poſtea redire præcepit, vt omnes agnoſcerent irritum eius non eſſe mandatum, & adoleſcentes doceret ab amore mulieris temperare, quam ipſe, qui potuit habere in poteſtate, deſpexerat . Et hæc fecit , cum adhuc non haberet vxorem, & tamen exhiberet ſui tanquam vinctus coniugio caſtitatem. Quis tam dominus ſerui , quàm ille ſui corporis fuit ? quis tam aliorum arbiter , quàm ille ſuæ cenſor ætatis ? quid de pietate eius loquar ? qui cum homines nobili ortos genere, & locupleti proſapia, quæ citò mouere inuidiam ſolet regia cupiditatis , accuſator vrgeret, Præfectus inſiſteret: reſpondit, vt nihil cruentum ſanctis præſertim diebus ſtatueretur . Et cum poſt aliquot dies accuſatoris legeretur libellus, calumniam pronunciaturus, accuſatum liberè , donec Præfectus cognoſceret, obſeruari iuſſit; neque anteà, aut poſtea quiſquam tanti criminis ſub adoleſcente Imperatore formidauit inuidiam .* Hæc, & alia plura Ambroſius , qui in eo præcipuè totus eſt, vt piiſſimi Imperatoris exemplum cunctis ob oculos ſuſpiciendum, æmulandumque proponat; Imperatoris, inquam, qui in ipſo ætatis flore è vita præreptus, annum videlicet vigeſimum circiter ſeptimum ætatis agens (vt Baronius adnotat) & qui nonniſi annos ſexdecim, menſes ſex, octo minùs diebus Imperium tenuit .

Quæ ipſi pridem crimini dabātur, virtutis ſtudio per pœnitentiā laudi adſcribuntur .

Ambroſius vbi ſupra .

Iuſtitia cauſas expedit ieiunio dies, tranſigit .

Seuerum ſui cenſorem diligit .

Ambroſ. orat. in funere Valentiniani.

Inſignis ipſius caſtitas.

Scenicā mulierem , quæ adoleſcentibus ruinæ erat occaſio, à theatro amouet .

Nullus tam ſerui , quam ſui ipſe corporis dominus .

Pius princeps nil funeſtum ſanctis diebus vult ſtatuendum.

In ætatis flore decedens virtute , præuenit ætatē.

Baronius vbi ſupra nu. 9

10. Va-

Digitized by Google

Ipſius corpus poſtcędem Mediolanum defertur.

10. Valentiniani igitur laudabiliter, & vt Chriſtiano homine par eſt, vita functi corpus Mediolanum delatum eſt; Qui enim ſuas in eum manus exeruerant, regium cadauer, nè ſeipſis ſceleris reos proderent, liberè euehi permiſerè, vt his Zoſimus verbis: *Vniuerſis hiſce* (inquir) *Theodoſio Principi eodem tempore renunciatis, vxor eius Galla fratrem deplorans, regiam vniuerſam cõturbabat ſimul & ipſe Princeps magno mærore, curaquè conficiebatur.* Hæc ille. Sed Theodoſius, quod vnum ſupererar, pietaris officium, perhonorifica defunctum ſepultura donãdum curauir, vt ſcriptis ad Ambroſium lireris teſtatur, qui ad eũ ſubindè ita reſcripſit: *Silentium* (inquir) *meum rupit ſermo Clementiæ tuæ. Nihil enim in tam triſtibus rebus melius facere in animum induxeram, quam ſi fieri poſſet, me ipſum abdere; ſed quia in ſeceſſu aliquo deliteſcere, & Sacerdotio exire non poteram, vel ſilentio intrà me latebam. Doleo enim, fateor, dolore acerbo, non ſolùm, quod immatura ætate Valentinianus Auguſtus deceſſerit, ſed etiam, quod informatus fide, ac tuis inſtitutis, tantã deuotionem erga Deum noſtrũ induerat, atq; tanto in me incubuerat affectu, vt quem antè perſequebatur, nunc diligeret, quem ante vt Aduerſarium repellebat, nunc vel parẽtem putaret; quod ego non pro recordatione iniuriæ veteris exprompſi, ſed pro teſtimonio conuerſionis. Illud enim alienum, hoc ſuum; quod à te infuſum ſibi ita tenuit, vt matris perſuaſionem excluderet. Ille ſe à me nutritum præſeferebat, ille vt ſedulum patrem deſiderabat: ille ſimulato à quibuſdam aduentus mei nuncio, impatienter prǽſtolabatur; quin etiam illis ipſis publici doloris diebus, cum Sanctos, & Summos Sacerdotes Domini in Gallia haberet, vt à me tantum Sacramentis baptiſmatis initiaretur, ſcribendum arbitratus. Quod etiam ipſe rationabiliter, amicabiliter, tum erga me ſuum ſtudium teſtificatus eſt.* Hæc Ambroſius in ipſius laudem diſertè meminit.

Zoſimus vbi ſupra.

Galla ipſius ſoror defunctum amarulenter plorat.

Ambroſ. epiſt. 34.

Theodoſius pro ipſius celebrando funere ſollicitus.

Ambroſius Theodoſij literis ad pia officia mortuo exhibenda requiſitus.

Quantum Valentinianus Ambroſio deferret.

11. Quam verò ſollicitè, quam cautè, & quàm impensè vnus iſte Pœnitentiam dilexerit, ſuoſquè corrigendos iuxtà chriſtianæ pieratis normã mores voluerit, & quàm exactè ad perfectæ regulam probiratis vitam ſuam omnem inſtituerit, ſic idem Ambroſius teſtarur: *Hunc ergo* (inquit) *non intimo anhelem ſpiritu; ſecretiſquè mentis, atque animi viſceribus amplectar? hunc mihi mortuum putem? immò mihi magis viuum. Quas ego Domino deferebam gratias, quod ita in me cõuerſus eſſet, quod ita emendatus, quaſi ſenioris cuiuſdam ætatis mores induiſſet, quas Clementiæ tuæ, quod enim non ſolùm regno reddidiſſes, ſed etiam (quod eſt amplius) inſtituiſſes fidei, & pietatis tuæ diſciplinis? hunc ergò non doleam, qui integrum, antequam Sacramentorum, quæ deſiderauit, adipiſceretur gratiam, repentina obiſſe morte? refrigeraſti animum, quod etiam ipſe dignatus es ferre teſtimonium dolori. Te Imperator arbitrum teneo affectus mei, te meæ mentis interpretem. Sed flendi tempora aliàs nõ deerunt: nunc de ſepultura, quoniam ſcripſit Clementia tua, hic procurandum. Sed exors receſſit baptiſmatis: quid cognouerim non repreſſi. Eſt hic porphyreticum labrum pulcherrimum, & in vſus huiuſmodi aptiſſimũ; Nam & Maximianus Diocletiani ſocius ità humatus eſt. Sunt tabulę porphyreticæ pretioſiſſimæ, quibus veſtiatur operculum, quo regales exuuiæ claudantur. Hoc fuerat præparatum, ſed expectabatur reſcriptum Clementię tuæ, cuius perceptione recreatæ ſunt ſanctæ filiæ tuæ, ſiu tui Valentiniani ſorores quæ ſe grauibus afficiunt modis, & amplius exagitabantur, quod nihil diù ſcriberetur ſibi. Vnde ijs non parum acceſſit ſolatij; ſed dum inhumatæ ſunt reliquiæ, nequaquam ſibi parcunt; videntur enim ſibi germani ſui quotidianũ funus tenere; & re vera cum ſine fletu magno, ac ſine dolore graui nunquã ſint, tamen quotieſcumque eò accedunt, exangues reuertuntur; & ipſis conſuletur, & chariſſimis exuuijs, ſi acceleretur ſepultura, ne æſtiuo penitus ſoluantur calore; vix enim ſuperiorem æſtatem tranſegimus. Mandatum tuum ſeruo, & commendo Domino. Diligat te Dominus, quia tu Domini ſeruos diligis.* Hucuſque Ambroſius in ſua ad Theodoſium epiſtola. Sanctiſſimus igitur Præſul Theodoſij iuſſu funus curauit, & ipſo inſuper die, quo corpus tumulo conditum fuit, panegyricam ſe, ac illo, & tam laudato, quàm laudatore digniſſimam orationẽ habuit, in qua inter cœtera iſthæc tradit:

Ambroſ. epiſt. 34.

Eumdẽ Ambroſius ſibi nõ mortuum p[illegible]at, ſed magis viuum.

Quã impensè baptiſmi aquas expetierit.

Porphyreticum nobile ipſius corpori labrum ab Ambroſio ſtatuitur.

Dominus eos diligit qui Chriſti ſeruos diligunt.

Ambroſ. orat. in funer. Valentiniani.

12. *Sed iam* (inquir) *chara mihi complector viſcera, & debita quondã ſepulchro, priùs tamen ſingula membra perſpiciam.* Verùm ne ex eo, quod Valentinianus Cathe-

Quo Ambroſius erga Valentinianum amoris, ac doloris ſenſu teneretur.

Digitized by Google

thecumenus deceſſit, æterna proinde vitæ haud ipſum fuiſſe participem inficiari quis audeat, eum quidem in fide Sacramentum ſuſcepiſſe baptiſmatis, quod impia perditorum manus anteuertit, his ille verbis inculcat:

Valentinianus fide, & ſi nõ re baptiſmi ſacramẽtum ſuſcepit.

Ne nos quidem dubitemus de meritis Valentiniani, ſed iam credamus vel teſtimonio Angelorum, quod deterſa labe peccati, ablutus aſcendit, quem ſua fides lauit, & petitio conſecrauit. Credamus, quia aſcendit à deſerto, hoc eſt ex hoc arido, & inculto loco ad illas florulentas delectationes, vbi cum fratre coniunctus æterna vitę fruitur voluptate. Beati ambo, ſi quid meę orationes valebunt, nulla dies, vos ſilentio preteribit: nulla inhonoratos vos mea tranſibit oratio: nulla nox non donatos aliqua precum mearum contextione tranſcurret: omnibus vos oblationibus frequentabo.

Amb. vbi ſup.

Baronius vbi ſupra num. 14.

Hæc Ambroſius in Valentiniani Principis optimi laudem, quibus pium eiuſdem è vita deceſſum ſuo ſatis, ſuperquè teſtimonio commendans, poſteris celebrandum reliquit.

Ambroſius verumque ſibi Imperatorem precũ ſuffragiis honorandum proponit.

Etſi enim ipſum haud ſalutari initiatum baptiſmo diem clauſiſſe affirmet, tamen cum conſtans baptiſmi votum, deuotamque illius pro ſuſcipiendo baptiſmo petitionem eius verbis pręceſſiſſe liquidò conſtet, quis de viri præferuido ſalutaris pœnitentiæ voto, et ſi nondum baptiſmi aquis abluti ſalute ambigat? imò quod magis, magiſquè aſſertionis propoſitum euincit, præter Sacramenti huius deſiderium, morte ipſius, Chriſtianæ fidei fortis, firma, ac generoſa confeſſio præuenit, cum (vt ex Ambroſio compertum eſt) Gentilium caterua vrgeret, ac Senatus pro antiquis ſuperſtitionum ritibus reſtituendis inſtaret, quod cum ante diem obitus eius factum ſit, vehemens (vt Baronius adnotat) ſuſpicio fuit, mortem illi non niſi Gentilium dolis illatam, adeò vt non pœnitens duntaxat, ſed vir tantus confeſſor, ac ob necem ſibi per ſcelus illatam penè martyr ex hac vita deceſſerit.

Baronius vbi ſupra.

Gentilium dolis Valentiniano mors intentatur.

Baronius vbi ſupra.

Ex his enim, quæ eius conſecuta ſunt obitum, ſatis argui, quę pręceſſere, ac ipſa rerum probè conijci veritas videtur; Siquidem Eugenius, qui poſt eius obitum ſibi Imperium arripuit, homo videlicet ferus, ac barbarus, tyrannusq; Gentilibus inanium Deorum cultoribus apprimè fauens, antiqua, prophanaque templorum iura reſtituit, ac intermiſſa execranda Idolorum Sacrificia in priſtinum reuocans, ethnicis hominibus, quæcunque petere auſi ſunt, vltrò, libenterquè induſit, adeò vt totum id planè ſubdola Gentilium arte, ac proditione factum non leuis coniectura euincat; nam de Eugenio iſthæc Sozomenus: *Porrò Eugenius* (Inquit) *ergà Chriſtianorum Religionem non ſincerè affectus, Principatum inuaſit, & Imperij inſignia aſſumpſit.* Hæc ille.

Adeoq; occiſus in odium fidei, nedum Confeſſor, ſed & martyr habendus.

Eugenius tyrannus poſt ipſius cædem imperium arripit.

Sozomenus lib. 7. cap. 22.

Ex his igitur Valentinianum pœnitentia ſuffultum pio vitam exitu concluſiſſe, boniſque operibus, moribuſq; Chriſto, & Chriſtiano Principe dignis, mortem magna ſalutis ſpe Deo afflatum præueniſſe intelligimus, etſi enim baptiſmali fonte, quem ardenter optabat, petebatque initiatus non ſit, pœnitentia tamen, quam vnicè ſemper dilexit, ac Sacramenti voto, deſuper aſpirante Numine, præuentus, anteactæ vitæ culpas diluit, ac veniam à Deo conſequutus, beatorum inſeri cœtibus meruit, & certam cunctis de ſe bene ſperandi, quia verè ſub vitæ finem pænitens, fiduciam reliquit.

Pœnitentia ſuffultus Valentinianus diẽ claudit.

13 Porrò vt quanti inſuper momenti ſit, & qualem pęnitentia ſub extremam vitæ periodum decedentibus fiduciam præſtet; quantum denique in ſupremo diſcrimine conſtitutis præſidij afferat, magnus ille olim inter Eccleſiæ lumina Fulgentius, Ruſpenſis Epiſcopus ſuo cunctis palam exemplo demonſtrauit, qui non niſi pænitens *poſt innumera*, (vt Baronius ait,) *pro Catholica fide certamina poſt iteratas ſępe confeſſiones, poſt exilia, aliaſque paſſas ærumnas, poſt denique plurimorum ſcriptorum egregijs monimentis, tum hęreſes profligatas, tum orthodoxam pietatẽ, & diſciplinam Eccleſiaſticam, cuſtoditã ſartamque, tectam relictam, optatum diù vitę finem lętus impoſuit.*

Baronius an 529. num. 1.

Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus pęnitẽtiæ vim apprimè cũctis enũmẽdat.

Quod verò omnem excedit fidem, vel ſub extrema vitæ tempora ſe arctiori vitæ deuouens, totum Pœnitentiæ operibus addixit, vt ſic bene prouidus ſuum pœnitentiæ clypeo non tam præuenire, quam præmunire exitum videretur; Antè enim, quam decederet, cordis compunctione adductus, eccleſiaſticis ſe munijs abdicans, ſuoque clanculum è Monaſterio ſecedens, et citò iam ſoluens iter in Inſulam quandam arripuit, vbi in quodam ſcopulo orationi, lectioni, ieiunijs totus, inceſſanterque in-

Non niſi pęnitentium in morem vult mori.

B ſtitit.

Digitized by Google

In geſtis S. Fulgentij Epiſcopi.

In inſulam ſibi vacaturus ſuã ante mortem ſecedit,

ſtitit. Sed hic quę in eius geſtis ſcriptor tradit, excipiamus. *Vbi* (inquit) *in quodam breui ſcopulo, cui nomen dedit Chilni, vbi iam Monaſterium fabricari mandauerat, lectioni, & orationi, ac ieiunijs vacans, veluti ſciret appropinquare ſibi nouiſſimum diem, ſic ex toto corde ſua pœnitentiam geſſit; & quamuis tota vita ex quo Monachorum profeſſionem conuerſus ex toto corde ſuſcepit, pœnitentia fuerit tempus: in hac tamen inſula multò ampliùs, & multò diligentius inchoanti ſimilis membra ſua mortificauit, & in conſpectu ſolius Dei fleuit.* His planè vir Dei deceſſurum ſe longè ante ſciens, præferuidis extrema vitæ tempora pœnitentiæ operibus pro ſe ſollicitus munire ſatègit, ſed quomodo vir apprimè auſterus, omne ſub vitæ finem ſibi indulgere ſolatium detrectans, ſuæ vel minimum carni leuamentum interdixit, ex his, quæ idem auctor tradit, repetendum hìc nobis eſt.

Ac ſi mors ſibi inſtaret ad vitę exitũ ſeparat.

Auctor vbi ſupra in S. Fulgentij geſt.

Illa ipſi frequens oratio: Domine da modo patientiam & poſtea in indulgẽtiã

14 *Incidit repentè*(iuquit)*in corporalis infirmitatis acerrimas paſſiones, vbi ſeptuaginta prope diebus ęgritudine fatigatus, hoc ſolum frequenter dicebat: Domine da modò hîc patientiam, & poſteà indulgentiam. Nec ab iſto ſermone aliquandò ceſſauit, ſiue dolor affligeret, ſiue febris incenderet, ſiuè laſsitudo diſſolueret. Perſuadentibus autem medicis, vt lauacris balnearibus vteretur: Nunquid balnea* (inquit) *facere poterunt, nè homo mortalis expleto vitę ſuę tempore moriatur? Si verò proximam mortem nec aquarum calidarum poſſunt fomenta repellere, cur mihi obſecro perſuadetis, vt rigorem diù ſeruatum profeſſionis in fine diſſoluamus? Sic ſalutem ſuam supernę voluntati fideliter credens: poſtquam ſe ſenſit ſine aliqua dubitatione diſſoluendum, vocans vniuerſos Clericos ſuos, præſentibus monachis, alloquutus eſt eos dicens: ego, fratres, animarum veſtrarum ſaluti proſpiciens, moleſtus apud vos forſitan, & difficilis extiti: & ideò obſecro vos, vt ignoſcatis mihi, quiſquis aliquid dolet; & ſi forſitan ſeueritas noſtro modum tronſgreſſa eſt debitum: orate, nè mihi hoc Dominus imputet ad peccatum. Cumquè talia Beato Fulgentio lacrymoſis ſingultibus exponente, cuncti ſimul ſuper genua eius caderent, ſemper bonum, ſemper affabilem, pro omnium ſalute, ſicut decuit, inuigilaſſe clamantes. Prouideat ergo, ait, vobis Dominus Deus meus paſtorem dignum ſe. Tunc imperato ſilentio paululum requieuit, &c. Orans iugiter, & intrantes ſingulos benedicens, vſque ad extremam horam ſana mente permanſit. Poſtremo die Kal. Ianuarias poſt peractam veſperam, beatum ſpiritum feliciter in manibus Domini tradidit, &c.* His ille præmiſſis, antequam decederet, ſibi à ſuis, ſi quà eos offendiſſet, veniam donari expoſcens, vir tandem beatiſſimus, in omne patientiæ, ac pœnitentiæ ſtudium, & obſequium effuſus, benignus cunctis, ac facilis, ſibi duntaxat rigidus, atque auſterus, ad æternitatem properans, diem feliciter clauſit.

Iam moriturus veniam à fratribus humiliter poſcit.

Quid medicis balnea ipſi ſuadentibus reſpõdit.

Suorum curam gerens Deo ipſos commendat.

Atq; vir Dei patientia, ac pœnitentia fulget,

15 Et tantum ſiquidem Chriſtiani olim pœnitentiæ ſubſidio præſidentes, in humili peccatorum confeſſione ſpem habuere, vt nihil ipſis ſub vitæ finem cordi magis, ac vſui ſolemne fuerit, quã ſua humiliter in confeſſione ſacerdoti reuelare peccata, quo exoptatam à Deo veniam conſequerentur. Quod Dacco præſertim, Childeberti Regis Francorum, an. 3. & 17. Guntherani regis, ipſius patrui egregiè præſtitit, qui per dolos inſidijs ad mortem appetitus, ſacramentali mortem confeſſione præuenire ſategit, de quo iſthæc Turonenſis: *Dacco* (inquit) *nobilis Dux inſidijs Draccoleni Ducis captus, cum occidendus eſſet, vocato presbytero, ab eodem pœnitentiam petijt, qua accepta interfectus eſt.* Nec quiſpiam mirabitur in homine vel ſub ipſius mortis conſpectũ tantam pro culparũ exomologeſi inſtituenda ſollicitudinem, ſi antiquorũ probè Chriſtianorum, piamq. conſuetudinem probe ex hiſtoriarum tabulis meminerit: *Vigebat quippe* (ait Baronius) *pius vſus, vt abſque peccatorum remiſſione à Deo per Sacerdotem accepta nemo ex hac vita migraret.*) Congruè autem ipſius animæ ſaluti cum iam de vita corporis actum eſt, opportunè cõſultum volebant.

Baronius an. 581. n. 14.

Humilis peccatorum confeſſio ſãctis hominibus ſub vitæ exitum frequens,

Gregorius Turonenſis hiſt. Franc.

Dacco Frãcorum Regis patruus interficiendus ſacerdoti culpas in confeſſione aperit.

Baronius vbi ſupra n. 14.

Pius apud Chriſtianos ſacramentaliter confitendi vſus.

16 Pœnitentia quippè Peccatoribus ad iuſtã Dei iram placandam pernecessaria, magnam quoq; ad ipſius impetrandã miſericordiam homini ſpem affert, vt ex eo ſatis, ſuperquè oſtenditur, quod Deus nimirũ lacrymis plerumquè victus, emollituſq; dum cordis compunctionem reſpicit, ad ſuperna nobis exhibenda pietatis dona, propulſandaquè longiùs indignationis iacula flecti non dedignatur. Quapropter ab ipſius Dei flagella, ſi

quæ

Cordis cõpunctio grata in primis Deo.

Baron. ann. 590. nu. 11.

quæ imminent, manu protinus cadunt, vbi contrito corde ab homine diuina implorantur clementia. Hinc Sanctiſſimus ille, ac verè magnus Romanos inter Pontifices Gregorius, dum acerba olim Romæ lues graſſaretur, ſupremam Vrbi vaſtitatem intentans, ac mors vbiquè cuncta depaſcens quotidiè inualeſceret, ſuis peccatores ad cordis compunctionem verbis inducere, eorundemquè ad dolendum pervtiliter animos excitare contendens, cunctos ad arripienda ſalubriter pœnitentiæ arma, vel inter crebra morientium funera exhortari non deſtitit, quò miſeri citam, atque exoptatam à Deo veniam conſequerentur. Sed ipſius hìc ſaluberrima, vtpotè pœnitentibus ad cœlum expugnandum verba repetamus; hæc enim habet: *Oportet* (inquit) *fratres chariſſimi, vt flagella Dei, quæ metuere ventura debuimus, ſaltem præſentia, & experta timeamus. Conuerſionis nobis aditum dolor aperiat, & cordis noſtri duritiem ipſa iam, quam patimur, pœna diſſoluat; vt enim Propheta teſte prædictum eſt: Peruènit gladius vſquè ad animam. Ecce enim cuncta plebs cœleſtis iræ mucrone percutitur, & repentina ſinguli cæde vaſtantur; nec languor mortem præuenit, ſed languoris moras (vt cernitis) mors præcurrit. Percuſſus quiſque ante rapitur, quàm ad lamenta Pœnitentiæ conuertatur. Penſate ergo, qualis ad conſpectum diſtricti Iudicis peruenit, cui non vacat flere, quod fecit; habitatores quippè non ex parte ſubtrahuntur, ſed paritèr corruenti domus vacuæ relinquuntur, filiorum funera parentes aſpiciunt, & ſui eos ad interitum hæredes præcedunt. Vnuſquiſque ergò noſtrum ad pœnitentiæ lamenta confugiat, dum flere ante percuſſionem vacat. Reuocemus antè oculos mentis, quod errando commiſimus, & quod nequitèr egimus, flendo puniàmus. Præueniamus faciem eius in confeſſione, & ſicut Propheta admonet: leuentur corda noſtra cum manibus ad Dominum; ad eum quippè corda cum manibus leuare, eſt orationis noſtræ ſtudium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profectò, dat tremori noſtro fiduciam, qui per Prophetam clamat: nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat. Veternoſas namque Niniuitarum culpas triduana pœnitentia aſperſit, & conuerſus latro vitæ præmia in ipſa ſententia ſuæ mortis emeruit.* Niniuitarum itaquè, ipſiuſquè latronis exemplo, quibus opportunè poſt peccata pœnitentiæ ſubſidium è cœlo præſto fuit, peccantes ad Dei fiduciam validè, ac efficaciter excitat, ſed quæ in rem præſentem aptè Sanctiſſimus vir proſequitur, excipiamus: *Leuemus* (inquit) *corda, & præſumamus nos iam percepiſſe, quod petimus. Citiùs ad precem Iudex flectitur, ſi à prauitate ſua petitor corrigatur. Imminente ergò tantæ animaduerſionis gladio nos importunis fletibus inſiſtamus. Ea namque, quæ ingrata eſſe hominibus importunitas ſolet, Iudici veritatis placet; quia pius, & miſericors Deus à ſe vult veniam precibus exigi, qui quantum meremur, non vult iraſci. Hinc etenim per Pſalmiſtam dicitur: Inuoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me. Ipſe ergò ſibi teſtis eſt, quia inuocantibus miſereri deſiderat, qui monet, vt inuocetur. Proindè fratres chariſſimi contrito corde, et correctis operibus craſtina die primo diluculo ad ſeptiformem litaniam iuxta diſtributionem inferiùs conueniamus, &c.* His planè exertum, ac impendentem ceruicibus diuinæ animaduerſionis gladium, non niſi pœnitentiæ, lacrymis, precibuſquè, ac intimo cordis ſenſu à reorum procul capite auertendũ, & ad experiendum propitium ſibi numen inculcat, ſi homines videlicèt pœnitentiæ armis ſuffulti, Deum, quem ſuis pridem culpis, maliſquè actibus exacerbarunt, flentes, ac toto dolentes corde requirant.

Cõpunctos à periculis releuat, eiſque ſua dona largitur.

Gregorius in regeſt. lib. 11. cap. 2.

Oportet iuxta Magni Gregorij dictũ præſentia Dei flagella metuere.

Manifeſtum irati numinis ſignum, ſi quis peccata, quæ admiſit moriturus flere non poteſt.

Threnorũ cap. 3.

Non vult Deus flagellando mortem peccatoris, ſed vt cõuertatur, & viuat.

Ezechie cap. 18.

Matth. c. 27.

Niniuitarũ & latronis exemplo oſtenditur.

Gregor. vbi ſupra.

Ingrata hominibus eſſe importunitas ſolet, at Deo accepta.

Pſalm. 49.

Deus ideo monet, vt ab hominibus inuocetur.

Gregorius lue in vrbe laborantes ad pœnitẽtiã inuitat.

17. Enim verò quod ſua vnicuique in finem vſquè vitæ peccata ſeriò lugẽda, ac penſanda amarulenter ſint, cum magnam tunc potiſſimùm temporis pœnitentiæ luctus ſpem homini afferat, idem Gregorius Gregoriam Auguſtæ cubiculariam, fœminam piam æquè, ac nobilẽ, ſuis ipſum litteris de ſalutis negotio percontantem admonens, his planè verbis, ac ſapienter pro reſponſo edocuit: *Quod* (inquit) *dulcedo tua in tuis epiſtolis ſubiunxit, importunam ſe mihi exiſtere, quo ad vſque ſcribam mihi eſſe reuelatum, quia peccata tua dimiſſa ſunt; rem & difficilem etiã, & inutilem poſtulaſti: difficilem quidem, quia indignus ſum, cui reuelatio fieri debeat; inutilem verò, quia ſecura de peccatis tuis fieri non debes, niſi cum iam in die vitæ tuæ vltimo plãgere eadem peccata minimè valebis. Quæ dies quouſquè veniat, ſemper ſuſpecta,*

Baron. ann. 597. nu. 12.

Inter flagella hominibus lugentibus ſpes veniæ Dei munere ſubeſt.

Gregor. lib. 6 epiſt. 22. indic. 15.

Gregorius Gregoriæ, quæ apud Auguſtum cubicularia munus gerebat quid de ſalutis negotio percontãti reſpondeat.

ſpecta, ſemper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare, &c. Quod paribus item Auguſtinus aliquandò verbis inculcans: *Semper* (inquit) *doleat pænitens, & de dolore gaudeat.*

Nemo iuxta Gregorij dictum de dimiſſis culpis ſecurus debet fieri.

18. Tanti ſiquidem ad releuandum cor hominis inter ipſas mortis anguſtias Pœnitentiæ virtus momenti eſt, vt viri ſanctitate præcipui, qui Deo fidelitèr inſeruiebãt, boniſquè diù ſe operibus laudabiliter exercuerant, cum proximus iam ſibi è vita inſtaret exitus, nil antiquiùs, magiſquè in votis habuerint, quàm pio Pœnitentium more, ac ritu, Deo ianuam pulſanti, obuiam ire, eidemque vocanti occurrere. Quapropter Henricus Bauariorum Dux, ac primus huius nominis Romanorum ſubindè Imperator; qui ab Ottone Tertio Germaniæ regno donatus, & à S. Volphango Ratiſponenſi Epiſcopo educatus fuerat, cum aliquandò per viſum eodem ſibi apparente, anceps quoddam accepiſſet oraculum, quo propinquam ſibi mortem prænunciatam credidit, vt magna ſuffultus ſpe, ac fiducia ſe ad impendentem è vita exitum probè compararet, totus pœnitentiæ operibus incumbens ſupremum præuenire diem, & ſic mortis ipſius lenire anguſtias curauit. Hoc igitur præſtito, dum Princeps Deo totus intendit, ſibiquè impenſiùs vacat, haud mortem, vt credebat, imò ſortem planè optatiſſimam incurrit, ac Imperij ſceptrum deſignato poſtmodùm tempore diuinitùs accepit, vt in S. Vvolphangi geſtis hunc in modum traditur: *Enrico Regi, antequam eſſet Imperator S. Vuolphangus apparuit dormienti. Videbatur illi ſibi in S. Emmerani Eccleſia eſſe, atque orandi cauſa Beati Vuolphanghi adire ſepulchrum; ibi verò Deum, & S. Vuolphangum orans, viſus eſt ſibi videre eum adſtare, & hunc in modum ipſum appellare: Aſpice diligenter characteres in muro, qui eſt apud tumulum meum, exaratos: Vidit ille, nec aliud legit, quàm:* Poſt ſex. *Expergefactus verò ſummoperè incumbebat ad earum dictionum apprehendendam ſignificationem. Primùm igitur ſuſpicatus ſe poſt ſex dies moriturum, multa largitus eſt pauperibus. At ſex euolutis diebus, cum nihil in corpore ſentiret moleſtiæ, ad ſex menſes attinere arbitrabatur, tumquè ſe obiturum credebat. Sed neque tum malè ſe valere ſentiens, ad ſex annos earum dictionum ſignificationem retulit. Porrò ſex annis iam expletis, ſeptimo anno à Pontifice Maximo Imperator vnctus eſt. Atque tum demum animaduertens, quid ſibi ea verba vellent, gratias egit Deo, & Beato Vuolphango, quod ſibi reuelare dignatus eſſet ea ſe dignitate potiturum.* Hæc ibi. Ita planè Princeps Sanctiſſimus longè contrarijs votis, dum reſponſum ſe mortis è cœlo habuiſſe exiſtimat non niſi certam è proximo venturæ felicitatis ſpem, ac certum vnà ſimul è cœlo tum omen, tum oraculum accepit, & dum pœnitentiæ operibus mortem ſollicitus præuenire curat, Romani pro mercede Imperij ſceptrum meruit obtinere.

Baron. ann. 1007. nu. 1.

Peccator ſemper de peccato doleat, & de dolore gaudeat.

Hẽricus Bauariorũ dux & poſtea Romanorũ princeps quã pro die mortis, & hora ſollicitus.

A S. Vuolphango ad eius ſepulchrum orans ambiguis verbis admonitus, mortem pœnitẽdo præuenit.

In geſtis S. Vuolphãghi apud Suriũ 31. Octobris tom. 5.

Expergefactus è ſomno duo in pariete verba, *poſt ſex*, legens, poſt ſex dies ſe moriturum credidit.

Numerum deinde dierum ad hebdomadas, ſubinde ad menſes, demum ad annos interpretãdo protendit.

Seruatus à Deo, & à morte liber poſt ſex annos Romano Imperio diuinitùs præficitur.

19. Porrò ne ingrato ipſius hìc Henrici incunabula, & vitæ dignè, ac laudabiliter inſtitutæ primordia ſilentio prætereamus, Rupertus Abbas, ipſum à Sancto Vvolphango Ratiſponenſi Epiſcopo educatum his verſibus tradit.

— *Nutrit præclarum Vuolphangus alumnum,*
Qui ſequitur Dominum toto conamine Chriſtum.

Sanctiſſimus quippè Præſul, qui inter cętera chariſmatum dona prophetiæ ſpiritu pollebat, hæc illi de conſequendo regno longè antè prædixit, vt præmemoratus his auctor verbis meminit: *Cum ad eum* (inquit) *ob impertiendam benedictionem (vt crebrò ſolebat) adductus eſſet, ſpecioſiſſimam eius prolem Henricum, qui poſtea Dei nutu factus eſt Imperator, Regem appellauit, fratrem eius Brunonem vocauit Antiſtitem, ſororem eius natu maiorem Reginam, minorem, quam ipſe baptizauit, & de ſacro Fonte ſuſcepit, Abbatiſſam.* Quæ quidem omnia (vt Baronius docet) ſicut prædixit, & re ipſa patuit, ſuis deindè temporibus euenere. Henricus itaquè è mortis potiſſimùm impendentis obiectu, per viſum præſagiendo coniectans, ingentem ſibi pœnitentiæ operibus inſiſtendo meritorum cumulum & penes Deum fiduciam lucratus, ad Sanctitatis vſque apicem throno poſtmodùm euectus, & ſi adhuc in ſæculo degens peruenit.

Quid Rupertus Abbas de Hẽrico, qui ſanctitatis, & Imperij apicem attigit.

Rupert. Abbas cap. 10. apud Suriũ die 16. Martij tom. 2.

Multiplices ipſi honores ac gẽtilibus ſuis prædicit.

Baron. ann. 1003. nu. 8.

Summa Hẽrico bona eum mortis metu venere.

20. Idem planè Ferdinando item Caſtellæ Regi ante obitum, dum pœnitentiæ addictus operibus ſe ad exitum ſollicitus parat, contigiſſe Lucas Tudenſis

Baron. ann. 1065. n. 61. & 62.

Ferdinando Caſtellæ Regi ſalubris quidẽ maximè mortis memoria extitit.

ſis

ſis, his quidem verbis tradit: *Ferdinandus* (inquit) *Caſtellæ Rex, & Legionis, qui catholicè Regnum gubernauit, & ſe ipſum preſſum pudicitiæ freno funditus eruditum reddidit, illuceſcente Natiuitatis die filij Dei, ſe artubus deficere proſpiciens, Miſſam cantari petijt, & percepta Corporis, & Sanguinis Chriſti participatione, ad lectum manibus deducitur ſuſtentantium. In craſtinū verò luce adueniente ſciens, quod futurum erat, vocauit ad ſe Epiſcopos, & Abbates quoſcunque Religioſos viros, vt exitum ſuū confirmarent. Vnà cum eis ad Eccleſiam defertur ornatus cultu regio, & corona aurea impoſita capiti. Deindè fixis genibus ad altare S. Ioannis, & coram SS. corporibus, ſcilicet Iſidori Cōfeſſoris, & Vincentij Martyris clara voce ad Dominum dixit: Tua eſt poteſtas, tuum eſt Regnum, tu es ſuper omnes Reges, tuo Imperio omnia Regna cæleſtia, & terreſtria ſubduntur; Regnum, quod à te dominante accepi, & quandiù tuę liberæ voluntati placuit, rexi, ecce reddo tibi: tantùm animam meam de voragine ipſius mundi ereptam, vt ipſam ad te ſuſcipias deprecor. Et hæc dicens exuit regalem clamydem, qua induebatur corpus, depoſuit, & gemmatam coronam, qua caput ambiebatur, atque cum lacrymis ſolo proſtratus, pro delictorum venia Dominum attentiùs exorabat. Tunc ab Epiſcopis accepta pænitentia, extremæ vnctionis Sacramento perunctus induitur cilicio pro ornamēto regali, & aſpergitur cinere pro aureo diademate, cui vitali pænitentia permanenti coram prædicto Altari duobus diebus à Deo viuere datur. Sequenti autem die, quæ eſt feria tertia, hora diei ſexta, in qua S. Ioannis Euangeliſtę feſtum celebratur, inter manus Pontificum cælo, vt credimus tradidit ſpiritum.* Hæc auctor. Vir itaquè clariſſimus non tam regali pompa, regia videlicet clamyde, ac ſceptro ornatus, quam cilicio (quod pœnitentes decet) indutus, ac lacrymis largè perfuſus, aduentanti feſtinus morti occurrere voluit, vt Deum ſibi ſub tudi, auſteroquè pœnitentiæ cultu propitium redderet.

Lucas Tudenſis Diac. in Ferdinādi geſtis.

Natalitio Chriſti die ad Eccleſiā ſuorum manu ſuſtentatus pergit.

Sacroſancto Chriſti corpore ad ſubeundam è proximo mortē; præmunitur.

Humi procumbēs regiam clamydem regno ſe abdicās exuit.

Veniā pro delictis expoſcit.

Duobus diebus viuit ante Sacrum Altare.

Feſto S. Ioānis Euangeliſtæ die Deo ſpiritū reddit.

21. Pœnitentia igitur decedentium ſingulare ſubſidium, præteritorum illicò laborum obliuionem inducit. Homo quippè, dum repromiſſam ſibi præmiorū à Deo mercedem cogitat, actùtū quidquid in terris laborando ſuſtinet, Cœlum ſuſpiciendo obliuiſcitur, vt Petrus Damiani de viro Regijs olim inſulis claro his planè verbis meminit: *Scotigenarum Rex* (inquit ille) *primæuo adoleſcentię flore pubeſcens, quia pater obijt, ei mox in regalis faſtigij ſolio ſucceſſit, ſed cum ſollicitè conſideraret, quàm fragile ſit, quidquid in hoc ſæculo tumet, quàm labile, quod ſupereminet, quàm velociter extinguibile ſit omne, quod ſplendet, cum coniugatus iam eſſet, decreuit regales inſulas Regni cęleſtis amore deponere, coronam caputio, purpuram cucullo mutare. Quid plura? ſimulat orationis ſtudium, aggreditur expectationis humanæ principium; Apoſtolicorum itaquè liminum deuotione completa, & ignorante clientium comitatu, monaſticum habitum latentèr induit, & ſic à ſe mundum cum regno, benè ſemetipſum furatus, abiecit. Qui mox languore percuſſus ad extrema peruenit, & vſque ad obitum hoc tanquam fæderatę conuentionis elogium inclamare non deſtitit: Domine feci, quod præcepiſti, imple, quod promiſiſti. Quidquid aliud ei ab alio diceretur; ab hac voce velut exactione dabiti non ceſſabat. Nimirùm in vinea conſtitutus repoſcebat vnum, quia patris familias ſe nouit impleſſe præceptum. Et licèt in vndecima hora fuiſſet conductus, exigebat requiem poſt laborem, & expleta operatione repoſcebat mercedem.* Spes quippè prœmij (vt Sanctus ille aiebat) *vim laboris minuit*, ac ſatis rigidum pœnitentiæ iugum, omniſque ſuſceptarum pro culpis pœnarum amaritudo, mercedis, ac prœmiorum magnitudine nedum grata fit, ſed & ſuauiter vnicuique præ manibus dulceſcit.

Pœnitentia laborum obliuionem ſuis indicit, & leuamento eſt.

Petrus Damiani in epiſt. vt in ſpec. magni exemplorum. diſtinct. 1. exem. 103.

Scotigenarum Rex mortis memor ad pœnitentiam conuolans, coronā caputio, purpuram cucullo permutat

Ad Apoſtolorum limina profectus, Apoſtolorū exēpla ſectatus.

Gregorius in moral.

Haud multo poſt languore perculſus inter moriendum verba illa præfidenter Deo repetit *Domine* (inquit) *feci quod iuſſiſti, redde quod promiſiſti*, & ſic lętus deceſsit.

22. Quod vt aliorum quoque virorum Principum, & Imperiali præſertim culmine præcellentium, qui pœnitentiæ laudabiliter operibus inhæſerunt, exemplo comprobetur. Otho Imperator ab Innocentio Papa III. iuſtiſſimè anathematis iaculo perculſus; ſed vir miſericordiæ exercendæ apprimè deditus antequā decederet, illud Dei munere obtinuit, vt ſe ipſum agnoſcens, ac feriò quæ admiſerat, deflens, ad matris Eccleſiæ ſinum conuolaret. Enimverò ſub vitæ finem compunctus, ſuaſquè (vt par eſt) execratus vitæ culpas, eum in modum indoluit, ac ſe abiecit, vt cunctorum ſe pedibus proculcandum, non ſecus ac viliſſimam pulue-

Rainald. an. 1218. nu. 37.

Otho Imperator ſe ipſum deflens veniā moriturus conſequitur.

Digitized by Google

puluerem, probriſquè cunctis dignum offerret;eaverò moriturus contriti cordis ſigna exhibuit,vt peccatorum exoptatam à Deo veniam accipere tandem meruerit; de quo iſthæc ſummatim Vuſpergenſis narrat: *Anno* (inquit) *Domini M. CC. VIII. Otho Imperator obijt*; cui & Albertus Stadenſis in hæc verba adſtipulatur: *Anno Domini M. CC. XIII. Otho Imperator anno Regni ſui XX. in Caſtro Harterſburg ineffabili contritione compunctus, ità vt coquinarijs ſuis præciperet, vt collum ſuũ conculcarent XIIII. Kalendas Iunij obijt, à Sifrido Hildenſemenſi Epiſcopo abſolutus. Hanc abſolutionem Papa Honorius confirmauit; ſepultus autem eſt in Brunſuuich. Caſtrum Vuorda à Bremenſis Eccleſię miniſterialibus occupatur. Rex Fridericus Herefordiæ celebrata curia in Imperio confirmauit.* Hæc Scriptor de Othone, qui pœnitentiæ ſubſidio, dum vitæ finis inſtaret, Deo, ac Eccleſiæ reconciliatus, de ſe haud dubiam cunctis ſpem ſalutis reliquit. Rei verò eiuſmodi fidem oſtenſa poſtmodùm viſa ſatis ſuperquè confirmant. Inſequenti enim eius obitum anno pijſſimæ Chriſti famulæ, Othonis videlicèt materteræ viſum cœlitùs obiectũ eſt, à qua Imperatoris anima primùm ſuffragia expoſcere, dein purgatorij pœnis ſoluta maximas rependere gratias viſa eſt. Quod ſanè viſum à Thoma Cantipratenſi his verbis deſcribitur.

Vuſpergenſ. in Chronic. Stad.

Mira Othonis in ſe deprimẽdo cõpunctionis exempla.

Albert. Stadenſis.

Magna pœnitentiæ vi Deo, ac Eccleſiæ conciliatus.

Apparens eius anima precum ſuffragia à Matertera poſcens purgatorij pœnis abſoluitur.

23. *Othone* (inquit) *Imperatore mortuo, quędam cognata eius in monaſterio Virginum præerat,quæ zelo caſtimoniæ circà ſubditas mirè feruebat. Obſeruans ergò die quodam feneſtram locutorij, ſummo manè quendam leuiter pulſantem audiuit, qua aperta, ecce Imperator apparens matertera dixit: Defunctus ego ſum, & in purgatorio pœnis excrucior. Dirigas ergò nuncios ad diuerſa, & deuota cœnobia, & decies mille pſalteria pro me legi facias. itavt ad ſingulos pſalmos decem ictuum diſciplina, & ad vnumquemque verſum addatur ſalutatio Angelica Aue Maria, & Oratio Dominica Pater noſter; Pſalmus verò De profundis, quando accipitur diſciplina, dicatur. Talibus remedijs poſt mortem viuens meruit liberari. Et nota, quod idem Otho benigniſſimus Imperator anno præcedente mortem ſuam, infinitam annonam tempore cariſtię diuerſis Monaſterijs, & pauperibus diuiſerat larga manu.* Quæ quidem miſericordiæ ab ipſo in famelicos pauperes exhibitæ opera in cauſa procul dubio fuere, vt Deum ſibi in morte propitium ſortiretur, vti opportunè ſcriptor lectori ob oculos ponit. His autem illud Pſalmiſtæ oraculum appoſitè conſonat: *Beatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperem,in die mala liberabit eum Dominus.* Qui ergò miſericordiam in hoc ſæculo ergà miſetos, ac pauperes præſtitit, ſibi quoque hanc in altero ſæculo impẽdi promeruit. Sed interim reliqua, quæ à Cantipratenſi narrantur, opportunè hìc à nobis ſubtexenda videntur.

Thomas Cantiprat. lib. 2. cap. 53. n. 19

Quãię ſanctitatis fœmina, cui animarũ ſtatus patebat.

Quali pius Rex à fœmina pro ſui expiatione expoſcit.

Miſericordiæ operibus tutum vitæ finem meruit.

Pſal. 40.

24. *Nec mora* (inquit) *miſſis nuncijs, vt præcepit matertere,negotium eius ab omnibus ſumma cum deuotione ſuſceptum eſt,& perfectum. Apparens ergò dictæ materterę ad eundem locum feneſtrę, quem diximus,in aurora tanta claritate circumdatus eſt, vt illa nullo modo eum cerneret, ſed audiuit: Gratias reddo tibi, & pro me miſericordioſiſſimo Domino gratias age, quia iam à pœnis ereptus ad gloriam tranſeo ſempiternã. Nec mireris lector, quia ab illis audiui,qui interfuerunt diutino languori eius, & morti, quod omni die Sacerdotibus Chriſti dorſum ſuum tradidit flagellandum,& eius contritio tanta fuit, vt ille,cuius ſuperiùs fecimus mentionem, verè dignus Conradus Hildeſemenſis Epiſcopus teſtaretur vix ſe poſſe credere, quod Otho Imperator poſt tantam contritionis pœnitentiam, vel ad horam poſt mortem Purgatorium ſuſtineret.* Hæc auctor de tecolendo Imperatoris exitu, qui chriſtiano ritu, ac pœnitentis in morem, magniſquè expiatus lacrymis è vita deceſſit, in ſuis ſcriptis paginis teſtata reliquit.

Cãtipratan. vbi ſupra.

Iterum materteræ ipſius anima apparens dignas ipſi gratias pro precibus exoluit.

Splendore circundatus haud oculis videri potuit.

Quid Cantipratanus de ipſo referat.

Decumbens Imperator, ac vehemẽter compunctus ſingulis diebus ſuũ Chriſti Sacerdotibus dorſum flagellandum præbet.

25. Huic Vuilhelmus Comes Sareſberienſis iure meritò ſociandus eſt, qui arridentibus proſperis, ſæculari fretus potentia (quod humanæ vitæ, ac imbecillitatis conditio eſt) in Dei legem peccauerat, ſed tandẽ ſub vitæ finẽ,Deo miſerante, ad bonam traductus frugem, mirum compuncti, ac pœnitentis animi de ſe cunctis exemplum præbuit. Auito enim Epiſcopo ſollicitè per nũcium euocato, & ſe coram eo valdè peccatis obnoxium conteſtatus, ac Sacramentis Eccleſiæ, quibus tunc præmuniri cupiebat, omninò indignũ, lacrymis ora perfuſus,

Rainald. an. 1226. n. 48

Vuilhelmus Comes Saresberienſis peccata ſub vitę finem dignè deflet.

ac ſin-

ac ſingultibus iugiter vacans, felicem mortali è vita diſceſſum, miraculorum inſuper portentis à Deo inſignitus obtinuit, vt Anonymus vitæ Ludouici Frãcorum Regis Scriptor his verbis narrat.

Honor. PP. III. ep. 327.

Inualeſcente demum (inquit) *ægritudine, cum certiſsimà ſuæ necis indicia cognouiſset, fecit Epiſcopum Ciuitatis ad ſe venire, ut ea, quæ Chriſtiani ſunt, in confeſsione, & viatico ſuſciperet, & legitimum de rebus habitis conficeret teſtamentum. Intrante autem Epiſcopo thalamum, in quo iacebat Comes nudus omninò præter femoralia, contrà eum Corpus Domini ferentem, ex lecto proſiliens, aſperrimumquè laqueum circà collum connectens, cum iugi lacrymarum effuſione ſe proſtrauit in pauimentum, Summi Regis ſe eſſe proditorem conteſtans, nec de loco moueri voluit, niſi facta confeſſione, & viuifici Sacramenti percepta communione, ut ſe ſui ſeruum oſtenderet Creatoris; & ſic per dies aliquot in ſuprema perſeuerans pænitentia, ſpiritum ſuo reddidit Redemptori; Contigit autem, quod dum de caſtello ad nouam Eccleſiam per vnum milliare corpus eius ad tumulandum portaretur, cerei, qui cum cruce, & thuribulo de more portabantur, accenſi inter pluuiarum effuſiones, & ventorum turbines lumen continuum in itinere miniſtrarent, ut apertè oſtenderent, Comitem tã arduè pænitentem ad lucis filios pertinere.*

Nedũ peccatorum venia, ſed miraculorum gratia donatus.

E lecto proſilit Chriſti corporis Sacramenta ſuſcepturus.

Se ſummi Regis proditorem teſtatur.

Corpus ipſius dũ per milliare ad tumulandũ portatur, cerei inter ventos, & pluuias non extinguuntur.

Sic profectò pœnitentiæ ſalutaris, quæ Chriſtianos decet, argumentũ haud vulgare ſpectantibus, ac exhibitæ ſibi inſuper à Deo pietatis haud obſcurum ſignũ accenſis perſiſtentibus inter pluuiarum, ventorumquè turbines cereis, è cœlo diuinitùs affulſit, vt verum, ac conſtans illud Sapientis comprobaretur oraculum, quo ad diluendas grauiores quaſque animi labes vis charitatis extollitur: *Nec flumina* (inquit) *obruent illam*.

Cant. cap. 3.

26. Congruè autem vir tantus ſub ipſum vitæ finem eiuſmodi contritionis vi, Deo largiente, donatus eſt, vt potè, qui B. Virg. obſequio apprimè addictus, dum adhuc viueret, diuinitùs quondam nec magno abſquè portento medijs è fluctibus liber euaſerat, vt Pariſius his verbis ait: *Per idem tempus Vuilhelmus Comes Sareſberienſis, qui cum Comite Richardo intrauerat in partibus tranſmarinis, ad Angliam tranſiturus, naues intrauit. Sed cum longo maris periculo, & ventorum turbinibus per dies plurimos, & noctes in partes diuerſas iactaretur cum ipſis nautis, & alijs omnibus, qui in naui erant, de vita deſperatus, annulos pretioſos, & quæcunque in auro, vel argento, aut pretioſis veſtibus poſſidebat, fluctibus pelagi commiſit, vt ſicut ad vitam nudus intrauit temporalem, ità ab omni honore terreno ſpoliatus ad patriam tranſiret æternam. Et cum in ſuprema fuiſſet deſperatione conſtitutus, viſus eſt cereus ingens, & magno ſplendore coruſcans ab omnibus, qui in naui periclitabãtur, in ſummitate mali. Et iuxtà cereum ſtantem viderunt puellam quandam nimia pulchritudine decoratam, quæ lumen cerei, quod nocturnas tenebras illuſtrabat, à ventorum, pluuiarumquè irruentium robore conſeruaret præclarum. Ex hac quoque cæleſtis viſione claritatis, tam Comes ipſe, quàm nautæ omnes ſecuritate concepta, diuinum ſibi adeſſe auxilium confidebant. Et cum vniuerſi, qui in naui erant, quid hæc viſio portenderet, ignorarent, ſolus Vuilhelmus Comes præfatus huius benignitatis gratiam B. Mariæ Virgini aſſignauit. Siquidem Comes ſupradictus die, qua primo donatus fuerat cingulo militari, cereum vnum antè Altare Beatiſſimæ Matris Dei aſſignauit, vt ad Miſſam, quæ diebus ſingulis in honorem eiuſdem Dei genitricis cum horis canonicis deuotè ſolent decantari, iugiter arderet, vt pro lumine temporali lucem ſibi commutaret æternam.*

Vuilhelmus Virg. Deiparæ obſequio addictiſſimus.

Rainald. an. 1225. nu. 37.

Pariſ. Vueſterm. ann. 1224.

Certo quõdam Deiparæ patrocinio è maris naufragio liberatur.

Dum tempeſtate maximè iactaretur, cereus in ſummo nauis malo reſplendens cernitur.

Puella item nec pulchritudinis iuxtà cereum ſe illi oſtendit.

Viſo releuatus Vuilhelmus Virginis patrocinium agnoſcit.

Hæc Pariſius de homine diuinis portentorum ſignis inter pelagi fluctus Deiparæ Virginis ope ſeruato, cui illa præoſtenſo cerei ſplendore optatam patrocinij lucẽ inter pelagi vndas periclitanti monſtrauit, & cereum ventorum inter turbines inoffenſum ſeruando, ſuam illi auxiliarẽ vltrò manum viſa eſt præſignaſſe, ac demùm nouis, inuſitatiſquè portentorum indicijs ſe quoque ſub vitæ finem propitiam decedenti adfuiſſe, illibatis, dum corpus tumulo inferretur, cereis mirum in modum demonſtrauit.

Salutẽ procul dubio ipſi refundendam lux diuinitus oſtenſa deſignabat.

27. Pari quoque ipſius Dei benignitate ſuffultus Ioannes de Breſne Imperator, cuius prudentia, ac robore Conſtantinopolitana Vrbs, à Vatacio, & Aſane obſeſſa, ab imminentis propemodùm vaſtitatis excidio erepta fuit, cœleſtibus primùm viſis admonitus, ac obtinendæ veniæ ſuffultus ſpe, regio depoſito faſtu, abiectaque ſæculi pompa, ac omni rerum

Ioannes de Breſne Imperator Græcorũ ad pœnitentiam inter aduerſa confugit.

futi-

fuℓlium cura, paucis priuſquàm lethali ex morbo decumberet, diebus, ſe Minoritanæ familiæ maximo deuoti animi ardore, ac pietatis ſenſu perfuſus, nec non ſectandæ pœnitentiæ addixit, vt Vvadinghus in ſuis Minorum Annalibus, ſcribit, & Iordanus quoque hunc in modum adſtipulatur. *Vehementer* (inquit) *deſideranti* (*Ioanni videlicet*) *cognoſcere finem ſuum, & tempore non pauco propter hoc ſupplicanti Altiſſimo, tandem dormienti nocte quadam adſtitit ei vir venerabilis alba indutus, in manibus ſuis tenens habitum Fratrum Minorum cum chorda, & ſoleis, & ait illi: Ioannes de fine tuo ſollicitè deſideras ſcire modum. Noueris hoc eſſe voluntatis Diuinæ te in hoc habitu moriturum. Perhorreſcens ille regalis, & Imperialis faſtigij finem tam deſpectum, exterritus gemebunde clamauit. Concurrentibus tamen cubicularijs, rem patefacere noluit. Sequensi nocte apparuere ei duo albati, & tertia tres, eadem repetentes, iuxtà tres honorabiles eius ſtatus Comitis, Regis, & Imperatoris. Excitatus autem vocari iubet Fratrem Angelū Confeſſorem ſuum, qui lacrymanti ait: Habui & ipſe tuæ ſimilem viſionem, cauſam ſtio vocationis. Poſt paucos autem dies tertiana correptus, habitum ſumpſit, & vitam in ordine feliciter conſumauit; & infirmus, ac debilitate grauatus dicebat: ò dulciſſime Ieſu Chriſte vtinam ego, qui delitiotè in pompa ſæculi vixi, veſtibus pretioſis indutus ſic poſſem, ſicut affecto in hoc humili habitu cum ſacco ad collum eleemoſynas petendo oſtiatim, tuæ ſanctæ paupertatis, & humilitatis ſequi veſtigia.* Hæc Iordanus, qui etſi in aliquibus omnimodæ fidei ſuſpicione haud caret, in pia tamen Regis morte fidus omnimodæ veritatis aſſertor exiſtit; quæ autem in ipſo corrigenda ſunt, apud Rainaldum in Annalibus conſulas. Porrò Ioannis Regis omni laudum præconio digniſſimi obitum in annum 1237. incidiſſe, Riccardus, & Pariſius teſtantur, cuius hæc ſunt verba: *Ipſo quoque anno ſublatus eſt è medio immortalis memoriæ inclytus quondam Rex Hieruſalem Ioannes de Breſue iam penè culmen Græcorum nactus imperiale.* Hæc ille, quibus pium, recolendumquè Imperatoris deceſſum immortalibus apud poſteros laudibus proſequitur.

Vvadinghus in annal. minor. an. 1240

Se ſub Frãciſcani inſtituti habitu pœnitentię operibus dicandū intelligit,

Quantū ex viſu horrorem animo contraxerit, vtpotè ob auſterã vitę normã exanimatus.

In quem annum Ioãnis è vita exitus incidit.

Riccardus S. Georgij in Chron. hoc anno.

Pariſius hiſt. Anglic. ann. 1237.

28. Eduardus quoque primus huius nominis Anglorum Rex ſummam ſibi tum apud Deum ſub vitæ finem fiduciā, tum apud homines pœnitendo laudem promeruit. Hic enim primum multa (vt rem altiùs repetamus) pro orthodoxa tuenda Religione, & pro vindicanda è Saracenorum manibus Hieroſolymorum ditione laudabiliter præſtitit, ob quæ à Gregorio X. condignis præconijs cumulatur. Hic itaquè optimi deſe Principis ſpecimen exhibiturus, ac diù item regnaturus, à clementia ſui adminiſtrationem Regni auſpicatus, ſingularibus populū beneficijs promereri ſtuduit. Tam piè igitur, tam modeſtè, munificè adeò, comiterquè ſe ſub principatus initia geſſit, vt protegente Numine, tum maximè cum inſidijs, ac periculis premeretur, mirum in modum ab impio nebulonis inuadentis gladio, & à certo maris naufragio liber emergens, benignas, amicaſquè Gregorij X. gratulantis literas, paterni vtpotè amoris argumenta, ac teſtes acceperit. Verùm cum ſubindè manus in ſacras Eccleſiaſticorum prouentuū decimas, belli pro tuenda Religione inſtaurandi cauſa admouiſſet, condignis à Martino Quarto Romano Pontifice verbis, monitiſquè increpitus eſt. Qui & inſuper cum regali fretus potentia ius Eccleſiæ violaſſet, Honorium Quartum Pontificem ſuis obluctantem conatibus, reprehenſoremquè acerrimum ſenſit, vt à iuribus Eccleſiæ proculcandis abſtineret, iuſtè, acriterquè ſubmonitus. Verùm cum Regijs inſulis, armiſquè præfidens ſuas, vel ab Eccleſiæ bonis tam vſurpandis, quàm exigendis, extorquendiſquè à Clero tributis manus minimè contineret, ſuam demum, Deo afflante, ac languore percuſſus culpam agnoſcens fateri, madentibuſquè palam oculis veniam expoſcere haud erubuit. In Belgium quippè cum armis traiecturus, Deo, ac populo, cui ſcandalum graue præbuerat, facere ſatis voluit, vt Vveſtmonaſterienſis ſic tradit: *Admiſſo* (inquit) *Archiepiſcopo Cantuarienſi in gratiam Regis, atque reddita ſibi baronia ſua, pridiè Idus Iulij ante magnam aulam Vveſtmonaſterij eleuatus Rex ſuper gradum ligneum cum filio ſuo, & Archiepiſcopo, nec non Comite Vuaruiæ, coram eo ſtanse populo, erumpentibus lacrymis veniam de commiſſis humillimè poſtulauit,*

Eduardus primus Anglorum rex quam ſub vitæ finem pœnitẽdo fiduciam ſortitus.

Plura dignè pro religione orthodoxa tuenda præſtitit.

Rainald an. 1297. nu. 42.

A clementia Regni auſpicatus primordia, ſummis populos beneficijs obſtrinxit,

Gregorio X Romano Pōtifici, & Martino IV ſcribens ab ipſis laudatur.

Vveſtmonaſt. Flor. hiſt. an. 1297.

Languore oppreſſus dolens culpã fatetur.

Cum vero ſubinde deliquiſſet lacrimys erum pentibus e-minẽtiore è loco veniam à ſuis humillime poſtulat.

uit, dicens, ſe minùs bene, & tranquillè, quam Regem deceret, ipſos rexiſſe, particulas facultatum ſuarum, quas ſibi dederant, ſeù quas miniſtri eius ipſo inſcio extorſerant, ideò acceptaſſe, vt iniurioſos hoſtium conatus, ſitientium ſanguinem Anglicanum, ſumpta Reipùblicæ particula maſſâ quietiùs poſſidenda potentiùs expugnaret; & addens: Ecce expoſiturus me ipſum diſtrimini propter vos, peto, ſi rediero, ſuſcipiatis me, velut in præſentia habetis, & ablata omnia reddam vobis; quod ſi non rediero, in Regem veſtrum meum filium coronetis. Præclara quidem Chriſtianæ humilitatis, ac pio digna Principe laudatiſſimus Rex diſceſſurus monimenta præſtitit, quæ vtpote haud perfunctoriè, ſed ex intimo cordis affectu præſtans, propitium ſibi Numen precando, felicem ſibi mortali è vita exitum parare ſategit.

Quid pro Regni pace armis decreturus ſuos eſt allocutus.

29. Verùm cum Rex validis ſubinde in Scotiam armatorum copijs tranſmittendis, nempe aduerſus Robertum Bruſium, qui regnum per vim, & dolos armis inuaſerat, totus intendit, graui corporis, ac animi languore correptus, rebuſquè ſuis, vt Chriſtiano Principe par eſt, diſpoſitis, diem feliciter clauſit, adeò vt & optatam animi ſalutem, ac æterni ſimul regni gloriam probè ſit aſſequutus, vt Vueſtmonaſterienſis ſic tradit: *Cępit* (inquit) *Rex vexari dyſenteria, mouit tamen nihilominus de Caerleolo quinto Nonas Iulij paruis dietis innectus Scotiam proficiſcens; Pridie verò Nonas Iulij venit vſque Burgum ſuper ſabulo, vbi conualeſcente infirmitate die craſtina, ſcilicet ſexta feria, præſenti vitæ valefaciens dies ſuos in bono, atque annos ſuos in gloria conſumauit. Regnauit autem annis triginta quatuor, menſibus ſeptem, diebus viginti vno, complevitque ætatis ſuę annos ſexaginta octo, & dies viginti.* Næc Auctor, quibus hominem bona ſuffultum ſpe diem obijſſe, digniſquè virtutum operibus intentum, è ſæculo ad ſuperos migraſſe affirmat.

Pro ſuis ſtrenue decertans vt Chriſtianũ Principem decet, pie, ac viriliter obit.

Rainaldus an. 1307. n. 13.

Dyſſenteriæ morbo laborat.

Vueſtmonaſter. Flor. in Eduardo.

Feria ſexta viuendi finẽ facit.

31. Atqui vt Principi de publica Chriſtianorum re, ac de Chriſti religione optimè merito; quippe qui ſacro toties bello manum admouens, rem viriliter aggredi non recuſauit, ſepulchralis inſtar tituli elogium ſtatuamus, hæc ex eodem Veſtmonaſterienſi ſubtexenda hìc ſunt. *Hic Oduardus fuit ſtrenuus in armis per totam vitam ſuam in omni ſtatu, adeò quod totam Angliam de manu Simonis de Monteforti, Comitum, & Baronum eidem Simoni adhęrentium, qui etiam Regem Henricum patrem ſuum, & ſe ipſum tenuit in carcere, acquiſiuit, ſicut ſuperiùs in chronicis continetur. Totam etiam Vualliam de manibus Leolini Principis, & Dauidis fratris eius, Aquitaniam de manu Regis Franciæ extorſit. Scotiam ſibi ſæpius ſubiugauit, ſicut ſuperiora geſta teſtantur. Sed capta Scotia proditioſè per Robertum Aruſium vt ſuprà proximo capitulo continetur, ipſe idem inter exercitum in lecto mortis iacens ex magnitudine cordis mandauit, & iuſſit corpus ſuum ibi remanere non ſepultum, ſed deferri in exercitu. quonſque tota Scotia eſſet finaliter acquiſita. Sed hoc mandatum non potuit effectui demandari. Fuit itaque corpus delatum in Angliam, & ſepultum Vueſtmonaſtery anno proximo ſequenti XIII. diè Octobris iuxtà S. Oduardum ad caput patris, per manus Venerabilium Patrum Domini Antonij Patriarchæ Hieroſolymitani, & Dunelmenſis Epiſcopi, et Guillelmi Archiepiſcopi Ebroiacenſis cum cæteris Epiſcopis, Abbatibus, et Pręlatis totius Curiæ.* Nobili itaque illatus tumulo apud S. Eduardum, cuius ille iure merito nomen præſeferebat, deponitur, illi tam ſepulchro, quàm nomine conſors futurus, eiuſque inſuper meritis cęlo ſociandus; & qui publicæ rei cauſa inſepultus iacere decreuerat, donec toti optata pacis tranquillitas regno affulſiſſet, ſuis condignam poſt mortem exuuijs manſionem conſequutus eſt, pia illuc Venerabilium Præſulum manu illatus, adeò vt, qui viuens pro recuperanda Hyeroſolymorum ditione adeò ſollicitus fuerat, & ſacro vltroneam ineundo bello manum, promptamquè operam præſtiterat, piè in ſe officioſam Hyeroſolymorum Antiſtitis, pluriumquè Præſulum, dum eius tumulo oſſa inferrentur, obſequentem dexteram ſit pro mercede ſortitus. Porrò Eduardi memoriâ haud obſcura apud poſteros manſit, ſed celebres, probatoſque ſcriptores rerum ab ipſo præclarè geſtarum præcones, aſſertoreſquè, Ioannem videlicet Villanum, & Bernardum habet, & ipſum poſt factum eorundem teſtimonio laudari di-

Eduardo regi Elogium à Vueſtmonaſterienſi inſcribitur.

Vueſtmonaſt. in Eduardo vbi ſupr.

Ipſius laudes merito celebrantur.

In lectulo iacens, ſuum corpus quouſque Scotiæ regnum in poteſtatem veniat tumulo mandari prohibet.

In Anglia nobili ad S. Eduardum tumulo donatur.

Regni bonũ ac publicam pacem magis, quam priuata commoda, & corporis quietem curat.

Qui Hieroſolymorum recuperandæ ditioni operam dedit, officioſa Hyeroſolymorũ Epiſcopi, aliorumque Pręſulum manu tumulatur.

Ioannes Villanus lib. 8. cap. 90.

gnus eſt habitus. Bernardus quippe Eduardi laudes breui quidem, ſed nobili virtutum elogio proſequutus, dignum illi hunc laudationis titulum aptat: Eodem (inquit) *anno hoc eſt M. CCC. VI. menſe Iuly obyt memoratus Rex Angliæ Odoardus, vir in omni probitate famoſus, cui ſucceſſit in regno filius eius, nominis ſimiliter Odoardus, qui eodem anno, inſequenti menſe February duxit vxorem Regis Franciæ nomine Iſabellam.* Hæc ille, quibus recolendam defuncti Regis gloriam, velut viuis in tabula coloribus adumbraſſe ſufficiat.

Bernardus & MS geſt Clementis vbi ſupr. MS item Vatican. ſign. n. 4795.

Eduardus à Bernardo ſcriptore vir omni probitate famoſus dicitur.

30. Vt ſuſceptæ autem narrationis propoſito noſtra inſiſtat ratio, nedum viri in ſęculo præcellentes ob ſpem ſalutis, ſuum pijs è vita exitum operibus præueniendum, pręmuniendumquè curarunt, ſed & laudatiſſimi quique, Pontificali munere conſpicui, bonis vitæ actibus morti occurrendum, expeditamque haud aliter ſibi in cęlum parãdam viam duxere. Inter quos Clemens, Quartus huius nominis, Romanus Pontifex, optimè de vniuerſa Chriſti Eccleſia meritus, eum in modum pœnitentiæ operibus inſtitit, vt licet in ſupremo Apoſtolatus apice conſtitutus, ab ijs minimè ſe contineret, ſed auſterioris vitæ normam iam pridem ſibi præſcriptam augeret potiùs, quàm intermitteret, aut ex parte minueret. Ieiunijs quippe, ac precibus totus aſſidue vacans, ingentia quæque mala, quibus ſuis præſertim temporibus Chriſti premebatur Eccleſia, vt Rainaldus in ſuis Annalibus tradit, ſollicitè auertit. Demum incommodis, pęniſq; ſe vltro, libenterque in ſtadio exercens, & corpori affictando intentus iugiter tranſitum ad ſuperos, eorumquè conſortium feliciſſime adeptus eſt. Eius verò Ptolomæus Lucenſis elogia deſcribens, hæc de eius auſterioris vitæ norma tradit: *Generalis* (inquit) *Clericus fuit, videlicet Iuriſta ſummus, Prædicator egregius, cantor pulcherrimus ſine pari. Carnes diù non comedit; aſperrimo lecto eſt vſus, nec veſtibus lineis ad carnem vtebatur, et ſic Sanctiſſimam vitam duxit, nec inuenitur exaltaſſe parentes, Deo dicatus.* Hęc Ptolomæus, cui paribus laudum titulis Longinus, rerũ Polonicarum ſcriptor recolendũ Clementis obitum deſcribens adſtipulatur; hæc enim de eo habet: *Vltima* (inquit) *Decembris die vir vita ſanctiſſima Clemens Papa Quartus, inſignis Iuriſta, et Prædicator egregius, diù carnibus abſtinens, aſperrimo lecto, veſtibus verò lineis ad carnem nunquam in Papatu vtens, Viterby moritur.* De eo item Iordanus eius ſummatim laudes complectens, hæc in ſuis paginis habet: *Fuit vir benignus generaliter habitus, cantor delicatus, in concionando non habens ſocium, ſibi auſterus, cæteris pius.* Illud itaque in viri de cunctis, ac de Eccleſia optimè adeò meriti laudem vno ſcriptorum ore canitur, quod auſteritati apprimè addictus, in ſeipſum duntaxat ſummopere rigidus, ergà reliquos blandum ſe, ac mitem præferens ingenita ſibi aliorum animos benignitate, penitentia verò Deum ſibi maximè conciliauerit.

Rainaldus an. 1268. n. 54.

Romani Pôtifices quo pietatis ſtudio mortem præuenerint.

Clemẽs IV. bonis iugiter, ac pœnitentiæ operibus viuens ſe ipſu exercet.

Ptolomæus Luc. hiſt. Eccleſ. lib. 22. cap. 38.

Auſterioris vitæ normã ſibi præſcriptam auget potius, quam minuit.

Digna laudum ipſius ex Ptolomæo præconia.

Aeque auſterus ergà ſe ipſũ, & ſuos.

Longinus hiſt. polon. lib. 1.

Inſignis iuriſta, & prædicator egregius.

Iordanus MS. Vat. ſign. n. 1960.

In cunctos vt ſuo probe reſponderet nomini maximè benignus.

31. Verum enimeruò Venerabilis Pontifex ſuis tum ieiunijs, tum precibus nobiles haud ſemel à Deo palmas, Eccleſiæ bono, ac vtilitati proſpiciens obtinere promeruit, vt ſcriptor ille, qui Pariſij hiſtoriam proſequitur, eiuſquè ſcriptis, appendicem ſuperaddit, etſi in Romanos Pontifices liuore tabeſcens, huius tamen Pontificis opera, & ſtudio inſignem partam à Deo victoriam fateri palam haud eſt veritus; hæc enim ille: *Iſte Papa* (inquit) *ita vigilys, ieiunys, et orationibus, ac alys bonis operibus erat intentus, quod multas tribulationes, quas tunc ſuſtinebat Eccleſia, Deus ſuis meritis creditur extinxiſſe, quin etiam cum multi factum Regis Caroli pro deſperato haberent, tum propter multitudinem exercitus Conradini, tum propter totius penè Regni Siciliæ rebellionem, in publico ſermone rei euentum prædixit.* Inſignem namque ex hoſte victoriæ, palmam, deſperatis ferè iam rebus dum Clemens ſupplices ad Deum cum Moysè manus in cœlum leuaret, Carolo pro Eccleſia dimicanti affulſiſſe, & à Clemente, qui eius procurandæ apud Deum intentus, ſequeſter fuerat, diuinitus præuiſam, nobiliquè præconio adſtantibus prænunciatam Ioannes Villanus tradit; Clemens quippe dum Viterbij ad populum, ſuoque ex more concionaretur, quaſi in diuinam mẽte abreptus, ecſtaſim immobilis aliquandiù perſtitit, tunc verò, ac ſi præſens, ſuiſque rem ocu-

Dignus pontifex ſuis ieiunijs hoc ſemel Eccleſiæ inter bellorum palmas peperit.

Pariſij hiſt. continuator an. 1269.

Euentum belli quem cuncti deſperabant, proſperum fore prædixit.

Regni Siciliæ rebellionem fide magis, quam ferro extinxit.

Ioannes Villanus lib. 7. cap. 28.

Dum Viterbij ad populum ſermonem habet, extra ſe raptus aliquãtiſper ſubſiſtens ſilet.

lis

Digitized by Google

lis cererent, luſtra retquè cunctos in acie bellantes alacriter, ſic protinus inclamare cœpit: *Procurrite* (inquit) *capite hoſtes Eccleſię, qui fuſi, ac fugati ſunt.* Nullus verò, dum iſthæc adſtanti populo renunciaret, partæ ex hoſtibus victoriæ adhuc nuncius perueniſſe ad eum poterat, cum pluſquam centum millenis paſſibus à loco, in quo prælium agebatur, diſtaret, eaquè pręcedenti die in peruigilio videlicet S. Bartholomæi effuſæ in preces Eccleſiæ Deo aſpirante affulſit. Quocircà (vt Rainaldus in ſuis paginis adnotat) ab omnibus, qui tunc in aula Pontificia præſentes aderant, conſtanter creditum, Pontificem, qui ſanctioris vitæ merito clarus extitit, diuino illuſtratum lumine, hæc ſuis palam edixiſſe; ſed qui probè rem aſſequi cupit, Rainaldum in ſuis Annalibus, ad quem lectorem amandamus, conſulat.

Subinde vocem attollens & ac ſi præſens victoriam denunciat.

Rainaldus an. 1268. num. 31.

Portentoſa plane ob Pontificis meritum credita victoria.

32. Nec verò minori pietatis ſtudio, & ad quæuis perferenda animi alacritate arctam pęnitentiæ ſemitam aggreſſæ ſunt olim mulieres, quæ ſummam ob id vnum, ſe ipſis, ac ſexu fortiores laudem promeruere; Harum vna Salomea, Galatiæ, & Halicienſis Regina, Boleslai Pudici, Cracouiæ Ducis ſoror, iure meritò recenſenda eſt, quæ Colomano Halicienſi Regi nupta, ſponſo ſibi aſſenſum præbente, ſpretis, proculcatiſquè ſæculi delitijs, integrum, illibatumquè Virginitatis Deo florem ſeruauit; Hæcnamque viro è viuis ſublato, ſe totam pęnitentiæ operibus, atque auſterioris vitæ ſub arctiori regula ſectandæ cultui dicauit, vt laboribus ſubinde, incommodiſquè atrita, ac virtutum inſuper meritis cumulata feliciter ad cœleſtis ſponſi nuptias perueniret. Pia igitur mulier, quò maiori pietatis ſtudiò, ac mentis feruore ſupernis contemplandis rebus vacaret, religioſa B. Claræ, arctioris obſeruantiæ inſtituta, vt Rainaldus in ſuis Annalibus tradit, amplexa, cum duos, ſuprà triginta annos in aſperrimæ vitæ ſtadio ſe ipſam exercens, iugiterque cilicio macerans ſpretis, edomitiſquè viriliter carnis illecebris percurrendo duxiſſet, magnis bonis tandem operibus diues, ac virtutibus clara ad prœmia in Cęlum euolauit, adeò vt miraculorum ſignis à Deo inſuper illuſtrari meruerit, vt Longinus præcipuus eiuſdem laudator his verbis meminit.

Fœminæ quoque pœnitentię cultum viriliter ſectantur.

Rainaldus an. 1268. num. 55.

Salomea Gallatiæ Regina, & ſi nupta virginitatis laude ſulgens pœnitentiæ operibus vitam mirifice excolit.

Viro orbata arctioris obſeruantiæ B. Claræ inſtitutis ſe ipsā deuouet.

33. *Decima* (inquit) *Nouembris die* (*Anno. M. CC. LXIX.*) *Salomea Virgo Illuſtris, Galatiæ, ſeu Halicienſis Regina, ſoror germana Boleſlai Pudici Cracouiæ Ducis, quæ ſponſo ſuo Colomano Gallatiæ, ſeu Halicienſi Rege, cum quo omni carnis illecebra profligata, in Virginitate, & ſumma continentia conuixerat, obeunte, religionem, & ordinem S. Claræ profeſſa, in Zanichoſten Monaſterium ſe contulerat, et Zanichoſten Monaſterio ad lapidem S. Marię aliàs Scalam prope Cracouiam translato, in obſeruantia regulari, et rigore vitæ, Virginum Domino annis duodetriginta nunquam à carne cilicium amouens ſeruierat, Abbatiſſæ officium gerens in Zaccichoſten, et in lapide S. Mariæ Monaſterijs moritur. Quę licèt diebus ſeptem iacuiſſet inſepulta, profetore, qui cadaueribus ineſſe conſueuit, ſuauis odor Sanctimoniales corpus ſuum frequentantes afflabat. Quarto Demum Idus Nouembris in eodem Monaſterio de lapide ſepultum, anno ſequenti IV. Kal. Iuly Cracouiam tranſuectum in Eccleſia S. Franciſci Fratrum Minorum in Chori medio, honore congruo humatum. Sed ne tunc quidem, quamuis æſtuante Sole, ex cadauere poterat à quoque illud comitantium fœtor ſentiri; ſed & quædam ex Sanctimonialibus cœnoby præfati, Martha nomine, virgo religioſa, et grandæua, pro conſtanti aſtruebat veritate, etiam tunc ex corpore ſuo, et ſuauitatem, fragantiamquè odoris; et Stillicidium olei manaſſe, quo multi ægrorum perunctì, integram ſe ſanitatem recepiſſe teſtati ſunt. Animam eius benedictam Cęlos in magno fulgore petentem, in viſione vidit Fr. Boguslaus ordinis minorum vir deuotus, et Religioſus, & Angelorum cętum canentem ſuauitate inenarrabili carmen: Fronduit, floruit Aaron, virgula quę in carne pia frequentibus ſuſpirys, lacrymis, & obſecrationibus cęleſtem ſplendorem, cognatumque deſiderabat, illic degendi formam, piorumque conuentum ſitiens.* Hæc Longinus de Virgine, quæ auſteriori pœnitentium vitæ ob Chriſti amorem, & ob Mortem fiducialiter obeundam, ſe totam deuouerat; eademquè Michouias, & Cromerus, qui miro inſuper oleo illibatum Virginis corpuſculum poſt mortem diuinitus reſperſum ſudorem emiſiſſe teſtantur. Et con-

Miraculis à Deo illuſtratur.

Longinus hiſt. polon. lib. 7

In ſæculo de ſæculi pompis & in matrimonio de carne triumphat.

Annis duo detriginta nunquam à carne ciliciū amouet.

Abbatiſſæ præfecturam exercet.

Diebus ſeptem in ſepultum ipſius corpus, mirum odorē afflat.

Suauis odor et olei ex ipſius corpore liquor morborum remedio manat.

Angeli in funere ipſius, quæ diu penitus ſitit carmen lætum canere auditi.

Michouias ver polon lib. 3. c. 57. Cromerus lib. 9.

congruè id ipſi e cœlo contigit,vt quę viuens acerbis adeò ſe ipſam pęnis, corporiſq; cruciamentis confecerat,ſuauē poſt mortem,ſalubremq; portentoſi ſtillicidio olei innoteſcens, quo quo modo immortalis mortalibus dulcedinem vitæ è proximo, demoſtraret.

Agnes Miſnenſis marchioniſſa pęnitentię operibus addicta.

34. Huic Agnes Marchioniſſa Miſnenſis pari laudum conſortio iungenda eſt, quæ pęnitentiæ operibus, aduerſaquæque patienter ferendo, quandiù vixit intenta, ſuum præuenire iugiter exitum ſtuduit ac oſtenſo ſibi diuinitus viſu, atque Angelico mirifice recreata colloquio, acerbum, ſed beatum deniquevitæ finem conſequuturam ſe didicit, vt Rainaldus in ſuis Annalibus ſub eodem Chriſti anno obitum vtriuſque conſignans, his verbis deſcribit: *Non diſpari* (inquit), *ac felici obitu Agnes Marchioniſſa Miſnenſis extremum diem clauſit: cui Germani ſcriptores tradunt obiectum per viſum Angelum in ſcypho aureo vinum amarum propinaſſe, atque illa potus amaritudinem conquerente, Angelum ſubiecſiſſe acerbam fore eius mortem, non ipſam tamen à Numine deſtituendam, nec multo poſt ipſam è vita diſceſſiſſe.* Hæc Rainaldus; Ex quibus illuſtris proſapię fęminam amaros priùs pęnitentię ſuccos, quàm dulces, peroptatoſquè præmiorum deguſtaſſe fructus, ſat legentibus compertum redditur.

Rainaldus an. 1268. num. 55.

Angeli per viſum ipſi amarum in ſcypho aureo potum præbent.

Auctor Anonymi de Lantgrau. Turing auct. addit. ad Lambert.

Mors ipſi eiuſmodi viſu præoſtenſa.

35 Demum, vt quantum pęnitentia ſub vitę finem ſubſidij ſit, & quantum hominibus fiduciæ ad Deum præſtet,tum ex iam dictis, tum etiam ex his, quæ narratis modò ſubteximus, probè vnuſquiſque intelligit;Quoniam vero inimici noſtri interdum ſunt Iudices, quid hæreticę prauitatis ſectator hac ſuper re aliquandò aſſeruit, his quidem verbis doctiſſimus inter ſcriptores Cornelius à Lapide in ſuis ad Pentatheucū notis, vbi de impio Balaam loquitur,his verbis tradit. *Nuper*(inquit)*vir quidam princeps hęreticus, aut potiùs Politicus, bonæ tamen indolis, & ingenij, rogatus, quid de Catholicis, & Caluiniſtis ſentiret, vtrorum fides eſſet verior? reſpondit arguté, ſe malle viuere cum Caluiniſtis, ſed mori cum Catholicis; quod horum mors ſit lætior, & ſecurior, illorum vita ſit licentior, & voluptuoſior. Verùm ſanctius, & ſuæ ſaluti congruentius dixiſſet: Quandoquidem malo mori cum Catholicis, malo & cum ijs viuere: bona enim mors à bona vita pendet, & impoſſibile eſt, eum, qui hæreticè, aut malè viuit, bene, et feliciter mori. Prudentiùs ergò, ſibiquè vtiliùs dixiſſet Balaam: Viuat animam mea vita iuſtorum, vt moriatur morte iuſtorum. Qui enim viuit vita piorum, certò morietur morte piorum; et qui viuit vita impiorum, certò morietur morte impiorum, idquè ſemel, et ſemel.* Quibus & iſthęc appendicis inſtar auctoris verba ſubteximus: *Omnes ergo* (inquit) *mali bonam mortem appetunt, ſed bonam vitam fugiunt, quia benè mori felicitas eſt, ſed bene viuere laborioſum eſt: Vnum tamen ſine alio non conceditur. Æternitas à morte pendet, hæc à vita bona, vel mala. Elige,peryſſe ſemel æternum eſt*: Sed iam ad alia orationis ſtylus recurrat.

Inimici interdum veritatis aſſertores, ac iudices.

Cornelius à lap. in comment. in lib. Num. c. 23. verſ. 10.

Principis hæretici ac politici de hominis vita, & morte dictum.

Hæretici hominis vita ſuauior ſed mors terribilior.

Balaam bonorum ſibi mortem, non ita vitam optabat.

Cornelius à lapid. vbi ſupra.

Ac quia mors vitæ reſpondet, qui male viuit, male moritur.

CAPVT II.

Pœnitentes duram ineuntes vitæ rationem, à Deo veniam obtinent.

1 POenitentia, quæ ſuum à pęna nomen deriuat, nil aliud profectò menti ingerit, ac nil poſt noxam, noxiaquè peccati oblectamenta, præter cruciatum, ac intimum cordis dolorem mortalium auribus inſonat, vt aptè, appoſitequè Auguſtinus de Pęnitentia loquens affirmat. *Pęnitentia* (inquit) *à pęna nomen accepit, quia anima cruciatur, et caro mortificatur.* Duplicem quippe homo,qui in Deum aliquandò peccauit, ob peccatum iuſtiſſimè pœnam incurrit, animæ videlicet, ac vna ſimul corporis, vt per iuſtitiū,quæ vnicuique reddit quod ſuum eſt, Deo quoque omnimodis poſt culpę reatum fiat pęnitendo ſatis. Ipſius autem animæ pœna omnium profectò acerbiſſima cenſenda eſt,adeò vt iugi,ac inuſitato quodam,qui ſemel deliquit, & quo vix vnquam poſt peccatum iuſto Dei nutu abſoluitur, animi mærore afficiatur. Quo ſanè regius Propheta poſt culpam admiſſam ſaucius aſſidue ſemetipſum flebat: *Ille enim*(Chryſoſtomo teſte) *ità erat in ſolio regali, tanquam vinctus in carcere, iacebat in purpura, quaſi in cilicio cinere conſperſus,et corde compunctus*

Pœnitentiæ ſuum à pęna nomen deriuat ex Auguſtino.

Auguſtinus ferm. 4. in Cœna Domini.

Pęnis & nō aliter ante actę vitæ culpis ſatisfit.

Chryſoſtomū lib. 2. de compunc. com.

Dauidis in regoi ſolio poſt culpæ reatum pœnitentis forma.

Ꝺus. Aula regalis erat ei tanquam eremi vaſtiſſima ſolitudo. Hæc *omnia agebat in eo cordis compunctio, quæ facit hominem horreſcere purpuram, deſiderare cilicium, amare lacrymas, riſum effugere.* Et iuſte: ſiquidem anima peccans ad conſcientiæ tribunal non tam ferro, quam intimo doloris patibulo deſtinatur. *Pęnitentia* (inquit Auguſtinus) *eſt quadã dolentis vindicta, puniens in ſe, quod commiſiſſe dolet.*) Ad quod item ſatyrographus inter Poetas alluſiſſe videtur, dum peccati reatum, ac pœnam ad viuum in tabula repręſentans hæc habet.

Auguſtin. lib. de vera, & falſa pœnitentia.

Iuuenalis in ſatyr.

——— *Prima hæc eſt vltio, quod ſe*
Iudice, nemo nocens abſoluitur, improba quamuis.
Gratia fallacis Prætoris vicerit vrnã.

Ad Iuſtitiæ tribunal, culpæ reatus cõpenſandus.

2. Indè fit, vt qui culpę reatu abſolui cupit, non niſi ad iuſtitiæ Tribunal vti reus conſiſtens, condignis ſuas pœnis culpas Deo compenſandas intelligat. Quod ſanè ſacerdotes olim, ac Leuitas præſtitiſſe conſtat; qui enim ante Babylonicam captiuitatem ſegniores in templi miniſterijs fuerant, poſt captiuitatem corde compuncti diligentiores prę cunctis extitere; de quibus illud Beda: *Quantum* (inquit) *boni malum captiuitatis attulit, de qua eruti tanta omnes contentione, quanta nunquam anteà cęleſtibus obſequijs inſtant.* Id ipſum certè quam pluribus poſt lapſum contigit, vt Auctor prælaudatus inculcat: *Multis* (inquit) *qui in pace negligentes vixere, ſubitò erraſſe, et peccaſſe profuit: dum poſt caſum pœnitendo erecti, vigilantius Deo ſeruiunt; et qui pigri in innocentia ſtabant, et deſides, poſt accidentem ruinam admoniti, ſunt ſolertius contrà hoſtis inſidias accincti, et qui nec propriam vitam curando offenderant, poſt etiam fraternæ ſalutis curam gerunt.* Sic profectò præteriti lapſus ruina, non niſi ſalubris pęnitentiæ ſubſidio reparatur.

Beda in lib. Eſdræ cap. 3. n. 8. Mendozza ibidem.

His, qui negligenter vixere, erraſſe aliquando prodeſt.

Beda vbi ſupra.

3. Nec vero momentaneus Pęnitentiæ rigor, ac blandus pro admiſſis culpis faciendi Deo ſatis modus ſacris olim in paginis ipſius Dei ore præſcribitur, *Pro menſura* (inquit) *peccati erit & plagarum modus*; adeoque haud leui acerbiora quęque delicta animaduerſionis mulctanda ſunt pęna, ne ſit nimirũ *dedecus culpę abſque decore Iuſtitiæ*: Quapropter Tertullianus iuſtis, rigidiſque peccatores ſubijci pęnis, ſeueraq; Sacerdotalis cenſuræ mulcta plecti quondàm conſueuiſſe, his verbis inculcat. *Itaque exomologeſis* (inquit) *proſternendi, & humilificandi hominis diſciplina, conuerſationem iniungens miſericordię ilicem. De ipſo quoque habitu, atque victu mandat, ſacco, & cineri incubare, corpus ſordibus obſcurare, animum męroribus deijcere, illa, quæ peccauit, triſti tractatione mutare: cęterum paſtum, & potum pura noſſe, non ventris ſcilicet, ſed animę cauſa: plerumquè verò ieiunijs preces alere, ingemiſcere, lacrymari, et mugire dies, noctesque ad Dominum Deum tuum, Presbyteris aduolui, et Charis Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis ſuæ iniungere; hæc omnia exomologeſis &c.* His ille Chriſtianorum antiquiſſimus dum recolendos Pęnitentiæ ritus, actuſque pęnitentium meminit, quibus olim ſe chriſtianorum quiſque ſpontè ob veniã ſubijceret, pęnitentiæ ploculdubio normam exactè ſuo ex more repręſentat.

Deuteron. 25.

Iuſtã illa à Deo peccato lex ſtatuitur, vt iuxta menſuram delicti plagarum ſit modus.

Tertullian. de pœnitentia cap. 8. 9.

Pœnitentiæ lex egregie à Tertulliano deſcribitur.

4. Porrò ſacer, rigiduſquè pęnitendi mos, ac modus inſuper adeò olim in Chriſti Eccleſia inualuit, vt antiquiùs nihil à Chriſtianis haberetur, quàm dignas pro culpis Deo pęnas rependere, vt olim Clerus, & tota ſimul Romana Eccleſia ſic ad Cyprianum ſcribens, teſtatur. *Abſit* (inquit) *ab Eccleſia Romana vigorem ſuum tam profana facilitate dimittere, & neruos ſeueritatis euerſa fidei maieſtate diſſoluere, vt cum adhùc non tantùm iaceant, ſed & cadant, euerſorum fratrum ruinæ properata nimis remedia, communicationum vtique non profutura præſtentur.* Quapropter Fabianus Papa Philippum Chriſtianum Imperatorem ad exomologeſin faciendam Pontificia nedùm auctoritate adhortans, ſed diſtrictè compellens, haud priùs illi (vt Baronius docet) Eccleſiaſticam communionem impartitus eſt, quàm peccatorum confeſſionem faceret, ac ſe ſpontè Eccleſiæ legibus ſubijciens, ad parendum ſe promptum omninò, paratumquè exhiberet, vt his Euſebius verbis docet: *Fama eſt* (inquit) *hunc (Philippum videlicet Imperatorem); Chriſtianus namque erat, cum precationum in die poſtrema Vigiliæ Paſchatis vnà cum multitudine in Eccleſia particeps fieri vellet, non priùs ab Epiſcopo, qui Eccleſiæ præerat, permiſſum eſt intrare, quàm*

Mos laudabilis in recipiendis peccatoribus apud Romanam Eccleſiã olim viguit

Cyprianus Epiſt. 31.

Euſebius lib 6. cap. 27.

Fabianũs Põtifex Philippum Imperatorẽ non niſi pęnitentem ad ſanctorum communionem recipit.

Baronius an no Chriſti.

Euſebius vbi ſupr.

ſe

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

Digitized by Google

ſe confeſſus fuerit, & inter eos, qui peccatorum vinculis adhuc tenebantur adſtricti, locumque pęnitentiam agentibus præſtitutum occupabant, ſe ſua ſponte collocauiſſet: Epiſcopumquè dixiſſe, eum non alia conditione, niſi iſtud faceret, propter multa delicta, quæ ab illo ferebantur admiſſa, aliquandò ab ipſo in Eccleſiam receptum fore. Imperatorem autem alacri animo, & libenti Epiſcopo morem geſſiſſe, & ingenuam modeſtiam, & religioſam, piamquè affectionem re ipſa declaraſſe memorant. Hæc apte in rem Euſebius.

Ingens pontificij in Imperatore mulctando animi conſtantia.

Hæc imperatoris Philippi Chriſtiani Principis, Pōtificis Imperio humiliter parentis demiſſio, ac laus,

5. Pęnalibus item ad condigne expiandas, abolendaſquè criminum labes operibus inſiſtendum Auguſtinus docet: *Non ſufficit* (inquit) *mores in melius mutare, niſi etiam de his, quæ facta ſunt, ſatiſfiat Deo per Pęnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium.* Quod quidem ſanctiſſima olim Romanas inter fęminas Paula in primis opere impleuit, quæ ſuum adeò ſeuerè corpus tractabat, vt ab Epiſcopis meritò manifeſti velut criminis argueretur, & vt deſiſteret, aliquandò admonita, monentibus vltro ſic reſponderet: *Turpanda* (inquit) *eſt facies, quam contrà Dei præceptum purpuriſſo, & ceruſſa, & ſtybio ſępe depinxi; affligendum corpus, quod multis vacauit delicijs; longus riſus perpeti compenſandus eſt fletu. Mollia linteamina, & ſerica pretioſiſſima, aſperitate cilicij commutanda*: Quo ſane mulier Magdalenam Pęnitentium ducem, atque exemplar, ipſius ſectando veſtigia imitari viſa eſt, de qua Gregorius hæc habet: *Quod ſibi* (inquit) *turpiter exhibuerat, hoc iam Deo laudabiliter offerebat: oculis terrena concupierat, ſed hoc iam per Pęnitentiam conuertens flebat; capillos ad ſui compoſitionem vultus exhibuerat, ſed iam capillis lacrymas tergebat; ore ſuperba dixerat, ſed pedes Domini oſculans, hoc in redēptoris ſui veſtigia figebat. Quot ergò in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe inuenit holocauſta. Conuertit ad virtutum numerum, numerum criminum, vt totum ſeruiret Deo in Pęnitentia, quidquid ex ſe Deum contempſerat in colpa.* Sic profectò mulier corde compuncta, quæ ſibi fuerant Inſtrumenta laſciuiæ, oculos videlicet, capillos, odores, ſexuſq; blandas delicias in ſalubriter, Pęnitentiæ inſtrumenta conuertit.

Auguſtin. lib 50. homiliarum.

Quid ſit cōtriti cordis ſacrificium ex Auguſtino.

Hieronym. Epiſt. 27. ad Euſtoch.

Paula Romanarum fœminarum nobiliſſima ſe pœnitentium præbet exemplar.

Gregorius hom. 13. in Euang.

Cuncta ante actæ vitæ omnino cōtraria præſtat Magdalenæ ſectando veſtigia.

Verax Magdalenæ pęnitentis exemplum ex Gregorio.

6. Quod pari quoq; verborum pondere Ambroſius, ſtrenuè Virginem lapſam ad pęnitendum adhortans, deuictamquè ſæculi blanditijs, rigidioris vitæ, ac pęnitentiæ armis, vt fortiter pugnet, ac feliciter vincat, Inſtruendo præmunit: *Lugubris* (inquit) *tibi accipienda eſt veſtis, ac mens, ac membra ſingula, digna caſtigatione punienda. Amputentur crines, qui per vanam gloriam, occaſionem luxuriæ præſtiterunt; defluant oculi lacrymis, qui maſculum ſimpliciter non aſpexerunt; palleſcat facies, quæ quondam viruit pudicè; denique totum corpus incuria maceretur, cinere aſperſum, et opertum cilicio perhorreſcat, quià malè ſibi de pulchritudine placuit. Cor verò liqueſcens ſicut cera ieiunijs: quia in membra corporis cum haberet dominationem, malo ceſſit imperio; grandi plagę alta, & prolixa opus eſt medicina; grande ſcelus grandem habet neceſſariam ſatisfactionem.* His planè Ambroſius eos, qui potiſſimè in Deum aliquandò peccarunt, ad arctam, rigidamquè ineundam vitæ rationem ex hortans, & pro roſis ſpinas, tribuloſquè pro floribus carpendos conceptis in rem verbis inculcat.

Ambroſius ad Virginem lapſam:

Similis, ac digna pęnitendi forma virgini lapſæ ab Ambroſio iniungitur.

Grandi plagæ, alta, & prolixa opus eſt medicina.

7. Vt autem de auſteriori pœnitentium norma dicendi nobis initium ſit; Eſſeni quidem præ cœteris olim apud Hebræos laudatiſſimi, magnum cunctis de ſe pœnitentiæ documentum præbuere, eam in primis vitæ auſterioris formā ſectantes, vt pro magno ab hominibus cunctis inter viuendum portento ſuſpicerentur; Sua quippe corpora à cunctis vitę voluptatibus, ac delicijs alieni, præuiæ eum in modum mortis clauo conficere, vt ſe mori potiùs inter pęnas, quàm inter ſæculi blāditias viuere factis cōprobarent; de his enim Solynus dū admirandos eorū mores, ac vitæ genus illis potiſſimum verbis exequitur: *Venere* (inquit) *ſe penitus abdicant, pecuniam neſciunt palmis victitant.* Quo quid ſe ipſis maius, vel auſterū magis, ac omni dignū admiratione dici poteſt, quorum cibus ieiunium, & quibus ſola pro delicijs deliciarū fuga, & carnis auſteritas cordi fuit, & tamen ſecta pęnitentiæ adeò exculta, & fæcunda operibus, nuptijs ſponte omnino amotis, perpetuitatem, ſortita haud ſine hominum ſtupore videbatur, vt Plinius valdè olim admirabundus narrat;

Baronius an Chriſti. 64. n. 5.

Eſſeni olim apud Iudęos ob pęnitentiæ rigorem laudatiſſimi ex Solyno.

Se omni venere abdicabant, & cibuseorum ieiunium.

Solynus Polyt. hiſt. cap. 36.

Gens

Plinius lib 5. cap. 17.

Geus æterna eſt, in qua tamen nemo naſcebatur iuxtà Plinij dictum.

Gens (inquit) *ęterna eſt, in qua nemo naſcitur, tam fæcunda illis aliorum vitæ pęnitentia eſt*. Sub ipſa quippe initia laudabilis pœnitentiæ rigor condignis meritorum præconijs extolli meruit. Plinius etenim caſtigatiſſimos Eſſenorum mores illis at verbis adumbrat: *Gens ſola* (inquit) *in toto orbe præter cęteros mira, ſine vlla fęmina, omni Venere abdicata, ſine pecunia, ſocia palmarum, in diem ex æquo conuenarum turba renaſcitur, largè frequentantibus, quos vita feſſos ad mores eorum fortunæ fluctus agitat. Ita per ſæculorum millia incredibile dictù, gens æterna eſt, in qua nemo naſcitur: tam fæcunda illis aliorum vitæ pęnitentia eſt etc.* Hæc Plinius dum probe pęnitentia excultos ipſorum mores deſcribit, cui Solynus pariter egregiè adſtipulando hæc habet: *Interiora* (inquit) *Iudeæ Eſſeni tenent, qui præditi morali diſciplina, receſſerunt à vita gentium vniuerſarum, Maieſtatis* (vt reor) *prouidentia ad hunc morem deſtinati; Nullę ibi fęminæ, Venere ſe penitus abdicant, pecuniā neſciunt; palmis victitant: Nemo ibi naſcitur, nec tamen deficit hominum multitudo. Locus ipſe addictus pudicitiæ eſt, ad quem plurimi licet vndique gentium properent, nullus admittitur, niſi quem Caſtitatis, & innocentię meritum proſequatur; Nam qui reus eſt vel leuis culpæ, quamuis ſumma ope adipiſci ingreſſum velit, diuinitus ſubmouetur. Itaquè per immenſum ſpatium ſæculorum, incredibile dictu, æterna gens eſt ceſſantibus puerperijs*. Hæc ille.

Plinius lib. 5. cap. 17.

Vitæ auſteritas, & continentia tum à blandis voluptatibus, tum à pecuniæ lucris.

Solynus Polyt. hiſt. cap. 36.

Hæc ſecta non deſinit, & ſi nemo ibidem naſcitur.

Nemo niſi caſtitatis & innocentię merito probatus olim inter Eſſenos adſcriptus.

8. Hieronymus item præ ceteris Eſſenorum mores, eorumquè vitæ genus ſummis laudibus celebrans, eos ipſius nec Philonis ſtylo mirifice ſic extollit: *Philo* (inquit) *Iudæus natione Alexandrinus, de genere ſacerdotum, idcircò à nobis inter ſcriptores Eccleſiaſticos ponitur, quià librum de prima Marci Euangeliſtæ apud Alexandrinam ſcribens Eccleſiam, in noſtrorum laude verſatus eſt: non ſolùm eos ibi, ſed in multis quoque prouincijs eſſe commemorans, et habitacula eorum dicens Monaſteria. Ex quo apparet, talem primam in Chriſto credentium fuiſſe Eccleſiam, quales nunc Monachi eſſe nituntur, et cupiunt, vt nihil cuiuſquam proprium ſit, nullus inter eos diues, nullus pauper, patrimonia egentibus diuidantur, orationi vacetur, et pſalmis, doctrinę quoque, et continentiæ, quibus et Lucas refert primùm Hieroſolymis fuiſſe credentes*. Hæc Hieronymus ſectatus proculdubio Euſebium, qui iſthęc à Chriſtianis ſub Eſſenorum nomine à Philone ſcripta contendit.

Hieronym. lib. in Philonem.

Eſſeni à Hieronymo egregie Philonis ſtylo adumbrati.

Eſſenorum vita, primæuorum Chriſtianorum moribus reſpondens.

Euſebius hiſtor. cap. lib. 2. cap. 15. 16.

Sicut Lucas Chriſtianos in Apoſtolorum actibus deſcribit, ſic Hieronymus eoſdem ſub Eſſenorum nomine repræſentat.

9. Monachi verò, qui regularis vitæ obſeruantiores fuere, quod, ac quantis ſe ipſos olim pęnis conficerent, ſatis Climacus viſus eſt adumbraſſe, dum miram eorumdem in ſe excruciandis, inuictamquè in ſubeundis vltro pęnis tolerantiam meminit; Nam de Pœnitentium Carcere loquens hæc habet: *Quoſdam* (inquit) *vidi noctibus totis vſque ad mane ſub diò ſtare peruigiles, pedeſquè immobiles tenere: cumquè ſomno mirabiliter oppreſſi agitarentur, vim naturę inferre, increpare, ignominijſquè, et contumelijs afficere, atque excitare. Alios miſerabiliter in cęlum intuentes, et illinc adiutorium cum gemitu, et ſuſpirijs, et vocibus inuocantes. Alios in oratione exiſtentes, ac reorum in morem vinctis poſt terga manibus, humilluridas facies inclinantes, indignoſquè ſe, qui in Cęlum aſpicerent, vociferantes. Nonnullos in pauimento ſtrato cilicio, et cinere ſedentes: alios iugiter pectora tundentes. Plurimi, vt in mortibus ſolet fieri, ſuper animabus ſuis vlulatum claræ vocis emittebant. Alij ex intimo corde rugiebant, atquè intrà os gemitus ſonum cohibebant. Interdum verò cum ſe continere non poſſent, repentè exclamabant. Vidiſſes in illis æſtuantes linguas inſtar canum ex ore procedentes. Ex his alij ſub ardentiſſimo ſolis æſtu ſe ipſos cruciabant. Alij contra acerrimo frigore ſe affligebant; Quidam modicum aquæ deguſtantes, nè omninò ſiti exareſcerent, ita quieſcebant. Nonnulli cum panis exiguum quid accepiſſent, reliquum manu longiùs projciebant, indignos ſe, qui rationali cibo veſcerentur, aſſerentes, quippe qui irrationabiliter egiſſent. Quem apud illos locum riſus habere poterat? quem ocioſus ſermo? &c.* Hæc ille, acerbiſſimas hominum intimo ex corde pęnitentium, ac ſe quibus vis certatim modis excruciantiū nedum pęnas, ſed & carnificinam ad viuum cunctis in ſcena contemplandam exhibens.

Ioannes Climacus gradu. 5.

Quis Pœnitentium monachorum rigor ex Climaco.

Pœnitentiū habitaculum carcer merito dictus.

Dictu incredibile eſt, quæ præſtiterint.

Pęnis ſe ipſos tanquam delicijs ſaginantes.

Tenui panis fragmento contenti cibum reiiciebant.

10. Verùm enimverò qua homines, pęnarum vtpotè ambitioſiſſimi contentione ad Pęnitentiæ aſylum, ad carcerem vi-

Digitized by Google

Pœnarum plusquam honorum ambitioſi.

videlicet vltrò, libenterque procurrerent, gemmatorumquè inſtar monilium ipſius loci ſqualorem, ac ſordes ducerent, his idem Climacus verbis exponit: *Quidam monachus* (inquit) *eo quod in peccatum incidiſſet, ab Abbate multis & precibus, & lacrymis impetrauit, vt ad agendam pęnitentiam in carcerem illum Pænitentium damnaretur. Proiecit ſe (inquit Abbas) in pauimentum, apprehendit pedes, multiſquè illos lacrymis vbertim rigans petijt ſe ad cuſtodiam damnari. Extorſit carcerem lacrymis, ità verò ſe mærore in eo torſit, vt intrà paucos dies doloris gladio transfixus occubuerit. Doloris gladio (ait Abbas) percuſſus in corde, quem diuina charitas acuerat, octauo poſtquam in carcerem venerat, die migrauit ad Dominum, petens, nè ſepultura frueretur. Quem ego vt ſanè digniſſimum in Patrum ſepulchro ſepeliui. Nec defuit, qui certiſſimè cognoſceret, non eum ante à pedibus meis reſurrexiſſe, quàm Deus illi propitius ignoſceret.* Sic Deus profectò Pęnitentium culpas abolet, dum pęnis vltrò homines ipſas diluere ſatagunt.

Io. Climacus vbi ſupra.

Monachus, qui ſecreto deliquit, extorſit ab Abbate precibus ad pęnitentium dānari carcerem poſcit.

Extorquet lacrymis vt ſemi ſibi optatiſſimam.

Octo poſt dies præ cōtritione cordis mortuus ne corpus ipſius tumulo inferatur, poſtulat.

11. Quibus inſuper pęnis alij quamplures, ſed vnus præſertim qui, latrocinandi quondam arte pollens, multis ſe homicidijs obſtrinxerat, ſponte ſe ipſum pœnitendo deuouerit, in Tripartitæ hiſtoriæ monumentis hunc in modum traditur: *Moſes Maurus* (inquit) *cum ſeruus eſſet, propter culpam expulſus è domo eſt, qui poſteà latrocinio deditus in Aegypto homicidia multa commiſit. Poſtmodum verò conuerſus, repentè philoſophia anachoretica virtute repletus eſt. Cumquè pro prioris vitæ feruore phantaſijs adhuc libidinum moueretur, multa abſtinentia domabat corpus ſuum, panem ſolummodo comedens, & multum operis efficiens. Sex autem annis per totam noctem ſtans orauit, neque genibus inclinatis, neque oculis ſomno clauſis. Inſuper etiam noctu circumibat cellulas Monachorum, & lagenas ſingulorum aqua implebat, cum procul, aut decem, aut viginti, aut triginta ſtadijs aqua maneret. Qui licet ità domaret corpus, priorem tamen valetudinem non amiſit. Fertur enim, cum quatuor latrones eius inuaſiſſent hoſpitium, comprehendiſſe omnes, atque ligaſſe, ſuiſquè humeris impoſitos ad Eccleſiam perduxiſſe, in voluntate Monachorum ponens, quid de illis facere vellent. Fuit igitur in ſumma Philoſophia, & terribilis Dæmonibus & Presbyter in Schyti conſtitutus. Vixit annis penè ſeptuaginta quinque.* Magnis itaque laborum incommodis, quidquid in Deum aliquandò admiſerat, Monachus, totus pęnitentiæ addictus, ſatiſque rigide viuens compenſauit.

Moſes latro in Aegypto poſt multa homicidia pęnitentiæ ſe ipſum deuouet.

Hiſtoria Tripartita lib. 8. cap. 1.

Sex annis per totam noctem ſtās Deum orat.

Solo pane, et aqua contentus.

Latrones quatuor, qui eius hoſpitium inuaſerant, comprehenſos ad Eccleſiam, vti agnos defert.

Ipſis dæmonibus, nedū hominibus pauendus.

12. Porrò ſi noſter ad Aegypti Monachos, eorumdemquè Monaſtica loca nunc ſermo recurrat, miram proculdubio quiſque apud ipſos auſterioris vitæ diſciplinam comperiet. Ieiunijs quippe, ac precibus addicti, iugiter carnem ſuam diſcruciabant. Et certè pia olim tum Romæ, tum Mediolani eiuſmodi apud Monachos cōſuerudo viguit, vt Auguſtinus palam affirmat. *Vidi ego* (inquit) *diuerſorium Sanctorum Mediolani non paucorum hominum, quibus vnus Presbyter prętrat vir optimus, & doctiſſimus; Romæ etiam plura cognoui, in quibus ſinguli grauitate, atque prudentia, & diuina ſcientia præpollentes, cęteris ſecum habitantibus prę ſunt Chriſtiana charitate, ſanctitate, & libertate virtutibus. Ne ipſi quidem cuiquam oneroſi ſunt, ſed Orientis more, & Pauli Apoſtoli auctoritate manibus ſuis ſe tranſigunt. Ieiunia etiam prorſus incredibilia multos exercere didici non quotidie ſemel ſub noctem reficiendo corpus, quod eſt vſquequaq; vſitatiſſimum, ſed continuum triduum, vel amplius ſæpiſſime ſine cibo, & potu ducere; neque hoc in viris tantùm, ſed etiam in fęminis, &c.* Hæc Auguſtinus; exactam, auſteramquè monachorum viuendi rationem exponens. Atqui degentium in Aegypto Monachorum non idem omnium genus, ac inſtitutio, ac vitę perfectio fuiſſe traditur. Cęnobitarum verò quodnam olim vitæ eſſet, inſtitutum Hieronymus eoſdem pęnitentiæ operibus addictos iugiter, præcelſiſque virtutibus diuites, excultoſque ſic ad viuum ob oculos repræſentat: *Prima apud eos* (inquit) *confœderatio eſt obedire maioribus, & quidquid iuſſerint, facere. Diuiſi ſunt per decurias, atque Centurias, ità vt nouem hominibus decimus præſit, & rurſum decem præpoſitos ſub ſe centeſimus habeat: manent ſeparati, ſed iunctis cellulis. Vſque ad horam nonam (vt eſt inſtitutum) nemo pergit ad alium, exceptis his decanis, quos diximus, vt ſi cogitationibus fortè quis fluctuet, illius conſoletur alloquijs. Poſt horam no-*

Baronius an. 318. n. 21.

Mira plane occidentalium Monachorum auſteritas ab Auguſtino deſcribitur.

Auguſtin. lib. 8. de morib. eccl. cap. 8.

manibus ſuis aſſidue laborant.

Ieiunia eorum prorſus incredibilia.

Triduum ſine cibo tranſigunt.

Fęminæ æque ac viri pęnitendo fortes.

Multiplex olim in Aegypto monachorum pęnitentium numerus.

Hieronymus Epiſt. 22.

nam

Hieronymus eorum dem viuendi normam deſcribit.

nam in commune concurritur, pſalmi reſonant, ſcriptura recitantur ex more, & completis orationibus, cunctiſquè reſidentibus medius, quem Patrem vocant, incipit diſputare; quo loquente tantum ſilentium fit, vt nemo alium reſpicere, nemo audeat excreare: dicentis laus in fletu eſt audientium, tacitè voluuntur per ora lacrymæ, & in ſingultus quidem erumpit dolor. Cum verò de regno Chriſti, & futura beatitudine, & de gloria cæperit annunciare ventura, videns cunctos moderatò ſuſpirio, & oculis ad cęlum leuatis intrà ſe dicere: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam. Poſthæc Concilium ſoluitur, & vnaquæque decuria cum ſuo parente pergit ad menſuram, quibus per ſingulas hebdomadas viciſſim miniſtrant. Nullus in cibo ſtrepitus eſt, nemo comedens loquitur: Viuitur penè leguminibus, & oleribus, quę ſale ſolo condiuntur: vinum tantùm ſenes accipiunt, quibus, & paruulis ſępe fit prandium, vt aliorum feſſa ſuſtentetur ætas; aliorū non frangatur incipiens. Dehinc conſurgunt pariter, & hymno dicto ad præſepia redeunt; ibi vſque ad Veſperam cum ſuis vnuſquiſque loquitur, & dicit: Vidiſtis illum, & illum, quanta in ipſo ſit gratia, quantum ſilentium, quàm moderatus inceſſus? ſi infirmum viderint conſolantur, ſi Dei amore feruentem cohortantur ad ſtudium.

Verbum dei dum annunciatur, dicētis laus in fletu eſt audientium ex Hieronymo.

Tacitè voluuntur per ora lacrymæ, & in ſingultus erumpit dolor.

13. Et quia nocte extra orationes publicas in ſuo cubili vnuſquiſque vigilat, circumeunt cellulas ſingulorum, &c. Si quis verò cæperit ægrotare, transfertur ad exedram latiorem, & tanto ſenum miniſterio confouetur, vt nec delicias Vrbium, nec matris quærat affectum. Dominicis diebus orationi tantum, & lectioni vacant, quod quidem & omni tempore completis opuſculis faciunt. Quotidie aliquid de ſcripturis dicitur. Ieiunium totius anni ęquale eſt, excepta Quadrageſima, in qua ſola conceditur diſtrictiùs viuere. A Paſcha vſque ad Pentecoſten cęnę mutantur in prandia, in quo & traditioni Eccleſiaſticæ ſatisfiat, & ventrem cibo non onerent duplicato. Hæc Hieronymus, qui eiuſmodi homines Eſſenis (vt Baronius docet) à Philone, atque Ioſepho deſcriptis quam ſimiles fuiſſe tradit, de quibus idem fuſiùs agit.

Viuitur penè leguminibus & oleribus ſale conditis.

Hieronym. vbi ſupra.

Vinum ſenes tantum accipiunt.

Pia ergà infirmos ipſorum munera

Baronius vbi ſupr.

Quo nam modo diebus dominicis & aliis diebus ſe ipſos exerceant.

14. Par quoque fęminarum pęnitentium, ac in Monaſterijs recluſarum auſterioris vitæ norma, ac ſtudium fuit, vt his Auguſtinus verbis tradit: Hæc eſt etiam (inquit) vita fæminarum Deo ſollicitè, caſteque ſeruientium, quæ habitaculis ſegregatæ, ac remotę à viris, quàm longiſſime decet, pia tantùm illis charitate iunguntur, et imitationes virtutis, etc. De Aegypti vero fęminis aſperam hunc in modum vitam, intrà monaſteriorum ſepta ducentibus ſic Hieronymus ad Sabinianum ſcribens meminit: Moris eſt (inquit) in Aegypti, & Syriæ Monaſteriis, vt tam virgo, quam vidua quæ ſe Deo vouerint, & ſęculo renunciantes, omnes delicias ſęculi conculcarint, crinem Monaſteriorum matribus offerant deſecandum, non intecto poſtea contrà Apoſtoli voluntatem inceſſuræ capite, ſed ligato pariter, ac velato. Certatim itaque tum viri, tū fęminæ ſe Monaſteriorū adytis & diris ibidem macerandas, exercendaſquè pęnis tradebant, vt probe exactam pœnitentiæ normam ſectarentur.

Auguſtin. de moribus Eccleſiæ c. 31.

Piæ fęminæ in pęnitentię cultu viris haud impares ex Auguſt.

Aegyptiacæ fęminæ quo inter pœnitendū ſtudio præfulſerint iuxta Hieronymum.

Hieronym. epiſt. 48. ad Sabinian.

Ab omnibus ſæculi delicijs abſtinēres, pœnis affligi delicias computant.

15. Sane eiuſcemodi pœnitentium hominum loca, in quibus olim auſterioris vitæ exercendis operibus intendebant, Ciuitates propemodum refugiorum merito appellare quis poſſit; In his enim monachalis inſtitutio ex Aegypto in Vrbes ipſas ſubinde inuecta, longè, lateque propagata eſt, adeò vt Inſulas quoque repleuerint Sancta piorum monachorum indicto ſibi bello, & cum diabolo prælianrium caſtra. Quapropter Capraria olim celebris, monaciſquè pœnitentibus refertiſſima, Chriſtiano apprimè orbi illuſtris fuit, quamuis homines, qui terrena paſſim, & non ea, quæ Dei, ſunt, ſapiunt, inſanientium hominum morbo id altius ipſi delirantes adſcripſerint, adeòque Rutilius Numatianus, & ethnicus homo, dum ſui itineris ſtationes telegit, & monachorum Capraria Inſulæ meminit, impius vtiq; Chriſtianæ religionis hoſtis & cauillator peſſimus haud ſublimem Chriſti, vt par erat, & Baronius ait, ſectantes Philoſophiam homines pro merito laudet, ſed vti mente captos deridens acrirer carpat; hos quippe malo afflatus Dęmone verſus ſe, ac ipſo, à quo ad canendum agebatur, dignos edidit.

Viris, ac fęminis certatim lucta cum carne, & ſęculo.

Monaſteria pęnitentiū iure Ciuitates refugiorum dici queunt.

Baronius an 398. n. 49.

Capraria olim Inſula viris pęnitentiæ cultu claris referta.

Eadē minis fęcunda virtutibus.

Rutilius Numatianus in itinerario lib. 1.

Proceſſu Pelagi iam ſe Capraria tollit

 Squal-

Digitized by Google

Squallet lucifugis inſula plena viris

Rutilius ethnicus poeta monachos ibi degentes carpit.

Ipſi ſe Monachos Graio cognomine dicunt.
Quod ſoli nullo viuere teſte volunt.
Munera fortunæ metuunt, dum damna verentur,

Mente captos poenis ob Chriſti regnum ſe conficiẽtes computat.

Quis quàm ſpontè miſer, ne miſer eſſe queat,
Quænam peruerſi rabies tam ſtulta cerebri.
Dum mala formides, nec bona poſſe pati?
Siuè ſuas repetunt ex fato ergaſtula pęnas,
Triſtia ſeù nigro viſcera felle tument, &c.

Gorgoniæ item inſulæ incolas pęnitentiæ cultu præcipuos deridet.

17. At de Gorgonia item Inſula huic proxima, & de hominibus planè cœleſtium rerum contemplationi addictis, ſequè acerbarum multiplici pęnarum genere, ac miro Pęnitentiæ cultu exercentibus, quos tamen cęcus idem, inſanuſq; inanium deorum cultor altiùs inſanire putabat, hæc apte in rem præſentem habet.

Aſſurgit ponti medio circumflua Gorgon,

Gorgonia Inſula à poeta deſcribitur,

Inter Piſarnum, Cymiacumquè latus.

Rutilius in itinerario lib. 1.

Aduerſus ſcopulos damni monumenta recentis,
Perditus hìc viuo funere ciues erat.
Noſter enim nuper iuuenis marmoribus amplis,
Nec cenſu inferior, coniugioquè minor,

Iuuenis ob Chriſti amorem, & ob pęnitentię cultum ibi inter Monachos degens furijs agitatus dicitur.

Impulſus furijs homines, diuoſquè reliquit,
Et turpem latebram credulus exul agit.
Infelix putat illuuie cęleſtia paſci,
Sequè premit læſis ſæuior ipſe Deis.

Mente emotus à poeta aſſeritur.

Num rogo, deterior Circęis ſecta venenis?
Tunc mutabantur corpora, nunc animi.

Iuuenis plane felix, exul mundi, & cęli ciuis.

18. Hæc quidem Vates paganus, imò carnalis homo, ac altius mente cæcutiens, qui non percipit ea, quę ſpiritus Dei ſunt. Quiſnam verò fuerit nobiliſſimus iſte adoleſcens, exul mundi, & ciuis Cęli, & Gorgoniæ inſulæ feliciter aggregatus, haud exploratum (vt Baronius inquit) haberi poteſt, cum plures ſublimioris Philoſophiæ ſtudia pœnitentiæ exercendæ cauſa ſectati tunc potiſſimùm ſint, & prę alijs Bonoſus ille toto orbe clarus, qui eo plane tempore, quo S. Hieronymus Syriæ eremum incolere cępit, illius æqualis, ac in liberaliũ artium ſtudio, collega, imò & collactaneus idem præſtiterit, de quo idem Hieronymus tunc ad Ruffinum iſthæc: *Cedant* (inquit) *huic veritati tam Gręco, quàm Romano ſtylo mendacijs ficta miracula. Ecce puer honeſtis ſęculi nobiſcum artibus inſtitutus, cui opes affatim, dignitas apprimè inter æquales erat: contempta matre, ſororibus, & chariſſimo ſibi germano, inſulam pelago circumſonante naufragam, cui aſperæ cautes, & nuda ſaxa, & ſolitudo terrori eſt. quaſi quidam nouus Paradiſi colonus inſedit; nullus ibi agricolarum, nullus Monachorum, nec paruulus quidem, quem noſti, Oneſimus, quo velut fratre in oſculo fruebatur, in tanta vaſtitate adhæret lateri comes. Solus ibi, imò Chriſto iam comitante non ſolus, videt gloriam Dei, quam etiam Apoſtoli niſi in deſerto non viderant. Non quidem conſpicit turritas Vrbes, ſed in nouæ Ciuitatis cenſu dedit nomen ſuum. Horrent ſacco membra deformia, ſed ſic meliùs in obuiam Chriſto rapietur in nubibus. Nulla Euriporum amęnitate perfruitur, ſed de latere Domini aquam vitæ bibit. Propone tibi ante oculos amice dulciſſime, & in præſentiam rei totus, ac mente conuertere, tunc poteris laudare victoriam, cum laborem prælianti agnoueris. Totam circum Inſulam fremit inſanum mare, & ſinuoſis montium illitum ſcopulis æquor reclamat: nullo terra gramine viret, nullis vernans campus denſatur vmbraculis; abruptæ rupes quaſi quendam horrore carcerem claudunt. Ille ſecurus, intrepidus, & totus de Apoſtolo armatus nunc Deum audit, dum diuina relegit, nunc cum Deo loquitur, cum Dominum rogat, et fortaſſe ad exemplum Ioannis aliquid videt, dum in Inſula commoratur.* Hæc de Bonoſo Hieronymus, cum aliòqui ignotum nos alterius nomen lateat, *Quod minimè* (vt Baronius ait) *ſit ſcriptum in terra, ſed exaratum habeatur in cęlis.* Et ſi alioqui delirus cum ſuis

Baronius vbi ſupra n. 49.

Bonoſus toto orbe clarus & dignus S. Hieronymi ſodalis, inſulæ inquilinus.

Hieronymus ad Ruffinũ epiſt. 41.

Mira Bonoſi præconia ex Hieronymo.

Nouus paradiſi Colonus ab eo dicitur.

Feſtinus fugit ab vrbibus, vt Chriſto veniẽti occurrat.

In pęnitentium Inſula tutus quis à naufragio in maris medio perſtat.

Piæ Monachorum exercitationes.

Baronius vbi ſupra n. 49.

iam

iam carminibus poeta homines iſtos adeò patiēdi cupidos,et ob Dei amorem pœnis onuſtos, ac meritis diuites lucifugas ipſe tenebrarū filius appellet.Atqui & S.Hieronymus quoq;ad Oceanum Fabiolæ epitaphium ſcribens, etruſci maris inſulas,& reconditos,vt ait curuorum littorum ſinus, Monachorum fuiſſe choris refertos tradit,quos Fabiola ſua præſentia,vel certe ſuorum miniſterio famulorum inuiſens, ſuis frequenter eleemoſynis fouebat: *Ex quibus planè* (inquit Baronius) *intelligas, quàm breui tempore ex Aegypti vinea plantatæ in Romano ſolo propagines extenderint vſque ad mare, & intrà maris inſulas palmites ſuos &c.* Hæc ille de laudatiſſimis, ac fere innumeris vbique locorum, pœnitentium turmis.

Bonoſi illuſtres,alterius nimirum monachi nomen ſcriptum in cęio taceɫur.

Baronius vbi ſupra.

Ex Aegypto in Romano ſolo propagines virorum pęnitentium.

19. Mirus item Romæ ne hęc ipſi laus deſit,virorum iugiter pœnitentium, & ſub arctioris vitæ diſciplina militantiū feruor extitit,ſed haud minor imbecillium fęminarū vt diſertis Auguſtinus verbis inculcat in libro, quem de Eccleſiæ Catholicæ moribus reuerſus in Africam ſcripſit, vbi plura de arctiori fœminatum obſeruantia: *Neque hoc* (inquit) *in viris tantùm, ſed etiam in fœminis, quibus item multis viduis,& virginibus ſimul habitantibus, & lana, & tela victum quæritantibus præſunt ſingulę grauiſſimę, probatiſſimæquè non tantùm in inſtituendis, componendiſquè moribus, ſed etiam inſtruendis mentibus peritę, ac paratę. Atque inter hæc nemo vrgetur in aſpera, quæ ferre non poteſt; nulli, quod recuſat, imponitur, nec ideò condemnatur à cæteris, quòd in eis ſe imitandis fatetur inualidum.* Hæc plane digna ſunt, quæ Auguſtinus, dum Romæ eſſet,pœnitentium tum virorum, tum fęminarum adhibito diſcretæ animaduerſionis modo exempla vidit, audiuitque ab alijs iſthæc narrantibus,conſona vtpote ijs, quæ S. Hieronymus de iiſdem pluribus in locis non abſque laudibus meminit.

Baronius an 358. nu. 81.

Romę Monachorum pęnitentiū virtus ab Auguſtino extollitur.

A Foeminis quoque pœnitendi forma auide arrepta.

20. Atqui vt rem proſequamur,haud hic Eligius Pęnitentium exemplar ſilentio prætereundus à nobis eſt, qui acerbis ſæculi delicias pœnis compenſando, veniam ſibi tandem,ac Dei gratiam promeruit, de quo iſthæc ex Audoeno apud Surium habes: *Eligius* (inquit) *dum iuuenis eſſet, locuples erat, pulcher, & omnibus charus. Veſtibus vtebatur ſericis, auro,& argento pertextis, cinguloquè gemmis, & lapidibus pretioſis ſplendido. Conſuetudine vtebatur Principum in aula regia, ipſiquè adeò Regi coniunctiſſimus. Poſtquam autem Deus cor eius tetigit, et perfectę pœnitentię deſiderium in illum immiſit, ſic prorſus fecit, vt conatus, et ſtudia eius omnia ſuperiori vitæ eſſent contraria. Nam veſtimenta byſſina, et aurea conuertit in cilicium, cingulum gemmis fulgens in funem rudem, ludos aulicos, et otia in nocturnas preces,et vigilias, ſodalitatem optimatum regni,in familiaritatem peregrinorum,egenorum, infirmorum, captiuorum, aliorumquè hominum miſerabilium, quibus omnia officia ſeruilia, etiam dum ad Epiſcopatum, inuitus licet euectus eſſet, detulit, aquam manibus effundendo, eaſquè exoſculando, cibum, potumquè menſę inferendo, pedes calida abluendo, et alia id genus charitatis opera exercendo.* Digna planè hęc hominis commutatio, dū totus repente à ſe ipſo, miro pœnitentiæ addictus ſtudio immutatus,cuncta tū carnis,tum ſæculi blandimenta in Dei,ac pœnitentiæ obſequium, & carnis quoq; ſalubriter pœnam conuertit.

Eligius adhuc iuuenis exemplar pęnitentiū ex Audoeno

Audoenus tom. in Vit. 5 apud Sur. lib. 1. cap. 7.

Deus ingēs ipſius cordi pęnitentiæ deſiderium ingerit.

Delicias vitæ in pęnas conuertit.

Charitas erga pauperes, & erga infirmos quoſq; ipſius iam Epiſcopi humilitas.

21. Quis verò,(vt ſuſceptæ narrationis propoſito inſiſtamus), anteactę vitæ culpis pœnarum rigor in per antiquis Eccleſiaſticæ rei monimentis iuſtiſſimè præſcribatur, ipſemet, qui incaute aliquando deliquit, ac poſtmodum verè pœnitens, haud pœnas ſubire recuſans, ſed ſponte,libenterquè requirens magno aliorum documento prodidit, de quo iſthæc apud Drauoultium: *In Concilia* (inquit) *Toletano decimo memoriæ proditur, Potamium quendam Epiſcopum Brachienſem extitiſſe, qui cum ſemel tantùm tactū fęmineo (vt loquitur Concilium) ſorduiſſet, ipſe ſe primùm in ergaſtulo, nullo cogente, incluſit, atque nouem menſium pœnitentiam egit. Deinde Concilio, quod Toleti celebrabatur, libellum accuſatorium contrà ſe porrexit, quo peccatum admiſſum prodebat ſponte; Patres verò Concily perpetuam pęnitentiam, quoad viueret, iniunxerunt, vt nimirum perpetuò in abiectis officijs deſeruiret. Nihilominus affirmarunt humaniùs, et benigniùs cum ipſo actum, quàm antiquorum Cannonum ſeueritas pateretur.* Egregium ſanè pęnitentium exem-

Potamius Epiſcopus, Bracchienſis in Toletano Cōcil 10 pœnitens ſe in ergaſtulo, nemine cogente includi poſtulat.

Cathechiſ. hiſt. cap. 15. tit. 3. p. 149.

In Conc. Toletano. 10. pro Protamio epiſcopo.

Patres Concilij perpetuam ipſi pęnitentiam indicunt.

plum Potamius hic præbuit, optimequè ſibi conſuluit; Nam, vt (ait Iob) Qui timet pruinam, irruet ſuper eum nix. Qui enim exiguas, breueſquè auſteritates reformidant, in pœnas, atrociſſimas, ac longiſſimas ignis Purgatorij, ac æterna gehennæ ſępe incurrunt, &c. Haud paruo igitur quis lucro interim pœnitendo, momentaneis ęternas Inferni pœnas redimit; quod quidem multi ſerio recolentes egregie præſtitere.

Ingenti lucro pęnitens momētaneis pęnis æternas redimit.

22. Certe ex horum numero vnus fuit Theodoſius iunior, Romanorum Imperator, qui Pœnitentiæ operibus intentus, cunctis egregium pęnitentibus in accerſendis pęnis, ac macerando, affligendoquè corpore exemplum præbuit, de quo iſthæc Socrates: *Primum* (inquit) *tametſi in ipſa regia natus, educatuſq; erat, nihil tamen ex illa educatione omninò contraxit mollitiei, tarditatiſquè, ſed adeò ſobrius, & pudicus fuit, vt illis, qui cum eò ſermones conferebant, multarum rerum experientiam conſequutus videretur. Deindè tanta corporis, & animi tolerantia fuit, vt tum algorem, æſtumquè forti, & virili animo ſuſtineret, tum crebrò ieiunaret, & maximè diebus Mercurij, & Veneris, quas Græci ſuo apte nomine vocant. Atque hoc ab eo factitatum, dum chriſtianam viuendi rationem cumulatiſſimè explere contenderet. Eius regia non diſſimilis fuit monaſterio; Nam primo diluculo ille ipſe cum ſororibus ſuis hymnos alternatim decantatos recitauit. Quin etiam ſacras literas memoriter pronunciauit. Nam cum Epiſcopus perinde, ac ſacerdos iam olim deſignatus eſſet, de iiſdem diſſeruit; libros etiam, qui ſacra Dei eloquia complectebantur, tum qui ab eorumdem Interpretibus conſcripti erant, multò diligentiùs, quàm Ptolomæus Philadelphus olim in vnum colligendos curauit. Porrò autem patientia, & manſuetudine omnes longè ſuperauit: Nam Imperator Iulianus quanquam ſtudium Philoſophiæ, tamen odium contrà eos, qui Antiochiæ eius nomen perſtrinxerant, minimè compreſſit, ſed Theodoro vni ex illorum numero grauiſſima tormenta impoſuit. At Theodoſius ſubtilitate ratiocinationum Ariſtotelicarum penitus derelicta, Philoſophiæ ſtudium rectis vitæ officijs ſedulò excoluit. Iram cohibere didicit, dolorem toleranter ferre, neminem, qui eum iniuria affecerat, vlciſci: imò verò nemo vnquam illum ira accenſum aſpexit: Idemquè cuidam ex neceſſarijs aliquandò ſciſcitanti, cur neminem, qui intuliſſet iniuriam, morte aliquando mulctaſſet, ſic reſpondit: Vtinam potiùs mihi poteſtas eſſet eos, qui mortui ſunt, ad vitam denuò reuocandi, &c.* Et poſt multa, hæc de ipſius pietate, omni admiratione digna ſubtexit.

Theodoſius Romanorū Imperator lacrymis culpas compenſat.

Baronius an. 315. num. 53.

Socrates lib. 7 c. 22.

Nullam ex delicijs molitiē in aula educatus cōtrahit.

Ipſius regia monaſterio protſus ſimilis.

Canit diuinos vna cū ſororibus primo diluculo hymnos, & pſalmos.

Iam cohibere in primis diſcit.

Sic mitis dulgendo, vt neminem vel poſt acceptam iniuriam morte puniret.

Socrates vbi ſupra.

23. *Quin etiam* (inquit) *adeò pius fuit, vt omnes Dei ſacerdotes honorificè coleret, eoſquè potiſſimùm, quos intellexerat pietate in primis excellere. Fertur pręterea ſaccum, quo Epiſcopus Chebrorum, qui Conſtantinopoli mortem obijt, indutus erat, quæſiuiſſe, perſuaſum nimirum, ſe aliquid ex mortui ſanctimonia inde percepturum. Quodam autem tempore procelloſo admodum, et turbido conſueta, ſtatutaquè ſpectacula, populo ea flagitante, in Circo edidit. Vbi autem Circus hominibus repletus fuit, tempeſtas cępit eſſe vehementior; ac cum magna vis niuis præceps dilaberetur, tum Imperator præcipuè declarauit, quo animo erga Deum affectus eſſet; ſic enim populum per pręcones compellauit: Quin multo ſatius eſt, vt neglecto ſpectaculo omnes vno ore Deum precemur, vti ab imminente procella conſeruemur incolumes. Vix hæc verba protulerat, cum omnes in Circo vno animorum conſenſu, ſummaquè cum alacritate Deo preces fundere cęperunt, totaquè Ciuitas quaſi vna Eccleſia fuit. Tum Imperator in media populi frequentia priuati hominis habitu incedens, hymnos recitare exorditur, nec ſpes certè eum fruſtata eſt, nam aer ſerenus factus eſt, & annonæ caritas Dei benignitate in rerum omnium affluentiam commutata eſt; Si quando bellum concitabatur, Dauidis exemplum imitatus ad Deum confugit, pro certo perſuaſus, eum bellorum adminiſtratorem eſſe, precumquè ſubſidio adiutus ea proſperè, & feliciter geſſit.* Hactenus Socrates de Theodoſio pietati, ac pœnitentiæ operibus eum in modum addicto, vt à delicijs vel inter ipſa theatrorum ſpectacula abſtinens, theatra propemodum in Eccleſiam commutaret.

Vtinam (inquiens) poſſem vel mortuos in vitā reuocare.

Chriſti Sacerdotibus ſummum ſēper detulit obſequium.

Oborta in Circo ventorum procella ad Deū exorandum conuerſus quid dixerit.

Theatrum repente in Oratorium Theodoſij exemplo cōuerſum.

Aer ſerenus fit, & ſumma annonæ caritas in rerum Affluentiam vertitur.

24. Atqui Theodoſius cum à Chryſapio ſubinde deceptus, ac in multis delinquens, Eudocia vxore in primis adnitente Pulcheriam Auguſtam ſororem lectiſſimam, ac ſingulari prudentia præſtantem Virginem, cuius ille opera, & conſilio

lio

Digitized by Google

lio feliciter adeo totius Romani Imperij clauum hactenus adminiſtrarat,gradu amotam ab aula dimiſiſſet, ipſo tandem rerum euentu edoctus, ac ſe dolis interceptũ videns ab Hieroſolymis ruocandam ſtuduit, & Eudociam vxorem,quæ rerũ,ac doli artifex fuit,ab legãs,fœminã vti ſubdolam haud ſuorum poſthac conſiliorum eſſe participem voluit; vt Nicephorus ſic narrat: *Poſtea*(inquit) *coniugem Eudociam, per acrem obiurgationẽ male admodum accepit; Quippe quæ malorum inualeſcentium cauſa fuiſſet: Adhac iniuriam quoque germana ſuę Pulcherię, qua eius cauſa Imperiali aula eiecta eſſet, factam, adiecit &c. Imperator confeſtim in ſeptimum eam miſit. Sororem Pulcheriam iam ibi annum agentem reuocauit qua magno cum apparatu in aulam redijt &c.* Sic pius princeps ſuum in ſorore abdicanda piaculum retractans, veniam à Deo promereri ſtuduit.

Theodoſius ſubinde à Chryſapio deceptus in multis delinquit.

Baronius an. 350. n.13.

Niceph. lib. 14. c. 23.

Pulcheriam Auguſtam ſororem cuius conſilio imperium adminiſtrabat, è gradu amonet.

24. Quoniam vero ipſi è proximo vitæ finis inſtabat,vti futurorum præſcius probe ſe ad exitum comparans, loca ſancta adire, deuotaſque ibi ad Deum ſibi ſanctorũ patrocinio conciliandũ preces fundere non deſijt;hæc enim Nicephorus:*Et cũ obitus*(inquit)*eius appropinquaret,Epheſum venit, Sanctum Ioannem illum virginem, & Euangeliſtam honoraturus, templumq; illius ingreſſus orationi ſe dedidit, in qua etiam quis ei in imperio Romano ſucceſſurus eſſet,edoceri ſe à Deo petijt. Quod vbi per viſionẽ Deus oſtendit Conſtantinopolim redijt. Nec ità multo poſt exercitu ex bello aduerſus Attilam geſto reuerſo, vrbe egreſſus,vt equitatione, & venatione, ſe recrearet. Atque inter equitandum equo delapſus, ſpina vertebram luxauit.* Hæc vtique Imperatoris cui publicæ rei bene adminiſtrandæ adeo cordi munus fuit, ad vitæ finem pręludia fuere,ac pijs fatũ, quod inſtabat, operibus præuenire ſategit. Enim vero poſt lapſum Conſtantinopolim languens delatus nil cordi antiquius habuit,quã publicæ rei curã, curãdi corporis oblitus agere adeoq;deMarciano ſibi in Imperij thronum ſubrogando viro vtpote catholicæ fidei apprime ſtudioſo cũ Pulcheria iã iam moriturus egit:vt Nicephorus tradit:*Quapropter* (inquit)*lectica in vrbem relatus. Atq; vbi ſe moriturum eſſe ſenſit cum Pulcheria ſorore ſecreto ad ſe euocata,de Marciano Tribunitio locutus eſt,Deo gratum, placitumque eſſe dicens, vt ille poſt ſe Romanam adminiſtraret ditionem. Et ille quidem cum hæc dixiſſet mortuus eſt.* Quo quidem oprimi principis egregie partes Romano Imperio, & Eccleſię itẽ probe cõſulens adimpleuit, adeo vt ipſamet Ambroſij verba, quæ de Theodoſio ipſius parẽte olim edixit, ipſi appoſite pro elogio occinant: *Dilexi virum,qui cum iam corpore ſolueretur, magis de ſtatu Eccleſiæ, quam de ſuis periculis angebatur;*Mortuus eſt autẽTheodoſius ętatis ſuæ anno quinquageſimo.Cui ipſius Baronij verba ſepulchralis inſtat tituli inſcribenda hic ſunt, quæ ipſius pœnitentiam declarant: *Tanta hęc* (inquit) *haud dubiũ precibus ſanctæ Sororis obtinuit, ne præterita optima functæ vitæ bona opera interirent. Sed & miſericordia quoque diuine fuit,vt immanis perpetrati ſceleris in hac vita potius daret pœnas, quam in futura; cum non iudices Deus bis in id ipſum: nam ſic ex ſententia Apoſtoli electi corripiuntur in hoc mundo à Deo vt non cum hoc mundo damnentur.* Compunctus igitur Theodoſius decedens ſupremam quoq; vitæ periodum pœnitendo illuſtrem reddidit:Sed de ipſo hactenus.

Flagellis adeo ex equo cadens percellitur.

Conſtantinopolim delatus curam corporis oblitus totus reipublicæ bono intendit.

Niceph. vbi ſup.lib. 14,c. 58.

In Imperio Marcianum catholicum ſuam poſt mortem vult præficiendũ.

Quàm ſororis ob merita ſit à Deo conſequutus bona.

Ambr.orat. in Illud.

Baronius an. 450. nu. 26.

25. Quàm verò arctam, rigidamquè à Deo homines flagellis attriti olim pœnitendo rationem vitæ inierint,ex eo palam fit,quod anno redempti Orbis 1399. quamplures hominum, ac ſi diuinitus ad id permoti, vbique terrarum Pœnitentiæ operibus addicti, futuram peſtitentiæ calamitatem, ac necem ſuis iam ceruicibus impendentem, Deumquè ipſum orbi ob ſcelera iratum præſentirent, conciliare ſatagerunt, vt S. Antoninus de Albatorũ agminibus ſic tradit:*Per hęc ipſa*(inquit)*tempora anni M.CCC.XICXI. mirabilis factus populorum motus, omnis quippe multitudo veſtes exteriores induit albas,lineas tamen, ad pedes vſque protenſas cum caputys ad modum capparum religioſarum, &c. omnes mares, & faminę, laici, & Clerici, & religioſi cuiuſque Ordinis, grandes, & paruuli ſimilibus veſtibus induti huiuſmodi incedebant, &c. Incredibiliquè deuotionis ardore longa horum dealbatorum agmina ad vicinas Vrbes commeabant proceſſionaliter, bini pergentia, pacem, & miſericordiam ſupplici clamore ſæpe*

Anno 1399. vbique tena cum pœnitentiæ cultus miriſice inualuit.

Albatorum ingens numerus pœnitentiæ cauſa Vrbes,& terras excurrit.

S. Antonin. par. ſit. 22. 9. 5.

Leonard. Aret. lib. 12. in princ.

Vualſingam. art. cit. lib. 5.

Quis modus & peregrinantium forma.

Ieiunijs quoque peregrinatio vt eſſet magis Deo accepta peragebatur.

Inimicitiæ peregrinationis tempore ſedatę.

Doli penitus & fraudes intermiſſæ.

Confeſſionũ & ſacer Communionis vſus frequens.

ſępe clamantia, pręcipuè ſequentiam illam, quam dicunt, Gregorium edidiſſe: Stabat mater doloroſa, &c. Prorſus miranda res, & quaſi incredibile negotium, niſi oculis noſtris vidiſſemus; Peregrinatio iſta ordinaria erat nouem, vel decem dierum ieiunantium, qui poterant illis diebus, & aliquibus in pane, & aqua, acceſſus verò in aliena Oppida parũ anteà pacata liberi fuerunt. Nemo per id tempus dolo fallere tentauit, nemo aduenarum oppreſſus; tacitæ cum hoſtibus induciæ fuerunt. Innumeræ paces ex mortiferis, & diutinis inimicitijs in diuerſis locis confectæ ſunt: Confeſſiones, & communiones frequentatæ: Cumquè proficiſcerentur populi in alienas Vrbes, & alij in ſuas aduentarent, mira hoſpitalitas vbique, & benigna ſuſceptio, &c. Durauit hic motus per duos, vel tres menſes ad plus. Vndè autem hoc initium habuerit, haud obſcurum; Dei tamẽ opus fuiſſe negari non poteſt, &c. De modo etiam dicebatur, apparuiſſe Beatam Virginem cuidam Ruſtico, &. reuelaſſe ei filium ſuum contrà mundum propter ſcelera eius valdè turbatum; Vndè ad reconciliandum eum, & placandum illud obſeruandum; nihil tamen certi de hoc habitum eſt. Hæc S. Antoninus in ſuis paginis tradit.

Vnde piæ huius peregrinationis initium.

Dei plane impulſu res contigit, vt à culpis hõnes reſipiſcerent.

Apocalyp. 7. n. 14.

Anno inſequenti exorta lues immenſam hominum multitudinem demetit.

Sigonius de Bonon. epiſc. lib. 3. in Coſm.

26. Verum id totum Dei planè impulſu contigiſſe videtur; Nam cum inſequenti anno acerba vbique terrarum lues emergens, innumeras hominum ſtrages ediderit, ad ſaluberrimum pœnitentiæ pharmacum cuncti pronocandi mortales & vt ſalui à morte fierent, diuinitus fuerant excitandi. Quopropter innumeri ſub hæc ipſa tempora morbo perculſi, ad Deum conuerſi, ſuiſquè expiati culpis, è vita feliciter abiere: acſi albas ſuperinduendo veſtes, ac pœnitentiæ operibus addicti ſtolas ſuas (vt ſcriptura docet) *In ſanguine Agni dealbaſſent*. Quod quidem haud obſcurè Sigonius in ſuis hiſtoriarum paginis innuit, dum Sacerdotem Paternenſem à Deipara in vita reuocatum, ad iſthæc incæpta iam pietatis ſtudia cunctos amplius incitaſſe affirmat, adeò vt nonnulli etiam Epiſcoporũ pio huic ſodalitio ſe aggregarent; Sed ipſius hic verba exeipiamus: *Sana* (inquit) *vbique Terrarum iampridem peſtilentia perfurente, qua paſſim multa hominum millia ſine diſcrimine tenebantur, repentè exortus eſt in Gallia Narbonenſi ſacerdos, qui B. Virginem ſibi apparuiſſe, & maximam cladem mundo inſtantẽ denunciaſſe aſſeruit.* Et infrà: *Multi peccatorum ſuorum dolore compuncti, veterum ſimultatum memoriam abiecerunt, atque vltrò cum inimicis ſuis in gratiam redierunt; quiquè alios fortè læſerant, eoſdem ijs, quos violarant, gladios offerentes, ſe ſe totos illorum poteſtati, atque arbitrio permittebant, eoſquè vt ſibi ignoſcerent, obſecrabant, &c.* Narratis autem idem ſuprà Auctor, quæ Mutinenſis vna cum ſuis Epiſcopus, ac Bononienſis item populus laudabiliter præſtitit, cum multis item hominum millibus diſcurrentes, hæc ſubdit: *Interim* (inquit) *Presbyter quidam à pago Paterno in medium prodijt, ac toto audiente populo, ſe à mortuis poſt tres horas, quàm obierat, à B. Virgine ſuſcitatum aſſeruit, ac multa ſibi comperta de ijs, qui pridem obierant, nunciauet. Cuius rei magnitudine Epiſcopus percitus; ac noua religione perfuſus, eodem ordine populũ & ipſe ſuum Imolam albatum, ac ſupplicabandum adduxit, &c.* Hæc ſcriptor præmemoratus.

Dealbati per pœnitẽtiam in Chriſti ſanguine è vita abiere.

B. Virgo in Gallia Narbonenſi einſ ſeemo di cladem imminentem prędixit.

Ingens ex calamitatis procella luerum.

Sigonius vbi ſupr.

Sacerdos à Deipara à morte ſuſcitatus multa de pridem mortuis edixit.

S. Antoninus vbi ſupra.

Ianuenſium Lucenſium, Piſtoriẽnſium, & Florentinorum in ſacra obeunda peregrinatione pietas.

In dealbatis Quod Chriſtus dixit, adimpleri viſũ eſt: Videte regiones quia iam albæ ſunt ad meſſem.

Res animo proſpera, ipſa eſt aduerſitas, & aduerſa proſperitas.

27. Porrò his Dei nutu ſalubriter præmiſſis, magna quidem facta eſt in populis commotio. De Ianuenſibus quippe, Lucenſibus, Piſtorienſibus, ac Florentinis, qui pias illas, religioſo inſtructo agmine, peregrinationes obiere, hæc Antoninus aptè in rem noſtram narrando meminit: *Ex ijs* (inquit) *diuina Clementia quandam præparationem hominibus procurauit ad mortem eis propinquam; multi enim, & magni obdurati peccatores conuerſi ſunt tunc ad pęnitentiam, quos Deus ad ſe vocanit anno ſequenti, peſte graſſante Florentiæ, vt dicitur, & poſtea in Gallia, vt ad illud alludere videatur, quod Chriſtus dicit: Videte regiones, quia iam albæ ſunt, ad meſſem ſcilicet colligendam per falcem mortis; dum hæc religio tenuit animos, nihil de periculis belli cogitabatur; Sed poſtquam finis fuit dealbatorum feruori, ad primas rurſus curas animi redierunt.* Sic itaque metus impendentium ceruicibus calamitatum, ac mortis e proximo terror innumeros à curis ſæculi, & à culpis ad Deum ſalubri expiatos pœnitentia redire compulit, quos ſuperueniens deinde peſtilentia demetens, hinc periculis ereptos cœlo inuexit.

27. Ve-

Thomas Cantipratan. Apum. lib. 2. cap. 2.

27. Verùm vt alijs inſuper res comprobetur exemplis, quid Cantipratanus narret, audiamus: *In Germanię* (inquit) *partibus quidam nobilis Comes, ſed ferus pauperum ſpoliator, ex miſericordiſſima pietate diuina graui infirmitate correptus eſt, & amariſſima pœnitentia contritus, omnia ad reſtitutionem poſuit, quę habebat, & irremediabilibus lacrymis quotidiè lectum rigans, Angelos, ac Sanctos Dei ad impetrandam ſibi miſericordiam innocabas. Decumbens verò corpori ſuo tantum ſupplicium ingerebat, vt talos pedum; & crura fricaret ad lignum, & cutem, & carnem, ac neruos violenta aſſiduitate diuelleret. Aquam frigidam in hyeme tanquam ad bibendum acceptam clara pectori ſuperinfundebat, & membris, vt ex hoc glaciali frigore torqueretur. Nec diù poſthac in agonia poſitus tanto ſpiritu repletus eſt, vt ſicut Chriſtus de Publicano Euangeliſtam, ità de iſta faceret Prophetam. De ſe ipſo enim prędixit, quod ſine Purgatorio ad requiem euolaret: & eo mortuo, ac Henrico Rege defuncto, tota Thauringia maximis calamitatibus ſubiaceret; quod ità factum eſt:* Sic ille aſperrimis ſe ipſum modis pœnitentiæ cauſa exercens, à Purgatorij pœnis liber factus ſpontè, conſtanterque arreptis, toleratiſque cruciatibus ad æternam requiem tranſire meruit.

Comes nobilis, ac ferox in pauperes, infirmitatis languore curatur.

Acerbiſſimas ſibi pęnas infligit.

Moriens futuras annũciando calamitates factus propheta.

Calamitates prædictę ab ipſo contingunt.

28. Enim verò, vbi anteactorum criminum pondus attenditur, quiuis Pœnitentiæ rigor nullius ferè momenti computatur; iuxtà enim ſolemne illud quod dictum eſt: *Pro delicti menſura erit plagarum modus*. Quod ſane vir olim ſceleſtiſſimus, innumeriſquè obnoxius criminibus ſat per ſe cunctis palam fecit, de quo Bonſinius iſthæc: *Conradus quidam* (inquit) *natione Germanus, homo flagitioſiſſimus, tandem magno Dei beneficio compunctus, cum ſe ad meliorem frugem recipere cuperet, Romam adijt, Pontifici peccata ſua cum ingenti cordis contritione confeſſus, anima ſalutarem ab eo petijt medicinam. Pontifex ad immanitatem criminum eius obſtupeſcens, hac eum mulctauit pęna, vt lonciam ferream ad nudum corpus quinis catenis ferreis adſtringeret, & chartam, in qua eius peccata enormia ſcripta erant, Pontificis annulo obſignatam ad loca, in quibus Sancti quieſcerent, ſecum circumferret, donec diuinitus catena diſſoluerentur, & ſcriptura charta penitus obliteraretur; Fecit homo, vt erat iuſſus (nihil enim arduum videtur ex animo peccata lugenti, & cum Deo in gratiam redire cupienti) inuiſit loca ſancta, etiam Hieroſolymam, & Saluatoris ſepulchrum. Tandem in Pannoniam venit, vbi B. Regis Stephani tum celebre nomen erat. Stat ad ſepulchrum eius, nec inde recedere conſtituit, donec ruptis vinculis, & charta deleta, ſentiat Domini miſericordiam impetraſſe. Cum autem multum fatigato inter orandum ſomnus obrepſiſſet, à prima enim hora vſque ad nonam in preces incubuerat, Sanctus Rex ei apparens: ſurge (inquit) amice, & Emerici filij mei monumentum, quod iuxtà eſt, adito: ille enim quod carnis ſeruando integritatem pręcipuam apud Deum gratiam promeruerit, facinorum tuorum veniam tibi impetrabit: ex eorum enim numero eſt, qui non inquinauerunt veſtimenta ſua, ſequunturquè Agnum, quocunque ieris, et ante thronum Dei cantant canticum nouum. Excitatus ille mox ad B. Emerici ſacellum ſe confert, fudit ibi preces, atque opinione celeriùs diſſiliunt ferrei nexus: Charta reſignata nullum habet literæ ſcriptæ veſtigium Ad ſonitum cadentium catenarum accurrunt æditui, et complures alij, quibus ille omnia ordine exponit: mirantur omnes, laudant Deum, et B. Emericum; referunt cuncta ad Ladiſlaum Regem. etc.* Sic ingenti prodigio hominis ardua quæque pro ſuis diluendis culpis prompte, alacriterque ſubeuntis, vltroneas inter pœnas virtus affulſit, & commendari è cœlo mortalibus viſa eſt.

Deuter. 25. n. 2.

Antonius Bonfinius reg. Hung. Decad. 2. lib. 2. Surius in vit. S. Henrici 4. Nouembris.

Conradus homo flagitioſiſſimus e Germania ob pęnitentię amorem ad Romanũ Pontificem conuolat.

Pontifex auditis in Confeſſione culpis loricam ferream ipſi deferendam iniungit.

Loca ſancta graui preſſus ferri pōdere inuiſit.

Beatus Stephanus rex homini ad ſepulchrum oranti apparens ipſum ad S. Emerici ſepulchrũ remittit.

Apocalyp. c. 14.

Catenę mox diſſoluuntur & charta vbi peccata erant ſcripta penitus abolitas notas exhibet.

29. Conſtans igitur, atque inuicta inter pœnitendum patientiæ virtus vniuerſo orbi poſt patrata atrociora quæque ſcelera ad obtinendam à Deo indulgentiam alijs exemplo ſimul, ac documento extitit; hominum ſcilicet, qui auſteriori quidquid hactenus inter blandas ſęculi delicias deliquerũt, aſpera vitæ compenſandũ norma, non tam verbis, quàm factis, docuere. Inter quos Dominicus cognomento Loricatus, Clericus olim in ſæculo, cum ſimoniaca labe (hæc enim tunc temporis vigebat hæreſis) ob munus à parentibus veluti pretium pro eo in Presbyterum deſignando perſolutum fuiſſet, ipſe pœnitentiæ cauſa ſæculo ſe abdicans, aſperrimum vitæ genus

Indulta peccatis, ac peccatoribus venia pęnitentiæ vim & gratiam oſtendit.

yna

Digitized by Google

vna cum alijs multis, ſub viri ſanctiſſimi diſciplina, ac magiſterio inijt, quorum certè auſtera viuendi forma, hominum verè pœnitentium exemplar imitandum, æmulandumquè cunctis videbatur. Sed hic interim Petrum Damiani in Loricati eiuſdem geſtis à ſe conſcriptis narrantem gratis, ſi libet, auribus excipiamus: *Quia* (ſicut ait Apoſtolus) *diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, hæc vna beati viri culpa multorum poſt bonorum probatur extitiſſe materia. Nam hoc pauore perterritus, contempſit ſæculum, induit monachum, arduumquè mox eremitica vitæ tanquam bellator intrepidus arripuit inſtitutum. Sed quià malè promptus eſt, donec vixit, ſacroſancti Altaris vſurpare miniſterium non præſumpſit. Virgo vſque ad obitum fuit, vitam eremiticam non omiſit. Vbi nimirum ſub magiſterio Sancti viri Ioannis, qui dicebatur de Monte Feretri, per plurimos vixit annos. In illa igitur eremo, quæ ſcilicet erat in regione, quæ dicitur Luceoli conſtituta, decem et octo videbantur cellulæ ad habitandum fratribus deputatæ, vbi nimirum ſub hac regula viuebatur, vt nunquam vinum biberent, nunquam adipe alimenta condirent, vnum in Dominica die, ſed et in quinta feria pulmentum ſumerent, quinque per hebdomadam diebus pane, et aqua ieiunium celebrarent: Solis autem orationibus vacantes, vel manuum operibus inſiſtentes, non agriculturam exercebant, non prædia, nec aliquam ſubſtantiam præter vnum ſagmadium poſſidebant. Cum quo ſcilicet aſello, vel equo vnus erat miniſter, qui vel ad acquirendas, vel ad tradendas fruges indeficiens diſcurrebat, ſoluſquè eius cunctis neceſſitatibus ſuſtentabat. Ioannes ſcilicet, qui poſtmodum loci Abbas factus ſub honeſta rexit adminiſtratione Conuentum. Tenebat autem per totam hebdomadam diſtricta cenſura ſilentium, quod vtique Dominica die poſt veſperam, cibumquè ſoluentes, habebant loquendi inuicem vſque ad completionis officium libertatem. Nudis præterea pedibus, & cruribus iugiter in cellulis morabantur. Dixit autem, quià cum cohabitaret Anſoni, religioſo videlicet viro, quem & ipſe vidi quotidie per omnes Canonicas, diſciplinam ſibimet inuicem ſcoparum ictibus ingerebant. Qui videlicet Anſo ſibi aliquando conqueſtus eſt, quod nouem diarias panis penſus in ventre ſimul haberet. Tanta quippè macerabantur inedia, vt aridus panis conſtiparetur in ilibus, ac digeri difficilè poſſet.* His Petrus Damiani aſperrimum vitæ genus luculenter ſatis proſequitur, quo homines pœnitentiæ iugiter excolendæ intenti, rigidis adeo in ſe ipſoſmodis cōficiebant vt Deo admiſſas hactenus noxas ſalubriter compenſando mitam cunctis admirationibus excitarent.

Petrus Damiani in vit. Dominici Loricati ſcripta ad Alexandrū PP. Lippomanus tom. 8. Surius, 2.

Male promotus culpam agnoſcens ad arctiorē vitā obiecto ſeculo confugit.

Petrus Loricatus Petri veſtigia egregiè æmulatur.

Monaſterij, quo ſe recepit auſterior videndi norma.

Cibus Silentium, & Amorum cenſura.

Diſciplinæ monaſticæ rigor.

Aridus in viſceribus panis mul tos dies indigeſtus manet.

Vltroneis Deus pœnis ad indulgendum prouocatus.

30\. Et nè ſua item aſſertis fides deſit, Cum aliquandò Beatus Dominicus Abbas, & confeſſor Ordinis S. Benedicti in Campaniæ locis, quibus præerat, exhortatorium de ſeruanda pudicitia ſermonem haberet, nonnulli gehennæ, & damnationis filij, ſalubris vitæ conſilia in diræ mortis argumenta vertentes, ac vnus ex ipſis Amatus nomine, in beati ipſius exhortantis necem diabolo afflatus exarſit; ſed mira Dei virtute contigit, vt dum vel in ſuis prauis perſtans conſilijs rē vltrò ac Dei virū in cœlo dignum aggreditur, ab inermi Dei famulo diuina virtute victus, nobilis Chriſto triumphus ceſſerit. In quo ſanè præpotentem Numinis dexteram, ipſiuſquè ad Deum ſuis placandum precibus ſatis impigram inſtando operam, auſteramquè ſuſceptam poſthæc vitæ normam meritò admirari quis poteſt; hæc quippe in eiuſdem B. Dominici geſtis habentur: *Non quicuit* (inquit) *vir peſtilens, quod animus ſugerebat, implere; Egreſſus igitur Oppidum equo vectus, armatuſquè ad locum, cui campus Artinace nomen eſt, proficiſcitur, ibiquè latens Dominici præſtolatur aduentum, viſoquè eminus Dominico, quantum eſt iactus lapidis, fodit equum calcaribus, vibrat dextera lanceam Dominici pectori infigendam, cum ecce appropinquanti iam iamquè ferè lancea virum Dei contingenti vires deciduut, tremunt viſcera, dentes ſtrident, pallet facies, vix leuat clypeum, vix valet dextera lanceam ſuſtinere, equoquè totus penè occaſurus concutitur; Appropinquat Dominicus homini, & quid dicturus, quidquè facturus veneris, ſciſcitatur. Nihil ad primam ſciſcitationem reſponſum eſt, ad ſecundam, ad tertiam etiam lingua faucibus hæſit: iam ad quartam trementia labia: Veni, veni, veni, tertiò profuderunt, nihil prorſus addere præualentia; Iubet poſt iam Sanctus, vt lanceam porrigat:* por-

Ex vita S. Dominici Ab. & Conal. ſcripta ab Alberico montis Caſſi. & Card. SS. quatuor Coronatorum.

Perditus inter pia ad caſtitatem exhortantis verba B. Dominicū Abb. ordinis S. Benedicti ingulare cogitat.

Inſidias inijcere parauenienti.

Eiaculata in Dei circum lancea diuinitus ſubſiſtit.

Percuſſor à Dei famulo metu horrendo percutitur.

porrexit continuò; nubes, deponat clypeum; fecit, quod imperatum eſt; iubet equò deſiliat, paruit abſque mora; præcipit, vt loquatur, remeauit ad linguam protinus loquendi valentia. Confitetur facinus ingens, ac in ſe reum, Dominicum Indicem rogat promulgare ſententiam; quem Dominicus veſte excultiore exutum, veſte protinus pellicea induit, eumquè vt nugis, ac ineptys mundi huius abrenunciaret, commonuit, humanum ei propter carnis infirmitatem iniungens, vt ſicuti exhibuerat membra ſua ſeruire nequitiæ, & iniquitati,ità deinceps eadem exhiberet ſeruire Iuſtitiæ in ſanctificationem. At quid tantis? obtemperauit ſalutaribus Presbyter abſque omni prorſus dilatione. Itaque in cunctis moribus, in omni conuerſatione mutatus eſt, vt qui prioris vitæ eius turpitudinem nouerant, tantamquè conſectam morum honeſtatem videbant, Dauidicum illum erumpere compellerentur verſiculum: Hæc eſt immutatio dexteræ excelſi; *factuſquè eremi accola primò, poſt verò Prædicator facundus, ſignorum etiam perhibetur virtutibus claruiſſe, diuinequè virtute potentia factum eſt, vt qui Dominico mortem venerat exterioris hominis illaturus, per Dominicum à morte rediret interioris hominis ſuſcitatus, atque per ipſum in reſurrectione prima, atque expiatione vitiorum, & indulgentia facinorum haberet partem, ne mors in eo ſecunda iuris ſui exerceret poteſtatem, fieretquè in ipſo illa diuina pro malis bonorum recompenſatio, vt qui multi venerat cauſa mali (vt putari poterat) magis profuturus multis rediret per Dominicum ſancti formam traditurus exempli)* Hæc auctor. In quo ſanè illud admiratione dignum, quod ferus homo, Dei virtute ſubitò mitis adeò effectus eſt, vt totus in virum alterum mutatus, longè alius ab eo, qui venerat, & iam ex lupo agnus rediret, & qui ſectabatur ſęculi delicias, ſuoque adblandiens, corpori non niſi blandaret amica, quærebat ſuam excruciare carnem, & quibuſuis ſubijcere pęnis geſtiret, factus è ſectatore ſæculi verus Chriſti miles, ac dignus dominicæ Crucis æmulator, necnon ex hoſte fidelis iam amicus, ac demum Sanctorum ciuis, & domeſticus Dei.

Sæculi veſtibus exui, & pœnitẽtium veſte indui iubetur.

Ex Diaboli mancipio repente Dei famulus cõſecratur.

In homine ad pœnitẽtiam traducto illud pſalmiſtæ affulſit. *Hæc eſt mutatio dexteræ excelſi.*

In vita S. Dominici Loricati vbi ſup.

Qui magni venit cauſa mali, multis poſt exemplo rediens factus eſt *cauſa boni.*

Ex lupo agnus redit

31. Quoniam verò potiſſima æquo Dei calculo pęnitendi forma, ac iuſta pęnarum vna ſimul menſura præſcribitur: *Pęnitentia* (inquit Cyprianus) *crimine minor nonſit*. Pęnis profectò culparum dignis, blandæ ſunt peccatorum deliciæ compenſandæ; adeoquè quantum vnuſquiſque glorificauit ſe, & in delicijs fuit, tantum ſibi tormentum, ac luctum impendat, neceſſe eſt. Quod ſanè vt tum antiquæ, tum recentis memoriæ exemplis comprobetur; Turpiſſimus ille ſuas olim mortalium inter laſciuias, qui in Chriſtum haud metu, haud tormentis, ſed libidine abductus deliquit, ſeuerus quoq; in ſe ipſum vltor extitit, vt Zchentner, cum indefeſſam hominis in pęnitendo operam his planè verbis proſequitur: *Recentius* (inquit) *eſt pęnitentis Torelli pulchrum facinus ad exemplum Petri Apoſtoli deflentis peccatum ſuum poſt galli cantum. Nam & hic forte fortuna gallum ſibi in humeros volantem, tertioque cantantem audiuit; fleuit, reſipuit, & ex Veneris (cui meliorem ætatem deuouerat) mancipio cęli delicium factus, quidquid pauculis annis in Vrbe peccauit, quadraginta alijs inter ſyluas damnauit. In his ciuium illi frequentia arbores, tectum cęlum, veſtis ſetoſum porci corium; arma, quibus in ſe vtebatur, catena ferrea, deliciæ panis, & fons, cubile terra, plumę ſarmenta, ceruical lapis fuere. Sic quoque non niſi tres horas ſomno, reliquum omne noctis lacrymis tranſcripſit; tunc etiam credo à Gallo cum Petro expergefactus. Veneris denique iniectas ſolitario flammas, vel vepribus ſuffocauit, vel gelida extinxit. Ità perpetuò victoris anima, ſoluta tandem itinere corpuſculi ſui carcere, ad Deum recto itinere perrexit.* Haud enim aliter ſuas iſte turpitudinum maculas, quam lacrymis, pęniſquè abolendas voluit, vt tum ipſius, tum aliorum pęnitentium quiſque exemplo diſcat, peccatorum olim labes quantumuis enormes apud Sanctos vtriuſq; ſexus haud defuiſſe, *nec item defuiſſet* (vt ille ait) *Marias, Afras, Theodoras, Pelagias, Margaritas, Fabiolas, Iacobos; Theophilos, Macarios, Torellos*, qui rigidam, auſteramquè arripientes pœnitentiæ normam, Deum ſibi propitium reddidere, condignisquè antiquas pęnis culpas compenſantes de carne, & diabolo triumpharunt.

Cyprian. ſer. de lapſ.

Paulus Zeetbner in promont. malæ ſpei lib. 4. §. 5. n. 24.

Multis vitæ culpis multiplex reſpondere debet pœnitentiã.

Ferrarius in Chronic. Minorum Faſti Mariani 16. Maij.

Torellus pœnitens Petri pęnitentis veſtigia probe æmulatur.

Pauculis annis in Vrbe peccauit, multis in ſolitudine pęnitet.

Somnus illius vigiliæ, cibus ieiuniũ, pœnæ deliciæ.

Viri, ac Mulieres pęnitendo certant, ac ſexus ſexum pęnitendo viriliter ſuperat.

32. Condignam itaque, ac recolendam his, qui in Deum aliquando peccarunt, pęnitendi formam, necnon expeditum

ditum ad Dei tribunal, anteactæ vitæ culpas redimendi modum Ioannes Pœnitentiæ præco ad ſe confluentibus olim in deſerto hominibus, ſuo quaſi digito præmonſtrans: *Facite* (inquit) *fructus dignos pęnitentiæ*. Quod aptè olim, appoſitèq; Hieronymus Suſannam in Veneris turpiſſimæ cœnum & imò præcipitiũ & in libidinis foueam miſerè prolapſam, ſic exhortando inculcat: *Omnis* (inquit) *cura vitæ intermittenda eſt tibi, & te quaſi mortuam exiſtimare, ſicut es, & quomodo poſſis reuiuiſcere, cogita. Deinde lucubris tibi accipienda eſt veſtis, & mens, & membra ſingula digna caſtigatione punienda. Amputentur crines, qui luxuriç occaſionem prçſtiterunt, defluant oculis lacrymæ, qui maſculum non ſimpliciter aſpexerunt, palleſcat facies, quæ quondam erubuit impudicè. Totum denique corpus iniurijs, & ieiunijs maceretur. Cinere aſperſum, & cilicio perhorreſcat, quia malè ſibi de pulchritudine placuit. Cor ſit liqueſcens tanquam cera, ſenſus etiam crucietur, quia in membra corporis cum haberet dominium, malum geſſit imperium*. Hæc profectò, quibus Hieronymo teſte medela congruit, vt morbidis non niſi dura, & lubricis quondam aſpera pęnitentiæ pharmaca ad curandum proculdubio animi morbum adhibeantur.

Ioannes in deſerto pęnitentiæ præco, pęnitendi normam præſcribit.

Lucæ Euang. cap. 3. Greg. hom. X. in Euang.

Hieronym. Epiſt. 9. ad Suſannam lapſam.

Suſanna in libidinis cęnum prolapſa, qua ratione pęnitens è lubrico emergit iuxta Hieronymum.

33. Quam certè præſcriptam diuinitus pęnitendi legem quamplures tum viri, tum fęminæ ſectando cæteris exemplo ſimul, ac documento fuere. Inter fęminas quippe, vt vel cæteras prætereamus, Fabiola, cuius illud crimen fuit, quod viuo adhuc marito ſecundas nuptias inire præter ſacras leges, non tam praui amoris gratia, quàm vitioſi coniugis faſtidio auſerat. Verùm quia res plurium oculos, animoſque offenderat, ac metus erat, nè multorum infirmitas ad fęminæ vnius exemplum in eamdem incautè foueam impingeret; Fabiola altero è viuis ſublato marito, patrati arrogantiam facinoris, temeritatemquè condemnans, publica etiam pœnitentia næuum, quem contraxerat, egregie, & cunctis palam abſterſit. Quod ſanè Hieronymus recolens: *Quis hoc* (inquit) *crederet, vt poſt mortem ſecundi viri in ſemet reuerſa, quo tempore ſolent viduæ negligentes, iugo ſeruitutis excuſſo, agere ſe liberius, adire balneas, volitare per plateas, vultus circumferre meretricios, ſaccum indueret, vt errorem publicè fateretur, & tota Vrbe ſpectante Romana, ante diem Paſchæ in Baſilica quondam Laterani ſtaret in ordine pænitentium: Epiſcopo, Presbyteris, & omni populo collacrymantibus; ſparſum crinem, ora lurida, ſquallidas manus, ſordida colla ſubmitteret? quę peccata fletus iſte nõ purget? quas inueteratas maculas hæc lamenta non abluant?* & infra hæc ſubdit: *Aperuit cunctis vulnus ſuum, & decolorem in corpore cicatricem flens Roma conſpexit; diſſuta habuit latera, nudum caput, clauſum os. Non eſt ingreſſa Eccleſiam Domini, ſed extra caſtra cum Maria ſorore Moyſi ſeparata conſedit, vt quam Sacerdos eiecerat, ipſe reuocaret. Faciem per quam ſecundo viro placuerat, verberabat, oderat gemmas, linteamina videre non poterat, ornamenta fugiebat*. Tandem verò mulier hæc, facti pœnitens amplis in pauperum vſus, & Monachorum alimenta diuitiarum redditibus diſtributis, ipſa ſolitudinis, & quietis amans, vt ſoli poſthac Deo, ſibi apprimè diſplicens, placendo vacaret concito in Cœlum gradu, ſui tuta itineris duce, ac Pęnitentia comite properauit.

Ex vitis Patrum lib. 1. in Fabiola.

Hieronym. Epiſt. 50. ad Oceanum.

Fabiola pœnitens, quod viuo adhuc marito alteri nupſit, ſuã inſigni exẽplo culpam expiat.

In Baſilic. Lateranen. inter pęnitentes publice ante diem Paſchæ haud pęnitentiam erubeſcens locum ſibi delegit.

Hieronymus vbi ſupra.

Signa compuncti cordis, ac animi pęnitentis.

34. Demũ, ne ſuſcepti propoſiti vlterius ſermo recurrat, *Virginum quoque* (vt Sophronius ait) *lampades extinguuntur, ſi pęnitentiæ oleum in vaſis ſuis habere neglexerint*; magnum quidẽ de ſe olim compunct cordis exemplar virgo præbuit, quæ arrogantis duntaxat animi facinus lacrymis, ac miro chriſtianæ humilitatis ſtudio ſibi compenſandum indixit, de qua iſthæc Sophronius: *Aurea* (inquit) *Virgo Pariſienſis Monaſterij præpoſita, quoniam inter miſſæ Solemnia Diacono Euangelium ineptè admodum legenti ſtolam eripiens, ipſa ſibi apponere, & eius officio defungi auſa fuerat, ſemet arrogantię accuſans, dignitatem depoſuit, annoſquè ſeptem à cella ſua non diſceſſit. Ibi etiam ſedile ſibi faciendum curauerat, cuius pars, quæ humero tenus conſidentem hemicyclo amplexabatur, in ſummo clauorum cuſpidibus ad pſalmorum numerum diſpoſitis horreſcebat. In eo ſedili illa cum pſallere vellet, ſe ſe collocabat, & dextro lateri innixa quinquaginta pſalmos perlegebat. Siniſtro totidem, & totidem in tergo reſupinata, pungentibus quaque*

In ipſis virginibus pœnitentiæ laus affulget.

Sophronius in prato ſpirituali.

Aurea Virgo Pariſienſis monaſterij præpoſita cantandi in Eccleſia Euangelij munus temere vſurpans quid pęnitẽdo præſtiterit.

que

Digitized by Google

que verſum ferreis aculeis . Dum ergò paulò inſolentioris facti peniteret , ſpontè paſſa eſt præſidentia depoſitionem , cella cercerem, legendi laborem , ſedendi dolorem ; ad hęc quotidiana ieiunia , nocteſquè peruigiles . Hinc ſaltem diſcant, quæ alijs præſunt, quali pęnitentia expiari debeant, ſi deliquerint . Quia multum quidem imputandum eſt illi , etiam cum leuiter peccat , à quo ſubditi viuendi exempla petunt . Sic planè dum pœnitens duro ſe ipſam labori spontè ſubiecit , & quidquid ſemel aliquando per mentis faſtum , & animi arrogantiam deliquerat , vltroneis iugiter pœnis expiandum ſatagit , culpæ veniam à Deo feliciter impetrauit . *Nemo etenim* (vt Chryſoſtomus ait) *ad Deum aliquando flens acceſſit , qui non quod poſtulauit , accepit , nullus ab eo beneficia dolenter optauit, qui non impetraret quod voluit . Ipſe enim eſt , qui conſolatur flentes , curat dolentes , informat pænitentes .* Sed hæc interim ſatis .

Corpus aſſidue excruciat pungentibus ferreis aculeis .

Quotidiana ieiunia, & inſomnes illi noctes pro expiando elatæ mentis faſtu ;

Chryſoſtomus in ſerm.

CAPVT III.

Peccatores magna Dei bonitate ad pænitendum adducti .

1. IMmortalis Deus, qui *ſuam* (vt canit Eccleſia) *omnipotentiam parcendo maxime,et miſerando manifeſtat ; & cuius* (vt magnus inquit Leo) *natura bonitas, cuius voluntas potentia, cuius opus miſericordia eſt* ; de ſe haud impios vnquã veniam vult deſperare mortales, ſed maximis licet obnoxios culpis, in ipſamquè læſi Numinis maieſtatem pertinaciſſimè reos , ſummæ tamen ſi velint , bonitati præfidere, haud ſemel ſpem induldulgentię deſuper promerendæ tum factis , tum verbis edocuit . *Incommutabilis quippè Deus , cuius* (inquit Leo) *voluntas non poteſt ſua benignitate priuari, prędeſtinata renouandis mortalibus ſua pietatis remedia inter ipſa mundi primordia præſignauit .* adeoquè dum ſua homines præpotenti manu non vlciſcitur , quinimo patienter ſuſtinens, à flagellis iratus temperat, eoſdemquè ad pœnitendum inuitat, promptam proculdubio, expeditamquè petentibus vltrò indulgentiam repromittit . Quin imò quanta ſit ſuprema ipſius bonitas quæ modum, miſerando , ac indulgendo neſcit , ac neminem ab ingenitæ miſericordiæ ſinu repellit , & quæ inſuper non niſi à ſe ipſa miſerendi hominibus argumenta deſumit, viuis inde , ac patentibus in tabula notis proditur, mortalibuſquè ſatis luculenter oſtenditur .

Col. in Dom. X. poſt Pent.

S. Leo Papa, ſer. de natiuitate Domin.

Suam Deus omnipotentiam parcendo manifeſtat .

S. Leo Papa, vbi ſupra.

Dum à plectendo abſtinet, & ad pęnitentiã inuitat, immẽſam cunctis benignitatem oſtendit.

2. Quapropter æterna Dei , quæ ad indulgendum cunctis præſto ſemper eſt Maieſtas , nedum perditos quoſque , ac per iniuriam reluctando in bono moroſos ad ſe peramanter inuitat, ſed patentibus vltrò vlnis venientes excipit , ipſoſquè rebelles occultis , inuſitatiſque modis attrahens perire haud ſinit in ſe ſperantes, Quod & aptè Apoſtolus aliquando inculcans : *An diuitias* (inquit) *bonitatis eius , & patientiæ , & longanimitatis contemnis , ignorans , quoniam benignitas Dei ad pænitentiam te adducit .* Igitur ex Dei clementia pœnitendi ſpes, haud peccandi occaſio exhibetur mortalibus : *Ideo enim* (Leo inquit) *differtur vltiò , vt tempus poſſu habere correctio.* Quo ſanè argumento deploranda mortalium cæcitas obſtinataquè in malis conſuetudo proditur , quæ non pœnitendi , ſed perperam in dies agendi ex dilatione materiam , atque occaſionem Tertulliano ediſſerente , arripiendo deriuat : *Abſit* (ait ille) *vt ita aliquis interpretetur , quaſi et ſibi etiam num pateat ad delinquendum , quia patet ad pænitendum, &c. Nemo igitur deterior ſit , quia Deus melior eſt, toties delinquendo , quoties ignoſcitur .* Meritò igitur ex Dei, quæ ſic peccantibus præſto eſt, atque indulget, bonitate, ſingularis Pœnitentiæ Ambroſio teſte , prærogatiua hominibus affulget : *Ergò* (inquit) *quoniam tam miſericordem habemus Dominum , qui etiam gratis ignoſcat errori , conuertamus nos à vitijs , & non recedamus à lege , præceptum domini, quaſi ſerui ſedulis ſtudijs exequamur .* Quod quidem ſeriò plerique tum antiquæ , tum recentis memoriæ homines animaduertentes, anteactæ vitæ errores retractando, ac lacrymis expiando , dum ad Pœnitentiæ ſinum tota in Deum fiducia procurrunt ſuis optatam denique culpis veniam ſortiti ſunt .

Apoſtolus, Rom. 4.

Benignitas Dei homines quantũuis perditos ad pœnitentiã adducit.

S. *Leo Papa ſer. 12. de quadrageſima .*

Differtur vltio, vt locum poſſit habere cõuerſio iuxta S. Leonis Papæ dictũ .

Tertullian. lib. de pœnit. c. 7.

Ambroſius lib. de Elia, & ieiunio c. 20.

Certum hominibus ad Dei ſinum recurrẽdi, et veniam ab ipſo conſequendi argumentum affulget .

3. Immenſa itaque Numinis pietas, quæ Peccatoribus , vbi ad Pœnitentiæ

Iacobus pęnitentium antesignanus poſt annos quadragiotę in Dei cultu exactos, incarnis cęnum labitur.

Surius in vita S. Iacobi pœnit. cap. 28. Ianuarij. Faſti Mariani eod. die Zebẽtner vbi ſupra in Promon. malæ ſpei.

Superatur ipſe iam victor ab ea fœmina, ex qua diabolum eijciens triumphacat.

In ſepulchro habitãs Deo, ac ſibi per pœnitentiã reuiuiſcit.

medelam confugiunt, ſe vltrò benignè oſtendens prodit, innumeros planè grauiſſimis alioqui culpis obnoxios, tandem ad pęnitendum, & prompta in ſalutis portum manu perduxit; Quod præſertim Iacobo illi, Pœnitentium anteſignano, poſt enormes adcò noxas pœnitentiam auſpicanti contigit; de quo iſthæc ex ipſius apud Surium geſtis Zeenthener tradit: *Iacobus* (inquit) *cui à pęnitentia datum eſt nomen Pęnitentis, cum Anachoretes quadraginta omninò annos Dei militaſſet, miranda maxima patraſſet, trophea de hoſte Inferno ſtatuiſſet plurima: id ætatis vir à fæmina demum ſuperatur, & ab ea fæmina, in qua ipſum Dæmonem non horruerat, imò eiecerat. Huic enim infelix primò pudorem, mox vitam extorſit. Et verò tertium ſcelus accumulaſſet deſperabundus, victumque ſe mundo dediſſet, niſi à tam turpi fuga Deus ſanctiſſimi viri opera eum retraxiſſet; Tum enim verò redire ad ſe Iacobus, & ſine mortualium oſſium conditorium, ſiue ſepulchrum ſubire, mortemque ſuam viuus deflere in decimum annum, atque Cælo interim oculos nunquam attollere, vix ſemel, aut iterum in hebdomada de herbulis veſci, quę ad oſtium conditorij creuiſſent. Ipſe verò Apoſtolus peccato mortuum dixiſſet; ſed nunquam pulchrius ille vixit, quàm ſic mortuus. Nam ſupplicijs his ſpontaneis placatum numen ex Epiſcopis non nemini ſignificauit, beatum imbrem, quem tam anxiè, ſed nequidquam poſtulabant, non niſi ad preces Iacobi concedendum, qui cum miraculis iterum orbi innotuiſſet, Cælo illatus eſt, poſtquam diù in terris nouo more pro domicilio habuiſſet ſepulchrum.* Hæc ille, ſic planè vir ſanctiſſimus pœnitens; vel inter mortuos vitam reperit, & ad mortis vmbram, mortuus, iam ſibi ſed perpetuo victurus Cœlo, è tenebris in lucem clarus emerſit.

Palladius in hiſtor. Lauſiac. ſic 45.

Adoleſcens peccatis obnoxius, nouam in ſepulchro vitam auſpicatur.

4. Atqui aliud huic non abſimile fortunatis ſimus alter Chriſtiano Orbi Poenitentiæ pugil exemplum, magno Pęnitentiæ documento, ad mortuorum ſepulchra feſtinus præcurrendo exhibuit, de quo iſthæc Palladius: *Adoleſcens* (inquit) *qui propterea, quod multa, & grauia peccata commiſiſſet, Dei nutu compunctus, venit ad ſepulchra, priorem vitam ſuam deflens, pronus cecidit in faciem, & non audens vocem emittere, nec Deum nominare, neque ſupplicare, ipſa quoque vita ſe indignum exiſtimans. Et cum ante mortem ſe incluſiſſet in ſepulchris mortuorum, & vitam ſuam duceret, gemebat ex profundo cordis. Cum itàque iam praceſſiſſet hebdomada, noctu ei aſſiſtunt Dæmones, qui eius vitæ priùs damnum attulerant, clamantes, & dicentes: vbi eſt ille ſceleſtus, & profanus, qui libidinibus, & laſciuijs exatiatus, nunc nobis intempeſtiuus temperans, & honeſtus repentè apparuit, & quando non poteſt amplius, tunc vult eſſe Chriſtianus, & probis, compoſitiſquè moribus. Et quidnam tibi boni amplius futurum expectas, cum ſis noſtris malis impletus? Non hinc citò exurges? Non venies ad ea, quæ ſunt nobiſcum conſueta? Te manent ſcorta, & caupones, &c. Noſter es, in noſtrum ordinem es relatus: exercuiſti omnem iniquitatem; Tu es omnibus nobis obnoxius, et audes fugere? non aſſentieris? non reſpondebis? non ſimul egredieris? Poſtquam autem ille conſtans in fletibus, ne aures quidem prębebat, nec verbum reſpondebat cum diù vrgentibus Dęmonibus; poſtquam, inquam, nihil effecerunt, eadem ſæpe repetentes, eum acceperunt, et totum eius corpus malè mulctarunt, grauiter flagris cadentes. Cum verò ita torſiſſent, abierunt, eo ſeminino relicto. Ille autem nihilo ſecus immobilis iacebat, rurſus gemens ſibi ad ſe redyt. Cum autem eius neceſſarij eum inueſtigaſſent, et inueniſſent, et cauſam eius, quod ipſi acciderat, didiciſſent, coegerunt, vt domum rediret. Is autem, cum vim ei ſæpe intuliſſent, reſtitit. Rurſus ſequenti nocte peiùs, quàm priùs affecerunt Dæmones; et nec ſic quidem eius conſanguinei perſuadent, vt emigret, dicentes: ſatius eſſe mori, quàm viuere, in talibus vitæ maculis. Tertia nocte propemodum è vitis exceſſit, cum crudeliter Dæmones eum excepiſſent, & ad extremum vſque ſpiritum vexaſſent. Cum autem vidiſſent, eum non exceſſiſſe, abierunt eo relictò exanimi, & recedentes clamabant, decentes: Viciſti, viciſti, viciſti. Neq; ei amplius mali quidquã occurrit, ſed in impuriſſim o ſepulchro purè habitauit, quoad vixit, puram exercens virtutem, Deo gratus, & miraculorum affectu, adeò vt multos in admirationem induxerit, & æmulationem rerum Sanctarum: eiſq; factũ, quod dicit ſcriptura: Omnis qui ſe humiliat, exaltabitur; humilitas enim omniũ virtutum primum eſt fundamentum.* Hæc ille.

Si ipſum vti mortuum in ſepulchro deflet.

Dœmones pęnitenti inſultant, & pęnitente ſuſtinere nequeunt.

Flagris mulctant vt à loco ipſum amoueant.

Conſanguinei dęmonũ opera ſuas in hominem artes, ac fraudes exercẽt.

Dæmones apertis verbis ipſius triumphum canunt dicentes: Viciſti Viciſti.

Verus pœnitens immobilis perſtans ex Auerni ſatillitibus palmam refert.

Toto

Toto igitur cõpunctus corde, ac Dei bonitate illectus vir flagitijs olim reſperſus, vt ſibi Dei gratiam conciliaret, ſui victor, ipſiſq; pauendus dęmonibus perſtitit.

Gulielmus Aquitaniæ dux, pœnitentium ſignifer.

5. Nec verò minora, & ſe, ac Deo pœnitens digna pariter Gulielmus olim Aquitaniæ Dux, Deo aſpirante laudabiliter præſtitit, qui ſupernam pro ſuis patienter tolerando culpis longanimitatem recolens, ac Bernardo Abbate Clarauallenſi eius acriter increpante licentiam, totus repente in virum alterum mutatus eſt. De quo iſthæc ex eius apud Surium geſtis Zehentner tradit: *Coniugio* (inquit) *fraternæ vxoris Herodi aliquandiu non impar vixit, ad duella cogebat obuios, non innitabat, neque iam ſe Ducem Aquitaniæ putabat, niſi factionis quoque, quę contra Innocentium Pontificem pugnabat, dux eſſet. Mellea verba Bernardus, ingeſſerat, fel merum retulit; minas addiderat, maiores audiuit. Ergò ſecundum diuina ipſo iam Euchariſtico numine armatus, Diuus hominem ſibi proternè refractarium non tam ſternit, quàm fulminat. Ità tandem pænitens factorum Gulielmus, & victam Deo manum daturus, ab Anachoreta conſilium accipit, vt nudum corpus poſthac ferrea lorica, caput galea frigida tegeret, ſe ipſum longè maximum hoſtem expugnaturus aſperitate nouæ vitę. Talis ergò ad Innocentium Pontificem, inde Hieroſolymam tendit. Ibi antrum lacrymis implet, & gemitibus. Tandem ſolitudinem, monteſquè mutat, donec vltimò in Stabulo Rhodis obyt felicius vtique, quàm in palatijs vixerat.* His planè miram, recolendamque Gulielmi hiſtoriam complexus, æmulandum cunctis Pœnitentiæ exemplar proponit.

Zehẽtner lib. 4. §. 5. n. ex geſtis.

Eius haud vulgaria inter peccandũ ſcelera.

Euchariſtiæ Sacramẽto, dum magis in Eccleſiã ſæuit; à D. Bernardo expugnatur.

Lorica ferrea contra vitia, ac ſe ipſum pugnaturus armatur.

Zebetner in malæ ſpei pro mont. lib. 4. §. 5. n. 19.

In lib. SS. Patrum lib. 1. in vita S. Macarij Romani. Faſti Mariani ad 23. Octobris.

6. Atqui aptè huic Macarius alter Romanus iungendus eſt, qui (vt idem ait) *bellè illuſit Veneri, cum thalamum, ſponſamquè in nuptijs reliquit, & Raphaele comite in vltimam eremum caſtitatem aſportauit, vbi dum ſpelæum ſubijt, geminos catulos, & ponè accubantem exanimem leenam offendit. Hanc igitur tumulo infert, catulos de ſua menſa alit, educatque. Creſcunt illi, & à nutricij collo innoxij pendent, blandi eum lambunt, arridenti adrugiunt blandum. O ſemper tutior inter feras, quàm non dicam inter mulieres, ſed mulierum etiam vmbras Virginitas! &c. Nam mulierem, ſicut rogatus erat, velut deſertam, atque errabundam inter beſtias ſub colore miſericordis animi tecto recepit, Dæmonem ſcilicet in larua feminę, cuius dolo cum in Venerem conſenſum dediſſet, Dęmonium in fumos abyt, in lacrymas Macarius, in fugam Leones. Sed y paulò poſt reduces humum pedibus ſuis egerebant ad vnius ſtaturam hominis. Quod Macarius accepit pro ſigno diuinæ voluntatis, vt in ea fouea crimen ſuum lueret nouo Pęnitentię genere. Atque ità ingreſſut locum, & à binis leonibus regeſta iterum terra, collotenus ſepultus, tribus annis omnem cęli iniuriam ſuſtinuit, vita eius ſuſtentata, non ſine miraculo. Euoluto demum triennio reconciliatum Machario Deum oſtenderunt primùm leones reduces, deinde multa lux cœlo allapſa, tum gratulantium Angelorum voces, denique Chriſtus ipſe cum aurea virga conſpicuus intrà Macarij ſpeluncam, atque inde ad ſidera reuerſus.* Sic planè intimus cordis dolor, atrociora quęque crimina diluendi, abolendique vim habet, ac Deo ſemper grata ſemperque arridens de perditis quibuſque mortalium virtus Pœnitentiæ triumphat.

Macarius Romanus miram in ſolitudine, à nuptijs profugus pœnitentiam auſpicatur.

Dœmon obiecto fęminæ blandientis aſpectu inuictũ animi robur perdere nititur.

Mox vt ille aſſenſum præbuit, dęmon in fumos, Macarius in lacrymas abit.

Leones pridem ab ipſo educati foueam ad pœnitentiæ iucundam ſectam ſalubriter parant.

Toto triennio pęnitens ſe Deo reconciliatum oborta è cęlo luce & Chriſto apparẽte intelligit.

7. Summa igitur Dei bonitas in ipſiſmet à fide transfugis & ad ipſum tandem feliciter traductis, ac diutino pœnarum cruciatu inter deſerta ſpontaneo, (vt ità dicam) martyrio candidatis, hic nobis Contemplandam ſe offert, vt ex Vitis Patrum Auctor luculenter proſequitur. *Memorabilis eſt* (inquit) *Epiſcopi vnius non abſimilis caſus, qui Chriſtum negauerat metu, & vehementia tormentorum, ſuæ poſtea perfidiæ grauiſſimus in ſe vltor. Contigit, vt eum in eremo ante tuguriolum malè maceriatum, & vnam palmę arborem alius quidam Chriſti ſeruus, reperiret ſtantem, nec alia veſte indutum, quàm canis ſuis per totum corpus longè, lateque de fluentibus. Interrogatus autem, quid hominis eſſet, & cuius conditionis: reſpondit voce lamentabili, & multis ſuſpirijs intermixta: Epiſcopum nuper fuiſſe, ceterùm in perſequutione aduerſus Chriſtianos concitata, cum ipſe quoque inter oues paſtor ad defectionem à Chriſto per tormenta vrgeretur, ſupplicijs inferiorem ſacrificaſſe Idolis Gentium ritu; poſtea tamen à Deo iniecto Pęnitentię conſilio, ad hanc ſe rigidam ſolitudinem*

In vitis PP. lib. 6.

Zebentneri lib. 4. §. 5. p. 120.

Epiſcopus qui chriſtum præ tormentorum metu abnegauit dignas à ſe in ſolitudine pęnas repoſcit.

Adeo peccatum exhorruit, vt acerbiores quaſque pęnas delicias computaret.

nem contuliſſe omnis humani ſolatij, aut commode expertem. Iamquè ſcelus ſe ſuum quadraginta nouem annis inter varias eremi aſperitates conatum eſſe apud numen expiare, quin etiam ſuperiori anno ab eodem oraculum ſibi datum de condonata perfidię culpa. Hæc ille præpotentem apud Deum pœnitentiæ vim pro ſuo ſatis nunquam merito extollens.

Poſt quam ſe 49 annos pœnis conficit, Deo aſpirante de indulta ſibi venia fit certior.

8. Quoniam verò inter funeſta, quæ perditis accidunt Deo vlciſcente, mala, deſperatio in primis adnumeratur; Hæc quippe Dei bonitatem ingenti ſcelerum propudio à ſe repellit, eiuſquè miſericordiarum diuitias per ſcelus abnegando, Deũ culpis inexorabilem facit, omnemq; ſpei aditum hominibus aufert. Quod tamen falſum omninò Pœnitentiæ virtus teſtatiſſimis quibuſque hiſtoriarum monumentis euincit, vt Ludolphus his verbis tradit: *Cuidam Monacho* (inquit) *crebræ fiebant diuinę reuelationes. Quod cum alter eiuſdem Monaſtery frater intellexiſſet, inſtitit apud eandem, vt Deum oraret, rogaretquè, vt ſibi dignaretur oſtendere, an de numero ſaluandorum eſſet: Et cum ille vix precibus victus orationi inſtando hoc à Deo poſtularet, ſibi oſtenſum eſt, quod ille frater de numero damnatorum eſſet; Vndè metuens fratrem turbare, per aliquot dies hoc celauit ipſi. Sed tandem eidem requirenti licèt inuitus aperuit. Ille autem hoc audiens, & ſcripturas intelligens, ſtatim reſpondit. Benedictus Deus: nec tamen ſic deſperabo, ſed Pœnitentiã, quã per ingreſſũ Religionis aſſũpſi de cętero duplicabo & triplicabo, donec gratiã, & miſericordiam apud Deum altiſſimum, qui pius eſt, inueniam; & poſt multos dies iterum fratri prædicto diuinitus reuelatum, quod ille frater de numero ſaluandorum eſſet, quod cum eidem frater retuliſſet, ille lætus effectus de reuelatione fortior factus in opere, & viriliter vrgens, de virtute in virtutem quotidie proficiens, perſeuerauit in bono ſine ceſſatione. Vtinam multi animati hoc exemplo, manum ſuam ad fortia mitterent, & non deſperarent, vel deficerent, quoniam ſic agendo, & in hoc perſeuerando, Deum ſibi propitium vtique inuenirent.* Semper itaque bene ſperandum, nec vlli vnquam deſperandi facultas permittitur, quia cũ Deus natura ſit ipſamet ſumma bonitas, & clementiſſimus in omnes, omnibus iugiter præſto eſt; Quinimò Pęnitentiæ operibus ſic homini inſiſtendum, vt bene agendo laboris mercedem, ac demum coronam vitæ conſequi mereatur.

Ludolphus Saxon. 2. parte. vit. Chriſ. c. 50.

Quam ingens abyſſus Deſperatio, & malorum fere omnium origo.

Monachus ab altero digno Dei famulo inſtanter, an ipſe ſit de ſaluandorum numero, exquirit.

Ab eodem, quod è damnatorum numero ſit, tandem edoctus virtuti ſe totum dicans haud de Dei bonitate diffidit.

In bono viriliter perſeuerans tandem animæ ſalutem cõſequitur.

9. Deus igitur, cuius miſericordiæ non eſt finis peccantes diù tolerat, & tandem ad Pœnitendum præpotenter adducit, vt ſatis aperte ex infrà narrandis liquet: *In Conuentu* (inquit) *S. Bernardini Xalchiulci ductus eſt ad Fr. Iacobum de Sande ager, vt eius peccata audiret, qui cum adducentes reprehenderet, quod non prius adduxiſſent hominem penè mortuũ, ſubiunxit Indus, Ne turbare Pater, quia ipſe nolebam, tametſi propinqui ad confitendum mè frequenter hortarentur, ſed hac nocte, qua hora ad matutinas preces ſignum edebatur, cum ob ægritudinem vigilarem, magnus domum meam ſplendor de cęlo ingreſſus eſt; Chriſtumquè vidi Cruci affixum, quemadmodum pingi ſolet, magna ad me iracundia inquientem: Quid peccator ceſſas, nec ad confitendum pergis: Scito (inquit) te hodie eſſe moriturum, & quanquam condemnari ob crimina tua debebas, miſericordia tamen mea ſeruabere, dummodo ſtatim confitearis. Audiuit igitur eum religioſus, eademquè ille hora defunctus eſt.* Sic profectò Dei clementia in tolerandis hominum culpis, & condonanda vltrò peccatoribus venia maximè affulget: *Expectat quippe dominus* (vt Propheta ait) *vt miſereatur, & exaltabitur parcens vobis.* Ita plane.

Fr Gonſaga de origine Seraph. religio par. 4. con. 6.

Deus dum peccatores tolerat ad pœnitentiã denique adducit.

Indus lethali infirmitate prçuentus confeſſionem ſacramentalem refugit.

Chriſtus dominus ad cõfeſſionem inuitat, animæ ſalutem ipſi repromittens.

Iſaia cap. 30. 18.

10. Enim verò Deus haud ſemel, vt impios ad pœnitendum adducat, & ad miſericordiæ ſinum efficaciter pertrahat, in quibusuis abolendis hominum culpis promptum ſe, ac facilem præbuit vt cęteri ad eius miſericordiam implorandã præfidenter accedant, quod multis quidem exemplis, & à Mazarino præſertim ſic proditur: *Scribit Caſarius adoleſcentem quendam Pariſijs operam ſtudijs nauantem poſt diutinam, & nefariam vitam iuxtà receptum morem lucris incumbentium & omnigenas tentantium artes, ſolummodo vt tempus fallant, tandem in votis habuiſſe ſacramentaliter ſcelera ſua expiare, at confuſus coram Sacerdote ea exprimere erubeſcebat, Prudens Pænitentiarius plurima tentauit media diſſoluendis, & præcidendis pudoris immenſi nexibus. Quæ omnia quanquam plurima adhibuiſſet, aduertens ſalutari*

Deus vt homines ad pęnitentiæ remedia cõfugiant, ſe ignoſcendo facilem exhibet.

Cæſarius in lib. 2. de Contritione exẽp. 10.

Pœnitens innumeris culpis implicitus confeſſione abſtergetur;

Iulius Mazarinus in pſal. 50. 6. or

ri inito cōſilio monuit ſcriptis exarare peccata; Quo peracto, hortatus eſt manifeſtè ex ore proferre, cumquè nihilominus non auderet, eo pręſente, & audiente perlegit Pœnitentiarius, deſluētibus interim ab oculis nō lacrymis, ſed lacrymarum riuulis, & ab ore erumpentibus non ſuſpirijs, ſed flammis. Quibus perlectis, de eius licentia conſulendum duxit Confeſſarius ſuperiorem ſuper iniungenda pænitētia: Erant enim atrocia, & enormia multa crimina, atque delato, & explicato de ipſius conſenſu coram Pręlato ſcripto, nequidem apex, aut character vnus viſus eſt. Nam Deus lacrymis, & pęnitentia adoleſcentis, nec non miſericordi ſua pietate deleuerat, & eluerat mendas pridem in charta exaratas, purgationem peccatorum per ſemet ipſum faciens. Hoc planè ignis diuinitus portento, inſignis iſtius compunctio, & mira inter pœnitendum dolentis confeſſio cōprobari meruit.

Quia culpas exponere verbo nequibat, vt ea in pagina excribat admonetus.

Pagina inqua peccatorum notæ erant inſcriptę diuinitus cunctis abolitis culpis munda apparet

S. Bonauentura in geſtis S. Franciſci.

11 Quanti demum ad mortalium animos compungendum, & ad meliorem frugem adducēdos, non tàm irati flagella, quàm blandientis dona, quæ ab ipſo bonitatis fonte proueniunt, momēti ſint, ac viriū obtineāt ex conſcriptis B. Franciſci gęſtis hunc in modum traditur: *Cum aliquando* (inquit) *B. Franciſcus moraretur in eremo Gracij, loci illius indigenę malis multiplicibus vexebantur; Nam & luporum rapacium multitudo non ſolùm bruta, ſed & homines conſumebat, & grando annua tempeſtate blada, & vineas deuaſtabat. Dum igitur ſic afflictis præco ſacri Euangelij pręedicaret, dixit ad eos: Ad honorem, & laudem Dei Omnipotentis fidei iubeo vobis, quod peſtilentia omnis abſcedet, & reſpiciens vos Dominus multiplicabit in bonis temporalibus, ſi mihi credentes miſereamini veſtri, vt veſtra confeſſione præmiſſa dignos faciatis pęnitentia fructus: Iterum hoc annuncio vobis, quod ſi beneficijs ingrati ad vomitum conuerſi fueritis, innouabitur plaga, duplicabitur pęna, & maior in vos ira deſæuiet. Ab illa vtiquè hora pęnitentiā ad exhortationem ipſius agentibus illis, ceſſauerunt clades, periere pericula, nec moleſtiæ quidquam lupi intulere, vel grandines: Immò, quod maius eſt, ſi quandò vicinorum arua grando peruaderet, iſtorum terminis appropinquans, terminabatur ibidem, aut in aliam partem diuertebat. Ceſſauit grando, ſeruauerunt & lupi pactum Serui Dei, nec contrà pietatis legem in homines ad pietatem conuerſos attentauerunt ampliùs deſæuire, quandiù iuxtà condictum contrà piiſſimas Dei leges impiè non egerunt. Piè igitur ſentiendum eſt de pietate viri beati, qui tàm miræ dulcedinis, & virtutis fuit, vt domaret ferocia, domeſticaret ſylueſtria, manſueta doceret, & brutorum naturam homini iam lapſo rebellem, ad ſui obediētiam inclinaret. Vere hæc eſt, quæ cunctas ſibi creaturas confæderans, valet ad omnia, promiſſionem habens vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ.* Sic profectò vir Dei immenſam ipſius bonitatē, quæ cunctis tàm inter proſpera, quàm inter aduerſa; & tùm plectendo, tùm blādiendo, ac benefaciendo ſuppetit, æmulatus, quibuſuis, vt duram perditorum hominum ceruicem ad pęnitendum inflecteret, modis aggredi, ac fortiter, ſuauiterquè debellare non deſtitit, vt aptè illud Pſalmiſtæ oraculum mortalium auribus inſonet: *Sentite de Domino in bonitate.* Sed iam ad alia ne diùtius hic immoremur, ſermonem conuertimus.

Dei nedum flagella, ſed & dona homines ad pęnitentiam adducunt.

S. Franciſcus Aſiſſ., vt homines ad pęnitendum excitet, ijs Dei tùm flagella, tùm dona proponit.

Græcij, quę pridem innu'uerāt calamitates, dum ipſos pænitet culparum repēte deſinunt.

Vir Dei terrendo ſimul, & alliciendo homines ad pænitentiā attahendo permouet.

CAPVT IV.

Pœnitentiæ cauſa ſæculo ſe abdicantes, religioſæ vitæ inſtitutis deuouent.

1 QVi temerè, arroganterquè in Dei aliquandò bonitatem peccat, ſed reſipiſcendo poſtmodum ſe in Deum peccaſſe intelligens, ac reum fatendo, ſeriò intus in corde ob culpę reatū dolet, ſic profectò aduerſus ſemet ipsū, ac pro Deo rem agit, vt iuſta, demum, ac promerita culpæ pęna reſpondeat; *Et tantò maiora* (vt Gregorius ait) *quęrat bonorum lucra per pænitentiam, quantò ſibi grauiora intulit damna per culpam.* Meritò igitur pœnitentiæ operibus, quæ quiſpiam olim admiſit mala compenſanda ſunt, & haud perfunctoriè, ſed profuſis ſalus animæ, (vt Tertullianus docet) lacrymis redimenda: *Hoc* (inquit) *pretio Dominus veniam addicere inſtituit, hanc pænitentiæ cōpenſatione redimendam proponit impunitatem.* Homo quippè dum mentis tribunal conſcendens, iuſtamquè in ſe ipſum Dei vice ſententiā ferens, quidquid pridem incautè titillatus vitijs, prauiſquè abdu-

Maiora pœnitens ſibi per pœnitentiam lucra conquirat, quam per culpam dāna intulit ex Gregorio.

Gregorius hom in Matthæi cap. 3.

Tertullianus lib. de pœnitentia.

Pęnis admiſſæ olim culpæ redimuntur.

abductus ſenſibus deliquit, id vltrò in ſemetipſo per pęnitentiam punit, ſic iuſtè ipſum proculdubio peccatum apud Deum in pęnitentium foro impunitum, haud præterit. Quod quidem Dauid iuſtus ſui arbiter, ac ſeuerus in ſemetipſum Iudex aliquandò præſtitit; dum enim pro ſe ſollicitus à Deo miſericordiam quærit, iuſtitiam pariter, atquè vltionem in ſeipſum exercere non deſtitit, adeoquè illis ad Deum verbis pro ſe iugitèr inclamans: *Peccatum* (inquit) *meum contrà me eſt ſemper*: ac ſi iſthæc paritèr altius Dei auribus (Auguſtino teſte) inclamaret: *Non Domine* (inquit), *non erit impunitum peccatum meum: noui iuſtitiam eius, cuius quæro miſericordiam. Non impunitum erit, ſed ideò nolo, vt tu me punias, quia ego peccatum meu mpunio. Ideò peto, vt ignoſcas, quia ego agnoſco; quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper*. Si c ille.

Dauid, vt magnã ſibi à Deo miſericordiam obtineat, iuſtitiæ in ſe ipſum munus exercet.

Pſal. 50.

Auguſtinus in pſalm. 50.

Peccatum, quia agnoſcit, ignoſci à Deo poſcit, nec vult eſſe impunitum, quia ipſe punit.

2. Inſtitia itaquè inprimis in ſemetipſos à peccatoribus, ſi miſericordiam à Deo conſequi velint, exercenda eſt. Quapropter cõgruè iuſtitia qui Deo pro culpis facere ſatis præoptant, quibusuis in ſe ipſos modis pro Deo compenſandis iniurijs inſurgunt, & iuſtas à ſe ipſis ſcelerum pęnas repoſcunt, adeoquè nec vincula, vel carceres, nec pęnas, imò nec ipsã denique, vt Deo poſthac viuant, mortem refugiunt: *vt peccatis mortui* (inquit Apoſtolus) *iuſtitiæ viuamus*. Pęnitentiæ igitur cultores non ſecus ac mortuos, terrenis cunctis ſe abdicantes, de hoc procul ſæculo, vt nouam ineant vitæ rationem, exijſſe quodammodò oportet. Hinc meritò Bernardus olim peccatorum labe vitiatos ad condignam, laudabilemquè arripiendam vitæ nouitatem, & conſectandam ſub religioſo habitu auſterioris obſeruãtiæ normam piè, inſtanterquè adhortans: *Fugite* (inquit) *de medio Babylonis, & ſaluate animas veſtras, & volate ad vrbem refugij, vbi poteſtis, & de præteritis agere pænitentiam, & in præſenti obtinere gratiam, & futuram gloriam fiducialiter preſtolari. Non vos retardet conſcientia, quia vbi peccata abundauerunt, ſuperabundare conſueuit, & gratia; nec Pænitentiæ auſteritas ipſa deterreat; nec enim condignæ ſunt paſſiones huius temporis ad preteritam culpam, quę remittitur, nec ad præſentis gratiam conſolationis, quæ immittitur, nec ad futuram gloriam, quæ promittitur*. Vir quippe ſapiẽtiſſimus, dum homines ad pœnitentiam fiducialitèr prouocat, pœnitentiæ lucra diſertis pariter verbis inculcat, & momentaneæ vitæ labores, nonniſi certa ſupernorũ promiſſione bonorum, ac præmiorum expectatione compenſandos affirmat.

vt Miſericordia diuinitus aſpiret homini, Iuſtitia ſollicite pręmittẽda.

Apoſt.

Commoriendum ſæculo, vt quis Deo viuere incipiat.

Bernardus in ſerm. ad Fres demẽte Dei.

Quo pacto non ſint cõdignę paſſiones huius temporis, ad futuram gloriam iuxta Bernardi dictum.

Peccatorum blanditijs, pœnitentiæ reſpondet auſteritas.

3. Vt exemplis autem magis, magiſquè res comprobetur; Theodorus Cognomento Manlius, ex illo videlicèt Manlio Theodoro, cuius (vt Baronius inquit) ſumma cum laude Auguſtinus meminit, progenitus, non tàm Conſulari munere, quàm nobili Conſularium contemptu faſcium, tũc vniuerſo Terrarũ orbi affulſit; Tantus quippè vir, licet coniugio adſtrictus. Chriſti tamèn amore, ac pœnitentiæ ſtudio illectus, pari inito cum coniuge pia conſilio, mutuoquè inuicem animorum conſenſu, nuncium ſæculo, dum magis inter proſpera ſibi arrideret, remiſit, vitamquè amplexus humilem, at verè Chriſti humilitate ſublimem, ſumma nedum Vrbis, ſed & Orbis admiratione, clarus vbique ob ſupremos honores in Romanorum faſtis, tùm muneris, tùm generis ſplendore innotuit. Cuius præclaræ rei, vt domi, foriſquè clareſceret, cum tranſmarina loca fama peruaderet, inſularum quoquè abdita penetrauit, & Confeſſorũ Chriſti ob fidem exulum latebras luce clarius illuſtrans, nouis terrarũ orbem gaudijs cumulauit; Enim verò cum ad Sãctum Fulgentium Ruſpenſem Epiſcopum, in Sardinia tunc exulantem, quod Theodorus præſtiterat, fama nunciante perueniſſet, ſuis gauiſus literis, hæc illi gratulabundus inter alia ſuggeſſit: *Beatus es* (inquit) *quia hoc caro, & ſanguis, non reuelauit tibi, ſed ille pater, qui eſt in cęlis, inter quos cęlos, & factus es cęlum. Quantum putas ineſſe luctum Diabolo, quod à te contemptum perſpicit mundum, & te conuerſum agnoſcit ad Chriſtum; quod te videt ea, in quibus videris eſſe, deſerere, & ab amore temporaliũ, terrenarumquè rerum ad illa cęleſtia, & æterna iam corde migrare? Quamuis enim Chriſtus æqualiter ſit pro cunctis fidelibus mortuus, & ęquale cunctis beneficium redemptionis impenderit, dicente Apoſtolo: Non eſt ſeruus, neque liber, non eſt maſculus, neq; fœmina; omnes enim vos vnum eſtis in Chriſto Ieſu: tamèn conuerſio potentium ſęculi*

mul-

Baronius an. 507. num. 2.

Theodorus Manlius ſplẽdore ſanguinis, ac pęnitentiæ item merito clarus ex Auguſtino.

Ipſe, & vxor florentem adhuc mundũ alto mẽtis deſpectu proculcant.

S. Fulgentius epiſt. 6.

S. Fulgentius Ruſpẽſis Epiſcopus Maulio ob mundi contemptum gratulatur.

Cęlo, & Angelis gaudiũ Diabolo, ac mundo luctus indicitur.

multum militat acquiſitionibus Chriſti; ſicut enim multi fratres, & amici, clientes, & ſubditi, noti paritèr, & ignoti talium auctoritate ad mundanæ dilectionis excitantur ardorem, & eò magis igne ſecularis concupiſcentiæ ſuccenduntur, quò ſublimes ſeculi dilectione mundana libenter captiuos teneri conſpiciunt; ità quoties ille, qui tangit montes, & fumigant, dum terrenis rebus intenta corda miſericorditèr reſpicit, & conſideratione iudicij ſui tremere compellit, dumquè contingit ſuperba corda ſublimium, velut altitudines montium, vt in confeſſione fumigent peccatorum, in talium tremore plurimi cōtremiſcunt, & in talium conuerſione multi ad ſubſidium miſerationis diuinæ confugiunt. Ità fit, vt qui ſunt in ſeculi culmine conſtituti, aut plurimos ſecum perdant, aut multos ſecum in via ſalutis acquirant. Magna tales aut pæna manet, ſi multis præbeant malæ imitationis laqueum, aut gloria, ſi multis oſtendant ſanctæ conuerſationis exēplum. Quis enim paruam non deſpiciat cellā, quādo Senator domum deſpicit marmoream? quis non terrena contemnens, ad acquirenda cœleſtia ſibi conſulat, quando ad cælum Romanus Conſul terrenorum contemptu feſtinat. Hæc ille in Manlij laudem.

Qui in ſeculi culmine ſūt conſtituti multos ſecum, vel in ſalutem, vel in perditionē trahunt.

Exempli, quod cęteris præſto eſt, exhibitio ad bonum, vel malum ſuadendum efficax.

4. Quibus profectò tanquàm viuis in tabula coloribus noui, ac optimi Cōſulis Conſulatu ſe, ac ſæculo paritèr abdicantis non tàm imaginem, quàm ob contemptū ſæculi gloriam, ac triumphum Fulgentius viſus eſt adumbraſſe, ac ipſi olim ab aula receptui à terrenis pompis, ac ſæculi illecebris canenti & pœnitentiam præferuidè amplexanti ſanctiſſimus vir iure merito eſt gratulatus, cui, & congruè iſthæc Baronius in ſuis annalibus, nobilis inſtar elogij laudum præconia addit: *Hæc ſatis* (inquit) *ſunto ad noui Conſulis anni huius ingreſſus pompam, non tàm ex faſcibus, quàm ex Cruce, neq; tàm ex veſte palmata, quàm monaſtico indumento, nec tàm ex munerum editione, quā munerum in pauperes largitione illuſtrem, perpetuoquè dignam memoria redditam.* Quæ ſanè tanto digna viro, qui iure pœnitentium numero præ cæteris eſt aggregandus, ſuggerere hic opportunè pio lectori voluimus.

Baronius vbi ſupra nu. 4.

Baronius egregiè Manlij laudes, ipſius Epiphanij ſtylo adumbratas recolit.

5. Magnum quoq; Chriſtianarum virtutū, ac de ſe ipſo cunctis narrandi argumētum, præbuit Carolomannus Caroli Martelli Francorū Regis filius, Pipini frater, ac Regni vnà ſimul conſors, qui non tàm ſplendidioris vitæ luxum, ac regales delicias, quàm auſterioris normę, ac pœnitentiæ iugum ob Chriſti amorem dilexit; adeoquè regno ſe abdicans, S. Benedicti Abbatis inſtituta præferuido mentis ſtudio amplexus, Chriſtiana in primis humilitate, patientia, cunctiſquè virtutibus longè, lateque præfulſit; de quo Sigebertus in Francorum Chronico à Pytheo in lucem edito hæc habet: *Septingēteſimo* (inquit) *quadrageſimo ſeptimo anno Carolomannus relicta, quam tenebat, poteſtate, Romam vadit, ibiquè mutato habitu in Caſſinum ad S. Benedictum ſecedit, & monachus efficitur.* De quo item auctor iſthæc in S. Bonifacij geſtis opportunè meminit: *Hæc* (inquit) *& id genus alia faciens Carolomannus, cum in Dei timore magis, ac magis proficeret, nec tamèn in habitu ſæculari eam poſſet, quam vellet, vitæ ſeruare integritatem, partem optimam elegit, quę non poſſet ab illo auferri. Nam relictis omnibus huius mundi opibus, & honoribus, ad Caſſinum montem, vbi tunc arctiſſimæ vitæ monaſticæ diſciplina vigebat profectus eſt, ibiquè monachus factus eſt, Pipino fratri regni omnia committens &c.* Atqui vir tantus, ac cęlo probe dignus dum arrepto itinere Romam tenderet, ac Soractem montem in Veientano Agro poſitū aſpexiſſet, locum videlicèt B. Silueſtri Pontificis, aliorumquè Sanctorum receſſu, ac latebris illuſtrem, eius illicò iuga conſcendens, & cuncta, quæ ibi olim extabant, ædificia diutino Longobardorum bello, ipſorumquè liuore, ſolo æquata conſpiciens, ibidem S. Silueſtri monaſterium in eius cultum, ac memoriam reſtituendum curauit, vt Eginhardus in Caroli Magni geſtis ſic tradit: *Carolomannus incertum* (inquit) *quibus de cauſis, tamen videtur, quod amore conuerſationis contemplatiuæ ſuccenſus, operoſa temporalis regni adminiſtratione relicta, Romam ſe contulit in ocium, ibiquè habitu permutato monachus factus in monte Soracte apud Eccleſiam B. Silueſtri conſtructo monaſterio, cum fratribus ſecum ad hoc venientibus per aliquos annos optata quiete perfruitur; ſed cum ex Francia multi nobilium ad vota ſoluenda Romam ſolemnitèr commearent, & eum veluti quondam dominum ſuum præterire nollent, otium, quo maximè delectabatur,*

Manlij dignitas paupertate potius ob Chriſti amorem, quam ſeculi faſtu, ac potentia, omnium admiratione digna.

Baronius an. 747. num. 1.

Caroloman. nus Caroli Martelli Francorum Regis filius in Chriſti ſectāda humilitate ſublimis.

Romam ad Sancta inuiſenda loca deuotionis feruore ſuccenſus peregrinatur.

Sigebertus in Chronico, & Lābertus an. 7 7 in Sancti Bonifacij geſtis.

Relictis omnibus ad Caſſinum mōtem profectus, fit ex Regis filio, pauper monachus.

Eginhardus in vita Caroli Magni.

Dum iter agens in Vrbē contēdit, ad Soractem montem, Silueſtri Pontificis fuga illuſtrem contendit.

Ibi moras deuotione compunctus trahens, ob iuges Francorum concurſus inde recedit.

In ſolitudine haud ſolus eſſe potuit, dum ibi Ciuitatum, ac ciuium turbas ſibi obſequentes exoffendit.

tur, crebra ſalutacione interrumpentes, locum mutare compellunt, Nam cum eiuſmodi frequentia ſuo propoſito officere vidiſſet, relicto monte, in Samnium prouinciam ad Monaſterium S. Benedicti ſitum in arce Caſſina ſeceſſit, & ibi quod erat reliquum temporalis vita, religioſè conuerſando complenis. Hęc ille.

Carolomannus humilis in monaſterio Deo ac Cęlo digna virtutum præbet exēpla.

Regino in Chronico an. 576.

6. Quanta verò vir vbiquè clariſſimus animi demiſſione, quo item ardore ſpiritus in prædicto Monaſterio cunctis ignotus monacis vixerit, his Regino verbis exponit: *Cum adhuc* (inquit) *Romæ, ſeù magis propè Romam in Soracte poſitus in Monaſterio, quod ibi ædificauerat, ab omnibus propter regiam nobilitatem, & quod maius eſt, propter contemptum regni terreni, & gloriam præſensis ſæculi veneraretur, & laudibus extolleretur, timens vir Deo plenus fauorem laudis humanę, qui tanta pro Chriſto reliquerat, fugam magis arripere diſpoſuit, quàm vana glorię ſubiacere, & hoc tantummodo vni fido ſocio confeſſus eſt, quem ab infantia in omnibus fidelem probauerat, & cum eo noctu omnibus aufugit inſcys, & ad Caſſinum montem vſque peruenit, nihil ſecum portans ex omnibus bonis, quæ corpori erant neceſſaria, nudus Chriſtum ſequutus eſt, & iuxtà morem portam monaſtery pulſans, colloquium Patris expetyt. In cuius præſentiam cum veniſſet, mox in terram corruit: ſe homicidam eſſe, ſe reum omnium criminum proteſtans, miſericordiam expoſcit, pænitentię locum exquirit*. Hæc ibi Enimuerò cum multis bellicoſus vir aduerſus barbaros prælijs inuictus, ac ſemper triumphans decertaſſet, multoſquè ſub eo inter præliandum militari occiſos ferro cadere contigiſſet, ideò ſe homicidam, ac ſanguinarum fateri humillime non detrectauit.

E Monaſterio à ſe ædificato vt lateret ſæculū, aufugit.

Quanta Monaci habitū ac vitæ auſteritatem humilitate, ac feruore pęnitentiam acturus exquirit.

Vt ſe pro Chriſto magis, magiſque demittat, acerborū criminum reum proclamat.

Regino in Chronico an. 576.

7. Porrò in monaſticæ obſeruariæ regula deuotus adeo, ac humilis extitit, vt ſe reum ſanguinis dicens, atque illuc non niſi ob id vnum, & pœnitentiæ cauſa migraſſe affirmans, vilioribus monaſterij exercitationibus aucupandis intentus, vel iniurijs quibuſque, ac contumelijs perferendis paratiſſimum, ſe vltrò exhiberet; hęc enim Auctor: *At ille* (inquit) *confeſſus eſt, ſe Francum eſſe, & ex Francia propter talia ſcelera migraſſe, exilium libenter ferre paratum, tantum, vt patriam cæleſtem non amitteret, &c. Accidit autem, vt iuxtà quod mos eſt, ad coquinę officium hebdomadarius deputaretur. Quod cum libenter quidem faceret, ſed in multis ignoranter offenderet, coquus vino æſtuans ei alapam dedit dicens: Ità te fratribus deſeruire oportet? Cui ille nihil motus placido vultu reſpondit: Indulgeat tibi Dominus, frater, & Carolomannus. Neque enim cuiquam ſuum nomen prodiderat; ne agnoſceretur. Rurſus cum in quibuſdam cibarys adminiſtrandis, erraſſet, à coquo percuſſus eſt; cui eadem, quę ſuprà imprecatus; & cum tertiò à coquo crudeliter cæderetur, indignatus ille comes indiuiduus ſuæ peregrinationis, quod tantus vir à tam vili perſona, tā contumelioſè aſſiceretur, iam ferre non valens, arripuit pilum, vnde panis in olera Patrum mittendus conterebatur, et cum omni adniſu percuſſit dicens: Nec tibi Deus parcat, ſerue nequam, nec Carolomannus indulgeat. Fratres hoc audito valdè commoſi ſunt, quod homo alienigena, & pro miſericordia receptus, talia facere præſumpſiſſet, Protinus ergò cuſtodię mancipatur, vt die ſequenti talis præſumptio acriùs vindicaretur In craſtinum productus de cuſtodia, in medio Conuentu ſiſtitur. Percontatus, cur manus extendere in fratrem miniſtrum auſus fuiſſet, reſpondit: quia* (inquit) *vidi ſeruum nequiorem omnibus, animum meliorem, et nobiliorem omnibus, quos in terra conuerſari ſcio, non ſolùm verbis dehoneſtare, ſed etiam plagis afficere. Furore nimiò exagitati, quod eum, qui peregrinus, ceteris prætuliſſet, interrogant, quis eſſet ille, qui bonitate, et nobilitate omnes anteiret, cur ſaltem Patrem Monaſtery non excepiſſet. Ille neceſſitate compulſus, celare non valens (Deus iam manifeſtari volebat) ait. Iſte eſt Carolomannus Princeps, Rex Francorum, qui pro Chriſti amore regnum, & gloriam mundi dereliquit, qui de tanta excellentia ità ſe humiliauit, vt modò à viliſſimis perſonis non ſolùm contumelys afficiatur, verùm etiam verberibus affligatur. Quo audito perterrefacti à ſedibus ſurgunt, pedibus eius ſe proſternunt, veniam poſtulant de contemptu, ignorantiam profitentur. Ille contrà in terram prouolutus, cum lacrymis rogare cæpit; hæc non eſſe vera, non eſſe Carolomannum, ſed hominem peccatorem, & homicidam, collegam ſuum timore correptum propter commiſſum peri-*

Coquinæ obſequiis vir regius deſtinatus moleſtias patienter fert.

Piſtillo à Coquo percutitur.

Iniuriam patientiſſime tolerans, vbi res innoteſcit, à Fratribus pro miraculo ſuſpicitur.

Aegre fert præcelſi animi vir, ſuam hominibus patientię & humilitatis virtutem prodi.

piaculum hæc excogitaſſe. Quid plura? Cognitus ab omnibus cum magna reuerentia eſt obſeruatus. Hæc Regino. Atqui haud mendacij reus, vt hæc obiter inſeramus, vir tantus dicendus eſt; quippè qui monaſtica (vt Baronius ait) profeſſione ſciebat abijci veterem hominem, & nouum indui, ſecundùm quod monet Apoſtolus: *Expoliantes veterem hominem, induite nouum, qui ſecundùm iuſtitiam creatus eſt.* Mira autem ſunt, & omnem fidem ſuperant, quę Carolomannus de ſe præbuit Chriſtianarum omnium virtutum, & patientis præſertim animi in clauſtro documenta, vt his Baronius luculenter verbis inculcat.

Baronius vbi ſupra n. 12.

Carolomannus haud mendacij reus, dum ſe homicidā fatetur, & ſi alter iam eſſet ab eo qui fuerat.

8. *At generoſus* (inquit) *animus ille, qui calcato penitus mundo ſublimem Chriſtianę philoſophię attingere conatus eſt verticem, non ſic induit monachum, vt vnà ſimul Principem latentem intus includeret, ſed exuit penitus, vt nec ſignum quidem in ſe remanere paſſus ſit veteris hominis, in nouum, nouo cum habitu in omnibus transformatus, procul abhorrens ab eo, quod reprehendit S. Baſilius in nobili quodam, ſed ignauo mundi contemptore dicens: Senatorem perdidiſti, & monachum non feciſti.* Hæc meritò in præclari viri laudem Baronius. Porrò vir omni laude dignus, ac diuinis virtutibus præcellens, cum apud Caſſinum monaſticam vitam ageret, Aiſtulphi Longobardorum Regis ſuaſu, ac ſui Abbatis iuſſu ad Pipinum in Gallias, ob magni momenti ipſius Aiſtulphi Regis negotia miſſus, morte præuentus, diem ſanctiſſime obijt, vt Leo Oſtienſis ſic tradit: *Poſtmodum* (inquit) *cum ab Aiſtulpho Longobardorum Rege rogaretur, vt pro quibuſdam regni ſui negotijs ad Pipinum fratrem ſuum Francorum Regem pergeret, Abbate quoque id fieri poſtulante, ægrè conſentiens, profectus tandem eſt. Vbi cum aliquandiu remoratus eſſet, cauſa, pro qua venerat, impediente, defunctus eſt. Cuius poſteà corpus idem Pipinus frater eius locello aureo conditum cum alijs pleriſque muneribus huc illud ad ſuum ſcilicet remiſit monaſterium.* Hæc Leo. Vir itaque humillimus, cum ſe ob Chriſti amorem mundo penitus abdicans, latere homines vellet omninò, Pœnitentiæ operibus iugiter intentus, in cœlum ad laborum præmia euocatus, feliciter tandē viuendi finem fecit. Et hæc vel obiter dixiſſe ſufficiat.

Apoſt. ad Coloſ. 3.

Baronius vbi ſupr. n. 10.

Ipſius digna laudum præconia ex Baronij verbis.

Carolomannus, dum Aiſtulphi longobardorum regis iuſſu ad Pipinum regem legationem init, morte præuenitur.

Leo Oſtienſis cap. 7.

Corpus defuncti à Pipino rege auro incluſum vnà cū muneribus ad Caſini Monaſterium remittitur.

9. Et viri quidem in ſæculo quondam præcipui, vt pœnitentiæ ſtudio probe exculti, expeditiores morti obuiam irent, alacrioreſque fierent ad pugnam, cum ſe grauiter morbo correptos viderent, ac ſibi vitæ inſtare finem animaduerterent, ſacramentis Eccleſiæ quamprimum ſe communire, ac regno ipſo, regalibuſquè infulis, ac ſimul terrenis pompis omnibus, priuſquàm decederent, nuncium remittere voluerunt, memores vtique, quod (& Gregorius aliquando inculcat: *Nudi ergò* (inquit) *cū nudo luctari debemus*; Quapropter illud apte ſubdit: *Nam ſi veſtitus quiſquam cum nudo luctatur citius ad terram deycitur quia habet vnde teneatur, veſtimenta, ergo abyciat, ne ſuccumbat.* Quod ſane præ cœteris Ramirus olim Legionenſis in Hiſpania Rex, poſt nobiles, inſigneſquè (vt Baronius ait) reuectas ex Arabibus victoriarum palmas, ijſdemque nouiſſimè ſuum ante obitum in prælio apud Talauera ad internecionem viriliter cœſis, deletiſque, redditurus Deo gratias profectus eſt, vbi per honorifice plurimorum Sanctorum reliquiæ aſſeruabantur, ac illic ægrotare incipiens, Legionem delatus, in Epiphaniæ peruigilio (vt omnes veteres rerum Hiſpanicarum ſcriptores æquè conſentiunt) feliciter obijt. Sed vt ſcriptorum verba excipiamus: *Facta* (inquiunt) *confeſſione Epiſcopis, & Abbatibus, qui ſecum aderant, deuotè ſuſcepit Sacramentum Corporis, & Sanguinis Domini Ieſu Chriſti. Quo facto, ſe à regno, quod à patre ſuſceperat, abdicauit, proclamans cum lacrymis: Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc: Dominus mihi adiutor, non timebo, quid faciat mihi homo.* His ità peractis, *vitam finiuit, & in monaſterio ſancti Saluatoris, quod filia ſuæ conſtruxerat, tumulatur.* Hoc planè nobili Chriſtianarum virtutum documento, vt pœnitentiam ſub ipſum vitæ finem ſuo cunctis cōmendaret exemplo, laudatiſſimus Princeps regno ſe abdicans, & pauperem Chriſti ſectam profeſſus, diues meritis è vita deceſſit.

Viri in ſæculo præcipui pœnitendi ſtudio ſuccenſi, terrenis ſe cū̄ctis addicāt prius quam vitam claudant.

Greg. hom. 32. in Euāg.

Baronius an. 950. n. 3.

Ramirus Legionenſis in Hiſpania Rex de ſęculo, plus quā de hoſtibus victor ante mortem triumphat.

Ambroſius Moral. lib. 16. c. 19. & alij.

Sacramentali confeſſione præmiſſa & Chriſti præmunitus Corpore, regno ſe abdicans: *Nudus* (inquit) *egeſſus ſum &c.* & ſic vitam claudit.

Vt diues ſit apud Deum meritis, non niſi pauper ac nudus e vita exire geſtit.

10. Hic item Olibanus in Galliarum Aquitaniæ partibus Comes ſilentio prætereundus non eſt, qui cum multorum

Digitized by Google

prægrauaretur peccatorum ſarcina, B. Romualdum Monachorum Camaldulenſium patrem ſalutandi gratia adiens, ab eo, vt ſuis pro culpis Deo faceret ſatis, & animæ proſpiciens, ſæculum relinqueret, & monaſterium intraret, ſalubriter monitus conſulenti vix tandem acquieuit; quod cum ipſe nouæ rei magnitudine abſterritus detrectaret, aliorum Epiſcoporum conſilio confirmatus in Caſinenſem montem profectus eſt, ibiquè monaſtico indutus cucullò, mundo ſe abdicans, ſaluberrimis pœnitentiæ operibus vitam excoluit, ac diem tandem ſupremum feliciter clauſit. Sed hæc infrà ex Petro Damiani in B. Romualdi geſtis excipienda nobis ſunt. Eadem ferè de Olibano Comite in Chronico Caſſinate à Leone Oſtienſi Epiſcopo ſcripta habentur; ex quibus laudabilis viri relicto ſæculo, Dei ſe obſequio mancipantis ardor, & pietas pęnitentiæ rigore, ac merito plane illuſtris redditur, totoque adhuc chriſtiano orbe coruſcat. Enim verò, vt ſuſceptæ narrationis hiſtoriam proſequamur; Cum Petrus Vrſeolus, Ioannes Gradenicus, Romualdus, atque Marinus Guarinum inſequuti, in Gallijs, non longè ab ipſius monaſterio ſedem fixiſſent, ac victum ſibi manuum labore comparando, ſumma planè viuendi auſteritate ſe ipſos, & carnem pariter edomantes, plura illic annorum curricula exegiſſent; poſtquam item Vrſeolus vita laudabiliter perfunctus in Cœlum migrauit, tunc Guarinus, atq; Ioannes, Marinus, & Romualdus in Italiam remearunt; præ cæteris verò, quos nobile tantorum virorum pœnitentiam agentium exemplar ad Deum totos pariter compunctos corde traduxit, vnus Olibanus Comes fuit, qui præferuido animi ſtudio pœnitentiam amplexatus, & mundo vale dicens, Monaſticæ vitę inſtitutis ſe totum dicauit, quo feliciter præſtito poſtquam ſanctiſſimè vixit, condignum, vt par eſt, viuendi finem amplamque laboris ſortitus eſt mercedem. Sed Petrum Damiani iſthæc narrantem audiamus. *Alius quidam* (inquit) *Comes, Olibanus nomine in ijs Galliarū Aquitaniæ partibus, ſub cuius iure Monaſterium prædicti Guarini Abbatis fuerat poſitum, qui ſublimi quidem culmine terrenæ poteſtatis erectus, ſed multis erat peccatorum moribus aggrauatus. Hic aliquandò Romualdum gratia viſitationis adijt, & cęteris extrà cellulam manentibus, ſolus cum ſolo geſtorum ſuorum ſeriem narrare quaſi per confeſſionem cœpit. Cui vir venerabilis his, quæ ab eo referebantur, auditis, reſpondit, eum aliter ſaluari non poſſe, niſi mundum relinquens, ad Monaſterium conuolaret. Comes autem mox mentè turbatus ait, quia ſui ſpirituales viri, qui eius acta cognoſcerent, nequaquam ità ſentirent: neque tam intolerabilem rem ſibi aliquando ſuaderent.* Exhorrebat quippe vir nobilis, ac ſæculo, eiuſquè pompis, & blanditijs deditus, primo quidem aſpectu propoſitas ſibi rigidas auſteraſque Monaſticę vitæ leges, ſequè tanto imparem operi, eiuſque ferendis oneribus ſentiens, humeros ferendæ Chriſti ſarcinæ ſubmittere timens laborem maxime refugiebat; ſed à Deo poſtmodum confortatus, intrà pœnitentiæ caſtra ſe ſe ambitioſo deuotæ mentis obſequio recipiens, cuncta ad promerendam peccatorum veniam, & quæ demum ſibi vir ſanctus iniunxerat, ſollicite præſtitit, vt idem Petrus Damiani ſic rem proſequitur.

11. *Adſcitis itaque* (inquit) *Epiſcopus, Abbatibus, qui ſecum venerant, cœpit in commune perquirere; ſi ità res, ſicuti Dei ſeruus teſtabatur, ſe haberet. Illi autem B. Romualdi ſententiam omnes vnanimi voce confirmant: ſe vera Comiti eatenus non dixiſſe, terrore conſtrictos excuſant. Tunc Comes ſemotis omnibus, hoc cum B. Romualdo ſecreto valdè conſilio pepegit, vt ad Caſſinum montem ſub prętextu orationis peregeret, & in Monaſterio S. Benedicti diuino ſe ſeruitio irreuocabiliter manciparet.* Hæc Damianus de pio, ac laudabili, quod Olibanus à Dei famulo, alijſquè Epiſcopis accepit, conſilio, vt ſuæ videlicèt animę conſulendo, ſe Dei totum obſequijs vltrò dicaret. Sed quomodo rem ille in opus, tandem Deo aſpirante, perduxerit, eiuſdem hic Damiani verbis accipiamus: *Olibanus Comes,* (inquit) *ſua relinquens filio, cum multa diuitiarum copia, quindecim ſcilicet onuſtis theſauro ſagmarijs, comitantibus cum Guarino, & Ioanne, atque etiam Marino, ad B. Benedicti ſe Monaſterium contulit, & vale dicens his, qui ſecum venerant, nihil talè de eo vſquè*

nunc

Olibanus in Galliarum Aquitanię partibus à B. Romualdo monitus, pęnitentis vitæ normā facturus Deo ſatis amplectitur.

Baronius an. 975. n. 8. 9.

In monte Caſſinenſi religioſæ vitæ inſtitutis ſe ipſum dicat.

Leo Oſtienſis in Chronico.

Boronius an. 977. n. 8

Romualdi, & aliorum ob vitæ auſteritatem Deo in clauſtro inſeruientium exempla alijs ad ſalutem proficiunt.

Petr. Damian. Apud Surium tom. 2. die 19 Iuny cap. 19.

Olibanus in aliorum vita bene poſthac viuendi, ac *Deo* inſeruiendi rationem diſcit.

Aeque honorum culmine erectus, ac vitiorum pondere prægrauatus.

B. Romualdo animæ ſignum aperiens non niſi per pęnitentiam ad cęlos patere ſibi aditum intelligit.

Salutis verbum ſibi factum: tanquā ex Dei ore deuotus accipit.

Romualdi dictum Et ſi carnalibus auribus durum nimis accideret, animæ tamē palato dulceſcere viſū eſt.

Petrus Damiani vbi ſupra.

Epiſcopi, & Abbates requiſiti ab Olibano Romualdi ſententiæ ſubſcribunt, ac ſe ipſos excuſant.

Caſſinū occaſionis prætextu Olibanus pergit, ſed ſæculo ſe abdicandi propoſito firmus.

Sæculo nuncium remittens, multis onuſtus muneribus, ac diuitijs S Benedicti monaſteriū adit ac cuncta deuotus, quæ attulit, Deo offert.

Petrus Damiani vbi ſupra.

Fit eius à ſęculo fuga his qui eum comitabantur ingentis cauſa doloris, & triſtitiæ.

nunc ſuſpicantes, multis gemitibus, & amaris fletibus ſe affligentes, ad propria remeare coegit. Hæc quidem digna nobilis viri, eiuſquè pœnitentiæ teſtatiſſima ipſius Petri Damiani ore monimenta ſcriptorum paginis tradita ſunt, quæ item in ſuo Caſſinenſi Chronico Leo Oſtienſis Epiſcopus, de Olibano pęnitentiæ gratia relicto ſæculo ad Religioſa piorum hominum caſtra conuolante narrat, qui & ibidem poſt vitam diù bonis egregiè operibus, ac pęnis potiſſimùm auſterioribus excultam, ſancto demum fine, vt credere par eſt, conſumatus viuendi finem fecit.

Feliciter diem claudit.

Rainal. Ann. an. 1144. n. 54.

Adolphus Horſatiæ Comes Minoritarum B. Franciſci inſtitutum amplectens, pęnitentiæ cultor egregius extitit.

12. Huic item Adolphus Holſatiæ Comes pari virtutum merito, ac laudum conſortio iungendus eſt, qui minor inter homines pro Chriſto fieri in terris cupiens, ac ſæculo, terreniſquè cunctis ſpontè ſe ipſum exuens, Minoritarum B. Franciſci inſtitutis nomen dedit, ac ſeraphico adſcriptus Ordini, non vulgaria ibidem virtutum, & religioſæ præſertim paupertatis, ac obſeruantiæ documẽta exhibuit adeoquè miris pœnitentiæ operibus diues beatum denique vitæ finem ſortiri meruit. Sed Rainaldum in ſuis iſthæc Annalibus narrantem audire præſtat; hæc enim ille: *Adolphus* (inquit) *Holſatiæ Comes contemptis opibus immenſis, vt diuinas compararet, religioſę vitæ apud Franciſcanos ſe ſe addixerat; qui cum incredibili ſuſcipiendi ſacerdotij, conficiendiquè Chriſti corporis deſiderio teneretur, Romam ſe contulit, vt à Pontifice impedimentis, quibus erat irretitus, ſolueretur. Annuit eius voluntati Innocentius, atque ampliſſimam Apoſtolicis literis poteſtatem conceſſit, quas Albertus Stadenſis in ſuos Annales contulit. Tanto verò pietatis ſenſu, ac gaudio delibutum eo obtento triumphaſſe ait Crantzius, ac ſi regno florentiſſimo potius eſſet; Monaſterium ſuis manibus partim, partim eleemoſynis condidiſſe, quas ipſe ſubditis quondam ſuis demiſsè depoſcebat. Ferebat aliquando impoſitã capiti hydriam, lacte plenam, quod in Fratrum, operarumquè vſus emendicarat, cum magno faſtu ſubnectos equis filios eſt conſpicatus; perfuſuſquè ob id rubore, mox ad reprimendum, frangendumquè animi tumorem exarſit, hydriaquè capitè excuſſa, ſe totum lacte proluit.* Hæc Rainaldus in ſuis Annalibus tanto digna viro ſui, ac mundi contemptore eximio monimenta deſcribit, quibus cum ſacræ militiæ mendicus ex diuite factus nomen dediſſet, in religioſorum hominum caſtris par animi robur, quod in ſæculi culmine victor oſtenderat, præſetuliſſe dignoſcitur: vir piùs æquè, ac nobilis, ac tum virtute, tum proſapia, vbique clarus; cui illa ſapientis verba egregiè concinunt: *Melior eſt patiens viro forti, & qui dominatur animo ſuo, expugnatore Vrbium.* Vir quippe ſemper inuictus ad comprimendum, edomandumque animi faſtum haud minùs fortis, ac ſtrẽnuus in acie, quàm in clauſtro perſtitit, contenditquè æque, ac olim ad euincendos hoſtes, debellandoſquè, mundana fretus potentia in hominum oculis victor fuiſſet; ſed vt ipſius Crantzij hic triumphalis inſtar tituli verba, viri promerentis ſepulchro inſcribantur, hæc ille: *Monaſterium* (inquit) *ſui Ordinis ipſe manibus multa molitus in oppido Kyl, vbi nunc requieſcit, curauit erigere, eleemoſynas ſuarum quondam ſubditorum humiliter poſcens, & accipiens. Curauit quoque Eccleſiam in terra Aldeburgenſi (Qua noua dicitur) erigere in honorem D. Antonij fratris ſui ordinis: quamuis rerum ignari patrocinium deriuent ad Aegyptium Antonium. Cumquè multùm ſollicitè laboraret in erectione dicti Monaſterij in oppido Kyl, ibat oſtiatim, hac in hydria mendicans, vt haberent operarij, & Fratres, quo inter laborandum per æſtũ reficerentur. Media autem platea, vbi declinare iter non poterat, ibat hydriam baiulans lacte plenam: & cum obuios habuiſſet filios, ſublimes in equis Comitum more ſęcularium, paſſus eſt humanitus aliquid, vt rubore cęperit perfundi. Sed ille infremuit, & robur mentis aduocans, cum adhuc in conſpectu eſſent filij, hydriam leuatam ſuper caput euertit, ſe ſe totum à vertice lacte perfundens, dixitquè: Infelix erubuiſti Chriſti paupertem baiulare lac in manibus, nunc vel in capite oſtende, quid portaueris,* Hæc Crantzius; Ex quibus palam fit, quo Adolphus humanarum rerum ac ſui (quod maius eſt) contemptu præcelleret, & quam conſpicuus, ſublimiſquè Chriſtiana apud Deum humilitate extiterit, vel hoc vno exhibito mortalibus argumento proditur. Felix profectò, qui vt ad intimos, exoptatoſque cœle-

Pia Adolphi ii ſanctis vitæ operibus exercendis ſtudia, ac deſideria.

Albertus Stadenſis in Annalibus.

Monaſteriũ ſuis partim manibus, partim eleemoſynis extruit.

Ad comprimendum mentis faſtũ ſuo oculis filiorum principum ſe pro Chriſto demittere cupiens, vas lacte plenũ, quod capiti impoſitum gerebat, inuertẽs ſe totum reſpergit.

Victor ſui, ſæculi honore, ac rubore deuicto eſſe maluit quã quouis honore in ſęculo dignus videri.

Prouerb. cap. 16. 32.

Aeque vir Dei in clauſtro ſui, ac olim in caſtris aliorũ triumphator.

Cranzius ſax. lib. 8: cap. 7.

Oſtiatim mendicat, vt operarijs pro ædificãdo monaſterio laborantibus victũ paret.

Quia Chriſtus inter homines, eiuſque humilitatẽ non erubuit, erubeſcere vltro ſe ipſum deprimendo dedignatus non eſt.

cœleſtis ſponſi amplexus aliquando pertingeret, ac ſupernorum tandem ciuium gaudia vberrime deguſtaret, dignus profecto cenſeri potuit, quòd ſeculi faſtum, ſplendidaque honorum blandimenta proculcans, terrenam omnem vltrò libenterque conſolationem reſpueret, abijceretquè, & non ſecus ac paruulus ab vberibus auulſus, reiecto lactis pabulo, ad ſolidiores animi cibos in ipſius Chriſti ſinu delibandos proueheretur: Faſtidientes quippe terrenorum bonorum & conſolationum vbera, ad ſolida, ſapidaque rerum diuinarum gaudia pertingere proculdubio conſtat, iuxtà illud ſcripturæ verbum: *Quem docebit ſcientiam & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos* (inquit) *à lacte, auulſos ab vberibus.* Qui igitur, vt Chriſto candidatus ſeculi ruborem vinceret, ſuo lac capiti infudit, futilium reiectis mundi voluptatum vberibus Cælo aggregatus veram ſpiritus in ſuo fonte dulcedinem, ac filiorum in Dei Regno lac perpetuò deguſtare promeruit.

Velut paruulus ob Chriſti amorem auulſus ab vberibus ſupernarum conſolationum lacte potatur.

Iſaiæ cap. 28. n. 9.

13. Præmemoratus verò Guido Mōtis Feltri Comes, ac dignus pœnitentiæ cultor accedit, qui cum à Clemente, huius nominis Quarto, Romano Pontifice vnà cum Henrico Caſtellæ Regis filio, & Vrbis Senatore pro ſuis exceſſibus anathemate perculſus fuiſſet, ac ſubindè infenſus vti Eccleſiæ hoſtis, Forum Liuij, Cæſenam, aliaquè loca armis, ac vi occupans, demum longè, lateque ſuam per ſcelus, & arrogantiam mortalium ingratiſſimus, maliſquè artibus tyrannidem propagaret, à Martino Quarto Romano Pontifice ipſa recurrente die Dominicæ Cœnæ, Aſcenſionis item, ac Natalitio Beatorum Petri, ac Pauli Apoſtolorum die diris ſolemniter, ac Romanorum pontificum ex more deuouetur. At ſceleſtus Dei, & Pontificiæ item auctoritatis contemptor, ac ſe ipſo in dies deterior euadens, iam proculdubio perierat, ni pœnitentiæ ſuffultus auxilio ſe à tot, tantiſq; ſcelerum propudijs expiaſſet. Enimuero Numine tandem aſpirāte ſeriò ſeipſum agnouit, & quantum infelix, tyrannidem vi affectans, ac potentia in aliena vſurpanda ditione, & publica inſuper malè adminiſtranda re abuteretur, ſecum ipſe recogitans cęptamque, vna ſimul animi ferociam deponens, vel ſerò diuinitus ſapere, ac tandem miteſcere didicit. Is quippe, è cuius nutu totius Aemiliæ res pendebat, dum armis, ac viribus fretus finitimos populos, ac ditionem iuris alieni, tyranni adinſtar excurrendo perturbat, ac multa item publicæ tum vtilitati, tum quieti contraria inſoleſcens quotidie magis pertentādo molitur, à Bonifacio VIII. Romam Apoſtolicis literis venire compulſus, cōpunctus tandem, & ad bonam frugem Deo aſſiante traductus, ad delendas anteactæ vitæ culpas nobili humanis rebus, terreniſque honoribus præmiſſo repudio, ſanctioris ſe obſeruantiæ inſtitutis dicauit, cuius pia in arrepto mentis propoſito conſilia (vt Vuadinghus in ſuis Minoritarum Annalibus tradit) vbi primum ſummopere Bonifacius Pontifex collaudaſſet, ac ſubinde viro religioſo, vt volentem in ſuum Sodalitium admitteret, Apoſtolica auctoritate indulſit, prout conceptæ his verbis teſtantur literæ.

Guido Mōtis Feltri Comes à Clemente Quarto vti hoſtis Eccleſiæ anathematis gladio percellitur.

Rainaldus an. 1282. n. 29.

A Martino item quarto cenſuris Eccleſiaſticis innodatus.

Tandem à malis reſipiſcens ferociam mentis deponit.

A Bonifacio viij. Apoſtolicis literis Romā venire compulſus, palinodiam recantat, totus à ſe ipſo immutatus.

Lucas Vuadinghus in minor. Annalibus.

Nobili humanis rebus indicto repudio ad pœnitentiam conuolat.

14. *Dilectus filius nobilis vir, Guido Comes Montis Feltri tam per ſe ipſum, quàm per fide dignas perſonas aperiens votum ſuum nobis pluries intimari curauit, quod ipſe reuerſus ad cor, deſiderat, & proponit pro diluendis peccatis ſuis, quibus Deum, et Romanam Eccleſiam matrem ſuam offendit, ſub religionis habitu finire in Dei ſeruitio dies ſuos; maximè cum coniugis ſuæ, prout dicitur, volentis votum emittere perpetuæ caſtitatis, ad hoc accedat aſſenſus,* etc. Et infra hæc addit: *Quocircà diſcretioni tuę præſentium tenore committimus, et mandamus, quatenus ad eumdem nobilem te perſonaliter, ſi in huiuſmodi propoſito, ſicut credimus, perſeuerans, religionem velit intrare, recipias, et facias in manibus, et per manus tuas omnia, quæ circa emiſſionem votorum, et celebrationem diuortij prædictorum coniugum, receptionem ipſius Guidonis ad Religionem, et prædictorum diſpoſitionem ipſorum nobilium requirentur, et alia, quæ circa id videris facienda, nobis per tuas literas reſcripturus, etc. Datum Anagniæ X. Kal. Auguſti, Pontific. noſtri anno* 11. Fuit hic annus Chriſti 1395. His planè literis Bonifacius Guidonem fugam à ſæculo, ſalubrique ipſius Chriſti, ac Pœnitentiæ iugo colla ſubmittere meditantem, benigno paternæ cha-

Deo ſub Minoritarū inſtituto ſe ipſum dicat ex Vuadingho.

Ex litt. Boniſac. in regeſt.

Rainaldus an. 1294. n. 15.

Pontifex ipſius feruorē admiratus, antequam in ordinem recipiatur cautè mentis propoſitum vult explorandū. *Ex litt. Bonifacij 8.*

Quid quid pridem ſuperbo mentis ſallu deliquit, chriſtianæ humilitatis adductus iugo expiat.

charitatis affectu proſequi dignatus eſt. Conſtans igitur vir tantus in bono, abijciendiquè ſæculi propoſito inhærens, mitum de ſe, cunctiſque æmulandum præbuit exemplum, nobilem de contemptis mundi illecebris, ac pompis à ſe reiectis triumphum agendo. Profeſſus quippe arctiorem Franciſcani Ordinis regulam, blandientis faſtum ſæculi proculcando contempſit, cuius ipſe olim cupiditate, ac æſtu abductus, multorumque ob id profuſis hominum ſanguinis reus, totquè, tantiſquè ſe piaculis obſtringens, manifeſtæ ſe ipſum perditionis periculo obiecerat, quod Rauennatum hiſtoriæ exhibent, vt in M. S. Friderici Comitis Vbaldini his verbis legitur: *Guido* (inquit) *ex nobiliſſimis Comitibus de Mõte Feltro, ſtrenuus dux bellorum, cũ iam declinaſſet ad ſenium, anno domini M.CC.XCVIII. ſpretis honoribus ſæcularibus, induit deuotiſſimè Franciſci habitum, in quo terminum vitæ dedit.* Hæc de Guidone à Monte Feltro, præcipuo his temporibus Ghibellinorum Duce, qui inuictus ſubinde cultor, ac pœnitentium ſignifer pijs vltrò operibus anteactæ vitæ culpas redimendo, felix, fauſtoque poſt ſenium piè ſub Chriſti iugo exactum, fine temporalem denique vitam concluſit.

Alterum è Saulo Paulum contemplantibus ſe ipſum exhibuit.

Sancto demum fine anteactæ vitæ faſtũ, licentiam ac turpitudines redimẽdo compenſat.

M.S. Comitis Vbaldini.

15. Demum (vt hæc narratis hactenus vel obiter inſeramus) inſtiſſimo quõdam S. Gregorius Papa in Mauritium Imperatorem qui iniquis milites Monaſterium ingredi volentes legibus à clauſtro arcebat, zelo exarſit; Ad eundem quippe priuatim epiſtolam in hæc verba conſcribens: *Omnipotenti* (inquit) *Deo reus eſt, qui sereniſſimis dominis in omne, quod agit, et loquitur, parens non eſt. Ego autem indignus pietatis veſtræ famulus in hac ſuggeſtione, neque vt Epiſcopus, neque vt ſeruus iure Reipublicæ, ſed iure priuato loquor: quia sereniſſime domine ex illo iam tempore dominus meus fuiſti, quando adhuc dominus omnium non eras. Longino viro clariſſimo ſtratore veniente, dominorum legem ſuſcepi, ad quam fatigatus tunc ægritudine corporis, reſpondere nihil valui. In qua dominorum pietas ſanxit, vt Quis publicis adminiſtrationibus fuerit implicatus, ei ad Eccleſiaſticum officium venire non liceat. Quod valdè laudaui, euidentiſſimè ſciens, quia qui ſæcularem habitum detinens, ad Eccleſiaſtica officia venire feſtinat, mutare vult ſæculum, non relinquere. Quod verò in eadẽ lege dicitur, vt ei in Monaſterio conuerti non liceat, omnino miratus ſum, cum et rationes eius poſſint per Monaſterium fieri, et agi poteſt, vt ab eo loco, in quo ſuſcipitur, eius quoque debita quotidie ſoluantur. Nam etſi quiſquam deuota mente conuerti voluiſſet, prius res malè ablatas redderet, et de ſua anima tanto veriùs, quantò expeditior cogitaret. In qua lege ſubiectum eſt, vt nulli, qui in manu ſignatus eſt, conuerti liceat.* Erat quippe iſtiuſmodi (vt Baronius adnotat) militibus ſignum apponi conſuetum, quo probe à cœteris dignoſcerentur, quemadmodum etiam ex ijs, quę inferiùs ſubdit, ſatis apparet. At Gregorius Dei ſubinde, ac religionis zelo æſtuans, acrius ſtylum ſermonis in ipſum exacuens, ſic verbis proſequitur. *Quam Conſtitutionem (ego fateor dominis meis) vehementer expaui, quia per eam cęlorum via multis clauditur, et quod nunc vſque licuit, non liceat, prohibetur. Multi enim ſunt, qui poſſunt religioſam vitam etiam cum ſæculari habitu ducere. Et plerique ſunt, qui niſi omnia reliquerint, ſaluari apud Dominum nullatenus poſſunt. Ego verò hæc dominis meis loquens, quid ſum niſi puluis? Sed tamen quia contrà auctorem omnium Deum hanc intendere Conſtitutionẽ ſentio, dominis tacere non poſſum. Ad hoc enim poteſtas dominorum meorum pietati cęlitus data eſt ſuper omnes homines, vt qui bona appetunt, adiuuentur, vt cęlorum via largiùs pateat, vt terreſtre regnum cæleſti regno famuletur: & ecce aperta voce dicitur, vt & qui ſemel in terrena militia ſignatus fuerit, niſi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulſus, Domino noſtro Ieſu Chriſto militare non liceat.* Hæc ille ſupremo Romanorum principi Apoſtolica imperterritus auctoritate ſuggerit.

Mauritius Imperator ſuis Chriſti Eccleſiam legibus oppugnans iuſtiſſime à S. Gregorio carpitur, & ad pęnitentiam prouocatur.

Baronius an. 593. n. 8.

S. Gregorius lib. epiſt. 2. epiſt. 61. Indic. 11.

Milites ad religioſæ vitæ inſtituta tranſire nolebat.

Ac ſi homines ad Deũ conuerti iuxta ipſius decretum non valerent.

Baronius vbi ſupra.

S. Gregorius epiſt. 61. ad Mauritium Imperat.

Gregorius ad iniquæ pręſcriptæ legis verba expauit.

Qua multis ob id cęlorũ aditus claudi videbatur.

Imperiali quis ſemel obligatus militiæ haud Chriſto poſthac militare à prius renũciabatur.

16. Atqui acrioribus ipſe ſubinde verbis perſtringens, & ipſi collata diuinitus beneficiorum munera obijciens, ad iniquam abolendam eiuſcemodi legem hortatur; hæc enim habet: *Ad hæc* (inquit) *ecce per me ſeruum vltimum ſuum, & veſtrum reſpondebit Chriſtus dicens: Ego tè de Notario Comitem excubitorum, de Comite excubitorum Cæſarem, de Cæſare Imperato-*

Gregorius epiſt. 61. ad Mauritium.

Acrioribus Mauritium verbis Gregorius perſtringit, vt ad reſipiſcẽdum inflectat.

ratorem, nec ſolum hoc, ſed patrem Imperatorum feci: Ego Sacerdotes meos tuæ manui remiſi, & tu à meo ſeruitio milites tuos ſubtrahis? Reſponde rogo, pyſſime domine ſerno tuo: quid venienti, & hæc dicenti reſponſurus e in iudicio domino tuo? Sed fortaſſe creditur, quia nullus eorum puro animo conuertatur: Ego indignus famulus veſter ſcio, quanti his diebus meis in Monaſterio milites conuerſi miracula fecerunt, ſigna, & virtutes operati ſunt. Sed per hanc legem iam, ne quiſquam talium conuerti liceat, prohibetur, &c. Vnde per eumdem tremendum Iudicem deprecor, &c. Imperatori quidem obedientiam præbui, & pro eo, quod ſenſi, minimè tacui. Ex quibus profectò videre eſt, quanta vir Dei alacritate, animiquè conſtantia Sanctiſſimus Pontifex Imperatori reſiſteret, vt in ipsũ licet humillimus, mentis tamen vigorem pro religione exerens, editis aduerſus pietatem legibus obſiſtendo, ac oppugnando inſurgeret.

Collata ipſi à Deo beneficia in mẽtẽ reuocat;

Accepta à Deo munera, vt ipſum ex terreat, obijcit.

17. Porrò quàm ſeuerè item altiſſimus fugientes è clauſtro in quo Dei ſe obſequio dicarunt vel certè fugam, poſt arreptum pœnitentiæ, ac religioſę vitæ propoſitum à ſuſceptis reſiliendo, inſtitutis & ad ſæculum redire meditantes animaduertat, ex his, quæ Gregorius Papa in ſuis epiſtolis tradit, repetendum opportunè hic eſt. *Alio quoque* (inquit) *tempore dum in die natalitio eiuſdem Apoſtoli &c. iam meridianis horis fratres quieſcerent, ſubitò quidam Frater apertis oculis cæcatus cępit tremere, & voces ingentes emittere, quibus vocibus teſtabatur ferre ſe non poſſe, quod patiebatur, &c.* & poſt multa: *Fratres pro ipſo in oratione proſtrati ſunt. Qui ſtatim ad ſe reuerſus, quid paſſus fuerat, confeſſus eſt, quia ſenex quidam ei apparuit, & canem nigrum ad eum dilaniandum dimiſit, dicens: Quare fugere voluiſti de Monaſterio iſto? Cumquè euadere de canis morſibus nullo modo potuiſſem, venerunt quidam Monachi, & eumdem ſenem pro me rogauerunt: qui ſtatim iuſſit canem abſcedere, & ipſe ad me reuerſus ſum. Qui etiam confeſſus eſt, quia ea die, quo iſta pertuli, conſilium habueram de eodem Monaſterio fugere.* Sic pœnitentiæ deſertores, ac mente transfugas Deus quandoque vindicat: Sed audi quid Gregorius ſubtexit.

A Religioſo clauſtro fugiẽtes multiplex diuinitus pœna proſequitur.

Gregorius lib. 9, regiſtri epiſt. 38.

Qui Monaſterium relinquit, ſtyggio cani traditur diſcerpendus.

Monetur à ſene, vt ſi à periculo liber velit eſſe, conſilium retractet.

18. *Alius quoque* (inquit) *Monachus diſcedere ex eodem Monaſterio latenter voluit. Cumquè hoc mente tractaſſet, Voluit Oratorium ingredi, ſed ſtatim Dęmonio traditus, vehementiſſimè vexatus eſt, etc. dicebat autem, ſe eumdem Beatum Apoſtolum, dum vexaretur, vidiſſe, ſequè ab eo increpatum eſſe, cur de Monaſterio voluiſſet abſcedere. Alij duo fratres de eodem Monaſterio fugerunt, atque aliqua priùs colloquendo, fratribus ſigna dederunt, quod per Viam Appiam deſcendentes Hieroſolymam tenderent, &c.* Et poſt multa: *Qui ad Monaſterium reducti, ex eodem miraculoità ſunt meliorati, vt eis multum profuerit ad parum temporis de Mònaſterio fugiſſe.* Manifeſtis itaque, ſignis ac portentis Deus recedentes, aut certè à clauſtrò fugam parantes, aliquando abſterruit, vt palam cunctis piaculi enormitas fieret.

Gregorius vbi ſupra epiſt. 38.

Duo alij monachi monaſterij S. Gregorij poſt arreptã fugam in viã ſalutis reducti.

19. His demum appendicis inſtar ſubtexenda ſunt, qnæ probæ fidei ſcriptores, à ſancto religioſæ vitæ propoſito aufugere tentanti contigiſſe narrãt, vt in hiſtoriali Catechiſmo his verbis traditur: *In ipſa domo Carthuſiæ, quę eſt Mater noſtra (inquiunt Dorlandus, & Dionyſius Carthuſianus) fuit ante nos nouitius quidam qui ſuadente diabolo, ac iam præſentiam poſſidente, ſub nocturno ſilentio fugere ad ſæculum meditabatur, cumque per coementerium clauſtri tranſitum haberet, audiuit de ſepulchro cuiuſdam nuper defuncti patris vocem manifeſtam, decentem ſibi: Quo fugis ò miſer. Quo fugis. Prædico tibi, quia ſi hic abieris filius gehennæ, & perditoris alumnus eris. In hac voce correptus ac ſtupefactus diriguit, & ad ſe reuerſus cellam repetijt, et in ea vſque ad vitæ finem laudabiliter perſeuerauit.* Sic plane à mortuo, qui à vitæ, & pœnitentiæ inſtitutis diſcedens velox currebat ad mortem, admonitus, in itinere pedem contrahens, vt cum Chriſto viueret, in clauſtro vſque ad mortem pœnitendo perſtitit.

Catechiſm. hiſt. c. 7. tit. 85. ex 10. Petrus Dorlandus in Chronico Carthuſian. lib. 6.

Breuis ad tempus fuga ingens animę profectũ parit.

Dionyſius Carthuſianus in concl. exhortatorij nouis.

Carthuſianus monachus dũ fugam parat, defuncti voce ad clauſtrum reuocatur.

* *
*

CAPVT

CAPVT V.

Verbo Dei audito non nulli, ſe ad meliorem frugem traducunt.

Cœli profectò, ac mundi machina, eiuſque aſpectus tacitè immenſam Dei magnitudinem mortalibus prędicat.

1 COelum profectò, & vniuerſa, quę Cęli ambitu continentur, ac miro Dei opificio cōdita ſunt, nedum ipſius Dei magnitudinem, ſed & immenſam inſuper Verbi Dei virtutem, omnimodamque ipſius, vel tacitè potentiam loquuntur: *Verbo* quippe *Dei* (vt Pſaltes inquit) *Cęli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum.* Totus item Dei Verbo mundus iſte, qui mortalium oculis patet, primùm ex nihilo conditus eſt, & cuncta pariter, quæ in mundo ſunt, vnanimi ipſum voce ſui conditorem prædicant, dum non niſi Verbi ipſius virtute, ac ſoliditate ſubſiſtunt: *Ipſe enim dixit, & facta ſunt, ipſe mandauit, & creata ſunt.* Operatorius nempe, ac efficax adeo eſt Dei ſermo, vt quæ non erant, eius protinus vi, ac inperio in lucem prodierint; & quæ nunc ſunt, cuncta non tam ſe ipſis, quàm eius ſubinde nutu, ac ſtabilitatè firmentur: *Ecce dabit voci ſuę vocem virtutis*, & ſuam in primis Altiſſimus Verbo omnipotentiam manifeſtè mortalibus oſtendit.

Pſalm. 32. 6.

Dei in primis ſermo operatorius & efficax.

Pſalm. 142.

Pſalm. 64. n. 34.

Verbo Dei mundus creatus eſt, & verbi eiuſdē virtute vniuerſa, quæ in mundo ſunt ſubinde inſtaurata.

2. Verùm enim verò immenſa Dei virtus, atque inprimis efficax ipſius Verbum nedum creando, ſed & ſubinde per Chriſtum inſtaurando Terrarum orbi, renouandiſquè ſpiritu hominibus ſic affulſit, vt mortalium nullus, niſi ipſius Verbi, ac ſpiritus virtute afflatus, ad fidem, quæ vnicuique ad ſalutem neceſſaria eſt, aliquando peruenerit; *Fides* (inquit Apoſtolus) *ex auditu auditus autem per verbum Dei.* Diuini autem Verbi excellentiſſimā vim, rerumquè altiſſimarum vna ſimul arcana ediſſerens: *Quomodo* (inquit) *credent ei, quem non audierunt? quomodo verò audient ſine prædicante? quomodò verò prædicabunt, niſi mittantur?* Dei ſiquidem Verbum Apoſtolico annunciatum ore vniuerſam Terræ faciem peruadens, ac longe, lateque excurrens mortalium tum auribus, tū cordibus ſic ſe potēter infudit: *In omnem* quippe *Terram* (vt Pſalmiſta ait) *exiuit ſonus eorum, & in fines orbis Terrę verba eorum.* Tanta enim Verbi in vniuerſo terrarum orbe virtus extitit, vt vberrimum dicto citius fructum fecerit, illudquè meritò in Dei Verbo annunciando ſit ad impletum: *Nec eſt, qui ſe abſcondat à calore eius.* Adeòque duo illi poſt Chriſti mortem in Emaus peregrinantium more abeuntes aberranteſque diſcipuli, Domino vnà cum ipſis in via ambulante, ac de ſui amoris exceſſu verba, cum illis faciente, ita in eius illico amorem exarſiſſe leguntur, vt Hieroſolymam regreſſi dicerent: *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via.*

Apoſtolus ad Roman. cap. 10.

Annunciatum Apoſtolorum miniſterio Chriſti Euangelium mundo ſalutis cauſa.

Pſalm. 18.

Pſalm. 18

Luca cap. 24.

Qui in Dei amore penitus obrigauerant, percepto Dei verbo diuinitus incaleſcunt.

Lucę c. 24.

3. Ipſius verò Eccleſiæ ſinum, ſub ipſa fidei ſurgentis initia ſic Verbi ſemine ob lucra, quæ ſubſequuta ſunt, fęcundari contigit, vt totus iam Chriſti Euangelio, eiuſquè Crucis virtuti mundus triumpho ceſſerit, cunctiſquè Dei Verbum mortalibus, non ſecus ac certa tum vitæ, tum ſalutis, ac regni obtinendi teſſera, diuino Chriſti ore propoſitum ſit: *Euntes* (inquit) *prędicate Euangelium omni creaturæ; Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.* Chriſtianus itaque Orbis Dei nutu, ac verbo ſubſiſtit, & ex innumeris plane diuini Verbi cultoribus vbique terrarum in Chriſti nomine Eccleſia congregatur, adeoquè meritò hi, à quibus Dei verbum pati repulſam contigit, à Chriſti tandem regno, tanquam ipſius felicitate haud digni, extraneorum inſtar repelluntur; quod ſane Iudæis olim Apoſtoli denunciantes aiebant: *Vobis oportebat prædicari verbum hoc, ſed quia repellitis illud, & indicatis vos indignos vitæ æternę, ecce conuertimur ad gentes.* Iudaici itaq; populi reprobatio, & Gentium ad Chriſti regnum electio, & Dei potentiæ, ipſiuſque Verbo adſcribenda proculdubio eſt. Horum quippe in bono, & ad regnum prouectio, nec non aliorum obdurata ſic in malo mens, & præceps denique in Tartarum malitia, profectò non niſi ob fideliter receptum, aut certè ob reiectum temere Dei verbum, id ipſum vltrò Apoſtolis conteſtantibus accidit: *Ex cęca* (ait Propheta) *cor populi huius, & aures aggraua, vt videntes non videant, & audientes non intelligant.* Enimuerò, vt hinc narrandi nobis initium ſit,

Annunciatum, exceptumque vltro verbum, certa homini ſperandæ ſalutis teſſera.

Marci cap. 16.

Fides ad Dei, & Chriſti regnum conſequendum neceſſaria.

Actuum Apoſtolor. cap. 13. n. 46.

Indignus vitæ ęternę, qui Dei à ſe verbum repellit.

Actuū Apoſt. c. 6.

Iudaicæ gentis reprobatio, & Gentiliū electio non niſi à Dei verbo perperam vel fideliter audito tribuenda.

Iſaia cap. 6. 10.

Saulus quondam, dum Chriſti Eccleſiam acrius perſequitur, non niſi Verbo è cœlis delapſo,ſibique altius intonante mox ad Chriſtum traducitur: *Domine* (inquit) *quid me vis facere*? Reſponſo autem indè ſalutis accepto: *Vade* (inquit) *ad Ananiam, &c.* Dum igitur Dei verbo cordis aurem adaperit: *Continuò* (vt ille ait) *non acquieui carni, & ſanguini*. Stephanus verò Iudæos incredulos, pertinaceſquè meritò ob id vnum iam lapidandus increpat, obiurgatquè, ſuam potiùs, quàm Verbi iniuriam, iacturamque patienter ferens: *Dura* (inquit) *ceruice, & incircumciſis cordibus vos ſemper ſpiritui Sancto reſiſtitis*. Quod probè aliquando Auguſtinus expendens: *Quando* (ait) *Stephanus debuit plus iraſci, quandò lapidabatur, an quandò non audiebatur? ecce mitis factus eſt, cum lapidaretur, & iraſcebatur, cũ non audiretur*, Vel ipſo tũc facto palam enuncians, non niſi ob contemptum videlicet Dei Verbum Iudaicam à Deo gentem certiſſime reprobandam.

Iudęi Dei verbo rebelles ipſo, ne videant lumine orbantur.

Saulus Chriſti audita e cœlo voce mox ex perſequutore Apoſtolus, ac bene doctus, orbis totius doctor euadit.

Actuum Apoſtolorum c. 6.

Auguſt. hom. in act. Apoſt.

Stephanus, dum Iudæis prædicans non auditur iraſcitur, dũ ab ipſis ſubinde lapidatur patienter ferendo miteſcit.

4. Porrò, vt ſuprema olim Iudęis ob contemptum ruina, ſic Gentilium populo ob facilem, ac promptum Verbi auditum certa demum ſalus refunditur. Totus quippe mundus nonniſi ipſius verbi prædicatione Chriſtianus tandem euaſit, adeò vt non tam Romanorum Imperatorum potentia, ipſorumquè Rethorum apte dicendi, ac ſuadendi arte, quàm vnius Piſcatoris verbo, ſuaſque præbens Euangelio aures in Chriſtum (teſte Auguſtino) crediderit. *Chriſtus* enim *non quæſiuit* (inquit) *Piſcatorem per Oratorem, ſed per Piſcatorem lucratus eſt Oratorem, & Imperatorem. Magnus Cyprianus Orator, ſed priùs Petrus piſcator*. Tantum namque Dei Verbum ipſius Piſcatoris ore annunciatum profecit, vt & qui increduli pridem erant, & feſtino peccatores ad pęnitentiam pede cucurrerint; Quod & clariùs inſuper adducendis mox exemplis conſtabit.

Vniuerſus mundus Dei verbo expugnatus, Chriſto luctum ceſsit.

Auguſtinus ſer. moral.

Chriſtus nõ quæſiuit Piſcatorem per Oratorẽ ſed per Piſcatorem lucratus eſt Oratorem, & Imperatorẽ ex Cypriano.

5. Itaque (vt noſter opportune hinc ſermo initium ſumat) quemadmodum Dei Verbum pio mentis affectu, ac deuota ab annunciantibus aure acceptum, homini ſalutem affert, haud ſecus eius contemptus mortalium iugulo animaduerſionis gladium, ac certam Ciuibus cladem, ſupremamque Ciuitatibus ruinam intentat, vt aptè in rem noſtram Sozomenus in ſuis paginis tradit: *Anno* (inquit) *Chriſti Domini trecenteſimo quinquageſimo ſub Rege Sapore grauis perſequutio in Perſia aduerſus Eccleſiam ſæuijt. Per id verò tempus etiam Milles Epiſcopus occubuit. Is primùm apud Perſas militauerat, poſtea verò deſerta militia Apoſtolicam vitam eſt imitatus. Cum autem Perſicæ cuiuſdam Ciuitatis Epiſcopus eſſet, multoſquè ſæpe numero cruciatus pertuliſſet, nec vlli iſthic perſuadere poſſet, vt Chriſtianus fieret, iniquo eam impietatem ferens animo, Ciuitatem execratus, inde diſceſſit. Non longo poſt tempore, cum primarij viri vrbis illius in regem peccaſſent, exercitus cum trecentis Elephantis eò profectus Vrbem euertit, & velut agrum colentes in ea ſementem fecere*; *Hunc in modum Verbi diuini contemptus pęnas iuſtas, & graues tum Deo, tum Epiſcopo perſoluit*. Sic nimirum rebelles lumini, & qui ſemen Verbi Dei è cœlo tranſmiſſum, per ſcelus reiecerant, nedum luce, ac vita orbati ſunt, ſed & perpetuò à Dei regno exules, ac certo ſalutis diſpendio mulctati, acerbiorem cunctis cladem, & iuſtiſſime quidem ſunt perpeſſi.

Sozomenus lib. 2 Eccl. hiſt. cap. 4.

Nicephorus Calixtus lib. 8 hiſtor Eccleſ. cap. 37. an. 350 apud Drauultium in Catheb iſt.

Milles in Perſia Epiſcopus nulli vt Chriſtianus fieret, ſuadere valens Ciuitatem maledicto percellit.

Tota haud multo poſt Ciuitas, iuſte excidium paſſa.

6. Vt noſter vero ſuſceptæ narrationi ſermo inſiſtat, hæc pręcipua quidem Verbi Dei prærogatiua eſt, vt ipſum ad diſcriminandos à reprobis electos ac ſi data e cęlo teſſera mortalibus pręſto ſit: *Qui ex Deo eſt* (inquit Chriſtus) *Verbum Dei audit*. Hinc haud ſemel Dei Verbum viros qui nunc ſunt ſanctitate præcipui, ex impijs pios, & ex peccatorum cęno erutos feliciter Cęlo inſeruit, vt ſic ex Sophronio Drauultius acceptum de Babyla teſtatur! *Babylas quidam* (inquit) *Tharſi Ciliciæ Mimus profeſſione, & Magus, vir flagitioſiſſimus, duas concubinas tenebat: multa pro Dæmonis arbitrio, quo vtebatur familiariter, ſiuè cum eo, ſiue cum alijs nefariè tranſigebat. Ingreſſus quodam die Eccleſiam, auditoquè Euangelio, quod ad Pęnitentiam hortatur: Pęnitentiam agite, appropinquauit enim Regnum Cælorum, ità compunctus eſt, vt redierit domum, & ſuis Concubinis: quo* (*inquit*) *amore, quàm æquabili vtramque complexus ſum, ſat, ſuperquè animaduertiſtis. Iam mutatus aliud de rebus meis cogor ſtatuere*: qua-

Verbũ Dei ipſos Dei electos, à reprobis data velut teſſera diſcernit.

Ioannis cap. 8.

Sophronius in prato ſpirituali c. 31.

Babylas Mimus profeſſione, ac magus Tarſi audito pęnitentiæ in Eccleſia verbo à malis mox reſipiſcit.

Matthæi c. 3.

quæcumque labore conſequutus ſum, per me me licet (iam monachus fio) accipite. Illæ oratione huius permotæ, reſponderunt cum lacrymis: Et nos in flagitijs ſibi ſociæ fuimus, erimus & Pęnitentię. Omnibus ergò in pauperes erogatis, incorruptè deinceps, caſtè, ſanctèquè vixerunt. Hunc Babylam antiquus auctor Ioannes Moſchus dicit, ſe vidiſſe venerabilem, modeſtum, & clementiſſimum virum. Quis hunc hominem nō flagitioſiſſimum fuiſſe dixerit? Hęc certè mutatio dexteræ excelſi: Nam meretrices, & latrones, multos pręcedent in regno cælorum. Quibus ſanè miram hominis ad Deum conuolantis, ſubitamque duarum ſimul ipſius Concubinarum reſipiſcentiam, non tam homini, quam ipſius Dei Verbo adſcribendam probè iam vnuſquiſque ex narratis intelligit.

Duas, Concubinas, qui bus adhærebat, dimittens, monachus fit.

Impuræ itē fęminæ ſe ipſas, ac ſeculū execratæ, pęnitendo ipſi conſortes fiunt.

7. Certa igitus ſalutis ſpes homini, Dei Verbum fideliter intra cordis ſinum excipienti refunditur, adeò vt illud meritò Chriſti oraculum occinat: *Qui ex Deo eſt, Verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* Quod quidem etſi pluribus exemplis liquet, ex his tamen, quæ in Fratrum Ordinis Prædicatorum geſtis habentur ſatis, ſuperque euincitur; hęc enim ibi: *Vir Dei, die animarum manè Romę Theutonicis prædicauit, ſuperuenienteſquè duæ meretrices, vna alteri dixit: Audiamus hic verbum Dei ab iſto. Altera verò renuente, & abſcendente, prima ad pedes fratris pręedicantis ſe locauit. Modico ergò facto interuallo, alta voce clamare cæpit: Obſecro vos Domine, per miſericordiam Chriſti, cuius gloriam pręedicatis, quatenus confeſſionem meam quantocyus audiatis miſerę peccatricis. Qui eidem reſpondens ait: modicum ſuſtine filia, ſtatim veniam, & te audiam. Illa parum quieſcente, eadem quę priùs, cum clamore repetijt, illiquè, vt priùs ſupplicauit. Tertia verò vice poſt modicum ſilentium validiùs, quàm priùs præmiſſa verba proferens coram omnibus pręſentibus ſpiritum exhalauit. Quod vir ſanctus, frater Vlricus videns accurrit, & eam mortuam inueniens, precibus ſupplicibus cum populo præſente à Deo reditum vitę illius impetrauit. Quę reſuſcitata reſpirans fratri Vlrico dixit: Noſcis Fratrem Vuichmannum, Priorem Vuſpinenſem? qui ait: noui; At illa hac hora, qua ego ſpiritum exhalaui, anima Sancti illius à corpore egrèſſa, ad Cælum, Deo vocante, eſt perducta. Cuius meritis Clementia Saluatoris omnipotentis XXXIII. animas de Purgatorio ſecum tranſmittens, à pænis liberauit. Inſuper & XXXIII. peccatores publicos conuertendos, iuſtificandoſquè meritis eiuſdem condonauit, quorum vna ego ſum. Sicquè peccata ſua Fratri Vlrico confitens, & vitam laudabiliter finiens, in breui poſt in Domino feliciter requieuit.* Id planè mulieri vitijs, ac laſciuia turpiter diffluenti audito Dei Verbo auribuſquè deuotè, ac fideliter accepto in immortalis denique vitæ lucrum ceſſit, cui intimus videlicet primum anteactorum criminum dolor, ac felix ſubinde poſt pœnitentiæ lamenta vitæ finis in optimo mentis ſtatu diuinitus contigit.

Ioannis c. 8.

Qui ex Deo, qui autem ex Diabolo ſunt, ipſius Chriſti oraculo palam oſtenduntur.

Ex geſtis Fratr. Ordin. Prædicat Exēpl. ſpec. pag. 451.

Viro religioſo verbū è ſuggeſtu annunciante, vna meretrix audit, altera contemnit.

Tantam audito verbo cordis compunctionis vim ſentit, vt præ dolore ipſa vita defecerit.

Momento temporis & contritionis magnitudine, à cūctis vitæ culpis expiata cœlum conſcendit.

Ipſa pridem peccatrix, & iam pœnitens, pœnitentię vim cunctis aperit.

8. Porrò ea diuini Verbi (*quod tunc capit, cum capitur*) vis, & in primis efficax ad lucrādas Deo animas, diluendaſq; enormes quantumuis culpas prærogatiua eſt, vt vix vnquam, & magno abſque fructu ad Deum redeat: Cuius rei inſignis Doctor, ille Monetæ inſignitus nomine ad Deum, & ad religionis portum è mundo naufrago repente emergens teſtis accedit. De quo iſthæc in conſcriptis hiſtoriarum Ordinis Prædicatorum tabulis: *Cum ſanctæ* (inquit) *memoriæ Fr. Reginaldus, quondam Aurelianenſis Decanus, Bononię frequenter pręedicationis inſiſteret, & plures Magnos Clericos, & magiſtros attraheret, Magiſter Moneta (qui tunc in artibus legens in tota Lombardia famoſior erat) viſa conuerſione tantorum; cæpit timere multum, quod caperetur in ſermone illius. Vndè eum in quantum poterat, declinabat, & omnes ſcholares ſuos verbo, & exemplo ſuo auertebat à pręedicatione eius. In feſto autem S. Stephani cum ſcholares prædictum magiſtrum ad ſermonem attraherent, nec ipſè propter ſcholares, nec propter honorem ſe abſentare poſſet, dixit eis: Eamus prius ad Miſſam. Iuerunt ergò, & non tantùm vnam, ſed tres audierunt. Tunc inſtantibus illis ait: Eamus nunc ad ſermonem. Veniens ergò inuenit eum prædicantem, & maiorem Eccleſiam ità plenam, quod intrare non potuit. Vndè ſtans ad fores Eccleſiæ, & auſcultans, in primo verbo captus, quod tale erat: Ecce video cælos apertos. Et (inquit) in pręſenti aperti ſunt ad introeundum. Quilibet, qui vult, poteſt ianuas*

Dei verbi vis, ac prærogatiua, vt obſtinationibus quibuſcumque interdum hominibus præualeat.

In hiſtor. Fr. Prædic. Ordinis par. 4. c. 20.

Doctor Moneta, vim diuini Verbi metuens, ab audiendo ſemper conſulto abſtinet.

Digitized by Google

apertas intrare: videant, & timeant miſeri negligentes, ne eis, qui claudunt Deo cor ſuum, et os, et manus, regnum Cęlorum claudatur, et introire non poſſint. Quid ergò tardatis chariſſimi: ecce aperti ſunt Cęli: Finita ergò prędicatione venit ad eum magiſter Moneta compunctus verbo Dei, et ei ſtatum ſuum, et occupationes exponens, in manibus eius profeſſus eſt. Et quia erat multipliciter impeditus, de licentia ipſius fratris Reginaldi per annum, et amplius remanſit in habitu ſeculari, non tamen inutiliter. Sicut enim multos priùs ab eius prędicatione auerterat, ſic poſteà quàm plures, non ſolùm ad prędicationem, ſed etiam ad Ordinem adduxit. Trahebat eos ad ſermonem, et modò hunc, et modò illum ad Ordinem inducebat, et cum ſingulis quaſi de nouo profitebatur. Ingreſſus autem Ordinem, qualis in omni ſanctitate fuerit, quantum in verbo, et doctrina, et hęreſum confutatione profecerit, non de facili poſſet ſcribi. Quo ſanè diuinum illud Oraculum adimpleri contigit: *Verbum meum, quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me vacuum.* Multi etenim Verbo Dei vel caſu, ac perfunctoriè aurem interdum prębentes certam inde animę Deo aſpirante ſalutem lucrati ſunt.

In feſto S. Stephani Protomart., & ſi ſero venit, ſerio tamen Dei verbo compungitur.

Sæculo nuncium remittens Prædicatorũ Ord. inſtituto ſe dicat.

Iſaiæ c. 55. n. 11.

9. Sed vt ſuſceptæ narrationis propoſitũ magis, magiſq; ad ſuadendũ roboretur exemplis: Cum quidem olim Sacerdos ſupradicti Prædicatorum Ordinis de Deo (vti mos eſt) verba faceret, & ſui Ordinis Clericos probè inſtruens de abijcienda rerũ caducarum cura, ac ſæculi cauenda fallacia præmoneret, & nõnulla, quæ huc ſpectant, vel obiter diceret, ex adſtantibus repente certus quidam compunctus totum ſe Dei obſequio dicans, multum in arrepto mentis propoſito ac Dei cultu, & amore profecit; hęc enim in Prædicatorum hiſtorijs traduntur: *Chariſſimi* (inquit) *propter hoc, quia multi ſunt ſcholares, qui multùm ſe cruciant, et multa ſuſtinent longo tempore Pariſijs in ſtudendo, quod nihil eſt, niſi pompa Sathanæ; dicunt enim in corde ſuo: quando ſtudueris Pariſijs, et fueris Magiſter in illa, et illa facultate, rediens ad terram tuam, eris famoſus, et reputaberis magnus Clericus; honoraberis ab omnibus, dabuntur tibi beneficia, aſcendes ad dignitates, et huiuſmodi: Et quid eſt hoc, niſi magna pompa Sathanæ? Chariſſimi caueatis vobis à tali intentione in ſtudio veſtro, et videte quomodo multi Magiſtri, & Clerici relinquunt Mundum, aduertentes nunc, quod ferè omnia, quæ ſequuntur homines in mundo, pertinent ad pompam Sathanæ. Cum autem hæc diceret Sacerdos, ecce finita lectione vna, Clericus incæpit Reſponſorium: Hei mihi Domine, quia peccaui nimis in vita mea; quid faciam miſer? vbi fugiam, niſi ad te Deus meus. Et ſic verba Sacerdotis ex vna parte, et cantus prędicti Clerici ex altera, quaſi duæ turbę intrantes ad cor eius, commouerunt eum in quandam inuſitatam compunctionem magnam, et abundantiam lacrymarum. Recedens ergo inde, quocunque ibat, vbicumque ipſe ſtabat, deuotiſſimè geſtabat verba prædicta in viſceribus, et præcipuè illud verbum Reſponſorij prædicti: Quid faciam miſer, vbi fugiam, niſi ad te Deus meus? Cum autem hoc reuolueret quaſi continuè in corde, videbatur ſibi quędam vox in anima ſua reſpondere: Quò fugies, niſi ad S. Iacobum, ad Fratres Prędicatores? In illis autem diebus cum more ſolito iret ad B. Virginem adorandam, tanta fuit ei multoties gratia compunctionis, et deuotio lacrymarum, et affecti cordis inconſueta, quod vltrò deſipiente ſibi mundo, poſt paucos dies iuit ad Fratres ſibi notos ad S. Iacobum, ordinauit cum eis de ingreſſu ſuo ſolutionem debitorum quorumdam. Interim autem loquutus eſt Domino Hugoni, qui factus eſt poſteà Cardinalis, qui fuit Magiſter ſuus, et reuelauit ſibi propoſitum ſuum, confidens, quià eum non impediret, quia homo bonus fuit, et Baccalaureus in Theologia. Quo audito ipſe gratias agens Deo, confortabat eum dicens: Sciatis Magiſter, quod ego hodie idem propoſui, ſed non poſſum ſtatim intrare, quia habeo expedire quędam negocia Domini mei Vuilhelmi de Sabaudia, cum quo nunc ſum, ſicut ſcitis. Sed intrate ſecurè, & ſitis ſecurus, quod ego vos ſequar in feſto B. Andreæ. Ipſe, & Dominus Hugo in ſequenti quadrageſima, in cathedra B. Petri, Ordinem ſunt ingreſſi.* Felix, qui vnico vel obiter accepto ſalutis verbo, ad perfectioris vitæ normam, cœlum proinde lucrando profecit.

Dei verbum nunquam in vanũ, & abſque fructu abit, ſed alicui ſemper prodeſt.

In geſtis Fr. Ordinis Prædicatorum p. 4. c. 10.

In ſpec. magn. exempl. pag. 448.

Quidam audito à religioſo Prædicatorum Ordinis Dei verbo mirifice in bono proficit.

Auditis ſcripturę ſacræ verbis: Quid faciam miſer, à ſeculo fugam ad Deum, & ad religionem conuolans arripit.

Hugoni amico rem narrans, ab eodem in sãcto mentis propoſito confirmatur.

Expeditus, ac liber è ſæculo ad Deum feſtinus currit.

10. Dei itaque Verbum, vbi ab ore annunciantis exiens, mortalium cordi illabitur, ita, ni ab ingrato reijciatur, in

Dei verbum omnem in ſalutis negotio moram abrumpit.

Dei

Digitized by Google

In Faſtis Senenſibus in B. Thoma Caſſarino pag. 52. Michael Pio.tit. 24. lib 2 vir. Dominican. illuſtrium lib. 1.

Dei amorem, ac odium, ſui ipſius hominem, ad quem fit ſermo, ſuccendit, vt mox carnis, ac ſæculi blanditijs finem, pęnis vero ſponte ſubeundis felix initium præbeat; Quod quidē mulier olim in ſæculo degens, ſed ſæculi contemptrix, occulta vi verbi, reddita, in ſe probè experta eſt. Enimuerò cum Beatum Thomam Caſſarinum, eximiũ Dei verbi præconem audiſſet, mox ſub ipſius magiſterio Crucis, ac pœnitentiæ diſcipula euadens, virtutum merito ſub eius diſciplina profecit; Vir namque Dei (vt hiſtoriarum monumenta edocent) Ordinem ſacrum inſtituit, quem à Pęnitentia dici voluit; Hæc autem in Senenſiũ faſtis: *Annon* (inquit) *in numeros vir Dei ab Inferorum, mundiquè tyrannide vindicauit? Satis luculenta terris vna fuit B. Maria Storiona, celebratæ Sanctimonię matrona, quæ concionantis Thomæ vehementia commota, retineri non potuit, quin illicò omnibus florentiſſima, qua prędita erat, formę oblectamentis, omnibus item diuitiarum, & nobilitatis domeſticę commodis, paupertatem Chriſti, & voluntariã corporis afflictationem pręferret, in aſperum Virginum à Pœnitentia dictarum Cœnobium tranſgreſſa. Hic illa ad ſanctiſſimos Magiſtri mores, atque exempla totam ſe fingens, carnium eſu perpetuò abſtinuit, humilem, ac aſperam veſtem, ne paruis quidem illis noctis horis, per quas ſoporẽ ſuccumberet, vnquam poſuit; atroces quotidie ingenioſior in pœnis, rebellium ſenſuum contumaciam ità compreſſit, atque ad eam perfectiſſimæ vitæ rationem progreſſa eſt, vt meritò geſtiens ad triumphalem animam coronandam delapſos cęli proceres frequentiſſimos morti proxima videre ſe dixerit.* Ità mulier ſola verbi (quod malleus eſt conterens petras) virtute ac breui in Pœnitentię, & Charitatis officina, cum prius eſſet vas contumeliæ, vas in honorem, ac Deo digniſſimum ceſſit.

Mulier in ſæculo degens audito Dei verbo, ſæculo ſe abdicans in ſpiritu viriliter proficit.

B. Thomas Caſſarinus diuini verbi præco, in numeros ad pœnitentiã trahit.

Mariæ Storionę ingẽs ex Dei verbo fructus.

Ad ſanctitatis metam ſuis virtutibus pertingit:

In faſtis Senenſibus pag. 152. ex MS. vitæ ipſius libello.

11. Ea igitur eſt Dei verbi prærogatiua, & diuinarum inſuper virtutum pulchritudo, vt grata ſemper, ac periucunda, nec otioſa mortalium tum oculis, tum auribus aliquando accidat. Vbi è contrà horrenda peccati fęditas, nedum viſa, ſed vel audita interdum ruborem, & confuſionem pariter ſuam in conſcientiæ foro, atque intimo animi ſpeculo faciem contemplantibus ingerit. Cuius rei teſtatiſſimus quidē teſtis adeſt Bonſignorius Cacciaguerra, magni olim in Vrbe nunc cœlo nominis Presbyter, *qui* (vt auctor in faſtis inquit) *mali dęmonis pius auditor, cęleſtem virtute ſedem, ſcelere illius vacuam occupauit*, Enim verò dum hic in ſæculo liberiùs, & curioſè nimis rem agit, ſuas ſibi culpas, ac vitæ, ipſius Diaboli ore, nec ſine magno renunciatus propudio turpitudines adeò exhorruit, vt ſui confuſionem haud patienter ſuſtinens, mox ad Confeſſionem ſacramentalem conuolans, Pœnitentiæ quidem auſteras ſibi ſeruadas impoſterum leges pro lege præſcripſerit. Sed Auctoris hic quæſo gratis auribus verba excipiamus. *Dum Bonſignorius* (inquit) *res ſuas ex muliere à Dæmone obſeſſa ſciſcitatur, vniuerſa eius arcana ſcelera ſibi obÿci, exprobrariquè audiuit: & erubuit impoſtorum facere, quæ ſuaſor ipſe infernus criminabatur. Ea verò fuere ſanctitatis vitium in virtutem degenerare facientis rudimenta; pudenda ſcilicet anteacta vitæ pudor, non in genis, nempe ſumma in cute lenis, ſed feriæ pœnitentiæ ignea opera ex oculis vbertim ſtillatitius: Mercaturæ proſperitas, quę iam decoxerat, in egenos liberalior; Terrenarum rerum, ſuiquè contemptus, & multiplex afflictatio: piè ſuſcepta Compoſtellana peregrinatio, in qua longiùs moribus, quàm pedibus progreſſus, longè alius à ſe ad ſe ipſum redÿt: Sed in illa itineris parte inſiſtendum tantiſper eſt, quam optimus peregrinus tribus millibus paſſuum Compoſtella diſtantem fune ceruicibus iniecto, manibuſquè poſt terga religatis, gemino à famulo tractus, & excalceatus, ſumma in Apoſtolum Iacobum religione confecit. Ità nimirum ſiti ſcelus decuit peſſundari capitis reum ante Iudicem Sanctitatem. Quare ibi vitioſus animi nigror piaculi confeſſione ingenuum in candorem elutus peregrinationis protium operæ fuit. Quid hic memorem, quas ope fultus diuina ſexcentas exanthlauit ęrumnas à flammeis voluminibus, à marinis tempeſtatibus, à carcerum vinculis, & ab inſidÿs immiſſas inferorum? Sed inter obluctantia mundi elementa eualeſcens virtus in eam ſtaturam adoleuit, vt giganteis iam viribus non ſuę ſolùm, ſed alienę complurium ſaluti patrocinaretur, &c. Roma demum diù*

Dei verbum æque hominũ auribus gratum, acceptumq; quã ſæculi nugæ, ac blanditiæ vitiorum æterna cupientibus moleſtæ.

In geſtis Senenſibus vbi ſupra.

Bonſignorius Cacciaguerra ab obſeſſæ fœminę ore dęmonũ fraudes & delirameota hominum ſapide ſaddiſcit.

Ipſius in pœnitentiæ cultu feruor.

Ad S. Iacobum in Compoſtella peregrinatur.

A ſacra Apoſtoli æde diſtans paſſibus ter mil libus, ligatis poſt tergum manibus vti reus à famulis ſe perthras vult.

moratus

moratus inter cætera diuturnum domicilium habuit, & moribus ſuis opportunum, cui SodalitatisCharitatis à S.Hieronymo nomen impoſuit. Degunt ibiClerici Conuictores, quorum plures Bonſignorio Euchariſtiæ crebro obeundę morem inſtauranti diù, multumque, pariter oblatrarunt, & obſtiterunt, &c. Cum verò plures per annos domi, foriſquè coniuratas in vnum Bonſignorium, qui frequentem Sacramentorum vſum inueheret, omnium petulantes, & impias obtrectationes obſtinato ſilentio confutauit: Cumque ob eam cauſam apud ſacrum Quæſitorem ſacrilegi criminis delatus eſſet, elinguis innocentia accuſationem eluſit, &c. Et poſt multa: *Omitto plurimas, quibus deinde fortiter tolerandis factus eſt fortior, ęgritudines: vt martirÿ cupientiſſimus morbos habuerit aſſiduos tortores, &c. Præceperat paucos ante annos, cum periculosè ægrotaret, famulo ſibi unicè charo, ut ſe vita perfunctum ſub aditum templi nuda in humo tumularet, quò pedibus ingredientium omnium proculcaretur.* Hoc ipſum exinde factum. Nam in imo templo ſepultus, hoc honorifico epitaphio cunctis proditur.

Confeſsione culpas expiat & iā aucuius in virum alteterno nouā vim ratione aggreditur peregrinus iam futuris interiis, & cęla eius.

Romæ tandem pedem figens raro vnutiū exēplo præfulget, animaous Dei lucrandis intentus.

Meritis onuſtus diem obit, & in Eccleſia S. Hieronymi à Charitate tumulatus hoc titulo decoratur.

Bonſignoriò Cacciaquerræ
Senenſi.
Miræ Sanctitatis Sacerdoti.
Obÿt anno D. M. D. LXXII.
Aetatis LXXII.
Humatus hic pridiè Kal. Iulÿ.

Et Hæc vel obiter in viri virtutum ac Pęnitentię ſtudio apprime exculti laudē, qui in eiſdē S.Hieronymi ædibus ſub eo potiſſimum, quo ibi S. Philippus Nerius Congregationis oratorij fundator, tēpore, totus bonis operibus addictus vixit, ac ſuarum ſatis amplam cunctis laudum materiam reliquit.

Latrones boni latronis exemplo cęlum rapere diſcunt.

12. Demùm (vt verbi Dei hic laudes recolendi ſit finis Latrones ipſi, qui rapinis iugiter, ac cædibus intendunt, Dei interdum audito vel obiter verbo mirum in modum compuncti, fortunati, alterius latronis exemplo vim ſibi faciēdo cœlum rapere didicerunt. Quod quidem inſignis olim latro pijs ad Deum monitis, ac feliciter, verbi Dei virtute traductus edocuit, vt in conſcriptis Cæſaris Cardinalis Baronij ex Congregatione oratorij geſtis, viri virtutum laude clariſſimi; Hieronymus Bernabęus ſic tradit: *Bartholomęus quidam* (inquit) *cognomento Catena, de Monte S. Ioannis in Campania inſignis latro, cum in ſuos ciues alioqui plurimum graſſaretur, & iam finitima Soræ loca cędibus, incendyſquè oppleuiſſet, &c. cum fortè per eos dies quemdam ſibi propinquitate coniunctum interfectum eſſe intellexiſſet, tam grauem in iram, atque vltionem exarſit, vt non modò in hoſtem ipſum ſæuire, ſed etiam bona ipſius deuaſtare tentauerit, & quacunque poſſet ferociam ſuam exercere: Sed iterum poſt menſes aliquot Cęſaris monitis, atque orationibus incitatus, ad frugem bonam ſe recepit; & quieta vitę deſiderio tactus mutare cælum, atque aliò ſe transferre decreuit. Ecce autem lictores per agrum Romanum de more excurrentes, hominem offendunt, & nullo negotio cognitum armis ſpoliant, vinciunt, ac de defenſione nihil planè cogitantem, perinde ac ſi animum, vireſquè amiſiſſet, Romam in carcerem deducunt. Id, quod vbi Cæſar intellexit, continuò facta ſibi poteſtate, ad eum adÿt, & quaſi prodigium illum de regione longinqua reuertentem conſueta pietate complexus, ac miſericordia motus, cecidit ſuper collum eius, & oſculatus eſt eum. Mox vt hominem vidit conſcientiæ ſtimulis, aculeiſquè compunctum, vt totius ante actæ vitę noxas per ſacram confeſſionem expiaret, facilè perſuaſit. Cumquè iam biduum ipſum ad id peragendum animum præparaſſet, denique non ſine ingenti dolore, ſenſuque pietatis perfecit. Videre erat hominem ex fero illo, & immani, non Deum, non homines timente, in alium repentè mutatum, factumquè mitem, & manſuetum vſque adeò, vt aſſidua peccatorum ſuorum recordatione doleret iugiter, & fermè per ſingulas noctes lauaret lectum ſuum, lacrymiſquè ſtratum ſuum rigaret. Porrò Cęſar, vt euntem iam, & ſpontè currentem acrioribus ſtimulis ad pietatem incitaret, ante diem octauum, quàm ſupplicio afficeretur, pias quaſdam meditationes, exercitationeſquè illi propoſuit, quibus ad ſui ipſius contemptum, Deiquè amorem penitus inflammaretur. Igitur pridiè eius diei, quàm duceretur ad mortem, Cęſarem enixe rogauit, vt illos omnes, quibus cum graues inimicitias exercuerat, ſuo ipſius nomine per literas pacem, & veniam infimis precibus oraret, atque à Prorege Neapolitano, tot, tantorumquè delictorum, quæ in ditione eius admiſerat, indulgentiam ſuppliciter expoſceret*

Hieronymus Bernabeus in vit. Cæſar. Card. Baronÿ lib 3 n. 2

Bartholomæus, cognomento Catena inſignis latro.

Ferro, & igni Soræ finitima loca graſsatur.

Cæſaris Baronÿ monitis, ac precibus ad bonā frugem adducitur.

Ab apparitoribus captus cuſtodiæ mancipatur.

A Cęſare inuiſitur, & ad pœnitētia inuitatus ante actę vitæ culpas ſacramētali confeſſione expiat.

Ex indomito compunctus manſueſcit & ad patibulum ducendus quid digne præſtitit.

Veniam à cunctis humillime poſcit.

ſceret

ſceret; optare ſe, ſi fieri poſſet, toties ſanguinem, vitamquè profundere, quoties humanum ſanguinem effudiſſet. Denique morti addictus, atque in ſacellum deductus, totam ferè noctem peruigil vnà cum Cæſare ſibi adſtante preteritorum veniam demiſsè precari, diuinum auxilium implorare, ac beatam precipuè Dei matrem propitiare non deſtitit. Summo mane miſſæ ſacrificium interfuit, & Sanctiſſimum Christi corpus eximia quadam reuerentia ſumpſit. Intereà carnifex laqueum illi de more iniecturus cum acceſſiſſet, non modò non exhorruit, aut refugit, ſed vltro ſe ſe obtulit, & collum prębuit: quin etiam, cum iam proceſſurus eſſet, atque à carnifice ſpoliaretur, candenti forcipe torquendus, admonitus, vt rem patienter ſuſtineret; ſublatis in cælum oculis, elataquè voce reſpondit: Fiat voluntas Dei. Equidem ſpero illum mihi benignè ad futurum, vt omnia patienter feram. Nec vana fuit ſpes eius: cum enim per Vrbem circumueheretur, atque identidem candenti ferro vellicaretur, nullum vnquam ne minimum quidem doloris inditium dedit. Itaque ad ſupplicij locum deductus, pauliſper orauit, peractaquè breui peccatorum ſuorum confeſſione, circumſtantium precibus ſe commendans delictorum pænam morte perſoluit, & ſatis certam de ſua ſalute ſpem, atque opinionem reliquit. Sic planè latro, homo vtpote olim perditus, ſalubriter verbo Dei monitus, culpis ſacramentali confeſſione, intimoquè cordis dolore expiatis, ad æternitatem migrans, qui latro infamis vixerat, & bonus item latro moriens, cœlum vi rapiens, cunctos efficacem verbi Dei vim, ac pœnitentiæ ivrtutem docuit, illudquè diuinum tacite cunctorum animis oraculum ſuggeſſit: *Quia regnum Cęlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Sed iam ad alia progredimur.

Totam noctem in ſuis deploraodis culpis tranſigit.

Carnificem a ſe venientem benigne excipit.

Candenti forcipe vellicatus patiēter fert.

Ne minimū quidem doloris ſenſum pręſefert.

Satis certā ſalutis pariēter, conſtanteiq; moriendo ſpem relinquit.

Matt. 11. 12.

CAPVT VI.

Mortis metu, ac memoria compuncti Pęnitentiæ opera amplectuntur.

Nihil profectò in toto Orbe terrarum antiquius, & nil pariter morte recentius, cuius vel ſola ſub ipſa mundi primordia inter blandas terreſtris Paradiſi delicias, illecebraſq; ipſius immortalis Dei ore vel leuiter vſurpata mentio, ſui mortales conctos in Deum officij, ac pœnarum item exoluendarum poſthac caute præmonitos fecit. Deus quippe, vt totius olim humanæ gentis protoplaſto immortalitatis donum conferret, mortem primum, à vetiti vnius duntaxat pomi edulio abſtinere præcipiens, illis planè iuſtiſsime verbis eſt comminatus: *In quacumque die* (inquit) *comederis ex eo, morte morieris*. Suis videlicet hominem tum donis in bonum releuans, tum etiam minis à malo procul auertens quò primæui hominis ſenſim inter præcipua Dei munera ſuperbientis faſtum elidendo comprimeret atque admoto mortis fręno à titillantium vltro voluptatum morbo compeſceret, vt ſuo aptè, ſapienterquè ex more Auguſtinus inculcat: *Mortis* (inquit) *ſupplicium Dominus homini comminatus fuerat, ſi peccaret, ſic eum munerans libero arbitrio, vt tamen regeret imperio, terreret exitio, atque in Paradiſi felicitate, tanquam in vmbra vitæ, vnde iuſtitia cuſtodita in meliora conſcenderet, collocauit.* Enimuerò immortalis erat ſemper procul dubio futurus, ſi Deo mortem ſibi comminante, eius tum memoria, tum metu ab animi elatione procul in peramœno deliciarum loco perſtitiſſet: *Mortua etenim* (vt Chryſoſtomus ait) *fuiſſet mors, imò non fuiſſet mortua, quia non erat.* Homo namque ſtatim atque in hnc ſęculo viuere incepit moriendi obnoxius legi ex Dei præſcripto, mortis inſidias, ac tyrannidem patitur, & ad hoc vnum duntaxat (Hieronymo Teſte) naſcitur vt moriatur: *Quid miſerius* (inquit) *homini, qui ęternæ mortis timore proſtatus, viuendi ſenſum ad hoc tantùm accepit, vt periret.* Mors igitur quæ primum homini, gentis, totius principi, non niſi ob culpæ pęnam iuſtiſſimè contigit, iam haud in pœnam ſed in prœmium, immo potiùs, ob declinandum videlicit culpæ reatum ſummo Dei beneficio in ſortem vertitur.

Nil morte antiquius in terris, & nil etiam morte recentius.

Geneſis cap. 2. ver. 17. Gen c. 3. 3.

Mortem hominibus cōminando, Deus ad immortalitatē excitādo homines præmuniebat.

Auguſtin lib. Enchiridion. cap. 25. 26. 27. tom. 3.

Vtiliter mortis metu res hominum agebatur, vt mori timens ſemper ſibi, ac Deo viueret.

Chryſoſt. hom 1. de ieiunio.

Si mortis memoria viguiſſet, mors mortua fuiſſet ex Chryſoſtomo.

Hieronymus Epiſt. 1. ad Heliodorum.

2. Quemadmodum enim vltroneam propter Deum ſubire mortem, maximi quid momenti eſt ac perenni dignum mercede, ſic pariter mortem ſpontè, libenterque capitalis noxæ vitandæ ac præcauendæ cauſa incurriſſe, non tam pœna,

Homo Deo ingratus, & ad hoc ſenſum viuendi quod admodo accepit vt periret.

Chryſoſtom. Pſalm. 7.

pœna, quam grande laboris pręmium, ac operis retributio Chriſoſtomo teſte computatur: *Hæc eſt maxima* (inquit) *remuneratio, mori propter Deum.* Adeoquè plerique, nec vulgaris notæ homines, nè Deum vel leuiter offenderent, morti ſe conſtanter vltrò deuouerunt, ac non nullos, dum in cogitatione peccatorum ſuorum timidi ſuas intimo ex corde culpas execrantur, ad mortis profectò aſpectum Deo, ac ſibi feliciter reuixiſſe conſtat. *Vitæ namque,* (vt Hieronymus inquit) *breuitas damnatio delictorum eſt.* Nemo etenim prudens eſt, qui non pari ſtudio, animique alacritate noxias ſæculi voluptates, carniſquè illecebras contemnendas reputet, ſi impẽdentem ſibi mortis è proximo, diebus ſingulis horam aſſiduè cogitet: *Facilè enim* (Hieronymo teſte,) *contemnit omnia, qui ſe quotidiè cogitat moriturũ.* Adeoquè dum quis ſe mundo in dies mori cõſpicit, ſibi quoquè, ac mundo penitus, vt Deo æternum viuat, mori minimè reformidat.

Maxima hominũ remuneratio, mori ꝑpter Chriſtũ ex Chryſoſtomo.

Hieronymus c. 8. ad Paul. Concordiens.

Vitæ breuitas, damnatio delictorum eſt ex Hieronymo

Hieronym. vt ſupr. in epiſt.

3 Enim verò prauæ, quæ nos titillant iugiter ſenſus blanditiæ, ſi mors, eiuſquè è proximo metus, ac memoria fixa animo iuſit, ſe ab oculis ſtatim proripiunt, ac lubrica quæque nocendi vim amittunt, vt Iobus egregiè in ſuis olim paginis, mortis prærogatiuam ediſſerendo inculcat: *Quare* (inqnit) *miſero data eſt lux, & vita his, qui in amaritudine animæ ſunt: qui expectant mortem, & non venit, quaſi effodientes theſaurum, gaudentquè vehementer, cum inuenerint ſepulchrum.* Ingens itaque mors vitæ lucrum, ac vere mortalibus certa ſepulchri expectatio ſalubris, quæ haud dubiã homini ſupernæ felicitatis gratiam refundit, ac bonam diſperatis ſpem rebus vnà ſecum fiducialiter affert. Quiſquis enim altam mentis caliginem præferens, ipſa inter vitæ otia ſtertit, immò in meridiana luce cęcutiens palpat, ſi mortis ſeriò, ac ſepulchri meminit, ad currendam illicò ſalutis viam exurgit, & vel iàm mortuus, ſibi, ac Deo poſt hac viuere incipit, vt optimè Iobus, ſapienterque ſubtexit: *Ad ſepulchra* (inquit) *ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit.* Sed exemplis hic etenim inſiſtendum eſt.

Carnis illecebrę, & peccata vbi mortis memoria cordi ineſt, protinus aufogiunt.

Iob. cap. 3. ver. 20. 22.

Meditatio mortis, homini ingens vitæ lucrũ.

Serin ipſius ſepulchri aſpectu homo interdũ reuiuiſcit.

Iob. cap. 22. ver. 30.

4 Ad prauos quippe corrigẽdos hominum mores, ac ſalubriter inſtituendos, adeò vel ſolus iuuat mortis aſpectus, vt dicto citiùs homines immutando, alios prorſus à ſe ipſis reddat, vt Theodoro Gregorius olim hunc iu modum accidiſſe narrat: *Is* (inquit), *de quo in homilijs coram populo me narraſſe iam memini, inquietus valdè, Theodorus nomine puer fuit, qui in Monaſterium meum, fratrem ſuum neceſſitate magis, quàm voluntate ſequutus eſt. Cui nimirum graue erat, ſi quis pro ſalute ſua aliquid loqueretur; Bona enim non ſolùm facere, ſed audire non poterat. Nunquam ſe ad ſanctæ conuerſionis habitum venire iurando, iraſcendo, deridendo teſtabatur. In hac autem peſtilentia, quæ nuper huius Vrbis populum magna ex parte conſumpſit, percuſſus in inguine eſt, perductus ad mortem. Cumquè extremum ſpiritum ageret, conuenerũt fratres, vt egreſſum illius orando protegerent. Iamquè corpus illius ab extrema parte fuerat pręmortuum, in ſolo tantùm pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem fratres tantò pro eò cęperunt enixiùs exorare, quàm eum iam videbant ſub celeritate diſcedere. &c. Verum miſer ſe iuſto Dei iudicio damnatum clamans etiam adſtantes cunctos abſterrens miro Dei beneficio ad agendam pro culpis pænitentiam, reſeruatus eſt; hoc enim ibi.*

Baronius an. 590, nu. 13.

Gregor. Lum. 38. in euang.

Theodorus mortis metu Deo cõpunctus, ac ſibi viuere incipit.

Bona non ſolum facere, ſed nec audire duntaxat poterat.

5 *Cumquè fratres* (inquit) *audirent, proſtrati in terram, cum lacrymis cęperunt pro ereptione illius vehementer orare. Et eccè ſubitò cępit æger clamare dicens: Gratias Deo; qui me ad deuorandum acceperat, fugit; orationibus veſtris expulſus ſtare non potuit: pro peccatis meis modò intercedite, quia conuerti paratus ſum, & ſæcularem vitam funditus relinquere. Homo ergò, qui (ſicut iam dictum eſt) ab extrema corporis parte fuerat præmortuus, reſeruatus ad vitam, toto corde ad Deum conuerſus eſt, & poſtquam mutata mente diù eſt flagellis adſtrictus, tunc eius anima carne ſoluta eſt.* Sic planè mors iam capiti impẽdens, hominẽ culpis irretitum ad Deum feliciter pœnitendo traduxit, adeò vt bonis vitæ actibus præteritas culpas compenſando, totus Cœlo inhęſerit.

Fratrũ precibus ab ęternę mortis periculo liberatur.

Gratias Deo agens exclamat dicens: Conuerti paratus ſum.

Iam fere præmortuus carne, nouã ſpirito vitã auſpicatur.

6 Mortis itaquè metu tãtum mortalium quiſque in virtutis ſtadiò aliquando proficit, vt vel mortis obaudito diuinitus nuncio, qui morti dignè occurrere ſatagunt, ſe ad vitæ exitum piè, incunctanterque comparent, vt Monachis quibuſdam ſub anno 856. Benedicti Papæ tem-

Baronius an. 856. num. 2.

Google

Felix interdum ex morte animi ad vitam tranſitus.

tẽpore contigiſſe Ioannes Diaconus tradit; hæc enim ad finem rerum geſtarum B.Gregorij Papæ de ſignis, ac prodigijs, quæ in B. eiuſdem Gregorij Monaſterio ad Cliuum Scauri preſtita ſunt, habet: *Benedicti* (inquit) *Pontificis tempore Lucido Ficulneo Epiſcopo, eidem monaſterio præeminente, cum peſtilẽtia faucium multitudo quotidie maxima deperiret: Idem Monachus (Ioannes ſcilicet ſpiritu prophetiæ imbutus) venit ad mortem. Cui deſperanti B.Gregorius in ſomnis apparuit, dicens: Vis ſanus fieri? At ille ſe velle reſpondit: Et B.Gregorius: ſi mihi (inquit) promiſeris, quæ tibi dixero, fore dicturum, ſcito te eſſe ſanandum, ſin verò, citiùs moriturum. Cumquè ille ſe dicturum tota certitudine promitteret, audiuit: Ito denuncians Sabę, Ioanni, Benedicto, Martino, Palumbo, & Antonio monachis: Laurentio Coquo, Genimoſo Carpentario, Arrepto Piſtori, Andreæ Romano, & Leoni Lauis, quoniam craſtino incipientes, omnes dietim ſe moriendo ſubſequentur.* Hęc ibi de certo mortis nũcio ſalubriter monachis intimando.

Io. Diacon. in geſtis S Gregorij.

Multi in Monaſterio S. Gregorio Deo reuelãte in proximo morituri denunciantur.

7 Quæ autem Lucido Epiſcopo, cuius item prædictus obitum, vt ipſi renunciaret è Cęlo prænouerat, poſthæc contigere, ibidem narrantur. Is namque accepto mortis nuncio, feſtinus ad monaſteriũ procurrens, confeſtim monachi habitu, pęnitentium more indutus, miram ſui, ac morum itidem conuerſionem exhibuit, vt morti bonis præmunitus operibus, ac Deo pariter vocanti dignè, vt par eſt, moriturus occurreret; Hæc enim de eo Ioannes Diaconus proſequitur. *Cumque* (inquit) *Presbyter, & Monachus Lucido Epiſcopo tam dirum nuncium reuelare timeret, tacere autem penitus non auderet, monaſterio ſe tandem proripuit, & in domum Epiſcopi non longè à flumine Tyberi, è regione videlicet iuxtà Baſilicam SS. Cyri, & Ioannis poſitum, ſomnium nũciaturus acceſſit. Quem ſcilicet vbi cum Pontifice in Palatio prandere cognouit: expectans redeuntem ſacerdotalibus veſtimentis indutum, colore fulgidum, valetudine quoque ſaniſſimum ſalutare curauit. Cui Epiſcopus ait: Iam nunc in tota Vrbe pro diuino haberis, quia de his, quos morituros prænunciaſti, ſolus vnus remanſit. At ille vtinam ſicut & ille, quem viuere reputas, defunctus eſſet, ſic ipſe, qui hinc ſequi prædictus eſt, exiliret. Cumquè Epiſcopus de eo tota curioſitate requireret, & Monachus dicere palpitaret: tandem vbi die ſexto moriturum cognouit, expalluit, atque contremuit. Reſumptiſquè viribus contrà monachum frenduit, quem redire volentem retinuit: interiora cubiculi peruagus penetrauit, paulatim ſibi fauces dolere præſentit. Deinde tacto pulſu mox febris ſigna cognouit; Monacho credidit, domum ſuam diſpoſuit, ad Monaſterium, cui præerat, eiſdem redimitus, quibus à Patriarchio reuerſus fuerat, venit. Secunda feria cũctis tam ſubitam cõuerſionem mirantibus, ſolũ monachicũ habitum ſuſcepit, & paulatim ingraueſcente morbo ſexta feria diluculo obdormiuit; Et denuò ſuſcitatus apparuiſſe ſibi S. Andream Apoſtolum, ſequè circa horam tertiam vocãdum eſſe, ſibiquè præceptum perhibuit; vt quia ſua mortis expectatione ſuſpenſi monachi S. Fabiani munia ſolita celebrare non poterant, mox corpus ſuum ſepulturæ traderent, acceptiſquè à ſe cereis, ac tymiamatibus ad peragenda ſolemnia feſtinarent. Hora itaque tertia Epiſcopus lętus defungitur, vt in ipſa vultus eius lętitia conuerſio ipſius Deo fuiſſe placabilis cunctis videntibus monſtraretur.* Haud ſegnis, haud otioſus profecto, iſte in ſalutis ſuę negotio eſſe potuit, qui propinquam ſibi inſtare mortis horam diuinitus acceperat. Mortis igitur Epiſcopus Lucidus accepto reſponſo, Deo, ac bonis ſe totum operibus dicans, vt veraciter inter filios lucis aſcriberetur, ſe toto corde ad Deum Patrem luminũ traduxit, ſic dignè poſthac morti obuiam factus, vt ſupremum laudabiliter diem concluſiſſe, quam vultu mortuus præferebat, lætitia certiſſime cunctis teſtaretur.

Lucidus Epiſcopus audito impendentis mortis nũcio reſipiſcit.

Io. Diacon. vbi ſupra.

Baronius vbi ſupra nu. 4.

Ioãnes Monachus rem ipſi, ſicut acceperat denũciare detrectat.

Ioannes, vt Propheta enunciato, ac ſequuto plurium exitu agnoſcitur.

Lucidus ab eo, ſe die ſexto moriturũ accipit.

Diſponit domui ſuæ, & negotiũ animæ ſoluẽs ſexta feria obit.

Epiſcopus lętus migrãs, ipſa vultus lętitia, quod ipſius cõuerſio ſit Deo placita, oſtẽdit.

8. Paratos etenim, expeditoſque, dum vocat Deus homines, adinuenire cupiens, horam vnicuique mortis incertam voluit: *Nil morte* (inquit Bernardus) *certius, & nil hora mortis incertius.* Vbi verò non nullis hanc miſericorditer oſtendit, ſæculi quidem impedimẽtis hominem prius, quam vitæ vinculis ſolui præoptat. Quod ſane ſuo Ecgebertus Eucomberto in Cãtuariorum Regno ſuffectus exemplo docuit, qui Oſuui Orientalium Saxonum Regis amicus de propaganda (vt Baronius ait) & cuſtodienda in tota Prouincia Catholica fide cum ipſo ſtrenuè laborauit. Cum atrox itaque in Inſula hoc anno peſtis

Nil morte certius, & nil hora mortis incertius ex Bernardo.

Bernard. ep. ad Romanianum Subdiacon.

Baronius an. 664. n. 18.

H

Egebertus presbyter in Cantuariorum Regno pro catholica fide ſtrenuè laborat.

peſtis inualuiſſet, & complures ex Dei miniſtris non abſque magno Eccleſię detrimento fuiſſent è vita prærepti, diuino Egebertus nutu, vt multum alijs prodeſſet, ſaluus & à periculo liber euaſit. Verùm mortis timore præuentus quantum in virtute profecerit, quæ à Beda in eiuſdem actis narrantur, documento ſiunt; hæc enim ibi: *Egebertus (ſicut mihi referebat quidam veraciſſimus, & venerandæ canitiei presbyter, qui hæc ſe ab ipſo audiſſe perhibebat) cum ſe exiſtimaret eſſe moriturum, egreſſus eſt tempore matutino de cubiculo, in quo infirmi quieſcebant, & reſidens ſolus in loco opportuno, cępit ſedulus cogitare de actibus ſuis, & compunctus memoria peccatorum ſuorum, faciem lacrymis abluebat, atque intimo ex corde Deum precabatur, ne adhuc mori deberet, priuſquam vel præteritas negligentias, quas in pueritia, ſiue infantia commiſerat, perfectiùs ex tempore caſtigaret, vel in bonis ſe operibus abũdantiùs exerceret. Vouit etiam votum, quia adeo peregrinus viuere vellet, vt nunquam in inſulam, in qua natus eſt, ideſt Britanniam rediret: quod præter ſolemnem canonici temporis pſalmodiam, ſi non valetudo corporis obſiſteret, quotidie Pſalterium totum in memoriã diuinæ laudis decantaret; quod in omni ſeptimana diem vnum cum nocte ieiunus tranſiret. Cumquè finitis lacrymis, precibus, & votis, domum rediret, inuenit ſodalem dormientem, & ipſe quoque lectulũ conſcendens cępit in quietem membra laxare: & cum paululum quieuiſſet, expergefactus ſodalis reſpexit eum, & ait: O frater Egeberte, ò quid feciſti? ſperabam, quia pariter ad vitam æternam intraremus: Verum tamen ſcito, quia quæ poſtulaſti, accipies. Didicerat enim per viſionem, quid ille petiiſſet, & quia impetraſſet. Quid multa? ipſe Edhiluinus proxima nocte defũctus eſt.* Magni profectò ſibi vir iſte ad vitam ritè, ſanctequè excolendam mortis profuiſſe metum, palam ipſis poſtmodum factis oſtendit; hæc enim Auctor proſequitur.

Aliorum beneficio incolumis à Deo ſeruatur.

Beda in ep. & lib. 3. cap. 27.

Propinquæ mortis metu plurimũ in virtutis ſchola, ac Dei obſequio proficit.

Præteritas culpas lacrymis diluit.

Vouit, quod ſi vitę ſuperſtes ſit, quotidie diuinũ pſalterium decantet.

Edhiluinus ſocius vitæ ſpatium Dei beneficio ipſi prorogatum noſcit; quem tamẽ mortis ſibi conſortem cupiebat.

9. *At verò Egebertus decuſſa moleſtia ægritudinis conualuit, ac multo poſt tempore viuens, acceptumquè ſacerdotij gradum condignis ornans actibus, poſt multa virtutum bona (vt ipſe deſiderabat) nuper, ideſt anno Dominicæ Incarnationis ſeptingenteſimo, vigeſimo nono, cum eſſet ipſe annorum nonaginta, migrauit ad regna cęleſtia. Duxit autem vitam in magna humilitatis, manſuetudinis, continentiæ, ſimplicitatis, & iuſtitiæ perfectione. Vndè genti ſuæ, & illis, in quibus exulabat, nationibus Scotorum, ſiuè Pictorum, & exemplo viuendi, & inſtantia docendi, & auctoritate corripiendi, & pietate largiendi de his, quæ à diuitibus acceperat, multùm profuit.* Plurimorum itaque, ac ſui præſertim bono vir tantus vitæ ſuperſtes, mortis præſertim proxime adductus metu, acriori velut ſtimulo ad pęnitentiæ opera incitatus, perfectioris tandem vitæ metam feliciter attigit, de quo opportuna nobis alibi mentio erit.

Beda vbi ſupra.

Superata ægritudine Egebertus conualeſcit, & alter moritur, & ipſe multum viuendo aliis proficit.

10. Ad ſuſceptæ itẽ narrationis propoſitum, vel vnius iam præmortui oſtenſus ſocio adhuc viuenti aſpectus facit, qui haud parum ſub mortis larua amico apparens profuit, dum ipſum ad chriſtianas virtutes in ipſo vitæ ſtadio currentem, ad currendum alacrius incitauit. Quapropter Michaeli Mercato olim quidem Marſilius Ficinus, viro vtpotè ſibi amicitia iunctiſſimo, & cum quo & inſuper pactum inierat, & poſt mortem ſe videndum offerens haud parum amico in optimo virtutum ſtudio proficiendi incitamento fuit, vt Baronius his verbis narrat. *Cum verò* (inquit) *inter differendum eorum progreſſa longiùs fuiſſet diſputatio, & eam ad calcem perductam illo clauſerunt corollario, vt iuncta ſimul dextera pacti fuerint, vter eorum ex hac vita prior decederet (ſi liceret) alterum de alterius vitæ ſtatu redderet certiorem. Quibus inter ſe conuentis, ambo iurati ab inuicem diſceſſere. Interlapſo autem haud breui temporis ſpatio euenit, vt cum ſummo mane Michael Senior, in philoſophicis ſpeculationibus vigilaret ex inopinato ſtrepitum velociter currentis equi, eiuſdemquè ad oſtium domus curſum ſiſtẽtis audiret, vocemquè ſimul Marſilij clamantis: ò Michael, ò Michael, vera, vera ſunt illa. Ad vocem amici Michael admiratus aſſurgens, feneſtramquè aperiens, quem audierat, vidit poſt terga ad curſum iterum acto equo candido candidatum, proſequutus eum oculis, voce Marſilium inuocans, proſequutus eſt oculis, ſed ab eis euanuit. Sic ipſe noui caſus ſtupore affectus, quid de Marſilio Ficino eſſet, ſollicitus perquirendum curauit (degebat ille Florentiæ, vbi diem clauſit extremum) inuenitquè eumdem illa ipſa hora defunctum, qua eo modo auditus, & viſus eſt ſibi.*

Mortis larua eſt ad virtutes ſtimulus.

Baronius an. 411. nu. 46.

Michael Mercatus cũ Marſilio Ficino inter diſputãdum de rebus alterius vitæ poſt mortẽ eueniẽdis paciſcitur.

Veritatem rerum alterius vitę ab eo poſtea apparente illis verbis edocetur: *Vera, vera*(inquit) *O Michael ſunt illa.*

Sibi; Quod tum ipſe? Licet enim antiquę probitatis vir eſſet, innoxiam, et proficuam omnibus vitam hactenus excoluiſſet (prout decebat verè Philoſophum) ex eo tamen tempore vale dicens philoſophicis diſciplinis, ſolius Chriſtianæ Philoſophiæ cęteris eminentioris propenſior cultor effectus, quod reliquum fuit vitę temporis, mundo defunctus, ſoli vitæ futuræ vixit, ſpecimen edens abſolutiſſimi omnibus numeris Chriſtiani, qui inter Philoſophos ſui temporis clarucrat, nulli ſecundus. Hæc Baronius, dum pium hominem præmortui ſocij inter currendum oſtenſi, ſibiquè apparens imagine multum poſthac in Dei cultu, ac bonis operibus, quod cunctis pœnitentiæ ſectatoribus contigit, profeciſſe diſertis vltrò verbis affirmat.

Rainaldus an. 1281. n. 29.

11. Quis verò præuiſa ex morte viuentibus fructus proueniat, Anna Rodulphi Romanorum Regis vxor palam cunctis facit, quæ ſupremum ſibi vitæ diem inſtare prænoſcens pijs, ac ſalubribus morituram ſe iuuari monitis à Confeſſariò inſtanter propoſcit; quibus ad certam futurorum bonorum ſpem mirum in modum erecta, omnem à ſe pœnitentium more, ſeculi luxum, ac pompam, ornatumque corporis abdicans, ſi quod Rodulphus eius maritus alicui damnum intulerat, ità pia mentis ſollicitudine pro viro compenſandum ſategit, vt ipſa quoque de alterius ſalute æquæ ſollicita, cum ſibi poſtmodum decedere contigiſſet, promptum, expeditumque ad vitam, Deo largiente, aditum obtinere meruerit. Iſthæc enim Colmarienſes in rem præſentem Annales ſcriptum referunt. *Accerſiuit*(inquit) *conſiliarium, Confeſſoremque ſibi, inquiens, mortis periculum ſentio mihi breuiter imminere. Rogo igitur vos, quomodo corpus, & animam ad Cœlum, & ad Paradiſum Domini dirigatis. Qui dixit: Omnes amicos veſtros, omnes diuitias huius ſeculi, omnemquè gloriam mundi corde veſtro, quantum poteſtis, à veſtra memoria repellatis; ac Deo, & hominibus ſatisfacere promittatis. Quę dixit, libentiſſimè faciam.* Hęc in præmemoratis Annalibus de pio laudabilis fœminæ exitu narrantur, quæ Baſilienſem item ab Auguſta, ſummæ pietatis fęmina Eccleſiam, vt damna, quæ Rodulphus pridem intulerat, iuſte compenſaret, bonis auctam teſtantur. Adeo quippe illa ſibi de futuro vitę exitu cogitans proſpicere curabat, vt Leuiores quaſque pœnitentium in morem retractans animi culpas, & condignam pro ijdem Deo vicem rependens, ſolicite pro ad veniam vltrò impetrandam contenderet.

Anna Rodulphi Romanorum regis vxor magnos ex mortis cogitatione fructus capit.

Chronic. Colmarięſe par. 1.

A Confeſſario vult de opportunis ad ęternitatem comparandam rebus inſtrui.

Baſilienſem Eccleſiam bonis impenſe cumulat.

12. Pari quoque piæ deuotionis, zelo, ac mentis ardorę Henricus Ratiſponenſis Epiſcopus, Comitis de Rotelle filius, etſi innocentiſſimis prędirus moribus, ſuum Pœnitentiæ operibus præuenire exitum, ac ſeriò præmunire ſategit; Mortis quippe iugiter memor, per multa annorum curricula nil pręter ſepulchrum, ac funebrem pompam iugiter meditabatur, adeoquè thecam, in qua poſt mortem ſuum recondi corpus volebat, funebribus pannis, veſtimentiſquè egregiè inſtruſtam, apud ſe iuxtà lectum, in quo iacebat, reponens, continuè aſpiciendam, contemplandamquè ob oculos ſibi propoſuit, necnon ſacram altaris pro anniuerſariò mortis die oblationem, ceremoniaſquè defunctis perſolui conſuetas, ad quatuordecim annos, dum adhuc viueret, ſanuſquè degeret, ſolemni Eccleſiæ ritu peragi, ibiquè, quò magis animo afficeretur, adeſſe præſens voluit. Quibus ille ſubſidijs felicē poſtmodum è vita exitum comparauit. Sed Eberhardum iſthæc recenſentem audire hic præſtat. *Sexto*(inquit) *Kalendas Auguſti Henricus Ratiſponenſis Epiſcopus, filius Comitis de RoteneKKe moritur: poſtquam enim in die B. Iacobi Apoſtoli, quem ſpeciali conſueuit, venerari honore, cum multa deuotione miſſarum ſolemnia proceſſionaliter celebraſſet, & cum Clero, & populo ſe in menſa refeciſſet, hora Veſperarum incępit ſubitò viribus corporis deſtitui, & ſic in diè altera expirauit Qui mira ſagacitatis, & prudentię extitit: in tantum etiam, quod anniuerſarium ſuum viuus, & ſanus, pluſquam ad quatuordecim annos ante mortem ſuam inſtituit, & eiuſdem celebrationem cum candelarum accenſione, & pulſatione, qua conſueuit fieri in funere Epiſcopi, vigilijs, & Miſſis, annis ſingulis interfuit. Sepulchrum ſimiliter ſibi longè ante ad XII. annos fabricauit, & prouidit iuxtà Altare B. Virginis in maiori, veteri tamen Eccleſia Ratiſponenſi. Tuccam etiam, in qua ſepeliri debuit, cum veſtibus funeralibus*

Rainaldus an. 1296. n. 36.

HenricusRatiſponenſis Epiſcopus quantumuis innocens pęnitentiæ operibus exitum vitæ præuenit.

Mors ipſi, & magis, quā vita, ac menſa familiaris.

Eberhardus apud Can. antiq. lect. 1. pag. 331.

In die S. Iacobi Apoſtoli menſę accumbit & ſequenti die lętus ad cęli nuptias tranſit,

Quatuor decim annos viuenti funebria ſacra peragi voluit.

ibidem impoſitis in memoriam continuam mortis ſuę per eoſdem annos habuit locatam à latere lecti ſui. Item in ſpiritualibus mirabiliter prouidus extitit, non ſolum vetera ſtatuta ſeruando, immò & multa noua ſalubriter condendo. Muſicam primus in Choro Ratiſponæ cantari ordinauit, libros eiuſdem artis ſecundùm cantum, & chori conſuetudinem prouidendo. Eccleſiam Ratiſponenſem etiam multis pretioſis decorauit ornamentis, crucibus, calicibus aureis, & argenteis, gemmis pretioſis, mitris, cappis, caſulis, dalmaticis, vexillis, cortinis, libris, & alijs, quibus fuit ante ſua tempora quodammodo omnimodis deſtituta. Hæc ille. Quibus planè digniſſimus Præſul expeditum ſibi ad æternitatem iter pandens, mortiſquè iugiter memor ſanctiſſimè vixit, ac bonis demum apud Deum operibus diues, ad præmiorum immortalitatem tranſijt.

Sepulchrum ante annos XII. ſibi parat.

13. Mulieres quoque pari Chriſtianæ tunc pietatis, tum Pœnitentiæ ſtudio viros laudatiſſimos ſunt æmulatæ. Nam, vt de cęteris taceam, Margarita Cortonenſis poſt vitam væſanos inter amores turpiter exactam, omniquè luxutię cęno ſordidatam animæ tunicam, Deo tandem aſpirante, ad bonam frugem traducta, factiquè pęnitens lacrymis culpas diluit, boniſquè iugiter operibus, quæ pridem per ſcelus patrarat, compenſare aggreſſa, adeò ſanctè vitam inſtituit, vt miris à Deo ſignis clara ſupremum vitæ diem, pœnitentibus fęminis viuum ſe ipſam præbens exemplum, feliciter clauſerit. Porrò mulier, quæ impuris quondam amoribus turpiſſimè diffluebat, nouo planè, ac inuſitato Dei miſerentis portento, ex ipſomet propemodū vitiorum tumulo repentè ad mortis reuixit imaginem; Triſti quippe, funeſtoquè amaſij, qui inter demortuorum oſſa iam computtuerat, aſpectu, vt ſic intolerandū animi morbum, ac luxurię, fętorem ſentiret, admonita, omnem poſthac carnis auerſari ſpurcitiam, ac vel ſero turpes, infameſque odiſſe libidinum fęces edidicit; vt Ferrarius his verbis tradit. *Margarita* (inquit) *Laniani agri Peruſini pago nata, carnis illecebris dedita, nobili cuidam ſeruiens adhęſit. Cum is domo ſecedens, catellam ſecum duxiſſet, illa ſola domū poſt aliquot dies rediens, ac gemens,*

Mulieres item mortis memoria ſibi, ac Deo reuiuiſcunt.

Rainaldus an 1297. nu. 69.

Margarita Cortonēſis, perierat, niſi mors inter amores obiecta preſto fuiſſet,

Ferrarius in SS. Italiæ Cathalogo die 22. Febr. Vuadinghus Annalib. Minor. tom. 2. ann. 1297. n. 22.

Amaſij cadauer terræ ſub lignorū faſce infoſſū, ipſā ad vitā reuocat.

Margaritam veſte apprehenſa extra domum, pertrahere conabatur. Quæ admirans catellam ſequitur, donec ad quandam lignorum congeriem, catella ſubſiſtit, ligna reſpiciens, & attingens, quaſi dominam, vt amoueret, monens. Margarita itaque cum aliquot ligna amouiſſet, dominum ſuum, iamquè vermibus ſcatentem videns; quo ſpectaculo adeò commota eſt, vt anteactæ vitæ pænitens, domum paternam repetierit. Sed à patre nouercæ perſuaſione, domo eiecta, ad orationem, qua ſe Deo commendabat, confugiens, interiùs, vt Cortonam ad Fratres Minores ſe conferat, admonetur. Eò profecta, vitam aggreditur valdè aſperam, aſſiduis vigilijs, ieiunijs, orationibus, ciliciò induta humi cubans, & lacrymas ſæpiſſime profundens. Cum aliquandiù ità degens, veræ pænitentiæ ſigna non dubia dediſſet, à Fratribus Minoribus habitum, quem Tertiariorum vocant, diù expetitum obtinuit. Cumquè in eorumdem Eccleſia ante Crucifixi imaginem feruentiùs oraret, Dominum Ieſum Chriſtum illam: quid vis miſera? allocutum, eamquè: nil aliud pręter te Domine, reſpondiſſe ferunt. Solitudinis amās, flere, orare, ieiunare, meditari, quæ ad corporalem conſolationem facerent, fugere, delicias ſuas eſſe putabat. Hæc prælaudatus Auctor, dum mulierem ſua vberrimè plorantem ſcelera, eademquè incredibili poſthac auſteritate compenſantem, in ſuis hiſtoriarum paginis luculenter expreſſit: Adeò vt mulier, quæ peccando pridem Deo immanè diſplicuerat, Pœnitentiæ poſtmodum ſuffulta præſidijs, impenſiùs ipſi placuerit, poſt impuros videlicet amores, blandos, illibatoſque Chriſti Domini amplexus promerita: vtpote quæ Magdalenæ primum veſtigijs peccando inhærens, ſe ipſam enormiter Deum exaſperando læſerat, eius quoque ſaluberrimum pœnitendo exemplum digniſſimè poſtmodum ſit æmulata. Quamobrem huic non ſecus, ac alteri Saluatoris aptè verba occinunt: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*

Catella fœminam ad fœtidum cadauer adducit.

Blanditias carnis exuēs pœnitentiæ ſe totam vouet.

Crucifixi ex ore ipſius verba audit: Quid vis miſera.

Flere, orare ieiunare, meditari ipſius inter pęnitendum delicię.

Magdalenæ veſtigijs intenta.

Lucæ cap. 7.

14. Porrò mulier, quæ ſe ipſam iugiter flendo, cunctas animi maculas diluit, atque ad tutam naufraga pęnitentiæ tabulam confugiens, ipſam à Deo pro mercede morum innocentiam retulit, demum vero ſuauiter in Domino obdormiens, condignum vitæ iugibus lacry-

Ferrarius vbi ſupra in cathal.

Digitized by Google

crymis finem ſortita eſt, vt idem Auctor his verbis proſequitur: *Cum terminus*(inquit) *vitæ, qui ei à Chriſto Domino prænunciatus fuerat, inſtaret, anno Domini M. CC. X. C. VII. hoc eſt vigeſimo ab eius conuerſione, VIII. Kalendas Martÿ, feliciſſimè ad quem dilexit, euolauit. Corpus eius in Eccleſia Minorum integrum adhuc aſſeruatur. Multis autem poſt mortem miraculis claruit: Mortuos enim inter alia decem ad vitam reuocaſſe, viſum cęcis ſex, loquelam tribus reddidiſſe, contractos quinque, Dęmoniacos quatuor curaſſe fertur.* Hæc ille. His autem Vuadinghus inter ſcriptores laudatiſſimus in ſuis Minoritanorum Fratrum Annalibus inſignia quædam miracula ſubtexit, quibus mulier poſt arreptum, erectumque Pœnitentiæ vexillum illuſtris à Deo in terris fieri meruit. Et congruè vni huic, quæ Deum impensè adeò dilexerat, multiplicibus editis portentorum ſignis, meritorum è cœlo ſuffragium adfuit. Et hæc ſatis.

Prænunciato ſibi diuinitus mortis die ad Deũ, quem dilexit feliciter abit.

Lucas Vuadinghus in ſuis annalibus vbi ſupra n. 38.

Miraculis claret.

15. Quid igitur ſeria, ac frequens Mortis meditatio, mortalibus de ſua nil prorſus morte cogitantibus emolumenti afferat, complurium ſane, qui haud aliter ad bonam vitæ frugem poſt innumeras, inolitaſque culpas feliciter traducti ſunt, exempla, ipſorumque præferuida ſubinde in excolendis virtutibus ſtudia cunctis palam oſtendunt. Quàpropter viri ſanctitate præcipui e cœlo edocti, vt prauos Deo homines lucrifacerent, ac cęteros ad virtutes alacrius incitarent, nil Mortis ſtimulo mortalium auribus, ac dorſo efficax magis, atque opportunum, ſunt aliquando experti. Adeoque, vt quis ſibi, ac peccatis moriendo totus Deo viuat, non ſecus, ac quotidie moriturus viuat oportet, ac ſepulchrum vti domum, ac gratum ſibi diuerſorium aſpiciat, quod Theodoſius Cœnobiarcha ſanctiſſimus ſuos factis olim doeuit, de quo iſthæc Metaphraſtes: *Cumque autem ſciret* (inquit) *ille magnus ÿs, qui ex Deo viuere elegerunt, nihil æque conducere ad parandam virtutem, & ad partam conſeruandam, ac mortis memoriam, quæ etiam vera philoſophia, & dicitur, & creditur: quid facit? Sepulchrum iam conſtituere his ſuis iubet diſcipulis, ſimul quidem, vt eius eſſet monumentum finis, ſicut etiam vocatur, & ſic eos magis excitaret ad decertandum, & diligentius ſtimularet ad virtutem, & ſimul etiam & mortuos acciperet: quin etiam ille ex futuris aliquid prævidens & præſagiens, iam enim hæc chariſmata, & gradus attigerat, in luce gratiæ lucem videns. &c.* Hæc ille. Iaque vir Dei tanquam validiori ad bene currendum ſtimulo, Mortis memoria, ſuoſque ad Pœnitentiæ, & auſterioris vitę cultum prouocans, ſepulchri recens extructi aſpectu, ac Mortis ad viuum propoſita viuentibus imagine, non parum in eorum cordibus ſic exhortando profecit, ſed quæ exhortantis verba, conſequuta ſunt facta, hic breuiter excipiamus.

Metaphraſtes in vit. S. Theodoſÿ Cænobiarchæ t. 1. apud ſurium die XI. Iannen. Anno Chriſti 460.

Mortis memoria tum bonis, tum malis ad profectũ vtilis.

16. *Paratum*(inquit) *erat ſepulchrum, & adſtabat quidem ipſe deſuper: diſcipuli autem ipſum circumſiſtebant, ille autem acuto mentis oculo intuens id quod erat, euenturum ſic lepide dicit, eos adſpectans: Sepulchrum quidem eſt paratum; Quis nam autem ex vobis eſt Encænia eius celebraturus? Et ille quidem ſic lepida, & vrbanæ orationi miſcens ſeria. Solebat enim ipſe quoque inter alia tempus noſſe, auſteritatemque, et triſtitiam gratia moderata ſoluere. Quidam autem Baſilius, dignitate quidem ſacerdos: propter rerum autem bonarum deſiderium, expreſſos aperte ſeruans paternos characteres. Et eum qui ipſum genuerat ſpiritaliter, non minus referentis ſimilitudine virtutis, quam carnales patres ÿ, qui ex illis nati ſunt, et alioqui ſciens quæſtionem, non fruſtra propoſitam à magiſtro, primus aperiens ſermonem erat prompto & alacri animo ad mortem eligendam, tanquam rem non repudiandam, ſed valde vtilem, et conductibilem. Protinus ergò genibus flexis cum ſe humi proieciſſet: Benedic mihi* (inquit) *Pater; ego autem*(inquit)*huius ſepulchri primus Ecelebrabo Encænia. Hic ergo petÿt, ille vero dedit; Et ipſum quidem habuit ſepulchrum. Iubet autem pater omnia ipſi fieri, quæ lex vult fieri mortuis. Tertianas inquam & nouenas, & conſequenter etiam quadragenas. Dum autem finem, acciperent quadragenę &c. Baſilius neque à febre arreptus, nec capitis dolore vexatus, nec vllum dolorem ſentiens in vlla parte corporis tanquam molli quedam & ſuaui ſomno ſopitus exceſſit ad Dominũ proemium virtutis, & quod prompto, & alteri animo illinc tranſire volueris &c. His ſic perfectis, mira-*

B. Theodoſius Cœnobiarcha ſepulchrum aperiri, & ſuos ad ineundum incitat.

Baſilius impauidus ſepulchrum intrat, & paulo poſt feliciter, obit.

Omnino ſanus è vita in cęlũ morte erectus abit.

miraculum conſecutum eſt miraculum. Quadraginta enim deinceps dies in canticis veſpertinis inter ſacrum chorum diſcipulorum hic diuinus quoque ſtans Baſilius & vnà cantans videbatur, & audiebatur à magno Theodoſio. Et ex alijs quidem nullus alius neque vocem audiebat, neque illius formam cernebat. Solus autem quidam Aetius vir, qui ipſe quoque magiſtri ſequebatur veſtigia, & volebat eſſe diſcipulus Theodoſij: non ex eo ſolum quod res illius & ſciret, & narraret, ſed eum etiam imitaretur, ipſum quidem videre non poterat, ſed vocem audiebat &c. Hæc in Theodoſij Cœnobiarchæ actis, quibus viri Dei ſuos miro ad virtutem profectu diſcipulos ſub Mortis magiſterio prouexit, adeo vt hi ad mortis aſpectum ſpiriru magis, magiſque in dies reuiuiſcerunt, & vere cũ ipſo gauderent, vbi iam patens, ac paratum ſibi ſepulchrum vti theſaurum aduenisſent.

Auditus dulciter canere inter monachos poſt mortẽ in Choro.

17. Longe autem à Beato iſtorum conſortio, eorumque æmulandis virtutibus mortalium plerique, toto cœlo aberrantes diſtant, qui vitæ huius voluptatibus diffluentes, non tam mortem cogitant, quam mortis obliuionem ſepulchro infodientes diligunt, & quod morituri tandem ſint, vt quid infauſtum recordari nolunt, adeò vt in his id ipſum quod olim in diebus Noè, prauarum voluptatum cœno & ſæculi gaudijs altius delirantibus conſonet. *Erant* (inquit) *in diebus ante diluuium comedentes, & bibentes nubentes, & nuptui tradentes &c. & non cognouerunt, donec venit diluuium, & tulit omnes.* Blandas quippe voluptates, ac vitæ delicias funera merito ſubſequuta fuere. Quibus profecto haud incongrue (vt hæc obiter inſeramus) duo illi olim nil mortis aut parũ memores iungẽdi ſunt, qui non niſi nuptiales, vel crebra inter funera blanditias cogitabant, nec mors in conſorte haud ſemel domi, ſed ſæpe, ac ſæpius ſuos inter thalamos viſa ſuæ ipſos mortalitatis opportune admonuiſſe potuit, de quibus iſthæc Hieronymus: *Rem.* (inquit) *dicturus ſum incredibilem, ſed multorum teſtimonijs approbatam. Ante annos plurimos cum in chartis Eccleſiaſticis iuuarem Damaſum Romanæ Vrbis Epiſcopum, et Orientis atque Occidentis ſynodicis conſultationibus reſponderem, ſe vidi duo paria inter ſe viliſſimorum è plebe*

Matt. 24. 38

Hieronymus Epiſt. XI. ad Ageruchiã.

Vir et mulier multoties nubũt, fœmina decedente vir in triumphum ducitur ex Hieronymo

hominum comparata, vnum, qui viginti ſepeliſſet vxores, alteram, quę vigeſimum ſecundum habuiſſet maritum, extremo ſibi vt ipſi putabant, matrimonio copulatos. Summa omnium expectatio virorum pariter, ac fęminarum poſt tantas vndes quis quem prius efferret. Vicit Maritus, & totius Vrbis populo confluente coronatus, et palmam tenens; adoreamque per ſingulos ſibi acclamantes vxoris multinubæ feretrum præcedebat; Quid dicemus tali mulieri? Nempe illud, quod Dominus Samaritanæ: Viginti duos habuiſti maritos & ille, à quo ſepelieris non eſt tuus etc. Ita plane mulier toties pronuba & de morte vna pariter cum viro nil fere cogitans tandem, & è nuptiali amico thalamo ad ſepulchrum, ſuo relicta conſorti victoria iam properans, de ſe haud morti, ſed marito triumphum præbuit. Quam apte, eleganterque hiſtoriã ſuis olim ingenioſe ludens carminibus Gilbertus è Societate Ieſu ſic metriſe expreſſit.

Vir viginti ſucceſſiue vxores, vxor itẽ viginti habuerat,

Gilbertus Ionius Soc. Ieſu lib. 2. Endecaſyll. n. 28.

Caſus metrice & eleganter ab ingenioſo deſcribitur.

Vxor ſtrenua bis decem maritos,
Victrix extulit, inſuperque binos
Vir ſponſus totidem, faces iugales.
Aut vna minus, alterane mutans,
Tæda funerea extulit ſuperſtes.
Sacro iungit Hymen vtrumque nodo.
Sit fortis licet ille, ſtenuuſque,
Audax ſit illa licet, pertinaxque
Quanquam tot ſpolijs ouans vterque
Fortunam alterius, ſuamque ſortem
Iam tandem tenet, exitumque ludi,
Et lecti nimium perículoſi.
Hæc ſi more ſuo facit maritus
Mox recta ad tumulũ viros ſequetur;
Hic, ni more ſuo recedet, illa
Certo funere fœminas ſequetur.
At ſi more ſuo hic, et illa perget
(Quod certum magis, et magis timendum)
Pro ſponſalitijs vterque tædis
Tollet funeris vterque tædas;
Et mors pronuba, vel thoris cruentis
Funeſtam quatiet Megera pinum.
Illa coniuge dignus hic maritus,
Nec coniux minus hunc dicet Maritum;
Illo dignus, & eſt vterque lecto
(Et coniux, ſimul et ſimul Maritus.

His concinne pluries ſponſos ſimul iſtos, & coniuges nubendo magis, quam viuendo intentos, ac ſibi poſt breuis vitæ

ſpa-

Digitized by Google

ſpatium, inter mortis anguſtias conſulendo omninò improuidos, ſuo cunctis ingenioſus merto exhibet cõtemplandos. Sed vt iam noſter ad ſua orationis ſtylus recurrat.

18. Quamplures profectò ſunt, quibus ſera quantumuis, ſerio tamen vſurpata mortis meditatio aditum ad vitæ immortalitatem patefecit, adeò vt vel per obiecta ſibi interdum ſomnia edocti, ad viuendum poſthac Deo euigilauerint. Quod ſanè Vuilhelmo Bauariæ Duci, vt Niderus narrat, accidiſſe conſtat, de quo iſthæc: *Annis* (inquit) *iſtis, quibus præſens Baſileenſe durauit generale Cõcilium, eidem in protectorem loco Cæſareæ Maieſtatis datus eſt illuſtris Princeps Vuilhelmus Dux Bauariæ, pater pauperum, & tutor omnium religioſorum, cuius quàm laudabilis vita fuerit teſtantur orphanorum, & viduarum lacrymæ ſuper eodem effuſæ mortuo. Hic anno vltimè præterito poſtquam ad propria de Baſilea rediјt, prout diligenti inueſtigatione à ſibi notis facta audiui, quadam nocte ſomnium habuit, in quo Ceruum elegantiſſimæ ſtaturæ vidit, in cuius vno cornu campanellas habere, & in alio cereos plures affixos cõſpexit; Venator autem quidam multis cùm canibus fugientem inſequebatur Ceruum, & euadendi eidem omnes vias præuenit. Quo viſo territum animal in Cæmiterium Eccleſiæ Beatæ Virginis, quæ in Ciuitate Montanenſi ſita eſt, fugit, & in apertum ſepulchrum deſcendens, per canes captus, & occiſus eſt. Euigilauit his viſis Princeps, & de eis ſatis admirari cępit, quid res iſta infauſti vel ominis portenderet. Cumquè die ſequenti ſuis iſta patefaceret, ipſe dixiſſe fertur, alijs variè ſomnium interpretantibus:* Ego (*inquit*) *ceruus ſum, & in breui vitam hanc concludens mortalem, in dictæ Eccleſiæ loco humari eligo;* Egrotauit *deinde ſtatim moriturus, & quanquam quibuſdam diebus paucis viueret, tamen ſumptis eccleſiaſticis Sacramentis, velociter ſatis vita functus eſt.* Mortis igitur vnus hic propinquam ſibi diem, etſi per ſomnium inſtare edoctus, opportunè ſibi, ſuiſque rebus ad pia quæque opera manus protendens, futura ſollicitus præuidendo proſpexit.

Vuilhelmus Bauariæ Dux p ſomniũ vitæ finem intelligit.

Ioannes Nider in Formicar. lib. 2. c. 4. pag. 216.

Eius inſignes virtutum laudes.

Ceruum fugientem noctu in Cęmeterio, ac cereis præfulgidũ videt.

19. At pręclaro Duci Philippus Caſtellæ Rex quamuis breui, virtutum meritis clarus adiungitur, qui paucos quidem annos magnam ſui ſpem exhibens, humanarum, in quibus nil ſtabile, nil ſolidum adinuenire eſt, vices rerum appoſite mortales cũctos edocuit. Enimuerò cum illi iam proximè in ianuis aliorum quoque ſceptrorum tum ſpes, tum ſplendor arrideret, peracuta febri correptus, filijs Carolo, & Ferdinando Cęſaribus relictis, ſepulchrum tandem pro regia, & pro regnis ditionem mortis adiuit. Vir igitur dum de ſe magna ſub regni initia, & de rebus maiora in dies repromitteret, mox delicijs, ac regni infulis, cita præuentus morte, abſcendens, ipſum fere ſub vitæ ortu occaſum vidit, vel inter mundi lętiora ſibi mundum, inter manus exaruiſſe expertus, vt cogitando compunctus æterna ſaperet, & ſuo cunctos exemplo, mortis probe magiſterio edoctos ſalubiter admoneret, de quo iſthæc Marinæus: *Erat* (inquit) *Philippus iuuenis, corpore validus, facie pulchra, aſpectu iucundo, animo liberali, ingenio claro, & literis adornatus, qui regnauit menſes ferè quatuor, & in Vrbe Burgenſi aduerſa valetudine correptus, paucis diebus è vita deceſſit die XXV. Septẽb. anno prænominato, ideſt M.CCCCC. VI.* Cui Mariana his planè de breui ipſius principatu verbis adſtipulatur: *Ad ſeptimum* (inquit) *Kal. Octobris &c. vitam clauſit Philippus Rex, vix regni inchoati primis fructibus delibatis. Aetatis breuitas effecit, ne diù talem Principem præſtaret, qualem eximia indoles polliceri videbatur. Quid nobilitas profuit? quid ætatis flos? quid eximia totius corporis, oriſquè dignitas? quid opes, & potentia, quibus cæteros Principes Chriſtianos facilè ſuperauit? quid regia, & ſplẽdidus aulicorum numerus? Cuncta peruertit mors importuna præceps, quæ tantum ſibi in rebus humanis ſumit; ſola virtus non interit, cuius certa merces eſt.* Breuis itaque Imperij Princeps, vt prouide æterna, altius philoſophando conciperet, caducisque contemptis manſura cœlo perquireret, momentaneam quidem tum regni, tum vitæ periodum ſortitus eſt: ſatis futurus alioqui felix, ſi parum terris, æternum cum Deo regnaret. Cui ipſamet, quę præter ordinem affulſere è cœlo aſtra, impendentis prænuncia fati extitiſſe viſa ſunt; nam, vt Auctor tradit: *Menſe* (inquit) *Auguſto crinitum aſtrum extitit octo diebus cauda inflammata, porrectaquè Occaſum inter, & Auſtrum. Poſt fata creditum*

Rainaldus an. 1506. nu. 37.

Philippus Caſtellę rex breui multũ ex morte proficit.

Ipſum fere ſub ortu occaſum vidit.

Marinæus lib. 2.

Mariana lib. 28. c. 23.

Eius ſũmatim laudes.

Mariana vbi ſupra.

Aetatis breuitas, promerito Principe cũctos, vt ſpes erat, priuauit.

Mariana vbi ſupr.

Crinitũ ſidus in cęlo fulgens occaſum ipſius terris indicat.

eſt

Digitized by Google

eſt huius Principis capiti minari, eiuſque obitu magnam rerum mutationem fore, motuſquè graues. Sic Princeps Cęlo dignus,& non niſi Cęlo inſuper natus,haud obſcura è Cęlo mortalis, quam trahebat, vitæ adeoque ad oecaſum ipſum properæ ſigna auſpicatus proculdubio eſt?

Rainaldus an.1519.n.5. Lipſius lib.2. 2. monit. & exempl.c.14. P. Greg. lib. 6.de Rep.c.3.

Maximilianus Auguſtus Imperator viuēs diem mortis recolit.

Monumētū aſſiduè ob oculos habet,vti monumentum immortalitatis.

20. Prælaudato Caſtellæ Regi lectiſſimus Romanorum Imperator iungendus eſt, qui ex mortis memoria immortalem ſibi vitam,ac nominis gloriam peperit. Hæc enim de illo Lipſius tradit: *Maſſimilianus* (inquit) *Auguſtus Imperator Auſtriacus id teſtamento cauit, vt exanimum corpus ſuum rudi linteo inuolutum, ſine vlla exenteratione, ſarcophago, quod quadriennio antè mortem parari curarat, imponeretur, naribus, ore, auribuſquè viua calce oppletis. Quid ſibi voluit magnus vir? niſi monumentum illud aſſiduè in oculis habere,quod diceret:* Cogita mori: *& quod amplius diceret: Quid te dilatas, & extendis? quid multa poſſides? plura petis? Quem tot prouinciæ, & regna non capiunt, loculus iſte capiet. Cur autem & calcem canis illis partibus immiſit? An aromata, quibus condiretur? Sed hoc ſpectauit, vt corpus putredini natum, ea quoque conſumente, & exedente materia, citiùs conſumeretur, & iret in ſuam terram. Maximiliane magnus fuiſti? & res tuæ dicunt, tum & hæc circà mortem.* His meritò præcelſus animo Princeps mortis, ac ſui item inter ſupremos regni apices memor, adeo laudum præconijs à viro laudatiſſimo commendari promeruit. Præclara verò ipſius geſta Cuſpinianus, necnon Ioannes Faber certatim funebri oratione extollunt, ac illud pro inſigni ipſius elogio, vt Rainaldus refert, conſcribunt: *Salubrem mortis cogitationem, vt humana contemneret, verſante animo, vt extremo vitæ quinquennio ſecum quocunque pergeret, etiam in acie ſarcophagum circumferret,&c.* Et poſt multa: *Extrema etiam vnctione liniri flagitauit, aſtanteſquè circum ſe flentes conſpicatus, moriturum hominem, cum mortalis eſſet, flere vetuit,&c.* Adeò vnus hic mortalibus chriſtianos inter Principes admirandus,de mortis exitu digne, ſapienterque, & vt Chriſtianū Philoſophum decet,tum animo, tum merito ſublimis cogitabat.

Rainald.an. cit. nu. 1.

Extremo vitæ quinquēnio ſarcophagum ſēper circumfert.

21. Aſſidua quippè mortis,ac ſepulchri, nec obiter vſurpata mentio,quæ ſemel hominum menti altiùs aliquando inſedit, cunctis dignum profectò ſæculi rebus, ac gaudijs repudium indicit, ac naufragos demum ad pęnitentiæ ſinum, & ſalutis portum moriendi poſthac ſoluto periculo adducit. In mortis etenim luto pretioſum,& quo cœli regnum emitur, aurum latet, (& vt diuinus apte vir ille virtute diues ſemel edixit) magnum eſt ibi ſapientiæ adinuenire theſaurum: *Qui expectant* (inquit) *mortem,& non venit,quaſi effodientes theſaurum,gaudentquè, cum inuenerint ſepulchrum.* Quod ſanè præmemoratus Romanorum Princeps Maximilianus(ne tanti viri ingrato ſilentio perſtrictim laudes abuoluamus) acerrimus catholicæ religionis propugnator, & chriſtianarum virtutum infulis magis, quàm ſceptro clarus oſtendit, qui vel in ipſo blandientis ſæculi curſu,relictis Carolo V. & Ferdinando Cæſaribus mortali è vita abſceſſit. Porrò pijſſimus vir Lateranenſi omnimodis Concilio inhærens, & tum armis in Turcas, tum conſilio iugiter intentus, dum ad Leonem X. huius nominis ſcriberet, ſe Pontificem ipſum, & Cardinales in Turcas properantes libentiſſime ſociaturum, mortiſquè pro Chriſto obeundæ percupidum, diſertis vltro verbis fatetur. Quin Germanos ſacrum Turcis bellum inferre detrectantes, ne occaſioni, quæ tunc ſe offerret, per ignauiam deſint, ſeriò admonens,ſacram Crucis ſignatorum,bellatorumque Chriſti militiam alacriter promouere non deſtitit: Nec his Princeps cœlo dignus cōtentus, innatæ illud pietati adiecit, vt decem xenodochia pauperum obſequio extrueret; ipſoquè poſtmodum,qui adeo reſiſtebat,morte ſublato,perditus Lutheri furor ad nocendum alioqui,oppugnādumque ferox magis, magiſque euaſit, vt Vlembergius ſic narrat,dum eius obitum meminit: *Anno* (inquit) *MDXIX. ineunte, Maximilianus Imperator in Auſtria ſupremum vitæ diem clauſit. Princeps armis, pietate, prudentia maximè inſignis, alijs virtutum ornamentis clarus;cuius morte Lutherus inſolentior factus, maioris, in dies audacia non obſcura ſigna dedit: quanquam enim iam anteà quoque multa proteruè dixerat in Pontificem,alioſquè,qui conatibus ipſius obſiſtebant, tamen deinceps velut excuſſo freno, maiorem ſibi ferociam indulſit*

Mortis meditatio, tenentis cunctis formā, ac repudiū indicit.

Iob.c.3. n.21.

Virtutū magis culten, quam imperij infulis clarus.

Rainald.an. 1519. nu. 14

Xenodochia decem pauperum obſequio conſtruxit.

Vlembergius in vit.& geſtis Lutheri cap. 3.

Lutherus ſub ipſius principatu à furendo cōpreſſus.

dulſit, & conuicijs, ac criminationibus intemperantiùs aduerſarios impetiuit; cuiuſcunque demum conditionis eſſent, quĕadmodum eius ſcripta poſt hunc diem edita teſtantur. Hæc ille. Meritò igitur Principis huius, eximij inſtar catholicæ fidei propugnatoris obitus acerbum Catholicis omnibus luctum indixit, adeoquè Romana in primis Eccleſia triſtem, funeſtamquè diem, ac ſi fatalem ſuis non niſi amariſſimis vltrò lacrymis eſt proſequuta.

Eximij Catolicæ fidei propugnatoris mors merito cunctis luctum indicit.

22. Verùm Auguſtiſſimus Princeps, haud vlli religionis ſtudio ſecūdus, quam piel prompteque ſe ad mortem, & quo deuoti animi ſenſu comparauerit, dignis proculdubio prælaudati Scriptores, res ab eo præclarè geſtas proſequuti laudibus celebrant; Quippe qui ipſum Chriſtianis Occidentalibus vnà cum Romana Eccleſia iungēdis acriter inſtitiſſe, Schiſmatibuſquè abolendis apprimè intentum, Dei ipſiuſque Eccleſiæ præcepta totis iugiter animi neruis ſectatum affirmant, blaſphemis item infenſum adeò extitiſſe, vt ex his nullum quantumuis ſibi charum tutò apud ſe agere aliquandò permitteret ieiunia inſuper ſacro Eccleſię ritu inducta piè exacteque ſeruans; populi tamen, qui in Germania, & tota Septentrionali inſuper plaga, neceſſarijs plerumque diſtituitur, miſertus ſupplex à Leone X. popoſcit, vt Quadrageſimam in plures anni partes, quò impudentium, (vt Rainaldus ait) animarum ſaluti conſultum foret, ieiunij abſtinentiam partiri dignaretur, ſed votis ſubinde, iuſtiſquè de cauſis fruſtratus, ſeueram in eos, qui vino intemperāter nimis vterentur, legem tulit. Pauperes verò adeò curæ ipſi fuere, vt moriens ſuis eos ſumptibus, publicis ad hoc extructis domibus curandos voluerit, cenſu item attributo prædictas ſtabiliri domos iuſſerit: Miſſæ autem quotidiè ſacrificio deuotiſſimè intererat; ac ſaluberrimam mortis, quò fluxa cuncta, quæ ſæculi ſunt, generoſè contemneret, cogitationem, ac memoriam ſic ſuo iugiter corde verſabat, vt extremo vitæ quinquennio ſecum, quocunque pergeret, ipſum vel in acie inter arma ſarcophagum, triūphalis inſtar ſarcinæ, de ſe ipſo triumphaturus circumferret. Sed ipſius Cuſpiniani verba tanto digna Principe, meritorumquè ipſius elogia hic excipiamus.

Rainaldus vbi ſup. n. 21.

Eccleſię pręceptis rite ſeruandis intentus.

Rainaldus vbi ſupra.

Quinque ante obitum annis mortis memoria in primis delectatur.

23. *Anno quinto* (inquit) *priuſquàm diem obierit vltimum, quantumuis in magnis verſaretur, & imperij, & regnorum negotijs, eſſentquè ſibi tum Gallus, tum Veneti, quàm moleſtiſſimi, ſarcophagum eum omni ea ſupellectili, quæ mortuo ad ſepeliendum foret neceſſaria pro ſe quàm diligentiſſimè ordinauit; eo enim tempore in Iſpruch regio Oppido Tirolis cum palatium ampliſſimum, ac planè Cęſare dignum fabricaret, neſcioque quid erroris artifices cōmiſiſſent, ad Matthæum (quem ſeniorem appellant) qui primus eſſet inter eos, qui cubiculo præſunt ſecretiùs in aurem ſuſurrans dixit: Nihil hic faciunt, quod gratum ſit; ego verò domum mihi conſtruam, quæ placeant, eaquè die ſarcophagum cum ea, qua diximus ſupellectili, fieri iuſſit, & clangulò quidem, ne ad hominum oſtentationem id feciſſe videretur, ſecretiſſimè apud ſe quinque illis annis, vbicunque locorum eſſet, etiam dum Mediolanum contrà Gallos proficiſceretur, quàm diligentiſſimè ſingulis noctibus ſemper conſeruauit, & reponi iuſſit. Arbitrabantur quidem homines, etiam quibus rerum magnarū demandata eſſet cura, theſaurum aliquem illic detineri, & conſeruari: Alij nonnihil librorum, quibus hiſtoriæ veteres continerentur: Alij aliud magnum quidpiam eo deferri. Cęſar verò ſibi in quem ſecum deferret vſum, vt ſemper hilaris erat, ſubridendo, in rei cuiuſdam ſibi omnium chariſſimæ vſum id ſecum deferri dicebat.* Haud aliter optimus Princeps proximum vitæ finem intento animo recolens, ne improuidus in mortem incideret, dignum ſibi ad vitam quotidie moriens aditum patefecit, mortemquè aſſiduè cogitando valide ad exitum præmunitus, cum augeri morbum perſentiret, ſacra ſemel, atque iterum exhomologeſi animum expiandū curans, viuificum Dominici corporis pro viatico pabulum, miro deuotionis affectu ſacerdotis manu ſuſcepit adeò vt vel ſolo adſtantibus lacrymas aſpectu ſuaderet. Sacro autem ſubinde Oleo inunctus, cunctos qui aſtabant, flenteſque videns, magnanimus vir moriturum hominem, cum & ipſe aliorum inſtar mortalis eſſet, mortales flere, eiuſmodi lacrymas dedignatus prohibuit; Sed aptè Ioannes Faber iſthæc in rem præſentem: *Dum* (inquit) *ex Clero multi ſibi adſtarent, ſigno admonuit, ne circa ſe ſtarent, ſed ſederent potiùs, nam &*

Cuſpinianus in Maximiliani geſtis.

Quid de ipſo dignum, vti portentum Cuſpinianus narret.

Amplum in Iſpruch palatium, ſibi vero ſarcophagum, & clanculum conſtruendū parandumq vult.

Arcani, ſarcophagi ſibi vice futurā circumfert, & quam nō niſi Theſauro cuſtodiendo deſtina tam, homines putant

Moriturus peccatorum exhomologeſi conſcientiā expiat, & ſe viaticq munit.

Digitized by Google

dum viueret, ſemper ſibi conſuetudo erat, vt nullũ ex Sacerdotibus coram ſe ſtare, ſed ſemper præ modeſtia ſibi aſſidere fecerit. Deuotione verò tanta mortuus eſt, vt à nemine facilè vnquam exprimi poſſe crediderim. Pudicitiæ talis, ac tam ingenuæ, vt & in hora mortis, vltimiquè agonis illius non fuerit oblitus, panneolo, quem tum fortè moriens geſtaret pudenda (ne à quoquam ſe mortuo videri poſſet) obtexit. Deo, Matri genitrici, ſanctiſquè ſuis patronis, S. Georgio, ac diuo Andreæ frequentiſſimè, ac deuotiſſimè plurimum ſeſe moriens commendauit. Mortuus eſt infrà tertiam, & quartam horas die XII. menſis Ianuarij anno ſalutis M. DXIX, poſteaquam vixiſſet annos LIX. menſes nouem, dies verò XIX. regnaſſetquè annis XXXXIII. Hæc ille in iſtius Romanorum Principis ad immortalitatem feliciter euocati laudem, qui cum adeò pœnitentię, ac morti inſuper recolendæ addictus viuens adhuc fuiſſet, carne tandem ſolutus ad immortalem procul dubio vitam peruenit.

Qui pius, & ſacerdotibus obſequens.

Ipſius virtutes laudibus dignæ.

24. Atqui Maximiliano Imperatorum alter auguſtiſſimus, nec impar virtute, ac meritis accedit, Carolus videlicet IV. Romanorum princeps, qui Vrbano VI. Romano Pontifici, & ſi ſchiſmate aduerſus eum à Cardinalibus excitato, immobilis tamen ſemper ipſe inhæſit, ac magno tandem Eccleſiæ detrimento è vita deceſſit. In eo autem ſuas hic non parũ laudes viſus eſt labefactas ſe, quod Vuenceslaum filium coemptis Electorum ſuffragijs, ad Imperij culmen prouexit. In hoc tamen haud vulgare virtutum cunctis ſpecimen dedit, quod mortis iugiter memor ſuperbienti Vuenceslao, ac alijs item filijs egregia moriturus, ac de ſe piè, ac humiliter ſentiens, ſalutis monita exhibuit. His autem paucis eiuſdem obitum Albertus Argentinenſis in ſuo Chronico verbis conſignat: Anno (inquit) Domini MCCCXLVIII. obijt Carolus IV. Romanorum Imperator, et Rex Boemiæ in Vigilia S. Andreę. Hunc verò, qui etſi piè ad mortem, & hanc perpetuò cogitans ſe comparaſſe videtur, ſummis quoque Aeneas Syluius eumdem laudibus proſequutus, hac tamen nota iuſtè percellit. Quod ſocordi nimirum filio, nec merenti non niſi malis Imperium artibus pepererit: Nomini ſuo (inquit) non paruam inuſſit maculam, quod Vuenceſlaum ex filijs natu maiorem in Imperio ſibi ſucceſſorem adhuc viuens ordinare conatus eſt; idq; pecunia; Nam cum Principes electores haud facilè ad eam rem trahi poſſent, quod virtute obtinere non potuit, pretio comparauit, promiſſis cuique Electori centum millibus aureis, quos cum repræſentare non poſſet, publica illis Romanę Reipublicæ vectigalia obligauit, perpetuum Imperij malum, etc. Quibus conſona Dubrauius, & Ioannes Coclæus tradunt; qui præclara Caroli è vita abeuntis monita filijs tandem exhibita, ac pium in ſe ipſo deprimendo, ac Dei (vt par eſt) cultu, ac metu filijs iugiter inculcando, ſtudium his apte verbis ſuggerit.

Carolus IV. Romanorũ Imperator obquæ laude dignus.

Rainaldus an. 1378. n. 17. 18.

Albertus Argentinenſis in Chronico.

Vti in multis laudem, ſic in aliquibus notam meruit.

Aeneas Syluius in Carolo.

25. Reliquit poſt ſe (inquit) rerum à ſe geſtarum hiſtoriam, quam ſua manu conſcripſiſſe fertur, cuius hoc initium eſt. Quicumque regnabitis poſt me, Decorati diademate Regum, mementote, quod et ego rexi ante vos, et in puluerem redactus ſum, et in lutum vermium ſimiliter vos cadetis tranſeuntes vt umbra, et veluti flos agri: Quid valet nobilitas generis, aut rerum affluentia, niſi adſit pura conſcientia cum fide recta, et ſpe ſancta reſurrectionis? Non æſtimetis vitam veſtram, ſicut impij non rectè cogitantes, cum exiguum ſit, quod eſtis, quia à Deo creati, et ex nihilo nati ſitis, et poſt hæc ad nihilum redigemini, tanquam non fuiſſetis. Scitote, vos habere Patrem æternum, et filium eius Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui primogenitus eſt in multis fratribus, qui vos vult fieri participes regni ſui, ſi mandata eius ſeruaueritis, et non inquinaueritis mentes, conſcientias, et voluntates peccatis carnis veſtrę, efficiemini filij Dei, prout Ioannes in Euangelio dicit: Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri Si ergò vultis effici filij Dei, mandata Patris veſtri ſeruate, quæ annunciauit vobis per filium ſuum Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum Regem cæleſtem, cuius typum, et vices geritis in terris; mandatum verò maius eſt, diligere Dominum Deum ex toto corde, et ex tota anima, et proximum ſicut ſe ipſum; ſi ſi ea dilectione Deum diligetis, pro ipſo ponere animas veſtras non formidabitis, et non timebitis eos, qui corpus quidem poſſunt interficere animam verò perdere non valent; Sed timebitis Patrem, qui potens eſt ſaluare, ac mittere in gehennam, etc. Hæc alia-

Moriturus optima ſuis virtutum documenta reliquit.

Dubrauius hiſt. Boem. lib. 22.

Coclæus hiſt. Huſsit. lib. I.

Vitæ breuitatem, ac inſtabilitatem in primis inculcat.

Iſaiæ c. I.

Dei amorē, ac proximorum ipſi in regno ſufficiendis commendat.

aliaquè Carolus in ſuis enarrandis geſtis præfatus,ingenti plane demiſſi animi documento vanam,futilemquè omninò hác vna cum ſuis pompis vitam appellat, & ſi Vuenceslaus pia, recolendaque patris ad virtutē hortamenta,(ipſi,vt Rainaldus ait) in extremo vitæ actu à Carolo exhibita nil prorſus operi demandare curauerit, quæ nos hìc vel obiter meminiſſe voluimus,cum paterni ergà dilectos ſibi filios amoris, necnon piæ ipſius vna ſimul ergà ſuorum pignorum curam ſollicitudinis ſint teſtatiſſima cunctis argumenta; Hæc vero haud otioſum hìc interim, & à propoſito alienum enarraſſe, quin immo noſtris iſthęc inſerere paginis, cunctorum,& virorum maximè principum documento, atque vtilitati futura operæ pretium duximus.

Se pene mū do,ante quā moriatur, mortuum præfefert.

261 Magnam itaque ad exterrendos, abſtrahendoſquè ab inanibus ſæculi curis, ac voluptatibus homines, comprimendoquè ſæculi faſtui ſeria mortis meditatio vim habet, vt ſuo in primis Carolus Romanorum Imperator exemplo comprobauit; de quo Iuſtus Lipſius hæc pro ipſius elogio tradit: *Carolus V. Imperator Romanorum, memor conditionis ſua humana, diù ante mortem adminiſtratione Reipublicæ ſe ſpontè ſubmouit: et cum in filium iam validum aui, et animi curas contuliſſet, ſeceſſit in Hiſpaniam, et in Diui Iuſti Monaſterio ſeptem à Placentia milliaribus ſe abdidit, cum duodecim duxtaxat familiaribus, Deo, et quieti vacaturus; interdixit autem aliter ſe, quam Carolum appellari, Cęſaris, atque Auguſti illa nomina cum rebus animo exuens, et totum hòc honorari contemnens.*

Carolus V. auſtriacus, Romanorū Imperator vitæ finem cogitans, vitæ,ac ſæculi contemptū ediſcit.

Iuſtus Lipſius lib. 2. Monit. & exempl. cap. 14.

P. Gregor lib. de rep. c. 3.

27. Sed quid de mira Caroli Romanorum ſe Imperio abdicantis pietate, ac omni ob id vnum digno principe, hiſtoricarum rerum compilator narret audiamus. *Hoc* (inquit) *anno Carolus V. Imperator qui Solimanū tantarū virium faſtu tumorem aliquoties profligarat, qui Acridenum Barbaruſſam acie deuictum,ac Tunetano Regno exutum Africa depulerat, qui imperium ſuperiorum Imperatorum ignauia labefactatum, ac plane perditum reſtituerat, qui coniurantem Germaniam retuderat, qui regem Franciſcum, et Clementem pontificem in poteſtate habuerat; qui in orbe nouo vrbibus, et templis ędificatis multa præclara in Dei, et Eccleſiæ decus geſſerat. Qui denique vno dempto Carolo magno omnes Occidentales Imperatores pace belloque ſuperauerat, religione tactus, quam ſanctiſſime ſemper coluit, et aduerſus hæreticos propugnauerat tædio rerum humanarum affectus, propter cæleſtium, et ęternorum deſiderium primus poſt conditum Germanicum Imperium(Lotharius enim Francus erat) maieſtate Imperij fratri Ferdinando abdicata, reliquis Regnis atque ditionibus vnico filio Philippo traditis ad vitam religioſam ſe contulit, et in ſacram ſolitudinem ſeceſſit, vbi poſtea anno 1558. die 21. Septembris mortuus eſt.* Sic laudatiſſimus princeps mortis ſtimulo ad ſæculi pompam,& imperij maieſtatem exuendā permotus, vt ſibi duntaxat viueret, alijs viuere recuſauit,& quo Deo totus vacaret,cūctis ſupremi imperij curis nuncium remiſit,illud Apoſtoli verbum ſerio reuoluens: *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum.*

Seculo ſe abdicans,diuiniſque rebus intentus ſe haud Cæſarem, ſed Carolum vult appellādum.

Qui ſeipsū ac faſtū vincit, magis victor.

Carolus Occidentales Imperatores poſt ſe reliquit.

Imperio exutus in ſacra ſolitudine Deo,ac ſibi viuit.

Ad Philip 1. c. 21.

28. Carolus igitur præculſo animo temporalia cuncta deſpiciens, ac miro pietatis ſtudio, & quæ futura ſunt comdeuota plexus mente, vt pro anima ſollicitus, ac mortis iugiter memor ſibi poſt mortem conſuleret,ſacra ipſa funebria ſolemniter ſibi adhuc viuenti præter cōmunem omnium morem anniuerſaria fieri voluit. Quæ ſanè quam grata mortis memoria accideret, palam cunctis proculdubio oſtendit adeoque Famianus ſtrada in ſua Belgica hiſtoria hæc habet: *Exequiarum occaſione* (inquit) *quas matri anniuerſarias perſoluerat, noua inceſſit animum cupido ſi liceret, et ſuas celebrandi, reque communicata cum Ioanne regulæ Hieronymiana familia,qui eius conſcientiā moderabatur; Cum is inſolitum quidem illud, pium tamen, ac ſalutare dixiſſet apparari funus ſibi quàm primum iuſſit. Ergo excitatur in templo tumuli moles, funalibus illuminatur, atrati circumſtant famuli, mortuale ſacrum moeſto Monachorum cantu peragitur. Ipſe funeri ſuperſtes ſuo ſpectabat in illo imaginario munere veras ſuorum lacrymas,audiebat exequiale carmen, placidam ſibi requiem beatus inter ſedes implorantum, eademque ipſe ſibi ſuffragia pſallentibus immiſtus expoſcebat. Donec ſacrificanti proprior factus, eique tradens, quam geſtabat accenſam facem ſublatis in*

Carolus funebre ſacrū pro ſe adhuc viuens vti pro mortuo fieri mādat.

Famianus ſtrada e Societat. Ieſu lib. 1. de Bello Belgico Deucad. 1. pag. 9

Præſens ſuo funeri Carolus adſtā vicinam ſ mortem auſpicatur.

cælum oculis : Ego te (inquit) vitæ, ac mortis Arbiter, oro, quæſoque vt queadmodum hunc oblatum à me cereum ſacerdos capit, ſic commendatam in manus tuas hanc animam tu,, quandocumque libuerit tibi, in ſinum, complexuſquę tuos benigne ſuſcipias Tunc vt erat pulla fluxaque opertus veſte humi procubuit, renouatiſque omnium qui aderant, lacrymis, quaſi depoſitus ſuprema lamentatione comploratus eſt. Atque hoc videlicet rudimento Carolus vicinæ iam morti præludebat. Hęc de Caroli Auguſti ad mortis aſpectum, ac memoriam vt mortalitatem aliquando exueret, geſtientis regali non tam funere, quam feſtiua ad funus pompa & apparatu, Famianus.

Petrus Vellius apud Indos S. Franciſco Xauerio familiaris mortis cogitatione proficit.

28. Nec vero ſilendum hic eſt quod Petro Vellio, qui apud Indos intima S. Franciſci Xauerij, Indiarũ Apoſtoli conſuetudine vtebatur, ſupremũ vitæ diẽ cogitanti aliquando accidit Tantum enim illi ſeria eiuſmodi meditatio profuit vt ſibi viuenti pia demortuorũ officia perſolui cuperet cunctiſq; in pauperes, quas poſſideret, diuitijs elargitis pauper mori, cupiẽs, nõ niſi eleemoſynis diues in cœlũ abierit, de quo iſthæc olim Turſellinus: *Hic* (inquit) *poſt aliquot annos de inſtante deceſſu pręmonitus colligere ſarcinulas cæpit. Igitur compoſitis rebus domeſticis reque familiari magna ex parte in pauperes diuiſa adhuc valens, vigenſque ad vltimum illud diſcrimen comparare ſe. Aderat iam ſupremus vitæ dies, cum ille ad ſacram profectus aedem, Parochum perpulit, vt pro Petro Vellio piaculare ſacrum quod à Defunctis nomen habet) ſolemni ritu faceret: cui ipſe interfuit, ſe iam numerans in mortuis, Inde ſingulos amicorum conuenit: eoſque valere iubet, peregre abiturus. Sciſcitantibus quo tandem iter intenderet reſpondit: In cælum.* Hæc ſcriptor, quibus profecto docet, quod pia, ac ſollicita Mortis cogitatio non niſi in Chriſti regnum ac vitæ ſinum ſuos præmittere conſueuit.

Turſell. in vit. S. Franciſci Xauerij lib. 5. cap. 3. pag. 197.

Piaculare ſacrum ſibi viuenti peragi vult.

Ant. Flamin. in vit. Alberti magni cap. 3.

Albertus magnus in ſcientijs conſpicuus.

29. Quod ſane mortalium documẽto ſuoque ſatis exemplo Albertus magnus, ſcientijs omnibus apprime excultus, ſed mortis cultu, ac obſequio digniſſime cunctis mirandus, de quo iſthæc geſtorum ipſius Compilator: *Ille* (inquit) *contra hilari vultu, ac læto animo diem ſui exceſſus expectans, & cum Apoſtolo cupiens diſſolui, & eſſe cum Chriſto, abiecta iam prorſus omni cura legendi, atque ſcribendi, ſoli Deo vacabat, & quotidie locum ſepulture ſuæ inuiſens horarium pro ſe ibidem celebrabat defunctorum officium: Sic tanquam in horas paratus ad exitum diem obitus ſui pręſtolabatur.* Ità plane ad æternitatem properanti omnis huius vitæ mora mors eſt; diſſolui enim cum Apoſtolo cupit, vt poſsit eſſe cum Chriſto.

Quotidie ſepulchri locũ aſpicit & ibi præces effudit.

30. Huic pari in mortis obſequium ſtudio, nec minori æternitaris deſideriõ conſpicuus, iungendus eſt Henricus ſecundus, Comes de Roteneck Comitis Rheinhardi de Roteneck filius; Archidiaconus, & Ratiſponenſis item Canonicus, qui tandem anno ſalutis 1277, eiuſdem Eccleſiæ Epiſcopus Rodulpho Romanorum rege imperante mira de ſe cunctis virtutum exempla præbuit, ſed mortalis præſertim vitæ contemptu, & cœleſtium item bonorum, ad quæ iugiter aſpirabat, deſiderio præfulſit de quo rerum Metropolis Salisburgenſis ſcriptor hęc habet: *Henricus* (inquit) *anniuerſarium obitus ſui diem, quatuordecim annis antequam moreretur, inſtituit, vt eiuſdem celebritati cum candelarum accenſione, & campanarum pulſu, quot annis factę præſens interfuit, & induuias ſepulchrales in memoriam mortis præparatas ſemper ad lectiſterny ſui latus ad manus habuit.* Terrenis quippe vinculis vir cœlo dignus abſolui iugiter cupiens, ipſius mortis exuuias, lætis res ſibi gratiſſimas oculis reſpiciebat.

Lætus, ac pie moritur

Henricus Epiſcopus Salisburgẽs mortis memoriam ſemper habeo,

Quatuordecim annis adhuc viuens anniuerſariũ mortis fieri vult.

30. Poſt ſupremos autem Romanorum Principes alioſque item digniſſimos viros quorum grata nobis hactenus mẽtio extitit, & immortalis adhuc in Dei Eccleſia laus, & memoria viget, hic iure merito Alexander Oliua de Saxoferrato, Ordinis Fratrum Heremitarum S. Auguſtini, & S. R. E. Cardinalis recenſendus eſt, qui raro cunctis exemplo conſpicuus, ſuam præſertim auſteritatis, & pœnitentiæ operibus vitam, ac ſimul purpuram ampliſſimis veluti radijs decorauit. Enim verò ſapientiſſimus vir, cum externa, quæ Cardinalitiam decet purpuram, pompa, humilem quoque & qui religioſo par eſt homine, cultum iungens, miris vndique in Eccleſia virtutibus præfulſit; hæc enim de ipſo Ioannes Gobelinus narrat: *Internitebant* (inquit) *con-*

Alexander Oliua S. R. E. Cardinalis iugiter mortis memor.

Vigleius nud in oper. quod de Metropol. Salisburg. tit. de Epiſ. Ratiſpon. in Epiſt. 31. pag. 208.

Purpura homini ſplendorem, ſed mundi contemptus ipſi purpuræ honorem contulit.

conuenientibus pannis parietes, ipſe aſsiduo cilicio premebatur. Stabat pro foribus lectus pluma, purpuraquè inſtratus, ipſe nunquam niſi quotidiana in veſte dormiuit, habitu illo cucullari ne in morte quidem intermiſſo: pannis lineis vſus eſt nunquam: foris faſtum, & delicias oſtendebat, intus ſe quotidianis afflictamentis emacerabat. His vtique patiendi cupidus ſe vltrò præſul admirandus volens, libenſquè pęnis, incommodiſquè foris cardinalem & purpuram exhibens, intus verò pauperem monachum celans, & vel clandeſtinis exercitationibus, oculos mortalium fallens, ſoli tamen Deo ſe ipſum in abſcondito reuelans, ſumma apud Deum meritorum laude profecit; qui imminentem ſibi priùs, quàm lecto decumberet, ſupremum vitæ finem diuinitus prænoſcēs, palam, vt Auctor tradit, ſuis edixit: *Sepulchrum* (inquit) *erigi clam iuſſerat in ſcriniȷ ſpeciem, ita vt aperiri facilè poſſet: intus imago inerat depicti Cardinalis mortui iacentis eo habitu, oris, & veſtium his lineamentis, quibus ipſe erat, inſcriptumquè in interiori latere ſepulchri: In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua. & non delinques in ęternum; id ſepulchrum ipſi neſciebamus, ſcrinium ſtipatorium rati: pictor eo mortuo confeſſus eſt, ſe iureiurando adactum, ne cui pateſaceret. Aperiebat autem, vt poſtea cognitum eſt, quoties oraret, ibiquè ſpeculabatur, &c.* Hęc ille.

Rainald. an. 1463: n. 110.

Ioannes Gobellinus in eius vita.

Sub purpura cilicium, & ſub ſplendida veſte monachum præ ſe tulit.

Sepulchrum in ſcriniȷ ſpeciem ſibi aptat.

A pictore picta mortis imago latens in ſcrinio, ſilentio celatur.

32. Quantum verò vir adeo pius, & ſacra Dei nutu purpura inſignitus mortem aſſiduè cogitando, mundanarum in primis rerum, ac ſui ſummos inter honores contemptu profecerit, his Auctor verbis exponit. *Priuatas* (inquit) *ceremonias intermiſit nunquam, preces horarias non abſorbebat, vt facimus plerique omnes: Teſtor hoc ſacratiſſimum, in quo ſumus, templum ſingulis diebus ſex illum horas ſolitum conſumere in officio exoluendo, adeò verbum ſeiungebat à verbo, clauſulam clauſula dirimebat, pondere vocis raro, & aperto; audiebat miſſas tardiuſculè, cum eſſet liber, nec antequam, qui conueniſſent aliquid acturi, audiſſet omnes. Interrogatus, cur ità faceret, quoniam (inquit) ad opus Dei expeditum accedere oportet, non inuolutum negotȷs; pendebat in miſſa attonitus, collacrymabat, nonnunquam extrà ſe rapi videbatur. Cum quid eſſet non rectè curatum à ſuis. In miſſa celebranda illud ſemper aſſerebat, ea erat obiurgatio: Maledictus homo, qui facit opus Dei negligenter. Teſtum occurrebat nullum, in quo ſuos non hortaretur ad quietè, honeſtequè viuendum: hęc duo petere ſe à ſuis aiebat, Concordiam, & honeſtatem, cætera omnia ex arbitrio permittere; familiarem, quod in ęde ſacra fœminam ſalutaſſet, domo eiecit. Cum quid audiret commiſſum à ſuis flagitȷ, erumpebat in lacrymas, ſequè è conſpectu triſtiſſimus eripiebat. Menſa parca, & proxima priuatæ.* Et infra; *In cęna, & prandȷs, aut ſacra hiſtoriæ, aut homiliæ Sanctorū perpetuò in menſa legebantur. Vbi ſi quid eſſet ſcriptum dubiuſculè, ipſe interpretabatur, cęteris in rebus ſilentium erat, prandium diſputationes quotidianæ excipiebant: de rebus ſacris porrò quæſtiones duas in horas trahebantur, nunquam minùs, quàm in vnam.* Exacta igitur vitæ norma, & digna morum cenſura, necnon pretioſi temporis ſalubriter expendendi cura, religioſum hominem Chriſtiano orbi apprimè illuſtrem fecere. Cuius felix e vita exitus his meritò à Gobelino, ſepulchralis inſtar tituli, notis exornatur.

Ioannes Gobellinus vbi ſupra.

Pia purpurati hominis ſtudia.

Vacat ſolicite tum Deo, tum ſibi, tum negotȷs.

Quæ feſtis diebus ipſe laudabiliter exercuit.

Vitæ ipſius parcitas, & pia ſtudia.

33. *Alexander* (inquit) *Cardinalis S. Suſannę non ſine ſummi Pontificis mærore febre correptus extinguitur, cuius vitæ ſanctimonia cum per omnem vitam emicuiſſet, tum maximè in obitu claruit, quia etſi dies quamplures agonizauit, nunquam tamen intermiſit de fide catholica diſputare, ſymbolum exponere, abſtruſos ſcripturarum ſenſus aperire, dubiaquè reſoluere; hortari aſtantes ad euangelicam vitam, ad cæleſtis patriæ deſiderium erigere, contemnenda eſſe huius promiſſa ſæculi, quæ velis, noliſquè, relinquere oportet; in ea patria theſaurizandum, cuius gaudia fine carent. Cum rogaretur teſtamentum facere: Animam* (inquit) *meam Deo relinquo, Pio Pontifici corpus, & hęc, quæ vocantur ſæculi bona: ipſi familię curam, & ſepulturæ meæ committo. Deindè quaſi dormiens expirauit ingens Sacri Collegȷ decus, in quo fulgor cum doctrinę luce contendit. Potuerant ſine damno nonnulli homines perȷſſe, in hoc graue vulnus accepit Eccleſia.* His planè teſtatiſſimis. Alexandri pietas laudum pręconijs poſterorum memoriæ conſignari meruit.

Ioannes Gobellinus vbi ſupra.

Sanctitas, & ſi per omnē vitam, ſub finem tamen maxime elucet.

Ita ſe habet moriens qua ſi ſemper cū Deo victurus.

34. Mors igitur, quæ ſuprema vitæ

linea

linea eſt, ac veluti iuſta culpam à tergo pœna conſequitur, exoptatum quàm pluribus (vt videre eſt) ad vitę imortalitatem aditum pandit. Quod ſanè adoleſcenti olim contigit, qui ad inuiſendũ monachum veniens, defuncti, dum ſepulchro inferretur, monachi aſpectu ad religioſam vitam traductus, feliciter tandem, Deo aſpirante, ſupremum diem clauſit; de quo iſthęc Cęſarius: *Frater Theodoricus* (inquit) *Monachus noſter, cum adhuc adoleſcens eſſet in ſęculo, ſacerdotem quemdam cognatum ſuum iam nouitium viſitare venit. Contigit interim fratrem mortuum ſepeliri, quo ſepulto cum conuentus dicta Antiphona: Clementiſſime Domine circà ſepulchrum hinc inde cum multa humilitate veniam peteret, diceretquè: Domine miſerere ſuper peccatore, ità eſt compunctus, ita ad conuerſionem eſt accenſus, vt qui priùs à Domino Geuardo Abbate admonitus conuerti noluerat, ab illa hora, vt ſuſciperetur, vix multis precibus obtineret. Talem modum ſuæ conuerſionis ſape mihi recitauit tempore ſuę probationis; recitauit mihi & frater Bernardus monachus noſter in Velatio Monaſterio ad viſionem ſimilis veniæ primùm voluntatem conuertendi concepiſſe.* Mors namque vel ſemel, obiterque in terris viuentium viſa, ſana quæque, ac ſalubria menti conſilia ingerit, & obluctantes licet, ac rebelles animas in vitæ ſemitam adducit.

Mors pleriſque aditum pandit. ad immortalitatem.

Cęſarius lib. exemp. 1 cap. 21. pag. 33.

Iuuenis monachum mortuum cernẽs mori ſęculo ſtatuit.

Sæculo ſe abdicãs monachi habitũ induit.

35. Mortis quippe, ac Iudicij metus, ac memoria homini ad abſtinendũ à peccato fręnum, & quidẽ præ cunctis efficax eſt, vt Baldeſanus de iuuene ad mortis duntaxat aſpectum intime compuncto, & à peccando poſthæc abſterrito ſic tradit: *Nobilis quidam* (inquit) *adoleſcens ex potenti Ciuitate Italiæ cum eſſet immerſus voluptatibus, acceſſit quodam die ad Confeſſarium, qui multa ei propoſuit de pœnitentia agenda. Sed huic adeò noua, & terribilia videbantur, quę à Confeſſario dicebantur, vt multis penitentię modis propoſitis, negaret ſe vllum ex ijs poſſe pati. Quid faceret Confeſſarius? hoc ſolùm monet, vt ſaltem quartam horę partem impendat in hac cogitatione: Iacere ſe in lecto brachijs in formam Crucis compoſitis, ad caput cereo, ad pectus Crucifixi imagine, cogitans, quid vellet tunc feciſſe. Paruit adoleſcens, itaut repentè illuſtratus conſpecta peccati grauitate, totus in lacrymis ſolueretur. Poſtridie ad Confeſſarium accedens miro cum dolore peccata ſua deflet, & iam longè maiores paratus aſſumere pœnas, initium fecit melioris, ac ſanctioris vitæ*, Ità profectò ad mortis conſpectum mortuus pridem Deo reuixit, vt æternum ſibi, ac Deo poſthac viueret.

Marchantius in horto Paſtorum lib. 1. cap. 21. pag. 33. tac. 3. de de remed. tenta p. 310.

Mortis & Iudicij conſideratio peccando frænum.

Nobilis Adoleſcens præferocis ingenij mortis obiectu mitescit.

Pie à Confeſſario edoctus totus immutatur ex Marchantio.

36. Quid verò ad compungendum ſalubriter hominis, cor, & ad efficaciter ſuadendum ſeria mortis contemplatio valeat, prolatis recentis quoque memoriæ exemplis idem Marchantius oſtendit, qui iſthæc addit: *Quædam* (inquit) *Domicella ſæculi vanitatibus erat addicta. Et cum ageret cum ea Confeſſarius ipſius de pœnitentia, & auſteritate aliqua ſubeunda, multiplicemquè pęnitentiæ modum ſuggereret, non lubens illa audiebat, ſed detrectabat. Tandem imponit ei, vt quoties manus ablueret, in ſe ipſa dicat: Caro hæc à vermibus comedetur. Hanc acceperat pęnitentiam, & adeò felici ſucceſſu, vt breui exinde tempore vitam mutaret, & intantum pietati ſeſe addixerit, in quantum antea vanitati. Teſtis eſt Pater Cotton ſemet de Noreo.* Hæc ille, quibus iſthæc ſubdit: *Quidam ſimilis adoleſcens totus ſæculo vitijſquè deditus, ad bonam mentem reduci non poterat, & omnem de pietate ſermonem faſtidiebat. Vir quidam religioſus hoc ſolum rogat, vt illud conſuleret: Subter te ſternetur tinea, & operimentum tuum erunt vermes. Id verò ità efficaciter ei inhęſit, vt citiùs, quo ieiunium, aut diuturnum cilicium, animum ad vitę, & morum conuerſionem addere potuerit. Vndè & paulò poſt conſideratione ſeria illius ſententiæ impulſus Ordinem S. Dominici eſt ingreſſus.* Mors igitur pręuiſa, immortalem homini vitam parit.

Mulier delicijs aſsueta, à Confeſſario mortis memoriam diſcens, vitam corrigit.

Marchantius vbi ſupra.

Quidam monitus illis prophetę verbis, vitæ errores retractat.

37. Tantum quippe ſeria mortis cogitatio ad noxia quæquè ab animo procul ableganda vel in perditis quandoque hominibus valet, vt præſentiſſimum vitioſis quibuſque ad curandos animi morbos remedium, & maximum ad Chriſtianas virtutes acquirendas incitamentum ſit. Quod S. Philippus Nerius Congregationis Oratorij fundator, tanquam prouidus in ſpiritu pater, & longo iam experimento in prouehendis, exercendiſquè ad virtutem ſuorum animis, & peccatoribus præſertim ad Deum traducendis peritiſſimus, probè ſciens, id

Petrus Iacobus Baccius in vit. S. Philip. Nerij lib. 2. c. 6. n. 3.

vnum

Digitized by Google

vnum in vſu frequenter habuit, adeoquè perdito cuidam homini, conſueta vſus agendi lenitate, mortis duntaxat pro medicamento memoriam iniungens, ipſum Deo tandem feliciter lucratus eſt; Hæc enim in conſcriptis à Baccio Beati viri geſtis habentur: *Hac eadem* (inquit) *ſpiritus lenitate iuuenem quoque perditiſſimum ad bonam frugem perduxit; id vnum hortatus, vt ſingulis diebus Antiphona, quæ incipit, Salue Regina, Virginem ſalutaret; terramquè deoſculans, ſecum diceret: Cras vtique eſſe mortuus poſſem. Hoc ille præſtito, breui laudabilem vitæ rationem inſtituit, ac poſt annos quatuordecim non ſine magno ſalutis indicio mortem obijt.* Mortis igitur memoria, ac metu, qui pridem mortuus fuerat, extemplo reuixit, & animę vitam Deo aſpirante abſterritus morte lucrifecit.

Baccius vbi ſupr.

Iuuenẽ perditũ ſic Deo lucratur.

37. Sic itaque de futilibus ſęculi nugis, blandiſque voluptatum illecebris nobile haud ſemel Mors triumphum agit, adeoquè inter Cupidines, ac Veneres de ipſamet Venere palmam præter cunctorum expectationem refert, vt, quod Nicius tradit, rem cunctis teſtatiſſimam facit: *Romæ* (inquit) *iuuenis quidam ex Sodalitate Deiparę Virginis Aſſumptę in ędibus Patrum Oratorij, adeò in pijs operibus, quę ſunt eius Sodalitatis proprię, ſe exercebat, vt cęterorum ferè ſtudia aſſiduitate, diligentiaquè anteiret, & à cunctis in exemplum virtutis, probitatiſquè ſuſpiceretur, quod cum perpetuus humani generis hoſtis animo iniquiſſimo ferret, ac doleret, inter tot peccandi illecebras ętate integra hominem animum integrum, inuiolatumquè ſeruare, atque in humano corpore vitam imitari Angelorum, dedit operam per flagitioſos homines, vt pręſertim meretricijs amoribus irretitum in ſua caſtra pertraheret. Quamobrem eius impulſu iuuenes aliquot primùm in ea omnes induſtrię ſuę neruos contenderunt, vt in meretricis cuiuſdam domum ſecum vnà perducerent. Sed cum id parùm procederet, alia uia caſtiſſimum eius propoſitum ſunt conati peruertere. Die quodam conſcia etiam mulercula, apud quam in hoſpitium ille diuerterat, ætate integra, & forma egregia mulierem eius in cubiculo claudunt, atque his præceptis onerant, videlicet, vt aduenientem comiter excipiat, ac blanditijs, & illecebris captum ad nequitiam adducat. Illa ſatis, ſuperquè ad malitiam inſtructa, plus ex ſe daturam pollicetur, quàm illi poſcerent. Itaq; inſidiarum huiuſmodi ignarus, à pijs ſuis exercitationibus iuuenis rediens, pedem intrò in cubiculum infert, cum meretrix docta dolis inſiſtit. Ille egregio mulieris aſpectu ex improuiſo percuſſus, ſenſit ſe non minimùm cõmoueri, ſed ſtatim animum recipiens, ſpiritu Dei plenus, arrepto cadaueris humani capite, quod ad meditationem mortis habebat, id illi prodeunti ſibi obuiam obiicit, ac mox (inquit) peſſima ſua iſthac facies tam cõpta, tam fucata, tam nitida ad iſtius ſimilitudinem horrorem incutiet. Hoc ſpectaculo exterrita, planè vehementer exhorruit, ac fuſa in lacrymas illius ad pedes accidit, veniam orans; Qua impetrata, longè alia diſceſſit, ac venerat; Nam poſtridiè flens, ad ſacerdotis pedes ſe obiecit, vt ſeria, ac diligenti confeſſione præteritæ vitæ ſordes ablueret, ac cum Deo rediret in gratiam, cui deinceps, eiuſquè Virgini matri obſequentiſſima quoad vixit, fuit:* Ità profectò infamis, ac deperditi pudoris mulier à morte, eiuſquè ſimulacro veram ſui notitiam, & viſu vitam pariter hauſit.

Mors de ſæculo, ac Venere ſæpe, ſæpius triũphat.

Nicius Eritbræus l. exempl. virt. & vitiorũ exempl. 14.

Iuuenis acriter à Dæmone tentatur.

Ad carnis illecebras per flagitioſos allicitur.

Per mulierẽ dom cõclu lam ad ruinã, alter velut Adam perturbatur.

Arrepto cadaueris humani capite Diabolo ſe tentanti caput infringit, & victor remanet.

38. Narratis inſuper, & coronidis inſtar ad rem probè euincendam, ipſius Nicij verba chriſtiano planè Philoſopho digna ſubtexenda hic ſunt, quibus mortis ipſius memoriam ſeriò recolenti ad cunctas ſæculi, & diaboli fraudes cõſtanti animo reijciendas præ omnibus efficacem comprobat; hæc autem ad rem ille: *Et ſanè* (inquit) *nulla res tantam vim habet vel ad comprimendos libidinis æſtus, vel ad compeſcendas inanium rerum cupiditates, quàm mortuorum aſpectus, aut arida eorumdem cadauerum oſſa. Tunc enim non cogitatione ſolùm, vel auribus, ſed oculis ipſis accipitur, corpus hoc noſtrum tantoperè à nobis cultum, & in delicijs habitum, nil niſi fętidum cęnum, ac funeſtum eſſe puluerem, atque tantum huic rei ad vitam honeſtè, ac laudabiliter exigendam viri omnium ſanctiſſimi tribuerunt, vt in ipſis mortuorum ſepulchris tabernaculum vitę collocarent. Neque vſquàm tutius aduerſus carnis, ac mundi illecebras habitari poſſe ducerent, quàm vbi mortis memoria altiùs in ipſorum animis inſideret, nec ab eius vnquam excideret.* Quibus iſthæc ſubtexit: *Quàm multi* (inquit) *in hiſtorijs ſacris leguntur, qui viſis cadaueribus eorum, quos vnicè in vita dilexerant, vel propter honorem, vel formam, vel*

Nicius Eritbræus lib. exem. virt. & vitior. exempl. 15. pag. 19.

Mortis meditatio præ omnibus cõtra peccatũ efficax.

Sepulchrũ tutum aduerſus carnis, & mundi illecebras domicilium.

Nicius vbi ſupra, & in geſtis B. Frãciſci Borgiæ Societ. Ieſu apud Surium die 30. Septembris.

vel gloriam propè in Deorum numero habuerant, repentè ab inanium rerum cogitationibus animum abduxerunt, & in Deo collocarunt? Inſigne eſt illud, & à multis ſæpe cõmemoratum, B. *Franciſci Borgiæ,* Gandiæ *Ducis exemplum, qui cum an. ſal.* 1539. *Iſabellæ, Caroli V. Imperatoris coniugis mortuæ faciem adeò tetram, adeò fœtidam eſſet intuitus, vt neque etiam aſpectum ferre, neque exeuntem ab ea fœditatẽ odoris pati quiſquam eorum, qui aderant, poſſet, ac cogitans, quò demum humanæ gloriæ faſtus recideret, vſque adeò commotus eſt, vt ſtatim de nouo vitæ genere ineundo cogitauerit, & quàm primùm potuit, Principatu, ac reliquis vitæ commodis repudiatis, Societatis Ieſu humilitum, ac neglectę pauperum familiæ nomen dederit, in eaquè ad extremum vſque ſpiritum ſanctiſſimè vixerit.* Tanti meritò momenti eſt, vel ſero, ſed ſeriò mortis, ac funebrium meminiſſe ad ſedandos lubricos, componendoſque hominum mores, ac dignã vitæ rationem ſalubriter inſtituendam, vt ad commoriendum mundo, ac Deo viuendum, vel ſola mortalium quoſque mortis meditatio impellat; Sed quàm efficax hæc vna ſit ad exleges homines ad pęnitentiam traducendos, idem his verbis Auctor teſtatur.

B. Franciſcus Borgia fœtido Iſabellæ Auguſtæ viſo cadauere nouum vitæ genus auſpicatur.

Ianus Nicius vbi ſup. exemplo 15.

39. *Neque illud* (inquit) *prætereũdum eſt, quod de adoleſcente quodam nobili narratur, quem ipſi multis ab hinc annis ſumptuosè, eleganterquè veſtitum, equoque inſidentem tota Vrbe vagari conſpeximus. Hic cum honeſta in primis forma mulierem adamaret, ſectaretur, eidemquè propemodum vt Deæ honorẽ haberet, neſcio quo caſu biduum domi ſe continuit, neque quiſquam adfuit, quem percontari, quid rerum ea mulier ageret, poſſet. Sed cum demum tanquam diuturnam ſitim explere cupiens, iret, vt eius aſpectu oculos paſceret, fortè qua iter habebat, in ędé quadã ſacra animaduertit mulieri mortuæ exequias fieri. Accedit, inſpicit, atque in eius facie magnam eius mulieris, cuius erat cupiens, ſimilitudinem reperit. Quærit, ecquę ſit ea mulier? audit; eam eſſe, quam deperibat, cuiuſquè aſpiciendę tanta cupiditate flagrabat; eam enim bidui morbo conſumptam, illuc elatam eſſe, vt ſepulturæ mandaretur. Quæ res tam repentina, tam noua, tam atrox, quam illi admirationem, quem horrorem, quem animi dolorem incuſſerit, non eſt neceſſe dictu, ſed in aliorum cogitatione relinquitur, ac nihil propius eſt factum, quàm vt ibi ex ægritudine mortem obiret. Verùm cum ſe paululum collegiſſet, illinc vix viuus exceſſit, ac reuerſus eſt domum; vbi cum in acerrima, attentiſſimaquè cogitatione defixus hęreret, paulatim traductus eſt ad rerum humanarum varietatem, inconſtantiamquè, ad vitæ breuitatem, ad mortis neceſſitatem, ad formæ muliebris vanitatem contemplandam, atque in eiuſmodi cogitatione adeò diuinæ gratiæ lumine illuſtratus eſt, vt rebus tam falſis, tamquè fallacibus ſe ſubducere, & ęternam ſuam ſalutem in tuto collocare ſtatuerit, ac ne longum faciam, paucis poſt menſibus arctiſſimam ferè omnium, quę nunc vigent, religioſorum familiam ingreſſus eſt, in eaquè, quoad vixit, cęteris exemplum caſtitatis, abſtinentię humilitatis, virtutumquè omnium extitit.* Certa igitur animi ſalus ex fortuito interdum mortis aſpectu, cunctaquè ſimul virtutum bona è ſuprema mortalis vitæ, quæ inſtat, periodo deriuant. Quapropter vnicuique apte hic ſub finem ſapida Auguſtini verba occinunt: *Times* (inquit) *mortem ad momentum, veniet, & ſi nolis: times pœnas in ęternum, non venient, ſi nolueris. Ergò Quia eligere non potes, ne hic moriaris, elige, ne in ęternũ moriaris.* Sed ad alia interim orationis ſtylus recurrat.

Adoleſcens, qui fœminã deperibat, caſu in templo mortuã deprehendit.

Horrore, ac admiratione perculſus, Deo viuere ſtatuit.

Paucos poſt menſes vitiis retractis auſterioris obſeruãtię domum ingreditur.

Aug. ſer. 14 *de Sanctis.*

CAPVT VII.

Iudicij, quod poſt mortem remanet, timore abſterriti, anteactæ vitæ errores corrigunt.

1. EXtremi, quod Mortalium tandem ceruicibus imminet, ſeuera Iudicij trutina, & certa inſuper venturi Iudicis expectatio, nedum interim vnumquemque ſatis nunquam exagitat, & pro ſe valide inſtando ſollicitat, ſed ſic inſuper intima humani cordis peruadit, vt nil ad ſuadendum, abſterrẽdumquè aptum, atq; efficax magis exiſtat, vt ſuo olim Apoſtolus Athenienſes adhortans oraculo comprobauit. *Nunc* (inquit) *annunciat hominibus,* (Deus videlicet) *ut omnes ubique pęnitentiam agant, eo quod ſtatuit diem, in quo iudicaturus eſt Orbem in ęquitate.* Is namque, ac tantus eſt, quo mortalium quiſque ingeſta futuri Iudicij cõmemoratione

Nil ad abſterrendũ hominem Iudicio Dei magis efficax.

Actuũ Apoſtolor. c. 17. *num.* 31.

ratione

Greg. moral. in lib. 38. n. 13.

ratione, afficitur metu, *vt quæ peſſima* (vti Gregorius ait) *ſecuritate durauerant, ſalubri timore molleſcant, quatenus vel ſerò redeant, & hoc ipſum ſaltem, quod diù expectati ſunt, erubeſcant*. Adeoque ingeſta Iudicij mentione Homo ſapere incipit.

Chriſtus iudicij commi natus tribunal, diem tamen tacet.

2. Quapropter Altiſsimus ad cunctos in officio mortales ſalubriter continendos, & vt ſuo deuotos obſequio redderet, Iudicij duxtaxat tribunal comminatus, diem tamen nouiſſimum quo hæc fient, latere penitus homines voluit, vt qui ſemper venturum Iudicem timent, non ſecus ac mox ipſius parent ſe conſpectui præſentandos, & ſic aduentum, moraſque venturi Iudicis vigilando preueniant. Quod ſanè prouidentiſſimo Dei conſilio agitur: *Vt timorē* (inquit Ambroſius) *omnibus Iudicij imminentis incuteret, nec ſecuritatē dilationis offerret*. Hinc Iobus virorū ſãctiſsimus pauendo diuini Iudicij obiectu, nō ſecus ac compendiario malorū cumulo, ac irarum Dei impendente ceruicibus gladio latere apud Tartarum, quàm vel ſemel coram Iudice apparere maluit: *Quid faciam* (inquit) *cum Surrexit ad iudicandum Deus?* Qui & alibi eiuſcemodi, quo tenebatur, metum exaggerans. *Quis mihi hoc tribuat* (aiebat) *vt in Inferno protegas me, donec pertranſeat furor tuus*. Bernardus vero lugubrem, funeſtamque dici, quo Iudex venturus eſt, faciem, ſuo amarulenter ſtylo adumbrans: *Veniet, veniet* (inquit) *Iudicij dies, vbi plus valebunt pura corda, quàm aſtuta verba, & conſcientia bona, quàm marſupia plena; quandoquidem Iudex ille nec falletur verbis, nec flectetur donis, &c.* Hoc ſanè præ cunctis Hieronymus ſe iugiter terrore præuentum ſentiens, illiſquè altiùs verbis inclamans: *Siuè* (inquit) *bibam, ſiue dormiam, ſiue aliud agam, ſemper mihi in auribus inſonat tuba illa terribilis. Surgite mortui, venite ad iudicium*. Euigilabat profectò pugil inuictus, ac ſapientiſſimus ſuis ſomnum ab oculis excutiendo, qui vel vnico ſaltem momento Iudicij ab animo excutere metum, ac abigere procul nequibat.

Ambroſius luca 27. n. 20.

Iob. cap.

Iob Iudicij diem metu honorat.

Bernardus epiſt. 1. ad Robertum.

Iudex nec verbis fallitur, nec donis flectitur ex Bernardo.

Hieronymus in Epiſt.

Hieronym. vbi ſupr.

3. Quo item Nazianzenus aſſiduè, ac vehementer intus in animo extimulatus, ac propterea ſemper ſub Iudicij impēdentis trutina diè, noctuquè inſomnis, ipſoque ſub Iudice conſtitutus tanquam reus inter mortis laqueos obdormiens palpitabat, vt in ſuo Iambico his notis fatetur.

Nazianzenus futuri iudicij, metu velut clauo confìgitur.

> *Ac parte vigilem maxima vitam ago:*
> *Nam dormientem me labor pungit quoque.*
> *At ſi ſoporis quidpiam captem, gemo,*
> *Nam ſpectra mortis aſperæ mecum afferunt.*
> *Cenſura, Iudex, ſtatio, cui comes tremor.*

Nazianzenus in ſuo Iambico 19.

Quis enim eſt, qui ſub funeſtæ, ac fatalis buccinę ad prælium, quin imò ad ſtragem euocantis ſonitu non totus iugiter contremiſcat, ſoporemque non ſtatim ab oculis, & ab animo ſecuritatem ableget? cum vel ſolus pauor ad mortalium cunctos ſimul proſternendos, & in altum mentis ſtuporē adducendos ſe ipſo Hieronymo teſte ſufficiat: *Siue* (inquit) *leges, ſiue dormies, ſiue ſcribes, ſiue vigilabis, Amos tibi ſemper buccina in auribus ſonet*. Hæc ille. Ni forte hic Amos pro Sophonia, qui Iudicij diem, diem tubę, & clangoris appellat, haud caſu, & abſque myſterio ſit appoſitus.

Hieronymus quid quid ageret iudicij tubā ſuis ſemper auribus inſonantem audit.

Hieronymus in regula monachorum Sophonię. 1, vir. 16.

4. Pauendum igitur Chriſti ad Iudicium properantis Tribunal magis, quàm vel ipſiuſmet regnantis thronus, ac maieſtas, mortalibus inter contemplandum emolumento eſt. Ex ipſo Chriſti etenim regno, cuius conſortium quiſque optabundus ſibi repromittit, non niſi vana aliquando præſumptio; ex Iudicio autem iuſta ipſius, ac ſalubris ad mores rite excolendos formido, Ambroſio ediſſerente prouenit: *Nihil eſt* (inquit), *quod magis proficiat ad vitam honeſtam, quàm vt credamus eſſe Iudicem futurum, quem occulta non fallant, & indecora offendant, & honeſta delectent*. At prouido, ſapientique ſuo rem calculo Gregorius expendens, pœnitentibus quidem ſpem, metum verò pauendi ipſius Iudicij obiectu peccantibus conciliari affirmat: *Quia fines* (inquit) *Terræ Dominus iudicat, conuerſus peccator priora, ſiuè media non expaueſcat: iuſtus inchoata iuſtitia non præſumat*. Sed ne interim rem gratis aſſerere videamur, hic eorum præſertim, qui Iudicij metu edocti ſe ad perfectioris vitæ normam pœnitendo traduxere, in præ-

Tribunal iudicantis, magis quam maieſtas regnātis pre oculis habendum.

Ambroſius lib. 1. officiorū cap. 26.

Quantum ad compungendum vim habeat ex Ambroſio.

Gregorius lib. Moralium.

ſens nobis mentio recolenda ſe offert.

5. In primis verò Solitarij illius,qui in Choreb habitans cum diù negligenter vixiſſet, nullam ſui gerens,atque animæ curam, graui tandem morbo perculſus, & ad extrema perductus, mortali è vita migrauit; at poſt horam ad ſe ipſum rediens, roganſque, vt omnes abſcederent, obſerato cellæ aditu ſic duodecim integros annos ibi ſolitarius manſit, & ſolus atroninis,quæ pridem viderat, reuoluens animo,amariſſimis ſe ipſum lacrymis reſpergebat. *Cumquè iam* (inquir) *morti proximus eſſet, rupto aditu ingreſſi ſumus, cumquè ab eo doctrinæ verbum ſupplices requireremus, hoc tantùm audinimus: Ignoſcite mihi, nemo, qui Mortis, & Iudicij memoriam verè agnouerit, peccare vnquam poteſt. Nos verò mirati ſumus talem in eo, qui adeò negligens fuerat, beatiſſimam transformationem.* Seria Iudicij profecto memoria, ac metus intimè hominem peruadens, breui in alium ferè immutandi vim habet.

Solitarius in Choreb habitans ex Iudicij metu mire proficit.

Ioannes Climacus in ſer. cap. 6.

Quid moriturus alijs dicat.

6. Tãti autẽ quibuſuis vel obiter Iudicij interdum mentio mortalibus prodeſt, vt ipſa nihil efficacius ad reuocandum perditum quemque à malo ſuppetat; Quapropter vir olim (vt appoſitè Ludouicus Granatenſis Prędicarorũ Ordinis docet) ſuo poſt mortem amico apparens, maximiſque excruciatus doloribus, magna item, & lamentabili voce exclamans, ipſius iſthæc auribus intonuit: *Nemo* (inquit) *credit, nemo credit;* *quem amicus expaueſcens rogat, quid ſibi eiuſmodi exclamatio vellet. Cui ille. Nemo credit, quàm ſtrictè iudicat Deus, & quàm ſeuere caſtigat.* Quę ſanè verba in primis ipſi, ac cunctis ſubinde ad Chriſtianæ vitæ profectum, moreſque ſalubriter excolendos haud parum poſthac profuere. *Caſus quippe* (vt alibi ait Chryſoſtomus)*pro concione fuit.* ac viuos ſic mortuus docuit.

Fr Ludouicus Granatenſis de peccandi conſuetud. cap.

Quidam amico poſt mortem iudicij rigorem inculcat.

Chriſoſt. in act. Apoſt.

7. Et ſi quidem quàm iuſta,quam rigida,quam ſeuera ad Dei Tribunal trutina ſingulorum tum culpæ, tum merita expendantur Carolus Magnus, digniſſimus Romanorum Imperaror,cunctorum olim documento iuxta hiſtorici iſthæc narrantis fidem expertus eſt, qui acerbas à Dęmone inter accuſandum anguſtias perpeſſus, ſatis rigidum Dei in ſe iudicium perſenſit, & non niſi Deo propitiante ab exactoribus tandem liber euaſit, de quo eius vitæ Auctor hæc tradit: *Cum apud Viennam* (inquit) *in Eccleſia ante Altare die quodam raptus in eſtaſi precibus inſiſterem, pſalmum, Deus in adiutorium, &c. cantarem, tetrorum agmina innumerabilia militum ante me præterire, ac verſus Lotharingiam tendere agnoui. Qui cum omnes pertranſirent, intuitus ſum quemdam illorum Aethiopi conſimilem retro lento gradu alios inſequentem: Cui dixi, quò tenditis? Aquiſgranum* (inquit)*ad Caroli mortem tendimus, vt eius ſpiritum ad Tartara rapiamus. Cui dixi: adiuro te per nomen Domini Dei Noſtri Ieſu Chriſti, et peracto itinere tuæ diſpoſitionis, ad me reuerti non rennas. Tunc modicum commorati, vt explcto pſalmo, eodem ordine ad me redierunt, & dixi nouiſſimo, cui priùs locutus fueram: Quid egiſtis? & Dęmon: Gallicianus* (inquit) *ſine capitè tot, at tantos lapides, ac ligna baſilicarum ſuarum in ſtatera ſuſpendit, quod magis appenderunt bona, quàm eius mala, & idcircò eius animam à nobis abſtulit. Et his dictis Dæmon euanuit. Itaque intellexi eadem die Carolum ex hac luce migraſſe, & ſubſidijs B. Iacobi, cuius Eccleſias multas ædificauerat, ad ſuprema meritò regna ſubuectum. Tranſactis poſt eius mortem diebus quindecim, per nuncium didici ab ipſo tempore, quo ab Hiſpania reuerterat, vſquè ad diem mortis ſuæ illum aſſiduè ægrotaſſe, ac pro ſalute quorumdam defunctorum eodem die, quo ipſe martyrium pro diuino amore ſuſceperat, ſcilicet decimò ſexto Kalendas Iulij duodecim millia vnciarum argenti, totidemque talenta aurea, veſtes etiam, & cibaria annuatim in omni vita pauperibus ſolitum erogaſſe, totidemquè pſalteria, Miſſaſquè, & vigilias cantari feciſſe, atque eadem die, & hora, qua viſionem ego videram, ſcilicet quinto Kalendas Februarij,anno Dominicæ Incarnationis 813. ab hac vita migraſſe, & apud Aquiſgranum in B. Mariæ Baſilica Rotunda, quam ipſe ędificauerat, honorificè ſepultum illum fuiſſe.* Hinc fit, vt merito vnicuique recolendum tribunal illud, pauendumque ſit,in quo iuſtus,& æque ſapiens ac potens & inexorabilis Iudex præeſt, de quo Iobus ſolemne illud, cunctiſque exhorrendum, & fulmen potiùs, quam verbum

Carolus Magnus Romanorum Imperator, Dei inter iudicandum ſeueritatem expertus.

Io. Turpinus Archiepiſcopus Rhemenſis hiſt. in vit. Caroli Magn. cap. 2.

Dæmones ad Caroli magni exitũ frequentes.

Opera ipſius bona in trutina à Deo appenſa.

Iuſtum Dei Iudicium multipliciter formidandum.

Iob. cap. 9. n. 3.

Iob. cap. 9. n. 3.

verbũ intonat: *Si voluerit* (inquit) *contendere cũ eo, non poterit ei reſpondere vnũ pro mille*. Cui regius item pſaltes apte conſonans: *Non intres* (inquit) *in iudicium cum ſeruo tuo, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens*. Ità planè.

Pſalmi. 42. n. 2.

Pſalm. 142. n. 2.

Felix Proconſul, Paulo de iudicio finali diſputante tremefactus obſtupuit.

8. Supremi itaque Iudicis, ac pauendi ſimul Iudicij frequens apud homines mentio, & vel leuiter exhibita oculis vmbra, nedum ipſius imago tantam absterrendi, concutiendiquè hominem vim habuit, quemadmodum olim Gentium Apoſtolo de rebus diuinæ fidei ad Felicem Proconſulem peroranti contigit; Vbi enim de Iudicio verba faciens, inire diſputationem cœpit, exterrefactus Felix, ſermonem protinus abrupit: *Diſputante autem* (inquit Lucas) *illo de Caſtitate, & Iudicio futuro exterrefactus eſt Felix, &c.* adeò vt nouos propemodum Indicio territus induiſſe ſpiritus videretur.

Actuũ Apoſt cap. 24. n. 25

Baronius an 845. num. 7. & 8.

Bogar Bulgarorum rex expictis in tabula imaginibus iudicij metu perculſus:

Atqui idem fere Bogari Bulgarorũ Principi accidit, qui per exhibitas in pariete oculis, pictaſque rerum imagines futurum Dei Iudicium probe didicit, & Chriſti fidem ſuſcipiens, baptiſmo ſalubriter eſt initiatus; rem verò Curopalates ſic narrat: *Aliud quoq;* (inquit) *accidit quod Principẽ ipsũ in vera fidei cultu magis cõfirmauit, Inſatiabiliter iſte venationi deditus erat, qua oblectare ſe ſtudebat, nõ modò cũ venatum ſe conſerret, ſed etiã quãdo otioſus eſſet domi, idquè per animaliũ pictas figuras. Constructa noua domo Methodium quemdam monachum arte pictorem iuſſit domum illam picturis ornare; Verùm quaſi diuina quadam prouidentia ductus, non præſcripſit definitè, quænam, & qualia pingeret animalia, verum quæcunque ipſe vellet, iuſſit pingere, terribilia tamen eſſent, quæ pingerentur, vt ſpectantibus terrorem, & metum incuterent. Ille autem nihil aliud terribilius noſcens ſecundo Chriſti aduentu, hunc ibi deſcripſit. Cumquè iam finita illa eſſet pictura, conſpicatus Princeps ex altera parte iuſtorum cœtum coronari, ex altera verò impios puniri, & à pictore percepta picturæ mente, ſtatim propriam eiurat Religionem. Imbutuſquè, vt diximus, à S. Epiſcopo diuinis miniſterys, intempeſta nocte ſacrum percepit baptiſma. Cum autem cognouerunt Nationis Præfecti communem mutatum religionis cultum, in Principem conſpirant, eumquè de Imperio deijcere ſtudent: quos ille parua, quam ſecùm habebat, manu fudit, fugauitquè præeunte Crucis ſigno, & inopinata re perculſos Chriſtianos effecit*.

Theophan. in geſtis S. Nicephori Conſtantinopol. Patriarchæ.

Methodius monachus pingendi arte Dei Iudicium adumbrat.

Quibus viſis rex futuri Iudicij veritatẽ edoctus baptiſmi fonte ablui poſcit.

Ità planè ipſoſmet barbaros homines, ac ipſorum inprimis Regem leuiter adumbrata coloribus in tabula futuri Iudicij imago, ſic ſtupore affecit, adeoquè ipſius terror aſpicientes concuſſit, vt confeſtim animum ſimul, ac fidem, Deo deſuper afflante mutarent.

Baronius an. 1047. n. 10.

9. Alter quoque (vt propoſiti argumenti narrationem proſequamur) Romanorum Imperator pari quidem tum fructu, tum exemplo pauendum ſupremum Iudicis, ac Iudicij thronum contemplando expertus, ac ſalutarem cunctis inde metum propinans, opportunè ſibi Iudicis gratiam bonis dum per tempus vacat operibus conciliandam, præmonuit; Henricus videlicet ſecundus Imperator; qui multis licet clarus virtutibus, vitijs tamen haud carens, & libidinis præſertim labe notatus, in eo maxime offendit, quod etſi iurium Eccleſiæ ſtrenuus propugnator, ac defenſor, vitiorum tamen turpiter extiterit cultor, & ſeruus; hæc enim de eo Glaber: *Tamen* (inquit) *proh pudor, vnum in eo erat nimium reprehenſibile, quod incontinentia, & carnis luxuria infamabatur* &c. Verũ graui ſubinde morbo correptus, dum deſperata iam corporis vita, inter mortis anguſtias fatiſcit, Dœmones ſibi inſultantes, & in iudicio ad Dei tribunal in multis iuſte accuſatores ſuſtinẽs, haud aliter ad ſeuerã Iudicij trutinam librandus, quam B. Laurentij Martyris ope releuatus ſibi viſus eſt, quoadmodo reuixiſſe; hæc enim de eo Vuilhelmus Malmesburienſis, & alij tradunt: *Tempore* (inquit) *Conradi patris, à quodam Clerico fiſtulam tulerat argenteam, qua pueri ludo aquam iaculantur, pactus Epiſcopatum, cum foret Imperator. Adultus repetenti pollicitum impigrè dederat. Nec multo poſt aſpera valetudine correptus decubuit, morbo creſcente triduò exſenſus, & mutus iacuit, cum in ſolo pectore vitali habitus palpitaret. Nèc aliud vitæ indicium erat; quàm manu ad nares appoſita quantuluſcunque ſentiebatur anhelitus; Epiſcopi præſentes triduano indicto ieiunio lacrymis, & votis pro vita Regis Superos pulſabant. Quibus, vt credi fas eſt, remedys conualeſcens, accitùm Epiſcopum, quem*

Henricus ſecundus Romanorum Imperator æger ex iudicio ſapere incipit.

Glaber lib. 5. cap. 5.

Quantum ex Dei iudicio territus proficit.

Vuielmus Malmesbur. de Anglorum geſtis lib. 2. c. 12.

Toto triduo dęmones infeſtos patitur

Digitized by Google

iniuſtè fecerat, ſententia Concilij depoſuit, profeſſus ſe toto triduo Dęmones infeſtos vidiſſe, flammis in ſe per fiſtulam iaculantes, adeò pertinaciter, vt noſter ignis comparatione illius iocus putetur, & nil calere. Iuuenem inter hęc ſemiuſtulatum lætum aduentaſſe, ferentem immenſæ magnitudinis calicem aureum aqua plenum, cuius viſione, & laticis aſpergine delinitum extinctis ardoribus in ſanitatem euaſiſſe. Ephebum illum fuiſſe Laurentium, cuius Eccleſiæ tectum longa carie diſſolutum compaginauit, & præter alia xenia calice aureo honorificauit. Hæc ille. Sanctorum quippe meritis, ac parrocinio decedentium animæ inter mortis anguſtias, rigidamque horrendi Iudicij trutinam, ne aduerſariorum accuſationibus pulſati ſuccumbant, aut deficiant, diuinitus iuuantur.

B. Laurentij Matt. ope liber fit.

10. Verùm enimucrò quiſuas, vt par eſt, culpas humiliter agnoſceus, eaſdem recolendo iugiter penſat, vbi ſolicitus ad pœnitentiæ ſinum procurrit, haud hic iuſtam pro culpis ſubire pœnam refugit, ſed vltro, libenterquè, vt ſatis Deo faciat, amplectitur, Quod ſuo olim exemplo Hugo Connentrenſis Epiſcopus docuit, qui quippe dum ſub Vrbano, huius nominis Tertio, Romano Pontifice in Anglia Apoſtolicæ legationis munus obirer, ac Gulielmum Elienſem Epiſcopum præferuidè inſequererur, libellum conrrà ipſum calnmnijs, ac probris refertum conſcripſit, promulgauitquè, quo quidem is liuoris æſtu percitus, & conrabeſcens, innocenri mordicus viro derrahere haud erubuit; Ipſum vero conſcripta ſubinde Petrus Bleſſenſis epiſtola ſolatus, atque Hugonem pro merito amarulenris perſtringens verbis; hæc de eo ibidem narrat: *Super lectum* (inquit) *doloris ſui in infirmitate verſabar, cum doloribus dolores accumulans, intermeantium crebra relatio nunciauit, quàm proditoriè, & quàm malignè veſtram ſupplantari innocentiam factioſa coniuratio inuidorum, &c.* Quibus narratis perdirum hominem, & pluribus quidem à recto procul aberrantem, obiecta Iudicij mentione ſiſtere, & ad ſuum agnoſcendum, retractandumquè errorem exhortari non deſinit illis planè vſus verbis: *Heù, heù* (inquit) *vbi eſt timor Dei? vbi memoria mortis? vbi gehennæ timor? & terribilis illa expectatio tremendi Iudicij? quomodo filium illum non reuocauit à tanto ſcelere vinculum fidei, & beneficiorum memoria, tanta fęderis promiſſio, & obligatio iuramenti? &c.* Multa verò ad abſterrendum hominem in hanc planè ſententiam proſequitur.

Hugo Conuentrenſis Epiſcopus iudicij ſeueritatem ſibi obiectam tacitus expendens cōpungitur.

Baronius an. 1191. nu. 28.

A Petro Bleſſenſi merito carpitur.

Petrus Bleſſenſis Epiſt. 118.

Petrus Bleſſenſis Epiſt. 67.

11. Atqui Bleſſenſis Hugonem ſuis item epiſtolis acriter, amarulenterquè, vt ab errore ſi quomodo, vel ſcribendo retraheret, conueniens, & mortis illi ſub finem, ac futuri item Iudicij memoriam valide inculcans eiuſquè improbitatem aculearis verbis perſtringens, hæc meritò in ipſum intorquet: *O generatio* (inquit) *praua, ò domus exaſperans: ò genimen viperarum? quis te docuit fugere à ventura ira? putas, quod non videat, & requirat hęc Dominus? propter hæc irritauit impius Deum; dixit enim in corde ſuo: non requiret, &c. Memento igitur homo, ſi tamen homo: memento, inquam, tuæ conditionis: memento huius vitæ breuis: memor eſto diſtricti, & horrendi Iudicij: memor eſto pęnæ terribilis, horribilis, interminabilis, & intolerabilis, quæ tibi in æternum parata eſt, ſi à tali maleficio non deſiſtas.* Hæc ille, qui quot verba, tot in hominem iacula iuſto adductus zelo validiſsimè intorquens, quæ illius capiti, Deo ad iram conciraro impendebant ſupplicia conceptis vltro verbis viſus eſt intimaſſe; Sed cum nihil ſe ipſo in dies melior cuaderet, lethali tandem morbo correptus, ſuorum ſcelerum palinodiam recantauir. Intimo namque doloris ſenſu perculſus, errorem confeſſus, lacrymiſquè ora perfuſus, coram Abbatibus, ac religioſis viris quampluribus, quos ad ſe ex omni Normantia accerſiri fecerat, ſui arcana cordis, ac quaslibet vitæ ſordes publicè cūctis reuelās, ac ſimul plangens, opportunis pęnitenrię remedijs culpas, pro ſe ad Deum ſolicitus diluere ſategit, adeò vt acerbiſſimas à Sacerdotibus, qui præſenres aderant ob debitum exoluendum pęnitentiæ onus Purgatorij pœnas vſque ad ſupremum Iudicij diem, ſibi ſupplex iniungi exorando voluerit. Sed quæ Rogerius de mira Hugonis pœnitentia ſcriptis tradiderit, narranda hic ſunt.

Mortis, Gehennæ, ac Iudicij metu ad pœnitendum inducitur.

Apeis à Bleſſenſi, conceptiſque Iudicij terror verbis cōtemplādus proponitur.

Reſipiſcens palinodiam ſcelerum recantat.

Baronius vbi ſupr.

12. *Eodē* (inquit) *anno* (*ideſt M.C.XCI.*) *Hugo de Nunant Conuentrenſis, ſiue Ceſercenſis*

Digitized by Google

cenſis Epiſcopus Romam tendens, in Northmannia cæpit grauiter infirmari. Cumquè ingraueſcente ægritudine mortem ſibi vicinam cognouiſſet, fecit accerſiri viros religioſos totius Northmanniæ, quos habere poterat, Abbates, & Priores, & audientibus cunctis, voce clamoſa confeſſus eſt purè, & maxima cordis contritione, ac lacrymarum iugiter effuſione, omnia peccata, ſcelera, enormitates omnes, quæ ſuæ memoriæ occurrebant. Tanta autem contritus erat, & commotus pænitentia, quod omnes adſtantes, & ſe intuentes ad lacrymas, & ſingultus commouit. Denique flens, & eiulans, manibuſquè conſertis, Prælatos omnes in virtute Dei adiurabat, quatenus ſibi pænitenti ſuper tot, & tantis flagitiorum exceſſibus pænam infligerent, & ſatisfactionem condignam. Audientes autem viri religioſi, qui lecto adſtabant, in Epiſcopo vitam adeò flagitioſam ſimul & admirabilem cordis contritionem, adinuicem ſeſe contuentes, obmutuerunt vniuerſi, neſcientes, quid darent conſilij, vel quid tam ſubitò reſponderent. Quod cernens Epiſcopus, dixit eis: Sciò, ſcio, quod tantis enormitatibus auditis, hæſitatis inter vos, quid mihi pro pęnitentia infligatis: Sed obſecro vos in nomine Domini Ieſu Chriſti Domini noſtri, quatenus loco pænitentiæ, & in remiſſionem peccatorum meorum iniungatis mihi, vt ſecundùm voluntatem Dei ſim in pęnis Purgatorij vſque ad diem Iudicij, vt tunc per miſericordiam Redemptoris noſtri, qui ſemper miſericordiam exaltat ſuper Iudicium, ſaluus ſiam. Placuit hoc conſilium vniuerſis, ſalua ſemper ſibi clementia diuina, quę omnes ſeruari deſiderat, & neminem vult perire. Tunc Epiſcopus, audientibus cunctis cum ingenti męrore recognouit, qualiter expulſis Monachis Ciſtercienſibus ad cumulum omnium malorum in loco eorum religioſos Clericos introduxit. Ad cuius flagitij ſatisfactionem aliud genus correctionis non inuenit, niſi vt in eorum habitu vitam finiret, in quos Diabolico ſpiritu exagitatus, cū potuit, perſecutionem excitauit, mendicare coegit, & quantum in ſe erat, odio mortali afflixit. Sicquè cum magno eiulatu Abbatem Becci, qui inter cæteros aderat, deprecans adiurauit, quatenus intuitu charitatis, ad Diaboli confuſionem habitum ſibi concederet monachalem, vt illos haberet patronos in ſæculo futuro, quos perſequutus fuerat in hoc mundo. Quod cum impletum fuiſſet, omnia, quæ poſſidebat in auro, & argento, in gemmis, & vaſis pretioſis, domibus religioſis, & pauperibus erogauit. Et ſic in ſpe bona omnium aſſiſtentium, & iugi lacrymarum effuſione, fine inſperato quieuit. Sic valide iudicij metu abſterritus, ac dolens, ſuam miro vitam pœnitens fine concluſit.

Pęnitens è vita abit.

13. Religioſa itaque in pœnitentiæ ſignum indutus veſte, eaque circumamictus, cuncta inſuper, quæ poſſidebat, pauperibus, ac religioſis viris erogari præcipiens, ad perferendas Purgatorij ignis in altero ſæculo pœnas, vt æternas euaderet, promptum ſe, expeditumquè oſtendit, adeoque inter hæc ab adſtantium oculis lacrymas vltrò extorquens, ac magnam de ſe cunctis ſpem ſalutis relinquens, in pace fatis conceſſit, quò palam cunctis innoteſceret, neminem à Dei bonitate repelli, ſed immanibus, quantumuis peccatis onuſtum, à venia tandem non excludi, dummodo viuens adhuc culpas, vt par eſt, execretur, ac ſe ipſum ob culpas fletu dignum, flere non deſinat.

Ne æternas inferni pęnas ſubeat, temporaneas in purgatorio libenter amplectitur.

14. Præconcepta namque animi ſęmel, ac ſerio iuſta futuri Iudicij, ac venturi Iudicis rigida, ac pauenda cenſura, mortalium ſingulis maximè ſalubris, & ad præcauenda peccata, quibus quiſque impetitur ſummopere efficax eſt. Quod ſanè certo cuidam homini Pariſijs aliquandò contigit, quem poſt culparum reatum diuini metus Iudicij iuſte inuaſit, & ad obtinendam à Deo veniam feliciter perduxit, de quo iſthęc Cęſarius: *Erat ibi* (inquit) *iuuenis quidam in ſtudio, qui ſuggerente humani generis inimico, talia quędam peccata commiſerat, quæ obſtante erubeſcentia nulli hominum confiteri potuit: cogitans tamen, quæ malis præparata ſunt tormenta gehennæ, et quę bonis abſcondita ſunt gaudia perennis vitę, timens etiam quotidie Iudicium Dei ſuper ſe, intus torquebatur morſu conſcientiæ, & foris tabeſcebat in corpore. Quid plura? tandem miſerante Deo, timor ille ſeruilis verecundiam vicit, qui ſicut ſeta charitatem inducere conſueuit. Veniens ad S. Victorem, Priorem vocauit, & quia confitendi gratia veniſſet, indicauit. Ille paratus ad ſale officium, &c. præmiſſaquè exhortatione, iu-*

Rainaldus an. 1199. nu. 45.

Iuuenis quidam peccatis obnoxius, Iudicij contemplando ſecuritatem reſipiſcit.

Cæſarius mirac. lib. 2. c. 10. de Contrit.

uenem

nenem confiteri volentem expectauit &c. Verum corde compunctus cum ſacerdoti in confeſsione præ contritionis vi peccata aperire haud valens, in carta ſcripſiſſet, alteri ſacerdoti. pro ſalutari remedio oſtendendi poteſtate facta, haud condemnationis, ſed abſolutionis ſententiam retulit. *Venit* (inquit) *Prior ad Abbatem, & porrexit ſchedulam legendam, rem ei per ordinem exponens. Quid deinceps geſtum ſit, audiant peccatores, & conſolentur, deſperati, & recreentur. Mox enim vt Abbas chartulam ad legendum aperuit, totam eius continentiam deletam inuenit. Impletumquè eſt in eo, quod Dominus per Iſaiam dicit: Deleui vt nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua &c.* Ità planc metus Iudicij, ac pœnarum, quæ poſtmodum remanent, cor hominis affecit, vt ſe ipſum erubeſceret intus, & tantum corde dolorem conciperet, vt mox cuncta aboleret crimina intimus doloris, & amoris ſenſus, & iuſtum, atque expiatum haud dubijs ipſum Dei Bonitas ſignis, argumentiſquè oſtenderet. Sed de mira huius inter pœnitendū cordis compunctione ſuo opportune loco mentio erit.

Peccata, quę in carta ſcripſit, deleta diuinitus reperit.

15. Solus igitur purus Dei amor, vbi pleno animam iure ſibi vindicat, omnem, tum Iudicij, tum mortis metum, ac moleſtiam aufert; Mortis namque, ac futuri Iudicij pauor, quo plerique mortalium concuſsi, è Peccatorum ſordibus ad pœnitentiæ, Deo aſpirante, ſinum adducti tandem ſunt, iuſtos tamen, ac dignę Deo inſeruientes, nedum immunes præterit, ſed nullum ipſis aliquando negotium faceſſit; Iuxtà enim Sapientis verbum: *Iuſtus eum morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit*: Vbi è contra impios vtpote, qui ſeruilem gerūt animā, timor perpetuo exagitat. *Stimulus enim mortis* (Apoſtolo Teſte) *peccatum eſt.* Quapropter Hugo Linconienſis Epiſcopus, olim ſanctitate conſpicuus, haud Iudicium, ac mortem aliorum inſtar extimuit, ſed vtramque ſibi, rem vti gratiſſimam lætis ſemper oculis præoptauit, aſpexit, & ad mortis pręſentiam, ac ſi nuptialis foret thalamus, ſummopere gauiſus eſt, vt Rogerius geſtorum ipſius ſcriptor his verbis tradit: *Cum iam tempus* (inquit) *aduentaret tranſitus ipſius ad patriam, acri febre corripitur. Morbo autem ingraueſcente, ſæpius orando hæc verba repetebat: O piè Deus requiem pręſta nobis: bone Domine, Deuſquè verax, dona tandem nobis requiem. Quod quidam de adſtantibus audiens, quaſi pro conſolatione dixit ei. Iam Domine quieſces. At ille: O verè* (inquit) *beatos illos, quibus velut in extremo Iudicij die requies inconcuſſa donabitur. Dicente rurſus eo ipſo, illum diem ei futurum Deo volente, Iudicij diem, quo eſſet è vita diſceſſurus, cum magna fiducia dixit: Non enim Iudicij, ſed gratiæ, & miſericordiæ dies erit, quo ego defungar. Cum adhuc eſſet incolumis, & mentio fieret de mortis horrore, dicere conſueuerat: Malè profectò nobiſcum ageretur, ſi nunquam mori deberemus.* Vir namque Dei licet mortalis haud mortem aliorum more hominum exhorruit, ſed vel ipſius audito nomine prę gaudiò exultans, & ſe ipſo fortior & alacrior effectus, ſolemne illud ſapientis verbum facto adſtantes docuit: *Sperat autem iuſtus* (inquit) *in morte ſua*. Quod ſanè vir beatus tunc maximè oſtendit, dum bene actorum conſcientia releuatus, ac magna in Deum fiducia ſuffultus, vt acta ipſius exhibent, amico eum abſterrere conanti impauidus hunc in modum reſpondit: *Quandoquidem* (inquit) *Domine multo tempore tum ordinarius, tum delegatus permultorum Iudex fuiſti, diligenter oro, ſtudeas, nedum generatim, ſed etiam ſpeciatim confiteri, quos, & quo priuato amore, vel odio aut promoueris, aut preſſeris parem iuſtè: reſpondit ille: Odio, ſeù amore, ſed nec ſpe quidem, aut timore perſonæ, vel rei cuiuſcumq; à veritate iudicij me vnquam exorbitaſſe, penitus memor non ſum: Si autem de recto deflexi, hoc vel propria ignorantia, aut certè aſſiſtentium culpa accidit.* Vir quippe cælo dignus, innocens vita, & mortalis licet, haud mortem ſibi, nec Dei poſt mortem Iudicium timori eſſe vltro, conſtanterque edixit.

Sapientiæ cap. 4.

Purus Dei amor hominem mortis, ac Iudicij metu abiecto, haud pro ſe ſolicitum reddit.

1. *Ad Chorint. cap. 15.*

Rogerius Lin geſtis S. Hugonis Lincon. Epiſ.

Hugo Linconienſis Epiſcopus iudicij obiectu deterretur.

Rainald. an. 1200. n. 19. 20.

Prouerb. 14. 32.

Iudicij diē ipſum, quo moreretur die, futurum edicit.

Prouerb. 32.

Amico ſe abſterrenti quid vir impauidus reſpondit.

Rogerius vbi ſupr.

16. Quoniam verò de futuro Iudicio, ſermo adhuc nobis eſt; Certe dum Etnicus ille in Iudæa Proconſul, ac rerum Chriſtianæ fidei omninò ignarus, de quo & ſuprà, in Apoſtolicis actibus: Diſputante Paulo de Caſtitate, & Iudicio exterrefactus legitur; ſic vel ſola proinde futuri Iudicij mentio, quæ adeò terret, reſi-

reſipiſcentiam à malo indicit, ſuadetque hominibus, Et vt exemplo res comprobetur, hæc apud Drauroultium: *Carolus* (inquit) *Franciæ Rex virtutum B. Aegidy fama commotus, miſſis legatis eius conſpectu, colloquioquè frui voluit. Aegidius cognita Regis voluntate, eum adyt, & ſermonem de mundi contemptu familiariter haud ſine fructu inſtituit. Nam cum Rex occulti ſceleris cuiuſdam conſcientia ligatus ad illum vſque diem Dei Iudicium non extimeſceret, tunc ſubito horrore perculſus ſupplex Aegidium rogauit, vt iratum ſuis ſceleribus Numen precibus pacatum reddere dignaretur. Ea Regis ſupplicatione motus Aegidius proxima deinde Dominica agni oblaturus ſacrificium, interius Deum pro rege precatus eſt, & ecce ſub ipſo (vt vocant) canone Angelus Domini in Altare ſchedulam depoſuit, quæ regi admiſſi ſceleris veniam ſpondebat, ſi tamen iuſto dolore tactus, melioris deinde vitæ frugem præſtaret: Eam ſchedulam Sanctus Abbas Regi legendã tradidit, eumquè ſeueris monitis ab omni peccato abſterruit: & ſic demum donis, muneribuſquè ad pauperum conſolationem affectus ad Monaſterium redyt*. Horrendum quippe Dei Iudicium, ſi intenta quis vel ſemel mente recolit, à vitijs profectò contineat, & Deo pro culpis faciat omnino ſatis, neceſſe eſt.

Bergomenſis lib. 10. Petrus de Natalibus lib. 8. Carol. c. 28. Zaccharias Lipeleo 1. Septembris. In Catechiſm. hiſt. Drax. vol. 5. tit. 35. de pœnit. pag. 129.

Carolus Frãcorum rex audito Dei verbo Iudicij metu perceltitur.

Schedula e cœlo ab Angelo dimiſſa veniam regi pœnitenti repromittit.

17. Illibatum itaque ſupremi Iudicis, cui mortalium quiſque, velit, nolit, tandem præſentandus eſt, tribunal miram, inſperatamquè ad percellendos rebellium animos, perluſtrandaſque ſua luce hominum mentes, vim maxime obtinet; adeòque Iobus vir omnium ſanctiſſimus Domini Iudiciũ recolens, ſuæque haud præfidens ſanctitati: *Si repente* (inquit) *interroget, quis reſpondebit ei? Si voluerit* (inquit) *contendere cum eo non poterit vi reſpondere vnũ pro mille.* Solido quippe conſcientiæ teſtimonio quantumuis liber, diuini tamen terrorem Iudicij, ac verendã mortalibus & tunc inexorabilem Iudicis tum potentiam veritus, tum maieſtatem edoctus haud tutus ſibi videri potuit à iuſta Iudicis exactione. Verum Iudicij metus, qui vni olim inter Gentilium errores tantum ad fidem profuit, Etnico item alteri, ac latronum Principi obrepens inter ſomnos, ac noctis tenebras vel obſcura Iudicij imago id contulit, vt mox in alterum immutatus, ad ipſum apicem Sanctitatis pertingeret, vt ex recolendis Patrum geſtis Zehentner his planè verbis tradit: *Mutius* (inquit) *vir quondam genere ethnicus, conditione, ac fortuna latronum princeps, quem facinora ſua fecerunt Orbi celebrem, cum aliquandò appararet nocturno ſilentio ſacrum parthenonem compilare, inter ipſos conatus, ac molitiones penetrandi domicily graui oppreſſus ſomno eſt; ibi tum rapi ad diuinum tribunal ſibi viſus, ſupplicia ſuis facinoribus comparata intellexit, niſi celeri pœnitentia ipſe ſibi ius dixerit. Mutius vt euigilauit è triſti ſomno, rectà ad religioſos profectus viros, animæ medicinam eos popoſcit, & accepit pro rudimentis ſpiritualis magiſtery, vt ex prima Dauidis Oda has ſtrophas tres, non tam memoriter diſceret, quàm opere exerceret: Beatus vir, qui non abyt in conſilio impiorum, & in via Peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit. II. Sed in lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die, ac nocte. III. & erit tanquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo. Ad hanc adamuſſim cum vitam probè exigeret Mutius, ſuperi adeò eius vlterius erudiendi prouinciam ſuſceperunt, à quibus probè expolitus, ipſe quoque ſcholam aperuit, factus ex latrone virtutis magiſter. Et ſanè approbauit pulchram hominis diſciplinam Deus, iuſſuſquè eſt ſol eum revereri velut nouum Ioſue; ita curſum ſuum moderando, vt non ante occumberet, quàm ille tugurio diſcipuli ſucceſſiſſet: quem præter ſpem defunctum cum inueniſſet, rogauit familiariter, vt redire in vitam vellet, abnuentem valere iuſſu, & tumulo compoſuit.* Pœnitentia ſiquidem eſt, quæ ſua tantum virtute hominem prouexit, vt velut ſol anteactis ſæculis ad Ioſue imperium in medio curſu immobilis perſtitit, ità ad Mutij pariter vocem immotus permaneret: *Obediente* (vt ait ſcriptura) *Domino voci hominis*. Quemadmodum vero alter dignus plane tanto magiſtro diſcipulus ac vere pœnitens in vitam hanc mortalem, vel cũ periculo redire noluit, ſic ipſe non niſi diuino edoctus magiſterio, mundo iam mortuus, ac pœnitentiæ duntaxat viuens operibus ſic fuit in terris, vt moriturus tandem vti vixerat, mortuus ſibi, ac

Iobus Iudicij metu perculſus quid dicat.

Iob cap. 9. n. 3. 12.

Paulus Zehentner in promont. malæ ſpei lib. 3. q. 3. num. 5.

Mutius Latronum princeps obiecta domini inter dormiendũ iudicij trutinam ad caſum conuertitur.

In vit. PP. ſpec. exempl. diſtin. 11. exempl. 108 Faſti Mariani 23. May.

Ad Religioſos viros remedium quærens conuolat.

Pſalm. 1. reverſ. 21. vir. 2. 23.

Sic ex latrone virtutum in eremo magiſter.

Ioſue cap. 10. v. 14.

Noun ac ſi alter Ioſue portento ſolemni medio curſu ſiſtit.

nun-

mundo, pœnitens haud dubijs cœlo teſte ſignis Deo charus præfulſerit.

Paulus Zehetner vbi ſupra n. 7.

Pœnitentia homini dignũ ex aduerſis triũphum parat.

Ex litteris annuis ſociet. Ieſu an. 1589. in prouinc. Peruan Collegij Potuſin.

18. Verùm enim verò ea eſt pœnitentiæ virtus, vt diuini iudicij calculo roborata, hominem, quem grauiores inolitæ interdum culpę impune prægrauant, ipſa nedum ad iudicium prouocans releuet, ſed in mortem ipſam, quo ſecurius ſibi conſulat, præpotenter excitet, ac nobilem ex morte triumphum auſpicando, non tam mundo, quàm peccato feliciter mori ſuadendo impellat. Quapropter quem feræ mori cupidum horrent, quem aquæ inter pericula naufragum refugiũnt, ſola Pœnitentia tuto aliquando ſinu excipit, ac Dei licet iudicio reum abſoluit; hęc enim in Annalibus Societatis Ieſu in Pœnitentiæ laudem ipſius Zehentner verbis habentur: *Indus aliquis homo inquieti animi, & ad extremum perditus, cum creſcentibus in dies vitijs eò proceſſiſſet, vt nullum ſibi videretur receptum habere ad pœnitendum, in dolorem vltimum, furoremquè conuerſus mori deſtinarat. Se igitur in fluuium rapidiſſimum iacit, id cum relabentium vndarum impetu, atque innoxio volumine in littus fuiſſet reiectus, certus relinquendæ vitæ in ſyluam penetrat nutricem ferarum, vt quem repudiant aquarum fluctus, vorarent beſtiæ. Immane dictu, & quod probè ſuperat fidem, Tigrides, Leones, Pantheræ, aliaquè id genus animalia (quibus ſcatebat ſylua) humanum licet ſitiant ſanguinem, & carnibus veſcantur, cum viſo homine paululum conſiſterent, fugam rapiebant. At ipſe in ſe crudelior, quàm fuerant immanes feræ, præ ardore, iraquè non compos ſui, cum leænam vidiſſet catulis incubantem, acceſſit impudentius, vt eam irritaret catulis abreptis. Sed illa non ipſius violentia mota, non iniuria accenſa; raptorem ſequitur lento paſſu, periude, ac ſe feram eſſe obliniſceretur, matrem meminiſſet, dum tandem ipſo confidente apprehenſos catulos, in vaſtam ſolitudinem retulit concito curſu. Stupor animum, & quidam veluti torpor tenuit membra mirantis, dum tandem ipſo confidẽte apprehenſos mordicus mordicus catulos, in vaſtam ſolitudinẽ retulit concito curſu.* At mirum placeſt, quod auctor ſubdit: *Tum verò* (inquit) *ad ſe rediens, quid cogitas hominum profligatiſſime? ecqua erit finis miſeriarum tuarum?* Si *res carentes ſenſu te repudiant, refugiunt rationis expertes? nempe maculari metuunt aquæ abſorpto, feræ ablato corpore tam infando; quin tuas ipſe ſordes confeſsione abluis, & vitam emendas? hæc ille ſecum. Sed grauiſſimum eſt imperium conſuetudinis, cum extitiſſet noua peccandi occaſio, effundit omnem memoriam optimarum cogitationum, in grauiora ſcelera immerſit. Dein iter facienti oblata eſt ſemel, atque iterum facies horrenda, & vox accidit ad aures: Quantum te ſuppliciorum commeritum putas tantis ſceleribus? Iam tandem tibi gladium per viſcera exige, & infelici dextera occumbe. His viſis, auditiſquè, ad nos accurrit ita perturbatus, & pauens, vt non color, non vultus ei conſtaret, nec priùs abijt, quàm alteram inſtitueret rationem vitæ priore detecta.*) Hæc planè ſunt digna pœnitentium non tam decora, quã ipſam ex morte vitam auſpicantium portenta, quæ nedũ iratum homini Deũ placẽt, ſed & immites, immaneſq; cicurando belluas, imbelles quodammodo reddunt, ipſaſq; demulcendo pijs pœnitentium lacrymis, eorumdem obſequio captiuãt. Sed narratis ipſius Gregorij mortalium cũctos ad pœnitentiam, propoſito ob oculis futuri Iudicij horrore adhortantis verba, appendicis inſtar ſubtenxenda hic ſunt: *Præſentis* (inquit) *temporis ità agenda eſt lætitia, vt nunquam amaritudo ſequentis Iudicij recedat à memoria*) ſic enim opportune animæ negotio conſultum erit, cum præſentium tranquillitas rerum diuini horrore Iudicij compenſatur.

Indus poſt immanes culpas in furorem actus quid faciat.

Aquis ſubmergi vult, ſed parcũt.

Leenam raptis catulis in ſeipſum, vt deuorctur, incitat.

Feræ mitiſcentis aſpectu ad pœnitendum prouocatur.

Quid cõſilij inter anguſtias miſer capiat.

Gregorius hom. 32. in Euang.

CAP. VIII.

Peccatores præoſtenſis ſibi Inferorum pœnis reſipiſcunt.

1 IVſtis vnicuique propoſitis ex Legũ humanarum præſcripto pœnis, nec non ſeueris vltrò adhibitis ad terrendum ſuppliciorũ mulctis, & à malo retrahuntur, & maximè ad virtutem homines incitantur; adeoquè frequens ſacris in paginis ſupernæ in perditos animaduerſionis mentio, exactaque interdum puniendo cenſuræ ratio habetur, vt iuxtà illud: *Pœna ad paucos, metus verò ad omnes perueniat.* Quapropter Chriſtus, vt vel ſolo mortales metu, haud pœnis, ac flagellis erudiat, & ad bonam deuios, aberranteſque frugem

Cyprianus in epiſt.

Pęnis ex legum præſcripto homines à malo cohibentur, & ad virtutem incitantur.

gem traducat, conſulto noſtris quoque pœnis, ac tetroribus modum adhibet, dum magis Deum, quam hominem verendum, & animæ potiùs, quàm corporis interitum extimeſcendum edicens: *Dico autem* (inquit) *vobis amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & poſt hæc non habent amplius, quid faciant*. Futilia enim, ac inania iſthæc ſunt, adeoque nullius, quamuis magna ſe ipſis appareant, ad pertimeſcendum momenti; Iuſtam verò cunctis ſubinde, ac dignam plane timendi rationem æquo ſapientum calculo, ſuperniquè muneris auctoritate deſignans: *Oſtendam* (inquit) *vobis, quem timeatis: Timete eum, qui poſtquam occiderit, habet poteſtatem mittere in gehennam. Ità dico vobis hunc timete*. Gehenna quippè, omniũ vtpote locus pęnarũ, quid. quid alioqui vel maximè mortalibus pauendum occurrit, ſuo veluti ſinu claudit, malorumquè omnium cumulũ coaceruando complectitur; *Omne etenim ibi aderit malum, omne aberit bonum*: vbi ſua infelix iugi duntaxat pœna locus gaudet, ac ſola menſuræ, ac termini ad inſtar perennitate concluditur. *Vbi, vbi inquam* (inquit Hugo) *nec qui torquet, aliquando fatigatur, nec qui torquentur, aliquando morientur, ſed ſic morientur, vt ſemper viuant, & ſic viuent, vt ſemper moriantur*. Nec aliter profectò horribilis gehennæ perſtrictim facies conceptis à Chryſoſtomo verbis aliquãdo ob oculos contẽplanda proponitur: *Intolerabilis* (inquit) *res eſt Gehenna, quis neſciat illud ſupplicium horribile*. Quapropter iuſtè metus eiuſmodi hominem culpis obnoxium, ac diuinæ maieſtatis reum intime peruadens ad bonam plerumque frugẽ, & vel inuitũ à peccatis retrahendo perducit. *Quid enim* (Bernardo ediſſerente) *intolerabilius Gehenna*? Nil prorſus inter omnia malorum, pœnarumque incommoda Gehenna deterius ſuppetit.

2. Metus itaque Gehennæ rebelles Deo, ac effrænes mortaliũ animos fortiter cohibet, currentẽquè in medio curſu ſiſtit, ac ferreo veluti adiecto clauo, ne poſthac homines in malum præcipites currãt, validiſſime configit. Enim verò dũ quiſque pœnarum, quæ peccantes poſt mortem manent, acerbitatem recolit, vel ipſis ſapiens è pœnis, ad ſua melior ſubinde officia redit: *Veniat* (inquit Propheta) *mors ſuper illos, & deſcendant in infernum viuentes*. Pœnarum namque, ipſiuſque Tartari probè vnuſquiſque magiſterio inſtruitur, dum vel ſuam in pœnis culpam agnoſcens, longe alius ab eo, qui pridem fuerat, domum, & ad ſe ipſum iam mutatus regreditur; vt aptè ſibi Prophetæ conſonet verbum: *Dominus deducit ad inferos, & reducit*. Quæ quidem verba Gregorius aptè in rem aliquando ediſſerens: *Deum* (inquit) *ad Inferos deducere, eſt Peccatorum corda æternorum cruciatuum conſideratione terrere: reducere eſt territas pœnitentium mentes ſpe vitæ indeficientis attollere. Tunc quippè peccare deſinimus, cum futura tormenta formidamus*. Moroſos vero in bono homines, ac in ſuis quotidiè malis obſordeſcentes iuſtè Bernardus aliquando ſuggillans: *Inuenire* (inquit) *eſt homines puſillanimes, & remiſſos, deficientes ſub onero, virga, & calcaribus indigentes, quorum remiſſa lætitia, puſillanimis triſtitia eſt, quorum breuis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida conuerſatio*. Quod ſanè his præſertim contigit, qui excuſſo Gehennę metu, in malum præcipites fiunt, quos viuis ſubinde in tabula coloribus ipſe adumbrans, & ſuo quaſi digito cunctis demõſtrans: *Quos vix* (inquit) *Gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix ratio frænat, vix diſciplina coercet*. Quos autem ſalubris Dei timor informat, & intimus cordis dolor ad pœnitendum ſollicitat, hos profectò Gehennæ ipſius metus, ac memoria à peccando auertit, ac demum ad redimendas ſcelerum culpas aſſidua pœnalis Tartari cogitatio impellit: *Ob id enim Deus*, (vt Auguſtinus monet) *dicit ſe paraſſe Gehennam, ne mittat in Gehennam*; ſed prolatis interim in medium exemplis aſſertionis noſtræ propoſitum confirmandum eſt.

Pſal. 54. n. 16.

Mors, & Gehenna, vnicũ terrẽdis hominibus argumentum.

Lib. 1. regum. n. 6.

Gregorius lib. 1. regum. cap. 2. n. 6.

Gehennæ cogitatio, homines à gehenna liberat.

Bernardus ſerm. de Aſcenſione.

Stulti, qui pœnitentiæ iugum, & laborẽ, plus quam gehẽnam fugiũt.

Bernardus vbi ſupra.

Deus gehẽnam parauit, nè gehennâ mittat.

Auguſtinus in pſal. 7.

3. Opportuna igitur, ac ſapiens gehennalium tormentorũ fixa animo altius mentio ad pœnitentiam, & ſatis quidem auſteram pleroſque compunctos aliquãdo perduxit; Theodoretus quippe, à ſe Thalelæum viſum fuiſſe ſcribit, qui Gehennæ metu extimulatus, totum ſe perpetuo ſectandæ pœnitentiæ deuouerat, & procero licet corpore, ſe tamen miſerandum in modum rotæ incluſit, quæ duos

Theodoretus in Biblioth. cap. 28.

Thalelæus gehennæ metu abſterritus, rotæ ſe ad pœnitendum includit.

cubitos alta, vnum lata erat, adeò vt erigere collum minimè poſſet, ac ſemper incuruus manens, faciem genibus annexam præferret; quo planè modo toros decẽ continuò annos ibidem cõſederat. Theodoretus inſuper hunc aliquandò aſpiciens,cur ità ſe ſe affligeret, attonitus interrogauit, cui ſic ipſe reſpondit; *Ego* (inquit) *multis peccatis ſum obnoxius, & audini pœnas, quę in futuro parantur. Elegi ergo potiùs corpus hic caſtigare pœna mediocri, quàm expectare pœnas longè grauiores.* Pœnas igitur quantumuis in hoc ſæculo rigidas, intolerandaſq;infernarum metu pœnarum, ſubire hic vere ſapiens, compunctuſque delicias merito,ac lucrum computabat.

Baronius an 590. num. 13. ſup. cap. 6. pag. 83.

S. Gregorius hom. 38.

4. Vt alios verò ſubinde recenſeamus;Theodorus item hic nobis occurrit, de quo & ſuprà meminimus. Hic quippe cũ in Monaſterio B. Gregorij oſcitanter diù, ac profunctoriè inter Dei ſeruos vixiſſet, neceſſitate adductus magis,quã voluntate monaſticæ vitæ inſtituta ſectando, vbi ſe ad vitæ finem properantẽ, ac gehennalibus tormentis proximum vidit, totus miſer abſterritus, Dęmoniſquè aſpectu exanimis, vitam omnimodis retractare promiſit, & ſic poſtmodum flagellis attritus, expiatuſq; e vita deceſſit; Sed B. Gregorium iſthæc narrantem audire hic præſtat. *Is de quo* (inquit)*in homilys coram populo me narraſſe iam memini, inquietus valdè, Theodorus nomine, &c.* ad inferni & tartarei hoſtis aſpectum pœnarum impendentiũ metu adeo expauit, vt iuſto cunctos item timore repleret,& pro ſe ſollicitos ad Deum redderet; hæc enim Gregorius. *Tunc*(inquit) *repentè cœpit yſdem Fratribus aſſiſtentibus clamare, atque cum magnis vocibus orationes eorum interrumpere dicens: recedite,recedite: Ecce Draconi ad deuorandum datus ſum, qui propter veſtram præſentiam deuorare me non poteſt; caput meum iam ſuo ore abſorbuit, date locum; vt non me amplius cruciet, ſed faciat, quod facturus eſt. Si ei ad deuorandum traditus ſum: quare per vos moras patior? Tunc Fratres cœperunt ei dicere: Quid eſt, quod loqueris frater? Signum tibi Sanctæ Crucis imprime. Reſpondit ille dicens: volo me ſignare, ſed non poſſum, quia ſquammis huius Draconis premor.*

Theodorus monachus gehennæ aſpectu peccatis moriens reuiuiſcit.

Supra cap. 6. pag. 83.

Se vorandũ draconi traditum clamat,

5. *Cumquè Fratres audirent, proſtrati in terram, cum lacrymis cœperunt pro ereptione illius vehementer orare. Et Ecce ſubitò cœpit æger clamare dicens: Gratias Deo; qui me ad deuorandum acceperat, fugit: orationibus veſtris expulſus, ſtare non potuit: Pro peccatis meis modò intercedite, quia conuerti paratus ſum, & ſecularem vitam funditus relinquere. Homo ergò,qui (ſicut iam dictum eſt) ab extrema corporis parte fuerat pręmortuus, reſeruatus ad vitam, toto corde ad Deum conuerſus eſt, & poſtquam mutata mente diù eſt flagellis adſtrictus, tunc eius anima carne ſoluta eſt.* Qui ergò iam cunctis videbatur carne pręmortuus, ſic ſpiritu ad Dęmonis, ac Gehennæ conſpectum animo reuixit, vt alter, & non iam ille, qui pridem fuerat, videretur.

S. Gregorius vbi ſupr.

Se ab ipſius gehennæ ore ob monachorum preces liberum videns toto ad Deum corde conuertitur.

6. Et ſanè(vt noſter ſuſceptæ narrationi ſermo inſiſtat)Drithelmus quoque, nobilis olim in Anglia pręoſtenſis vel ſeriò Inferni pœnis ſapiens, & mox ad Tartari horrorẽ,à vitijs reſipiſcens auſteriſſimæ vitæ genus,anteactæ omninò contrarium inijt,de quo in ſuis hiſtoriarum paginis Beda, & ſubinde Barouius iſthæc: *Non pręteromittimus* (inquit) *dicere yſdem quoque temporibus, quibus peregrinatio accidit Vuillebrordi in Vrbem,contigiſſe in Anglia in prouincia Hordannhumbrorum aliam reſuſcitationem diuinitus factam Drithelmi viri nobiliſſimi ad hoc, vt quę vidiſſet in Purgatorio, vel in Inferno cruciamenta Peccatorum, ad ſupera reuerſus referret, quauè de Beatorum gaudys conſpexiſſet, pariter hominibus in vita degentibus ſignificares; quæ cuncta narrauit Alfrido Regi, & alys, qui ex eis accepturi eſſent ad emendationem morum, emolumentum. Quod verò haud fuerit inanis viſio, vel impoſtura, fidem fecit ipſe, cum ſæculo primùm ſe abdicans, arctiſſimum humanis viribus penitus impar, vitæ inſtitutum arripuit. Deſcribit ſui temporis hiſtoriam ſatis fideliter Beda, ad quem lectorem, nè nimia eum retineamus prolixitate, reycimus. Iſta quidem non ſemel Deus, ſed cunctis penè ſæculis voluit reddi mortalibus manifeſta, quò mens ignaua, obuoluta terrenis voluptatum nexibus arctiſſimè vincta, excitata reſipiſceret, & ſuum Creatorem culpa liberum ſanctis operibus ſequeretur. Subdit, & alia, quæ ibidem his temporibus con-*

Beda lib. 5. cap. 13.

Baronius an. 696. n. 12.

Drithelmus vir nobilis, poſt mortem in Anglia in vitam reuocatus.

Portentum cunctis ad ſalutem Prodeſt.

tigere

tigere, his ſimilia de futuro Iudicio, cui moriens vnuſquiſque eſt obnoxius, idem Auctor, quæ tu leges. Hæc Baronius. Ex quibus viſa, præoſtenſaquè Inferorum tormenta eum[?]iſtius menti metum incuſſiſſe conſtat, vt ſpontè ad bonam frugem conuerſus, & ad quaſque ſpontè, libenterquè amplectendas pro culpis pœnas contendens, eunctiſquè indefeſſus poſthae mirantibus in arrepto mentis propoſito perſtiterit.

7. Nedum verò Mortis iam imminentis, ac Inferni horrore, ſed vel pœnalium Purgatorij ignium obiecto ſibi diuinitus aliquando viſu, Angela è nobili Ptolomæorum ſtipitè orta, & poſt religioſum Dominicanorum inſtitutum inter ſorores tertij Ordinis pœnitentiæ cauſa arreptum, moritura tantum profecit, vt priſtinæ ſanitati reddita, ſibi penitus, & mundo mortua, tota inpoſterum Deo viuere inceperit hæc enim in faſtis Senenſibus auctor tradit. *Cum* (inquit) *inter ægrotandum omninò ſenſibus abrepta videretur ſibi in locum delata, purgandis noxis piorum manium ſepoſitum, omnem illum acerbiſſimorum cruciatuum apparatum ſibi, ſuæquè animæ poſt imminentem tum maximè obitum deſtinatum accepit, cuius ſeueritatis denunciatione perculſa, vbi primùm ad ſe ſe redijt, precibus, votis, lacrymis Deum, omneſquè Cœlites fatigare aggreſſa eſt, illum à ſe flammarum horrorem, illam ſuppliciorum acerbitatem auerterent, conceſſaquè longiore inter homines mora, incommodis, doloribuſquè, qui mortalem ſequi maximè poſſunt, redimenda eius miſeriæ ſpatium darent. Addit precibus pondus patronum, deprecantemquè Ioannem Baptiſtam, fratrem, qui omni adhibito feruentiſſimæ precationis inſtrumento à cœleſti tandem expugnat clementia, vt ſupplex illa miſerabilis tandem, quod volebat, acciperet; & nè fortè dubius beneficij auctor eſſet, valetudo, qua perferendis oblatis cruciatibus opus erat, non ægræ, ſed mortuæ eſt reſtituta; Nam poſtquam præualente vi morbi extincta eſt, in ipſa funeris, quo iam efferebatur, pompa, ab obuio Chriſti ſeruo ſurgere iuſſa, vitamquè, & ſanitatem, & vires repetit. Reducem ſpiritum Angela in hoc ſibi datum putauit, vt eo tortore ad exigenda à rebelli corpore ſupplicia vteretur, nec vllum ſæuiendi in ſe ſe finem faciebat, dum medios modò ſe in ignes proijciens ad vim tolerandi caloris ardeſceret; modò in rigentia alte glacie flumina deſiliens ad membrorum vſque ſtuporem obrigeſceret; cum interim nec ieiunijs, nec vigilijs, nec verberibus abſtineret, & ſi quid aliud atrocius ingenioſa in ſui cruciatum chriſtiana conſtantia excogitauit, vt non rarò toto corpore informem in tumorem excreſceret, infeſtiſquè inter ſe humoribus languidum, infirmumquè corpuſculum enecaretur. Et quia ſolamen omne, quo tantæ miſeriæ leuari poſſent, penitus aſpernabatur, vitandum ſibi omnis humani ſermonis commercium duxit, vltrò ad perferenda deſertæ ſolitudinis incommoda, longiquorum montium aſperitate, vaſtarumquè ſpecuum obſcuritate petita. Atque ijs, aliiſquè id genus voluntarijs afflictationibus ſtrenuè, fortiterquè perlatis, poſtquam ſatis pœnarum pro inexpiatis noxarum ſuarum reliquijs diuinæ iuſtitiæ dependum credidit, ſumma cum animi ſecuritate ad alterum feliciorem obitum ſe comparauit, qui iam probatæ, nec vllis interpellantibus ignibus obnoxiæ ſanctiſſimæ animæ expeditus demum cœleſtem ad patriam gradus fuit. Ite nunc mortales, & facilè vobis æternæ ſalutis negotium fingite, propoſitaquè laborioſis, & exercitiis, & induſtrijs præmia inter luſtra, & ganeas ſecuri, ceſſanteſquè per luxum, atque inertiam expectate.* Haud aliter enim, quam mortis, ac inferni metuvirilis fęmina ad pœnitēdum, & ad aſpera quæque perferenda reuixit, vt ad æternitatem ſibi acerbiores inter pęnas aditum patefaceret.

Pœnitendi ſpiritu Dei munere dines, mirum dictu quę fecit, quæ pertulit.

Patiendi deſiderio, & pœnarum cumulo expiata cœlū conſcendit.

8. Quanti verò ſedula horrendaque Tartari, ipſiuſquè pœnarum meditatio, ad virtutem conducat, vnus ille ſatis præ cunctis olim inter ſolitarios expertus docuit, qui acerbis vltrò ſe pœnis in auſterioris vitæ ſtadio exercens, conſulto præſentibus futuras, Inferni pœnas hic redimendas, & ſi lingua taceret, factis teſtabatur. Immoleſtiis namque minutorum animalium morſibus iugiter, aliiſquè inſuper, vt Infernum euaderet, cruciari ſe modis vltrò, libenterque ſuſtinens cuncta pro delicijs habuit de quo iſthæc Sophronius: *Olimpius Abbas* (inquit) *in ſpecie Iuxtà Iordanem ſedem delegerat, in quo & ardoribus Solis valdè vrebatur, & culicum morſu miſerabiliter configebatur. Rogatus autem, quomodo æquo animo tam incommo-*

Sophronius in prat. ſpirit. c. 141. Catechiſm. hiſt. lib. 3. tit. 41.

Olimpius Abbas locū iuxta Iordanem moleſtis Culicum morſibus, & ſolis ardoribus expoſitum deligit.

dum locum perferre poſſet, reſpondit: ſe æſtum patienter ferre, vt liberari poſſet ab ardoribus Inferni: Culicum verò morſum ad præcauendum vermem conſcientiæ, damnatos in perpetuum morſurum. Hæc ille. Contrarijs quippe iuxta medicæ artis præſcriptum contraria curantur, & momentaneis inſuper malis æterna hic prouidè tormenta compenſantur.

9. Porrò vt propoſita nuper aſſertio magis, magiſquè recentioris memoriæ exemplis comprobetur, quid Matthias Faber in ſuis moralibus paginis narret, accipiamus: *Circa annum* (inquit) 1591. *in Auſtria vir nobilis inſano amore æſtuãs, cum in febrim incidiſſet, & lecto affixus hæreret, viſus eſt ſibi cernere ante ſe rhedam igneam cum igneo equo, & horribili rhedario monente currum ſibi paratum, & promeritum ociùs conſcenderet. Horrere igitur ſuprà modum nobilis, & gladio arrepto reſiſtere, ingentiquè clamore domeſticos, adeoquè vicinos aliquot è nocturno ſomno ciere. Accuritur, & cum nihil ab alijs videretur, nobilis monetur vt deponat metum, impoſitum ſibi tantùm eſſe. Sed ille adhuc præſto eſſe monſtrum clamat: Vocantur interim Patres Societatis, qui tantiſper timorem leniunt aqua luſtrali, ſigno Crucis, Agno Dei, dum affirmaret æger, Dæmonem abſceſſiſſe in præſens, minari tamen vultu; Detectis deinde peccatis, vnaquè depoſito turpi amore, liber deinceps à terrore fuit. Eodem tempore cum in Bauaria mulier ærumnoſa Dæmoni ſe deuouiſſet, verberibus ab illo tundebatur, & terroribus agitabatur, ità vt ab ingreſſu templi virgarum quas ſola videbat, intentu arceretur. Adducta ergò ad Confeſſarium Patrem Societatis, animum expiauit, & omni moleſtia liberata eſt*, Salubris itaque Inferni timor à Deo, necnon ab ipſiſmet Dœmonibus regionis infernæ incolis aliquando iniectus, deliras hominum mentes ad ſana, ſolidaque æternorum arripienda conſilia adducens, Deo tandem conciliat, ac reparat, quas pridem Diabolus doli artifex à Cęlo procul & per dolos à Dei regno extorres peccando maxime fecerat.

Matthias Faber concion 3. in Domin. 4. Qudrageſ.

Vir nobilis in Auſtria ægrotans perviſum inferni pęnas quoquo modo intelligit.

Sacramentali confeſſione expiatis culpis omni metu ſoluitur.

10. Nec ſilentio inſuper prętereundum hic eſt, quod anteacto proximè ſæculo, & magno quidem ad ſalutem prouentu oſtenſis Inferorum pœnis certo cuidam homini accidit. Bartholomæus quippe ex Bononienſi Prouincia ſacerdos, Capuccinorum Franciſcanorum Ordinis, corruptis vir olim in ſæculo moribus, obiecto poſtmodum ſibi infernalium locorum, pęnarumquè acerbiſſimarum viſu, ac patrocinante ſibi Deipara, mirificè ad Deum conuertitur; de quo Boucrius iſthæc: *His itaque turpioris* (inquit) *uitę tenebris demerſus, dum aliquando ſolita precatione erat in mentis exceſſum raptus, in igneum pelagus ſe deportari videt; in quod demerſus, cum acriùs à flammis cruciaretur, amicum ſacerdotem eiuſdem pelagi flammis obrutum animaduertit. Inter hos ardentis pelagi fluctus dum miſer prę dolore exclamat: En virgo beatiſſima è cælo delapſa manum porrigit, eumquè è pelago eductum his Virbis affatur: Bartholomæe quandoquidem tam grauiter meum, ac Dei filium tuis Sceleribus læſiſti, ſi hinc ſaluus optas emergere, illius te conſpectui adſtare, atque ab eo criminum veniam poſcere oportet. Pudebat Bartholomæum tot ſibi ſcelerum conſcium Chriſti præſentiam adire; Verùm ad eam compulſus, cum primùm coram Dei filio apparet, confeſtim ab eo duris verbis reÿcitur. Metuebat Bartholomæus, ne iratus Iudex iterum illum ad igneum pelagus damnaret, ideo à ſacra Deipara confortatus, iterum ad Iudicis pedes ſupplex ſe ipſum proſternit; à quo rurſus vultu iracundo expulſus, nihil pręterquàm ſuæ damnationis ſententiam à Iudice expectabat, cum illum B. Virgo ſecum aſſumptum ad filium ducit, ſuiſquè illi apud Deũ precibus patrocinatur. Quibus tandem Iudex permotus, eidem hac conditione ignoſcit, vt præterita peccata pænitentia deleat, ac vitam in meliorem commutet Poſt hęc ab exceſſu rediens, cum litteras à fratre accepiſſet, quibus certior fiebat, amicum Sacerdotem eo planè tempore, quo hæc illi viſio manifeſtata fuerat, glande appetitum repentè interÿſſe, meliori apud ſe conſilio inito, ad fratrum Obſeruantium familiam aduolat, in qua cum aliquot annorum ſpatio religioſam vitam duxiſſet, demum arctioris diſciplinæ ſtudio ad Capuccinos ſe confert.* Sic ille ſalubriter e cœlo admonitus, territuſque, & ad Deum feliciter conuolans peccandi finem fecit, vt viuendi poſthac Deo (vt par eſt), ac ſibi initium faceret.

Zaccharias Boucrius in Capucc. Annalibus an 1592. num. 14.

Bartholomæus ex Bononienſi Prouincia Capuccinorum Ordinis pęnis inferni territus pœnitet.

Deiparæ Virginis ope adiutus, & ad pęnitentiã prouocatus.

A Chriſto iudice Orco addicitur.

Precibus Deiparæ, ad pœnitendũ reſeruatur.

11. In-

Pſal. 54. n. 16.

Deſcendant in infernum nunc viuentes ne deſcẽdant morientes.

...rnardus in ...l. 54.

...r. Iacobus ...cius in ... S. Philip. ...rij lib. 2 ...5. n. 16.

11. Infernalium denique perenniũ tormentorum terror omnimodam conuertendi nedum, terrendi in alterum immutandi hominem diuinitus vim obtinet. Quapropter regius merito Pſaltes mortalium cunctos, ne æternum Inferni ignem iuſte aliquando peccando ſubeãt, prouide ad Inferorum pęnas iugiter animo recolendas inuitat: *Et deſcendant*(inquit)*in infernum viuentes.* Attenta quippe, ac terroribus plena triſtis eiuſmodi meditatio tantum mortalibus inter ſęculi blandimenta diffluentibus prodeſt, vt nil ea magis efficax ſuppetat adeoque aptè, appoſitèque in rem Bernardus ipſamet Prophetæ verba ediſſerens: *Deſcendant*(inquit) *in Infernum viuentes, ne deſcendant morientes.* Cui item ſententiæ S. Philippus Nerius, noſter in ſpiritu parens, & Congregationis Oratorij fundator paribus adſtipulatus verbis, illud ad peccatores metù percellendos in ore frequenter habebat: *Profectò* (inquit) *qui viuens adhuc mente Infernum adit, Mortuus proculdubio Infernum non adibit.*

...hilippus ...us quid ...gois in... ...s.

Sua quippe vnuſquiſque vitia ſic opportune admonitus corrigit, prauaſque valido iniecto ſibi fræno animi cupiditates comprimens probe in officio continet. Quamobrem cum nobilis proſapiæ iuuenis (vt à viris omni fide dignis accepimus) & quo vir Dei familiariter vtebatur, præferoci ſatis præditus ingenio, haud ſe ipſo in dies melior, nil eius tum dictis, tum monitis proficeret; Ipſum vir Dei etſi fruſtra aliquandò ad virtutem exhortans, acriuſq; obiurgans: *Et quid tardas* (inquit)*poſt tot ſalubria monita ſpiritum parturire ſalutis? & quid miſer Dei nutibus, atque imperio reluctans, ceruicem non inflectis? An neſcis, quàm grauiter Altiſſimus mortalium culpas iuſtiſſimè in Inferno puniat, & ſuas tandem quàm ſeuere iniurias vindicet: factis tecum profectò, haud verbis mihi in pręſens, vt video, opus eſt.* His dictis iuuenem ad eius procumbentem pedes ipſiuſque ſua inter genua reclinato capite ſic vir Dei affatur: *Heus tu: vide, vide,* (inquit) *tuiſquemet oculis contemplare, quæ te poſthac in Inferno manent ſupplicia?* Cumquè ſic ipſe paululis vel modicum oculis perſtitiſſet, mox caput attollens, metuq; perculſus, ſe Inferni pœnas vel obiter totus poſthac ab eo, qui pridem fuerat, immutatus, vidiſſe & ſi non lingua, vita proculdubio, factiſque teſtabatur. Sic namque virtuti ſectandę, deuotioni, ac pietati ſe impoſterum dedit, vt vnico planè oculorum intuitu plurimum in ſalutis via, ac Dei amore mirantibus cunctis profecerit. Qui demum cum probè virtutibus excultus, ad ſummos honorum titulos in Dei Eccleſia perueniſſet, pietate in Deum, liberalitate in pauperes, ac virtutum deniq; omnium exemplo præfulgens, ſanctiſſimè diem clauſit, magnum ſuis cunctis deſiderium, ac æternæ ſalutis ſpem de relinquens. Quibus vel obiter narratis illa Auguſtini verba egregie conſonant: *Pœnæ*(inquit)*nos terreant, ſi præmia non inuitant.* Et de his hactenus.

Auguſtinus lib. de catechizandis rudibus.

CAPVT IX.

Peccatores aliena perditione abſterriti Pęnitentiam arripiunt.

1 VT ſemel cunctos aptè Auguſtinus, ſapienterquè ediſſerendo admonet, tunc magis alieno mortalium quiſque ſapit, proficitquè exemplo, cum ſuam in alterius maximè periculo præcauet, ac ibi ob oculos ponit ruinam: *Vita*(inquit) *foueam, in quam vides alium cecidiſſe.* Quoddam etenim felicitatis genus eſt, alieni experimento diſcriminis quid ſectandum, quid vero fugiendũ ſit, ſalubris opportunitate conſilij, ipſiuſquè magiſterio exempli addiſcere. Quo ſanè argumenti genere, & ad vtilitatem præcipue comparato vſus eſt aliquando Chryſoſtomus, dum multorum hominũ lapſus, atquè exitium recolit, & ad virtutum ſtudia, & ad ſalutis arripiendum viam cunctos ſubinde alacrius incitans: *Multi* (inquit)*dum malè viuerent, ſubitò perierunt, & in damnationem abierunt; time, nè idem tibi accidat.* Qui enim multiplices aliorum lapſus contemplari negligit, nec non pericula, quibus mortalium plerique laborant, cęca mente ſurdaque aure pertranſit, non leue, & haud facile reparandum ſalutis proculdubio æternæ detrimentum incurrat, neceſſe eſt. Quapropter Dei potiſſimùm conſilio in ſacrarum literarum monumentis tri-

Auguſtin. in meditat. c. 45.

Maximi res emolumenti ſuam in alterius periculo perditionem ediſcere.

Chryſoſtom. hom. 22. in epiſt. 12. ad Chorint.

Multorum lapſus, ac ruina, alijs ad ſtabilitatem confert ex Chryſoſtomo.

Digitized by Google

Gregorius in moral. lib. 2. c. 2.

In ſacris ſcripturis lapſus inſignium virorum, aliorũ ſtabilimento perutilis.

triſtes, funeſtique plerunque caſus mortalium ob oculos ponuntur, vt maiorum lapſu (Gregorio teſte) cautiores homines fiant: *Non ſolùm quippè nobis* (vt ille ait) *ſcriptura virtutes aſſerit, ſed etiam caſus innoteſcit, vt & in victoria fortium quid imitando arripere, & rurſum videamus in lapſibus quid debeamus timere. Ecce etenim Iob deſcribitur tentatione auctus, ſed Dauid tentatione proſtratus, vt & maiorum virtus ſpem noſtram foueat, & maiorum caſus ad cautelam nos humilitatis accingat.* At quì ſumma, vt nobis contemplari fas eſt, Dei erga nos benignitas inde magis affulget, quod peccantes nimirum diutiùs tolerat, nec non triſti, funeſtaque aliorum perditione, & ad reſipiſcendum inuitat, & ad compunctionem cordis vna ſimul excitat aberrantes; quibus prouido Dei nutu mala ipſa in bonum aliena, & ad ſalutis lucrum peccata proficiunt; Iuxtà diuinum etenim Sapientis dictum: *Peſtilente flagellato, ſtultus ſapientior erit.*

Prouerb. 19. 25.

2. In hac igitur, quæ momentanea eſt vita, & qua ad Cœlum contenditur, ipſos quoque deperditæ ſpei homines felix electorum ſors Deo aſpirante ad pœnitentiam reuocando adducit, dum comparatis inde ad ſuadendum exemplis, ſui mortalium quiſque admonetur officij, & vt ad miſericordiæ ſinum fiducialiter currat, probe Auguſtino ediſſerente inſtruitur: *Quamuis* (inquit) *ſit peccator, & impius, ſi ad pænitentiam conuertitur, conſequi per miſericordiam veniam non dubitet. In hoc ſæculo pænitentiam facientibus Dei miſericordia ſubuenit: in futuro autem venia non proficit. In hac vita tantùm pænitentiæ patet libertas, poſt mortem nulla correctionis licentia.* Alieni itaq; magiſterio exempli humanæ ſalutis negotium conſtat certa namque aliorum perditione, perditi quoque ad pœnitentiam compuncti redeunt, & ad virtutem proficiunt adeo, vt vel iam Deo mortui miſerabili perſpecta aliorũ clade, Deo poſthac viuere incipiant; Quod aptè, eleganterquè Auguſtinus hominum ſingulos meritò aliquandò perſtringens inculcat: *Malè* (inquit) *pereuntium mors ad noſtram ſalutem proficiat, eorum tribulatio ſit noſtra correctio, & de aliorum plagis faciamus medicamenta vulneribus noſtris.* Sic profectò, vbi perditus quiſque ſeipſum recogitans, à malis retrahit, aliorum interitu, ac perditione ad vitam proficit, ac Dei regnum prompta quodammodo manu ſalubriter pertingendo aſſequitur.

Auguſtinus ſerm. 66. de tempore.

Pœnitentia cunctis hic volentibus ſubuenit ex Auguſtino.

Auguſtinus ſerm. 112. de tempore.

Male pereuntium mors ad ſalutem viuentibus proficit ex Auguſtino.

3. Itaquè cum ſapientis hominis ſit alieno periculo, quid ſibi maximè cauendum, ac ſua ipſo rerum experimento diſcere; id ſanè (ſi quis probæ fidei hiſtoriarum paginas conſulat;) Adalbertus Pragenſis in Boemia Epiſcopus ſat cunctos docet, qui Vuicechus olim, vel vt alij, Vuencius dicebatur, & ſacro poſtea chriſmate inunctus à Sancto Adalberto primo Magdeburgenſium Epiſcopo, ab ipſo ipſinſmet nomine Adalbertus dictus, non niſi, magno ſui emolumento, quid boni triſtes, funeſtiquè aliorum caſus cœteris præſtent, luculenter oſtendit. Ad alterius enim Epiſcopi ſe damnatum proclamantis, cui & præſens aderat, exitum, ipſe triſte, funeſtaque illius voce abſterritus, ex tunc qui iam pridem mortuus, quoadmodo reuixit, & anteactã probè vitam retractans, Dei ſe totum obſequio mancipauit, de quo iſthæc apud Surium: *Moritur interea* (inquit) *Epiſcopus Boemiæ Prouinciç, & ſic eſt (vt audiuimus) coram adſtantibus deſperata voce teſtatus, quod à nigris ſpiritibus immundis ad tartareum Chaos deportaretur. Præſens erat tunc Adalbertus, vnus extrema videntium, & verba morientis ante audientium. Quem (vt ipſe poſt Abbati in Monaſterio dixit) viſionis illius magnus horror inuaſit, & ad primam ſalutem direxit, exinde emendare mores, fræna ponere animis, deſideria carnis æſtu diuini amoris excoquere cępit.* Multum ſiquidem huic lubricis pridem moribus vitiato, perditi alterius finis, eiuſquè ſub oculis miſere decedentis, ſuamquè apud omnes damnationem iuſto Dei nutu proclamantis vox, atque aſpectus ad ſalutem profuit, dum ipſe pœnitendo, ac priſtinos retractando mores, Chriſtianarũ virtutum lucro ad ſanctitatis denique admirantibus cunctis apicem conſcendit; Præclaris nãque ipſius meritis Dęmon ipſe coactus nobile, ac dignũ vltrò virtuti teſtimoniũ detulit: *Quid* (inquit) *moleſti mihi eſtis, væ ſatis eſt mihi, amplius hic ſtare non poſſum, quia electus eſt hodie populo terræ Epiſcopus, quem valdè timeo, Chriſticola Adal-*

Baronius an. 980. n. 2.

Adalbertus Pragenſis in Boemia Epiſcopus alterius perditione territus ad Deum conuertitur.

Surius die 13. Aprilis to. 2. in vit. S. Adalberti.

Dum morientem, qui ſe damnatũ proclamat, audit ipſe è lubrico mox aſſurgit.

Adalbertus ad ſanctitatis vſque culmen peruenit.

Adalbertus. Sic ait, & quaſi dicto citiùs ceſſit Dæmon impius Spiritui Sancto, & vt flagello fugatus exiuit homine ſano, &c. Vir autem Dei epiſcopalibus inſignitus infulis, quo nam chriſtianæ humilitatis exemplo plus quam throno clarus Pragam redierit, hæc M.S. codices monaſterij S.Ceciliæ tradunt: *Conſecratus eſt* (inquit) *feſto amicorum Domini Ieſu Petri, & Pauli; multo equitatu equitat in dulcem patriam. Equus autem eius, cuius tergo inſederat, non more frementium equorum, nec properis curſibus gradiebatur, nec auro, & argento portabat fulgentia frena, ſed in ruſticum morem torta canapa ore ſtrictus, inceſſit ad arbitrium ſedentis.* Et paulò poſt: *Nouus ille Pontifex vincula pedū ſoluens, nudo pede intrat in Vrbem, &c.* Vir quippe humilitati addictus ac ſui duntaxat contemptu magnus, ac merito ſublimis, Saluatoris Hieroſolymam ad mortem properantis humilem, dum ſic aſino inſidet, pompam, miro Chriſtianæ demiſſionis, ac exambitæ ſimul paupertatis exemplo, aduiuū viſus eſt æmulari.

4 Mag ni itaquead virtutem momēti viſa, vel certe audita aliorum perditio extitit, ac deſperata aliorum ſalus ingentes non nullis, dum adhuc viuerent, ad pœnitentiæ ſinum currendi ſtimulos attulit, vt plurimorum exemplis, ſed his præſertim, quæ Bellouacenſis tradit, luce clariùs innoteſcit; Hæc enim ille: *Circa annos* (inquit) *Domini mille nonaginta in Ciuitate Nannetis duo Clerici non dum petientibus annis presbyterij, literis affatim inſtituti, inter ſe multùm amici, hoc pactum inierunt, vt qui prior eorum moreretur, alteri vel vigilanti, vel dormienti appareret infrà triginta dies. Data, acceptaquè corporali fide, non multo poſt tempore vnus eorum obijt. Trigeſimo autem diè adſtitit alter vigilanti, & neſcio quid operis molienti mortuus, vultu exangui, & pallido, qui prior viuum compellans: Agnoſcis me?* (inquit) *Agnoſco, reſpondit illè, & miror, quod ità tardè appareris. Ille priùs moram excuſans, tandem veni (inquit) & aduentus mei, ſi volueris, tibi fiet commodus, mihi autem omninò infructuoſus; nam ſempiternis datus ſum ſupplicijs. Ego (ait alter) iuuabo te orationibus multis, ieiunijs, atque eleemoſynis. At ille reſpondit: ſine pœnitentia ſunt indicia Dei in Inferno, dum rotat aſtra polus, dum pulſat littora pontus, pro criminibus meis punior, ſi totus mundus mihi remedia exquireret, æterna tamen, & innumera pœnarum genera patiar; & vt aliquam ex meis rationalibus pœnis agnoſcas, en vna. Protendit manum ſanioſo vlcere ſtillantem. Videtur nè tibi, ait ille, leuis? Cumquè ille leuem ſibi videri referret, ipſe mortuus curuatis in volam digitis, tres guttas deſluentis talis ſuper eum iaculatus eſt, quarum duæ tempora, tertia frontem contingentes cutem ſicut ignito iaculo penetrauerunt, foramen nucis capax effigientes. Illo pœnam ſui doloris clamore proteſtāte: Hoc (inquit) mortuus, erit tibi quandiù vixeris, & pœnarum mearum graue documentum, & niſi neglexeris, ſalutis tuæ ſingulare monimentum. Vade ergò, dum licet, muta habitum ſimul, & animum, & eſto Monachus Redonis apud S.Melanium. Cūquè adhuc viuus reſpondere nollet, mortuus eum oculi vigore perſtringens: Si dubitas (inquit) miſer conuerti, lege literas iſtas, & hæc dicens, manum protendit tetricis notis inſcriptam, in quibus ſatanas, & omne inferorum ſatellitium eccleſiaſtico cœtui gratias de Tartaro emittebant, quod cum ipſi in nullo ſuis voluptatibus deeſſent, tantum numerum animarum ſubditarum paterentur ad Inferna deſcendere prædicationis iniuria, quantum nunquam viderint remota ſæcula. His dictis loquentis aſpectus diſparuit. Et audiens, omnia vendens, & dans pauperibus, Sanctum Melanium adyt, & monachus ibi factus, optimè conuerſatus eſt.* Cōgruè autem reuelata iſtius perditio ſalutis alteri cauſa fuit, & quod ſibi prodeſſe haud potuit, ſocio ad ſe corrigendum, ſimulque ad vitam Deo miſerante profuit.

Horrenda ipſius imago.

Eccleſiaſticorum incuria multi perditionē ſubeunt.

5. Id ſane alteri è duobus ſocijs ad ipſum è perditionis abyſſo retrahendum magnopere profuit, de quibus iſthæc in ſuis hiſtoriarum paginis Cæſarius meminit: *Duo iuuenes* (inquit) *vt didici lectione, non relatione, apud Toletum ſtudebant in necromantia. Accidit, vt vnus illorum vſquè ad mortem infirmaretur, qui cum moriturus eſſet, rogauit alter, vt infrà viginti dies ſibi appareret, & promiſit, ſi tamen ſibi concederetur. Sedente eo, diè quadam in Eccleſia coram imagine B.Virginis, & pſalmos pro anima illius legente, adfuit*

Cæſarius lib. 1. d. conuerſ. c.33.

Quidam poſt mortē ſocium de æterna ſua perditione certiorem facit.

fuit miſer ille, miſerrimis gemitibus ſua indicans tormenta; quem cum interrogaſſet, vbi eſſet, vel quomodo haberet: reſpondit: Vę mihi, quia æternaliter damnatus ſum propter artem, quam didici diabolicam, quia re vera mors animæ eſt, ſicut titulus eius oſtendit: conſulo autem tibi, tanquam ſocio meo vnico, vt ab hac execrabili ſcientia recedas, & vitam religioſam, ſectando, Deo pro peccatis ſatisfacias. Quem cum viuus interrogaſſet, vt tutiorem ſibi viam viuendi oſtenderet, iterum reſpondit: Non eſt via ſecurior, quàm Ordo Ciſtercienſis, neque inter omne genus hominum pauciores deſcendunt ad Inferos, quàm perſonæ religionis huius. Retulit ei et alia plurima, quæ cauſa breuitatis omitto, eo quod in libro viſionis Clarauallis ſcripta ſunt. Iuuenis verò mox renuncians Necromantię, factus eſt nouitius, ac deinde monachus in ordine Ciſtercienſi. Tantum profectò conſilij decantata infelix perditi alterius ore perditio tunc ſocio à ſalutis via longius aberranti, necnon virium pariter ad perficiendum, quod meditabatur, opus contulit, vt confeſtim ſe in tutum religioſæ vitæ portum, ſæculo ſe abdicando receperit.

Ex Negromantię ſtudio, ad religioſa inſtituta conuolat.

6. Idem planè triſti, funeſtoquè olim hominis hęreſum labe vitiati exitu, ac matri poſt mortem apparentis viſu, ſed non abſque opportuno alienæ ſalutis prouentu contigit, de quo Brendebachius hæc habet: *D. Martinus* (inquit) *Decanus Hagenſis, vir doctrina, & vitæ integritate commendatiſſimus retulit, ſe adhuc apud Harlenium agente ibidem contigiſſe circà annum Domini 1557. vt Anabaptiſta quidam nomine Adrianus matrem ſuam adhuc catholicam conaretur in ſuam ſectam pellicere. Accidit autem, Anabaptiſtam illum in carceres conijci, vltimoquè ſupplicio adiudicari; ad quod cum iam deducendus eſſet, acceſſit ad eum mater, rogans, vt poſt obitum ſibi appareret, ſequè de ſtatu ſuo certiorem redderet, quem ſi felicem cognoſceret, ſe in eamdem doctrinam conceſſuram. Filius ſupplicio affectus paulò poſt matri apparuit in forma teterrimi, nigerrimiquè canis, aiens, ſe eſſe filium ſuum, ac perpetuò damnatum.* Quo quidem portento mulier apprime in rebus fidei confirmata, immortales Deo gratias agens, illibatis orthodoxæ fidei dogmatibus conſtanter inhærens, poſthac credendo ex viſis proficiens prauas hæreſum, quæ perditionis filio in cauſa fuerant, commenta perpetuò execrari nô deſtitit.

Tilman, Brendembaccollat. lib. 8.

Hęreticus matri poſt mortem apparés ſe perditum renúciat; & illa conuertitur.

IllibataChriſti fides portento comprobata.

7. Huc item, appoſiteq; in rem præſentem facit, quod idē Brendembachius his planè verbis narrando ſubtexit. *Vualterus de More* (inquit) *vir nobilis, ſatelles Caroli V. Imperatoris, cum aliquando nauigaret ad partes Boreales, Blandium verſus ſecundo vento vidit nauim ex aduerſo ferri itidem ſecundo vento, atque in puppi illius quiddam, monſtrum inſtar hominis nigerrimi tanquam nauarcham conſtitutum. Cumque nauta huius Vualtheri pro more acclamaret, quid mercium veherent, & quorſum tenderent; reſpondit Dęmon alterius nauis detector: Nos vehimus Archiepiſcopum, & tendimus ad montem Heclam. Quo audito Vualterus iſte totus contremuit, & vitę ſuę rationes ſubducere incipiens cum primùm Leidam Hollandiæ reuerſus eſt, amplexus eſt inſtitutum D. Franciſci ibidem ſub Patre Vuilhelmo Delphenſi profeſſus, qui hęc domi meę in plena menſa multis honeſtis viris aſſidentibus exactè narrauit, & poſtmodum Dordaci ſepultus eſt.* Sic planè vt ſalubriter ſibi, & procul à periculis factus proſpiceret, religioſæ vitæ inſtitutum arripuit. Apte verò hìc vbi de ſalutis negotio, & perditionis periculo agitur, ſolemne illud Bernardi verbum recidit: *Aliorum perditio* (inquit) *tua ſit cautio.* Cauendo nimirum, nè quod alijs iuſtiſſimè contigit, ſibi quoque per oſcitantiam, vel certè imprudentiam contingat. Et vt propoſita recentioris memoriæ exemplis aſſertio comprobetur, quid prælaudatus auctor de hæreticis nonnullis apte in rem ſuis in paginis ſcribit, accipiamus: *Anno* (inquit) *Domini 1528. 20. Iulij Henricus quidam Lutheranus Tornaci combuſtus eſt. Sequenti nocte ſocijs in carcere totus ardens apparuit: Illis præ timore clamantibus ait: Niſi ab errore ceſſetis, mecum peribitis in æternum. Excitatus clamore carcerarius Conſules Vrbis aduocauit: Dicunt illi vincti: Facite de nobis, quod volueritis, modò priùs confiteamur, ne cum Henrico pereamus.* Intentata quippe vni hæreticorum æternorum ignium pœna, ſocijs vbi perditionis fama innotuit, cœteros ad reſipiſcen-

Tilmā. Brendembachius collat. ſacr. lib. 8. cap. 12.

Vualtherus de mere vir nobilis perniſum Archiepiſcopi triſtem exitum edoctus ſibi proſcit.

Bernard. 45. de interiori domo Chriſt: Maffæus lib. 5. Chron. Chron.

Tilman. Brēdembach. lib. 7. collat. Sacr. cap. 11.

Henricus hęreticus Lutheranus ſocijs totus ardens apparet, qui viſu proficiunt.

ſipiſcendum, & ad fidei lucem adduxit.

8. Quis vero hic ſilentio prætereundum putet. quod ad homines ſalubriter inſtruendos, abſterrendoſquè in ſuis Auguſtinus Mannus hiſtoriarum tabulis hunc in modum recenſet: *Erant* (inquit) *duo ſocij ambo florentis ętatis ex Germania oriundi in eadem domo habitantes, qui cum in eodem lecto decumberent, iuxta thalami portam quadam nocte conſpexère immanem Dęmonē procerę ſtaturæ ſicut gigantem: qui horrenda manu catenarum ferrearum faſcem gerebat. Alter autem ex illis, qui vitam in vitijs enutrierat, & multorum peccatorum vinculis conſtrictus erat, tremefactus dixit ſocio, qui probus erat, & Deum timebat: Videſne tu, quod ego video? Video, reſpondit ille horribilem Dæmonem iuxtà portam. Cumquè ambo nimio metu conſternarentur, Gigas ille vnico paſſu ad medium thalami peruenit, quod cum ſocius, qui probus erat, aduertiſſet, ſtatim ex lecto proſiliens, muniens ſe ſigno Crucis benedicta, ſubter thorum ſe abdidit, ibiquè IeſumChriſtum innocans, ſigno illo Dæmonibus horrendo millies ſe ſignabat. Quod cum faceret, audiuit ſocium, qui in lecto iacebat, clamantem: Adiuua me frater, adiuua me. Ille autem reſpondens monebat illum, vt Ieſum Chriſtum inuocaret, & ſe ſigno Crucis muniret; At ipſe non poſſum, replicabat vociferans. Vociferanti ſtatim Dæmon alterum mouens paſſum, adſtitit, & lecto appropinquauit, facto ingenti catenarum ſonitu, receſſitquè inde; Poſt Dæmonis diſceſſum is, qui deliteſcebat, exijt ex eo loco, & arbitrans ſocium metu exanimatum, intuens ſuper lectulum, eum non inuenit, ſed tantùm reperit, thorum in ea parte, in qua infelix iacuerat, combuſtum. Quo ille ſpectra admonitus, & re ipſa expertus in ſocio ſuo, quod iniquitates capiunt impium, & funibus peccatorum vnuſquiſque conſtringitur, & quod ſuperbis Dæmones laqueum abſcondunt, & extendunt funes in laqueum, & iuxtà iter ſcandalum ponunt, & cadunt in retiaculo eorum peccatores, cogitauit fugere à facie operantium iniquitates, & conferre ſe ad loca, vbi diſcitur diligere Deum, virtutes amplecti, & diſrumpere iniquitatum funiculos, & calcare ſuperbiam, & nefandas carnis concupiſcentias cordis puritate comprimere. Quod autem tunc facere cogitauit, ſtatim ad opus perfecit, ingreſſus eſt illicò religionem Societatis Ieſu vtroque Orbe celeberrimam, in qua permanens ipſemet hoc, quod ſibi contigerat, manifeſtauit Ioanni Baptiſtę Boniperto Nouarienſi ſacerdoti probo, qui mihi hoc ipſum per literas ſignificauit; Vt hinc appareat verum eſſe, quod erunt duo in lecto vno, vnus aſſumetur, & alter relinquetur.* Hæc ille, quibus congrue diuinum cunctorum auribus, cordibuſquè oraculum iugiter intonat. *Quia nemo ſcit, odio, ne, an amore ſit dignus*, adeoquè dum certam plerique male viuendo damnationem incurrunt, feſtinus quiſque ad pœnitentiæ portum, vt ſit ſaluus, procurrat.

Socius mox relicto ſæculo ad Societatis Ieſu propugnacula ſe cõfert.

9. Porrò alijs quoque nonnullis præter recenſita hactenus recentioris memorię exempla aperta aliorum perditio ad ſalutem profuit. Quapropter repetendum hic eſt, id quod rerum nouiſſimarũ ſcriptor in ſuis hiſtoriarum monumentis hunc in modum narrat: *Non multis* (inquit) *ab hinc annis vir quidam nobilis Romæ deceſſit, cuius nomen, quoniam ſatis eſt per ſe notus, ac plurium illuſtrium virorum affinitatibus implicatur, à me reticebitur. Huic famam, exiſtimationem, ac propterea patrimonium libidines totum abſumpſerant. Itaque vita functus, humatus eſt in æde D. Auguſtini, quò cum paucis diebus poſt orandi cauſa veniſſet familiaris eius quidam, qui ſuas operas vino illi locauerat, iamquè pedem è templo foras efferret, ſenſit ſe nomine appellari, reſpexit, & obſcuram hominis cuiuſdam imaginem vidit, quæ: noſti* (inquit) *ego ſum ille, cui ſeruus nauabas operam vino, ne Deum pro me ores, etenim exorari non poteſt, quod ęternis addictus ſum ignibus: abi, & cognatis meis, amiciſquè nuncia meis verbis, vt aliam vitæ rationem ineant, neque meis me veſtigijs perſequantur, quibus auditis adeò ille totus exhorruit, vt non vltrà triduum vitam produxerit, cum antea rem ad amicos detuliſſet, idquè ego recenti tum etiam re audiui.* Hec ille, Quibus fit, vt mortalium quiſque perdito aliorum obaudito fine, haud otioſe ad pœnitendum inſtruatur, ſed ad id potiſſimum non tam verbis, quàm factis efficaciſſimè prouocetur, dum in hoc adhuc viuentes ſæculo mortuorum dictis, atque aſpectu de ſuæ ſummo Dei beneficio ſalutis negotio admoneantur. Fune-

Nicius Erithreus lib. Exem. virt. & vit. exem. 64. pag. 81.

Quidam nobilis, ſed vitioſus Romæ mortuus cuidam ſub atra larua videndum ſe offert.

Herus ſeruo ſe damnatũ nunciat.

M ſtæ

ſtæ igitur, quam diximus, oculatus rei teſtis, cui viſio diuinitus contigit, ſibi, ſuiſquè rebus conſulendum ratus totum, quod accidit velut præco cęteris annuncians, aliorum quoque ſaluti probè conſultum voluit.

Inur Nicius vbi ſupra exempl. 303 pag 128.

E duobus amicis quorũ vnus virtuti, alter voluptati operã dabat, quid vtriſq; poſt mortem acciderit.

10. Demum aptè in rem noſtram facit, adeoque deſcribendum hic eſt, quod idē probæ fidei ſcriptor in ſuis paginis refert; Amicus etenim, qui totus vitijs irretitus vixerat, alteri ſatis laudabiliter vitam ducenti, ad ipſum in arrepto vitæ propoſito confirmandum, ſuam miſer perditionem obteſtans, videndum ſe poſt mortem exhibuit. Rem verò ille his verbis proſequitur: *Non videtur* (inquit) *mihi prætereundum hoc loco, quod de duobus quibuſdam amicis legitur, quorum vnus laudi, atque virtuti, voluptatibus alter ſtudebat. Mortuus eſt voluptarius ille aliquantò poſt conſpectus, & auditus ab altero, qui ſuperſtes fuerat, verba illa proferre: Peccantem me quotidiè, & non me pœnitentem timor mortis conturbat me: & interrogans, cur reticeret ea, quę ſequuntur: miſerere mei, & ſalua me. Quia miſero mihi* (inquit) *ſempiternis, & acerbiſſimis apud Inferos ignibus tradito nulla neque ſalutis, neque miſericordiæ relicta ſpes eſt. Quę cum dixiſſet, è conſpectu euolauit, intolerabilem odoris teterrimi fœditatem ex ſe relinquens.* Ità planè vnius perditio, vbi palam ſocio innotuit ingenti ad eum in virtute magis, magiſq; roborandũ terrori, ac documento fuit; Immenſa quippe Dei bonitas & miſericordia, quæ vult omnes ſaluos fieri, & bona ex ipſiſmet malis elicit, aliorumque ex vnius perditione profectum, ac ſalutem ſollicite quærit ex hoc ſatis, ſuperque admiranda cunctis proponitur; Sed de his hactenus.

In reſponſ. efficiŷ defunc.

Alter iuste a Deo damnatus, alter miſericorditer in bono confirmatus.

CAPVT X.

Pœnitentes cœleſtis ſpe gloriæ illecti, ac roborati Pœnitentiæ operibus intendunt.

1. NVllum homini maius ad quoſq; libenter ſubeundos, tolerandoſque virtutis gratia labores incitamentũ, nec vlla apta magis ad efficaciter ſuadendum immò nec fortior ad promerendam poſt culpæ reatum à Deo indulgentiam præ cunctis ratio, quàm cœleſtium pręmiorum bene ſibi conſtans, & altius defixa animo ſpes, certaque inſuper obtinendæ à Deo veniæ, ac firma, (Auguſtino teſte) fiducia: *Attende* (inquit) *mercedem, ſi vis tolerare laborem.* Quapropter Chriſtus dominus illis potiſſimùm verbis inter lubrica ſæculi gaudia delirantes, laborantesquè in vanum ad amplexandum crucis vexillum pœnitentiæ iugum, amplo mercedis propoſito fructu poſt ſe euocaſſe legitur: *Pœnitentiam agite; appropinquauit in vos regnum Dei*. Hand enim aliter, quàm Pœnitentiæ ſuffragrantibus meritis cœlorum regnum, quod Adam ſibi, ac cunctis peccando clauſerat, patere cuiquam poſſe monſtrauit: *Regnum quippe cęlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Lacrymis namque cœli gaudia, & non niſi viriliter certando æternæ pacis tranquillitas Damiano teſte percipitur: *Momentaneo* (inquit) *riſu perpetuus fletus emitur, et tēporali fletu perpetua lætitia comparatur.* Adeoq; certa ſubinde labori merces, ac dignus prælio tandem triumphus remanet, *Quanto enim maius* (vt Auguſtinus ait) *periculum fert in prælio miles, tanto maius eſt gaudium in triumpho.* Ità planè res agitur.

Nil ad ſuadendum efficax magis quã vitę merces, & corona gloriæ.

Auguſtin. in pſalm. 39. conc. 2.

Matthæi c. 3. n. 2.

Matthæi c. cit.

Labore requies, & lętitia perennis luctu cõparatur.

Petr: Damianus lib. 5. Epiſt. 2.

2. Meritò itaque acquirendæ virtutis cauſa hic in arena contenditur, vt alibi quis coronetur, quod ſuis apte ſalutis auctor inculcans, nonniſi præferuidos, ac violentos Dei regnum rapere, & ad optatam demum pertingere laboris mercedem aliquandò aſſeruit: *A diebus Ioannis Baptiſtæ vſque nunc regnum cælorum vim patitur.* Ioannes quippe Regni ſimul, ac pugnæ, laboris item, ac mercedis præco digniſſimus extitit, illis vtiq; verbis in deſerto inclamans: *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum Cęlorum. Qui enim* (vt Gregorius ait) *peccatoribus pœnitentiam indixit, quid aliud, quàm regna Cælorum fieri violentiam docuit? Regnum cęlorum rapi vult noſtris fletibus, quod noſtris meritis non debetur.* Quod ſuis quoque Ambroſius verbis inculcans. *Vim* (inquit) *facimus Domino non compellendo, ſed flendo. O beata violentia, quæ non indignatione percutitur, ſed miſericordia condonatur: beata, inquam*

Auguſtin. lib. 2. Confeſſ. c. 3.

Hic homo contendit in arena vt alibi coronetur.

Matthæi c. 3. n. 13.

Pęnitentia cęlorum regno vim infert.

Gregorius hom. 20. in Euang.

violentia, quę vim patienti bonitatem elicit, & vtilitatem tribuit inferenti : quiſquis violentior Chriſto fuerit, religioſior habebitur à Chriſto. Huc etiam pari Auguſtinus viſus eſt aliquandò ſententiarum pondere alluſiſſe, dum conceptis pœnitentiæ labores verbis extollens: *Nouimus* (inquit) *quod mens humana vel ſpe præmij, vel timore ſupplicij voluntarium bellum indicit paſſionibus, & vim facit peſſimis ſuis deſiderijs*. Vis itaque Dei regno, ac nobiſmetipſis eſt adhibenda, ſi ſupernis tandem potiri bonis volumus : *Aggredimur enim Chriſtum* (inquit Ambroſius) *non ferro, non fune, non ſaxo, ſed manſuetudine, bonis operibus, caſtitate; Hac ſunt arma fidei noſtræ, etc. Aggredimur non ferro, ſed bonis operibus*. Quæ ſanè dicta mortalibus, quaſi digito pęnitentiam deſignando monſtrant, dum ſuis hęc vna armis cœlum, ac Deum præpotenter expugnat; adeòque dum mens præferuida cœlum è proximo reſpicit, labores proculdubio, ac permoleſtum Crucis minime pondus expaueſcit; Hinc generoſus ille, æq; ac imperterritus quoſuis inter labores aiebat: *Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in ęternum propter retributionem*. Haud aliter enim Auguſtinus mortalis vitę ærumnas, labores atq; anguſtias minui, ac ipſas quodadmodo pœnas, & cruciatus palato dulceſcere affirmat: *Omne opus* (inquit) *leue fieri ſolet, cum eius præmium cogitatur, & ſpes pręmij minuit vim laboris*. Si perpetua igitur (vt aptè Baſilius monet) promiſſa ob oculos pręmia verſentur, haud profectò ipſius amaritudo pœnitentiæ, atque auſteritas terrere, nec à ſuo humana vnquam retardari curſu imbecillitas poterit: *Semper* (inquit) *cor tuum promiſſa cęleſtia meditetur, vt ipſa te ad virtutis viam prouocent*. Hinc ſapide, inſtanterque Gregorius ad tolerandos, quos homini pœnitentia merito indicit, labores, & ad repromiſſa vitæ promerenda pręmia vnumquemque incitans: *Mala* (inquit) *vitę præſentis tantò duriùs animus ſentit, quantò penſare bonum, quod ſequitur, negligit; et quia non vult pręmia conſiderare, quæ reſtant, grauia æſtimat eſſe, quæ tolerat*. Verum qui iſthæc haud perfunctorie recolit, ſe ſuper ſe ipſum erigens, ac totus in ęternitate defixus, cum Apoſtolo altius inclamat: *Non ſunt condignæ* (inquit) *paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*. Sed vt aſſertionis propoſitũ exẽplis quoq; illuſtretur, ab ipſiſmet Chriſti martyribus patiẽdi ambirioſiſſimis dicendi ſit nobis initiũ. *Apoſtolus ad Rom cap. 6.*

3. Atrociſſimis namq; tẽtatos olim pœnis beatos Chriſti pugiles, inuictos tamen ipſa Chriſti tum virtus, tum charitas, necnon ſupernorum vna ſimul pręmiorum, quæ ſemel animo inſederar, ſpes ſeipſis iugiter fortiores reddidit perferẽdo, adeò vt ipſis probè illud occineret: *Tranſiuimus per ignem, & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium*. Ità planè militibus numero quadraginta apud Armenos contigit, qui & frigus pro ioco, in ſuis perſiſtentes conſtantiſſimi pœnis habuere; de quibus iſthæc in Romano martyrologio: *Apud Sebaſtem Armeniæ Natalis Sanctorum quadraginta militum Cappadocum, qui tempore Licinij Imperatoris ſub Præſide Agricolao poſt vincula, & carceres teterrimos, poſt cęſas lapidibus facies, frigidiſſimo hyemis tempore, ſuprà ſtagnum rigens pernoctare nudi ſub dio iuſſi ſunt, vbi gelu conſtricta eorum corpora diſrumpebantur, ac demum crurifragio martyrium conſumarunt. Erant autem inter eos nobiliores Cyrion, & Candidus, quorum omnium præclaras glorias Sancti Baſilius, alique Patres ſcriptis ſuis celebrarunt*. Horum ſanè certamen ſic dignis præconijs Sãctus Gaudentius Epiſcopus hunc in modum aliquando recolit. *Iudex* (inquit) *proſpiciens regionis naturam, nimijs rigentem frigoribus, tempus etiam, quo maxima hyemis aſperitas, Aquilone flante, violentiùs incumbebat; montes niuibus, pruinis arua tegebantur. Stagnum quoque Vrbis, in qua iſta gerebantur, ſubiacens longè, latèque diffuſum validiſſimo gelu durante iter ſolidum plauſtris gementibus accommodabat. Hac ergò vi loci, et temporis immanitate perſpecta, ſacrilegi gentilis exactor iſtud ſupplicij genus Sanctis adhiberi imperat, vt nudati corporibus, religati in aperti aeris pruinoſa duritie pernoctarent, balneis non longè ſub conſpectu eorum fumantibus, vbi velox remedium victis callidus perſequutor animas eorum magis interficere geſtiens, promittebat, etc*. His aptè, eleganterque

Per ignem & aquam tranſire oportet, ſi quis ad refrigerij locum contendit.

Pſalm. 65. n. 12.

Martyrolog. rom. die 9. Martij.

Quadraginta martyrum in Armenia aquis probatur conſtantia.

S. Gaudẽtius Epiſcopus ſer. in dedicat. Baſilicæ Martyrum

Nudi in aquis gelidis pernoctare iuſſi, vt Chriſti fide expo liarentur.

ex more Gaudentius immanem in beatis hominibus inualeſcentem tormentorũ, ac frigoris vim ad viuum deſcribendo exaggerat. Quibus item olim gentilis ille diſertiſſimus dum frigoris,& algoris illarum regionum meminit, egregiè adſtipulatur: *Ambuſti*(inquit)*multorum artus vi frigoris, et quidam inter excubias exanimati ſunt; adnotatuſquè miles, qui faſcem lignorum geſtabat, ità præriguiſſe, vt manus oneri adhærentes truncis brachijs deciderent*. Hæc Tacitus.

Quànta frigoris ad cruciandũ vis ex Tacito.

Cornelius Tacitus lib. 13.

4. Inuictis itaque Chriſti militibus, & pro ipſius fide viriliter in agone certantibus, cum vnus ex eorum numero præ frigoris poſtmodum acerbitate animo defeciſſet; Ianitor, qui noctu vigil adſtabat,mira deſuper luce oborta,coroniſque viſis è cœlo ſuprà beatorum pugilum capita fulgentibus, animo erectus, atque incitatus, mox Chriſto nomen dedit, ac Sanctis Martyribus, vt ipſis tum pœnarum, tum pręmiorum conſors fieret, aggregari ſe voluit, vt in Breuiarij Romani tabulis ſic legitur: *Cęteris autem cuſtodibus ſomno deditis, ſolus vigilabat Ianitor, qui et illos orantes, et luce circumfuſos, et quoſdam è cœlo deſcendenses Angelos,tanquam à Rege miſſos, qui coronas triginta nouem militibus diſtribuerent, intuens, ſic ſecum loquebatur: Quadraginta hi ſunt, et quadrageſimi corona vbi eſt? quę dum cogitaret, vnus ex illo numero,cui animus ad frigus ferendum defecerat, in proximum tepefactum balneum deſiliens, Sanctos illos ſummo dolore affecit. Verùm Deus illorum preces irritas eſſe non eſt paſſus; Nam rei euentum admiratus ianitor, mox cuſtodibus è ſomno excitatis, detractiſquè ſibi veſtibus, ac ſe Chriſtianum eſſe clara voce profeſſus, martyribus ſe adiunxit. Cum verò Præſidis ſatellites ianitorem quoque Chriſtianum eſſe cognouiſſent, bacillis imminuta omnium eorum crura fregerunt*. Subita itaque lux ſuprà beatos Martyres in agone conſtitutos è cœlo affulgens, ſic repente hominem à ſe ipſo in alium immutauit, vt acerbas pro Chriſto pœnas, quam blandas carnis delicias vltrò ſectari mallet, adeoque hyemis tempore gelidis excruciari aquis, vt in refrigerio tandem perueniret,ludum, haud tormentum putaret. Quod, & alijs item contigiſſe martyribus conſtat.

In Breuiarij rom. lectio. die 9. Martij.

Miles ad perferendũ animo deficit & cuſtos cęleſti viſu ad ipſius coronam accipiendam prouocatur

Nudatur veſtibus, vt patiendo Chriſtum induat, & cœlo inferatur.

5. Enim verò quæ ſuis Deus in cęlo repromittit,prçmia cõtemplantibus,*vileſcunt animo* (Gregorio teſte) *omnia, quæ habētur in terris;ete.et tēporalis vita æternæ vita comparata mors eſt potius dicenda,quã vita*, ac proinde cuncti pœnitentiæ, ac præſentis vitæ labores,quin & martyrum cruciatus ambitioſo mentis ſtudio quæruntur,tolerantur, vt Celſo olim puero præ cęteris, huiuſmodi obiecto viſu ad martyrium,& adChriſti,ipſiuſq;regni conſortium pręproperè currenti feliciter, ac non nullis alijs adſtantibus contigiſse legitur,de quo apud Surium iſthæc: *Vi* (inquit)*perſequutionis ingraueſcente Prçſes Martianus Sanctum Iulianum poſt dira tormenta, & diuerſis pœnis afflictum, & vinculis ferreis per omne corpus oneratum iuſſit ſub voce præconis ciuitatem circuire dicens: Hæc merentur Deorum rebelles, & Principum contemptores. Et cum veniret ad locum, vbi Celſus vnicus filius Præſidis ſtudebat, ait puer ad condiſcipulos ſuos: Rem inauditam video, illum ſcilicet Chriſtianum, quem ducunt, cum multitudine albatorum colloquentem, & coronam ſuper caput eius de gemmis, & auro, cuius fulgor excæcat huius aeris lucem, & alios tres viros albeſcentes comis, alarumquè volatu in ſimilitudinem aquilarum ſuper eum excubias celebrantes. Et hoc mihi videtur, quia dignum eſt tali Deo ſeruire, qui ſuos ſic tuetur, & tali decore circumdat. Hoc audientes diſcipuli, & magiſter eius, blandè corripientes eum, ab intentione reuocare conati ſunt. At ille doctorum volumen abijciens, etiam veſtes, quas indutus erat,abiecit,dicens:Nudum me mater mea fudit huic ſęculo,quod mundi eſt,mundo relinquo.*Hęc dicens per plateã Ciuitatis curſum arripuit, *donec vbi Sanctus Iulianus torquebatur,veniens, pedibus eius proſtratus, ait: Te ſecunda natiuitatis,quam mihi Chriſtus oſtendit, patrem agnoſco, Martianum verò genitorem meum, veritatis inimicum deſpicio. Tota autem Ciuitas concurrebat, et filium Præſidis ſic vulnera martyris oſculantem mirabatur, etc.* Hæc ibi. Beatiſſimus autem puer, cœleſtium pręmiorum ſpe illectus,conceptiſquè ad renunciandum Chriſto verbis à Præſide ſollicitatus,hæc tandem patri ſapientiſſime locutus reſpondit

Gregorius hom. 37. in Euangelia.

Surius tom. 1. in geſtis 15. Celſi Iuliani.

Iulianus martyrio iã coronandus pretioſam capite coronam præſeferre viſus

Celſus puer Præfecti filius rem cernens,viſu ad Chriſti amplexandam fidem proficit.

Nudus veſtibus præceſſit animi pugil in mundo, quæ ſunt mundi,reliquit.

ſpondit: *De ſpinis* (inquit) *roſæ naſcuntur, nec roſa nata de ſpinis odorem ſuauiſſimum, nec frutex, qui roſas genuit, amittit aculeos ſuarum pœnarum, &c. Vobis obediant, qui perire parati ſunt, me imitentur, qui de tenebris ad lucem venire contendunt. Ego pro Chriſto vos parentes nego, & per vitam temporalem vitam æternam acquiro. Nõ poſſum in vos eſſe pius, & in me crudelis. Quid moraris? quaſi incredulus, & crudelis, non quaſi Abraham, paternis manibus apprehende gladium, & victimam offer filium, &c. Mox ergò iubentur (ipſe videlicet, & Iulianus) in tenebroſum carcerem vermibus ſcaturientem, includi, quem ingreſſi, ſtatim tenebræ vertuntur in lucem, & ebulliens, pœna diſparuit. Hoc videntes milites viginti conuerſi ſunt.* Sic prorſus prçmia, quæ ſuis laborantibus Deus reſeruat, oſtenſa nedum releuant, ſed & futuræ inſuper ſpes gloriæ delicatulos morbidoſque, nec pati aſſuetos, imo neſcios eum in modum alacres reddit, vt martyriorum quoque, ac pçnarum Gentiles ipſi, ac barbari, qui pridem Chriſtũ neſciebant, æmulatores, & tormentorum inſuper haud ſemel conſortes martyribus extiterint.

De ſpinis roſa, & ex pœnalibus chriſtiani naſcũtur.

...icta Cel...eri con...tia.

6. Quantum verò vitæ, ac bonorum, quæ poſt futilem, ac momentaneam hãc iuſtis, ac pœnitentibus item hominibus à Deo repromittitur merces, ad quoduis pondus laboris minuendum, momenti ſit, imbellis fœminarum ſexus; ac per ſe delicatus, qui tamen multoties ſe ipſum, ac ſæculum vicit, ſatis, ſuperque contemplantibus documento eſt; At vna (vt de cœteris taceam Melania iunior, Melaniæ ſenioris filia, ac Piniani vxor, fœminarum lectiſsima primùm ſe nobis hic offert, quæ Dei amore feruens, & tam pœnitentiæ operibus vacandi quam ſtudio pietatis adducta, vnà cum viro nullis parcens incommodis, Hieroſolymam ad venerandum ſancta loca ſe contulit, vbi intrà quamdam ad Oliuati Montem recluſa cellulam, auſterioris vnà ſimul, ac purioris vitæ normam exercuit. Tantum autem pia mulier chriſtianæ humilitati addicta ſe ipſam deiecit, eoquè animi ardore, ac robore ſçculi faſtum, ac ſexum pariter proculcando, à pompis, & vitæ delicijs abhorruit, vt cunctis admirationi eſſet, ac exemplo ad nugas ſæculi, eiuſq; blandicias à ſe procul arcendas. Quod ſanè virilis, inuictique animi mulier cœleſtis regni ſpe, ac certa fururorum bonorum expectatione ſuffulta mirabiliter præſtitit, adeoque à Voluſiano, Conſtantinopolitanç Vrbis Prçfecto, dum graui ibidem morbo decumberet, euocatam ipſum inſano adhuc idolorum cultu, ac Gentilitatis errore detentũ deceptumq; ſub ipsũ vitæ finem ad ſuſcipiendũ Chriſti baptiſmum, & ad ſuas ſacro diluendas fonte culpas efficaciſſime ſuadendo perduxit, quem baptizatum ſubinde in cœlum feliciter ad coronam prçmiſit. Ipſa verò cœleſtibus iugiter rebus contemplandis intenta his potiſſimum ſe ad mundi contemptum, & ad amplexanda pœnitentiæ opera quaſi calcaribus, & ſtimuli ad inſtar valide vrgeri ſenſit. Sed vt pia fœminæ ad virtutem alacriter adeo currentis ſtudia nemo ſit, qui ignoret, quid de ipſa Conſtantinopolim ad Voluſianum patruum ipſius lucrandi gratia conuolante ſic narret, audiamus.

...ius an. 20:

...a bo... pra... imbel... pe ſe ... fç... ala... ldũt.

...iu... ...ris ...le... ...o... ...ſe... ...sã ...n...

A Voluſiano Conſtantinopolim euocatur, vt patruo ægrotanti opem ferat

7. *Inuenit* (inquit) *ſuum quoque patruũ Voluſianum graui morbo oppreſſum: qui eius habitum admiratus, formçquè, ac veſtitus incredibili, & inopinata ſtupefactus mutatione (extenuatus enim admodum erat vultus eius exercitatione) magna voce exclamauit: O qualem ex quali te video Melania chariſſima. Illa verò ex eius ſermone ſumpta occaſione: A me quoque* (inquit) *diſce, o beate patrue, & accipe iudicium futurorum bonorum; Nam nec ego tantam deſpicatui gloriam habuiſſem, nec abieciſſem curam ipſius corporis, niſi perſuaſum haberem, me his propediem longè maiora recepturam. Non autem per ſe ſolam, ſed per multos quoque alios in eius mentem ſenſim irrepebat beata Melania, & eius falſam religionem ſtudebat labefactare, ſicut etiam per ſapientiſſimum Proculum, cuius fidei tunc erat creditus ſacer clauus Eccleſia Conſtantinopolitana qui cum ad eam veniſſet, & ſuaſu Beata Melaniç eum ad pietatem dirigeret is dicitur illam adeò eſſe admiratus, vt etiam dixerit poſt agnitam veritatem, quod ſi Roma tres haberet tales, nec quidem nomen vnquam audiretur Gentilium, &c.* Quibus ille narratis, prçferuidamque piç fæminæ operam cum pro Chriſti religionẽ aduerſus impias Neſtorij voces, ac

Metaphraſtes die vltima Ianuarij Surius ead. die,

Quali illuſtris fçmina habitu ſe Patrui oculis videndã obtulit.

Baronius vbi ſupr. n. 50.

Voluſianus haud æquo animo ferẽs indignabundus exclamat.

Cçleſtis ſpe gloriæ omnẽ ſæculi põpam ac propaſpiæ à ſe abijcit faſtũ.

hære-

hæreſũ dogmata in acie pugnaret,propugnaretque alacrius, ſic exponit: *Ipſa* (inquit auctor) *erat, quæ magnum aduerſus eum initbat certamen, & vanum, & inanę reddebat eius ſophiſma, à mane vſquè ad veſperam ijs reſpondens, qui eam interrogabant, multiſquè ex ijs, qui decepti fuerant, perſuadens, & eos reducens.* Diabolus verò diuinum fœminæ pugnãtis pro fide zelũ iniquiſsime ferens, omnem ex aduerſo lapidem mouit, vt ab incepto ipſam abduceret; his enim ſcriptor rem verbis proſequitur.

Metaphraſtes vbi ſuprà pud Baronium.

Quid Proculus Conſtantinopolitanus Epiſcopus de Melania edixerit.

8. *Quamobrem* (inquit) *malignus ſe ab ea vinci non ferens, in virum eius conuerſus* (nempe Pinianum) *& ei apparens miſerabilis, cum lugubri, & nigra veſte accedit ad eam, terrens, & grauia minitans: Et primùm quidem ſe ipſius Imperatoris, & eius famulorum cor immutaturum, & in contrarium traducturum, deinde etiã, vt miſerabili exitu finiret vitam, procuraturum, grauiſſimis confecta doloribus. Illa autem hanc eſſe artem maligni intelligens, Chriſti nomen, quod grauiſſimam illi plagam affert, inuocans, effecit, vt is ſtatim euaneſceret, &c.* Dæmon quippe ab imbelli fœmina vinci,ac ſe vltrò triumphari refugiens, graui incuſſo metu haud ipſam à pio mentis vel inuitam reuocare propoſito deſtitit. Atqui Melania, Chriſtianarum virtutum meritis clara, nec non pœnitentiæ operibus ac luero apprimè in ſæculo diues, ſancto demum fine quieuit: Cui pro ſepulchrali titulo mira laudum pręconia, hiſq; notis à Baronio concepta, hic interim exſcribenda videntur: *Quod* (inquit) *ad Melaniam ſpectat, quantum ſuperuixerit, non conſtat, ſed illud certum eſt, ipſam monaſtica vita magna obſeruatione perfunctam, & miraculis pluribus illuſtratam die, quam prænouit, Decembris vltima ad Deum migraſſe, & inter Sanctas relatam, anniuerſaria memoria in Eccleſia celebratam.* Hæc ille, dum mulierem adeo meritis claram, ſanctitatis, ac ſummum Chriſtianæ perfectionis apicem, auſterioris præſertim vitæ inſtituta ſectando, attigiſſe pronunciat.

Metaphraſtes vbi ſupr.

Diabolus fœminæ virtutem exhorrens, in ipſam inſurgit, ſed fruſtra.

Baronius an.436.n.17.

Bonis operibus diues in Dei obſequio perſtat

In Romano martyrologio inter ſanctas colitur.

9. Immenſa itaque Dei, ipſiuſque ſupernæ felicitatis magnitudo, quæ hominibus Deo inſeruientibus condignæ, vti merces in Euangelio promittitur, omnimodam proculdubio vitæ huius,ac laborum obliuionem, necnon terrenorum omnium faſtidium mortalibus adducit,adeò vt ſeriò,propoſitaq;ſibi iſthęc recolendo prœmia ad Deum, & fidem denique feſtinus quiſque procurrat; quod ſane Gentili quondam Cantipratanus contigiſſe his verbis tradit: *Cum quidam* (inquit) *nobilis adhuc gentilis in exercitu Tartarorum febre acutiſſima laboraret, & materia ad cerebrum aſcendente in furiam raptus eſſet, dormientibus omnibus, qui circà illum erant, aufugit nudus, & tribus noctibus per eremum vaſtiſſimam aberrauit. Tertia igitur nocte digeſta materia euigilauit, & ad ſe redijt compos mentis. Qui in tenebris horrens ſolitudinem, quid faceret, quò ſe verteret, neſciebat. Et ecce poſt inſtans modicum diſcuſſis tenebris vidit in montis cacumine ingens lumen. Reptans ergò manibus, & pedibus, aſcendit in montem, & ecce ſuper omnem ſolis fulgorem Regem admirabilem vidit in throno aureo reſidentem, & ad eius dexteram Reginam incomparabili decore fulgentem. Vidit etiam mixtim ſeniores, & iuuenes in thronis aureis aſſidentes, miniſtroſquè ex omni parte vultibus ſidereis rutilantes. Hæc vt vidit Gentilis, ſuper id, quod credi poteſt, obſtupuit. Nec mora, vnus miniſtrorum à Rege miſſus eum nudum induit, & ad Regem duxit: Cui Rex: Nihil (ait) in rebus humanis ſimile quid vidiſti? Et ille: nihil (inquit) Domine. Et Rex ad eum: Ego ſum (inquit) Chriſtianorum Deus, Rex, & Dominus ſempiternus. Tu autem rediens ad populum tuum,& perquirens inuenies in gente Hungarica, quæ immixta eſt genti tuæ duos presbyteros Chriſtianos talis habitus, & talis formæ, à quibus erudieris ad formam Chriſtianæ fidei. Hæc vt audiuit Gentilis, renuit bonorum ſocietate fruſtrari. Et mox ad eum Rex. Impoſſibile eſt (inquit) talem te remanere nobiſcum, ſed ſi Chriſtianorum fidem ſuſceperis, vt præcepi, ſocietate iſta iucundiſſima perfrueris. Hoc dicto miles ſedens in equo albo, ſuſcepit illum, & in exercitum Tartarorum populo mirante reduxit, fuitquè apud eum diebus tribus, & poſteà repentè diſparuit, nobilis autem, vt iuſſus erat, presbyteros quæſiuit, & inuenit, & eruditus ad fidem, cum multis militibus Tartarorum ſacrum baptiſma ſuſcepit.* Præ-

Cantipratanus lib. 2. Apum, c.54. par.14.

Supernæ gloriæ magnitudo laborum obliuionem adducit.

Gẽtilis per viſum cęleſtis glorię pulchritudinem addiſcit.

Ad Chriſtianam fidem ſuſcipiendã inuitatur.

Non niſi per fidem in Chriſti regnum aditus patet.

Cum Tartarorum militibus fidẽ edoctus, baptiſmo initiatur.

Præoſtẽſa quippe ſibi cœleſtis per viſum regni gloria vir alioqui Gentilis, gentilitia ſuperſtitione reiecta, errorum pœnitens, vt cœlo adſcriberetur, mox Chriſto nomen dedit.

10. Superna ſiquidem diuinorum, quæ pœnitentibus à Chriſto repromittuntur, gaudiorum ſpes nedum cunctos pœnitentium Ieniendo labores leues propemodũ, ac faciles reddit ſed & pœnarũ quantumuis immaniũ obliuiſci ipſa præmiorum facit magnitudo; Quod ſane religioſo viro tunc inter Nouitios ſacri illibatique Prædicatorum Ordinis aliquando contigit, qui aliorum documento id videns alijs quoq; iam iam moriturus edixit, vt in geſtis religioſorum ſanctiſſimi eiuſdem Ordinis ſic traditur. *Cum quidam moriturus laboraret in extremis in Conuentu Argentinenſi in Theutonia, & fratres recommendarent animam ipſius Creatori, ex inſperato aperuit oculos ſuos, & ait: Audite fratres chariſſimi mihi accidit, ſicut alicui eunti ad forum, & paruo pretio magnas merces ementi: Ecce enim regnum cælorum accipio, & caſus neſcio meritorum. Et hoc dicto requieuit in pace.*

Ex libro & vitis Fr. Prædic. Ordinis part. 5. cap. 2. ex magno ſpec Exēplorum diſt. 7. ca. exp. 52.

Vir Religioſus Ordinis Prædicatorum iam moriturus, lætus præmiorum ſpe reſpirat.

Congrue autem hic ipſius Magni Gregorij verba conſonant, qui labores hominum, præmiorum Dei magnitudine penſandos affirmans, ſic concludit: *Delectet igitur mentẽ magnitudo præmiorum, ſed non deterreat certamen laborum. Ad magna enim præmia peruenire non poteſt, niſi per magnos labores.* Quod pœnitentibus quidem mirum in modum arridet.

Gregorius hom. 37. in euangelia.

11. Opportune hic verò ſatis nunquam pro merito laudata, & apud poſteros recolenda iugiter Ludouici Francorum Regis Sanctiſſimi mentio occurrit qui cœleſtis ſpe gloriæ ſibi præpoſita quæuis ſacri olim belli tum incommoda, tum pericula aduerſus barbaros fidei hoſtes inuicto prorſus animo ſubijt. Quapropter cum ingens, quod ipſi à Tartaris imminebat, aliquando periculum Blanca Regina, ipſius mater per epiſtolam, & caute præmonẽs indicaſſet, generoſum illud ab ipſo, ac omni in Deum fiducia plenum, necnon æternis dignum laudibus reſponſum his planè (vt Pariſius ait) verbis conceptum retulit: *Erigat nos* (inquit) *mater celeſte ſolatium, quia ſi præueniant ipſi, vel nos ipſos, quos vocamus Tartaros, ad ſuas tartareas ſedes, vndè exierunt, retrudemus, vel ipſi nos omnes ad cęlum ſubuehent.* Rex quippe, qui ſe ipſum Deo, ac pœnitentiæ iugiter operibus deuouerat, ac acerbiora quæque pari pro Chriſto non recuſabat, & cuius ſemper animus fixus in cęlo erat, mala cuncta, malorumquè incommoda, ſi quæ menti obijcerentur, pueriles veluti iocos, ac vulnera ipſa pro ludo ſemper habuit; ſolemne illud, & quod è cœlo mortalium auribus ſemel Apoſtoli ore verbum inſonuit, animo reuoluens; *Quia non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam.* Huc ſanè ſpectat, quod Saracenis illaturus bellum, bis in Paleſtinam traijciens, ac demum peſtilentia in caſtris perculſus, ſalute corporis iam deſperata, cum eos, qui adſtabant, plorantes cerneret, ac certum quemdam inter illos ob id maximè, nec tam quod Rex moreretur, ſed quod extrà Galliarum fines, & ſua procul à regia, & lectulo, in ſemotis adeo Paleſtinorum plagis moreretur, querulis vltro obdolentem vocibus cõperiſſet, ſic hominem blande Rex ſapientiſſimus conſolatus, ac vnà ſimul obiurgans ait: *Vide quid dicis? Neſciebam profectò cælum regiæ Pariſiorum Vrbi, ac regio itẽ cubiculo magis, quã Paleſtinorũ regionibus, ipſiſquè met in quibus nunc moramur, & morimur caſtris proximum fore.* Quibus ſanè ſe ad ardua quæque pro lucrando Chriſti regno ſubeunda promptum, paratumq; oſtendens, his item moriẽs verbis teſtatus eſt: *Introibo* (inquit) *in domum tuam Domine, adorabo ad templum Sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.* Sic Rex pijſſimus iuges pro tuenda Chriſti fide labores, & quod iam ſuo è proximo capiti impendebat, fatum, non vt quid triſte, ſed tanquam præoptatiſſimam ſibi rem, & certa præmiorum expectatione in primis gratam, iucundamque patientiſſimè tulit.

Rainaldus an. 1241. n. 13

S. Ludouicus Francorum rex cœleſtiũ pręmiorum ſpe erectus in ipſam mortem inſurgit.

Pariſius in hiſt. Anglic. an. 1241.

Fixus cœlo in terris pati non recuſat.

Apoſtolus ad Rom. c. 8.

In Paleſtinorum Regione morti iã proximus quid ſuis de morte edicit.

In geſtis S. Ludouici Franc. Regis.

Pſal. 5. n. 8

Exultat, quãdo homines prope exitũ triſtes pauẽt.

12. Demum exoptata beatorum felicitas, ipſiuſquè Dei regni per viſum obiecta mortalibus non tam lux, quam lucis, & Dei claritatis vmbra, vel potius ſplendoris Sanctorum imago tantum quandoque virium animo confert, vt validi inſtar ſtimuli acriter pigritantes vrgendo, mox à lubrico reuocet, & ad bonam

Rainaldus an. 1502. n. 29.

B. Vuilhelmus Roſchildēſis Abbas duobus iuue nibus glorià, qui perſue batur oſtendens ambos Chriſto lucrifecit.

bonam animi frugem pœnitendo traducat. Quod certè in B.Vuilhelmi Roſchildenſis Abbatis in Dania geſtis compertum ſatis redditur. In huius etenim funere vbi duobus adoleſcentibus ſuperna ipſius felicitas diuinitus innotuit, magno vtriſq; viſio ad virtutẽ documento fuit. Alteri enim ex his vir Dei Angelis circũ ſtipantibus, ringentibus tartareis præ liuore hoſtibus quod ipſi haud præcludere aditum potuiſſent, cœlum conſcendere viſus eſt; alteri verò haud abſimili ſe videndum aſpectu obijciens ad melioris vitæ normam feliciter adduxit. At ſcriptoris interim, qui tanti viri diſcipulus fuit, gratis verba auribus excipiamus: *Alter* (inquit) *ex his Nicolaus nomine à Monaſterio aufugerat, & dabat operam literis Hildeſy, quod eſt Saxoniæ Oppidum. Is vidit perſonam quamdam ſibi ignotam in ſtola candida cælum ſcandere, & intra albicantes nubes ità recipi, vt tantùm pedes, et externæ veſtes cernerentur. Stetit igitur affixis cælo oculis admirabundus; ſed mox adeſt quidam ſciſcitans, quid ità miraretur? ac deinde ſubiungens: Hic, quem vidiſti in cælum recipi, Abbas tuus eſt, qui multa patientia vicit ſaculi perſequutiones: nunc autem coronatur, quia fideliter permanſit in mandatis Domini ſui. Expergefactus Nicolaus ducitur pœnitentia, reditquè ad ſuũ monaſterium, et emendationi ſe offerẽs, hanc viſionem omnibus narrauit.* Hæc ille obiecta beati viri e cœlo alterius aberrantis monachi oculis felicitate, quæ ipſum è caſtris transfugam, & non ſecus ac prodigum alterum filium ad monaſterij ſepta immò ad domum ipſam paternam, & è longinquo remeantem perduxit, ſuaquè pœnitentiæ iugo, ac regularis diſciplinę inſtitutis colla ſponte ſubmittere cõpulit, nec tã verbis monẽdo ac docẽdo, quã diuina virtute euincendo ſuaſit. Ex quo fit, vt laborẽ in ſæculo mortalium nemo refugiat, dũ perennem, quæ in Dei Regno promittitur requiem attendit; Auguſtini vtiquè verborum memor: *Quanto labore* (inquit) *digna eſt requies, quæ non habet finem?* & dum ſapida inſuper Hieronymi dicta recolit: *O quanta beatitudo, pro paucis magna recipere, æterna pro breuibus, et habere Dominum debitorem.* Sed iam ad alia progredimur.

Apud Surium tom. 2. die 6 Aprilis.

Nicolaus qui longe à ſe ipſo aberrabat, cœleſti viſu recreatus ad Ordinem redit.

Auguſtinus in manual. c. 7. de gaudio parad.

Hieronym. in epiſt.

CAPVT XI.

Pœnitentes, nè iterum peccent, viuere diutius renuunt.

1. CONdemnat (inquit Sapiens) *iuſtus mortuus viuos impios, et iuuentus celerius conſumata longam vitam iniuſti.* Virtutum namque, ac meritorum magis cumulo, quàm dierum, atque annorum numero, iuxtà diuinum Sapientis calculum fallax, ſi quid eſt, mortalium vita ſubſiſtit; adeoque omnis, qui hic diù inter homines fuit, haud diù in terris vixiſſe pariter cenſendus eſt; Anniquippe, qui probitatis luce deſtituuntur, inutiles prorſus, ac nullius apud Deum momenti verè ſunt computandi. Quapropter homo, qui diutiùs hic, nõ tam in vitæ, quam in mortis regione vixit, ſi virtutis luce caruit ità planè *vixit*, *vt* (Auguſtino teſte,) *cum eſſe deſierit, non fuiſſe putetur.* Hinc fit, vt hominis haud annis vita, & ſenectus, imò virtutibus, ac vitę meritis conſtet, quibus magis, quam luce viuendo clareſcit: *Senectus quippe venerabilis eſt, non diuturna, neque annorum numero computata*; adeoque aptè ob id vnum pleriſque Sanctorum iuſtè illud ipſius Eccleſiæ oraculo quadrat elogium: *Mortuus eſt in ſenectute bona, ac plenus dierum.* In ſacris namque hiſtoriarum tabulis, in quibus non niſi anni, qui apud Deum virtutum ſplendore fulgent, Deo vtpote grati; acceptique perenni quoque apud homines memoria digni cenſentur, cum reliqui ingrato penitus ſilentio inuoluantur. Quò ſanè ſolemne illud cunctis Dei famulis verbum occinit: *Et dies pleni inueniũtur in eis.* Pleni verò dicendi ſunt, ſi non fruſtra ac perfunctoriè cordatis hominibus percurrant, ſed magno ſemper bonorum operum prouentu, ac animi (quod cœteros fallit) lucro prætereant; *Satis namque longa vita eſt*, (vt moralis aiebat Philoſophus) *ſi tota bene collocetur.* Futilis ergo, ac delira prorſus eſt, quæ mortalium iugiter ob huius vitæ breuitatẽ ore vſurpatur querela: *Ita eſt* (inquit Philoſophus,) *non accepimus breuem vitam, ſed fecimus, nec inopes eius, ſed prodigi ſumus,*

Sapientiæ cap. 48. verb.

Haud omnes, qui diù in hoc ſeculo ſunt diù vixiſſe dicẽdi ſunt.

Auguſtinus in ſerm.

Sapientiæ c. 4. verb. 8.

Bene, ac diù viuere ſimul iunguntur.

Seneca epiſt. ad Paulinum de breuitate vitæ cap. 1.

Vitę breuitatem, ipſo vitæ tempore abutentes incuſamus.

mus, *&c. Vita etenim, quæ bene diſponenti multum patet, &c. vbi per luxum, & negligentiam defluxit, &c. quam iri non intelleximus, tranſiſſe ſentimus*. Hæc ille inter gentiles oculatiſſimus.

Seneca ubi ... ita.

2. Hinc Abrahamus credentium pater ac haud ſemel Dei ore, ac digno ſemper ſuis pro meritis elogio laudatus, non niſi in ſenectute bona moriturus tandem aſſeritur, vt mortalium cunctos, qui gratis hic viuunt. (Ambroſio teſte) laudabitis vitæ prærogatiua non lateat. *Non longa dixit, ſed bona* (inquit Ambroſius) *quia iuſtus bene ſeneſcit, iniuſtorum autem nemo. &c.* Ille autem vere ſeneſcit, qui virtutibus bene ſeneſcit; *Cani enim ſunt ſenſus hominis, &c.* Diuturne itaque hominis ætas virtute, ac meritorum potiùs, quàm dierum, atq; annorum apud Deum numero adimpletur, nec quicquam prodeſt multum viuere niſi quis innata, inolitaq; interim vitia exunt totis pariter animi neruis ad virtutem apicem bene viuendo contendat. Hinc meritò vir ille ſanctitate præcipuus aſſidua mortalium vel in prorogandis vitæ momentis aſſidua tum vota, tum ſollicitudinem deridens, *Quid prodeſt* (inquit) *diù viuere, quando tam parùm emendamur, &c. longa vita non ſemper emendat, ſed ſæpe culpam magis auget*. Vita igitur hominis dicenda eſt, ſi homo intime Deo inhærens charitate viuat, & ob ipſius amorem, vbi opus eſt, ac ipſi placet, finem quoque viuendi libenter faciat: *Charitas* (inquit Auguſtinus) *tunc maxima eſt in hac vita, quando pro ipſa contemnitur vita*. Quod ſapidi quique mortalium ſerio animaduertentes, ſibi vtpote ſuæ imbecillitatis conſcij, ne iterum poſt arrepta pænitentię ſubſidia, ſibi in prælio deficere, & ad priores ſæculi nugas, ac deliramenta redire contigeret inter innumera huius vitæ pericula diutius viuere, inuicto prorſus animo recuſarunt, vt ex narrantis infra exemplis luce clarius vnicuique patebit.

...neſis cap. ...15.

...longa, ...ona ...m vita ...anda Ambro-

...broſius de Ab... cap. 9.

...deſt ...re, tam men

Ke... ...mi ...bri...

...nus ...at.

3. Enim vero viri, qui ſe totos ſemel Pænitentiæ dicarunt, ſic procul à peccatis fieri cupiunt, vt mori mundo, quàm cum peccandi periculo vel ad momentum in mundo inter homines viuere maluerint. Quod Anaſtaſio, & alijs in Nepeſino Monaſtero ſub arctiori norma vitam degentibus Gregorio in ſuis Dialogis narrant accidiſſe liquet. *Quadam* (inquit) *nocte, cum iam omnipotens Deus, eiuſdem venerabilis viri Anaſtaſij labores remunerare decreuiſſet, ab alta rupe vox facta eſt, quæ producto ſonitu clamaret, dicens; Anaſtaſi veni, quo vocati alij quoque ſeptem fratres ex nomine ſuo ſunt vocati. Paruo autem momento ea, quæ fuerat emiſſa, vox ſiluit, & octauum fratrem vocauit. Quas cum apertè voces Congregatio audiſſet, dubium non fuit, quin eorum, qui vocati fuerant, obitus propinquaſſet. Intra paucos ergo dies, primus venerandus vir Anaſtaſius eductus eſt. Cæteri autem, eodem ordine extrà carnem educti ſunt, quò de rupis vertice fuerant vocati. Frater verò ille, ad quem vocandum vox parum ſiluit, atque eum ita nominauit, morientibus alijs, pauci diebus vixit, & tunc vitam finiuit, vt aperte monſtraretur, quia interiectum vocis ſilentium parum ſpatium viuendi deſignauerat. Sed mira res contigit, quia dum venerabilis vir Anaſtaſius de corpore exiret, erat quidam fratur in Monaſterio, qui ſupra eum viuere nolebat, Hic prouolutus eius pedibus, cæpit ab eo cum lacrymis poſtulare, dicens: Peto à te per illum, ad quem tu vadis, nè ſeptem dies ſuper te in hoc mundo faciam; Ante cuius ſeptimum diem etiam ipſe defunctus eſt, qui tamen in illa nocte inter cæteros non fuerat vocatus; vt apertè clareſceret, quia eius obitum, ſola venerabilis Anaſtaſij interceſſio potuiſſet obtinere.* Vir namque totis iam viribus pænitentiæ addictus, inter naufragæ vitæ huius ſyrtes prolixius viuere, ac longas in mortis regione moras trahere, veluti quid maxime acerbum; & nobili indignum animo recuſauit. Quapropter pro ſuo quantocyùs è vita diſceſſu Deum inſtantiſſime orans, pro ingenti non iam vitam beneficio, quàm mortem putauit.

Anaſtaſius monachus è vitæ periculis euocatur.

S. Gregorius in Dialog. lib. 1. cap. 8.

Alij cum ipſo interiectis vocibus euocantur.

Onde, quo vocati moriuntur, quorum vnus diu viuere recuſat.

4. Quod quidem viri olim ſanctitate illuſtres animaduertentes, ipſa acerbius morte vitam in corpore diù hic trahere haud incongrue exiſtimarunt: Omnis enim mora Deum impenſe amantibus mors eſt. Quapropter ad Dominum, vt ipſos quantocyus de corpore mortis huius eriperet, proclamantes: *Heu mihi* pſaltes (inquit) *quia incolatus meus prolongatus eſt*. & Apoſtolus item: *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto & Quis me libera-*

Quæ libet hic vitæ mora, ad Deum ire cupientibus mors eſt

Pſal. 119.

Apoſtolus Rom. 7. 24.

berabit de corpore mortis huius. Quibus inſuper miræ alter ſanctatitis præſul, Bernardus videlicet Clarauallenſium Abbas ſapientiſſime inhærens, dum lectulo infirmus aliquandò decumberet, & non jam ſibi vitam, imo potius mortem protrahi diutiùs videns, de ſuis apud Deum diſcipulis grauiter conqueſtus eſt, vt ipſius vitę Auctor his verbis tradit: *Infirmabatur, &c. adeò vt illa iam in infirmitate ipſius perfici virtus. & iam imminere exitus videretur. Interèa fratres inſtare ſupplicationibus, & obſecrationibus, quibus poterant apud Deum. Vndè etiam ſanctus ipſe cognoſcens eorum precibus deſiderium ſuum differri, cum aliquantò meliùs ſecundum corpus habere cœpiſſet, congregatis fratribus hæc eadem verba locutus eſt: Quid tenetis miſerum hominem? fortiores eſtis, & inualuiſtis: Parcite, quæſo, parcite, ſinite me abire &c.* His planè viriegens, ac præferuidum, quo tenebatur, palam cunctis deſiderium fecit, & quod ſibi proficiendi ad Deum in votis erat, ſuis manifeſtè voluntaris propoſitū aperuit, ipſum æmulatus Chriſti Apoſtolum; cuius illa vox eſt: *Deſiderium habens diſſolui, & eſſe cum Chriſto*. Itaq; ſua differri aliorum precibus vota, ac meritorum vnà ſimul cumulum moriendi cupidiſſimus augeri ſenties, ſuum interim non tam ſolatium, quam vitæ iugiter tormentū flere, ac pati exilij moras flendo compulſus eſt.

Appſt. Rom. 7. u. 44.

Gofridus in vi. S. Bernardi Abb. Cla lib. 5. c. 7.

S. Bernardus ſuorum precibus ſibi vitam prothrai cauſatur.

Apoſtolus ad Phil. lib. 2. 23.

5. Nec verò viri duntaxat ob vitæ ſanctitatem laudabiles, ſed & non pauci ſectandæ auſterioris vitæ, ac pęnitentię deſiderio adducti, mortalem hanc vitam contempſere dum ſeria etenim ſuperioris vitæ errata mente recolunt, ſuas itē aſſiduis lacrymis culpas proſequēres immortali Deo ſollicite, pro his ſacere ſatis curant; Verum quia probè norunt, haud aliter hominem in ſæculo, quàm innumera inter mala, nec abſque periculo verſari, hunc non immerito peccatum magis, quàm mortem timent adeoq; mori potiùs quàm viuere præoptandum ſibi proponunt. Quapropter vnà cum Apoſtolo cordatus quiſque, pœnitens ait; *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum* Sed vt exemplis res comprobetur, hæc apte in rem noſtram Venerabilis inter ſcriptores Beda: *Erat* (inquit) *quidam Presbyter, & Eremita, & vitæ, & morum probitate venerabilis, nomine Herebertus, qui iuxtà inſulam ſtagni vitam ducens ſolitariam, annis ſingulis Cudbertum Epiſcopum viſitare, & monita perpetuæ ab eo ſalutis audire ſolebat. Hic tum audiret eum ad Ciuitatem Lugubaliam deueniſſe, venit ex more, cupiens ſalutaribus eius exhortationibus ad ſuperna deſideria magis, ac magiſque accendi. Qui ſe ſe alterutrum cæleſtis vitæ poculis ebriarent, dixit inter alia Antiſtes: Memento frater Hereberte, vt modò quidquid opus habes, me interroges, mecumquè loquaris; poſtquam enim ab inuicem digreſſi fuerimus, non vltrà nos in hoc ſæculo carnis obtutibus inuicem aſpiciemus. Certus ſum namque, quia tempus meæ reſolutionis inſtat. & velox eſt depoſitio tabernaculi mei. Qui hæc audiens, prouolutus eſt eius veſtigijs, & fuſis cum gemitu lacrymis; Obſecro (inquit) per Dominum, ne me deſeras, ſed tui memor ſis fideliſſimi ſodalis, rogeſque ſupernam pietatem, vt cui ſimul in terris ſeruiuimus, ad eius videndam gratiam ſimul tranſeamus ad Cælos; noſtri enim, quia ad tui oris imperium ſemper viuere ſtudui, quidquid ignorantia, vel fragilitate deliqui, æquè ad tua voluntatis examen mox emendare, curaui. Incubuit precibus Antiſtes, ſtatimquè edoctus in ſpiritu impetraſſe, quod petebat à Domino: Surge (inquit) frater me, & noli plorare, ſed gaudio gaude, quia quod rogauimus, ſuperna nobis clementia donauit. Cuius promiſſi, & prophetiæ veritatem ſequens rerum aſtruxit euentus, quia & digredientes ab inuicem, non ſe vltrà corporaliter viderunt, ſed vno, eodemquè die, hoc eſt Kalendarum Aprilium tertia decima egredientes è corpore ſpiritus eorum, mox beata inuicem viſione coniuncti ſunt, atque Angelico miniſterio pariter ad regnum cæleſte tranſlati. Sed Herebertus diutina priùs infirmitate decoquitur, illa, vt credibile eſt, diſpenſatione Dominicæ pietatis, vt ſi quid minus haberet meriti à B. Cudberto, ſuppleret hoc, caſtigans longæ ægritudinis dolor, quatenus æquatus gratia ſuo interceſſori, ſicut vno, eodemquè tempore cum eo de corpore egredi, ità etiam vna, atque indiſſimili ſede perpetuæ beatitudinis meruiſſet recipi.* Mori quippe non niſi ingens mortalibus lucrum eſt, vbi ſalus animæ in tutto reponitur, & peccandi poſthac periculis locus non remanet.

Pœnitenti ę ſectādæ cupidi vitam contempſere

Beda lib. 4. hiſtor Eccleſiæ c. 29. Apoſtolus 1.

Apoſtolus vbi ſupra.

Herebertus presbyter cæleſtium deſiderio æſtuis de ijſdem loquitur.

Cudbertus Epiſcopus quid il li ſuggerat de vitæ fine.

Orat, vt ambo pariter e terris ad Deū perueniant.

Vno, eodē que die ambo decedunt.

Herebertus diutina infirmitate decoquitur

6. Enim

Digitized by Google

Rainaldus an. 1203. n. 11.

6. Enim verò qui ob Dei gratiam terrenę huius a ſe vitæ deſiderium, ac ſui ipſius amorem penitus abdicant, ſic quidem viuunt, vt tanquam ſibi ipſis omnino, ac mundo mortui, ſoli Deo viuant; Quo ſanè animi ac pietatis, ſtudio Chriſtiani olim milites ſic exercendis pœnitentię operibus inſtitere, vt pœnas pro delicijs haberent, patriam pro exilio, exilium pro patria ducerent, mortem deniq; vitam ac vitam mortem ſapienter computarent, vt Eques Chriſtianus in tolerandis ſub duro, ac ferreo Saracenorum, ac ſeruitutis iugo laboribus ſuo olim exemplo cunctos admonuit, de quo iſthæc Thomas Cantipratanus: *Circa illud* (inquit) *tempus, quo annus Domini M. CC. III. voluebatur, expeditio peregrinorum validiſſima facta eſt in terram ſanctam, vt ſaracenos, qui Chriſtianorum fines inuaſerant, proculſarent. Factis autem congreſſionibus plurimis, multi ex vtroque populo ceciderunt, plurimi etiam in captiuitatem redacti ſunt: inter quos ex populo Dei duo milites, vnus ex Gallia, alter è Brabantia cum quodam nobiliſſimo viro in terram Gentilium ſunt adducti, & contra natales ſuos, & conſuetudinis vſum grauiſſimis manuum laboribus annis tribus addicti: Vt igitur mihi vnus militum enarrauit, die quodam ſedebant ſub ęſtu Solis, grauiſſimis manuum laboribus fatigati: cumquè optarent milites cum graui cordis ſuſpirio eſſe in terra ſua, ille nobiliſſimus eorum, in pœna ſocius, ſegnitiem eorum redarguit, dicens: O miſeri quid optatis? redibitis forſan, & eritis miſeriores in iniurijs pauperum, quàm ante fuiſtis; hic autem, ſi velletis, poſſetis vtiquè finem feliciſſimum expectare; & hoc dicens, flexis genibus ad cælum manus tetendit, & oculos: nunquam mihi Deus omnipotens redire concedat ad patrios portus* (inquit) *ſed hic ſinat me mortem peracta pœnitentia prꝫſtolari. Mira reſpondentis conſtantia, nec minùs mira diſpenſatio Saluatoris: ambos milites liberatos poſteà vidimus, & fortè malis, quàm antea, maioribus irretitos; pro illo autem nobiliſſimo, & beatiſſimo viro cum Rex Hieroſolymitanus, & alij multi nobiles laboraſſent, nunquam tamen efficere potuerunt, vt eum à captiuitate Gentilium liberarent. Inſuper & hoc ipſum de eo miles ſocius eius, qui mihi hæc retulit, referebat, quod tantum poſt quotidianos labores de nocte orationibus incumbebat, quod ei ad modum camelorum calli in genibus accreuiſsent.* Cordatus plane iſte inter Chriſtianos miles, qui laboribus ſe ipſum iugiter, ac Pœnitentiæ præſertim operibus exercens, dum ſupernam vere patriam ſuſpirat, ſe mundi exulem, & cœli ciuem, mortalem hanc refugiendo vitam, ac mortem veraciter exhibiendo oſtendit.

Miles Chriſtianus è duro Saracenicę ſeruitutis iugo ad cœli prœmia pertingit.

Thomas Cantipratan. lib. 2. c. 26.

Exercetur prius ærumnis, vt ſuperna felicitate potiatur.

Vnus labore nil abſterritus, cęteros redarguit.

Redire in patriam liber ne vitijs iterum captiuus fiat, audacter recuſat.

Poſt diurnos labores noctu in orationibus vigilat.

7. Hinc autem meritò fit, vt qui plus animæ, quàm corporis curam diligit, mori eum magis, quàm amplius cū moriendi periculo in regione mortis viuere delectet, & Sapientis illud probe experimento ſapiens mente verbum repetat: *Melior eſt dies mortis die natiuitatis. In illo enim* (inquit Ambroſius) *naſcimur ad pericula, in iſto eripimur à periculis.* Quod ſapide Chriſtianus alter miles intelligens, inter hoſtium arma pro fide morti ſuccumbere lucrum & quidem maximum duxit, vt Cęſarius his verbis tradit: *In Diœceſi Traiectenſi* (inquit) *Vuigerius in artibus militiæ nominatiſſimus, in prima expeditione, Dei munere compunctus, cruce ſignatus mare tranſiuit, tam fortiter, & tam inſtanter Saracenos impugnans, vt tam Regi Hieroſolymitano, quàm cæteris Chriſtianis dilectus eſſet, & inimicis Chriſti nimis odioſus. Qui cū per annum integrum Saluatori ibidem ſtrenuè, vt dictum eſt, militaſſet, & repatriare cogitaſſet, die quadam in oculis eius in conflictu ſeruus eius occiſus eſt, cuius animam in ſpecie columbæ cælos videns penetrare compunctus viſione, dicebat intra ſe: Quid agere proponis, ò miſer? ſi reuerſus fueris, vitia repetes dimiſſa, & erunt nouiſſima tua peiora prioribus. Ex tunc fortius agens ſolito, die quadam conflictum intrauit, & occubuit, cuius caput Saraceni præcidentes, cum multa gloria circumtulerunt; Chriſtiani verò corpus rapientes, atque ſepelientes, Eccleſiam deſuper ipſum fabricarunt.* Haud profectò aliter vir Pœnitentiæ amantiſſimus vitam ærumnis, ac periculis plenam, quò perennē ſibi lucraretur, contemnens, mori debuit, vt mortuus videlicet ſibi, ac mundo, Deo ęternum in cœlis poſthac viueret: adeòq; ipſi Sapientis aptè oraculum occinat: *Raptus eſt, ne malitia immutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet ſenſus eius.* Mors

Eccleſiaſtici c. 4. 2. 3. Ambroſ. ſer. 18. in pſalm 118.

Melior eſt dies mortis die natiuitatis.

Cęſarius lib. XI. de moribus cap. 23. pag. 388.

Vuigerius è Traiectenſi diœceſi cum Tartaris pugnans, animi virtutem prodit.

Seruum videns ab hoſtibus interemptum mori pro Chriſto deſiderat.

Felix ipſius vitæ finis.

Sapientiæ cap. 4.

quippe tranſitus proculdubio ipſi ad vitamextitit.

Iob. cap. 14.

Rainaldus an. 1199. n. 35. 26.

8. Quapropter, ne noſter a ſuſceptæ narrationis propoſito ſermo recedat, viri olim ſapientes, & ſanctitate illuſtres cum vel ipſo ſatis, ſuperque experimento noſſent, quod *homo natus* (vt Iobus ait) *de muliere breui viuens tempore repletur multis miſerÿs*; & quia innumeris vita hæc periculis ſubeſt, facta ſibi magno Dei beneficio, ſi vellent, iterum poſt mortem viuendi poteſtate, viuere omnimodis recuſarunt. Quod Petrus Parentius, egregius orthodoxæ religionis cultor ſimul, ac propugnator, ab Innocentio III. Romano Pontifice ciuibus Vrbeuetanis præfectus, ſuo olim exẽplo monſtrauit, qui cum ad extirpandã Manichæorum hæreſim illuc directus, in rem totus incumberet, exercendo præfecturæ intentus muneri, hæreticos, infenſos vtpote fidei hoſtes acrius niſectari non deſtitit; hæc enim Vallicellanę bibliothecæ monumenta exhibent: *Hic* (inquit) *alios alligauit ferreis nexibus compeditos, alios cenſuit publicè verberibus flagellandos, alios extrà Ciuitatem coegit miſerabiliter exulare, alios pœna mulctauit pecuniæ, quæ amiſſa veris lacrymis ab auaris poſſeſſoribus deploratur, ab alÿs accepit pignora copiosè, domos etiam fecit dirui plurimorum. Rector itaque noſtræ Ciuitatis via regia incedendo, nec ad ſiniſtram, nec ad dexteram declinabat.* Dum igitur hæc, aliaquè in ipſos imperterrito Parentius animo præſtat, hæretici in ipſum, velut in communem hoſtem, ſibique apprime inuiſum conſpitantes, Radulphum ipſius famulum dolis inſtructum, & Iudæ ob perfidiã ſimillimum, repromiſſa magna vi auri, vt ipſum illis proderet, aggreſſi expugnant; qui inito pacto intempeſtæ noctis ſilentio impijs eorumdem manibus Dominum per ſummum ſcelus mactandum tradidit: *At hęretici* (vt Rainaldus ait) *cum ipſum fruſtra metu concuterent, et ſe nihil proficere in ipſum animaduerterent, alÿ in iras efferati caput ictibus contundere, alÿ gladÿs latera perfodere conati ſunt, quam ille inflictam religionis tuendæ cauſa mortem inuicto prorſus animo pertulis, ac ſe diuinæ inſtar victimæ numini deuotiſſimè obtulit.* Vir itaque cœlo dignus, martyrij, quod præferuide cupiebat, palmam Deo aſpirante conſequitur, parentibuſq; ſubinde ſignorum portentis ſe apud eum in cœlis viuere oſtendit, quem viuens in terris totis ſemper animi viribus dilexerat, & pro cuius honore morti ſe ipſum adeo prompte obtulerat. At diuina ſubinde è cęlo in perditos, innocui ſanguinis reos vltio non defuit; breuiſſimo namque temporis interuallo ſingulis triſti, funeſtoque mortis genere abſumptis, Radulphus maximè proditor acerbiſſimo, vt par erat, fato diem infeliciter clauſit.

Petrus Parentius, egregius orthodoxæ religionis cultor.

M. S. Vallicellana Bibliotheca.

Eiuſdem aduerſus hæreticorum perfidiam zelus

Rainaldus vbi ſupra.

A ſeruo, vt Chriſtus olim a Iuda proditur.

Sanguine Chriſti fidē imperterritus profitetur.

Rainaldus vbi ſupra n. 26.

9. Porrò vir omni laude digniſſimus, qui pro fide vitam cum morte commutauit, quid boni mors apud Deum pariat, & quantum ab hac mortali vita homini timendum ſuperſit, viuere recuſando, oſtendit; hæc enim ex ipſius actis Rainaldus: *Sed à lugubribus* (inquit) *ſceleſtorum ſupplicÿs ad martyris præmia, ac glorioſiſſimos triumphos oculos, conuertamus. Inuentum à Catholicis ſacrum ipſius corpus ingenti pompa funebri elatum eſt, ac poſt multos dies non grauem modò vllum odorem non efflauit, ſed corruptionis expers, atque ità tractantibus molle, ac ſi viueret, repertum, quamuis tunc maxime æſtas arderet, ac leni panno ſerico tegeretur. Quod verò maiorem longè admirationem concitare poteſt, recipiendæ priſtinæ mortalis vitę à Numine data optio eſt, cuius miraculi æditiuus vir pius teſtis extitit, qui vocem hanc cęlitus miſſam: Vis reſurgere Petre: inaudÿt, atque aliam reſpondentem: nolle ſe pręteritæ vitæ pericula adire: Sed ne hæc leuia, et commentitia putentur, quæ vnius, vel paucorum teſtimonio fulciantur, edidit Deus ad martyris ſui in luce collocandã gloriam plura prodigia, etc.* His planè Beatus Chriſti, pugil, ac vir Deo dignus inſana mortalium vota, ac immodicum propagandæ vitæ deſiderium palam cunctis viſus eſt improbaſſe. Qui autem, quæ ad ſanctiſſimum virum ſpectant, noſſe cupit, edita nuper in lucem ab Antonio Cartario Vrbeuetano præclaræ indolis, ac ingenij, necnon pietatis adoleſcente monumenta conſulat.

Sacrum corpus à catholicis repertum nobili triumpho efertur.

Petrus data ſibi e cęlo reſurgendi optione, vitã recuſat.

Miraculis mortuus e cęlo fulget.

Gregorius hom. 37. in Euang.

10. Meritò igitur momentanea corporis pro immortali animę vita contemnenda eſt: Vita quippe tot culpis obnoxia, *Mors eſt*, (Gregorio teſte) *potiùs dicenda, quàm vita*; adeoque viri ſuperno

lumine

Digitized by Google

lumine afflati hanc hominibus, quos vnice diligebant, ipſorum vtpote animabus detrimento futuram, haud pro libitu impetrandam curarunt. Quapropter Cunegundis Cracouiæ Ducissa, cum Ladislaus Polonorum Rex Andream fratrem à ſicarijs illuc miſſis, per dolos interimi præcepiſſet, ac pia fœmina hominem ab his in flumẽ demerſum & ex vndis ſubinde extractum, ſuis in vitam precibus reuocaſſet, re bene perſpecta ipſum à lethalis piaculi labe immunem tunc obijſſe, & pluribus, ſi poſthac vixiſſet, peccatis inquinandum fore diuinitus edocta haud ipſum viuere, ſed mori potius pari poſthac tum beneficio tum miraculo impetrauit; hæc enim Longinus in hiſtoriarum Polonicarum monumentis tradit: *Pro cuius* (inquit) *à morte reſuſcitatione ſanctimonialium importunis precibus deuicta, feruentiſſima ſupplicationis oratione in priuato Oratorio inſiſtentes Moniales, varijs, & vicarijs exauditis vocibus, videlicet Hertrudis, Aldegundis, & Grizimiſlauia ad Oratorium prædictum, in quo & corpus prefati Ducis Andreę iacebat exanime, accurrunt, & videntes fœminam beatam Cunegundim ſplendore cæleſti illuſtratam, etiam illam cum quibuſdam perſonis, quorum neque eſſentiam, neque perſonam videre poterant, colloquentem, quærentem quoque, & reſponſa accipientem percipiunt. Vident & in corpore Andreæ Ducis pridẽ vndis apud Chrobere ſuffocati, filij Stephani Vngariæ Regis viuificationis, et reſurrectionis ſigna, ad quod benedicta fœmina Cunegundis Cracouienſis Duciſſa accedens, & pedes illius tangens, ſurgere illud prohibuit: Quieſce (inquit) quieſce, quoniam ità clementiſſimo tuo, et meo Saluatori beneplacitum eſt, et tuæ ſaluationi congruum, in pace. Et illicò ſignis vitæ ad imperioſa verba euaneſcentibus, funeri ſua, et mortis ſigna reddita ſunt, corpuſquè ſepulchro mandatum. Cum autem fœmina benedicta Cunegundis per religioſas, et deuotas ſui Ordinis ſorores, cur mortuum corpus nepotis ſui, Ducis Andreę reſurgere non ſiuiſſet, quæreretur, ſilentio multifarijs modis abſoluit quæſtionem. A ſororibus autem identidem vexata, rupto ſilentio, quærentium moleſtiam euaſura, tres fuiſſe cauſas diuinitus ſibi reuelatas, propter quas mortui Ducis Andreæ cadauer ad preces ſuas viuificatum non extitit, edixit: vnam, quod mors illi ſalubris, et nullo peccato mortali pro ea vice irretito acciderit, cui ſi vita donaretur, pleriſque ſcitus erat inquinandus ſceleribus: ſecundam, quia multus Chriſtianorum ſanguis ſui occaſione veniebat fundendus: Tertiam, quòd viuificatio illius in vulgarem gloriam apud Polonici, et Vngarici generis populares homines, quæ meritum præteritorum operum benedictę fęminæ mutilaſſet, verteretur.* Mors igitur viro, qui vitę ſi redditus fuiſſet, ſe ipſum culpis turpiter fœdaſſet; mors inquam magis, quàm vita profuit, nec aliter quidem quam Dei famula ſalubriter præſtitit ipſemet, vt ſuę vtiliter animæ negotium ageret, data ſibi vitæ, aut mortis optione, eligere debuiſſet.

Rainaldus an. 1290 n. 39. 40.

Mortalis vitæ, mors eſt potius dicenda quam vita ex Gregorio.

Longinus hiſt Polon. lib. 7.

Cunegundis Cracouiæ Duciſſa Andreã regis Polonorum fratrem peremptum in vitam redire non ſuſtinet.

De mortuo haud in vitã reuocando conſiliũ init.

Interrogata cur hominẽ vitę reddi non permiſerit, quid reſpondeat.

Nonnullis adducta ſapide rationibus dictum confirmat.

11\. Iuſto itaque Sapientis calculo, Mors, quæ peccando finem imponit, non niſi ſummo Dei beneficio eſt adſcribenda: *Laudaui* (inquit) *magis mortuos, quàm viuentes, et vtroque feliciorem, qui necdum natus eſt.* Congruè etenim, ſapienterq; mortui, Ambroſio teſte, viuentibus, anteferuntur: *Mortuus* (inquit) *præfertur viuenti, quia peccare deſiuit, es vtrique, qui necdum natus eſt, quia peccare neſciuit.* Quapropter nonnulli ex pęnitentium numero, vt peccando finem facerent, viuendi quoque à Deo finem conſequi prçoptarunt: quod ſane cuidam olim contigiſſe Cęſarius ſic narrat: *Theodoricus* (inquit) *de Nubant vir potens, & diues deuotionis gratia profectus eſt Hieroſolymam. Proſtratus ante ſepulchrum, Dominicum huiuſmodi fudit orationem: Domine Ieſu Chriſte, qui omnia noſti, ſi non habeo me emendare à vitijs priſtinis, non me permittas redire in terram meam ſed vt hic mihi mori liceat, concede. Audiuit hanc orationem alius miles compater eius, et ait: Oraſtis nè bene hodie compater? etiam (inquit) dicente illo; Et cui vultis dimittere vxorem, et liberos veſtros? Reſpondit Theodoricus: meliùs eſt, vt illos deſeram, quàm animam meam perdam. Quid plura? exaudita eſt oratio religioſi militis; et poſt dies paucos defunctus, coniunctus eſt ciuibus Ieruſalem cæleſtis.* Felix profectò qui momentaneam corporis mortem contemnens, perennem animæ vitam in altero ſæculo lucratus eſt, adeò, vt qui viuens erat aliquando moriturus, ſic morien-

Eccleſiaſtici cap. 4. 2. & 3.

Cur mortui viuentibus anteferendi ſint.

Ambroſius ſer. 18. in pſ. 118.

Cæſarius lib. 11 de morientibus cap. 23. pag. 389.

Theodoricus de Nubant ante Chriſti dominici ſepulchrũ quid Deum orans petierit.

Apud Hieroſolymam mori, vt ſaluti conſultum ſit, à Deo poſtulat.

Vir pius exauditus eſt ad ſalutem.

do,

do, ſit Deo immortalis ſemper victurus.

12. Pœnitentiæ autem virtus, præ optatam nedum homini culparum à Deo indulgentiam obtinet, ſed miram quoque, ac inuſitatam cordi lætitiam affert; iuxtà enim illud Chriſti Oraculum: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. Quod adeo verum eſt, vt qui anteactæ vitæ culpas hic aſſidue interim pœnitendo lugent & iuxtà prophetæ verbum ſeminant in lacrymis demum ſub vitæ finem non niſi in gaudio metant, ipſiſque mira diuinitus cordis exultatio pro mercede contingat: *Et ridebit* (inquit ſapiens) *in die nouiſſimo*. Quod ſane olim homini inter latrones famoſo, dum ad patibulum duceretur, ſumma omnium admiratione affulſit vt Nyderus his verbis narrat: *Cum de ciuitate* (inquit) *inſignis quidam latro duceretur ad patibuli locum, quod ſatis diſtat, per totum ſpatium itineris in magna multitudine populi tam alacriter incedebat, & hilari vultu, imò iucundus verbis, & nutibus adeò, vt eum ſponſę ad thalamum præſentandum putaſſes, læto vultu ſibi notos inuocauit, vt pro eo apud Deum intercederent. In via alta voce canebat metra quædam vulgaria, & deuota, quę dudum didicerat & in ſtuporem omnium mentes conceſſit.* Cauſam vero lætitię & cur adeò feſtinus iret ad mortem; ipſemet adſtantibus prodidit: *Scio me grauiter Deũ* (inquiẽs) *offendiſſe, credo me deinde remiſſionem meorum facinorum per penitentia ſacramentum recepiſſe, quia experior mihi diſplicere, quod Creatorem meum offendi, et & ſi fas eſſet me mortem euadere, tamen emendationis propoſitum omninò fortiter retentare vellem, quod etiam pro pręſenti gero; ſed ſcio quod non expedit, vti euadam mortem; nimis enim offendi Deum, & homines, quare iuſte morior & meam voluntatem diuinæ iuſtitiæ in hoc conformo; Hac conſiderans, nunquid non lętus mori debeo. Diutius enim viuendo, fortaſſe in taberna occiderer meis in peccatis. Quod enim hoc malum hactenus euaſi, donum Dei eſt, non meritum; Igitur gratias Deo ago. Aſcendit ergò lignum ſupplicij, & laqueo vita reo erepta cum perſeuerantię patentibus ſignis.* Hæc ille. Quibus poſt lacrymas riſum, & poſt pœnitentium labores vna cum vitæ tędio cordis lætitiam, ac perennem denique homini requiem ſuppetere conſtat.

[Margin: Matth. cap. 5.]

[Margin: Io. Nyder. lib. 4. Formicar. c. 12. p. 324. Prouerb. 31. 25.]

[Margin: Facinoroſus pœnitens ad mortem, vti ad nuptias properat.]

[Margin: poſt acceptã culparum veniam, ne iterũ peccet vitam refugit.]

13. Enim vero, vt narratis iſthæc adijciamus, nil prorſus homini prodeſſe vitam euincitur, ſi bonorum operum, ac pœnitentiæ lucro deſtituitur. *Charitas enim, quæ* (vt Apoſtolus ait) *benigna, & patiens eſt, & omnia ſuffert*, pœnas item quarum hæc vita adeo prodiga eſt, ac redundans pœnitentiæ cauſa ſuſcipiẽdas indicit, ferendaquè interim prompto, libentique cuncta iſthæc animo, & nedum mortem, ſed ipſam pro Deo, vitam ac proximorum ſalute ſalubri conſilio reijciendam proponit, vt Raynerius Seraphici Capuccinorum Ordinis ſuo olim exemplo docuit, de quo iſthæc in ſuis paginis Bouerius: *Cum Raynerius* (inquit) *Aeſio ad Oppidum, quod vulgò Rocca Contrada nuncupatur, in Agro Piceno vetuſtiſſimum profectus eſſet, ibi Baldum quemdam mercatorem, virum cum primis ergà Capuccinos beneuolum, grauiſſima diſenteria laborantem offendit, qui eum vita item deſperata, ob id maximè conquereretur, quod imparatum, ac bonorum operum inopia laborantem importuna mors interciperet; Is vbi ſuauibus ęgrum verbis conſolatus eſt, atque in diuinæ miſericordiæ ſpem illius animum duxit, cum eum minùs ad extremum vitę occaſum diſpoſitum cerneret, vberiori charitate incenſus, his illum verbis affatur: Balde, quandoquidem te inopinata mors terret, ampliorenquè ad ſupremum illum diuini Iudicij diem bonorum cumulum tibi longiori vita comparandum optas; id ego, ſi tu ipſe annueris, efficiam, vt precibus Deo oblatis necem, quæ te hinc eripere parat, mihi ipſi ob tui in noſtros beneuolentiam impetrem; Tu verò incolumis ad longiorem vitæ lineam ſerueris, quò cœleſtes tibi opes vendicare valeas. Aſſenſit vir vitæ, & incolumitatis cupidus. Raynerius verò Aeſium reuerſus, eum ardentius Dominum pro ægroti vita exorans, ſuam vltrò illi in ſacrificium obtuliſſet: Baldus quidem breui ab ægritudine conualuit; is verò Baldi dyſenteria hoc ipſo tempore correptus, pro charitate paulò poſt animam fudit, ſuamquè vitam alterius bono poſtponens ſupremum illud in morte charitatis teſtimoniũ prodidit, quo maiùs nullum excogitari poſſe, Saluator in Euangelio his verbis teſtatus eſt: Maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Sic ob Dei, & proximi charitatem

[Margin: Ad Chariſ. 1, n. 12.]

[Margin: Charitas ergà Deum, & ad ſe ipſum quæuis patiẽtes ferenda ſuadet.]

[Margin: Fr. Zacch. Bouerius Annal. Capuc. an. 1581. n. 62.]

[Margin: Baldus mercator in Piceno grauiter ægrotans ad pœnitendũ à Capuccino adducitur.]

[Margin: Ipſum mortis periculo vindicat, ac ſe ipſius vice moriturum affirmat.]

[Margin: Sic charitas de morte pœnitentia de peccatis triumphat.]

[Margin: Ioannis cap.]

tatem ; & pro ipſius pœnitentiæ operibus contempta interdum vita valde homini ad meritorum cumulum, & magis quàm longior apud Deum vita proficit.

13. Congruè autem huic Apoſtoli verbum quadrat: *Mihi vivere Chriſtus eſt mori lucrum*; Quippe qui charitate ſuccenſus mortem potiùs, quàm vitam Dei amore, & proximi lucrandi cauſa ſibi amplectendam proponit ad quod Auctor imperfecti in Matthæum his palam verbis viſus eſt alluſiſſe: Si ergò (inquit) *poſt modicum morituri ſumus nulla Dei cauſa propoſita, quare non ante modicum in cauſa Dei cum gloria morimur; vt fiat voluntarium, quod futurum eſt neceſſarium, utque offeramus Deo pro munere, quod redditur pro debito*. Digna itaque, & grata imprimis Deo oblatio, mors ipſa conſcia, quæ vnicuique, iuſta vti pœna decreta diuinitus, antiqui profectò debiti ſolutio eſt. Qui enim mori volunt, nè Deum, ac vitam perdant, *pœnam propaginis* (inquit Gregorius) *vertunt in inſtrumentum virtutis*; Adeoquè apte Fulgentius Gallam viduam, Simmachi Cons filiam ſalubri verborum magiſterio quid vitæ manus, ac beneficium pariter ſit, optimè inſtruens: *Sancta* (inquit) *ſcriptura nos docet, & in hoc ſæculo Chriſtianis fidelibus non vitam longam prodeſſe, ſed bonam*. Væ igitur homini, qui momentaneæ interim mortis metu ſeruilē in mogem frangitur, æternæ autem preditionis, ne minimum quidem juxta Auguſtini dictum timore concutitur: *Times* (inquit) *ad modicum mori, & non times in æternum mori*.

14. Homines igitur, qui cordati vtpote; ac ſapientes, quæ Dei ſunt, haud terrena ſapiunt, & quibus tum ſua, tum aliorum ſalus cordi eſt, certo iam probe experimento mortalis vitæ paricula edocti, vbi quis culparum ſe à Deo veniam conſequutum ſperat, haud vltrà moras in terris viuendo trahere ſed quantocyus mori, corporiſque abſolui vinculis, ardentiſſime optant illud ſerio Apoſtoli Petri vſurpantes verbum: *Vt peccatis mortui, iuſtitiæ viuamus*. Quod vt exemplis quoque in præſens comprobetur, quid olim vni inter S. Philippi alumnos præcipuo, qui pridem longioris vitæ deſiderio tenebatur, contigerit, hic ex Beati viri geſtis repetamus: *Gabriel Tana* (inquit) *Mutinenſis iuuenis vitæ integerrimæ, quem à mundi illecebris iam pridem Philippus ad pietatis ſtudia traduxerat, & inter præcipuos habebat alumnos, morbo correptus vltimam vitæ horam valde formidans, ac viuere diutius cupiens, breui etiam conualeſcendi ſpem concepit inanem. Quas diaboli inſidias præſentiens Philippus (vt qui de eius morte diuina reuelatione cognouerat) petit ab eo, vt quid quid ſuæ incolumitatis eſſet, id omne ſuo committeret arbitrio. Paruitque alacriter Tana. Tum Philippus aſtantibus orare iuſſis preces pro eo fundere aggreſſus eſt; eoque orant tantum mox illum præſentis vitæ odium cæpit, vt mutato protinus conſilio diceret cum Apoſtolo: Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto: palamque profiteretur nil iam ſe magis cupere, quam ſui corporis diſſolutionem; Vnde Philippum his verbis compellare cæpit: Ora pater, vt in Paradiſum quantocyus ingredi merear: Vitæ odium cæpi; vitaque mihi moleſta valde eſt, ea cauſa, vt cum Deo ſim. Aſtanteſque ſubinde reſpiciens in has ſæpe prorumpebat voces: Vita præſens (credite) mihi faſtidio eſt, mori vellem, vt Deum meum contemplari poſſim aſſidue: iterumque Philippum appellans: ad hanc diem rogaui te pater (dicebat) vt cum Deo ageres, vt ſaluti me reſtitueret, nunc rogo te, vt orationibus me tuis ex ergaſtulo corporis liberes, atque abſoluas. Interea deficientibus in eo corporis viribus die ſequenti (qui fuit eius vitæ poſtremus in id totus incubuit vt ſe ad piè, chriſtianeque moriendum prepararet &c. Cum in veſperam inclinaret dies, quo tempore interum dicere cæpit æger; In cælum proficiſci cupio Pater: hoc vnum ex omnibus mihi cordi eſt; Cui cum reſponderet Philippus: Si Deo placeret, vt præſentem morbum diutius ſuſtinere, non ne voluntatem eius tuæ cupiditati preferres. Tū Gabriel: Et quid eſt hoc verbum. Iam dixi tibi ſæpius ex corporis vinculis in cælum emigrare ardenter cupio; adeo totus Dei videndi ardeò cupiditate, vt nulla res me grauius afficiat, quam hic manere diutius &c. Tum Philippus quod petiſti conſequeris; id tamen te monitum, velim, Dæmonem multas ſibi paraturum inſidias, varijſque tentationibus Animi tui conſtantiam aggreſſurum, ſed nulla in re, crede mihi, nocere tibi poteris, ſi memoria vel maxime retinebis te voluntatem tuam dediſſe Deo: Caueas ne*

quid-

Petr. Iacobi Baccius in vit. S. Philippi lib. 3 c. 35.

S. Philippi alumnus qui vitæ tenebatur iam vitæ depoſita ſpe mori cupit,

Quam intenre vitæ ſ...é à Deo ſibi expetat, ob vitæ tedium.

Vir Deo tentationes, quæ ipſi à dæmone imminēt; prædicit.

quidquam ſermides Chriſtus in te vincet omnia. Hæc ibi. At acerbis ſubinde pulſatus tentationibus Beati Patris iuuatus precibus conſtans, & victor perſtitit, & poſt acerbiſſimam luctam, Philippo adſtante ingenti ſpiritus feruore, & mira in Deum ſpe roboratus momentaneæ vitæ fallaciam contemnes placidiſſime ſpiritum Deo reddidit; illud ſuo conctis exemplo inculcans, pœnitentibus poſt condonatus à Deo culpas nil optabilius morte, & gratum nil magis poſſe contingere, quam vita, ne Deum poſthac quis viuendo offendat, ſummo ipſius beneficio, ac peccandi ſimul periculo abſolui.

Feliciter in Domino obdormit.

15. Pleriſque autem poſt acceptam à Deo peccatorum, ipſius Poenitentiæ ſubſidio indulgentiam ſatius eſſe mori, quam diuitius viuere & ſalubriter magis, ne quandoque inter luctandum in prælio deficiant, mortem, quam vitam expetendam factis Vir Dei ſuos haud ſemel docuit; *Mors quippe* (vt Tertullianus ait) *commune eſt Chriſtianorum votum*. Sed mirum illud eſt, quod primariæ in Vrbe fœminæ olim, contigit, vt in S. Philippi geſtis ſic traditur. *Mulier primaria in Vrbe, ad vltimum ſumma vi morbi adducta venerat. Hanc Philippus viſit, fuſiſq; pro illa precibus mox, vt alium ægrotum inuiſeret, abijt: Inter eundum autem ità ſecum ipſe eloqui cœpit Heù miſeram illam? Heù miſeram, quam indiget, auxilio? Inter hæc aliquantulum progeſſus: Atqui (inquit) illi omninò ſubueniendum eſt, ac ijs, qui ſecum arderat: Reuertamur (inquit) ad moribundam Mirantibus illis, & de mutate conſilio ſciſcitantibus: Ad eam (inquit) diuinitus euocari me ſentio. Diutius ſi vixerit, cum graui periculo fiet. Demum reuerſus, ac iterum cubiculum ingreſſus, eam egregie adhunc robuſtam, & ad alterum ſalutem diem ſpiritum omninò traducturam reperit, Aſtantibus nihilominus recedere iuſſis (præter ſuos, ac fœminas non nullas quæ rei exitum expectantes in proximum cubiculi angulum conceſſerant) ad ægram propius accedens in eius faciem ſemel atque iterum exufflat; tum preces pro ea ad Deum fundens, ipſamque ſermone de rebus diuinis perbreui confirmans, oculis in eam defixit, in hæc tandem verba prerupit dicens; Iubeo te anima Dei nomine ex hoc corpore excedere, quibus dictis extemplo mulier (cunctis qui aderant ſtupentibus, factumque initio non credentibus) ſpiritum efflauit. Sic Beati viri imperio non minùs iuſſa abire, quam reuocatæ ad corpus animæ parebant, & qui vitam oratione producere conſueuerat, nouo commiſerationis genere huic temporariam mortem accelerauit, ne incurreret æternam*: Ità plane abſolui vitæ tum vinculis, tum periculis optandum magis homini, quam mortalem in longum vitam protrahere. *Maxima etenim* (Hieronymo teſte) *Inſania eſt in breui vitæ. quæ ad modicum tanquam vapor patet, nunquam finiendos comparare dolores, & æterna acquirere tormenta*.

Expedit interdum homini magis mori, quam diutius viuere.

Tertul. in apol.

Io, Seueranus lib. mort. pretioſ. pag. 447.

Fœmina illuſtris in extremis laborans, à S. Philippo citò mori iubetur.

16. Cum tot igitur malorum incommodis, periculiſque inconſtans mortalis vitæ conſtet adeo vt *Mors* (Ambroſio teſte) *remedium putetur eſſe, non pœna*. Quis non tam homini vitam, quam vitæ ipſius finem votis maxime expetendum, exoptandumque non videt. Quod ſane olim Nicolaus Lilius Gallus, Congregationis Oratorij presbyter, & inter primos S. Philippi Nerij diſcipulos virtutibus apprimè excultus, probe recolens, dum lectulo graui oppreſſus, ex quo poſtea deceſſit, morbo decumberet, ac Beatus in Chriſto parens fatiſcentem ſæpius inuiſeret; quippe qui vnice ipſum diligebat, illis ab eo aliquando interrogatus eſt verbis *Nicolae* (inquit) *vis conualeſcere*. Cui haud alijs ipſe interroganti reſpondit, quam ſic dicens: *Ad quid Pater? Ad quid?* Cunctis profecto, qui tunc adſtabant, pro certo habentibus priſtinam infirmo viri Dei precibus, ſi dictis annuiſſet ſanitatem proculdubio reſtituendam. Deceſſit hic non niſi certæ ſalutis ſpe, vt ſanctus edixerat. Cui merito Antonius Gallonius Romanus, Congregationis ſacerdos iſthæc in Beati Philippi geſtis pro elogi verba inſcribit: *Fuit hic* (inquit) *præter cætera pietati ità addictus, vt vocatus à Deo nihil habuerit antiquius, quàm obliuiſci populum ſuum, & domum patris ſui. Propinquorum adeo oblitus erat, vt eorum literas è Gallia Romam allatas non modo non legeret, ſed faſciculum etiam, vt erat ligatus, abijceret in ignem. Orationi deditus erat: Obedientiam ità amabat, vt nemo magis. Sui ipſius deſpicientia excellebat, &c. Diem obitus ſui prius-*

Nicolaus Lilius S. Philippi diſcipulus, oblatum ſibi vitæ beneficium recuſat.

Moriens in cœlum euolat, qui & mortem præuid, ac prædixit, & digna ipſius elogia.

quam

iã lectulo decũberet, prævidit, prædixit. Mor- proximus Sacramentis Eccleſię munitus ſu- temũ diem maxima cum ſignificatione pieta ' explenit. An nonageſimo primo ſupra mil- ſimum, quingenteſimum, XVIII. Kal. Iu- is. Sic plane momentaneam faſtidiens tam, vt perennem ſibi conquireret, on tam libenter dimittendo reliquit, uàm vti manifeſtum naufragandi pe- culum, tardamque ad optatum ſalu- s portum aſpiranti remoram penitus diendo contempſit. Pari quoque deſi- erio Ioannes Mathæus Ancina Foſſanen- 's, noſtræ Congregationis Sacerdos, ac di- nus S. Philippi Diſcipulus miris excultus irtutibus, ac meritis apprime diues, diſ- olui pariter cupiens, & eſſe cum Chriſto aortem ſuſpirans iugiter, dum ſupremo orreptus morbo decumberet, ac noſtros ro ipſius ſanitate Deum inſtanter oran- es cerneret, omninò vetuit, ipſiſmet S. ernardi Claravallenſis Abbatis vſus ver- is: *Quid tenetis* (inquit) *miſerum homi- em? Fortiores eſtis & invaluiſtis precibus eſtris apud Deum. Parcite quæſo, parcite s nite me abire.* Qui demum meritis, & gnis quoquè tum vivens, tum mortuus Deo illuſtratus, Anno ſalutis 1638. ple- us dierum, eximia apud omnes relicta irtutum fama, in Domino fęliciter ob- lormiuit, cuius memoria in benedictio- ie eſt.

17. Demum, vt narrandi iſt- ıęc ſit finis, nedum Pœnitentes, qui pec- atis, dum viuerent, fuere aliquandò ob- ioxij, ne poſt acceptam à Deo veniam, eccandi poſthac periculum incidant, de orpore mortis huius liberari cupientes, liutius in hoc ſęculo viuere detrectant; ed & Viri item digniſſimi, ac innocentis itæ moribus precipui, vt ſe omni peni- us peccandi metu liberos viderent, ma- imi inſtar beneficij mortem à Deo po- ſtulantes aliquando exambiunt. Quam obrem Fr. Nicolaus Riccardus Ianuen- ſis, Ordinis Prædicat. & Sacri Apoſt. Pala- tij Mag. eximius diuini ad Sacr. Cardd: Collegium verbi præco, ſcientiarum fere omnium, & ſacrarũ literarum, ac Theo- logiæ in primis doctrina prę cunctis ſua ætate ſummæ apud omnes famæ, qui ob ingenij acumen, memoriæ profundita- tem, docendi in ſcholaſticis rebus ſubti- litatẽ plane mirabilis Monſtri vulgo ſibi apud Hiſpanos Regis ab ore cognomentũ promeruit, cũ iã non multis ab hinc an- nis ſupremo correptus morbo, & deſpera- ta iã à Medicis ſalute decumberet, audi- to à religioſo Viro eiuſdem Ordinis, ſibi- que amiciſſimo mortis, quæ iam ſibi è proximo inſtabat, nuncio; nil territus, nil vultu immutatus, oculos in Cœlum attollens, in hæc plane verba annuncian- ri reſpondit: *Gratias* (inquit) *Deo, & ſi enim Mors mihi amplius merendi omnem apud Deum facultatem adimit, certe tamen paccandi, & Deum ipſum, cui tantum de- bee, vel leviter poſthac offendendi facultas proculdubio amplius non ſuppetet; ob quod vnum mihi in præſens maxime lætandum, gaudendum eſt.* Qui & feliciter poſtmo- dum diem clauſit. Ingens namque pur- gatis mentibus mortali vita abſolui, nec tam diutius viuere, quàm citò *Mori* (vt Apoſtolus docet) *lucrum eſt*.

Acceptꝰ mortis nuncio lætatur quia poſthac non poſſit Deum ſuum peccando offendere.

18. Nec minori autem id ipſum pie- tate, ac ſpiritus feruore noſtra itẽ ætate religioſus Vir, doctus æque, ac ſapientiſſi- mus, de Sanctorum hiſtorijs, & tota ſi- mul Dei Eccleſia laboribus ſuis optime meritus, Ioannes Bolandus è Societate Ieſu, Ex Iulij Montis Oppido apud Lim- burgenſem Ducatum ortus, laudabiliter præ cunctis præſtitit; qui pie, ac genero- ſe, ſe ipſo, ac vita ſuperior, morti oc- currens, cum ſempre in terris, ac ſi quoti- die moriturus inter mortales vixiſſet, pręter communem tamen mortalium morẽ, haud aliter, quam ſempre Cœlo victurus mori debuit. Cum igitur pijs perfunctus laboribus, ac meritis diues, attrita iam ſtudijs morbiſq; ætate excruciãdo inſuper quibuſuis modis corpori, patiendi deſi- derio adductus non pepercit, de quo iſt- hęc à Godefrido Henſchenio Socie- tatis Sacerdote, nobiſque, ac noſtro- rum ſingulis amiciſſimo in ipſius geſtis narrantur: *Is pie* (inquit) *crudelis in ſuum corpus licet hernia, calculo, alijſque doloribus vexatum ſatis, vtebatur oblongo ex horridis pilis cilicio, per modum tuni- cæ brachijs trunca defluente ad genua, item contexto aneis filamentis flagello, funicu- liſque nodoſis, atque inſerte ferreo aculeo aſperis, nec non acutiſſimis armillis: Quæ omnia crebro attrita vſu, & elicito ruben- tia ſanguine circa lectum eius reperta ſunt.* Hæc præferuide Viro ad immortalitatem

Godefridus Henſchenius in actis tom. 1. menſis Septembris.

Io: Bolandus è Societate Ieſu vir doctiſſimus Læto animo morti occurrit, pœnitentiæ ſũmopere addictus.

Corpus morbis, ac ſtudija attritum, varijs modis pœnitentiæ cauſa affligẽdo excruciat.

Digitized by Google

feſtino gradu currenti non ſecus ac in Poenitentium militum caſtris tum arma, tum calcaria fuere.

19. Quàm conſtans verò inter ipſas mortis anguſtias hic vnus extiterit, dum ad ipſius aſpectum non expalluit, quinimmò geſtijt, propinquo ſibi denunciato interitu ſatis, ſuperque oſtendit, vt ſcriptor ſic tradit: *Superiori* (inquit) *indicanti ſub initium morbi, periculoſum eum videri, è quo fortaſſe non reſurgeret, reſpondit: ſe ſane nunc libentiſſimè mori: petijſſe aliquando dum anno M. DC. LXI. aliquo in diſcrimine vita iaceret; vt ſibi vita protraheretur tantiſper, dum reduces ex Italia ſocios videret*. Erant hi religioſiſſimi Patres Godfridus Henſchenicus, & Daniel Papebrochius, qui ad perſcrutanda, exquirendaque SS. acta, diuerſas Orbis luſtrãtes regiones, Romæ diu cõſiſtentes Vallicellanã quoq; noſtram Bibliothecam ſæpe ac ſæpius inuiſere, quinimmo potius ſua vt ita dixerim, Congregationis vnà cum Bibliotheca domum præſentia illuſtrarunt, vt abunde, & perhonorificè ipſimet in humaniſſima inſcripta Operi, & directa ad nos præfatione, quæ ſecundo menſis Martij tomo præponitur teſtantur. *Eo inquam* (aiebat ipſe) *ſe voto, potitum nil habere amplius, per quod diutius optaret viuere: gratias agere Deo, cuius beneficio in Societate Ieſu vixerit, ac moreretur, cætera prudentiſſimæ eius diſpoſitioni relinquere. Idque ſic fecit, vt totis illis quatuordecim diebus nullam ſe ſtudijs ſuis, nullam de a lectis literis, nullam de negotijs illis admiſerit, feceritue mentionem. Et reuera ex illo tempore quo ſocij Antuerpiam ſunt reuerſi, tam frequens ei de morte breui obeunda ſermo fuit & cogitato, vt iſtud Simeonis Iuſti haud dubie cognoſceretur, animo identidem ſuo verſari: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine*. Cœlo quippe Vir Dei ingiter contemplando, ac diuinis Sanctorum exquirendis, perſcrutandiſque totus rebus intentus non niſi cœleſtem ſub vitæ finem maxime patriam cogitabat.

Mortis nuncium imperterritus audit; & quid anuncianti reſponderit.

Quã à tercruis cunctis alienus vt Deo; ac ſibi vacet.

20. Porrò vt mira inuicti animi ipſius cunctis palam fieret virtus, & ſibi bene ſemper vel in aduerſis conſtans probaretur fortitudo hi, qui languentem tunc ſolliciti inuiſebant, audiebantque de diuinis loquentem teſtes ſunt nobis, vti ſcriptor ſic tradit: *Ad vltimam* (inquit) *vſque mortem, quæ fuit inter ſextam feriam, & Sabbatum media, omnes ad ſe venientes cognoſcebat Bolandus & ad cunctorum reſpondebat interrogata, quamuis impedita multum voce, & difficulter intelligibili. Annuebat iaculatorijs precibus pie ſibi ſuggeſtis, & interdum nil repetebat. Crucifixo auide figebat oſcula, & ad Cœlum pie ſuſpirabat, donec VIII. die Septembris abſumptus eſt*. Sic plane mortalis homo, ipſaque imperterritus morte ad immortalitatem feſtinans, lætuſque ac ſi ad nuptialem thalamum, non ad ſepulchrum properabat. Quibus prò digno tanti viri, ac meritorum ipſius elogio Petri Poſſini doctiſſimi Societatis item Ieſu ſacerdotis apte verba ſubtexenda hic ſunt: Ipſe enim hæc ad Religioſos Societatis reſcribens: *Celum* (inquit) *hunc virum inuidit terris, aut potius ſui ad ſe traxere Sancti, repræſentaturi mercedem vigiliarum, & exantlatorum ingentium laborum in eorum, & Dei prouehenda gloria*. Quibus tanto Viro hic vel obiter narratis patentaſſe voluimus: ſed ne Lectori tædiũ afferamus Auguſtini apte de vitæ huius tempore loquentis hic ſub finem verba ſubtexuimus. *Quod tibi* (inquit) *videtur longum, breue eſt; omnia cito tranſeunt. Quid eſt longa vita hominis ad æternitatem Dei?* Sed de his hactenus.

Pia Bolandi inter ſuprema vitæ horas virtutum acta.

Elogium ipſi à Petro Poſſinio poſt mortẽ meritò decantatum.

Auguſt. tom. ſer. in Epi.

CAPVT XII

Pænitentes ſeuere pro leuioribus culpis plectuntur.

1. CHriſtus omnimodam ſuis, exactamquè diuinorum in Euangelio mandatorum obſeruantiam iniungẽs, ac vel de minimis quibuſquè haud exiguam, minimamquè ab eis curam, & ſollicitudinem poſcendo requirens: *Iota vnum* (inquit) *aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant*. Quanti verò apud Altiſſimum momenti leuiſſima quæuis ſubinde præcepti violatio ſit, ſuo quaſi digito demonſtrans: *Qui ſoluerit* (inquit) *vnum de mandatis iſtis minimis, minimus vocabitur in Regno Cælorũ*. Deus quippe immortalis haud paruum ab hominibus proculdubio contemnitur, ſi ſuprema ipſius maieſtas, vel dum quid

Mandatorũ Dei vel in minimis præuaricatio minimi haud momẽti.

Matthei c. 5.

Matt. c. 5.

paruum

Non leue Deum in leuioribus itẽ rebus contẽnere ex Hieronymo.

Hieronymus in Regul. Monach. de Obedientia.

paruũ, & quæ leuioris momẽti ſunt, præcipit, contẽnatur; Quod meritò Hieronymus aliquandò inculcans: *Non leue eſt* (inquit) *Deum in exigua contẽnere, qui non tantum ad qualitatem peccati reſpicit, quantum ad ipſum contemptum. Propter quod non ſolùm homini attendendum eſt, quale ſit, quod iubetur, ſed etiam quantus ſit ille, qui iubet.* Inde fit, vt vel minimæ contemptu rei, reatus immanè augeatur, dum iubentis Dei auctoritas, ipſiuſque vel in magnis, vel in minimis quibuſque magnitudo attenditur. Quod quidem aptè, eleganterquè idem, ſuoque ex more Hieronymus expendens ſic rem proſequitur: *Neſcio* (inquit) *an poſſimus leue aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur; eſtquè ille prudentiſſimus, qui non tam conſiderat, quod iuſtum ſit, quàm illum, qui iuſſerit, nec quantitatem imperij, ſed imperantis cogitat qualitatem.* Hæc in rem noſtram Hieronymus.

Hieronymus epiſt. 46. ad Celantiam.

In mandatis Dei non tam quod iubetur, quam ipſe, qui iubet, attendendus.

2. Congruè igitur, vel vnum temere ſupremæ bonitatis præceptum violaſſe, adeò grauis apud Deum Iudicem piaculi res eſt, vt præuaricator, non ſecus ac mandatorum omnium, ac totius inſuper Decalogi reus iuxtà diuinum Iacobi Apoſtoli præſcriptum pronunciandus, eius proculdubio indignationem incurrat: *Qui offendit in vno* (inquit) *factus eſt omnium reus.* Quod ſane ità mortaliũ auribus inſonat, vt non minus ab vno parui momenti violando Dei præcepto, quàm à cunctorum grandium capitali reatu cauendum homini maxime ſit, ac formidandum, adeoquè quis interdum ob leuioris culpæ noxam in ſacrarum literarum monumentis mulctatus morte legitur; Quemadmodum exemplis inde petitis lectori compertum ſatis redditur.

Mandatorũ Dei ea eſt grauitas, vt qui offendit in vno, fiat omniũ reus.

Iacobi epiſt. cap. 2. v. 50.

3. Enimuerò haud numero pauci, vt Dei ipſius teſtimonio comprobatur, ob veniales, quas vulgo dicimus, ac nullius fere iuxta communem hominum exiſtimationem momenti culpas, morte diuinitus mulctati ſunt, vt ex infra recenſendis luce clarius patebit; Hinc ille quondam Prophetarum à Deo in Bethel ad minas Ieroboramo Regi intentandas, qui prophano Idolorum abductus cultu grauiſſimè peccabat, directus, cum manifeſtis iniunctam ſibi è cœlo prouinciã ſignorum portentis confirmaſſet, & ab alio item, qui ſe Prophetam pariter iactabat, ad comedendum vnà cum ipſo præter Dei præſcriptum inuitatus, deceptuſquè, hæc demum inter edendum ſibi à Deo, Prophetæ ipſius ore auribus ſatis triſtia, & mortis nuncium pro reſponſo accepit: *Hæc dicit Dominus: quia non obediens fuiſti ori Domini, & non cuſtodiſti mandatum, quod præcepit tibi Dominus Deus tuus; & reuerſus es, & comediſti panem, & bibiſti aquam in loco, in quo præcepit tibi, ne comederes panem, neque biberes aquam, non inferetur cadauer tuum in ſepulchrum patrum tuorum. Cumquè comediſſet, et bibiſſet, ſtrauit aſinum propheta, quem reduxerat. Qui cum abiſſet, inuènit eum Leo in via, et occidit, et cadauer eius proiectum in itinere; Aſinus autem ſtabat iuxtà illum, et Leo ſtabat iuxta cadauer.* Hæc quidem in ſacris hiſtoriarum paginis. Quibus hominem vel grauiter in Deum peccaſſe, qui tam grauiter punitus eſt, ſed lugubri, ac funeſto momentaneæ mortis exitu admiſſum culpæ reatum expiaſſe, vel certè ſi venialiter tantum deliquit, morte quoque ob minimas quandoque culpas hic homines in ſæculo iuſtiſſimè Dei calculo plecti euincitur, vt rem diſertè modernus ſacros inter ſcriptores diſertiſſime, ac his planè verbis proſequitur: *Multa* (inquit) *peccata, quæ venialem gradum non excedunt, corporali morte fuiſſe punita, non ſolùm humana hiſtoria, ſed etiam canonica docemur. Peccauit quidem Moyſes ad aquam contradictionis, vt eſt communis Sanctorum opinio, venialiter; ità Abulenſis in cap. 20. numeri quæſt. 14. Ibidem Cornelius, & tamen ob eam culpam è conſpectu terræ promiſſionis, ad quam multis antè annis cum incredibili labore contenderat, quam ſalutare potiùs, quàm adire potuit, iubente Domino mortuus eſt. Venialiter quoq. peccaſſe exiſtimatur vxor Loth, & tamen in ſtatuam ſalis conuerſa eſt. Nec ille grauiùs videtur peccaſſe, qui percutere Prophetam noluit infrà cap. 20. & 36. & tamen à leone occiſus eſſe dicitur. Si ergò hic Propheta venialem videtur admiſiſſe culpam, cum à grauiore illum multi liberent, quia deceptus ab eo, quem Prophetam putabat, & à Deo habuiſſe mandatum, vt ipſum*

Nonnulli ob veniales culpas morte mulctati.

Regum lib. 3. c. 3. ver. 21.

Gaſpar Sancius in locum ſcrip.

Propheta qui Dei mãdato non paruit ab alio deceptus, & à Leone occiſus dat pœnas.

Regum lib. 3. cap. 13.

Veniales quoque, ac leuis momẽti culpæ morte interdum expiantur.

Gaſpar Sancius in c. 13. lib. 3. Regum n. 17.

Abulenſis & Cornelius à Lapide.

Plures in ſacris ſcripturis ob id morte mulctati.

ſum ad ſumendum cibum è via reduceret, quia ſciebat, Deum aliquandò mutare, aut moderari, quod priùs præcepiſſet, pro rerum opportunitate, quia non ſponte videtur profectus, ſed quaſi vi adductus, cum priùs quoque, quod potuit, recuſarit, obtendens, quod aliter eſſet imperatum à Deo. Ità ſanè putat Caſſianus, & Abulenſis indicat quæſt. 19. vbi paruum dixit exiſtimari peccatum, & cum quæſt. 15. oſtenditur multis peccaſſe Prophetam, qui cum oppoſitum haberet in mandatis à Deo, debuit diligentiùs examinare ſenis illius verba, in quibus aliquid fraudis latere poterat, & Deum ipſum orando, aut alia ratione conſulendo, ſciſcitari, quid factum eſſe vellet; In quæſtione tamen 16. culpam illius multùm extenuat. Idem ex veniali culpa tenet Cornelius à Lapide in cap. 19. Gen. vbi tam vxoris Loth, quàm huius Prophetæ venialem fuiſſe dicit inobedientiam. Dionyſius autem lethale peccatum fuiſſe dicit, aut veniale craſſum. Hoc certè dixit Caſſianus non obſcure collat. 7. nam cum cap. 25. docuiſſet viros ſanctos corporaliter traditos eſſe Sathanæ, & grauia paſſos in corpore propter peccata leuiora; ſtatim cap. 27. exempla produxit optima aliquorum, qui propter peccata vſque adeò leuia, vt vix in illis maculam venialem agnoſcens, grauibus tamen tam à Dæmone, quàm à dolorum acerbitate, ac fœditate morborum affecti ſunt incommodis, quibus occiſi à Leone Propheta exemplum annumeratur. Lege vtrumque caput, & diſces, quàm non ſint contemnenda illa, quæ homines leuia eſſe putant venialia, quãdo Deus illa, cum tamen id agat misericorditer, tanta ſeueritate caſtiget. Hæc apte, appoſiteq; prælaudatus in rem præſentem ſcriptor.

Iuxta Caſſianum, & Abulenſis ſentẽtiam quid dicendum.

Abulenſ. q. 19. in lib. Regum.

Cornelius à lapid in c. 19. Geneſ.

Caſſianus collat. 7.

Propter peccata item leuia, nonnulli traditi Satanæ puniendi ex Caſſiano.

Peccata, quæ homines leuia putant, haud contemnenda.

4. Peccatum igitur, ob quod Propheta è viuis ſubita morte ſublatus eſt, aut leue dicendum proculdubio eſt, aut certè ſi graue, vbi is à Propheta ſeniore admonitus mortem ſibi impendere ob Dei violatum imperium intellexit, tunc pœnitens intimum corde dolorem concipiens, omnem pœnitus dolendo labem abſtulit, aboleuitque; adeo vt culpa liber, expiatuſque è vita deceſſerit. Sic enim Gregorius præ cœteris vltrò, conſtanterque aſſerit: *Vir Dei* (inquit) *contra Samariam miſſus, qui per inobedientiam in itinere comedit, hunc Leo eodem in itinere occidit. Sed ſtatim illic ſcriptum eſt, quod ſtetit Leo iuxtà Aſinum, & non comedit Leo de cadauere. Ex qua re oſtenditur, quod peccatum inobedientiæ in ipſa fuit morte laxatum; quia idem Leo, quem viuentem præſumpſit occidere, contingere non præſumpſit occiſum. Qui enim occidendi auſum habuit, de occiſi cadauere comedendi licentiam non accepit, quia is, qui culpabilis in vita fuerat, punita inobedientia iam iuſtus ex morte fuit. Leo ergo, qui priùs peccatoris vitam necauerat, cuſtodiuit poſtmodum cadauer occiſi.* Hæc ille; quibus profecto cunctis palam fit, vel ſub vitæ finem dolendo grauioris Prophetam culpę reatum diluiſſe, aut certe non niſi leuiorem ipſius culpam iuſte tamen diuinitus morte punitam.

Gregorius lib. 4. Dialogorum c. 24

Cur propheta à Leone occiſus, ab eo intactus relictus?

5. Verùm enimuerò, ſi curioſus quiſpiam anteacta in hiſtoriarum paginis ſæcula, attenta percurrens mente non obſcura antiquæ memoriæ pœnitentium geſta recolat, haud ſemel leuioris culpæ reos, ob debitum quandoque Dei præceptis, vel certè Sanctorum reliquijs cultum, haud ex contemptu, ſed ob incuriam quandoque poſthabitum, vitam haud ſemel rigidę animaduerſionis exẽplo mulctatos diuinitus comperiet; ac ſi talis, ac tantus Deo, ac Sanctis cum ipſo regnantibus, eorumdemquè ſacris honor exuuijs debeatur, vt qui iſthæc non quo par eſt, deuotionis obſequio attingere aliquandò, ſed vel ſaltem perfunctoriè ſacrorum pignorum theſauros perſcrutari auſus eſt, acerbas continuò in hoc itẽ ſæculo leuiſſimi, ſi qui adfuit, reatus pœnas exoluat, ac viuendi finem faciens ſubita, quod leuiter peccatum eſt, irreparabiliter morte compenſet. Ad quod ſanè comprobandum, Gregorius Papa prolatis in medium exemplis teſtatiſſimus teſtis accedit. Enimuero cum nonnulli ad Corpus Beati Petri Apoſtolorum Principis, & ad ipſius coapoſtoli Pauli tumulum quædam olim pio licet obſequio innouanda haud impunè tentauit, quorum alter metu edoctus ab incœpto abſtinuit, alter vero ſubita morte deceſsit. Sed ipſius Gregorij ad Conſtantiam Auguſtam, quæ ſacrum Beatiſſimi Apoſtoli Pauli caput præcipuo erga ipſum deuotionis affectu permota expetebat, verba hic repetamus:

Baronius an. 594. num. 21.

Ob leuis interdum momenti noxas non nulli ſeuere mulctati in Sanctorum geſtis.

Ad Beati Apoſtoli Pauli tumulum quidam dum exornare contendit ſubita morte corripitur ex Gregorio.

S. Gregorius epiſt. ad Conſtantiam Auguſtam.

Sere-

Serenitatis (inquit) veſtræ pietatis religionis ſtudia, & ſanctitatis amore conſpicua propter eam, quæ in honorem S.Pauli Apoſtoli in Palatio ædificatur Eccleſiam, caput eiuſdem S.Pauli, aut aliud quid de corpore ipſius ſuis ad ſe miſſionibus ad me præcepit debere tranſmitti. Et dum illa mihi deſiderarem imperari, de quibus faciliimam obedientiam exhibens, veſtram ergà me amplius potuiſſem gratiam prouocare: maior me mæſtitia tenuit, quod illa præcipitis, quæ facere non poſſum, nec audeo. Nam corpora SS.Petri, & Pauli Apoſtolorum tantis in Eccleſijs ſuis coruſcant miraculis, atque terroribus, vt neque ad orandum ſine magno illuc timore poſſit accedi. Denique cum beatæ recordationis deceſſor meus: quia argentum, quod ſuprà ſacratiſſimum B.Petri Apoſtoli erat, longè tamen ab eodem corpore ferè quindecim pedum ſpatio mutare voluit: Signum ei non parui terroris apparuit. Sed & ego quid ſimile ad ſacratiſſimum corpus S.Pauli Apoſtoli meliorare volui, & quia neceſſe erat, vt iuxtà ſepulchrum huiuſmodi effodi altiùs debuiſſet: Præpoſitus loci ipſius, oſſa aliqua non quidem eidem ſepulchro coniuncta reperit, quæ quoniam leuare præſumpſit, atque in alium locum tranſponere, apparentibus quibuſdā triſtibus ſignis, ſubita morte defunctus eſt. Et ſuo quidem hic exemplo haud impunè aliquando Sanctorum Reliquijs manus admoueri promeritumque, vel leuiter præteriti cultum honoris edidicit, ſubitò nec ſecus, ac grauioris culpæ reus è vita Deo vlciſcente præreptus.

6. Idem ferè monachis, ac manſionarijs eodem Gregorio narrante funeſte cōtigit; Qui enim, dū B.Laurentij Martyris corpus, vel caſu inter perſcrutandum apparuit, interfuere; ſinguli è vita ſucceſſiuo ſublati ordine ſeueram Dei, leuiora quæque vlciſcentis manum experti ſunt, vt Gregorius his verbis tradit: *Poſt hæc* (inquit) *ſa: me: deceſſor meus itidem ad corpus S.Laurentij Martyris quædam meliorare deſiderans, dum neſcitur, vbi venerabile corpus ipſius eſſet collocatum, & effoditur exquirendo, ſubitò ſepulchrum ipſius ignoranter apertum eſt, & ijs, qui præſentes erant, atque laborabant monachi, & manſionarij, quia corpus eiuſdem martyris viderunt; quod quidem minimè tangere præſumpſerunt, omnes intrà decem dies defuncti ſunt, ità vt nullus vita ſupereſſe potuiſſet, qui ſanctum iuſti corpus illius viderat.* Hæc ille.

7. Leuioribus itaque, & iuſtè mortalium culpis ſic Deus aliquando iraſcitur, vt mortem hominibus ad iracundiā vltrò concitatus intentet. Quod ſanè, vt alijs item exemplis conſtet, monialibus olim in Canonicis horis Deo perſoluendis per ſegnitiem, ac oſcitantiam ſe habētibus, peſte correptis, ac morti addictis, ipſo Cantipratano teſte, contigit; hæc enim ille: *Lutgardis* (inquit) *virgo ſanctiſſima ſæpe reprehēderat moniales in valetudinario manentes, quod parum attentè perſoluerent preces canonicas diuinitus inſtitutas. Cum autem dimidio ante obitum ſuum anno non videret diuina maieſtate, & reuerentia dignam in ſororibus emendationem, ait: Scio equidem, quod poſt deceſſum meum culpam hāc manus Domini in ſororibus vindicabit: & tunc memores verborum meorum caſtigatæ cum multa humilitate ſe corrigent, & Dominus mox retrahet manum ſuam, quam iam extenderat ad vltionem. Quàm autem veraci ſpiritu hæc illa prædixerit, res ipſa neminem ſinit ambigere. Nam vbi illa exceſſit è vita, confeſtim dira peſtis inuaſit in illud monaſterium, & breuiſſimo temporis interuallo quatuordecim probatiſſimæ ſorores extinctæ ſunt. Ego verò eodem tempore illuc veni, & duas carne, ac ſpiritu ſorores vno, eodemquè momento animam reddentes, oblata pro eis ſacrificio, in vno tumulo ſepeliui. Cum ſe autem infirmæ ſorores in valetudinario in dicendis Canonicis precibus correxiſſent, Domino manum ſuam retrahente, peſtis illa protinus ſopita eſt.* Ità planè minimas quaſq; Deus erga res diuinas in ſeruis ſuis culpas plectendo vindicat, adeoquè ob id vnum interdum iraſcitur, vt ipſis mortem iuſtiſſime animaduertendo inferat.

Thomas Cantipratanus in vit. S. Lutgardis apud Surium lib. 2. c. 10 Iunij 6.

Moniales parum attētè horas Canonicas recitantes grauiter punitæ.

Lue poſt modum ingruēte quatuordecim ex ipſis abſumūtur.

Cum reliquæ ſe correxiſſent, à puniendo Deus contiēnuit.

8. Tanti etenim Deus, qui diues alio qui in remunerādo eſt, cęleſtis regni gloriā, & Sanctorū felicitatē computat, vt haud gratis hanc aliquādo largiatur, ſed vel ob minutiores animi labeculas ab æternis gaudijs interdum poſſidendis homines, vtì indignos ad tempus retardet. Quod ſanè vir pius, ac religioſus ob modicę, ac prętet religioſi Ordinis leges vſurpatum rei vſum, Cæſario his

Cæſarius lib. 11. de morientibus c. 35.

verbis

Ob leuioris rei violatũ promiſsum, à Sãctorum felicitate quiſpiam reijcitur.

verbis narrante, expertus eſt: *Conuerſus quidam* (inquit) *de Cynna, quæ domus eſt Ordinis noſtri, cum die quadam miſſus ab Abbate ſuo, nauigio tranſiret per flumen Albim, qui fluit per Saxoniam, nauta ab eo naulum requiſiuit, qui cum diceret, nihil ſe habere ad manum de pecunia; Reſpondit ille: Date mihi pro pignore cingulum, vel cultellum veſtrum: Non poſſum* (inquit) *carere his, & adiecit: Ego promitto vobis cum Ordine meo, quod dimidium denarium vobis remittam, & dimiſit eum nauta. Recedens ab eo Conuerſus eo, quod res modica videretur, promiſſum paruipendit, nihil remittens: Non multò poſt infirmatus cum omnibus, qui aderant, mortuus videretur, anima egreſſa cum ad requiem aſcendere vellet, prædictum dimidium denarium, cuius in confeſſione non meminit, antè oculos habebat, qui adeò creuit, vt mundo maior videretur: cumquè ſurſum nitenti ſemper obſiſteret, neque aliud eſſet, quod impediret, ad Angelorum petitionem permiſſa eſt redire ad corpus. Mirantibus cunctis viſionem retulit, & miſſus eſt ab Abbate nautæ integer denarius ſub omni celeritate, quem vt ille recepit, eadem hora ſecundùm conſiderationem Conuerſus expirauit. Hæc mihi narrauit Abbas Liuoniæ, aſſerens ſibi recitata à prædicto Abbate. Vnde Religioſi, quãtò ſæcularibus maius pręmium ſperant, tanto eſſe debent ſolliciti, ne morientes aliquid pulueris ſecum trahant.* Sic planè pro re modica, & parui momenti labecula iſte adeò grauiter monachus, cæteris exemplo futurus, ad Dei tribunal pœnis eſt expetitus. Sed hęc ſatis.

Ad corpus rediens, vbi impleuit, quod promiſerat, mox e cœlo admiſſus.

CAPVT XIII.

Qui pœnitentiæ, aliaque pietatis opera negligenter obeunt, acerbas poſtmodum pœnas exoluunt.

1. CОngruè Apoſtolus mortalium cunctos, ac diuino præſertim dicatos obſequio, at per ſocordiam ſubinde, ac mentis torporem bonis perfunctoriè operibus vacantes, ſalubri ad cœteros in officio continendos metu percellens: *Horrendum eſt* (inquit) *incidere in manus Dei viuentis.* Contempta quippè immenſa Dei Bonitas ſuorũ haud obſcure iudiciorum ipſis mortalibus magnitudinem prodit, vt vel iuſta pœnarum compenſatione, ſeuera in altero ſæculo punientis cenſura nõ lateat. Indè enim iuſtus magis, magiſquè rigor iudicantis augetur, quò maior Dei miſerantis benignitas hominibus interim è cœlo affulſit. Exacta itaquè acceptorum vnumquemque bonorum ratio, & ad Dei tribunal poſt magna indulta gratiarum munera, non niſi rigida ſub vitæ finem iudicandos expetit animaduerſio: *Oportet* (inquit Apoſtolus) *nos præſentari ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque, quod geſſit ſiuè bonum, ſiue malum.* Supremus itaque Iudex, iuſtus pariter cenſor, ac operum item noſtrorum futurus aliquando vindex, exactam inquirendo à ſingulis rationem exiget, qui ſcilicet modo, ſua elargiendo mortalibus dona, liberalis adeo noſcitur extitiſſe: *Quidquid enim* (vt Gregorius ait) *nobis cum manſuetudine pręcepit, cum diſtrictione exiget.* Congruè autem idem homini decretus eſt Iudex tandem, ac teſtis, remunerator, & vindex, iuſtus pariter, & miſericors. *Qui enim,* (vt Emiſſenus ait) *tantũ contulit, ſcit, quantum repoſcat.* Quò graui ſubinde iudicio cuncta repetit, & ſua appendit exleges in trutina debitores. Eius namque tremendo conſpectui mortaliũ quiſque ad reddendi acceptorum rationẽ oblatus, & cõfuſione proculdubio reſperſus obmuteſcet: *Vnde* (inquit) *miſericordiam petiturus eſt, primùm de miſericordiæ contemptu iudicandus?* Adeoque iniuſtus quiſque ſe inter iuſtitiam, ac miſericordiã tunc periclitantẽ videbit, quãdo ipſa tum iudicantis Maieſtas, tum iudicij ab ipſo exercendi rigor, ac ſemel prolata haud vnquam retractanda ſententia iudicandorum exaggerãdo infelicitatem oſtendet: *Ego* (inquit) *iuſtitias iudicabo.* In primis etenim Iuſtitiæ opera à Deo iudice ſeuera Iudicij trutina penſanda ſunt, & quæ item ſanctiora habentur, rigidiore ipſius calculo diſcutiẽda. Quò nimirum illa Bernardi verba altiùs mortalium auribus inſonent: *Quid in Babylone* (inquit) *tutum, ſi in Hieruſalem manet ſcrutinium?* Cuncta igitur, quæ hominum oculis laude digna plerumque

ſunt,

Apoſtolus epiſt. ad Hebręos c. 10.

Contempta Dei bonitas, ac maieſtas, ſeuerã contemptoribus cenſuram intentat.

Apoſt. epiſt. ad hab. cap. 10.

Deus cum manſuetudine pręcipit, & cum ſeueritate exigit.

Gregorius hom. 29. in euang.

Euſeb. Emiſſenus hom. de ſymbolo.

Euſebius Emiſſenus vbi ſupra:

Pſal. 74. v. 2.

Deus Iuſtitias iudicat, quia rigide, quæ præcepit, in trutina expendit.

Bernardus ſer. in Cant.

Digitized by Google

ſunt, ac pietatem ſe ipſis redolent Dei oblata conſpectui, non niſi acerbis erunt tandem pœnis à Deo Iudice mulctanda.

2. Iuſto itaque, ac ſeuero in primis ad Dei Tribunal ſcrutinio expetũtur, qui ſalutis animarum, & ſuæ præſertim negocium per ſocordiam, manifeſtamque Dei iniuriam contemptui habentes, ipſum ſalubriter aut monentem, aut vocantem negligunt: *Seruus quippe ſciens voluntatem Domini ſui, & non fecit, vapulabit multis*. Purgatorij namque igne his vel ſerò pœna exoluenda remanet, nec aliter, quàm per ignem ad Cœlum contendentibus in refrigerium denique aditus patet, adeoque his proximè diuinum Apoſtoli Oraculum occinit; *Sic ſaluus erit, ſed quaſi per ignem*. Leuiorum autem culparum macula ignibus expiandas, ſi quis pertingere cupit ad Regnum, Apoſtolus palam cunctis, diſertèque inculcans; *Si quis autem* (inquit) *ſuperadificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos ligna, fœnum, ſtipulam, vniſcuiuſque opus manifeſtum erit. Dei enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit*. Quod conceptis, appoſitiſquè ſubinde verbis Chriſtiani doctor Orbis ediſſerens, hæc addit: *Si cuius opus manſerit, quod ſuperedificauit, mercedem accipiet; ſi cuius opus arſerit, detrimentum patietur: ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen, quaſi per ignem*. Qui igitur iuſta fidei opera, ideſt argentum, & aurum ſuperædificat, virtutes nempe iuſtam, dignamque proculdubio mercedem Accipiet: *Aurũ quippe, vt Thomas* (Doctor inquit Angelicus) *eſt Charitas, argentum Sapientia, & Contemplatio, lapides pretioſi ſunt virtutes aliæ*. Vbi è contra lignum, fœnum, ac ſtipulæ ſunt peccata, non grauia tamen, & mortalia (vt Chryſoſtomus docet). Ignis verò iſte, cuius hic homines abſtertẽ di gratia Paulus meminit, purgatorius profectò iuxta Concilij Florentini calculum ſubintelligẽdus eſt, quo vniuſcuiuſq; opera diligenter probanda, ac expianda ad ſupremum tãdem Dei Tribunal remanent.

3. Purgatorium itaque ignem, qui nonniſi abolendi leuioribus culpis, expiandiſque ſeruatur, extimeſcendum diſertè Auguſtinus aliquando inculcans: *Quia dicitur* (inquit) *ſaluus erit, hinc ignis ille contemnitur; ſed grauior erit, quàm quidquid homo pati poteſt in hac vita*. Cui & D. Thomas adſtipulando: *Pœna* (inquit) *Purgatorij eſt grauior, quàm pœna qualibet huius Mundi*. Quamplurium etenim calculo idem Purgatorij ignis eſt cum ipſo Inferni igne. Quapropter iuſtum cunctis Bernardus metum incutiens: *Quod hic* (inquit) *neglexime, illic centuplum reddemus*. Huic item Anſelmus, paribuſquè verbis conſonat: *Si propter tormenta* (inquit) *vitanda hic Regi paremus pareamus voluntati Dei, vt ignem iſtum acerbiorẽ omnibus tormentis euadamus*. Quẽ ſanè piacularis cenſuræ ignem, ne vti iuſtus Dei vindex nos tandem exurat nonniſi pœnitentiæ hic interim reſtinguendũ operibus opportunè Chryſoſtomus admonet: *Pœnitentiæ* (inquit) *tempus nũc eſt, præoccupet pœnitentia pœnã; præoccupemus faciem eius in confeſſione, rogum peccatorum extinguimus non iam aquis multis, ſed paucis lacrymis*: Satius quippe eſt fonte, quam igne purgari, potiuſquè in pœnitentiæ interim purgatorio, vel totius vitæ curriculo ſalubriter verſari, quã in ipſius ignis purgatorij, vel vnius dumtaxat breuis horæ ſpatio excruciari. Sed nõ tam verbis, quàm exemplis, lydio veluti lapide interim comprobanda res eſt.

4. Iuſta ſiquidem tardigrados in Dei obſequio, pigritanteſque, ac ſuæ ſalutis immemores vltio demum non præterit, vt certus quidam ſatis rigidam indictam ſibi pro culpis in altero ſeculo mulctam, & cauſam pariter eiuſmodi pœnarum in vitis Patrum denunciãs teſtatus eſt aliquando: *Senex quidam* (inquit) *enarrauit nobis, cùm Thebaidem veniſſemus, quòd ſenex vnus morabatur extra Ciuitatem Antinorum, magna virtuti, Vir, qui in cella ſua egerat annos LXX. Erant autem illi Diſcipuli decem, ex quibus vnus erat valde negligens ſui; Senex ergò ſæpius illum corripiebat, & hortabatur, dicens: Frater ſollicitudinem gere pro anima tua; habes enim mori, & niſi te emendaueris, in ſupplicium tendes. Frater autem ille ſemper ſibi inobediens erat, nec ea, quæ ab ipſo dicebantur, admittebat. Contigit autem, vt poſt aliquantum temporis iſte moreretur.*

Con-

Purgatorij igne leues culpę luendæ. Apoſtolus. 1. Corint. cap. 3. ver.

Multiplex culparum et pœnarum genus.

S. Thomas 3. part. q.

Purgatorij ignis maximè cunctis extimeſcendus.

Theodoret. S. Thomas.

Cryſoſtom. hom. 5. de pœna.

Satius lacrymarum fonte, quam purgatorij igne purgar

Monachus apud Antinoũ in Thebaide ſuiual dè negligẽs, à Præfecto corripitur, Purgatorij pœnis illi obiectis.

Contriſtatus verò ſenior ſuper illo valdè (ſciebat enim, quòd in magna deſidia, & negligentia de ſeculo exiſſet) cœpit orare, & dicere: Domine Ieſu Chriſte verax Deus noſter, reuela mihi, quid ſit circà fratris animam. Aſpexit autem in exceſſu mentis effectus fluuium ignis, ingentemquè in ipſo igne multitudinem, ac medium fratrem illum ad medium vſque demerſum. Tunc ait illi ſenior: nonne te propter hanc pœnam orabam, vt curam animæ ageres fili? Reſpondit frater, & ait ſeni: Gratias ago Deo Pater, quòd vel caput meum requiem habet. Per orationes enim tuas ſupra caput Epiſcopi ſto. Condignas itaque negligentioris vitæ, qui dum poſſet in clauſtro viuens, corrigi haud curaba, acerbiſſimas in altero ſæculo pænas exoluit.

Poſt mortẽ Monacus igneo fluuio immerſus apparet.

5. Seuero itaque negligentiores præſertim in ſacro Dei obſequio homines ad ipſius Tribunal iudicio ſunt expetendi. Quod adeò verum eſt, vt alter, qui ſegniter olim, ac perfunctorie in clauſtro alios inter Monachos vixerat, ſed ſub ipſum vitæ finem hilari poſtmodum vultu, ac magna præter omnium expectationem moriturus iam, ſuffultus ſpe videbatur, non exiguum de ſe cunctis metum, atque admirationem ſimul afferret. Paterna verò Senioris charitate admonitus, & ſi ob negligentiæ in Cœnobio admiſſæ culpas ad Dei Tribunal reus, ob pia tamen humilitatis, & fraternę dilectionis à ſe hactenus exhibita officia, plenæ abſolutionis ac indultę ſibi diuinitus indulgentiæ peroptatum ſe paulò ante nunciũ excepiſſe teſtatus eſt, de quo ipſe Anaſtaſius Synaita iſthæc: *Monacus quidam* (inquit) *cum negligentiſſime per ſummum otium vitam ſuam omnem exegiſſet, infirmatus eſt ad mortem. Cùmque iam vltimum ſpiritum duceret, ſuã ipſius mortem nequaquam perhorreſcens, ſumma voluntate, magnaque cum gratiarũ actione (exolutus vinculi) excedebat. Ad quem aſſidentium Patrum vnus: Frater (inquit) perſuaſum tibi habeo, & putaſſe nos, & vidiſſe ſumma negligentia, animique remiſſione vixiſſe te ad hoc vſque tempus; & vnde hæc tibi tanta ſecuritas? Cui reſpondit Frater; Eſt ità omnino Patres; vitam per ſummam negligentiam duxi, ſed Angeli Dei eadem hac ipſa hora, peccatorum meorum ad me chirographum attulerunt; cùmque ea, quæ feciſſem, (poſtquàm ſeculo renunciaſſem) peccata legiſſent nunquid agnoſcerem, rogauerunt: Quibus ego: maxime verò (inquam) agnoſco; ſed idem ex quo renunciaui ſeculo, vitamque inſtitui monaſticam, nec iudicaui quemquam: nec ab vllo mihi factam iniuriã meminiſſe volui. Igitur Domini verba ad me quoque pertinere opto, & oro, qui dixit: Nolite iudicare, & nõ iudicabimini; dimittite et dimittetur vobis. Quæ poſtquàm Angelis dixi, chirographum peccatorum meorum conſciderunt, & ideò nunc ſumma cum lętitia, & ſecuritate p roficiſcor ad Dominum. Hęc vbi Frater ille narrauit Patribus, Domino in pace ſpiritum reddidit.* Congrue autem huc mox ad iuſtum pauendumque Dei Tribunal poſt mortem præſentandũ ob negligentioris vitę inter Monachos exactæ culpas, iuſtis, acerbiſque pariter expetendũ pœnis tũ ipſe, tũ alij haud temerè coniectãdo arguebãt; ſed quia *Charitas* (vt ille ait) *defectuum eſt ſupplementũ* quidquid negligentior ipſius vita, ac torpẽs in Dei obſequio opera pænarũ iuſtiſſimè exigebant, feruẽs inter Fratres charitas, & in alienis dimittendis excuſandiſq; erratis humilitas culpam omnẽ, ac pœnã pariter in Dei iudicio abolendi vim habuit.

Baron an. Chriſti 599. n. 10.

Anaſtaſius Synaita Epiſc. Antiochenus orat. de Synaxi.

Negligentia in his, quæ ad Dei cultum, grauiter punitur.

Monachus ob negligẽtiã Deo puniendus ob charitatem, & humilitatẽ pæna abſoluitur.

Lucæ cap. 6.

Audit ab Angelis ſibi dimiſſas negligentioris vitæ culpas,

6. Porrò nedum pœnas ſuis debitas culpis negligentiæ, ſed vel pro alienis ſpontè ſuſceptas, ac per ſupinam ſubinde in bono operam, mentiſque incuriam pia pœnitentiæ opera exequi detrectantes, atrocibus in purgatorio igne ſunt tormentis addicti, vt Petrus Damiani, Vir omni fide dignus his planè verbis exequitur: *Monachus erat* (inquit) *in Aretini territorij Cęnobio, quod dicitur ad Pinum, multis peccatorum nexibus inuolutus. Cui cum iuxta quantitatem lapſuum auſterior, & longa nimium pænitentia fuiſſet indicta, ille Fratris cuiuſdam, cui complexior amicitia familiariùs adhærebat, ad comportandum amicitiæ pondus auxilium petijt. Quod Frater prædictus deuotè ſuſcipiens, condigna pænitentia partem tulit, atque à perſoluendo huius debiti canone ſecurum manere præcipit. Sed dum ille partim leuigatus onere ad ſtrictioris vitæ cenſuram remittitur, ille ſibi ad ſolutionem, prolixioris vitæ ſpatium pollicetur. Aliquantò poſt in ægritudinem cecidit, ac ſubitò*

Petrus Damianus epiſt. 9. ad beatũ fratrem.

Qui pœnitẽtię opera pro ſuis culpis, vel pro alienis poſt promiſſa negligunt, dant pænas:

Monachus in Aretino Cœnobio pia pro alio opera promiſſa intermittens, in purgatorio igne luit.

mortem,

mortem, quam procul eſſe ſperabat, incurrit. Fuerat autem Frater ille, quantum ad ſe, irreprehenſibilis vitæ, & opinionis inter Fratres. Non multis verò poſtmodum diebus pœnitenti Monacho in ſomnis apparuit. Cui ille protinus inquiſiuit: Quid ergà te, Frater, agitur? quomodò tibi eſt? Cui querulis admodum vocibus reſpondit: Malè (inquit) ac durè, ſed propter te; nam liber à proprijs, quia tuis me vinculis innodaui, & alienæ cautionis obnoxium reddidi, nec perſolui, flagellis atteror; vnde quæſo te, & qua valeo ſupplicatione depoſco, vt vigiles pro te, ac liberes me. Vade itaquè, & Sanctum huius loci precare Conuentum, vt debita meę ſponſionis à me neglecta perſoluant, ſicquè me ab iſtis, quæ præſtò ſunt, ſupplicijs, eruant. Expergefactus ille Fratribus, quod viderat, retulit, quod audierat, intimauit, preces expoſuit, efficaciter impetrauit. Porrò autem cum iam Fratres præfixam illius pœnitentiæ quantitatem diuerſis argumẽtorum ſpiritualium exercitijs impleuiſſent, præfato Monacho Frater ille per viſum rurſus apparuit, eiquè ſerenos ſatis, & alacres vultus oſtendit. Interrogans iterum, quid haberet, reſpondit: ſe per orationes Fratrum non ſolùm à pœnalibus incommodis erutum, ſed etiam ad electorum ſortem mirabili dexteræ Excelſi nuper mutatione tranſlatum. Benedicta diuinæ Clementiæ diſpenſatio, quæ per mortuos etiam inſtruit viuos, & dum alios verberat, alios, qualiter à verberibus eripiantur, informat. Audiſti Frater hiſtoriam, eſto prouidus ad cautelam. Hęc ille, acerbis in altero ſęculo cruciatibus experti, qui negligentes, dum viuerent in Dei fuere obſequio, affirmãs.

Expletis pijs operibus à Cœnobij Monachis alter ad requiem tranſijt.

Deus per mortuos inſtruit viuos, & quoſdam verberat, vt alij à verberibus eripiãtur.

Baronius an. 1062. n. 83.

7. Haud parui itaque momenti res apud Deum cenſetur, vel promiſſis alios interdum precibus fraudare, vel certè pias bonorum operum exercitationes, aut quę in Dei honorem cedunt, oſcitanter, nec condigno, vt par eſt, mentis obſequio munia obire. Id enim ipſi immanè adeò diſplicet, vt vel in viris ſanctitate pręcipuis iuſtè, acriterque in Purgatorij ignibus vltus ſit aliquandò, vt idẽ Petrus Damiani ſe ab Adlardo viro prudẽte, & religioſo accepiſſe his verbis teſtatur: *Clericus (inquit) Colonienſis Eccleſię vadũ fluminis tranſibat, & ecce beatus Seuerinus (vel Peregrinus, vt Baronius legendum putat) eiuſdem Eccleſię nuper Epiſcopus, equi eius habenas apprehendit, eumquè retinens ſiſtit. Cumquè ille ad ſtuporem verſus, & grauiter admiratus: Cur illic tam clarus, & tam celebris famę Vir moraretur, inquireret: Da mihi (ait) manum tuam, & quę circa me ſunt, non auditu diſce, ſed tactu: cumquè datam manum fluctibus immerſiſſet Epiſcopus, tantus eam ardor abſorbuit, vt vndiq; carnes eius reſolutæ diffluerent, & oſſa nudata vix herentibus articulis remanerent. Ad quem Clericus: Cum nomen, inquit, tuum in tanta benedictione ſit apud nos, & fama tua conſonis totius Eccleſię præconijs celebretur, cur te peſtilens hæc vorago conſtringit, tantoquè (proh dolor!) incendio cruciaris? Ad quem Sanctus Epiſcopus: Nihil (ait) aliud in me remanſit vltione plectendum, preter hoc tantùm, quia in aula regia conſtitutus, Imperialibus me conſilijs vehementer implicui, Canonicę ſynaxis officia per diſtincta horarum ſpatia non perſolui. Manè quippe ſimul omnia coaceruans, tota diè negocijs ingruentibus ſecura libertate vacabam. Ob hanc itaquè negligentiam horarum, ardoris huius ſero ſupplicium. Tu verò Omnipotentis Dei Clementiam humiliter implora, vt manum tuam, in ſalutis priſtinæ reſtituat ſtatum. Quod cum factum fuiſſet: Valde (inquit) fili obſecra Fratres noſtros Eccleſiæ Clericos, & alios ſpirituales viros, vt pro me preces fundant, indigentibus ſubſidia conferant, ſacrificiorum votis inſiſtant. His enim peractis ego mox de vinculo pœnæ huius indubitanter expediar, & expectantibus me Beatorum choris lętus adiungar.* His planè totam Damianus hiſtoriam concludit, qua vir Dei ſuam ſtrenuè viſus eſt pro obtinẽda venia efficaciter verbis cauſam peroraſſe; quem vnius dumtaxat culpæ obnoxium, tam acerba ignis, ac intolerabilis Purgatorij pœna conſtrinxit.

Petrus Damiani cap. 7. epiſt. 14. ad Deſiderium Abbatem.

Peregrinus Colonien. Epiſcopus poſt mortem Purgatorij igne cruciatur.

Adlardo apparens, ſuis non auditu, ſed tactu pęnas vult explorandas.

Pro leui culpa acerbe punitur.

Pro ſe à Sacerdotibus offerri preces poſtulat Coelo iam inferendus.

8. Seuera igitur, at iuſta Dei in viros tepidè, oſcitanterquè ſibi deſeruientes, ac promiſſis quoquo modo fraudem adhibentes cenſura in altero ſæculo animaduertit; cuius nedum ipſos in Purgatorio detentos rei teſtes, ſed ipſoſmet obſeruatioris vitę, ac Inſtituti Monachos alienis auribus præcones, aſſertoreſquè haud ſemel habuit; ſed ipſe hac ſuper re Damianus audiendus hìc nobis eſt; hæc enim ille: *Idem (inquit), quem dixit Adlardus, dum in Burgundiæ regno mihi con-*

Petrus Damiani vbi ſupra c. 8.

uiator incederet: In hoc (inquit) loco, per quem nunc tranſitum habemus, aliquid contigit, quod ſi dixerimus, non videtur ocioſũ. Frater quidam noſtri Cænobij piæ mentis, & rectè conuerſationis vir hic aliquando tranſibat, & ecce crinitus quidam quaſi ex Hieroſolymitana peregrinatione veniens, palmam ferebat in manu. Cumquè peregrinus, & Monachus inuicem obuij ſe ſe altrinſecus pertranſiſſent, ait ille: Completoriũ in lecto eſt nec ſalus, nec profectus. Quod Frater audiens admiratus expauit, ac repentè poſt terga reſpiciens, eũ videre non potuit: Mox enim, vt verbum protulit, omninò diſparuit. Ille verò ad conſcientiã mox reuerſus, inuenit, quia pridiano veſpere laxus de via redierat, & feſſa in lectulum membra proijciens, iacendo Canonicas horas expleuerat. Vtrùm Angelus ille fuerit, an reuera (ſicut videbatur) homo, Dei ducimus relinquendum iudicio. Hæc Petrus, dum leuioris in perſoluẽdis Dei laudibus piaculi reos ſic exagitatos diuinitùs ſuggillat.

Diuinas in lectulo horas recitans, grauis ad Deum reus piaculi.

Ab alio ſibi apparente monitus, ritè, rectèq; poſt hac cũ Deo rem agit.

7. Verùm (quod maius eſt) ſuis Dæmones in eiuſmodi homines, qui diuinis turpiter in rebus torpeſcunt, ſannis, latratibuſque inuectos eodem Petro vbi ſupra narrãte, comperimus; Hæc enim ille: *Prior quidam* (inquit) *fuerat nomine Ioannes, qui lentis quibuſdam infirmitatibus macilentus videbatur ſemper, & gracilis. Hac itaque ſui corporis imbecillitate confiſus, in lecto Completorium decurrebat. Accidit autem, vt Dæmoniacus quidam non procul abeſſet, qui multa hominum ſecreta, & obſcęnos actus impudens propalaret. Cũquè præfatus Ioannes Dęmonem exire præciperet, & quibuſdam exorciſmi quæſtionibus flagellaret: Tune (ait) ille es, qui ſub Cotto quotidiè Completorium inſuſurras, & modò me quaſi Sanctus eijcere, & iuris mei vaſculum de meo vis dominio liberare? Hoc audito Frater erubuit, quia rei veritatem etiam per mendacij cognouit auctorem.* Dęmon quippe Dei coactus imperio, ſtertentes inter ſacri cultus obſequia, & non ſecus ac inter ſanctiora Chriſtianæ religionis munia ludẽtes, ac rem per iocum agẽtes, iuſtè aliquando, ſapienterq; deriſit.

Petrus Damiani, lib. de Miraculis.

Diabolus Ioannem Monachum diuinas laudes minus deuotè perſoluentem increpat.

Cõfunditur Monachus rei veritatẽ per mendacij patrem intelligens.

8. Quoniam verò opportuna hic Dei laudũ, ac religioſi quoq; in perſoluendis ijſdem cultus opportuna nobis mentio recurrit, prælaudatus quidem Petrus, Oſtienſis Epiſcopus, & S. R. E. Cardinalis, dum Legationis Apoſtolicæ munus in Gallijs obiret, à Vualthero Archiepiſcopo Biſuntino, notæ virtutis, ac celebris famę Antiſtite, quem ipſe ſummoperè extollit, exceptus, nonnulla eidẽ aptè, ſapienterq, in rem præſentem ſuggeſsit. Ipſum namque corripuit (vt Baronius ait) quem correctione ex eo dignum putauit, quòd ipſe pateretur Eccleſiæ miniſtros ſedentes pſallere; hæc enim poſtea ad ipſum ſcribens appoſitè ſuggerit: *Vnum præterea* (inquit) *corporis, ac deſidiæ ſignum in tua Eccleſia vidi, quod & tunc, pro vt expeditionis dictabat hora, corripui, & nunc apicibus tradere non ſuperfluum duco. Plerique ſiquidem ibi Clericorum reſident, dum vel Canonica horarum celebrantur officia, vel etiam ipſa Miſſarum offeruntur terribilia Sacramenta. Cuius torporis ignauiam per Galliarum partes nonnullis ineſſe etiam Monachis deprehendi. Quod profectò prauę conſuetudinis vitium, & correctione dignum, & de ſtadio militantis Eccleſię in his, qui incolumes ſunt, conſtat penitùs eradendum, &c.* Hæc ille quibus ſubinde Baronius iſthæc ſubtexit: *Qui haud viſus* (inquit) *ſatis ſibi tunc corripuiſſe de his Epiſcopum, reuerſus, ad eundem eodem argumento prolixam ſatis eam epiſtolam ſcripſit, cuius eſt exordium: Non ignoras venerabilis Pater, &c. qua ex pluribus Diuinę ſcripturæ locis laborauit oſtendere, nullo modo neque Clericis, neque Laicis in Eccleſia ſedendum (niſi laboret quis infirmitate) dum Diuina officia perſoluuntur. Quod vt primùm ipſe in ſua Eccleſia corrigat, inde in alijs quoque corrigendum procuret, admonuit.* Quæ quidem hìc obiter meminiſſe voluimus, dum rigidis, acerbiſque in Purgatorio, qui negligenter iſthęc viuentes obirent, pœnis non ignoramus addictos.

Baronius an. 1062. n. 85.

Petrus Damiani Archiepiſcopũ Biſuntinum arguit, quòd ipſius Clerici ſedentes Deo laudes perſoluerent.

Petr. Dam. vbi epiſt. ſup. ad eundem.

Baronius vbi ſupr.

Ipſum nedũ corripit, ſed & amarulentas ſuper hoc epiſtolas dirigit.

9. Vt ad ſuſceptæ autem narrationis propoſitum nunc noſtra redeat oratio; acerbiores profectò in Purgatorij igne pœnas exoluunt, qui benignam Dei ad pœnitendum vocantis audire vocem negligunt, ipſiquè (vt par eſt) morem gerere detrectant. Quod iuueni prȩſertim accidit, qui moras in peragenda pœnitentia protrahens, corde licèt compunctus è vita deceſſit; Hæc enim Cantipratanus tradit: *In villa* (inquit) *prope Louanium Oppidum Brabantię, Iuuenis quidam*

Graue piaculum ad Dei vocem, dum ad pœnitentiam vocat, obſurdeſcere.

Thomas Cantipratanus lib 2. Exemplorum cap. 53. §. 21.

diſſo-

diſſolutus, & leuis, languore decubuit. Rogatu ergò Matris Lambertus Presbyter leproſorum, vir pius, & zelator maximus animarum, venit ad iuuenem, & eum ad Confeſſionem peccatorum, & pænitentiam ſedulus inuitauit. Quo mox in multa valdè contritione confeſſo, & non multò poſt mortuo, Mater pro eo continuauit interpolatè ieiunia, & vſque ad quinque annos quaſi irremediabilibus lacrymis protelauit. Ergò vt ipſum tempus expletum eſt, die quadam Dominica, dictus Lambertus Presbyter mortuus eſt, & ſepultus; Sequenti autem quinta feria prędictus iuuenis manifeſtè apparuit Matri ſua dicens: Ecce nunc Mater chariſſima adiutorio tuo ad requiem tranſeo de grauiſſimis pænis, quas pertuli pro peccatis, & mecum Dominus Lambertus Presbyter, qui me ad cognitionem, & Confeſſionem peccatorum meorum ſalubriter prouocauit: pro quo, & alijs multis, quos ad pænitentiam ſalutis adduxit, multa mercede cumulabitur præmiorum, &c. Quàm ſeuerè igitur, qui animæ, ac ſalutis negocium, ac Dei inſuper voces negligunt, in altero puniantur ſęculo; & quàm celeriter à pœnis liberi ad refrigerij locum conuolent, qui alios ad pœnitentiam, & Dei gratiam adducere ſatagunt, ſatis, ſuperquè ex iam narratis probè vnuſquiſq; intelligit.

Iuuenis apud Louanium ſeuerè, quia ſalutis negligens, poſt mortem plectitur.

A pęnis tandem liber apparẽs Matri, gratias pro precibus exoluit.

9. A Mortalibus itaquè admiſſæ, parui licet momenti in hoc ſæculo culpæ, & quàmuis laudabiliter quiſque, ac iuxtà pœnitentium morem vixerit, in altero tamen ſæculo, nedum dignis pœnitentium animas pœnis torquendo cruciant, (ſed quod acerbius eſt) à Dei conſpectu, & ſupernis gaudijs & Sanctorum felitate retardant; Quod quidem nonnullis ob pia hìc interdum prætermiſſa charitatis officia iuſtiſſimè contigit, ac Religioſo præſertim viro laudabilis vitæ, ac probatiſſimis moribus prædito, de quo iſthæc Franciſcus Gonzaga in ſuis hiſtoriarum paginis narrat: *In Conuentu* (inquit) *Conceptionis B. Virginis Palmæ mortem obijt ſub Annum Domini 1541. admirandæ religionis Pater Ioannes de Via, cuius perdeuotus quidam Frater nouitius nomine Aſcenſius curam geſſerat. Cumquè is nouitius poſt aliquot dies à præfati Patris Ioannis tranſitu orationi feruentiùs inſtaret, maxima ſe claritate circumdari, atque Fratrem quendam ſummoperè reſplendentem ſibi approximari proſpexit. Quod cum ſibi tertiò accidiſſet, reſumptis vtcumque viribus in prima ſiquidem, atque ſecunda viſione tanto fuit timore correptus, vt nec verbum proferre potuerit, ab huiuſmodi Fratre, quid ſibi vellet, & quiſnam eſſet, petyt. Cui ille: Frater* (inquit) *Ioannes de Via ego ſum, qui ex maxima Dei miſericordia Cælicolis adnumeratus exiſto. Veruntamen nè id ſtatim aſſequar, impedimento ſunt quędam Defunctorum officia à me obliuioni tradita. Quamobrem à te obnixè peto, vt ea quàmprimùm ex charitate perſoluenda cures, ſtatimquè eiuſmodi viſio euanuit. Cumquè igitur Frater Aſcenſius viſionem loci Guardiano retuliſſet, illequè præfata Defunctorum officia à Fratribus perlegenda curaſſet, apparuit denuò eidem Fratri Aſcenſio præfatus Pater Ioannes de Via, multò maiori claritate præfulgidus, ſibiquè maximas ob pręſtitum beneficium gratias egit: Inſuper & ſignificauit eorum alterum, qui ei à dexteris adſtaret (aderant ſiquidem illi duo Viri graues Minoritico habitu amicti) eſſe Seraphicum Patrem Franciſcum, alterum verò Beatum Patrem Bernardinum.* Sic planè Deus leuiora, quæ quis per obliuionem incurrit ſeuerè adeo vindicans, in ſuis ſeruis piacula plectit: vt negligentiores quique à peccando homines maxime ſibi cauendum intelligant.

Leuiores culpæ acerbis apud Deum Purgatorij pęnis homines obnoxios reddunt.

Franciſcus Gonzaga de Origine Seraph. Ord. p. 4. n. 7.

Ioannes de Via Monachus ſe non niſi ob intermiſſa piorũ operum ſuffragia purgatorio igni addictum narrat.

Re à Fratribus peracta Cœlum aſcendit.

10. Talem quippe Deus ab his, qui Cœlo ſunt inſerendi, vitæ puritatem, ac morum innocentiam requirit, vt ne dum perexiguus minimuſque in pijs exercendis operibus labeculæ næuus occurrat, qui impedimento ſit; ſed nec cogitationes ipſæ aliquando illuc contendentibus aditum prohibeant. Cogitationibus quippe, quæ vitio ſubſunt, haud parua in Purgatorio iuſtam, rigidamque à ſuis Deo vltionem repoſcente, pœna remanet, vt ipſemet, qui acerbiſsimè ob id olim poſt mortem mulctatus eſt, vel ſuo teſtatiſſimo cunctis exemplo teſtis futurus, ac præco iã docuit; de quo iſthæc Iordanus: *Quidam Frater* (inquit) *mihi notus, ſingularis vitæ, & magni ſtatus in Ordine, vno anno poſt mortem apparuit in viſione cuidam viro pio dicens: eatenus ſe fuiſſe in atrociſſimis tormentis, ſed nunc Dei miſeratione fore liberatum, & cæleſti familiæ aſſociatum. Admirans autem ille, quòd tantæ ſanctitatis, qualis ipſe fuerat, ab hominibus reputatus, tanto tempore pænas ge-*

Iordanus à Saxonia lib. de Communione ſpirituali cap. 30.

Monachus laudabilis vitę, ob prauas cogitationes nõ ſtatim reiectas acerbis Purgatorij pœnis cruciatur.

hennales ſuſtinuiſſet, interrogauit eum, ob quam cauſam tanto tempore tantas pœnas luiſſet. At ille reſpondit: ob cogitationes prauas, quibus ſæpe in corde inquinabar, quas per pœnitentiam non luiſſem, licet à fędis actibus Diuina propitiatio me cuſtodierit. Seuera quippe nedum opera, ſed & ipſas ad Dei Tribunal cogitationes cēſura expetit, ac ipſius, dum adhuc homines viuerent, pœnitenrię contemptus reatum culpæ auget, ac iuſtum pœnarum tum modum, tum menſuram irreparabiliter in Purgatorio exoluendam indicit.

Ob cogitationes malas quis plectitur:

11. Leuiores igitur vitæ culpas, quia Deo in ſuis maximè diſplicent, condignis in hoc ſæculo pœnis compenſandas nemo prudens eſt, qui non videat, adeoque Viri Sanctitate præcipui has haud contemnentes flendo, pœnitendo ſollicite diluendas curarunt. Quapropter Paula Romanarum, & ſimul pœnitentium nobiliſſima nil antiquius habuit, quā lacrymis iugiter ſe ipſam abluere, de qua iſthæc Hieronymus: *Lauabat* (inquit) *per ſingulas noctes lectulum ſuum: oculos eius fontes crederes lacrymarum. Ità leuia plangebat peccata, vt illam grauiſſimorum criminum crederes ream &c.* Sciebat quippe offenſum haud aliter ſibi Deū placandum. Quod item Ioannes Monachus adoleſcens pro leuiſsimis quibuſque culpis valde ſub vitæ finē ſollicitus præſtitit, de quo iſthæc Petrus Venerabilis: *Ioannes* (inquit) *Monachus adoleſcens ſtatim vt ſe grauari morbo ſentit, totum cor, totam operam ad ea, quæ poſt mortem ſequuntur, conuertit: & licet non dum deſperaret de vita, integro ſenſu vigente, & ratione animi in nullo diminuta, cuncta, quæ de præterita vita ſua occurrere potuerunt, integerrime confeſſus eſt: Flebat autem ità de leuibus, ac ſi de grauiſſimis peccatis & quantum poterat, ſinceriſſima, ac luctuoſa confeſſione, animam, corpuſque ſuum benigno Saluatori affectuoſiſſimè commendabat &c.* Sic præferuidus iuuenis leuiores animi labes moriturus viſus eſt expauiſſe, dum ſibi haud lacrymis parcendum, rigidas alterius ſæculi pœnas contemplando indixit.

Paula Matrona lacrymis labeculas expiat.

Hic in Epiſt. Paulæ.

Petr. Vener. ab. lib. 5. Ep. 39. de Ab de Rupibus.

Ioannes monachus adoleſcens moriturus minutiores culpas deflet.

Seueranus lib. Pretioſ. mort. Iuſtor. pag. 393.

12. Demum acerbè poſt momentaneam hanc vitam in Purgatorio igne nedum cruciantur, qui pietatis (vt vidimus) opera negligenter hic obeunt, verùm etiam qui collata ſibi diuinitus dona per otium, ac ſocordiam fruſtrà poſſident, ac Deum iiſdem non vt par eſt deuoto grati animi obſequio colunt; Quod quidem proculdubio exemplis euincitur, ac ipſæ haud ſemel defunctorum animæ per viſum teſtatæ ſunt viuentibus. Sed quid præ alijs Pico Mirandulano Principi olim contigerit, Martino Delrio narrante, hic accipiamus: *Franciſcus Picus* (inquit) *Comes Mirandulanus in vita Ioannis Pici Patrui ſcribit, non longo poſt obitum Ioannis Pici tempore ſpectrum Ioannis apparuiſſe Hieronymo Sauonarolę, eique dixiſſe, torqueri ſe pœnis expiatorijs, eo quòd non ſatis diligenter, & fæcundè talentum ſibi à Deo creditum eruditionis, & ingenij multiplicaſſet: & quia non quanti par erat, feciſſet internas Dei ſuggeſtiones, inſpirationeſq; quę adhortabātur honeſtos labores, quos inchoant, nō abrumpere, & quæ ſibi animo propoſuerat, ea inſtanter operari, atque perficere. Quæ Hieronymus mox in concione propoſuit, & omnium precibus Picum commendauit.* Hęc ille. Deus quippe haud hominum impunè aliquando ſocordiam in acceptis ab ipſo donis fideliter pertractandis, exercendiſquè præterit, dum ſic homines acceptorum immemores poſt vitæ curſum plectit, pœniſquè acriùs inſtando exagitat; adeò vt aptè diuina Gregorij verba ſingulis occinant: *Sollicitè* (inquit) *conſiderare nos admonet, ne nos, qui plus cęteris in hoc mundo accepiſſe aliquid cernimur, ab Auctore mundi grauiùs inde iudicemur.* Proinde Vir ſanctiſsimus dicti rationē afferens: *Cum enim augentur* (inquit) *dona, rationes etiam creſcunt donorum. Tantò ergo eſſe humilior, atque ad ſeruiendum Deo promptior quiſque debet ex munere, quàm ſe obligatiorem eſſe conſpicit in reddenda ratione, &c.* Qui demum tum ſerui in ipſius Domini obſequio præferuidi, tum alterius in ſuo explendo munere torpentis exemplo alliciens cunctos, vnà ſimul ac terrens; ſic ſuum aptè ſermonem cunctorum documento concludit: *Bene* (inquit) *operantes pro apportato lucro remunerat, ſeruum verò à bono opere torpentem damnat.* Vt ex iam præmiſſis ſatis, ſuperquè innoteſcit. Quibus Lectori delibatis ſupremam huic libro manum, narratiſque hactenus ad alia orationis ſtylum conuertentes, finem ipſius Bernardi verbis imponimus: *Bonus* (inquit) *finis Vita æterna, bonus finis, qui non habet finem.*

Martianus Delrio Diſquiſit. magic. quæſt. 26 ſect. 5.

Ioannes Picus Mirandulanus ob dona ſibi à Deo præſtita non fideliter expenſa, acerbè in Purgatorio igne cruciatur.

Drauoulțius cathechiſ. hiſt cap. 6 tit. 12 ex 8.

Gregorius hom. 9. in Euangelia.

Cum Dei dona augentur, rationes etiam donorum creſcūt ex Gregorio.

Gregorius vbi ſupra hom. 9. in Euangelia.

Gregorio vbi ſupr.

Ber. ſer. in pſal 90.

SELE-

SELECTÆ POENITENTIVM MORTES

LIBER SECVNDVS

POENITENTIA EST virtus adeò grata,& iucũda Deo eſt,vt hac nihil acceptius, & nihil præ cunctis deſideratum magis arrideat: *Eſt Deo*(inquit Origenes) *magna feſtiuitas humana ſalus*. Quod aptè item Hieronymus, ſapienterquè aliquandò inculcans: *Quanta* (inquit) *lætitia*, *vt de ſalute noſtra exultent cæleſtia*. Enim verò quia Deus maximè Pœnitentia hominum delectatur, & gaudet, inde fit, vt peccatores diù, ac patiẽter nunc tolerans, ipſos non tam perdere, quàm lucrari, ac ſaluos tandem fieri cupiat: *Diſſimulans*(vt Sapiens ait)*peccata hominum propter Pœnitentiam*.Quod diſertis haud ſemel Chriſtus in Euangelio verbis edıſſerens: *Gaudium eſt*(inquit)*in Cœlo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pœnitentia*. Immenſa quippè Dei bonitas vel ipſis indiget peccatoribus, vt ſuam indigentibus benignitatem indulgendo demonſtret. Quapropter appoſitè Tertullianus Angelorum ſuper hominum ad Pœnitentiam reditu, nec ſuo ſatis pro merito lętitiam demiratus, *Lętantur* (inquit) *Angeli Pœnitentia hominum*. *Vides*, *vbi de te*, *ò peccator*, *gaudeatur*? Iure igitur Chriſtus Dominus ad ſua, ſuorumque complenda gaudia in Mundum olim veniens,id potiſſimùm ſibi propoſitum habuit, vt feſtinus deuios feſti-

Origenes hom. 3. in libros numer. Hieronymus Epiſt. 46. ad Ruſticum.

Quantum Deo curæ hominum ſalus.

Sapientiæ 11. 24.

Lucæ cap. 15.

Deus peccatoribus ad miſerendum indiget.

Pœnitentia hominum,& lacrymę, Angelis gaudiũ.

Tertullianus lib. 9. de Pœnitentia.

ſtiuuſquè homines ad nuptialem Pœnitentiæ thalamũ inuitando adduceret, perditoſquè omnimodis in ſalutis reuocando ſemitam in tuto reponeret. Quod adeò verum eſt, vt non tam iuſti, quàm peccatores Deo in terras veniendi, ac tanti inſuper eius ob ipſorum reditum gaudij in cauſa fuerint: *Non enim* (inquit) *veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.* Ad quod item Auguſtinus alludens *Non eum* (inquit) *de cœlo noſtra merita, ſed peccata traxerunt.* Pœnis quippe ob lucrifaciẽdas hominum animas, hominum Cõditor nedum affici, ſed & inſuper ſaginari, magnum ſanè ſibi lucrum, & ſimul gaudium computauit.

Aduentus Dei in Mundum peccatores in cauſa.

Luc. cap. 15. Auguſtin in verba Euangelii. Luc.

2 Inter præcipuas verò Pœnitentium Mortes, quæ hìc Lectori cõtemplandæ ob oculos proponuntur, opportuna quoque de his mentio eſt, qui multimodis ſingulari Dei beneficio ad Pœnitentię ſinum euocati, magno demum ſalutis emolumento amplam in Cœlo mercedem ſunt conſequuti. Primum igitur de ipſius Pœnitentiæ, & Contritionis dono diuinitus quandoque peccatoribus, ac inter peccata aliorum precibus impertito. De his ſubindè, qui è vita lacrymis ſalubriter expiati deceſſere hìc nobis, ſermo occurrit. Quibus verò potiſſimùm id auxilijs pœnitendo præſtiterint, vel ex eo conſtat, quòd eorum nonnulli, audito Dei Verbo, ad bonam ſe illicò frugem receperes Alij Diuino deſuper magiſterio edocti, voluptatum, ac ſæculi vanitate perſpecta, religioſæ mox vitæ nomen dedere. Verùm quia occultis, inuſitatiſque modis ſumma Dei Benignitas hominibuſ præſtò eſt; Malorum quoque incommodis plerique traducti ſimul feliciter ad Deum ſunt: Flagellis etenim nonnulli, ærumniſque attriti ab animi culpis reſipuere. Alij item doloribus, nec nõ multiplici corporis infirmitate vexati, ſanam diuinitus mentem, ad Pœnitentiæ confugiendo remedia receperunt. Quinimmò quoniã præpotentis Dei nutu omnia cooperantur in bonum, triſti, funeſtoque è vita nonnulli prærepti exitu, perennem deniq; animæ vitam morte lucrati ſunt. Quidam verò vel inter ipſas fugientis vitæ anguſtias, quò Cœli latitudine potirentur, deprehenſi anxia, inſurgentium intus in animo Scrupulorum ſollicitudine cruciati; Nonnulli inſuper patienter illatas ſibi dictis, factiſque moleſtias perferendo; Alij itẽ aduerſantium vltrò iniurias condonando, peccatorum à Deo veniam promeruere. Pœnitentes demum Sanctorũ precibus, ne tentantium Dęmonum dolis, ac inſidijs ſuccumberent, ſub vitæ finem adiuti, & omni inſuper inter mortis angores ſolatio deſtituti, ipſoſque interim conſolatores ſortiti Angelos, recto denique in Cœlum itinere perueniſſe noſcuntur.

Rerum hoc libro pertractandarum Catalogus.

Cuncta ſummatim, quæ ſuis capitibus explicantur.

Ad Rom. cap. 8.

Varij Pœnitentium modi.

CAPVT L

CAPVT PRIMVM.

Pœnitentiæ tempus opportunè vnicuique à Deo exhibetur.

Ezechieli, cap. 33. 11.

Pœnitentia hominibus ſemper Dei munere præſto eſt.

S. Leo Papa ſer. 2. de Natiuitate Dom.

Mathæi c. 18.

Iſaiæ c. 30.

Benignitas Dei hominē ad pœnitentiam adducit.

Ad Romanos cap. 2.

Arnoldus de pœnit.

Pœnitentia vera nunquā ſera ex Arnoldo.

3 OPPORTVNA ſiquidem Deus, *qui non vult* (vt Prophetæ hîc verbis vtamur) *mortem impij, ſed vt conuertatur impius à via ſua, & viuat*, opportuna inquam Pœnitentiæ, quæ ad conſequendam ſalutem maximè neceſſaria eſt, remedia hominibus deeſſe non patitur; Ipſe etenim, *Cuius opus* (vt Magnus inquit Leo) *miſericordia eſt*, miſerendi hominibus finem haud vnquam facit, nec vllum proinde mortalium indulgendi culpis terminum ponit: *Non vſque ſepties* (Chriſtus inquit) *ſed vſque ſeptuagies ſepties*. Semper quippe iuxtà Prophetæ verbum, ſuæ oſtenſurus diuitias bonitatis: *expectat Dominus, vt miſereatur, & exaltabitur parcens vobis*. Quod conceptis item ipſe aliquandò verbis Apoſtolus inculcans, ac immenſam Dei tum bonitatem largiendo, tum expectando, & veniam peccatoribus exhibendo patientiam demiratus, illis peccantium ſingulos verbis interpellat: *An diuitias* (inquit) *bonitatis eius, & patientiæ contemnis? ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit*. Altiſſimus igitur, qui ſuo certum Iudicio diem præſcripſit, tempus omne, cunctaquè miſerendo, vitæ hominum tempora, & quæuis ad pœnitendum mortalibus ſæcula prouidus deſtinauit, vt vel ſuam in hoc maximè longanimitatem oſtenderet, ac ſuæ item Mundo miſericordiæ Sacramenta reuelaret: Deus quippe parcendo ſemper, ac indulgendo homini præſtò eſt: *Pœnitentia etenim* (vt Arnoldus ait) *non arctatur numero, non clauditur fine, nullas omninò habet metas diuina Clementia: ſit, qui inuocet, erit, qui indulgeat*. Nemo igitur à Pœnitentiæ ſinu repellitur, nec à Dei imploranda miſericordia mortalium quiſquam excluditur, vt optimè in rem aliquando Tertullianus inculcat: *Omnibus* (inquit) *delictis, ſeù carne, ſeù ſpiritu, ſeù facto, ſeù voluntate commiſſis, qui pœnam per Iudicium deſtinauit, idem veniam per Pœnitentiam ſpopondit*. Pari quippe gradu, & hominum peccando malitia, & Dei parcendo bonitas procedunt.

Tertullianus lib. de pœnitentia cap. 4.

Deus per Iudicium peccati pœnam minatur, & veniam per pœnitentiā repromittit.

Nazianz. in carm. ad Vitalianum.

2. Immenſa itaque Dei Bonitas, quæ ſemper hominibus condonando ſubuenit, ſua nunquā vel ingratis ad Pœnitentiam confugientibus auxilia denegat, ſed maximis quibuſque ſcelerum piaculis, ad Deum Pœnitentiæ aditus patet, vt ſuis optimè, paribuſque Nazianzenus, Dei Clementiam, hominumquè malitiam dictis exaggerans, ſuis eleganter hunc in modum carminibus adumbrat.

Immenſa Dei bonitas & hominum malitia meritè à Nazianzeno oſtenditur.

> *Ecquem ſcelerum ſuperauit mole Manaſſes?*
> *Vrbibus ex cunctis Niniue, cui crimine ceſſit?*
> *Denique quid dextra Publicani nequius vſquam?*
> *Attamen hos etiam Chriſtus commiſſa dolentes*
> *Crimina, donauit venia, noxaſquè remiſit.*

Summa igitur Dei commiſerantis pietas, nedum ſe, ſuaque in bonos gratiarum dona effundit, ſed & erga impios, ac ſibi rebelles maximè vbique condonãdo affulget, vt Nazianzenus aptè proſequitur.

Nazianzen. vbi ſupra.

> ——— *Nec gratia ſummi*
> *Numinis, ac in re poſita eſt, vt ritè colentem*
> *Munera iuſtitia, nexu ſibi copulet arcto,*
> *Sed magis vt facilem ſe det, placidumquè cadenti.*

Summa Dei pietas erga bonos & malos.

Altiſſimus quippè auxiliatem tum iuſto, tum peccatori manum exhibet, vnum ſcilicet ſuis gratiarum donis fouendo, alterum verò è malis, quibus premitur, releuando. Quapropter mortalium quiſque inexhauſtam Dei bonitatem, eiuſq;

par-

parcendo Clementiam ſeriò attendens, dum emergendi à vitijs ſpem vltrò concipit, qua poſthac ſecurus ad ipſum, velut ad totius miſericordiæ, & gratiarum fontem recurrat; adeoquè Auguſtinus propoſito ſibi ob oculos peccatorum maximè exemplo, qui pœnitendo à culpis, ſe ad Deum feliciter ipſius veniæ obtentu traduxere, ad ipſum diuinitatis aſylum profugiendi certam proculdubio fiduciam deriuabat; *Animant me* (inquit) *publicani, & peccatores, qui è mortis faucibus momentanee eruti, finibus excipiuntur paſtoris.* Inde fit, vt proculdubio innumeri fere recenſendi nobis hic ſuppetant, qui varijs obnoxij culpis, vnius tamen Pœnitentiæ ſubſidio peccatorum veniam, ac Dei ſimul gratiam ſunt conſequuti.

Auguſtin. in meditationibus.

Spem magnam veniæ, ac certam Auguſtinus ab ipſis peccatoribus deſiuat.

3. Pœnitentia igitur, cùm præclpuum miſerantis Dei donum ſit, iuſto item ipſius conſilio, & quo cuncta perpetuo reguntur arbitrio, vni quidem conceditur, alteri verò econtrà denegatur: *Miſerebor* (inquit Propheta) *cui voluero, & clemens ero, in quem mihi placuerit.* Enimuerò cùm peccatorem benigna Dei pietas è Cœlo reſpicit, mox ipſum è malis præreptum ad ſuæ thronũ gratiæ miſerãdo adducit, vt ſuis Magnus Leo verbis teſtatur: *Miſericordiæ Dei* (inquit) *nec menſuras poſſumus ponere, nec tempora definire: ad quem nullas patitur venire moras conuerſio, dicente ſpiritu Dei per Prophetam: Cum conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris.* Et ſanè præpotentis Dei, quę nunquam deficit bonitas, & miſericordia, quæ finem neſcit, quàm multis interdum è Cœlo affulſit, ipſiuſque pariter Iuſtitia in alijs pluribus, qui in ſuis miſeri culpis obduruere, palam ſe cunctis prodit. Quod Auguſtinus aliquando, ac ſeriò ſecum expendens, Nabuchodonoſor videlicet, & Pharaonem, vnum ex his ad Deum ſalubriter conuerſum, alterum verò corde penitus obduratum, ac cæteris exemplo contemplandos proponens, hæc habet: *Nabuchodonoſor* (inquit) *nonne poſt innumeras impietates flagellatus pænituit, & Regnum, quod perdiderat, rurſus accepit? Pharao autem ipſis flagellis durior eſt effectus, & perijt? Hic mihi rationem reddet, qui diuinum conſilium nimium alto, ſapientiquè corde diiudicat, cur medicamentum vnius Medici manu confectum, alij ad interitum, alij valuerit ad ſalutem, niſi quia Chriſti bonus odor alijs eſt odor vitæ in vitam, alijs eſt odor mortis in mortem? Quantum ad naturam, ambo homines èrant; quantum ad dignitatem, ambo Reges; quantum ad cauſam, ambo captiuum Dei populum poſſidebant, quantum ad pœnam, ambo flagellis clementer admoniti. Quid igitur fines eorum facit eſſe diuerſos, niſi quòd vnus Dei manum ſentiens, in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit; alter verò libero contrà Dei miſericordiſſimam veritatem pugnauit arbitrio?* Amborum igitur, cum ſuo quiſque rem ageret, ac pugnaret arbitrio, quòd vnus Deo vocanti ſubitò paruit, alter verò pertinaciter obſtitit, id vni profectò Dei miſericordia benignè contulit, quod alteri iuſtè, & abſque alterius iniuria denegauit, vt ſic rem idem Auguſtinus proſequitur: *Cùm aliquos* (inquit) *à Deo traditos deſiderijs ſuis, aut obduratos legimus, ac relictos magis in peccatis ſuis, hoc ipſos meruiſſe profitemur, quia talia eorum crimina præceſſerunt, vt ipſi ſibi pœnam debuerint, qua eis etiam ſupplicium verteretur in reatum. Atque ità nec de iudicio Dei querimur, quos deſerit, meritò deſeri: & miſericordiæ eius gratias agimus, qua liberat non meritos liberari.* Hæc ille; quibus, quæ doctus, ſapiduſque inter recentiores ſcriptor, apteque in rem præſentem in ſuis paginis tradit, ſubtexere haud piget; *Nec verò* (inquit) *quiſquam hominum poteſt iure Numini quæſtionem mouere, quando vnum perire ſinit in flagitijs, non alterum; temperat enim pulcherrima varietate Deus in hoc Orbe miſericordiam ſuam cum iuſtitia; & quemadmodum ei, qui voluntate ſua grauiter improbus eſt, non debetur lege iuſtitiæ amplius Diuinæ bonitatis fauor; gratiaquè auctior: adeoquè ſi interit, ſua culpa interit; ſic nihilominus poteſt gratis, & ex ſola miſericordia ita in ſceleſtum Deus affici, vt eidem conferre velit, gratiam non debitam, cuius præuidet appendicem fore conuerſionem, & ſalutem, iuxtà illud: Miſerebor, cui voluero; & clemens ero, in quem mihi placuerit. Niſi velimus potentiam Dei infra humanam deprimere. Scimus apud Pharaonem Aegypti Monarcham offendiſſe olim grauiter pincernam, & piſtorem. Vtrumque igitur in carcerem, & in vincula miſit; vtriuſq;*

Exodi c. 33. ver. 19.

Miſericordia Dei, ipſius dũtaxat, donum.

S. Leo Papa Epiſt. ad Theodorum, Forojulienſ. Epiſcopum.

Cur Nabuchonoſor cõpunctus, & Pharao obduratus ex Auguſtino.

Auguſtin. lib. de prædeſtin. & gratia cap. 15.

Nõ niſi Dei bonitas, ipſiuſq; hominis malitia ... cauſa.

Auguſtin. vbi ſupra.

Zebentner in Promont. malis ſpei lib. 5. cap. 3. n. 19. pag. 393.

Cur è tot numero hominum vnus ſaluetur, alter verò pereat.

Exodi c. 33. v. 19.

Tota in Deum & in hominē pæ ſiter diuerſitatis ratio refunditur.

Vtriuſque poſteà adhuc captiui recordatus fuit inter epulas, vtrique vitæ poterat gratiam facere, Iuſtitia nihil contradicente, multùm applaudente miſericordia, & tamen piſtorem capite damnauit, atque in cruce eſcam coruis obiecit; pincernam officio reſtituit, itemque ad regię menſæ miniſterium recepit. Itaque homo poſſit in immeritos diſpenſare gratiam ſuam, & non poſſit Deus? Hæc ille, qui ineffabilia Dei Iudicia grato, deuotoque honoranda ſilentio, & haud curioſiùs perſcrutanda inculcans, ſic tandem concludit: *Nimis* (inquit) *mortales cæci ſumus, quando etiam ad hunc Solem oculatiſſimi Sancti ſe faſſi ſunt veſpertiliones, & noctuas.* Humana itaque vnà cum ſuis rationibus ratiocinandi potentia, ac mortalium, quæuis iudicia ſileant oportet, vbi in culpis per Pœnitentiam condonandis ſola Dei miſericordia affulget, ac eſt facientis ſimul, ac faciendi ratio.

Ineffabilia Dei iudicia ſilentio honoranda.

Zehentner vbi ſuprà.

4. Quoniam verò ſublimis merito Pœnitentiæ virtus Deo, ac hominibus accepta in primis eſt, tanti hæc apud Deum plerùmq; valet, idquè in animarum profectu virium habet, vt homines ex terrenis cœleſtes, quin ex Dæmonibus quodammodò Angelos faciat; quod tum antiquæ, tum recentis memoriæ exempla cunctis palam oſtendunt; Atqui præcipuum inter innumeros pœnitentium greges Guillelmus Aquitanorum Princeps ſibi iure merito locum vindicat, qui etſi cunctis fere ſceleribus obnoxius, ac vitioſus adeò, vt ſe ipſum vitijs, nedum alios, ac delinquendo ſuperaret; demũ tamen Deo aſpirante, compunctus, ac verè pœnitẽs, antiquum in ſe ipſo poſtmodũ è Saulo Paulũ exhibuit. Sed cũ pluribus inſignia hominis huius & tum vitijs, tum virtutibus geſta contemplanda in hiſtoriarum Tabulis proponantur, nos breui rem totam verborum compendio ipſius Zehentner verbis delibandam hìc volumus. *Ab œconomo* (inquit ille) *ad Ducem Aquitaniæ vocor, Guillelmum, inquam, qui ingentia ſcelera pari pœnitentia caſtigauit. Coniugio fraternæ vxoris Herodi aliquandiù non impar vixit. Ad duella cogebat obuios, non inuitabat; neque iam Ducem ſe Aquitaniæ putabat, niſi factionis quoque, quæ contrà Innocentium Pontificem pugnabat, Dux eſſet. Mellea verba Bernardus ingeſſerat, fel merum retulit; minas addideras, maiores audiuit. Ergò ſecundum Diuina, ipſo iam Eucharistico Numine armatus Diuus, hominem ſibi proteruè refractarium non tam humi ſternit, quàm fulminat. Ità tandem pænitens factorum Guillelmus, & victam Deo manum daturus, ab Anachoreta conſilium accipit, vt nudum corpus poſthac ferrea lorica, caput galea frigida tegeret, ſeipſum longè maximum hoſtem expugnaturus aſperitate nouæ vitæ. Talis ergò ad Innocentium Pontificem, inde Hieroſolymam tendit. Ibi antrum lacrymis implet, & gemitibus. Tandem ſolitudines, monteſquè mutat, donec vltimò in ſtabulo Rhodis obijt feliciùs vtiquè, quàm in Palatijs vixerat.* His bellè, eleganterquè totam hominis in alterũ planè immutati, & tam fœdam hominis inter peccandum faciem, quàm pulchram inter pœnitendum ſubinde, ac pœnarum ſqualores imaginem, ſuo ad viuũ ſtylo Auctor in Tabula adumbrat. Cui illa Pſalmiſtæ diuinitùs pro elogio verba occinunt: *Hęc mutatio dexterę Excelſi.*

Guil. Dux Aquit. apud Sacium 10. Feb.

Zehentner. vbi ſupr.

Guillelmus Aquitanorũ Princeps, pœnitens, magnum diuinæ bonitatis argumẽtum.

Zehentner in Promont. malæ ſpei lib. 4. §. 5.

Præcipua ipſius ſcelera, & pœnitẽtię virtutum egregiè in Tabula adumbrantur.

Euchariſtię ſacramento ſacrilegus expugnatur

Feliciter cõpunctus, ac pœnitens in ſtabulo moritur, qui in Palatijs infeliciter vixit.

Pſal. 76. v. 11.

5. Perditis itaque proculdubio hominibus ſi culparum ſeriò ipſos pœniteat, ſpes impetrandæ à Deo veniæ ſuppetit, at præter innumera tũ ex antiquis, tum recentibus hiſtoriarum monimentis, quæ non deſunt, argumenta, ſatis id ipſum in D. Brigittę reuelationibus traditur, vbi hæc: *Quidam* (inquit) *magnus Dominus ſecundum Mundum, qui diù non fuerat confeſſus, grauiter infirmabatur: Cui compatiens Sponſa* (S. Brigitta) *orabat pro eo. Chriſtus verò apparens tunc Sponſæ, loquebatur ei dicens: Dic Confeſſori tuo, vt iſtum infirmum viſitet audiendo confeſſionem eius. Cui venienti reſpondit infirmus, non ſe indigere Confeſſione, teſtans ſe ſæpiſſime confeſſum. Iterum verò ſequenti die iubetur à Chriſto Confeſſor redire, qui veniens ad infirmum, ſimile, (ſicut prius) recepit reſponſum. Tertio autem die, iterum veniens Confeſſor ad infirmum, ex reuelatione Chriſti Sponſę facta, ſic dixit ei: Chriſtus filius Dei viui, & Diaboli Dominus dicit tibi: Tu habes in te ſeptem Dęmonia, Venus ſedet in corde, ligans illud, ne de peccatis compugnaris; ſecundus ſedet in oculis, ne videas vtiliora animæ tuæ; Tertius ſedet in ore, ne loquaris*

Ex reuelat. S. Brigittæ lib. 5. c. 97.

In Promont. malæ ſpei apud Zehentner lib. 3. §. 3. pag. 387.

Famoſus e peccatorum numero ſalutē à Deo ſperare iuſſus ex Brigitta.

ea, quæ ſunt ad honorem Dei; Quartus ſedet in inferioribus tuis, ideò dilexiſti omnem impuritatem; Quintus eſt in manibus tuis, & pedibus, ideò homines ſpoliare, & interficere non verebaris; Sextus eſt in interioribus tuis, & ideò gulæ deditus es, & ebrietati; Septimus eſt in anima tua, vbi Deus ſedere deberet, & modò ibi ſedet Diabolus inimicus eius; ideò pænitere citiùs, quia adhuc Deus propitiabitur tibi. Tunc infirmus ille cum lacrymis reſpondit, quomodò mihi perſuadere poteris veniam, qui tot publicis ſceleribus ſum irretitus: Reſpondit Confeſſor: Iuro tibi, quia expertus, quòd etiam ſi maiora feciſſes, per Contritionem ſaluaberis. Tunc ille iterum cum lacrymis dixit; Ego deſperabam de ſalute animæ meæ, quia homagium feci Diabolo, qui mihi multoties loquutus eſt; ideo iam ſexagenarius nunquam feci Confeſſionem, nec ſumpſi Corpus Chriſti; ſed finxi mihi negocia, quando alij communicabant. Iam verò confiteor tibi Pater, quòd tales lacrymas, quales nunc habeo, nunquam recordor me habuiſſe. Igitur illo die quater confeſſus eſt, & ſequenti die etiam poſt Cōfeſſionem communicauit. Poſt hæc autem ſexto die mortuus eſt, de quo Chriſtus ad Sponſam ſic loquebatur dicens; Iſte homo ſeruiuit latroni, cuius periculum oſtendi tibi priùs; ab eo iam fugit Diabolus, cui homagium fecerat, & hoc fuit propter Contritionem, quam habuit: et iam venit ad purgationem, et huius liberationis ſignum eſt Contritio, quam habebat in fine. Sed potes quærere; Quare meruerit Contritionem homo, qui tantis ſceleribus inuolutus erat? Reſpondeo tibi, hoc fecit dilectio mea. Pœnitentia quippe, ac intima cordis compunctio, quæ gratis, nec cunctis, ſed cui Deus vult, miſericorditer ab ipſo confertur, gratuitum duntaxat Dei donum, haud debitum eſt, ac promerentis hominis opus.

Quæ, & quāta huius ſcelera.

Homagium cum Dęmone fecerat, & ſexagenarius ſacramentalem Confeſſionē neſciebat.

Ingenti donatus Contritione, ac breui purgatione expiatus Cœlum obtinet.

6. Altiſſimus igitur, qui (vt Apoſtolus ait) *miſericordiarum Pater eſt*, calamitates, quas peccatoribus eorundem exigentibus culpis, ad iracundiam prouocatus è Cœlo intentat, haud miſericordiæ inter iraſcendum oblitus, ipſorum denique, quos ſic plectit iratus, in bonum aliquando conuertit; *Dominus enim mortificat, et viuificat, humiliat, et ſubleuat, deducit ad Inferos, et reducit.*

2. ad Corinth. 1.3.

Lib. 1. Regum c. 2. v. 6.

Quemadmodùm enim quo tempore fatale, funeſtumquè ſub Noemo vniuerſam Terræ faciem diluuium operiendo inundauit, horum quamplures ſub extrema ipſius vitæ momenta, & dum aquis iam naufragi obruerentur, ad Pœnitentiæ tabulam recurrendo, miſericordiſſimam à Deo pietatem impetrarūt, haud aliter, dum acerbiſſima redempti Orbis Anno 1348. vniuerſū ferè Mūdum lues ſerpendo depaſceret, abſumeretque mortales, certè ex his complures, vel dum ipſos peſtilens ſubitò inuadens morbus demetit, antiquarum pertæſi culparū, & ad Deū pœnitēdo conuerſi, mox peccatorum veniā, & animæ ſalutē inter vitę, ac mortis anguſtias feliciter ſunt adepti. Enimuerò mortales ſub ipſo mortis aſpectu validè abſterriti, & vt Rainaldus ex Nauclero in ſuis paginis tradit, toto corde compuncti priùs culpis, ac vitijs malebant, quàm ſibi, & vitæ, ac Mūdo mori; adeò vt præcurrēs lacrymis Pœnitentia peccando prius, quàm viuendo finem imponeret. Hæc enim ſcriptor; *Proxima mortis imagine* (inquit Rainaldus) *omnes conſternati, ſe piè ad deflenda crimina, ac Sacramēta frequentanda comparaſſe referunt; et quod mirum eſt, adeò pietatis ſenſu plerosque delibutos, diuino mulcente Numine mortis acerbitatem, leui quodam proximæ ęternæ felicitatis prægustu, vt mori gauderent.* Hæc ille. Sed iuxtà Nauclerum, qui tragicam exactè hiſtoriam ſcribit, immenſamquè communis omnium luctus acerbitatem in ſuis paginis ob oculos contemplandam exhibet, haud alia re, vt tradit, quàm pœnitentium lacrymis, atque animarum lucris immenſam vbiq; Terrarum doloris, malorumquè acerbitatem compenſari contigit: *Ferunt* (inquit) *ſolatio fuiſſe huic tanto luctui, quòd pueri innocentes morituri pleriq; & iubilando, & gaudēdo laudes Dei dixerint: peccatores, priuſquàm ſentirent vim peſtilentiæ, totis animis pænituiſſe, adeò vt etiam vltrò mortē expectarent.* Hæc ſcriptor, dum triſtem, funeſtamque tot pereuntium ſtragem, non abſque ingenti animarum extitiſſe lucro affirmat.

Plures inter diluuij aquas Noemi tempore pœnitencia expiati.

Rainaldus an. 1348. num. 32.

Ingens lues an. Christi 1348. ſæuiēs multos ad pœnitendū adducit.

Rainaldus vbi ſup.

Nauclerus gen. 45.

Sub ipſum mortis aſpectum plures compuncti, lęti mortem expectant.

7. Porrò haud Chriſti duntaxat fideles eiuſmodi malis edocti, & calamitate compuncti, ad meliorem frugem

ſunt

ſunt Deo aſpirante, traducti; ſed & ipſi pariter infideles ob impietatem, & Sectæ ſuperſtitionem ſe iuſtè exagitatos diuinitùs rati, ad Chriſtianorum ſacra pro vitanda mortalitate ſolliciti profugere, licet poſteà cum diram apud Chriſtianos quoque luem graſſari, ac inualeſcere comperiſſent, ad priſtinos redierint ſuæ impietatis errores, vt Vualſingamus his verbis tradit: *Sed comperto* (inquit) *quòd in Secta Christiana eadem peſtis inualeſcit, iterum ad vomitum reuertuntur. Sed infidelium calamitas cum ipſorum calamitate conferenda non eſt.* Hęc ad rē ille. Et Deus ſiquidem peccatores, dum publicas calamitates immittit, ad ſalutem, non ad interitum flagellis impetere conſueuit, vt malorum videlicet inſtar ſeruorum verberibus attriti, à malis ſe contrahendo, ad Diuinum paternæ pietatis ſinum concito gradu recurrant, vt ex hiſtorialibus Cortuſiorum paginis, in quibus deploranda eiuſmodi lues, his verbis prælu dijs deſcribitur: *Deus omnipotens, qui non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat; primò minatur, ſecundò verò percutit ad correctionem humani generis, non ad interitum volens affligere humanum genus, plagis maximis inauditis primò in extremis partibus Mundi in Orientis plaga cœpit ſuum Iudicium horrendum. Cùm verò iam percuſſiſſet Tartaros, Turcos, & genus infidelium vniuerſum in M.CCC.XLVIII. die XXV. Ianuarij hora XXIII. fuit maximus terræmotus per horam mediam ad terrorem Chriſtianorum: poſt quem peſtis inaudita tranſiuit mare, ſcilicet in partes Venetiarum, Lombardiæ, Marchiæ, Tuſciæ, Alemanniæ, Franciæ, & ferè per Mundum vniuerſum. Hanc quidem infecti venientes de partibus Orientis detulerunt. Hi ſolo viſu, vel tactu, vel flatu omnes occidebant. Erat hęc infectio incurabilis; non poterat euitari: vxor fugiebat amplexum chari viri, pater filij, fratris; & è conuerſo talium domus, et veſtis occidebant. Sepelientes, portantes, videntes, vel tangentes, ſubitò multoties expirabant. Sic ouis infecta inficit totum gregem. Sic vnius domus decedentem vnum ſemper moriendo cæteri ſequebantur vſque ad canes. Corpora etiam nobilium manebant inſepulta. Multi pretio à vilibus ſepeliebantur ſine Presbyteris, et candelis. Veneti verò vbi centum millia perierunt, nauibus redemptis magno pretio corpora ad Inſulas portabant: Ciuitas erat quaſi deſolata. Vnus ſolus incognitus venit Paduam, qui Ciuitatem infecit in tantum, quòd forſan in toto Comitatu tertia pars defecit. Ciuitates cupientes euitare talem peſtem, omnibus extraneis prohibebant ingreſſum: ſic Mercatores de Ciuitate ad Ciuitatem non poterant ambulare. Hac clade fuerunt deſtitutæ Ciuitates, et Caſtra: non audiebantur voces, niſi Heù, dolores, et planctus. Tunc ceſſauit vox ſponſi, et ſponſæ, ſonus cytharæ, cantus iuuenum, et lætitia. Peſtes verò imminentes tempore Pharaonis, Dauid, Ezechiæ, Gregorij Papæ reſpectiuè poſſunt nunc pro nihilo reputari; hæc enim peſtis circuit totum Orbem. Deus enim tempore Noe tantas animas vix conſumpſit, cui poſſibile eſt humanum genus etiam de lapidibus reſtaurare.* Hæc ibi de funeſta hominum, quæ adeò vbiq; Terrarū inualuit, clade.

Tofideles flagello eruditi ad Chriſti fidem cōuolant.

Vualſingamus hiſt. Angl. in Eduardo.

Cortuſ. hiſt. lib. 9.

Eiuſmodi calamitas apte in Cortuſiorum paginis deſcribitur.

Triſtis, ac funeſta Orbis, ac rerū facies.

Miſeranda hominum ſtrages, ac luctus vbique.

Noe diluuio calamitas comparatur.

8. Verùm vt acerba eiuſcemodi lue Diuinum terris Numen ob mortalium culpas exacerbatum, repetitis adeò flagellis iuſtè ipſorū ceruicibus exitium intentaſſe probè vnuſquiſque intelligat; quænam mala peſtilentiæ morbum, & quæ item bonorum commoda communem calamitatem ſint conſecuta, in eadem hiſtoria his verbis traditur: *Huius* (inquit) *peſtis erant peſſimè alij infecti, vt ſupra; Quidam euomendo ſanguinem, expirabant ſubitò: alij morbo cancri, vel vermis. In ſignum verò mortis quaſi omnibus naſcebantur glandulæ circà genitalia, vel ſub brachijs, vel alijs partibus, venenoſis febribus ſociatę. Hi prima, vel ſecunda die expirabant. Poſt tertiam, licet rarò eſſet aliqua ſpes ſalutis, aliqui ſomno capti, nunquam excitati tranſibant. Contra hoc Medici profitebantur, ſe neſcire remedium, quorum hac peſte potiſſima pars defecit.* Et infrà hęc addit: *Hæc peſtis durabat ſex menſibus communiter à ſui principio in qualibet regione.* Quibus narratis ſæuam item bellicorum tumultuum cladem eo tempore inter funeſtę luis incommoda obſtrepentem ſubdit: *Hoc* (inquit) *tempore Chriſtianitas in quinque locis furebat in armis, etc.* Verùm in communi hac omnium calamitate procul auertenda non deerat, qui eleemoſynis, ieiunijs, piiſquè Diuinam indignationem operibus

Cortuſ. hiſt. vbi ſuprà.

Quæ ſecum mala lues afferret.

Nonnulli Iratum hominibus Deum placare ſtudebant.

bus placare ſatagerent: Humanum (inquit) genus ſic afflictum, ſciens ſe non poſſe addere, vel auferre ijs, quæ Deus facit, vt timeant; Sanctorum limina viſitabat, orationibus, eleemoſynis, & ieiunijs ſe iuuabat. Hactenùs Cortuſiorum hiſtoria. Quantum verò vniuerſus Terrarum orbis immanè eiuſmodi clade exhauſtus ſit, in M.S. Vaticanæ Bibliothecę his verbis traditur: Huius (Clementis ſcilicet) tempore fames valida fuit penè per totum vniuerſum. Item anno quinto ſuæ coronationis mortalitas terribilis, & fortiſſima incępit per totum vniuerſum Mundum, & durauit per tempora, ita & taliter, quòd de centum perſonis tam marium, quàm mulierum, & tam iuuenum, quàm ſenum vix ſuperuixerunt in exitu dictæ mortalitatis, ſiue Epidimiæ decem perſonæ, vt in aliqua parte Mundi penè quinque de centum. Hæc ibi.

Orbis immenſa eiuſmodi clade exhauſtus.

MS Bibliot. Vat. ſign. n. 20. 40. in Clem. 6.

Vix quinq; de centum ſuperſtites.

9. Atqui fatalem eiuſmodi Orbis, ac Vrbis pariter calamitatem Petrarcha vnà cum alijs Scriptoribus, amarulentis complexus verbis, deplorat, dum ait: Iam annus integer, iamq; alterius bona pars abijt, ex quo nihil viro dignum, non dicam facere, ſed ne loqui quidem contigit, tonante vndique, ac fulminante ferociter fortuna. Qua in re benigno ſub iudice forſan excuſer, ſi ad examen venerit. Illud quoque non leue aliquid, ſed M. CCC. XLVIII. ſextæ ætatis annum eſſe, quem lugeo, qui non ſolùm nos amicis, ſed Mundum omnem gentibus ſpoliauit. Cui ſi quid defuit, ſequens ecce annus illius reliquias demetit, & quidquid illi procellę ſuperfuerat, mortifera falce proſequitur. Ex quibus vnuſquiſque manifeſtam Dei iram, ac ſatis luctuoſam orbis Terrarũ faciem agnoſcit. His autem ad ſæuientis tunc atrocitatem morbi adumbrandam à ſcriptore præmiſſis, ſuum conſultò à graſſante flagello ad mortalium culpas, quæ id, aliaque plura merebantur, ſtylum, vt ad pœnitendum excitet, intorquens: Meremur hæc quidem (inquit,) & grauiora, non inficior: ſed & maiores noſtri meriti ſunt, atque vtinam non & poſteri mererentur. Quid eſt ergò Iudicum iuſtiſſime, quid eſt, quòd inſigniter adeò in noſtrum tempus vltionis tuæ feruor incubuit? Quid eſt, quòd cum culpę non deſint, deſunt exempla ſupplicij? Cum omnibus peccauimus, flagellamur ſoli: ſoli, inquam; audeo enim affirmare, quòd ſi omnium ſęculorum flagella poſt arcam illam famoſiſſimam, reliquias mortalium informi pelago circumferentem, cum præſentibus æſtimentur, delicię fuerint, & ludus, & requies: neque enim cum his malis conferri decet bella quantalibet, in quibus & remediorum multa ſunt genera, & (quod vltimum eſt) viris ſaltem mori licet: eſt autem ſolamen mortis eximium benè mori. Hìc remedij nihil prorſus, nihilquè ſolatij eſt: cumuloquè cladis additum mali cauſas, principiumquè neſcire; nam nec ignorantia, nec ipſa quidem peſtis odioſior magis fabulis quorundam hominum, qui profeſſi omnia, ſciunt nihil. Hæc ille, qui ſubinde ex peccatis hominum; quæ magis, magiſq; increbeſcebant, quas meminimus clades, prouenire ſic diſertis verbis affirmat.

Franc. Petrarca Epiſt. famil. lib. 8.

Amarulento ſtylo Petrarcha Orbis vaſtitatem deplorat.

Petrarcha vbi ſupra

Nunquam bello tot hominum numerus abſorptus.

Mali cauſa, & principiũ latens.

10. Sed ad inquiſitionem (inquit) meam redeo. An verò ſicut longum iter agentibus euenit, vt alia via pars fatigationem faciat, alia fateatur; ſic nobis accidit, vt lenitas tua Deus, humanis paulatim laſſata criminibus, & iugi deceſſione prægrauata, num potiſſimùm victa ſubſederit; tuquè nos Vector optime, tolerare amplius non valens, in terga proieceris, atque à nobis miſericordiæ tuæ oculos iratus auerteris? quod ſi eſt, non noſtrorum modò, ſed paternorum ſimul criminum pœnas damus: an peiores illis, neſcio, ſed certè miſeriores. An illud fortaſſe verius, quod magna quædam ingenia ſuſpicata ſunt, Deum mortalia non curare. Sed abſit à mentibus noſtris hac amentia. Si non curares, illa non ſubſiſterent. Nam de his, qui noſtri curam non Deo tribuunt, ſed naturæ, quid ſentiendum nobis ſit, veritatis tuæ ſtudio deditis, cum Seneca ingratiſſimos omnium appellet, qui mutato nomine diſſimulent Dei munus, & cauillando impiè, supernę debitum abnegent Maieſtatis? Curas profectò nos, & noſtra Deus: ſed aliquid latitantis, & ignotæ nobis cauſæ eſt, cur ex omnibus ſæculis digniſſimi viſi ſumus, qui acerrimè plecteremur, non idcircò minore iuſtitia, quod occulta eſt: namque iudiciorum tuorum imperſcrutabilis, & humanis ſenſibus incerta profunditas; vel ergò peſſimi omnium verè ſumus, quod negare velim potiùs, quàm auſim: vel ad futura bona pręſentibus malis exercitatiores; purgatioreſquè ſeruamur; vel omninò aliquid eſt,

Petrarch. vbi ſupra.

Non niſi irati Numinis argumentum.

Petrarch. vbi ſupra.

Prouido Dei nutu haud caſu mala quæque accedunt.

Arcana Dei iudicia in ipſis flagellis pœnitentium elucet.

quod

quod nec cogitare ſufficimus. *Caterùm quacumquè ſint cauſe, quantùmlibet abdite, effectus apertiſſimi ſunt*. Quibus profectò Deum mortalium ceruicibus acerbam adeò cladem ad humanæ coercendam improbitatis contumaciam, & ad peccatores, ad bonam frugem adducendos, & non niſi ſalubri intentaſſe conſilio euincitur. Vt enim Gregorius ait: *Mala, que nos hìc premunt, ad Deum ire compellunt*. Sic planè tunc hominibus contigit, quorum multos ad cor calamitas adduxit.

Greg. in Moral.

11. Ex prænatratis igitur illud certum, compertumquè omnibus redditur, quòd Pœnitentia videlicet quantùmuis ſera, ſi vera tamen ſit, ad promerendam quorumcunque grauiſſimorum delictorum veniam apud Dei clementiam efficaciſſimè prodeſt: *Nec ſerum* quippe *eſt* (vt inquit Cyprianus) *quod verum eſt*. In quacunq; enim hora ingemuerit peccator, mox Deus ex irato placatus, peccatorum eius non recordabitut amplius. Sed ne rem gratis aſſerere videamur, Quid olim perdito ſua inter vitia homini inſordeſcenti contigerit, videamus, hæc enim in ſuo malę ſpei Promontorio Zehentner: *Neque verò* (inquit) *hìc, tantùm vnus iam inter vitia ſua, ſceleraquè conſeneſcens vetulus, quando ad mortis iuſſa hinc migrandum erat, ſingulari Numinis beneficio, gratiaquè donatus eſt, vt perfectiſſimo doloris ſenſu praterita vitę piacula, magnis eò vſque acceſſionibus cumulata poſſet expiare, &c. Ex his vnum ego ſiſto, iuuenem Brabantinum, illuſtre tum improbitatis, tum Diuini fauoris exemplar. Hic lubrica ſtatim atate deflectere cępit à regia honeſtatis via: nec iam ire, ſed magnis paſſibus currere ad flagitia. Voluptas, libertaſquè blanda vitiorum conciliatrices, mollem, cereumquè adoleſcentem traxerunt ad impetus animi ſui, cui licebant omnia, quę ſemel libebant, praſertim in aleis, poculis, Venere frequens erat. Et velut hęc non ſatis eſsent pudenda dedecora, etiam turpiſſimis furtis ſe foedauit; immò & Parentes ſuos, & familiam vniuerſam, vt metu haud vano, timere inciperent in ſanguine ſuo, viſuros ſe aliquando longum probrum, aut ex rota, aut ex patibulo ſuſpenſum*. Nec temerè autem ex vitijs conicctabant; ſed vt rem proſequamur.

Haud ſerū eſt, quod verum eſt, ex Cypriano.

Cyprianus lib. de mort.

Zehentner in Promont. male ſpei lib. 3. 6. 3. num. 9. pag. 388. Speculum exẽpl. Diſt. 10. exem. 15.

Brabantinus iuuenis & ſi omni ſcelere obnoxius Dei bonitatem pœnitendo expertus.

12. Ea res, (inquit) *quia ſollicitos habuit, tum Parentes, tum Conſanguineos, Iudicis tribunali iuuenem ſiſtunt, & quoniam iam ſapius patraſſet morte luenda facinora, rogant, vt ſontem clam expediat; ne olim cum aterna familię ſuę ignominia publico ſupplicio, exemploquè plecti debeat. Exoratus Iudex ad preces tam aquas, vt videbantur, ligatum adoleſcentulum in ſaccum iubet mitti inter aquas ſuffocandum: compellat tamen eum priùs ſuauiter, ſibi vt ignoſceret, facturo, quod iura exigunt; quod vterque Parens, quod animi pro gratia efflagitant. Nil tum condemnatus aliud Iudici reſpondit; quàm illum obſtinata mentis verbum, nunquàm ſe ipſi, nunquàm ſanguini ſuo huius facti condonaturum veniam; eſtò vel apud Inferorum aternas flãmas hoc ſuum propoſitum neceſſe eſſet luere. Ità incluſus ſacco, iuit ad aquas, atque, vt videbatur Iudici, etiam ad ſtygios ignes. Sed quantum errauerit, paulò poſt intellexit, ea ſcilicet nocte, qua inſomnis, atque ſecum admirabundus reuoluit proterui iuuenis obitum; tunc enim ad lectuli ſui latus præſentem habuit, quem iam inter auernales focos crediderat ardere. Itaque vt Iudex reſumpto à pauore animo, propè ſibi aſſiſtentem, & notum à ſpecie, ſciſcitatus eſt hominem; quæ eum altero Orbe fortuna, ſtatuſquè conditio comprehendiſſet, ſic interrogatus reſpondit: Equidem grauia ſuprà, quam credi poteſt, aut dici, patior tormenta admenſas ſceleribus meis pœnas, ſed mitigat doloris acerbitatem beatitudinis certitudo. Nam, ſi neſcis, in Beatorum ſyllabum relatus ſum, nunquàm ampliùs hoc albo expungendus. Hiſtoriam ità accipe: Iam inter ſacci anguſtias, & corpus meum profundo cęperat emergi, & anima tartaro: cum ecce tibi, adhuc luctantibus inter aquas vita, & morte, irradiare me cępit bonus Deus, & adeò gratia ſua lumine colluſtrare mentem, vt eam grauiſſima ſubiret pœnitudo criminum: nihil magis tunc diſplicuit, doluitquè, quàm Deum à ſe offenſum fuiſſe. Vna laſi Numinis recordatio grauior illi erat mille interfluctus, ignes, ferrum, crucem, mortibus; & ò (inquiebam) inter veriſſima cordis mei ſuſpiria, ò Seruator hominum Deus, accipe ſinu pietatis tua hanc naufragam animam, atque in ſecurum ſalutis portum ſtatue; quaſi his vlteriùs in terris hoſpitio corpuſculi ſui deberet vti, nequaquàm ſe* ad

Sacco incluſus, & aquis demerſus, ſub vitæ occaſum pœnitens, Deo viuere incipit.

Iudex quem ad ignes iuiſſe credebat, ad Cœlum pertigiſſe ab eo apparẽte audit.

Intimus peccatorum dolor cuncta in aquis peccata abſorbuit.

ad nouas iniurias laceſſeret. Et quoniam amore tui omnibus iam Mortalibus offenſas condono: tu, ò Amor æterne, etiam meas clementi ſpongia dele. Inter eiuſmodi vota, & pios animi ſenſus, aqua ſacco illapſa, & gula, multa adhuc molientem intercepit, animamquè de corpore excluſit. Sed quæ Dei Bonitas eſt, non item Cælo. Hæc vbi iuuenis dicendo abſoluit, Iudicem ad verba ſua ſtupentem reliquit, & diſparuit. At ille calidis ſuperfuſus lacrymis: Vale (inquit) deſperatio, & ſiquidem Dei miſericordia tam profligato pepercit, credo, etiam mihi propitia erit. Atque vt certiùs olim clementiam Numinis ſentiret, mutauit Mundum Religione, Tribunalis poteſtatem cum Chartuſiæ ſolitudine. Sic profectò vel inter vudas, & mortem naufragus, & iam à terra ob ſua immania ſcelera excluſus, in ipſius maris profundo, ſpei anchoram in Deũ iaciens, ſic inter naufragandum, ac moriendum felix ſalutis portum inuenit; Contritionis quippe, ac Pœnitentiæ, quæ *ſecunda eſt poſt naufragium tabula*, inhęrens, ab aquis & gehennæ ignibus iã ſaluus, & mox Cœlo inſerendus emerſit, ſuoq; ipſummet Iudicem deſperabundũ, & naufragio proximum exemplo in ſpẽ bonam erexit, adeò vt ad Religionis ſinum ſuis quoque lacrymis ſalubriter expiandum adduxerit; Haud contentus videlicet, ſe vnum, quamtùmuis graui peccatorum mole obrutum, naufragio diuinitùs videre liberum, niſi & alterum è perditionis barathro erutum, ipſaquè inter ſubſellia à morte ſummo Dei beneficio, & Cœlo diuinitùs inſeri contigiſſet.

Iudex alteri vt exemplo ſpem veniæ concipiens, ſęculũ, mox cum Religione permutat.

13. Demum (vt alia multa, quę poſſent hic repeti, ſilentio prætereamus) qui futurorum prouidus haud fruſtra vitę tempus conterit, ſed ſuæ animæ prudenter negotium agit, ſecurus tandem, ac lętus è vita proculdubio decedit; ſecus verò qui totus terrenis rebus inhiat, ac perditè viuens de fallacis vitę decurſu, ac de ęternitate nil penitus cogitat, nonniſi infeliciter, improuiduſquè, & dum minimè putat, conſumpto fruſtra pœnitentiæ tempore, imparatus tandem è vita tollitur, vt certo cuidam contigit, de quo iſthæc Robert. Card. Bellarminus ęternę mem. ac Vir Cœlo planè digniſſimus, vt eius Chriſtiano Orbi, virtutes teſtantur; Hæc igitur ille: *Ego* (inquit) *inuiſens aliquando ægrotum morti propinquàm, cùm inciperem loqui de præparatione ad exitum de præſenti vita, reſpondit conſtanti animo, & ſine vllo metu, ac dixit:* Ego Domine *cupiui alloqui te, non pro me, ſed pro Coniuge mea, & filijs meis:* Ego *enim propero ad Inferos, neque eſt, quod aliquid pro me agas. Hęc verò protulit animo tranquillo, ac ſi de itinere ad villam, vel Oppidum aliquod loqueretur. Ita nimirum Diabolus animam eius ſibi ſubiecerat, & ſpem omnem abſtulerat. Et quidem profeſſionem exercebat valdè periculoſam, & intentus lucro per fas, & nefas; oblitus videtur, non ſolùm Dei, ſed etiam animæ ſuæ. Summa eſt, cum multis verbis illum ad meliorem mentem reuocare tentaſſem, nihil efficere potui. Cupiet fortè aliquis noſſe, quam artem exerceret; Dicam, vt eius interitus alijs ſimilibus proſit, vt reſipiſcant. Procurator cauſarum erat ex illorum numero, qui non multùm laborant; vtrùm cauſam iuſtam, vel iniuſtam defendendam ſuſcipiant: atque interim vtrique parti iniuriam faciunt, parumquè curant, modò marſupium impleant.* Hæc Bellarminus. Satiùs quippe miſero huic fuiſſet, dum ſibi pœnitentiæ tempus Deo miſerante ſuppeteret, omne pro æternitatis periculo lucrum cõtemnere, nec animæ (quod ſarciri haud vunquam poteſt) ſaluis terrenis cunctis, detrimentum ſubire.

Salutis ſuæ prouidi, tuti e vita abeũt.

Robertus Card. Bellarminus de arte bene moriendi cap. 11.

Procurator moriturus Bellarminũ conſulens nullum de animæ negocio verbum, ſed de temporalibus facit.

Intentus lucro iuſtam, cauſam, vel iniuſtam defenderet, nihil curabat;

14. Quoniam igitur opportunè, vt diximus, ac præcipuo Dei munere mortalibus ad pœnitendum nunc tempus patet, haud quiſque ingratus, moroſuſquè, nec peccandi finem faciens, durum ſe, ac Deo contumacem benignè adeò ad Pœnitentiam vocanti exhibeat: ex ſibi videlicet impenſis gratiarum muneribus, delinquendi; Tertulliano teſte, per ſcelus occaſionem captando: *Nemo* (inquit) *idcircò deterior ſit, quia Deus bonus eſt.* Enimuerò qui malè interim agendo, Pœnitentiam in aliud vitæ tempus reijciunt, miſeri profectò Pœnitentia, ac vitę vnà ſimul tempore ſe tandem orbatos amariſſimè flebunt: *Quæretis me* (inquit Chriſtus) *& non inuenietis, & in peccato veſtro moriemini.* Quinimmò vbi acceptũ atque opportunum pœnitendi iam tempus effluxerit, Fruſtrà Pœnitentiam à benignis Dei manibus vnà cum ſtultis virginibus, inquirendo clamabunt: *Et clau-*

Tertullian. lib. de Pœnitentia.

Nemo fit deterior, peccãdo, quia Deus bonus eſt indulgendo ex Tertulliano.

Ioannis c. 8.

ſa

Digitized by Google

Matthæi c. 25.

ſa eſt(inquit Chriſtus) *ianua*. *Nouiſſimè autem veniunt & reliquæ virgines dicentes: Domine, Domine aperi nobis; at ille reſpondens ait: neſcio vos*. Sic tandem vel ſuo ac ſimul votis fruſtrati miſeri ſub vitæ occaſum pœnitendi neceſſitatem experimento edocti, Pœnitentiam, ac Dei miſericordiam inaniter inuocabunt; ſed vtpote indigni, ad ſalutem minimè exaudientur, pari cum eo proculdubio iudicio plectendi, de quo iſthæc in ſuis paginis Marchantius: *Tandem* (inquit) *miſer ad extrema deductus inclamabat: O Pœnitentia vbi es? O Pœnitentia vbi es? & hæc repetens, infelicem animam ſine Pœnitentia exhalauit, æterna ſine fructu Pœnitentia cruciandam*. Quibus aptè illa Sapientum Magiſtri verba appendicis inſtar occinunt: *Ne tardes conuerti ad Dominum; ſubitò enim veniet ira eius*. Quod plerique ſalubriter è pœnitentiū numero (vt vidimus) animaduertentes, maxima ad id celeritate adhibita ſalutem in tuto, nec ſerò, ſed ſeriò pœnitentes collocarunt, Auguſtini vtique oraculi memores: *Præueniat* (inquit) *Pœnitentia, ne præcurrat ſententia*. Sed ad alia interim ſtylum conuertimus.

Marchantius in Rational. tomo 2. trac. 3. lect. 17.

Quidam ſub vitæ finē inclamat. Pœnitentia vbi es?

Eccleſ. c. 5.

Auguſt. in ſerm.

CAPVT II.

Magna Contritionis vis ad quæque pœnitentium abolenda peccata.

1 Contritioni, ac intimo per Pœnitentiam cordis dolori ea diuinitùs inſita vis eſt, vt peccatum ipſum, quod in Deum admittitur, omnemquè vnà ſimul, tum culpæ, tum pœnæ reatū efficaciter dicto citiùs aboleat, & Deum inſuper (quod amplius eſt) homini ex irato propitium, ex offenſo placatum, ac denique ſibi beneuolum maximè reddat. Quapropter hæc vna, ac præ cunctis præcipua vno paſsim Sanctorum Patrum ore Cōtritionis prærogatiua deſcribitur: *Contritio* (inquiunt) *eſt dolor cordis, & animæ amaritudo pro peccatis, quæ quis admiſit*. Intimus namq; animi dolor omnem, quā Deo prauus, noxiuſque ſuimet ipſius, ac Mundi amor offenſam intulit, ipſum Deo hominem cōciliando diuinitùs aufert. Quod ſanè conceptis Propheta verbis efficacem apud Altiſſimum Contritionis aptè, eleganterq; virtutem adumbrans, ſic planè ad viuum aliquando expreſſit: *Dole* (inquit) *& ſatage filia Sion, quaſi parturiens*. Quidquid enim per ſcelus anima peccando deliquit, totum ſubindè efficaciter dolendo abolet, & parturientis in morem morbidā, ac vetitam omnem peccati illecebram, voluptatemquè vnà ſimul ſalubri ad Dei Tribunal dolore compenſat. Tota quippe compunctionis vis, ſuiſquè omnibus abſoluta numeris Pœnitentiæ forma breui admodùm ſermonis, ac meritorum compendio illis verbis concluditur: *Dole* (inquit) *& ſatage*: Pars namque vna dolori, ſatisfactioni altera iure merito eſt tribuenda, quæ Pœnitentię intimo, ac neceſſario quodam glutino iungitur, adeoquè ſimul vtraque iuncta, præſentaneum abolendo peccato remedium fit, & gratiſſimum Deo inſuper holocauſtum. Vbi verò opportuna adeò curando homini è Cœlo medela ſuppetit, ſi ingratus ipſe non vtatur, ſuam vel in hoc maximè malitiam prodit; Deum ſummoperè, & pluſquàm dici poteſt, Chryſoſtomo teſte exacerbando. *Non dolere* (inquit) *quia peccaueris, magis indignari, & iraſci facit Deum, quàm id ipſum, quod ante peccaueras*. Dolore etenim, nec aliter animæ vulnus, quod noxio inſani amoris morbo contractum eſt, curatur: & vbi anima, vti par eſt, dolet mox per; Pœnitentiam Deus dolenti reconciliatus proculdubio adeſt, qui Contriti ſuper quęuis holocauſta, cordis oblationem diligit. Quapropter hi meritò, appoſitiſquè Prophetæ verbis redarguuntur, qui ſola duntaxat, dum ipſos maximè pœnitet, veſtimentorum laceratione contenti, nil prorſus de opportuna animi contritione ſecū ipſi re cogitant, quos iuſtot Deus calculo perſtringens: *Scindite* (inquir) *corda veſtra, et non veſtimenta veſtra*. Pœnitendi etenim mos iſte, qui intimo cordis ſenſu cenſendus eſt.

Contritio ipſum, quod in Deum admittitur, peccatum abolet.

Ex Concilio Tridentino ſeſſ. 14.

Dolor Pœnitentię, peccati voluptatem compenſat.

Michææ cap. 4.

Chryſoſt. hom. in Epiſt. Pauli.

Vnum alteri opponitur, ac ſe mutuò pugnando excludunt.

Ioelis cap. 2. n. 13.

2. Solus itaq; in his, quæ animæ tunicam attingunt, ſpiritualium malorum damnis præſentaneum dolor remedium affert, vt Apoſtolus diſertis quoque verbis oſtendit: *Quæ* (inquit) *ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem*

Peccatoris triſtitia ad peccati remedium apprime vtilis ac neceſſaria.

2. Corint. c. 7.

lem operatur ; ſaculi autem triſtitia mortem operatur . Enimuerò ſi quis in ærumnis, quæ fortuitò in dies accidunt, ob rerum ſuarum diſpendia doleat, haud profectò iſthæc dolendo reparat; Solus autem intimus contriti cordis, indictuſque ſibi ob peccata dolor, omne protinus damnum reintegrat : *Peccauit quis*(inquit) *triſtatus eſt, peccatum deleuit, diſſoluit debitum.* Haud aliter verò Rex Dauid peccatum, necnon peccati inſuper damnum, pœnitentia ſuffultus, inſtauraſſe legitur, dum ſuum acerbè erroris piaculum deflens, quia onus ſupra ſe haud ferendùm prę immanitate ſentiebat, amarulenter dolens : *Peccatum*(inquit) *meum contrà me eſt ſemper.* Adeoquè contriti pœnam cordis æqua ſapientis iudicij trutina expendens, ac præ cæteris Auguſtinus inculcans : *Bene*(inquit) *rogas, vt Deus auertat faciem à peccato, ſi tu inde non auertis faciem.* Fleuit itaque ſuum condignè peccatum, qui peccati atrocitatem probè nouerat, ipſamquèmet culpæ amaritudinem ſuo opportunum morbo, Ambroſio teſte remedium fecit : *Hoc* (inquit) *bonæ mentis eſt, vulnus ſentire peccati : Nam qui expertes doloris ſunt, non ſentiunt vulneris acerbitatem, quod eſt immedicabilis ægritudinis; Vbi enim doloris ſenſus, ibi ſenſus eſt vita.* Ita planè : bene ſperandum homini, ſi doloris ipſa inter vulnera ſenſu percellitur, & culpa, pluſquàm igni, ac ferro ſaucius obdolet; Viuit namque proculdubio, qui culpam taliter ſentit; ſecus verò qui omninò, doloris ſenſu deſtituitur, periſſe proculdubio dicendus eſt, nec inter viuos veraciter computandus. Sed vt ab his, quotũ & apte Chriſti Apoſtolus meminit: *Vt peccatis*(inquit) *mortui, iuſtitia viuamus*, narrandi initium ſit; quid ipſis Contritionis maximè ſit dono diuinitùs præſtitum, videamus. Theodoſius ſiquidem Romanorum Princeps, necnon clariſſimus alter Pœnitentium ſignifer, hìc ſe primò nobis offert, qui cum Ambroſio iuſtè ipſum, ſuamquè ob culpam increpanti, Dauid quoque Iudęorum regem peccaſſe olim, ſe ipſum turpiter excuſando, reſpõdiſſet, illis acriter ſubinde iaculis potius, quàm verbis eiuſdem ore digniſsimè increpatus eſt : *Si ſequutus eſt*(inqnit) *errantem, ſequere pœnitentem.* Tantumquè ſapiens, ac prouidus Chriſtianos inter Principes dolendo ob culpam, ac ſe poſt culpã humiliter accuſando profecit, vt dignus pœnitendo ſanctiſsimi Dauidis æmulator extiterit.

Chryſoſt. vbi ſupr. in Epiſt. Pauli.

Pſal. 50.

Auguſt. in Pſal. 50.

Pſalm. 50.

Dauid dolendo, & flẽdo culpę veniam promeruit.

Pſal. 50.

Ambroſius Apolog. de Dauid c. 9.

Apoſtolus.

Theodoſius Romanorũ Imperator, & pœnitẽtium ſignifer.

Paulinus in vit. S. Ambroſij.

3. Theodoſius itaque Theodoſij ſtrenuiſſimi olim Ducis filius, hìc iure optimo inter cæteros Pœnitentiæ cultores, vnicum veluti Chriſtianorum pœnitentium exemplar, adnumerandus eſt, qui etſi Patre per ſummam iniuriam interempto, in apertum vitæ diſcrimen venit : A Gratiano tamen Imperatore in Parentis demortui locum adſcitus Orienralis Imperij partes adminiſtrandas ſuſcepit. Et quidem eius, qui Pœnitentiam adeò dilexit, haud myſterio, haud luce laudis nomen caret. A Genitoribus quippe Theodoſius, ideſt à Deo datus appellari meruit, vt Aurelius Victor prænuncium futurorum nomen eidem à Parentibus inditum his verbis teſtatur : *Huic ferunt nomen ſomnio Parentes monitos ſacrauiſſe, vt latinè intelligimus à Deo datum.* Vnus verò hic eſt, qui inter tot, tantoſquè Romanorum Imperatores (vt Baronius ait) *Claudiani ſententia inuentus, qui non quæſierit purpuram, ſed ipſe quæſitus ſit ab ea.* De eo quippe hæc cecinit.

Hæc ſunt innumeris per ſe quæſita tropheis :
Non generis dono, non ambitione potitus ;
Digna legi virtus : vltrò ſe purpura ſupplex
Obtulit, & ſolus meruit regnare rogatus.

Baronius an. 379.

Eius, qui Pœnitentiã dilexit haud caret myſterio nomen, datus nomine à Deo.

Apiſtolus Victor in Theodoſio.

Baronius vbi ſupra.

Claudianus de 4. Conſul. Honorij.

Theodoſius non purpuram quæſiuit, ſed quæſitus à purpura.

4. Verùm enimuerò ſummis Gratianus laudum præconijs ob aſcitum ſibi Theodoſium in Imperio conſortem celebrandus eſt, vtpote qui publicę potius, quàm priuatæ rei, ac omnium vtilitati proſpiciens, dimidium fortiſsimo Duci volens, libenſquè vltrò Imperium, conceſsit, cum reliqui fratrem dimidij iam ante conſortem feciſſet. Quapropter ob id vnum à S. Auguſtino illis ſummoperè verbis commendarur : *Gratianus Theodoſium regni participem fecit, cum paruulum haberet & fratrem, auidior fidæ ſocietatis, quàm nimiæ poteſtatis.* Hæc ille. Porrò nec virtus, nec vana ſpes Gratianum iſthęc molientem fefellit ; Nam Theodoſius ſecundis ſemper alitibus dimicare

Gratianus ob aſcitum in Imperio Theodoſiũ ſummè laudatus.

Auguſtin. de ciuit. Dei lib. 5. c. 25.

micare

Digitized by Google

micate aſſuetus, cùm primùm palmas ex Gothis nobiles reuexiſſet apud Theſſalonicam, corporis languore præuentus, ſalutari ibidem Baptiſmo ab Acholio ſanctiſſimo Præſule initiatur. Poſtquàm autem Barbaros vicit, ſeueriſſimis legibus oppugnare hæreſim aggreſſus eſt, illud diſtrictè præcepit, decreuitquè, vt cuncti fidem à B. Petro Romanis gentibus traditam, & à B. Damaſo cuſtoditam, illibatam ſeruarent; Catholicis item Eccleſias ab Arrianis vſurpatas reddidit; de ipſiſmet Barbaris Vir clemētiſſimus optimè adeò meritus, vt Summis Athanarico Gothorum Regi tum viuenti, tum mortuo delatis honoribus, ipſis non tam metuendus, quàm amandus, deſiderandusquè admirationi eſſet, ac haud poſthac, vllum ipſi in Imperio faceſſere negocium ſint auſi. Quin contra hæreticos opportunè reſcribens, validè Iudæos qui Chriſtianos à fide auerterent, compreſſit, necnon cauſas Epiſcoporum, atque aliorū Eccleſiaſticorum ad Laicorum Tribunal deferri diſtrictè vetuit.

Ipſius, pro orthodoxa tuenda fide zelus, & ſtudia.

5. Atquì Vir pios inter Principes adeò ſuſpiciendus, omniquè maior laude, dum ſe vlciſcendis iniurijs præcipitem agit, quam præferebat, lauream non parum viſus eſt, ac turpiter denigraſſe. Apud Antiochiam quippe, cum Placillæ Auguſtæ vxoris biennio ante emortuæ ſtatuam lapidibus impeti contigiſſet, datis libellis, ac Iudicibus ad vlciſcendum directis, ad iracundiam, ſuumque præter morem, qui clemens adeò fuerat, immanè exarſit. In hos etenim concitatus acriter, exarcebatuſquè ipsā vnà cum Ciuibus Ciuitatem fuerat perditurus, niſi Monachorum opera, ac Flauiani potiſſimùm eiuſdem Ciuitatis Epiſcopi, vix tandem Legatione placatus furentis iracundiæ impetus mitigaſſet. Verùm quàm triſtis, ac funeſta tunc potiſſimùm Teſſalonicenſium Vrbis facies extiterit, dum Imperatoris iuſſu digna ex perduellibus vltio expetebatur, illis Chryſoſtomus orationibus, quas Græci (vt Suidas teſtatur) Adriantas nominant, nempe de ſtatuis, luculenter viſus eſt adumbraſſe, quarum omnium prima illa cenſenda eſt, quam poſt dies ſeptem à perpetrato facinore, ante Iudicum (qui illuc ab Imperatore directi ſunt) aduentum, in Eccleſia habuit; eſt autem eius exordium: *Quid dicam? aut quid loquar? lacrymarum præſens tempus, non verborum, luctuum, non ſermonum, deprecationis, non concionis, & communem lugendi calamitatem.* Hæc ille, qui inter ſuprema rerum diſcrimina publicam calamitatem deflebat. Et ſiquidem acerbitatem facinoris, aptis, conceptiſquè proſequi verbis non deſtitit, dum dolens iſthæc habet: *Quis nobis* (inquit) *inuidit chariſſimi, quis nobis zelatus eſt? vnde tanta facta eſt mutatio, &c. luctu interdicitur mihi doctrinæ ſermo.* Hæc ille. Quibus quæ tragicè obuenerant, triſtè ſatis & amarulenter lugens, Populum audientem ad luctum pariter excitauit.

Baronius an. 388. n. 1

Theſſalonicenſibus ob Placillæ ſtatuam ſaxis impetitam amarulenter iraſcitur.

Baronius vbi ſupra.

Suidas in Theodoſio.

Armatorum militum manu vltionem ex ipſis parat.

Chryſoſtom. orat. ad Theodoſium.

6. Atquì cùm Monachi ex abditis, ſemotiſquè locis, in quibus degebant, veluti claſſico ob Populi lamentum ad bellum euocati in Vrbem, ipro eodē ſupplices conueniſſent, mox Theodoſius Flauiano Epiſcopo perorante miteſcens, irā cohibuit, placatumquè ſe votis, dictiſquè eiuſdem exhibens, veniam vltrò conceſſit. Porrò ea Vir tantus fuit animi, morumquè mititate præditus, vt Maximo tyranno armis deuicto, vbi vinctus ad illius conſpectum à militibus adductus eſt; milites, qui eius probè mores nouerant, & iam ad parcendum eidem pronum cernerent, tyrannum protinus contrucidarint. Verùm Theodoſius haud ſuam fruſtra clementiam ſuſtinuit, qui enim erga hoſtem miſericordiam exercere non valuit, ſui ac nobiliori triumpho victor effectus, Ambroſio alacriter exhortante, cunctis, qui ex aduerſo erant, eiuſdemquè in primis tyranno affinitate iunctis liberaliter veniam indulſit.

Chryſoſt. vbi ſupra.

Baronius vbi ſupra n. 39.

Flauiani Epiſcopi perorantis voce placatur.

Theodoſius parcendo hoſtibus, hoſtes, ac ſe ipſum vincit.

7. Porrò de hoſtibus nobilem, ac ſe dignum haud ſemel triumphum indulgendo, reuexit; Cùm enim Theſſalonicenſes ſeditione oborta gladiū aduerſus Imperatoris Miniſtros perſtringendo, Bothorerium militum Præfectum occidere non dubitaſſent, oblatam noui occaſionem tryumphi arripuit. Vbi enim capitale Imperatorem facinus delatum eſt, ipſe ira excandeſcens protinus ferro vindicandum præcepit, vt Sozomenus his verbis: *Inſtante autem* (inquit) *ſolemni equeſtri certamine, Populus Theſſalonicenſis illum veluti ad eam concertationem neceſſa-*

Baronius an. 390. num. 4.

Sozomenus lib. 7. cap. 24.

In Theſſalooicenſes iterum ob obtruncatos Miniſtros ira excandeſcit.

ceſſarium dimitti poſtulabat. Quod quoniam non impetrabat, in grauem ſeditionem efferbuit, ac tandem etiam Bothorerium ipſum interfecit. Qua re nunciata Imperator prę̨ter modum excanduit, & certum eorũ numerum (qui adfuerant) interfici pracepit; ex quo Ciuitas multis iniuſtis cędibus impleta fuit. Hęc Sozomenus de arrogãte Theſſalonicenſium facinote, ac decreta in eos, vt par erat, à Theodoſio vindicta. Acceſſit autem haud multò poſt, pro ijs deprecaturus Ambroſius, iamquè daturum ſe Imperator veniam promiſerat; ſed ipſo poſtmodùm inſcio mucronis gladius ad vlciſcendum deſæuijt, vt Paulinus in Ambroſij geſtis hunc in modũ tradit: *Promiſerat* (inquit) *Ambroſio Imperator, ſe veniam daturum Ciuibus ſupradictę Ciuitatis: ſed agentibus Comitibus occultè cum Imperatore, ignorante Sacerdote, vſque in horam tertiam gladio Ciuitas eſt graſſata, atque plurimi interempti innocentes.* Comites quippe Imperatori ſuaſerant, Deum quidem Principem miſericordiam adhibere, & indulgentiam; pro arbitrio tamen, vbi opus eſt aliquando, rigore temperare Iuſtitiæ, adeòque habendam interdum rationem temporum; & à plectendo tunc maximè Principi abſtinendum, cùm rerum experimento, ſubditos magis interdum contumelioſos inde, proteruoſquè, atque ad delinquendum faciliores reddi innoteſcit.

Ambroſius apud Theodoſium pro venia deprecatur.

Paulinus in vit. S. Ambroſij Epiſc.

8. Porrò vindicta ab Imperatore Theſſalonicenſium iugulo decreta, feralis in inſontes æquè, ac ſontes, ipſiuſque violentus, ceù turbo, gladius infremuit, vt Ruffinus his verbis teſtatur: *Ad Circenſes* (inquit) *inuitari Populum, eiquè ex improuiſo circumfundi milites, atque obtruncari paſſim, vt quiſquam occurriſſet gladio, iubet, & vindictam dari non crimini, ſed furori.* Neque verò ſęuiens intra Circi duntaxat fines furentium ira militum conſtitit, ſed foras erumpens, cunctos, quos habuit obuios, manifeſtos vri hoſtes confodit. *Namque Ciuitas* (vt Sozomenus ait) *multis iniuſtis cędibus adimpleta fuit.* Et quidem eò vſque cęſorum hominum ſtrages proſilijt, vt ſeptem hominum millia cęſa tunc fuerint, vt Theodoretus affirmat, necnon ad trium duntaxat horarum ſpatium gladio ſæuire permiſſum Paulinus teſtatur; tantus ſi quidem in vlciſcentibus furor æſtuabat. Funeſtiſſimè quidem hęc in Oriẽte peragebantur, cùm mox fama nuncio in Occidentem perlato, S. Ambroſium Mediolanenſem Epiſcopum ad Regi exprobrandum, repoſcendaſquè iuſtas ex eo pœnas extimulauit; Vnus enim ipſe, ac ſi ſolus lęſus fuiſſet, acerrimus pro cunctis vindex inſurgens, armiſquè, quibus licuit, ſpiritualibus ſcilicet, ipſum præfidenter aggreſſus, primum omnium miſſilibus quibuſdam longè adhuc poſitum literis inuaſit, quibus ob patratas tot hominũ cædes ipsũ Eccleſiaſtica ſe cõmunione indignum prorſus reddidiſſe, ſacriſquè Eccleſiæ limitibus extorrem denunciat: ſed illi vnam duntaxat ſalutis viam relictam eſſe, vt ſeriò videlicet Pœnitentiam agendo, effuſis lacrymis culpam ſanguinis diluens, indulgentiam expiatus tandẽ cõſequeretur. Miſſa igitur Epiſtola hęc illi inter alia, & ad pœnitendum prouocando ſuggerit.

Baronius an 490. n. 10.

Vltionis gladius in inſõtes ęque, ac ſontes deſęuit.

Sozomenus lib. 7. cap. 24. Theodoretus lib. 5. c. 7.

Septem hominum millia breui perempta.

Ambroſius ob immanẽ ſtragem, ac ſi ſolus læſus fuiſſet, vindex pro omnibus exurgit.

Eccleſiæ ingeſsu Imperatorẽ, prohibens, ad poenitendũ prouocat.

9. *Tacerem* (inquit) *ſed quod miſerrimum foret omnium, alligaretur conſcientia, vox eriperetur: Et vbi illud; ſed ſi Sacerdos non dixerit erranti: is, qui errauerit, in ſua culpa morietur, & Sacerdos reus erit Pœnitentiæ, quia non admonuit errantem. Accipe illud Imperator Auguſte. Quod habeas fidei ſtudium, non poſſum negare: Dei timorem non diffiteor. Sed habes naturæ impetum, quem ſi quis lenire velit, citò vertes ad miſericordiam; ſi quis ſtimulet, in maius exuſcitas, vt eum reuocare vix poſſis. Vtinam ſi nemo mitigat, nullus accendat.* His, atque alijs Ambroſius meritò in Imperatorem inuehitur, facinus illi acerbiſsimum citò expiãdum proponens. At Imperator Mediolanum ſubinde reuerſus, ipſum valdè ſibi indignatum reperit, quem paulò antè ſcriptis à longè minitantem audierat Ambtoſium, adeò vt Chriſti Sacerdote ſeueriùs cum eo agente, ad pœnitentię remedia vltrò ſibi procurrendum intellexerit, quod Paulinus his verbis tradit: *Copiam* (inquit) *Imperatori ingrediendi Eccleſiam denegauit, nec priùs dignam iudicauit cœtu Eccleſiæ, vel Sacramentorum communione, quàm publicam ageret Pœnitentiam. Cui Imperator contrà aſſerebat Dauid adulterium ſimul, & homicidium perpetraſſe, ſed reſponſum illicò eſt:*

Baronius vbi ſupra n. 13.

Ambroſius Epiſt. 28.

Ambroſius Theodoſium laudat vnà ſimul, & carpit.

Paulinus in vit. S. Ambroſij vbi ſupra.

Ipſum non niſi poenitẽtia expiatum in Templum admittit.

tò eſt: Qui ſequutus eſt errantem, ſequere corrigentem. Quod vbi audiuit clementiſſimus Imperator, ità ſuſcepit animo, vt publicam Pœnitentiam non abhorreret: cuius correctionis profectus ſecundam illi parauit victoriam. Hæc ille: Sed Theodoretum prolixiore iſthæc ſermone enarrantem, qui vult, in Annalibus conſulat.

xemplo Da idis acriter mperatorē excuſantē erſtringit.

10. A ſacris igitur Eccleſiæ limitibus Imperatorem Ambroſius remouit, neque illuc niſi Pœnitentia expiatum admitti voluit: At Imperator vel ſuis malis ſapiens, ac Medici auſteritate compunctus, promptum humiliter ſe ad illius vota adhibens, veniamquè deprecaturus, haud ad Templum ire ſuſtinuit, ſed indulgentiam ſibi à Sacerdote impertiri ſupplex popoſcit, vt Theodoretus diſertis verbis teſtatur, ſic loquentem Imperatorem inducens: *Tuum eſt* (inquit) *medicamenta oſtendere, eaquè temperare, & vulnera, quæ ægriùs curantur, obligare; meum autem, quæ ſunt adhibita accipere.* Quibus Imperator vltrò, libenterquè ſe ad omnem ſubeundam pœnam, vt Deo facere pro ſcelere ſatis, facilem, promptumquè oſtendit; neque id verbis tantùm, ſed & factis inſuper comprobauit; Nam ſacrum in Templum reconciliatus paulò poſt ab Epiſcopo intromiſſus, mira, ac noua cunctis Chriſtianæ humilitatis, ac Pœnitentię documēta præſtitit, vt Theodoretus his verbis aſſerit: *Itaque Imperator fideliſſimus in ſanctum Templum ingreſſus non ſtans, &c. Sed pronus, humi abiectus verſum illum Dauid recitauit: Adhæſit pauimento anima mea, &c.* Patienter igitur Princeps raro pœnitentium exemplo tunc ſe à Chriſti Sacerdote corripi ſuſtinuit, qui Eccleſiaſticis ſe paulò ante cenſuris ab eo innodatū iuſtiſſimè agnoſcens, altiùs ingemuerat; ſed quid ſubinde Theodoretus in rem præſentem narret, excipiamus: *Tantis* (inquit) *& tam eximijs virtutis ornamentis, enituit tum Epiſcopus, tum Imperator. Vtrumque enim admiror, alterum propter facilem obedientiam, illum propter Diuini zeli ardorem, &c.* Hæc ille de admiranda Theodoſij Imperatoris Pœnitentia, cuius item præconia pœnitentibus S. Auguſtinus his planè verbis recolenda proponit.

Baronius vbi ſupra n. 22. & 23.

Theodoretus lib. 5. c. 7.

Ambroſio Princeps humiliter pœnitens paret.

Baronius vbi ſupra n. 28.

Theodoretus vbi ſupra.

Quanta in pœnitendo Imperatoris demiſſio.

Miranda nō minus Ambroſij iubendo conſtātia, quàm Theodoſij Obedientia.

11. *Quid autem fuit* (inquit) *eius religioſa humilitate mirabilius, quando in Theſſalonicenſium grauiſſimum ſcelus, cui iam Epiſcopis intercedentibus promiſerat indulgentiam, tumultu quorundam, qui cohærebant, vindicare compulſus eſt, & Eccleſiaſtica coercitus diſciplina, ſic egit Pœnitentiam, vt Imperatoriam Celſitudinem pro illo Populus orans magis fleret videndo porſtratam, quàm peccando timeret iratam.* Hæc Auguſtinus. Sed quid narratis hactenus opportunè Ambroſius ſubtexit, audiamus: *Dilexi* (inquit) *Virum, qui magis arguentem, quàm adulantem, &c. probaret. Strauit omne, quo vtebatur, inſigne regium; defleuit in Eccleſia publicè peccatum ſuum, quod ei aliorum fraude obrepſerat, gemitu, & lacrymis orauit veniam. Quod priuati erubeſcunt, non erubuit Imperator publicè Pœnitentiam agere, neque vllus poſteà dies fuit, quo non illum doleret errorem.* Hæc ipſe. Atqui ipſius Theodoſij exemplo iam clarior toti quodammodò Chriſtiano Orbi Pœnitentia, quæ dudum vilis habebatur, ipſum meritò Auguſtinum in viros Imperatoria longè impares dignitate, alijſquè Præfecturis conſpicuos acriter concitauit; quippe qui publicam de peccatis publicè admiſſis, in Eccleſia, ipſius Theodoſij exemplo edocti, Pœnitentiam ſubire detrectant. Sed ipſe hìc Auguſtinus audiendus eſt: *Reſiſtit mihi* (inquit) *filius peſtilentię, & erubeſcit genu figere ſub benedictione Dei, quod non erubuit Imperator, erubeſcit nec Senator; ſed tantùm Curialis? &c. erubeſcit plebeius, ſiue negociator, quod non erubuit Imperator? &c.* Supremus itaque omnium Princeps furentis iræ culpam ſua adeò clementia abſterſit, expiauitquè, vt qui vxoris ſtatuas lapidibus impetitas impatienter adeò eſt vltus, ſeipsū poſteà dicterijs, ſuſurriſq; impunè carpi, ſuiq; lædi Maieſtatem nominis permiſerit, lege aduerſus eos agi prohibēs, & ſic in ipſos hoſtes mitē ſe exhibuit, vt Eugenio tyrāno ſublato, cunctis (qui ex hoſtibus ſuperſtites fuerant) veniam, libenterquè indulſerit; ac peremptorum filijs benignum ſe præbens, miſericordiam vltrò adhibendam voluerit.

Auguſtinus de Ciuit. Dei lib. 5. cap. 26.

Baronius vbi ſupra n. 30.

Quæ in Theodoſio omni digna laude Ambroſius recolit.

Ambroſius orat. in fun. Theodoſij.

Pœnitentia magis, quàm regali purpura clarus pręcunctis Theodoſius.

Ambroſius vbi ſupra.

Hoſtibus vltro parcēs Princeps, ac vlciſcendi immemor multipliciter ſeipſum vicit.

12. Demum, vt Theodoſij, qui Pœnitentiæ adhuc viuens, obſequio ſe totum dicarat, exitus quoque pœnitentium laurea clarus à nobis recolatur; Illud haud hìc ſilentio obuoluendum eſt;

Baronius an. 391. n. 25.

Imperator Pœnitens pijs operibus ſe ad vitę exitum comparat.

Ambroſius Orat. in fun. Theodoſij.

Imperatori videlicet, antequàm è vita decederet, nil antiquius fuiſſe, quàm pijs vitę finem operibus præmuniendo, lege data, Templa Deorum claudere, ac Idolorum ſacrificia omnimodis prohibere, vt S. Ambroſius his quidem verbis teſtatur; *Imitatus* (inquit) *Iacob ſupplantauit perfidiam tyrannorum, qui abſcondit ſimulacra gentium: Omnes enim cultus Idolorum fides eius abſcondit; Omnes enim cęremonias obliterauit*. Quin inſuper, vt ipſe miſericordiam à Deo conſequutus, ampla cunctis clementiæ documenta præberet, annonaria item tributa ſub idem ferè tempus laxata ab eo ex Teſtamenti tabulis fuere, , vt idem S. Ambroſius tradit, eiuſquè pariter Teſtamento indulgentiæ legem demandatam ſcriptis affirmans, ſic ait: *Præcepit* (inquit) *dari legem Indulgentiæ, quam ſcriptam reliquit. Quid dignius, quàm vt Teſtamentum Imperatoris lex ſit?* Quod verò ad filios ſpectat; S. Ambroſio ipſos non ſecus ac Parenti commendatos, ac tutelæ ipſius traditos idem, qui ſupra, affirmat: *De filijs enim nihil habebat nouum, quod conderet, quibus totum dederat, niſi vt eos præſenti commendaret Parenti:* Qui igitur moriens, *Populi* (vt Baronius ait) *curam geſſit, relaxando tributa, atque hoſtium quoque voluit bene mereri, tribuens eis Teſtamento indulgentiam, filijſquè diuiſit Imperium, ac tradidit fidei Stiliconis, Eccleſiarum obliuiſci non potuit; nam de eo hęc S. Ambroſius: Dilexi Virum, qui cum iam corpore ſolueretur, magis de ſtatu Eccleſiarum, quàm de ſuis periculis angebatur*. Hæc ille, quibus ſanè pijſſimus Princeps officijs ſuum præmunire è vita deceſſum, Deumquè ſibi propitium reddere conatus eſt, & dum totis neruis fouendæ Eccleſiæ, ac fidei pariter propagandæ intentus, anteactæ vitæ culpas ſalubri conſilio diluit, pro ijſquè Deo ſuam vltrò operam deuotus impendit ſanctiſſimè, ac digno planè, qui Chriſtianum Principem decet, vitam fine tandem concluſit.

Quæ moriturus in Teſtamēti tabulis ſe digna conſcribit.

Paulinus in vit. S. Ambroſij.

Baronius vbi ſupra.

Magis de ſtatu Eccleſiarū, quàm de ſuis periculis anxius ex Ambroſio.

Ambroſius Orat. in fun. Theodoſ.

Ambroſius Orat. in fun. Theodoſij.

13. Theodoſius igitur vita piè poſtmodùm functus, Ambroſium (quem correctorem, obiurgatoremquè acerrimum habuerat) laudatorem, ſuarumquè eximium virtutum præconem iure meritò ſortitus eſt; vt ipſemet in illa, quam tunc habuit in funere eiuſdem, oratione teſtatur, vbi hæc inter alia; *Eius ergò* (inquit) *Princeps & proximè conclamauimus obitum, & tunc quadrageſimum celebramus, aſſiſtente ſacris Altaribus Honorio Principe; quia ſicut S. Ioſeph Patri ſuo Iacob quadraginta diebus humationis officia detulit, ita & hic Theodoſio Patri iuſta perſoluit:* Hæc Ambroſius; qui item perorando ſignificat, eo ſubindè perfuncto ab Honorio Chriſtianæ pietatis officio mox ipſius corpus leuandum, & Conſtantinopolim euehendum, hæc enim ait: *Fles etiam Imperator Auguſte, quod non vſque Conſtantinopolim reuerendas reliquias ipſe proſequeris, eadem tibi cauſa nobiſcum eſt: omnes, ſi fieri poſſet, deductores tecum eſſe cuperemus*. Hæc Ambroſius dignus vtique Principis Pœnitentiæ titulo clari, ipſiuſque laudum præco. Reſtat nunc, vt Theodoſio nobili adeo ob Pœnitentiæ exemplum exitu ſublato, condignum pietati, ac Pœnitentiæ monimentum ſtatuis quibuſcunque longè auguſtius, ac magnificentius ſtatuamus; cui ijſdem Baronij verbis parentandum volumus; his enim ille pijſſimum ipſius exitum verbis, de funere loquutus, concelebrat: *Sic enim* (inquit) *decuit tantū Imperatorē poſt liberatum Occidentale Imperium à tyranno, triumpho magis ſuo, quàm funere ſepeliri; immò ad Cælum triumphali quadriga ferri cum cęleſti militia ea, qua vixerat triūphaturus, &c.* Hæc aptè, eleganterquè Baronius Theodoſio Principi, qui Chriſtianam (vt par eſt) Pœnitentiam coluit, dilexitquè, perpetui amoris, & laudum monimenta inſculpſit, de quo item ipſiuſmet Zoſimi ſcriptoris Ethnici, calūniatoriſquè omnium peſſimi ſententia pro illius laude; *Non iam noui Imperatoris auſpicijs* (vt Baronius ait) *illud acclamandum, deprecandumquè foret: Melior Traiano; ſed illud: melior Theodoſio, publicis vocibus, ac votis optandum*. Etſi autem falſas, ſubdolaſquè Ethnicorum calumnias Principem verè pium, Chriſtianumquè poſt mortem ſubire contigit, tamen aduerſus eorundem Gentilium ſannas longè potentiorem, diſertumquè in primis patronum Vir iuſtiſſimus nactus eſt; Nam ipſum Romanæ nobilitatis decus, ac ſatis dignum Chriſtianę Religionis exemplar Pontius Paulinus literis clarus, ac fama celebris aduerſus perperā ſubſannan-

Theodoſij poſt mortem Ambroſius laudator, qui viuenti correptor extitit.

Ambroſius Orat. in fun. Theod.

Ambroſius funus ipſius ab Honorio curandum vult.

Baronius an. 395. n. 28.

Theodoſij laudes ſummatim à Baronio collectæ.

Baronius vbi ſupra.
Zoſimus in Traiano.

Paulinus Epiſt. 9. ad Seuerum.

ſannantes ſtylum intorquens, Theodoſij famam à calumnijs ſtrenuè vindicandam ſuſcepit; Rogatus quippe a pio Viro, quo familiariter vtebatur (vt Paulinus ipſe ad Seuerum ſcribens teſtatur) luculentam in primis lucubrationem edidit, vbi plura, & digna quidem in laudatiſſimi Principis laudem habet. Cui paribus quoq; Hieronymus laudum præconijs cõſonat, dũ in ipſomet epiſtolæ ad ipsũ conſcriptæ exordio hæc tradit: *Quid enim* (inquit) *in nobis, aut quantum eſt, vt docte vocis mereamur præconium. Vt illo ore, quo religioſiſſimus Princeps defenditur, humiles nos, modicique laudemur.* Si quis autem noſſe cupit quanti elucubratum eiuſmodi à Paulino opus momenti fuerit, Hieronymum ad eundem Paulinum ſic ſcribentem conſulat: *Librum* (inquit) *tuũ, quem pro Theodoſio Principe prudenter, ornatèquè compoſitum tranſmiſiſti, libenter, &c.* Et plura infrà tanto digna Principe ſubtexit. Quibus vnicum illud condignum Theodoſio Principe elogium meminit; quod ſanè innumeris aliorum præconijs longè præſtat, videlicet: *Felix Theodoſius, qui à tali Chriſti Oratore defenditur, &c.* Nobis verò Principem Pœnitentiæ amantiſſimum noſtris hiſce paginis conſignaſſe, eundemquè, tum viuentem, tum mortuum viuis in tabula coloribus adumbraſſe, mortalibuſq; cunctis imitandũ & ſi aliquantis perimmorando propoſuiſſe ſufficiat.

Certatim vno SS. Patrum ore digniſſimus Princeps celebratur.

Hieronymus epiſt. ad Paulinum.

Hieronymus vbi ſupra.

Baronius vbi ſupra an. 395. nu. 36.

Et Hieronymi præſertim ſtylo extollitur.

14. Verùm Pipinus item Dux præclariſſimus, & inſignis Pœnitentiæ æmulator iure merito recenſendus hìc eſt, cui Clotarius, Francorum Rex decedens, adminiſtrandi regni Prouinciam iniunxit, ac dignus item Carolomani filius, qui & inſuper Ittę ſanctiſſimæ fœminæ coniugium nactus eſt; ſub quo Francorum res, quòuſque Dagobertus ipſius conſilijs inhæſit, felici prouentu donari contigit; Vir quippe, etſi cunctis pręfulgeret virtutibus, cùm Regem tamen liberè, & vt probo par eſt Viro, admonere, vbi opportunum foret, non ceſſaret, acriter ipſum offendit, adeò vt eius nedum conſilijs acquieſceret, ſed conſulentem inſuper permoleſtum, exoſumque habens de ipſo per ſcelus è medio tollendo cogitaret. Verùm Vir tantus ſe ipſo maior, ac metu ſuperior vtpote, qui rectum, ac pietatem ex corde ſectabatur, Deum duntaxat reueritus, ea cordis cõpunctione afficiebatur, vt inter pœnitentes digniſſimè computandus, mirificè in hoc præfulſerit: Enimuerò dum ad exomologeſim peccatorum de more faciendam accederet, nonniſi detractis S. Vuironem calceis adire conſueuit, vt in geſtis S. Vuironis in Scotia Epiſcopi apud Surium his verbis traditur: *Dux autem Pipinus tanta eum venerationi habuit, vt tanquam Præſuli animæ ſuæ, vitæquè patrono propter eximiam ſanctitatem ſua illi peccata confiteri ſolitus ſit, nec erubuerit ad faciendam Confeſsionem detractis calceis eum adire, eiuſquè oris imperio parere: Sępius autem volebat, eum intereſſe communibus conſultationibus maiorum, &c.* Inſigne igitur à tanto Viro pœnitentis, compunctiq; animi exemplum cunctis palam propoſitum eſt, qui ſuas tanta cordis humilitate culpas apud Sacerdotes Chriſti expiaret. Verùm vt tanti Viri virtutes Lectori magis innoteſcant, hæc de eo auctor in conſcriptis S. Modaldi Epiſcopi geſtis tradit: *Fuit namque probatiſſimæ vitæ, ac puriſsimæ famæ, Sapientiæ domicilium, conſiliorum theſaurus, defenſio legum, controuerſiarum finis, munimentum patrię, decus Curiæ, via Ducum, & diſciplina Regum.* Et inferiùs de eodem: *Clarebant tunc temporis in Palatio Viri ſtrenuiſsimi, ydemquè religioſiſsimi. Inter quos exiſtebat Pipinus Carolomani filius, Dux clariſſimus, & Maior Domus ſub Clotario, Dagoberto, & Sigeberto potentiſſimis Regibus, &c.* Et paulò poſt hæc ſubinfert: *Ea tempeſtate* (inquit) *Dagobertus rerum potiebatur, ſub quo idem Dux dignitate modicùm à ſublimitate Regia differente præditus, omnia Regni negocia prudentiſſima diſpoſitione ordinabat, præſtabatquè tam in bello fortitudine, quàm iuſtitia in pace. Erat enim erga Regem fidei ſeruantiſſimus, erga Populum verò tenaciſſimus æquitatis, & in diſceptanda vtrorumque cauſa fortiſſimo animi iudicio perſiſtẽs, nec munera Populi ad ſubuertendum ius regium reſpiciebat, nec gratiam Regis ad obruendam Populi iuſtitiam attendebat. Siquidem Regem Deum Regi homini præferebat, &c.* Eiuſdem verò laudes ſummatim ſcriptor complexus, digna, promeritaq; præclari Viri præconia, qui tum Deo, tum Regi, tum Regno, ac ſibi quæ ſua ſunt

red-

Pipinus Dux clarus, inſignis Pœnitentiæ cultor.

Baronius an. 631. num. 8.

Summa Frācorum regni adminiſtrādi à Clotario ipſi commiſſa.

In geſtis Vuironis Epiſcopi apud Surium die 8. Maij.

Detractis calceis humillimè ad Exomologeſim peccatorum accedit.

Stephanus in S. Modaldi geſtis lib. 2. apud Suriũ.

Quales virtutes in ipſo pręlucerent.

DeumRegi, & quod iuſtum eſt, cũctis anteferebat.

reddere, diligenti ſtudio didicerat, & pœnitentis vnà ſimul de ſe cunctis formam, ex hoc magis, magiſque mirandus exhibuit. Quibus coronidis inſtar, Baronij verba ſubtexenda hìc ſunt: *Vidiſti* (inquit) *Lector, quanta pietas Principis huius fuerit, vt non niſi ob Pœnitentiæ ſignum diſcalceatus conſueuerit ſua Sancto Viro confiteri peccata*. Hæc ille.

Ob pœnitentiæ cultũ piæ cunctis ex Baronio admirandus.

Baronius vbi ſuprà nu. 7.

15. Guillelmus quoque primus Angliæ Rex hìc aptè Pipino ſociandus eſt, qui ſæculari fretus potentia, cum in Deum, atque homines aliquando deliquiſſet; adeò vt in Regnum Francorum graſſatus,& in Philippi Regis odium,nec Eccleſijs parceret, quæ in Madacenſium Ciuitate inuentæ ſunt, quam & incendio cõcremauit, At Deũ ſcelerum vindicem haud multò poſt acerbiſſimis ad vſq; obitum doloribus excruciatus ſenſit, ac facti pœnitens admiſſam publica Cõfeſſione, atque intimo animi dolore culpam, ac digno prius, quàm diem obiret Chriſtianæ virtutis expiauit exemplo; Sed Vuilhelmus rerũ Anglicanarũ ſcriptor audiendus hìc eſt, qui ſuo iſthæc ſatis exactè ſtylo proſequitur: *Quo audito* (inquit) *per Medicos nuncio, querimonia Domum repleuit, quòd eum præoccuparet mors,emendationem vitę iam antè meditantem. Reſumpto animo, quæ Chriſtiani ſunt, exequutus eſt, in Confeſſione, & Viatico*. Hæc ille, qui & de eius vitæ inſtitutis iſthæc: *In primis* (inquit) *Dei famulis humilis, ſubiectus, facilis, in rebelles inexorabilis erat: Religionem Chriſtianam (quantùm ſæcularis poterat) frequentabat,vt quotidiè Miſſæ aſſiſteret, veſpertinos, & matutinos hymnos audiret*. Hæc ille. Verùm quod ſcriptor aſſerit, Regem triſti, funeſtoquè mortis per Medicos reſponſo accepto, totam regiam lamentis Domum cõpleuiſſe, quod ſe anteactæ emendationem vitæ meditantem ſubita præoccuparet mors; Ex ijſdem profectò,quæ ſcriptis demandata ſunt, tanti Regis pietas innoteſcit: *Is nimirum ex abundantia cordis* (vt ait Baronius) *exuberante intrinſecus Contritione, parùm habuit peccata ſua* (quod & præſtitit) *ſecreta ex præſcripto Eccleſiæ Confeſſione Sacerdoti oſtendere, ſed ea cunctis, qui aderant, audientibus propalaſſe voluit*; Et nedum ea, quæ ſucceſſis Eccleſijs iniquè præſtiterat, ſed quę primùm,& impubes adhuc olim deliquiſſet,nec his cõtentus poſt Confeſſionẽ à ſatisfactione vti verus pœnitens,recenſendo aggreſſus. Sed cũ ipſe præ ſuorũ magnitudine peccatorũ, ac memoria deficeret,ſpem ſuam omnem in precibus collocans, hæc ait: *Multis* (inquit) *ò amici, grauibus peccatis onuſtus contremiſco; & mox ad tremendum Dei examen rapiendus, quid faciam, ignoro. In armis enim ab infantia nutritus, & multi ſanguinis effuſione admodũ pollutus ſum. Nullatenus enumerare poſſum mala,quę feci per ſexaginta quatuor annos, quibus in hac ærumnoſa vita vixi, pro quibus abſque mora rationem reddere nunc cogor ęquiſſimo Iudici. Dum Pater meus, &c.* His planè ſua Vir pœnitẽs flere peccata,& ab eo potiſſimùm tempore incœpit, quo adhuc impubes moderandum (vt Baronius ait) Northmanniæ Ducatum accepit, ſubinde verò ad eos (qui aderant) Sacerdotes conuerſus, ſic eos alloquitur.

Guillelmus Primus Anglię Rex compunctus iam moriturus publice confiteri vult.

Baronius an. 1087. nu. 26.

Vuilhelmus lib. 3. rerum.

Ipſius egregiæ virtutũ dotes.

Baronius vbi ſuprà.

Vuilhelmus vbi ſuprà num. 3.

Conceptis verbis, ac intimo ex corde dolẽs cũctas vitæ culpas deflet.

16. *Vnde* (inquit) *vos, ò Sacerdotes, & Miniſtri Chriſti ſuppliciter obſecro, vt orationibus veſtris me commendetis Omnipotenti Deo; vt peccata, quibus admodùm premor, ipſe remittat, & per ſuam infatigabilem Clementiam inter ſuos me ſaluum faciat. Theſauros meos iubeo dari Eccleſijs, & pauperibus, et quę congeſta ſunt ex facinoribus, diſpergantur in Sanctis Sanctorum vſibus, etc.* Quibus narratis, felicem eius ſub Deiparæ patrocinio finem vitæ his verbis, nec dignis abſque laudibus proſequitur: *Denique* (inquit) *quinto Idus Septembris feria quinta, iam Phębo per Orbem ſpargente clara radiorum ſpicula excitus Rex ſonum maioris ſigni audiuit in Metropolitana Baſilica, percontante eo, quid ſonaret: Reſponderunt Miniſtri: Domine, hora prima iam pulſatur in Eccleſia S. Marię. Tunc Rex cum ſumma deuotione oculos ad Cælum erexit, et ſurſum manibus extenſis dixit: Dominę meę S. Genetrici Marię me commendo, vt ipſa ſuis ſanctis precibus me reconciliet chariſſimo filio ſuo Domino noſtro Ieſu Chriſto. Et his dictis expirauit.* Anno Chriſti videlicet, vt Baronius tradit. M.LXXXVII.

Vuilhelmus vbi ſuprà.

In Sacerdotum maximè ad Deũ precibus ſuã ſpè collocat,

Ad impetrandam veniam diuitiarum Theſauros in pauperes, atque Eccleſias vult erogados.

Vuilhelmus vbi ſuprà,

Fixis in Cœlum oculis, extenſiſquè manibus ſic pœnitens ſpiritũ reddit.

Baronius an. 1087. n. 31.

17. Atquì dũ demortuo Regi funebria iã eſſent de more perſoluenda, ſatis locuples humanę in ipſius cadauere hu-

man-

Haud dubiũ in ipſius cadauere humanæ infelicitatis argumentum.

mãdo infelicitatis, & haud obſcurũ cunctis argumẽtum affulſit, vt ſic Auctor narrat. *Porrò dũ corpus in Sarcophagum mittitur, & violenter (quia vas per imprudentiam cęmentariorum breue ſtrictum erat) complicaretur, pinguiſſimus venter crepuit, & intolerabilis fętor circumaſtantes perſonas, & reliquum vulgus impleuit. Fumus thuris, aliorumquè aromatum de thuribulis copiosè aſcendebat, ſed deterrimum putorem excludere non præualebat. Sacerdotes itaque feſtinabant exequias perficere, & actutum ſua cum pauore mapalia repetere.* Hactenus de funeſto Regis funere, quibus ſubinde hęc addit: *Ecce ſubtiliter*(inquit)*inueſtigaui, & veraciter enucleaui, qua in lapſum Ducis Northmanniæ pręoſtendit diſpoſitio Dei. Non fictilem tragędiam venundo, non loquaci comœdia cachinnantibus paraſitis faueo; ſed ſtudioſis Lectoribus varios euentus veraciter intimo. Inter proſpera patuerunt aduerſa, vt terrerentur terrigenarum corda. Rex quondam potens, & bellicoſus, multiſq; Populis per plures Prouincias metuendus, in arca iacuit nudus, & à ſuis, quos genuerat, vel aluerat, deſtitutus; aere alieno in funebri cultu indiguit, ope gregarij pro ſandapila, & veſpillonibus conducendis eguit, qui tot hactenus, et ſuperfluis operibus nimis abundauit.* Hæc, & alia ſcriptor præmemoratus magno mortaliũ cũctis exemplo amplam de ſua mortalitate philoſophandi materiam relinquens.

Vuilhelm. vbi ſupra.

Quæ ipſius conſequuta ſunt funus lacrymis, & admiratione digna.

18. Verùm etſi Deus peccatorum pœnitenti Regi veniam, vt piè credendum eſt, miſericorditer indulſit, haud tamen pœnam omninò abſtulit, quam in filios, ac nepotem iuſtiſſimè eſt proſequutus, vt ſcriptor ſic tradit: *Locus eſt* (inquit)*quem Vuilhelmus Pater hic, de quo agimus deſertis Villis, ſubrutis Eccleſijs per triginta, et eò amplius milliaria in ſaltus, & luſtra ferarum redegerat, infando prorſus ſpectaculo, vt vbi ante vel humana conuerſatio, vel Diuina veneratio feruebat, ibi cerui, et capreoli, et cętera illius generis beſtię petulanter diſcurrerent, nec illa quidem mortalium vſibus communiter expoſitę.* Cuius rei cauſa (vt ſcriptor tradit) Riccardus filius, dum ceruorum aliquando venationi operam daret, ex tabido aere morbum contraxit; quo perculſus, viuente adhuc Patre, defunctus eſt. At poſt ipſius Regis obitum portentoſa, quæ ibidem conſecuta ſunt funera, his Auctor verbis narrat. *Pro vero*(inquit)*aſſeritur, quòd in eadem ſylua Vuilhelmus filius eius, qui ipſi ſucceſſit in regnum, et nepos Richardi filius Roberti Comitis Northmanniæ, Matrẽ offenderint; ſeuero Dei iudicio, ille ſagitta percuſſus (vt ſuo loco pluribus dicetur inferiùs. Iſte collum traiectus, vel vt quidam dicunt, arboris ramuſculo fauces appenſus.* Hæc auctor, quibus ſatis ampla humanæ infelicitatis, mortalium tum menti, tum oculis iſthæc narrãdo argumenta, & Diuinę inſuper irę haud obſcura in vlciſcendo ſigna viſus eſt demonſtraſſe: Pœnas quippe, Deus nec ſerò paternæ tum à filijs, tum à nepote culpæ ſeueriſſimè exegit; Regem verò agnita culpa, & Contritionis dolore ſaucium è vita cum magna ſalutis ſpe abire contigit.

Vuilhelm. vbi ſupra.

Pœnitenti Deus & ſi veniam indulſit, pœnas à filijs omninò nõ abſtulit.

Vuilhelmus vbi ſupra.

Filius ipſius, ac nepos infelici exitu ſublati ex Vuilhelmo.

19. Atquì intimus animi dolor, qui acerbiores quaſque Dei offenſas abolet, vbi ſemel cordi pœnitentium inſederit, futilem, quo ſolent affici homines, ruborem longiùs ablegans, omnem ſpontè, libenterque pro Deo coram hominibus confuſionem amplectitur; adeò vt peccator ex corde pœnitens, magis ſemel coram Deo peccaſſe, quàm vel perpetuò cunctis coram hominibus confundi iugiter erubeſcat. *Eſt enim confuſio* (vt Sapiens ait) *adducens peccatum; & eſt confuſio adducens gloriam.* Quapropter non defuere, qui Pœnitentia extimulati, ſua haud Sacerdoti priuatim peccata aperuiſſe contenti, publica item Confeſſione hæc patefacere non detrectarunt. Inter quos Henricus iunior Angliæ Rex, Henrici filius, quem Pater in S. Thomæ Cantuarienſis Epiſcopi contemptum regia per Eboracenſem Epiſcopum corona Inſigniri voluit, poſtquam verò ſemel, atq; iterum Eccleſiæ reconciliatus, iterum ad ſciſſuras, diſcordiaſquè temerè, ac turpiter redit, vlciſcente tandem Numine, ſuæ condignas cõtumaciæ pœnas dedit; ſed Deo (qui benignus, & miſericors eſt) commiſerante, memorandã poſt innumera, ac ſatis enormia peccata, Chriſtianæ Pœnitentiæ de ſe cunctis documenta reliquit, dum cilicio indutus, ac fune collo inſerta, haud contentus præ vehementi, quo agebatur, doloris æſtu apud Sacerdotem ſingulas animi ſordes expiaſſe, eadem palam cunctis

Pœnitens haud hominem ab hominibus cõfundi refugit.

Baronius an. 1183. n. 4.

Prouerb.

Eccl. 4. c. 23.

Hẽricus iunior Angliæ Rex digna poenitentis animi argumenta exhibet.

Cilicio indutus, & fune collo iniecta confitetur culpas.

ctis facere, ac ignominioſa quæque vltrò, libenterque ſibi in criminis pœnā iniuncta amplecti voluit, vt Rogerius his verbis.

Rogerius in Henrico Angliæ Rege.

20. *Rex filius* (inquit) *deficiente ſibi pecunia, perrexit ad S. Mariam de Rupe Adamatoris, & decorticauit feretrum Sancti Adamatoris, & theſauros Eccleſiæ aſportauit. Paucis poſt elapſis diebus idem Rex filius, cùm vidiſſet, ſe non poſſe multùm nocere Patri ſuo; ex indignatione, & animi rancore in grauem incidit infirmitatem in Villa, quæ dicitur Mertel non longè à Ciuitate Lemonicenſi. Primò enim arripuit eum febris, deinde fluxus ventris, & contriuit eum vſque ad mortem. Qui cùm ſenſiſſet mortem ſibi imminere, miſit pro Domino Rege Patre ſuo, qui ad eum venire noluit; timuit enim inſidias illius. Rex igitur filius conuocatis coram ſe Epiſcopis, & viris Religioſis, qui aderant, primùm ſecretò, deinde coram omnibus ſua confeſſus peccata, pœnitentiam, & ſuorum recepit abſolutionem peccatorum, & tradidit Vuilhelmo Mareſcallo familiari ſuo Crucem ſuā Hieroſolymam deferendam. Deinde depoſitis melioribus indumentis, cilicium induit, & ligato fune in collo ſuo, dixit Epiſcopis, & cæteris Viris religioſis circumſtantibus: Trado me peccatorem indignum culpabilem, & obnoxium per funem iſtum vobis Miniſtris Dei, poſtulans; vt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, qui latroni confitenti in cruce peccata dimiſit, per preces veſtras, & per ſuam ineffabilem miſericordiā miſereatur infeliciſſimæ animæ meæ: et reſponderunt omnes, Amen: Et ipſe ait illis: Trahite me à lecto iſto per hunc funem, et imponite lecto illi cinereo, quem ſibi præparauerat. Et fecerunt, ſicut ipſe præcepit illis, et appoſuerunt capiti, et pedibus ſuis duos lapides magnos quadratos, et omnibus ritè peractis, ipſe præcepit corpus ſuum deferri in Northmanniam vſque Rothomagum, et ibidem ſepeliri. Et his dictis ipſe ſacroſancti Corporis, et Sanguinis Domini Viatico munitus, in timore Domini emiſit ſpiritum. Quod cùm Domino Regi Patri ſuo renunciatum eſſet, lacrymatus corruit in terram, et vehementer planxit filium.* Hęc ille, quibus eximiam Regis ſic pœnitendo virtutem Chriſtiano Orbi teſtatam facit.

Rex filius ex indignatione in morbum incidit.

Secretò primùm, deinde publicè ſeipſū apud Sacerdotem accuſat.

Fune ſe vti reū pertrahendum vult ab Epiſcopis, & Sacerdotibus.

Baronius vbi ſuprà n. 5.

Sacramētis Eccleſiæ munitus decedit.

21. Pœnitens itaque, ac intimè pro ſuis culpis dolens è vita abſceſſit. Sed amantiſſimum Patrem amarè pro filij obitu lugentem Petrus Bleſſenſis, dignā recolendamq; Viri Pœnitentiam ſub vitæ finem in primis illi ob oculos proponens ſolari his planè verbis non deſtitit. *Audiui*(inquit)*et conturbatus eſt venter meus, etc.* Quibus ſubinde, vt Parentis dolorem leniat, ac lugenti quoquo modo lachrymas inhibendo, abſtergat; idem Petrus recolendum iugiter pœnitentis animi exemplar, quo filius è vita abſcedens, anteactę vitæ culpas diluere contenderat, his verbis diſertè inculcat, cōmendatque: *Sed ſit quæſo* (inquit) *dolendi modus, ne vos dolor rapiat vltra modum, temperantior debet eſſe apud vos erga defunctum filium dolendi occaſio, quia ebriſtianiſſimè abÿt, ne dicam obÿt, et dolendo pœnitens dolores ęternos euaſit. Nobis enim flentibus iam ſecuriſſimè dixit: Nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſos flete. Planxit Dauid filium parricidam Abſalon, Planxit ſuper Saul, et Ionatham, finem eorum deplorans, quos dominium mortis inuoluerat ſine fine. Verùntamen ſi circa filium veſtrum pium eſt flere, pium eſt, et gaudere. Si enim Petrus Apoſtolus, ſi Magdalena ſuos defleuerunt exceſſus; iſte licet Adoleſcens, et inter malitiæ incentores, et (vt ità loquar) tanquàm lilium inter ſpinas, in omnē ſe deiecit Pœnitentię humilitatem, Mūdi gaudia conuertens in planctum, et delicias in dolorem. Conuerſus eſt planctus eius in gaudium, conuertatur et veſter, cedat vobis ad plenitudinem gaudiorum, talem filium de lumbis veſtris Proceſſiſſe, in quem naturæ dotes vniuerſę confluxerant, etc. Exemplum dedit vobis, vt et vos ſequamini veſtigia pœnitentis.* Hæc ille. Quibus ſanè Vir tantus paterno haud exiguum viſus eſt dolori leuamentum exhibuiſſe, dum intimo filium cordis dolore ſaucium de perpetratis vehemētiùs culpis obdoluiſſe, eaſdemque flendo diluere omnimodis conatum ſatis vltrò demonſtrat. Pœnitenti quippe tot apud poſteros doloris nunquàm morituri monimenta ſtatuit, quot ad exprimendam Pœnitentiæ magnitudinem verba conſultò appoſuit; hæc enim ille: *Nemo* (inquit) *fuit in Confeſſione humilior, in ſui accuſatione contritior, in emendatione deuotior, in propria carnis afflictione crudelior, in omni ſatisfactione feruentior, etc.* Quem igitur humiliter adeò peccata, quæ olim admiſit, accuſantem, plangentem, ac voluntaria in

Petrus Bleſſenſis Epiſc. ad Henricū Regem.

Petrus Bleſſenſis Patrē ipſius cōſolatur.

Petrus Bleſſenſis vbi ſupra.

Pœnitentiæ ipſius mētio opportunum ſolandi argumentum.

Dolor in gaudium ob conuerſionē vertendus.

Petrus Bleſſenſis vbi ſupra.

Quia ipſius pœnitentis cōtritio pro miraculo extitit.

ſeme-

Digitized by Google

ſemetipſo pœnarum caſtigatione vindicantem quaſi pennicillo adumbrans ob oculos ponit, hunc proculdubio Pœnitentiç armis probè munitum, ac optima ſalutis ſuffultum ſpe deceſſiſſe nemini addubitandum eſt.

Rainaldu[s] [a]. 1335. 58.

22. Dignum quoque in Anglia, Anno redempti Orbis 1335. Mulier, quæ procul pudorem abijciens, omni ſe turpiter libidinum cœno fçdauerat, Pœnitentiæ, ac contriti pariter cordis præbuit exemplum, cuius alibi quoque opportuna mentio erit. Talem enim, ac tantum (vt Rainaldus in ſuis Annalibus tradit) hçc vna ob anteactæ vitæ, ac ſcelerũ turpitudinem animo dolorem concepit, vt cum illius magnitudinem ferre haud poſſet, deficiens extemplò viribus, vt ſpiritu poſthac Deo viueret, ſibi ac Mundo moriens ſpiritum feliciter exhalauerit. Sed rem à Vualſinghamo his planè verbis deſcriptam excipiamus. *Hoc* (inquit) *anno in Eccleſia de Edeligh Vuintonenſis Diœceſis, et Decanatu de Aulton in die Palmarum poſt prædicationem cuiuſdam Sacerdotis literati Ioannis de Vecca nomine; mulier quçdam Ioanna coram Populo à iuuentute ſua corpus ſuum libidini, et obſcænitati fuiſſe expoſitum, ac alia facinora lacrymabiliter cõfeſſa inaudita, obnoxiè flagitans Pœnitentiã à Sacerdote prædicto ſibi imponi ſalutarẽ. Sacerdos quoq; de Diuina miſericordia confidens, poſt ſacrç ſcripturç exempla nominata, ne deſperaret, ſed in Domino peccatores ad Pœnitentiam expectante ſpem poneret, ſex dierum ieiunium in pane, et aquâ in ſuorum remiſsionem indixit delictorum. Illa quoque Pœnitentiam talem ſuorum reſpectu facinorum parum fore, ſeu nihil aſſerente, Pœnitentiam qualemcunque agere poſſet, ſibi iniungi ſuppliciter exorauit. Ille verò diebus poſtea tribus in petitione mulieré perſeuerante, in expiationem omnium peccaminum ſuorum indixit ieiunium. Proſtrata verò illa coram imaginibus Eccleſiæ flens, et eiulans, ac preces ad Deum deuotè fundens, pronamquè in terram ſe proſternens, in corporis Chriſti eleuatione exanimis; et albiſſima eſt reperta.* Quibus ſanè vnicuique compertum ſit, quàm ingens ad omnem abolendam ſcelerum maculam, ſordeſquè animi expiandas, pœnitentis fœminæ amoris, ac doloris vnà pariter vis cordi inſedit, quæ debitam ſibi iniunctam pro peccatorum expiatione à Sacerdote pœnam minui potiùs, quàm adaugeri meruit, adeò vt lacrymis, ac ſuſpirijs ritè exculta, quàm culpis intus obnoxiam prçſeferebat cõſcientiam extemplò abſterſerit, ac pœnitens mori, quàm Deo offenſo viuere concepti vtique doloris impatiens maluerit; Illi quippe Diuinum Prophetç carmen occinuiſſe videtur: *Magna eſt velut mare contritio tua, quis medebitur tui?* Dolor igitur, qui ex immani peccatorum obiectu intus adfuit, appoſitum, ac præſentaneum abolendo peccato pharmacum extitit.

[Io]anna im[pu]ra mulier [in] Anglia [Pœnit]um Com[pu]nctionis [ex]emplum.

Vualſing [Hi]ſt. Anglic. in [E]duardo 3.

[S]uas coram Sacerdote at omni Populo turpitudi[n]es confite[t]ur.

Dolens, ac [p]oenam cul[pa]bis condignã [i]mponi po[s]c[e]ns vitam [a]brumpit.

Dei amor, & culparũ dolor fœminæ cor ſauciãt

23. Verùm hçreticus homo, qui contriti cordis prærogatiuam, miramquè Pœnitentiæ virtutem execratus, omnem eius à Chriſtianorum cordibus vim eliminandam contendit, inſignem Diuinæ pietatis peccatrici mulieri exhibitç indulgentiam, non ſecus ac anilem fabulam, ac futile vti commentum reijciendo deridet; Sed ipſius hìc Rainaldi verba repetenda à nobis ſunt: *Traduxit illuſtre* (inquit) *hoc Diuinæ miſericordiæ in peccatricem exemplum, vt inane commentum Vir hæreticus, qui notas Vualſinghamo marginales appoſuit, vtpote cui ex inſita hæreſi Chriſtiana Pœnitentia non placeat. Sed Auctori potiùs, quàm notularum ſcriptori fidem adhibẽdum cordatus Lector agnoſcet.* Abſit igitur, vt pro Catholico is habeatur, qui ſic Pœnitentiæ detrahit, & pœnitentium hominum exempla nedum gratis, deuotiſque vt par eſt, auribus non accipit, ſed & rabido inſuper ore carpit, & canino pluſquàm dente rodit, ac Diuinæ aſſertores pietatis ſubſannans, ſic pœnitentibus Cœlum, veniam peccatoribus denegando claudit.

Hçreticus homo Pœnitentiæ hoſtis, indultã fœminæ veniã pro nugis habet.

Rainaldus vbi ſuprà num. 58.

24. Porrò eadem prorſus dilectionis vis eſt, ac mortis, ad homini animam terrenis cunctis expiandam, adeoquè illud meritò in Minoritarum familiç tabulis, haud narraris abſimile traditur, quod Platus item refert: *In Franciſcanorum* (inquit) *hiſtorijs legimus non longè poſt illius Ordinis initia contigiſſe, quod tempore, quo Bertoldus, Vir eiuſdem familiæ inſignis in Germania, inter prædicandum Dei verbum acriùs in vitium quoddam inuectus eſſet: mulier, quæ eo vitio tenebatur, Pœnitentiç, ac Contritionis vi in media concia-*

Eadem ferè vis dilectionis, ac mortis.

Hieronym. Platus lib. 2 de bono Statu Relig. c. 5.

In Fr. Minoritarũ Chronicis.

ne mortua cecidit. Verùm cum omnibus in preces procumbentibus paulò poſt reuixiſſet, narrauit mortis cauſam, iuſſamquè ſe ad corpus redire, vt peccatum illud Confeſſione expiaret, adiecit etiam tum alia multa, quæ viderat, tum illud in primis horribile, & dictù etiam mirabile, cùm ipſa ad Dei Tribunal acceſſiſſet, adducta ſimul eſſe ſexaginta animarum millia, quæ in omnibus Mundi partibus fidelium, & infidelium varijs caſibus exceſſerant ex hac vita, atque ex his omnibus tres tantùm addictas Purgatorio, reliquas omnes ad ignem æternum damnatas; vnum autem ex Franciſcanis Fratribus eodem ipſum quoque temporis articulo defunctum per Purgatorij quidem locum tranſyſſe, ſed tamen non modò ibi diutiùs non commoratum, verùm etiam par animarum, quę præcipua cum eo amicitia fuerunt coniuncta, ſecum in Cælum adduxiſſe. Contritionis itaque ſingularis prærogatiua eſt, vt animam peccato abſoluat, & ſi vehementiſſimus ſit charitatis feruor, ac diligendi modus, ipſam tum peccatis, tum vitæ nexibus animam eximat nec non cunctis liberam pœnis Cœlo inſerat.

Mulier vitijs quondam captiua Contritionis emoritur inter audiendū Dei verbum.

Dei beneficio, vt peccata confiteretur, ad corpus redit.

Multorum animas ad Dei Tribunal delatas, & tres tantùm ſaluas teſtatur.

24. Contritionis verò, quæ diuinitùs cordi infunditur, ad promerendam veniam efficax adeò virtus eſt, vt etſi multis liquidò exemplis conſtet, ſaltem ex his, quæ Cantipratanus ediſſerendo tradit, ſatis comprobetur: Dum enim certus quidam Vir pius verba ad Populum Diuinis de rebus aliquando faceret, ipſi (vt quod infrà narrabitur) contigit, vt prælaudatus ſcriptor ſic meminit: *In vlterioribus* (inquit) *partibus Anglię quidam Vir ſanctus, & bonus prædicationis officio præeminebat. Eo autem in ſtatione publica prędicante, quædam peccatrix mulier amariſſimè contrita, vt patuit, in Populo cum lacrymis exclamauit: Miſerere mei Serue Dei, audi miſeram, & abſolue me à peccatis. Tunc ille, vt potuit, eam compeſcuit, & vſque poſt finitum ſermonem expectare præcepit. Quid plura? iterum poſt paululum cum clamore ſurrexit, & petyt mox audiri. Sed cum iam finiendum ſermonem promitteret Prædicator, & illa parùm quieſceret, ſurgit iam tertiò, clamat horrificè, cadit in faciem, expirat. Turbatus igitur non modicè cum Populo Prædicator, orat omnes præſentes cum lacrymis orare Deum, vt alicui, quid ſit factum de anima peccatricis, oſtendere dignaretur. Interim per tres dies clauſus in cella Prędicator nil obdormiuit, neque guſtauit, ſed continuè in oratione permanſit. Tertia ergo nocte anima defunctæ lucidior ſuper Solem apparuit præſtolanti: Adſum (inquit) anima, pro qua oratis, ab omni pœna ſoluta ſum, nihil reſtat, niſi ad Cælum ſtatim auolare. Tunc nimiùm illi interiùs hæſitanti reſpondit anima: Hoc ſignum tibi, quòd non deciperis: Quidam Magiſter Ioannes in partibus Brabantiæ in Monaſterio de Origniès Leodienſis Diœceſis iſta nunc hora obyt, & ſicut in vita ſemper ſuper afflictos, & pauperes pius fuit, ita & & nunc cum poſt mortem ante locum Purgatorÿ, in quo innumerabilis multitudo detinebatur, eius felix anima ab Angelis deferretur, & ibidem multos recognoſceret, quorum auctor ſalutis extiterat, pietate commotus, pro eis ſuppliciter Dominum exorauit, vt à pæna Purgatory ſoluerentur. Nec mora, exauditus à Domino, & non tantùm cum illis, pro quibus orauerat, verùm etiam cum alÿs multis & ego pariter liberata, ad Cælos cum maxima gloria eſt ſuſceptus. Hæc dicens anima ab oculis mirantis euanuit. Ipſe verò in tranſmarinis partibus exiſtens, ſtatim directo cum literis nuncio, ſicut anima pro ſigno dederat, diem, horamquè beati Viri migrantis inuenit.* Ità planè ſubita Cõtritionis cordi vis diuinitùs illapſa delictorũ omnium culpas abolet, & pœnis animam præpotenter abſoluit,

Cantipratanus lib. 2. Apum c. 35. par. 3. 4. 5.

Peccatrix Mulier in Anglię partibus audito verbo Dei compũcta.

Exclamat præ Contritione ter abſolui poſtulans.

Ob vehemẽtiam doloris expirat.

Concio... tor Deum precibus ... defuncta ... licitat.

Peccatri... anima ſe p... nitentia, ... dolore ex... tam nunc...

Multos ... Purgatorij pœnis lib... ratos narra... & ſe in C... lum cum ill... aſcendere,

25. Nonnullis demum ea repentè Contritio ipſius Dei munere è Cœlo affulſit, vt innumeris ferè mox culpis expiatos Cœlo protinùs dignos reddiderit, & nonniſi inaudito mira, ac ſubita eiuſmodi reſipiſcentia ſit adſcribenda portento. Quod ſanè cuidam eleemoſynis apprimè dedito contigiſſe olim, Auguſtino Manno Congregationis Oratorij Preſbytero, qui ſe à Societatis Ieſù Patribus accepiſſe tradit, enarrante comperimus; hæc enim ille: *Apud Hiſpanos* (inquit) *in Ciuitate Valentiæ fuit quidam iuuenis, qui ſæculi vitam amplexus, & obſcęnis concupiſcentÿs obtemperans, tempus in Diuinorum præceptorum tranſgreſſionibus conterebat. Quapropter odio habens, & faſtidiens ea, quę Spiritus ſunt, abhorrebat diuina Sacramenta, & ad confitenda Sacerdotibus peccata, quaſi funibus conſtrictus ire non pote-*

Auguſtin. Ma... nus lib. ſelect. hiſt. c. 321 pag. 472.

Iuuenis apu... Hiſpanos ol... ſcęnis volu... ptatibus de... ditus repen... conuerſus.

poterat: Multiquè præterierant anni, quibus peccata ſua confeſſus non fuerat. Tandem improuiſa quadam peccatorum deteſtatione tactus intrinſecus, profectus eſt ad Templum Venerabiliũ Patrum Societatis Ieſu, vbi tanta tordis compunctione, tot oculorum lacrymis ſua confeſſus eſt peccata, vt Confeſſarius eius admiraretur, & ſciſcitaretur ab ipſo, quæ bona opera peregiſſet vnquam, vndè meruiſſet hanc miſericordiam à Deo impetrare; Reſpondit iuuenis: Ego multa, & grauiſſima mala in vita mea me commiſiſſe recordor, totumquè tempus, quod vixi, conſumpſi penè peccando, & viuendo in fędis luxurijs. Tot malis operibus vnum tantùm bonum opus admiſcui; delectabar enim facere eleemoſynas, & pauperibus benefacere, cum ſe occaſio offerebat. Et pergens per viam, ſi pauper aliquis occurrebat, diuidebam illis nummos, vt poteram. Quod ſi aliquando contigiſſet, me non habere in crumena pecuniam, quam indigenti præberem, in proximam aliquam officinam ingrediebar, & petebam à Mercatore, vt mutuaret nummos, cui ſi fortè notus non fuiſſem, loco pignoris enſem, quo eram accinctus, & pugionem relinquebam. Hic igitur iuuenis expleta Confeſſione, & obtenta peccatorum abſolutione ægrotauit, & poſt biduum mortuus eſt, & vt credi poteſt, cum ſalute à miſericordi Deo receptus eſt, &c. Sic planè iuuenis tot peccatis onuſtus, quia ipſe tamen in pauperes miſericors fuit, incredibilem ſimul cordis contritionem pro mercede lucratus, viuendi feliciter finem ſortitus eſt.

Inuſitata Compunctionis ſpiritu ob eleemoſynas, quibus intendebat, donatur.

Mira hominis in eleemoſynis elargiendis pietas.

Diem feliciter expiatus claudit.

Robert. Card Bellarm. lib de arte bene Moriendi c. 6.

26. Intimus itaque de admiſſis in Dei Bonitatem culpis animi dolor, & amarulenti cordis Contritio, vti certam homini fiduciam ſperandæ ſalutis affert, ità ipſius è contrà ſub vitæ finem iuſto Dei iudicio, & cùm maximè opus eſt, ſubtractio, ipſum in magno, apertoque æternæ ſalutis diſcrimine hominem conſtituit; adeoquè peccatis maximè obnoxij, & peccando item aſſueti, ſuiquè, ac Dei omninò immemores, qui Contritionis, pium omninò vſum ignorant, & cum ingenti quidem vitæ periculo, & non ſine magno item, apertoquè ſalutis diſcrimine tandem moriuntur, cuius rei teſtis Robertus Card. Bellarminus bon: mem: qui probè rem eiuſmodi exemplo confirmat: *Cùm inuiſerem* (inquit) *amicum virum diuitem, & nobilem, qui ex peccato quodam graui perpetuo in morbum lethalem inciderat; atque ei dicerem, nihil ei ſalutarius in eo temporis articulo eſſe poſſe, quàm veram peccatorum ſuorum Pænitentiam, & Contritionem, quia Deus cor contritum, & humiliatum nunquam deſpicit: Reſpondit ille, Et quid eſt Contritio? non ſapio, quid à me requiras; ſubieci ergo: Hoc requiro, vt ex vero corde diſpliceat tibi, quòd in Deum peccaueris, & omninò ſtatuas, ſi diutiùs vixeris, nunquàm ampliùs Deum offendere; idquè totum procedat ex vero amore Dei, qui tibi innumerabilia beneficia præſtitit, cui tu ingratiſſimus pro beneficijs iniurias reddidiſti. Reſpondit ille: Non intelligo, non ſum capax rerum iſtarum. Ità obijt, ſigna damnationis ſuæ ſatis aperta nobis relinquens.* Hæc ille. Quibus ſanè illa Auguſtini miſero huic, ac cæteris eiuſmodi iuſta ſententia quadrat: *Hac* (inquit) *animaduerſione percutitur peccator, vt moriens obliuiſcatur ſui, qui viuens oblitus eſt Dei.* Contritionis quippe omninò, qui peccat aſſiduè, ignarus; quinimmò & Dei iam contemptor, non niſi certam animæ proculdubio iacturam ſic faciendo expectat. Sed de his hactenus.

Qui Deum viuentes obliuiſcuntur, morientes quoque ſui ac Dei ſunt immemores.

Bellarm. vbi ſupra de arte bene moriendi.

Robertus Card. Bellarminus Contritionem ægroto inculcans, rei hominem ignarum omnino offendit

Non intelligo non ſum capax (inquit) homo rerum iſtarũ.

Auguſtin. in pſal.

Ignorãs haud dubia damnationis ſuæ ſigna relinqui.

CAPVT III.

Pænitentiæ nonnulli donum aliorum meritis, precibuſq; à Deo obtinent.

1. IMmortalis Deus, qui ſuam cunctis largiendo miſericordiam exhibet, *& Dominus omnium* (vt Apoſtolus ait) *diues eſt in omnes, qui inuocant illum; &* Qui inſuper iuxta Apoſt. Iacobi verbum, *dat omnibus affluente, & nemini improperat*: Quàm multa hominibus interdum ſua haud vnquàm contentus liberalitate concedit, alioquì abſque præcedentium merito precum, ac patrocinantium ſuffragio minimè conceſſurus. Alienis itaque plerùmque votis, precibuſquè gratiarum munera, & quæ minimè accipientium debentur meritis, Altiſſimus vltrò, libenterquè largiri mortalibus conſueuit, vt illud Auguſtini decantatum ore probè cunctis innoteſcat oraculum: *Quia Deus non tam noſtra merita, quàm ſua mu-*

Ad Rom. cap. 10. v. 12.
Iacobi Epiſt. 1. v. 5.

Deus ſua hominibus dona aliorum precibus cõcedit.

Digitized by Google

nera largiendo coronat; & vt precum inſuper dignitas impetrandi honore clareſcat. Enimuerò ſic quondam in primis Apoſtolo inter profundi maris procellas deprehenſo, cæteriſquè vnà cum ipſo, & certo iam naufragio laborantibus immenſa Dei è Cœlo bonitas præſtò fuit, vt ſe, ac cunctos, qui ſimul nauigio ferebantur, periculo eruendos facto ſibi diuinitùs verbo ediſceret: *Ne timeas Paule*(inquit) *nullius anima erit amiſſio; Ecce donauit tibi Deus omnes, qui nauigant tecum.* Et congruè; Vnius quippè interdum fides, & vnà ſimul charitas poſtulando, quod alij accipere non merentur, & quod aliena quandoque peccata præpediunt, efficaciter à Deo impetrat, & quantociùs ipſius Dei bonitas inter ipſas mortis anguſtias periclitàtibus ſubuenit. Et ſanè ille Martyrum anteſignanus, Stephanus Beatiſſimus pro incredulis, ac lapidantibus aliquando Iudæis orabat, & Saulo inter lapidum imbres, ictuſque omnium veſtimenta ſeruanti: *vt enim*(inquit Auguſtinus) *in omnium lapidantium manibus eſſet, ipſe omnium veſtimenta ſeruabat*; ſalutem, atque Apoſtolatum vnà ſimul orando promeruit. Enimuerò quidquid ipſi poſtmodum ad Chriſtianorum ſtragem in præceps currenti in via contigit, nonniſi Stephani merito, precibuſquè deſuper Auguſtino teſte eſt adſcribendum: *Si Stephanus*(inquit) *non oraſſet, Saulum Eccleſia non haberet.* Tantùm quippè ardens, atque inuicta Srephani Charitas, ipſiuſquè inter moriendum ſupplex oratio ad impetrandum profuit, & apud Deum inualuit, vt Saulus ad Chriſtum conuerſus, & iam ex lupo agnus (*Beniamin* etenim *lupus rapax*) omnimodam præpotentis è Cœlo vim cunctis palam fecerit; Nam dum magis, magiſquè in Chriſti Diſcipulos adhuc ſpirans minarum, & cędis in via proſternitur, Leuitæ profectò Beatiſſimi, quem Iudæi extrà Ciuitatem eiectum lapidarunt, orantis, debellantiſquè virtutem imbellis ipſe ad reſiſtendum redditus ſenſit, prompti vtique, profuſiquè inter lapides cruoris è Cœlo beneficiũ expertus: *Charitatis* quippe(vt Fulgentius ait) *virtute ſubnixus vicit Saulum crudeliter ſæuientem, & quem habuit in terra perſequutorem, in Cœlo meruit habere conſortem.* Hoc planè nobili Stephanus ex lapidàtibus lucro, ac tryumpho diues, cumulato ſupernorum Ciuium gaudio Cœlum intrauit, dum Saulum ex perſequutore eiaculatos inter lapidum imbres Apoſtolum Cœlo peperit, ipſumque Chriſti Eccleſia ex Saulo Paulum, cunctarũ Orbis Gentium Doctorem feliciter ſortita eſt.

Auguſtinus lib. de Gratia, & libero arbitrio.

Actuum Apoſtolor. cap. 27. 24.

Nauigaotes cum Paulo à certo naufragio ipſius meritis liberantur.

Auguſtinus ſerm 14. de ſſ.

Saulus Beati Stephani Protomartyris prece ex perſequutore in Apoſtolum conuertitur.

Auguſtin. in actis Apoſt.

Dum magis per odiũ in Chriſtum, & Chriſtianos ſæuit, à Chriſto è Coelo vocatur.

S. Fulgent. ſer. de S. Stephano.

2. Quapropter appoſitè Auguſtinus, vt quis pro alijs Deum enixiùs oret, quò dignus Chriſto fiat, ac Cœli vnà ſimul conſortio donetur, inculcans, iſthæc aptè in rem præſentem, ſubtexit: *Pro eis* (inquit) *oremus, vt prædeſtinentur; fortaſſe enim ità ſunt prædeſtinati, vt noſtris orationibus concedantur.* Enimuerò ſic ſe habet quorundam hominum ſalus, vt non niſi aliorum precibus decreta diuinitùs, ac prædefinita exiſtat. Qui ergò grauioribus eſt culpis obnoxius, profectò ad impetrandam à Deo veniam, piorum hominum tum vota, tum lacrymas plurimùm quidem valere, occultamquè ad Dei conſequendam miſericordiam obtinere vim proculdubio intelligat; vt paribus quoque Ambroſius verbis edocet. *Etſi graue* (inquit) *peccatum eſt, quod Pænitentiæ lacrymis ipſe lauare non poſſis, fleat pro te Mater Eccleſia, quæ pro ſingulis tanquam pro vnicis filijs vidua Mater interuenit.* Ad impetrandam igitur præoptatam contriti cordis gratiam, & pœnitentiæ potiſſimũ, qua ab homine fit Deo ſatis, donum; magni profectò iuſtorum preces, ac Dei amicorum vota momenti ſunt, adeò vt homini clemens vltrò Dei benignitas refundat, quod pia aliorum deſideria poſtulant, vel certè quod indigna peccantium ſe ipſa improbitas obtinere neutiquàm ſufficit.

Quidam nõ niſi aliorum apud Deũ precibus prędeſtinati ex Auguſtino.

Auguſtin. in ſerm.

Ambroſius lib. 3. tom. in Lucam cap. 7.

Efficax apud Deum totius Eccleſiæ oratio.

3. Quanti verò piæ præſertim preces, necnon grata deprecantium ſuffragia ad Deum vel offenſum, iratumquè placandum, & ad ipſius grauioribus promerendam culpis veniam, momenti ſint, Theophilus olim Græcorum Imperator ſat cunctis palam oſtendit, qui ſacris bello imaginibus indicto, & in aciem velut Inconomachorum ſignifer proſilire auſus, facti poſtmodùm vel ſerò pœnitens, correptuſque, & à Deo flagellis per viſum ipſa Angelorum manu expetitus, cùm duodecim annos regnaſſet, ſacris

Baronius an. 842 n. 32.

Theophilus Græcorum Imperator Iconomacorum ſignifer vim precum expertus.

Angelorum manu flagellis attritus reſipiſcit.

cris honorem imaginibus deferens, caſq; ab omnibus honorandas palam adiecens; mox promptam à Deo, qui cunctis miſericordiæ ſinum aperit, mirabilitet veniam conſequitur; adeò vt Theodora Auguſta, ipſius vxor præoſtenſo ſibi viſo

Theodorus Studita in Triodio.

impertitæ à Deo Imperatori Indulgẽtiæ fieri certior meruerit, vt ex Annalibus Eccleſiaſticis è ſacro Græcorũ Triodio à Theodoro Studita his verbis traditur. *Hic igitur Theophilus multos Sanctorum Patrum pœnis, & tormentis inauditis cùm afflixiſſet propter ſanctas imagines, Iuſtitiæ nihilominus ſtudioſiſſimus fuit; vt cùm aliquando, ſi quis eſſet in Vrbe, qui alteri moleſtiam afferret, ſciſcitaretur, nullus (vt aiunt) multis diebus fuit inuentus. Cùm autem duodecim regnaſſet annos, & dyſenteriæ morbo, correptus, è viuis excedere deberet, os ſuum ſupra modum aperuit, ità vt etiam interiora ipſa intueri liceret; Auguſta verò Theodora, maximo propterea dolore afflicta, vix ad ſomnum conuertitur, & viſionem huiuſmodi intuetur. Immaculatã ſcilicet Dei Genitricem infantem ante omnia ſecula genitum vlnis geſtantem, & Angelis lucidiſſimis circumſeptam, Theophilum autem eius Coniugem ab ipſis flagris, & contumelijs affectum.*

Nocte per viſum cauſam, cur plectatur, addiſceus conuertitur.

Cùm igitur ſomnus ipſam dimiſiſſet, & Theophilus parùm reſpiraſſet, vehementer exclamauit: Hei mihi miſero, qui propter ſanctas imagines percutior! Quare audita Imperatrix quàm primùm Dei Genitricis imaginem ſuper ipſum collocat, illam multis cum lacrymis deprecans. Theophilus verò, licet ità ſe haberet, cùm vidiſſet adſtantium quendam imaginem paruam collo alligatam geſtantem, illam arreptam obſculabatur, & venerabatur.

Theodora Auguſta pro ipſo Deum ac Deiparam exorat.

Quapropter continuò illud os, quòd anteà aduerſus imagines rugiebat, & guttur, quod ità turpe apertum cernebatur, ad priorem ſtatum conuerſum eſt; & à frequenti illa anguſtia, & moleſtia requieuit, & obdormiuit, cum anteà aperte confeſſus eſſet, bonum eſſe Sanctas imagines honorare, & venerari. Cùm itemq; Imperatrix è ſuis arculis venerandas, & Sanctas imagines eduxiſſet, toto pectore nitebatur Theophilum adducere, vt illas veneraretur;

Venerandas imagines Theophilo venerandas proponit.

Paulò autem poſt tempore Theophilus excedit è vita, & Theodora reuocatis illis omnibus, qui in exilio, & carceribus detinebantur, vt liberè agerent, illis præcepit, etc. At Chriſti Confeſſor Methodius ipſam Patriarchalem ſedem aſſumit, multa anteà paſſus, et in ſepulchro in vinculis vitam agens. Imperator itaque ſuum agnoſcens errorem, dum ipſum ex corde admiſſorum pœnitet, à Deo veniam obtinuit.

Tandem Princeps è vita pœnitens abit.

4. Mortuo autem ſubinde Imperatore, Theodora Auguſta omnibus, qui religionis cauſa exulabant, ad patrios lares reuocatis, ſacrarumquè imaginum reddito cultu, S. Methodium Patriarcham Conſtantinopolitanum, & Epiſcopos enixiùs orat, vt aſſiduas pro Theophili Coniugis ſalute ad Deum preces effundant; quem pro viro ſuo inſtanter Altiſſimum deprecata, tandem piorum precibus, vt per viſum palam fieri contigit, quod fiducialiter à Deo petebat, benignè obtinuit; Sic enim Theodorus Studita proſequitur.

Theodora Methodium Patriarchã, vt Deũ pro mortuo exoret, inſtanter precatur.

Baronius an. 842. n. 31. 33.

Theodorus ſtudita vbi ſuprà.

Quæ (inquit) *cùm ità ſe haberent, Theodora Imperatrix diluculo ſextæ feriæ ſomno detenta, ſibi videbatur apud columnam, quæ dicitur Crucis, reperiri, & quoſdam illac magno cum ſtrepitu præterire, diuerſa tormentorum genera ſecum ferentes, in quorum medio cinctus agebatur Imperator Theophilus manibus retrò reuinctis, quem cùm agnouiſſet Imperatrix, conſequebatur & ipſa illos, qui eum ducebant; cùm autem ad æneam portam perueniſſent, vidit virum quendam aſpectu mirabilem, qui antè imaginem Chriſti ſedebat: ad hanc cùm Theophilum illi adduxiſſent, ſtiterunt eum. Quibus viſis Imperatrix pedibus eius pronoluta, pro Imperatore intercedebat. At ille dixit aperta ore: Magna eſt fides tua ò mulier. Scito igitur, quòd propter tuas lacrymas, fidemquè tuam, necnon propter preces, & interceſſiones ſeruorum meorum, & Sacerdotum, Theophilo viro tuo ignoſco. Deinde ait illis, qui eum adducebant: ſoluite ipſum, & tradite vxori ſuæ, quę illo recepto receſſit exultans, & gaudens, & continuò ſomnus illam dimiſit. Hæc quidem Theodora Imperatrix vidit in ſomnis.*

Viſio de ingentatis Theophilo pœnis, & Theodoræ aſpectui oblatis.

A Chriſto exauditę Mulieris preces.

Sic Deus itaque pijs, aſſiduiſquè fidelium precibus clementer annuens Theophilo, pro quo adeò inſtabant, animæ ſalutem conceſſit, & à Purgatorij, quibus tenebatur pœnis erutum, ipſum in requiem mirabiliter eduxit.

Theophilus Morbo præuentus inno xij hominis ſanguinem fundit.

5. Porrò admiranda magis ex eo Theophili ad bonam frugem conuerſio redditur, quòd cùm ſubindè Imperator ob

tiæ potiſſimùm formam exhibens, multùm cæteris ad ſalutem profuiſſe viſus eſt laudabiliter viuendo, de quo iſthæc Beda ſummatim refert: *Exemplo videlicet viuendi, inſtantia docendi, libertate corripiendi, & pietate largiendi multùm profuit.* Hæc ille.

Baronius vbi ſupra.

8. Quo autem pietatis, & animarũ zelo tantus Vir teneretur, dum gentibus in Germania Chriſti prædicare Euangeliũ cupetet, ex his, quæ Beda meminit palã fit; hæc enim ille: *Eo tempore venerabilis, & cum omni honorificentia nominandus famulus Chriſti, & Sacerdos Ecgbertus, quem in Hybernia inſula peregrinam ducere vitam pro adipiſcenda in Cælis patria retulimus, propoſuit animo pluribus prodeſſe, ideſt inito opere Apoſtolico verbũ Dei aliquibus earum, quæ nondum audierant, gentibus euangelizando committere, quarum in Germania plurimas nouerat eſſe Nationes, à quibus Angli, vel Saxones, qui nunc Britanniam incolunt, genus, & originem duxiſſe noſcuntur: vndè hactenus à vicina gente Britonum corruptè Germani nuncupantur; Sunt autem Friſones, Rugini Danni, Hunni, antiqui Saxones, Boruchtuarij: Sunt etiam alij perplures iiſdem in partibus Populi paganis adhuc ritibus ſeruientes, ad quos venire præfatus Chriſti miles circum nauigata Britannia diſpoſuit; ſi quos fortè ex illis ereptos Sathanæ, ad Chriſtum transferre valeret; vel ſi hoc fieri non poſſet, Romam venire ad videnda, & adoranda Beatorum Apoſtolorum, & Martyrum Chriſti limina cogitauit.* At Diuinis Vir pius oraculis ſe nõ ad iſthæc euocari intelligens, ſigniſquè è Cœlo edoctus, Pœnitentiæ intentus operibus, in ſolitudine perſtitit, & poſt fruſtrà tentatum annunciandæ fidei gratia transmarinum iter, & à Deo prohibitus, ſuis in Hybernia prædicandi munus magno cũ fructu expleuit. Hęc enim in eius laudẽ Beda: *Tunc* (inquit) *reuerſus ad dilectæ locum peregrinationis, ſolito in ſilentio Domino vacare cæpit: & quoniam exteris prodeſſe ad fidem non poterat, ſuis ampliùs ex virtutum exemplis prodeſſe curabat.* Pœnitentium itaq; vitam pro ſe ad Deum ſollicitus agens, pœnitentium quoque coronam, & finem ſortitus eſt.

Animarum zelo ſuccẽſus Chriſti Euangeliũ prędicare cupit.

Meritis diues in Hibernia diẽ clauſit.

Beda vbi ſupra.

9. Eduinus quoque Edemundi Anglorũ Regis filius, qui Edelredo mortuo in Regno ſuffectus nõniſi aliorum precibus Pœnitentię donum obtinuit; Vir perditis quippè moribus fuit, ac laſciuiæ eũ in modum deditus, vt voluptatis, obſcenarumquè rerum gratia, ſacrarum quoque legum contemptor fieri non dubitauerit: Quapropter ipſo ſuſcepti Regni exordio S. Dunſtanum Epiſcopum ob id vnum ab Eccleſiæ throno extorrẽ fecit; quia eum, vt Regio honori conſultum foret, ab impudentiſſimæ mulieris ſinu violenter abſtraxerat. Quod Oſbertus in S. Dunſtani geſtis hunc in modum tradit: *Erat in illis diebus mulier quædam ex magna, & alta progenie filiam adultam ſecum habens. Vtramque, quantùm ad corpus ſpectat, formoſa ſpecies decorabat. Sed quod pudicis mentibus non paruæ offenſioni erat, libidinoſus animus, & habitus, qui iuxtà in eis operabantur, eandem validè decolorabant. Hæ præfato Regi Eduino aſſiduè adhærebant ſuis blanditijs, & nutibus illecebroſis, pro viribus operam dantes, quatenus vnam earum in coniugium copularet. Ad quas ille impudico illiciti amoris deſiderio feruens, indecenti amplexu, nunc hanc, nunc illam, neutrius ad aſpectum in hoc erubeſcens diſtringebat. Præterea die, quo ipſe Eduinus in Regem eſt conſecratus, à loco conuiuij, in quo cum Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, totiuſquè Regni Principibus ſedebat, iam pranſus exilijt, & relictis omnibus in cameram, vbi præfatæ fœminę erant, ſecedit, capitiquè corona ſublata, ſe inter illas medium iecit. Quod Optimates cognoſcentes, oppidò indignati ſunt, & rem tractantes inter ſe, Odonem Archiepiſcopum Cantuarienſem, qui dignitate cæteris eminebat, vnanimiter hortari cæperunt, quatenus viros mitteret, qui Regem ſiue volentem, ſiuè nolentem feſtinè reducerent.* Hæc ille. Sed quid Præſules deliranti veſanos inter amores Principis animo facerent? cùm omnes præſertim ipſius fœminarum inter nugas, blanditiaſque ſtertentis ſubire odia in primis vererentur. Sed iſthæc eodem narrante ſcriptore videamus.

Baronius an. 959. n. 7.

Eduinus Anglorum Regis filius perditis moribus aliorũ precibus Pœnitentiæ donũ obtinet.

Oſbertus in vita S. Dunſtani apud Surium die 19. Maij & Flor. hiſt. Mart. Vuemonoſt. hoc anno.

Foeminarũ laſciuarum conſuetudine vitiatus

Inter Regni inaugurationis ſolemnia incontinentię exemplũ palam exhibet.

10. *Ad quod* (inquit) *agendum cum hi, & illi regiam iram metuentes, ſe excuſarent, tandem ſuper Dunſtanum, & eius Conſanguineum Kinſinum Epiſcoporum ſententia verſata eſt, qui præcepto Summi Pontificis, & aliorum omnium ingreſſi ad Regem, eum,*

Oſbertus vbi ſupra.

vt

Dunſtanus impudicas acriter mulieres, ac Regem ſubiudo increpat.

vt dixi, in medio duarum illarum decubantem repererunt. Tunc Dunſtanus primùm in ignominioſas mulieres aſpera increpationis verba vultu, & voce contorquens, laſciuias earum, ſicut verum caſtitatis amatorem decuit, deteſtatus eſt. Deinde Regem, vt ſe tāti opprobrij exortem faceret, monens, ad Proceres eum redire, eoſquè ſua preſentia exhilarare ſubmiſſa voce precatus. Qui & animi ſui furore ſimiliter, & vultus ſui rubore perfuſus, dum ſe rediturum omninò negaret, Dunſtanus manum illius arripuit, & à loco violenter abſtractum, impoſito capiti eius diademate ad conuiuantes introduxit. Quod mulieris ignominia nullatenus equanimiter ferens, ſauis verborum inuectionibus in Virum ſurrexit, & ſe eum confuſioni perpetua tradituram garrula conteſtatione denouit. Et hoc quidem deteſtabile votum; non tepeſcente malitia eius, facto exercere ſollicita poſtmodum fuit. Effecit namque apud Regem, vt cuncta, quæ in Dunſtani Monaſterio habebantur, diripi, ac deuaſtari, ipſumque è Regno eliminatum in exilium pelli iuberet. His igitur ab impio Rege præſtitis, non multò poſt ipſe, Deo vlciſcente, in exilium pulſus, ac impudentiſſima mulier, quæ cauſa malorum fuerat, ab ipſis perſequutoribus Regis promeritæ crudeliter neci tradita fuit. Verùm calamitatibus Rex attritus, eruditusquè ſalubriter, quippe qui meretricijs impulſus amoribus magis, quàm propria adductus voluntatis malitia peccauerat; ſuas, priuſquàm è vita abiret, ſeriò compunctus, culpas retractans, illud Dunſtani meritis, qui acceptas haud vlciſci, ſed beneficijs vltrò iniurias compenſare didicerat, eſt aſſequutus, vt pœnitens tandem è vita decederet, certamque animæ moriendo perditionem euaderet. Sed Osbertum iſthæc narrantem audire præſtat: *Intereà* (inquit) *Eduinus è vita præſenti ſubtractus eſt, & anima ipſius Dunſtano in orationibus occupato à quibuſdam teterrimis hominibus curſim è veſtigio eſt præſentata. Cuius miſeriam miſeratus, ſuarum iniuriarum immemor, pro liberatione eius immenſos omnipotenti Deo lacrymarum imbres effudit, nec ab eis deſtitit, donec ſe pro eo exauditum agnouit. Facto igitur non grandi interuallo, Mauri illi ad Dūſtanum ſua preda vacui redeunt. Et quia ſuas iniurias vlciſci ſupernacuè venerant, calumnioſa voce depromunt; quorum ille furores nihili penſans, Deo ſuper ineffabili miſericordia eius gratias egit.* Hæc quidem ſcriptor. Miſer itaque Eduinus, qui muliebris potiùs amoris lenocinante impulſu, quàm ingenij prauitate deliquerat, haud omninò malus (vt Baronius ait) ex Regina vtpotè Sancta progenitus, cuius precibus factum eſt, vt ſuorum ſub vitæ finem ſcelerum pœnitens & cum ſalutis ſpe ex hac vita deſceſſerit. Et hæc interim de ipſius geſtis hìc narraſſe ſufficiat.

Regem à mulieribus abſtractu, & ad Proceres regnu reducit.

Mulier, quæ ſcandalorum, & Dunſtani exilij cauſa fuit, malè perit.

Eduinus Dūſtani precibus pœnitendi gratiā conſequitur.

Cœleſti viſu poſt mortem ſaluus renunciatur.

11. Et Sanctorum quidem precibus Contritionis, ac Pœnitentiæ donum, plenèque mortalibus à Deo, nulloquè præuio meritorum ſuffragio, refundi ex his, quæ Rainaldus in ſuis Annalibus affert, palam, conſtanterquè euincitur; Hæc enim ipſe à probæ fidei ſcriptoribus accepta tradit: *Oſtendit Deus* (inquit) *hoc anno inſigni prodigio apud Ciuitatenſes in Hiſpania, quanta Epiſcopis in altera vita maneant ſupplicia, qui commiſſorum ſibi Populorum prætermiſſa cura, in delicias ſe effundunt, quantoquè ſit miſeris peccatoribus ad Deum præſidio Sanctorum patrocinium. Petrus Diaz Epiſcopus Ciuitatenſis, voluptatum, irretitus illecebris, cùm morbo laterali eſſet implicitus, quamquàm monitus à Cubiculario ob ſpectra Dæmonum ipſius animæ inſidiantium viſa, vt ſacra Confeſſione crimen expiaret, conſilia deriſit. Demum vt conuinceretur non inania fuiſſe ſomnia, cùm iuberetur à quodam Minorita per obiectam ſpeciem Cubicularius ſollicitare Epiſcopum ad Pœnitentiam, illequè ſignum poſceret, iuſſus digitum in ardentis picis cacabum Epiſcopo morituro paratum immittere, mox aduſtum extraxit, eoquè impænitentem conuicit, iuſſitquè, vt Sacerdotem vocaret: ſed extorta Confeſſio parùm valebat. Exceſſit in eo ſtatu è viuis, atque in Templum delatus, quarto die ſepulchro mandandus, è feretro caput erigit, ſequè ob improbam actam vitam ad diuinum Tribunal raptum defixis horrore ſpectatoribus enarrat, & cruciatibus æternis damnatum: ob ſuum tamen ſingulare in S. Franciſcum ſtudium, illius precibus flexam miſericordiam, vt ad vitam reuocaretur, peracta diebus viginti ſcelerum Pænitentia, iterum moriturus: Cuius ſepulchro affixum epitaphium etiamnùm hiſtoriæ veritatem teſtatur.* Sic planè S. Franciſci precibus contigit,

Rainald. an. 1343. num. 88.

Vualſingh an. 1342. num. 34. Marian. Mar. lib. 2. c. 50.

Petrus Diaz Epiſcopus Ciuitatenſis, ve à lubrico pedem contrahat, ſpectris apparentibus territus.

Mortuus B. Franciſci meritis, vt in vitā rediens Pœnitentiā agat, à Deo impetrat.

tigit,

Digitized by Google

tigit, vt vel iam Inferno adiudicandus, reſurgens, condignam agendo pro ſuis culpis pœnitentiam, veniam pariter à Deo conſequeretur.

15. Archiſius verò Dux Beneuentanæ Vrbis hìc iure merito in Pœnitentium numero recenſendus, admirandusquè pariter eſt; qui in cunctos beneficus, cunctiſque prodeſſe curans, aſsiduis ſe Pœnitentiæ donum ſuis tũ lacrymis, tũ aliorum quoque meritis à Deo obtinuiſſe oſtendit; ſubditos in primis Deo, ſubiectos ſibi Populos habuit, ac Principis vtiq; optimi de ſe cunctis, ac vnà ſimul verè pœnitentis bona inter opera exemplum exhibens, ſic ſe ipſum, ac alios ſubinde ſapiẽter rexit, adeoq; pius, q; ac corde iugiter cõpunctus deſcribitur, adeo vt quẽadmodum ſepulchralis titulus edocet, Diuinorũ auidiſsimus eloquiorum cultor integras in lacrymis noctes inſumeret; hoc etenim nobile tumulo ipſius inſculptum carmen pro digno ipſius elogio extat:

Baronius an. 787. n. 54.

Integras noctes lacrymãdo tranſigit.

Peruigil in lacrymis tempora noctis agens.

Pœnitentium quippe Dux pius armis, lacrymis videlicet, ſuum præmunire è vita exitum ſategit; vt nobile igitur tanto Viro inſcriptum, eiuſquè eximiæ pietatis, ac virtutum monimento futurum ſepulchralem hunc titulum ex Paulo Diacono acceptum ſtatuamus; hęc ille habet.

Paulus Diaconus in eius epitaphio.

Nobilis, ac tanto dignus Viro ſepulchralis titulus.

Lugentum lacrymis Populorum roſcida tellus
Principis hac magni nobile corpus habet.
Hic namque cunctis recubans celeberrimus Heros
Præpollens Arichis; ò decus, atque dolor.
Tullius ore potens, cuius vix pangere laudes,
Vt dignum eſt, poſſit, vel tua lingua Maro.
Stirpe Ducum, Regumquè ſatus, tranſcenderat ipſe,
Nobilior gentis culmina celſa ſuæ. Et infrà.
Strenuus eloquij Diuini cultor, et index,
Peruigil in lacrymis tempora noctis agens. &c.
Sic noſtrum ſolamen erat, ſolamen egentum,
Hos ſatagens verbis, hos releuare manu.
Ornaſti patriam doctrinis, mœnibus altis;
Hinc in perpetuum laus tua ſemper erit. &c.
Planctus vbique ſonat; te luget ſexus, & ætas
Omnis, & ante omnes tu Beneuente doles &c.
Solatur tantos ſpes hæc vtcunque dolores,
Quòd te pro meritis nunc Paradiſus habet.

Baronius an. 787. n. 65.

Virtutes ſũmatim collectę à Paulo Diacono.

Miræ hominis virtutes.

16. Hæc vtique inſcriptum à Paulo Diacono, Viro omnium digniſſimo epiraphium pręſefert; cui hæc, quæ ſequuntur, iure merito ſubtexenda ſunt: *Vixit autem quinquaginta tres annos; obijt ſeptimo Kal. Septembris, &c.* Hæc in præmemorato titulo; Regino item pręclaras viri, in Francorum Annalibus, laudes his verbis meminit; *Carolus* (inquit) *Magnus Romam venit, & à Pontifice Hadriano ſuſceptus, ibi aliquot dies moratus eſt. Quod cùm audiſſet Archiſius Dux Beneuentanorum, timore perterritus, miſit Romualdum filium ſuum cum magnis muneribus ad Regem, poſtulans pacem, & promittens ſe omnem voluntatem eius facturum. Sed his ſuaſionibus minimè Apoſtolicus credidit, (quod peculiare eſſe Principum Longobardorum fidem frangere ſæpe fuiſſet expertus) Sed magis exhortatus eſt Regem, vt Beneuenti fines intraret, quod & fecit, &c.* Ne igitur Beneuentanus Populus cladem ob Regis indignationem incurreret, Archiſius irati Regis faciem præueniens, eundem oblatis per Epiſcopos muneribus placare, ac promereri ſtuduit; Hoc enim iuſtè illi pro laude inſcribitur.

Paulus Diaconus vbi ſupra.

Archiſius apud Carolum Magnũ pro pace exorat.

Oblatis ipsũ muneribus publicæ vtilitati conſulens placat

Sollicitus gratam pacem ſeruauit amator.

Paulus Diaconus vbi ſupra.

Publicam verò adeò rem, patriæ zelo permotus, amaſſe fertur; vt ipſam ſi quà opus foret, vitam vltrò, libenterque impenderet, vt præmemoratus titulus patentibus Lectorem notis docet.

Inſuper & patriæ promptus amore mori.

Patriæ tuendæ cauſa mori promptus,

Et hæc in Archiſij laudem, qui pietatis, & Pœnitentiæ pariter cultu inter lugendum, ac benefaciendum præfulſiſſe deſcribitur, narrando, tanti merito Viri

Digitized by Google

meminiſſe voluimus.

17. Aliorum verò haud ſemel (vt titulus præfert) nonnulli precibus Pœnitentiæ donum, ac Deo inſeruiendi gratiam ſunt adepti, ipſiusquè tandem beneficio in tuto ſalutem animæ collocarunt, vt in S.Elizabethæ Vngariæ Reginæ geſtis; Adoleſcentula (quæ ſæculi vanitatibus diſfluens) ſe totam nimio corporis cultui, tū ſuo, tum aliorum periculo impēdebat, feliciter eſt experta; de qua iſthæc in prælaudatę, ac dignę Chriſti famulæ geſtis: *Conſigit* (inquit) *vt puella quædam capillis ornatiſſima, tanquàm ſtatutæ legis prævaricatrix Domina Eliſabesh iudicio offerretur, quæ viſa capillorum eius pulchritudine, iuſſit eos continuò circumcidi. Quo facto cępit Adoleſcentula alta voce eiulare. Aderant quidam dicentes eam innocenter punitam: Veneras non eleemoſynam acceptura, ſed ſororem ſuam infirmam viſitatura. Quibus Domina Elizabeth: Bene (inquit) pro ea factum eſt; his capillis choreas de cętero non frequentabit. Quæ cùm vocata fuiſſet, et ad eius veniſſet præſentiam; quæſiuit, ſi quando melioris vitæ propoſitum habuiſſet. Puella Reſpondit: Dudum (inquit) Domino in habitu Religionis famulatum exhibuiſſem, ſi non me tantùm cęſariei meæ claritas pulcherrima delectaſſet. Ecce quomodò grauabat eam cęſaries? Verè cum Abſalone pulcherrimorum capillorum ſuſpendio interyſſet, niſi eam Dominus per famulam ſuam Elizabeth, totondiſſet. Quo audito, dixit Elizabeth caſtitatis amatrix: Plus igitur gaudeo de tuorum præciſione capillorum, quam de fily mei gauiſura forem in Romanum Imperium prouectione. O verbum gratię! Sermo regalis de fonte prodiens ſinceriſſimæ charitatis. Aſſumpſit ergò eam pyſſima Domina, mutato ſęculari habitu in hoſpitali perpetuò ſeruituram.* Sic profectò, & nonniſi ipſius ſanctiſſimæ fœminæ precibus adoleſcentula, quæ ſua adeo capillorum pulchritudine delectabatur, ſanam præciſis, & non ſecus ac maximis animi impedimentis ſoluta capillis, mentem accepit, ac Religioſum item Deo poſthac pœnitens inſeruitura tum animum, tum veſtem induit.

Iacobus Mōt. in S. Eliſabethę Reginæ Vngarię geſtis c. 25. apud Surium.

Nonnulli aliorum precibus à Deo pœnitentię donum impetrant.

Adoleſcentula vanitatibus dedita B. Eliſabethę precibus ad Deū conuertitur.

Capillis præciſis puella omne ſæculi amorē à ſe præſcindit.

Sancta mulier pœnitēti merito gratulatur.

18. Contritionis itaq; ac Pœnitentię donum, vbi Sanctorū precibus ad impetrandum res agitur, facilè immeritis quoque interdum Deo miſerante affulget, vt ſacra hiſtoriarum monimenta teſtatiſſimam cunctis fidem faciunt, & in ipſius D. Franciſci præſertim geſtis Diuus Bonauentura his planè rem admirandam verbis tradit: *In Caſtro* (inquit) *Montis Marani prope Beneuentum mulier quædam S. Franciſco peculiari deuotione cohærens, viam vniuerſæ carnis intrauit. Conuenientibus autem Clericis ad exequias, & vigilias cum Pſalterio decantandas, ſubitò cunctis cernentibus erexit ſe mulier ſuper lectum, & vnum de adſtantibus Sacerdotem, Patrinum videlicet ſuum aduocans dicens: Volo confiteri Pater: Ego enim mortua duro erā carceri mancipanda, quoniam peccatum, quod tibi pandam, necdum confeſſa fueram; Sed orante* (inquit) *pro me S. Franciſco (cui, dum viuerem, deuota mente ſeruiui) redire nunc ad corpus indultū eſt mihi, vt illo reuelato peccato, ſēpiternā promerear vitā. Et ecce vobis vidētibus; poſtquam illud detexero, ad promiſſam requiem properabo. Tremens ergo trementi Sacerdoti confeſſa, poſt abſolutionem receptam quietè ſe in lecto collegit, & in Domino feliciter obdormiuit.* Et hæc quidem mulier perierat, ni Contritionis, & Confeſſionis inſuper ipſius B. Franciſci meritis impertito ſibi diuinitùs beneficio, in vitam mox rediens, expletiſquè ritè cunctis, ac expiata culpis vitam feliciter ſub Pœnitentiæ ſalutari vexillo concluſiſſet.

S. Bonauentura in geſtis S. Franciſci Aſſiſ. cap. 5.

S. Franciſcus fœminę poſt mortem, pœnitendi ſpatiū impetrat.

Confitetur mulier, & confeſſa in pace quieſcit.

19. Maximè igitur nonnullis, vt ex prolatis in medium hactenus videre eſt, interdum profuit pijs aliorum, tum precibus, tum meritis, tum etiam conſilijs in arcto, & ſatis ambiguo ſalutis negotio iuuari; vt Cæſarius teſtatiſsimo præ cęteris ſic rem exemplo confirmat: *Pariſys* (inquit) *iuuenis quidam ſuggerente humani generis inimico, talia quædam peccata commiſerat, quæ obſtante erubeſcentia, nulli hominum confiteri poſuit: cogitans tamen, quę malis præparata ſunt tormēta gehennę, & quæ bonis abſcondita ſunt gaudia perennis vitæ; timens etiam quotidie iudicium Dei ſuper ſe, intus torquebatur morſu Conſcientiæ, & foris tabeſcebat in corpore. Quid plura? Tandem miſerante Domino timor ille ſeruilis verecundiam vicit, qui ſicut ſetæ filum, charitatem inducere cōſueuit. Veniens ad S. Victorem, Priorem vocauit,*

Cæſarius lib. 2. de Contrit. cap. 11.

Quidam ſua enormia peccata Sacerdoti exponere erubeſcit.

Accedēs ad Confeſſariū compūctus, pudore abiecto ſe ipſum vincit.

&

& quia confitendi gratia veniſſet,indicauit. Ille paratus ad tale officium, ſicut omnes ſunt Fratres eiuſdem Monaſtery, ſtatim venit in loco ad hoc deputato; Sedit, &c. Mira res, tantam hora eadem pius Dominus, cuius natura bonitas eſt, cuius voluntas poteſtas eſt, cuius opus miſericordia eſt, cordi eius contulit Contritionem; vt quoties Confeſſionem inciperet, toties ſingultibus intercepta vox deficeret, in oculis lacrymæ, ſuſpiria in pectore, ſingultus erant in gutture. Hæc vt vidit Prior, dicebat ſcholari; vade, ſcribe peccata tua in ſchedula, & defer ad me. Placuit conſilium iuueni, abyt ſcripſit, die altera redyt, & ſi confiteri poſſet, iterum tentans, vt priùs defecit; & cùm nihil proficeret, ſchedulam Priori porrexit. Legit Prior, & obſtupuit, dixitquè iuueni: Non ſufficio tibi ſolus dare conſilium; vis, vt oſtendam Abbati? & licentiauit eum. Venit Prior ad Abbatem, & porrexit ſchedulam legendam, rem ei per ordinem exponens. Quid deinde geſtum ſit, audiant peccatores, & conſolentur deſperati, & recreentur. Mox enim, vt Abbas chartulam ad legendum aperuit, totam eius continentiam deletam inuenit; Impletumquè eſt in eo, quod Dominus per Iſaiam dicit: Deleui vt nubem iniquitates tuas, & quaſi nebula peccata tua. Et ait Abbas Priori: quid legam in ſchedula iſta? nihil in ea ſcriptum eſt. Hæc vt Prior audiuit, ſchedulam ſimul cùm Abbate reſpexit, dixitquè, &c. Vt video, miſericors Deus, qui maximam iuuenis Contritionem attendit, culpã iam ſufficienter punitam iuſtè deleuit. Deletio ſiquidem totius ſcripti, abolitionem ſignificat totius delicti, & aduocantes ſcholarem, oſtenderunt ſchedulam, dicentes eius peccata diuinitùs eſſe deleta: quam cùm perſpexiſſet, et ex ſignis benè cognouiſſet, in tantum cor eius ex magnitudine gaudy eſt dilatatum, inquantum priùs ex magnitudine triſtitiæ erat anguſtiatum, etc. Sic cordis Contritio præcipuam ad maxima quæque obliteranda peccata vim obtinet.

In oculis lacrymæ, ſuſpiria, & ſingultus in ore confitentis.

Peccata, quæ narrare non potuit, ſcribere in carta à Confeſſario iubetur.

Pagina peccatorũ omnino notis deletis munda diuinitùs apparuit.

20. Verùm haud vno duntaxat ſuſceptæ narrationis propoſitum exemplo euincitur. Quàm multis etenim extremo ob ſcelera ſupplicio addictis, Sanctorum meritis, precibuſquè Contritionis donum miro Dei beneficio contigit, vt in geſtis S.Philippi Nerij Congregationis Oratorij Fundatoris ſic traditur: *Silentio* (inquit) *prætereundum non eſt, quonam pacto quidam cognomento Palæologus eius opera hæreſim abiurauit. Detinebatur is vti hæreſiarcha* (tempore nimirũ Gregorij XIII.) *apud Sacræ Inquiſitionis Tribunal, et quoniam tentatis omnibus, in ſua obſirmatus perſiſtebat hæreſi, flammis addictus fuerat. Dum igitur ad ſupplicium deducitur, Philippus (qui in ædibus S.Hieronymi per id tempus agebat) re comperta, confeſtim per viam à Peregrino dictam peruolans, Palæologo occurrit; atque inter confluentem turbam prolapſus, ſatellitum cuneos intrepidus penetrat, reumquè amplectitur, ac peramanter admonet, vt reſipiſcat. Cumquè ad patibuli locum iam ventum eſſet, Philippus ea præcipiendi auctoritate, quam eo momento contulerat ei Deus, Miniſtros conſiſtere iubet: Obtemperant. Interim Philippus verbis etſi paucis, vim tamen diuinitùs inferentibus, ad veritatis agnitionem hæreticum perduxit, eumquè iubet ſcamnum conſcendere, et publicè hæreſim execrari, qui circumſpectante Populo, impiè dicta pyſſimè abiurauit, atque proſcripſit. Obtinet deinde Philippus, vt reus in carcerem reducatur; vbi vt faciliùs pænitentis cor demulceat, præter id, quod ſingulis diebus Sacræ Inquiſitionis Adminiſtratores ad victum ſuppeditabant à Gregorio XIII. ampliſſimam illi eleemoſynam erogandam curauit; et ne à pio ſuſcepto propoſito recederet, eum fermè quotidiè inuiſebat, ac de ys duntaxat, quæ ad pietatem pertinent, cum illo agebat: quem vt ad ſuperbiæ tumorem infringendum, comprimendumquè iuuaret, quo fermè peccato irretiri ſolent hæreſis labe inquinati. Beatorum Ioannis Columbini, et Iacoponÿ geſta legenda obtulit; aſſerens hoc genus hominum faciliùs reſipiſcere Sanctorum exemplis, morumquè ſimplicitate, quàm rerum ſubtilitate, et diſputationibus: Quamobrem idem Palæologus dolebat plurimum in Philippum iam pridem non incurriſſe, eumquè non habuiſſe amicum. Attamen diutiùs in bona mentis propoſito non perſtitit; quod Philippus his ferè verbis præſagierat: Haud mihi vndequàque placuit viri huius conuerſio; ſuis tamen precibus, ac lacrymis à Deo obtinuit, vt ipſum rurſus ad Pœnitentiam reduceret. Verùm tanquàm relapſus non ſine veræ Contritionis argumento, demum* capi-

Petr. Iacobus Baccius in geſtis S.Philippi Nerÿ lib. cap.12. n.2.

Palęologus hereſiarcha dum ad patibulum ducitur S.Philippi precibus conuertitur.

Hæreſim publicè à Philippo admonitus execratur.

In carcerem iterum, vt ſaluti probè conſulat, deducitur.

Haud diu in bono mẽtis propoſito perſtat; ſed relapſus ſubinde pœnitens capite plectitur.

capite mulctatus eſt. Cui Philippi iuſſu ſuam operam porrexere Cæſar Baronius, et Ioannes Franciſcus Bordinus, vt in extremo illo mortis confinio eius animum in fide confirmarent. Qui igitur in fide titubans, poſt ſemel recantatam hæreſis palinodiam, iterum naufragari cœpit; gladio tandem addictus, verè pœnitens ſuam morte culpam diluit, & bonum mentis propoſitum moriendo ſtabiliuit.

Petr. Iacob. Baccius in vit. S. Philip. Ner. lib. 2. cap. 6. n. 14.

21. Porrò Vir Dei ſuperno lumine, ac Sapientiæ dono afflatus iuxta id, quod tempus, & occaſio tum precibus, tum minis interdum in deducendis ad ſalutis viam perditis quibuſq; & cum imperio quãdoq; inſtabat; Hinc qui mitis adeò, & blandus videbatur, rigidus quoque, ac auſterus apparuit, vt de ipſo ſic Baccius:

Quidam patibulo deſtinatus, ac deſperans, Philippi verbis compunctus diem feliciter claudit.

Vocatus (inquit) *olim, vt reum ſuſpendio addictum ſuis verbit ad cor reuocaret, Sacellum ingreſſus, in quo miſer ille vociferãs humi iacebat; Diuina actus virtute, iniectit collo manibus apprehenſum ad terram alliſit, inſonuitque: Sile, Sile. Reus hoc tantùm verbo ſiluit, cõtremuit, & conuerſus eſt: mox Confeſſario admiſſo, bis peccata confeſſus, forti animo mortem ſubiuit.* Didicerat quippe Chriſti famulus, multorum ſalutem à Deo fortiter, ſuauiterque diſponi, ac Dei potiſſimũ verbo (*quod quaſi malleus eſt conterens petram*) plerùmquè duriora quæque ſaxis hominum corda, ac precibus maximè interdum diuinitùs frangi, ac expugnari.

Ieremiæ 23. 29.

22. Illud demũ præcipuo Dei munere, aliorumquè precibus haud ſemel contigit, quo iuxta Dei verbum ſubita cordis Compunctio, ac intimus, inuſitatuſquè animi dolor ad vitę abolendas culpas, quantùmuis enormes diuinitùs ſacris in paginis homini repromittitur: *Auferã* (inquit) *cor lapideũ de carne veſtra, et dabo vobis cor carneũ, etc.* Id ſanè (vt cætera ſileamus) eiuſdẽ S. Philippi precibus eſt Adoleſcens aliquando expertus, qui cum peccatorum Confeſſionem non ritè, ſed fraudulenter obiret, tantam ſubindè ipſius meritis à Deo vim Contritionis obtinuit, vt ſibi miraculo eſſet; de quo in ſuis paginis Petrus Iacobus Baccius iſthæc: *Nobilis* (inquit) *Adoleſcens peccata ex verecundia ſubticebat. Animaduertit id Philippus, illumquè fixis oculis intuẽs, vim cœpit lacrymarũ profundere: interim dũ luget, tam vehementem peccatorũ dolorem à Deo obtinet pænitenti; vt protinus et ille vberes in lacrymas eruperit. Flebat vterq; vterque ſilebat; neuter niſi poſt longum temporis internallum à fletu deſtitit: Iuuenis tandem procumbit in genua, omneſquè praueconſcientiæ ſinus Philippo aperit, quẽ pius Pater peramanter amplexus, Confeſſione excepta, à culpis abſolutum, animoque pacatum à ſe dimiſit, etc. Adoleſcens poſt hęc totius vitæ culpas, cui ſolebat, Sacerdoti detexit, et aliquot elapſis diebus ad Philippum reuerſus ei peccatorum omnium Confeſſionẽ peregiſſe enunciat. Cui Pater, etſi* (inquit) *hanc tuam totius vitæ Confeſſionem auribus non perceperim; omnes tamen, et ſingulas, quas antè hac perpetraſti culpas, me adamuſsim cognitas habere certò ſcias, etc. Ille ſubdit: Rogo, Pater, vt mihi ſolidam cordis Cõpunctionem à Deo precibus obtineas. Vix dixerat, cùm extemplò adeò intenſus illi cęlitùs infuſus eſt dolor; vt aſſeruerit, nullum ſibi vnquàm obtigiſſe maiorem.* Iuuenis itaque alioquì perditus, ac Deo maximè ob ſacrilegam Confeſſionem iniurius, Philippi precibus nedum Pœnitentiæ donum, ſed & Cõtritionis inſuper, & lacrymarum à Deo vim tantam ſortitus eſt; vt verè pœnitens ſuę poſthac ſaluti totus incumbens, rem ſuam probè, ac perſeueranter egerit. Sed de his hactenùs.

Exech. c. 36. 26.

Subita cordis compũctio præcipuum Dei donum.

Petrus Iacobus Baccius in vit. S. Philippi lib. 2. cap. 4. n. 2.

Adoleſcens, qui peccata ex rubore tacebat, S. Philippi precibus Cõtritionis donum obtinet.

Nullus vnquã ipſi antea dolor de culpis intenſior cordi accidit.

CAPVT IV.

Nonnulli voluptatum, ac ſæculi vanitate perſpecta, Pænitentiæ cauſa ad religioſa Clauſtra conuolant.

ALtiſſimus, qui cũctarum mirus ſemper opificio rerum in ſuis potens æque, ac ſapiens operibus affulget, rectũ quidem ab initio hominem condidit, ac inter lubrica ſubinde, præruptaq; ſęculi inoffenſo pede gradientẽ ad Cœlũ vocans, quà ad Cœlũ itur, vnicuiq; demonſtrãs: *In montẽ* (inquit) *ſaluum te fac.* Enimuerò, ni fidelis ille, ac recolendus inter Dei famulos Loth de Sodomis à Deo ſalubriter monitus, pedem ſubmouens montana loca conſcendiſſet, vbi opportunum ſummo Dei beneficio, Mundi inter

Eccleſiaſt. c. 7. Geneſis 19. v. 17.

Deus, qui homines ad ſe venire præoptat, viam quoque, qua veniant demonſtrat.

ter

Digitized by Google

Fugiendum à Periculis.

ter Mūdi huius pericula fugienti aſylum parabatur, elementorum vi,& flammarū proculdubio ipſe pariter vnà cum reliquis vlciſcente deſuper Numine incendio petijſſet. Idem planè his ſimiliter contigit,qui in ſæculo agunt, & quæ ſæculi ſunt in præceps blandimenta ſectantes, non niſi certum denique peccando naufragium fecere; Deo quippè miſericorditer ad Pœnitentiā vocante, accepta ſubindè ab ipſo peccatorum venia,omniſquè pertęſi moræ, vltroneam ſibi è ſæculo fugam indixere; & ne vel inpoſterum labi contingeret, celeri ad altiora currendum pede, contendendumquè velociter exiſtimarunt: *Lubricum quippe* (vt Ambroſius ait) *eſt ſæculum, & citò labimur*. Quis enim lutea vaſa portans, non ſordeſcit in luto?Itaq;ſalubris duntaxat fugæ præſidio certa hominis ſalus innititur, & in elongando ſe à periculis, tutò ſe quiſque reponit.Quapropter meritò aliquando Hieronymus hominem ſupernis diteſcentem muneribus, & Cœlo denique ſuis pro meritis inſerendum, aptis planè in rem verbis ad fugam è lubrico arripiendam exhortans: *Quid agis* (inquit) *in ſæculo, qui maior es ſæculo?* ac ſi altiori ad Cœlum mente ne quis cœno demerſus pereat,omni reiecta mora currendum quantocyus ſit.

Ambroſius in Pſalm. 118.

Lubricum eſt ſæculum, adeoque citò quis labitur ex Ambroſio.

Hieronymus in Epiſt.

2. Nec verò ſibi quiſquam de ſui ipſius virtute, ac meritis inaniter blandiatur:*Nil enim*(inquit Hieronymus)*Monacho fortius, qui vincit Diabolum, ſed nihil imbecillius, qui à carne ſuperatur*: Quoniam igitur homini lucta cū Diabolo eſt, nudi cum nudo luctari debemus, & nequis inter pugnandum ſuccumbat, veſtimenta abijciat, ne habeat, vnde teneatur,victuſque hoſti cedat triumpho Plerique igitur prouidè è peccatorum labe eruti, ad perfectioris vitæ apicem currentes, eſſe ampliùs in ſæculo renuunt; adeòque dum ſui duces itineris ſanctiſsimos ſibi Viros proponunt,illud Hieronymi vel ipſis meritò occinit: *Nos habeamus propoſiti noſtri Principes, Paulos, Antonios, Hilarios, Macarios*. Hi profectò omnia vnà cum Apoſtolo arbitrantes vt ſtercora, quò Chriſtum lucrifacerent, relicto confeſtim ſæculo, ad Deū profugiendo, illud Apoſtoli, Apoſtolorumquè exemplo factis exhibuere: *Circumierunt* (inquit) *in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat Mundus*. Pro ſalute etenim animæ è Mundo fugam,ac certū pro corona haud fortiter arripere certamē recuſarunt. Nil quippe his,quibus animæ ſalus cordi eſt, curandum, quærendumquè magis, quàm vt inoffenſo pede ad montana procurrant;quod apte Hieronymus certo cuidam homini inculcans: *Nulli*(inquit)*parcas,vt ſoli animæ parcas*. Enimuerò haud pro argento, & auro; ſed pro anima, quæ omni pretioſior eſt auro, homini negotium adeſt.

Hieronymus Epiſt. ad Ruſticum.

Lucta homini cum Diabolo, à quo nemo tutus.

Hieronymus Epiſt. 13. ad Ruſticum.

Ad Heb. Ep. 1.

Nemini parcendum, vt quis animæ parcat ex Hieronymo

Hieronymus vbi ſupra

Qui diuitijs igitur inopes, at virtutibus diuites, ſe illibatos, ac Deo dignos ſeruare præoptant, vtpote qui Cœlo in Terris militant; quantùm ſibi virtutis decor in pretio ſit, luce clariùs demonſtrant. Tanti namque rudem olim Pauli runicam Antonius fecit, vt hac ſolemnioribus duntaxat diebus vteretur; & in ipſius laudem Hieronymus iſthęc iure merito decantarit: *Si mihi* (inquit) *Dominus optionem daret, multò magis eligerem tunicam Pauli cum meritis ſuis, quàm Regum purpuram cum ſuis Regnis*. Quoniam ergò ſola apud Deum paupertas, atque humilitas in pretio eſt, hinc qui ſibi Pœnitentiam ſedulo ſectandam ob oculos proponunt; cuncta primùm terrena abijcere, ſequè cunctis ſponte abdicātes honoribus,ſic Deo vtiq;placere cōtendunt; quod & Hieronymus rem vti grandem admiratus, reique proinde meritum inculcans,ſic Chriſti militem & ad ipſum ire cupientem alloquitur: *Nudum* (inquit)*Chriſtum nudus ſequere; durum, grande,difficile, ſed magna ſunt præmia*. Id ſanè olim quammulti, & ex Pœnitentium pręcipuè, numero (vt mox narrabitur) probè aſſequuti, Cœlo potiùs, quàm terrę, ac Deo magis, quàm ſęculo, in terris adhuc poſiti militarunt.

Hieronymus Epiſt. de Geſtis S. Pauli prim. Erem.

Religioſa paupertas Regum theſauris anteferenda.

Hieronymus Epiſt. 13. ad Ruſticum.

Pauperes pro Chriſto, ſunt diuites.

3. Enimuerò quàm futilia, quàm vana, & lubrica demum ſint ſæculi gaudia, & quàm amaris inſuper intus in cute noxiæ mundanarum voluptates rerū, aſſiduis ęrumnarum ſtimulis ſcateāt, duo quondam illi in Romanorum Imperatoris Aula ſat præ cæteris demōſtrarunt; qui(vt appoſitè Auguſtinus tradit) inter legendum res Magni Antonij geſtas mirantes, omnem illicò à ſe mundanam

vnà

Duo ex Imperatoris Aula, ad Chriſti obſequiũ tranſeunt.

vnà cum ſæculo ſpem abijcientes, religioſam in ſolitudine viam, vitamquè arripiendo, ſe totos Chriſto vt Cœlum feliciter tandẽ lucrifacerent, pro Chriſto dicarunt; Quorũ hiſtoriam à Potitiano acceptam, his planè verbis Auguſtinus proſequitur: *Et erat* (inquit) *Mediolani Monaſterium plenum bonis Fratribus extrà Vrbis mœnia ſub Ambroſio nutritore, & non noueramus: pertendebat ille, & loquebatur adhuc, & nos intenti tacebamus; vnde incidit, vt diceret, neſcio quando ſe, & tres alios contubernales ſuos, nimirum apud Treuiros; cùm Imperator promeridiano Circenſium ſpectaculo teneretur, exiſſe deambulatum in hortos muris contiguos, atque illic, vt forte combinati ſpatiabantur, vnum ſecum ſeorſum, & alios duos itidem ſeorſum, pariterquè digreſſos, ſed illos vagabundos immiſſos in quandam caſam, vbi habitabant quidam ſerui tui ſpiritu pauperes, qualium eſt Regnum Cælorum, & inueniſſe ibi codicem, in quo ſcripta erat: Vita Antonij, quam legere cœpit vnus eorum, & mirari, & accendi, & inter legendum meditari arripere talem vitam, & relicta militia ſæculari, ſeruire tibi; Erat autem ex eis, quos dicunt agentes in rebus, tunc ſubitò repletus amore ſancto, & ſobrio pudore, iratus ſta ſibi, coniecit oculos in amicum, & ait illi: Dic, quæſo te, omnibus iſtis laboribus noſtris quò ambimus peruenire? quid quærimus? cuius rei cauſa militamus? maior-ne eſſe poterit ſpes noſtra in Palatio, quàm vt amici Imperatoris ſimus? & ibi quid non fragile, plenumque periculis, et per quot pericula peruenitur ad grandius periculum? & quandiù iſtud erit? amicus autem Dei, ſi voluero, ecce nunc fio. Dixit hoc, et turbidus parturitione nouæ vitæ, reddidit oculos paginis, et legebat, et mutabatur intus, vbi tu videbas, et exuebatur Mundo mens eius, vt mox apparuit. Namque dum legit, et voluit fluctus cordis ſui, infremuit aliquandò, et diſcreuit, decreuitquè meliora, iamquè quietus ait amico ſuo: Ego iam abrupi me ab illa ſpe noſtra, et Deo ſeruire ſtatui, et hoc ex hora hac in hoc loco aggredior, te ſi piget imitari, noli aduerſari. Reſpondit ille adhærere ſe ſocio mercedis, tantaquè militię, et ambo iam tui ædificabant turrim ſumptu idoneo relinquendi omnia, et ſequendi te. Tum Potitianus, et qui cum eo per alias horti partes deambulabant, quærens eos, deuenerunt in eundem locum, et inuenientes admonuerunt, vt redirent, quoniam declinaſſet iam dies. At illi narrato placito, et propoſito ſuo, quoquè modo in eis talis voluntas orta eſſet, atquè firmata, petiuerunt; ne ſibi moleſti eſſent, ſi adiungi recuſarent. Iſti autem nihilo mutati à primis, fleuerunt ſe tamen (vt dicebat) atque illis piè congratulati ſunt, eecommendauerunt ſe orationibus eorum, et trahentes cor in terram, abierunt in Palatium: Illi autem affigentes cor Cælo, manſerunt in caſa. Et ambo habebant ſponſas, quæ poſteaquàm hęc audierunt, dicauerunt etiam ipſæ virginitatem tibi. Narrabat hæc Potitianus etc.* Sic planè Deo afflati, terreniſque repentè ſarcinis expediti, ſæculi vtpotè impedimentis ſoluti, ambo iſti ſęculo ſe ipſos abdicantes, aſperam Pœnitentium, vt Cœlo tandem potirentur, vitæ normam, & haud ſibi parcẽdo Chriſti veſtigia ſunt ſectati.

Auguſtin. Confeſſ. lib. 8. cap. 6.

Apud Treuiros duo aulici ex Antonij vita ſpe ſæculi abiecta, iter ad Chriſtũ addiſcunt.

Ambo in ſolitudine, pedem figunt, vt ad Chriſtum impigrè curſant.

Cor Cœlo affigunt, & ſocij terrenis altius demerguntur.

4\. Porrò vt ſuſceptæ narrationis propoſito intenti, alios quamplures, qui ſe Mundi voluptatibus Pœnitentię cauſa reiectis abdicarunt, conſultò recenſeamus: Marcella Albinæ filia, Pammachij conſobrina, nobilitate generis Romanas inter fœminas clariſſima voluptatibus nuncium remittens, auſteriorem Pœnitentiæ formam amplectens, ſic eam dilexit, vt virtutis ſtudio, & ſeruãdæ pudicitiæ amore ſuccenſa, ſeptem poſt menſes (quibus cum viro fuerat) vidua relicta, Cerealis, qui Romanorum Imperatori ſanguine iunctus erat, connubium præcelſo animo reſpuens, ſacris Monachorũ Inſtitutis, ipſius Hieronymi edocta exemplo, vltrò conſtanterquè inhæſerit, aliaſque inſuper illuſtres fœminas ad ſectandam ſalubriter arctioris vitæ ſemitam perduxerit, quæ à Gothis primùm iniurias perpeſſa, ab ipſis honori poſtmodùm habita eſt; ſed quàm multùm ingenio præſtaret, & quanta ſe ipſam humilitate aliorum iudicio ſubiecerit, idem Hieronymus his planè verbis teſtatur, quæ nobile virtutum ipſius monimentum ſunt. *Cùm me* (inquit) *Romam cum Sanctis Paulino, et Epiphanio Eccleſiaſtica traxiſſet neceſſitas, quorum alter Antiochenam Syriæ, alter Salaminiam Cypri rexit Eccleſiam, et verecundè nobilium fœminarum oculos declinarem, ita egit (Marcella*

Marcella Albinæ filia, fœminarum nobiliſſima ipſius ſæculi fuga nobilior apud Deum.

Baronius an. 383. nu. 37.

Cerealis Imperatorum ſanguine illuſtris connubium ob Chriſtum reſpuit.

Hieronymus Epiſt. 16.

cella

cella ſcilicet) ſecundum Apoſtolum importunè opportunè, vt pudorem meum ſua ſuperaret induſtria. Et quia alicuius nominis eſſe exiſtimabar ſuper ſtudio ſcripturarum, nunquàm conuenit, quin de ſcripturis aliquid interrogaret; nec vt ſtatim acquieſceret, ſed moueret è contrario quæſtiones, non vt contenderet, ſed vt quærendo diſceret earum ſolutiones, quas opponi poſſe intelligebat. Et miræ profectò humilitatis, ac virtutis fœmina, quæ ſacras probè callens ſcripturas, & apprimè literis Diuinis exculta; ſuam humiliter tamen ceruicem, non Deo duntaxat, ſed & homini edocenti ſubmitteret, nec ſe plus aliquid, quàm cęteras rudes mulierculas reputaret; quod quidem in fœmina literis apprimè exculta grande miraculum; Quænam verò in fœmina fuerint ornamenta virtutum, S. Hieronymus his verbis proſequitur.

Mira fœminæ in ſacris ſcriptu ris prauoluendis peritia.

Hieronimus vbi ſupra.

Cunctæ in ipſa virtutū dotes Soli magis emicant.

5. *Quid* (inquit) *in illa virtutum, quid ingenij, quid ſanctitatis, quid puritatis inuenerim, vereor dicere; ne fidem credulitatis excedam, et tibi maiorem dolorem incutiam recordanti, quanto bono carueris. Hoc ſolùm dicam, quod quidquid in in nobis longo fuit ſtudio congregatum, et meditatione diurna, quaſi in naturam verſum, hoc illa libauit, didicit, atque poſſedit; ita vt poſt profectionem noſtram, ſi in aliquo teſtimonio ſcripturarum eſſet oborta contentio, ad illam iudicem pergeretur. Et quia valdè prudens erat, et nouerat illud, quod appellant Philoſophi* Τὸ πρέπον, *ideſt dicere, quod facias: ſic ad interrogata reſpondebat, vt etiam ſua, ſua non diceret, ſed vel mea, vel cuiuſlibet alterius; vt in eo ipſo, quod docebat, ſe Diſcipulam fateretur: ſciebat enim dictum ab Apoſtolo; Docere autem mulieri non permitto, ne virili ſexui, et interdum Sacerdotibus de obſcuris, et ambiguis ſciſcitantibus facere videretur iniuriam.* Hæc in præclaræ huius inter cæteras fœminæ laudem Hieronymus, haud obſcura profectò nobiliſſimi ingenij, & Chriſtianę ſimul pietatis, atque humilitatis documenta.

Sapientiam humilitas apud Deum, & homines commēdat.

6. Verùm admiranda cunctis in ſæculo mulier, à tumido ſæculi faſtu ſic abhorruit, vt delicias magno, imperterritoquè animo proculcans, quo nam mentis affectu Monaſticæ vitæ Inſtituta dilexerit, iſthæc in alias quoque Romanas ſuo item exemplo fœminas deriuando monſtrauit. Hęc namq; de ipſa, dū Pœnitentiæ iugiter operam dantem deſcribit, Hieronymus meminit: *Suburbanus* (inquit) *ager vobis pro Monaſterio fuit, et rus electum pro ſolitudine, multoquè iā viviſtis tempore, vt ex imitatione veſtri, et conuerſione multarum gauderemus Romam factam eſſe Hieroſolymam: crebra Virginum Monaſteria, Monachorum innumerabilis multitudo; vt pro frequentia ſeruientium Deo, quod prius ignominiæ fuerat, eſſet poſteà glorię.* Eius quippe exemplo aliæ nec vulgares quidem fœminę, Mundum contemnere, & cuncta, vanaquè ſæculi gaudia deſpiciendo calcare, ſublimiore mentis faſtu didicere, quę ſubinde in Pœnitentium Caſtra ſe recipientes, vel in ſæculo ipſo de Mundi tum pompis, tum honoribus triſiphando altiora ſapere didicerunt.

Hieronymus vbi ſupra.

A ſæculi faſtu abhorrēs monaſticum Inſtitutum in alias fœminas deriuat.

Adeo vt quod prius ignominiæ fuerat, eſſet poſtea gloriæ ex Hieronymo.

7. Albina quoque Marcellæ Mater, haud ſuis abſque laudibus prætereunda, quę filia pietate non impar, & ſacras literas diſcendi cupida, ſuis Hieronymum impenſe, ac frequenter ſtudijs coluit: de qua ipſe. *Certè* (inquit) *cùm Romæ eſſem, nunquam tam feſtina me vidit, vt non de ſcripturis aliquid interrogaret; neque verò more Pytagorico quidquid reſponderam, rectum putabat. Nec ſine ratione prȩiudicata apud eam valebat auctoritas, ſed examinabat omnia, et ſagaci mente vniuerſa penſabat, vt me ſentirem non tam Diſcipulam habere, quàm Iudicem.* Hæc de Albina Hieronymus, vt Chriſtianarum mulicrum ingenia, & Chriſtianæ item pietatis ſtudio præcellentium probè cōpoſitos ad virtutem mores, ex pijs earundem inſtitutis, prompta vnuſquiſque quaſi manu deprehendat. Albina verò, dum alacriùs in Dei obſequio, & virtutum ſtadio currit, diem in Vrbe feliciter clauſit, de cuius obitu nuncium Hieronymus accepit, cum ſua ſuper epiſtola Pauli ad Galatas eſt aggreſſus commenta: de cuius tranſitu hæc quidem ille in præfatione eiuſdem Epiſtolæ: *Pauci admodùm* (inquit) *dies ſunt, ex quo Epiſtolam Pauli ad Philemonem interpretatus, ad Galatas tranſcenderam, multis retrorſum in medio prætermiſſis: Et ecce ſubitò literæ mihi de Vrbe allatæ ſunt, nunciantes, et Albinam venerabilem anum præſentię Domini* red-

Hieronymus in præfat. in in epiſt. ad Galatas.

Albina Mar cellæ Mater quàm cupida res ſacras diſcendi.

Fœmiog vir tutibus excultæ ſois.

Baronius an 386. n. 35.

Hieronym. præfat. in Epiſt. ad Galat. lib. 1.

redditam, et S. Marcellam Matris contubernio deſtitutam. Hanc quidem ipſe ſuo digniſſimā ſemper vti Matrem obſequio veneratus eſt, & iam ſenio ſubinde confectam, necnon pio ac ſtudioſo religionis cultu magis, quàm ętate prouectam. Ad Aſellam namque ſcribens, eius his planè meminit verbis: *Saluta Matrem Albinam* & ad Marcellam filiam ſcribens ait: *Albinam communem Matrem valere cupio; de corpore loquor, vt ſpiritu valeat, non ignorans: eamquè per te ſalutari obſecro, et duplici pietatis officio focillari, quod in vna, atque eadem Chriſtiana ſimul diligatur, et Mater*. Et hæc nos in Albinæ clariſſimæ fœminę laudem, hìc vel obiter meminiſſe voluimus.

Hieronymus mortis ipſius accepto nuncio vehementer dolet.

Hieronym. Epiſt. 100. ad Aſellam.

Hieronym. Epiſt. 74.

8. Atquì vt modò à fœminis ad viros orationis ſtylus recurrat, laudatiſſimus quidem in Dei Eccleſia hominùm pœnitentium, ac in remotioribus locis Deo, ac ſibi vacantium mos olim viguit, ingentiquè ſubinde meritorum prouentu iam vſu receptus, mirificè adcò Terrarum vbique propagatus eſt, vt Inſulas planè ipſas huiuſmodi genus hominum dites virtutibus, ac Cœlo planè dignum repleuerit; qui dignas nimirum antiquarum culparum valido Pœnitentiæ ſtimulo incitati, à ſemetipſis pœnas repoſcerent, ac inter ſyluarum abdita, vti nobiles è Mundo transfugæ, exuleſque, illibatis planè Deo moribus inſeruirent: Ieiunijs quippe, lacrymis, orationibus, cæteriſque intenti iugiter eiuſcemodi afflictationum operibus carnem aſsiduè macerantes diſcruciando, ſe non in vanum currere, ac aerem verberare; ſed in acie aduerſus carnem, ac Diabolum ſtrenuè, ipſis Deo militare factis comprobarunt, ad quos auxiliares ſubindè precum copias Chriſtiani Imperatores, ac orbis Terrarum Proceres, perituri; dum validis ſæculi, ac tribulationum procellis exagitarentur, magna ad impetrandum ſpe ſuffulti conuolarent, vt ſuo infrà loco narrabitur.

Pius Deo in remotis locis inſeruiēdi mos antiquus, vſitatuſque in Eccleſia.

Baronius an. 998. n. 49.

Inſulę Monachorum incolatu celebres.

9. Mirum autem dictu (quod & Baronius adnotat) vt cùm primùm ex Aegypto Monachalis in Vrbem vitę inſtitutio inuecta eſt, longè, latèque magnis vbiq; incrementis adaucta, & propagata claruerit; adcò vt Inſulas quoque pia Sanctorum Monachorum, velut florentiſſima Apum examina, ac pœnitentium Virorum agmina ipſius terræ faciem repleuerint. Etnicus namque homo ille (vt ſupra iam vidimus) dum ſui itineris ſtationes relegit, Monachorum (qui Caprariam potiſsimùm incolebant Inſulam) perditus per iocum deriſor ſapientiſsimos ſubſannando Viros meminit, illiſq; demum carninibus amarulentoque in Monachos (quos oderat) ſtomacho, ac ſimul Chriſtianæ inuidus religioni inſultando concludit.

Baronius vbi ſupra n. 52.

Ex Aegypto florentiſſima religio ſorū agmina in varias Inſulas ſecedunt.

Rutil. Numant in Itiner. lib. 1.

Sic nimię bilis morbum aſſignauit Homerus

Bellerophonteis ſollicitudinibus.

Hæc impius quidem, ſuaſquè inter prophanas carminum ſtrophas malè ſanus capite, qui toto ipſa inter verba Cœlo aberrans, Angelicam, & Cœlo dignam arctioris à cunctis procul ſæculi deliramentis vitæ normam, inſaniam ipſe omnium, inſaniſſimus ampullanti ore appellat, homineſquè eiuſcemodi vitæ genus vſurpantes ſuis omninò carminibus deliro cenſuit; quos ſi Diuino fidei imbutus lumine intus & in cute agnouiſſet, beatos proculdubio, ac vere felices, ipſoſmet, quos triſtes, ac miſeros putabat, ſapido iudicij calculo renunciaſſet.

Auſterioris vitæ norma ipſis Gentilibus deriſū; ne dum horrorem attulit.

10. In ſemota igitur à mortalium oculis, & à terreſtri conſuetudine rudi, ignotaquè Inſula, Viri planè Coelo digniſsimi, ac Deo probè noti, necnon Pœnitentiæ armis, precibuſquè validiſſimè inſtructi latebant, quibus hoſtiles, ac barbaras (vbi opus foret) Caſtrorū acies vinci, ac nullis expugnari haud ſemel armis contigit; ad quos nō ſecus ac ad muniti ſſima Orbis terrarum propugnacula, qui varijs moleſtiarum anguſtijs tenebantur, profugientes, non raró in bellis præſens Dei auxilium ſunt experti; & ne noſtra longiùs aberret oratio, Maſcezil Gildonis tyranni frater, ſub Romanis Arcadio, & Honorio Principibus, armis aduerſus eundem acturus, ad Caprariam Inſulam pauperum Virorum, atque imbellium incolarum preces ſibi in primis fore propitias ratus, ſe contulit; nec ſua ſpe, ac votis fruſtratus eſt, vt Oroſius his verbis in rem præſentem tradit: *Ad hunc iam vt hoſtem bello inſequendum Maſcezil Frater miſſus eſt, quem idoneum procurandę Reipublicæ fore, propriæ orbitatis recens dolor pollicebatur. Igitur*

Ignota, ac penitus inculta Inſula homines Cœlo dignos cultores habet.

Baronius vbi ſupra.

Oroſius lib. 7. cap. 36.

Maſcezil Gildonis tyranni Frater Sanctorum Virorum preces imploraturus Inſulā adit;

Ma-

Maſeezil Gildonis Tyranni frater armis actus, Dei Virorũ preces imploratum Inſulã adit.

Oroſius c. 36. Baronius num. 53.

Maſcezil iam inde à Theodoſio ſciens, quantum in rebus deſperatiſſimis oratio hominis per fidem Chriſti à clementia Dei impetraret, Caprariam Inſulam adijt, vnde ſecum ſanctos Seruos Dei aliquot permotos precibus ſuis ſumpſit. Cum his orationibus, ieiunijs, Pſalmis dies, & noctes continuans, ſine bello victoriam meruit, ac ſine cæde vindictam. Hæc ille. Sine bello igitur abſterriti milites terga vertere, ac pœnitentium armis victi, ſtatimquè palmam victori Maſeezil longè clariſſimam cedere compulſi ſunt. Quinque etenim millia virorum nobilem de ſeptuaginta millibus triumphum reuexere, vt Oroſius tradit: *Nullæ* (inquit) *aguntur inſidiæ, nulla corruptio, ſeptuaginta millia hoſtium vincuntur penè ſine pugna: Fugit victus ad tempus, ne plus audeat victor iratus. Tranſportatur in diuerſum locum, vt neſciat frater occidi, qui vindicatur occiſo,* Quibus narratis ad Monachos, qui Pœnitentiæ armis in Capraria Inſula degentes feliciter pro ipſo pugnarunt, orationis ſtylum poſt victoriam conuertens, Rutilium eoſdem ſuis deridentem cachinnis, hìc ipſiſmet (ſi libet) Baronij verbis alloquamur: *Ecce* (inquit) *quantum valeant lucifugæ tui, ò Rutili, & apud Deum interceſſio opportuna Sanctorum. Pœnitentium quippe arma, cùm Deum omnipotentem vincant, hoſtem quoque validis licèt armis, innumeriſquè circumuallatum bellantium phalangibus ludunt, ac triumphum exhibent concertanti; Pœnitentiæ quippe, ac lacrymis illud optimè conſonat: Tua eſt potentia, tuum eſt Regnum, vincis inuincibilem, ligas Omnipotentem.* Et hæc de viris, omni quidem reiecta voluptate, Pœnitentiæ ſtudio addictis, ac Cœlum propugnantibus.

Quinque pugnatorum millia de ſeptuaginta millibus triumphum referunt ex Oroſio.

Deridendi; qui Dei Seruos vti fatuos derident.

11. Quoniam verò de his, qui à terrenis procul ſe abdicando in ipſomet ſæculo de ſæculi pompis, atque oblectamentis pluſquàm de Barbaris hoſtibus triumpharunt, opportunus hìc ſermo eſt: Nepotianus Presbyter omni virtutum genere egregiè ab Heliodoro Auunculo excultus, præcipuam ſibi inde laudem promeruit, quòd vitam Pœnitentiæ operibus, pijſquè exercitationibus Cœlo dignus excoluit. Hic primùm cùm apud Romanorum Principem apprimè clarus in Aula militaret, vnà cum militari cingulo monaſticæ item vitæ diſciplinam nouo, inuſitatoquè totius Orbis exemplo coniunxit, de quo iſthæc Hieronymus, condigna laudum ipſius monimenta: *Referret* (inquit) *alius, quòd in Palatij militia ſub clamide, & candenti lino corpus eius cilicio tritum ſit, quod ſtans ante ſæculi poteſtates lurida ieiunijs ora portauerit: quòd adhuc ſub alterius indumentis alteri militauerit, & ad hoc habuerit cingulum, vt viduis, pupillis, orphanis, oppreſſis, miſeriſquè ſubueniret; mihi non placent dilationes illæ imperfectæ ſeruitutis Dei, &c.* Quantùmuis igitur ſummis hominem, eiuſquè vitæ genus dignum laudibus videret; attamen quòd potiora, quæ animo conceperat, ac ſi vinculis præpeditus differret, ipſum haud ſibi Hieronymus laudandum putauit: Verùm factus iam Clericus, quæ, & quanta laudabiliter præſtiterit, qui ſanctitate ſic præfulſit in Aula, ex his (quæ S. Hieronymus narrat) luculenter euincitur, ad quem item inſignem de Clericorum vita libellum conſcripſit; Clericalis quippe diſciplinæ omnibus abſolutam ſemper numeris, ac ſemper in Eccleſia vigentis formam ſuis hìc vnus virtutibus æmulandam cunctis exhibuit.

Baronius an. 396. n. 12.

Hieronymus epiſt. 3. ad Heliodorum.

Nepotianus vbique clarus, monaſticæ vitæ iam normã Clericus ſectatur.

Hieronym. vbi ſupr.

Ad ipſum Hieronymus libellũ de vita Clericorum ſcribit.

12. Omnibus quippe charus, & ob morum item probitatem clarus apud omnes, & laudabilis, ingens ſui moriens deſiderium reliquit, luctumquè vnà ſimul moriendo indixit; adeò vt eum meritò altiſſimarum virtutum præcellẽtem, tota (vt Hieronymus ait) Italia luxerit. Porrò cùm Vir tantus iam eſſet è proximo moriturus, ſui vti Patris Hieronymi, ipſius memor, ſacerdotalem ipſi, qua vti in ſacris conſueuerat, perpetuo futuram amoris monimento veſtẽ legauit, cuius pij adeò muneris, & eximiæ charitatis officij idem Hieronymus in ſua teſtatiſſimis verbis epiſtola meminiſſe voluit, dum ait: *Quis crederet in tali illum tempore, & noſtræ neceſſitudinis recordari, & luctante anima ſtudiorum ſcire dulcedinem? Apprehenſa Auunculi manu, hanc* (inquit) *tunicam, qua vtebar in miniſterio Chriſti, mitte dilectiſſimo mihi ætate Patri, Fratri, Collegæ, & quidquid à te Nepoti debebatur affectus, in illum transfer, quem pariter diligebas. Atque in talia verba defecit, Auunculi manum mei recordatione contrectans, &c.* Hæc quidem ille; Decedens igitur

Hieronymus epiſt. 3. ad Heliodorum.

Moriens ſui deſiderium cunctis relinquit.

Quæ ſub vitæ finem laudabiliter præſtitit.

Baronius vbi ſupra n. 11.

Gratis ſemper officijs Hieronymũ coluit.

è vita, Hieronymi, quem (dum viueret) Patris inſtar habuerat, ac ſuum vti Magiſtrũ dignis sẽper obſequijs officioſè coluerat, gratam vtique memoriam exhibens, totam Auunculi, à quo impensè adeò diligebatur, in ipſum quodammodò beneuolentiam refundendo tranſtulit, & ſacri indumenti munuſculo ſui palàm illi teſtata eſſe voluit amoris nunquàm morituri ſigna pariter, & documenta. Qui viro Pœnitentiæ operibus egregiè exculto, Heliodorum Auũculum Altinenſem Epiſcopum ſolandi gratiã, Epitaphium nobile virtutum ipſius monimentum inſcripſit, quod qui vult, apud ipſum conſulat. Hieronymus inſuper ad Oceanum ſcribens, gratam Nepotiani mentionem ingerit, cùm ait: *Quarta* (inquit) *ætatis circulus voluitur, ex quo ad Heliodorum Epiſcopum, Nepotiani ſcribens epitaphium, quidquid habere potui virium, in illo tunc dolore conſumpſi, etc.* Et Nepotianus quidem omni virtutum laude, & Pœnitentiæ præſertim, atque auſterioris vitæ cultu, ad quem S. Hieronymus de Clericorum vita libellum ſcripſit, clarus vbique adeò fuit, vt communem toti moriens Italiæ luctum indixerit. Sed de his nunc ſatis.

Qui ad Heliodorũ eius Auunculum, nobile ipſius epitaphium ſcripſit.

Hieronymus epiſt. 30. ad Oceanum.

S. Hieronim. epiſt. 30.

13. Ab huius autem conſortio, virtutum meritis haud in ſæculo impar Nebridius minimè ſeiungendus eſt, qui nutritus in Palatio, contubernalis item, & conſobrinus Romanorum Imperatorum, Honorij, & Arcadij, & in literarum ſtudijs Collega, tum generis, ſplendore, tum Chriſtianis præſertim virtutibus admirationi extitit; adeò vt in ipſo adoleſcentiæ flore à ſæculi voluptatibus continens, mirum pudicitiæ, ac Religionis ſpecimen exhibendo, non ſecus ac omnium religioſiſſimus à cunctis meritò ſuſpiceretur, & licèt Saluinæ Gildonis filiæ Matrimonio iunctus, vitæ tamen, ac virtutum exemplo, & à voluptatibus abhorrens, cæteris longè præcelleret, eleemoſynarum præcipuè munificentia diues, & Chriſtiana in primis præ cunctis humilitate ſublimis: Sed eius hìc laudes ipſius Hieronymi verbis retexendæ à nobis ſunt; hæc enim deẽo in ſuis paginis: *Sic* (inquit) *Religioſus fuit, ac amator pudicitię, vt virgo ſortiretur vxorem: Sic timens Deum cum omni domo ſua, vt oblitus dignitatis, omnẽ conſortium cum Monachis haberet, & Clericis, tantaſq; eleemoſynas faceret Populis, vt fores eius pauperum, ac debilium obſiderent examina: certè ſic ſemper orans Deum; vt illi, quod optimum eſſet, eueniret. Raptus eſt, ne malitia mutaret mentem eius, &c.* Hęc tanto Viro, qui in ſæculo degens iugi virtutes Monachorum ſtudio æmulatus, ſic ad viuum eaſdem in ſe vno, maximè in hoc admirandus expreſſit, S. Hieronymus perenne hoc monimentum ſtatuit.

Nebridius adoleſcens generis nobilitate, ac morum probitate illuſtris.

Baronius an. 398. n. 56. 60.

Hieronymus epiſt. 9.

Ipſius laudes à Hieronymo decantatæ.

14. *Mirum* (inquit) *dictu eſt, nutritus in Palatio, contubernalis, & condiſcipulus Auguſtorum, quorum menſa miniſtrat Orbis, & terra, & maria ſeruiunt, inter rerum omnium abundantiam; in primo ętatis flore, tanta verecundię fuit, vt virginalem pudorem vinceret, & ne leuem quidem obſcæni rumoris in ſe fabulam daret. Deinde purpuratorum propinquus, ſocius, Conſobrinus, yſdem cũ ambobus ſtudys eruditus (quæ res etiam externorum mentes ſibi conciliat) non eſt inflatus ſuperbia, nec cæteros homines obducta fronte contempſit; ſed cunctis amabilis, ipſos Principes amabat vt fratres, venerabatur vt Dominos, & in illorum ſalute ſuam ſalutem poſitam fatebatur: Miniſtros autem eorum, & vniuerſum Ordinem Palatÿ, quo Regalis frequentatur ambitio, ſic ſibi charitate ſociaret; vt qui merito inferiores erant, officÿs ſe pares arbitrarentur. Difficile factu eſt gloriam virtute ſuperare, & ab ÿs diligi, quos præcedas. Quæ vidua non huius auxilio ſuſtentata eſt? Quis pupillus in eo non reperit Patrem? Totius Orientis Epiſcopi ad hunc miſerorum preces, & laborantium deſideria conferebant. Quidquid ab Imperatore poſcebat, eleemoſyna in pauperes, pretium captiuorum, miſericordia in afflictos erat: vndè & ipſi Principes libentes præſtabant, quod ſciebant non vni, ſed pluribus indulgeri.* Hæc ille, aliaquè in Nebridij Adoleſcentis optimi laudem. Qui demum virtutibus clarus ex Saluina Gildonis filiã, liberos relinquens, maſculum videlicet ſuo dictum ex nomine, & infantulam; ad laborum præmia, & ad Cœli gaudia, perpetuò victurus euolauit. Sed vt alios hìc omni dignos laude recenſeamus.

Hieronym. vbi ſupra, epiſt. 9.

Puritas vitę ac ſumma animi demiſſio.

Amabilis cunctis, & admirandus.

Munificẽtia in pauperes.

Laudabiliter relictis ex ſe filiis decedit.

15. Aytonus illuſtris Armeniæ Rex cũ

pro

Rainaldus an. 1270. num. 70.

Aytonus Armeniæ Rex virtutum laude conſpicuus.

pro Liuono filio ex Aegyptiaco carcere liberando apud Aegypti Soldanum egiſſet, certiſq; nonnullis firmatis conditionibus, voti tandem compos effectus; vt ſe ipſo maior, ac ſæculo, nobiliori item auctus triumpho, de contempto magis ſæculo, quàm de filio ex hoſtium manibus vindicato gauderet, & cęteris inſuper raro virtutum præfulgeret exemplo, poſtquàm quinque annos ſupra quadraginta regnaſſet, ac multa item in Chriſtianos piè, ac laudabiliter præſtitiſſet, ſpontè ſuauiſſimo Chriſti iugo colla ſubmiſit, Regiarumquè infularum pertæſus, filio ſceptrum relinquens ad Religioſorũ caſtra Chriſto poſthac perpetuò militaturus tranſiuit; vbi Pœnitentiæ operibus aſſiduè intentus, laboribuſque dignè perfunctus, ad Cœli tandem præmia feliciter euolauit, vt Aytonus in ſuis hiſtoriarum paginis ſic tradit. *Poſtquàm* (inquit) *Rex Aytonus bon. mem. qui quadraginta annis Regnum tenuerat, & multa bona fecerat Chriſtianis, Regnum, & dominium ſuum contulit, et conceſſit filio ſuo Domino Liuono de Aegypti carceribus liberato; et ipſe renuncians pompis huius ſaculi eſt Religionem ingreſſus, et vocatus fuit Macarius mutato proprio nomine ſecundum conſuetudinem Armenorum, qui quandò ingrediuntur Religionem, mutari faciunt ſibi nomen. Et poſt modicum temporis ſpatium Rex Aytonus requieuit in pace Anno Domini M.CC.LXX.* Hæc ille de Aytono Rege, qui ſe Regno pro Chriſto libenter abdicans, Pœnitentiæ, arctioriſquè vitæ iugum ſceptro, ac regalibus delicijs prætulit, & tritam, ac ſeruilem ſub Chriſto tunicam Magnatum purpuræ, & infulis longè anteferendam duxit; quem item Scriptores Macarij auctum nomine, & clauſtralis diſciplinæ obſeruantia præſtantem, vſque ad annum ſeptuageſimum ſecundum vitam propagaſſe referunt.

Liuonum filium ex Aegypti carceribus pugnando vindicat.

Aytonus hiſt. Orietal. c. 33.

Religioſę vitæ Macarij aſſumpto nomine ſeipſũ dicans, feliciter obit.

Iordanus M. S. Vatic. ſign. n. 1960.

Rainaldus an. 1276.

Iacobus Arragonũ Rex anteactæ vitæ ſcelera Pœnitentię rigore compenſat.

16. Hic verò Iacobus Arragonum Rex ſilentio prætereundus non eſt, qui poſt reiectas obſcęnarum illecebras voluptatum, quibus diù fræna laxarat; & poſt plura, quæ turpiter admiſit ſcelera, pœnitens tandem auſteriori ſe ipſum vitæ deuouit: Etſi enim primùm Conſtantiam filiam Petro, Manfredi tyranni filio vxorem deſpondens, Pontificijs ſubinde literis, nè affinitatem huiuſcemodi contraheret, dehortantibus admonitus, paternis (vt par erat) imperijs aurem non præbuit; certè tum in hoc, tum in alijs multis grauiter deliquit: Nam cùm audacter, ſuoque pro libitu ius Eccleſiæ lædens, fœdis Berengariæ amoribus indulgeret, etſi plura laude digna pro Religione obiret, iuſtè tamen a Clemente Romano Pontifice, huius nominis Quarto, correptus, & vel tunc ad transfretandum in Terræ Sanctę ſubſidiũ, & ſacro manum admouere bello cogitans, illud à Pontifice pro reſpõſo accepit, ipſius nempe ſacrificiũ gratum Deo nequaquam fore, ni à vetitis, impuriſquè fœminæ blanditijs, atque inceſto ipſius fœminæ contubernio abſtineret; his enim ipſum literis admonendo conuenit: *Tuę* (inquit) *Serenitatis literas recepimus, inter alia continentes, quòd ad transfretandum in Terræ Sanctæ ſubſidium pro vindicanda Crucifixi iniuria te diſponere proponebas, etc. Quod licèt cum gaudio receperimus, ſcire tamen te volumus, quòd illius obſequium Crucifixus non recipit, qui inceſtuoſo contubernio ſe commaculans, in ſe ipſum iterum crucifigit. Ideoquè Serenitatem tuam, ſicut aliàs, ſic et nũc iteratò familiariter rogamus, monemus, & hortamur attentè; quatenus nobilẽ mulierem Berengariam, quam in carnale commercium, non abſque nota inceſtus, et ſalutis tuæ diſcrimine admiſiſti, à te prorſus abijcias, nec ei vlteriùs copula miſcearis carnali: aliter enim complacere non poteris Crucifixo, nec iniurias eius redimere, ſi alterius iniurijs ipſe nolueris abſtinere. Inſuper autem ſcire te volumus, niſi noſtris monitis acquieueris, nos te ad dimittendam eandem per cenſuram Eccleſiaſticam compulſuros, etc.* Hæc Clemens Iacobo Regi à recto longiùs aberranti paterna olim, & Pontificia tum charitate, tum auctoritate ſuggeſſit; & cùm iniquo Rex animo Pontificias obiurgationes, ac minas ferret, ac phręneticorum more, qui ſua Medicorum manu attrectari vulnera haud patienter ſuſtinent, in ipſum querulus oblatraret; remedijs Pontifex acrioribus vſus inuicto ſacerdotalis animi vigore, atque Apoſtolico ſuffultus imperio, appoſitis obluctantem verbis amarulenter (vt par erat) perſtrinxit, & ad meliorẽ frugem hominem non abſque magno aliorum ſcandalo: iſthæc audentem ad-

Rainaldus an. 1267. n. 23. Surrita lib. 3. c. 74.

Pia ipſius conſilia.

A Clemente Quarto paterne ob culpas corripitur, & in bono confirmatur.

Libellus Clementis PP. IV. num. 53.

ducere conatus eſt: Hęc enim ille. *Deſineres* (inquit) *ſceleratè viuere, ac laſciuire, nec ferres grauiter ſe paterno amore corripi.* Hæc illi Pontifex.

17. Atquì Rex facti poſtmodum pœnitens, dum arripiendis in Terræ Sanctæ ſubſidium armis, quo ſuis pro culpis faceret Deo ſatis, intendit; blandis iterum impuræ fœminę verbis illectus ſanæ mentis propoſitum deſerens, ob ſuper inductã denuò adulterã Põtificis ore admonitus, & dũ ſuũ turpiter ſcelus excuſat, aſperrimè obiurgatus, Eccleſiaſticis item cenſuris ad condictum diem fœminam à ſe dimittere compulſus eſt. A malo igitur reſipiſcens, dum ſuas pœnis culpas redimẽdas decernit, lethali ex bellicis laboribus correptus morbo, auſteram ſe Monachorum Ciſtercienſium diſciplinam ſuſcepturum vouet: Rebus autem Regni probè diſpoſitis, totus pœnitentiæ ſubinde operibus inhærẽs, pio tãdem exitu è vita præreptus eſt, de quo iſthæc Rainaldus in ſuis paginis: *Planxit* (inquit) *adeò acerbè præterita flagitia, ob quæ à Clemente, & Gregorio correptum vidimus, vt Regno in filium transfuſo, Ciſtercienſium veſte purpuram mutaret; atque ad Populetum Cænobium reliquam vitã exigere, eodemquè in Monaſterio humari decerneret: Susceptis itaque ritè omnibus Sacramentis, ſexageſimo tertio Regni anno obyt.* Hæc Rainaldus, qui piè decedentis è vita Regis recolenda in ſuis paginis ſigna meminit; Cui item ſepulchralis inſtar tituli, quæ Mariana item ſcribit, poſtremo loco à nobis ſunt inſcribenda: *Obyt Valentiæ, Iuly die vigeſimo ſeptimo, fama ob magnitudinem rerum geſtarum immortali. Religione, cuius ſtudio ad duo millia templa extructa fuiſſe memorantur: dedicata arbitror ex ritu Chriſtiano, Maurica ſuperſtitione expiata. Militia laude, cuius veterum Ducum comparandus. Trigeſies cum Mauris ſigna contulit ſecundo ſemper preliorum euentu; vnde prẹliatoris nomen tulit: tres, & ſaxaginta annos Regnum tenuit.* Et hæc de eo dixiſſe ſufficiat; Cui poſt lubricas ſæculi voluptates ad Deum feliciter traducto, dignas quoque arreptus Pœnitentiæ rigor laudes promeruit.

Iterum à praua mulieris conſuetudine comminatis cẽſuris abducitur.

Rainaldus an. 1276. n. 23.

Sub finem pœnitẽs Ciſtercięſium auſteriora Inſtituta ſe ſuſcepturum decernit.

Mariana lib. 14. c. 2.

Duo millia templa ſtudio ipſius extructa, ſeu à prophano ritu vindicata.

Pœnitentia expiatus decedit.

18. Demum Magnus Suecię Rex, qui regnandi adductus cupiditate, Vualdemaro fratri Sueciæ Regnum abſtulit, & illi Gothiæ ſceptrum reſtituit; illud tamen laudabiliter præſtitit, quod à Lincopenſi Epiſcopo, alijſquè Proceribus admonitus, fratrem ob turpes, ac obſcęnos (quibus diffluebat) amores, cuſtodiæ, vt reſipiſceret, mulctando mancipauit. Verùm ſi quæ, humana fretus potentia, regias adeptus infulas, in adminiſtrando Regni clauo deliquit; toto ipſe poſtmodum corde execratus, plura, pio quidem, & Chriſtiano vti par eſt Principe, virtutum exempla præbuit. Nam cùm atrox pridem inter ipſum, & Brynolphum Scarenſem Epiſcopum cõtrouerſia fuiſſet oborta, hic Viri ſanctitatem admiratus, ſuumquè ſeriò errorem agnoſcens; flexo ante illum genu humiliter ſupplex ab eo veniam exoraturus, eidem accidit, ac multis item Eccleſiam honoribus, priuilegiorumque indultis cumulauit, & acerbiſſimas fratri demum iniurias condonando, ſibi quoque à Deo veniam promeruit; quibus ſollicitè ſuum è præſenti vita exitũ præmuniendum curauit, quem illi feliciter poſtmodum ex Gothicarum rerum monimentis contigiſſe conſtat, vt Ioannes Magnus egregius rerũ Gothicarum ſcriptor his verbis tradit: *Currente anno* (inquit) *à nato Chriſto M.CCXC. Rex Magnus conſiderans vitæ ſuę terminum aduenisse, complures Regni Proceres ad ſe conuocauit, eoſq; ex lecto ægritudinis, quo decumbebat, multis, & ſaluberrimis conſilÿs adhortatus eſt ad publicam, & domeſticam concordiam, ac pacem, quæ ſola, atque vnica ſpes eſſet patrię conſeruandæ. Hac exhortatione pręmiſſa, vnum ex prẹſentium Procerum numero Turgillum Canuti, Regium dapiferum, Regni gubernaculis vſq; ad maturam filÿ ſui Birgeri ætatem admonuit; cui etiam præſentem Reginam, ac liberos ſub multa verborum elegantia, & grauitate per manus commendauit. Poſtremò non ſine adſtantium lacrymis veniam erratorum precatus, rogabat ſuum funus apud pauperes Fratres S. Franciſci in Stocholmia ſepeliri: Sicquè ſumptis more Chriſtiani Principis Chriſtianę fidei Sacramẽtis, tranſitory Imperÿ ſollicitudinem æterna felicitãte feliciter commutauit.* Magnus igitur vt probè ſuo reſponderet nomini non ſine magno, ſplendidoquè Chriſtianarum vir-

Rainaldus an. 1290. num. 45.

Magnus Suecię Rex in Regni culmine poſt culpas pœnitens.

Deo, ac ſe digna quam multa pręſtat.

Magnus hiſt. Goth. & Suecon. lib. 20. c. 9.

Aegrotus Regno benè adminiſtrãdo ſapienter conſulit.

Birgerum filiũ curę alterius cõmittens, veniam à cũctis poſcit.

virtutum cumulo, ac ſimul exemplo, nec abſque amplo meritorum, præmiorumquè prouentu, vitam à momentaneo ad æternum Chriſti Regnum properando concluſit. Sed haud vulgaria à tanto Principe Chriſtianæ pietatis erga Deum exhibita virtutum documenta, idem, qui ſupra, proſequitur; dum auctas ipſius munificentia Eccleſias, & ampliſſimum ab eo Monaſterium à fundamentis in B. Claræ honorem erectum his verbis meminit.

19. *Vix* (inquit) *in ampliſſimo Gothorum, & Suecorum Principatu Eccleſia, aut Monaſterium, immò vix Sacellum, aut Altare aliquod inueniebatur, quod non fuerit eius liberalitate ornatum, aut magnificè dotatum. Cæterùm in Clerum, & Eccleſiæ libertatem pio, atque integerrimo ſtudio ferebatur, ſummoperè contendens Chriſtianum Sacerdotium per omnes terminos Imperij ſui adeò felix efficere; vt nec Dani, nec Theutones, aut aliæ terræ liberaliores in Chriſti Eccleſiam videri potuiſſent. Fatendum tamen eſt inter eum, & Diuum Brynolphum, Scarenſem Epiſcopum, ex illuſtri Folchunghorum familia natum aliquandò grauem controuerſiam incidiſſe. Sed cùm Rex multis argumentis conſideraſſet eius ſanctimoniam, & vitæ integritatem, proſtratus ad pedes eius, ſuppliciter veniam impetrauit. Quas autem, & quàm gratioſas literas ſub ſua Maieſtatis ſigillis in fauorem, & conſeruationem Cleri, atque Eccleſiæ libertatem edidit, hìc fortè in medium afferrem, oſtenderemquè Gothorum, & Suecorum Principes ſemper fuiſſe ſempiterna laude dignos, quòd ſuæ gentis Sacerdotes in ſummo honore præ cæteris nationibus habuerint; niſi hac noſtra infelici tempeſtate tam infamis licentia ſubtrepſeris, vt inter præclara opera habeatur, antiquorum Regum priuilegia in fauorem Eccleſiarum conceſſa rumpere, aut rapidis flammis abolere. Sed an hæc bonum finem ſortiantur, futura tempora palam oſtendent.* Hæc Magnus; qui, cùm hæreſis in Suecia ſerpens acriùs vbiq; preualere cepiſſet, iſthæc ſcriptis tradidit, acceptaquè ab Adriano VI. conſcribendæ Gothicæ hiſtoriæ, ac Religionis tuendæ prouincia, ex impiorum, audacterque furentiũ, ac debacchantium ſe manu ſubducere coactus; funeſta, quæ ſub hæc noſtra tempora ab impijs Nouatoribus mala Eccleſiæ contigere, diuino afflatus Spiritu, ſuo quaſi digito viſus eſt præſagiendo monſtraſſe.

Magnus vbi ſupra lib. 16. cap. 7.

Pietas ipſius erga Deum, & mirus cultus religionis.

Supplex ad Brynolphi Scarenſis Epiſcopi pedes ab eo veniam petit.

20. Inſigne autem Chriſtianæ tum pietatis, tum manſuetudinis exemplum tunc Magnus exhibuit, cum Vualdemarum fratrem, cum quo implacabiles iras, ac inteſtinas iugiter inimicitias exercebat, bello, armiſquè deuictum, ſibiquè pro vita ſupplicem, ipſe nedum à ſe indignato animo non reſpuit; ſed fraterni tunc potiſſimùm ſanguinis, atque amoris memor, blandis tum verbis, tum officijs ſatis benignè excepit; adeò vt Gothorum Regnum volens, libenſq; vltrò ipſi concederet, vt Magnus ſcriptor his verbis teſtatur. *Adductus* (inquit) *Vualdemarus, primùm ſupplex effectus, miſericorditer ſecum agi rogabat. Deinde Regnum ad manus fratris reponens, aſſeruit ſe priuata vitæ ſorte contentum, dummodò ſibi ſaltem medietas in paterna hæreditate permitteretur. Tum Dux Magnus ſua innata bonitatis rationem habens, reſpondit: Scio, quia fratres ſumus, & nimis inhumanum eſſe fraternam neceſſitudinem violare; quocirca ſi me in meo iure liberè permiſiſſes, nec me tam graui odio ad tuæ Coniugis ſuggeſtionem perſequutus fuiſſes, nequaquam hoc bellum in te ſuſcepiſſem. Agam tamen tecum ea, quæ me deducit humanitas; vt omnes agnoſcant, me maximis beneficijs maximas iniurias compenſaſſe. Statimquè conuocatis Proceribus, & Regni Conſiliarijs, aſſignauit ei totum Regnum Gothorum, contentus in Regno Sueonum, ſopitis illius domeſticæ diſcordiæ fomentis regnare. Itaque reſtituta fratrum concordia, tota patria cumulatiſſimo gaudio affecta exultauit.* Ingenti itaque fraternæ, ac recolendæ charitatis, ac miro inſuper, inſperatoque poſt iniurias indulgendi exemplo Rex virtute, ac nomine Magnus, Chriſtiano in Orbe præfulſit; dum non tam germanum fratrem, quàm iuratum ſui hoſtem, nil tale cogitantem, prometentemquè, nouis ſibi vltrò, ac inauditis beneuolentiæ ſignis obſtrinxit, acceptaſq; preſtitis ſubindè beneficijs (quod rarũ eſt) iniurias cõpenſauit; certè ob id vnũ dignus, qui Superum poſt mortem Choris, Pœnitentiæ clarus meritò aggregaretur. Et de his hactenus.

Rainaldus an. 1278. nu. 63.

Quæ in Vualdemarum fratrem laudabiliter Chriſtianæ charitatis ſigna exhibuit.

Magnus hiſt. Goth. lib. 19. n. 22.

Maximis beneficijs maximas iniurias compenſat.

Magnus iuſtè ob magna virtutum exempla dicendus.

CAPVT

CAPUT V.

Pœnitentes lacrymis expiati è vita decedunt.

Hieronymus Pſal. 31. n. 6.

Lacrymæ Pœnitentiũ veniam non poſtulãt, ſed merentur ex Ambroſio.

Ambroſius in Lucam.

Ieremiæ cap. 3. verſ. 16.

1 GRandem profectò apud Deum pœnitentium lacrymę vim, ac mercedem pariter obtinent, quarum *ea eſt* (Hieronymo teſte) *magnitudo, vt aquarum diluuio comparentur*. Quæ item iuxta Ambroſij oraculum, *veniam non poſtulant, ſed merentur*. Quapropter iure Propheta certam lugentibus, copioſamquè vnà ſimul remunerationem diuinitus repromittens: *Quieſcat* (inquit) *vox tua à ploratu, & oculi tui à lacrymis, quia eſt merces operi tuo*. Iudaicus quippe Populus de Babylonica erutus captiuitate non iam Babylonem plorabundis oculis, ſed Hieroſolymam vltrò inter reſpiciendum, & quaſi præ lætitia geſtiens cogitabat; & quia ſuam probè iam experimento captiuitatem nouerat, dilectam ſubinde lætus patriam, feſtinuſquè ſuſpirans, id ipſum (quòd pœnitentibus contingit) Diuino planè munere, & Sacramento occultiore, & quaſi intẽto digito prænũciabat. Lacrymę etenim offenſo, iratoquè Deo, hominem, peccata protinus ſoluendo, ac diluendo conciliant, omnemquè interdum tam culpæ, quàm pœnæ reatum abolent; adeoque meritò Ambroſius: *Pænitentium* (inquit) *lacrymę apud Deum pro Baptiſmate reputantur*. Mũdus igitur ex immundo, totiuſque expers maculæ redit, qui ad Diuinum, & ſalubrrimum hoc animi lauacrum accedit; nec dubię vnquam apud Deũ fidei mortalium Pœnitentia exiſtit, quæ compuncti cordis amaritudinẽ, profuſis vltrò lacrymis portendit, ipſaſque ſuæ teſtes, aſſertoreſque apud Deum fidelitatis præſefert. *Sicut enim Pænitentia* (inquit Auguſtinus) *comes dolor eſt, ità lacrymę teſtes ſunt doloris*. Compunctionis namque, & contriti cordis lacrymæ ſunt, quę Deo inprimis placent, atque hominum potenter culpam diluunt, vbi enim gratis iſtæ in ſortem peccatori obueniunt, Deumquè è proximo attingunt, nemini de obtenta proculdubio indulgentia, eſt ambigendum.

Pœnitentiũ lacrymę apud Deum pro Baptiſmate reputantur.

Ambroſius in Lucam.

Auguſtinus lib. de Pænitentia.

Dolor Pœnitentiæ comes eſt, & lacrymę doloris teſtes ex Auguſtino.

2. Porrò vna hæc potiſſima lacrymarũ prærogatiua agnoſcitur, vt Cœlum propugnando, vim Deo faciant, ipſumquè hominum votis propitium, ac facilem reddant; vt probè rem, appoſitèquè Ambroſius aliquando edifferens: *Vim* (inquit) *facimus Deo, non compellendo, ſed flendo; non prouocando iniurijs, ſed lacrymis exorando, &c. Beata violentia, quę elicit bonitatem à vim patiente, & vtilitatem tribuit inferenti*. Sic haud ſemel profectò immortalem Deum vim ab hominibus pati, & Cœlum diuinitus expugnari contigit; Sic Magdalena, ſic Petrus, ſic Publicanus, ſic Cananæa, ſic demum Auguſtinus, & quiuis alius ob culpã iugiter mœſtus, ac lugens Pœnitentium Chorus ſuam non niſi lacrymis vim prodit, obtentaque proinde ſalubriter venia, de Deo tandem triumphat: *Deus enim* (vt ait Hieronymus) *qui nullis viribus ſuperari poteſt, Publicani precibus vincitur*. Quod quidem haud ſatis ille Virorum Sanctiſſimus aliquando miratus, nec ſuis lacrymarum merita verbis æquare ſufficiens: *O humilis* (inquit) *lacryma, tuum eſt Regnum, tua eſt potentia. Aſpectum Iudicis non vereris, accuſatoribus ſilentium imponis, &c. Si ſola intres, vacua non redibis, vincis inuincibilem, ligas Omnipotentem*. Quibus ſanè nil dictu maius, nil operè excellentius adinueniri poteſt, quandoquidem imbellis lacryma aduerſus inuictã Dei fortitudinẽ pugnando ſic præualet, quod & in Sanctis quibuſque, qui aliquando fragiles vti homines peccarunt, ſed poſteà expiati lacrymis feliciter ſunt, videre eſt, quorum vnus, ac omnium ſignifer Dauid, cùm olim à Propheta corriperetur; *Confeſſus* (ait Ambroſius) *ingemuit culpæ dolore, &c. Peccauit Dauid, quod ſolent Reges; ſed Pænitentiam geſſit, fleuit, ingemuit, quod non ſolent Reges. Confeſſus eſt culpam, obſecrauit indulgentiam, humi ſtratus deplorauit ærumnam, ieiunauit, orauit, Confeſſionis ſuæ teſtimonium in perpetua ſæcula vulgato dolore tranſmiſit, &c.* Quantùm verò Regio homini lacrymæ ſuam fatenti culpam profuerint, indulta mox illi diuinitus venia oſtendit: *Denique* (inquit Ambroſius) *Dominum dolor intimi mouit affectus, vt Nathan diceret: Quoniam pænituit te, & Dominus tranſtulit peccatum tuum. Maturitas*

Ambroſius ſer. 1 de Pænitentia.

Vis Deo fit non compellendo, ſed flẽdo ex Ambroſio:

Hieronym. Epiſt. 26. ad Damaſum.

Poenitentes ſuis vim Deo nõniſi lacrymis faciunt.

B. Laurentius Iuſtinianus lib. de ligno vitæ cap. 9.

Quãta lacrymarum vis.

Ambroſius Apol. Dauid. cap. 2.

Dauid pro culpa dolẽs, culpam diluit.

Ambroſius vbi ſupra.

Petrus poſt culpam amarè flens, pro culpa ſatis Deo fecit.

Luca 23. 62.

Auguſtin. ſuper Pſal. habet can. de pænit. d. 2. §. quia apud Deum.

tas itaque venia profundam Regis fuiſſe Pænitentiam declarauit, quę tanti erroris offenſam traduxerit. Petrus autem ſic fœdam ſuæ poſt Dauidem negationis noxam diluit, ſic lacrymis expiauit; vt magis, magiſquè flendo in Dei amore, benignam ipſius cumulatiſſimè gratiam cõſequutus profecerit: *Conuerſus Dominus reſpexit Petrum, &c. & exiens foras fleuit amarè*. Quod & in rẽ aptè Auguſtinus expendens: *Petrus* (inquit) *doluit, & fleuit, qui errauit vt homo. Non inuenio, quid dixerit; ſcio quod fleuerit, lacrymas eius lego &c.* Sic ſuam profectò Pœnitentium lacrymæ apud Deum cauſam perorant; vt citò certam ſalutis ſpem, ac veniam vltrò flentibus è Cœlo reportent.

Chryſ. hom. 2. in Pſal. 50.

Martyr Deo ſanguinem, Pœnitens lacrymas offert, ex Chryſoſtomo.

Chryſoſt. vbi ſupra.

3. Itaque peccator, vbi pœnitendo lacrymas fundit, ſuam Deus deſuper gratiam infundit, & mox lugentibus, quemadmodum & ipſis Cœlum Martyribus patet, quia accedentes de facie agnoſci duntaxat; probari autẽ opus non habent, qui vel per ſanguinem, aut certè per lacrymas in Cœlum admitti, Chriſoſtomo teſte, poſtulant: *Magna* (inquit) *lacrymarum eſt vis. Vis dicam? Maximum virtutis munus eſt martyrium; quia Martyres ſanguinem fundunt. Et vt quanta ſit lacrymarum vis, intelligas; meretrix illa ſanguinem fudit? lacrymarum fontes effudit, & ſic peccata diluit*. Tantum igitur ad abluendas, expiandaſquè animi labes, lacrymæ ſe ipſis valent, vt velut aqua corporis ſordes, ſic lacryma animi labes potenter vltrò diluat; adeoq; aptè idẽ Chryſoſtomus: *Peccata tua* (inquit) *in libro ſcrita ſunt, ſpongiæ autem inſtar ſunt lacrymæ; lacrymas mitte, & obliterantur; lacrymas mitte, & purus liber inuenitur*. Vt aſſertionis verò propoſitum, tum antiquæ, tum recentis quoque memorię exemplis firmetur, nonnulla ex his, quę in præſentem rẽ faciunt, recẽſendo; Certè ſiquidẽ lacrymæ, & ſi lingua taceat, nec quid poſtulet; à Deo tamen flentibus veniam merentur, vt & ſuo olim Auguſtinus, vbi primũ ad Deum conuerſus eſt, ſatis experimento probauit. Ipſe etenim, vt quiuis alius è Pœnitentium numero Deum fiducialiter alloquẽs, illud meritò vſurpare potuit: *Deus* (inquit) *annunciaui tibi; poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo*. Suas namque dum ſeriò culpas aliquando recogitans, vitam pariter prauis exactam libidinum irritamentis ante Deum recoleret, & lacrymis vtpotè ſalubriter expiari intelligens, in ſuis ille Confeſſionum libris præſentaneum Mundo remediũ prodidit, hæc enim habet: *Vbi* (inquit) *à fundi arcano alta conſideratio contraxit: & congeſſi totam miſeriam meam in conſpectu cordis mei, oborta eſt procella ingens, ferens ingentem imbrem lacrymarum; Et vt totam effunderem eam vocibus, ſurrexi ab Alipio: ſolitudo mihi ad negotium flendi aptior ſuggerebatur. Et receſſit remotiùs, quàm vt poſſet eſſe mihi oneroſa eius præſentia. Et ego ſub quadam fici arbore ſtraui me, neſcio quo modo, & dimiſi habenas lacrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum acceptabile ſacrificium tuum. Et non quidem his verbis, ſed in hac ſententia multa dixi tibi: Vſquequò Domine iraſceris in finem? Ne memor fueris iniquitatum noſtrarum: Sentiebam enim ab eis teneri, & iactabam voces miſerabiles: Quandiù, quandiù? cras, & cras. Quare non modò? Quare non in hac hora finis turpitudinis meæ? Dicebam hæc, & flebam amariſſima Contritione cordis mei*. Deus igitur ipſius lacrymas in ſuo conſpectu poſuit, vt manifeſtè facta è Cœlo vox, altiùſq; cordis auribus inſonãs docuit: *Tolle, lege; Tolle, lege Auguſtine*. Quo quidem ille deſuper vocis ſonitu, vt Apoſtolicum, quem propè habebat, Codicem aperiret, admonebatur. Legens igitur ſuis illa potiſſimùm obiecta oculis verba offendit: *Non in cubilibus, & impudicitÿs, non in contentione, & æmulatione; ſed induimini Dominum Ieſum Chriſtum*. Statimq; poſt largum lacrymarum imbrem, ac turbati inter cordis procellas tam magna verę, ac beatæ perennitatis lux ipſius menti affulſit; vt tenebræ è conſpectu omnes procul, dicto citiùs aufugerent.

Deus Pœnitentium lacrymas in conſpectu reponit.

Ambroſius ſuper Lucam. Pſal. 55. n. 9.

Auguſtinus Cõfeſſ. lib. 8. Conf. 12.

Auguſtinus poſt lacrymarum imbrem, animi tranquillitatem recuperat.

Auguſtin. Confeſſionũ lib. 6. vbi ſuprà.

Lugens, è Coelo vt legeret Codicem Apoſtolicum legere iuſſus.

Ad Rom. cap. 13.

4. Atquì ſupernam Pœnitentiũ lacrymæ lugentibus conſolationis gratiã Cœli gaudia vti certum ſalutis pignus afferũt, ipſiuſq; Chriſti ore pro mercede operis, Beatitudinem vitę repromittunt: *Beati* (inquit) *qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. Quod ſanè Ludouicus Cardinalis Alebretenſis, SS. Petri, & Marcellini dictus, vel ſuo cunctis experimento teſtatus eſt. In ipſo etenim iuges *lacrymæ factę ſunt fons aquę ſalientis in vitam æternam*: Quem item ob ſuauiſſimos mores,

Qui lugent culpas, à Deo conſolationem accipiunt.

Mathæi. c. 5.

Ioan. cap. 4.

ac

Rainaldus an. 1465. n. 15.

Ludouicus Card. Alebretēſis prodignus mirifice in lacrymis profundendis.

ac præclaras animi dotes Iacobus Cardinalis Papienſis dignus eiuſdem collega, Sacri Cardinalium Collegij amorem, ac delicias miro planè meritorum elogio nuncupat; is verò ſuam tum vitam, tum mortem, vtpote aſſiduuè plorans, & inter lacrymas reſpirando ſuauiter contabeſcens, lacrymis decorauit, eiuſquè obitum auctor recenſens Franciſco Piccolomineo Cardinali Senenſi, qui poſteà Romanus Pontifex, Pij III. nomine ſalutatus eſt, his planè verbis exponit: *Admirabilis*(inquit)*fuit hic tranſitus eius. Moriturum ſe noſciens, cogitare, & loqui alia de re, preterquam de ſalute animæ non paſſus eſt: fuerunt ſibi lacrymę ſuę panes, dum recogitauit annos preteritos; cubiculum eius aſſiduis queſtibus, & compunctionibus cordis repletum eſt. Sacramentum Domini Noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus, è lecto ſe in terram iuſſit deponi, nec aliter Deo ſuo communicandum putauit; horas Canonicas non ante dimiſit, quàm à voce eſt ipſe dimiſſus: inter orandum, ſi quandò labente iam memoria alicuius verſiculi eſt facta omiſſio, toties iterauit, donec quod exciderat, eſt aſſecutus. Cùm ab ijs vacabat, Paſſio Saluatoris noſtri legebatur aſſiduè, inter audiendum non ceſſabat ſuſpirium, & fletus.* Pijs verò ſubindè eius narratis actibus, ad preces pro Ludouici anima è purgatorijs pœnis releuanda ſic Franciſcum Cardinalem ſubmonet: *Dilectio*(inquit)*noſtra, ſi fructuoſam eſſe optamus, in orationibus ſit, & pijs ſuffragijs: hęc ego praſtiti, & præſto, quantum poſſum, idem quęſo, faciat bonitas tua. Commendatur permultùm hæc pietas, dicente ſcriptura: Sancta, & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare; vt à peccatis ſoluantur. Tricenas Miſſas Gregorianas animæ fratris, & collegæ inſtitui, ſi totidem inſtitueris tu, rem meo iudicio piam, & ſalutarem inſtitues: Menſura illa metietur nobis, qua nos alijs menſi fuerimus; vt habeamus, qui noſtri ſint memores, cùm moriemur, mortuorum nos habeamus memoriam.* Ludouicus igitur vel ſub mortem ſemper Deo viuendi cupidus, miram in Deum pietatem exhibens, Minoritarum Ordinis veſtem aſſumens, ipſius & cultu indui ſe voluit, quo & ipſius cadauer in Aracęlitana Virginis æde marmoreo ſepulchro illatum, Lucas Vuaddingus in ſuis Annalibus tradit; ſic ſuis condignam lacrymis, ac ſingultibus veniam à Deo ſub vitę finē vir Cœlo planè dignus, cunctiſque futurus exemplo exorauit.

Iacob. Card. Papienſis Epiſt. 136.

Eius pręconia Iacobus Cardinalis Papienſis celebrat.

Fuerunt ipſi lacrymæ panes die, ac nocte culpas recolenti.

Iacob Card. Papien. vbi ſupra;

Sub vitę finē Minoritarum veſtem, purpurę pertæſus induit, & ſic obit.

Lucas Vuaddingus in Annal. Min. an. 1465. n. 9.

5. Et lacrymæ quidem, vbi offenſi præſertim, ac iuſti faciē Iudicis præueniunt; mox ipſum peccatori propitium, & ex irato placatum reddunt; adeoquè: *Tribunal Iudicis*(vt ille ait)*non verentur, accuſatoribus ſilentium imponunt*: Quod certè Carolus Ambaſianus, apud quem tum Gallici in Italia exercitus, adminiſtrandiquè belli imperium erat, ſe ipſo ſatis oſtendit. Cœleſtibus namq; ad Pœnitentiā portentis nedum inuitatus, ſed & terroribus item compulſus profecit, ac humilis à ſe admiſſi in Pōtificem reatus contumaciam Confeſſione, & triſti poſtmodū fato abſumptus expiauit. Cùm iam enim ipſe Mutinæ Vrbi, quæ tunc ſe Pontificiæ ditioni ſubiecerat, ſuis maximè infeſtus armis obſidionem pararet; à S. Geminiano eiuſdem olim Ciuitatis Epiſcopo, noctu per viſum territus, mox vel inuitus animi conſilium mutauit. Erumpentes quippè Vir Sanctus è Mutina armatorū hominum phalanges illi videndas obtulit: Quo viſo Gallorū ſubindè exercitus Mutinenſium prędis inhians, ſpectris eiuſmodi à furendo cohibitus, ſe protinus in fugam dedit, liberamquè ab iniurijs, & à prædando Vrbē reliquit; vt in MS. Gallonij res fuſiùs traditur: *Itaq;* (inquit) *factum eſt, vt B. Geminianus ſub ſenis ſpecie Carolo Ambaſiano ibidem occurreret; ſequè nuper ex Vrbe profectum ſimulans, his verbis percontaretur: Quò tenetis iter, Mutinam ne tenditis? eam fortè imparatam offendere putatis? Heù miſeri! quàm longè falſa ſit opinio veſtra, mox videbitis, &c. proculdubiò impetum ſuſtinere minimè poteritis, &c. ad vnum omnes obſidione occidemini. Confeſtimquè digito eis oſtendit erumpentem porta exercitum, eorumquè viſus eſt videri oculis, itemquè auribus audiri tympanorum horribilis ſonus, tubarumquè clarus clangor. Quibus viſis, auditiſquè, tantus ferocibus, ac inuictis animis iniectus eſt terror; vt diſſipati, ac palantes, nullius rei, niſi fugæ memores, vanis hoſtibus tergiuerſarentur, ac in traiectu effuſi iam fluminis ſexcenti ferè milites ſubmergerentur, cæteri partim Herberiam, partim Regium, alij Corrigium fugientes ſe reciperent, &c.* Carolus verò triſti, funeſtoquè ſuorum caſu,

& cœ-

B. Lauren. Iuſtinianus lib. de Ligno vitæ cap. 9.

Lacrymę Tribunal Iudicis non verentur.

Rainaldus an. 1511. n. 66.

Ex MS. Gallonij Vallicel. Biblio. ſign. lit. B pag. 123.

Carolus Ambaſianus Gallorum exercitus Dux pœnitentia culpas expiat.

Rainaldus vbi ſupra.

Digitized by Google

& cœleſti item viſu præmonitus, ac ſibi poſtmodum inſtare vitæ finem intelligẽs, ſucepti per ſcelus aduerſus Romanam Eccleſiam belli piaculum ex corde retractans, atquè amarulenter dolens, cùm ipſum geſtarum hactenus rerum pœniteret, miſſo confeſtim Oratore, patrati à ſe criminis veniam; & vt Pontificijs, quibus innodatus fuerat ob malè Pontificẽ habitum, cenſuris abſolueretur, ſupplex ab eo petijt: Antequàm verò indultæ ſibi veniæ nuncium acciperet, verè contritus, ac verè pœnitens è vita migrauit, vt ex M.S. ſupra recenſitis conſtat: *Carolus* (inquit) *ipſe Ambaſianus Corrigium auſugit, ibiquè ſeu viſa rei horrore, ſeù fugiendi labore, vel alia quapiam cauſa vi morbi correptus; cùm propè eſſet, vt mortem cum vita commutaret, Reuerendo Patri Angelo de Fauentia Ordinis Prędicatorum inter ſuorum peccatorum Confeſſionem, quod noctu viderat, reuelauit; & venerandi ſenis relationem, omniaquè ex ordine viſa peregit, &c.* Pœnitens igitur, ac dolens intimè, ipſaque in arma ad pœnitendum è Cœlo edoctus, culpæ à ſe in Pontificem admiſſæ ſupplex veniam precatus, magna ſalutis ſpe viuendi finem fecit.

Suorum clade, & obiecto viſu diuinitus terrent.

MS. Gallonij ubi ſupra. Bibliotheca Vallicelli:

Modo correptus Sacerdoti peccata confitetur, & quod viderat, reuelat.

6. Porrò Poenitentium lacrymę ſupernis gratę, acceptęquè adeò ſunt Ciuibus; vt tam in peccatoribus, quàm in ipſiſmet iuſtis earum Deus maximè aſpectu arridendo delectetur. Quo illud lugentibus Chryſoſtomi oraculum meritò conſonet: *Nihil* (inquit) *eſt lacrymis iucundius. Quonis riſu hę iucundiores. Sciunt, qui lugent, quantam hæc res habeat conſolationem.* Quod item Ambroſius inculcãs: *Nõ ſolus dolor* (inquit) *lacrymas habet, habet, & lętitia lacrymas ſuas. Lacrymæ ergò pietatis indices, non illices ſunt doloris.* Quapropter meritò vera à Deo cõſolatio Poenitentium lacrymis iuxta Chryſoſtomi verbũ refunditur. *Itaque ſi vis* (inquit) *conſolari, luge*: Ita planè religioſo Viro olim accidit, qui totus Poenitentiæ addictus, ac lacrymis vberrimè perfuſus, ad Coeli demum gaudia feliciter euolauit; de quo iſthæc in Fratrum Eremitarum geſtis: *Erat quidam Frater iuuenis in Reatina Ciuitate, nomine Ioannes, ſimplex, humilis, & ſemper iucundus, &c. Hic Frater ſolitus erat ingredi hortum Conuentus, & dum exiret, viſus eſt ſæpius lacrymas fudiſſe, & interrogatus quadam vice, cur fleret? Reſpondit; Quia video herbas, arbores, & arbuſta, volucres, & terram cum ſuis fructibus obedire Deo; & homines, quibus pro obedientia promiſſa eſt vita ęterna, tranſgredi præcepta Creatoris ſui. Hæc gemo, & defleo. Huic Fratri felicis memoriæ per aliquot dies ante obitum philomena veniens ſingulis diebus ante feneſtram ſuã, dulciter cantabat. De quo mirantibus Fratribus, & interrogantibus, quidnam hoc eſſet? Reſpondit ſubridendo quaſi iocularirer, Sponſam ſuam eſſe inuitantem eum ad Paradiſum. Quadam autem die, miniſtrante ipſo ad Miſſam, vidit ſuper Altare lucem cælicam, & eadem die cœpit decumbere, & cum magna deuotione ſpiritum reddidit ei, qui fecit illum. Et infra eundem annum Deus per ipſum Sanctum Fratrem fecit circiter CL. ſigna glorioſa.* Et miris planè ſignis iſtius è Cœlo probari lacrymæ meruere, vt mirus apud Deum earundem Pœnitentibus valor innoteſceret.

Chryſoſt. in pſalm. 6. & hom. 32 in cap. 5. Epiſt. ad Coloſſ. Amb. Orat. de obit. Valentiniani.

Poenitentibus conſolatio à Deo promittitur.

Ex Magno ſpeculo Exemplorum diſt. 7. exemp. 66.

Religioſus in lacrymas compunctionis ſoluitur.

Qui lacrymis diù vacauit, conuerſo in gaudiũ luctu lętus moritur.

7. Tanto quippe apud Deum in honore Pœnitentium lacrymæ habentur, & flentibus ipſis dulces adeò; vt tum Deo, rum homini ſuaues ſemper accidant, arrideantquè, adeoquè vel compunctionis, vel potiùs conſolationis lacrymę nuncupandæ meritò ſint. Quod præſertim in Beato olim Petro à Roſia Eremitarum item Ordinis S. Auguſtini affulſit, qui vulgò ob lacrymarum (quibus iugiter madebat) imbrem, vulgò plorans dictus eſt; de quo iſthæc in Faſtis Senenſibus Auctor: *En iterum* (inquit) *Petrum amarè flentem, ſed nullum abnegati Magiſtri ob crimen, nec medias modò inter tenebras à gallo excitatum ad lacrymasimmò profuſis ploratibus dies, noctesquè vacantem. Neque verò ex Heracliti ſententia; perſpectis humanę conditionis miſerijs, illas lacrymas dabat; quando ei ſe officio ipſo naſcentis vita in limine abundè ſatisfeciſſe ſciebat, quo primùm tempore nomen ſuum inter ærumnoſos vallis lacrymarum incolas profeſſus eſt: Sed liquidiſſimi illis commiſerantis cordis argumentis proſequi ſtudebat Petrus Reparatorem ſuum Cruci defixum, hoc eſt ipſam Cæli lętitiam tetrè doloribus funeſtatam. Si quando obijci ſibi ex Apoſtolo accipiebat, hilarem à Deo datorem diligi; reſpondere ſolebat: Quin ergò me Deus prolixiùs diligat hilarem quoq; datorem lachrymarum? Eadem,*

Faſti Senenſ. pag. 45 Herrera in Alphabeto Auguſtin. lit. P. ex Torello Centur. 2. Auguſtin. illuſtriũ cap. 80.

B. Petrus de Roſia Eremitarum S. Auguſtini ob [illegible] ges lacrymas, dictus vulgo plorans:

Egregius Petri Apoſtoli flentis æmulator.

dem, quæ doloris filia, lætitia Parens eſt lachrymarum: Hæc planè cordis mei voluptas unicè iucunda eſt, dolenti Domino condolere, &c.Sic Petrus ſuo contra vetus dictum exemplo probabat, lacrymis vena Diuini amoris irriguis nil tardius areſcere. Cæterùm Beati Viri cor tanta perennis fletus redundantia nequaquam diſtabuit, ſed planè integerrimum manſit, viuidaquè virtutum omnium perſtitit firmitate, &c. Et verò ſi lacrymas tandiù ſeuit, quid ſuperaret, niſi vt ex Regij vatis oraculo gaudia meteret. Sic lacrymæ tum Deum amantibus, tum Pœnitẽtibus ob eius ſeruandam, aut certè promerendam gratiam præſtò ſemper in oculis ſunt. Quo & illud Auguſtini adimpletur: *Quia dulciores* (inquit) *ſunt lacrymæ orantium, quàm gaudia Theatrorum.* Ità planè.

Cor aſſiduis lacrymis madidũ, Diuinis quoque virtutibus foecundum.

8. Suæ itaq; à lacrymis mortaliũ culpę, quantùmuis inſordeſcentes, quantùmuis enormes, gratiã accipiunt; & non ſecus ac ſaluberrimi fonte Baptiſmatis, lacrymarũ imbre, ac velut diluuio in maris profundo abolentur: Nedum etenim ipſis illico pœnitentium ſordes expiantur, quemadmodũ & ipſęmet, in quibus peccata adnotanda ſunt, paginę lacrymis quandoque reſperſæ confitentem diuinitus abſolutum, ipſaſq; peccatorum labes omninò ablatas, deletaſque cunctis ingenti quandoque prodigio teſtantur; vt ex ſupra narratis in iuuene illo accidiſſe conſtat, qui cùm grauioribus culpis obnoxius immanè ſe ipſum, ac peccata horreret: Sed præ nimia cordis Compũctione oretenus hæc Sacerdoti confiteri haud poſſet, Religioſus Vir poteſtate ſibi ab eo facta conſcriptam ipſius ſchedulam, in qua ſingula quoque notabantur peccata, Abbati pro congrua ipſi iniungenda Pœnitentia oſtendens; lacrymarum, & Contritionis vim probè in ipſamet ſchedula magno pœnitentium documento didicit. Hæc enim Auctor: *Reſpiciens* (inquit) *Abbas, nihil in ea ſcriptum reperit; diciteque Priori, cur ſchedulam talem, in qua nihil ſcriptum ſit, porrigat? Hac vt Prior audit, miratur, reſpicit & ipſe, nihilquè videt. Tum ad Abbatem, &c. Vt video, miſericors Deus illius lacrymas, & Contritionem attendens, culpam iam ſufficienter punitam ipſe deleuit; ſiquidem ipſius ſcripti obliteratio, lacrymarum eius effectus eſt, & delicti abolitio. Aduocant igitur Pœnitentem, exhibent ſchedulam, peccata diuinitus ei deleta ſignificant: & nullam ei iniungentes ſatisfactionem, monent; quatenus Deo de perceptis beneficijs gratias agat, & de cætero cautiùs viuat. Statimquè in tantum cor eius ex magnitudine gaudij eſt dilatatum, in quantum priùs ex triſtitiæ magnitudine fuerat anguſtiatum.* Hæc Cæſarius. Quo ſanè portento Pœnitentium culpas lacrymis potenter dilui, ac penitus quod aduerſus nos ſcriptum eſt, quandoque obliterari chyrographum è Cœlo deſuper oſtenſum eſt.

Cæſarius lib. 2. c. 12. miracul.

Iuuenis culpas, quas præ dolore confiteri non poterat, diuinitus vi lacrymarum deletas intelligit.

Maior vis lacrymis ad obliteranda peccata, quã aquis ad obliterandas ſchedulas notas.

9. Demum vel ſola interdum ad obtinendam pro maximis quibuſque culpis peccatori indulgentiam lacryma, ſi intimo ex corde proueniat, abundè ſufficit; adeoq; vel vnica magnas, innumeraſquè criminum notas in Dei libro conſcriptas ſic protinus delet, vt quod olim de Magni Alexandri Matre apud filiũ pro reo morti deſtinato patrocinante dictum profertur: *Vel vnica Matris lacryma multas delebit epiſtolas.* Idem planè peccatori vnica dolentis animi, & compuncti cordis lacryma proculdubio præſtat; quæ ad abolendas immanium criminum notas ſatis, ac ſe ipſa efficax eſt. Cùm igitur lacrymæ tantum ad expiandos quibuſuis culpis animos virium obtineant, ſuam vnuſquiſque apud Deum non tam verbis, quàm lacrymis tutò cauſam peragit. Indulgentia etenim contritis corde deeſſe haud vnquam poteſt, vbi lacrymæ ad exorandum, implorandumquè non deſunt. Quapropter Marchantius nouiſſimi ſæculi ſcriptor, & libri (qui Hortus Paſtorum dicitur) Auctor, in rem præſentem hęc habet: *Audiebam* (inquit) *ego quondam militis cuiuſdam ſeptemnalem Confeſſionem varijs criminibus refertam, cùmquè eius ſtatum peruidiſſem, ſollicitus eram de Contritione, quia ſatis ſinè more militari ſua eloqui videbatur. Interrogabam ſemel, & iterum, & vrgebam, an verè, & ex anima Contritionem haberet adeò enormium peccatorum? Reſpondebat mihi, quòd ſic; ſed ſat languidè. Subieci ego, me ambigere de ipſius vero dolore, quod tam languidè, & ſic peccata illa grauia confitendo ſeſe gereret, & quaſi ſine ſpiritu, & ſenſu. At ipſe: crede mihi* (inquit) *ego de illis plurimùm doleo; Statimquè in his verbis*

In geſtis Alexandri Magni.

Suam vnicuique apud Deum lacrymis ſalutis negotium agendum.

Marchant. in Horto Paſtorum tract. 5 Candelabr. Myſti pag. 656.

Miles ſeptẽnalem peccatorũ Confeſſionem apud Sacerdotem inſtituens, dolorem cordis lacrymis prodit.

bis percutiens pectus, cum profundo ſuſpirio vnam, vel alteram lacrymam excuſſit. Reſpondi ego: Sat nunc mihi eſt manifeſta. Vtique pluris feci à tali viro vnum ſingultum, aut lacrymam, quàm multas lacrymas alicuius mulierculæ ex teneritudine quadam naturali facilè fluentes, etiam ſine profunda Contritione; vel quàm verboſas proteſtationes aliquorum de dolore, quem ſæpius plus exteriùs præferunt, quàm ſit interiùs. Hæc ille. Quibus aptè ſolemnis, quam deuotus inter ſcriptores Thomas à Kempis refert, ſententia conſonat: *Opto* (inquit) *magis ſentire Compunctionem, quàm ſcire eius definitionem.* Sed iam de Pœnitentium lacrymis narrandi finis; vt tamen ad Deum placandum dolendi, ac plangendi quiuis Pœnitens finem haud vnquam faciat.

Optandum magis ſentire Compũctionem, quàm eius ſcire definitionem.

Thomas à Kempis in libro de Imitat. Chriſti.

CAPVT VI.

Qui Deum grauiter aliquando offenderant, condignis pœnis culpas redimunt.

1. HAec ſiquidem ritè, veraciterq; Pœnitentium forma, ac iuſta item eorundem, illibataq; poſt acceptam à Deo peccatorum veniam lex eſt; vt rectè in poſterum ſemper agendo, mores potiùs, quàm veſtes, ac vitam magis, quàm nomen haud perfunctoriè pœnitendo immutent, ac vitia denique prioris vitæ exuentes, pari mentis ſtudio, ac animi ſollicitudine virtutes induant, & ſic ad vlteriora expediti contendant. Quapropter Regius Pſaltes ſui vnumquemque officij ſedulò admonens: *Declina* (inquit) *à malo, & fac bonum; inquire pacem, & proſequere eam.* Ab horum quippe vno pari ad aliud greſſu in virtutum ſtadio proceditur, nec vnum quis abſque altero, Hieronymo teſte, conſequi valet: *Niſi oderimus* (inquit) *malum, bonum amare non poſſumus; & pax quærenda eſt, vt bella fugiamus.* Enimuerò quid tandem homini prodeſt verbo duntaxat Pœnitentiam, haud factis ipſã præferre; nec tam ſordidos mores, quàm veſtimentorum ſordes deponere: *Inanis quippe eſt* (vt Auguſtinus ait) *Pœnitentia, quam ſequens culpa coinquinat; & nihil proſunt lamenta, ſi iterantur peccata.* Hinc congruè aliquandò Hieronymus illos iuſtiſſimè carpit, conceptiſq; perſtringit verbis, qui ſæculo ſe abdicantes; at nil de ſæculi moribus immutando, ſe tamen Deo inſeruire arbitrãtur, cùm hi alioqui ex illorum ſint numero habendi: *Qui poſtquam* (inquit) *renunciarunt ſæculo, veſtimentis duntaxat, & vocis profeſſione, non rebus, nihil de prima conuerſatione mutarunt.* Quo quidem viuendi genere, ac Pœnitentium moribus, cùm ipſius Pœnitentiæ normam, nõ tam verè ſectentur, quàm per dolum ſimulent; nil quidem ſolidum, ac ſtabile, nil Deo dignum, Hieronymo affirmante, protenditur: *Summæ* (inquit) *ſtultitiæ eſt renunciare ſæculo, dimittere patriam, Vrbes deſerere, Monachum profiteri; & inter maiores Populos periculoſiùs viuere, quàm quis erat victurus in patria.* Haud ſecus, ſi quis ad Pœnitentes ſuũ à Monachis ſermonẽ inflectat: Stultus planè inter Pœnitentiæ cultores, & in ipſius Chriſti ſchola ſimulator proculdubio renunciandus eſt; qui ſolo pœnitentium nomine, ac pallio contentus, nil Deo, & Pœnitentia re ipſa dignum in moribus exhibens, periculoſiùs adhuc ſibi malè, ac inter bonos maloſque blandiens, in virtutis paleſtra ſola duntaxat boni larua contentus inimicè viuit.

Duo pœnitentibus ex Dei iuſſu facienda. Recedendum à malo, & bonum faciendum.

Pſalmo 36. 27.

Hieronymus epiſt. 13. ad Ruſticum.

Auguſt. in ſerm.

Inanis Pœnitentia, quã ſequens culpa coinquinat ex Auguſtino.

Hieronymus epiſt. 13. ad Ruſticum.

Hieronymus vbi ſupra.

Haud ſolo pœnitens nomine, ſed re debet eſſe cõtentus.

2. Mores igitur, vt ſeriò quis, ac veraciter Pœnitentiam foris exhibeat, ſunt immutandi, quo & illud Apoſtoli adimpleri contingat: *Exuentes* (inquit) *veterem hominem cum actibus ſuis, induite nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt;* adeoquè vnicuique probè ſolemne illud occinat, quod manifeſtum Pœnitentiæ ſymbolum eſt: *In nouitate vitæ ambulemus.* Quæ vitæ nouitas tunc potiſſimùm nouitas elucet, cũ procul culpis abdicatis omninò, pari Chriſtianæ virtutes animi contentione quæruntur vt ipſe aliquando Apoſtolus cunctis à praua ſæculi via recedentibus, ſapienter hunc in modum inculcat: *Sicut* (inquit) *exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ſeruire iuſtitiæ in ſanctificationem.* Haud enim blandis ſæculi nugis, ac vetitis itẽ rerum carnalium gaudijs carere ſatis eſt; niſi quis noxias pœnis vltrò ſibi præſcri-

Apoſtolus ad Epheſ. 4. v. 24.

Quantum vitijs, tantũ item virtutibus ſtudij, ac laboris impendendum.

Apoſtolus ad Romanos 6. v. 4.

ptis voluptatum illecebras, & lacrymis, vana ſæculi, ac deliciarum oblectamenta compenſet. Quantum enim ipſum aberranti peccatum in delicijs fuit, tantum ſibi pœnitendo poſtmodum luctum indicat, neceſſe eſt, quò *dignos* (vt Ioannes monet) *faciat Pœnitentiæ fructus*. Quod ſanè verbum haud perfunctoriè olim Ioannes in deſerto, ipſo Gregorio teſte, ſed grandi profectò Pœnitentium lucro ſimul, ac documento inſonuit: *Per hoc* (inquit) *quod dicitur: facite fructus dignos Pœnitentiæ, vniuſcuiuſque conſcientia conuenitur; vt tantò maiora acquirat bonorum operum lucra per Pœnitentiam, quantò maiora ſibi intulit damna per culpam*. Pœnitentia igitur homini aduerſus ſe ipſum ad faciendum Deo ſatis, bellum indicit, ac iuſtis, promeritiſque anteactas ſcelerũ culpas ſubinde mulctis vindicare non deſinit, promptè adeò, libenterquè; vt pœnis poſtmodum ſaginari exambiens, cruciamenta pro lucro, ipſaque pro ludo tormenta ducat: Quapropter Pœnitentium quiſque iuxta ſolemne Auguſtini verbum, dum ſe in Deum deliquiſſe meminit; æque pro animæ vita, ſollicitus eſt, quàm hominum quiſq; pro vita corporis anxius eſſe deprehenditur: *Cum gaudio* (inquit) *debet facere immortalis futurus, quæ faceret pro differenda morte moriturus*. Quod ſanè Pœnitentium nonnulli acerbis poſt culpas ſeipſos pœnis exercendo, de quibus hic ſermo eſt, non abſque magno, tum labore, tum fructu præſtitere.

Lucæ Ep. 3.

Digni Pœnitentiæ fructus faciendi.

Gregorius hom. 20. in Euang.

Quid ſit dignos facere Pœnitentiæ fructus ex Gregorio, & Auguſtino.

Auguſtin. in ſerm.

3. Id ſanè Recenſuinthus olim Hiſpaniarum Rex ſui exemplo docuit, qui cùm pridem ſæculari fretus potentia, multa hominis inſtar peccaſſet, in alterum planè Virum Deo aſpirante mutatus, & ex lupo agnus euadens, cùm S. Idelphonſum Toletanum Epiſcopum, quem vltrò monitorem ſentiebat, iniquè admodum ferret; præſtito ſubinde ad Sanctę Leocadiæ Virginis ſepulchrum quodam diuinitus portento, ſuũ reſipiſcens agnouit erorem. Enimuerò dum præſens ibi eſſet, ipſo recurrente feſtiuæ ſolemnitatis die (vti mos eſt) eiuſque reſerato ſubinde tumulo velum, quo corpus Virginis tegebatur, prodire foras contigit, non ſecus, ac ſponte ipſamet adſtantibus ſua præcidendum manu efferret: Tunc igitur Rex cultrum ad incidendum præbens, abſciſſa inde particulam minimè apud ſe; ſed intra thecam poſteà argenteam, quid veluti ſanctitatem redolens, claudendum voluit. Quoquidem viſo Regium tum faſtum, ac animi ferociam miteſcendo deponere, tum Sancto Viro ſe facilem præbens, poſthac ſe humiliter hominem agnoſcendo, gerere didicit: Sed iſthæc Iulianus Eccleſię Toletanæ Diaconus in prædicto volumine S. Idelphonſi de intemeratæ Dei genitricis Mariæ laudibus, ipſiuſmet Idelphonſi res geſtas deſcribens, ſic meminit.

Baronius an. 672. num. 15.

Recenſuinthus Hiſpaniarum Rex pœnitens in alterum penè mutatus.

Portentum illi exhibitũ.

Baronius an. 657 n. 45.

4. *Sed & Princeps* (inquit) *quondam Recenſuinthus, qui eo tempore erat, gloria, & ferocitate terrena depoſita, qui eum* (*ob iniquitates ſuas increpitus*) *ſuperbo oculo intuebatur, cultrum modicum, quem in theca manu tenebat, cum lacrymis offerebat, & collo ſubmiſſo ſupplices manus à throno ſuo extendens; vt eum illi deferrent, inſtanter deprecabatur, poſtulans vt indignum non iudicaret ſua cum lacrymis offerentem. Quem ille apprehendens, quod manu læua iam modicum tenebat, dextra præcidit; & cultrum ipſum vnà cum eiſdem reliquijs, thecis argenteis collocauit, indignum iudicans, vt qui ſancta præciderat, vltrà pollutam tangeret*. Hæc ille, qui & de Rege ipſo ad ſolemnia Aſſumptæ B. Virginis celebranda ad Eccleſiam prodeunte, iſthæc habet: *At vbi ventum eſt ad eius ſolemnitatem, ſupradictus Rex, minùs de timore Dei ſollicitus, & de ſuis iniquitatibus malè conſcius ad audienda ſolemnia ſolemni de more acceſſit*. Rex igitur, qui dudum peccauerat, vt pro ſuis Deo culpis faceret ſatis, deuotam pijs operibus manum admouens, Eccleſiam in honorem S. Ioannis Baptiſtæ exædificauit, hoc nobili carminum tituli adinſtar elogio decoratam.

Ex faſtoſo, & feroci humilis, ac mitis.

Iulianus Diac. in geſt. S. Idelphonſ.

Pia Regis in Deum, & erga res ſacras religio.

Præcurſor Domini, Martyr Baptiſta Ioannes,
Poſſide conſtructam in æterno munere ſedem,
Quam deuotus Rex Reccenſuinthus amator
Nominis ipſe tui proprio de iure dicaui,
Tertio poſt decimum Regni Comes inclytus anno,
Sexcentiſ decies AEra nonageſima nonã.

Baronius an. 661 n. 3.

Templum in honorem S. Io: Baptiſtæ ædificat.

Rex

Digitized by Google

Rex quippè, qui antè multa deliquerat, Pœnitentiam ſectari cupiens, vt ſuis à Deo veniam culpis conſequeretur; Ioannis Baptiſtæ, præcipui Pœnitentię præconis, ac Pœnitentium, in deſerto olim antesignani patrocinium ſibi apud Deum conciliare ſtuduit.

Baronius an. 672.n.15.

5. Recenſuinthus igitur cùm laudabiliter viuendo pœnitens, totus anteactis vitæ culpis expiandis intenderet, & ſe tum erga Deum in primis pium, & erga Catholicam religionem,& ſubditorum pacem valdè ſtudioſum exhiberet, poſtquam annos viginti duos, & ſex menſes à Patris obitu regnaſſet, deſiderium ſui, vtpotè Regis optimi, & de Eccleſia optimè meriti cunctis relinquens, diem feliciter obijt; de quo iſthæc Tudenſis: *Hic fidem* (inquit) *Catholicam in tantum dilexit, vt ſemper perquireret Viros literatos, qui frequenter coram ipſo conferrent de articulis fidei: delectabatur enim in Diuinis ſcripturis, & Altare Chriſti auro, argento, gemmis, & ſericis ſummo ſtudio decorabat. Ter Synodum cum Epiſcopis Toleti peregit, & leges apud deceſſores ſuos editas firmauit, atque quaſdam addidit omninò honeſtati conuenientes. Cunctos mirè dilexit, & ab omnibus valdè dilectus fuit: Erat enim adeò mitis, & humilis; vt inter ſubditos quaſi vnus ex illis videretur. In pace Regnum ſibi ſubiectum rexit, & in Villa nomine Gerticos, quæ in Monte Lanrienſi ſita eſt, propria morte deceſſit ſub Imperatore Conſtantino.* Hæc Tudenſis; quæ quidem Regi claræ memoriæ, atque eximio Pœnitentię cultori perpetui inſtar monimenti noſtris hiſce paginis conſignaſſe voluimus.

Viros literatos ſemper de rebus fidei,& ſacris ſcripturis cõſulere ſolitus.

Lucas Tudenſis in hiſt.

Mira ipſius laudum præconia.

Feliciter diē obiit.

6. Veremundus quoque (vt ſermo ſuſceptæ narrationi inſiſtat) Ordonij, tertij huius nominis Hiſpaniarum Regis filius, Pœnitētię operibus præfulſit, ac ſubinde Raimiro III. Regi, qui eo adhuc impubere Regnum occupauerat, in Legionenſi adminiſtrando Regno ſucceſſit; cuius quidem geſta ſub Regni initia (vt Baronius adnotat) omni laudum fuere digna præconio; quippe qui antiquas Regni leges centenario ferè annorum decurſu, ipſoque vſu abolitas in priſtinum obſeruantiæ vigorem reſtituit, ſuum non ciuilibus tantùm robur, ſed & Eccleſiaſticis quoque rebus aſſerendo. Ad quod illud laudabiliter adiecit, vt Romanorum Pontificum Decreta exactè, diligenterque ſeruari, edita vltrò ab ſe lege præceperit. Præterea, vt ſe Religionis amplificandę apprime cupidum, ſtudioſumque exhiberet, ſuis Eccleſias priuilegiorum indultis communiuit; primumquè omnium Compoſtellanæ Eccleſiæ id Rex pius præſtitit; quibus præclarè, ac laudabiliter geſtis, cunctis ſe non abſque admiratione Chriſtiano dignū ſceptro, re ipſa, ac nomine exhibuit. Verùm non multò poſt optimi regiminis, cuius ſuſpicienda adeò fuere primordia, gloriam non parum denigraſſe, moreſquè haud pietati conſonos, ac pio dignos Rege viſus eſt prætuliſſe; cùm ob perſequutionem Ataulpho Compoſtellano Epiſcopo illatam infamis redditus, inter malos quoque Principes (vt Baronius monet) à Maioribus iure merito adnumeratus eſt. Siquidem Princeps parùm ſibi in bono conſtans, ac prauis ſeruorum accuſantium dolis contra ipſū Dominū delatis, præter ius omne, aurem, fidemquè adhibens, in Epiſcopum fraudulenter, ac dolo accitum; diram, inexpectatamque de inſonte Viro vindictam ſumpturus, ferocem Taurum, indomitumquè in ipſum immiſit: Sed Deus miris è Cœlo portentis pro Sacerdote pugnans, periclitanti propitius adfuit, eumquè à nece, quam Rex per ſcelus inferre parabat, diuinitus planè defendit; ferox quippe Taurus ad hominē perdendum concitatus, ex indomito repente miteſcere viſus eſt, & periclitanti manſuetudinem exhibens, conceſſa ſibi à natura in Epiſcopi manibus feriendi, nocendique arma, deuoto ipſum obſequio, ac venerabundus mulcendo depoſuit, cornua ſcilicet; ac ſi parentibus vltrò Sacerdotis Chriſti innocentiam ſignis conteſtatus, ſe ad eiuſmodi lædendos Viros, impetendoſquè imbellem prorſus re ipſa oſtenderet. *Res planè admiranda* (inquit Baronius) *à tribus antiquioribus hiſtoricis enarratur, à Pelagio Epiſcopo Ouetenſi, Luca Tudenſi item Epiſcopo, & Roderico Epiſcopo Toletano*; Sed quomodò tam falſi accuſatores, quàm Rex perſequutor diram à Deo vindictam iuſtiſſimè ſubierint, iidem Scriptores pluribus narrant.

Baronius an. 988.num. 1.

Veremūdus Ordonij Hiſpaniarum Regis filius Pœnitentiæ operibus intendit.

Romanos Pōtifices adeo veneratus, vt eorum decreta ſeruari lege ſanxerit.

Baronius an. 986.n. 6.

Ataulphus Epiſcopus innocens portē to miteſcentis Tauri à nece ſeruatus.

Baronius vbi ſupra.

7. Sub Veremundo igitur Rege, Deo ad vltionem iuſtiſſimè concitato, res

Hi-

Sub Veremũdo Rege vires Hiſpanorum attritæ.

Baronius vbi ſupra.

Hiſpanorum, quæ mirificè pridem floruere, ità miſerando ipſius interitu attritæ ſunt, atque proſtratæ; vt amiſſo Legionenſi Regno, & Galleciæ Ciuitate Compoſtella exciſa, Eccleſijſquè dirutis, vix ſepulchro Beatiſſimi Apoſtoli Dei ope ſaluo, illibatoque in ſupremum diſcrimen venerint. Atquì cùm ſuos Deus poſt calamitatum procellas reſpiciens, eorundem miſereri decreuiſſet, Chriſtianorum Principum vires, quæ ciuilium bellorum armis nedum concuſſæ; ſed & mutuis inſuper nutantes cladibus, debiliores euaſerant, aduerſus Almazorem Arabum Regem numeroſiſſimo inſtructum exercitu, inſurgendo, nedum viriliter pugnando reſtitere: ſed & inualeſcendo inſuper nobilem victoriæ palmam retulere, deſideratis ex eorum numero peditum (vt Maurorum produnt hiſtoriæ) ſeptuaginta millibus, equitum verò quadraginta inſuper millibus. Cùm & ipſe Dux exercitus deſperatis iam rebus, omni abſtinens cibo; funeſtæ adeo acceptæ ab hoſtibus cladi fieri ſuperſtes noluerit. Nulla verò eiuſmodi victoriæ palma nobilior, aut certè Hiſpanorum rebus commoda magis extitit, vel certè opportuniori tempore, prouido è Cœlo Dei nutu affulſit; vt vnanimes, tum veteres, tum recentiores rerum hiſtoriarum Scriptores affirmant.

Nobilis ſubinde de Mauris victoria Hiſpanis affulget.

8. Porrò Veremendus Rex, qui regali pridem ſuffultus potentia, ac ſæculi perperam auctoritate abductus, in Chriſti Sacerdotem, & in Eccleſię iura immanè adeò, arroganterq; deliquerat, ad meliorem frugem (Deo aſpirante) traductus, boniſquè pro expiandis culpis totus intentus operibus; tandem ex corde pœnitens, ac certa obtinendæ à Deo veniç erectus ſpe, roboratuſquè Anno 999. è vita feliciter deceſsit. Quod perbreuis ipſius ſepulchro inſculptus titulus, legentibus hunc in modum teſtatur.

Veremundus anteactas culpas Poenitentia expiat.

H. R. Rex Veremundus Ordoni. Iſte in fine vitę ſua dignam Deo Pænitentiam obtulit; & in pace quieuit in Æra M. XXXVII.

Baronius vbi ſupra.

Summo itaque Rex Dei beneficio anteactæ errores vitæ retractans, pijſquè culpas operibus compenſando, ſuum è vita exitum ſollicitè præmunire ſategit; vt ſic ſecurus tandem decederet, illaſquè ſuo nobiles incidi ſepulchro notas meruerit: Quapropter licèt ſic aliquãdo peccauit; dignum tamen de ſe Deo Pœnitentię ſacrificium obtulit. Quod quidem velut quid arduum, ac perdifficile, & rem vti planè admirandam, Ambroſius ſermonem de Pœnitentibus ingerens, celebri olim elogio decantauit: *Facilius* (inquit) *inueni, qui innocentiam ſeruauerint, quàm qui congruè egerint Pænitentiã*, Rex igitur, qui nedum ſuas poſt culpas Chriſtianorum more Pœnitentiam; ſed & dignam inſuper Deo Pœnitentiam obtulit, præcipuo laudum apud poſteros honore concelebrandus, meritò in noſtris hiſce paginis recenſeri dignus videtur.

Bonis operibus diem mortis præuenit.

Laudandus Rex, qui dignè, poſtquam peccauit, pœnituit.

Ambroſius lib. de Pœnitentia.

9. Atquì præmemoratis Regibus Ottho III. Romanorum Imperator opportunè adiungitur; qui cùm Principum more, ſuiſque potius armis, ac viribus, quàm legibus tum humanis, tum Diuinis (vt par eſt) deferens oppignoratam homini fidem per ſcelus violando in Deum periurus deliquit. Capta quippe validis tandem armis armatorumque copijs Roma, quam ira furens oppugnabat, ſe iureiurando per Thammum Theutonicum Creſcentio Vrbis Tyranno, qui tunc Hadrianam Arcem occupans, ipſi vnà cum ſuis validè tum armis, tum viribus reſiſtebat; veniam vltrò, ac pacem; ſi à propugnando deſiſteret, daturum ſe promiſit: At poſtmodum Arce potitus, iuratam illi fidem temerè infringens, pro venia necem intulit, eiuſque ſibi vxorem (vt Petrus Damiani refert) in concubinam aſciuit; Quapropter Deo & ſimul, homini iniurius immani ſe ob id piaculo obſtrinxit, pro quo (vt Deo faceret ſatis) Beato Romualdo Claſſenſium Abbati Monachum ſe futurũ promiſit. Interim verò dum moras nectens id, quod promiſerat, adimplere negligit, acerbis ſe ob contumaciam pœnis alioquì dignum exhibuit. At Romualdus inter hęc diuinitus Otthoni vitæ finem imminere prænoſcens, ſuis eò magis Regem dictis vrgebat, vt relicto ſæculo Monaſticę vitæ Inſtitutum quantocyus aſſumeret, quod & ipſe ſibi antè promiſerat. Ille autem ob friuolas quaſdam, paruique momenti, quas obtendebat rationes, id in aliud tempus faciendum reiecit. Verùm cùm

Baronius an. 996. n. 30.

Ottho Tertius Romanorum Imperator ob violatam alteri fidem reus ad Poenitentiam confugit.

S. Romualdo Abbati ſe Monachum ſe futurum Promittit.

Ab eodem; qui vitæ finẽ ipſi impendentem nouerat, ad opus vrgetur.

Im-

Imperator ſuæ conditionis, ac muneris modum excedẽs, ſe in Romanorum Pontificum electione per ſcelus immiſceret; diuinitus tandem ad infelicitatis cumulum tum Imperio, tum vita mulctatus eſt, adeò vt ipſe, & tota ſimul Otthonorum gentis ſtirps Deo vlciſcente deficeret, ac ille veneno inſuper (vt hiſtoriæ docent) ſibi clam propinato è vita abſceſſerit. Cũ verò multa Chriſtiano digna Principe laudabiliter viuens præſtitiſſet, moriens ſubinde non abſque immortalis vitæ, ac ſalutis ſpe mortalem vitam concluſit: Primùm igitur isRegali corona à Romano Pontifice donandus, in Vrbem veniens, cùm ibi auguſta, ac exoptata Imperialis inſignia muneris ſuſcepiſſet, præclara quoque Pœnitentię exempla, Romualdo Viro Sanctiſsimo exhortante ad expiandum periurij piaculum exhibuit; hæc enim de eo Petrus Damiani in eiuſdem B. Romualdi geſtis conſcribit.

Petrus Damiani in Vit. S. Romualdi Abbat.

Baronius vbi ſuprà nu. 30. 31.

10. *Ipſe quoque Imperator* (inquit) *ex eodem crimine Beato Viro confeſſus, Pœnitentiæ cauſa nudis pedibus de Romana Vrbe egrediens, ſic vſque ad Garganum Montem ad S. Michaelis perrexit Eccleſiam.* Id verò (vt Baronius ait) poſtmodum pœnitens præſtitit. Suſceptæ autem ab eo auſterioris vitæ, exactamquè Pœnitentiæ normam ſic idem Petrus proſequitur: *Per totam autem* (inquit) *Quadrageſimam in Claſſenſi Monaſterio B. Apollinaris paucis ſibi adhęrentibus manſit, vbi ieiunio, & pſalmodiæ, proni valebat, intentus, cilicio ad carnem indutus, aurata deſuper purpura tegebatur. Lecto inſuper fulgentibus palijs ſtrato, ipſe in ſtorea de papyris confecta tenera delicati corporis membra tenebat. Promiſit denique B. Romualdo, quòd Imperium relinquens, Monaſticum ſuſciperet habitum; & cui innumeri mortales erant obnoxij, iam ipſe pauperculo Fratri cœpit eſſe ſubiectus.* Hæc quidẽ Ottho, qui haud tritę, vulgariſque Pœnitentiæ, Petro Damiani teſte, cunctis de ſe ſpecimen prębuit.

Imperator Beato Viro confeſſus, nudis pedibus ob Pœnitentiam ad Garganum Montem ſe confert.

Petrus Damiani in Vit. S. Romualdi. Ab.

Pœnitens quæſi per totã Quadrageſimam pręſtat.

11. Verùm enimnerò cùm impendens Imperatoris capiti è proximo fatum B. Romualdus renunciaſſet, ipſum moras nectentem totis ad Monaſterium adducere neruis adnitebatur; ſed hìc ipſe Damianus in Beati eiuſdem geſtis eſt audiendus, qui hæc habet: *Regem* (inquit) *Romualdus protinus adijt, & accepta promiſſionis exactor, vt Rex Monachus fieret, inſiſtere vehementiùs cœpit. At ille facturum ſe quidem, quod exigebatur, aſſenſit; ſi tamen priùs Romam, quæ ſibi rebellabat, impeteret, & ea deuicta, Rauennam cum victoria remearet. Cui Romualdus: Si Romam* (inquit) *ieris, Rauennam vlteriùs non videbis, et apertiſſimè illi mortem propinquam eſſe denuncians; quia eum reuocare non potuit, proculdubio de eius certus interitu ab eo receſſit. Dum verò Rex Romam properat, Romualdus nauim aſcendens, ad Ciuitatem Parentium transfretat. Rex itaque ſecundum Beati Viri prophetiam, vix è Roma reuerti incipiens, mox languore correptus, apud Paternum defunctus eſt.* Hæc ille de interitu Otthoni prophetico ipſius B. Romualdi ore prænunciato, qui ſubindè Anno 1002. (vt ille edixerat) adamuſſim contigit. Cùm igitur Ottho ſe pręter B. Romualdi conſilium Romam contuliſſet, turbas ibidem populares, nec non varia pericula incurrens, & vt euaderet, clam aufugiens, ira abductus multa Romanis exacerbatus inferre damna meditabatur. Sed quæ interim, ipſis edoctus calamitatibus, aduerſiſque exagitatus, mutato animi conſilio Pœnitentię ſigna exhibuit, ex Damiano nobis repetenda hìc ſunt: Hæc enim ille. *Conueniente tunc* (inquit) *cum Heriberto Sanctæ Sedis Agrippinæ Archiepiſcopo plurima fidelium turba, Imperator lætatur, & quàmuis exteriùs vultu ſemper hilari ſe ſimularet; tamen conſcientiæ ſecreto plurima ingemiſcens facinora, noctis ſilentio vigilijs, et orationibus intentus, lacrymarum quoque riuis abluere non deſtitit. Sępenumerò omnem hebdomadam, excepta quinta feria, ieiunus producens; in eleemoſynis valdè largus extitit.* Hæc profectò ſunt, quę de Otthonis Pœnitentia Damianus refert.

Baronius an. 1001. n. 13.

Romualdus Imperatori omnem poſt promiſſa abrumpendam pœnitendi moram inculcat.

Petr. Dam. in vit. S. Romualdi.

Iuxta ipſius verbum Imperator vix Vrbe egreſſus morte ſubuentus.

Baronius vbi ſupra n. 15.

Ieiunijs, ac lacrymis ſub vitę finem intentus.

12. Cæterùm Roma Imperator profectus, cùm in Germaniam vnà cum ſuis contenderet, graui apud Paternum correptus morbo, è vita abijt; hęc enim de ipſo Damianus: *Appropinquante* (inquit) *eius obitu, multa pręuenere importuna: Nam noſtri Duces, et Comites non ſine conſcientia Epiſcoporum, multa contra eum conſpirare nituntur, Henrici Ducis Bauariæ poſteà Succeſſoris ſui ad hoc auxilium poſtulantes. Et Imperator hoc ſtatim comperiens, & patienti ferens animo in Paterna vrbe Puſtellis*

Ditmarus lib. 4.

Aduerſis, ac bellorum procellis Imperator à Deo exagitatus.

ljs interiora prementibus, et interdum paulatim erumpentibus infirmatur, qui facie clarus, et fide præcipuus IX. Kal. Febr. Romani corona Imperij exiuit ab hoc ſæculo, ſuis inſuperabilem relinquens mærorem; quiâ tempore eo non fuit vllus largior, ac per omnia clementior illo, etc. Hæc de Otthonis obitu Ditmarus.

Sui cunctis deſiderium relinquit.

Baronius an. 1002. n. 1.

13. Porrò nonnulli hanc vnam ipſius obitus cauſam recenſent; quòd nimirum propinato ſibi veneno deceſſerit: Hæc enim Rupertus Abbas Tuitinenſis in Heriberto eiuſdem Otthonis tunc itineris comite, & præcipuo in rebus agendis Cōſiliario narrat: *Qui* (inquit) *nimirū Imperator ſi vt in cæteris, ita et in cauſa, per quam mortem incurrit, conſilium Beati Viri attendiſſet, multò meliùs ſapientię appropinquaſſet, & non pœnituiſſet eum, etc. Quod quià non fecit, incidit in inſidias mulieris malæ, videlicet eius, cuius virum Creſcentium ſibi rebellantem, captum iuſſerat capitalem ſubire ſententiam, et ab illa non prę cauens; quàmuis à Sancto Viro ſæpe eſſet commonitus, veneno intra cubiculum dormiens infectus eſt: Obijt itàque Romæ anno poſt ordinationem Beati Viri tertio. Ierat autem nunc quoque Sanctus idem cum illo, vtpote ad diſponenda perneceſſarius maxima Regni negotia: Cui cùm die ſequenti confeſſus fuiſſet, peſtem, quam perceperat, ſequè mori perſentiret; id quoque ſupremum ab eo poſtulauit, quatenus corpus eiuſdem Aquiſgrani ſepeliendum tranſferret.* Hæc ille de Otthonis III. obitu; ſed de eius funere idem, qui ſuprà, meminit. Quam potiſſimùm verò ob cauſam nobile adeo, ac florens regnantum Othonum ſtemma iuſto Dei, qui Regna transfert, nutu extinctum denique ſit, qui vult ex Baronio repetat, cùm à noſtro id alienum propoſito videatur.

Rupertus Abbas cap. 10. apud Suriū Tom. 2. die 16. Martij.

Veneno ſublatus è vita à nō nullis creditur.

Otthonorū ſtirps Dei iuſſu extincta ex Baronio.

14. Verùm hic, vbi de Otthone ſermo incidit, Thamnus quoque Theutonicus ei intimè familiaris ſilentio prætereundus non eſt; qui cùm ſe periurio vnà cum Imperatore obſtrinxiſſet, S. Romualdi imperio, ac monitis acquieſcens, Pœnitentię cauſa ſæculo ſe abdicans, Monaſticam vitam amplexus eſt, vt in S. Alberti Pragenſis Epiſcopi geſtis, his planè verbis traditur: *Apud prædictam quoque Ciuitatem conuertit Beatiſſimus Vir Thamnum quendam Theutonicum, qui (ſicut dicitur) in tantum Regi familiaris, et charus extiterat; vt vtriuſque veſtes vtrāque protegerent, et amborum manus vna paropſis communi ſæpe conuiuio ſatiaret, etc.* Ac cùm ſubinde is fraudis, & periurij ab Otthone præſtiti, dum ſuā Creſcentio Senatori pro ſecuritate fidem oppignoraſſet, conſcius neci traditus alter fuiſſet, à B. Romualdo, vt ſæculo ſe in culpę pœnam abdicaret, iniunctum eſt: Sic enim Auctor: *Quia igitur* (inquit) *Thamnus et fraudis conſcius, et periurio tenebatur obnoxius; idcircò à B. Romualdo iuſſus eſt relinquere ſæculum. Qui mox à Rege licentiam expetens, non modò facilem reperit; ſed nimis alacrem fecit, etc.* Sic planè is fraudis, & periurij exinde cauſa à ſęculo ſe abducens, pœnas dedit; & Ottho Imperator aſperum item peregrinationis iter ſubire Pœnitentium more compulſus eſt. Sed de his hactenus.

Baronius vbi ſupra.

Thānus Theuthonicus S. Romualdi conſilio ſæculo ſe abdicat.

In geſtis S. Adalbert. Prag. Archiep. apud Surium.

Baronius an. 996. n. 30. 31.

Vt periurij reatum apud Deū expiet.

15. Atquì Pœnitentia; quæ dignam vbique meritorum virtutem prodit, ſuumque vnà ſimul, Deo aſpirante, tam in ſummis, quàm in infimis decorem explicat; ſe quoque proximo anteactæ ſæculo, vel in ruſtico pręſertim homine, Chriſtiano Orbi ſuſpiciendam obtulit, cuius opportuna hic nobis ex faſtis Senenſibus mentio recurrit; hominis videlicet, qui rigidioribus antiquas culpas pœnis exoluens, ſanctitatis quoque pœnitendo apicem attigit. *Bartholomæus Caroſius hic dictus eſt, genere quidem (vt in faſtis traditur) ruſticus, at in rebus præuidendis, prædicendiſquè diuinitus, et certior haruſpex.* Hìc igitur ſemetipſum, ſuamquè vitam omnem à Confeſſario iuſſus, hunc in modum deſcripſit: *Ruſticum* (inquit) *ego, et durum ex agris, è Petris, et Senarum ex Oppido Petri genus duco: Sed me primùm vitioſa, et inolita morum ruſticitas hominibus, cælitibuſquè odioſè reddidit inurbanum. Tamen ad bonam Diuinę vrbanitatis frugem redij poſt annos natus duo de quadraginta; et cum terram colere deſij, fortuito vulnere propemodum exoculatus, Cælum aliquando ſuſpexi. Aulicum ergò campum Ranutiorum fodiebam, cùm ſubitò ex icta ligone ſilice diſiectum fruſtum diſſiluit, et lęuam mihi pupillam inſiliens vehementer læſit. Ex illa ocularia plaga menti ſanitas, et lumen: Indè vxoris hortatu frequens pijs concionibus interſum:*

Bartholomeus Caroſius ruſticus ingens Pœnitentium exemplar.

Ex faſtis Senenſibus pag. 123. die 14. Maij Herera in Alphabet Auguſtinianorū lit. B. Aloyſius Torellus Centur. 4. c. 99. Zacharias Boverius Annal. Capuc. & alij.

Vitæ originem & geſta Confeſſarij imperio conſcribit.

ſum:

ſum : et anteacta vita noxas per ſacram Confeſſionem ore expio, et oculis eluo. Sed audi rem cognitione dignam, quæ me maximè perculit, mequè ex bipede monſtro reformauit, ac veluti recoxit in Virum. Solebat ex illius vſu temporis Euangelij Præco in hebdomada ſanctioris feria ſexta Chriſti Domini cruciatus non verbis modò, ſed & factis exhibere, diuinamquè tragœdiam gemino aurium, & oculorum ſpectaculo ſimul vſurpandam dare. Quare apud Montem Fullonicum in actorum numerum ſic aſcribi volo, vt latronem frugi Tragicus Roſcius agere implorarem. Igitur qua die actus in Crucem nudus pependi, fui ne tecum in Caluaria Monte, bone Ieſu, an in Paradiſo? Et quidem patibulum illud flagitijs ità par meis erat, vt me non in templo aliquo; ſed in patibulorum veteri eſſe Caluaria exiſtimarem. Quanquam eadem horrida ſcena è ſocia Chriſti Cruce mihi floruit in Paradiſum. Proh quanto me dies illa gaudio beauit, qui Chriſto confixus eſſe Cruci cœpi! Mutatam ex illo mentem cœpit obliuio vxoris, cognationis, & domus: ſubijtquè ingens cupido irriſionum, & pœnarum pro Crucifixo Deo perferendarum. Quin & afflatu Diuino ſæpius impulſus, Chriſtiani Orbis magnam partem peregrinabundus pedes obibam, perquè Vrbes, perquè Oppida, perquè Villas, lineo ſacco albatus genuum tenus, cętera nudus: prolixa coma, & barba impexus, & hiſpidus; facie ieiunijs exeſa horridus, robuſta voce intonans, prælato Crucis ſigno, & humani capitis oſſe, vel manibus eloquens, peccantes ad Pœnitentiam reuocabam, contumacibus bellum, famem, ac peſtilentiam comminabar: ſalubriter tamen aſperum monitorem contumelijs, crebroquè fuſtuario excipiebat ingrata mortalitas, mequè ſtultorum ſtultiſſimum caput inclamabat. Ego verò fruebar aſſiduo illo vbique Terrarũ obuio, vetera mea dictorum, factorumquè crimina plectente ſupplicio. At cur mihi vita inter ſupplicia diuturnior, & pertinacior? nempe Diuinis viribus fiebat, vt inedia nutrirer, & mortibus reuiuiſcerem. Quoties in longinquis, & ferè annuis ad Sacram Diui Iacobi ædem in Gallecia obitis peregrinationibus ex innumeris vitæ periculis mirè corpus exemit, qui mortuo pridem animo vitam redonauerat? Quot me carceribus arctiſſima hoſpitij vincula obligarunt? Quot incuſſos robuſtos Scipiones victrice tolerantia debellaui, & infregi? Quoties poſt accepta lethalia vulnera ex ipſa morte conualui, vt ſæpius pro Chriſto morerer. Iam verò quæ referam, ſi certa publicæ fides argumenta non ſuppeterent, incredibilia videantur. Romanum ego excidium, quod imminebat perdius, ac pernox horrendo per Vrbem clamore vaticinabar; Sed iniqua vaticinio merces reſpondit: Nam ſæpius exilio mulctatum, ac dein culeo, ſiuè ſacco incluſum cum adiuncto lapidis magni pondere in profluentem Tyberim me vatem proijciunt, minati cum voce, me tum demerſuri. Attamen innocens breui veritas enatauit: Ad ſuburbanam S. Pauli ædem propter Portam Trigeminam diuinitus incolumis emerſi, & poſtero die in Vrbem repedabam, &c. Exhorruere omnes aſpectum, & vocem hominis à naufragio rediuiui. Exitus hic breuiter tragicus fuit: Ego trudor in carcerem, ne publica, & libera vox vltrà conſternatam attonet Romam. Mox improuiſus adeſt belli fulmen Borbonius; neque de Cœlo, ſed Ianiculi aureo de monte irrumpens, Vrbem vniuerſam miſerabili tangit excidio. Vix elapſus Pontifex ad Vrbis veteris prærupta perfugit munimenta: Conciliata ex euentu verbis meis popularis fides me credidit ex fatuo fatidicum. Iam quàcunque ingrediebar, velut ad Oraculum Italia confluebat, videndi, audiendiquè auida. Præter vaticinandi afflatum, alijs me donis planè mirandis ſuſpiciendum reddidit Deus. Demum poſt enarratam funeſtam Senarum Vrbis obſeſſæ, ac expugnatæ, & in ſeruitutem redactæ cladem hæc habet: *Sed ego vt ad me reuertar* (inquit) *annis ſex, & ſexaginta priſca in libertate nutritus, cum illa expirante expiraui pridie Idus Maias, anno à Virgine puerpera milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quarto, &c. Inter labores, doloremquè communis mali ſenilis, ſanitas & vita morbo, mortiquè ſuccubuit. In ędibus Ioannis Baptiſtæ Bonſigni ad fontem, cui fecere nomen à Sancto Iuſto; ſeptuagenarius morior, genibus flexis ſupplex, & orans, vt è temporaria in ſempiternam libertatem tranſmigrarem. Sic moribundus inter preces mihi prior iuſta perſolui.* Haud aliter profectò Vir Pœnitens, qui Deum grauiter aliquandò offenderat, aduerſa quæque, calamitateſquè innumeras perferendo, ſuas condignis pœnis culpas redimens, Cœlum adiuit.

Aduerſis erudltus profecit.

Chriſti paſſionem ſecoens ad perferendu m animatur.

Mutatur in virum alterum.

Orbem ſacco indutus excurrit.

Alios ad Pœnitentiam prouocat.

Ieiunijs, ac pœnis ſe ipſum excruciat.

Vrbis, quod impendebat excidium, cunctis palã enunciat.

In Tyberim actus in præceps, ſaluus ex aquis emergit.

Adueniente Borbonio armatorum Duce, capta vrbe ex fatuo fatidicus agnoſcitur.

Pœnitens ſeptuagenarius labore, ac poenis cõſumptus moritur.

16. Demum nec ſuis mulieres, quæ in Deum grauiter quondam deliquerant, promeritiſquè poſtmodum pœnitentes apud Deum perferendo honoribus, ac laudibus carent; pari etenim Chriſtianæ pietatis zelo, ac præferuido compunctionis ſtimulo adductæ ſe ipſis, ac ſæculo fortiores, vt viros virtute, etſi non viribus vincerent, auſterioris vitæ ſemitam ſectantes, B. Marię Magdalenæ, quæ cunctarum Dux Pœnitentium, & Magiſtra diuinitus extitit, veſtigijs inhærendo; toti Chriſtianorum Orbi admirationi ſimul, ac documento fuere. Illa ſiquidem, quę peccatrix olim in Euangelio deſcribitur, Pœnitens ſubinde duram, horridamquè ad triginta annos ſub auſterioris obſeruantiæ cultu vitæ rationem, vel poſt à Chriſto acceptam, indultamquè ſibi Diuino ipſius ore indulgentiam protraxit. Cùm enim rabido Iudæorum odio, fracto, vetuſtoquè nauigio ad certum vitæ diſcrimen, abſque velis, remiſquè vnà cum cæteris impoſita, vaſtiſſimoquè pelago credita, ad Marſiliæ portum appuliſſet, fortis mulier, & lacrymis adhuc madida, Pœnitentiæ gratia continuò in ſolitudinem ſeceſſit; vt pedibus Domini aſſueta, totaqne orandi ſtudio intenta, ſe ipſam Diuinis, ac supernę iugiter Beatitudini contemplandæ dicaret: Spelunca autem illa, in qua beata diù fęmina pœnitendo, ſe ipſa, ac ſexu fortior ſpectaculum, ipſo Cœlo dignum conſtanſtiſſimè perſtitit; quę item vel ſolo cunctis aſpectu horrorem incutit, velut nobile inuiſæ hactenus terris Pœnitentię, ac pœnitentis vnà ſimul fœminæ monimentum ad hanc vſque diem oculis patens oſtenditur, ad quàm cùm aliquandò Franciſcus Petrarcha, Poetarum nobiliſſimus, deuotione adductus perueniſſet, pijs locum deuoti animi obſequijs, gratiſq; verborũ inſuper officijs conſalutando, ornatiſſima in ſuæ peregrinationis memoriam carmina ibidem relinquendo affixit, quæ ab exemplari, quod in Oratorio illic penè obliterato Ludouicus Viualdus Prædicatorum Ordinis exſcripſit, vt ipſe in aureo illo, quod de Contritionis veritate conſcripſit, opere tradit: Vbi ſpeluncam, dignum vtpote Beatiſſimę ſuas inter acerbiores pœnas fœminæ domiciliũ; ac nobile vniuerſo Terrarum orbi Pœnitentium exemplar piè alloquens, dum præcipua loci, eiuſque laudum pręconia retexit, ipſum Chriſtum Dominum intrà horridæ ſpeluncæ ambitum benignis vltrò oculis Pœnitentem è Cœlo mulierem, dignum vti ſpectaculum reſpicientem, poſt multa hunc in modum alloquitur.

Magdalena Poenitentiũ ante ſignana.

Auguſtinus Mannus lib. Select. hiſt. c. 64.

Franciſcus Petrarcha ſpeluncã B. Magdalenæ Poenitentia illuſtrem inuiſens, carminibus celebrat.

Ludouicus Viualdus Ord. Prædic. lib. de Contrit. veritate.

Te quoque digreſſus Terris, & ad Aſtra reuerſus
Bis tria luſtra tibi nunquam mortalis egentem
Rupe ſub hac aluit, tam longo tempore ſolis
Diuinis contenta epulis, & rore ſalubri;
Hæc domus arcta tibi ſtillantibus humida ſaxis,
Horrifico tenebroſã ſitu, tecta aurea Regum
Delicias omnes, & ditia vicerat arua,
Hìc incluſa libens, longis veſtita capillis
Veſte carens, alios ter denos paſſa Decembres
Diceris, hìc non fracta gelu, nec victa panore:
Namque famem, frigus, durum quoque ſaxa cubile,
Dulcia fecit amor, ſpeſquè alto pectore fixa.
Hìc hominum non viſa oculis, ſtipata cateruis
Angelicis, ſeptemquè die ſubnecta per horas,
Cæleſtes audire Choros, alterna canentes
Carmina, corporeo de carcere digna fuiſti.

Franciſci Petrarchæ in laudem ſpel. ca B. Mari. Magdal. carmen.

Sacri loci horror metrice deſcriptus.

Poenitentia amor poenas dulces facit.

Hæc ille Poetarum laudatiſſimus in locũ Beatiſſimæ pœnitentis fęminæ præſentia, ac longo item incolatu ſacrum, ac Mundo celebrem. Cuius quidem ea eſt religio, vt Carolus Rex Siciliæ, & Prouinçiæ Comes Anno ſalutis 1279. nauali bello cum Rege Aragonum, inter pugnandum victus, vinctuſquè, & apud Barcinonem ſubinde duro, diroque carceri mancipatus, omniquè humana ope, ac emergendi ſpe deſtitutus, à Religioſo Prædicatorum Ordinis Viro præmonitus; vt Magdalenam, quę iu locis ipſius ditioni ſubiectis conſtiterat, prædicauerat, fleuerat, pœnituerat, ac feliciter demum obie-

Carolus Rex Siciliæ à Magdalena mirabiliter è carcere liberatur.

Sylueſter. Riet. in auri Roſa in expoſit. Euag. Fer. 5. infr. Oct. Paſchæ.

Digitized by Google

obierat, pijs ſupplex vltrò precibus inuocaret. En tibi hoc præſtito Beata è Cœlo mulier videndam ſe illi noctù præbens, mox ipſum è carcere eductum, ſe itineris illi ducem, ac comitem præbens, in tutum quendam ſui intra fines Principatus locum eduxit, cui ſubinde immortales pro inſigni accepto beneficio gratias referens, hæc demum ab ipſius ore diuinitus accepit. *Et locum* (inquit) *meę mortis, & meæ Pænitentiæ Fratribus meis, ideſt Prædicatoribus tradas; quæ poſteà diſparens hominem reliquit*. Cuncta verò deuotiſſimus Princeps pio, gratoque animo, & in libertatem vindicatus haud gratiarum immemor fideliter præſtitit. Sed nos interim, vel obiter in rē præſentem, iſthæc narraſſe voluimus.

Locus ipſius Pœnitentia, ac morte inſignitus religioſè colendus.

CAPVT VII.

Peccatores Dei flagellis attriti reſipiſcunt.

1. FLagella, quibus mortales Altiſſimus in hoc ſæculo probat, & ad coronam prouehit, ipſoſquè interdū peccantes ſapiens vti Magiſter ſollicitus à recto deuios, aberranteſquè virga, & calcaribus in ſtadio virtutis ad currendū exercet; certa proculdubio amoris haud irarum, & indignationis indicia ſunt: *Non erudit quippe Pater* (vt Hieronymus ait) *niſi quem amat*. Quapropter ſuam olim erga Hieruſalem iuſtiſſimè iram, ac zelum pariter demonſtrans, faciemq; ſuā ab ipſius peccatis auertens, amoris ſubinde flagellis, ſe haud ipſi iratum, quin immo propitium poſthac futurū conteſtans: *Iam* (inquit) *non iraſcar tibi, zelus meus receſſit à te: quem enim diligit Dominus corripit, et caſtigat omnem filium, quem recipit*. Qui igitur inter Dei flagella filius, inter Mundi ſubinde proſpera nonniſi adulterinus profectò agnoſcitur, magiſquè plangendus; dum Mundus illi arridet, quàm commiſerandus, dum iratus è contra Mūdus in ipſum acerbiſſimè ſæuit. Hinc iure merito Auguſtinus ipſi inter flagella homini maximè gratulandum affirmat: *Seruat enim* (inquit) *tibi Deus hereditatem. Noli dolere, quòd te Deus flagellat*. Haud enim homo Deum, amantiſſimum vti Patrem, nec ſuam filius à flagellis liber conditionis dignitatem agnoſcit. Dolendum itaque homini potiùs, cùm ipſum Deus peccantem prætèrit, flagelliſque parcens, liberum omninò à pœnis inter culpas relinquit, quàm cum flagellis vrgendo proſequitur: *Si exemptus es* (inquit) *à numero flagellatorum, exceptus es à numero filiorum, flagellat enim omnem filium, quem recipit*. Nulla quippe ſupernæ obtinendæ ſpes hæreditatis manet, niſi quis flagellis interim probatus vti filius agnoſcitur: *Medicus* (inquit Hieronymus) *ſi curare ceſſauerit, deſperat*. Vt bene igitur de ſe homo ſperet, hic à Deo aduerſis percutitur.

Flagella Dei, nonniſi amoris ſigna.

Hieronymus epiſt. 38. ad Caſtrue.

Ezecchielis cap. 16. ad Heb. 12.

Auguſtin. in epiſt. ad Heb.

Exceptus à numero filiorum, qui non eſt è numero flagellatorum.

Auguſtinus vbi ſuprà.

Hieronymus vbi ſuprà.

2. Sic planè Iobus Diuino in primis cōmendatus oraculo, nonniſi flagellis demū Diabolo teſte adhibitis, ne quid illi ad coronam deeſſet, probandus videbatur: *Nunquid fruſtrà* (inquit ille) *Iob timet Deum, etc.* Vbi verò Diabolus facta ſibi deſuper in ipſum poteſtate multimodis ærumnarum plagis, & calamitatum ictibus ad deijciendum tentauit, velut aurum in igne rutilans, non abſque ingenti meritorum cumulo, digniſquè præconijs Dei voce, ipſiuſquè Diaboli, qui ad tentandum popoſcerat, confuſione laudatus, muneratuſquè eſt: *Tu autem* (inquit Deus) *commouiſti me aduerſus eū, vt affligerē eū fruſtra; etc. Erat quippe Vir ſimplex, et rectus, ac timens Deū, et recedens à malo, et adhuc retinens innocentiam*. Vir igitur tantus, quibuſq; tantū aduerſis profecit, vt magis magiſquè flagellis impetitus, ne minimùm quidem à recto tot inter plagas deflexerit. Cui enim non ſit meritò hic vnus Martyrum coęquandus, qui quoties flagellis non ceſſit, toties Martyr ipſius Chryſoſtomi calculo eſt renunciandus.

Iob Dęmonis ipſius iudicio quis nā eſſet, flagellis ante probandus.

Iob. cap. 1. v. 9.

Iob. cap. 2. v. 3.

Chryſoſt. in hom.

3. Tantùm itaque mortalium quiſque virtutibus inter flagella proficit, vt vel ſceleſtiſſimus olim Pharao, qui ſe Deum neſcire, haud ipſius ſubdi imperio volens iactabat: *Neſcio* (inquit) *Dominū, et Iſrael non dimittam*; Flagellis attamen perculſus, mox ſeipſum, ac Deum pariter agnoſcens, Moyſen vltrò, atque Aaron, vt pro ipſo Deum exorent, quò ſuā à flagellis manum contineat, inſtantiſſimè obſecrauit: *Rogate* (inquit) *Dominum, vt auferat ranas, etc.* Hinc congruè Ori-

Pharao quoque flagellatus à Deo proficit, Deū agnoſcendo.

Exodi cap. 5. v. 6.

genes illum Dei flagellis honorem tribuit, vt Dei notitiam hominibus vltrò ingerant, & cordis penitus duritiem ab hominum corde auferant, adeoq; haud viliter iſthæc penſanda, atq; abhorrenda; ſed vtiliter amplexanda potius ſunt, atq; hominibus exhibenda. *Nemo* (inquit) *flagella Dei pernicium petet, dum ipſemet Pharao* (vt ille ait) *flagellatus proficit*. Verũ quod Pharao haud intimo ex corde compunctus, ſed flagellis tantùm pulſatus, atq; abſterritus fecit; vt vel ſerò à malis tandem, haud tamen ſeriò, reſipiſceret, quàm multi egregiè poſtmodum ſuorum pertęſi errorum, ipſumq; æmulando præſtitere. Et ſanè Auguſtinus magnum ſibi à Dei flagellis lucrum proueniſſe teſtatur, vt nimirum à lubrico pedem retrahens, cõpunctus tandem, ac pœnitens ad Deum confugerit: *Inhiabam* (inquit) *honoribus, lucris, coniugio, & tu irridebas; patiebar in eis amariſſimas difficultates, te propitio tantò magis, quò minus ſinebas mihi dulceſcere, quod tu non eras*. Quapropter præpotentem Medici ſuos vel flagellis ſalubriter adeò ſanantis manum expertus, ipſumnc inter curandum eiaculandis deſuper flagellis parceret, inſtantiſſimè poſtulabat: *Hìc vre* (inquit) *hìc ſeca, vt in æternum parcas*. Suis quippe iam diù malorum morbis eruditus, quantum ad ſalutem animi flagella conducant, & quàm iſthæc intermiſſa, ac Deo interdum diſſimulante ab impiorum procul ceruicibus, iram Dei foueant probè, ſapienterque non ignorabat: *Magna quippe* (aiebat Hieronymus) *ira, quando peccantibus non iraſcitur Deus; & libenter nunc tormenta patiar, vt futura mihi gloria reſeruetur*. Sed vt ſuus Dei flagellis honor, haud horror ſit; nonnulli hìc, qui non aliter profectò à peccatis reſipiſcendo profecere, conſultò à nobis ſunt recenſendi.

Origenes in lib. Exodi c. 1.

Auguſtinus ſe Dei flagellis profeciſſe teſtatur.

Auguſtinus Confeſſ. lib. 6. c. 6.

Auguſt. in pſal.

Deum, ne flagellis parcat, enixe precatur.

Hieronymus epiſt. 38. ad Caſtrucium.

4. Vt à fœminis autem narrãdi initium ſit. Eudocia Attica Auguſta, Leontij Philoſophi filia, ac Theodoſij iunioris vxor hìc primò ſe nobis offert; mulier nempe virtutibus aliquando, ac pietate ſimul conſpicua: Voti enim cauſa Hieroſolymam profecta, Melaniam notæ ſanctitatis fœminam illuc venientem excepit; à qua priſtinæ non abſque ingenti meritorum prouentu ſanitati reddita, multa Hieroſolymis ædificia, ſuæ vtpote haud obſcura pietatis monimenta erexit. Verùm hæc nonniſi Diaboli deinde impulſu inimicitias in Flauianũ Conſtantinopolitanum Epiſcopum ſanctitate præcipuum exercere cœpit, necnon inuidiæ liuore tabeſcens cum Pulcheria Auguſta Theodoſij ſorore, lectiſſima virgine duriùs agere, atq; adeò, vt Imperatoris à ſorore omni laude digniſſima animum abduxerit. Pulcheria verò, etſi publicis adminiſtrãdis rebus nata, Imperio tamen regendo; vt ſibimet vacaret, nuncium remittens, ſe quãtocyus ab Aula receptui canens amouit. Quod cùm Theodoſius poſtmodum, cui cuncta ſatis feliciter, cùm eius vteretur conſilijs, ceſſerant, iniquè ferret; Eudociam, quæ diſſenſionibus, ac ſororis item abdicandæ in cauſa fuerat, ſuis acriter dictis increpauit. Theodoſio autem è viuis prærepto, ipſa Hieroſolymam ſe recipiens, Eutichyanorum miſerè intercepta dolis, deceptaquè illam ceù turbo Eccleſiam miſerandum in modum aliquandiù concuſſit; donec perlectis B. Leonis Papę literis ad ipſam directis corde reſipiſcens, & ad ſanam, illibatamquè amplexandam fidem ſuo quàm plures ad reſipiſcendum exemplo prouocans, regreſſa eſt?

Eudocia Auguſta Theodoſij iunioris vxor flagellis Dei percuſſa, à malis reſipiſcit.

Baronius an. 455. n. 18.

Flauianum Epiſcopum notę ſanctitatis perſequitur.

Pulcheriæ Auguſtæ inuidẽs, Theodoſij animũ ab eius amore auertit, & ipſam exulare cogit ab Aula.

5. Porrò, vt tantorum hìc bonorum cauſam conſultò exponamus, aduerſitas profectò mulierem, quæ ſub ſceptro altiùs delirabat, ad ſanã mentem reduxit; cùm enim ſub Geinſerico Vuandalorum Rege Eudoxiã, ac filias captiuas in Africam adductas comperiſſet, condignis ipſa flagellis iuſto Dei conſilio percuſſa, prauaq; hæreſi eiurata, dignã planè operis mercedem à Deo recepit. Nam, vt hæc obiter percurramus, eiuſdem filia à barbaro Rege in Africam vnà cum cęteris ducta, captiuitatis iugo miſerrimè eſt addicta, vt Miſcellæ Auctor his verbis tradit: *Geinſericus* (inquit) *continuò vacuam præſidio ciuitatem capit, & occurſu Leonis Papæ mitigatus, ab incendio, cędibus, atque ſupplicijs Vrbem immunem ſeruauit: omnibus tamen opibus ablatis, multa inde captiuorum millia cum Auguſta Eudoxia, & eius filiabus Chartaginem reuexit*. Hęc ille. Funeſta igitur Eudociæ, ac filiarum, quæ præter omnium ſpem captiuitas obrigit, Eudociæ Matri (vt Baronius ait) itidem Auguſtę, vxori quondam Theo-

Paulus Diaconus lib. 15.

Calamitas Eudoxiæ ipſius filiæ à Geinſerico Vuandalorũ Rege capteuę in Africã ductæ Eudociæ ad ſalutem profuit.

Baronius an. 455. n. 8.

Theodoſij iunioris Hieroſolymis agenti, in primis ad ſalutem, profuit. Enimuerò cum Eutychianam hæreſim amplexa, ita eius venena hauſiſſet; vt ipſa, cęteris reſipiſcentibus, obſtinatior in ſuſcepto ſemel errore perſiſteret, iuſto Dei iudicio flagellis attrita, ſanam denique mentem recipiens, hæreſim (quàm hactenus pertinaciter fouerat) execrata eſt, ipſo in primis Sãcto Viro Euthymio adnitente. Sed præſtat hic Cyrillum Monachum fideliter iſthæc narrantem audire; vbi enim prauos Eudociæ aduerſus Catholicam fidem conatus ſubdolo illo Theodoſio exmonacho Pſeudo epiſcopo ipſam inſtigante, & mala ſimul recenſuit, hæc ſubdit.

Euthychianam Hæreſim ſuis edocta malis abijcit.

6. *Poſtquàm* (inquit) *iuſtitia aggreſſa eſt Theodoſium, & ſæpe mittuntur literæ ad Imperatricem Eudociam hac de cauſa; vt Eutychianiſtarum relicta communione, ſequatur ea, quæ decreta fuerant ab Eccleſia Catholica. Illa autem primùm quidem cunctabatur, & differebat mutationem, neque ſciebat, quemadmodum dimitteret eam, quæ ſibi viſa fuerant; poſtquàm verò intellexiſſet ſuũ Generũ (nempe Valentinianũ Imperatorem) fuiſſe interemptum in Vrbe, filiamquè, & eius filiam eſſe in poteſtate hoſtium, & captiuas adductas Carthaginem, corde valdè ſauciata, & rerum chariſſimarum amiſſione ea repenſa arbitrata, inuenit calamitatem Magiſtram eius, quod rectè habet: Ita enim (inquit) diſciplina tua me docebit. Et ad rectam, & veram fidem per illam reducta, ſtatuit deinceps Viris diuinis vacare, & vti ducibus ad ſalutem.* Sic calamitatum non niſi probè magiſterio Auguſta, quę pridem altè inter proſpera, & blanda ſęculi gaudia cæcutiebat, edocta, impia procul prauorum errores dogmatũ à ſe abiecit; ac ipſam è Tartari captiuitate animam in Dei obſequium vindicans, omnem penitus moram ad Orthodoxam ſe recipiendi fidem ſollicitè, conſtanterque abrupit. Itaque mulier inter pœnas, quas iuſtè pati contigit, oculos (quos culpa clauſerat) adaperiens, Sanctos profectò ſibi, haud ſubdolos, perfidoſquè Viros conſulendos decreuit, ac prę cunctis Simeonem Stylitã, à quibus ſanam orthodoxæ fidei veritatẽ ſalubri magiſterio ediſceret, Quamobrẽ nuncios ad ipſum miſit, dignaq; ab eo

Cyrillus in S. Euthymij geſtis apud Baronium die 20. Iunij.

Baronius vbi ſupra n. 18.

Calamitas Eudociæ veritatis magiſtra extitit.

Pſal. 17.

Sanctos Viros orthodoxos, & Symeonẽ Stylitam præ alijs cõſulit.

ſalutis monita, haud parum ſibi profutura retulit; hæc enim ab eo pro reſponſo accepit.

7. *Scias* (inquit) *quòd malignus videns opes tuarum virtutum, expetiuit te; vt cribrares ſicut triticum, & per peſtiferum illum Theodoſium tuam corrupit animam. Sed eſto bono animo: non enim defecit fides tua, &c. & infrà ab ipſo, vt Diuinum Euthymium conſuleres, monita, ipſumquè adiens, hæc illi: Nunc (inquit) cognoui, quòd Dominus me viſitauit. Ille autem cùm eam ſolita impertiſſet benedictione: Sed oportet (inquit) ò filia, te tibi deinceps attendere, & in futurum diligenter cauere; Nam quoniam vel parum abducta fuiſti vnà cum Theodoſio, propterea tibi moleſta eueniunt in rebus chariſſimis.* Porrò Beatiſſimi Viri præſentia magno Auguſtæ emolumento fuit; ſiquidem illa quippe errorem agnoſcens, digniſque ab eo verbis, monitiſquè edocta, in bono inſuper confirmatur, vt ſic idem Auctor diſertè affirmat: *Illa autem* (inquit) *ſtatim re ipſa exequuta eſt, quæ mandata fuerant, &c.* Eadẽ ferè habet Nicephorus. Quibus ſanè magno Dei beneficio factum eſt, vt fœmina in ſæculo potens, ac hæreſi inſuper infeliciter abducta; at non niſi moleſtijs ſubinde perculſa, ſapiens, Viriſque Sanctiſſimis Simeone, atque Euthymio adhortãtibus, ad bonam denique frugem, & ipſa pluribus item ſalutis cauſa exiſtens, feliciter ſe traduceret.

Baronius vbi ſupra n. 19.

Lucæ c. 22.

Quę à Simeone Stylita & ab Euthymio pro reſponſo accepit.

Baronius vbi ſupra n. 21.

8. Porrò mulier ad Deum conuerſa, ac Pœnitentiæ operibus laudabiliter inſiſtens; vniuerſam Paleſtinæ regionem bonorum operum exemplis, ac pręcipuè Eccleſiarum conſtructionibus illuſtrans, ſexageſimo ſexto ætatis anno in pace quieuit, vt Nicephorus his verbis tradit: *Poſtremò* (inquit) *Templũ amplitudine, & forma præclara ex ipſis fundamentis admirando illi, & primo Diacono ſimul, & Martyri Stephano, ſtadio vno ab Hieroſolymis Eudocia erexit; quo in loco à perſecutoribus Domini ſaxis obrutus ille immarceſcibilem coronam reportaſſe dicitur: In quo Templo & ipſa aliquo pòſt tempore, cùm ad immortalem migraſſet vitam, condita eſt, &c. Porrò Hieroſolymis vndecim annos tranſegit; ex eo autem tempore quatuor vixit annos, vniuerſalis Synodi Chalcedonenſis acta non probans: poſtquàm autem Synodi eius* Decre-

Nicephorus lib. 14. c. 19.

Ad ſanam fidem conuerſa bonis operibus incumbens tẽpla erigit.

Decreta rata, grataquè habuit, alios etiam tranſegit quatuor, & tandem mortua eſt. Hęc in Eudociæ laudem quot verba, tot ipſius virtutum elogia Nicephorus in ſuis paginis. Piam itaque, ac gratam immortali Deo vitæ normam Hieroſolymis degens Auguſta exegit, ac Pœnitens præteriti ſubinde lapſus diſpendia, ſarciendo pari tum laude, tum ſalutis ſpe diem clauſit; adeoquè à B. Euthymio, de impendente ſibi fato, præmonita, ac ſuum bonis operibus finem præueniens, opportunè ſe ipſam præmunire non deſtitit: Hęc enim apud Surium Auctor, dum B. Euthymij geſta deſcribit; B. quippe Euthymiũ Eudociæ loquentem inducẽs. *Ille verò* (inquit) *eam ſic priùs compellat: cùm tuus deceſſus ſit in foribus; cur ſollicita es ò filia, & diſtraheris circa plurima? Illa ſint tibi ſolùm parata, quæ pertinent ad exceſſum ex hac vita. Noſtri autem ne memineris quantum ad redditus, & pecunias; ſed communis Domini memineris, apud quem rogamus, vt noſtri potiùs recorderis.* Hæc illi Euthymius.

Eudocia ab Euthymio impendentis è proximo ſibi interitus certior facta.

In geſtis S. Euthymij apud Surium vbi ſupra.

9. Haud obſcuris itaque verbis, quod ſibi è proximo impendebat, fatum edocta eſt; vt ad Deum mentem traducens, ſuæ ſollicitè ſalutis negotio, cunctarum rerum oblita intenderet. Quod & illa feliciter præſtitit, dum totis animi neruis pietati inſiſtens, boniſquè ad extremum vſque diem operibus vacans, ſic ſuum opportunè exitum pręueniendum curauit, vt Auctor his verbis: *His illa auditis, &c. Cùm quatuor* (inquit) *menſes iam pręteriſſent poſt dedicationem, ipſa quoque humana vita relicta excedit ad Dominum.* Bonis igitur operibus diues, pœnitenſquè in Domino obdormiuit. Cui ipſius Baronij verba appendicis inſtar ſubtexenda hic ſunt: *Hunc tandem* (inquit) *felicem finem conſequuta eſt Eudocia Auguſta, de qua verè dixerim, planè miraculum contigit; vt fœmina potens in hæreſim lapſa, diùquè in ea verſata, reſipuerit, demumquè ſancto fine clauſerit diem extremum.* Id enim plerumq; & nõniſi raro, ac præcipuo Dei munere contigit. Sed & hic obiter ſilentio prætereundum non eſt, Eudoxiam iuniorem huius Neptem, ac Eudoxię, & Valentiniani iunioris Imperatoris filiam, quæ Henrico Genſerici Vuandalorum Regis filio nupta fuerat, arrepta clam fuga, Hieroſolymam ſe contuliſſe; vbi ipſa pariter degens, pijſque operibus inſiſtens, viuendi finem fecit, & apud præmortuæ Eudociæ Auiæ oſſa ſepulturæ locum obtinuit, vt Nicephorus ait; *Iunior Eudocia, filia videlicet Valentiniani & Eudoxię, &c. Auiam Eudociam imitata, ad ſancta loca conceſſit, & ſepulchrum illius longè poſt oſculata eſt; Vbi & ipſa non diù vixit, ſed ſomno beato ſopita, iuxta Auiæ tumulum in pręclaro poſita eſt monumento. Quidquid autem ei erat facultatũ, id pauperibus, & ſanctæ Chriſti Reſurrectioni conſecrauit.* Et de his hactenus.

Baronius an. 460. vbi ſupra n. 22.

Pijs vitæ finem operibus præueniens feliciter obit.

Baronius n. 24.

In geſtis S. Euthymij.

Mirũ quod in hæreſim lapſa, ab hæreſum errore viriliter emerſerit.

Baronius an. 471. nu. 28.

Nicephorus vbi ſupra.

Eudoxia iunior Auiam imitata, ad ſacra Hieſolimæ loca ſe confert, ibique obdormit.

10. Sed vt nunc à fœmina imbelli ad virum apprimè ſtrenuum, ac bellicoſum ſermo recurrat; Beliſarius Dux militum ſub Iuſtiniano Imperatore, vnus præ cunctis, vtriuſque in ſe fortunæ aleam ad viuum luculenter mortalibus exhibuit, qui cùm ſummos honorum apices, fortuna non tam arridente, quàm illudente, ſuiſque tecnis lenocinante prouectus; inuerſis poſtmodum rebus, in ſummam, miſerandamquè infelicitatem præceps, ſui portentum ſæculi, fortunę non tam ludus, quàm ludibrium factus impegit. Qui ergo Dei ſuffultus ope, miras ex hoſtibus palmas, domi, foriſq; haud ſemel clarus reuexit; ac Vrbem à Gothorum cladem minitantium impetu, ac ſeruitutis iugo vindicaſſet, dignis laudum præconijs celebrandus fuit: At dum arridentibus ſubinde proſperis, hominem ſe eſſe oblitus, Deumquè immortalem, non (vt par eſt) reueritus, infelix ſponſam Chriſti Eccleſiam proculcare; ac ſacrilegas Syluerio Sanctiſſimo Romano Pontifici manus inijcere non dubitauit, quò ſibi Theodoram videlicet, adblandiendo demereretur, auro ipſius Vigilij manu ſibi oblato, & auaritia, atque auro pariter pluſquã ferro captiuus, cęcatuſq; in ſupremã repente cunctorũ miſerrimus calamitatem impegit. Sed condigna demum infelicitate perculſus, oculiſquè corporis per vim orbatus, Deum ipſum iuſtum ſcelerum vindicem noſſe compulſus, iuſtiſſimè hìc pœnas exoluit; vt futuri ſæculi ſupplicia, Deiquè animaduerſionem arcano ipſius iudicio euaderet.

Baronius an. 541. n. 6.

Beliſarius militũ Dux flagellis eruditus.

Inter proſpera deſipit, & ſapere incipit inter aduerſa.

11. At tanti primùm Viri laudes, Procopio narrante, recenſendæ hìc ſunt, cuius

cuius ille haud æquiparandam notis patientibus gloriam, viuiſquè in tabula coloribus viſus eſt adumbraſſe, dum ait: *Erat*(inquit)*Byzantinis Ciuibus voluptati Beliſarium intueri in forum quotidie prodeuntem, vel ſe domum inde recipientem, atque adeò vt tanti ſpectaculi hos nulla ſatietas caperet: Nam eius pompa ſpectatior ob prætereuntium turbam, & ſubſequentium erat, vt quem Vuandalorum, Gothorumquè, & Mauruſiorum multitudo ſe quereretur nõ mediocris,&c.* Eius verò laudes egregiè his Auctor verbis complexus: *Erat item*(inquit)*Vir continentior, qui præter denuptam ſibi vxorem nouerit nullam: Nam ex Vuandalis, Gothiſquè tanta multitudine, & forma egregia fœminas, quas bello cepiſſet, earum nullam vel in eius conſpectum venire, vel ſe alloqui quoquo pacto permiſit, &c. In rebus trepidis bene ſperare, nec terrore aliquo capi: Non proſperis inſolens eſſe, nec vitam in delicijs agere. Nec quiſquam vnquam hominum fuit, qui temulentum eum viderit.* Tam frugis itaque, tam ſobrius, ac pudico quidem animo, bellator præ cunctis ſpectatiſſimus fuit; vt et palmis onuſtus, ac ipſo affluentium diuitiarum contemptu ſupra omnes abundè diues, publicos inter honores, ac Populi plauſus, ſuiſquè omnium ſibi animos ſingularis beneuolentię moribus conciliaret, vt ex his, quę Procopius narrat, ſatis liquet. Hæc qui dem de Beliſario inuicto Romani exercitus Duce inter homines ſæculi feliciſſimos adnumerando Procopius habet; & meritò niſi impiæ Theodoræ votis nimium obſequens, eiuſdem nutu, atque imperio dira, ac indigna item facinora perpetraſſet. Sed ęquo poſtmodum Dei conſilio factum eſt, vt ob id vnum, quod ipſum, quem cunctis anteferre debuerat, fœminæ Deum poſthabuit, acerbiſſimas infauſto rerum obuentu calamitates meritò perpeti compulſus ſit.

Procopius de bello Gothico.

Ingens rerũ humanarum prodigium Beliſarius.

Egregię ipſius laudes à Procopio adumbrantur.

Baronius an. 541. n. 6.

Theodorę Auguſtæ nimibus obſequi volens, ſe ipſum perdit.

12. Nonnullis igitur aduerſus Iuſtinianum conſpirantibus, Beliſarius in ſuſpicionem adductus, bonis illicò, & dignitatum infulis exutus, dignas vel ſerò ſcelerũ pœnas dedit. Qua ſuper re variæ ſcriptorum ſententiæ extant; alij enim eundem oculis cęcatum, & ſic vſque in vitæ finem cunctis miſerandum perſtitiſſe: Alij in eo tantùm conſentiunt, vt è ſublimiori rerum apice deiectus, in priſtinum ſubinde ſtatum ſit redditus. Sed de his Ioannis Græci inter ſcriptores iambos perbellè cuncta decantantis, gratis hic ſi libet auribus accipiamus.

Baronius an. 561. n. 2. & 3.

Iſte Beliſarius Imperator Magnus,
Iuſtinianeis exiſtens temporibus Imperator,
Ad omnem quadrantem Terræ cum explicuiſſet victorias,
Poſteà inuidia excęcatus (ò fortunam inſtabilem)
Poculum ligneum detinens, clamabat plebi in ſtadio:
Beliſario obulum date Imperatori,
Quem fortuna quidem clarum, excæcauit inuidia.
Alij dicunt Chronici non excæcatum fuiſſe hunc,
Ex honoratis autem infamem profectò factum eſſe,
Et iterum ad reuocationem æſtimationis veniſſe prioris.

Conſpirationis in Iuſtinianum ſuſpicione e ſummo deiectus.

Ioannes Græcus in ſuis Iambis.

Fortunæ ipſius tum pro ſperæ tum aduerſæ facies metrice deſcripta.

Hæc ipſe: Atqui de Beliſario poſt infelicitatem in priſtinum fortunæ gradũ reſtituto, *Altum*(vt Baronius ait) *apud Græcos ſilentium.* Et certè Zonaras, cunctis ipſum bonis expoliatum, de rebus verò poſthac immutatis nil prorſus meminit; adeò vt à fortuna deiectus, ac derelictus, haud amplius in lucem è tenebris, ac priſtinũ honoris gradũ emerſerit: Sed & Glycas minimè ipſum primæuæ felicitatis ſplendori reſtitutum affirmat. Idem fere Cedrenus, qui de eodem hæc tradit: *Adeò autem* (inquit)*acceptus fuit Iuſtiniano, vt is percuſſo nummo in altera parte, in altera Beliſarium armatum effinxerit cum inſcriptione hac: Beliſarius Romanorum decus. Verùm enimuerò inuidia, vt ſolet rebus proſperrimè ſuccedentibus inſidiari, Beliſarium quoque ità adorta eſt, vt is per calumniam delatus, & Magiſtratu, & honore ſit exutus.* Hæc Cedrenus de Beliſario, cui fortuna inter ſecundos rerum obuentus, vt alijs plerùmque contingit, adblandiendo illuſiſſe viſa potiùs eſt, quàm arriſiſſe. Sed & Conſtantinus Manaſſes, dum præclari Viri commiſerando ſortem condolet, idipſum in ſuis Annalibus conſtanter affirmat, amarulentiſque Iuſtinianum Romanorum Principem pro re tam turpi, adeoquè immani facinore verbis, atque ingratum vtpote hominem vehementiùs iſtiuſ-

Baronius vbi ſupra n. 4.

Quod Beliſarius è ſuis calamitatibus emerſerit haud probata à ſcriptoribus ſententia ex Baronio.

Glycas, Cedrenus in Beliſa.

Baronius vbi ſupra n. 5.

Cedrenus in Beliſario.

iſtiuſmodi inuectiua inſectatus, vbi res à Beliſario præclarè geſtas meminit, ille ſic habet: *Sed hęc* (inquit) *inuidiæ ſceleratiſſimæ non placebant propter honeſtiſſimam Ducis famam, &c.* Conſtantinus quippe in inuidiam veluti maleficam, malorumquè omnium cauſam, & originarium fontem, ſuum denique acriter ſtylum ibi intorquens; quin & alij in eodem dicendi argumento verſantes, fortunam, quæ humanis rebus tunc maximè cũ arrider, illudere conſueuit, proditionis conſtantiſſimè arguunt.

Baronius vbi ſupra n. 6.

Conſtantinus Manaſſes Imperator ipſum vti ingratũ carpit.

13. Verùm ſi quis in eiuſmodi humanarum rerum, non tam caſu, quàm portento altiùs philoſophando, & infelicem Beliſarij ſortem, Chriſtianorum more expendens, ad ſua apte, ſapienterquę initia deriuet; Diuino id potiùs conſilio, ac iuſtis deſuper æternæ Prouidentiæ nutibus, quàm cæco fortunæ imperio, ac rerum humanarum tum cauſis, tum caſibus adſcribendum cenſebit: Antiquas quippè hominis culpas, & quę in Theodoræ Auguſtę gratiam erga Sylucrium Sanctiſſimum Romanum Pontificem ſacrilegis audacter manibus præſtitit, mente recolens, totum iuſtiſſimè proculdubio factum diuinitus affirmabit; vt his Baronius appoſitè verbis ediſſerit. *Sed Ethnicorum* (inquit) *ſunt iſta lamenta, altiùs affigit oculos Chriſti fidelis, &c. haud caſum incuſat, atque fortunam, vt reuerà ob inopiam compulſus ſit mendicare.* Iuſto igitur Numinis, & miſerantis quidem conſilio Dux tantus è ſummo rerum faſtigio decidit, vt pœnas videlicet ſuis iuſtè debitas culpis, vel in ſæculo calamitatibus, attritus; dum toto Pœnitens corde agnoſcit, obdoletquè, vel ſerò exolueret, ac gehennam, cui plectendus alioquì impœnitens ſeruabatur, expiatus euaderet, iuxta illud: *Non conſurget duplex tribulatio*. Ità plane.

Dei nutu Beliſarius in calamitates impingit, quia Siluerĩu Rom. Pont. perſequutus.

Caſus haud fortunę, ſed Deo adſcribendus.

Baronius vbi ſupra n. 7.

Nahum. 1. n. 9.

14. Ipſa ſiquidem tribulatio aberrantès plerùmque ad Deum reuocat, adeò vt quos nimiùm felix, ac proſpera rerum alea à Deo abduxerat, hos ſuum aduerſitas reatum agnoſcere, ac Deum inſuper, ac ſe ipſum probè noſſe compellat; *Et vexatio* (inquit) *dabit intellectum.* Quod ſanè permultis accidiſſe conſtar, qui, cùm proſpera ſibi arrideret fortuna, inſanæ aduerſus Deum mentis ſupercilium attollentes, ipſi in primis contumelioſi extitere, verùm preſſuris poſtmodum exagitati, honorem Deo exhibentes, ſe ipſos agnoſcere, culpam vltrò fateri, ac intimo cordis dolore anteactę errores vitæ execrari cœpere; *Multi enim* (ait Gregorius) *tantò amplius in culpa proficiunt, quantò minùs ex pœna feriuntur.* Id certè patentiſsimo Andronici Græcorum Imperatoris, vel potiùs tyranni olim exẽplo egregiè comprobari viſum eſt; qui cùm pro Alexio Imperatore pugnans, fortis in acie ſtetiſset, vbi Imperij perduelles, qui aduerſus ipſum decertabant, armis deuicit, imperãdi miſer ambitu illectus, Imperatorem noctù, reſte illius collo iniecta, è viuis crudeliter abſtulit, & mox Imperij clauũ per ſcelus occupauit: Quin cũ Alexio Protoſebaſto oculos eruiſſet, in Latinos (qui Conſtantinopoli morabantur) graſſatus, funeſtã eiſdem cladẽ iniquiſſimè intulit; Sed miſer tãdem captus, catenisq; indomita vti bellua vinctus, ac diris ad vltionẽ modis expetitus, ſub ipſum vitæ finem, ac inter ſupremas vitæ ærumnas reum ſeipſum agnoſcens, amariſſimè fleuit, ac humillimis à Deo precibus miſericordiam implorando, non abſque ſpe veniæ, iuſto in hac vita Dei iudicio mulctatus eſt ob id felix, quòd diem mortalium ſceleſtiſſimus infeliciter clauſit; adeò vt verum ſit, quod Gregorius habet: *Plus* (inquit) *in hoc Mundo honor, quàm deſpectio occupat; & magis proſperitatis ſublimitas, quàm neceſſitatis aduerſitas grauat.* Hæc in rẽ aptè Vir ſapientiſſimus.

Ierem. 28. v. 19.

Vexatio hominibus dat intellectum.

Gregorius Moral. lib. 8. cap. 8.

Baronius an. 1183. n. 19.

Andronicus Græcorum Imperator ob ſua ſcelera flagellis appetitus.

Gregorius Moral. l. 5.

Verberatus à Deo reſipiſcit.

15. Atquì immenſam planè hominis crudelitatem, cœdes item, aliaque turpiſſima, ob quæ ſubinde à Deo punitus eſt, ſcelera Nicetas cunctis contemplanda ob oculos ponit, quibus profectò Dei in ſe iram, in omne improbitatis facinus audacter impingens, ac nullum peccandi finem faciens iuſtiſſimè concitauit, vt apud Baronium videre eſt: *Tantam ille* (inquit) *tragœdiam inumbrans potiùs, quàm deſcribens, cùm plurima preterijt horrenda auditu, amore ſuorum, quæ ex eiuſdem temporis ſcriptore hìc conſultò narranda à nobis ſunt.* Quæ igitur Vuilhelmus Tyrius ſcriptor fideliſſimus in rem præſentem afferat, excipiamus. *Noſti* (inquit) *poſt proſtratum (vt audiſti) Protoſebaſtum, &c. vniuerſam regionem ſubitò conuertunt*

Baronius an. 118, n. 9.

Quę, & quãta ipſius ſcelera ex Niceta.

Vuilhelmus Tyrius in Andronico.

in

in fauillam, mulieribus, & paruulis, ſenibus, & valetudinarijs incendio conſumptis. Monachis autem, & Sacerdotibus primas irrogabant iniurias, & exquiſitis perimebant cruciatibus, &c. Quibus ab ipſo tragicè hunc in modũ narratis Robertus itẽ rerum huius temporis compilator, immane, quod in Ioannem S. R. E. Cardinalem in publica clade patratum, eſt facinus his verbis recenſet: *Cùm autem Latini occiderentur per crudelitatem, &c. tunc* (inquit) *irruentes in eum Græci perfidi, occiderunt eum, & ligantes canem cum eo, ità quòd cauda canis eſſet in os eius, traxerunt per vicos Ciuitatis, & facta fouea ibi combuſſerunt eum; & poſtea Viri religioſi de fouea tulerunt corpus eius, & optimè ſepelierunt illud, vbi crebrò fiunt miracula.* Hæc ille. Porrò diram, horrendamquè barbari hominis carnificinam Vuilhelmus hunc in modũ proſequitur: *Sed nec mortuis* (inquit), *quibus omnis parcere cõſueuit impietas, tuta erat quies, &c.* Hæc ille.

Furor hoſtiũ in Monachos, & Chriſti Sacerdotes, ac in reliquum vulgus.

Robertus in Andronico. Baronius vbi ſuprà nu. 12.

16. Verùm Diuina haud multò poſt aduerſus Andronicum ira è Cœlo iuſtiſſimè exarſit, & impium hominem, tot inſontium cruore madidum ad pœnas vltrò meritas expetiuit, vt his Niceras verbis tradit: *Itaque* (inquit) *in Amena Caſtellum duabus grauibus catenis cum ferreis ſeris ſuperbo collo iniectis, & compedibus oneratus; vt captiuos tractari moris eſt, conijcitur: eoquè habitu ad Iſaacium perductο contumelioſis verbis inſultatur, alapæ impinguntur, nates pulſantur, barba vellitur, dentes excutiuntur, capilli euelluntur. Publicè omnium ludibrijs expoſitus, etiam à mulieribus pugnis cæditur; ijs præſertim, quarum maritos aut occiderat, aut excæcarat. Deinde preciſa dextra, in idem Caſtellum reducitur, ſine cibo, ſine potu, ſine vllo cuiuſquam officio. Poſt aliquot dies altero oculo effoſſo, ſcabioſo camelo impoſitus, per forum triumphi ſpecie traducitur, calua glabra inſtar aridæ quercus, & ouo nudiore, & breui tunicula tectus, ſpectaculum miſerabile, quod riuos lacrymarum elicere queas ex oculis non inhumanis. Sed ſtolidiſſimi, & petulantiſſimi Vrbis incolæ præſertim ſartores, coriarij, opifices, & circumforanea, ſordidaquè turba, muſcarum inſtar verno tempore ad mulctras, & pinguia cymbia conuolantium, nulla ratione habita, quòd is nudiuſtertiùs Imperator Regio diademate ornatus, ab omnibus laudatus, celebratus, adoratus eſſet: quòdquè ſanctiſſimo iureiurando fidem, & beneuolentiam ſuam erga illum teſtati eſſent, efferatis animis ſine vlla ratione ruentes, nihil mali prætermiſerunt, quod in Andronicum per nefas non efficerent. Alij clauas in caput eius impegerunt, alij ſtercore nares eius fœdarunt, alij ſpongias excrementis hominum, & pecudum fœdatas in faciem eius expreſſerunt; alij verbis obſcænis Parentes eius inſectati ſunt. Erant & qui verberibus latera eius pungerent: Impudentiores quidam lapidibus coniectis rabidum canem eum appellabant. Scortum quoddam impudens ollam feruenti aqua plenam è culina raptam in faciem eius effudit: Nemo denique erat qui non malefaceret Andronico. Ità ignominiosè in theatrum ridiculo triumpho perductum, ac miſero illo camelo detractum, iuxtà duas columellas, quibus supernè lapis incumbit prope æneam lupam, & Hyenam, quæ inflexis ceruicibus, quaſi altera in alteram impetum factura, concitatæ adſtant, pedibus ſuſpendunt fune alligatis. Tot mala perpeſſus, & alia ſexcenta, quę prætermiſimus; tamen generoſo adhuc animo illata mala tolerabat, ac mente integra ad affluentem turbam, & tacentem conuerſus, nil dicebat aliud, niſi:* DOMINE MISERERE: QVID CALAMVM CONTRITVM INFRINGITIS? *Cæterùm dementiſſima Populi turba ne tum quidem afflictiſſimo pepercit Andronico, poſtquam pedibus ſuſpenſus fuit: Sed direpta tunicula, virilia eius vexauit, & quidam homo nefarius longum enſem per fauces eius vſque ad inteſtina adegit; duo verò Latini generis enſem ambabus annixi manibus, in nares eius adegerunt, vt periculum facerent, vtor eſſet acutior ictus, dexteritate gloriati. Poſt tot ærumnas, & clades ægrè vitam abrupit, dextera cum dolore ad os admota, vt multi putarent eum calidum ex ea ſanguinem ob recentem plagam adhuc diſtillantem exugere. Imperauit annos duos, vnum verò rerum potitus eſt ſine purpura, & regio diademate.* Et infrà, quæ ipſum poſt mortem funeſtiſſimè conſequuta ſunt, tragico rerum compendio narrans.

Andronicus ad pœnas iuſtè à Deo repoſcitur.

Nicetas in Adronica.

Miſeranda ipſius inter hoſtium manus conditio.

Omnibus inuiſus, ab omnibus crudeliter pertractatur.

Sæuiendi in ipſum nullus modus.

Ignominioſè in theatrum camelo impoſitus, & cunctis ludibrio adducitur.

Quibus modis ſit toto corpore trucidatus.

17. *Poſt dies aliquot* (inquit) *ex alto illo miſerabili detractus, & in theatri fornicem quendam vt beſtia proiectus iacuit, donec quidam humanitate adducti, nec ira ni-*

NicetasChron. in Andronico.

nimium indulgentes, cadauer eius inde ſublatum, quod ad Xeuxippum eſt, in quodam infimo loco poſuerunt, &c. His planè notis triſtem, funeſtumque Andronici exitum Nicetas velut viuis in tabnla coloribus contemplandum proponit. Quibus ſanè homo cunctorum infeliciſſimus ad Pœnitentiæ inter ſæculi huius procellas naufragus recurrens tabulam, pœnis ad compenſandas anteactæ vitæ culpas vltrò, patienterque ſuſceptis veniam à Deo, eiuſque ſibi gratiam viſus eſt promeruiſſe, vt Baronius teſtatur: *Quibus* (inquit) *ſignificatur haud abſque ſpe indulgentię à Deo conſequenda Pænitentem Andronicum eſſe defunctum, quem in aliquibus commendatione dignum oſtendit; vt illud in primis, quòd ſtudioſiſſimus eſſet S. Pauli Apoſtoli, cuius & epiſtolas præ manibus habere ſoleret. Apoſtolum verò ipſum Andronicum non deſpexiſſe, ſed interceſſionibus adiuuiſſe, cladiſquè ſuper eum venturę prænuncium illi fuiſſe.* Hæc Baronius.

Mortuus in loco beſtijs deputato ſepelitur.

Baronius vbi ſupra n. 1.

Pœnitens Dei miſericordiam tõſequutus creditur.

18. De veneranda autem Beatiſſimi Apoſtoli imagine Nicetas hæc tradit: *Imago verò* (inquit) *cæleſtis illius Oratoris Pauli, antiquæ manus opus, quam auro exornatam in illa ęde repoſuit, imminente ei exitio, lacrymauit. Quo is audito, explorari iubet, an verum ſit.* At miſſo ad explorandum certo quodam homine, ac rei certior factus, certũ indè ſibi mortis diem inſtare intellexit; hæc enim Auctor: *Quod vbi alter cum admiratione retulit, Andronicus graui dolore perculſus, & diù agitato capite cum gemitu dixit: Paulum videri ſua cauſa lacrymaſſe, ac grauiſſimam ſibi cladem impendere. Se enim ex animo amare Paulum, & eius dicta maximi facere, & à Paulo vtique redamari.* Beatiſſimi igitur Apoſtoli patrocinantibus meritis ſub extremam vitæ periodum, ac ſupremis vitæ calamitatibus interceptus, Contritionis donum, ac intimum animo ſenſum doloris, quo ipſius ante obitum ſalubriter pœnitendo peccata abolerentur, obtinuit; eò quòd in Chriſti Apoſtolum ſe impensè adeò ſtudioſum, ipſius iugiter epiſtolas perlegendo exhibuiſſet. Ad quod illud item dignum laude, coronidis inſtar accedit, quòd tenaciſſimus ſemper Catholicę fidei ſectator, & illibatus cuſtos exiſtens, quidquid Catholicæ Religioni quoquo modo derogare videretur, in diſputationem haud vnquam adduci permitteret: quin & probos inſuper, honeſtoſquè homines, ac ſacris præſertim literis excultos impenſo animi ſtudio diligeret, promeritiſq; cumularet honoribus. Hæc igitur, aliaq; ſũmis laudum digna præconijs de Andronico Nicetas meminit; de quo ingens illud, ac omni maius præconio his noſtris paginis dignè ſubtexitur, quòd videlicet poſt tam immania, quibus ſe ille obſtringens Deum exacerbauit ſcelera, ad ſe ipſum reuerſus, pœnitens tandem, pœniſque etſi crudeliter, iuſtè tamen abſumptus, ſic vel ſerò apud Deum gratiam inuenerit.

Nicet. vbi ſupra.

Singularis eius erga Paulũ Apoſtolũ deuotio.

Nicetas Chron vbi ſuprà in Andronico.

S. Pauli imago ob Andronici cladem proximam illacrymare viſa.

Baronius an. 1185. n. 13. 14. 16.

In aliquibus laudandus.

Eius interceſſione ſub vitæ finem compunctus.

19. At iuſtam quoque Dei in ſe vltionis iram haud aliter experti ſunt, qui contra ius admitentes, quæ alteri aliquando promiſerant, per ſcelus poſtmodum fidem infringendo præſtarę detrectarunt; adeò vt hi pariter, qui diù flagellis obduruerant, & quorum ſalus deſperanda penitus videbatur, aduerſis deſuper impetiti, ceruicem tandem inflectere compulſi ſint. Hinc Leopoldus Auſtriæ Dux, qui pro dimittendis obſidibus à Richardo Anglorum Rege fuerat apud Cęleſtinũ incuſatus, interpellatuſq; Cùm Pontificijs imperijs nõ acquieſceret, anathematis ſubindè iaculo perculſus, in multas demum calamitates miſerabiliter impegit. Quibus apprimè eruditus, ac humiliter ſemetipſum retractans, abſolutionis benignè gratiã ſortitus, pœnitẽs ſub vitę finẽ pro culpis Deo faciẽdo ſatis, expiatuſquè deceſſit, ac bonam de ſe cunctis ſpem dereliquit. Sed hìc interim Mathæus Paris audiendus, qui iſthæc ſic narrat: *Cùmquè* (inquit) *& alia multa coram Summo Pontifice Regij Nuncij allegaſſent, Dominus Papa illico poſt trinam admonitionem, quam Dux exaudire recuſauit, ſurgens cum ſuis Cardinalibus, ipſum Ducem nominatim excommunicauit, &c.* Flagellis itaque ſuperbam hominis ceruicẽ Deus (*qui ſuperbis reſiſtit*) potenter ad parendum inflexit, quibus dum pertinaciter refractarius homo obluctans, à malis, quibus tenebatur, non deſiſteret; tandẽ in ipſius caput exacerbati Numinis ira deſæuijt, ac ſuperbientem equorum pedibus humi deiecit, vt homo tandem humiliari Deo diſceret, qui hacte-

Baronius an. 1195. n. 4.

Leopoldus Auſtrię Dux flagellis atteritur, vt reſipiſcat.

Matheus Paris in Riccardo.

Dura hominis ceruix anathemate percellitur.

nus

nus aduerſus homines, ipſiuſquèmet Chriſti Vicarium, iuſſa contemnendo, adeò ſuperbire didicerat; hæc enim Auctor, qui ſupra. *Sed cum his* (inquit) *omnibus non ſit auerſus furor Ducis, immò in deterius aggrauatus; ipſe Diuino iudicio terribiliter percuſſus eſt. Die ſiquidem S.Stephani cùm equitando luſum pergeret, ſocijs comitantibus; equus, cui Dux inſidebat, violenter pedem offendens, tibiam ſedentis cum pede inſanabiliter contriuit. Nã tibia cum pede protinus coniuncta, nigredine quadam intumeſcens, nullo Medicorum potuit cataplaſmate ſedari, quin igne, quem infernalem vocant, tumori admixto, intolerabiliter cruciaretur. Quem Dux cruciatum ferre non valens, pedem à crure fecit detruncari, ipſo interim dolabrum tenente, cæteris omnibus præ nimio horrore hoc facere renuentibus. Sed non ſic doloris cruciatus euaſit: nam illicò femur cum corpore reliquo igne illo execrabiliter depaſcebatur.* Quoniã verò oculos, culpa (vt monet Gregorius) claudit, pœna aperit; flagellis pulſatus profecit; vt ſcriptor ſic docet.

Equo inſiſtens eo ad luſum pergens tibiam inſanabiliter frangit.

Dolore nimio excruciatus.

Matheus Paris ubi ſupra.

20. *Tandem verò* (inquit) *culpam recognoſcens iniquam, quam in Reges, & ſuos malitioſè exercuerat; ſuadentibus Epiſcopis (qui aderant) obſides abſoluit, & reſiduum pecuniæ de redemptione Regis, & quod receperat, ſe redditurum ſpopondit, atque Eccleſiaſticæ cenſuræ ſe deinceps pariturum promiſit. Tunc Epiſcopi, qui aderant; videntes eum in tanta miſeria, & calamitate conſtitutum, à ſententia excommunicationis abſoluentes, ad Communionem fidelium admiſerunt: & ſic cum intolerabili cruciatu ſpiritum exhalauit. Cuius corpus diutius iacuit inhumatum, donec horribilibus ſcateret vermibus: eò quòd filius eius mandatum exequi nollet: Sed tandem ab amicis compulſus obſides abſoluit, & repatriandi licentiam conceſſit.* Sic infelix profectò Dux vel inter mortis deprehenſus anguſtias, flagelliſque à Deo attritus errorem agnoſcere, ac ſemetipſum eius nutibus ſubdere compulſus, ſupplex, humiliterque ad Pœnitentiam profugiens, Communioni fidelium redditus eſt, vbi cuncta ſe fideliter præſtiturum ſpopondit. Pœnis itaque, ac acerbiſſimis dolorum aculeis expetitus, è vita Pœnitentiæ ſubſidio releuatus deceſſit.

Tandem inter flagella reſipiſcens ceruicem Deo inflectit.

21. Ingruentes igitur rerum aduerſarum procellæ quàmplurimos in ſæculo naufragos, rectà plerumque ad portum ſalutis adducunt, eoſdemque terris vehementer impulſos, exagitatoſq; cor Cœlo affigere, ac expeditos citius ad Deum currere haud ſemel ſalubri magiſterio ſimul docuere. Quod præ alijs Gerardus S.Bernardi frater ſuo olim comprobauit exemplo, qui nonniſi aduerſis acerrimè extimulatus, ac inter contrarios Mundi fluctus portum denique ſalutis inuenit; de quo iſthæc Gulihelmus Abbas in vita S.Bernardi: *Secundus natu* (inquit) *poſt Guidonem Gerardus erat miles in armis ſtrenuus, magnæ prudentiæ, benignitatis eximiæ, & qui ab omnibus diligeretur. Qui cæteris, vt dictum eſt, primo auditu, & prima die acquieſcentibus, vt mos eſt Sapientiæ ſæcularis leuitatem reputans, obſtinato animo ſalubre conſilium, & fratris monita repellebat. Tum Bernardus fide iam igneus, & fraternæ charitatis zelo mirum in modum exaſperatus: Scio* (inquit) *ſcio, ſola vexatio intellectum dabit auditui, digitumquè lateri eius apponens: Veniet* (inquit) *dies, cum lancea lateri huic infixa peruium iter ad cor tuum faciet conſilio ſalutis tuæ, quod aſpernaris, & timebis quidem, ſed minimè morieris. Sic dictum, ſicquè factum eſt. Pauciſſimis interpoſitis diebus circumuallatus ab inimicis, captus, et vulneratus iuxta verbum fratris lanceam geſtans ipſi lateri, eidemquè infixam loco, cui ille digitum applicuerat, trahebatur, et mortem quaſi iam præſentem metuens clamabat: Monachus ſum, Monachus ſum Ciſtercienſis. Nihilominus tamen captus, et recluſus in cuſtodia eſt. Vocatus eſt Bernardus per celerem nuncium, ſed non venit: Sciebam* (inquit) *et prædixeram, quòd durum eſſet ei contra ſtimulum calcitrare; nec tamen ad mortem ei vulnus hoc, ſed ad vitam. Et factum eſt ità: Siquidem de vulnere præter ſpẽ citò conualuit, propoſitum verò, ſeù votum, quod vouerat, non mutauit. Cumquè iam liber ab amore ſæculi, hoſtilibus adhuc vinculis teneretur, et hoc ſolum eſſet, quòd conuerſionis eius propoſitum retardaret, in hoc etiam citò adfuit miſericordia Dei. Venit frater eius laborans, ut erui poſſet; ſed non profecit. Et cum nec loqui ei permitteretur, accedens ad carcerem clamauit: Scito frater Gerarde,*

Flagellorũ procellæ in ſalutis portum adducunt.

Guilhelm. Abbas in vit. S. Bernard. Abb. lib. 1. c. 3.

Gerardus S. Bernardi germanus frater flagellis pulſatus conuertitur.

Acceptum in latere vulnus animæ ſanitati profuturum Bernardus prædicit.

Vulneratus ſe Monachũ eſſe inclamat.

quia ituri ſumus in proximo, et Monaſterium introituri. Tu verò, quandoquidem exire non licet, hìc Monachus eſto; ſciens, quòd vis, et non potes, pro facto reputari, etc. Ità planè res homini ex voto accidit: ſolutis etenim Dei virtute extemplò vinculis ſaluus, & liber è cuſtodia ad Clauſtrum, Pœnitentiæ initiũ facturus, ibidéquê perſeueraturus vſque in finem conuolauit.

Rainaldus an. 1203. n. 18.

22. Flagellis quippe magna diuinitus, tum ad probè expiandos à culpis homines, tum ad ipſos probandos, & in Dei obſequio prouehẽdos, quin & à peccatis poſthac omninò auocãdos, abſterrẽdoſquè, vt vno Sancti quique viri ore fatentur, mira planè vis ineſt; Sed vt exẽplis interim res magis, magiſq; elucеat, optimè in rem præſentẽ venit, quod Cantipratanus in ſuis aptè paginis docet; Chriſtianos videlicet captiuos ſub diro Saracenorum iugo apprime virtutibus excultos profeciſſe, libertati autem redditos, atque in patriam regreſſos vitijs deditos maximè itẽ periclitatos; Hęc igitur ille: *Circa illud* (inquit) *tempus, quo annus Domini M.CC.III. voluebatur, expeditio peregrinorum validiſſima facta eſt in Terram Sanctam; vt Saracenos, qui Chriſtianorum fines inuaſerant, propulſarent. Factis autem congreſſionibus plurimis, multi ex vtroque Populo ceciderunt, plurimi etiam in captiuitatem deducti ſunt; inter quos è Populo Dei duo milites, vnus ex Gallia, alter ex Brabantia cum quodam nobiliſſimo Viro in terram Gentilium ſunt adducti, et contra natales ſuos, et conſuetudinis vſum grauiſſimis manuum laboribus, annis tribus addicti: Vt igitur mihi vnus militum narrauit, die quodam ſedebant ſub aſtu ſolis, grauiſſimis manuum laboribus fatigati; cùmquè optarent milites cum graui cordis ſuſpirio eſſe in terra ſua, ille nobiliſſimus eorum in pœna ſocius, ſegnitiem eorum redarguit dicens: O miſeri, quid optatis? redibitis forſitan, et eritis miſeriores in iniurijs pauperum, quàm antè fuiſtis; hìc autem ſi velletis, poſſetis vtique finem vitę feliciſſimum expectare; et hoc dicens, flexis genibus ad Cælum manus tetẽdit, et oculos: Nunquam mihi Deus Omnipotens redire concedat ad patrios portus* (inquit) *ſed hìc ſinat me mortem peracta Pœnitentia præſtolari. Mira reſpondentis conſtania, nec minùs mira diſpenſatio Saluatoris! Ambos milites liberatos poſtea vidimus, et fortè malis, quàm anteà, maioribus irretitos: pro illo autem nobiliſſimo Viro cùm Rex Hieroſolymitanus, et alij multi nobiles laboraſſent, nunquam tamen efficere potuerunt, vt eum à captiuitate Gentilium liberarent. Inſuper et hoc ipſum de eo miles ſocius eius, qui mihi hæc retulit, referebat; quòd tantum poſt diurnos labores de noctu orationibus incumbebat, quòd ei ad modũ Camelorum calli in genibus accreuiſſent.* Hæc ille; quibus ſanè miro Dei conſiſio flagellis hìc interim probari homines; vt in Chriſtianarum virtutum ſtadio, eorundem ſtimulo incitati proficiant: Secus verò inter proſpera pleroſq; pigritantes deficere, ac certum ipſis ad priſtina vitia redeuntibus, virtutes pati naufragium conſtat.

Chriſtiani ſub iugo Saracenorum captiui valde in virtute proficiunt.

Thom. Cantiprat. lib. 2. Apum cap. 6.

Duos milites Chriſtianos ſub iugo ferreo laborantes, & ſolum cupiẽtes alter ſocius pie redarguit.

Orat Deum pro ſe, ne ab eiuſmodi iugo abſolui ſed mori permittat.

Noctu poſt diurnos labores aſsiduè orabat, & quod petebat, ibi mortẽs obtinuit.

23. Temporalia igitur, quæ mortales interim ſub onere fatiſcentes premũt, & in ſæculo exercent, mala; ad Deum profectò, & ad cœleſtis Regni bona laborantes, Gregorio Teſte, perducunt: *Mala quippe* (ait ille) *quę hìc premunt, nos ad Deum ire compellunt.* Quod in Auguſtino Nouello inter aduerſa potiſsimùm in ſalutis, immò & ad ſanctitatis portum feliciter appulſo innoteſcit, de quo iſthęc in Faſtis Senenſibus ſub Chriſti Anno M.CCC.X. *Neminem æquè vnquam ſecunda, ac Auguſtinum aduerſa reddidit fortuna felicem, etc. Adoleſcens ſuauis indolis, ingenijquè perſpicaciſſimi ſpecimen dedit. Mox humaniorum, grauiorumquè diſciplinarum laureis inſignis, è magno Lycei Bononienſis exedra ſacri iuris oracula euoluens eximio cum plauſu exceptus eſt. Placuit tum Mathæo (ſic enim priùs vocabatur) ex Palladis ad Fortunę paleſtram, regalem ſcilicet Aulam tranſire, præſertim alliciente iuuenem comitate, qua Manfredus Sueuus Senenſes, eo tempore complectebatur. Breuì ſpectata viri virtus, & induſtria Regis animum ità cepit; vt in ſecretorum, & conſiliorum omnium communionem admiſſus, vnus omnia poſſe videretur. Sed fortuna, qua in Mathęi ſinum ſe penitus infundere viſa erat, vt Scorpius vltima ſui parte percutiens, ſupremis Regis ruinis gratioſiſſimum quoque aulicum propemodum inuoluit. Manfredo quippè à Carolo Andegauenſi S. Ludouici Galliarum Regis germano*

Mala, quæ hìc premũt ad Deũ ire compellũt.

Gregorius in moral.

Ex faſtis Senenſibus an. 1310 die 10. Maij pag. 128. & B. Iordane de Lapomi in vit. Frat. Eremit.

Auguſtinus Bononiẽſis aduerſis ad virtutem proficit.

In Manfredi obſequiũ ad Aulam pergit.

mano pugna memorabili deuicto, & ceſo, vix Mathæus imminens fatum occulta in Siciliam inſulam fuga valuit euadere. Sed ecce tibi nouum in portu ipſo naufragium, ex lethali videlicet morbo, quem ex animi angoribus, & grauiſſima prelij, fugaque maritima iactatione contraxit. Diuina verò prouidentia ſalutem per ipſa diſcrimina afflicto, iacentique molita, animum eius ad ſeriam de relinquenda omni ſæculi vanitate cogitationem adduxit: quippe cura non mediocri exercitum vehementer, ac ſollicitum habebat, quod manifeſtè ab officio Chriſtiani hominis diſceſſiſſe videbatur, qui Manfredi Romanæ Eccleſiæ perduellis, ac diris, & anathemate Pontificio deuoti partes ſequutus eſſet. Vt igitur in æterni Principis gratiam planè bona fide rediret, ex voto illi ſe obſtrinxit, ſi meritam aduerſus ſe iram non diſtringeret, ſed productiori vita tempus Pænitentiæ largiretur, ad reliquos dies intra religioſa Clauſtra, quàm poſſet ſanctiſſimè exigendos. Supplicem receptum in gratiam eſſe recuperata repentè virium firmitas abundè prodidit, &c. Accepto religioſo habitu, nomen ab Ordinis Fundatore, quod in primis optauerat, ſortitus eſt. Ingenium, doctrinamque à tanto nomine minimè abhorrentem à ſingulari humilitatis ſtudio occultare conſtituit, quo veteri animi elationi, & immodicæ gloriæ cupiditati efficaciùs mede retur; eaquè de cauſa diſſimulata priùs omni literarum notitia, inter Conuerſos, vt appellant, adſcribi curauit; maiore nunc ſtudio in ſui vilitatem, & contemptionem intentus, quàm quò ad gloriam olim, & potentiam niſus eſt. Sic planè recens Auguſtinus, & alter iam tum re, tum nomine ſub Chriſtianæ humilitatis pallio dignus ipſius æmulator delireſcere, quo ſe Deo probaret, cupiebat; ſed agnita ſubinde mira hominis doctrina maiorem ob humilitatis prærogatiuam honoris lauream ipſius Dei calculo tulit. Hæc enim ibi.

Inter exorti belli arma vix in Aula mortem effugit.

Morbo lethali perculſus ipſa inter pericula de ſalutis portu cogitat.

Religioſum habitum è ſæculo profugus induit, Conuerſorũ numero aggregatus.

24. *Cæterùm* (inquit) *Auguſtinus in ſordidis, contemptiſquè miniſterijs ſumma cum Chriſtianæ modeſtiæ laude verſatus, vbi primùm cognoſcendæ eius virtutis copia fuit, ſummo in pretio eſſe, omnium ſermonibus, & prædicatione celebrari; nihilquè tam arduum, ac tam ſublime, quod induſtriæ, fideiquè eius rectè committi non poſſet, iudicari cœpit. Itaquè iuſſu Clementis de Auximo ſupremo tunc Auguſtinianorum Ordinis Magiſtri ſacris Ordinibus initiatus, à Nicolao Quarto Summo Pontifice Romam euocatus eſt, & ſumma cum poteſtate exercendo Apoſtolicæ Pænitentiariæ munere Præfectus, in cuius adminiſtratione prouincia adeò prudentiam ſuam, grauitatemquè non modò Nicolao, ſed & Cæleſtino, & Bonifacio Nicolaum ſequutis probauit, &c.* Quæ autem ſubinde fuerint digniſſimi apud Deum Viri merita, obiecto diuinitus portento cunctis palam demonſtratum eſt; Sic enim in faſtis. *Morti iam proximum denſa inuolui luce conſpexere Religioſi Patres, aliįquè quàmplurimi Senarum Ciues, qui ad ſupremum obſequij munus accurrerant; donec diſcreto à membris ſpiritu radioſa ſerenitas ſimul euanuit: Scilicet nonniſi perſonata ad illum accedere mors eſt auſa, erubuitquè propria in ſpecie ſe ſiſtere triumphatori ſuo, à quo duo corpora erepta olim ſibi, atque ad vitam reuocata meminerat:* Sic tantus profectò Vir flagellis in Chriſti ſchola luculenter inſtructus, adeò in religioſa virtutum paleſtra, & in Chriſtianæ præſertim humilitatis diſciplina edoctus profecit, vt dignus Beatiſſimi Auguſtini Sectator, eiuſquè æmulatus virtutum exempla, Pœnitentium Magiſter, nonniſi ingenti Pœnitentium lucro inter Superum plauſus ſit viſus tandem moriens Cœlum conſcendere. Sed hæc ſatis.

In faſtis Senenſibus vbi ſupra.

Latere doctus vel inter indoctos voluit, ſed non potuit agnitus.

Euocatus à Nicolao IV. in Vrbem ſacræ Pœnitẽtiariæ muneri præficitur.

In faſtis Senenſ. vbi ſupra.

Portento ſupernæ lucis in obitu illuſtratus.

25. Verùm enimuerò etſi plura item præcipuorum hominum, qui Dei flagellis attriti, non parum in Dei via profecere, exempla hic recolenda non deſint: Amadæus tamen Sabaudiæ Comes, vnus præ cunctis teſtatiſſimus nunc Teſtis accedat, qui cùm aliquando ſe oborto per ſummum ſcelus ſchiſmati aduerſus Vrbanum VI. immiſcuiſſet, varijs ſuorum ſubinde militum exercitu morbis abſũptos, Comes Inſuper dyſenteria perculſus, iuſtiſquè à Deo pœnis exagitatus; pœnitens tandem damnati pridem ſchiſmatis, & culti à ſe in Eccleſia non tam Pontificis quàm idoli flagitium execratus, à Deo ſupplex veniam quæſiuit, ac prioris item vitæ actibus Pœnitentia ſalubriter expiatis, culpam fatendo, ac petendo veniã, feliciter deceſſit, vt Vualſingamus ſic narrat: *Circà tempus* (inquit) *Paſchale Comes de Sauoye, qui cùm viginti octo millibus profectus fuerat, cum Duce An-*

Rainaldus an. 1383. nu.

Amadæus SabaudiæComes flagellis ad bonam frugem adductus.

Vualſingamus hiſt. Anglia in Riccardo 2. Summontius lib. 4. cap. 1.

Andegauiæ contrà Papam, & Carolum de Pace, cùm diutinam moram feciſſet in illis partibus, ſed damnoſam agnouit manum Domini contra eum miſſam. Nam qui in patria ſua ſubdi Deo noluit, & communem Mundi Patrem venerari; ſed potius dimiſſa quiete, qua diù gauiſus fuerat, ſtatuit perſequi, in remotis partibus iuſto Dei iudicio miſerabiliter percuſſus, Antiochi more peryt in terra peregrina, conteſtatus priùs, quòd iuſtum eſt ſubditum eſſe Deo, eiuſquè vero Vicario, quòdquè peccauit enormiter, Patrem filius perſequendo. Quapropter filio ſuo, & heredi dedit mandata ſalutaria, nè Vrbanum Papam exemplo paterno perſequeretur, & ſi quid fortè contra eum tentaſſet, celeri ſatisfactione corrigere niteretur, ac ad vnitatem Eccleſiæ ſe conferret. Augebant autem non ſolùm dolorē ſuum, ſed & Pænitentiam eius mortes infandæ ſuorum militum, quos conduxerat, qui omnes pratèr octo ante ipſum dyſenteria perierunt; taliquè fine conſummatus eſt Comes, & penè ſui cuncti milites, Duci Andegauiæ, ſi fuiſſet in gratia, manifeſtum reſipiſcendi relinquentes exemplum. Flagellis itaque Comes à Deo immiſſis probè admonitus, ac ſeriò admiſſi facinoris culpam agnoſcens, retractanſquè, ob ſpem veniæ à Deo impetrandæ ingenti ad Pœnitentiæ remedia animi feruore confugit.

Dum Romanorum Pontificem armis perſequitur, à Deo percuſſus honorem agnoſcens retractat.

Milites eius omnes ſtato abſumpti.

26. Demum, vt iſthæc narrandi ſit finis, nedum flagellis non nullorum plerumque, ſed & publica item omnium ſalus prouido Dei nutu ad optatum pacis, & tranquillitatis finem aliquando perducitur; adeoquè Florentia, Vrbis Italiæ lectiſſima cum metu perculſa Carolum Francorum Regem venientem perhonorificè excepiſſet, & Ciues parùm beneuolè ab eodem pertractarentur, timerentquè vehementius, ne libertate amiſſa, triſte ac durum ex inſperato ſeruitutis iugum ſubirent, corde ad Deum compuncti, magnum ſui, Niniuitarum Pœnitentium adinſtar, exemplum cunctis dedere, vt Petrus Delphinus in ſuis ad Patauinum Epiſcopum literis lamentabundus ſic meminit: *Commiſeratus ſum* (inquit) *tam fœdam inclytæ Vrbis faciem tantis implicitam curis, quæ hoſtili ab amicis animo preſſa, blandiri eis, atque arridere cogebatur, qui de ſe erant quàmpeſſimè meriti: Solatus ſum pleroſque conuenientes me domi, ſuaſiquè, vt agerent Deo gratias, quòd de magnis periculis liberati magnificè, non eſſent paſſi graniora, & minus etiam malum pro maximo exiſtimarent bono; ſiquidem caſtigaſſet eos Dominus, et morti non tradidiſſet eos, caſos nempe illos fuiſſe, ſed flagellis, non ſcorpionibus, tentatos cum fideli Abraham, ſi diligerent Deum, viſos in tribulatione patientes, et reuerà ita fuiſſe apertiſſimis deprehendi argumentis. Retulit mihi per id tempus Florentiam Ciuitatem magnam itinere dierum trium, quæ conuerſa eſt ad prædicationem Ionæ; vidiſſes hoc aduentu Domini abſtinere ab eſu carnium, neque permiſſa edicto publico aperiri macella. Templa vbique ſolitò amplius Confeſſoribus; ac pœnitentibus plena, totquè vtriuſque ſexus ſacroſanctum Corpus Chriſti Dominico Natali die perceperunt, vt Paſchalem ſolemnitatem retulerint. Si perſtiterint in fide, neque declinauerint à mandatis Domini, timere non poterunt ſurrecturos in Iudicio ſecum Viros Niniuitas, ſequè condemnaturos; quoniam ſicut illi ad prædicationem Prophetæ, ita iſti ad proborum Religioſorum hortamenta optimè conuerſi ſunt.* Hæc optimè in rem Delphinus, dum Florentini iuſtum inter metum, malorumquè impendentium procellas animo fluctuantes; propterea ad Deum ſupplices, humileſq; Niniuitarum in morem, eorundē veſtigia ad Pœnitentiæ contentionē vſq; ſectarentur. Magnum profectò animarum inter tot tum priuatæ, tum publicæ rei pericula ſimul, ac detrimenta lucrum, dum ſic pœnitendo ad Deum, veniam ab eo implorantes, humiles compunctos, dolenteſquè transfugere ſalubriter contigit.

Raynaldus an. 1494. nu. 25.

Flagellis nedum priuata, ſed & publica quoque ſalus prouehitur.

Petrus Delphinus lib. 4. Epiſt. 24.

Florentiæ libertatis ſub Carolo Francorum Rege amittendæ metu compuncti Niniuitarū more ad Poenitentiæ arma confugiunt.

Quanta laudabilitate præſtiterint magno animi profectu.

27. Quod verò (vt pauca iſthæc narratis ſubtexamus) vitæ huius interdū incommodis homines à malo reſipiſcant, Regius olim Pſaltes iam probè ſemel edocuit, dum tribulationem ad prauos, & exlegum corrigendos hominum mores vim legis, ac fræni quodammodò, efficacem ſortiri vim affirmat. *Conſtitue* (inquit) *Legislatorem ſuper eos, vt ſciant Gentes, quoniam homines ſunt*. Quod quidem cùm Vir ſuperioribus annis prauis irretitus amoribus, & ſuorum ſemper fruſtrà errorum reſipiſcentiam proponens, at peccando nunquā finem faciens, ſuo iam ſatis, ſuperque experimento intelli-

Pſalm. 9. 21.

Flagellis à Deo homines erudiuntur, vt ſe ipſos agnoſcat

telligeret, S.Philippum Nerium tutelarem ſui Patronum poſt nuncupatum Deo votum exorauit, vt ad ſe ab inolito turpium laſciuiarum cœno, & ſimul vitio abſtrahĕdum, quidpiã ſibi aduerſi è Cœlo, ſuis vtpote malis remedio futurũ impetraret; quo nimirùm ſaucius corpore, animo ſubinde cõualeſcens, ſanus tandẽ à libidinis morbo euaderet. Quid multa? Orauit, exauditusq; è Cœlo eſt: Ipſius namque votis Sanctus Pater clementer annuit, eò magis propitius, quò magis iratus; & cum plectendo vindex, tum maximè erigendo, iuuando Patronus oranti adfuit. Quodã etenim die dũ equo vir nobilis per Vrbem vectus excurrit, à recalcitrante ſubinde excuſſus, ac tota vi calce in pectore percuſſus, mox in terram ſemianimis corruit: At ſanum tunc maximè mentis concipiens propoſitum, errores anteactæ vitæ ex corde retractans, prauam inueterati amoris conſuetudinẽ intimo animi ſenſu execratus, iam alius profectò ab eo, qui pridem fuerat, & antequam caderet, & cadendo iam aſſuetus poſt caſum è terra ſurrexit; adeoquè votiuam quamprimùm, intus magis, quàm foris ſanus ad S.Philippi ſepulchrum tabellam, accepti ab eo beneficij teſtem, his planè notis ſignatam, Beatiſſimi Pauli Apoſtoli ſimilitudinem exhibens detulit: *Percuſſit me, & liberatus ſũ.* His planè, quod Diuinæ iuxta Prophetæ verbum, dexteræ proprium eſt, quaſi digito innuens: *Dominus mortificat, & viuificat, deducit ad Inferos, & reducit, humiliat, & ſubleuat*. Enimuerò hic corpore quidem ob ictum ſaucius, at ob inde acceptũ lumen mẽte omnino ſanus, vegetuſque ſurrexit; adeoquè dum Sanctus Pater ſuppliciter ab eo exoratur, iam percutiens, & ſanans, haud impar homini, quàm ſi totum ſanaſſet, beneficium contulit. Sed ad alia interim ſtylum conuertimus.

Ex votiua ad S.Philippi tumulum delata tabella in Eccleſia B.Mariæ in Vallicella.

Vir laſciuiarum morbo vitiatus, à S. Philippo, vt quid ſibi aduerſi contingat, ſupplex poſcit, & exauditur ad ſalutem.

Tabellam votiuam ipſius tumulo affigit.

Regum 1. c. 2. v. 6. 7.

CAPVT VIII.

Doloribus, aut corporis infirmitate vexati, Pœnitentes obeunt.

1 GLoriabatur, & meritò aliquando Apoſtolus in ſuis ſollicitè adeo exambiendis infirmitatibus, eò quòd ampla inde ſibi virtutis occaſio, nec paruus meritorum apud Deum cumulus, originario velut è fonte manaret: *Libenter* (inquit) *gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Chriſti*. Infirmo etenim, ac languente iugiter corpore ea ipſi è Cœlo virtus refundebatur; vt pari tum infirmitas corporis, tum animæ virtus certatim gradu procederet, ampliorefq; ex imbecillitate vires inter languendum contraheret: *Cùm infirmor* (aiebat) *tunc potens ſum*. Sciebat quippe Diuinarum rerum ſcientiſſimus tunc magis vigere ſpiritu hominem, cùm caro languens magis affligitur, magiſquè inter aduerſa debilitatibus premitur. *Afflictio quippe* (vt ait Hieronymus) *materia præmiorum eſt*. Itaquè cùm Sanctos Viros corporis imbecillitas corripit, & carnis infirmitas arcano plerumq; ac iuſto Dei conſilio exercendo atterit, pœnitentes quoq; malorum eiuſmodi tolerantia haud intactos præterit; ne quis videlicet, alieno admonitus exemplo aduerſus Dei voluntatem, ſe impatienter gerens ferendo, atque oblatrando per ſocordiam pugnet, vt optimè in rem præſentem Hieronymus ſic improbis aliquando inculcat: *Cùm Sanctos* (inquit) *è contrario ſciamus ægrotationibus, miſerijs, & egeſtate torqueri, qui forſitan dicunt; ergò fruſtra iuſtificaui cor meum, & laui inter innocentes manus meas*. Si ergò iuſtos ſic Deus in ſtadio ad virtutem, & ad coronam exercet, pios quoque Pœnitentiæ cultores ad faciendum Deo ſatis pro anteactæ vitæ culpis vtiliter prouehit, & ad ferendum pariter, quæ carni permoleſta ſunt accendit: *Libenter quippe* (vt ait Hieronymus) *tormenta patiar, vt mihi gloria reſeruetur*. Quid aliud verò patienter ſe inter iſthæc malorum incommoda habentibus, niſi indulgentia, niſi palma, & vitæ corona ſeruatur? *Si tamen* (inquit Apoſtolus) *compatimur; vt & conglorificemur*. Ità prorſus.

2. Ad Chorinth. c. 12. 9.

In infirmitatibus Dei ſeruis gloriãdum.

Ad Chorinth. 2. ad Chorint. 10. v. 5.

Hieronymus epiſt. 48. ad Caſtruccium.

Infirmitate corporis anima proficit, ſoſpitate lãgueſcit.

Hieronymus epiſt. ad Caſtruccium.

Hieronymus vbi ſuprà.

Doloribus ſalus, laboribus quies, languoribus ſanitas animi comparatur.

Apoſtolus ad Rom. c. 8.

2. Quemadmodum ergo firma corporis ſanitas, animæ interdum bono & ipſa virium fortitudo, robori ſpiritus plerumque obeſt; ſic pariter membrorum languor, & ægritudo, ſic perfractæ vires, debilitates, & quæ aduerſæ accidunt incommoda valetudinis prodeſſe

plu-

plurimùm homini experimento euincitur. Hinc ſapienter Hieronymus dum morborum aliquando, ipſorumque vtilitatis meminit: *Melius eſt* (inquit) *caput dolere, quàm mentem*. Et cæcitatem inſuper, quæ malis cunctis moleſtior accidit, feriò cogitans: *Multò melius eſt* (inquit) *ſpiritu videre, quàm carne, & illos oculos poſſidere, in quos peccati feſtuca non poſſit incidere*. Enimuerò vbi languores, vbi morbi, vbi dolores, debilitateſq; ac cætera eiuſmodi hominem vexant, non ſecus ac iuſtus Dei exactor dignas peccatorũ à nobis pœnas repoſcunt, admonentq; hominem; vt ad Pœnitentiam procurrens, patienter cuncta ferendo mala, quæ ſuſtinet, in bonum conuertat, & de neceſſitate virtutem faciens, momentaneis interim pœnis exoluendo redimat, quod ſempiternis in altero ſæculo cruciatibus fortaſſe ſibi fuerat exoluendum. Innumeri autem ſunt, ſi quis rem curioſiùs expendat, quos infirmitas corporis Cœlo tandem mente ſanos, vegetoſquè feliciter inuexit, ac temporalibus pertentatos languoribus, ſolida, ac perenni Deus ſoſpitate donauit.

Hieronymus epiſt. ad Caſtruccium.

Quanta ex infirmitatibus, ac ſpiritus omnia bona iuxta Sanctorũ ſententiam.

3. Paula ſiquidem Romanarum nobiliſſima, integro mentis robore, ac ſpiritu fortis, crebroſquè inter languores ſexu, ac ſe ipſa in dies fortior, illud ipſa, Hieronymo teſte: *In languoribus, & crebra infirmitate dicebat. Quando infirmor, tunc fortior ſum; & habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, donec mortale hoc induat immortalitatem, & corruptiuum veſtiatur incorruptione*. Fęmina etenim omniũ Sanctiſſima, & ſic planè vti vna è Pœnitentiũ numero, eorũdem haud meritò impar exercebatur; vt nec laboribus, nec ieiunijs, aſſiduiſquè attrita languoribus, ſibi vnquam perferendo parceret: *Nulla* (inquit Hieronymus) *iuuenum puellarum ſano, & vegeto corpore tantùm ſe dederat continentiæ, quantæ ipſa fracto, & ſenili, debilitatoquè corpuſculo*. At mirum dictu, quantum hæc ex infirmitate proficeret, & quas inde tanquam è virtutum paleſtra, ac meritorum promptuario, animi vires, ac mentis quotidie robur accerſeret: *Quoties* (inquit) *infirmitate corpuſculi, quam incredibili abſtinentia, & duplicatis contraxerat ieiunijs, vexabatur, hoc in ore habebat: Subijcio (inquit) corpus meum, & redigo in ſeruitutem ſpiritus, &c. & totum lectum meum verſaſti in infirmitate*. Sic planè mulier ſe ipſa, ac ſexu robuſtior conſtanter in acie perſtans celeri ad brauium pede currebat, vt ipſe Hieronymus vltrò teſtatur: *Inter dolorum* (inquit) *aculeos, quos mira patientia ſuſtinebat, quaſi apertos ſibi Cælos aſpiceret, loquebatur: Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, et volabo, et requieſcam*. Hæc ille.

Hieronymus epiſt. ad Euſtochium ſuper obitu Paulæ.

Paula Romanarum nobiliſſima corpore infirmo vegeta ſpiritu, ac fortis fuit.

2. ad Chorint. 4.

Pia ipſius crebros inter lăguores ſtudia, & exercitationes.

Hieronymus vbi ſupra.

Hieronymus epiſt. vbi ſupra ad Euſtoch.

Pſal. 54. v. 5.

4. Infirmitas igitur, quę corpori nõniſi prouido Dei nutu accidit, cùm tanta ſpiritui bona præſtet, quid velut ingratum haud reijcienda; immò exoptanda potius homini, qui ſe interim Pœnitentiam in ſæculo agere profitetur: *Grauis quippe* (vt Sapiens ait) *infirmitas ſobriam facit animam*: Et nedum vexando hominẽ expiat verùm, etiam à culpis laborantem, ſeruando immunem, ſic à pœnis inſuper abſoluit. Quapropter Timothęus multis olim detentus languorum incommodis, toti licet Eccleſiæ ipſius maximè perutilis opera, ac neceſſaria foret; minime tamen ab Apoſtolo à ſuis curari omnino morbis meruit, ſed potiùs, vt virtute amplius proficeret, caueretque ſibi impoſterum ab animi malis, vexari multipliciter haud caſu permiſſus eſt, modici duntaxat vini potu ipſi benignè indulto: *Vtere* (inquit) *modico vino propter ſtomachum, et propter frequentes tuas infirmitates*. Hæc ille.

Eccleſiaſt. 31. v. 2.

Grauis infirmitas ſobriã facit animã.

Apoſt. epiſt. ad Timothęum 1. c. 5. 23.

Timothęus Pauli Apoſt. Diſcipulus infirmitatibus laborat.

5. Quantum verò integra homini ſanitas detrimentum afferat, Iudæorum quidem ex Aegypto ad Palæſtinorum Regionẽ ipſis diuinitus repromiſſam, per deſerta loca ſub Moyſe Duce properantium exemplo ſatis oſtenditur, qui nullũ incommodæ valetudinis virium diutino itineris curſu perpeſſi, crebrò item in Deum pęccando, & aduerſus Moyſen rebellando, ſuis ſubinde fruſtrati votis, ad vnum in deſerto omnes, præter Ioſue, & Caleb tandem periere: *Et non erat* (inquit Pſaltes) *in tribubus eorum infirmus*. Quod feriò pijſſimus Rex Ezechias aliquando recolens, vt Iudæorum genti à culparum lapſu ſollicitè præcaueret; Salomonis librum, in quo de ſingulis lignis, ac herbis, earumq; virtute diſputando ſingulis appoſita morbis remedia ſuppetebant, vltricibus flammis

Longa ſoſpitas Iſraelitis ad repromiſſam terram properantibus noxia.

Euſebius Cæſarenſis apud Anaſtaſium Nicenum.

abſu-

abſumendum dedit; Iudæos ſcilicet infirmari ſatius ducens, quàm firma iugiter ſanitate potitos in Deum per ſcelus inſurgẽdo recalcitrare. Hęc enim ille: *Propterea* (inquit) *quod Populus morborum inde accipiens medelas, nihil duceret à Dominò accipere curationem*. Quantum verò boni infirmitas pœnitentibus afferat, & quanti ad abſtergendas animi culpas emolumenti ſit, videamus.

Baronius an. 741. n. 88.

Carolus Martellus, Rex Francorum languoribus pulſatus, poſt infirmitatem mentis faſtũ deponit.

6. Carolus Martellus in primis Francorum Rex, regijs pluſquam par eſt, elatus infulis, ac ſe hominem oblitus, vbi languoribus à Deo perculſus eſt, ſeriò ſe ipſum agnoſcens, mox & ad Pœnitentiæ medelam, ac lamenta confugiens, nedum ſapere inter languores didicit; ſed & plurimùm infirmitate, ac malis edoctus profecit. Enimuerò cùm ipſe ſuo cuncta pro libitu agens, Eccleſiæ bona per ſcelus vſurparet, demum facti pœnitens, conſcientiam ſub vitæ finem ſalubriter expiandã curauit, ac Deo pro culpis faciẽdum ſatis voluit: Longa quippè diutini morbi moleſtia pulſatus, condignas in hoc ſęculo pœnas dedit, vt optatam animæ ſalutem in altero tandem conſequeretur; hæc enim Lupus ad Valdonem ſcribens meminit: *Cùm Carolus* (inquit) *Princeps cognomento Martellus longa febrium vexaretur moleſtia, ac cibi, potuſquè faſtidio vitæ pe riculum incurriſſet, ei Beatus Maximinus capienti ſomnum apparuit, vtquè ſe ad ſuam abeuntem ſequeretur memoriam, demonſtrauit; expergefactuſquè Carolus ſatellitem, qui ſibi fortè aſſidebat, percontatur, ſi videret Beatum Maximinum, qui ſecum paulò ante contuliſſet ſermonem; illo verò negante: modò* (inquit) *foras egreditur, atque imperauit; vt ſe continuò ſequerer, apud eius tumulum ſalutis compos futurus. Ità illum in lectica deportatum, & in ſoporem reſolutum S. Maximinus iterum alloquitur, ſequè pro illo Domini poſtulaſſe clementiam oſtendit; illum verò, ne ſe vltrà dedat vitijs, admonet. Mox vt euigilauit Carolus, exurrexit; & promotis promiſſis in ſacrarium ſeceſſit, ibiquè offerendos cibos popoſcit, qui triginta diebus proximis ſumendorum alimentorum ſibi poſſibilitate ſublata, vix vitam ſolius aquæ hauſtu retinuerit. Eſcis itaque ſumptis amiſſas redire vires perſenſit; huiuſquè non immemor beneficij, Cœnobium S. Maximini prædijs anxit, &c.* Ex quibus à Carolo auctas liberaliter bonis Eccleſias ſatis conſtat, quas nonnulli pridem ab eo expoliatas fuiſſe tradunt, & B. Maximini precibus ipſum veniam à Deo impetraſſe. Sed de ipſius Caroli pietate ingens, ac nobile extat Ludouici Imperatoris elogium, qui ad Hilduinum Abbatem ſcribens, plura tanto digna Viro præconia recenſet. Sãctus item Bonifacius in Epiſtola, quam ad Ethelbaldum Merciorum in Anglia Regem ſcribit, vt hominem ſceleſtiſſimum ad Pœnitentiam reuocet, inter alia plura Regum exempla meminit, qui ob immenſa ipſorum ſcelera nonniſi malè demum periere; adeò vt vnà cum corpore animæ ſubeuntes diſpendium, perpetuis Inferorum ſint pœnis addicti, vbi de Carolo (vt Baronius adnotat) præcipuam mentionem faciens, iſthæc conſultò apponit.

Lupus in geſtis S. Maximini Epiſcopi Treuirenſis.

S. Maximinus ei apparens, vt à vitijs abſtinens ipſum ſequatur, admonet.

Baronius nu. 15.

Carolus dictis parens, priſtinos vitæ mores immutat.

Baronius vbi ſupra n. 19.

7. *Carolus quoque* (inquit) *Princeps Francorum, multorum Monaſteriorum euerſor, & Eccleſiaſticarum pecuniarum in vſus proprios commutator, longa torſione, & verenda morte conſumptus eſt*. Hęc ille de Carolo, qui ſi è vita impœnitens abiſſet, haud iſthęc ſilentio prӕterijſſet, ſicut de alijs ibidem apertè dixerat. Verùm etſi diù ob dolorum acerbitatem cõtabeſcens morte abreptus eſt; haud tamen impœnitens, & abſq; exomologeſi viuendi finẽ fecit, ſicuti quę ex Ludouico Imperatore excerpta ſunt, ſatis ſuperq; demonſtrant. Quibus & illud ex Baronio accedit, laudatam ſcilicet ſummam Caroli pietatem teſtatiſſima duorum Romanorum Pontificum fide, Gregorij Secundi videlicet, & alterius Gregorij eius Succeſſoris eiuſdemquè nominis Tertij, cuius digniſſimum illud de eodem Carolo Martello aſſerentis præconium extat, quòd Dei ope, & Caroli eiuſdem opera S. Bonifacius centum millia Germanorum paganorum feliciter ad Chriſti fidem, illibatamque Religionem traduxerit; adeò vt eodem teſte Baronio nobis planè & ipsũ ſalutem vnà cum pijs Regibus, à Deo conſequutum affirmare haud temerè liceat. *Etſi enim* (inquit) *peccator extiterit* (*vt ſolent Reges ſæpe delinquere*) *per exomologeſim illam factam, qua ſuam animam per S. Dionyſium præſentandam adeò ſollicito ſtudio commendauit, bene de eius ſalute ſit ſperan-*

Baronius vbi ſupra nu. 20.

Surius die 9. Octobris in S. Dionyſio Areop.

Doloribus intimè vexatus animæ curã aggreditur.

Baronius vbi ſupra. n. 20.

Culparum exomologeſim inſtituit, & cum ſpe ſalutis decedit ex Baronio.

Centum millia Germanorum gentilium ipſius ope à S. Bonifacio ad Chriſtum traducta.

vandum, cùm & inſuper ab ipſo S. Bonifatio Germanorum Apoſtolo ſatis laudatus inueniatur. Hęc apud Baronium, quibus pium Regem haud dubijs Pœnitentiæ ſignis, atque operibus decedentem, ęternæ ſalutis beneficio donatum quis meritò credere, ac enunciare valet.

Baronius an. 976. n. 6.

Euphraxius Vir clariſsimus, faſtu turgidus, & S. Nilo contumelioſus, morbo attritus reſipiſcit.

8. Euphraxius item (vt ſuſceptam hìc narrationem proſequamur) è Conſtantinopoli ad adminiſtrandas occidentales, Italię videlicet, & Calabriæ regiones directus, corporis haud parum infirmitate profecit. Cùm enim infelix vitijs immanè irretitus, ac ſuperbiæ nimis faſtu tumidus, luxuria item turpiter difflueret; adeò vt naturę ipſi inferret iniuriam, ſceleribus denique ſeipſum vincens, B. Nilo inſuper contumelioſus extitit. At Vir Dei piam, ac ſe dignam ex eo vltionem pro iniurijs exoptans, aſſiduis in Monaſterio pro illius ſalute Deum precibus exorabat. Enimuerò cùm repentina ipſius capiti mors immineret, Beato Viro Deũ ſupplicante, ad ſalutem dilata hæc eſt: Morbo quippe ſuperbus homo correptus, Deo honorem dedit, ac hominibns ceruicem inflectere vel nolens didicit; ſupplex extemplò, qui paulò ante ferox adeo minabatur, atque inſultabat, cunctorum præter ſpem effectus: Cùm tribus igitur annis peſſimus ſecretiores corporis partes morbus, ad expiandas luxuriæ labes inuadens, iam fere abſumpſiſſet, necnõ ſalutem infirmus Serui Dei precibus, ac opera humiliter à Deo expoſceret; tandem B. Nilus ad ipſum acceſſit, ac tot, tantiſque Euphraxius lacrymis Beati Viri pedes abluit; vt ſupplex peccatorum, ſuſpirijs intimi cordis veniam humiliter petens, monaſtico indutus habitu, non niſi maximè compunctus, ac valde pœnitens è vita deceſſerit: Sed ex B. Nili iſthæc actibus repetenda ſunt.

Ex geſtis B. Nili lib. 2. cap. 7.

Ferox, ac timens humiliari neſciebat.

9. *Cùm itaque reuerſus eſſet Euphraxius cum multa elatione, & faſtu, cum ab Imperatoribus conſtitutus ipſe eſſet Iudex Italia, & Calabria; omnes quidem Præpoſiti Monaſteriorum regionis illius accedebant ad eum cum muneribus, & adulationibus, orantes eum ſinguli, vt ipſos protegeret, & ſibi opem ferret. Beatus verò Pater Nilus, ne videretur vel comminationes hominum metuere, vel confidere Principibus, quos præ contumelia ſilios hominum Propheta vocanit, in quibus non eſt ſalus; neque acceſſit adulaturus, neque donis comminationes ſuperbiæ illius, & audacię lenire quæſiuit: Sed in ſuo manens Monaſterio, & quieti incumbens, Deum rogabat pro totius Mundi ſalute, et pro anima Euphraxij Pręfecti. Quod quidem ad maiorem furorem, & inſaniam accendit cor ſuperbi illius; quià cùm ab omnibus honoraretur, & coleretur, à B. Nilo apertè contemni videbatur. Quapropter non deſtitit quęrere iniquitatis occaſionem aduerſum iuſtum illum, cùm non inueniret: Non enim cognoſci poteſt veſtigium colubri ſuper petram, quemadmodum nec Principis iniquitatem in homine coronato eſt facile reperire. Intereà dum ille animo conflictaretur, multa mala aduerſus Nilum meditatur. Repentina imminebat illi mors, ſed Beati Nili oratio illam praeoccupauit.* Vir namque Dei pro homine iugiter apud Deum ſollicitus, ipſius animam, cuius vita ſingulis diffluebat momentis, precibus lucrari cupiebat; & mors vtique ſatis feſtina, nec abſque certo ſalutis diſpendio adfuiſſet, niſi Vir Sanctus nedum morbo, ſed morti inſuper orando obſtitiſſet: Verùm Nilus, vt improbi adeo hominis ſanam redderet mentem, eundem acerbiſſimo quidem, vt tandem reſipiſceret, morbo vexari à Deo fiducialiter impetrat; hæc enim ibi.

Pſal. 45.

A S. Nilo Abbate ipſius minæ vnà cum faſtu contemptæ.

Cancri morbo pene viuus abſumitur, & S. Nilo, vt ad ipſū veniat, humiliter ſupplicat.

In geſtis B. Nili vbi ſupra.

10. *Morbus* (inquit), *qui cancer dicitur, circà glandem virilis membri cùm illi ortus fuiſſet, Medicorum inutilem artem eſſe arguebat: pœnas autem dabat luxuria inſtrumentum, propterea quod incontinentia ſua natura legem afficiebat iniuria. Ad hæc itaque conuerſus, et temeritatem ſuam, qua aduerſus Sanctum vſus fuerat, deteſtatus (erat enim ſatis prudens Vir ille, licet poteſtatis magnitudine ſatis fuerat elatus) ſupplex efficitur, qui anteà comminationibus obſtrepebat, ſi quo pacto fieri poſſet; vt eius aſpectum tantùm intueri obtineret, et benedictionem, ac abſolutionem ab eo accipere mereretur. Beatus verò Nilus præſentia quidem procraſtinabatur coram cum illo agere, cùm nec eum ipſe reciperet venientem ad Monaſterium, nec vellet illum adire, et eius preces perficeret, et adimplere, hoc pacto ſalutem illi procurando; Sciebat enim congruo tempore grauitate, et ſeueritate vti, vt par eſt, aduerſus eos, qui ſenſu rationis carent. Cùm igitur tribus annis* mor-

Digitized by Google

morbus ille à Deo immiſſus pauſatim aſſumpſiſſet occultas partes, acceſſit tandem principi membro, et mortem illi comminabatur eius corruptione: Tunc acceſſit ad eum ſpiritualis Medicus precibus, aduentu, et Epiſtolis humaniſſimis. Cùm igitur vidiſſet Euphraxius Beatum Nilum, et venerandos eius pedes amplexus eſſet, tantam lacrymarum abundantiam effudit, illos deoſculando; vt et ipſe Sanctus Pater, et omnes, qui aderant, collacrymarentur cum eo vehementer: Nihil enim aliud licebat videre in ipſis, vel alicui comparare, quàm peccatrici illi Euangelicæ in Contritione tenenti pedes Domini, et remiſſionem ab eo petenti delictorum ſuorum. Cùm itaque B. Nilus vidiſſet ipſum lacrymis ſatiatum, quaſi infantem proprio vbere extendens manum eius ſuſcepit, et ſubleuauit. Ille verò cum omnibus præcepiſſet, vt egrederentur, cœpit denudare ei morbum animæ per corporis morbos, et lacrymans dicebat: Ecce venerande Pater, tribus annis noctu, diuque torqueor hoc morbo grauiſſimo, doloribus maximis, et ineffabili fœtore afflictus, quem neque multis vnguentis adhibitis, neque veſtium frequenti mutatione (ſepties enim in die mutor) vitare potui, etc. Et ſanè quod Sapiens olim opportunè præmonuit, in Euphraxio luculenter adimpletum eſt: Graui etenim infirmitate pulſatus ſobriam recepit animam; ſic profectò miſer lacrymis perfuſus vberrimè, ſanam mentem induit, ac viuens totum ſe Dei obſequio poſtmodum moriturus deſpondit: Hæc enim ibi.

Tribus annis morbi moleſtia vexatur.

S. Nilus, ſpiritualis veri Medicus, ad infirmum accedit.

Lacrymis, ac ſingultibus ab ægroto morti iã proximo excipitur.

Eccleſiaſtici 31. v. 2.

11. *Iterum igitur manus B. Nili Euphraxius tenens, lacrymis illas abluẽdo aiebat: Miſerere mei per Dominum, ò imitator Chriſti Domini, et dignare venerandis hiſce manibus me tondere, licet omnibus vitijs plenum, et iniquitatum: Voui enim Deo fieri Monachus. Dixit autem illi B. Nilus: Non licet tibi Viro prudenti, et valdè perito vulgarium hominum verba ſapere, atque proferre; omnes enim, qui ſacro Baptiſmate ſunt inſigniti, et illud immaculatum ab omni peccato non cuſtodierint, debent abſque voto aliquo iterum ſuſcipere Pœnitentiæ baptiſmum, quem pro magna ſua miſericordia, et bonitate Deus hominibus largitus eſt diuitibus, pauperibus, Regibus, Sacerdotibus, et Pontificibus, et omni animæ, quæ voluerit in temporis momento regenerari ſicut Aquila iuuenta, et liberari ab omnibus præteritis peccatis. Quod autem dixiſti, vt te tonderem, humilis Monachus ego ſum, nullum ſacerdotalem gradum adeptus, etc. ego enim quid ſum, vt hoc mihi ſumam. Ille verò iterum manus deoſculans B. Patris Nili, orabat illum, obteſtando, vt hoc opus non demandaret alteri, ſed per eum ſanctum, et Apoſtolicum habitum ſuſciperet, etc. Victus igitur lacrymis, et precibus eius, ſuis manibus ipſum totondit, et induit eum veſtibus venerandæ humilitati ſtatutis, eum videlicet, qui mollibus, et latis veſtibus paulò ante induebatur.* Hæc ibi.

In geſtis B. Nili Abb. vbi ſupra.

Monachalem ab ipſo veſtem poſcit, id vouiſſe teſtatus.

S. Nilus, eo quòd Sacerdos nõ eſſet, id facere renuit, ſed tandem compulſus paritur.

12. Mira planè contriti cordis, ac indulta deſuper virtus, quæ vbi pœnitentis animo inſedit, eum confeſtim ſæculo vnà cum veſtibus, & delicijs pariter abdicandũ, ac religioſæ vitę armis accinctum, nouam in Chriſto militiam, ac Dei famulatum ambitioſo mentis aggredi obſequio cõpulit. Quo quidem piæ conuerſionis exemplo mira Dei Bonitas, ac Potentia haud obſcurum toti mirabilium ſuorum Orbi argumentum prębuit; adeò vt hoſtes ipſi Chriſtianæ fidei iugiter infenſi, ad inuſitatum eiuſmodi portentum, ex tumido vilem, & iã ex Præfecto Monachum videntes, Dei altiùs magnalia inclamantes ſatis nunquam pro merito obſtupeſcerent; hæc enim acta Lectori exhibent: *Aderat & Iudæus ille Domnulus Medicus, cuius anteà mentionem fecimus, ſpectator omnium, quę fiebant. Qui egreſſus inde, et quod geſtum erat admirans, dixit illis, qui aderant: Vidi hodie mirabilia, quę olim facta audiui. Nunc vidi Prophetam Danielem cicurantem Leones. Quis enim vnquàm potuit huic Leoni manus imponere? Iſte verò iunior Daniel, et comam totondit illi, et caputium iniecit. Et hæc quidem dicebat Hebræus. Euphraxius verò, poſtquam totum Angelicum officium peractum fuit in ſe ipſo, hortatus omnes ad prandium; cùm ſe ipſum compoſuiſſet, & accinxiſſet inſtar famuli, illis ſeruire ſatagebat, qui ante multos dies è cubili ſurgere non poterat, confirmatus virtute Sancti Spiritus, & gratia manuum B. Nili. Cùm autem imperatum illi eſſet, vt ſederet prope ipſum, petijt iterum, vt ſibi liceret inſtar famuli miniſtrare menſę, & hoc facto omnes ſtupebant pro vigore; & promptitune Viri illius, & Deum glorificabant. Poſt-*

Vir armis accinctus nouam Chriſti militiam ſuſcipit.

Chriſtianę fidei hoſtes hominem ex Præfecto Monachum videntes obſtupeſcunt.

In S. Nili geſtis vbi ſupra c. 7.

Euphraxius nouo indutus habitu à S. Nilo, & cæteris continuo exceptis ſua manu inſeruit.

hæc autem cum omnia bona ſua pauperibus dediſſet, & Eccleſijs, & omnibus egenis, & domeſticis cum aliquid legaſſet, & ſeruos libertate donaſſet, tertia die ad Dominum profectus eſt cum omni contritione, & gratiarũ actione, fide, & ſpe ſecura ad illum properans, qui per Prophetam dixit: *Nolo mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur, & viuat.* Hæc ſunt, quæ in Beati Viri geſtis traduntur.

Baronius vbi ſuprà n. 9.

13. Attonſa igitur Euphraxius coma, non iam Præfectum, ſed humilem modò, abiectumque in Palatio Chriſti ſeruum, Monachum exhibens, & quæ Chriſtianæ pietatis, ac humilitatis ſunt, prompto, libentiquè animo munia aggreſſus, vilis inſtar famuli ſeruire alijs potiùs, quàm cunctis, vt pridem imperare geſtiebat, & plus de nouæ arrepta vitę, ac humilitatis forma, quàm de primæua fortunæ blandientis Celſitudine gaudebat; adeoque iam alterum ad viuum exhibens hominem recenti ſubitę conuerſionis exẽplo in Dei domo ſic miniſtrando, Zachæum, cuncta pauperibus, atque Eccleſijs elargiens, ſeruis libertate donatis, ac ingenti perfuſus Contritionis feruore, ac gaudio non abſque magna ſalutis ſpe, tertia poſtmodum die è ſæculo ad Chriſti Regnum ſalutaribus Pœnitentię lacrymis expiatus deceſſit. Quibus ex geſtis B.Nili narratis, coronidis inſtar, quæ Baronius aptè ſubtexit, adijciamus: *Hic finis* (inquit) *Euphraxij, qui precibus Nili ex Saulo Paulus, ex ſpirante minas, & cædes factus eſt fundens lacrymas, atque preces; & ex hoſte, quem habuit ante Nilum, cupijt habere pro ſalute ſuę animæ protectorẽ, & Ducem ad Deum, quod eſt feliciter conſequutus.* Hæc ille de Euphraxio, cui lacrymis feliciter expiato illis Euangelici oraculi verbis quis iure merito gratulari poteſt: *Nunc autẽ gaudere oportet, quia mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuentus eſt.*

Zachęi Chriſtum in domo ſua excipientis typum exhibet.

Baronius vbi ſupra n 9.

Pauperibus, & Eccleſijs diuitias, ſeruis libertatem donans pœnitens diem claudit.

Luc. cap. 9.

14. Perditis verò mortalibus ipſa adeo interdum corporis infirmitas proficit, vt Deo ſalubriter pœnitẽtes conciliet, promeritaſquè vltrò pœnas pœnitendo relaxet, quod Oſualdus Muſter inſanæ mẽtis elatus faſtu in ſe ipſo olim expertus eſt; dum enim in ſacroſanctis participandis Eccleſiæ Sacramentis haud minore contentus hoſtia (vt Laycis mos eſt) maiorem ſibi inter communicandum intentatis inſuper Sacerdoti minis ab ipſo dari per arrogantiam expoſcit, terra de ſub pedibus, ac ſi immane facinus execrata dehiſcente, iam ſuſtinere ipſum detrectaret, adeoq; hominem adhuc, ni mox crimen dilueret, abſorptura proculdubio fuiſſet; ſic territus portento eſt, vt ad Deum pœnitendo confugiens, veniam humiliter Deo ſupplex, compunctuſque ſubindè feliciter diem ſeriò pœnitens clauſerit. Hiſtoriam verò Tilmannus Brendembachius ex tabula ænea, quæ in eiuſdem templi pago ſuſpenſa cernitur, his verbis narrat: *Anno* (inquit) *à Natiuitate M.CCC.LXXXIV. quidam dictus Oſuualdus Muſter ex nobili ortus proſapia in Seueld, & ibidem in Caſtro vulgariter Scholoſperg nuncupato reſident tempore paſchali, quo Chriſti fideles ex præcepto Eccleſiæ ad communionem Euchariſtiæ Eccleſiæ accedere ſolent, maiore hoſtia, & non vt cæteri Layci, communicare nitebatur. Ex timore itaque huic Sacerdos pernicioſè aſſentiri volebat, ſed dum venerabile Sacramentum ſuprà linguam antedicti Oſuualdi poneretur, ecce miraculosè ante Altare terra ſe aperit, ac ſi ipſum Oſuualdum prorſus deglutire vellet, & in illam vſque ad genua cecidit; ille verò manibus latus Altaris apprehendit, ſed Altare iſthic tactum inſtar ceræ molleſcere cœpit, manibuſquè ceſſit. Oſuualdus præſentem Dei vindictam præſentiens, mox Pœnitentia ducitur, veniam à Deo precatur; cùmquè hoſtiam deglutire non poſſet, Deo id non permittente, Sacerdos eam in ſacrarium reponit; quæ etiamnum hodie iſthic ſanguineo colore diuinitus tincta, & ex lingua ſalina non nihil contracta conſpicitur, vbi etiam inde ad noſtra vſque tempora plurima fiunt miracula. Ego Tilmannus Brendembachius ex Vrbe in Germaniam reuerſurus, monitus à Reuerendo Domino Martino Eiſengreinio, vt ad locum iſtum diuerterem, Altare ipſum, & in eo manus Oſuualdi veſtigia vidi, & contrectaui, ac iuxta illud terrę hiatum, quo abſorberi cæperat, modò ferreis cancellis obtectum, denique ipſam hoſtiam, & Caſtrum, in quo vixit, conſpexi. Porrò Oſuualdus iſte ſic diuinitus correptus, in moleſtam incidit ægritudinem, Pœnitentiamquè agens, & confeſſus, aliquanto ſuperuixit tempore, demum mortuus in Domino.* Hęc Auctor. Sic profectò ni miſer, ſuæ factus Deo

Oſuualdus Muſter faſtu in Sacramẽto altaris participãdo delirans diuinitus terretur.

Immani portento inſani caput cõfunditur.

Rainaldus an. 1384. num. 14.

Tilman. Brendembachius in lib Collat. lib 1. cap 45.

Theodoſius Rubeus in libro de Euchariſtia.

Laicalem in morẽ Chriſti corpus ſumere, maiore haud contentus hoſtia recuſat.

Sacram hoſtiam deglutire nequit.

Terrę hiatus ferreis cãcellis obſitus adhuc cernitur.

Oſualdus graui morbo perculſus pœnitẽs deceſſit.

ſup-

ſupplex arrogantię culpam retractaſſet; vita certè fuiſſet ab ipſo vitæ Auctore orbatus, ac æternam pariter, cæteris poſthac exemplo futurus, mortem incurriſset.

15. Porrò ne dum impijs, ſed & pijs quoque hominibus infirmitas Pœnitentiam indicẽs, ac feruorem excitãs ad ampliorem promerendam Dei gratiam prodeſt; vt probè Innocentius VIII. huius nominis, Romanus Pontifex, diutino grauatus morbo, ac ipſo experimento edoctus intellexit: Hic enim biennio, torpore ſoporifero per viginti interdũ horas immobilis, & ſine vitæ ſenſu iacuit, & eum aduerſa deinceps valetudine, variſque malis vexatus in ſua Deum præcipuè infirmitate quæſiſſet; morbo tandem attritus non abſque magnis, apertiſque è vita deuoti, ac contriti cordis, nec non Pœnitentiæ ſignis deceſſit. At pridem à Iudæo quodam impoſtore ægrotanti recuperandæ ſalutis ſpe repromiſſa, ſi hauſto è venis à tribus Chriſtianis pueris annorum decem (qui & paulò poſt mortui ſunt) ſanguine remedium eõficiens, ac ſtillatitium ex eo arte chymica pharmacum parans, Pontifici propinandum dediſſet; quod ipſe vbi reſciuit, immane (vt par eſt) facinus execratus, Iudæum perditum, ni fugam ſibi conſulens arripuiſſet, reum vtpote patrati ſceleris iam patibulo deſtinarat: At deſperata iam Pontifex valetudine, totã (vt Rainaldus ait) animi ſollicitudinem ad procurandam animæ ſalutem conuertit, ſpeſquè caducas cum immortalitatis ſpe commutauit; vti probè teſtatus eſt Leonellus Epiſcopus Concordienſis in frequentiſſimo Cardinalium Cœtu. Hic enim Pontificis tum morbum, tum obitum narrando exponens: *Viſitatus* (inquit) *à Domino pluribus, longiſquè morbis, quos patientiſſimè tolerauit, multa ſancta, & vtilia cogitata perficere nequiuit. Aduenientе demum Diuinæ vocationis hora, ſumptis ex ritu Chriſtiano, deuotiſſimo animo ſalutaribus Sacramentis, ſpiritum reddidit Creatori; vt quaſi iam compos æternæ gratiæ videretur, atque cæleſtem vitam cum morte commutaret*. Hæc ille. Cui Honuphrius Panuinius, & Vialardus pariter adſtipulantur, dum ipſum haud obſcura in Deũ deuoti animi, ac pietatis documẽta ſub extrema vitæ tempora exhibuiſse affirmant.

Innocentius Octauus graui infirmitate præuentus Deũ ſollicitè inquiſit.

Rainaldus an. 1492. num. 19.

Papyrius Maſſonius in Innocentio VIII.

Curationis à Iudæo oblata ſpe reiecta, ſe Deo totum committit.

16. Quibus verò Pontifex virtutibus præcelleret, Leonellus prælaudatus ſic tradit, quæ ipſi pro condigno laudum elogio ſint: *Conſtantiſſimus* (inquit) *iuſtitię cultor, pacis ſtudioſiſſimus amator fuit, & exuberãtis annonæ vigilantiſſimus inſtructor. Sedatis honorificè ſibi ingruentibus bellis, peculiares Eccleſiæ Populos, & Romanos in primis quàm feliciſſimos peroptauit; exultauit ſummopere, cùm ad maiores dignitates Viros extulit eruditos, & probos: Erat enim ipſi vera inſita bonitas, quæ illum ad quaſcunque optimas actiones propenſiſſimum ſuper omnia reddebat. Fuit propterea in pauperes miſericors, afflictorum non minùs conſolator, quàm Principum ſuſceptor liberalis, & Dei, ac Sanctorum eius pientiſſimus venerator; Pontificale Palatium miro, ſumptuoſiſſimoque opere exornauit, amplificauitquè, & multiplici, pretioſiſſimaquè ſupellectili, tam Diuinis, quàm domeſticis vſibus apta largiſſimè decorauit*. Quo verò prælaudatus humanitatis ſimul, ac humilitatis ſenſu præſtaret, his idem Auctor verbis tradit: *Cùm nihil* (inquit) (*vt Magnus Gregorius eſt Auctor*) *in Pontificali ceruice ſplendidius fulgeat, quàm humilitas, vidimus ipſum* (*quod ſanè rariſſimum eſt*) *eadem ſe adeuntes humanitate, affabilitate, ac benignitate ſuſcipere, qua et Epiſcopus, et Cardinalis anteà conſueuerat; vt idem ſemper, ſeruato tamen decore, fuiſſe videretur, nec immutati in eo mores, ſed aucta tantùm dignitas cognoſceretur. Quanta verò ſermonis dulcedine, et elegantia, quanta perſpicacia, atque memoria, quàm aptis rationibus, et poſtulata colligeret, et repetentibus reſponderet, nemo vnquam ſine admiratione potuit audire. Obſeruabat illud, quod eſt Principis proprium, vt ſiuè concedendo, ſiuè negando, neminem à ſe triſtem dimitteret*. His quidem Maſſonus, dum dignè Pontificis merita, ac memoriam recolit, eius in publicis conſtruendis præſertim ædificijs liberalitatem extollit.

Maſſonus in Innoc. VIII.

Pontificis laudes in adminiſtrãda Eccleſia.

Maſſonus vbi ſuprà.

Aeque erga omnes Põtificatus in apice benignus, ac ſi in priuato ſtatu fuiſſet.

Nemo ab ipſo ſiue cõcedendo, ſiue negãdo triſtis abſceſſit.

Stephanus Infiſſura in Innocentio VIII.

17. Morborum itaque, vel certè dolorum patienter toleratis in hac vita incommodis, ſic homo à vitæ culpis Deo aſpirante ſalubriter expiatur, vt ad immortalem ſubinde vitam promptum, expeditumquè aditum ſortiatur. Id ſanè (vt reliquos taceamus) morboſo quondã homini diuinitus contigit, quem lepra,

quæ

(quæ viuũ adhuc conſũptis carnibus depaſcebatur) regia vti decorũ purpura canentẽ iugiter, ac exultantẽ ad Chriſti Regnũ prouexit, de quo iſthęc in Magno exẽplorum Speculo: *Dominus quidam venando peruenit tandem ad quoddam nemus paruum, & audiuit vocem humanam ſatis dulcem, & iucundam. Mirabatur, unde vox illa ſonuit: Cogitauit enim, quòd non potuit eſſe vox ſeruorum. Intrauit igitur nemus, & inuenit leproſum ſatis horribilem aſpectu, cuius carnes deſluebant, quem vt vidit, erat multùm perplexus. Aſſumpſit tamen vires, & iuit ad eum, & ſalutauit eum dulciter, et quæſiuit; unde prouenisset vox illa tam dulcis? Cui leproſus: Ego illam emiſi; Tunc admirans Dominus dixit: Quomodò potes lętari in tantis doloribus constitutus? Reſpondit leproſus: Inter Dominum Deum, et me non mediat, niſi paries de luto, hoc eſt corpus meum. Quo confracto, atque interſtitio diſſipato ad ipſum perueniam. Videns igitur quotidiè diſſolui, ac debilitari corpus meum, gaudeo, et canto prę lætitia cordis, expectans diſſolutionem corporis ipſius, ut ſine impedimento ad Deũ fontem viuum valeam peruenire.* Nil mirum profectò ſi vnus iſte è Pœnitentium numero morbis licet, doloribuſque abſumptus, ſuas inter pœnas è proximo poſt laboris certamen à Deo accepturus coronam, haud triſtatur, haud dolet; quin immo vel dolens geſtit, ac de dolore gaudet In hoc ſcilicet dignus Chriſti ſectator; *Qui*(vt Apoſtolus ait)*propoſito ſibi gaudio; ſuſtinuit crucem.*

Quidam lepre immanè cruciatus morbo mirũ in virtute proficit.

In magno Speculo exemplorum diſtin. 9. exempl. 138.

Cum morte iam conflictans, audiuus præ lætitia canere.

Diſſolutionẽ corporis è proximo ſuę cauſam lętitię interrogatus reſpõdit.

18. Patiens itaque, ac bene ſibi conſtans animus vel inter pœnarum ingruentium, ipſoſque dolorum nil fractus aculeos martyrum quodammodò coronam attingit, quem patientiæ virtus Cœlo dignum, pœnis vtpote, ac doloribus tentatum, probatumque renunciat; vt appoſitis Auguſtinus verbis hunc in modũ inculcat: *Quò pungeris*(inquit)*inde naſcitur roſa, qua coroneris.* Quod ſuo itẽ inſignis latro olim exemplo palam oſtendit, de quo Drexellius iſthæc: *Anno* (inquit) 1590. *in Auſtria inferiore latro quidam multis cædibus inſignis, in rotam actus eſt cruribus tantùm fractis in exemplum aliorum, qui ſe virum præſtitit, immò et concionatorem ex ipſa rota: Quidquid enim dixit, patientiam ſpirabat, et Pœnitentiam. Sed et gratias Deo egit, qui ita caſtigaret, vt interim etiam parceret. In illo tormento, quod vltra triduum putabatur duraturum, alterutrum orabat, vel maturitatem obitus ad finiendos dolores, vel imbris opportunitatem ad mitigandos æſtus, et ſitim. Vtrumque verò obtinuit. Nam ſub occaſum ſolis copioſa defluxit pluuia, et ipſe paulò poſt pœna ſimul, et vita defunctus eſt.* Toto ſiquidem corde latro compunctus, ac dignè Pœnitens, acerba iſthæc intentata ſibi rotarum tormenta æquanimiter ferens; ex rota, in qua ſemianimis, cruentuſque pendebat, beatam feſtinus æternitatem adiuit, ipſiſque è tormentis, & carnificina ad Paradiſi gaudia, & ad immortalẽ Sãctorum requiem liber, ac ſecurus tranſiuit, illa cunctis Chryſoſtomi altiùs verba inculcans: *Mors* (inquit) *eſt requies quædam, et laborum finis, ſudorumquè retributio, ac certaminum pręmium, et corona.* Perfractis igitur patientiſsimus iſte, atteritiſq; licet in rota cruribus velox magis ad Cœlum currere didicit, illud Tertulliani factis ad viuum exhibens: *Nihil crus ſentit in neruo, cuius animus fixus in Cœlo eſt.*

Auguſtinus pſal. 52.

Patientia coronam ſuſtinentibus affert.

Hieremias Drexellius in Prodromo æternitat. cap. 2. §. 22.

Inſignis latro, & multis obnoxius cędibus in rotarum pœna patientiſſimus.

E patibulo ad Coelum pertingit.

Chryſoſtom. hom. de SS. Beneric. & Proſdoc. Tertullian. in Apolog.

Iſaiæ 28. 19.

19. Infirmitas igitur(*quia vexatio dat intellectum*) Schola profectò virtutis eſt, quin Doctoris, ac Mag. præcipuo Dei nutu in terris munus obtinet; adeoque ſub Diuino ingruentium calamitatum, ipſiuſque Chriſti magiſterio quiſq; amplius, quàm ſub excultiſsimis quibuſque Doctoribus ad ſalutem prouehitur; *Conſtitue*(diuinitùs inquit Pſaltes)*legiſlatorem ſuper eos, vt ſciant gentes, quoniam homines ſunt*. Homo quippe infirmitate pulſatus, probè Deũ, ac vnà ſimul ſe ipſum agnoſcit. Quod ſane olim nobili Hiſpanos inter Proceres Viro contigit, qui læſus & vlciſcendi zelo abductus, in ipſummet filium exacerbatus, dum plus æquo iræ dat locum, impotenter exarſerat; de quo iſthæc in B. Franciſci Borgiæ Societatis Ieſu geſtis Ribadeneira tradit: *Regulus quidam* (inquit) *Hiſpanię à filio diſſentient grauiter, ſegregarat ſe; vt ne aſpectum quidem eius ęquo animo ferret: Franciſcus, qua erat pietate, ad concordiam reuocare alloquijs ſtudens, hortatur Parentem ſe eſſe meminiſſet, filium ad ſe recipiendo, quod ſe dignum eſſet, facturum. Ille indignabundus vultu, terrebat miſſum facere illum ſermonem. Igitur verbis Franciſcus*

Infirmitas virtutis ſchola.

Pſal. 9. v. 21.

Petr. Ribadeneira in vit. B. Fran. Borgiæ cap. 3.

Regulus apud Hiſpanos in filiũ acriter exacerbatus placari à nullo poteſt.

repul-

repulſus, ad ſummum Parentem Deum confugiendum ratus, pacem venerans precatur. Venatum ille mox abijt, et ardenti correptus febre, lectulo affixus iacuit. Poſt in mentem venit, morbo ſe iuſtè puniri, quòd ſana pij hominis conſilia repuliſſet. Franciſcum è veſtigio accerſit, veniamquè obteſtatur, et illius ſe fidei committit, et cum filio quàm primùm in gratiam redijt. Ita planè qui Dei, ac filij, ſuique pridem oblitus, ſe Patrem eſſe indulgendo neſciebat, ac iratus filio pacem negabat; ſubito, acerboque correptus morbo, feſtinus filio, quò ſuam Deus à morborum flagellis manum contraheret, indulgentiam petenti exhibens, ſoſpitatem continuò, ſanamquè pariter à Deo mentem recepit.

Franciſcus Borgia Patrem pro filio deprecans reijcitur, ſed febri ſubinde correptus Pater filio conciliatur.

20. Quoniam verò opportunus adhuc de hominibus infirmitate, aut quouis languorum genere, nec non dolorum moleſtia Dei nutu pulſatis, ac ſummo ipſius beneficio primum quidem ad pœnitendum, & ad virtutem ſubinde, & Chriſti amorem mirificè prouectis ſermo eſt; certè in non paucis numero ſolemne illud Chriſti adimpleri verbum contigit, cùm de Lazaro infirmitate corporis laborante certior, ab ipſius tunc ſororibus factus, haud alijs planè rem verbis edixit: *Infirmitas*(inquit)*hæc non eſt ad mortem, ſed pro gloria Dei, & vt manifeſtentur opera Dei in illo*. Congruè igitur Chriſtus non languorem, quo in præſens Lazarus tenebatur, ſed reſurrectionis, quo erat ſubinde cumulandus beneficium attendens: *Diſtulit*(Auguſtinus inquit)*ſanare, vt poſſet reſuſcitare*. Conceptiſque verbis, haud amici ſibi adeo chari mortem meminit, cui iam noua poſt mortem miro vita portento diuinitus parabatur: *Non eſt* (inquit Auguſtinus) *infirmitas hæc ad mortem: Quia & ipſa mors non erat ad mortem, ſed ad miraculum*. Ità inuſitato planè ad Chriſti imperium ordine in vitam redijt, qui iuxta communem naturæ legem mortis iam debitum mortalium inſtar exoluerat. Si quis verò Diuinum attenta oraculum mente recolit, haud ſolum profectò Lazarum complectitur, qui myſticè peccatores, quos Chriſtus Dominus erat renoraturus in vitam, neque iam tum obſcuro myſteriorum typo præſignabat. Innumeris quippe poſt admiſſum culpæ reatum ſpiritaliter infirmis, quin immò Deo iam mortuis certa ſalus, & vita benigno Dei munere ipſas inter ægritudines, ac languores affulſit. Quod ſanè Deus hoc noſtra ętate prę cæteris Angelo Floruccio ad Nottoriam, Nurſiæ Oppidum mirabiliter præſtitit; cui dum repente præ manibus, non ſecus ac olim Ionæ, virentis hederæ præter ſpem frutex, corporis videlicet ſanitas omninò exaruit, tunc is potiſſimum ad Pœnitentiæ, & Chriſti amorem totus exarſit, ac miris ad ſanctitatis vſque prouentum virtutibus ſub omniū oculis in Vrbe floruit, quo illi apte Apoſtolici vox oraculi occineret: *Quia virtus* (inquit) *in infirmitate perficitur*. Itaque (vt eius hìc vel obiter dignis laudibus initia repetamus) cùm primum graui corporis infirmitate detentus ad religioſum magni nominis, ab ipſo curandus, iumento impoſitus duceretur, inter fluuij, quà erat tranſeundum aquas, Aſinus omninò immobilis perſtitit, nec Deus, quem ſupplex Vir Dei inuocabat periclitanti defuit. Certus enim quidam illicò daturus opem accurrens, miſerum medijs è fluctibus eductum, tutòque repoſitum, demonſtrata via, nec pòſt, nec antè ipſi de facie viſus ab oculis euanuit. Non minore autem, dū iterum ſubinde ægrotat, Dei beneficio auxiliarem ipſius eſt manum expertus: Enimuerò cùm in patria graui olim ex morbo decumberet, acerbioreſque intus in animo à Conſanguineis moleſtias patitur; en tibi quidam eremitico indutus ſacco, decumbentem lectulo adiens, & Sacroſāctæ Crucis impertito ſigno, ſuis blandè, ſuauiterque ipſum verbis releuans: *Heus tum*(inquit) *bono ſis animo; & iam pro certo habeas, nos ambo in Cælis futuros aliquando conſortes*. Quibus dictis continuò pedem è cubiculo contrahens, haud amplius apparuit.

Infirmitates plerumque hominibus Dei nutu ad ſalutem accidunt.

Ioannes c. xi.

Auguſtinus trac. 49. in Ioannem.

Auguſtinus vbi ſupra.

Lazari non ad mortem, ſed ad Dei gloriā infirmitas.

2. ad Chorint. 12.

Angelus Floruccius ex mendicantium, & debilium numero infirmitatibus ſummopere proficit.

Dei opem erga ſe multoties expertus.

21. Porrò Angelus, Angelorum ope haud ſemel inter pericula, variaque morborum incommoda releuatus, non niſi ipſis ductoribus in Vrbem, ſuis opportuna morbis, tum animæ, tum corpori remedia adinuenturus venit; nec multò poſt in Hoſpitalem pauperum debilium, ac mendicantium, vulgò Domum à Sixto V. Summo Pontifice erectam, Anno ſalutis 1607. receptus; Et congruè, qui fere ſemper fuit infirmus, ſuum quoque nonniſi in publico debilium, ac infirmorum diuerſorio, nec alibi opportunū debuit

buit

buit ſortiri hoſpitium magis, quàm domicilium: Eſt locus hic ad Tyberis ripam, velut Abrahæ olim domus ad Conuallem Mambre publico pauperum obſequio deſtinatus, nec alio, meo quidem iudicio, quàm Probaticæ Piſcinæ, quæ in Euangelicis tabulis à Ioanne deſcribitur, nomine nuncupandus: *Vbi*(vt Ioannes ait)*iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum &c.* Ingreſſus itaque domum, tot miſeris refertam hominibus, ibique iugiter per totum vitę decurſum mala quęque inter ægrotandum expertus, pedum quoque vſu caruit; adeo vt non niſi difficulter, ac duobus ſubnixus lignis ambularet. Atquì licet ſic pedibus ad ambulandum præpeditus, in Dei tamen via, & Pœnitentiæ ſtadio alacriter progredi, & ad Deũ velociter currere haud deſtitit; Maiores quippe ac ſi ex infirmitaribus ad currendum quotidie vires accerſeret, illa ſecũ Apoſtoli verba repetens: *Cùm infirmor*(aiebat)*tunc potens ſum*. Quoniã verò ſuis ipſe edoctus infirmitatibus infirmis quoque ſub Diuino Charitatis magiſterio intimè compati cum Apoſtolo, & ſimul præſtò eſſe didicerat: *Quis infirmatur* (inquiens) *& ego non infirmor?* Demandata ſibi ſubinde adoleſcentiũ quorundam mente captorum cura, Charitatis egregie munus, cunctiſque mirantibus præſtitit. Tot verò malorum, morborumque hic vnus incommodis aſſiduè premebatur; vt ad ipſius iugiter exercendam virtutem cuncti in vnum ipſum conaluiſſe quodamomdò morbi viderentur: Stomaci namque in primis moleſtia, dolore capitis, & crurium inſuper debilitate perpetuò affectus in hydropiſim quoque iam ferè inciderat, ob quam ardentiſſima ſiti, eaque caloris vi æſtuabar, vt nec hyberno iſthæc remitti tempore contingeret. At illud in Chriſti famulo præ cunctis mirandum, quòd cum toto ferè vitę tempore doloribus colicis excruciaretur, patienter tamen adeò pertulit; vt nulli præter Confeſſarium, id aperiret, ne adhibitis forte remedijs patiendi ſimul merces, & optata pariter pariendi ſibi præriperetur occaſio. Patiendi itaque ambitioſiſſimus, quidquid magis moleſtum foret, haud refugiens, vti rem ſibi optatiſſimam requirebat. Cuncta ſiquidem ingruentium morborum incommoda quantùmuis grauia ſic pertulit, vt quid pro Chrſti amore pati, indignum ſe omninò reputans, ſanctiſsimum Ieſu nomen in ore iugiter habens pro moleſtis adeo morbis, non ſecus ac pro ſummis beneficijs gratias Deo maximas redderet. Quin immò inde intimos animi sẽſus ipſomet Angelici hominis ore mortalibus prodi contigit, cùm de ſuis ille quandoque infirmitatibus loquens, haud aliter, quàm pretioſas margaritas, ac præcipua Dei munera, quibus deſuper, ac ſuum in dies præter meritum cumulabatur, ſapido in primis ore nuncuparet. Vt ſuo autem tum verbis, tum factis patiendi deſiderio reſponderet, febri interdum correptus, quò magis morbi ſentiret incommodum, in publicum infirmorum diuerſorium deferri ſe noluit, & curam corporis omninò negligens, animi dumtaxat virtutibus excolendi, ſic diligenter agendo ſe curam exquirere haud ſemel oſtendit.

Geneſis c.19. 2.

Ioan c. 5. 4.

In domum hoſpitalem infirmorum, quæ Probaticę piſcinæ typum præfert; recipitur.

2. Ad Chorynt. 12. 10.

2. AdChorint. 11. v. 29.

Patientia ipſius in tolerãdis infirmitatibus.

Pro infirmitatibus, vti pro beneficijs gratias Deo agit.

22. Demum (quæ modò dicturus ſum, quis crederet) vt attritæ Vir inter morbos, ac dolores ætatis, perfractiſque iam viribus, corpori adhuc omnimodis excruciando non parceret. Enimuerò infirmus licet, ac debilis, ſe ipſum pœnis afficiens, acerbiſsimè flagellis ad effuſionem vſq; ſanguinis cædebat, cilicio carnem, ac ruida inſuper, & ſatis aſpera cinguli adinſtar fune affligebat, quaſi iſthæc patiendi cupido, & haud morbis cõtento pro morbidis ad delicatè corpus tractandum operimentis deſeruirent. Poſt diutinos igitur toleratos libẽter pro Chriſti amore languores, Pœnitentiæ inſuper voluntaria caſtigatione, necnon meritis, ac pariendi potiſsimum deſiderio diues, in eadem pauperum debilium, ac mendicantium domo Anno ſal. 1633. ingenti de ſe cunctis, ſuarumque virtutum opinione relicta, vitæ huius laboribus à Deo in refrigerij locum euocatus, viuendi finẽ fecit. Cui Euangelicum Chriſti pro ſepulchrali titulo egregiè oraculum occinit: *Factum eſt vt moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in ſinum Abraha.*

Poenitentiæ operibus licet infirmus ſe ipsũ exercet.

Luca c.16.

23. Prememorato autem hìc iure meritò alter ex debilium pauperum, & Domus eiuſdem numero, ob multiplices infirmitatum, & dolorum (quas patientiſſime pertulit) ærumnas, & ob patiendi, quo iugiter flagrabat, deſiderium ſuſpi-

cien dus

ciendus nobis, ac recolendus, velut ſuo dignus Magiſtro Diſcipulus, vel certè vti charus in infirmitatibus, & in tolerando ipſi indiuiduus comes iungendus eſt; Bartholomęus videlicet Tanarus ex Lizzanî Oppido, ſub Bononienſiũ ditione, qui eodem planè tempore, ac loco, nec non pari ſimul virtutum, ac patiendi ſtudio inter ſummas paupertatis, ac infirmitatum, nec non loci illius anguſtias æquo ſapientum Virorum iudicio clarus, Deo, ac hominibus in Vrbe præfulſit; Adeo vt tum viuens, tum mortuus de ſe ſatis amplam narrandi, & mirandi ſimul materiam præbuerit. Homo itaque patiendi, ac pœnitendi apprime cupidus fracto licet aſsiduis languoribus corpore, vix aliquando ſine dolorum, ac morborum conflictu inter homines fuit, adeoque iure ipſi Diuinum Iobi Oraculum quadrat: *Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miſerijs.* Quę maior enim homini, & pauperi huic præſertim miſeria inter viuendum contigiſſe aliquando potuit, quàm vt ipſe (iuxtà Gregorij dictum) *anguſtaretur ad vitam*, *dilataretur ad pœnas*. Id planè Bartholomæo accidit: A prima quippe ætate comitiali acriter morbo pulſatus, inde ſæpe, ac ſæpius ſubitoquè morbi impetu præuentus, in apertum vitæ diſcrimen venit, & nonniſi manifeſta Dei ope ſeruatus; Morborum igitur, ac dolorum aſsiduitate tabeſcens, vt patiendo magis apud Deum proficeret, omnium fere membrorum denique eum in modum vſu deſtituitur, vt immobilis, & lecto, aut ligneæ ſedi quodammodò affixus permaneret. In vna item laterum parte ob humoris redundantis moleſtiam ſic erat affectus; vt vel ſedens, aut recumbens abſque ingenti doloris ſenſu ſuam haud poſſet rem agere. Comitialis autem morbi, cum quo ipſi diù conflictandum fuit, moleſtia, Dominicis præſertim diebus acerbiùs impetebatur. Præ dolorum verò, ac ægritudinis vehementia, ipſius corpus ſic maciem contraxerat; vt pelli deſtituta omninò carnibus oſſa inhęrendo, ipſam conſcinderent, & aptè ſolemnia Iobi verba ipſi occinerent. *Pelli mea conſumptis carnibus adhæſit os meum*; Et quòd de magno item Baſilio ſuo, id ipſum hic vnus in corpore ad viuum exhiberet, de quo in geſtis ſcribitur: *Quòd tantùm ſpiritu viuens, præter oſſa, et pellem, nulla præterea corporis parte conſtare videretur*. Binis præterea dignus Chriſti pauper ad meritorum cumulum inter genua, quæ incredibilem cruciatum afferrent, vlceribus premabatur.

Bartholomæus pauper aſſiduis pulſatus morbis.

Iob. cap. 10.

Gregorius in Moral.

Infirmitatibus conſumptus ſuo nil præter pellē, & oſſa corpore pręfert.

Iob. cap. 10.

In lect. Breui Rom. die 14. Iunij.

24. His verò (ne patiendi finem faceret) præter tot morborum recenſitam hactenus ſtrophem, illud acceſsit; vt tredecim annorum ſpatio, ſumendi (vbi erat opus) faſtidio cibi laborans, quæcumque offerebantur, nauſeabundus ſtomacho languente reijciens, attritas corporis vires reficere haud poſſet; quin immò, quod de Bernardo Clareuallenſi Abbate traditur, non aliter ad ſumendum cibum, quàm ad tormentum accederet. Inter hæc verò vultu ſemper hilari, atque animo ad quæuis ob Chriſti amorem toleranda mirificè comparato, nec leuiter conqueri vnquam obauditus, aliquando ingens pæſetulit patiendi iugiter deſiderium; cùm diceret cuncta iſthæc Deum diligentibus non tam pœnas, quàm delicias, nec morbos tormenta, immo potius theſauros, atque ornamenta computandos. Deus quippe cum deſuper excruciando inſtat, ſuis maximè in terris adblanditur: Quamobrem pauperculus iſte inter pœnas eiuſmodi ſolatia, & crebros inter languores dulciſsima gaudia mente Cœlo fixus hauriebat. *Nil* enim (vt Tertullianus ait) *crus ſentit in neruo, cuius animus fixus in Cœlo eſt*. Orando etenim perpetuò addictus, fere ſemper aut cum Deo, aut de Deo loquebatur, adeoque vulgaria quędam carmina, mira cordis ſimplicitate Deum alloquens, inter precandum pſallebat, & quæ Confeſſoris ſubinde imperio ſua manu exſcripſit; quibus pium ac rudis ingenij hominem, niſi Diuino iſthæc ſpiritu acacepiſſe, ſat cunctis innotuit, iuxtà ſolemne illud Prophetæ verbum: *Et cum ſimplicibus ſermocinatio eius*. Porrò rudis homo ea diuinitus luce profūdebatur, vt altiſsimis de rebus, arcaniſq; Chriſtianæ fidei Myſterijs à Viris interdum ſapientibus interrogatus, aptè, adeòque appoſitè propoſitis ſibi vltrò quæſtionibus reſponderet, nec Theologorum quiſquam id melius præſtitiſſet. Quod nonnulli præſertim, qui ad ipſum frequenter accedebant,

In geſtis S. Bernard. Cæreual.

Vitæ pœnas, & corporis moleſtias patienter tolerat.

Tertullianus in Apolog.

Quā ſapiens iſte.

Prouerb. 3. 32.

Bb

bant, non parũ ſunt admirati, Inter quos Petrus Conſolinus Firmanus. & Congregationis Oratorij Sacerdos, dignus, dilectuſque S. Philippi Diſcipulus, qui virtutum meritis hac noſtra ætate apprimè clarus, magna ſanctioris vitæ apud omnes fama, & viuis Principibus, ac Innocentio X. ſummè charus Anno Chriſti 1643. è vita deceſſit; huic cum optimè Bartholomæi virtus ſaperet, ipſius, & Angeli item reſponſa demiratus, & non tam verba, quàm accepta è Cœlo oracula computans, cùm ad ipſos inuiſendos interdum ſe conferret (quod & ſępe faciebat) his & non aliter ſuos alloquens, vti verbis conſueuit: *Eamus* (inquit) *eamus ad pauperculos Hoſpitalis, Sixtianę domus Theologos; Ipſorum etenim hęc haud in ſcholis diſcitur, ſed è Cœlo ſapida prouenit ſcientia, nec trita vulgarium hominum ſunt, quæ indocti iſti alioquì homines tam ſublime loquendo proferunt; en ſurgunt indocti, & rapiunt nobis Regnum Cœlorum.* Enimuerò tam appoſitè, & ſcholaſticorum more quæſitis vterque reſpondebat; Vt quęuis Theologorum dicta, ipſi longè anteirent. Demum Vir Deo plenus, & tum patientiæ, tum Pœnitentiæ meritis diù in pauperum Domo, & Chriſti ſchola inter crebros ęgritudinum ictus probè, excultus, expolituſq; Anno ſal. 1637. Feria ſexta, quæ dies Chriſti patientis memoriæ ſacrata eſt; vt & ipſi, cui viuens fuerat conſors pœnarum, ipſius fieret conſors & gloriæ, die 21. Septembris ad Cœli præmia euocatus, requieuit in pace. Cuius geſta, & Angeli pariter eiuſdem ſocij, multorũ votis expetita Nicolaus Balduccius noſtrę Congregat. Sacerdos Italico nuper ſermone exſcripſit, quę typis etiã non multò poſt, publicæ omnium vtilitati, & documento tradentur. Sed de his hactenus.

Interrogatus de altiſsimis rebus Dei lumine illuſtratus ſapiẽter reſpondet.

Auguſt. in Conf.

Petri Conſolini Congregationis Orat. de Bartholomæi ſapientia dictum.

25. Demum quià Charitas in Deum (vt narrandi iam finis ſit) ac Pœnitentiæ itidem virtus, nedum infirmitatum, & languorum incommoda vltrò, libenterq; tolerando; ſed & infirmorum quoque miſerendo, ijſdemque pia, vbi opus eſt, charitatis ob Chriſti amorem obſequia impendendo oſtenditur: *Factus ſum infirmis* (aiebat Apoſtolus) *Et ego infirmus*. Proinde haud à ſuſceptæ narrationis propoſito alienum exiſtimauimus, ſi eorum ſub finem, vel obiter hìc meminerimus; qui ſuam omnem infirmorum præſertim obſequio, pœnitendi gratia laudabiliter operam ingenti meritorum cumulo deuouere. Charitas etenim, quæ cunctarum virtutũ digniſſima Parẽs eſt, ſuũ humanis cunctis actibus tum valorem, tum pręmium impertit; adeoque tantus apud Deum vnuſquiſque eſt, quantum corde Deum, ac proximum pariter diligit, ac nil amplius iuſto ſapientum calculo æſtimandus. Cuncta etenim, quæ hominis ſunt, non niſi charitate, & ſanctarij pondere in Dei trutina librantur. *Si dederit* (Sapiens inquit) *homo omnem ſubſtantiam domus ſuæ pro dilectione, quaſi nihil deſpicient eam.* Vnius quippe Charitatis lucro quæuis mortalium detrimenta, iuſtè, ſapienterque compenſantur. Quapropter iure merito, *defectuum Charitas ſupplementum dicitur*; Et ſola proinde Charitatis apud Deum opera in pretio habentur, reliqua verò cuncta apud Superos in Coeli foro, futilium inſtar vileſcunt. Nam vt Chryſologus docet: *De eo tantùm, quod accepit pauper, Chriſtus loquitur, de ceteris tacet*. Impenſa igitur Chriſti pauperibus Charitas, longè magni quibuſuis rebus momenti præponderat: Et vt appoſito in præſens res comprobetur exemplo. Inſignis plane in hoc, & noſtra hac prę ſertim ætate recolendæ memoriæ Sacerdos Ioannes Baptiſta Pallottus, ex Caldarolæ Oppido apud Picenos ortus, & Eminentiſſimo Ioanni Baptiſtę Cardinali Pallotto ſanguinis affinitate iunctus, pijſque Chriſtianæ in pauperes Charitatis exercendis operibus extitit, qui ſui in primis contemptu, ac humilitate ſublimis; ſed eximia item in ægrotos prę ſertim pauperes, ijſdem humiliter inſeruiendo in Vrbe charitate præfulſit: Aiebat enim præferuidus Vir vnà cum Paulo: *Quis infirmatur, & ego non infirmor*: Triginta igitur annorum ſpatio in Archihoſpitali domo, vulgo S. Spiritus in Saxia, indefeſſo iugiter laboris ſtudio, ipſis haud opera per diem dumtaxat, ſed etiam noctis tẽpore ægrotis fouendis, releuandiſq; ſollicitè fuit intentus; adeo vt quod olim de ſuo Hieronymus Nepotiano Diuino Eccleſię cultui iugiter addicto, & crebrò Eccleſiam adeunte, nec ſe ad momentum illinc proripiente ait: Id ipſum tunc

Charitas. & Pœnitentia, nedum patiendo, & cõpatiendo oſtenditur.

1. Ad Corin. 9. 22.

Sap. cap. 2.

Bibliotheca Patrum c. 35.

Charitas apud Deum homines magnos facit.

Chryſol. ſer. de eleemoſyna

Ioannes Baptiſta Pallottus Charitate, & humilitate conſpicuus.

2. Corinth. 9. 1.

meritò

meritò huic intra Noſocomij ambitum, & pauperum, non ſecus ac propriam intra domum commoranti appoſitè occineret: *Vbicunque eum quæreres, in Noſocomio inuenires*. Tanto erga ægrotos, ipſorumque diuerſorium deuoto animi ſtudio, ac pietate, vt & ſuam quoque domum honoris gratia, nec aliter Noſochomium inter loquendum appellaret. Quapropter locus plane, qui alijs ob ſordes, ac decumbentium morbos moleſtiam natibus affert, ipſi res vti maxime grata arridens gratiam ſaperet, ac ipſe animo ſordes oblectamentum conciliarent: Nec verò recolendam huiuſmodi charitatem irremuneratam Deus reliquit. Cùm enim ipſe aliquando, ſe vel doloribus, aut mala affectum valetudine ſentiebat, vbi pedem in ægrotantium domum inferebat, protinus ſe quibuſuis malorum incommodis releuatum expertus, id pro ſingulari Dei beneficio alijs narrando, ſe nõ niſi ad inſeruiendũ infirmis, apertiſque diuinitus euocatum ſignis teſtabatur; Cùm igitur adeo frequens apud infirmos, ipſis miniſtrando adeſſet, & ne latum quidem vnguem à loco diſcederet, id vnum ipſi (vt aiebat) in votis erat, vt in Hoſpitali tandem pauperum ægrotantium domo moreretur. Quod ſane vel factis deſiderium tunc palam fecit, cum morbo aliquando pulſatus, in pauperum infirmorum lectulo ſe ipſum reclinaret, ac ibi à Medicis morbo remedium quæreret. Quod tunc præſertim, cum nouiſſimè ante obitum decubuit, firmum cunctis animi propoſitum oſtendit, ac infirmorum ſe numero aggregandũ volens, haud alibi decumbere curandus voluit; Et certe rem perfeciſſet, niſi Io: Baptiſta Cardinalis Pallottus ſe: me:, Viri humilitatem probe ſibi, ac ceteris notam demiratus, in vicinas aulici cuiuſdam ędes, cum palatia, aulamque refugeret, deferri iuſſiſſet, vbi ipſum ſæpius laborantem ſolaturus inuiſit.

Hieronym. ep. 22.

Semper in Noſochomio enim pauperibus infirmis erat.

Infirmus ſe in pauperum lectulo curãdum vult.

26. In hoſpitali autem domo, ex toto vix vnquam otioſus adeſſe viſus eſt; aut enim infirmorum corpori, aut pijs ipſorum animæ monitis præſto erat, at ſuam grauiorum præſertim obſequio operam impendens, illud Apoſtoli opere adimplebat: *Omnia* (inquit) *omnibus factus ſum, vt omnes Chriſto lucrifaciam*, Et illud item: *Libenter me impendam, & ſuperimpendar pro fratribus meis*. Tonſoris itaque frequẽter erga pauperes, vbi conualuiſſent, munus exercebat, haud pediculis, quos pretioſas ipſius Charitas gemmas computabat, ſe ipſum præter immunditiam (quod alij abhorrent) reſpergi recuſabat. Nec his contentus, pueris, qui capite, ob putridam humoris redundantiam, vlcerato moleſtiam patiebantur, vnctionem olei adhibens, cunctoſque moleſtia releuans, breui curabat; adeo vt non nulli, qui ipſius probe virtutem nouerant, miram cutanei morbi curam non tam oleo, quàm curantis manibus adſcribendam aſſererent; *Virtus*, quippe *Domini* (vt in Euãgelio ſcribitur) *erat ad ſanandum eos*. E Cœlo etenim ſacerdos optimus vim morbos curandi, nec aliunde trahebat: Orationi namque, cum ab infirmorum ſeruitio vacabat, perpetuo intentus, perſtitit. Oratorium noſtrum Veſpertinis horis vnà cum cæteris hyberno etiam tempore, ac nulli parcens laboris incommodo, etſi multum à domo ſua diſtaret, ſingulis fere diebus adibat; quotidie inſuper ſummo pietatis ardore altaris ſacrificium Deo offerens, ac ſe ipſum Deo immolans *ſapida ab altari mentis* (vt de Ambroſio Auguſtinus ait) *gaudia hauriebat*.

1. Corint. 13.

Mirifice Vir Dei olei vnctione morbos curabat.

Luca 5. 17.

Auguſt. de Amb. in Conf.

27. Vir itaque Cœlo dignus, ac Deo charus humilitati ſummopere addictus, qui ab honoribus ſemper abhorruit, ac ſe peccatorẽ maximum computabat, bonis diues operibus ac meritis impenſe cumulatus prope ſeptuagenarius paralyſi correptus deceſſit, pluribus pij inſtituti, pariſque propoſiti, & charitatis ſectatoribus relictis, & qui vultu ſemper hilari fuit, lætus quoque Magni adinſtar Antonij mortem aſpexit, & mortuus eſt in oſculo Domini, Anno ſal. 1653. Ipſius verò, vt viuens præoptarat, in Patrum Congregationis ſepulchro corpus depoſitum eſt. Cui pro ſepulchrali titulo illa Sapientis verba occinũt. *Laudent eum in portis opera eius*. Obijt autem magna virtutum, ac ſanctitatis apud omnes fama, quæ tantũ apud ſummos Pontifices Vrbanum VIII. & Innocentium X. inualuit; vt Archihoſpitalis Sancti Spiritus domus curam ipſius Charitati (quod ad ægroros attinet, cõmendatam, ac ipſum hac ſuper re con-

Septuagenarius bonis operibus diues abiit vita paralyſi correptus.

Prouerb. 31.

ſulendum voluerint. Illud denique iam dictis ſubtexendum hìc eſt, ipſum videlicet à Viris ſapienriſsimis,& ſanctitate præcipuis dignum iuſtiſsime renunciatū, cui ſuperni Ciues ſe videndos exhiberēt,& præſertim S: Philippi, cui illeappri me deuotus extitit frequēti fuerit apparitione dignatus. Demum, vt à Viris fide dignis olim accepimus, qua potiſſimum hora Chriſti famulus Deo ſpiritum reddidit, Cœlites ipſius celebrando funeri adfuiſſe ferūt; mirus quippe, ac inuſitatus repente muſicus concentus prope domū, vbi iacebat,& ſuauiſſimus quidem obauditus, adſtantes attonitos compulit, vt apertis feneſtris, vnde nā proueniret, aduerterent; ſed ſonus illico deſijt, & neminem videntes, illud profecto arbitrati ſunt, Angelos nimirum è Cœlo ad ipſius excipiendam animam delapſos canticum, ac ſonos lætitiæ peragere, & tam nobili protinus theſauro potitos, illuc cum tripudio remeaſſe. Dignum verò ipſius elogiū hìc in noſtris tabulis Vallicellanæ Eccleſiæ, recolitur conceptū plane his verbis. *Adm. R.D. Io: Baptiſta Pallotta Sacerdos Caldarolenſis Pietate in Deum, Charitate in proximos mirificè refulſit in vrbe, indefeſſus iugiter pauperum infirmorū miniſterio apud Xenodochium S. Spiritus in Saxia. Viliſſimis quibuſque officys die, noctuque ibidem deſeruiens ad triginta, & amplius annos laudabiliter perſtitit. Huius item Charitas erga Conualeſcentes Hoſpit: Sanctiſſimę Trinitatis & debiles Hoſpit: S. Sixti ſpectatiſſima extitit. Deceſſit Anno ſalutis 1653. die 14. Nouembris hora 15. & in ſepulchro noſtrę Congregationis ex eiuſdem Congregationis decreto ad Patres, quorum ſpiritu vixerat, appoſitus eſt.* Et hæc de Viro omni laude digno, nunc vel obiter in Lectoris gratiam dixiſſe ſufficiat.

Supernorū Ciuium & S. Philippi apparitione dignus eſt habitus.

In libro defunctorum Eccleſiæ S: Mariæ in Vallicella pag. 27. lib. vltimo.

CAPVT IX.

Pœnitentes triſti, funeſtoque fato præuenti, animæ ſalutem conſequuntur.

Philoſophorū Gentilium error.

1 GEntiles olim, &ſi mortalibus haud caſu quidquam contingere, ſed prouido cuncta, benignoque peragi Deorum nutu faterentur, attamen tum proſpera quæque Mundi, tum aduerſa, ipſi altius delirādo Fortunæ tribuebant. Quippe qui hanc vnam, vti maximè humanis quibuſq; in actibus præpotentē, mortales ipſos beanrem, & in ſiniſtris quoq, rerum ſucceſſibus adminiſtrā miſerè hac ſuper re, noctuarumquè inſtar cæcutientes in Deorum numero collocabāt. Quapropter huc meritò ſapidus ille Ethnicos, inter ſcriptores aliquādo alludens: *Toto* (inquit) *Mundo, omnibuſquè horis omnium vocibus ſola fortuna inuocatur, vna nominatur, vna accuſatur, vna agitur rea, vna cogitatur, ſola laudatur, vel arguitur, volubiliſq; exiſtimatur, vaga, inconſtans, incerta, indignorum fautrix; huic omnia ferūtur accepta, & ità ſors ipſa pro Deo eſt, quia Deus probatur incertus.* Hæc ille. A quibus planè Chriſtianorum nōnulli, à Chriſtiana quidē fide toto Cœlo aberrantes, nil diſtare proculdubio videntur; dum plùs fortunæ, quàm Deo prouidentiſſimè cuncta adminiſtranti, ipſorumque fortunam hominum dirigenti adſcribunt, adeoquè ſatis temerè fortunæ amplius, quàm virtuti, & prudentiæ tribuunt: ac proinde ſanitatem, diuitias, honores, proſperoſquè ſucceſſus non tam æterno prouidoquè Dei conſilio, quàm vago, incertoq; ipſius Fortunæ imperio hominibus contingere, at ſiniſtros plerunque Deo diſponente exitus haud in ipſius animæ bonum prouenire mortalium ſtultiſſimi affirmant: *Si eſt* quippe *malum* (vt ſcriptura docet) *in Ciuitate, quod non fecerit Dominus.* Si quis verò, cur toto paſſim in Mūdo hęc fiant, ne cuncta contingere gratis arbitretur, ſeria nunc mente perquirat aduerſarum plerumque rerum, ac malorum proculdubio (ſi quæ ſunt) ipſas mortalium culpas in cauſa fore deprehendet: *Propter peccata* (vt Gregorius inquit) *veniunt aduerſa.* At nonniſi ob Pœnitentiæ fructum diù peccatores impunè à Deo in hoc ſæculo tolerantur, vel citò è vita aliquando tolluntur; vt triſti, funeſtoq; exitu luant, quidquid per ſcelus viuendo exleges, flagellis, ac morte dignum admiſere: *Ne dicas* (inquit Sapiens) *peccaui, & quid mihi accidit triſte? &c. Subitò enim veniet ira eius, & diſperdet te* Quapropter patentiſſimum Deus olim in vno Dauide mortalibus Pœnitentiæ, ac miſerationis item argumentum propoſuit, cuius aliquan-

Plinius lib. 2. cap. 2.

Haud quidquā in Mūdi adminiſtratione caſu, ſed prouido Dei nutu cōtingit.

Gentiles Fortunam in fortuitis rebus Deū venerabantur.

Amoſ. 3. 4.

Non eſt malum in ciuitate, quod nō faciat Deus.

Gregorius in moral.

Eccleſiaſ. 5. 4.

Digitized by Google

quandiù peccatum diſſimnlans, benignè poſtmodum indulgendo dimiſit, ſibiquè (vt Chryſoſtomus docet) lugentem conciliauit: *Dauid* (inquit ille) *peccata Deus diebus multis tolerauit; pœnitentem verò, verbo vno reſtaurauit*. In peccatoribus namque ſicut diù Dei patientia elucet, ità & in pœnitentibus ipſius citò indulgentia oſtenditur; adeoquè ſalubris Pœnitentiæ virtus & malum culpæ aufert, & bonum gratiæ infundit, culpam ſimul, & pœnam hominibus relaxando. Quod Dauid probè ſciens, ac rebellis filij reatum ſeriò ſecum expendens, infelici demum ſublatum morte amariſſimè fleuit; Quippe qui fato præuentus, neque culpam (vt par eſt) retractans, funeſta dum fugeret appenſus è quercu, nonniſi infauſtum, perditumque viuendi finem fecit, cunctis ob id maximè, quia ſe non luxit, perpetuò lugendus: *Meritò* (inquit Bernardus) *planxit ſuper parricida filio, cui perpetuò ſciret obſtructum exitum de ventre mortis mole criminis*. Adeoquè illis poſt triſtem funeſtumque interitum verbis filio parentans: *Abſalon* (inquit) *fili mi, fili mi Abſalon, quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te?* Lugendus profectò, miſer vtpote, ac Deo mortuus, & quem gehenna reum abſorbens, cunctorum perpetuò lacrymis, nec vlla ſalutis ſpe dignum proculdubio fecerat.

Chryſoſtom. hom. 5 de Pœnitentia:

Propter peccata veniūt aduerſa.

Bernardus ſer. 16. in Cant.

Lib. 2. Regum 19. 33.

Dauid mortuum filium contumacē plangit, non ita filium innocentem.

2. Verùm non pauci quidē è mortaliū numero; quos Pœnitentiæ luctus ſalubriter præuenit, quantumuis infelici vitam fine concludant; Cœlum tamen vel ipſa feliciter morte lucrati, in refrigerio apud Deum ſunt, adeoquè nunc illud Apoſtoli eorum quiſque iure meritò vſurpat: *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum*. Mors quippè nonniſi aditus ipſis ad immortalitatem fuit, adeo vt in morte potius quàm vita præfidenter, ac veraciter gloriari queant. Ex horum certè numero præcipuus extitit latro ille, quem ſuarum Chriſtus pœnarum in patibulo conſortem habuit, de quo iſthæc apte Hieronymus: *Chriſtus in Paradiſum* (inquit) *latronem intulit, & ne quis aliquando ſeram conuerſionem putaret, homicidij pœnam fecit martyrium.* Tanti etenim apud Deum Pœnitentiæ virtus momenti eſt, vt vel morientis patibulum, inſtrumentum fieret, quo tranſiretur ad vitam, & recta, regiaque via reus ipſe perueniret ad Regnum, cunctis illud meritò Hieronymi inculcans: *Ante Chriſtum* (inquit) *Abraham, Iſaac, & Iacob in Inferno; poſt Chriſtum latro in Paradiſo*: Et dignum ſanè Diuinæ in vno hoc miſericordiæ portentum è Cœlo effulſit; dum Pœnitentia ſuffultus, *Crucem* (vt Hieronymi verbis loquar) *mutat Paradiſo, & facit homicidij Pœnitentiā martyrium.* Tanta ſiquidē pœnitens iſte patibulū crucis patientia, eaq; animi conſtantia ſupplicij pœnam tulit, vt iure ipſi diuinitus (Hieronymo teſte) occineret: *Pœna, quæ cæpit in latrone, nouo ordine cōſumatur in Martyre.* Quod ſi quis conſultò ad alios ſermonē deriuet, haud deſunt profectò multi, qui ſuas ob culpas infauſto è vita fine prærepti, ad Pœnitentiæ tabulam profugiendo per triſtem, dedecoramquè mortem magno Dei beneficio Cœlum adepti, ad immortalem denique vitam moriendo peruenere; Qui certè ſi diutius hic vixiſſent, ex infelici proculdubio illorum numero forēt, quos Hieronymus meminit: *Quanti hodie* (inquit) *diù viuendo portant funera ſua, & quaſi ſepulchra dealbata plena ſunt oſſibus mortuorum*. Hi verò hinc abrepti, & culpis iam ſoluti, repromiſſa nunc in Cœlo pœnitentibus ſorte potiri, vnà cum Sanctis Dei in gloria exultant, quorum felicitati, Regnum vtpote per triſtem, infauſtumquè interitum ſortitis perpetuò lætandum, gaudendum, appoſitiſquè Apoſtoli verbis gratulandum: *Vbi eſt* (inquit) *ò mors victoria tua? vbi eſt mors ſtimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatum eſt*. Atqu. vt nonnullos eiuſcemodi, quos mors ipſa infelix felices pœnitendo redditos ad Cœlum prouexit, recenſeamus; à Viris Principibus eſt ſermo nobis auſpicandus.

Apoſtolus ad Philipp.

Funeſtus vitæ finis pœnitendo multis viam ad Cœlum pādit.

Hieronymus Epiſt. 16. ad Damaſum.

Hieronymus in Epiſt.

Latro cum Chriſto in cruce pendens, è patibulo ad Paradiſum euolat.

Hieronymus Epiſt. 14. ad Paulinum.

Hieronymus vbi ſupra ad Paulinum.

Multis non niſi infelix exitus ad ſupernam felicitatem aditus.

Apoſtolus Epiſt. 1. ad Corint. 15.

3. Mauritius in primis Romanorum Imperator, qui & olim ſub Tyberio militum in Oriente Præfecturam geſſit, Vir domi, foriſquè clarus, ac Tyberio item apprimè charus; necnon, dum Conſtantinopoli degeret, ipſimet Gregorio Magno intimè familiaris extitit: Hic multis ſubinde fortuna arridente auctus palmis, & Imperij poſtmodum throno potitus; cùm leges Eccleſiaſticæ libertati contrarias ferret, prius Dei (quem valdè exacerbarat) iuſtam metuit ſubire vltio-

Mauritius Romanorū Imperator infelicitate pulſatus reſipiſcit.

Baronius an. 602. num. 12.

nem

nem. Id autem ipſi potiſſimùm crimini datum eſt, quòd milites ad monaſticam vitā tranſire cupientes,ſuis vltrò iniquis legibus vetuit, cuius rei cauſa acriter ſibi Gregorium obnitentem habuit: Immenſis inſuper tributorum oneribus exhauſto Romanorum Imperio Populos acerbiſſimè afflixit. Ioannem denique Conſtantinopolitanum Epiſcopum aduerſus Sedis Apoſtolicæ Primatum cornua erigentem, ac ſe vniuerſalem Epiſcopum turgido mentis faſtu nuncupantem fouit: Meritò igitur Dei iram incurrens, & inde magis pœnā promeruiſſe viſus eſt;quòd Sanctiſſimum inter Pontifices Gregorium parui pendens,ipſum non ſecus ac leuioris ingenij hominem, derideret, ſubſannāretquè. Atqui Imperator poſt hæc vltricem Dei manum ſentiens morbo præuentus, ſuos nuncupato Teſtamento inter filios Romani Imperij ditionem partitus eſt, felix alioquì futurus, ſi debitum Deo, ac Sacerdotibus (vt par eſt) honoris cultum detuliſſet, qui aliquam ſibi vel ex eo laudem accepit;quòd pauperes benignè excipiēs, ſuas ipſis vltrò manus elargiendo protenderet,ſed dum iuſto Dei nutu Phocas rebellat, ipſe infelix vnà cum filijs neci traditus eſt. Tunc verò miſer vel ſerò Dei vltionem agnoſcens,dum iuſtè mortem ſibi intentari fatetur,probè Chriſtiani hominis & tum Principis, tum Philoſophi ſpecimen cunctis præbuit;Funeſta porro ipſius calamitas preuijs antè ſignis,portentiſque innotuit, adeò vt ipſemet malorum conſcius, ac de fato ſuis impendente ceruicibus admonitus, dum culpas intimè recolit, Deum, vt in hoc potius ſæculo, quàm in altero plecteretur, impenſiùs exorauerit. Verùm enimuerò cum ſancti pro eo ad Deum homines preces offerrent, illud pro reſponſo ipſis Cœlo affulſit Oraculum:Mauritium videlicet non niſi temporali addictum neci ſaluandum. Quod & ſingularis vltrò patientię documento calamitatem perpeſſus factis veraciter docuit, ac præſertim dum patibulo iam deſtinatus,Deo iugiter inter moriendum laudes offerens verba illa repeteret: *Iuſtus es Domine,& rectum iudicium tuum*. Demum tunc verè pœnitens compuncti animi typum prę ſetulit,cùm Diuinæ prouidentiæ nutibus

Ipſius In S. Gregor. Rom.Pontificem arrogantia,& contumelia.

Multa aduerſus Eccleſiæ leges ſuis legibus peccat.

inter ſupremas calamitatum anguſtias ceruicem inflectens pari deuotæ mentis obſequio, & conſtantia ſe, ſuoſque gladio feriendos obtulit; adeò vt Dei haud ipſe decretis repugnando, extraneum infantem, ſuique loco filij neci oblatum mali pati quidquam iuſtus in ſe, ac ſuos vindex minimè ſuſtineret.

Baronius tom. 6. an. 602. n. 12.

A Phoca ad iuſtam ſcelerum vltionē expetitus.

4. Porrò tragicam Romanorum Principis, ac filiorum cladem publicis apud Gregorium monumentis traditam, cunctorum documento vndecimi libri exordia his plane verbis exhibent. *In nomine* (inquit) *Domini Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti per indictionem ſextam,die vigeſima tertia Menſis Nouembris, temporibus Domini, & Beatiſſimi Papæ Gregorij coronatus eſt Phocas, & Leontia Auguſta ſeptimo in Palatio, quod dicitur Secundinianas, & occiſus eſt Mauritius Imperator cum omnibus filijs ſuis maſculis, &c.* Quibus ſanè verbis triſtis, atque infelix vnà ſimul ſupremi Principis, ac ſuorum calamitas in ſuis à Gregorio tabulis ob oculos contemplanda proponitur, quam æquo Numinis calculo ipſi illatam nemo eſt,qui probè rerum anteactarū conſcius, vel leuiter ambigat, ſi res iniquè à Mauritio geſtas recolens, quæ immitis Vir animi in funeſtiſſima olim Chriſtianorum ſtrage, quam facile oblato auri pretio à Rege barbaro redimere potuerat, argumenta ſatis clara meminerit; ſed ipſius hìc Baronij in medium verba proferre operæ pretium eſt; hæc enim ille:*Planè*(inquit)*accidit ſecùdum illud Sapientię: Audite Reges, & intelligite: horrendè, et citò apparebit vobis, quoniam iudicium duriſſimum in his, qui præſunt, fiet. Ità quidem patefactum eſt horrendum Dei iudicium aduerſus Mauritium Imperatorem, dum de facinore haud pridem perpetrato perſoluit pœnam (vt licuit)talionis. Dum enim ipſe paſſus eſſet tot millia innocentium Chriſtianorum à diro barbaro immaniſſimè cędi, quos minimo potuiſſet redimere pretio, reus factus innoxij effuſi ſanguinis ipſe à tyranno vnà cum inſontibus filijs crudeliſſimè necatus eſt, nullo adiuuante, eripiente nemine: Sentiens verò ipſe manum eſſe hanc Domini porrectam ad vlciſcendum, ſpecimen edidit probatiſſimi Chriſtiani, conficiens ſibi ex calice iræ Dei poculum medicinæ,quod ſibi prodeſſet ad peccato-*

Gregorius lib. 11 cap. 1.

Baronius vbi ſupra.

Sapiens c. 6.

Ipſe vna cū innocentibus filijs gladio percelli tur.

catorum ſuorum purgationem, et perfectam ſalutem animę conſequendam. Hæc Baronius. Atquì patentiſſima impendentis Mauritio, totiquè eius proſapiæ cladis ſigna, haud obſcura diuinitus ſunt præoſtenſa, vt Eleuſius in conſcriptis à ſe S. Theodori Siceotæ Epiſcopi Anaſtaſiapolitani geſtis his verbis tradit.

In vita S. Theodori Sic apud Surium tom. 2. die 22. Aprilis. Baronius vbi ſupra n. 12.

Intentatam ſibi à Phoca necem in ſcelerũ pœnam patienter ſubit.

5. *Antequam*(inquit)*Mauritius Imperator occideretur, cùm in Dei Genitricis Monaſterio Vir Sanctus prefinitum Pſalmorum numerum legeret, in Sanctuario recens exædificato lucerna, quæ ſemper ardet, extincta eſt. Quapropter uni ex Fratribus annuit, vt eam accenderet, ſed cùm ſtatim rurſus extincta eſſet, Frater redyt, et cum precibus eam iterum accendit; repentequè rurſus extincta, Vir Sanctus illum reprehendens, tanquam ineptè id feciſſet, ipſe acceſſit, et manu ſua illam accendit: Sed cùm illic adhuc ſtaret, ſimiliter rurſus extincta eſt. Tunc Fratribus omnibus congregatis, ſeuerè locutus eſt ad hunc modum: Signum hoc Fratres non ſimpliciter (mihi credite) nec temerè contigit. Vos ergo diligenter explorate, quid egeritis, et in conſpectu Dei peccatum veſtrum confitemini; licet enim illud vos celare conemini, Deus ipſe patefaciet, etc. Et poſt multa, Mauritij cladem einſmodi ſigno diuinitus præmonſtrari tandem poſt preces edixit; hæc enim ſcriptor. Cùmquè re* (inquit) *diuinitus patefacta triſtis eſſet, et cum gemitu diceret: Verè tu Iſaia naturam hominis expendiſti, cùm diceres; Omnis homo fœnum, et omnis gloria eius tanquam flos fœni, aruit fœnum, et flos eius decidit. Et dum hęc loqueretur, Fratres rogabant eum, vt rem omnibus patefaceret; quibus cùm præcepiſſet, vt rem nemini indicarent, prædixit eis, quo mortis genere Mauritius Imperator eſſet interiturus, Fratribuſquè meritò id illi eſſe obuenturum reſpondentibus ob ea, quæ improbè feciſſet; Sic ipſe quidem, ò Filij (inquit Theodorus) morietur; ſed poſt eum multò deteriora contingent, quæ hæc ætas non expectat.* Hæc ille; impendentem vtpote Imperatoris iugulo mucronis è proximo gladium præuidens, ſic palam cunctis edixit. Rurſus verò anno priuſquam diro Imperator fato ſuccumberet, triſtia quædam Cedreno narrante præceſſiſſe conſtat; hęc enim in ſuis Annalium paginis.

Iſaia cap. 40

Portento diuinitus præoſtenſo Mauritij mors innoteſcit, Theodoro Siceotæ Epiſcopo.

6. *Monachus quidam,* (inquit) *cuius vitæ exercitatio illuſtris erat, ſtrictum gladium tenens à foro vſque ad æneam portam procurrit, omnibus prędicens, Imperatorem gladio occiſum iri; ſed Herodianus Mauritio palam, quæ euentura eſſent, denunciauit.* Quibus & alia plura rerum futurarum portenta ex Nicephoro Baronius in rem præſentem ſubtexit, quæ Lector apud ipſum conſulat. Verùm his, quæ ſcriptores in ſuis paginis tradunt, rem planè memoria dignã diſertis Cedrenus verbis hunc in modum addens narrat. *Sic igitur* (ait) *eodem anno vltimo Mauritij Imperatoris ipſe ad ſe reuerſus, recordatuſquè Deo nihil clam eſſe, eumquè pro meritis cuique ſuis ſiue bona, ſiue mala tribuere: Tum quàm grauiter peccaſſet, quòd captiuos redimere noluit, expediens eſſe cogitauit; vt in hac vita temporaneas, et non in futura ęternas pœnas daret. Itaque libellos ſupplices ad omnes Patriarchas, et Monachos in omnia Monaſteria, etiam Hieroſolymam miſit; vt à Deo peterent, vt ipſe de peccatis admiſſis in hac vita, et non in futura pœnas lueret. Quin et in Philippicum impegit ſororis ſuæ maritum, ſuſpicatus ab eo cædem ſibi parari ex vaticinio quodam, quo ſignificatum eſſet ab PH. eſſe cauendum: Cæterũ Philippicus innocens iuramentis, & modis omnibus apud eum ſe purgare non deſtitit. Mauritius verò, cùm pro ipſo vbique Viri pij Dominum precarentur, quadam nocte in ſomnis eiuſmodi viſum vidit; nempe aſtare ſe ante Saluatoris imaginem in Palatij porta ærea collocatam, atque vnà ſimul multam turbam captiuorum ipſum apud Dominum accuſantium. Tum ipſum Iudicem iubere Mauritium cauſam dicturum ſiſti; Sicquè à ſatellitibus correptum, et in porphyretico vmbilico ibi poſito conſtitutum ab eodem Ieſu Chriſto Domino interrogatum fuiſſe, vbinam ſibi pœnas rependi vellet, in hac ſcilicet, vel futura vita; ipſum autem Mauritium ità reſpondiſſe: Domine benigniſſime, iuſte Index, hìc malo potiùs, quàm in altera vita. Nec mora ſtatim iuſſum eſſe, vt cum vxore ſua, et liberis, totaquè familia Phocæ militi trucidandus daretur. Expergefactus ſtatim acubitorem ſuum miſit, qui Philippicum ad ſe perduceret, etc. Sic Mauritius, cùm ei Philippicus in ſuſpicionem veniſſet, diuinitus didicit, cuius manu neci tradendus eſſet; Ipſum igitur alloquutus, hęc habuit: Ignoſce mihi frater, quas tibi innocenti*

Baronius vbi ſupra n. 14. Cedrenus in Mauritio.

Monachus cladis, quæ Mauritio impendebat, præco

Cedrenus vbi ſupra.

Mauritius Pœnitendo ſibi ante calamitatem opportune proſpicit.

Ipſius in Philippicum ſuſpicio morti hominem iniuſtè deſtinabat.

Mauritius ob ſua ſcelera hìc potius, quàm in altero ſæculo puniri vult.

centi inſidias tribui. Suſpicabar quidem te meæ vitæ inſidias moliri, ſed iam te innocentem cognoui. Hortor autem, vt dicas mihi, ſi quem Phocam militem in exercitu noſti: Noui (ait ille) quendam, qui pridem ab exercitu miſſus cum tua Maieſtate iurgauit. Quærenti autem Mauritio, quo ille præditus eſſet ingenio: Reſpondit, hominem eſſe timidum, & crudelem: Tum Imperator; ſi timidus (inquit) eſt, & homicida. Hæc ille tragicam rem paucis adumbrando.

A quónam eſſet occidendus, Philippici ore iuxta Dei oraculum intelligis.

7. Atquì Mauritio funeſta ipſius cædes, & inglorius è throno, ac è vita pariter exitus, nedum per viſum; ſed & Sanctorum Monachorum, quorum ſe precibus commendarat, oraculo innotuit: Hæc enim Cedrenus. *Poſtridie* (inquit) *Magiſtrianus, quem ad hoc ablegauerat Mauritius, venit à Sanctis hoc reſponſum ferens: Probat Deus conuerſionem tuam, teque, totamquè familiam tuam collocat inter electos; ſed Imperij cum dedecore iacturam patieris. Quibus auditis Mauritius Deo laudes, et gratias egit.* Diro itaque Imperator Phocę gladio ſe addictum, ſalutem animæ conſequuturum, probè Sanctorum Virorum confirmatus oraculo, ad cuncta, quæ ſuo impendebant capiti, conſtanter ſubeunda promptus, atque alacer perſtitit; veniam ab eo, quem hactenus ille ſuſpectum de paratis ſibi inſidijs habuerat, humiliter deprecatus. At quæ, vbi Phocas à militibus Imperator ſalutatus eſt, acciderint, Theophanes aptè ſuo loco tradit. Phoca igitur Imperialibus inſulis aucto, quæ ipſum ſubinde conſequuta ſunt mala, videamus. Cùm (inquit) *ex more priſtino in editione ſpectaculorum Phocas totus eſſet, et in Circo de loci prærogatiua oborta contentio fuiſſet, Populus tumultuatus Mauritium appellauit, quod nondum mortuus eſſet: Mouit res inexpectata inuidiam Imperatoris, qui mox excitatus miſſis militibus ad Mauritium, eum ad Portum Eutropij adduci iuſſit. Vbi ante oculos eius iuſſi ſunt necari quinque filij maſculi. Ad quæ ille alta Philoſophia dixiſſe fertur illud Dauidicum: Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum. Interea verò cùm nutrix ſubtraxiſſet vnum è nece, & pro illo filium ſuum offerret; id Mauritius fieri vetuit, infantemquè ſuum prodidit qui viſus eſt è vulneribus lac dare cum ſanguine. Tandem verò vltimo loco Mauritius ipſe occiſus eſt, cùm ſe caſu ſuperiorem in omnibus demonſtraſſet. Horum omnium abſciſſa capita delata in campum iuxta Tribunal, ad fætorem vſque ibidem permanſerunt.* His planè miſera, & certè lugubris Regiæ cladis, & calamitatum ſtrophes ex antiquis ſcriptorum monumentis exactè deſcribitur: Mauritij verò mortem, quæ Conſtantinopoli contigit, Alexandriæ vel ipſo Dœmonum miniſterio euulgatā innotuiſſe, diſertis Theophanes verbis narrat; Dœmones quippe infelicem hominis caſum Alexandrinis, antequam rei fama illuc perueniret, palam feciſſe ex narratis ab ipſo ſatis conſtat.

Cedrenus in Mauritio.

A Sanctis Monacis funeſti ſui exitus certior, factus gratias agit.

Theophanes in Phocaſ.

Phoca iam imperante, orta in Circo ſeditio, Phoca in Mauritium acriter commonet.

Baronius vbi ſupra nu. 19.

Mox ab Imperatore Mauritius cum quinque filijs maſculis occidi iuſſus.

Theophanes in Phoca.

8. Porrò præter Mauritium, ac filios, alios nonnullos inſuper Phocæ gladio ſublatos Nicephorus tradit. Verùm ipſe acerbam præ cūctis vaſtitatem ęquo animo ferens, dū anteactorum pœnitens delictorum culpam in pœna ſuorū agnoſcit, expiatquè; veniam à Deo, vt Sanctorum pridem oraculo didicerat, proculdubiò conſequutus creditur. Nec verò Mauritio Imperatore ſic extincto, Dei, qui totam eius proſapiam iuſtiſſimæ neci deſtinando tradiderat, ira quieuit: Nam Conſtantina Mauritij vxor vnà cum tribus filiabus gladio inſuper addicta eſt, vt Theophanes in Miſcella tradit. Verùm quod de Theodoſio Mauritij filio, qui adhuc vitę, vt ſuprà dictum eſt, ſuperſtes credebatur, Nicephoro narrante vanum omninò extitit. Hæc autem poſt Mauritij cladē, Coniugis ſubindè, ac filiorum ſepulchro Nicephorus tragica carminum monumenta inſcripta refert.

Nicephorus in Mauritio,

Suam, ac ſuorum cladem patienter ferendo expiatus.

Theophanes in Miſcella.

O ego mille modis Regum miſeranda duorum,
Mauritij coniux, filia Tiberij.
Edocui Regina ſatis, fæcundaquè Mater,
Quàm ſint multorum commoda ſceptra Ducum.
Militis inſidi iaceo, Populiquè furore,
Et mecum Coniux, progeniesquè iacet. &c.
Non iam Roma meis carpes è frondibus vmbram,
Diruta Threïcio ſtirps Aquilone iacet.

Conſtantina vxor cum tribus filiabus, & Theodoſius inſuper è filiorum numero ſuperſtes neci ſunt traditi.

Nicephorus in Mauritio.

Sic demum Mauritio, & vxore vnà cum tota ipſius proſapia, gladio ſublatis, fu-

neſtis

neſtis hiſce carminibus parentari contigit.

Baronius an. 633. num. 61.

9. Eduinus quoque Borealium Anglorum Rex, qui pœnitens triſti demum fato ſublatus eſt, Edelburgam Raduardi Regis filiam ſibi Matrimonio iunxerat, vel dum in Gentilitatis adhuc errore maneret, haud ſe à Chriſti penitùs fide alienum prætulit. Hic Bonifacio Quinto exhortante ad Chriſti fidem, preoſtẽſo ſibi (dum profugus Regis inſidias declinaret) diuinitùs ſigno, quo certa ſibi animæ ſalus promittebatur; ſi dictis parens, Chriſto nomen daret, ſalutari tandem Baptiſmo ablutus, nobilem Deo Eccleſiam extædificauit. Eius autem exẽplo innumeri poſtmodum, ac filij in primis Chriſti fidem ſuſcepere; At tandem bello victus, cùm in hoſtium manus veniſſet, vnà cum filijs neci traditus, ſpem de ſe bonam iuxta præoſtenſum ſibi viſum reliquit. Atquì Eduinus, qui primùm Bonifacij Papę ipſum ad fidem exhortantis minimè literis acquieſcens ſe difficilem præbuit, vbi in vitæ diſcrimen adductus eſt, obortum ſibi deſuper veritatis lumẽ gratis viſus eſt oculis hauſiſſe.

Eduinus Anglorum Borealiũ Rex præoſtenſo ſibi ſigno ad Chriſti fidẽ euocatur.

Beda l. 2. c. 9.

Enimuerò (inquit Beda) *aduerſus gẽtẽ Occidentalium Saxonum progreſſus, bello ſubinde inito, vniuerſos (quos in ſui necem conſpiraſſe didicerat) aut occidit, vel certè in deditionem recepit: Sicquè victor in patriam reuerſus, non ſtatim, & inconſultè Chriſtianæ fidei Sacramenta percipere voluit; quamuis nec Idolis vltra ſeruiuit, ex quo ſe Chriſto ſeruiturum eſſe promiſerat. Verùm primò diligentiùs ex eo tempore, & ab ipſo ven. Viro Paulino rationem fidei ediſcere, & ſuis Primatibus, quos ſapientiores nouerat, curauit conferre, quid de ijs agendum arbitrarentur. Sed & ipſe cùm eſſet vir natura ſagaciſſimus, ſæpe diù ſolus reſidens, ore quidem tacito; ſed in intimis cordis multa ſecum colloquens, quid ſibi faciendum, quę Religio ſeruanda tractabat.* Hæc Beda. At res iam pridem illi per viſum oſtenſa, dũ acrioribus premeretur anguſtijs, reluctãtem, detrectantemquè Chriſti iugo colla ſubmittere, ac Paulino exhortãti acquieſcere; vbi accepto ſigno ſe anguſtijs omnibus liberum vidit, ad id præſtandum permouit: *Eduinus quippe* (vt Beda inquit) *iuxta oraculum, quod acceperat, non tantùm Regis ſibi infenſi inſidias vitauit; verùm etiam eidem, perempto in Regni gloriam ſucceſſit.* Cùm ergo diuino Regem repugnantem Numini Paulinus cerneret, ad eum repentè ingreſſus, manumquè illius capiti imponens, ſuis (quod per viſum olim ſignum acceperat) verbis ad ſuſcipiendam Chriſti fidem alacriter perurgẽs, præter bona ſibi hactenus præſtita, ſi dictis parens, ſalutari Baptiſmo ablueretur; cęleſtis profectò Regni felicitate promiſſa vehementer ad opus incitauit, quod & ille poſtmodum feliciter præſtitit, vt Beda his verbis proſequitur.

Bello victus & ad Chriſtum ſubinde conuerſus.

Baronius an. 626. nu. 22. 23.

De rebus fidei Paulinũ conſulit.

Beda c. 9. l. 2.

Eduinus iuxta pręoſtenſum ſibi ſignum Chriſti fidẽ amplectitur.

10. *Cùm ergo* (inquit) *prędicante verbum Dei Paulino, Rex credere differret, & per aliquot tempus (vt diximus) horis competentibus ſolitarius ſederet, & quid agendum ſibi eſſet, quæ Religio ſequenda, ſedulus ſecum ipſe ſcrutari conſueuiſſet: ingrediens ad eum quadam die vir Dei Paulinus, impoſuit dexteram capiti eius, & an hoc ſignũ agnoſceret, requiſiuit. Qui cùm tremens ad pedes eius procidere vellet, leuauit eum, & quaſi familiari voce affatus: Ecce (inquit) hoſtium manus, quos timuiſti, Domino donante euaſiſti; ecce Regnum, quod deſideraſti, ipſo largiente, percepiſti: memento, vt tertium, quod promiſiſti, facere non differas, ſuſcipiendo fidem eius, & præcepta ſeruando; qui te, & à temporalibus aduerſis eripiens, temporalis Regni honore ſublimauit. Et ſi deinceps voluntati eius, quam per me tibi prædicat, obſecundare volueris, etiam à perpetuis malorum tormentis te liberabit, & æterni ſecũ Regni in Cælis faciet eſſe participem. Quibus auditis Rex ſuſcipere quidem ſe fidem, quam docebat, & velle, & debere reſpondebat. Verùm adhuc cum amicis, Principatibus, & Conſiliarijs ſuis ſe ſe de hoc collaturum eſſe dicebat, vt ſi illi eadem cum eo ſentire vellent, omnes pariter in fonte vitæ Chriſto conſecrarentur. Et annuente Paulino, fecit, vt dixerat.* Hæc ille. Habitis igitur Comitijs de Religione capeſſenda tractatur, & vbi de abijcienda è Regno Idololatria cordatorum hominum ſententia fuit, ipſe Collegij gentilitij Pontifex Maximus ad Idola deſtruenda primus inſurgens, nobile Idolorum fanum eſt demolitus.

Conceptis à Paulino verbis ad Chriſti fidẽ profitendam erigitur.

Propoſitis Dei tum beneficiis, tum minis in bono roboratur.

11. Porrò Eduino ad Chriſtum traducto, optatæ pacis tranquillitas toti Bri-

Quid Chriſto, ac ſe dignũ Rex præſtitit.

tannorum Regno affulſit, & iuncta paci ſecuritas, vt Ven. Beda dum ſecũdos Regni ſucceſſus his verbis narrat: *Tanta* (inquit) *eo tempore pax in Britannia quoquò verſum Imperium Regis Eduini perueuerat, fuiſſe perhibetur, vt (ſicut vſque hodie in prouerbio dicitur) etiamſi mulier vnà cum recensnato paruulo vellet totam perambulare inſulam à mari ad mare, nullo ſe lædente, valeret. Tantùm quoque Rex vtilitati ſua gentis conſuluit, vt pleriſque in locis, vbi fontes lucidos iuxta publicos viarum trãſitus conſpexit, ibi ob refrigerium viantium erectis ſtipitibus, ac aereos caucos ſuſpendi iuberet, neque hos quiſquam, niſi ad vſum neceſſarium contingere pra magnitudine vel timoris eius auderet, vel amoris vellet.* Ex quibus Regem optimè adminiſtrãdo Regno intentũ, rebuſq; Deo aſpirante ipſi ad nutum arridentibus, feliciter præfuiſſe innoteſcit.

Beda vbi ſupra. — *Baronius an. 627. nu. 36.* — *Beda lib. 2. cap. 16.* — Rex Populorum vtilitati ſemper intentus.

12. Atqui Honorius Papa cùm ab Eduino per manus Legatorum literas accepiſſet, eidem primùm de ſuſcepta Chriſti fide gratulans, & Epiſcopis Paulino, & Honorio pallium honoris graria mittens, Regem ad propagandam, quam nuper acceperat, fidem grauiſſimis verbis eſt adhortatus. Demum cum Britones aduerſus Anglos bello agerent, Rex vnà cum filijs à Carduella eorundem Rege, qui contra ipſum rebellauerat, miſerè trucidatus; vt Beda his verbis: *At verò Eduinus cùm decem & ſeptem annis genti Anglorum ſimul, & Britonum glorioſiſſimè praeſſet, è quibus etiam Rex ipſe (vt diximus) Chriſti Regno militauit, rebellauit aduerſus eum Carduella Rex Britonum, auxilium prębente ei Penda viro ſtrenuiſſimo de Regio genere Merciorum, qui & ipſe eo tempore gentis eiuſdem Regno annis viginti, & duobus varia ſorte praſuit. Et conſerto graui pralio in campo, qui vocatur Hethflt, occiſus eſt Eduinus die quarta Iduũ Octobris anno Dominicæ Incarnationis ſexcenteſimo trigeſimo tertio, cùm eſſet annorum quadraginta & ſeptem; eiuſquè totus vel interemptus, vel diſperſus eſt exercitus. In quo etiam bello ante illum vnus filius eius Elſrid iuuenis bellicoſus cecidit. Alter Elfrid neceſſitate cogente ad Pendam Regem transſugit, & ab eo poſtmodum regnante Oſuido contra fidem iurisiurandi peremptus* Regis Eduini hic finis extitit, quem iuxta id, quod ei Paulinus Epiſcopus, ſi fidei Chriſtianæ manus dediſſet, ſalutem animæ, ac cœleſte Regnum promiſerat, vel funeſto exitu abreptum, quæ ſibi à Dei famulo promiſſa ſunt, conſequutum fuiſſe credere par eſt: Illud verò ex aduerſis lucratus eſt, vt funeſto anteactas vitæ culpas deceſſu expiaret.

Honorius Papa Eduino per literas gratulatur. — *Baronius an. 631. nu. 61. 62. 63.* — *Beda vbi ſupra.* — Eduinus cũ Carduella pugnans interemptus, eiuſque ac eius exercitus. — Chriſti Regnum iuxta promiſſum ſibi à Paulino pro mercede retulit.

13. Porrò Rex optimus ferro quantumuis occiſus, condigno funere, ac tumulo haud caruit: Caput enim eius Eboracum in Eccleſia B: Petri, pia hominũ manu tumulari contigit, vt Beda his verbis: *Allatum* (inquit) *caput Eduini Regis Eboracum, & illatum poſtea in Eccleſiam B. Petri Apoſtoli, quam ipſe cæpit; ſed ſucceſſor eius Oſuualdus perfecit, vt ſuprà docuimus: poſitum eſt autem in porticu S. Papa Gregorij, à cuius ipſe Diſcipulis verbum vita ſuſceperat.* Et hæc pio Regi, qui ſi quid pœna dignum viuens admiſit, moriens ſubinde, tum ſui, tum ſuorum clade expiando pro ſe Deo, & cunctis feciſſe ſatis eſt viſus; quò poſtea liber ad Dei Regnũ pertingeret, iuxta quod ſuis Paulinus verbis conteſtatus illi fuerat, ſic dicens: *Et ſi deincepi voluntati eius, quam per me tibi pradicat, obſecundare volueris, etiam à perpetuis malorum tormentis te liberabit, & aeterni ſecum Regni in Cœlis faciet eſſe participem.* Qui dictis igitur volens, libenſque, Chriſti fidem amplexando obtemperauit, ad promiſſa Cœli proœmia, Deo (vt conijcere fas eſt) miſerante, & gladio item feriente peruenit. Et hæc ſatis.

Beda vbi ſupra. — Nobili funere à ſuis relatus, & caput in B. Petri Eccleſiã delatum. — *Baronius vbi ſupra.* — Paulinus Eduino Cęlum repromittit. — *Beda lib. 2. cap 9.*

14. Nec verò ab huius conſortio pari tum gradu, tum inſelicitate conſpicuus Fridericus Romanorum Imperator ſeiungendus videtur, qui cùm multipliciter Sacroſanctæ Apoſtolicæ Sedi, Romaniſque Pontificibus contumelioſus, negoriũ faceſſeret, ac ſimul Catholicos acriùs inſectari nõ deſiſteret; ipſiſmet Pſeudopõtificibus fauendo manifeſtus ſic hoſtis, atq; oppugnator effectus, meritò ab Alexãdro Romano Pontifice, huius nominis Tertio, Eccleſiaſticæ cenſuræ gladio fuerat, ni mors obſtiriſſet, iuſtiſſimè percellendus. At diù is, alter veluti Pharao toleratus, vt Diuino tandem nomini ex ipſo, gloria proueniret, & nobilior hoſte deuicto, ac ſpontè proſtrato Eccleſiæ triũphus cederet, impune in terris deliquit,

Baronius 190. num. 11. — Fridericus Romanorũ Imperator apud Deum multipliciter reus ſub vitę finem reſipiſcit.

vt

Baronius vbi ſupra nu. 37. Exodi cap. 14.

Deo tandẽ miſerãte ipſi pęnitens triumphos cedit.

vt Baronius his appoſitè, eleganterquè inculcat. *Quòd ſi omnium* (inquit) *malorum auctorem tardius vindicta mulctauit Fridericum Imperatorem; ſcias à Deo factum, quò præclarior eſſet de ſæpè expugnato tyranno triumphus. Nam ſicut de Pharaone Dominus ait: Indurabo cor eius, & perſequetur vos; & glorificabor in Pharaone, & omni exercitu eius, ſcientque Aegyptij, quia ego ſum Dominus. Ità planè perſimili ſuæ ſeueritatis iudicio ad gloriam ſui nominis, ipſius verò opprobrium, & ignominiam ſeruauit Fridericum Imperatorem in viribus potentiſſimum; fraudibus verò vaferrimum deceptorem, at quod de Behemot ſcribitur in Iob: Illudes ei tanquam aui; & per Pſalmographum: formaſti draconem ad illudendum ei; ludibrio expoſitum poneret in exemplum cunctis Principibus cornua erigentibus aduerſum Sanctam Eccleſiam; cùm viderent ſuperbiſſimum Imperatorem contumacem, ſæpe victum, atque proſtratum ad pedes Alexandri Papæ accidere, atque eos deoſculari, & lambere*. Sic ille.

Quanta ipſius in Romanos Pontifices faſtus & contumacia.

Superbus quippe homo Pontificis Romani humiliter pedibus aduolui, ac ipſi debitum in terris Chriſti Vicario honorem vel nolens, vel inuitus deferre compulſus eſt. Atqui aduerſus Vrbanum III. priuatis de cauſis ſupercilium attollens, & in Apoſtolicã Sedem rebellis, ac itẽ recalcitrando ferus, ſacra pacis fœdera infringere non dubitauit, quòuſque reconciliatus Eccleſiæ, ac voti vinculo obſtrictus, vt pro recuperanda Paleſtinorũ ditione armis, illuc accinctus iter arriperet, iuſſus eſt; quod cùm pœnitentiæ cauſa præſtitiſſet, ab Orientalium Græcorum Imperatore multis bellorum fatigatus incommodis. Tandem poſt deuictũ in prælio Soldanum, Iconij & partes inferioris Armeniæ peragrando, dum ſe in Saleph flumine lauat, ſiue illum tranſit, rapido tandem vndarum impetu abſorptus interijt.

Bellorum atteritus incommodis in Saleph flumine abſorptus.

Baronius vbi ſupra nu. 11. Extat in appendic. ad Roderic.

Verùm quia hac ſuper re multiplex eſt ſcriptorum ſententia, an videlicet inter lauandum, an verò inter transfretãdum ipſe ſit Imperator extinctus; id ex epiſtola certi cuiuſdam, qui rebus eiuſcemodi præſens fuit, proculdubio euincitur, vbi iſthæc apud Baronium habentur: *Eodem* (inquit) *die cùm Dominus Imperator per quoddam compendiũ tranſiret in conuallibus montium quamdam rapidiſſimam aquam, ſaluumque ſe recepit in aliam partem. Facto autem ibi prandio poſt infinitos, & intolerabiles labores, quos per menſem iam erat paſſus, & vellet balneari in eadem aqua, & ita ſe refrigerare vellet natando; Dei iudicio lacrymabili, & inopinato ſubmerſus eſt*. Hæc ibi.

Baronius nu. 12.

15. At lugubris, & inopina Imperatoris, quæ contigit mors, nonniſi Deo ipſius ſcelera vlciſcente viſa eſt accidiſſe, vt his Baronius verbis tradit: *Qui igitur* (inquit) *propter peccata norunt aduerſa ſæpe contingere; ad illam reuocauit culpam interitum Imperatoris, quod diuturno (vt vidimus) bello iniquiſſimo inceſſerit Romanam Eccleſiam, & perſequutus fuerit implacabili perſecutione diù, multumquè Romanos Pontifices: Hæc enim Neubrigenſis, eiuſdem temporis auctor haud ignobilis, de his habet: O abyſſus multa iudiciorum Dei! Vir tantus, & qui Diuino quodam feruore relictis delicijs, opibuſque Imperij mille ſe expoſuerat propter Chriſtum periculis, tam ſubitò miſero caſu abſumitur. Peccatum eius tamen tantum, & tale elucet, quod fortè Imperialibus non potuerit delicijs expiari, atque ideò oportuerit, nè æternaliter plecteretur, pia Diuinitatis prouiſione in hac vita ſeuerius caſtigari; Siquidem nefarij ſchiſmatis ſub Venerabili Papa Alexandro principalis fautor extiterat, & pacis Eccleſiaſticæ per Imperialem potentiam multo tempore perturbator. Tandem verò perſpicuè dans palmam veritati, minùs tamen in delicijs Palatij piacula malorum defleuerat. Porrò ne propter hoc poſt mortem ſupplicia lueret, ſed potiùs tam grande malum momentaneæ mortis caſus acerbus perfectè dilueret; illa inſigni deuotione, qua propter Chriſtum relicto Imperio tantis ſe immerſit periculis auctum credo*. Hæc Vuillhelmus Neubrigenſis. Quibus ſanè verbis ideò Imperatorem temporalis gladio vltionis perculſum à Deo conſtat, vt æternæ animaduerſionis cenſuram, pœnis hìc tẽporalibus expiatus euaderet, ac morte Deo exolueret; quòd in ipſum, eiuſquè Eccleſiam iampridem per ſcelus inſurgendo peccauerat.

Immanes eiuſdem culpas iuſta pœna conſequitur.

Funeſtas morte punitus, vt æternam euaderet ex Vuilhelmo.

Miſericordia Dei vel ſic plectẽdo elucet.

Rainaldus an. 1191. nu. 7.

16. Verùm enimuerò Altiſſimus, qui cunctorum ſemper bono intendit, ſic ſuos plerùmque flagellis cædit, vt vnà ſimul cędendo paternè ipſos corrigat, erudiatq; ac demum à malo retrahens ad ſalutis portũ errantes perducat; adeòque vel hìc ple-

ctendo non tam iram, quàm miſericordiã miſericordiarũ Pater oſtendit: *Quid enim* (inquit Gregorius) *non miſericorditer homini à Deo præſtatur? à quo ipſa tribulatio bneficium eſt*. Id ſanè etſi pleraque hiſtoriarum monumenta deeſſent, ingẽtes (quæ olim Chriſtianorũ exercitui ob defenſã ſacrorum Paleſtinę locorum ditionem Anno Chriſti M.CC.XCI. ſub Nicolao IV. Romano Pontifice Chriſtianos ad ſacrum bellum adhortante acciderũt) clades, vniuerſis proculdubio teſtantur: Ptolemaida quippe direpta, & Acone Vrbe à Saracenis capta, atque ſucceſa, multiſque Chriſtianorum millibus ad internecionem cæſis, ac naufragio ſimul peremptis maxima tunc temporis Dei nutu calamitas ſic Chriſtianos inuaſit, vt corrigeret, ac Deo lucrifaceret. Flagellis namque attriti, ad Deum tot inter anguſtias cõfugiendo, etſi haud victoriæ palmam, certè ſalutem animę ſunt aſſequuti. Tantus quippè Saracenorum numerus ſub Sultano extitiſſe legitur, vt Tyrannus ſexaginta equitum millia, centum verò, & ſexaginta inſuper millia peditum in Chriſtianos eduxerit, iuxta id, quod Sanutus tradit: *Sunt (vt hiſtoriæ perhibent) plurima Chriſtianorum cæſa, ſpoliorum numerus prope infinitus, Vrbs à barbaris funditus deleta*. Sed B. Antoninum iſthæc narrantem, Deique vel ſic ipſorum miſerantis conſilia prorſus admiranda extollẽtem hìc interim audire præſtat: *Neque* (inquit) *hoc accidit ſine magno, & iuſto Dei iudicio; Nam habitatores eius, etſi nomine Chriſtiani, re autem infidelibus erant deteriores, repleti omni iniquitate, & laſciuia; ideò in præſenti Deus ſupplicia reddidit, ne in æternum eos puniret, qui in tam ſæua morte ad Deum ſunt reuerſi, & nè impœnitentes ex eis diutius viuentes, maiores ſibi acquirerent cruciatus*. Flagella quippe, vbi homo ad ſalutem proficit, non tam iræ Dei, quàm miſericordiæ ipſius merito ſunt adſcribenda; Deumque mortalibus propitium magis, quàm iratum manifeſtè indicant.

Gregorius in moral.

Ipſa, quæ à Deo immittitur tribulatio, beneficium eſt.

Acone multa Chriſtianorum millia à Saracenis ob defenſionem Terrę Sãctę interempta magno ipſorum bono

Sanutus lib. 3. par. 12. c. 21.

S. Antonin. 3. part. tit. 20. cap. 6. §. 9.

Mors temporalis, ad vitam profuit.

17. Res itaque etſi funeſtè, miro tamen Dei conſilio Chriſtianis contigit, vt deuios, aberranteſq; in viam ſalutis reduceret, atque alios à futuris culpis hoſtili gladio prereptos culpis abſolueret, tutoque tandem loco reponeret. Quàm verò lugubris tunc Chriſtianorum facies, quã inſuper miſeranda ipſorum inter tranquillę pacis tempora vitiorum captiuitas, his Sanutus verbis deſcribit: *Cùm carnalia* (inquit) *cæteraque peccata continuè augerentur in fractoribus fęderis Baptiſmatis, nec de malis vellent conteri, nec per pœnitentiam ad viam redire iuſtitiæ, aſſumpſit Seraf paternum propoſitum, eò ardentius commotus, quòd nouemdecim Saracenos mercatores Ptolemaide in loco vocato Lafunda, iuxta cambium, contra fidem treguarum crucesignati gladio peremerunt, ac poſcenti iuſtitia denegata ſit, & quaſi inſtrumentum licet dirum ſeueri Iudicis negligẽtibus miſericordiæ tẽpus M.CCXCI quinto Aprilis vndique obſedit Ptolemaidam Ciuitatem: In exercitu enim ſuo habuiſſe dicitur LX. millia equitum, & CLX. millia peditum. Erexit autem in locis varÿs machinas multas demolientes muros Ciuitatis, & Turres. Fecit quoque plures minas, ſiue cuniculos reſpondentes ad terram nouam factam nuper ante turrem maledictam &c.* Porrò Vrbis ipſius vaſtitatem conceptis item hunc in modum verbis, plorans deſcribit: *Erat* (inquit) *in mari tempeſtas valida vt ad magna nauigia accedere non valerent; vndique erat tremor, & pauor, & gemitus mortis. Soldanus quoque ad quatuor partes Ciuitatis fecit ignes accendi, vt ferro, & igne conſumeret vniuerſa*. Quibus iſthæc ſubtexit.

Sanutus lib. lib. 3 par. 12 c. 21.

Chriſtiana vita varÿs culpis reſperſa expianda.

Funeſta ipſius cladis deſcriptio.

18. *Nũc luit* (inquit) *peccata, ſed nõ abluit Ciuitas ſcelerata, gratÿs Diuinis ingrata. Ad ipſam confluebant Reges, & Principes terræ; Ad ipſam mittebant ſuccurſum tributariæ cũctæ partes occiduæ, & nunc contra eam pugnant omnia Elementa; Terra enim eius ſanguinem deuorat, quæ ſanguine eius tota madeſcit; Mare abſorbet Populum, ædificia conſumit ignis: aer fumo, & caligine tenebratur. Iuſtè proindè maledicta vocata eſt turris illa, qua maledicta gent Saracenica ſubintrauit; & qui illi nomen impoſuit, euentum tam diri infortunÿ, neſciens quid diceret, prophetauit*. His Auctor inſignem, horrẽdamque præ cũctis illatam Chriſtianorum genti cladem amarulenter, & ſatis nunquã deplorat; quæ tamen iuſto Dei conſilio, eorum pleriſque vel ſerò ad ſanam mentẽ eiuſcemodi flagello adductis, ipſis nonniſi in bonum denique, nec tam ad carnis interitum (vt videre eſt) quàm ad certũ animi prouentum ceſſit, vt illa probè Origenis ijſdem verba occcinerent: *Nemo*

Sanutus vbi ſupra.

Ob ingratitudinis vitium Chriſtiani hoſtium gladÿs traditi

Origenes in lib. Numerorum

(inquit)

Digitized by Google

(inquit *flagella Dei perniciem putet*. Hæc ille.

19. Porrò triſtis, funeſtuſque vitæ plerùmque finis, nedum Imperatores, ac Reges vitijs irretitos, ac Pœnitentia ſalubriter expiatos ad Dei gratiam prouexit; ſed & perditos quoque, & tyrannidis infamia notatos, cunctiſque ſceleribus obnoxios Cœlo tandem mundos inſeruit. Inter quos Bernabò Mediolanenſium Dux iure merito adnumerandus eſt, qui ſuum per tyrannidem Principatum adminiſtrans, iniquis toties Romanos Pontifices bellis vexarat; nonniſi demùm funeſtè, compunctus tamē, apertiſque pœnitentiæ ſignis, pio Chriſtianorum more ſupremū, Deo aſpirante, diem clauſit, vt Corius diſertè, & alij affirmant: Aiunt enim hominem vnà cum filijs, dum Ioanni Galeatio nepoti, & genero, homini vaferrimo religioſam obtendenti peregrinationem occurrit, ab eo captum, nec nō ſuperbas ipſius Bernabonis ædes nobili, ac pretioſa ſupellectili refertas, plebi ad diripiendum propoſitas; reliquas verò, & quidem ampliſſimas, quæ rapinis, ac multorum lacrymis, ac detrimento conflatæ in Arce ſeruabantur, pecunias ipſi non tam in proditionis præmiū, quà in perditionis laqueū Dei nutu ceſſiſſe. Poſt rē tamen geſtā Ioānes Galeatius, vt omnem à ſe inuidię liuorem amoueret, ac proditionis crimen in ipſum Bernabonem reijceret, ipſum vti reum ſceleris, conuictumquè è vita abſtulit; hæc enim S. Antoninus: *Non poſt multos* (inquit) *dies in carcere illum veneno perire fecit; ſicque crudeliſſimus tyrannus in multis proditor, perſequutor Eccleſiæ, ſecundum exigentiam operum ſuorum mercedem cōgruam recepit Bernabò ipſe.* Dignum planè Princeps indignus ſcelerum, & prauæ vitæ, ac improbitatis præmium tulit. Atquì veneno miſer epotus, & ad pœnitentiæ antidotum, quo ſuæ vel ſerò animæ curam agens opportunè proſpiceret, compunctus corde procurrens, aptum ſibi ſub illa momenta, ac veneno culpæ antidotum procurauit, vt ſic rem Rainaldus deſcribit: *Addit Corius* (inquit) *illum, cùm ſenſiſſet propinatum ſibi venenum infuſum iuſculo, crimina acerbiſſimè planxiſſe, Sacramentiſque ſe muniuiſſe, atque interruptis ſuſpirijs repetiſſe hæc verba: Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies.* Adiuncto autem Ioannes Galeatius paternæ ditioni Bernabonis Principatu, ac Regiā

Bernabò Mediolanenſiū Dux pęnitēs poſt graues culpas ſaluus fit.

Rainaldus an. 1386. n. 12.

Ioannes Galeatius Bernabonis opes ac ædes diripit, ac ipſum veneno occidit.

Diar. Venetus n. 1. Corius hiſt. Mediol. part. 3. & alij.

Theod. Niemius lib. 1. cap 57.

Crudelis tyrannus, & perſequutor dat ſcelerū pœnas.

Corius hiſt. Mediol. part. 3. Blondus dec. 2. lib. 10.

inſuper dignitatem exambiens; cùm ab Vrbano, quem ampliſſimis ſibi deuincire muneribus contenderat, hanc obtinere non poſſet, acerba in ipſum intus in corde odia, furoremque concepit. Ingens verò alter ſub vitæ finem, ipſiuſque temporalis vitæ detrimento lucrum fecit, dū verè pœnitens, ſuaſque lacrymis culpas redimens, aditum ſibi ad æternitatem, vel ſerò, ſeriò tamen à Deo quæſiuit.

Veneno epotus pœnitens ad ſacramenta confugit, & expiatus moritur.

S. Antonin. 3. part. tit. 23. c. 2. §. 16.

29. Congruè igitur ſolemne illud Sapientis verbū hominum quàm multis occinit: *Melior eſt* (inquit) *dies mortis die natiuitatis. In illo enim* (vt Ambroſius ait) *naſcimur ad pericula, in hoc eripimur à periculis.* Ità planè triſtis, ac miſerandus quibuſdam vitæ finis, peccando ſimul finem, & immortalitati pariter initium fecit, vt apto Nyderus exēplo, cuius & opportuna alibi mentio incidit, rem confirmat: *In principio* (inquit) *Baſileenſis Concilij inſignis quidam fur per publicam iuſtitiam detentus eſt, fraudis ſuæ commenta detegebat multimoda. Sententiatus igitur ad mortem, in iudicio purè, & ſacramentaliter confeſſus eſt cuidam viro Religioſo; non modica enim ſubtraxerat, & in veſtimentis homo magni generis videbatur, & exinde multis familiaris effectus fuerat. Cùm igitur de Ciuitate duceretur verſus locum patibuli, læto vultu ſibi notos inuocauit, & orauit; vt pro eo ad Deum intercederent. In via alta voce canebat. Cumquè lictor eum ſurſum in ſcala ſub furca deberet ducere, ità furcando ait: Quæſo mihi reſpondeas; quid quæſo, comediſti hodie, vt tam lætus hodie moriaris? patrem etenim tui nunquam habui: Vndè ergò tibi hæc, quam in Deum habes, fiducia? Cui ille reſpondit: Scio me grauiter Deum offendiſſe, credo me deinde remiſſionem meorum facinorum per Pœnitentiæ ſacramentum recepiſſe; quia experior mihi diſplicere, quòd Creatorem meum offendi: Sed ſcio, non expedit, vt euadam mortem; nimis enim offendi Deum, & homines, quare iuſtè morior, & meā voluntatem Diuinę iuſtitiæ in hoc conformo: Hæc conſiderans, nunquid lætus mori non debeo? Diutius enim viuendo, fortaſſe in taberna occiderer meis in peccatis. Igitur Deo gratias ago. Aſcendit ergò lignum ſupplicij, & laqueo vita reo erepta cum perſeuerantia patētibus ſignis.* Felix profectò, etiāſi funeſtus hominis ritè, ac probè pęnitē. tis in morem expiati è carcere, immo ex patibu-

Eccleſ. c. 4. 2 3.

Ambroſius in Sapient. ſer. 18. ſup pſal. 118.

Ioannes Nyder in formicario lib. 4.

Inſignis fur patibulo addictus poſt rapinas Cœlum quoque rapit.

Lætus ad mortem, ac ſi ſponſa ad chalamum properat.

Carnifex, & adſtantes ſtupent.

Damnatus mori magis, quàm viuere eligit.

Ideoque ſe libenter mori, ac læto animo reſpōdet, quia pœnitendo veniam ſe conſecutum fuiſſe ſperabat.

patibulo ad Regnum, & ex morte ad vitam tranſitus.

21. Quoniam verò de perditis hìc hominibus, qui dum lugubri, atque infauſto vitam fine clauderent inter ipſas fluctuantis Mũdi procellas, mortiſque anguſtias, traducti ad Deum feliciter sũt, opportunus adhuc ſermo recurrit; ſilentio prætereundum non eſt, quod proximè anteacto ſæculo certo cuidã magnæ capitales inter exules famæ Auguſtinus Manuus Congregationis Oratorij Sacerdos in ſuis MS. paginis contigiſſe refert. Hic namque cùm ob atrox ſcelus bonis proſcriptus; capitali inſuper ſententiæ fuiſſet à Prætore addictus, dum publicos agros excurrit, & alter veluti Cain à facie Dei profugus ob pœnæ metum latebras quærit, miſer in lictorum tandem manus incidit; adeoquè patibulo iam deſtinatus, vbi nulla euadendi ſpes adeſt, prouidè ad Pœnitentiæ remedia confugiens, dum momentaneam corporis vitam perdit funeſto mulctatus exitu, verè felix ſalutẽ ſic animę perditus lucrifecit. Sed (vt totius hìc rei geſtæ Lector, hiſtoriã ex Italico idiomate redditã latinitati habeas) *cùm* (inquit) *nequam homo iſte præferoci ingenio prędītus deſperatorum more Eccleſiæ ditionem totus tum rapinis, tum cædibus intentus infeſtat; lictorum, armatorumque, qui diù Principis iuſſu hominem inſequebantur, de vno in alium locum migrando, nedum manus caute euaſit, ſed & ſollicitam eorundem operam mire deluſit. Quapropter inter fugiendum aliquando ſyluam condenſis vndique arboribus refertã ſubiẽs, opportunas ibi (vt improborum eiuſmodi, facinoroſorumq; hominum mos eſt) latebras nactus, ibi inter opacas nemoris frondes tutus (vt ſibi videbatur) conſtitit, & ſic deluſa quærentium, ac inſectantium ſollicitudo eſt; Tuto quippe profugus loco receptus, ac è perſequentium armatorum manu liberum ſe videns, lætus vti iam victor triumphum canebat. At Deus iuſtus ſemper ſcelerum vindex fugientem à tergo inſequutus, in medio itinere, ac in ſuiſmet, quibus maximè præſidebat conſilijs, ipſum comprehendit, adeoquè dum miſer fugiens, tutum ſe magis, ac liberum omninò putat, ſub ipſa Dei manu captiuum ſenſit. Itaque cùm ad altiorem prædicti nemoris, qui prominebat, locum denſioribus opacum frondibus deueniſſet, ex quo cuncta, quæ ſubiacent loca, & publicam vnà ſimul, quam armati inter excurrendum milites terebant viam, ſuis commodè oculis luſtrabat; cui item loco, vt amœnior adeuntibus foret, chryſtallinus aquarũ lacus ſubſtabat: Hic itaque infelix loco magis, quàm animo, ac ſibi præſidens, nec ſecus, ac in tuto poſt naufragium portu ſubſiſtens conſedit. Sed en tibi ſilueſtris aper, qui ferro ſaucius è venatorum manu elapſus, totoquè in fugam impetu agebatur, concito ad altiora nemoris loca gradu contendens, in miſerum hominem, qui laxus ex itinere poſt fugam ibi conſtiterat, caſu inter currendum impingens, ipſum è ſummo collis in imum, ſubiectumque laci ambitum vi maxima præcipitem egit. Itaque dum is, caſu perterritus, necnõ aquis demerſus fluctuat, Prætoriani, ac forenſes milites, qui ipſum inſectantes non multùm à loco diſtabant, fortuitò illac prætereuntes, ingenti obaudito fragore, & quod acciderat, oculis noſſe cupidi, natantem inter vndas hominem conſpicati; ne optata ſibi, ac Prætori grata fruſtrentur prędā, & vt quoquo modo ipſum, vel viuum capiant, vel certè mortuum in ſuam poteſtatem vendicent, admota ęneis fiſtulis manu plumbeam inde in ipſum glandem excutere, atque ictibus demum conficere excogitabant. Sed ſuo infelix impendens capiti vitæ periculum videns, animaduertẽſq; ſic vltrò armatos, & pro vita ſupplex interpellat: Eia (inquit) ò milites, quæſo eiaculando, ac feriendo iam parcite. Quid vltrà vobis igni, ac ferro ad inermem debellandum hoſtem opus eſt? hoſtem iam victum in manu habetis; cui nullus ad fugam veſtris è manibus iam locus ſupereſt: Veſter ſum, & iam captiuus, & quãtumuis nolim, in manus veſtras me viuum dedo. Dei quippe (vt video) ſic in Cœlo voluntas eſt, vt viuus profectò, haud mortuus in lictorum manus, iuſtas ſcelerum pœnas daturus deueniam; Vt ergò nõ iam corporis, de quo actum (vt video) iam eſt, ſed animæ, pœnitentiam agendo, opportunè in præſens conſulam: Accurrite, accurrite, & victum vinctumque me quantocyus ad Prætorem ducite; pro meis quippe libenter exceſſibus mori paratus ſum. Vix ille hęc dixit, cùm lictores appropinquãt, atque hominem tum ab aquis, tum à vitæ, ipſiuſq; Inferni periculis emergentem vinculis arctiſſimè ligant, nullaque interpoſita mora, ad Vrbem, velut capta diuites pręda contendentes ante*

Auguſtinus Mannus in MS. Vall. Biblio. Italico idiomate.

Capitalis exul poſt immania patrata ſcelera pœnitẽs patibulo Cœlum lucratur.

Fugiens in ſylua latitat.

A ſilueſtri apro ſaucio fugiẽte, apparitoribus proditur.

Præceps in aquas delapſus lictores nè ipſum occidant, precatur.

Vbi iam ab eorum manu profugere nequit, ſe Diuinæ miſericordiæ committit.

Prę-

Digitized by Google

Prætorem ſiſtunt, qui ſummopere gauiſus ipſum protinus ſub arcta, fidaquè cuſtodia recludi mandat.

22. *Reus itaque non multò poſt à Iudice in quæſtionem vocatus, & innumera, immaniaquè patrata facinorum ſcelera confeſſus, iuſta mox publico totius Vrbis ſpectaculo neci deſtinatus, haud quidquam poſthac habuit, quo ſe defenderet, aut ſuam reſpondendo improbitatem excuſaret. Scelerum quippe conſcientia pulſatus, quæ in ſeipſo (vt ille ait) pluſquam mille Teſtes ad accuſandum inſtabat haud vltro quid iam conuictus reſponderet, habebat niſi iuſtam, promeritãquè ſuis deberi pænam culpis fatendo. Mirum verò eſt, quàm amarè, quàm dolenter, ac piè ſuam miſer in pæna culpam agnouit, quo item compunctionis ſpiritu Sacerdoti in confeſſione conſcientiam à Deo abſoluendus aperuit; & quo demum patiendi cupidus æſtu ad patibulum, & alacer ad carnificinam properaret, adeò vt non iam ſicarius, & publicus viarum graſſator & famoſus prædo, ſed mirus præ cæteris pænitens, ac felix & grata ipſius Chriſti præda, gratias Deo ob intentandas ſibi ſuppliciorum pænas exhiberet. Dei quippe (aiebat ille) nutu, haud caſu, dũ magis, magiſque nemus ad latendum excurro, ac deinceps ſub vmbra reſidens ſubſiſto, vel tunc neſciens propior mortis, ac Inferni periculo, mortem, quam fugiebam repentè incurro, vt ſic videlicet deſperata corporis vita, mihi animæ lucrari vitam contingeret, & peccatis tandem mortuus, ſemper (vt ſpes eſt) poſt hac Deo viuam.* Funeſto itaque fine, ac dedecora morte mulctatus, ſectiſquè carnificis manu poſt mortem in partes plures (quæ facinoroſis maximè hominibus pœna indicitur) ipſius membris. Ille dum pœnas interim viuens cunctas conſtantiſſimè ſubit, profectò miſer, & ſi haud corporis, animæ tamen ſalubri Pœnitẽtia expiatus, carnificinam magno Dei beneficio euaſit, cunctiſquè admirantibus Cœlum rapiens, & poſthac haud certè amplius Mundi exul, ſed ciuis Cœli, ac Sanctorum conſors effectus, illa Auguſtini verba pro digno mortis elogio mortalium auribus inſonat: *Hìc vre, hìc ſeca, vt in æternum parcas:* ſic prorſus res homini contigit.

Vinctus ad Prætorem ducitur.

Seneca in quæſt. moral.

Conuictus conſcientiæ teſtimonio, cuncta fatetur, necnon tormenta, ac mortem ſuis pro culpis libenter amplectitur.

Pœnitens turpem vitam ſalubri fine concludit.

Auguſt. in ſerm.

Demum, vt nobili, ſpectatoquè recẽtioris memoriæ exemplo ſuſceptæ narrationis propoſitum euincatur, cunctaſquè hominum in hoc Mundo res prouido Dei nutu regi, atque adminiſtrari, & vel triſtia quæque, funeſtaquè, vbi animæ attenditur ſalus, proſperis plerumque, lætiſquè præſtare; ac potiora item à cordatis Viris habenda Lectori innoteſcat, quid olim funeſtè anteacto ſæculo in Vrbe, cuius adhuc fama viget, ingenti, cunctorum documento acciderit, videamus. Sic enim tragica eiuſmodi res (quam tui gratia Lector latinitati reddidimus) ſe habuit. Troilus Romanos inter Proceres ex illuſtri, præ cæteris Sabellorũ proſapia ortus, quæ Viros Domi, foriſque clariſſimos ſemper habuit; licet in ipſo ætatis flore, ac præcipiti adoleſcentiæ curſu, & ſi à pueritia moribus probè excultus, magnam de ſe cunctis ſpem conciliando peperiſſet: Patre tamen ſubinde orbatus, cùm aliquandiù ſub Matris diſciplina fuiſſet, quæ haud æquo erga ipſum (vt reliquæ ſolent mulieres) indulgentior fuit, at ſenſim ipſe, ſuũq; præter morem ſolutior effectus, in manifeſtam viuendi licentiam abiecto pudoris fræno prorupit, adeò vt nonniſi triſtia, funeſtaque iam tum de ſe præſagire cunctis videretur. Voluptatibus quippè inter blandas ampliſſimæ Domus delicias, vitijs quoque (vt Adoleſcentium mos eſt) habenas ingruentibus relaxans, ac prauorum item hominum, eum lubrica, ac præceps in malum adoleſcentia ſit, praua infelix conſuetudine vitiatus, & capitalium præſertim exulum, qui Eccleſiæ tũc excurrendo ditionem infeſtabant, conſortio abductus, ſana Matris, ac Gẽtiliũ cõſilia ſpernẽs, nec ſalutaribus Religioſorum hominum monitis aurem præbens, ſe ipſo in dies deterior fiebat; adeò vt breuì præter familiæ dedecus, & publicam vitæ, ac turpem vitiorum notam atrocia quædã delicta, quibus ex Pontificiarum legum præſcripto capitis reus euaderet, audacter patrare non dubitauerit. At Mater virilis, ac præcelſi animi fœmina ſe ipſam in filio, & vnà ſimul filij in ſe ipſa, ac malis fortẽ amarulẽter deflens, infelix quotidiè nõ omnẽ nõ mouit lapidẽ, vt indomitum, aberrantemque iuuenculum, ac ſi Benonì, ideſt doloris filium tum à malis retraheret, tum à perditorum maximè commercio auulſum in rectam, quantocyus ſemitam reuocaret. Verùm

Cuncta Dei nutu regi, & triſtes, funeſtoſq. caſus haud caſu contingere experimento liquet.

Ex MS. libello Blondi ſuper Troili Sabelli obitu.

Adoleſcens proſapia illuſtris, ob delicias in vitia ſenſim declinat.

Adoleſcentia in malũ ob incentiua vitiorum prona.

Mater filiũ in præceps currentem retinere fruſtrà conatur.

cum

cùm nil monendo, nil exhortando proficeret, minas precibus, terroreſquè blãditijs iungendos, adhibendoſquè decreuit. Quapropter apud Clementem VIII. ſummæ virtutis, ſapientiæ item, ac prudentię Pontificem ſupplex egit, vt filius aliquandiù arctiori, quò ſe à iuuenili morum licentia reſipiſcendo contraheret, cuſtodiæ traderetur. Matre igitur in primis adnitente, (vt correptum ſubinde, filium bene morigerum, cordatumque, ac ſibi ad nutum obſequentem reciperet) vinctus in Adrianæ molis Cuſtodia, ſiue in S. Angeli (vt vulgo dicitur) Arce recluditur, vbi poſt dies aliquot in quæſtionem à Prætore adductus, ac diligenti examine de prioris vitæ actibus interrogando perquiſitus, nil mali arbitratus, atrocia quędam delicta, quibus violatarum apud Principem legum ipſe reus, ſtatimq; pronũciaretur, ſpontè corã Iudice confeſſus, conuictuſquè, prolata poſtmodum ſententia, capitis damnatus eſt,

Ob patrata crimina ſub Cl. VIII. vii reus cuſtodię traditur,

23. Miſellus itaquè ac ſibi parùm conſtans, haud tamen in hoc à ſuis natalibus degener, dum ſecum intus in animo fluctuat inter ſupremas rerum deprehenſus anguſtias, ſerò tandem ſapere didicit; adeoquè animo prorſus inuicto, omniquè ſuperior metu, dedecoros pertæſus adoleſcentiæ actus, moreſq; prauos retractans viuendi poſthac (quia turpiter hactenus vixerat) deſiderium à ſe penitùs ablegat, quin inſuper & in mortem ipſam Deo afflatus inſurgens, ſic prolatam capitis ſententiã, ſic certum mortis nuncium, ac funeſti, quod ſuis impendebat ceruicibus, fati acerbitatem tulit, vt ſe ipſo, ac ætate ſuperior, nil incompoſitè ageret, nil temerè per imprudẽtiã diceret; ſed ſub eiuſmodi calamitate, virtutis probè magiſterio edoctus tantùm profecit, vt non iam ille, qui pridem fuerat, ſed longè à ſe ipſo alius appareret: Dei quippe nutu res agebatur, vt cunctis palam fieret, ipſum tragico eiuſmodi, & maximè (vt vulgò hominum opinio fert) infelicitatis exemplo infelicem minimè habendum, nuncupandumquè hominem, ſi morte præuentus, vel ante mortem verè pœnitens iam peccare deſierit; quin immò gaudendum potiùs, ipſiquè congratulandum, ſi vel ſerò ſapiens, ac feriò ad Pœnitentiam confugiens, ſuis opportunè malis remedium adhibet, totaquè animi contentione, vel dum vita ipſum præproperè fugit, vitam ſollicitus quærat, ac Dei miſericordiam inter Iuſtitiæ multas imploret. Talis profectò is fuit, de quo nobis ſermo eſt; haud enim ſub extrema vitę momẽta pro ſe otioſus, ſed totus pro animę ſalute negotioſus maximè id vnum curauit, vt non tam à morte eriperetur, quàm vt ſuis iam damnatus à Iudice pro culpis, abſolueretur à Deo; Quippe qui dum machæram ſibi à Prætore intentari ſciebat, vnà ſimul à Deo Pœnitenti coronam in Cœlo parari non ignorabat, quò ſtatim, ſi vellet, à patibulo euolaret ad Regnum. Tragicam verò, Viri huius, ſi ità nuncupare quis velit, hiſtoriam multis documento futuram, Blondus olim, & Societatis Ieſu tunc Sacerdos, inſignis Dei verbi præco, & præclaro iuueni inter mortis anguſtias à confeſſionibus, exactè quidem eunctam ingenti omnium fructu, ac pari ſimul eloquentia complexus eſt. Et ſanè mira, ac ſupra fidem ſunt, omnemquè hominum expectationem ſuperant, quæ nobilis tunc temporis (vt idem ait) Adoleſcens ſub vnius dumtaxat noctis ſpatio, & concito ad æternitatem gradu properans, ſub ipſo mortis aſpectu integris ſemper animi ſenſibus dixit, ac fecit, & iam iam ad paratũ mortis ſupplicium iuſto Principis imperio ducendus.

Confeſſus à Prætore capitis reus damnatur.

Dãnatus ſe ipſo fortior, abiecta viuendi ſpe, de ſolius animæ negotio recogitat.

Dum impèdentem capiti gladium ex Prætoris ſententia videt, mentis oculos, ac animum ad vitę æternitatem erigit.

Blondus ſacerdos tunc Societatis Ieſu funeſtæ hiſtoriæ cõpilator.

24. Inuicti igitur animi pugil, cui tunc profectò (vt cum Apoſtolo loquar) *viuere Chriſtus, & mori lucrum* erat, pro ingenti mortem beneficio computans, ſuiſquè malis ſapiens maximas proinde gratias Numini, Principi item, ac Miniſtris exoluendas ratus, Matri quoquo modo vltionem hac ſuper re minimè expetendam indixit. Nil enim antiquius habuit in duro, amarulentoquè mortis conflictu, quàm humillimis à Deo precibus ipſius elementiam, ac delictorũ ſibi veniam implorare, & toto inſuper mentis conatu à bonorum omnium Largitore compunctionis ſibi gratiam expoſcere. Nec his contentus, Matrem inſuper ipſi vtpotè olim ingratus pro intermiſſis erga eam debitis obſequiorum officijs, necnon pro contemptis eiuſdem monitis, crebris, iteratiſque, tum ſuſpirijs, tum verbis veniam precando, omnem ab ipſius animo liuo-

Apoſtolus ad Philipp. 1. cap. 21.

Adoleſcens mortis ſententiam virtutis exercendæ argumentum ſecit,

liuorem, acceptarumquè memoriam iniuriarum auertere ſatagebat, ipſiquè ingentes pro collatis tot beneficijs, grates rependens, ſuo iſthęc nomine renunciandá voluit: *Scias* (inquit) *te enim alloquor Mater chariſſima, me ob id vnum læto, ac tranquillo in præſens animo mori, quòd cùm toties te; vti ingratus, meis prauis moribus exacerbarim, debitam nunc, condignamquè in hoc ſæculo Pœnitentiam ago: Volo autem à te, & id maximè cupio, ne tu pia, ac dilecta Genitrix ſuper triſti meo, ac funeſto (vt putas) fato intemperanter doleas; aut Deum, qui ſic iuſtè permiſit, aut fortuna (quam homines malorum cauſam dicunt) quoquo modo incuſes: Meritò enim hac patior, quià peccaui in Deum, & in te quoque Matrem dulciſſimam. Nec caſu (vt putas) ſed Dei prouidentia huc veni, vt momentaneam ſubeundo mortem, haud aliter pro meis grauiſſimis culpis faciens Deo ſatis, ſaluus æternùm fiam.* Hæc ille Matri. Putabat quippè cordatus iuuenis, quòd ſi Matri à Viris fide dignis renunciaretur, quàm libenter ipſe, quàm fiducialiter, quàm lætus, & conſtans denique mortem ſubiret, haud poſthac præter modum doleret; quin immò ſummas Deo immortali gratias referret, nec eius voluntati minimum contrairet, qui mortem filio nonniſi ingenti futuram bono intulit, & cui ipſe vltrò volens, libenſquè moriendo, mentem promptus, & colla ſubmitteret. Vbi autem ſic Matri decedens proſpexit, à ſuis item Gentilibus veniam humiliter deprecans, illos ad id, quod ſibi tam funeſtè acciderat, patienti animo ferendum, & ad effrænem iuuentæ procaciam, qua fuerat in vitia pręceps abductus, excuſandum hortari, ac ſuadere non deſtitit. Et quò vltrò ſibi ignoſcerent, futurum profectò aiebat, vt cunctos in Cœlo, tandem omni ſolutus metu, ac periculis liber reuiſeret. A ſubdiris item ob praua errorum ſcandala, veniam donari popoſcit, amplam ipſis pro eiuſmodi re in altero ſæculo mercedem repromittens. Prætori quoque ſuo gratias reddi nomine præcepit, ac demum, vt cum infimis, tum ſummis deferret, à Summo Pontifice veniam ſupplex, ac paternam, licet omninò filij nomine (vt aiebat) indignus in ſupremo vitæ termino benedictionem precatus eſt, ac patratorũ ſcelerum mox ſuo iſthæc, ſanguine expiaturus, Indulgentiam percupiens, certo cuidam ab eo ſubinde humiliter implorandam iniunxit.

Deo in primis, ac Principi ſubinde gratias reddit.

A Genetrice veniam humiliter poſcit.

Ipſam, ne de ſua morte triſtetur, ac doleat, obteſtatur;

Dei nutu & pro animi ſalute id ſibi contingere affirmat.

Prætori, ac Principi ſuo nomine vult gratias referri.

25. Porrò quidquid pridem, vel paucis annis deliquerat, tanta contritionis vi, tot ſuſpirijs, tot lacrymis, ac ſingultibus Sacerdoti in confeſſione aperuit, eoquè ſpiritus feruore piaculares ſibi ab eo pœnas iniungi popoſcit, vt ipſi meritò Prophetæ verba occinerent: *Magna eſt, & velut mare contritio tua, quis medebitur tui?* Quò promptior autem funeſtæ morti obuiam iret, Chriſtum Dominum in ipſo ętatis flore crucis ſuffixum ligno, atque infami, ac violenta peremptum nece recolens, vt illius ſe ad patienter ferendum prouocaret exemplo, ob oculos ſibi propoſuit; & vt patratas culpas, dilueret, carnificis mox feriendus gladio, pœnam eiuſmodi tolerando, ſe vltrò à Deo abſoluendum, nec vltra plectendum ſperabat: *Deus quippe non iudicat bis in idipſum.* Quod palam ſubinde Sacerdotem alloquens, his planè verbis teſtatus eſt: *Scias ò Pater* (inquit) *quòd ego licet iuuenis, tamen quàm libenter in præſens morior, certus profectò, quòd Deum poſthac haud amplius offendam, cui (vt eius mihi gratiam conciliem) non vnam, ſed centum, & mille, ſi tot mihi ſuppeterent, vitas denuò nunc offero, & pro paucis annis malè hactenus exactis, longam annorum vitæ ſeriem, ſi Deus concederet; adeoquè inter moriendum de mortis neceſſitate virtutem faciens, momentaneam, quam mox carnificis gladius demetet, vitam meam ſpontè voluntas, ac liberaliter amplectens, Deo immortali deuoueo. Futurum autem ſpero, vt quem iratum nunc ſentio Iudicem, propitium, placatumquè poſthac Patrem experiar. Mori itaque non recuſo, Deus qui cuncta ſcit, mihi ſit teſtis, dedecora tamẽ mortis genus ad magis, magiſquè anteactas vitę culpas Deo compenſandas profuturum ſcio, & libentiſſimè, quod in me eſt, elegiſſem; quin immò acerbiori dignus ſupplicio, mitem, quam mihi modò Princeps indulget, pœnam, nedum quæſiui, nedum popoſci: Quippe qui ſat probè noui, quòd ſecundùm Dei præſcriptum:* Iuxtà menſuram delicti erit, & plagarum modus; *adeoquè dum grauiter me peccaſſe in Deum recolo, haud parua, ac leui ſatisfactione mihi opus eſt.* Hæc ille. Cùm verò

Mirus in iuuene contritionis feruor elucet.

Hiiremiæ then. 2.13.

Capitis dãnatus ob patratas culpas hinc ſe fore à Deo abſoluendũ ſperabat.

Se tunc libẽter mori, [illegible]

Miſericordiæ Dei tri[illegible], funeſtumque, vt ſaluus fieret, vitæ exitum aſcribebat.

à Religioſis interim, quammultis appoſitiſquè ad Dei, qui taliter ipſum mori decreuerat, voluntati parendum verbis admoneretur, ipſiquè in mentem reducerent; quòd Dei nutu vitæ noſtrę momenta decurrunt, & ſuum vnicuique viuendi tempus prædefinitum eſt, & quòd ſi fortè aliàs, nec(vt in præſens)carnificis manu, & Principis iuſſu mori contigiſſet, ęternùm forſitan(quod tamen cunctis in voto eſt)ſaluus haud fieret. Quibus ille, probè ſuo iam periculo ſapiens, hunc in modum reſpondit: *Scio, ſcio,* (inquam) *quòd ſi me infelicem tunc mors occupaſſet, Infernus (vt de ſe Auguſtinus aiebat)Infernus vtique abſorbuiſſet, at Deus mei commiſeratus, mecum venatorum more egit: Hi enim excurrentes, dum feram viuam, haud ferro laceram, confeſſamquè habere cupiunt, inter venandum hanc potiùs minis terrent, quàm ferro trucidant. Id ſanè mihi, vt video, inter ſuprema hæc vitę momenta accidit, quod item de perdito filio Abſalone Rex ſapientiſſimus Dauid ſuis olim bellatoribus edixit: Seruate mihi (inquit) puerum Abſalon; ipſum quippe haud mortuum, ſed viuum, emendatumquè recipere volebat. Et plura quidem(vt ſermonem in me ipſum inflectam,aiebat ille) ego quantumuis ætate iuuenis manifeſta hactenus vitæ diſcrimina incurri (erat enim annum agens decimum nonum)à quibus nonniſi Dei protegente manu liber euaſi: Mors verò ſi tunc mihi, cùm digito ab Inferno diſtabam, contigiſſet, Infernus vtiquè domus mea æternùm iam foret. Qui ergò me tam anxiè, tam ſollicitè, peramanter adeò requiſiuit, ſeruare profectò vult, haud perdere: Quapropter bona ſpe fretus, ad paternum Dei ſinum, vti prodigus ille filius, nudus omninò meritis, ſola dumtaxat egeſtate, ac Pœnitentia diues reuertor, dum ſua ille benignitate patulis reuertentem vlnis amplectitur, & magna lætitia, ac nuptiali ſuam intra domum conuiuio excipit.* Hæc præferuidus iuuenis animo ſecum voluens, contriti cordis ſenſum, ac Pœnitentiæ dolorem eructans, Dei amore, & peccatorum odio, ipſius acriter extimulante pręcordia, appoſitis Pſalmorum, Diuinarumquè ſcripturarum dictis; & his pręſertim, quæ inter ſacta funebria ritè ab Eccleſia vſurpantur, ſe ipſum futurorum ſpe bonorum excitabat, dicens: *Recordare Ieſu pie, quòd ſum cauſa tuæ vię, ne me perdas illa die. Quærens me ſediſti laſſus, redemiſti crucem paſſus, tantus labor non ſit caſſus. Iuſte Iudex vltionis, donum fac remiſſionis ante diem rationis. Qui Mariam abſoluiſti, & Latronem exaudiſti, mihi quoque ſpem dediſti. Preces meæ non ſunt dignę, ſed tu bonus fac benignè, ne perenni cremer igne.* His, alijſquè pijs, deuotiſque precationibus inter ſpem, ac metum conſtitutus, & iam ad æternitatem in ſtadio currens exercebatur; adeoquè nullum precandi, nullum pro culpis dolendi finem faciens, Sanctorum Lytanias alta cunctis adſtantibus voce recitare aggreſſus maiori (quo poterat) pietatis ſenſu, iſthæc præſertim crebrò repetebat: *A mala morte, à poteſtate Diaboli, à pœnis Inferni libera me Domine.* Stupebant verò cuncti, qui aderant, iuuenem pro ſe eiuſmodi ſpiritus feruore orantem, & quaſi non iam ad ſupplicium; ſed ad nuptialem thalamum properaret, gratum ſibi, optatumquè præſcriptæ mortis ſupplicium accidere, ac nullam prorſus (quod cuncti communiter adeò exhorrent homines) afferre moleſtiam affirmabat: illud addens, quòd ſi tunc mortis abſolui ſententia contigiſſet, id ſibi non niſi tædio, ac moleſtiæ futurum: Dei quippè efficaciter, ac mirũ in modũ gratia præuẽtus, ſe nullam tunc maximè mentis turbationem pati, & Satanæ moleſtijs omninò liberum ſentiens, patienter, hilariterquè ſe pro ſuis offenſis, & pro Dei amore mortẽ ſubire teſtabatur; adeò alioquì inter moriendum conſtans, vt ſolus ipſe non timeret, cuius vitæ ab omnibus timebatur, & ſolus, pro quo cuncti flebant, tunc vel minimè fleret.

Morte interdum temporali, mors æterna vitatur.

Auguſt. in lib. ſoliloquiorum.

2. Regum cap.

Si mors ipſi alias contigiſſet ſe Inferni pœnis deuoluendũ iactabat.

Deus profectò ſeruare vult, non damnare, quem pœnitentię dolor ſub vitæ finem præuenit.

In Miſſis funebribus in miſſal Romano.

Deuotas Deo, Deiparæ, ac SS. preces moriturus offert.

In litanijs pro animæ commendatione.

Adeo lętus mortem expectabat, et petebatque, vt ſi a morte fuiſſet liberatus, ęgrè id ferret.

Solus ipſe non timebat cuius vita ab omnibus timebatur.

26. At illud mirum in iuuene magis eſt, quòd totus animæ negotio intentus, ac nullam vel minimam corporis, ac virium releuandarum curam gerens, nil prorſus attenuatis viribus ad ſe reficiẽdũ quæſiuit; quin immo cibũ ab adſtantibus vltrò oblatum reſpuit. Sic igitur in mortis conflictu conſtitutus, tanquam emeritus miles viriliter pugnabat; interrogatus verò ſub vitę finem à Miſericordię(vt dicunt)Confratribus, num aliquid ſub illa vitæ momenta, ſibi gratum peroptaret: *Nil, nil prorſus*, reſpondit, & digito ſubinde annuens: *Cœlum, Cœlum* (inquit)

Digitized by Google

quit) *& præterea nil cupio.* Et ſanè optima Adoleſcentis educatio, ac piæ, quibus aſſueuerat, bonorum operum exercitationes magno tunc ipſi emolumento fuere. Duobus quippe abhinc annis (vt ille aiebat) ſumma deuotione, ac fructu ſuas apud Sacerdotem confeſſionis Sacramento ritè expiare culpas ſolitus fuerat, & alia id genus Chriſtianæ pietatis, quæ à noſtræ Congregationis Patribus didicerat, opera vix vnquam intermittens, ac præcipuè erga Deiparam Virginem præferuidus adeò, vt ipſam (quod & maximæ ſibi vtilitati fuit) nudis frequenter genibus ſalutaret. Verùm enimuerò illud in iuuene præ cunctis ſtupore dignũ, quòd tota nimirum integra nocte cum morte luctanti ſudor nè minimus quidẽ acciderit, & quòd de nulla item re, aut perſona conqueri obauditus; quòd nunquam inſuper langueſcere, aut lacrymas fundere, niſi inter confitendum peccata ſit viſus. His adde, quòd inter hæc nunquã ſitiret; & ne minimum temporis laxus, obdormiret, quòd nec vultu languẽs expalluit, nec viribus item defecit, quòd nil ſibi ab aſtantibus leuamenti propoſcit, quòd item cum ſingulis in rem, & appoſitè ſemper loqueretur. Demum integris vtens ſenſibus paulò antè mortem magnis lacrymis, ac ſingultibus, ſummatim, & ſua perferuido contritionis ſpiritu peccata confiteri voluit. Vbi verò poſt haud obſcura doloris intimi exhibita cunctis argumenta, totus ſibi, ac Deo intentus, è ſummo Arcis per marmoreas ſcalas deſcendens ad funeſtam patibuli machinam peruenit; vbi cùm plures adeſſent, priuſquàm deſtinatum ſibi locum conſcẽderet, adſtantes, vt bene poſthac viuendi, Deoquè inſeruiendi normam vel ſuo addiſcerent exemplo, monuit; ſic autem ſubinde magno ſpiritus feruore incitatus inter dicendum concluſit: *Ego* (inquit) *ob Ieſu Chriſti Domini amorem, ipſiuſquè gratia: ac demum pœnitentiæ cauſa nunc libentiſſimè morior*: His dictis iterum ſacramentali Confeſſione expiatus ſacroſanctam Chriſti Cruci affixi imaginem, vt eius, quem cupiebat, ſe oblectaret aſpectu, ſibi ante oculos ſtatui iubens, aptato ad excipiendum machæræ ictum collo, illis planè Chriſtum Dominum fiducialiter verbis alloquẽdo compellans ipſius opem enixiùs implorabat dicens: *O bone Ieſu ſis mihi Ieſus*; Et inter hæc præciſo capite, & manu carnificis arrepto, linguam ſupremis clarè, ac diſtinctè labijs nouiſsimas ſacroſancti nominis IESV ſyllabas pronunciantem plures adſtantium audiere; at ille magnã ſalutis ſpem cunctis relinquens, mox Cœlum (vt ſic creditur) expiatus conſcendit.

Sub extrema momenta non niſi Cœlum ſe peroptare affirmat.

Præcipuus ipſi erga Deiparam deuotionis cultus;

Libera mente, animi integris ſenſibus inter mortis anguſtias perſtat,

Sacramentali confeſſione expiari iterum vult, antequàm ferali collũ gladio ſubijciat.

Præciſo capite Sanctiſſimum Chriſti nomen ſummis labris enũciat.

27. Atquì in perferuidæ mẽtis Adoleſcente ſumma Dei bonitas ſingulariter affulſit; *Vbi enim abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia*; adeoquè inuſitata cordis compunctio, mirus in pœnitendo feruor, & in culpis item ritè in Sacramento aperiendis dolor præter communem hominum morem maximè in ipſo enituit. Nam Blondo Sacerdoti ex more pluries, multiſque intermixtis ſemper lacrymis, ac ſuſpirijs, quidquid adhuc infans deliquerat, confeſſus eſt; licet pridem Matris hortatu generalem in carcere apud Sacerdotem alterum Confeſſionem inſtituiſſet, admonituſquè à Blondo, vt à confitendo poſthac toties confeſſus ceſſaret, id vtpote ſuperfluum ratus, his planè Sacerdoti iſthæc momenti verbis reſpondit: *Ah Pater* (aiebat) *Pater quorſum ad me iſthæc? ſuperfluũ mihi profectò non eſt, qui in Deum toties deliqui; certè ſiquidem longe aliter nunc ſentio anteactæ vitæ culpas in conſcientiæ trutina probè expendens. Iam, iam quippe* (vt vides) *moriturus, cũ ad Dei Tribunal ſim præſentandus, leniores queq; labeculæ, quas olim parui faciebam, magnæ mihi in præſens oneri ſunt, exonerandamque meam modò ab his conſcientiam volo.* Pius itaque Adoloſcens apud Sacerdotem ſe ipſum seriò accuſans, rem adeò exactè præſtitit; vt ſi Contritionis ipſius vis, confitendi item modus, atq; ordo cũctis innoteſceret; *Vrbs Roma* (Blondus inquit), *immò tota prorſus Italia vltrà quam dici poteſt, ad Contritionis portentum obſtupeſceret.* Id vnum quippe ipſi in votis erat, idquè pro ingentis beneficij munere computabat, vt ſic; vel inter confitendum, præ Contritionis vi ipſius cor in duas ſcindi partes contigiſſet. Cui iure merito, quę Chriſtus mulieri Pœnitẽtium Duci, verba protulit, appoſitè conſonant: *Remittuntur ei* (inquit) *peccata multa, quoniam dilexit multum.*

Ipſa nocte pluries Sacerdoti confitetur, & ſi paulo ante generalem exomologeſin inſtituiſſet.

Quò animæ feruore anteactæ vitæ labeculas flens accuſaret.

Lucæ cap. 7.

28. Demum, vt narrandi finem faciam,

Minus, ac inuſitatus pœnitendi modus S. Philippi precibus ipſi à Deo contigit.

ciam, tam ſubita in iuuene cordis mutatio, mira item ipſius inter pœnitendum compunctio, quæ non niſi Deum auctorem agnoſcit; S. Philippum Nerium Congregationis Oratorij Fundatorem, qui ipſi in Confirmationis ſacramento Patrinus fuit, & qui à Matre inſtantiſſimè exoratus, vni pridem è noſtris Sacerdotibus curam ipſius demandarat, & qui pro eo inſuper rem inſtantius apud Deũ agebat, interceſſorem habuit. Vir quippe Dei ipſam, qua iuuenis cum morte confligebat, noctem inſomnem penitus ducens, alter veluti Moyſes in monte ad Deum, Ioſue interim cum hoſtibus in locis campeſtribus pugnante, manus leuabat. Quin vt ipſum magis, magiſque in acie pugnantem iuuaret, binos è ſuis in carcerem Sacerdotes præmiſit, vt ipſi vel abſens quoquo modo præſens foret, & non ſecus ac ſuis à longè oculis ſingula conſpexiſſet, Ianitori domus præcepit, vt vbi Petrus Conſolinus redijſſet, ſtatim ad ſe alloquendum in cubiculũ conuolaret. Cui Vir Sanctus feſtiuum in morem obuiam factus, & pro re benè geſta præ cordis lætitia geſtiens, interciſiſque ipſum verbis alloquens: *Cuncta* (inquit) *benè profectò, cuncta fauſtè, feliciter cuncta (quod ad Troilum ſpectat) proculdubio geſta ſunt, abijt, obyt; feliciter;* protẽſiſq; in altum manibus, quod rectà in Cœlum abijſſet, ſuo quaſi digito monſtrabat. Poſthæc autem ſic totam diem inuſitato cordis iubilo, ac mira perfuſus lætitia tranſegit, exultante ſpiritu in Deum viuum. Troili autem ſubindè cadauer in noſtram Vallicellanam B. Mariæ, & S. Gregorij Eccleſiam delatum, vt tumulo traderetur, vtporè dignum beatæ illius animæ domicilium, vultu tam læto, tam ſpecioſo, ac decoro apparuit, vt non homines; ſed Angeli faciem intuentibus præſeferret, & ipſi occineret, quod in Apoſtolorum actibus de Stephano Martyrum Coripheo traditur: *Viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli ſtantis inter illos.* Adeòque cuncti mirificè ipſius aſpectu recreabantur. Porrò Vir Dei fores Eccleſiæ claudi iuſſit, ſubridenſque adoleſcentis faciem, adblandientis in Patris morem, manu ſuauiter palpans, cuius animam rectà in Cœlũ ab Angelis deferri viderat, extremis quoq; proſequi officijs voluit, & quẽ apud Deum iam inter Beatos viuere Deo reuelante didicerat, eiuſmodi lætitiæ ſignis gratulari, feſtiuiſque viſus eſt manibus plaudere. Sic profectò iuuenis terque, quaterque beatus, etſi triſti, funeſtoque exitu, præreptus perpetuò felix, ac inter Angelos ſemper victorioſus æternitatem adiuit. Deceſſit ætatis anno decimo nono, Redẽpti Orbis milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo. Sed de his hactenus.

Vir Dei ipſi vel abſens precando adfuit, & ſuis cuncta quæ ad ipſum ſpectabant oculis vidit.

Tota die ob eius felicem exitum lætus apparuit.

Actuum Apoſt. c. 6. n. 15.

Mortuus Adoleſcens vultu ipſo ſe ad Cœli gaudia tranſiſſe teſtabatur.

Hiſtoriæ finis.

CAPVT X.

Scrupulorum anxietate cruciati, placidè tandem, ac fiducialiter è vita decedunt.

1 MAgna profectò homini pœna, & tormentum inſuper præ cunctis maximum, intolerandumque anxia iugiter, turbatique animi (Auguſtino ediſſerẽte) Conſcientia: *Iuſſiſti* (inquit) *Domine & verè ſic eſt, vt ſibi ipſi ſit pœna omnis inordinatus animus.* Quod conceptis item Ambroſius verbis aliquando expendens: *Quę pęna* (inquit) *grauior, quàm interioris vulnus conſcientiæ? Non ne hoc magis fugiendum, quàm mors, quàm diſpendium, quàm exilium, quàm debilitas, quàm dolor eſt;* adeoquè ſumma in primis ipſius hominis felicitas, non niſi ſolido dumtaxat conſcientiæ teſtimonio ſubſiſtit, ſic enim mortales cunctos hæc vna in bono perficit, *vt* (iuſto Ambroſij calculo) *vitã beatam efficiat tranquillitas conſcientiæ, & ſecuritas innocẽtiæ.* Quod adeo verũ eſt, vt Gentiles ipſi, naturæ id ductu aſſequuti, nil antiquius habuerint, quàm ſuis maximè dictis aſſertionis propoſitum roborando mortalibus demõſtrare; Inter quos Oratorum præcipuus meritò virtutem (vt par eſt) extollens, ac efficaciſſimè vitia proſcribens, conſcientię in primis ad aptè ſuadendum teſtimonio vtitur: *Magna* (inquit) *conſcientiæ vis in partem vtramque: vt neque timeant, qui nihil commiſerint, & pœnam ſemper ante oculos verſari putent, qui peccauerunt.* Hæc quippe ſingulis vitæ momentis, non ſecus ac durus, rigiduſque præ foribus exactor, ac dirus inſuper tortor hominem ipſum ex aduerſo

Auguſt. Conf. lib. 2.

Conſcientia ſcrupulis anxia perturbata ingens tormentum

Amb. in lib de officijs.

Ambroſius vbi ſupra.

Cic Orat. pro Milone.

Prouerb. c. 2.

reum

reum perurgendo ſollicitat, & ad ſeuerũ Tribunal Iudicis, trutinamq; iudicij ſuis vnumquemque ineuitabiliter pro culpis repoſcens, quieſcere haud vnquam finit. *Conſcientia* (quippe) *mille teſtes*; eademq; *ante peccatum* (vt ille aiebat) *frænum eſt, poſt peccatum verò flagrum*. Quapropter congruè Sapientum Sapientiſſimus illud de pœnali conſcientiæ reatu, & peracerbo item animi cruciatu edixit: *Cor impij quaſi mare feruens, quòd quieſcere non poteſt*. Inter piaculares quippe animi procellas fluctuantibus ab irato vix vnquam pelago tranquillitas pacis oboritur, & nõ niſi inter vndas, ſyrteſque ad certum quis proculdubio naufragium contẽdit. Enimuerò quid miſeris triſte magis, funeſtumque mortalibus accidit, quàm nedum in portu ipſo naufragandi metu haud ſolui; ſed & vitam inſuper non abſque periculo, ac mortis horrore tranſigere? Quę quidem proculdubio peccantibus, ipſiſque iuſta Dei nutu cenſura, atque vltio pariter intentat: *Dabo* (inquit) *pauorem in cordibus veſtris &c. Terrebit vos ſonitus folij volantis*. Nec his Altiſſimus ad ſupplicij atrocitatem meritò exaggerandam contentus, tormenti, quo quiſque poſt culpam iuſtiſſimè torquetur, magnitudinem ad viuum quoquo modo adumbrans: *Eris* (inquit) *vita tua quaſi pendens ante te*. Quod ſanè ille hominũ crudeliſſimus plectendi olim genus mulctando adhibẽs, ſed & ſua mortis pœnã crudelitate adaugens: *Sic ſic pungo* (aiebat), *vt ſe mori ſentiat*; dum in miſerum feriendo pariter, & parcendo ſęuiebat.

Seneca in moral. quæſtion.

Intoleranda prorſus animi præ malis cunctis moleſtia.

Prouerb. c.2.

Leuit. 26. 36.

Deut. 28. 66.

Pſal. . .

2. Hæc igitur tormenti acerbitas, & pœnis ipſis nedum impijs conſcientię ſtimulo ſatis nunquam pro merito exagitatis; verùm etiam pijs, ac probę interdum vitæ hominibus iuſto Dei ad profectum iudicio cõtendentibus prouenit, dum pro leuioribus quãdoq; culpis, ne in grauiores labãtur, haud caſu (vt homines putant) diuinitus plectũtur; adeoq; ipſas ſibi Inferorũ pati aliquãdo inter homines pęnas videãtur, quos Regius Pſaltes ſuo quaſi digito monſtrans: *Illic* (inquit) *trepidauerunt timore, vbi non erat timor*. Atqui id Viris quoque ſanctitate præcipuis non raro contigit, vt pro exigui momenti culpis maximè in hoc interim ſæculo cõtabeſcẽtes triſtentur, angãtur, doleãt, perturbatoq; intus animo, quantùmuis toto Deum ex corde diligant; ſe vel maximè, vbi reatus nullus eſt, reos apud Deum Gregorio ediſſerente agnoſcant: *Sanctarum* (inquit) *mentium eſt ibi culpam agnoſcere, vbi non eſt*. Quod Ambroſius item palam inculcans: *Bonæ* (inquit) *mentis eſt, vulnus ſentire peccati*. Nonnulli tamẽ ex perturbatis animi ſenſibus, ſic proficiunt, vt ampliori charitatis in Deum feruore contendant. Magna ſiquidem pœna homini cenſenda eſt Dei ipſius offenſam ſuo velut animo præſentem cernere, ſibique non tam mortem, ſed pluſquàm mortem non tam pœnam, quàm culpam timere. Id ſanè tormenti genus Iobus virorum ille Sanctiſſimus olim, quoquo modo aliorum documento expertus: *Cogitationes* (inquit) *torquentes cor meum*. Et alibi: *Verebar omnia opera mea, ſciens, quia non parceret delinquenti*. Qui & ſuam conceptis inſuper pœnam verbis exaggerans: *Poſuiſti* (inquit) *me contrarium tibi, & factus ſum mihimet ipſi grauis*. Haud enim vlla maior præ cunctis alioqui pœna, quàm perturbatæ iugiter conſcientiæ ſupplicium perpeti nec ad momentum pœnali eiuſmodi nunquam animaduerſione carendo abſolui: *Venient* (inquit Sapiens) *in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex aduerſo iniquitates ipſorum*. Damnatur enim *vnuſquiſque* (vt ille ait) *Se teſte, ſe accuſatore, ſe iudice*. Quod certè Auguſtinus ita aliquando exhorruit, vt cuncta pati mala ſatius duceret, quàm ſe vel ad horam conſcientiæ ſtimulis, ac vti reum tradi torquendum, quibus mortalium quiſque fit ſui carnifex: *Senti* (inquit) *de Auguſtino, quidquid vis, ſola me in Dei oculis cõſciẽtia nõ cõdẽnet*. Reos quippe eiuſmodi cẽſura experit, at Dei amicos dedecet.

Nedum peccatores, ſed & pij interdum homines conſciẽtiæ ſtimulis cruciantur.

Pſal. 13. 5.

Gregorius in Moral.

Ambroſius lib. 1. de Apol. Dauid.

Exacta vitæ diſcuſſio innocentiæ, ac ſanctitatis indicium ex Gregorio.

Iob. 17. 11.

Iob. 9. 28.

Iob. 7. 2. 20.

Tuglatis Elog. 99.

Sapientiæ cap. 4.

Conſcientiæ teſtimoniũ quanti faceret Auguſtinus.

Auguſtin. in moral.

3. At non niſi iuſto Dei iudicio hac interdum pœnitentes pœna probati ſunt, dum pro leuioribus ſe culpis vehementer excruciando, conſcientiæ non tam ſtimulos, quàm aculeos experti, vel ſuo quanti culpæ malum æſtimandum ſit, exemplo cunctos docuere. Hinc Paula Romanarum Matronarum ſanctiſſima lacrymis ſe ob leuia peccata reſpergens: *Ita* (inquit Hieronymus) *leuia plangebat peccata, vt grauiſſimorum criminum ream crederes*. Deus itaque diu nonnullis timorem hunc

Paula Matrona Sanctiſſima leuiores culpas flebat.

Hieronymus epiſt. ad Euſtochium de dormit. Paul.

tum

tum in anteactorum criminum pœnam, tum ob cautioris vitæ medelam, vt à peccando pro hac nimirum abſtineant, & pro commiſſis faciant Deo ſatis, deſuper aliquandò immittens, pœnitentiæ torquendos patibulo tradit, quemadmodum &

Pſal. 31. 4.

Regius Pſaltes illis item verbis meminit: *Conuerſus ſum* (inquit) *in ærumna mea, dum configitur ſpina.* Ad quos item ſubindè

Ambroſius in pſal. 118.

Ambroſius Prophetæ verba inflectens: *Benè pungeris* (inquit) *ſi compungeris.* Amaris etenim animi punctionibus homo præuentus haud ſibi fidere, nec non ſollicitè à lapſu cauere in poſterum incipit,

Saluianus lib. de Prouidentia.

iuxta illud Saluiani oraculum: *Pœnalis eſt* (inquit) *homini, ac pernicioſa ſecuritas.* Verùm vt ſuſceptæ narrationis aſſertio prolatis confirmetur exemplis.

Ioannes Nyder in formicar. lib. 2. ca. 12.

4. Solemne in primis eſt, quod Nyderus appoſitè in rem præſentem de quodam laudabilis vitæ, ac innocentiſſimis moribus in ſuis paginis ſic tradit:

Petrus Monachus vir probæ vitę, ſed timidæ conſcientię.

Petrus (inquit) *Monachus omnium virtutum honeſtate conſpicuus, Religioniſque exemplar fuerat, & ſpeculum, conſcientiam tamen (vltrà quàm credi poteſt) timidam, ſcrupuloſam, & puſillanimem habuit: & quanquam fortis corpore, contemplatione viuidus eſſet, & vix attingeret annum trigeſimum; timor tamen iſte (vt apparuit) vitam eius læſit. Vnde quadã die ſatis improuiſè in ægritudinem incidit, ex qua ſtatim neceſſe fuit, vt decumberet. Cùmque in Infirmaria vſu rationis perfectè vtens, patientia lenis, & deuotione ſolida feruidus iaceret, ex improuiſo cępit agonizare, & religioſis geſtibus diem ſubitò clauſit extremum. Creditum eſt autem*

Ex timiditate morbo correptus ſubitò defecit ne ſcrupulis intendes periclitaretur.

Diuina clementia inopinata morte ereptum, ne haberet ſuis ſcrupulis intendendi ſpatium. Hæc ille, Quibus profectò palam fit, quod haud gratis, ſed iuſto Dei nutu ad expiãdũ, excolendumq; magis Chriſtianis virtutibus hominem, & patientiæ, ac pœnitentiæ vnà ſimul meritis animam cumulandam triſtes eiuſmodi ſcrupulorum interdum anxietates miſerentis Dei con-

Pſal. 42. v. 6.

ſilio immittantur, iuxta illud Pſalmiſtæ

Auguſt. in pſ. 60.

ſe ipſum alloquentis: *Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? &c.* Quod item aptè Auguſtinus aliquãdo ediſſerẽs:

Io. Nyder lib. 3. formic. cap. 12.

Iubeor (inquit) *ego tolerare, nouit ille pungere.*

5. Quoniam igitur non modica, ac vulgaris homini pœna eſt perturbati animi ſollicitudo, ſcrupuliſque hac in mortali vita hominem excruciari, adeoque

Scrupulorũ anxietas ad humilitatis cuſtodiã à Deo permittitur.

inter conſcientiæ aculeos, omni penitus animi tranquillitate deſtitui; magno tamen virtutis bono, ac præcipuo Dei nutu, ad Chriſtianæ videlicet humilitatis theſaurum tutò ſeruandum haud caſu eiuſmodi res accidit, vt piæ olim exemplo Virginis, cui id ipſum non tam ad pœnam, quàm ad coronam, & gratiæ inſuper augmentum contigiſſe prælaudatus his Auctor verbis commemorat.

Kunegundis Virgo in Nurbergenſi laudabilis vitæ, ſed præ cunctis ſcrupulorum anxietate pulſatur.

Virginem quandam (inquit) *multùm deuotam fuiſſe mihi conſtat in Ciuitate Nurbergenſi Bambergenſis Diœceſis, quæ Kunegundis vocabatur: Hæc viuebat more caſtarum, bonarumque virginum in victu, veſtitu, ſeculi fuga, & in ijs, quæ ad Dei cultum pertinebant, ſine querela; ſed adeò timida, & ſcrupuloſa in conſcientia erat, vt vix meminerim in hoc parem reperiſſe. Nam poſt puram, & integram à ſe ſæpè factam confeſſionem ſacramentalem, frequenter grauibus ſtimulabatur ſcrupulis de inſufficienti confeſſione, vt timebat, tranſacta. In minimis rebus, vbi nullum, vel modicum peccatum erat, mortalis criminis lapſum verebatur adeſſe, & ità nulla pace in domo conſcientię fruebatur. Quidquid enim egit, aut omiſit de genere bonorum operum, in his ſemper peccatum notabile adfuiſſe ſuſpicabatur. Cæpit itaque ex his inordinatis timoribus in ſexu fragili naturalis ſua complexio labi plurimùm, & dietim vires decreſcebant corporis; quia ſe ſemper eſſe plenam peccatis grauibus non definitiuè iudicabat, ſed verebatur.*

Timebat vbi non erat timor, & de ipſa, & pro ipſa Confeſſor, pariter ac Virgines timebant.

Timuit ipſa, timuerunt Confeſſores eius, & non minus cohabitantes virgines, ſi in eo ſtatu ſcrupoloſiſſimę conſcientię deprehenderetur prope mortem, ne fortaſſis deſperationis laqueo ab hoſte maligno raperetur. Intuentes igitur Viri prudentes, & animarum Medici corporis defectum redundare in animę graue periculum, dicebant virgini eam in periculo verſari perdendi vſum rationis, & nullo modo ad ieiunia Eccleſię, ſicut ſana eſſet, teneri. Sciebant enim, quòd labor quotidianus, quo grauabatur, nam quia pauper alijs virginibus famulabatur, & præterita ieiunia, & abſtinentię caſtitati ſeruandę ſatis erant.

Ob interdicta ſibi ieiunia, & pia opera anxiabatur.

Sed ad iſta maior triſtitia cor eius inuadebat, cùm intueretur, ſe priuari inſtrumentis virtutum, quibus communiter plebs fidelium vtitur. Obediuit tamen diſcretis

ſcretis Confeſſoribus licet inuita, & non ſine puſillanimitate maxima. Tandem verò natura deficiente lecto decubuit, & terminum vitę propinquare agnouit. Et ecce Diuina arridente gratia, ante biduum circiter ſua mortis, omnis ſcrupulus, timor, & puſillanimitas plenè animam eius reliquerunt; itant ſumptis Eccleſia Sacramentis, in pace dormiret, quam ſingulariter Dominus tunc in ſpe conſtituerat. Nam virgines adſtantes ab ea quęrunt: Num te conſcientia adhuc arguit, quòd languente corpore eccleſiaſtica ieiunia non ſeruaueris? Quibus illa: *Animum (inquit) ſemper habui paratum ad ieiunium; ſed quia animarum Medici Dei vicem agentes iſta inhibuerunt, eis obediui, nec ex eo tempore turbor, ſperans Chriſti benignitate, eius redempta ſanguine ſaluari, & ſic in Domino quieuit.* Ità planè poſt diutinas ſcrupulis turbatæ conſcientiæ procellas, imperante Domino, facta eſt tranquillitas magna, totaque animi anxietas in mirum ſuauiſſimæ pacis cumulum conuerſa eſt.

Paruit Sacerdotis imperio, & ſub vitæ finem ſcrupulorum perturbatione ſe liberã omninò ſenſit.

Poſt conſcientiæ procellas in pace læta obdormit.

6. Quantum verò Pœnitentium animis ſub ipſum vitę finem, & iam iam æternitatẽ adituris moleſtiæ, ac metus pariter ſcrupulorum ſtimuli ingerant, haud ipſo ſemel experimento comprobatum eſt. Et vt ex nouo, ſuauiq; Eccleſiæ floſculo quis aptè rem delibet, Religioſus vir quidam olim mirum in modum ſub extremam vitæ periodum Virgunculæ Roſæ Limenſis, è tertio B. Dominici Ordine, quæ nuper Beatorum Cathalogo à Clemente IX. Pont. Max. digniſſimè aſcripta eſt, opem inter mortis, & ſcrupulorum anguſtias, expertus eſt, de quo in Beatæ eiuſdem geſtis iſthæc habentur: *P. Fr. Petrus de Loayſa Dominicanus probè conſcius zeli, & charitatis, qua flagrabat, miſericors Roſa in opem periclitantium proximorum, indicarat Virgini decumbere in Cænobio, eumquè mortis angoribus trepidè iactari N. eiuſdem Inſtituti Religioſum à Medicis pridie derelictum; addebat torqueri ęgrum vrentibus ſcrupulis, affligi non certitudine vicinæ mortis, ſed incertitudine vitæ melioris; eo quòd meritis ſe vacuum agnoſceret, contremiſcere pauidum, & ſudare ad continuam ſeueri Iudicis, quem aditurus erat, memoriam: denique ſubuerendum eſſe, ne nimia formido grauiori periculo implicet deſolatum. Intimè hæc ſauciabant cor Virginis prompto compaſſionis affectui tam flexile, ac morigerum: vnde actutum iniunxit Petro, infirmum adiret, ſuoque ex nomine iuberet fidentiùs ſperare de immenſa optimi, & benigniſſimi Numinis miſericordia. Siquidem precaturam pro felici ipſius tranſitu, ac ſimul ex nunc offerre ſe de piorum exercitiorum qualicunque cenſu, quidquid moribundo ad ſupplendam meritorũ vacuitatem opus ſit; immò totum is ſibi vendicet, & ſi quid bonum opus à Roſa vnquam per totã illius vitam hactenus prodierat, integrè à ſe in ęgrum dono liberrimo translatum velle, hoc ipſe velut ſuum Iudici exhibeat, deſinatquè interim abiectè, & humiliter ſētire de magnifica liberalitate Altiſſimi. His ad plenitudinem ſolatij adiecit, velle ſe (modò Deus permiſerit) ab obitu conueniri à defuncti anima, vt ſi fortè vlterioribus ſuffragijs eguerit, ſtatim adiuuetur. Fideliter vniuerſa ad infirmum retulit Petrus; & confeſtim immodicus ille pauor gaudio lętioris ſpei locum ceſſit. Acceptauit ęger munificam Roſa largitatem, haud ignarus, quantum opulentia in dono tot meritorum lateret; ſicquè munitus demũ ſalutaribus Sacramentis, conceptaquè ingenti ſalutis fiducia, tranquillum, placidum, ſerenum ſpiritum reddidit Creatori; pactus antè cum Petro, quòd tam ipſum, quàm Roſam à morte inuiſeret, ſi eam ſibi Dominus facultatem indulgeret. Verùm poſt Fratris deceſſum non leuis cura momordit Petrum, quid eſſet; quòd iuxta condictum defuncti anima non comparebat. Sed exemit ſollicitudinem Petro ſecura Roſa, dixitquè; cùm defuncti animæ feliciter, ac bene agi, iam illam regioni lucis frui perenni refrigerio, vt ei nequaquam opus fuerit redire ad alterutrum pro ſtipe ſuffragiorum emendicanda. Nimirum tanto viatico illam hinc abeuntem ditarat profuſa miſericordis Roſa liberalitas, cui nil tam pretioſum, aut charum eſſe potuit, quod animarum ſaluti non impenderet.* Sic planè qui pridem acerbiſſimis vti ſpinis, ſcrupulorum aculeis ſub vitæ finem trepidando excruciabatur, ipſius Roſæ beneficio, quæ Deo plena corporis duntaxat cruciatus, haud animi ſpinas nouerat, æternitatis ſecurus requiem adiuit.

In geſtis B. Roſa Peruana deſcrip. à Fr. Leonar. do Haſen ad Pra. l. cap. 23.

Religioſus Ordinis Prædic. decumbens ob diuini Iudicii metum con ſequendæ ſalutis ſcrupulo angebatur.

Beata Roſa Virgo Limẽſis pro ipſo Deum exorãs omni penitus mẽtis ſolicitudine hominem eximit.

Suam illi apud Deum operam pollicetur, & ſic metus in gaudium, anxietas in trã quillitatem vertitur.

Defuncti anima Roſã de ſua felicitate certiorem facit.

In actis B. Roſæ Limẽſis vbi ſupra Leonardus Hanſen.

7. Porrò vt & vel iſthæc obiter narratis huc vſque inſerantur, ſapientiſſimè quidem ſuos Deus interdum ſcrupulo-

rum

rum moleſtijs affligendo exercet, ac non niſi Diuinæ item virtutis, ac miſericordiæ eſt, animam à ſcrupulorum tormentis vindicare; Quod Moniali potiſſimùm hoc noſtro ſæculo in Peruano Regno accidit,

Maria monialis in Peruano Regno animi ob ſcrupulum anxietate diuinitus liberatur.

cui aſſerta quædã in publicis, quę ad ritè comprobandã B. Roſæ Virginis Limenſis Sanctitatem ſpectabant, tabulis iureiurando in iudicio affirmando anxiè nimis trepidanti è Cœlo Virgo, quæ Clemente Nono vt diximus, magna pompa Beatorum numero ipſius Eccleſię calculo aſcripta eſt, affuit ipſamet, ac omni prorſus ſcrupulo exemit: Iſthæc verò cũ nuper ad manus noſtras venerint, haud otioſum fuerit hic meminiſſe. Sic quippe geſtorum ipſius, Auctor in actis: *Hic* (inquit) *ſubticendum non eſt, quod Anno 1631. Maria de Buſtamante in Limenſi Sanctiſſimæ Trinitatis Monaſterio profeſſæ Moniali accidit, ipſa iurata id referente. Bona fide hæc coram Apoſtolicis Iudicibus in Cauſa venerabilis Roſæ explicarat omnia, quæ norat. Verùm vt ſexus iſte adſeueram publici iuramenti religionem facilè trepidat, ac velut inter fulmina Cenſurarum ſuæ conſcientiæ metuit, poſt examen anxiam Mariam graues inuaſere ſcrupuli, ne fortè aut per imperitiam reſpondendi, aut per linguæ, memoriæquè ceſpitationem plus, vel minus, quàm exacta veritas, & rigor illius Tribunalis exegerant, dictaſſet. Fluctuabat*

Interrogata à ſacris iudicibus vehementer in quibuſdam aſſerendis trepidabat.

miſera inter ſaxũ, & ſacrũ; hinc animi vigebat inquietudo ad nõnulla ex dictis ſeù moderanda, ſeù retractanda: ſed vnà cum reluctante ſumma verecundia obſtabat, quòd determinatè, quid in ſuis dictis corrigere teneretur, neſciebat. Inde dictabat animus, nulla opus eſſe retractatione, ac interim delicatę conſcientię deerat ſecura tranquillitas. Inter has anguſtias, dum nocte quadã in ſua cellula ſolitaria obdormierat, ſenſit alieno ſe motu, & imperio (at abſque terriculamento) blandiſſimè à ſomno excitari. Excitata conſedit in lectulo, totóquè ſopore facilè diſcuſſo, tacita, & attenta mirabatur, ad quid, vnde, aut à quo illa hora fuiſſet in vigiliam reuocata; dumquè ſic omnia verſans animo auſcultat, & haſitat, ecce vox lenis, ac dulciſſima ſedenti allabitur, ità inquiens: nihil dubites Maria, neque angaris; Etenim Roſa verè Sancta eſt. Mirum dictu, eodem momento ſenſit Maria ſe ſcrupulo ſuo liberatam, euanuit inquietudo, &

B. Roſam dicentem ſibi audit: Nihil dubites Maria.

timoris anxietas, rediјt cordi ſuo tranquilliſſima malacia; ita vt noctis reſiduum potuerit ſub placido latæ ſecuritatis ſilentio tranſigere, certa tantam, tamquè repentinam animi quietem aliunde, quàm de ſurſum infundi ſibi non potuiſſe. Sciebat præterea ſcrupuli ſui morſus nemini, prętérquam ſibi, ac Cælo notos fuiſſe; cumquè maximè nocturnis horis ſoleret ad omnem peregrinum ſtrepitum expaueſcere, ſub voce præmemorata non tantum nihil expauit, ſed planè refecta eſt. Sic planè pias hæc inter mulieres Pœnitentiæ Clauſtro addicta, Deiquè nutu hac ſcrupuli anxietate vexata, vt ſic nobile, promeritumque ipſius Roſæ ſanctitati teſtimonium daret, magno ſui bono permoleſtum, qui animo inſiderat, ſcrupulum abijciens, repentè omnimodam B. Virguncułę patrocinio animi pœnam depoſuit, vt hinc facile aduerteret nonnihil magno interdum ſui emolumento, tum Viris, tum fœminis ipſaſmet ſcrupulorum plerumque obtingere anxietates.

Dictis confirmata omnem à ſe trepidationem iam ſecura abijt.

8. Demum quia de ſcrupuloſis adhuc hominibus ſermo eſt, illud pro certo axiomate hìc vel obiter affirmandum eſt, adeò videlicet permoleſtam eiuſmodi luctam nonnullis quandoque, ad ipſos maximè in virtutibus prouehendos, abſtrahendoſquè ſimul à vitijs, immò ad coronam denique, non ad ruinam diuinitus prouenire. Quod quidem hactenus plurimorum vidimus exẽplo comprobatum, qui cum ſuos nobis conſcientiæ arcanos in Confeſſione ſenſus, morboſque ad curam animi exactè inſtituendam proderent, ac ſe acerbũ huius rei cauſa martyrij genus perpeti teſtarentur; in Dei tamen perſtantes obſequio, & in virtutum ſtudio non parum proficiẽtes, ſui nedum curam, ſed & ſalutẽ animi in tuto tandẽ repoſuere; adeoq; pro ſe ſollicitì, & cautè à vitijs quibuſque abſtinendo, paulò ante finem vitæ omni penitus moleſtia liberi, non abſque ampla laboris mercede, & mentis gaudio, piè, ſanctequè (*quoniam Deo placita erat anima ipſorum*) diem clauſere, illud Auguſtini cunctorum animo ingerentes: *Quia moleſta* (inquit) *lucta, ſed fructuoſa.* Ex quo planè numero Sacerdotes nonnulli hac noſtra ætate virtutum meritis, ac ſanctitate præcipui extitere, ac ſignorum

Scrupuli ad ſalutem interdum, non ad ruinam.

Moleſta ſcrupulorũ lucta, ſed fructuoſa.

Sapientia cap. 4.

Auguſtin. in ſerm.

Digitized by Google

rum etiam ſubinde portentis diuinitus illuſtrati, qui cùm alios probè, ſapienterquè regerent, ſumma in hoc opere prudentia præditii ſe ipſos tamen à ſcrupulorum ſtimulis, atq; moleſtia eximendi nullum finem facientes, nonniſi ſub vitę terminũ, & poſt diutinũ laboris penſum, atque conflictum exoptatam animi pacem ſunt aſſequuti. Quod innocentiſſimis item tum Viris, tum fœminis, in ſæculo magna cum laude, ac virtutum exemplo degentibus contigit, quibus denique paulò ante obitum Conſcientiæ ipſius, ac animi Deo aſpirante tranquilitas affulſit, factumquè ipſins munere eſt; vt qui anxij inter huius vitæ procellas Cœlo prædeſtinati, ac diù in terris eiuſcemodi bella ſuſtinentes vixerant, feliciter ſedatis tandem omninò animi fluctibus, deuictiſquè hoſtibus, victores cum palma, non ſecus ac placidiſſimo intercepti ſomno è vita decederent.

Innocentis vitæ tum viri tum fœminę ſcrupulis probati, ijs ante vitæ finem penitus liberi.

9. Iuſto itaque res, atque arcano Dei conſilio hæc agitur, vt homo acriter ſcrupulis interdum laborans, nullamq; intus animi pacē ſentiens, triſtis ſēper, ac pauidus, nè ſibi; ſed totus Deo præſidēs, vitam inter homines, ac pericula non abſque metu tranſigat, ſuamquè aſſiduis apud Deum, & homines lacrymis ſortem dolens, illud cum Apoſtolo altiùs inclamet: *Quis me liberabit de corpore mortis huius*. Et Dauidicum item illud vſurpet: *Heu mihi, quia incolatus meus prolõgatus eſt.* Quam ſanè ſuis Deus non ob alind, vt putant, calamitatem permittit; niſi vt homines à peccatorum laqueis ſeruet immunes, ipſiſquè coronam denique poſt luctam certaminis largiatur. Quapropter cùm certus quidam hac noſtra ætatæ Conſcientiæ ſcrupulis magis, magiſq; in dies angeretur, & ſe mortalium infeliciſſicum computans, tum Deum, tum homines vt ab eiuſmodi ſe tandem pœna liberum fieri contingerēt, aſſiduè precaretur; Virgilio Spadæ Breſichellenſi, Sacerdoti noſtræ Congregationis, cuius tunc ille opera in pœnitentiæ Sacramento vtebatur, Viro eximiæ pietatis, prudentiæ, & charitatis rem aperuit, qui toto fortē ipſius corde miſeratus, omnimodis tum dictis, tum precibus laborantem hac releuandum moleſtia curauit. Quid multa? votis è Cœlo Deus adfuit: Nam aliquot poſt menſes pœnitens dum aurem Confeſſarij dictis præbet, einſquè conſilio vtitur, tantum Deo aſpirante in moleſtiſſima, quam diu ſuſtinebat, animi cura profecit; vt ſcrupulorum tędio victus, ac omni pariter ſolutus moleſtia, priſtinam animi tranquillitatem, cuius diù expers fuerat, ex inſperato reciperet. Sed poſt curam (inquies) quid inde? Ab omni igitur eiuſcemodi cordis lucta, & moleſtiarum anguſtijs liber effectus, timidam protinus Conſcientiam deponens, licentiam (quæ vitiorum Mater eſt, & nouerca, virtutum) induit, atque innocentiam à ſe penitùs abdicans, ſenſim miſer in lubricum, & à Deo longiùs aberrauit, totus in alterum à ſe ipſo degener, & ab eo, qui pridem fuerat, mutatus; adeò vt non parum ſubinde Confeſſarius pro ipſo dolens miraretur, ac inter proſpera immutatum in deterius hominem fleret, illud palam Auguſtini in homine oraculum adimpletum videns: *Multa Deus* (inquit) *concedit iratus, quæ negat propitius; & quia homo exanditur, dum petit aliquando ad voluntatem, non ad ſalutem*. Vir igitur qui pridem inter ſcrupulorum anxietates pius, humilis, deuotus, ac præferuidus extiterat; vbi omni moleſtia ſe liberum ſenſit, continuò in vitia diffluens, Sapientis illud vel ſuo probè experimento didicit: *Eſt* (inquit) *via, quæ videtur homini recta, ſed nouiſſima eius ducunt ad Mortem*. Pius itaq; prudenſquè Sacerdos ſeriò haud ſemel, quod acciderat, ſecum recogitans; alijſque tacito ſubindè hominis nomine id ipſum alieno futurum documento narrans: *Nunquam profectò* (inquit) *Deum poſthac, vt quenquam à ſcrupulis liberet, exorabo: Experimento quippe ſat didici, non ſemper homini expedire eiuſcemodi moleſtys, curiſquè animi, quæ ſalubriter à Deo immittuntur, abſolui; cùm iſthac non ruinæ ſint plerumque, ſed ſalutis, & profectus cauſa*. Quapropter meritò Ambroſius aliquando compunctionis gratiam, quantumuis moleſtæ, ac animum torquentes obrepant cogitationes; à Deo in primis petendam, exoptandamque affirmans: *Bene* (inquit) *pungeris, ſi compungeris*. Et hæc obiter dixiſſe voluimus.

Apoſtolus ad Rom. 7. 24.

Pſal. 119. 5.

Iuſto Dei conſilio ſcrupulorum quidam ſtimulis pulſantur.

Ex relat. à viro omni fide digniſſimo.

Scrupuloſus pęnitens valde ob id Confeſſario moleſtus tādem curatur.

Vt ſe à ſcrupulis libera vidit, laxioris vitæ aggreditur viã.

Auguſt. in Euang.

Pauerb. c. 16. 25.

Confeſſarius dolet ſua hominem à ſcrupulis opera vindicatum.

Amb. in pſal. 118.

CAPVT XI.

Pœnitentes illatas ſibi moleſtias patienter ferendo hilares, ac expiati obeunt.

1 PAtientiæ virtus tanti apud Deum momenti, tantiquè ipſius calculo pretij res eſt; vt certam ſibi repromiſſam poſt certamen, habeat in Cœlo coronam: *Et nil magis ſit*(Cypriano teſte) *vel vtilis ad vitam, vel maius ad gloriam*; Vbi enim quis fuerit, perferendo probatus, mox Deo, & Sanctorum proculdubio dignus conſortio cenſetur, acCœlo proinde iure merito æternùm inſerendus, ſimilis futurus in gloria, & felicitate Sanctorum. *Beatus Vir*(inquit Iacobus) *qui ſuffert tentationem; quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe.* Nulla quippe maior erga Deum dilectio, quàm illibatus iugiter Patientiæ vigor, & virtus ob Dei amorem inter aduerſa, quæque in bono ſemper firma inuictaque animi tolerando conſtantia. Pari enim, ac mutuo Charitas, & Patientia conſortio iunctæ, ambo ſimul immortali Deo feliciter copulantur. *Eſt namque*(vt Cyprianus ait)*nobis cum Deo virtus iſta communis.* Patiendo igitur, ac diligendo quis veraciter pœnitens, ac Deo dignus, maximè comprobatur. Enimuerò aduerſa Mundi, ac pro ſuis vltrò culpis, quę ab hominibus contingunt, moleſtias perferendo libenter, dignum, acceptumque Altiſſimo ſacrificium in odorem ſuauitatis offertur, Apoſtolus ſiquidem mira aliquando Patientiæ decora extollens, cunctoſquè ad ſectanda ipſius merita exhortans: *Scientes*(inquit) *quòd tribulatio patientiam operatur; patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit.* Suo namque haud vnquam Diuina hæc virtus honoris fruſtrati obſequio, nec abſque fructu irremunerata aliquando tranſire poteſt, quæ Dei Regnum ſibi Diuino Chriſti ore in Euãgelio repromiſſũ habet *Beati*(inquit)*qui perſequutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt Regnum Cælorum.* Coronam quippe Cœlo expetit, quos lucta interim probando in terris exrecet.

Cyprianus de bono Patientiæ.

Patientię virtus hominem probat, ac Cœlo dignum renunciat.

Iacobi c. 1.

Cyprianus vbi ſupra.

Ad Romanos cap. 5.

Regnum Cœlorum pro mercede ſibi à Chriſto repromiſſum habet.

Mathei c. 5.

2. Charitatis igitur, & Patientię virtus, quę ſummo apud Deum in honore habentur, pari quoque diuinitus præmiorum largitate donantur; adeoquè vna, eademquè Martyribus, ac diligentibus, & Charitati pariter, atq; Patientiæ inſtiſſimè apud Deum ſeruatur merces, quia videlicet tum perferendo, tum amãdo Patientia ſimul, & Charitas hominem Martyrem faciunt: *Quis nos* (Apoſtolus inquit)*ſeparabit à Charitate Chriſti, tribulatio? an anguſtia? an fames? an perſequutio? an gladius? &c. Quoniam propter te mortificamur tota die, ęſtimati ſumus ſicut oues occiſionis.* Pœnitentiæ autem virtus, quę indiuidua Patientię comes eſt, dum, quæuis vitę huius aduerſa, calamitateſquè pro culpis, vt Deo ſatis pro ſe faciat, patienter præcipit tolerandas, ſuos quoq; & ipſa cultores, Chriſto dignos vti Martyres dedicat: Martyr enim quidquid aduerſi ob Dei gratiam tolerat, & id ipſum Pœnitens ob Dei amorem, ac ſui odium volens, libenſque vltrò pœnas ambiendo exequitur, & iuſtam denique horum quiſque ſuis pro meritis coronam accipit. Enimuerò electi Chriſti Pugiles nõniſi perferẽdo, beati olim Apoſtolico ore, Cœloq; digni renũciantur: *Experti*(inquit)*vincula, & carceres, lapidati sũt, ſecti ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt.* Charitas namq; Chriſtianorum quibu ſuis ſaginari pro Chriſto pœnis ludum, haud pœnam putabat, quò dignum Deo pro ſe ſacrificium offerret, adeoquè crux, tormenta, & mors deniq; libenter pro Chriſto ſuſcepta perennis vitę coronam, & immarceſcibilem Martyribus palmam promeruit. Patiendi quippe ardor in cordibus, Chriſti exemplo, ac amore ſucceſus imbelles quoque alacres ad martyrium currentes, inuictos in prælio, imperterritoſquè haud ſemel in agone oſtendit, vt aptè, eleganterquè ſuis olim carminibus B. Proſper ſic Martyrem loquentem inducit.

Ignem adhibe, rimare manu mea viſcera tortor,
Effugiunt pænas membra ſoluta tuas.
Carcere ſi cæco claudar, nectarquè catenis,
Liber in exceſſu mentis adibo Deum.

Epiſt. ad Rom. c. 8.

Charitas & Patientia pari honore, & præmio sũt apud Deum.

Pœnitentia quoque ſuis *Pro culpis patiendo Martyres facit.*

Ad Heb. 1.

Martyrum erga Deum charitas perferendo enituit.

S. Proſper in quod. Epig. vt hab. in horto Paſt. apud Marchãtium lib. 2. pag. 237.

Martyrum patiendi ardor, & conſtantia à D. Proſpero expenditur.

Si

Si mucrone paret ceruicem abſcindere lictor,
Impauidum inueniet mors cita, pœna breuis.
Non metuo exilium; Mundus domus omnibus vna eſt,
Sperno famem, Domini ſit mihi ſermo cibus.

Ita planè ingens pro Chriſto patiendi cupiditas præferuidos olim Chriſti pugiles ad coronam prouexit, ac Cœlo tandem nobili diuites tryumpho intulit. Nec ſecus verò dignos Pœnitentiæ cultores intimus culparum dolor haud ſemel cordi validè inſidens, compunctos, lacrymis, & ſi non ſanguine Martyres fecit. In huius quippe vitæ ſtadio, dum maxima ad Cœlum vi contendunt, ſic inter labores, ærumnaſque ad aduerſa quæque fortirer toleranda, Pœnitenriæ amor, incendit, & quo ſuis pro culpis dignè Deo facerent ſatis, ea vis roborauit; vt non ſecus ac Mundi exules, & Cœli quodammodò Ciues effecti, paria ipſi, ac olim Martyres perferendo auderent: *Circumierunt* (inquit) *in melotis, in pellibus caprinis, egentes, anguſtiati, afflicti, quibus dignus non erat Mundus.* Si quis enim antiquiorum Anachoretarum geſta piè recolit, pari vtique tot, tantaque perferendo, ac Martyres cucurriſſe ſtudio, animiq; haud impares alacritate comperiet. Nam Paulos, Antonios, Macarios, Hilariones iugi, intenſoque tolerandi deſiderio, ac pœnis vltrò Pœnitentiæ amore ſuſceptis, adinuentiſque contendiſſe nemo eſt, qui neſciat, vt illud Auguſtini aptè cunctis occineret: *Ne putetis* (inquit) *in ſola ſanguinis effuſione eſſe Martyrium, ſemper Chriſtianis ſunt Martyria.* Quibus ille ad pios Pœnitentiæ ſectatores, qui ſe pœnis vltrò, libenterquè ob virtutis amorem conficiunt, aptè alludens, ipſos item ſubinde tangit, qui illicita à ſe abſcindendo, prauos, ac rebelles animi motus captiuando trucidant, omnemquè inſuper læſi procul vlciſcendi deſiderium, & cuncta aduerſa, quę accidunt, atque iniurias conſtanter perferendo, procul à ſe; ſuiſque ſui amorem abdicant.

Pœnitentiæ cultus ſuos quoq; cultores martyribus ſimiles, aut pares oſtendit.

Ad hebr. c. 11. n. 37.

Auguſtin. tract. in Ioannem.

Non in ſola ſanguinis effuſione martyrium ex Auguſtino.

3. Porrò, vt hic narrandi initium ſit, Egica, ſeu Egicanes Vuambæ, ſiue Bambę Regis Hiſpaniarum Conſobrinus, Eruigio Regi mortuo ſuffectus, mira recolendę tum pietatis, tum patientiæ poſteris documenta reliquit; adeò vt Epiſcopis in vnum coeuntibus, vt Eccleſiaſticæ rei ritè, rectequè conſulerent, ipſe ob reuerentiæ cultum nonniſi poſtrato humi corpore ipſos allocuturus adſtiterit; hæc enim in Concilij Toletani actis: *Adfuit idem Sereniſſimus Egica Princeps, placida deuotionis arce ſublimis, & ſtrenua culminis reclinatione laudabilis; quiquè in medio Pontificum poſitus, humiquè proſtratus, Sacerdotum Dei ſe commendat orationibus. Deinde ſurgens, & ſufficienti exhortatione Concilium allocutus, innexa tomo ſui culminis vt Sacerdotibus tradidit relegenda, erat eius exordium: Ecce Beatiſſimi Patres.* Quibus profectò quàm pium ſe erga Epiſcopos Rex exhiberet, & quãtum in Sacerdotibus Chriſto, ac religioni deferret, manifeſtè cunctis liquet. Verùm etſi perperam nonnulli Egicanem Regem odijs, pluſquàm par eſt, indulſiſſe tradant; vtpotè qui Eruigij filiam in Coniugem acceptam repudiare ſit auſus, ac de nobilium quampluribus, quorum arte Vuamba Rex amotus Regno fuerat, vindictam ſumpſerit. Verùm vt recolendi, ac optimi Principis famæ conſultum ſit, quidquid vlciſcendo præſtitit, nonniſi cauſa ſacris pridem legibus diſcuſſa, ac probata fieri oportuit; quòd tum maximè vigilans Epiſcoporum cura in illibato ſacrorum Canonum cultu, tum pręſcripta eorundem in Regem ipſum auctoritas cunctis vltrò ſuadet, pręterquam quòd digniſſimum pio Regi in Synodo Patres teſtimonium dedere, de quo Canone 6. Concilium Toletanum hæc habet.

Baron. ut an. 387. n. 2.

Egica, ſiue Egicanes Hiſpaniarũ Rex pius, & patientiſſimus.

In Actis Concily Toletani.

Pietas ipſius in Toletano Concilio erga Patres oſtenſa.

Falſo à quibuſdam ob repudiatam vxorem carpitur.

4. *Glorioſiſſimus etenim, ac Sereniſſimus Dominus noſter Egica Rex, feruentiſſimi amoris Chriſti igne ſuccenſus, & ſanctæ actionis ope perfunctus, inimicorum Chriſti perfidiam illud prophetale vaticinium ſequens: Nonne qui oderunt te, Deus, oderam illos, & ſuper inimicos tabeſcebam? vtpote verus Chriſticola obnoxios proterere decernit; Eccleſię Dei ſtatum vigilanti inſtantia roborare diſponit: Sanctis Dei Baſilicis ſe munificum exhibet, tributorum impenſiones Populis moderamine diſcreto remittit, maligna contra ſe obſtinatione agentibus, animi liberalitate gratiſſima, ac pia miſerationis inſtantia ignoſcere conſueuit;*

Concilium Toletanum Can. 6.

Nobile ipſius pietatis teſtimoniũ à Concilij Patribus

Ee 2 mul-

Digitized by Google

multos quoque, qui confracti ſunt, liberos (ſecundum Prophetam) omne onus diſrumpendo in ingenuitatis ſtatu reformat, atque in diuerſis Sanctę Eccleſiæ ſtudijs exercendo prępollet. Hæc Patres de Egica Rege pietatis inter Reges præcipuæ, cui zelantiſſimos Viros adblanditos turpiter haud aſſererentibus credi par eſt.

Feruor erga Deum, ac in regendo, ad miniſtrandoq; Regno, ſollicita ipſius cura.

5. Verùm qua prælaudatus Rex in condonandis iniurijs clementia, itemque in ſe ex hoſtibus vindicando mititate vſus, ex eo maximè conſtat; quòd cùm Sisbertus Toletanus iam pridem Archiepiſcopus electus: Sacerdotalis (quo fungebatur, muneris, & iuriſiurandi, quod Regi præſtiterat, & quod fidelitatis nuncupatur) oblitus, & ſpiritu nequam abductus aduerſus Catholicum, & maximè pium, iuſtumque Regem conſpiraſſet, detectis ſubinde Dei beneficio arcanis dolis, prauiſque in Regem machinis, Egica Rex nonniſi Sacris aduerſus perfidum hominem iuribus agendum voluit; Sacra nimirum Sacris adminiſtranda hominibus relinquens, quin immò tantæ vnus hìc modeſtię, ac religionis ſpecimen dedit; vt Patribus in Synodo conſidentibus, oblatiſquè duobus ab ipſo Rege libellis, nulla in eis aduerſus impium, diræ proditionis Auctorem Sisbertum ingeſta fuerit mentio: *Piaculum quippe* (vt Baronius ait) *eſſe putauit, ſi etiam facinoroſum delinqentem accuſaret Epiſcopum;* adeò vt immane eiuſmodi crimen ſe auctore in iudicium, & ad Sacrum Epiſcoporum Tribunal venire noluerit, cautè illud ſilentio inuoluens, etſi Concilij Patres poſt publicam criminis famam de Sisberto læſę Maieſtatis reo vnanimes iſthæc decreuerint.

Baron. an. 690 n. 2.

Clementia Regis in vlciſcendis iniurijs.

Baronius vbi ſupra.

Quàm cautus, quàm ſobrius in Sisberto Epiſcopo aduerſus ipſum conſpirante accuſando.

6. *Eſt enim* (inquiunt) *quorundam ſæcularium, & (quod peius eſt) Sacerdotum improbanda ſatis obſtinatio animorum, & fidem ſuis Principibus ſub iuramento promiſſam obſeruare contemnunt, & verborum fuco iuramenti obnubilant; promiſſionem, dum in arcano pectoris retinent infidelitatis peruerſitatem.* Et poſt alia, quæ aduerſus periuros ingeſta pariter ſunt, iſthæc conſultò ſubijciuntur: *Vnde Sisbertus Toletanæ Sedis Epiſcopus talibus machinationibus denotatus repertus eſt, pro eo, quòd Sereniſſimum Dominum noſtrum Egicanem Regem non tantùm Regno priuare, ſed & morte cum Flagello Theodomiro, Liubilane, Liubigitone quoque Tecla, & cæteris interimere definiuit; atque genti eius, vel patriæ inferre conturbium, & excidium cogitauit, qui etiam per decreti noſtri definitionem iam & loco honore priuatus exiſtit. Ideò noſtrum in commune per huius canonicæ Sanctionis decernit Collegium, vt hoc ipſum vnionis noſtræ decretum, quod etiam his Synodicis definitionibus innectendum decreuimus, omni ſubſiſtat valore ſubnixum, atque in perpetuum obtineat inconuulſibile robur.* Sed quod ad proditorem ſpectat, hæc habentur.

Concilium Toletanum c. 19. n. 19.

Baronius an. 693. n. 4.

Sisbertus Patrum Sententia damnatur, & Epiſcopali throno deijcitur.

7. *Ipſe verò Sisbertus pro ſui iuramenti tranſgreſſione, facinoriſquè tanti machinatione ſecundum antiquorum Canonum inſtitutionem, qua præcipitur; vt quiſquis inuentus fuerit talia feciſſe, & viuente Principe in alium attendiſſe pro futura Regni ſpe, à conuentu Catholicorum excommunicationis ſententia repellatur, honore ſimul, & loco depulſus, omnibuſquè rebus exutus, quibuſque in poteſtatem prædicti Principis redactus perpetui exilij ergaſtulo maneat relegatus: ita nempe, vt ſecundum eorundem, antiquorum Canonum decreta in fine vitæ ſuę tantùm communionem accipiat, exceptò, ſi regia eum pietas, ante abſoluendum crediderit.* Hæc Toletani Concilij Patres, iuſti ſcelerum vindices aduerſus Sisbertum Canone 9. ſanxere; Duodecimo autē Canone de alio in eius locum ſufficiendo actum eſt. Atquì vbi primùm coram Synodo Sisbertus crimen confeſſus eſt, in publico item Cœtu exauctoratus legitur; hæc enim ibi: *Idcircò nobis omnibus in vnum collectis, idem Sisbertus Epiſcopus noſtro Cœtui præſentatus, atque infidelitatis ſuæ machinationem patuli oris eſt affatu profeſſus. Vnde nos per huius decreti noſtri formulam ſæpedictum Sisbertum ſecundum edictum priſcum ſydonicæ Sanctionis decretum de talibus promulgatæ legis, ab Epiſcopali Ordine, & honore deijcimus à perceptione Corporis, & Sanguinis Chriſti excommunicatum in exilio perpetuo manere cenſemus.* Hæc meritò in hominem, qui fraudulentas Regi digniſſimo manus per ſummum ſcelus inferre eſt auſus, à Patribus ſancita leguntur, quæ qui vult apud Baronium conſulat: Egicanes verò, qui Eccleſiæ necnon publicè rei bono, bonorumquè vtilitati reſeruatus à Deo fuerat,

Ergaſtulo includendus & non niſi ſub vitæ finem viuifico Chriſti corpore donandus.

Conc. Toletani vbi ſupra.

Iuſta in ipſum lata à Patribus cēſura & illibatus Sacrorum Canonū rigor.

Baronius an. 701. n. 11.

rat,

rat, Anno Chriſti 701. diem feliciter obijt, pio, optatoque iuſtorum exitu vitam finiuit Vir vtpote mitiſſimus, & qui nullam ex contumelioſis hominibus, ac vel ſuo inſidias parantibus capiti expetijſſe viſus eſt aliquando vltionem. Enimuerò clemens adeo Vir, & qui miſereri didicerat, Deum ſibi pariter in iudicio miſericordem adinuenire meruit, iuxta Diuinum Chriſti oraculum: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.*

Baronius an. 701. n. 11.

Egicanes Vir mitiſſimus ac miſericors ſuauiter in Domino obdormit.

Mat. cap 9.

8. Pari quoque, ac promerito laudum præconio celebrandus hic eſt Ludouicus Imperator, Caroli Magni filius, & nobili inſuper cognomento Pius, qui multa quidem primùm ſe digna præſtitit; ſed cùm Bernhartum Italiæ Regem Nepotem, rebellem ſibi comperiſſet, ira, ac furore abductus, illi, ac delicti ſocijs oculos eruendos præcepit: At poſt mortem ipſius, quod crudeliter adeò iſthæc iubendo præſtiterat, amariſsimè fleuit, ac Pœnitentiam pro eiuſcemodi culpa ſat humiliter egit. Verùm cum pro funeſta Nepotis clade, cuius aſſentiendo particeps fuerat, acerbiſſimis conſcientiæ vehementer ſtimulis angeretur, pro immiti, ac rigido, quod ergà fratres, aliosque vſurparat, iudicio dignam ſibi in publica Synodo ab Epiſcopo Pœnitentiam iniungi voluit, eòque magis; quòd Gregorium huius nominis Quartum Romanum Pontificem non eo, quo par erat, ad ſe venientem honoris cultu, quin immò vei parùm ſibi amicum, & vltioni indulgens excepiſſet, reus apud Deum ipſum iudicio videbatur. Quapropter iuſto Dei nutu milites ſubinde, ac filij in ipſum rebellantes, duriùſque cum ipſo rem agendo, infelix Rex crebras ab ipſis turbas, defectiones, & iuges item pati moleſtias compulſus eſt. Demum cùm Ludouicum filium nouas quotidiè res molientem comperiſſet, iniquo iſthæc animo ferens, arreptis in ipſum armis iuſtam capturus vltionem inſurgit. Atqui fatali interim præuentus morbo dignæ Pœnitentiæ, & Chriſtiano item Principe virtutum præbuit documenta; adeoquè cùm ſe valdè pium, ac pro ſalubri Eccleſię regimine pluſquàm pro Regno adminiſtrando ſollicitum exhiberet, ſingulis ferè diebus peccata Sacramentali confeſſione apud Sacerdotem expiando, 40. item diebus Sacroſancti dumtaxat viatici pabulo ſe reficiendum curauit, & vt præ cordis contritione lacrymis, ac humilitati addictus, cunctis laudabiliter rebus abdicaret, immortales Deo gratias agens, cunctas Ludouico filio abſenti iniurias condonando relaxans, ab Epiſcopis benedictionem ſibi humillimis precibus impertiri popoſcit; quin ſacro demum ex ritu animam Deo commendans, cùm adſtantem illic Dæmonem magna fide ſuffultus inclamando in fugam egiſſet; compunctus, ac verè pœnitens è vita tandem deceſſit. Verùm poſt triginta annos Ludouico filio apparens; ſe eiuſdem fidei, ac precibus, vt à pœnali purgatorij ignis ſolueretur incendio, enixius exorando cõmittens, alterius ſæculi rerum, tormentorumque aſſertor, ſe diù ad illam vſque horam in pœnis lamentabiliter fuiſſe teſtatus eſt.

Baronius an 815. n. 1. n. 2.

Ludouicus Imperator Caroli Magni Filius cognomento Pius, pœnitens ſe ex hoſtibus vindictam aliquam ſumpſiſse vehementer doluit.

Condignam ſibi à Patrũ Synodo pœnitentiam iniungi poſtulat.

Quo ſtudio Sacramentis Eccleſiæ ſe diebus aliquot præmuniendum voluerit.

Moriturus aſtantem Dæmonem videns, inclamanſque in fugam vertit.

9. Verùm enimuerò, vt ſatis duram nunc, rigidamq; quam is contrà Bernhartum Nepotem Regem Italiæ vltionem exercuit, & cuius ex intimo corde ipſum adeò pœnituit, videamus; hæc quidem Auctor, qui ſuis Ludouici res geſtas ſcriptis tradidit: *Poſt cuius* (inquit) *feſtiuitatis (ideſt Paſchæ) tranſactam celebritatem Bernhartum hactenus Regem, eiuſquè fautores in ſupradicto ſcelere cum lege, iudicioquè Francorum deberet capitali inuectione feriri, ſuppreſſa triſtiori ſententia, luminibus orbari conſenſit; licet multis obnitentibus, & animaduerti in eos tota ſeueritate legali cupientibus. At verò licet Imperator indulgentiùs ageret, vltio tamen eliminata ad effectum in aliquo eſt perducta: At autem Bernhartus, & Reginerius dum impatientiùs oculorum amiſſionem, & ablationem tulerunt, mortis acerbitatem ſibi conſciuerunt. Epiſcopos porrò hac immanitate conſtrictos, ab Epiſcopis reliquis depoſitos Monaſterijs mancipauit; cæterorum autem nullum vel vita priuari iuſſit, vel membrorum amputatione mulctari, ſed ſecundum quod exigente culpa viſum, alios exulare, alios iuſſit attondi*; Hæc ille; Quibus ſanè Bernhartum oculorum iacturam acerbè nimis ferentem, dolentemquè ob id vehementiùs, mortem ſibi conſciuiſſe conſtat, cuius corpus illatum poſteà Mediolanum intra Eccleſiam S. Ambroſij tumu-

Biblia Florid. edit. à Ioanne de Bono Cœleſte part. vltima.

Seuera in Bernhartũ Nepotẽ Italię Regem in ipſum inſurgentem animaduerſio;

Ipſum haud vita, ſed oculis orbandũ vult.

Hic ſubinde ob oculorum iacturam, ſe ipſũ necat.

Digitized by Google

tumulari contigit, vt inſcriptio illic his notis exculpta edocet:

Bernhartus ciuilitate mirabilis, cæteriſquè pijs virtutibus Rex, hic requieſcit. Regnauit annos quatuor, menſes quinque. Obijt XV.
Maij Indictione XI. filius piæ mem. Pipini.

10. Porrò Ludouicus, vbi triſtem, funeſtumque deſperati hominis finem percepit, iniquo rem animo ferens, acerbè nimis, quòd eiuſcemodi in hominem exercendę animaduerſionis Iudicibus poteſtatem feciſſet, conqueri haud deſtitit. Quamobrem non ſecus ac triſtis ſe reum cladis agnoſceret, obdoluit pijſquè patratum crimen operibus expiandum curauit, vt Theganus eius temporis ſcriptor his verbis meminit: *Tertio* (inquit) *die poſt amiſſionem luminum Bernhartus obijt. Quod audiens Imperator, magno cum dolore fleuit multo tempore, & confeſſionem dedit coram omnibus Epiſcopis ſuis, & iudicio eorum Pœnitentiam ſuſcepit, propter hoc tantùm, quia non prohibuit Conſiliarios hanc crudelitatem agere. Ob hanc cauſam multa dedit pauperibus propter purgationem animæ ſuæ.* Hæc ille, miram pij ac præcelſi animi inter Principes ob funeſtum hominis interitum Pœnitentiam cũctis ob oculos contemplandam proponens.

Ludouicus ſe necis ipſius reum fatetur, ac pijs operibus culpam expiat.

Theganus in ſuis hiſt. pag.

11. At quo dignus poſtmodum Princeps doloris ſenſu ſit affectus, vbi Ludouicũ filium nouæ conſpirationis dolo, ac ſcelere irretitum turpiter adeo defeciſſe comperit, & quàm grauibus præ nimio animi angore malorum laborare incommodis cœperit, pijs, auſteriſquè intermiſſis ieiuniorum exercitationibus, rerum geſtarum auctor his verbis proſequitur: *Hac eo* (inquit) *agente, Natalis Domini, &c. Acceſſit etiam hic triſtis nuncius, cuius relatu adeò affectus eſt amaritudine, quamuis eſſet penè vltra humanum modum natura mitiſſimus, fortitudine magnanimus, pietate cautiſſimus, vt in apoſtema pituita excreſcens dureſceret, & intra vitalia vlcus lethale concreſceret: Inuictus tamen illius animus, dum turbari tali peſte Eccleſiam Dei, Populumquè Chriſtianum vexari comperit, nec faſtidio ceſſit, nec dolori fractus ſuccubuit. Sed poſtquam Sanctum quadrageſimale ieiunium cum vxore, & filio Carolo inchoauit, aduerſus hanc tempeſtatem ſedandam ſe obicem tulit. Et qui ſolitus erat hoc tempus Pſalmorum decantatione, Miſſarum celebratione, eleemoſynarum liberalitate cum ſumma deuotione totum ſolemne reddere, &c. Nunc propter diſcordiam fugandam, pacemquè renouandam nullum diem habere voluit feriatum. Paſtoris enim boni exemplum ſequens, pro vtilitate gregis ſibi commiſſi, non refugiebat etiam proprij corporis iacturam ferre. Vndè non ambigendum eſt ei redditum præmium, quòd ita laborantibus ſe daturum promiſit maximus Pater, Princepſquè Paſtorum.* Hæc ibi.

Baronius an 840. n. 3. & ſequent.

Ob nouam filij conſpirationem animo fatigatus morbis corripitur.

Ad Deum placandum piè ſe ipſũ, tum eleemoſynis, tum precibus exercet.

12. Quibus ſanè admirandam Ludouici indolẽ, eiuſq; pietatem vnuſquiſq; intelligit, cui Sacrorum cultus dierum cordi adeo fuit. Sed vt eius hìc obitum, ac pœnitentiæ feruorem norit; hæc quidem præmemoratus Auctor: *Cæpit ergò* (inquit) *faſtidio tabeſcere, & nauſeam ſtomacho ad cibum, potumquè intendere, crebris ſuſpirijs vrgeri, ſingultibus quati, ac per hoc virtute deſtitui, &c. Viribus deſertus, lectulo ſe ſe committit. Porrò quis explicet eius pro Eccleſię ſtatu ſollicitudinem, vel pro eius concuſſione mærorem? Quis enarrare lacrymarum flumina, quas pro acceleratione Diuinæ clementiæ fundebat? Non enim ſe receſſurum dolebat, ſed quod futurum nouerat, gemebat, dicens ſe miſerum, cuius extrema clauderentur talibus miſerijs. Aderant autem eius conſolationi venerabiles Antiſtites, & alij Serui Dei quamplurimi, &c. Per Metenſem Epiſcopum quotidie confeſſionis munus, ſacrificium ſpiritus contribulati, & cordis humilitati, quod Deus non deſpicit, offerebat. Cibus eiuſdem erat ſolummodò per dies quadraginta Dominicum corpus, laudante eo iuſtitiam Dei, & dicente: Iuſtus es Domine. At quia Quadrageſima tempus non ieiunans exegi, ſaltem coactus idem ieiunium exoluam.* Subinde verò aurum, arma, gemmas, & cuncta inſuper bona larga in pauperes, amicos, & domeſticos manu diſtribuens, Deo laudem dedit, vt Auctor his verbis tradit: *His* (inquit) *ritè peractis Deo gratias egit, quòd nihil supereſſe proprium cognouit.* Hæc digna quidem in ipſius laudem ſcriptor.

Infirmus corpore, ſed animo vegetus, haud oculis, haud dolori parcebat.

Baronius vbi ſupra n. 7. 8. & alij.

Illis Deum iugiter verbis interpellans: Iuſtus es Domine.

13. Quibus planè haud viſam hactenus, ac ingenti admiratione recolendam

dam contriti cordis vim, ac Regij pectoris in aduerſis tolerandis conſtantiam, dum in mortis amplexum feſtiuo more procurrit, videre eſt. Lachrymis quippe aſſiduis, & Sacramentali confeſſione quotidiè conſcientiam expiando, inſuper Sacramentali, ac viuifico pabulo ſeipſum reficiens, haud aliter deficientes ægri corporis vires, fugientemque animam præmuniendã curauit: Quin & eleemoſynis item pauperum peccata redimens, bonis diues operibus iam morti propinquabat; adeoque vt priùs animo, quàm carne ſolutus nudus, ac liber è ſęculo abiret, cunctis ſæculi rebus ſponte abdicare ſe voluit. Porrò vt miro ſuum Chriſtianę virtutis exemplo exitum præueniret, omnes Ludouico filio, in quem hactenus exacerbatus meritò videbatur, iniurias, vt peccata ſibi à Deo miſericorditer condonarentur, relaxandas voluit; quod ſanè non niſi ob Dei ſolius amorem laudabiliter præſtitit, vt idem Auctor proſequitur: *Verebantur*, (inquit) *ne fortè filio Ludouico implacabilis eſſe vellet, ſcientes, quòd vulnus frequenter inciſum, aut cauterio aduſtum acerbiorem dolorem ſuſtinenti propagaret: ſiſi tamen de eius inuicta patientia, qua ſemper vſus eſt, per Drogonem fratrem eius, cuius verba ſpernere nolebat, animum eius leniter pulſat. Qui primùm quidem amaritudinem ſui animi demonſtrabat; at verò parumper deliberans, & viribus quantuliſcunque collectis, enumerare conabatur, quot, & quantis incommodis ab eo afflictus ſit; & quid contra naturam, & Domini præceptum talia agendo commeruerit. Sed quia ipſe* (inquit) *ad me venire ſatisfacturus nequit: Ego, quod meum eſt, ago, vobis teſtibus, & Deo omnia, quę in me peccauit, illi remitto. Veſtrum tamen erit illum monere, vt ſi ego illi toties perperam geſta indulſerim; ille tamen ſui non obliuiſcatur, qui canos paternos deducit cum dolore ad mortem, & in talibus communis Patris Dei præcepta, minaſquè contempſit*: Sic planè inuicti animi Princeps indulgendo ſe ipſum vicit, ac Dei gratiam cumulatiſſimè promeruit, ſed vt hiſtoriam proſequamur.

Acceptas à filio iniurias, vt à Deo ſibi peccata dimitterentur, indulget.

Filium ob violatas naturæ, ac Dei leges ſeriò admonendũ demandat.

14. *His* (inquit) *peractis, & dictis* (erat *enim veſpere Sabbati*) *præcepit, vt ante ſe celebrarentur vigiliæ nocturnæ, & ligno Sanctæ Crucis pectus ſuum muniretur; Et quandiù valebat, manu propria tam frontem, quàm pectus eodem ſignaculo ſignabat, &c. Inſtante migrationis articulo, iuncto pollice cùm articulis* (*hoc enim facere conſueuerat, ſi quando fratrem nutu vocabat*), *Drogonem accerſiuit. Quo veniente, & reliquis Sacerdotibus verbis, quibus potuit, & nutibus ſe commendans, benedici petiuit, & quę ſolent agi in egreſſu animę fieri poſtulauit. Quibus id agentibus* (*ſicut plures mihi retulerunt*) *conuerſa facie in ſiniſtram partem; indignando quodammodò, virtute quanta potuit dixit bis: Huz, Huz; quod ſignificat: foras. Vnde patet, quià malignum Spiritum vidit, cuius ſocietatem nec viuus, nec moriens habere voluit. At verò elatis ad Cælũ oculis quantò hunc minaciùs intuebatur, tantò illuc latiùs intendebat, ità vt nihil à volente differre videretur. In talibus ergò vita præſentis terminum ſortitus* (*vt credimus*) *commigrauit, quia veraciter dictum eſt à veridico Doctore: Non poteſt malè mori, qui benè vixerit. Deceſſit autem duodecimo Kalendas Iulij, Anno vitæ ſuæ ſexageſimo quarto*. His quidem egregiæ ſub finem Ludouicus exhibitis tum pietatis, tum pœnitentiæ ſignis, ſuum laudabiliter è vita exitum Deo immortali commendans, haud à Sathanæ quidquã m inſidijs timendum ſibi palam cunctis ac ſi manu monſtrabat; quem tanquam ridiculum, nec tam Leonem, quàm latrantem à ſuis catulum foras expellendum curauit: Bonis igitur cumulatus operibus Ludouicus Imperator ſic è vita profectò deceſſit, cui adhuc viuenti eximia virtutum merita Pij cognomentum iuſtiſſimè conciliauerãt. Nobili quippe eiuſmodi titulo ipſius prænotatum ſepulchrum, perpetua laudum monumenta vniuerſo Chriſtiano Orbi digniſſimè contemplanda exhibet.

Baronius vbi ſupra.

Ante ſe Sacras vigilias vult celebrari.

Signo Crucis frequenter ſe ipſum muniens, à Sacerdotibus benedictionem petit.

Vita probè paratus excedit.

Baronius vbi ſupra n. 10.

Sepulchralis inſcriptus titulus

Imperij fulmen, Francorum nobile culmen,
Excitus à ſæculo, conditur hoc tumulo.
Rex Ludouicus pietatis tantus amicus,
Quòd Pius à Populo dicitur, & titulo.
Hildegard ſoboles, Caroli Magni pia proles
In pacis metas colligit hunc pietas.
Rumelicum villam, quidque refertur ad illam, Ar-

Arnulphi ſaluti conſulit, huicquè loco.
Stirps à quo procerum, Regumquè, vel Imperatorum,
Quo cum muneribus ſiſtitur hicquè locus.

Rainaldus an. 1326. n. 8.

Et his præclari elogij titulis, notiſque virtutum pœnitenti Regi parentaſſe ſufficiat.

Bocchardus Magdeburgenſis, Epiſcopus moleſtias ab alijs patienter ferendo omni laude dignus.

15. Portò (vt alios quoque recenſeamus) Bocchardus inſuper Magdeburgẽſis Epiſcopus ſuis hic fruſtrandus laudibus non eſt, qui dum pietate, ac manſuetudine clarus illatas ſibi moleſtias humiliter ſuſtinet, tuendiſque Eccleſiæ iuribus, & propugnandæ ipſius Eccleſiæ auctoritati totus intendit, à Ludouici Bauari aſſeclis crudeliter exagitatus, inuictus, viriliterque ſemper in acie perſtans, ac Magdeburgenſes, aliosquè Pontificijs vltrò ſubdendos imperijs curat, appetitus inſidijs, captuſquè ab hoſtibus, tetri carceris cuſtodiæ per ſcelus mancipatur; vbi diutinis, acerbiſquè vitæ incommodis tabeſcens patienter cuncta perferendo, ſe ipſo fortior, diem meritis clarus feliciter clauſit, à laruatis carnificibus, qui armata manu clauam præferebant, parricidiales agẽtibus choreas ſæuiſſimè mactatus: Triſtem verò, funeſtamque pij, ac venerandi Præſulis necem Rainaldus in ſuis Annalium paginis, ſic rem ex Crantzio mutuatus deſcribit.

Crantzius Vuandal. lib. 8. c. 22, 23.

16. *Sub noctem* (inquit) *rapitur in carcerem tenebroſum, ſquallidum, & profundum: oneratur catenis, maceratur inedia, mille excruciatur modis Vir Deo dignus, quem improbi diù habere Pontificem non merentur. A die nati Ioannis ad feſtum vſquè Mathæi ſedebat in tenebris lucerna lucens: Iam conſilium parricidæ firmauerant; Eliguntur Viri quatuordecim, de Magdeburgo octo, de Hallis quatuor, de Caluis duo, veſte per omnia ſimili, & laruis induuntur, vt etiam inter ſe ſe noſſe non poſſent, quis etiam quiſque clauas manibus præferentes irruunt in carcerem, clamoribus teſtati nequitiæ ebritatem. Vinctum Pontificem ludibundi chorizantium in morem circumierunt, & vt in tenebris poterant clauis ſæpe innoxijs iacentem tetigerunt. Iam vertigine in errorem acta, vt internoſci quis caderet, non poſſet, vnus ex his claua ferit caput Pontificis; nec opus fuit ictum iterare, Vertiginem tamen continuarunt, donec mortuum eſſe non dubitarent. Egreſſi ponunt laruas, nec inter eos, quis necem peregiſſet, ſciebatur: niſi quòd omnes æquè noxij & eſſe, & haberi voluerunt, qui vno conſilio grauiſſimum parricidium, & atrociſſimum facinus peregerunt; nec refert, cuius manu interierit, quando omniũ conatu conſummatum eſt ſcelus. Linquitur Sanctum in carcere cadauer anno penè toto. Ignorabat Capitulum vacare Eccleſiam. Iam penè in obliuionem venerat Pontifex, cùm Ciues velut ignari rerum, inſpectare vadunt, quid agat carceratus. Reperiunt iam fætore grauem vermibus ſcatere, diuturnitate penè conſumptam carnem: enunciant defunctum in carcere. Non potuit internoſci Pontificis niſi in capite ſignum. Extrahitur, in medio Templo tumulatur, lacrymantibus per circuitum bonis omnibus, quòd Vir iuſtus, & Pontifex inter ſuos, tam miſerabiliter laceratus perijſſet.* Hæc Crantzius; Ex quibus tot quidem palmis venerandum Antiſtitem, quot pœnis pro tuendis Eccleſiæ iuribus nobilitatum videre eſt. Verùm dira, ac lugubris digniſſimi Sacerdotis clades impunè non abijt: Nuncio quippe ad Ioannem 22. delato, ac indicio ſicarijs Apoſtolica auctoritate indicto; Auctores ſceleris anathemate feriendos, Magdeburgenſem verò Prouinciam Sacrorum vſu interdicendam Pontificis iuſſu decretum eſt. Totum verò iuſto Dei conſilio accidit, vt is, qui Patriarchali throno Bocchardo ſucceſſor fuerat deſignatus, ab eodem Ludouico interceptus, & duro carceri mancipatus, breui, infeliciterque diem clauſerit; cui ſubinde Lantgrauij Haſſiæ filius ſuffectus eſt. Pœnitentis itaque in morem Magdeburgenſis Epiſcopus patiendi cupidus in tenebroſo carcere, & tum ferro, tum fame excruciatus, vitam demum feliciter abſoluit.

Quæ, & quãta à Ludouici Bauari aſſeclis pro iuſtitiæ cultu perpeſſus.

In carcerẽ truſus à ſacrilegis hominibus claua quaſi per ludum perimitur.

Anno fere vno ipſius cadauer in carceris ſquallore viliter iacet.

A Clericis ferè conſumptum, inde in templum adducitur, tumulo infertur.

Dignus Chriſtus Præſul quot pœnis, tot coronis ditẽs.

Rainaldus an. 1352. n.

17. Alter verò in præſens prælaudato Magdeburgenſi Epiſcopo, & Summus item totius Eccleſiæ Pontifex, magni quidem inter alios nominis, & meritorum laude inſignis, Clemens videlicet Papa, Sextus huius nominis, in perferendis quibuſuis iniurijs mititate, & in indulgendo clementia nemini impar iungitur; qui ante Petrus Rogerius, Epiſcopus Rothomagenſis, cùm ad ſedandas diui-

diutinas inter Francorũ, & Anglorum Reges, animorum diſcordias, & bellorum procellas à Benedicto huius nominis XII directus fuiſſet, multa pro orthodoxa Religione, ſe digna domi, foriſque clarus geſſit. At ad Petri thronum euectus, expeditionẽ in Turcas zelo Chriſtianę rei adductus indixit; Græcos item ad Eccleſiæ ſinum reuocans, ad ſchiſma, cui ſe infeliciter dederant, eiurandum monendo, ac exhortando compulit: Chriſti verò fidem apud Tartaros totis animi viribus propagandam curauit. Quin vt probè Eccleſiæ ſplendori conſuleret, ſacrum purpuratorum Patrum Senatum numero adaugendum voluit; & pro Chriſtianis inter ſe Principibus amoris, & amicitiæ glutino conciliandis ſtrenuè laborans, imperterrito hæreticos vbique Terrarum ſtudio inſectatus, Pontificiæ vbique digna tum pietatis, tum prudentiæ, necnon ſollicitudinis documenta præbuit. Demum Anno Chriſti 1352. plenus meritis laudabiliter, magna præſertim in perferendis aduerſis animi conſtantia illuſtris è vita, ac verè dignus Pœnitentiæ cultor deceſſit. Poſtquam enim in Petri throno annos decem, menſes ſeptem ſedit, præcipiti è vita morbo præreptus eſt, vt in MS. Vaticano his verbis traditur: *Pauco tempore languens inſperatè obijt Decembris die 6. Anno Domini M.CCCLII. Pontificatus ſui Anno XI. in Palatio Apoſtolico Auenionenſi.* Verùm optimi Pontificis obitum triſtibus è Cœlo ſignis prænunciatũ, funeſtoque aſtrorum, & cometæ aſpectu lugubrem Chriſtiano Orbi, Mathæus Villanus extitiſſe affirmat, cui geſtorum eiuſdem Pontificis ſcriptor, pietatem ipſius ſub extremã vitæ periodum ſatis, ſuperq; cõmẽdans, his verbis adſtipulatur.

Clemens Papa Sextus ſummam ſibi iniurias ferendo laudem promeruit.

Ipſius virtutes, & pia erga Dei Eccleſiam ſollicitudo,

MS. Vatic. bibliot. ſignũ 3765. in Clem. VI.

Breui languore pulſatus viuendi finem fecit.

Mathæus Villanus lib. 3. cap. 43. Geſta Clementis VI. apud Boſq.

18\. *Infirmitate* (inquit) *grauatus, humiliter pœnitens de commiſſis, deuotèque receptis Eccleſiaſticis Sacramentis, in veritate, & ſinceritate fidei, & vnitate Sanctæ Matris Eccleſiæ ſeipſum Domino cõmendauit Anno Domini M. CCC.LXII. die VI. menſis Decembris, Pontificatus ſui Anno XI.* Pœnitentium igitur more Sacramentis ſub vitæ finem expiatus, dignus Chriſti Vicarius, & optimus Petri æmulator pariter, ac fidei hæres diem clauſit, vt obtenta peccatorum venia, ac Petro Cœli ſibi fores reſerante, decedenti aditus ad Chriſti Regnum pateret, cuius ille ſibi in terris claues ſpeciali prærogatiua ſeruandas concesſerat. Porrò eximijs, digniſque prælaudatus Pontifex à Scriptore elogijs decoratur; & primùm ob amplas, ac nobiles ædificiorum conſtructiones, & Auenionenſe præſertim auctũ ab eo Palatiũ, ac Regio more exornatũ, & ſacras Monaſterij Caſædei excitatas inſuper ædes, vbi iſthæc ſub finem ſubtexit: *Ipſe prætereà* (inquit) *Monaſterium Caſædei, in quo à principio profeſſus extiterat, multis, & magnis ditauit honoribus, & priuilegijs decorauit, ac prouentibus ampliauit, eiuſque Eccleſiam; quia vetuſtate conſumptam, ac ſatis ruina proximã à ſolo ædificauit, tamen in multo ſolemniori ſtatu, quàm priùs.* Verùm quæ ſequuntur, ſepulchralis inſtar tituli, optimo benemerẽtique Pontifici egregiè conſonant; hæc enim de pijs eiuſdem ſtudijs, ac mira item ſollicitudine habentur.

Moriturus miro deuotionis feruore pœnitentiã amplexus.

Ampla virtutum ipſius præconia.

In geſtis Clem. VI.

19\. Hic (inquit) *Summus Pontifex toto tempore ſuo valdè fuit intentus ad procurandum ſtatum pacificum, & tranquillum ſuorum omnium ſubditorum, & præſertim Regum, & Principum, & aliorum potentium, ex quorum diſcordijs inferiores habent commoueri, & turbari. Quod ſatis demonſtrauit in quaſi aſſidua miſſione Legatorum, & Nunciorum ſuorum, de qua ſupra fecimus mentionem. Nec curauit ſe cum alijs in guerris inuoluere, aut aliter diſſenſionibus intricare, niſi in quantum conſeruatio iuris, & honoris Eccleſiæ ſibi commiſſæ ipſum praciſè arctarunt quandoque ad propoſitum, & adhuc tunc per viam iuſtitiæ proceſſit, factum poſſe tenus euitando; propter quod ſatis quiete, & pacificè vixit cum omnibus conſiderata tunc temporis vrgenti qualitate; & ob hoc liberiùs vacauit, & perfectiùs intendit ad actus Papales exercendos, &c.* Hęc ibi. Verùm quamuis iſthæc per ſe magna ſint, parua tamen iuſtè putari queunt, ſi eius clementia, inuictumque animi robur in ferendis præſertim, cõdonãdiſq; iniurijs magnitudo attenditur: De homine enim ſibi infenſo, ac nonniſi inter hoſtes computando, à quo iniuriis olim grauiſſimè fuerat exacerbatus, beneficiis ipſum vltroneis exornando, pœnas, ac vltionem, ſuo planè dignam nomini, ac Apoſtolico itẽ muneri ſumma cum laude expetiit; adeò vt hæc iuramento de ipſo

Conciliandis inte ſe Princip bus intentus.

Subditorum bono ſemper inuigilat

Franciſcus Petrarcha ad Ioannẽ Card. de Columna.

ipſo Petrarcha in carminibus ad Cardinalem de Columna conſcriptis, eleganter cecinerit.

Nulli maior ineſt de Clementia, nomen ab ipſis.
Dignum rebus habet.

Clementia immortalẽ ipſi in terris ac Cœlo coronã meruit.

20. Sed hic quæſo Scriptoris geſtorũ ipſius verba pereleganter rem totã narrantis gratis ſi libet auribus excipiamus; *Fuit inſuper* (inquit) *ſicut nomine, ità & re Clemens, miſericors, & benignus; non enim inuenitur contra aliquem pro intereſſe proprio, quantumcùnque ſibi inimicus, aut contrarius extiterit, aliquam vltionem exercuiſſe, aut expetijſſe vindictam. In cuius rei exemplum eſt hoc notabiliter inſerendũ, quòd vnus, qui per prius eo in minoribus exiſtenti ſibi aliquas iniurias irrogauerat etiam perſonales; qui æſtimans ipſum alijs varijs magnis occupatum, de ipſo, aut iniurijs non recordari, ſibi quadam die ſupplicationem vnam porrexit, in qua petijt aliqua pro ſeipſo. Qui licet ſupplicationem huiuſmodi benignè in propria recepit, tamen in ſuo ſecreto exiſtens, dum eam perlegiſſet, ſuper vindicta de ipſo aſſumenda per petitionis denegationem, aut aliàs quodammodò tentatus, ipſam proiecit ad terram, pedibuſque conculcauit; quam demum iam ſumit, & ſerò primo ſimillimè fecit, & ea poſtremum reaſſumpta, ſibi ipſi loquendo, audientibus tamen aliquibus ſuis Cubicularijs ſibi adſtantibus dixit: Vade Diabole, quòd hodie facere non poteris, quòd me vindicem de quocumque: & hoc dicto ſupplicationem prędictam illicò, vt petebatur; ſignauit, nec aliam vnquam moleſtiam intulit, ipſam afferenti. Habuit prætereà hanc humanitatem, pietatem, ſeu benignitatem, ac liberalitatem generaliter ad omnes, qui ad ipſum recurrentes, ſeu ſuum præſidium, ſeù iuuamen implorantes; quòd nunquam, vel raròaliquem à ſe miſerit ſine conſolatione reali, aut verbali: ſæpius tamen ad rem, quàm ad verba intendens. Pauperum, & egenorum præſertim illorum, qui aliàs abundauerant, & mendicare erubeſcebant, neceſſitatibus largifluè ſubuenit; conſiderans in ijs omnibus, quòd beati mites, & miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur; quam piè ſperandam eſt, ipſum iam conſequutum, vel conſequuturum in futurum, ſi humana fragilitate ipſum adhuc impellente in eo aliquid culpabile extiterit.* Hæc tanto digna Pontifice meritorum præconia ipſi iure merito occinunt, qui ſuis iniurias hoſtibus ſpontè, libenterque, nec rogatus donando, ac non niſi beneficijs eaſdem compenſando; pauperibus item vltrò, liberaliterque pecunias elargiendo, omnimodam à Deo culparum veniam lucratus, felicem denique meritis diues à Deo exitum vitæ impetrare promeruit.

Auctor vitæ Clementis Papę VI.

Vltionem ex hoſtibus nũquam expetiit.

Qui ipſum in ſtatu olim priuato offẽderat benignum largitorem expertus.

Rem, quam datis libellis petebat, vltro à Clemente accipit.

Pontifex erga cunctos facilis, ac benignus.

21. Quibus demum Auctor, qui ad Bernardi Guidonis ſcripta appẽdicẽ adiecit, ſolemnia iſthæc pro elogio verba ſubtexit; *Clementem quippe* (inquit) *Pontificem vocat, Clementiæ ſpeculum, charitatis hoſpitem, miſericordiæ Patrem, pietatis alumnum, liberalitatis miniſtrum, iuſtitiæ pugilem, æquitatis athletam, concordiæ ſatorem, pacis amatorem, modeſtiæ normam, Religionis exemplar, amicitiæ fomitem, ſpei ancboram, fidei baſim, complacentię morem, eloquentiæ florem, honorem generis, & patriæ decus.* Quibus honorum, ac laudum titulis nos meritò ipſi parentaſſe voluimus. Clementis verò Papæ corpus poſt nobiles exequias in Monaſterio Caſædei tumulandum deferri contigit, vt MS. Vaticani Auctor his verbis: *Corpus portatum fuit ad Eccleſiam B. Mariæ Virginis cathedralem, vbi ſtetit vſque ad æſtatem, & deindè aſportatum ad Monaſterium Caſædei, vbi pridem fuerat Monachus, quinque Cardinalibus comitantibus ipſum in Capella ab ipſo conſtructa depoſitum, & tumulatum, cuius anima requieſcat.* Succeſſor autem anno ipſius obitum inſequenti, erogatis aureorum quinque millibus, illius cadauer ad prædictum Monaſterium, in quo Clemens Religioſæ olim diſciplinæ ſtudio excultus vixit, & vbi ſepulchrum ſibi præoptauerat, transferendum curauit. Porrò binis ſubinde reuolutis ſæculis, Pontificis eiuſdem ſepulchrum à Caluinianæ ſectæ hæreticis violatum, ac in orthodoxæ Religionis propudium corpus flammis iniectum, vt Maſſonus his verbis tradit: *Monaſterium* (inquit) *ipſum (videlicet Caſadei) anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſecundo; cùm obſideretur Anicium Vellaunorũ, capitur à Monione Sororio Blaxonis Allobrogis, cuius milites pluſquam barbari Templum diripiunt, ſtatuam eius marmoream confringunt, ſepulchrum violant, atque diruunt, vbi Clemẽs ipſe formidabilis iacebat: Armati enim ho-*

Appendix ad Bernardum Guidon.

Clementis pręconia ſũmatim collecta.

Quot verba, tot laudum tituli, tot coronæ.

MS. Vat. Biblio.

Nobile eiuſdem funus.

In Eccleſia B. Mariæ ad Monaſteriũ Caſædei vbi Monachus fuerat, tumulatur.

Maſſonus in Clem. VI.

minis

Digitized by Google

Ab hæreticis ſubinde eius ſtatua diruta corpus igni traditum eſt.

miniſstatuam exhibere videbatur, quia ſingulæ corporis partes plumbo ſectæ erant. Cadauere igitur nudato, nihil præter oſſa, & cineres repererunt, eaque in ignem coniecerunt militari ioco clamantes: An te putas, Magne Pontifex, plumbeis armis Cacodæmonem militarem victurum. Et hæc de Clementis tumulo.

22. Atqui prælaudata Clementis Papæ Sexti, cuius hìc opportuna incidit mentio haud Clementis Papæ IX.; quo nuper Romana Eccleſia ſponſo viduata eſt, ac Paſtore, omni quidem dignam laude ingratò nos memoriam præterire ſilentio patitur, & congruè. Hic quippe ſub eiuſdem nuncupatione nominis haud impar meritis, & pari in cunctos beneficentia, & clemētiæ itē clarus laude, iuſtiſſimè Clemētis Romanos inter Pontifices nomen itē præſe tulit. Enimuerò ipſe omnes in ſe vno amantiſſimi, tum Paſtoris, tum Principis virtutes complexus, & ſummis æque, ac infimis charus, pietate in Deum, charitate in ſingulos, & in Chriſti præſertim pauperes præcellens, ſic ad viuum Pontificis Optimi in ſe partes exhibuit; vt vno omnium ore præter inuidiam, verè pius, verè Clemens, verè omnium, & Principum, & pauperum Pater ſit iure merito dictus. Ab annonæ autem ſtudio pro ouiculis Chriſti ſollicitus, quas illis Petro à Domino verbis commendatas nouerat: *Paſce oues meas*. Et à graui item laxando ipſius onere, nec non à leuandis vel cum immani Pontificij ærarij diſpendio vectigalibus, ſui Pontificatus, ac muneris primordia auſpicatus, omnium ſibi immoraliter corda deuinxit, ſuis prodeſſe magis cupiens, quàm præeſſe. Nec impiger verò in Clemente Principe erga Deum Religionis tuendæ, ac propagandæ zelus præfulſit; dum in barbaros fidei hoſtes commune ſibi eſſe vnà cum Venetis bellum voluit, nulliſque parcens ſumptibus, nulliſque ſui, ſuorumque incommodis, Romanæ ærarium Eccleſię pro publica Chriſtianorum re publicum fecit, communem omnibus, & tum capiti, tum membris Religionis, & Chriſti cauſam arbitratus, ac proindè ſiniſtrum belli, armorumque cū Turcis exitum adeò obdoluit, vt eum prius vita, quàm Religionis cura, ac zelus deficeret. Quibus illud accedit, quòd qui paterna pietatis viſcera cunctis perpetuò patere voluit, ſuas quoque à Populorum vocibus in publico reſidens; pioruq; querelas, & vota audiens, haud ſimul aliquando aures amouit. Nec his contentus, qui in cunctos eſſe Clemens cōtendebat, dignus vtpotè Chriſti Vicarius, ac verus pauperum amator, vt cunctis præſtò eſſet, ſua tum ope, tum opera Noſocomia Vrbis ſæpè, ac ſæpius adiuit, ibique languentes manu, ſimul, ac præſentia iuuit. Quo ſe profectò Chriſti gerere in terris vicem probaret, faciendo ſcilicet, quod Chriſtus in Euangelio præcipit; & pauperibus miniſtrando inſeruire, ne dum Regium, ne dum Apoſtolicum, ſed & Diuinum inſuper opus, opere ipſo oſtendens. Beneficus itaque in cunctos, liberalis & clemens in omnes; adeo vt dum publicā Populis quietem, ac vtilitatem quærit, ſibi dumtaxat laborem pro otio, ac omnium ſollicitudinem inſomnis reſeruaret, ac ſingulis benefaciēdo ſemper intentus, ob id maximè ad Pontificij throni apicem euectus videretur, vt nimirum, quod de Veſpaſiano Plinius olim dixit, ſapidè ipſi occineret: *Nec quidquam* (inquit) *in ipſo mutauit fortunę amplitudo, niſi vt prodeſſe tantum poſſet, quantum vellet*. Quin ob munificam ſuam, ſuorumque in pauperes liberalitatem (quod Magno olim Gregorio diuinitus innotuit) ob id ipſū Pōtificiā conſcendiſſe Dei nutu ſedē à nonnullis haud temerè creditum.

Clemens præ clementia, & ſui in omnes beneficentia laudatiſſimus.

Cap. 21.

Pontificatus primordia à publicis laxandis Populi oneribus auſpicatur.

Populis autem in publico præbet infirmos in Noſocomiis frequenter inuiſit.

Plinius in Veſpaſian.

Creditus ob munificam in pauperes manum ad Pontificatū euectus.

Demū cùm Clemens annos duos, mēſes quinque, dies decem & octo Dei Eccleſiam amantiſſimus vti Pater, ac Paſtor rexiſſet, Anno ſalutis M. DCLXIX. die 9. menſis Decembris, ſub Deiparæ conceptæ Virginis auſpicio, cui ſingulariter deuotus ſemper feſtiuam ipſius ſingulis annis memoriam, per totam octauam ſolemni ritu celebrandam Apoſtolicis literis in tota Vrbe, & Eccleſię ditione voluit, à Virgine ad laborum præmia in Cœlum euocatus, plenus dierum, ac meritorū ſeptuagenarius in Domino feliciter obdormiuit. In cuius quidem funere iure merito Vrbs Roma, ſuo vtpote orbata capite, ſe potius in ipſo, quam ipſum ſuo in funere ſibi præreptum vberrimè fleuit, ac ſi diu ipſum habere Pontificem non meruerit. Pontificio igitur

Singulariter in Deiparā Virginem deuotus Conceptæ Virginis memoriam per totam Octauā cunctis officio ſingulis annis recolendam ſtatuit.

tur munere egregiè perfunctus æternitatẽ morbo prçuẽtus,& cũ Deo regnaturus adiuit,cunctiſque ſui amorem ac deſiderium relinquens cum omnium lacrymis eſt elatus; vix enim alteri Romanorum Pontificum contigit, vt tanto publici doloris ſenſu diem clauderet,& Vrbs ipſi benemerenti ſit publicè lamentata,dum ipſum tam ſummi, quàm infimi ægris licet oculis videre cupientes, velut ſibi furtim fato præreptum requirentes, ipſas obſidendo vias excurrerent,ac ſuæ quiuis infelicitati tribueret, quod publico Clemens natus bono, & benignus adeo,clemenſque non diutiùs vixerit, dum ipſi quoq;quod olim Leoni XI.breuis imperij Principi occineret: *Vrbi oſtenſus magis, quàm datus*. At qui viuens ſuam marmoribus inſcribi digno ipſius modeſtię triũpho nomen vetuit, nobiliori ſubindè in omnium cordibus ſuũ tũ nomen, tũ amorẽ ſtylo inſcribi, ac immoraliter inſculpi Cœlo dignatus meruit; adeoque ipſi vel iã mortuo Roma non ſecus ac viuenti illis publicè vocibus plauſit:ViuatClemẽs; ſed & opportunè hæc interim ſatis.

Suis Populus culpis, quòd Clemens, diu non vixerit, tribuebat, ſuum ipſe nomen in cordibus inſculpſit dum marmori inſculpi vetuit

23. Demum, vt qui pœnitentiæ ſtudio, piiſque addicti operibus illatas ob Dei amorem ab hominibus conſtanter moleſtias perferunt, Deo vtpotè maximè grati, acceptiquè ſupernis liberaliter pro mercede donis cumulantur, & alios quoque ad probitatem, ac Dei gratiam efficaciſſimè adducunt. Quod ſanè Ioannes Congregationis Diſcalceatorum Auguſtinianorum, de quo alibi, rarum charitatis, & in proximos indulgentiæ, necnon miræ erga ſeipſum auſteritatis, & pœnitentiæ documentum præſtitit, quippe qui intentatas ſibi iniurias non tam agnoſcere, quàm facientibus ignoſcere probè ſub Chriſti Magiſterio didicit: adeòque conſtanter multa hilari vultu, & pro contumelijs gratias referendo pertulit; quæ digno quidem ſpectaculo Angelis, hominibus verò admirationi fuere. Sed illud inter hæc præcipuum extat, quòd ipſoſmet effuſi ſanguinis reos, & fouendo in proximos odio pertinaces, ſic ſuis Dei imperio dictis arguebat, ſic monitis cor eorũdem pulſabat; vt cũctos ad compunctionem, necnon ad ſui admirationem inflecteret: Hæc enim ex eius geſtis in Senenſium faſtis: *Cùm Princeps* (inquit) *Senenſium Templum aliquandò Ioannes longiùs precaturus ſubiiſſet, perdita licentia iuuenis illum deſpiciens ad comites conuerſus: Hiccine (inquit) concionator ille Sanctus? Vix ea cùm Ioannes longiùs licèt poſitus, audire humanitus nequiuerit, è veſtigio ſurgens, eidem à ſocys auocato, hæc in aures inſuſurrauit: Quantò ſatiùs tibi eſſet (mi iuuenis) pœnitentiæ lacrymis illum proſequi, quem infando parricidio necatum in ima tuæ domus parte nuper contumulaſti. Enimuerò ita ſalutato vox intermortua faucibus hæſit, & nempe cachinnos in gemebundum horrorem, atque altum viri vertit obſequium*. Ea profectò vis homini, qui vtriuſque Ioannis; Baptiſtæ nimirum in ſuo corpore ſummum pœnitentiæ rigorem,& Apoſtoli item, ac Euangeliſtæ vnà ſimul præferuidam intus in corde charitatem præferens, vtriuſque in ſe virtutes,ac merita ſimul iungens ipſo vel nomine ad viuum digno æmulandi ſtudio exhibebat; vt ad Charitatis, & Pœnitentiæ amorem in aliorum cordibus excitandum ſolus abundè ſufficeret. Sed de his hactenus.

Faſti Senenſes pag.198. an.1597. Fr. Anſertus de Aſcenſione in eius vita.

Ioannes Auguſtinianorũ Diſcalceatorum Ordinis iniurias ignoſcere pro more habuit

Odio in proximum, tabeſcentes,ac veniam denegando cõtumaces ad compunctionem flectebat.

Sic remunerata ipſius in proximos charitas.

CAPVT XII.

Condonantes ob Chriſti amorem iniurias, contumeliaſque, peccatorum à Deo veniam conſequuntur.

1 Potiſſima promptè, libenterque dimittendi proximo iniurias,contumeliaſque, necnon maximè ad ſuadẽdum mortalibus efficax, illa præcunctis ratio eſt, quam ſuis aliquando Chriſtus in Euangelio inculcat, commendatque cultoribus: *Dimittite* (inquit) *& dimittemini; date, & dabitur vobis*. Omnem quippe alijs prius condonet iniuriam oportet, qui ſua ſibi à Deo dimitti, & condonari peccata, debitaſque pro eiſdem vltrò Hieronymo teſte laxari pœnas expoſcit: *Quomodò enim* (inquit) *in quotidiana prece vnquam diximus: Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris, animo diſcrepante cum verbis, oratione diſſidente cum factis?* Enimuerò inani prorſus verba iſthæc effectu, animoque ad expetendam

Lucæ Cap.6.

Dei præceptum,& certa obtinendę ſpes veniæ,ſatefficax ad indulgẽdum ratio.

Hieronymus epiſt. 39. ad Caſtorinum.

ab

ab alio vltionem ſupremis dumtaxat labris delirantem ad iuſtum, ae ſeuerum Dei Tribunal prouocant, diſcordemque animo à fratre, ac vltrò à ſe veniam poſcenti denegantem, non ſecus diuinæ Maieſtatis reum ipſis nedum factis accuſando renunciant; ſed & iudicio proculdubio iuſtiſſimè apud Deum Hieronymo ediſſerente condemnant: *In breui* (inquit) *ante Tribunal eius reconciliata, ſeu ſciſſa concordia, aut pręmium recuperabit, aut pœnam*. Pari profectò mortalium quiſque apud immortalem Deum excipiendus iudicio, quale hìc interim ipſe cum ſuo proximo iudicium exercuerit. Enimuerò is toro Cęlo à recta ſalutis via, & prorſus à Dei alienus Regno aberrat, qui corde fratrem odit, & iuges cum ipſo diſcordias, atque inimicitias iuxta Ioannis Apoſtoli calculum perpetuò fouet: *Qui odit fratrem ſuum* (inquit) *in tenebris ambulat, & neſcit, quò eat, quia tenebræ excæcauerunt oculos eius*. Cui Apoſtolus ſuis pariter dictis adſtipulando, omnemque à Chriſti Regno, & Chriſtianorum animis ſimultatem proſeribens, iſthæc non ſecus ae ſpiritui omninò contraria, & carnis, ac Mundi legibus conſona, data veluti teſſera, ſuoque digito palam demonſtrat: *Manifeſta* (inquit) *ſunt opera carnis, quæ ſunt inimicitiæ, rixæ, diſſenſiones, irę, ſectæ, contentionis, inuidiæ, homicidia, &c. prædico vobis, ſicut prædixi, quoniam qui talia agunt, Regnum Dei non poſſidebunt*. Econtra verò fructus, qui à Dei ſpiritu velut à bonorum fonte proueniunt, & manifeſta veluti ſunt electorum, ae rerum alterius ſæculi teſſera, exponens: *Fructus verò* (inquit) *ſpiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, &c.* Iniuriarum itaque tolerantia, proximi dilectio, ac promptè exhibita lædentibus venia, hominem Deo amicum deſignando, ipſũ in Dei Regnum inducit: Homo quippe iniuriam accipiendo, & ob Chriſti amorem inferenti parcens dignum ſui ſpectaculũ exhibet, ac de hoſte vnà ſimul triumphans, immortalem ſibi in Cœlo coronam promeretur, vt optimè Chryſoſtomus in rem præſentem ediſſerendo inculcat: *In certaminibus* (inquit) *Diabolo ſacratis lex eſt malefaciẽdo vincere: In ſtadio Chriſti omnino lex*

Hieronymus vbi ſupra.

Haud Dei miſericordiã ſperet, qui non indulgens miſericordiam proximo denegat.

Ioannis c. 2.

Apoſtolus ep. ad Galatas cap. 5.

Fructus, & opera carnis & ſpiritus, quæ ſint.

Chryſoſtom. in hom.

Apoſt. vbi ſupra.

Nonniſi lex charitatis, & & Indulgentiæ eſt humanę ſalutis teſſera.

eſt contraria; ſic enim non eum, qui percutit, ſed qui percutitur, coronari decretum eſt. Illud demum eſt Diuinæ virtutis, illud cęleſte ſtadium, illud Angelorum theatrum. Qui tolerandis igitur iniuriis, condonãdiſque pariter intentus eſt, hic proculdubio in virtutis ſtadio cõtendit, vt & alibi coronetur. Sic planè Stephanus certam ſibi, ſuiſque victoriam, coronato vaticinatus in nomine, dũ lapidibus pro Chriſto à Iudæis appetitur, & lapidantibus iam iam moriturus veniam vltrò exhibet patefactam ſibi ianuam videns, paratũque ſibi tryumphum, ac ſuo coronam capiti exclamat: *Ecce video* (inquit) *Cælos apertos, & Ieſũ ſtantẽ à dextris virtutis Dei* Ipſe namq; mox coronãdus dũ orat, alteri coronã parat. *Ideò* (Auguſtinus inquit) *de terra erectus eſt Saulus, quia in terra inclinatus, exauditus eſt Stephanus*. Sic verò aptè, eleganterque diſertiſſimus ille inter modernos Stephanum inter ſaxorum procellas ſuis ex hoſtibus tum orãdo, tum perferendo triumphantem mortalium exhibet oculis contemplandum; hæc autem ille.

In homine iam pleno Gratia
Locum ira non inuenit:
Etiam de alieno peccato inſtitiam ſuam cumulat;
Et lapides accipiens, preces reddit.
De hoſtibus ſollicitus, de ſe ſecurus,
Pro ys pronus in genua,
Pro ſe ſtans rogat.

Pręferuidè autem orantis meritum, ſuiſque apud Deum pro hoſtibus efficaciſſimas; quæ aſcendebãt, aut preces non potuit Altiſſimus non reuereri, non vltrò benignè exaudire; quibus ſuas tum autes, tum Maieſtatis gratiam præproperè geſtiens è Cœlo inclinauit, vt ſic idem qui ſupra Auctor proſequitur.

Nec enim impetrari Saulus à Deo
Oratione quacunque potuerat.
Sui cauſa proſtrato
Honoris gratia Chriſtus aſſurgit,
Tantę veritati:
Omnes Martyres veneratur in primo:
Indulget illi,
Non Angeli ſolum faciem, ſed & ſortem.
Cui vita labor fuerat, mors ſomnus.
Credas non attigiſſe lapides mentem,
Quæ vel ſub ipſis obdormiuit in
Domi;

Stepphanus indulgendo coronã pręfert.

Actuũ Apoſt. cap. 7. 55.

Auguſt. in Act. Ap.

Act. Apoſt. c. 7.

Aloyſ Iuglaris elog. 96.

Stephani oratio, efficax.

Aloyſius Iuglaris vbi ſupra.

Chriſtus orantem reueritus.

Chriſtus orantem reueritur.

Domino. Stephanus igitur indulgendo hoſtibus, dignam ſe Deo hoſtiã immolans nobili ſe ipſum, ac mortem indulgentię tryumpho cumulauit.

2. Et iuſta ſiquidem proximo indulgendi, & congrua inſuper, quam Chriſtus primum iu Stephano dedicauit, & à mortalibus exigit, & cunctis vltrò Apoſtolus iuculcat, hæc planè amoris forma, & menſura eſt: Chriſtus namque ſuo, tum verbo, tum exemplo charitatis in Euangelio ſuis legem præſcribens, homo homines prior ipſe hominibus indulgendo docuit. Quod alij ſubinde, & Elzearius præſertim Galliarum decus, præuio Chriſti roboratus exemplo præſtitit; dum ad acerba, & aduerſa quæquè patienter ferenda, necnon ad indulgendum ſemperparatiſſimus extitit: *Quando* (inquit) *in me inſurgit indignatio in moleſtijs; at mox mihi ob oculos pono iniurias, quas à me, & pro me Redemptor tulit, & tunc in me ipſo ſic loquor: Etiamſi famuli tui tibi barbam euellerent, & colaphis cæderent, oporteret tolerare; nihil enim iſtud eſt in comparatione eius, quod Dominus pro te tulit. Hæc verò conſideratio animum meum mox reddit pacatum*. Et ſanè miro ipſius Dauidis propoſito vnumquemque ad condonandum Chryſoſtomus vrget exemplo, qui primùm Semei conuincianti, & pertinaciùs irruenti, vel lapidibus Rex appetitus, verborumque lace ſitus iniurijs, peramanter indulſit: *Sinite illum* (inquiens) *Dominus enim præcepit illi, vt malediceret mihi*. Idemq; charitatis magiſterio edoctus poſtmodũ Sauli toties iniurias cõdonãdo pepercit: *Imaginem Dauidis* (inquit Chryſoſtomus) *præ oculis habeas, &c. ad hoc virtutis exemplum reſpiciens, perfectam conſequeris ſanitatem. Ne quis igitur mihi dicat: Inimicum habeo ſceleſtum, improbum, incorrigibilem; quidquid dixeris, non eſt tamen Saule deterior, qui ſemel, & iterum, immò ſępius ſeruatus à Dauide, cùm ipſe mille modis ipſi ſtruxiſſet inſidias, tamen pro tot beneficijs acceptis perſeuerauit in ſua malitia*. Atqui maiore vnuſquiſque ad condonandum exemplo, Chriſti videlicet, & pluſquam valido ipſiuſmet ad ſuadendum Diuinitatis inducitur argumento. Quod Viri Sanctitate præcipui promptè, ac libenter ſe ipſis præſtitere, & alij inſuper, qui ſuis pro culpis Deo facere ſatis cupientes, acceptas fratri iniurias dimittendo, in huius præmium virtutis grauiſſimis ſibi donatis à Deo culpis, rectà in Cœlum feliciter euolarunt.

In vita S. Elzearij comit.

Elzearius Galliarum Comes quã & quo pacto ab his, qui ipſum offendebant vltionem caperet.

Chryſoſtomus hom. 3. de Dauid.

Rex Dauid ſaxis, ac verbis impetitus ignoſcit.

Faciat Chriſtianus, quod Rex tãtus fecit.

3. Porrò vt ſuſceptæ narrationi vela pandamus, Vir olim ex his, qui monachali veſte, ac profeſſione præcipui in Clauſtro degebant, ac vnus pariter è Pœnitentium numero, dignam ob id vnum à Deo mercedem retulit; Quippe qui ab Angelis tandem ſub vitæ finem de animæ ſalute, ac de indulta ſuis è Cœlo culpis venia, eo quòd promptè Fratribus offenſas dimiſerat, certior factus, ipſoſque in ſupremo diſcrimine Angelos conſolatores, tutoreſque ſortitus, placidiſſimè Deo ſpiritum reddidit; nec res eiuſmodi ſine omnium admiratione fuit: cùm enim is cunctos inter Fratres negligentior exiſtens vitam penè omnem ſegniter exegiſſet, lethali ſubinde correptus morbo, & ſupremum iam iam ſpiritum traheret, ſumma tamen cordis fiducia, & alacritate ſuffultus, vnà cum morte luctari iam cęperat. Quod ex Patribus vnus, qui pio charitatis officio morienti aſsidebat, cernens totamque exactam olim ab ipſo negligentiſsimè vitam admirabundus recolens, ipſumque alloquens, præſentis, ac tantæ inſuper ab eo tum fiduciæ, tum lætitiæ cauſam percontando; hominem Angelorum tunc aſpectu, ac Diuina vtpote viſitatione dignatum incredibili perfuſum ſolatio mirabiliter comperit: Hæc enim ipſe, de quo nos alibi in B. Athanaſij Synaitæ actis, cunctis de ſe mirantibus edixit: *Eſt ità* (inquit) *omninò Patres, vitam per ſummam negligentiam duxi; ſed Angeli Dei eadem hac ipſa hora peccatorum meorum ad me chirographum attulerunt: cùmquè, & quę feciſſem, poſtquam ſæculo renunciaſſe, peccata legiſſem, nunquid agnoſcerem, rogauerunt. Quibus ego: Maximè verò* (inquam) *agnoſco; ſed ex quo renunciaui ſæculo, vitamquè inſtitui monaſticam, nec iudicaui quemquam, nec ab vllo factam mihi iniuriam meminiſſe volui: Igitur Domini verba ad me quoque pertinere opto, & oro, qui dixit: Nolite iudicare, & non iudicabimini; dimittite, & dimittetur vobis; quę poſtquam Angelis dixi, chirographum peccatorum meorum conſciderunt, & inde nunc ſumma cum lætitia, & ſecuritate proficiſcor*

ad

Indulgẽtes Deo accepti.

Baronius an. 199. n. 10.

Monachus negligentioris vitæ prõpter fratribus indulgẽdo Facilem à Deo veniam moriturus accipit.

In vita S. Athanaſij Synaitæ.

Securitas ſub vitæ finem.

Monachus ſe neminem iudicaſſe, nec iniuriarũ meminiſſe affirmat:

ad Dominum. Quibus ſanè pœnitentibus, qui iniuriarum immemores haud vltionem expetunt, ſed promptè cuncta proximo dimittunt, ſub extrema vitæ momenta Angelos maximè propitios, & vti gratos digno Charitatis obſequio vſitatũ præter morẽ ſolatio eſſe manifeſtiſſimè cõſtat.

Baronius an. 655. n. 7. & 8.

Sigebertus Orientaliũ Saxonum Rex iniurias indulgẽdo pręcæteris admirandus.

Beda lib. 3. cap. 22.

4. Sigebertus quoque (vt & alios recenſeamus) magnam ſibi apud Deum iniurias condonando mercedem lucratus eſt, qui & poſt Sigebertum apud Orientales Saxones Regnum adeptus, cùm illam ad Chriſti fidem, eiuſque obſequium gentem traduxiſſet, quin ipſemet Apoſtolicis inhærens veſtigijs, totis Gentilium ſuperſtitionem animi neruis execratus carperet, ac funditus è mortalium cordibus euellere conaretur, ab Oſuui Rege viros expetijt, quorũ opera, & prædicationis verbo illa Euangelij lucem Prouincia acciperet, vt Beda his verbis proſequitur: *Igitur Rex* (inquit) *Sigebertus æterni Regni Ciuis effectus, temporalis ſui Regni ſedem repetijt, poſtulans ab Oſuui Rege, vt aliquos Chriſti doctores daret, qui gentem ſuam ad Chriſti fidem conuerterent, ac fonte Baptiſmali abluerent. At ille mittens ad Prouinciam Mediterraneorum Anglorum, clamauit ad ſe Virum Dei Cedd, & dato illi ſocio altero quodam Presbytero, miſit prædicari verbum genti Orientalium Saxonum. Vbi cùm omnia perambulantes, multam Domino Eccleſiam congregaſſent, contigit quodam tempore eundem Cedd redire domum, ac peruenire ad Eccleſiam Lindisfarnienſem propter colloquium Finani Epiſcopi, qui vbi proſperatum opus Euangelij comperit, fecit eum Epiſcopum in gente Orientalium Saxonum, vocatis ad ſe in miniſterium Ordinationis alijs duobus Epiſcopis*. Hæc piè, ac laudabiliter Rex ob id ſatis pro merito nunquam laudandus præſtitit, dum deditam ſuperſtitioni, ac Idolorum cultui gentem, Sacro Baptiſmi lauacro initiandam, & Euangelicis imbuendam per Viros Apoſtolicos dictis, præceptiſque curauit.

Doctores, ac Sacerdotes pro ſuis Chriſti fide imbuendis poſtulat.

5. Atquì laborum, ac eximiæ, quam erga ſuos exhibuit, pietatis à Deo accepturus mercedem, nedum ab hoſtibus, ſed & à ſuis, & quidem ob nullam aliam cauſam, niſi quòd facilem ſe in condonandis iniurijs præberet, ac ipſis quoque inimicis vltrò, libenterque ob Chriſti amorem, Chriſtianiſſimus Rex, ac dignus Euangelicę doctrinæ cultor parcere conſueuerat, gladio demum ſublatus eſt; hæc enim Beda: *Cùmquè* (inquit) *tempore non pauco poſtea in præfata Prouincia gaudente Rege, congaudente vniuerſo Populo, vitæ cæleſtis inſtitutio quotidianum ſumeret augmentum, contigit, ipſum Regem inſtigante omnium bonorum inimico propinquorum ſuorum manu interfici. Erant autem duo germani Fratres, qui hoc facinus patrarunt; qui cùm interrogarentur, cur hoc facerent, nihil aliud reſpondere potuerunt, niſi ob hoc ſe iratos fuiſſe, & inimicos Regi, quòd ille nimirum ſuis parcere ſoleret inimicis, & factas ab eis iniurias mox obſecrantibus placida mente dimitteret. Talis erat culpa Regis, pro qua tamen morte eius innoxia, iuxta prædictum Viri Dei, vera eſt eius culpa punita*. Hæc plane, ac pio digna Rege traduntur, cunctiſque prætermiſſis id vnum ipſius gloriæ proficit; quòd ob ſectandam, ſeruandamque illibatam Chriſtianæ charitatis, & Euangelici præcepti legem addictus gladio, dum ſibi Chriſti lucrari gratiam ſollicitè quærit, ſuorum inuidiam, atque odia feliciter mactatus incurreret. Verùm funeſtam homini necem ad expiandam, ſi quam ante contraxit, culpam, inſeruiſſe Diuino planè iudicio innotuit; Quippe qui iam pridẽ, cùm vni ex his, qui anathemate ob illiciti coniugij crimen innodatus ab Epiſcopo fuerat, ipſe præter fas, & Eccleſiæ præſcriptum cõmunicare auſus fuiſſet, fatidico Epiſcopi, ac Dei inſtar perculſus Oraculo, ſe gladio mactandum proculdubio accepit. Quod planè, vt Epiſcopus prædixerat, illi poſtmodum contigit; Ab ipſo etenim acriter obiurgatus, quòd ſic homini cõmunicaſſet, dũ Rex vti reus culpam agnoſcens, ſupplex, humiliterque humi procumbens, veniam ab eo popoſcit, ſuis impendere ceruicibus mox Diuino expetendus iudicio gladium, & ipſius quidem, cui per ſcelus communicarat; manu, triſtis, at corde cõpunctus audiuit, vt Beda proſequitur.

Ob charitatem erg à ſuos, & quòd adeo facilis eſſet indulgendo à ſuis occiditur.

Beda lib. 3. cap. 22. apud Baronium vbi ſupra n. 18.

Virtus eius perditis in culpa eſt.

Ab Epiſcopo ſe occidendum audit, quia homini anathematis ſẽtentia irretito communicarat.

6. *Habuerat* (inquit) *vnus ex his, qui eum occiderant, comitibus illicitum coniugium, quod cùm Epiſcopus prohibere, & corrigere non poſſet, excommunicauit eum, atque omnibus, qui ſe audire vellent, præ-*

Beda lib. 3. cap. 22.

cepit

cepit, ne domum eius intrarent, neque de cibis illius acciperent. Contempſit hoc Rex præceptum, & rogatus à Comite, intrauit epulaturus domum eius. Qui cùm abyſſet, obuiauit ei Antiſtes. At Rex intuens eum, mox tremefactus deſiliuit ex equo, ceciditquè ante pedes eius, veniam reatus ſui poſtulans: Nam & Epiſcopus pariter deſiliuit; ſederat enim & ipſe in equo. Iratus autem tetigit Regem iacentem virga, quam tenebat manu, & Pontificali auctoritate proteſtans. Dico tibi (inquit) quia noluiſti, te continere à domo perditi, & damnati illius, tu in ipſa domo mori habes. At credendum eſt, quia talis mors viri religioſi non ſolùm talem culpam diluerit, ſed etiam meritum eius auxerit; quia nimirum ob cauſam pietatis propter obſeruantiam mandatorum Chriſti contigit. Funeſto igitur Rex ſublatus interitu, ne dum omnem dumtaxat, quàm ob violata ſacrorum canonum iura incurrerat culpam, ſed & ingens ſibi inde meritum ob condonatas facilè, ac promptè adeo hoſtibus iniurias apud Deum digniſſimè cumulauit adeò; vt mors illata, & ad culparum veniam, & meritorum inſuper cumulum, quin non tam ad pœnam, quàm ad coronam homini tam pio, ac verè pœnitenti profecerit.

Ob ſcelus illiciti connubij alter ab Epiſcopo excommunicatus:

Rex in domo illius, cui inhærebat iuxta Epiſcopi dictũ occiditur,

7. Quanrùm verè ſub extremnm vitæ rerminum Pœnitentia vnumquemque releuer, acceptatumquè ob Dei amorem proximis iniuriarum relaxatio iuuet; Henricus II. Romanorum Imperator, Corradi filius, vel ſuo palam cunctis exemplo teſtatur; qui cùm ſe ipſum Eccleſiaſticis rebus, & præcipuè in Romanis Pontificibus inaugurandis præter fas immiſcens, tùm etiam Epiſcoporum iudicia ſibi temerè vſurpans delinqueret; Gebehardum etenim Ratiſponenſem Epiſcopum Maieſtatis reum in Arcem detruſit, aliaquè multa pręſtitit, ob quæ Deum grauiter viſus eſt exacerbaſſe, & ob quæ iuſtam Numinis ſubire vltionem meruit, vt oſtenſa diuinitus Lamberto ediſſerente vltio admonet: Hæc enim ille: *Hoc* (inquit) *anno Guntherus tunc temporis Cancellarius Imperatoris viſionem vidit memoria dignam: Dominum in ſolio Maieſtatis ſuę reſidere, & eleuato in altum brachio diſtrictum gladium magno niſu vibrare, & circumſtantibus dicere: Reddam vltionem hoſtibus meis, & his, qui oderunt me, retribuam. Quam viſionem protinus mortalitas ſubſequuta eſt Principum Regni. Eaque expleta vidit eodem rurſus ſchemate Dominum reſidere, & remiſſo iam in vaginam gladio, & ſuper genua ſua reclinato dicere circumſtantibus: Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad Inferni nouiſsima.* Hæc quidem Lambertus. Porrò viſum, portentumque è Cœlo affulſiſſe funeſta, quæ conſequuta ſunt, è viuis Imperatore prærepto palam cunctis fecere. Verùm vt ob quæ præcipuè Diuinam Imperator merito indignationem ſenſerit, videamus, Baronius ipſe conſulendus hic eſt: *Quid autem* (inquit) *Henricus Imperator peccauerit, vt in eum Dei vindicta ſæuierit? interceſsit in primis cauſa illa, quòd electionem ſibi Romanorum Pontificum (vt vidimus) arrogaſſet, & Epiſcoporum iudicia ſibi ſumpſiſſet, &c.* Hæc ille, aliaque plura proſequitur; At demum ſic ſermonem concludit: *Nec fuit* (inquit) *leuis culpę, quòd aduerſus S. Annonem ſimultatem exercuerit, cùm tamen S. Epiſcopus ſic vt viuentem ſemper coluit, ità poſt obitum preces pro ſalute eius animæ frequentauit, vt eiuſdem Sancti Epiſcopi vitæ acta teſtantur. In Chronico Caſsinenſis Monaſtery antiquitus ſcripto recenſetur prolixa narratio de malorum Dęmonum accurſu ad obitum eiuſdem Imperatoris, eundemquè vt ſuum ſibi accuſationibus vendicantium, ſed ab eorum manibus traditur liberatus S. Laurentij Martyris interceſsione, cuius cultor propenſior extitiſſet. Porrò viſionis certa, & explorata fides ibidem ponitur.* Et Hæc de Henrici obitu.

Baronius an. 1056. n. 2.

Henricus Romanorũ Imperator iniurias condonando, ſuis Dei gratiam culpis obtinet.

Lambertus in Henrico Imperatore. Baronius vbi ſupra n. 2.

Portentoſo viſu offenſi Numinis ira Gunthero oſtenditur,

Baronius vbi ſupra n. 2.

Henrici mors paulò poſt conſequitur.

Ob quæ delicta ſit à Deo morte punitus.

In Dei iudicio; à Dæmonibus acriter exagitatus.

8. Henricus autem Imperator Anno 1056. cùm Victorem II. huius nominis Romanum Pontificem in Germaniam ad ſe inuitaſſet, ibiquè Summus apud ipſum Pontifex moraretur, omnibuſquè eum officijs coleret, morbo correptus inſtare ſibi mortem videns, feſtinus, ac ſupplex pro ſuis expiandis culpis ad Pœnitentiæ lameuta confugiens, Sacramentis ſe communiri voluit; ac in primis humiliter veniam ab omnibus poſcens, prædia, quæ alijs iniquè abſtulerat, reddidit, ac cunctis inſuper, qui quoquo modo eum laceſſendo iniurijs læſerant, reatum, ac omnem alijs pœnam relaxando condonans, piè haud aliter

Moritur multa pręſtat, & iniurias ſibi à quibuſuis illatas condonat.

ter

Digitized by Google

ter ipſe à Deo ſibi veniam impetrare contendit. Quibus expletis pœnirens cum magna ſalutis ſpe è viuis abijt, ſed eius temporis ſcriptores Hermannus, & Mariana conſulendi videntur, quorum primus hæc ait: *Henricus Imperator Apoſtolico ad ſe autumnali tempore inuitato, cum in Saxonia in Bothfeldino commoraretur, morbo ingraueſcente infirmatus obijt anno ætatis ſuæ XXXIX. Regni verò XVIII. Imperij XV. Indictione decima*. Mariana verò paulò altiùs anni, quo Imperaror obijt, res memorans, iſthæc ait.

Baronius an. 1056. num. 2.

Mariana in Henrico Imperatore.

9. *Iiſdem temporibus multi diuerſarum prouinciarum Principes perierant: fames multas prouincias afflixit; egeſtas, & penuria vndique præualuit: multa mala tunc temporis facta ſunt. Henricus Imperator his doloribus cordetenus compunctus infirmari cœpit, & productus vſque ad mortem; ſapienti tamen vſus conſilio, ab omnibus, quibus potuit, veniam petens, quibuſdam prædia, quæ abſtulit, reſtituit: cunctis, qui contra eum culpas damnabiles fecerunt, relaxans; filium ſuum Henricum Romani Pontificis tum præſentis, cæterorumque Pontificum, & Principum electione Regem conſtituit. His, & aliis, prout vitæ poſſibilitas admiſit, benè diſpoſitis, tertio Nonas Octobris vitam præſentem finiuit, ſepultuſque eſt Spiræ, Papa præſente*. Hæc ille. Henrici autē Imperatoris iuxta Baroniū obitus incidit in Chriſti Annum M.LVI.

Dignum Pœnitentiæ in Henrico exemplum.

10. His igitur Imperator ſumma cū laude præſtitis, anteactæ vitæ culpas diluere, ac ſub vitæ finem pœnirens, exoptatam ſibi promereri à Deo indulgentiam ſategit, quò tutum, ac felicem ad Dei Regnum, à terreno excedens aditum ſibi compararet. Verùm vt quæ digna ſunt Chriſtianę humilitatis, ac Pœnirentiæ documenta, tanto digna Principe, in eius laudem commemorentur; pium certè, ac laudabilem ſeſe flagellis affligendi morē frequenrer ab eo vſurpatum Reginaldus in rebus geſtis S. Annonis Archiepiſcopi Colonienſis, ſic tradit. *Conſiderans* (inquit) *Henricus Imperator nominis Maieſtatē longè ſuis præcellere meritis, nunquam inſignia regalia ſibi præſumpſit, niſi clam per Confeſſionis, ac Pœnitentiæ verborum inſuper ſatisfactionem licentiā à quolibet Sacerdote ſuppliciter mereretur*. Quibus idē Scriptor narratis de eodē B. Archiepiſcopo eiuſmodi verberibus, haud dubia ab eodē Imperatore Pœnitentię ſigna duri exactoris adinſtar requirente hęc habet: *Tempore quodam* (inquit) *magna imminente feſtiuitate, cum Pontifices, Duces, Comites, & cuiuſcumque alius dignitatis, & Ordinum Viri Regiam vndique properarent ad Curiam; cùm & ipſum mos, & honor impoſitus trabeatum exigeret procedere, non inſcius ſanctitatis, & vitæ probatiſſimi inter Præſules Annonis (vt ſuæ conſuetudinis ſeruaret inſtitutum) ſupplex & pœnitens eum cœpit adire. Mox ſacer Antiſtes auctoritate plenus tali in negotio imperialem parui pendens magnificentiam, ſicut parcere ſolitus erat inopi, & pauperi, ſic opportunitatem adeptus, miſericors ſine miſericordia ſæuire cæpit in Principem. Nam vehementiſſimis eum inuadens correctionibus, quidquid animo pro iuſtitia concitato ſe obtulit, liberè, & conſtanter affabatur, illumque duriſſimis verberum plagis afflictum, non aliter ea die coronatum incedere conſenſit, quàm priùs manibus ſuis triginta tres argenti libras in pauperes expendiſſet*. Hæc de Henrico pœnali verberum mulctæ Sacerdotali imperio ſibi iniunctæ ſe humiliter ſubijciente auctor præmemoratus; Quo quidem nobile ac manifeſtum cōpūcti, regaliſq; planè animi iniurias dimittendo, & cuiliber parcendo ſub imperiali chlamide argumentum exhibuit.

Pia Henrici ſe ſe flagellis cedendi conſuetudo.

Reginaldus in vita S. Annonis cap. 6. apud Surium tom. 6. die 4. Septembris.

Baronius vbi ſupra n. 4

A S. Annone acriter correptus quid fecerit

Promptè pœnam ſibi iniunctā ab Epiſcopo ſubit.

11. Immortalem ſibi inſuper in Cœlo coronam parcendo poriſſimum Richardus inter Angliæ Reges maximè in hoc laudabilis peperit, qui cum vitijs alioqui diffluerct, ſuperbiæ in primis, faſtu, auaritia, item & luxuria, vt Fulco egregius verbi Dei præco, at diuinis virturibus clarus conſtantiſſimè ipſi obiecerat, & apud omnes paſſim notabatur, adeoque infelici tandem exitu ſagitta in bello percuſſus vitam concluſit; ſed illud haud obſcurum indulgendæ ſibi à Deo culpatum veniæ documentum affulſit, quòd ipſe ſaucius lethaliter pacem vltroneus, ac dona inſuper vulneranti, ipſum è vinculis liberum dimitti pręcipiens obtulit. Huic ſanè Fulco mortem, ni manum ab exercendis armis contraherer, meritò pridem fuerar comminatus, quod & contigit, vt inſigni planè in ſuis à Pariſio paginis portento ſic notatur: *Vndecimo* (inquit) *Kal. Iul. & Idibus Maij*

Richardus Angliæ Rex pro Chriſto iniurias inultas prætcrit.

Lethaliter ſaucius percuſſori parcens, ipſum liberum dimittit.

Rainaldus an. 1199. nu. 46.

Pariſius hiſt. Angliæ.

Rogerius vbi ſupra in Richardo.

pluit ſanguis vndatim ſuper ædificantes turrim apud Andeliacum in Nortmannia, mortem fortaſſe Regis Richardi denuncians in breui futuram. Fulco autem acerrimum ob ſuam in reprehendendis ſceleribus, & in Rege præſertim admonendo libertatē, odium contraxerat; hæc enim ipſe Regi, eius ſcelera inculcādo edixit: *Ne* (inquit) *aliquid tibi deterius contingat*. Porrò Richardo Regi necis nōniſi inexplebilis habendi cupiditas in cauſa fuit: dum enim quærendo, ac perueſtigando theſauro totus intendit, in mortem miſer inopinam incidit, qua rebus cunctis, & Regno orbatus, illud Sapientis oraculum verum intellexit: *Multos* (inquit) *perdidit aurum, & argentum*. Sed Rogerij hìc verba excipiamus: *Interim* (inquit) *Vuidomarus Vicecomes de Limoges inuento magno theſauro auri, & argenti in fundo ſuo, miſit inde Richardo Regi Angliæ Domino ſuo partem non modicam, &c.* De quo item Richardus hæc ad Annū 1199. in Philippi Auguſti geſtis habet: *Theſaurus* (inquit) *prędictus, vt ferebatur, fuerat Imperator quidam de auro puriſſimo cum vxore, & filiis, & filiabus ad menſam auream reſidentibus, qui poſteris, quo tempore fuerant, certam dabant memoriam.* Sed *Rex eam* (inquit Rogerius) *refutauit, dicens ſe debere totum illum theſaurum habere de iure donationis ſuæ, quod prædictus Vicecomes nullo modo concedere voluit, &c.* Hæc ille,

Fulco vir ſanctitate præcipuus Regi mortē prædixit.

Eccleſiaſtici cap. 9.

Richardus Theſauri acquirendi nimis cupidus

Rogerius hiſt. Angliæ.

12. Richardus verò adinuēti nuper theſauri cupiditate abductus, ac ira excandeſcēs, ingenti armatorū manu, aurum ferro lucraturus Oppidum cinxit; at cùm ibidē incluſis Caſtro deditionis, ac pacis leges ſeruādas poſcentibus: hæc ſuperbè nimis, ac dirè à Richardo poſtulata denegarentur, armis pro ſui defenſionē inſtant: tunc verò Bertramnus exercendæ vltionis cupidus, immiſſo in Regem telo; ipſius brachium transfigens, mortem illi è proximo intentauit. Verùm Oppido à Marducheo feliciter vi expugnato, egregium Rex erga percuſſorem Chriſtianæ virtutis, & clementiæ ſimul documentū dedit, quo Deum vltrò ſibi habere propitium meruit, vt Rogerius ſic tradit: *Deindè* (inquit) *fecit coram ſe venire Bertramnum de Hurdun, qui eum vulnerauerat, & dixit ei: Quid malè tibi feci, quare me interemiſti? cui ille reſpondit. Tu interemiſti Patrem meum, & duos fratres meos manu tua, & me nunc interimere voluiſti. Sume ergo de me vindictam, quamcumque volueris: Libenter enim patiar, quæcumque excogitaueris maiora tormenta, dummodo tu interficiaris, qui tot, & tanta mala contuliſti Mundo. Tunc pręcepit eum Rex ſolui, & dixit: remitto tibi mortem meam.* Hæc Rogerius, qui Regis percuſſorem ſolutum vinculis, ac centum à Rege ſolidis inſuper donatum; ſed ſuas abeunti Marducheum manus iniecisse, & poſt Richardi mortem, ipſa pelle exutum in crucem egiſſe, ac Philippum inſuper Regis ſpurium paternæ vlciſcendæ necis cupiditate abductum Vicecomiti Lemouicenſi mortem inuentaſſe affirmat.

A Bertramno Rex armis accinctus telo in brachio cōfigitur.

Rogerius in Richard. vbi ſupra.

Percuſſori ad ſe à militibus adducto Rex parcit.

Rainaldus vbi ſupra.

Moriturus illis ſe ex hoſte vltus eſt verbis: remitto tibi mortē meā.

13. Quod autem ad Richardum ſpectat, Pariſius Regem Chriſtiano ritu piè ad exitum, & vt Chriſtianum hominē decet, comparaſſe his verbis tradit: *Rex* (inquit) *ſapientiſſimus cùm periculum ſibi cerneret imminere, exitum ſui cordis contritione oris pura confeſſione, Corporis, & Sanguinis Domini communione muniuit, & necis ſuæ auctori mortem ſuam condonauit, atque liberatum vinculis abire præcepit. Corpus verò ſuum ad fontem Ebraudi ſecus pedes Patris ſui, cuius proditorem ſe confitebatur, ſepeliri iubens, Eccleſiæ Rothomagenſi inexpugnabile cor ſuum legauit, &c.* Et paulò poſt; *Tumore* (inquit) *ad cor eius ſubitò perueniente, octauo Idus Aprilis, die Martis (vir Martio operi deditus) apud Caſtrum prædictum ſpiritum exhalauit. Sepultus eſt apud fontem Ebraudi ſicut ipſe viuens ordinauerat, cum quo multorum iudicio decus, & honor militiæ pariter ſepulta ſunt.* Hæc ille. Cui epitaphium hoc inſcripſit.

Matthæus Pariſius hiſt. Anglic. in Richardo I.

Sacramentis Eccleſię pręmunitur, & percuſſorem à vinculis ſolui iubet

Pictauus exta Ducis ſepelit, telluſque Chalutis.
Corpus dat claudi ſub marmore fontis Ebraudi,
Neuſtria, tuque tegis cor inexpugnabile Regis,
Sic loco per trina ſparſit ſe tanta ruina,
Nec fuit hoc funus, cui ſufficeret locus vnus.

Sepulchralis Richardo inſcriptus titulus.

Pariſius in Richardo vbi ſupra.

14. Quæ autem S. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus de Richardi obitu diuinitus præſenſerit, hæc quidē vitæ ipſius Auctor; *Nocte quadam* (inquit) *cum graues curæ, & ſollicitudines præter morem animum eius diſtraherent, & infeſtarent, eaſque præ tumultu*

S. Hugo Epiſcopus Lincolnienſis Richardi mortem diuinitus noſcit.

multu

Digitized by Google

Surius in vita ipſius tom. 6. die 16. Nouembris.

multu earum, & importunitate excutere non valeret, admodum cœpit animo perturbari; ſed illicò ad ſe reuerſus, pectus percutit, grauiter ingemiſcit, primo mane Confeſſarium accerſit, valdè ſe peccaſſe pronunciat, quòd non ità, vt decet hominem Chriſtianũ, omnem curam ſuam iactaſſet in Dominum: ſed perindè ac ſi proprys adinuentionibus ipſi fidendum foret, diſcruciari, & angi inaniter cœpiſſet. Reuera tamen in tam periculoſo tum erat itinere, vt ſi præ curis canuiſſet, mirum videri non debuerit. Compertum eſt poſtea illa eadem nocte mortuum fuiſſe Richardum Regem. Nec myſterio vacauit viri Sancti turbatio tam inſolita, tam vehemens. His planè oſtenſa cuidam Romæ Epiſcopo de Richardi obitu viſio conſonat, vt Godefridus his verbis tradit: *Dum quoddam* (inquit) *Caſtrum, Limogiæ ſcilicet obſideret, & circumiens quæreret, vbi aſſultus opportunos faceret, telo lethaliter percutitur, quod non ſine iudicio Dei factum hoc modo probatur. Siquidem Epiſcopus quidam, dum ſine cauſa offenſam eius incurriſſet, in tantum eum eſt perſequutus, vt à propria ſede eum exturbaret, præcipiens ei, ne deinceps eius ſe oculis offerret. Ille Romam progreſſus, ad Apoſtolicum ſe contulit, qui dum quadam die aſtaret Altari, ipſo momento, quo Richardus obijt telo, videt ipſum telum ſecus Altaris crepidinem lapſum, cui charta fuerat innexa ſecundum vaticinium Merlini olim prædictum:* Telum Limogiæ occidit Leonem Angliæ. Hæc auctor de ſatis funeſto Richardi Regis obitu diuinitus præoſtenſo.

Godefridus an. 1198.

Epiſcopus Romæ degens, & ſacro Altari adſtans, telum ipſum, quo Rex percuſſus eſt videt;

Rainaldus an. 1232. nu. 21.

15. Demum Rex, qui ſuo beneficus adeo percuſſori ſic veniam vltrò indulſit, miſericordiam pariter à Deo pro ſuis culpis conſequutus, liber tandem à Purgatorij pœnis in Cœlum auolauit, vt Roffenſi Epiſcopo cœleſti viſu obiectum eſt, & ſic Pariſius tradit: *Sub eiſdem* (inquit) *diebus Henricus Roffenſis Epiſcopus cum in Sabbatho, quo cantatur: Sitientes venite ad aquas apud Sindingeburniam pręſente Cantaurienſi electo Ordines celebraſſent ſolemnes, adſtante Clero, & Populo fiducialiter, cùm ſermonem faceret, proteſtatus eſt, dicens: Gaudete omnes in Domino, fratres, qui hìc pręſentes eſtis, ſcientes indubitanter; quòd vno, & eodem die exierunt de Purgatorio Rex quondam Anglorũ Richardus, & Stephanus Cantuarienſis Archiepiſcopus cum vno Cappellano eiuſdem Archiepiſcopi ad conſpectum diuinæ Maieſtatis, & eodem die nonniſi tres illi de locis pœnalibus exierunt. Et vt his dictis meis fidem adhibeatis pleniſſimam, & certam; quia mihi, & cuidam alii tertia iam vice hoc per viſionem reuelatum eſt ità manifeſtè, quòd ab animo meo omnis dubitationis ambiguiguitas remouetur.* Hæc ille, qui Regi ob facilem præſertim parcendo animum donatam à Deo indulgentiam meminit, & quia nimirũ cuidam olim Equiti ob Regis indignationem à patria longiùs exulanti, ipſe Dei amore permotus, Patris vtpote ſui interfectori promptiſſimè indulſerat, veniam à Deo ſortitum, ac pœnis ſolutum his planè verbis affirmat: *Et hęc* (inquit) *miſericordia, quam idem fecit pius Rex Richardus cũ aliis huius operibus, ipſum, vt credimus, à periculis damnationis, & cruciatus liberauit.* Sed de ipſo hoc ſatis.

Pariſius in Richardo.

Richardus qui percuſſori pepercit, è purgatorij pœnis liberè emergit.

Henricus Roffenſis Epiſcopus diuinitus Richardum pœnis ſolutum addiſcit

Pariſius vbi ſupra.

Qui alteri ob Deum indulget, à Deo indulgentiam meretur.

16. At hic ſilentio prætereundus nõ eſt Hẽricus Daniæ Rex, qui ab impio fratre, regnãdi percupido inſidijs appetitus, cum ſua apud Sacerdotem, quem ſollicitè requiſierat, peccata expiaſſet, in medijs fluctibus parata cymba à fratre, qui etſi Abelis nomen; Caini tamen reuerà mores, ac impietatem factis præſeferebat, is non ſecus innocens victima occiditur: ſed ſpontè interfectori pacem ſub vitæ occaſum exhibens, in Sancto pacis oſculo ſic charitatem teſtando mori voluit; vt eiuſmodi Chriſtianæ virtutis documento ſuum communiens exitum, dignam Chriſtiano tum homine, tum nomine mortem obiret. De quo iſthæc Albertus Stadenſis: *Rex* (inquit) *vt mortem ineuitabilem vidit, Sacerdotem petiit, & obtinuit, & facta confeſſione, vt dicunt, intimè decollatori flagitium indulſit, & iam decollandus dixit: Frater meus ſicut ante Deum heù merui, turpem mihi ingerit mortem: ſed ipſe, ſi ſe non emendauerit, ſentiet turpiorem. Iſtud contigit in nocte S. Laurentii. Non multò poſt corpus inuentum eſt à Prædicatoribus ipſo ferro onuſtum, & capite adhuc ad collum pendẽte, ſepelierunt eum Prædicatores in Eccleſia ſua cum fletu:* Hæc ille, cui Suffridus, Bernardus, Ioannes Longinus, & alij paribus verbis conſonant. Pariſius verò

Hẽricus Daniæ Rex, ab Abele fratre letaliter percuſſus ipſi pacem, ac veniam offert.

Rainaldus an. 1250. nu. 38.

Albertus Stadenſis in chronic. an. 1250.

Moriens Abelis mortem in ſceleris vltionẽ prædicit.

Suffridus, Bernardus Io. Longinus & alij.

Abelem fratris ſui corpus ter in mare grauiſſimi ferro ponderis alligatum proieciſſe refert, quo omnem prorſus memoriam ipſius aboleret; ſed Diuino ad littus nutu proiectum, & à Minoritis viſum, tumulo in ſua Eccleſia illatū, quod magnis poſteà miraculis diuinitus enituit: At impius Abel, qui non iam Abelem innocuum, ſed Cainum parricidam exhibens, fraterno imbutum ſanguine ſceptrum Daniæ inuaſerat, ſuo condignum haud multò poſt ſceleri prœmium tulit; Anno etenim proximo, vel in ſequenti à Friſijs, quos coercere adnitebatur, ferro ſaucius occubuit; & Lago, qui Abeli in ipſius Erici necem conſenſerat, interfectus, toti manifeſtum Orbi ſupernæ in ſe ipſo iræ documentum præbuit. Rex igitur Ericus, qui moriens nobili iniuriarum indulgentia vitæ finem clauſit, feliciter ad Cœli prœmia clarus virtute euolauit.

Abel iuxta fratris dictum cruento fine deceſſit.

17. Quanti verò ſit apud Deum momenti, & quanti inſuper ad Regnum ipſius promerendū valoris iniuriarum obliuio, ad ipſis offenſam hoſtibus ob Dei amorem dimittere ex his, quæ Seraphinus Razius narrat, manifeſtè proculdubio cunctis oſtenditur; hæc enim ille: *Magiſter* (inquit) *Simon Berti, Ordinis Prædicatorum narrat in ſuis ſermonibus, qui manuſcripti in Bibliotheca S. Marci Florentiæ habentur, quendam hominem occidiſſe fratrem nobilis alicuius Ciuis, & cùm non poſſet effugere manus quærentis ipſum ad vindictam cum omni diligentia, pænituit ipſum facti ſui, & confeſſus patratum homicidium, commendauit ſe Deo cùm prudenti deliberatione, & ſpontè ex improuiſo illi ſe præſentauit in die Veneris ſancto; & prouolutus ad pedes eius, fune, & cingulo è collo ſuſpenſo, veniam rogauit mortis, quam fratri eius intulerat, & prætereà vt vitam ſibi donaret amore Dei, & filii ſui Domini Noſtri Ieſu Chriſti, qui eo die paſſus erat pro nobis. Viſa tanta humilitate, ſecurus de ipſius clementia nobilis ille compunctus eſt, & illi condonauit pro amore Chriſti, vitamque largitus eſt, et ipſum amplexatus, et oſculatus dixit: Vade in pace, frater: Deus tibi remittat in Cælis, ſicut remitto tibi in terris. Sed audite magnam mercedem, quam Deus intulit pro tam heroico facto ipſius amore deſignato: Sequente nocte apparuit Chriſtus in viſione, et ait: Quoniam heri amore mei condonaſti inimico tuo, noueris animam fratris tui occiſi hac hora me ex Purgatorio liberaſſe; et inſuper animam Patris tui priùs mortui ex eadem pœna eximiſſe, et ambos mecum duxiſſe in gloriam cæleſtem. Quin etiam hæc ſuperaddidit: Te inuito in octauam diem, vt relicta huius Mundi miſeria poſſis gloria mea frui. Et ſic factum eſt; Nam octauo poſt die bene præparatus requieuit Sanctè in Domino. Ecce grandis fructus, qui colligitur condonando inimicis; Quare non remittendo credi poteſt animas diutiùs cruciari in Purgatorio.* Hæc Auctor. Sic planè illatas fratris iniurias condonando vberi, ac larga culparum omnium indulgentia remuneratus, nedum ſibi; ſed alijs quoque debitas pro mercede pœnas dimitti obtinuit.

Seraphinus Razius in hort. Exempl. tit. paſter (?) ... thechiſ. hiſt. c. 2 de remiſſ. deb. 327.

Occiſor cū fuga ſibi proſpicere non poſſet, fratri ipſius occiſi ſupplex die Veneris ſancto veniam petit.

Nobilis vir compunctus iniuriam occiſori condonat.

Chriſtus illi apparens, fratris animam ob egregium facinus è purgatorij igne liberatam enunciat.

18. Indulta denique inimicis pio, libentique animo venia, atque omnium abolita iniuriarum memoria ſimul, & mulcta citam, expeditamquè iſthæc agentibus indulgentiam, & ſatis largam, copioſamque apud Deum in Cœlis mercedem parit, vt his Io: Oſorius verbis teſtatur: *Noſtra* (inquit) *hac tempeſtate à Viris fide dignis accepi mirum hoc. Vidua erat vnicum habens filium illuſtrem, et heredem multorum bonorum: Hunc occidit inimicus eius, et continuò ſe abſcondit. Cùmquè à Prætore inquireretur ad necem, nouit Mater filij mortui eò Prætorem ire velle, vbi ſe abdiderat occiſor filij ſui, et in corde etiam Materno valuit tantùm dilectio Dei; vt decreuerit filij occiſorem liberare, quod et fecit, mittens occiſori filij ſui equum, et pecunias, monenſquè fugam. Quod cùm feciſſet, ingreſſa Oratorium ſuum, et pro filij anima orauit. Cui oranti adſtitit filius luce ornatus, Matremquè ſic affatus eſt: Cùm inimico peperciſti, et pro me oraſti, Mater mea verè effecta es, pluſquàm cùm genuiſti; Inſigni enim tua charitate, et oratione à Deo obtinuiſti veniam omnium meorum peccatorum, et indulgentiam conſequutus ſum multorum annorum, qui mihi reſtabant in Purgatorio exoluendi; Sicquè in Matris oculis Cælum aſcendit. Tantùm valet apud Deum oratio poſt dimiſſas iniurias: Nulla eſt dicendi vis, nullum orationis flumen, nulla exornatio, et varietas ſermonis, nulla denique alia re ſic Diuina captari poteſt bene-*

Ioannes Oſorius tom. 1. Concion. feria 6. poſt Pentecoſten.

Mulier nobilis vnici filij occiſorē ob Chriſti amorem vlciſci nolens è manu Prætoris vindicat.

Filius Matri apparens ſe ob inſignē charitatem à Purgatorio igne, quo erat per multos annos expiandus, liberatū affirmat.

beneuolentia; vt à Deo exaudiamur in oratione, ac inimicorum dilectione, et pro eis effuſa oratione. Sic quippe oratio deprecantis olim Stephani pro his, qui ipſum neci dabant moxCœlum aſcendenti diuinitus patefecit. Quo ille primus omnium erectus viſu promptum, expeditumquè poſt condonatas alteri iniurias aditum vltrò vnicuiq;ad Chriſti Regnum patere proculdubio oſtendit.

Actuum Apoſtolor. c. 6. 59.

19. Demam quid in emolliendis, debellandiſque diſſidentium animis, & inter ſe arctiſsimè conciliandis, effuſæ Beatorum ad Deum preces valeant,præter innumera è Sanctorum geſtis monumenta, ſic nuper in geſtis B. Roſæ Peruanæ Virgunculæ traditur: *Franciſco*(inquit) *et Alexandro de Coloma germanis fratribus Matertera erat Maria de Xuara mulier prædiues, et opulenta; ſed animo in Conſobrinos implacabiliter accenſo, et obſtinato. Alebat idem Franciſcus ſuis impendijs Limæ ſex Conſobrinas,et duos Conſobrinos; ſed neque illarum, nec horum vlli afficiebatur pertinax fæmina, adeò vt neque dignaretur alloquio: quin immò vbi Teſtamentum ſuum condidit, perquàm ſtudiosè cauit, ne quid vlli prædictorum(tametſi poſteriores octo notoriè indigerent)de ſuis facultatibus legaret; ſed ne meminiſſet quidem. Accidit demum Franciſco, et Alexandro neceſſitas aliò tantiſper proficiſcendi, relictis interim Limæ tot inopibus Conſobrinis: Frãciſcus ſuis orphanis acerbè condolens, et quò ſe verteret, ignorans; Roſam vnicam ſuę perplexitatis Ariadnem implorauit,inuenit: Ipſa videlicet proxima ante diſceſſum nocte, Virgini (cuius effigiem coram habebat)totam miſerabilium ærumnam commendans, obſecrabat ſuo apud Omnipotentem cordium domitorem interuentu emolliret ſaxeam illius auerſi cordis duritiem, &c. Mira res! poſtridie ſummo mane Franciſcum Matertera accerſit, quem toto XVIII. annorum ſpatio videre noluerat, venienti expoſuit noctem ſe duxiſſe inquietiſſimam, triſtem, inſomnem, ingiter ſibi ante oculos obuerſante ſuorum Conſobrinorum deſolatione, quos conſiderarat omni ope tam indigos,quàm deſtitutos. Itaque domum quantocyus repeteret, totam horum calamitoſorum caternam in conſpectum ſuum adduceret, velle ſe omnes amplecti ex ordine, domiquè ſuę honeſtè alere. Inſuper Franciſco iniunxit, vnà publicum Notarium aduocaret, aliud ſe coram eo Teſtamentum,reſciſſo priori, condituram. Franciſcus tot ſimul gaudia non capiens, inquè Matertera Matrem Roſam tacitè deueneraus, paruit feſtinus, & lubens, caternam miſerabilem adduxit; hic itum in oſcula, in dulces lacrymas, in teneros amplexus, recipiuntur in domeſticum contubernium octo inopes; mutatur è veſtigio inofficioſumTeſtamentũ,Conſobrinæ cum Conſobrinis, totius opulentiæ ſcribuntur ex aſſe hæredes, &c. Superna itaque Dei virtus Beatæ huius exorata precibus ſic pertinacis fæminæ cor intimè peruaſit; vt cuncta illicò intermitteret odia, ſimultates deponeret, & condonaret, ſi quem intus fouebat liuorem, & cuncta demum in aperta amoris, & beneuolentiæ ſigna ex inſperato conuerterentur*. Sic profectò mulier, quę ſuorum oblita pridem,charitatis in propinquos iura neſciebat,dum compuncta charitatem redintegrat, Deum ſibi è Cœlo propitium, ac largum poſthac cœleſtium bonorum pro modico temporali ſubſidio remuneratorem iure merito ſperare potuit. *Dimittite* enim(ait Chriſtus)*et dimmittemini; date, et dabitur vobis*: Fiduciam namque à Deo petendi non habet, qui proximis ſe petentibus nedum pecuniam, ſed & cordis aurem denegat. Quapropter aptè Auguſtini hic verba meminiſſe oportet: *Ne cor noſtrum* (inquit) *in ipſa nos oratione & petitione reprehendat, & ne forte cùm ea cœperimus dicere: Dimitte nobis debita noſtra,ſicut & nos dimittimus; compungamur non facere quod dicimus,aut etiam non audeamus dicere, quod non facimus, et fiduciam petendi amittamus*. Donando igitur,& donari nobis à Deo fiducialiter petimus. Sed iam ad alia, ſtylum conuertimus.

Fr. Leonardus Hanzen in geſtis B. Roſæ Limenſis cap. 2.

Charitas,& Pax exImprouiſo inter diſſidentes, & alieno ab inuicem animo B. Roſæ precibus conciliatur.

Matertera Conſobrinos deſolatos, quos per totos XVIII. annos videre non poterat, extemplò benignè amplectitur.

Ipſos inopia laborantes hęredes ex aſſe inſtituit.

Lucę cap. 6.

Auguſt. lib. de perfecta Iuſtitia.

CAPVT XIII.

Peccatores ad Pœnitentiam Angelorum miniſterio adducti, & omni ſubinde ſolatio deſtituti, ipſos conſolatores ſortiuntur.

1 ANgeli, qui miro, prouidoque Dei conſilio, tuendis interim, inſtruendiſque mortalibus ſunt deſtinati animarum quidem in primis lucro, ac

Pœ-

Pœnitentia gaudent, & noſtro, velut re ſibi optatiſſima ad Cœlum reditu delectantur; *Lacrymę ſiquidem Pœnitentium* (vt ille ait) *vinum ſunt Angelorum*. Ipſi etenim nedum fidi in hoc interim ſæculo tutores hominum, ac ſolliciti apud Deũ actores ſunt: *Angeli* quippe *eorũ* (vt Chriſtus ait) *ſemper vident faciem Patris mei, qui in Cœlis eſt*; Sed & noſtris vtpote intenti iugiter lucris, Pœnitentiæ inſuper efficaciſſimi ſunt ad nos præcones, incentoreſque cordium ad compunctionem præcipui, ac Pœnitentium denique in ardua virtutis ſemita cõtendentiũ aduerſus tartareos hoſtes, acrioreſque ipſorum, impetus, benigno Dei munere conſolatores exiſtunt. Et meritò ſiquidem ſublimis adeò Spiritibus beatiſſimis congruit munerum pariter, ac meritorum prærogatiua; Ipſorum namque miniſterio, ſalus hominum innititur, eorundemque tutelari ſaluandorum cura patrocinio ſubſiſtit. *Solliciti* (inquit Bernardus) *diſcurrunt inter nos, & Deum medij, noſtros gemitus fideliſſimè ad eum portantes, ipſiuſque ad nos gratiam reportantes*. Altiſſimus itaque, ſupremus vti Dominus, ac Pater inſuper amantiſſimus pro nobis apprime ſollicitus, his nõ ſecus maioribus natu fratribus minores vtiq; regendi curam demandauit; Quò videlicet homines præpotenti adeò ſuffulti auxilio, tuti, atque inoffenſo pede inter aſpera quęque, ac multiplices hoſtium laqueos mortalis vitæ pericula pertranſeant. *Angelis quippe ſuis mandauit de et, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis: In manibus portabunt te, ne vnquam offendas ad lapidem pedem tuum*. Quapropter fideli Angelorum opera, & non ſecus ac lactentes, & paruuli alienæ commiſsi curæ ſubſiſtimus. Ipſi enim tutores interim, & actoris noſtre: *Adiuuant* (inquit Auguſt.) *laborantes, protegunt quieſcentes, hortantur pugnantes, coronant vincentes*. Et ſiquidem cùm ipſorum ex noſtro maximè prouentu gaudia cumulentur, noſtriſque demum lucris lætitia compleatur, obliuiſci haud vnquam noſtri, & aſſiduam, ſollicitamq; aliquando curam intermittere queunt: *Ipſi* quippe (ait Auguſtinus) *deſiderant aduentũ noſtrũ, quoniam de nobis expectant Ciuitatis ſuę ruinas reſtaurari; ideoquè eos, qui hæreditatem capiunt, ſalutis inſtruunt, protegunt, confortant, intrant, & exeunt nobiſcum, &c.* Deus itaque cùm ſit adeò ſalutis hominum præ zelo cupidus: *Quid* enim *eſt homo* (inquit Pſaltes) *quòd memor es eius, aut filius hominis, quoniam viſitas eum?* Ipſi quoque fratrum, qui ſunt in Dei tandem Regno, futuri hæreditatis conſortes, obliuiſci haud vnquam poſſunt.

Angeli Poenitentium lacrymis gaudent.

Mathei cap. 18.

Bernardus ser. in pſal. 90.

Ingenti beneficio hominum curę, ac tutelæ diuinitus deputantur.

Pſal. 90.

Auguſtin. ſoliq. cap. 27.

Pia Angelorum ergà homines officia.

Auguſtinus vbi ſupr.

Pſal. 8.

Eorundẽ pro nobis opera

2. Hinc fit, vt Angeli diuinitus tutelę hominum deſtinati vnumquemque ſollicitè curent, & ad ſalutem præueniendo, exhortando, ſuadendo, monendo, excitando, promouere non deſinant; quin immò ſi quis aliquando fragilitate pulſatus, ac hoſtium adductus impulſu corruit, ad Pœnitentię ſinum efficaciſsimè aberrantem adducendo reparant, vt aptè conceptiſq; verbis Deus olim per Moyſen Iudæorũ genti inculcans: *Mittam* (inquit) *Angelum meum, qui præcedat te, & cuſtodiat in via, donec introducat in locum, quem præparaui*. Ad æternitatem quippe mortalibus ſummo præ cunctis beneficio contendentibus, ſalutis Auctor auxiliarem Angelorum contra Aduerſariorum incurſus manum, operamq; deeſſe nõ patitur. Quoniam verò acriores ſub vitæ finem impetus, & ad Cœlum aſpirantibus inſidiæ ab hoſtibus patent: Inſtantiùs namque maligni ſub extremam vitæ periodum Spiritus tentando deſæuiunt; vt è manibus præualendo coronam auferant, aditumquè in Dei Regnum præcludant: *Deſcẽdit* (inquit) *Diabolus, habens iram magnam, ſciens, quia modicum tempus habet*, Validiora proinde tunc homini è Cœlo auxilia ſuppetunt, adeoque vbi omni quis ſolatio penitus deſtituitur, haud fideli, ac tutelari diuinitus Angelorum carere pręſidio permittitur: cùm magis etenim ſęuit hoſtis; tunc maximè Angelus ſuam pro nobis ſollicitudinẽ exercet.

Exodi c. 23.

Apoc. 12, 12.

Aduerſus irã & nequitiam Diaboli, Angelorum ſollicitudo, præſto eſt.

Apocalis cap.

3. Angeli ſiquidem ſic homines diligunt, vt eorum tum lucra, tum damna ſibi propria computent, adeoque communia ipſis ſint: cuncta noſtra tam læta, quàm triſtia. Idipſum etenim illis, quod & Apoſtolus diligentibus ait, experimento contingit, nempe *gaudere cum gaudentibus, flere cùm flentibus*. Id ſanè Auguſtinus altiùs aliquando demiratus: *Grandis eſt* (inquit) *eis cura de nobis, magnus eſt affectus dilectionis eorum erga nos &c. diligunt enim, quos tu dili-*

Ruffinus in vit. S. Pauli ſimp. apud Sur. lib. 2. c. 30 Et in vit. Patr. lib 3. c. 145

Rom. 12. 15.

Auguſt. lib. ſoliloq. c. 27.

Digitized by Google

Angelorum ſumma erga homines dilectio.

diligis; cuſtodiunt, quos tu cuſtodis, & deſerunt, quos tu deſeris: Nec diligunt operantes iniquitatem, quoniam & tu odiſti omnes operantes iniquitatem, et perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Quod diuinus olim inter Magni Antonij Diſcipulos, ac Dei arcanorũ intimè perſcrutator viſu aliquãdo percepit, de quo iſthæc in Vitis Patrũ: *Abbas* (inquit) *Paulus ſimplex habebat gratiam, vt ingredientes in Eccleſiam aſpiceret, & ex ipſa facie eorũ uniuſcuiuſq; cogitationes, ſeù mala eſsent, ſeù bonę, ſentiret. Cùm ergò veniſſent ad Eccleſiam, & ingrederentur, ſenex vidit eos clara facie, & lęto animo ingredi, & Angelos eorum pariter cum gaudio eum ipſis. Vnum autem nigrum vidit, & nebuloſum habentem corpus, & Dæmones hinc atque inde trahentes eum ad ſe miſſo fræno in naribus, & Angelum Sanctum eius à longe ſequentem triſtem. Beatus ergò Paulus cępit flere amariſſimè, & pectus ſuum tundere ſedens ante Eccleſiam propter eum, quem talem viderat. Omnes autem alij ſenes videntes eũ ſic flentem cœperunt rogare: vt ſi quid in ipſis vidiſſet, manifeſtaret, aut cum eis ingrederetur in Congregationem: ille autem nolebat ingredi, ſed ſemper flebat, propter eum, quem ſic viderat. Poſt paululum autem eùm abſoluta Congregatione diſcederent, iterum omnium vultus circumſpiciebat, ſi tales egrederentur, quales ingreſſi ſunt, & vidit illum, quem ante viderat nigrum, & nebuloſum egreſſum de Eccleſia clara facie, & candido corpore, & Dæmones à longe ſequentes eum, ſanctum autem Angelum eius prope eum hilarem, & gaudentem ſuper eum nimis. Tunc Paulus exurgens cùm gaudio vociferabatur benedicens Deum, ac dicens: Quanta miſericordia, & benignitas Dei eſt, Quanta miſeratio eius. Et aſcendens in altiorem locum magna voce dicebat: Venite, & videte opera Dei; venite, & videte quemadmodum, vult omnes homines ſalnos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Venite adoremus eum dicentes: Quia tu ſolus potes peccata tollere. Cùm autem omnes conueniſſent, expoſuiſſet eis Paulus, quem vidiſſet, antequam ingrederetur in Eccleſiam, & quem poſtea; & petebat illum Frater, quem ſic viderat, vt ei manifeſtaret cogitationes ſuas, et actus, vel quemadmodum tantam commutationem illi Deus donaſſet. Ille autem ante omnes cępit referre dicens: Ego ſum homo peccator, & in multis temporibus iſtis ſemper fornicationem geſſi: Ingreſſus autem nunc Eccleſiam Dei, audiui verba Iſaiæ Prophetæ, magis autem Dei per ipſum loquentis: Lauamini mundi eſtote, et tollite malitias de animabus veſtris ante conſpectum oculorum meorum: Diſcite benefacere. Quærite iudicium, et ſi fuerint peccata veſtra tanquam coccinum, velut nix dealbabuntur, et ſi volueritis, et audieritis me, bona terrę comedetis. Ego autem miſer, et fornicator compunctus in hoc ſermone Prophetæ, et ingreſſus intra pectus meum dixi ad Deum: Domine tues, qui veniſti ſaluare peccatores. Hæc ergo quoque nunc per Prophetam promiſiſti, opere comple in me indigno peccatore. Ecce enim amodò profiteor tibi, et ex toto corde confiteor; quia hoc vlterius non faciam malum, ſed renuncio omni iniuſtitiæ, & admodum ſeruio tibi in conſcientia munda. Ab hodiè ergò Domine, & ab hac hora ſuſcipe me pœnitentem, & adorantem te, & renunciantem omnibus peccatis. Iuraui, et ſtatui apud me ſeruare omnes tuas iuſtificationes. Sub hac ergò ſponſione egreſſus ſolus ſum de Eccleſia, ſtatuens apud me nihil de prioribus peccatis vlteriùs facere. Tunc omnes ſenes exclamauerunt dicentes ad Dominum voce magna: Quàm magnificata ſunt opera tua Domine! omnia in ſapientia feciſti.* Hæc in B. Pauli geſtis, quibus aſſidua Angelorum tuendis, reuocandiſque ad Pœnitentiam hominibus ſollicitudo, ac iuge ipſorum ad Deũ pro mortalibus ſtudium, nec non poſt eorundem conuerſionem gaudium planè ineffabile ad viuum cunctis ob oculos adumbratur. *Diligunt* namq; (vt Auguſtinus inquit) *Conciues ſuos, per quos ſua ruinæ ſciſſuras reſtaurari expectant; ideoque magna cura, et vigilanti ſtudio adſunt nobis omnibus horis, et locis ſuccurrentes, et prouidentes neceſsitatibus noſtris.* Sic planè immortales illi Spiritus libètiſſimè mortalium ſaluti, ac beneficio ſe ipſos inceſſanter impendunt. Inde verò pia Angelorum in terris iugiter pro ſingulis noſtrum ſollicitudo proditur, ipſorumque ſuam omnem, tum animi, tum corporis hominum vtilitati impendentium opera, vel ex eo manifeſtè cunctis charitas elucet, quod in Patrum olim geſtis traditur. Vbi cuidam inter Eremi incolas Pœnitentiæ operibus vacanti,

dum

Iſaia c. 5

Statum animarum viſu deprehendens Deu m laudat.

Iſaia cap. 5.

Pſal. 118.

Pſal. 103.

Aug. vbi ſup.

Angelorum charitas qualis.

In vit. PP. vt in Horto Paſtor lib. 2. c.52.

Inuit. PP. lib. 3.c.147.

Proinde læti interdum homines ac triſtes pro diuerſo animarum ſtatu apparent.

Paulus ſimplex Dei miſericordiam, & Angelorũ in hoc dilectionẽ maximè admiratur.

Pſal. 45. ad limor.

In vit. PP.

dum aliquando infirmus lecto decumberet, per plures hebdomadas Dei Angelus miniſtraſſe fertur, quò vſque Monachi ad ipſum venirent, qui vbi cellæ oſtiũ pulſarent, mox Angelus ab eo diſceſſit; Infirmo interim altiori ipſos voce inclamante: *Rogo* (inquit) *Fratres diſcedite, quia vobis huc venientibus, reliquit me Angelus meus, à quo viſibiliter obſequium, & ſolatium percipiebam*. Quibus ille prolatis, ac Angeli, qui ſibi adſtabat, priuari aſpectu rem planè intolerandam ducens, nolenſq; huiuſmodi viuens tũ beneficio, tùm etiã carere ſolatio, mox in Domino feliciter obdormiuit; eiuſquè anima Angeli, cuius pridem miniſterio iuuabatur, tunc manu in Cœlum leuata, quæ, & quanta hominibus Angelorum patrocinio bona proueniant, cunctos palam edocuit.

Angelus ſuã erga infirmũ curam, ipſi miniſtrando oſtendit.

4. Et ſanè maxima quæque Angelorum manu hominibus gratiarum dona proueniunt; Sed in primis, quod ferè cunctis perneceſſarium eſt, Pœnitentiæ donum non niſi ipſorum præſertim ope, diuinitus homini plerumq; contingit, adeò vt peccatores Angelis vltro inſpirantibus, aut prouehentibus, vel certè minis aliquando adhibitis excitati ad Pœnitentiæ ſinum procurrant. Quo quidem genere Natalius olim ſub Zephyrino Pontifice Chriſti Confeſſor, ſed cùm poſtea infeliciter corruptus pecunia, Theodori patrocinandam hæreſim ſuſcepiſſet; ſui tandem compos effectus, erroriſque pertæſus, ad Romanum Pontificem ſupplex venit, vt patrati ſceleris exomologeſim, eius prouolutus pedibus humiliter ageret, de quo iſthæc Euſebius: *Facinus* (inquit) *apud nos admiſſum fidelibus in Domino, quo illos erudiam, commemorabo; Quod credo ſi fortè in Sodomis geſtum fuiſſet, etiam illos ad ſcelera ſua pœnitentiæ lacrymis maturè eluenda admonuiſſet. Erat quidem Natalius Confeſſor non iam pridem, ſed noſtris iam penè temporibus: Iſte ab Aclepiodoro, et altero Theodoto trapezita fraude fuit deceptus (hi quidem ambo Theodoti Coriarij, qui priùs propter iſtam nouam prudentiam, immò verò amentiam ex Chriſtianorum communione à Victore, vt dixi, qui tunc erat Pontifex, excludebatur, Diſcipuli erant) et ab illis duobus, quos ſuprà poſui, ſalario quodam, et mercede perſuaſus, vt illius erroris Epiſcopus crearetur, ea lege nimirum, vt centum quinquaginta denarios menſtruos iſti ei perſoluerent. Qui quidem cùm ſe in illorum ſocietatem dediſſet, per viſiones quaſdam à Domino ad ſe demiſſas ſæpenumerò admonitus fuit: Deus enim miſericors, & Dominus noſter Ieſus Chriſtus Martyrem, & teſtem ſuarum afflictionum extra Eccleſiam miſerè deperire noluit.*

Pœnitentiæ donum Angelorum ope, ac opera hominibus prouenit.

Baronius An. 207. n. 1.

Euſebius lib. hiſtor. 5. cap. 27.

Natalius hæreſi vitiatus, Angelorum voce, vt pœniteat per viſum admonitus.

5. *Cæterùm quoniam primæ erat apud illos Sedis Epiſcopalis appetitione tanquam hamo ineſcatus; & turpi quæſtu, qui multis affert perniciem irretitus, & propterea lentiùs, tardiùſquè Dei viſionibus animum attendit, tandem per integram noctem à Sanctis Angelis flagris, & verberibus vſque adeò acerbè, & grauiter cæſus fuit, vt cùm primo mane ſurgeret, cilicio: & ſacco indutus, cineribus aſperſus, magno cum mœrore, & lacrymis ad pedes Zephyrini Pontificis ſe ſupplex abijceret, & non modò ad Cleri, ſed Laycorum etiam genua aduolueretur; ità vt Chriſti miſericordis Eccleſia illum magnopere commiſerata lamentis vnà ſe dederet. Attamen ille licet multis precibus vſus fuiſſet, & plagarum vibices, quas pertulerat, oſtendiſſet, vix tamen in communionem Eccleſiæ receptus fuit*, Hæc ille de Natalio, qui turpiter in hæreſim prolapſus eſt, ſed inflictis ſubinde Angelorum manu plagis perculſus acriter, mox reſipiſcens, & ad Pœnitentiæ remedia conuolans intra Eccleſiam corde compunctus in Pœnitentium numero receptus eſt.

Euſebius vbi ſuprà.

Poſt monita ab Angelis per integrã noctem flagris cæditur.

Percuſſus tandem reſipiſcit, & plagarum ſigna oſtendens.

6. Enimuerò ni benigna vltrò Angelorum, ac fida cuſtodia protegeret & hominibus à peccatorum fouea ad Deum traducendis ſuis tum monitis, tum precibus præſto iugiter foret; plerique profectò mortalium Orco præda, ac tryumphus cederent, qui culpis obnoxij deſperata iam ſalute omnino perijſſent. Et ſanè Landelinus nobilis olim in ſæculo adoleſcens, S. Autberti Cameracenſis Epiſcopi à Parentibus prouidæ, ac paternæ curę commendatus, iam inter Tartari ſybilos, ac perditorum hominum tecnas, qui à clericali tonſura, qua S. Autbertus ipſum inſignire decreuerat, ſubdolis verbis, falſoquè ementiti amoris, ac beneuolentiæ obtentu commiſerando auertebat, adeo vt iam de animæ negotio actũ videretur; blandis quippe illi iuuenem à ſancto propoſito, & his quidem præualendo abducere verbis conabantur; *No-*

Landelinus adoleſcens blandis ſeductus verbis, Angelorum ope ſalutem conſequitur.

Surius Iunij 15.

Marchantius in horto Paſtorũ lib. 3 tract. 4. pag. 455. Ex geſtis S. Landelini.

li

li frater (inquiebant) *decorem iuuentutis contemnere, Mundo nuncium remittere; ſi feceris, nec tibi, nec Parentibus vlli vſui eris: præſtat, vt nobiſcum fruaris Mundi huius oblectamentis, & Monaſterium deſeras, nolumus, vt ibi inſtar mortui cuiuſdam otioſus deſideas. Veni nobiſcum, ſuppeditabimus omnia libita animo tuo, opes, & honores.* Hæc illi noxijs verborum adblandiendo commentis, vt videlicet à S. Autberto aufugiens, doliſque interceptus deficeret, adoleſcenti perperam ingerebant. Præmijs igitur miſer illectus, egregijs in malo ducibus ſe comitem iungens, rapinis ſubinde, & cædibus vacare cępit, & ex filio lucis, iam ſęculi, ac tenebrarum filius effectus; dum illud Sapientis oraculum non meminit, iã ſui oblitus eſt: *Fili, ſi te lactauerint peccatores, non acquieſcas eis.* At B. Autbertus aſſiduè pro ipſo preces fūdēs, paterna quoq; ad ipsū ſalutis dirigēs verba, ac inter ſcri- ſuggerens; ſcribendo nihil profecit, cùm ipſe peccando in dies magis, magiſquè, deterior fieret, adeò vt ſe ipſum quoque improbitate vincens, necnon ſuorū prauo animoſior exemplo euadens, vnà cum ſocijs certi cuiuſdam diuitis domum diripere ſtatuiſſet: ſed nocte flagitio condicta vnus ex complicibus è vita excedens, vel mortuus reſipiſcendi viam, ac vitam pariter oſtendit. Quo ille eaſu vehementer abſterritus, dum noctu obdormiret, miſeri illius animam in Tartarum abduci à Dæmonibus videns, ſic Dei Angelum & terribili quidem ſe voce increpantem audiuit: *Cerne* (inquit) *Landeline præmia laboris tui; vide animam ſocij ad æterna ſupplicia pertractam. Conſidera, an tibi melius ſit in hanc protrudi gehennam, an potiùs nobiſcum gaudijs perfrui ſempiternis: Miſſa igitur fac opera Satanæ, amplectere Chriſti militiam, depone cæcitatem; vt poſſis intueri claram Chriſti lucem, excute iugum diabolicæ ſeruitutis, vt poſt breuem hanc vitam poſſis æternùm cum Chriſto regnare: Audi, & agnoſce ſpiritualem tuum Patrem Autbertum, ſuſcipe ab ore eius monita cœleſtis doctrinæ.* Quibus dictis, mox Angelus ab eo diſceſſit. Landelinus verò cœleſtium verborum non tam ſono, quàm tonitru perculſus, totus intremuit, abſterrituſquè, ſocijs derelictis, Cameracum feſtinus ad B. Autberti

Blandæ amicorum ipsū perdere volentium voces.

Seductus rapinis, ac cędibus ſubinde vacat.

In geſtis S. Autberti vbi ſuprà.

Prouerb. 1, 10.

Nocte qua diuitis domum diripere cum ſocijs parat, defuncti ſocij animam in Infernum rapi videt.

Angeli ſalubriter ſe increpantis vocem audit.

pedes procumbens, iniungi ſibi ab eo inſtantiſſimè Pœnitentiam rogat. Ille è contra perditam redeuntem ouiculam benignè, ac perhumaniter amplectens ſuſcipit vltrò Pœnitentem, quem diu profugum fleuerat, aberrantemquè, ac Diuinæ item illi miſericordiæ ſinum adaperit; & ſic tandem ille ad Deum conuerſus profecit, vt totus mente, ſæculari licet habitu immutatus in ieiunijs, & auſteriori vitæ forma Pœnitentiã agens, diutinis pœnis excoctus, à B. Autberto tonderi, & cœleſtis militiæ indui clamyde humiliter poſceret, abijcienſquè ipſum procul à ſe vnà cum veſte ſæculum, & tenebroſa cuncta Mundi negotia, vt intenſiùs poſthac ſibi, ac Deo vacaret, demum poſt enormes, capitaleſque noxas pœnitens Sanctitatis apicem conſcenderit. Quo ſanè prouida Angelorum cura pro perditis quoque hominibus ad Deū traducendis, ac ſollicita iugiter vigilantia cunctis innoteſcit.

Mox ad B. Autbertum Epiſcopum, & ad Pœnitentiã conuolat.

Sæculo ſe abdicans sãctitatis metam attingit.

7. Indefeſſo itaque ipſi ſalutis hominum procurandæ ſtudio Angeli apud Deum, & pro Deo item apud homines aſſiduè intendunt, necnon maxime ad Pœnitentiam peccatores excitando, atq; exhortando inſtant, vt prolatis in mediū hiſtoriarum exēplis euincitur. Sed ex his, præſertim, quæ idem Iacobus Marchantius his verbis meminit: *Refert* (inquit) *Franciſcus Albertinus quemdam Societatis Sacerdotem appuliſſe Coſentiam, præcipuam Calabriæ Ciuitatem, ſtatimquè importunè rogatum fuiſſe à quodam, vt exciperet eius Confeſſionem totius vitæ. Interrogat Sacerdos, quid eum premat, cur illo die tam feſtinanter, tanto deſiderio id flagitet? Narrat ipſe. Nudius tertius conſulebam amicum, quomodò iniuriam à quodam mihi illatam vlciſcerer: perſuaſit, vt ambo bombardis armati illa nocte illum proſequeremur. Itaque domum repeto, arripio bombardam, rotas, & ſilices præparo, et ecce ſpecioſus iuuenis ad me accedit. Quid (inquit) meditaris? quid mortis inſtrumenta paras? ego conſilium diſſimulo. At ille forti zelo putas me latere, quid attentes, immemor ſalutis tuæ, et proximi, quem perſequeris? memor eſſe deberes, quanta à te Deus patitur, et tu nec minimam vis pati iniuriam? multoties etiam in æternam perditionem deuoluere potuiſſet, qui peccata peccatis accumulas, ſed*

Iacobus Marchantius in horto Paſt. lib. 1. trac. 2. de cuſtodia Angel.

Quidã apud Coſentiam à Sacerdote, vt generalem eius Cõfeſſionem excipiat, cœleſti viſu ab Angelo monitus inſtanter petit.

Franciſcus Albertinus lib. de Angelorum cuſtodia.

per patientiam te tot annis expectat. His, ſimilibuſquè multis exaggerans mihi amorem, et beneficia Chriſti, et peccatorum memoriam refricans transuerberabat cor meũ etiam vſque ad lacrymas. Tandem ſermonem finiens, monet, vt peccatorum facerem confeſſionem, dum Pater aliquis Societatis huc acceſſiſſet. Interim ſocius è vico me euocat, vt ſtem promiſſis, cùm verò nollem reſpondere, impulit iuuenis ad reſpondendum. Acceſſi ergò, et indicaui ei me mutaſſe conſilium, nec poſſe iſtud ſine aperto ſalutis diſpendio. Hoc dicto regreſſus ſum: et iuuenem monitorem non reperi dolui quidem, nõ potui tamen aliud cogitare, quàm eſſe meum Angelum ob conſolationem ex eius alloquio relictam. Vnde ab illo die auidiùs expectaui aduentum R. V. vt Angelo parerem. Sic planè Angelus orando, monendo, ſuadendo, ſolando, ac terrendo inſuper hominem ad ſalutem prouehit, & maximè ſub vitæ finem præſto eſt laboranti.

Confeſſione peracta ſpecioſum, quẽ hortatorem habuit, iuuenem non reperit.

Angelus ipſius cuſtos fuiſſe creditur.

8. Pia itaque in primis Angelorum ſollicitudo vel ſuadendo,& planè efficax in hominibus ad pœnitentiam pertrahendis opera elucet, vt in Braſilia præſertim Dei famulis ad rudem illam, inexcultamque moribus gentem ad fidem Chriſti traducendam contigiſſe fertur, & in Ioſephi Anchietæ miro planè zelo in id incumbentis olim geſtis traditur, quod itẽ nonniſi Angelorum ductu, atque impulſu accidit; hæc enim ibi: *Quodam die (inquit) à comitibus digreſſus, ſolus in ſyluam intrauit, et quaſi alterius manu duceretur, in ſenem incidit humi abiectum, atque arbori incumbentem. Iſquè ſenex eum videns, his vocibus compellabat: Perge huc venire, iam iam diù te expecto. Quærit ex eo Ioſephus, quiſnam ſit? quę patria, et vnde illuc veneris? Reſpondit ſenex, ſe ex remotioribus terris eſſe, patriamquè ſuam mari imminere, et alia adiecit, ex quibus ſatis indicabat miniſterio pluſquam humano illuc tranſlatum, vel Diuino aliquo duce ſuis greſſibus illuc veniſſe, ex quo labore, et ætate fractus iacebat. Quæſiuit rurſus Ioſephus, cur veniſſet, et quid ibi quęreret? reſpondit, vt rectam viam percipiam. Hoc loquendi modo Diuinã legem, et iter ad ſalutẽ intelligunt Braſily. Cùm verò accurat è omnem eius vitam per omnes ætatis partes inquiſiuiſſet; cognouit, ipſum nunquam niſi vnam coniugem habuiſſe, nunquam arma, niſi ſui defendendi cauſa ſuſcepiſſe, nunquam lethali culpa natura legem violaſſe, vt veriſſimum illud eſſe credamus, quod de talibus innocenter etiam in infidelitate viuentibus tradunt Theologi à Deo non deſeri, quin illuminentur quacunque via. Comperit prętereà hominem natura bono magno, præditum cognitione rerum pertinentium ad animam, æqui præſertim, et iniqui; tum etiam ipſius naturæ auctoris. Et cùm multa de vera religionis Myſterijs illi Pater exponeret, ſubijciebat idem, ſe intra animum ſuum ita ſenſiſſe, ſed exprimere neſciſſe. Ergò ſatis inſtructum labore, et ærumnis itinerum, ætateque confectum; quoniam ſolutio inſtabat, aqua pluuia ex carduo collecta (nulla enim alia in arenis illis ſuppetebat) baptizauit, Adamumquè illi nomen dedis. Qui tam Diuino affectus beneficio, operante intus virtute Sacramenti, Diuinæ in ſe gratię ſentiens charifmata, oculis, manibuſquè in Cælum ſublatis, læto vultu, diuinæ bonitati primùm, tum etiam P. Ioſepho gratias egit, et quaſi expetiti voti compos; cùm nihil iam deeſſet eorum, quorum illuc cauſa Diuino ductu venerat, omni ſolutus cura, animam ſacro lauacro expiatam in ipſo prima ſua regenerationis veſtigio Deo reddidit. P. Ioſephus illum mortuum ſtatis precibus de more commendauit, et ſabulo ſepeliuit.* Sic profectò religioſus Vir Angelico planè ad ſenem impulſu in ſyluas quaſi manu adductus eſt, diuinis vt ipſum Myſterijs præuio inſtruens cathechiſmo, poſtmodum baptizaret, morienti adeſſet, ac mortuum denique Chriſtiano ritu ſepeliret.

Turſellinus lib. 2. cap. 17. Ex horto Paſtorum Marchantim trac. 4. de verbi Dei prœconibus.

In Braſilia Angelorum opera in gẽtibus illis ad fidem traducendis elucet.

Senex à Ioſepho Anchieta rebus fidei imbui poſtulat.

Vir integerrimę in moralibus obſeruantiæ. Nunquam lethali culpa naturæ legẽ violarat.

Baptizatur nomine Adã impoſito.

Gratias agẽs Paulo poſt ſpiritum Deo reddidit, & ſabulo ſepelitur.

9. Quantam verò maximè ſub finem caſtè, laudabiliter digne in Dei obſequio vita fiduciam, atque ſolatium ſub Angelorum, ac beatorum ciuium patrocinio præbeat, & quantam ſibi inſuper voluptatibus, ac ſęculi blandicijs ſe abdicantes mercedem repromittere valeant, Vrſini Presbyteri exemplo liquet, qui legitimam vxorem, vbi ad presbyteralem ordinem aſcendit, velut hoſtem ſemper timens abhorruit, adeò vt nec in ſupremo vitæ termino hanc ſibi propiùs accedere permiſerit, tandem viro è vita decedens, Superos ſibi in apoſtolos adeſſe, ac Sanctos præſertim Apoſtolos conſolatores, ſibique pariter ad æternitatem itineris

Gregorius Dialogorum lib. 4. cap. 11.

Digitized by Google

Baronius an. 591. n. 18.

ris duces, ac comites habere promeruerit, vt Gregorius Papa in ſuis Dialogis his verbis meminit: *Sed neque hoc*(inquit) *ſileam, quòd vir Ven. Abbas Stephanus, etc. in eadem Prouincia Nurſia contigiſſe referebat: Aiebat enim, quòd illic Presbyter quidem Vrſinus nomine commiſſam ſibi cum magno timore Domini regebat Eccleſiam, qui ex tempore ordinationis acceptæ presbyteram ſuam vt ſororem diligens; ſed quaſi hoſtem cauens, ad ſe propiùs accedere nunquam ſinebat, eamquè ſibimet propinquare nulla occaſione permittens, ab ea ſibi communionem funditus familiaritatis abſciderat. Habent quippè Sancti Viri hoc proprium; nam vt ſemper ab illicitis longè ſint, à ſe plerumque etiam licita abſcindunt. Vnde idem Vir, nè vnquam per eam incurreret culpam, ſibi etiam per illam miniſtrari recuſabat neceſſaria. Hic ergò Ven. Presbyter cum longam vitæ impleſſet ætatem, anno quadrageſimo Ordinationis ſuæ inardeſcente grauiter febre correptus, ad extrema deductus eſt: Sed cùm eum presbytera ſua conſpiceret ſolutis iam membris quaſi in morte diſtentum, ſi quod adhuc ei vitale ſpiramen ineſſet, naribus eius appoſita curauit aure dignoſcere. Quod ille ſentiens, cui tenuiſſimus inerat flatus, quantulo annisu valuit, vt loqui potuiſſet, inferneſcente ſpiritu collegit vocem, atque erupit dicens: Recede à me mulier, adhuc igniculus viuit, paleam tolle. Illa igitur recedente, creſcente virtute corporis, cum magna cœpit lętitia clamare dicens: Bene veniant Domini mei, bene veniant Domini mei. Quid ad tantillum ſeruulum veſtrum eſtis dignati conuenire? Venio, venio. Gratias ago, gratias ago. Cùmquè hac iterata crebrò voce repeteret, quibus hoc diceret, noti ſui, qui illum circumſteterant, requirebant. Quibus ille admirando reſpondit, dicens: Nunquid hìc conueniſſe Sanctos Apoſtolos non videtis? Beatum Petrum, et Paulum primos Apoſtolorum non aſpicitis? Ad quos conuerſus dicebat: Ecce venio, ecce venio. Atque inter hæc verba animam reddidit.* Congruè igitur, qui omni vel licita ſe ob Deum voluptate abdicans, omnem ſæculi conſolationem, cunctaque à ſe carnis oblectamenta reijciens iam in terris Angelorum inſtar in carne, quaſi ſine carne viuebat, ſupernorum ciuium ſub finem diuinitus releuari pręſentia meruit.

Vrſinus Presbyter ſacerdotali munere inſignitus, vxorem quam habuit vti hoſtem vitat.

Vel iam ſenex, ac moriturus ſibi timet.

Vxorem ſub vitę finem ſibi miniſtrantem duris verbis reijcit, & procul eſſe iubet,

Beatos Cœli ciues, ad ſe venientes feſtiuum in morem ſalutans excipit eorumque aduentu lætatur.

10. Et Angeli quidem tum luctæ, tum victoriæ in terris certantium ſpectatores, ac patroni, ſuam ab ipſis in ſupremo agone, & ſub extrema vitæ momenta, deſiderari opem non ſuſtinent. Quapropter Auguſtinus Nouellus, de quo & nos alibi, mira Pœnitentiæ, & Diuinarum virtutum laude inter Religioſos Auguſtiniani Ordinis Viros præcipuus ſub vitæ terminum, ipſumquè ad Pœnitentiam monitorem, ac ducem habuit Angelum, ad laborum ſubinde mercedē à Deo vocatus ſub vitæ occaſum proximæ iam felicitatis præconem, ac fauſtorum quoq; bonorum prænunciū optatumque ſortitus eſt cōſolatorē, de quo iſthęc in Senenſibus faſtis: *Optimè adeo*(inquit) *meritus de terreſtri patria, ad cœleſtis tandem præmia euocari meruit ab Angelo, qui ſpectabilis illi nuncium optatiſſimum tulit. Hinc veterem morem ductum eſſe nonnulli autumant Auguſtini imagini proximam Angeli effigiem ad aures alloquentis collocandi.* Læto igitur Vir Dei accepto nuncio, qui Pœnitentiæ iugiter addictus, procul ab hominibus, Cœlo dignus in ſolitudine perſtitit. iam iam futurus Angelorum ſocius, & Cœlitum conſors ab Angelo pariter amica tunc voce ſalutatur; cùm ad ęternitatem properans terrenis cunctis relictis, Cœlum lætus adiret, cui nobile Cœlum ipſum, poſtquam ſuo illum ſinu recepit, teſtimonium prębens, ipſius immortalem mortalibus vltrò felicitatem manifeſtiſſimè prodidit, vt in prædictis ſic faſtis: *Ab obitu*(inquit) *laureatam Auguſtini animam inter ſuperum plauſus Cœlum conſcendere intuitus eſt B. Petrus à Camerata è longe diſsito Montiſciani Cœnobio. Par quippe fuit, vt & Cœli teſtimonio beatiſſima comprobaretur illius mors, qui in ſyluis, hoc eſt teſte Cœlo, tam ſanctè vixerat.* Et congruè, Angeli etenim, qui Pœnitentium hominum adeo lacrymis gaudent, eorundemquè ſubinde tryumphis lætantur; adeò vt quos mœſtos, triſteſquè inter carnis anguſtias ſpe, ac ſolatio in terris fouent, promeritis tandem gaudijs cumulandos, coronandoſque in triumphi morem proſequantur in Cœlo; ſic quippe illud de mendico Lazaro in Euangelio innumeris dudum pœnis attrito, ac pœnitentię infulis purpuræ ad inſtar coruſcante legitur: *Factum eſt autem, vt moreretur*

In Faſtis Senenſibus 19. Maij ex MS. Bibliot. Senenſis Congregationis Illiceti in B. Iordano à Balbr. in vit. Frat.

Auguſtinus Nouellus Angelum ſub vitæ finē læta prænunciantem audit.

In Faſtis Senenſib. vbi ſupra.

B. Petrus à Camerata Cœlum conſcendere viſus eſt.

Lazzarus Mendicus Angelos ſui funeris portitores habet.

Lucæ cap. 16.

reretur mendicus, et portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ. Quos igitur mendicus pridem vlceribus ſcatens, dignos virtutis arbitros, & fidos pœnarum, ac ſuę paupertatis teſtes, necnon inter ſæculi ęrumnas conſolatores habuit, ipſoſmet triumphi ſocios, ac nobilis item funeris portitores ſortitus eſt: *Portatur* (inquit Chryſoſtomus) *poſt tantos labores, quia priùs defecerat, et portatur ab Angelis.* Sic ille.

Chryſoſt ſer. de Lazaro mendico.

11. Quid ergò emolumenti, et quid ſolaminis tandem ſub vitæ finem tutelaris præſtet beatorum Angelorum opera, eorundemque præſentia, vnus præ cæteris hic teſtis adeſt; Gulielmus videlicet Elfinſthonius, patria Scotus, ſanguine, ingenio, ac virtute admodum nobilis, de quo iſthæc Platus: *Cùm penè* (inquit) *adoleſcens nondum integro menſe, poſtquam in ſocietatem noſtram admiſſus eſſet, in lethalem febrim incidiſſet, incredibilem ſemper alacritatem, & verbis, & vultu, & factis ipſis prætulit; cùm ſatiari non poſſet gratijs Deo agendis, quòd in Religione moreretur. Extremo autem fermè ſpiritu cum Fratres in cubiculum confeſtim introeuntes videret, in hanc ipſam vocem erupit: O glorioſam (inquit) mortem tot Angelorum agminibus conſtipatam; Non videtis (inquit) Angelos? ſimulque Angelum ſuum Cuſtodem compellans, aliquandiu cum eo ità loquutus eſt, quaſi eum oculis aſpiceret, à quo ſibi deinde denunciatum narrauit, ſe per Purgatorij quidem loca tranſiturum, ſed celerrimè euolaturum. Quærente autem neſcio quo, qua ſpecie, & qua forma is Angelus eſſet; Adoleſcentem quendam, qui tum aderat, indicauit, cui ſimillimũ eſſe dixit: Mox etiã dulcedine quadam, mixtoque feruore ità completa eſt eius anima, vt corpus ipſum licet grauitate morbi, & mortis propinquitate fractum, aliquandiù tandem inſolitis motibus ſuper lectulum quaſi exiliens, & geſtiens agitaretur, cum omnium admiratione, qui nunquam ſimile aliquid viderant. Simul etiam oculos retrò poſt ceruical cum magna quadam exultatione reflectens, ac neſcio quę, quæ à nullo percipi potuere, ſubmurmurans, indicabat ſe aliquid ibi ſpectare, quo maiorem in modum oblectaretur. Inter quæ gaudia repentè conſiſtens, tanquam placidiſſimo ſomno conſopitus ſpiritum exhalauit.* Felix profectò, qui inter moriendum, præ gaudio geſtiens, Angelorum præſentia ſe ad mortis agonem viriliter ſubeundũ mirificè iuuari perſenſit, vt ſpe releuatus poſthac nec mortem, nec Purgatorij pęnas ſpiritu exultãs paueret.

Gulielmus Elfinſthonius ſub vitę finem Angelos, & Cuſtodem præſertim adſtantes videt.

Hieronymus Platus lib. 1. de bono ſtatu Relig. cap. 31.

Tutelarem Angelum humiliter, ac fiducialiter alluquitur,

Ab eo de proximo exitu, & de breui in Purgatorij pœnis mora certior fit.

12. Demum quia ſummæ Angelis tum curæ, tum lætitiæ eſt hominum ſalus, ac peccatorum præſertim pœnitentiũ in terris maximè exoptata conuerſio: *Gaudium* (inquit) *eſt in Cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quam ſuper nonaginta nouem iuſtis, qui non indigent pęnitentia.* Inde fit, vt ſemper de animarum ſalute aduerſus Diaboli fraudes, & iugi conatu ſolliciti, mox tamen hominibus ſub extrema vitæ momenta pugnando interim, ac propugnando intendant, quod S. Philippus Congregationis Oratorij Pater Camillo de Lellis, eius in Chriſto filio, & Clericorum Religioſorum infirmis miniſtrantium Auctori diſertis aliquando verbis edixit; hæc quippè de ſollicita adhibenda infirmorum tũ corporibus, tum animis opera in eiuſdem S. Philippi geſtis habentur: *Hęc porrò* (inquit) *Chriſtianæ charitatis exempla plurimorum animas ad pietatem excitarunt; Quamobrem non ſolùm Clerici, ſed etiam Layci, nobileſque Viri publica Noſocomia, & Xenodochia frequentare cœperunt (res planè ijs temporibus inuſitata) vbi ægrotis, vel peregrinis pro cuiuſque pietate humillimè obſequia præſtabant. Hinc etiam originem traxit miniſtrantium infirmis inſtitutum: qui Camillum Lellium patrem agnoſcunt, virum virtutibus inſignem, eumdemque Philippo addictiſſimum. Hic prætermittendum nentiquam eſt, Philiopum ipſum affirmaſſe ſe, cùm duo ex eorum familia morientium animas Deo commendarent, vidiſſe Angelos ad eorundem aures verba ſuggerentes; idquè ſæpius ijſdem enaraſſe, vt Religioſos hoſce viros ad tam ſalubre pietatis officium inflammaret, quod etiam in eorum Chronicis notatum legitur.* Et meritò quidem res ita ſe habuit; Angeli quippe, qui hominibus inter viuendum, luctandumque monitores, duceſque in bono, Dei ipſius conſilio, ac ſingulari beneficio deſtinati ſunt, eius quoque nutu ijſdem conſtitutis in agone conſolatores, Patrini inſuper, ac propugnatores aduerſus tartareos hoſtes, quo ſalutis negotium proſperè cedat, proculdubio adſunt.

Lucæ cap. 15.

Angelorum opera maximè ſub vitæ finè hominibus præſto eſt,

Petr. Iac. Bac. in vit. S. Philippi lib. 2. c. 7

S. Philippus Nerius, Angelus Religioſis viris ad iuuandos in agone homines verba ſuggerentes videt.

Digitized by Google

ſunt. Et congruè quidem præpotens Angelorum virtus, & in ſupremo præſertim certamine, ac certantium periculo, ipſorū diuinitus opera præſto eſt: *Neque enim* (vt Damianus inquit) *verſutia tam callidi, tam exercitati hoſtis poſſet fragilitas humana reſiſtere, niſi eos in tentationibus electorum virtus Angelica propulſaret*. Haud hominibus itaque tam valido, ſuffultis, vallatiſque præſidio de ſua licet imbecillitate conſcijs, de ipſius Dei bonitate, fiducialiter præſidentibus metuendum. *Quoties ergo* (inquit Bernardus) *grauiſſima cernitur vrgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere; inuoca Cuſtodem tuum, doctorem tuum, adiutorem tuum in opportunitatibus, & tribulatione.* Fidum quippè, ac ſuis opportunū ſemper neceſſitatibus, & maximè quis ſub vitæ finē cōſolatorē Dei Angelū ſentiet. Sed de his hactenus.

Petr. Damiani lib. 1. epiſt. 7. ad Alex. 2. Rom. Pont.

Bern. in Pſal. qui habitat.

CAPVT XIV.

Pœnitentes, ne inſidijs Dæmonum ſuccumbant, Deiparæ, ac Sanctorum precibus iuuantur.

1 Diabolus, qui ſemel iuſtiſſimè, adeoque ſemper Cœlo excluſus, hīc interim ſemper vti malleus ad probandos, ſecernēdoſque ipſius Dei electos inſeruit, vix vnquam à pertinaciter inſtando, & dum tentat ab impellendo in malum homines totis neruis, veliſque non ceſſat. Hinc meritò ille virorum Sanctiſſimus miſeram hominis, qui omnimodis ab hoſte ſemper impetitur, ſortem intimo miſertus corde: *Militia eſt* (inquit) *vita hominis ſuper terram*. Vel vt alij aptè, concinnèque legunt: *Tentatio eſt vita hominis ſuper terram*. Haud enim vnquam ab infeſtando acriter hoſtes, nec à pugnando milites, nec item Chriſtiani à Diaboli vacant aliquando conflictu; Semper quippe ipſis in acie (Chryſologo teſte) cum hoſte dimicandum eſt: *Chriſtianus* (inquit) *cui militare eſt totum id, quod viuit in ſeculo* Enimuerò quemadmodum Diabolus aſſiduè tentādo inſtat, nec impugnando deſinit, aut fatigatur, ſic Chriſtianus pariter ab ipſius nunquā moleſtijs liber, ac tutus manet. Hinc Antonius beatiſſimus Anachoretarum Princeps terrarum Orbem laqueis refertū

Diabolus vti malleus ad electos probandos inſeruit.

Iob. cap. 7. num. 1.

Alii ſic vertunt.

Chryſol. in ſerm.

Chriſtianis ſemper in ſtadio currendum, & cum hoſte pugnandum.

aliquando conſpiciens, abſterrituſque potiſſimum illis Deum verbis fertur cōpellaſſe: *Quis mortalium* (inquit) *Domine poterit tot retia euadere?* Cui mox illud è Cœlo pro reſponſo oraculum diuinitus exhibitum eſt: *Solus humilis.*

S. Athanaſ. in vit. S. Antonij Ab.

2 Mortalium itaq; nemo, ac Sanctorū pariter nullus à Diaboli tentationibus abit immunis; adeoque Tobias poſtquā Deo fidelis, ac ſibi bene conſtans in tentatione inuentus eſt, nobili item diuinitus oraculo commendatur: *Et quia acceptus eras Deo, neceſſe fuit, vt tentatio probaret te.* Tātā quippe antiquus ſerpēs, ac humani generis hoſtis tentando vi, ac ſæuiendi perpetuò malignitate inſtat; vt de cunctis ſibi palmam iuxta ſolemne Iobi dictū tentando repromittat: *Fiduciā habet, quod Iordanis influat in os eius*. Ac ſi aduerſus cunctos, qui ſalutaribus Baptiſmi aquis renati Deo, ac Cœlo ſunt, ſe tandem tentationibus pulſando, pugnandoque præualere proculdubio poſſe præfidat. Verùm enimuerò etſi communis omnium hoſtis tentando, ſuiſque iugiter hic dolis pugnet, cunctaſque aduerſus pœnitentes præcipuè vires, & conatum adhibeat; ſuas tamen artes, fraudeſque inanes prorſus futuras intelligit, vbi Dei, ac Sanctorum quis patrocinio ſuffultus, tentanti validè pugnādo reſiſtens, haud ingruentium bellorum ſtimulis fatigatus conſentiendo cedit; *Satanas quippe poſt Chriſti aduentum* (vt Auguſtinus ait) *alligatus eſt, tanquam innexus canis catenis, & neminem poteſt mordere, niſi eum, qui ſe illi mortiferà ſecuritate coniunxerit*. Fruſtra igitur callidus hoſtis hominem tentat, ſi tentanti viriliter homo reſiſtit, & latranti Diabolo ſtrenuè ſe ipſum opponat: *Latrare* (inquit) *poteſt, ſollicitare poteſt, mordere omninò non poteſt, niſi volentem. Non enim cogendo, ſed ſuadendo nocet, nec extorquet à nobis conſenſum, ſed petit*. Sanctorum itaque patrocinio ſuffultis pœnitentibus quidem, & Diaboli iugiter tentatione pulſatis optata tandem palma è Cœlo affulſit, ac digna vti victoribus poſt debellatum, triumphatumque hoſtem iuſtiſſimè corona prouenit. Certamen quippe nonniſi ob coronam mortalibus, & ob pacis tranquillitatem, tentationum item diuinitus procella immittitur, vt optimè, aptiſque

Tobiæ cap. 12 num. 13.

Tentatione electorum vnuſquiſque probatur.

Iob. cap. 40.

Diabolus eoſdem vehementius impugnat.

Auguſtinus ſerm. 197. de tempore.

Diabolus nō cogendo, ſed ſuadendo nocet.

Auguſtin. vbi ſupra.

Conſenſum tentando petit, non extorquet.

tiſque Tobias aliquando verbis incul-cans: *Domine* (inquit) *qui non delectaris in perditione noſtra, ſed poſt tempeſtatem tranquillum facis, poſt gemitum, & lacrymas gaudium, & exultationem infundis.* Et congruè, nam qui modò pœnitentiæ lacrymis intendunt, demum ſub vitæ finẽ poſt debellatos, ſuperatoſque tartareos hoſtes, Beatorum & ipſi, ijſdem apud Deũ patrocinantibus conſortio donãtur.

Tobiæ cap. 3. 22.

Deus poſt tentationum procellas trã quillum fecit.

3. Quoniam verò (vt hinc narrandi initium ſit) Deiparæ potiſſimùm Virginis fiducialiter implorantibus auxilium, ſalutis proculdubio negotium feliciter prouenit, quæuis profectò enormia minimè peccata præpediunt, vbi Virgo apud Deũ hominis efficaciter patrocinando cauſam ſuſcipit, vt Innocentius III. huius nominis Pontifex cęteris ſic verbis inculcat: *Qui iacet* (inquit) *in nocte culpę, reſpiciat Lunam, deprecetur Mariam, vt ipſa per filium, cor eius ad compunctionem illuſtret. Quis enim de nocte inuocauit eam, & non eſt exauditus ab ea: Qui ad diluculum Pœnitentię ſurgit, reſpiciat auroram, deprecetur Mariam, vt ipſa per filium ſuum cor eius ad ſatisfactionem illuminet.* Id ſanè in Maria, altera longè diſſimilis Mariæ apud Aegypti regionem, à qua ſuum traxit cum pœnitentia nomen experta olim eſt, quæ ob carnis laſciuiam, ac vitæ turpitudinem, animi ipſos ſuper carbones facie denigrata, ipſius tamen illibatæ Virginis Dei matris præſidio repente pęnitẽs vel dum pręceps in malum currit, euadẽs, immò Pœnitentiã poſt Magdalenam fœminarum exemplar, ipſamque in ſe ad viuum in deſerto exhibens, virtutum merito, & pœnitendi in primis ſtudio pręfulſit, columbæ ſuas poſt turpitudines in Dei oculis adepta candorem. Hæc itaque Hieroſolymam non tam ad venerandam Chriſti Crucem, quàm ad ipſi inter Veneres, cupidineſque Gentiliũ more inſultandum profecta, & vna ex eorum numero, de quibus Apoſtolus ait: *Multi quidem ambulant, quos ſępè dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus, quorum Deus venter eſt.* Hęc tamen vel naufraga ſub Mariæ auſpicio ſalutis portum inuenit; Sed ipſam interim fœminam de ſe iſthęc apud Sophronium Zoſimæ fideliter narrantem audiamus. *Quando* (inquit) *venit ſanctę Exaltationis feſtiuitas pretioſæ Crucis, ego quidem ſicut et priùs pręibam iuuenum illaqueans, et capiens animas. Vidi autem primo diluculo omnes ad Eccleſiam vnanimiter concurrentes: Abii et ego currens cum currentibus, et veni cum illis in atrium Templi; et cùm veniſſet hora exaltationis diuinę Crucis impingebam, et impingebar, repellebarq; quodadmodo feſtinans ingredi cum populo magno conatu, et quidem quando ianuam ingredi debebam, alij quidem omnes ſine impedimento ingrediebantur; me autem Diuina virtus prohibebat: non indulgens introitum: Mox igitur repulſa eijciebar foras, et eiecta inueniebar ſola in atrio ſtans. Conſiderans autem per muliebrẽ impotentiam hęc mihi euenire, iterum aliis me immiſcebam, vim mihi quodãmodò faciẽs introeũdi, ſed etiam laborabam in vacuũ, &c.* Sed quod diuinitus fiebat, ipſi tãdem, cui fiebat, ſeipſam ſeriò recogitanti innotuit, & ad pœnitẽtiam, ne à ſacris Templi foribus, ipſiuſque miſericordię ſinu repelleretur, ſalubre procurrẽdi cõſiliũ cœpit, & quo dignè pœnitentiam ageret nonniſi Deiparę patrocinio ipſi tandem diuinitus contigit, vt ſic auctor proſequitur.

Sophronius in vit. S. Mariæ Aegypt. Paulus Diac. apud Surium die 2. Nouembris an. 520.

Sub Deiparæ tutela feliciter ſalutis negotium cedit.

Maria Aegyptiaca pœnitentiam ſub Mariæ patrocinio auſpicatur.

Ap. ad Phil.

Sophronius vbi ſupra in vit. S. Mar. Aegypt.

Scandala ipſius inter peccandum ob eius repulſã à templi ingreſſu.

4. *Cępi itaque* (ait) *flens nimium conturbari, et pectus tundere, atque ſuſpiria de profundo cordis proferens, et gemens eiulanſque proſpexi in loco, in quo ſtabam, ſurſum imaginem Sanctę Dei Genitricis ſtãtem, ſic aio ad eam intentè, et indeclinanter attẽdẽs: Domina Virgo, quæ Deũ verũ genuiſti ſecundum carnem, ſcio quoniam eſt condecens, nec opportunum me ſic horridam adorare imaginem tuam, vel contemplari oculis tantis ſordibus pollutis, quæ ſemper eſſe Virgo dignoſceris, & caſta, quæ corpus, & animam habes mundam, & immaculatam; iuſtum autem eſt, me luxurioſam à tua puriſſima caſtitatis munditia abominari, & proijci. Tamen quoniam, vt audiui ad hoc effectus eſt, Deus homo, quem ipſa digna genuiſti, vt peccatores vocaret ad pœnitentiam: adiuua me ſolitariam, & nullum habentem adiutorium. Præcipe & mihi licentiam ingrediendi in Eccleſia patefactum aditum: Non efficiar aliena à viſione precioſiſſimi ligni, in quo affixus Deus homo, quem concipiens ipſa Dei Virgo genuiſti, proprium ſanguinem dedit pro mea liberatione. Iube ò Domina, & mihi indignè ob diuina Crucis exaltationem, ianuam pa-*

Deiparę pręſiſa ſuſcãgo pœnitendi propoſitum firmat.

teſieri

teſſeri, & te ex te genito Chriſto digniſſimam do fideiuſſorem, quia nunquam vltrà meam carnem coinquinabo per horrida cõmixtionum ludibria; ſed mox, vt filij tui Virgo me lignum adorare conceſſeris, renunciabo ſæculo, & omnibus, quæ ſunt ſæculi, & vadam, vbi præceperis, ac demonſtraueris ſalutis viam, quia tu pro me fidem dixiſti.

Maria patrocinium haud à Deo in ſuis & pro ſuis repulſam patitur.

Hæc dum dicerem ſatisfeci menti meę, quòd Sancta Dei Genitrix poſſet pro me hæc omnia obtinere. Derelinquens itaque locum, in quo orabam, miſcui me inter hos, qui templum ingrediebantur, nulluſque repertus eſt, qui me foras repelleret; ſed magis vt vnda maris, ita me turba intrò impellebat appropinquare ſancto loco, quem prius nec pedibus calcare poteram: Tunc ex nimio gaudio apprehendit me pauor, dum me viderem locis adſtare ſanctis, vbi priùs iniquitas mea me ingredi prohibebat. Nam abſque vllo labore adoraui lignum Sãctę Crucis, & ſenſi ibi odorem ſuauitatis, & merui videre omnia Dei Myſteria. Et egrediens ad illam, quæ me fide duxerat, adiungenſque me in illum locum, in quo promiſſiones fidei dictionis Sancta Dei Genitrici feceram; flectens genua his cæpi loqui ſermonibus: Tu mihi Domina miſerta es, meaſque preces nõ repuliſti: per te merui gloriam Dei, quam peccatores percipere nõ poſſunt. Per ſe glorificabo Deũ, peccatorum recipientem Pœnitentiam: Quid amplius quæram, quàm quòd merui videre diuina Myſteria. Appropinquauit ò Domina tempus, in quo mea debeat impleri promiſſio. Nunc vbi tibiplacuerit, dirige me, & demonſtra mihi Pœnitentiæ, & ſalutis viam. Dum hæc dicerem, audita eſt vox dicentis: Si Iordanem tranſieris illic bonam inuenies requiem. Ergo dum talem audiſſem vocem credens eam propter me fuiſſe dictã, cum lacrymis meas leuaui manus, & ita dixi Dei Genitrici: Domina mea ne derelinquas, neque deſeras me: ſed iugiter cuſtodias, vbi tu me vis ire. Et hæc dicens egreſſa ſum atrium Templi: & videns me quidam vir pius, obtulit mihi pro eleemoſyna nummos tres, dicens, Suſcipe Mater. Ex quibus minutos tres comparaui panes, quos mecum pro benedictione tuli in via. Interrogauique virum illum, à quo panes emeram, vbi vel quæ eſſet via volentibus ad Iordanem ambulare flumen; qui oſtendit mihi portam Ciuitatis, per quam iter ad Iordanem facerem &c. Sic Deiparæ patrocinio peccatrix poſt adoratam Chriſti crucem, pœnitentiæ iter arripiens, & iam ſub ſalutari Crucis vexillo militare incipiens, dignas poſt Deo pro culpis pœnas exoluit; ſed haud acerrimis tẽtationibus pulſata arreptã Pœnitentiæ ſemitã deſeruit, quas tamen ſub eiuſdem Deiparæ patrocinio longo annorum ſpatio ſe ipſam exercens feliciter ſuperauit, Mariæ in cunctis animæ anguſtijs ſolatium experta; hæc enim ipſa Zoſimo narrauit.

Poſt adoratum Crucis lignum pœnitentiæ ſibi locum monſtrari poſcit

Decem & ſeptẽ annos in deſerto diram à prauis cogitationibus luctam ſuſtinet

5. *Crede mihi* (inquit) *Zoſima, quòd decem, et ſeptem in hoc deſerto feris, & indomitis cogitationum beſtijs tranſegi carnalibus reluctans cogitationibus; dum recordabar affluentiam præteritorum ciborum, deſiderabã carnes vel piſces, quos in Aegypto ante commederam. Delectabar vini potu inſatiabiliter; Multo enim verè vtebar, dum fuiſſem in ſæculo. Delectabant me nefanda cantica Dæmonum; quæ antea didiceram; ſed mox lacrymas fundebam, & manibus pectus vulnerabam. Reducebam mihi ad memoriam illam, quam mihi fideiuſſorem feceram, dum in hunc ingrederer eremum; & quaſi Dei Genitricis adſtarẽ imagini, ità eã lacrymabiliter rogabã, vt amoueret peſſimas, & ſordidiſſimas mentis meæ cogitationes. Et dum plurimas funderem lacrymas, vndiq; mihi refulgens videbam lumen, atque claritate coruſca circundabar. Rurſũ autem inſidiabantur mihi fornicationum mearum cogitationes, quæ quaſi ignis vehemens deuaſtabant viſcera cordis mei impellentes me ad pernicioſa deſideria: Dum verò talia tentationum certamina indeſinenter mihi inſiſterent, ad conſueta orationum recurrebam arma in terram me proijciens, eamque lacrymis inundans, meã, vt mihi ſuccurreret, orabam fideiuſſorem, ne poſtmodum, vt præuaricatrix damnationis extremæ luerem pœnas etc. Sicque ſancta fideiuſſoris meæ protecta ſolatio, tranſegi decem, et ſeptem annorum ſpatia, innumera euadens pericula. Et ex illo tempore vſque hactenus auxiliatrix mea prę ſto mihi inuenitur vbique, et vndique vigilans cuſtodit me.* Hæc de ſe mulier nõ amplius iã peccatrix, ſed Pœnitens Deiparæ patrocinio obtinuiſſe gloriatur, immo ſanctitatis culmen attingens ad Virginis procurrẽdi ſinum ſpem cunctis exhibet, cum ad recipiendum ipſa ſit

vbi ſupra num: 19.

In bello ſub Deiparæ patrocinio victrix Diabolum, & carnem ſuperat.

prom

Rib. in Monial. Spir.

prompta, vt Birgittæſuiſmet verbis edixit: *Quantumcumque homo peccet, ſi toto corde cum vera emendatione confugerit ſtatim parata ſum recipere venientem, nec attendo quantum quiſque peccauerit ſed quali voluntate, et intentione redit ad me:* Hęc B. Virgo.

6. Immaculatæ igitur sẽper Virginis Dei Genitricis patrocinio nedum homines culpis obnoxij, dum adhuc viuunt, maximè ad pœnitendum iuuantur, ſed vel poſt mortem, vt in vitam ad pœnitendum redeant, ſingulati interdum priuilegio ſortiti ſunt, vt in ſuis Annalium paginis Rainaldus his verbis meminit: *His funeribus* (inquit) *coniungendum aliud Adoleſcentis pranobilis videtur, qui cùm primo infelici exitu vitam clauſiſſet B. Virginis ope, cuius cultui addictiſſimus erat, ad vitam reuocatus expiatis apud Sacerdotem criminibus, feliciſſimè iterum animam efflauit.* Hęc ille. Rem verò adeò mirandam Cãtipratanus Gerardo, ex quo ipſe hauſit ſic narrat: *Quid* (inquit) *de triplici quinquagena in ſalutatione virtus Angelica, Aue Maria, Anno ab Incarnatione Domini M. CCLI. contigerit referamus. Vidi et cognoui iuuenem in Brabantię partibus generoſum; qui quamuis eſſet totaliter ſęculo deditus, Beatę tamen Virgini deuotus quotidie tres dicens quinquagenas in ſalutationibus exoluebat. Infirmatus autem ad extrema perductus eſt. Cumq; per horas diei plurimas mortuus iacuiſſet, reuixit ſubito, et ſorori Moniali, quę iuxta ſe ſedebat, inclamauit dicens: Soror ecce redij: cito aduocari facias Sacerdotem. Mirantibus omnibus Presbyter aduocatur, et in magna cordis lętitia palam ominibus confitetur dicens: Ad Tribunal Chriſti Iudicis raptus, cùm in tribus maximè à Dęmonibus accuſarer, ferrique deberet ſententia contra me; pijſſima Chriſti Mater rogauit filium, vt ad corpus reducerer, locum pœnitentię ſuſcepturus. Nec mora factum eſt, vt rogauit. Vnum de peccatis erat, pro quo damnandus eram, quia decimas de bonis, et agris meis Sacerdosi ſubtraxeram. Secundum erat, quòd cum ſedalibus meis piſces quorundam Religioſorum furto ſubtraxeram. Tertium erat, quòd ſegetes, et fruges pauperum cum canibus venaticis vagabundus deſtruxeram.* Hæc cum coram omnibus loqueretur, quidam ex Manſionarijs reſpondit. *Et cur* (inquit) *pro damno iſto extremo damnandus eras? cùm nos omnes vobis puro corde remiſerimus. Et ille? Mihi quidem veſtra remiſſio nequaquam ſuffecerat, cùm copioſior eſſem vobis in iniurijs refundendis, quàm vos mihi in iniurijs dimittendis. Et his dictis reſtituenda damna protinus aſſignauit. Sicque diſponens rebus, & domui in ſpe, & pace mirabili ſpiritum exhalauit.* Hæc Cãtipratanus, quibus pœnitendi ſpatiũ vel poſt completum vitæ curriculum homini Deiparæ patrocinio affuiſſe, & cor vnà ſimul pœnitens diuinitus præter ſtatutã à Deo legẽ affulſiſſe cõſtat. Et Deiparę quidem patrocinium, ue pœnitentes Dæmonum dolis, ac tentationum laqueis intercepti ſalutis incurrant diſpendia, in primis neceſſarium eſt; adeoque nonniſi certa victoriæ ſpes adeſt, vbi Virgo pro ſuis è Cœlo pugnat, oppugnatque tartareos hoſtes, callidos hominum ſeductores, adeoque merito Bernardus ſpem ſuam omnem à cunctis in Virgine reponendam inculcans: *Vocatur* (inquit) *Regina miſericordiæ, quòd Diuina pietatis aſylum, cui vult, & quomodo vult creditur aperire; vt quiuis enormis peccator non pereat, cui Sancta Sanctorum patrocinij ſui ſuffragia præſtat.* Quod nedum latro, ac deperditæ quiuis alioqui ſpei haud ſemel; ſed & alius quicumque ob impenſum Virgini obſequium, præſentaneam ipſius è Cœlo ſibi adfuiſſe opem experimento didicit.

Rainaldus an. 1251. nu. 24. Cantipratanus lib. 2. cap. 29. nu. 8.

A Deipara ipſi peccatores vel poſt mortem, vt in vitam ad pœnitendũ redeant, iuuantur.

Iuuenis deuotus erga B. Virginem in peccatis mortuus ad confitendum reuiuiſcit.

Peccata, ob quæ damnatus fuerat, publicè accuſat.

Virgo vocatur Regina miſericordiæ & ideo nemini ſub ipſa deſperandũ.

Ber. ſer. 5. ſupra Salue Regina.

Deipara quippe quibuſuis, vbi ad pœnitendum inuocatur, præſto eſt, & nè quis ſæculi periculis, & Dæmonũ inſidijs ſuccumbẽdo pereat, ad auſteriorem Pœnitentium vitam, tum corpori, tum animo medelam afferendo perducit, vt Reginaldo Decano, qui cum Aurelianenſi Epiſcopo Romam venerat, aliquando contigit; de quo iſthæc Theodoricus: *Morbo* (inquit) *ingraueſcente natura ſuccumbens deprimitur & ſalus à Medicis deſperatur; confidens autem in Dei virtute Beatus Dominicus ad preces ſe conuertit. Illo orante Magiſtro Reginaldo, & ardore admodum ęſtuanti, Regina Cæli Virgo Mater apparuit viſibiliter cum duabus ſpecioſiſſimis puellis, dixitque ei: Pete à me quod uis, & dabo tibi. Quid peteret? altera ex puellis illi ſuaſit, ne quid peteret, ſed ſe totum Beatiſſima Matris Dei permitteret volũtati.*

Reginaldo cuius ſalus iam à Medicis deſperata, ſoſpes B. Dominici ope euadit.

Theodor. lib. 2. cap.

Ille

Ille ſalubri parens conſilio illius ſe penitus ſubiecit arbitrio. Tunc Mater Dei extendens manum virgineam ægri oculos, aures, nares, os, manus ſalutari, quam attulerat vnctione liniuit, proprias verborum formulas ad ſingulas vnctiones proferens &c. omnem quoque Prædicatorum Ordinis habitum demonſtrans: Hic eſt (inquit) habitus Ordinis tui. Atque ita eo ægrotantis oculis cæleſtis, illa viſio, & ex toto corpore morbus omnis ablatus eſt; ſtupentibus Medicis, quorum iudicio vita eius deſperata fuerat. Nihil horum latebat Beatum Dominicum quippe cuius meritis & interceſſione Reginaldo contigiſſet ea viſio, &c. Verùm hæc omnia Beatus Dominicus ab eo adiuratus nō priùs reuelare voluit, quam ille è vita exceſſiſſet. Sic Deiparæ Reginaldus beneficio ſoſpitatē corporis, vt pœnitentiæ in ſacro Prædicatorum Ordine ſe totum ſubindè dicaret, diuinitus accepit.

Virgo per viſum ægroto apparens Prædicatorū habitu ad ordinem aduocat.

7. Enimuerò vt ſuſceptæ narrationis propoſito inſiſtamus, quanti ad Dæmonū quibus iugiter preualere conantur, cados, ſuperandoſque inſidiarum laqueos momenti ſit, Dei Matris potiſſimùm Sāctorum omnium Reginæ tutelaris protectio, Agnes Monialis in Theutoniæ partibus olim cunctis palam oſtendit; quæ cū religioſi propoſiti, ac voti, quo ſe Deo obſtrinxerat, immemor, grauiſſimè deliquiſſet, pœnitens ſubindè omnem culpam abſterſit. Quo enim tempore ex leges improbi homines, diuturni arrepta interregni occaſione liberas quibuſuis ſceleribus habenas vltrò laxabant, ac vbique paſſim tum rapinæ, tum cædes graſſabantur, & Moniales à Clauſtro ad domos patrias profugerant, ipſa poſt ſtuprum ſibi à Patre illatum, pietate quoque, ac naturæ tum leges, tum mores oblita, ſuo item parricida fætui necem intulit: Sed immane tandem piaculum ſeriò recogitans, acerbiſſimis dolens vltrò labem, quam admiſerat, pœnis compenſando expiauit; adeò vt anteactæ culpæ veniam pœnitentiæ ſuffulta remedijs, ac bonorum inſuper operū inſulis decorata, Cœli repromiſſa inſontibus præmia obtinere meruerit, de qua iſthæc Cantipratanus: *Erat* (inquit) *in partibus Theutoniæ Monaſterium Virginum, quo bellorum euentu funditus deſtructo, ad domos Parentum Moniales redire compulſæ ſunt. Quarum vna pulcherrima, Agnes nomine, vbi ad Patrem militem rediyt, ab eo violenter oppreſſa, mox concepit. Ad partum ergò appropinquans, anxia fuit ad deuia, & partu edito adeſt Diabolus in ſpecie Monachi, qui ſe eius Conſobrinum proteſtans, & conſcium facti eius, dixit ad eiulantem, & quaſi præ triſtitia deſperantem: Ne tum chariſſima per partum editum cum Patre, & Parentibus confundaris, paruulum in ſtagnum proximum proyce; ſi enim vixerit, latere non poteſt. Tunc Mater miro certaminis pondere fatigata, tandem poſt lacrymas, poſt dolorem vicit erubeſcentia maternum pectus, & mox paruulum ſubmerſit in ſtagnum, & ſtatim Diabolus admiro tabeſcentem dolore coniecit: O (inquit) omnium fœminarum miſerrima, quid nunc reſtat? melius eſt, vt ſine ſcandalo tuorum, & tui, & grauiore mortis periculo facta mihi Confeſſione in aquam cum filio te ſubmergas. Hoc audito inclamans mulier exhorreſcit, & glorioſam Virginem Matrem Chriſti inuocat contra Diabolum adiutricem. Nec mora, vidit Dęmonem cum fumo, & fœtore teterrimo diſparentem. Et mox effuſa in laudem Matris Chriſti, ad ſpem meliorem in prece, & lacrymis confortatur. Venit ergo in proximam Ciuitatem, & hoſpitio ſuſcepta ab honeſta Matrona, locata eſt ab eadem cum quadam Iudęa in tanta cordis triſtitia, vt vix eam quis poſſet videre ridentem, bis in pane, & aqua per hebdomadam ieiunabat. Interim dominę ſuę Iudęę, de fide Chriſti, & bonitate, & pietate Matris eius, vt erat fœmina prudens, & eloquens prędicabat, et ſenſim cor illius verba ædificantia, & efficacia penetrabant. Cuius hortatu orationem Dominicam, et Angelicam ſalutationem addiſcens, Chriſtum, et Matrem eius quotidianis precibus inuocabant. Hinc factum eſt, vt nutrix ipſa Fratri Ordinis Prędicatorum nomine Conrado confeſſa mitteretur ad Papam.* Hęc ille. Quibus immenſum ſubindè conceptum à muliere poſt atrocitatem culpæ, doloris ſenſum, ac pœnitentiæ item, cui ſe poſtmodum deuouit, remedia ad interpretandam citò veniam præſentiſſima, ſatis ſuis ob oculos ſcriptor in paginis viſus eſt adumbraſſe. Mulier quippe haud poſt lapſum, quod Diabolus intendebat, deſperaſſe: ſed acerbis immane, quod patrarat, pœnis expiare ſcelus edocta, miracu-

Agnes Monialis poſt votum grauiſſimè delinquens, Deiparæ patrocinio reſipiſcit.

Rainaldus an. 1265. nu. 59.

Thomas Cantipratan. lib. 2. Apum. cap. 29. num. 15.

Poſt Stupri à milite illatam ſibi labem, in deſperationem incidit.

A Diabolo vt partum enecet, & honori proſpiciat, ſuadetur.

Mox in deſperationis barathrum ob delicti enormitatem ab eo impellitur.

Beatiſſimæ Virginis patrocinio releuatur profugiente Dæmone.

Thomas Cantipratanus vbi ſupra.

raculis inſuper clara ab interitu mirum in modum ſeruata; tuto tandem, ac beato vitam fine concluſit, vt idem his verbis Auctor proſequitur.

Ad Pontificem profecta, abſoluta eſt.

Thomas Cantipratenſis vbi ſupra.

8. *Obtenta ergo*(inquit) *abſolutione ad patriã eſt reuerſa, et accelerauit viſitare Iudęam dudum Dominam ſuam. Quam illa gratulabunda valdè ſuſcipiens; rogauit feſſam quieſcere ſuper lectum. At vbi veſpere Iudæus venit, et cognouit hanc eſſe nutricem, quaſi in furiam raptus eſt: ſuſpectam enim ſuam quaſi peruertricem ſuæ vxoris habebat: Certè*(inquit) *malè venis huc inſidiatrix iſta: Iam enim occidam eam. Et mox extracto canipulo inuadit dormientem, & tria dedit ei vulnera circà, vel intrà cor. Quo viſo Iudęa horruit, & intrans thalamum obſerauit. Hinc noctis medio, facto ſigno Iudæus Synagogam cum Iudęis vicinis intrauit. Iudæa autem poſt luctum obdormiens, in ſomnis vidit glorioſam Dominam cùm duabus puellis ad mulierem occiſam intrantem, & ex tribus pixidibus, quas ferebant, vnamquamque vnguine ſalutari in rediuiuum ſtatum mortis vulnera reducentem. Intuere Lector, mirare miraculum. Iudæus manè rediens occiſam fęminam non inuenit, credebatquè, quod vxor ſua cadauer mortuum ſubterraſſet. Hoc idem de viro vxor illuceſcente die credebat: & ſuper hac re neuter alterum requiſiuit. Vix dies quadraginta completi ſunt, cùm ecce venit mulier peregrina, Iudęamquè, & virum eius ex parte Agnetis occiſa officioſiſſimè ſalutauit, et abijt. Tunc Iudæus vxori: quid eſt, quod illa viuit? nunquid occidi eam? Cui vxor: Potens eſt* (inquit) *Chriſtus Dominus eius mortuam ſuſcitare. Et Iudęus: Hoc eſt, ait, quod ſemper timui, ne te apoſtatantem duceret in errorem. Nec mora, hęc dicens comprehendit vxorem, & in thalamo duobus annis obſtrictam recluſit. Hinc accidit, vt ad remotiora recedente Iudæo vxor euaderet, & cùm duobus paruulis, tertium gerens in vtero, ad Eccleſiam fugit, & cùm gaudio fidelium, qui eam ditiſſimam, & honeſtiſſimã nouerant, Baptiſma recepit: Hanc poſtea duo filij eius adoleſcentes, & vna filiarum ſequuti ſunt, & fidem alacriter ſuſceperunt. Manſit autem poſt Baptiſma cùm filijs dicta dudum Iudæa in Colonienſi Diœceſi, & mutato nomine vocata eſt Gertrudis, & inuenit Agnetem quondam nutricem ſuam ibidem manentem, & de conuerſione eius inæſtimabili gaudio gratulantem. Quæſiuit ergò ab Agnete Gertrudis, quomodò reuixiſſet; & illa mirata ſubriſit dicens: quare nunquam mortua ſuſcitarer? Ad hac ſtupefacta Gertrudis: Verè*(inquit) *vidi, quòd te vir meus tribus vulneribus cultro confodiẽs occidit. Cui Agnes: Nouit Chriſtus omnipotẽs, in ſomnis tantùm me vidiſſe, & non ſenſiſſe quod videbar occidi: manè verò offenſam viri tui, ſi manſiſſem; præcogitans, omnibus inſalutatis recedere feſtinaui. Nec mora: Gertrudis apprehenſa veſte circa collum Agnetis, lacerauit eam, ſimulquè cilicium, quo induebatur ad carnem vſque ad pectus medium, & inuenit manifeſtiſſimas trium vulnerum cicatrices. Manifeſta autem facta ſunt iſta Archiepiſcopo Colonienſi Domino Conrado. Mortua eſt autem Agnes in maxima pænitentia, & feruore ſpiritus. M. ſcilicet CC.LXV. eo tempore voluebatur, quo ipſa Agnes à Iudęo occiſa eſt, & per glorioſam Chriſti Matrem, & Virginem ſuſcitata. Gertrudis verò ſuperſtes eſt miro fidei calore ſuccenſa:* Hæc Cantipratanus de Moniali, quæ poſt nuncupatum Deo Virginitatis votum ſtupri obnoxia, & tam immani, ac fędo ſcelus ſceleri addẽs, pœnitentia demum, ac lacrymis Deo aſpirante totius culpæ reatum diluit, ac intimè dolens, veniam à Deo, & gratiam promeruit; adeò vt miris poſtmodum vitam pœnitentię operibus exercens, pio tandem, ac ſancto illuſtris fine decederet.

A Iudæo quia coniugem ipſius ad fidem Chriſti traduxerat, lethaliter vulneratur.

Deipara è Cœlo ad occiſam curandam delapſa.

Iudęi vxor Baptiſmi aquis expiatur Gertrudis nomine nuncupata.

Agnes ipſi quomodò à Deipara Virgine ſit curata, enarrat.

In ſummo pœnitentiæ rigore Agnes vitam claudit;

9. Deiparæ item patrocinãtis è Cœlo, ne ſub vitæ finem Dœmonum tentantium fraudibus ſuccumberet, auxiliarem inprimis manum Frater Petrus Vrbinas, Clericus Ordinis Capuccinorum S. Franciſci mirificè eſt expertus, qui multis, acerbiſquè tentationum iaculis ſub vitæ finem pulſatus à Dœmone, exagitatuſquè; B. Mariæ ſemper Virginis patrocinio ſuffultus, liber tandem, illibatuſque euaſit, vt ſic Bouerius in ſuis Capuccinorum Chronicis tradit. Cùm (inquit) *ad vitæ occaſum feſtinaret, tam multiplici, ac horribili à Dæmone tentatione mox exagitari cæpit, vt miſerandos ſtridores, ac gemitus ederet. Primam namque illi Sathan de tota Chriſtiana fide tentationẽ mouet; tandemquè quęcunque de futura, aut Beatorum, aut damnatorum vita dicuntur, aut credenda proponuntur, vana omnino*

Fr. Petrus Vrbinas Clericus Capuccin. Ordinis Deiparæ patrocinio à Dæmonum tẽtationibus liberatur.

Zacharias Bouerius an. Capuc. an. 1571. nu 10.

nino

ninò ſomnia, ac ludicra eſſe, nihilquè hominis poſt mortem ſupereſſe ſuggerit; cùmquè tentationem adſtantibus Fratribus aperiret, ij pluribus eum rationibus aduerſus Dæmonem armant, multiſquè eum apud Deũ precibus iuuant. Hac porrò tentatione effugata, alteram Satan de Diuinæ miſericordiæ deſperatione excitat: nullamquè ei ob præteritorum ſcelerum magnitudinem, quam illi animo importunè ſuggerit, clementiam à Deo ſperandam eſſe affirmat. Hæc cùm maiorem in ægrotantis animo anguſtiam pareret, occurrunt Fratres, ac Chriſti ſanguinem, paſſiones, dolores, mortemquè pro peccatoribus perpeſſam, ſacrarum quoque literarum teſtimonia obijcientes, ipſius animum aduerſus tentationem communiunt. Tertiò tandem numeroſa Dæmonum turba velut agmine facto in eum irruunt, omniquè tentationum genere illum aggredientes proſternere, atque à Deo auellere conantur. Stridebat, fremebat, ac miſere eiulabat ægrotus tot tentationibus vallatus; cùmquè ſummis ſe anguſtijs circumſeptum cerneret, ad Fratres clamabat: Ferte opem Fratres, ferte opem: En hi me iam Dracones deglutiunt; Fratres verò dum omnes genuflexi B. Virginis Lytanias decantant, atque ad ipſius præſidium confugiunt: en protinus Virginis præſentia tartaream illam Dæmonum turbam effugat, tantaquè in Petri vultu ſerenitas elucere cepit; vt in eo Fratres velut Angelici vultus ſplendorem intuerentur, &c. Cùm is mox ſuauiter exclamat: O Fratres, quàm glorioſa Domina, quàm ſpecioſa mulier, tota ſole amicta ad nos venit: Eia Fratres aſſurgite, date locum tot Virginum choris, quæ Dei Matrem ſequuntur. En adſunt, tantamquè hæc dicens voluptatem vultu, ac verbis præſeferebat, vt iam nemo de B. Virginis Deiparæ, ac Cæleſtium præſentia dubitaret. Quo fit, vt omnes in genua procumbentes, lacrymas præ lætitia funderent, atque oculos in ægrotantis vultum intenderent, qui cum faciem ad dexteram lecti partem deflexiſſet: En (ait) B. Pater Franciſcus, qui me ad Cœli delicias vocat, en ipſum teneo; biſquè in verbis ſuauiter in B. Patris ſinu animam eflat. Hæc Auctor. Sic profectò Vir Religioſus poſt obortas tentationum procellas, ipſiuſque inter mortis anguſtias, Deiparæ propitiantis aſpectu dignatus piè in Clauſtro exactam, religioſamquè diù vitam releuatus feliciſſimè clauſit.

Primùm de rerum eredẽdarum veritate, ſubinde de venia haud ſperanda à dæmone tentatur.

Fratrum implorat preces & inuocato Deiparæ patrocinio Dæmones fugiunt.

Deiparæ Virginis aſpectu & Beatorum præſentia dignatus mirifice recreatur.

10. Quanta verò poſt Deiparæ patrocinantis opem ſupplices Sanctorum, ad Deum preces, eorumque merita ad promerendam hominibus Dei gratiam, necnon ad impetrandam homini tum animæ, tum corporis ſoſpitatem, vim diuinitus habeant; Martialis olim Ethnici B. Stephani Protomart. exemplo liquet, vt ipſe diſertis Auguſtinus verbis ſic tradit: *Fuit (inquit) Vir quondam in Ordine ſuo primarius, nomine Martialis æuo iam grandis, & multùm à religione abhorrens Chriſtiana: Habebat ſanè fidelem filiam, & generum eodem anno baptizatum. Qui cùm ægrotamen multis, & magnis precibus, & lacrymis rogarent; vt Chriſtianus fieret, prorſus abnuit, eoſque à ſe turbida indignatione ſubmouit. Viſum eſt Genero eius vt iret ad memoriam S. Stephani, & illic pro eo quantum poſſet, oraret. vt Deus illi daret mentem bonam, quæ credere non differret in Chriſtum. Fecit hoc ingenti gemitu, & fletu, & ſinceriter ardente pietatis affectu: deinde abſcedens aliquid de Altari florum, quod occurrit, tulit; eique, cùm iam nox eſſet, ad caput poſuit. Tunc dormitum eſt, & ecce ante diluculum clamat, vt ad Epiſcopum curreretur, qui mecum forte tunc erat apud Hipponem. Cùm ergò audiſſet eum abſentem, venire Presbyteros poſtulauit. Venerunt, & ſtatim ſe credere dixit: admirantibus, atque gaudentibus omnibus baptizatus eſt. Hic quandiù vixit, in ore habebat: Chriſte accipe ſpiritum meum: cùm hæc verba Beatiſſimi Stephani, quando lapidatus eſt à Iudæis, vltima fuiſſe noſceret, quæ huic quoque vltima fuerunt. Nam non multò poſt etiam ipſe defunctus eſt.* Sic itaque Beatiſſimi Leuitæ precibus, obſtinata iſtius mens præter ſpem emollita ad ſalutis, & vitæ fontem requirendum profecit.

Auguſtin. de Ciuit. Dei lib. 22. c. 8.

Martialis ethnicus, & à Chriſti fide abhorrens B. Stephani protomart. precibus ad fidem conuertitur.

E ſomno vigilans Ba[illegible] [illegible] po[illegible]

11. Et Sanctorum ſiquidem precibus pluſquam armis Dæmonum, ne aduerſus homines inſtando præualeant, vires diuinitus infringi ipſo haud ſemel experimẽto innotuit. Et ne ſermo in longum recidat, id ipſum Franco olim, eſt expertus, qui poſt appignoratam amico, ad religioſa clauſtra currenti fidem, ſed factis poſtmodum à piæ mentis propoſito recedens, Ioannis Canaparij pro ipſo inualeſcentibus ad Deum precibus, vt è Dæmonum frementium aduerſus ipſum

Baptizatus ſtatim moritur S. Stephani verba ſuprema repetens.

Ex Cadic. Caſſinen.

Baron. tom. 10. an. an. 1004. n. 5.

Ii 2 manu

manu liber fieret, continuò ad Clauſtrum, tanquam ad munitiſſimam arcem, ac fidum ſibi propugnaculum conuolauit, ſicque omni ſolutus metu precum haud virtuti poſſe quempiam reſiſtere, intellexit vt facto ſibi Apoſtolus aliquando è Cœlo eſt edoctus oraculo: *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.* Sed hìc ex Codice Caſſinenſi his verbis hiſtoriam accipiamus: *Inductus*(inquit) *Franco videlicet ad Eccleſiam Sanctorum, vbi præſtolabatur eum pręmonitus Ioannes Canaparius, voluens, animo, ad hoc illum venire veſpertino tempore, vt impleret, quod promiſerat: Nam ei Franconi veſpertinus erat. Quem videns ægrotus genibus eius aduolutus rauca voce talia cępit: Eia Compater, eia Domine? Recipe me fallacem, recipe me infidelem, & conſigna me tuis Dominis Bonifacio, & Alexio: fac me ſeruum eorum, quia ſcio, & veraciter ſcio; quia niſi eorum patrocinio non liberabor à poteſtate iniquorum ſpirituum, quibus ab ipſis ſeruiui incunabulis. Quare moram patior benigniſſime? Quæſo nè deſpicias me quòd inuitus tuos requiro Dominos. Vbi eſt, quod mihi ſæpe dicebas, quia iunitis ſalus pręſtatur? S. Bonifaci adiuua me: S. Alexi ſuccurre mihi. Talibus denique perculſus prælibatus Io: Canaparius Abbatem conuocauit, & Frates, quibus rei veritatem ordine narrans, Monachum illum fieri rogauit, ſine intermiſſione clamantem: S. Bonifaci, S. Alexi ſeruus veſter ſum, & etiam ſeruus ſeruorum veſtrorum. Cuius deſiderium cognoſcentes ante venerandam Crucem eum ſtatuerunt, Monachumque multis cùm lacrymis effecerunt. Poſtquā igitur hæc acta ſunt in Monaſterio, volens Deus oſtendere quantum interceſſione horum Sāctorum flectatur ad miſericordiam, & quam miſericorditer liberet peccatores ad eos confugientes: permiſit cuneum equeſtrium armatorum malignorum ſpirituum per ſupradictam viam ſacram viſibiliter deſcendere prædictum Franconem requirentem, quem iudicaria definitione ſeruum ſe viciſſe glorianter iactabat. Taliter enim altercando ablatum requirēdo viſi ſunt veniſſe ad portam Monaſterij, vbi non inuenientes eum reuerſi ſunt triſtes multa nefaria iactantes in Sanctos. Qui dum requiſiti fuiſſent à vicinis Monaſterij quid hoc eſſet: reſponſum: Franconem ſeruum eorum ablatum à Bonifacio, & Alexio, & muſſitando adijciebant remanſiſſe, per quod eum vincere putabant. Quod vbi Abbati, & Patribus ab audientibus nunciatum eſt: Subtiliter perquirentes, profeſſionem regularem non illū feciſſe inuenerunt: qua ſtudioſe facta anima illa carne ſoluta eſt &c.* Ex quibus quāta Seruorū Dei, ac precum ſit vis, vbi ad Deum orando inualeſcuntur conceptis ſic verbis totius hiſtoriæ narrationem concludens: *Ex quo* (inquit) *datur intelligi, quod miſericordiſſimus Deus, quem cuncta monaſtici Ordinis implere promiſit meritis Canctorum Bonifacij, & Alexij, quorum ſuffragium toto corde petierat, ab omnibus inſidijs inimicorum eripuit ad laudem, & gloriam nominis ſui.* Quapropter Sanctos Dei quis apte Auguſtini verbis compellet: *Felices* (inquit) *Sancti Dei omnes, qui iam tranſiſtis huius mortalitatis pelagus, et peruenire meruiſtis ad portū, perpetuæ quietis ſecuritatis, et pacis etc. obſecro vos per veſtram ſecuritatem, qui ſecuri eſtis de vobis, ſolliciti eſtote de nobis, ſecuri eſtis de veſtra immarceſcibili gloria, ſolliciti eſtote de noſtra multiplici miſeria.* Quibus piè, appoſitèq; Chryſoſtomi verba Sanctorū patrocinio inprimis innitendum aſſerētis conſonant: *Conſuetudo*(inquit)*miſericordis Dei eſt, honorem hunc dare ſeruis ſuis, vt propter eos ſaluentur et alij.* Hęc ille.

Frāco olim à clauſtro fugiens Sanctorum precibus ſuperatur.

Ad Monaſterium celer confugit, & Sanctorum Bonifacij & Alexij precibus ſe victū, vinctumque fatetur.

Dæmones ſe requirentes, & hoſtes in fenſos ſuſtinet.

Sanctorum preces vim ſuam apud Deum propitiando pro nobis obtinent.

Chryſoſt. 24. in c. 6. Hebræos.

12. Magni itaque ponderis, & ſua efficaces apud Deum virtute ſunt Sanctorum preces, homini ſub pœnitentię vexillo, & inter ſuprema maximè vitæ momenta, concito ad æternitatem gradu properanti, vt exemplis, ac horum altero inprimis ex geſtis S. Philippi Nerij Congregationis Oratorij Fundatoris excerpto legentibus liquet; hęc enim ibi: *Sebaſtianus* (inquit) *vnus inter Hadrianæ molis tibicines, Vir probus, ac pius; et Philippi alumnus, in morbum incidit, quem mors conſequuta eſt. Huic animam agenti apparuit Dæmon ſpecie quadam horribili, ac teterrima, quo ſpectro is plus æquo perterritus, in ſalutis deſperationem coniectus exclamat: Heù me miſerum! heù me! Iam deſeruit me Deus, iamquè perpetuis gehennæ flammis addictus ſum: Vę mihi perdito, væ mihi. Cùmquè duarum circiter horarum ſpatio hunc in modum anxius conqueſtus eſſet, neque vllam ab vllo conſolationem admitteret; Parochum aduocant, quem quidem ęgrotus nec videre, nec audire vllatenus*

Petr Iacob. Baccius vit. S. Phil lib. 2. c. 8. num. 2.

Seſbaſtianus S. Philippi Nerij preces quā ſint apud Deum efficaces experitur.

Digitized by Google

nus voluit, ſe deperditum aſſerens, neque ipſemet Parocho habere fidem conteſtabatur. Quapropter domeſtici re conterriti, Philippum accerſunt, qui citò aduolans, ſtatim ac in iacentis cubiculo pedē locat: Quid rerum (ait) quid rerū? Ne dubites? In ſpem illico is erectus, altius inclamat: Pater Philippus Dæmones expellit, fugiunt Dęmones, eoſq; expellit Philippus. O miram Philippi virtutem! Viuat Chriſtus, viuat Philippus, per quem ſum ab Inferis reuocatus. Viuat Oratorium, atque interim exhilaratus ſacras decantabat laudes, ac denique protenſis manibus in hęc verba prorupit: En Angeli, & Archangeli, ſinguloſquè choros enumerans, in peruigilio S. Michaelis Archangeli menſe Septembri in complexu S. Parentis animam pyſſimè reddidit. Hæc Auctor in rem præſentem.

Deſperatione à Dæmone pulſatur.

Philippi præſentia Dæmones fugiunt, & Angelorũ viſu ægrotus releuatur.

13. Solemne item eſt, quod in eiuſdem S. Philippi geſtis Gabrieli Tanæ Mutinenſi, inter Cardinalis Politiani Aulicos, necnō inter B. Parētis alumnos præcipuo, ſub vitæ finem à Tartareo hoſte multimodis acerrimè pulſato, ſed Dei tandem virtute, ac Beati Viri precibus ad coronam prouecto feliciter accidit; de quo poſt multa hæc auctor tradit: *Litaniæ* (inquit) *vt moris eſt, pro hominibus animam agentibus recitabantur, dumquè ad ea deuentum eſt verba: A mala morte libera eum Domine, ſubridens Gabriel, caputquè agitans. Vah (inquit) haud poteſt malè mori, qui Chriſtum in corde gerit; ſed illicò vafri Dęmonis inſidias deprehendens: Fundite quæſo (inquit) ad Chriſtum preces, nam quę dixi; Dæmone ſuggerente dixi. Vix ſe ab huius tentationis telo, defenderat, cùm malus hoſtis ſecundum ingeminat, & ne Sanctiſsimum Ieſu nomen pronunciet, omni ſtudio impedire conatur. Quare is inclamat: Heù Fratres, quod maximè cupio, neutiquam exprimere poſſum! Quid illud (inquiunt) num fortè Dæmon impedit, ne Ieſu nomen proferas? annuit ęgrotus; & illi: Ieſum corde teneas; id namque ſatis. In hoc pugnæ conflictu laborauit plurimùm, ità vt præ animi anxietate, & corporis agitatione totus in ſudorem abiret. Philippum ergò accerſunt; qui accedens, ſacram Crucifixi imaginem ægro oſtendit, &c. Aegrotus itaque à certamine recreatus, reſumptis viribus, his in hoſtem verbis inſultat: Velis, nolis, impie deſertor, Credo: Denique tentator peſſimus maiori in eum pugna inſurgit extremoſquè adhibet conatus; vt iuuenem in deſperationis barathrum demergat. Horridam ergò ſpeciem aſſumens, aſpectu terribili videndum ſe obycit ægrotanti. Is terrore perfuſus, corpore contremiſcens, faciem immutat, contorquet oculos: ac loco ſtare neſciens, anxius vociferatur; Heù me miſerum! heù quot flagitia commiſi expelle Pater, expelle canes illos teterrimos. Ad hęc Philippus laborantis capiti manu impoſita, Dęmonem ſic alloquitur: Et ò nequiſſime obſiſtere adhuc audes? ocyus faceſſere iubeo; hæ namque manus ſacroſanctū Chriſti corpus hodie conſecrarunt. Ad ægrotum inde ait: Animos indue fili, mecumquè ingemina. Diſcedite à me omnes, qui operamini iniquitatem: his iterum, ac tertiò repetitis, Gabriel exhilaratus exclamat: Canes Philippo imperante fugiunt; eoſquè digito monſtrans: Nonne vides (inquit) quanta cum celeritate hinc ſe proripiunt? Vicimus tandem vicimus bone Deus. Oculis inde in Crucifixi imaginem conuerſis, tanto cœpit feruoris ſenſu Chriſtum deprecari; vt nemo eorum, qui aderant, à lacrymis temperaret. Sed veritus Philippus, ne his animi motibus quoquo modo mors acceleraretur: ſile (inquit) ſile iam, & quieſce, Dęmonem dimittamus. Siluit confeſtim Gabriel, &c. & vix ſemi hora tranſacta, ſe in latus dexterum vertit, ac ſanctiſſimum Ieſu nomen enuncians expirat.* Sic pœnitens vir iſte tutus, ac lætus Deum Philippo deprecante diem feliciter, cum Deo ſemper victurus obijt.

Petr. Iacob. Baccius vbi ſupra.

Gabriel Tana S. Philippi diſcipulus ſub mortem acerrimè, ſed fruſtrà tentatur.

Philippo tartareum hoſtē inclamante, ac ipſo in fugam acto ægrotus reſpirat.

Vox & preces Philippi magno laboranti mox leuamento.

Ingenti feruore ſpiritus ſucceſus ſanctiſſimè animam efflat.

14. Huic quoque iungendus meritò eſt Carolus Mazzeus Philippi pariter in Chriſto filius; *Qui* (vt Auctor inquit) *ad mortis confinia perductus, grauiſſimos & ipſe à Dæmone pertulit inſultus; malus enim Angelus ęgrotanti ſe videndum obtulit, & vt in deſperationis barathrum hominem conyceret, quidquid mali geſſerat, ob mentis oculos obyciebat, cui id tantùm bis ægrotus: Appello Philippum, & continuò Dæmon euanuit. Carolus autem placidè admodum non multò poſt diem clauſit. Huius animam ad Superos euolaſſe idemmet Philippus aſſeruit, futurum planè conteſtatus; vt ſi ęger diutiùs cum Satana diſceptaſſet, facilè in fraudem aliquam incidiſſet.* Sic profecto homines pijs operibus addicti, Sanctorū precibus in morte iuuantur, vt verè poenitendo ſecuri tandem mortali è

Petr. Iacob. Baccius in vit. S. Philip. lib. 2. c. 8. n. 8. & 9.

Carolus Mazzeus iā moriturus tētationibus item acerbè exagitatus Philippi ope liberatur.

vita

vita ad immortalitatem contendant.

15. Demum, ne prauis, ſubdoliſquè Dæmonum rentandi artibus Pœnirentes in ſupremo conſtituti agone ſuccumberent, magno Dei beneficio quantocyus vel mori aliquando iuſsi, æternam moriendo vitam lucrati ſunt. *Bona, & mala Mors & vita*(inquit Sapiẽs)*etc.à Deo ſunt.* Singulari irem, vt experimento liquet Numinis dono vita,& mors etiã in manu Sãctorum eius enimuerò.Id haud ſemel Dei famulis diuinitus contigit, vt omnimodis quandoque tum vitæ, rum mortis imperio, ſuoquè pro libitu vrerentur. Et ſiquidem haud minori eſt adſcribendum portento,ſi quis ad placitũ, & vocis dũtaxat ſono ipſam viuenti vitam abripiat, quàm ſi vel ſemel extinctum priſtinæ iam vitæ, atque incolumitati imperando reſtituat. Vtrumque ſanè idem S.Philippus vt in conſcriptis ipſius geſtis traditur, Deo olim afflatus mirabiliter præſtitit; de quo iſthæc Baccius,dum res pręclarè ab eo geſtas recenſet: *Aegrotabat*(inquit) *nobilis Matrona,cùmquè integrum menſem, & amplius morbo implicita, ad extrema vitę confinia perueniſſet, Philippus, qui eam inuiſerat, corpore, et animo valdè anxiam, verbis, et oratione fęminam leuare ſategit. Denique in Vallicellam ſe vnà cum ſuis recepturus diſceſſit. Proceſſerat aliquantiſper à loco, cùm en ſiſtit gradum, ſecumquè recogitans: Cogor(inquit)ad ęgrotam redire. Reuerſus igitur: cubili propior factus, quę aderant, Matronas dimittit. Mox præſentibus ſuis, ægrotantis capiti impoſita manu: Tibi (inquit) ò fęmina præcipio in Dei nomine; vt confeſtim ex hoc corpore diſcedas. Vix dixerat, cùm mulier protinus ſpiritum reddidit. Matronis poſteà reuocatis dixit Philippus: Niſi mulier citiùs expiraſſet, futurum planè erat; vt Satanę ſuggeſtionibus conſentiret, idcircò mortem accelerari neceſſe fuit.* Ingentis quippe beneficij ad inſtar fœminæ, cui aliàs à ſalutis portu naufragandi periculum impendebat, ad perennis vitæ lucrum mors beati Viri precibus ac imperio feſtina contigit. *Quid enim mors* (inquit Ambroſius) *niſi ſepultura vitiorum, virtutum ſuſcitatio.* Adeoque pia mortalium quiſque præuentus morte, non tam vitæ vinculis ſoluitur,quam vitiorum feliciter laqueis, periculiſque abſoluitur; vt illud meritò poſſit Pſalmiſtæ carmen gratus Deo iugiter canere: *Dirupiſti vincula mea tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*; & illud inſuper ſibi quiſq, gratulabundus occinere: *Laqueus contritus eſt,et nos liberati ſumus.* Verborũ vtique, ac Apoſtoli, memor oraculi: *Certus ſum* (inquit)*quia neque mors,neque vita poterit nos ſeparare à Charitate Dei.* Sed ab his interim expediti, ad alia,quæ ad ſelectas mortes Pœnitentium ſpectant, conſultò orationis ſtylum conuertimus.

Petr. Iacob. Baccius vit. S.Philipp. lib.3.c.12.n.3.

Viri ſancti diuinitus vitæ,ac mortis interdum imperio donati.

Matronę in extremo agone laboranti, ne Satanæ ſuccumberet, vir Dei præcipit,vt continuò e vita decedat.

Sic mors illi optabilior vita.

Amb. de bono mortis cap.4.

Pſal.115.17.

Pſalm. 123.

Ad Rom.8. 38.39.

LIBER

SELECTÆ POENITENTENTIVM MORTES

LIBER TERTIVS.

1 SVAS profectò Pęnitentię virtus, ac ſemper dignas penes Altiſſimū laudes promeruit, quę certam denique conſequendi culparum veniam præcipuo ipſius munere prærogatiuam obtinet; Quamuis hæc vna non niſi rarò ſubinde ſuum, vt par eſt, meritorum fulgorem in terris explicet, ac Diuino inſuper calculo mortalibus ad æmulandum propoſita comprobetur, vti ſemel, ac diſertè præ cunctis Ambroſius inculcat: *Faciliùs* (inquit) *inueni, qui innocentiam ſeruauerint, quàm qui congruè Poenitentiam egerint*. Enimuerò ſi magnus ſit, intimuſque Poenitentium dolor, ac vera, & efficax cordis compunctio, haud vllam à Deo repulſam aliquandò patitur; ſed ad præoptatam culpis veniam velociter pertingens, ipſum nedum conuenit, ſed ad citò indulgendum quodammodo Deum, foris pulſando pro ſui dignitate compellit; Haud enim Poenitentium votis, precibuſquè, vbi ipſius imploratur clementia, Hieronymo ediſſerente, reſiſtit: *Deus*(inquit) *qui nullis contra ſe viribus ſuperari poteſt, Publicani precibus vincitur; Niniue Ciuitas, quæ peccato perijt, fletibus ſtetit*. Vbi è contrà ſola deperditi hominis deſperatio, quæ Poenitentiæ ſubſidia reijciendo contemnit, ac Dei miſericordiam per ſcelus abnegando proculcat, Deo in primis inuiſa eſt. *Nihil enim* (vt Hieronymus ait) *ità repugnat Deo, quàm cor impœnitens; ſolum crimen eſt, quod veniam conſequi non poteſt, &c. Solum deſperationis crimen eſt, quod mederi nequeas*. Poenitentia igitur eſt, quæ hominem rele-

Pœnitentiæ prærogatiua apud Deum quæ nam ſit.

Ambroſius lib. 2. de Pœnitentia cap. 3.

Ipſius in abolendis hominum culpis efficacia.

Hieronymus Epiſt ad Saluinam.

Iona c. 3. 10.

Hieronymus, Epiſt. 3. ad Saluinam de Viduit. ſeruanda.

Pœnitentiæ ſola deſperatio opponitur, & à venia excludit.

Digitized by Google

releuat; & ſola item deſperatio, quæ ipſum magis, quàm culpæ reatus peccantem deprimendo peſſundat. Qui igitur ſe quàm multis Deum offendiſſe culpis haud ignorat, nè de ſua Pœnitentia inaniter, & per ſcelus aliquandò præſumat, illa ſeriò loquentis verba meminerit: *Nec ſtatim* (inquit Hieronymus) *nobis Pœnitentiæ ſubſidia blandiantur, quæ ſunt infelicium remedia. Cauendum eſt, vulnus, quod dolore curatur. Aliud eſt integra naue, & ſaluis mercibus portum ſalutis intrare, aliud nudum hærere tabulæ, & crebris fluctuum recurſibus ad aſperrima ſaxa colli di*. Quantum verò Pœnitentibus intima cordis reſipiſcentia ad ſalutem conducat, & quibus potiſſimùm ſignis, an vera ſit, dignoſcatur, vnus olim præ cunctis aptè, luculenterque Cyprianus ediſſerens: *Pœnitentia nulla* (inquit) *ſera eſt, ſi vera, nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec horæ extremitas, nec vitæ enormitas, ſi vera contritio, ſi pura fuerit voluntatis mutatio, excludit à venia*. Hìc igitur quibus maximè quamplures modis ſe e Pœnitentium numero comprobarunt, exempla recenſendo, opportunus de his potiſſimùm infrà à nobis ſermo inſtituendus eſt.

Hieronymus ubi ſupra.

Peccandi præſumptio pœnitentiæ obeſt.

Pœnitentia nulla ſera, ſi vera.

Cyprianus lib. de Pœnit.

2. Et primò quidem quià Pœnitentiæ virtus maximè cunctis neceſſaria eſt, ſummo plerique ſtudio ad veniam impetrandam Pœnitentiæ, ac bonis operibus inſtitere. Quapropter nonnulli è Pœnitentium numero, publicam peccatorum exomologeſin inſtituiſſe leguntur, dum Imperatores, ac Reges interim pœnitentiæ cauſa Regno ſe abdicant; nonnulli item Pœnitentiæ, & Humilitatis gratia Epiſcopatum recuſādo fugiunt; Milites verò Pœnitentiæ, ac Religionis cauſa aduerſus hoſtes fidei arma capiunt; atq; alij varijs, aſſiduiſq; ob publicā rem, & iura Eccleſiæ tuenda bellorum incōmodis defatigantur. Quidā inſuper ob redimendas ſuas culpas peregrinationem ad loca Sancta ſuſcipiūnt; Alij præterea anteactæ vitæ errores verbis, aut ſcriptis retractant. Non pauci item poſt iniurias, calumnias, contumeliaſquè ſibi illatas condigna præſeferunt pœnitentis animi documenta. Quid multa? Fæminæ Illuſtres, ac delicatæ delicijs ſponte ſe abdicant, auſteramque vitam ſectantur. Maghi, & præſtigiatores compuncti ad Pœnitentiā conuolant; & Mimicæ item artis, ac Scenæ profeſſores id ipſum præſtant. Quin Meretrices, ac impudicæ fæminæ auſteriori vitæ ſe totas dedunt, quas adulteri, & inceſtus rei pari virtutis ad pœnitendum exemplo æmulantur. Homicidæ inſuper, & ſanguinarij Pœnitentiæ ſe ipſos deuouent. Latrones verò in deſertis locis, vbi ante deliquerant, auſterioris vitæ cultum pœnitendo arripiunt. Et quia malis impiorum cunctis Pœnitentiæ remedium ſubuenit, Hæreſum auctores, ſectatoreſquè à ſuis conuerſi erroribus, ac hæreſum ſimul Fautores ad Pœnitentiæ aſylum confugiunt. Schiſmatum verò auctores, ſectatoreſq; necnon Apoſtatæ à Religioſo Clauſtro transfugæ, & Sacrilegi inſuper diuinitus reſipiſcunt. Demum Dei voluntati, eiuſque perperam decretis obluctantes, ſuum Pœnitentia culpæ reatum diluunt, ac optatam denique à Deo veniam obtinent.

Catalogus rerum in hoc libro pertractandarum.

Pœnitentiā cuncti malis remediū affert.

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

Pœnitentia poſt culpæ naufragium maximè cunctis neceſſaria.

1 Diuino planè Chriſtus magiſterij munere, ac verborum pondere, additiſquè inſuper ad cunctos meritò abſterrendos in Euangelio pœnarum, ſuppliciorumque minis, quanta vnicuique poſt culpæ lapſum ſit Pœnitentiæ neceſſitas, ſatis vel ſemel aliquando iſthæc loquendo: *Niſi Pœnitentiam* (inquit) *egeritis, omnes ſimiliter peribitis*. Quæ ſanè fulmina potiùs, quàm verba mortalium auribus intonant. Quiuis igitur Dei edoctus oraculo poſt culpæ naufragium, nonniſi Pœnitentiæ præſidio ſuffultus, ad ſalutis tandem portũ ſaluus emergit; nec amiſſæ aliter innocentię detrimenta, quàm pœnitentiæ lucro reparantur, ac proindè quia Deo hominum ſalus curæ eſt, pari quoquè ipſius beneficio à culpis reſipiſcendi tempus, ac pœnitendi vnà ſimul non tam opportunitas, quàm iuxta Petri oraculum neceſſitas vnicuique oſtenditur: *Patienter* (inquit) *agit Deus, nolens aliquos perire, ſed omnes ad pænitentiam reuerti*. Enimuerò niſi hęc vna poſt Adæ lapſum hominibus præſto eſſet, humana videretur proculdubio ſalus deſperanda; per hanc verò certum ſibi quiſque aditum ad vitam immortalitatis inuenit; *Hæc* quippe (vt inquit Salomon) *ſapientia videlicet, vel apte Pænitentia illum, qui primò formatus eſt à Deo Pater orbis Terrarum, cùm ſolus eſſet creatus, eduxit, & cuſtodiuit à delicto ſuo. Et quia ab hac Cainus* impiorum ſignifer receſſit, *in ira ſua per iram homicidij deperijt*. Hanc inſuper Noe eximius Iuſtitiæ ſimul cultor, ac Pœnitentię præco, cùm Arcam iuxta præſcriptam diuinitus formam cõſtruxiſſet, ipſomet opere magis, quàm verbis eloquens prędicauit, ac in tutum in ea ab emergentium aquarum eluuione aſylum ſibi parauit; adeoquè ſoli ipſius Pœnitentiæ contemptores certo inter diluuij aquas abſorpti naufragio periere; Deſcendente item è Cœlo poſtmodum in Pentapolim igne, meritò qui impœnitentes fuere, incendio irreparabiliter miſeri conflagrarunt; Niniuitæ verò niſi ad Ionæ vocem citò ad Pœnitentiam conuolaſſent, haud Dei proculdubio gratiam, & miſericordiam propitiantis adinueniſſent. Manaſſes quoque Pœnitentiæ ſubſidium poſt longam impietatem, Dauid poſt fœdam patrati adulterij labem, Petrus poſt iteratę negationis reatum, Magdalena itẽ poſt ſordidã turpis infamiam libidinis Altiſsimi indulgentiam eſt conſequuta.

Poſt peccati lapſum vnicuique pœnitendi neceſſitas.

Lucę cap. 13. v. 5.

Petri epiſt. 2. cap. 3.

Dei Patientia ad pœnitentiam adducit.

Sapientiæ cap. 10. v. 2.

Adam Pœnitentia releuatus.

Noe diuinus pœnitentiæ præco.

Præcipui Pœnitentiæ ſectatores.

2. Quoniam igitur adhibitis Pœnitentię remedijs quæque hominibus bona proueniunt, cunctaquè ab ipſis mala propulſari contingit; quin immò ipſamet in lucrum detrimenta vertuntur: *Conuertimini* (inquit Deus) *ad me in toto corde veſtro, & reddam vobis annos, quos comedit locuſta, bruchus, rubigo, & eruca*. Hinc meritò ad Pœnitentiam profugiendũ eſt; maiora quippe homo per Pœnitentiam lucra acquirit, quàm ſibi pridẽ peccando damna, Gregorio teſte, intulerat. *Fit plerumque Deo* (inquit) *gratior amore ardens poſt culpam vita, quàm ſecuritate torpens innocentia*. Quapropter ad Pœnitentiam properandi, ipſius nos tum vtilitas, tum neceſſitas cogit: *Non eſt* enim (inquit Auguſtinus) *quò fugias à Deo irato, niſi ad Deum placatum*. Dei inſuper immenſa Bonitas cunctis vltrò indulgentiã largiendo, ipſos magis magiſq; mortales ad pœnitendum prouocat, vt optimè in rem præſentem Ambroſius his planè verbis inculcat: *Ille* (inquit) *qui nos malos tolerat, non dubium eſt, quin conuerſis clementer ignoſcat*. Quo quidem diuinitus argumenti genere, velut incitamento quamplures efficaciter adducti, ad Pœnitentiam profugiendo, veniam conſequuti, ſalutem animæ in tuto repoſuere, vt adducendis infrà exemplis patebit.

Ioelis cap. 2.

Gregorius in paſtor. c. 49.

Grata Deo magis feruens pœnitentia, quam ipſa torpens innocentia.

Auguſtin. in pſal. 74.

Ambroſius lib. de Pœnitentia.

Tolerat Deus peccãtes, vt faciat pœnitentes ex Ambroſio.

3. Pœnitentia verò &ſi hominibus adeò poſt lapſum neceſſaria, Diabolum tamen ſibi maximè infenſum, hoſtemq; implacabilem ſortita, hæreticos quoque ſub ipſamet Eccleſiæ primordia oppugnatores habuit. Nouatus quippè cùm Decianæ perſequutionis tempore Chriſtianorum multi tormentorum acerbitate perterriti, à Chriſti fide defeciſſent, ac Decio ſubinde mortuo certatim pœnitentes ad Eccleſiam redirent, perditus, ac in ſuis pertinax dogmatibus hæreſiarcha, impietatis vexillum erigens, vt Cœlum redeuntibus clauderet, pœnitentiæ vnà ſimul ianuam ipſis antè cenſuit obſerandam. In quem S. Cornelius Papa, & S. Cyprianus Cartaginenſis Epiſcopus è contra inſurgentes, egregiè pro lapſis in prælio decertarunt: Sed rem breuiter ipſius hic Baronij verbis Lector accipe. *Cùm morte* (inquit) *Decij planè reddita eſſet pax Eccleſiæ, et frequens lapſorum turba, quæ expectare iuſſa eſt pacis tempus, glomeratim, vt reciperetur in Eccleſiam, feſtinans accurreret: Cyprianus id abſque delectu fieri præter diſciplinam, et dignitatem Eccleſiaſticam ratus, indecenſquè exiſtimans pulſantibus indiſtinctè oſtium aperire, quod nonniſi verè pœnitentibus patere ſoleat; præter id, quod verbis, quos potuit, admonere non prætermiſit, ſcriptis quoque eorundem ſaluti, et Eccleſiaſticæ Cenſuræ Maieſtati conſulere non deſtitit,* Zelo itaque religionis Præſul ſanctiſſimus erga tot miſerè lapſos paternæ ſollicitudinis ſtudio permotus, ipſos haud ab Eccleſia repellendos; ſed ritè, ſalubriterque recipiendos decernens, tunc commentarium illum de lapſis potiſſimùm elucubrauit, cuius exordio de reddita Eccleſiæ pace, & gratijs Deo agendis ſic habet.

Poenitentia maximè inuiſa Diabolo.

Baronius an. 254. n. 54

Nouatus poſt lapſum poenitentibus veniam vult denegãdam.

Emergenti hæreſi Cyprianus apologeticis ſcriptis opponitur.

4. *Pax ecce* (inquit) *dilectiſſimi Fratres Eccleſiæ reddita eſt, et quod difficile nuper incredulis, ac perfidis impoſſibile videbatur; ope, atque vltione diuina ſecuritas noſtra reparata eſt. In lætitiam mentes redeunt, et tempeſtate preſſura, ac nube, & caligine diſcuſſa, tranquillitas, & ſerenitas refulſerunt. Dandæ laudes Deo, & beneficia eius, & munera cum gratiarum actione celebrandæ. Quàmuis igitur gratias noſtra vox nec in perſequutione ceſſauerit: neque enim tantum inimico licere poteſt, vt non, qui Dominum toto corde, et anima, & virtute diligimus, benedictiones eius, et laudes ſemper, et vbique cum gloria prædicemus. Exoptatus votis omnium dies venit, et poſt longæ noctis horribilem, tetramquè caliginem Domini luce radiatus Mundus eluxit.* Nobiles ſiquidem, ac immortales Beatorum Martyrum tryumphos ſubinde recolens, ac inuictam Confeſſorum Chriſti in perferendo dignè conſtantiam extollens, nec non innumeram prorſus lapſorum ſtragem, ac triſtia eorundem funera amarulenter plorans, de his, quæ tunc maximè affulſere è Cœlo prodigijs ſermonem ſubtexit, ac mira item, quæ circà deſertorum nonnullos, qui turpiter à Chriſti fide, & à pietate defecerant, tunc viſa ſunt, meminit; Quibus ſane Deus, ac ſi præſtito deſuper iudicij calculo, magno prorſus aliorum documento, Poenitentiæ poſt lapſus neceſſitatem extento quaſi digito, oſtendit; Hæc autem aptè in rem noſtram tradit: *Si incredulis* (inquit) *quibuſdam minor fides eſt futurorum, vel præſentibus terreantur: Ecce eorum, qui negauerunt, quæ ſupplicia conſpicimus? quos eorum triſtes exitus flemus? Nec hic eſſe ſine pœna poſſunt, quamuis necdum dies venerit. Plectuntur interim quidam, quò cæteri corrigantur; exempla ſunt omnium tormenta paucorum. Vnus ex his, qui ſpontè Capitolium negaturus aſcendit, poſtquàm Chriſtum negauit, obmutuit. Pœna inde cœpit, vnde cœpit et crimen, vt nec rogare iam poſſet, qui verba ad precandam miſericordiam non haberet. Alia in balneis conſtituta (hoc enim crimini eius, & malis deerat, vt & ad balneas ſtatim pergeret, quæ lauacri vitalis gratiam perdidiſſet;) illic ab immundo ſpiritu immunda correpta cecidit: laniauit dentibus linguam, quæ fuerat vel paſta impiè, vel loquuta: poſtquam ſceleratus cibus ſumptus eſt, in perniciem ſuam rabies oris armata eſt; ipſa ſui carnifex extitit, nec diu ſupereſſe poſtmodum potuit: doloribus ventris, & viſcerum cruciatu defecit, &c.* Hæc ille. Et infrà poſt alia multa, quæ recenſet, exemplum de certo quodã, qui contemptis poſt lapſum Pœnitentiæ remedijs, ad ſacrum Chriſti Corpus ſumendum indignus accedere præſumpſit, & dum manu pro Sacramento cinerem teneret, miſer haud Chriſti (vti credebat) Corpus ſe accepiſſe deprehendit: *Sanctum Domini* (inquit) *edere, & contre-*

Cyprianus lib. de reddita pace & gratijs Deo agendis.

Chriſtianorũ ob redditam Eccleſiæ pacem lætitia.

Poenitentiæ item tryumphus.

Confeſſorũ ac Martyrũ Chriſti tryũphus & lapſorum ſtrages.

Cyprianus vbi ſupr.

Intentata lapſis diuinitus flagella.

Morum, ac vitæ integritas, & Poenitentia ſe inuicem ab Eccleſia excludunt iuxta dictum ipſius.

ctare

Impœnitẽs ad ſynaxim accedens, pro Diuino pabulo non niſi cinerem accipit.

ſtare, non potuit, cinerem ferrè ſe apertis manibus inuenit. Documento vtriius oſtenſum eſt, Dominum recedere cùm negatur, nec immerentibus ad ſalutem prodeſſe, quod ſumitur, quando gratia ſalutaris in cinerem ſanctitate fugiente mutetur. Hæc ille. quibus profectò Pœnitentiam ad diuinorum Sacramentorum perceptionem neceſſario præmittendam his aptè verbis inculcat: *Quàm multi* (inquit) *quotidie pænitentiam non agentes, nec delicti ſui conſcientiam confitentes, immundis ſpiritibus implentur? quàm multi vſque ad inſaniam mentis excordes dementiæ furore quatiuntur? nec neceſſe eſt ire per exitus ſingulorum, cùm per Orbis multiformes ruinas tam delictorum pœna ſit varia, quàm delinquentium multitudo copioſa.* Quo autem animi ſtudio Pœnitentiæ remedijs poſt lapſum cuique ſit inhærendum, & quibus haud obiter modis tanta res peragenda, his idem verbis admonet: *Confiteantur* (inquit) *ſinguli quæſo vos, fratres dilectiſſimi, delictum ſuum; dum adhuc qui deliquit, in ſæculo eſt, dum admitti confeſſio eius poteſt; dum ſatiſfactio, & remiſſio facta per Sacerdotes apud Dominum grata eſt.* At illam veræ lapſis Pœnitentiæ normam præſcribens: *Orare* (inquit) *oportet impenſiùs, & rogare: diem luctu tranſigere, vigilijs noctes, ac fletibus ducere: tempus omne lacrymoſis lamentationibus occupare, ſtratos ſolo adhærere cineri, in cilicio, & ſordibus volutari: poſt indumentum Chriſti perditum nullum hìc iam velle veſtitum: poſt Diaboli cibum, malle ieiunium, iuſtis operibus incumbere, quibus peccata purgantur: eleemoſynis frequenter inſiſtere, quibus à morte animæ liberantur.* Hæc, aliaquè Cyprianus Pœnitentiæ ſubſidia cunctis neceſſariò exercenda proponens inculcat.

Cyprianus vbi ſup. n. 4.

Cyprianus vbi ſupra.

Pœnitentia dominici ſũptionem Corporis præire debet.

Confeſsio culpæ addigne ſumendum reddit hominem

Cyprianus vbi ſupra.

Forma pœnitendi à Cypriano præſcribitur.

5. Atquì Nouatus arrogans tunc ex aduerſo in arenam prodiens apertum pœnitentibus, ac pœnitentiæ ſimul indicturus bellum, primò quidem ad Pœnitentiam confugientibus Eccleſiæ fores, ac Cœli item ianuam præcludens, ipſos omnimodis poſt lapſum à venia reijciendos edixit. Quiſnam verò impius iſte Pœnitentiæ hoſtis, atque oppugnator, & quibus inſuper imbutus fuerit moribus, ſuo Cyprianus quaſi digito oſtendens: *Nouatus* (inquit) *rerum nouarum ſemper cupidus, auaritiæ inexplebili rapacitate furibundus, arrogantia, & ſtupore ſuperbi tumoris inflatus, ſemper iſthic Epiſcopis malè cognitus: quaſi hæreticus ſemper, & perfidus, omnium Sacerdotum voce damnatus; curioſus ſemper, vt prodat, adhoc adulator, vt fallat, nunquam fidelis, vt diligat: fax, & ignis ad conflagranda ſeditionis incendia; turbo, & tempeſtas ad fidei facienda naufragia: hoſtis quietis, tranquillitatis aduerſarius, pacis inimicus.* Hæc ille. Haud mirum verò, ſi homo impius, ac ſolis per ſe ſceleribus notus, pœnitentibus ſic Cœlum clauderet. Quapropter ipſius Epiſcoporum Synodus impietati occurrens illud præſertim circà redeuntes, teſte Cypriano ſalubriter ſanxit: *Vt nimirum nec in totum ſpes communicationis pacis lapſis denegaretur, ne plus deſperatione deficerent, & eo, quod ſibi Eccleſia clauderetur, ſecuti ſæculum, gentiliter viuerent, nec tamen rurſus cenſura Euangelica ſolueretur, vt ad communicationem temerè proſilirent; ſed traheretur diù Pœnitentia, & rogaretur dolenter paterna clementia, & examinarentur cauſæ, & voluntates, & neceſſitates ſingulorum ſecundùm quod libello continetur, &c.* Iſthæc Cyprianus de ſtatutis tunc ab Epiſcoporum Synodo, quæ ſub alio titulo Pœnitentiales Canones, nio teſte, ſunt nuncupati.

Cyprianus Epiſt. 49.

Nouati vita, ac perditi eius mores in Eccleſia.

Ab Epiſcoporum Synodo Nouati impietas, ac hæreſis damnatur.

Baronius vbi ſupra n. 88.

Cyprianus Epiſt 52.

Pœnitentia à lapſis præmittenda, & petenda humiliter venia decernitur.

6. Verùm quod Nouatianus impiè dogmatizans, ſi lapſis pateret Eccleſia, defecturos quoque in Eccleſia Martyres temerè affirmabat, ſic aptè ipſum Cyprianus redarguens: *Ne putes* (inquit) *frater chariſſime, hinc aut virtutem fratrum minui, aut martyria deficere, quòd lapſis laxata ſit pænitentia, & quod pænitentibus ſpes pacis oblata: Manet verè fidentium robur immobile, et apud timentes, et diligentes toto corde Deum ſtabilis, et fortis perſeuerat integritas. Nam et mœchis à nobis pænitentiæ tempus conceditur, & pax datur; non tamen idcircò virginitas in Eccleſia deficit, aut continentiæ propoſitum glorioſum per aliena peccata langueſcit: Floret Eccleſia tot virginibus coronata, & caſtitas, ac pudicitia tenorem gloriæ ſuæ ſeruat; nec quia adultero pænitentia, & venia laxatur, continentiæ vigor frangitur.* At impius nebulo ſic Pœnitentiã ab Eccleſiæ foribus proſcribens, ſuũ certè à Montano Cataphrygum hæreſi vitiato erroris venenum hauſit, vt Pacianus ſic tradit: *Scriptis*

Si lapſi reciperentur, Martyres in Eccleſia defuturos Nouatus aiebat

Digitized by Google

Pacianus Epiſt. 3. Sympoſ.

(inquit) *tuis Pœnitentiam vſquequaq; damnantibus, ſecundùm Phryges te ſentire pronuncias.* Hæc ille.

Baronius vbi ſupra n. 107.

7. Quò vſque autem nefanda Nouatianorum hęreſis proceſſerit, ſatis aptè Baronius infamem errorum latrinam reuelans, hæc habet: *Porrò* (inquir) *quod Nouatianus (de cuius hæreſi ſermo eſt) negaret lapſos pœnitentes in Eccleſiam recipiendos, eò vecordię, atque temeritatis prolapſus infelix eſt; vt negaret in Apoſtolico ſymbolo remiſſionem peccatorum in Eccleſia reperiri: ſed & ox neceſſaria quoque aſſumptione hæreſis eiuſmodi deduci concluſio videbatur, vt à Chriſto Eccleſiæ claues datas eſſe tam procaciter, quàm turpiter negaretur, tum ab ipſo, tum ab illis, qui ab eo denominati ſunt Nouatiani.* Hæc ille.

A Nouato remiſſionē peccatorū, in Eccleſia reperiri & claues Cœlorū traditas negabatur.

In quos ſanè S. Auguſtinus iuſto religionis zelo ſuccenſus, ſuoquè amarulenter ſtylo, vtpote in apertos, iuratoſque Pœnitentiæ hoſtes inſurgens: *Nec audiamus* (inquit) *eos, qui negant Eccleſiam Dei omnia peccata poſſe dimittere. Itaquè miſeri dum in Petro petrã non intelligunt, & nolunt credere datas Eccleſiæ claues Regni Cælorum, ipſi eas de manibus amiſerunt. Iſti ſunt, qui viduas, ſi nupſerint, tanquam adulteras damnant, & ſuper doctrinam Apoſtolicam ſe prædicant eſſe mundiores: qui nomen ſuum ſi vellent agnoſcere, mundanos ſe potiùs, quàm mundos vocarent.*

Auguſt. de Agone Chriſti cap. 31.

Nouatiani pœnitentiā abnegantes ſe mundanos potius, quam mundos vocare debuerant ex Auguſtino.

Sic planè Auguſtinus prauam Nouatianorum hæreſim, ſuiſquè acriter immanem verbis impietatem perſtringens, pœnitentię videlicet intimum vnà cum Deo, ac tetris ob hanc vnam eum Cœlo, dignumquè iugiter intercedere commercium hominibus proculdubio affirmat, adeoquè Chriſtus ipſe fores pœnitentibus ſemper patere in Eccleſia volens, illud Petro olim interroganti: *Domine quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vſque ſepties?* illis palam verbis reſpondit: *Non dico tibi* (inquit) *vſque ſepties vſq; ſed vſq; ſeptuagies ſepties.* Nullū prorſus videlicet pœnitentibus ad reſipiſcendum, obtinendamquè culparum veniam terminum aliquãdo præſcribens.

Matt. c. 18.

Petro traditæ Cœli claues, & dimittendi peccata abſque termino vllo poteſtas.

Rainaldus an. 1520. n. 53. & an. 1509. n 92.

8. Lutherus autem nouiſſimè poſt Nouarum ab Inferis emergens, vt ſuis ineptis homines nugis, atque blanditijs palpans in errores induceret, foueretquè, ſubinde omninò pœnitendi neceſſitatem è medio abſtulit: Nihil enim magis quã Pœnitentiæ tum nomen, tum Sacramentum perpetuò ipſe vnus odiſſe viſus eſt. Quapropter non niſi Diaboli impulſu ſatis Deo pro culpis faciendi debitum auferre, pœnas item peccatis in Eccleſia præſcriptas totis abolere viribus contendit, prauis ipſe dogmatibus liberas tum peccatis, tum peccantibus habenas, & cõſcientiæ libertatẽ ſit indulgendo relaxans; hæc enim impius inter alia hæreſum portenta effutijt: *Tres* (inquit) *eſſe Pœnitentię partes, Contritionem, confeſſionem, & Satisfactionem, non eſt fundatum in ſacra ſcriptura, nec in antiquis Sanctis Chriſtianis Doctoribus.* Quibus & hęc impius adiecit: *Contritio, quæ paratur per diſcuſſionem, collectionem, & deteſtationem peccatorum, qua quis recogitas annos ſuos in amaritudine animę ſuæ, ponderando peccatorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amiſſionem ęternæ beatitudinis, ac æternę damnationis acquiſitionem; hæc contritio facit hypocritam, immò magis peccatorem.*

Lutherus Pœnitentiæ tum nomen, tum Sacramentum odiſſe in primis videtur.

Lutherus in ſuis articulis part. 5.

Septimo autem capite iſthęc perditus nugaciſſimè ſubijcit: *Veriſſimum eſt* (inquit *prouerbium, & omnium doctrina de contritionibus hucuſque data præſtantius; de cæterò non facere, ſumma pœnitentia, optima pœnitentia, noua vita, &c. & ſubinde dum volumus* (inquit) *omnia purè confiteri, nihil aliud facimus, quàm quod miſericordiæ Dei nihil volumus relinquere ignoſcendum &c.* Et multa ſubinde Chriſtianis auribus nedum ſanæ mentis homine prorſus indigna, & quę animus horret pro fidei dogmatibus in mediū affert, quæ ſatis per ſe vti mendacia confutantur, & tam impiè, arroganterque ab ipſo alioquì affirmantur.

Impia ipſius circa pœnitentiam dogmata.

Lutherus art. 5. & 6. & 8.

9. Sed ad peſtifera tollenda è medio hæreſum germina, Leo X. Chriſti Vicarius, ac legitimus Petri ſucceſſor, nè cunctis Chriſti ouiculis adeò praua impietatis dogmata forent exitio, & maximè contra ſaluberrimum Pœnitentiæ Sacramentum, ex ipſa Petri cathedra inſurgens quamplures Diuino planè magiſterio, ac opportunè decreuit, cui Concilij Senonenſis Patres pari item ſtudio adſtipulati ſunt. *Contra enim alia* (vt Rainaldus ait) *venena Lutheri, qui peccantes ea dulci, ſed lethifera opinione imbuerat, non eſſe diſcutienda anteactæ vitæ crimina, non eorum multitudinem, grauitatem, ac fœdi-*

Damnata à Leone X. an. 1528. pag. 129.

ſeditatem cum dolore ponderandam, non de amiſſa cęleſti felicitate, non de commeritis æternis ſupplicijs plangendum, quòd eo angore hypocriſis peccatum admitteretur; ſed optimo pęnitentia genere nouam vitam inſtituendam eſſe, credendumque firmiſſimè ſibi peccata à Deo remiſſa, Patres præmonuere Gallos non ità commiſſas culpas obliuiſci, ſed de ijs contrahendum acerbum dolorem. Quæ autem Sanctiſſimi eiuſdem Concilij Patres ad Pœnitentiæ neceſſitatem inſinuandam, & illibatum Sacramenti huiuſce ritum cõſtabiliendum decreuerint, his verbis tradunt.

Rain. l. an. 1528. n. 91.

Concilij itẽ Senonenſis Patres impiam Lutheri doctrinam damnant.

Conc. Senonẽſe decr. 14.

10. *Pænitentia* (inquiunt) *tam neceſſarium eſt Sacramentum, quàm impoſſibile eſt Baptiſmum iterari.* Et paulò poſt. *Cùm igitur in multis offendamus omnes, neque ſit, qui poſſit dicere: Mundum eſt cor meum & purus ſum à peccato; neceſſaria profectò eſt ſecunda poſt naufragium tabula, in qua diſcuſſa diligenter conſcientia, quidquid occurrit Dei offenſiuum, deteſtemur:* Nam *ad Pænitentiam nos adducit benignitas Dei, ſecundum autem duritiam, & impęnitens cor homo theſaurizat ſibi iram, niſi reſipiſcens ſciat, & videat; quàm malum eſt, & amarum reliquiſſe Dominum, & non eſſe timorem eius apud ſe. Contrà verò, quæ ſecundum Deum triſtitia eſt, Pænitentiam in ſalutem ſtabilem operatur; neque enim cor contritum, & humiliatum deſpicit Deus, qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum, &c.* His quidem Patres propinata perfidæ à Luthero per ſcelus doctrinæ venena opportunis ſubindè remedijs refellenda curarunt.

Quæ potiſſimùm à Chriſti fidelibus retinenda, & quæ vti impia reijcienda.

Conc. Senon. vbi ſupra.

Veræ pœnitentiæ, ac neceſſariæ partes ex Concilio.

11. Quod inſuper ad Pœnitentiæ, quæ hominem Deo conciliat, verit atem attinet, hanc quidem hæretici ſuis prauis dogmatibus ità aſſerunt; vt ipſis per ſolam fidem peccatoribus adblandiendo, omnem ab eis Pœnitentiæ laborem, ac moleſtiam ablegent, ac ſolo ipſius dumtaxat nomine contenti ſint, quod olim Henricus VIII. in ſua ad Lutherum epiſtola, cùm is bonorũ neceſſitatẽ operũ abnegaret, his planè verbis ingerit: *Et profectò* (inquit) *mi Luthere, cùm inter aſſertiones tuas omnem timorem damnationis, & Inferorum à præparatione Pænitentiæ ſemoues, iubens, vt eam ſibi ſolo procurent amore; facis tu quidem hac in re magnam peccatoribus iniuriam, quibus videri ſtudes tenero quodam fauore miſericors. Nam illis interim id laboras tollere, quod Deus optimus ordinauit tanquam præcipuum quoddam medium, per quod proficeretur in amorem, qui nec ipſe profectò (dum in hac peregrinatione viuitur) ſatis tutus eſt, cùm abſque timore nimium ſecurus eſt: Nam ſi non in timore Domini tenueris te inſtanter* (inquit *Scriptura*) *citò ſubuertetur domus tua. Etenim qui ſacras ſcrutatur literas, non vna tantùm via peccatores videbit attractos, ſed plurimis, atque in his illo etiam amore ſeruili, omnibus tamen ad vnum finem tendentibus; nempè reſipiſcentiam vitæ, ſine quibus medijs peccator non ſtatim ſemper attingat illam ſalutis effectricem charitatem: quamobrem quod aliud conſilium poſſis peccatoribus dare deterius, quàm quo ſuades; vt ea fugiant media, per quæ à vitijs auulſi feliciter traherentur ad Deum.* Pluribus verò interiectis Rex iſthæc ſubdit.

Rainaldus an. 1526. num. 115.

Henricus Angliæ Rex Epiſt. ad Lutherum apud Coclæũ in act. & ſcrip. Luther.

Hæretici omnem à Pœnitentia laborem auferunt, ſolo ipſius contẽti nomine.

Lutheri impia aſſertio ab Hẽrico VIII egregiè cõfutata.

Cor. 7.

Eccleſiaſtici cap. 27.

12. *Inducis profectò nimis arrogantem fidem, ſuadens, vt homo peccator ſibi ſic blandiatur, vti ſe non ſolùm habeat de Diuino fauore certiſſimum: ſed certum etiam apud Deum eſſe ſe in fauore tam eximio, vt velut vnicum Dei delicium, quidquid deſignauerit flagitij, Deum non poſſit offendere, tanquam Deus promiſerit propter vnius credulitatis meritum impunitatem peccatorum omnium; Ideò nimirum quod (vt ſcribis in Babylonica) omnia protinus in momento fides abſorbet ſcelera. Sed hæc ſuperba, & otioſa fides, quantum ſola ſoli tibi placet, tantum diſplicuit vetuſtis olim Patribus. Itaque B. Iſidorus: Fruſtra* (inquit) *ſibi de ſola fide blanditur, qui bonis moribus non vtatur. Idem ſcribit D. Auguſtinus velut occcaſione capta ex etymologia vocabuli: Fides (inquit) appellata eſt ab eo, quod fit; duæ ſyllabæ ſonant, cum dicitur fides, prima à facto, ſecunda à dicto. Interrogo te igitur, vtrum credas? dicis: credo, fac, quod dicis, & fides eſt, &c.* Sic bonis planè operibus tanquã lydio lapide Chriſti fidem probari, operibus verò deſtitutam nil ad ſalutem prodeſſe palam euincitur.

Solam fidẽ, ac manem præſumptionem hæretici ſufficere aſſerunt.

Fides dicta ex duabus ſyllabis, eo quod fit, quod dicitur

13. Pœnitentiæ itaque virtus cunctis poſt triſtem, funeſtamq; Adæ ruinam adeò neceſſaria eſt; vt mortalium quiſque nonniſi pœnitendo, poſtquam cecidit, regredi ad Paradiſum valeat: Quapropter Hieronymus præcipuos, qui cõ-

Hieronymus epiſt. ad Oceanum epithaph Fabiolæ.

digna

digna poſt lapſum indicta ſibi pœnitẽtia, culparum à Deo veniam promeruere ſuis in paginis recenſens: *Petrus* (inquit) *trinã cõfeſſionem trina confeſſione deleuit. Aaron ſacrilegiũ ob cõflatũ ex auro vituli caput fraternæ correxere preces. Dauid Sancti, & mãſuetiſſimi Viri homicidium pariter, & adulterium ſeptem dierum emendauit fames: iacebat in terra, volutabatur in cinere, & oblitus Regiæ poteſtatis, lumen quærebat in tenebris; illumque tantùm reſpiciens, quem offenderat, lacrymabili voce dicebat: Tibi ſoli peccaui, & malum coram te feci; & redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Atque ità factum eſt, vt qui me prius docuerat virtutibus ſuis, quomodò ſtans non caderem, doceret per Pœnitentiam, quomodò cadens reſurgerem. Quem tam impium legimus inter Reges, quam Achab, de quo ſcriptura dicit: Non fuit alius talis, vt Achab, qui venundatus eſt; vt faceret malum in conſpectu Domini. Hic cum propter ſanguinem Nabusha correptus fuiſſet ab Helia, & audiſſet iram Domini per Prophetam: Occidiſti inſuper, & poſſedisti; & ecce ego inducam ſuper te malum, & demetam poſteriora tua: & reliqua; ſcidit veſtimenta ſua, & operuit cilicio carnem ſuam: ieiunabatque in ſacco, & ambulabat demiſſo capite. Tunc factus eſt ſermo Dei ad Heliam Tesbyten dicens: Nonne vidiſti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus eius. O felix Pœnitentia, quæ ad ſe Dei traxit oculos, quæ furentem ſententiam Dei confeſſo errore mutauit, &c. Non eſt loci huius, vt Pœnitentiã prædicem, & quaſi contra Montanum, Nouatumque ſcribens; dicam illam hoſtiam Domino eſſe placabilem, & ſacrificium Deo ſpiritum contribulatum: & malo pœnitentiam peccatoris, quàm mortem, &c.* His planè Hieronymus notis eximias Pœnitentiæ laudes adumbrans, eius profectò tum efficaciam in primis, tum neceſſitatem cunctis inculcat.

Dauid, Petrus, & alij Pœnitentiæ ectatores.

Pſal. 50.

Acab humilitate pœnitens, Dei iram placpit

14. Vt ſuſceptæ autem noſter narrationi ſermo inſiſtat, haud ſemel Deus ſuis poſt culpam flagellis ad Pœnitentiã homini profugiendum ſuaſit, & admirãdus planè totum Chriſti Anno 340. Orientem ad cunctos ad Pœnitentiam prouocandos terræmotus concuſſit: *Certum vtique* (vt Baronius ait) *de offenſo Numine prodigium.* Cuius & Hieronymus meminit, cùm in chronico hoc anno quarto Conſtantij Imperatoris meminit; vbi hæc habet: *Multæ* (inquit) *Orientis Vrbes terræmotu horribili conciderunt.* De quo & Oroſius de cæpta à Conſtantio in Orthodoxos perſequutione agens iſthæc tradit: *De noua* (inquit) *nominis electione conceditur, vt Arianorum potius Eccleſiæ, quàm Catholicorum ſint: ſequitur terræmotus horribilis, qui plurimas Orientis Vrbes ſolo ſtrauit.* Sic ille. Paribus item S. Ephrem, dum infeliciſſima iſthæc tempora meminit, verbis adſtipulatur: *Terra* (inquit) *contremiſcens à facie Domini ſub pedibus noſtris commouetur, vt nobis metum incutiat, & nec ſic ob noſtram duritiam formidamus. Vrbes integræ abſorptæ ſunt, & loca ab ira Domini deſolata ſunt: & nec ſic trepidamus. Sol ſemel, & iterum meridianis horis ſuper nos obſcuratus eſt: & nec ſic corde pauemus. Bella Perſarum, & diuerſarum gentium barbararum commota ſunt, & regiones noſtras deſolauerunt, vt nos metuentes Deum, Pœnitentiam ageremus, cùm indigeamus vtique Pœnitentia non dierum, aut menſium, ſed temporum plurimorum, & nec ſic conuerti volumus.* Hæc ille; qui alibi aduerſus eos, qui ingruentes cauſis naturalibus terræmotus eiuſcemodi, haud culpis, ac Deo cõminanti, & ad Pœnitentiam prouocanti tribuunt, admirabiles eorum effectus recenſens de Armeniæ montibus, tunc terræmotu concuſſis hæc habet: *At dicite* (inquit) *nobis rurſus modum, quo per terræmotum Monte s Armeniæ diſſiti, in mutuum quaſi conflictum impellantur; ità vt ignis videatur excitari, plurimumque fumare ex ſic ſatis longa loci intercapedine, rurſumque locorum interuallo diſiuncti montes ſinguli ſuo ordine, ac loco conſiſtant?* Huius item terræmotus Gregorius Nazianzenus viſus eſt meminiſſe, cùm ſuæ res pueritiæ carminibus cecinit; hæc enim habet.

Baronius an. 340. nu 34.

Hieronymus in chronic.

Exortus in Romano Imperio ſub Conſtantio terræmotus homines ad Pœnitentiã inducit.

Oroſius lib. 7. cap. 29.

S. Ephrem in 2. lib. vit. SS. Patrum apud Lippomanum. tom. 2.

Portenta, quæ tunc Orbi calamitates præſagire viſa ſunt.

S. Ephrem de terræmot. tom. 1 edit. vol

Nonnulli ſecundis cauſis aduerſa perperam adſcribunt.

Gregorius Nazianz. in carm. de rebus ſuis.

Terræmotus à Nazianzeno ſic memo

Nam cum læſa graui quateretur Græcia motu,
Vlla nec auxilij iam ſpes aliunde pateret,
At terror horribilis gelidos inuaſerat artus;
Nondum enim ſacro Baptiſmate pectus habebant
Imbutum, quando trahitur luſtralibus vndis

Gra-

Gratia, & eximius ſplendor, quem Spiritus affert.

Hæc ille de terræmotu, quo ſe ille ingenti metu perculſum diſertis verbis affirmat.

Baronius an. 397. num 91.

15. Quapropter vt ſuſceptam hactenus narrationem proſequamur; cùm mortuo olim Nectario Conſtantinopolitanæ Vrbis Epiſcopo, & Arcadio potiſſimum Imperatore adnitente, ab Epiſcopis ipſi in Pontificio throno vnanimi omnium conſenſu Ioannes Chryſoſtomus Antiochenus fuiſſet Dei nutu ſuffectus, & magna ſubinde omnium cum lætitia Conſtantinopolim veniſſet, primò quidem de Pœnitentia ad circumſtantes ſermonem habuit, & tum Populo, tum Principi, quàm neceſſaria ſit cunctis Pœnitentiæ virtus, oſtendit; hæc enim in eiuſdem geſtis: *Rogo* (inquit) *ò Imperator, per eam ſpem, quam omnes habemus, Neque enim mihi tutũ fuerit deinceps ſilere, neque quod meum eſt ſolum ſpectando mercenarium, & non paſtorem. Rogo ergò, vt principaliter quidem vos Dei verbis aurem præbentes attentam, ſuper fundamentum fidei, aurum, & argentum, & lapides pretioſos, bonas inquam, actiones ædificetis: Si qui autem præoccupati fuerunt, aut quod abſit, ſint præoccupandi humanis delictis, ea ſunt Pœnitentia, & ſtudio expurganda. Ad eam ſit nobis pulchrum exemplum magnus ille David; qui cùm in peccatis, vt homo incidiſſet, & ob hoc fuiſſet reprehenſus: non vt homo ſolummodò, neque ſimiliter ac vulgus ſe geſſit gratiſſima illa anima, neque contumelia reprehenſionem pauperis Rex repulit; ſed magna moderatione, & animi contritione ipſam tulit reprehenſionem, & cùm ſe peccaſſe non eſſet inficiatus, citius, quàm fecerat, conſequutus fuit remiſſionem. Atqui labi quidem eſt facile, ſurgere autem, & in ſtatum priorem reſtitui eſt operoſum, ac difficile. Adeò erat mitis, adeò moderatus, tam magnum fructum fuit conſequutus ex Diuina humilitate. Et nos ergo, qui ineffabilibus Dei rationibus ideò ad vos venimus, vt voluntatem eius teſtificemur, hoc primum verbum à Chriſto, & Diuino eius Præcurſore accipientes, vobis annunciamus, & ſuademus: Pœnitentiam agite, propè eſt enim Regnum Cœlorum. Hæc autem non dubitabo vobis aſſiduè renocare in memoriam, vobis autem timendum eſt, ne ſi fueritis contemptores Dei teſtimoniorum, ab eo rei deprehendamini in die viſitationis. Nihil enim noſtrum, neque ex noſtro ventre, ſeu cogitatione annunciabimus; ſed quæ hauſimus ex Diuino fluento ſcripturæ diuinitus inſpiratæ. Hæc autem neminem reuerentes, neque dies, vt hoc dicam, diuini Dauidis, timentes ad vos loquamur, &c.* His planè verbis Ioannes alterius Ioannis æmulator à Pœnitentia dicendi initium faciens, eiuſque cunctis neceſſitatem inculcans, dignus pœnitentiæ præco iure merito fuiſſe dicendus eſt:

S. Io. Chryſoſt. pontificio throno ſuffectus Cõſtantinopolim veniens de Pœnitentia ad Imperatorem ſermonem habet.

Metaphraſtes in vit. S. Ioannis Chryſoſtomi n. 34.

His verbis Pœnitentiã (inquit) agite prope eſt Regnũ Dei.

16. Atquì ex eo propoſitæ rei argumentum maximè euincitur, ac Pœnitentiæ poſt ſcelerum culpas neceſſariò inſiſtendum probè vnuſquiſque intelligit, quod ſcilicet miro olim in Hiſpania prodigio, vti multiplici Scriptorum, & Lucæ Vuadinghi viri digniſſimi in ſuis Minorum Annalibus teſtimonio liquet, comprobatum eſt, ex quibus iſthæc Rainaldus in ſuis Annalibus: *Petrus Diaz* (inquit) *Epiſcopus Ciuitatenſis voluptatum irretitus illecebris, cùm morbo lethali eſſet implicitus, quanquam monitus à Cubiculario ob ſpectra Dæmonum ipſius animæ inſidiantium viſa, vt ſacra confeſſione crimen expiaret, conſilia deriſit. Demum vt conuinceretur non inania fuiſſe ſomnia, cùm iuberetur à quodam Minorita per obiectam ſpeciẽ Cubicularius ſollicitare Epiſcopum ad Pœnitentiã, illeq; ſignũ poſceret, iuſſus digitũ in ardentẽ picis cacabũ Epiſcopo morituro paratũ immittere, mox aduſtũ extraxit, atq; impœnitentem conuicit, iuſſitq; vt Sacerdotẽ vocaret: ſed extorta confeſſio parum valebat. Exceſſit in eo ſtatu è viuis, atque in Templũ delatus, quarto die ſepulchro mandandus è ſeretro caput erigit, ſeque ob improbè actã vitam ad diuinum Tribunal raptum defixis horrore ſpectatoribus enarrat, & cruciatibus æternis damnatum; ob ſuum tamen ſingulare in S. Franciſcum ſtudium, illius precibus flexam miſericordiam, vt ad vitam reuocaretur, peracta diebus viginti ſcelerum Pœnitentia, iterum moriturus. Cuius ſepulchro affixum epitaphium etiam num hiſtoriæ veritatem teſtatur.* Signorum itaque portentis in homine à mortuis rediuiuo poſt patratas, inexpiataſq; culpas pœnitentiæ virtus, quàm cunctis ſit neceſſaria, mortalium oculis demonſtratum eſt.

Lucas Vuaddingus in Minorum Annal. an. vbi ſupra nu. 34.

Rainaldus an. 1343 nu. 86.

Petrus Diaz Epiſcopus Ciuitatenſis ægrotans vt turpem corrigat vitam ſpectris terretur.

Cubicularius à quodã Minorita ad præmonendum Epiſcopum ſignis compellitur.

Inexpiatus decedens S. Franciſci precibus, vt reuiuiſcens confeſſione culpas diluat à Deo impetrat.

17. Et ſanè dignus Pœnitentium æmu-

Petrus Thomas Conſtãtinopolitanus Epiſcopus miræ pœnitentię ſub vitę finem argumenta præbet.

æmulator Petrus Thomas ex Carmelita Pactauenſis, & Conſtantinopolitanus Epiſcopus, & Apoſtolicæ Sedis in Oriẽte Legatus, virtutum item meritis apprimè clarus recolendis eorundem veſtigijs inhæſit, qui ſe ipſum ſub vitæ finem humiliter cunctis demittens, ac varijs adinuentis pœnarum modis ad Deũ ſibi placandum excrucians, quàm neceſſariò, & ab hominibus præſertim culparũ ſibi patratarum conſciis pœnitentia ſit exercenda, diſſertiſſimè docuit; hæc enim dignè, laudabiliterque ab eo præſtita pœnitentiæ ſigna Mazerius tradit: *Cum magna* (inquit) *diligentia, contritione mirabili, & lacrymarum effuſione longam, generalem, & particularem confeſſionem fecit, etc. Sed quis verba ſua diuina ſcribere valeret? penè impoſſibile foret. Sermone verò ad familiam omnibus flentibus completo, iuſſit apportari vnum ſaccum vilem, et abominabilem, et cum clara voce dixit: Iſta eſt veſtis candida, et iucunda, cum qua Chriſtiani ſepeliri debent; ſaccum quaſi iocale ſuper caput eius ponens, tantę mirabilia deuotionis, et contritionis dicendo, quòd omnes inundatione lacrymarum fluerent: et tunc ipſe pietate humana coactus fortiſſimè fleuit. Deinde coram omnibus fecit afferri vnam chordam per os eius, cum magna contritione dicendo: Non ſufficit iſta chorda tali peccatori, ſicut ego ſum; parua eſt enim ad caſtigandum talem peccatorem: ò quoties, ait, cum lingua mea falſa offendi Deum meum? Tunc iuſſit ſe ipſum deponi in terram; et in terra iacens familię ſuę alium fecit ſermonem, mirabiliter ſemper concludendo, quòd cum Deo bene eſſent, et quod ſi hòc facerent, Deus bene prouideret, dulciter eis promittebat, etc.* Et poſt multa: *Confeſſor verò ſuus, et nobilis Vir Huguertus de Maymon Patris mei Magiſter hoſpity, ipſum Patrem meum legatum conſolantes, chordam, ſiue funem de collo ſuo leuare voluerunt; quibus dixit: Abſit, abſit; non leuetis eam. Iſta non eſt condigna retributio peccatis meis. Si non timerem Deũ meum, bene facerem aliud cadaueri meo, quod tantum peccauit contra Deum ſuum, etc. Humilis ſemper in vita, humilitatem non modicam in fine oſtendit: pomposam ſepulturam abominando, dicens: ſepelite me in introitu Chori, vt omnes homines cadauer meum calcare poſſint, et debeant, et etiam (ſi poſſibile eſt) capreę, et canes. O quanta humilitas. O quoties Deo Verbum B. Martini dixeras: Domine, ſi adhuc Populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem. O quoties cum multis conſolantibus à Spiritu Sancto confortatus, et mortem corporalem paruipendens: eadem eſt mihi mors, et vita. Si enim, ò Deus, ſum neceſſarius pro paſagio, et laborare debèo, contentus ſum viuere; & ſi non ſum neceſſarius, de morte contentor, mihi idem eſt: Fiat voluntas Dei mei Ieſu Chriſti, &c.* Et infra, cùm quidam Epiſcopus, qui ad eum inuiſendũ, & conſolandum venerat, vt lecto ſe reponi permitteret, ipsũ exhortaretur: *Alta* (inquit) *voce reſpondit, & quaſi cantando dicens: Non decet hominem Chriſtianum mori, niſi in cinere, & cilicio, & hoc bis dixit. Deindè verò vni ex ſuis: ò fili bene ſto, ne doleas, &c. Ego vado ad Chriſtum, ne doleas fili mi, ne doleas; deditque ſibi ſuam benedictionem, & receſſit.* Pœnitentiam igitur Vir Dei, & in hoc ſummè patiendi ambitioſus, toto vitæ ſuæ tempore æmulatus, ipſam quoque moriens ſectari, & in eius præfidenter amplexu mori voluit. Sed eius nobis alibi digna habebitur mentio.

Rainaldus an. 1366. nu. 17. 18. & ſequen.

Philippus Mazerius cap. 18. apud Bolardum tom. 2. die 29. Ianuar.

Contritio ipſius, & lacrymæ dum lugubrem ſaccum induit.

Se peccatorem inclamans humi reponi vult.

Pœnitentię indutus habitu vult mori.

Feruore ſuccenſus dixit Non decet Chriſtianum mori niſi in cinere & cilicio.

Felix vitę finis.

19\. Demum (vt iſtæc narrandi finis ſit) mirùs quidem Pœnitentiæ ardor in Philippo Mancino, inſigni pridem aleatore, & lubricis moribus vitiato; ſed poſteà pœnitentiæ cultui addictiſſimo extitit, quem mortis quidem timor ad Dei amorem, quinimò mors ipſa ad Cœlum ſubindè pœnitendo prouexit, de quo & iſthæc in faſtis: *Salutarem* (inquit) *lucem Philippus hauſit à ſepulchralibus tenebris, & mors iamiam imminens meliorem tandem illum reuocauit ad vitam, &c. Alearum ludis ad aleam vſque ſalutis iacsiendam intentus, & per ætatis lubricum reliquæ iuuenilis licentiæ ſpecimen præbuit. Et ſoror quidem cæcam illius intemperantiam nimium quantum dolens, cum inuiſentem ſubindè ſe Philippum moneret, Diuina clementia nè vltrò abuteretur; ſed dum res ſineret, mores ſuos, vitamque corrigeret, hæc à diſcedente verba ſemper exprimebat: Tibi obtemperabo, ne dubites. Diù tamen differentem, & nouis in dies voluptatibus in diuerſa diſtractum, ità denique Cælum, vt feriò obtemperaret, exicit. Romam fortè progreſſus, curioſo verius, quàm pio animi ſtudio, adiuit* aliquan-

In faſtis Senenſibus tract. 3. hiſt. Senen ex M.S. Bibliot. B. Mariæ de Scala.

Philippus Mancinus inſignis aleator, & lubricus à pœnitentia vitę lucem auſpicatur.

Plurieſ à ſorore admonitus nil proficit.

Digitized by Google

aliquando triumphales cauernas ad S. Sebaſtiani Templum, ſacris nobiles illorum exuuys, quos fuſi pro Chriſto ſanguinis purpura faſtis æternitatis inſeruit. Atque vt illas tunc temporis per longiſſimos tractus varys mæãdris, ac flexibus ſubterraneæ ſemitæ diſtinguebant, dum remeare ad primos aditus Philippus nititur, in alios, aliosq; viarum errores incautè diuertens, abſumpto interim illatarũ facium alimento, cæca ex templo nocte preſſus, &c. Fruſtra tamen è labyrintheis illis ambagibus euadere conatus eſſet, niſi dux vetere Ariadna longè præſtantior Virgo maxima præſentem opem tuliſſet. Elapſo itaque ferè triduo, quo ſe ante ſepultum, quàm mortuum Mancinus, ingemuit, in patronam Virginem ſpem animi omnem conuertens, voti religione impoſita ſpopondit, ex terrenarum voluptatum ancillariolo fore; vt ad Diuinos ipſius Reginæ Cœlitũ amores per veram pænitentiam aſſurgeret, ſi ſe ſupremo diſcrimini ſubducere dignaretur. Et ecce per tenuem fornicis rimam lucis ad ſe radium (aureum diceres propitiæ Virginis filum) peruadere intuitus, elatis quò ad poterat, ruſticos in eius loci ſuperiori parte terram ſubigentes, ad ferendum auxilium exciuit. Vndè humo capaciùs eruta, ſemianimis tandem ad liberum aerem eductus eſt. Verùm hac libertate potitus, feliciorem aliam ſibi ipſi paulò poſt captiuitatem indixit intra ſpecum Senenſis ditionis (Ermetam dicunt) ad radices Armiatæ montis, &c. Ibi dimiſſis omnibus, quibus pollebat diuitÿs, ſeù veriùs per manus pauperum Cœlo in æternum fœnus tranſmiſſis, duriſſima ſui corporis afflictandi ratione anteactæ vitæ dedecus abolere contendit. Et primò quidem vindicaturus gulæ libidinem, atque ingluuiem (adeò Senis celebrem, vt ob inertem ſaginam, quæ membris ſuccreuerat, vulgò Pippus Quadrus audiret) ſolis herbis, fruticumque radicibus diutiſſimè victitauit. Adhibuit quidem interdum pecudum carnes, ſed in oris, odoratuſque ſupplicium: putridas quippe, vermināteſque labris, ac naribus non ſolùm admouere; ſed ad longum temporis ſpatium ingerere non dubitauit. Cæterum ex eo temporis tunica Cinyphÿs villis, ſetoſiſque aculeis hiſpida artus conficiens, nudis aſſiduè pedibus ſoli, vel ſaxei, vel etiam ſpinoſi auſteritate diſcruciatis; premebat vlterius atrociter latera duplici ferreo cingulo. Quæ nec longiſſimis itineribus poſt multos ſolitudinis

Calixti cœmeterium luſtrans in cæco ſubterranei loci horrore tribus diebus ſepultus antequam mortuus inde in lucem à ſe mutatus emergit.

Nouam Dei beneficio à morte liber vitam, pœnitentiæ ſe totum dans auſpicatur.

annos peractis, tam in Hiſpaniam ad S. Iacobi tumulum, quàm Hieroſolymam ad ſacra Dei hominis veſtigys loca, nec in ipſa grauiſſima ægritudine poſuit; donec indefeſſo Pænitentiæ militi beatam morienti vacationem Cœlum decreuit, &c. Et poſt multa pœnitentis animi antiquo ex hoſte trophæa, iſthæc ſubdit: *Atque ita denique reſultantem tartareum hoſtem indoleri coegit, quod viciſſet. His alÿſque relatis quam plurimis palmis, & domeſtico illo mortis propugnaculo ſtrenua ſtatione defenſo, mors ipſa grauior ad Cœli Capitoliũ triumphantem Philippum euocauit; poſtquam eandem moriendi doctrinam, quæ tam altè ipſius animo inſederat, vt Senenſem Populum eruditiſſimus Magiſter doceret, Superi monuerunt, &c.* Sic profectò vnus iſte inter mortis tenebras rediuiuus, dum dignis expiat, acerbiſque pœnis antiquas vitiorum culpas, facere Deo ſatis non timuit; vt vel ipſis ſe iam ſibi mortuum, ac Deo poſthac, haud ſibi, viuere ſat ipſis euidenter factis oſtenderet. Illudque Auguſtini ſapidum, vel ſuo mortaliũ cunctis verbum exemplo ingereret: *Conuertamus nos* (inquit) *ad meliora, dum in noſtra ſunt poteſtate remedia. Extinguamus mortem moriendo peccatis.* Sed hæc interim ſatis.

E Martyrũ ſepulchris ad pœnitentiũ Beatorum ſectanda veſtigia exurgit, vitam à mortuis perennem lucratus.

In faſtis Senenſ. vbi ſuprà.

Auguſtinus lib. 50. homiliar. hom. 16.

CAPVT II.

Pœnitentiæ, pÿſque operibus intenti feliciter obeunt.

1 Pœnitentia, quæ præteritorum cuncta, & enormium quantùmuis criminum damna ſummo Dei beneficio reparat, haud vnquam profectò poſt indultam homini veniam à rectè viuendi norma, & virtutũ profectu vacat; ſed bonis ſic ſemper operibus intendit, vt ardua quæque, ac magna aggredi & dignè item exequi nunquam deſinat, quo quidquid pridem mali peccando admiſit, bonis poſtmodum actibus virtute cõpenſet: *Faciat* (inquit Ambroſius) *fructum qui poteſt gratiæ, qui debet, Pænitentiæ.* Quapropter ſolemne illud Ioannis ore in deſerto pœnitẽtibus olim verbum inſonuit: *Faci e* (inquit) *fructus dignos pænitentiæ.* Quod quidem tum maximè à pœnitentibus opere adimpleri contingit, cum peſſi-

Ambroſius expoſit. in Lucam.

Luc. cap. 3.

Alÿ ſunt fructus Gratiæ, alÿ Pœnitentiæ fructus ex Ambroſio.

Digitized by Google

mos, perditóſquè retractantes mores, nec non anteactę vitæ contraria omninò agentes, duris mollia, aſperis blanda, pœnis delicias, voluptates denique tormentis vltrò compenſant; *Adeoquè Peccator* (vt Gregorius monet) *maiora acquirit bonorum operum lucra per Pœnitentiam, quantò grauiora ſibi intulit damna per culpam*. Enimuerò quiſquis Deum ſemel offendit; *Tātò* (inquit) *à ſe licita debet abſcindere, quantò ſe meminit, & illicita perpetraſſe*. Hæc profectò pręſcripta diuinitus, ac ſalubris Pœnitentiæ lex eſt. Quod ſanè Pœnitentium laude præcipui, ac ſummaitem admiratione digni feliciter pręſtitere: Quibuſuis etenim ſæculi ſponte ſe abdicantes delicijs, bellum ſibi in primis pluſquam hoſtiliter indixerunt, & vt ſpiritui carnem ſubijcerent, acerbis vltrò ſe ipſos pœnis deuouere. Quapropter Paulus nobile Chriſtianorum, & maximè pœnitentium exemplar: *Caſtigo* (inquit) *corpus meum, & in ſeruitutem redigo; ne fortè cùm alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar*. Haud enim in hoc rigidi ac in ſe ipſos crudeles; ſed veri potiùs amici, ac ſui veraciter amatores, qui ſic ſe habent, iure merito ſunt (Chryſoſtomo teſte) cenſendi: *Non enim dixit Apoſtolus* (vt Chryſoſtomus docet) *perdo, & punio; non etenim inimica caro eſt: ſed caſtigo, & redigo in ſeruitutem, quod Domini eſt, non hoſtis; Magiſtri, non inimici: exercitatoris, non aduerſarij*. Se ipſum namque, & carnem ſuam diligit, qui momentaneis hìc interim pœnis exercet; vt à gehennalibus ſe ipſum tormentis vendicat.

Gregorius hom 3 in Euang.

Quid ſit facere fructus dignos Poenitentię ex Gregorio.

Apoſt 1. Chor. 9. 27.

Paulus dignum Poenitentium exemplar.

Chryſoſt Ep ad Chrom.

2. Enimuerò dum corde quis pœnitens in arenam cum Diabolo pugnaturus deſcendit, oblectamenta, & quidquid deliciarum in Mundo eſt, à ſe procul vti noxia continuò ablegat: *Nemo* (inquit Tertullianus) *cum delicijs ad bellum venit, ſudore omnia conſtans*. Cum Diabolo quippè pœnitendo quis bellum ſuſcipit, dum aduerſus carnem, eiuſquè illecebras dimicat, nec vnum ex his abſque altero in prælio vinci aliquando contingit. Quapropter haud turpiter vnquam ab acie recedendo, ac terga per ſegnitiem vertēdo ſuperari hoſtem aptè olim Bernardus Robertum nepotem, qui è Ciſtercienſium clauſtro ad Cluniacenſes profugerat, illis planè voluit verbis admonitum: *An quia* (inquit) *fugiſti ex acie, putas te manus hoſtium euaſiſſe. Libentiùs te inſequitur Aduerſarius fugientem, quàm ſuſtineat repugnantem; & audacius inſiſtet à tergo, quàm reſiſtat in faciem*. Quod quidem Chriſtiani probè olim ſcientes poſt durum indictum ſibi bellum, dum iuſtas à ſe ipſis pœnas culparum exigunt, quibuſuis in ſe ipſoſmet pœnarum modis inſurgere, ac præualere pugnando non deſtitere, ac ſi bonis ſe iugiter operibus exercendo, ſolemne illud Tertulliani verbum haud lingua, ſed ipſomet vitæ actu exhiberent: *Quia Chriſtiani* (inquit) *fiunt, non naſcuntur*. Operando quippe quod intus, & in cute erat, & quod vel ipſo præferebant Chriſtianitatis nomine, haud ambiguè ipſiſmet vitæ actibus demonſtrabant; vt ſic, quod Petrus monet, adimpleretur: *Satagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem, & electionem faciatis*. Bonis itaque proculdubio operibus efficax poſt electionem ad gloriam ſors, nec non electorum conditio probè oſtenditur, iuxtà illud Auguſtini: *Qui fecit te ſine te, &c. non iuſtificat te ſine te*. Quoniam ergò rectè, ac laudabiliter viuendo humana in tuto ſalus reponitur, congruè aliquando in rem Ambroſius hęreticos; qui bona opera ab hominum procul ablegant commercio, ac ipſos delicijs, & voluptatibus pro libitu ad ſatietatem vſque indulgere permittunt, nec aliter à recto virtutis, ac ſalutis tramite miſeros decipiendo abducunt, his planè verbis perſtringit. *Audio* (inquit) *homines, qui dicunt nullum eſſe abſtinentiæ meritum; delirare eos, qui caſtigant carnem ſuam, vt menti ſubditā faciant: quod nunquam ſcripſiſſet, neque feciſſet Paulus, ſi deliramenta putaſſet*. Hęc ille.

Tertullian. in Apolog.

Poenitentia carnis delicias procul ablegat.

S. Bernard. Epiſt. 1. ad Robertum.

Diaboli iugis, atque atrox cum homine pugna ex Bernardo.

Tertullianus lib. de baptiſmo.

Petri 2. n. 10

Auguſtin. ſer. 5 de verb. Dom.

Bonis operibus certa fit hominū ad Chriſti Regnum electio.

Ambroſius Epiſt. 82.

3. Et Lutherus quidem, vt blandis homines deliciarum irritamentis interceptos magis, magiſquè in ſuis item erroribus adblandiendo firmaret, bonorum operum ad ſalutem è medio neceſſitatem per ſcelus abſtulit; adeoquè ſolam, nudamque ſufficere fidem affirmans, innumeros planè in perditionis barathrum nō tam hominum, quàm porcorum greges abduxit; hæc enim de eo Rainaldus: *Cùm verò* (inquit) *Lutherus omnia bona opera corporalia ſperneret, etiam addidit*

Haeretici haud bona à ſuis opera requirebant ex Ambroſio.

Rainaldus an. 152. n. 10.

eius

Lutherus ſuis male ad blandiens, bonis operibus detrahebat.

tius diſcipulus Amsdorſius illa eſſe animę exitialia, quem impiorum turba ſequuta eſt; adeò vt deterrimum hunc hęreticum condidiſſe ſectam ſui nominis referat Sanderus. Diabolicum quippe nouę, ac blandæ hæreſis dogma bonis inſultans operibus, eiſq; perpetuum vltrò ſilentium indicẽs; iſdem ab Eccleſia veluti noxijs, ac re vti perfunctoria ablegatis, cunctis liberas vitijs, vitioſiſquè ſimul habenas hominibus laxauit. Sed ipſius hìc (ſi libet) Sanderi verba excipiamus: *Amſdorſiaci* (inquit) *docent bona opera ad ſalutem hominis eſſe pernicioſa.* Quam hæreſim ab Apoſtolo confutatam ita oſtendit ad Titum tertio: *Curent bonis operibus præeſſe, qui credunt Deo; hęc ſunt bona, vtilia hominibus. Heb. 6. Non enim iniuſtus eſt Deus, vt obliuiſcatur operis veſtri. Roman. ij. Reddet vnicuique ſecundum opera; ijs quidem, qui ſecundum patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt vitam æternam.* His planè impius blandiendo technis, deliramentiſquè quamplures ſecum laboris, ac continentię pertæſos, & præſentis vitæ percupidos, Diaboli impulſu, in perditionis foueam pertrahere adnitebatur, vt Rainaldus his verbis: *Porrò* (inquit) *ad alliciendum ad ſuam ſectam vulgus, & facinoroſos quoſque, hanc illecebram inſidioſam propoſuit, Eccleſiam Catholicam dæmonis ſectam eſſe, quòd Deum coleret, boniſquè operibus illi placere niteretur.* Atqui palam delira Lutheri ipſius hìc verba protuliſſe, confutaſſe eſt; hæc enim ille tenebrarum filius quot verba, tot rethia, tot laqueos, quot apices, ac errorum item monſtra non niſi Tartari tenebris digna in lucem protulit.

Sanderus lib. 7. de viſibili Monarchia.

Apoſt. Epiſt. ad Titum c. 3.

Bonorum operum ad ſalutem neceſsitas ex ſcripturis probatur.

Rainaldus an. 1522. n. 44.

Lutheri blaſphemia.

Lutherus in ſuis ſcriptis.

4. *Compertum eſt* (inquit) *tandem per dilucidas ſcripturas Dei gratia Papatum, Epiſcopatus, Collegia, Monaſteria, Academias ſimul cum omni Sacerdotio, Monachatu, Monialatu, Miſſis, cultibuſquè Dei meras eſſe ſectas damnatas Diaboli; Populus enim iſte ad hoc intendit, vt coram Deo agat operibus, & non nuda fide, per quod, ſanè & Chriſtus negatur, & fides extinguitur.* Et ſanè impijs, peruerſiſque omnibus execranda Lutheri ſententia, abnegari videlicet bonis operibus Chriſti fidem, ſi bonis fulciatur operibus; malis verò rite iuxta ipſius Euangelium excoli, eorumquè mirificè delira eiuſmodi doctrina palato arriſit. Quo quidem aſſertor impius ipſum egregiè Mahumetem imitatus fuiſſe videtur, vt Albertus Pius ſic meritò arguit: *Martinus* (inquit) *magis, ac magis in dies elatus, iniquiorquè factus, in omnes blaſphemias ad profunda impietatis tandem prolapſus eſt, ęmulatus omninò, ſi quis diligenter inſpiciat hereſiarcham Mahumetem. Vt enim ille permiſſis voluptatibus, ac conſtitutis legibus placidis, atque ſenſum oblectantibus plurimos illexit Populos; ſic iſte eadem via incedens, aſpera quæque tollit, ſuauia concedit, cęlibatum aufert, ſacra Clauſtra, tum virorum, tum mulierum perfringit, pudicitiæ votum exterminat. Ille legem Euangelicam optimè traditam fuiſſe aſſerebat, ſed deprauatam à Chriſtianis, ideoquè ſe miſſum ad veritatem aperiendam, ad redigenda omnia ad verè Diuinam legem; hæc eadem iſte profitetur: ſed intereſt, quòd ille corruptam eſſe ſcripturam aiebat, multis locis ſuppoſitis; hic perperam interpretatam, deprauatè expoſitam à Sanctis omnibus, & Sacris Concilijs prædicat.* Sic impius, vt vno cum ſuis in malo proficiat, bona in primis opera oppugnans, & carnis item ſuis vltrò libertatem largiendo dignus planè Mahumetis ſocius, ac impietatis collega palam dignoſcitur.

Diaboli ſectator cuncta, quæ bona ſunt, vt Deo detrahat, odiſſe viſus eſt.

Albertus Pius in reſponſ. lib. 1. ad Eraſmũ.

Impius ſua dogmatum impietate, Mahumetẽ ipſum longe ſuperãs ęmulatur.

5. Et intoleranda quidem hęreſiarchę, qui ab Inferis poſtremo ſęculo emerſit, temeritas in reijciendis, proſcribendiſquè bonis ab Eccleſia operibus, in Epiſtola Henrici Anglorum Regis, hiſque ad ipſum appoſite verbis conſcripta refellitur: *Falsò* (inquit) *quereris id tibi per calumniam falsò exprobratum priùs, ſic enim ſcribis. Sacrilegium eſt, & impietas velle placere Deo per opera, & non per ſolam fidem. Quę verba non minùs aperta ſunt, quàm quę priùs tibi ſcripta ſunt in babylonica, cùm hunc in modum ſcripſiſti: Ità vides, quàm diues ſit homo Chriſtianus, ſine Baptizatus, qui etiam volens non poteſt perdere ſalutem ſuam, quantiſcunque peccatis, niſi nolit credere: nulla enim peccata eum poſſunt damnare, niſi ſola incredulitas, cætera omnia, ſi redeat, vel ſit fides in promiſſionem diuinã Baptizato factam in momento abſorbeantur per eandem fidem. Hæc tua verba tam manifeſtè, quid ſentis, indicant; vt nec illud poſcant, nec admittant* gloſ-

Apud Cochlæũ in actis an. 1526. n. 114

Sacrilegiũ dicit, velle bonis operibus Deo placere.

Ob ſolam hómo incredulitatem damnatur ex Luthero.

gloſſulam, neque enim color vllus effingi poteſt, quin contrà Chriſti verba: Anguſta eſt via, quæ ducit ad Cælum; tu cùm Euangelica libertate tua latam nobis, ac facilem ſternis illuc, quò tibi leue vulgus concilies, docens ſatis ad ſalutem fore, ſi quis Dei tantùm promiſſionem credat abſque vllo bonorum operum labore, &c. Hęc ibi; at pluribus ſubinde prolatis ſacrarum ſcripturarum oraculis, quod bona opera ad ſalutem neceſſaria ſint, luce clarius oſtenditur.

Lata ad perditionem via ab ipſo aperitur.

6. Verùm hìc pro bonis aſſerendis, propugnandiſque operibus aduerſus impia Lutheri portenta magis, quàm dogmata Auguſtinus ipſe in medium prodit, qui iſthæc vti Chriſtianę fidei decora,& præcipuam veluti credentium teſſeram, qua ad vitæ immortalitatem,& adChriſti Regnum aditus patet,his verbis ob oculos ponit: Qui veram (inquit) quæ poſt hanc vitam Chriſtianis promittitur, quærit, eam etiam inter amariſſimas vitæ huius moleſtias, ſuauem,iucundamque guſtabit; ſi eius,qui eam promiſit,præcepta delexerit. Cito enim ſenties dulciores eſſe iuſtitiæ fructus, quam iniquitatis,& verius, atque iucundius gaudere hominem de bona conſcientia inter moleſtias, quàm de mala inter delicias; quia non ſic venis coniungi Eccleſiæ, vt ex ea temporalem aliquam vtilitatem requiras. Sunt enim,qui propterea volunt eſſe Chriſtiani: vt aut promereantur homines,à quibus commoda temporalia expectant, aut quia offendere nolunt, quos timent: Sed iſti reprobi ſunt, & ſi ad tempus eos portat Eccleſia ſicut aream, quæ ad tempus ventilationis paleam ſuſtinet, ſi non ſe correxerint, & propter futuram ſempiternam requiem Chriſtiani eſſe cœperint, in fine ſeparabuntur. Nec ſibi blandiantur, quod in area poſſunt eſſe cum frumento Dei; quia in horreo cum illo non erunt, ſed igni debito deſtinabuntur. Sunt etiam alij meliore quidem ſpe, ſed tamen non minore periculo,qui iam Deum timent, et non irrident Chriſtianum nomen,nec ſimulato corde intrant Eccleſiam Dei ſed in iſta vita expectant felicitatem, vt feliciores ſint in rebus terrenis, quàm illi, qui colunt Dominum: ideoque cum viderint quoſdam ſceleratos, et impios iſta ſæculi proſperitate pollere, et excellere; ſe autem vel minus habere iſta, vel amittere,perturbantur,tanquam ſine cauſa Dominum colant, et facile à fide deficiunt. Qui autem propter beatitudinem ſempiternam, et perpetuam requiem, quę poſthanc vitam Sanctis futura promittitur, vult fieri Chriſtianus; vt non eat in ignem ęternum cùm Diabolo, ſed inRegnum æternum intret cum Chriſto: vere ipſe Chriſtianus eſt, cautus in omni tentatione ne proſperis rebus corrumpatur, et ne frangatur aduerſis, et in abundantia bonorum terrenorum modeſtus, et temperans, et in tribulationibus fortis, et patiens. Qui etiam proficiendo perueniet ad talem animum,vt plus amet Dominum, quàm timeat gehennam; vt etiam ſi dicat illi Deus: Vtere delicijs carnalibus ſempiternis, et quantùm potes pecca, nec morieris, nec in gehennam mitteris; ſed mecùm tantummodò non eris,exhorreſcat, et omninò non peccet, non iam,vt in illud, quod timebat, non incidat: ſed ne illum, quem ſic amat, offendat; in quo vna eſt requies, quam oculus non vidit,nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quam præparauit Deus diligentibus ſe. Bonis igitur neceſſariò, vt quis ad Cœli præmia pertingat, vacandum operibus, & haud inter ſæculi ſtertendum otia, atque delicias, ſi quis vti Chriſtianus æternitatis requiem expectando exambit.

Auguſt.lib.de catech.c.16. 27.tom. 4.

Per bona opera,Dei ſeruando pręcepta vitæ ęterna acquiritur.

Qui bonorũ operum fructu carent, non horreo vt frumentũ; ſed igni vti palea deſtinantur.

Veri Chriſtiani, qui operibus Deũ colunt,& vitam ſineDeo mortem computant.

7. Atqui vt res præcipuo viri, qui totus bonis intenderet operibus, ad religioſa clauſtra profugerat, comprobetur exemplo; Arnulphus Ciſtercienſis ſub ſanctiſſimo Abb. Clareuallenſi Bernardo Monachus,teſtatiſſimam rei fidem mortalibus facit,de quo iſthæc Platus exCiſtercienſium Chronicis: Hic(inquit)cùm in ſæculo vtpote nobiliſſimus, et ditiſſimus inter omnes delicias vitam egiſſet; deinde Bernardi concionibus impulſus, monaſticam diſciplinam in ClareuallenſiCœnobio profeſſus eſt: in quo tam paupere, et rigido Inſtituto, cùm inſuper aliquando viſcerum doloribus grauiſſimè cruciatus, diù exanimis, mutuſque iacuiſſet; vt ad ſe redijt, in eam vocem erupit: Vera ſunt omnia,quæ dixiſti Domine Ieſu. Quod cum ſæpius iteraret, omnes qui aderant ſtupentes percunctabantur, quomodò haberet: Ille autem nil aliud reſpondebat, quàm illud idem: Vera ſunt omnia, quæ locutus eſt Deus. Quare ſuſpicantibus quibuſdam, et ità dicentibus eum mentis errore ex doloribus affici, et aliena loqui; ego verò (ait ipſe)

Ex hiſt. Ciſtercien. Platus lib 3 de bono ſtat. Relig.c.13.

Arnulphus Ciſterc.Monachus religioſæ vitæ poenas ſuaues experitur.

Quę morbi languore correptus ſpiritu dixit, mētis errore dixiſſe à quibuſdam creditus.

inte-

integra mente hæc pretuli, quoniam Dominus in Euangelio teſtatus eſt: Si quis propter ipſius amorem Mundi diuitijs, et propinquorum conſuetudini renunciauerit fore vt centuplum accipias in hac vita, id quod nunc reverà experior. Etenim hæc ipſa tam ingentis cruciatus acerbitas adeò mihi dulcis eſt, propter ſpem Diuinæ miſerationis, quam in ea repoſitam ſentio, vt hac moleſtia caruiſſe me nolim non modò pro illis, quas reliqui, opibus, ſed etiam ſi centum partibus ampliores fuiſſent? Quòd ſi mihi homini nequam, et peccatori etiam mei dolores centies dulciores ſunt, quàm mea priſtina felicitas ſecularis; quid facient probi, et ferventes Religioſi in ſuis ſolatijs, et gaudijs ſpiritualibus. Plane enim ita res habet, vt ſpirituale gaudium quodcunque ſit etiam in ſpe centies millies exuperet omne ſeculare gaudium etiam in re. Quæ cùm loqueretur admiratos ferunt vniuerſos, qui audierant maximè quòd homo literarum rudis tam bene iſta, et intelligere, et eloqui potuiſſet; eòque certius omnes cognouiſſe, non aliunde illa prouenire quàm à Sancto Spiritu, qui in eius pectore reſidebat. Hæc ille. Quibus ſanè pio bonorum operum vſu laborioſam vitam dulceſcere, & vel ſummas inter huius ſæculi dolorum, pœnarumque angustias homines reiecta ſæculi libertate lætitiam, ac animi tranquillitatem conſequi proculdubio conſtat.

Ipſemet, qui verba protulerat, verborum ſenſum enucleando adſtantibus inculcat.

Rainaldus an. 1311. num. 23.

6. Porrò vt indicto iam hæreſum monſtris, infenſiſque Pœnitentię hoſtibus ſilentio, dignos hìc auſterioris vitæ cultores, à fragili fęminarum ſexu ſermonem auſpicando, recenſeamus; Margarita Henrici 7. Cæſaris vxor, claris conſpicua moribus, ac bene itẽ agendo sẽper inuigilãs, & Pœnitẽtiæ in primis, ac pietatis, nec non vigiliarum ſtudio in Eccleſia præfulgens; cùm Virum ſequuta Mediolani ferrea vnà cum Viro corona redimita fuiſſet, diem ibi feliciter claudens, optatam in Cœlis coronam ab ipſa Altiſſimi manu accepit. Sed hìc Rainaldus in ſuis Annalibus conſulendus eſt, qui iſthæc habet: *Sequuta* (inquit) *Henricum Regina præclaris perpolita moribus, non multò poſt Genuæ defuncta, in Minoritarum æde tumulo condita eſt feſto S. Luciæ, vt narrat Iordanus.* Verùm vt eius conſultò hìc laudes ſepulchralis inſtar tituli inſerantur, hæc Muſſatus: *Fuit hęc mulier cærimoniarum, diuiniquè cultus tantę aſſiduitatis, vt ſolemnium feſtiuitatum dicta ſit pernoctare vigilijs.* Diuinis itaque virtutibus magis quàm gemmis exculta, & Pœnitentiæ operibus ac meritis diues cũ bona opera velut certum ſui patrimoniũ pręmiſiſſet, diem feliciter obijt.

Margarita Henrici Cæſaris vxor pijs, ac pœnitentiæ operibus clara.

Iordanus MS Vatic. ſign. n. 1960.

7. Dionyſius item Monachus Scita, cognomento, Exiguus, at ſcientia rerumque ad Eccleſiæ cultum ſpectantium re vera magnus, ac omni prę cũctis laude ac plane omnium erudiriſſimus memorandus hìc eſt; qui Paſchalẽ Cyclum auſpicatus, ad nonaginta quinque annorum circulos perduxit: miris verò hic virtutibus præditus, ſed ieiunijs, ac lacrymis potiſſimùm pręcellens, diem clauſit, ſui cunctis admirationem relinquens; & qui pœnitentium in morem ſemper vixit, pęnitentium quoque ritu, abſtinentia nimirum ſaginatus mori voluit, cuius & illud præcipuè à Caſſiodoro laudi adſcribitur: *Fundebat* (inquit) *lacrymas motus compunctione, cum audiret garrula verba lætitiæ: Ieiunabat ſine exprobratione prandentium, et adeò conuiuijs gratanter interarat, vt inter corporales epulas exquiſitius ſpirituales copias ſemper exhiberet.* Sed vt tanto, vti par eſt, Viro parentemus, quæ ipſi Caſſiodorus concinit laudãdo præconia, hìc laudum monimenta deſcribimus: *Generat* (inquit) *etiam, hodiequè Catholica Eccleſia Viros illuſtres probabilium dogmatum decore fulgentes. Fuit enim noſtris temporibus et Dionyſius Monachus Scyta natione, ſed moribus omninò Romanus, in vtraque lingua valdè doctiſſimus, reddens actionibus ſuis, quam in libris Domini legerat, æquitatem, etc. Eius autem ſubinde expenere laudes agreſſus: Fuit* (inquit) *in illo cum ſapientia magna ſimplicitas, cum doctrina humilitas, cùm facundia loquendi parcitas: vt in nullo ſe vel extremis famulis anteferret, cùm dignus eſſet Regum ſine dubitatione colloquijs. Interueniat pro nobis, qui nobiſcum orare conſueuerat, cuius hic ſumus oratione ſuffulti, eius nunc poſſimus meritis adiuuari, etc.* Et infrà hæc habet: *Longum eſt de illo vire cuncta retexere, qui inter alias virtutes id habuiſſe probatur eximium, vt cùm ſe Deo totum tradidiſſet, non aſpernabatur ſæcularium conuerſationibus intereſſe. Caſtus nimium, cùm alienas quotidie videret vxores: mitis cùm*

Dionyſius Monachus Scyta, cognomento Exiguus, ſed virtute, ac pœnitentia prę cunctis magnus.

Baronius an. 527 n. 67. 68. 69.

Caſſiodorus de diu. lect. cap. 23.

Caſſiodorus vbi ſupra.

Piæ ipſius exercitationes ex Caſſiodoro.

Ipſius virtutum digna præconia.

ferè

Digitized by Google

ferè gentium veſano turbine pulſaretur. Fundebat lacrymas, etc. Quod ſi tamen aliquando comederet, paruo quidem cibo; ſed tamē communibus vtebatur. Vnde ſummum bonum ęſtimo patientię inter humanas eſſe delicias, et abſtinentię cuſtodire menſuram. Sed vt bona mentis infucata laude referamus, erat totus Catholicus, totus paternis regulis perſeueranter addictus, et quidquid poſſunt legentes per diuerſos quærere, in illius ſcientia cognoſcebatur poſſe fulgere. Et hæc planè elogia ſunt, tantoque digna Viro præconia, quæ illum cunctis mirandum pariter, & in Eccleſia perpetuò laudabilem reddunt.

Meritorum ipſius celſitudo.

Lacrymæ, ac ieiunia ipſi, pro delicijs.

Rainaldus an. 1301. nu. 35.

8. Vuenceslaus item ſenior Bohemiæ Rex, incredibili olim vitæ auſteritate prefulſit, qui Regni adminiſtrandi prouinciam nactus, Regijſquè iam inſulis clarus, cum ſibi Vngarici quoque ius ſceptri vſurpaſſet, à Bonifacio VIII. Romano Pontifice, eodem abſtinere iuſſus eſt, cuius rei gratia iudicium illi iuſtiſſimè intentatum fuit. Itemquè ob Regis Poloniæ titulum ſibi adſcriptum, vendicatumquè acriter correptus. Sed cùm optimi ſubinde Principis partes poſt obtentum, ac piè, fideliterquè adminiſtratum Regni munus expleuiſſet, condignis religioſo Principe excultus meritis, Pœnitentiæ inſiſtens operibus, ob id præſertim laudabilis è vita deceſsit, cui poſt mortem haud obſcuris è Cœlo prodigijs adeptæ immortalitatis ſigna diuinitus affulſere; vt Aeneas Syluius, qui poſtea Pij nomine dictus, Pontificatum geſsit, his verbis meminit. *Fuerat* (inquit) *manſuetus, et clementiſſimus Princeps, et admirandus opinione Sanctitatis, quæ poſtea vel miraculis confirmata traditur. Ioanni Brixionenſi Epiſcopo, ſi vera eſt fama, per quietem apparens, cùm eum flentem, triſtemquè reperiſſet, interrogauit, quænam eſſet cauſa mæſtitiæ? Dicenti ſe mortem eius ęquo animo ferre non poſſe, incredulitatem exprobrauit, qui ſacris eloquijs fidem non adhiberet, in quibus hæc verba potuiſſet aliquando legiſſe: Cùm te conſumptum putaueris, orieris vt Lucifer, & habebis fiduciam propoſita tibi ſpe, & defeſſus ſecurus dormies, requieſces, nec erit, qui te exterreat, & deprecabuntur faciem tuam plurimi; ſubiungenſquè: paruam eſſe eius fidem, atque inanem, ſi mortem Sanctorum miſeram putaret, repentè diſparuit: Epiſcopus excitatus verba quidem ſibi dicta memoriter tenuit; ſed vbinam ſcripta eſſent in Sacro Codice, penitus ignorauit: euoluto autem concordantiarum libro vndecimo apud Iob capitulo, quod quærebat, inuenit. Ad tumulum autem eius inſignis latro cum acceſſiſſet, exprobrans mortuo vitam, lapideę ſtatuę ſuper ſepulchrum iacenti colaphum incuſſit: nec mora, cæcitate perculſus, impietatis ſuæ pœnam dedit. Statua poſtmodum in Sacrario erecta eſt, & alia ęnea loco eius repoſita, Ioannis Brabantini egregij ſtatuarij nobile opus.* Ex quibus quantùm Vuenceslaus pietate in Regno præcelleret, & quot, quantiſquè animi dotibus polleret, ſatis, ſuperquè legentibus innoteſcit; rerum quippe Diuinarum ſubſidijs. *In vno lacero* (vt Rainaldus in ſuis Annalibus ait) *accepto Regno, duo florentiſſima Regna reliquit, & Vuenceslaus filius ob flagitia duobus Regnis, & vita in ętatis flore exutus eſt.* Cęterùm, vt idem, qui ſuprà Auctor habet, regnante adhuc Vuenceslao Seniore, Pragę cruci à Iudęis affixum Chriſtianum hominem, omniaquè ſuppliciorum genera, quibus Chriſtus Dominus pro humani Generis ſalute affectus eſt; illi ob Chriſti odium in abdito ſubterraneo receſſu ſacra, ſolemnique Paraſceues die illata Dubrauius refert. *Cognito verò* (inquit) *ſcelere Pragenſem Populum, non expectato iudicio Regis, qui in puniendis delictis hac voce vti erat ſolitus: Cùm iratus fueris, miſericordię recordaberis, exquiſitiſsimis ſupplicijs de ſontibus pœnas ſumpſiſſe, atque ex Iudaicis ſpolijs nouo Martyri monumentum poſuiſſe.* Hæc Rainaldus. Qui mira igitur ſemper animi pietate, ac miſericordia, in ſontes tamen exercere Iudicium, obortaſquè animi mititate iras temperare conſueuerat, feliciter è ſæculo bonis clarus operibus excedens, miſericordias Domini in ſuperno Beatorum regno conſequi meruit.

Vuenceslaus ſenior Bohemiæ ob vitæ auſteritatem conſpicuus.

Aeneas Syluius biſt. Bohemiæ. cap. 28.

Ob pietatem pij nomen obtinet.

Poſt mortē apparens ſe Dei Regnum poſſidere teſtatur.

Iob. cap. 11. 18.

Inſignis latro eius inſultans ſepulchro cæcitate punitur.

Rainaldus vbi ſupra.

Felix per ipſum Regni adminiſtratio.

Dubrauius in ſuis biſt.

Rainaldus vbi ſupra.

Zelus tuendæ religionis, & mititas in puniendo.

9. Nec minore autem in ſæculo pietate, ac Regali item apice conſpicuus, Reccenſuinthus Hiſpaniarum Rex ſuam tum vitam, tum pijs ſuum è vita deceſſum, operibus illuſtrauit, qui cum annos duos ſuprà viginti, & ſex menſes à Patris obitu regnaſſet, Vir planè mitis, ac humilis, cunctis ſui deſiderium, ac virtutum ſimul, necnon optimi Principis docu-

Reccenſuinthus Hiſpaniarum Rex virtutibus præfulſit.

Baronius an. 672 n. 15.

Digitized by Google

cumenta relinquens, diues virtutibus de Eccleſia Dei, ac religione optimè meritus deceſsit, vt Tudenſis hæc de eo verba narrat: *Hic fidem Catholicam* (inquit) *in tantum dilexit, vt ſemper requireret Viros literatos, qui frequenter coram ipſo conferrent de articulis fidei: delectabatur enim in Diuinis ſcripturis, & Altare Chriſti auro, argento, gemmis, & ſericis ſummo ſtudio decorabat: ter Synodum cum Epiſcopis Toleti peregit, et leges apud Prædeceſſores ſuos editas firmauit, atque quaſdam addidit omninò honeſtati conuenientes. Cūctos mirè dilexit, & ab omnibus valdè dilectus fuit; Erat enim adeò mitis, & humilis, vt inter ſubditos quaſi vnus ex illis videretur. In pace regnum ſibi ſubiectum rexit, & in villa nomine Geticos, quæ in monte Laurienſi ſita eſt, propria morte deceſſit ſub Imperatore Conſtantino*: Huc vſque Tudenſis: Poſtquam ergò is optimè Regnum adminiſtrauit, ac ſe ipſum in primis laudabiliter rexit; ſingulari cunctos amore complexus, & non tam potentia ſibi ſubditos, quàm beneuolentia captiuos faciens feliciter deceſſit.

Tudenſis in hiſt. Hiſpan.

Pius de rebus fidei ac ſcripturis ſermonem frequenter inſtituit.

Mitis & humilis adeo, vt inter ſubditos vnus ex illis videretur.

10. Carolus item Valeſiorum Dux, Comeſquè Andegauenſium ab horum conſortio ſeiungendus minime eſt, qui plura quidē laude digna præſtitit, inter quæ illud meritò adnumeratur; quòd Sacrū Crucis ſymbolum à Sedis Apoſtolicæ Legato præferuidè in Orientem traiecturus accepit. At cum ſubinde ad vitę finem deueniſſet, anteactæ vitę culpas eum in modum cæpit ex intimo corde dolere, vt conceptis valdè amarulenter verbis execraretur, atque ingemiſceret, quòd ſe nimirum Engerano Marinio, qui ſub Philippo Galliarum Rege Fiſco Præfectus, tum opibus, tum gratia apud Regem floruerat, in cauſa fuiſſet, quod demum repetundarū reus ad patibulum damnatus, & vnco ſit inſuper miſerabiliter tractus. Verùm in rem præſentem ex Paulo AEmilio Rainaldus in ſuis Annalibus iſthæc tradit: *Exceſſerat* (inquit) *è viuis paucis antè menſibus illius Parens Carolus Valeſius, quem aiunt in extremo vitæ confinio, procurata Engerani, de quo dictum eſt, necis pœnituiſſe, obtinuiſſeque à Rege Carolo, vt illius corpus è patibulo depoſitum Conſanguineis ſacrę ſepulturæ mandandum traderetur; magnis ſanè virtutibus ornatus erat Princeps, quem ad reſtituendam Orienti armorum vi Catholicam fidem ſępius paratiſſimum vidimus, ſi temporum ratio cum illius votis conſenſiſſet. E quo Valeſiorum Regum proſapia duxit originem, atque inter illius elogia illud affertur; non quidem Regem, ſed filium, ac Parentem Regum extitiſſe.* Hæc igitur Viro digniſſimo, qui Pœnitentiæ documentis vitæ præuenit exitum, meritò virtutum elogia, & ſepulchralis inſtar tituli ſtatuenda à nobis hic ſunt, quem tam miti, ęquo, compoſitoquè ad virtutem animo fuiſſe comperimus; vt vel moriens ei, cui moleſtiam, damnumquè intulerat, irreconciliatus è vita abire noluerit, donec præteritas beneficijs iniurias, funeſtamquè capitalis intentatæ necis ſententiam, interdictorum pridem funerum, ac ſepulchri item honoribus compenſaret. Ipſi igitur, qui inter fati anguſtias deprehēſo pacem homini moriens obtulit, iure pacificum ob pium exhibitum opus contigiſſe finem, eſt proculdubio aſſerendum.

Rainaldus an. 1326. nu. 1.

Carolus Valeſiorum Dux Crucis vexillum accipit, in Orientem traiecturus.

Rainaldus an. 1325. n. 3.

Pœnitens ſub vitæ finē aperta doloris intimi argumenta exhibet.

Paulus Æmilius in Carolo IV. an. 1325. n. 3.

Egregia illius pręconia.

Antiquas iniurias beneficiis compenſat.

11. Verùm vt noſter à Viris Principibus ad inſigniores Eccleſiæ Pręſules ſermo deriuet. Nankerus Vratislauienſis Epiſcopus macerandi, pœnitentium in morem, corporis gratia ieiunijs, alijſq; pijs exercitationibus perpetuò intendit; pietati inſuper, ac deuotioni eum in modum addictus, vt ſacros, diuinoſque lucrandi theſauros cupidiſsimus in Eccleſia frequens, ſacroſanctis Miſſarum ſacrificijs, quo maximo poterat, mentis ardore, non ſecus ac ingens ſibi inde lucrū proueniret, intereſſe iugiter intentiſſimè gauderet. Quoniam verò oblationes inſuper ſingulis, quibus intererat, Sacris, pia, deuotaquè manu ſuum iuxta morem offerre conſueuerat, illud à Deo, qui dat omnibus affluenter, pro mercede accepit, vt cunctis culparum maculis pœnitentia expiatis, tandem è vita diſcedens, Cœlum diues conſcenderet; de quo hæc Michouias eius digna pietatis monimenta conſcribit: *In morte eius* (inquit) *quædam religioſa fęmina ſuauiſſimum audiuit cantum, cui reuelatum eſt, animam NanKeri Epiſcopi Vratislauienſis ab Angelis in Cœlum deferri.* Diuinorum itaquè ſacrificiorum, quibus cunctæ culparum maculæ abſterguntur, virtute, omni prorſus animi labe ſolutus, Cœlum

Rainaldus an 1341. n. 43.

Nankerus Vratislauienſis Epiſcopus pœnitētiæ operibus intendit, & ſe ipſum macerat.

Meritis clarus è vita decedit.

Michouia lib. 4. 23.

vnà cum Deo regnaturus adiuit; ſed vt dignum eius pietati, ac charitati ipſius verbis ſubtexamus elogium: Hæc illa: *Fertur*(inquit) *hic Epiſcopus mira deuotionis, ac magna abſtinentia fuiſſe, et Miſſas, quotquot legi poterant in Eccleſia, in qua aderat, audiuiſſe, et ad quamlibet earum ſpiritualem oblationem obtuliſſe*: Hæc in rem præſentem Michouias Polonicarum rerum compilator in ſuis Hiſtoriarum monimentis tradit. Et congruè, qui ſic edomando corpori, ac pœnitentiæ ſectandæ ſtudio deditus, abſtinentiæ ſibi frænum iniecerat. & bonis ad Dei miſericordiam operibus promerendam, inter Miſſarum ſolemnia Deo, ad redimendas videlicet culpas, de cordis theſauro prompta, faciliquè manu munera Deo digna promebat, condignam tandem ſub vitę finem larga eius manu mercedē accepit.

Ipſius anima ab Angelis in Coelū deſertur.

Michouias vbi ſupr.

12. Anibaldus item S. R. E. Cardinalis, & Tuſculanus Epiſcopus, primùm in Neapolitano Regno ſub Clemente Papa, huius nominis VI. Sedis Apoſtolicæ Legatus, ac ſubinde ad Ludouicum Vngariæ Regem; vt ſeum ab expeditione Neapolitana, & bello Ioannæ Reginę ob trucidatum Andream Regem ipſius filium, ac Ioannæ Virum inferendo prohiberet, proficiſci iuſſus: Cùm ſe iam è proximo, laborem haud refugiens itineri accingeret, inſperata præuentus morte deſijt, vt cunctis Pontificiæ apud Rainaldum literæ fidem exhibent; de quo Clementis vitæ Auctor iſthæc narrat: *Eodem* (inquit) *anno obyt Dominus Anibaldus de Cecano Epiſcopus Tuſculanus Cardinalis, qui Romam prius miſſus fuerat per dictum Papam Legatus, & Vicarius, vt ibi loco, & vice ſui pro illo tempore præſideret, & vbi expediret, peregrini ad ipſum pro ſuis neceſſitatibus recurſum haberent. Dicitur autem, quod toxico peremptus eſt*. Hęc ibi de Anibaldo Sedis Apoſtolicę Legato miris virtutibus conſpicuo; quem Matthæus Villanus, & Nicolai Laurentij geſtorum compilator, veneno quidem ſuperinfuſo, ex quo cuncti, qui hauſtum ſumpſere, interierunt, ſublatum vnanimes affirmant. Verùm qui Clementis Papæ geſta ſcriptis conſignauit, plura in eiuſdem Anibaldi laudem meminit, ac piorum præſertim, quæ præſtitit, operum, ob quę tutum, fauſtumquè ſibi à Deo exitum obtinuit, his planè verbis laudes concelebrat.

Anibaldus S. R. E. Card Tuſcul Epiſcopus, Legatus Apoſt. Sedis ſummis laboribus perfungitur.

Rainaldus an. 1350. nu. 25.

Tom 9. Epiſt. ſecret pag. 26. in Clem. VI apud Boſqu.

Dum profectionem in Vngariam parat, morte præuentus eſt toxico propinato.

Matthæus Villanus lib. 1. cap. 88.

13. *Ipſe*(inquit) *Dominus ędificauerat locum de Gentiliaco iuxta pontem Sorgię, & propè Auenionem, in quo conſtituerat, & fundauerat Cœnobium Fratrum Cæleſtinorum; pro quorum ſuſtentatione condecenti, tam in vineis, pratis, & molendinis, domibus, & cenſibus circumquaque, & etiam Auenioni exiſtentibus, multa acquiſierat, & ipſorum vſui perpetuo deputauerat de bonis à Deo datis ſibi pro ſuorum remiſſione peccatorum*. Hæc ille, quibus Vir omni laude dignus, Eccleſiæ obſequio, ac pauperum Religioſorum vtilitati intentus, felicem ſibi ad immortalem vitam viſus eſt aditum comparaſſe iuxta illud, quod canit Pſaltes diuinitus: *Beatus, qui intelligit ſuper egenum, et pauperem, in die mala liberabit eum Dominus*. Sublatus igitur eſt hauſto toxici veneno, ſed illibatus omnino, intactuſquè Vir tantus cupiditatis veneno, & omni auaritiæ labe ſumma cum laude ſemper permanſit; vt pia ipſius Romani Pontificis Clementis huius nominis VI. verba, ipſi pro merito laudationis elogio occinunt: Hæc enim ille. *Sperantes*(inquit)*firmiter, quòd ipſe, qui in terris poſitus ſtuduit operatione virtutum, et exercitio bonorum operum placere omnium conditori, ab eo, apud quem nullum bonum irremuneratum eſſe conſtat, mercedis præmia eſt adeptus in Cælis*. Optima igitur ſupernę in Dei Regno felicitatis, dum Præſul digniſſimus totus bonis incumbit operibus, ſpe ſuffultus, expiatiſquè interim piè agendo culpis, Pontificio laudatus oraculo, ad Deum tandem, cui diù, fideliterque ſeruierat, feliciter peruenit.

Pia, ac digna Anibaldi opera in Religioſos viros.

Pſal. 40. 4

In Epiſt. ſecret Clement. Papæ VI.

Elogium Clementis Papę Sexti ore ipſi decantatum.

14. Porrò vt noſter ſuſceptæ narrationi ſtylus inſiſtat; Nicolaus de Capocia Romanus, S. R. E. Cardinalis, & Tuſculanus item Epiſcopus, Vir pietate, ac doctrina inſignis, pijs præſertim Chriſtianæ charitatis ergà pauperes operibus præfulſit, ex quibus largam ſibi à Deo ſubinde tum in præſenti, tum in futuro ſæculo mercedem, ac optatum denique vitæ finem, Chriſtianę laudabiliter charitatis officia exercendo promeruit; adeo vt ipſi iure optimo illud ipſum, quod alteri Euangelicum occinat: *Beati miſeri-*

Nicolaus de Capocia S. R. E Cardinalis mira in Deū ac pauperes charitate cōſpicuus.

Rainaldus an. 1368. n. 9.

Matt. 5. 7.

cor-

cordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. Nemo quippe Virum hunc pietate magis, ac miſericordia, quàm purpura, ipſiſque infulis clarum donando, largiendo, miſerando, ac benefaciendo ſuperauit dum charitatis in egenos dumtaxat, ac infimæ conditionis; & miſerandæ fortunæ homines paterna ſortitus viſcera ipſius Dei conſilio videretur. Is primùm à Clemente VI. ſub Chriſti Anno 1350. ad Cardinalitiam purpuram, ingenti meritorum ſuffragio euectus, eiuſmodi non aliam ob cauſam muneris dignitatē adeptus quodammodo viſus eſt, niſi vt cunctis quantum ipſe vellet, & quantum poſſet, tum opera, tum conſilio prodeſſet, & in ſublime locatus, miſeros quoſque paternum in morem iugiter complecteretur, & ad cunctos ſe ſe propenſa ipſius charitas vltrò, libenterq; protenderet. In eo igitur dignitas digniſſimi Viri, inuictumquè animi robur affulſit, quod vbi integerrimum illibatæ conſcientiæ iudicium, ac ſemper vigens, iuſtitiæ zelus quid tentandum, quid faciendum dictaret, nullum planè hominem reueritus, cunctis liber pro ſui munere loqueretur; & cùm diſsidentium, & controuerſiarum cauſis dirimendis ob peritiam efficax apprimè, atque idoneus foret, pauperibus, quibus ſua ob inopiam iura, ac lites proſequendi facultas non ſuppetebat, vltroneus ipſe miſeris Aduocatus, oleum, atque operam ſuam omnem ipſis libentiſsimè impenderet. Cùm itaque præcipuarum virtutum laude floreret, ac ſe miſericordiæ iugiter actibus exerceret, ſub Vrbano V. ad Superos euocatus, ſui cunctis amorem, ac deſiderium relinquens, viuendi finem fecit; & qui dum in humanis degeret, miſericordiam in pauperes fecerat, eoſdemquè in Iudicio pari item beneficio adiuuerat, condignam ſibi ad Dei Tribunal miſericordiam eſt conſequutus, adeò vt illi commodè Dauidicum illud carmen aptè reſponderet: *Beatus vir, qui miſeretur, et commodat, diſponet ſermones ſuos in Iudicio*. At lætum, fauſtumque purpurati huius præ cæteris admirandi è vita exitum, rerum ab Vrbano V. geſtarum ſcriptor his verbis meminit.

Ad purpurā ideo euectus videtur, vt cunctis quātum vellet, prodeſſet.

Rainaldus an. 1350. nu. 47.

Quanta Deo ac ſe digna exornatus purpura præſtitit?

Pſal.

15. *Eodem* (inquit) *anno hoc eſt M.CC.L. die XXVI. Menſis Iulij obijt in dicto loco Dominus Nicolaus de Capocia Epiſcopus Tuſculanus, Cardinalis Romanus, Vir vtique magna literatura, zelator maximus Iuſtitia, & pauperum continuus ſuſtentator; diebus enim ſingulis per hoſpitalia panem, vinum, & alia cibaria in domo ſua præparata abundanter faciebat diſtribui, & pauperibus miniſtrari. Vltraquè de ipſo duo laudabilia notanter referuntur; primò, quòd in Conſiſtorijs, & Conſilijs ſic liberè, & intrepidè loquutus eſt, quòd propter neminem ſiue præſentem, ſiue abſentem omiſit dicere illud, quod ſua conſcientia ſibi dictabat; Secundò cùm eſſet valdè practicus in deciſione, & proſequutione, cauſarum, amore Dei, & pietatis intuitu pauperibus litigantibus, quos ſciebat iuſtas fouere cauſas, conſilia dabat, eorum proceſſus videbat, poſitiones, & articulos, ac alia eis ad hoc opportuna dictabat, formabat, & ordinabat, ſalaria etiam Notariorum, Procuratorum, Aduocatorum de proprio miniſtrabat, & etiam quæcunque victus neceſſaria, ſecundùm quod eorum inopię exigebant. De bonis etiam à Deo ſibi datis in ſtudio Pariſienſi fundauit, et dotauit nobile Collegium pauperum ſcholarium, quod S. Sophonię voluit nominari, fecitque etiam multa bona Eccleſia S. Marię Maioris de Vrbe, vbi iacet miraculis coruſcando.* Hæc meritiſſimo vtpotè digna Viro Præconia, eiuſque perenne charitati monumentum meritò ſcriptor exculpit, qui apud Eccleſiam in Vrbe nobiliſſimam ſepulchri, locum ſortitus, miraculis item poſt mortem, quippe qui mirabilia fecerat in vita ſua, mirificè, vt Scriptor narrat à Deo meruit illuſtrari. Porrò Virum Beatiſſimæ Virginis cultui apprimè addictum fuiſſe, ex eo conſtat, quod præcipuam in Vrbe Eccleſiam ſingulari viuens beneficentia complexus eſt, & in ipſiuſmet domo ſacra, venerandaque Deiparæ Virginis imago ſuccreſcentibus è puteo aquis mirabiliter ſupernatans, magno gratiarum fœnore Vrbi innotuit; Miræ autem huius rei veritatem curioſè exquirentibus, mirantibuſque: Diuinum, quod intus latebat, arcanum, ac venerandæ imaginis ipſius Deiparæ Virginis, quæ gratiarum eſt fons, theſaurum prodi in lucem contigit. Portentoſa autem, quæ adeò miraculis imago affulſit, ac tantæ apud Populum venerationi eſſe cœ-

Geſta Vrbani Papæ V. apud Boſ. opera.

Inſignia pietatis opera dignū ipſius poſt mortem elogium.

In pauperū cauſis patrocinandis mira ipſius opera.

Prouida eius literarum ſtudioſis pauperibus promouendis munificentia.

Signis poſt mortē à Deo illuſtratur.

Deiparæ Virgini addictiſſimus, Templum in Vrbe ædificat portentis clarum.

pit, vt pius ibidem cultus in dies iugiter increbeſcens, ſacro domum ipſam ritu in Eccleſiam commutandam indixerit, vbi celeberrimum hodiè S. Mariæ in Via Templum non procul à foro, & Antonini Cæſaris columna cernitur, ingentique Populorum concurſu, ac veneratione colitur; ſed vt ad ſua redeat oratio.

Deiparæ Virgini addictiſſimus Tēplū in Vrbe ædificat portentis clarum.

Rainaldus an. 1382. nu. 16.

16. Bonorum item operum, ac iugi exercendæ pietatis ſtudio illuſtris fuit Ludouicus Hungariæ Rex, qui inrer Reges maximus Chriſtianæ Religionis propugnator diem feliciter clauſit, magnis apud Deum ob defenſam Chriſti fidem, eiuſque ſollicitam propagandæ operam cumulatus meritis; hoc enim illi nobile Cromerus elogium inſcribit: *Pietatis* (inquit) *atque Religionis ita fuit obſeruans, ut non in poſtremis duceret Iudæos, et Cumanos falſorum Deorum cultores ad Chriſtianam Religionem adducere; quod in Cumanis quidem aſſequutus, Iudæis autem cùm neque minis, neque præmijs propoſitis perſuadere poſſet, omnes proſcripſit: Plebis non minorem, quàm nobilitatis curam geſſit. Itaque nonnunquam diſſimulato habitu vicos, et Oppida perluſtrauit, ut cognoſceret, quid quid de publicanis, et exactoribus, Iudicibus, et Magiſtratibus ſuis, ac de ſe denique vulgus hominum aſſentandi neſcium ſentiret, multaque ex eiuſmodi ſermonibus in ſe, ſuiſque caſtigauit. Hic Rex rebelles Hūgaris Bulgaros, Boſnenſes, Serbos, Croatas, Tranſalpinoſque ad officium reduxit. Valachiam cum Bogdano Palatino in clientelam recepit, Dalmatiam Venetis eripuit.* His Auctor dignis vtique pij è vita Regis deceſſum præconijs illuſtrat. Enimuerò nonniſi felix, ac fauſtus ipſi ad æternitatem aditus patuit, qui iuxta diuinū Pſalmiſtæ oraculum beatus quoque vel viuens adhuc dicendus videbatur: *Beatus* (inquit) *vir, qui miſeretur, & commodat, &c. in die mala liberabit eum Dominus.* Qui igitur omnimodam erga Chriſtum tum lingua, tum vita in ſe Religionem, & in ſubditos inſuper item iuſtitiam in Regno probè adminiſtrando excoluit; largam profectò ſibi ad Deum pro mercede miſericordiā muneratus accepit. Vt à Regio autem Viro ad ſupremum Eccleſiæ Præſulem ſermo recurrat.

Ludouicus Hungariæ Rex pietate, ac bonis operibus clarus.

Præclaræ ipſius in Regno adminiſtrādo docta.

Pſal. 135.

17. Vrbanus huius nominis VI. Romanus Pontifex dignè memorandus hìc eſt, qui antea Bartholomæus, Archiepiſcopus Barenſis dictus, & à Cardinalibus Gallis Romanus Pontifex ſalutatus, optimis adeò moribus affulſit; vt dum ſe ad ſomnum capiendum in ſtrato componeret, ſacras ſibi ſcripturās ad conciliandam tum animo, tum corpori quietem à Cubiculario perlegi vellet, & ſic pœnitentiæ, boniſque operibus ſemper addictus, vt diù, noctùque corpus cilicio excruciaret. Hæc enim eius virtutes, & munera Niemius recolens tradit: *Egregius* (inquit) *decretorum doctor, necnon ante Papatum homo humilis, & deuotus, & retrahens manus ſuas ab omni munere; inimicus, & perſequutor Simoniarum, & zelator caſtitatis, & iuſtitiæ: Sed nimiùm ſuæ prudentiæ innitendo, & credens adulatoribus libenter aures præbuit ipſis, &c. Viros literatos, & bonos ſincerè dilexit, & pro poſſe adiuuit, non impediens ſe de negotijs alienis, & ſingulis diebus, dum corporis ſoſpitate gaudebat, Miſſam legit, &c.* Hæc Auctor; qui & plura tanto digna Pontifice conſultò meminit; meritòque ipſum extollens, hæc addit.

Vrbanus VI antea Bartholomæus Epiſcopus Barēſis adeo pœnitentiæ ſtuduit, vt nocte, dieque cilicio carnem excruciaret.

Rainaldus an. 1389. nu. 16.

Theodoric. Niemius lib. 1. cap. 1.

18. *Hac etiam* (inquit) *ante ipſius Papatum per multos annos, me exiſtente cum ipſo, ſingulis noctibus, poſtquam ad cubile ſuum cauſa quieſcendi aſcenderet, coram ſe Biblia, quò vſque dormiret, legi fecerat; & rarò, vel nunquam tempus aliquod vigilando otiosè conſumpſit: ſed aut ſtudebat, ut prædixi, ſeu commiſſa ſibi exercebat officia, vel orabat, & niſi arctatus quodammodo, per plateas nullatenus incedebat, &c. Etiam induebatur cilicio diurno tempore, & nocturno, in quo dormiens indutus fuit deſuper tunica alba talari de mediocri panno laneo, & multùm erat patient tunc temporis. In aduerſis compatiens etiam valdè calamitatibus aliorum; omnia etiam ieiunia per Eccleſiam indicta tunc ſanctiſſimè obſeruabat, necnon per Aduentum Domini, & per ſexageſimam annis ſingulis ieiunabat ſimiliter, necnon bonos Religioſos ſatis amabat.* Hæc ille. Verùm poſtquam Summus Pontifex ſalutatus eſt, & Romæ vnanimes in ipſum purpurati omnes conſenſere, qui Romanum ſibi expetebant, furore abducti, eius irritam inaugurationem fieri curabant; quare magnum inde in Eccleſia ſchiſma conflatum eſt, & ipſe arripere fugam coactus, Cardinalibus ſubinde in varias factio-

Pijs rebus, ac ſcripturis intentus, & otioſus nunquam.

Niemius vbi ſupra.

Patiendi ambitioſus cæteris compatiebatur.

Ieiunijs ſeipſum exercuit

Schiſma in Eccleſia ſub eius pontificatu à Cardinalibus cõflatum.

factiones diſtractis. Atquì cùm Aduerſariorum conſilia, vt Pontificatu ſe abdicaret, grauius vrgerent, pio Eremitæ in Anglia, dum ſacrum faceret, nobili meritorum ſuffragio, non alium, quàm Vrbanum legitimum eſſe in Eccleſia Pontificem, è Cœlo innotuit; hęc enim vna præcipuas inter Anglorum rationes affertur: *Præterea* (inquiunt) *reuelatum eſt cuidam Sancto Eremitæ de Anglia, &c. quod Bartholomæus Barenſis debet recipi in Papã, &c. Scripſit enim ad Anglos epiſtolam, in qua narrat, quòd ipſo celebrante oſtenſum eſt ſibi in hoſtia ſacroſancta Bartholomæum Barenſem eſſe verum Papam, &c.* Cum autem Robertus Gebennenſis Papatum exambiens Vrbano in primis validè obſiſterer; à B. Catharina Senenſi Virgine idẽ Vrbanus fuit ad conſtantiam maximè roboratus. Quapropter Iacobus Cardinalis Vrſinus iam iam moriturus, rotiuſque rei probè conſcius, Vrbanum verùm, ac legitimum eſſe Pontificem coram aſſeruit; quinimmo Catharina Senenſis, ac S. Birgitta ambo Sanctiſſimę fæminæ diuinitus edoctæ, ſuum Vrbano Pontifici calculum, ipſum, nec alium agnoſcendo dedere: Vrbanus verò cũ S. Catharinã mox ad ſe in Vrbem euocaſſet, eiuſque hortatu ſolemnem nudis ad Principis Apoſtolorum Baſilicam pedibus ſupplicationem ageret, nobili de ſchiſmaticorum turbis rriumpho potitus, ſuas Hadrianam primùm in manus Arcem liberam recepit; ſopitiſq; ſubinde procellis verus Papa, Petri ſucceſſor, & Chriſti Vicarius, quàm multis, qui Antipapæ cauſam defendebant, manifeſta diuinitus vltione perculſis agnoſcirur. Tandem verò Romæ, ad quam ſe contulerat, vita functus eſt, quẽadmodum ipſi ab Eremita fuerat longè ante prædictum. Dei quippe prouidentiæ nutibus ipſius in Vrbem reditum Gobelinus vult adſcribendum, quod & cæleſti præoſtenſum prodigio his planè verbis narrat: *Intendebat iterum* (inquit) *ad Regnum Siciliæ greſſus dirigere, quoniam Romam ire voluntatis ſuæ omninò non erat; ſed interim venit ad eum quidam Eremita dicens ei: Velis nolis, Romam ibis, & ibidem morieris: Vnde poſthac quadam nocte voluntate mutata Romam ſe transferre decreuit. Cùmque verſus Romam flecteret iter, viſa eſt imago S. Petri in ea forma, qua exciſa eſt de petra, ſtans ante porticum Baſilicæ eiuſdem Romæ, ipſi Papæ, & quibuſdam alys in aere, quaſi viam, quæ verſus Vrbem protendit, oſtendens; et Papa præcepit eis, qui hoc ſecum viderant, ne cuiquam reuelarent: et poſt obitum eius Epiſcopus Tarentinus, Confeſſor ſuus ſermonem faciens, hoc miraculum publicè prædicauit. Cùm igitur Vrbi appropinquauit, Romanos obuiam habuit cum magna ſolemnitate, et multis in campo tractatibus cum eo habitis, Romam cum honore magno regreſſus eſt.* Hæc ille, cui alij Scriptores pariter adſtipulantur.

Rainaldus an. 1378. num. 52.

Eremitæ in Anglia Sanctis moribus Vrbanum vere eſſe Papam diuinitus ad altare reuelatur.

Rainaldus an. 1388. num. 8.

S. Birgitta & S. Caterina Senen. Vrbano inhærendum dixere.

Gobelinus in Comoſd. ætat. 6. cap. 81.

Romam ire haud acquieſcens, ab Eremita, ſe velit, nolit iturum Romam, ibique moriturum audit.

Portentoſo viſu, quid facere debeat, edocetur.

Crantzius Metropol. lib. 10. cap. 20.

19. Vrbanus denique inter tot rerũ anguſtias, turbaſque Chriſtiani Orbis innumeris ferè calamitatibus, incommodiſque attritus, in Vrbe diem obiens, mirum ſui, ac Pœnitentiæ ſpecimen cunctis tot inter mala exhibuit; vt Rainaldus à probæ fidei Scriptoribus acceptum ſic tradit: *Vrbanum* (inquit) *hoc anno, ideſt M. CCC. LXXXIX. diem obÿſſe ſcribunt Theodoricus Niemius, et Gobelinus eius temporis Auctores; quorum poſtremus in Sacello Baſilicæ S. Petri Diuo Andreæ ſacro ſepultum ac deinde honorificentiori tumulo in ipſa Baſilica mandatum narrat, à quo etiam epitaphium impolito carmine inſcriptum eſt, etc.* Igitur (vt hoc appendicis inſtar adijciamus) Vrbanus ob nimiam in regendo, & corrigendo pariter aſperitatem tot inter Cardinales turbis occaſionem præbuit; ſed delatũ ipſi Rainaldus ait è Cœlo pro aſſerendo Pontificatu calculum, obiectumque pio Monacho cœleſti ſpecie viſum; & pro oraculo eiuſmodi dictum: *Vrbanus eſt verus Papa, et ſponſus Eccleſiæ; ſed in regimine ſuo tenebit modum ſine modo.* Qui cùm ſtirpis ſuæ (vt Rainaldus ait) Principatibus, & diuitijs cumulandæ ſtudio multa præter laudabilem Romanorum Pontificum morem, ac mititatem geſſiſſet, haud mirum, illam funeſto planè, ac violento item exitu, ac breui quidem conſumptam. Et hæc de eo ſatis, qui aſſiduis in Apoſtolica Petri Sede calamiratũ procellis exagitatus; his profectò, ſi quid in Eccleſiæ regimine peccauit, facilè iſthæc patienter perferendo exoluit, boniſque operibus expiatus, è vita tandem abijt.

Rainaldus an. 1389. num. 10.

Vrbanus ob Nimiam in regendo ſeueritatem ſchiſmati occaſionem præbuit.

Rainaldus ſupra ann. 1378. num. 23. 25. & num. 18

Multis preſſus calamitatibus, vt ſic apud Deum expiaretur, vitã claudit.

20. Nicolaus item Albergatus ex Chartuſianorum familia, tituli S. Crucis

Rainaldus an. 1443. nu. 24.

Carolus Sigonius lib. de Epiſc. Bononien. lib. 3.

Nicolaus Albergatus ex Carthuſianorum familia S. R. E. Card. Pœnitentiarius præcipuus Pœnitentiæ cultor.

Cilicio carnẽ haud lineis vtens veſtibus edomabat.

Doloribus ex calculo patientiſſimè tolerandis enituit.

Ad laborum præmia virtutum meritis diues tráſit.

Carolus Sigonius vbi ſupra.

in Hieruſalem, Presbyter Cardinalis hìc ſilentio prætereundus non eſt, qni Pœnitentiæ operibus, ſuoque auſteriùs tractando corpori addictus, magnum, ac nobile toti Chriſtiano Orbi Pœnitentiæ in ſe ipſo præbuit exemplar; de quo iſthæc Carolus Sigonius ex antiquis monumentis excerpta in ipſius laudem narrat: *Dum Romæ* (inquit) *vixit, Parentibus, aut fratribus, aut alijs ex ſuo genere nihil ex bonis Eccleſiæ tradidit, aſſerens, ſe diſpenſatorem à Deo, non largitorem eſſe conſtitutum. Familiam habuit honeſtam, quæ et honeſtatem ſeruaret, et contemptum vitaret, ſummã ſeruans in omni ſtatu moderationem. Cibi fuit parciſſimus, nunquam poſt aditam Religionem in infirmitatibus, quibus grauabatur ſæpius, neq; extremo vitæ tẽpore carnes comedit; vino vtebatur, quod ſatis eſſet ad vitæ ſuſtentationẽ. Religionis normã immaculatã ſeruauit, eam Religionem ſequẽs, quæ à Iacobo Apoſtolo ſcribitur eſſe, ſe immaculatum ab hoc ſeculo conſeruare. Surgebat media nocte orationi vacans: lineis non vtebatur veſtibus, cùm ſemper cilicio interius vteretur, ac recubans in Sarmentis. Sacræ Scripturæ continuum ſtudium impartiebat, cùm quid otij ab oratione, et publicis ſupereſſet. Humanis quoque ſtudijs operam dedit, quantum ſacrarum literarum dignitas patiebatur. Vitam hanc cùm tanquam peregrinus, et aduena tranſegiſſet, nihil in ea, aut ſpei, aut momenti ponens, mortem quoque contempſit, cùm ſe ad meliorem ſciret vitam profecturum; et cùm ſummo dolore torqueretur ex calculo, qui poſtmodum libræ pondus in eo repertus eſt, tanquam ſciens extremum ſibi diem inſtare, et Medicos contempſit, et dolores immenſos ſumma patientia pertulit, agens ſemper gratias Deo, qui ſe etiam in extremo ſpiritu exerceri ad patientiam vellet. Deficiente natura animam Deo reddidit, nihil de rebus externis curans, niſi vt et familiæ rationem haberet, et pauperum meminiſſet, etc.* Sic itaque Vir Deo dignus, nonniſi Cœlo natus, ac Mundo ferè mortuus, ad laborum tandẽ præmia incommodis, ac Pœnitentiæ duntaxat operibus, ac meritis in Cœlum diues abijt. Magni autẽ ipſum Romanus Põtifex Eugenius IV. ſemper fecit, ſummiſq; item poſt mortẽ honoribus cumulauit, vt Sigonius his verbis tradit: *Eugenius* (inquit) *vt viuentem hominem magni fecerat, ſic mortuum eximiè coluit; nam et iuſta ipſe ſolemnia ſoluit, et corpus Carthuſiam transferri Florentiæ iuſſit. Ciuitas autem non magnificis ſolùm exequijs, ſed etiam dolore, ac lacrymis, quanti illum æſtimaret, oſtendit, etc.* Idem planè Poggius Florentinus in ſua funebri oratione, hæc de ipſo tradit: *Obijt Senis* (inquit) *ſexageſimo octauo ætatis anno. Exequiæ eius in maiori Templo celebratæ, quibus Eugenius Pontifex, qui ipſum vnicè dilexerat, adfuit etc.* Condignis itaque laudum præconijs Nicolaus, qui tot, tantiſque adhuc viuens Diuinarum virtutum meritis, & Pœnitentia præſertim apud Deum pluſquã purpura apud homines claruit, à cunctis, vel iã mortuus iuſtiſſimè celebrari meruit.

Eugenius Pontifex, qui eum ſemper dilexit, eiuſdem funus curauit.

Poggius Orat. fun. eb.

Demum alios inter purpuratos, qui pijs intenti operibus noſtro hoc ſæculo in Vrbe, ſuis nedum ſe ipſos, ſed & miris purpuram, qua præfulgebant, virtutibus illuſtrarunt, ac ſatis amplam de ſe cunctis narrandi materiam reliquere, Sapiẽtum iudicio Eminentiſſimus Marcus Antonius S.R.E. Cardinalis Franciottus, & immortalis mem: Lucẽſis olim Epiſcopus iure merito adnumerandus eſt, qui præter generis nobilitatem æquè ſapiens, ac ſanctus, & virtute, dum vixit, magnus maluit eſſe, quàm videri, ac ſeipſum ſtuduit potiùs Vrbi in Vrbe ipſa cælare, quàm oſtendere; vtpotè qui homines latendo, ſolius duntaxat Dei oculis placendi propoſitum habuit; ſolemne, illud Gregorij verbum mente recogitans: *Quia deprædari deſiderat, qui theſaurum publicè portat in via.* Quoniam verò ipſum, qui latere adeò viuens concupierat, iam poſt mortem, virtutum increbeſcente fama: *Laudant eum in portis opera eius.* Cui & illud meritò Ambroſij elogium occinit: *Nemo laudabilior eſt, quam qui poteſt ab omnibus laudari, et quot homines, tot præcones.* Enimuerò, vt egregius ipſius laudatòr tradit: *E Cælo indolem hauſit, etc.* Fuit quippe ipſius vita cæteris norma viuendi. Nam vt vel puritatẽ in primis Deo carã cunctos doceret, id in fœminam ipſius pudicitiæ florem proculcare tentantem præſtitit, quo iam tum magna quæque de ſe ſuis viſus eſt præſagiſſe. Sed vt ipſius hìc laudatoris verba proferamus: *Immittitur* (inquit) *in caſtiſſimi iuuenis conclaue auernalis furia ſul-*

Marcus Antonius Franciottus S. R. E. Card. Lucenſis non minus virtute, quàm purpura clarus.

Greg. hom. in Euang.

Prouerb. cap. 31.

Amb. lib. de Virginibus.

Ioannes Baptiſta Botti-nius orat. in ipſius funere.

Ipſius vita cæteris viuendi norma, & dignum Deo ſpectaculum.

phurea

phurea libidinis face intemerati pudoris arcem impetitura, &c. Quid in hoc rerum articulo deprehenſus ageret? quid conſilij ſumeret in hac fluctuantis animi tempeſtate? &c. Vicit inuictus conſtantiſſimi iuuenis pudor impudentiſſimæ furiæ peruicaciam, & colapho in faciem blandientis impacto rubere coegit ictus vehementia proteruum illum vultum, quem aduerſus verecundiæ ruborem ſua laſciuia obfirmauerat, & poſt cæſum fortiter hoſtem fuga victoriam conſumauit: Præſulem ſanctiſſimum Franciſcum Saleſiũ, quem alijs quoque virtutibus expreſſit, ſimili caſtimoniæ triumpho conſequutus. Eo autẽ cõſtans animi ſtudio ſuum vſque ad ſenectam, poſtremoſque vitæ annos illibatum pudicitiæ florem ſeruandum ſibi propoſuit, vt ſollicitus mulierum colloquia in primis caueret. Hæc enim ipſius laudator narrat: *Grandis* (inquit) *ætate Vir, & purpuratus abhorrebat cum diſpari ſexu miſcere ſermonem, niſi alijs coram adſtantibus, & affixis terræ, ideòque cælo ſpectatore dignis luminibus; quà ſuo florem hunc educto frequentiſſimè flagellis ſanguine irrigauit, quà illum ſpinis præcinxit auſteritatis aſperrimæ, non Principibus tantùm, ſed Viris etiam intra religioſa Clauſtra prodigioſæ.* Quo quidem pia tum ſeruandi pudoris, tum Pœnitentiæ, auſteriorisque excolendæ vitæ contemplantibus ſtudia innoteſcunt; cum illud ſibi Tertul. occineret: *Nemo ad bellum cum delicijs venit.*

Colapho blandientem fęminã cædit.

Adoleſcens admodum ſollicitatus in carne de carne triumphat

Io. Baptiſta Boſinius vbi ſupra.

Quam rigidè quam cautè purpuratus cum fęminis vbi neceſſitas cogit, colloquia miſcet.

Verùmeninmuerò vir tantus cũctorũ vtpote bono natus, haud ſibi ſoli vixit, qui cunctis ſui copiã fecit, vt ipſius laudũ præco ſic tradit: *Nego quempiam* (inquit) *fuiſſe, qui non facillimos ad illum inuenerit aditus, quique in illo ſtudium animaduerterit ſe ſubtrahendi nouis laboribus; licet antea innumeris premeretur, &c.* Et infrà: *Nunc* (inquit) *priuato charitatis amplexu ſtringentem ſingulos etiam abiectiſſimos mortalium intueamur. Nullam ab amore ſuo fortunam hominum prohibuit beneficentiſſimus Princeps, &c. Quantum illius in omne genus hominum charitas emicuerit, inopes dicant, quibus ſupra triginta aureorum millia, vt poſt eius obitum teſtati ſunt conſcij miniſtri Religioſi viri iurati ſilentij ſacramento liberati, quos ipſe ad pauperum egeſtatem ſubleuandam pecunia obarmabat, quã edenti ſibi ſubtrahere ſedulò ſtuduit. Neque enim in menſam inſtruendam opiparis dapibus, nec in domum exornandam pretioſa ſupellectili, nec in paternæ domus cenſus amplificandos traducebat ſacros redditus, quod ex Summorum Pontificum munifica largitate ſatis affluenter acceperat; ex quibus aurei tantum ſex & viginti reliqui eidem erant, dum fato conceſſit, &c. Adeò autem miſertus eſt cæterorum, vt miſer ipſe propemodum eſſe vellet, ac pauper; quò in pauperes partiretur prouentus Eccleſiæ, &c. Nihil vnquam è ſacris redditibus in paternam intulit domum: immò nec præſtantiſſimi Viri, & ſibi ſanguine, & virtutibus coniunctiſſimi nomen transferre voluit ante obitum Eccleſiæ prouentus; licet optimè de ſe, deque ſacra republica meriti.*

Boſſinius in ſ Orat. in eius un. vbi ſupra

Publicæ vtilitatis cauſa ſeipſum perpetuo laboribus deuouet.

Mirus charitatis feruor.

Frugalis ipſius tum menſæ, tum domus, tum victus ratio.

Ne pauperibus deſit ſibi potius pecuniam deeſſe vult.

Porrò Vir innocentiſſimis alioqui moribus, ac Cœlo dignus, ſic tamen Pœnitentiæ exercendę inſtitit, vt mitis, ac beneuolus in omnes; in ſe vnum dumtaxat patiendi ſalubriter cupidus, carnis perpetuò odia exerceret. Hęc enim in eius laudem vbi ſupra: *Igitur Qui mortales omnes paterno amore complexus, nimiùm tamen ſuis blandiri non eſt auſus, vt in ſe ipſum inimicitias exercuit immortales. Inſeruit cordi ſanctiſſimi Viri odiorum ſemina in ſemetipſum animi remiſſio ſingularis, ſuiquè contemptus egregius, &c. Verborum ergò ſolùm auarus, libratorquè mirabilis, num excidere ſibi quidquam ex ore permiſit, quod ſui commendationem ſubolerer? &c. Vidimus educto flagellis cruore ſua liliũ integritatis lactantem; quæ vulnera ſacrũ demortui corpus ornabant, quibus vrgebat ſe ipſum, catena, & cylicina veſtis, hoſtilem in ſe ſe Marci Antonij animum, & nullum ſui, veluti vulgaris animæ ſtudium habitum aperuere. Famulares ſibi, dum è ſtratis ſurgeret, manus à ſuis adhiberi, dormire quemquam propè ſuum cubiculum vetuit, non ſine vitę diſcrimine; ne ad aliorum aures accideret inflictarum ſibi plagarum ſtrepitus latè ſonorus. Quęnam illi dapes gratum ſaporem elaborarent, quæ inſuaues accidiſſent, domeſticis nunquam innotuit; quin potiùs illos perpetua cepit admiratio, quòd tenuiſſimo, ac parabili cibo vix protrahere vitam poſſet, quinta ſolùm vini parte temperaret aqua rigorem, & nunquam per admotas illi niues æſtiuis delicijs indulgeret; & pane ſolũ, & aqua vires reficeret, quotieſcũq; recurrerent profeſti magnę Virginis dies.*

Benignus ac mitis in cunctos, in ſe vnum rigidus.

Vbi ſupra Orat. in eius funere.

Flagellis ſeipſum cędit ſignis poſt obitum in carne extantibus:

Cibo, ac potu ob neceſſitatem dumtaxat vtitur,

Atqui ſummus ob patiendi deſiderium

Pœnitentiæ ipſius amor, in morbis nedum patienter, ſed lætanter ferendis elucet.

rium indictus ſibi pro lege rigor, & pœnitentiæ amor, qui cordi inerat, in morbis nedum patienter, ſed gaudenter tolerandis emicuit; hęc enim Auctor: *Sed pluris*(inquit) *facient ęqui iudices ſanctitatis exceptas animo exultanti moleſtiſſimas ægritudines, & libentiſſimè tolerata cælitus dimiſſa, quàm ſponte inuitata tormenta. Nullam fatiſcentis animi notam in eius vultu deprehenſam, licet per annos plurimos morbis fuerit impetitus; ac diſſimulatum prodigioſa conſtantia calculi dolorem, quo ſæuiſſimo quotidiè torquebatur: Quatuordecim enim, ijdemque non vulgaris magnitudinis Lydij lapides hæroicę tolerantię mirificè illum vexabant, dum conſueta ſubibat onera mortalitatis, ac dum lacrymas ab illo ſæuitia doloris exprimeret, florere in ore riſum cogebat vigor generoſiſſimę voluntatis. Quid hic ego magis admirer? incredibilem ne perferendi conſtantiam? an potiùs inauditam animi demiſſionem, qua dolorem occultaret, nè admirationi eſſet acerbiſſimi victoria cruciatus.* Quibus item religioſa ipſius pietas ad accerſẽdas ſibi è Cœlo vires orandi ſtudium addebat: *Quamobrem*(inquit) *prętereo duas horas ab illo ſtatutas contemplationi rerum Diuinarum, ſubductum ideo tempus neceſſariæ quieti, & eductá ſaltem lodicibus membra, cùm æs campanum, cuius admonitu ſuas horas moderabatur, Religioſos viros ad orandum inuitabat, &c. Mirabimur nullam ab eodem habitam ſollicitudinem vitæ, & mortem, quam prænouiſſe viſus eſt, & laboribus prouocatam; riſuquè blanditum illis, qui dicerent decretoriam eſſe, qua decumberet, ęgritudinem, &c. Excepta mors animo exultanti, florens in pulcherrimo demortui ore fulgor integritatis, &c. eximiam ipſius virtutem poſteris commendarunt.* Quibus denique in ipſius laudem ex his, quæ innotuere, breuiter narratis, id pro laudum ipſius compendio tradit: *Neque deſunt* (inquit) *qui precibus illius diuinitus indultum credant, vt qui per annos ſuprà triginta eius confeſſiones exceperat, paucis ante illum diebus fato ſublatus, aperire non poſſet cæleſtes Sanctiſſimi Præſulis dotes.* Cæterùm Vir tantus omnium virtutùm cultu eminentiſſimus, ac meritis plenus, noſtriſquè maior laudibus, Cœlo vtpote maturus, & illuc à Deo euocatus, inter mortales, è vita præreptus, deſideratus eſt. Cuius laudes & ipſo Summorum Pontificum ore, iterata ſæpe, ac ſæpius ipſius elogia qui vult, apud geſtorum ipſius præcones conſulat. Cui illud meritò omni maius elogio à laudatoribus occidit: Quod viuens cunctos latuit, & quod nonniſi in morte agnitus ſit, adeoquè *Is magnus ſemper in terris extiterit, ſed ignotus.* In hoc Chriſtum Dominum egregie æmulatus: *Qui venit* (Ambroſio teſte) *vt lateret ſęculum.* Sed de his hactenus.

Auctor vbi ſupra in eius fun.

Calculi, quo torquebatur, dolor mirificè ab eo diſſimulatus.

Auctor vbi ſupra.

Orandi ſtudio audiſſime addictus tempus quieti, ac corpori opportunum ſubtrahit.

Auctor vbi ſupra.

Mortem lætanter excipit & inſcius ore vel iam demortui riſus dulcis viſus eſt reſidiſſe.

Illud ipſi pro elogio, quod magnus in terris, ſed omnino ignotus extiterit.

Amb in pſal. 118.

CAPVT III.

Peccatores ad impetrandam peccatorum veniam exomologeſin publicè inſtituunt.

1 E*St confuſio*(inquit Sapiens) *adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam, & gratiam.* Ità planè Pœnitentium confuſio, non niſi gloriæ ad Dei Tribunal pro rubore, quem ſuſtinet, remunerationem accipit. Qui enim poſtquam peccauit, inani hominum rubore, ac metu adductus, quod intus in conſcientia latet, peccati, vulnus apud Deum fateri, eiuſquè palam facere Sacerdoti detrectans, diuinam Sacramenti virtutem refugit; is profectò non tam venia, quàm maiori pro culpis eſt pœna dignus, ac ſua ipſum non tam confeſſio releuat, quàm confuſio prægrauat, & peccatum maximum proculdubio adducit. Secus verò qui vt ſuum accuſando peccatum, à Deo indulgentiam obtineat, confiteri, & apud hominem confundi non erubeſcit, magnum inde ſibi lucrum acquirit, ſuaquè confuſio pariter, & confeſſio gloriam, & gratiam confitenti affert; *Adeoquè dum erubeſcimus* (inquit Damianus) *confiteri, quæ commiſimus, Deum minùs, quàm homines reueremur, & hæc eſt confuſio adducens peccatum.* Magna igitur quæ confuſio ipſi diuinitus homini refundit bona, omnem confeſsioni moleſtiam, ac metum auferunt; quin immò decorem haud vllo æquiparandum pretio conferunt: *Non confundaris*(inquit Sapiens)*confiteri peccata tua.* Ad quod item apte Chryſoſtomus alludens: *Confunderis* (inquit) *& erubeſcis confiteri peccata tua? confuſio eſt peccare, non verò peccata confiteri.* Porrò

Eccleſiaſtici cap. 4. n. 25.

Confuſio, quam ſubit homo pœnitens, ſuas hominis culpas ſacramentaliter confitendo, gratiam et gloriam affert.

Petr. Damianus ſer. de S. Andrea.

Eccleſiaſticus cap. 4. n. 31.

Chryſoſt. hom. de pœnit.

vt

vt quis poſt culpę reatum confitendo erubeſcat, Diaboli potiſsimùm dolis, ac arte, Chryſoſtomo teſte, contingit; qui rerum inuertens ordinem, pudorem peccato auferens, peccanti audaciam tribuit, ac ipſi demum pœnitenti ruborem, ingerit, quò per fraudem à confitendo abducat: *Pudorem* (inquit) *& verecundiam Deus peccato dedit, Confeſſioni verò fiduciã; inuertit rem Diabolus, & peccato fiduciam præbet, Confeſſioni verò pudorem*. Diabolus etenim nil antiquius habet, quàm peccatum, vti nullius rem momenti, antequàm homo ipſum admittat, ob oculos proponere, quò vna ſimul veniam facilè ſibi obtinendam dolis ſuffultus adũbrat; poſtquam verò aperiendi in confeſſione peccati, tempus recurrit, tunc maximè callidus ſerpens, ac totius doli artifex immane peccati ſpectrum eiuſq; horrorem exaggerans, quod pridem factu facillimum propoſuit, arduum poſtea nimis, ac perdifficile homini oculos fallendo oſtentat, vt peccator nimirum, dum loqui contra ſe ipſum in confeſsione oportet, per ſcelus obmuteſcat. Quapropter quidam ex antiquorum numero Patrum Satanam anxiè hac illac excurrentem aliquando videns, & cur id faceret, ipſum interrogans: *Reddo*(inquit) *pœnitentibus, quod ante eis abſtuli. Interrogatus autem, quid hoc eſſet, dixit: Abſtuli ab eis verecundiam, dum peccabant, vt liberius peccata cumularent, & reddo nunc eis, vt à Confeſſione ob verecundiam maximè deterreantur*.

Confuſio eſt peccare, non confiteri peccata ex Chryſoſt.

Cryſoſtom. de Pœniten. & Confeſſione. Matthei c. 9. n. 20.

Chryſoſtomus hom. 3. de pœnitentia.

Deus peccato pudorem dedit, & verecundiam, Confeſsioni fiduciam.

S. Bernardinus tom 3: de Confeſſ. art. 2.

Diabolus è contra peccato fiduciã præbet, Confeſsioni pudorem.

2. Quod quidem Tertullianus ſeriò expendens, ac homines, qui peccati vulnus non erubeſcunt, paratam verò vulneri à Deo medelam horrent adeo, atque erubeſcunt, meritò deridens: *Na tu* (inquit) *verecundia bonus ad delinquendum expandens frontem, ad deprecandum verò ſubducens*. Ità planè ingens mortalium, & intoleranda prorſus vecordia, ipſum peccati remedium præ verecundia reſpuere, ipſaquè peccati vulnera gloriando amplecti; ſcit quippe Diabolus malorum artifex, quanti peccatoribus momenti ſit pura Confeſsio, qui ſic verecundiam obtendens; Confeſsionis per dolos ſalubritatem peruertere nititur. Deus namque quod tu reuelas, abſcondit in Iudicio; & quod tu in Confeſsione abſcondis, in ſuos ipſe palam iudicio reuelabit. Maximum itaque confeſsionis emolumentum, & quæ in ipſos vltrò confitentes è Cœlo bona deriuant, ad inanis contemptu m ruboris, omnemque abijciendã procul verecundiam; Auguſtino teſte, compellunt: *Si texit*(inquit) *peccata Deus, noluit aduertere, ſi noluit aduertere, noluit agnoſcere, maluit ignoſcere*. Confeſsio igitur, quæ præſentaneum pudori, & peccato inſuper remedium eſt, à ſingulis vſurpanda fideliter, nec res vti noxia, & quæ infami ę pœnitentibus notam inferat, fugienda. *Erubeſcentia quippe*(vt Auguſtinus ait) *magnam partem habet remiſſionis, &c. Quoniam verecundia magna eſt pœna. Qui erubeſcit pro Chriſto, fit dignus miſericordia*. Hæc aptè in rem Auguſtinus.

Tertullian. lib. de pœnit. cap. 12.

Diabolus inuidet hominis confeſsionis remediũ, & auferre conatur.

Deus, quod homo in cõfeſsione reuelat, in iudicio abſcõdit, & quod homo abſcõdit, reuelat ex Auguſtino.

Auguſtin. in pſal. 31.

Auguſtin. tom. 4 lib de vera, & fal. pœnitentia cap. 10.

3. Quapropter verecundia, quam homo inter confitendum ſubit, & quam adeo homines timent, abhorrentque ſe ipſos accuſando, tanti apud Deum meriti, eiuſque inſuper valoris eſt; vt non niſi ſummæ apud homines gloriæ ſit, Magno Gregorio teſte, adſcribenda: Ipſe namque Iobum ſanctiſſimum ſua magis peccata confitentem, quàm eximias exercentem virtutes meritò ſtupet, ac dignè extollit. *Videatur*(inquit) *Vir iſte cuilibet magnus in virtutibus ſuis, mihi certè ſublimis apparet etiam in peccatis ſuis, &c. Mirentur in eo, qui volunt, caſtitatis continentiam, mirentur integritatem iuſtitię, mirentur viſcera pietatis; ego in eo non minùs admiror Confeſſionem humillimam peccatorum, quàm ſublimia geſta virtutum. Scio enim, quod per infirmitatis verecundiam plerùmque grauioris eſt certaminis commiſſa peccata prodere, quàm non admiſſa vitare*. Cui ipſa quoque peccatrix in Euangelio, pari virtutis exemplo iungitur, quæ culparum Deo erubeſcentiam adeò cunctis moleſtam, gratum vti, acceptumque ſacrificium libando obtulit: *Quia enim*(vt Gregorius ait) *ſe ipſam grauiter erubeſcebat intus, nihil eſſe credidit, quod verecundaretur foris*. Sic profectò pœnitẽs mulier dum ſua humiliter peccata prodit, illis à Chriſto cõmendari verbis meruit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multũ. Hinc conſpicimu*(inqsuit Chryſoſtomus) *non ſolùm caruiſſe peccatis, ſed ad totũ ſanctitatis verticem perueniſſe*. Peccati quip-

Gregorius lib. 22. moral. cap. 10.

Iobus nedũ magnus in virtutibus, ſed & dum ſe accuſat magnus in peccatis Gregorij calculo cenſendus.

Gregorius hom. 34. in luc. 7. c. 47.

Magdalena pœnitẽs pia ſanitatem impudẽtia quęſiuit ex Auguſtino.

Chryſolog ſer. 93.

Digitized by Google

quippe erubeſcentiam vincens, *quæſiuit* (vt Auguſtinus ait) *pia impudentia ſanitatem*. Qui ſuæ igitur decorem animæ diligit, & turpem anteactæ vitæ faciem exhorret; ad Confeſſionem, qua vitia ſalubriter expiantur, & acquiruntur virtutes, recurrendum proculdubio intelligit: *Confeſſio quippe* (vt ait Pſaltes) *& pulchritudo in conſpectu eius*. Quapropter Bernardus aptis Sophiam virginem aliquando verbis admonens: *Ama* (inquit) *confeſſionem, ſi amas decorem*. Nec verò quamplures è Pœnitentium numero deſunt, qui Confeſſionem, eiuſquè probè virtutem edocti, nedum omni rubore poſthabito, ſuas Sacerdoti culpas, obtinendæ ſpe veniæ adducti aperuere; ſed hos vel publicè, vt magis ſe ipſos erubeſcendo vincerent, Deumquè ſibi propitium magis ad ignoſcendum redderent, palam cunctis facere non dubitarunt.

August. hom. lib. 50. hom. 23.

Pſal.

Bernardus Epiſt. ad Sophiam Virginem.

Amādi culparum confeſſioſi quis animæ decorem diligit.

4. Immenſa autem Numinis pietas maximè in Auguſtino poſt innumeras peccatorum, quibus implicitus tenebatur, ſordes, feliciter ad Deum traducto ipſa luce clarior elucet, necnon ipſius in ſuis detegendis turpitudinum antiquæ vitæ culpis, ac pia impudentia ſibi à Deo ſanitatem quærentis; nè hominum quemquam laterent, cunctis palam faciendis, promulgandiſquè in ſuis ab ipſo publicis editis Confeſsionum libris, ſiue libellis accuſatorijs potius compuncti animi feruor, ac pœnitentium amor vniuerſo Chriſtiano Orbi ſatis affulget. Suos quippe ob id potiſſimùm adeò ſincerè in ſuis paginis errores detegit, *vt qui legunt* (ait ipſe) *ſuſpirent in malis meis, reſpirent in bonis ſuis &c.* Quapropter præcellens ipſius ſe adeò humiliter accuſantis demiſſio, ac præferuida ſimul in detegendis, diluendiſquè culpis confeſsio, ipſum amplius cunctis mirandum reddit, quàm ſi mortalium cuncti vnanimes ipſius laudes certatim celebrando edicerent. Confeſsionum quippe liber, quem ſcripſit, magis ipſum, quàm plura (quæ edidit) volumina digniſsima elucubrationum Cœlo dignum commendat, & charum Deo acceptumquè, ac terris diuinitus illuſtrem renunciat, vt ſuo eleganter ex more Aloyſius Iuglaris his ſummatim in ſuo elogio verbis edifſerit.

Auguſtin. Confeſſionum lib.

Auguſtinus in editis Confeſsionum libris ſuam apud Deum cauſam perorauit.

Initiandus ſublimioris doctrinæ Magiſter,
Librum è Cœlo iubetur accipere.
Sordes ſuas ſpeculatus in pagina,
Vt eas vel obrueret, vel elueret.
E Matris oculis lacrymas transtulit, in ſuos,
Sibi Matri, ac Patriæ redditus.
Tenebras ſuas duas dum in lucem edidit,
illuſtrauit.
Nunquam videlicet Solem puduit.
E tenebris erupiſſe, &c.
Ver itatis amantior, quam ſui
Vtilis dum errores retegeret alienos.
Sincerus dum nec tegeret ſuos.

Mirandus magis ab omnibus, dū ſe accuſat, quam ſi cūcti mortalium laudibus ipſum colerent.

Aloyſius Iuglarius lib. de elog. in S. Auguſtinū. 158.

Meritò itaque præcipua Auguſtini à confeſſione, & lacrymis laus, à quibus & vita pariter initium habuit. Mundum quippe, ac ſe ipſum lugendus deriſit, dum ſe adeò ſuis in Confeſſionibus turpem agnoſcens amariſſimè primum fleuit, vt ipſi illud Hieronymi aptè occineret verbum: *Fleuit, vt ſuper rideret.*

In lacrymis & confeſſione apud Deū corona, & ipſius laus.

Hieronym. in epitaph. Paulæ.

5. Et ſiquidem Pœnitentium nonnulli, nonniſi publicè culparum Confeſſione peracta, vt ſic compuncti Deo poſt hac viuerent, mortali abire è vita voluere; cùm vel hinc ad tutum ſibi parandum è vita exitum iuuari non parùm ſe poſſe intelligerent, ſcirentquè confeſsione culparum, à culpis apud Deum, pœnitentiæ cultores releuari vt ex narratis à Ioanne Diacono in Magni Gregorij geſtis his plane verbis liquet: *Eodem* (inquit) *die, ſicut poſtea deprehenſum eſt, eodemq; momento, quod Presbyter moriens Andreę periculum fuerat imprecatus; idem Andreas, fundi Barbiliani poſiti ſcilicet via Oſtienſi conductor, in lectulum decidit, in quo per multum temporis continuo languore correptus, ità totus emarcuit, vt omne corpus eius particulatim videretur diſſolui. Cumquè defluentibus carnibus conſumi poſſet, mori autem non poſſet, vxorquè fœtorem vulnerum, virique cruciatus iam ſuſtinere non poterat, intellexit tanti languoris incommoda ſine Diuinę vltionis ſententia hunc nullatenus incurriſſe. Quem flendo curauit inquirere, vt quoniam à moriente Præpoſito fruſtra vocari non poterat, quid cum ipſo commiſerat, vt Monachis reuelares; ſi fortè Dominus eius Confeſſionem recipiens, eum à tantis cruciatibus liberaret. At ille agnoſcens, malum, quod fecerat, latere non poſſe, Monaſterij Monachos conuocari rogauit,*

Baronius anno 855. n. 32.

Presbyter diuino morbo conualeſcēs vt ad confeſſionis remedia confugiat, nō prius moritur quam culpā reuelet.

Io. Diac. in vit. S. Gregor. lib. 4. cap. 86.

eiſque

eiſquè confeſſus eſt, cum eodem Præpoſito quaſdam Monaſterij chartulas rapuiſſe, ac receptis pretijs, extraneis tradidiſſe; ſequè certum exiſtere, quia pro hoc flagitio mori non poſſet, quouſque coram omnibus reuelaret. Quod videlicet verum fuiſſe, rei euentus euidenter oſtendit; nam mox vt tantum facinus cunctis innotuit, is, qui dudum mori volens non poterat, inter verba ſuæ Confeſſionis ſpiritum efflauit. Quem idcircò omnipotens Deus diù cruciari voluit, mori autem, donec reatum ſuum cofiteretur, non poſſe permiſit, vt exemplo ſui cruciatus oſtenderet, qui conſumptores rerum Gregorij de ſemet ipſis vbique ſperare debuiſſent. Hæc Io: Diaconus, ex quibus videre eſt, quantum publica criminum Confeſsio apud Deum valeat, quæ cum morte luctantem, non niſi confeſſum, ac pœnitentia ſalubriter expiatum, mori potuiſſe monſtrauit.

Confeſſus ſtatim doloribus, quibus tenebatur, & vita ſoluitur.

6. At huic, cui proximum e vita exitũ Ioannes Præpoſitus Monaſterij S. Gregorij intimaſſe legitur, nũc alter ſubtexẽdus eſt, Qui & poſt turpem, impuramque cum fæmina conſuetudinem doloribus attritus valdè etiam cum ipſa morte conflixit, & ſub extremam vitæ periodum, niſi pœnitentia ſuffultus ſuam patefeciſſet culpam, certum proculdubio animæ diſpendium ſubijſſet, vt Io: Diaconus his verbis: *Ioannes* (inquit) *Presbyter eiuſdem Præpoſitus cum quadam fæmina turpiter viuens, vehementiſſimo pedagrę dolore correptus eſt, &c. qui in tantam deſperationem perductus eſt, vt ab omni illius fęminæ viſitatione deſiſteret, & illa ſibi alterum ſub eodem facinore copularet. Sed poſt annum Presbyter ad priſtinam ſanitatem reuerſus (quanquam propoſitum ſibi fuiſſet, vt vlteriùs nullam contingeret), ad eam tamen miſſo nuncio futuro die dominico ſe redire profeſſus eſt.* Sic miſer iam Dei beneficio ſanus ad priſtinas carnis ſordes, tanquam canis ad vomitum, reuerſus eſt. Sed cum pręter lubricæ carnis, qua ſe fædauerat, noxam, ſuas item Monaſterij bonis manus admouiſſet, ne certam incurreret perditionem, noctu à S. Gregorio, vt reſipiſceret, præmonitus eſt; hæc enim Io: Diaconus: *Eadem* (inquit) *nocte cuidam Presbytero, monacho B. Gregorius in ſomnis apparens ait: Surge, & dic Prepoſito, vt pænitentiam agens, peculium ſuum, quod congregare non puduit, pro peccatis conſcientiæ ſuæ diſpergat, quia die tertia funditus exſinguetur è viſa: Quod Prępoſitus vehementer, vt audiuit, expauit; & quià mandato Gregorij incredulus eſſe non poterat, pænitentiam cæpit, cunctaquè ſua ſanus diſtribuens, tanto febris ardore correptus eſt, vt à diluculo diei tertij vſque ad horam tertiam ingenti fragore præ incendio linguam ab ore proijciens, vltimum flatum protraheret. Quem Presbyteri tam duriter laborare videntes, deputatis illic Monachis, qui cum pſalmodijs eius exitum commendarent, ipſi pro eo ſtuduere omnipotenti Deo ſolemnes hoſtias immolare. Sed Monachi pſalmodiam deſerentes, non timuerunt inter ſe morienti Fratri detrahere: Cùm ecce Presbyteri à Miſſarum ſolemnijs circa horam ſeptimam remeantes, Ioannem Presbyterum, quem incredibiliter cum morte luctantem reliquerant, leuiùs ſe habere mirati ſunt, cumquè nominatim clamare ceperunt. Mox ille oculos ſubridendo concutiens:* Parcat *(inquit) mihi Dominus, Fratres, quare me ſollicitare voluiſtis, qui ab eo huius diei principio vſque nunc coram Chriſto præſentibus multis millibus Angelorum cùm Diabolo ad iudicium ſteti; & adiuuantibus me Sanctis Andrea, & Gregorio, cunctis eius obiectionibus bene reſpondi. Sciatis autem quia Monaſterij ſextarium, modium, libram, conſuetudinem eleemoſynarum, & luminum, omnemquè menſuram curioſiſſimè Chriſto quærenti vſque ad ſcabellum pedum eius portaui. Sed de vna obiectione fateor, conuictus erubui, de qua me nimirum, ſicut vidiſtis, laborando vexaui, & me adhuc liberare non potui. Cùmquè Fratres de ea requirerent, ait: Non audeo dicere, quia quando vos me clamaſtis, & à S. Gregorio rediro iuſſus ſum, vt vobis etiam de menſuris, & conſuetudinibus Monaſterij poſcerem rationem, Diabolus conqueſtus eſt, putans quòd ne Pater Gregorius ad pænitentiam remiſiſſet, &c.* Et poſt multa de Præpoſito pœnitentiam ſub vitæ finem ſollicitè amplexante hæc ſubdit.

In vita S. Gregorij lib. 5. cap. 86.

Ioannes Presbyter libidine vitiatus, niſi ſuam humiliter culpã in confeſsione dilueret, proculdubio perierat.

Monetur in ſomnis, vt reſipiſcat.

Io. Diac. vbi ſupra.

Prępoſitus itẽ Monaſterij à S. Gregorio apparente ad pœnitendum prouocatur.

E morbo aliquantis per releuatus, ſe ad Dei tribunal iudicio acriter expetitum narrat.

7. *His itaque expletis, cunctos iubet abſcedere, ſolum Presbyterum, qui ſibi mortem prænunciauit, ſecum tenens; qui ſolus remanere paueſcens, alterum ſecum tenuit, hortatus, vt cauſam pro qua conflixerat, ſaltem ſibi pandere non timeret. At*

Io. Diac. vbi ſupra in Vit. S Gregorij.

Presbytero ſibi adſtanti ingemiſcens doloris ſui cauſam prodit.

ille vehementer ingemuit, & conuerſo ad parietem capite, clamabat dicens: O Andrea, O Andrea, hoc anno pereas, qui me prauo conſilio ad periculum compuliſti. Et Deo quidem diſponente, Vir iſte adeò in fine vitæ conſtitutus ad Chriſti Tribunal à Dæmone arctabatur; vt ſuo viuentes iudicio, quàm ſeuerè Deus in exitu vnũquemque iudicet, ac iudicando exerceat, admoneret. Sed de exitu hęc infra ſubdit: *E veſtigio* (inquit) *Zaccharias medicus, qui anno præterito ad ſuos videlicet Saracenos apoſtatando reuerſus eſt, adſuit, tactiſquè temporibus, iurare cępit, Presbyterum ex eadem valetudine minimè moriturum. Quem languidus vt audiuit, cum ingenti animaduerſione repulit, dicens: Fratres iam omne corpus meum eſt mortuum, in extremis faucibus ſpiritum permiſſum retineo, continuò moriturus; tantùm pſallite, vt reuideam Angelos, quos videbam, & innuens vobis oſtendam. Quibus orantibus, totus cępit tremere, palleſcere, ſurſum deſiderans aſpicere: Cùm ſubitò ſpiritus aduentare conſpiciens, reuolutis terribiliter oculis, Monachis annuit, & abſceſſit, eoſquè tanto terrore perculſos dimiſit, vt multis noctibus ibi iacere timuerint*. Hæc de Ioannis Præpoſiti obitu, Io: Diaconus in Beati Gregorij geſtis exactè deſcribit; qui ſub extremam vitæ horam pœnitentia ſuffultus, ab ipſius ferè Tartari pœnis, quibus addici meruerat, præreptus eſt, vt pœnitentiæ, ac confeſsionis peccatorum vim planè admirandam probe vnuſquiſque ab eo ediſceret.

Io: Diac. vbi ſupra.

Præter Medici ſententiam Presbyter ſe moriturum affirmat, vt plane contigit.

8. At hic Otho Secundus Imperator ſilentio prætereundus non eſt, qui cùm præclara ab ineunte ætate virtutum de ſe cunctis prebuiſſet exempla, & ſi Chriſtianis laudabiliter imbutus moribus, haud ità multò poſt ſub ſceptro, à virtutis tramite aberrare cœpit, vt ſuas in Eccleſiarum ditiones, ac iura manus protendens, Magdeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopatum Beati Laurentij Martyris patrocinio addictum abolere ſit auſus: ob quod Beatus Chriſti Martyr vltor in ipſum inſurgendo extitit, funeſtamquè eius militibus cladem intentans, omnes eius armatorum copias perdidit, ac nauali ſubinde prælio, tum à Saracenis, tum à Græcis ſuperatus, victi milites, attritiquè, ac ipſe turpiter captus, & hoſtibus ludibrium effectus, non niſi funeſtum ſui argumentum cunctis pręſtitit. Poſtmodum verò facti pœnitens, in ſe reuerſus, coram Pontifice, ac cæteris ſua confiteri peccata haud erubuit, veniaquè à Pontifice obtenta pœnitens tandem, ac pie moritur. Sed primùm quæ ipſius fuerit culpa, nec non lugubris calamitatum origo, auctor, qui S. Adalberti geſta conſcripſit, his verbis exponit: *In tantis* (inquit) *aduerſis illum circumfluentibus non reſipiſcit: Quid contrarium Miniſtro æterni Imperatoris egerit, quid Pio Laurentio peccauerit, non recognoſcit. Epiſcopatum, quem Pater in ſacrum honorem pretioſiſſimo Martyri erexit, ambitione ſuorum in peccatum deductus filius deſtruxit, non faciens ordinem, quaſi qui aquam in mare fundit, Epiſcopatum deiecit, vt plenum delicijs Archiepiſcopatum ditaret. Tulit Epiſcopum optimo Laurentio, poſuit Parthenopoli Archipręſulem noſtro Mauritio; Factum eſt contra ius in Eccleſia Dei, donec adueniens nouus Rex, & religioſiſſimus veterem errorem correxit. Poſt tres Othones Henricus Chriſtianiſſimus ècce venit, qui malè facta correxit*. Hęc ille. Quoniam igitur B. Laurentio Eccleſiæ Mesburgenſis Patrono gaudebat, proinde Otho Rex in Magdeburgenſem Eccleſiam illius cuncta Eccleſiæ tum bona, tum iura deriuabat, vt Crantzius his verbis meminit: *Deſtructus eſt* (inquit) *Epiſcopatus in Mesburg, mirę magnitudinis ædificium cecidit, ſiue ceſſit in Magdeburg*. Hęc ille. Verum Diuinam quantocyus Othoni adfuiſſe vltionem, ex his, quæ ſcriptor ſubijcit, ſatis ſuperque innoteſcit; hæc enim habet.

Baronius an. 983 n. 7.

Otho II Romanorũ Imperator ſub ſceptro abortum facit.

Culpam humiliter corã Pontifice, & cęteris confiteri non erubeſcit.

Apud Surium in vit. S. Adalberti die 23. April tom. 2.

Baronius vb. ſupra n. 7.

Quæ in Dei Eccleſiã Otho admiſit ob quæ flagellis eſt appetitus.

Crantzius in Metrop. Sax. lib. 2. cap. 28.

9. *Propter hoc* (inquit) *peccatum, veluti patet, pugnante Laurentio victoriam Otho perdidit, & diebus ſuis omnem confuſionem recepit, auertente faciem Deo; Quę ſit virtus tua, ò homo, ſpecta nunc in homine vno. Quid prodeſt bellicus ardor? quid valet virtus ſine ſuo loco? Age tunc cuncta cum conſilio. Quoties venis ſapiens inuito Deo? ſicut ſcriptum eſt: non eſt conſilium, non eſt ratio contra Deum, &c. Inſpiciamus magnæ indolis Virum, & multo merito Imperatorem Auguſtum, ecce dum peccat, flagellatur, plenus aduerſis media via moritur, iacet nunc inglorius: O vtinam & non reprobus pulchræ virtutis alumnus. Priùs verò,*

quàm

Digitized by Google

Calamitatibus à Deo, vt à malo reſipiſcat, premitur.

quàm moreretur, vt ad pœnitentiam hominem ſtimularet, ſicut eſt ſolus ſemper clemens Deus, talem viſionem cuidam ſapienti oſtendit, quam vt auditam recolimus, infra annotari non abſurdum putamus, &c. Verùm poſt exhibitum viſũ, hæc B. Laurentium auctor proferentem inducit.

Crantzius vbi ſupra.

Si meum (inquit) *dedecus non emendat, maiora faciam, ſubtracto ſcabello ipſo ſolio deponam. Huius (inquit) viſionis terrores, minaſquè exitiales cùm cognouiſſet Rex puer, facinus non correxit, ſiue amor hominis ſuaſit, ſiuè ira Dei ità iuſſit, etc.* Sed deprauatos Othonis ſubinde in throno vigentis mores, ipſiuſquè exitum infelicem exponens: *Sola* (inquit) *infelicitas bellorum victoriam tulit. In medio curſu, cum dulciſſima vita, et gratiſsima lux iuuenibus eſt, hæc (non adiuuat honor Regis) fit victima mortis, in pulueream redit.* Hæc ille de amiſſa victoriæ palma, necnon de tragica Othonis clade, (quæ B. Martyre Laurentio ſuę illatam Eccleſiæ iniuriam vlciſcente contigit. *Sed parum* (vt Baronius ait) *fuiſſet amiſiſſe victoriam, niſi et totum ſuum perdiſſet exercitum.* Sic Deus quippe vel ſerò Sanctorum ſuorum iniurias vindicat.

S. Laurentius Martyr per viſum aduerſa illi minatur.

Crantzius vbi ſupr.

Marianus Scotus in Othone.

Otho cum toto ſuo exercitu acerbiſſimã cladem patitur.

10. At de funeſta, quæ Othonem, eiuſque exercitum conſequuta eſt vaſtitas, hæc breuiter Marianus Scotus ſubtexit: *Otho* (inquit) *Imperator apud Calabriam occiſo à Græcis exercitu eius, de naui exiliens natando fugit.* Iſthæc autem prolixius à Sigeberto, ad quem Lectorem remittimus, narrantur. Sed vt Othonis exitus, vel exitium potiùs hic paucis innoteſcat, ipſum è Verona digreſſum, Romam veniſſe, ibidemque mœrore, & calamitatum, quibus tenebatur, tædio affectum, morboque correptum, vbi ſe ad mortem rapi vidit, piè ſe ad morti occurrendum paraſſe fertur. Diuitijs quippe larga manu, tum in pauperes, tũ in Eccleſias erogatis, Confeſſionem coràm Pontifice, ac Presbyteris ad peccatorum veniam à Deo promerendam inſtituit, obtentaque eorundem miniſterio indulgentia compunctus è vita migrauit, vt Ditmarus his verbis meminit: *Imperator* (inquit) *cùm Romam veniret, relicta Matre ſua venerabili Papia Ciuitate grauiter infirmatus eſt, & vt extrema perſenſit adeſſe, omnem ſuam pecuniam partes diuidit in quatuor, vnam Eccleſiis, ſecundam pauperibus, tertiam dilectæ ſorori Mathildæ, quartam ſuis Miniſtris, ac militibus. Factaque latialiter confeſſione coram Apoſtolico, atque Presbyteris, accepta ab eis optata remiſſione, ſeptimo Idus Decembris ex hac luce ſubtractus eſt, terræque commendatus ad introitum Orientalis Paradiſi domus S. Petri cunctis patet fidelibus.* Hæc ille.

Sigebertus in Othone.

Ditmarus chronic. lib. 3

Romam veniens graui morbo correptus publicè culpas fatetur, vt indulgẽtiã à Deo accipiat.

Ditmarus vbi ſupra.

Damna Eccleſiæ farciens probè ſaluti conſulit, & vita fungitur.

11. His verò Ditmarus de Othonis obitu narratis, quòd & ipſe in ſuo Epiſcopatu Mesburgenſi maximum ab eo detrimentum accepiſſet, eadem Eccleſia Epiſcopali honore orbata, ſub finem acceptarum immemor iniurarum, pro ipſo vota Deo ſupplex offert: *Equidem* (inquit) *ſortis memor humanę, multumque indigens indulgentiæ, Cæli, Terręque Deum, & Dominum ſupplex afflagito, vt quidquid vnquam in mea peccauit Eccleſia, clemens remittat, pro beneficijs autem centuplum largiatur, poteſtate immeritò mihi conceſſa indulgeo; te obnixè ſucceſſorem poſtulans, vt huic veniam, nemini in vltimis denegandã ſemper ex corde tribuas.* Hic Ditmarus, qui pro Chriſtianorum more, ac miro itẽ Chriſtianæ dilectionis argumento omnem iniuriarum memoriam abolere cupiens, demortuo Imperatori bene precando illi propitium in primis Numen exorat.

Baronius an. 1015. nu. 4.

Erneſtus Alemanniæ Dux ſua lethaliter ſaucius peccata reuelare non erubeſcit.

12. Quapropter (vt ſuſceptæ interim narrationis ſermo recurrat) Erneſtus Alemanniæ Dux Luitpoldi filius, probè vtiquè ſciens, quantum Pœnitentiæ virtus decedentibus fiduciæ, ac emolumenti ſit, repentino præuentus interitu mira de ſe Chriſtianæ pietatis, ac Pœnitentiæ ſub vitæ finem omni digna laude exempla præbuit. Enimuerò caſu ſagitta inter venandum emiſſa vulneratus, ſupremumque ſibi vitæ lethali è vulnere diem inſtare præſentiens, ſuas coram omnibus fateri culpas; vt ſe ad intimum cordis, & contritionis dolorem excitaret, & Layco item homini aperire voluit, quamuis nulla re ipſa interueniret Sacramentalis Confeſſio, vt rem memoratu dignam Ditmarus his verbis narrat: *Hic* (inquit) *quia mortem ſibi imminere perſpexit, ſocios vocat, & vt reo parcerent, ſupplicat; Et quia hic tunc Presbyterum, cui ſua confiteretur peccata, non habuit, vnum ex militibus huius vice propiùs accedere iuſſit. Quem cum adeſſe perſpiceret, per eum vocauit alios;*

Ditmarus lib. 7 vbi ſup.

Quia Sacerdoti confiteri non potuit, ſuis commilitibus ob contritionis ardorem culpas fateri voluit.

Omnes (inquit) *accedite, & commortalis veſtri peccatoris facta aure cordis percipite, & qualiter curentur, vnanimiter ſuccurrite, abſentibuſque cunctis fidelibus peccatricem meimet animam quaſo commendate, & vxorem meam, vt honorem ſuum ſeruet, & mei non obliniſcatur, admonete. Hac dicens in quoſcunque vnquam ſe aliquid deliquiſſe recordari potuit, cunctis præſentibus innotuit, & mox de hac luce XI. Kal. Iunij diſceſſit, ſepultus Vuirceburg iuxta Patrem ſuum Marchionem Ruitpoldum, vt ipſe rogauit.* Hæc Ditmarus. Quibus narratis rem piè ac laudabiliter geſtam in Pœnitentiæ ipſius documentum, & ob certam ſalutis, quam cunctis moriens reliquit ſpem, his verbis concludit: *Hic iuuenis* (inquit) *vt ſpero, felicem habet animam, cui (ſicut ipſe viuens teſtatus eſt) plus placuit coram multis erubeſcere, quàm coram Omnipotente Deo latere.* Hæc Ditmarus in ſuis hiſtoriarum paginis de Viro Principe Pœnitentiam ſub extremam vitæ horam agere vel cum magno ſui dedecore nullatenus erubeſcente, quibus, coronidis inſtar, aurea, quæ Baronius in ſuis Annalibus præmemoratæ ſubtexit hiſtoriæ, verba apponenda hic ſunt.

Ditmarus vbi ſupra.

Magna Salutis ſpes ipſi, quia maluit coram multis erubeſcere, quã coram Deo latere.

Baronius vbi ſupra num. 4.

13. *Mirandum* (inquit) *planè exemplum contriti hominis corde, vt peccata ſuis cunctis propalare non veritus ſit hominibus, cùm cui ſecretò confiteretur, Presbyterum non inueniret. Eiuſmodi erubeſcentiam ſponte pati hominem velle ob delictorum ſuorum Pœnitentiam, gratum eſſe Deo ſacrificium, per quod ipſe perpetrata delicta dimittat in commentario illo, qui inſcribitur, Vitas Patrum, & alibi ſunt exempla; cum tamen ne id fieri debeat, decreto S. Leonis fuiſſe vetitum ſuo loco ſuperiùs dictum eſt.* Hæc Baronius, qui dignum ſanè in Chriſtiano Principe Pœnitentiæ exemplum, in ſuis Annalibus haud ingrato præterire ſilentio volens, cunctis planè mirandum propoſuit. Sed quoniam de publica hìc Cõfeſſione mentio incidit conſultò ad ea, quæ Theologi, ſcriptoreſque aptè ediſſerunt pium, ſtudioſumque Lectorem remittimus.

Quid de Cõfeſſione facta layco dicendum ex Baronio.

14. Præmemorato inſuper Ludouicus Francorum Rex, cognomento Craſſus, ſociandus hic eſt, quem etſi adhuc viuentem S. Bernardus Epiſtola ad Honorium Papam ſuis acriter verbis perſtrinxit, quòd bellico furore percitus, in Religioſos aliquando Monachos furendo deliquerit, Pœnitentia tamen, qua munitus diem clauſit extremum, ac Monaſticum habitum induens, pietatis, ac Religionis item ſtudio pius ſummoperè, ac laudandus extitit. Porrò laudabilem ipſius exitum, ac Pœnitentia illuſtrem Sugerius Abbas S. Dionyſij, qui his omnibus oculatus teſtis adfuit, & tũ S. Bernardi, tũ etiam Petri Cluniacenſis Abbatis dignis ob id elogijs commendatus, qui res ipſius geſtas conſcripſit, his verbis tradit: *Qui vt erat* (inquit) *in conſilio prouidus, ſibi ipſi conſulens, & miſeratus anima ſua, Deo placens, frequenti Confeſſionis, & orationis ſibi deuotione prouidebat; hoc vnũ toto animi affectu peroptãs apud SS. Martyres Protectores ſuos Dionyſiũ, ſocioſque eius quomodocunque deferri (ægrotabat diarretica) & antè ſacratiſſima eorum corpora Regni, & coronæ depoſitione coronam pro corona, pro regalibus inſignibus, & imperialibus ornamentis humiliter B. Benedicti habitum commutando, Monaſticum Ordinem profiteri. Videant, qui Monaſticæ paupertati derogant, quomodò non ſolùm Archiepiſcopi, ſed & ipſi Reges tranſitoria vita æternam præferentes, ad ſingularẽ Monaſtici Ordinis tutelam ſecuriſſimè confugiunt.* Et infra poſt enarratas morbi, quas patientiſſimè ferebat, moleſtias iſthæc: *Quærit* (inquit) *reiecto omni pudore ob reuerentiam diuinitatis Hybernorum, et Scotorum, & Anglorum curam deuotiſſimè confiteri, & ſecuriſſimo Dominici corporis, & ſanguinis viatico exitum muniri. Cùm ipſum præparare feſtinant, Rex ipſe inopinatè ſe leuans, & præparans veſtitus cameram cunctis adiuuantibus obuiam Corpori Domini noſtri Ieſu Chriſti exit, deuotiſſimè aſſiſtit. Vt videntibus cunctis tam Clericis, quã Laycis Regem exuens, Regnum deponit, peccando Regnum adminiſtraſſe confitetur, filium ſuum Ludouicũ annulo inueſtit, &c. Vbi etiam aurum, & argentum, & vaſa concupiſcibilia, & pallia, & palliatas culcitras, & omne mobile; quod poſſidebat, & quo ei ſeruiebatur, Eccleſiis, & pauperibus egenis pro amore Dei diſtribuens, nec clamydibus, nec regijs indumentis vſque ad camiſiam pepercit &c.* Deinde quam multis item in pios Eccleſiæ vſus deſtinatis, ſic (vt Auctor tradit) rem concluſit: *His igitur* (inquit)

Baronius an. 1136. nu. 21

Ber. epiſt. 49

Sugerius Abbas in Ludouico Craſſo

Ludouicus Craſſus Frãc Rex Pœnitentię, & Confeſſionis laude præcipuus.

Quæ ægrotans pietatis, ac Pœnitẽtiæ argumẽta dedit, Regno ſe abdicans.

Sugerius vbi ſuprà.

Sacramentali Confeſſione, & Chriſti Corpore ſub vitæ finem deuotiſſimè muniri vult.

Sugerius Abbas vbi ſuprà.

quit) exoneratus, & Dei miſericordia perfuſus, humillimè flexis genibus ante ſacratiſſimum Corpus, & Sanguinem Domini Noſtri Ieſu Chriſti, &c. in hanc oris, & cordis veræ, & catholicæ confeſſionis vocem, non tanquam illiteratus, ſed tanquam Theologus literatiſſimus erumpit: Ego peccator Ludouicus confiteor vnum, & verum Deũ, Patrem, et filium, et Spiritum Sanctum, vnam ex Sancta Trinitate perſonam, videlicet Vnigenitũ, et conſubſtantialem, et coæternũ Dei filiũ de Sacratiſſima Maria Virgine incarnatum, paſſum, mortuum, et ſepultum, etc. Hanc autem ſacratiſſimi Corporis eius Euchariſtiam, illud item credimus Corpus, quod aſſumptum eſt de Virgine, etc. Cùm autem cunctis admirantibus facta primum peccatorum Confeſſione, deuotiſſimè Corpori, et ſanguini Ieſu Chriſti communicaſſet, tanquam illicò conualeſcere incipiens ad Cameram rediſt, omnique regalis ſuperbiæ reiecta pompa, ſola linea culcitra decubuit; Cùmque eum de tanto tantillum, et de tam alto tam humilem humano more me deflere conſpicaretur: Noli (inquit) amice chariſſime ſic ſuper me flere, quin potius exultando gaudere, quòd Dei miſericordia præſtitit me in eius occurſum, ſicut vidiſtis, præparaſſe. Mortem igitur opportunis pœnitentiæ lachrymis præueniens, ac monachali veſtimento indutus, vt pœnitentiam ſignis vltrò patentibus coram aſtantibus teſtaretur, at ſe ad BB. Martyres Dionyſium, & ſocios tumulandum deferri volens, facta iterum exomologeſi diem ſubindè feliciter obijt, vt Sugerius hunc in modum tradit.

Conceptis Catholicam fidem verbis profitetur.

Baronius an. 1136.

Pœnitens ob veniæ gratiam non vult alios ob ſuum deceſſum ſ..re.

Sugerius in Ludouico Craſſo.

16. Rex (inquit) *Ludouicus Pariſijs recidiua profluuij dyſenteria cùm grauiſſimè fatigaretur, omninò deficiebat, qui nunquam ſuper his improuidus, ac cito venerabili Pariſienſi Epiſcopo Stephano (cui anteà fuerat aduerſatus, vt ex S. Bernardi literis apparet) & Religioſo S. Victoris Abbate Hilduino, cui familiarius cõfitebatur, eo quòd Monaſterium à fundamentis conſtruxerat, et Confeſſionem repetit, et exitum ſuum viatico Dominici Corporis muniri deuotiſſimè ſatagit. Cùmque ſe deferri ad Eccleſiam SS. Martyrum faceret, vt quod votum ſæpius ſpoponderat, humillimè perſolueret: ægritudinit anticipatus anguſtijs, quod opere non potuit, corde, et animo, et voluntate compleuit. Præcipient ergo tapetum terræ, et cineres tapeto in modum crucis deponi, ibidem manibus ſuorum depoſitus ſigno Sanctæ Crucis præſentiam ſui muneris trigeſimo, Regni adminiſtrationis, ætatis verò ferè ſexageſimo anno, Kal. Auguſti ſpiritum emiſit, etc.* Pius itaque Rex ſua humiliter peccata confeſſus, ac intimo cordis dolore compunctus, terræ, ac cineri incubans, Sacramentis Eccleſiæ præmunitus in pace quieuit.

Sacramentalem Confeſſionem quã humiliter repetit, & viaticum ſumit,

Baronius vbi ſupra an. 25.

Adhuc viuens ad Eccleſiam ſe deferri vult ibique cineri aſperſus moritur.

16. Pari item humilitate Richardus Henrici II. Anglorum Regis filius, diuino afflatus ſpiritu, cum anteactæ vitæ culpas toto corde, necnon libidinum, quibus ſeipſum immane fœdauerat, ſordus pertæſus, execratuſque fuiſſet dolens adeò amarulenter pœnituit, vt facinora ſua coram Epiſcopis fateri non erubuerit, ac ſic pœnitens, compunctuſque vſque in finem perſeuerans, vt Rogerius his verbis meminit: *Eodem* (inquit) *anno Richardus Rex Angliæ diuina inſpirante gratia recordatus fœditatis vitæ ſuæ poſt Contritionem cordis, conuocatis in vnum in Cappella Reginaldi de Moyſe vniuerſis Archiepiſcopis, & Epiſcopis ſuis, qui cum eo erant apud Meſſanam, nudus procedens ad pedes eorum, & vitæ ſuæ fœditatem coram illis Deo confiteri non erubuit. Vepres enim libidinum exceſſerant caput illius, & non erat eradicans manus: ſed Pater Miſericordiarum Deus, qui non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat, reſpexit eum oculis miſericordiæ ſuæ, & dedit ei cor pœnitens, & ad Pœnitentiam vocauit. Ipſe enim à prædictis Epiſcopis Pœnitentiam recepit, & ab illa hora deinceps factus eſt Vir timens Deum, & recedens à malo, & faciens bonum. O felicem illum, qui ſic cadit, vt fortior reſurgat. O felicem illum qui poſt Pœnitentiam non eſt relapſus in ruinam, & culpam.* Contriti itaque cordis illud planè Rex cũctis de ſe argumẽtum præbuit, quod nunqnam poſthac ad priſtinas culparum, quas ſemel depoſuerat, ſordes redijt; ſed in arrepto deuotæ mentis propoſito in finem vſque ſtabilis perſtitit. Quin inſuper ſi quando vt homo erraſſet, corrigi haud recuſabar, adeoque S. Hugonem Lincolnienſem Epiſcopum ſe grauiter obiurgantem, ac ſua ipſi vltrò ſcelera, conſtanterque exprobrantem nactus, ſupplex ab eo veniam, ſeipſum agnoſcens, & culpam cõfeſſus

Baronius an. 1190. nu. 4.

Richardus Henrici II. Anglorum Regis filius mirificè compunctus ad Epiſcoporum pedes ſuas culpas accuſat.

Rogerius in vit. S. Hugonis apud Surium 17. Nouembris.

Pœnitentia in Virum alterum mutatus.

feſſus exorauit. Qua verò animi ſuffultus conſtantia, omnique metu ſuperior pro ſuis Regem delictis Vir Dei corripiendo perſtrinxerit, his apud Surium verbis traditur.

Sugerius ubi ſupra in vit. S. Hugonis

18. *Finita verò* (inquit) *Miſſa Hugo retrò Altare duxit Regem, vt eum maiori libertate reprehenderet. Cùmque ſederent his blandimentis eum aggreſſus eſt: Dic quomodo ſe habeat conſcientia tua? Parochia noſtra es, & tremendo Iudici pro te rationem reddituri ſumus; Cui Rex: ſatis (ait) bene mihi conſcius ſum, niſi quod inuidia quotidie torqueor contra hoſtes Regni mei. At Hugo rurſum cum obiectione: Et quid eſt* (inquit) *quod audio? an non quotidie pauperes opprimis, innocentes affligis, exactiones graues imponere non formidas? Inſuper & fidem thori te violaſſe fama clamitat. Num iſthæc parua tibi videntur? Ad hanc vocem Epiſcopi, immò Spiritus Dei, qui loquebatur in eo, territus eſt Rex in tantum, vt nec ſemel mutire auſus fuerit cōtra eum. Cùmque de his, & alijs multis prolixè obiurgaſſet eum, de quibuſdam humiliter ſe excuſauit: de alijs veniam poſtulans, emendationem promiſit. Reddente etiam Epiſcopo legitimam rationem coram Rege, & omni frequentia, quòd cùm Paſtor eſſet, in grauamen omnium ſuarum conſentire neutiquam debuerit; Rex libenter accepit, ſimul cum Deo gratias agens, ſub vlteriori reprehenſione ceſſaret. Tandem Vir Dei Regi vale dixit, & imperterritus ad propria remeare cæpit. Eo autem abeunte, Rex conuerteus ſe ad ſuos: Si omnes (inquit) tales eſſent, nihil aduerſus eos poſſent ſine Reges, ſiue Principes: Dictus eſt propterea Vir Sanctus Regū malleus, quòd perpetuo de ipſis triumpharet. Fuit enim non minùs zeloſus contra quoslibet alios pauperum oppreſſores, eccleſiaſtica libertatis violatores, quod indiſcriminatim abſque vlla perſonarum exceptione arguebat, admonebat, etſi contumaces perſiſterent, etiam excommunicationis ſententia feriebat.* Quibus ſanè ſatis, ſuperq; pius, promptuſque Regis ad ſuo parendum Pontifici animus, necnon ad pœnitendum facilis innoteſcit.

Ab Hugone Lincolnienſi Epiſcopo acriter pro ſuis culpis arguitur.

Compūctus veniam poſtulati, & emendationem promittit.

Hugonus in Rege redarguendo conſtantia.

Regum malleus dictus & cunctis admirationi.

Rainaldus an 1218. nu 39.

19. Huius quidem probè edoctus exemplo Philippus Comes Namurcenſis, qui ſæculari fretus potentia, & multarū vtpote ſibi culparum conſcius, cùm vitæ finis inſtaret, Pœnitentiæ operibus, ac lacrymis ſua ſibi redimenda peccata, ac optatam pro his à Deo, vt hinc ſecurus abiret, veniam impetrandam intelligens miro planè, atque inaudito contriti cordis feruore ſuccenſus, compunctuſque è vita deceſſit, cuius obitus in Eccleſiaſticis Annalium tabulis digno laudum preconio deſcribitur, ipſiuſque Cæſarij hūc in modum verbis exponitur: *Ante hoc* (inquit) *triennium defunctus eſt Philippus Comes Namurcenſis Vir potens, & nobilis, filius Balduini Comitis Flandriæ, antequā moreretur, tantam ei contulit Dominus in infirmitate Contritionem, vt talis Contritio non eſſet viſa in aliquo homine noſtris temporibus. Quatuor Abbatibus Ordinis noſtri ſimul, & ſæpè Confeſſionem ſuam facere conſueuit in tantum ſe accuſans, tantum plangens, vt omnes ad lacrymas prouocaret. Nec ei iſta ſufficiebant, quin laqueum collo ſuo iniiceret, rogaretque confeſſores ſuos, vt ſe traherent in plateam dicens: ſicut canis vixi, dignum eſt, vt moriar, ſicut canis. Filias fratris ſui Balduini Comitis, qui factus fuerat Rex Græciæ, tradiderat Regi Frāciæ, cuius filiam duxerat vxorem: quidam dixerunt, quia vendiderit eas, de quo facto plurimùm dolebat. Deportari ſe fecerat in pauperrimam domum Ciuitatis ſuæ, in qua pauper ſpiritu migrauit ad Dominū.* Hæc Cæſarius de Viro, qui ſuas ſeriò culpas recolens tam ingenti doloris ſenſu eaſdem Deo immortali compenſare ſtuduit, vt pœnitendo planè admirandus cunctis extiterit: Nam quæcunque mala admiſerat, cunctis ad ſui compunctionem, ruboremque palam fieri cupiens, defleuit, expiauitque, quod fecerat, & manifeſtis ſe peccatorem ſignis apud Chriſti Sacerdotes, quibus ſoluendi poteſtas aderat, vti reus proclamare non deſtitit, quo culparum ſolutus vinculis, tutus tandem è vita decèderet. Quod & Dei aſpirante gratia, vt exoptaucrat, conſequi poſtmodum meruit: Nam nedum ſuſpiratam pœnitendo veniam obtinuit, ſed & miraculorum inſuper ſignis inter Pœnitentiæ lacrymas clarus extitit, vt his Cæſarius verbis proſequitur: *Volens autem* (inquit) *pius Dominus tantam eius remunerare Contritionem, miraculis eum glorificare dignatus eſt tanquam dilectum Confeſſorem: ſepultus in Eccleſia S. Albani Martyris, in qua ipſe inſtituerat Conuentum*

Cæſarius lib 2. cap. 13.

Philippus Comes Namurcēſis patrata ſcelera mira donatus compūctione deflet.

Seipſum accuſat confitendo coram quatuor Abbatibus, & tot lacrymis vt nunquam talis contritio ſit viſa.

In domo pauperum feliciter obit.

Pœnitentiæ lacrymis expiatus miraculis inſuper claret.

Cæſarius ubi ſupra.

Digitized by Google

uentum Canonicorum de ſuis iuſtis redditibus, eis ſtipendia adhuc ſanus ordinans, tantis vſque hodiè ſignis coruſcat, vt de remotis regionibus infirmi aduenientes ad eius tumbam, ſanitatem recipiant, ipſamque terram circa ſepulchrum effodientes, ſecum pro benedictione deportent. Hæc ille in tanti merito Viri, ac in Pœnitentiæ laudem, quibus velut ſepulchralis tituli notis homini, qui totis animi præcordijs Pœnitentiam excoluit, viſus eſt parentaſſe, adeò vt qui iſthæc legit, vel vnius exemplo ad quaſcunque abolendas peccatorum ſarcinas, Pœnitentiæ vim, viamque compendiariam ad Dei promerendã gratiam ediſcat.

Infirmi ad ſepulchrum accurrentes ſanitatem recipiunt.

20. Demum Contritio infuſa diuinitus mortalium cordi nedum innumera, ſimul, atque enormia, vel vno momento peccata abolet; ſed immortali Deo vim faciens, ipſum denique potenter expugnat, vt appoſitò in rem præſentem exẽplo his Marchantius verbis tradit: *Quidam* (inquit) *Lutheranus miniſter tempore Pontificatus Gregory XIII. anno Iubilei 1575. Polonus natione, qui miniſterium verbi apud Lutheranos viginti tribus annis obierat: in anno autem illius Iubilei quadam impulſus curioſitate accinxit ſe Romano itineri, vt videret (inquiebat) Babylonem Romanam in hoc anno confuſionis; ſic enim vocabat Annum illum Sanctum. Habitu ergò peregrini venit Romam, & acceſſit ad Confraternitatem S. Trinitatis, vbi omnes peregrini excipiebantur, & alebantur. Huius confraternitatis Protector erat Ferdinãdus de Medicis Cardinalis, qui frequenter magno Nobilium comitatu illuc accedebat, & peregrinorum pedes lauabat. Contigit ergò, vt huic miniſtro illud humilitatis officiũ exhiberet, quo non potuit nõ cõmoueri interius, videns tam eminentis dignitatis, & nobilitatis Virum ad pedes ſuos tanta humilitate, & pietate abiectum. Interim vlteriùs curioſus, & ſubdolus explorator videt Gregorium Pontificem magno feruore Eccleſias viſitantem, ingreditur et ipſe, et conſiderat ſepulchrum Apoſtolorum Petri, et Pauli, et admiratur tantam externarum nationum turbam illuc confluentem, vt vota ſua cum lacrymis offerant. Percuſſus igitur luminis Diuini interiori quodam radio, et igneo Spiritus Sancti iaculo, aperit oculos, et in Cœlum eos attollens, ad pedes Altaris ſe proſternens, ſubdolam curioſitatem in ſanctam mutat reſolutionem. Cùm ergò in Sancta Cappella Pontificem orantem aduertiſſet, infert ſe turbæ, et quo poteſt modo, acceſſum ſibi parat; illius pedibus ſe proſternit, amplectitur, oſculatur, totus immadens lacrymis: nec vocem elicere poterat, ſolius cordis ſingultus, oculique lacrymantes loquebantur. Exiſtimabat Pontifex eſſe aliquem è pœnitentibus, qui horrore criminis confuſus, peccatum non auderet ſuum propalare; iubet ergo ingentem turbam ſecedere, vt eum ſemotis arbitris alloquatur. At ille vocem ſingultibus interciſam, prout potuit, attollens Nõ opus eſt (inquit) ò Pater Sãcte turbã ſemoueri, offenſã meã opto propalare, et pœnitẽtia publica expiare. Viginti iam tribus annis miniſter fui Sathanę, nunc cupio Chriſti ſeruus eſſe, et Eccleſię eius humilis diſcipulus; et in eorum numerum tranſcribi ſupplicibus his lacrymis ob tuam obteſtor Sanctitatem. Audit eum Pontifex, et pleniùs interrogat, et tandem ei collacrymans, et compatiens, benedictionem impartitur, negotiumque ſalutis eius duobus committit Cardinalibus. Confeſſione peracta, et ſacra item Euchariſtia maximo pietatis ſenſu percepta, viſitans in maximo ſolis ardore loca Sancta, morbo corripitur, & ad Hoſpitale S. Spiritus defertur; vbi tribus poſt diebus mortuus eſt ſumma cum ſpiritus ſuauitate, & conſcientiæ pace gratias agens Deo, quod poſt tanta pericula, & naufragia eum ad ſalutis portum nihil minùs cogitantem tranſuexiſſet. Re delata ad Pontificem, cui tunc aderant duo Capucini, oculos in Cęlum attollens, cœpit dicere cum Apoſtolo: O altitudo diuitiarum Sapientiæ, & Scientiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. Cùm tam multi peccatores, vt pœnitentiam condignam agant, aly Monaſterium, aly deſertum petant; hic cùm eſſet tantus peccator, trium dierum ſpatio cum grandi ſua Contritione, & veniam adeptus eſt, & Paradiſum.* Huic profectò ob maximam, ſubitamque cordis, qua donatus eſt, compunctionem Sapientis illud meritò verbum occinit: *Facile eſt in oculis Dei ſubitò honeſtare pauperem.* Subitò etenim Diuini Spiritus illapſu, validoque mentis ſupremo impulſu, mira cõtritionis vi peccatorum multitudinem delendo mox expiatus feliciter Cœlum conſcendit. Sed de his hactenus.

Iacobus Marchantius in horto Paſt. Candelabr. myſt. trac. 5. de Indulgẽt. pag. 693

Lutheranus miniſter verbis, 20. 23. anno Iubilęi Vrbem veniens ad Chriſtum conuertitur.

Summum Pontificem pedes peregrinorũ lauantem conſpicit.

Confluentiũ pietate compungitur.

Compũctus ad Pontificis pedes lacrymis, ac ſingultibus ſuos publicè errores deteſtaturus accurrit.

Magno contritionis ſpiritu ſacramentali confeſſione expiatur.

Ex intimo corde tribus dumtaxat diebus pœnitens cunctorum exẽplo in hoſpitali domo diem feliciter claudit

Eccleſ. c. 11. 23.

CAP.

CAPVT IV.

Imperatores, ac Reges Pœnitentiæ cauſa Regno, ſceptriſque ſe abdicant.

1 PArua pro magnis,& quæ fluxa,ac momentanea itẽ ſunt,pro ęternis dimittere, magnum profectò hominibus lucrum computandum eſt. Quod Chriſtus in Euangelio, ſuoquè ſatis tum verbo, tum exemplo inter docendum exhibuit, cum ſuos ad exactæ,puriorisque vitæ normam, & Chriſtianarum item virtutum apicem ſalubriter dictis adhortans: *Et omnis*(inquit) *qui reliquerit Patrem,aut Matrem,aut uxorem,aut filios,aut agros propter nomen meũ,centuplum accipiet, & vitã æternam poſſidebit.*Qui æterna igitur conſequi in Cœlo pręmia præoptat, modica iſthæc terrena, ac nullius momenti bona dimittere proculdubio non timeat; & qui Cœlum tandem lucrifacere intendit, terrenis interim exui haud detrectet. Quod quidem olim Moyſes (vt ſermo ab altiori principio deriuetur) cunctis exemplo futurus, prompto, libentiquè animo,& plus quàm regio pręſtitit; dum inter lęta, ac proſpera Mundi delatam ſibi Aegyptiorum Regni ſpem à ſe procul abijciens, cuncta iſthæc quaſi nulla contempſit. Vt enim egregiè Apoſtolus meritorum ipſius prærogatiuam quoquo modo mortalibus adumbrando inculcat. *Moyſes* (inquit) *grandis factus,negauit ſe eſſe filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum Populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem, & maiores diuitias eſtimans improperium Chriſti theſauro Aegyptiorum.*Grandis namque Mundi, magnarumquè rerũ apparentium contemptor, ac generoſus in terrenis quibuſuis proculcandis animus;non niſi ex certa præmiorum,vt optimè Apoſtolus ſubinfert, expectatione originario velut è fonte prodibat: *Aſpiciebat enim* (inquit) *in remunerationem*. Adeò quippe condignum ſibi præmium præſtolanti, omnem terreni regni ſpem abſcindere haud grande, haud graue,ac laborioſum, Chryſoſtomo teſte, videbatur: *Cælo*(inquit)*propoſito ſupernacaneum erat admirari Regiam Aegypti*. Ad quod Anſelmus quoque Diuinorum vltrò,quæ Moyſi ſeruabantur,promiſſorum magnitudinem curioſus vti explorator in trutina expendens: *Minùs credidit opibus Aegyptiorum, quia per id aeternis locupletari credebat, ſi pro Chriſto contumelias, & opprobria ſuſtineret*. Hoc ſiquidem nobilis animus,& generoſus æquè, ac ſapiens lucro illectus, *Idcircò*(vt idem ait)*elegit eſſe pauper, & deſpicabilis temporaliter apud homines, quia ſurſum cor habebat, & de æternis honoribus cogitabat*. Et meritò æterna cogitanti nil terrena ſapiebant.

Math. cap. 19.

Ingens homini lucrum parua in terris dimittere, & magna in Cœlo poſſidere.

Epiſt. ad Heb. c. 11. 24.

Moyſes Iudaici Populi Legislator, Aegyptiorũ Regni gloriã contempſit, vt Cœlo potiretur.

Ad heb. vbi ſupra v. 26.

Chryſoſt. hom. 26 in Epiſt. ad Hebræos.

Elegit prouidè pauper eſſe in Mundo, vt diues apud Deum eſſet.

Anſelmus in Epiſt. & vbi ſupra.

2: Id ipſum pari quidem, ac Moyſes, animi ſtudio ęmulati olim ſunt pręcipui Chriſtiani inter Principes recolendi,qui æternorum deſiderio bonorum præuenti, nec non condignè ob peccatorum ſcelera compuncti, vt ſuis Deum pro culpis placarent, eumquè fidum ſibi in futuræ retributione mercedis debitorem haberent, ſpontè, libenterquè ſceptro ſe in terris abdicando, religioſę nomen vitæ dedere, extra Mundum quodãmodo mente, ac corpore fieri cupientes: *Quibus vtpotè* (vt Apoſtolus ait) *dignus non erat Mundus*; quique in hoc interim ſæculo nonniſi velut hoſpites fuerunt, vt ſuum vnuſquiſque eorum iuxtà Diuinam Euangelij normam ſanctioris vitæ (vt Emiſſenus docet) meritum exprimeret: *Religioſus*(inquit)*neglector quietis, fugax voluptatis, appetitor laboris, patiens abiectionis, impatiens honoris, pauper in pecunia, diues in conſcientia, humilis ad merita, ſuperbus ad vitia*. Enimuerò qui dignam Deo immortali ſuis pro culpis pœnitentię mulctam exhibet, ac pro ſe omnimodis adhuc mortalis Deo facere ſatis contendit,ad religioſa hominum caſtra conuolans, ibi opportunè quæ vult,corpore procul,ac mẽte à ſęculo factus valet explere,iuxta ipſam, quam Ambroſius aliquando præſcripſit,pœnitendi legem: *Renunciandum* (inquit) *ſæculo eſt, ſomno ipſi minùs indulgendum, quàm natura poſtulat; interpellandus eſt gemitibus, interrupendus eſt ſuſpirijs, ſequeſtrandus orationibus, viuendum eſt ità,vt vitali huic moriamur vſui, ſe ipſum ſibi homo abneget, & totus mutetur, &c.* Quapropter aptè Chriſtus: *Qui vult*(inquit)*venire poſt me abneget ſemetipſum,& tollat crucem ſuam,& ſequa-*

Chriſtiani Principes pro Dei Regno ſponte terreno ſceptro ſe abdicant.

In Epiſt. ad Hebræos cap. 16.

Euſebius Emiſſenus in ſerm.

Religioſorum hominũ prærogatiua excellens.

Ambroſius lib. 2. de pœnitentia.

Pœnitentiũ forma in Religioſæ vitæ ſectatoribus ad viuũ elucet.

Matt. c. 16.

ſequatur me. Hanc certè ſublimem, rigidamquè pœnitendi formam pauci admodum in ſæculo, & nonniſi qui Cœlo prædeſtinati electorum tandem albo ſunt aggregandi; corde magno, & animo volenti amplectuntur; cùm alij vitam, vulgaremque Pœnitentium ſectando ſemitam faciliori incedere via, ac humi repentes, Cœlum quoquo modo lucrari propoſitum ſibi habeant.

3. Qui verò propiùs ad Deum pertingere, & è cœno in ſalutis portum emergere cõtendentes ſibi promiſſa Cœli prẽmia expectant, hi proculdubio mandatorum Dei viam alacriter, ac expeditè percurrunt. Quemadmodum ſuos olim Bernardus Monachos feciſſe teſtatur, quos ſic alloquens: *Vos* (inquit) *tam felici facilitate, quàm facili felicitate viam iſtam non ſolùm itis; ſed curritis, quia exonerati eſtis, & accincti nihil ponderis ſuprà dorſum portatis*. Sic igitur vnicuique beatis hiſce hominũ inhærendo veſtigijs, vt palmam quis tandem apprehendat, ad æterna ſibi iugiter currendum eſt. Haud enim gratis, nulloquè laboris impendio tot in virtutum ſtadio nos alacriter currendo præceſſere: *Sciebant* quippe (vt Auguſtinus ait) *quòd vincula huius Mundi aſperitatem habent veram, iucunditatem falſam, verum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, rem plenam miſeria, ſpem beatitudinis inanem*. Sed vt res opportune adducendis Pœnitentium comprobetur exemplis.

Bernardus ſer. de Quadrageſima.

Monachorũ Deo inſeruientium feruor egregie à D. Bernardo exponitur.

Auguſtin. Epiſt. 39. ad Sophiam.

Vita mundanorum hominum quæ ſit ex Auguſtino.

4. Sebbi Orientalium Saxonum Rex miro deuotionis ardore ſuccenſus, aſſiduis precibus, eleemoſynis, pijſque actibus intendens vitam in ſęculo duxit. At dum relicto corporaliter ſæculo ad Monaſterium tranſire cupit, ac petenti coniux, exoptantiquè aſſenſum denegat, ad triginta plane annos in ſæculo religioſis moribus tranſegit; Sed morbo tandem correptus, ſe monaſtica veſte indui exoptans, ad Antiſtitem Londoniam feſtinus currit, cui & ingentẽ auri ſummã ad Dei miſericordiã impetrandũ obtulit, qui & ſuæ diuinitus migrationis diem edoctus, morti qua maxima potuit pietate, deuotique animi affectu obuiandum curauit; ſed iſthæc, venerabili Beda narrante, excipiamus. *Eo* (inquit) *tempore præerat Regno Orientalium Saxonum* (*vt idem etiam libellus docet*) *Vir multùm Deo deuotus, nomine Sebbi, cuius ſupra meminimus; erat enim religioſos actibus, crebris precibus, pijs eleemoſynarum fructibus plurimùm intentus vitam priuatam, & Monachicam cunctis diuitijs, & honoribus præferens, quam & olim iam, ſi non obſtinatus coniugis animus diuortium negaſſet, relicto ſęculo ſubyſſet. Vnde & multis viſum* (*vt ſæpe dictũ eſt*) *quia talis animi virum Epiſcopum magis, quàm Regem ordinari deceret. Cùmquè annos triginta in Regno miles regni Cæleſtis exegiſſet, correptus corporis infirmitate permaxima, qua & mortuus eſt, admonuitquè coniugem; vt vel tunc Diuino ſe ſeruitio pariter manciparet, cùm amplius pariter Mundo ſeruire non poſſet. Quod dum ægrè impetraſſet ab ea, venit ad Antiſtitem Londoniæ Ciuitatis, vocabulo Valdhere, qui Erconualdo ſucceſſerat, & per eius benedictionem habitum religionis, quem diù deſideranerat, accepit. Attulit autem eidem & ſummam pecuniæ non paruam pauperibus erogandam, nil omnimodis ſibi reſeruans, ſed pauper ſpiritu magis propter Regnum Cælorum manere deſiderans. Qui cùm ingraueſcente præfata ægritudine diem ſibi mortis imminere ſenſiſſet, timere cæpit homo animi Regalis, ne ad mortem veniens, tanto affectus dolore aliquid indignum ſuę perſonę vel ore proferret, vel aliorum metu gereret membrorum. Vnde accito ad ſe præfatæ Vrbis Londoniæ, in qua tunc ipſe manebat, Epiſcopo, rogauit; ne plures eo moriente, quàm ipſe Epiſcopus, & duo ſui Miniſtri adeſſent. Quod dum Epiſcopus libentiſſimè ſe facturum promitteret, non multò poſt idem Vir Dei, cùm membra ſopori dediſſet, vidit viſionem conſolatoriam, quæ omnem ei anxietatem memoratæ ſollicitudinis auferret, inſuper & qua die eſſet hanc vitam terminaturus, oſtenderet*. Hęc ille.

Baronius an. 67?. n. 9.

Sebbi Oriẽtalium Saxonum Rex relicto ſæculo ad monaſterium tranſit.

Beda lib. 3. cap. 3. & lib. 4. cap. 11.

Adeo egregiæ virtutũ dotes, vt magis quã Rex videretur.

Morienti ſibi Londoniæ Epiſcopum vult adeſſe.

5. Verùm fauſto deſuper accepto migrationis nuncio, Diuinis quoque, dum de exitu trepidat, confirmari ũiſionibus meruit: Nam ſuauiter è vita ſe deceſſurum non multos poſt dies intelligens, lætus interim mortem, peramanterquè expectabat; at nouo ſubinde poſt mortem, dum eius iam tumulo eſſet inferendum cadauer, ac miro illuſtratus eſt viſu, de quo Beda iſthæc narrat: *Vidit enim* (vt poſt ipſe referebat) *tres ad ſe Viros claro*

Beda vbi ſupra.

Cœleſti viſu releuatus mortis metu abſoluitur

daquè ergà ipſum Populi ſtudia recenſet; de quo illud iure merito dici poſſe videtur, quòd *Regum* (quod tamen ducti plerique ambitione faciunt) *Haud quæſiuit, ſed ſibi oblatum conſtantiſſimè recuſauit, immò vim paſſus eſt, vt illud exoratus reciperet*. Ità plane ſceptri contemptor, ſceptro digniſsimus extitit.

Educto miles gladio ipſi necem minatur ni eligentibus conſentiat.

Tudenſis vbi ſupra.

7. Pius itaque Rex Regios, ac planè dignos honoris culmine vnà cum Sacra vnctione mores, ac ſpiritum ebibens, cùm nonnulli in Hiſpanijs tyranni publicam rem perturbantes tunc temporis emerſiſſent, Iuſtitiæ in primis clypeo ſuo ſub vexillo pugnantes fortiter, conſtanterque ad bellum munire ſtuduit. Quamobrem valido comparato exercitu, in ipſo belli procinctu milites, quos adulteria perpetraſſe ſciebat, belli à vindicando auſpicatus initia, Iuſtitiæ gladiũ exerens, reos criminis virilibus amputatis mulctari iuſſit, illam tanto ſe dignam Principe ore ſententiam inſonans: *Ecce iam* (inquit) *iudicium imminet belli, et licet fornicari, vt Deus ad iracundiam prouocetur?* Et poſt alia, hæc item (vt Baronius tradit) hæc, inquam, perenni poſterorum conſignanda memoriç verba ſubdidit: *Fruſtra* (inquit) *pergit ad bellum, quem iniquitatis comitatur exemplum*. Qui verò iuſtus æque, ac pius, ſceleribus primum bellatorum purgauit exercitum, Angelos ſibi è Cœlo miſſos & commilitones futuros in prælio fortitus eſt, vt Auctor omni fide dignus ipſius vallatum Angelis viſum aliquando exercitum affirmat, cuius hæc ſunt verba: *Manifeſtè* (inquit) *diuina protectio adfuit; quod cæleſtibus indutis patuit euidenter: Viſus eſt enim Angelorũ exercitus protectus noſter exercitus, et per ipſos Angelos ſuper caſtra corruſca velitatione protectionis ſuæ ſigna protendere*. Quod & euentus poſtmodum, re feliciter geſta comprobauit, dum difficile aduerſus binos validiſſimos tyrannos prælium, Vaſconum, Francorumquè auxiliari ope munitos, munitiſsimoſquè Ciuitatum propugnaculis tutos, breui temporis ſpatio feliciter confecit. Quin & nobilem de Paulo tyranno, Dei fretus auxilio, tryũphum retulit; Hoſtis quippe Toletum catenis vinctus Rege inſpectante adductus, condignis vnà cum ſocijs affectus eſt pœnis: Infelix namque decaluato capite, raſa barba (quod apud Gothos erat infamis notæ ſupplicium) nudis pedibus, ſordidiſquè indutus veſtibus, camelo ſuper impoſitus, & corona ex corio compacta ornatus, ſcurrilem in modum proceſsit, ac poſt eum omnes ſubinde rebelles, qui ſancitum legibus in tyrannos nouiſsimi ſupplicium ſubiere.

Scelera prius puniẽda, quã arripienda in hoſtes arma exemplo docuit.

Baronius an. 674 n. 3.

Baronius vbi ſupra n 3.

Pius Rex ſua Angelorum prçſidio, caſtra vallari, ac defendi è Cœlo obtinuit.

Baronius vbi ſupra n. 5.

8. Porrò Rex accepti beneficij memor Deo ſe (vt par eſt) gratum exhibens, Sacra vaſa, aliaquè id genus ornamenta, quæ ſublata ab hoſtibus comperit, vnà cum alijs manubrijs ex eorundem manibus vindicata Eccleſijs quam primùm reddi præcepit, aliaquè inſuper recolenda, ac ſuæ digna pietatis monimenta adiunxit. Verùm cùm palma potitus in rei memoriam triumphalis inſtar fornicis ædificia Toletanis Ciuibus, ipſorumq; commodo vtilia conſtruenda curaſſet, noua Ciuitatis erigens mœnia, in nonnullis eorũ turribus eiuſcemodi inſcribi, ac incidi carmina voluit.

Victoriç palma ex tyrãno potitus hoſtiles Deo exuuias conſecrat.

Erexit fautore Deo Rex inclytus Vrbem
Vuambaſua celebrem protendens gentis honorem.

Baronius vbi ſupra.

Et hæc omni digna laude religioſus apprime Princeps Chriſtianæ pietatis monimenta reliquit. Pijſsimus verò Rex, virtute clarus torquè Dei beneficio palmis, proſperis item rebus auctus, nobiliorem profectò de contempto vnà cum pompis ſæculo meditatus tryumphum, poſtquam annos octo, & menſem regnaſſet, Regno ſe ſponte abdicans, Monaſticum amplexus eſt Inſtitutum; in cuius locum Eruigius ſuffectus fuit, vt Lucas Tudenſis his verbis tradit: *Quia* (inquit) *malignitatis Auctor per bonorum diſcordiam ſemper tēdit: tempore bon: mem: Cinduaſuindi Regis ex Gracia venit Vir quidam nomine Ardabaſtus Græcorum genere nobilis, qui ab Imperatore ſuo expulſus in Hiſpaniã eſt, quem Recenſuinthus Rex magnificè ſuſcepit, et ei in coniugium Conſobrinam ſuam dedit, ex quo coniugio natus eſt ei filius Eruigius. Qui cùm eſſet in Palatio Regio nutritus, et honore Comitis ſublimatus, elatus ſuperbia, callidè aduerſus Regem Bambanem excogitauit, et potionem lethiferam dedit ei, ex qua Rex officium memoria perdidit. Cùmque Ciuitatis Epiſcopus, et Optimates Palatij, qui erant fideles Regis,* quos

Lucas Tudenſis.
Baronius an. 680. n. 56.

Rex non minus ſui, quã aliorum victor Monachus fit, & de Mundi faſtu tryumphat.

vt hìc coronidis inſtar ipſius Baronij verba ſubtexantur; *Ita planè*(inquit) *primitiua illius Eccleſia Anglicanę fuit ergà ſacram religionem vigens, feruenſquè cultus, vt ob frequentiam Deo philoſophantium Monachorum fuerit inſula referta vndique Monaſterijs, in quibus et Reges ipſi, qui fuerant Leones in prælio, mox in ſacris ſeptis, cæleſtibus caulis incluſi redderentur Agni mitiſſimi. Fauebat planè Dominus coaleſcenti tunc Eccleſia Anglicanę, vt omnibus eam chariſmatibus reddiderit affluentem in virtutum, et ſignorum pręſertim oſtenſione; quibus quiſque licet inuitus trahi poſſe videretur ad Mundi contemptum.* Hæc Baronius in Edelredi ſe Regno ob Chriſti amorem, & Pœnitentiæ cauſa ſponte abdicantis laudem. Verùm Edelredus cuncta, quæ perperam fecerat, ac damna, quæ intulerat, ſeriò ſecum reuoluens; vt dignum Deo obſequium pro illatis contumelijs exolueret, cum Vlfridus Eboracenſis Epiſcopus ſanctitate conſpicuus è ſua exturbatus Eccleſia exularet, ipſum Apoſtolicæ Sedis auctoritate inſontem pronunciatum, Pontificię Sedi reſtituendum curauit. Quamobrem ipſe tunc Abbatem in Monaſterio agens, Conredo, cui Regnum adminiſtrandum reliquerat, ad ſe accito; Epiſcopum ab eo vltrò in gratiam recipi, ac ſuo reddi throno voluit, vt idem Beda de Vlfrido Roma poſt morbi languorem in Gallijs ſuperatum, in oras patrias remeante his verbis tradit: *Conualuit*(inquit) *Epiſcopus cunctis gaudentibus, et Deo gratias agentibus, cæptoquè itinere; in Britanniam venit. Lectis autem epiſtolis, quas ab Apoſtolico Papa aduexerat, Bertuualdus Archiepiſcopus, et Edilredus quondam Rex, tunc autem Abbas libentiſſimè fauerunt. Qui videlicet Edilredus accitum ad ſe Conredum, quem pro ſe Regem fecerat, amicum Epiſcopo fieri petijt, et impetrauit: ſed Aldfridus Norbanhumbrorum Rex eum ſuſcipere contempſit, nec longo tempore ſuperfuit.* Hæc Beda, quibus ſatis Lectori compertum ſit Edelredum totis animi neruis pro Vilfrido in ſuum ab exilio thronum vindicando contendiſſe, ac bonis tandem operibus è Monaſterio, cui ſe Pœnitentię cauſa deuouerat, cumulatum vitam feliciter, vt mores repromiſerant, & credere par eſt, clauſiſſe; & hæc de ipſo ſatis.

Baronius an. 704. n. 4.

In Anglia cultus religioſus maxime viguit, vbi plura monaſteria ab ipſis Regibus extructa numerabantur.

Vlfridus Eboracenſis Epiſcopus Edelredi opera pontificiæ Sedi reſtituitur.

Beda lib. 5. cap. 20.

12. Elesban quoque AEthyopum Rex Chriſtianiſſimus, bellocum Dunaan impio Homeritarum Rege, ac Hebræo inſuper tyranno conflicturus, pijſque precibus magis, quàm armis præfidens Eccleſiam prius adijt, quàm in arenam deſcendit, quibus ſuffultus pręſidijs alacriter bellũ auſpicatus eſt; vt Auctor in B. Arethæ geſtis apud Surium his verbis: *Non latebat*(inquit)*nec priùs quidem Aethiopum Regem ea, quę facta fuerant; ſed tempore anni prohibente (erat enim hyems) vel inuitus quieuit. Itaquè cùm validum collegiſſet exercitum, tum ex ſuis, tum ex auxilys vſque ad centum viginti millia; naues autem Indicas ſeptuaginta in ipſa hyeme conſtrinxiſſet, quin etiam ex negotiatoribus Perſis, & Aethyopibus, qui illuc venerant mercatura gratia, naues alias collegiſſet ad ſeptuaginta, &c. & omnia paraſſet, veris initio mouet exercitum, armiſquè, & equis, & alio apparatu properabat, &c.* Et poſt multa de Regis Aethiopum pietate hæc ſubtexit: *Rex autem cùm iam eſſet nauigaturus, venit in Templum, &c. & ingreſſus eſt in priuato habitu: ſtans autem ex aduerſo Ara, cùm Deum multùm oraſſet, & facta ab ipſo in Aegypto miracula, atque in ipſa ſolitudine pro Hebrais in memoriam reuocaſſet: Illi (dicebat) fuerunt ingrati in te benefactorem, neque illi ſolùm; ſed y etiam, qui ex eis nati ſunt, &c. Quod ſi noſtra peccata merentur, ſed nè tu nos tradas illorum manibus. Quod autem ipſe volueris, hoc excepto, nobis impone ſupplicium, ne fortè dicatur: Vbinam eſt ipſorum Chriſtus, propter quem gloriantur, & Crux eius? Hæc cùm precatus eſſet cum lacrymis egreditur de templo, & è Ciuitate, &c.* Hæc Auctor, aliaquè de belli ipſius apparatu, & mira Regis inter bellandum pietate proſequitur.

13. At nobili Rex ſubinde diuinitus palma potitus, vt debitas, dignaſquè Deo grates perſolueret, ac ipſi acceptam victoriæ coronam deferret, ſe Pœnitentiæ cauſa Regno abdicans monaſticæ vitæ Inſtituta amplexus, cilicio indutus in Monaſterio toto vitæ tempore ſe ipſum includit, vbi ſancto fine quieuit, vt Auctor, qui ſupra his verbis: *Deo autem* (ait) *agens gratias pro tanta victoria, volenſquè ſeipſum dignum reddere maioribus, cùm diadema quidem regium miſiſſet Hieroſolymam,*

Baronius an. 523. n. 17. 18.

Agathias lib 2. de bello Perſię.

Elesban Aetyopum Rex pugnaturus Eccleſiam prius adit, quam armis manum admoueat.

Pia Regis ad Deum precatio, & Iuſta beneficiorum memoria.

Victoriæ palma potitus cilicio, & ſacco indutus Regno ſe Pœnitentiæ cauſa abdicat.

Auctor vita S. Areta apud Surium vbi ſupr.

ipſe

Confeſſionem excepit, his planè verbis teſtatur.

Petr. Damiani Epiſt. ad Agnetem Auguſtam.

16. *Scuto bonę voluntatis Dei coronata Agneti Imperatrici Petrus peccator Monachus ſeruitutem, &c.* Porrò Auguſtæ fæminæ primùm aduenientis pompam, eiuſque regium tunc in Vrbem intrantis apparatum, miris Pœnitentiæ operibus exultum ſic idem Damianus deſcribit:

Petr. Dam. vbi ſupra.

Veniſti (inquit) *non vt illa Sabaeorum curribus, & equitibus, & elephantis; ſed in lacrymis potiùs, gemitibus, & lamentis, &c. Veniſti humilis ad humilem, pauper ad pauperem, ideſt ad Chriſtum, &c.*

Poenitentis in morem fæminæ Vrbem intrantis pompa.

Sed quo mulier habitu in Vrbem pedem intulit, cunctis vndique Pœnitentiæ exemplum exiſtens, ſic idem proſequitur: *Veſtis* (inquit) *pulla, is, cui inſidebas, non dicam, equus, ſed potiùs burdo, vel burricus, vix menſuram deſidis excedebat aſelli. Mutaueras enim coronam velo, purpuram ſacco, & manus quæ in modum columnę geſtaueras ſceptrum, attrita iam eras portare pſalteriū. Reuerà quia omnis gloria filia Regis ab intus: Vernantium decor ille gemmarum, & coruſcantium auro veſtium cultus iam ad interiora migrauerat, &c. Delicatam porrò ceruicem illam, ex qua cum bracteolis aureis, & rutilantibus margaritis dudum murena pendebat, nunc margo lanea veſtis exaſperat.*

Quanta fæminæ è ſublimi throno ad humilitatis infimum gradū mutatio.

Hæc, aliaquè Petrus, dum Regiam haud obſcuris Pœnitentium infulis fæminam & pluſquàm gemmatis auri monilibus fulgentem mortalium exhibet oculis contemplandam. Sed munificam ipſius in diuitijs Eccleſiæ, & pauperum ſubſidio profundendis manum ſic aptè proſequitur.

Petr. Dam. vbi ſupra.

17. *Tu contrà* (inquit) *vt nuptialia cum cæleſti ſponſo fœdera contrahas, regalis ærarij congeriem prodigis, radiantia quoque cum auro, vel argento Margarita diſpergis, aulea tua blattina, vel potiùs deaurata Templorum laquearibus appenduntur, ornamenta regalia ſacris famulantur Altaribus. Nullis (vt ita fatear) parcitur rebus, & hoc ſolum indigentibus, et Eccleſijs confertur, quod extra tui iuris peculium reperitur. Cuncta proijcis, cuncta dilapidas, vt ad ſponſi cæleſtis amplexus exornerata prorſus, immò nuda peruenias. Hęc autem non propter te, venerabilis Imperatrix ediſſero, quam et his verbis potiùs offendere pertimeſco; ſed ob id potiùs, vt dum tua virtutis inſigne vtcunque depromitur, non parua legentibus ædificatio procuretur. Vbi enim tanta ſublimitas pro ſui Creatoris amore ad pauimentum vſque deijcitur, quæ ceruix ſuperbia protinus à ſui rigoris tentigine non flectatur? quæ tumida cuiuslibet mentis inflatio preſtò non folleat, cum tanta gloria Principem nunc velut deſpicabile mancipium cernat? quis pręterea rerum tranſeuntium pertimeſcat inopiam, cùm ſpontaneam videat in ea muliere pauperiem, quam tot vtique Regnis paulò ante aſpexerat imperantem? Aut quis inculti habitus iniuriam perhorreſcat, cum aureo ſubtegmini, et regalibus pompis à regia Maieſtate vile flamen prælatum eſſe conſiderat?* Quibus hęc item Petrus in ipſius laudem ſubtexit.

Munifica in elargiendo ſua Chriſti pauperibus manus.

Ingens cunctis ad virtutes ſectandas in regia fæmina documentum.

Petrus Damian. vbi ſupra.

18. *Veniam* (ait) *ad menſam, et ad famelicam (vt ita loquar) epularum affluentium vbertatem. Quale rogo eſt congeſtam ante te ſtruem lancium, et renidentium carnium epulas per menſas circumquàque tranſmittere, et carnium nec ipſam quidem pinguedinem deguſtare, contrectare manibus dapes, et eas in ore non ponere? immò ipſum panem, vel qualibet incultioris apparatus edulia cum timore ſummotenus ligurire? Vnde mihi ſæpe conqueſta es, eatenus non poſſe cohibere te ab edendi prurigine, vt ex his, quæ oppoſita cerneres, non aliquid tibi quomodolibet immoderatiùs indulgeres: hinc ſæpius lacrymæ, hinc gemitus, hinc ſuſpiria, etc. Sed ſicut ex tunc fortè non tacui: Ieiunium Regina tuum multiplex eſt. Nos enim aliquando ieiunamus à cibis, ſed tu ieiunas à purpura, ieiunas à corona, atque à quotquot magnificis imperialis glorię pompis.*

Mira ipſius, ac iugis in cibo abſtinētia.

Lacrymæ ipſi pro panibus.

Agnetis multiplex ieiunium ex Damiano.

Petrus Damian. vbi ſupra.

Ingentem verò deuoti, contritique cordis feruorem, qui in regia fęmina lacrymis, ac ſingultibus affulſit idem Petrus ſic mirabundus inculcans: *Vtinam* (inquit) *à quibuſdam homicidis, et diuerſorum criminum reis illi gemitus, illi fletus in Confeſſione prorumperent; Sic tabeſcentis, ac acerrimo dolore transfixa mentis ſpiritus fremeret, ſic malè ſibi conſcia pectora ſingultirent, ſicut illic plangebatur, vel inanium phantaſmata cogitationum, vel quarumlibet puerilium ineptiæ leuitatum. Hoc prouocentur exemplo, qui ad veneranda Sanctorum corpora pia deuotione feſtinant. Illic itaque proprij reatus morbos quaſi noxios humores euomant; quibus per conatus pura confeſſionis egeſtis pœnitentię*

Quantus vel pro leuioribus culpis poenitentiæ dolor.

ſalu-

Digitized by Google

ſalutaris antidotum ſumant. Illic baptiſmū Pœnitentia ſtatuant, in quem indicium officij Sacerdotalis inuerſi vetuſti hominis indumenta reponant, iamquè de veteribus noui viuant. Hæc ille.

19. Plura verò idem Petrus in fœminæ tam ex corde dolentis laudem, ac omni admiratione dignę proſequitur, quæ apud Baronium ſtudioſus quiſque per ſe conſulat. Demum cùm mulier diù pœnitens, boniſque cumulata operibus Romæ vitā apud S. Petrum laudabiliter, ac miro virtutum exemplo rranſegiſſet, ſancto ibidem fine quieuit: Sed vt hic ex Baronio ipſius è vita exitum recenſeamus: *Ad poſtremum* (inquit) *hoc eodem anno Agnes Mater Henrici Regis perſeuerans in vitę Sanctiſſima inſtituto excubandi ad ſacra limina Apoſtolorum Romæ in Laterano dietim, quarta die menſis Decembris feliciter ex hac vita migrauit, atque in Lateranenſi Baſilica ad tempus ſepulta eſt; poſt dies autem viginti duos translata eſt ad Baſilicam S. Petri apud S. Petronillam.* His Baronius pium Agnetis viuendi finem proſequitur: *Agnes igitur* (vt Bertoldus Conſtantienſis ait) *religioſiſſima Imperatrix iam viginti duobus annis in viduitate Deo deuotiſſimè ſeruiens, animam* (vt Vegius addit) *bonis operibus fœcundam Lateranis Saluatori ſuo, atq; omnium bonorum Deo Auctori reddidit.* Et hæc in Auguſtæ fœminæ laudem, quæ Pœnitentiæ ſectandæ ſtudio haud vlli ſecunda, nedum Vrbi, ſed vniuerſo item Chriſtiano Orbi teſtatiſſima de ſe argumenta reliquit.

Baronius vbi ſupra.

Meritis ob pœnitentiā apud Deum clara migrat è vita.

Bertoldus Conſtantienſis, Vegius in Agnetis Epitaphio.

20. Demum præferuida æternæ ſalutis, quæ animo ſemel inſedit, lucrandę ſpes, ac cœleſtis Regni cupido ipſos Mundi Monarchas, & Chriſtianos Reges ad repudium ſponte Regnis, ac Imperio indicendum efficaciſſime compulit. Inter quos Carolus V. Romanorum Imperator Auſtriacæ proſapiæ Princeps (de quo nonnulla alibi dicta à nobis ſunt) hic inquam vltro, libenterquè ad vacandum Deo, ac ſibi Regias ſpontè infulas abiecit, vt Bzouius his verbis pro ipſius elogio tradit: *Cùm verò* (inquit) *nulla eius vitę pars non ſummè laudabilis ſit, nulla re magis animi magnitudinem oſtendit, quàm vitę clauſula, qua Vir alios vincere aſſuetus, ſe ipſum vicit, vitęquè tot caſibus obnoxia iam potiorem mente agitans, antequam moreretur, renunciauit; & qui Reipublicę vixerat, ſibi, ac Deo capit viuere. Itaque toto biennio, quod mortem præceſſit, in Hieronymianorum Fratrum ſodalitio, monitore vſus Sacerdote quodam, qui ei à Sacris Confeſſionibus erat, præcipuè S. Bernardi Abbatis lectione ſe ſolabatur, & toto pectore in Deum reuolutus ſi ratiocinabatur: ſe quidem indignum eſſe, qui proprijs meritis Regnum Cœlorum obtineret, ſed Dominum Deum ſuum, qui illud duplici iure obtinet, & Patris hæreditatem, & Paſſionis merito; altero contentum eſſe, alterum ſibi donare, ex cuius dono illud ſibi meritò vendicet, hacquè fiducia fretus minimè confundatur. Neque enim oleum miſericordiæ, niſi in vaſe fiduciæ poni. Inter alias, & alias deuotionis incitationes cum ſenſim ad lentam tabem febris acuta acceſſiſſet, imaginem Chriſti Cruci affixi identidem oculis, vlnis, ore, tota mente complexus, in eo ſolo ſe omnem ſalutis ſuæ ſpem collocare declarauit, ſumptoquè Sacroſancto Euchariſtiæ viatico: In me mane* (inquit) *ò dulciſſime Saluator, vt ego in te maneam, in qua verba deficiens animam Deo, qui illam dederat, reddidit; cùm vixiſſet annos quinquaginta octo, menſes ſex, dies viginti quinque, &c.* Mors autem ipſius in ſalutis Annū 1558. & 21. Septembris incidit; Religioſa itaq; ſapientiſſimi huius inter Monarchas pietatis ſtudia Cœlo dignum proculdubio renunciant; Quippe qui terreno ſponte ſceptro ſe abdicans, omniquè inſuper abiecta rerum terrenarum cura ſic totus contemplandis cœleſtibus, ac deſiderio æternorū intendit, vt Pœnitentia ſuffultus hàud terram poſthac, ſed, Cœlum (quò aſpirabat) ſuſpiciendum ſibi proponens, Dauidicum illud occineret. *Portio mea Dominus, dixi cuſtodire legem tuam.* Sed hæc interim ſatis.

Carolus V. Romanorū Imperator ob pœnitentiæ amorem Regnum dimittit.

Bzouius an. 1458. n. 3.

Haud ſibi præſidens, totum ſe Dei miſericordiæ & Chriſti meritis committens totus in Domino obdormit.

Dignum Car. ol. elogium.

Pſal. 118.

CAPVT V.

Pœnitentiæ, ac humilitatis cauſa, non nulli Epiſcopatu ſe, atque honoribus abdicant.

1 Epiſcopalis dignitas muneris, quę *Onus eſt Angelicis humeris formidandum*, ſic ſe ipſa eminet, ac præcelſa adeo diuinarum in homine virtutum me-

merita exigit, vt accedentibus metum potiùs ingerat, quàm ſui ambitum, amoremque conciliet, quin immò fugam magis, quã deſiderium exambientibus, vltrò ſuadeat: *Honor quippe* (vt Chryſoſtomus ait) *deſiderantẽ ſe fugit, fugientem ſe deſiderat*. Pontificij verò muneris præſertim ſublimitas tantùm ſibi in Chriſti Eccleſia obſeruantiæ, ac cultum honoris vẽdicat, vt humanis vtpote longe impar viribus, haud ſpontè, & nonniſi vbi neceſſitas, poſcit, imò magis coactè, Gregorio teſte, non tam honor, quàm onus eiuſmodi, quod ſe ipſo adeo fulget, ac fulgendo ſimul prægrauat, ſubeundum ſit aliquando: *Virtutibus* (inquit) *pollens coactus ad regimen veniat, virtutibus vacuus, nec coactus accedat*. Quapropter aptè, ſapienterquè Hieronymus Apoſtoli verba expendens: *Si quis* (inquit) *Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat, &c. Opus* (inquit) *non dignitatem, laborem, non delitias, non creſcere faſtigio, ſed humilitate decreſcere, vt fiat ſeruus, & miniſter hominum propter Chriſtum, &c.* Quibus ſanè iuſtus, ac dignus oneta, quæ præcelſa ſecum affert dignitas, ſeriò pẽſantibus, ac ingens plane horror nedum metus iuſtiſſime incutitur: Non enim parui momenti res eſt Pontificium conſcendere thronum, atque animarum adminiſtrandam curam ſuſcipere, vt Hieronymus docet: *Non eſt* (inquit) *facile ſtare loco Pauli, tenere gradum Petri, ædificare turrim, futuri operis ſumptus computa*. Quod meritò quidem cordatis quibuſque Viris timendi cauſam affert, & ad ſuas probè dimetiendas vires hominem excitans pro ſe pluſquam cautũ, ſollicitumque inter pericula reddit; Chriſtianorum quippe ambitio ſub ipſa fidei primordia hæc potiſſimùm fuit honores fugere, contumelias amplecti, exambire pœnas, reſpuere cathedras, ac latebras ſecretiores ad latendum angulos ſemper exquirere, & in mortem ipſam vbi opus foret, libenter inſurgere; quæ ſubinde aurea prorſus ſurgentis Eccleſiæ tempora Seuerus recolens, ac ſuum apte ad noſtra iſthæc ſermonem inflectens: *Hac* (inquit) *tempeſtate totus ferè ſacro Martyrum cruore Orbis infectus eſt. Quippe certatim glorioſa in certamina ruebatur, multoquè auidiùs tunc Martyria glorioſis mortibus quærebantur, quàm nunc Epiſcopatus prauis ambitionibus appetuntur*. Hæc ille

Epiſcopale munus eſt onus Angelis ipſis formidandum.

Chryſoſt hom.

Gregorius in Paſtoral.

Honor deſiderantem ſe fugit, fugiẽtem ſe deſiderat ex Chryſoſtomo.

Hieronym. in Epiſt. 1. ad Timot c. 3.

Epiſcopatus eſt nomen Operis & laboris, non præeminentiæ.

Hieronym. Epiſt. ad Heliodorum.

Quæ nam primæuorũ Chriſtianorũ ambitio.

Seuerus lib. 2.

2. Enimuerò tunc maximè Epiſcopatum à Chriſtianis appeti laudem promeruit, quando Paſtor omnium primus ad Martyrium, & ad ſubeunda pro Chriſto tormẽta rapiebatur; quemadmodũ ſic diſertis Gregorius verbis teſtatur: *Tunc fuit* (inquit) *laudabile Epiſcopatum quærere, quando per hunc dubium non erat ad Martyrium peruenire*. Nonniſi etenim præcelſi animi Virum ad præcellentem honoris in Eccleſia gradum aſpirare par eſt, & qui ſibi altiſsimarum probè conſcius virtutum non eſt, Pontificij altitudinem miniſterij reueritus, timere magis, maximi vtpote rem periculi, quàm quærere, conſcenſum appetendo debet. Quod ſapidè olim Auguſtinus expendens, Diuinis etenim virtutibus pollens, ab Epiſcopatu tamen ſemper abhorruit, & qui laborandi cupidus labores haud fugit aliquando; honores tamen firmo, conſtantiquè ſemper mentis propoſito recuſauit, vt ipſemet in ſuis paginis timorem, qui eius inſederat animo; abundè teſtatur: *Adeò timebam* (inquit) *Epiſcopatum, et quoniam cęperat iam eſſe alicuius momenti inter ſeruos fama mea, in quo loco ſciebam non eſſe Epiſcopum, non illò accederem*. Cordatiſsimus namque, ac præeſſe dignus, fuga conſultum ſibi voluit; & nonniſi inuitus, nolenſque altiorem tandem locum à Deo euocatus conſcendit: *Non enim* (inquit) *in conuiuio Domini mei ſuperiorem locum elegi, ſed inferiorem, et abiectum. Sed placuit ei mihi dicere: Aſcende ſuperiùs.* Quamuis igitur tanta ſibi Vir alioqui digniſsimus humilitate vileſceret, ac ſolida perpetuo ab Epiſcopatus honore alienus mente foret; vocanti tandem Deo diutius reſiſtere non valuit: *Sed ſeruus* (inquit ipſe) *Domino contradicere non debet, cui placuit mihi dicere: Amice aſcende ſuperius*.

3. Idem planè Cornelius Romanus Pontifex, ac inſignis merito ſanctitatis præſtitit, de quo Cyprianus iſthæc: *Pontificatum ipſum* (inquit) *nec accepit, nec voluit, nec vt quidam vim fecit, vt Epiſcopus fieret; ſed vim paſſus eſt, vt Epiſcopatum ſuſciperet*. Timori quippe, haud amori ſublimis iſte honor, onus quod ipſi ineſt, ſeriò penſantibus fuit. Quod item magnus ille re, ac nomine Grego-

Gregorius in Paſtoral.

Epiſcopus olim omniũ primus ad martyrium rapiebatur.

Auguſt. ſerm. 1. ad Fratres in Eremo.

Auguſtinus ab Epiſcopatu ſemper abhorruit.

Auguſtin. vbi ſuprà.

Dum ſe indignum putat, et fugit ſad Epiſcopatũ rapitur.

S. Cyprian. de Cornel.

S. Gregor. in epiſt.

Cornelius Romanus Pōtifex vim paſſus eſt, vt Epiſcopatum acciperet ex Cypriano.

Bernardus epiſt. ad Eugen. PP.

rius probè ſciēs, ac iugē ſibi luctū iniuncto Pontificatus onere indictum reputās: *Si me* (inquit) *diligitis, plangite. Intus enim corruens, exterius aſcendiſſe videor.* Quibus item paribus Bernardus verbis conſonat, dum Eugenio ad Pontificium Apoſtolici throni culmen prouecto, non tam gratulabundus, quàm amarulenter condolens hunc in modum aliquando ſcribit: *Conſidero* (inquit) *gradum, & caſum vereor, attendo celſitudinem honoris, & è vicino periculum reformido.* Cauſam verò, cur adeò Paſtor oculatiſſimus ſuæ quondam timeret ouiculæ ſubtexens: *Altiorem quippe locum ſortitus es, ſed non tutiorem.* Sic ille. Quibus ſanè præcipui è Pœnitentium numero, humilitati, ac Pœnitentiæ operibus inhærentes; & tum verbo, tum exemplo à periculis cauendi diuinitus edocti, ab Epiſcopali procul munere fieri totis animi neruis perpetuò voluere.

Bernardus Eugenio ad Pontificatū euecto non gratulatur ſed condolet.

Iob cap.

Nilammon Monachus prius mortem ſubire, quam Epiſcopatum accipere delegit.

Baronius an 403. nu. 32.

Sozomen. lib. 8. cap. 10.

4. Quanti verò apud Altiſſimum, *qui facit ventis pondus*, tum momenti, tum periculi ſit Pontificalis dignitas, Theophilo, dum Eccleſiæ Alexandrinæ ſedem per ambitionem quæreret, illuſtri Nilammonis Monachi, qui priùs mortem, quàm Epiſcopale munus delegit, demonſtrari exemplo contigit, vt his Sozomenus verbis narrat: *Theophilus* (inquit) *etiam ſtatim, nihil cunctatus (quanquam iam hyems ingrueret) fugiens vnà cum Iſacio Monacho Alexandriam adnauigauit. Sed cum tempeſtas maris vrgeret, appulit Geras, quæ eſt Ciuitas puſilla, plus minùs quinquaginta ſtadys à Peluſio diſtans: Huius Vrbis Epiſcopo tum vita functo, Ciues (vt accepi) elegerunt Eccleſiæ ſuæ Antiſtitem Nilammonem virum bonum, & qui ad monaſticæ vitæ faſtigium conſcendiſſet. Is habitabat ante Ciuitatem in domuncula, in quam ſe ipſe concluſerat, ianua lapidibus obturata eo propoſito, vt Sacerdotium auerſaretur. Theophilus itaque veniens hortabatur; vt ordinationem à ſe oblatam acciperet: Apud quem ille, quamuis frequenter ſe excuſans, nihil obtinuit. Tandem inſtanti: Cras (inquit) ità facias, ſi placet ò Pater; vt ego hodiè res meas antè diſponam. At cum Theophilus poſtridiè ex condicto veniſſet, atque eum fores aperire iuſſiſſet; Age verò (inquit Nilammon) oremus primùm: Quo laudato, Theophilus quidem orauit, Sed Nilammon inter orandum hanc vitam reliquit. Hoc autem & Theophilo primùm, & ijs etiam, qui cum illo foris ſtabant, ignotum erat: Verùm cùm paulatim tereretur dies, quia ſæpenumerò euocantes non audiret; deiectis, qui ad ianuam erant, lapidibus, repererunt hominem mortuum. Inuolutum igitur, quibus oportebat, publica ſepultura dignati ſunt, ac Templum etiam ſuprà illius ſepulchrum indigenæ conſtruxerunt, & ſumma cum ſolemnitate adhuc diem mortis eius celebrant. At Nilammon quidem ad hunc modum mortuus eſt; ſi tamen mortem dicere oportet, quam ille ſubire maluit, quàm Epiſcopatum ſuſcipere, quo ſe indignum eſſe ob ingenij modeſtiam cenſuit.* Hæc Sozomenus, quibus Baronij verba poſt eiuſmodi rem ab Auctore narratam, coronidis, & appendicis inſtar, ſubtexenda hìc ſunt: *Voluit* (inquit) *Deus eiuſmodi exemplo tum cunctis ſignificare, quàm periculoſa eſſet Epiſcopalis præfectura; vt præſtet interdum mori, quàm in maximum diſcrimen adduci, tum etiam Theophilum magis ſobrium reddi vt animo volueret, quæ viderat, conſideraretque, ſi paruulæ Ciuitati præficiendus Epiſcopus à Deo expetierit antè mori, quàm munus ſuſcipere, quanti eſſet periculi præeſſe Alexandrinæ Eccleſiæ Orientalium omnium maximæ, omnibuſque ſimul Aegypti Prouincijs, atque alijs adiacentibus regionibus: ſed nihil penitus eo exemplo profeciſſe ipſum quidem, quæ anno ſequenti de ipſo dicēda erunt, oſtendunt.* Hoc namque vel vnico iā tum exemplo, quod Epiſcopale munus cautè fugiendum vnicuique ſit, perorata ſatis res videri cunctis potuit.

In cella clauſus, & iā ad thronū prouehendus a Theophilo inter precādum moritur.

Baronius vbi ſupra nu. 32.

Epiſcopalis præfectura non abſque magno periculo accidit

Theophilo Alexandriæ Epiſcopo ſubitus Nilāmonis obitus ſuperno documēto fuit.

Baronius vbi ſup. num. 3.

Solemnis, ac digna Nilāmonis memoria in Romano Martyrologio recolitur.

Martyrologium Romanum die 6. Ianuarij

4. Nilāmon igitur recluſus in Aegypto Monachus, totuſque Pœnitentiæ addictus, & ab honoribus apprime abhorrēs, iugem in Eccleſia ſibi laudem promeruit; ob humiliter recuſatas videlicet Epiſcopatus infulas, ad quas cùm nolens, inuituſque Populorum ſuffragijs expeteretur, optatam ſuis à Deo precibus pro laborum mercede mortem obtinuit, & ſic ſuis haud votis fruſtratus, Cœlum denique humilitate ſublimis conſcendit; cuius quotannis in Romano Martyrologio memoria his verbis recolitur: *In Aegypto Sancti Nilammonis recluſi, qui dum ad Epiſcopatum traheretur inuitus, in oratione Spiritum Deo reddidit.* Sic Vir profectò Sanctus Deo dumtaxat, ac ſibi vacans,

Pœni-

Pœnitentiæ amore illectus, ab Epiſcopali honore tota alienus mente fuit; vt mortem potiùs elegerit, quàm Pontificij in Eccleſia muneris ſublimitate clareſcere.

5. Enimuerò humilitas, quæ ſe ipſa ingenioſa ſemper eſt, cordatos Viros haud ſemel Pœnitentiæ cauſa, vt non tam alijs, quàm ſibi vacarent ſponte ab Epiſcopali throno auulſos, pijs, honeſtiſque laboribus, cæteriſque operoſæ laudabiliter vitæ muni js deuouit, vt Sophronius his verbis docet: *Quidam Patrum* (inquit) *enarrauit nobis de quodam Epiſcopo, quod relicto Epiſcopatu ſuo profectus eſt ad Sanctam Ciuitatem (Antiochiam videlicet (vt Baronius ſubdit) quod vt dicemus; Theopolis Dei Ciuitas fuiſſet diuinitus appellata, ibique ſumpto operarij habitu miniſtrauerit Architectis; eo verò tempore Vir clemens, & miſericordiæ operibus deditus Ephrem Comes Orientis erat, ac per ipſum ædificia publica reparantur: Ciuitas enim terræmotu ceciderat. Die autem quadam vidit per viſionem Ephrem dormientem Epiſcopum, columnamque ignis ſuper eum ad Cælum vſque pertingentem: Hoc autem cùm non ſemel, nec bis, ſed ſæpius cerneret, obſtupuit Ephrem (erat quippe viſio illa terribilis, & plena ſtuporis) cogitabatq; apud ſemetipſum, quidnam hoc eſſet; neque agnoſcebat, quis eſſet ille mercenarius, videns illum coma neglecta, veſte ſordida, vili, & abiecto habitu, & nimia exercitatione, & continentia, iugiſque laboris fatigatione afflictum, & ſquallidum toto corporis cultu. Accerſitum autem operarium eiuſmodi Ephrē percontabatur, quiſnam eſſet, cæpitque ſeorſum agere cum illo, quo vocaretur nomine, & cuius Ciuitatis oriundus. Qui ait ad illū ego vnus pauperum iſtius Ciuitatis ſum; cùmque non habeam, vnde me ipſum ſuſtentare valeam, cogor, vti poſſum, et Deus de laboribus meis paſcit me: Motus ergo diuinitus Ephrem reſpondit illi; et ait: crede mihi, non te dimittam, donec mihi de te veraciter proſequutus fueris.*

Baronius an. 526 nu 52.

Architecti opera S. Petri de Coſer.

Epiſcopus apud Theopolim relicto Epiſcopatu ſub Operarij veſte latet.

S. Ephrem columnam igneam ſuper Epiſcopum latentem ſemel, ac iterum cernit.

Ipſum alloquens quisnam eſſet interrogat.

6. *Cùm verò ita conſtringeret, neque ſe vlteriùs poſſet abſcondere, dixit illi: Pollicere mihi, quia quandiu fuero in vita hac nemini dices, quæ circa me ſunt; et ego ſuppreſſo tantùm nomine, vera tibi de me annunciabo. Iurauitque illi Comes nulli ſe ea dicturum, quandiu eſſet in vita: Tunc ait illi; Ego Epiſcopus ſum, et propter Deum dimiſi Epiſcopatum, et veni huc quaſi ad ignotum locum: affligens autem animam, et carnem meam; et operans ex labore meo modicum panis mihi acquiro. Tu verò quantum potes, adyce ad eleemoſynam: his enim diebus Deus promouebit te ad Apoſtolicum thronum huius Ciuitatis, vt paſcas Populum ſuum, quem acquiſiuit per proprium ſanguinem Chriſtus verus Deus noſter. Vt igitur dixi, eleemoſynis inſiſte, et pro recta fide iugiter ſta, et decerta; talibus enim ſacrificijs maximè delectatur Deus. Iſta, vt prædixerat, contigerunt; Sanctuſq; Ephrem his auditis glorificauit eum dicens: Quantos habet occultos famulos, et ſibi ſoli cognitos Deus.* Hæc ille; quibus ſanè humiles corde, nonniſi dignos, ac Pœnitentiæ itē cultores ad impensè Deo, ſibique vacandum latere in angulis velle, ſui exambire contemptum, honores fugere, & pœnas, laboreſque prompto, libentique animo, præoptatas vti delicias amplecti conſtat; vt ſic profectò ſalutem animæ, & ab honoribus, & curis liberi omnium negotiorum negotium agant; *Quid enim prodeſt homini* (inquit Chriſtus) *ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur.* Ita planè

Sophronius vbi ſupra.

Iuramento, ne cuiquam reuelet, præmiſſo, ſe eſſe Epiſcopū affirmat.

Ephrem quoque futurum Epiſcopum denunciat.

Lucæ cap. 9. 25

7. Porrò vt alios hìc pari laudum dignos præconio recenſeamus, Theodorus Siceota Epiſcopus, virtute, ac meritis clarus, qui ipſum olim Imperium Mauritio prædixit, & Anaſtaſiopolitanæ tamen Eccleſiæ inuitus præficitur. Hic Antiocho Eremitæ magnæ ſanctitatis Viro familiaris, cuius præclara geſta ſuis Antiochus verbis teſtatus eſt: Fratres enim, qui ad hominem inuiſendum venerāt, alloquens: Cùm (inquit) *talem ſtellam, et Sanctum Dei Apoſtolum habeatis, ad me agreſtem, et vilem, et nullius pretij hominem venerandum acceditis. Ad ipſum verò laudabilem, ſanctumque Virum colendum vos conuertite, qui Diuinam in Mundo vitam agit, et cupiditates in ſe proterit, et doctrina ſua multos ad Deum conuertit: Cùm autem veſpera adueniſſet, facto Diuino ſacrificio accubuerunt; vt pauco, et ſolito cibo veſcerentur. Poſtea voluit S. Theodorus (vt erat ſolitus) hoſpiti pedes lauare; id ille non permiſit: mutuò igitur manus lauerunt,*

Baronius an. 597. nu 29.

Theodorus Siceota Epiſcopus Antiochum Eremitam de Epiſcopatu a ſe abdicā do conſulit.

etc. Egreſſus igitur Beatus Theodorus, comitatus eſt eum Anaſtiopolim vſque, et afflictiones, et ſollicitudines, quas in Epiſcopatu ſuſtineret, patefecit; quibus inſtitutæ vitæ ratio, vt Monaſteriorum ſuorum cura interrumperetur, rogans eum, vt quid ſibi agendum eſſet, conſuleret, et vtrum relicta Epiſcopatus dignitate, monaſtico tantum Ordini deberet incumbere. Ille verò quàm celerrimè faciendum cenſuit, ne apud Deum damnandus videretur. Sanctus verò Theodorus in Epiſcopium reuerſus, dixit eum celerrimè à vita migraturum, quàm ad locum ſuum poſſet peruenire. Quod et factum eſt: paucis enim diebus poſt nunciatum eſt, eum in via mortuum eſſe. Hæc Georgius Presbyter iu B. Theodori Siceotæ actis, qui Diuinum eiuſmodi de ſe ab Epiſcopali munere abdicando ab Antiocho quaſi è Cœlo reſponſum accepit.

Georgius presbyter in actis S. Theodori Siceota.

Vtquam cito faciat, ab ipſo admonitus ne damnetur.

Georgius vbi ſupra.

Quo facto in itinere ipſo moritur.

8. Porrò de ipſo vel inuito in Epiſcopum inaugurando hæc quidē Auctor: *Defuncto* (inquit) *Timotheo Anaſtaſiopolis Epiſcopo, & Ciues Clerici ad Beatiſſimæ Ancyræ Metropolis Archiepiſcopū conuenerunt, & magnum Dei ſeruum Theodorum Siceotum manſionis Archimandritam in Sanctiſſima Eccleſia ſua Epiſcopum efflagitarunt. Erat autem tempus, quo S. Theodorus in ſpelunca incluſus precationi vacabat, & quieti, &c. Acceſſerunt igitur Anaſtaſiopolis Clerici, & Ciues ad Monaſterium, atque ſpeluncam; & ſupplicarunt, vt ſe Paſtorem ipſis concederet. Quod ille, cùm ne audire quidem vellet, nedum concedere: ipſi vi quadam pia illata, eum è Monaſterio extulerunt, & in lecticam coniectum abduxerunt. Cuius diſceſſu cum & Monachi, & cæteri, qui illic commorabantur, mæſti eſſent: Vir ſanctiſſimus eos per Fratrem conſolatus eſt: Omittite (inquiens) mærorem filii, nam ſi mihi credideritis, non dimittam vos: nihil enim eſt in terra, quod me à conſuetudine veſtra poſſit ſeparare.* At miraculorum à Deo portentis illuſtratus, poſtquam Epiſcopalibus infulis abrenunciaſſet, protinus vita exceſſit, vt Auctor tradit: *Diſceſſit è vita Sanctiſſimus, & Beatiſſimus, ac fideliſſimus Chriſti ſeruus Theodorus, &c.* Et hęc ipſi pro ſepulchrali titulo ſtatuimus.

S. Theodorus Siceota ad Epiſcopatū requiſitus, & vi compulſus diuinitus præſeruatur.

9. Qui igitur Chriſtianæ ſectādæ ſtudio humilitatis mori malunt, quàm Pōtificij honoris Prouinciam obire; tuti tandem, & abſq; omni ſalutis periculo è vita decedunt. Verùm hìc haud incongruè, vel obiter recenſendi etiam videntur, qui cùm Epiſcopatum auide nimis, ac præcellendi deſiderio per ambitionem appeterent; Deo ſubinde, vt eorundem ſaluti conſultum foret, propitiante, votis fruſtrati, ac pari è vita beneficio pœnitentes demum prærepti ſunt: Quod quidem Adalberonis potiſſimùm exemplo monſtratum eſt. Enimuerò cum Vdalricus miræ ſanctitatis Epiſcopus Auguſtanus in ſui locum Adalberonem Nepotem ſubrogandum vellet, idq; enixis vltrò ab Epiſcopis in ſynodo precibus inſtanter petendo contenderet; Adalbero autem eiuſmodi rē ſummoperè, ac per ambitionem expeteret, adeò vt iam vti Epiſcopus paſtoralem, qui Epiſcopalis throni inſigne eſt, baculum manu præferret, Epiſcopi alieno ob id animo de eo, haud in Auunculi locum ſubrogando per contentionem agebant; hæc enim in vita S. Vdalrici habentur; *Poſteà verò* (inquit) *reuertentibus de Italia Imperatoribus, patre ſcilicet, & eius prole ad Franciam, facta eſt Synodus in loco, qui dicitur Ingiltuboim, ad quam Archiepiſcopi cum cæteris ſuis ſuffraganeis Sanctum Vdalricum cum ſuis Legatis honorificè inuitauerunt, Adalberonemque eius Nepotem eò venire decreuerunt. Illuc cùm peruenirent, & Antiſtites ibidem congregati Adalberonem baculum Epiſcopalem publicè portare cognouiſſent, irati ſunt contra eum, & dicebant; vt contra canonicæ rectitudinis regulam in hæreſim lapſus fuiſſet, & quod Pontificalis honorem ſublimitatis viuente Epiſcopo ſibi plus iuſto vendicaret, & ideò vltra eum Epiſcopum ordinari non deceret.* Hæc quidem nec abſque animi ſenſu, & ob rem non leuiter indignati tunc Epiſcopi præſtitere: Sed cùm de eo ſubindè poſt Auunculi obitum in Epiſcopali Sede ſubrogando conſenſiſſent, *Diuino* res calculo diiudicata eſt. Ex improuiſo etenim Adalbero fatis conceſſit, vt nimirum & ſaluti ipſius, qui ardenter nimis Epiſcoparum exambiens præoptabat, & cæterorum Epiſcoporum, qui cognatos gentiles ſuos nonniſi carnis affectu permoti prouehendos volunt, documento, atque vtilitati conſultum foret; hæc enim de illo.

Epiſcopatū exambiētes, ne ſalutis periculo paccant, è vita præripiūtur.

Baronius an. 971. num. 6. 7. & 8.

Vdalricus Epiſcopus Adalberonē Nepotem ſibi in Epiſcopatu ſufficiendum curat.

In vita S. Vdalrici apud Surium.

Adalbero ambitione pulſatus ſe pro Epiſcopo gerit antequam ſit.

10. *His* (inquit) *conſilijs conſentiens S. Epiſcopus Vdalricus, cum eis in Synodum regre-*

In actis Vdalrici vbi ſupra.

Digitized by Google

regrediebatur, & tunc cum conſenſu aliorum Antiſtitum fecit ab Imperatore Adalberoni commendari in eorum præſentia procurationem ſui habere, & ſub ipſo totius Epiſcopatus cautam diſpoſitionem in omnibus. Talibus verò iſtis terminatis finita ſynodo Epiſcopus, & Adalbero cum ſuis ad Auguſtam reuertebantur. Quibus ipſa Baronij verba coronidis inſtar ſubtexenda hìc ſunt: *Indicauit* (inquir) *iſta Synodus, ſed præindicauit Deus, ne Adalbero ſuccederet ipſi Vdalrico in Epiſcopatu, quem tanta animi anxietate petebat; effecitque, vt antea Nepos, quàm Auunculus moreretur, nec moratus ſententiam iuſtus Iudex, & terribilis in conſilijs ſuper filios hominum: Siquidem antequam volueretur anni illius curriculũ, Deo vocãte repẽtino exitu efflauit anima.* Porrò rem geſtam idem qui ſupra, Auctor diſertis hunc in modum verbis tradit: *Prædicta* (inquit) *Synodus in autumnali tempore peracta eſt, & in antea Paſchali tempore adueniente, & Sancta hebdomada finita, Epiſcopus, & Adalbero amabiliter vocante Rinuccino Comite Dietpoldi fratris Epiſcopi filio ad caſtellum Dilinga nominatim venerunt, & vt ibi aliquantos dies charitatiuè cum eo, & cum fœmina eius Hiltegart nominata manerent. Paucis itaque diebus tranſactis Adalbero ibi cum Phlebotomo ſibi phlebotomando ſanguinem minui fecit, & poſtea cum Epiſcopo ad cænam conſedit, & de cæna ſurgens, in lectum ſe ad requieſcendum depoſuit: Cùmque vnuſquiſque ad ſuas diſceſſiſſet manſiones, eadem nocte ſubita morte Adalbero defunctus eſt. Herenuingus eius Presbyter cum ad nunciandũ hoc Epiſcopo, cubiculum eius intraret, Epiſcopus ſermonem eius præueniens dixit illi: Ecce Adalbero defunctus eſt. Cui ille reſpondit: Ideò ego huc intraui, vt tibi nunciarem. Nullus alius me præibat ad te, & quomodò hoc ſcire potuiſti? cui ille reſpondit: Vade, & ſuſcita Rinuccinum, & omnes, qui nobiſcum ſunt, vt citò præparent vehiculum, vt corpus eius ad Auguſtam ducamus Ciuitatem. &c.* Hæc ibi.

Baronius vbi ſupra num. 7.

Vldarici votis Deus è Cęlo reſtitit. quippe qui Nepos ante ipſum repẽtè obit.

In actis Sancti Vdalrici vbi ſupra.

Adalbero poſt cænam lecto accumbens mane repertus eſt mortuus.

Auunculus nepotis obitum diuinitus diſcit.

11. Triſtis profectò, ſed ſalubris ipſius Adalberonis, qui prius mortem vidit, quàm Epiſcopalem, quod exambierat, thronum conſcenderet, finis extitit. Repentino quippe obitu illius (vt nobis credere par eſt) ſaluti Deus conſultum voluit, licet Vdalricus Auunculus de eo ipſo rẽ aliter cogitaret, & ſic fortè, nè animæ periculum Nepos tali tantoq; ſub onere incurreret, ipſum arcano Dei conſilio fatum ſubire contigit; vt temporali videlicet morte, ſi quid terrenæ ac vanæ ambitionis culpandum ipſius animo inſederat, cautè expiaret: Hominem verò piè deceſſiſſe ad dubitandum non eſt, quẽ ipſemet Vir Sanctus præcognito diuinitus exitu perhonorificè tumulandum curauit. Sed ipſum Adalberonem miris alioqui virtutibus prædirum, Epiſcoli haud munere indignũ, immò planè digniſſimum fuiſſe ex his, quæ Baronius tradit ſaris euincitur: *His* (inquit) *accedebant nepotis ipſius virtutes, quibus ipſe ſuum alumnum imbuerat; de eo namque hac Auctor hæc teſtatur, fuiſſe doctum, atque in ſeruitio Dei ſtudioſum, necnõ in bonis operibus ſtrenuum, in dicendo eloquentem, in donando largum, compatientem aliorum moleſtijs, ad miſeros ſubleuandos feſtinum, atque multis virtutibus cumulatum. At non tot, tantiſque pollens virtutibus, etiamſi fuiſſet extraneus, erat ab eo ſucceſſor optandus, & dum viueret, cooptandus; eoque magis, quòd cùm Reges manus iniecisſent in Epiſcopatus, ſæpe contingeret è militia ſæculari, militantes inquam, in palatina militia ſe ſe obtrudentes, in Epiſcopos eligi. At laudauerit iſta homo, atque iuſta probarit, à Deo autem improbata, immo & punita admodum ſeuerè fuiſſe ſcimus, in primis Adalberone (vt dicemus) anno ſequenti morte repentina ex hac vita ſubducto, ipſo vero Epiſcopo nonniſi expiato peccato digno Sanctorum conſortio iudicato.* Hæc Baronius.

Ambitioſus prius ſepolchrũ, quam thronũ Epiſcopi vidit.

Baronius an. 971. num. 9.

Adalberonis egregiæ dotes ex Baronio.

Electio, haud humano calculo improbãda, Dei iudicio reprobata eſt.

12. Quod verò Epiſcopus non tam ſpiritus, quàm carnis impulſu Nepotem ipſomet ſuadente, ac id enixius petente, aſſiduiſque à Viro Sanctiſſimo precibus extorquente, ſibi ſucceſſorem delegerit, quem vel ex hoc æſtimare debuiſſet (vt Baronius ait) indignum, vel ex his, quæ Vir Dei proximè iam moriturus, factum eiuſmodi execratus edixit, palam cunctis proculdubio oſtenditur. Ad ſupremum namque ad Dei iudicium per viſum raptus, oblatuſque ſe, vel ob hanc vnam maximè cauſam acerbis Purgatorij pœnis mancipandum edidicit, vt his Auctor rem geſtam verbis proſequitur; *Altera vero* (inquit) *vice quadam die quaſi*

Baronius vbi ſupra num. 9

Vldaricus ſe ob id vnum acriter purgatorij pœnis expetendom ſub vitæ finem renunciat.

In geſtis S. Vldarici.

de

de quodam graui ſomno expergefactus, et aſſidentibus, & hæc audientibus ait: Heu heu quòd illum Nepotem meum, Adalberonem vnquam vidi; quia pro eo, quòd ei ſecundum ſuum deſiderium conſentiebam, noluit me impunitum in ſuum recipere conſortium. Et his dictis ſtatim tacuit, &c. Ex quibus tum Nepoti in primis, tum ipſimet Epiſcopo alicuius apud Deum culpæ id meritò adſcribendum dubitari vix poteſt, quando Vir Sanctus Diuino ſe iuſtè, acriterque iudicio expetitum, ac pœnis proindè obnoxium diuinitus intellexit.

Ex Chron. Clareuall. Ordinis Iacob. Marchātius: tract. 1. tuba Sacerd. pag. 806.

13. Et ſanè quamplures (vt rem proſequamur) in Epiſcopalibus conſtanter infulis recuſandis metu ſalutis adducti pertinaciſſimè perſtiterunt. Quapropter Beatus Gaufredus Cœnobij Clareuallenſis Prior, vt Epiſcopatum Fomacenſem conſentiendo tandem acciperet, nullis vnquam induci precibus potuit, quātumlibet S.Bernardus Abbas, ac Eugenius III. qui tunc Eccleſiæ præerat, ipſum vehementer ad id vrgerent. Sed quod Vir tantus Deo afflatus, ſibi adeo à paſtorali ſuſcipiendo munere timeret, ipſe poſtea demonſtrauit. Cùm enim is non multò poſt diem obijſſet, cuidam eiuſdem Cœnobij Religioſo apparens: *Saluus ſum* (inquit) *mihique feliciter ceſſit fuga Epiſcopatus: Si enim fuiſſem de numero Epiſcoporum, fuiſſem de numero damnatorum. Ita mihi Sancta Trinitas reuelauit.* Cui profectò honores timēti adeò, & procul à paſtorali munere dum viueret eſſe cupiēti appoſitè illa Pſalmiſtæ verba occinere viſa ſunt: *Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine: expectabam eum, qui ſaluum me fecit à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate.*

Gaufridus Cænobij Clareuallēſis, in Epiſcopatu recuſando perſtat.

Poſt mortē ſe ſaluum eſſe teſtatur, quia Epiſcopatum recuſaret.

Pſalm. 548.

14. Epiſcopale igitur animarum regimen grandi quidem ob ſui prærogatiuam honore, ſed magno item onus periculo in Dei Eccleſia ab homine tum appetitur, tum exercetur; adèoque iuſtè ingentem exambientibus incurrere metū par eſt, vt alieno quondam Conradus Hildenenſis Epiſcopus cunctos exemplo perterrefaciens opportunè docuit, de quo iſthæc Cantipratanus: *Iuuenis quidam* (inquit) *in Theneboniæ partibus ex ſanguine Principum pleniſſimè generoſus; ſed moribus, & vita degener, Epiſcopatum malè functus accepit. Qui rapinis, & luxurijs verecundè primò, ſed inuerecundiſſimè poſtmodum operam dedit. Caſtigauit autem eum Dominus flagello multiplici, ſed cum abuteretur eo in ſuperbiam, dedit eum Dominus in reprobam mortem. Qua in hora venerabilis Conradus Deo dignus Hildenenſis Epiſcopus ad Matutinas intempeſtiuæ noctis ſilentio ſurrexerat; illiſque dictis reſedit ad ſtudium, facturus in die ſermonem. Nec mora, raptus in ſpiritu, videre ſe viſus eſt Epiſcopum quendam velata facie, ſed infulis inſignitum ad Tribunal Iudicis rapi: Mox adſunt truci vultu ſatellites, accuſant Epiſcopum: vnus in rapina, alius in cęde hominum, atque alij in luxurijs lubricantem. Tunc Iudex aſſeſſoribus ſuis: Accuſata diſcutite, librate iudicium, ferte ſententiam. Nec mora aſſeſſores parent Iudici: Ferunt in commune ſententiam. Iudex approbat latam, accedunt miniſtri ſuper fuliginem nigriores, qui ablata mitra de capite, annulum, caſulam, Dalmaticam, ac reliqua Epiſcopalia veſtimenta detracta ad pedes Iudicis ponunt, nudumque relictum cum clamore rapiunt eiulantem, & à facie Iudicis trahunt ad Tartara, nihil ſecum præter peccata portantem. Mox aſſeſſores Iudicis ſurgunt, & cum cantu canoro ſubiungunt: Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. His viſis in ſpiritu dictus Hildenenſis Epiſcopus, reuerſus in ſe, cogitare cœpit, quiſnam fuerit ille miſerabilis Præſul; & ecce quidam ad oſtium pulſans, intromiſſus eſt, cum lacrymis clamans, talem Epiſcopum in proximam Villam veniſſe de veſpere, & ſub eadem noctis hora repentina morte ſubtractum. Quo audito Sanctus Præſul miſerrimo illi defuncto condoluit, & licet inaniter quò ad ſubuentionem, pro pietate, tamen lacrymas amariſſimas fudit.* Iuſtam quippe eiuſmodi viſu Vir Dei Epiſcopales inter infulas vnicuique ſollicitudinis curam diuinitus indictam probè intellexit, pauendi vtpote illius oraculi, quod ſingulis occinit, memor; *Qui ſtat, videat, ne cadat.* Quibus & Conradus, & alij ſubinde ad cautè præcauendū edocti profecere.

Thomas Cantipratan. lib. 1 c 3. pag. 84.

Conradus Hildenenſis Epiſcopus, alium Epiſcopum ad Dei Tribunal raptū videt.

Accuſatur vt reus, & ſacris veſtibus exutus Tartaro addictus damnatur.

Poſt viſum recogitans quemdam Epiſcopum ſubitò diem obijſſe intelligit.

1. Chorint. 10 12.

15. Inter quos Ioannes Boſinenſis Epiſcopus, vt ſummus inter Pœnitentiarios cùm ſe quondam Pœnitentiæ gratia Epiſcopatu abdicans, in Prædicatorum Ordinem Virtutum, ac virorum digniſſimorum ſemper exemplis excultum, at-

Rainaldus ann. 1252. num. 15.

que

que illuſtrem recepiſſet, ſupremus ſubinde eiuſdem Ordinis Magiſter renunciatus eſt. Et mira quidem Chriſtianæ humilitatis, nec obſcura terrenarum rerum deſpicientiæ poſteris documenta reliquit, dum mira in pauperes charitate, atque amore in Deum flagrans, pia virtutum omnium ſtudia ſollicitè ęmulari non deſtitit, vt Cantipratanus, qui ſupra his verbis meminit: *Cùm multo* (inquit) *tempore Pœnitentiarius Domini Papæ in Roma fuiſſet, eum Boſnenſi Eccleſiæ præfecit Epiſcopum. Et cùm haberet in Epiſcopatu pluſquam octo millia Marcharum in redditibus, in vſus tamen proprios, quaſi nihil inde expendebat; ſed omnia pauperibus erogabat, nec ſolùm quidem equum habuit, ſed aſellum, qui libros, & Epiſcopales infulas deportabat: ipſe verò pedes cum Fratribus incedebat. Hinc poſtmodum abſolutus ab Epiſcopatu, electus eſt in Magiſtrum Ordinis Prædicatorum, & his præfuit multis annis.* Hæc ille. Iure igitur qui Pœnitentiæ iugiter ſtudio addictus, condignè Pœnitentiarij quoque apud Pontificem Maximum longo temporis ſpatio munus obierat, ad Prædicatorum Ordinem conuolans, ibidem inter Pœnitentiæ alumnos, & auſterioris vitæ cultores aggregatus, piè vitam tranſigere, ac tandem feliciter claudere; quàm Epiſcopales inter infulas, ac Pontificali clarus honore, cæterorum Præfectus regimini viuere maluit.

Ioannes Boſuenſis Epiſcopus metu perculſus Eſcopatu ſe abdicat.

Thomas Cātipratan. lib. 2. c. 57. n. 55.

Ipſius virtutes.

Eligitur in Magiſtrum Generalem Ord. Prædicatorum.

Digne in vtroque munere pręfuit

16. *Potētes namque* (vt inquit Sapiēs) *potenter tormenta patientur.* Et qui Pontificio throno clari præſident, grandem profectò, niſi Chriſtianis pariter virtutibus fulgeant, è ſummo ſibi ruinam timeanr. Quapropter iure merito quis aliquando audito Archiepiſcopi, quem optimè nouerat, perdito vitæ fine, à præcelſo muneris ſibi maximè gradu timens, ac fugam è ſæculo ad Religionis clauſtrum arripiens magis inter humiles, abiectoſque tuto deliteſcere, quàm in ſublimi honorum culmine periclitari voluit; de quo iſthæc, etſi alibi mentio incidit, opportunè tamen nobis repetenda ſūt ex Bredēbachio: *Vualtherus* (inquit) *de Norech vir nobilis, ſatelles Caroli V. Imperatoris cùm aliquando nauigaret ad partes boreales Iſlandiam verſus ſecundo vento, vidit nauim ex aduerſo ferri itidem ſecundo vento, atque in puppi illius quoddam monſtrum inſtar hominis nigerrimi tanquam Nauarcham conſtitutum. Cùmque nauta huius Vualtheri pro more acclamaret, quid mercium veherent, & quorſum tenderent? Reſpondit Dæmon alterius nauis detector: Nos vehimus Archiepiſcopum N. nominando Ciuitatem, in qua fuerat Archiepiſcopus, & tendimus ad montem Heclam. Quo audito Vualtherus iſte totus contremuit, & vitæ ſuæ rationes ſubducere incipiens cum primum Leidam Hollandiæ reuerſus eſt, amplexus eſt Inſtitutum D. Franciſci ibidem ſub Vuilhelmo Delphini profeſſus (qui hæc domi meæ in plena menſa multis honeſtis viris aſſidentibus exactè narrauit) & poſtmodum Dordraci ſepultus eſt.* Hæc ille. Sic quippe præoſtenſa ſibi diuinitus Præſulis perditione, totus metu inhorruit, vt ad Religioſæ vitæ portum, quò à periculis poſthac liber fieret, quantocyus profugiendum duxerit.

Sap. 6. 7.

Epiſcopalis muneris dignitas vnicuique timenda.

Tilman. Bredēbachius collat. ſacr. lib. 8. cap. 12.

A Vualthero Archiepiſcopi anima naui per mare à Dæmonibus in Tartara deferri viſa.

Vualtherus metu perculſus religioſū Inſtitutū amplectitur.

17. Porrò ingens, quod rationis Deo pro ſui munere Epiſcopis reddendæ onus incumbit, iure merito timorem indicit, & maximè pro ſe ſollicitos, reddit, vt Robertus Card. Bellarminus Vir laudatiſſimus, & æquè pius ac ſapiens ſic tradit: *Aegrotabat* (inquit) *ad mortem Epiſcopus valdè doctus, & pius. Acceſſit ad eum Sacerdos vtrique noſtrum amicus, à quo hoc accepi, quod narro. Quæſiuit ab Epiſcopo communis amicus, an conſcientia eius ſatis parata eſſet: Reſpondit per gratiam Dei nihil graue ſibi occurrere, quod in Deum ſe commiſiſſe ab vltima confeſſione meminiſſet. Addidit Sacerdos amicus, an conſcientia omiſſionum eum reprehenderet, cùm Apoſtolus tam ſollicitè Epiſcopum Timotheum admonuerit: dicens: Teſtificor coram Deo, & Ieſu Chriſto, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos, per aduentum ipſius, & Regnum eius; prædica verbum, inſta opportunè, importunè, argue, obſecra, increpa in omni patientia, & doctrina. His auditis ingemuit bonus Epiſcopus, & ait: verè omiſſiones me non parum exterrent; & his dictis cæperunt oculi eius profundere flumina lacrymarum.* Ingens ſiquidem ſeuerioris ad iuſtum, illibatumque Dei Tribunal, trutinæ metus, & cura Epiſcopo incumbit; ipſumque, quantùmuis benè ſibi conſciū, Dei tamen iudicij exacta ratio meritiſſimè abſterret.

Robertus Cardinalis Bellarminus de arte bene moriendi cap. 6. pag. 260.

Onus reddendæ rationis Epiſcopos ad Dei Tribunal expetit.

2. ad Timotheum 4.

Epiſcopus pro omiſſionibus acriter iudicio Dei exagitandus ex Bellarmino.

18. Qua-

Digitized by Google

18. Quapropter haud mirandum, ſi Sanctorum quique, etſi conſcientiæ teſtimonio, ac meritorum ſuffragio tuti, adeò ſibi ab Epiſcopali olim regimine; eiuſque honoribus perpetuò paueſcerent, vt nunquam vel rogati in animum induxerint Epiſcopales oblatas vltrò ſibi infulas amplecti, iiſdemque inſigniri ſe non, niſi inuitos permiſerint, vt Sanctorum præcipui Bernardus, & Thomas Aquinas præ cæteris docuere. Ambo enim nobili præcipuo oblati ſibi Epiſcopalis haud ſemel throni repudio inſignes extitere: Sed vt recentis quoque memoriæ exemplo (quod hic vel obiter memorandum occurrit), quod à Viris fide dignis accepimus, res comprobetur. Cùm proximo anteacto ſæculo certus quidā amicitia olim, dum in ſtatu priuato valde iunctus degeret, & ſummè item charus Romano Pontifici eſſet, qui vbi ſupremum Apoſtolatus apicem recens conſcendit; amico Epiſcopatum multorum millium aureorum redditu pinguem obtulit, & abſque vllo annui cenſus ſoluēdæ pecuniæ onere, vt ſuo magis amico gratificaretur; Alter (quis crederet?) Pontificia tum liberalitate, tum præclaro oblatæ ſedis honore dignatus minimè acquieſcens, gratias ipſi, & quidem maximas de more exoluit; ſed præter communem morem inducias ad maturiùs deliberandum, nec parùm ipſo admirante Pontifice, qui honoris gradum, & munus abſque onere amico deferebat, expoſcens, ab eo domum diſceſſit, dicens: *Permittat, quæſo, mihi* (inquit) *Sanctitatis tuæ benignitas, vt rem bene prius expendens, decernam, an oblatio iſta gratuita mihi, rebuſque meis conducat*. Abit itaque, & reddito ſibi redditus annui calculo, & animarum quoque ſibi committendarum numero, cum vltrà quatuor mille aureos Epiſcopalis illa ſedes pro annuo redditu obtineret, & ad viginti circiter millia animarum numerus ſupputaretur; re diligenter ad calculum deducta, & nummorum, animarumque ſupputato diligenter numero: cùm paruum ſibi pretium, pro ſingulis ſubditorum animabus prouenire comperiſſet; mox Pontificem adijt, ac humillimis redditis gratijs, ſe quibus potuit verbis excuſans, haud ſibi rem eiuſmodi expedire cauſatus Epiſcopatū recuſat. Cū verò Pōtifex vehemēter admiratus repudij ab eo cauſam quæſiſſet, ſic ille: *Scias* (inquit) *Pater Beatiſſime, quod paruo quidem pretio talis ac tanta, totque animarum cura mihi imponitur: ad viginti enim millia animarū numerus, redditus autem nō niſi ad quatuor mille aureos aſcēdit, adeoq; pro qualibet anima; cùm probè calculum duxerim, ad quatuor, ad quatuor inquam vix aſſes ſumma, neque amplius aſcendit. Si verò vna interim ex his anima perit, ego ipſe Deo pro paucis obolis debitor fio. Grande itaque periculum, paruo quidem mihi ſtat pretio; Quapropter tantum in me onus ſuſcipere recuſo*. Hæc dixit ille, ac fecit. Epiſcopatus igitur, quem plerique tam auidè cupiunt, tam anxiè quærunt, exambiuntque munus; magno licet redditu, ac nullo ſoluendi grauatum onere, ſed animarum dumtaxat periculo, & reddendæ Deo rationis onere obnoxium cordatus ille, ac humilis Vir ſciens, ac Cœlo probè dignus conſtantiſſimè reſpuens, magnum de ſe cunctis narrandi virtutis exemplū præbuit. Et hæc obiter hìc narraſſe voluimus.

S. Bernardus & S. Thomas Aquinas animo valdè ab Epiſcopatu alieni.

Ex acceptis à viro fidedigno.

Quidam à Romano Pōtifice opulētæ Eccleſiæ præficiendus quid fecerit.

Tempus ad rem maturè cogitandam dari ſibi poſcit.

Expendens pecuniarum redditum, & animarum iniunctā ſibi curam, rationemq; Pontifici non acquieſcit.

CAPVT VI.

Milites Pœnitentiæ cauſa in Terræ Sanctæ ſubſidium arma in fidei hoſtes arripiunt.

1 Bellum, quod tum pacis, tum etiā exercendæ ſuis pro culpis Pœnitentiæ cauſa, necnon tuendæ Religionis, ac propagandæ in primis gratia aduerſus Barbaros, infenſoſq; Chriſtiani nominis hoſtes, iuſtè, ac laudabiliter à Chriſtifidelibus aliquando ſuſcipitur, dignam nedū vincendo; ſed vel etiam moriendo victoriæ palmam, & culparum à Chriſto Domino indulgentiam dimicantibus promeretur. Quod adeò verùm eſt, vt aptè, appoſitèque ipſius Tertulliani verba eiuſcemodi inter arma hominibus occinant: *Pulchrior* (inquit) *eſt miles in pugna amiſſus, quàm in fuga ſaluus; malo miſerandū, quàm erubeſcendum*. Enimuerò qui viriliter in acie pro Deo, ac Religionis ſtudio adducti præliando in ſacro iſto, haud prophano bello impiorum gladijs occũbunt,

Tertullianus lib. de fuga in bello.

Aduerſus hoſtes Chriſtianæ fidei pugnantes, vel ſuccumbendo, ac moriendo vincunt.

bunt, hi profectò largam à Deo pro ſuſcepto labore mercedem, atque optatam anteactæ vitæ culpis veniam ipſius oblatione ſanguinis, ac Dei munere conſequuntur; quibus vti victis ſubindè haud condolendum, immò potius tanquam re ipſa victoribus gaudendum, gratulandumque iure merito eſt. Hos quidem Bernardus aliquando Templi milites alloquens beatos, eorundemque ſortem, ac vitæ finem planè felicem, fauſtumque prædicando agnoſcit, dum inuicto iugiter animo pro Religione vel ipſa inter pericula dimicant, vel dum hoſtilibus inter prælia gladijs dimicando ſuccumbunt: *Securi quippe* (ait ille) *præliantur, nequaquā metuentes aut de hoſtium cade peccatum, aut de ſua nece periculum: quandoquidem mors pro Chriſto vel ferenda, vel inferenda, & nihil habeat criminis, & plurimum gloriæ mereatur*. Iuſta quippe ſemper ipſos bellandi, & certa inſuper vincendi ſpes manet, atque optata aut hoſtes vincendo, aut ipſis certè hoſtibus ſuccumbendo, nunquam ſpe fruſtrari pugnando contingit, vt idem Bernardus inculcat: *Miles Chriſti* (inquit) *ſecurus interimit, ſecurior interit. Sibi præſtat, cùm interit: Chriſto, cùm interimit. Cum occidit malefactorem, non homicida; ſed, vt ita dixerim, malicida reputatur. Cùm occiditur ipſe, non periſſe, ſed perueniſſe cognoſcitur. Mors ergo, quam irrogat, Chriſti eſt lucrum; quam excipit, ſuum*. Certus itaque ſemper ſic dimicando de victoriæ palma in arenam pugnaturus deſcendit; ac ſemper victor, ac nobili ſemper diues triumpho regreditur.

Bernard. ſer. ad milites templi cap. 1.

Templi milites olim in prælio dimicantes Bernardus verè beatos nuncupat.

Bernardus vbi ſupra.

Miles Chriſti ſecurus interimit, ſecurior interit ex Bernardo.

2. Hoc quippe inter eos, qui inani ipſius ſæculi, & humana cupiditate adducti bellum ſuſcipiunt; & inter eos, qui Religionis gratia, & Diuini honoris zelo ſuccenſi pugnam ineunt, diſcrimen eſt: quòd priores videlicet, vel victores victis, vitijſque ſemper ſuccumbunt; poſteriores verò vel cæſi, ſui tamen, ac hoſtium victores ſemper exiſtant, vt idem optimè Bernardus proſequitur: *Si in voluntate* (inquit) *alterum occidendi, te potius occidi contigerit, morieris homicida. Quòd ſi præuales, & voluntate ſuperandi, vel vindicandi fortè occidis hominem, viuis homicida. Non autem expedit, ſiue mortuo, ſiue viuo, ſiue victori, ſiue victo eſſe homicidam. Infelix victoria, qua ſuperans hominem, ſuccumbis vitio, & ira tibi, aut ſuperbia dominante, fruſtra gloriaris de homine ſuperato*. Turpis itaque, ac prorſus ingloria victoris palma, dum non abſque certo virtutis diſcrimine, ac vitio vincētibus prouenit, vt aptè, eleganterque Bernardus his planè ſermonem verbis concludit: *Quis igitur* (inquit) *finis, fructuſque ſæcularis huius, non dico militiæ; ſed malitiæ, ſi & occiſor lethaliter peccat, & occiſus æternaliter perit*. Sic profectò beata piorum hominum pro Religione bellantium ſors ſeipſa, luce clarior oſtenditur, quos laudator mellifluus, ipſiuſque Eccleſiæ Præco pluſquam homines admirando, dignis laudum præconijs exornat, eoſque nedum Sanctos, ſed Martyres nobili meritorum elogio appellat: *Quàm glorioſi* (inquit) *reuertuntur victores de prælio, quàm beati moriuntur Martyres in prælio?* Etſi enim propriè, ac re ipſa Martyres minimè ſint; ſpecioſo tamen eiuſmodi titulo ſacri laudatores ipſos, dum celebrant, cumulare non deſinunt. Electi quippe Chriſti Martyres patientiam ſuſtinendo potius, quàm reſiſtendo æmulantur. Verùm vt eos hic potiſſimùm, qui pro diluendis vitæ culpis, debitiſq; pœnis ſibi à Deo relaxandis arma in Terræ Sanctæ ſubſidium ſuſcepere; hic conſultò recenſeamus.

Diſcrimen inter eos, qui pro Chriſto, & inter eos, qui pro ſæculo pugnāt, & pugnādo vincunt, vel certe vincuntur.

Bernardus vbi ſupra.

Bernardus vbi ſupra.

Occiſor lethaliter peccat, occiſus æternaliter perit, ex Bernardo.

Bernard. ſer. 2. ad milit. templi.

Milites, qui pro fide pugnant victores è prælio reuertuntur & beati in prælio moriuntur.

3. Si quis profectò ſacras Eccleſiaſticorum Annalium, tum antiquæ, tum recentis memoriæ paginas conſulat; cōplures ibi, ac ſummis concelebrandos laudibus adinuenire eſt, qui Religionis, ac Pœnitentiæ cauſa, inter triſtes, funeſtaſq; bellorum procellas, è ſæculo, & dū acriùs pugnarent, præerepti, gladijſq; hoſtilibus conſumpti ob id vnū maxime immortalitatis digni laurea occubuere, quia nimirum armis Pœnitentiæ cauſa viriliter arreptis, in arenam proſiliendo, cæſis hoſtili, attritiſque ferro corporibus, exoptatam animæ ſalutem lucrando, mortalem hanc felici vitam exitu clauſere; vt innumeris planè olim Chriſtianorum millibus contigit, qui ſub Eugenio Papa, huius nominis, Tertio Chriſti Anno 1146. S. Bernardo Clareuallenſi Abbate ſub Crucis vexillo ad Hieroſolymorum expeditionem hortatore profecti, triſti quidem exitu; ſed ingenti animarū

Baronius an. 1146. num. 4. & 5.

IngensChriſtianorum cruce ſignatorum numerus ſub Eugenio III. inTerræ Sāctæ ſubſidiū dimicando, aduerſis abſumitur.

lucro rem probè armis confecere; Dolis quippe, maliſque artibus intercepti, necnō innumeris laborū incommodis in illa expeditione confecti, mortalem haud fruſtra vitam dedere: Verùm quia complures ex eorum numero varijs pridem criminibus irretiti; dum pio manum operi admouent, ad peccatorū ſibi à Deo veniā elucrandam, Sacramentis Eccleſiæ, priuſquàm iter arriperent, ſe ritè expiare ſategerant, veram, ſolidamque animæ vitam pro mercede, hoſtilibus licet gladijs demeti corpora contigit, ipſi tandem ſunt conſequuti.

S. Bernardus in epiſt ad Eugenium 256.

Expeditio in Carnotenſi Concilio Patrū votis inducta, ac expetita.

4. Sed vt hìc rem geſtam breuiter repetamus. In Carnotenſi quidem Concilio S. Bernardo Clareuallenſi Abbati expeditionis eiuſmodi prouehendæ Prouincia iniungitur, quod Vir Dei ipſius Romani Pontificis curæ, ac ſollicitudinis negotium agnoſcens; mox ad Eugeniū detulit, ſuiſque eundem epiſtolis certiorem faciens, ipſūq; ad opus excitās, quę in Carnotenſi Concilio pridem acta fuerāt, his verbis proſequitur: *De cætero* (inquit) *verbum illud, quod iam (ni fallor) in Carnotenſi Conuentu audiſtis (quonam iudicio ſatis miror) me quaſi in Ducem, & Principem militiæ elegerunt: certum ſit vobis, nec conſilij mei, nec voluntatis meæ fuiſſe, vel eſſe, ſed nec poſſibilitatis meæ (quantum metior vires meas) peruenire vſque illuc. Quis ſum ego, vt diſponam caſtrorum acies? vt egrediar ante facies armatorum? aut quid tam remotum à profeſſione, etiamſi vires ſuppeterent, etiamſi peritia non deeſſet? Sed neque hoc meum eſt veſtram docere Sapientiam; noſtis hęc omnia. Tantum obſecro per illam charitatem, qua mihi ſpecialiter debitores eſtis, ne me humanis voluntatibus exponatis, ſed ſingulariter vobis incumbit, diuinum conſilium perquiratis, & operam detis, vt ſicut voluntas in Cælo, ſic fiat.* Hæc ille ad Eugenium præferuido quidem ſpiritu ipſum ad opus acriter hortādo; at ſpiritu humilitatis ſe ipſum attendens, eius de his, quæ agenda forent, ſupplex conſilium expoſcit.

S. Bernardus ad expeditionem fidelibus annunciādam, ac prouehēdam deligitur.

5. His itaque ad Eugenium delatis, Bernardo Pontifex eiuſcemodi Prouinciā iniunxit, vt ſacrum Sacerdotali tuba bellum indiceret, & tum verbo in concionibus docens, tum ſcriptis, vbi præſens non erat, literis, Chriſtianos Populos ad pium, ac religioſum bellum, & ad arma pro Chriſti gloria aduerſus hoſtes, viriliter arripienda excitaret. Quod & feliciter pręſtitit. Iuſſus enim Crucis vexillum attollens ſic Brixienſes in arma concitat: *Sermo* (inquit) *mihi ad vos de Chriſti negotio eſt, qui eſt vtique veſtra ſalus; excuſet proindè exiguitatem perſonæ loquentis, conſideratio proprię vtilitatis. Licet igitur exiguus ſim & nullius momenti homuncio; cupio tamen omnes vos in viſceribus Ieſu Chriſti, & ecce nunc tempus acceptabile, & dies copioſæ ſalutis; commota eſt, et contremuit terra, quia cæli Dominus cæpit perdere terram ſuam: ſuam, quam tricenaria eſt in habitatione dignatus: ſuam, quam dedicauit proprio ſanguine: ſuam, quā honorauit gloria reſurrectionis; et nunc peccatis exigentibus Crucis aduerſarij caput extulere ſacrilegum, depopulantes in ore gladij terram benedictam, terram promiſſionis. Heu propè eſt vt in ipſam irruant ciuitatē Dei viuentis, et virtutum, vt officinas noſtræ redemptionis euertant, polluant ſancta loca Agni immaculati purpurata cruore, etc.* Quibus ille præmiſſis orationis ſtylū, & ad arma pro Dei honore arripienda, nec non ad ſtrenuè, viriliterque pro beatæ illius terræ ſubſidio præliaturos conuertens, hæc addit. *Quia ergo fæcunda eſt virorum fortium terra veſtra, et robuſta noſcitur inuentute referta: ſicut eſt laus veſtra in vniuerſo mundo, et virtutis veſtræ fama repleuit orbem, accingimini et vos, etc. viriliter, et felicia arma corripite chriſtiani nominis zelo, ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.* Hęc ille pro ſuo munere.

Baron. an. 1146. nu. 15

Ber. Ep. ad Brixien. Epiſ.

Vrget milites ad arma Bernardus in Terræ Sanctæ ſubſidiū.

6. Porrò Vir Dei, quo animi ardore in id inſtiterit, ac præ omnibus vnus claſſicum canens vbique armis profecerit, innumeros ferè huiuſmodi militiæ aggregando, paucis ſcriptor bellatorum numerum his verbis expreſſit: *De cætero* (inquit) *mandaſtis, & obediui, & fæcundauit obedientiam præcipientis auctoritas. Siquidem annunciaui, & loquutus ſum, & multiplicati ſunt ſuper numerum. Vacuantur Vrbes, & Caſtella, & penè iam non inueniunt, quem apprehendant ſeptem mulieres Virum vnum, adeò vbique viduæ viuis remanent Viris.* Ità planè bellum Apoſtolica auctoritate indictum, & Epiſcoporum (vt Baronius ait) conſilio proba-

tum

Bernardus epiſt. 246. ad Eugenium.

Ingens bellatorū numerus.

Pſalm. 39.

Baronius vbi ſupra.

Iuſtum cõtra Fidei hoſtes bellum, haud Dei calculo probatum ex Baronio.

cum, Sanctorum item Virorum prædicationibus annunciatum, ſignis inſuper, & miraculis comprobatum, & cauſa item iuſtiſſima promulgatum, quid minus habuit; vt non fauerit ipſi Deus, qui voluit illud: *Sed terribilis planè Deus in conſilijs ſuis ſuper filios hominum*. In bono vtique probato opere bona Dei voluntas acceſſit; ſed in offerente (vt idem Baronius adnotat) non ſibi Deus complacuit, nec fuit voluntas Dei in eo. Quippe cùm Galliarum Rex, qui ſacri Dux belli, ac Princeps erat, multos tunc Sanctos Epiſcopos ſuarum feciſſet Sedium extorres, ſuiſque priuaſſet Eccleſias Paſtoribus, (quod Bernardus ſuis teſtatur epiſtolis) nonniſi infelicem nobilis eiuſmodi expeditio tam laudabiliter, & viriliter adeò ſuſcepta exitum habuit. Haud enim extincta, haud emendata fuerant, quæ pridem Rex quoquo modo aduerſus Eccleſiæ Paſtores deliquerat: Quamobrem cùm altera manu pro Eccleſia, altera contra Eccleſiam pugnaret, Deo placere haud potuit; Quinimmò Rex vnà cum ſuis inter maiora quæque rerum diſcrimina deſeri ab ipſo meruit.

Pſalm. 65.

Bernard. in epiſt.

Terribilis, plane Deus in conſilijs ſuis ſuper filios quidẽ hominum, vt hoſtibus palma, Chriſtianis ſtrages & confuſio adeſſet;

7. Interim verò ipſe Bernardus Germaniæ Populos, Francos Orientales, & Baioarios efficaciſſimis conſcriptis literis ad opus incitare non deſtitit, vt Epiſtola ipſius Chriſtiano Orbi fidem luculenter facit, vbi peccatores ad peccatorum admiſſorum pœnitentiæ operibus veniam à Deo promerendam his verbis adblandiendo vrget: *Conſiderate*, (inquit) *quanto ad ſaluandos vos artificio vtitur, & obſtupeſcite. Intuemini pietatis abyſſum, & confidite peccatores. Non vult mortem veſtram, ſed vt conuertamini, & viuatis: quia ſic quærit occaſionem non aduerſus vos, ſed pro vobis. Quid eſt enim niſi exquiſita prorſus, & ineuitabilis ſoli Deo occaſio Saluationis, quod homicidas, raptores, adulteros, periuros, cæteriſquè obligatos criminibus, quaſi gentem, quę iuſtitiam fecerit, de ſeruitio ſuo ſubmonere dignatur omnipotens? nolite diffidere peccatores, benignus eſt Dominus; ſi vellet punire vos, ſeruitium veſtrum non modò non expeteret; ſed nec ſuſciperet quidem oblatum. Iterum dico, penſate diuitias bonitatis Dei altiſſimi, conſilium miſerationis attendite, neceſſitatem ſe habere, aut facit, aut ſimulat; dum veſtris cupit neceſſitatibus ſubuenire. Teneri vult debitor, vt militantibus ſibi ſtipendia reddat, indulgentiam delictorum, & gloriam ſempiternam. Beatam ergo dixerim generationem, quam apprehendit tam vberis indulgentiæ tempus, quam inuenit ſuperſtitem annus iſte placabilis Domino, & verè Iubilæus. Diffunditur enim hæc benedictio in vniuerſum Mundum, & ad ſignum vitę certatim conuolant vniuerſi.* Hæc Vir Sanctiſſimus. Sed vt bellicoſos ad pœnitentiæ pro Chriſto & ſuſcipienda ſalubriter arma moueret, iſthæc præliaturis opportunè ſuggeſſit.

Baronius vbi ſupra n.9.

Bernardus Epiſt. 322.

S. Bernardus conſcriptis Populos literis ad Opus incitat, & ad animarum lucrum efficaciter permouet.

Expeditionem belli Religionis cauſa ſuſcipiendam, nõ niſi indulgẽtiæ tempus vocandã ex Bernardo,

8. *Accingimini* (inquit) *& vos viriliter, & felicia arma accipite Chriſtiani nominis zelo. Ceſſet priſtina illa non militia, ſed planè malitia, qua ſoletis inuicem ſternere, inuicem perdere, vt ab inuicem conſumamini. Quę miſeros tam dira libido excitat, quòd proximi corpus gladio, cuius fortaſſe & anima perit, tranſuerberent? Sed nec effugit, qui glorietur, & ipſius animam pertranſibit gladius, cùm ſolum hoſtem gaudeas cecidiſſe. Illi ſe dare diſcrimini inſaniæ eſt, non virtutis; nec audaciæ, ſed amentiæ potiùs eſt adſcribendum: Habes nunc fortis miles, habes Vir bellicoſe, vbi dimices abſque periculo: vbi & vincere gloria, & mori lucrum. Si prudens mercator es, ſi conquiſitor huius ſęculi, magnas quaſdam tibi nundinas indico; vide, ne pereant. Suſcipe Crucis ſignum, & omnium pariter, de quibus corde contrito Confeſſionem feceris, indulgentiam obtinebis; materia ipſa ſi emitur, parui conſtat, ſi deuoto aſſumitur humero, valet ſine dubio Regnum Dei. Bene ergò fecerunt, qui iam cæleſte ſignaculum ſuſceperunt, bene cæteri faciunt: Sed nec ad inſipientiam eis, ſi feſtinent & ipſi apprehendere, quod & eis in ſalutem exiſtat.* Hæc ille; quibus ſanè pro ſacri belli expeditione arma ſumpturis, ac ſuas prius contrito corde culpas confeſſis, plenariã à Romano Pontifice de ipſius Eccleſiæ theſauro indulgentiam liberali manu indultam affirmat.

Bernard. vbi ſup.

Baronius vbi ſupra n.3.

Milites ad præliandum viriliter vrget, cum ſit bellum ſine periculo.

Indulgentia culpis indulta; magnum bellantibus lucrum.

9. Verùm enimuerò ſacra militaris crucesignatorum aduerſus Saracenos expeditio tamdiù expetita, & à Chriſtianis militibus cæpta, infeliciter adeò ceſſit; vt ingenti totus ferè bellatorum exercitus clade abſumptus, Chriſtiani Occidentales, hoſtium præda ſimul & victima extiterint: tantum abeſt, vt ſacra ab eorum manibus loca, & captiuorum Chri-

Digitized by Google

ſtianorum corpora, vt erat in votis, vindicare contigerit. Quapropter in S. Bernardum promulgandi belli Auctorem obloquentium linguæ, ac ſi ſuis ille obſequentem Populũ prædicando verbis decepiſſet, eoſquè ad internecionem ſua inutiliter quaſi manu duxiſſet, palam proclamare cœperunt. Ex quo ſubinde ipſius famæ, vtpote vtriuſque exercitus promotoris, non parum derogari contigit. Iure autem merito ipſum Otho Friſigenſis à calumniantium probris excuſandum voluit, cum poſt multa; hæc habet: *Si dicamus* (inquit) *Sanctum illum Abbatem, Bernardum ſcilicet, ſpiritu Dei ad exercitandos nos afflatum fuiſſe, ſed nos ob ſuperbiam, laſciuiamquè noſtram ſalubria mandata non obſeruantes, meritò rerũ, perſonarumquè diſpendium deportaſſe: non ſit à rationibus, vel antiquis exemplis diſſonum. Quanquam non ſpiritus Prophetarum ipſis ſemper ſubſit Prophetis.* Hęc ille. Sed quas potiſſimùm obtrectatores maledictorum in ipſum ſannas, ac voces, iaculorum inſtar, validè intorquerent, Gofridus his verbis meminit: *Nec tacendum* (inquit) *quod ex prędicatione itineris Hieroſolymitani graue contra eum quorundam hominum vel ſimplicitas, vel malignitas ſcandalum ſumpſit, cum triſtior ſequeretur effectus: Quod tamen verbum dicere poſſumus ab eo quidem initium non ſumpſiſſe. Cùm enim multorum iam animas permouiſſet audita neceſſitas, à Rege Francorum ſemel, & iterum propter hoc expetitus, Apoſtolicis etiam literis monitus, nec ſic acquieuit ſuper hoc loqui, vel conſilium dare; donec per ipſius tandem Summi Pontificis generalem epiſtolam iuſſus ab eo eſt, tanquam Romanę Eccleſiæ lingua exponere Populis, atque Principibus: cuius epiſtolę tenor fuit, vt in pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum iter arriperent, aut liberaturi fratres, aut ſuas pro illis animas poſituri. Hęc, & huiuſmodi ſuper hoc poterant veraciter dici; ſed dicendum potiùs id, quod potiùs fuit: Euidenter enim verbum hoc prædicauit Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis; ſed quantis, & quàm multiplicibus ſignis? quanta vel numerare, nedum narrare difficile foret. Nam & eodem tempore ſcribi cęperant, ſed ipſa demum ſcriptorum numeroſitas ſcribendorum, & materia ſuperauit materiam; nimirum cum aliquando vna die viginti, ſeu etiam plures ab incommodis varijs ſanarentur, nec facilè ab eiuſmodi dies vlla vacaret. Denique plures eo tempore Chriſtus per Serui ſui tactum, & orationem ex ipſis etiam Matrum vteris cæcos videre, claudos ambulare, aridos conualeſcere, ſurdos fecit audire, & mutos loqui mirabilius reſtituente gratia, quod minùs præſtitum fuerat à natura.* Sic Deus profectò ſui è Cœlo famuli tranſmarinam expeditionem annunciantis, ad eamquè fidelium animos validè exhortantis verba manifeſtis ſignorum portentis confirmare non deſtitit; vt nemo niſi emotæ mentis iure ambigeret bellum, quod tunc à fidelibus agebatur, Deo annuente, ac iubente inſuper initum. Sed magno ſubinde animarum fructu Chriſtianos, qui arma tunc temporis Pœnitentiæ cauſa acceperant, indulta ſibi peccatorum venia tutos è ſæculo abſceſsiſſe, ac animæ vitam inter hoſtiles Saracenorum gladios, corporalis vitæ diſpendio lucratos, his verbis tradit.

10. *Nec tamen* (inquit) *ex illa profectione Orientalis Eccleſia liberari, ſed Cæleſtis meruit impleri, & lętari. Quòd ſi placuit Deo tali occaſione plurimorum eripere, ſi non Orientalium corpora à Paganis, Occidentalim animas à peccatis, quis audeat dicere illi: Quid feciſti ſic? aut quis rectè ſapiens illorum ſortem magis non doleat, qui ad priora, vel peiora fortè prioribus ſcelera redierunt, quàm eorum mortem, qui in fructibus Pœnitentiæ purgati varijs tribulationibus Chriſto animas reddiderunt? Alioquin quamlibet dicant Aegyptij, dicant filij tenebrarum, qui veritatem nec videre valeant, nec proferre: Callidè eduxit eos, vt interficeret in deſerto. Patienter tolerat Saluator opprobrium, quod tantarum animarum ſalute compenſat.* Quàm conſtanter verò Vir Dei, quibuſque item ſignis obloquentium tunc iacula retundens, eorundemque calumnijs ſe pro ſcuto opponens, pro Dei honore inuictus in acie perſtiterit, hæc prçmemoratus Auctor: *Accidit* (inquit) *vt vbi primùm de eiuſdem exercitus diſſipatione lamentabilis intra Gallias inſonuerat rumor, vt illuminandum Dei famulum filiũ cæcum offerens Pater, multis precibus vinceret excuſantem. Et imponens Sanctus puero manum, orabat ad Dominum, quatenus ſi ab eo verbum prędicationis illius exierat; ſi prædicanti ſpiritus eius affuerat, in illius illuminatione oſten-*

Baronius an. 1159. n. 5.

Sacri belli expeditio ſiniſtru m exitum ſentit.

Otho Friſigenſis in Frider lib. 1. c. 6 in fine.

Oblatrantes linguæ in S Bernardum inſurgunt.

Gofrid. in vit. S Bernardi lib. 3. c. 4.

S. Bernardus iuſſu Romani Pontificis Sacrum bellum veluti præco annũciat.

Prædicatio ipſius numeris miraculis comprobata.

Ingens animarum lucrum Chriſti fidelibus ex clade ceſſit.

Gofrid in vit. S. Bernard. vbi ſupra.

Si non Oriẽtalium corpora à Paganis, certè Occidentalium animas à peccatis eripi contigit.

Gofrid. vbi ſupra.

Vir Dei cæcum illuminãdo, expeditionem manifeſtis ſignis à Deo fuiſſe teſtatur.

oſtendere dignaretur. Dum verò poſt orationem orationis præſtolaretur effectum: quid facturus ſum (ait) puer, video enim: attollitur illico clamor adſtantium; plures enim non modò ex fratribus, verùm è ſæcularibus aderant, qui vt puerum videre videntem, multipliciter conſolati, Deo gratias referebant. Hæc Gofridus, qui deplorandã Chriſtianorum Occidentalium ſtragem ingens eorundem animabus emolumentum, ſalutis videlicet lucrum attuliſſe teſtatur, Quippe qui arreptis in Chriſti obſequiũ, ac proximorum vtilitatem, & Pœnitentiæ inſuper gratia armis, morientes recta in Cœlum via euolarunt; adeò vt verè cum Apoſtolo vnuſquiſque eorum poſſet ſibi meritò gratulari: *Mihi* (inquiens) *viuere Chriſtus eſt, & mori lucrũ.* Ità planè.

Pœnitentiæ armis bellatores accincti indulgentiam, ſi non palmam à Deo adepti.

Phil. 1. cap. 21.

11. Atquì ſanctiſsimus Abbas diris calumniarum iaculis impetitus vndique, apologeticam ſubinde pro ſe ad Eugenium Pontificem, à quo ſacrum annunciare bellum fuerat iuſſus, epiſtolam ſcripſit, vbi iſthæc inter alia habet: *Mihi* (inquit) *pro minimo eſt, vt ab illis iudicer, qui dicunt bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem, etſi neceſſe ſit fieri vnum è duobus: malo in nos murmur hominum, quàm in Deum eſſe. Bonum mihi, ſi dignetur me vti pro clypeo; libens excipio in me detrahentium linguas maledicas, & venenata ſpicula blaſphemorum, vt non ad ipſum perueniant: Non recuſo inglorius fieri, vt non irruatur in Dei gloriam. Quis mihi det gloriari in voce: illa Quoniam propter te ſuſtinui opprobrium, operuit confuſio faciem meam; gloria mihi eſt, conſortem fieri Chriſti, cuius illa vox eſt: Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me.* Hucuſque Bernardus in Apologia, quam pro ſe aduerſus detrahentes, in lucem dedit. Qui etſi valido conſcientiæ teſtimonio probe munitus, tutuſque ſubſiſteret; attamen quod ob peccata Populi publica Dei cauſa periclitaretur (vt ait Baronius) ac Sancta Ciuitas infidelium potẽtiæ eſſet expoſita, iã dedenda infeliciter hoſtibus, & vehemẽti quidem doloris ſenſu angebatur. Quẽ ſic mœrentem Deus per Abbatem Caſæmarij vnum ex Diſcipulis ſuis ſuper triſti, funeſtoquè Hieroſolymitanæ rei, ac bellatorum exitu ſolatus eſt. Quod enim tunc ſiniſtre acciderat, magno animarum lucro, ac vberi hominum pœnitentium fructu obtigiſſe, conſcriptis ad eum literis teſtatus, de innumeris; qui ea occaſione morte in bello præuenti, ad æternæ ſalutis portum peruenerant, iſthæc conſultò inter cætera meminit: *Dictum eſt* (inquit) *mihi, Pater chariſſime, quòd de hac re, quæ non ita proſperè, vt forſitan volebatis, contigit (de via vero Hieroſolymæ loquor) multum triſtamini; eo quòd Eccleſiæ Dei, vel gloria, non ſicut deſiderabatis, accreuit, &c.* Quibus enarratis, aptè ſermonem in rẽ præſentẽ inflectens, hæc ſubdit.

Baronius an. 1149. n. 9. Bernard. epiſt. ad Eugeniũ.

S. Abbas patienter in ſe potius oblatrantium conuerti linguas, quàm Deo inſulta ſe ſuſtinet.

Baronius vbi ſupra.

Dum ob Populi ſtragem triſtatur & luget, literis à Cæſemarij Abb. releuatur.

Apud S. Bernardi opera epiſt. 323.

12. *Videtur* (inquit) *mihi, quòd omnipotens Deus de hac via multum fructum fecit, non tamen eo ordine, quo ipſi viatores arbitrabantur. Siquidem ſi hoc, quod cœperant, ſicut decet Chriſtianos, iuſtè, ac religiosè proſequi vellent: Dominus cum eis eſſet, ac magnum fructum per eos perfeciſſet. Sed quoniam ipſi ad mala ſunt deuoluti, & hoc nequaquam Dominum, qui Auctor viæ fuerat, à principio latere potuit; vt ſua prouidentia in ſui diſpoſitione non falleretur, malitiam eorum in ſuam conuertit clementiam, & miſit eis perſequutiones, & afflictiones, quibus purgati ad Regnum peruenire poſſent. Denique confeſſi ſunt nobis, qui redibant, quod vidiſſent multos ibi morientes, qui libenter ſe mori dicebant, neque velle reuerti, ne amplius in peccatis reciderent. Sed ne in dubium veniat, quod dico, quaſi Patri meo ſpirituali in confeſſione aperto, quod Patroni loci noſtri BB. Ioannes, & Paulus nos viſitare dignati ſunt. Quos ego ſuper hac re interrogari feci, & huiuſmodi ſententiam reſponderunt; dicebantquè multitudinem Angelorum, qui ceciderant, de illis, qui ibi mortui ſunt, reſtauratam. Hoc autem ſcitote, quod magnam veſtri memoriam habuerunt, finemquè veſtrum citò venturum prędixerunt. Quia igitur bene res, etſi non ſecundum hominum deſiderium, tamen ſecundum Dei propoſitum euenit; veſtræ erit prudentię in ipſo de hac re conſolari, cuius ſolius gloriam quæritis, & deſideratis. Idcirco namque vobis & exhortandi, & operandi gratiam in hoc negotio dedit; quia bonum, quod inde facturus erat, præuidit. Ipſe igitur curſum veſtrum feliciter compleat, noſquè vobiſcum in ſua gloria conſtituat.* Hæc quidem Caſæmarij Abbas prophetico ſpiritu ad S. Bernardum alioqui męrentem ſuper eorum, qui pœniten-

Siniſter belli euentus in animarum proſperitatẽ ceſsit.

Multi, ſed tunc libenter mori affirmabant, ne in culpas poſthac relaberentur.

Sancti Ioannes et Paulus ingentem occiſorũ numerum ſalutem à Deo conſequutos per viſum teſtati ſunt.

Digitized by Google

nitentes in ſacro tunc bello deceſſerant ſalute, ſolaturus eumdem ſcripſit. Ex quibus ſanè arma pœnitētię zelo à Chriſtianis Occidentalibus ſuſcepta, etſi corporibus cladem, animabus tamen æternæ vitæ lucrum peperiſſe conſtat. Quò illud Sapiētis oraculum aptè morientibus occineret: *Laudaui magis mortuos, quàm viuentes*. Ad vitam quippe elucrandam obtruncatis in bello ipſam profuiſſe mortem; ijs verò, qui è prælio domum ſuperſtites rediere, inter ſæculi pericula degenribus vitam, nonniſi certo dumtaxat animæ diſpendio contigiſſe, experimento ſatis probatum eſt: Sed de his hactenus.

Eccleſ. cap. 4. 2.

13. Funeſtè vero è contrà res accidit his potiſsimùm, qui arma arripere, ſicut promiſerant, detrectarunt; Et ſi quidem Philippus Pulcher, Francorum Rex, huius nominis Quartus, mira quidem, ac ſe digna ergà Romanum Pontificem deuoti, animi ſigna exhibuit: Nam inter cætera, quæ apud Lugdunum Clementi .V Pontificia thiara redimito pia humiliter obſequiorum officia deferens, ſtratoris tunc munus exercuit, quod tamen haud irremuneratum e Cœlo abijt; Deo etenim fauente à muri ruina liber omnino, atque incolumis ſeruatus eſt. Verùm qui multa item in Bonifacium VIII. Romanum Pontificem antè peccauerat, eiuſquè inuiſam penitus memoriam habuit, quò ſuum ſalubriter errorem agnoſceret, admonitus eſt; & cùm tres coram eo Cardinales argumentis ex Theologia, & ex Iure tum ciuili, tum canonico petitis Bonifacianæ cauſę æquitatem oſtendiſſent: nihilo attamen ſe ipſo melior effectus, tandem ob iniquam ad Generale Concilium prouocandi arrogantiam in ius vocatus, prolata in ipſum anathematis ſententia, iuſtè à Pontifice percellendus fuit. Verùm in Viennenſi, cui interfuit, Concilio, reiectis, expunctiſquè calumniarum, quæ ab ipſo in Bonifacium intorquebantur, notis, pœniſquè ob geſta in Bonifacium ſolutus, ſe pœnitentiæ cauſa ad Syriacam prouehendam armorum expeditionem iure iurando obſtrinxit, ac certum ſibi à Clemente induendę Crucis diem, quò maiori res pompa ageterur, indici popoſcit: Sed cùm altiora Aſiaticæ expeditionis, quæ ipſe animo ſecũm voluebat diutiùs conſilia protraheret, contigit; vt nullus ex ijs Regibus, qui in Viennenſi Concilio ſacrum Crucis ſymbolum acceperant, nec eorum ſucceſſores, dum ſibi de prolixiotis vitæ ſpatio inaniter adblandiuntur, ſuam poſt nuncupatum votum fidem exolueret. Rex igitur morte præuentus, quod promiſerat, adimplere nequiuit, vt Bernardus in ſuis hiſtoriarum paginis, qui iſthæc de Philippi Regis morte tradit.

Funeſte res accidit, arma in Terræ Sanctæ ſubſidium ſumere detrectantibus.

Rainaldus an. 1314. n. 26.

Philippus Pulcher Francorum Rex, dum moras nectit armis in ſacro bello mouendis, diem obit.

Alij item Reges poſt nuncupatũ votum moroſi vita excidunt.

13. *Anno* (inquit) *Domini M.CCCXIV. in Vigilia B. Andreæ Apoſtoli Sede Romana vacante obijt Philippus Rex Franciæ anno currente XXX. Regni ſui in Caſtro de Fonte Bliaudi, vbi natus fuerat in hunc Mundum, fuitquè ſepultum corpus eius apud S. Dionyſium; Cor verò ipſius apud Pyſſiacum in Monaſterio Sanctimonialium, quod ipſe fundauerat, dum viuebat; cui ſucceſſit in Regno filius eius primogenitus Ludouicus, qui tunc erat etiam Rex Nauarræ*. Hæc de Philippi obitu, qui ab Italis inſuper, & Belgis ſcriptoribus ob id eiuſcemodi fato perculſus traditur; quòd nimirum acerbis Bonifacium calumnijs petulanter inceſſerit, ac nonniſi Diuinæ ptorſus vindictæ fatum ipſius fertur adſcriptum; Quippe qui dum venationi intentus, aprum inſequitur, ex equo, quem fera excurrens turbarat, vi maxima in terram colliſus eſt, vt conceptis S. Antoniusi verbis ſic natrat: *Anno* (inquit) *præfato menſe Nouembris de hac luce migrauit Rex Franciæ Philippus, qui regnauerat XXIX. annis. Mors autem eius fuit ſatis infelix; Nam cùm eſſet in quadam venatione, quidam aper inter crura equi, quem equitabat Rex, ſe ingeſſit, ex quo Rex ex equo cadens, paulò poſt mortuus eſt. Hic fuit pulcherrimus hominum temporis ſui, ſtatura magnus, & optimè proportionata membra habebat: ſapiens, & bonus in ſe ſecundùm conditionem Regiam: ſed quia nimis deditus erat delectationibus corporis, & præcipuè venationibus, non tantum vacabat curę regiminis, quantum expediebat; ſed alijs familiaribus ſuis negotia Regni committebat, quibus cùm nimis crederet in conſilijs, multa detrimenta inde ſequuta ſunt in Regno. Poſt ſe autem reliquit tres filios, ſcilicet Ludouicum Regem Nauarræ, Philippum Comitem Pictauienſem, & Carolum Comitem Marchiæ. Omnes ij fratres fuerunt in modico tempore Reges Franciæ ſuccedente altero alteri per mortem eorum. Omnes pulcherrimi*

Bernardus in Chronico Rom. Pont. M.S. Bibliot. Vatic. ſign. n. 37. 3765. Clem. V.

Inique ſe erga Bonifacium Romanũ Pontificem geſſerat.

S. Antonin. 3. part. tit. 21. in cap. 3. §. 4.

Dum venationi intēdit equo lapſus mortē incurrit.

viri

viri erant, & malè fortunati in vxoribus eorum: Nam deprehenſa ſunt omnes in adulterio. Quibus narratis, nonnulliſquè breuiter interiectis, malorum cauſam edisſerens hæc ſubijcit: *Ad hanc*(inquit) *infelicitatem creduntur deueniſſe, vel quia contraxerunt in gradibus prohibitis, vel potiùs propter nimiam iniuriam ſacrilegij perpetrati à Patre Philippo in captura Bonifacij Papæ*; Hæc Antoninus. Iuſtas igitur iniuriarum Bonifacio illatarum pœnas vel ſerò Numini Philippus exoluit, vt ex iam narratis conſtat; &ſi apud plures Ioannes Papa XXII. eam in ſuis epiſtolis potiſsimam affirmet, nimirum à Philippo Pulchro Syriacæ expeditionis votum non ex firmo animi propoſito, ſed perfunctoriè nuncupatum, & ob id à Diuino Numine, cui illuſiſſe quodammodò videbatur, vltionem in ipſius merito caput recidiſſe. Quapropter ipſius Philippo VI. (vt Rainaldus docet) à Pontifice ob oculos calamitas propoſita eſt, ne votum à ſe nuncupatum pari per dolos arte infringeret, Deo haud impune immane periurium eiuſmodi futurum.

In Regni adminiſtranda prouincia ſegnitie notatus.

S. Antoninus vbi ſupra.

Baronius an. 1315. n. 26.

A Ioanne Papa Syriacæ expeditionis, votū perfunctoriè nuncupatū, ipſi interitū attuliſſe traditur.

Rainald. an. 1322. n. 22. 23.

15. Inter milites verò, qui Pœnitentiæ cauſa permoti arma in Terræ Sanctæ ſubſidium arripuere, Philippus Longus Francorum Rex, eius nominis V. Pictauiæ antea Comes adnumeratur, qui tuendæ Chriſtiani nominis Religioni deuotus adeò extitit; vt Crucis ſignum vltrò, libenterquè Orientalibus opem Chriſtianis laturus, à Cardinali Legato acceperat: Extincto autem poſtea Ioanne ipſius Nepote, Galliarum Regno præficitur. In quem Regni ſubinde Proceres conſpirarunt: Is verò à Pontifice primùm admonitus, vt totis neruis ſedandis primū ciuilis belli turbis intenderet, ſacris à Pontifice, ac pluribus beneficijs affectus, deuinctuſquè, pia cuncta ſollicitæ mentis ſtudia deuoto ipſius cultui deuouit: adeò vt Chriſti Vicarium quibuſuis in Gallia obſequijs fouendo promereri ſtuduerit: Regiam verò pietatem, ac ſtudiorum obſequia Ioannes XXII. demiratus, ſaluberrimis ipſum præceptis imbuendum curauit. Verùm Rex acerbo ex filij morte dolore pulſatus, conſolatorijs à Pontifice literis releuari meruit, & ad SS. Ludouici Regis, & Ludouici item Epiſcopi Toloſani domeſtica virtutum æmulanda veſtigia incitatus, diſcrimen vitæ paſſus; vt caduca in primis ſpernendo cœleſtia ſectaretur, ſollicitatus eſt. Verùm à Paſtorellis poſtmodum ſeductus, iiſdem vel inſcius fauit; Sed dum totus armis in Aſiam mouendis incumbit, morbo præuentus, vt piè, ac laudabiliter Deo operibus pœnitentię faceret ſatis, & patientia præſertim conſpicuus, diutino tabeſcens languore, diem clauſit, vt Bernardus ſic in ſuis hiſtoriarum paginis tradit.

Philippus Longus Francorum Rex V. huius nominis Chriſtianis opem daturus cruce ſignatis iungitur.

Mirā ipſius pietatem Romani Pontifices celebrant.

Armis pro Chriſtianorū ſubſidio mouendis intentus, morte præuenitur.

16. *Philippus* (inquit) *Rex obijt tertia die intrantis menſis Ianuarij in prima parte noctis Dominicæ diei An. Dom. M.CCC.XXI.* Quibus appendicis inſtar, ac inſignium præconiorum tituli hæc Rainaldus in ſuis Annalibus addit: *Conſumptus*(inquit) *diutina infirmitate, in qua ſingularem explicuit patientiam, pari pietate Eccleſiaſticis Sacramentis ingenti immortalitatis ſpe munitus. Magnarum virtutum Princeps dignus, Sancti Ludouici abnepos, cuius exemplo bellum ſacrum in Saracenos ſine fictione erat redintegraturus ſuperioribus enim annis ſopito bello Flandrico, ne profectionem iniret, ob Occidentis turbas fuerat retardatus) In ipſo conatu, cùm Pontifex diem traiectionis conſtituturus eſſet, relicto ſui magno deſiderio exceſſit è vita. Commendauit moriens Regnum Chriſti Vicario, eiuſquè apud Deum preces ad expiandas reliquas criminum maculas implorauit. Nec pio defuiſſe Ioannem officio indicant literæ, quibus viginti dierum indulgentiam preces pro illius anima Deo porrecturis impertijt*. Hęc ille.

Bernard. in Chronico Regum Franc.

Rainaldus vbi ſupra n. 22.

Inſignius digna virtutū præbet exempla.

Pia ipſius inter moriē dum ſtudia.

16. Verùm locuples, ac dignum ſatis ſuper fauſto Philippi obitu teſtimonium in ſuis Pontifex Apoſtolicis literis exhibet, quibus Carolo filio Regi Francorum, à quo de eius certior morte redditus fuerat, reſcribens; hæc in eius laudem meminit: *Sanè, fili chariſſime, ſi tam innocenter Rex ipſe vixerit, quàm laudabiliter rexerit, tamquè patienter flagella Domini in ſua ægritudine tulerit: necnon quàm humiliter, quàm deuotè Eccleſiaſtica petierit, & reuerenter perceperit, velut Princeps Chriſtianiſſimus, Sacramenta; & poſtremò quàm confidenter, & alacriter Dei miſericordiam, & Sanctorum Patrocinia inuocans, Deo tradiderit ſpiritum, qui creauit illum, & terra corpus, vnde aſſumptum fuerat, ad debita rationis reducitur examen: ceſſabit dolor, vtique planctus, & gemitus acquieſcent, ac proculdubio multa tibi materia*

Pontificiæ de recolēdo Philippi obitu literæ ad Carolum Regem eius filium.

ria aderit ipſi congaudendi gaudenti; ipſum nempe vitam breuem, & fluidam, quæ nihil eſt aliud, quàm vapor ad medicum parens, quæ velut umbra præterit, & in eodem ſtatu perſiſtere nunquam nouit, pro æterna, & incommutabili firmiter credimus commutaſſe, ipſumquè de hac valle calamitatis, & miſeriæ, in qua Ciuitatem manentem non habuit, ad Ciuitatem gloriæ, quam ſollicitè quæſiuit, dum vixit, cuius Angeli ſunt Conciues, Deus Pater Templum, Filius ſplendor, & Spiritus Sanctus eſt charitas, in qua manſio eſt ſecura, totumquè continet, quod delectat, credimus perueniſſe: necnon & de fallaci mundano gaudio, quod luctus occupat, ad vera, perfectaquè, & æternalia gaudia iam tranſiſſe credimus; vel ſaltem ad ſpem infallibilem illuc veniendi, è veſtigio perueniſſe. Depone itaque, fili chariſſime, depone gemitum, luctumquè abijce &c. Quibus Pontifex narratis poſtquàm dignis, ac ſalubribus ipſum monitis eſt proſequutus, ſuam Apoſtolicæ ac Paternæ charitatis epiſtolam concludit. Optima igitur Philippus pij è vita deceſſus miris virtutum exemplis poſteritati monimenta reliquit, quibus ſuæ certam ſalutis ſpem cunctorum animis iuremerito viſus eſt conciliaſſe.

Magna ſalutis ſpes ob piæ vitæ rationem.

17. Porrò vt ſuſceptæ ſermo narrationi inſiſtat, Robertus item Bruſius ſacræ præſertim prouchendæ militiæ amore ſucceſſus deceſſit, qui Scotici affectati ſceptri crimine apud Eduardum ſeniorem Angliæ Regem accuſatus, primùm fuga ſibi, in Scotiam diuertens, conſuluit; Sed ira, odioquè excandeſcens eò proſilijt, vt Deum, ac Templi religionem nihil veritus, Ioannem Cumeinum, qui ipſum accuſarat, in Templo, & dum in Minoritarum choro ageret proditæ fidei increpitum, gladio audacter confoderit, quem iteratis ſubinde ſocij vulneribus cõtrucidarunt. Hac igitur cæde cruentus, in Scotiam profectus, regale, quod ſibi hæreditario iure debitum, ab Eduardo perperam Ioanni Baliolo adiudicatum fuiſſe cauſabatur, diadema ſuſcepit, collectiſquè copijs ſe ad Anglos è Scotia deturbandos accinxit. Sed gemino ab Eduardi Ducibus prælio appetitus, non abſque ingenti ſuorum ſtrage, quorum publica toto paſsim Regno cædes, ac proſcriptio fiebat, ſe in ſyluas,

Rainaldus an. 1316. n. 81.

Robertus Bruſius ſacræ militiæ prouehendæ ſtudioſus.

Templi religionem violans graui ſe ſcelere obſtringit.

& in antra recipere coactus eſt. Robertus tamen haud animum deſpondens, reſumptis viribus, armiſquè Eduardum in Hybernia valido aggreſſus bello, à Ioanne 22. anathematis iaculo defigitur; quin eius frater Eduardus, qui Hyberniam armis inuaſerat, capite mulctatus, condigna excitarum turbarum pœnas dedit. Cùm igitur multi modis iactatus, tum armis à Rege, tum cenſuris à Pontifice percellitur; ſuis probè malis edoctus, Põtifici tandem humiliter inflectendo ceruicem, eius ſibi acquieſcendum imperio decreuit. Suos itaque ad Apoſtolicam Sedem, apud quam indictum ſibi Iudicium fuerat ad obiecta crimina diluenda, & ad ipſius gratiam Pontificis conciliandam ſupplex Oratores miſit, ſuaſque apud ipſum excuſationes adhibuit.

Anathematis iaculo à Ioã ne 22. percellitur.

18. Verùm Regio ſubindè à Pontifice appellatus nomine, biennales cum Angliæ Rege inducias paciſcendo firmauit; Sed præmemoratum, prædefinito tempore elapſo, Regem bello aggreſſus, ingenti ab eo viciſſim armorum vi eſt appetitus; ad immanes verò ſopiendas bellorum faces conſultò re maturius diſcuſſa connubiales interim miſcendos nexus operæ pretium duxit. Dauidi enim ex ſe genito Eduardi III. ſororem Matrimonio iungens, animorum ſancito fœdere pacem firmauit, & à Romano Pontifice ſupplex veniam expoſcens, cenſuris, quibus anteà innodatus fuerat, Apoſtolica, vti popoſcerat, auctoritate ſolutus eſt, hac tamen conditione, ne armis in Angliam poſthac inſurgeret, ipſe verò è contrà à Chriſti Vicario, vt Regio more inunctus, Scoticique Regni inſignijs donaretur, poſtulauit. Quibus benignè præſtitis, ſupremum, ſibi mortis diem inſtare præſentiens, ſuorum humiliter à Deo veniam criminum precari non deſtitit: Nam, vt Hector Boetius teſtatur, eius deſcribens obitum, cùm morti iam proximus eſſet, præ cæteris, quod pro caduco potiùs Regno cum finitimis, quã pro æterno ſibi in Cœlis comparando aduerſus infideles bella geſsiſſet, valde pœnituit, ingemuitquè, ac Ieroſolymorum ditionem Chriſti ſacro reſperſam ſanguine, tam deuotæ mentis ardore complexus eſt; vt quia viuens ſacra è Barbarorum manu loca vendicare ſemper

Rainaldus an. 1319. n. 22.

Bellum Anglorum Regi mouet.

Concilium reintegrãdæ pacis gratia cum Rege Anglorum init.

Hector Boetius lib. 14. Buccãter ſcot lib. 8.

con-

Digitized by Google

concupierat, re infecta decedens, ſuum poſt mortem cor Hieroſolymam deferri, atque ibi ad Dominicum recondi ſepulchrum iuſſerit. Sed ipſum Boethium iſthæc enarrantem audire hic præſtat.

Sub vitæ finē dolet, quod pro caduco potius Regno, quàm pro æterno cōtra infideles bellum geſſerit.

19. *Obnixè*(inquit)*omnes orauit, vt dum ipſe fatis conceſſiſſet, vnum eligerent ex preſtantiſſimis Regni Ducibus, qui cor ſuum Hieroſolymam ad Chriſti ſepulchrum deferret, id enim ſibi viuo maximè ſemper fuiſſe in votis, vt eò profectus, hoſtes Chriſtiani nominis oppugnaret: Sed quoniam per frequentia bella, fatumquè ſuum non licuiſſet, id ſaltem modò optare; vt quod eſt præſtantiſſimum corporis humani, & quo iam ſæpe illuc reuoluerat, id ſepeliendum in Templo Dominici ſepulchri, quod in Golgotha ædificatum eſt, illuc deferretur. Eo itaquè defuncto ex conſilio Magnatum Iacobus Duglas haud quaquam aliena ſua voluntate, etſi preſentia illius Regno etiam tantopere vſui futura erat, ad id electus eſt.* Hæc Boethius. Verùm ex Pontificijs literis vel poſt biennium exaratis, vt Rainaldus in ſuis Annalibus tradit, à Iacobo Duglaſsio Roberti Regis cor ſecum in Hiſpanias deuectum, atque in Granatenſi expeditione contra Saracenos, à quibus cæſus occubuit, publice in prælio, non ſecus ac nobili delatum triumpho euincitur, vt pio videlicet Roberti, qui id teſtamento ſanxerat, deſiderio faceret ſatis, ſcilicet: *Petitio*(Ioannis ſunt verba) *dilecti filij Thomæ Comitis Morauiæ nobis exhibita continebat, quòd dudum claræ memoriæ Robertus Rex Scotorum, dum adhuc rebus ſupereſſet humanis, zelo fidei, & piæ deuotionis accenſus, propoſuerat ad partes tranſmarinas contra perfidos Saracenos cum decenti hominum armatorum comitiua perſonaliter ſe conferre: ſed morte preuentus, non potuit huiuſmodi ſuum propoſitum adimplere; quodquè cum idem Rex ſuum vltimum conderet Teſtamentum, voluit, & mandauit expreſsè, quòd ſi eum mori contingeret, cor ſuum ab eius corpore extraheretur, & in bello contrà Saracenos etiam portaretur: quodquè poſtmodum cum ipſe Rex naturæ debitum perſoluiſſet, corpus ipſius exenteratum extitit, ipſiuſquè cor à dicti Regis corpore extitit ſeparatum, & per quendam Iacobum de Duglas militem Glaſguenſis Diœceſis in Hiſpaniam in bello contra dictos Saracenos iuxta voluntatem ipſius Regis deportatum, &c.* Ex quibus quàm feruida in tuenda Chriſti fide erga perfidos barbaros hoſtes pij Regis ſtudia extiterint cunctis liquet; adeò vt vel mortuus vnà cum ipſis in aciem pugnaturus prodire, manuſquè conſerere præoptarit. Verùm licet pium, ac omni dignum laude mentis conſilium, ac votum eiuſmodi cenſendum ſit; haud tamen fuit abſque Pontificis permiſſu operi demandādū, cùm Bonifacianæ Conſtitutonis diplomate demortuorum corpora ferro dilaniari propoſitis cenſurarum pœnis diſtricte veritum fuerit. Ad expiandū itaq; eiuſmodi facinus Pontifex ad Morauiæ Comitis preces, Morauienſi Epiſcopo iniunxit; vt omnes, qui truculentę eiuſmodi exenterationi vel operam, vel aſſenſum præbuiſſent, non niſi ſuſcepto iuriſiurandi, ac religionis vinculo abſoluęret.

Quia expeditionis in terrā ſanctam percupidus fuerat, cor ſuum poſt mortem ad Chriſti ſepulchrum deferri pręcipit.

Ex lit. Pont. an. 11. part. 3. Epiſt. 107.

A Iacobo Duglaſsio Roberti Regis cor in Hiſpanias contra Saracenos defertur.

Præferuida Regis pro tuenda Chriſti religione aduerſus barbaros pietas.

20. Porrò dignum, ac nobile Roberto Regi iam defuncto Ioannes Pontifex in ſuis Apoſtolicis literis, quibus Dauidem filium ſolatus eſt, teſtimonium dedit; quo felici ipſum exitu vitam concluſiſſe, pijſquè perfunctum laboribus, aduerſiſquè vltrò expiatum deceſsiſſe his verbis tradit: *Et conſiderans* (inquit) *nihilominus diligenter, quòd eundem Genitorem tuum ſic Diuina Clementia oculo pietatis reſpexit, quòd poſt anxietates, & pericula varia, quæ (ſicut nouit tua prudentia) in hac valle miſeriæ diutius fuit perpeſſus, pacem vidit ſuo tempore, ac vnitati Eccleſię Sanctæ Dei, extra quam aliquibus fuerat temporibus, ante ſuum de hoc Mundo exitum reconciliari meruit: ita quòd tanquam Princeps Catholicus de pręſenti ſęculo nequam ereptus poſt multorum laborum inquietudinem tranſiſſe ad Patriam felicius credi poſſit. Conſolationem aſſumas in Domino, & ei, qui te, dictumquè genitorem tuum tot, & tantis dignatus eſt beneficijs præuenire, ſuppliciter ad gratiarum actiones aſſurgas, &c.* Quibus ſanè Pontifex laudabilem Regis eiuſdem Patris exitum dignis laudum pręconijs commendans, ſummoperè extollit, ac ſepulchralem veluti titulum Regi piè functo ſtatuit.

Tom. 7. par. 1. epiſt. ſecr. pag. 135.

Roberti Regis preconia ex literis Pōtificis ad Dauidem ipſius filium directis.

Propoſita ſalutis æternæ Patri indultæ diuinitus ſpe filiū ſolatur.

21. Inter cæteros verò, qui ſuam ſacræ militiæ manum, ac operam laudabiliter pręſtitere, Ioannes Rex Boemiæ adnumerandus eſt; Quippe qui præcipuo

Rr erga

Digitized by Google

Ioannes Boemiæ Rex ſacræ militiæ manum admouet.

erga Apoſtolicam Sedem, Romanoſquè Pontifices deuotę mentis affectu, & propagandæ inſuper Religionis, ac Catholicæ tuendæ fidei ſtudio fuit eum in modum addictus; vt vbi opus eſſet, imperterritus aduerſus fidei hoſtes;atque hæreticos præſertim magna cum laude inſurgeret. Is cum Polono bellum gerens, monituſquè, vt inducias cum eo iniret, Pontificijs imperijs mox acquieuit; quin ſpe adductus ex ſe progenitum ad imperialis throni apicem euehendi, ſe vnà cũ filio Carolo ad Apoſtolicam Sedem contulit, vbi omnem, quam cum Polono Rege controuerſiam agitabat, ipſius arbitrio Pontificis dirimendam voluit, & de mouendis inſuper in Ludouicum Bauarum armis fœdus inijt. Verùm Vir omni laude maior, cum in prælio ad arma veniſſet, vnà cum Carolo à Leodienſibus fuſus infeliciter eſt, neque hic calamitatum finis: Nam cum ſuppetias Gallo Regi aduerſus Anglum ferret, in ipſamet acie haud obſcuris vel cæſus ſub vitæ finem pœnitentiæ ſignis deceſsit. Tanta verò cæſorum hominum in bello clades fuit, vt ad triginta millia eorum numerus Scriptorum teſtimonio peruenerit. At de Ioannis obitu rerum Boemicarum ſcriptor, vbi de bellico ipſius apparatu, ac militari conflictu ſermo incurrit, hæc tradit.

Rainaldus an.1346 n.41

Bella ab ipſo infeliciter geſta.

Froiſ. hiſt. lib.1

Præcipui Viri Principes qui in bello ceciderunt.

22. *In quo* (inquit) *bello mortuus eſt Rex Boemiæ, Dux Lotaringiæ, Comes de Lanciono frater dicti Regis Franciæ germanus, Comes Flandriæ & alij multi Comites, & Barones, atque nobiles Francigenæ, necnon, vt dicitur, pluſquam duodecim millia hominum Gallicorum in dicto bello ceciderunt mortui: de Anglicis non pauci mortui fuerunt*. Hæc Auctor. Nonnulli verò ex Scriptoribus rerũ eius tẽporis, planè cæſorum numerum, quem ſupra memorauimus, extitiſſe affirmant. Verùm Ioannes Boemiæ, etſi oculis captus, bellicis tamen periculis haud ſe tuendæ Religionis cauſa immunem voluit;quinimmo ſe ipſo maior, in bello fortiter mori, quàm extimuiſſe hoſtes, & ab eis refugiſſe maluit. Quapropter dum admirandæ fortitudinis, inuictique ipſius animi Petrarcha meminit hoc nobili Virum elogio commendat: *Eo* (inquit) *ſe præcipitem dedit, quò ſpectare alij, cæcumque oculis proſequi vix audebant*. Et infra hæc laudum præconia tanto digna Principe ſubtexit: *Et quid oro* (inquit) *gloria Viri fortis obfuit viſu caruiſſe, niſi vt quem virtus, & natura mirabilem fecerant, ſtupendum cæcitas faceret?* Oculos igitur Vir tantus, vt ſuos vtiq;videret, extimeretq; hoſtes, ac belli pericula, non habuit, ſed vti palmarum ambitioſiſſimus in medias irruẽs hoſtium turmas, triumphos ſibi pararet, hoſtibuſque planè cunctis ob id mirandus, quod vel cæſus cæderet, nec vel victus terga turpiter hoſti aliquãdo verteret.

Ioãnes oculis captus, in bello fortiter mori cupiens periculis ſe Religionis cauſa miſcere haud timuit.

Petrarcha lib.2. de remed. vtriuſq. fort. dial.96.

Quem virtus & natura mirabilem fecerat, ſtupendum cæcitas fecit ex Petrarcha.

23. Porrò Virum omni (vt Rainaldus tradit) laudum præconio dignum, ſtrenuum vtpote Eccleſiæ defenſorem in bello amiſſum, qui vnà cum Philippo aduerſus Saracenos pro Chriſtiana fide Syriæ reſtituenda vitam libenter dare, ac ſanguinem fundere decreuerat; vbi Clemens Sextus, in bello ceciſſe comperit, acerbè indoluit, defleuitque vberiùs, & Carolum filium, qui in bello incolumis euaſerat, eiuſque ſororem Bonam Normanniæ Duciſſam conſolatorijs conuenienis literis, hoc ipſum nobili Ioannem elogio proſequitur: *Rex ipſe* (inquit) *tanquam Princeps Catholicus, fortis, prudens, & ſtrennus glorioſè, ac victorioſè cum celebris famæ præconio in Mundo viam Domini non deſerens, diutius vixit, & regnauit multis temporibus, ac prolem numeroſam, & inclytam poſt ſe relictam à Domino meruit obtinere: tandemque armorum actus in iuſto bello Regnum Franciæ defendendo, exercendo magnanimiter, ſicut ad ſuum ſpectabat honorem Regium, vires ſuas honorabiliter ſic Deo deuotus, vt credimus, & ſpe de miſericordia Diuina concepta inter ſuorũ cateruã militum finiuit terminum vitæ ſuæ; quod piè credi poteſt, de laboribus ad quietẽ, de miſerijs, & ærumnis ad beatitudinem, & ad lucem de tenebris tranſiuiſſe, &c.* Hæc itaque Apoſtolico ipſius Pontificis ore depromptã optimo Regi, qui eum magna ſalutis ſpe inter arma, nec abſque certis Pœnitentiæ ſignis è vita deceſſit, ſepulchralis inſtar tituli non immeritò ſtatuiſſe voluimus.

Rainaldus, an. 1346 num.42.

Clemens VI ipſius obitũ amarulenter luget, & filium ipſius, & ſororem conſolatur.

Clemens VI. tom. 5. epiſt. ſect.527. & epiſt.525.

Digna ipſius laudes Pontifex meminit.

24. Alphonſus item Luſitaniæ Rex ſuam orthodoxæ Religioni tuendæ, atque ab Infidelium iniurijs vindicandæ operam deeſſe paſſus non eſt. Inita quippe primùm cum Alphonſo Caſtellano exo-

Rainaldus an.1357.n.11

exoptatæ pacis fœdere, ac mira Deo fauente, è Mauris victoriæ palma potitus, quantum Deo pia Religionis, quæ geſſit, ſtudia grata, acceptaque fuerint, haud obſcuro cunctis argumento prodidit. Verùm qui iuſtam, condignamque ex hoſtibus vltionem Religionis amplificandæ zelo permotus, priuatiſque poſthabitis commodis reſpiciebat, oblata ſibi à Mauris, quæ ad eius conciliandum animum mittebantur, munera conſtantiſſimè reſpuit; Quinimmo indicta in eius maximè gratiam Cruceſignatorum expeditio fuit, attributæque inſuper decimæ, vt rem feliciter ad opus perduceret. Verùm Rex pius, tantiſque pollens virtutibus, ſi quid in Eccleſiaſtico violando iure, humana illuſus felicitate deliquit (adeò vt Pontificijs poſtmodum literis ſit iure merito increpitus) errorem tamen poſtmodũ retractaſſe noſcitur. Iniuſta quippe (vt hiſtoriæ tradunt) Regis, Regiorumque adminiſtrorum potentia haud parum in Luſitania, Eccleſiaſticum ius violari cõtigit, dum contempta anathematis, quæ ad aſſerenda Eccleſiarum iura, incuſſa erat cenſura in eos, qui Pontificia, vt Catholicos decet, edicta aſſerebant, carcere, aut exilio per ſcelus deſæuitum eſt. De quibus grauiſſimè apud eundem Alphonſum Clemens VI. ſubinde conqueſtus, & ne à ſuis ille acceptam Maioribus defendendi iuris Eccleſiaſtici gloriam, illibatamque hactenus labefactaret, ſeriò, admonuit, vt in ſuis Pontifex literis ſic ipſi inculcat.

Alphonſus Luſitaniæ Rex contra Mauros fidei hoſtes armis inſurgit.

Rainaldus an. 1350. num. 44.

A Clemente VI. ob miniſtrorum ipſius arrogantiam in iuribus Eccleſiæ violãdis monetur.

25. *Habet ſiquidem* (inquit) *inſinuatio fide digna multorum, quòd dum in aliquos ſubditos tuos pro eiuſdem Eccleſiæ recuperatione iurium, excommunicationis ſententia ritè quantumcumque profertur, ſtatim cum in vocem licet friuolæ appellationis erumpitur, per literas Regias expreſſe mandatur; quòd nullus ſic excommunicatos pro excommunicatis habeat, aut tanquam excommunicatos euitet, et quòd Clerici, qui Nunciorum noſtrorum literas ſuper hoc exequuntur, aut ab eodem Regno exulant, aut experiuntur anguſtias carcerales; et multa fiunt, quæ relinquimus ad præſens ſilentio, ex quibus libertati Eccleſiæ non modicum derogatur. Et quamuis hec; vt veriſimiliter credimus, preter conſcientiam tuam fiant, quia tamen nomine tuo fieri aſſeruntur, decet magnitudinem tuam tam corrigere illa celeriter, quanto (ſi illa ſunt) honori tuo derogant potius, et ſaluti, etc.* His planè verborum notis Alphonſum Pontifex admonet, & vt reſipiſcat, validè vrgendo extimulat.

tom. 9. epiſt. ſecret. pag. 81

26. Demum Alphonſus, vbi anteactę vitæ culpas, vt par eſt credere, Pœnitentiæ ſalubriter operibus expiaſſet, Anno Chriſti 1357. ſupplex Legatos ad Innocentium Sextum mittens, poſt annos triginta, & amplius in Regno exactos viuendi finem fecit. Corpus verò ad aram Templi maximam conditum eſt, vt Mariana in ſuis paginis tradit. Petrus autem filius illi ſuffectus, Regnum adminiſtrandum ſuſcepit, à quo Innocentius certior de Parentis ſubinde obitu redditus, magno ſe animi dolore præuentũ ob egregium Principem, qui Regium præclaris virtutibus nomen decorabat, ſibi vtpote intimo amicitiæ glutino deuinctum, ac è vita ſublatum teſtatus eſt, cui & longioris vitæ annos pro magno publicæ Chriſtianorum rei beneficio exoptaſſet; Conſcriptis itaque humaniſſimis ad ipſum literis, nobile defuncto Alphonſo ſuper felici è vita deceſſu teſtimonium detulit, vbi inter alia, hæc illi aptè in Parentis laudem ſuggerit: *Clarę* (inquit) *memorię Alphonſi Regis Portugalliæ Patris tui ab hac luce tranſitus, quem nobis literas tuas fama preueniens nunciauit, graui nos amaritudine, grauique mœrore conſperſit. Siquidem virtutes eius, quibus dignitatem Regiam illuſtrabat, debita conſideratione penſantes, ac proindè illum inter ceteros Catholicos Principes charum, acceptumque habentes, deſiderabamus attentius; vt longitudinem temporum ei tribueret Dominus, et Regni ſui dilataret terminos, paceque firmaret: Sicque cum plenus dierum in ſenectute bona cum Patribus ſuis, illum Deo vocante quieſceret, nactus pro tempore filius gubernacula Regni ſuſcipiens illis feliciter preſideret. Sed quoniam vitę, mortiſque arbiter, et diſtributor Omnipotens, quem, cum libuit, naſci dedit, eum, cum placuit, in dicto fine vitę ad ſe (vt piè credimus) reuocauit, dolori terminum ponimus, et in eo, qui dedit, et abſtulit, conſolamur, ſperantes firmiter; quòd ipſe, qui in terris poſitus ſtuduit operatione virtutũ, et exercitio bonorũ omniũ operũ placere Cõditori, ab eo, apud*

Rainaldus an. 1357. num. 11.

Alphonſus Legatos ſupplex ad Innocentium VI. mittens pœnitentia expiatus obit

Mariana de rebus hiſpan. lib. 17. cap. 2.

Tom. 5 epiſt. ſecret pag. 141.

Pontifex nobile Alphõſo, eiuſque mentis teſtimonium exhibet.

quem nullum bonum irremuneratum eſſe conſtat, mercedis prȩmia eſt conſequutus in Cœlis. Optima igitur ſupremæ mercedis

Rainaldus an. 1364. num. 16.

ſpe Alphonſus, dum viuens bonis incũbit operibus, animo ſuffultus, expiatiſque ſalubriter culpis, Pontificio item cumulatus oraculo ad Deum peruenit.

Ioannes Frãcorum Rex, Philippi primogenitus, Romanæ Eccleſiæ addictiſſimus.

27. Præmemoratis autem Principibus Viris ſtrenuè pro Religione bellantibus Ioannes Frãcorum Rex Philippi Regis primogenitus, Sedique Apoſtolicæ obſeruantiſſimus accedit; cuius ille iura, libertatẽq; integrã ſemper, ac illibatã voluit, à qua item ipſi calicis ſingulari priuilegio vſus permiſſus eſt. Hic primùm ſuam vnà cum Romano Põtifice ad Chriſtianos inter ſe Principes conciliandos operam impendit: ſed cum diſcordiarum ſubindè rixas cum Eduardo Anglorum Rege foueret, fruſtrà monitus, fruſtrà tentatus, ipſum vltrò Pontificem audire contempſit; quin dum ſuis plus æquo cupiditatum indulget ſtudijs, factus in conſilia præceps, ſæuitiam in ſuos præcipuè ad exugendas eorundem opes exercere haud erubuit, nec Romano (vt par eſt) Pontifici ſuper eiuſmodi re, vt ſuum retractaret ſcelus, admonenti paruit.

Admonitus à Romano Pontifice nè grauaret ſubditos, negligens Deo vlciſcente dat pœnas.

Atqui iuſto Dei nutu paulo poſt armis à Nauarræ Regis affinibus appetitus, & ab Eduardo iuniore in bello victus; manifeſto quidem Diuinæ vltionis calculo miſerè ab hoſtibus captus eſt. Quapropter carceri mancipatus, & apud Burdegalam in vincula coniectus, deluſuſque, ex Burdegalenſi poſtmodum carcere in Anglicum ingenti ſui, ſuorumque propudio ducitur: Verùm cùm duo ex Cardinalibus ſtrenuè pro eo liberando contenderent; ex Anglico tandem liber carcere, & à Pontifice de Regno probè adminiſtrando admonitus, Vrbanum V. Pontificem Auenionem adijt, cum quo de Bernabone in Sedis Apoſtolicæ gratiam reſtituendo egit;

E carcere Anglico eductus Pontifici obſequium defert, ab eo Crucesignatorum Dux renunciatus.

Vt bellicis autem in poſterum armis bene, laudabiliterque intenderet, totum ſe ſacro promouendo bello, exercendoque deuouit, ſuſceptoque Dominicæ Crucis Symbolo, ad veterũ ſibi à Deo facilius culparum veniam impetrandam, Cruceſignatorum Dux renunciatus, ſe proximo biennio mare vnà cum ſuis trãſfretaturum ſpopondit. Interim verò dum alijs componendis ſollicitè intendit, & in Angliam ad vindicandos in libertatẽ obſides pergit, morte præuentus piè mortali è vita, immortalitate donandus deceſdit; de quo iſthæc M.S. Vaticani Auctor:

M.S. Vatic. Biblioth. ſign. num. 3765.

Anno Domini M.CCC.LXIV. Menſis Ianuary die XVII. Dominus Ioannes Rex Francię reuerſus ad captiuitatem in Anglia obijt, et fuerunt ei exequiæ in Capella Papȩ celebratæ die Martis VII. May, die xviij. Dominicȩ Trinitatis coronatus fuit in Regem Carolus primogenitus Domini Ioannis Regis Francię ſupradicti defuncti. Hæc ibi.

Expeditionẽ protrahens morte præuenitur.

28. Porrò Pontifex Vrbanus V. tanti Virum optimum, præclaraſque ipſius virtutes ſemper fecit, vt certior de ipſius obitu à filio redditus, amarulentum, quẽ ex amiſſi deſiderio conceperat, animi dolorem conſcriptis ſubinde epiſtolis palam fecerit; in quibus inter condignas Viri laudes, ampliſſimam profectò ob militare Terræ Sanctæ ſubſidium, cui ſe ille bellãdo deuouerat, manumq; armis è proximo erat admoturus, receptã à Deo mercedem, coronamque illi pro egregio opere Cœlo reſeruatam conſtantiſſimè affirmat, ſed Pontificias literas vti nobile Regiæ virtutis documentum in medium proferre hìc libet: *Lugubris* (inquit) *rumor plurium fide dignorum iam aſſerticne firmatus, obitum clarȩ memoriȩ Ioannis Regis Franciæ tui Genitoris inſinuans, noſtram, & fratrum noſtrorum mentes grauis doloris aculeo ſauciauit, dum chariſſimum filium ſubtractum conſpicimus, qui feruens plenitudine deuotionis ad Deum honorabat Eccleſiam, et libertatem Eccleſiaſticam conſeruabat, ardoreque Diuinȩ charitatis ignitus, zelo ſacrȩ fidei, qua ſaluamur, ſe militem Regis Regum prompta pollicitatione conſtituit, Crucem ſuam humeris baiulans, Redemptorem ſuum (pro cuius reuerentia paratus erat proprium fundere ſanguinem.) Sicut Princeps Chriſtianiſſimus ſequuturus: O quantus dolor totius ſui Populi, tam prudentis, & magnanimi Principis regimine deſtituti! O quantus mæror Chriſtiani exercitus ad recuperationẽ Terræ Sanctæ profecturi de proximo tenẽtis ſe Ducis tam prouidi, tamque ſtrenui amiſiſſe Ducatum. Profectò cum ijs dolentibus meritò condolemus, & dolere debet vniuerſa Eccleſia Sãcta Dei, quia nullus fidelis expers poteſt eſſe mæroris, cùm cõſtat generale diſpendium acci-*

Vrbanus V. conſolatorijs literis ad filium directis Ioannis laudes celebrat.

Tom 2. epiſt secr. pag. 101.

Ob pollicitam ſacro operam bello Regem ſummoperè laudat.

Digitized by Google

accidiſſe. Verùm quia non eſt inſtandum doloribus, vbi præſertim conſolationis remedia Diuinæ bonitatis gratia, quæ nunquam deeſt in ſe ſperantibus, tribuuntur; de tanta meritò conſolamur mæſtitia, piè credentes, quòd inſtus Iudex bonas conſiderans, & præmians voluntates, eiuſdem tui Genitoris transfretandi propoſitum pro facto clementer recipiet, eumque certantis athletæ diademate cum ſecum regnantibus coronabit, &c. Hęc meritò, aliiſque laudum præconiis Ioanni Francorum Regi, dum Pœnitentium in morem arripere Crucem, & contra Saracenos gladium exerere parat, prærepto nobile Romanus Pontifex meritorum, ac certæ à Deo ſpectandæ ſalutis argumentum exhibuit. Ioannes verò ſe in Angliam contulit, vt ibi nedum de pacis initæ legibus adimplendis ageret; verùm etiam præferuido ſacræ expeditionis vnà cum Cyprio Rege (vt Vualſingamus tradit) reſtituendæ ſtudio adductus, vbi quatuor numero Reges ob id vnum Francum videlicet, Anglum, Cyprium, Scotum Londini conueniſſe affirmat. Plura autem Scriptores de magnifico apparatu, quo tunc temporis ibidem Rex Frãcorum exceptus eſt, tradunt. Atqui lethali correptus morbo, ac breui extinctus ſapidè quidem mortalitatis cunctos admonuit; eiuſq; corpus poſtea in Gallias delatum Regio more conditum eſt: cuius exequias, tunc Cyprij Regis acerbo ob amiſſum expeditionis Aſiaticæ ſocium, dolore affecti cohoneſtari præſentia contigit.

Pia Regis voluntas arripiendi arma in Terræ Sanctæ ſubſidium, ingẽs illi apud Deum corona.

Rainaldus an. 1364. num. 16.

Vualſinghamus in Edvardo 3.

Quatuor Reges ſuam ſacro bello operam fœdus ĩucũdo polliciti ex Vualſinghamo.

Rainaldus an. 1422. num 28.

29. Condignis quoq; Hẽricus V. Anglorum Rex laudibus fraudandus non eſt, qui dum armis, belliſque inuictus iugiter intendit, & Carolum Delphinum Galliarum Regem aucto Regno expoliare nititur, poſtquam haud ſemel à Chriſti Vicario, vt pacem Galliis redderet, monitus, ac ſuam bellandi operam aduerſus barbaros Turcas infenſos Euangelij hoſtes laudabiliter exercens, totam Chriſto dicaret, haud dictis paret, ſed magis, magiſque in arrepto mentis propoſito perſtat, Deus, vt ſecundos rerum obuentus, ac victoriarum, quibus affluebat, impetum quaſi fræno compeſceret, immanemque ipſius faſtum adeò inter bella ſuperbientem frangeret, maximis quidem ipſum ærumnis confecit: Ex iniuſti quippe, reique Chriſtianæ incommodi adeò belli laboribus lethali morbo correptus, ſtolidæ vel ſerò mentis, ac ſuæ nedum arrogantiæ & ambitionis, ſed ſine fructu conatus agnoſcens, ſe animo vehementius angi confeſſus eſt, quòd ſua Deo immortali cõtra Mahumetanos impios arma conſecrans, haud ipſa in iuratos Chriſti hoſtes, pro Religione in acie dimicando viriliter conuertiſſet; denique ſub extremam vitæ periodum haud obſcura Chriſtianæ pietatis ſigna exhibuit, vt Vualſingamus ſic tradit: *Sumptis* (inquit) *viuifici Corporis Dominici, & aliis, quæ ad Chriſtianum hominem pertinent, Sacramentis in vera Pænitentia, fide recta, ſpe certa, & charitate perfecta, & bona memoria huic ſæculo, & ſuis valefaciens, animam ſuam Deo reddidit Creatori penultima die Menſis Augusti, poſtquam regnauit annis nouem, quinque menſibus, & quatuordecim diebus.* Hæc Vualſingamus, cui Monſtreletus egregiè conſonat, qui & addit ipſum in extremo vitæ actu, dum ſeptem Pœnitentiales à Sacerdotibus Pſalmi, eaque potiſſimùm verba decantarentur: *Benignè fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hieruſalẽ;* valdè inquã ipſum ingemuiſſe, profeſſum inſuper, ſe in illo impendentis iam mortis diſcrimine pium Deo votum de Hieroſolymitana expeditione, ſi priſtina ſibi à Deo ſoſpitas redderetur, totis animi neruis concepiſſe. *Ipſum* (ait Rainaldus) *ex eryſipelate, quod vulgò ignẽ Sancti Antonij vocant, ſub natibus, qui flammas tamdiù per Gallias incederat, extinctum ferunt.* At Iuuenalis Vrſinus ipſum dyſenteria occubuiſſe tradit, vt ſuũ turpiter cruorem effunderet, qui tantum humani ſanguinis bellando, vt ſuæ præter modum indulgeret ambitioni, effuderat. Henricus igitur vti rerum gerendarũ peritiſſimus, humanæ itẽ gloriæ percupidus fuit; in eos inſuper, qui ſua aliquãdo edicta infringerẽt, vltor acerrimus extitit. At demũ ſuã omnẽ ſub ipſo mortis aſpectu ferociam deponens, ac ſeipſum, vireſq; probè ſuas agnoſcens, ritè, & Chriſtianum in morem ſe ad vitæ exitum cõparauit. Nobile autem pio Regi è vita abeunti Martinus V. Romanus Pontifex in ſuis Apoſtolicis ad Regni Proceres literis ſe ipſo dignum his verbis præconiũ affert:

Henricus V. Anglorum Rex vt arma in Turcas fidei hoſtes conuerteret Chriſtianis parcat fruſtra monitus flagellis atteritur.

Vualſinghamus in Henrico V. Polidor. Virgil. lib. 22.

Sub vitæ finẽ Sacramentis expiatus anteactæ vitæ errores execratur.

Monſtr. vol. 2

Pſal. 50.

Dolet maximè, quòd arma in Terræ Sanctæ ſubſidium arripiẽdi ipſi non ſit facultas.

Rainaldus vbi ſupra.

In Vrſin. in Carolo II.

Qui bellis Gallias incedeat, morbo (quem S. Antonij vulgo ignem dicunt) correptus obit.

Mart. V. lib. breuiũ pag. -

affert: *Doluimus* (inquit) *non pro damno quidẽ vllo, quod ille ſuſceperit, qui in Domino mortuus eſt: nam, ſicut accepimus, cor eius excelſum humiliauit, & depoſitis curis ſæculi, animam direxit ad Deum, deuotè Eccleſiæ Sacramenta ſuſcipiens, ex quo credendum eſt, miſericordiam Saluatoris illi aperuiſſe viam vitæ, &c.* Dum igitur anteactorum pœnitens bellorum, ſacram arripiendi pro Chriſto Cruceſignatorum militiam ſub vitæ occaſum, & iam iam moriturus decernit; concepti vltrò à Deo, qui diues eſt in remunerando, voti præmium, ac Pœnitentia ſuffultus dignam vel ſerò cum nouiſſimis vineæ operarijs mercedem accepiſſe creditur.

Rex ſe piè ad exitum parat.

30. Denique nedum Viri Principes, ac Regali honore fulgentes, ſed & ipſi Romani Pontifices armis aduerſus Chriſti, eiuſque ſacri nominis hoſtes prouehendis ſuam egregiè operam pręſtitere; adeoque Pius huius nominis Secundus, qui antequã Apoſtolici cõſcẽderet throni apicem, ſuo ex nomine Aeneas Syluius dicebatur, ſolemni aduerſus Turcas expeditione indicta, nullis laboribus, nulliſque parcens incommodis, eximiæ vel in hoc patientiæ cunctis documentum præbens, promeritis in Cœlo, vel ante victoriam ex hoſte palmis donãdus è vita deceſſit. Quantum verò Pontifex in ſacra cogenda militia inſtiterit, Campanus eiuſdem morbum ſic narrando exponit: *Nuntio* (inquit) *allato de incurſione Turcarum in agrum Raguſinum, milites ducentos ad corporis ſui cuſtodiam comparatos cum paucis ſagittarijs triremi expedita nauigare extemplò Raguſium iuſſit: triremes Venetas numero duodecim, in quibus & Venetorum* Dux *aderat, vbi appropinquare intellexit, deferri ſe iuſſit ad primum litus claſſem inſpecturus, eaque inſpecta ſubgemuit vna edicta voce, nuper ſibi nauigandi occaſionem defuiſſe, nunc occaſioni ſe defuturum. In cubiculum relatus, ſolui ſtatim profluuio cœpit, Medicis nihil periculi promittentibus: Et hæc quoque Principum miſeria eſt* (inquit) *ne in morte quidem carere aſſentatoribus; poſtulauitque Euchariſtiam, quam & triduo priùs acceperat, & paulò ante ad Lauretanum. Acciri deinde Patres iuſſit, quos hortatus eſt, vt in expeditione perſiſterent, &c. Cùm deficere vires ſentiret, reyciens ſe ſe in Cardinalem Papienſem: Fili* (inquit) *curam meorum ipſe ſuſcipito, & huic expeditioni adeſto. Interrogatus ab illo an ſepeliri Romæ ſe vellet, non tenuit lacrymas: Et quis id procurabit? illo reticente ſe curaturum, refici viſus eſt, vocauitque Patres ordine ad oſculum poſtulata priùs à ſingulis venia, ſi minùs rectè rem Chriſtianam adminiſtraſſet, lacrymantibus omnibus, et Beſſarione eius verba de re Chriſtiana ſanctiſſimè geſta excipiente. Iterum amplexis omnibus, inungi ſe iuſſit, vbi concurrens et ipſe precibus, inter hymnos expirauit, voce vltima ægrè edita, qua rogabat omnes, vt pro ſe precarentur.* Hæc ille. Supremas verò iam morientis ſubinde voces, & conſtans Pontificis in arrepta expeditione mentis propoſitum, ac labores ab eo huius rei gratia ſuſceptos; Papienſis ſic Pontificem ſub vitæ finem, dum ipſe Cardinales alloquitur, ſumma laude perorantem meminit.

Romani Põtifices armis aduerſus Chriſti hoſtes mouendis zelo Religionis incitati.

Rainaldus an. 1464. nu. 41. 42.

Campanus in vit. Py II.

Pius II. qui olim Aeneas Syluius, expeditionem in Terræ Sãctæ ſubſidiũ perſonaliter adfuturus auſpicatur.

Præferuidus Pontificis in expulſione prouehenda zelus.

Cardinales ad oſculum ſingulos recipit, & veniam ab eis poſtulans ſe piè ad exitũ comparat.

31. *Veniſſe* (inquit) *horam ſuam Pius agnoſcens, qua reddendus Domino ſpiritus eſſet, fratres omnes in cubiculum conuocari iubet, atque his ingreſſis, etſi ad loquendum iam eſſet inualidus, tamen morientibus, vt poterat, atque interruptis vocibus nos appellãs: Fratres mei* (inquit) *dilectiſſimi, videtis, quò adductus sũ, hora mea iã venit, Deus hinc nos vocat; morimur in fide Catholica, in qua et viximus, nihil ſentientes à Romana Eccleſia diuerſum. Egimus vſque hunc diẽ, quod potuimus, pro ouibus creditis, non pepercimus laboribus vllis, aut periculis, his caput noſtrum obtulimus ad communem ſalutem: perficere, quod cœpimus, poteſtas vltrà non eſt, reliqua veſtra ſunt, curate vos hoc opus Dei, etc. Mementote officy veſtri, et Redemptoris noſtri, qui contemplator eſt omnium etc.* Summa deinde animi demiſſione Pontifex à ſuis culparum veniam poſcens: *Præterea* (inquit) *fratres conuerſati vobiſcum ſumus, et ante in Cardinalatu, et poſt in Præſulatu, ad quem nos elegiſtis, conuerſatio noſtra ſine peccato eſſe non potuit; ex carne enim ſumus, offenſus eſt à nobis Deus, offenſa charitas veſtra: pro his, quæ in Deum peccauimus, ipſe, qui omnipotens eſt, miſereatur noſtri; pro his verò, quæ in vos, rogamus dilectiſſimi, vt placatis mentibus veniam morienti tribuatis, etc. Valete fratres, pax Dei, et cæleſtis gratia vobiſcum ſit. His ægrè, et cum lacrymis enunciatis, tantus ſubitò Pa-*

Card. Papien. epiſt. Campanus vbi ſupra

Suprema Põtificis ad exitum properantis tunc ad Cardinales verba.

Lachrymis pius Pontifex ſuos ac verbis ſimul alloquitur.

trum, qui lectulum circumſtabant, coortus eſt fletus, vt diù præ gemitu loqui verbum nemo poſſet, atque ora ſingulorum lacrymantia viderentur, etc. et infra, At Pontifex manu è pallijs paululum eleuata, oſculandam eam omnibus præbuit: Flens ipſe, et flentes alios intuens. Nos manu apprehenſa, et ante lectulum procumbentes, ſingillatim veniam precabamur erratorum noſtrorum, et oſculum ſupremum pacis cupiebamus, quibus ille: Ignoſcat vobis pius, et miſericors Deus, ac ſimul benedicens fratribus, eos à ſe dimiſit. At quo ſubinde pio, deuotique animi ſenſu Dominici Corporis viaticum ſumpſerit, ſic idem Papienſis exponit: *Biduò*(inquit) *ante Dominicum Sacramentum, quod celebribus ſemper diebus valens ſumebat, etiam tunc magna mentis contriſione accepit, tundens pectus, et peccatorem ſe confitens, communicatione indignum tanti myſterij, etc. Voce iam conſumpta, quæ ab admotis auribus percipi vix poterat: Ora* (inquit) *pro me Homo enim peccator ſum etc. Bene fac*(inquit) *fili, et Deo orationem affer pro me. Hoc illi vltimum verbum fuit, loqui vltrà non valuit propter rheuma continuum, quo pectus iam, et fauces erant completæ. Legebantur ſine intermiſſione orationes Eccleſiæ, quibus animæ decedentium commendari Deo conſueuerunt, ipſe ad audiendum attentiſſimus erat, ecce horam circiter tertiam inter legendum tanta quiete ſpiritum Domino reddidit, vt conniuentem, non morientem diceres emigrare, et ſine ſenſu mortis excedere.* Hæc Papienſis; & Felix profectò inuicti Pontificis è vita tranſitus, qui nullis pro Chriſti Eccleſia, & fidelium vtilitate laboribus, nulliſque bellorum pro Dei honore parcens incommodis, morte vitam lucratus, immortalem ſibi Chriſtianorum armis aduerſus infideles, & ipſius Chriſti nominis hoſtes promouendis intentus coronam vitæ ſibi promeruit. Sed de eo dignus, ac opportunùs alibi ſermo recurret.

Flens ipſe cunctos fletes conſpicit.

Cardinalibus veniam à ſe deprecātibus benedictionem impertitur.

Card. Papienſis vbi ſupra.

Tam quiete ſpiritum reddit, vt quis viuentem, non morientē crederet.

CAPVT VII.

Pœnitentiæ cauſa varijs, aſſiduiſque ob publicam rem, & Eccleſiæ tuenda cura, bellorum incommodis fatigati.

1 Bella, quę aut Religioni vel publicę ſaltem rei bono, ac vtilitati præſtò ſunt, iuſtiſquè de cauſis à bellantibus ingenti quandoque animo ſuſcipiuntur, ſua haud laude, ſuoque haud fructu carent; adeoquè dignam militantibus coronam, ac ſuum pro laboribus præmium afferunt. Haud enim bellantium vita, ac ipſa præliandi ars ſuis, honeſtiſque tum laboribus, tum periculis plerumque deſtituitur: *Nemo* quippe (vt Tertullianus ait) *ad bellum cum delicijs venit.* Incommodis quippe magnis, innumeriſque militia ſubeſt; quæ Hieronymus ſeriò item aliquando expendens: *De cubiculo*(inquit) *ad aciem, de vmbra egrediens ad ſolem corpus aſſuetum tunica, loricæ onus non ſuſtinet. Mollem ocio manum durus exaſperat capulus. Fortior autem miles ex confragoſo venit.* Quapropter ipſa periculorum magnitudo, ac ferè innumera, quæ hoſtilia inter arma contingunt bellantibus incommoda, haud numero paucos à bellando ipſius Sidonij calculo ne dum retardant, quin immò valde abſterrent: *Non dat*(inquit) *tot pugna Socios, quot Menſa conuiuas.* Ex quo fit, vt pari quidem labori, nec minori item tam Monachi, quàm militis periculo vita ſuccumbat: *Ex eodem quippe*(vt Bernardus ait) *panno Miles, & Monachus tunicam, & clamydem ſortiuntur.* Adeoquè ſi iuſtè militia, & vt par eſt, exerceatur; haud condignis ob ardua, quæ inuoluit, laborum incommoda, præmiorum aliquando muneribus fruſtratur. Chriſtianis itaque bella, vbi iuſtitia militat, & rationabilis cauſa præſtò eſt legibus minime interdicuntur; quin immo licitè inſuper, ac ſumma itē ſemper cum laude ſuſcipiuntur. Armorum quippe vſus haud bellantibus Auguſtino teſte ſubtrahitur, aut certe vti noxius proſcribitur, ſed iuſtis etiam bellum ex cauſis aliquando, ne dum permittitur, ſed imperatur. Quod ſi alioquì res proſcriptio-

ne

Iuſta bella ſua haud laude, haud præmio carent.

Tertullianus in apol.

Hieronymus ep. ad Theod. Mon.

Militum, ac Monachorū vita æque incommodis, ac periculis obnoxia.

Sidonius lib 3 epiſt 3.

Bernardus ſer. ad Mil.

ne digna ſapientum calculo cenſeretur, publicæ potius cenſuræ quàm vtentium libertati cederet: *Si Chriſtiana* (inquit) *diſciplina omnia bella culparet, &c. conſilium omnino in Euangelio daretur, vt abijcerent arma, ſequè militiæ ſubtraherent. Dictum eſt autem eis: Neminem concutiatis; eſtote contenti ſtipendijs veſtris, quibus proprium ſtipendium pręficere præcepit, militare non prohibuit.* Arma igitur iuſtè vti volentibus ad manus ſunt, & iniquus duntaxat eorundem vſus, & vitia, quæ plerumque iſthæc pertractantibus accidunt, conſulto à Chriſtianis, & cautè in Euangelij tabulis amouentur. Enimuerò tot, tantoſquè homines virtutibus claros militantium ſibi ars enumerat, vt nullibi tot alioqui computentur. Inter quos Centurio ille *Chriſtianę* (vt Cryſologus ait) *militiæ Dux*, ipſiuſque Chriſti in primis ore laudatus, vel ſuo armis exemplo magnã militãtibus laudẽ promeruit: *Non inueni* (Chriſtus inquit) *tantam fidem in Iſrael.*

Auguſtin. ſerm. de puero Centurionis.

Chriſtiana lex haud cũ cta ſuis bella prohibet, ſed tantum iniuſta.

Cryſologus ſer. de Centurione.

Math. cap. 8.

2. Meritò itaque Auguſtinus ſuam, tum bellis, tum bellantibus laudem illibatam volens, militantes ſanctitatis quoque laurea donatos, Deoquè inter bella acceptiſſimos quondam fuiſſe pronunciat: *Noli* (inquit) *exiſtimare, neminem Deo placere poſſe, qui armis bellicis miniſtrat. In his erat Sanctus Dauid, cui Dominus magnum teſtimonium perhibuit.* Quis enim laudabilior, quàm qui ab omnibus laudandus, Deũ ſui laudatorem habuit. Quæ verò potiſſimùm tam bella, quàm bellantes ab omni prorſus noxa, & iuſtæ reprehenſionis næuo abſoluant, aptè Ambroſius ediſſerens: *Fortitudo* (inquit) *qua per bella tuetur à barbaris patriam, vel defendit infirmos, vel à latronibus ſocios, plena iuſtitia eſt.* Quid enim adeò iuſtum, quàm vbi publicæ interdum rei ſalus periclitatur, & ius tum Diuinum, tum humanum contemnitur, gladiũ exerere, & publica, in Aduerſarios auctoritate inſurgere? Ex quo fit, vt prælia interdũ, vbi iuſtæ ſuppetũt cauſæ, haud declinãda, haud reijcienda; ſed vltrò, conſtanterque amplexanda ſint, atque exercenda, iuxta ſolemne illud Magni Gregorij verbum: *Aduerſariorum* (inquit) *pugna conſtanter aliquando appetenda eſt.* Et ſiquidem vel ex hoc Machabæorum virtus & gloria inter bellandum, ipſaque inter arma cunctis Deo olim aſpirante affulſit, qui non tam armis, quàm ipſius Dei præſiſi auxilijs: *Pro lege* (vt Chryſoſtomus ait) *& patria republica pugnabant. Eorum autem Dux erat Deus. Cùm ergò aciem dirigerent, & ſuas animas prodigerent, fundebant Aduerſarios non armis fidentes, ſed loco omnis armaturæ pugnę cauſam ſufficere ducentes.* Hinc arma quamplures iuſtitiæ, & publicæ rei cauſa arripientes, vel ob vendicanda è Tyrannorum manibus, quæ temerè ipſi, ac iniuſtè occupabant, in prælium exilientes, bellorumque fatigati incommodis, magno apud Deum, qui exercituũ dici dominus voluit, meritorum lucro pro anteactæ vitæ culpis (quibus erant obnoxij) pugnando viriliter, pœnas compenſarunt; adeoq; & ipſi non immerito hic in Pœnitentiũ numero ſunt computandi. Inter quos ſanè tum Reges, tum Pontifices ipſi, qui Orthodoxæ patrocinandæ fidei, aut Eccleſiaſticæ tuendæ rei, & ab hoſtium manu vendicandæ manum exhibuere, dignè recenſendi proculdubio videntur.

Militantes quoq; Deo placere queunt ex Auguſtino.

Auguſtin. epiſt. ad Bonifacium.

Ambroſius lib. Officiorũ.

Fortitudo militum Chriſtianorum quænam ſit.

Gregorius in moral.

Bella interdum haud declinanda, ſed licite exercenda ex Chryſoſtomo.

Chryſoſt. in pſal. 43.

3. Pietatis igitur, ac Pœnientiæ cauſa, necnon pio Charitatis ardore milites interdum ſuccenſi nedum vitam, ſed ipſum inſuper (quod vnicuique innatum eſt) vitæ amorem contempſere viriliter, non ſecus ac ipſum profundendo ſanguinẽ, ingens à Deo potius beneficiũ accipere rent, quàm alijs ipſi moriendo beneficiũ pręſtarent. Quod ſanè Montfortius Comes aduerſus Petrum Aragonum Regem ad arma prouocatus, ac iuſtum proinde bellum ſuſcipiens cũ eo pugnaturus oſtẽdit, Deo namq; pręfidens, paruo bellantium numero innumeras ferè centum millium hoſtium phalanges vincendo ſtrauit. Quo ſanè ſumma Comitis pietas, firma in Deum fides, inuictuſquè ipſius animus ſic pugnantibus innotuit: Enim verò dum ſuis haud viribus fidens, ſed Dei patrocinio ſuffultus arma mouet, ſe nõ niſi aliorũ cauſa ipſi libenter morti deuouit, de quo Petrus Valliſarnenſis hęc habet: *Cùm intraret* (inquit) *Comes munitionem Caſtri, vt ſe armaret, & tranſiret ante Baſilicam ſuam, ſubitò introſpexit, & vidit Vticenſem Epiſcopum celebrantem Miſſam, atque dicentem: Dominus vobiſcum; poſt Euangelium, ad offerendum ſtatim concurrit Comes Chriſtianiſſimus, &*

Rainaldus an 1213. n. 57.

Monfortius Comes aduerſus Petrũ Aragonum Regem iuſte bellum ſuſcipit.

Iordanus MS. Bibliot. Vat. ſign. num. 196.

flexis

ſlexis in terram genibus, & iunctis manibus ante Epiſcopum, dixit ei: Do, & vobis offero animam, & corpus meum. O deuotio Principis! *poſt hæc intrans munitionem, armis ſe muniuit, rediensq; ad Epiſcopum in prænotata Baſilica denuò obtulit ſe ei, & arma ſua, etc.* Hæc ille de Comite, qui egregio clarus facto auxiliarem ſibi Dei manum promeruit, dum ipſe cum innumeris ferè hoſtibus parua militum manu pugnans, nobilem victoriæ palmam retulit; hęc enim Auctor, qui ſupra.

Pietas Comitis ad bellum eontis, & ſe ab Epiſcopo benedici poſtulantis.

4. *Conſulnit Comiti* (inquit) *miles quidam, vt numerari faceret milites ſuos, & ſciret, quot eſſent. Cui Comes nobilis: Non eſt* (inquit) *opus, ſatis ſumus ad ſuperandum per Dei auxilium hoſtes noſtros; omnes autem noſtri inter milites, & ſeruientes in equis, non erant pluſquam octingenti, cùm hoſtes centum millia eſſe crederentur, pauciſſimos autem, & quaſi nullos pedites noſtri habebant. Inſuper dum & Comes nobilis, & milites noſtri mutuò loquerentur, & de bello tractarent, ecce Archiepiſcopus Toloſanus aduenit, habens mitram in capite, in manibus verò viuifica Crucis Lignum, mox noſtri cęperunt deſcendere de equis, & ſinguli Crucem adorare. Epiſcopus Conuenarum Vir miræ ſanctitatis videns, quòd in iſta adoratione Crucis nimia foret mora, accipiens de manu Toloſani Epiſcopi lignum Crucis, aſcendens in locum eminentiorem, ſignauit eos dicens: Ite in nomine Ieſu Chriſti, & ego vobis teſtis ſum, & in die Iudicij fideiuſſor exiſto; quia quicunque in iſto glorioſo occubuerit bello, abſque vlla Purgatorij pœna ęterna præmia, & Martyrum gloriam conſequetur, dummodo confeſſus ſit, & contritus, vel ſaltem firmum habeat propoſitum, quòd ſtatim peracto bello, ſuper peccatis, de quibus non fecit Confeſſionem, oſtendet ſe Sacerdoti. Qua promiſſione ad inſtantiam noſtrorum militum repetita, ſæpius, & multoties ab Epiſcopis confirmata, ſtatim noſtri per cordis contritionem, & oris confeſſionem mundati à peccatis, donantes ſibimet ipſis, ſi quis aduerſus aliquem querelam haberet, &c.* At poſt pias Deo effuſas à militibus in Eccleſia preces, quis belli exitus fuerit, his Auctor proſequitur; *Epiſcopi* (inquit) *& Clerici intrauerunt Eccleſiam, deprecaturi Dominum pro ſeruis ſuis, qui ſe pro eius nomine morti exponebant imminenti, ſic orantes, & clamantes in Cœlum, quod vlulantes dici potiùs deberent, quàm orantes.* Quæ autem ad belli exitum ſpectant, ſic Auctor enarrat.

Velliſarn. etc.

Pauci numero milites, octingenti aduerſus centum millia hoſtium manus conſerunt.

Militibus ad bellum prodeuntibus, ac pie Deum inuocātibus certa palma, & Sanctorum præmia ab Epiſcopo repromittuntur.

Petrus Velliſarnenſis vbi ſupra.

5. *Ibant igitur milites Chriſti gaudentes ad locum certaminis, parati pro eius nomine non ſolùm contumeliam, ſed & mortem pati; qui egreſſi de Caſtro in campi planitie iuxta Caſtrum viderunt hoſtes paratos ad pugnam quaſi totum Mundum, &c. ſtatim prima acies noſtra audacter in hoſtes inſilijt, & in ipſos medios ſe immiſit; mox ſecunda ſubſequitur, hoſtes penetrat ſicut prima, in quo congreſſu Rex Aragonenſis occubuit, & multi Aragonenſes cum eo; ipſe enim vtpote in ſecunda acie ſe poſuerat, cùm Reges ſemper eſſe ſoleant in extrema; inſuper arma ſua mutauerat, armiſque ſe induerat alienis, etc.* Sed quid poſt hoſtium ſtragem, reuectamquè ex ipſis victoriam acciderit, ſic Auctor habet: *Chriſtianiſſimus* (inquit) *Comes intelligens tantum miraculum Dei virtute, non humanis viribus factum, ſic ab illo, vbi deſcenderat, loco nudus pedes ad Eccleſiam perrexit, omnipotenti Deo pro collata victoria gratias repenſurus; equum etiam ſuum, & arma dedit pauperibus in eleemoſynam, &c.* Sic egregius profectò Comes Pœnitentiæ cultor, ſeipſum deijciens, ipſi, à quo acceperat, palmam victoriæ tribuendam voluit.

Quanta bellantium fiducia in Deum, & animi conſtantia.

Petr. vbi ſupr.

Pius, ac inuictus Comes poſt deuictos hoſtes nudus pedes ad Eccleſiam vt gratias Deo referat, procurrit.

6. Et digna quidem ſuæ tum pietatis, tum fortitudinis Chriſti fide, & pro publica omnium ſalute bellis iugiter inſiſtendo, poſteris argumenta præbuit Scãderbegus, iuratus Turcarum hoſtis, inuictuſque Chriſtianæ Religionis propugnator; qui conſtans, diù in armis nobiles haud ſemel ex Turchis inter bellandum triumphos reuexit: Quapropter iure à Pio II. Romano Pontifice laudatus, ac regali inſuper ab ipſo corona donandus, niſi præpropera Pontificis mors ipſius votis obſtitiſſet. Is itaque Turcarum decem millia ferro cæcidit, Balbanum Turcarum Ducem armis viriliter fudit, duoſquè Mahumetis exercitus, bellatorum videlicet viginti quatuor millibus cæſis, & ſex millibus captis triumphando peſſundedit: Mahumetes verò Imperator dum expeditionem ex aduerſo ducentis Turcarum millibus in ipſum pararat, alter nil territus; ſed confidens vt Leo, ad Paulum II. & Cardinales pro auxiliaribus implorandis militum copijs

Rainaldus an. 1467. n. 7. 18.

Scanderbegus iuratus Turcarum hoſtis quam viriliter arma in Chriſti hoſtes mouet.

Quot ex hoſtibus palmas retulit ſēper victor ſēper inuictus.

Digitized by Google

confugit, multiſquè barbaros prælijs aſſiduè pugnando attriuit, cum quibus ſtrenuè annos prope viginti pro Chriſti fide pugnauit; demum à Mahumete II. Turcarum Imperatore extrema affectus clade, eiuſquè à barbaris ditio occupata eſt. Cùm Vir igitur tantus ex bellicis laboribus lethalem morbum contraxiſſet, quot prælijs, tot coronis, quot periculis, totidem palmis auctus moriturus tandem pio mentis affectu Eccleſię Sacramenta ſuſcepit, vt ſic contrà Tartareos præmunitus hoſtes in arenam deſcendens ſuis dignam deniquè pro laboribus, amplamque à Deo mercedem recepturus, diem claudens feliciter in Cœlis tryumpharet.

Moriturus Eccleſiæ ſacramenta deuotè ſuſcipit.

7. Verùm hic ſuis formidandus adeò hoſtibus fuit, vt cum Ahamates, Turcarũ olim militiæ Præfectus valido XXV. millium equitum robore ad Scodrenſem funditus deuaſtandum agrum irrupiſſet, ſub Scanderbegi imperio ſigna Chriſtianorum exercitus mouens, ipſius terrore, magis, quàm armis hoſtes fugarit; at cum laboribus ſubinde conſumptus, ad Valmar Vrbem decumberet, dignus Chriſti pugil, inuictuſquè in acie Dux ad laborum præmia, promeritamquè in Cœlo palmam euocatus, viuendi ſimul, & viriliter cum fidei hoſtibus pugnandi finem fecit. Sed felix hominis è vita exitus ſic à Marino Barletto deſcribitur. *Scanderbegus* (inquit) *eadem nocte, qua Turcicus, & barbarus exercitus aufugit, poſt ſacrę Confeſſionis pœnitentiam, cæteraquè Eccleſiaſtica Sacramenta, qua decet, veneratione percepta, continuè ſe animumquè ſuum Deo Maximo tradens XVI. Kalendis Februarias Anno Domini M. CCCC. XVI. Scilicet ab Incarnato Verbo, extremum ſuum diem obijt. Fertur igitur Scanderbegus tres, et LX. anno natus XIV. ſui imperij anno è vita migraſſe, etc. Quem Lechas Tuchaginus Regulus Epirota cùm iam mortuus conclamari audiſſet, in publicum ſe proripuit, mæſtoquè vultu, et voce confuſa, barbam ſibi euellens, et capillos: Concurrite (inquit) Reguli omnes, et Principes Albani, hodie clauſtra Epiri, et Macedoniæ perfracta ſunt; hodie robur omne, et vires noſtræ defecerunt; hodie ſedes, et imperia noſtra collapſa ſunt, hodie omnis ſpes noſtra cum hoc homine penitus extincta eſt. In eius quoque obitu equus, in quo ipſe equitabat, cum pugnaturus eſſet, ferus, rabidus, et indomitus factus eſt; ità vt nullum amplius dorſo ſuo perpeti vellet, qui paulò poſt extinctus eſt. Sepultus eſt autem Scanderbegus in Vrbe Lyſſi in Eccleſia maiore Diui Nicolai.* Et aſſiduis quidem Vir tantus laborum pro Chriſti Religione attritus incommodis, palmis item, ac coronis nobiliter auctus; vt aliorum ſemper bono vel mortuus apud Deum poſthac viueret, Cœlum adiuit.

Chriſtianorum exercitus ſub Scãderbegho ſigna mouẽs ipſius terrore potius, quam armis hoſtem fugat.

Marinus Barlettus lib. 13.

Scanderbeghus poſt Turcas fugatos, ad piæ mia in Cœlum pro laboribus euocatus.

Publicus in ipſius morte luctus.

Equus Scãderbeghi ferus, et indomitus factus paulo poſt moritur.

8. Quantum verò huic bellatorum maximo publica Chriſtianorum res, & Chriſti Religio debeat, ex his, quæ ipſemet ad Paulum II. & ad Cardinales confugiens proloquutus eſt, ſatis, ſuperque proditur; hæc enim ille: *Non patitur* (inquit) *Mahumetes Turcarum Princeps ille truculentiſſimus me vobiſcum diutiùs commorari, Patres Sanctiſſimi, vos contemplari, vos admirari Principes meos, Deos terrarum, ac Mundi totius luminaria; qui maiorum ſuorum veſtigia ſequutus, et ſpurciſſimæ illius Mahumetanæ Sectæ nefandus profeſſor, et propagator, veſtrum ouile quotidie inuadit, perſequitur, diſſipat, etc. Conſulite igitur, Patres optimi, atque Sanctiſſimi quęſo, dum tempus patitur, proſpicite, etc. Vnus ſuperſum, Pater Beatiſſime, cum puſillo, et tenui imperio, cum militibus meis adeò tot prę lijs attritus, tot certaminibus exhauſtus; vt nihil iam ſit integrum in corpore ad noua vulnera accipienda, neque quidquã ſuperſit ſanguinis, quod dari amplius pro Chriſtiana Religione poſſit, etc. Iam nemini ignotum, nemini dubium eſt; Audiſti Antiſtes Sanctiſſime, audiſtis Patres Religioſiſſimi, quot bella, quot expeditiones cum perfida gente iſta Maiores mei tot annis geſſerint, quibus ego poſtmodum ordine naturę, Diuino tandem prę ſeruatus iudicio, in Regno ſuccedens, nullum vnquam tempus, nullam diem quieti, aut otio mihi concedere potui; ſed cum profana gente bella maxima ſemper pertractaui, etc. Iam cum non ſine certo periculo vitæ, ac rerum mearum diſpendio perferre queam, fidemquè veſtram ſanctiſſimam contrà vim, et impetum huius immaniſſimi Tyranni protegam, atque defendam, pro qua et vſque in præſentem diem omnia extrema ſum perpeſſus, et in poſterum me deuoui, neque vllum mortis, vel periculi eſt genus, quod pro quocunque veſtrum* com-

Marinus Barlettus vbi ſuprà.

Verba Scãderbeghi ad Paulum II. ſupplicis virtutem ipſius produnt.

Nil integrũ in corpore ipſius ad noua vulnera excipienda, nec quid ſanguinis amplius ſuperat.

Se contra hoſtes perpetuo Chriſti fidem propugnaturum pollicetur.

commodo, et dignitate aliquo vitę mea tempore ſubterfugiam. Hæc ille.

9. Scancerbegus itaque cum ſuam pro Religione aduerſus impios Turcas, barbaroſque ipſorum impetus cauſam apud Romanum Pontificem peroraſſet, ingenti ab eo pecuniarum vi, muneribuſquè donatus, lætus in Orientem regreſſus, validum ex Epiro, Macedonia, Illyrico, & Dalmatia ad præliandum (vt Barletus docet) exercitum comparauit; quo Turcæ ſubinde inuicti Ducis metu abſterriti, vel inuicti, nolenteſque obſidionem ſoluere compulſi ſunt. His verò Barletus ſermonem concludit: *Poſtquam* (inquit) *Scanderbegus orandi finem fecit, tanto fauore ab omnibus eſt exceptus, tam liberaliter, et honorificè habitus; vt quàm celeriter expeditus, quidquid à Summo Pontifice, Patribuſquè petierat, perfacilè impetrauerit, et ei quàm liberaliter ſit conceſſum, qui maximis etiam muneribus, et præconijs donatus, maximo auri, argentiquè pondere, grandiquè pecunia cumulatus, alacerquè inde diſcedens, in Epirum ad ſuos reuerſus eſt.* Atquì bellator egregius innumeris ferè palmis, ac zelo præſertim Religionis Chriſtiano Orbi admirandus in ſequēti Vere Mahumete ob acceptas ab eo clades exaſperato, iterumquè arma in Chriſtianos mouente oppreſſus; tandem dilectus Deo, & hominibus (cuius memoria in benedictione eſt) ad Cœli prēmia vocatus, inter bellandum moriens nobiliores è Tartaro tryumphos in Cœlo promeruit. Sed de eo ſatis.

Marinus Barletius vbi ſupra.

In Orientē à Romano Pontifice pecuniarum vi donatus redit.

Mahumetes exaſperatus inſequenti anno in ipſū arma mouet.

10. Atqui poſt inſignem Turcarum debellatorem dignis quoque laudibus Alexander Polonorum Rex, acerrimus Tartarorum hoſtis, atque oppugnator iure merito cumulandus eſt; qui Podolia, Ruſſia, Lithuaniſquè in libertatem vindicatis, inſignem ex Tartaris Præcopenſibus triumphum retulit: cùm Melingerus eorundem Rex fœdus, quod pridem inierat, violans, ac per ſcelus ad arma prouocaſſet, ac centum & vltrà hominū millibus in ſeruitutem abductis; Tartari item dirè cuncta vaſtantes furerent, ac domos igni addixiſſent, homineſquè imbelles, & quæ ſecum adducere non poterant, pecora ferro ſecuiſſent. Verùm cùm Alexander Rex indicto in ipſos bello armis vrgeret; ac Lithuani non niſi eo præſente ſe aduerſus hoſtem ituros affirmarent, ipſo aduerſa interim valetudine præpedito, dum Medici ſubinde ipſum itineris labore feſſum non tam hoſtibus, quàm ſibi mortem vltrò illaturum aſſererent, Princeps Vir digniſſimus certum potiùs vitæ ſubire periculum, quàm vel in extremo halitu ſuis pugnando deeſſe maluit: Tartari verò cùm longè, lateque effuſi, iam magno audacter propudio vagarentur, Alexander ingraueſcente morbo, & quod equo vectus ſe ipſum amplius regere haud poſſet; dolens, diuino Euchariſtiæ Sacramento procuratus Vilnam delatus eſt. Porrò cum inito ipſius milites prælio, quo toto quatriduì ſpatio viginti barbarorum millia gladio cæſa ſunt, totidemq; numero equi capti, nuncio ad ipſum iā cū morte luctantem delato, maximas Deo ſupplex gratias egit, vt Cromerus ſic narrat: *Iam* (inquit) *Alexander Rex deſperata ſalute, & Teſtamento condito, ſumptiſquè ritu Chriſtiano ſacris Myſterijs animam agebat, cùm ei de victoria ſuorum nunciatum eſt. Sublatis igitur in Cælum manibus, & oculis lacrymas ſtillantibus tacitus, amiſſo iam vſu linguę gratias agere Deo viſus eſt; nec mora, animam exhalauit die decima nona menſis Auguſti quadrageſimum ſextum annum agens, cùm non totos quinque annos regnaſſet in Polonia, cuius obitum cometes paucis ante diebus ad Septemtrionem conſpectus portendit; quin et globus igneus clariſſimus quadam nocte ſuper turrim curiæ Senatoriæ Craconiæ decidiſſe viſus eſt.* Inſignis verò hæc de Tartaris palma Diuinæ prorſus, vt Michouias docet, prouidentiæ adſcribenda eſt, à quo his verbis nobile ipſi elogium ſtatuitur.

Rainaldus an. 1506. nu. 38.

Alexander Polonorum Rex ob Chriſti fidei bellum Tartaris viriliter intentat;

Cromerus lib. 30.

Bellaturus cum Tartaris lethali morbo corripitur.

A militibus viginti millia Tartarorū quatriduì ſpatio trucidata.

Alexander audito victoriæ nūcio, Deo gratias agens, ſpiritū reddit.

11. *In bellis* (inquit) *fortunę non omninò expers, primum quidem per expeditionem contra Moſchos ductore ſuorum Lituanorum fidelium exiſtente Boemo Czyernyz Moſchos tum viribus, et multitudine ſuperantes cum paucis Lituanis, et ſtipendiarijs deuicit. Item in auxilium fraternam Alberti Regis contra Turcas per Vualachiam expeditionem facientis veniens, dum in campis Podoliæ cum Tartaris ſecum confligere declinantibus conſiſteret, caſtrum Braczlauum erexit, et perennem ſuorum magnorum operum memoriam conſtituit, tam Regno Poloniæ, quàm magno Ducatui Litua-*

Michouias lib. 4. cap. 82.

Dignū ipſius elogium ex Michouia.

Digitized by Google

nia in eo ipſo Caſtro tutamen, et ſingulare contra Tartaros propugnaculum. In vltimo verò mortis articulo, ſicut ſupra ſcripſeram, moriens hoſtes victorioſè profligauit. Sub Principatu eius crebræ incurſiones, ſed non inultæ fuerunt; adeò tamen pius, liberalis, et æris, auriquè parum cupidus erat, vt quidquid peteretur, libens tribueret, et non priùs eſſet ſollicitus nummorum habendorum, et ſi priùs ſe offerret indigens, aut ſupplicans, cui ſubueniendum foret, aut ipſa neceſſitas vrgeret. His recolenda optimi Principis virtus, nec non exitus præconijs meritò exornatur; qui vel moriens ex hoſte laudem, nec tritas, vulgareſquè palmas reuexit.

Munificus & liberalis ergà omnes, ſed maxime ergà Christi pauperes.

12. Qui verò pro tuendis Romanæ Eccleſiæ iuribus, eiuſquè bonis (quæ pauperum Chriſti patrimonium ſunt) ex prædonum, ac Tyrannorum manu vendicandis, nullis pro publica re incommodis, aut periculis parcendo, in arenam proſilientes ipſas armis manus admouent, cōdignis profectò apud poſteros honoribus cumulandi, & ob iugem in tolerando patientiam iure merito vnà cum cæteris Pœnitentium numero ſunt aggregandi. Inter quos Iulius II. huius nominis, Romanos tamen inter Pontifices hoc planè titulo nemini ſecundus, acerrimus vtpote Eccleſiaſticę rei propugnator, ac ſimul vindex affulſit, qui grauioribus ob Schiſmaticorum tum potentiam, tum pertinaciam curis detentus, & ob noua, inteſtinaquè Chriſtianorum Principum diſſidia, turbaſquè Eccleſiaſticæ potiſſimùm occupatę ditionis cauſa emergentes mœrore affectus, lethalem denique in morbum incidit, quo poſtmodum diù languens, caducisque tandem rebus, & mortalium curis nuncium remittens, immortales Deo de indulto ſibi vitæ, ac pœnitentię item tempore gratias exoluit. Quapropter vt animæ quoque negotium ſeriò, prudenterquè ageret, anteactæ vitæ amarulenter culpas defleuit, & Lateranēſi Concilio prouehendo pro Eccleſiaſtica morum diſciplina inſtauranda inſiſtens, vel breui deceſſurus, ſuo (vt par eſt) muneri inuigilare non deſtitit. Verùm quid Vir tantus, vel maxime ſub mortem corpori poſt animā proſpiciens, de ſuis quoque funeribus, ac de ſepulchro prouidus cogitaret, ſic is, qui aderat, luculenter meminit: *Die* (inquit) *Veneris quarta Februarij Pontifex mihi ad ſe in lecto agrotantem vocari iuſſo, expoſuit ſumma cum pietate ſui corporis reſolutionem imminere, & iam vitam in Dei manibus eſſe, nec iam amplius de ſoſpitate vlla cogitare; quin potiùs corpus ſuum de proximo moriturum, & in puluerem ſe ſe reſoluendum. De qua re gratias agebat Deo, quod bonum finem, vt Chriſtianum decet, ſortitus eſſet, non autem improuiſum, aut ſubitaneum caſum, ſicut multis ante ſe Pontificibus iam contigiſſe ſciebat, qui adeò celeri morte capti ſunt, vt nec de rerum ſubſtantia, nec de corporis conditura, nec de animæ ſalute prouidere potuerint. Ergò in hoc ſtatu conſtitutus ipſe Pontifex in me vno, vt dixit, confidens, &c. rogabat me vt ſui mox morituri corporis curam ſuſciperem; non vt ſuperfluenter, nec nimis delicioſè ornari, efferriquè facerem, cum id ipſum non mereatur, qui dum vixerit, nimis magnus peccator extiterit: ſed ne nimis abiectè veſtiretur, aut ſepeliretur.* Hæc ille.

Raynaldus an. 1513. n. 13.

Iulius II. Rom. Pontifex pro tuendis Eccleſiæ iuribus acerrimè pugnando laborat.

Lateranenſi Concilio promouendo inſtat, et rei Eccleſiaſticę inſtaurandæ.

Paris tom. 3. pag. 984.

Infirmitate prauentus prouidè animæ negotiū agit.

Funeris curā Pariſio demādat.

13. Paucis verò ſubinde diebus diutino diarrheæ morbo abſumptus, ſacroſancto ſe Dominici Corporis viatico muniendum voluit. Quo præſtito conſtans animo, ac ſe ipſo itidem maior; cùm plura ad Eccleſię vtilitatem Cardinalibus aſtantibus, ſalubriterque dixiſſet, hæc inter cætera ipſis edixit: *Quibus* (inquit) *præſentibus dixit in hanc ſententiam, videlicet ſe eſſe in extremo vitæ ſuæ, & iam mortem præſignaſſe, quidquid futurum eſſet: rogabat, vt pro ſe ad Deum precibus, & orationibus intercederent; quia maximus fuiſſet peccator, & non vtiliter, ſicut debuiſſet, Eccleſiam gubernaſſet: hortabatur, vt Deum timerent, & eſſent in obſeruatione mandatorum Eccleſiæ; de ſe defuncto illud agerent, quod de reliquis agi ſolitum eſt, & minus quò ad ſe peccatorem, quàm alijs impenſum ſit, aut impendi debeat, &c. Volebat etiam, quod Cardinales abſentes ad electionem Pontificis eſſent admittendi; ideſt qui legitimi, & verè Cardinales, ac non priuati, nec Schiſmatici: Nam de Schiſmaticis dixit omnino, quòd quantum Iulianus, & homo eſſet, parcebat eis, & omnem iniuriam remittebat, ſicquè aperta manu Apoſtolica benedixit, ac pepercit, & dixit hac de ſua voluntate intimari debere; quò ad ſe verò quantum Iulium, & Pontificem velle omninò, nec ali-*

Paris tom. 3. pag. 984.

Sacramentis Eccleſię ſe ritè præmunit.

Coram Cardinalibus ſe humiliter à Deo veniam petens accuſat.

ter

Quid de alijs Cardinalibus ad nouũ Pontificem inaugurandũ ſtatuat.

ter, quòd iuſtitia ſeruaretur, &c. Et hac omnia latino ſermone dixit grauiter, & Pontificaliter ſemper, & plurali loquendo, prout in Conſiſtorio ſolet, &c. deinde familiam commendauit, & benedixit omnibus lacrymantibus collacrymans ipſe, &c. Tandem circa horam noctis decimam, quæ eſt inter dies XX. & XXII. February Sanctiſſimus Dominus noſter Iulius Papa II. mortuus eſt, cuius ſpiritus in pace requieſcat. Hæc Auctor. Mortuus eſt autem Anno Chriſti M.CCCCC.XIII. Porrò Paſtor optimus aſſiduis tum curis perfunctus, tum laboribus pro Dei Eccleſia exantlatis, ſub extrema vitæ momenta, intermortuiſquè vocibus, *ſe tot in Pontificatu curas pertuliſſe aſſeruit; vt Martyribus quodammodò æquari poſſent.* Cui demum piè functo pro ſepulchrali lapide præter illa, quæ à pluribus in ipſius laudem in Lateranenſi Concilio decantata ſunt, Ioannis Mariæ de Monte Archiepiſcopi Sipontini verba hic aptè pro ipſius elogio recenſenda videntur.

Paris vbi ſupra.

Moriturus ſe tot in Pontificatu curas pertuliſſe dixit, vt Martyribus quodammodò poſſe t aequari.

14. *Celebrent* (inquit) *alij præclariſſimarum rerum à Iulio Pontifice geſtarum magnitudinem, varietatem, numerum: commendent plurimi admirandam in prophanis, ſacriſquè ædificijs magnificentiam: perpetuam plerique omnes felicitatem extollant: Ego verò ſingularem illius prudentiam, incredibilemquè animi firmitatem admirari nunquam ſatis potero: quod in ſumma totius Italiæ conſternatione, in perditiſſima nonnullorum audacia, nefariaquè ambitione, in extrema potentiſſimi hoſtium exercitus immanitate intrepidus, interritus, inconcuſſuſquè, vt tantorum Patrum conſilio, ne dicam auctoritate, atque opera vteretur, ſaluberrimam Synodum: quod noſtrorum temporum Pontifices in maiori omnium quiete, et Chriſtianorum Principum obedientia, minoriquè hoſtium formidine aggredi non ſunt auſi, Chriſtiano Orbi indixerit, indictam nulla clade, nulla iactura deterritus inſtituerit, inſtitutam nulla corporis, atque animi moleſtia, nullo aliter ſentientium ſuaſu abſtractus; ſic Deo fauente in hunc diem gerit, vt profanam omnem contumaciam abolere, ſacrilegam dominandi libidinem cohibere, truculentam rapiendi licentiam refrenare, deteſtabiles, & Chriſtianæ Reipublicæ pernicioſas, ac peſtiferas in occupanda ſacratiſſima Petri Sede largitiones in perpetuum delere: adoleſcentes, nedum pullulantes hæreticorum, ac Schiſmaticorum ſegetes extirpare; ridiculam denique, impiam, ac nefariam Mahumetis ſectam funditus euertere, atque exterminare ſibi proponat.* Verùm haud vlla iure ipſi reprehenſionis nota inurenda, quòd armis videlicet, belliſquè & ſi ſuprem us Paſtor Eccleſiæ inſtruendis inſtiterit; cùm vel id ipſius maximè laudibus proficiat, vt ſuo Robertus Card. Bellarminus fel. mem. egregiè ſtylo ipſum ab Aduerſariorum calumnijs pro ipſo viriliter pugnando vindicat, ad quem conſultò lectorē cupidum remittimus; Incommoda vero, quibus in Pontificatu Iulius, pro re Eccleſiaſtica recuperanda, & ſtabilienda pertulit, immortalem ipſi tum apud Deum coronam, tum apud homines famam, & Cœlo inſuper mercedem promerentur. Et hæc vel obiter in eius laudem narraſſe voluimus.

Extant in Concilij Lateranenſi actibus.

Elogium ipſi decantatum in Conc. Lateranenſi à Io: Maria a monte Archiepiſcopo Sipontino.

Haud culpã dus propter bella, quæ iuſtiſſime iniit.

Bella pro Eccleſia ſuſcepta ipſius magis laudi proficiunt ex Bellarmino.

Robertus Card. Bellarm. in .. de pot. ſumm. Pontif. in temper. c. 11.

15. Immortalē deniq; ſibi tū armis, tū virtutum meritis gloriam Alphonſus Alburquerquius Indiarum Prorex, publicæ vtilitatis amator, armis clarus, & militari præcipuus arte peperit, qui Armuzienſe Regnum inuadens, magnis, crebriſquè Armuzianos, qui rebellarant, cladibus affecit; qui in Indiam demum profectus, ad Luſitanum ibidem conſtabiliendum Imperium, Goam validiſſima armorum vi, ac potentia ſubegit, ſed à pluribus è ſuis interim, qui ipſius inuidebant gloriæ, deſertus; armis tandem ac viribus pugnando præualuit, partamquè poſtmodum nobilem victoriæ palmā non niſi S. Iacobo Apoſtolo aſcribendam voluit. Hic cum variæ ad ipſum ab Indiarum Regibus legationes mitterentur, æquè in Deum pietate, & charitate in proximos prǽfulſit: Enimuerò cùm illiſa ad ſcopulum naui, ipſe puerum iā fere aquis ſubmergendum, ſuiſque met exceptum aliquando humeris à morte ſeruaſſet, ſe quoque pueri illius innocentia ſuffultum mortis ſeruandum periculo affirmabat. Vir demum palmis, ac virtute præ cunctis celeberrimus, multiſquè pro religione terra, mariquè perfunctus laboribus pio, & Chriſtiano ritu apud Emanuelem Luſitaniæ Regem, ac diues meritis è ſæculo migrans, vitam feliciter cum morte commutauit; de quo iſthæc Rainaldus: *Alburquerquius* (inquit) *cum om-*

Rainaldus an. 1515. nu. 55.57.

Alphonſus Alburquerquius Indiarum Prorex militandi a r te præcipuus

S. Iacobo Apoſtolo victoriam ex hoſtibus humiliter adſcribit

Digitized by Google

omnem ferè oram Indici maris, quę Indo fluuio, et Cori Promontorio definitur, ſub Chriſtianum Imperium ſubiunxiſſet, Malacas etiam adieciſſet, Regnum Amuzij armis cepiſſet, firmaſſet arce munitiſsima, et prudentia ſtabilyſſet, Luſitanum, et Chriſtianum nomen latiſſimè propagaſſet; ęmulos ſuæ virtutis, et gloriæ luce adeò perſtrinxit, qui eum in inuidiam affectatę vniuerſæ Indiæ tyrannidis vocarunt apud Emanuelem, vt ipſum ex India reuocaret: cùm in lentum morbum incidit, in quo ingraueſcente ſacris expiauit animum, reuiſendaquè Goæ, cuius Imperij erat conditor, cupiditate incenſus, Indiam repetijt, ac licet initio moleſtè tulerit ſibi ſucceſſorem datum; deinde tamen Diuinam in eo agnouit prouidentiam, ne eo moriente, Chriſtiana res periclitaretur: abiectaquè omni rerum humanarum cura, conuerſaquè ad Diuina recolenda mente piè obijt, decima ſexta Decembris, ætatis anno ſexageſimo tertio, vt tradit Ioannes Barroſius, integris ſenſibus, ac ritè Sacramentis munitus, mortiquè proximus, cruciatuum, et mortis Chriſti ſacram hiſtoriam coram ſe repeti iuſſit; crebriſquè (inquit Oſorius) gemitibus, et alijs huiuſmodi ſignis ſe ea lectione mirum in modum recreari demonſtrabat. Sic pijs Vir dignus, ac Deo charus Chriſtianarum virtutum officijs ſe ipſum in ſtadio exercens, præferuidè ad æternitatem pœnitentis in morem currebat, & viuens adhuc ſe à terrenis omnibus abdicans cœleſtem è proximo, ac præ lætitia geſtiendo patriam ſalutabat. Atqui Maffęius ſcriptor egregius dum præclari huius Viri meminit, eiuſquè ſuo tum pietatem, tum rerum, quas mente verſabat, magnitudinem ſtylo proſequitur; duo ipſum, & quidem inſignia rerum peragendarum conſilia perpetuò agitaſſe affirmat; *nempe, vt Mecham, atque execrabile Mahumetis monumentum auerteret, tum vt Nilum in Arabicum ſinum maximo Turcarum detrimento conuerteret.* Quibus ſanè nedum immortalem ſibi in Cœlo coronam, ſed & immortale inſuper ſibi in terris nomen, pijs laboribus, meritiſque apud poſteros cumulatus promeruit. Sed de his hactenus.

Rainaldus vbi ſupra n. 55.

Quia puerum aquis demergendum ſuis manibus ſeruauit, ſe quoque à morte ſeruandum dicebat.

Eius virtutes, et in prouincia adminiſtranda prudentia.

Moriturus à terrenis animum abdicans, ad contemplandum æternitatis negotiũ tráſfert.

Io: Barros decad 2. lib. 10. cap 80.

Oſorius lib. 10.

Se in terris exulem reputãs cœleſtis patriæ ciuem cõputabat.

Petr. Maffeius lib. 6.

Digna, quæ ipſius menti inſidebant conſilia.

CAPVT. VIII.

Pœnitentes ob redimendas vitæ culpas peregrinationem ad ſancta loca ſuſcipiunt.

1 SAcrorũ ſiquidem locorum, in quibus Chriſti *Domini* (dum peregrinaretur in terris) pedum ſtetere veſtigia, Religio primæuos apud Chriſtianos adeò illibata ſemper fuit; vt eorundem tum pedes, tum oculos, haud labor, haud difficultas ab opere aliquando retardaret: ſed ſingulos magis, magiſque accenderet; adeoquè ipſos Chriſti amor, & pietas vel procul aduocatus nullis viarũ parcendo incommodis, peregrinorum in morem, quo laudabilior pœnitentiæ virtus exiſteret, à ſe motis illuc, diſſitiſquè orbis Terrarum regionibus efficaciſſimè traheret, ac ſi vnum illud fixum animo altiùs ſolemne Prophetæ verbum, auribus quoque inſonaret: *Adorabimus* (inquit) *in loco, vbi ſteterunt pedes eius.* Quin & deuoti inſuper adeò pio ſacrorũ cultu locorum fuere vt ipſis non ſecus, ac quod Moyſi olim Virorũ Sanctiſſimo in illis item regionibus peregrinanti, è Cœlo diuinitus occineret: *Solue calceamenta de pedibus tuis; locus enim, in quo es terra Sancta eſt.* Idem planè ipſi primùm totius Iſraeliticæ gẽtis Patriarchæ ad pietatis cultum exemplo adducti, ſe non niſi peregrinos in terris agnoſcentes; cùm ad ſupernam Hieruſalem, electorum patriam peregrinando cõtenderent, ſumma item tum pietate, tum laude præſtitere. Chriſtianis namque poſt Chriſti in terris aduentum, & Dominicæ redemptionis tamdiù promiſſum, expectatũ, atq; adimpletũ incarne myſterium, nil antiquius fuit, quã ſacra frequẽter adire, ac venerari iugiter Paleſtinæ, & Hieroſolymorũ loca; ibiquè pio, ac feruido mentis ardore Redemptoris, ac Dominicę ſimul Paſſionis memoriam ſupplicibus votis recoleret, vt his Hieronymus verbis teſtatur: *Cæterùm* (inquit) *quantum ad locum pertinet per profectus temporum multò nunc auguſtior eſt, quàm ante fuit. Venerabantur quondam Iudęi Sancta Sanctorum, quia ibi erant Cherubin, et Propitiatorium, et Arca*

Sacrorum locorũ Paleſtinæ, vbi Chriſtus aliquando perſtitit, illibata ſemper apud Chriſtianos religio.

Pſalm. 130.

Exodi cap. 3. n. 5.

Quantus pro ſua dignitate terræ Sanctę locis honor debitus.

Hieronym. epiſt. ad Euſtochium.

Teſta

Chriſti ſepulchrum apud nos maiori, quam Sancta Sanctorum apud Iudæos olim venerationi habendum ex Hieronymo.

Iſaia cap. 11.

Teſtamenti, manna, virga Aaron, et Altare aureum. Nonne tibi venerabilius videtur ſepulchrum Domini, quod quotieſcunque ingredimur, soties iacere in ſyndone cernimus Saluatorem, et paululum ibidem commorantes, rurſum videmus Angelum ſedere ad pedes eius, et ad caput ſudarium conuolutum. Cuius ſepulchri gloria multo, antequàm excideretur à Ioſeph, ſcimus Iſaiæ vaticinio prophetatum dicentis: Es eris requies eius honor; quod ſcilicet ſepulturæ Domini locus eſſes ab omnibus honorandus. Præcipuo itaque honoris cultu digniſſimus præ cunctis Caluariæ locus viuifico Chriſti ſanguine reſperſus ſub ipſa Eccleſiæ ſurgentis exordia habitus, quaſi hæreditariam hanc ſibi religionem poſt euolutos tot ſubinde annorum circulos illibatam cuſtodit, & à credentibus pium venerationis cultum, dignum vti tributum, exigit.

Ampliori dignus cultu paſſionis Chriſti locus, ac ſepulchrum, quam Martyrum, & Martyriorũ loca ex Hieronymo.

2. Et ſiquidem congruè; Chriſti enim Domini præſens olim aſpectus, eiuſque tum pes, tum ſanguis loco ſanctitatem, ac piæ deuotionis obſequium, nec non ſupra cunctas Orbis regiones, dignum vbique Terrarum perpetuò in omnium animis venerationem promeruit: Enimuerò ſi præcipuo apud Chriſtianos beatorum Chriſti Martyrum loca in honore habentur; quantò magis Paſſionis Dominicæ, ac ſepulchri locus, Hieronymo teſte, honorandus eſt? *Quomodò* (inquit) *benedicta loca putant, in quibus Petrus, & Paulus Chriſtiani exercitus Duces ſanguinem fudere pro Chriſto? Si ſeruorum, & hominum glorioſa confeſſio, & Martyrum vbi ſepulchra veneramur, et Sanctam fauillam oculis apponentes, ſi liceat, etiam ore contingimus, & monumentum, in quo Dominus conditus eſt, quidam exiſtimant negligendum? Si nobis non credimus, credamus ſaltem Diabolo, & Angelis eius: qui quotieſcunque ante illud de obſeſſis corporibus expelluntur, quaſi in conſpectu Tribunalis Dei ſtantes contremiſcunt, rugiunt, & seriò dolent crucifixiſſe, quem timeant.* Illibata igitur loci religio, & tam hominum, quàm Dæmonum vocibus, ac præconio vſque nunc veneranda ipſius ſanctitas perſeuerat. Adeo quippe apud Chriſti fideles vbi primùm cæpit, ac vſu poſtmodum recepta ad ſacram Palæſtinorum regionem peregrinantium conſuetudo viget, vt ab ipſius naſcentis Chriſti incunabulis primũ exorta, haud ipſius morte intermiſſa deſierit, ſed vel mortuo Domino, ac ſepulto rediuiua adhuc in dies noua ſemper exiſtat: *Longum eſt* (inquit Hieronymus) *nunc ab aſcenſu Domini vſque ad præſentem diem per ſingulas ætates currere, qui Epiſcoporum, qui Martyrum, qui eloquentium in doctrina Eccleſiaſtica Virorum venerint Hieroſolymam, putantes, minus ſe religionis, minus habere ſcientiæ; nec ſumma, vt dicitur, manu accepiſſe virtutem, niſi in illis Chriſtum adoraſſent locis, de quibus primum Euangelium de patibulo coruſcaueras.* Locus namque ipſe quaſi digito in præſens hominum piè colentium Religionem palam cunctis indicat. Quod idem ſanctiſſimus Doctor Sacrorum cultum locorum magis, magiſquè inculcans: *Quod hoc* (inquit) *aſſeramus, vel maximè eos, qui in toto Orbe ſunt primi, huc pariter confugiunt. Quicunque in Gallia fueris primus, huc properat; diuiſus ab Orbe noſtro Britannus, ſi in religione proceſſerit, occidua ſole dimiſſo, locum fama ſibi, tum & ſcripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenos? Quid Perſas? Quid Indiæ, quid Aethyopum populo? ipſamquè iuxta Aegyptum fertilem Monachorum, Pontum, & Cappadociam, Syriam, Cælim, & Meſopotamiam, cunctaquè Orientis examina? quæ iuxta Saluatoris eloquium dicentis: Vbicunque fuerit corpus: ibi congregabuntur & Aquilæ, concurrunt ad hæc loca, & diuerſarum nobis virtutum ſpeciem oſtendunt. Vox quidem diſſona, ſed vna religio.* Vnanimi quippe tot nationum, ac totius Terrarum orbis conſenſu beatorum intermiſſa vix vnquam locorum religio comprobatur.

Hieronym. epiſt ad Euſtochium.

Dæmones loci Sanctitatẽ proclamant.

Frequens, et pius peregrinantium ad ſacra Paleſtinæ loca numerus.

Hieronymus vbi ſupra.

Chriſtianorũ è cunctis regionibus ad Paleſtinæ loca concurſus.

Hieronymus vbi ſupra.

Vox quidem hominum diſſona, ſed Chriſtianorum huc properãtium vna religio ex Hieronymo.

3. Sacra igitur ac religioſa Chriſtianorum ad Hieroſolyma loca proficiſcendi vſu recepta pietas, vel ſub Hadriano Imperatore dum fœdis, obſceniſquè erectis ibidem idolorum ſimulachris ad omnem penitus abolendam Chriſti memoriam prophano iam (vt Baronius docet) ritu haberentur, non abſque ingenti ipſorum ſtupore Gentilium Sedem in Chriſtianorum animis fixit; hæc namque in ſuis ipſe Annalibus: *Illud* (inquit) *conſideratione dignum eſt, quòd quantumlibet, vt dictum eſt ſuperiùs, loca ſancta Hieroſolymo-*

Baronius an. 100. n. 0.

Sacrorum locorum cultus vel dum Idololatriæ error vigeret haud a Chriſtianis intermiſſus.

lymorum fuiſſent per Hadrianum Imperatorem profanata, deſuper impoſitis impuriſſimis Dijs gentium; nihilominus ardor Chriſtianorum pietatis neque hi potuit contineri, quin (vt de Alexandro vidimus) Hieroſolymam peregrinationem religionis ergò ſuſciperet: qui quidem vſus ab ipſo exordio naſcentis Eccleſiæ cœptus, nunquam eſt in Eccleſia Catholica intermiſſus. Et ſollicitè quidem pia Chriſtianorum mens ſuam in hoc operam Diuino ſemper cultui inter peregrinandum intenta pietatis ſtudium exhibuit; quo palam cunctis fieret quibuſcunque viarum terra, mariquè, periculorum incommodis ipſorum fidem haud minui, feruorem charitatis haud tepeſcere, ſed magis, magiſque accendi iuxta illud Sapientis verbum: *Aquę multa non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Quod certe, ſi attentè quis recolat, alijs quoque ſubinde temporibus adimpleri contigit, & tum maximè anno M. CXIV. Baronio teſte, cum à Chriſtianis ad ſacra loca peregrinationis itinere, ab hominibus ſcilicet numero ſeptem millibus (vt Marianus Scotus ſcribit) ſuſcepto, minùs proſperè gens in maxima quæq; diſcrimina adducta eſt: Quapropter cũ barbaris pro vita, & religione pariter ipſis dimicandum fuit, ſed peregrinantium tamen feruor ab incœpto opere retardari minimè potuit; *adeò vt* (inquit Marianus) *ex numero ſeptem millium, & amplius virorum vix bis mille ſuperſtites euaſerint, qui ad propria ſunt reuerſi.* Ipſis nimirum contempto mortis metu in acie pro religione viriliter præliantibus. Sed plura item hominum exempla non deſunt, qui ſacræ peregrinationi ſe ipſos pœnitentiæ cauſa deuouere.

Prouerb

Baronius an 1064. n. 1.

Marinus Scotus vbi ſupra an 114.

Sepem milliũ Chriſtianorũ peregrinorũ ad Sancta loca feruor vix inter hoſtiũ cuneos et mortis anguſtias ceſsit.

4. Vt noſter verò à Viris Dei obſequio, ac religionis cultui dicatis ſermo deriuet, Audoenus Rothomagenſis Epiſcopus ad ſacra Vrbis loca pœnitentiæ, ac deuotionis gratia peregrinationem inſtituens mirum cunctis pœnitentiæ peregrinando exemplum præſtitit, vt Baronius in ſuis hunc in modum Annalibus tradit: *Poſt fundatam* (inquit) *in fide Eccleſiam, poſt doctrinæ fluenta, poſt tot ædificata Monaſteria, poſt tranquillatum totius Franciæ Regnum, Vrbem Romam caput Orbis, & Chriſtianæ Religionis, quam Apoſtolorum Principes ſuis corporibus ornant, & Martyrum caterua ſacris oſſibus decorant; Pontificatum eius Vrbis tunc in annum quartum obtinente Adeodato Papa, adire tandem conſtituit. Cumquè hoc longè, lateque fama vulgaret, vndique conueniunt ad Virum Dei homines religioſi, auri, argentique pondera multa ei offerentes, ſimulquè obſecrantes; vt ad corpora SS. Apoſtolorum, & Martyrum pro redemptione animarum ſuarum ea deferri iubeat, partem etiam pauperibus illuc, ſuis ſacris manibus diſtribuat, ipſoſquè ſuis precibus Chriſto commendet. Multi ergò venerabiles Viri, & Deo deuoti vnà cum illo proficiſci ſibi licere gratulantur, in quibus erat S. Sidonius genere Scotus, extructor Monaſterij, quod nunc per Metonymiam Sanctum Sidonium appellant. Stipatus ergò Vir Deo dilectus SS. Comitum turba, eleemoſynarumquè oblationibus onuſtus, ad limina SS. Apoſtolorum hilaris, vt quondam vas electionis; cùm diuerſarum Eccleſiarum benedictiones in miniſteriũ Sanctorum Hieroſolymam apportaret, peruenit. Ad ſingulas autem Apoſtolorum, & Martyrum memorias ſe proſternens, vota, & ſupplicationes tam pro ſe, quàm pro totius Eccleſię Catholicæ pace obtulit; lacrymas tamen vberiùs, quàm verba fundens: vbicunque enim in oratione proſtratus iacebat, flumina lacrymarum pauimenta irrigabant. Denique cùm ad Petri Confeſſionem hunc verſum inciperet: Exultabunt Sancti in gloria; diuinitus reſponſum eſt: Lætabuntur in cubilibus ſuis.* Hæc ille de pio in Sacris adeundis, & ritè colendis locis digni Præſulis exemplo, quibus hęc ſubijcit.

Baronius an. 672. n. 1.

Audoenus Rothomagẽſis Epiſcopus ad ſacra Vrbis loca peregrinatur.

Largam eleemoſynarum copiam ſinguli deferenda in Vrbem offerunt.

Multi ſe peregrinationis ſocios iungunt.

VirDei inter orandum lacrymis redũdat.

Baronius vbi ſupra.

5. *Sed quis* (inquit) *commemorare ſufficit, quanta liberalitate, & munificentia per Romanas Eccleſias, & Sanctorum memorias traditam ſibi pecuniam diſtribueret? Cumulabantur altaria Sanctorum auro, & argento, itemquè pauperum manus implebantur. Gaudebat Vrbs tota, cùm & beneficijs congratulabatur, ac ſi fidei ſuæ fundatores coronam oculis corporeis intueretur. Abſolutis verò apud loca Sanctorum diù optatis precibus, Diuinis acceptis reſponſis, cum multarum reliquiarum ſuffragijs tandem venerabilis ſenex altiſſimis Alpium iugis tranſmiſſis in Gallias reuertit.* Sic magis ſuſceptis in itinere laborum incommodis, ac pœnitentiæ intendens operibus, Sedem ſibi proculdubio tanquam

Eleemoſynas Sanctorum MM. Eccleſiis largitur, et reliquiis diues regreditur.

quam peregrinus in terris, demum in Cœlo parauit.

6. Atqui vt ſuſceptus modò ad Reges, ac Viros Principes, qui pro ſuis culpis ad veneranda Sanctorum loca peregrinati ſunt, ſermo recurrat, Ceadualla Orientalium Saxonum Rex, pietatis ergò, ac pœnitentiæ ardore ſuccenſus, Romam ad limina Apoſtolorum longa, ac permoleſta arrepta peregrinationis via exoptatum illic in laboris præmium vitæ finem obtinuit, vt Beda his verbis meminit: *Anno* (inquit) *Regni Aufridi tertio Ceadualla Rex Orientalium Saxonum, cùm genti ſuæ duobus annis ſtrenuiſſimè præeſſet, relicto imperio, propter Dominum, Regnumquè perpetuum, venit Romam*. Verùm pius adeò Rex, dum Romam contenderet, in minorem Britanniam nauigio profectus, S. Vulmarum Abbatem, à quo Diuinis de rebus abundè eſt eruditus, deuotè, ac perhumaniter inuiſit, vt Beati eiuſdem Viri acta teſtantur. Id vnum quippe Vir tantus, ac Deo plenus in votis habuit, vt ad B. Petri Eccleſiam veniens, baptiſmali ibidem fonte ablueretur, ſic profectò ſperans ſe culpis expiatum, ad Chriſti poſtea Regnum mox euocandum. Quod & illi ex voto contigit; Vbi enim die ſancto Sabbati Paſchalis baptiſmo initiatus eſt, ac Petri nomine inſignitus, in albis adhuc veſtibus degens viuendi finem faciens, ac Agni ſanguine dealbatus in Cœlum euolauit; vt Beda his verbis tradit: *Venit Romam* (inquit) *hoc ſibi gloriæ ſingularis deſiderans adipiſci, vt ad limina Beatorum Apoſtolorum fonte baptiſmali ablueretur, in quo ſolo didicerat generi humano patere vitæ cæleſtis introitum, ſimul etiam ſperans, quia mox baptizatus carne ſolutus ad æterna gaudia iam Mundus tranſiret; quod vtrumque, vt mente diſpoſuerat, Domino adiuuante, completum eſt. Enimuerò illò perueniens, Pontificatum agente Sergio, baptizatus eſt die Sancto Sabbati Paſchalis, anno ab incarnatione Domini ſexcenteſimo octogeſimo nono; & in albis adhuc poſitus, languore correptus duodecimo Kal. Maiarum die ſolutus eſt à carne, & Beatorum eſt conſortio ſociatus in Cælis. Cui etiam tempore baptiſmatis Papa memoratus Petri nomen impoſuerat, vt Beatiſſimi Apoſtolorum Principis, ad cuius Sacratiſſimum corpus per longa locorum interualla pio ductus amore venerat, etiam Sanctiſſimum nomen referret, qui in eius quoque Eccleſia ſepultus eſt*. Hæc ille.

Baronius an. 689. n. 1. 2. & 23.

Ceadualla Orientalium Saxonũ Rex Romam ad Sacra Martyrum pignora peregrinatur.

Beda lib. 5. cap. 71.

Id vnum in votis habuit, vt Romam veniens in Eccleſia S. Petri baptizaretur.

Apud Surium die 20. Iuly. Paulus Diaconus lib. 6. c. 15. Beda lib. 5. c. 7.

Sabbathi Sãcti die ſacro fõte ablutus, et Petri nomen ſortitus ad Cœlẽ præmia euolat.

7. Porrò Rex inclytus qui Beato Petro Apoſtolorum Principi, eiuſquè Eccleſiæ deuotus adeo extitit, vbi nouam in Chriſto vitam baptiſmo initiatus acceperat, ſuum ibi ad diem nouiſſimum recondi corpus voluit; ſepulchrum verò nobili prænotatum titulo, ac digno laudum elogio, perenne hoc Regiæ ipſius præſeferr pietatis monimentum, vt idem ſic Beda proſequitur: *Iubente Pontifice epitaphium in eius monumento ſcriptum eſt, vt ea memoria deuotionis ipſius fixa per ſecula maneret, & legentes quoque, vel audientes exemplum facti ad ſtudium Religionis accenderet. Scriptum eſt ergò hoc modo.*

Pius Rex vbi Sacrum baptiſma ſuſcepit, ibi ſuum tumulari corpus voluit.

Beda lib. 5. c. 7. Baronius vbi ſupra n. 3.

Culmen, opes, ſobolem, pollentia Regna triumphos,
Exuuias, Proceres, mœnia Caſtra, Lares.
Quæquè Patrum virtus, & quæ congeſſerat ipſe
Ceadual armipotens liquit amore Dei.
Vt Petrum, ſedemquè Petri Rex cerneret hoſpes,
Cuius fonte meras ſumeret almus aquas
Splendificumquè iubar radianti carperet hauſtu,
Ex quo viuificus fulgor vbique fluit.
Percipienſquè alacer rediuiua præmia vitæ,
Barbaricã rabiem, nomen & inde ſuum,
Conuerſus conuertit ouans, Petrumque vocari
Sergius Antiſtes iuſſit, vt ipſe Pater.
Fonte renaſcentis, quem Chriſti gratia purgans
Protinus albatum vexit in arce Poli.
Mira fides Regis, clementia maxima Chriſti,
Cuius conſilium nullus adire poteſt.
Soſpes enim veniens ſupremo ex Orbe Britanni
Per varias gentes, per freta, perque vias,
Vrbem Romuleam vidit, Templumquè verendum
Aſpexit Petri, myſtica dona gerens.
Candidus, inter oues Chriſti ſociabilis init:
Corpore nam tumulum, mente ſuperna tenet.
Commutaſſe magis ſceptrorum inſignia credas,
Quẽ Regnum Chriſti promeruiſſe vides.

Dignus ipſius tumulo inſcriptus titulus.

Quot verbaque tot digna Petri Regis elogia.

Petrus mutaſſe potius Regnum, quam reliquiſſe dicitur, cœleſte pro terreno adeptus.

Digitized by Google

8. Poſt carmina verò, quæ modò recenſuimus,& inſcriptio aderat, quæ notã temporis his verbis præferret: *Hic depoſitus eſt Ceadualla,qui,et Petrus, Rex Saxonum ſub die duodecimo Kal. Maiarum, Indictione Secunda &c.* Et ſanè, Baronio teſte,quod in Epitaphio legitur, *Rex Saxonum*,immò legendũ *Rex Britannorum*,cõplures hiſtorici,qui Britannorum res ſunt proſequuti, diſertè affirmant. Nouiſſimè verò, vt idem Baronius adnotat, doctiſſimus Sanderus, Bedæ parcens modeſtiæ cauſa,& Paulum Diaconum redarguens: *Paulus Diaconus*(inquit)*de geſtis Longobardorum &c. Coadualdus* (*inquit*) *Rex Anglorum Saxonum*(*meliùs dixiſſet*)*Rex Britonum, vt eſt apud Gaufridum lib. 9. de geſtis Britannorum, ad Chriſtum conuerſus, Romam properauit, vbi à Sergio baptizatus, ad Cælum tranſijt.* Et fortè quidem homo Britannus ob deuictos Saxones,Rex Saxonum appellari potuit; at Beda plures inſuper eiuſdem nominis Britannorum Reges agnoſcit, vt Baronius, ad quem ſtudioſum Lectorem amandamus, in ſuis diſertè Annalibus docet.Narratis autem nobilis inſtar monimenti ipſius Baronij verba hic conſultò apponenda videntur; hæc enim ille: *Magnum planè* (inquit)*tunc datum eſt vniuerſo generi humano de contemptu Mundi huius exemplum, dum Rex armiger, natura ſæuus, hoſtium victor exiſtens, quem, ſi non aliud, æmulatio ſaltem ipſa externorum ſibi Britanniam vendicantium retinere debuiſſet in armis, vt eos è patrio ſolo pelleret: horum nullam rationem ducens, lucrum maximum exiſtimauit facere de ijs omnibus pro cæleſti Regno iacturam.* Hæc ille. Sed vt alios hìc ſuſcepti memores propoſiti recenſeamus.

Baronius vbi ſupra n. 3.

Rex Britannorum, haud Saxonum dicendus ex Baronio.

Beda lib. 4. c. 15. Baronius vbi ſupra n. 3.

Elogium Petri ipſius Baronij verbis.

9. Fulco item Andegauenſium Comes, cum ſacrilegus bona Eccleſiæ vſurpans, iniqua ſibi manu vendicaret, ac Turonenſi Epiſcopo infenſus iugiter moleſtias exhiberet; eo quòd ab ipſo ob vſurpata Eccleſiæ bona iure merito increparetur, tandem ob patratum ſcelus pœnitens, & poſt Hieroſolymitanam pœnitentiæ cauſa peregrinationem tertiò initam, diem feliciter pœnitentia expiatus obijt. Sed Fulbertus Carnotenſium Epiſcopus amarulentis ipſum verbis ob id perſtringens, & anathematis cenſura meritò percelli dignum affirmans,mortis (quæ imminebat)memor, ipſum eiuſcemodi,vt Baronius refert;epiſtola ſalubriter conuenit: *Fulbertus Carnotenſium humilis Epiſcopus Fulconi Comiti. Doleo*(inquit)*ſuper te, nobilis homo; cùm te audio errare, & periclitari: Errare dico, quia cùm debeas Deum timere, Sanctos honorare, Eccleſiam defendere, contemnis Deum, Sanctos inhonoras, res Eccleſiæ inuadis, & aufers. Periclitari, quoniam qui talia agunt, non habent partem in Regno Dei. Propter hæc peccata monuit Archiepiſcopus Turonenſis omnes Epiſcopos noſtros,& inter alios me puſillum, vt te excommunicaremus: Sed ego cenſui pium eſſe, vt te priùs monerem, & deprecarer; vt habeas miſericordiam de anima tua, placans Deum. Iam enim prope eſt tuus finis: Feſtina igitur quæſo reconciliari Chriſto Saluatori noſtro; quia non eſt ſalus homini niſi per ipſum. Tene in memoria verbum hoc: Qui pœnitendo, & confitendo, finem facit peccatis ſuis, antequam moriatur; finem habebit in altero ſæculo pœnitentia ipſius. Et qui peccatis mortalibus pœnitendo non facit finem, pœna ipſius erit ſine fine. Euigila igitur propter temet ipſum, ſicut homo in proximo moriturus,et reconciliare Chriſto,ne moriaris Apoſtolica auctoritate damnatus. Vale, & remãda mihi velociter, atq; veraciter voluntatem tuã.* En quo,& quanto is verborũ pondere ſacrilegum bonorũ Eccleſiaſticorum inuaſorem percellit, exagitatquè, vt & vel mortis iam impendentis iaculo exterrefaciat; nec fruſtra: nam ipſum poſt ſcelera pœnitentem, ac poſt Hieroſolymitanam profectionem pœnitentię cauſa deuotè ſuſceptã,diem laudabiliter obijſſe, Glaber his verbis enunciat: *Fulco Andegauenſis Comes, de quo ſuperiùs quadam retulimus,ter Hieroſolymam iam perrexerat, veniensquè Metenſem Vrbem,ibidem obijt. Cuius corpus Lucanenſe ad Monaſterium, quod ipſe conſtruxerat, delatum eſt, atque in eodem honorificè ſepultum.* Qui igitur primùm in Eccleſiam, eius temerè bona inuadendo, peccarat; poſtmodum pœnitens, in Hierolymorum, ac terræ Sanctæ ditionem ter peregrinationem ſuſcipiens, immenſis vltrò laborum incommodis, ac ferè innumeris ſe ob Chriſtum pœnis, periculiſque ſatis pro culpis Deo facturus addixit.

Baronius an. 1007. n. 6.

Fulco Andegauenſium Comes pœnitens Hieroſolymitanam peregrinationem ſuſcipit.

Fulbertus epiſt. 83. Cod. Vatic n. 23.

Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus Fulconē acriter arguit.

Proximum ipſi vitæ finẽ prædicit.

Glaber. lib. 2. cap. 4.

Admonitus reſipiſcit, et pœnitens Hieroſolymã adit.

10. Quo

Digitized by Google

10. Quo autem piæ mentis ardore pœnitentiæ cauſa olim Chriſti fideles ad ſacra, venerandaque Palæſtinorum loca peregrinantes adirent, nec non arma interdum in Terræ Sanctæ ſubſidium arriperent, ex eo palam fit cunctis; quòd anno M. CC. XVI.cùm Innocentius III.ad bellandũ,& ad transmarinã expeditionẽ claſſicũ canens vrgeret,his Cãtipratanus verbis accidiſſe tradit: *Circa annum*(inquit)*ab incarnatione Domini M. CC.XVI. quidam Vir fidelis, & bonus de oppido Dinantheo mare tranſijt: & ingreſſus Terram Sanctam, loca ſingula, in quibus pedes Domini ſtetiſſe quibuſdam indicijs ferebatur, multa deuotione, & lacrymis viſitauit.Cùmquè veniret ad locum Caluariæ, vbi Redemptorem noſtrum audiuit mortis anguſtias, & crudele ſupplicium pertuliſſe, grauiſſimis ſuſpirijs ingemiſcens; cum clamore valido, & lacrymis dixit: Quid tibi benigniſſime Domine, quid (inquam)tibi Chriſte retribuam pro omnibus,quæ amator amabilis mihi mirabiliter præſtitiſti? Vidi prius loca, in quibus natus, & inter homines conuerſatus doctrinam euangelicam prædicaſti, & Deitatis tuæ indicia per miracula demonſtraſti. Hæc quidem ob amorem, & reuerentiam tui ſincero corde amplexus ſum; hunc verò locum Paſſionis,& mortis tuæ æquo animo videre non poſſum, vbi cluias crucifigi, terebari lancea, & animam pro nobis tradere voluiſti. Hæc vt beatus ille perorauit exclamans, & ruptis vitalibus cordis venis ſpiritum exhalauit.*Tantus profectò in homine, qui pœnitentiæ cauſa in ſacras Palæſtinæ oras ſe contulerat,pietatis ardor, ac feruor deuotionis extitit; vt ibi mortem, vbi Chriſtus vitam, & Sanguinem noſtri cauſa in Crucis ligno profuderat, vti optatiſſimam ſibi rem ſubierit.

Rainaldus an.1216. nu. 24.

Peregrinus loca Terræ Sãctæ ſumma deuotione inuiſit.

Cantipratan. lib.1. c.25.

Caluariæ locum, Chriſti Sanguine cõſecratum videns, præ ingenti cordis dolore moritur.

11. Et miro ſiquidem in primis ſectandæ pœnitentiæ ſtudio S. Ludouicus Francorum Rex adductus, & in Terræ Sanctæ, in qua pedes Domini olim ſtetere, obſequium, illuc Saracenis bellum illaturus peregrinationis iter ſuſcepit: Enimuerò quia totus patiendi amore flagrabat, ac religioſi amplectendi Inſtituti deſiderio fruſtratum ſe vidit, iter illud innumeris tum periculis, tum incommodis aggredi non timuit; vt Gaufridus è Bello loco, qui Sancto Regi à Confeſſionibus fuerat,& à Gregorio X. deſignatus præco,his verbis tradit: *Audiens*(inquit) *Rex Sanctus,quòd penitus eſſet defraudatus à ſpe intrandę Religionis;audiens nihilominus tot calamitates, tot deſolationes, & tot crebra pericula Terræ Sanctæ, aſpirauit aggredi circa finem dierum ſuorum aliquod arduum propter Deum, à quo de facili impediri non poſſet. Concepit igitur cum deuotione pium propoſitum transfretandi, vt quantum Diuina gratia ſibi daret,contra periculum Terræ Sanctę, quod proximum videbatur, conſilium, & auxilium apponeres ſalutare. Et tunc mirantibus cunctis cæpit, quantum poterat, expenſas reſtringere domus ſuæ: Noluit tamen ſubitò aggredi tantum opus ex motu proprio cordis ſui vnde per ſecretum nuncium & diſcretum humiliter, & deuotè conſuluit ſuper hoc felicis recordationis Dominum Clementem Summum Pontificem, qui tanquam Vir prudens in primis,reformidans, diuquè deliberans, tandem benignè conſenſit, ac pium propoſitum approbauit. Miſit inſuper ob hoc ad petitionem ipſius Legatum in Franciam, videlicet Dominum Simonem tit. S. Cæciliæ Presbyterum Cardinalem.*

Rainaldus 1267.n.48.

S.Ludouicus Francorum Rex deuotionis impulſu ſacrum illuc iter ſuſcipit.

Gaufridus è Bello loco in vit.S.Ludouici Franc.Regis c.37.

Vt Chriſtianorum calamitatibus,ac periculis opẽ ferat.

Romanum Pontificem hac ſuper re conſulit.

12. *Crucem igitur aſſumpturus conuocauit Pariſijs Prælatorum, Principum,Baronum, ac militum, cæterorumquè hominum multitudinem copioſam. Quibus congregatis in vnum, Domino Legato præſente,ipſemet Rex Catholicus coram cunctis, qui aderant, exhortationem fecit efficacem, & plurimùm glorioſam, animans eos ad vlciſcendam iniuriam Saluatoris in Terra Sancta tanto tempore ſibi factam, & ad propriam Chriſtianorum hæreditatem recuperandam, quæ tamdiù peccatis noſtris exigentibus erat ab infidelibus occupata. Hæc, & multa alia ad hanc materiam pertinentia pius Rex gratioſiſſimè perorauit. Finito poſtmodum Domini Legati ſermone, ipſe Rex primus, & tres filij eius poſt ipſum, nec non Comitum, & Baronum, & militum multitudo, tam ij, cum quibus ipſe Rex pius fuerat ſuper hoc ſecretò collocutus, quam alij, quorum corda tetigerat ſolus Deus.* Hæc Auctor in tanti Regis laudem meminit.

Cruceſignatorum militiam auſpicaturus coram Epiſcopis cũctos exhortãdo verba facit.

Ingens hominũ numerus ſuum militiæ dat nomen.

12. Verùm cùm poſtea Regis ad Sacra iſthæc loca profectio haud proſperũ exitum obtinuiſſet, adeò vt exercitu à Saracenis attrito Rex ipſe captus fuiſſet, & naui inſuper, quæ ad ſoluendum redemptionis pretium à Regina Blanca dire-

Digitized by Google

directa fuerat, naufragio perijſſet, pijſſimus Rex aduerſis nil fractus, ſed animo omninò imperterritus, illud pro cœleſti oraculo reſponſum dedit. *Quod cùm audiſſet* (inquit Pariſius) *Rex Francorum Chriſtianiſſimus, ait: Nec hæc, nec alia quælibet aduerſitas à charitate Chriſti me poterit ſeparare; & ſic Rex magnanimus alios, quos vidit puſillanimes, confortauit, vt ſecundus Iob verè poſſet cenſeri. Infideles etiam miſerti, ſuam admirabantur conſtantiam.*

Pariſius hiſt. Anglic. ad an. 1252.

Exercitu à Saracenis deuicto S. Rex capitur, & pecunia ad ipſum redimendũ miſſa naufragio perit.

At ille dignum in hoc de ſe cunctis exemplum præbuit, dum aduerſa patienter adeo tulit; ſed & mira prorſus dũ illic degeret, ac Deo plane digna, præſtitit, quæ Guillelmus Carnotenſis ſic tradit: *Illud*(inquit)*non ſilendum, quod humilitatem, & feruorem fidei Regis ipſius commendat plurimùm, quòd cùm veniens Sidonem. audijſſet de Chriſtianis illic miſſis, qui Ciuitatem ipſam reædificare inceperant, interfectis ibidem à Damaſcenorum exercitu; quòd multa corpora, atque membra eorum iacebant in littore penitus inſepulta, acceſſit ad locum Rex pius, antequam cibum ſumeret vnà cum Venerabili Patre bon. mem: Domino Odone Tuſculano Epiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato. Et cùm alij, qui aderant, quaſi quandam abominationem, & horrorem haberent leuandi corpora, & truncata membra, & iam quaſi ſemiputrida contrectandi, ſiuè etiam oſſa tangendi: ipſe magnanimus, & deuotus Rex quaſi nihil abominationis huius ſentiens, & à mane vſquè ad meridiem ibidem, ac ſi etiam in cella aromatica conuerſans, proprijs manibus ipſa etiam inteſtina, & horrida membra Chriſtianorum, quos veros Martyres reputabat, ſic benignè leuabat è terra, ſic dolenter contrectans, & colligens ponebat in vaſculis ad locum ſepulturæ, quem prope Caſtra parari fecerat, deportanda; quòd omnes, qui aderant, & quamplures, qui præ abominatione fugerunt, mirabantur humilitatem, & magnanimitatem ipſius.* Hæc ille, magno quidem tunc Chriſtianæ tum pœnitentiæ, tum pietatis documento exhibuit.

Gaufridus in geſtis S. Ludouic. cap. 26.

Pius Rex putrida occiſorũ Chriſtianorũ corpora apud Sydonem proprijs manibus ſepelit.

Exemplum humilitatis cunctis admirationi.

13. Porrò, qua potiſſimum Rex Sancta Paleſtinæ loca pietate venerabundus, adiret, Gaufridus peregrinationis ipſius, cum primum cœpit, ſic ſeriem narrat: *Nec ſilendum* (inquit) *arbitror, quam humiliter, quàm catholicè ſe habuit Rex in peregrinatione, quam fecit in Accon, in Sanctam, & deuotam Ciuitatem Nazarethi; Nam in vigilia Annunciationis Dominicæ iuit indutus ad carnem cilicio de Sophera, vbi ea nocte iacuerat, in Cana Galileæ: Inde per montem Tabor; indè eadem vigilia deſcenſurus in Nazareth. Cum autem à longè locum ſanctum videret, deſcendens de equo, flexis genibus deuotiſſimè adorauit; & ſic pedes inceſſit, donec humiliter Ciuitatem ſacram, & pium locum Incarnationis intrauit: Ea die in pane, et aqua deuotè ieiunauit, quamuis plurimum laboraſſet. Quam deuotè ibidem ſe habuerit, quàm ſolenniter, et glorioſè fecerit celebrarie Veſperas, Matutinas, Miſſã, & cætera, quæ ad ſolemnitatem tam celebrem pertinebant, teſtes eſſe poſſunt, qui affuerunt: de quibus nonnulli atteſtari veraciter, ſiue edere potuerunt, quod poſtquam filius Dei in eodem loco de glorioſa Vergine carnem aſſumpſit, nunquam tam ſolemne, tamquè deuotum officium fuerit ibi factum. Ibidem deuotus Rex Miſſa in Altari Annunciationis celebrata Sacram Communionem accepit, et Dominus Odo Tuſculanus Apoſtolicę Sedis Legatus ad maius Altare Eccleſiæ Miſſam ſolemnem celebrauit, et ſermonem deuotum fecit.* Hæc de miro inter peregrinandum ad Sacra iſthæc loca pijs Regis feruore.

Gaufridus in vit. S. Ludouic. Franc. Regis cap. 22. Naugius in geſtis S. Ludouici.

Qua deuotione ſacra loca, & domũ præſertim Deiparæ Virginis colit.

Rainaldus an. 1251. nu. 56.

Ieiunio ſatis rigido Incarnationis dominicæ locũ, ſacriſque officiis colit.

14. Suo itaque in primis exemplo, non niſi præferuido deuotionis ſpiritu peregrinationem ad ſacra Paleſtinæ loca ſuſcipiendam rex digniſſimus ſatis nunc, & alias docuit; de quo iſthæc Gaufridus: *Nauem* (inquit) *aſcenſurus, ex deuotione ſua fecit poni in naui Corpus Domini Ieſu Chriſti pro communicandis infirmis, ac pro ſe ipſo, et ſuis, quando ſibi expediens videretur: Et quià alij peregrini quantumcunque magni hoc facere non ſolebant, obtinuit ſuper hoc à Domino Legato licentiam ſpecialem. Hunc autem ſacrum theſaurum in loco nanis digniſſimo, et conuenientiſſimo fecit poni, et pretioſum tabernaculum ibi erigi, panniſquè ſericis, et aureis cooperiri. Fecit inſuper ibidem Altare collocari, et decenter ornari, vbi quotidie Diuinum Officium ſolemniter audiebat, videlicet omnes Horas canonicas, et præter Canonem, quę pertinebant ad Miſſam Sacerdote, et Miniſtris ſacris veſtibus indutis ſecundùm quod congruebat diei. Diligens erat valdè circà infirmos, quod haberent neceſſaria ſecundùm quod eorum infirmitas exigebat, videlicet*

Rainaldus an. 1254. nu. 14 & 18. Gaufridus in vit. S. Ludouic. Regis.

Dominici Corporis Sacramentum naui ſecum defert, & ſacrum Officiũ à Sacerdotibus quotidiè vult celebrãdum.

Pietas Regis ergà Dei cultum.

Sacram

Digitized by Google

Sacram Communionem, et Vnctionem extremam, mortuis verò debitas exequias à Cappellanis ſuis exhiberi faciebat. His planè Rex pijs peregrinationem operibus, ac virtutum inſuper meritis cumulauit. Cuius in peregrinorum, quos ſecum ducebat, procuranda ſalute ſic feruens opera, ac ſegnis nunquam cura fuit; vt ipſis ad ſacram Exomologeſin adducendis totus intenderet, adeoquè illud, quod Gaufridus de eo narrat, hic ſilentio obuoluendum non eſt.

Erga infirmos cura & charitas.

15. *Voluit inſuper* (inquit) *quòd nautę prædicti ſinguli confiterentur Sacerdotibus ad hoc electis, et ad hoc ipſemet ore ſuo exhortationem fecit valdè ſalutarem, et efficacem; perſuadens ipſis, et exprimens, quàm frequens eſſent in mortis periculo propter maris diſcrimina repentina. Inter cætera autem dixit eis verbum notabile, et memoria dignum; videlicet, quod ſi interim dum vnus nautarum confiteretur peccata ſua, nauis officio ſuo forſitan indigeret: Ego* (inquit Rex) *libenter manum meam apponam, ſiuè ad chordam trahendam, ſiuè ad aliquid aliud faciendum. Nec fuit inanis pia exhortatio; nam nonnulli nautæ tunc fuerunt confeſſi, qui per annos plurimos nunquam confeſſi fuerant.* Ità Rex præ celſę tum fidei, tum ſpei Diuinum in primis cultum quæſiuit, ſic pronexit; vt haud nullis Pœnitentium in morem aduerſis frangeretur, ſed in Aſia, & Aegypto quibuſuis exagitatus periculis, illam ſe dignam, Henricum Angliæ Regem alloquendo, ſẽtentiam protulerit: *Si omnia* (inquit) *mihi euenerunt aduerſa, grates tibi refero Altiſſime; reuerſus autem ad me ipſum, et ad cor meum regreſſus, et ingreſſus, plus gaudeo de patientia, quam mihi Dominus per ſui gratiam conceſſit, quàm ſi totus mihi Mundus ſubderetur.* His planè Rex animo inuictus ſuſceptæ peregrinationis iter, quot geſtis, quot dictis, quot paſſibus, totidem pariter triumphis decorauit.

Gaufridus in vit. S. Ludouici Regis Francorum cap. 23.

A Nautis Sacramentalem Cõfeſſionẽ apud Sacerdotes vult ſrequẽtandam.

Quis fructus Rege tunc ſingulos ſic ad pietatem exhortante.

Gaufridus vbi ſupra.

Quid aduerſis maxime exagitatus Deo, ac te dignum dixit, Henricum Angliæ Regem alloquens.

16. Recolenda verò totius itineris, ac peregrinationis ſeries, nec non felix Regis è vita inter hæc exitus, in Romani Breuiarij tabulis, & his ſummatim verbis exponitur: *Cùm iam* (inquit) *vigeſimum annum in Regno ageret, in morbum incidit, quo tempore cogitauit ad recuperanda poſſeſſione Hieroſolymorum. Quamobrem vbi conualuiſſet, vexillum ab Epiſcopo Pariſienſi accepit, deinde mare cum ingenti exercitu trayciens, primo prælio Saracenos fugauit. Sed cùm ex peſtilentia magna militum multitudo periſſet, victus ipſe, captuſquè eſt: Rebus poſtea cum Saracenis compoſitis, liber Rex, exercituſque dimmittitur. Quinque annis in Oriente commoratus, plurimos Chriſtianos à barbarorum ſeruitute redemit; multos etiam infideles ad Chriſti fidem conuertit. Præterea aliquot Chriſtianorum Vrbes refecit ſuis ſumptibus &c.* Conſtans verò prælaudati Regis in armis pro Hieroſolymorum ditione è barbarorũ tunc manu vẽdicanda propoſitum, inuictuſquè inter pericula animus, ac dignus demum properantis in Cœlum triumphus illis proculdubio verbis aſſeritur: *Sed cùm iterum* (inquit) *tranſmiſiſſet bellum Saracenis illaturus, iamque caſtra in eorum conſpectu poſuiſſet, peſtilentia deceſſit in illa oratione: Introibo in domum tuam, adorabo ad templum ſanctum tuum, & confitebor nomini ſuo, &c.* Nobiliori itaque Rex, animo ſemper inuictus Hieruſalem, non tam terreſtrem, quàm ſupernam triumpho ęternùm cum Deo regnaturus intrauit; Sed hæc vel obiter narraſſe ſufficiat.

Lect. Rom. Breuiary die 25. Augusti in feſto S. Ludouici.

Elogium in Romani Breuiarij tabulis S. Ludouico inſcriptum.

Lect. Breu. Romani vbi ſupra.

Felix ipſius inter belli incommoda, & Mortis anguſtias deprehenſi è vita exitus.

17. Pia demum, ac ſummis digna laudibus Chriſtianorum ad Sacra loca, & frequens item peregrinandi conſuetudo, Deo vtpote maximè grata, apertis haud ſemel ſignorum portentis diuinitus comprobari meruit. Quapropter cùm pœnitentiæ in primis cultus Deo in peregrinantibus placeat, qui ſine eiuſmodi pietatis ſenſu ad ſacratiora loca inexpiatus aliquando accedit; Deum potiùs ad iracundiam prouocat, quàm ad miſericordiam inflectit. Quod ſane in ſuis paginis ſic Turſellinus oſtendit: *Hac quoque* (inquit) *tempeſtate nouis miraculis oſtendit, quantæ Deo ſit curę Sanctitas Lauretanæ domus. Per ea tempora Lauretum venerat peregrinus quidam omnibus ſceleribus coopertus, & profligatæ vitę apprimè tenax: Huic igitur Sanctiſſimę Cellę limen intrare auſo, repẽtè in ipſo aditu, vmbra quędã horrenda ſpeicie ſe obiecit, quę proiectę audacię hominem fregit, ac repulit ingenti pauore perculſum. Ergo ſcelerum conſcientia ictus Sacerdotem adit, animum expiaturus. Cæterùm ad recolenda tot annis patrata facino-* ra

Pius Peregrinandi mos haud ſemel miraculis comprobatur.

Horatius Turſellinus hiſt. Lauret. lib. 5 cap. vl timo. Catechiſm. hiſt. lib. 3. tit. pag. 141.

Peregrinus culpis obnoxius Sacram Lauretanam domum intrare volẽs diuinitus repellitur, ex Turſellino.

Digitized by Google

ra multo erat opus tempore, magnoquè ſenſu doloris; ipſe autem ad Sacram Confeſſionem minimè meditatus, ac paratus acceſſerat. Proinde à Sacerdote dimittitur, monitus, vt in Sacrum Sacellum recipiat ſe, ibi Dei, Deiparæquè ope enixiùs implorata, in anteactam vitam inquirat ſedulò: cum demum paratior redeat ad confitendum. Dimiſſus ille mandata feciſſet; ſed videlicet mala conſuetudo veram pænitentiam morabatur, & probri magis, quàm culpę dolor anxium animum ſtimulabat. Eum itaque Sacrum Virginis Cubiculum repetentem eadem illa ſpecies oblata iterum ingreſſu prohibuit: Tum verò ingens illi dolor inuſtus, ſe vt conſceleratum, contaminatumquè ab auguſtiſſima AEde, à conſpectu Deiparæ bis abactum eſſe. Exemplo flagitioſæ tabis, vitæquè tædio captum haud vana pænitentia excepit, & dolor offenſi Dei: Ergò conſcientia impenſius excuſſa, flens redit ad Sacerdotem, labes non Confeſsione magis, quàm lacrymis eluit. Expiato tandem animo ad auguſtã Virginis AEdem verecundè, ac dubitanter accedit. Mirabile dictù, qui audenti clauſus fuerat, verecundanti aditus patuit. Quo certè illud ſacra adeuntibus loca indicio eſt, piorum locorum pro merito ſanctitatem nonniſi à veraciter pœnitentibus dignè coli, ac ſua inſuper Deum dona ijſdem largiri, iuxta illud, quod Moyſi olim edictum eſt. *Solue calceamenta de pedibus ſuis; terra enim in qua es, terra ſancta eſt.* Quapropter vt apte Bernardus inculcat: *Cæleſtem* (inquit) *requirere Hieroſolymam Monachorum propoſitum eſt, & hoc non pedibus proficiſcendo, ſed affectibus proficiendo.* His igitur, qui ſobria à terrenis rebus abſtinendo mente peregrinantur, dum cœleſtium ſibi bonorum poſſeſſio repromittitur, ipſa egregie quadrant Cryſoſtomi verba, dum de Sanctiſſimis olim Patribus loquens: *Illi*(inquit)*cùm promitterentur, quę ſunt in terris, non attendebant; ſed futuram Ciuitatem quęrebant: Nobis autem Deus de ſuperna loquitur Ciuitate, & nos terrenam quærimus.* Et hæc interim ſatis.

Iterum homo inexpiatus ab ingreſſu arcetur.

Demum, Confeſſione ac lacrymis expiatus, ieiunus intrat.

Loci ſanctitas Sanctitatem indicit adeuntibus.

Exodi cap. 3. n. 5.

Chryſoſt hom 23. in epiſt. ad Hebraeos.

CAPVT IX.

Pœnitentiæ nonnulli amore adducti, anteactæ vitæ errores verbis, aut ſcriptis retractant.

1 INgenti planè Pœnitentiæ virtus, quę Deo in primis accepta, & homini ad ipſius promerendã diuinitus gratiam, pernecceſſaria eſt; cœleſtium ſemper tum apud Altiſsimum, tum apud homines prouentu bonorum diteſcendo redundat. Enimuerò hoc vno dumtaxat innocens, ac pœnitens gradu ab inuicem diſtant, & vel vnica ambos re diſcriminari (Cypriano teſte) contingit; quòd alter videlicet peccatum præcipuo Dei munere proſus ignorat, alter verò & ſi peccati haud expers, illud tamen probè, ac ſeria recogitans mente, ac pro reatu iugiter dolendo agnoſcit. *Primus*(inquit) *felicitatis gradus eſt non delinquere, ſecundus delicta cognoſcere.* Quo quidem Auguſtinus olim immortalem ſibi Cœlo coronam peperit, ac magnum itẽ in terris de ſe cunctis mortalium pœnitens exemplũ præbuit, qui vbi ad Deum compunctus redijt, ac ipſum ex corde poſt peccati notitiam errorum pœnituit, quidquid dictis, vel factis toto anteactæ vitæ tempore, ac lubrica præſertim ætate deliquit, totũ ſubinde editis, inſcriptiſq; ſuis digno Confeſsionum titulo libris, ſemetipſum amarulenter accuſans, ſuaſquè intimas mortalibus reuelans turpitudines, eaſdem publicas omnibus fecit, de quo iſthæc: *Confeſsiones* (inquit) *pręteritorum malorum, quę remiſiſti, & texiſti; vt beares me in te, mutans animam meam fide, et Sacramento tuo, cùm leguntur, et audiuntur, excitant cor, ne dormiat in deſperatione, & dicat, non poſſum.* Quod enim ipſe ſincerè adeò, fideliterquè cunctis prodit, ex intimis præcordijs dolendo, alios quoque ad idem pari laude pręſtandum efficaciter permouet; ne quis inſano ſui amore abductus à virtutis opere ob difficultatem, quam vltrò cæteri pro ſui excuſatione obtendunt, turpiſſimè retardetur. Quinimmo plerùmq; ingens ex præuia auditaque aliorum Confeſſione ad ſuos corrigendos errores lucrum mortalibus

æquo

Cyprianus lib. 1. epiſt. 3.

Innocens peccatum ignorat, pœnitens verò peccatu agnoſcit, et dolet ex Cypriano.

Auguſtin. Confeſſ. lib. 10. cap. 2. & 3.

Auguſtinus pœnitens, et culpas ore, et ſcripto retractans Deo maxime placuit.

Digitized by Google

æquo ipſiuſmet Auguſtini calculo prouenit: *Et delectat* (inquit) *bonos audire prætérita mala eorum, qui iam carent eis: nec ideo delectat, quia mala ſunt, ſed quia fuerunt, et non ſunt, etc.* Magno itaque ſincera Pœnitentium Confeſsio, quæ pudori metum aufert, tum ſibi, tum cæteris emolumento fit, vt idem his verbis Auguſtinus inculcat, ſuas cunctis culpas, & Confeſsiones pariter euulgans: *Volunt ergo* (inquit) *audire confitentem me, etc. Sed quo fructu id volunt? an congratulari mihi cupiunt, cùm audierint, quantum ad te accedam munere tuo, et orare pro me, cùm audierint, quantum retarder pondere meo? Indicabo me talibus: Non enim paruus eſt fructus Domine Deus meus, vt à multis tibi gratiæ agantur de nobis, et à multis rogeris pro nobis etc. Amet in me fraternus animus, quod amandum doces, et dolendum doces, etc.* Et infra: *Indicabo* (inquit) *me talibus, vt reſpirent in bonis meis, & ſuſpirent in malis meis, etc.* Sic culparum Confeſsio ſuam apud Deum laudem, ac mercedem obtinet.

Dignus confeſsionis poſt lapſum fructus.

Auguſtin. Confeſſ. lib. 10. cap. 4.

Deo ex peccatorum cōfeſsione, & laus, et gloria, hominū ſalus prouenit.

Auguſtin vbi ſupra c. 4

2. Quo quidem Auguſtinus publicè ſe ipſum accuſans, haud vllum ſilentio peccatum inuoluit, ſuis ſolemne illud Sapientis oraculum dictis, factiſque viſus eſt comprobaſſe *Iuſtus* (inquit) *prior accuſator eſt ſui*. Enimuerò nil magis hominem iuſtum, & coronis dignum poſt culpæ reatum oſtendit, quàm humilis ſui ipſius agnitio; ac ſincera item tum apud Deum, tum apud homines confeſſio delictorum. Nec minori item dignus laudum præconio, atque admiratione prælaudatus Vir doctus æq. ac Sanctus in ſuis Confeſsionū paginis quàm in editis item retractationum libris pronunciandus videtur, in quibus raro prorſus exemplo omnium doctiſsimus, ſuo haud præfidens ingenio; ſed illud in Chriſti, ac fidei obſequium redigens, Chriſtianæ vtpote humilitati veraciter addictus, ſuas item ſub omnium oculis ſententias dictu retractare minimè erubuit. Ipſe etenim, qui vniuerſo Orbis plauſu ingeniorum apex Dei munere extitit, haud à ſe alienum aliquando putauit calamo expungere, aut recantare; ſi quid ſibi in rem minus apte dictum, minuſque veritati conſonum videretur. Quapropter humilis iſta Confeſsio tum apud Deum, tum apud homines immortale ipſi nomen iuxta Ambroſij oraculum, ac cæteris attulit: *Pretium* (inquit) *noſtræ immortalitatis eſt noſtra confuſio*. Quapropter aptè concinnè, eleganterquè Auguſtinum, dum ſuas præſertim animi labes, & culparum probra turpium in Confeſsionum libris euulgando in lucem profert, luce dignus videri potuit, meritòque ingenioſus ille modernos inter ſcriptores ſic ſupra homines ipſum admirabundus extollit:

Sui accuſatio eſt hominis iuſti prærogatiua.

Prouerb. 18. 17.

S. Auguſtinus æque mirandus, et prædicandus in ſuis confeſsionum, et retractationum libris.

Ambroſius lib. 5. in Lucam c. 5.

Tenebras ſuas, dum in lucem prodit, illuſtrauit,
Nunquam videlicet Solem puduit
E tenebris erupiſſe.
Nullius honoris auidus, omnium capax,
Meruiſſe contentus, habere contempſerat,
Niſi plus merita; quàm demiſſio, potuiſſent,
Æquè ſcribenda faciens, et legenda deſcribens,
Moribus ſuis fidem ornauit,
Stylo defendit.
Veritatis amantior, quàm ſui,
Defæcauit infectam, refecit extinctam,
Vtilis, dum errores retegeret alienos,
Sincerus, cùm nec tegeret ſuos.

Aloyſius Iuglaris elog. de S. Auguſtino cap. 8:

Dignus Auguſtino ſuas palam enunciantis culpas elogium a Iuglario inſcriptum:

Sic planè Auctor hominem anteactæ næuos vitę, morumque ſuorum probra præcelſo animo ad ſe magis, magiſquè apud Deum, & homines confuſionis, ac infamiæ nota reſpergendum, condignis, vt par eſt, laudum præconijs celebrat.

3. His verò obiter narratis, vt de hominibus nunc, qui Pœnitentiæ impulſu, ſi quid peccarunt, apud Deum, & homines magis accuſando prodere; quàm excuſando latere, magno meritorum lucro, ſapientique conſilio voluere, opportunus ſermo recurrat: Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus in hoc maximè laude dignus affulſit, qui cùm Henrico Anglorum Regi, Epiſcopis vltrò ſuadentibus in aſſertis quibuſdam, quę in Eccleſiæ iniuriam, ac detrimentum vergebant, morem gerens minus cautè, & præter Alexandri III. Romani Pontificis voluntatem ſubſcripſiſſet; huius rei poſtmodum cauſa à Miniſtro quodam acriter correptus, ac ſubinde errore agnito, pœnitens adeò indoluit, vt à Sacroſancto ſeipſum Altari ſpontè ſubducens, ſacris velut indignus abſtinere decreuerit: *Sed à Romano Pontifice per literas benignè releuatus*, nobile de ſe poſt lapſum cunctis pœ-

Baronius ann. 1164. n. 6.

S. Thomas Archiepiſcopus cantuarienſis in nonnullis quæ ſcripſit ſe humiliter retractat.

Pœnitens ob id a ſacris Altaribus ſe abſtinet.

pœnitendi præbuit documentum; hæc enim Rogerius in ſuis Annalibus: *Eoquè* (inquit)*recedente à Regis Curia, obiter inter familiares ipſius orta eſt murmuratio, ijs (vt aſſolet) aſſerentibus ſic fieri oportere, propter temporis anguſtiam; illis indignantibus Eccleſiaſticę libertatis auctoritatem ad vnius hominis libitum deperire; inter quos acriùs vnus inſtitit dicens: Publica (inquit) poteſtas perturbat omnia, in ipſum Chriſtum delirat iniquitas; Synagoga Sathanæ prophanat Sanctuarium Dei: ſederunt Principes, conuenerunt in vnum aduerſus Chriſtum Dominum, & venerantur hodie, qui Principi obſequuntur ad libitum. Concuſſit hæc tempeſtas & columnas Eccleſiæ, dum Paſtor diſparuit, oues diſperſæ latitant ſub lupo. De cætero quis erit locus innocentię? quis ſtabit ex aduerſo, vel quis triumphabit in prelio, Principe deuicto? Hæc quidem is murmurabat, qui Crucem ferebat ante Dominum Cantuarienſem. Cæteri obmutuere præ anguſtia; et adiecit audaciùs aſſumens parabolam in hunc modum. Quid (inquit) virtutis ſibi retinuit, qui conſtantiam perdidit, & famam? Quorſum hęc fili?(ait Dominus Cantuarienſis) te ipſum(inquit)id reſpicit, quod hodie omninò perdidiſti & conſcientiam, & famam, Deo odibili, & honeſtati contrario exemplo in poſterum relicto; cùm manus tuas Deo ſacratas ad execrandas conſuetudines obſeruandas extenderes, & in confuſionem libertatis Eccleſiaſticæ, cùm nefarÿ Sathanæ miniſtris conniueres.* Hæc ille. Quibus iſthæc appendicis inſtar Baronius ſubtexit: *Fuit planè*(inquit) *iſte gallu ille, cuius clamore excitatus Petrus fleuit amarè*; nam pergit.

Rogerius in vit S. Thomæ Cantuarienſis.

A quodam Clerico in ipſum ob nimio urante corripitur.

Baronius vbi ſupra n. 5.

Huius voce moniti ec usac Petrus Galli cantu reſipiſcit.

4. *Ingemuit igitur* (inquit) *Dominus Cantuarienſis, & ſuſpirans adiecit: Pœnitet me(inquit)& grauiter; & meum exhorreſcens exceſſum, me ipſum indico indignum de cętero ad eum accedere in Sacerdotio, de cuius Eccleſia contraxi tam vile commercium. Silebo itaque ſedens in mærore, donec me viſitarit Dominus ex alto, vt per ipſum Dominum, & Dominum Papam merear abſolui, ſtatimquè inde deſtinauit nuncium ad Sedem Apoſtolicam.* Hæc Auctor. Verùm id vbi Romano Pontifici innotuit, vt mœrentem, deiectumquè paternis verbis erigeret, conſolatorias ad ipſum literas dedit; quibus ipſum à iuramento, quo ſe pridem obſtrinxerat, abſoluit, & ad conſueta Deo offerenda Altaris, quibus ſe interdixerat, miniſteria Sacramentorum accedere iuſſit: hæc enim illi: *Ad aures*(inquit) *noſtras fraternitas tua nouerit fuiſſe perlatum, & quorundam nobis relatione ſuggeſtum; quòd occaſione cuiuſdam exceſſus à Miſſarum propoſueris celebratione ceſſare, & à conſecratione corporis, & ſanguinis* Domini *abſtinere. Quod vtique quàm graue ſit, pręcipuè in tanta perſona, & quantum poſsit exinde ſcandalum prouenire, ſollicita meditatione conſideres, & hoc ipſum vigilantia tuæ diſcretionis attendat. Debet autem diligentia tua prudenter aduertere, quòd plurimùm intereſt, quando ex deliberatione, et propria voluntate, et quandò ex ignorantia, vel neceſſitate aliqua committuntur. Aliter enim in his, quę ſpontanea voluntate, et aliter quæ ignorantia (ſicut dictum eſt), vel neceſſitate cogente fiunt, noſcitur procedendum, etc. et omnipotens Dominus non factum agentis attendit; ſed conſiderat potiùs intentionem, et diiudicat voluntatem, etc.* His quidem Pontifex ipſum conſolatus, à Miſſarum ſolemnijs haud poſthac abſtinendũ edixit. Ex quibus haud obſcuro verè pœnitentis exemplo mira Pontificis in errore agnoſcendo humilitas, & ſubinde grauem adeò ſibi pœnam indicendō ardens pœnitentiæ ſtudium apparet. Ac ſi illud Auguſtini verbum, quod & Dauid egregiè ipſi tunc occineret. *Quoniam ego peccatum meum agnoſco, tu ignoſce.* Sic planè Pœnitentibus, qui errorem(vt par eſtò agnoſcunt, res feliciter tandem contingit.

Cõpunctus in Confeſſionis verba prorumpit.

Alexander III. lib. 1. epiſt. 26.

Romanus Pontifex Thomam dolentem ſuis literis erigit.

Summoperè dolet, & ſi ex ignorantia, non ex praua voluntate lapſus eſt verbo.

Auguſtin. in pſal. 50.

5. Quoniam verò(vt noſter propoſitæ ſermo narrationi inſiſtat. *Iuſtus prior* (iuxta ſcripturæ oraculum) *accuſator eſt ſui*, Immortalem ſibi planè Pius Romanus Pontifex, huius nominis II. in primis apud Deum in Cœlo coronam, condignaſque apud homines in terris laudes promeruit, dum ſi quid incautè olim erraſſet, ſeriò poſtmodum recolendo agnoſcens, idque vti reus amarulenter flendo execratus, omnimodis ante mortem tum dictis, tum factis retractandum voluit. Cum enim in Baſilienſi Concilio aduerſus Eugenium IV. tunc Romanum Pontificem, iuſtiſquè ſuffultus rationibus ſtetiſſet, cuncta ſincero quidem corde, & quia id ipſius opportunum Eccleſiæ bono putabat, ſe proculdubio feciſſe

Prouerb. cap. 18. 17

Rainaldus an. 1463. n. 4.

Pius II. qui olim AEneas Syluius cum in Baſilienſi Concilio contra Eugenium Papam inſte permotus ſteriſſet, facti poſtremum vehementer ipſum pœnitet.

ciſſe

ciſſe affirmare non timuit, vt ipſemet ad Colonienſes ſic ſcribendo teſtatur: *Libellum*(inquit)*ad vos ſcripſimus, in quo de auctoritate Concily generalis, etc. ea probauimus, vel damnauimus, quæ probanda, vel damnanda cenſuimus. Quantum capiebamus, tantum defendimus, aut oppugnauimus, nihil mentiti ſumus, nihil ad gratiam, nihil ad odium retulimus; exiſtimauimus bene agere, et recta incedere via, nec mentis noſtræ aliud erat obiectum, quàm publica vtilitas, et amor veri. Sed quis non errat mortalis etc. Declinauimus et nos ab vtero matris: errauimus in inuio, et non in via, ambulauimus in tenebris, et procul à vera luce receſſimus, nec nobis tantùm errauimus, alios quoque in præcipitium traximus, & cæcis ducatum præbuimus, cæci cum illis in foueam cecidimus, etc. Non habemus, quid reſpondere poſſimus, niſi nos vt homines peccauiſſe, qui arbitrantes rectum iter oſtendere, obliquum monſtrauimus, etc. Mortem quidam priùs ſibi conſciuerint, quàm videri velint aliquando malè ſenſiſſe; et nonnulli, ne vel ad horam videantur erraſſe, ſemper errant, et dum minimam tolerare honoris iacturam nequeunt, totum abyciunt, et perpetua notantur infamia, et in peſſimas prolabuntur hæreſes, qui ne appareant inconſtantes, pertinaces efficiuntur, etc. Nos homines ſumus, et vt homines errauimus, etc. Pudet erroris, pænitet malè dictorum, ſcriptorumquè vehementer pænitet; plus ſcripto, quàm facto nocuimus, ſed quid agamus? etc. vtinam latuiſſent, quæ ſunt edita; Nam ſi futuro in ſeculo manſerint, aut in malignas mentes inciderint, aut incauti fortaſſe ſcandalum patientur. Qui hæc ſcripſit*(inquient)*in Beati tandem Petri cathedra ſedit, et Chriſti Saluatoris Vicariatum geſſit.* Ità ſcripſit Aeneas, qui poſtea Summum Pontificatum adeptus: Pius II. appellatus eſt, nec inuenitur mutaſſe propoſitum. *Qui eum elegerunt, et in ſummo Apoſtolatus vertice collocarunt, ab ÿs ſcripta eius approbata videntur. Verendum eſt, ne talia noſtra aliquando Succeſſoribus obyciantur, et quæ fuerunt Aeneæ dicantur Pÿ, atque ab ea Sede auctoritatem vendicent, aduerſus quam ignoranter latrauerunt, etc.* His Paſtor Eccleſiæ digniſſimus B. Auguſtini ſuffultus exemplo, publicam ſuorum tum dictorum, tum geſtorum, ſcriptorumquè retractationem inſtituit, vbi humiliter ſe ipſum accuſans, omnem præteritam culpam diluit. In ſuis alioqui retractandis erratis adeò propenſus, vt cùm libellum iuuenilibus annis, & amoribus alioqui reſperſum ſcripſiſſet, illum apertis poſtmodum, amarulentiſquè diſplicentiæ notis ſuggillans, exectandum, abolendumque omninò voluerit; Sic enim ipſe contra ſe ad Cypriacum ſcribens proclamat: *Tractatum* (inquit) *de amore olim ſenſu, pariterquè ætate iuuenes, cùm nos ſcripſiſſe recolimus, Carole fili dilectiſſime, pænitentia non modica, pudorquè, ac mæror animum noſtrum vehementer excruciat, &c. De amore igitur, quæ ſcripſimus olim iuuenes, contemnite mortales, atque reſpuite: ſequimini, quæ nunc dicimus, & ſeni magis, quàm iuueni credite, nec priuatum hominem pluris facite, quàm Pontificem: Aeneam reÿcite, Pium ſuſcipite, &c.* His ille dum à ſe olim ſcriptorum memor, ac ſimul pœnitens, ſtylum acriter in ſe ipſum intorquendo exacuit. Quibus profecto ſe, ſuaquè tum acta, tum ſcripta incuſando, pœnitentis verè hominis egregiè partes cunctorum documento exhibuit.

Pius II epiſt. ad Colonienſ.

Se ipſum amarulenter accuſans culpam fatetur

Hæretici nunquam ſententiam mutant, ac errorem ſuum defendere malunt, quam retractare defenſum.

Extant in Bullario in Pio Conſtit. 10.

Pudet, ac pœnitet pios homines erroris non confeſſionis, ac pœnitentiæ.

Rainaldus an. 1463. n. 116.

Tractatum, quem iuuenis de amore inſcripſit, iam ſenex, ac dolens retractat.

Pius II. epiſt. 395. ad Carolum Cypriacum.

Illis plane vſus verbis: *Aeneam reÿcite, Pium ſuſcipite.*

6. Porrò laudatiſſimus præ cunctis Pontifex, cum totus parandæ tranſmarinæ in Turcas expeditioni intendit, ac res Burgundo præſertim Duce moras trahente, in longum iret, intimo cordis dolore affectus, in morbum incidit, ex quo ſubinde è vita abſceſſit, vt Papienſis ſic meminit: *Sumpſit ex eo*(inquit)*tempore grauiores ſolito curas paſtor deuotus, ad condictam expeditionem feſtinans, ſequè quotidie neceſſarÿs inſtruens, ſuprà autem ætatem laborans, imminuit ægram alioquin valetudinem ſuam: Pedum enim, & totius corporis acres ſurrexerunt dolores, doloribus adiuncta eſt febris. Itaquè magna inſtauratione opus eſſe Medici contendebant ad futuræ nauigationis laborem; & niſi eſſet ante reſumpta, citum prænunciabant interitum, &c.* His itaque animus curis præuentus, doloribuſquè prægrauatum corpus, citam Pontifici, dum ſe pro publica Chriſtianorum re tam ſollicite gerit, mortem attulerere. Quibus de ipſius obitu præmiſſis, in eius nunc laudem ipſius Barleti verba pro digno meritorum, ac tanti Pontificis elogio exſcribenda hìc ſunt: *Magnus profectò*(inquit), *& clarus Pontifex*

Rainaldus an. 1464. n. 1.

Card. Papienſis epiſt. 50.

Pius expeditioni iã tũ tranſmarinæ parandæ intentus piè decedit.

Dignum Pio Pontifici elogium ex Barletto.

Barlettus vbi ſupr. in Scanaerbego lib. 10.

contempſit pecunias, virtutem apprimè dilexit, neque ſecundis rebus intumuit, neque ſuccubuit aduerſis, neque ſpes ei gaudium, neque metus triſtitiam auxit: potus, cibique parciſſimum fuiſſe tradunt; Diuina Templis officia diurna, nocturnaquè nuſquam neglexiſſe. Pompas ſeculi fugerat, calcauerat auaritiam, libidinem ſubegerat. Sedatus animus eundem ſemper eius vultum oſtendit; durus, & aſper in hoſtes Chriſti, promptior in fide receptis: Euangelij non ſurdus auditor, omnia inter Chriſti pauperes erogauit, &c. Cùm primùm verò Pontificatus apicem adeptus eſſet, magis effulſit: multa in Turcas parauit, Reges, & Principes omnes concitauit. Sed dum hac molitur, de medio ſublatus eſt; cuius quidem occaſu tantum Reſpublica Chriſtiana detrimenti ſuſcepit, vt adhuc eius obitum maximè lugeat; ſubito enim, et improuiſo illius caſu afflicta eſt, et nunc conſternata admodum, & à barbaris vndique exagitata, plurimùm mœret, atque triſtatur. Cuius igitur Chriſtiani ferè omnes interitum luxere, mors verè felix, immò ſumma potius felicitas, quàm ſuprema calamitas dicenda eſt; tanto nimirum Pontificem tuendæ religionis ſtudio, atque animi conatu præuentum, mortalem hanc vitam concluſiſſe, vt egregiè Cardinalis Papienſis ſic planè ipſum laudando proſequitur.

Egregiæ ipſius dotes ſummatim collectæ.

Papienſis vbi ſupra.

7. *Incertum* (inquit) *morte ne, an vita felicior, qui ad ſummum Pontificatum virtute ſua perueniens, & religionis, atque ingenij æternam gloriam conſequutus, mortem eam ſit nactus; qua, ſi ſæculum attendas, nulla ſublimior, ſi Deum reſpicias, nulla amplioris meriti contingere poterat. Mortuus pro veritate eſt, et pro redemptione plebis captiuæ offerens ſe ipſum hoſtiam Deo, et relinquens exemplum Sacerdotibus, quales eſſe pro ſuis plebibus debeant. Martyrium autem penè quotidianum paſſus eſt à die, quo Philippus Burgundorum Dux miſſis Oratoribus venturum ſe ad bellum, et ſocium ſancti Operis futurum promiſit: ſubitò in omnem partem curam impertiens, fatigari ampliùs ſolito, ac vehementiùs cępit, etc. perire huic cauſa exiſtimans, quidquid momenti alijs eſſet impertitum, etc. Hac animi anxietas labefactauit ſupra modum ægram valetudinem ſenis, cùm nec de alio cogitare, nec quietem capere, nec cibum ſine aſtante cura ſumere poſſet, etc. Complectar vno verbo: Publicę Chriſtianorum cauſa Vir Sanctus non defuit, ſperans in Domino, et ſupra vires animum geſſit; defuerunt ei, qui deeſſe nullo modo debuerant, ipſe cum omni conſtantia ad mortem contendit, et patienter paſſus eſt pro Chriſto Deo ſuo.* Hæc Papienſis, quæ nos hìc ſepulchralis inſtar lapidis Pontifici de totius Eccleſiæ bono optime merito inſcribenda voluimus.

Immortalis ex tranſmarina expeditione Pij apud Deum, & homines corona.

8. Magno item Chriſtianæ humilitatis exemplo præter alios eximios recenſitos hactenus magni nominis Eccleſię Præſules, ipſoſque inter recolendos ſeculi Principes, Ioannes Picus, Mirandulæ Comes affulſit, qui non immeritò ingeniorum quoque olim apex dici meruit, eruditionis, & ſcientiarum laude adeò inter homines clarus; vt præter varia linguarum genera, diſciplinis omnibus probè excultus, naturæ quodammodò fines ſui perſpicacitate ingenij prętergreſſus, mortalibus vti portentum admirationi eſſet. At iuſto Dei iudicio, cùm hìc tantum præcelleret ingenio, ac ſcientiarum prærogatiua elatus, ſui oblitus; illecebris tandem ſenſim abductus euaneſcendo deſipuit, adeò vt vel ſic Deo nimium hominis faſtum deſuper comprimente, miſer à recto aberrans, & laſciuiarum ſe in præceps oblectamentis immergens, nonnullis editis opuſculis, ac Romano Pontifici oblatis, in hæreſeos inſuper ſuſpicionem venerit: Quapropter à fidei cenſoribus in Iudicium vocatus, & corde compunctus, dum ſollicitus ſe ipſum ab omni ſuſpicione labis expurgat, ad bonam frugem traductus, Pœnitentiæ ſe totum operibus addixit, & carnem; cui turpiter pridem indulſerat, rigidè pertractans, religioſę ſectanda ſibi auſterioris vitæ Inſtituta propoſuit. At dum totus bonis interim actibus inteudit, anteactorum pœnitens diem feliciſſimè clauſit. Is igitur de ſe pridem altiora præſumens, inaniſquè gloriolæ aura abductus, ad Innocentium VIII. accedens, nongentas à ſe altiſſimis de rebus quæſtiones diſceptandas, propugnādaſquè obtulit, è quarum numero tredecim (vt fertur) haud hæreſis labe, & nota vacabant; Quapropter meritò nongentarum eiuſmodi quæſtionum libellus ab Innocentio proſcriptus, vetituſquè eſt. Atqui cùm magnus inde fuiſſet ab æmulis

Ioannes Picus Mirandulæ Comes quidquid ſcribendo erraſſet, humiliter retractat.

Rainaldus an. 1493. n. 30. 37 38.

Inanis gloriolæ cupiditate abductus, ingenio ſpiritus qu m par eſt, ſapere viſus.

Digitized by Google

lis odij in ipſum liuor concitatus, quòd prætenſo nimirum Philoſophiæ faſtu, ac pallio, non tam ſic in ſcena Philoſophum, quàm hæreſiarcham ageret; Apologeticũ ipſe pro ſe libellum edidit, in quo propoſitiones tredecim à ſe conſcriptas, dubias alioqui, & quæ haud ſuſpicione carebant, & quæ ſuis offenſionem ſcriptis auxerant, ipſe in Catholicum probe ſenſum deriuando, aſſertorum nuper omni reiecta ambiguitate veritatem oſtendit, ac ſuum de apologetico ſcripto libello animi ſenſum hunc in modum ſuggerendo aperit: *Fui*(inquit)*Deum teſtor, dubio diù conſilio, diluenda mihi] hæc obiectamenta, an ſilentio potiùs prætereunda eſſent? Mouebant me, vt tacerem, duo præcipuè. Primum, quod ego contentionis, et iurgiorum abhorrens, animi pacem, quam mea mihi præſtiterant ſtudia, et placentiſſimæ vitæ tranquillitatem amaui ſemper, nec odi vllum magis ſcribendi munus, quàm quod in diſceptatione, et amarulenta quodammodò altercatione ſit conſtitutum; quippe non minùs, quàm inferre iniuriam. vel contumeliam, nec boni Viri duxeram eſſe vnquam, nec Philoſophi. Alterum hoc ipſum erat, quod et Summi Pontificis, cuius mihi meritò celebranda ſemper memoria, et ex Sanctiſſimo Apoſtolico Senatu complurium iudicio conuentus, quorum et benignitatem, et beneuolentiſſimum in me animum obliuiſci nunquam, aut poſſum, aut debeo; videbar facilè et odium poſſe negligere, et conuicia hominum improborum. Et profectò quòd attinet ad cętera, in hac eram ſententia, vt indignos illos exiſtimarem, quibus aliquando reſponderem: ſed iniuſto mihi obiecto hæreſeos crimine, hoc ſi facerem, verebar, ne quod non diluerem, viderer crimen agnoſcere: ſcribit autem, et ſapientiſſimè Ruffinus eſſe quidem glorioſum Chriſti exemplo patienter iniurias tolerare; at vnam notam hæreſeos, qui ferat, vel diſſimulet, non eſſe Chriſtianum. Et Hieronymus noſter quanta poteſt animi contentione, clariſſima exclamat voce: Nolo in ſuſpicione hæreſos quemquam eſſe patientem, etc. Hoc quæſo patiantur detrectatores mei eo animo, quo ego iniquam illorum offenſam paſſus ſum ſemper; patiantur, inquam, vt qui Chriſtianus de Chriſtianis natus ſum, qui vexillum Chriſti Ieſu in fronte gero, qui pro Chriſti fide etiam ob eam lubens quaſi cum Paulo hoc ipſis æquo animo audientibus exclamem voce: Non Magus, non Iudæus ſum, non Iſmaelita, non hæreticus; ſed Ieſum colo, et Ieſu Crucem in corpore meo porto, etc. Oro igitur, obſecro, et obteſtor, amicos et inimicos, pios et impios, doctos et indoctos per viſcera Ieſu Chriſti Domini noſtri, per mirabile deſcenſus eius ad Inferos myſterium, etc. Legant ſine liuore, ſine inuidia, quæ nunc ſcribimus; priora, ideſt ipſas propoſitiones, non enarratas, non explicatas non legant, etc. Nam ibi plurima ſunt impia dogmata veterum Philoſophorum Auerrois, et Alexandri, et aliorum quam plurium; quæ nos aſſeruimus ſemper non minùs à vera, rectaquè Philoſophia, quàm fide eſſe aliena, etc. de more tamen Academiarum inter paucos, et doctos ſecreto congreſſu diſputanda ſuſcepimus, etc.* His planè Picus ſe ipſum, ac ſua item ſcriptorũ commenta expurgans, ſe diſputationis iſthæc dumtaxat cauſa, nec firmiter aſſerendi gratia paginis tradidiſſe affirmat. At de Apologetico Pichi libello Franciſcus eius Nepos hæc ſcribit.

Io. Picus Mirandula in ſuo Apoſt.

Apologeticum pro ſe libellum cõſcribit, vbi dictorum ſuorum rationem affert.

Purgat ſe ab hæreſis, qua notabatur, ſuſpicione.

Hieronymus in epiſt.

Hieronymi auctoritate ſe ipſum falſo incuſatus defendit.

9. *Librum*(inquit)*ipſum, et quæ ſcripturus erat in poſterum, Matris Eccleſiæ, eiuſquè Præſidis ſanctiſsimo iudicio Chriſtianiſſimi hominis more commiſit: id enim vel expreſsè, vel tacitè geri oportere perſuaſiſſimum eſt, quaſi illud Auguſtini proferret. Errare poſſum, hæreticus eſſe non poſſum; quando alterum ſit hominis proprium, alterum peruerſę, et obſtinatę voluntatis, etc.* Cum igitur piè adeò, ſapienterquè Picus omnem à ſe hæreſeos ſuſpicionem ablegando diluiſſet, Apoſtolicis Alexandri VI. literis cohoneſtatus eſt, ſublataquè omnis (vt Rainaldus docet) quam in ipſum Cenſores fidei intenderant, in iudicio agendi ratio. Verùm enimuerò maxima animi ob eiuſmodi ſuſpicionem, pulſatus moleſtia, nedum aſſerta priùs dogmata, ſed & vitæ inſuper mores ſerio, atque humiliter retractando multum profecit, Dei quippe nutibus ſuam inflectendo ceruicem, ipſius propitiam ſibi opem promeruit; carnalium etenim voluptatũ laqueis irretitus, Deo id permittente, ad ipſius deprimendum ſupercilij faſtum contigiſſe intellexit. Poſthac igitur cuncta generosè vincula abrumpens, è cœno liber emerſit, vt Franciſcus eius Nepos ſic ſcribit: *Immenſa*(inquit)*Dei Bo-*

Ioannes Picus vbi ſup.

Illo Auguſtini verbo ab hæreſi excuſatus *Errare* (inquit) *poſſum hæreticus eſſe nõ poſſum.*

Ioan. Picus vbi ſupra.

nitate, quæ ex malis etiam bona elicit, effectum eſſe (quemadmodum mihi retulit) indicabat, vt calumnia illa falsò à maleuolis irrogata, veros errores corrigeret, eique in tenebris aberranti, vt quantum exorbitaſſet à tramite veritatis, contueri poſſet, ceù ſplendidiſſimum iubar illuceſceret; Priùs enim et gloriæ cupidus, et amore vano ſuccenſus, muliebribuſquè illecebris commotus fuerat.

Anteactæ vitæ mores ſerio pœnitens retractat.

Fæminarum quippe plurimæ ob venuſtatem corporis, oriſquè gratiam, cui doctrina, ampleque diuitiæ, et generis nobilitas accedebant, in eius amorem exarſerunt, à quarum ſtudio non abhorrens, parumper via vita poſthabita, in delicias defluxerat. Verùm ſimultate illa experrectus, difluentem luxu animum retudit, et conuertit ad Chriſtum, atque fæminea blandimenta in ſupernæ patriæ gaudia commutauit, neglectaquè auræ gloriæ, quam affectauerat, Dei gloriam, et Eccleſiæ vtilitatem tota cepit mente perquirere adeoquè mores componere, vt poſthac vel inimico Iudice comprobari poſſet. Porrò Vir tantus, vbi poſtmodum pœnitens ſic vltor in ſe ipſum inſurrexit, vt carnem flagellis cæderet, excruciaretquè, ac impuros, quos foedis pridem amoribus reſperſos, rithmiſquè etruſcis exſcripſerat libros, religione adductus igni tradiderit, cunctoſquè ad ſe accedentes optimis, ac ſaluberrimis inſtruens moniris, illud S. Franciſci verbum: *Tantum ſcit home, quantum operatur*; in ore frequenter haberet; hæc enim Auctor, dum pij, ac vnà ſimul pœnitentis animi, quem Princeps ingenio præſtans ideo exhibuit, conſilia, atque exemplum æmulanda proponit: *Adeo*(inquit)*in Deum exarſiſſe illum memini, vt cùm Ferrariæ in pomario quodam de Chriſti amore colloquentes longis ſpatiaremur ambulacris, in eiuſmodi verba proruperit: Tibi hæc dixerim in arcanis recondito, opes, quæ mihi reliquæ ſunt, abſolutis, conſumatiſquè elucubrationibusquibuſdam, egenis elargiar, et Crucifixo munitus, exertis, nudatiſque pedibus orbem peragrans, per Caſtella per Vrbes Chriſtum prædicabo.* Hæc ille. Cum Princeps verò pium mentis propoſitum diutius protraheret, anno ætatis trigeſimo ſecundo, & ſalutis M.CCCC.XCIV. poſtquã Deo Prædicatorum Ord. Inſtituta ſe arrepturum deuouit, Florentiæ pio fine è vita deceſſit. Quibus, vt nil ſilentio prætereamus, quæ Rainaldus de ipſo tradit; conſultò adijcienda hìc ſunt: *Fertur*(inquit)*poſt mortem ignibus vallatum apparuiſſe, quod in Purgatorio pænas daret ob ingrati animi vitium; quòd ingentes, quibus auctus erat, naturæ dotes non penitus Chriſto conſecraſſet, ſeque piorum precibus commendaſſe.* Hæc Rainaldus, qui hominem poſt ſuos retractatos tum doctrinæ, tum vitæ inſuper errores, beato tandem fine, Chriſtiano nimirum pœnitentium more diem clauſiſſe affirmat. Hic, ſuo mortales quidem cunctos ſolemne illud exemplo docuit: *Quia humanum eſt peccare, Angelicum emendare, diabolicum perſeuerare.* Sed de his hactenus.

Ob generis ſplendorem, & oris gratiam à mulieribus adamatus.

Ioannes Picus vbi ſup.

Ab inani faſtu, impuriſque amoribus ad Deum ſe conuertit.

Pœnitens quæ animo pietatis opera verſaret.

Rainaldus an. 1494 n. 38.

Nuncupato Religionis voto diem feliciter obit.

Purgatorij pœnis ſe addictum vallatus ignibus poſt apparens renunciat.

CAPVT X.

Pœnitentes quid poſt calumnias, iniurias, contumeliaſque præſtiterint.

1 LAeſa plerùmque Charitas lædenti magis, quàm cæteris detrimento eſt, & acerbum adeò æquo Sapientum calculo ipſum, quo læditur, vulnus computatur; vt plus ferientem, quàm ipſumet, cui infligitur, intimè proculdubio feriat. Quapropter *apud Chriſtianos* (vt Hieronymus inquit) *non qui patitur, ſed qui facit contumeliam miſer eſt.* Agendo quippe, haud iniurias, contumeliaſquè patiendo mortalium quiſque ad Dei Tribunal ſupplicij reus efficitur. Enimuerò ſi quis rem ſeriò expendat, ipſa contumeliarum verba, ac iniuriæ ſagittis non immeritò, & gladijs inſuper Pſalmiſtæ ipſius calculo comparantur, vt ad viuum cunctis earum vis, ac reatus appareat: *Dentes eorum*(inquit)*arma, & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus.* Nil quippe ad feriendum, ferendumquè acerbiùs, quàm verborum iacula; quia vt gladijs cominus bellantes, ſagittis autem eminus feriuntur, ita contumeliarum verbis præſentes, ac abſentes pariter vno, eodemque quaſi lethaliter ictu ſauciantur. Quapropter cùm Iobus Vir omnium digniſſimus filijs primùm, ſuiſque orbatus opibus, plagis item, necnon contumelijs ab amicis validè impeteretur, ad priora quidem immobilis vulne-

Hieronymus lib. 5. epiſt. 55.

Apud Chriſtianos, non qui patitur, ſed qui facit contumeliam miſer eſt ex Hieronymo.

Pſal. 56.

Iob c. 19. 2.

ra

ra perſtitit, obduruit, ſiluit; ad nouiſſimave rò,ad acerbiora, vtpote cordis iacula obdoluit vehementius, ac vltrò ingemiſcens. *Vſquequò*(inquit) *affligitis animam meam, et atteritis me ſermonibus.* Enimuerò ipſe acriorem inter iſthæc ſenſum doloris expertus eſt,vt Origines adnotat,quàm ob multiplices ærumnarum quas à Diabolo inflictas corpori plagas ſuſtinuit:*Sæpenumerò* (inquit) *qui corporis cruciamenta tolerauit, non paſſus eſt verba.* Quod ſuo item ex more, appoſitequè in rem præſentem Ambroſius aliquando perpendens:*Amiſerat Iob*(inquit) *omnia ſua, patiebatur vulnera caro eius, manebat,vt tentationes verborum vinceret: Nihil enim ſic penetrat animam, ſicut ſermo fucatus; nihil iterum ſic mordet, vt durior ſermo. Multi eum vicerint adhibita tormenta, ſermonum duritiem non ſuſtinuerũt.*Amici namq;miſerũ,afflictumq;aſperè Iobum alloquentes;*verborum ſuorum* (vt Ambroſius ait)*ſaxis lapidabant innoxium.*Adeoque non immeritò ſapientum Sapientiſſimus haud alio contumeliam nomine, quàm linguę gladium appellat.

Iobus verborũ contumelijs pulſatus ab amicis, plus quam verberibus, &c. diaboli plagis obdoluit.

Iob. 19. c. 2.

Origenes in Iob. vbi ſup.

Ambroſius in Iob. c.36.

Eccleſiaſtici cap.16.

2. Et æquo ſiquidem Bernardi calculo contumelioſi hominis lingua lanceis, clauis, & ſpinis, quibus vel inter patiendum Chriſtus Dominus cruciatus eſt, acerbior inſuper renunciatur: *Leuis quidem*(inquit)*res ſermo, quia leuiter volat, ſed grauiter vrit;leniter penetrat animum, ſed non leuiter exit: profertur leniter, ſed non leuiter reuocatur: facilè volat, atque adeò facilè violat charitatem.* At vbi ſic cum hoſte pugnandum eſt,nullus contra verborum iacula præſentior ad propugnandum clypeus,quàm oris ſilentium, vt vel ipſo Dauid experimento contra perſequentem Saulem, & Semei calumniantem dimicans factis comprobauit: *Et factus ſum, ſicut mutus non aperiens os ſuum*, Recogitabat namque Vir dignus ſe in Deum grauiter aliquando peccaſſe, eiuſque iuſtè exacerbaſſe iram; adeoquè calumnias ab illo ob culpæ reatum patientiſſimè tulit, nec vllam è calumniante vindictam ſui victor expetijt. Quippe qui modò pœnitens haud aliter quas pridem in Deum admiſerat, culpas iuſtiſſimè compenſaret: *Aequanimiter*(inquit Gregorius)*pertulit, quæ audiuit, et contumelioſa verba, non tam conuicia,quàm adiutoria credidit, quibus ſe purgari, ſibiquè miſereri poſſe indicauit.* Enimuerò ſi quis atroces hominum in Deum iniurias probe expendit, illatas profectò ſibi contumelias parum curabit, & minime ſentiet; quin immo ſic ſatis Deo faciens, ſe ad referendas potiùs gratias, quàm ad vltionem ex hoſte expetendam diuinitus prouocari intelliget,cùm ipſe his longe ſuis pro culpis deteriora perpeti mereatur: *Sicquè fit*(vt Gregorius ait)*vt contumelijs gratia potius, quàm ira debeatur.* Quapropter iniuriarũ quemq; obliuiſci, & omnẽ à ſe procul vltionem ablegare oportet.*Multò magis*(inquit Tertullianus) *patientiam indixit iniuriæ, qui iniuriæ indixit obliuionem.*

Bernard. de Triplici cuſt.

Contumelioſa lingua plusquam acula quæque feriendo nocet.

Pſalm.37.

Gregorius lib. 3. moral, cap. 17.

Dauid contumelias à Saule, et Semei intentatas qua ratione patienter tulit ex Gregorio.

Gregorius vbi ſupra.

Tertull lib. 4. in Marc. c.14.

3. Dauid namque haud Semei calumniantem, & acerbiùs lingua, quàm ferro ſæuientem vindicaturus reſpexit; cùm filium Abſalom vltrò inſidiantem ſibi animaduerteret: *Non ſenſit* (inquit Ambroſius) *ſeruum calumniantem, memor filij perſequentis.* Quin immò intentatis iniurijs, non ſecus ac digno oblato ad Deum ſibi conciliandum ſacrificio opportunè vſus; nulla re magis,quàm eiuſmodi poſſe Deum ſe promereri oblatione putabat:*Dimittite*(inquit)*illum; Dominus enim præcepit illi, vt malediceret mihi, et quis ſcit, an propitietur, etc.* Digna quippe in primis, acceptaque Deo immortali oblatio, iniuriarum obliuio cenſetur. Quod probè Apoſtolus ſciens,magno item ſibi prouentu exercendum indixit: *Maledicimur*(inquit)*et benedicimus.* Quo quidem ampliorem, quàm cuncti veteres Patriarchæ multipliciter olim tentati patientiam, ac pœnitentiam item, iſthæc perferendo, præſtantiorem exhibens, multùm profectò Ambroſio teſte, profecit:*Magiſterio*(inquit)*Diuino proceſſus humanę virtutis exereuit.* Nedum etenim inter contumelias ipſe, vti Iob,riſit; ac velut Dauid, obmutuit: Sed & maledicentibus inſuper, nouo prorſus charitatis, ac virtutis prodigio benedixit; quod & ſuis Chriſtus Diſcipulis faciendum edixerat: *Benedicite maledicentibus vobis.* Calumnias igitur, contumelias, ac iniurias, & id genus alia ne dum quis patienter, ac humiliter tolerando, pro ſuis dignam Deo oblationem culpis offert; ſed & Deum ipſum aduerſus oppugnan-

Ambroſius vbi ſupra.

Seruum calumniantem tolerat, memor filij perſequentis ex Ambroſio.

Regum 2. c.16. 10.

1. Corint. n.12.

1.Chorint.12.

Suos Chriſtus exempli magiſterio ad patiendũ excitat, roboratque.

Ambroſius lib. 1.de interpel in Iob. c.a Luca cap. 6.n 28.

gnantes defenſorem (Tertulliano teſte) ſortitur: *Satis quippe* (inquit ille) *idoneus patientiæ ſequeſter Deus; ſi iniuriam depoſueris, penes eum vltor eſt: Si damnum, eſt, ſi dolorem, Medicus eſt; Si mortem, reſuſcitator eſt. Quantum patientia licet, vt Deum habeat debitorem.* Enimuerò mortalium quiſque vbi iniurias, & perſecutiones ab hominibus ſuſtinet, tunc ipſi Deus defenſor vtique è proximo adeſt; & tunc maximè cum alteri parcit, parcendum ſibi, & à culparum reatu ſe abſoluendum proculdubio pręſidit. Quapropter cùm Dauid æquo ſemper animo, magis, magiſque perſequutiones patitur, certam inde ſibi à Deo indulgentiam repromittens, tutoquè expoſcens: *Ab omnibus* (inquit) *iniquitatibus meis erue me.* Pro culpis namque dignè homo ſatis Deo facit, cùm opprobria, & iniurias patienti animo tolerat; adeoquè appoſitè Ambroſius magnum, manifeſtumq; ibi lucrum agnoſcens: *Prodeſt* (inquit) *interdum et opprobrium.* Dauid ſuo itaque experimento edoctus dum certam ſibi à Deo veniam repromittit illa appoſitè verba præmiſit: *Opprobrium inſipienti dediſti me.* Adeòque ſic aptè Ambroſius in rem aliquando concludit: *Prodeſt magis* (inquit) *opprobrium ſuſtinere, quàm refellere:* Sic ille.

Tertullianus lib. de patientia cap. 15.

Virtus patiētiæ Deum debitorem habet ex Tertulliano.

Pſal. 38

Ambroſius in pſal. 38.

Ambroſius vbi ſupra.

4. Verùm (vt exemplis quoque in medium prolatis res comprobetur) qui æquanimiter iniurias ferunt, magno ſemper virtutum prouentu, & tam ſuo, quàm alieno lucro diteſcentes lædentem ipſum ſalubriter ad pœnitentiam adducunt, peramplam denique apud Deum operis mercedem ſortiti. Vt narrandi igitur initium faciamus: Anicius Baſſus Exconſul, Vir olim nobilitate inter Romanos clariſsimus, cùm Sixtum huius nominis Tertium, Romanum Pontificem nil ſummi apicem Sacerdotij veritus, calumnijs turpiter exagitaret, cunctos planè Romanorum animos, velut ipſi maxime infenſos ab eiuſdem obſequio iniuſtiſsime auertit; Quod ille & ſi ægrè, patienter tamen ferens, conſcientiæ vtpote teſtimonio ſuffultus, vt Pontificij muneris dignitati, ac ſuæ item famæ conſuleret, publicam mox Synodum indixit, apud quam & ſi ſupremus, iuſtiſſimus tamen ſui arbiter, ſuam ab alijs iudicari cauſam voluit; Quod quidem ſub Conſulatu Valentiniani, & Anatolij in Vrbe contigit; vt eiuſdem Concilij acta mendis ex aliorum exemplarium collatione purgata legendum ſic exhibent: *Valentiniano, et Anatolio Viris clariſſimis Conſulibus, Creſcentius quidam ex nobilibus timens Deum, quas compoſuerat per annos vitæ ſuę, omnes facultates ſuas Eccleſiæ reliquit, et in integro Eccleſiam fecit hęredem, atque inſtituit. In qua demiſit prædium in partibus Sicilię, quod nominatur Argianum, etc. Tunc Marinianus perrexit ad Epiſcopum Vrbis Romę Sixtum, et cœpit rogans poſtulare ab eo fundum Eccleſiæ ſupradictum. Reſpondens Sixtus Epiſcopus Vrbis Romæ dixit: Nihil ex meis redditibus, chariſſime fili, accreuit Eccleſię; vnde pauperum ſenecta ſubleuari deſiderat, nec veni Eccleſiam ſubuertere, etc. Et poſt multa: cum prædium à Sixto roganti vllo modo daretur, grauiſſimè eius famæ Marinianus detraxit;* hæc enim acta.

Patientes tū ſuo, tum alieno lucro diteſcunt.

Baronius an 433. n. 32.

Sixtus III. huius nominis Pontifex, ingens patientiæ inter cōtumelias, calumniaſque exemplum.

Acta Concil. apud Baronium. 34. 35.

Ab Anicio Baſſo Excōſule, Viro illuſtri acriter iniurijs pulſatus ſuffert.

5. *Iratus* (inquit) *Marinianus de his, quæ ſupradicta ſunt, venit ad Baſſum, dicens quędam de malitia Sixti Epiſcopi, et aliud per Petrum audierat ſeruum Sixti Epiſcopi, quod conſecratam ſtupraſſet. Conſilio inito, cæperunt ambo accuſare eum apud Auguſtum Valentinianum; ita vt accenderetur Auguſtus, et Mater eius furore, et ſuſpenderunt ſe inuicem à communione. Sixtus autem Epiſcopus Vrbis Romæ, ſciens omnia, quæ de eo ad Auguſtum intimabantur, et quia à communione multus Populus Romanus ſe ſeligeret; venit ad Baſilicam B. Petri Apoſtoli, et fecit quaſi ſupraſcriptum verbum, et per Leonem Diaconum Populo enarrabat dicens: ſi delicta mea contra me ſunt ſemper, probatio quare non fit? Et cæpit omnis plebs vrbana clamare, vt dicta eius Auguſtus, et Clerus Vrbis Romæ probaret examine.* Baſſus igitur impiè vnà cum ſocio aduerſus ipſum Chriſtum Domini, ſacrilegum os ſuum aperiens, eundemquè per calumniam, non ſecus ac violatæ reum pudicitiæ proclamans, accuſare non ceſſabat, adeò vt graue tam plebs, quàm Auguſtus in eum ſcandalum paſſi, ab eius ſe tandem communione ſubtraxerint. Quapropter ipſe vt ſuam Populo, ac Cæſari teſtatam innocentiam faceret, ſe publicè in Synodo dijudicandum voluit, vt vbi inflictæ ſibi noxæ immunis

Sixtus apud vt ſtupri ad Auguſtum reus defertur.

Iudicium non refugit, bene ſibi cōſcius, ſed probationē ab accuſatore præmittēdam vult.

nis

nis renunciatus fuiſſet, ſuus item Pontificio illibatus muneri honor maneret; hęc enim eadem acta exhibent.

Concilij acta

6. *Audito hoc Auguſtus Valentinianus dixit: pia petitio, & fieri iuſſit ſecundum dicta, & congregauit vniuerſum Senatum Vrbis Romæ; & Sixtus Epiſcopus congregauit Presbyteros Vrbis Romæ, & Clerum, &c.* Et poſt multa; *Et cœpit ſtudioſè clamans dicere ad Auguſtum: Intrent, qui ſeparauerunt filium à Matre Eccleſia, & corroborent vniuerſa velamina cordis ſui. Auguſtus autem Valentinianus tacebat, &c.* Et infra: *Reſpondit Auguſtus Valentinianus; & dixit ad Baſſum; Confitere publicè vniuerſas intimationes tuas, quoniam ſi non probaueris, eris obnoxius Eccleſiæ, & Pontifici: Nam & damnatio tibi commanet, &c. Leuauit ſe Auguſtus & dedit in arbitrio Sixti Epiſcopi iudicare iudicium ſuum, &c.* Et iuſtè quidem Baſſus, & Marinianus proinde Eccleſiaſtici anathematis iaculo perculſi ſunt; vt blaſphemam poſthac aduerſus Chriſtum Domini linguam haud per ſcelus exerendam ſcirent, & à peccato (quod incurrerant) reſipiſcentes, culpam, alioqui atrociſſimam, ſalubri (vt par eſt) pœnitentia expiarent. Verùm, quia nonnulla in eiſdem actis verba aliter legi contigit, quæ Baronius noſter, prudens rerum hiſtoricarum arbiter, totam ſummatim exponens hiſtoriam, narrat, ſilentio præterire nequaquam voluimus; hæc igitur ille.

Apud Baronium vbi ſupra n. 34. 35.

Auguſtus Senatum, & Sixtus Vrbis Clerum congregat.

Baſſus, et Marinianus ſi non probarent, reiudicio habendi, adeoque anathematis gladio obnoxij.

Baronius vbi ſupra n. 36.

7. *Certè quidem* (inquit) *quam ex dictis actis eiuſmodi exiſtimo eſſe petendam hiſtoriam, & è puriori fonte hauriendam eſſe, nempe ex libro de Romanis Pontificibus omnium peruetuſto; vbi, cum agitur de Sixto, non vltimo eius ſedis anno, ſed hoc ipſo anno ſecundo, eas eſſe paſſus ipſe calumnias legitur, his ſcilicet verbis: Hic poſt annum, & menſes octo criminatur à quodam Baſſo. Eodem tempore audiens hoc Valentinianus Auguſtus iuſſit Concilium, & Sanctam Synodum congregari: & facto conuentu cum magna examinatione, per iudicium Synodicum purgatur à quinquaginta ſex Epiſcopis, & condemnatur Baſſus à Synodo, ità tamen vt vltimo die viaticum ei non negaretur propter humanitatem pietatis Eccleſiæ. Hoc audiens Valentinianus Auguſtus cum Matre ſua Placidia Auguſta, furore ſubito commoti, proſcriptione Baſſum condemnauerunt, & omnia prædia facultatum eius Eccleſiæ Catholicæ ſociarunt. Qui Baſſus nutu Diuino intra tres menſes moritur: cuius corpus Sixtus Epiſcopus cum linteaminibus, & aromatibus manibus ſuis tractans recondidit, & ſepeliuit ad B. Petrum Apoſtolum in cubiculo Parentum eius.* Hæc quidem in actis.

In lib. de Romanis Pontific.

Baſſus à quinquaginta ſex Epiſcopis damnatur, et Sixtus à delicto immunis renunciatur.

Poſt tres mẽſes moritur, et à Sixto ipſius manibus ad S. Petrum ſepelitur.

8. Conſtans igitur eſt, hiſtoriam è puriori fonte excerptam, ex libro ſcilicet de Romanis Pontificibus deriuando, Baſſum à Sixto primum anathemate innodatum; ipſum adeo ex corde poſtmodum pœnituiſſe, vt morbo, ex quo paulò poſt deceſſit, correptus, ad Dominici quoque Corporis participandum viaticum, ſit admiſſus, & ſepultura quoque ab eo in Vaticana Baſilica donatus: *Erat autem ſacra* (inquit Baronius) *Aniciorum ædes poſt apſidem Baſilicæ S. Petri, de qua pluribus agitur ad finem tomi 4. Annalium, in qua Aniciorum ſepulchra erant: Baſſus enim & ipſe Anicius erat, qui ante annos duos cum Antiocho geſſerat Conſulatum.* Hæc Baronius. Baſſus quippe breui poſtmodum tempore Diuinæ animaduerſionis gladio perculſus, viuendi finem fecit; cui idem Sixtus Summus Pontifex, homini vtpote, quem Diuini pabuli viatico ſub vitæ finem munierat, ſuprema, item tum pietatis, tum amoris, non ſecus ac optimè de ſe merito officia liberaliter indulſit, dum ſuamet manu Gentilium ſuorum tumulo, pro contumelia, gratiam, & ingens, ſupremumque pro acceptis iniurijs amoris argumentum, rependens intulit; de quo nos quoque, in noſtro Subterraneæ Romę Opere, ac ſuo aptè loco luculenter ſatis egimus, quò Lectorem ſacræ antiquitatis cupidum amandamus.

Baronius vbi ſupra n. 37.

Erat ex Nobili Aniciorum familia, qui ob calumniam Dei vltionẽ non effugit.

Sixtus obſequio funeris calumniantis iniurias compenſauit.

6. Quoniam verò *Oppoſita* (vt Philoſophus ait) *iuxta ſe poſita magis elucеſcunt*, diſſimiles planè Chriſtianorum, ac Pœnitentium præſertim Principum mores à Gentilium Imperatorum geſtis, & à ſe ipſis longe diuerſos, poſt quam Chriſti Baptiſmo initiati ſunt, quiſque recenſendo comperiet. Magnus etenim Conſtantinus Romanorum Principum facilè Princeps, iam pœnitens, & poſtquam ad Chriſti fidem ſe conuertit, plura in Dei obſequio ſumma cum laude, vel poſt probra, & contumelias à Gentilibus Impera-

Philoſoph. lib. 1. Topic. c. 8.

Conſtantinus Magnus haud iniurias vindicãdo, ethnicos Imperatores prædeceſſores æmulatus.

Baronius an. 324. n. 131.

peratoribus Chriſto, eiuſque Religioni intentatas, quæ perenni digna ſunt memoria, præſtitit; vt his Euſebius rem verbis proſequitur: *Imperator* (inquit) *Deo charus Conſtantinus, ea, quę ad ſuum ſpectabant officium, minimè neglexit; ſed omnia contraria his, quæ antea à tyrannica crudelitate admiſſa, inſtituit, et quemque Eccleſiæ hoſtem, inimicumquè facilè deuicit. Atque ut illi, qui à vero Deo diſceſſerant, homines ad Deos, qui non ſunt, colendos varijs neceſſitatis vijs coegerunt: ità hic, cum et re, et verbo eos non Deos coarguiſſet, ad Deum, qui ſolus Deus eſt, cognoſcendum cohortatus eſt. Quin etiam illi, qui contumelioſis, et maledicis verbis Chriſtum Dei deridere non ſunt veriti; hic in eximio Paſſionis trophæo mirè gloriatus eſt: quod licet impij maximis, grauiſſimiſquè conuicijs efficere ſtuderent; iſte tamen ſalutis Propugnator illud ipſum agnouit. Illi Chriſti famulos domicilijs, et laribus orbatos in exilium eijcere; hic eos omnes demum reuocare, et proprijs ſedibus reſtituere.* Quàm vero his ille, cum in Gentilitatis adhuc verſaretur errore, omnino contraria, & quæ alij item Gentilium Principes factis exhibebant, ſumma tum laude, tum admiratione præſtitit; ſic Euſebius præ alijs meminit.

Euſebius in Conſtantini vit. lib. 3. c. 3.

Contraria omninò Gentilium moribus præſtat.

10. *Illi eos* (ideſt Chriſtianos) *ignominijs appetere, hic honoratos, et in omnium conſpectu illuſtres reddere. Illi pijs Viris vitam eripientes, iniquè eorum bona publicare: hic illos pluribus muneribus benignè, et liberaliter excipiens, ad priſtinum ſtatum reducere. Illi per ſcripta decreta palam contra Eccleſiarum Præſides diuulgata, falſis calumnijs eos obiectare: hic contrà, Viros eoſdem ad gloriam efferre, apud ſe ad altum dignitatis gradum tollere, et edictis, ac legibus multò alacriores efficere. Illi ſacras ædes precibus deſtinatas funditus euertere, eaſquè è ſublimi deiectas ſolo æquare; hic tum eas, quæ ſupererant, altiùs erigere, tum nouas ſumptu ex ipſis regijs theſauris ſuppeditato magnificè extruendas ſancire. Illi mandare, vt libri diuinitus inſpirati, in ignem iniecti, penitus delerentur; hic vt ijdem ex ærario Regio, et ornarentur magnificè, et numero augerentur, decernere: hic eos ex omnibus gentibus, ad ſe conuocare, intromittere in Palatium, ſinere in eius intimas partes penetrare, et laris ſui, menſæquè Regalis compotes eſſe.* Et infra: *Illi Dei Seruos fœdis addicere ſupplicijs; hic eos, qui hęc patraſſent, perſequi, pœnaquè debita, Dei ope inflicta, ad meliorem mentem trahere, etc. Illi pecunia victi, animum Tantalicę cupiditati in ſeruitutem dare: hic Regali magnificentia omnes theſauros reſerans, liberali, et magnifica largitione eoſdem diſpertire. Illi infinitas cædes facere, quò facultates interemptorum rapinæ, et publicationi paterent; ſed toto illo tempore, quo regnabat Conſtantinus, etc. Gladius quiſque, quò Iudicum ſententia ſupplicium de maleficis ſumi ſolet, ocioſus ſuſpenſus fuit.* Hæc planè Euſebius, ex quibus probos Chriſtianorum Principum, eorundemque Pœnitentium mores à Gentilium geſtis longè diſpares videre eſt.

Euſebius vbi ſupra in Conſtantino.

Gentiles in Chriſtum, et Chriſtianos contumelioſi.

Calumnijs Eccleſiarum Præſides exagitant.

Conſtantinus Dei ſeruos pijs officijs, ac obſequijs promouet.

Euſebius in Conſtantino.

11. Porrò ſuſceptus animo Chriſtianæ Religionis cultus, ac digna Pœnitentium norma ſic hominem à ſe ipſo in alium quodammodò transfert, ac animos, moreſque immutandi vim habet; vt contraria omninò anteactæ vitæ vnuſquiſque ad Deum conuerſus exhibeat. Conſtantinus namque (vt ſermo adhuc de ipſo nobis ſit, *Chriſtianorũ* (vt Auguſtinus ait) *Principum vertex*, qui olim & adhuc Gentilis in ſæuitiam procliuis eſt viſus aliquando, dum de ipſo Poeta ille ſuum in Criſpum, & Fauſtam gladium perſtringente, aurea quidem ſub ipſius Principatu Terrarum Orbi: ſed Neroniana affulſiſſe ſæcula conqueſtus meritò eſt. Tãta verò poſt ſacras ipſius Baptiſmi aquas Chriſtianus Princeps mititate præfulſit; vt læſus parceret, contumelijs appetitus ignoſceret, & vel ipſis pro contumelijs, lædentibus gratiam rependeret. Quapropter aduerſus Aegyptios, atque Thebanos rixantes, & cõtumelijs perperã, ac iniurijs laceſſitus, illud ſe dignum mititatis exemplum præbuit, vt iniuriam mallet ignoſcere, quàm agnoſcere; adeoquè Euſebius cæcam furentium hominum temeritatem, vel impunè in ipſum inſurgendo prorupiſſe affirmat; *Vſque eò* (inquit) *vt animis inſanis, ac deſperatis impia ſcelera aggredi, et Imperatoris imagines contumelia afficere non dubitarent. Verùm Imperatorem, non tam ad iram, quàm ad immenſum animi ægritudinem, qua furioſorum amentiam ſupra modum deplorauit, incitarunt.* Lęſus quippe Princeps di-

Baronius an. 334. n. 157.

Conſtantinus qui olim in ſæuitiam deflexit, poſt modum mitis ingenij, ac benignus extitit.

Ad iuſtam ab Aegyptijs & Thebanis iram prouocatus maluit ignoſcere, quã agnoſcere.

Euſebius in vit. Conſtant. lib. 3. c. 4.

Digitized by Google

digniſſimus ipſos magis lædentes doluit, quàm vel læſus ad iram, (vt pareret) iuſtiſſimè pronocatus exarſerit.

12. At meritò hìc Chryſoſtomus in Conſtantini laudem audiendus eſt, qui iſthæc pro concione coram Populo Antiocheno diſſerens, ex oratione Flauiani, quam recitat, ſic habet: *Fertur* (inquit) *beatus Conſtantinus effigie ſua quandoque lapidata, multis ipſum inſtigantibus ad ſupplicium de auctoribus contumeliæ ſumendum, & dicentibus, quod omnem ipſius faciem ſaxis conuulnerarint: manu faciem palpans, & leniter ridens dixiſſe. Ego verò nuſquam vulnus in fronte factum video, ſed ſanum quidem caput, ſana verò & facies tota. Illi verò reueriti, & confuſi, ab hoc iniquo deſtitere conſilio. Et hoc verbum hactenus canunt omnes, nec tantum temporis labefecit, aut huius ſapientiæ memoriam extinxit. Quot ſit hoc tropheis ſplendidius? multas Vrbes ille condidit, & multos barbaros ſuperauit, ſed meminimus illorum nihil: hoc autem verbum vſque in præſentem diem cantur, & poſteri noſtri, & poſteri illorum omnes ad ipſum audient; nec hoc ſolum eſt admirandum, quod audient, verùm quod laudibus, & fauſtis verbis proſequentur, dicentſquè laudabunt, & audientes gratè ſuſcipient: nec vllus eſt, qui hæc audiens ſilere poſſit, quin pariter exclamet, & talia dicentem laudet, & innumera ipſi vel defuncto bona precetur; quòd ſi propter illud verbum apud homines tanta potitus eſt gloria, quot apud benignum Deum coronas aſſequatur?* Hæc ille aptè in rem. Quibus appendicis inſtar ipſius Baronij verba ſubtexenda videntur: *Sed hæc* (inquit) *eò magis admiratione digna ſunt in Conſtantino, quòd qui ante ſuſceptum Baptiſmum animo ferox, et ingenio truculentus, parcere neſcius, de ſanguine intimè ſibi coniunctis ſupplicium ſumpſit, ac tempore ſummæ pacis, vt vidimus, tempora Neroniana reddidit: ſimul ac ſacro Baptiſmo initiatus eſt, mox tantam ſibi gratiam cælitus impertitam conſequutus; vt tam atrox Maieſtatis crimen reliquerit impunitum, immò deſpexerit.* Hæc quidem in Conſtantini laudem, qui poſt acceptas à contumelioſis iniurias clemens adeo extitit; at de ipſo item opportune alibì ſermo recurret.

Chryſoſtomus hom. 1c. ad Pop. Antiochen.

Lapidibus eius imago appetitur, & ipſe inter immanes cõtumelias multus ridet.

Ob id maxime à Chryſoſtomo laudatus, & a cunctis ſuſpiciendus.

Baronius vbi ſupra n. 15.

Ante Baptiſmum parcere neſcius poſt modum vel læſus lædentibus ne ſcit iraſci ex Baronio.

13. Hìc autem, vbi opportuna nobis incidit mentio, haud ſilentio prætereundum eſt, quod ſuum ante obitum pœnitentia adductus, nec abſque laude præſtitit Theophilus Alexandrinus Epiſcopus, qui alioqui virtute clarus, ac pluribus animi dotibus præfulgens, de Eccleſia inſuper ob miram ſapientiam, & præclara geſta optimè meritus, vbi in Ioannem Chryſoſtomum Conſtantinopolitanum Epiſcopum varijs perſequutorũ calumnijs, ipſiſque vnà cum perſequutoribus inſurrexit, bonam ſui famam deturpans, cunctis planè omninò fuit inuiſus, vt Baronius his verbis teſtatur: *Quo ad cauſam* (inquit) *ſpectet, accidit planè Theophilo, vt bene currenti pedibus in via lapſo, cùm in decliuum præceps adactus ruina vlteriùs, caſu grauiore corruerit. Etenim laudandus eius ille impetus fuit, quo aduerſus Origeniſtas commotus eſt, commendanduſquè zelus eius in eorundem propulſionem latebras captantium, vbique ſerpentium: id quidem pleno ore S. Hieronymus, S. Epiphanius, S. item Anaſtaſius Papa, ac denique Occidentales omnes ſummis laudibus prædicarunt. Verùm cùm in Ioannem Chryſoſtomum cauſa publica prætermiſſa inimicitias priuatas exercuit: aperuit calumniantibus ianuas obtrectandi, & optimos quoſque animo à ſe abalienauit; vndè & perpetuam ſuo nomini ignominiam irrogauit, redditus poſteris eo nomine odioſus, eùm tantum Virum, Ioannem dico, quem innocens imbuta literis adoleſcentia illuſtrarat, monaſticiſquè inſtitutis exculta iuuentus nobilitarat; necnon diſciplina, atque exercitatio clericalis Antiochiæ mirificè ſublimarat, ac deniq; ipſa Pontificalis functio nullo præpedita terrenarũ rerũ affectu, Deo, Angelis, & hominibus commendaret: talem, inquam, tantumquè Virum columnam Eccleſiæ conatus ſit Theophilus comparatis vndique machinis deorſum in terram proſternere, penituſquè conterere; Sed longè aliter, ac concepit animo, accidit, ac planè contrarius eſt conſequutus euentus: ſi quidem ille perſequutione clarior, calumnijs illuſtrior, ac denique morte toti Orbi radijs immortalitatis effulſit.* Hæc Baronius.

Baronius an. 412. n. 11.

Theophilus Alexandrinus Epiſcopus in Chryſoſtomum inſurgens ſuas antiquas laudes deturpat.

Baronius an. 385. n. 30.

Pia ipſius pro tuenda Eccleſia, ac Religione ſtudia, Chryſoſtomum perſequendo obſcura fiũt.

Chryſoſtomus perſequutione, et aduerſis illuſtrior.

14. Cùm verò Synodus à Theophilo in Chalcedonis ſuburbio eſſet indicta, ad eam vocatus Chryſoſtomus ire noluit, hiſquè Theophilo verbis, (vt Sozomenus tradit) reſpondit: *Sic itaque* (inquit) *Theophilo mandauit dicens: Ego, an*

Sozomenus lib. 8. cap. 17.

Xx ali-

Digitized by Google

aliquis dicere contrà me aliquid poſſet, neſcio. Porrò ſi quis propoſuit contra me, vultiſquè veniam, manifeſtos inimicos meos, quos mihi negligentia ſua facit infenſos, conuentu veſtro primùm abycite, neque iam de loco contendam, vbi me oporteat iudicari, & ſi in Ciuitate maximè fieri oportuit. Sunt autem, quos & ſuſpectos renuo, Theophilus, quem & in Alexandrina, & Lycia dixiſſe certum eſt. In Comitatum proficiſcor, vt Ioannem deponam. Idquè ex eo verum probatur, quod aduenieus neque congreſſus eſt mihi, neque communicauit. Qui ergo ante audientiam inimicus comprobatus eſt, quid poſt in Iudicio facturus putatur? Acacium itidem abyci Populo, qui dixit: ego ipſi ollam condio, etc. Hæc Chryſoſtomus, calumniatores, & conflatarum item in ſe calumniarum totam ſuo quaſi digito ſeriem oſtendens.

Chryſoſtomus quid in Concilio calumnius appetitus dixit, fecitq;

15. Adeoq; Theophilus ſuum ante obitum, vti verè pœnitens iuſto Dei nutu recantare palinodiam, & patratarum rerum in Chryſoſtomum ab eo petere veniam compulſus, non priùs animam exhalare permiſſus eſt, quàm Chryſoſtomo, in quem turpes, acerbaſque calumniarum ſtrophas antea ſtruxerat, ipſius ſupplex imagini honoris obſequium daret, Sanctum Chriſti Præſulem venerando, de quo itẽ Ioannes Damaſcenus iſthæc: *Theophilus*(inquit)*ob illud peccatum (quod ſcilicet nunquam Ioannis Chryſoſtomi nomen paſſus eſſet in Eccleſia recitari) non poterat animam agere, donec allata ei fuit imago Chryſoſtomi, quam ille cùm adoraſſet, ſpiritum emiſit.* Hæc Damaſcenus. Pœnitens igitur ſuum retractando errorem, è vita decedens, certam ſuæ ſpem ſalutis toti(Baronio teſte) Eccleſiæ reliquit: *Sic quidem*(inquit) *Deus magna ſuæ diſpenſatione miſericordiæ operatus eſt, vt tantus Vir de Catholica Eccleſia (vt vidimus) ob expulſionem Origeniſtarum, & alia benemeritus, non decederet ex hac vita abſque eius delicti pœnitentia, cuius cauſa, vt vidimus, indignationem quoque Romani Pontificis incurriſſet.* Sed & apud Vitas Patrum(vt Baronius docet)hæc de eodem: *Sancta mem. Theophilus* Archiepiſcopus cùm moriturus iam eſſet, dixit: *Beatus es Abba Arſeni, quia ſemper hanc horam ante oculos habuiſti.* Scriptorum verò ab ipſo editorum, & plura quidem Gẽnadius digna ipſius ingenij monimẽta non abſque ingenti præconio recenſet, quæ Lector apud ipſum conſulat. Licet igitur(vt Baronius ait) Theophilo ob Ioannis Chryſoſtomi cauſã à Romano Põtifice denegata communio; tamen, quòd *conſtiterit*(ait Baronius)*ipſũ in obitu emendaſſe, quod viuens pertinax deliquiſſet, &c.* recepta eſt poſt obitum eius memoria in Eccleſia Catholica cum honore. Nam S. Leo Papa in epiſtola ad Marcianum Imperatorem hæc habet: *Sanctæ memorię Theophilus Alexandrinę Eccleſiæ Vrbis Epiſcopus, &c.* Idemquè in Epiſtola ad Galliarum Epiſcopos hæc de Eccleſia Alexandrina: *Poſteà* (inquit)*recentioribus à noſtra ętate temporibus Athanaſium, Theophilum, & proximè Cyrillum probatiſſimos Præſules habuit.* Ex quibus hominem, qui Chryſoſtomo negotium aliquando faceſſiuit, tandem ſub vitæ finem pœnitentia expiatum, magna cum laude ſatis Deo feciſſe innoteſcit.

Theophilus ſub vitæ finem pœnitẽs quid pro Chryſoſtomo male à ſe habito fecerit.

Baronius An. 412. n. 11.

Damaſcenus lib 3. de imaginibus

Eius nomen moriens honorat, quod in Eccleſia recitari nunquam voluerat.

Baronius vbi ſup.

E vita decedere, permiſſus à Deo nõ eſt, niſi ſuũ prius errorẽ expiaſſet.

Theophili pœnitentia à SS. Patribus comprobata.

S. Leo Papa epiſt. 64.

Idem epiſt. 72.

15. Tantum denique, mitis iugiter (vt hæc vel obiter inſeramus)tum perferendo, tum indulgendo Pœnitentium charitas proficit, vt ipſiſmet conuiciantibus, ac proximi tum famam, tum vitam per ſcelus lędentibus admirationi prodigij adinſtar extiterit, ipſoſq; ad bonam frugem magno tandem cum lucro traduxerit. Quod ſanè recentioris pręſertim memoriæ exemplis à Franciſco Veronenſi Soc. Ieſu ſic traditur: *Duo*(inquit) *recentiora his addam: Conuicijs prouocabantur(inquit Bencius) diuerſis temporibus duo è ſodalitate Collegij Panhormitani in Sicilia, & verò incitabantur ira ad inferendam iniuriam; ſed vterque rexit ea cogitatione animum, quòd de ſodalitio eſſet. Hic admotam capulo ſuo ſponte manum(habebat enim gladium) reponit, & Aduerſarium molli ſermone placauit: cum ille, à quo laceſſebatur, duxit in proximum Templum, & ab admirante veniam petit genuflexus, quod ipſi cauſa iracundiæ fuiſſet; Glorioſa prorſus, qua ſe vicit vterque victoria.* Magnum profectò acerbas inter iniurias, contumeliaſquè patiens, & bene ſibi conſtans animus lucrum, ac nobilem de conuiciante vnà ſimul triumphum retulit.

Pœnitentiũ Charitas vel iniurijs prouocata maxime proficit.

Franciſcus Veron. in Manuali ſodalitatis cap. 12. p. 5. ex Bencio in lit. Societ. Ieſu.

Duo ab inuicem iniurijs laceſſiti, quid digne præſtiterint.

16. At ampliori dignum admiratione eſt, quod & gratiſſimo itẽ Superis ſpectaculo

culo

culo fuit, cùm duo inter conuicia, & contumelias certando, vterque ambiguam pro ſe victoriæ palmam reliquit, vt idem, qui ſupra Auctor his verbis meminit: *Aliud*(inquit)*ex ſodalitate Vallitoletana in Hiſpania ſubiungam, quod contigit Anno* 1596. *Duo*(*quæ humana fragilitas eſt*) *ex hoc B.Virginis grege lectiſſimi Viri, & factis, & conditione præſtantes, cum de quadam re in medio Regalis iudicij foro*(*Cancellariam vulgò dicimus*) *vehementiùs, quàm par erat, concertare cæpiſſent; vnus alterum tum mendacem appellauit, tum colapho in maxima litigatorum turba percuſſit. Qui hanc duplicem iniuriam acceperat, memor ex Congregatione ſe eſſe Virginis, & cui ſe viuendi ſectæ dediſſet, animaduertens; hac tantùm effatus poſt alapam, poſtquè conuicium: meis ſceleribus* (*inquit*) *multò plura debentur, Dei ergò amore hæc perpetiar. Hæc verba protulit, quietus aſſidet, non aliter, atque ſi nihil ei acerbum, & triſte contigiſſet. At Auctor iniuriæ, celeriter agnita culpa, multò plura præſtitit, quàm qua ab illo petebantur: Etenim eodem in loco, eademquè auditorum, ſpectatorumquè frequentia, ſe ipſe retexuit, palinodiamquè cecinit, ſe inſanum, & à mente deſtitutum effutyſſe, neque in illum cadere, quem temere offendiſſet.* Sic planè pari pœnitentiæ, & patientiæ item ſtudio vterque haud parum profecit. Alter quippe patienter ferens, nec talionem alteri rependens; alter verò errorem ſeriò agnoſcens, ac publicè confeſſus, veniam petendo ne dum verbo, ſed & opere inſuper pœnitentiam exhibuit. Et hæc ſatis.

Bencius vbi ſupra.

Duo alij inter ſe in Regali iudicio contendunt iniurijs, ac ſe inuicem acriter laceſſunt.

Læſus, ac lædens dubiū reliquunt, quis eorum perferendo palmam mereatur.

CAPVT XI.

Fœminæ illuſtres, ac delicatę pœnitentiæ cauſa delicijs ſe abdicant, auſteramque vitam ſectantur.

Pœnitentiæ virtus, quæ poſt lapſum Deo immortali hominem conciliat, blanda in primis ſæculi cunctaſquè à ſe, ſuiſquè delicias, peſtes veluti maximè noxias procul ablegat, & auſterioris vitæ formam, ac nedum carnis moleſtiam, ſed pœnas inſuper acerbiores pro ludo, ac delicijs habet, nec vlla re magis delectatur, quàm ipſius faſtidio voluptatis. *Quæ etenim* (Tertullianus ait) *maior voluptas, quàm faſtidium voluptatis*: Nam ſola (*ſola inquam* Chryſoſtomo teſte) *compunctio cordis eſt, quæ facit hominem horreſcere purpuram, amare cilicium*. Quæcunque igitur carni diſplicent, hæc ſapidè Pœnitentium palato in primis ſapiunt, & grata, maxime pręcunctis ſunt. Quapropter delicatiores fœminæ, ſexu alioqui fragiles, at ſe ipſis fortiores ſuum in hoc præcipuè animi robur, ac fortitudinem pugnando haud ſemel inuictam mortalibus demonſtrarunt, dum nullis parcentes moleſtioris vitæ incommodis, ac pœnitentiam ſectando, ſe ipſas viriliter ac ſæculum pariter vicerunt, adeò vt iuſto Sapiẽtis calculo in ipſis præſertim fęminis, (quod tamen rarum eſt) admiranda procuIdubio animi fortitudo pręcunctis extiterit: *Mulierem*(inquit) *fortem quis inueniet; procul, & de terra vltimis finibus pretium eius: Et manum ſuam miſit ad fortia.* Quo ſane recolendæ virtutis genere illud præ alijs Hieronymus admirandū cenſuit, quòd quis pœnitẽdi amore adductus procul à ſæculo, ac ſæculi delicias abhorrens in deſerto magis, quā in Vrbibus ſedem ſibi delegerit: *Grandis* (inquit) *eſt fortitudo Aegyptum dimittere, & in externa ſolitudine commorari.* Solitudo namque ſolemnis non tam regio, quàm regia; immò ſedes, ac thronus animarum Pœnitentium eſt. Quis verò in primis non venerabūdus iure ſtupeat, delicatiores in ſexu fragili fœminas, de ſexu, ac ſæculo pariter reiectis ſæculi, carniſquè blandicijs, longè ampliores, quàm Viros ex attritis in bello hoſtibus nobiles reportare triumphos? Maior quippe hæc animi, quàm illa corporis, & non tam virium, quàm virtutū (vt Hieronymus docet) fortitudo eſt; amica, videlicet & blanda reſpuere, & triſtia quæque, ac permoleſta amplecti: Quo quidẽ olim Demetrias Virgo præ cæteris, Hieronymo teſte, præfulſit: *Incredibilis* (inquit) *animi fortitudo inter gemmas, & ſericum, inter inter Eunuchorum, & puellarum cateruas, & miniſteria familię perſtrepentis, & exquiſitas epulas, quas ampla domus pręcbebat abundantia, appetyſſe eam ieiuniorum laborem, aſperitatem ve-*

Tertul'ian.in Apol.

Chryſoſt. ſer. de compunct. cordis.

Pœnitentia pœnas, & carnis moleſtias pro delicijs, delicias pro pœnis habet.

Prouerb. 31. 10.

Fœminæ pœnitendi ſtudio ſexum ſe ipſis fortiores vicerunt.

Hieronym. ad Fabiol. de manſ. in ſolit.

Hieronymus lib. 2. epiſt. 18. ad Demetriadem Virg

Demetrias Virgo delicias, victus ac veſtium aſperitate commutat.

Digitized by Google

ſtium, victus continentiam. Ita planè res iſta noua prorſus, & præter morem, ipſiuſque naturæ ordinem. Ambroſius ſiquidem illum veræ fortitudinis dignum præconio cenſet, qui ſe ipſum, haud alium, nec tam viribus, quàm virtutibus pugnando vincit, nullis item illecebris emollitur, atque inflectitur. Magno quippe cumulatus triumpho, haud promeritis laudibus eſt fraudandus; Cui Gregorius item paribus verbis ſubſcribens: *Iuſtorum*(inquit) *fortitudo eſt carnem vincere, proprys voluntatibus contraire*.

Vera fortitudo non viribus ſed virtutibus ſe ipsā, ac alios vincere ex Ambroſio.

S. Gregor. lib. 7. in moral. c. 9.

2. Verùm Pœnitentiæ virtus nedum ſuam in viris, ſed & in fœminis quoque meritorum gloriam, & excellendi prȩrogatiuam oſtendit, cùm in puellarum imbelli ſexu tot, tantaquè præter morem, ac vires diuinitus præſtitit, vt & fugiendo interdum ſæculo, ac ipſo quibuſuis ſaginando pœnis corpuſculo, omniquè auſterioris vitæ ſectanda norma longè viris fœminæ ad miraculum vſq; antecellerent, adeoque (vt Hieronymus ait) *Ieiunia pro ludo haberent, et omnibus carere delicys, delicias computarent*. Hæ profectò extra ſæculum fieri cupientes, ad Deum iugiter propoſitis ſibi auſterioris vitȩ ad æmulandum ſemitis, Sanctorumque inhȩrendo veſtigijs, alacres in ſtadio contendebant. Quod ſanè Hieronymus olim ad Lȩtam ſcribens, viuis in tabula quod optabat coloribus, adumbrauit: *Nutriatur*(inquit)*in Monaſterio, ſit inter virginum choros, iurare non diſcat, mentiri ſacrilegium putet, neſciat ſæculum, viuat angelicè, ſit in carne ſine carne, etc.* Atqui aſperioris ſubinde genus vitæ, mulierum quamplures Deo aſpirante, mirum in modum amplexas, ad Sanctitatis vſque apicem pœnitentiæ præſertim ſtimulo incitatas pertigiſſe feliciter nouimus.

Hieronym. epiſt. 29. n. 2.

Piæ Foeminæ ieiunia pro ludo, & omnibus carere delicijs delicias cōputarunt ex Hieronym.

Hieronym. Epiſt. ad Euſtoc. de dormit. Paulæ.

3. Suus itaq; in Domo Dei, tum adultis, tum pœnitentibus ipſos etiam poſt viros fœminis locus ſuppetit; ſed primus quidem iunioribus, ipſiſque meritò innocentibus, iuxta illud Pſalmiſtæ verbum: *Adducentur Regi virgines poſt eam: proximȩ eius afferētur tibi etc.* Quæ quidē appoſitè Bernardus verba aliquādo ediſſerens: *Virgines*(inquit)*dicit illas, quæ antè Chriſto fœderatȩ, quā fœdatȩ Mundi amplexibus, ipſi firmiter perſeuerant, cui ſe tantò feliciùs, quātò maturiùs deuouerunt. Proximas verò, quȩ priſtinam ſuam deformitatem tandem erubeſcentes, et exuentes in noui hominis formam, quantò ſeriùs, tantò ſinceriùs ſe reformare feſtinant*. Quibus haud incongruè piarum Chriſti mulierum ſors multiplex, at felix ſemper, ac iugiter recolenda deſcribitur; Innocentium videlicet, ac Pȩnitentiū quæ validis pœnitentiæ ad pugnandū armis accinctæ ſe ipſas, vincūt & aduerſus Tartari hoſtes viriliter in acie dimicando, palmas ſibi poſt pugnam digniſſimas à Deo expetunt, expectantque in Cœlo gloriȩ coronam.

Pſalm. 44. n. 25.

Bernardus ſer. 14. in Cā tic.

Virgines innocentia, ac patiendi deſiderio in Eccleſia illuſtres.

4. Id ſiquidem fȩminarum olim, quæ ad Tabernaculi oſtium excubabant, quaſi digito Ordinem indicat; virgines videlicet, viduas, & nuptijs dicatas, quæ illic Diuino iugiter addictæ obſequio peculiarem ſibi in Templo locum, ac laudem ſimul vendicabant, vt Sacri paſſim ſcriptores docent, ad quod item pſaltes alluſiſſe videtur, ac illis inſuper Exodi verbis apte quo quomodo oſtenditur: *Fecit labrum* (inquit) *ex ſpeculis mulierum, quȩ excubabant in oſtio Tabernaculi* ſeu, vt alij legunt, *quȩ militabant, quæ ieiunabant, quæ orabant*. Pijs quippe fæminæ ſe iugiter pœnitentiæ operibus exercentes, Diuinis præſtò erant obſequijs. E quarum numero illa inſignis Anna Prophetiſſa, filia Fhanuel, de tribu Aſſer, iure merito Pœnitentium exemplar adnumeratur, quȩ(vt ſacer textus habet)*non diſcedebat de templo, ieiunys, et obſecrationibus ſeruiens die, ac nocte*. Dei quippe amor, eiuſque ſacer cultus huic à delicijs omnino abſtinendū indixerat. Chriſtianas verò mulieres poſt moſaici Teſtamenti tabulas, religionis zelo adductas, ipſiuſquè Dei amore ſuccenſas ſic pœnitentiȩ operibus prȩfulſiſſe conſtat, vt ſe, ac ſexum pariter pro Chriſti amore patiendi ambitioſiſſimæ ſuperarent, ac piè in ſe met ipſas quodammodò ſȩuientes, nullis parcerent pœnis, ac corpus excruciandi nullum finem facientes, ingenti cunctis portento, & ſi non ſexu, fortiores tamen ſpiritu fortiſſimos quoque viros (vt Chryſoſtomus monet) ſuperarint: *Sæpe* (inquit) *in einſmodi acie fortiores Viris fœminæ decertarunt, ac trophæis inſignibus claruerunt*. Has profectò ſi piè curioſus quiſque ſeriò recolat, meritò Hieronymi potiſſimùm ore lau-

Mulieres olim ad tabernaculi oſtium in Dei obſequium excubabant.

Exodi cap. 38. v. 9.

Exodi cap. 38. v. 9. Origenes tract. 26. in Matth. Nyſſenus. Cyrillus Alexan. Amb. lib. 1. de virginibus Lucæ 2. ver. 3.

Excubabant fœminæ, ſeu vt alij legūt ieiunabant, et orabant.

Anna prophetiſſa Dei, & Templi obſequio vacat.

Chryſoſtom. hom. 8 in Matthæum.

Fœminæ viris fortiores in acie viriliter dimicando extitere ex Chryſoſtomo.

laudatas, & vnà ſimul rabido inuidorum hominum dente perſtrictas comperiet, ac duas præſertim illas omnium laudatiſſimas, Paulam nempe, ac Melaniam; quarum ſic Hieronymus aduerſus ipſarum detrectatores meminit: *Nulla aliæ* (inquit) *Romanę Vrbi fabulam præbuerunt, niſi Paula, & Melania, quæ contemptis facultatibus, pignoribus deſertis, Crucem Domini quaſi quoddam leuauere vexillum.* Sæculi itaque delicijs, eiuſque amore procul à ſe abdicato fortes in acie vſque ad ſtuporem fœminæ perſtitere.

Hieronymus ad Aſellum, epiſt. 51.

Paula, & Melania ſæculi olim contemptu clariſſimæ,

5. Et ſapido quidem Bernardi Claraeuallenſis calculo virtus ipſa magis eſt in fæminis, quàm in viris plerumque miranda: *Si in viris* (inquit) *virtus rara eſt auis in terris, quantò magis in fæmina fragili, & nobili? Denique mulierem fortem quis inueniet? multo magis quis fortem, & nobilem; &c. Neſcio, quomodò virtus in nobili plus placet; an fortè quia plus claret? &c.* Et ſanè mulieres, quæ ſibi à virtutibus ornatum quærunt, ampliùs in ſæculo fulgent, quàm ſuis mulieres ſæculi pompis, vel potiùs Babylonis filiæ, *quarum* (vt idem Bernardus ait) *verè gloria in confuſione ipſarum. Induuntur purpura, & byſſo, & ſubinde conſcientia pannoſa iacet; Fulgent monilibus, moribus ſordent. E contra tu foris pannoſa, intus ſpecioſa reſplendens, ſed Diuinis aſpectibus, non humanis.* Hæc ille, dum pulchram mulierum faciem, ac mire virtutibus fulgentem viuis in tabula coloribus adumbrat.

S. Bernardus epiſt. 118. ad Sophiam Virg.

Rara in fæminis animi fortitudo, ac maior gloria.

Bernardus vbi ſupra.

6. Solitariam verò Bernardus haud in fœminis præſertim viuendi rationem omninò probans, commendat. Quamdam etenim Sanctimonialem, quæ ſolitudinem exambiendo quærebat, & ad hanc alacrius contendebat; ſuis vltrò ditris Vir Dei cautè, ſapienterque à propoſito reuocandam voluit, ipſamquè ſic alloqnens, ac loquentem inſuper inducēs: *Cur* (inquit) *non eſt ſapere, vt opulentiam, vt Vrbis frequentiam, vt pinguia fugiam, & delicias? An non mea mihi pudicitia tutior eſt in eremo? vbi in pace cum paucis, aut ſola conuerſans, ſoli placeam, cui me probaui? nequaquam; Nam volenti perperam agere, & deſertum abundatiam habet, & nemus vmbram, & ſilentium ſolitudo. Malum quippe, quod nemo videt, nemo arguit: Vbi autem non timetur reprehenſor, ſecuriùs accedit tentator, licentiùs perpetratur iniquitas. In Conuentu verò bona, ſi qua facis, nemo prohibet: malum autem facere, ſi vis, non licet. Mox enim à pluribus videtur, arguitur, emendatur: ſicut è contrario bonum, cùm videtur, omnes mirantur, venerantur, imitantur, &c. Denique vt ex illa euangelica partitione omnem tibi auferam tui excuſationem erroris, aut de fatuis virginibus vna es (ſi tamen virgo) aut de prudentibus. Si de fatuis, congregatio tibi neceſſaria eſt; ſi de prudentibus, tu Congregationi, &c. In nemore lupus habitat: Si ſola ouicula vmbras nemoris penetras, præda vis eſſe lupo. Sed audi me filia, fidele audi conſilium: ſiue peccatrix, ſiue ſancta ſis, noli te ſeparare à grege, ne quando rapiat, & non ſit, qui eripiat.* Solitudo igitur, quæ delicias procul à ſe amouet, ſuis haud periculis, haud inſidijs caret.

In fœmina ſolitariā vitam Bernardus haud probat.

Bernardus epiſt. 115. ad Sanctimonialem Trecenſis Monaſterij.

Solitudo periculis ſubeſt in fœmina.

Siue peccatrix mulier, ſiue ſancta, haud ab aliarum grege ſeiungi debet.

7. Vt narrandi ergò à pœnitentibus fæminis iiitium ſit; Paula Romanarum nobiliſsima, Gracchorum ſtirps, & (vt ait Hieronymus) ſoboles Scipionum, Dei amore incenſa, Chriſtianæ pœnitentiæ iugo cum in modum colla ſubiecit; vt ſæculi blanditias inuicto prorſus animo proculcans, Romaquè excedens dignum ſibi apud Bethlehem hoſpitium delegerit, vbi perpetuò manſura, boniſque intenta operibus, viuendi poſtmodum finem faceret. Plurimùm autem illi B. Hieronymi conſuetudo profuit, & ad virtutem incitamento fuit, quo illa duce, & ad contemptum ſæculi facem præferente, forti, conſtantiquè animo ſiccis oculis filios, quos diligebat, relinquens: patriæ, ac Parentum penitus immemor, necnon diuitiarum pertæſa, & chara item amoris pignora pro Chriſto ſponte dimittēs, Hieroſolymam ſe contulit, auſterioris ibidem vitæ pro Chriſti amore ſarcinam arreptura. Sed Hieronymum iſthæc narrantem audire hìc præſtat: *Deſcendit ad portum* (inquit) *fratre, cognatis, affinibus, et quod his maius eſt, liberis proſequentibus, et clementiſſimam Matrem pietate vincere cupientibus. Iam carbaſa tendebantur, et remorum ductu nauis in altum protrahebatur, paruus Toxotius ſupplices manus tendebat in littore: Ruffina iam nubilis, vt ſuas expectares nuptias, tacens fletibus obſecrabat; et tamen illa ſiccos tendebat ad Cælum*

Baronius an. 385 n. 20. 21.

Paula Romanarum nobiliſſima pœnitentiæ ſe ipſam pro Chriſti amore deuouet;

Hieronym. epiſt. 27. de laudibus Paulæ.

Hieroſolymam ad ſacra loca nauigat ac Bethlē ſibi ad habitandum deligit.

Digitized by Google

lum oculos, pietatem in filios pietate in Deum ſuperans. Neſciebat ſe Matrem, vt Chriſti probaret ancillam: torquebantur viſcera, & quaſi à ſuis membris diſtraheretur, cum dolore pugnabat; in eo cunctis admirabilior, quòd magnam vinceret charitatem. Inter hoſtium manus, & captiuitatis duram neceſſitatem nihil crudelius eſt, quàm Parentes à liberis ſeparari. Hoc contra iura naturæ plena fides patiebatur, immò gaudens animus appetebat; & amorem filiorum maiore in Deum amore contemnens, in ſola Euſtochio, qua & propoſiti, & nauigationis eius comes erat, acquieſcebat. Sulcabat interim nauis mare, & cunctis, qui cum ea vehebantur, littora reſpicientibus; ipſa auerſos tenebat oculos, ne videret, quos ſine tormento videre non poterat. Fateor, nulla ſic amauit filios, quibus antequam proficiſceretur, cuncta largita eſt, exhæredans ſe in terra, vt hæreditatem inueniret in Cælo. Hæc ille de pijs beatę fœminę, dum Romano ſoluit è portu, primordijs. Et certè (vt Baronius ait) quænam gentilium Romanarum nobilium quid tale, aliquando religionis gratia præſtitit? Cuius verò disertè, eleganterquè Hieronymus ab Vrbe diſceſſum narrat, ſuſceptam quoque ab ea pœnitentiæ cauſa ad ſacra Hieroſolymæ loca peregrinationem proſequitur.

Amorem filiorum maiore in Deũ amore contemnit.

Baron. an. 386. nu. 36.

Nulla gentilium Romanarum nobilium, quid ſimile præſtitit.

8. Sed quantum præferuida in primis mulier pia, aſſiduaquè prænitentium virorum conſuetudine, atque exemplo gauderet, & quo animi ſtudio auſteram eorundem vitæ normam curioſius noſſe, ac ipſorum ſectari veſtigia cuperet; vt quod viſu primùm, ipſomet poſtea opere delibaret, Aegyptũ adnauigauit, quo pręcipuos degentes ibi ſanctitate, ac ſub arctioris vitæ diſciplina Monachos, dignos Pauli, ac Antonij æmulatores è proximo ſalutaret; de cuius maritimo itinere hæc ille: *Poſt viſam (inquit) Alexandriam venit in Oppidum Domini Nitriam, in quo puriſſimo virtutum nitro ſordes lauantur quotidie plurimorum; quod cùm vidiſſet, occurrente ſibi Sancto, & Venerabili Epiſcopo Iſidoro Confeſſore, & turbis innumerabilibus Monachorum, ex quibus multos ſacerdotalis, & leuiticus ſublimabat gradus: latabatur quidem ad gloriam Domini, ſed ſe indignam tanto honore fatebatur. Quid ergò narrem Macharios, Arſenios, Serapiones, & reliqua columnarum Chriſti nomina? cuius non intrauit cellulam? quorum pedibus non aduoluta eſt? Per ſingulos Sanctos Chriſtum ſe videre credebat; & quidquid in illos contulerat, in Dominum ſe contuliſſe latabatur. Mirus ardor, & vix in fœmina credibilis fortitudo: oblita ſexus, & fragilitatis corporeæ, inter tot millia Monachorum cum puellis ſuis habitare cupiebat, & forſitan cunctis eam ſuſcipientibus impetraſſet, ni maius Sanctorum locorũ retraxiſſet deſiderium. Atque propter feruentiſſimos æſtus de Peluſio Maiumam nauigatione præueniens tanta velocitate reuerſa eſt, vt auem putares. Nec multò poſt in ſancta Bethleem manſura perpetuò, anguſto per triennium manſit hoſpitiolo, donec extrueret cellulas, & Monaſteria, & diuerſorum peregrinorum iuxta viam conderet manſiones, in qua Maria, & Ioſeph hoſpitium non inuenerant. Hucuſquè iter eius deſcriptum ſit, quod cum multis virginibus, & filia comite peragrauit.* Hæc ille de Paula monaſticæ, arctioris vtpotè vitæ cupida, ſectatoreſquè ipſius Monachos, inter deſerta degentes loca auidis oculis perluſtrante; de fœmina, inquam, deſerti horrorem præcelſo mẽtis ſtudio exambiente, vt quorum mirabatur virtutes, eorundem probè morum veſtigia ſectando aſſequeretur.

Baron. vbi ſupra n. 36.

Pia fœmina Aegyptum ad ſanctos inuiſendos Monachos nauigat.

Hieronymus epiſt. 36.

Ibi ſancta mulier, per ſingulos Sãctos ſe Chriſtum videre credebat ex Hieron.

In Bethlehẽ perpetuò ibi manſura pedem figit.

9. Porrò Conſularis proſapiæ fæmina delicijs quondam aſſueta, diuitijſquè in Vrbe affluens, quo pietatis, & intermiſſo nunquam ſtudio, conſtans in arrepto propoſito corpus macerando vrgeret, ac pœnitentiæ iugo mancipata, tota ad Chriſtum mente carnem quibuſuis modis caſtigando in ſeruitute redigere contenderet; ipſe Hieronymus in eius epitaphio pænitentię viriliter inſiſtentem operibus, vel dum ægrotantem contemplandam exhibet, his planè verbis deſcribit: *Mollia (inquit) etiam in grauiſſima febri lectuli ſtrata non habuit, ſed ſuper duriſſimam humum ſtratis ciliciolis dormiebat, lauabatquè per ſingulas noctes lectulum ſuũ, oculos eius fontes crederes lachrymarum. Ità leuia peccata plangebat, vt illam grauiſſimorum criminum crederes ream. Cumquè à nobis crebriùs admoneretur, vt parceret oculis, & eos ſeruaret euangelicæ lectioni, aiebat: Turpanda eſt facies, quam contrà Dei præceptum purpuriſſo, & ceruſſa, & ſtibio ſæpè depinxi. Affligendum corpus, quod mul-*

Auſteritas vitæ, & quibus pœnitens mulier ſe ipsã modis excruciaret.

Delicias ſæculi acerbis, aſſiduiſque pœnis compenſat.

multis vacauit delicijs. Longus riſus perpeti compenſandus eſt fletu; mollia linteamina, & ſerica aſperitate cilicij commutanda ſunt. Quæ viro, & ſæculo placui, nunc Chriſto placere deſidero. Hæc profectò ſunt, quæ delicata in ſexu fragili mulier, præ ardore ſpiritus, ſemetipſā ſuperans forti, & pluſquā virili animo, pænitentiæ, ac Cœlo digna cunctis, documēta præmiſit.

Hieronymus epiſt. ad Euſtochium.

Virtutibus diues & cēſu pro Chriſti amore pauper.

10. Neque his contenta, quæ adhuc in terris viuens, carnem iam exuiſſe quodammodò videbatur, Mundum quoque vnà cum ſuis pompis exuere ſatagebat. Quamobrem ambitioſè Chriſti paupertatem mulier virtutibus diues, & cenſu ob Chriſti amorem iam inops effecta, dilexit; vt luculentèr Hieronymus docet, cùm ait: *Omnes ſuos pauperes pauperior ipſa dimiſit*; quin id vnum in primis (vt idem ait Hieronymus) ſuis ſerio dictis teſtabatur, *hoc habere voti, vt mendicans ipſa moreretur, vt vnum nummum filiæ non dimitteret, & in funere ſuo aliena Sindone inuolueretur*. Quæ proculdubio immenſum paupertatis in fœmina amorem Chriſtiano Orbi non tam verbis loquuntur, quàm digito, cunctorum oculis demonſtrant. Porrò ſectandæ pœnitentiæ is in fæmina nobili ardor fuit, vt, clementiam in alios exercens, in ſe vitam piè dumtaxat moribus recrudeſceret. Ad quod comprobandum, ipſius interim Hieronymi verba repetenda hìc à nobis ſunt. *Quid* (inquit) *memorem clementiam, & ſedulitatem in ægrotantes, quos miris obſequijs, & miniſterijs confouebat, cùmquè alijs languentibus largè praberet omnia, & eſum quoque exhiberet carnium: Si quandò ipſa ægrotaſſet, ſibi non indulgebat, & in eo inæqualis videbatur, quod in alijs clementiam, in ſe duritiam commutabat. Nulla iuuenum puellarum ſano, & vegeto corpore tantæ ſe dederat continentiæ, quanta ipſa fracto, & ſenili, debilitatoquè corpuſculo. Fateor in hac re pertinacior fuit, vt ſibi non parceret, & nulli crederet admonenti: Referam, quod expertus ſum. Menſe Iulio feruentiſſimis æſtibus incidit in ardorem febris; & poſt deſperationem cum Dei miſericordia reſpiraſſet: & Medici perſuaderent ob refectionem corporis vino opus eſſe tenui, et parco, ne aquam bibens, in hydropem verteretur; et ego clàm Beatum Papam Epiphanium rogarem, vt eam moneret, immò compelleret vinum bibere: illa vt erat prudens, et ſolertis ingenij, ſtatim ſenſit inſidias: et ſubridens, meum eſſe, quod ille diceret, intimauit. Quid plura? cum Beatus Pontifex poſt multa hortamenta exiſſet foras, quærenti mihi, quid egiſſet? Reſpondit: Tantum profeci, vt ſeni homini penè perſuaſerit, ne vinum bibam.* His planè fæminam inter delicias impensè olim enutritam, ſic ab ijs, Chriſti amore præuentam temperaſſe poſtmodum liquet, vt plus quàm dici, aut credi poteſt, in ſemetipſam ſtabili, illibatoquè mentis propoſito rigida, haud ſibi parcendo perſtiterit.

Hoc ſe voti habere dicebat; vt mendicans moreretur, & vt aliena ſindone inuolueretur.

Hieronymus in Epitaphio Paulæ.

Paula indulgens cunctis & clemens, ſibi ſoli non indulgebat.

Et ſi infirma vinum bibere nullis rationibus adduci poteſt.

Hieronymus epiſt. 27. de obitu Paulæ ad Euſtochiū

11. Demum quæ, vel dum ægrotans lectulo affixa iaceret pœnitentiæ hunc in modum addicta operibus inſtitit, moriens quoque totis animi viribus, ac ſi pœnis reuiuiſceret, pœnitendo magis inhæſit. Contigit autem eiuſdem obitus ſub Arcadio, & Honorio Imperatoribus, vt his Hieronymus verbis teſtatus: *Dormiuit Sancta* (inquit) *& Beata Paula ſeptimo Kal. Februarij, tertia Sabbati poſt Solis occubitum: ſepulta eſt quinto Kal. earundem, Honorio Auguſto ſexies, et Ariſtenio Conſulibus. Vixit in ſancto propoſito Romæ annos quinque, Bethlehem annos viginti: omne vitæ tempus impleuit annis quinquaginta ſex, menſibus octo, diebus viginti et vno.* Hæc ipſe ſub finem epiſtolæ ad Euſtochium, qua præclaræ in primis, ac pijſſimę fæminę geſta haud ſatis vnquam pro merito celebranda proſequitur. Deceſſit autem ſanctiſsima mulier anno Chriſti CCCC.IV. Sed cuius nunc meminimus obitum, eiuſdem funus omni memoria dignum Hieronymo narrante proſequamur: *Ex hinc non vlulatus* (inquit) *non planctus, vt inter ſæculi homines fieri ſolent, ſed Pſalmorum linguis diuerſis examina concrepabant; Tranſlataque Epiſcoporum manibus, et ceruicem feretro ſubijcientibus, cùm alij Pontifices lampades, cereoſquè præferrent, alij choros pſallentium ducerent, in media Eccleſia ſpelunca Saluatoris eſt poſita. Tota ad funus eius Palæſtinarum vrbium turba conuenit. Quem Monachorum latentium in eremo cellula ſua tenuit? Quam Virginum cubiculorum ſecreta texerunt? Sacrilegum putabant, qui non tale fæmina vltimum reddidiſſet officium. Viduæ, et pauperes in exemplum Dorcadis veſtes ab ea prabitas oſtendebant: omnis inopum*

Felix vitæ inter pænitentiæ opera finis.

Hieronymus vbi ſupra.

Dignum Paulę funus ab Epiſcopis, & Religioſis viris inſtruitur.

Concurſus Populorum, & Monachorum cœtus dū corpus tumulo inferſtur.

Digitized by Google

pum multitudo Matrem, et nutriciam ſe perdidiſſe clamabat. Quodquè mirum ſit, nihil pallor mutauerat faciem: ſed ità dignitas quędam, et grauitas ora compleuerat; vt eam putares non mortuam, ſed dormientem. Hębræo, Græco, Latino, Syroquè ſermone pſalmi in ordine perſonabant, non ſolùm triduo; ſed & per omnem hebdomadam cunctis, qui venerant, ſuum funus, et proprias credentibus lachrymas. Hæc funebris quidem pompæ haud obſcura, ac ſe digna pœnitenti fæminæ apud Betlehem quieſcenti his noſtris paginis apud poſteros Pœnitentiæ triumpho monimenta ſtatuimus; euius nimirum in altiſsimarum virtutum ſtudijs conſectandis ardorem, ac operæ ſollicitudinem non niſi conſumpta, demũ vita finem habuiſſe ipſemet Hieronymus teſtis rei oculatus affirmat, dũ hanc mortalium cunctis contemplandam proponit.

In feretro iacens non mortua, ſed iã dormiens putabatur.

Baronius an 390. n. 33.

Fabiola antiqu. ſplendoris fœmina, pęnitentię operibus affulget.

12. Fabiola quoque Romanas inter fæminas præſtantiſſima antiquum gentis ſplendorem, ne dum Chriſti fide, ſed excolendæ inſuper Pœnitentiæ ſtudio mirificè auxit, adeò vt Sanctis demum cumulata operibus dignum de ſe cunctis pænitentiæ relinquens exemplum, ſupremum vitæ diem felicitèr, ad præmia in Cœlum euocata clauſerit. Fuit hæc nobile antiquæ Fabiorum ſtirpis germen, quæ còm poſt indictũ priori marito, diuortiũ haud ritè iuxta præſcriptas ab Eccleſia leges audactèr ſecundas nuptias inijſſiſſet, publicè poſtmodum pro reatu eiuſmodi Romæ pęnitentiam agere ad expiandum facinus minimè erubuit. Vigebat quippe eo tempore (vt Baronius ait) ſeuera publicæ in Dei Eccleſia pœnitentiæ lex, à qua nec ipſius nobilitas generis, nec præcelſi dignitas muneris, neque ſexus ipſe quemquam vlla ratione excuſando ſubtraheret. Chriſtiana igitur mulier facti pęnitens, ac rubore libētèr pro Chriſto ſuffuſa, admiſſam corã omnibus retractare erroris culpam, & ſeſe totam pœnitentię legibus mancipando deuouere haud timuit. Rem autem geſtam S. Hieronymus elegantèr his planè verbis deſcribendo meminit.

Baron. vbi ſupra.

Hieronymus epiſt. 38.

13. *Igitur Fabiola,* (inquit), *quia perſuaſerat ſibi, et putabat à ſe virum iure dimiſſum, nec Euangelij vigorem nouerat, in quo nubendi vniuerſa cauſatio viuentibus Viris, fæminis amputatur: dum multa Diaboli vitat vulnera, vnum incauta vulnus accepit. Sed quid ego in abolitis, et antiquis moror? quęrens excuſare culpam, cuius pænitentiam ipſa confeſſa eſt: quis hoc crederet, vt poſt mortem ſecundi viri in ſemetipſam reuerſa, quo tempore ſolent viduæ negligentes, iugo ſeruitutis excuſſo, agere ſe liberiùs, adire balneas, volitare per plateas, vulnus circumferre meretricis; ſaccum indueret, et errorem publicè fateretur? et tota Vrbe ſpectante Romana, ante diem Paſchę in Baſilica quondam Laterani, qui Cæſariano truncatus eſt gladio, ſtaret in Ordine Pænitentium, Epiſcopo, Presbyteris, et omni Populo collacrymantibus ſparſum crinem, ora lurida, ſquallidas manus, ſordida colla ſubmitteret? quas inueteratas maculas hęc lamenta non abluant? quę peccata fletus iſte non purget?* Hæc quidem magno virtutis, ac laudum præconio, ac pari ſimul meritorum cumulo clari nominis fœmina, pœnitentiæ dumtaxat amore haud in Vrbis angulo laudabiliter præſtitit, ob quæ fœdam culpæ maculam diluit, optatamquè viſa eſt compuncto corde promeruiſſe à Deo veniam; dum ipſa delicatulis fęminis, ac ſexui imbecilliori ad pœnitendum viam præmonſtrans, nec nõ ad commutandas nouo ſacci, ac vitæ auſterioris habitu carnis delicias, blandiciaſquè ſæculi, nobile de ſe cæteris documentum exhibuit. Sed his haud ſuo ſatis pro merito claræ virtutis æquè, ac proſapiæ fæminam ſibi Hieronymus collaudaſſe viſus, enarratis hactenus iſthæc ſubtexit: *Non eſt confuſa* (inquit) *Dominum in terris; et ille eam non confundet in Cælo. Aperuit cunctis vulnus ſuum, et diſcolorem in corpore cicatricem flens Roma conſpexit. Diſſuta habuit latera, nudum caput, clauſum os. Non eſt ingreſſa Eccleſiam Domini, ſed extrà Caſtra cum Maria ſorore Moyſis ſeparata conſedit, vt quam Sacerdos eiecerat, ipſe reuocaret.* Hæc ille, qui fœminam ſubinde pœnitendo illuſtrem, poſt publicę in ſe pœnitentiæ exẽplar exhibitum intra Eccleſiæ ambitum receptam, diuiniſquè non abſque ingentis indulgentiæ cumulo Sacramentis impertitam idem, qui ſupra, Hieronymus ſic deſcribit.

Quæ viro adhuc ſuperſtite alteri contra euãgelij præceptũ nupſit, publicè culpam fatetur & pœnitet.

In Laterani Baſilica in pęnitentiũ numero, ſacco induta, & lacrymis reſperſa apparet.

Hieronymus vbi ſupra, epiſt. 30.

Fęminæ ad pœnitendũ compunctæ laudes ex Hieronymo

Hieronymus vbi ſupra.

14. *Recepta* (inquit) *ſub oculis omnis Eccleſiæ communione, quid fecit? ſcilicet in*

die

die bona malorum non oblita eſt, et poſt naufragium rurſus tentare noluit periculum nauigandi. Hæc ille, dum Fabiolam ipſius Vrbis gloriam, ac ſplendidæ item domus opulentiam, necnon auitę inſuper nobilitatis delicias præcelſo auerſantem animo memorat. Verùm nobilis mulier cùm Sacra apud Hieroſolymam loca ſummo poſtmodum deuotionis affectu inuiſens venerata eſſet, demum in Italiã remeans, cũ ſuas dignis, nedũ pœnis; ſed & miſericordiæ operibus culpas redemiſſet, in Chriſto ſuauiter meritis plena Pœnitentium in morem viuendi finem fecit, de qua Hieronymus, eius tum viuentis, tum mortuæ laudator, cui ab Oceano rogatus epitaphium ſe, ac illa dignum inſcripſit, hæc habet: *In præſentiarum* (inquit) *tradis mihi Fabiolam, laudem Chriſtianorum, miraculum Gentilium, luctum pauperum, ſolatium Monachorum*. Sed quę Fabiolæ iſtius, cuius mentio hic eſt, virtutum fuerint decora, ab eodem Hieronymo (vt Baronius ait) paucis ſummatimquè, ſcripta ad Oceanũ relegamus, quibus hanc primùm Romæ hoſpitalem ægrotantibus aperuiſſe, & charitate eximia domum erexiſſe ſatis conſtat; ſed Hieronymum quæſo ſic iſthęc narrantẽ audi. *Hęc Prima omnium* (inquit) *Noſocomium inſtituit, in quo ægrotantes colligeret de plateis, et conſumpta languoribus, atque inedia miſerorum membra foueret. Deſcribam ego nunc diuerſas hominum calamitates, truncas nares, effoſſos oculos, ſemiuſtos pedes, aridas manus, tumentes aluos, exile femur, crura turgentia, et de exeſis, ac putridis carnibus vermiculos bullientes? Quoties morbo regio, et pudore confectos humeris ſuis ipſa portauit? Quoties lauit purulentam vulnerum ſaniem, quam alius aſpicere non valebat? Præbebat cibos propria manu, et ſpirans cadauer ſorbitiunculis irrigabat. Scio multos diuites, et religioſos ob ſtomachi anguſtiam exercere huiuſmodi miſericordiam per aliena miniſteria, et clementes eſſe pecunia, non manu: quos equidem non reprobo, et teneritudinem animi nequaquam interpretor infidelitatem: ſed ſicut imbecillitati ſtomachi veniam tribuo, ſic perfectæ mentis ardorem in Cælum laudibus fero; magna fides iſta contemnit*. Et paulò poſt aptè poeticum illud vſurpans, eius virtutes laudando, longe ſe laudibus imparem conqueritur; ait enim.

Poſt veniam ſibi iodultã ab Vrbe deliciarum fugam ambiẽs ad Hieroſolymam conuolat.

Hieronymus nobile poſt nouem Fabiolæ epitaphium inſcribit.

Hieronymus epiſt. 30. ad Oceanum.

Hæc omniũ prima Romæ ægrotantibus domũ aperit vt manu, et opera languentes foueat.

Mira ipſius in Chriſti pauperes charitas.

Non mihi, ſi linguæ centum ſint, oraquè centum.
Ferrea vox etc. ——
Omnia morborum percurrere nomina poſſim.

Virgil. Aeneidos lib. 6.

Quæ Fabiola in tanta miſerorum refrigeria commutauit, vt multi pauperum ſani languentibus inuiderent: quamquam illa ſimili liberalitate erga Clericos, et Monachos, ac Virgines fuerit. Quod Monaſterium non illius opibus ſuſtentatum eſt? Quem nudum, et clinicum non Fabiolæ veſtimenta texerunt? in quorum ſe indigentiam non effudit præceps, et feſtina largitio? Anguſta eius miſericordiæ Roma fuit. Peragrabat ergò Inſulas, et totum Etruſcum mare, Volſcorumquè Prouinciam, et reconditos curuorum littorum ſinus; in quibus Monachorum conſiſtunt Chori, vel proprio corpore, vel tranſmiſſa per Viros ſanctos, ac fideles munificentia circuibat. Quibus narratis ipſius quoque Hieroſolymam (cuius ſupra mentio incidit) peregrinationem ingerit, ac poſt multa eam demum Chriſtianis virtutibus diuitem, boniſquè operibus, ac pœnitentiæ laude pluſquàm gemmis & auro, ac generis ſplendore conſpicuam, cumulatamque mortali è vita in Cœlum abijſſe, eiuſque poſtremò funeris mentionem faciẽs his verbis tradit: *Quantum* (inquit) *haberet viuentis Fabiolę Roma miraculum, in mortua demonſtrauit; nedum ſpiritum exhalauerat, nedum debitam Chriſto reddiderat animam: et iam fama volans tanti prænuncia luctus, totius Vrbis Populum ad exequias congregabat: ſonabant Pſalmi, et aurata tecta Templorum reboans in ſublime quatiebat Alleluia: hic iuuenum chorus, ille ſenum, qui carmine laudes fœmineas, et facta ferant*. Et hęc ſunt, quæ de Fabiola in pœnitentium Choro nobili præ cunctis fæmina, totoquè Chriſtiano Orbi pœnitentia potius, quàm diuitijs; ac potentia, & humilitate magis quàm ſæculi ſplendore clara diſertè Hieronymus laudando meminit, cui & nos ipſiuſmet verbis parentaſſe voluimus.

Talis & tãta, vt multi pauperum ſani languẽtibus inuident.

Roma anguſta ipſius miſericordiæ fuit ex Hierooymo

Hieronymus epiſt. 30.

Mira fæminæ charitas, haud ipſa moriens mori, ſed magis in omnium cordibus viuere viſa eſt

Hier. in vit. Mal.

15. Quoniã verò *ſuum* (vt Hieronymus ait) *ſeruata pudicitia Martyrium habet*; meritò Virgines, quæ ſeruandæ virginitatis gratia, ſe ſponte à Mundi illecebris

Baronius an. 413. num. 8.

Hieronym. in vit. Malchi Monachi.

Demetrias virgo ex Aniciorũ genere, ſæculo ſe abdicans Monaſterio deuouit.

Hieronymus epiſt. 8.

abdicarunt,magnum ſui exemplum in Eccleſia exhibuere. Quo quidem genere(vt cęteras, quibus Chriſti fides pręfulget, virgines ſileamus)Demetrias nobilis ex Aniciorum genere, Romanarum lectiſsima immortalem ſibi laudem promeruit: Oppignorata quippe iam Sponſo, ac inopino rei euentu vnà cum veſte vitę pariter formã immutans, monaſtico Monachorum vitam habitu,pœnitentium more, profeſſa eſt; vt idem Hieronymus à clariſsimis Gallicanis fœminis iſthæc accepta ſic verbis dignè ſatis commendat: *Aiunt*(inquit)*Sanctæ,et nobiles fœminæ, quæ eam, nempe Demetriadem, viderunt, quæ norunt, quas de littore Galliarum ad habitationem Sanctorum locorum, hoſtium per Africam compulit ſæua tempeſtas: noctibus, et ſecretò, conſcijs tantùm*

Auſterioris vitæ formã ſectatur.

virginibus Dei, quæ in Matris, et Auiæ comitatu erant, nunquam eam linteaminum, nunquam plumarum vſam mollicie; ſed ciliciorum in nuda humo habuiſſe pro ſtrato, iugibus faciem rimaſſe lacrymis, Saluatoris mente, genibus aduolutam, vt ſuum reciperet propoſitum, vt impleret deſiderium, vt Auiæ animum, matriſquè molliret. Quid vlterà differo? Cùm iam nuptiarum propinquaret dies, et futuro Matrimonio thalamus pararetur; ſecretò, et abſque arbitris, noctemquè habens pro ſolatio, talibus ſe fertur armaſſe conſilijs. Quid agis Demetrias? Cur

Ciliciolum pro ſtrato,lachrymas pro cibo,& potu habet.

pudicitiam tanto pauore defendis? Libertate opus eſt, & audacia. Quę ſic in pace metuis, quid faceres in martyrio perpetiendo? quæ tuorum vultum ferre non potes, quomodò ſuſtineres Tribunalia perſequutorum? ſi te virorum exempla non prouocant, hortetur, faciatquè ſecuram Beata Martyr Agnes, quę & ætatem vicit, & Tyrannum, & titulum

Nuptias pro Chriſto reſpuit, virginitatem deuouens.

caſtitatis martyrio conſecrauit. Neſcis, miſera, neſcis, cui virginitatem tuã debeas, &c. Et poſt multa: *His, & alijs compluribus inflammata ſtimulis omnem corporis cultum,ac habitum ſæcularem, quaſi propoſiti ſui impedimentum proiecit; pretioſa monilia,& graues cenſibus vniones, ardenteſquè gemmæ redduntur ſcrinijs: vili tunica induitur, vi-*

Pretioſum corporis ornatum abijcit, vt Chriſtum induat.

liori tegitur pallio,& inſperata Auiæ genibus repentè prouoluitur; fletu tantùm,& planctu, quę eſſet, oſtendit. Obſtupuit Sancta,et grauis fœmina Proba auia, alienum habitum in Nepte cõſpiciens: Mater gaudio ſtabat attonita, vtraque verum non credere,quod verum eſſe cupiebat; hæſit vox faucibus,& inter ruborem, et pallorem, metumquè, atque lætitiam cogitationes variæ nutabant, &c. Certatim in oſcula Neptis,et filiæ,Mater,& Auia

Baronius vbi ſupra.

ruunt, amplexariquè trepidantem: agnoſcere in illius propoſito mentem ſuam, et gratulari, quod nobilem familiam virgo virginitate ſua nobiliorem faceret, &c. Sic præclara Chriſti Virgo pœnitentiæ gratia,Mundi delicias, ac nuptialem thalamum,carniſquè blandientis contemnens illecebras, muliebrem Mundum, ac ſe ipſam pariter Chriſto dicauit, & pauperum Chriſti verè fecit eſſe patrimonium; vt idem Hieronymus ſic docet: *Fertur* (inquit) *& omnium Chriſtianorum laude celebratur, quidquid fuerat nuptijs præparatum à Sancta Chriſti Synoride (Proba ſcilicet, et Iuliana) virgini traditum, ne Sponſo fieret iniuria, immò vt dotata priſtinis opibus veniret ad ſponſum,et quod in rebus Mundi periturum erat, domeſticorum Chriſti ſuſtentaret inopiam.* Hæc ille.

Proba ipſius Auia puellæ propoſitum, ac feruorem miratur.

Hieronymus vbi ſuprà.

Quidquid nuptijs fuerat præparatum virgini, vt ſe,ſuaquè Deo ſimul offerret, traditum.

Baronius vbi ſuprà nu. 11.

16. Vndè autem tanta iſthæc(vt Baronius inquit) Demetriadi? exquirendus quidem eſt tantæ molis ſapientiſſimus Architectus. Fuit hic S.Auguſtinus, qui de ſancta virginitate cum illa ſermonem habuit, quē poſteà Proba,& Iuliana ſic de re à Demetriade præclarè geſta certiorem reddiderunt; hæc enim ille: *Impleſtis* (inquit) *gaudio cor noſtrum tantò iucundiùs, quantò chariùs; tantò gratiùs, quanto citiùs. Veſtræ namque ſtirpis ſanctimoniam virginalem, quam quàcumque innotuiſtis, ac per hoc vbiquè fama celeberrima prædicat, velociſſimum volatum eius fideliore, atque certiore literarum nuncio præueniſtis, et priùs nos feciſtis exultare de cognito tam excellenti bono, quàm dubitare de audito. Quis verbis explicet, quis digno pręconio proſequatur, quantum incomparabilitèr glorioſiùs, et fructuoſiùs habeat ex veſtro ſanguine fœminas Virgines Chriſtus, quàm Viros Conſules Mundus? Nam volumina temporum ſi magnum, atque præclarum eſt nominis dignitate ſignare, quantò eſt maius, atque pręclariùs cordis corporis integritate tranſcendere? Magis igitur gaudeat puella nobilis, generis nobilior ſanctitate, quod ſit per Diuinum conſortium præcipuam in Cælis conſecutura ſublimitatem, quàm ſi eſſet per humanum connubium prolem propagatura ſublimem. Generoſiùs quippè elegit Aniciana*

S. Auguſtinus epiſt. 179.

S. Auguſtinus ob Demetriadis prēclarè geſta, Probæ,& Iulianæ gratulatur.

Puella nobilis generis ſanctitate nobilior dũ ſe Chriſto, ac pudicitiã dicat.

poſte-

Digitized by Google

poſteritas tam illuſtrem familiam beare, nuptias neſciendo, quàm multiplicare pariendo; & in carne imitari vitam Angelorum, quàm ex carne adhuc numerum augere mortalium. Hac eſt uberior, fæcundiorquè felicitas, non ventre graueſcere, ſed mente grandeſcere; non lacteſcere pectore, ſed corde candeſcere, non viſceribus terram, ſed Cælum orationibus parturire, &c. His quidem, alijsque nobile Demetriadis in ſeruanda virginitate propoſitum, ac dignum in monachali tùm vita, tùm veſte ſibi deligenda conſilium aptè, eleganterquè Auguſtinus proſequitur.

Mira virginum, ac virginitatis prærogatiua.

17. Quantum verò fæminarum pœnitentium, ac Virginum præſertim illuſtrium, in Clauſtro ſimul ſub auſterioris vitæ norma degentium virtus, & Chriſto reiectis ſæculi gaudijs, blandimentiſque deuotè inſeruientium illibata, ac pœnitens vita Deo in primis arrideat, acceptaque ſit; feræ ipſæ interdum naturalis oblitæ feritatis, depoſita ad ipſarum pedes ſæuitia, arcanoquè Dei nutu præter naturæ ordinem miteſcẽtes vniuerſo Orbi teſtimonium dedere, vt apud Baronium ex B. Gildæ geſtis hunc in modum ſuis in Annalibus de Carolo Magno Imperatore tradit: *Poſthac* (inquit) *memoratus Imperator, & Rex Carolus venationi pro more deditus, locis vicinis venationi aptis exturbat rabidas feras à ſuis ſaltibus; inter quas miræ magnitudinis Vrſum inſequitur, qui iam multo ſpatio victus, cùm nullum eſſet effugium, vndique campis latè patentibus, ac mortem imminentem iam, iamquè capiendus crebris differret flexibus, properè curſu recto tendit Moſellam, & in S. Saluatoris irrumpit Eccleſiam, vbi tunc res contigit, quàm faciliùs ſit admirari, quàm eloqui. Nam Deus, qui (vt ſcriptum eſt) homines ſaluat, & iumenta, beſtialem quodammodò Vrſi ſenſum permutauit, rationemque quandam intelligendi in eo formauit. Erat namque cernere propè Lipſana ſacra Virginis eum ſeſe inferre, & ſub tanta protectione à ſtrepitu inſequentium eum ſecurum procumbere: deinde oblitus feritatis ſuæ flexa ceruice, ſubmiſſoquè humilitèr capite Sanctimonialium aduenientium veſtigia lambere, & laſciuientium more catulorum omnibus blandiri, & hoc ipſo ſatis indicare ſe fuiſſe defenſum patrocinio famulæ Dei, eiuſque deinceps paratum eſſe ſeruire obſequijs. Quod vbi nunciatum eſt Regi cum ſuis, rem, quæ in beſtia diuinitùs agebatur, intellexit, Deiquè magnalia in Virgine venerans receſſit, ſine eiuſdem quidem vrſi læſione; ſed non ſine rei, quam viderat, admiratione. Iam verò Vrſus è ſylueſtri cæpit eſſe domeſticus, & in reliquum apud eiuſdem loci Sãctimoniales non aliter vixit, quàm ab illis iuſſus eſt.* Et congruè immites alioqui belluæ Virgines auſteriori obſeruantiæ addictas, non abſque ſummo rei portento delato ſtupentes, venerantur obſequio; & ſe vltrò carum pedibus humilitèr procumbendo, mites præter vſitatum naturæ morem erga ipſas, rigidaſquè vltrò in cæteros Diuino planè impulſu ipſarum morem gerentes nutibus ſubmittunt.

Baronius an. 805. num. 1.

Feræ interdum miteſcentes, nobile ſeruandę virginitatis argumentum, & obſeruantiæ teſtimonium exhibuere.

Surius die 5. Ianuar. to. 1.

Pſalmo 35.

Vrſus miræ magnitudinis è ſaltu ad Eccleſiam fugiens, ad Sanctimonialium pedes mitis ſubſiſtit.

Factis beſtia ſe B. Virginis patrocinio defenſã fateri viſa eſt.

Vrſus è ſylueſtri cæpit eſſe domeſticus, nec aliter apud Sancti moniales vixit, quam ab ipſis eſt iuſſus.

18. Ea igitur eſt Pœnitentiæ laus, & is, ac tantus in Dei Eccleſia præcellentis decor virtutis; vt nedum viris, ſed etiam fœminis, quę ipſius amore illectæ, contempto ſæculo, eiuſquè ſpontè reiectis illecebris, ſe ſpontè, ſuaq; Clauſtro deuouere, ac procul à ſe nuptias abdicantes, quibuſuis modis ſemetipſas ad Deum promerendum excruciabant, miris vltro portentorũ ſignis è Cœlo patentibus Dei manus ad cuſtodiendum affulſerit: Quod quidem illarum exemplo Monialium toti teſtatiſſimum Orbi redditur, quæ apud Murcianicenſe Monaſterium ſic arctioris vitæ, ac religioſæ obſeruantiæ ſtudio tenebantur; vt vel flammarum graſſante incendio, reſeratiſquè Monaſterij foribus foras egredi iuſſæ, minimè inter pericula iubentis imperio paruerint ſed viuas adhuc ſe penitus igne abſumi, quã pedem è Clauſtro efferre maluerint, ni exhibito diuinitus portento ipſis honorem Elementa deferrent; ac ignis ab earundem domo reſilire iuſſus, conſtanteſq; è proximo in arrepti Inſtituti propoſito fœminas reueritus, nobile acceptæ Deo earundem pœnitentiæ teſtimonium dediſſet. Sed rem à Petro Venerabili Abbate Cluniacenſi omni fide digniſſimo, dum de Monaſtico inſtituto agit, gratis (ſi libet) auribus excipiamus.

Baronius an. 1094. n. 18.

Virginum in Clauſtro degentium, ac pœnitentium merita portẽtis diuinitus illuſtrantur.

Murcianicẽſe Monaſterium flammis obſeſſũ Virgines in ſuo conſtantes propoſito deſerere nolunt.

19. *Eſt idem* (inquit) *locus inter alia Sanctimonialium loca ſingularem gratiam obtinens, & velut inter fulgentia Cæli ſydera quodam ſuo proprio fulgore præfulgens. Ibi nobilium mulierum multitudo, & quæ de ipſius Regij ſanguinis ſublimitate deſcendunt,*

Petrus Venerabilis lib. 1. miracul. c. 22

dunt, ſpernunt diuitias, & honores contemnunt, calcant ſuperbiam, luxuriam ſubigunt, Chriſtiquè ſequentes pauperiem, proprio Mundum cum Principe vincunt. De quarum numero plurimæ virorum morte deſtitutæ, ſecundas iterare nuptias refugerunt, aliæ incolumes maritos deſeruerunt (legitima putà ex cauſa) quadam ab omni carnis corruptione immunes euangelicum virginitatis honorem carnalibus voluptatibus prętulerunt; omnes tamen in communi virili conſtantia fœmineam mollitiem ſupergreſſę, non ſolùm mundana omnia, ſed ſe ipſas ſibi ſubiugant. Hæc ille, quibus exactam, omnibuſquè abſolutam numeris Pœnitentium, ac nobilitate præſtantium fœminarum viuis in tabula coloribus imaginem viſus eſt adumbraſſe; & dum quibuſuis earundem conſtantiam ad ſe excruciandas modis, adinuentiſquè instructam, ac cunctis ſęculi delicijs, blandimentiſquè muliebrẽ ſexũ iam planè præmortuum deſcribit: adeò vt fœminas ipſum extra Mundum cunctis quodammodò reiectis Mundi ſarcinulis factas, Cœlo iam propiores, pro exoptato illuc obtinendo ingreſſu vim ſibi facientes videre contingat, iuxtà Euangelicum illud oraculum; *Regnum Cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.*

Ibi Regij sãguinis nos, & obſeruãtię decus mirificè in Virginibus fulget.

Ne dum ſexum, ſed ſe ipſas fortiter agendo vicere.

20. Sed quàm conſtanter inuictę mulieres obfirmato animo, mentiſquè propoſito, clauſtrali (quam ſemel elegerant) diſciplinæ, & arctiori cuſtodiæ ſe ipſas vincendo immobiles inhæſerint, idem qui ſupra, his verbis proſequitur: *Clauſtro* (inquit) *ſalutari concluſa, & (vt ſic dicam) vitali obruta ſepulturę pro præſenti coarctatione ſempiternam latitudinem, pro ſepulchro beatam reſurrectionem expectant. Vndè potiùs mori, quàm egredi, antè occumbere, quàm limen deſignati oſtij tranſgredi elegerunt: Quod tunc apparuit, quando in circumpoſitis Villa domibus caſu quodam tempore ignis exarſit. Ferebantur ex ſublime globi flammarum, & exuſtis circumquaquè omnibus, ſanctarum illarum habitaculis appropinquabat: Tollitur in altum clamor Populi, ne ſacra domus comburerentur, magis, quàm de proprijs damnis ſolliciti; fit concurſus omnium ad muri eas ambientis propugnacula, & ſuper domum tecta conſcendentes, totis viribus obuiam ire ignibus parant. Arentem materiam, quam ſuper-inueniunt, longè proijciunt; nihil, quod ad igneam vim repellendam poſſit valere, intentatum dimittunt.* Sed vt fidei, necnon pœnitentiæ dumtaxat vim igni vndique excurrenti obſiſtere, vel vno ſatis mortalium oculis conſtaret exemplo, ignis debacchari ſic vltrò permiſſus eſt; quò Dei amore feruentes ſubinde mulieres, validoquè circum pœnitentiæ vallo ſeptas flamma, quæ foris ſæuiebat, reuerita condignum, ipſis vt par erat, honorem deferret; ſed quæſo rem proſequamur.

Petrus Venerabilis vbi ſupra cap 22.

Clauſtro ſponte incluſę, haud metu mortis è Clauſtro exire acquieſcunt.

Sollicitatæ Populi vocibus ad exeũdum, vel ſui cum periculo obſurdeſcunt.

21. *Sed nequaquam* (inquit) *proficiunt; aer enim vento commotus multiplicatas vires ignibus dabat, & fumum flammeo vapore admixtũ vultibus, atque oculis defenſantium inferens, ne defenderent, prohibebat. Cùmquè aliquandiù reſtitiſſent, victi tandem violento elementorum conflictu, tecta relinquunt, & ſe paſſim ad terram pręcipitantes, non iam domos, ſed propria corpora ſaluare contendunt. At ignis obſtaculo remoto, liberè omnia peruagatur, & partem propinquiorem ſibi ædificiorum inuadens, horriſono ſtrepitu maximas lignorum moles conſumit: Dum verò luctuoſa vniuerſorum vox confuſo clamore omnia replet, totius ignari conſilij, nihil niſi extremum ancillarum Dei exitum pręſtolantur. Erat tunc fortè in loco Lugdunenſis Eccleſiæ Archiepiſcopus venerabilis Hugo multa morum probitate, & religioſa conuerſatione, à Domino Papa Vrbano cunctarum ferè Galliarum conſtitutus Legatus, ad quem velut ad Patrem, confugiunt, & (vt in perturbatis rebus fieri ſolet) ânxiè ab eo conſilium expoſcunt.* Sic profectò ignis, qui aduerſus imbellem Religioſarũ mulierum cateruam adeò inualeſcebat, pertinax eo magis excreuit, eumque ſæuire in modum viſus eſt; vt ſola earundem poſtea mulierum fide compreſſum, ſedatumquè ſuis quiſque, iſthæc perlegendo, oculis incendium aſpiceret. Quid verò omni dignum admiratione fœminis in pœnitentię, arctioriſquè vitę ſtudio perſtantibus acciderit, videamus.

Petrus Venerabilis vbi ſupra.

Flammæ à vento circũferuntur, & vires acquirunt, ſed fœminæ haud animũ Chriſto præſidẽtes deſpondent.

Hugo Archiepiſcopus Lugdunenſis, & Galliarum Legatus pro Virginum ſalute aduocatur.

22. *Precantur* (ait) *præcipuè, vt incluſis ſanctis mulieribus exitum perſuadeat, neque tantum ouium Chriſti gregem ignibus Paſtor perire permittat. Motus Archiepiſcopus curſim Clauſtrum ingreditur, omneſquè ſub celeritate congregans, ſumma induſtria, vt periculo cedant, hortatur. Cùmquè illi omninò renuerent, & priùs ſe mori, quàm*

Petrus Venerabilis vbi ſupra.

Hortatur incluſas, & B. Petri, ac Papæ auctoritate ipſis, vt confeſtim exeãt, ſed fruſtrà præcipit.

pro-

propoſitum infringere, conſtanter affirmarẽt, ait Epiſcopus: Auctoritate B. Petri, et Domini Papę, cuius vice fungor, atque ex Abbatis veſtri obedientia vobis pręcipio; vt ad præſens hinc exeatis, neque vos cum habitaculis veſtris hic incendio incremari ſinatis. Ad hęc quadam maximę nobilitatis, et conuerſationis, Gisla *nomine, quam et ipſe multoties vidi, ſpiritu, et fide ſuccenſa reſpondit: Nos Pater, timor Dei, et præceptum Abbatis noſtri, vt ignem æternum euadere poſſemus, intrà hos, quos cernis limites, vſque ad mortem permanſuras incluſit. Vndè nullo pacto fieri poteſt, vt aliqua neceſſitate præfixos nobis pœnitentiæ terminos ſaltem pedis paſſu tranſgrediamur, niſi ab illo, qui in nomine Domini in hoc nos incluſit loco, ſoluamur. Noli ergo Domine, ſi placet, hoc iniungere, quod nobis agere non licet: ſed ſicut nos ignem præcipis fugere, ita magis igni, vt à nobis fugiat, virtute Chriſti Domini noſtri armatus iniunge.* Pręcepto quippe Sanctiſſimi Præſulis ad fugam adhortantis priùs ignem, quàm corda Chriſti amore ſub arrepto pœnitentiæ iugo flagrantia, ipſi è Clauſtro exitum ſuadenti paritura virgo propoſiti tenax edixit, vt edito palam fides miraculo comprobaretur; hęc enim ille.

Giſla inter cæteras nobilis Archiepiſcopum ſuum, & aliarum propoſitum obijciens monet, vt non tam ipſis exitum, quàm igni à Monaſterij muris fugam iniungat.

23. *Ad quam* (inquit) *mulieris fidem ſtupefactus Archiepiſcopus, ac ſubitò et ipſe fide repletus, foras exyt, et coram cunctis, qui aderãt, flammas intuens, ac lacrymis ora perfuſus ait: In nomine Domini, et per meritum fidei huius, quæ nunc loquuta eſt, mulieris, recede ignis peſtifer ab ancillarum Dei habitaculis, nec damna aliqua vltrà inferre pręſumas. His à Pontifice verbis prolatis (ſicut mihi teſtificati ſunt, qui viderunt) repentè immenſitas flammarum inuiſibili virtute repreſſa, velut ferreo muro obſtante, vltrà procedere non potuit, et abſque vllo humano ſubſidio, abſque aliqua pluuię gutta, incredibili celeritate ſemetipſum extinxit. Sic magnifico, atque inſperato miraculo ſanctum propoſitum Mulierum ſibi bene acceptum eſſe Diuina pietas comprobauit, et verę fidei merito omnia poſſibilia credenti (ſicut in Euangelio promiſerat) demonſtrauit.* Hæc Petrus Venerabilis de mira, ac ſtabili nobilium fœminarum, non niſi fide, ac pœnitentię armis aduerſus irruẽtes flammas pugnantium conſtantia in ſuis paginis tradit, quas illicò deſęuiens ignis deuoto ſui planè obſequio reueritus, ipſas nedum lædere; ſed nec earumdẽ veſtes, ac corpora itẽ lambendo, propiùs attingere auſus, ardua quæque Pœnitentium virtuti, ac meritis ſubeſſe teſtatiſſimè cunctis oſtendit. Sed ne hìc alia piarum fœminarum exempla ſileamus.

Petrus Venerabilis vbi ſuprà.

Archiepiſcopus eius fidem miratus, flammis Dei nomine receſſum præcipit, & ſe ipſo ſic incẽdium extinguitur.

24. His quoque Margarita olim, vidua Semptempedana in Piceno pijs operibus, ac pœnitentię, licet culpis minimè obnoxia, exercendæ feruore illuſtris accedit, vt Pompilius Caccialupus ſic habet: *Simplicitate* (inquit) *Charitate, manſuetudine, et humilitate præcipua Deo grata extitit, illud ſibi prę oculis ſemper ponens; Deo optimo maximo, ac proximis inſeruire, ac opem ferre, dijudicans neminem: corpori tamen ſuo plagas infligere, ac ipſum ſemper macerare, vt pauperibus prę ſtò eſſet, condignum putans, &c.* Ipſa ſiquidem decreuerat virginitatem perpetuò colere, niſi de ipſa Deus aliter ſtatuiſſet; nam Matrimonio iuncta vt filios, ac filias miro pietatis ſtudio in Dei cultu, educando proueheret, miro coniugalis pudicitiæ, honeſtiquè in virum obſequij documento prę fulſit. Viro ſubinde vita functo, omnem in eo curam, ac ſollicitudinem poſuit; vt filios à vitiorum cęno illibatos ſeruando, ſe ipſam auſteriori totam vitæ addiceret: hæc enim Auctor. *Veſtibus* (inquit) *iuxta conſuetudinem induta extrinſecus, intrinſecus verò aſperrima interula, quam cilicium appellant, ſemper induta, chorda carnes ſuas circuiens poſt ipſius mortem oſſa collidens, & conſumptis carnibus eadem quaſi latent reperta eſt.* Atqui memor ipſa Cruci affixorum Chriſti pedum, clauo item pedi infixo, vt Chriſto ſimilis fieret, ſe ipſam excruciabat, ac mortis demum à Deipara ſibi impendentis facta certior eſt; vt Auctor ſic tradit: *De inſtanti* (inquit) *obitu quindecim ante diebus ab ipſa Virgine Dei Matre fuit admonita, & rogata à filia, vt quid moriens ſibi relinqueret, cum calceos relinquere ſe dixiſſet; quibus tamen vſa nunquam fuerat, filia Matrem nihil temere loqui ſolitam ſciens, rem diligentium preſcrutata, pedum ſolia ſic à reliquis partibus deprehendit ſeiuncta, vt calceorum ſpeciem pręſeferrent, affixo etiam alteri eorum clauo ferreo in calce, quem illuc corporis grauiùs afficiendi gratia, ſeuerior aduerſum ſe mulier intuliſſe creditur. Ser-*

nantur

Rainaldus an. 1395. n. 20.

Baronius in not. ad Martyrol. 27. Auguſti. Acta extant in M. S. Cod. Bibliot. Vallic. ſign. lit. a pag. 415.

Margarita vidua ſeptẽpedana pœnis ſe ipſam macerat.

Pompilius Caual. in geſtis latinè ſcriptis.

Cilicio ſẽper induta, & corda, ſęcuit amore pænitùs exuit.

Clauo pedẽ in Chriſti Cruci affixi memoriam transfigit.

Pompilius vbi ſuprà.

Digitized by Google

Mortis à B. Virgine monetur, & calceaměta filiæ relinquens, quid ſic loquendo ipſis innueret,

nantur adhuc eadem calceamenta vnà cum clauo ipſo Septimpeda ad Diui Dominici Aedě ſeorſum à reliquo corpore in vitreo quodam vaſculo. Sic mulier tot ob Chriſti amorem pœnis confecta, & ſimul patiendi iugiter ambitioſiſſima, ſignis quoque poſt mortem diuinitus effulſit, & in Martyrologio Romano Apoſtolica auctoritate, dignà eiuſdem quotannis memoria recolitur.

Rainaldus ann. 1399. num 8.

Heduuigis Polonorum Regina Pœnitentiæ operibus claret;

25. Heduigis inſuper Polonorum Regina, tam morum probitate, quàm patiendi deſiderio illuſtris, nec non propagandæ apud Gentiles Chriſtianæ Religionis ſtudio nobiliter clara, vitam pœnitentiæ iugiter intenta operibus, ieiunijs videlicet, & terrenarum rerum, ac deliciarum præſertim contemptu excoluit; adeoquè meritorum potiùs cumulo, quàm Regijs diues theſauris, ad Deum feliciter coronam acceptura migrauit, de qua iſthæc Cromerus: *Donauit* (inquit) *Baſilicæ Craconienſi veſtem ad Sacra peragenda factam, margaritis, & lapidibus pretioſis diſtinctam: duo anni tempora, Quadrageſimam, & Aduentum Domini religioſa abſtinentia, et ieiunio ſemper coluit; delicias, pompas, & oſtentationem diuitiarum contempſit, ita vt cum propinqua partui, regali cultu, atque magnificentia exornare cubiculum, Regis abſentis literis iuberetur, reſpondiſſe ei feratur: ſe pompam omnem, & inanem ſplendorem pridem abdicaſſe, nec inſciam eſſe ſæpe mortem partui comitem eſſe: tum autem rectiùs ſe vilitate, & neglectu mundani faſtus Diuinæ benignitati, quæ ſterilitatis probrum à ſe amouerit, reſponſuram eſſe. Feruntur autem ob ſanctitatem eius, miracula quædam ad tumulum eius poſtea fuiſſe edita.* His itaque virtutum, & Pœnitentię infulis illuſtris fœmina, pluſquam Regio cultu clara, miraculorum item ſignis illuſtrari è Cœlo meruit; & à terreno Regno ad Cœleſtia pręmia euocata anno ſal. M. CCC. LXXXXIX. cum Chriſto ſemper victura, viuendi finem fecit: Quam Dama Leuicius ſummis laudum præconijs, ac meritò elogijs celebrat. Et hæc interim ſatis.

Cromerus lib 15. hiſtor. Polonic.

Quàm religiosè à cibis abſtinědo ſacra ex ritu Eccleſiæ ieiunia coleret.

Signis à Deo illuſtrari meruit.

Dama Leuicius in laud. ipſius.

26. Quoniam verò illuſtres, ac delicatiores item fœminas ob eximium pœnitentiæ cultum à delicijs ſe abdicantes hactenus recenſuimus, illibatarum quoque Virginum, ac pari tum innocentiæ, etſi minus ſanguinis ſplendore inſignium haud Deus huic noſtro ſæculo deeſſe exěpla eſt paſſus. Quarum vna inter præcipuas affulſit Roſa virgo Peruana, & vulgò à S. Maria, tertij Ord. B. P. Dominici. Cuius videlicet ſacer, ac admirandus præ cæteris Ordo ſub Deiparę Virginis auſpicio, velut amœnus Eccleſię hortus lectiſſimis ſemper virtutum ſexus vtriuſq; floſculis ſub florido itě Mariæ Roſario tot ſęculis diteſcěs, nouis in dies adhuc decoratur. Hæc igitur Virgo licet delicatior, ſić vltroneis ob Chriſti amorem non tam pœnis ſe ipſam excruciare, quàm dignè, ſuauiterque excolere ſtuduit; vt dubium reliquerit, an vitæ innocentia, & morum puritate: num verò pœnitentiæ merito dignam ſibi inter cæteras palmam vti Roſa inter flores vendicet, & an Dei amore, an patiendi deſiderio, & impenſo in carně ſuā odio reliquas tot, quæ in Sacro Ordine pręceſſere, Virgines hęc vna antecellat; vt Religioſus Sacri Prædicatorum Ordinis, miras ſummatim res complexus, ſic narrat: *Denunciamus* (inquit) *admirabilem quandam Sororem noſtram obijſſe, &c. habitu Tertij Ordinis noſtri, quæ ſic Inſtitutum, in domo Paterna manens, & Regulę, et Sancti P. N. Dominici Conſtitutionibus inhęrens, obſeruauit; vt omnibus alia Catharina Senenſis (quam ab ineunte ætate totis viribus imitari conabatur) in hoc Terrarum Orbe degens videretur. Orta fuit celebris hęc Virgo pijs Parentibus Limæ An. Domini 1586. à quibus religiosè educata, et maximè à diuino Sponſo ita illuminata; vt quintum annum agens, ad perfectionis culmen aſſiduis ieiunijs, ac pœnitentiæ aſperitate pertingere conaretur. Pertigit ergò mirabili abſtinentia, pœnitentiaquè inſigni: Pro lectulo equuleo varijs textulis intertexto vtebatur, argěteam coronam ad modum ſpineæ coronæ capiti circumpoſitam habebat. Ferrea catena vſque ad ſanguinis effuſionem corpus ſingulis noctibus crudelitèr affligebat. Patientia fuit incredibili, humilitate rara, puritate tàm animæ, quàm corporis inſignis. Diuinis reuelationibus admirabilis: Orationi, & contemplationi ita ſemetipſam dedit; vt ad vitam vnitiuam ſumma cum animi tranquillitate, et omnium admiratione peruenerit, ad cuius orationis exercitium eam per multum temporis Sacra Deipara Virgo ſingulis noctibus excitauit. Prædita fuit ſpiritu prophetico, quo multa futura prædixit: Ac tandem cæteris virtutum*

Harald. Ord. Prædic. in geſtis B. Roſæ Limēſis cap. 12.

B. Roſa Peruana Præd. Ord. Tert. patiědi ambitioſiſſima.

In libello in Comitijs Peru an. an. 1617.

Altera Catharina Senenſis ob vitæ puritatě, & patiendi deſiderium dici meruit.

Mira ipſius in excruciādo corpuſculo adinuenta.

Deiparæ Virg. fauoribus cumulata.

gene-

Digitized by Google

generibus inſignita præclara ſanctitatis ſuæ relinquens exempla feliciter in eadem Ciuitate obdormiuit in Domino die 24. Auguſti Anno videlicet ſalutis M. DC.XVII. &c. Hæc ille. Plura autem lectiſſimæ Chriſti ſponſæ Virgini huic elogia à pleriſque decantata ſunt; adeoquè Fr. Ioannes Lopez Epiſcopus Monopolitanus in ſua Ord. Præd. hiſtoria Roſam *viuum ectypon, ſeù effigiem vitæ, ac ſanctitatis B. Catharinæ Senenſis appellat*; Quin & ipſi, quod S. Ambroſij ore depromptũ eſt, S. Agnetis itẽ elogium cõcinnè, appoſitèq; conſonat: *Cuius* (inquit) *ne nomen quidem vacuum eſt luce laudis*. Et quod de Eugenio Caſſiodorus meminit: *Gerebat* (inquit) *nomine, quam poſſidebat meritis dignitatem*. Roſa igitur in horto Eccleſiæ congruè eiuſmodi nomen præſetulit, quæ vti *bonus Chriſti odor*, ſuis mirifice vniuerſum Chriſtianum Orbem, Deo aſpirante, virtutibus procul, & de vltimis terræ finibus afflauit.

Io: Lopez Epiſcopus in hiſt. Ord. Prædic lib. 3. c. 3.

S. Ambr. lib. de Virginibus

Digna ipſius præconia.

Caſſiodorus in Eugenij Laudem.

2. ad Corint. 2. 15.

27. Verùm enimuerò ipſa præ cæteris in Sacra Rituum Congregatione corã Sanctiſſimo Alexandro Papa huius nominis Septimo fe: re:, Decio Cardinale Azzolino referente, his potiſſimùm verbis primum innotuit, ac laudari eiuſdem Sanctitas meruit: *Ex ſuo* (inquit) *in Deiparam obſequio, Roſa de S. Maria voluit appellari. Sexus, ætatiſquè ieiunijs teneros adhuc ſenſus firmauit virtute robuſta, & Parentum monita ſimul, ac vota adulta probitate, & multiplici pietatis vſu præuenit puella, iuuenis exceſſit: Tantus enim eius amor in Deum, tantus in Deiparam cultus, tanta ſenſuum, & carnis caſtigatio, morum, & cogitationum munditia, vt argentea corona capite redimita, adinſtar ſpineæ, quam Chriſtus paſſus eſt, ferreaque catena virgineum corpus ſingulis noctibus dilanians, ſicut lilium inter ſpinas virginitatem cuſtodierit, quam cum ſe tota & Deo vouit perpetuam, & ſeruauit, &c.* Hæc ille; Cunctis verò à purpuratis Patribus Sacræ Rituum Congregationi Præpoſitis ritè peractis, magna nuper totius Vrbis lętitia, & Chriſtiani Orbis plauſu Peruanam hanc Roſam, quæ Limæ Deo aſpirante exorta eſt, Beatæ titulo à Clemente Nono auctam vidimus, futurum vt aliquando totius vtpote Eccleſiæ cultu Roſa, vti Chriſti dignus flos, Sanctarum Virginum numero adſcribatur, dum de ipſa interim ſolemne illud ſingulari elogio, & pro condigno laudũ themate in Vrbe, ac Viri præ cũctis clariſſimi publice ipsã laudantis ore meritò decantatum eſt: *Procul, & de vltimis finibus pretiũ eius*. Quo quidẽ ſapido laudatoris dicto nil breuius, ſed quò ad laudum merita ſpectat nil virtute vberius dici aliquando potuit.

Ex relat. D. Card. Azzolini in Sacr. Rit. Congreg. die 15. Septembris 1663

A ſingulari in Deiparam obſequio, Roſa à Sancta Maria nuncupari ſe vult.

Ferrea catena ſingulis noctibus corpus dilaniat.

Prouerb. cap. 31.

28. Inter alias quoque recentioris memoriæ Virgines, quæ hac noſtra ætate in Vrbe omnium Regina, virtute, ac pietatis, & pœnitentiæ ſtudio præfulſere, vna fuit Martha Marchina; quæ Neapolim vrbem nobiliſsimam, patriam habuit, ſed Romam virtutibus vtpote conſpicua pro domicilio. Huic Parentes quidem tenuis fortunæ, pij magis, quàm nobiles; honeſti potiùs, quàm diuites fuere. Poeſim illa latinam egregiè callens, humaniores literas, vltra quàm credi poteſt, & ſperari de fęmina, ad eruditorum vſq; ſtuporem exercuit. Cuius planè ingenij in literario opere indolẽ, ac peritiam Viri prętantiſſimi ſatis vnquam mirari non potuere; Et inter hos Eminẽtiſſimus Franciſcus Card. Barberinus Vicecancellarius, ac Sac. Collegij Decanus; & Bernardinus itẽ Cardinalis Spada olim Præneſtinus Epiſcopus, alijq; in Vrbe doctiſsimi, qui ipſius carmina inſpexere; eoq; magis, quod ipſa, vt idem Eminentiſſimus Spada ait, *Latinam literaturam ſine vllo Præceptore, hoc eſt ſolo Deo Præceptore didiciſſet*. Sed vt miræ ipſius hìc ingenij dotes, ac ſimul laudes innoteſcant, ſic Frater P. Macedo Franciſcani Ordinis Sacerdos, & laudator eius ſummatim geſta in libello, quem Chriſtinæ Succorum Reginæ dicauit, leui quodam pennicillo adumbrat: *Breui* (inquit) *ex Diſcipula Fratrum Magiſtra euaſit, & diſciplinam in doctrinam vertit. Calluit primùm exactè latinam linguam, deinde poeſim, ad quam ingenio facta erat, edidicit. Adiecit Græca rudimenta, Hebraicis præceptis aſperſa, quæ poſtea aſſidua meditatione in doctrinam formauit, &c.* Quod ne quis gratis aſſeri à nobis credat, Quærengus Vir noſtra ętate apprimè eruditus, ac prudens, cũ ſibi oblatos ab vno è noſtris Sacerdotibus huius Virginis verſus legiſſet, feriò demiratus, tam ſibi benè pondere, ac numero

Martha Marchina Virgo Neapolitana virtutibus, & ſciẽtiarum laude clara.

Bernardinus Card. Spada in epiſt. ad ipſam.

Viris digniſſimis admirationi fuit.

Fr. Macedo in edito eius vita, & libel. carminũ Reginæ Sueciæ dicato.

Fr. Macedo Franciſcani Ord. res ipſius geſtas ſcribit, & laudum Virginis præco.

numero

mero conſtantes, ac eruditos, ob excellentiam haud fœminæ fœtum ingenij credidit; donec probè rem experimento aſſequutus, non abſque ſtupore dignis tum verbis, tum laudibus carmen ſimul, ac artem, nec non ingenium inprimis ſummoperè commendauit, quam ſubinde alij eruditorum ſuſpicere, ac laudare pro meritis non deſtitere, quæ raro ſæculorum exemplo id habuit, vt (quod mirum plane eſt) *pro lana librum, pro fuſo calamũ, ſtylum pro acu* (vt Eminentiſsimus Spada in ipſius elogio habet) *tractare noſſet.* Huius quidem præclari ingenij nonnulla nos Lectori in noſtris Subterraneæ Romæ nouiſsimæ paginis, necnon in noſtro item Opere inſcripto: *Mortes peccatorum peſſimę*, epigrammatis ad rem alicubi allatis delibanda obtulimus.

Bernardinus Card. Spada clar: me. ipsá olim celebrat, ac miratur.

Eminentiſſ. Card. Spada epiſt. ad Marsham ex Bononia 1630.

29. Sed vt eius hic pietatem litteraturę coniunctam vel obiter recolamus, ſic ſuam illa vitam inſtituit, vt religioſas obſeruatioris Inſtituti in ſęculo fœminas æmulari quodãmodò videretur; hęc enim Frater Macedo vbi ſupra ipſius laudator ſummatim: *Cibus* (inquit) *ei parcus, & neceſſarius, etiam & ſomnus parciſſima, precum penè prodiga, quod nimiũ orabat. Sacris Myſterijs intereſſe quotidie, confiteri crebrò, conciones ſæpe audire, cæleſti pane refici; ter ad minus ſingulis hebdomadis, ſolemnioribus tamen anni temporibus quotidie Diuino illo pabulo recreari. Quadraginta horarum ſupplicationibus intereſſe, ſacras Synaxes frequentare, ſtatas S. Mariæ preces horarias recitare, & ſacrum piacularium orbiculorum penſum ſingulis diebus reddere; ſolemnia Eccleſiæ ieiunia intra, & extra Quadrageſimam ritè obſeruare. His Aduentus, & aliorum, quos ſtudiosè colebat, Sanctorum Vigiliarum, ac præcipuè B. Virginis voluntariè adijcere: quantum detracto cibo corpus extenuare, tantum ſumpta Euchariſtia animum ſaginare, S. Petri Baſilicam adire quotidie, cætera Vrbis Templa incidentibus eorum ſolemnijs inuiſere, Eccleſiam Patrum Oratorij in primis frequentare. Quod ſupererat temporis, id omne domi texendo, nendo, legendo, componendoquè conſumere; ſilentium amare, confabulationes fugere, hominum conſpectum vitare, curas in Cælo ponere, eòquè ſe, dum animo non poterat, cogitatione transferre. Corpuſculum varijs vexabat modis, & natura infirmum crebris afflictationibus infirmius reddebat. Feſſum diurnis occupationibus lectus duriſſimus excipiebat. Santolino ipſi à confeſſionibus mortuo, tabulam, in qua cubare ſolitus, dono ſibi dari petijt; eamquè deinceps pro lecto habuit, & quaſi naufragium reliquam vitam duceret, tabulę incubabat. Varijs morbis exercita, ſingulare patientiæ ſpecimen præbuit. Torminibus ſæpe laborabat, ac ſummis doloribus, cùm Congregationis Sacerdos hortaretur, adducto Pij V. Pontificis exemplo, vt eius verbis vteretur: Domine ne minuas dolorem, patientiam adaugeas: Negante illa, quod tanto Pontifici licuit, ſibi licere, ac proindè ſibi dicendum eſſe: Domine minuas dolorem, ſed adaugeas patientiam. Hoc tenore innocentem vitam duxit ad annum 46. qui ei vltimus vitę fuit; Nam Aprili Menſe, Anni 1646. lenta febre correpta, paulatim contabuit. Cùmquè ad mortem omnibus ſalutis æternę præſidijs ſe muniuiſſet, obijt placidiſſimè.* Sic Martha probè ſuum virtutibus explens in Dei domo tum nomen, tum miniſterij opus, & vix vmquam ex toto otioſa, ab omnibus laudem ſibi promeruit; & pietate, ac literis exculta, æquè ac meritis diues, & virtutibus clara viuendi finem faciens, in noſtra Vallicellana Eccleſia ad S. Philippum, quem illa impensè vti Patrem, ac ſemper Patronũ coluit, ſuum condi corpuſculũ voluit: Cui ſepulchralis lapis præclaris quidem notis à Gaſpare de Simeonibus Innocentio X. ab epiſtolis ad Principes, his planè inſcriptus legitur, vbi inter plura alia iſthæc conſultò habentur;

Fr. Macedo in lib. tit. Muſa Poſthuma

Digna, & auſtera vitæ ipſius norma

Pia ipſius in Deum, ac Sanctos ſtudia.

Silentij præter fœminarum morem amantiſsima

Quid patiẽdi cupida, ſed humilitatis ſtudio addicta inter dolores edixit.

Meritis clara diem feliciter obit, & in Vallicellano B. Mariæ, & S. Gregorij templo vult tumulari.

Sepulchralis Marthæ titulus in Vallic. Eccleſ.

Seueriores diſciplinas faſtu procul
Religiosè attigit.
Animi quæſito magis ornatu, quàm nominis;
Cuius gloriam
Sponte latens in Vrbis luce, dum planè
abiecit.
In ſinum tranſmiſit immortalitatis.
Obijt V. Idus Aprilis. Anno Domini.
M. DC. XXXXVI.
Aetatis XXXXVI.

Sepulchralis titulus ipſi inſcriptus.

Et hæc vel obiter in prælaudatæ Virginis, quæ Chriſtianas vnà cum literis virtutes, & Pœnitentiam præſertim, ſuprà ſexum, & vltra modum excoluit, meminiſſe voluimus. Cuius ſubinde carmina Chriſtinæ Auguſtiſsimę Suecorũ Reginæ digna oculis, prædict. Frater Macedo Fran-

Franciſcani Ordinis, in libello cui titulus; *Marthæ Marchinæ Virginis Neapolitanæ Muſa Poſthuma*, in lucem edidit: Sed hęc de ipſa interim ſatis.

30. Demumvt Virgini viduam,& Marthę illuſtrẽ in ſæculo pauperculæ fœminam;ſed tũ literis,tum diuitijs pari ſtudio prętantem,& quę Marthę ſimul,ac Marię probè imitando partes exhibuit, haud ingrato meritorum conſortio iungamus. Felix item Zacchia Rondinina, Matrona lectiſsima nequaquam ſuas à nobis, laudes ſileri patitur; quæ Patris, Patruique, ac filij purpura nobilis: Sed adhuc nobilior ingenio, moribus, & cætero vitæ ſplendore fuit, vt inter cętera minimè in hac noſtra Ciuitate viſenda, à magnis Viris huc confluentibus haberetur. Mirum fuit eius ſtudium optimarum Artium, ſed in primis Sacrarum literarum & veterum rerum Eccleſiæ cognitionis ſumma pietas, eximia prudentia, ſanctiſsima domi diſciplina & integra inter ſublimes curas, in gubernanda familia diligentia: Humilitati verò addicta cunctas, quibus præcellebat, animi dotes, & ſcientiarum præſertim (quæ rara in fœminis eſt) prærogatiuam, meritis viſa eſt laudibus cumulaſſe. Quo autem animi ſtudio cœleſtibus contemplandis intenderet, præter conſuetas, quas in precibus inſumebat horas, Sacras antiquiores Vrbis Eccleſias, & Beatorum præſertim Martyrum Chriſti memoria celebres, ac D. Sebaſtiani Martyris extra Vrbem adiens, ibique celeberrimum Calixti Cœmeterium tot Martyrum trium phalibus refertum exuuijs recolẽs, mirum eſt, quo illic ſpiritus feruore incaleſceret; adeoque præferuidas illas olim Chriſti amore Lucinas videlicet, Cyriacas, Lucillas, cæteraſque Vrbis Matronas æmulari cupiens, alijs nonnullis pietate præcellentibus nobilibus fœminis, ac præcipuè Portia Lancellotta de Gabriellis (cuius digna nobis alibi incidit mentio) iuncta ſibi comite, ſacra paſſim Cœmeteria inuiſens, mirò deuotionis cultu reconditas, ibi Martyrum exuuias, necnon pias veterum Chriſtianorum colonias, ac ſi ipſiſmet oculis præſentes cerneret, inter excurrendum mente recolens, impenſiùs venerabatur. Si quando autem Beati alicuius Martyris corpus à perſcrutantibus adinueniri, ac inde Pontificis iuſſu è tenebris in lucem efferri contigiſſet, ipſa totius mentis obſequio, & præ cordis lætitia geſtiens præſtò vna præ cunctis erat. Quin & ſacras Martyriorum ſarcinas, quibus inferior Vrbs Roma redundat, nec non pia veneranda Chriſtianæ antiquitatis Cymelia, non ſecus ac nobiles, & pretioſas margaritas quouis pretio redimens apud ſe domi ſeruandas curabat, vt in noſtro ſubterraneę Romæ Opere inſertis quampluribus ſepulchralibus titulis, ac Martyriorum inſuper inſtrumentis ab ea illic exhibitis non abſque ingenti poſterorum lucro, ac vtilitate, & ſumma item ipſius, quæ ſic piè poſteris laborando proſpexit, laude digna erit ſemper mentio, ad quæ cupidum Lectorem amandamus.

Felix Rondinina inſignis tum pietate, tum literis fœmina.

Pia ipſius erga Deum & proximos ſtudia.

Antiqua BB. Martyrum & Calixti præſertim cœmeteria, deuotiſſimè adit, perluſtratq;

Martyrum oſſa miro cordis obſequio proſequitur.

Martyrum ſepulchrales titulos, & Martyriorũ inſtrumenta quouis pretio in vnum colligit.

31. Pia demum, ac virilis fœmina, dum bonis iugiter intendit operibus, & Pœnitentię præſertim cultuſuũ plus animum, quàm aliæ fœminę corpus gemmis, ac auro ſollicitè excolit, atque apud Deum ſibi ornatum, & decorem parat; patiendi ambitioſè cupida carorum pignorum haud ſemel caſibus, aduerſiſque frequenter Dei nutu pulſata, quod de Paula olim à Hieronymo decantatum eſt, ipſa in ſe ad viuum exhibuit: *Neſciebat* (inquit) *ſe Matrem, vt Chriſti probaret ancillam*. Quin & illud inſuper: *Filiorum charitatem maiori in Deum charitate vincebat*. Quot enim pręreptos ſibi filios conſtantiſsimè tulit, tot ſibi proculdubio in Cœlo coronas, ſe ipſam, ac ſexum vincendo promeruit, vt diſertè religioſus Sacerdos è Societate Ieſu in ſuo elegiaci carminis conſcripto ad ipſam Libello ſermonem his verbis auſpicatur.

Quanta fœminæ in pignorum ſuorum funeribus conſtãtis animi virtus.

S. Hieronymus vbi ſupra.

Idem D. Hieronymus vbi ſupra.

Fœcundior virtutibus quam fœtibus.

Libellus elegiarũ Danielis Papebrochij.

Danielis Papebrochij è Societate Ieſu ad Felicem Zacchiam poſt cęſum in propugnatione Candiæ filium Ioſophum Rondininum, altero Filio Natali Rondinino orbatam.

Conſolatoria ipſi carmina à Sacerdote Societ. Ieſu conſcripta.

Fuit hic in ipſomet iuuenilis etatis flore pręter ſummam pietatem, compoſitoſque ad virtutem ſuauiſsimos mores, omni ferè ſcientiarum genere, ac literis, tùm Latinis, tum Gręcis ſic excultus; vt inter alios Vrbis præcipuos eruditione ſumma laude numeraretur, adeoque Alexander VII. ipſius tum ingenium, tum animi integritatem miratus, mox ad Ponti-

Natalis Rõdininus omni fere ſcientiarum genere excultus, & Pontificijs epiſtolis ad Viros Principes ſcribendis ab Alexandro VII. adhibitus.

Zz

tificatum euectus apud ſe in Aulam euocatum Pontificijs conſcribendis ad Viros Principes literis præfecerit; ſed magnas ipſe inter ſpes nil à ſe ipſo mutatus, breui morbo correptus, ad vitę immortalitatẽ tranſiuit. Cui illud Sapientis oraculum aptè viſum eſt occinere: *Raptus eſt, nè malitia mutaret intellectum eius, aut ne fictio deciperet animum illius etc. Et conſumatus in breui expleuit tempora multa; placita enim erat Deo anima illius.* De quo pauca iſthæc vti omni laude digno, ac nobis amiciſſimo, & quo Mater orbata, non potuit non ſummè obdolere, vel obiter dixiſſe voluimus.

Sap. cap. 4.

Daniel Papebrochius in elegia.

Conſolatorijs verò ſuis elegiacis eiuſmodi carminibus, ſic profectò prælaudatus Vir fecit initium.

Cùr ego Felicem verear te dicere Matrem;
Sis quamuis iterum pignoris orba tui, &c.

Felix planè tum re tum nomine dicenda.

Mulier itaque miris tum virtutibus, tùm fœtibus clara, ac Dei præſertim cultu verè inter Vrbis fœminas felix dicenda, me ritiſque inſuper cumulata, haud multis abhinc annis matura iam ætate, & virili animo conſtans, Læto ſemper vultu, ſacra item ſcripturarum verba corde ſimul, ac ore eructans, & re ſimul, ac nomine felix viuendi in Terris, Cœlo ſemper victura finem fecit. Sed iam ad alia orationis ſtylus recurrat.

CAPVT XII.

Magi, & Prestigiatores ad Pœnitentiam confugiunt.

Chryſologus in ſerm. Hieronymus in epiſt.

Diabolus ruinis hominum ſemper gaudet ex Chryſologo.

1 NVlla profectò homini cum Diabolo, *qui noſtris ſemper* (Chryſologo teſte) *ruinis gaudet*, ineunda ſocietas; nec vllum cum tartareo hoſte, *cui mille* (vt Hieronymus ait) *nocendi artes, cui nomina mille*, vſurpandum aliquando commercium, ſi quis à virulento ſerpentis morſu liber, ſi quis à vitæ periculo fieri cupit immunis. Primus etenim (ad ſua rem initia deriuando) totius humani generis, ac proſapiæ Parens, non niſi à ſerpente fraudem, ac ruinam pariter hauſit, quã in omnes infelici ſubinde malorũ auctuario diſpergit; vt illis palam verbis vel dum ſe mulier votis fruſtratã, ac deceptionis laqueo interceptam vidit, dolens confeſſa eſt: *Serpens* (inquit) *decepit me*. Meritò igitur mulier ſeducta dicitur, haud Vir; Ipſa quippe ſubdolo iam tum ſerpẽtis ſybilo aurẽ præbens, cunctis profectò fatale hominibus, dum vetitum Viro pomum exporrigit, exitium funeſtiſſime propinauit. Quod & aptè Chryſoſtomus aliquando expendens, totiuſquè mali cauſam originario velut è fonte mortalium documento inculcans: *Colloquium* (inquit) *ſerpentis, venenum fuit mulieri. Cum mulierem interrogat ſerpens, et mulier ſerpenti reſpondet, familiaritate ſermonis afflata decipitur, et colloquendi conſortio iugulatur; cuius ſi colloquia mulier deuitaſſet, et ſerpens fallendi aſtutiam perdidiſſet, et mulier mortis ſententiam declinaſſet.* Periculum itaq; dũ non videt, nõ vitat, cũctis inuidendo incurrit. Quapropter Deus vt ex primorũ Parentum ruina humano generi haud in leues tritaſq; calamitates, & malorum incõmoda in præceps lapſo, vel ſumme in hoc in poſterum prouidus, ſerpentem alloquendo, conſultum volens: *Inimicitias* (inquit) *ponam inter te, et mulierem, ſemen tuum, et ſemen illius*. In Dei namque contemptum, atque iniuriam ſic conciliata animorum piacularis concordia, & pax nonniſi hoſtilis, Chryſoſtomo teſte, redundat: *Nunquam cum hoſte* (inquit) *concordia iungitur, niſi Imperator priùs offendatur; nec Imperatoris aliter iuſſa ſeruantur, niſi hoſtis decreta ſoluantur*. Atqui Diabolus inteſtina in primæuos Parentes odia, ſuaſque in nos perpetuò fraudes exercens, vel ſemel cunctos, vt ab ipſo ſollicitè caueamus, ſatis ſuperque admonuit: *At cùm nos ille* (inquit Chryſoſtomus) *cum noſtris Parentibus occidit, nec vlli noſtrum aliquando pepercit; cur inimicum, cur hoſtem diligimus?* Omnis itaque cum infenſo humani generis hoſte conſuetudinis lex abrumpenda, quæuis tollenda occaſio; omnis denique, ne periculum perditionis impendat, vitanda mortalibus vnà cum morte ſocietas.

Geneſis cap. 3. v. 15.

Chryſoſtom cap. 3. Geneſis n. 15.

Eua Serpentis familiaritate, & colloquio iugulatur ex Chryſoſtomo:

Gen. cap 3.

Omni homini cum Diabolo commercium à Deo vetitũ.

Chryſoſtom in cap 3 Gen vbi ſupra.

Chryſoſt. vbi ſupra.

Hominibus cunctis Euæ cum Diabolo familiaritas nocuit.

2. Quod item appoſitè Cyprianus aliquando inculcans: quia qui vel ipſi primùm in minimis Diabolo annuit, grãde periculum ſubit, ne illi in maximis ſubinde conſentiendo adhærear; ideo omnem peccandi licentiam, ac periculum pariter ſibi ſeriò interdictum recolat: *Qui*

fre-

Digitized by Google

Cyprianus lib. 1. de ſingul. Clericorum.

fretus eſt (ait) *conuerſari cum ſcandalo, ſine cauſa dicit: Paratus eſſe volo cum Diabolo, contra Apoſt. Epheſ. 4. Nolite locum dare Diabolo. Qui ſi de foris oppugnans, vix muris expellitur; quantum valebit, ſi intra muros acceperit habitaculum?* Ità planè haud vnquam ſibi ab hoſte fidendum. Hinc iure merito diuinus gentium Doctor, Diaboli tum dolos, tum artes non ignorans, omnem procul ab eo conſuetudinem conceptis verbis abſcindens, ac ipſammet fœderis vmbram, nedum ſuſpicionem reijciendo amouens: *Nolite* (dicit) *locum dare Diabolo.* Facilè enim totum ſibi ſubinde vendicat habitaculum, ſi furtiuum vel ſemel aditum obtineat. Ignarus verò ipſius fraudum, ac nequitiæ omninò proditur, qui Deo carus, & virtutibus diues; ſecurus tamen ſuo adhuc cum hoſte agens, Cypriano edisserente, rem tranſigit: *Nunquam* (inquit) *ſecurus cum theſauro latro tenetur incluſus: nec intra vnam caueam habitans cum lupo tutus eſt agnus. Ipſe voluit ſuperari, qui hoſtem proprium in ſuas portas induxit.* Qui ergò infenſum ſibi hoſtem cupit euadere, eius profectò dolos & technas ſollicitè caueat. Et Tertullianus quidem ab impiorum hominum conſortio, maximè ob ſeducendi periculum illis cauendum verbis inculcat: *Deo* (ait) *digna commercia ſectare, memor illius verſiculi ſanctificati per Apoſtolum: Bonos corrumpunt mores congreſſus mali. Quę quidem verba ſic aliter Baſilius legit: Corrumpunt bonos mores conuerſationes prauæ.* Magicis verò potiſſimùm artibus Dæmon, callidus hoſtis arietare mortalium mentes, ac homines ſciendi maximè cupidos fallere conſueuit: *Eritis* (inquit) *ſicut Dij, ſcientes bonum, & malum.* Atqui Chriſtianis à Diabolo deceptis, & ad Pœnitentiæ aſylum profugientibus ſic res diuinitùs contingit; vt agnita nimirùm impoſtoris fraude primò ad Deum conuerſi, ſuos palàm errores accuſent, accuſantes damnent, & publicè demum aliorum documento palinodiam recantent. Id quippè Tertullianus olim pio Chriſtianorum pœnitentium laudabilitèr vſui aſcribit; *Neminem* (inquit) *pudet, neminem pœnitet, niſi planè retrò, non fuiſſe Chriſtianum.* Nunquam enim homines verè Chriſtianos pœnitet in Deum, niſi

Nullus Diabolo locus, eiuſq; fraudibus dandus.

Epheſ. 4. n. 27.

Cyprianus lib. de ſingul. Cleric.

Procul à domo arcendus latro, ſi quis nō vult expoliari theſauro.

Tertullianus lib. ad Vxor.

Baſilius 1. Cor. 5. conc. quod Deus non eſt auctor malor.

Magicis pręſertim artibus Dæmon pręualere contendit.

Tertullian. lib. Apologetic.

peccaſſe aliquando, & virtutem, ac Dei legem ſectando, non omnimodis illibatum Chriſti ſeruaſſe Euangelium, omnemque ſuam Diuino religionis cultui operam non impendiſſe; pœnitet profectò ipſos non fuiſſe, quod eſſe debuerant, & prauarum dumtaxat artium, vitiorum, ac ſcelerum intimè pudet: dum ſe peccatores, ac Deo rebelles, damnatis publicè erroribus fuiſſe fatentur.

3. Pœnitentia igitur ipſoſmet (vt hinc dicendi initium ſit) Magos, qui cum Diabolo, ac Morte pactum, & cum Inferno fœdus aliquando inierant, Deo reconciliatos in ſpem vltrò ſalutis adducit, & magno Eccleſiæ Chriſti, cunctorumq; gaudio aggregat; vt Auguſtinus cuidam olim magicis artibus apprimè vitiato, & dum ipſe Pſalmum ſexageſimum primum Populo exponeret, accidiſſe ſic adſtantes alloquendo teſtatur: *Vt noueritis* (inquit) *quòd multi in commixtione Chriſtianorum ore ſuo benedicant, & corde ſuo maledicant; iſte ex chriſtiano, & fideli pœnitens redit, & territus poteſtate Domini, conuertitur ad miſericordiam Domini. Seductus enim ab inimico, cùm eſſet fidelis, diu Mathematicus fuit, ſeductus ſedens, deceptus decipiens, illexit, fefellit, multa mendacia loquutus eſt contra Deum; qui dedit hominibus poteſtatem faciendi, quod bonum eſt, & non faciendi quod malum eſt. Iſte dicebat, quia adulterium non faciebat voluntas propria; ſed Venus: & homicidium non faciebat voluntas propria, ſed Mars; & iuſtum non faciebat Deus, ſed Iupiter, et alia multa ſacrilega non parua. Quàm multis putatis Chriſtianis nūmos abſtuliſſe? quam multi ab illo emerunt mendacium, quibus dicebamus: filij hominum vſquequò graui corde, vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? modò, ſicut de illo credendum eſt, horruit mendaciū, & multorum hominum interitum; ſe aliquandò à Diabolo ſenſit illectum, conuerſitur ad Deum pœnitens. Putamus fratres de magno timore cordis accidiſſe. Quid enim dicturi ſumus? namque ſi ex Pagano conuerteretur Mathematicus, magnum quidem eſſet gaudium; ſed tamen poſſet videri, qui ſic conuerſus eſt, clericatum quærere in Eccleſia. Pœnitens eſt, non quærit niſi ſolam miſericordiam. Commendandus eſt ergò & oculis, & cordibus veſtris. Eum, quem videtis, cordibus amatè; oculis cuſtodite. Vide-*

Auguſtin. expoſit. in pſal. 61. in fine.

Magus olim territus, poteſtate Domini conuertitur ad miſericordiam Domini, ex Auguſtino.

Mira, ac ſubita hominis ad Deum conuerſio.

S. Auguſt. expoſit. in Pſal 61.

Digitized by Google

te illum, ſcitote illum, & quàcunq; ille tranſierit, fratribus cæteris, qui modò hic non ſunt, vos oſtendite illum; & iſta diligentia miſericordia eſt, ne illum ſeductor retrahat, ac etiam oppugnet. Cuſtodite vos, non vos lateat conuerſatio eius, via eius; vt teſtimonio veſtro nobis confirmetur verè illum ad Dominum eſſe conuerſum: Non enim ſilebat fama de vita eius, quando ſic vobis & videndus, & miſerandus offertur. Noſtis in actibus Apoſtolorum eſſe ſcriptum, quia multi perditi, ideſt talium artium homines, & doctrinarum nefariarum ſectatores omnes codices ſuos ad Apoſtolos attulerunt, et incenſi ſunt libri tam multi; vt pertineret ad Scriptorem æſtimationem eorum facere, et ſummam pretij conſcribere. Hoc vtiq; propter gloriam Dei, ne tales etiam perditi deſperarentur ab illo, qui nouit quærere, quod perierat. Perierat ergo, nunc quæſitus, inuentus, adductus eſt: portat ſecum codices incendendos, per quos fuerat incendendus, vt illis in ignem miſſis ipſe in refrigerium tranſeat. Sciatis eũ tamen fratres olim pulſare ad Eccleſiam ante Paſcha: Ante Paſcha enim cœpit petere de Eccleſia Chriſti medicinam; ſed quia talis eſt ars, in qua exercitatus erat, quæ ſuprà ſe eſſet, de mendacio, atque fallacia dilatus eſt, ne tentaret, et aliquandò tamen admiſſus eſt, ne periculoſiùs tentaretur. Orate pro illo Chriſtum, prorſus hodiernam precem pro illo fundite Domino Deo noſtro: Scimus enim, et certi ſumus, quia oratio veſtra delet omnes impietates eius; Dominus vobiſcum. Sic ille iſtius poſt quam prauum execratus eſt magiæ vſum, ac Diaboli procul abiecit commercium; iam verò ad Deum feliciter traducti, & Pœnitentię ſubſidio nouam vitę formam inchoantis, aptis, appoſitiſque verbis concludit hiſtoriam.

Eius pridem impietas, & poſt modum conuerſio cæteris, prodeſſe, ne & ipſi cadant.

Magus ad Deum traductus portat codices incẽdendos, per quos ipſe fuerat incendendus ex Auguſtino.

4. Quoniam verò magica potiſſimùm ars tum publicæ, tum priuatę rei incommodat, Viriſquè præſertim Principibus inuiſa adeo, ac infida ſemper fuit; hinc magicos in primis codices ſub Valentiniano, & Valente Romanis Principibus quàm multis exitio fuiſſe ſatis conſtat: & ipſum ſanè Chryſoſtomũ in ſæculo agentem, in apertum capitis periculum, dum quaſdam paginas incautus arripit, vt ipſemet diſertè narrat, olim proculdubio adduxere; hæc enim ille: *Mota eſt olim* (inquit) *me Adoleſcentulo magna tyrannorum hoſtilitas, militibus etiam foris extrà Ciuitatem ad inſidias poſitis, fortè fortuito libellos quærebant incantatorios, & magicos. Et qui ſcripſerat librum, nondum perfectum in flumen abiecerat: & captus, cùm poſtularetur ab eo, reddere non poterat; ſed ducebatur per totam Ciuitatem vinctus, & cum ità accuſaretur, dedit pœnam. Tunc ergò ad Martyris ædem proficiſci volens, tranſibam per hoſtes iuxta flumen cum alio quodam. Ille autem viſo libro, qui in ſuperficie fluebat, primùm quidem putabat linteum eſſe: propior autem factus, agnouit eſſe librum, & deſcendens recepit. Ego autem contendebam, vt de communi inuento, & ridebam; ſed videamus* (*inquit*) *quidnam hoc ſit. Reuoluit partem paginæ, & inuenit ſcripta magica. Accidit autem eodem tempore militem tranſire: qui hoc animaduertens abijt, & timere nos fecit. Quis enim credidiſſet, quod è flumine ſumptum ſuſtuliſſemus, cùm omnes tunc etiam, qui non ſuſpecti eſſent, detinerentur? & abijcere non audebamus, ne videremur; idem erat periculum, ſi ſcinderemus. Conceſſit igitur Deus, & abiecimus, & poſtea à periculis liberati ſumus.* Hæc Chryſoſtomus, qui ſuæ tunc annum ętatis decimũ ſextum agebat, & id certè magno Dei beneficio tribuit, cùm grauiſsimæ pro his tunc quæſtiones haberentur.

Baronius an. 370. n. 131.

Magicæ olim artes a Romanis Principibus ſeueris legibus exagitatæ, & in primis ſub Valentiniano et Valente.

Chryſoſtom. in acta Apoſtolor. hom. 38

Chryſoſtomus ob magicum librũ ex aquis extractum, & apud ſe retentum in vitæ periculũ venit.

5. Et ſanè, vt quàm noxia magorum ſit cunctis fraus, luce clariùs pateat, magicis olim vir quidam artibus perierat, niſi Dei deſuper aſpirante gratia compunctus, ad Pœnitentiam ſpe ſalutis adductus conuolaſſet, de quo ex Chronicis Fratrum Prædic. Ord. Auguſtinus Mannus hæc habet: *Aegydius quidam* (ait) *natione Luſitanus, natus eſt ex Parente nobili; qui erat Conſiliarius Regis Don Sancy, & Gubernator Colimbriæ. Huius Viri progreſſus extitit per omnia ſingularis; dum enim adhuc Adoleſcens eſſet, diligentia ſua factus Clericus, tres obtinuit Canonicatus; ſed non vt Clericus, qui in ſortem Domini ſe dedit, viuebat: ſuſcepit enim vitæ genus ab omni honeſtate, & virtute alienum; ità vt omniũ oculos præ turpitudine offenderet, &c. eius autem curioſitas diſcendi fuit ſibi multorum malorum occaſio: Quapropter à Luſitania diſcedens, ad famoſiſſimam Pariſiorum Academiam proficiſci decreuit. Dæmon hanc occaſionem accepit, vt iuuenem hunc funditus perderet, perſuaſitquè ei, vt Necroman-*

Auguſtinus Mannus ſelect. hiſt cap. 583. ex hiſt. S. Dominici, & Prędic. Ord. ſcripta à Fr. Ferdinando eiuſdem Ord. part. 1. lib. 2. cap 72.

Aegidius natione Luſitanus ſciendi cupidus in magicarum artium impietatem impingit.

tia

Digitized by Google

tiæ artem addiſceret; quæ eo tempore (ſicut ferebatur) Toleti in obſcura quadam, & ſecreta ſpelunca docebatur. Cumquè animo ſuo magna euolueret, arbitrareturquè hac via poſſe ſe conſequi multa, quæ animo ſuo arriderent. Dæmon, qui eiuſmodi phantaſias ſuggerebat, apparuit ei in via in ſimilitudine Viatoris, & poſt multos ſermones tanta ei familiaritate coniunctus eſt; vt iuuenis non timuerit narrare ei animi ſui cogitationes, ſequè proficiſci Pariſios, vt egregius Medicus euaderet. Quæ cùm audiſſet Dæmon: aliam ſcientiam (inquit) tibi proficuam, atque perutilem indicabo, quam ſi didiceris, futurum eſt; vt animos omnium ad te diligendum conuertas, atque etiam opes, ac facultates aliorum acquiras, & indulgere voluptatibus poſſis, quotquot Mundus habet. Cùm enim iuuenis ſis, atque nobilis, nunc tempus eſt, vt vita genus ſuſcipias periucundum, ex quo gloriam, & honorem in Mundo recipias; id, quod Medicinæ operam dando, & curis ægrotorum incumbens, conſequi non poteris, &c. Hęc autem eſt Necromantia, quę præterquàm quod maiorem fructum affert, faciliùs etiam addiſcitur, &c. Igitur ambo iter arripuerunt, vt ad eum locum peruenirent, vbi illa ars docebatur. Cumquè Toleto appropinquarent, obuiam habuerunt Miniſtros, qui expectabant eos, à quibus benigno, & læto vultu excepti ſunt multis amicitiæ ſignificationibus. Deinde ſecreta ſollicitudine iuuenem ad antrum quoddam perduxerunt, vbi facultas hęc Diabolica docebatur. In quod cùm ingreſſi fuiſſent, audiuit iuuenis, quas conditiones obſeruaret, vt admitteretur ad magna illa arcana perdiſcenda. Prima autem erat, vt relicta Diuina lege, ſubijceretur penitus imperio, & dominio docentis Dęmonis, qui ſcientię illius ordinarius erat Magiſter. Secunda erat, vt fidem denegaret, & Baptiſma. Tertia vt chirographum ſcriberet atramento ſanguinis ſui, in quo Dæmoni ſe inſeruiturum polliceretur. Iuuenis, qui nihil cogitabat, niſi quod volebat, et duce ſenſu res agebat; factus fuerat ſuorum affectuum, et voluptatum infelix mancipium, propter infanda ſua vitia à Deo derelictus, et datus in reprobum ſenſum, conſenſit omnibus, quæ dicebantur. Scripſit proprio ſanguine chirographum, ſequè in poteſtatem Dęmonis dedit: Sed Deus, qui ex terra fæculenta nouit extrahere theſauros, in perditiſſimo iuuene oſtendit miſericordias ſuas, non corripiens eum, et vltionem exercens in media peccatorum colluuie, ſicut contra aliquos è ſocijs ſuis fecerat, quos dum delinquerent, morti tradidit; ſed mores eius ſuſtinuit vſque ad præfinitum tempus. Hæc Mannus.

Necromantiæ Diabolo ſuadente ſe addicit, inani bonorum ſpe abductus.

Toletum ad peſsimam ediſcendam artem proficiſcitur.

Miniſtros, qui ad ſpeluncã ſecretiorem deducant, obuios habet.

Dœmon quibus præmiſſis legibus iuueni ſcientiã eiuſmodi repromittat.

Miſer ſe ipſum Dęmonis obſequio Chirographo, in ſcripto deuouet.

6. Quibus autem modis potiſsimùm iuueni in pręceps currẽti Diuinum è Cœlo lumen affulgens, ipſum ad ſanam mentem breuì adduxerit; adeo vt ad Pœnitentiam immanes poſt culpas confugiendo, bonam animo veniæ, ac ſalutis ſpem conceperit, his planè verbis Auctor proſequitur. Cùmquè hoc modo (inquit) in hac miſeria perſeueraret, Deus de Cælo proſpexit; et ſicut moris eius eſt, miſericordia motus ex inextricabilibus laqueis eum eruere voluit: Res autem hoc modo geſta eſt. Quadam die cum ſolus domi ſuæ in Bibliotheca ſua permaneret, apparuit ei fortiſſimus Eques, et ferox, aſpectuquè terribilis; qui ſuper eum ſedens, lanceam, quam in manu geſtabat, contra eum conuertit, vt eum percuteret, terribiliquè voce inſurrexit in eum dicens: Muta ſceleſte, muta ſceleſte mores. Hoc viſo ſpectro Aegidius obriguit, et perterrefactus eſt, ſed vt qui erat infixus in vitiorum profundo, et ebrius in iniquitatibus ſuis, proprijſquè inuolutus peccatis, paulò poſt ab animo eius timor ille diſceſſit, non conſiderans, quid terribilis illa admonitio portenderet; quòuſque tribus diebus pręteritis eodem loco, et modo apparuit ei tremendus ille Eques, qui ſibi priùs apparuerat, magis indignans, quàm priùs, qui furore plenus eadem verba profatus eſt: Sceleſte, muta ſceleſte ſtatum tuum, muta vitam tuam. Cui Aegidius territus: Errauì (inquit) tibi Domine non obtemperans, cùm me priùs admonuiſſes; nunc faciam, quod iubes. Tunc Eques ille lancea pectus eius percuſſit, non vt feriret, et occideret; ſed vt ſanaret, et vitam daret, etc. Iuuenis nullam moram traxit, vt reſponderet ſupernæ vocationi, et quanquàm tunc quartana febri laboraret, Luſitaniam verſus profectus eſt; vt in aliqua Religione ſe conſtitueret, vbi peccatorum ſuorum pænitentiam agere poſſet. Cùm autem vlteriorem Heſperiam perambulaſſet, veſperè peruenit Palentiam: Fortè fortuna audiuit in hac Ciuitate fabricari Monaſterium Fratribus Ordinis Prædicatorum. Quapropter propter

Auguſtinus Mannus vbi ſupra.

Horribili ſpectro oculis obiecto compungitur, & territus reſipiſcit.

Dei miſericordiam, errorem ſuum agnoſcẽs implorat.

pter famam Sanctitatis, quæde illis Patribus vbique percrebuerat, priùs quàm vlteriùs progrederetur, Patres illos viſitare decreuit. Videnſquè illos portare lateres, et calcem, ligna, et ferramenta pro fabrica conſtruenda, ac ſi mercede conducti eſſent, Ordinem illum adamauit, perſuaſus præcipuè tantæ humilitatis exemplo. Sequenti die alloquutus eſt Monaſterij Priorem, cui etiam peccata ſua confeſſus eſt, petijtquè ab eis, vt Religionis habitum ſibi impertirent, qui magna promptitudine ab illis Patribus ſibi conceſſus eſt, remiſitquè famulos ſuos in Luſitaniam, ſcribens ad Patrem ſuum epiſtolam, certioremquè eum faciens deliberationis ſuæ. Permanſit in eo Monaſterio totum annum Nouitiatus ſui, fuitquè mirificus profectus, qui miſerante Deo ab illo in morum diſciplina factus eſt; nam Religionis auſteritas maximè tunc temporis in eo loco florebat. Hæc Auctor.

Veluti Saulus apparente ſibi Domino compunctus, ſtatim ad religioſorum Clauſtra conuolat.

Sacramentali Confeſſione expiatus Mundo, ſe abdicat.

7. Quanta verò præferuidus iuuenis animi alacritate totum ſe Pœnitentię dicauerit, atque auſterioris vitæ normam ſectatus, quàm ſanctè inſuper vitam finierit, haud ſilentio prætereundum eſt; hæc enim inſuper de ipſo narrans, hiſtoriam proſequitur. *Iuuenis* (inquit) *tantam corporis ſanitatem obtinuit, & corde ità erat alacer, ac ſi omnibus Mundi voluptatibus, atque delicijs potitus fuiſſet, & omnium rerum opulentia, magnas difficultates, & tentationes ſuſtinuit, quas ipſe Confeſſario ſuo reuelauit, & conſolationem ſuſcepit; ſemper Dominum rogans, vt ei vires prębereret, vt prouinciam ſuſceptam ad finem adducere poſſet, &c. Quapropter fauore Diuino tantam concupiſcentiarum, à quibus impugnabatur, moderationem obtinuit, pacemquè cordis, & ſpiritus quietem adeptus eſt; vt nihil magis eum delectaret, quàm ſilentium, ſolitudo, clauſura, & quidquid denique priùs naturæ eius aduerſabatur, ad tantamquè perfectionem peruenit, vt Frater Vmbertus Generalis totius Ordinis Miniſter, qui multo tempore cohabitauerat, aſſereret ex ore Aegidij verbum inordinatum exire ſe nunquam audiuiſſe. Semper enim colloquebatur, vt afflictam alicuius animam conſolaretur, aut vt magnalia Dei enarraret, aut profunda humilitate taceret, & quanquam eſſet excellentiſſimus Medicus, non tamen ægritudinibus ſuis remedia ſibi componebat, ſed in omnibus obtemperabat illi, qui ſui curam gerebat, &c. Quocircà magis, magiſquè de die in diem proficiendo progrediebatur, & in Sanctis exercitijs perſeuerabat: addebat orationi orationem, humilitati humilitatem, ſilentium ſilentio, pænitentiam pænitentię, nulli rei parcens, quę rigida, & auſtera eſſet. Ferream catenam circa carnes gerebat, quę vſque hodie in Monaſterio, vbi ſepultus eſt, in teſtimonium virtutis eius conſeruatur. Cęterùm extremo dolore conficiebatur propter chirographum illud, in quo ſe ipſum Diabolo denouerat in illa ſpelunca, in qua exitialem artem didicerat. Quapropter ſe fletibus macerabat, et meditabatur, qua ratione ex Diaboli manibus apocam ſuam, ſuo ſanguine ſcriptam eripere poſſet: millies orabat, & ſuſpirijs anhelantibus petebat à Deo, vt concederet ſibi petitionem cordis ſui. Contulit ſe ad orandam Virginem Beatam, terribilem Diabolo, afflictorumquè conſolatricem, prouoluebat ſe ad pedes eius, pronunciabatquè lamenta pænitentię, et flens ante ipſam, rogabat enixè, vt intercederet apud omnipotentem filium &c. pro apoca recuperanda, ne forſan mortis tempore apocam illã ſuperbus Demon contrà ipſum produceret.*

Augustin. Manuus vbi ſupra.

Alacer in Dei ſeruitio, delicijs procul abiectis perſtat, et ſi à Diabolo acerrime tẽtatus.

Aegidij in ſtadio ad Deum currẽtis virtutes.

Pœnas afflictando corpori ſollicite quærit.

Lacrymis, ac ſuſpirijs Deũ exorans; ac Deiparæ inuocato patrocinio apocã è Diaboli manu vindicat.

8. *Quadam die, in loco quodam Monaſterij ſui, &c. deuotiſſimè orabat, cùm nequitiæ Princeps mugiens, et vlulans, et formidabili ſonitu aerem verberans, viſibiliter apparet illi, et nefandis verbis, et ignominia plenis eum compellans, vocat ipſum proditorem, mendacem, apoſtatam, et perfidum, ac fędifragum; et ſecreta documenta, quibus eum inſtruxerat, et gloriæ opinionem, quam per illa apud homines acquiſierat, improperat, et voluptuoſam vitam, et delicijs plenam, quam illi procurauerat, obijcit, conqueriturquè ſe ad reſtituendum, quod ſuum eſt, cogi. Deinde minas intentat ingentes, et maledicens eum, euanuit, et ſtatim apoca illa per aerem volitare viſa eſt, decidereque in terram; quam cum arripuiſſet, coram Deo, et B. Virgine prouolutus, partim propter memoriam commiſſi ſceleris dolens, partim propter ereptam ex manibus Dæmonis apocam alacer, et præ gaudio plorans, gratias ingentes optimo Deo, et Sanctiſſimæ Virgini agit de accepto beneficio, quoniam eripuiſſent eum de inimicis eius, et de manu omnium, qui oderant eum.* Sic planè qui pridem magicis vitiatus dolis, & artibus ſe Diaboli mancipium fecerat

Contumelioſis verbis, à Diabolo pulſatus, & ope Virginis apocam a ſe cõſcriptam recuperat.

cerat

cerat, pœnitentia poſtmodum releuatus, ac Deiparę patrocinio ſuffultus, nobilem de Tartaro ad Deum conuerſus, & Sanctitatem adeptus triumphum retulit; quæ hìc prolixiori ſermone in Lectoris gratiam referre haud, ab re, ac minimè otioſum diximus.

Lætus ſimul, et ob peccatum dolens, Deo pro accepto beneficio grates perſoluit.

9. Atqui vt ſermo ſuſceptæ adhuc narrationi inſtet, Diabolus, qui ob immane (quo Deum proſequitur) odium, illius iugiter contraire voluntati, contendit, eiuſquè totis, quibus valet, viribus peruertere conſilia nititur, inueterati potiſſimùm liuoris in hominem tela conuertens, ſuis ipſum iugiter dolis impetere, ac innumeris circumuentum fraudibus in perditionis barathrum vnà ſecum pertrahere conatur: Deus autem, *cuius natura bonitas, cuius opus* (vt Magnus ait Leo) *miſericordia eſt*, in eo maximè mortalium ſe oculis admirandum exhibet, dum victor ſua Diaboli malitiam oppugnando bonitate confundens, ipſam ex ipſius manibus, immò ex Tartari faucibus prædam plerunqne aufert, ac perditos quoſque, & culpis grauioribus obnoxios ad ſalutis portum reuocans & praua eorundem peccata dimittens, ipſos ex mancipijs Diaboli, Dei filios, & ex peccatoribus iuſtos facit, & Sanctos. Quod quidem alterius in præſens non tam latronis, quàm maghi, qui debitum Deo Religionis cultum ſuperſtitioſis vtiq; per ſcelus artibus auferebat, exẽplo innoteſcit, cuius hiſtoriam ab Epiſcopo Bellicenſi ſuis conſignatam paginis, & hìc à nobis latinè redditam exponere, haud ab re futurum putauimus. Hæc enim ille.

S. Leo PP. Magnus ſer. de natiu. Domini.

Immenſa Dei pietas impios ad ſalutem vocando, & ipſis veniam indulgẽdo proditur.

10. *In ipſo*(inquit) *Alpium ore, Allobrogum ſita eſt Metropolis, quę à Cambaris, quorum ingens ibidem eſt copia, ſuum aptè nomen deriuat. Ibi in præcelſis Montium Bauge cacuminibus certus quidam homo in lictorum manus venit, qui magicarum artium irretitus dolis, ac ſuperſtitionibus apprimè addictus, nefandi huius apud Pretorem criminis accuſabatur: Porrò vbi tot palàm indicijs, ac certis item argumentis execrandum, cui ſe deuouerat, artis ad tribunal Iudicis crimen delatum innotuit, cum nullus tergiuerſandi locus ſuppeteret, perditus homo iuxta legum præſcripta à Pretore primùm ſuſpendij pœna mulctatur, & poſt ſuſpendium igni ſubinde abſumendus adiudicatur. Poſtquam igitur Iudex ſententiam tulit, reus non multò poſt ad patibulum ducendus, vt ſe ritè ad mortem paret, ac ſuę, vt par eſt, ſaluti conſulat; admonetur. Cui interim piorum hominum, qui reorum procurandæ ſaluti inuigilant, haud operam deſiderari contigit. Pius quippe Societatis Ieſu Sacerdos, doctrina, ac pietate conſpicuus, à quo rem accepimus, hominem iam morti addictum conueniens, hortatur, vt immenſę bonitati, ac Dei miſericordiæ pręfidens, ſuis quantumuis enormibus veniam ſupplex culpis exoret, ac ſalubri item pænitentię ritu Chriſtianum in morem expiatus, triſtem, funeſtumquè vitę, quem iam ſubterfugere nequit, exitum præueniat. At ille obaudito mortis ſibi iam in auribus obſtrepentis nuncio, haud pænitentię, vt par erat, manus dedit: ſed potiùs alter veluti Pharao corde in modum lapidis obdurnit, monitoremq; ſuum truci vultu, ac infenſo auerſatus animo, in ſuis obſtinatior erroribus perſtitis, neque vllam de Deo, aut de cæleſtibus rebus, de morte, aut Inferorum pænis, ac demũ de animę iam ſummo laborantis periculo mentionem fieri ſuſtinuit. Quin ad malorum cumulum ſalubria Religioſi hominis ad reſipiſcendum adhortantis verba, aniles veluti fabulas; irridens, aſpidiſquè in morem ſuas obturantis aures, ne vocem incantantium, et venefici ſapienter (vt Pſalmiſta ait) incantantis vocem ob audiat, ipſe pariter in malis adhuc pertinax aurem dictis adhibere noluit. Atqui Vir Dei zelantiſſimus, quippe qui lucrandæ animarum ſalutis deſiderio æſtuabat, hominis in ſupremo tum vitę, tum animæ periculo conſtituti miſertus, piorum eundem precibus commendatum voluit, ac ipſe pariter inſtantiſſimè Deum exorare non deſtitit; vt obſtinato hominis cordi, nec animæ ſalutem cogitanti tunc propitius adeſſet. Quoniam verò ſupernę viſitationis lumen eius nondum menti affulſerat, etſi multùm verbis alter, monitiſquè inſtaret, homini tamen, qui diù in malo inſordeſcens, Diuinis penitus vocibus obſorduerat; vt ſuam exomologeſi apud Sacerdotem conſcientiam expiaret, ſuadere minimè potuit. Itaque cùm tempus reo præfixum, & fruſtra item Dei ſeruus ſeruus conteriſ, adeoq; abſque vlla ipſum ad bonam frugem traducendi ſpe oleum ſe, atque operam perdere animaduertit: En tibi armati ad carcerem licto-*

Ex Libello variorum euentuum Epiſc. Bellicenſis lib. 2. cap. 12.

Quidam magicis artibus deditus apud Prætorem vt reus accuſatur.

Certis argumentis conuictus ſuſpendio deſtinatur.

Mortis ſententia enunciata, obſtinatior in ſuis erroribus perſtat.

Pſalm.

Ad patibulũ deducendus Religioſi viri adſtantis verba deridet.

Internis Dei vocibus, & Sacerdotum monitis obduratus;

lictores unà cum carnifice properant, quò preſcriptam Iudicis ſententiam opere exequantur: Quamobrē dato iam ſigno homo reſte collo inſerta, inter armatorum cuneos ad patibulum ducitur. Cunctis verò id interim deplorandum maximè videbatur, quod cùm adſtantes in tanto rerum diſcrimine, ac ipſius cauſa vultu palleſcerent, timerentquè vehementiùs, ſolus ipſe dumtaxat reus nedum pro ſe ſollicitus quidquā timeret. ſed & ceteris ad commiſerandum permotis, ac flentibus, vnus ipſe vel inter mortis pericula rideret, atque inſuper eos, à quibus iam tum ad ſupplicium rapiebatur, irridendo ſubſannaret; ſeriò interim affirmans, quod ſe vitam minimè ſuſpendio finiturum pro certò ſciret, ac ſe à patibulo ad carcerem mox illæſum, vegetumquè reducendum haud ambigeret. Quæ quidem deſperati, delirantiſquè hominis dicta, ſicut iuſtum nonnullis ſtuporem, commiſerationem quoque alijs non paruam ingerebat, ſic cunctis pariter ingens tragicæ rei exitum videndi deſiderium meritò excitarunt. Itaque vbi iam infelix patibulo proprio factus, & mox trabi appendendus conſtitit, Religioſus vir, qui vt miſerum inter mortis anguſtias quoquo modo iuuaret, à dextris aderat, etſi nil prorſus de animæ ſalute cogitantem videret; ſibi tamen vel contrà ſpem de homine ad ſuſpendium deducto bene adhuc ſperandi animum non deſpondit. Igitur in malo ſic adhuc pertinacem per Deum, ac Sanctos ipſius obteſtando precatur, animæ tandem ſuæ conſultum velit, ſalutiſquè negotium, quantumuis ſerò, ſeriò tamen agat.

Solus ipſe, cuius ſalus ab omnibus timebatur, nedum non timet, ſed ridet.

11. At magus, qui ſe moriturum neutiquam credebat, cum riſu, & cachinnis, quæ dicebantur, excipiens, ſalubria verba adhuc ſpernens, iſthac monenti illudebat. Quid plura? funeſtam miſer, cui appendendus erat, lætus, feſtinuſquè trabem per ſcalam conſcendens, carnifici, à quo trahebatur, hæc ait: Fruſtrà, fruſtrà, inquam, tu mortaliū improbiſſime adeò mei gratia in præſens, vt video, defatigaris; citiùs enim, quàm credis, re ambo infecta hinc abibimus. Iam verò carnifex reſtem trabi alligabat, ac Religioſus Vir Deo hominem maxime lucrandi anxius, cunctos, qui ſpectaculo aderant, vt pro obdurati hominis conuerſione preces ad Deum funderent, hortabatur. Cunctis itaque iam ex more peractis, nil aliud ſupererat, niſi vt reus carnificis manu è ſummo ipſius ſcala deorſum præceps ageretur (mirum dictu) cunctos fatalis patibuli trabes occulta repentè vi concuti, validoquè impetu diſrumpi & in terram cadere contigit, adeò vt ipſe in primis carnifex vnà cum reo corruent, vbi magus ſe nihil mali perpeſſum, & vti dixerat, ſanum, vegetumquè vidit, cachinnos geſtiens altiùs ederet.

Magus ad patibulum à lictoribus rapitur.

Trabi appēdendus ſcalā feſtinus conſcendit, carnifici inſultans.

Trabes patibuli occulta vi corruunt, & magus illæſus carnifici illudens cachinnos edit.

12. Iudex verò, qui poſt ſententiam, ibi tunc perditi exitum inſpecturus, aderat, cum ob inuſitata rei ſpectaculum adſtantes ſtupore attonitos, feſtiuumquè præ gaudio reum, ſubridentemquè videret, mox funem, quo is furcarum palo appenſus fuerat, præcelſæ cuidam arbori in foro, vbi ſontes ex more mulctabantur, exiſtenti, alligari præcepit. Quapropter Miniſtri iuſſa protinus exequentes ad prædictam arborem reum pertrahendo conuolant, & ſcala ſubinde ad aſcendendum aptata, reus vt quantocyùs trahente carnifice conſcendat, dictis, factiſquè compellitur. Iudicis itaque imperio vix ad arborem vſque deuentum eſt, cum Spiritus Sanctus, qui digitus Dei dicitur, afflaturus hominem, inuiſibiliter è Cælo deſcendens, cor deperditæ ſpei hominis tetigit, omnemq; ipſius Auerni offuſam menti caliginem mira deſuper oborta luce fugauit. Infelix quippe, qui tantam pridem animo lætitiam præferebat, trepidare exemplo cœpit, terroreſquè mortis conturbabant eum, & ſquamæ quodammodo, quibus ne Cæli lumen videret, ipſius oculi tenebantur, protinus cecidere; adeò vt obdurati hominis mens mox Diuinæ lucis radio perfuſa, Dæmonem vti hoſtem profectò callidum, ac humanæ ſalutis inuidum, quò ipſum in Tartara ſecum prouolueret, ſic palàm ſibi inſidias parando illuſiſſe proculdubio intelligeret: Fraudulentus quippe hoſtis nequaquam illum conſueto furcarum ſupplicio perimendum edixerat, adeoquè omnes feralis machinæ trabes, quibus alligari hominem contigiſſet, occulta infrigendos vi repromittens, quò tandem reus à ſuſpendio liber euaderet. Hac vtique (inquit ille) Stygius ſerpens, vt ſuis me irretitum dolis perderet, atque Orco inferret, certiſſimè præſtiturum ſe vltrò promiſit. At veſanus doli artifex, vbi me ipſius Iudicis iuſſu alteri appendendum arbori vidit, ſuis planè fraudibus interceptum, circumuentumquè animaduertens, vbi nulla iam euadendi reliqua ſpes adeſt, ſolum vtique, deſperatumque inter pericula me derelin-

Deperditæ ſpei homo Spiritu Sancto afflatus ſubito reſipiſcit.

Diaboli fraudes oborta è Cœlo luce agnoſcit, vt non iam filius tenebrarum, ſed lucis filius fit.

relinquens, meam, impoſtoris inſtar, tum fidem, tum calamitatem ridet, ſubſannatquè; ſed ipſe iam à Diabolo ad Deum profugus, meritas illi vices rependam. Magus igitur vel ſerò, ſuoque periculo ſapiens, vbi ſe à Diabolo deiceptum ſenſit, corde compunctus, ad Sacramentalem Confeſſionem, vnicum expiandis animi morbis remedium conuolat, & Dei aſpirante gratia, tam mira diuinitus cordis compunctione perfunditur; vt ſuas haud ſecretò Sacerdotis auribus, vti mos Chriſtianorum eſt, culpas detegere, ſed ruborem, ac ſui apud homines confuſionem ſubire nil veritus, ſua apud Sacerdotem ſcelera omnibus coram intimo cordis dolore adductus, aperire voluerit. Quod quidem tam promptè, libenter adeo, eoquè animi ſenſu præſtitit; vt cunctos ad compunctionem adſtantes prouocaret: Quippe qui dum eiuſmodi pœnitentiæ ſignis Angelos, qui ob eius ſalutem feſtiuum in Cælis diem agebant, lętificaret, ſuo homines quoque exemplo ſalubriter inſtruens, ad lacrymas, bonamquè in Deum ſpem excitabat. Atqui Diabolus id ęgrè ferens, optatamquè ſibi è manu prędam dilabi haud ſuſtinens, homini tam probè ad mortem ſubeundam parato propiùs acceſſit; vt ſacram ipſius exomologeſin præpediret, ſed corde contritus omnes illius conatus magicarumquè artium fraudem execratus, in illius faciem expuit iſthac dicens: Vade retrò Satana, qui me tuis hactenus irretitum technis immane decepiſti; par enim eſt, vt tibi, qui meam inſtanter adeo perditionem vis, tuiſquè hucuſque mendacijs, vt in præſens video, peruertere conatus es, ego vel ſerò pœnitens, Deiquè afflatus gratia perpetuò renunciem, tuamquè pluſquàm hoſtilem amicitiam execrando, priſtinos vitæ errores firmiſſimè deteſter. Iuſtum ſiquidem eſt, vt quoniam tu, qui mendacij es Pater, prior fallendo me inter pericula deſeruiſti; ipſe quoque ad Dei miſericordiæ ſinum confugiens, tibi, cui turpe homagium fecis, datam iuſtiſſimè fidem infringam. Publicè igitur Diabolo, eiuſquè artibus, ac ſectatoribus maledicens, initum cum eo fędus irritum voluit, totoquè ad Deum corde traductus illud ſub extremam vitæ horam ſuo cunctis exemplo palàm fecit, quòd peccator quiſque quantumuis perditus, & quibuſuis irretitus culpis, dum miſerentis è Cælo Dei lumen affulget, eiuſquè benignè gratia aſpirat, breui multùm in Diuini amoris ſtadio currens proficere valet. Hic enim mortalium ſceleſtiſſimus, vbi ſuam inter ſuprema vitæ momenta culpam agnouit, tanta prę́ſtitit, ac maiora item dum taliter affectus dolet, ipſumque ex corde pœnitet, præſtiturus; ni Sole iam ad occaſum vergente Prętoris Miniſtri ad iniunctum Iuſtitiæ opus perficiendum acceleraſſent. Verùm pius ille Societatis Ieſu Sacerdos ſic totis in iuuando homine animi viribus, ac tanta eloquentiæ vi, ac ſpiritus feruore tum dicendo, tum exhortando inſtitit, vt nedum hominem, qui patibulo erat addictus, ſuis feliciter dictis monitiſque Deo iunxerit, ſed plures item ex adſtantium numero, qui varijs tenebantur erroribus, compuncti ſe totos pœnitentiæ ipſo perorante deuouerint, multiquè ex his miſero compatientes, ſe pro eius anima quàm multa piè præſtituros promiſerint. Magus itaque Dei gratia præuentus, cuncta, quæ contriti, ac compuncti cordis typum pręferunt, in ſe ipſo magna ob id laude dignus exhibuit: Ac inter cætera, quibus animi feruorem palàm cunctis fecit, illud pręcipuè fuit; quod à Iudice ſemel, atque iterum inſtantiſſimè petijt, vt quò cumulatiùs pro ſuis facinoribus Deo faceret ſatis, viuum ſe ignibus tradi iuberet. Sed vbi talis, ac tantus de pręteritis culpis dolor aderat, Iudex ſententiam, quàm priùs aduerſus ſontem tulerat, nouarum incremento pœnarum, haud morituro cumulandam cenſuit. Miſer ergo, antequam rectè alligatus è patibulo præceps carnificis manu ageretur, coram obteſtatus eſt, ſe haud ſemel, ſed millies promptè, libenterquè, ſi fas eſſet, vitam daturum, vt Deo condignas pro tot, tantiſque patratis à ſe culpis pœnas exolueret.

Furcarum trabes diſrūpēdos vi occulta, nec ipſum trahi appenſum moriturum Diabolus edixerat.

Præ cordis contritione ſuas apud Sacerdotem publicè culpas fatetur;

Adſtātes ad cordis compunctionem, ſe ipſum taliter accuſando prouocat.

Diabolus cōfiteotem præpedire conatur.

Matt. cap.

Publicè Diabolū, & magicas artes execratus ad Dei miſericordiam præfidenter confugit.

Sacerdos è Societate Ieſu, nedū ad bene moriendum ipſum magum, ſed adſtantes varijs irretitos culpis ad bene poſthac viuendum, exhortando adduxit.

Magus adeò cōtritus moriens inter vere pœnitētes eſt adſcribendus.

Et certè huic poſt turpe cum Diabolo commercium, ſuaſque ex corde ſub vitæ finem antiquas errorum culpas ſic dolenti, & culpam magis, quàm mortis pœnam exhorrenti, illa Hieronymi egregiè verba occinunt: *Non quæruntur in Chriſtianis initia, ſed finis; Paulus malè cœpit, ſed bene finiuit. Ludę laudantur exordia, finis verò proditione damnatur.* Ita planè hic primùm magus, & poſtea pœnitens; male cœpit, ſed bene finiuit. Et de his hactenus.

Hieronym. epiſt. ad Furian Virg.

CAPVT XIII.

Mimicæartis; & Scenæ Profeſſores Pœnitentiam arripiunt.

1. V*Itia profectò ſunt, quæ* (vt moralis aiebat Philoſophus) *ſcenam deſiderant*;adeoquè non niſi homines maximè præ cunctis vitioſi in ſcenam, inde manifeſtam pro laude ignominiæ notam contrahendo prodire geſtiunt; *Vituperium quippe* (vt Doctor Angelicus ſemel edixit) *debetur vitio,honor virtuti.* His quippe notiſſimis velut notis vnum ab altero, & quæ honeſta videlicet ſunt à turpibus æquo Sapientum calculo diſcriminari contingit . Scena verò ſic ſe habet, vt dum turpia, obſcenaquè, quò magis audientibus, ac ſpectantibus arridendo placeat,conſultò ingerit dictiſque permiſcet, vel ob id, meritò culpanda , vix vnquam à culpa vacet, ac ſit ſimul expers infamiæ . Quod certè in primis Apoſtolus ſemel aliquando proſcribens, & procul à Chriſtianorum caſtris rem, velut ingenuis indignam hominibus , noxiamquè ablegans : *Turpitudo* (inquit) *& ſcurrilitas,& quæ ad rem non pertinent , nec nominentur in vobis* . Vbi idem iuxta Syriacæ linguæ ſonum turpitudo,non niſi auribus obſcenitates perſonando importat,& ſiquidem haud incongruè; Semper namque obſcena dictis turpibus facta iunguntur , quæ ſua ſpectantium tum oculis,tum auribus, maximè verò animis fœditate,dum vltrò ſeſe ingerunt, tandem exitio fiunt. Enim verò quid mali ſecum laſciuientis turpitudo ſcenæ afferat , Anſelmus notæ tum ſanctitatis , tum ſapientiæ Vir aliquando inculcans : *Turpitudo* (ait) *eſt, qua mens inflammatur ad libidinem.* Cui Angelicus item Doctor paribus verbis ſubſcribens : *Quidam ludi ſunt*, (inquit) *qui ex ſe ipſis turpitudinem habent, & tales ludi ab omnibus vitandi ſunt, ſicut ludi, qui in Theatris agebantur , ad luxuriam prouocantes* . Manifeſtam quippe ſe ipſis turpitudinem redolent .

Seneca ſin epiſt.

Honor virtuti , vituperium vitio , debetur ex D. Thoma.

Angelic Doctor 22. qu. 144.art,2.in c. art.

Ad Epheſios cap 5

Ars Mimica à Chriſtianis procul arcenda ob turpitudinē, quàm præſefert.

S. Thomas vbi ſupra.

Anſelmus ibi cit.

Turpitudo ſermonis,hominem inflammat ad libidinem.

S.Thom. 2.2. quæſt. 144. art.2. in cor.

2. Porrò ſi ſuſceptus de Mimis, ac Comicis ab altiori principio ſermo deriuetur, Scena quidem ob ſua apud antiquos olim morum dedecora , rerumquè turpium , quas oculis exhibet, propudia, non niſi malè apud Chriſtianos audire iugiter conſucuit , necnon digniſſimos Chriſtianæ religionis Proceres, ipſiuſquè Euangelij Præcones ſemper infenſos meritò ſibi hoſtes,ac vituperatores perpetuò habuit; E quorum numero Clemens Alexandrinus religionis zelo adductus, ſcenam non ſecus, ac publicam Orbis luem à Chriſtianorum cœtu proſcribens , ac ipſiſmet inſultans Gentilibus : *Deorum* (inquit) *nuptias , & liberorum procreationes, & puerperia , & adulteria, quæ canuntur, & conuiuia , quæ à Comicis recitantur , & riſus , qui in potu inducuntur , incitant me , vt vociferer , etiam ſi velim tacere : O' impietatem,ſcenam Cœlum feciſtis, & Deus vobis factus eſt actus : & quod ſanctum eſt , Dæmoniorum perſonis in Comędia ludificati eſtis, verum Dei cultum , ac religionem Dæmonum ſuperſtitione libidinosè inquinantes.* Quid enim malorū, ac ſimul turpitudinis in publicam hominum rem à theatris,velut à publica vitiorum ſentina , non ſenſim deriuat? Pari item Chryſoſtomus pietatis impulſu Scenam , eiuſque cultores carpendo ſuggillans: *Nunquam* (inquit) *dicere ceſſabo* ; ac eoſdem ſubinde acriùs ad ſibi cauendum ab eiuſmodi teſte auditores obteſtans ; *Si perſeueraueritis* (dicit) *acutiore ferro diſcindam;nec quieſcam, quoaduſque diabolicum diſpergam Theatrū* . Detrimēta quippè haud leuia,mortalibus à theatris plerùmque, tanquam ab ipſa malorum,& turpium officina contingunt.

Scena apud antiquos ob turpia , quæ oculis,& auribus ingerit malè ſēper oluit.

Clemens Alexandrin.in exhortat. ad Gentes.

Comici Deorū turpitudines propudia in ſcena inuerecū de hominū oculis exhibent.

Chryſoſtom. hom. de Dauid, & Saul.

In Mimos Clem. Alexandrinus , & Chryſoſt. proclamant.

Chryſoſtom. hom.7 in c.2 Mathæi.

3. Quis enim vir modo ſapiens, viros plerumque theatro intemperantèr addictos,ac ſcenam plus quàm par eſt,vſurpantes , peſſimè quibuſuis oluiſſe temporibus neſcit ? certè Nero, qui ſuam vitijs maximè famam denigrando auxit , ſcenam in primis hiſtrionis in morem ſtudiosè excoluit, de quo hæc Suetonius : *Recitauit* (ait) *carmina in theatro tanta vniuerſorum lętitia, vt ob recitationem ſupplicatio decreta ſit, eaquè pars carminum aureis literis Ioui Capitolino dicata* . Et infra hæc habet: *Non dubitauit* (inquit) *priuatis ſpectaculis operam inter Scenicos dare ; Tragœdias quoque cantauit perſonatus* . Sic publicam Principis infamiam ambitioſi quique auro Dijs oblato, non tam abolere , quàm Principis delinire aures, eiuſq; ſic haud vitia carpere , ſed ipſis adblan-

Nero Imperator ſcenæ, ac ſcenicis addictiſſimus ex Suetonio .

Suetonius in Nerone c.10. & 20.

diri

diri potius palpando geſtiebant. Id autem frequẽs adeò in more habuit vel obſcurus nomine Princeps, vt ſcenam veluti ſcelerum palęſtram propudioſus obiret, ac ſe alijs ſpectaculum riſu dignum, vel ridendo præberet; hæc enim Tacitus: *Scenam* (ait) *inſcendit multa cura tentans cytaram, & præmeditans aſſiſtentibus familiaribus: acceſſerat cohors militum, Centuriones, Tribunique, & mœrens Burrhus.* Quod dum emotæ Princeps mentis ſuis coram militibus, rem vti Principe indignam, dedecoramquè præſtaret, cordatus ille, qui ipſum adoleſcentulum iã probè moribus educandum ſuſceperat, videns, ac feriò turpes, prauoſque ipſius mores ſubodorando agnoſcens, non potuit non valdè ſimul dolens mirari; etſi alioquinè ipſius indignationem ſubiret, in ſcena vna cum cæteris inſanienti adblandiendo plauderet; vt enim moralis ille aptè in rem præſentem ediſſerit; haud ſcenam Romanorum Principe, ac ludum eiuſmodi dignum reputans: *Burrhus* (inquit) *mærebat tacitus tantam eius Principis inſaniam, quem ipſe ſeueritate morum olim aliter inſtituiſſet; ſed quod Aulicorum ingenium eſt, infami adulatione propudioſam cantus harmoniam laudabat, & à mœrente pectore aſſentatorias laudes auellebat.* Enimuerò ſciebat probe ſenſatus vir ſcenæ, ac Sectatorũ ipſius aſpectu, nedum infamiam turpitudinis animo ingeri, ſed & ſpectantibus efficaciter ſuaderi, adeoque, quòd turpiſſimus Nero, cum ingenti propudio in ſcena geſſit, alter etſi rogatus à Cæſare non abſque ingenti mœrore animi in ſcena dum eſſet, vel tunc iam ſenex, famoſuſque inter Poetas, rem velut ſibi, ac ætati incongruam, ſano, ac prorſus capite haud dignam, nonniſi tandem inuitus præſtitit, his cautè ad excuſandum facinus in prologo adhibitis:

Tacitus lib. 14.

Impudẽtia ipſius, qui perſonæ Maieſtatem nil veritus publicè Mimũ agebat.

Domeſtici dolentes, dũ Princeps nõ erubeſceret, ipſi, pro eo erubeſcebãt

Velaſquez c. 2. in epiſt. ad Philip. C. annot. 11. n. 3.

Eques Romanus Senex erogatus à Cæſare non niſi ſe ipſum excuſando, & cum rubore in ſcena mimum agit

Ego bis trigenis annis actis ſine nota,
Eques Romanus, larè digreſſus meo,
Domum reuertar Mimus? nimirum hoc die
Vno plus vixi mihi, quam viuendum fuit.

Ludouicus Buſtius è Soc Ieſu part. 1. cap. 5. n. 70. de miſſis deſcenſu.

Hæc ille. Suggillans videlicet his verbis *Cæſarem, qui rem Equiti Romano, & Seni indignam imperaſſet, cuius non parere votis æquè periculoſum eſt, atque mandata ſpernere, vt prudens ille inter Scriptores ſubinfert.* Prauas igitur res theatra exhibent, turpeſquè ſpectantium tum auribus, tum oculis, Lactantio proclamante actus ingerunt: *Docent* (inquit) *adulteria, dũ fingunt.* Id planè à ſapido rei Præceptore Arnobio mutuatus, qui cunctos hiſtriones execrando: *Hiſtrio* (inquit) *dum fingit, infligit.* Ad quod item paribus Auguſtinus verbis alludens, ac latentes Diaboli fraudes oculis reuelans: *Diabolus* (inquit) *muſcipulam ſpectaculorum proponit, vt capiat, quos amiſerat.* Sic planè ſcenam ille proſcribit.

Lactantius.

Arnobius.

Hiſtriones docent adulteria, dum fingunt, ex Arnobio.

Auguſtinus lib. 21. de ſymb. cap. 9.

4. Vt noſter igitur à theatris ad mimos ſtylus opportunè recurrat, hos quidem inter ludos, ac ſales, Mimicæ quondam artis Profeſſores à Deo repentè afflati, ac omninò à ſe ipſis immutati in Viros planè alios, ſpectaculum Deo dignum ad Chriſtum feliciter traducti, ipſiuſq; fidẽ amplexantes exhibuere; adeo vt ipſis illud Apoſtoli verbum congruat: *Spectaculum facti ſumus Mundo, Angelis, & Hominibus;* & mirandum quidem, quod cum maximè turpiter Chriſto illuderent, ipſimet Chriſto Martyres ſubinde effecti, ludus, ac iocus, immò & triũphus cederent. Nec verò id vni, aut alteri, ſed permultis, vt in ſacris Martyrum actis videre eſt, contigit, *Quibus* (vt Tertullianus ait) *ante Cęlum patuit, quàm via.* At verò Baronium hic mira Dei portenta in Geneſio ſub Diocletiano Imperatore in ipſomet Vrbis, ac Orbis theatro mimum agente, & ad Deum mox traducto, & alijs pariter recenſentẽ audire hic præſtat: *Tunc etiam* (inquit) *egregium ſpectaculum Vrbi prabuit Geneſius Mimus, qui in theatro, Imperatore ſpectante, cum myſterijs Chriſtianorum illuderet, repentè Dei virtute mutatus, feriò agere cæpit, quod iocis antea actitabat, vſque adeò, vt perfectè factus Chriſtianus, Chriſtumquè alta voce confeſſus, tormentis exagitatus, conſecutus fuerit tandem coronam martyrij. Longè planè felicius iſte verum repræſentauit ex ficto, quàm ille miſer, qui Aiacis furentis perſonam agens, tantoperè eo eſt raptus affectu, vt in inſaniam verè fuiſſe conuerſum recitet Lucianus. Quod Geneſio accidit, Ardealoni quoque pariter contigiſſe, eumque mimum ex ioco, factum feriò Chriſtianum, & Martyrem, tam Græcorum, quàm Latinorum tabulæ teſtantur, quæ eius natalem diem adſcriptũ habent decimo octauo*

1. ad Chor. 4. 9.

Mimi in theatris ad Deum conuerſi aliquando dignũ ſe Deo, & hominibus ſpectaculum prębuere.

Tertullian. in apol.
Baronius an. 303. n. 118.

Geneſius ſub Diocletiano mimus dum in ſcena Chriſtianis illudit, ad Chriſtũ conuertitur.

Lucianus lib. de Saltat. prop. fin.

Ardealoni mimo in theatro Cœlo lumen affulſit.

Kalendas Maij. Eſt haud longè diſſimile illud, quod de Dioſcoro Architheatro ad Alypium Auguſtinus ſcribit exemplum, qui in deridendis Chriſtianorum rebus eſſe ſoleret effuſus, effectus & ipſe licet ſæpè fruſtra renitens Chriſtianus; ſicque planè accidit, quod ſcriptum eſt: Dominus illuſores deludet. Scena igitur quàm ſępè ipſūmet Chriſtum ſui deriſorem, & ſeriò ſpectatorem habuit, dum garrientem petulantemq; Mimum ad martyrij coronam in Cœlum vnico interdum actu proueheret, non abſque magno Gentilium, qui iſthæc inſpectabant, ridebantq; propudio, quibus illud iure occineret: *Qui habitas in Cælis irridebis eos, & Dominus ſubſannabit eos.*

Auguſt epiſt. 67. ad Alypium.

Pſal. 24.

5. Atqui Dioſcorus dignum de ſe, dum adhuc mimum ageret, Dei virtute mutatus ſpectaculum præbuit. Et quidem patentibus cum ipſo ſignorum è Cœlo portentis fuit agendum; nam dum deſperatam eius filia ſalutem recuperat, ipſe ad Deum mentem, & ſe ipſum paritèr traducens, animæ ſalutem ex Baptiſmo retulit; ſed ipſius hìc Auguſtini verba excipiamus: *Architheater noſter* (inquit) *Dioſcorus Chriſtianus fidelis eſt ſimul gratiam conſequutus; Audi etiam quemadmodum, neque enim ceruicula, vel lingua niſi aliquo prodigio domarentur: filia eius, in qua vnica acquieſcebat, ægrotabat, & vſque ad totam deſperationem ſalutis temporalis eodem ipſo Patre renunciante peruenit. Dicitur ergò, & conſtat, cum mihi hoc, et ante fratris Pauli reditum Comes Peregrinus vir laudabilis, et benè Chriſtianus, qui cum eis eodem tempore baptizatus eſt, indicaret. Dicitur ergo ille ſenex tandem conuerſus ad implorandam Chriſti miſericordiam, voto ſe obligaſſe Chriſtianum fore, ſi filiam ſaluam videret: Factum eſt. At ille, quod vouerat, diſſimulabat exoluere, ſed adhuc manus excelſa. Nam repentina cęcitate ſuffunditur, ſtatimque venit in mentem, vnde illud eſſet, exclamauit confitens, atque iterum vouit, ſe recepto lumine impleturum eſſe, quod vouerat. Recepit, impleuit, et adhuc manus excelſa. Symbolum non tenuerat, aut fortaſſe tenere recuſauerat, et ſe non potuiſſe excuſauerat; Deus viderit. Iam tum poſt feſta omnia receptionis ſua in paralyſim ſoluitur, multis, ac penè omnibus membris, ac etiam lingua. Tunc ſomno admonitus confitetur per Scripturam, ob quod ſibi dictum eſſet accidiſſe, quod ſymbolum non reddiderit. Poſt illam confeſſionem redduntur officia omnium membrorum, niſi lingua ſolius: ſe tamen didiciſſe ſymbolum, ideoquè memoria iam tenere, nihilominus in eadem tentatione literis faſſus eſt, ſicquè omnis eſt ab eo deleta nugacitas, quæ (vt ſcis) multùm decolorabat naturalem quandam eius benignitatem, eumque inſultantem Chriſtianis faciebat valdè ſacrilegum. Quid dicam, niſi Domino hymnum canamus, et ſuperexaltemus eum in ſæcula:* Hæc Auguſtinus de homine mimicis apprimè artibus dedito, ſed ſignorum portentis ad Pœnitentiam, & Chriſti fidem mirabilitèr tandem traducto.

Dioſcorum quoque Chriſtianorum inter mimos hoſtis Chriſto dat nomen.

Auguſtin ep. 67. ad Alypium.

Dioſcori filia ſalutem corporis, & ipſe animę ſalutem lucratur.

Vouet ſe futurum Chriſtianum ſi filia ſanaretur & non adimplens cæcitate percutitur.

Vouet Chriſti fidem ſi lumen recipit, & obtinet.

In paralyſin membrorum ſoluitur ipſius etiam lingua, ſed tandem adimplens totus & ſi non lingua ſanatur.

Lingua haud ſanatus, quia lingua Chriſtianis inſultarat.

6. Pœnitentia verò, quæ ſibi opportunum vbiquè locum vendicat, & vel vnico hominem contritionis actu quibuſuis refertum vitijs in alterum planè hominem immutandi vim habet, certam quoque ad Dei Tribunal indulgentiæ, ac Dei amicitię recuper ındę ſpem vnà ſimul mortalibus refundit; Enimuerò haud vnus inter mimos, ac ſ enæ Profeſſores ex hiſtoriarum monimentis in præſens teſtis adeſt, & ex Sophronio quidem illud eſt (cuius alibi mentio incidit) de quo iſthæc: *Babylas* (inquit) *Tharſi Ciliciæ, mimus profeſſione, et magus, vir flagitioſiſſimus duas concubinas tenebat: Multa pro Dęmonis arbitrio, quo z ſebatur familiariter, ſiue cum eo, ſiue cum alijs nefariè tranſigebat. Ingreſſus quodam die Eccleſiam, auditoquè Euangelio, quod ad Pænitentiam hortatur: Pænitentiam agite, appropinquauit in vos Regnum Cælorum; ità compunctus eſt, vt rediret domum, et ſuis concubinis: Quo (inquit) amore, quàm æquabili vnamquamquè complexus, ſat, ſuperquè animaduertiſtis. Iam mutatus, aliud de rebus meis cogor ſtatuere. Quæcumque labore conſequutus ſum per me licet (iam Monachus fio) accipite. Illæ oratione huius permotæ reſponderunt cum lachrymis: & nos in flagitijs tibi ſociæ fuimus, erimus et pænitentiæ. Omnibus ergò in pauperes erogatis, incorruptæ deinceps, caſtæ, ſanctæque vixerunt. Hunc Babylam antiquus auctor Ioannes Moſchus ſe vidiſſe venerabilem, modeſtum, & clementiſſimum Virum. Quis hunc hominem flagitioſiſſimum fuiſſe dixerit. Hæc certè mutatio dexteræ excelſi: nam meretrices, & latrones multos præcedent in Regnum Cælorum.* Pœnitentiæ igitur dumtaxat nomen

Contritio hominem ex ? ei inimico amicum facit, & in alterum plerūque hominē immutat.

Sophronius in prato ſpirituali.

Mathęi c. 3.

Babylas profeſſione mimus, & magus Vir peſſimus ad Chriſtum repente traductus fit Monachus.

Duas concubinas ſecum ad Chriſtū traducit et pœnitentiæ ſociat.

Digitized by Google

men ex Euangelio depromptum, & vnà cum ſonitu, tum auribus, tum cordi immiſſum, repentè hominem in alium, & lupum ferè in agnum diuinitùs conuertit.

7. Verùm vt ſuſceptæ narrationis ſeriem proſequamur; ſuos inter ſcenas quoque, ac mimicas artes Pœnitenria haud ſemel cultores ingenti planè miraculo adinuenit. Quapropter mira olim ſenis, & ſcenici paritèr Sacerdotis ad Deum traductio non niſi venerabilium Societatis Ieſu Patrum operę, pijſque eorundem exercitationibus rribuenda videtur, vt ſic & his verbis ab Orlandino in ſuis paginis traditur: *Sacerdos* (inquit) *prætereundus non eſt, quem hæc cæleſtis exercitatio vehementer accendit. Is ſcenica leuitate tota Vrbe notiſſimus ſcribebat ingenioſè comœdias multitudini mox edendas, non ad eius carpenda vitia, moreſquè notandos, ſed ad captandos riſus, aureſquè paſcendas, & Sacerdotalis dignitatis oblitus, ſemet in theatrum ſępè dabat mimum agens exhauſto pudore, tantò nequior actor, quantò Poeta præſtantior. Sed inter exercendum oborta de Cælo luce pudor rediјt, & ſemetipſum erubuit: odioquè ſui rationem excogitauit, quemadmodum & ab ſe ſuperiores caſtigaret inſanias, et offenſæ multitudini ſatisfaceret. Statuit igitur iniecto fune ceruicibus in frequentiſſimum venire Templum, & inſpectante Populo ſtratus humi delicti veniam ſuppliciter implorare. Hoc cum Patribus communicato conſilio, auctores ei fuere Patres, ne rem aggrederetur inconſulto Vicario: ſi is annueret, ad ipſos rediret, reportaturus extrema reſponſi. Non potuit datam à Deo mentem improbare Vicarius, vt quod corruperant exempla nequitiæ, pænitentia reſarcirent. Nec enim leuis eſt nota Chriſtiani hominis, multoquè turpior Sacerdotis, hiſtrionem ſi velit agere, cùm tam graui Cyprianus Martyr exagitet oratione Chriſtianum, qui in huius adhuc dedecore permanebat; vt affirmare non dubitet, nec Maieſtati diuinę, nec Euangelicę diſciplinæ congruere, vt pudor, & honor Eccleſiæ tam turpi, & infami contagione fædetur. Is igitur magno animo redit ad Patres, rem ocyus aggreſſurus: Patres ad Vrbis concionatorem è Franciſcana familia hominem mittunt, vt cùm ille ad Populum verba faceret priuſquàm concionem dimitteret, ſi ità illi viſum eſſet, iuberet Populum expectare tantiſper, ac tum demum ſuggeſtum petere, & quę ad petendam veniam facerent, & verbis ſupplicibus, et ardentiſſimis promeret. Vt in ſacro illo ſuggeſtu ſcenicus Sacerdos apparuit, iamque alia in ſcena alium geſtum agebat, ſuſpenſa de collo reſte, ore exangui, deiectis in terram luminibus, totoque vultu ad modeſtiam humilitatemquè compoſito, excuſſit illicò multitudini lachrymas, qui riſus, & cachinnos ſolebat. Valuitquè noua illa perſona non minùs ad ſanciendos Chriſtianos mores, quàm paulò ante mimica illa ad deprauandos, multoquè plus vniuerſam concionem veri pænitentis aſpectus, quàm prioris concionatoris permouit oratio. Is poſtea ſummis è Societate votis, & inflammata voluntate contendit, vt in nouam familiam, cuius eſſent ad permouenda pectora tam firma præſidia, nomen daret, ſed moræ impatiens, longioris quippe deliberationis conſilij res erat, ad Capuccinos tranſijt, vbi reliquam vitam in ſumma Religione traduxit, multo vtiquè lętior horrido illo, contemptoquè ſacco, morte appropinquante, quàm ſi in molli, & vano perſeueraſſet ornatu.* Hæc Auctor, dum Sacerdotem mimicum ad Pœnitentiæ luctum è ſcena feliter traductum oſtendit.

Orlardinus hiſt. Societ. Ieſu lib 2. n.70. 77.

In Mimis quoque et ſcenicis ſuã olim Deus virtutem oſtendit.

Sacerdos quidam, qui comedias ſcribẽs, egregiè mimum agebat, ad Deum conuertitur.

Comediarum nedum auctor, ſed et actor Sacerdotio iniurius erat.

Compunctus publicè in Eccleſia ſe ipſum accuſare decernit.

Scenicus Sacerdos ſuſpenſa collo reſte apparens, multitudini lacrymas excuſſit, qui prius riſum cõciliabat.

Magis animos mouit veri pœnitentis aſpectus, quàm concionatoris oratio.

Ad Cappuccinorum Religionem conuolans lętus è vita migrat.

8. Nulla ergò eſt hominũ conditio, quæ vbi ſerio ad Pœnitentiam confugit, Dei Regno apta, idoneaq. non ſit, & ab æternæ felicitatis ſinu, ac Beatorum conſortio repulſam aliquando ſuſtineat. Enimuerò vt diſertis Hieronymus verbis inculcat: *Non accipit religio noſtra perſonas, nec conditiones hominum, ſed mores inſpicit.* Pœnitentiæ ſiquidem virtus ſic hominũ ſingulos blandè ad ſe venientes excipit, vt mox gratos Deo exhibens, Cœlo tandem, & Sanctorum conſortio dignos renunciet. Quod ſanè Paphnutius, ille olim Monachorum Abbas ab Angelo eſt edoctus, dum Monachis, qui Deo ſumma vitæ auſteritate inſeruiebant, præteritis, Symphoniaco, & ipſe par meritis oſtẽditur; homini ſcilicet, qui canendi arte ſcurram quodammodò, ac mimum in ſcena peragens, non niſi ludicram, contemptibilemque inter homines vitam tranſigebat; hæc enim auctor in vitis Patrum: *Cum fuiſſet* (inquit) *vitę euangelicę, quodam tempore, orauit Deum; vt ſibi oſtenderet, cui Sanctorum ſimilis haberetur. Aſſiſtens verò Angelus reſpondit ei, quòd ſimilis eſſet Symphoniaco cuidam, qui in vico illo cantandi arte victum quærebat. Tum ille*

Chriſtiana religio non perſonas accipit, nec cõditiones, ſed mores inſpicit ex Hieronymo

Hieronym in epiſt.

In vitis Patrum in geſtis S. Pãphutij Ab. c.16.

Symphoniacus olim Paphnutio Abbati, Angeli oraculo præfertur.

obſtu-

Digitized by Google

obſtupefactus nouitate reſponſi, cum omni properatione pergens ad vicum, perquirit hominem. Et cum inueniſſet, ſtudioſiſſimè percontatur ab eo quidnam Sancti, & religioſi operis geſtum ſit ei, omneſquè actus eius curioſius diſcutit. At ille reſpondit, quòd res erat, ſe eſſe indigniſſimum vitæ peccatorem, atque ante non multùm temporis ex latrone ad iſtud, quod nunc exercere videretur, fœdum artificium deuolutum, &c. Poſtquam verò egregium, quod is adhuc latro præſtiterat opus, illibatam à ſe mulierẽ, quæ in ipſius de venerat manus, dimittendo, & mariti inſuper debita exoluendo, ipſo narrante accepit; arcana Dei admiratus conſilia, ac ſe ipſum magis, magiſque deprimens, hæc ait: *Ego*(inquit) *nihil tale geſſi, tamen credo etiam ad te perueniſſe, quod celebre Paphnutij nomen inter Monachos habeatur. Fuit enim mihi non mediocris ſtudij, vt vitam meam in eiuſmodi excolerem diſciplinis: Deus etenim de te mihi reuelauit, quia nihil minus apud Deum meriti habeas, quàm ego. Quià ergo vides frater, te non minimo loco haberi apud Deum, non negligas animam tuam: At ille ſtatim fiſtulas, quas manu gerebat, abijciens, ſequutus eſt eum ad Eremum, & artem muſicam in ſpiritalem commutans; vitæ, mentiſquè harmoniam per integrum triennium arctiſſimæ ſe tradidit abſtinentiæ, in pſalmis, & orationibus ſe ipſum exercens die, noctuquè, atque iter cæleſte animi virtutibus agens, inter Sanctorum angelicos Choros reddidit ſpiritum.* Spectaculum planè Deo dignum, abiectiſſimæ vitæ hominem in ſæculo, ipſiſmet Eremi cultoribus Sanctitate parem adinueniſſe.

Abbas hominem adiens, ab eo ſe indignũ eſſe præ cunctis & ex latrone feliciter ad Deum traductũ cõperit.

Adhuc latro mulieris illibatam caſtitatem ſeruat.

Dum ſe Symphoniacus deprimit, vilemque fatetur, ad Eremum à Paphnutio ducitur, ac meritis clarus in pace tandẽ quieſcit.

9. *Poſtquàm hunc igitur*(vt hiſtoriam proſequamur) *Paphnutius ex omni exercitio virtutum conſumatum præmiſit ad Dominum, ipſe arctioribus ſemetipſum ſtudijs quàm priùs exercuerat, agens, &c. Iterum Domino ſupplicabat, vt ſibi oſtenderet, qui ei ſimilis eſſet ſuper terram, &c.* Paphnutius verò iterum diuinitus ſibi alios, & tum negociatorem, tũ pagi proximi Comitem ſibi meritò eſſe pares edoctus, quò magis ſe ipſum deijceret, & Chriſtiana humilitate ſublimis, abiectoquè mentis faſtu, virtutes ſui ipſius contemptu magis, magiſquè apud Deum in tuto ſic repoſitas cumulatet: piè demum, ſancteq; vitam concluſit, vt Auctor in ipſius geſtis ſic tradit: *Et vnum* (inquit) *poſt hæc in corpore adhuc poſitus diem ducens, cum quidam Presbyteri ad eum viſitandum veniſſent, omnia eis, quæ ſibi Dominus Ieſus Chriſtus reuelauerat, nota fecit, dicens ad eos: nullum in hoc ſæculo deſpici debere, etiamſi latro ſit aliquis, aut in ſcena poſitus, etiam ſi cultum ruris exerceat, & coniugio videatur aſtrictus, etiamſi negociator dicatur, vt mercimonijs ſeruiat, cum in omni Ordine humanæ vitæ, aut habitus ſpeciem Deo eſſe placitam, quantum ſinceritatem, atque perfectionem mentis, & operum probitatem: Et cùm ſimilia de ſingulis quibuſque diſſeruiſſet, tradidit ſpiritum.* Ità planè quibuſuis hominibus Pœnitentiæ ſuffultis præſidio promptam, expeditamquè patere in Cœlum viam haud ſemel diuinitus præoſtenſum eſt. Sed de his hactenus, dum ad alia ſtylum conuertimus.

In vit. S. Paphnutij vbi ſupra.

Paphnutius iterum ab Angelo, ſibi tũ Mercatorẽ, tum Comitem, pagi Dominum merito pares edifſcit, vt ſe magis humilitate deprimat,

Nullus in hoc ſæculo perditis licet moribus, & ſæculo addictus, deſpiciendus eſt.

C A P. XIV.

Meretrices, ac impudicæ fœminæ Pœnitentiam amplexę, auſteriori ſe vitæ dedunt.

1 IN fœdis profecto, impudiciſquè tum Viris, tum fœminis, ſi ad Pœnitentię lauacrum feſtinent, magnum in ſacris Diuinarum ſcripturarum Tabulis abſconditum, eſt adinuenire theſaurũ; Nè quis verò id gratis dictum exiſtimet, vel ipſum Dauidis, quod aliquando admiſit, adulterium ſuo, ac præcipuo haud vacat myſterio, cùm & ipſum Dei Verbum humanæ demum naturæ copulandum, Ambroſio teſte deſignet. In ipſo quippe adulterij crimine, culpa ſimul, ac myſticæ item rei argumentum agnoſcitur. *Myſterium*(inquit Ambroſius)*in figura, peccatum in hiſtoria, culpa per hominem, Sacramentum per Verbum.* Enimuerò ſi quis rem ſeriò expendit, quemadmodũ Dauid alienam in ſuum thalamũ induxit vxorem, ſic ſuæ alienã pariter naturam ſumens Verbum hypoſtaſi iunxit. Quod appoſitè Auguſtinus, aptèque in rem præſentem ediſſerens, Dauidem profectò Chriſti, qui Eccleſiam immundam alioqui ex gentibus ſibi in ſponſam cooptauit, typum geſſiſſe, ac Pœnitentiã inſuper vel in diluendis quibuſuis culpis

In rebus quibuſque vel fœdis, ſacræ ſcripturarum paginæ theſaurũ quærentibus offerunt.

Ambroſius lib 3. in Lucam.

præ-

prerogatiuam, atque imaginem ad viuũ adumbraſſe affirmat: *Ipſe Dauid*(inquit) *grauiter, ſceleratequè peccauit: veruntamen ille deſiderabilis omnibus gentibus adamauit Eccleſiam ſuper tectum ſe lauantem, ideſt mundantem à ſordibus ſæculi, & domum luteam ſpirituali contemplatione tranſcedentem, atque calcantem*. Ità planè quia mulier ſe lauit, ingenti planè myſterio impuras quaſque animi labes, ac peccatorum ſordes ne dum in Eccleſia Pœnitentiæ lacrymis, ac Baptiſmi Sacramento dilui, ſed & aboleri peccata ſuo velut digito oſtẽdit; His verò Gregorius paribus item verbis conſonat: *Vriæ Dauid* (inquit) *vxorem abſtulit, ſibiquè coniunxit, quià in carne Redemptor apparens legem à Iudaico Populo extraneam demonſtrauit*. Poſt Dauid item Salomon & ſi carnalibus turpiter delicijs difflueret; Chriſtum tamen & quoquo modo etiã ipſe, vt Auguſtinus docet, errando ſignabat: *Salomon*(inquit)*per vmbram futuri prænuntiabat etiam ipſe Chriſtum Dominum noſtrum, non exhibebat*. Quaſi illud vel tacitè innueret quod Salomon Chriſtum præcurrendo, non imitando, eius ſub cortice tantum literæ ſignificabat amorem; at mores ad viuum minimè exprimebat, in ipſis dumtaxat amoribus, quod futurum erat aliquando, mortalibus prænunciando. *Niſi fortè quis dicat* (inquit Auguſtinus) *mulieres alienigenas, quarum amore exarſerat, ſignificare Eccleſias electas de gentibus*. Occultiore autẽ Sacramento Diuinus à Chriſto refundendus honor Eccleſiæ iam tum præſignabatur; Fornicariam quippe, & adulteram inſuper fœminam, quæ haud otioſè ſacris in paginis recenſentur, & quas demum ſibi Diuino Propheta imperio copulauit, Synagogam, & Eccleſiam Hieronymus appoſitè interpretati nil veritus, magnum in Chriſto, & in Eccleſia Sacramentum venerabundus agnoſcit: *Quod adulteræ* (inquit) *& meretrices ſynagoga, & Eccleſia dicantur in ſcripturis, nulla dubitatio eſt*. A Chriſto namque omnis auferenda vel tunc ab Eccleſiæ filijs morum, culparumque fęditas, ac per pœnitentiam tã virtutum gratia, quam animæ ſalus à Chriſto Domino diuinitus portendebatur. Quin immò & mulier illa, quæ peccatrix, & ſeptem Dœmonijs fœda in Euangelio deſcribitur, & compuncta ſubinde, ac dolens, copioſo ad ipſius pedes lacrymarum imbre madida gratiam recepit; nonniſi Eccleſia, ac gentilium populus ſalubri pœnitentię lauacro, ac fidei Sacramento innouandus, Hieronymo ediſſerente monſtratur: *Mulier* (inquit) *illa meretrix in Euangelio, quę pedes Ieſu lacrymis lauat, crine detergit, & cui peccata omnia dimittuntur, manifeſtè pingit Eccleſiam de gentibus congregatã*. Nil profectò Vir tãtus iſthæc narrãdo veritus innocentiſſimas Chriſti Sponſas, ſeù columbas in turpibus ipſis, ſordidiſq; Dęmonum cultoribus repræſentare, cunctiſque id ipſum ſummo palam laudum præconio, ac digno meritorum elogio prædicare.

Magnum in ipſo Dauidis adulterio, Chriſti, & Eccleſiæ Sacramentũ ex Auguſtino.

Auguſtin. lib. 22. contra Fauſt. cap. 87.

Gregor lib. 3. moral. c. 21.

Salomon quoque Chriſtum Dominum prænunciabat, non exhibebat ex Auguſtino.

Auguſtin. lib. 17. de Ciuit. Dei c. 8.

Oſeæ c. 3. v. 2.

Adultera mulier quã Dei imperio Propheta ſibi copulat ſynagogam, & Eccleſiã deſignat.

Hieronymus epiſt. 131. ad Ruffinum.

Lucæ cap. 7.

Mulier, quæ in Euãgelio peccatrix dicitur, ſuis haud vacat myſterijs ex Hieronymo.

Hieronym epiſt 131 ad Ruffinum.

2. Atquì haud vna, quæ peccatrix in Euangelio deſcribitur mulier, ſed plures vberrimis inolitas turpitudinum labes, ac morum fœditatem lacrymis diluendo, à Chriſto tandem, ijſdemquè planè verbis: *Remittuntur tibi peccata tua*; veniam deniq; culpis ampliſſimam ſunt conſequutæ, & quæ immundæ primùm venerant, mundæ omninò ad ſua poſtmodum rediere: adeoquè vna quæque iſtarum ſuam lacrymis animæ faciem vbertim rigando diluens, illud Samaritanæ in ſe ad viuum iterando miraculum oculiſ contemplandũ exhibuit; *Nouo* (inquit Ambroſius) *admirationis genere, quę peccatrix aduenerat, reuertitur prædicatrix*. Immenſam quippe Dei miſericordiam, obtenta culparum venia vnaquæque iſtarum, ac Pœnitentiæ inſuper excellentiam prædicat; Haud deſperanda enim ſalus, ac venia, vbi lacrymis cauſa ad ipsũ Dei, qui miſericordiarũ Pater eſt, Tribunal peroratur, nec vlla mulier quantùmuis immũda à Chriſti pedibus, ipſiuſque conſortio repellitur, vbi primò Pœnitentiæ virtus accedentibus patrocinatur. Quin immò Magdalena ſui totum animi decorem ex Pœnitentię lacrymis hauſit: *Illa* (inquit Chryſoſtomus) *in Eccleſia meretrix Virgines quoque honeſtate ſuperauit*. Enimuerò haud Chriſtus momento ploranti fœminæ indulgentiam diſtulit, ſed ream protinus, ac dolentem excipiens, mundam, culpiſquè omnibus liberam dimiſit: *Vbi vidit* (inquit) *compunctam, iam non repulit quaſi publicanam, aut ſpreuit importunam; ſed recepit dolentem, & amplectitur pœni-*

Lucę cap. 7.

Samaritanæ miraculum Chriſti opera exhibitũ, non nullis quoq; interdum diuinitus affulſit.

Ambroſius ſerm. 30.

Meretrix Chriſti virtute, ac ope à culpis, expiata, virgines honeſtat: ſuperauit ex Chryſoſtomo.

Chryſoſt hom. 6. in Matth.

tentem

Chriſtus vbi Magdalenam vidit compunctā, recipit dolentem, amplectitur pœnitentem.

tentem. Vbi igitur animæ apud Deum gemitibus negotium agitur, indulgentiæ in promptu donum eſt. Beneficij autem Chriſtus celerem Iudæis gratiam ob ſanctioris vitæ normam ſibi adblandientibus inter exaggerandum inculcans: *Quia Publicani*(inquit)*& meretrices præcedent vos in Regnum Dei*. Enimuerò non nullæ tam ſeriò, adeoque ex corde meretrices vel ſerò ſuas dolendo, ac pœnitendo culpas fleuiſſe leguntur; vt mox omnem abolendo reatum, inſeri Cœlo meruerint: aliæ verò tot ſe cruciatibus mulctarunt, vt anteactas vitæ culpas pœnis compenſando Pœnitentium magno cunctis nedum exẽlo, ſed & portento extiterint.

B. Lauren. Iuſtinian. hom. 1 de pœnitentia.

Matth. c. 25. 31.

3. Vt narrandi autem ab ea, quæ cunctarũ Princeps mulierũ Pœnitentium fuit, initium faciamus; Magdalena primùm abſolutiſſimæ ad Deum conuerſionis ſe ipſa argumentum præbens, compendiariam cunctis Deum placandi, ac promerendi viam oſtendit: toto etenim mox corde compuncta, ac pœnitentiæ typum exhibens, Dei quoque immenſæ ergà ſe, ac peccatores indulgentiæ quibuſuis liberalitatem oſtendit. Hanc quippe Euangeliſta opportunè irruiſſe conuiuio tradit, & Chriſti abluendo pedes, ſuiſque item crinibus extergẽdo, quibus vel poſt culpas à peccatoribus Dei pietas pœnitendo obſequijs ſit obtinenda, deſignans: *Lacrymis*(inquit) *cæpit rigare pedes, & capillis ſuis tergebat, & oſculabatur pedes eius.* Quod aptè eleganterquè ſuo ex more doctiſsimus inter modernos hũc in modũ peccatricẽ inducens fœminã viuis verborũ in conuiuij tabula coloribus expreſſit.

Peccatrix in Euangelio pœnitẽtium in Eccleſia Princeps, & Dux.

Luca cap. 7.

Aſſueta inſidiari hominibus fęmina,
Inſidias nectit & Deo;
Ne ſedentis iudicia toleret,
Occupat recumbentem,
Et eiuſmodi violentia auidum
Capillis irretiens, &c.

Aloyſius Iuglaris in ſuis elog. ſacr.

Quæ blanditijs inſidias hominibus parabat, lacrymis Deo nectit.

Poſthæc verò non iam peccatricis, ſed verè pœnitentis fœminę ad viuũ pariter adumbrans imaginem, ac toto Deum corde diligentis, tum pœnitendo, tum amando formam, eiuſque portenta ſuo idem venerabundus ſtylo ſic cunctis ob oculos contemplanda proponit; hæc enim ille:

Quæ diù malè ambulauerat,
Veſtigia recta doceri
Sanctis quærit à pedibus,
Silentio explicans plura,
Quàm voce potuiſſet.
Fletus, & oſcula
Fidos affectus ſui habet interpretes;
Amores Magdalena non exuit,
Sed mutauit.
Seù de virginibus vna non eſſet,
Sumpſit tamen oleum ſecum,
Et ne excludi poſſet à nuptijs,
Se ſe Sponſi pedibus alligauit, &c.

Aloyſius Iuglaris eleg. de S. Maria Magdal.

Ad Chriſti pedes myſtice conuolat, vt rectè poſthac ambulet, & amores non id exuit, ſed immutat.

Benigno demum Chriſti iudicio, quam Phariſęus pridem à Cœlo proſcribendo damnauerat; abſolutã, ac exoptato à Chriſti pedibus lucro diuitem, cum gratiæ theſauro redeuntem videamus:

Cur Magdalena cum vnguento ad Chriſti recumbentis pedem conſtitit.

In pace dimittitur,
Quę ſe ipſa triumphata
Iam non haberet hoſtem, quem vinceret.

Iuglaris vbi ſupra.

Pretioſa ſiquidem, ac ſalubris vnius Magdalenæ pœnitentia, quæ quanti ad promerendam Dei gratiam, lachrymæ, & cordis ſimul compunctio, ipſaque amoris vis valeat, vel ſuo mortales pœnitendi magiſterio docet, indultaquè illi peccatorum veniaim, menſam ſimul Dei largitatem commendat: *Remittuntur ei*(inquit) *peccata multa, quoniam dilexit multùm.* Chriſtus namquè impuræ olim fœminæ ipsũ quærenti, & vt adinueniret, ad pœnitentiæ aſylum imploranti, omne gratis debitum relaxat, vt idem, qui planè ſuprà, ſic oſtendit:

In pace poſt ſui victoriam à Chriſto dimittitur.

Luca cap. 7.

Cæleſtis Creditor
Totum debitum charitate compenſat,
Et ad incrementa fænoris,
Amoris ſolius exigit, & requirit vſuram.

Aloyſius Iuglaris vbi ſupra.

Hanc quippe & iuſtam Dominus in ipſam tulit ſententiam: *Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multùm*; adeoque, & mulier flendo, ac amando pœnitens, & Chriſtus pariter trhaendo, ac dimittendo verè miſericors, ac benignus oſtenditur.

Diligendo mulier, totum Deo debitum Charitate compenſat.

Luca c. 7.

4. Peccatrix igitur, ac famoſa in Vrbe mulier (cuius mentio hic eſt) in ſacris Euangelij tabulis illis planè verbis, de facie agnoſcitur: *Et ecce mulier, quæ erat in Ciuitate peccatrix, vt cognouit, quòd Ieſus accubuiſſet in domo Simonis Leproſi, attulit alabaſtrum vnguenti, & ſtans retrò ſecus pedes Domini, lachrymis cæpit rigare pedes eius.* Quibus profectò egregiè vnius mulieris pœnitentia, ad viuum in

Luca c. 7.

Suo Lucas mulierem peccantem, ſed poſtea pœnitentẽ penicillo adumbrat.

tabula

tabula Lucæ ipſius pennicillo contemplanda exhibetur. Poſtquam enim peccauit,ſic pœnitendo,ſic dolẽdo profecit, vt tam pœnitentium exemplar,quàm cunctarum item mulierum dux diligendo ſalubritèr fieret. Hoc quippe vno Chriſti ipſius ore apprimè commendari meruit: *Remittuntur illi* (inquit) *peccata multa, quoniam dilexit multùm*. Quæ multùm igitur illicita ante amando peccauit,multùm item poſtea amare flendo pœnituit; adeò vt quantum ipſa pœnitendo creuerit, iuges ipſius lachrymæ, & mirus, qui cordi inhæſit Diuinæ charitatis feruor oſtenderit: Enimuerò mox tota in alteram diuinitùs immutata; *Quod ſibi* (inquit Gregorius) *turpitèr exhibuerat, iam Deo laudabilitèr offerebat. Quot in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe reperit holocauſta. Conuertit ad numerum virtutum numerum criminum, vt totum ſeruiret Deo in pœnitentia,quidquid ex ſe Deum contempſit in culpa*. Cuius item egregias ſuo Cyprianus elegantèr ſtylo laudes proſequitur, dum ſeipſam in alteram ſubita amoris vi conuertiſſe fœminam, prauiſque exutam moribus, cœleſtes induiſſe virtutes, doniſquè ſupernis auctam teſtatur: *Nihil* (inquit) *de ſe retinens, totam ſe tibi deuouit*. Pœnitentiæ itaque ſic poſt acceptam culparum indulgentiam operibus inhæſit, vt vel poſt totum dimiſſum gratis ſibi à Chriſto (debitum; ſemper Auguſtino teſte, doleret,ac ingemiſceret iugiter: *Peccatrix* (inquit) *illa Maria non ſolùm in domo Simonis, ſed etiam poſt aduentum Spiritus Sancti ſemper dolebat,ſemper peccata, quę commiſerat,flebat*. Paucis item Gregorius verbis præcellẽtem mulieris pœnitendo ſimul,ac diligendo modum demiratus: *Quæ frigida* (inquit) *peccando remanſerat, poſtmodum amando fortitèr ardebat*. Cuncta quippe ipſius geſta ſi quis recolat, neſcire modum viſa ſunt.

Lucæ c. 7.

Quæ multũ peccauit, multum quoque dilexit; & diligendo fecit Deo ſatis.

Gregorius hom 3. in Euang.

Subita,& totalis peccatricis fœminæ immutatio ex Cypriano.

Cyprianus hom. de ablut. pedum.

Auguſtin⁹ in ſerm. ad fratr. in Eremo.

Quæ modũ peccando exceſsit,amando quoque modum neſciſſe videtur.

5. Porrò auditis mulier Chriſti Domini verbis, eiuſquè vi per aurem cordi diuinitùs illapſa, ſubitò ad Deum conuerſa, dignam, ne dum ſibi pœnitendi formam indixit, ſed & ſubindè alijs æmulandam propoſuit; inſtructa quippè ſæculi nugis, ac ornamentorum pompis onuſta, vel dum aliorum pedibus retia intentat,diuinisChriſti intercœpta colloquijs,ad ipſius pedes feſtina ſuam perorando cauſam, ac ſpe veniæ ſuffulta cucurrit. Quod ſuis egregiè D. Antoninus verbis aliquando complexus: *Vnde fuerit* (inquit) *inducta ad pœnitentiam,quamuis ex Euangelio non habeatur;poteſt tamen piè credi,quòd ex auditu prædicationis Chriſti:nam cum multitudo maxima ad prædicationes eius concurreret ex omni genere hominum etiam iuuenum, Maria, quæ erat pulchra, vana, & curioſa, appetens videri, & amari à mundanis, ibat ad loca, vbi erat concurſus hominum, vt videretur; pergens ergò ad prædicationem Chriſti,cùm Ieſus eam videret, & conuerſionem eius præſciret, cœpit loqui contra vanitates Mundi, & de pœnis ſequen dis: Inde Maria compuncta*.Adeoque dum ad prædandos Magdalena ambitioſa homines feſtinat, nobilis & ipſa Deo præda extitit: Is verò, ac tantus, vel in hac vna pœnitentiæ, & amoris ardot effulſit; vt vel poſt acceptam ab ipſius Chriſti ore culparum indulgentiam, triginta tamen annos in ſpelunca viſu horrida,ac aſperrima apud Maſsiliam pœnitendo,intimũ vniuerſo Orbi cordis dolorem, & Pœnitentiæ vnà ſimul feruorem teſtatum proculdubio reliquerit. Enimuerò poſtquam vnà cum fratre, ſorore, & Marcella pediſſequa, ac Maximino itẽ ex ſeptuagintaChriſti DominiDiſcipulis, nauigio à Iudęis ad certum naufragrandi periculum inuecta; ſalua Maſſiliam appulit, ſe totam pœnitentiæ deuouit,vt in Breuiarij Romani tabulis ſic traditur: *Magdalena aſſueta orationi, & pedibus Domini, vt optima parte contemplandæ cæleſtis beatitudinis, quam elegerat, frueretur, in vaſtam altiſſimi montis ſpeluncam ſe contulit, vbi triginta annos vixit ab omni hominum conſuetudine diſiuncta, quotidiequè per id tempus ad audiendas Cæleſtium laudes in altum ab Angelis elata*. In ſpelunca itaque pedem figens, vt Chriſto magis placeret;non niſi pro gemmis lachrymas, pœnas pro delicijs, & iugem pro riſu,ac ludo fletum habuit: Sic enim perhorridam Maſſilienſis ſpelunçę faciem, dũ cœleſtis fœmina terrenorũ pertæſa illuc ſubintrat, Martha Marchina Virgo Parthenopenſis, in noſtris alibi paginis prælaudata, ſuis ante, eleganterquè carminibus ob oculos contemplandam proponit.

S. Antoninus ter. in Lucas c.7.

Magdalena dum curioſe ad ſermones Chriſti audiendos properat,ipſum contra vanitates loquẽtem, & pœnas exponẽtem audiens conuertitur.

Magdalena compuncta, ſic doluit, ſic pœnituit,vt nõ prius dolor quàm vita finierit.

In lect. Breuiarij Rom. die 22. Iulij.

Maſsiliæ ſpeluncam horridam ad pœnitendũ ſubintrat.

Martha Marchina epig: in laudem S. Mariæ Magdalenæ.

Horrida ſaxa vides, pendentia tecta ferarum,
Antraquè ceruino vix adeunda pede.
Hic ego præruptas inter mea crimina rupes
Flebo: delicijs hęc domus apta meis.
Pectoris ad gemitus noſtri, cytharamquè doloris,
Aligerum cœtus concinet ore melos.
Mors tua, Chriſte, mihi, & pœnarum ſola voluptas
Pellendæ fuerit dulcior eſca fami.
Vnda deeſt (inquit) labris arentibus, humor,
Qui fluit ex oculis, pellet ab ore ſitim.
Hic deerit florum terrę decus, arida quamuis.
Florebit lacrymis terra rigata meis.
Horrida ſint alijs nemorum penetralia, tales
Hæc mihi perpetuò dent loca delicias.

Locus Magdalenæ lacrymis, ac pœnitentia ſacer ſuauiſque licet aſpectu horridus eleganter à Martha Marchina metrice deſcriptus.

His quidem Beata mulier, quæ peccatrix olim nunc vero pœnitendi amore ſuccenſa, hic totam ſe longo annorum decurſu pœnis ſaginando, Diuinis cumulandam virtutibus, Deo obtulit: cuius & ſi alibi mentio; hic quoq; opportunè meminiſſe voluimus.

6. Et ſanè meretrices, quæ pio huius exemplo edoctæ, ac pœnitentiæ cultui ſalubriter addictæ, omnem à ſe culparum labem flendo abſtergere didicerunt, Cœlo tandem inter pretioſas margaritas Magdalenæ iunctæ conſortio inſeri meruere, adeò vt ipſis Euãgelicũ illud meritò Christi oraculũ occineret: *Amen dico vobis, quia Publicani, & Meretrices præcedent vos in Regnum Dei*. Pœnitentium etenim lachrymæ, omnem culparum quantùmuis grauium labem diluunt, & quam anima peccando contraxerat, inuiſam Deo turpitudinem dicto citiùs abolent. Sed ne noſtra longiùs aberret oratio, mulier Antiochena, quæ omnem procul à ſe pudorem abiecerat, & quæſtui corpus, ac voluptati formam, animamquè & corpus luxuriæ paritèr captiuando, perdite vixerat; vbi ex corde compuncta ad pœnitentiæ lauacrum properat, dignum ſe Deo ſpectaculum, necnon peccatoribus ſimul ſui pœnitendo exemplum præbens, fœlicitèr è vita tandem migrauit in Cœlum. At hic Chryſoſtomum ſua iſthæc ætate Antiochiæ, & dum adhuc adoleſcentior eſſet ſub ipſius oculis geſta narrantem audiamus. *At non audiſtis (inquit) quomodò illa meretrix, quæ omnes impudicitia ſuperauit, vniuerſos rurſus continentia, & virtute à tergo reliquit? non dico illam, de qua in Euangelio ſcribitur; ſed hanc, quæ noſtra memoria ex Phœnice omnium Ciuitatum antiquiſſima fuit. Hæc enim pueris nobis apud nos erat, & cùm prima in theatro eſſet, nomen eius vbique ferebatur, non in Vrbe noſtra ſolummodò, ſed ad Cilicas vſque Cappadocas. Hæc multorum Patrimonia exhauſit, hæc multos parentum orbos tenebat, hæc maleficis quoque uti artibus dicebatur, quaſi non eleganti corporis forma ſolùm; verùm etiam magicis cantibus, & herbis retia tenderet. Hæc Reginæ quoque fratrem attraxit, tanta libidinis tyrannide pollebat.* His ille verbis prophanam fœminam, ſcortumquè impudentiſſimum malis quibuſque ad ſuas explendas libidines artibus inſtructam, intuentium oculis contemplãdam proponit; ſed hanc ad Chriſtum mira poſtmodum Dei virtute traductam, ſubitaquè vnà ſimul vitæ, ac morum nouitate mutatam his planè verbis inculcat.

Peccatrices lacrymis ſuas pro eccliſis deſ... Magdalenæ exemplo addiſcunt.

Matt. 21. 31.

Baronius an 370. n. 133.

Antiochena mulier in ciuitate peccatrix, ac dignum quoq; pœnitentiæ exemplar ex Chryſoſtomo.

Chryſoſt. hom. 68. in Matt.

Prima hæc in theatro, & apud omnes famoſa.

Forma, & magicis itẽ artibus ſibi apud homines gratiam conciliabat.

7. *Sed ſubitò* (ait) *neſcio quare, immò verè certiſſimè ſcio: voluntate namquè commutatæ, & Dei gratia hoc modo impetrata, omnia illa ſpreuit, & calcauit: ità Diaboli officina proiecta, facilè ad Cœlum aſcendit: & quamuis nihil erat ea petulantius, dum in ſcena verſaretur, poſtea tamen continentia magnitudine multas antecelluit. Cilicium enim induta per totam reliquam vitam hoc ſe pacto exercebat. Huius gratia, & Præfectus à Scenicis perturbatus, armatos milites miſit, qui non potuerunt eam rapere, nec à numero Virginum, quæ ipſam receperunt, abducere. Hæc cum ineffabili Sacramento communicaſſet, & condignè ſuſcepta gratia vixiſſet, vniuerſis per gratiam maculis deterſis, naturæ demum conceſſit. Mirabilem enim Philoſophiam poſt Baptiſmum oſtendit, nec vnquam amantibus antea, eamquè ſequentibus, ac diligenter quærentibus viſa eſt: ſed poſtea quàm ſemel ſe ipſam incluſit, multos annos quaſi vincta in carceribus peregit.* Hæc ille, quibus fœminam Dei aſpirãte gratia toto corde compunctam, & ad Chriſti fidem diuinitùs traductam, vbi ſalutaribus aquis abluta eſt, eum in modum in alteram planè fœminam

Chryſoſt. hom. 68. in Matt.

Subitò ad Deum conuerſa ciliciũ pro delicijs habuit, & ſui oſoſum pro veſanis amoribus dilexit.

Monaſterio incluſa quaſi vincta ob Chriſti amorem ſpõte vixit in carcere.

minam mutatis moribus conuerſam videre eſt, vt Monaſterio incluſa, ac ſæculo protſus poſthac ignota, dũ Pœnitētiæ operibus intendit pro auro, & purpura ſaccũ, pro ſericis, mollibuſquè indumentis cilicium continuò induerit; quin pro vnguentis lachrymas, pro ſtibio, ac ceruſſa ipſum conſcientiæ ruborē, necnon pallorem vnà ſimul ipſamet facie pręferret: nec his contenta pro turpiloquio, obſcœniſquè cantiunculis, quibus blandiendo adoleſcentibus occinere conſueuerat, poſt lapſum, ſuſpiria, & querulas ad Deum voces contrito iugiter ex corde eructans, non iam intuentibus lupam; ſed innocuam inter Chriſti ouiculas agnam, ſiue potius columbam mortaliũ oculis exhiberet. Fœminæ igitur poſt culparum noxas anteactæ vitæ Pœnitentiæ lachrymis expiatę, ac vitę pariter felix ſubindè finis contigit; nam poſt obtentam à Deo tot lachrymis, aſſiduiſquè ſuſpirijs indulgentiam, læta demum ad præmia in Cœlum auolauit.

Meretrices oblato interdũ auri pretio ad Chriſtum traductæ.

8. Meretrices verò (vt noſter ad ipſas ſermo nunc redeat) multimodis Deus ad pœnitentiã miſerando perduxit: piorũ videlicet Virorum, qui ipſas vtpotè Diaboli mancipia oblato vltro ad reſipiſcendum auri pretio allicerent, interdum operam vſus; quo quidē à Vitali Monacho quàm plures è lupanari ad Chriſtum, & pœnitentiam traductas his Marulus verbis tradit: *Vitalis* (inquit) *Monachi in Vrbe Alexādria mirnira admodum charitatis opera extitere. Poſtribula adibat fœminarum, & cum ea, quæ impudentiore laſciuia diſluere videbatur, noctem pactus, pretium offerebat. Admiſſus autem in fornicis angulo, procumbens deprecando peruigilabat, donec illuceſceret dies. Factum admirans mulier cogebatur interim intra ſe cogitare, non iam quantum lucrifeciſſet, ſed quantum turpiter viuendo Deum offendiſſet. Itaque multa ab eo hoc modo conuerſæ vitam correxere. Ipſe verò peruerſa hominum opinione iactatus, quoniam circa lupanaria frequens erat, palamquè reprehenſus, patienter tolerabat: cum plus vtilitatis ex correctione alieni delicti caperet, quàm ex ſua infamia damni.* Hæc ille. Quo ſanè pio charitatis officio, pariter, ac exēplo Vir Deo animas lucrandi cupidus obſcænas quamplures fœminas è carnis volutabro ad pudicitiæ, ac ſalutis portum, Deo afflatus perduxit, ac ſola interim charitate contentus, auri lucro impuris, auariſquè fœminis, ne Deum offenderent, pro mercede dimiſſo, earundem animas auro pretioſiores lucrari corde geſtiebat.

Ex Theatro vit. humanæ pag. 2253.

Marulus lib. 3. cap. 2. apud Ottonellum, tom. 2.

Vitalis Monachus Dei charitate permotus impudētiores meretrices in lupanari dato pretio, ne peccēt, Chriſto lucratur.

Ipſe ex lucro animarum famæ apud homines diſpendium patienter ſuſtinet.

9. Præferuido item meretricularum animas lucrandi zelo percitus olim Salamāticę Antonius Madridius dignus plane, ac venerabilis Soc. Ieſu Sacerdos, & Diuini verbi eximius præco, in diebus Bacchanalium ludo dicatis, ipſa impudicitiæ caſtra haud alijs armis, quàm Diuini verbi virtute aggredi, atque oppugnare propoſuit; adeoque fidis pijſq; iunctis ſibi ſocijs, ac rei teſtibus fideliſſimis Lupanar oppugnaturus ingreditur, vbi cùm Lupæ ſuis è caueis ad audiendum acceſſiſſent: ſed aliæ riſu, per iocum aliæ rem ludicrè agerent, vbi in eas Vir Dei acriùs inuehi cœpit, ſingultus verbis, ac ſuſpirijs lacrymas adijciens; compunctæ, mox fœminæ nec Deo reſiſtere ampliùs valentes ad pœnitentiam cucurrerunt, quę tuto ſubinde loco piorum hominum opera repoſitæ, ab ipſius auerni præreptæ faucibus ſe in Dei manus ob lucrandam animæ ſalutem dedere. Sed Bencius rem his verbis prolixiùs tradit: *Orlandinus* (ait) *quid idem Madridius ergà mulieres, quas Chriſto lucratus fuerat, charitate apud Granatam præſtiterit ſic narrat: Hic* (inquit) *Antonius Madridius etiamnum tyro, cùm cathechiſmũ explicaret, ea loquebatur vi, ipſas vulgò, vt ferrent, columnas ad eius verba concuti, ac contremiſcere. Cùm aliquando mulieres ab impudicitia conuerſas, rerum laborantes inopia, auditorum beneficentia commendaret, continuò viri ad quadraginta, inter ſe Societatem coiere, vt in Orbem ei gyneceo diebus ſingulis ſinguli alimenta ſuggereretur.* Sic Vir Dei, quas Diuini primũ verbi pabulo refecit, nunc ne opportuna ipſis alimenta deeſſent, abundè panem ipſis porrigendum curauit.

Anton. Madridius è Societ. Ieſu impuras fœminas Dei verbo, ac Deo præſiſus aggreditur.

Bencius lib. 2. hiſt. Soc. Ieſu n. 144. Orlandin an. 1556 num. 37.

Verbo Dei laſciuientes, & contemnentes expugnat, & pane itē à pijs viris prouidè alendas curat.

10. Et mira quidem in hoc Chriſtianorum charitas, & quibuſuis temporibus feruor planè admiratione dignus extitit. Anno quippe Chriſti M. C. XCVIII. Innocentio huius nominis III. Romano Pōtifice, Fulco eximiæ Sacerdos pietatis ad inſectandos, reducendoſquè in Galliarum partibus hæreticos ab eo directus; Diuino planè zelo ſuccenſus, Populos è vitiorum cœno abduxit, & quàmplures item è lupanaribus fœminas ad Chriſtum, & ex libidi-

Rainald. an. 1198. n. 38.

bidi-

Fulco Sacerdos, valdè pius ſub Innocẽtio III. quamplures e lupanari fœminas ad Deum traducit.

bidinum cœno ad pudicitiæ clauſtra, & ad puram videlicet,religioſamquè vitam, pijs tum monitis,tum etiam miraculorum ſignis adduxit, de quo iſthæc Rogerius: *Eodem* (inquit) *anno erat in Gallia quidam Sacerdos nomine Fulco, quem magnificauit Dominus in conſpectu Regum,deditquè ei poteſtatem cæcos illuminare, claudos, mutos, & alios diuerſis languoribus oppreſſos curare; Dæmones effugare; hic autem Meretrices relicto impudicitiæ fræno ad Dominum conuertit.*

Roger. hiſtor. Anglic.

Signis à Deo illuſtratur.

Eadem planè de Fulconis opera editis à Deo miraculis,pijſquè eius operibus Rigordus, & Iordanus, qui plures aiunt ex ijs,impuris vtpotè mulierculis, quæ in lupanari velut Diaboli mancipia, ne ad puram venirent vitæ lucem,latebant, Fulconis opera ad laudabilem connubialis vitæ continentiam reuocatas, alias verò, quæ coniugium reſpuendo, ſoli Deo vacare cupiebant,aſſumpto regularis Obſeruantiæ habitu, in noua S. Antonij Abbatia, quæ ipſarum cauſa tunc temporis cõdita eſt, collocatas fuiſſe, alias demùm varijs peregrinationum, & laborum incommodis nudis incedendo pedibus, ſe excruciaſſe,quæ quidẽ à Iordano,dum de rebus huius anni agit,diſertè affirmantur.

Mulieres impudicas, ſed iam pœnitẽtes, alias cõnubio, alias clauſtro, ne poſt hac peccent, dicandas vult.

Enimuerò execrãda meretricũ libertas,ac impudicitia nedum in Gallia, ſed & in reliquo item Chriſtiano orbe laxatis vbiquè tunc maximè habenis inualeſcebat. Quapropter Innocentius earundem turpitudinem ęgrè ferẽs,atque exhorrens;earũdemque licentiam, & ad pœnitentiam redire cupiens, perditas illas (vt Rainaldus ait) *mulieres,quæ pudicitiam obuijs quibuſque,& animas Dæmonibus proſtituebant, miſeratione ductus, & è cæno facilius abducendas ratus, ſi viros,qui eas ducerent nanciſcerentur, infamiam,quæ in iungendis ſibi Matrimonio einſmodi fæminis vigebat, amouere conatus eſt, atque indulgentiarum theſauros ijs propoſuit, qui ex Chriſtiana pietate huiuſmodi meretriculas vxores ducerent,quo maritali fræno coercitæ à ſcelere impudicitiæ ſibi temperarent.* Sic planè quamplures infamium meretricularum animas ad Chriſtum ex libidinum ſordibus adducendo, magno id Chriſtianis, ſapientiſſimus Pontifex meritorum lucro adſcribendum putabat.

Rigordus. & Iordan. in ſupracit.

Innocentius epiſt. 102. & habetur inter opera de ſponſal. & Matr.

Innocentius oblatis indulgentiarũ theſauris viros ad nubẽdum cũ meretricibus allicit.

11. Verùm vt recentioris item hìc memoriæ geſta narrentur, prophana mulier, quę publicum in Vrbe meretricium exercebat;ſed quia ſanctam Sabbati diem habens, hanc maximè colendam, & in Deiparæ honorẽ à peccando in primis abſtinendum ſibi ipſa omnimodis die propoſuit, eiuſdem Virginis ope à perditæ vitæ barathro ſubinde emergẽs, auſterioris ſe obſeruantiæ Clauſtro, pœnitentiæ cauſa deuouens, pœnitens tandem feliciter è vita deceſſit, vt Auguſtinus Mannus his verbis tradit: *Quædam* (inquit) *mulier ſatis formoſa vitam meretriciam in Vrbe viuebat, quæ cum ſingulis diebus peccare non vereretur; Sabbati tamen diem propter B. Virginis amorem nunquam ſe violaturam fornicando propoſuerat, quod cum diu inuiolabiliter obſeruaſſet, & multis procaciter ſollicitantibus ſemper conſtantius reſtitiſſet: B. Virgo miſericordiæ Mater,inter media mulieris peccata, illius qualemcunque animi deuotionem non contempſit; ſed illi odium peccandi à Deo impetrauit. Vnde mulier, vt nec Sabbato, nec aliquo die peccare poſſet, Monaſterium Conuerſarum meretricum ingredi deliberauit; & cùm dotem, quæ Monaſterio dari ab ingredientibus conſueuerat, non haberet, ingreſſum retardabat; Interim ingreditur ad eam Vir natione Anglus, qui cum illam rogaret, vt libidini eius obſequeretur, & eſſet Sabbati dies; negauit illa, ſe vnquam die illa peccaturam, immò ſe, vt nullo tempore Deum offenderet, conſtituiſſe religioſam vitam in Monaſterio Conuerſarum acturam, ſed plurimum triſtari, id ſe quàm primùm facere non poſſe, cum ſatis dotis non haberet. Quod cùm ille audiſſet, quanquam libidine feruens, pietate motus, mulieris animum laudans, ſpopondit ſe ſe, quidquid ei deeſſet, libenter daturum, ſi propoſitum adimplere vellet. Accepit illa viri fidem, & obtinens ab eo aureos, quotquot habebat neceſſarios, Religionis habitum, & profeſſionem ſuſcepit Anno 1601. in menſe Iunij.* Sic peccatrix Deiparæ Virginis ope, religioſæ vitæ,atq; auſteram pœnitentiæ normã amplexa, viriliterque in arrepto mentis propoſito(poſtquam è cœno emerſit) permanens, in ſanguine Agni dealbata, Cœlum lucrata eſt.

Meretrix Deiparæ obſequio addicta pœnitentiam, ac ſalutem ipſius ope aſſequitur.

Auguſt. Mãnus ſelect. hiſtor. cap. 38. pag. 117.

Peccatrix die ſabbati omnimodis à peccato ſibi abſtinendum ſtatuit.

Ab impuro homine die Sabbati ad peccandum ſollicitata, propoſiti memor reſpuit: Alter verò rẽ eiuſmodi demirando, pro Monaſterij ingreſſu pecuniam tradit.

12. Ingens quoque poſt impuras libidinum faces, poſt Veneres, Cupidineſquè de ſe Chriſtiano Orbi Pœnitentiæ exemplum Catharina de Vanninis exhibuit, dum æquè poſtea in ipſius pœnitentię obſequium, ac pridem in impudicitiæ cul-

Catharina de Vanninis ad Deum cõuerſa pœnitentiæ laude affulget.

Ex faſtis Senenſibus pag. 173. ex Vita ipſius a Federico Card. Borromæo deſcripta.

cultum, amoremque Deo aſpirante exarſit. Cuius hiſtoriam vitijs pariter, ac virtutibus claram, ſed pœnitentiæ ſubinde meritis apprimè illuſtrem ex Senenſibus faſtis exceptam hìc repetere operæ pretium duximus: *Dum choreæ* (inquit Auctor) *neſcio cuius illecebris capta, nequiſſimę ſaltationi dat operam, primò ad labendum inducitur, mox domo per honeſtatis iacturam infeliciter locupletata, luxu, delicijſquè cępit diffluere, & fieri manibus ſuis hydra formarum per plura blandè nocendi capita, alienos oculos vehementer inficiens. Et iam Senarum, mox etiam Romæ (quò promiſſis ingentibus illecta ſe contulit) pudor euaſerat, alieniquè pudoris ipſa pernicies; adeo vt ſanctiſſimi nominis Tertius decimus Gregorius, ne flamma latiùs vel in Potentiorum ædes excurreret, iuſſerit primò quidem in cuſtodiam tradi Catharinam, Vrbe poſtmodum, ac ditione proſcribi. Hæc publici dedecoris nota, & valetudinis è carceris intemperie contractæ ſtimulis facilè excita, generoſa alioquì puellę indoles fidem denique habuit veteri dicto: nimiam pulchritudinem nimiam eſſe miſeriam; & nobilem illicò pœnitentiam, ardens clariùs, quàm ille olim, oſtendit animum ſuum in nequitia peregrinatum eſſe, non habitaſſe. Et verò intermortuo quanquam fomite, ſeruauerat tamen pectore aſſiduè quoſdam veteris pietatis igniculos, quos ſubitas excitarunt in flammas radij è Diuæ Marię Magdalenæ icone prodire viſi, in quam aliquando non ſine teneriori quodam ſenſu oculos Catharina defixerat. Sed benigniſſima tunc verè, luce intimam Catharinę mentem Magdalena peruaſit, cùm illa Senas reuerſa, in S. Auguſtini audiens Religioſum Oratorem de eiuſdem Diuæ ad ſaniorem mentem reductione verba facientem, Oborto repentè lacrymarum imbre, crebris, altiſquè ſuſpirijs, interruptiſquè ſingultibus, altera planè Magdalena amarum cordis dolorem demiranti Populo prodidit. Nec mora, veſtigia fletibus ſignans, & vias, quas oculorum flammis incenderat, vndis prioribus eluens, vix domum regreſſa eſt; cùm furijs, ſed cæleſtibus acta, pretioſas diſcerptas veſtes, attrita cum gemmatis monilibus lenocinia capitis omnia, ipſoſquè laceros crines, amores illos ſuos, & amantium laqueos, ad Chriſti è Cruce pendentis pedes abiecit, debellati Cupidinis Cælo gratiſſimas exuuias. Parum tamen rata mari doloris, duo tantùm ex oculis flumina tributaria excurrere, aureis torquibus delicatos artus torquere aggrediens, auroquè triumphantem ſuperbiam auro premente triumphans, ſanguine è venis omnibus defluo errores ſuos defleuit acerbiùs, &c. aſperioris vitæ rationem hanc exinde ſuſcepit, atque inuiolabilem ſeruauit, quò ad intrà clauſtra Pœnitentium Sanctimonialium ſeſe recepit, per integrum nempe decennium. Quibus omnibus malè partis in pauperes optimè collocatis, talarem induit è ſacco tunicam, quam ad latera fune conſtrinxit, ter in hebdomada cibario tantùm, eoquè modico pane, ac frigida famem ſollicitans veriùs, quàm ſedans, flagris per horam cruentabatur; & ſe ſe non iam molliter infringebat, pedibus incedebat aſſiduè nudis: dum lectulo incubauit, interpoſitis ſarmentis, vel rudibus lignorum ſegminibus ſomnum excruciare in more habuit, &c. His afflictationibus voluptates, quibus interdum indulſerat, toto corpore perenniter vindicans; & hinc maximè dolens, quòd maximè non doleret, tam bene de ſe probauit Pœnitenſium Duci Magdalenæ &c.* His quidem præferuida, inter pœnitentes mulier ſe ipsā in virtutum ſtadio exercens, culpiſque digniſſimè expiatis, ſanctitatis quoque lauream attigit, & ſignorum inſuper portentis clara quanti apud Deum pretij pœnitentia ſit, ſatis, ſuperquè mortalibus oſtendit. Cuius geſta Federicus Cardinalis Borromæus Mediolanenſis dignę me: Archiepiſcopus, qui eius conſcientię moderator aliquandiù fuerat, eiuſquè præſentem ſibi è Cœlo inter periclitandum opem expertus, ſuo ad poſteros rem ſtylo conſcriptā in ſinum immortalitatis tranſmiſit. Inter quę id mirum, eiuſq; tumulo ſepulchralis inſtar tituli, meritò inſculpendum traditur: *Quoties* (ait Auctor) *alicui è pœnitentibus Senarum Sanctimonialium fatū ineuitabile imminet, ſonoro ſtrepitu ſuum pulſat Catharina ſarcophagum, quaſi illis, quæ coluere mortuam viuentes, morientibus grata iterum viuat.* Et hæc vel obiter narraſſe voluimus.

Saltandoq; miſere amoribus capta corruit.

Senis & Romæ ſcandalum cunctis effecta exilij pœna mulctatur.

Oculos in iconē Beatæ Marię Magdalenæ figēs, radios inde micantes cōſpicit.

Seruum Dei de B. Mariæ Magdalenæ pœnitentia perorantem audiens, in lachrymas, & ſingultus compuncta ſoluitur.

Domum reuerſa Veneris blanditias, exuuiaſque, velut pelles abijcit.

Aureos torques ad carnem excruciādam adhibet.

Sacco, & fune contenta, ieiunio, & flagellis laſciuiam carnis edomat.

Pœnitendo iugiter Magdalenæ ſe verè Diſcipulam oſtendit.

Ipſius res geſtas Federic. Card. Borromæus deſcribit.

Feder. Card. Borromæus vbi ſuprà.

Portento Catharinæ quaſi adhuc viuentis ſepulchrum illuſtratur.

13. Huic altera, quæ noſtro hoc ſæculo, dum hæc ſeribimus, ad Deum traducta feliciter, magnum cunctis Pœnitentię documentum pręſtitit, hìc meritò iungenda eſt, quæ dum lues Anno ſalutis 1656. in Vrbe graſſaretur, publica calamitate, ac frequenti morientium ſtrage

com-

compuncta, omnem confeſtim libidinis luē ab animo abijciēs, ad Pœnitentiæ remedia mox pro currens, vt mortē animæ euaderet, corporis nil mortem verita, ac ſi mortem accerſeret, fœminis epidimico morbo laborātibus in publico Vrbis Xenodochio graris inſeruire decreuit, ac pro lucranda animæ vita, corporis vltrò vitam perdere haud rimuit. Alia itē poſt publicæ luis ſtragem, ac tot in Vrbe morientiū funera vitæ ſuperſtes, vt ſuæ in poſterum ſaluti à ſæculi delicijs caueret, haud in propriam amplius domum diuertere; ſed in publicum S. Iacobi Noſocomium, quod vulgo Incurabilium dicitur, perpetuò ibi miſerabilium fœminarum obſequio operam datura conuolauit, vbi laudabiliter, & cum magna ſalutis ſpe diù vixit.

Peccatrix in Vrbe mor. tuorū aſpectu cōpuncta reſipiſcit.

Alia inter morientium funera pœnitens Deo viuere incipit.

14. Magno demum exemplo animarum fructu ingentem meretricularum numerum, Anno redempti Orbis 1623. Flotentiæ Religioſus Vir Seraphici Ordinis de Obſeruantia ſolemni Quadrageſimalis ieiunij tempore, quo potiſſimùm Magdalenę ad Deum conuerſę in Euangelicis tabulis mentio recurrit, inter concionandum verbis acriter ad reſipiſcendum permouit; hic igitur cùm in cathedrali Eccleſia ad ipſas è ſuggeſtu ingenti ſpiritus feruore diceret, ſub ipſum concionis initium ſe valdè anxium, & animo ancipitē oſtendit, à quo nā videlicet narrandi exordium faceret: *Vos* (inquit) *ò fœminæ, quæ huc conuenistis*, alloquor; *num vobis hìc de pœnitentia verba faciam? Sed meretrices in primis pœnitentiam ipsā, plusquàm mortem oderunt, vtpote quæ pœnis blanditias carnis, quibus delectantur, anteferunt. Quid igitur? tacebo forsitan? an Inferorum vobis pœnas quoquo modo ob oculos contemplandas proponam? Sed probè scio, quòd meretrices, quæ deperdita voluptatibus indulgent, haud animi immortalitatem se credere factis ostendunt; adeoquè futura, quę ipsas manent, tormenta, aniles velut i fabulas, nugasque computant. At dicet quis, quòd Deus profectò malorum vindex, & bonorum remunerator sit mulierculis istis à te in præsens ostendendū est: Sed quid fermo proderit, cùm istę, quæ Atheorum more inter blandas carnis illecebras viuunt, se absque vlla prorsus fide in Mundo viuere opere, si non verbis, fateantur? Quid igi-*

Domin. Ottonellus de visan. mul. cōſuetudine, pag. 113.

Florentiæ ingens meretricularū numerus dum B. M. Magdalenæ conuerſionis memoria in Euangelio agitur, audito Dei verbo conuertitur.

In ſpiritu vehemēti fœminas Vir Dei è ſuggeſtu verba faciens perſuadit.

tur? loquendum mihi in præsens est, an tacendum? ambigo si quidem, statutas quippe à Deo tam peccatis, quàm peccatoribus pœnas suo vnusquisque vel nolens tandem experimento intelliget. Hęc ille cùm diceret, ſermonem ad Deum conuertens, ſic ipſū alloquitur: *Profectò non niſi ſignis* (ait) *ſignorumquè portentis, deperdita iſtæ, tum fidei tū ſpei, vt video, mulierculę conuertentur ad Deum, & his vt q; in præſens opus eſt; haud enim ſordidis verba meretricibus proſunt, immò potiùs verbera earum ſaluti præſto ſunt, Tu ergò, qui tot vbique terrarū antea ctis te digna ſæculi præſtitiſti, et tamē pertinaces in malo fœmina tuis haud fidē factis ad hibent; Fac ergò tu, qui omnia potes, vt cōfeſtim hìc Dæmonis è Tartari abyſſo emergant, quo miſerę ipſos, à quibus deceptæ ſunt, oculis videntes, quibus nam ſua deferunt obſequia, hoſtes, hoſpiteſquè blandulos de facie agnoſcant; & quoniam tam multa quotidie harum cauſa animę in Orcum demerguntur, vel vna ſaltem obſecro ex tot adſtātium numero alijs cernentibus in Orcum Dæmonum miniſterio perpetuò in illum vtpote tormentorum locum aſportetur, adeoquè acerba, quę eas illic expetunt, & quibus interim damnatorum animę à ſtygys tortoribus excruciantur, tormenta, eorumquè vel tactu acerbitatem nouerint.* Cùm igitur Vir Dei, Deo plenus hæc, aliaquè tenoris eiuſmodi ad adſtantes terrefaciendas fæminas diceret, Deo dictis fidem adaugente, is in ipſarum cordibus metus, ac horror exortus ſubitò eſt, vt omnes ferè ob rei magnitudinē, & præ timore exanimes reddirę, ex tot, quæ ibi præſentes aderant, numero decem & octo impuræ vitæ genus, fædoſquè libidinum mores execraræ, ſana mentis cōſilia mox arriperent, & ex Diaboli diuerſorio ad Chriſtū, è cœno ad Cœlum, & ad tutam Pœnitentiæ tabulā impuris abdicatis amoribus trāſfugerint.

Ad abſterrendas procaces, obduratasque ſignis agendū, & Diabolo, vt pro libitu puniat tradē das edicit.

Diabolus, qui fœminis ad impuram artē ſectandam ſuadendo auctor eſt, ipſe iuſtè tortor à Deo immittendus.

15. Idem ferè longè ante Ferrariæ, vt idem Ottonellus narrat, apud Patres item Societatis Ieſu contigit, vbi cù m permultę meretrices ab eo in Templum quadrageſimali tempore ad audiendum Dei verbum inuitatæ conueniſſent; Sacerdos ſuggeſtum conſcendens, nil primùm, & quidem conſultò, quod ad ipſas, impuroſquè earumdem actus ſpectaret, dixit, vbi autem concio ad ſecundam

Ottonellus vbi ſuprà.

Ferrariæ meretrices terroribus prouocatæ reſipiſcunt.

partem

partem deuenit,tunc ad orandum adſtantes inſtantiſſimè hortatur; Dei quippe auxilio res eiuſmodi,haud humanis viribus erat peragenda, adeoquè poſtquam flexis cuncti genibus Deum enixiùs exorarunt, tunc ipſe graui, ac præferuido eas ſermone aggreſſus, ſic dicendo inualuit, miſeram videlicet earum conditionem, & tum mala, tum pericula, animæ ſimul & corporis detrimenta ſingillatim recenſendo, vt ſermo ipſius Deo aſpirante, tanquam malleus conterens petras, validè infelicium corda peruadens, mox ex illis viginti & octo ſalubriter ad Deũ traduxerit, quæ lupanar arrepta quantocyus fuga relinquentes,ſe ad Pœnitentię cultum,& religioſę vitę Caſtra,negotium animę feriò agentes, ſuo tum ingenti lucro, tum communi omnium gaudio conuolarunt.

Cõcionator perditam fæminarum cõditionem,& præſentaneum animæ periculum aptè inculcat.

Viginti, & octo ex illarum numero contritæ ad Pœnitentiã conuolant.

16. Meretrices itaque, quoniam de ipſis adhuc mentio nobis eſt, nedum ſuæ reſipiſcendo animæ negotium ſalubriter agunt; ſed alijs quoque interdum reſipiſcendi viam demonſtrantes, his ad Deum redeundi in cauſa fuiſſe comprobantur,quo Diuinũ illud(vt ſupr.)Chriſti oraculum adimpleri contingat: *Amen dico vobis, quia publicani, & meretrices præcedent vos in Regnum Dei*. Ità planè hac noſtra ætate, nec multis ab hinc annis certo cuidam homini prauas inter libidines diffluenti contigit, qui meretricem, quam explendæ libidinis cauſa adierat, ac ſui in malo conſortem fieri volebat, ipſam in bono ducem,ac nouo reſipiſcendi, inuſitatoque diuinitus portento inter ipſamet lupanaria Magiſtram ſortitus eſt; Clericus quippe cum aliquando libidinis æſtu percitus, morarum impatiens, ſuas mox expleturus voluptates,in prophanæ, ac impudentis, quæ publico pudorem quæſtui proſtituerat, fœminæ domum diuertiſſet, ſuum mox illi palam deſiderium aperit. At ipſa præter conſuetum impudicarum morem, ſanam, piamque mentem præſeferens, vbi hominem talari indutum veſte vidit, Religionis zelo adducta, conſtanter ipſum à ſe protinus reiecit. Ad quod miſer obſtupeſcens, & vel ex hoc magis, magiſquè ad libidinem(in vetitum quippe magis vnuſquiſque nititur)cum ipſa explendam, quò ipſam ſic detrectantem videbat,extimulando enixè tum verbis, tum modis quibuſque, ampliori item(vt ſibi acquieſceret) oblato turpitudinis pretio, ipſam ſupplex vltro precari cępit, vt votis haud ſuis abnuat. At illa in arrepto ſemel mentis propoſito conſtans, iterum à ſe hominem repulit, & vnicum, cur id faceret, religionis obtentum pro ratione afferens: *Abſit, abſit* (inquit) *à me, ac Deus auertat, vt cum homine, qui clericali tonſura inſignitus, immortali Deo ſe ipſum (vt video) ac vitam per continentiam deuouit, ego mulierum infeliciſſima Deo meo grauiorem poſt meas tot culpas iniuriam faciendo turpiter commiſcear.* Vir igitur repulſam à muliere paſſus, & ęgrò id animo ferens,optata ieiunus voluptate è lupanari diſceſſit, & oculos in ſe ipſum conuertens, ac inolitas libidinum fœces à muliere, quæ grande (ſi illi conſueſceret) piaculum computabat,religionis ſtudio abijcere procul edoctus eſt: Debitum inſuper deferendum Deo, cui ſe dicauerat, cultum reuerentiæ admonitus, omnimoda miſer confuſione reſperſus, ſe ipſum,ac dedecoram ſimul vitam exhorruit; quin & ad Deum ſe confeſtim traducere, & nolle amplius, religioſi cultum obſequij proculcando, peccare decreuit, adeoquè his ſe ipſum verbis ſeriò arguens, & non ſecus ac validis ad virtutẽ ſtimulis incitans: *Quis id vnquam crederet*(aiebat)*quod impura fœmina clericalis militiæ hominem in lupanari non ad ſcelus; ſed ad Deum potiùs, & ad pœnitentiam traduceret?* Igitur ſicut dixit,ſic pariter fecit. Quapropter è lupanari compunctus alius à ſe ipſo diſcedit, & præter conſuetum morem vbi certa pudoris iactura, ibi certum pudicitiæ, ac religionis lucrum ad inuenit; adeoquè cùm ſuas pœnitens culpas Sacramentali confeſſione diluiſſet, quò digne compunctus pœnitentiam in poſterum ſectaretur,Deoquè ſuis pro culpis faceret ſatis, ad auſteriorem ipſo aſpirante Religioſorum hominum Ordinem,ipſi perpetuò inſeruiturus, ſe ipſum contulit: Mira Dei, qui ſe impudicę mulieris ore, ac exemplo ad bonam frugem, & vel in lubrico laſciuiarum cœno naufragantem in ſalutis portum perduxerat, conſilia iugiter admirando. Nec verò amplam fœminæ à Deo defuiſſe mercedem, credere par eſt,iuxta illud

Matt.21.31.

Meretrices alijs interdũ vt ad Deum conuertantur, in cauſa fuere.

Ex relat. à Viro fide digno.

Clericus meretricem ad ſuam explendam libidinem adit; ſed ab ipſa religionis in Deum zelo reiectus,compũgitur,& animę ſaluti cõſulit.

Ab impudica fœmina ſe religione vinci,& pietate ſuperari Clericus confunditur

E lupanari caſtus, & ex libidinum domo alius ab eo,qui venerat, diſcedit.

Digitized by Google

Epiſc. Iacobi cap.

illud ſcripturæ: *Qui conuerti fecerit peccatorem, ſaluabit animam eius etc.* & hæc à Viro omni fide digno acceptam opportunè hìc narraſſe voluimus.

17. Demum famoſa illa narratis hactenus iungenda eſt mulier, quæ recurrente Iubilæi anno quinquageſimo ſuprà milleſimum ſextenceſimum, turpem in Vrbe meretricium iuxta S. Ludouici Gallicanæ nationis Ecclesiam exercens; ſanctioris verò temporis opportunitatem nacta, ad pœnitentiam feliciter cōuolauit. Enimuerò infelix cum ſuis prauis amoribus, in libidinum cœno diffluens ſcandalo cunctis foret, eo potiſſimum anno, qui remiſſionis, & Indulgentiæ dicitur, ac opportunum pœnitendi tempus eſt, quando tot vbique virtutum exempla affulgent, & frequens adeò ex cunctis Terrarum regionibus ad ſacros elucrandos Indulgentiarum theſauros peregrinorum numerus deuotè in Vrbem confluit, hęc Deo aſpirante compuncta, intimoque animi dolore affecta, cùm ſuas priùs in amaritudine animi culpas recogitans, Sacramentali apud Sacerdotem confeſſione expiaſſet, ac triginta ex ritu diebus ſacras de more Baſilicas inuiſiſſet, feſtiua demum Corporis Chriſti die, cunctis ritè peractis Sacroſancto Altaris pabulo refici meruit. Quo autem mentis propoſito, ac fidei ardore rem mulier pręſtiterit, vel hoc cūctis argumento probauit; Domum quippe regreſſa, vt habitum vnà ſimul, & vitam vnà cum veſte mutaret, priſtinis lætitiæ depoſitis veſtibus, mox aſperum, horridumque ſaccum auſterioris vitę ſymbolum Cappuccinarum fœminarum ritu, corda veſti ſuperinducta induit, adeoque lacrymis perfuſa totam ſubinde viciniam excurrens, ac ſingulas fere domos adiens ab his ſcandali, quod ipſis exhibuerat, donari ſibi veniam humillimè popoſcit, eunctorumque ad Dei gratiam promerendam preces expetijt. Quo præſtito paratam ad iter agendum rhedam conſcendens, vnà cum ſorore, ac pediſequa Neapolim ſe contulit; ibique clauſtrum ingreſſa, auſterioris vnà cum ſorore vitæ normam pro culpis factura Deo ſatis arripuit, vt illi aptè Hieronymi verba occinerent: *Affligendum eſt corpus, quod multis vacauit delicijs, longus riſus perpeti compenſandus eſt planctu.* Et ſic pœnitens viam ſibi ad immortalitatem parauit. Sed de his hactenus.

Famoſa in Vrbe mulier, ann. Iubilæi 1650. ſub Innocētio X. ad Deum conuertitur.

Ex Diario Symeonis Rogerij an. Iubilæi 1650.

Annum abſolutionis, et remiſſionis poenitendo ſalutis ſibi annum fecit

Veniam à cunctis, quibus ſcandalo fuit, petens ad clauſtrum ſubinde conuolat.

Hier. in Epitaph. Paulæ.

CAP. XV.

Adulteri, & Inceſtus rei reſipiſcentes pœnitentiam ſectantur,

1 Fœda carnis voluptas, quę promptum ſemper in ianuis, paratumquè ſibi, nedum exitium; ſed & inſuper tormentum habet, haud aliunde, quàm à ſe ipſa intimos in præcordijs, intolerandos planè accerſit aculeos, adeò vt Apoſtolus vel ſuam quoquo modo in ipſis carne difﬂuentibus tribulationem agnoſcens: *Tribulationem* (inquit) *carnis habebunt huiuſmodi*. Quin immò acrioribus malorum incommodis, qui maioribus interim voluptatibus indulgent, iuſto Dei (vt Anſelmus docet) calculo pęnis, tormentiſque inſuper exagitantur. *Maiores* (inquit) *tribulationes hi frequenter ex carne ſuſcipiunt, qui carnis voluptatibus delectantur*. Enimuerò quemadmodum in diebus Noe lubricis irretitos vitiatoſque oblectamentis homines fatalis diluuij pœna innaſit, ſic & futuri Iudicij terror impuris detentos, ac laſciuientes amoribus ſubitò proculdubiò inuoluet. *Sicut in diebus Noe* (inquit Chriſtus) *ità erit & aduentus filij hominis*: At quæ nam fuiſſe anteactis ſæculis dicenda eſt tribulatio, cū nil funeſti tunc memoretur, quin immo vt ſcriptura loquitur: *Erant comedentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes*. Attamen ſicut Apoſtolus ſubinde monet: *Cum dixerint* (ait) *pax, & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus*. Quod Chriſtus paribus item verbis inculcans: *Erit tunc* (inquit) *tribulatio magna, qualis non fuit ab initio Mundi vſque modò, neque fiet*. Quod ergò Paulus pacem, & ſecuritatem dixit, id ipſum tribulationem magnam Chriſtus iuſtiſſimè nuncupat; adeoquè rebus, ac nominibus longè cōtrarijs id ipsū pacem Apoſtolus vocat, quod Chriſtus aliter futuram nimirum pugnam proculdubiò renunciat, ad quod item Chryſoſtomus egregiè ſuo ex more alludens: *Quomodò* (inquit) *tribulationem illorum dierum ait, ſi deliciarum laſciuia? ſi pax.*

Carnis voluptas ſuum in carne ipſa tormentū præſefert.

1. Corinth. 7 n. 28.

Anſelmus in 1. ad Chorint.

Mathæi 24. num. 37.

Matt. 24. 38.

Dies Iudicij prauis detētos voluptatibus ſubitò inſperatoq; inuoluet exitio.

Math. cap. 24. ad Teſſalon 5. n. 3.

Chryſoſtom. hom. 78. in Matt.

ſi pax, ſi ſecuritas ſecundùm Paulum futura eſt? ſi delicÿs laſciuiunt, quomodò tribulantur? & quæſito reſpondens: Inſaniam (*inquit*)*eorum hoc modo dicendi oſtendens*.

Illud ipsũ, quod peccatibus pax videtur, iiſdem crux, & triſte, funeſtumq; tormentum fit.

Quam ſuam enim peccatores altius delirando pacem dicunt, hanc miſeri profectò ſuam fore Crucem comperiunt; cum enim magis ſenſibus adblandiendo in ſe ipſis pacatiores videnrur, tunc maximè intus ſe ipſis torquentur, adeoque vana ipſorum, & laſciuiarum præſertim oblectamenta, non niſi atrociora miſeris rormenta fiunt.

2. Qui lubricis itaque libidinum vitijs diffluunt, & exleges fieri cupientes, vel cum Dei iniuria, & contemptu, tum Dei, tum naruræ ipſius, ac hominum legibus iniurij, delicijs carnalibus indulgent; nonniſi confuſionem inde, ac pœnam pro ſui ampla laboris mercede colligunr. Hinc appoſitè Salomon conceptis adulteros verbis perſtringens, eorumquè miſerandam blandas inrer illecebras, & turpia, morum deliramenta velut digito ſortem demonſtrans: *Qui adulter eſt* (inquit)*præter cordis inopiam, perdit animam ſuam, turpitudinem, & ignominiam congregat ſibi*.

Prouerb. c. 6. num. 32.

Adulteriũ ſꝰ perditionis, & ignominiæ uota.

Quibus ſanè futuram nedum ipſorum triſti, funeſtoque perditionis titulo pœnam denunciat; ſed & præſentem obſcænæ inſuper rurpitudinis, ac infamis notæ vocabulo calamitatem portendit. Enimuerò quænam pœnalis adulterorum voluptas? Quod item infame ipſorum gaudium? cùm tot, ac tanta iuſto Dei, ac hominum iudicio ex legum præſcripto malorum incommoda, laſciuientium perditorum ceruicibus, Chryſoſtomo teſte, intenrari contingat *Quæ* (inquit)*poſſit illic eſſe voluptas, vbi metus, vbi diſcrimen, vbi periculum, vbi tantorum malorum expectatio, vbi Tribunalia, vbi accuſationes, vbi Iudicis ira, vbi gladius, vbi carnifex, vbi barathrum?* Tot quippe adulteros pœnæ à tergo inſequunrur, vt carnis tandem voluptas nonniſi in tormentum, & carnis, & animæ carnificinam deſinat; meritoquè voluptuoſus quiſque illud Ionathæ verbum vſurpare queat: *Guſtaui paululum mellis, & ecce morior*. Pro momentanea etenim voluptatis guttula perenne mortis ſupplicium, ac mulctam omnium acerbiſſimam pro mercede accipit; Eiuſmodi igitur eſt fallax peccatorum voluptas, quæ inter dulces, ſuaueſq; mellis fauos ipſos mortis aculeos offẽdit, ſub blando deliciarũ, ac pomi edubio lethale venenũ haurit, adeoq; vna ſimul foris mellis dulcedinẽ, ac fellis item amaritudinem intus in cute experitur. Irà planè emenrita carnis voluptas decipiendo, non niſi triſtem hominem deſerit, quem geſtientem primò in foueam præcipitem egit; quod ſatis concinnè Ambroſius expendens, id ipſum homini, vbi mentis tandem oculos aperit, ſuamquè manu infelicitarem palpar, ad Pœnitentiam quantocyus procurrendi, ſtimuli adinſtar, vt è luto fæcis, ac turpi volutabro emergar, inſeruire proculdubiò affirmat.

Chryſoſt. hom. 3. de verbis Iſaiæ.

Adulterorũ voluptas pœnarum abſynthio, & in commodis redundat.

1. Regum 14. 43.

2. Regum cap.

Ambroſ. lib. in Lucam cap. 4.

Vbi quis (inquit) *reſipuerit à furore, tunc conſcientię interioris viſus aperitur, factìquè ſuccedit pænitentia, & pudenda ſui vnuſquiſque facinoris erubeſcit*. Quàm plures etenim hoc quaſi ſtimulo è ſomno excitos, mox è luto pedem contrahentes, ad ſalutis ſubinde portum pœnirendo cucurriſſe haud ſemel conſtar. Inter quos Rex Dauid, poſtquam adulterij incautè labem incurrit, erroris adeò ipſum pœnituir, adeo proinde fleuit, cumque in modum corde obdoluit, vt cunctis pœnirentiæ ipſius, Dei nutu exemplar, ac præco ſimul, Ambroſio teſte, exriterir: *Dauid ideo* (inquir) *lapſus creditur, vt nimirum poſt peccatum, nos doceret; quomodò oporteat aboleri peccatum*. Breui namque peccauit, ſed diù pœnituir, noxam lacrymarum non tam imbre, quàm diluuio ingiter expiãdo: *Peccauit* (inquit)*vna nocte Dauid, ſed fleuit, &c.* Sic breuis profectò volupras longo fleru, aſſiduiſque pœnitentiæ lamentis compenſanda eſt. Sed vt exemplis res comprobetur.

Triſtitia, & dolor, ſunt fœdæ, voluptatis reliquiæ.

Ambrſ. lib. 2. de pœnitentia.

3. Clotarius Clodouei Francorum Regis filius (vt hinc narrandi inirium ſir) cum multa ad Regni apicem prouectus, adulterinis pręſertim indulgens amoribus delinquiſſet; multipliciter à Deo ſubinde flagellis eſt expetitus, adeò vt ipſummet filium Dauidis inſtar, nomine Cramnum, qui pridem in eum inſurgens conſpirauerar, & cui iam ſemel, arque iterum poſt renrarum parricidij ſcelus veniam indulſerat, gladio tandem vlciſcente ſuſtulerit. Hic verò S. Medardo Nouiomenſi Epiſcopo tantùm detulit, vt ipſi è vita decedenti præſens adeſſe voluerit,

Clotarius Clodouei Francorum Regis filius ob adulteriorum nefas à Deo punitur.

Regis pietas erga S. Medardum Epiſcopum.

ac ſacrum, venerandumque cadauer ſumma ad Sueſſionenſem Vrbem religione transferendum curauerit; Rex igitur ſacris ferendis pignoribus baiuli munus exhibens, id vnum maximo ſibi honori adſcripſit, ſi Regios Beati Pontificis feretro, ac nobili oſſium eiuſdem deferendo theſauro humeros deuotionis ergò admoueret. Atquì cum ſubinde Theodibaldi nepotis demortui vxorem ſibi per nefas copulaſſet, Epiſcoporum iuſſu ab eius cõſuetudine procul fieri compulſus, ac inceſtæ cum ea turpitudinis ſuſpicione notatus, meritò à S. Nicetio Trecenſi Epiſcopo Eccleſiaſticis ob id cenſuris perculſus eſt: Demum anteactæ vitæ, errorumque pertæſus, ad S. Martini Turonenſis Epiſcopi ſepulchrum, veniam à Deo pro culpis exoraturus, multiſque donis, ac muneribus ſecum delatis acceſſit, vbi præteritas lacrymis diluere culpas, & Deũ ſibi, quẽ grauiter offenderat, promereri ſategit: Sed non multò poſt graui inter venandum correptus, morbo, cùm vnum ſuprà quinquageſimum in Regno annum ageret, laudabiliter pœnitens è vita deceſſit; de quo Gregorius Turonenſis, qui ſui temporis res ſcriptis tradidit, iſthæc habet.

Baron. ann. 565. nu. 22.

Ob inceſtæ conſuetudinis ſuſpicionem anathemate perculſus.

Gregor. Turonenſ. hiſt. Franc. lib. 4. cap 21.

Poenitens ad S. Martini Eccleſiam, veniã à Deo imploraturus accedit.

4. *Rex* (inquit) *Clotarius anno quinquageſimo primo ſui Regni cum multis muneribus limina B. Martini expetijt, & adueniens Turonos ad ſepulchrum antedicti Antiſtitis actiones, quas fortaſſe negligenter egerat, replicans, & orans cum grandi gemitu; vt pro ſuis culpis Beatus Confeſſor Domini miſericordiam exoraret, ea, quę irrationabiliter commiſerat, ſuo obtentu dilueret. Exin regreſſus quinquageſimo primo Regni ſui anno, dum in Cotia ſylua venationem exercet, à febre corripitur, & exinde Compendium Villam redijt; in qua cùm grauiter vexaretur à febre, aiebat: Vah quid putatis? qualis eſt ille Rex cæleſtis, qui ſic tam magnos Reges interficit? in hoc enim tędio poſitus ſpiritum exhalauit*; Hæc ille. Rex igitur, qui turpes vitæ culpas vberrimis reſperſit lacrymis, ac intimò cordis tactus dolore, Beati Martini meritorum ſuffultus præſidio; vt ſe digne expiaret, Deo ceruicem inflectens, eius conſpectui, ac nutibus humiliari non deſtitit, veniam proculdubiò, vt credere par eſt, à Deo Patre miſericordiarum imetraſſe valuit.

Dum ſe venando exercet morbo corripitur, ac diem poenitens obit.

His autem enarratis, Baronius delictorum eius mentionem paucis admodũ refricat. *Quod ad eius* (inquit) *culpas pertinet, ipſum quidem compluribus delictis obnoxium, potiſſimùm vero inceſtis nuptijs infamatum, ſæpe excommunicatum fuiſſe à S. Nicetio Epiſcopo Treuenſi, idem Gregorius in rebus geſtis eiuſdem Epiſcopi, quas conſcripſit, affirmat. Sed de eius ſepultura vbi ſuprà idem Auctor hæc addit: Quatuor filij ſui eum magno honore Sueſſiones deferentes, in Baſilica B. Medardi ſepelierunt. Loco ſcilicet, quem delegerat ad Baſilicam conſtituendam, quam tamen filius Sigebertus conſtruxit, ac demum: Obijt autem poſt vnum decurrentis anni diem, quo Chramnus fuerat interfectus.* Hæc Gregorius, quibus Clotario Regi pœnitentię munito ſubſidijs decedenti parentaſſe ſufficiat.

Baronius vbi ſuprà n. 22.

Quibus potiſſimũ Rex culpis obnoxius ex Baronio.

5. Atquì Clotario Theodigildis, Chariberti Regis Francorum concubina iungenda eſt, quę, cùm ob inceſtum ipſius coniugiũ Charibertus excommunicationis iaculo perculſus, funeſtoquè tandem exitu è vita præreptus fuiſſet; ipſa Guntheramni Regis, qui germanus erat mariti frater, nuptias auidiùs expetens, nuncijſquè ad ipſum directis id illi ſignificauit. Quibus Rex auditis vnà cũ diuitiarum theſauris, fœminam à ſe vltrò, libenterquè excipiendam reſpondit, adeoquè benignè prius inuitatam, venientem poſtea, vt dixerat, lætus excepit; ſed bonis poſtmodum, quæ ſecum attulerat, velut rebus non ſuis, immò potius alienis, & ad Regij throni Maieſtatem ſpectantibus expoliatam, ipſam in Arelatenſi Monaſterio recludendam curauit, vt anteactorum ibi ſcelerum pœnas exolueret. At illa ieiuniorum, vigiliarum, & conſueti demum auſterioris Inſtituti pertæſa, dum clam è Clauſtro fugam arripere meditatur, ab ipſa Monaſterij Præfecta, quę rem præſcierat, præuenta, meritiſquè affecta pœnis, arctiori in Monaſterio cuſtodiæ traditur; vbi aſsiduis anteactæ vitæ culpas afflictationibus, varijſquè pœnarum modis ad exitum vſque compenſare coacta, mulier (dum facit de neceſſitate virtutem) pœnitens demum in Clauſtro inter cęteras Chriſti famulas laudabiliter deceſsit, vt Turonenſis rerum Francarum ſcriptor his verbis.

Theodigildis Chariberti Regis concubina iram Dei in ſe prouocat.

Clauſtro à Rege incluſa, dum fugam meditatur, arctiori cuſtodiæ traditur.

6. *Nec multò poſt* (inquit) *illatam excom-*

Digitized by Google

Gregorius Turonenſis de gloria Confeſſ. c. 19

communicationem à S. Germano, & ipſe Rex poſt eam deceſſit. Cuius poſt obitum Theodigildis vna Reginarum eius nuncios ad Guntheramnum Regem dirigit, ſe vltrò offerens Matrimonio eius. Quibus Rex hoc reddidit reſponſum: Accedere ad me ei non pigeat cum theſauris ſuis; Ego enim accipiam eam, faciamquè magnam in Populis, vt ſcilicet maiori mecum honore, quàm cum germano meo, qui nuper defunctus eſt, potiatur. At illa collectis omnibus ad eum profecta eſt. Quod cernens Rex ait: Rectius eſt enim, vt hi theſauri apud me habeantur, quàm apud hanc, quę indignè germani mei thorum adiuit. Tunc ablatis multis, paucis relictis, Arelatenſi eam Monaſterio deſtinauit. Hęc verò ęgrè acquieſcens ieiunijs, & vigilijs affici, per occultos nuncios Gothum quendam adiuit, promittens; ſi ſe in Hiſpanias deductam coniugio copularet, quod cum theſauris ſuis de Monaſterio egrediens, libenti eum animo ſequeretur. Quod ille nihil dubitans, rem promiſit. Cumquè hęc collectis rebus, factiſquè inuolucris è Cęnobio pararet egredi; anticipauit voluntatem eius induſtria Abbatiſſæ, deprehenſaquè fraude, eam grauiter cæſam cuſtodiæ mancipari præcepit: in qua vſque ad exitum vitæ præſentis non mediocribus attrita paſſionibus perdurauit. Hucuſque Turonenſis, qui procacem fœminam, detrectantem ſubire Pœnitentiæ iugum, cui pridem ipſius Regis iuſſu fuerat deſtinata, dum iam clandeſtinam è Monaſterio fugam parat, à Monialibus arctius recluſam, ſanis poſtmodum, Deo aſpirante, arreptis conſilijs ad meliorem frugem traductam; diem tandem in Monaſterio flagellis ad præteritas redimendas culpas attritam clauſiſſe tacitè innuere videtur: adeo vt, quemadmodum opinari fas eſt, dum vitam inter piarum fœminarum choros ageret, earundem ſubinde permota exẽplo, earumquè ſuffulta precibus, pio tandem fine deceſſerit; Quo Euangelicum illud oraculum adimpleri videretur: *Compelle intrare*. Cui item illa Gregorij verba conſonant, magnam vtique aduerſis ad traducendum ad Deum homines rebus ineſſe vim aſſerentis, dum ait: *Felix tribulatio, quæ nos ad Deum ire compellit.* Nam prophana, vt ex narratis conſtat, mulier nonniſi pœnis, calamitatibuſquè in Monaſterio attrita, ſic tandem ad Deum conuerſa noſcitur.

Theſauris à Rege expoliata, dum in Monaſterio ſuorum pœnam delictorum ſubire cogitur, ſe ad Deum traducit.

Pœnitendo regia fœmina laudabiliter facitde neceſſitate virtutem.

Lucæ 14. 23.

Gregorius in moral.

7. Alia verò eſt iſta Theodigildis à duabus alijs laudatiſſimis fęminis, ac Regio item ſtemmate in Francorum ſtipite virtute claris, ac pietate conſpicuis; quarum Gregorius meminit, & quibus Venantius Fortunatus ſuis condignum carminibus elogium cecinit: Alteri enim veluti Reginæ tunc viuenti, illuſtrem feminæ proſapiam, & æque virtutibus ac prole fœcundam, piorumquè item ipſius morum exempla, ac ſplendorem ſuis egregiè carminibus adumbrans, hæc meritò tradit.

Gregor. hiſt. Franc. lib. 4. cap. 26.

Hæc Theodigildis à duabus alijs differt, quę item nomine, & meritis claræ dicebantur.

Inclyta progenies Regali ſtirpe coruſcans,
Cui celſum à Proauis nomen origo dedit.
Currit in Orbe volans generis noua gloria veſtri,
Et ſimul hinc frater perſonat inde Pater, &c.

Venantius Fortunatus carm. lib. 6.

De huius item nobili prole, ac virtutibus conſpicua ſermonem faciens, hæc addit.

Mens veneranda, decens, ſolers, pia, clara, benigna,
Cùm ſis prole potens, gratia maior adeſt.

Elogium huius tumulo inſculptum.

Alterius item Theodigildis Gregorius in ſuis hiſtoriarum paginis mentionem faciens, hanc dignis Chriſtianarum virtutum meritis illuſtrem, & iam Cœlo maturam, prouecta tandem ætate diem clauſiſſe docet, cui iſthæc aptè carmina, eius inſculpta ſepulchro conſonant.

Venantius vbi ſupra.

Cui frater, genitor, coniux, auus, atque priores
Culmine ſucciduo Regius ordo fuit.
Orphanus, exul, egens, vidua, nudęquè iacentes,
Matrem, eſcam, tegmen hìc ſepeliſſe dolent.

Alterius Theodigildis laudes ex Venantio.

Quam demum impenſè tum meritis, tum annis cumulatam è vita feliciter migraſſe carminibus illis edocet.

Venantius vbi ſupra lib. 4.

Artibus his inſtans, terrena in luce redacta,
Terquino luſtro vixit in orbe decus.

Et hæc ſunt, quæ de pluribus vno, eodemque inſignitis nomine fęminis hìc obiter narraſſe voluimus, dum plura cupientem ad Baronianos Annales remittimus.

8. Poſt recenſitos, autem hactenus

 Fran-

Baronius an.631. n.7.

Dagobertus Clotharij Regis Fran. cor. filius, in quæ turpitér prolapſus errata.

Francorum Reges, Dagobertus Clotharij Regis Francorum filius ſilentio hic prætereundus non eſt, qui omnem ſibi aliquãdo laudem promeruit: Nam S. Arnulpho Metenſium Epiſcopo, bonis imbuendus moribus à Patre traditus, primùm quidem pietatis mirificè ſtudio prę fulſit; at poſt Patris obitum Regni adminiſtrandi prouinciam nactus, quo vſque Pipini, Caroli Magni filij conſilijs, monitiſquè inhæſit, optimum de ſe cunctis ſpecimen præbuit, poſtmodum verò laſciuiendi, necnon habendi cupiditate abductus, ſic à recto tramite deflexit; vt Dei Eccleſias impia manu ſuis ne dum bonis expoliauerit, ſed Pipinum inſuper monitorem faſtidiens, de ipſo è viuis tollendo cogitauerit. Cùm igitur S. Arnulphus ſe ſe in ſolitudinem recipiendi vltrò facultatem ab eo poſceret, Rex primùm ſacrilegis ipſum impetere manibus audacter tentauit; ſed poſtmodum errore agnito ſupplex veniam petens, ipſi humiliter accidit: Adeò inſuper ſæculari fretus potentia, tum à recto, tum à ſe ipſo deſciuit; vt vxorem legitimi conſortem thori, eo quòd ſterilis eſſet, à ſe ablegando dimiſerit, & Natildem puellam è Monaſterio ductam ſibi per ſcelus copulauerit. Verùm quia S. Amandus Traiectenſis Epiſcopus ipſum meritò, acriterq; obiurgauit, ſuo ipſum protinus è Regno exulare præcepit. At paulò poſt ad meliorem frugem traductus, adulteram à ſe reijciens, legitimæ vxori adhæſit, & facti pœnitens, Amandum ab exilio reuocans, eidemquè dolens vltro, ac ſupplex ſibi delictum ab eo humiliter donari popoſcit.

In S. Arnulphum monitorem infenſus de ipſo è vita tollendo cogitat.

Baronius an. 631. num 7. Stephanus Abbas in vita S. Madaldi lib.1.c.2.

9. Verùm vt ipſius hìc omni laude digna, dum Pipini in Regno adminiſtrando vſus eſt opera, repetamus initia, hæc Stephanus Abbas tradit: *Tali* (inquit) *huius Ducis induſtria, & conſilio Dagobertus eo celebritatis ſplendore enituit, vt liberalitate, iuſtitia, manſuetudine, alyſquè virtutibus, quibus Regem decebat, plures ante ſe Reges præcelleret; Sed hanc regiam viam, virtutis lineam tenuit, quamdiù ſanam doctrinam ſapientiſſimi Præceptoris inſtituit, & non ad ſua deſideria coacernauit ſibi Magiſtros. Felix, ſi ſecundùm viri ſapientis monita de mille pacificis ſuis vnum hunc elegiſſet Conſiliarium: Sed demum Salomonis exemplo deprauatum eſt cor eius ad tempus per mulieres, vtquè ſolet in magna rerum copia, ac ſoluta libertate prona eſſe in conſenſum peccati natura mortalium, ob diuitiarum affluentiam, ac ſecundos rerum ſucceſſus, à bono, honeſtoquè in prauum abſtractus, ſalubribus monitis aures occluſit; Capit ergo tam auaritia, quàm libidine ęſtuare, rebus Eccleſiarum nouos theſauros implere. Cuius impudentiam cùm Pipinus dolore permotus liberrimo ore increparet exprobans, quòd maximis Dei beneficys ingratus exiſteret, ille obſcęnis libidinibus potiùs, quàm ſanis obtemperans conſilys, tentabat magis more phrænetici Medicum quolibet modo extinguere, quàm à prauitatis ſuę furore reſipiſcere.* Hinc ipſo ſub ſceptro aberrantem, ac inter Mundi proſpera Dagobertum procul à recto fieri videre eſt; cùm is ſuo nonniſi monitori iniurias, & pro beneficijs haud gratiam in ſe benefico, immò potius necem tentaret inferre.

Dagoberti initio principatus ob virtutem laudes.

Per mulieres poſtmodum Rex deprauatur.

In quæ turpiter vitia ingratus impingit.

10. Quid verò Arnulpho inſuper Metenſi Epiſcopo contigerit, cui ipſe ingrato prorſus animo obluctatus, pro beneficijs non niſi contumeliam per ſcelus rependi volebat, ſilentio prætereundum non eſt. Hic enim dum regijs haud ſuam negotijs operam prodeſſe intelligit, à Rege, quem ipſe enutrierat, ad eremum, cuius ſummo tenebatur deſiderio, abeundi facultatem petens, parum abfuit, quin euaginato mox gladio ab emotæ mentis homine impeteretur; hæc enim Ionas Abbas: *Defuncto* (ait) *Clothario Rege cum adhuc Beatus Arnulphus Epiſcopus eodem deſiderio, quo priùs, conuerſandi videlicet in eremo flagraret, & iterum, atque iterum à Dagoberto Principe, quem ipſe diligentiſſimè nutrierat, licentiam huius rei poſtularet, inſtinctu Diaboli commotus aduerſus eum Rex; cùm ei die quadam nimis importunus in petendo fuiſſet, arrepto mucrone voluit eum ſauciatum à ſe remouere. Tum ille paruipendens iram morituri Regis, conſtanter dixit: Quid agis miſer? mala pro bonis mihi rependere vis? nunc autem, quoniam ità placet, ſæuias in me, quantum velis; ego pro illius amore mori non dubito, qui mihi vitam dedit, & pro me mortuus eſt. Hæc eo dicente cum vnus aſtantium Procerum blandis verbis redargueret temeritatem Regis, ſedatus eſt furor ipſius, & me-*

B. Arnulphus ab ingrato Rege abeundi facultatem petens euaginato gladio impetitur.

Baronius vbi ſupra nu.11.

Ionas. Ab. in vita B. Arnulphi.

diante

diante gratia Dei, caruit effectu ſceleratus affectus. Interea ſuperueniente Regina, vt audinit commotionem, qua contra Virum Dei ſine cauſa incanduerat, proſtrauit ſe vnà cum Rege pedibus eius; & vt ſui miſereretur, remittendo illatam iniuriam, cum lacrymis poſtulauere, dicentes: Perge Domine ad eremum, ſicut deſideras: tantùm te placatum habeamus, quem iniuſtè offendimus. Hæc Auctor.

Regina, & Rex ſubinde humilimè ad eius pedes procumbunt

Huybaldus in geſtis S. Rictrudis.

11. Venia igitur abeundi obtenta, confeſtim Vir Dei ad ſolitudinem velut ad portum quietis conuolat; cùm pius Rex, quam pridem inferre voluerat iniuriam, magna humilitate, atque intimo cordis ſenſu compenſandam curaſſet. Sed in quas potiſſimùm Dagobertus ſubinde vitiorum ſyrtes impegerit, repetendum hìc eſt; quod ex his, quæ Huybaldus Monachus in B. Rictrudis geſtis narrat, Lectori innoteſcit, hæc enim ille: *At Dagobertus* (inquit) *Rex in adminiſtrando Regno præclarus, uni vitio ſubiacuit, immodico deditus amori mulierum. Vnde accidit, vt legitima coniuge ſua ob ſterilitatem repudiata, alteram ſibi copularet.* Sed quam potiſſimùm ſibi in Matrimonio iunxerit, & quàm atrox eiuſcemodi facinus ſit ab Epiſcopis habitum, ex his, quæ Aimoinus tradit, palàm innoteſcit; hæc enim habet: *Romuliaco* (ait) *villa conſtitutus, Gomatrudem Reginam nouercæ ſuæ Sichildis germanam, eo quòd eſſet ſterilis, conſilio quorundam Francorum relinquens, Nantildem quandam puellam à Monaſterio raptam in Matrimonium ſibi iunxit, &c. Cùmque id flagitium in eo Pontifices, in primis verò Vir Sanctiſſimus, & mirabilium operum patrator Præſul Amandus reprehenderet; ille indignatione, & faſtu Regio innitatus, eundem venerabilem Antiſtitem non abſque iniuria è ſuo Regno eiecit, &c.* Amandum igitur Rex ſuis vtpote obſiſtentem votis, ac turpes conſtanter laſciuias redarguentem, ſuo procul à Regno, vti maximè ſibi inuiſum amandat.

Baronius vbi ſuprà an. 632 num. 2.

Dagobertus mulierum amori impotentèr deditus.

Legitima vxore ob ſterilitatem repudiata alteram ſibi copulat.

Aimoinus lib 4. cap. 19.

12. Verùm cùm Dagobertus filium ſubinde à Deo Sigebertũ nomine impetraſſet, ad meliorem frugem traductus, hunc nonniſi B. Amandi ab exilio reuocati manu baptizandum voluit; cùm priùs ante ipſius conſpectũ humi prouolutus, ſibi vltrò veniam popoſciſſet, vt Baudemundus in rebus geſtis S. Amandi hunc in modum ſcribit: *Cùm ſibi* (inquit) *nunciatum fuiſſet, quòd Dominus filium dare dignatus eſſet, magno mox repletus gaudio, cogitare cæpit, cui ipſum puerum traderet, qui eum ſacro Baptiſmate regenerare deberet; ſtatimquè accerſitis Miniſtris, vt Sanctum perquirerent Amandum, ſagaci intentione præcepit. Nam dudum ipſe Pontifex, dum pro capitalibus criminibus (quod nullus ex Sacerdotibus facere auſus eſt) ipſum redargueret Regem, iubente eo iam furore percito, non abſque iniuria de Regno eius fuerat expulſus. Ille verò remotiora perquirens loca verbum Dei gentibus prædicabat, &c.* Et poſt multa de adducto poſtmodum Amando à Miniſtris, ac Regio conſpectui exhibito iſthæc Auctor: *Tum Rex ad S. ait Amandum: Pænitet me valdè, quod ſtultè aduerſum te egerim. Precor igitur, ne memineris iniuriæ, quam tibi irrogaui, atque preci meæ, quam ſummoperè poſtulo, ne dedigneris abnuere. Dedit mihi Dominus filium non meis præcedentibus meritis, precorquè, vt eum Sacro digneris abluere Baptiſmate, atque in filium tibi ſpiritualem ſuſcipere. Quod Vir Dei vehementer renuens, &c. e conſpectui Regis abſceſſit.* Vir quippe sãctitate præcipuus Regij occaſione Baptiſmi viam ſibi frequentandi Curiam, quod tamen ægrè ferret, patere intelligebat; ſed Rex alijs ad cum miſſis, Dei famulum conueniens, filio Baptiſmi Sacramentum non niſi ſacra ipſius manu impertiendum voluit. Hæc præmemoratus Auctor de pio Regis, cui vel inuitus Amandus morem gerere compulſus eſt, deſiderio. Dagobertus verò ad mortem, quæ ſibi impendebat, obeundam, ſalubriter ſibi viam parans; cùm Teſtamentum nuncupaſſet, vt animæ ſuæ proſpiceret, pijs ad pœnitentiam operibus procurrens, hæc, aliaque laudabiliter præſtitit, vt ex fragmento quodam apud Baronium videre eſt.

A B. Amando reprehẽſus ipſum exilio mulctat, & ipſius ope filiũ à Deo obtinet,

Baronius an. 639. num. 19.

Filium ſortitus, ipſum B. Amando baptizandũ tradit,

Veniam Rex ſupplex poſcit & filium ipſius curæ cõmittit,

Impẽdenti ſibi morti Rex paratus obuiat.

Baronius an. 645. num. 7.

13. Cùm Rex igitur munifica manu Eccleſias donis ampliſſimis cumularet, ac ſeriò animæ negotium ageret; feliciter tandem pœnitentis in morem ſupremum vitæ diem claudens, nobili ſepulchro eſt conditus, vt ſic Aimoinus tradit: *Eius corpus conditum aromatibus ſepultum eſt in Eccleſia S. Dionyſij in dextero latere ſepulchri illius Martyris, &c.* Verùm quod ad animæ iudicium ſpectat, quæ ipſi poſtmo-

Baron. ann. 647. n. 2.

Aimoinus vbi ſuprà.

Digitized by Google

modum defunctò acciderunt, & procul ab hominum oculis ſunt, Sanctis ſuis patefieri Deus voluit. Qui enim immanibus ſe culpis obſtringens, conſcientiam inquinaſſet, iiſdem uondum penitus expiatis, quod ad pœnitentiam pertinet, multis licet bonis refertus operibus, poſt obitũ Purgatorij igne malignis ſpiritibus traditus eſt excruciãdus: at Sanctis poſtmodum, quos coluit, propitiantibus, è pœnis liber vnà cum ipſis feliciter Cœlum conſcendit. Rem verò geſtam Aimoino narrante hic Lectori ob oculos contemplandam proponere operæ pretium eſt; hæc enim ille: *Eodem* (ait) *tempore, quo Dagobertus &c.* Et viſum Solitario ſubinde oſtenſum narrans, hæc habet: *Cùm repentè* (inquit) *aperto Cœlo inter fulmina in fluctus cum fragore ruentia viſi ſunt deſcendiſſe viri decore nitentes mirabili. Requirere cœpit ab eis, qui eſſent, qui dixerunt, ſe illos eſſe, quos Dagobertus ad ſuum vocarat auxilium, Dyoniſium videlicet, & Mauritium Martyres, nec non Martinum Confeſſorem. Hi arreptam Dęmonibus animam ſecum ad æthera leuauerunt, canentes hunc pſalmum: Beatus, quem elegiſti, & aſſumpſiſti Domine, habitabit in atrijs tuis. Hęc Vir ille venerabilis Ioannes Anſualdo retulit ſe vidiſſe; qui in Gallias reuerſus Sancto Adoeno narrauit, &c.* Hæc ille.

Anima ipſius in Purgatorij ignibus pœnas acerbiſſimas exoluit.

Baronius vbi ſupra n. 1.

SS. Dionyſius, & Mauritius Martyres, & Martinus Confeſſor Dagoberto auxiliantur.

14. Poſtremùm verò Auctor cùm piam Regis, atque munificam in exornãdis Sanctorum Baſilicis operam ſummoperè commendaſſet, hæc ipſi coronidis inſtar inſcribit: *Dagobertus* (inquit) *eo ſpecialiùs Sanctos ſibi auxiliari poſcebat, quorum Baſilicas plus cæteris ſe opibus ditaſſe meminerat.* Eam verò ſibi eiuſmodi hiſtoria fidem vendicat, vt Ludouicus Imperator in epiſtola ad Hilduinum Abbatem Monaſterij S. Dionyſij, eius ſicut rei haud dubiæ (vt Baronius ait) meminiſſe voluerit. Dum enim condignis Dionyſium Chriſti Martyrem laudibus extollit, hęc de Dagoberto inter cætera ſcribit: *Prædeceſſores autem noſtri, &c. per eius digniſſimas preces, honoris priuilegio potiri, & in terrenis, & in cęleſtibus meruerunt: vt videlicet vnus ex primis Francorum Regibus Dagobertus, qui eundem pretioſiſſimum Chriſti Martyrem veneratus non mediocriter fuerat, & immortali eſt vita ſublimatus, & per eius adiutorium (ſicut Diuina, & cæleſtis oſtenſio perhibet) à pœnis eſt liberatus.* Quibus ſane ipſa pro indubitata omninò re Dagoberti ſalus, eiuſquè hiſtoria aſſeritur. Sed qui plura vult, Baroniũ in ſuis iſthæc Annalibus ediſſerentem conſulat.

Aimainus lib. 4. cap. 34.

Baronius an. 416. nu. 311.

Impenſi Dagobertus obſequij Martyrem remuneratorẽ tenuit ex Baronio.

Ludouic. Imper. epiſt. ad ad Hilduinũ Abbatem.

15. Regi autem fœdis, prauiſque amoribus abducto, ſed poſtmodum penitentia ſalubriter expiato nũc pari mulier turpitudine, ac vitijs clara iungitur, quæ tum potentia, tum nobilitate, tum opibus ſuffulta; impudicitia tamen, & crudelitate ſic cæteras poſt ſe reliquit, vt neſcias, an fœda magis, & impudens, an verò dira magis, & ſceleſtior fuerit, dum omni ſe ipſam ſcelere, ac cæteras item agendo turpitèr ſuperaret. Vvilla igitur filia Boſonis Marchionis Tuſciæ, fratris Hugonis & Berengarij vxor ſæuitia, impudicitia, atque omni ferè dedecorum labe infamis, quid ſumma vitia cum ſumma fortuna poſſint, ſuo ſatis exemplo monſtrauit; quam quidem fœminarum nequiſsimam meritò Luitprandus appellat. Ipſi etenim Berengario innĉta Matrimonio, qui totius Italiæ tyrannidem occupauit, ſic ſuis prauis moribus, maliſque apud ipſum artibus inualuit, vt eius gratia Adalbertus filius per ſcelus ſit Regno exauctoratus. Mulier verò ab Imperialibus Miniſtris, armis primùm obſeſſa, & ab Othone Imperatore libertati reddita, vnà cum ipſo in Bauariam relegata eſt, vbi quo vſque maritus vixit, ipſa quoque exilij marito conſors fuit. At illo mortuo dum ipſam anteactorum ſcelerum pœnitet, Monaſticum velum aſſumens, ad veniam à Deo impetrandam bonis intenta operibus, ac Pœnitentiæ iugo colla ſubmittens, mirificè in Dei obſequio profecit; & dum ſerio ſibi vacat, morte intercepta, diem tandem feliciter obijt.

Baronius an. 966. num. 3.

Vvilla Boſonis filia impudicitia, & crudelitate præcellit.

Luitprandus lib. 4. cap. 5.

Nequiſſima mulierũ a Luitprãdo dicitur.

Ab Othone in Bauariã exilio relegatur.

16. Porrò cùm aſſiduis ipſa, & maritus anteà armorum moleſtijs, ac turbis vndique Italiam compleuiſſet: Nam, vt cætera ſileamus, dum Berengarius, & Adalbertus tyrannidem in Italia exercerent, Ioannes Papa XII. Othonem pro Eccleſia aduerſus prædictos ſollicitè interpellans, Legatos huius rei gratia ad ipſũ direxit, vt his Luitprandus verbis: *Pugnantibus* (ait) *immò ſæuientibus in Italia,*

Baronius an. 960. num. 1.

Luitprandus lib. 8. cap. 6.

lia, & vt verius fateamur, tyrannidem exercentibus Berengario, atque Adelberto, Ioannes Summus Pontifex, & vniuerſalis Papa, cuius tunc Eccleſia ſupradictorum Berengarij, atque Adelberti ſęuitiam erat experta, Legatos Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, Ioannem videlicet Diaconum Cardinalem, & Azonem Scriniarium Sereniſſimo, atque pijſſimo tunc Regi, nunc Augusto Cæſari deſtinauit Othoni, &c. Hæc Luitprandus, qui tum Berengarij, tum Vvillæ eius vxoris intolerandam planè ſęuitiam perſtringens de ea Vualbertum Mediolanenſis Eccleſiæ Archiepiſcopum vnà cum alijs, qui de Italia venerant, iure merito apud Othonem his planè verbis conqueſtum tradit. *Hęc* (inquit) *dum Romani Legati conquerentur, Vir venerabilis Vvalbertus Mediolanenſis Ecęleſiæ Archiepiſcopus ſeminiuus ex ſupradictorum rabie Berengarij, atque Adelberti liberatus, ſuperiùs memorati Othonis potentiam adijt, indicans ſe non poſſe pati Berengarij, Adelbertiquè, necnon Vvillæ ſęuitiam, quæ Manaſſem Arelatenſem Epiſcopum contra ius, faſquè Mediolanenſis Eccleſiæ Sedi præfecerat. Aiebat ſanè hanc Eccleſiæ ſuæ calamitatem, quæ quod ſe, ſuoſquè capere oporteret, interciperet. Sed Vvaldo Cumanus Epiſcopus hunc ponè eſt ſequutus, non diſparem à Berengario, atque Adelberto, & Vvilla, quam Vvalbertum contumeliam ſe eſſe perpeſſum clamitans. Venerant & nonnulli alterius ordinis ex Italia Viri, quos inter illuſtris Marchio Otbertus cum Apoſtolicis concurrerat Nuncijs à Sanctiſſimo Othone tunc Rege (vt dixi) nunc Auguſto Cæſare auxilium expetens.* Hæc ille. Ex quibus delatæ contra impudicam fœminam iuſtæ pro acceptis iniurijs ad Imperatorem querelæ, eum ad parandam in Italiam belli expeditionem, quò auxiliarem afflictis rebus manum præberet, impulere.

Berēgarius Vvillæ coniux armis Italiam exagitat.

Luitprandus vbi ſupra.

Quæ ſub eius tyrannide Vvalbertus Mediolanenſis Archiepiſcopus damna pertulit.

Vvaldo Cumanus Epiſcopus à Berengario, & Vvilla malè habitus.

Otbertus Marchio illuſtris & ipſe iniurijs affectus.

17. Porrò Vvilla præferocis, ac immitis ingenij fœmina cum aduenienti in Italiam Othone ſe ipſam munito quodam loco incluſiſſet, reſiſtere tandem haud amplius valens, capta; ſed clementer ab Imperatore dimiſſa, ad Berengarium continuò accurrens, ei ne Imperatori ſe dederet, pertinaciter vltrò ſuaſit, vt apud Reginonem his verbis: *Vvilla* (inquit) *in lacu maiori, in quadam Inſula, quæ dicitur ad Sanctum Iulium, ſe incluſit; filij verò Adelbertus, & Guido huc illuc incerti vagabantur; quaſdam tamen munitiones cum ſuis ſequacibus adhuc poſſidebant, hoc eſt Grad caſtellum, & Trauałcum, & Inſulā in lacu Cumano. Tunc Vuilla in Inprimis hoſtiliter aditur et redempto omni de lacu exitu, quotidianis fundibulariorum, & ſagittariorum, aliorumquè belli inſtrumentorum imougnationibus fatigatur, & non plenis duobus menſibus obſeſſa capitur, & ad vltimum clementia Imperatoris dimiſſa, quò vellet, ire permittitur; quæ quanta potuit celeritate Berengarium adijt, & ne ſe Imperatori dederet, omnibus modis perſuaſit.* Hæc ille, ex quibus fœmina per ſummam impudentiam in malo adhuc pertinax, cùm in hoſtium iam manus veniſſet, magnis ab eo beneficijs affecta, ac libertate inſuper in primis donata, ſuā Imperatori ceruicem minime inflexit: At fruſtrà maritum ad potentiori reſiſtendū adhortari non deſtitit. *Victo quippe tandem Anno Christi 964.* (vt Baronius tradit) *& capito Berengario, expugnatoque S. Leonis Caſtro, ipſum vnà cum Vvilla eius Coniuge exulatum in Baioariam mittit, ibiquè vſque ad obitum permanſerunt.* Hæc quidem Baronius.

Vvilla capta, & benignè ab Imperatore dimiſſa, Berēgario, ne ſe Imperatori dedat, pertinaciter ſuadet.

Baron. ann. 962. num. 12.

Regino in hiſtor.

Vel iam victa, victori tamen cedere neſcia.

Baronius an. 964. n. 30.

18. Atquì cùm Berengarius infelix Anno redempti Orbis 966. ſupremum in exilio diem clauſiſſet, poſtquàm eius ſolemni funere corpus tumulo illatum eſt, Vvilla, quæ vel in exilio degens, pertinaciam adhuc præſetulit, aduerſis demum attrita, calamitatibuſq; ſimul edocta, omnem poſt mariti obitum animi ferociam deponens, ſuperboſquè ſpiritus exuens, ſua ſpontè pœnitentiæ iugo colla ſubdidit: adeò vt ſe totam Chriſti obſequio tradens, Monachale velum ad auſteriorem vitam traducta ſuſceperit, vt his apud Reginonem verbis: *Eodem* (inquit) *anno quondam Italię Rex Berengarius exul moritur, & in Bamberge regio more ſepelitur. Cuius vidua Vvilla antequam ſepeliretur, ſibi velum ſanctimoniale aſſumpſit.* Mulier igitur, quæ Mundo hactenus, tum inter proſpera, tum inter ipſas calamitatum procellas immobilis diù inhæſerat, acerbo ſubinde extincti mariti caſu, aſpectuq; fluxam ſæculi pompam, rerumquè vmbratilem humanarū faciem edocta, haud ampliùs rerum inanium, quæ ſæculi ſunt, curam gerens, & voluptatibus, ac deli-

Poſt mariti obitum infelix calamitatibus edocta ſpontè ſe deprimens monachalem habitum induit.

Baronius an. 966. num. 2.

Regino in hiſt.

Pœnitentiæ operibus, anteactę vitæ culpas redimit.

cijs

cijs nuncium remittens, pijs iugiter pœnitentiæ operibus anteactæ vitæ culpas ad promerendam ſibi à Deo veniam ſollicitè compenſare non deſtitit. In quo quidem arrepti inſtituti propoſito perſiſtentem conſtantiſſimè fæminam, ſalutem animæ lucrando, vitam finiſſe, haud temerè credere nobis par eſt; ſed vt alijs res comprobetur exemplis.

Alphonſus Caſtellæ Rex adulterio Dei in ſe irā concitat.

Rainaldus an. 1350. n. 42.

19. Alphonſus item Caſtellæ Rex cùm praua aliquando abductus libidine, ac Regali ſuffultus potentia deliquiſſet, à Romano Pontifice, vt veniam à Deo precaretur, & vt ſibi opportunè conſuleret, monitus eſt. Ob vxorem quippe indignè habitam, eo quòd concubinæ turpiter inhæreret, bello à Luſitano Rege laceſſitus, nec non admiſsi à Pontifice ſceleris iure merito admonitus, ad mouendum ſubinde in Mauros bellum viriliter incitari debuit. Quapropter pacis fœdere cum Luſitano inito, Gundiſalui Ducis opera inſignem victoriæ palmam retulit: Sed cùm poſt triumphum eumdem Ducem, præſtitis ingratus beneficijs, vi opprimeret, Eccleſiarumquè opes per tyrannidem occuparet, acerbè denuò, vt par erat, arguitur; cùmquè multis ſe ille pactionibus Pontifici pro Chriſtiana re augenda obſtringeret, armatorum claſsis, quam direxerat, diſsipata ab Afris eſt. Ex aduerſo autem rei exitu opportunam Pontifex exhortandi occaſionem nactus, vt bonis præterita crimina operibus expiet, ſi diuinum ſibi Numen propitium velit, hortatur; qui inſtaurata in bellum claſſe profectus, nobilem de innumeris ferè barbarorum copijs triumphum retulit, quorum ſpolia gratulabundus ad Pontificem miſit.

A Romano Pontifice, vt à malo aduerſis pulſatus reſipiſcat, monetur.

20. Verùm quia Rex aliquando carnis acriter titillatus illecebris peccauit, ad cordis ingerendam homini compunctionem, quæ ipſi Benedictus XII. ſalubriter bella in hoſtes meditanti ſuggeſſit, audire hic præſtat: *Optaremus*(inquit) *te attendere diligenter, quod proficiſcenti ad bella Principi multum inter cætera noſcitur expedire, vt pacem in domo propriæ conſcientię ſtudeas ſtabilire, ne pugna laceſſitus domeſtica, minùs ab hoſtibus timeatur. Inter omnia ſanè prælia illud magis eſt intimum, & dici debet rectiùs inteſtinum, quod ſub Dei ſolius oculis in conſcientię ſinu geritur, & quietem animi nunc rodendo, nunc lacerando, & proſternendo quandoque deijcit, vel perturbat. Ideò fili amantiſſime, conſidera, quæſumus, diligenter, quid in domo conſcientiæ tuæ agitur, & ſi ratione illius concubinę, cui in tuæ ſalutis, & famę diſpendium diutiùs inhæſiſti, ac nihilominus, quod in illum quondam . . . . Magiſtrum domus de Alcantara perſonam vtique religioſam, & Eccleſiaſticam manus violentas vſque ad extinctionem vitæ illius ſuper terram non ſine magno ſententiarum latarum à Canone periculo per te, vel alios extendiſti, bella in domo tua conſcientiæ moueantur, vel moueri debeant inteſtina, voluens, & reuoluens intrà Regij clauſtra pectoris diligenter mulierem ipſam à cohabitatione tua, corrigendo, & mutando in melius amodò vitam tuam, remoueas, & ad obtinendum abſolutionis beneficium à dictis ſententijs te diſponas: ſicquè pace in tua conſcientia firmiter, & ſalubriter ſtabilita, tequè accepto apud Deum, per quem regnas, & regeris, reddito, ſecurus inire bellum poteris contrà hoſtes.* Quibus hæc addit: *Et quia ſacra ſcriptura teſtante, quandoque propter peccata Regum punitur Populus, ex tunc de peccatis prædictis; dum ab illis mundatus, & liberatus fueris, non habebis, quod te, vel dictum Populum periculis ſubijciant, formidare, nec labores tuos ab æterni retributione pręmij vacuabunt.* His planè verbis Rex ad arripienda pœnitentiæ magis, quàm ad pertractanda belli arma Pontifice adhortante excitus eſt; Victoriarum igitur palmis auctus, dignam quoque ex Mauris victoriæ palmā reuexit, & Mahumeticam potiſſimùm ſuperſtitionem in locis, quæ ſuæ ſubiecit ditioni, abolendam in primis curauit.

tom. 6. epiſt ſecret. 204.

Vt è domeſticis inſuper hoſtibus victor, exteris quoque timendum ſe præbeat.

Vt indultam mulierem præter canonicas leges abijciat.

Placatur Deus, quià Propter peccata Regum punitur Populus.

21. At dum operi totus incumbit, & Heraclæam obſidet, peſtilentia correptus, eius tandem vi ad extrema perductus feliciter obijt, de quo iſthæc Rainaldus in ſuis Annalibus ex Mathæo Villano, & Mariana mutuatus tradit: *Reliqueras*(inquit) *magnum ſui deſiderium, & luctum Alphonſus Caſtellæ, & Legionis Rex menſe Martio, cui ſi vita longior ſuperfuiſſet, Mahumeticā ſuperſtitionem è Granatenſi Regno eius virtute exciſum iri ſpes ingens in pijs omnibus manebat. Premebat tunc obſidione Heracleam arcem munitiſſimam, illiuſquè potiendæ expectatione bellum vrgebat; cùm*

Rainaldus an. 1350. n. 42.

lues

Digitized by Google

lues caſtra inuaſit, erexitquè obſeſſos Saracenos. Suadebant Ioannes Lara, & Ferdinandus Emanuel cedendum inopinatæ calamitati, & diſſoluendum exercitum: at recuperandæ arcis, quam ipſo Rege amiſſam vidimus, fideiquè propagandæ ſtudium Alphonſum incendebat, ac præteritæ felicitatis memoria nitendum contrà aduerſa, ſtrenuis viris reſpondit; nullibi honeſtiùs, quàm in Caſtris pro fide pugnanti moriendum occurrere. Correptus igitur lue, paulò poſt maxima rei Chriſtianę iactura è viuis ſubtractus eſt. Hæc ille. Sed tanto haud nobilior homini triumphus adſcribi potuit, quàm cũ dicitur ipſi pro Catholica fide pugnanti, ſupremum in Caſtris diem contigiſſe, pęnitentia quippe ipſum omnem prorſus aboleuiſſe reatum, ac mortem ſtrenuè, patienterquè religionis cauſa ſubeundo culparum à Deo veniam impetraſſe, nemini eſt ambigendum. Sed nobilis inſtar elogij, quæ Mariana inſcribit, ſubtexenda hìc ſunt.

Alphonſus Peſtilentia correptus haud à pugnando deſiſtit.

Nullibi honeſtius, quã in Caſtris pro fide pugnanti moriendum dicit.

22. *Hunc* (inquit) *vitæ finem Alphonſus Caſtellę Rex eo nomine XI. octano, & trigeſimo ętatis anno habuit, ſi vita longior contigiſſet, Maurorum reliquias, exciſurus in Hiſpania, magniſquè Principibus comparandus rerum geſtarum magnitudine, ſcientia militari, ciuili prudentia. Vna domeſtica incontinentia ad reliquarum virtutum iniuriam non leuem acceſſit. Vindicis nomen, Iuſtitiæ amor ad Populum conciliauit, aliquandò fortaſſe nimius. Extincti Regis corpus obſidione ſoluta, Hiſpalim relatum, & in Regum Sacello conditum: Inde Corduba, vti moriens Teſtamento cauerat.* Quibus iſthæc appendicis inſtar Rainaldus ſubtexit: *Defuncto tanto Rege, Chriſtiano exercitui animus concidit, ſolutaquè eſt Heraclee obſidio. Sparſa verò Alphonſi obitus fama, non illum Hiſpani modò; ſed vniuerſi fideles luxere, ac præ cæteris iure. merito ipſe Chriſti Vicarius immaturam mortem defleuit, vt eius conſolatorię ad Mariam Reginam viduam literæ teſtantur.* His itaque laudum auctus præconijs pœnitens pius Rex in Caſtris contra barbaros ſtrenuè dimicans, ſolutus carne ſui victor immortalitatem adiuit.

Mariana vbi ſupra.

Mors ipſius, ac digna virtutũ elogia.

Cunctis ſui deſiderium moriens reliquit, & luctum.

Rainaldus vbi ſupra.

23. Demum adulterij crimen, quo Dæmones maximè delectantur, tam immane, horrendumquè, adeoquè Numini in primis inuiſum; vt hominem in belluã transferens, ipſum non niſi prauo Dęmonum conſortio dignum renunciet, Deique orbatum patrocinio Dęmonibus ludum exhibeat. Quod quidem Indo olim homini diuinitus ad ſceleris atrocitatem inculcandam præoſtenſum, mox ad Pœnitentiam adduxit, de quo iſthæc in annuis PP. Soc. Ieſu Tabulis. *Indus quidam alebat domi ſuę in oculis coniugis concubinam, non tam venerem vt expleret, quàm vt coniugem irritaret: huic nocturnas per tenebras viſam eſſe aiunt horribilem cateruam Dæmonum, qui cubanti prementes fauces, animam intercluderent; vt nè manum quidem admouere poſſet ad imprimendum pectoris Crucis ſignum: verùm implorata à coniuge Dei Matre, melius ei eſſet factum. Poſtero Die poſitis ritè noxis, ſic deinceps eſt immutatus, vt non cognoſcas eundem eſſe.* Pœnitentia quippe ſic prauum hominis cor immutari contigit, vt in alterum is propè virum tranſierit. Quo vel hìc obiter narrato, iam de Adulteris ad pœnitentiam traductis dixiſſe ſufficiat.

Adulterij crimen Dæmonii in primis arridet.

Cathechiſ. hiſt. cap. 3. tit. 104. de Adulterio.

Annua lit. Societ. Ieſu an. 1585. ſub prouinc. Mexic.

Indus ſacrarum Matrimonii legũ violator Dęmones ſibi inſidiantes videt.

CAPVT XVI.

Homicidæ, & ſanguinarij ſe totos pœnitentiæ deuouent.

1 ATrociora quæque mortalium ſcelera, iuſtam proculdubio vltionem à Deo expetunt, ſuiſquè vltrò ipſum vocibus ad condignas ex impijs repoſcendas pœnas laceſſunt. Inter hæc autem illud vti omnium meritò ſcelus ob ſui atrocitatem maximum, homicidij videlicet reatus, profuſuſquè per vim, ac dolos hominum ſanguis æquo, ſapientique omnium calculo computatur. Quod ſanè olim Caino mortalium nequiſſimo, ac fratris iugulatori peſſimo, Deus ad ſuum illicò Tribunal his quidem vocando repetens verbis inculcat: *Vox* (inquit) *ſanguinis Fratris tui clamat ad me de terra*. Delictum quippe, quod Deum *qui totus* (vt Auguſtinus ait) *oculus eſt, quia omnia videt*, latere, & cuncta probè ſcienti, quoquo modo abſcondere infelix pręoptabat, altiùs in Dei auribus inclamando, ipſumquè ad vindicandum interpellans, haud facinus diù aliorum documento impunitum abire ſuſtinuit,

Homicidiũ atrociſſimũ prę cunctis ſcelus.

Geneſis cap. 4. n. 10. Auguſtin. epiſt. 121. ad Fortunat.

totū quippe in Dei auribus immanis noxæ piaculum vox erat, quæ funeſti auctorem parricidij ad iuſtas tandem pœnas repetebat, vt aptè Auguſtinus ediſſerit: *Clamorem* (inquit) *ſolet ponere ſcriptura pro tanta impudentia, & libertate; vt nec verecundia, nec timore abſcondatur*. Horrendum itaque capitalis noxæ genus deſignatur, quod ſic ad Deum iugiter vociferando inualeſcit, vt ipſum vel nolentem, vel inuitum vlciſci, promeritaſquè reo pœnas intentare compellat. Tria verò præ cunctis vti maximè capitalia ſcelerum genera iuxta id, quod Doctor Angelicus docendo monet, ad Deum vlla abſque intermiſſione clamare dicuntur: Primum ſcilicet innocentis oppreſſio, atque iniuſta ipſius per vim ſanguinis profuſio; vt de Abelis ſanguine ſcriptura loquens teſtatur. Secundum infame Sodomitarum inuiſum Deo crimē: *Clamor*(inquit)*Sodomorum, & Gomorrheorum multiplicatus eſt*: *Tertius verò fraus pauperum laborantium, iniuſtaquè miſerorum afflictio, iuxta illud; Ecce merces operariorum, qui meſſuerunt regiones veſtras, quę frandata eſt à vobis, clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiuit*. Quæ tria ſane acerbiora, & magis præ cunctis horrenda ſcelerum monſtra binis Carthuſianus verſiculis ſapidè, eleganterque complexus, primatum inter ſcelera homicidio tribuit, eius apprimè atrocitatem exaggerando; hæc enim habet:

Sanguis Abelis occiſi vox erat in Dei auribus aduerſus Cainum.

Auguſtin. lib. 2. in Geneſim.

Tria ſcelerum genera vindictam apud Deum clamant ex Doct. Angelico.

Gen. cap. 4.
S. Thomas opuſc. de Erudit princip. lib. 7. cap 12.

Clamitat ante Deum vox ſanguinis, & Sodomorum,
Vox oppreſſorum, & merces detenta laborum.

Carthuſian. in ſcript. in Gen.

Iuſtas igitur iure merito homicidij piaculum à Deo clamando iugiter pœnas expoſcit, eiuſquè puriſſimas ad iram contra delinquentes aſſiduè aures pulſat.

Ioannis c. 3.

2. Porrò ſuam primum immanis homicidij noxa nonniſi ex fraterni liuoris fonte originem trahit, adeoquè meritò Ioannes Apoſtolus indè homicidij magis magiſque reatum exaggerat. *Quicunque*(ait)*odit fratrem ſuum homicida eſt* & ipſe qui fratrē odit iam apud Deū homicidij reus efficitur *Et rectè*(inquit *Hieronymus*)*cùm enim homicidium ex odio ſæpe naſcatur, quicunque odit, etiamſi nec dum gladio percuſſerit, animo tamē homicida eſt*. Si ergò haud culpæ immunis renunciatur, ac pœnæ item acerbæ ſubijcitur, qui vel odio in fratrem inſurgit, quas profectò Deo daturus eſt pœnas, qui ſuas eius ſanguine manus cōtaminare nō dubitat? adeoque Deus vel in belluas iuſtè animaduertens; *Sanguinem*(inquit)*veſtrum de manu earum requiram*: In ipſas quippè beſtias, etſi rationis omninò, & culpæ expertes ſupremus rerum Arbiter durum exercendum iudicium, vt à culpa hominem abſterreret, comminatus eſt; nec acerbā item ſuā in Dauide ob homicidij ſcelus Diuino plane calculo mulctam diſſimulauit.

Qui fratrem odit, homicida meritò dicitur.

Hieronym epiſt. 19. ad Caſtorium.

Quia & ſi nòn gladio, animo tamē homicida eſt ex Hieronymo.

3. Atquì Pœnitentiæ virtus, vbi quis poſt homicidij reatum ex intimis dolet præcordijs, & quod ante per ſcelus admiſit, ſeriò apud Deum retractat, ipſam quodammodò per pœnitentiam, vel poſtquàm corpus occidit, cum proximo charitatem reſintegrat, Deumquè ſibi ex irato propitium reddit; haud enim homicidij reus apud Deum eſt ille, quem ſeriò homicidam fuiſſe pœnitet, iuxta ſolemne illud Tertulliani carmen:

Per pœnitētiæ mulctam homicidij abolet ur culpa, & læſa charitas reintegratur.

Non erit in culpa, quem pænitet ante fuiſſe.

Tertullian. in carmine ad Senator. à fide transfugam.

Quamuis verò homicida pœnitens, culpæ à Deo veniam dolendo ſibi meruerit, dignas tamen à ſe ipſo, & acerbiſſimas quidem pro ſcelere pœnas expetit; adeoquè iudicium in ſe iuſtiſsimè Iudicis adinſtar exercet, vt patratę atrocitas noxæ ipſiuſquè homicidij animaduerſio cunctis palam innoteſcat. Verùm vt conſultò hic eiuſcemodi reos criminis, ac pœnitentia ſalubriter expiatos recenſeamus.

Homicida pœnitens nō à Deo, ſed à ſe pœnas repoſcit.

4. Dignum planè in ſe ipſum mortalibus Latrò quondam pœnitentiæ argumentum præbuit, qui homicidij ſcelere obnoxius, cùm aliquot ſub monachali veſte annos pœnitentiam agens, in Monaſterio præferuidè tranſegiſſet, tandem è Monaſterio abiens, ſe Prætori ad iuſtas Deo exolnendas pœnas ſponte obtulit, de quo iſthæc in vitis Patrum: *Dicebat Abbas*(inquit)*Cùm ſederem in Monaſterio Abbatis Firmini, venit latro quidam ad Abbatem Zoſimum Cilicem, & rogabat ſenem dicens: Fac charitatem per Deum, te precor, quia multis homicidijs obnoxius ſum; Fac me monachum, vt iam tandem deſiſtam à ſceleribus meis: Senex verò exhortans il-*

Ioannes Moſchus in vitis Patrum lib. 10. cap. 166.

Latro homicida multos annos in Monaſterio pœnitens demū ſe ipſum Prætori ad ſupplicium ſub eundū ſiſtit.

lum,

lum, fecit Monachum, & ſanctum ei habitum dedit. Poſt modicum verò temporis dixit ad illum ſenior. Crede mihi fili,non potes hic habitare; nam ſi audierit Princeps, tenebit te, ſimiliter & Aduerſarij tui necabunt te: Sed audi me, & ducam te in Cœnobium Abbatis Dorothæi prope Gazam, & Maiumam; Illuc igitur iuit. Vbi cùm moratus eſſet annis nouem, didiciſſetq; pſalterium, & cunctam monaſticam obſeruantiam,redyt rurſus in Firmini Monaſterium ad ſenem, & ait illi: Fac miſericordiam mecum Pater, & da mihi veſtimenta mea ſecularia, recipe monaſtica; ſenior autem triſtis effectus ait illi: Cur fili? qui reſpondens ait; Ecce nouam (vt noſti Pater) annos egi in Cœnobio, & quantum potui ieiunaui, & continenter vixi, & cum omni quiete, & timore Dei fui in ſubiectione, & ſcio, quia infinita Bonitas multa peccata mea remiſit mihi: verumtamen aſpicio ſæpius puerulum aſtantem, & dicentem mihi; cur me occidiſti? hunc autem aſpicio in ſomnis, & in Eccleſia, & cùm ad communionem pergo, & in Refectorio hæc eadem mihi dicentem, & vel vna hora non ſinit me quieſcere. Itaque, Pater, abire volo, & pro puerulo moriar; fruſtrà enim, & ſine vlla cauſa occidi puerulum ipſum. Sumptis ergò veſtimentis ſuis exyt, & cum ſic indutus pergeret Dioſpolim, tentus eſt, & ſequenti die decollatus. Sic profectò digne, ac verè pœnitens, quàmuis homicidij, ſe diù in Clauſtro affligens,reatum lacrymis expunxiſſet; pœnam tamen homicidæ legibus ſtatutam,ipſum vltro,ac ſollicitè nullo prorſus, ſed ſola inſtigante conſcientia requirebat.

A puerulo, quem pridè occiderat, ſe aſsiduè accuſatum exagitari ſentit.

5. Vt de homicidis itaque ad pœnitentiam confugientibus narrandi initiũ ſit, Sigiſmundus Burgundionum Rex,Vir valdè pius, qui & Monaſterium Agaunenſe ædificauit, vt his Gregorius Turonenſis verbis narrat: *Mortuo* (inquit) *Gundebaldo, Regnum eius Sigiſmundus filius obtinuit, Monaſteriumquè Agaunenſe ſolerti cura cum domibus, Baſilicisquè ædificauit &c.* Verùm Vir ita in Deum pius, in Sigericum filium impius poſtmodum extitit, adeò vt ipſius vxoris dolo aduerſus filium, quem ex prima coniuge ſuſceperat, inſtigatus eundem veluti ob violatam ſibi fidem ſuſpectum crudeliter necandũ præceperit,vt Turonenſis ſic tradit: *Qui perdita priori coniuge filia Theodorici Regis Italici,de qua filiũ habebat nomine Sigericum,aliã duxit vxorẽ,quæ validè contra filium eius,ſicut nouercarum mos eſt,malignari, & ſcandalizari cœpit. Vnde factum eſt, vt ſolemnitatum die, cũ Puer ſuper eam veſtimẽta Matris agnoſceret,commotus felle diceret: Non enim eras digna, vt hæc indumenta tua terga contingerent, quæ Dominæ tuæ, ideſt Matris meæ fuiſſe noſcuntur. At illa furore incenſa, inſtigat verbis doloſis virum ſuum,dicens:Hic iniquus Regnum tuũ poſſidere deſiderat,tequè interfecto, id vſq; Italiam dilatare diſponit: Scilicet, vt Regnum, quod Auus eius Theodoricus Italiæ tenuit, & ipſe poſſideat; ſcit enim, quòd te viuente, hæc non poteſt adimplere, & niſi tu cadas, ille non ſurget. His, et huiuſmodi ille incitatus verbis, vxoris iniquæ conſilio vtens, iniquus extitit parricida: Nam ſopitum vino dormire poſt meridiem filium iubet; cui dormienti lorum ſub collo poſitum, ac ſub mento ligatum trahentibus ad ſe inuicem duobus pueris ſuffocatus eſt. Quo facto Pater ſerò iam pœnitens, ſuper cadauer exanime ruens, flere cœpit amariſſimè. Ad quem ſenex quidam ſic dixiſſe fertur: Te(inquit)plange admodò, qui per conſilium nequam factus es parricida ſæuiſſimus; nam hunc, qui innocens iugulatus eſt, neceſſarium non eſt plangi, nihilominus ille ad Sanctos Agaunenſes abiens, per multos dies in fletu, et ieiunys durans, veniam precabatur,pſallentium(hoc eſt pſalmodiam) ibi aſſiduum inſtituens, Agauno regreſſus eſt, vltione Diuina de veſtigio eius proſequente.Huius filiam Theodoricus filius Clodouei accepit.* Hæc Auctor,ex quibus immanis,in quam Rex Vxotis dolo, atque impulſu prolapſus eſt, crudelitas cunctis palam oſtenditur. Quod item facinus Gregorius de gloria MM.agens meminit, ac Sigiſmundum facti ſeriò pœnituiſſe, Deumquè ſibi propitium habere cupientem, ab Agaunenſibus Martyribus enixis vltrò precibus expetiſſe tradit; vt in hoc ſæculo potiùs de horrendo (quod patrarat) ſcelere, quàm in futuro pœnas exolueret, aſsiduis lacrymis, & ieiunijs pariter conſcientiam expiando.

Baronius an. 526 num.44. Gregorius Turonenſis lib.3.de geſtis Francorum cap.6.

Sigiſmundus Burgundionum Rex homicidij reatum pœnitentia exoluit.

Turonenſis vbi ſupra.

Sigericum filium ſuum nouercæ dolis extimulatus occidit.

Turonenſis vbi ſupra.

Parricidio ſe turpiter,fœminæ præbẽs aurem fœdat, filium præfocando.

Lacrymis,& ieiunijs immane ſcelus expiare non deſinit.

In hoc ſæculo potius quàm altero ſe à Deo puniri poſtulat.

7. Verùm haud ſuis preces votis fruſtratæ ſunt; Godomarus enim, & Sigiſmundus Burgundiæ Reges, ijdemquè germani, à Clodomero victi, fugatiquè,

Digitized by Google

Sigiſmundũ ſubinde, dum iam adAgaunenſes ſaltus fugeret, captum vnà cum filijs, atque vxore occidendum decreuerant: Sed ne occideretur, S. Auitus Nutiacenſis Abbas, egregiæ Vir Sanctitatis, precator acceſsit; ipſum verò nihil profeciſſe idem Gregorius hunc in modum tradit: *Diſcedentibus his Regibus Godomarus reſumptis viribus Burgundiones colligit, Regnumquè recipit: contra quem Clodomerus iterum ire diſponens, Sigiſmundũ interficere deſtinauit, cui à Beato Anito Abbate Nutiacenſi, magno tunc temporis Sacerdote dictum eſt: Si* (inquit) *reſpiciens Dominum, emendaueris conſilium tuum, vt hos homines interfici non patiaris, erit Deus tecum, et abiens victoriam obtinebis; ſi verò eos occideris, tu ipſe in manus inimicorum traditus, ſimili ſorte peribis, fietquè tibi, vxoriquè, et filijs tuis, quod feceris Sigiſmundo, et coniugi, ac liberis eius. Sed ille auſcultare deſpiciens conſilium eius, ait: Stultum enim conſilium eſſe puto, vt inimicis domi relictis, contra reliquos eam, eiſquè à tergo, hoc à fronte ſurgente, inter duos hoſtium cuneos ruam; ſatiùs enim, et faciliùs victoria parabitur, ſi vnus ab alio ſeparetur; quo interfecto, facilè et alius morti poterit deſtinari; ſtatimquè interfecto Sigiſmundo cum vxore, et filijs, apud columnam Aurelianenſis Vrbis vicum in puteum iactari pręcipiens, etc.* Hæc ille de illata Regi clade, qui & alibi tradit Sigiſmundi cadauer è puteo extractum ad Agaunenſe Cœnobium, quod ab ipſo erectum fuerat, delatum, vbi & miraculis item, poſtquam pœnitentia præteritæ culpæ reatum expiauit, diuinitus effulſit; hæc enim in rem præſentem Gregorius.

Turonenſis de gloria Mart. cap. 75.

A Clodomero, & Sigiſmundo Burgundiæ Regibus captus tandem cum filijs perimitur.

A Beato Auito Abbate præmonitus, quod ni ſi ipſis parceret, ab ipſis pariter iugularetur.

8. *Poſtea* (inquit) *captus Sigiſmundus ab Clodomero Rege cum filijs, interfectuſquè eſt eius iuſſu, ad eundem locum (nempe Agaunum) ſepulturæ mandatus eſt. Quem in conſortium Sanctorum adſcitum ipſa res, quę geritur, manifeſtat. Nam qui nunc frigoritici, qui et quartanarij dici ſolent, et eius honore Miſſas deuotè celebrant, eiuſquè pro requie Deo offerant oblationem: ſtatim compreſſis tremoribus, reſtinctis febribus, ſanitati priſtinæ reſtituuntur.* Eius autem tumulo nobilis inſtar tituli, quæ Baronius in eius laudem ſubtexit, conſultò inſcribenda hic ſunt: *Accidit autem, vt miraculorum ſigna ad Sigiſmundi ſepulchrum iugiter demonſtrata, tanquam Deo eius Sanctitatem teſtante, ipſe in ſacris Tabulis receptus fuerit, anniuerſaria vbique memoria celebrandus.* Quo quidem exemplo mortalibus demonſtratum eſt, quàm Deo grata, & accepta ſit poſt immane quoduis patratum facinus pœnitentię virtus, & quantum pręſtet hìc potius à Deo pœnam accipere delictorum, quàm in futuro damnandum ſæculo reſeruari. Pœnitentia quippe nedum ſuis veniam, ſed & Sanctitatis inſuper prærogatiuam, ac miraculorum quandoque à Deo obtinere gratiam conſueuit.

Turonenſis vbi ſupra.

Pœnitentia expiatus à Deo poſt mortem miraculis illuſtratus.

Turonenſis de gl. MM. c. 75.

Baronius vbi ſupr. n. 47.

Elogium Sigiſmundi ſepulchro à Baronio inſcriptum.

9. Homicidij autem tanti olim præ cunctis ſcelus apud B. Romualdum Claſſenſium Abbatem momenti habitum eſt, vt paternæ in ſe ipſo culpę rigidus, ſeueruſquè exactor, & vindex in primis inexoratus extiterit. Enimuerò cùm Sergius ipſius Pater cum quodam rixas aliquando exercens, armis rem ageret, occiſus forte aduerſarius cecidit; ipſe verò, quia rixæ dumtaxat ſpectator interfuit, & culpæ immunis (haud enim vulnus occiſo inflixerat) attamen reum ſe computans non leuem, vulgaremque ſibi pœnã indixit, vt Petrus Damiani ſic tradit: *Sergius* (inquit) *eius Pater, dum aduerſus quendam propinquum ſuum exortis ſimultatibus pro poſſeſſione partis inimicitias exerceret, videns filium Romualdum in contentione molleſcere, crimenquè fratricidij medullitus formidare, minari cæpit ex hæredem facere, ſi in eadem diutius ſententia permaneret. Quid plura? Tandem vtręque dimicantium partes ex Vrbe ad litis materiam proruunt, arma corripiunt, bellum ſociale committunt, et dum cominus hinc inde pugnatur, repentè manu Sergij inimicus, et affinis occiditur. Romualdus autem licet nullum perempto vulnus inflixerit, quia tamen interfuit, pœnitentiam tanti reatus accepit: moxquè ad Claſſenſe Monaſterium Beati Apollinaris, more homicidarum, diebus quadraginta permanſurus in luctibus properauit. Illic autem diſtricta ſe pœnitentia iugiter macerans, cæpit cum quodam Conuerſo quotidianum habere colloquium, à quo etiam iuxtà mediocritatem ſenſus bonæ exhortationis audiebat ſæpe conſilium. Quē cum Conuerſus frequenter admoneret, ſæcularem vitam omninò poſtponere, et ad Sancta conuerſationis Ordinem feſtinare; ſed ad*

hoc

Petr. Damiani in vit. S. Romualdi 19. Iunij an. 982.

S. Romualdus Abbas ſeuere in ipſo Patris, homicidiũ punit.

Quia prælio tantum, interfuit, nec gladium extraxit, mox ad Claſſenſe Monaſteriũ conuolat.

Digitized by Google

hoc mentem eius humiliare nullatenus poſſet, etc. Hæc ille. Apparente autem ſibi Beato Appollinari, ac cœleſti viſu confirmatus, Mundo ſe protinus abdicans, ad Claſſenſe Monaſterium contulit, vbi auſteriorem vitæ normam vnà cum monachali veſte arripuit, acerbas pro homicidij, quod Genitor patrarat, piaculo, toto vitæ tempore pœnas daturus.

Pœnitentiū vitę ſe ipsū deuouet.

Petrus Damiani in vita S. Romualdi Abbatis c. 14.

10. Atquì Sergius item ipſius Romualdi Pater, facti poſtmodum pœnitens, ipſiuſq; tum monitis, tum exemplo compunctus; ad pœnitentiæ lamenta pro homicidij noxa confugiens, ſæculo ſe abdicans, Claſſenſis Monaſterij Monachis aggregari voluit, vt ſic rem Damianus proſequitur: *Interea* (inquit) *Sergius Pater Romualdi Monachus efficitur, ſed aliquantò poſt ſuadente Diabolo, factæ confeſſionis pænitens, in Aegyptum redire conatur. Quod protinus Monachi Cœnobij S. Seueri, quod non longè ab Vrbe Rauenna eſt poſitum, vbi corpore, non corde Sergius habitabat, B. Romualdo indicare per nuncium ſtuduere, etc. Hac ille ſiniſtra relatione perculſus, neceſſarium eſſe decreuit, vt Guarinus Abbas, et Ioannes Gradenicus vnà cum comite ad eius conuerſionem pergerent, ipſe verò pereunti Patri quantocyus ſubueniret, etc.* Quanta verò Romualdus Genitorem ab arrepto Religionis propoſito reſilientem verborum vi, & ſui auctoritate peruadens, ſeuerioris diſciplinæ norma mulctauerit, ſic Auctor proſequitur. *Deinde* (inquit) *iam libera vti facultate permiſſus, non equo fultus, non vehiculo deportatus; ſed ſolùm in manibus ferens baculum, nudis plantis ex intimis Galliarum finibus Rauennam vſque peruenit, ibiquè Patrem ad ſeculum reuerti violentem reperiens, in ligno pedes eius fortiter ſtrinxit, clauibus duris affixit, et tandiù corpus eius pia ſeueritate perdomuit, donec eius mentem ad ſalutis ſtatum Deo medente reduxit. Sergius igitur tandem ſana mentis recepto conſilio, quidquid priùs retrograda voluntate deliquit, multipliciter poſtmodum rectis ſanctę conuerſationis greſſibus emendauit, etc.* Demum Sergius in arrepto mentis propoſito præferuidus adeò perſtitit, vt cæleſtibus item viſis dignus ſit habitus, ac pœnitentia ſalubriter expiatus, in Pœnitentium Caſtris ſancto fine quieuerit. Hæc enim Damianus: *Qui ſtatim* (inquit) *ideſt poſt viſionem languore correptus, lecto decubuit, et intra paucos dies felici conſumatione vitam finiuit. Hinc ſanè probatur, quod Diuina voce ad Moyſen dicitur: Non enim videbit me homo, et viuet, etc. Rectè igitur Sergius poſtquàm æternam vitam, quę Deus eſt, cernere meruit, à temporali mox vita defecit.* Sic planè in auſteriore Monachorum Clauſtro vſque in vitæ finem pœnitens, patrati homicidij culpam ſibi à Deo relaxari promeruit.

Sergius Romualdi Pater pro homicidio compunctus Monaſteriū pęnitens ſubit.

Quam ſeuerè in patre Romualdus inſtabilem in bono mētē puniuerit:

Petr. Dami in vita S. Romualdi Abbatis.

Sergius pœnitentium operibus intendens, ac ſe ipſum macerans diem obit.

11. Capitalis itaque homicidij noxa nonniſi acerbioribus, iuſto tum Dei, tum hominum calculo, digna pœnis ex Diuinarum, humanarumquè legum præſcripto cenſetur. Quapropter Otho Imperator cùm in Creſcentium ſuis obſiſtentem votis, & armorum conatibus inſurrexiſſet, in ipſum adeò exarſit; vt expugnato S. Angeli Caſtro, ipſum omnimodis occidi iuſsiſſet, eiuſquè ſibi vxorem ſcelus ſceleri addens concubinam iunxerit: Quo quidem ſic ob effuſi piaculum ſanguinis, tum apud Deum, tum apud homines offendit; vt non niſi maximè acerbis ſubinde, præ ſui magnitudine facinus, ipſius B. Romualdi Abbatis calculo pœnis fuerit compenſandum. Sed quid Vir Sanctus Othoni Imperatori ad dignè pœnitendum indixerit, videamus: *Ipſe* (inquit) *ex eodem crimine Beato Viro confeſſus, pænitentiæ cauſa nudis pedibus de Romana Vrbe egrediens, vſque in Garganum Montem ad S. Michaelis perexit Eccleſiam. Per totam etiam Quadrageſimam in Claſſenſi Monaſteriò Beati Apollinaris, paucis ſibi adhærentibus, manſit: Vbi ieiunio, et pſalmodię, prout valebat, intentus, cilicio ad carnem indutus, aurata deſuper purpura tegebatur. Lecto inſuper fulgentibus pallijs ſtrato, ipſe in ſtorea de papyris confecta, tenera delicati corporis membra tenebat. Promiſit denique B. Romualdo, quòd Imperium relinquens, Monachicum ſuſciperet habitum, et cui innumeri mortales erant obnoxij, iam ipſe pauperculo Fratri cæpit eſſe ſubiectus.* Sic itaque iuſtè vel in ſupremo Romanorum Principe Romualdus admiſſum homicidij reatum ſeueris vltrò, ac diutinis mulctandum pœnis cenſuit, dum ipſum è throno deiectum pœnitentię cauſa, Imperiali tum ſceptro, tum corona, relicto ſæculo abdicandum edixit.

Baronius an 996 n 7.

Otto Romanorum Imperator ob Creſcentij necem pęniltens quibus pęnis à B. Romualdo ſit perculſus.

Petr. Damiani in vita S. Romualdi cap. 27 apud Surium die 19. Iunij.

Nudis pedibus Ad S. Michaelis Eccleſiam in Gargano monte pergit.

Cilicio, ac ieiunijs intentus, ſe Monachum futurum promittit.

12. Et

S. Thomæ Cantuar. Epiſcopi interfectores.

Baronius an. 1170. n. 44.

12. Et impij quidem, ac ſacrilegi olim Henrici Anglorum Regis ſatellites, cùm Regem Thomæ Cantuarienſi Epiſcoporum Sanctiſſimo acriter indignatum probè ſcirent, dolentemquè iugiter animaduerterent; adeò vt ipſe eundẽ haud alio nomine, quàm ſui perturbatorem Regni, perſequutorem Epiſcoporũ, omnium inſuper malorum facem, ac bonorum deſtructorem diceret, ac manifeſtum item Regis inimicum, atque Epiſcoporum ſuo nõnulli adblandientes Regi inclamarent, quo ipſius nimirum iſti malis ſibi artibus gratiam conciliarent: vbi Principem furoris æſtu abductum in aſpera, amarulentaque verba iſthæc proſilientem audierunt, regijs permoti vocibus, & non ſecus ac ardentibus extimulati facibus, vnanimes necem Sanctiſsimo inferendam Viro condixere; hæc enim Ioannes Sareſberienſis tradit. *Sępe ſæpius* (inquit) *ex ira inflammatus, in funeſtam vocem erumpens, omnes, quos nutriebat, qui familiaritatis gratia, & beneficiorum collatione ſibi obnoxij fuerant, maledixit; quòd ipſum de vno Sacerdote non vindicarẽt, qui ipſum, & Regnũ ſuum ſic turbabat, & ſuis dignitatibus exauctorare, & exhæredare quærebat.* Hæc, & id genus alia amarulento Rex ore in dies ingeminans, eructanſque omnes planè ſuos in Dei Virum velut in apertum ſui hoſtem, verborum aculeis, atque auctoritatis imperio vrgebat; è quibus milites quatuor cæteris in aula arrogantiores, iunctis ſibi inuicem in execrandi ſceleris fœdus dexteris in Archiepiſcopi necem per ſummum ſcelus conſpirant: Moxquè in Angliam profecti, Archiepiſcopum conueniunt, miſcenteſquè in ipſum verborum iurgia, ac rixas paſſim concitantes; occaſionem, quam ad perpetrandum facinus præoptabant, ex inuicti animi conſtantia, ac libertate, qua Præſul digniſſimus pro tuendis Eccleſiæ iuribus loquebatur, ſceleſtiſsimè captant. Firmato igitur ſacrilegæ inuicem pactionis conſilio, ipſum poſt feſtum SS. MM. Innocentium diem, inſontem vtpotè, ac omni præditum innocentia virum, Beatis Chriſti Martyribus, & mox Cœlo, vti hoſtiam Deo dignam aggregandum gladijs confodiunt, ſed impiam hominum carnificinam, ac Beato Præſuli intentatam impiorum manu necem, Rogerius in Anglicanis Annalibus hunc in modum tradit.

Ioan. Sareſberienſis.

Vt Henrici Regis gratiā ſibi conciliēt in Thomæ caput conſpirant.

13. *Vix* (inquit) *Pater in Eccleſia ſua per menſem moram fecerat, et ecce quinta die Natalis Domini venerunt Cantuariam quatuor milites, immo Satanæ condicti ſatellites, quorum nomina ſunt hæc: Vuillhelmus de Traci, Hugo de Moreiule, Richardus Brito, Reginaldus filius Vrſi, viri quidem generis prȩeminentia conſpicui, ſed enormis ſceleris auſu militiæ gloriam, & ſtemmatis titulum perpetua ignominia mox damnaturi. Iis ergo introeuntes ad Archiepiſcopũ; et quia non directa in manu eorum ex concepta malitia ſalutationis eloquium prætermittentes, cum faſtu, et ſuperbia alloquuntur. Accipiunt, redduntquè minas minis adijcientes reſponſum. Denique probra, et contumelias poſt ſe relinquentes, exierunt continuoquè reuertentes, Clauſtrum Monachorum irrumpunt cum multa armatorum ſequela, et ipſi armati. Iam Præſul cum modeſtia, et grauitate præceſſerat eos in Oratorium, ſuadentibus, immò et compellentibus Monachis propter diem ſolemnem ad peragendam veſpertinam ſynaxim, cùm eos reſpiceret in medio Clauſtri armatos, arcere eos debuit propria malignitas; ſed nec facinus diſſuaſit ſolemnitatis reuerentia, nec à ſanguine cohibuit Patriarchæ innocentia: vſque adeò occupauit, et excęcauit eos impudorata patrandi facinoris voluntas; vt nec militiæ iacturam recogitarent, nec vllius diſcriminis haberent æſtimationem. Præcipites ergò, et ſtupidi inſequentes Archiepiſcopum, extractis gladijs intrant Eccleſiam, furioſè clamantes: Vbi eſt proditor ille? nemine verò reſpondente, ingeminant illi: Vbi eſt Archiepiſcopus? ſciens itaque Chriſti Confeſſor, et Martyr mox futurus, priori nomine ſe falsò impeti, alterum verò ſibi pro officio competere, à gradibus obuiam illis progrediens: Ecce (inquit) adſum.*

In feſto SS. Innocẽtium Martyrum, inſons Epiſcopus ab impijs occiditur.

In ipſa Eccleſia Chriſti Præſulẽ orantem inuadunt.

14. *In tanta autem ſe exhibebat conſtantia, vt nec animus eius pauore, nec corpus horrore concuti videretur. Cui vnus funeſtorum militum in ſpiritu furoris intulit: Tu modò morieris; impoſſibile enim eſt, vt vlteriùs viuas. Reſpondit autem Archiepiſcopus non minori conſtantia verbi, quàm animi: Ego pro Deo mori paratus ſum, et pro aſſertione iuſtitiæ, et Eccleſiæ libertate; ſed ſi caput meum quæritis, prohibebo ex parte Omnipotentis Dei, et ſub anathemate, ne*

cui-

Rogerius de martyrio S. Thomæ Cantuarien.

Archiepiſcopi tum reſpondendo, tum moriẽdo conſtantia.

Digitized by Google

cuiquam alij, ſiuè Monacho, ſiuè Clerico, ſiuè Laico, maiori, vel minori in aliquo noceatis; ſed ſint à pœna immunes, ſicut extiterunt à cauſa. Verba eius nomine Chriſtum exprimere videntur in Paſſione dicentem: Si me quæritis, ſinite hos abire. Cui ſtatim inijcientes manus milites tenuerunt, vt extra Eccleſiam ad peragendum propoſitum traherent, ſed non potuerunt. Videns ergò Archiepiſcopus carnifices eductis gladijs, in modum orantis inclinauit caput, hæc nouiſſima proferens verba: Deo, et Sanctæ Mariæ, et Sanctis huius Eccleſiæ Patronis, et B. Dionyſio commendo me ipſum, et Eccleſiæ cauſã, et poſt multa: Stabat ergo adhuc iuſtus pro iuſtitia patiens velut agnus innocens ſine murmure, ſine querimonia, ſeipſum holocauſtum offerens Deo, etc. Quartus miles igitur mucrone vertici intruſo cerebrũ eius cum ſanguine ſuper pauimentum lapideum effudit, etc. Conſumans ergò mortem Abel in martyrij gloria in breui expleuit tempora multa, etc. Hic tandem finis Thomæ pro Eccleſia Dei ſanguine candidati, ac Martyrij palma in Eccleſia illuſtris, quem impia ſicariorum manus è vita, terriſq; ſublatum Cœlo, ac Martyrum choris inuexit. Mox autem in perduelles, ac barbaros eiuſmodi ſui ipſorum victoria victos, captiuoſquè formido impietati, & pauor conſcientia facinoris admiſſi, plus quàm Auerni furijs exagitatos irruit; qui cùm ſe hominibus inuiſos, ipſiſquemet belluis ob anathematis notam execrandos viderent, miſeri reuertentes ad cor, ipſius, quem fuderunt, emolliti ſanguine ad pœnitentię remedia vel ſerò cõfugiunt, & Beatiſſimum Præſulem, quẽ dirè adeò pridem trucidarant, inuocantes, immenſam ſibi à Deo ipſius meritis miſericordiam implorant, nec fruſtra preces: nam ſalubri iniuncta ſibi ad immane expiandum crimen pœnitentia à Romano Pontifice, ad quem pœnis, ac doloribus tabeſcentes profugerant, intimò ſinguli ex corde compuncti, diem deniquè magna ſalutis ſpe concluſerunt; vt ex quadripartita hiſtoria apud Baronium his verbis traditur:

Ne cuiquã e ſuis noceant, diſtrictè præcipit

Alter velut Abel capite percuſſus Martyr obit

Interfectores Cami ad inſtar timore, ac tremore corripiuntur.

Baron. ann 1172. n. 16. 17. Hiſtoria Tripartita.

Ipſis belluis ob ſcelus inuiſi fiunt, dum famelici canes panem ab eis recuſant.

15. *Inter hæc autem ſacrilegi illi percuſſores, qui hactenus extremam Angliæ orã in vnius ex eis poſſeſſionibus habitarũt, cùm viderent ſe ab omnibus hominibus vitari, quin etiã ab animalibus, vt execrabiles haberẽtur (canes enim quantumlibet famelici panem ab eis porrectum, vt intinctum veneno anathematis horrebant, longiùs autem à ſe ipſis eos ſua ipſorum conſcientia mali conſcia propulſante) innocantes eum, quem percuſſerunt Sanctum, ab eo quærunt miſericordiam, in quem extitiſſent ipſi immiſericordes, et crudeliſſimi; quibus inter lachrymarum imbres, nebulaſquè mæroris lux effulſit ſpei veniæ impetrandę, iterquè oſtenditur, nempè vt Romam ſe conferant ad Chriſti Vicarium Alexandrum, ad cuius veſtigia procidentes, peccatumquè admiſſum aperientes, ab eo remedium, quod exhiberet, acciperent. Veniunt Romam, etc. et poſt multa. Iubentur itaquè in expiationem immaniſſimi ſacrilegij tranſmarinas quærere Chriſti præſentia illuſtratas regiones, petere loca Sancta, vt vbi Chriſtus operatus eſt ſalutem in medio terrę, &c. illic ipſi, qui iniquiſſimè ſanguinem fudiſſent innocẽtiſſimũ, eius ſanguine mundarentur. Dum pergunt, vnus ex illis, idemquè Princeps, et inſtigator, primuſquè percuſſor Sanctiſſimi Viri, etc. vbi in Calabriam perueniſset, moraſquè nectens Coſentiæ, graui percuſſus corporis infirmitate, cogitur remanere, etc. Etenim tali percutitur infirmitate, vt putreſcentibus carnibus, apparentibus neruis, et oſſibus, eadem è compagibus ſuis ſolutæ, ſiue ſpontè diffluerent, ſiuè manibus ipſius ſui carnificis, doloris impatientis diuellerentur, inuocantis iugiter in auxilium, quem occidiſset Martyrem Thomam, quò vſque extremum efflauit ſpiritum, etc. Porrò tum hunc, qui Coſentię deceſſit, tum tres illos, qui Hieroſolymam nauigarunt, non vltra triennium ab illata nece Martyri ſuperuixiſse in eadem citata nuper hiſtoria conſtanter aſſeritur, ſicquè ſequentis anni curriculum neminem exceſſiſse. Illi verò in loco dicto Monte Nigro tanquam carcere pænitentię clauſi iuſſu Põtificis extremum clauſere diem, vtiquè pænitentes; nam et honeſta ſepultura dignati, nempè ante oſtium Templi: vbi (inquit Rogerius) eiuſmodi appoſita fuit inſcriptio: Hic iacent miſeri, qui martyrizauerunt B. Thomam Archiepiſcopum Cantuarienſem.* Et hæc ſunt, quæ ex Rogerio Baronius colligens præmemoratis tanquam nobile, ac Deo gratæ, acceptæque pœnitentiæ monumentum ſtatuit. Primus igitur carnibus putreſcentibus Beatum Chriſti Martyrem ſupplex, ac fiducialiter inuocans,

Pænitentes, & Chriſti Martyrẽ inuocantes veniam obtinent.

Romam ad Pontificẽ ſe conferunt, & pęnam ſibi iudictam ſubeunt.

Vnus dux aliorum graui morbo abſũptus obit.

Alij tres ſicarii, etſi pœnitentes non vltra tertium annum vitę ſuperſtites.

Sepulchralis ipſis inſcriptus titulus.

cans,

cans, cum magna ſpe ſalutis deceſſit,tres verò alij Hieroſolymam profecti, & in Monaſterio recluſi non vltra triennium vitam prorogantes, pœnitentia ibidem ſalubriter expiati, viuendi finem fecere.

16. Ipſis verò indulta homicidis diuinitus pœnitentia, non niſi Chriſti Martyris, quem occiderunt, ſanguini tribuenda eſt; Beati Thomæ quippe Cantuarienſis inter hoſtiū gladios perempti, velut Chriſti, ac alterius innocentis Stephani eruor, & ſuprema ipſius inter moriendum oratio ſuis haud percuſſoribus vindictam, ſed culpæ indulgentiam poſcens imperrauit: *Ignoſce* (inquit) *quia neſciunt, quid faciunt*. Chriſtus namque *non ſe vindicari, ſed nobis poſtulabat ignoſci*. Nouum ſiquidem vindictæ genus, vt Beati ipſius carnifices poſt carnificinā cōpuncti Deo lucrum, non præda Inferno cederent. Miram verò in vno Thomæ clementiam patientiæ adiunctam, abſolutamquè numeris omnibus virtutum formam Aloyſius Iuglaris meritò quidem admiratus, hæc ipſi totidem, quot verba, elogia ſe digna ſtatuit.

In homicidarū pœnitentia pia Martyris preces exauditæ.

Aloyſius Iuglaris lib. ecrorum elogiorum pag. 161.

Ità Regi placuit,
Vt alterum penè faceret Regem.
Ita Deo, vt alterum penè redderet Deum.
Cùm ità placeret omnibus,
Sibi vni non placent,
Et Regis, & Dei ſuffragijs factus Antiſtes,
Eò deueniſſe doluit,
Vbi & Deo placere non poſſet, & Regi, &c.

Dignum Beati Martyri elogiū, ciuſque meritis inſcriptum ab Aloyſio Iuglari.

Et infrà ipſius in aſſerenda, tuendaquè omnimodis veritate conſtantiam, ac Sacerdotalis inuictum inſuper animi robur expendens, ſic ait.

Iuglaris vbi ſuprà.

Quæ Sacerdotalis pectoris conſtantia.

Principum legibus obſtare paratus,
Si Diuinis obſtarent,
Cùm Regi dare non poſſet,
Niſi quod eriperet Deo.
Ingratus videri potuit, quàm eſſe, &c.
Aulę iam grauis, quia leuis eſſe neſciret;
Ibi diutius eſſe noluit;
Vbi ſecum veritas libera eſſe non poſſet.
Nobilis exul vbique patriam inueniens.
Optimam cauſam
Tolerantia ſua meliorem effecit.

Quæ & quanta in Beati Martyris animo virtutes.

Sed pronus ſemper ad indulgendum animus, & perpetua in vlciſcendis iniurijs mititas, ac iniuriarū obliuio, nobilem ipſi tum Cœlo coronam, tum etiam & in terris triumphum promeruit. Hæc enim idem, qui ſuprà.

Nunquam memor iniuriæ;
Niſi vt condonaret.
Suorum ærumnis indoluit, non doluit ſuis,
Tempori ſeruiens, vt Deo ſeruiret impenſiùs:
Inter Monachos ità vixit in ſyluis,
Ac ſi nunquam inter Aulicos
Vixiſſet in Vrbibus, &c.
Exilium ſæpe permutans,
Animum nunquam;
Reuocatus in patriam,
Vt inde parricidio pelleretur.
Maluit adulatorum gladijs
Inter aras occumbere,
Quàm adulator in Aula regnare.

Maluit adulatorum gladiis occumbere, quam adulator in aula regnare.

His profectò notis inuicta Thomæ in condonando mititas, in tolerando conſtantia, & in diligendo charitas laudari à mortalibus, ac demum ab immortali Deo coronari promeruit.

17. Demum hic, vbi de homicidis ſermo adhuc eſt, à prædictorum conſortio ipſe, qui occidendi, cauſam dedit, & homicidij ſuſpicione haud caruit, ac ob id tandem verè pœnitens è vita deceſſit, ſeiungendus procul dubio non eſt; Henricus videlicet, Secundus huius nominis Angliæ Rex, qui cum ſæculari fretus potentia, cuncta tum Dei, tum Eccleſiæ iura floccifaceret, ac plura aduerſus Eccleſię libertatem per ſcelus quotidie moliretur, B. Thomā Cantuarienſem Archiepiſcopum, ac ſi totius Eccleſię propugnaculum, ſuis validè conatibus, imperterritoq; ſemper animo reſiſtentem nactus, ferro neci ipſius quo quo modo aditum patefecit. Enimuerò cùm dignus Præſul eos, qui erant Clericali militiæ adſcripti, ſæculari mulctandos gladio, ac Regię poteſtati tradere nollet, Regem propterea acriùs inſectantē expertus, alios quoque Anglicanæ Eccleſiæ Præſules in ſe ab eodem concitatos offendit. Quapropter Thomas terga vertere compulſus eſt, ac Rex tam Epiſcopales redditus, quàm conſanguineorum eius Fiſco addicere nil veritus, ſuo fręna furori laxans, cunctos exilio mulctauit. Atqui Alexander Tertius Romanus Pontifex ipſum ab inſequendo Chriſti ſacerdote, ſed fruſtrà, reuocare conatus; tandem cùm Cantuarienſis Eccleſiæ bona ſibi vſurpaſſet, monituſquè, vt redderet, in Sanctiſſimum Præſulem vehementiùs exacerbatus, iraquè

Baronius an. 1171. n. 5.

Henricus II. Angliæ Rex Thomæ infenſus ipſum perſequutur.

Ipſum, & conſanguineos fiſco mulctat.

què æſtuans, ſic ſuam verbis ſortem doluit, Epiſcopum ſibi maximè infenſum teſtatus eſt, vt quatuor milites rem maximè Regi gratam facturi, gladio eũdem trucidare decreuerint. Quo ſubinde immani facinore à nefarijs nebulonibus patrato, Alexander Pontifex in ſacrilegos, impioſque carnifices, ac fautores pariter, anathematis gladium exeruit.

Non niſi in Regis gratiã Thomas a præmemoratis occiditur.

At Rex tandem ſceleris, cui quoquo modo viam viſus eſt præmonſtaſſe, immanitate perſpecta, facti pœnitens, Apoſtolicæ Sedis Legatis ſe humiliter ad faciendum vltrò ſatis, promptum, paratumque exibens, quæcunque ſibi iniunxere, humiliter exequi nõ recuſauit; adeoq; extra Eccleſiam ſe ab ipſis amandari ſuſtinens, ibidẽ abſolui, ac ſibi pœnitentiã obeunti filium adeſſe voluit: quem quidem Deo poſtmodum vlciſcente, ac filios reliquos in ſemetipſum rebelles inſuper expertus eſt. Verùm quia ex corde pœnituit, teſtatiſſima cunctis præſetulit pænitentiæ gna, dum ſupplex ad Beatiſſimi Præſulis martyrio candidati ſepulchrum, veniam petiturus acceſſit; ibiquè vili indutus in pænitentium morem amictu, diem ac noctem ieiunijs tranſigens, ſacra Epiſcoporũ manu verberibus multipliciter affici, nec non à Monachis pariter flagellari aliquãdo ſuſtinuit. Cùm diù igitur ob culpam doleret; tandem infirmitate correptus verè pœnitens è vita deceſſit. Sed iſthæc ex Annalibus hic ſummatim repetẽda ſunt; & quidem de Regis pœnitentia hæc Baronius:

Rex humillime pœnitentiã ob homicidij ſuſpicionem amplectitur.

Baronius An. 1174. num. 5.

18. Hoc (inquit) *planè vnum deſiderari poterat, ad pleniſſimam Regis ſatisfactionem, & quem offendiſſet toties verbis, atque factis, et cauſam præbuiſſet necis eius, purgaret id ipſũ publica pænitentiã ad ſepulchrum Martyris; quod expleuit abundè. Mirum dictũ, quòd Regem iſta adeò neceſſaria præſtare negligentem, ſicque morãtem neceſſitas coegit quàm pleniſſimè exhibere. Quomodò autem iſta ſe habuerint, ad martyris glorioſiorem, & auguſtiorem triumphum deſcribere ex Hereberto, qui aderat, non grauabimur.* Hæc Baronius, qui mox ſcriptoris prælaudati verba ſubtexens: *Verum* (ait) *modico exacto tempore, nempe biennio elapſo, inter Regem Patrem, & Regem filium profana ſeditio, & bellum inteſtinum exortum eſt; adeò vt aduerſus Regem Patrem, & ſui ferè omnes, & etiam alieni Francorum videlicet Rex in potentatu ſuo magno) cum filio Rege fœdus inngentes inſurrexerint Reges terræ, & Regna, & nationes & Populi, tam ſui, quàm alieni aduerſum ſolum Regem Patrem armarint. Igitur Pater Rex quid faceret? quò ſe verteret? ad quos declinaret?* Et poſt multa Regis ad Beati Thomæ patrocinium, quem ipſe hoſtiliter olim fuerat inſequutus, & pro cuius nece pœnitentiã agens, culpæ à Deo veniam, ipſiusque meritis gratiam ſibi conciliaſſe ſperabat tot inter deprehenſus anguſtias, præſidenti animo confugiendũ ſtatuit. *Qua propter ſola* (inquit) *ſpe aduerſus hoſtes ſuos armatus tranſiuit maria, & omni occaſione, & dilatione poſtpoſita Cantuariam venit.* Quæ autem.

Exorta inter Regem, & filium diſſidia Henricus in anguſtias redigunt.

Herebertus in Henr. c. Anglorum rege.

Beati Thomæ aduerſus hoſtes opem implorat.

19. *Verùm Rex antequam Ciuitatem vt ipſam, vidit Metropolitanam Eccleſiam, in qua Martyr requieſcit, mox incredibiliter humiliatus, deuotus, exinaniuit ſe poteſtate tanta, pauperis ſerui formam induit, nudis pedibus, totoquè nudato corpore, præterquam vili quadam tunica ſuper nudo amictus, & pedes, & nudus ſic palam in omnium conſpectu Ciuitatem intrauit, & per vias, & plateas Ciuitatis luteas tanquam de plebeys viliſſimus vnus abiectè ſic inceſſit. Ecce Dauid alter, &c. qui ſicut filio ſuo Abſalone ob peccatum ipſum perſequente, nudis plantis Ciuitatem exiuit, ità iſte ſecundus Dauid ingreditur. Et ita ſuſpirys, & gemitibus, tot gentibus, & nationibus tremebundus ipſe timens, ac tremens, Martyris adyt ſepulturam. Vbi tota illa aduentus ſui die, & nocte ſequente ieiunus, & peruigil ante martyrem pernoctauit, & pias apud martyrem orationes effundens, eius meritis, et orationibus, & patrocinys in tam arcto toto cordis affectu ſe commendans, &c.*) Et Regis ſubinde culpã intimo corde dolentis, & veniam a Chriſti Martyre, auxiliatremque ſibi ipſius è Cœlo manum implorantis exemplum his verbis proſequitur:

Herebertus in vit. S. Thomæ Cantuarienſis.

Diuina regis tuga Chriſti Martyrem obſequia.

20. *Ibidem* (ait) *coram Martyris ſepultura, quam coram ipſo martyre Sancto illo, et venerabili Fratrum cætu conuocato, à ſingulis virgæ diſciplinaris percuſſiones ſingulas velut quaſdam ſecundas quadragenas Apoſtolicas, immò Regias, nouas, & (ſicut arbitror) vſque tunc inaudita accepit.* Cui paribus verbis Eduardus conſonans hæc

Herebertus vt ſupra.

Baronius an. 1174. num 7.

Ante martyris ſepulchrum à mo-

nachis iuxta Eccleſiæ ritum flagellis cęlitur. Eduardus in S. Thomæ Cantuarien

hæc addit *Veſte* (inquit) *ſe nudans, caput in tumuli feneſtram magna humilitate ſummiſit, ita vt omnes eo ſpectaculo, ad lacrymas mouerentur. Primoque ab Epiſcopos quinquies caſus eſt, deinde à monachis amplius octoginta ternos accepit ictus.*)Herebertus autem ſic rem totam concludit: *Rex*

Herebertus vit S. Thomæ Cant.

In Vere pænitens iniquas leges abolet, & bonuus Sancit.

(ait) *tanquam verè pænitens pro tāti martyris deuotione, & martirij virtute abdicauit malas & iniquas, bonas verò ſolùm ſeruandas leges ſanxit impoſterum.* Quibus narratis victoriam hūc in modum poenitentiè Coelo Regi tū ex Aduerſarijs, tum ex filijs donatam affulſiſſe affirmans, hæc habet: *Rex* (inquit) *rem totam adſcripſit Domino: & glorioſo Martyri Thomæ, cui erat certiſſimè adſcribenda.*) Demum Baronius iſthæc ab ipſo Rogerio mutuatus, Regem ob Pœnitentiæ meritum innumeris plane bonis auctum his verbis tradit: *Rogerius in Annalibus* (ait)*hoc an-*

Baronius vbi ſupra num. 7

no pluribus narrat, quot ex ipſa pænitentia idem Rex bona fuiſſet conſequutus; cum omnes aduerſarios, quot Deus conuerteris in amicos, & obſequentes, filiumque Regem rebellem vnà cum fratribus redire fecerit ad Patris gremium pacificum, & pænitentem: hac omnia inexpectata hoc eodem anno, Rex à Deo felsciter, ac facilè fuit bono pænitentiæ conſequtus. Quibus præmiſſis, coronidis inſtat, à nobis ſubtexenda hìc quæ Regi contigere, his ex Baronio verbi exrcepta.

Martyri cōſilatus, bonis à Deo poſt aduerſa cumulatur.

Baronius vbi ſupra n. 2. 9.

21 *Ecce* (inquit) *certamen Martyris audiſtis, & finem Domini vidiſtis, qui viuens, nec adminiculis Romani Pontificis, nec Regis Francorum, aliorumquè Principum ſuperare potuit perfidiam Regis Anglorum; de ipſo iam triumphauit occiſus, ſuperauit cùm iam putaretur, extinctus. Iſtiuſmodi ſunt noua prælia Domini, vt exurgant mortui vindices, & de perſecutionibus ſic exigant, ſtatuanquè trophea, qui iam oppreſſi, et compreſſi, & ad nihilum penè redacti, a perſequentibus hoſtibus videri poterant.*) Hæc Baronius; plura item & alia Petrus Bleſſenſis in præmemorati Henrici Regis laudem, ipſum à parricidij crimine excuſando vindicans; Quo plane argumentu genere vſus, volumen Regis ipſius laudes, celebrandem vt in Epiſtola ad Sacellanos Regis Catholicos meminit diſertè, ac luculenter cōſcripſit, quibus præferuida Hērici pœnitentia ſatis ſuperque dicendo comprobatur.

B. Thomas martyr de Henrico, in ipſum beneficus beneficijs triūphat.

Petr. Bleſſē. epiſt. ad Sacellanos Henrici.

22 Verùm quò magis vnicuique conſtet, quod Henricus Rex pœnitendo ex corde reſipiſceret nec, Archiepiſcopū ipſe neutiquam trucitandum præceperit, & quòd item ſe ad cuncta, quæ ſibi à Romano Pontifice, eiuſque Legatis iniuncta forent, promptum exhiberet, ex pagina, in qua integrum (quod à Rege præſtitum eſt)iuramentum, exponitur, & ex actibus Alexandri Tertij Romani Pontificis ex Vaticano Codice his verbis recenſenda ſunt. *Ego Henricus iuro ſuper hac Sancta Dei Euangelia, quod mortem Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis, neque cogitaui, neque ſciui neque fieri præcepi, &c.* Et multa ſe ſubinde præſtiturum promittit. Quibus planè verbis Regem factis, nedum verbis poenitētiam ſectatum, omnem prorſus, ſi quam perpetrandæ ipſius neci, vel neſciens cauſam dediſſe viſus eſt, delicti penitus culpam diluiſſe cōſtat. Demum Rex poſt multos in adminiſtrando Regno annos laudabiliter exactos, pœnitens è vita decedēs, totius vitæ curſū feliciter abſoluit, vt Baronius his verba tradit: *Henricus*(inquit)*Anglorum Rex in octauis* (*vt idem ait Rogerius*) *Apoſtolorum Petri, & Pauli ex hac vita deceſſit pænitens, Chriſtiano more confeſſione peccatorum facta, & ſacratiſſima Eucharistia accepta, ſepultuſque eſt in Monaſterio fontis Eberardi, &c.* Et hæc ſunt, quæ de Henrico, qui culpam omnem pœnitendo ſalubriter lacrymis diluit, deumquè ſibi promeruit; hìc opportunè narraſſe voluimus.

Quod nec ioſ Thomæ illatæ Rex auctor nō fuerit, conſpicit verbis hiſce teſtatus eſt.

Baronius an. 1172. num. 5 ex Actor. Alexandri papæ quarti.

Pœnitens tandem pius Rex decedit

Baronius an. 1189 nu. 3

CAP. XVII.

Latrones in deſertis plerumque locis, vbi deliquerant, pænitentiam agunt.

D*Eus miſericordiarum Pater*, adeoque ſemper miſerando, ac ſua pariter dona largiendo diues, qui perire neminem vult, ac proinde neminem quantumuis indignum à Cœlorū Regno excludit, neminem quoque perditis alioquì vitiatum moribus, à pœnitendo re- 2. ad Chor.

pellit

Nemo quantumuis impius à pœnitentiæ ſinu repellitur.

pellet. Quin immo cunctis miſerieordię ſinum aperiens ad ſui Regni conſortia, & ſupernę gaudia felicitatis inuitat, quod adeo verum eſt, vt latrones, qui rapinis olim agendis, mactandiſque pecudum more hominibus inter horrida, quæque ac deſerta Orbis terrarum loca, ipſaque, meto ferarum latibula, per ſcelus operam dabant, cœlitum præuentos lumine in viã reuocando adduxerit; & dum Cœlorum ipſis ob oculos ianua ad intrandũ, ſi velint, pãditur, ſemel erranribus Dei gratia mirificè affulſerit. Id ſanè in vaſtis, deſertiſquè olim Aegypti, regionibus arcano, miroq; Dei nutu adimpleri contigit vbi olim cõſulto innumeros ferè pœnitentiũ hominum greges pedem fixere, & facti iam ex latronibus Monachi, & ex Dei hoſtibus hoſpites vim Deo precibus, ac bonis operibus facere, ac Cœlũ quoquo modo rapere didicerunt; adeò vt ipſis, potiſſimùm in ſolitudine morantibus, illa aptè Iſaiæ verba occinerent: *Lætabitur deſerta, & inuia, & exultabit ſolitudo, &c.* *Exultabat* profecto *vel iam* (vt ille ait.) *futura ſpe frequentia ſolitudo* Infamis etenim quondam Regio, Sanctorum, poſteà Monachorum referta agminibus, eum in modum per tot ſæcula floruit, vt toti Terrarum orbi Sanctitatis ſemen, ac bonum Chriſti odorem afflans nec non fœcunditatem, quam dare Nilus nõ poterat à Deo acceperit, ipſos ad Cœlum incolas Deo dignos, ac Cœli futuros ciues tandem Theſauro meritorum diuites in lucem prouexerit. Ipſis namque haud immeritò Prophetiæ itidem verba congruunt: *In cubilibus* (inquit), *in quibus prius Dracones habitabant, orietur viror calami; & iunci, & erit ibi ſemita, & via, & via Sancta vocabitur, & non tranſibit per eam pollutus, & hæc erit vobis directa via, vt ſtulti non errent per eam. Nõ erit ibi Leo, & mala beſtia non aſcendet per eam, nec inue nietur ibi.* Quod quidem ipſius Chriſti,) dum Herodianam à Iudęa crudèlitatem fugiens, in Aegypti oras infans adhuc illatus eſt, ſuaque ibi intimè præſens Diuinitate id contulit, vt regio verè beata Cœlitus irrigata, ac poſt modum germinans, fructus redderet ſanctitatis vberrimos; Baronij autem verba hîc & appoſitè recenſenda ſunt; hæc enim ille:

Latrones qui rapinis, ac hominum neci vacabant ad Deum conuerſi.

Iſaia cap. 35. n.

Iſaia c.

Iſaie c. 35. n

Deſerta loca in quibus latrones olim degebant in pœnitentium caſtra mutantur.

Baronius an. 42. n. 47.

2. Porrò (inquit) *non modò AEgyptum Domini pręſentia illuſtratum, ſed & ipſam ſolitudinem, per quam tranſiuit, eſſe nobilitatam tradunt: quæ tunc quoquo modo ſemen benedictionis ſuſcipiens, poſtea ſuo tempore (quod idem ait Propheta) exultabit ſolitudo, & florebit quaſi lilium, germinans germinabit, tot Sanctorum; Monachorum illic quaqua verſum incolentium produxit ſacra germina.* Hæc ille, dum digna Aegyptiacę ſolitudinis Diuino Chriſti aduentu, ac præſentia exculta, ac nobilitatę in ſuis Annalibus monimenta recolit, adeò vt omnis, qui cœleſtium illic hominum turmas, vel potiùs Angelorum innumeros conſediſſe choros vider, Dei vel hoc vno maximè opus obſtupeſcens, illa iure merito Pſalmiſtæ verba vſurpare queat: *à Domino factum eſt iſtud, & eſt mirabile in oculis noſtris.*

Aegypti Regio, ac deſertum, Chriſti Domini præſentia illuſtrata.

Iſaiæ c. 35.

Adimpletũ Iſaiæ vaticinium.

Pſal. 117.

3. Atquì concinnè admodum, eleganterquè diſertiſſimus ille inter modernos prodigia, quę dum Chriſtus Dominus illuc Parętum manibus illatus eſt, contigere; ac beatorum futuram illic hominum multitudinem, ac ſortem adũbrans, illiſquè potiſſimùm verbis alludens: *Aſcendit ſuper nubem leuem, & commouebuntur cuncta ſimulachra Aegypti, &c.* hęc habet.

Iſaia vbi ſup.

Aloyſius Iuglaris lib. ſacr. Elogiorum elog. 13.

Fęcunditatem, quam dare Nilus non
poterat,
Accepiſti.
Coram Arca Dagones tui corruunt,
Et in cineres ſoluti,
Sepulchra, non aras expoſcunt, &c.

Aegypto ex Chriſti aduẽtu virtutum & ſanctitatis fæcunditas.

Ad beatę inſuper regionis felicitatem ſuum ipſe orationis ſtylum inflectens, ac ſi futuros ibi ceù in nobili virtutum paleſtra, dignos poſthac, fœcundoſque vllo abſque numero Pœnitentium greges editis portentorum ſignis præſagirer, hæc ſubijcit.

Exultat futura ſpe frequentię ſolitudo.
Virtutem, vnde mox Aſcetas alliciat,
A Petra magnete cordium attrahit,
&c.
Sperat nouum Deo Populum alere,
Cui iam nouum de Cælo manna cuſtodit;
Regnaturum in arbore.
Arbor vnaquaque
Præoccupare curat obſequijs,

Iuglaris vbi ſupra.

Solitudo ob innumeros, ſanctoſque futuros ibi incolas, exultat.

Portentis item vel tūc diues.

Vt exaltari cum illo poſſint,
Se ſe ſingula abyciunt coram illo.
Demereri tantum hoſpitem,
Tellus aſſentatrix intendit
Cui ipſoſmet immolat Deos ſuos..

Aegypti inſuper ex beato Chriſti infanti aduentu, tanquam ex noui Solis ortu, ac præſentis aſpectu laudes auſpicando, ipſi plaudens, ac terreſtri Cœlo gratulabundus hæc addit.

Nec eſt, qui timeat primogenitis ſuis,
Quandiù inter eos eſt primogenitus
Dei.

Inglaris elogio 13. vbi ſupra.

Nouo lumine Pharos accenſa,
Toti rutilat ſpectabilis Cœlo.
Nunc verò Mundi horreum Aegyptus eſt,

Aegypto ex Chriſti aduē tu ſecuritas.

Quando tam pinguia Mundo alimenta cuſtodit.
Et iterum ad Ioſephū accurrite,
Quotquot in regione veſtra
Non habetis annonam, &c.

Annonæ haud illi ſub Chriſto timē dus defectus.

Ex Aris pellite Crocodillos, & cepas;
Numina lacrymarum hęc ſunt,
Illis ciendis genita, non placandis.

Idola cuncta deſtiuenda.

Sic profectò immenſis auctam Aegypti ditionem Dei infantis præſentia diuitiarum bonis, ac innumeris poſthac vberi meritorum prouentu, Monachorum turmis refertam, qui Angelorum inſtar, pluſquàm Nilus aquis, Diuinis ipſum virtutum exemplis, irriguis non ſecus ac fluentis fęcundet, colonijſque mirificè illuſtrandam, pius iſte pręſagientis in morem ſcriptor, dignis cumulando laudibus celebrat.

Baronius an. 328. n. 17. 18.

4. Meritò itaque (vt hinc narrandi initium ſit) Monaſticus in primis Ordo in deſertis olim Deo aſpirante locis ſub Antonio Magno, innumeris illuc ex vndique ad Pœnitentiam procurrentibus, coaleſcens, eum in modum propagari cępit; vt Eremus Monachorum turbas ibi, Ciuitatum inſtar, haberet incolas, qui ſanctiſſimis exculti legibus, ac diuinis præfulgentes moribus, non tam homines, quàm Angelos in humanis corporibus, immò cœleſtes potiùs in terris homines contemplandos mortalibus exhiberent, de quibus iſthæc aptè Chryſoſtomus: *Denique ſi quis* (inquit) *nunc ad Aegypti veniat ſolitudines, Paradiſo quouis omnem illam videbit Eremum digniorem, & innumerabiles Angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus.* Sic itaque cum laudabilis Monachorum diſciplina Deo benedicente in dies creſceret, breui quidem tempore (vt Baronius ait) vniuerſum ferè Orbem, mira virtutum, ac ſanctitatis replens propagine, illuſtrauit; Paleſtinam videlicet, Syriam, Aſiam minorem, Cappadociam, Pontum, Armeniam, Meſopotamiam, vt Boreales regiones vſque ad latrones Beſſos, & Dacos: de quibus S. Paulinus in reditu S. Nicetæ Viri Sanctiſſimi, à quo iſthæc accepit, teſtis locupletiſſimus accedens, hæc cecinir.

In Aegypto primum ſub Antonio monaſticus Ordo propagatus ex Chryſoſtomo.

Chryſoſt. hom. 8. in Math. cap. 2. Baronius vbi ſupra.

A Monachis propagata vbique religio.

O vices rerum benè verſa fama.
Inuij montes, priùs et cruenti,
Nunc tegunt verſos Monachi latrones,
Pacis alumnos.
Sanguinis quondam, modò terra vitę eſt.
Vertitur Cœlo pia vis latronum;
Et fauet Chriſtus ſupera occupanti
Regna rapinæ.

S. Paulinus in Carmine de reditu Nicetæ ad natal. S. Felicis.

Mons vbi quondam fuerat ferarum,
Nunc ibi ritus viget Angelorum,
Et latet iuſtus, quibus ipſe latro
Vixit in antris, etc.

Loci pridem à latronibus, & feris, poſtmodum à Monachis ſanctiſſimè exculti.

Enimuerò Monachos cęleſtis vitæ cultores, ipſis vtique latronibus inter abdita ſyluarum degentibus ſuffectos, iiſdemquè deſerta loca ſatis fuiſſe vbique olim referta quis mortalium neſcit? Hominum ſcilicet, qui Cœlum iugi Diuinarum virtutum ſtudio aduerſus ſe ipſos pugnando raperent, & quotidie vel in Mundo, & quibus dignus non erat Mundus, viuentes, mente ſimul & corpore ipſum extra Mundum fieri contenderent; quod non niſi immenſæ virtuti, ipſiuſque Dei potentiæ adſcribendum meritò fuit.

Baronius vbi ſupra n. 18.

5. At de Beſſis deperditæ tum vitæ, tum famæ hominibus Hieronymus ad Heliodorum ſcribens, ſic meminit: *Indus* (inquit) *Perſa, Gothus, Aegyptius philoſophantur: Beſſorum feritas, et pelliuorum turba Populorum, qui mortuorum quondam inferys immolabant, ſtridorem ſuum in dulce Crucis fregerunt melos.* Et ad Lætam: *De India* (inquit) *Perſide, Aethyopia Monachorum quotidie turbas ſuſcipimus;* eorum ſcilicet, qui ad ſancta viſenda loca pietatis ergò ventitabant. Et Baſilius quidem fœcundam Monachorum proſapiam breuì admodum abſque numero

Hieronymus epiſt. 3. ad Heliod. Idem epiſt. 7. ad Lætam.

Beſſorum feritas mitis, & Chriſto captiua, reddita ex Hieronymo.

au-

auctam, deſertaquè hiſce frequenter hominibus loca in dies exculta, ad Neocæſarieſes aduerſus ſubdolos operarios, qui ipſos ſubuertebant his planè verbis ſcribit: *Accuſamus* (inquit) *et huius, quòd homines habeamus Monachos pietatis ſtudioſos, qui Mundo renunciarint, et vniuerſis ſaculi iſtius curis, quas Dominus comparat ſpinis fertilitatem verbi impedientibus. Qui huiuſmodi ſunt, mortificationē Ieſu in corpore circumferunt, et Cruce quiſque ſua accepta, Deum ſequuntur. Ego verò omnem vitam meam impenderem, vt mihi poſſent talia impingi delicta, haberemquè apud me Viros, qui me doctore hoc pietatis ſtudium amplexi hactenus fuerint. Nunc autem in Aegypto quidem audio talem eſſe Virorum quorundam virtutem, et forſitam in Paleſtina quoque ſunt, qui ad Euangelij normam vita ſua conuerſationem perfectam reddant. Audio et in Meſopotamia Viros eſſe perfectos, atque beatos; Nos verò perfectis collati pueri ſumus. Sunt autem, et fæminę euangelicam vitam amplexę, quę virginitatem quidem nuptijs præferunt, ſenſum verò carnis ſeruituti ſubijciunt, et beato luctui immorantes beata ſunt ex propoſito vbicunque Terrarum degant. Apud nos verò iſta, qui primis adhuc elementis ad pietatem inſtituimur, et initiamur, minuta ſunt, et rudia.* Quibus ſanè Monachos, obſeruantioris vitæ Inſtituta ſectantes, ingenti quidē numero excreuiſſe Baſilius refert; cuius res Chryſoſtomus quoque teſtis accedit, dum de clariſſimis, qui in Aegypti ſolitudine florebant, Viris agens, ac de fœminis quoque idem vitæ Inſtitutum arripientibus, hæc ſubdit.

Baſilius epiſt. 63.

Deſerta loca cęleſtibus hominibus mirifice redundant ex Baſilio.

Paleſtina & Meſopotamia Diuinis virtutibus florent.

6. *Atque hæc* (inquit) *non in viris ſolùm, verùm etiam in fæminis ſplendere conſpicias. Nam illæ quoque non minori, quàm viri virtute decorantur: non clypeo abiecto in equum inſilire callentes, vt honeſtiſſimi illi, ac ſapientiſſimi Gentilium iubent Magiſtri, ſed multò certè vehementiùs bellum gerunt. Communis enim illis, ac viris aduerſus Diabolum pugna eſt, contraquè huius Mundi poteſtates: nec vſpiam teneritudo ſexus his congreſſibus impares facit; non enim natura corporis, ſed voluntate animi exercentur iſta prælia; propterea ſæpe in huiuſmodi acie fortiùs viris fæmina decertarunt, ac trophæis inſignibus claruerunt. Nam in varijs aſtrorum choris Cœlum refulget, vt Aegypti Eremus innumeris Monachorum, ac Virginum diſtinguitur, ac illuſtratur habitaculis.* Porrò Monaſticę item vitæ Inſtituta apud Romanam poſtmodū Eccleſiam propagari feliciter, vſquè recepta mirum in modum coaleſcere contigit; adeo vt ipſa primùm intra Vrbem, ſuiſq; item ſuburbijs Monachorum Cęnobia eſſe voluerit, quod nobiliores poſtmodum Eccleſiæ pari virtutum exemplo ſunt ęmulatæ, ac Mediolanenſis præſertim, quæ primùm intra Ciuitatem Monaſterium habuit, vt S. Auguſtinus teſtatur, qui de his, quæ tum Romæ, tum Mediolani viderat; hæc tradit.

Nedum viri in Aegypto, ſed & fęminæ ſanctitate præfulgēt.

Chryſoſt. hom. 8. in Math.

Sexu, ac ſe ipſis fortiores contra diabolū dimicant.

Baronius vbi ſupra n. 21. Auguſt. Confeſſio. lib. 8. cap. 31.

7. *Vidi ego* (inquit) *diuerſorium Sanctum Mediolani non paucorum hominum, quibus vnus Presbyter præerat Vir optimus, et doctiſſimus. Romę etiam plura cognoui, in quibus ſinguli grauitate, atque prudentia, et Diuina ſcientia præpollentes cæteris ſecum habitantibus præſunt Chriſtiana charitate, ſanctitate, et libertate viuentibus. Ne ipſi quidem cuiquam oneroſi ſunt, ſed Orientis more, et Pauli Apoſtoli auctoritate manibus ſuis ſe tranſigunt. Ieiunia etiam prorſus incredibilia multos exercere didici, non quotidie ſemel ſub noctem reficiendo corpus, quod eſt vſquequàque vſitatiſſimum: ſed continuum triduum, vel amplius ſæpiſſimè ſine cibo, et potu ducere: neque hoc in Viris tantùm, ſed etiam in fæminis; quibus item multis viduis, et virginibus ſimul habitantibus, et lana, ac lino victum quæritantibus præſunt ſingulæ grauiſſimæ, probatiſſimæquè, non tantùm in inſtituendis, componendiſquè moribus peritæ, atque paratæ.* Hæc ille. Enimuerò tam prompto animi ſtudio Occidentalis Eccleſia ſanctioris eiuſcemodi vitę genus amplexata eſt; vt & Clerici id ipſum in ſuis Eccleſijs degentes ſumma cum laude præſtarent, & in Aegypto præſertim Monachi abditis locis, ac ſolitudinibus recepti, idem auſterioris vitæ propoſitum ſeruarent: Quæ ſi quis noſſe cupit, Baronium in ſuis iſthæc Annalibus fuſiùs narrantem conſulat, ad quem conſultò Lectorem cupidum amandamus.

Auſtera Monachorum religio apud Romanam Eccleſiam propagata ex Auguſtino.

Monachi in occidente florent.

Baronius an. 328. n. 21.

8. Porrò Athanaſius vitæ ſanctitate præcipuus, Alexandriæ Epiſcopus, vbi Romam ad Iulium Papam veniens, res geſtas Antonij Magni adhuc viuentis ſcriptis à ſe traditas ſecum detulit, mo-

na-

Digitized by Google

naſticæ vitę Inſtitutum in Vrbem primùm inuexit, quod nobiliſſimæ poſtmodum Romanæ fœminæ piè, alacriterque æmulandum ſuſcepere, vt Hieronymus his verbis docet: *Nulla eo tempore* (inquit) *nobilium fæminarum nouerat Romę propoſitum Monachorum, nec audebat propter rei nouitatem ignominioſum (vt tunc putabatur) et vile in Populis nomen aſſumere. Hac (Marcella ſcilicet) ab Alexandrinis priùs Sacerdotibus, Papaquè Athanaſio, et poſtea Petro, qui perſequutionem Arianæ hæreſeos declinantes, quaſi ad tutiſſimum communionis ſuæ portum, Romam confugerant, vitam Beati Antonij adhuc tunc viuentis, Monaſteriorumquè in Thebaide Pachomij, et Virginum, ac viduarum didicit diſciplinam; nec erubuit profiteri, quod et Chriſto placere didicerat*. Hæc ille. Et certè ſignis, ac virtutibus recens admirandumq; eiuſmodi vitæ Inſtitutum è Cœlo digniſſimè comprobatum, à nobiliſſimis item fæminis totis animi neruis viriliter excoli meruit; adeò vt quamuis Monachi nomen, vbi primùm audiri cœpit, viſum ſit Vrbi quid nouum omninò, inuſitatumque, res tamen ipſa vetus, ac florida ſubindè Eccleſiæ pace legibus item ſuis exculta, fæcundiori virtutum germine vbique propagata eſt.

Ex quo S. Athanaſius Romam veniens, Antonij vitâ à ſe conſcriptam tulit, Monachorum auſteritas ſectatores habere cæpit.

Hieronym. Epiſt. 16 ad Principiam.

Baronius an. 340. n. 8.

9. Neque item ſilentio hìc obuoluendum eſt ipſum Monachi nomen à Donatiſtis, qui & Circumcelliones Baronio teſte dicti ſunt, dum aduerſus Catholicos in Africa insurgentes graſſarentur, validè oppugnari cępiſſe; hi enim primò auſi ſunt non de re ipſa, ſed de nomine à pijs quærere, *Et dicere* (inquit S. Auguſtinus) *conſueuerunt: Quid ſibi vult nomen Monachorum? Et inferiùs: Nobis dicunt oſtendite nobis, vbi ſcriptum ſit nomen Monachorum. Reſpondit poſt alia ad hæc ipſe: Quare ergo et nos non appellemus Monachos, cùm dicat Pſalmus: Ecce quàm bonum, et quàm iucundū habitare fratres in vnū: Monos enim Gręcè vnus dicitur, vnus et non vnus quomodocùnq; nam et in turba vnus eſt, ſed vna cum multis dici poteſt monas, ideſt ſolus eſt, monas enim vnus ſolus eſt. Qui ergò ſic viuunt in vnum, vt vnum hominem faciant, vt ſit illis verè: Vna anima, et cor vnum? multa corpora, ſed non multę animæ multa corpora, ſed nō multa corda, rectè dicitur Græcè monos, ideſt vnus ſolus, etc.* Hæc aptè in rem Auguſtinus. Quibus coronidis inſtar hæc Baronius addit: *Probè* (inquit) *iam vides Lector, à quorum partibus ſtent, qui hoc noſtro infelices ſæculo Monachorum nomen adeo execrantur, et quorum nam profitentur ſe eſſe, cùm eorū ſectentur impietatem duplo, quàm illi planè impij.* Et hęc ſatis, quod ad Monachorū nominis ęthimologiā ſpectat.

Auguſtin. in pſal. 123.

Monachorū nedum lex auſtera ſed et nomen à Donatiſtis impugnatur.

Auguſtin. in pſal. 123.

Quid ſonet Monachi nomen.

Actuum apoſt. c. 4.

Baronius vbi ſupra n. 9.

Non niſi Hæreticis Monachorū vita inuiſa;

10. Chriſtus verò, qui ex ipſiſmet latronibus Monachos facit, & vt impios ſibi homines pios faciendo lucraretur; huc è Cœlo deſcendit, ſui quoque ſocium patibuli, ac pœnarum in Cruce conſortem latronem habere voluit, ipſū haud multò poſt Regni habiturus conſortem. Is igitur, qui ſui rapinam Regni non fecerat, & facere prorſus neſciebat: *Non rapinam* (inquit Apoſtolus) *arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo etc.* Latrones quoque ſui participes Regni dedignatus non eſt, illis à Latrone in Cruce præuentus verbis: *Memento mei Domine, dum veneris in Regnū tuum.* Sed elegantiſſimus ille modernus compunctū, electumq; in Cruce latronem ad Cœlos vſque extollens, his concinne verbis compellat.

Apoſt. ad Philipp. 2.

Latronem Chriſtus Crucis conſortē voluit, vt latrones cruci ſubigeret.

Ioannis c. 17.

Peregrino Regi
Beneficijs eum adortus
Ad Regni ſui deditionem coegit.
Ne tum quidem immemor artis ſuæ,
Cùm propter illam periret;
Mutauit furti materiem, furacitate retenta,
Viatori Deo non profuit
Diſſimulaſſe nuditate theſauros;
Exeuntem de Mundo,
In aerem vſque ſecutus
Adhęſit lateri,
Et feſtinatæ noctis opportunitate vſus,
Quando iam non poterat manu,
Furatus eſt halitu,
Turbatum Cælum eſt,
Cùm iam violenti raperent illud;
Gazis ſuis timuit trepidum
Cùm eas cerneret furibus patuiſſe.
Iterum viator te moneo,
Latroni plus æquo ne fide,
Plures hic piè moriendo,
Quàm impiè viuendo
Peremit.

Aloyſius Ingiaus elog. 68. de bon. Latron. Matth. 27. Marc. 15. Lucę 23. Ioannis. 19.

Mira latronis ex Chriſti, & crucis conſortio dignitas.

Latro vel cū Chriſto in Cruce pendens Cœlū rapere didicit.

Latronis exēplo haud quis nimiū male viuens præfidat.

Sie modernus argute pius iſte argute ſatis haud otioſam furandi artem, & furis maxime ingenium haud furtim, obiterque exaggerans, ſuo eleganter ſtylo adum-

brat;

brat; Homines quippe huius inter viuendum ęmuli, ſectatoreſque in ſæculo impietatis haud tandem moriendo ipſius exemplo Cœli rapinam faciunt, & regni ſortem ſua miſeri ſpe fruſtrati, non niſi rarò ſortiuntur. Qui demum ipſis typum, ac documentum mali latronis ob oculos cautè proponens, hæc habet.

A mali latronis caſu timendum homini, qui ex boni latronis exemplo præſumit.

Malum latronem nè prçteri,
Qui bonum attendis.
Portum ſalutis
Vtrinque ſcopuli obſident.
Necredas igitur ſine cauſa,
Inter hanc geminam Pharon
Medium ſtare.

Aloyſius Iuglaris elog. 67.

Ita planè Regnum Chriſtus latronì in Cruce morienti ſub ipſum vitæ finem, ſed ſoli duntaxat nè cæteri præſumant, iure iurando promittit: *Amen dico tibi, quia hodie mecum eris in Paradiſo.* Quæ ſane Chriſti verba ſerio Auguſtinus aliquādo expendens: *Vnus eſt* (inquit) *ne deſperes, vnus eſt, ne preſumas.* Hæc ille.

Salus inter ſuprema vitæ momenta valde ſero pęnitenti timenda.

11. Chriſtus itaq; vbi primùm in hunc Mundum venit, vt vnà ſecum corda hominum prædis onuſtus rediens in Cœlum raperet, rapiendi latronum more vnus præ omnibus artem egregie viſus eſt exambiſſe; dum latronum quoque finem medius inter latrones in Crucis patibulo pendens, pari cum ipſo donatus ignominiarum titulo ſubijt, & latronum lucris, & marſupio diteſceret, non aurum, ſed hominum animas ipſo pretioſiores auro in terris nundinando quæſiuit. Quapropter id meritò Iſaias olim de Chriſto Domino palam edixit: *Voca* (inquit) *nomen eius Accelera ſpolia detrahere: Feſtina prædari.* Quæ ſuo item auctor prælaudatus ſic eleganter ſtylo expreſſit.

Aloyſius Iuglaris elog. 6.

Quid ni igitur latronum fine deſineres,
Qui latronum initijs cęperas?
Latroni cuicunque
Præferri in pœnis debueras,
Qui non humana, vt cæteri,
Sed homines rapuiſſes.
Nequicquam tamen,
Tam ſeuero correctus ſupplicio,
Furta luens in Cruce,
Adhuc ipſos etiam inter fures
Induxiſti noctem,
Latrocinijs opportunam.
Barbbatus in illa es vel in tumulos
Vt tamen nouo artificio furacitatis tuę
Plauſerit Mundus,
Adhuc multa, in quibus peritiam hanc
Experiare, ſuperſunt.
Quandiù mihi me ipſum non rapias,
Fur mihi parùm callidus es, &c.

Chriſtus egregie tum viuens, tum moriens latronis artē exercuit.

Super illa verba: Medius inter latrones Matthæi c. 17. Marci 15. lucæ 23. Ioannis 19.

Inter latrones medius merito moritur, latronum artem egregie ſectatus.

Hæc ille. Ad Chriſtum vtique, qui è Patris ſinu ad prædandum homines in terras venit, conceptis verbis alludens, vbi Cœlorum Regnum vim pati ab hominibus docuit; & vel ſuo hanc maximè rapinam exemplo commendans, quæ latronum ars eſt, hanc Deo haud ingratam, ſed ſuo illuſtrem; acceptamque in primis magiſterio docuit.

12. Pœnitentiæ itaque virtus quæ vim Cœlorum Regno infert, ipſos quoque ad illud rapiendum fures, ac latrones rapinis deditos, inhianteſque & rapiendo inſuper aſſuetos probè id ipſum oſtendit. Quapropter in ſacris, recolendiſquè hiſtoriarum Tabulis, Moyſes Aetyops latronum dux, & ſignifer, latronum quoque pœnitentium ſubinde Dux factus, innumeros ferè ad Chriſtum adduxit, ac Cœlo feliciter ipſoſmet, quos prædabatur, gratam vtique Dei prædam intulit, de quo iſthæc Palladius: *Fuit* (inquit) *quidam Moyſes nomine, Aetyops genere, niger ſeruus cuiuſdam, qui gerebat Rempublicam, quem propter morum improbitatem, et latrocinij crimen proiecit eius dominus: Dicebatur enim etiam vſque ad cædes progredi; cogor enim dicere facta eius improbitatis, vt poſteà oſtendam virtutem eſſe pœnitentiæ. Narrarunt ergò aliqui, eum fuiſſe præfectum magnę cateruæ latronum. Cuius inter cætera latrocinādi opera, hoc quoque fertur, quod infeſto, & vindictę cupido animo erat in paſtorem, qui ad rem aliquam patrandam eunti ſibi fuerat cum canibus ſuis impedimento. Quem cùm vellet occidere, obibat locum, in quo eius oues habebant ſtationem: Ei autem ſignificatum eſt ipſum eſſe trans Nilum, et cum fluuius illo tempore inundaret, et ad mille paſſus pateret latitudine, enſem tenens mordicus, et tunicam, qua erat indutus, imponens ſuo capiti, natando tranſmiſit fluuiū. Dū autem tranſnataret, potuit paſtor ſe abſcondere alicubi infodiens. Cum ergo Moyſi cęptum non ſucceſſiſſet, occiſis quatuor egregijs arietibus et fune colligatis, Nilum rurſus tranatauit. Et cùm in paruam quandam cellam veniſſet, excoriauit arietes, et cùm, quæ erant carnis,*

Pęnitentia latrones rapinis aſuetos, à peccando ſabductos Cœlo rapit.

Palladius in Vitis PP. lib. 8. cap. 22.

Moyſes Aetyops latro, & latronum Princeps ad Deum conuerſus.

Quę & quāta ipſius feritas, ſcelerat & impietas.

opti.

Digitized by Google

optima comediſſet, & pelles pro vino vēdidiſſet, cum ſaltem Italicorum circiter octodecim ebibiſſet, illinc ad quinquaginta milliaria eſt profectus, vbi habebat Collegium.

Palladius vbi ſupra.

Hic Princeps latronum ſerò tandem caſu aliquo, qui ei acciderat, compunctus; tradidit ſeipſum Monaſterio, & ad tantam proceſſit Pœnitentiam, quantam res ipſa indicarunt. Inter cætera autem dicitur, quòd cùm quatuor latrones eum in cella ſedentem inueniſſent, ignorantes eum eſſe Moyſem, beatus Moyſes eos tanquam ſaccum palea ligatos, & humeris impoſuit, & ad Fratrum portauit Eccleſiam, dicens: Quoniam non licet mihi alicui iniuriam facere, inueni autem eos me aggreſſos, quid de his iubetis fieri? hoc autem modo comprehenſi à Sancto Moyſe, Deo confeſſi ſunt, & cùm cognouiſſent eum eſſe Moyſem, qui fuit aliquando inſignis Princeps latronum, Chriſtum eo nomine glorificantes, illi quoque Mundo renunciarunt propter eius pœnitentiam, & euaſerunt Monachi probatiſſimi, ſic cogitantes; Si hic, qui tantum valebat viribus, latrocinia paruifaciens, ſic Deum timet; quid nos adhuc noſtram ſalutem differimus?

Compunctus fit Monachus & alios latrones ſibi inſidiantes captos ad Monaſteriū defert.

Latrones à Moyſe ſeruati Monachorum ſe inſtitutis deuouent.

Quibus Auctor narratis, miram ipſius in laboribus tolerantiam, in cibo abſtinentiam, in luctando cum Satana, eiuſque tentationibus reſiſtendo conſtantiam planè inuictam ſubtexit, eiuſque virtutem aduerſus Dæmones exponens: *Dignatus eſt* (inquit) *hic Sanctus gratia aduerſus Dæmones, adeò vt ſicut nos muſcas hyeme contemnimus, ità atque adeò amplius hic magnus Moyſes contemneret Dæmones. Hæc eſt Religioſa & Sancta vita, quam egit inuictus Athleta Moyſes Aethiops, qua ipſe numerabatur inter magnos. Obijt ante ſeptuaginta quinque annos natus in Scete, cùm factus eſſet Presbyter relictis ſeptuaginta quinque Diſcipulis.* Ad hunc profectò ſanctitatis apicem Moyſes quondam latro Pœnitentiæ ſuffultus meritis peruenit, cuius memoria quotannis in Martyrologio Romano his planè verbis recolitur: *Item Sancti Moyſis Aetyopis, qui ex inſigni latrone inſignis Anachoreta, multos latrones conuertit, & ſecum duxit ad Monaſterium.* De ipſo Græci quoque in ſuo Menologio; Nicephorus item lib. 11. c. 36. eſt tamen alius ab illo Moyſe Anachoreta; de quo Sozomenus lib. 6. cap. 38. Quæ de latrone hic vel obiter narraſſe voluimus.

Palladius vbi ſupra.

Magna Moyſis in Dæmones virtus.

Ipſius in Romano Martyrologio agitur mentio.

Martyrol. Rom. die 28. Auguſti.

Nicephorus lib. 11. c. 38.

13. Quantum verò piæ iugiter Chriſtianorum, ac Monachorum præſertim, inter deſerta lucrandis, traducendiſque ad Chriſtum latronibus opera, ac Deo grata in primis exſtiterit, altero Palladius, aptèque in rem noſtram exemplo confirmat: Ammonis videlicet Monachi, qui plurimos in ſolitudine latrones conuertit, eoſque Chriſto feliciter lucratus, ac Pœnitentiæ ſalubriter in Eremo addictos, Cœlo tandem inſeruit; de quo iſthæc in ſuis paginis: *Frequentes* (ait) *veniebant ad eum latrones, panem, quo ſole veſcebatur, auferentes ei, etſi quid erat, quod ad victum ſuum continentiſſimum repoſitum videbatur. Cùmque frequenter ab his moleſtiam pateretur, quadam die proceſſit ad Eremum, & inde rediens duos Dracones ingentes, ſecum comitari iuſſit, atque ad Oſtium Monaſterij manere eis præcepit, ingreſſumque ſeruare. Veniunt ex more latrones, videnteſque, qui eſſent cuſtodes in limine, vt viderunt Dracones, exanimes, & amentes effecti obmutuerunt, & ſtatim conciderent. Quod vbi ſenior ſenſit, egreſſus inuenit eos ſemineces, & accedens, atque erigens, increpabat eos dicens: Cernitis, quantum vos duriores beſtijs eſtis; Illæ enim nobis propter Deum obediunt, vos autem nec Deum timetis, nec vitam Seruorum Dei inquietare erubeſcitis. Verumtamen introducens eos in cellam, poſuit eis menſam, & iubet, vt perciperent cibum. Illi verò corde compuncti, & ab omni mentis ſuæ immanitate conuerſi, multis, qui prius Domino ſeruire cœperant, in breui meliores fiunt. In tantum enim per pœnitentiam profecerunt, vt poſt non multum temporis etiam ipſi eadē facerent ſigna, eaſdemque virtutes.* Hæc Palladius. Mititatem quippe à beſtijs edocti, tantum compuncti, ac Pœnitentiam ſectando profecere; vt anteactæ expiatis vitæ culpis, virtutibus quoque, ac ſignis clareſcerent, cunctiſque merito admirationi forent. Nam perditis quandoque hominibus, ſic Dei deſuper gratia, ac virtus affulſit, vt iuxta ſapidum Auguſtini verbum: *Agnus occiſus à lupis, de lupis agnos faceret*, ac tenebrarum, & ſæculi filios, in lucis ac Dei filios repente mutaret. Hæc etenim in vitis Patrum habentur.

Palladius in vit. PP. c. 51.

Ammon Monachus plures ad Chriſtum latrones conuertit.

Dracones oſtio Monaſterij cuſtodes adhibet.

Latrones, quod Monachis eſſent moleſti, increpans ad Deum traducit.

Conuerſi miraculis fulgent.

Auguſtin. expoſ. in Act. Apoſt.

14. *Cyriacus* (inquit) *nomine, qui latrocinia exercebat circa Emaus, quæ eſt Nicopolis*

In vitis Patrum Io. Monachus lib. 10 c. 16.

Cyriacus latro ſæuiſſimus & Lupus dictus.

copolis adeo truculentus, & immanis fuit, vt lupus vocaretur. Hic *ſecum alios habuit latrocinijs ſocios non ſolùm Chriſtianos, verùm & Iudæos, & Samaritanos. Quadam ergo die profecti ſunt quidam ex agro Nicopoleos in Sanctam Ciuitatem magna hebdomada, vt per baptiſma illuminarent filios ſuos. Quod cùm feciſſent, & reuerterentur in agrum ſuum, vt celebrarent Sanctum Reſurrectionis diem, occurrerunt illis latrones Principe ſuo abſente, & viri quidem fuga euaſerunt, mulieres autem proiectis nuper baptizatis filijs tenuerunt Hebræi, & Samaritani, & habuerunt eas. Fugientibus igitur viris, obuius fuit latronum Princeps, & ait illis: Cur fugitis? Illi autem dixerunt, quid ſibi contigiſſet. Sumens ergo illos, venit ad ſocios ſuos, inueniensque infantes in humum proiectos, cùm ſciſcitatus eſſet, quinam hoc feciſſet, ſceleris decollauit Auctores, reddensque viris filios (nam vxores, quia inquinatæ fuerant, recipere paſſi non ſunt) ſalutauit eos latronũ Princeps & reduxit vſq; ad agrum ſuum. Poſt modicum vero temporis tentus eſt latronum Princeps, egitque in carcere decem annos, nullusque Principum illum occidit; ad poſtremum verò etiam abſolutus eſt. Dicebat ergo ſemper, quia propter infantes illos amaram effugi mortem; Aſpiciebam enim illos frequenter in ſomnis dicentes mihi: noli timere, nos pro te ſatisfaciemus. Locuti autem poſtea cum illo ſumus, ego, & Abbas Ioannes Presbyter Monaſterij Eunnuchorum; & hæc eadem ipſe narrauit, glorificans Deum.* Sic profectò latronum Princeps ob miſericordiam, quam præſtitit, miſericordiam pariter à Deo obtinuit.

Ipſius in vlciſcēda innocentiũ iniuria æquitas, & in oppreſſos pietas.

In carcere manens decem annis poſtea fit liber.

15. Latrones igitur, ipſa nedum quandoque immenſa Dei pietas ad Pœnitentiam traduxit, ſed ad percipiendam vſque Martyrij coronam mirificè prouexit. Quod in latrone præſertim, qui Chriſti in Crucis patibulo ſocius, ac pœnarum conſors mirificè enituit; *dum pœna* (vt ait ille) *quæ incæpit in latrone, nouo ordine conſũmata eſt in Martyre.* Et in alijs item, quorũ eſt celebris memoria, & innoteſcit. Latrones quippe interdum intimè, ac ex toto compunctos corde, Pœnitentiæ virtus, ac Dei charitas ſalubriter Cruci confixit, ac Cœlo poſtmodum expiatos inuexit. Quod ſanè in Romani Martyrologij Tabulis digna ſeptẽ latronum Pœnitentia, nec non martyrio ſubinde candidatorum præferuida olim charitas oſtendit; quorum memoria quotannis in Eccleſia his planè verbis recolitur: *Eodem die Sanctorum ſeptem latronum, qui à S. Iaſone ad Chriſtum conuerſi, martyrio vitam adepti ſunt ſempiternam.* Pœnitentia igitur hos primùm ad Chriſtum feliciter traductos, expiatoſque, Martyrij palma, ac Cœlo dignos reddidit. Quorum item Baronius nomina ad ipſorũ gloriæ cumulũ in ſuis ad Martyrologium notis ſic meminit: *Agunt* (inquit) *de his item hac die Græci in Menologio, à quibus etiam recenſentur eorum nomina, ſcilicet Saturninus, Iaciſcolus, Fauſtianus, Ianuarius, Marſalius, Euphraſius, & Mammius; quos omnes Iaſon, & Antipater Chriſti Confeſſores eodem cum illis incluſi carcere, primum ad Chriſti fidem, inde ad confeſſionem eius nominis, ac tandem ad promerendam Martyrij coronam incitarunt. Hæc ipſa in dicto Menologio recitantur.* His planè immortalis gloriæ titulis clara pœnitentium latronum, & Martyrio candidatorum memoria in ſacris adhuc Tabulis perſeuerat.

Latrones nedum ad Pœnitentiam, ſed ad Martyrij coronã prouecti.

Rom. Martyrolog. die 29 Aprilis.

Septem latrones martyrio coronantur.

Baronius in notis ad Martyrologium die 29. Aprilis.

In Martyrologio Romano, & in Græcorũ itẽ item Menologio ipſorum memoria.

16 Demũ illuſtris Pœnitẽtiæ virtus nedum promptam latronibus à Deo indulgentiam, ſed & altiſſimarum quoque ijsdem virtutum dona, ac mira inſuper diuinitus ſignorum portenta non abſque ingenti hominum ſtupore promeruit, vt in Vitis Patrum videre eſt; hæc enim ibi: *Latro quidam* (ait) *Dauid nomine apud Hermopolim plurimos expoliabat, plures etiam interficiebat; ita vt nullus ei in his crudelitatis operibus cõferri poſſet. Die quadam, dum exerceret latrocinia cum Socijs plus quam triginta, ad mentem rediens, compunctus eſt corde, relictoquè conſortio, abijt ad Monaſterium: quærit de Abbate: Interrogat, quid vellet: Monachus* (ait) *fieri volo; Recuſante Abbate ingreſſum, eo quòd ſenex eſſet, & delicatæ vitæ aſſuetus, minùs par eſſet laboribus, & abſtinẽtiæ Religioſæ, feruens animo in hæc verba erumpit: Ego ſum Dauid Princeps ille latronum: idcircò huc veni, vt defleam peccata mea: ſi me ſuſcipere renueris, Deum teſtor ad priorem redibo vitã, aſſumptiſq; mihi ſocijs Monaſteriũ hoc funditus euertã. His auditis, ſuſcepit eũ Abbas, tondenſq; eũ, habitũ religioſum induit. Hic in humilitate, obedientia, alijſq; virtutibus tantum profecit, vt inter ſeptuagin-*

Io. Moſchus in prat. ſpirit. cap. 143.

Latrones itẽ ſignis diuinitus illuſtrati.

Dauid latronum Princeps repente compunctus, fit Monachus

Qua ratione Monachi habitũ ab Abbate poſcit.

ta Monachos (qui erant in illo Monaſterio) tanquam exemplar ſingulare emicuerit . Quodam tempore cùm in cella eſſet , Angelus Domini his verbis eum interpellauit : Dauid, Dauid , remiſit tibi Deus peccata tua & eris ex nunc ſigna faciens . Cui Dauid ; credere, non poſſum omnia peccata , quę arenā maris numero excedunt, tam breui tempore mihi à Deo dimiſſa eſſe. Iterum Angelus : ſicut Zacharia non credenti mihi propter incredulitatem ſuam linguę vſum ademi : ità & tibi faciam, eriſque admodò mutus . Tum Dauid humi ſe proſternens , Angelum hoc modo compellat : Cùm eſſem in ſæculo , nefaria ſcelera faciens , et ſanguinem fundens loquebar ; modò , quando ſeruire Deo volo, laudeſquè illi offerre , tunc linguam meam, ne loquar, ligabis ? Ad quem Angelus: Cùm implebis pſalmodię cātum loqui poteris, Carmen vero penitus tacebis . Quod & factum eſt, plurimaquè per illum Deus miracula fecit . Latrones igitur Deo aſpirante in deſertis pœnitentiā amplexi, vim Deo precibus faciunt, & quidquid petēdo voluerint, poſt indultam ſibi culparum à Deo veniam proculdubiò obtinent. Quod illud Gregorij homini ad Deum conuerſo , ac per pœnitentiam ad ipſum redeunti occinat : *Si mens* (inquit) *in Deum forti intentione dirigitur quiquid ſibi in hac vita amarum ſit , dulce æſtimat , omne quod aff igit, requiem putat, tranſire & per mortem appetit , vt obtinere plenius vitam poſſit* . Sed de his hactenus .

Adeo Sanctus, vt ab Angelo dimiſſa ſibi peccata intelligat,

Angelo hæc dicente mutus euadit , & poſtea loquendi vſū ad Deum laudandum recipit.

Gregor. lib. 9. Moral. c. 7.

CAPVT XVIII.

Hæreſum auctores , ſectatoreſque prauorum dogmatum errores corrigunt .

1 PRaua Hæreſum monſtra , Idololatriæ iuncta conſortio, non niſi Diabolum , (*Qui mendacij Pater eſt*) ab Inferis emergentem , legitimum ſui auctorem , progenitoremque agnoſcunt . Diaboli namque potiſſimum arte, ac ſtudio ipſis poſt idololatras Hæreticis, certo cunctorum prodire in Orbē diſpendio adnitentibus, pari ſimul conatu vtroſque propagari, & per contentionem Terrarū vbique creſcendo ſedem figere contigit . Ambo etenim iſthæc nō tam hominum, quàm nominū, ſcelerumque portenta ſuū in ipſius Tartari officina initium accepere , eundemquè anteſignanum , ac principē haud obſcurè in apertam Diuinitatis iniuriam , Tertulliano teſte , deriuando ſortiūtur: *Neque ab Idololatria* (inquit) *diſtant hæreſes , cùm & auctoris , & operis eiuſdem ſint, cuius & Idololatria.* Enimuerò pernicioſa iſthæc impietatis germina nonniſi ipſius antiqui Serpentis dolo, ac magiſterio tantū profecere , ac velut impia adulterinę fidei commenta, ab vno primùm , eodemque ſtipite pullulando , intimam cum ipſomet impietatis auctore affinitatē obtinere Auguſtino ediſſerente certiſſimum eſt . *Hæreticus quippe* (ait) *ſi non frater Diaboli, certè adiutor, & frater, & filius eſt* . Adeoquè nulla peſtilentior, magiſque præ cunctis noxia, quàm hæreſum perdita , ac omnibus deterior lues , quæ cuncta ſecum detrimenta gregatim affert ; ac ſua tamen inſtabilitate duntaxat gaudens , orthodoxæ fidei dogmata vel ſua euidenter in dies infirmitate confirmat , lydiuſque veluti lapis aurum veritatis in Eccleſia probat : His quippe hæreſum aſſertores à Tertulliano verbis egregiè adumbrātur: *Hæretici* (inquit) *inſtabiles , contrarij ſibi ipſis ; diſcordes inter ſe, de quibus Nouatianus: fidem noſtram, dum ſibi aduerſantur , affirmant , & illa incōſtantia credunt omnia incerta vana eſſe apud ſe, & bellum illorum pax eſt Eccleſiæ .* Perpetua verò iugis , hominum diſcordia ſolido Chriſtianæ rei, ac veritatis aſſerendæ argumēto luce clarius oſtēditur, & vana eorum fides proditur. Solo namque miſeri faſtu contenti ſuam dumtaxat in medium mentis cæcitatem proferunt, ipſiuſque Euangelij lucem altiùs cœcutiendo propugnant ; De hæreticis autem ſolemne eſt Auguſtini verbum : *Omnes* (ait) *tument , omnes ſcientiam pollicentur , ante ſunt perfecti cathecumeni , quàm edocti* . Sic planè hæreſis , vbi ſemel primùm in Chriſtiano Orbe radicem fixit , in tot ſubinde immanes errorum Sectas infamis in dies , ipſiuſque morbi incremento profecit .

Hæreſis, & Idololatrię ſimul iunctæ ab Inferis emergunt.

Tertullianus lib. de preſcript. cap. 40

Eiuſdē ambo ſunt, operis, & auctoris ex Tertulliano.

Auguſtinus lib. de Paſtor cap. 12.

Quæ, ſint vulgares Hæreſum , ac Hæreticorum notę . *Tertullianus lib. de preſcript. cap. 41.*

Eccleſiæ pax Hæreticorū eſt bellum .

Auguſtini vbi ſupra. Hæretici ſcientia tumidi.

2 Diabolus quippe dum magnum ſibi ab hæreſi , nec ſine ingenti Eccleſiæ propudio lucrum repromittit cuncta inuertens, nouas, fædaſque dogmatum, turbas induxit , quibus illi bonam , ſi poſ-

Cryſologus ſerm. 96.

Non niſi dogmatum nouitas Hæreticis placet.

ſet, Chriſti fidem ſubuertẽdo peſſundaret: *Quia* (inquit) Chryſologus) *Diabolus hæreſes inter fideles, inter Sãctos peccatũ inter pacificos relites, inter ſimplices dolos nõ ceſſat, ne quisia ingratis ſerere cõſueuit.* At nõ niſi magno ipſius demũ Eccleſiæ, & credẽtiũ bono hęreſes Deo aſpirante inſeruiunt, quæ haud nocent; ſed proficiunt, cùm ipſã validè oppugnando veritatẽ, magis, magiſque confirmant: *Oportet* (ait) Apoſtolus,) *hęreſes eſſe, vt qui ſunt, manifeſti fiant in vobis*. Et Sanè hæreticorum nonnullos, vel dum magis inter ſuas errorum tenebras oculus eorundem caligat, oborta Dei nutu fidei lux, ad Eccleſiæ ſalubriter ſinum adduxit, ipſoſquè è tenebris emergentes dies lætus excepit; adeo vt hi poſt tenebras lucẽ viderent, & poſt culpam, abdicatoſque à ſe procul errores Dei gratiam promeruerint: *Nouit quippe* (vt Ambroſius ait) *Dominus mutare ſententiam, ſi tu noueris emendare delictum*. Haud enim punit, quos demum conpunctos correctoſque ad pœnitentiã, Hieronymo teſte, redire vel ſerò conſpicit. *Neque enim* (inquit ille) *Deus hominibus, ſed vitijs iraſcitur, quæ cũ in homine non fuerint, nequaquam punit, quod mutatum eſt*. Vbi Igitur praua hominum mens immutatur, Deus quoque illico ad miſericordiam flectitur, adeoque pœnitentia hominem Deo reconcilians, quos peſſima hęreſum labes filios Diaboli fecerat, ipſa poſtmodum amicos Dei, ac lucis item filios ex perditis, qui pridem fuerant, hoſtibus, & tenebrarum filijs videntes conſtituit, Diuiniſque delibandis rebus idoneos.

Apoſtol. Epiſtola.

Hæreſes Catholicæ fidei veritatẽ probant. *Ambroſius. in ſerm.*

Hieronym. in cap. 4. Danielis.

Deus non hominibus ſed vitiis iraſcitur. *ex Hieronymo.*

3. Infamis verò, ac noxia hęreſum lues impiorum hominum fraude, ac patrocinio ſuffulta (vt vel hinc dicendi initium ſit) ſua nedum Chriſtiano Orbi venena, Diabolo inſufflante refudit, ſed & quò cœteris magis, magiſquè noceat, conſultò item Orthodoxorum præcipuè, & Catholicæ fidei propugnatorum ſcriptis, dictiſquè per ſcelus aliquando irreptis. Quod ſanè Oſius, ille Cordubenſis Epiſcopus, Vir pietate, ſapiẽtia, ac tuendæ zelo Religionis conſpicuus in ſe ipſo eſt olim expertus, qui & ſi iam ętate longæuus, ac meritis inſuper clarus, ſub Cõſtantio tamen Arianę impietatis fautore, valido Diaboli, atque hæreticorum impulſu, ac metu pariter perculſus, incautè olim Arianorum Sectę ſubſcripſit: Sed culpã ſubinde agnoſcens, ac ſe ipſum, & errorem impietatis retractans, noluit ſuum eſſe, quod fecerat, adeoque iure in primis inter pœnitẽtes recenſendus hìc eſt. Facti igitur ex corde dolens, ac palinodiam recantans, quidquid pridem incautè deliquit, mox pœnitentia abſterſit. Verùm vt præclaras vel obiter à tanto Viro res geſtas Lector meminerit, is primùm quidem omni dignus laude ſub Diocletiano Imperatore, & à Daciano ſæuiſſimo Hiſpaniarum Pręſide requiſitus pari cõſtantia Chriſti Fidẽ cõfeſſus, Bearũ Confeſſorũ numero aggregari meruit, quod ipſemet in ſuis ad Conſtantiũ Imperatorẽ literis his quidẽ verbis affirmat *Ego* (ait) *confeſſionis munus expleui primum cum perſecutio moueretur ab Auo ſuo Maximiano, &c.* Quas profectò Epiſtolas S. Athanaſius receãſet, qui & paulò ſuperius de eodem Oſio, dum in acie aduerſus Arianos conſiſtens, ſtrenuè decertaret, hæc habet: *Neque* (inquit) *quòd Pater eſſet Epiſcoporum, reueriti ſunt neque quòd Confeſſor erat, pudore commoti ſunt, neque quod ſexageſimum annum à confeſſione, & eò amplius agebat, reſpexerunt.*) Hæc ille de Oſio Cordubenſi Epiſcoporum dignisſimo. Porrò quòd tam ipſe quàm Valerius Ceſarauguſtus Epiſcopus non eo vſque peruenerint, vt Martyrium, (quod ipſis in votis erat,) conſumarint, Baronius id ea potiſſimùm ex cauſa accidiſſe narrat, quod dũ iam in carcere, ipſiuſquè Cofeſſionis titulo illuſtres, ac martyrij mox palma donandi detinerentur, Diocletianus, ac Maximianus Imperio ſe abdicantes, liberas occidentalis Imperij habenas Conſtantio adminiſtrandas reliquerint, quide Chriſtianis optimè ſemper meritus fuiſſe deſcribitur.

Oſius Cordubenſis Epiſcopus meritis clarus ſub Cõſtantio titubat.

Baronius an. 303. numero 142.

Facti pœnitens palinodiam recantat.

Baronius vbi ſupra n. 142.

Pius ſub Diocletiano dignus Chriſti Confeſſor. *ex Athanaſio.*

Apud Athanaſium in hiſt. ad Solitarios.

Baronius vbi ſupra num. 143. Ob Diocletiani, & Maximiani abdicatione ipſe martyrio coronatus eſt.

4. Oſius itaque innumeris pro Dei Eccleſia, ac magna ſemper cũ laude perfunctus laboribus, ac Legationibus item inſignitus cunctis in propaganda Catholica fide ſtrenuum ſe, ac præferuidum iugiter exhibuit; Synodo etenim Elibcrinæ primùm interfuit, ac poſtmodum ſub Coſtantino Magno à Syluestro Papa aduerſus Arium Legatus in Orientem mittitur; Tanti verò ipſum Coſtantinus Imperator fecit, vt vbi turbas ab Ario in Aegypto excitas comperiſſet ad ſedandas

Baronius an. 318. num. 90.

Pro orthodoxa fide ſtrenue decertat.

das ipſum mittendum curauerit; quæ de eo Socrates ſcribit, palàm teſtantur. Demum Cōſtantino Magno Romam reuerſus, ipſiquè charus, ſua illi, vt ſalutari baptiſmo initiaretur, auctoritate ſuaſit.

Sorates lib1, cap. ſuper.

Coſtantino Magno charus ipſe, vt Baptiſmo initietur ſuadet.

In Concilio item Niceno Apoſtolicæ Sedis imperio Legatus præfuit, cui Synodo dum intereſſet, ipſius Romani gerens Pōtificis vices, primum in ſacro cœtu locū tenuit, vt ex eorundem Legatorum ſubſcriptione, eorundemque Epiſtola ſic liquet: *Beatiſſimo Papę Vrbis Romæ omni reuerentia colendo Syluestro, Oſius Epiſcopus Prouincię Hiſpaniæ Ciuitatis Cordubenſis, Victor, & Vincentius Preſbyteri Vrbis Romæ ordinati ex directione tua, &c.*

Baronius an. 325. num 13 & 20.

5 Sic planè Oſius toti Chriſtiano Orbi ſpectatiſsimus fuit, de quo Baronius iſthæc, dum Legationem ipſi à Syluestro iniunctam proſequitur: *Delectus* (inquit) *hic fuit inter omnes Occidētalis Eccleſię Epiſcopos, quorum præclara eruditio erat, ſpectataquè vitę ſanctimonia, ob ſingularem quandam, tum doctrinæ, tum virtutum prę-ſtantiam, & admirabilem in rebus agendis dexteritatem, atque prudentiam; quem & temopre Maximiani Imperatoris confeſſionis gloria effulſiſſe ſatis, ſuperquè dictum eſt; quamobrem Athanaſius eum Magnum Oſium nominare conſueuit.* Porrò Vir vnus quanta apud cunctos auctoritate præſtaret ipſemet Cōſtantius Arianorum Dux, acerrimuſquè eorumdem propugnator, vel factis palam docuit, dum totis animi, vt idem aduerſus Athanaſium ſubſcriberet, neruis contendit: Parui quippè momenti ratus, quòd Liberium Romanum Pontificem in exilium fidei cauſa amandaſſet, acerbiorem in reliquos, Catholicæ fidei, ac Religionis Proceres ſæuiendi modum excogitans, & vehementiori furoris impetu ſuos in Oſium gloria confeſſionis illuſtrem, ac veluti martyrio candidatum, totique Chriſtiano Orbi ob res præclarè geſtas fama notiſsimum dolos, ac vires conuertit; De cuius aduerſus Conſtantium lucta ſummis laudibus digna, hæc Athanaſius habet.

Baronius vbi ſupra numero 20.
Ipſe vnus ex Occidentalibus Epiſcopis à Silueſtro ad Concilium Legatus deligitur.

Oſius Magnus ab Athanaſio dictus.

A Coſtantio vt is aduerſus Athanaſium ſubſcribat, totis viribus contendit.

6 *Tantis* (ait) *& talibus ſceleribus factis, nihil omnino adhuc ſe feciſſe Ariani arbitrabantur, quandiù Magnus ille Oſius illorum malitiam expertus non eſſet: nam in eum talem, tantumquè Virum ſuam rabiem protendere ſtuduerant; neque quòd Pater eſſet Epiſcoporum, reueriti ſunt neque quòd Confeſſor erat, pudore moti, nequè quòd Sexageſimum annum, & eo amplius à confeſſione agebat, reſpexerunt: Sed omnia ſimul vilipendentes, ad ſolam ſuam ipſorum hæreſim oculos intentos habuere homines rè vera neque Deum timentes neque hominem reuerentes, &c.*) Hæc Athanaſius. Quibus verò Conſtantius eundem artibus ab orthodoxa fide ad Arianiſmum pertrahere conaretur, idem Athanaſius ſic tradit: *Subinde* (inquit, *Conſtantio ſcribente, & nunc quidem blandiente, patremquè eum appellante, nunc interminante, & relegatos enumerante, & his verbis eum conueniente: ſolus ne etiam num hoſtis hæreſeos manebit? obſequere, & ſcribe contrà Athanaſium; qui enim contra eum ſcribit, ille planè nobiſcum Arianas ſententias amplectitur. Nihil ad iſta expauit Oſius qui inter contumelias, quas patiebatur, iſtiuſmodi ſcripſit epiſtolam, quam ipſi legimus, eidem finem adiecimus.* Hæc quidem Oſius cùm pro Athanaſio aduerſus Conſtantium verè in acie conſtans, atque inuictus ſic perſtitit, vt validis, appoſitiſquè ſubinde rationibus ab arrepto Imperatorem propoſito amouere, atque abſterrere conatus ſit; cuius ſanè Ariani auctoritatem tanti faciebant, vt ſe cauſam egiſſe feliciter crederent, ſi vnum Oſium pro ſe, ſuiſque ſuffragantem votis nacti fuiſſent. Eius verò epiſtolam, qui vult, apud Baronium conſulat, & qua ſacerdotalem Magni planè Viri, inuictique pectoris conſtantiam, nec non indefeſſum in Orthodoxa tuenda fide robur, iure merito mirari quis poſſit. Quibus autem Athanaſius Oſij Epiſtolam coronidis inſtar verbis concludat; referre haud otioſum eſt: *Hæc* (inquit) *Abrahamicus ille ſenex verè Oſius, idest Sanctus, & ſenſit, & ſcripſit.* Et paulò infra eius paucis laudes complexus, quanta apud Principis Aulicos auctoritate præſtaret, ſic ſcribens teſtatur.. *Omnibus* (ait) *ille notus erat ac verus pro nomine Oſius, hoc eſt, Sāctus habebatur, vitaquè eius irreprehenſibilis, niſi ex odio eius contra hęreſim crimen mutuarentur.* Vir igitur tantus, ac omni dignus laude ſic habitus eſt, vt vel inimici ipſum miraculi adinſtar ſuſpicerent, ac venerarentur, ac ſuæ magno Sectæ tum honori ducerent, tum incremento

Athanas. Epiſt. ad Solitar.
Ariani ipſū in ſuam pertrahere ſententiam conantur.

A Coſtantio blandis tum verbis tum minis ad Arianiſmū ſolicitatus.

Magnæ apud fidei Hoſtes præcunctis vnus auctoritatis.
Baronius an. 355 num. 65

Athanas Epiſt. ad Solitar.

Cunctis notus ac verus pro nomine Oſius dictus habituſque.

mento

Digitized by Google

mento , ſi ſuo eumdem errori ſocium adſcriberent.

Baronius vbi ſupra n. 66.

7. Atquì Imperator inuictam Oſij conſtantiam in fide propugnnanda expertus, haud animum deſpondet; ſed tum minis, tum terroribus ipſum aggreditur, quem ſuis alioquì conniuentem habere votis nequiuit, nec precibus inſuper lenocinando emollire valuerat. Sirmij igitur integro anni ſpatio Oſium ſenem velut exulem detineri mandat, vt ſic ipſis ad ſubſcribendum incommodis attritum, ad id vel nolentem compelleret, vt de eo Athanaſius docet: His quippe armis mirum imperterriti hactenus animi robur frangendum Princeps putabat. Euocatus itaque ſenex digniſsimus, & ad impietatis execrandæ ſcelus vnà ſimul impulſus, ac vehementer ſollicitatus, quis vnquam crederet? Sirmianæ formulę ab Arianis conſcriptæ Oſius metu tandem adactus ſubſcripſit, vt Socrates his verbis tradit: *Quanquam iſte* (inquit) *paulò ante per fraudulentum Arianorum conatum erat in exilium miſſus, ità temporis tandem ſtudio, et labore Epiſcoporum, qui Sirmij conuenerant, factum eſt; vt Imperator illum accerſeret, habens in animo vel perſuadendo, vel cogendo eum inducere, vt cum Epiſcopis ibi coactis conſentiret. Nam ſi iſtud factum eſſet, illorum fides perilluſtri teſtimonio confirmata videretur: Hac de cauſa inuictus, vt dixi, acceſſit ad Concilium. Simul atque verò ſenex ille eorum fidei aſſentiri abnuebat, plagę illi erant inflicta, membraquè machinis diſtorta. Quapropter fidei formulis eo tempore editis, vi, & neceſſitate compulſus conſenſit, ſubſcripſitquè.* Hæc Socrates.

Socrates lib. 2. cap. 26.

Imperator vel perſuadendo, vel cogendo pręualere cupit.

Sozomenus lib. 4. cap. 51

Senex vi tormentorũ adactus formulę Arianorum ſubſcribit.

8. Porrò ad id nonniſi Oſium vi adactum ipſe Athanaſius his verbis diſertè affirmat: *Tantam*(inquit)*vim intulit ſeni, quem Sirmij in exilio detinebat, vt afflictus, attritusquè malis, tandem ęgrè cum Vrſacio communicaret, &c.* Idem planè Seuerus affirmat, ipſum videlicet inuitum, reluctantemque ad ſubſcribendum, miniſquè adductum, & ſenij imbecillitate tolerandis imparè verberibus ad tempus ceſſiſſe. Illa verò digniſſima Hilarij in Oſium querela extitit, quod nimirum *ſepulchri ſui, nempe corporis nimiùm amans fuerit*. Ita planè de Oſij item lapſu mentio eſt apud Hieronymum, dum eius his verbis meminit: *Non poteſt eius*(ait)*auctoritate præſcribi, quia aut nũc errat, aut ſēper errauit, &c. nam ſi nonaginta annis male credidis poſt nonaginta annos illum rectè ſentire non credam.* His planè lamentis, ingentiquè Patres certatim luctu tam digni pręſulis caſum proſequuti ſunt, qui nauim Præclaris mercibus onuſtam, in Syrtes poſt tot ſuperatas procellas incautè impegit.

Athanaſ. epiſt. ad ſolit. Baronius vbi ſup. n. 15. Seuerus tom. 5 i in bibliot. c. 8. Hieronym. de ſcript. Eccleſ. in ſeobadio.

SS. Patres ipſius caſum dolent:

Baronius an. 357. n. 18.

9. Lugubri autem ſtylo Baronius infelicem tanti hominis lapſum, quo tota quodammodò Eccleſia concuti viſa eſt, deplorando proſequitur, & pro ipſius iactura impensè lamentari non ceſſat, quæ hìc repetere haud otioſum erit: *Superauit mea* (inquit) *ſententia lapſus Oſij præteritorum omnium caſum, ſiue Origenis, ſiue Tertulliani, vel quorumuis aliorum dixeris: nullus enim æquè ac ipſe, neque tanta temporis diuturnitate, tot, tantiſquè publicis actionibus, yſdemquè ſummis, ac ſtatum totius Reipublicę Chriſtianæ ſpectantibus, tum in Occidente, tum in Oriente perfunctis; nullus, inquam, æquè vt Oſius ſpectatus eſt. Cui non Concilio interfuit? atque magna pars fuit, &c. Quem tot, ac tantę Legationes Apoſtolicę decorarunt, quem in ſuo ipſius Chriſtianæ fidei tyrocinio Conſtantinus Imperator inhæreſcentem ſuo lateri habere voluit monitorem, quem Parentem nomine diceret, atque filiali affectu coleret: hunc illum Oſiũ, quem et Ariani ſynodorum Principem dicerent, et Nycani ſymboli formam concepiſſe: hunc, in quam, et Conciliabulo Sirmenſi ignominiosè proſtratum, turpiſſimè factum eſſe eiuſdem Nicenæ fidei proditorem.* His Baronius amarulentis viro naufrago verbis viſus eſt parentaſſe.

Oſij lapſus ob merita in Eccleſiã iuſta dolẽdi cauſa ex Baronio.

S. Leo in ſerm.

10. At Deus, cuius *opus*, (vt Leo inquit) *miſericordia eſt*, immenſos tanti Viri labores pro Catholica Eccleſia toleratos perire, ac ſua hominem de publica Chriſtianorum re optimè meritum fruſtrari mercede paſſus non eſt. Reſpiciens enim illum, non ſecus ac Petrum, ex animo dolentem, ſuumquè retractare errorem, & ad Eccleſiæ petram; à qua pridem receſſerat, ſaluum redire voluit. Namque vt vno cuncti ferè SS. Patres ore teſtantur, compunctus ſubinde, & quod fecerat, vehementer execratus, omnem ſub vitæ finem pœnitentiæ lacrymis culpam diluit. Quamobrem S. Athanaſius

Baronius vbi ſup.

Deus tanti Viri labores irritos haud fore permiſit;

vim

vim homini ab Imperatore illatam, ipſumquè inuitum ad ſubſcribendum Hæreticis impulſum, ſed poſtmodum reſipuiſſe his verbis tradit: *Verùm* (inquit) *ne ita quidem eam rem pro leui habuit; moriturus enim quaſi in Teſtamento ſuo eorum vim proteſtatus eſt, et Arianam hæreſim condemnauit, vetuitquè eam à quoquam probari, aut recipi*. Hæc ille, dum res ſui temporis deſcribens, ſatis amplum de Oſij pœnitentia teſtimonium exhibet; qui & inſuper in Oratione contra Arianos, præclaros quoſque Viros, ac de Catholica fide optimè meritos recenſens, priori quidem loco, & perhonorifico titulo Oſium recolit, dum eiuſdem non niſi ad tempus & ex metu lapſum, verberibuſq; itē adhibitis contigiſſe affirmat, quam profectò pœnitentia erroris culpam expiaſſe, euidentiſſimè conſtat: Sed ipſius hìc Athanaſij verba ſi libet, excipiamus; *Vis tamen* (inquit) *illa, et tyrannica Conſtantij poteſtas, multęquè contumeliæ, et interminationes ſatis oſtendunt, minimè eum in noſtri condemnationem, ſed ſenij imbecillitate imparem verberibus ad tempus ceſſiſſe*. Qui igitur ad tempus dumtaxat hoſtibus ceſſit, poſt illud planè tempus, in priſtinum ſe, vnde exciderat, memor ſtatum, recepit, primam, illibatamquè fidei normam, & confeſſionem amplexus, vt haud obſcuris Athanaſius verbis innuit; cui & Hilarius inſuper adſtipulator accedit: *Sed de eo* (inquit) *nihil queror: qui idcirco eſt reſeruatus, ne iudicio humano ignoraretur, qualis ante vixiſſet*. Haud enim in hæreſi, quam ſemel nolens, & inuituſquè ſcripſerat, & cui item ſubſcripſerat, perdurauit; cùm ipſa impietatis vſurpata profeſsio ab ipſo ſtatim reuocata, atque abolita, necnon Imperatoris edicto vetita ſit.

Athanaſius in ſuis Apolog.

Vim ab imperatore paſſus errauit, ſed pœnitens demū errorem retractat.

Athanaſius orat. contr. Arianos.

Athanaſius pœnitentiæ ipſius præco.

Hilarius de Synodis. Baronius vbi ſupra n. 231.

11. Demum Oſij tum fides, tum Pœnitentia teſtem, atque aſſertorem inſuper Auguſtinum ſortitur. Cùm enim Donatiſtæ ipſum acriter criminarentur; Eum namque valdè inuiſum habebant, quod Conſtantini tempore magnopere Cæciliano patrocinatus contrà ipſos fuiſſet, apertis Dei Virum verbis, argumentiſque defendit. Ex quibus ſanè nil aliud Donatiſtas habuiſſe conſtat, quod vltrò illi obijcerent, niſi quod ipſis communicare detrectaſſet. Quòd ſi hæreſis adeò enormis labe vitiatus, ipſuſquè Dei iudicio infamis viri obitus extitiſſet, Donatiſtę profectò haud tacuiſſent; ſed id mordicus ipſi, vti par erat, perpetuò exprobrando meminiſſent. Si quis autem curioſus noſſe iſthęc cupit, Baronium in ſuis diſſerentem Annalibus conſulat. Pœnitens itaque Oſius è vita deceſſit, & priorem maculam erroris ſua tum pœnitentia, tū confeſsione abolens dignè (vt par eſt) expiauit.

Baronius an. 357. n. 30. & 38

S. Auguſtinus Oſii aduerſus Arianos propugnator.

12. Sed alter Epiſcopalibus item infulis clarus, & hæreſi pariter vitiatus; qui tamen poſtmodum reſipiſcendo, ac turpè admiſsi erroris labem pœnitentia diluens Orthodoxam fidem profeſſus, quidquid pridem deliquit, ſalubriter poſtea retractauit, hìc à nobis ſilentio prætereūdus non eſt: Theodoretus videlicet Cyrenenſis Epiſcopus, Theodori Moſpueſteni hæreſiarchæ diſcipulus, ac laudator; qui primùm ſe à Neſtorio hæreticorum perditiſsimo alienum ſimulans, ipſi poſtmodum adhærens, omnimodis fauit, eumq; pertinaciſsimè propugnans, ipſius hæreſes promulgare nō deſtitit. Quapropter iuſto Epheſinæ Synodi calculo anathematis iaculo perculſus, à Catholicæ fidei communione amotus, proſcriptuſq; eſt: Vir adeò alioquì pertinax, vt in S. Cyrillum ſcriptis inſurgere, eumquè impudenter calumnijs impetere, ac laceſſire ſit auſus. Demum cum obſtinato mordicus animo in acie ſtās pro Neſtorio pugnaret, ſuum tandem culpæ reatum agnoſcens, factiſquè pœnitens; Neſtorium, eiuſquè impiam ex corde ſectam execratus, S. Cyrillo reconciliari ſtuduit, multiſquè inſuper eundem laudum præconijs cumulauit. Sed ne tanti Viri, ac ingenij, quæ reliquit, monimenta ſileamus; Vir fuit eruditione clariſsimus, duodecim quippe aduerſus Gentiles libros conſcripſit; at varijs poſtmodum à Dioſcoro affectus moleſtijs, vtpote qui impensè Neſtorio faueret, necnon ab Eutychianis eum in modum inſuper exagitatur, vt Epheſinæ Synodo adeſſe eorum dolo permiſſus non ſit, ac ipſius epiſtolæ Theodoſij iuſſu abſumendæ, vti quid execrandum, ſint igni traditæ.

Theodoretus Cyrenē. Epiſcopus poſt deſenſam hęreſim Pœnitēs errorem execratur.

Baronius an. 433. n. 23.

Pro Neſtorio primum mordicus pugnat.

Theodoreti in quibuſdā laudes.

13. Verùm cùm pro Catholica fide viriliter in acie perſtans, eandem haud ſemel conſtantiſsimè propugnaret, nedū omnem culpæ, quam ex hæreticorum

om-

commercio contraxit, ac infamiæ ſimul notam aboleuit; ſed & ſibi dignam reſipiſcendo inſuper triumphi coronam peperit. Enimuerò aduerſus Neſtorium ſcripſit, ac nemo magis Orientales inter Epiſcopos ſicut ipſe in Eutychianam hæreſim, eiuſdemquè ſectarios ſtylum intorſit. Quapropter à Calcedonenſi Concilio in ſuam ſedem reuocari meruit, & à S. Leone Romano Pontifice de facie agnitus, probatuſque, ipſum ſui fortitus eſt laudatorem. Demum Chriſti Anno 453. bonis cumulatus operibus, ac Pœnitentia apprimè clarus, è vita deceſſit; ſed Baronius hìc nobis conſulendus eſt, hæc enim habet: *Quid verò* (ait) *Theodoretus? equidem nauiter collaboraſſe, certum ducimus argumentum ex ijs, quæ ab eodem geſta ſunt ante Concilium Calcedonenſe, &c. Cæterum ipſum haud diù fuiſſe ſuperſtitem, iiſdemque fermè temporibus mortuum eſſe, ex eo poſſumus intelligere; quòd in literis Syrorum Epiſcoporum pro defenſione Calcedonenſis Concilij ad Leonem Imperatorem poſt biennium datis, nulla eius mentio habetur, &c.* Et in fine. *Porrò antequam vita defungeretur, quod ab orthodoxis Orientalibus haud ſecretè in communionem fuiſſet receptus, eo quòd fauiſſet aliquando Neſtorio, quodque in magno Calcedonenſi Concilio à Patribus iuſſus eſt publicis illorum conclamationibus Neſtorio dicere anathema, teſtatam ſuam fidem Catholicam pluribus epiſtolis voluit reliquiſſe, & inter alia in ea (vt ſupra dictum eſt) ad Sporacium data, quæ inter eius epiſtolas primum obtinet locum. Qui ergo malè cæpit, gratiam Dei (quod paucorum eſt) benè perfecit, honeſtatus ante obitũ egregijs S. Leonis Papæ præconijs epiſtola ad eum hoc anno, quam diximus, data, affigendaque tanquam nobile epitaphium lapidi ſepulchrali.* Hæc in ipſius Pœnitentis laudem Baronius.

Contra Neſtorium ſcribit, & nullus Eutychianos magis ipſo impugnat.

A S. Leone PP. laudari meruit.

Baronius an. 453. nu. 33

Baronius vbi ſupra.

Culpam ſuã Pœnitens diluit, & in Calcedonenſi Concilio palam Neſtorio dicit Anatema.

Se Catholicum ſcriptis dictiſque teſtatur.

14. Quod enim B. Leo inter Orientales omnes Epiſcopos Theodoretum probè ſciret cunctis Religionis zelo præcellere, ipſius aduerſus illos operam pluribus quidem commendans, vt opus viriliter cœptum proſequatur, conceptis verbis inculcat, hortaturque; dum inter alia ipſi gratulabundus hæc aptè ſuggerit. *Exulta* (inquit) *chariſſime frater, & in vnico Filio Dei victor exulta; Vicit per nos ille pro ſe, cuius carnis veritas negabatur; Vicit per nos, & pro nobis ille, cui vicimus.* Hæc, aliaque ad Theodoretum S. Leo. Et Theodoretus quidem monaſticam primùm vitam excoluit, & magnum de ſe cunctis præbuit exemplum, dum in acie pro Religione conſiſtens, hæreticos ad fidem Catholicam traducere, totiſque neruis homines à fide alienos, Chriſto aggregare contendit. Quod illi bene adeò ceſſit, vt pluſquã decem millia ipſorum ad Chriſti fidem, & Catholicæ Eccleſiæ ſinum Pœnitentes tandem adduxerit, vt ipſemet ad monaſticæ vitæ cultores his verbis ſcribens teſtatur: *Ego verò lugeo* (ait) *& ſuſpiro, quòd eas, quas paulò ante illis, qui labe Marcionis erant infecti, attuli demonſtrationes, ex quibus plures, quàm decem millia, Diuina gratia, & opera ad Sanctiſſimum duxi Baptiſmum, eaſdem nunc illis, qui habiti ſunt nobiſcum fideles, ob eam, quæ orta eſt infirmitas, & hæreſis, iterum afferre me cogit.* Textus verò iſte ex numero decem millium, qui eius ad Chriſtum opera conuerſi dicuntur, eiuſdem Theodoreti textu (vt Baronius ait) in Epiſtola ad S. Leonem, vbi legitur mille loco decem millium, corrigendus planè videtur.

Magna inter Orientales Theodoreti auctoritas.

S. Leo epiſt. ad Theodoretum.

Baronius vbi ſupra n. 32.

Monaſticam vitam primũ exercens, poſtea hæreticis ad fidem adducendis intendit.

Theodoret. epiſt. 9 ad monaſticæ vit. ſectatores.

Marcionitas quot numero ad Eccleſiæ ſinum perducit.

Baronius an. 424. nu. 19.

15. Porro haud cum Marcionitis dumtaxat, ſed cum alijs item hæreticis Chriſti Eccleſiam labefactare conãtibus, nec magno abſque periculo Theodoreto pugnandum ſtrenuè fuit, vt ipſemet ad Nomum Conſularem ſcribens teſtatur: *Vicos* (inquit) *octo Marcionis hæreſi laborantes vnà cum vicinis locis ad veritatis agnitionem libenti animo duxi, alium præterea vicum Eunomianorum plenum, & aliorum Arianorum in lucem veritatis accedere procuraui: & Diuina ope ne vnum quidem apud nos extat hæreticorum zizanium, aut germen. Nec iſta ſine periculo feci, ſed ſanguinem ſæpius effudi meum, ſæpè etiam ab ipſis lapidatus fui, & ſæpè ad Inferorum, & mortis pœnas perueni; ſed iam inſipiens factus ſum, dum glorior: hæc autem ex neceſſitate, non autem ex animo à me dicta ſunt; hoc etiam Beatiſſimus Paulus facere aliquando coactus eſt.* Hæc ille, quæ acerbiſſimis exagitatus vndiq; procellis vel nolẽs prodere cõpulſus eſt, qui & in Epiſtola, quã eadem occaſione ad monaſticæ vitæ cultores ſcripſit, vt vidimus, deſertis hæc item verbis meminit.

Baronius vbi ſupr. Theodor epiſt. 146 ad Nomum.

Marcionitas modum, ſed & cum a ijs pugnat hæreticis Eunomianis, Arianis &c.

Quanta ab hæreticis perpeſſus.

Theodoret. epiſt. 146. ad monac.

16. Ve-

Ab hæreſi tandem reſipiſuit, quod rarò hæreticis contingit ex Baronio.

16. Verùm qui tot, tantiſque ſeipſum Catholicæ fidei cauſa periculis obiecit, etſi poſtmodum à recta veritatis aliquando ſemita aberrans, & in hæreſim miſerè impingẽs, in Neſtorij caſtris militaſſe dicitur, Dei tamen poſtmodum beneficio, quod non niſi rarò contingit (vt Baronius ait) illud à Deo conſequutus eſt, vt claſſicum canens, & in Catholicorum ſinum ſe recipiens à perfidiæ procul caſtris confeſſionis ibi vexillum erigens, qui malè cæperat, ſuæ demum actum vitæ bene finiret, ac Pœnitentia omnem, quam contraxerat, labem ſic agendo dilueret, aboleretque. Virum itaque hunc, qui primùm hæreticis fauit, primò vituperandum; quia verò Catholicis poſtmodum vſque ad vitę finem inhærens, pœnitenſque laudabilitet vitam compleuit, hic iure meritò laudandum conſtat: Adeò vt iiſdem prorſus (quod olim Nazianzenus de Maximo Philoſopho, quem ipſe laudaſſe, ac dictis pariter perſtrinxiſſe poſtmodum legitur) Theodoreto Epiſcopo haud incongruè verbis ſit parentandum, cui ipſius item Hieronymi verba, quæ & Maximo olim, coronidis inſtar appoſitè ſatis occinũt. *Quaſi* (inquit) *non licuerit eundem laudare, & vituperare pro tempore*. Sed de eo ſatis.

Theodoretum licet laudare, eũdemque vituperare pro tempore.

Hieronym. de ſcript. Eccleſ in Nazianz.

Euthycus Coſtantinop. Epiſcopus, hæreticus aliquãdo:

17. Atquì vt cæteros, qui poſt eiuratam hæreſim, Pœnitentiæ fulti ſubſidio, non exiguam ſibi in Eccleſia laudem promeruere, conſultò recenſeamus, Euthycus quidem Cõſtantinopolitanæ Vrbis Epiſcopus, qui magnam ſanctitatis famam, quam tum ſibi apud omnes, tum apud Romanorum Imperatorem Mauritium conciliarat, etſi hæretica aliquantum labe viſus ſit denigraſſe; pœnitens tamẽ laudabiliter deterſit, deceſſitq; tandẽ è vita expiatus. *Qui igitur confeſſionis gloria* (vt Baronius ait) *ob exilium, quò amandatus fuerat, illuſtris, miraculorumque operatione ſublimis extitit, qui prophetiæ item chariſmate pollens, animarum lucro* (*vt idem ait*) *prædiues, victorijs aduerſus hæreticos longè latèque conſpicuus; propè exitum tamen obſcuro nimbo contectus penitus obſcuratur: ſed quàm citiſſimè flante Diuino ſpiritu nubibus illis procul expulſis eniteſcens, prioribus fulgoris radijs ad occaſum aſcenſurus in Cœlum deſcendit*. Hæc in ipſiusmeritò laudem Baronius.

Baronius an. 586. num. 3.

Magna apud omnes & apud Imperatorem ſanctitatis ipſius fama.

Gregorius moral: lib. 14. cap. 29. n. 1.

18. Sed quæ homini tot, tantiſque virtutum meritis conſpicuo, ac turpiter aliquando deliranti honeſtè contigerint, ex Gregorio, qui vnà cum ipſo certamen inijt, ſuiſque eundem verbis à recta ſanæ fidei regula aberrantem ad orthodoxę religionis ſinũ perducere conatus eſt, hìc noſſe oportet. Sic enim in commentarijs illud Iobi explicans: *Et rurſus circumdabor pelle mea*, dicendi exordium fecit: *Dum aperte* (inquit) *pellis dicitur, omnis dubitatio veræ Reſurrectionis aufertur: neque ſicut Eutychius Conſtantinopolitanæ Vrbis Epiſcopus ſcripſit, corpus noſtrum in illa Reſurrectionis gloria erit impalpabile, ventis, aereque ſubtilius. In illa enim Reſurrectionis gloria erit corpus noſtrum ſubtile quidem per effectum ſpiritualis potentiæ, ſed palpabile per veritatem naturæ. Vnde etiam Redemptor noſter dubitantibus de ſua Reſurrectione Diſcipulis oſtendit manus, & latus palpanda oſſa, carnemque præbuit, dicens: Palpate, & videte, quia ſpiritus carnem, & oſſa non habet, ſicut me videtis habere. Qui cùm eidem Eutychio in Conſtantinopolitana Vrbe poſitus, hoc Euangelicæ veritatis teſtimonium protuliſſem, ait: Idcircò Dominus hoc fecit, vt dubitationem Reſurrectionis ſuę de Diſcipulorum cordibus amoueret. Cui, inquam, mira res eſt valdè, quam aſtruis, vt inde nobis dubietas ſurgat, vndè Diſcipulorum corda à dubietate ſanata ſunt; Quid enim deterius dici poteſt, quàm vt hoc nobis de eius vera carne dubium fiat, per quod Diſcipuli eius ad fidem ab omni ſunt dubietate ſeparati. Si enim hoc non habuiſſe aſtruitur, quod oſtendit, vnde fides Diſcipulis eius confirmata eſt, indè noſtra deſtruitur*. Hæc ille.

In Reſurrectionis futurę articulo credẽdo deuiat.

Corpus reſurgentium impalpabile aſſeruit.

S. Gregorius ipſum acriter, & errorem confutando arguit.

19. Sed ſi quis reliqua interim, & quæ non niſi manifeſtam redolent hæreſim, ac hominem eiuſcemodi labe obnoxium renunciant, ſcire cupit, Gregorium conſulat, qui iſthæc ſub finem tradit. *Tunc itaque* (ait) *hac de re in longa contentione producti, grauiſſima cępimus à nobis ſimultate reſilire. Cùm piæ memoriæ Tyberius Conſtantinus Imperator ſecretò me, & illum ſuſcipiens, quid inter nos diſcordiæ verſaretur, agnouit, & vtriuſque partis allegationes penſans, eundem librum, quem de Reſurrectione ſcripſerat, ſuis quoque allegationibus deſtituens deliberauit, vt flammis cremari debuiſſet. A quo vt egreſſi ſumus,*

Gregorius, & Euthychius diſputando altercantur

Baronius vbi ſupra n. 4. Gregorius vbi ſupra.

Imperator ipſius librum flammis addicit.

mus, me ægritudo valida, eundem verò Eutychium ægritudo, & mors protinus eſt ſequuta. Quo mortuo quia pœnè nullus erat, qui eius dicta ſequeretur, diſſimulaui cœpta perſequi, ne in fauillas viderentur verba iaculari. Dum tamen adhuc viueret, & ego validiſſimis febribus ægrotarem: quicunque noti mei ad eum ſalutationis gratia pergebant (vt eorum relatione cognoui) ante eorum oculos pellem manus ſuæ tenebat dicens: Confiteor, quia omnes in hac carne reſurgemus. Quod ſicut ipſe fatebatur, omninò priùs negare conſueuerat. Hæc Gregorius, quibus omnem, quæ de vera carnis Reſurrectione inter ipſos præceſſerat litis controuerſia, homine, antequam ſpiritum Deo redderet, ad ſanam mẽtem, & ad illibatæ fidei normam perducto, à qua aliter loquẽdo altiùs viſus eſt aberraſſe, diuino tandem aſpirante Numine, ſopiri contigit. Verùm haud ipſe futuram carnis Reſurrectionem negauit; nec id crimini (Baronio teſte) Gregorius ipſi adſcribit, ſed quod *eam* (inquit) *non ſecundùm Catholicam aſſertionem aſſereret, ſed vt Origeniſtæ ſolerent.* Ita planè.

Euthycus inter moriẽdum manus ſuas palpans errorem pridem aſſertum execratus pœnitens moritur

Reſurrectionem cum Origenitis ſentiendo aſſerebat ex Baronio.

Baronius vbi ſupra n.6.

20. Porrò, vt pium eius hìc obitum conſultò repetamus, & quanto apud Imperatorem Mauritium in honore haberetur, Lectori innoteſcat; Sic eum Princeps coluit; vt ipſum iacentem in lectulo adiens, ac expetitam ab eo benedictionẽ ſibi ſupplex, humiliterque venerando depoſcens, de impendente ſibi fato ſit ab eodẽ præmonitus: Hæc quippe Euſtatius, qui res ab eo preclarè geſtas poſt ſuis tradidit ſcriptis, cum exactam de Eutychij ægritudine ingerit mentionem: *Imperatorem* (ait) *magno deſiderio, & fide beatum Virum inuiſit: primùm quidem vt ab illo benedictionem acciperet, deinde vt intelligeret, quis poſt illum Paſtor eſſet Populum gubernaturus: Benedixit ille quidem Imperatori, ſed alterum reticuit, non quod ignoraret; ſed propter quaſdam cauſas, quas Deo ſibi aperiente ipſe nouerat. Quare cùm ea, quę res, & tempus poſtulabant, cum Imperatore locutus eſſet, hilari, lætoque vultu ille diſceſſit. Ego autem à quibuſdam Imperatoris familiaribus accepi, ei fuiſſe à Sancto Viro pronunciatum, celerem ipſi mortem inſtare; idque verum fuiſſe exitus docuit: nam quatuor poſt menſibus à vita diſceſſit Chriſti amantiſſimus Imperator.*

Mauritius Imp. ipſum adit, & benedictione m ſupplex poſcit.

Baronius an. 586. num. 1.

Euſtatius de geſt. Eutychij:

Mauritio proximum vitę finem prędicit.

Hæc Euſtatius. Optimo igitur Eutychius fine virtutum merito conſpicuus ſupremum diem clauſit Anno videlicet Chriſti CCCCC.LXXXVI., *Qui etſi* (vt Baronij hìc verbis vtamur) *eodẽ argumento commentarium à ſe ſcriptum ediderit, quo cum firmiter aduerſus Gentiles, & hæreticos carnis Reſurrectionem aſtrueret, ab Origenis tamen erroribus petitam opinionem iiſdem ſuis ſcriptis insereret, nimirum fore eam abſque carne palpabili. Cùm autem id accepiſſet Gregorius, conuenit eum, atque redarguit, vtque ab erronea, & prorſus hæretica ſententia recederet, verbis inſtans admonuit; atque perfecit tandem, vt damnatus liber incendio cremaretur, ipſeque Eutychius ſanioris mentis effectus, ſuum fuerit deteſtatus errorem. Ità planè humana ſors fert, vt ſicut illuſtrans Orbem è Cælo Sol raro contingat ad occaſum abſque nubium obice puris radiis deorſum ferri, ità Sanctiſſimi quoque Viri virtutum fulgore coruſcantes abſque aliqua labe rarò vſque ad obitum perſeuerent, quod de Eutychio dici poteſt, qui gloria confeſſionis ob exilium paſſum illuſtris, miraculorum operatione ſublimis obſcuro nymbo obſcuratur; vbi tamen primùm Doctore, & Monitore Gregorio didicit veritatem, eandem coram omnibus ad ſe ingredientibus certa confeſſione profeſſus eſt, vt non immeritò eum Græci vt Sanctum colant, anniuerſariaque die eius natale celebrent.* Hæc Baronius, quæ nobiliſſimi inſtar tituli egregio Viro, ac Pœnitentis tumulo inſcripſiſſe voluimus; dum ipſum ſuam ſic labem pœnitentia expiaſſe innoteſcit, vt qui pridem ſanctitate cõſpicuus vixerat, illuſtris quoque pœnitenria, ac pietate, dum ſic priora reparat damna, deceſſerit:

Baronius vbi ſupra nu. 2.

Tota Eutychij hiſtoria à Baronio ſummatim collecta.

Baronius vbi ſupra n. 6. 7.

Digna ipſius elogia, & vti Sanctus à Græcis colitur.

21. Berengarius quoque Hæreſiarcha, & Carioſus itidem, (vt Baronius ait) dictus, qui falſo olim, ementitoque Eccleſiam Pœnitentiæ typo eluſerat, ſummo tamen Dei beneficio tandem verè pœnirens ex hac vita migrauit; Hildebertus verò epitaphium ipſum ſignificare viſus eſt, quod in Eccleſia Carholica ſubindè vita functo inſcripſit, cùm tamen Catholicus homo Baronio teſte, *honorificum adeò epitaphium eius tumulo inſcripſerit.* Sed hìc Vuilhelmus dum ipſius exitum meminit, ac nobile epitaphium recenſet, conſulendus hìc nobis eſt; iſthæc enim habet. *Videas*

Berengarius qui & Carioſus dictus, & ſi primum falſo pœnitentem præſetulit, tamen poſtea dignè reſipuit.

Baronius an. 1088. nu. 18.

Vuilbelm. Mameſburiſ. 3. apud Baronium vbi ſupra.

(inquit) *his verſibus, quod laudis exceſſit modū Epiſcopus* (& paulò poſt) *Berengarius planè quamuis ipſe ſententiam correxerit, omnes tamen, quos ex totis terris deprauanerat, cōuertere nequiuit; adeo peſſimū eſt alios exemplo, vel verbo à bono infirmare, quia fortaſſe peccatum regrauabit alienum, cùm deletum fuerit tuum.* Et rurſus inferius: *Quin & ipſo die Epiphaniorum moriens, gemituque producto recordatus, quòd miſeros quoſdam adoleſcentes primo ætatis flore ſecta ſua infecerit: Hodie (inquit) in die Apparitionis ſuæ apparebit mihi Dominus meus Ieſus Chriſtus propter pœnitentiam, vt ſpero, ad gloriam, vel propter alios, vt timeo ad pœnam.* Hæc Hildebertus. Pœnitentia igitur vel ſub vitæ occaſum iſte ſuffultus, ac Dei miſericordiam ſibi impertiendam ſperans, iuſtè tamen grauibus in altero ſæculo ob enorme ſcandali offēdiculum ſuis prauis dogmatibus exhibitum, pœnarū ſe haud expertem futurum, & à Deo iure merito percellendum timet. Narratis verò ipſius Baronij, quę illi egregiè conſonant, verba appendicis inſtar hic ſubtexenda: *Hoc* (ait) *anno die Epiphaniæ (vt eius epitaphium habet) Berengarius Carioſus hæreſiarcha ſæpe falſa pœnitentia eludens Eccleſiam, ex hac vita migrauit. Scripſit illud, ſed cum non adhuc Cenomanenſis Epiſcopus eſſet Hildebertus, quo ſignificaſſe viſus eſt, ipſum in Eccleſia Catholica eſſe defunctum, cùm Catholicus homo ad eius tumulum honorificum adeò epitaphium ſcripſerit; ſed planè longè glorioſius, quàm humana conditio hominis toties lapſi, ac nefandiſſimi hæreſiarchæ ferret, vtpote qui vix laica communione in exitu magna miſericordia dignus haberi potuiſſet.* Sed hæc interim ſatis. Specioſum verò, ac nobile ipſius tumulo inſcriptū ab eo tenoris huiuſmodi titulum, his planè notis recenſet, vt infra.

Quàm inti- mo animi dolore culpas recolens pœnitet.

Barōnius an. 1088. nu. 15.

Feſto Epiphaniæ die hæreſum execranſ errorem decedit.

Nobilior ipſi, quam par eſt, titulus inſcribitur.

Vuibelm. Malmeſburenſis lib. 3.

Elogium vitæ ipſius geſta concinens.

Quem modò miratur, ſemper mirabitur
Orbis.
Ille Berengarius non obiturus obit.
Quem ſacra fidei faſtigia ſumma tenentem,
Iani ſexta dies abſtulit auſa nefas.
Illa dies, damnoſa dies, & perfida Mundo,
Quà dolor, & rerum ſumma ruina fuit.
Qua Status Eccleſiæ, qua ſpes, qua gloria Cleri,
Qua cultor iuris iure ruente ruit.
Quidquid Philoſophi, quidquid docuere Poetæ,
Ingenio ceſſit, eloquioque ſuo.
Sanctior, & maior ſapientia maius adorta,
Impleuit ſacrum pectus, & ora Deo.
Pectus eam voluit, vox protulit, actio prompſit,
Singula factori ſic ſtuduere ſuo.
Vir ſacer, & ſapiens, cui nomen creſcit in horas;
Quo minor eſt quiſquis maximus eſt hominum.
Cui nec deſidiam, nec luxum res dedit ampla;
Nec tumidum fecit multus, & altus honor.
Qui nec ad argentum, nec ad aurum lumina flexit;
Sed doluit, quoties, cui daret, hæc aberant.
Qui non ceſſauit inopum fulcire ruinas,
Donec inops dando, pauper & ipſe fuit.

Laudatus ab Hildeberto ob animi dotes pręter modum.

Etc. & infra.

Cui veſtis textura rudis, cui non fuit vnquam,
Ante ſitim potus, nec cibus ante famem.

Et poſt multa in ipſius laudē luculenter ſatis decantata meritorum præconia his Auctor ſupremam enarratis in præmemorato ſepulchrali titulo manum imponit.

Vuilbelm. vbi ſupra.

Quàm priùs è vita, tam nunc ex morte gemiſcit,
Et queritur celeres huius abiſſe dies.
Vir verè ſapiens, & parte beatus ab omni,
Qui Cœlos anima, corpore ditat humum.
Poſt obitum viuam ſecum, ſecum requieſcam,
Nec fiat melior ſors mea ſorte ſua.

Felix ipſius ſub finem exitus.

Hæc Hildebertus, qui ſuo Berengarij laudes ſtylo proſequutus, plus æquo hominem viſus eſt laudibus cumulaſſe, dum non tam ſinceri laudatoris, quàm Poetæ encomiaſtis partes exequitur. *Hæc quippe Hildebertus* (vt Baronij verbis rē concludamus) *luxuriens, ceù vitis in pampinis, fructu carens veritatis poetico luxu.* Sed hęc ſatis.

Laudator non tam ſinceri laudatoris, quam poetæ encomiaſtis partes exequitur.

22. Nunc verò opportunè poſt ipſū ſe nobis offert Petrus Abailardus, qui nimio mentis faſtu elatus, ac literarum fuco à veritatis orthodoxę ſinu abductus, cum praua hæreſum in Gallijs dogmata petulanter diſſeminat, ab Epiſcopis apud Innocentium Secundum huius nominis

Baronius vbi ſup. nu. 18.

Roma-

Baronius an. 1140. num. 3.

Romanum Pontificem delatus, in ſuis adeò pertinax dictis, ſcriptiſq; & arrogans adeò extitit; vt vel cæcutiens, ac ſuæ præfidens ſapientiæ S. Bernardum Ab. Clareuallenſe ad differendum publicè prouocaret, & à Beato ſubinde Viro ſapientiſſimis inter diſputandum argumentis conuictus, & confuſione reſperſus, ad Apoſtolicam Sedem appellare perfrictæ frontis homo non dubitauerit, & qui Petri fidem impugnabat, ad Petri Sedem confugium quærere haud erubeſceret; ſed eius poſtmodum meritò proſcripta hæreſis, ac ipſe ſilentio addictus, ſubindè ex corde, Deo deſuper afflatus reſipuit, ac vitæ laudabiliter curſum in Monaſterio inter Cluniacenſes receptus pœnitendo compleuit. At prius, quæ S. Bernardus aduerſus ipſum prauis dogmatum erroribus delirãtem pro fidei defenſione proclamat, præmittēda hic ſunt; Hæc enim de eo prælaudatus Sāctiſſimus Abbas. *Stultè* (inquit) *mihi requiem promittebam, ſiquidem leonina rabies quieuiſſet, & pax Eccleſiæ redderetur, ſed ſecus accidit; Nam inferiùs: Leonem euaſimus, ſed incidimus in Draconem, qui non minùs forſan noceat in inſidijs, quàm ille rugiens de excelſo. Quanquam non iam in inſidijs, cuius virulenta folia vtinam iam laterent in ſcrinijs, & non in triuijs legerentur. Volant libri, & qui oderunt lucem, quoniam mali ſunt, impegerunt in lucem, putantes lucem tenebras. Vrbibus, & Caſtellis ingeruntur pro luce tenebræ, pro melle, vel potius in melle venenum paſſim omnibus propinatur. Tranſierunt de gente in gentem, & de Regno ad Populum alterum. Nouum cuditur Populis, & gentibus Euangelium, noua proponitur fides, fundamentum aliud ponitur præter id, quod poſitum eſt. De virtutibus, & vitijs non moraliter; De Sacramentis Eccleſiæ non fideliter: De arcano Sanctæ Trinitatis non ſimpliciter, nec ſobriè diſputatur: ſed cuncta nobis in perverſum; cuncta præter ſolitum, & præter quàm accepimus miniſtrantur. Procedit Golias procero corpore nobili illo ſuo bellico apparatu circummunitus: antecedente quoque eius armigero Arnaldo de Brixia, ſquama ſquamæ coniungitur, &c. Sibilauit apis, quæ erat in Francia, api de Italia, & venerunt in vnum aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius, &c.* Hæc ille.

Petrus Abailardus praua diſſeminans dogmata in Gallijs, vti hæreticus apud Romanum Pontificem accuſatur.

Bernardus epiſt. 189.

S. Bernardus in ipſum inſurgens proclamat.

Baronius an. 1140. num. 3.

De ineffabili Trinitatis myſterio nō ſimpliciter diſputabat.

Arnaldus de Brixia ſuis ipſū præit erroribus.

23. Verùm quàm perfidè ſe aduerſus Deum, & Dei Virum hic ſcientia inflatus extolleret, & quibuſnam diſputando armis in Catholicos preualere contenderet, Archiepiſcopus Senonenſis hæretico homine acriùs perurgente Dei famulum ad ſingulare certamen cum ipſo ineundum inuitans, his ex D. Bernardi epiſtola verbis inculcat: *Denique* (ait) *ſcripſit mihi ſollicitante ipſo Archiepiſcopus Senonenſis, diem ſtatuens congreſſionis, quo ille in præſentia eius, & Coepiſcoporum ſuorum deberet, ſi poſſet, ſtatuere praua dogmata ſua, contra quę ego mutire auſus fuiſſem. Abſtinui, tum quia puer ſum, & ille Vir bellator ab adoleſcentia, tum quia iudicarem indignum, rationem fidei humanis committi ratiunculis agitandam, &c. Dicebam ſufficere ſcripta eius ad accuſandum eum, nec mea referre; ſed Epiſcoporum quorum eſſet miniſterij de dogmatibus iudicare.* Sed quod Vir Dei nonniſi Religionis zelo permotus, ac neceſſitate dũtaxat compulſus, certamēn huiuſmodi, in arenam præliaturus deſcendens, arriperet, ac Diuina fretus ope, Aduerſarium inter diſputandum ſacrarum vi ſcripturarum, ac oraculis euictum falſitatis argueret; adeò vt miſer, dum nimis ſapere mox putat deſipiens, & ex tempore turbatus mente, ac occultam in ſe vim paſſus, id non hominis, ſed Dei, quod tunc agebatur opus, intelligeret, ex eiuſdem Bernardi geſtis hunc in modum liquet: *Adfuit* (inquit) *dies, & Eccleſia copioſa conuenit. Vbi à Dei famulo Petri illius Abailardi in medium ſcripta prolata ſunt, &c. Demum illi optio data eſt, aut ſua eſſe negandi, aut errorem humiliter corrigendi, aut reſpondendi, ſi poſſet, obijciendis, &c. Nihilominus Eccleſia dimiſit hominem, mulctauit abominationem, à perſona abſtinens, ſed dogmata praua condemnans.* Quod diſertis item verbis idem Bernardus ad Innocentium ſcribens, luculenter affirmat; hæc enim habet: *Occurri* (ait) *ad eum locum, & diem imparatus, &c. Capite nobis Pater amantiſſime vulpes, quæ demoliuntur vineam Domini, &c.* Hic ille.

Bernard. epiſt. 189.

S. Bernardus ad ſingulare cum ipſo certamen prouocatur.

Ex geſtis S. Bernardi Ab. lib. 3. cap. 5.

Petrus infelix mente inter diſputandum turbatus dum ſe nimis putat ſapere deſipit.

Bernardus epiſt. 189.

24. Enimuerò quàm multis, & quā immane Abailardi dogmata ſcaterent erroribus, dum S. Bernardus ad S.R.E. Cardinales, & præcipuè ad Guidonem de Caſtello, qui poſtea fuit re:me: Celeſtinus

Impia ipſius dogmata à Beroardo ſummatim collecta.

nus Papa, antea verò ipſius in Philoſophia Abailardi Diſcipulus, nè hominem patrocinandum ſuſciperet, errores eius quàm immanes fuerint, his prope finem verbis exponendo inculcat: *Cùm de Trinitate* (inquit) *loquitur, ſapit Arium; cùm de gratia, ſapit Pelagium; cùm de perſona Chriſti, ſapit Neſtorium, &c.* Paribus item verbis Epiſcopi, qui pridem ipſius diſputationi interfuerant, & qui præfuerant Iudices ad Innocentium ſcribentes; quòd toto Cœlo à veritate aberrans hic homo ſe ſupra cunctos extolleret, & à ſanæ fidei regulis eſſet omnino alienus, his verbis docent: *Petrus Abailardus*(aiunt) *Chriſtianæ fidei meritum euacuare nititur, dum totum, quod Deus eſt, humana ratione arbitratur comprehendere. Aſcendit vſque ad Cælos, & deſcendit vſque ad abyſſos. Nihil eſt, quod lateat eum, ſiue in profundum Inferni, ſiue in excelſum ſuprà. Homo eſt magnus in oculis ſuis, diſputans de fide contra fidem, ambulans in magnis, & mirabilibus ſuper ſe, ſcrutator Maieſtatis, hæreſum fabricator.* Hæc de impio homine ad Romanum Pontificem epiſtolares Patrum, tunç temporis paginæ pro tuendæ Religionis zelo, iuſtiſſimè proclamarunt.

Bernardus epiſt. ad Cardinales.

Epiſc. epiſ. ad Innoc. Papam

25. Porrò cùm Innocentius, ad quẽ homo appellauerat, Epiſcoporum ſententiæ inhærens, tum homini, tum prauæ ipſius doctrinæ, atque erroribus ſilentium indixiſſet, Abailardus Romam profecturus, in itinere Cluniacum diuertit; vbi à Petro Venerabili eiuſdem Monaſterij Abbate idem admonitus, vt aſſertos à ſe errores corrigeret, palinodiam recantando, in eodem Monaſterio pœnitens manere decreuit, vt idem Petrus Venerabilis ad Innocentium, his verbis teſtatur: *Interim* (inquit) *à nobis admonitus, magis autem à Deo (vt credimus) inſpiratus, dimiſſis, & ſtudiorum tumultibus in Cluniaco veſtro ſibi perpetuam manſionẽ elegit. Quod nos ſenectuti eius, debilitati eius, & Religioni eius congruere putantes, & ſcientiam eius vobis ex toto non incognitam, magnæ Fratrum noſtrorum multitudini proficere poſſe credentes, voluntati eius aſſenſimus, etſi ſic benignitati veſtræ beneplacitum eſſet, benignè, & cum gaudio nobiſcum viueret (vt noſtis) per omnia remanere conceſſimus, &c.* Hæc Petrus Cluniacenſium Abbas ad Innocentium, dum Abailardum ex corde compunctum, ac errores, quos pridem ediderat, retractantem, nec non cuncta literarum ſtudia à ſe penitus abdicantem ipſi ob oculos cõtemplandum proponit.

Palinodiam recantans in Cluniacenſi Monaſterio Petrus remanet.

Petrus Venerabil. lib. 5. ep. 3.

Petrus Cluniacenſis ad Eccleſiæ ſinũ redeunti dat manum.

26. Atqui (vt ipſis hìc Baronij ad rẽ confirmandam verbis vtamur) *Mirandũ* (ait) *valdè eſt, quòd & ſic rarò contingens, idem hæreticus pœnitens perſeuerans vſque ad finem, magnum edidit ſpecimen ſanctitatis. Perſeuerans enim in arctiſſima monaſtica obſeruantia, demum Sancto fine quieuit, dignuſque habitus eſt, qui ab eodem Venerabili Petro Cluniacenſi conſcripta poſt obitum epiſtola magnopere laudaretur.* Scribens quippe ad Aloyſiam eius quondam vxorem, quæ & ipſa doctrina præcellens, idem planè vitæ genus arripuerat, poſt multa in ipſius laudem iſthæc ſubinfert: *Conceſſum eſt* (inquit) *de illo, inquam, ſæpè, ac ſemper cum honore nominando ſeruo ac vero Chriſti Philoſopho Magiſtro Petro, quem in vltimis vitę ſuæ annis eadem Diuina diſpoſitio Cluniacum tranſmiſit, & eam in ipſo, & de ipſo ſuper omne aurum, & topazion munere chariore ditauit. Cuius Sanctę, humili, & deuota inter nos conuerſationi, quod quantumuis Cluniacus teſtimonium ferat, breuis ſermo non explicat. Niſi enim fallor, non recolo vidiſſe me illi in humilitatis habitu, & geſtis ſimilem, intantum, vt neç Germanus abiectior, nec ipſo Martinus bene diſcernẽts pauperior appareat. Cùmquè in magno illo Fratrum noſtrorum grege me compellente gradum ſuperiorem teneret: vltimus omnium veſtitu incultiſſimo videbatur. Mirabar ſæpè, & in proceſſionibus eo mecum reliquis pro more præcedente, penè ſtupebam, tanti, tamque famoſi nominis hominem ſic ſemetipſum contemnere, ſic ſe abijcere poſſe, &c. Simplicitate contentus, nihil vltrà quærebat, hoc & in cibo, hoc & in potu, hoc & in omni cura corporis ſui ſeruabat; & non dico ſuperflua, ſed & cuncta niſi valdè neceſſaria tam in ſe, quàm in omnibus verbo pariter, & vita damnat. Lectio erat ei continua, oratio frequens, ſilentium iuge, niſi cùm aut fratrum familiaris collatio, aut ad ipſos in Cõuentu de Diuinis publicus ſermo eũ loqui vrgebat. Sacramenta cæleſtia immortalis Agni ſacrificium Deo offerendo, prout poterat, frequentabat; immò poſtquam literit,*

Baronius vbi ſupra nu. 10.

Pœnitens in arctiſſima vitæ obſeruantia vſque ad exitum perſeuerans laudatur.

Petr. Ven. lib. 5. epiſt. 20.

Baronius vbi ſupra nu. 11.

Ipſius digna poſt mortem elogia & cõſolatoria ad Aloyſiam ipſius coniugẽ epiſtola.

Mira hominis in bonum mutatio.

teris, et labore meo Apoſtolicæ gratiæ redditus eſt, penè continuabat. Et quid multa? mens eius, lingua eius, opus eius ſemper Diuina, ſemper philoſophica, ſemper eruditoria meditabatur, docebat, fatebatur. Nec his ipſum præconijs extuliſſe contentus, ſic laudibus laudes exornando adijcit.

Petr. Ven. vbi ſupr.

27. *Ille nobiſcum Vir ſimplex, et rectus, et timens Deum, et recedens à malo, tali, inquam per aliquantum temporis conuerſatione vltimos vitæ ſuæ dies conſecrans Deo, etc. Nec ſicut de magno Gregorio legitur, momentum aliquod præterire ſinebat, quin ſemper aut oraret, aut legeret, aut ſcriberet, aut dictaret. In his ſacrorum operum exercitijs eum aduentus illius Euangelici Viſitatoris reperit, nec vt multos, dormientem, ſed vigilantem inuenit. Inuenit eũ verè vigilantem, et ad æternitatis nuptias non vt fatuam, ſed vt ſapientem Virginem euocauit, etc. Nam ad ſoluendum commune mortalium debitum morbo correptus, eoque ingraueſcente, in breui ad extrema perductus eſt. Tunc verò quàm ſanctè, quàm deuotè Catholicæ primò fidei, dehinc peccatorum confeſſionem fecerit; quanto inhiantis cordis affectu Viaticum peregrinationis, ac vitæ æternæ pignus, Corpus ſcilicet Redemptoris Domini acceperit, quàm fideliter corpus ſuum, et animam hìc, et in æternum ipſi commendauerit, teſtes ſunt Religioſi Fratres, etc. Hoc Magiſter Petrus ſine dies ſuos conſummauit; et qui ſingulari ſcientiæ magiſterio toti penè Orbi terrarum notus, et vbique famoſus erat, in illius diſcipulatu, qui dixit: Diſcite à me, quia mitis ſum, et humilis corde, mitis, et humilis perſeuerans, ad ipſum (vt dignum eſt credere, ſic tranſiuit.* Hæc Petrus Abbas, qui poſt laudatum ob pia, nec vulgaria pœnitentiæ, ac ſanctitatis inſuper in Monaſterio exhibita cunctis exempla, eiuſdem laudibus epitaphium hoc tumulo perennis inſtar laudum monimenti inſcribit.

Felix vitæ poſt ipſius lapſum forma pœnitentia, ac dignus finis:

Mors ipſi ad immortalitatem tranſitus

Petrus Cluniac. cenſ: vbi ſupr

Sepulchralis Abaelardi titulus:

Gallorum Socrates, Plato maximus Heſperiarum,
Noſter Ariſtoteles, logicis, quicunque fuerunt,
Aut par, aut melior: ſtudiorum cognitus Orbi
Princeps, ingenio varius, ſubtilis, et acer,
Omnia vi ſuperans rationis, et arte loquendi,
Abelardus erat; ſed tunc maximè omnia vicit.
Cùm Cluniacenſem Monachum, moremque profeſſus,
Ad Chriſti veram tranſiuit Philoſophiam;
In qua longeuæ benè complens vltima vitæ,
Philoſophis quandoque bonis ſe connumerandum
Spem dedit, vndenas Maio renouante Kalendas.

Quia pœnitẽtes laudatur.

Iſthæc igitur poſt praua abdicata hæreſũ dogmata homini ad pœnitentiæ ſinum traducto, & in arctioris vitæ obſeruantia diem feliciter obeunti, tituli adinſtar ſepulchralis, nec non famæ haud nunquam morituræ argumentum ſtatuiſſe ſufficiat, vt videlicet ipſi anteactos vitæ errores nil, vbi ſic pœnitentia præſto eſt, attuliſſe detrimentum innoteſcat.

Auguſtin Mā aus hiſt. ſelect. cap:500. an. 1569:

28. Et plures quidem numero Viri hìc nobis ſuppetunt, qui Deo afflante, ad Catholicam fidem poſt eiuratam hæreſim, traducti feliciter ſunt; ſed vnus præſertim, qui Caluini pridem vitiatus erroribus, præferuidè adeò reſipuit; vt conſtans iugiter in fide poſtmodum perſtiterit, de quo Auguſtinus Mannus noſter in ſuis ſelectis hiſtoriarum paginis iſthæc: *Circa Annum* (inquit) 1569. *quidam iam diu hæreſibus ſuis immorans, licet diu, multùmque ſollicitatus in contrarium à quibuſdam Catholicis, quos amatus amabat, tam graui correptus eſt morbo, vt vitam non ſperaret. In tãto igitur periculo auſus eſt à Deo ſignum petere, rogans, vt propitius ſibi foret, et veram, qua ſaluaretur, religionem diuinitus reuelaret. Qua cogitanti apud ſe, et in cordis ſecreto precanti, ecce iuxta lectulum ignis apparuit corporalis, et in circuitu ignis multæ manus, quæ arreptos libros Caluinicæ communionis in Anglia nimis notos, et oculis eius, vt videret, atque agnoſceret, admotos, in ignem deinde coniecerunt, omnibuſque exuſtis euanuerunt. Hominis nomen, et habitationem indicare poſſem, ſi liceret, teſtium quoque fideliſſimorum, quibus non ſine Dei nutu poſt quatuor demum annos (tandiu enim celauerat) reuelauit terribiliter, denſeque conteſtans Deum, qui eum iudicaturus eſſet, ſe non conficta, ſed geſta narrare, idque etiam tum*

Ricæ. Briſt: ſo:1.mot.12.

Caluiniſta poſt impios errores pertent viſu ad fidem, & Eccleſiæ ſinum conuertitur:

Digitized by Google

Videt manus igni libros iniicientes.

rum in ſuis hæreſibus perſeuerans; ex quo ipſi quidem iam maior imminebat cumulus damnationis, niſi reſipuiſſet (eſt enim iam Catholicus, vt audio, ac reconciliatus Eccleſiæ) ſed viſioni maior inde, certiorque allata eſt fides, vt facilè vident omnes: quippe, qui tandiù reticere, tam difficulter reuelare voluerit: et quando reuelauit, et poſtquam reuelauit, in hęreſi permanere, neque tamen vnquam, quod dixerat, retractare: ſed vt tunc hæreticus, ita etiam nunc Catholicus cum omni conſtantia, et aſſeueratione identidem confirmare. Sic planè præſtitis è Cœlo portentis admonitum, mox ad Chriſti fidem hęreſis reiecto mēdacio, ac labe expiatus profugit.

Veritatem fidei è Cœlo edoctus Catholicus fit, & viſum narrat.

29. Sacrorum verò librorum lectione haud ſemel hæretici, agnito prauorum dogmatum errore, & ad pœnitentiam, Deo aſpirante feliciter traducti, ſalutem animi poſt naufragiū deniq; ſunt elucrati. Quod ſanè iuſto olim Caluino, & ex ipſiuſmet Caluini ſtirpe progenito contigit, qui dum Cæſaris Cardinalis Baronij Annales attentè perlegit, Deo afflatus, ac cœleſti mox lumine reſperſus, ad Orthodoxam, illibatamque Chriſti fidem conuolans, magnum de ſe cunctis, tum pœnitentiæ, tum pietatis exempla reliquit; Cuius quidem Hieronymus Barnabeus Congregationis Oratorij Presbyter in conſcriptis à ſe Baronij geſtis, atque his planè verbis, ipſius Baronij recenſendo laudes meminit: *Quamobrem* (ait) *Iuſtus Caluinus Vir clariſſimus, idemque doctiſſimus, qui Annalium beneficio ex hęretico Catholicus Baronij fidem, et nomen accepit, etc.* Ipſius item infra his iterum verbis mentionem agit: *Teſtis eſt* (inquit) *Iuſtus Caluinus vetera Caſtrenſis Vir genere, et doctrina clariſſimus, qui (vt ſupra innuimus) ex hęretica prauitate Annalium Eccleſiaſticorum lectione ad Catholicam fidem excitatus, Romam cùm veniſſet, Auctore Baronio, largè, liberaliterque à Clemente Pontifice tractatus eſt, mox in Baſilica Lateranenſi ab eodem Pontifice ſolemni ritu ſacro chriſmate confirmatus, eundem Baronium patrinum habuit, quem Patrem fidei ſuę paulò ante habuerat, cuius et in familiam cooptatus, ex Caluino deinde Baronius dici voluit, et tanquam filius chariſſimus innumeris propè beneficijs auctus, atque exornatus eſt, videre eſt eius epiſtolas, et parentalia in obitu Cęſaris Cardinalis Baronij, vbi effuſiſſimam tanti Parentis charitatem, et beneficentiam ad Cælum extollit.* Hic verò pœnitens Religioſæ poſtmodū vitæ rationem volens, libenſque amplexus, tum ſcientia, tum pietate clarus è vita deceſſit.

Hieronymus Bernabeus in geſt. Card. Baronij lib. 1. c. 2.

Iuſtus Caluinus, & è Caluini ſtirpe legendo Baronij Annales conuertitur.

Vis gente, & doctrina clarus à Clemēte VIII. ſacro chriſmate confirmatur.

Grati animi gratia Iuſtus Baronius dici voluit, & piè moritur.

30. Alter quoque præmemorato, & ab hæreſi pariter pia Baronij opera, & charitate ad fidem traductus, hic ſe nobis offert, de quo ſcriptor, qui ſupra, hæc tradit: *Hanc* (inquit) *ipſam charitatem expertus eſt Gaſpar Scioppius Francus, Vir doctiſſimus eorundem Annalium beneficio ad veram ſalutis ſemitam reuocatus, quem ille velut filium de Regione longinqua reuertentem affectu planè paterno complexus eſt: pro quibus omnibus quid reponeret, non inueniens, niſi quod facto naufragio pręter ſuam ipſorum ſpem liberati factitare conſueuerunt: Hanc (inquit in libello de ſua ad orthodoxos migratione) Cardinali Baronio ob deuitatum ęternum animę naufragiū in ade memoria, et æternitatis tabellam ſuſpenſam, dedicatamque volo.* Sic ille, vt Deo ſe in primis, ac Baronio gratum exhibeat, dum à fide longiùs aberrat, ab ipſo mortis impetu liberatum, & ad orthodoxæ Eccleſiæ ſinum feliciter adductum, ampliſſimis palam verbis teſtatur.

Hieronymus Bernabeus vbi ſupr. cap. 2.

Gaſpar Scioppius Vir doctus Annalium lectione ab hęreſi reſipiſcit.

31. Illud demum narratis hactenus, coronidis inſtar, ſubteximus, in hæreticis videlicet ad fidem traducendis plus Chriſtianorum virtutum exempla, quàm verba, doctorumque ſubtilia hominum argumenta prodeſſe. *Homines quippe* (vt moralis ait Philoſophus) *magis credunt oculis, quàm auribus*; adeoque magis plerunque apud ipſos ad ſuadendum exemplis, quàm verbis proficitur. Hinc recurrēte Iubilęi Anno 1600. cùm magni ad Vrbem ex remotioribus Orbis terrarum partibus cōcurſus fierēt, peregrinum quendam hæreticum in hoſpitali Confraternitatis Sanctiſſimæ Trinitatis domo hoſpitio recipi contigit, qua præſertim die Clemens VIII. fel. & immortalis memoriæ Pontifex ad Peregrinorum menſis, quod tunc ſæpè, ac ſæpius faciebat, miniſtrandum acceſſerat; priùs autem (quo charitas humilitate magis clareſceret) ipſe Chriſti Vicarius peregrinorum raro Chriſtianæ tum humilitatis,

In hæreticis ad fidem cōuertendis plus valent exempla, quàm verba.

Seneca in moral.

Clemens VIII. anno Iubilæi ſuo hæreticum hominem piæ, charitatis exemplo ad fidem traducit.

tum

Digitized by Google

tuam pietatis exemplo lauare pedes conſueuit. Hæreticus itaque cum ante ſe, vt pedes ablueret, Romanum Pontificem in genua procumbentem videret, rei nouitate ac totus mente permotus, attonituſque qua potuit voce altiùs exclamauit: *Abſit, abſit, vt Sanctitas tua, (Pater Beatiſſime) pedes mihi lauet: hoc quippe (vt libere fatear) honore ſum omninò indignus*; Ipſiſmet itaque Petri ad Chriſtum vocibus compellans: *Domine tu mihi lauas pedes? non lauabis mihi pedes in æternum.* Pontifex verò eò magis propoſitum, conſuetumque ſibi humilitatis exercere miniſterium præoptans, vt loco ſtet, & à ſe interim charitatis officiũ excipiat, diſtrictè præcipit, vbi alter ſui rationẽ dicti ſubtexens: *Ego* (ait) *peccator omnium maximus, quinimmò, et hæreticus ſum*; At præſtitis ille modo ſibi officijs, ac viſa inſuper Romani Põtificis humilitate corde compunctus, iugiterque illacrymans, dũ ſibi Pontifex lauat pedes, & è loco ſubinde exiliens, ac humi ad pedes Pontificis prouolutus, hæreſim execratus, ac peſſimos vitæ errores, ad Romanæ Catholicæ Eccleſiæ ſinum procurrens, paterna à Pontifice aberrantis inſtar ouiculæ intra oſtium charitate receptus eſt, nec tam Scholaſticorum argumentis, quàm Pontificiæ documento humilitatis, pijſque ipſius in ſe miſericordiæ operibus efficaciſſimè conuictus, compunctuſque ſe ad eiurandam hæreſim efficaciſſimè adductum palam cunctis teſtatus eſt.

Hæreticus lauare ſibi pedes recuſat.

Pontificiæ humilitatis permotus exemplo Catholicam fidem eiurata hæreſi amplectitur.

32. Idem planè nouiſſimis diebus, quando iſthæc ſcribimus, ſub Sanctiſſimo Pontifice Clemente huius nominis Nono, cùm & ipſe Archihoſpitalem Sanctiſſimæ Trinitatis domum per ſanctioris hebdomadæ recurrentis dies inuiſeret innouari contigit. Enimuerò cùm Pontifex pari paternæ Pontificiæ pietatis, ac mirò item humilitatis exemplo peregrinorum menſis inſeruit, & pia quoque charitatis officia illic exhibet. Duo ex Batauis nequiores hæretici, qui præſentes ibi tunc aderant, viſa Pontificis adeò ſe ob Chriſti amorem demittentis, vt etiam lauaret peregrinorum pedes, exemplo mox intimo animo compuncti ſunt, ac ſubinde Fratrem Commiſſarium Generalem Romanæ Inquiſitionis adeuntes, prauam coram ipſo hæreſim eiurando, ſe Catholicam velle omnimodis ſectari in poſterũ fidem obteſtati; à quo ſubinde interrogati, quanam potiſſimùm te' fuiſſent ad id præſtandum adducti: *Alia nulla profectò re* (inquiunt) *quam inſigni Romani Pontificis tantum ſe ob Chriſti amorem, et pietatis cauſa demittentis, et tam benignum ſe erga exteros, qui ad Vrbem confluunt exhibentis, viſa nuper pietate, ad Catholicam nunc fidem proculdubio venimus; Contraria quippe omninò ſunt, quæ noſtri prædicantes ſuis quotidie mendacijs fingunt, ac nobis inculcant: His profectò, quæ oculis nunc noſtris vidimus, et quæ illi de Romano Pontifice è ſuggeſtu mendaciſſimè proferunt nũciando. Nos igitur, qui hodie mirabilia vidimus, Romanam ex operibus fidem verè Catholicam, verè Apoſtolicam, ac ipſiuſmet Chriſti, è Cælo fidem agnoſcimus, ac proindè libera voce profitemur*. Id ipſum alteri quoque hæretico, & excellentioris notæ Viro accidiſſe à Viris fide dignis accepimus, qui Pontificia Clementis, tum pietate, tum benignitate; ſed Chriſtiana in primis humilitate ſimul, & charitate permotus, hæreſi vnà cum ſuis erroribus ipſam ad Inferos ablegando, nunciũ remittens, Catholicæ demum Eccleſiæ, feliciter eſt aggregatus, quæ nos hìc ad immortalem tanti Pontificis memoriam, quem ſuæ Deus breui tempore Eccleſiæ Paſtorem dedit, & iam immortalitatis ſtola in Cœlum donauit, vel obiter narraſſe voluimus.

Idem ſub Clemẽte IX. ſuperioribus annis hæretico contigit.

Duo Batani nequiores hæretici viſo Pontificis peregrinorum pedes lauantis exemplo hæreſim execrãtur.

Alius item hæreticus ſic ad fidem venit.

CAPVT XIX.

Hæreticorum Fautores quid reſipiſcendo præſtiterint.

1 REgia vnicuique via, ſi à periculis liber, ac ſaluus tandem fieri vult, incedendum proculdubio eſt, adeoque ab extremis, quæ ſe ipſis vitioſa plerumque ſunt, & nonniſi perditionis, ac perditorum viæ, pes inter ambulandum cautè contrahendus, vt inter abrupta ſæculi per rectam quis virtutis ſemitam ad immortalis Regni probè magiſterio edoctus felicitatem pertingat: *Non declinaueris* (inquit Scriptura) *ab eis nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram*. Quod ſanè Moy-

Via Regia incedendum ſi quis ſaluus eſſe cupit.

Deuteronomij. cap.18 nu.14.

Moyſes olim ſapientiſſimus Iudæorum Legiſlator, & Dux, cùm ad repromiſſam Paleſtinorum ditionem vnà cum Iſraelitis pergendo contenderet, conceptis Regi Edom per internuncios verbis aliquando denūcians: *Obſecramus* (inquit) *vt nobis tranſire liceat per terram tuam, etc. Gradiemur via publica, nec ad dexteram, nec ad ſiniſtram declinantes.* Quod ſanè Rex perditus, ac in ſuis per ſcelus conſilijs obſtinatior nedum petentibus vltrò denegauit; ſed armis inſuper arrogantiſſimè vſus pro verbis, ac bello pro reſpōſo venientibus indicto omnem penitus viam præcludens à ſuis quamprimùm fetro præoccupandam bellatoribus voluit: *Et egreſſus eſt* (ait) *cum infinita multitudine, et manu forti.* Neque verò ſuo, ac præcipuo id ipſum, quod tunc ille agebat, myſterio carebat; dum nil Rex, prophanus vtpote magis timeret, quā vt media Populus incedens via, cœptum feliciter tandem proſequendo iter procederet: A recta quippe declinantem viā nōniſi in præceps ptoculdubio iturū ſciebat, vt optimè Philo his myſticè verbis inculcādo adūbrat. *Id* (inquit) *moleſtiſſimè terrenus Edom fert: timet enim ſuis dogmatibus, ne ſubuertantur, confundanturque, et ideò bellum internecinum minatur, ſi conentur viam vi perrumpere.* Haud ſecus praua quæuis hæreſum, prophanorumque dogmatum ſecta, dum à media, hoc eſt de regia veritatis, & credendi via per ſcelus recedit nonniſi certum, manifeſtūq; pertinaciæ lapſum incurrit. Callidus nāq; hoſtis haud multùm curat, ſi quis vel ad dexteram, vel ad ſiniſtram potiùs ambulando declinet, dummodò à recto, rutoque itineris tramite aberret, ac pedem obambulando per ſcelus inflectens, ac in lubrico tandem figens, Hieronymo teſte, illidat: *Si à recta* (ait) *via paululum declinaueris, vtrùm ad dexteram vadas, vel ad ſiniſtram; cùm verum iter amiſeris.* Ità planè hæretieorum ſinguli in ſuis dogmatum deliramentis ad dexteram, vel ad ſiniſtram declinando, rectam illibatamque fidei, quam ſectari par eſt, normam reijcienres, tutum proculdubio ad Cœlum iter amittunt, iuxta id, quod Iobus mediam tenendam viam; vt ad beatum Dei conſpectum pertingeret, ſibi proponens: *Si ad ſiniſtram* (inquit) *iero, non apprehendam eum, ſi me vertam ad dexteram, non videbo illum.* Nec aliter, cùm de ipſius Dei præceptis agitur: *Si quid addas* (ait Ambroſius) *vel minuas, preuaricatio quędam videtur eſſe mandati, etc. Plerumque teſtis, dum aliquid ad ſeriem geſtorum è ſuo adijcit, totam teſtimonij fidem paucis mendacio decolorat; nihil igitur, vel quod bonum videtur, addendum eſt.* Hæc ille.

Numerorum cap. 20. v. 17. Vbi ſupra num. 20.

Rex Edom Iſraelitis ex Aegypto venientibus etiam prælu-dit.

Philo lib. quod Deus ſit immutabilis.

Regia incedere via quid myſticè deſignet ex Philone.

Hieronymus in cap. 6. Mathæi.

Hæreſum dogmata à regia fidei regula declinant.

Iob. cap. 23. v. 9.

Ambroſius lib. de prodit. cap. 12.

2. Quo quidem callida hæreticorū fraus, & in malo pertinax conſuetudo proditur, qui ſuper antiquis, illibatiſque fidei dogmatibus, ac diuinarum ſcripturarum verbis ſemper, quid aut detrahunt, vel certè è ſuo aliquid apponunt; adeoque ſibi hæreſim, eorum quiſque ſic credendo fabricat: tuti profectò ſinguli ſi in medio ambulantes cōſiſterent; hæc enim Cyprianus: *Hereticę* (inquit) *profeſſionis eſt iſta contradictio calumnioſa, quę de bonis preſcribit, vt aſſerat mala; et de ſanctitate preiudicat, vt immunditiam ſubtiliter introducat; de licito calumnias facit, vt obtinere illicitum poſſit.* Quid enim in ipſam poriſſimùm Deiparam Virginem hæretici aliquādo peccarunt, niſi quod haud orthodoxæ fidei aſſertis veridicis inhætentes, nunc virginitati ipſius detrahendo, modò verò ipſi per ſcelus Diuinitatem tribuendo, altiùs, Epiphanio teſte, delirabant: *Quidam* (ait) *contumelia afficere ipſam auſi ſunt tanquam copulatam carni, et eſt hoc impie nonſſimum, ac flagitioſiſſimum. Quidam ſe ipſos ita deceperunt, vt in tractatione de ipſa Sancta ſemper Virgine, pro Deo hanc introducere ſtuduerint; quod totum impium eſt, ac nefarium.* Sic planè miſeri cæcutientes, dum paſſim ſermones de Virgine parum veritati conſonos miſcent, vel ad dexteram nimis laudando, vel in ipſam perperam certè oblatrando, ac vituperando, ad ſiniſtram non niſi certò ſemper fidei naufragio declinarunt.

Præuaricatio precepti eſt vel ad ſiniſtram pedem inflectere ex Ambroſio.

Cyprianus lib. de fide.

Hæreſis ſem per Deiparæ vel detrahit ex Cypriano.

Epiphanius hæreſi 78.

Hæretici Deiparæ aut Virginitatē denegaut, aut Diuinitatem affirmat ex Epiphanio

3. Arquì ingenti poſtmodum Dei beneficio aberrantibus è Cœlo veritatis lumen affulſit: *Primus quippe* (vt Cyprianus dolet) *felicitatis gradus eſt non delinquere, ſecundus delicta cognoſcere.* Ipſiſque demum hæreſum propugnatoribus, fautoribuſque, vt in viam poſſent redire iuſtitiæ, nec ad dexteram, vel ad ſiniſtrā declinando; ſed ſacratum ſcripturarum

Cyprianus lib. 1. ep. 3.

verbis, & Eccleſiæ ſancitis, Sanctorumque Patrum dictis mordicus inhærendo, tutum media via iter; vt ſalui è profundo emergerent, arrripiendũ omnimodis fuit. Quod nonnulli probè ipſius pœnitentiæ magiſterio edocti, magna item cum laude captiuantes intellectum in fidei obſequium præſtitere, dum conceptam ſemel animo hæreſim abiecere, vel ſuam certè auxiliarem illi operam poſt errorem ſemel agnitum poſt hac impendere detrectarunt, vt multis quidem ex ſacris hiſtoriarum tabulis, & Virorum præſertim Principum exemplis vltrò conſtabit.

Tutum credentibus diuinis Eccleſiæ aſſertis, ac Patrum dictis acquieſcere,

4. Quoniam verò infame hæreſum in primis patrocinium, ipſis tum fautoribus, tum alijs cunctis exitio eſt, vbi tamen plerumque praui error dogmatis manu deprehenditur, orthodoxæ conducit propagandæ plurimum fidei, & ne res gratis aſſeri videatur, tempore Arcadij, & Honorij Imperatorum; cùm Gazæ inita publicè diſputatio fuiſſet inter Porphyrium Gazenſis Ciuitatis Epiſcopum, & Iuliam Antiochenam, clariſſimam fœminam, quæ illuc aduenerat, vt Gentiles, quos ad Chriſti fidem conuerſos audierat, ad Manichęorum ſectam blandiloquis verbis alliceret: confuſa tandem infelix mulier, ſuiſque tecnis, ac fraudibus intercepta, diuinitus obmuteſcere coacta eſt, & quæ hæreſis patrocinandæ in arenam deſcendens partes ſuſceperat, ſilentio fidei veritatem, ac perfidam Manichęorum falſitatem fateri compulſa, linguam ſimul, & vitam vnà ſimul amiſit; hæc enim apud Metaphraſtem in B. Porphyrij actis habentur. *Illo autem* (inquit) *tempore (nempe anno ſequenti à ruina Marnei templi) venit in Ciuitatem quadã Antiochena, quæ vocabatur Iulia: erat verò ex execranda hæreticorum, qui dicuntur Manichæi, ſecta. Cùmque cognouiſſet aliquos eſſe recens illuminatos, & in Sancta fide nedum ſtabilitos, in eorum irrumpens animos, eos corrumpebat per doctrinam ſuam oculos perſtringentem, & incantantem, ſed multò magis per pecuniæ erogationem.* Ore igitur, atque auro mulier nequam perditæ patrocinando hæreſi, multos in laqueum trahebat, à Chriſti fide anertens; hæc enim Auctor: *Cùm illic* (ait) *verſaretur peſtifera mulier, quidam fallaci eius doctrina ſunt traducti: Poſt aliquot verò dies, cùm id cognouiſſet à quibuſdam fidelibus S. Porphyrius Gazenſis Epiſcopus, eam accerſitam interrogauit, quęnam, & vnde eſſet, & quamnam haberet opinionem? Illa autem, & puram, & ſe Manichæam eſſe confeſſa eſt. Iis autem, qui erant apud ipſum ira motis (erant enim quidam pij) eos rogabat Beatus, ne iraſcerentur, ſed patienter eam admonerent, & ſemel, & bis, ſeruans id, quod dictum eſt à Sancto Apoſtolo. Deinde dicit mulieri: Abſtine ò ſoror, ab hac mala opinione; eſt enim Sathanica. Illa autem reſpondit: Dic, & audi & aut perſuadebis, aut perſuaderis. Sanctus verò dixit: Para te in craſtinum diem, & veni huc. Illa autem eum valere cùm iuſſiſſet, eſt egreſſa.* Atquì altero die mulier inter diſputandum mẽte prorſus confuſa, ac diuinitus obmuteſcẽs hæreſi Manichęorum lingua poſthac patrocinari deſijt: *Poſtquam* (inquit) *mala pluribus horis eſſet fabulata, & conſuetas dixiſſet blaſphemias in Dominum, et Deum vniuerſorum, etc. in eam tulit ſententiam dicens: Deus, qui fecit omnia, qui eſt ſolus ęternus, nec habens principium, nec finem, qui glorificatur in Trinitate, tuã percutiat linguam, & obturet os tuum, ne loquatur blaſphemias, etc. cæpit tremere Iulia, et mutari vultu, et manens in extaſi longum tempus, non loquebatur; ſed erat muta, et immobilis, etc. Cùm longo autem tempore manſiſſet muta, emiſit animam profecta ad tenebras, quas in honore habuerat.* Mortua autem infelici, quæ aduerſus Deum blaſphemias, fœmina; qui aderant, Manichęorum labe vitiati, ad Chriſtum conuerſi, nuncium Sathanæ, eiuſque prauis doctrinis dedere, & qui fœminæ erroribus primùm fauebant, poſteà ipſam execrati Catholicæ Fidei dogmatum patrocinium ſuſcepere; hæc enim in actis: *Quicunque verò, qui audierunt id, quod factum fuerat, valdè ſunt admirati, non ſolùm qui erant noſtrę fidei, ſed etiam alienigenę. Qui autem cum ea erant duo viri, ac mulieres, et quicunque ab ea corrupti fuerant, currentes procidерunt ad pedes Sanctiſſimi Epiſcopi dicentes:* Errauimus, *et petebant pœnitentiam. Beatus verò fecit omnes anathematizare Manetem auctorem eorum hęreſis, ex quo etiam appellati ſunt Manichæi; et cùm plurimos dies eos inſtituiſſet catecheſi*

Baronius an. 4.3.nu.33.

Hæretica prauitas vbi innoteſcit, apprime orthodoxis prodeſt.

Marcus Diaconus in vit. S. Porphyrij apud metaphraſt. & Lippom. 26. Filon

Porphyrius Gazæ Epiſcopus Iuliã Antiochenã Manichęorũ propugnatricem ad diſputandum prouocat.

Mulier recens ad fidẽ conuerſos auro & lingua ſeducebat.

Illa in ore fœminæ blaſphema verba: *Aut perſuadebis, aut perſuaderis*

Diſputatio in multas horas protrahitur.

Mulier diuinitus muta & immobilis reddita, ſic poſt multum temporis moritur.

Marcus vbi ſupra.

Multi hoc videntes ad fidem traducti à S. Porphyrio.

addaxit ad ſanctam Catholicam Eccleſiam, Occaſione autem illorum, & alij quoque ex alijs gentibus pænitentia ducti, fuerunt illuminati. Sic planè quod ſuſceptæ hæreſis patrocinium fœminæ exirio pridem fuit, hæreſis proculcandæ quàm multis poſtmodum, & veritatem agnoſcendo ad Catholicæ Eccleſiæ ſinum redeundi cauſa extitit.

5. Vnus verò, ac præcipuus ex eorum, qui hæreſi olim patrocinati ſunt, ſed poſtea reſipuit, numero fuit Theodoſius Iunior Romanorum Imperator, Theodoſij ſilius, qui multa dignè, ac laudabiliter domi, foriſquè clarus præſtitit; & cùm ſtrenuè in acie pro fide Catholica ſtetiſſet, quò vſq; Pulcheriæ Auguſtæ ſororis ſanctiſſimæ in Romano adminiſtrando Imperio conſilijs adhæſit, res feliciter ipſi, & ex voto ceſſit: Verùm poſtea, Chryſaphio Eunucho ſuadente, in B. Flauianum Conſtantinopolitanum temere inſurgit, quod ſoror ægrè ferens, ſpontè ſe Imperij adminiſtratione abdicat; Poſt hæc autem Princeps Dei nutu in multa malorum incommoda, calamitateſque impegit. Suo etenim Euthycem hæreticum fauore complexus, alteram Epheſi ſynodum, cui Dioſcorus prȩſideret, cogendã curauit, quod & poſteà non tam Concilium, quàm Conciliabulum ſua per ſcelus auctoritate confirmat. Quamobrem à S. Leone Papa, & à Romano item Concilio admonitus, acriterque obiurgatus haud dictis paruit; ſed paternis, atque Apoſtolicis dictis aurem minimè præbens, Deo tandem vlciſcente, viuendi finem fecit. Atquì Imperator ſubinde ſuam vel ſerò, Dei aſpirante gratia, & Pulcheriæ ſororis adiutus precibus, culpam agnoſcens, ad pœnitentiæ lamenta profugiens, culpa ſe ipſum, antequam diem obiret, piè, ac laudabiliter expiare non deſtitit.

Baronius an. 450. n. 11.

The odoſius Iunior Rom. Imperator, prauæ aliquando hæreſi Eutrichianæ patrocinatur.

Chryſaphio Eunucho ſuadente S. Flauianum Epiſcopum exagitat.

6. Itaq; Chryſaphium totius mali facem, malorumque architectum, ſuis expoliatum bonis, quantocyus in exilium amandat; ſic planè ante actæ diluere culpæ reatum, & quo ſe obſtrinxerat, omnimodis ſcelus expiare pœnitendo contendens, vt Nicephorus his verbis tradit: *Theodoſius* (inquit), *vbi re ſecum perpenſa, ſe Chryſaphij aſtutia deceptum eſſe comperit, per quàm grauiter & impietatem in Flauianum perpetratam, & alijs Epiſcopis nefariè illatam contumeliam, & condemnationem tulit. Et cùm dolori ſuo mederi non poſſet, in Chryſaphium legitimum, iuſtumquè effudit furorem. Itaque illum primùm dignitate, mox etiam ſubſtantia omni ſpoliatum, in Inſulam quandam relegauit; cuius iudicium quod cȩleſtis quoque calculus comprobaret, in mari nauigantem aſſecutus eſt.* Hȩc Nicephorus; Neque his Princeps contentus, Eudociam Auguſtam vxorem pro adimiſſis acriter obiurgans, ab aula confeſtim amouit; Pulcheriam ſororem denuo ad clauum Imperij adminiſtrandum reuocans, vt Nicephorus his verbis meminit: *Poſtea quoq; coniugem Eudociam per acrem obiurgationẽ malè admodũ accepit, vt quȩ malorum inualeſcentium cauſa fuiſſet; Sed hac iniuriam quoque germana ſua Pulcheria, quȩ eius cauſa Imperiali Aula eiecta eſſet, factam adiecit, atque inſuper illam de Paulino ſuſpicionem, & contentionis ouem, vehementer eam perſtringens, in medium protulit. Illa conſilij dubia, cùm in magnum eſſet coniecta metum, vt ſibi Hieroſolymam petere liceret, petijt; ad quam profectionem ſe voto nuncupato Deo obligauerat, ſi in Matrimonium collocatam filiam vidiſſet: Imperator confeſtim in ſeptimum eam miſit; ſororem Pulcheriam ſeptimum iam ibi annum agentem reuocauit, quȩ magno cum apparatu, & comitatu in Aulam redijt, Epheſum certis hominibus miſſis, ſacrum Flauiani corpus inde in Vrbem imperantem tranſtulit, &c.* Hæc ille. In quibuſdam verò, quæ ibidem narrat, Nicephorum hallucinatum, & quæ vtpote manifeſti ipſum mendacij redarguunt, Baronius tradit, quem curioſus Lector ſuper his conſulat.

Nicephorus lib. 14. cap.

Eudociam vxorem a ſe ablegat, & Pulcheriam Auguſtam in aulam reuocat.

Nicephorus vbi ſup. c. 23.

In ſubito inopinoque euentu, mutatio dexterȩ Excelſi affulſit.

Baronius vbi ſupra n. 14.

7. Porrò cum Theodoſium ex animi propoſito pœniteret, is paulò ante quàm fatis concederet, Epheſum venit, ibiquè ſuis iugiter ad Deum precibus, culpæ veniam obtinere, ac vnà ſimul de digno ſufficiendo ſibi in Imperio homine totis animi neruis enitendum curauit, vt Nicephorus his planè verbis inculcat: *Et cùm obitus eius* (inquit) *appropinquaret, Epheſum venit, S. Ioannem Virginem, & Euangeliſtam honoraturus, templumquè illius ingreſſus, orationi ſe ſe dedidit: in qua etiam quis ei in Imperio Romano ſucceſſurus eſſet, edoceri ſe à Deo petijt. Quod vbi*

Nicephorus lib. 14. n. 15.

Theodoſius ex corde pœnitens, precibus intendit, ac de digno ſibi ſufficiendo cogitat.

per

per viſionem ei Deus oſtendit, Conſtantinopolim rediit. Nec ità multò poſt exercitu ex bello aduerſus Attilam geſto, reuerſo, Vrbe egreſſus eſt, vt equitatione, & venatione ſe recrearet. Atque inter equitandum equo delapſus, ſpinæ vertebram laxauit. Quapropter lectica in Vrbem relatus eſt: Atque vbi ſe moriturum eſſe ſenſit, cum Pulcheria ſorore ſecretò ad ſe reuocata, de Marciano tribunitio locutus eſt, Deo gratum, placitumquè eſſe dicens, vt ille poſt ſe Romanam adminiſtraret ditionem. Et ille quidem cùm hac dixiſſet, mortuus eſt. Hęc Nicephorus. Hic autem quę de eius obitu Baronius meminit, repetenda ſunt; licet Zonaras longè diuerſam hac ſuper re ſententiam proferat, dum ipſum videlicet morbo perijſſe affirmat, alij verò lapſum ab equo ſcriptis tradant, cui ſententię Cedrenus item viſus eſt annuiſſe, &c. At Theodorus Lector in Collectaneis hanc tragicæ rei cauſam affert: *Theodoſius*(inquit)*Iunior ad venationem egreſſus, & in fluuium Albim abreptus, ſequenti nocte mortuus eſt, &c.* Hæc ille.

Inter venandum lapſus, & morbo oppreſſus de Marciano ſubrogando cum Pulcheria decernit.

Poenitens, ac Pie moritur.

Theodorus Lector in collectaneis.

8 Hìc verò vt Principis culpam, ac ſimul pœnitentiam contemplandam ſibi Lector ob oculos ponat, ipſum hac ſuper re perorantem audire Baronium pręſtat: *Certè quidem*(inquit)*in ipſius Imperij regimine eximio ſemper refulgens religionis exemplo, Theodoſius ex inſtitutione Pulcheriæ, & vitę moribus integerrimis pollens, ſuperiores omnes Chriſtianos Principes videri poterat ſuperaſſe: Cùm verò vxoris, & Eunuchorum conſilijs ſe ſe ab eadem S. Pulcheria ablegauit, quaſi optimi regiminis ruptis habenis, in præceps actus, deteriora cæteris Principibus perpetrauit: cùm fauens priuatis affectibus, ſummum Catholicæ fidei intulit detrimentum, & immenſa clade Eccleſiam Orientalem affecit. Cuius rei gratia in ſe ipſum primò è patientis Dei manu dirę vltionis fulmen extorſit. Vt planè ad eius ęxemplum illud ſit ſæpe Dauidicum repetendum: Et nunc Reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram: ſeruite Domino in timore. Etenim non homo laceſſitur, ſed ipſe Deus vltionum, qui aufert ſpiritum Principum, & qui eſt terribilis ſuper omnes Reges terrę. Cæterùm quòd miſerationes Domini ſuper omnia opera eius, non ſtatim in Theodoſium iræ ſuæ ſagittas emiſit, in quibus parauit vaſa mortis, ne ſimul cum corpore, & anima æternæ ſalutis diſpendium pateretur, ſed pœnitentiæ tempus indulſit, &c.* Hæc ille.

Baronius vbi ſupra n. 11.

Pius princeps & bene de Eccleſia meritus in quæ mala deceptus procliue ex Baſiomo.

9. Dei itaque iuſtam pro delictis vltionem, ac ipſius pariter, dum humilis, compunctuſquè Imperator ad pœnitentiæ lamenta recurrit, Dei clementiam experiri promeruit; vt quod incautus pridem peccauerat, iuſtè ſubinde mulctatus exolueret, & ſoluendo dignis culpam flagellis impetitus abſtergens, è vita tandem expiatus abiret. Cui iſthæc Baronij verba, ampliſſimi inſtar monumenti, inſculpimus: *Qui quidem*(inquit) *attemperatam miſericordia Dei vindictam expertus eſt, quod datum ſit illi ante obitum admiſſum facinus intelligere, remedia quærere, in auctorem vlciſci, Romano Pontifici obedire, eidemquè communicare, vt datæ mutuò literæ docent. Tanta hęc haud dubium precibus Sanctæ ſororis obtinuit, ne præterita optimè functæ vitę bona opera interirent. Sed & miſericordiæ quoque Diuinę fuit, vt immanis perpetrati ſceleris in hac vita potiùs daret pœnas, quàm in futura. Cùm non iudicet Deus bis in id ipſum: Nam ſi ex ſententia Apoſtoli electi corripiuntur in hoc Mundo à Deo, vt non cum hoc Mundo damnentur.* Et hęc ſunt, quæ Theodoſio anteactas vitæ pœnitendo culpas, priuſquam diem obiret ſalubriter reparanti promerita hic ipſius glorię ſtatuere monimenta voluimus.

Dei miſericordia præuentus ante vitæ finem, culpā agnoſcit, & poenitentiam arripit.

Baronius vbi ſupra nu. 16.

In hoc potius, quam in altero ſęculo dans poenas pie obit.

10. Atqui poſt Romani Imperij, Principem, qui condigna ſuum pœnitentia, tum nomen, tum maximè Imperium illuſtrauit; ne cæteros inferioris notæ homines pręteteamus, Otho Friſigenſis rerum hiſtoricarum ſcriptor hic nobis occurrit, qui cum Giliberti Epiſcopi Pictauienſis, de quo in Annalibus mentio eſt palam ob infamem hæreſis notam execrandi, dogmata, dictaquè mordicus defenderet, eius ſubinde prauis erroribus Apoſtolicæ Sedis iudicio proſcriptis, damnatiſquè, facti ſub vitæ finem pœnitens, palinodiam publicè recantauit, cunctoſquè, qui aderant, ex hac vita migraturus, ſe Catholicæ fidei aſſertorem obteſtans, pro ſcandali offenſa veniam humiliter obſecrauit, quò ſic tutus è vita decederet, conſcriptumquè è ſe hiſtoriarum codicem alieno diſcutiendum, corrigendumquè iudicio, pro-

Baronius an. 1147. n. 3.

Otho Friſigenſis ſcriptor hæretici Giliberti ſcriptorum laudator reſipiſcit.

Baronius an. 1147. n. 7.

prijs manibus obtulit.Rem autem geſtam Kadeuicus Canonicus Friſingenſis enarrans, ſic habet: *Rebus*(inquit)*Teſtamenta diſpoſitis, etiam hunc (hiſtoriarum videlicet)codicem manibus ſuis offerri precepit, eumquè literatis,& religioſis Viris tradidit, vt ſi quid pro ſententia Magiſtri Giliberti (vt patet in prioribus) dixiſſe viſus eſſet, quod quemquam poſſet offendere:ad ipſorum arbitrium corrigeretur,ſequè Catholicæ fidei aſſertorem iuxta Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, immò & vniuerſalis Eccleſię regulam profeſſus eſt. Deinde multa priùs cordis contritione, & humili confeſſione reatum ſuum recognoſcens, ſumptis Sacroſanctis Myſterijs, in medio multitudinis SS. tam Epiſcoporum, quàm Abbatum Domino ſpiritum reddidit.* Hęc ille de Othonis pœnitentia obGilibertum à ſe defenſum,laudatumq; quem potiùs hæreſi laborantem omnimodis vltrò reiectum proſcriptumque execrari, haud defendere, vel quo quo modo excuſare debuerat.

Sub vitæ finem pœnitens librum à ſe conſcriptum Eccleſiæ iudicio diſcutiendū remittit.

Radeuic. in Frider. lib. 2. cap. 11.

Suſceptis ritè Eccleſiæ Sacramentis diem claudit.

11. Porrò prauę Giliberti hereſęs, & quæ ad Diuinitatem præſertim ſpectāt, ad quatuor capita recidunt; Alibi enim infelix, ſuoque præfidens ingenio longè à ſana fidei regula.aberrando receſſit; dū mortalium neminem quidquam apud Deum pręter Chriſtum Dominum mereri, necnon diuina Eccleſiæ Sacramenta vi, ac meritis fraudando, nullum niſi ſaluandum verè baptizari dogmatizādo aſſereret, vt Otho Friſigenſis in Friderici geſtis. Idem verò ſcriptor Gilibertum viuis in tabula coloribus viſus eſt adumbraſſe, cùm ait: *Fuit illis* (inquit) *in diebus in Aquitania Galliæ Ciuitate Pictauis, Epiſcopus Gilibertus nomine, hic ex eadem Ciuitate oriundus, ab adoleſcentia vſque ad vltimam ſenectutem in diuerſis Galliæ locis Philoſophiæ ſtudium colens, re, & nomine Magiſtri officium adminiſtraras; nouiterquè ante hos dies ad culmen Pontificale in præfata Ciuitate ſublimatus fueras, conſuetus ex ingenij ſubtilis magnitudine, & rationum acumine multa præter communem hominum morem dicere. Is igitur cum quadam vice conuentum de ſua diœceſi Clericorum magnum celebrans,ſermoni, quem fortè gratia exhortandi habebat, quędam de fide Sanctę Trinitatis interſereret: à duobus Archidiaconis ſuis Arnaldo, & Calone, tanquam contrà Catholicæ normam Eccleſię doctrinam inſtituens, ad Summi Pontificis, Romanęquè Sedis examen interpoſita appellatione, vocatur.* Hęc ille de Gilberto in hæreſim prolapſo.

Otho Friſigenſis in Friderico lib. 1. cap. 50. n. 9.

Impia Giliberti dogmata.

Primùm in Gallijs magiſter, deinde Epiſcopus Pictauienſis.

12. Et ſanè ex nouis vſurpatis vocabulorum commentis,& ex nimia pro ſuo mentis arbitrio ſentiendi,quæ fidei ſunt, dicendi inſuper, ac loquendi arrogantia, ex ſuperbo item literatorum hominum faſtu inuiſa quæque in Dei Eccleſia hæreſum tandem monſtra coaleſcunt, contra quæ Apoſtolicæ poſtmodum cenſuræ mucro exerendus, exercenduſquè eſt. Vt rem verò appoſite ab eodem Othone excerptam proſequamur: *Sic*(inquit) *vtrique viam carpunt, Romanoquè Pontifici Eugenio ab Vrbe in Gallias tendenti. Senis Ciuitate Tuſciæ occurrunt. Quibus Romanus Antiſtes auditis, cauſaquè viæ cognita, breuiter reſpondit, ſe Gallias interim ire, ibiquè de hoc verbo: eo quòd pręter literatorum virorum copiam ibidem manentium opportuniorem examinandi facultatem haberet, pleniùs velle cognoſcere. Archidiaconi in Gallias redeunt, ac conſulto Bernardo supramemorato Abbate Clareuallenſi, eum in commodum cauſæ ſuæ aduerſus Epiſcopum inclinant. Erat autem prædictus Abbas tam ex Chriſtianæ religionis feruore zelotypus, quàm ex habitudinali manſuetudine quodammodò credulus; vt & Magiſtros, qui humanis rationibus, ſæculari ſapientia confiſi nimiùm inhærebant, abhorreret, & ſi quidquam ei Chriſtianæ fidei abſonum de talibus diceretur, facilè aurem præberet.* Hęc Auctor, qui dum plus æquo Giliberto fauet, ipſius quidem cauſa S. Bernardo (vt videre eſt) ſuis nonnihil ſcriptis per arrogantiā viſus eſt derogaſſe; ob quod poſtea palinodiam pœnitentia adductus, compulſuſque recantauit. Vir quippe Sanctus ex his magis(vt Baronius docet) laudandus ab eo fuerat, vt qui quamlibet in fide Catholica nouitatem ferre minimè poſſet,& *humana*(velut ille inquit) *ingenia, quæ ſuis viribus Diuina petentia, elataquè ſuperbia, haud eſſent humilibus conſentientia, abhorreret, vt ea,quæ ſolerent ſui æſtimatione grauaia parere hæreſes monſtruoſas.* Hęc Baronius.

Hæreſes ferè ſemper ex nouis vocabulis exortę.

Gilibertus ad Eugeniū dictorum ſuorum redditurus rationem ire compulſus.

Otho Friſigenſis vbi ſupr. c. 50. 51.

S. Bernardus homines ſuo præfidentes ingenio, ac rationibus, nec aliorum iudicio deferentes exhorret.

Baronius vbi ſupra n. 9.

13. Verùm Clareuallenſis Abbas tū ſapientia,tum ſanctitate præcipuus cùm noua promulgari à Giliberto dogmata comperiſſet, omnem prorſus lapidem mo-

mouit, vt aſſertæ ab eo hæreſes ab Eccleſia proſcriberentur, nec à propoſito mentis Catholicæ fidei zelo ſuccenſus, deſtitit; quinimò propenſiori apud Eugenium Romanum Pontificem animi ſtudio inſtitit, vt idem Gilibertus coram ipſo Pontifice in varijs Conuentibus, atque Antiſiodori primùm, deinde Pariſijs, poſtremò in pleniori Concilio Rhemis compulſus, ac interrogantibus pro ſe reſponſurus ſe ipſum ſiſteret vt idem Otho his verbis tradit: *Prætaxati (inquit) Archidiaconi adſcito ſibi tanta auctoritatis, & æſtimationis Viro Abbate Bernardo, Epiſcopum Gilibertum eadem, qua prædictum Petrum, via damnare attentabat; ſed nec eadem cauſa, nec ſimilis erat materia. Iſte enim ab adoleſcentia magnorum Virorum diſciplinæ ſe ſubijciens, magiſquè illorum ponderi, quàm ſuo credens ingenio, qualis primò fuit Hilarius Pictauienſis, poſtea Bernardus Carnotenſis, ad vltimum Auſelmus, Radulphus Laudunenſis germani fratres: non leuem ab eis, ſed grauem doctrinam hauſerat, manu non ſubitò ferulę ſubducta, à ſcientia haud cenſura morum, vitaquè grauitate diſcordante, non iocis, ſeu ludicris, ſed ſerijs rebus mentem applicarat. Hinc erat, vt tam geſtu, quàm voce pondus ſeruans, ſicut in factis, ſic & in dictis ſe oſtenderet difficilem, vt nunquam puerilibus, vix autem eruditis, & exercitatis, quæ ab eo dicebantur, paterent animis.* Hæc de Giliberti, eiuſquè vitæ inſtitutis; cuius quidem exemplo, quod ſatis apud antiquos vel ipſo decantatum experimento, ac ſatis, vt Baronius (ait) re ipſa veraciter comprobatur: *Philoſophos nimirum Patriarchas fuiſſe Hæreticorum*; quippè qui ex Ariſtotelicis topicis de Diuinitate, & Deo, quem à Diuinitate ſeparabat, nonnulla tum in publicis concionibus, tum in priuatis, familiaribuſquè colloquijs palā effutire auſus, ſenſim miſer in hæreſim prolapſus eſt; cuius erroribus ſub Eugenio Tertio proſcriptis, damnatiſquè, Otho Friſigenſis, qui eum ſuis pridem dictis defenderat) ſub ipſum vitæ finem, ne certum ſalus animæ à Petri fide oberrando periculū ſubiret; vel ſerò, ſeriò tamen palinodiam canens à ſe temerè geſta condemnans, nec non perperam hæreticum hominem à ſe defenſum laudatumquè affirmans, ſuos hiſtoriarū libros Orthodoxæ fidei regulis, & Eccleſiæ iudicio cenſendos, tanquam lydio lapide tradi probandos, trutinandoſquè voluit, vt compunctus patentibus hiſce ſignis è vita iàm migraturus, ſuū Deo exitum pœnitendo humiliter commendaret.

Ipſius opera, & auctoritate Gilibertus apud Eugeniū vti reus, & in Conuentibus Epiſcoporum ſiſtitur.

Orthodoxa vbi ſupra.

Giliberti diſciplina, ipſiuſque ſcientiarum vis.

Baronius vbi ſupra numero 9.

Otho Giliberti ab Eugenio ob hęreſim damnati propugnator ac laudator ſe ipſum moriēs retractat.

14. Vt noſter autē ſermo ſuſceptæ narrationis propoſito inſiſtat; Guido Tarlatus Aretinus Epiſcopus præceteris ſuas in præſens tum culpas, tum laudes taceri non patitur, qui pius adeò fuit, vt à Deipara inter dormiendum Congregatio recens Sanctæ Mariæ Montis Oliueti illius Patrocinio ſit credita, & primus inſuper album Conditoribus amictum, ſibi in ſomnis à Virgine præoſtenſum tribuerit: ſed vir Cæſarei tuendi iuris obtentu ſemper (vt Rainaldus tradit) arroganter vltrò oppugnare Eccleſiam cœpit, & Caſtruccio manifeſtò Eccleſiæ hoſti, ac cenſuris item proſcripto, cæteriſque Eccleſiæ perduellibus fauere non deſtitit; adeò vt Pontifex poſtquam atrocia ipſius ſcelera recenſuit, haud inulta reliquerit. In primis namque is ob Epiſcopatus adminiſtrationem, quam Pontificio vrgente imperio minimè dimiſerat, anathemate perculſus, atque Epiſcopalibus inſuper exauctoratus infulis, condignis tandem ab Apoſtolicæ Sedis Legato cenſurarū pœnis mulctam meruit. At Guido à Caſtruccio ſubinde apud Bauarum, cui fauebat vti clam inniti cum aduerſario fœderis conſcius delatus, ac proditionis item crimine notatus, intimo tactus cordis dolore couſulendarum Aretinarum rerum ſpecie à Ludouico, nec abſque acerba indignati ipſius animi ſignificatione diſceſſit, ac morbo proinde correptus, admiſſa coram multis in Romanum Pontificem crimina, ac Ludouicum inprimis vt hæreticum ac hæreticorum fautorem palam profitendo, execratus eſt: Nec id præſtitiſſe contentus, ſi priſtinā corporis valetudinem recuperaſſet, concepto defendēdæ Eccleſiaſticæ dignitatis voto, vigeſima prima Ottobris (vt Villanus tradit) ſic tandem corde pœnitens obijt, quibus & paribus item S. Antoninus verbis conſonans illius tam virtutum, quàm vitiorum

Rainaldus an. 1327. nū 18.

Rainaldus ann. 1324. num. 30.

Guido Tarlatus Aretinus Epiſcopus, iuris Cæſarei tuendi gratia Eccleſiā dictis, factiſque oppugnat.

Io. Villan. lib. 10. c. 36

Anathemate perculſus, & Epiſcopatu eiectus exauctoratuſque.

rum memoriam his verbis refricat.

S. Antoninus 3. parte tit. 21. cap. 6 §. 5.

15. *Vir quidem* (inquit) *magnus fuit, & glorioſus in ſeculo, niſi quòd aduerſus Pontificem rebellis, vt omittam, quod & ſtatui ſuo, & dignitati exercitium id omnino fuit contrarium. Quem tandem errorem recognouiſſe ante obitum, ac pro Pontifice, ſi vita ſuppeteret, aduerſus hoſtes militaturum promiſiſſe quidam literis tradiderunt. Quamuis enim multos Soleat decipere ſera poenitentia, miſericordiá tamen Dei nec menſuras poſſumus, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniæ moras conuerſio. Poſt eius autem mortem Petrus cognomento Sachon huius Guidonis frater tyrannidē Aretinorū inuaſit.* Hæc S. Antoninus, quibus ſanè Guidonem piè ac ſalubriter culpis pœnitentia expiatis è vita abijſſe teſtatur. Illud verò ſciendum hic eſt, Pontificem paulò antè Cenſoribus fidei præcepiſſe, vt in Guidonem Epiſcopali Throno, ac munere deiectum, hæreſeos vtpote infamia notatum canonicis ex more legibus ageretur. At audito eius obitu, Bertrando Cantiruarienſi Archidiacono, & Guillelmo Dulcino Ordinis Prædicatorum Sedis Apoſtolicæ Nuncijs iniunxit, vt diligenter inquirerent; an Guidonē in extrema vitæ periodo conſtitutum ante actæ vitæ ex corde ſcelerum pœnituiſſet, quo præſtito ipſius cadauer ſepulturæ iuxta morē Eccleſiæ demandari poſſet; dū prius ſuis tamen publici tabelliones haud dubij rei teſtes Pœnitētiam ipſius ſcriptis confirmaſſent. Certo igitur S. Antonini rerum probe conſcij teſtimonio Guidonem nonniſi veraciter pœnitentem fatis conceſſiſſe conſtat.

Errorem ſub vitæ finem agnoſcens Ludouicum Bauarum vti hęreticum execratur.

Pœnitens bona ſuffultus ſalutis ſpe èvita decedit.

Et qui pridem ob hæreſis ſuſpicionem damnandus, poſtea ſepultura in Eccleſia donatur.

Rainaldus an. 1327. num. 18.

16. Ad praua igitur hæreſum dogmata, hæreticorumquè conſortia, tum ſcriptis, tum factis reijcienda, totiſque animi declinanda viribus, acerbiiſque inſectanda cunctorum hic pia hominū ſub finem tam dictis, quàm exemplis ſtudia prouocantur. Conceptis ſiquidem verbis, adductiſquè ad comprobādum rerū hiſtoricarum argumētis Chriſtiani præſertim Principes ad hæreſes procul à ſe, ſuiſque ablegandas, abolendaſquè penitus, nec non ad validè inſuper hæreticis, perpetuò reſiſtendum, à Senonenſis Synodi, quæ nouiſſimè, cū hæreſes acriùs vigerent, celebrata eſt; Patribus meritò, ac præ ſui Officij munere ſunt aliquando admoniti. In Synodo namque, vbi Antonius de Prato Archiepiſcopus Senonenſis Galliarum, & Germaniæ Primas, ac Tit. S. Anaſtaſiæ Cardinalis præfuit; fauſta, ac felicia Principum, qui ſuam fidei aſſerendæ operam præſtitere, ac infelicia item aliorum, qui hereticorū quādoque erroribus patrocinati ſunt, exempla recenſet vbi hæc digniſſimi inter alia Patres aduerſus hæreſes earūquè fautores Catholicos egregiè Principes interpellando perorarunt: *Plurium* (inquit) *hactenus errores commemorauimus, ſed non illorum ſufficit commemoratio; opus namque eſt, quod Chriſtianiſſimi Principes ſuppetias ferant zelò Zelantes pro Domo Domini exercituum, quę iuxta Apoſtolum eſt Eccleſia. Poſſet haud dubiè Deus abſque illis vniuerſam hæreticorum cohortem conterere, ac exterminare; nullius enim creaturæ ſuæ eget miniſterio, vult tamen pro ſua benignitate homines ſibi cooperari: ampla quoquè eos donat mercede, qui ei cooperantur, in ijs præſertim negotijs, quæ ad ſidei dignoſcuntur ſpectare integritatem, quemadmodum multæ indicant hiſtoriæ. Laborarunt olim aduerſus hæreticos, ſtrenuè Chriſtianiſſimi Principes Cōſtantinus, Valentinianus, Theodoſius, Clodoueus, Carolus Magnus, & Ludouicus Pater S. Ludouici. Sed nunquid præmio defraudati ſunt? minimè certè. Nam apud Deum gratiam inuenerunt, qua nihil in vita eſt expetibilius, et apud homines immortale ſui nominis decus adepti ſunt: Contrà verò Principes, qui hæreticorum conſuetudine abuſi, et eorum deliniti conſortio, impijs erroribus non obſtitere, ſed impenderunt ſubſidium, iram Dei vindicem ſenſere, etc.* Quæ quidē à Patribus præcipui nominis miro Religionis zelo haud inaniter prolata ſunt verba, haud fruſtrà Principum auribus, ſcriptiſque inſuper demandata. Cùm enim poſtea (vt Rainaldus ait) nonnulli Galliarum Reges male ab inſanis politicis perſuaſi, Hæreticorum Patrocinium ſuſcepiſſent ſe; ac Regnum illud florentiſſimum in ſūmas anguſtias adduxere, quorū funeſtæ alibi clades legendæ, ac lugendæ pariter deſcribūtur ac nos ſuo alibi opportunè loco meminimus. Sed de his hactenus.

Chriſtianis Principibus vitāda ſummoperè hęreticorum conſortia à Senonenſi Concilio indicitur.

Rainaldus ann. 528. num 18.

Senonenſis Synodus alia

zelus Chriſtianorum pro Orthodoxa tuēda fide aduerſus hæreticos. exēplis comprobatus.

Conſtantinus Valentinianus, & alij principes ob id à Deo remunerati.

Rainaldus vbi ſupra.

Fautores è cōtra calamitatibus multipliciter affecti.

CA-

Digitized by Google

CAP. XX.

Schiſmatum auctores, ſectatoreſque pœnitentiam agunt.

1 POEnitentiæ ſola duntaxat virtus, quæ vti certa, atque vnica poſt lapſum ſalutis teſſera hominibus è Cœlo prouenit, læſæ quidam proculdubio charitatis fędus, violataquè inſuper illibatæ tum fidei, tum religionis, & concordiæ iura redintegrat, necnon perdita, inuiſaque Schiſmatum monſtra, & omnem penitus diſſidiorum abolet infamiam, rixaſque omnes funditùs diſperdit; Chriſtus quippe adeò in ſuis tum charitatis, tum fidei vnitatem diligit, ſuique in primis Magiſterij auctoritate cõmendat, vt nihil ipſi antiquius, & exoptatum, acceptumquè magis arrideat. Quapropter vbi ſuam initio regendam Petro Eccleſiam commiſit, vnitatem in primis, rem veluti ſibi vnicè charam, ac bonis precellentem (vt Bernardus docet) cunctis vltrò, diſertiſquè monendo verbis inculcat: *Committens* (inquit) *vni, vnitatem omnibus commendauit.* Enimverò ne quiſquam Chriſti ſponſam, ipſamquè à charitate vnitatem, ſuam tum originem, tum laudem ſortiri vllo modo ambigeret, prius quàm Eccleſiæ Petro curam demandaret, ter quidem ipſum, an ſe præ cæteris diligeret, conſulto interrogauit; certus vtpote, qui charitatem in ſubditis, ac vnitatem maximè præoptabat, requirirebatquè inſtantius vnà ſimul in Principe, haud hanc aliquando in cæteris defuturã, ſi in ipſo hæc primũ Paſtore, ſuo, vt par eſt, muneri neutiquam defeciſſet. Quapropter inter ipſa Eccleſiæ ſurgentis exordia illud feliciter contigit, vt in tanta tot nationum, ac gentium multitudine, animorum, ac fidei vnitas ingenti planè portento illibata ſubſiſteret: *Credentium quippe* (vt Lucas inquit) *multitudinis erat cor vnum, & anima vna.* Quorſum verò tantæ charitas multitudinis, ac tot hominum, animorumquè benè ſibi cohærentium inuicem ſpectaret vnitas, ſuo aptè, eleganterq; digito Ambroſius oſtendit, charitatis præcipuè, nec ſatis vnquam pro merito vnitatem extollens: *Vt qui* (inquit) *eodem conſortio religionis tenebantur, eodem conſortio fruerentur & vita; hoc eſt, vt quibus erat vna fides, eſſet & vna ſubſtantia, & quibus erat communis Chriſtus, communis eſſet, & ſumptus.* Sic planè charitas vnitate in primis gaudet, nec aliter à Deo hæc aliquando virtus comprobatur. Quod pari item verborum pondere Origenes omnimodam in his, quæ tum ad fidem, tum ad Diuinam charitatem ſpectant, & tam hominis intellectum, quàm voluntatem reſpiciunt, ſapidè inculcans: *Cur non omnes* (inquit) *vnum dicantur, quorum cor, et anima vna eſſe deſcribitur; Vnam omnes ſemper ſapientiam meditantur, vnum ſapiunt, vnum ſentiunt, vnum Deum venerantur, vnum Dominum Ieſum Chriſtum confitentur, vno ſpiritu in Deo replentur? Vnde meritò et ipſi omnes non ſolùm vnum, ſed et vnus dicuntur ſicut Apoſtolus deſignauit dicens: Omnes quidem currunt, ſed vnus accipit palmam.* Perfecta namque totius Eccleſiæ forma nonniſi charitatis glutino ſubſiſtit, eiuſque inſuper vnitas ſuæ cunctis ſubinde pulchritudinis gratiam portendens ſingularis prærogatiuam decoris, Niſſeno teſte refundit. *Vna eſt* (inquit) *columba mea, perfecta mea, quia ſcilicet* (*vt idem ait*) *dilectio efficit, vt vnitas ſit id, quod ſalutem conſequitur, omnibus inter ſe vnitis cum vno, ſoloquè bono.* Vnitas itaque charitatẽ perficit, charitas verò vnitatem pari meritorum cumulo, ac virtutum decore illuſtrat.

Pœnitentia vnica, poſt lapſum homini ſalutis teſſera.

Ioannis cap. 21.n.17.

Ipſa iuſ charitatis iura reintegrat, & Deo homines, ac ipſoſmet coniungens inter ſe conciliat.

Bernardus lib. 2. de conſiderat. ad Eugenium.

Vnitas maxime Deo placet, ac hominibus à Chriſto apprime commendatur.

Actuum Apoſt. 4.32.

Amb. ſer. 9. de vnit. char.

Credentiũ initio cor vnum, & animi vna. & quid eiuſmodi vnitas deſignet ex Ambroſio.

Origenes hom. de Elcana.

Quid item ex Origene importet;

Prerogatiua Eccleſiæ ſingularis, eſt vnitas.

Cantic. 6. n. 7. Niſſenus in Cantic.

2. Animorum ſiquidem concors vnitas, vniuerſę olim credentium multitudini feliciter adeò affulſit, ipſiſquè credentium animis vnà cum fide inſidens eum in modum diuinitus creuit; vt vel minima aliquando inter fidei cultores diſſenſio iuxta Apoſtoli oraculum impoſſibilis omninò crederetur. Quapropter eos iure merito admonens, præcauenſquè, ne rixis, & ſchiſmatum aliquando, & diſcordiarũ turbis locum darent: *Conuenientibus* (inquit) *vobis in Eccleſiam, audio ſciſſuras eſſe inter vos, & ex parte credo.* Incredibile tunc quippe apud omnes, quòd abiecta charitatis vnitate, hominibus in Dei Eccleſia coeuntibus, diſcordiarũ liuor aliquando ſubrepetet, ac portenti ad inſtar magni habebatur. Enimuerò, ſi quam diſcordiam fortaſſe priuatim domi

1. ad Corint. 11. v. 18.

Animorum primæuos inter Chriſtianos diſſenſio impoſſibilis omnino habebatur.

domi fonerent, cùm tamen ſinguli in vnum intra muros Eccleſiæ conuenirent, omnem ſchiſmatibus aditum vel ipſa illibata loci præcludere ſanctitas videbatur. A ſchiſmatum namque diſſidijs ipſi non immeritò Eccleſiæ, ac credentibus vnà ſimul ſuprema è proximo timenda vaſtitas ſemper fuit, ac ſi vbi ſemel charitas defeciſſet, ipſa iam pręforibus clades ac ruina adeſſet: *Omne regnum*(inquir)*diuiſum deſolabitur,& domus ſuprà domum cadet, & ſi Satanas in ſe ipſum diuiſus eſt, quomodo ſtabit Regnum eius?* Auerni etenim ſpiritibus, Chriſti vtpotè hoſtibus ipſamet Chriſtianorum concordia præ cunctis terrori adeò fuit; vt plus aliorum contentionibus, quam armis,armatiſque bellando pręſiderent, ac magis ſibi(vtBernardus docet)ab animorum vnitate,quàm amorum vel copia, aut robore timendum putarent: *Sicut hoſtes*(inquit)*timent, quando acies caſtrorum bene ordinatas ad bellum vident, ità Diabolus expaueſcit, quando ſpirituales Viros virtutum armis accinctos in vnitate concordię viuere conſpicit*. Et congruè: non niſi enim Schiſmatum præſertim turbis, quibus Diuina Chriſtianorum vnitas per ſcelus proditur, hoſtis humani generis aduerſus Chriſtianos præualēdo victoriæ ſibi certò palmam repromittit: *Diabolus* (inquit Bernardus) *non timet noſtra ieiunia, quia ipſe nunquam comedit, neque noſtras vigilias, quia ipſe nunquam dormit, ne que noſtram pauperiem, quia ipſe nihil habet; timet tamen vehementer noſtram concordiam, quia hoc tenemus in terra,quod ipſe in Cælo tenere noluit*. Acerbiſsimum itaq; iure merito interChriſtianos Schiſmatis piaculum,quo Diabolus ſibi tantū præſidit,computandum eſt,quod magno ſemper Eccleſiæ detrimento fuiſſe, condigniſquè item vltricibus à Deo pœnis mulctatum noſcitur. Quod quidem huius maximè ſceleris conſcij animaduertentes, ac ſi nullum, præterquàm ad pœnitentiam profugiendo remedium ſuppeteret, læſæ vulnus charitatis omnimodis ac opportuno inter pœnitendū animi dolore reintegrandum curarunt.

Luca cap. xi.

Diuiſum haud ſtare diu regnum poteſt.

Bernard. ſer 45. de bene viuend.

Concordia & pax Chriſtianorum bellum, & diaboli exterminium.

Bernard. vbi ſupra.

Schiſmatici diuinitus mulctati cæteris ſui exēplo.

3. Schiſmatici igitur (vt hinc noſter aptè ſermo deriuet) quò ſuo cæteris exēplo prodeſſent, iuſtas, acerbaſque hic & in altero ſeculo ſceleris, vel ſerò pœnas exoluendo,culparum ſocijs, ac toti Chriſtiano orbi documento fuere, Inter quos Agreſtinus merito recenſendus eſt,qui è vita impœnitens ;Deo vlciſcente decedens,Romanico,& Amato, quem ipſe pridem ſeduxerat valde ad reſipiſcendum profuit, dum nonniſi pœnitentię ſubſidio debitas culpis pœnas ad Dei tribunal profugiendo redimi docuit, vt Ionas in B. Columbani geſtis ſic tradit: *Cumquè*(inquit)*ſibi ſepius pœnitentię locum datum infelix Agreſtinus non cognouiſset, vt Euſtatij ſententia ad iudicium eum innocantis pręualeret, ante triginta dierum circulum, quam vertentis anni meta compleret, à ſeruo ſuo, quem ipſe redemeras, ſecuri percuſsus interijt, & ratio criminis dicebatur, vxoris permixtio, &c.* Hęc ille; quibus iſthæc Baronius ſubtexit. *Audiſti*(inquit) *finem ſchiſmaticorum, & ad declarandam veritatem Dei iudicium in vindictam pręuaricatorum interpoſitum.* At quò ad lapſos pœnitentię vi expiatos pertinet, hæc Ionas: *Poſthac*(inquit)*Amatus, et Romaricus Euſtatij patris indulgentiam poſtulantes, ab eo recipiuntur, et in priſtinum gradum reſtituuntur.* Amatus verò ſe totum pœnitentriæ addixit, ac verè culpam poſt lapſum retractantem exhibuit; adeò vt & ſanctitate, Baronio teſte, claruerit, morienſquè ſe probè Catholicum eſſe,orthodoxam publicè fidem profeſſus, declarauerit,vt eius geſtorum ſcriptor his verbis tradit.

Baronius an 617. nu.15. & 16.

Ionas in Euſtaſio apud Baroniū vbi ſupra.

Agreſtinus ſchiſmaticus infeliciter ſublatus Romarico, & Amato ad vitam prodeſt.

Ionas vbi ſupra.

4. *Iā annum*(Inquit) *in eo cilicio, et cinere egerat, die, ac nocte ingiter precibus vacans, cum prę nimio membrorum cruciatu, cute, et carnibus exeſis, nuda oſſa paterent: Interim ille nihilominus cum lacrymis ſemper Domino loquebatur. Cum autem finem adeſſe ſentiret, cuidam fratri ait: Affer epiſtolam Leonis Papę, quam ille ad S. Flauianum ſcripſit, in qua Catholicæ fidei pleniſſima ratio continetur. Allata eſt epiſtola, et cum illi legeretur, ità dixit: Sic credo, ò Trinitas ineffabilis; ita confiteor, Deus omnipotens, ità de te ſentio, fili Dei Chriſte Ieſu: Sic de tua intelligo Spiritus Sancte æterne Deus: Atque ita vnum Deum inTrinitate,trinumquè in vnitate confiteor. Cùm autem ſumma eſſet humilitate praditus, indignum ſe putauit, qui intrà Eccleſię ſepta ſepeliretur. Iuſſit igitur ſibi fodi ſepulchr um in ipſo adituBaſilicæ Matris Dei,*

Amatus et corde reſipiſcens pœnitendo ſanctitate clareſcit.

In vit. S.Amati apud Surium 13. Nouembris

Cinere, ac cilicio ſe ipsū macerat

& hoc

Sub finem ineffabile Trinitatis myſterium confitetur.

et hoc epitaphium, quod ipſe compoſuit, ibi poni. Omnis homo Dei, qui in hunc locum ſanctum ad orandum introieris, ſi merueris obtinere, quæ poſtulas, pro anima Amati pœnitentis hic ſepulti, Domini miſericordiam deprecari digneris: vt ſi quid mea prauitas de meis peccatis obtinere non potuit tepidè pœnitendo, obtineat veſtra tantorum charitas, ſedulò Domini miſericordiam deprecando. Hæc vtique Pœnitentis elogia in Amati epitaphio, qui pœnitentiæ meritis clarus præfulſit, ac veri pœnitentis (vt Baronius ait) ſpecimen edidit; quibus eiuſdem Baronij de Romarico loquentis verba ſubtexenda hìc ſunt: *Romaricus etiam* (inquit) *et ipſe dignè omnes veri pœnitentis numeros explens, ſancto fine quieuit; etc.* Sic ambo poſt ſchiſmatis lapſum pœnitendo cunctis documento fuere.

Sepeliri intra Eccleſiã ſe indignũ ratus in atrio ſepulturæ locum deligit cunctoſ precibus ſe ipſum commendans.

Baronius vbi ſupra n. 15.

5. Quoniam verò de impijs ſchiſmatum auctoribus, ſectatoribus item, ac fautoribus ad Deum feliciter traductis hìc ſermo eſt, plures quidem numero pia Bernardi Clareuallenſis Abbatis Sanctiſſimi opera, & mira Dei virtute compuncti ad ſinum Eccleſiæ rediere, quorum præcipuus Vuilhelmus olim Dux Aquitaniæ fuit, qui nedum ſchiſmaticus, ſed & ſchiſmaticorum Princeps contra Innocentium Secundum Romanum Pontificẽ pro Anacleto Pſeudo papa per ſcelus inſurgens ingẽtes in Eccleſia turbas concitauit, ſed Diuina præueniens gratia, & alter ex Saulo Paulus mox euadens, Innocentio tandem ceruicem inflexit. Cùm enim Vir Dei venienti ad Eccleſiam Comiti, ſacroſanctum Chriſti corpus manu ferens obuiam proceſſiſſet, & is adhuc minarum, & cædis ſpirans in diſcipulos Domini, in terram diuinis exterritus Sacramentis & Chriſti præſentia vti iaculo perculſus corruiſſet, hæc Sacerdotem Dei ſuis vltrò auribus intonantem audijt: *Præſens eſt* (inquit) *Pictauienſis Epiſcopus, quem ab Eccleſia ſua expuliſti: vade, et reconciliare ei, et in oſculo ſancto pacis cum eo iungito fœdera: et ipſe ad ſedem ſuam eum reducito, et ſatisfaciens Deo, redde pro contumelia gloriam: et in vniuerſo Principatu tuo diuiſos, et diſcordes ad charitatis renoca vnitatem. Subdere Innocentio Papæ, et ſicut ei vniuerſa obedit Eccleſia, tu quoque electo à Deo tanto pare Pontifici.* His ille verbis, non ſecus ac validis ad debellandã impietatem machinis, rebellis Deo hominis ceruicem protinus fregit, atque ex lupo agnum, & ex perſequutore Eccleſiæ filium, ac patronum reddidit; de quo nos plura alibi infra, ad quæ Lectorem remittimus.

Baronius an. 1135 nu. 6.

Vuilhelmus Aquitaniæ Dux ſchiſmaticus à S. Bernardo ad Eccleſiæ ſinum, vnitatemque reducitur.

Bernard. Abbas in vit. S. Bernard. Ab. Clareual. lib. 2. cap. 5.

Innocentio Romano pontifici ſubiatum, & Epiſcopum a ſe expulſum reſtituit a Bernardo increpatus.

6. Atqui Sanctiſſimus Abbas hæc, atque alia meritis digna laudibus in reducendis ad ſinum Eccleſiæ Schiſmaticis ab Innocentio Pontifice in Vrbem directus præſtitit, quæ geſtorum eiuſdem ſcriptor ſic tradit: *Intelligit ex ſecretis* (inquit) *Clerum, qui cum Petro erat de ſtatu ſuo ſollicitum, ſcire quidem peccatum, ſed non audere reuerti, ne perpetua notatus infamia vilis inter cæteros haberetur, et malle ſub vmbra honeſtatis interim ſic eſſe, quàm expelli à ſedibus ſuis, et publicæ mendicitati exponi. Eorum, qui de Petri proſapia erant, hæc erat reſponſio: Quia iam credi eis à nemine poſſet, ſi demembrarent genus ſuum, et eum relinquerent, qui cognationis ſuæ caput eſſet, et dominus. Cæteri iuramento fidelitatis excuſabant perfidiam, nec aliquis ex ſana conſcientia parti illi conferebat ſuffragia. Denunciabat itaque Abbas eis colligationes impietatis eſſe ſacrilegas, et prophanas conſpirationes legibus, et canonibus condemnatas iuramentis non poſſe muniri, nec poſſe, nec debere veritatis Sacramenta mendacio ſuffragari. Inſanire autem eos, qui rem illicitam ſacramenti patrocinio conſtare exiſtimant; cùm oporteat extraordinarias pactiones quocunque religionis obtentu ſancitas reuocari in irritum, et auctoritate diuina diſſolui. Auditis his, alijſque Viri Dei ſermonibus, diffluebant à Petro, et quotidie partis illius diſſociatis agminibus vulnera rumpebantur. Ipſius quoque Petri animus tabeſcebat, quia ſe quotidiè minui, Innocentium verò creſcere minimè dubitabat.* Hæc de perdito Schiſmaticorum ſtatu, qui tamen magno ipſius Eccleſiæ, & Catholicorum prouentu, quamdiù Bernardus Romæ perſtitit, ad Paſtoris, & Eccleſiæ obſequium rediere.

Baronius an. 1139. n. 6.

Ber. Ab. in vit. S. Bern. cap. 7.

Schiſmaticorum ingens numerus S. Bernardi opera ad Eccleſiã reuertitur.

7. Verùm Vir Dei, vt cunctis ſuadendo proficeret, pro cunctis apprimè ſollicitus, ac præ cunctis laborans, inita ſubinde cum Petro Cardinali Piſano Schiſmatico diſputatione, conceptis rem verbis pro Innocentio egregiè adeò perorauit; vt eius quamplures dictis, argumentiſquè conuicti, mox ceruicem In-

nocentio facti humiliter ſupplices infle-cterent, ac vltrò veritatem agnoſcerent: *Ad hac* (inquit) *verba non vultu ſe poterant, qui præſentes aderant, continere; ſed abominati ſunt, et vitam Petri, et cauſam. Abbas autem tenens manum Petri, eleuauit eum, & ſimul ipſe ſurrexit: Tutiorem (inquiens) ſi mihi credas, intrabimus Arcam. Et ſicut iam pridem mente conceperat, ſalutaribus illum aggrediens monitis, cooperante gratia Dei, protinus perſuaſit, vt ad Vrbem redeunti Innocentio Papæ reconciliaretur. Soluta concione Rex nec dum voluit obedire, quia S. Petri patrimonium, quod in Caſſinenſi & Beneuentana prouincia ampliſſimum eſt, cupidus occupauerat; putabatquè huiuſmodi ſuſpenſionibus aliqua à Romanis extorquere priuilegia, per qua in ius proprium deinceps ſibi ſtabiliretur hereditas. Sic Herodes viſum Saluatorem contempſit, & quem deſiderauit abſentem, contempſit præſentem.* Signis verò Bernardus ſubinde miraculorum affulgens, ac deſperatam ægris ſanitatem diuinitus contulit, & pro Innocentio contra Schiſmaticos ſatis efficaciter cauſam egit.

Bernardus cum Petro Card. Piſano Schiſmatico diſputando præualens quamplures ab errore reuocat.

Baronius in vita S. Bernardi vbi ſupra n. 30.

8. Nec verò iſthæc Vir Dei præſtitiſſe contentus, ſuam à reſecando, abolendoquè ſchiſmate manum contraxit, ſed quotidie magis in Dei opere inualeſcens, ſe, ac Deo digna opere exhibuit. Mortuo quippe Anacleto Pſeudo pontifice, is, qui à Schiſmaticis in præ mortui locum, fuerat indito Victoris nomine ſuffectus. Deo tandem aſpirante, compunctus, ſuumquè errorem agnoſcens, Diuino Viri Dei exhortantis conſilio, Pontificatu ſe ſpontè abdicans, mox ſupplex ad Innocentij pedes acceſſit, vt his Auctor vitæ S. Bernardi ſic tradit: *Attamen (inquit) pars illius Anacleti Papam ſibi pro illo alterum ſtatuerant, non tam ex pertinacia ſchiſmatis, quàm vt opportuniùs per aliquam temporis moram Papæ Innocentio reconciliarentur. Quod ſine mora per manus Serui Dei, S. Bernardi ſcilicet, Chriſtus effecit. Nam & ipſe ridiculus Pontifex Petri Leonis hæres ad eundem Virum Dei nocte ſe contulit, & ille eum nudatum quidem vſurpatis inſignibus ad Domini Innocentij pedes adduxit. Quo facto Ciuitas gratulabunda lętatur; Innocentio Eccleſia redditur; Romanus Populus vt Paſtorem, & Dominum Innocentium veneratur. Abbas*

Baronius an. n. 1138. 4.

Victor à ſchiſmaticis ipſi Anacleto ſuffectus, à Bernardo exhortante Innocentio, ſubdi tur errorem exe crans.

Ber. Bonaual. lib. 2. c. 7.

Idolo Schiſmatis ab Eccleſia ſublato Vrbs gaudet, ſibique gratulatur.

Clareuallenſis in mira reuerentia habetur ab omnibus auctor pacis, et Pater patrię prędicatur. Procedentem Viri nobiles proſequuntur; acclamat Populus, Matronæ ſequuntur, et omnes ei prompto animo obſequuntur, etc. Igitur firmata pace, Vir Dei regreditur, & duplex exhibens gaudium, cum exultatione vniuerſe terræ ſuſcipitur. Sic itaq; diutina procella ſchiſmatis denique ſedata eſt, & omni ſchiſmaticorum ſpe deluſa, toti exoptata Eccleſiæ pacis tranquillitas & gaudium diuinitus affulſit, vt idem Bernardus his verbis: *Clerici* (inquit) *qui in ſchiſmate erant, ſimul cum idolo, quod erexerant, Antipapa videlicet, humiliantes ſe ad pedes Domini Papę, obedientiam ei iuxta morem promiſerunt, et facta eſt lętitia in Populo.* Hæc de ſchiſmaticis ad Deum feliciter traductis, quibus ſuam Chriſti famulus operam præſtitit.

Bernardus auctor pacis & Pater patriæ prædicatur.

Bernard. epiſt. 120.

Clerici Schiſmatici reſipiſcunt.

9. Pœnitentia itaque ſola eſt, quæ ſua hominem quantumuis impium virtute releuat, & (quod alioqui impoſſibile eſt) immutare intus in cute ipſa in alium penè conuertere hominem diuinitus nouit; adeò vt quod Sapiens olim admirabūdus edixit: *Nūquid poteſt Aetyops* (inquit) *mutare pellem ſuam, &c.* Id ipſum in homine, vbi ad pœnitentiæ lauacrum compunctus conuolat, mirum dictu, adimpleri contingat. Quod ſanè in Petro è Corbaria Schiſmaticorum præcipuo videre eſt, qui non tam Aetyopis pellem, quàm ipſiuſmet corui nigredinem pœnitentiæ lacrymis diluendo abſterſit. Cuius vt lapſus, antequam pœniteret cunctis probè innoteſcat. Hic praua infelix primùm vitiatus hæreſi, vt ſcelus ſceleri adderet, ſe Minoritis aggregando, vxorem inuitam, nolentemquè, præter Eccleſiæ morem, ac Euangelicarum tabularum præſcripta dimiſit; & poſt eiuſmodi ſacrificium, ac ſui obligationem nouo ad maiora ſcelera ſacrilegus impietatis cumulo, gradum faciens, Pontificatum, Ludouici Bauari potiſſimùm opera, ac ſtudio inuadens idolum in Dei templo erigens ſe pro vero, ac legitimo Pontifice in Eccleſia gerere, Pſeudocardinales creare, publicè ſymoniam exercere, manifeſtam denique perſequutionis vim in Catholicum Clerum, ac Populos Chriſti fideles legitimo addictos Pontifici, teme-

Rainaldus an. 1330. n. 27.

Petrus è Corbaria Schiſmaticorum præcipuus ad Eccleſiæ aſylum redit

Quę, & quāta ipſius ſcelera.

Vxore dimiſſa ſceleri ſcelus addẽs Pſeudopontificatũ arripit

merario planè auſu mouere non dubitauit. Verùm perditus homo, veluti fur, ac latro, quippè qui in Eccleſiam, & Dominici gregis ouile malis irrumpere artibus, ac Chriſti ouiculas perdere adnitebatur; tandem de facie tanquam lupus, ac verè hoſtis agnitus, habituſquè, à Romanis ad necem expetitus, turpem ex Vrbe arripere fugam compulſus eſt:

Sacrilegus aduerſus Chriſti Vicarium cenſuras, & iacula intorquet.

At miſer maiori ſe ipſum vincens, ac piaculo polluens, ſceleri impietatem iunxit; adeoque in publicum repentè latronem conuerſus, ſacras Templorum gazas auſus eſt expilare. Impius itaque, immò ipſemet Pontificium thronum, & Chriſti locum exambiendo occupans Antichriſtus; cùm iam pro Chriſto ſe gereret,

Rainald. vbi ſupra:

probris, ac maledictis Ioannem XXII. legitimum Chriſti Vicarium Romanum Pontificem, ipſumquè in eo Chriſtum Dominum immanè furendo exagitans, fictitij inſuper anathematis iaculo arroganter impetere non dubitauit; & Catholicis vltrò ſacram, venerandamquè Petri, ac Succeſſoris Cathedram propugnantibus: Piſanis verò Pſeudopetri ſtrenuè impietatem tuentibus, ac pro illo viriliter in acie conſiſtentibus, Vir diù impietate, ac vitijs egregie vallatus obſtitit, & ſibi vtpote malè ob ſcelera conſcius, promeritiquè metu ſupplicij adductus ad ſecuritatem ſi quo modo captandam latebris ſeipſum credidit. Interim verò à Bonifacio Comite in cuſtodia detentus, quamuis diligenter vbique perquiſitus, lucemque peroſus, tenebras

Compulſus tandem aduerſis reſipiſcit.

atque angulos è dignus vtpote tenebrarũ filius amabat. Caini namque par ſcelere, ac præ metu ſuæ parùm vitæ præfidens, detectus ſubinde, calamitatibuſque attritus, & ad reſipiſcendum edoctus, ſupplicibus vltrò veniam libellis popoſcit.

10. Spe igitur obtinendæ à Romano Pontifice indulgentiæ adductus, prauoſque intimo ex corde execratus errores,

Rainaldus vbi ſupra.

Piſis ſuam publicè hæreſim damnare, ac palinodiam canere iuſſus, contriti haud obſcura cordis, ac pœnitentiæ ſigna præ ſe tulit, ac dignum de ſe ſpectaculum Apoſtolicis oculis, damnatorum in morem exhibiturus, pẽdulo è collo laqueo ſupplicem Pontifici ſe obtulit, confuſus adeò; vt dum conceptis in publico, ac primo Conſiſtorio verbis, conſpirationis ac ſuæ item conuerſionis formam repeteret, intercluſa penitus voce præ pudoris vi, coram omnibus, ob atrocitatem ſceleris obmutuerit. Quod quidem in altero ſubindè Conſiſtorio, eandem iterando confeſſionis formulam alta, humilique voce præſtitit.

Pœnitens pendulo ex collo laqueo vti læſæ Maieſtatis reus ad Pontificis pedes in Cõſiſtorio procumbit.

Verùm dum ſe hunc ille in modum gerit, à Pontifice nõ ſecus, ac euangelicus alter prodigus filius, perditiſque moribus ſupplex, peramanterque exceptus eſt. At ne nouos in Eccleſia tumultus homo noua occaſione oborta cieret, cautè in cuſtodia incluſus, non abſque apertis inibi pœnitentiæ ſignis, documentiſque publicè hæreſim, ac ſchiſma ſimul execrando, è vita tandem verè pœnitens abſceſſit.

Obtentâ à Pontifice venia cuſtodiæ traditus ac demum pœnitens diem claudit.

11. Verùm quæ, & quanta prolapſi turpiter hominis facinora extiterint, ipſe Ioannes XXII in ſuis literis ipſum ad pœnitentiam benignè prouocans, & efficaciter vnà ſimul adhortans expreſſit, quę ſi quis noſſe cupit, apud Rainaldũ in ſuis Annalibus conſulat, quæ nos haud hìc repetenda voluimus.

Rainaldus an. 1330. n. 5.

Ioãnes XXII. ſuis Petrum literis ad pœnitendum alacriter excitat.

Pontifex namque cum eo blandè, & non iam tanquam cũ hoſte, ſed rem vti cũ filio agens, vt emolliret, ac blandiendo alliceret, his ad eum conſcriptas notis literas dedit, vt Rainaldus tradit: *Ioannes, &c. Petro de Corbaria Ordinis Fratrum Minorum, quod cæptum eſt laudabiliter, feliciter conſumare*. Hæc enim primum ad eum Pontifex ſcripſerat, cum redditis ille ſibi Pontificijs epiſtolis, carceri mancipatus, ſe ex corde ab erroribus reſipuiſſe eidem intimaſſet; Primæuam etenim tunc illi Pontifex conditionem ob oculos proponens, nec tam perſonam confundi, quàm errorem corrigi peramanter cupiens, his ipſum verbis conuenit: *Tuæ quidem* (ait) *perſonę conditio reddit offenſam vtiq; mulmultipliciter grauiorem; eras enim Vir Religionem profeſſus ſubditam ſingulariter Apoſtolicæ Sedi: Vir ætatis prouectæ, Scripturæ diuinę nequaquam inſcius, atque diù moras traxeras in Religione prædicta, &c.*

Io. XXII. tõ 7. p. epiſt. ſelect. pag. 8.

Pontifex ipſi Religioſũ vnde ceciderat, ſtatum, & mores priſtinos in mẽtem reuocat

Io. 22. vbi ſupra.

Quibus præmiſſis conſultò ad reliqua ſermonem inflectens, à Religioſo ſtatu, ac ſublimioris vitæ profeſſione lapſũ, eiuſdemque acerbiorem ruinam deplorat, quò magis ipſum, vt par eſt, ad pœnitendum inflectat, vbi demum hæc addit: *Profectò* (inquit) *fili, graues, & atroces of-*

Digitized by Google

ſenſę ſunt iſtę , & tamen hæc omnia Bonitatem Dei non retrahunt , quin de tua ſalute ſollicita , & quin cor tuum , vt defectus ſuos recognoſcat , illuminet, vt ſic pedes tuos ad viã veritatis conuertere non omittas , etc. Blandis igitur Pontifex aberrantem turpiter hominem appoſitè dictis demulcẽs, ad tutum Eccleſiæ ſinum , paternæ charitatis pertrahendum zelo curauit.

Extant inter ſe in Pontifi- cat: litera 1. 7 p. 2. ſecret. p. 8.

12. Atquì Corbarius, quàm intimè, quàm ſeriò admiſſam hæreſum , ac ſchiſmatis ; noxam ſit execratus , ex eo liquet , quod aduerſis , dum adhuc in carcere detineretur , luculenter Dei beneficio edoctus , vbi nullum ſibi patere vidit effugium , Pontificiam pro venia benignitatem humiliter ſibi interpellandam ratus , pœnitentia adductus , datis ad Ioannem literis , ſacrilegum aſſumpti Antipapatus crimen agnoſcens, ac Ioannem verum Chriſti in terris Vicarium cõfeſſus , ſuam his planè verbis reſipiſcentiam teſtatus eſt : *Reuerendiſſimo , ac Sanctiſſimo Patri , & Domino , Domino Ioanni Papę Sacroſancta Romanę Eccleſiæ Frater Petrus de Corbario dignus omni pœna , ſe ipſum ad pedes cum reuerentia verę ſubiectionis .* Quibus ſanè manifeſtum pœnitentiæ palam cunctis teſtatiſſimis verbis teſtimonium hunc in modũ profert : *Licet* (inquit) *ſecundum canonem euangelicæ veritatis , qui non intrat per oſtium in ouile gregis Dominici , fur appelletur , & latro rapacitatis lupinę , audiens , & conſiderans diligenter tanta enormia ſcelera prauitatis hæreticæ ſtylo ferreo exarata in vngue adamantino , quanta dicebantur à multis de veſtra ſolida fide , ſicut præſumptuoſus , temerarius ; & ſuperbus aſcendi ſuper aſtra Cæli Eccleſiaſtici ; vbi mihi meis peccatis exigentibus,parata fuit ſedes iniqua Prælationis : ſed poſtquam deueni ad territoriũ Piſanum, & quæſiui diligentiſſimè de prædictis , & inueni , quod obliqua erant, & falſa , & deficiebant in pondere veritatis , dolui , & doleo vehementer , & pænitet , me feciſſe , quæ feci contra iura, & leges Sacratiſſimi nominis de conſilio peruerſorum . In cuius rei teſtimonium iam eſt annus completus , quòd aduerſarium veſtrum dimiſi ſponte , & Sedem mei præſumptuoſi culminis dereliqui : & propono firmiter in Ciuitate Piſana , & etiam in Vrbe , & vbique locorum renuere, ideſt abiurare in ſcelus, ſecundùm quod veſtra benigniſſima Sanctitas decreuerit ordinandum . Et quia grauiſſimè peccaui , & erraui patenter in inuio, & non in via, ſupplico veſtræ clementiſſimæ pietati, quatenus mihi maximo peccatori dignemini parcere ſecundum multitudinem magnam miſericordiæ Dei viui , vt rediens ex totis viſceribus reliquias deleam, & annihilem ſupradictorum de cordibus vniuerſorum fidelium , & ora claudam omnium obloquentium de veſtra ſereniſſima Sanctitate, & Eccleſiæ Dei de cætero ſit vnus Paſtor, & vnum ouile pro pace totius Populi Chriſtiani. Datũ in confinibus Lucanorũ.* Hæc Petrus ad legitimum Petri ſucceſſorem, dum mancipatus carceri teneretur , humilis, deiectique animi verba ſuis ipſum ſcriptis conueniens protulit , qui iampridem Ludouici Bauari potentia fretus, abductuſque, Romano petulanter Pontifici inſultare , ſuiſque ipſum dicterijs per iocũ proſcindere, ac Ioannem inſuper è Caturco hæreticum, atque exauctoratum dicere non dubitarat . At quem ipſe acerbis verborum iaculis exacerbando, iuratum velut hoſtem habuerat, amantiſſimum poſtea Patrem, haud amarulentum ſceleris vindicem expertus eſt . Pontifex quippe redeunti quantocyus occurrere, ac ſupplicanti pro contumelia oſculum exhibere paratus, his ad eum per epiſtolam verbis reſpondit : *Sano* (ait) *tibi ſuademus conſilio , vt mora cuiuſuis vinculis interruptis, & laqueis , de tenebris ad lucem , & de morte ad vitam exire, ac peruenire feſtines, nihil hęſitans ; quin nos , ſi compenſaueris facta dictis, reperies Patrem pium, benignũ, & propitium , & omnium tuarum immemorem offenſarum .* Hæc ille .

Petrus ſe carceri mancipatum , & nullam fugæ ſpem ſupereſſe videns , inde compũctus veniam poſcit .

Literæ ipſius ſupplices ad Pont. pœnitentiæ ipſius ac doloris teſtes .

Schiſmatis noxam dolẽs execratur.

Culpæ reatũ agnoſcens, & grauitatẽ expendens humiliter veniam poſcit.

Epiſt. ſecr. om. 2. par. 3.

Pontificem , quem Petrus infenſum prius hoſtẽ habuit, Apoſtolicum patrẽ expertus

Tom. 7 Ep ſi ſecret. p: 2; p: 12.

13. Porrò vbi Petrus iam pœnitens ſolemni ritu Piſis Antipapatum eiurauit, omnia à ſe hactenus in Chriſti Vicarium impiè dicta , geſtaque condemnans , ad Ioannem directus eſt , apud Apoſtolicæ Sedis ſubſellia acerbi noxam ſchiſmatis expiaturus, quẽ alijs itẽ editis literis Niciæ cõmorantem, his Ioannes Papa verbis gratulabũdus cõuenit: *Læti* (inquit) *percepimus , hodiè te iter ſpontaneè proſequentem ad noſtram veniendi præſentiam , lætum , & incolumem Niciam perueniſſe . Profectò , fili , talis aduentus cor noſtrum exultatione repleuit, & gaudio non indignè, &c.* Quibus narratis, hæc appendicis in-

Pontifex Petro de ipſius ad Eccleſiã reditu, ac pœnitentia gratulatur.

ſtar

Digitized by Google

Pœnitens non iam hoſtis, ſed filius à Pontifice habitus.

ſtar ſub finem Pontifex ouiculæ ſalubriter adinuentæ gratulabūdus ſubdit: *Gaude ergo, fili, in Domino, qui de tantis malis te liberauit, & periculis, & gratiarum actiones non ceſſes agere: lætuſque ad nos venire feſtina, ſciturus indubiè, quòd nos pium Patrem, & clementem reperies, præterita in memoria non tenentem; ſed te tractantem ſicut chariſſimum filium, & ſpecialem amicum. Datum Auen. 5. Id. Auguſt. An. XIV.* Hæc illi Pontifex.

Ioannes Villanus lib. 10. ep. 164. & lib. 7. cap 13.

Pœnitentis inſignia, quibus ſe Pontifici ſupplicē exhibet.

14. Petrus itaque poſtquam ſuum publicè erroris retractauit exceſſū, quod Piſis iam egerat, Auenionem deniquè perueniens, ac Pontificias ſubintrans Aedes, fune ſibi collo iniecta (vt Villanus tradit) ſumma compunctus animi demiſſione Pontificijs aduolutus eſt pedibus, ſeque hæreſi turpiter contaminatum cōfeſſus; dum Bauaro, qui eum Pſeudopontificem crearat, ſua malorum vtpotè auctori priora flagitia tribuens, ac exhibitum OrbiChriſtiano à ſe poſtea immane ſcandalum intimè execratus, optatam implorando miſericordiam à Chriſti Vicario conſequi meruit, vt conſcriptæ in Pontificio Conſiſtorio tabulæ, Rainaldo teſte fidem cunctis faciunt. At Petrus ſui manifeſtum animi dolorem cunctis fieri cupiens, vbi primùm ante Pontificis oculos Auenione in publico Conſiſtorio videndum ſe obtulit, ſupplex veniam imploraturus, ſuum planè illis verbis ſermonem auſpicatus eſt: *Pater* (ait) *peccaui in Cœlum, & coram te, & iam non ſum dignus vocari filius tuus, &c.* Et ſuum ſubindè errorem amariſſimis execrari verbis non deſtitit. Porrò ne Vir, & ut tunc pœnitens, inſtabilis forſitan ad vomitum poſthac rediret, Pontifex, tum eius ſaluti, tum publicæ Chriſtianorum quieti conſultum volens, ſub honeſta hominum cuſtodia apud ſe in Pontificio Palatio retinuit, vt Bernardus ſic tradit: *Præfatus* (inquit) *Petrus fuit clementer, & miſericorditer ſuſceptus ad pœnitentiā, poſitus in decenti cuſtodia ad cautelam; vt probaretur, an ambularet in tenebris, vel in luce, ibique hodie, quo hec ſcripſimus, tractatur vt familiaris, ſed cuſtoditur, vt hoſtis.* Petrus quippe, qui Dei præuentus gratia iam ex intimo corde anteactos vitæ errores, & ſcandala inſuper amariſſimè flebat, & qui carcere, non ſecus, ac fido pœnitentiæ ſinu, ac virtutum ſchola, nec non, & opportunè ad expiandum ſalubriter conſcientiæ reatum officina, & calamitatū inſuper inter aduerſa ſuū poſt lapſum magiſterio edoctus; poſtquam tres annos, & menſem vnum laudabiliter carceri mancipatus exegit, Petri, cuius nomen gerebat, flendo iugiter, ac pœnitendo, veſtigia laudabiliter ſectatus, morbo, ac ſenio tandem confectus, piè tum culpis, tum carne ſolutus diem clauſit, & in Minoritarum Eccleſia, ſacra Franciſcani Ordinis veſte, ac ritu indutus, ſepulturæ locum, & apud Deum culparum indulgentiam obtinuit.

Prodigi filij verbis ſe indignum vocari filium proteſtatur.

Rainaldus an. 1330. nu. 26.

Bernard. vit. Io. 22. apud Boſquum.

Carceri ob cautelam, & probationē traditus.

Petrus Petri Apoſtoli exemplo vſq; in finem pœnitens deceſſit.

15. Quoniam verò ingenti plerumq; totius Eccleſiæ, nedum ſui, ac aliorum inſuper detrimento ab Inferis inter Catholicos ſchiſmata emergunt, ac vbi ſemel propagati cœpere, vix vnquam facilè aboleri contingit; hinc profectò ipſius maximè acerbitas noxæ ſeipſa proditur, vt alijs item exemplis videre eſt. Quapropter Iacobus Cardinalis Vrſinus, qui ſuis non parum laudibus, meritiſque detraxit, dum in Vrbani VI. ſchiſmate, licet de Vrbani Pontificatu, ac de ipſo viſibili legitimo Eccleſiæ capite rectè (vt par eſt) ſentiret; ad ipſum tamē vti ſuū ad Paſtorem ouicula redire diſtulit, quo ingens de ſe cæteris offenſionis ſcandalū præbuit, qui item aliquando à B. Catharina Senēſi per literas ſocordiæ, ac ſuperbi ſimul faſtus iure meritò obiurgatus, reuerti ad Vrbanum noluit, affirmans, pro dirimenda eiuſmodi à fidelibus controuerſia Concilium Oecumenicum neceſſariò cogendum: adeoque Reges, vt eiuſmodi Synodo fauerēt, adhortatus iugiter eſt, haud tamen ob id Vrbani Pōtificatui ac legitimis iuribus à ſe detrahi, iam moriturus palā edixit; hæc enim de eo apud Rainaldum: *Oppreſſus eſt* (ait) *morbo hoc ipſo anno in eodem Taliacotiano Oppido Iacobus Vrſinus, qui antequam è viuis diſcederet, publicè Notary manu conſcriptis monumentis reliquit, ſe vnà cum Petro, & Simone Cardinalibus ſentire, ad ſchiſma abolendum, Synodum œcumenicam celebrandam, atque eum Pontificem agnoſcere, qui in Concilio Pontifex pronunciaretur.* Hæc Auctor.

Schiſmata magno ſemper Eccleſiæ detrimento coaleſcunt, & haud facilè extinguuntur.

Iacobus Car. Vrſinus ſchiſmatis culpa notatus.

Rainald. an. 1378. nu. 4. 5.

Rainald: vbi ſu. extant tom. 2. de ſchiſm. pag. 22.

Culpæ reatum agnoſcens ſub vitæ finē ſchiſma execratur.

16. Iacobus igitur in conſcripto Notarij manu libello, ſic tandem pœnitens conclu-

concluſit: *Ego* (inquit) *me illum pro Papa tenere fateor, & teneo, qui per Sanctam Matrem Eccleſiam, & Concilium fuerit approbatus. Etſi verbo ſcripto, vel opere aliquid vnquam fecerim, vel dixerim contra illum, qui ſic declaratus fuerit, fateor, me erraſſe, & correptioni, & determinationi Sanctæ Matris Eccleſiæ, & Concilij me ſubmitto; & ex nunc humiliter veniam peto.* Quamuis verò Vrſinus iſthæc poſteris ſcripta reliquerit, ipſum tamen rectè de

Vrbanum legitimum in Eccleſia Pontificem fatetur.

Vrbani VI. Pontificatu, ac legitima ipſius auctoritate ſenſiſſe Viterbiẽſis Epiſcopus docet, qui omnimodam facti rationem ab ipſius iam morituri ore ſe accepiſſe publicis hunc in modum tabulis teſtatur:

Extant to. 2. de ſchiſmate pag. 76.

In Taliacotio (ait) *vbi mortuus eſt dictus Dominus Iacobus de Vrſinis ſcilicet me præſente, habui ante mortem ſuam per duos menſes, videlicet die 22. Auguſti cum ipſo Domino meo Iacobo iſta verba: Reuerendiſſime Pater, bene credo fideliter tanto tempore me ſeruiuiſſe vobis, quod non negabitis mihi vnam gratiam: & ipſe reſpondit; certè nihil negabo tibi, quod concernat perſonam tuam. Tunc dixi ſibi: ego peto, vt dicatis mihi, ſi erro in adorando Dominum Vrbanum VI. pro Papa; quod ſi errarem, ego vellem deponere errorem meum, quia magis diligo animam meam, quàm ipſum. Tunc ipſe reſpondit: Certè, immò errares, ſi non adorares, quia ipſe eſt veriſſimè Papa: Tunc ego dixi ſibi: quarè ergò non rediſtis ad ipſum: ipſe reſpondit: Quia via Concilij videtur mihi vtilis pro eo, pro me, & pro tota Chriſtianitate.*

Viterbienſis Epiſcopi teſtimonio Iacobi oraculum confirmatur.

Cur Cardinalis Vrſinus pridem ad Vrbanũ non rediret:

Sic profectò Vir tantus vt cautè ſchiſmatis notam euitaret, ſibique, ac Eccleſiæ probè conſuleret, quòd rectè de Põtifice Vrbano ſentiret, & quòd Concilij inſuper pro vniuerſalis Eccleſiæ bono neceſſaria foret auctoritas cunctis ſub mortem veritati calculum ferẽs manifeſtè edixit; & hæc vel obiter narraſſe voluimus.

17 Perniciosum denique Schiſmatis piaculum, quod ſola dumtaxat ignorantia facti excuſat, condignis hìc interim pœnis, ſed acerbiori in altero ſæculo animaduerſione plectitur. Quando quidẽ id excerptis ab hiſtoriarũ promptuario exẽplis liquet: Petrus quippe Lucemburgenſis adoleſcens ſeptendecim circiter annorum, nedum rigidus pœnitentiæ cultor; ſed & innocentioris vitæ meritis

Scientes legitimum Pōtificem, nec adorantes rei apud Deũ ſchiſmaticorum culpæ.

apud Deum clarus, cum à Petro de Luna Pſeudopontifice inter Cardinales, qui aduerſus Vrbanum huius nominis Sextũ legitimum Chriſti Vicarium pro ipſo in acie ſtabant, adſcriptus: haud tamen ſchiſmatis apud Deum reus habendus, ac pronunciandus videtur; quia Petrum videlicet, humano abductus errore, verum reputabat Pontificem: *Non aliter* (inquit Rainaldus) *quàm B. Vincentius Ferrerius, diù Petrum de Luna Antipapam, errore ductus, veneratus eſt; hos enim, & ſimiles* (vt idem ait) *qui in Eccleſiæ Catholicæ communionem per Baptiſmatis ſacramentum admiſſi, ob inuincibilem ignorantiam, nunquã ſchiſmatis flagitio ſe dedita opera deuinxere, fuiſſe Catholicos, quantùmuis inter ſchiſmaticos, quos tales non norant, agerent, cenſet S. Antoninus his planè verbis: Peritiſſimos* (inquit) *Viros in Sacra pagina, & iure Canonico habuit toto tempore illo, quo durauit ſchiſma vtraque pars, ſeu obedientia, ac etiam religioſiſſimos Viros; & quod maius eſt, etiam miraculis fulgentes, nec vnquam ſic potuit quæſtio illa decidi, quin ſemper remaneret apud plurimos dubia: Nam etſi neceſſarium ſit credere, ſicut vnam eſſe Catholicam Eccleſiam, non plures, ita & vnicum eius Paſtorem Vicarium Chriſti iuxta illud Ioannis X. fiet vnum ouile, & vnus Paſtor; tamen ſi contingit plures per ſchiſma creari, ſeù nominari Pontifices Summos vno & eodem tempore, non videtur ſaluti neceſſarium credere illum eſſe, vel illum, ſed alterum eorum, qui ſcilicet fuerit canonicè aſſumptus: quis autem fuerit canonicè electus non tenetur quis ſcire, ſicut nec ius canonicum; ſed in hoc Populi ſequi poſſunt maiores ſuos, ſeù Prælatos.* Hæc ille.

Rainald. an. 1387. nu. 21.

Petrus Lucemburgenſis adoleſcẽs rerum ignorantia abductus haud culpandus, nec ſimiles ex S. Antonino.

Viri inſignes & miraculis clari, ſed, quandoque prolapſi.

Ioan. cap. 10.

Rainald. vbi ſupr.

Petrus igitur Lucẽburgenſis inter præcipuos Vrbani aduerſarios adhuc iuuenis educatus, in re admodũ dubia Cõcilij œcumenici ſentẽtiæ ſtare promptus, paratuſq; errorẽ diuino item illuſtratus lumine facilè ſub extremam vitæ periodum damnare potuit; cuius ſanè rei haud abſimile, vt probè Rainaldus ediſſerit, in Paſchaſio Romanæ olim Eccleſiæ Diacono eximiæ ſanctitatis Viro exemplum ſuppetit, qui Laurentium aduerſus Symmachum Papã ſequutus, antequam è vita abiret, facti pœnitens ex corde reſipuit, ac poſt mortem miraculorum inſuper ſignis enituit, quamuis ad diluendam eiuſmodi labem

Paſchaſius, Rom. Eccleſiæ Diac. eximiæ ſanctitatis aduerſus Symachũ aliquando ſtãs, pœnitens demum deceſſit.

S. Gregor. Dialog. 7 lib. 4. cap. 40.

Baronius an. 98. n. 3. 8.

acer-

acerbiores ſubindè in altero ſæculo pœnas exolueritt.

Molanus in nata SS. Belgij.

18. Petri verò Lucemburgenſis miraculis clari mirā ex hiſtoria Lutzembutgica in pœnis ſpontè aſſumendis auſteritatem Molanus recolens, his verbis meminit: *Migrauit* (ait) *per mortem ad vitæ auctorem circa annum decimum octauum ætatis, Anno Domini M.CCC.LXXXVII. die 2. Iulij, abſtinentijs, & diſciplinis attritus: quinta autem die ſepultus eſt Auenenione in Cæmeterio, vt ipſe voluit, S. Michaelis, vbi nunc eſt Monaſterium Fratrū Cæleſtinorum de Lucemburgo, in quo S. Petri meritis infra duos annos nongenta, & ſexaginta quatuor leguntur miracula contigiſſe.* Vir igitur auſterioris vitæ ſectator, ac virtutibus præſtans, quia tamen rei omnino ignarus, tutus dum viueret, ac omnis expers culpæ, à Schiſmatis labe immunis extitit; vel certè iam moriens culpam, ſi quæ adfuit omnem pœnitentia diluit, ac ingenti contritionis dolore cōpunctus deleuit, qui & tantis poſtmodum ſignis à Deo illuſtrari promeruit. Sed de his hactenus.

Petri ſanctitas vitæ auſterioris cultu, & miraculorum ſignis diuinitus aſſerta

Nongentis, & ſexaginta tribus miraculis biennio illuſtratus.

CAP. XXI.

Apoſtatæ, & a Religioſorum Ordinum clauſtro transfugæ.

Grande piaculum acceptis vitro à patre beneficijs ingratum eſſe, & vitioſè patrimonium prodigere.

1. GRandis profectò culpæ reatus, immane piaculum, & intoleranda prorſus iniuria, ſi quis acceptorum immemor beneficiorum ingratuſquè inſuper donis ſibi vltrò exhibitis, non niſi prauis abductus amoribus paterna Domo exiliens longinquam in Regionem, turpiter ibi, ac luxurioſè cū meretricibus viuendo, & quod accepit patrimonium, diſſipaturus contendat. Quod ſanè perditus ille filius in Euangelicis tabulis cognomento prodigus olim per ſcelus, ac infamia notatus præſtitit, qui bonis abundè diues paterna è domo recedens, nudus illuc poſtea redijt; & qui pridem rerum copiam, ac ventris ſaturitatem inter domi delicias nouerat, egere poſtmodum inter extraneos cœpit, adeoquè *cùm ſaturari* vt Lucas (inquit) *de ſiliquis porcorum cuperet, nemo illi dabat.* Haud opportunè

Lucæ cap 15.

igitur infelix, ſibique parum conſtans, ac prouidus in Regionem longinquam profectus: *Quid enim longinquiùs* (vt Ambroſius ait) *quàm à ſe recedere? nec regionibus, ſed moribus ſeparari: ſtudijs diſcretum eſſe, non terris, & quaſi interfuſo luxuriæ ſæcularis æſtu, diuortia habere Sanctorum? Etenim qui ſe à Chriſto ſeparat, exul eſt patriæ, Ciuis eſt Mundi.* At illud ſanè in inſano capite mirum, quòd miſer tunc primùm ſapere iuuenis didicit, quando egere, ac eſurire amplius cœpit. Sana quippè vel ſerò mentis conſilia in arena capiens, feſtinus de reditu ad Patrem tunc maximè cogitauit: *Quanti* (inquit ille) *mercenarij in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hìc fame pereo.* Quæ quidem apte Chryſologus verba expendens: *Beatum* (ait) *ſe reputat, ſi vel in ſeruorum numerum recepi mereretur.* Ita planè. Tunc primùm paternæ vbertatem domus, ac ſuam vnà ſimul, qua pridem perfruebatur, ſenſit felicitatē expertus: *Fames quippè* (Chryſologo Teſte) *reuocat quem à domo Patris ſaturitas extorrem fecerat.* Quid verò poſtmodum ſibi opportunè conſulens, ac ſuę pertæſus egeſtatis inter anguſtias, calamitateſque ferre haud ſuſtinens ſapido planè conſilio decernat, audiamus: *Surgam* (ait) *& ibo ad Patrem meum; Sed qua ſpe?* (inquit Cryſologus) *Qua fiducia? Illa, qua Pater eſt.* Dum ſolis igitur miſer ærumnis, ac malorum diues pœniſquè redundans domum nudus regreditur: redeuntem à longè Genitor ipſum conſpicatus, in illius protinus oſcula, atque amplexus ruit, ac priſtinis ipſum feſtiuis indui veſtibus iubens, annulo inſuper donat, ac nuptiali lætus conuiuio magna totius domus lætitia excipit: *Proferte citò ſtolam primam, & induite eum, et date annulum in manu, et occidite illi vitulum ſaginatum.* Quo ſanè pia Patris erga filium viſcera diſſimulandi amoris neſcia ſe cunctis produnt; dum vel in perditum, moroſumquè filium ipſe, non tam verberibus, quàm oſculis, doniſquè redeūti adblandiens, nec aliter, quàm benefaciendo animaduertit. Enimuerò *Sententiam* (ait Chryſologus) *citò vertit in veniam, qui redire cupit filium, non perire. Sic Pater indicat, ſic emendat, ſic peccanti filio*

Ambroſius lib: 7. in cap 15. Lucæ.

Prodigi in Euangelio filij exemplo res comprobata.

Lucæ c. 15.

Cryſol. in Luca, cap. 15

Sero calamitatibus edoctus ſapere, & malis ſerò remedium quærere didicit.

Lucæ cap. 15

Chryſol. vbi ſup.

Chryſol. vbi ſup.

Lucæ cap. 15

Domum reuertitur, vnde exierat, & redeundo Pœnitentiā culpæ exhibet, quam apoſtatando incurrit.

Chryſol. vbi ſup.

Digitized by Google

filio dat oſcula, non flagella. Pietatis quippè Genitor haud indignationis filio argumenta intus in corde ſeruabat.

Pęnitens filius benignè à Patre exceptus.

2. Pœnitentiæ itaque virtus eſt, quæ filium denique ad Patrem magna redeuntem fiducia, ac certa ſimul indulgendæ ſibi ſpe veniæ ſuffultum, è longinquo in domum reuocat, paternis iam donandum, tum oſculis, tum amplexibus, in priſtinæ gratiam felicitatis reſtituit. Enimuerò hic vnus primum in ſe ipſo Apoſtatantium, ac pœnitentium ſubinde formam ſic cunctis ad viuum expreſſit; vt aptè, meritoquè ipſi illud Apoſtoli verbum occinat: *Vbi ſuperabundauit* (inquit) *delictum, ſuperabundauit et gratia*. Quò ſanè mortalium quiſq; ipſius exẽplo edoctus intelligat haud vllum fore delictum, quod non continuò apud Deum pœnitentiæ lacrymis expietur, & cui non prompta, ac facilis ipſius vltrò gratia miſerentis arrideat, iuxta id quod ipſe olim Tertullianus peccatorem in Prodigo filio agnoſcens contemplando affirmat: *Et ſi nudus* (ait) *redieris, recipiet, magiſque de regreſſu tuo, quàm aliorum ſocietate lætabitur*. Tantum quippè homines ad pœnitentiæ ſubſidia conuolantes diligit, vt indulgere magis, quàm iraſci, & parcere potiùs, quã vlciſci percupiat: Deus etenim *non putat à ſe aliena lucra noſtra; chariorem quippè ſenſerat, quem lucrifecerat*. Ideoque prodigum ſibi vt pore eharum opiparo cõuiuio excipiens, de illius reditu præ cunctis geſtit; ſed vt hinc narrandi de Apoſtatis initium fit.

Apoſt. epiſt. Rom. 5. 20.

Pater de filij poſt ærũnas regreſſu gaudet.

Tertullian. lib de pœnit. cap 38.

Chryſol. vbi ſupra

Redeunti oſcula dat, non flagella ex, Chryſologo:

3. Atrox quidem in primis Apoſtaſiæ piaculum eſt, ſed ex hoc immenſam Dei magis, magiſquè benignitatem ſatis, ſuperque mirari contemplando quis valet. In ipſum etenim Deum praui deſertores eiuſmodi æquo Baſilij calculo peccare cumprobantur: *Qui factam* (inquit) *à ſe profeſſionem reſciderit, perinde aſpici debet, vt qui in Deum peccauerit, quem videlicet profeſſionis ſuę teſtem adhibuerit, cuiquè ſolemni ſe voto obligarit*. Quibus iſthæc ſubinde ſceleris atrocitatem inculcando, addit: *Qui ſe ipſum* (inquit) *ſemel deuouit, is ſi ad aliud vitæ genus tranſeat, ſacrilegij ſe ſcelere obſtrinxit. Quippè qui ſe ipſum Deo, cui ſe conſecrauerat, veluti ſubſuratus ſit*. Oppignoratam quippè Deo fidem, ſe ipſumque rem vti ſacram per ſcelus ſuffurando lædit vel ipſo impius, ac ſacrilegus facto renunciandus. Tanti autem momenti reatus eiuſmodi apud Deum cenſetur; vt vel animo, ſi non dum corpore, ac mente, ſi nondum facto, à ſemel Deo promiſſis reſilire, non niſi acerbiſſimis ſit pœnis vltrò plectendus. Quapropter id ſuis maximè timendum, præcauendumquè Bernardus aliquando inculcans: *Quid vobis* (ait) *vltrà pauendum eſt? Vnum vtique, iamquè grauiſſimum, peccatum Iudæ, peccatum Apoſtaſiæ &c.* Hoc, *inquam, omnino timendum eſt, nequis aut corde ſolo, aut etiam corpore ad vomitum reuertatur: legimus enim de filijs Iſrael, quòd corde reuertebãtur in Aegyptum, nam corpore reuerti, clauſum poſt eorum talos rubrũ Mare prohibebat*. Porrò ſuis Vir Dei quo quomodò à Deo recedentes verbis iuſtiſſimè carpens, ipſorumquè infidelitatẽ meritò redarguens, vt Apoſtaſiæ notatos crimine, quibuſuis dignos pœnis proculdubio renunciat: *Hoc eſt* (inquit) *quod vehementer ſingulis quibuſque timendum eſt, ne quando eatenus Deum offendat, vt manifeſtè abijcantur, ſi pudor neget apoſtaſiam corporis, tepor ipſe paulatim ingerat apoſtaſiam cordis, vt videlicet in habitu Religionis cor ſæculare gerant*. Meritò igitur ſuis, velut à crimine omnium maximo procul ipſos fieri Bernardus cupiens timendum indicit, adeoquè ſic ſermonem proſequitur: *Lætos* (ait) *vos volo, ſed nondum ſecuros, etc.* Quod certè nonnulli, qui temerè ad ſæculum è Clauſtro aufugerant, animaduertentes, Diuino pœnitentiæ magiſterio adducti ad Chriſti, & Religioſorum ſubindè hominum Caſtra quamprimùm ſe recipere ſtuduerunt, ibiquè vitæ curſum feliciter conſumarunt.

Apoſtata grauiter in ipſum Deũ peccat, cui ſeipſum deuouit ex Baſilio:

Baſilius in regul. inter. rogat 4.

Baſilius vbi ſupra.

Peccatum Iudæ, apoſtaſiæ peccatũ cõputandũ ex Bernardo

Bernardus ſer. 3 in pſal qui habitat

Bernardus vbi ſupr.

Bernard. vbi ſup.

Diabolus Dei ſeruis teporem immittens Apoſtaſiam paulatim ingerit.

4. Vt narrandi igitur initium faciamus, atrocioris quidem noxę piaculum eſt ab arrepto ſemel Religioſæ vitæ propoſito reſilire, & oppignoratam Deo fidem, ad vanas Mundi illecebras, & ſæcularia vota per ſcelus redeundo infringere, quod vel ſuo olim exemplo Adelphõſus Hiſpaniarum Rex cũctos admonuit, qui non niſi, vt reſipiſceret, ac.

Adelphonſus Hiſpaniarum Rex à Monaſtico inſtituto deficiens oculis orbatur.

ſuum

ſuum,ad pœnitentiã confugiendo, culpę reatũ expiaret;ingenti demũ ſuis orbatus oculis calamitate perculſus eſt, de quo iſthæc Baronius: *Hoc anno* (inquir) *ideſt 926. Adelphonſus Quartus huius nominis Rex in Hiſpania ſpontè ſe abdicans, vitam monaſticam amplexus eſt, Ramiro relinquẽs Regnum, de quo ſuperiùs; ſed cùm deſertor Sacræ militię factus, recuperationi Regni operam daret, ab eodem Ramiro captus, oculis orbatus eſt, qua etiam pœna mulctati ſunt tres filij Troilæ defuncti Regis, cùm aduerſus eundem Ramirum inſurrexiſſent, quod fieri contigit anno Redemptoris nongenteſimo trigeſimo. Porrò Ramirus patratæ ſæuitiæ pænitens, delictum bonis operibus expiare curauit, Monaſteria erigens, multaquè donans Eccleſijs.* Hac & iuſta ſiquidẽ Adelphonſus à Deo animaduerſione expetitus, vt qui temerè ab arreptis Religioſæ vitæ Inſtitutis recedens, ad ſæculum redire auſus fuerat, nonniſi altam funeſta oculorum amiſſione in ſæculo mentis caliginem, calamitateſque pro mercede reciperet; & qui ſupina altiùs mente cæcutiebat, oculorum orbatus lumine futura diſceret, ſaperetque, & vel dum tenebroſum negotium malè peragit, tunc maximè ſuam in pœna culpam videret, ac ipſius cæteri exẽplo proficerent. Quo illa Gregorij verba ipſi occinerent: *Quia quidam cæcantur, vt videant.* Et certè ipſius documento alijs quoque ad pœnitentiam demonſtrari viã contigit; vt enim Chryſoſtomus ait: *Quanta vincula promittere Deo: et non ſoluere?* Ita planè.

Baronius an. 927. nu. 3.

Ob apoſtaſiæ, & ſæuitiæ culpã pœnitens dignè Deo ſacere ſatis contendit.

Gregorius in moral.

Chryſoſt. in hom.

5. Regio autem huic Apoſtatæ (cuius mentio incidit) alij item nonnulli è ſacro Minoritani Ordinis Cœtu transfugæ iungendi ſunt, inter quos Stephanus Vngarus nobile & dignum compũcti cordis, ac verè pœnitentis animi ſe cunctis exẽplar præbuit; dũ ex vili Apoſtata in Apoſtolicũ ſubinde virũ, & Chriſti Martyrẽ immutatus, pœnis, quas pro Chriſti fide vltrò, libenterquè ſubijt, anteactas omnes vitæ culpas ſalubriter expiando, inter Beatos Chriſti Martyres adnumerari promeruit. Enimuerò vt rem altiùs repetamus; *Dum aduerſus Idololatriam, ac Mahumeticam maximè ſuperſtitionem*, (vt Rainaldus in ſuis Annalibus tradit) *Prædicatores, ac Minoritæ pugnarent, interdum accidebat, vt plures glorioſiſſimè vincerent, palmamquè triumphalem martyrij referrent: nonnulli verò ab hoſte ſauciati caderent, obſcænarumquè voluptatum lenocinijs deliniti, Mahumeticam perſtitionem amplecterentur. Inter hos Bonacurſius, et Philippus Ordinis Prædicatorum, et Iacobus Piſtorienſis Minorita, cum incauti voluptate vinci ſe paſſi eſſent, et metuerent; nè ſuis Præpoſitis criminum pœnas darent, acti in deſperationem, in Mahumeticam ſpurcitiam, eiurato Chriſto, ſe præcipites coniecere, verſiquè in hoſtes, ſuis argutijs fidem oppugnarũt.* Hæc ille; at illud quidem planè mirãdum, quòd hominibus à ſupremo Religioſæ, obſeruantioriſq; vitæ apice miſerandum in modum prolapſis, ac in fœdas carnis fæces demerſis, Dei miſerentis lumen deſuper demum affulſit, eiuſdemquè præpotens dexrera ipſos ab ore putei propitiando miſericordirer educens, ad ſui agnitionem, ac tutum Eccleſiæ ſinum felicirer perduxit, vt aptè rem totam Ioannes Papa XXII. in ſuis Apoſtolicis literis hunc in modum proſequirur: *Pro certis* (inquit) *culpis tunc ab eis inſtinctu maligno commiſſis ob fragilitatem eorum carnis, ipſorum ſpiritum ſuperantis; vt euaderent eiuſdem Ordinis diſciplinam, in mortiferæ corruerunt deſperationis abyſſum, & ſe ſe in poteſtatem Saracenorũ eaſdem partes (nimirum imperij Vſbechi) colentium tranſtulerunt, et tanquam exhominati ex priuatione nobilis intellectus, et mentaliter obcæcati, ritum ipſorum Saracenorum obſcænum, et abominabilem aſſumpſerunt, cultumquè profeſſi expreſsè fuerunt execratiſſimi Mahumetis, et ſe ſe more Saracenorum eorundem circumcidi fecerunt, ſeù permiſerunt, ſupra dicta fide veriſſima publicè abnegata. Præfati quoque Bonacurſius, et Philippus, qui anteà ſatagebant infideles prædictos rationibus veraciſſimis ſuperare, et ad fidem conuertere prælibatam, iacentes in volutabro peccatorum, Chriſti fideles in dictis partibus exiſtentes, et ad eas etiam accedentes, ſuis falſis, et ſophiſticis argumentis confundere, ac perſequi coram eiſdem infidelibus damnabiliter ſunt moliti; ex quo fideles ipſi multas, et diuerſas contumelias pertulerunt.* Hæc ille de miſero, ac deplorando ſubuerſorum religioſorum hominum ſtatu; ſed hi poſtmodum Deo

Stephanus Vngarus vnà cũ alijs ex Minoritana familia Apoſtaſiæ crimen ſanguine expiat

Rainald. an. 1333. nu. 14

Bonacurſius & Philippus Prædic: Ord & Iacobus Piſtorienſis Minorita apoſtatantes à fide po ſtar reptã Maumeticam ſuperſtitionẽ reſipiſcunt.

Ioannes Ep. XII. epiſt. 13 Rainaldus vbi ſup.

Circumciſioni ſeipſos per ſcelus ſubdunt.

aſpirante, pœnitentiæ tabulam arripientes, dum patrati eoſdem facinoris pœnitet, & ex corde dolent, veniam ſibi à Romano Pontifice humiliter poſtulantes, paterna Pontifex charitate complexus, haud ipſos perire ſuſtinens; ſed lucrari cupiens, datis ad Prædicatorum in Inſubria Præpoſitum literis, eidem iniunxit, vt Bonaccurſium, & Philippum, & Minoritarum Etruſcorum Præfecto, vt Iacobum, ac cæteros corde compūctos impertita venia, Eccleſiæ conciliaret, vt Rainaldus in ſuis Annalibus tradit.

Tandem reſipiſcētes ad Eccleſiæ ſinum reuertuntur.

Rainaldus vbi ſupra.

6. Cùm igitur Religioſi Viri miſerè adeò lapſi, Dei aſpirante gratia, à malis reſipiſcerent, & ad ipſum totius Eccleſię Paſtorem, perditæ velut ouiculę, aberranteſquè redirent, magnum de ſe ac inprimis prædictus Stephanus pœnitentiæ documentum prętulit, de quo Rainaldus iſthæc ex Vvaddingo in ſuis paginis: *Clarius* (ait) *pænitentiæ, et conſtantiæ fidei ſtatuit tropheum Stephanus Vngarus Minorita in Vrbe Saray martyrij corona redimitus, cum primò voluptate corruptus, metuquè Religioſæ diſciplinæ exterritus, ac Dæmonum, qui ſe illi obijciebant, victus inſidijs, ad Mahumetanos defecit. Tum flagitij pænitens, publicè impiam ſuperſtitionem damnauit, varijs ſuppliciorum generibus affectus, reſtitutus eſt diuinitus ſanitati: ardenti fornace clauſus, deinde illæſus exijt. Demum in carcere bipenni ad collum ſauciatus, et ferro confoſſus, ad rogum conſtanter perrexit, in quo ſepè igne diuinitus extincto, à furentibus Saracenis, gladijs, haſtis, ſecuribus oppreſſus animam Deo reddidit, ac poſt mortem miraculis claruit.* Hęc ille: Ex quibus homo qui pridē ob ſcelus deperditæ omninò ſpei videbatur, Dei afflatus gratia, cum in modum erroris lapſum reparauit, ſuiquè impietatem facinoris expiaſſe fertur; vt martyrij corona inter pugnādum donatus, ſuum apud Deum cruore feliciter exitum cumulauerit, adeoquè Angelis de ſua conuerſione gaudium, ac nobilem ſibi triumphum pepererit, iuxta illud: *Gaudium eſt in Cælo coram Angelis Dei ſuper vno peccatore pænitentiam agente.*

Vvaddingus an. 334. nu. 5.

Stephanus Vngarus ex hoc numero nobili martyrio Apoſtaſiæ ſcelus aboleт.

Publicè Maumethi ſuperſtitionē execratur, & varijs tormentorū generibus & cruciatis pro fide Martyr euadit.

Luce cap. 15. Rainaldus ann. 1344. num. 13.

7. Michael item Cæſenas ex Minoritani Ordinis profeſſore, peſſimus hæreſiarcha huius pariter conſortio adiungitur, qui primū Ludouico Bauaro Romanorum Imperatori per ſummum ſcelus aduerſus Romanum Pontificem conſpirando inhærens, vnà cum Ochamo, & Bonagratia, & Henrico è Chalem item Apoſtatis, in Benedictum XII. à quo ob defenſam, propugnatamquè ab eo viriliter fidem, non ſecus ac ab hæretico homine ad Conciliū prouocarat; & quàm plura, nil ipſum Chriſti Vicarium reueritus, impiò, ac petulantiore perfidiæ veneno perfuſus, impudētiſſimè effutijt. Ipſe namquè vnà cum ſocijs Dux perduellium effectus, ac perditorū ſignifer, Benedicto (vt Rainaldus tradit) hæreſeos calumniam temere impegit, quòd videlicet decreta fidei à Ioanne XXII. hactenus edita tueretur. Perfidi quippè homines delinquendi occaſione arrepta, illud diſceptando ſtatuere auſi ſunt; decretum videlicet, quod à Romano Pontifice editum nuper fuerat, veluti hæreticæ prauitati obnoxium, rectè, ac licitè reijci poſſe, quouſque à generali Concilio definitiua ſuper hoc ſententia pronunciaretur. Et impium quidem aſſertionis eiuſmodi argumētum vel ex eo ſatis, ſuperquè euincitur, quòd vti quid certū, ac indubitatum apud pœnitus orthodoxę, ac ſanæ fidei aſſertores ſit, neminj à Pontifice, cui ſuprema de fidei rebus iudicandi facultas, ſimul atque infallibilis diuinitus ineſt poteſtas, in eiuſcemodi controuerſijs ſententiam ferente prouocare licitum eſſe; adeò vt ipſius decretis ſtandum omnino, & non aliter, quàm à Concilio oecumenico certum aliquem fidei articulum decernēte, ad aliud vniuerſale Concilium appellare, immane, apertumquè nefas cenſetur. Hæc enim de eo, dum ſuis erroribus pertinaciùs hæreret, Vvaddingus: *Perſtitit* (inquit) *vſque ad mortem Michael in hac ſua contumacia, retinens ſibi nomen Miniſtri Generalis, quamuis omnes fermè præter Occhamum, Aſculanum, & Bergomēſem, ab eo deflexerint, & multa ſcripſit tum ad Fratres, tum ad Principes, & vniuerſos fideles in ſuam defenſionem. Bis appellauit Auenione, tertiò Piſis, quartò Monachi à Ioannis decretalibus, & grauaminibus. Ioannes verò 4. Kal. Decembris Anno 1329. Pontificatus 14. contra eum ſcripſit diffuſiſſimum libellum incipientem: Quia*

Michael Cæſenas Hereſiarcha cū alijs Apoſtatis aduerſus Romanum Pontificem inſurgit.

Ad Concilium generale per ſcelus appellat.

Nemini à Romano Pōtifice ad Cōcilium appellandi fas eſt.

Lucas Vvaddingus to. 3. Annal. anno. 1344. n. 6.

Miniſtri Generalis nomen ad vſurpans in ſua malitia diu cōtumax in Eccleſiam perſiſtit.

Vir

vir reprobus, &c. Quibus temerè Cæſenas pro ſui defenſione libellos,& pro incuſando Pontifice,liuore perculſus, perfido calumniarum veneno refertos ſcripſit; quos ſi quiſpiam probè noſſe vult, apud Vvaddingum in ſuis Annalibus conſulat.

8. At Michael, qui in turpis adeò hæreſis foueam præceps, hæreticorum quoque anteſignanus euaſerat; ſub extremam vitæ periodum, Diuino afflatus lumine, ſerò tandem in ſe reuerſus, prauoſquè errores humiliter agnoſcens, palinodiam recantauit, & ex intimis præcordijs hæreſim, quam docuerat, execrando, reſipuit;Cuius poſtmodum exēplo Franciſcus item Aſculanus Minorita inhæſit, vt Lucas Vvaddingus in ſuis Annalibus diſertè his verbis affirmat: *Obyt (inquit) hoc anno (ideſt ſalutis M. CCC. XLIV.) in Vigilia S. Andreæ Apoſtoli frater Michael Ceſenas poſt tot annorum peruicaciam, tandem pœnitens, & pertæſus, quòd Summorum Pontificum non ſe ſubmiſerit clementiæ, & vſque ad mortem nomen fili Miniſtri Generalis arroga. uerit, quantumuis fuerit à Ioanne Pontifice, & in plenis Comitijs generalibus Ordinis, vti diximus, ab officio depoſitus.* Hæc Vvaddingus de homine apoſtata, & ad pœnitentiam ſub ipſum vitæ occaſum feliciter traducto,quem Deus piorum laborum,quos pro Sacro Franciſcano Ordine ſuſceperat, mercede fruſtrari noluit. Reformandis quippè Minoritanæ familiæ moribus ſollicitè inſtitit; quam ob cauſam generalem Peruſij Religioſorum cœtum cōgregandum curauit. Sed cum nōnullas ſubinde contra ipſum ad Summum Pontificem querelas deferri contigiſſet, Auenionem ab eo euocatus, & in Curia ſubinde detentus, aſperiſquè à Pontifice verbis admonitus, ad Capitulum generale nullatenus ire permiſſus eſt. Atqui in officio à Capitulo cōfirmatus ſubinde,ipſe quòd Pōtificio ibidē innitus imperio detineretur,tædio affectus, morarumquè impatiens fuga ex Auenione vna cum fratre Gulielmo Occhamo, & Bonagratia Bergomenſi,arrepta à muneris, quod gerebat, & honoris gradu exauctoratus decidit. Ipſe autem priori ſubinde pertinaciam errori addens, à Pontifice (cuius nulla maior ſub Cœlo

Vvaddingus vbi ſup. n.6.

Cæſenas ſub vitæ finē poſt hæreſim, prauoſque errores eiuratos pœnitens obit.

Chronic. Saxon. M.S.

Ob contumaciam ipſius erga Pōtificem, & arreptam temere fugam iuſte proſcriptus & ſ gradu deiectus.

poteſtas eſt) aduerſus ipſum Pontificem ad Concilium temerè, petulanterquè appellans, in ſuo diutius obduratæ mentis conſilio, quibuſdam ſibi aggregatis ſocijs,atque errorum aſſeclis, multorum Principum fauore ſuffultus arrogantiſſimè perſtitit; qui demum à Capitulo Pariſienſi non ſecus ac præſidendi munere indignus, iuſtè proſcriptus, acclamatuſquè palam hæreticus: Dei tandem aſpirante gratia, ſub vitæ finem, quantumuis ſerò, ſeriò tamen, ſuam confeſſus, execratuſquè ex intimis noxam præcordijs pœnitens, vt iam diximus, & non abſque obtentæ ſalutis ſpè deceſſit.

Vvaddingus an.1328.n.9.

9. Si quis verò (quoniam de Apoſtatis adhuc ſermo eſt) poſtquam Deo ſe ipſum deuouit, fraudem Deo facit, & per ſcelus à Clauſtro aufugiens,per apoſtaſiam ad ſæcularia vota tanquam canis ad vomitum reuertitur; Dei tandem flagellis ad reſipiſcendum admonitus,nonniſi illuc,vnde diſceſſit,reuertendo, culpæ à Deo veniam conſequitur, vt Petrus Damiani de certo quodā his planè verbis narrat: *In Monaſterio (inquit) quod Cliuus Scauri dicitur, quodquè B. Gregorius intra Romanæ Vrbis mœnia condidit, puer quidam à Parentibus, vt Deo deinceps militares, oblatus eſt. Qui poſtmodum, dum iam adoleſceret, egreſſus de Monaſterio ad ſeculum redyt, vxoremquè ſibi nuptiali fœdere copulauit. Deinde cum iam ad iuuenilem veniſſet ætatem, Diuina ſententia repentè percuſſus eſt in gutture, cæpit morti languoris ingraueſcente moleſtia appropinquare. Tandem malè fugitiuus, vt ad Monaſterium deportaretur, expetyt, ibiquè pænitudinem de ſuis grauitatibus, habitumquè monachatus accepit. Cùmquè vxor eius cum nonnullis alijs lecto iacentis inſiſteret, capit ille grauiter gemere, vlulatus emittere, & tanquam phreneſim pateretur, inordinata vociferatione gemere. Percontantibus autem eis, cur non ille quieſceret: Non ne (inquit) videtis B. Andream Apoſtolū, Sanctumquè Gregorium me ſuis verberibus immaniter flagellantes? Vlulatus autem rurſus,ac flebiles voces emittens, paulùlum reſpirabat, atque dicebat: Modò me verberauerunt, propterea quod Monaſterium dimiſi, vxoremquè duxi, &c. Vt autem ſciatis, quia non mentior, perendiè hora ſexta de hoc ſæculo migraturus ſum. Erat*

Apoſtata ad locum, vnde diſceſſit, tanquam naufragus ad portum ſalutis redeat, oportet.

Petr. Damian. 4. lib. epiſtol. Drauolt. Chatbechiſ. hiſt. c. 7 tit. 89. ext. t

Religioſus è Monaſterio S. Gregorij profugus diuinitus morbo præuentus morti propinquat.

Decumbens apparentibus SS. Andrea Apoſt. & Gregorio flagellis ad reſipiſcēdum cœditur.

porrò tũc ſexta feria; nocte verò, qua Dominicus illuceſcebat dies, qui dicitur in ramis palmarum de lecto cunctis mirantibus non ſegniùs exiliens, ſcapulare, atque cilicium, quæ iuxta ſe erant, repentè arripuit, moxquè Eccleſiam B. Andreæ attonitus, ac feſtinus intrauit, vbi ſtrato compoſitus, his, qui aderant Fratribus ait: Ecce Sanctorum verberibus flagellatus, ita de corpore egredior purificatus, ſicut de fonte Baptiſmatis mundus exiui. Inter Miſſarum igitur Sacroſancta ſolemnia, Dominica vix paſſione perfecta, hora, qua prædixerat Deo ſpiritum reddidit. Nudato autem ad lauandum ex more cadauere, ſic vibices, ac ſtigmata in eius membris vndique videbantur, ac ſi corpus eius materialibus fuiſſet alliſum verberibus. Hęc ille. Pœnitens igitur, qui transfuga pridem à Clauſtro fuerat, magna poſt reditum ſalutis ſpe munitus viuendi finem fecit.

Ad Eccleſiam confugiens, ibi pœnitẽs moritur expiatus.

10. Narratis verò hactenus haud otioſè ſubtexendum hic eſt, quod Catharina de Vanninis feliciter ad Deum poſt meretricios amores conuerſa, & pœnitẽtium ingreſſa Cœnobium, aliàs lucrandi fœminas cupida, & tum ſuæ, tum alienæ ſimul pœnitentiæ, ac ſalutis ardore ſuccenſa diuinitus præſtitit; hæc enim Auctor ibi in eius actis tradit: *Tunc verò* (inquit) *diuerſi Religioſarum virginum cætus certatim ſibi Catharinam expetiere, nihil perhorreſcentes, veterem illius infamiam, nec aliam, quàm tantarum virtutum dotem exigentes; ſed illa ne in honorem, quem fugiebat, incideret, ſolam ſibi deberi dixit earum Sanctimonialium domum, à quibus diſceret præteritas impurioris vitæ ſordes pœnitentiæ vndis diluere. Voti compos, & ad optata clauſtra deuecta, &c. Statim oſtendit, quàm auſpicatus ſacro illi cœtui ſuus eſſet aduentus. Altero enim ab ingreſſus in Monaſterium die, inſpecto diuinitus veſano conſilio, ſex eius loci ſororum, perniciosis rem fluxarum blandimentis earum ad ſe animos retrahentibus fugam è Cœnobio iam meditantium, ijſdem ad ſe accitis, meliorem mentem induxit. Aliàs quoque occultiora rebellium Deo cordium arcana perſpexit, & peccantibus ipſis aperuit: tunc incredibili cruciatu ſe confici aſſerens, cum ab ipſa monitas pœnitentiam oretenus profiteri cognoſceret.* Sic ſalubriter monitæ, quæ animo duntaxat apoſtaſiam meditabantur, ad Pœnitentiam conuolando, Dei citò ſibi gratiam conciliarunt.

In faſtis Senenſibus pag. 176.

Catharina Vannina ſuis quam graue ſit Apoſtaſiæ piaculum monitis fœminas fugam meditantes docet.

Sex moniales, quæ diſceſſum à clauſtro cogitabant, ipſius dictis reſipiſcunt.

11. Illud denique, vt pote admiratione dignum, à nobis ſilentio prætereũdum non eſt, quod in Societatis Ieſu Annalibus de quodam itẽ apoſtata; at poſtmodum flagellis perculſo diuinitus, ac reſipiſcente, his verbis traditur: *Veteribus* (inquit) *omiſſis, ad recentiora veniamus; Petrus Paradi cùm ſuorum improbitate morum Diuinæ ſe vocationis indignum reddidiſſet, nec in Societatis corpore contineri cum cæteris vlla ratione poſſet, ad extremmum & ipſe domum ſuam, haud tamen à votis liber, immuniſquè remiſſus eſt. Qui cum ſua ipſe ſententia, iudicioquè Doctoris etiam cuiuſdam auctoritatem ſequutus, nullo ſe teneri voto cenſeret, ſolutiſſimo, pacatiſſimoquè viuebat animo cum cætero populo, & quod deterrimum erat, nullo amore, nulloquè Dei timore munitus, confidentiſſimè ſe ſe ad inſtituendos, iuuandoſquè cęteros, qui ſe ipſe deſtituerat, peneque perdiderat, comparabat. Non tulit hominis audaciam cæleſtis vltio in ipſo articulo temporis, quo ſe ad Eccleſię myſteria tractanda, proximiſquè adminiſtranda conuertit, dirum ei morbi genus; & Medicis ignotum immittitur. Tantis autem vbique doloribus torqueri cæptus eſt, talemquè in tumorẽ corporis mẽbra conuertit, vt nullam caperet quietis partem, neque diurnæ, neque nocturnæ prę ſertim nulla antegreſſa febri, nulla cauſa, vt in ea inueſtiganda, reperiendaquè hæſitaret, deſudaretquè omnis ars Medicorum. Iam curationis gratia deportandus erat propter paupertatem ad publicum Noſocomium, cum ad eum ſe confert Conimbricenſis Collegij Rector, & pro paterna charitate rebellem, vt ad Collegium redeat, & curetur, hortatur. Is haud animo minùs, quàm corpore tumidus, reſpondit, ſuis ſe rebus, animiquè ſaluti, admonente nemine, conſulturum. Ad eam vocem continò pes lęuus intumuit, & à pedibus, quos in Aegyptum referre non puduit, primum orta pernicies. Rector tamen occaſionem inde captans ad ſanitatem hominis reducendi, acriùs eum cohortari, vt quando in tanto vitæ, ſalutiſquè diſcrimine verſaretur, duritiem à pręcordijs arceret, & mentem ſuam aduerſus monitores amiciſſimos flecteret. Verùm ille non modò monitis non acquieuit, ſed votorum ſponſione liberatus, quò tutiùs è vita diſcederet, illa deriſit,*

Ex Annalibus Societ. Ieſu tom. 3. an. 1554.

Petrus Paradi ob ſuã culpam è clauſtro, non votis tamen liber domũ dimiſſus flagellis à Deo plectitur.

Drauelt. catechiſ. Hiſtor. cap. 7. tit. 84.

Religioſis votis adhuc religatus religioſè viuebat.

Vniuerſũ hominis ſtratum Deus doloribus verſat.

Admonitus nil proficiens, auſteriorem in ſe prouocat Dei mulctã.

Digitized by Google

deriſit perinde,ac ſi ijs vinculis ſolueretur, quibus nequaquam teneretur aſtrictus. Serpebat interim in pede tumor cum amplificatione doloris; & deportatus ad ægrotorum hoſpitium, Chirurgis Medicisquè committitur, quorum de ſententia digitus ei, ne pes enormiùs intumeſceret, amputatur. Nec tamen compreſſus eſt tumor, ſed cum manaret in hora latiùs, reliqui etiam amputati ſunt digiti. Iam cunctis erat digitis mutilus, nec multiplex obtruncatio, totoquè corpore vſtiones adhibitæ ſiſtere vitioſum humorem peſtis pabulum, fontemquè valebant; neque reliquum erat aliud, quàm vt ipſe quoque pes totus obtruncaretur, &c. Cùm denique mens obſtinata reſipuit, & ſui miſertus æger aperuit oculos. Tunc demum, ne totus, et animo, & corpore funditus interiret, Rectorem accerſit, agnouit erratum, & profeſſus, quam abiecerat, obedientiam, ad omnia ſe paratum oſtendit. Mirum dictù, ſimul ac Rectoris amplexatus obſequium, tumorem animi poſuit æger, tumor quoque corporis ſtetit, ſerpens putredo quieuit; tametſi antea Medici confirmarent, nullam ad eum curandum morbum reperiri potuiſſe medicinam, niſi ſcarpello, perpetuamquè ſectionem, vt appareret malum innectum à Deo, cuius comparatum Sapientia, vt in ſuo quiſque vitio plectatur, & noxe pœna reſpondeat, &c. Is poſtea ſibi reſtitutus cæteros inter homines manſit, ſegregatus à noſtris, merito quidem ſanus, nec Conimbricenſi Epiſcopo, à quo multùm adhibebatur, inutilis. Cæterùm altero pede mutilus, quò diuini beneficij gratia, quoties gradum faceret, veniret in mentem, & Societatis recordaretur amiſſæ.

Ferro, & igni, qui verbis non acquieuit, traditur excruciandus.

Toto iam corpore mutilus, & dolore tabeſcēs animæ ſalutē recogitat, ac ſibi remedia poſcit.

Pœnitens Altero pede mutilus miſſic vt amiſſæ vocationis iam crimen ambulans meminiſſet.

Hæc de viro grato, ac temerè à clauſtro, & Religioſorum votis reſiliente, ſuamquè ob inobſeruantiæ culpam iure merito à Religioſorum caſtris dimiſſo. Quibus eximia in primis admiranda pij, ac religioſi potiſſimum Ordinis vel in ingrato quibuſuis modis diligendo, diuigendoque homine charitas, in tolerando item, ac ſubmonendo patientia, in curando inſuper, ac fouendo apprime ſollicita, quod ad vtramque hominis partē ſpectat, opera hic cunctis contēplanda proponitur; ac demum ipſius è contrà haud impunè è clauſtro exilientis miſeranda planè conditio, ſuiſque perditis morem gerendo conſilijs inconſtans item animus, penituſque in malo obſtinata præſumptio contemplantium oculis proditur, quæ iteratis è Cœlo haud ſemel flagellis in vanum Dei nutu adhibitis cędere neſcia, ipſa tandem inter vulnera præpotentem ipſius ſanantis dexterā agnouit, illudque Prophetæ oraculum probè intellexit. *Quia* (inquit) *percutiet Dominus ægyptum, & ſanabit eam.* Quæ hic vel obiter, vbi de Apoſtatis ad pœnitendum traductis ſermo incidit, narraſſe haud ab re, aut omnino otioſum duximus.

CAPVT XXII.

Sacrilegi ad pœnitentiam confugiunt.

1 IVſto ſiquidem olim Altiſſimus in ſacrilegos animaduerſionis exemplo ad abſterrendos, continendoſque in officio mortalium animos, ſeuerum e Cœlo ſe vindicem præbuit. Sacrilegos quippe Iudaici Populi, ſuaque ob ſcelera ſacerdotes mulctando diſperdens, ac prophanas eorumdem vel inter offerendum victimas, non ſecus ac ſibi in primis abominandas execratus, magnificentiſſimi operis templum, quod totius terrarū orbis miraculum fuit, nedū funditus diruit, ſed & cuncta ſimul (vt Ioel Propheta tradit) quæ illius erant, vaſtitati perpetuò addixit. *Perijt* (inquit) *Sacerdotium, & libatio de domo Domini luxerunt Sacerdotes Miniſtri Domini.* Verùm triſtes, ac funeſtas eiuſmodi clades, temporarias interdū fuiſſe, haud æternum duraſse vel in ſacris paginis nouimus. Poſtquam enim diù iſthęc ipſius Dei nutu inualuere, ſuus tandem malis finis adfuit. At immane ſacrilegum Iudæorum præuaricantium, horrendumque præ cunctis, quo ſuas Chriſti ſanguine manus reſperſere, facinus, in cunctos poſtmodum, ac ſingulos Aaronicæ ſtirpis poſteros transfuſum, poſt longæuam temporum ſeriem in ipſis adhuc vigens, æternum perſeuerat. *Viget* (inquit Auguſtinus) *fides, pręſtò ſunt res, cernuntur, tenentur, & videre volentium, vel (vt alij legunt) nolentium oculis ingeruntur.* Sacrilegis namque reiectis ſacrificiorum ac cæremoniarum ritibus abolitiſquè, & Templo inſuper funditus exciſo, quam immani occidendo Chriſtum, ſacrilegio ſe miſeri ob-

Sacrilegium in ſacerdotibus, ſacriſq; locis Deo maxime iniurium, ſeuere punitur.

Ioelis cap. 1. n. 9.

Ob ſacrilegam Chriſto intentatam à ſacerdotibus Iudeorum necem ruina,

Auguſt. lib. 17. de Ciuit Dei.

obſtrinxerint, cunctis palàm oſtenditur. *Quis*(inquit Auguſtinus) *nunc fideli oculo hæc intuens, non videt eſſe completa, quandoquidem nullum tabernaculum, nullum Altare, nullum ſacrificium, & ideo nec vllus Sacerdos remanſit Iudæis*. Adeo quippe capitalis ſacrilegorum hominum Deo diſplicet noxa, vt tum Sacerdotes, tum Altare, necnon ſacrificia reſpuens, ſcelus perpetuò abolendum voluerit, vt Theodoretus inculcat: *Ea*(inquit)*quæ cernũtur, ferunt teſtimonium. Ex quo enim Chriſtus Dominus fuit actus in crucem, dirutum quidem fuit eorum templum: deſerta autem fuerunt Sancta Sanctorum, priuatiquè ſunt, et ſacerdotio, et prophetia*. Et Ioſephus quidem triſtem, funeſtamquè prophanorum Sacerdotum cladem, ac ſupremam Templi ruinam, & gladios inſuper, atque debacchantes turmatim ignes deminatus: *Vidbatur*(inquit)*ſanguis igne largior eſſe, pluresquè interfectoribus interfecit*. Verùm magna quoque vbique Dei è Cœlo miſericordia ſemper affulſit; dum multos ad Pœnitentiam, ſacrilegio quantumuis obnoxios, profuſis culpam lacrymis expiando, vel tunc maximè veniam conſecutos videre eſt.

Auguſt. vbi ſupra.

Inde velut originario è foute abominandũ populi excidium, & templi ſãcti deſolatio.

Theodoret. lib. regum. lib. 1. cap. 20.

Ioſephus lib. 17. Antiquit. Iudaicarum cap. 11.

2. Immane verò, (ſi quis à Iudæis ad Gentiles ſermonem inflectat) computandum ſacrilegij piaculum ſemper fuit, & acrioribus quoque viſum eſt pœnis diuinitus plectendum. In Deum quippe ipſum ſacrilegi inſurgere, ipſiquè impias intentare manus comprobantur. Nam (vt ille ait): *Cum Dijs pugnant ſacrilegi*. Cui moralis item Philoſophus aptè conſonans: *Sacrilegi*(inquit)*dant pœnas, quamuis nemo vſque ad Deos manus porrigat*. Ad quod item Poetarum ille viſus eſt, alluſiſſe, dum oblatis Numen donis placari, ablatis verò muneribus offendi, ſacrificijs cõciliari, ſacrilegis vero manibus contemni, & ad iracundiam iuſtiſſimè prouocari affirmat.

Sacrilegi in Deum, ipſũ pugnant ipſique manus intentant.

Curtius lib. 7. Seneca lib 5. de benef. cap. 14.

Ouidius lib. 5. Faſtorum.

Sæpe Iouem vidi, cùm iam ſua mittere vellet,
Fulmina, thure dato ſuſtinuiſſe manum.
At ſi negligitur, magnis iniuria pœnis
Soluitur, et iuſtum præterit ira modum
Reſpice Teſtiadem, flammis abſentibus arſit,
Cauſa eſt, quòd Phœbi ara ſine igne fuit.

A ſacrilegis Deum in primis ad iracundiam prouocari, & ſacrificijs flecti gentiles ipſi fatentur.

At poſt ſupremum offenſum diuinitatis Numen, vbi ſacrilegi ſupplices ad immenſæ pietatis aſylum confugiunt, ipſum ſibi propitium, ac placatum ſortiuntur. Iuſta quippe Dei ira ad indulgendum flectitur, adeoquè qui Chriſti ſanguinem acerbiori ob id culpæ reatu ſacrilegi fudere, vbi facinoris adeò impij culpam retractarunt, ſe ipſos(vt par eſt) expiando, veniam denique certam promeruere: *Ipſo*(vt Auguſtinus habet)*Iudæi redempti ſanguine, quem fuderunt*; Acerbiſſimã verò quorumuis peccatorum noxam apte Chryſologus expendens, haud vel ipſis poſt iniuriam ſacrilegis de venia deſperandum admonet; cùm plures & pluſquam enormiter ob id vnum apud Deum aliquando reos, reſipiſcendo tum veniam, tum ſanctitatem ſubinde diuinitus intelligamus adeptos: *Quis in ſæculo* (inquit)*peccauit enormiùs Paulo? quis in religione grauiùs Petro? Illi tamen per pœnitentiam meruerunt aſſequi non ſolum miniſterium, ſed etiam magiſterium ſanctitatis*. Nullum itaque ſcelus eſt, quod Pœnitentiæ virtus non tandem abolet, & quod immenſa Dei benignitas non vltrò, ac libenter indulgeat: *Quia impij* (vt Hilarius (inquit) *puniri deſinerent, ſi eſſe impij deſtitiſſent*. Sed prolatis in medium exemplis comprobanda res eſt.

Auguſt. in tract.

Pœnitentia ipſummet ſacrilegium abolet.

Chryſol. in ſerm.

Dei gratia quibuſuis poſt culpam pœnitentibus præſto eſt.

Hilrius in pſal. 2.

3. Vt narrandi igitur initiũ ſit; ſacrilegis quidem Otho Secundus Othonis Primi Romanorũ Imperatoris filius meritò aggregandus hic eſt, qui à paternis moribus degener, vbi primùm Imperij clauum adminiſtrandum ſuſcepit, ſacrilegas rebus Deo, atque Eccleſiæ cultui dicatis, manus admouens, Macdeburgenſem Epiſcopatum S. Laurentij patrocinio addictum, abolendum in primis curauit: Sed haud multò poſt iuſtas Deo ſacrilegi piaculi pœnas exoluit; Siniſtrum quippe in bello ſortitus exitum, & Græcorum, & Saracenorum armis victus, attritiſquè ſuorum copijs, ipſe ad infelicitatis cumulum captus, captiuuſque: cùm deinde filio ſibi iam in Imperio ſuffecto, ipſe Romam rediens, lethali correptus morbo, ſacramentali ſe apud Pontificem intimè dolens confeſſione; & corde compunctus expiauit, ac eleemoſynis Deo pro culpis fa-

Otho II. Romanorum Imperator ſacrilegas Eccleſiæ bonis manus admouet.

Baronius an. 983. n. 7.

Digitized by Google

faciendum ſatis voluit, vt ſic pœnitens tandem è vita decederet, de quo iſthæc Baronius: *Deplorarunt* (inquit) *ſcriptores eius temporis eiuſdem Othonis mores, vtpotè nonnihil degeneres à parentis vita, cui ſucceſſerat, Othonis magni, etc.* Inter ſcriptores verò S. Adalberti geſtorum ſcriptor ſuo rem ſtylo proſequutus ſic de Othone meritò conqueſtus eſt. *In tantis* (inquit) *aduerſis ipſum circumfluentibus non reſipiſcit, quid contrarium miniſtro æterni Imperatoris egerit, quid pio Laurentio peccauerit, non recognoſcit; Epiſcopatum, quem Pater in ſacrum honorem pretioſiſſimo Martyri erexit, ambitione ſuorum in peccatum ductus filius deſtruxit, non faciens ordinem, quaſi qui aquam in mare fundit, Epiſcopatum deiecit, vt plenum delicijs Archiepiſcopatum ditaret. Tulit Epiſcopum optimo Laurentio, poſuit Parthenopoli Archipræſulem noſtro Mauritio. Factum eſt contra ius in Eccleſia Dei, donec adueniens nouus Rex, et religioſiſſimus veterem errorem correxit. Poſt tres Othones Henricus Chriſtianiſſimus ecce venit, qui malefacta correxit.* Hæc de ſacrilegis pertentatis ab Othone in Dei Eccleſiam haud impune actibus.

Calamitatibus attritus reſipiſcit, & à Saracenis bello victus pacem cum Deo & Eccleſia inſtaurat.

In vita S. Adalberti apud Surium tom. 2. die 24. Aprilis.

Quæ nam ſcelera ipſius & in peccando arrogantia.

4. Sed Ditmarus quoque Magdeburgenſem his diebus ſedem expoliatam, ab ipſo Epiſcopatu, ac dirutam penitus, his planè verbis tradit: *Propter hoc* (inquit) *peccatum* (*veluti patet*) *pugnante Laurentio, victoriam Otho perdidit, et diebus ſuis omnem confuſionem recepit. Auertcnte faciem Deo, quæ ſit virtus tua, ò homo, ſpecta nunc in vno homine. Quid prodeſt bellicus ardor? Quid valet virtus ſine ſuo loco? Age nunc cuncta cum conſilio. Quorſum venis ſapiens inuito Deo? ſicut ſcriptum eſt: Non eſt conſilium, non eſt ratio contra Deũ. Quapropter audiamus bonum conſilium, quo dicitur: omnes curas, et cogitatum tuum iacta in Dominum, et ipſe te enutriet: Spera in Domino, et ipſe faciet. Inſpiciamus magnæ indolis Virum ex multo merito Imperatorem Auguſtum: ecce dum peccat, flagellatur, plenus aduerſis media vita moritur, iacet nunc inglorius; ò vtinam et non reprobus pulchræ virtutis alumnus. Priùs verò quàm moreretur, vt ad pænitentiam hominem ſtimularet, ſicut eſt ſolus ſemper clemens Deus, talem viſionem cuidam ſapienti oſtendit, quam vt auditam recolimus infrà annotare non abſurdum putamus.* Et infrà D. Laurentio ſe videndum illi præbuiſſe intentatis inſuper minis tradit. Atqui triſtis præ oſtẽſo ſibi viſo diuinitus ipſemet rei euentus reſpondit, vt ingens bellatorum, quæ ſubſequuta eſt, clades portendit; de qua hæc Marianus Scotus *Otho* (inquit) *Imperator apud Calabriam, occiſo à Græcis exercitu eius, de naui exiliens, natando fugit.* Hæc ille.

Ditmarus Chronicon in lib. 3.

S. Laurentij, cuius bona vſurparat, vltionem ſubit.

Viſa à Deo ad pœnitentiam prouocatur.

Marianus Scotus in Othone.

5. Verùm Otho Imperator Romam reuerſus, ad infelicitatis cumulum mœrore tabeſcens moritur; quæ autem ipſius geſta, & quæ pœnitentis animi ſigna in ſuis publicè expiandis culpis præceſſerint, ſic Ditmarus tradit: *Imperator* (inquit) *cum Romam veniret, relicta Matre, ſua venerabili Papia Ciuitate, grauiter infirmatus eſt, et vt extrema perſenſit adeſſe, omnem ſuam pecuniam partes diuidit in quatuor, vnam Eccleſijs, ſecundam pauperibus, tertiam dilectæ Sorori Mathildæ, quartam ſuis miniſtris, ac militibus. Factaque latialiter confeſſione coram Apoſtolico, atque Presbyteris, accepta ab eis optata remiſſione, ſeptimo Idus Decembris ex hac luce ſubtractus eſt, terreque commendatus ad introitum Orientalis Paradiſi domus Sancti Petri, quæ cunctis patet fidelibus; Et imago Dominica honorabiliter formata venientes quoſque ſtans benedicit.* Pœnitens igitur, & corde compunctus, Otho è vita deceſſit, vt ſic apte geſtorum ſcriptor inculcat, dum ſatis aperte pia confeſſionis ab ipſo editæ cunctis argumenta proponit.

Ditmarus Chronicon. lib. 3.

Romam reuerſus grauiter infirmatur, ac pœnitens morti occurrit.

Publice ſuas fatetur culpas, vt ampliorẽ à Deo veniam obtineat, & ſic expiatus decedit.

6. Quoniam verò nullum eſt atrox, quantumuis, ac enorme piaculum, cui immenſa Dei pietas, dum inuocatur, miſerendo, ac ignoſcendo hominibus præſto non ſit, proinde haud ſemel deperditæ ſpei homines, ac ſacrilegos occultiore bonitatis diuinæ conſilio ſic à malo reſipuiſſe pœnitendo interdum conſtat; vt etiam inter Sanctos, ciues vtpote Sanctorum, & domeſtici Dei, ac inter ipſius pariter electos nũc merito adnumerentur. Et certè ſi de ſacrilegis agitur. Vuillelmus Comes Pictauienſis, & Aquitaniæ Dux, de quo item alibi, cum ſæculari abductus potentia, plura in Eccleſiam Dei, atque in Epiſcopos præſertim, ipſiuſque Chriſti Sacerdotes ſacrilegè, arroganterque peccaſſet; Schiſmatis quippe piaculo ſe in primis aduerſus Innocentium

Baronius an. 1130 n. 65.

Vuilhelmus Comes Pictauiens, & Aquit. dux ſacrilegus.

Se-

Secundum Romanum Pontificem, ex quo innumera poſtmodum Eccleſiæ mala deriuarunt, obſtrinxit. Paris verò hic vnus tum potentiæ, tum improbitatis (vt Baronius docet) fuiſſe deſcribitur, de quo iſthæc: *Modò* (inquit) *ex Vuillelmo Malmesburienſi Bibliothecario res ſui temporis ſcribente, de ipſo aliqua ſcribenda ſunt, atque primùm tantæ fuiſſe potentiæ, vt in Terram Sanctam ſecum duxerit ingentem militum copiam, nempe exercitum ſexaginta millium equitum, et multò plurium peditum. Rurſus verò tantum fuiſſe intemperantiæ, et omnium vitiorum ſordibus inquinatum, vt gloriaretur, cum malefaceret, et exultaret in rebus peſsimis, cuncta condiens malefacta ſalibus nugarum, et facetiarum ad riſum audientium extorquendum, recitat idem Auctor de his plura, et obſcena valdè quæ libentiùs præterimus.* Qui ergò peccando adeo improbus, tam excors, nec non impius demum, ac pertinax cuncta non tam legibus, quàm ſuæ voluntatis arbitrio expendens, & vitijs pro moribus vtens, immanè adeò diffluebat, ſacrilegas quoque haud ab Eccleſia, dicatiſque Deo hominibus manus continuit; adeoquè in Petrũ Pictauienſem notæ Sanctitatis Epiſcopum, qui cum meritò à Sacro Chriſti fidelium communione ſegregãdo præcidit, nec leuiter, vt Vuillelmus tradit, per ſcelus aliquando peccauit, de quo iſthæc.

Paris tum potentiæ, tũ improbitatis hic vnus, ex Baronio.

Manus haud à rebus Eccleſiæ per arrogantiam continuit.

7. Cùm Petrus (inquit) *præclara Sanctitatis Pictauorum Epiſcopus, eum liberiùs argueret, et detrectantem palàm excommunicare inciperet: Ille præcipiti furore percitus, crimen Antiſtitis inuolat, ſtrictumquè mucronem vibrans: iam (inquit) morieris niſi me abſolueris. Tum verò Præſul timore ſimulato, inducias petens loquendi, quod reliquum erat excommunicationis ſilenter perorauit. Ita Comitem Pictauienſem à Chriſtianitate ſuſpendens, vt nec cum aliquo conuiuari, nec etiam loqui auderet, niſi maturè reſipiſceret.Ità officio ſuo, vt ſibi videbatur, peracto, martiryquè trophæum ſitiens, collum protendit: Feri (inquiens) feri. At Vuillelmus refractior conſuetum leporem intulit, vt diceret: Tantum certè te odero, vt nec te meo digner odio: nec Cælum vnquam intrabis meæ manus miniſterio. Veruntamen poſt modicum vipereo meretriculæ infectus ſibilo, inceſti diſſuaſorem detruſit exilio. Vbi beato fine concluſus, frequentibus, et magnis miraculis innuit Mundo, quàm glorioſè viuat in Cælo. Quibus auditis, Comes dicacitate inſolenti non abſtinuit, profeſſus palàm pænitere ſe, quod non ei dudum mortem acceleraſſet; vt ipſi anima Sancta grates haberet potiſſimùm, cuius fauore cæleſte mercata eſſet commodum.* Quantæ verò ſanctitatis Vir iſte fuerit, nobilis inſcriptus eiuſdẽ tumulo titulus demonſtrat:

Vuillelmus Malmesbur. de Vuillelmo lib. 4.

Sacrilegus euaginato in Epiſcopũ gladio furit.

Ab Epiſcopo anathematis iaculo ſilenter prolata forma percellitur.

Epiſcopus ſuo functus munere gladio collum feriendum exhibens: Feri (inquit) feri, ſed exilio, haud morte mulctatus.

Exutus rebus, intentus pulſus ab Vrbe
Præſul pauperiem, vincla, fugamquè tulit.
Nunc diues, liber, ſtabilis ſua præmia Chriſtum
Aſtra capit, ſequitur, poſſidet iſte Petrus.
Vitam relligio, mentem diſcretio, famam
Lux operum, ſtudium lectio, verba modus.
Iudicium ius, iuſtitiam rigor, ora venuſtas
Ornabant, pietas viſcera, virga manum.
Promouit, priuauit eum, profugumquè recepit
Papa, Comes, Chriſtus, ordine, ſede, polo.

Baronius vbi ſupra 65.

Petri Pictauienſis Epiſcopi ſanctitas nobili decoratur elogio.

Sacrilegus itaque ſuam ex eo impietatem auxit, quòd ſanctiſſimum hominem, ac Cœlo dignum, coronis vltrò augendum ſua aggreſſus vi è ſede in exilium per ſcelus exturbare non timuit.

8. Atquì homo ſacrilegus, alter veluti Saulus, nonniſi Dei potentia proſternendus denique fuit, ac erigendus; adeoquè S. Bernardus Clareuallenſis Abbas illuc vnà cum Carnotenſi Epiſcopo Apoſtolicæ Sedis Legato ab Innocentio directus, dum aptis, ſolidiſque rationibus ad reſipiſcendum, & Innocentio parendum dictis ſuadendo inſtaret, ipſe &ſi conuictus, in hæc verba prorupit: His (inquit) *auditis Comes ex parte ſano vſus conſilio, reſpondit, ſe in obedientia Innocentij Papæ poſſe dare conſenſum; ſed in reſtitutionem Epiſcoporum, quos de ſedibus expulerat, nulla ratione induci, quoniam implacabiliter eum offenderant, & iurauerat ſe eorum pacem nullo tempore ſuſcepturum. Diù per internuncios protractus eſt ſermò, & dum viciſſim verbis ſe mutuò oc-*

Vuillelmus alter veluti Saulus proſternendus primũ ac poſtea erigendus.

Bernardus Ab. Bonaualli in vit. S. Bernardi Ab. lib. 2. c. 6.

cu-

Apud Surium tom. 1. die 10. Febr. in vit. S. Vuillelmo.

cupant: Vir Dei efficaciora arma corripiens, ad Altare ſanctum oblaturus, & ſupplicaturus accedit. Intrauerant Eccleſiam, quibus licebat Diuinis intereſſe myſterys: Comes ſuſtinebat præ foribus. Peractis igitur conſecrationibus, & pace data, & diffuſa in populum: homo Dei iam ſe non agens vt hominem, corpus Domini ſuper patenam ponit, et ſecum tollit, atque ignea facie, et flammeis oculis non ſupplicans, ſed minax foras egreditur, & verbis ſimilibus aggreditur Ducem: Rogauimus te (inquit) & ſpreuiſti, etc. ecce ad te proceſſit filius Virginis, qui eſt caput, et Dominus Eccleſiæ, quam tu perſequeris. Adeſt Iudex tuus nunquid et ipſum ſperneſ?

S. Bernardus vbi verbis nil cum homine profecit, ad ſacramentorum Chriſti præſidia cõfugit.

Bernardus Ab Bona Vallis vbi ſupra.

Dei igitur virtuti ſacrilegus haud reſiſtere valens, alter velut Saulus in terram corruit, proſternendus priùs, & poſtea erigendus, percutiendus, & poſtea ſanandus; ſic enim Auctor: *Videns* (inquit) *Comes Abbatem in ſpiritu vehementi procedentem, et Sanctiſſimum Domini corpus ferentem in manibus expauit, et diriguit, membriſquè tremebundis metu, et diſſolutis quaſi amens ſolo prouoluitur. Eleuatus à militibus, rurſum in faciem ruit, nec quidquam alicui loquens, aut intendens in aliquem, ſaliuis per barbam defluentibus, cum profundis efflans gemitibus, epilepticus videbatur. Tum Vir Dei ad eum propiùs accedit, & pede pulſans acclinem, ſurgere iubet, ſtare ſuper pedes, et Dei audire ſententiam.*

Ab altari, Chriſti munitus corpore furenti occurrit, ac ipſum proſternit.

Velut alterum Goliathũ, non funda, & lapide, ſed Sacramenti virtute debellat.

9. *Præſens eſt* (inquit) *Pictauienſis Epiſcopus, quem ab Eccleſia ſua expuliſti: Vade, reconciliare ei, et in oſculo ſancto pacis cum eo iungito fœdera, et ipſe ad ſedem ſuam eum reducito, et ſatisfaciens Deo, redde pro contumelia gloriã, et in vniuerſo principatu tuo diuiſos, et diſcordes ad charitatis reuoca vnitatem. Subdere Innocentio Papæ; et ſicut ei vniuerſalis obedit Eccleſia, tu quoque electo à Deo tanto pare Pontifici. Audiens hæc Comes, auctoritate Spiritus Sancti, et Sanctorum Sacramentorum præſentia victus, nec audebat reſpondere, nec poterat; ſed ſtatim occurrit, et in pacis oſculo recepit Epiſcopum, et eadem, qua eum abiurauerat manu cum totius exultatione Ciuitatis ad propriam ſedem reduxit, etc.* Sic profectò Comes repente mutatus iam è Saulo Paulus, & ex milite, ac perſequutore ſacrilego ſacer, dignuſque Chriſti pugil, ac deuotus Sanctorum Chriſti cultor è terra ſurexit: Quamuis enim inconſtans prauis ſubinde ſuggerentibus, ac vitæ lubricum repetens iter, à ſano mentis propoſito reſilijſſe ſit viſus; adeò vt S. Bernardus ſuis cum epiſtolis conueniens, illis ipſum iure meritò verbis perſtrinxerit: *Miror* (inquit) *quo, cuiuſque conſilio mira illa mutatio dexteræ Excelſi tam ſubito in te in deteriùs eſt mutata; vt rurſum ad iniuriam Eccleſiæ Clericos S. Hilarij de Ciuitate expelleres, & iam Dei in te grauiùs, quàm primùm excitares. Quis te faſcinauit tam citò recedere à via veritatis?* Hæc Bernardus. *Nec fruſtrà quidem* (inquit Auctor) *ſi quidem idem Princeps verè pœnitens, auſteriſſimum vitę genus arripuit, et Chriſtianæ perfectionis verticem ſummum attigit.* Pœnituit itaque ipſum ex corde, totuſq; in virum alterum mutatus eſt, adeoquè ſolemnis eius quotãnis in Romano Martyrologio memoria, & conuerſio item recolitur; & his non ſecus ac ſepulchralibus notis Viri tum pœnitentia, tum vitę ſanctitas à Baronio in ſuis ad viuum paginis adumbratur. *Hic ille* (inquit) *quem ſpirantem minarum, et cædis, tanquam alterum Saulum in Diſcipulos Domini Catholica vnitate coniunctos, et ſæuo Schiſmate perturbantem Eccleſiam S. Bernardus Abbas Claraualleuſis ad Eccleſiæ coniunctionem reduxit, induxitquè ad ſæculi contemptum, et Chriſti humilitatem amplectendam, prout conſtat ex Bernardo Ab. Bonæ Vallis in vita S. Bernardi. Ipſius autem res geſtas locupletiùs proſequutus eſt Theobaldus Epiſcopus, quas exſcripſit Surius tom. 1. etc. Migrauit ex hac vita Anno 1156. ſepultus in ſtabulo Rhodis in agro Senenſi.* Hæc in Viri ſanctitate clari laudem Baronius. De quo nunc ſatis.

Bernardus epiſt. 128.

Comes ad tempus, compungitur, ſed ab incepto reſiliens à Beſoardo literis perſtringitur.

Bernardus Ab: Bonaualle vbi ſupra

Conuerſus tandem auſterum vitæ genus arripiens ad ſanctitatẽ pertingit.

In Rom. Martyrolog. die 10. Febr.

Baronius in notis ad Martyrol. Rom.

Conceptis à Baronio ipſius conuerſio verbis exponitur.

Theobald. Epiſcopus in vit. S. Gulielmi Duc. Aquitaniæ.

Bernard. Abbas Bonaual. vbi ſuprà

Promeritam in contumacem Chriſti nomine functus ſententiam intorquet.

10. Porrò vt alijs item, quæ non deſunt, res comprobetur exẽplis, & ſumma vel in ſacrilegos admiranda Dei pietas innoteſcat: Henricus IV. Vratiſlauienſis Poloniæ, & Sleſiæ Dux, cũ vano ſæculi, ac potentiæ ſublimis faſtu delirans, Eccleſiaſtica iura audacter nimis, ac temerè cuncta inuertendo violaret, Eccleſiaſticis inſuper innodatus cenſuris; tandem infirmitate ex veneno à Sletijs propinato contracta, anteactæ vitæ errores agnoſcens, ac facti pœnitens, humillimis à Deo precibus veniam popoſcit, & vt quas per

Henricus IV. Vratiſlauiens. & Sleſiæ Dux ſacrilegus multa in Deum, & Eccleſiam peccat.

Rainaldus an. 1290. n. 44.

Raynald. an. 1290. n. 44.

ſummum nefas intulerat Eccleſiæ iniurias, compenſaret, plura conſcriptis teſtamenti tabulis in Eccleſiam liberaliter contulit, ſuam tum verbo, tum opere Chriſtianorū Orbi pœnitentiā teſtaturus. Cum uis igitur morbi inualeſceret, mortemque iam ſibi è proximo inſtantem præſentiret, res ſuas partim Eccleſijs, partim egentibus, ac ſuæ partim quoq; vxori, pia, ac munifica manu, vt Longinus tradit partitus eſt. Cui & Nicolaus IV. huius nominis Romanus Pontifex in ſuis ad Epiſcopum, & Clerum Vuratiſlauienſem literis adſtipulatur, dum Henricum intimo animi dolore tactum ob diuexatas à ſe, ſuiſque Maioribus Eccleſias, publicis literis, quæcunque erepta fuerant, reddi præcepiſſe, priſtinamque inſuper illis ab ipſo libertatem vltrò indultam affirmat; quæ omnia idem Pontifex Apoſtolica ſubinde auctoritate roborauit.

Longin. hiſt. Polonic. lib. 7

Nicolaus IV. Roman. Pontifex ipſius tum culpas, tum pœnitētiam memorat.

lib. 3. epi. 397

11. Verùm quidquid Dux pridem in Eccleſiæ Præſules temerario auſu deliquerat, apertis poſtea pœnitentiæ ſignis diluendo, condignis offenſam, vt Chriſtianum Principem decet, cōpenſare officijs non deſtitit. Olim namque dum in Thomam Vuratiſlauienſem Epiſcopum acerbiùs inueheretur, iraque excandeſcens, eum in ſuam adducere ditionem pertinaciter armis contenderet, quibus Ratiſbonam, quò ille profugerat, validiſſimè cinxerat, eiuſdem Epiſcopi ſacris induti veſtibus, ac ſolemni ritu in ſua caſtra venientis præſentia abſterritus, pronus ad Pontificis pedes, ac ſupplex accidit, veniamque ab illo ingenti diuinitus metu perculſus expetijt. In ipſo quippe Chriſti Sacerdote, ac rerum Diuinarū adminiſtro Deum, quē contempſerat, veritus, veneratuſquè, ac Dei præter ſpem nutu intus in corde mollitus, cōpunctuſq; mox ad pœnitentiæ arma confugit, iramquè omnem deponens, eidem pro contumelia obſequium, pia pro moleſtijs officia, omnemque deuoti animi cultum, ac honorem detulit, vt ſubinde narrabitur. Thomas igitur Epiſcopus, ne quid inferret Vuratiſlauienſibus, ad quos confugerat, optimè de ſe meritis, damni, aut exitium pareret, impendentis Populo calamitatis commiſeratione permotus,

Henricus in Epiſcopum armis inſurgens, vt ipſū capiat, Ratiſbonam obſidione cingit.

Dum Epiſcopus ſacris indutus veſtibus in ipſius caſtra procedit, terrītus ad ipſius pedes procidit.

ſuo inſanas potiùs Ducis iras cruore reſtinguere, quam ſuis vel minimum amicis, ac beneuolis nocumentum inferre maluit. Quamobrem ad Ducis iram excoquentis caſtra profectus, Deum pro ſe pugnantem, ac iniuriarum ſibi à Tyranno hactenus illatarum iuſtiſſimum expertus eſt vindicem, his autem ſuam Longinus hiſtoriam, verbis proſequitur.

Longin. hiſt. polon. lib. 7. Michou. lib 3 c. 62. Cromerus lib. 10.

12. *Induit* (inquit) *veſtes ſacras, nonnullos quoque ex Clero iubet amiciri eiſdem: ac ſic thiara, & Pontificalibus inſignitis cum Clero ſuo vniuerſo ſecum exultante, Oppido egreſſus, ad caſtra pergit, tyranni iras ſanas ſupremo humilitatis genere placaturus. Cuius tyrannus viſo à longè aduentu, tanto metu diuinitus perculſus eſt, vt de tabernaculo ſuo exiliens, in occurſum Pontificis ocyus procurreret, & corruens pronus in terram, quaſi diuinum aliquod Numen in Epiſcopo videns, & in ſpiritualem illius æternum Pontificem venerans, tranſgreſſionum ſuarum veniam precaretur. Quem Thomas Epiſcopus ex terra eleuans, omnem ſe illi præuaricationem tranſactam, dummodò in ea contritione, & deuotione perſiſteret, obortis lacrymis, ſpondet indulturum. Et poſt flebiles amplexus, & oſcula hinc inde vtrinque præſtita, proximam ædem B. Nicolao ſacratam Dux, atque Pontifex abſque arbitris ingreſſi, longis, & mutuis habitis tractatibus, his demum conditionibus, eoque pacto pax, & reconciliatio, & omnium offenſarum obliteratio conuenit, vt Henricus Dux Vratiſlauienſis Caſtra, Ciuitates, Oppida, Villas, Decimas, & quaſcunque ſortes Eccleſiaſticas, quas occupauerat, Thomæ Epiſcopo, & ſuo Clero redderet, & pro perceptis ſatisfactione condignâ impenſa, amplas libertates, & immunitates Eccleſiæ Vratiſlanienſi, ſcelus commiſſum expiando, conferret.* Narratis hactenus Michouias conſentit, qui & dignum verè pœnitentis animi monimentum ſubdit: *Ea* (inquit) *reconciliatione ſequuta Interdictum Archiepiſcopi Gneſnenſis Iacobi Succinka ſublatum eſt: in memoriam verò beneficij, & hoſpitalitatis Thomas Epiſcopus Vratiſlanienſis, poſtulante Caſimiro Duce Oplienſi, Eccleſiam S. Thomæ Cantuarienſis in Caſtro Ratiſbonenſi fundauit.* Hæc ille, qui nonnullis interiectis, ab Henrico Duce

Supremæ Dei in Sacerdote Chriſti pauenda Maieſtas.

In oſcula vterque pro ſilit, & pax animorum ſtabilitur.

Michou. vbi ſupra.

Dux Eccleſiæ, ac Epiſcopo facit, vt par eſt, pro iniuris, & contumelia ſatis.

Duce ſequenti anno ad expiandum, quod in Epiſcopo inſectando patrarat, crimen, Templum excitatum fuiſſe his verbis tradit: *Anno* (inquit) *Domini* M.CC.LXXXVIII. *Henricus IV. Dux Vratiſlavienſis Eccleſiam Collegiatam S. Crucis in ſummo Vratiſlavienſi fundavit, & erexit, certum Prælatorum, Canonicorum, & Vicariorum numerum inſtituens, & unicuique munificè de ſuis introitibus largiens, per hoc Divinæ Maieſtatis iram placaturus, quam, exiliando Thomam Epiſcopum, & Clerum Vratiſlavienſem, incurrerat, & vehementer offenderat.* Ex quibus Henricum Ducem, alterum planè Saulum, ſed divinitus repentè compunctum, mutatumquè inter ipſa odiorum, irarumque incendia, ex irato mitem redditum, Deo, eiuſque Sacerdoti humiliter acciddiſſe; ac demum Pœnitentię ſalubriter addictum, pijs vltrò officijs iniurias, manſuetudine, iram, ac temeritatis auſum pietate, ad tutum ſibi parandum è vita exitum compenſaſſe vltrò legentibus liquet.

Michouias vbi ſupra

Pœnitens eo quod Epiſcopũ exagitaſſet, S. Thomæ Templũ ædificat, & redditibus ad Dei cultũ adauget.

13. Sed ne eius hic vitæ finem haud dubijs pœnitentiæ documentis illuſtrem ingrato prætereamus ſilentio, quæ poſt errorem agnitum ſub extrema vitæ momenta laudabiliter præſtitit, hìc ex Longino in ſuis apud Rainaldum Annalibus repetamus: *In Polonia* (inquit) *ob violatam Eccleſiaſticam libertatem, aliaque inflicta damna, eximium pœnitentiæ ſpecimen dedit Henricus IV. Vratiſlavienſis, & Sleſiæ Dux, qui adverſa valetudine ex veneno à Sileſitis propinato contracta, hoc anno obijt. Cum enim morbi vim ingraveſcere ſentiret, res ſuas partim Eccleſiis, partim egentibus, partim vxori diſtribuiſſe ſcribit Longinus. At Pontifex in ſuis ad Epiſcopum, & Clerum Vratiſlavienſem literis refert, Henricum dolore animi tactum ob divexatas à ſe, & Maioribus Eccleſias, publicis literis erepta reſtitui iuſſiſſe, priſtinamque ipſis libertatem conceſſiſſe, quæ omnia Pontifex ipſe Apoſtolica auctoritate corroboravit.* Ex narratis igitur Henricum optima ſalutis ſpe ſuffultum, & cum iam hauſto mortem veneno ſibi propinatam, ſalubri Pœnitentiæ pharmaco prævenißet, intimo cordis dolore tactum, cunctas animi labes; vt ſupremã ſic vitæ horam Deo expiatus benè clauderet, lachrymis diluiſſe cõſtat.

Rainald an. 1290. n. 44.

Longin. lib. 3 epiſt. 347.

Quæ pœnitens ſub vitę finem in Dei obſequiũ ad redimendas culpas præſtitit.

Expiatus, cũ magna ſalutis ſpe deceſſit.

14. Verùm quod Sapiens vel ſemel aliquandò edixit, mirùm in modum hominibus impijs, ac in Deum, & Dei Servos per contemptum ſacrilegis, aperteq; in rem noſtram occinit: *Veh qui ſpernis, non ne & ipſe ſperneris? &c. Cum fatigatus fueris & deſieris contemnere tunc contemneris.* Vt enim nunc res probatis comprobetur exemplis, hæc appoſiter in S. Philippi geſtis habentur: *Ioannes Thomas Arena* (inquit) *proiecta impudentiæ iuvenis, Oratorium interdum Sancti Hieronymi adibat, non vt è pijs ſermonibus fructum caperet, ſed vt concionantibus illuderet. Cum igitur Oratorij ſodales id ferre non poſſent, rem Philippo deferunt, quibus ille: Sinite filij: citò enim quid facturus ſit Deus, videbitis. Improbus interim iuvenis captas iniurias pergit inferre, cum repente improbitatem ſuam ſeriò recogitans, emollito corde, B. Parentis imperio ſe totum dat, nec multò poſt ſpiritus fervore concepto, Dominicanam familiam ingreditur: vbi dum adhuc inter tyrones agit, religioſiſſimè moritur.* Sic ſuperna planè vi repentè ex illuſore in pium, devotumq; cultorem homo, qui & dudum videbatur contemptor, atque ſacrilegus pœnitendo evaſit.

Iſaia c. 33. Petr. Iacob Baccius in Vit. B. Philip. Ner. lib. 2. c. 6 n. 5.

Sacras res, & quæ Dei ſunt contemnentes compuncti ſe ipſis pœnas exolvunt.

Io: Thomas Arena verbum Dei an ounciãtibus illudit, ſed ipſe tandem deluſus reſipiſcit.

15. Quod & alteri pari itẽ Dei beneficio contigit, de quo iſthæc Baccius: *Petrus* (inquit) *Focilius iuvenis Neapolitanus, & ſcurrilitatum plenus, ac ſalibus iacietis apprimè deditus, invitus admodum, ac ferè per vim à Socijs ad Oratoriũ deducitur, vbi obſervat ſe à Philippo fixis oculis aſpectari & quaſi acutiſſimis haſtis penetrari. Cunctis Oratorij functionibus interfuit, quibus delinitus, cõfeſtim mutatis moribus, Templo egreſſus, alter ſibi propemodum factus videbatur. Sæpe deinde ad S. Parentem, peccata confeſſurus accedit: Sed Philippus quaſi ſpreto homine, aliorum confeſſiones excipiebat, & ipſum abire iubebat. Per duos menſes iuvenis patienter acceſſit: Cum denique Philippus benignè admodum eius confeſſionem excepit, ac favente Deo, brevi ad inſignem vitæ normam illum perduxit. Huic prædixerat futurum, vt in ſumma egeſtate aliquandò moreretur, nec vox irrita; nam qui iunior divitijs affluebat, ſenior effectus, ad tantam paupertatem redactus eſt, vt panis ad ieiunam ſuſtentandam*

Petr. Iacob. Baccius in Vit. S. Philip. Ner. lib. 2. c. 6. n. 7.

Petrus Focilius ſcurrilitati, ac dictorum ſalibus intendens ad Deũ traducitur.

Ad confeſſionem accedẽs, & à S. Philippo ſemel, ac iterũ reiectus tandem mirificè pœnitens in virtute profecit.

dam

dam vitam deeſſet; piè tamen, vti ſemper vixerat, è vita migrauit. Hæc in rē Auctor.

Fr. Leonard. Hanxen. Ord. Prædic. in B. Roſæ Peruan geſtis c. 2.

16. Demùm ipſis quoque ſacrilegis contemptoribus ſemper ad Dei miſericordiam aditus patet, vt ſacrilego in ſuis prauis olim erroribus inſordeſcenti contigit; cui vt in B. Roſæ Virginis Peruanæ geſtis videre eſt, ipſius Virginis patrocinio contritionis, ac pœnitentiæ donum diuinitus contigiſſe his verbis traditur: *Admiratione* (inquit) *præ multis dignum eſt, quod de quodam inſigni peccatore, ijſdem Iudicibus, eodemque menſe, & anno, ex certa ſua (vti proteſtatur) ſcientia aperuit P, Fr Bartholomæus Martinez Roſæ quondam Confeſſarius, & Limæ tunc Cœnobio FF. Prædic. ad S. Mariæ Magdalenæ Præfectus. Quidam profligatæ conſcientiæ vir aſſiduè quidem cum alijs vſuiſicæ pœnitentiæ, & Euchariſtiæ Sacramenta frequentabat, ſed non niſi in animæ ſuæ mortem, & exitium, nunquam enim toto ſacrilega vitæ decurſu ritè, integreque confeſſus fuerat, ac longiſſima annorum ſerie in hoc luto computruerat. Accumulabantur ſceleribus ſcelera, & videbatur omnis occaluiſſe Syntereſis, immò in dies obruteſcebat magis, & prolapſa vſque in profundum impietas contemnebat. Non defuit tamen aliena pietas, quæ miſerrimū Roſæ tumulatæ commendaret. Mox ille quaſi ab annoſo lethargo euigilans, cæpit ſentire intus ſibilum illius auræ tenuis, ac potentiſſimæ, qua Deus afflat corda obſtinatorum, vt inſtar ceræ liqueſcent. Exhorruit infelix, vbi ſe circumſpexit immerſum labyrintho tam cœnoſo, & ineluctabili, verùm Diuina bonitas vnà cum acutiſſimis pœnitentiæ ſtimulis miſericordię fiduciam ingerebat. Quid multa? generalem de totius vitæ ſuæ delictis exomologeſim amariſſimo doloris ſenſu perfecit; ex horrendis, omnemque modum, ac numerum ſupergreſſis flagitijs nullum ſubticuit, & conſcientiā, quam callus obduxerat, timor Domini in eam emolliuit teneritudinem, vt deinceps minimos quoque exceſſus, tanquam prægrandes pauidiſſimè ſenſerit, atque eluere feſtinarit.* Sacrilegus itaque ſic toties exemplo à ſe ipſo mutatus, nonniſi Deo, eiuſque Sanctis tribuendum eiuſmodi cordis, ac mutationis pōrtentum ſuo ipſe experimento probauit, ſed iam ad alia ſtylum inflectimus.

Quidā profligatę conſcientiæ ad pænitentiā & ipſū Altaris Sacramentū ſacrilegus accedens tādem conuertitur.

B: Roſæ Peruanæ patrocinio cōmendatus, errorē agnoſcens ex corde compungitur.

Sacrilegus adeo pænitens proficit, vt leuia quæque grauiſſimas vti culpas poſtmodum compu-tet.

CAPVT XXIII.

Dei voluntati, eiuſque conſilijs temerè obluctantes admiſſi criminis pœnitet.

MOrtalium nemo immortalis Dei æternis contraire decretis, eiuſque imperij obſiſtere nutibus, *ac nullis* (vt Hieronymus ait) *Deus cōtra ſe viribus ſuperari poteſt: Subeſt enim illi* (vt ſapiens ait) *cum voluerit, poſſe;* adeoque vel nolens quiſque, vel inuitus, Numinis tandem ſui obſequio deſeruit. *Quis autem reſtitit ei, & pacem habuit?* Nulla igitur Dei voluntati obluctantibus pax, nulla quietis aliquando emolumenta contingunt, ſed hoc ipſum, quo Deo quis repugnat, nonniſi repugnanti crux, ac tormentum inde in cauſis intolerandum redundat. Quapropter aptè, appoſiteque Auguſtinus ad id mortalium cunctos alacriter exhortando incitans, vel ipſius maximè deuotè, ac prōptæ voluntatis obſequio Deum ab hominibus coli affirmat: *Optimus* (inquit) *miniſter tuus eſt, qui non magis intuetur hoc à te audire, quod ipſe voluerit, ſed potiùs hoc velle, quod à te audierit.* Pax quippe cum ſit (vt ille ait) *tranquillitas ordinis*, niſi voluntas hominis Deo, vt par eſt, omnimodis famuletur, haud animus aliquādo quieſcere, haud perfectè ſimul gaudere aliquando poteſt; et quidem meritò: *Aequius enim eſt* (inquit Auguſtinus) *vt nos eius, quàm ille noſtram ſequatur voluntatem.* Quantæ verò felicitatis, & quanti item ad vitæ, & animi tranquillitatem id vnum momenti ſit, idem Auguſtinus inculcans: *Nemo* (inquit) *meliùs ordinat, quid agat, niſi qui paratior eſt non agere, quod Diuina poteſtate prohibetur, quàm cupidior agere, quod humana cogitatione meditatur.* Enimuerò cum Deus cuncta prouide ſapienterq; ſe regat, & ad ſuū debitum vniuerſa, quæ ſunt, finē ordinando perducat, vbi mortalium voluntas pugnādo ipſius voluntati opponitur, pænale vnusquiſque in ſemetipſo (vt Bernardus docet) ſupplicium tolerat: *Ceſſet* (inquit) *propria*

Hierony. epiſt. 26. ad Damaſum Pap. c. 12 58.

Omnipotētis Dei voluntati, eiuſque conſilijs reſiſtere nemo poteſt.

Auguſtin. lib. 10. Confeſſ. c. 26.

Homo velit, nolit, quod Deus vult, vel nolens, vel inuitus exequitur.

Auguſtin. lib. de Catechiſmo Iudæcū. c. 14.

Aequum magis hominē Dei volūtati parere, quā hominē Deū obſequi.

Auguſtin. vbi ſupra.

volun-

Bernard in ſerm. ad fratres de monte Dei.

Voluntas Deo repugnans hominum repugnāti infernus, & patens ad infernū via.

voluntas, & Infernus non erit; in quem enim Inferni ignis, niſi in propriam voluntatem deſæuiet. Damnatorum quippè obdurata in malo voluntas, gehennam quibusuis acerbiorem pœnis ſuſtinet; ac intoleranda malorum prorſus incommoda è proximo in ſe vnam accerſit.

Ionas Deo repugnans naufragium ſubit Dei obſequi imperio compulſus.

2. Dei itaque mortalium quiſque voluntatem ſemper vel nolens adimplēdo exequi cogitur, adeoque dum magis, magiſque recalcitrando repugnat, intus magis cruciatur, & dum longiùs à Deo fugit, tunc ad Deum propius compellitur ire. Quod ſanè ſuo ſatis olim Ionas experimento didicit, qui à Deo ad prædicandam Niniuitis pænitentiam directus, cum ſciret ipſum poſt intentatas eiſdem irarum minas, eorumdem per pęnitentiam culpis reconciliandum, ſponte tamen iuſta ipſius ſubire mandata detrectans, in Tharſis profugus abit. Mox verò oborta in mari tempeſtate, ſic procellis vndique exagitari cœpit, vt vel à nautis in mare proiectus, non ſecus ac certa mortis inter fugiendum præda, ac triumphus inſuper ſecus imperanti extiterit: *Surge* (inquit) *& vade in Niniuem Ciuitatem magnam, & prædica in ea, quia aſcendit malitia eius coram me.*

Ionæ cap. 1. num. 2.

Dum ergo animo fluctuans illuc deuectus nauigio, ire non vult, quo Deus iubet, ipſiuſque adimplere voluntatem detrectat, ipſis ad parendum fluctibus, procelliſque, Dei fidis velut apparitoribus, & nauigio non ſecus, ac carceri mancipatus obedire compellitur: *Deus* (inquit) *miſit ventum magnum in mare, & facta eſt tempeſtas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri.*

Ionæ cap. 1. num. 4.

Quid ſuo Ionas naufragio mortalibus deſignet.

Ionas ſiquidem iam tum Saluatoris, qui per pœnitentiam Mundo ſalutem attulit, typum gerebat, vt aptè Hieronymus docet: *Ionas* (inquit) *columba pulcherrima naufragio ſuo paſſionem Domini præfigurans, Mundum ad pænitentiam reuocat, ſub nomine Niniue ſalutem gentibus nunciat.*

Hieron. ep. 1. ad Paulum.

Ionæ vbi ſupra.

Tempeſtas in mari, ob Ionæ Deo repugnantis culpam exoritur.

Qui igitur in mari iactabantur ſic Ionā, vltrò inclamantes compellant: *Quid* (inquiunt) *faciemus tibi, & ceſſabit mare à nobis? quia mare ibat, & intumeſcebat: Et dixi ad eos: tollite me, & mittite in mare, & ceſſabit mare à vobis. Scio enim, quod propter me tempeſtas hæc grandis venit ſuper vos.* Arcano itaque Dei nutu accidit, vt fuga in Tharſis viam Prophetæ in Niniuen panderet; is enim, qui nauigium in Tharſis fugitiui in morem conſcenderat, Balenæ incluſus aluo, non ſecus ac tuto vectus nauigio in Niniuen, iuxtà quod Gregorius docet, ſupernis vel nolens inſeruiendo decretis aſportatur: *Ecce* (inquit) *fugitiuum Dei tempeſtas inuenit, ſors ligat, mare ſuſcipit, bellua includit.*

Gregor. lib. 6. Moralium, c. 12.

Dei voluntas à ſeruo fugiēte, vel qū fugit impletur.

Sed quorſum, dicet aliquis, iſthæc? profectò vt Propheta veluti reus, haud Dei contraire poſt hac imperio edoctus, iam tum carcerem captiuus pateretur; ſic enim idem Gregorius: *Vt quia* (inquit) *auctori ſuo obedire renititur, ad locum, quò miſſus fuerat, ſuo reus carcere portaretur.* Sic planè, qui renuendo fugiebat, diuina vel nolens, vel inuitus, imperia exequi compulſus eſt.

Gregor. vbi ſupra.

Nazianzen. in apol orat. 1. de fuga ſua.

Solus Deus nec fuga vitari, nec ſuperari poteſt ex Nazianzeno.

Quis enim Omnipotenti dum iubet, quoquo modo contraire præſumat? Quod probè Nazianzenus expendens: *Solus* (inquit) *ex omnibus rebus Deus eſt, qui nec fuga vitari, nec ſuperari poteſt, cum aliquem arripere, & ſub manum, & poteſtatem redigere voluerit; celeres anteuertit, prudentes decipit, fortes ſubuertit, ſublimes contrahit, audaciam mitigat, potentiam premit.* Dei igitur conſilia, haud hominum intercipi calliditate, haud mortalium retardari conſilijs queunt.

Deus dū Ionæ iraſcitur ipſius contumaciam oderat; non enim auerſatur naturā, ſed vitium odit ex Chryſoſtomo.

3. At Deus dum ſic Ionæ è Cœlo iraſcitur, non tam ipſum quam ipſius ſuo parere detrectantis imperio contumaciam oderat, adeoquè non niſi in hāc ſuborta tunc acriter tēpeſtas deſæuiebat. Sapiens itaq; Mundi Rector nō hominē, ſed eius potius iter, ac viā calamitatibus vltrò amarulenter diſperdit, vt aptè in rē Chryſoſtomus aliquando inculcat: *Vias peccatorū diſperdet*, non tam enim Altiſſimus peccatorum perſonā, quàm peccantium mores, ac vias odit: *Non dixit* (ait ille) *diſperdet peccatores, ſed viam ipſorum etc. Non enim auerſatur naturam, ſed odio habet vitium.*

Chryſoſt. in pſal. 145. v. 9

Voluntatem quippè contradicentis Ionæ ſic Deus haud Ionam ipſum profectò auerſabatur, vt hāc in exlegibus maximè hominibus vtpote ſibi contrariā odiſſe cūctis palā oſtenderet. Qua propter meritò Dauid: *Iter* (inquit) *impiorum peribit.* Vbi enim ad Deum rebelles per pœnitentiam compuncti

Pſal. 1. n. 6.

punctì redeunt, propitium illico Deum ex irato ſortiuntur. Quæ item appoſitè Ambroſius aliquando inculcans: *Perire* (inquit) *iter impiorum dixit, non impios: ſeruat eorum ſubſtantiam, qui ſi conuertantur, ſolùm iter impietatis amittent*. Ita prorſus Ionæ Dei ſubinde nutibus obtemperanti, ac mortis periculo diuinitus liberato contigit. Quod adeò verum eſt, vt Deus haud puniendos homines interdum perdat, ſed ſola ſuis obluctantes mãdatis iguominia cõfundendo reſpergat, quo ſuis ipſi nutibus ceruicem inflectant. Vt ſuis diuinus Pſaltes verbis admonet: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuũ Domine*. Quæ quidem imprecantis vox, non tam ex odio quàm ex diligentis affectu deriuat, vt ſapide Auguſtinus inquirendo demõſtrat: *An oderat* (inquit) *quorum facies ignominia implere cupiebat*.? Quæſito autem ſubinde reſpondens: *Immo* (inquit) *& amat, & odit. Odit tua, amat te. Odit, quod feciſti; amat, quod fecit Deus; quæ ſunt enim tua, niſi peccata? & quid eſ tu, niſi, quod fecit Deus, hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam*. Sic planè immortalis Deus mortalibus ſuæ perperam voluntati obluctantibus iraſcitur, ſic plerumque flagellis inſtat, ſic procellis iuſuper vrgendo quatit; at vbi quis eius imperijs deuotus obſequitur, illicò poſt tempeſtatem tranquillum faciens ignoſcat. Cuius quidem rei digna, ac teſtatiſſima nobis Pœnitentium in ſacris hiſtoriarum paginis exempla non deſunt.

Ambroſius in Pſalm. 1.

Impios haud Deus perire vult, ſed impiorum iter & quid his verbis deſignet ex Ambroſio.

Pſam. 82. num. 17.

Auguſtinus. lib. 50. n. 40.

Peccatores Deus amat & odit, odit peccata, ſed amat hominẽ ex Auguſtino.

4. Suam itaque Deus hoc vno maximè aliquando Potentiam oſtendit, dum homines nedum à ſe alienos, ſed & omnino auerſos, ſuoque repugnantes bitrio, ac inuitos quodammodò, nolenteſquè ad ſuam fortiter gratiam pertrahendo adducit, vt in geſtis S. Bernardi Clareuallenſium Abbatis his planè verbis traditur: *Ingreſſus* (inquit) *aliquando Seruus Dei Germaniæ Regnum, feſtinabat ad partes Moguntinorum pacem reformaturus etc. Albertus honorabilem quendam Cleri cum nomine Maſcelinum Viro Dei obuiam miſit, etc. pauliſper intuitus eum Vir Dei: Alius (inquit) Dominus ad ſibi ſeruiendum te miſit. Expauit Theutonicus, et miratus, quid dicere vellet, firmiùs aſſerebat à Domino ſuo Moguntino ſeſe Archiepiſcopo, deſtinatum. E contra Seruus Dei falleris (ait) maior Dominus eſt, qui miſit te, Chriſtus. Tunc demum intelligens homo, quorſum vellet vibrare ſermonem: Putas (inquit) quòd Monachus fieri velim? Abſit a me, non cogitaui, nec aſcendit ſuper cor meum. Nihilominus tamen renuente illo, Dei famulus affirmabat omnimodis fieri oportere, nõ quod ipſe de ſe cogitauerat, ſed quod de eo diſpoſuerat Deus. In eodem denique itinere conuerſus ad Dominum, ſæculo vale fecit, et cum alijs plurimis, etc. ipſe quoque, vt prædictum fuerat, ſequutus eſt eum.* Hominem igitur Deus primò vel nolentem ad ſui tandem obſequium traxit, vt efficax ipſius vocantis tum vox, tum virtus Omnipotentis innoteſceret: Deus quippè vbi vult, *dat voci ſuæ vocem virtutis*; vt illud meritò homini aliquando occinat: *Trahe me poſt te; curremus in odorem unguentorum tuorum*.

Godefridus in geſtis S. Bernardi Ab Clara Val. lib. 4. c. 3.

Maſcelinus ab Albert Moguntino Archiepiſcopo obuiam S. Bernardo miſſus, eius palam dictis contradicit.

Deo repugnans ſe nolle Monachũ fieri; quod vir Dei aſſerebat, palam cõſtãterque edicit, & tamen monachus fit.

Pſam. 67. 34.

Cant. 1. 4.

5. Porrò Pœnitentiæ potiſſimùm virtus, qua homo ſibi diuinitus immutatur, adeoquè ipſius vi gratiæ quandoque mutatio dexteræ Excelſi innoteſcit, immenſam profectò Dei Potentiam ſic homines ad ſe trahendo demõſtrat: *Faciam* (inquit) *vt in præceptis meis ambuletis*. De nolẽtibus quippè volentes fiunt vtcunctis palàm in eiuſdem S. Bernardi geſtis Auctor ſic tradit. *Accidit* (ait) *vt veniens Henricus (germanus videlicet Francorum Regis) ad hominem Dei, ſuper quodam ſæculari negotio loquutus, conuentũ etiam Fratrũ viſitans, eorum ſe ſe orationibus commendaret. Cui Pater Sanctus inter verba ſanctæ exhortationis: cõfido, dicit, in Domino, nequaquam in eo ſtatu te moriturum, in quo nunc poſitus eſ; ſed velociter experimento proprio probatum, quantùm tibi iſtorum proſit oratio, quam expetiſti. Quod eodem poſtmodũ die non abſque multorum admiratione completum eſt, et de tanta iuuenis conuerſione Cœnobium omne exultatione repletum eſt. Lugentibus autatim ſocijs, et familia tota, ac ſi mortuum illud cernerent, eiulãte præ ceteris, Andreas quidam Ponſienſis Henricum ebrium; Henricum vociferabatur inſanum, nec conuicijs, nec blaſphemijs parcens. E contrà ſanè idem Henricus pro illius protiſſimùm conuerſione Dei hominem dare operam precabatur. Cui Vir Sanctus audientibus multis*.

Ezech. 11. 20.

Godefridus in Vit. S. Bernardi lib. 3. cap. 3.

Deus homines ad ſe trahendo, nõ cogit nolentes, ſed de nolentibus volentes facit ex Auguſtino.

Henricum germanum Regis Francorum futurum Monachum Ciſtercenſis Ord. Sanctus Bernardus enũciat.

Andreas Pariſienſis eiuſdem ſocius hoc audito Dei Serui dictis, ac Deo repugnans iniurijs fuit.

tis : Dimitte , (ait) *hominem : modò anima eius in amaritudine eſt , nec pro eo multùm ſollicitus ſis , quia tuus eſt ille . Cumque amplius ſpe concepta Henricus inſtaret , vt loqueretur Andreæ , ſeueriùs intuitus eum vir Dei : quid hoc eſt ?* (ait) *nunquid non iam dixi tibi . tuus eſt ille ? Audiens hæc Andreas (adſtabat enim et ipſe) ſicut plurimùm improbus erat, & à Sacra conuerſatione vehementer abhorrens talia ſecum, vt hodiè fatetur , tacita cogitatione voluebat : In hoc nunc ſcio , falſum te eſſe Prophetam. Hoc enim certus ſum , quia loquutus es verbum , & non fiet . Hoc tibi ego coram Rege, & Principibus in celebri quocunque Conuentu improperare non parcam, vt tua omnibus falſitas innoteſcat. Cæterum quàm mirabilis Deus in conſilijs ſuper filios hominū, ridens eorum vana conamina, vt propoſitum ſuum , quando , & quomodo ipſe noluerit , impleatur . Siquidem die altera ibat Andreas, mala omnia imprecans Monaſterio, vbi Dominum dimittebat, ipſam quoque deſiderans Vallem funditus ſubrui cum habitatoribus ſuis. Nec parum moti ſunt, & mirati, qui prædictum Viri Sancti de ipſo audierant verbum, cum taliter videretur abire : Sed non diu puſillanimitatem eorum, & fidem modicam tentari paſſus eſt Deus. Illa tantùm die procedens, & repellens quodammodò gratiam Dei, nocte proxima victus, & quaſi vinctus, trahente ſe , & vim faciente ſpiritu Dei, diem expectare non potuit , ſed exurgens ante diluculum , velociterque rediens ad Monaſterium, alterum nobis Saulum , vel magis de Saulo Paulum exhibebat* . Sic pertinax pridem homo Dei vocibus, & imperio reluctans, totus vel dum corde obdureſcens magis, magiſque reſiſtit , captiuum ſe , ac triumphatum repentè videns, Deo vel nolens, vel inuitus dare gloriam compulſus eſt.

Repugnantem Monachum futurum vir Dei indubitanter affirmat.

Certus ſum (aiebat) quia loquutus es verbū non fiet.

Qui maximè repugnans nec ſine contumelijs abſcedens, paulò poſt victus, vinctuſque ad clauſtrum redit.

6. Enim verò Diuinæ voluntatis imperio contraire , ipſiuſq; nutibus (*cuius imperium* , Hieronymo teſte , *beneficium eſt*) nolle acquieſcere , intolerandū planè piaculi genus eſt , adeò vt cuncta, ſi quæ, ſunt hominis bona perdendo in vitium conuertat , ac ipſum vnà cum ſuis bonis abominandum Deo hominē reddat : *Grande* (inquit Bernardus) *malum propria voluntas, qua fit , vt bona tua tibi bona non ſint* . Quo ſanè quid dici , aut certè excogitari deteriùs queat, cum voluntas, quæ malorum omnium radix eſt, ipſi per ſummam Deo arrogantiam, ſuiſque bellum inſurgendo armis intentet , vt aptè Bernardus aliquando his culpæ reatum , ac malorum originem, ſummatim verbis exaggerat : *Propria* (inquit) *voluntas Deum impugnat, & aduerſus eum extollitur . Ipſa eſt, quæ Paradiſum ſpoliat, Infernum ditat, ſanguinem Chriſti euacuat, & ditioni Diaboli Mundū ſubiugat.* Quod quidem appoſitè olim Sauli ſub ipſa ferè Regni primordia, Diuinis parere imperijs per ſcelus detrectanti amatulentis Samuel dictis increpando edixit : *Nunquid* (inquit) *vult Dominus holocauſta, & victimas, & non potius , vt obediatur voci Domini ? melior eſt obedientia , quam victima , & auſcultare magis quam offerre adipem arietum* . Quid enim ad placandam Dei iram holocauſtum prodeſt, vbi fœda ſacrilegio voluntas hominis nedū non placet, ſed ipſum irritat magis, quā placat. Quapropter condigna planè Saulis piaculo ipſius Numinis calculo pena reſpondit. Regno quippè meritò decidit, qui non iam Rex , ſed violati reus Imperij iam Deo ſubeſſe noluerat . In ſeruilem namque conditionem tranſire conuincitur , qui à Dei temerè recedens obſequio, vitiorum proculdubio captiuus fit, qui non niſi per ſcelus liber fieri contendit , vt ſuo Auguſt. experimento didicit : *Suſpirabam* (ait) *ligatus non ferro alieno, ſed mea ferrea voluntate, velle meum tenebat inimicus, &c.* Id planè alter dum ſuis potius voluptatibus, quam Deo voluntati obſequitur , & carni magis, quam ſpiritui totus indulget expertus eſt , qui oblatis Deo pro ſe precibus obſiſtere non valens, dū ſe victum agnoſcit, verè victor euaſit; de quo iſthæc Belloуacenſis in geſtis S. Stephani Abbatis Grandimontenſis: *Miles* (inquit) *generoſus immenſi criminis reus , cum inter alios , qui ad eum viſitandi gratia venerant aſſiſteret , ait . Obſecro te Serue Dei , noli pro me Deum deprecari , nam quoddam peccatum in tātum diligo, quòd nullatenus illud, vel odire, vel relinquere volo . Quòd ſi pro me rogaueris, ne hoc mihi contingat, timeo; tuis orationibus alijs auxiliare , mihi verò minimè ; His dictis receſſit latus ; & Vir Sanctus remanſit triſtis, & anxius . Ingreſſuſq; ad capitulum Fratres congregauit,*

ſed

Hieronym. in epiſt.

Bernard. ſer. in die Reſur.

Haud Dei voluntati repugnandum.

Bernar. vbi ſupra.

1. Reg. c.15 num.23.

Saul Regno ob inobedictiæ reatum decidit.

Auguſt. in lib. Confeſſ.

Vincentius Belloуacenſ. in ſpec. hiſt. lib.25.cap 48 in vit. S. Stephan Abbat. Grandimon.

Miles impius ſeruum Dei pro ſe orare prohibet, ne à ſuis vitijs ad Deum conuertatur.

ſed præ lachrymarum impetu vix loquens, tandem eos hortatur, vt pro ſtultiſſimo milite Deum eum eo deprecentur. Nec mora: peccator rediji, & de ſtultitia veniam poſtulans, iniquitati ſuæ corde, & ore renunciauit. Sic planè qui Dei voluntati hactenus repugnando, ac ſuæ obſequendo, grauiori ſe piaculo obſtrinxerat, ac pacē à ſe procul cordis abdicans eſſe ſub ſentibus delicias computabat. *Quis enim ei reſtitit, & pacem habuit*. Vbi Dei iam captiuatus imperio, ipſius ſe totum dedidit voluntati, ſe ipſum, ac pacem vnà ſimul feliciter lucratus inuenit.

Vir Dei precibus praui hominis volūtatem debellans ad Deum conuertit.

Iob.c.9.4.

7. Atquì eos potiſſimùm, qui Deo inſeruientes, nedum omnimodis ſunt à peccando alieni, ſed & ſuis item pro culpis moleſta quæque patiendi deſiderio æſtuant, ac pœnitentiæ iugiter exercendæ, ſpontè, ac ſollicitè intendunt; haud aliter ab his, qui animo iſthæc reluctante, ac prorſus inuito tolerant, diſcriminari contingit, quàm ſola duntaxat voluntate. Hac quippè acerbiores mortalis vitæ pœnas amplexando delicias; delicias verò ſæculi, nōniſi vt pœnas exhorrendo computāt; Chriſti vtiquè exēplo, *qui* (vt Cyrillus Alexandrinus ait) *cruciatus, & opprobria delicias ſibi eſſe putabat, vt voluntatem Patris impleret*. Præferuidus quippè Chriſti amor pœnis, & quibuſuis malorum incommodis quidquid intus acerbum eſt, tollens; ipſis ſaporem, ac ſimul gratiam refundit. *Quaſi morientes* (inquit Apoſtolus) *& ecce viuimus, vt caſtigati, & non mortificati, quaſi triſtes, ſemper autem gaudentes*. Omnis namque labor, & pœna Deum ſincerè amantibus, in gaudium procul dubio vertitur; adeo vt quamuis alieno iudicio miſeri, ſuo tamen ſint non tam miſeri, quàm verè beati, quos ipſa ſpontaneos ad tolerandum pariter, ac pœnitendum milites voluntas deſignat. *Nemo quippè aliorum* (vt Saluianus docet) *ſenſu miſer eſt, ſed ſuo, & ideò non poſſunt eſſe falſo iudicio miſeri, qui ſunt verè ſua conſcientia beati*. Enimuerò quemadmodum vitæ huius mala inuito ſubire animo, ipſum facit miſerum hominem, ſic pariter ſpōtè, volenteſq; iſta perpeti, beatos haud dubiè renunciat: Quapropter *nulli* (Saluiano teſte) *beatiores, quàm qui ex conſcientia ſua, & ex voto agunt*. Vt res autē nedum verbis, ſed prolatis inſuper comprobetur exemplis, ſi noſter ad Religioſos viros ſermo deriuet, nil profectò aliud, quo ſtudioſi pœnitentiæ cultores à perditis ſecernantur hominibus, præter vnicum deuotæ voluntatis obſequium contemplantibus præſto eſt. Sic enim aptè Scriptor prælaudatus proſequitur: *Humiles* (inquit) *ſunt Religioſi, hoc volunt; pauperes ſunt, pauperie delectantur: ſine ambitione ſunt, ambitum reſpuunt. Inhonorati ſunt, honorem reijciunt: lugent, lugere geſtiunt. Infirmi ſunt, infirmitate lætantur*. Quidquid igitur arduum pia hominis mens ſpontè, ac volens amplectendo ſuſtinet, neutiquam iuſto Sapientum calculo pœna eſſe putatur. Ex quo planè numero inter Religioſos viros Monachi præſertim S.Bernardi Clareuallenſis Ciſterciēſis Ordinis dicēdi ſunt, qui è Gallijs olim interlapſo ferè iam ſæculo in Vrbem aduenientes, ſatis amplam virtutum de ſe cunctis narrandi materiam reliquere, vt Pompeius Paterius Congregat.Orat.Presbyter in ſuis manuſcriptis paginis his verbis meminit: *Religioſi* (inquit) *Ciſtercienſis Ordinis S.Bernardi, Regulæ vtpotè obſeruantioris Monachi, vbi primùm in Vrbem è Gallijs aduenere, Eccleſiam Sanctæ Pudentianæ Virginis antiquitate in Colle Exquilino celebrem, Diuinis excolendam Officijs acceperunt. Quapropter domum ſatis anguſtam, rudemque ad latus Eccleſiæ ad habitandum, & quæ ad Auſtrum reſpicit, nacti, mirum dictu, quàm rigidè ibidem vitam, ſola diuites inopia ducerent. Pœnitentiæ quippè ſtudio addicti cunctis ferè incommodis redundabant, adeò vt nonniſi excruciando omnimodis corpori, & in nulla re prorſus ſibi indulgendo, omnem à ſe penitùs corporis curā, ac vitæ procul abiecīſſe amorem viderentur; ſolis namque herbis, ac leguminibus victitabant. Nudis item pedibus incedentes: ſomnum nonniſi ſupra aſſerem duobus latum palmis, ac rudi contenti inter recubandum culcitra capiebant; Diuinis ſic rebus intenti, vt ſi quando ab orandi, & pſallendi ſtudio vacarent, Apoſtoli exemplo ſuis ſedulò manibus laborarent. Egregiam verò iſtorum hominum pietatem, ac præferuida in Deum Religionis ſtudia, Chriſtiana in primis humilitas cōmēdabat: Nam ſi quando Sacerdos aliquis ipſis inter deambulandum per Vrbem occurriſſet, fixis*

Voluntas Chriſti amicos à ſæculi ſectatoribus diſcernit.

Cyrillus Alexandrin. lib. 10. in Ioan. cap. 21.

2. ad Corint. 6. num. 9.

Saluian. lib. de prouid.

In pœnis amplectēdis voluntas coronā affert; è contra neceſſitas, & coactio meritū auſert.

Saluian. vbi ſupra.

Saluian. vbi ſupra.

Monachorū S. Bernardi vitæ rigor, & obſeruātia in Vrbe.

Pompeius Paterius Cong. Orat. in M S. paginis.

Piæ eorumdem exercitationes.

mox

mox humi genibus miro deuotionis terram, quam pedibus calcarat, affectu deoſtulabantur. Dum igitur Religioſi viri tam rigidè vitam agentes, quibuſuis incommodis laborarent, ægram inſuper contrahentes corporis valetudinem breui morbo abſumpti, è viuis abibant. Quod vbi Clementi VIII. digniſſimo, & æternæ memoriæ Pontifici innotuit, Virum æquè prudentem, ac pium, qui probè omnem Inſtituti eorumdem, ac regularum rationem inquirendo, recognoſcens, rigorem, quo vtebantur, ex parte, ne ipſis obeſſet, temperando minueret, & qui eorum item cætibus intereſſet, ac ipſorum ſedulò curam ageret, deligendum præcepit, ad quod Paterius ſubindè deſtinatus ob pias, & multiplices curas, eiuſmodi recuſare Prouinciam compulſus eſt. Quam Pater Coſmus Bernabitarum Congregationis S. Pauli Sacerdos, Religioſus valdè pius, muneri ſuffectus, qui & poſteà Tortonæ Epiſcopus renunciatus eſt, ſuam omnem ijſdem operam impẽdens egregiè adimpleuit; & Religioſos huiuſmodi ad mitioris vitæ normam ſummo eorumdem exemplo, necnõ aliorũ item in Vrbe vtilitate feliciter tandem traduxit. Hæc ille de Religioſis corde magno, & animo volenti auſterioris vitæ ſemitam, pœnitentiæ, ac Dei amoris feruore extimulante ſectantibus. In quibus ſanè præferuidus olim Clarenallenſis Bernardi ſpiritus, ac primæua ſimul diſcipulorum ipſius in Deum pietas, nec non Charitatis ardor, ac Pœnitentiæ amor eximius hac noſtra ætate rediuiuus in lucem viſus eſt mortalium oculis affulſiſſe; dum dignorum inſuper hominum, ac virtutum merita in Abbate nuper digniſsimo Ioanne Bona diuinitus remunerata conſpicimus, cui paucis ab hinc menſibus vniuerſo Sacro Patrum approbante Senatu, ac pijs, doctiſque plaudentibus à Clemente IX. fel. rec. homini ſcilicet, qui rudi Religioſorũ Pœnitentium ſacco induebatur, condigno meritorũ ſuffragio, præter ſui expectationem, cunctis mirantibus Purpura vltrò delata eſt. Sed vt ad ſua iam noſtra redeat oratio; plurimum quidem (Ambroſio teſte) refert, *vtrum ex voluntate quid facias, an ex neceſſitate; voluntarius miniſter habet præmium, inuitus diſpenſat obſequium.* Nam in quibuſuis operibus voluntas in primis attenditur: *Et in amicis quidem* (ait Hieronymus) *non res quæritur, ſed voluntas.* Ità planè ipſa & in agendis rebus præmium, aut pœnam homini confert voluntas.

Nimium vitæ rigorem ob ingruentes morbos à Religioſis tẽperari oportuit.

Ioannes Bona Ab. inter Clareu. Monachos ad purpuram nouiſſimè euectus à Clemente IX.

Ambr. ſer. 14. in pſal. 118.

Hieron. epiſt. ad Caſtruc.

8. Secus verò, qui Deo, cui omnia obediunt, ſpontè ſubdi (vt par eſt) detrectant, eiuſquè nutibus, vt lex, ac ratio poſcit, haud obſequendo repugnant, quin immò ab ipſius, à quo ſunt recta conſilia, vti rebelles imperio reſilientes, haud ſe ab eo regi patiuntur, ſed Dei interdum audacter prouidentiæ detrahendo, ſacrilegas inſuper blaſphemiarũ voces eructant: hi profectò aduerſis aliquandò rebus, calamitatibuſque attriti, corde ex inſperato compuncti, debitam immortali Deo iam victi victoriæ palmam deferre compulſi ſunt. Quin & ſub ipſius mortis aſpectu, Pœnitentiæ ſubſidio releuati; quicquid temere pridẽ deliquerant, piè & magna ob id digni laude retractant. Quòd ſanè, vt multa, quæ in rem ſuppetunt exempla prætereamus, vnus olim è Purpuratorum numero ſatis docuit, qui Vrbano huius nominis V. Romano Põtifici diuino mox nutu in Italiam profecturo (& quo ſpiritu ductus, neſcitur vnà cum nonnullis) acritèr, validèque primùm ad contentionem vſque reſtiterat; ſed cum demũ in Vrbe iam degens, iter in Gallias arripere, haud Dei conſilijs acquieſcendo excogitat, languore præuentus ipſiuſque Dei impulſu edoctus, vel dum proficiſcendi à Pontifice facultatem expoſcit, ſe haud ex Vrbe in Patriam, ſed ex hac vita potius à Deo in Cœlum euocari, ipſiuſmet Pontificis ore intelligit; Quapropter totum ſe, vireſquè ſuas ad ſalubrem è vita diſceſſum, ac ſe dignè itineri comparandum, ſuiſq; ad probè conſulendum rebus opportunè traduxit. Sed rem & ipſius hìc Petrarchæ, Cardinales ſuper reditu in Italiam Pontifici obluctantes meritò carpentis, ſugillantiſque verba gratis auribus excipiamus. *Vnum* (inquit) *de multis interſeram, fuiſſe ibi nonnullos ex illo etiam venerabili Ordine, qui confeſtim, vt ventus claſſem terris eripuit, ceù torti acriter muliebri eiulatu, omnium in ſe nautarum, vectorumque ora conuerterent, quin & conuicijs; neque ſtomachi eſſet excuſatio, blaſphemijſque non parcerent: O malum Papam! ò Patrem impium exclamantes; Quantum terrarum miſeros*

Rainal. ann. 1367. n. 2.

Auerſi à Dei imperio, & magis in ſuo ſenſu pertinaces, ſubitò conuerſi, Dei cedunt obſequio.

E Cardinalium numero vnus, qui Vrbano V. ad Vrbem redeunti aduerſabatur, pœnitẽs tandem, ac moriens errorẽ fatetur, & Dei ſe conſilijs ſubdit.

Petrarcha lib. 9. rerum ſenilũ lib. 2.

Nonnulli Pontificẽ ad ſuam Sedem priuatis adduci cõmodis nolebãt.

filios rapit? non quaſi ad Chriſtianitatis vnicam, ac ſupremam arcem Vrbem Romã, ſua in Sede Catholica futuri Reges Eccleſiæ, ſed quaſi Tyſiphonem, aut Memphim, Saracenorum in carceres traherentur. Verè ergò miſeri filij ſic affecti: verè autem feliciſſimus Pater, ac pijſſimus (ſi latinè dicitur) qui nolentes etiam, ac luctantes filios ad ſalutem ducit. Contrarios igitur ſuis Pontifex votis ſuorum animos magis, quàm ipſos ratibus ventos, nauigaturus; ac ſuam Sponſam Eccleſiam, Sedemque Petri tandem reuiſurus, ipſos apprimè Cardinales paſſus eſt pertinaciſſimè repugnando aduerſantes; quos potius è contrà monitores, impulſoresq; præferuidos, ad magnum eiuſcemodi ſortiri opus debuerat. Sed iuſtam planè vltricem Numinis dexteram, & vel inter plectendum amantiſſimam in altero ex his, qui acriùs in Romanum hac ſuper re oblatrando Pontificem, eius improbare, ac oppugnare conſilium non ceſſabat, hìc quæſo videamus; de quo Petrarcha iſthæc aptè in rem præſentem ſubtexit:

Impudens horũ conſilium.

Petrar. vbi ſupr.

Deus manifeſtum aduerſus repugnantem ſignũ edut.

9. *Meritò itaque* (ait) *Deus illi, qui in maledictis acerrimus omnium fuit, manifeſtum, ac terribile ſignum fecit, vt ſcilicet, ex quo Sanctam Ciuitatem attigit, illicò moreretur; qui cum morti proximus eſſet, ad Summum Pontificem deſtinaſſe traditur, qui dicerent: perſuaſum ſibi à Medicis, vt ſi ſaluus eſſe vellet, ad ſuum aerem, atque Patriam remearet, commeatumque depoſceret. Quod audiens Papa quid reſponderit, vt nil penitus Illuſtrium latet, vſque huc famæ relatibus inſonuit, quæ an vera ſint, tu ad Sacros Pedes aſsiduus indicabis; Ego enim rei neſcius rem ſcienti narro: ſed id facio, vt ſi in manus fortaſsis alterius hæc venerint, reſponſum omnibus notum fiat, marmoribus inſculpe, & præ foribus Vrbium, ac Templorum legi dignum, atque æterna omnium, ſed præſertim Doctorum, Sanctorumque hominum memoria celebrari. Cum enim mandata Nuncij peregiſſent, ille ſubito: Ite (inquit) & Domino veſtro, amico meo, & ſcholæ ſocio dicite: cura in patriam eundi bona eſt, modò nouerit, quænam patria ſit ſua; nam terrenam patriam cogitare in hoc ſtatu, intempeſtiuum, ac mortiferum: cæleſtis illa Ieruſalem verè patria noſtra eſt. Ad hanc ergo ſuſpiret, ad hanc animum attollat: cuius tamen in limine duos ſe maximos, potentiſsimoſque hoſtes quaſiuiſſe meminerit Apoſtolos Chriſti, Petrum ſcilicet, & Paulum, quorum voluntati ſumma vi reſtitit, meque illius executorem præ cunctis diſſuaſoribus omni, quo quiuit, ingenio retardauit. Illos igitur, dum adhuc licet, compunctione cordis, & lacrymis, ac precibus mitiget, vt eos ſibi propitios, nec obſtruſum Patriæ limen inueniat: hìc inſiſtat, hæc cogitet, omiſſiſque curis inanibus, vnam hanc arripiat, qua placati Apoſtoli Chriſtum placent, lætamque illi iannã Regni Cæleſtis aperiant. Euntes hæc meis verbis nunciate. O reſponſum verè Angelicum, &c.* Hæc Romano quidem Pontifice, ac Pontificio item tum munere, tum zelo digna ſunt verba, quæ ſuam repetenti Sedem, ſollicitam quoque, ac miram Pontificij pectoris curam, atque operam non tam obſcurè adumbrent, quàm ad viuum contemplandã cunctis exhibeãt; ſed quid vni ex Cardinalium numero, qui acriter obluctando Pontifici, ipſum ab opere reuocare ſtuduerat, ac pœnitenti poſtmodum funeſtè ſub ipſum vitę occaſum in Vrbe acciderit, ſilentio obuoluendum non eſt; hæc enim Petrarcha.

Petit à Pontifice redeũdi ad patrios lares licentiã, & mortis à proximo inſtantis ab eo nuncium audit.

Apoſtolis Beatiſsimis Petro, & Paulo ſic repugnans cito è vita tollitur, & Põtificis implet oraculum.

10. *Cardinalem illum* (inquit) *de quo ſigillatim ſuprà dixi, ſic in morte contritũ, vt deuotius; atque ita prioris pœnituiſſe peruicaciæ, vt alium nullum ſibi vellet hæredem, niſi ſolam tituli ſui Eccleſiam, quam præ cunctis horruerat, cuius in refectionem omne ſuum patrimonium iuſſit expendi, atque ibi ſepeliri mortuus voluit. Valuiſſe illi conſilium Apoſtolicum intelligo, imò Chriſti conſilium, Vicarij ſacro ore prolatũ, quo ſera licet, tamen efficax illius animæ mutatio facta eſt: & hinc ſibi prouideant collegæ eius, vt (dum datur) obſtinatos animos ad amorem ſuarum ſedium inflectant, nec expectent pro ſanioribus conſilijs diem.* Hæc de prædicto Cardinali, qui Pontifici ad Vrbem venienti, ac ſuam ambitione magna Pontificiam Sedẽ repetenti, dictis pertinaciùs obſtiterat, ac ſubinde pęnitens, non abſque certis, manifeſtiſque contriti cordis, & compunctionis intimæ ſignis ſuum feliciter diem obijt, in ſuis Petrarcha hiſtoriarum paginis ſcribit. Verùm quia huius conſultò Cardinalis nomen ſilẽtio ab Auctore prædicto obuol-

Petrarcha vbi ſupra num. 3.

Pœnitens Cardinalis in Vrbe moritur, & titularem Eccleſiam hæredem inſtituit.

obuoluitur, cum hoc anno (vt Rainaldus affirmat) quinque numero è Sacro Cardinalium Collegio deſiderari contigerit, quorum tres primi Epiſcopali munere inſigniti, alij poſtremi duo in Preſbyterorum Ordine computantur; affirmare neceſſe eſt, hunc procul dubio, cuius nomen ſiletur, cùm in Presbyterij Ordine, ipſo Petrarcha teſte, adnotetur, ant Eliam Sacræ Minoritanæ Familiæ, ac tituli S. Vitalis, vel certè Guillelmum Bragoſium tit. S. Laurentij in Lucina fuiſſe. Et hæc de felici Purpurati huius obitu, ſuum pœnitendo agnoſcentis, ac retractantis errorem, obiter dixiſſe ſufficiat.

Rainald. vbi ſupra ann. 367. num. 3.

Et ſi nómen à Petrarcha taceatur, haud tamen alius, quàm Card. tit. S. Vitalis, Vvilelmus Bragoſius fuit ex Rainaldo.

11. Atquì prememoratis hactenus pari tùm culpæ, tùm pœnæ conſortio iũgitur eximius decretorũ Doctor Guillelmus de Agrifolio, & S. R. E. item Cardinalis ſub Vrbano V. de quo iſthæc Auctor in appendice ad vitæ ipſius Pontificis auctorem: *Huius* (inquit) *Papa ſocius, & familiaris fuerat, cum in Minoribus exiſtebat, & qui poſt Deum ſua dicta aſſumptionis dicebatur fuiſſe præcipuus promotor, & auctor, &c.* Hic vnus igitur præ cœteris Cardinalibus Gallis, patrio relicto ſolo, Romam vnà cum Vrbano Pontifice diuertens, inìquè adeò rem tulit, vt linguam protinus in lamenta, queruloſque ſuſurros ſoluens, cum iam vela ventis darentur, acritèr indignatus, vnà cum alijs in acerbiora quæq; maledicta amarulentus prorumperet; ſed haud impunis, Deo ob id exacerbato pertranſijt; lethali quippè morbo præuentus, dum facultatem in patriam remeandi à Pontifice inſtãtiſsimè poſcit, ſibi de ſepulchro potiùs, quàm de paterno reuiſendo ſolo in præſens cogitandum, pro reſponſo accepit; adeoque acri perculſus languore, ſuamque vel ſub ipſum vitæ finem culpam agnoſcens, pro obtinẽda reatus venia, intima animi contritione perculſus, ſe ad mortem piè obeundam parauit, & quod pridem dictis, factiſque peccauerat, ex animo ſollicitè retractans, dum verè pœnitet, qui ſibi infelix adeò, & exul à patria videbatur, feliciter demum in Vrbe, non iam Patriam, ſed Cœlum ſuſpirãdo deceſsit, vt Petrarchæ hactenus prælaudati verba; ad quem Lectorem cupidum amandamus, edocent. Cardinalis igitur, qui ſuas iugiter Gallias deperibat, & illuc iter, Romam cum ſuis diuitiarum theſauris exhorrens, ac morarum impatiens Dei voluntati repugnando arripere cogitabat, vbi Apoſtolico præmonitus Oraculo vitę ſibi inſtare finem accepit, mox animi mutato conſilio, ac ſe breui moriturum recogitans, ad felicem è vita exitum, nec iam de reditu in Gallias parando ſollicitus animum conuertit, ac alijs quoque hic vnus, haud parum moriendo profuit, vt ſupra recenſitis Petrarcha verbis innuit: *Valuiſſe illi* (ait) *conſilium Apoſtolicum intelligo, &c. quo ſera licet, efficax tamen illius anima mutatio facta eſt. Et hinc ſibi prouideant Collegæ eius, vt (dum datur) obſtinatos animos ad amorem ſuarum ſediũ inflectant, nec expectent pro ſanioribus conſilijs diem mortis.* Ex quibus vix quemquam Dei impunè decretis contraire conſtat.

Rainald. an 1367. nu. 3.

Geſta Vrbani V. apud Boſquetum.

Guillelmus de Agrifol. Doctor decretorũ Cardinalis, Dei pariter voluntati obſiſtens mortis pænas exoluit.

In patriam rediturus ſibi de ſepulchro magis, quàm de patria cogitandum audit.

De tuto è vita exitu piè cogitans ad veram cœli patriam ſuſpirat, & ſuo cœteris exemplo prodeſt.

Petrarcha vbi ſupra.

12. Et charò ſiquidem plerumque ſtetit magnis quibuſque Viris, ac Principibus, ipſiſquemet Summis Pontificibus, Dei quandoque nutibus, eiuſq; ſegniùs imperijs obtemperaſſe; dum ſuam vel ipſa interdum morte culpam exoluiſſe leguntur. Quod quidem ipſimet Vrbano V. huius nomiuis contigit; Vrbanus namque natione Gallus, & ante Pontificatum Guillelmus Crimoaldi, vel Criſant dictus, Abbas Monaſterij S. Victoris, Doctor inſignis, ad Throni Pontificij culmen, & præter omnium ſpem, atque expectationem euectus, eo erga Chriſti Eccleſiam zelo æſtuabat, vt ab Innocentio in Neapolitani Regni Prouinciam Legatus miſſus, eius ſubindè (vt Villanus ait) audita morte Florentinis palàm edixerit: ſi aliquando ſibi Deo aſpirante Pontificem, qui Apoſtolicam in Italiam Sedem reduceret, Tyrannoſque cunctos ſubijceret, videre contigiſſet, magna ſe tunc cum lętitia in ſequenti die mortem feliciter obiturum. Hic poſt multa domi, foriſque præclarè geſta cum Vniuerſalis Eccleſiæ regimini, & conciliandis Principum animis perpetuò vacaret, poſtquam in Italiam ex Auenionenſi Vrbe redux Romam veniens, multùm ibi, Apoſtolica ſedatis ingruentibus malis præſentia profuiſſet; vix tãdem mutato præter Dei voluntatẽ

Vrbanus V. natione Gallus quà antequà ad Pontificatũ proueheretur, ad Vrbem Põtificiam Sedem reducere cogitabat, & poſtea impleuit.

Digitized by Google

conſilio in Gallias remeando peruenit, cum ſubito in morbum incidit, ex quo poſteà fatis conceſſit. Enimuerò S. Birgitta Deo afflata, Petro Rogerio, qui fuit poſteà Gregorius XI., ac nepos Clementis VI. ſecretò aperuit, Vrbanum videlicet ſi quando Auenionem, Vrbe Romana relicta, rediret cõtinuò moriturum, quod & ipſi contigit. Itaque Pontifex dum in Gallias reuerſus ſuo totus muneri intẽdit à Deo euocatus ſupremum vitæ actũ omni virtutum laude præfulgens abſoluit, de quo iſthæc ex Archiuio Monaſterij S. Victoris: *Obijt die decima nona menſis Decembris circà horam nonam, Pontificatus ſui anno ſeptimo, et Chriſti 1370. in Camera domus habitationis D. Cardinalis Albanenſis, ianuis patentibus, et apertis omninò, vt quilibet veniens ad videndum eius finem felicem, et catholicum, intrare poſſet; ſignum Sanctæ Crucis tenens in manibus, et veſtitus ſemper exiſtens, nec in illa infirmitate iacuerat quomodolibet denudatus.* Ex quibus Pontificem ſuo macerando iugiter corpori tam ſanum, quàm ægrum viriliter, conſtanterquè omnem prorſus à ſe blãdiciarum mollitiem abijciendo inſtitiſſe liquet, adeò vt veſtimẽta deponere, quãtùmuis graui oppreſſus infirmitate, noluerit.

Sedatis turbis reditum in Gallias meditatur.

M. S. Vatic. ſign. nu. 49. n. 25.

S. Brigitta diuinitus Nepoti ipſius edixit ſi Pontifex reditum in Patriam operi demãdaret, fore breui moriturum.

11. Verùm dignus Chriſti Vicarius quàm exactè Chriſtianorum Principum rebus, ac diſcordijs eorundem inſuper componendis vacaret, conſcripta ipſius geſta his verbis teſtantur. *Poſtquam redijt de partibus Italiæ, totaliter mente diſpoſuit, in propria laborare circà pacificationem dictorum Regum Francorum, & Angliæ, ad quod etiam certa circà præparatiua ordinauit. Sed ſatis citò magna infirmitas ipſum arripuit, ex qua ſentiens grauari, mortemquè ſibi propinquam æſtimans, ad ea vacare deſtitit.* Hæc ibi in eius laudem; Porrò Paſtor digniſſimus præter Pontificium munus, quod laudabiliter adeo geſſit, peculiarem, ſollicitamquè in releuanda pauperum inopia curam præſtitit, & in hominibus virtute præditis ad altiora prouehendis totus fuit, vt ex eiuſdem geſtis hunc in modum innoteſcit: *Viros literatos valdè dilexit, multoſquè ex ipſis promouit, & exaltauit; & vt daret cæteris ad diſcendum materiam, & opportunitatem, quandiù vixit in Papatu, ſuis expenſis tenuit mille ſtudentes in diuerſis Studijs, ex quibus cum aliqui erant prouecti, aut aliàs deficiebant, illorum loco alios continuè ſubrogauit, libros neceſſarios tam eis, quàm alijs pluribus, quos ſciuit ſtudio eſſe intentos, ipſiſquè indigere, etiam ſubminiſtrauit de pauperibus, & egenis, alijſquè miſerabilibus perſonis ſemper ſibi ſingulariter cura fuit, adeò quòd vbi ipſos eſſe cognouit, ipſorum inopiæ liberaliter, & generoſè ſubuenit; præſertim illorum, qui aliàs abundantes extiterant, & demum ad paupertatem deducti erubeſcebant mendicare.* Et infra: *Non enim curauit conſeruare pecunias, ſed & ſi quas aliquando habuit, ipſas feliciter aut in Eccleſiæ negotijs expoſuit, aut in pijs operibus erogauit.* Quin & poſt multa de inſigni ipſius ergà omnes charitate hæc habentur: *Ipſe paternaliter, & charitatiuè omnes dilexit: in his tamen, quæ pertinent ad Deum, neminem timuit, niſi eum, cuius gratia ſuffultus fuit: & taliter rexit, quod vniuerſaliter amabatur à malis: fuit enim Sãctæ, & iuſtæ intentionis, faciendi in omnibus, quæ Deo credebat fore placitura, & contraria euitandi, habuitquè in mente conſtantiam, veritatem in ore, & efficaciam, ſeu virtuoſitatem in operatione.* Hæc ibi de præclaris Vrbani dotibus, quibus mirificè in Eccleſia præfulſit.

Multa in Pontificatu ſe digna laudabiliter præſtitit.

Publico bono ſolicitè intentus,

Geſta Vrbani VI. vt ſupra.

Studioſos in literis ad diſcendũ ope iuuat.

Munificus in expendẽdis in publicæ rei bonũ pecunijs.

Dei volũtatis adimplendæ zelantiſsimus.

12. Atqui vir tantus, vt Alphonſus Epiſcopus Giennenſis tradit, ſi quid culpabile vnquam admiſit, ac plecti dignũ, pœnitens ſub vitæ finem vehementer ingemuit: Quod ſcilicet Dei imperium, ſibique Diuæ Brigittæ ore diuinitus renunciatum (non vt pareſt) adimpleuerit, de Apoſtolica nimirum ſede Vrbi Romæ reſtituenda, cuius ille votum mente conceperat. Ipſum itaque valdè pœnituit, quod huiuſcemodi rem, vti ex Dei ipſius prædicto ſibi oraculo pridem didicerat, exactè non perfeciſſet. Pœnitens igitur ac pœnitentium in morem Sacramentis Eccleſiæ diſceſſurus è vita præmuniri, voluit, vt geſtorum ipſius compilator his verbis tradit: *Ad illa* (inquit) *quæ animæ ſuæ ſalutem concernere poterant totaliter ſe conuertit, humiliterquè, & deuotè ſæpiùs confeſſus eſt, & cætera Eccleſiaſtica Sacramenta ſuſcepit. Præſentibus etiam Camerario, Confeſſore, pluribuſquè alijs familiaribus ſuis, ac alijs multis notabilibus perſonis dixit, & aſſeruit, ſe tenere, et cre-*

M. ſ. Vatican. biblio. tom. 2. de ſch. pag. 22.

Ob quid tantus Pontifex à Deo pœnas dediſſe creditur.

Geſta Vrbani VI. apud Boſq.

dere

Digitized by Google

dere firmiter, ſicquè confeſſus eſt ſimpliciter, quidquid Sancta Catholica, et Apoſtolica tenet, docet, et prædicat Eccleſia: et ſic per prius docendo, legendo, prædicando, aut diſputando; vel aliàs aliud quouis modo prædicauerat, vel dixerat, totum id reuocauit, voluitque haberi pro non dicto, ſubmittens ſe, & dicta ſua huiuſmodi correctioni, & determinationi dictæ Sanctę Matris Eccleſiæ, à qua aſſeruit, ſe nunquam deuiaſſe ſcienter. Tandem verò poſt multa bona, & virtuoſa opera in Domino requieuit die XIX. Menſis Decembris, anno Domini M.CCC.LXX. Pontificatus ſui anno nono; fuitque ſepultus in Eccleſia maiori Auenionenſi, demum transferendus ad Monaſterium S. Victoris Maſſilienſis; vbi viuens ſuam perpetuam elegerat ſepulturam, magnis; & ſtupendis miraculis coruſcando, vacauitque Sedes 11. diebus. Hæc ibi.

Egregiæ Pontificis dotes ipſiuſque elogia.

Signis poſt obitû à Deo illuſtratur.

13. Verùm tantæ virtutis, ac meriti Pontificem miraculorũ item ſignis poſt mortem effulſiſſe, Petrarcha præ alijs teſtatur, à quo ob receſſum ex Vrbe in Gallias, aliqua inconſtantiæ labecula notatus eſt; hæc enim de eo: *Vt autem* (inquit) *auditum eſt, ſanctitatis eius fama nunc maximè celebratur, & miraculis claret, quod nulli ex prædeceſſoribus ſuis his nouiſſimis accidit.* Erpoſt alia hęc habet: *Nihilominus tamen adhuc ſancto illi viro detrahitur ab his ipſis, vndè me ſolor, quibus ego peccator, vt dixi, nonniſi propter veri odium odioſus ſum. Ille autem dictu mirum, ob hoc ſolum, quod Romanos Cardinales diſcolos, & errantes Romam, hoc eſt, in domum propriam reduxit, & reducturus iterum timebatur, Cardinalibus ipſis (non, vt reor, omnibus, ſed omnium peſſimis) odio erit æterno: quod nihil eſt aliud, quàm ſi cęcus pia manu fouea eductus ancipiti, ſuæque domus ad oſtium directus, perpetuò directorem ſuum oderit.* Hæc ille.

Petrarcha lib. 13. rerum Senil. Epiſt. 13

Pontifex ob receſſum ab Vrbe in patriam a ſcriptoribus aliqua labecula notatus.

14. Arquì Vrbano primùm in Vrbem longa poſt tempora remeanti inter effuſas ſubindè Principum ſupplices, ac populorum Italiæ gratulationes, Franciſcus item Petrarcha ſuam & ipſe panegyricam Vrbano Pontifici epiſtolam his planè ob reditum gratulabundus verbis conſcripſir: *O iterum* (inquir) *te felicem! ò felicem diem, qui te matris ex vtero in lucem edidit, & tam benignum ſidus aliquod Mundo dedit. Nunc verus mihi verè Summus, ac Romanus es Pontifex verè Vrbanus, verè Petri ſucceſſor, verè Vicarius Ieſu Chriſti. Eras & ante, non inficior, poteſtate, dignitate, atque officio: nunc (quod eſt optimum) voluntate, pietate, atque exercitio. Neque enim aut voluntas ſanctior, aut purior pietas eſſe poteſt homini, quàm tibi eſt, ſemperque fuit, vt puto: ſed nunc ita rebus ipſis enituit, vt iam nemini poſſit eſſe occulta: neque à quoquam promptiùs poſſet, aut cautiùs in actum deduci, ſine quo quidem ſterilis eſt voluntas. Quinque Pontificum ſtatu parium, non animis, & ſexaginta vel eo amplius annorum, negligentias vnus tu diebus pauciſſimis emendaſti.* Et infrà: *Reduc Eccleſiam tuæ creditam cuſtodiæ in antiquos mores, quam in ſedes priſtinas reduxiſti, vt vndique fiat irreprehenſibilis, & qualis olim fuit toto Orbe venerabilis eſſe rurſus incipiat, ac dilecta.* Et infrà: *Doce fratres, ac filios tuos ſpernere, quæ amabant, amare, quæ metuunt, quęquè oderunt: odiſſe ſe ipſos, qui tandiù oderint, quod amandum erat; Nimirum dignum litteris aureis Auguſtini verbum eſt: Nemo poteſt perfectè diligere, quo vocatur, niſi oderit, vnde reuocatur.* & poſt pauca: *Nec fiet quiſquam, qualis cupit eſſe, niſi ſe oderit, qualis eſt.*

Petrarcha lib. 9. rerum ſenil. epiſt. 1.

Petrarcha Pontifici ob Sedem Vrbi redditam gratulabundus panegyrim ſcribit.

Quinque Pontificum inter lapſas per annos ſexaginta vnus hic negligentias corrigit.

Digna Petrarchæ ſententia.

15. *Oſtende ſenſibus vagis adhuc malas domus Rhodani, & paluſtria rura quærentibus loca illa ſalubria, vbi effectum eſt, quod Ianitor Cœli, Doctor Orbis pariter, vt de vtroque canit Eccleſia, Iudices ſæculi, vera Mundi lumina, per Crucem alter, alter enſe triumphans, vitę Senatum laureati poſſident. Oſtende illis digito non procul indè ab illius ingentis, ac deuotæ foribus Baſilicæ, vbi Simon Petrus aſcendit in Crucis patibulum, vndè Clauicularius Regni gaudens migrauit ad Chriſtum. Oſtende paululum diſtantius, vbi Paulus Apoſtolus lumen orbis terrę inclinato capite pro Chriſti nomine martyrio coronatus eſt. Hæc enim ſępe de ſuis ducibus cecinerunt, ac legerunt; loca ſancta (vt arbitror) non viderunt, quę cum viderint, hæſerintque animo, pudebit eos (vt ſpero) prophanorum, & infamium locorum, ad quę non recto iudicio, ſed obliquo affectu, & longo vſu amorem immeritum conceperunt, &c.* Hæc ille, quibus ſupinam nonnullorum præſertim Cardinalium operam, ipſorumque aptè

Quanti momenti Pontificis ad Vrbem reditus & populorũ ad ſacra loca concurſus

ſocor-

ſocordiam carpit, qui Romanæ Vrbis ſolum præ ipſius patriæ, quo tenebantur, amore contemnentes, Pontificem vel inuiti ſectantes, vt in Aegyptum inter ambulandum Hebræi olim, non ſecus iſti mente in Gallias reuertebantur, quos profectò iuſtè, ſapienterque culpans, non ſecus, ac manifeſtæ ipſius Dei voluntati temere obluctantes redarguit.

16. Porrò Scriptor, qui Vrbanum quoque amarulenter ob Apoſtolicam Sedem in Gallias reuectam perſtringit, id quidem ſubdolo nonnullorum Cardinalium ſuaſu, qui non tam ſpirituale bonum Eccleſiæ, quàm priuata rerum ſuarum ſtudia, deliciaſque Gallico aſſueti ſolo quærebant, proculdubio accidiſſe affirmat, vt in ſuis ad Franciſcum Brunum litteris hunc in modum amarulenter queritur: *Flecti* (inquit) *ſe ſicut peſſimam in partem, & vt malis hominibus placeret, Chriſto diſplicuit, & Petro, boniſque omnibus; & quibus hominibus (Deus bone) voluit placere? nempe his, qui & ſibi diſplicebant, & quibus ipſe vtique non placebat, naturali inter virtutem, vitiumque odio. O felix, ſi contemptis, & quod maximè ſuum erat, auctorisate compreſſis, ſuauioribus imperys, generoſo principio inhaſiſſet? æternum inter clariſſimos numerandus, ſi (vt quod flebiliter nuper ſcripſi, flebiliùs nunc reſcribam) ipſa in morte, quæ proxima, imò contigua illi erat (quod ità eſſe ſcire debuerat, quia cum in omni ætate de morte non cogitare ſtultitia magna ſit, tum in ſenectute dementia, atque inſania ſumma eſt) ipſa, inquam, in morte grabatulum ſuum ante aram Petri Apoſtoli, cuius hoſpes erat, ac ſucceſſor, ferri iubens, ibi tranquillam bonæ voluntatis animam emiſiſſet, Deum, homineſque teſtatus, ſi vnquam inde diſceſſum eſſet, non ſuam culpam, ſed eorum fore, qui tam turpis fugæ inuenirentur auctores. Neſciuit hoc agere, neque (vt dictum eſt) voluit: vtique enim & poterat, & ſciebat. Sic culpas multorum infamium in ſe vertit. Remitte illi miſericors Ieſu Chriſte hanc animi mollitiem, atque fragilitatem, & hanc, & alias culpas omnes, & delicta iuuentutis eius, & ignorantiam hanc ſenilem ne memineris, quia (vt nunc ſunt homines) Vir meo quidem iudicio bonus fuit.* Hæc in Vrbanum Pontificẽ ob derelictum Vrbis domicilium Petrarcha, quibus ſanè ideo acriter ſtylũ exacuit, quia ex reditu ad Auenionem præter Dei nutũ agendo, peſſimi cõflandi ſchiſmatis, ex quo plura Chriſtianorum millia periere, occaſio suborta eſt; vt Rainaldus in ſuis paginis tradit, qui & illud inſuper B. Birgittæ diuinitus reuelatum ſubdit. *Vrbanum videlicet, ſi Auenionem rediret, illico moriturum*; prout re ipſas mõſtrauit. Verùm Petrarcha ipſi iam pridem nouo gratulabundus Pontifici Vrbano, ipſum idcirco ad Sedem Petri Dei nutu prouectum aſſerit; vt Apoſtolicam Sedem ſuo tandem loco, Vrbi videlicet Orbis terrarum Reginę, ac ſimul capiti reſtitueret. Ità enim ipſum conſcriptis vltrò litteris ardenter compellat: *Attendiſti* (inquit) *acriter, certus ſum, ſeruaſque memoriter, quibus vijs ad hoc culmen aſcenderis: neque enim in Deum fas eſt ingratum ſuſpicari eum, qui gratiſſimus in homines ſis.* Et paulò poſt pro indito Vrbani nomine, ipſius à Deo fuiſſe procul dubio electionem conijciens, idque haud caſu, ſed Dei nutu factum, vt Vrbanus Vrbi Apoſtolicã Sedem, ac Romæ Romam ipſam reſtitueret, ſatis apertè pronunciat: *Incipit credo* (inquit) *Chriſtus Deus noſter ſuorum fidelium miſereri. Vult, vt arbitror, finem malis imponere, quę multa per hos annos vidimus. Vult pro aurei ſæculi principio Eccleſiam ſuam, quam vagari propter culpas hominum diù ſinit, ad antiquas, & proprias ſedes ſuas, & priſcę fidei ſtatum reuocare.* Hęc ille, qui ſic demum cõcludit: *Itaque* (inquit) *huc rem vero, longumque ſermonem ad hunc exitum deduco, vt Vrbanus Vrbem, Romanus Pontifex Romam petas.* Hæc ille Vrbano non niſi Dei ſpiritu ad dicendum permotus opportunè ſuggeſſit, cui deindè culpæ rem non perfeciſſe iure meritò adſcriptum eſt; ſed culpam, quam admiſit, haud multo poſt pœnitens, morte præuentus diluit, & à Deo veniam piè ſe ad exitum comparando obtinuit.

17. Demùm hic Gregorius item XI. Romanus Pontifex ſilentio prætereundus non eſt, qui ſuas primùm, Apoſtolicam B. Petri, Romanamq; repetendo Sedem, laudes promeruit; quamuis poſtea dũ de ſe iterũ in Gallias conferendo cogitat, ſuis nonnihil laudibus viſus

ſit

Franciſcus Petrarcha lib. 13. rer. ſenil. epiſt. 13.

In Gallias Pontificis regreſſus non tam Eccleſię bono, quam priuatis Cardinalium commodis contigit?

Vrbano veniam ob reditum, & quam contraxit culpã à Deo precatur.

Rainaldus an. 1370. nu. 19.

Ex reditu Pontificis Auenionem cõflãdi ſchiſmatis occaſio eſt orta.

Petrarca vbi ſupra.

Vrbanus vt Vrbem & Romanus Pontifex Romã diuino conſilio petere debuit.

Petrarcha vbi ſup. lib. 1. epiſt. 1.

Gregorius XI. Clementis VI. Nepos ex reditu ad Vrbẽ & ob pœnitentiam ſede illuc reuectam apud omnes laudatiſſimus.

Rainaldus an. 1378 n. 5.

ſit detraxiſſe. Qui igitur priuſquam Pōtificię Dignitatis culmen conſcenderet Petrus Rogerius, Clementis VI. Nepos, ſic virtutum meritò præfulſit, vt annos vix natus octodecim, dignus Purpura, & ſummis iam maturus honorum inſulis haberetur, in ſacrū quoq; Purpuratorum Patrum Collegium à Patruo digniſſimè eſt cooptatus. Huic S. Birgitta, diuino afflata ſpiritu edixit, Vrbanum V. videlicet Romanum Pontificem, prædeceſſorem ſuum, ſi Vrbe Roma relicta, in Gallias remearet, illico Numine vlciſcente, moriturum, vti poſtea contigit. Quod ipſi quoque, Dei vt pote beneplacitum, de Apoſtolica Sede in Vrbem in ſuum vt pote locum reducenda, ibique poſt modum ſtabilienda probè ſciēti, at nihilominus Gallias iterum repetere cogitanti culpæ proculdubio adſcribendum videtur, quam tamen accelerato ſubinde in rei pœnam interitu expiaſſe creditur. Hic itaque multis pro Eccleſia perfunctus laboribus, & pro cōciliandis inter ſe Chriſtianorum Principum animis diu, multumque contendit; hæreticos inſuper è Petri Cathedra perpetuò inſectatus, dum Sacras denique Pontificij muneris partes omni laudum dignus pręconio exequitur, meritis ex hac vita clarus deceſſit.

Gregorij Pōtificis virtutes, ac laudum præconia.

Derelicta Vrbe dum Auenionē in Gallias redire parat, Dei immemor conſiliorum ipſius vltionem ſubit.

18. Cum præmemoratus igitur Pontifex poſt exoptatum diù ſui in Vrbem aduentum, Sedemque Petri Vrbi redditam, Autumno appetente, ac ſi Dei immemor conſiliorum, ad Kalen. Septembris proximè futuras Auenionem redire cogitaret animo, ac nonnulla edito ſuper Romani Pontificis ſibi poſt mortem ſufficiendi electione, diplomate ſanxiſſet, diebus paucis vitæ ſuperſtes, cunctiſque ad procurandam animæ ſalutem neruis intentus, ritè Sacramentis Eccleſiæ præmunitus vita ocyus, quam ex Vrbe deceſſit. Pœnitentiæ autem hic quoque prę cæteris ſtudioſus, qui pœnitentiæ aſylum lapſis patere cupiens, apoſtatas, qui ad Mahumetem in Syria defecerant, ad Chriſtum, & ad ipſius Eccleſiæ ſinum obtinendæ ſpe veniæ redentes benignè acceptos, ac ſalutari pęnitentia impertitos abſolui iuſſit. Sacrum item Cardinalium numerum auxit, & à Catharina Senenſi notæ ſanctitatis Virgine, vt Viros tanto muneri dignos, virtutibuſque apptimè exornatos promoueret, Diuino nutu monitus eſt. Pœnitentibus item, Euangelici Paſtoris imitatus exemplar, miſericordiæ ſinum aperiens, Florentinis, qui pro pace ab Eccleſia impetranda ad ipſum Catharinam Chriſti Virginem ſupplices direxerant, paternas votis eorumdem aures benignè porrexit. Sic autem geſtorum eius Scriptor ipſius obitum dictis narrat: *Memoratus* (inquit) *Gregorius Papa à diù ante ſatis debilis, & valetudinarius, ac graui infirmitate detentus, deuotè receptis Eccleſiaſticis Sacramentis cum magna cordis contritione, prout Domino placuit, die XXVII. Menſis Martij anni prædicti M. CCC. LXXVIII. in pace quieuit. Fuitque primò corpus eius delatum ad Eccleſiam B. Petri, & ibi pro eo ſolemnibus exequijs celebratis in craſtinum tranſlatum, & ſepultum in Eccleſia B. Marię Nouę, in qua priùs Cardinalis exiſtens, fuerat intitulatus, &c.* Hæc pręmemoratus Auctor.

Tom. II de ſchiſm: M. S. Archiuij Vatic pag: 12.

Pœnitentes ex Mahumethis ſecta redeuntes ad ſinum Eccleſiæ benignè recipit.

Plura egregiè, ac ſe digna præſtans feliciter, ac pœnitentis more è vita abit.

Geſta Gregorij XI apud Boſbuin.

19. Verùm enimuerò, vt hìc pro ſepulchrali lapide, quæ tanto ſunt digna Pontifice, laudum præconia inſcribantur, hęc præmemoratus in ſuis paginis ſcriptor, & primùm de ipſius erga gentiles, & conſanguineos amore tradit: *Ipſe* (inquit) *multum dilexit ſuos, præſertim patrem, fratres, & nepotes, & alios de domo, & genere ſuo prodeuntes, quos licet denuò non exaltauerit, cum per priùs per Patruum ſuum Clementem Papam VI. ſublimati fuiſſent, tamen ipſos in ſuo ſtatu huiuſmodi conſeruauit, ſecumque tenuit, ac eorum conſilio, & inſtigatione multa fecit, præſertim in promotionibus nonnullorum, quibus ſufficientiores in moribus, & ſcientia forſitan reperiri potuiſſent.* Quod quidem iuſtam aliquam Pontifici apud poſteros notam iuremerito attuliſſe videtur, dum ſic rem agendo carni, & ſanguini, humano ex more abductus, plus, quàm par eſt, deferret. Quæ autem immortalem illi apud poſteros famam peperere, his planè verbis traduntur.

Geſta priuatim à Pontifice ſummatim collecta

Inde Pontifex notam apud nonnullos meritò contraxit

Geſta Gregorij Papæ XI. apud Boſqui.

20. *Fuit tam aliàs multum virtuoſus, Deo, & B. Virgini ſingulariter deuotus, quibus preces aſſiduas omni die cum magnis feruore, & intentione effundebat. Fuit inſuper pauperum, & afflictorum pius ſuſtenta-*

ſtenta-

Digna ipſius meritorum pro rebus bene geſtis elogia.

ſtentator, conſolator, & largifluè benefactor. Dilexit etiam ſingulariter viros literatos, multoſque ex ipſis ſuo tempore promouit, & exaltauit, quandiù Eccleſiæ præfuit. Quaſi continuè mentales anxietates habuit propter turbationes, quæ eidem Eccleſiæ ſuo tempore contigerunt, quibus quantum potuit, cum omni diligentia obuiauit: ſed plenè non valens occurrere, etiam non minùs afflictus eſt in perſona, quam granella adeò grauauit, quod dies ſuos in magna parte minorauit; nondum enim annum XLVII. ętatis ſuę attigerat, quando eius ſpiritus, vt piè creditur, ad ſuperos euolauit. Porro in ipſa Vrbe (vt Rainaldus tradit) fama vulgò percrebuit, Gregorij mortem diuinitus ideò acceleratã, vt in Vrbe, in qua iam redux morabatur, Sedes Apoſtolica fixa in poſterum permaneret, cum alioqui Pontifex de ipſa Auenionem reducenda præter Dei conſilium cogitaret; quamuis antea, *Diuino* (vt ait) *afflatus inſtinctu contra Cardinalium, Regum, nec non conſanguineorum, ac patris luctantes ſibi acriter voluntates, Romam acceſſiſſet, maximaque ea de cauſa diſcrimina ſubiiſſet. Cæterùm Religio ex illius morte damnum ingens paſſa eſt, cum hæreſiarcham Ioannem Vniclefſum Apoſtolica ſollicitudine comprimere cœpiſſet, illique iudicium intentaſſet*: de quo hæc infra. *Cuius obitus* (inquit Vualſingamus) *non modicum fideles contriſtauit, ſed in fide falſos, ipſum Ioannem, & ipſius aſſeclas animauit*. At tanto digna Pontifici pręconia conſulto hic delibaſſe ſufficiat. Cui Dei contraire præoſtenſæ ſibi quoquo modo voluntati, accelerati demùm aliorum ingenti documento fati pœnam iuſtiſſimè portendit.

Rainald. vbi ſupr.

Morte ideo ſublatus credatur, quia in Gallias præter Dei voluntatem iam ſibi ſatis notam iter parabat.

Thomas Vualſinghamus in Ricardo II.

Demum vt narrandi iſthæc finis ſit, voluntas hominis vbi ipſius Dei voluntati repugnando reſiſtit nedum culpæ reatum inducit, ſed & animæ inſuper pacem inuertens pœnis maximè queq; obnoxium reddit; adeoq; meritò Bernardus cuncta propemodum malorum incommoda, nonniſi à praua hominis Deo per ſcelus obluctantis voluntate, originario velut è fonte prodire diſertis verbis affirmans: *Ceſſet* (inquit) *propria voluntas, & infernus non erit*. Vbi è contra dum homo diuinæ (vt par eſt) voluntati, deuotè obſequitur, abſolutam virtutis, totiuſque Chriſtianæ diſciplinæ normam, & ſanctitatis apicem denique feliciter attingit, *Nec aliundè* (ait Bernardus) *hic Sancti, nec ibi futuri Beati, quam ex Deo, qui eorum, & ſanctitas, & beatitudo eſt*. Et hæc interim ſatis.

Bernardus ſerm de vit. ſolitar: ad Fratres de Monte Dei.

Summa virtutum, & ſanctitatis hic & in altero ſeculo Dei voluntatẽ perfectè in omnibus quęrere, & adimplere:

SELE-

SELECTÆ POENITENTIVM MORTES

LIBER QVARTVS.

1 VT noſtro ſupremam Operi, Selectiſquè Pœnitentium narrãdis Mortibus manum imponamus, conſultò in hoc nouiſſimo, qui ſe nobis in præſens offert, rerum pertractandarum libro, opportunus de his potiſſimùm ſermo incidit; qui ad Pœnitentiam, ac tutum, fauſtumque parandum è vita exitum ſe quoquo modo, & quantum ad ipſos ſpectat, præueniendo dignos in primis exhibuere. *Quod enim debeant* (inquit Cyprianus) *facere pœnitentes, magiſteria Diuina docuere, operationibus iuſti s Deo ſatisfieri, miſericordiæ meritis peccata purgari*. Quibus verò id modis pleriſque, Deo aſpirante, contigit, vt opportunè prudentis iudicio lectoris exponatur, à non nullis hic in præſens deſiderari ad huc poſſe videbatur. Cõgruè igitur cum in alijs paſſim libris, & in præcedenti præſertim, cuiuſuis generis, & conditionis homines ad Pœnitentiam præcipuo Dei munere traductos feliciter conſtet; nunc quibus maximè adhibitis ad Dei miſericordiam promerendam, ipſiuſquè diuinitus gratiã adinuentis cõſequuti ſint, videamus. Quoniam verò *Charitas* (Auguſtino teſte) *mors criminum eſt*? hinc merito eleemoſynis potiſſimum, boniſquè operibus, quod ad hominem ſpectat, Dei fauor, & gratia conciliatur, eiuſquè immenſa ad commiſerandum pluſ. quàm hoſtiarum victimis, atque holocauſtis Bonitas in primis flectitur, adeoquè exoptata ſubinde pœnitentibus venia, tutuſquè poſt acce-

Poſtrema operis pars

Pœnitentes niſi operibus iuſtis ſatis Deo pro peccatis faciunt ex Cypriano

Cyprianus lib. de ſpe. & Eleemoſyna.

Quibus modis pœnitentiũ quiſqꝫ placare plaſquè Deũ ipſique Deũ cere poſſit.

Auguſtinus tract. de Charitate.

Matthæi c. 5.

Sola miſericordia comes eſt defunctorum ex Ambroſio.

Ambroſius hom. in pſal. 40.

Pſal. 111.

Pſal. 111.

ptam culparum veniam tandem vitæ præſto eſt Deoque aſpirante finis: *Beati*(inquit Dominus) *miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur* Sola quippe(vt Ambroſius ait)*miſericordia comes eſt defunctorum*. Inde fit, vt miſericordiæ intenti operibus, facilem, expeditumquè ſibi ad Dei tribunal, ac beatæ perennitatis requiem perueniēdi aditum, iuxtà Pſalmiſtæ oraculum proculdubio comparent: *Beatus*(inquit)*Vir, qui miſeretur, & commodat; diſponet ſermones ſuos in iudicio, quia in æternum non commouebitur*.

Rerū, quas liber continet, cathalogus.

2. Congruè igitur, vt rerum, de quibus in hoc Libro ſermo eſt, Cathalogus pręcurrat: Ab Eleemoſyna, qua nil apud Deum efficacius, & cui ſubinde Pœnitentes addicti, ſuum probe ſalutis, vt enarrabitur, peregere negotium, dicendi initium eſt. Magna ſiquidem vis Eleemoſynarum ad promerendam Pęnitentibus Dei gratiam, tutumque è vita exitum. Pœnitentes etenim magna quæque Eleemoſynis, boniſque operibus peccata redimunt. Quin ob impenſam proximo Charitatem, Deum ſibi propitium in morte ſortiuntur. Pijs inſuper proximos ad Pœnitentiam dictis, factiſquè prouocantes, nec non Procurandæ aliorum ſaluti ſollicite intenti; Pro veritate, aut Iuſtitia itidem aſſerenda, corripiendiſque hominum culpis, rerum, aut vitæ iacturam facientes. Infideles quoque ſub vitæ finem pœnitentes, ac

Eleemoſynæ vis magna ad promerēdam culparū veniam.

ſacro baptiſmate expiati: Fideles inſuper, vt ritè, recteque pœniteāt, Sacramentis Eccleſiæ ante obitum præmuniri volunt. Pœnitentes Sacramentalis confeſſionis fulti ſubſidio hilares decedunt. Peccatores animæ ſalutem deſperantes, certam pœnitendo ſpem concipiunt. Pœnitentes Diuino Euchariſtiæ pabulo ſe probè ad exitum comparant; Etremæ Vnctionis oleo inuncti, pie, alacriterq; diem obeunt. Quid plura? Pœnitentes ante obitum Sāctorum precibus contritionis donum à Deo obtinent. Quin & ſub vitę finem de condonatis ſibi culpis certiores fiunt. Pij inſuper homines, ac fœminæ in ſæculo Pœnitentium more humiliter, abiecteq; viuentes vitam concludunt: Pœnitētium itidē animæ Deiparæ, ac Sanctorum precibus ad Dei Tribunal iuuantur. Pœnitentium animæ, grauioribus licet culpis obnoxiæ, vehementi Contritionis vi expiatæ, in Cœlū mox auolant. Pęnitentium inſuper animæ ſuis pro culpis rigide in Purgatorio plectuntur: Pęnitentium animæ pijs Chriſti fidelium precibus, operibuſquè à Purgatorij pœnis releuātur. Pęnitētium quoq; lacrymis, boniſque operibus defunctorum præſertim animæ iuuantur; Denique Pęnitentium e Purgatorio animæ Indulgentiarum ſubſidio educuntur, ac diuino potiſſimùm Altaris ſacrificio è Purgatorij pœnis liberantur.

Sacramentis Eccleſię in primis hominum ſalus procuratur.

Deiparæ, ac Sanctorum precibus pœnitentes iuuantur.

Quibus potiſſimū poſt mortem releuentur modi

CAPVT.

CAPVT PRIMVM.

Magna eleemoſynarum vis ad promerendam poenitentibus veniam, ac tutum è vita exitum.

1 CONCEPTIS Daniel Prophetarũ ille ſapientiſſimus verbis Nabuchdonoſor Aſſyriorum Regi opportunum ad quæuis atrocia redimenda peccata, nec non ad ipſum placandum Deum, ſuo appoſitũ prę cunctis quaſi digito remedium oſtendens, nonniſi Eleemoſynis Cœlum expugnari, & à mortaliũ propulſari ceruicibus Dei iram inculcat: *Peccata tua* (inquit) *eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum*. Magnam ſiquidem Eleemoſynarum oblatio ad expiandum, abolendumquè peccatum vim diuinitus obtinet, & ad promerendum ſibi Deum pluſquam holocautomata, virtutem præſefert; adeoquè meritò Sapiens illam Eleemoſynarum prærogatiuam viuis in tabula coloribus adumbrans, nec non ſuis ad diluendas hominum culpas hanc vnã præ cunctis maximè efficacem, verbis deſignatus: *Ignem ardentem* (inquit) *extinguit aqua, & Eleemoſyna reſiſtit peccatis*. Enimuerò horum vnum ſic alteri velut contrarium ex aduerſo opponitur, vt vno, eodemquè pariter loco, & ambo vnà ſimul eſſe nequeant, ſequè mutuò inuicem ab animæ excludant hoſpitio. Quod item probè, eleganterquè Ambroſius aliquandò expendens, Eleemoſynis parem quodammodò, ac diuinis Baptiſmi aquis ad cunctas diluendas culparũ labes, reatumquè tollendum, virtutem tribuit; adeò vt quod Baptiſmus, id ipſum & Eleemoſyna præſtet; hæc enim ille: *Eleemoſyna* (inquit) *quodammodo eſt alind animarum lauacrum, vt ſi quis fortè poſt Baptiſmum humana fragilitate deliquerit; ſuperſit ei, vt iterum Eleemoſynis emundetur*. Quo ſanè nil dici, ac prædicari excellentius poteſt, cum Eleemoſynarum largitionem, Sacramenti quodammodo vim ſortiri contingit. Nec verò Auguſtinus imparem, minoremquè in Eleemoſynis prerogatiuã, ac excellentiæ meritum agnoſcit, dum ad placandam offenſi Numinis iram, ſacrificij apud Deũ præferre munus affirmat: *Sacrificium* (inquit) *Chriſtianorum eſt Eleemoſyna, in pauperes: hinc enim Deus fit peccatis propitius*. Certa igitur obtinendæ à Deo veniæ ſpes homini adeſt, vbi ſacrificium eiuſmodi adeò ipſi gratum, acceptumquè pia hominum manu pro culpis expiandis offertur.

Eleemoſyna opportunum ad redimendas vitæ culpas remedium.

Danielis cap. 4. ver. 24.

Eccleſiaſtici cap. 4. n. 33.

Ignem aqua extinguit, & eleemoſyna peccatum.

Ambroſius in Pſal. vbi ſupra.

Eleemoſynæ, ac baptiſmi per quodammodo vis ex Ambroſio.

Auguſtinus hom. 29. lib. hom. 50.

2. Quapropter Chriſtus quoque ſua Eleemoſynis auctoritate ſuffragando, ac præpotentem earundem virtutem haud dubijs argumentis inculcans. *Date* (inquit) *Eleemoſynam; & omnia munda ſunt vobis*. Cuius ſanè Tobias olim virorum ſanctiſſimus vim expertus, & condigna item verborum trutina expendens: *Ab omni* (inquit) *peccato, & à morte liberat, & non patitur animas ire in tenebras*. Cui Magnus item Leo egregiè adſtipulatur: *Per charitatis* (inquit) *largitatem omne peccatum aut vincitur, aut declinatur*. Quo quidem laudum præconio quid maius dici, aut affirmari poſſit, non video. Atquì Eleemoſyna ſuis contenta meritorum, haud alienis, emendicatiſque laudibus indiget; cui illud Sapiẽtis pro elogio abũdè ſufficit; *Qui miſeretur pauperi* (inquit) *fœneratur Domino*. Meritoq; hæc à Chryſoſtomo ars omnium quæſtuoſiſſima appellari meruit. Ipſa item certum, ac ſecurũ diſcedentibus è ſæculo viaticum parat, & Dux inſuper effecta tutum inter

Cuncta mũdandi eleemoſynę virtus ineſt.

Lucę c. 11. 41.

Tobiæ cap. 4. num. 11.

Charitatis largitate omne peccatũ, aut vincitur aut declinatur.

S. Leo Pp. in erm.

Chryſoſtomus hom. 33.

Pſal. 40. v. 2.

pericula iter præbet: vt regius Pſaltes inculcat: *Beatus, qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus.* Quapropter qui ſuis probè malorum periculis edocti tutum ſibi è vita exitum præoptabant, Eleemoſynas ad Deum ſollicitè pia pauperum manu premittendas curarunt, ſapidis ipſius Ambroſij verbis inhærendo: *Non ſunt* (inquit) *hominis bona, quæ ſecum ferre non poteſt, &c.* Grande igitur, expeditumquè inter Deum, & hominem Eleemoſynarum largitione commercium proditur, vt apte Chryſologus ſic rem proſequitur: *Theſaurus Cæli eſt manus pauperum, quod ſuſcipit, ne pereat in terra, reponit in Cælo. Da igitur homo pauperi terram, vt accipias Cælum; da nummum, vt accipias Regnum, da micam, vt accipias totum.* Tanti verò momenti eſt pia eleemoſynarum apud Deum largitio, vt promptus, expeditusquè ad Dei Thronum ipſi aditus pateat, & recta, Auguſtino teſte, in Cœlum via. *Sola* (inquit) *miſericordia ad Deum deducit hominem. Nunquam vidi hominem pium mala morte finiri.* Quod & recenſendis infrà magis, magiſquè exemplis patebit.

Eleemoſynis tutus vitæ exitus paratur.

Ambroſius in pſal. 40.

Chryſologus ſer. 8. de ieiun. & eleemoſyna.

Homo dat pauperi terram, & Cœlum accipit ex Chryſoſtomo.

Auguſtin ſer. 44. ſiue auctor: ad fratres in eremo

3. Et ſanè miram Eleemoſynarum vim ad ipſius Dei nundinandam charitatis auro gratiam vnus præ cæteris in præcelſa ipſius ſchola expertus olim didicit; Euagrius inquam Cyrenenſis Philoſophus, qui Gentilis adhuc cum idololatriæ apprimè deditus, à Synesio Cyrenenſi Epiſcopo, cum quo illi arctum amicitiæ vinculum intercedebat, ad eiurandam Idololatriæ ſuperſtitionem, illibatamquè amplectendam Chriſti fidē ſalubriter, ſed fruſtra admoneretur, repulſā alter ſemel, ac iterum ab eo eſt paſſus. Quippè qui alteriùs ſæculi vitam, & mortuorum reſurrectionem ſomnium duceret, ſubſannanſquè credentes, ſe id credere nullo modo poſſe affirmaret, anileſquè vti fabulas derideret; præmia item cunctis centuplicato diuinitus fœnore pro his, quæ ob Chriſti amorem pauperibus dediſſent, reddenda haud vera computaret: At poſt veritate cōuictus ſuum Chriſto nomen dedit, ac baptiſmali tandem fonte ablutus eſt, cùm verò tercentum aureos Epiſcopo in pauperes diſpergendos obtuliſſet, cautione accepta, quòd eoſdem à Chriſto in altero ſæculo reciperet; morbo correptus, ac morte præuētus, feliciterque in Chriſto abdormiens, cautionem ab eo ſibi præſtitā, à ſuis intra tumulū reponi iuſſit, ac tertia poſt obitum die Epiſcopo ſe videndum in ſomnis exhibens, ſe iuxtà Syngrapham recepiſſe cuncta aſſeruit. Qua propter aperto ſepulcro, rem ſicut dixerat, obtigiſſe reperit. Sed ſophronio narrante gratis hic auribus rem expiamus.

Euagrius Cyrenſis Philoſophus, gentilis adhuc eleemoſynarum virtute ediſcit.

Baronius an. 411. n. 63. 64

Veritate cōuictus dat manus Euangelio.

4. *Cùm Alexandriæ* (inquit) *eſſemus Leontius Apamienſis Vir religioſus, et fideliſſimus venit ex Pentapoli; multis enim iam annis Cyrene moratus fuerat. Venit autem diebus Eulogij Sancti Alexandrini Patriarchę eius, Cyrenenſis Vrbis futurus Epiſcopus. Cumquè familiari colloquio eſſemus vſi, narrauit nobis dicens: fuit temporibus Theophili Beatiſſimi Patriarchæ Alexandrini Cyrene Epiſcopus Syneſius Philoſophus: qui cùm veniſſet Cyrenen, reperit illic. Philoſophum quendam, Euagrium nomine, qui ſodalis ſuus in ſtudijs liberalibus fuerat, amicum ſibi chariſſimum ſed religione gentilem, & culturæ Idolorum maximè deditum. Eum Epiſcopus Syneſius ab Idololatria transferre ad culturā Chriſti ſatagebat, curamquè ingentem eius rei ſibi aſſumpſerat pro charitate, quam erga ipſum à principio habuerat: Ille verò minime id patiebatur, neque illius doctrinam admittere volebat; Epiſcopus tamen præ nimio ad illū amore, nec ſic quidem tædio victus deſiſtebat diebus illum ſingulis hortari, et inſtruere, ac inducere, vt Chriſto crederet: ipſiuſquè Sacramenta ſuſciperet. Cūquè ille quotidie iſta monita dare perſiſteret, dixit ad eum ſemel Philoſophus: Verè mi Domine Epiſcope, cum cæteris, quæ mihi diſplicent in Chriſtianis; hoc eſt quòd conſummationem huius ſæculi futuram dicunt, et poſt conſumationem omnes, qui ab initio ſæculi fuerunt homines, in iſto corpore reſurrecturos, carnemquè hanc incorruptibilem recepturos, et immortalem, atque ita in perpetuum victuros; ſicquè eorum, quæ in corpore geſſerunt, præmia percepturos: eum etiam, qui miſeretur pauperi, fænerari Deo, et qui diſperſit in pauperes, et inopes, in Caelo ſibi theſauros reponere; et centuplicata, quæ erogauit, in regeneratione cū ęterna vita à Chriſto eſſe*

Sophronius prat. ſpirit. cap. 19.

Syneſius ex Philoſopho Cyrenſis Epiſcopus virtute clarus.

Euagrium Philoſophū ab idololatriæ erroribus auertere fruſtra pertentat:

Carnis Reſurrectionē & vitæ immortalitatē ipſi prædicans deridetur.

eſſe reddenda. Quę omnia cum dicuntur, deceptio, et irriſio, et fabula mihi videntur. His ab illo narratis aptè Syneſius, appoſitequè ipſum de Eleemoſynarum præmio iuxta Euangelij tabulas inſtruens, Chriſti fidem amplectendam ſuaſit; hæc enim ille: Poſt multum (inquit) temporis cùm illum induxiſſet Chriſtianum fieri, baptizauit ipſum, et filios eius, cunctoſquè domeſticos illius. Cæterùm non multò poſt, quàm baptizatus fuerat, dedit Epiſcopo auri tria centenaria in vſum pauperum dicens: Accipe aurum iſtud, et diſtribue illud pauperibus, et fac mihi cautionem manu tua, quòd Chriſtus mihi ipſum reddet in futuro ſaculo. Qui ſuſcepto auro promptè illi, vt patebat, cautionem fecit. Vixit itaque poſt Baptiſmum annos aliquot Phyloſophus, ac tandem infirmatus eſt ad mortem. Cùm verò morti proximus eſſet, dixit filys ſuis: Quando curabitis funus meum, chartam iſtam in manibus meis ponite, et me cum illa ſepelite. Mortuo autem illo fecerũt fily, ſicut eis ipſe praceperat, ſepelierũtquè eum cũ chyrographo. Atqui inſigni diuinitus præſtito pia hominis charitas portento commendari toto ſimul terrarum Orbi palàm fieri meruit, vt ſua ſcilicet homines liberali manu ac plena fide pauperibus vltrò elargiri ob lucri ſpem non ambigerent; Sua enim manu defunctus iuxta promiſſum cuncta ſe recepiſſe fideliter obteſtatus eſt, vt idem Auctor his rem verbis proſequitur.

Ipſum de eleemoſynarum valore inſtruit, & baptizat.

Sophronius vbi ſupra.

Euagrius tercentum aureos dat Epiſcopo pauperibus elargiendos, & in futuro ſæculo eoſdē à Chriſto recepturus.

Chyrographum promiſſionis ab Epiſcopo petit, & cum hoc ſepeliri ſe mandat.

5. Tertia autem (inquit) poſt ſepulturam die apparuit Epiſcopo Syneſio nocte quieſcenti dicens: Veni ad ſupulchrum, vbi taceo, et accipe chyrographum tuum; Accepi enim debitum, et ſatisfactum mihi eſt; Atque vt certior eius rei fias, propria mea ſubſcripſi manu. Ignorabat enim Epiſcopus, quod chyrographum illud conſepeliſſent ei. Mane autem facto accerſitis filys eius dixit: Num aliquid cum Patre veſtro in monumento poſuiſtis Illi putantes quòd eos de pecunÿs interrogaret, dixerunt ei: Nihil Domine præter pannos conſuetos. Quid igitur? Numquid vel cartam aliquam conſepeliſtis ei? Tunc recordati fily (ignorabant enim, quòd de chyrographo diceret) dixerunt ei: Ità ſanè, Domine, chartam enim quandam moriens dedit nobis, et ait: Quando ſepelietis me, chartam iſtam mihi in manibus date, nullo penitus ſciente. Tunc dixit illis Epiſcopus ſomnium, quod nocte illa viderat: Sumenſquè illos cum Clericis, ac primarys Ciuitatis, acceſſit ad Philoſophi tumulum; quo aperto inuenerunt iacentem Philoſophum, chyrographumquè manu Epiſcopi conſcriptum ſuis manibus tenentem. Accipientes autem chirographum ex eius manibus, aperuerunt, inuenerunt què in eo nouiter manu Phyloſophi ſubſcriptum ita: EGO EVAGRIVS PHILOSOPHVS TIBI SANCTISSIMO DOMINO SYNESIO EPISCOPO SALVTEM: ACCEPI DEBITVM IN HIS LITERIS MANV TVA CONSCRIPTVM, SATISFACTVMQVE MIHI EST. ET NVLLVM CONTRA TE HABEO IVS PROPTER AVRVM, QVOD DEDI TIBI, ET PER TE CHRISTO DEO, ET SALVATORI NOSTRO. Quantum verò ad multorum ſalutem res iſta profecerit, verba quibus Auctor narrationem concludit, hunc in modum teſtantur: Qui verò (inquit) conuenerant, hoc videntes, obſtupuerunt, et per multas horas clamauerunt Kyrie eleyſon, glorificantes Deum, qui facit mirabilia, et talem, tantamquè promiſſionum ſuarum euidentiam dat ſeruis ſuis; Aſſerebat et hoc idem D. Leontius, cautionem illam manu Philoſophi ſubſcriptam ſeruari vſque hodie, atque in ſacrario Sanctæ Cyrenenſis Eccleſiæ cuſtodiri, etc. Res igitur tantò diuinitus comprobata portento palam cunctis innotuit, & tum Chriſtiana pietas, tum munifica Euagrij manus patentibus vltrò notis, ac ſignis, Deum Eleemoſynarum in Cœlo remuneratorem mortalibus oſtendit.

Sophronius vbi ſup ca. 9.

Mortuus Syneſio apparet ſe in altero ſæculo pecuniā recepiſſe affirmans.

Syneſius cū Clericis ad tumulum accedens, rem omnēm probe cōperit

Sibi in altero ſæculo redditā pecuniam ſua manu in pagina teſtatus.

Sophronius vbi ſupr.

Portentum dignis Dei laudibus celebratus.

6. His planè conſonat, quod olim Gennadio rerum naturalium peritiſſimo, ac medicis pręſertim diſciplinis egregiè exculto, de animæ tamen immortalitate dubitanti contigit. Hic igitur cum larga, ac munifica manu diuitias pauperibus erogaret, adhuc tamen adoleſcens, de animæ poſt mortem vita dum aliquando ſecum ipſe hæſitās cogitaret; iuuene ſibi in ſomnis apparente, res alterius ſæculi quoquo modo delibare datum eſt, & quæ futura ſunt, & homini neceſſariò credenda, vt orthodoxæ fidei dogmata, haud ſomnia, ſed omnino veritati conſona, è Cœlo edoctus intelligeret.

Baronius vbi ſupra n. 68.

Auguſtinus epiſt. 100. ad Euodium,

Genoadius Gentilis Philoſophus ac medicæ arti deditus de animæ immortalitate ambigens ob eleemoſynas inſtruitur.

geret. Auguſtinus igitur ad Euodium ſcribens, nobis audiendus hìc eſt: *Frater* (inquit) *noſter Gennadius notiſsimus ferè omnibus, nobiſque chariſsimus medicus, qui nunc apud Carthaginem degit, & Romæ ſuæ artis exercitatione præpolluit: & hominem Religioſum noſtri, atque erga pauperum curam impigra miſericordia, facillimoque animo benigniſsimum: dubitabat tamen aliquando (vt modo nobis retulit) cum adhuc eſſet adoleſcens, & in his eleemoſynis feruentiſsimus, vtrum eſſet vlla vita poſt mortem? Huius igitur mentem, & opera miſericordiæ, quoniam Deus nullo modo deſereret, apparuit illi in ſomnis conſpicuus iuuenis, & dignus intendi, eique dixit: ſequere me. Quem dum ſequitur, venit ad quamdam Ciuitatem, vbi audire cæpit à dextera parte ſonos ſuauiſsimę cantilenæ, vltra ſolitam, notamq; ſuauitatem. Tunc intento, quidnam eſſet, ait: hymnos eſſe Beatorum, atque Sanctorum. Siniſtra autem parte, quid ſe vidiſſe retulit, non ſatis memini. Euigilauit, & ſomnium fugit, tantumque de illo, quantum de ſomnio cogitauit. Alia verò nocte ecce idem ipſe iuuenis eidem rurſus appatuit, atque ab illo, vtrum cognoſceretur, interrogauit; reſpondit ille, quod eum benè, planèque cognoſceret. Tunc ille quæſiuit, vbi ſe noſſet. Nec memoria defuit, quid iſte identidem reſponderet: totumque viſum illud, hymnoſq; Sanctorum, ad quos audiendos, eo duce venerat, quia quia recentiſsimos recordabatur, facilitate narrauit.* Et poſt multa, vt ipſum quoquo modo immortalitatẽ alterius vitæ doceret, hæc ad oculos ſubindè ſermonem inflectens ſubdit:

A conſpicuo iuuene in ſomnis edoctus.

Suauiſſimę Cantilenæ ſonos obaudit,

Auguſtinus vbi ſupra.

A rerum corporearũ viſu ad ſpiritualia intelligenda manuducitur.

7. *Qui ſunt ergo* (inquit) *iſti oculi, quibus me vides? ad hoc iſte non inueniens, quid reſponderet, obticuit. Cui hæſitanti ille, quod his interrogationibus docere moliebatur, aperuit, & continuò: ſicut (inquit) illi oculi carnis tuæ, vtique in dormiente, atque in lectulo iacente nunc vacant, nec aliquid operantur, & tamen ſunt, quibus me intueris, & iſta vteris viſione, ità cum defunctus fueris, nihil agentibus oculis carnis tuę, vita tibi ineriit, qua viuas, ſenſuſque quo ſentias. Caue deinceps, ne dubites, vitam manere poſt mortem. Ita ſibi homo fidelis ablatam dicit huius rei dubitationem: Quo docente? niſi prouidentia, & miſericordia Dei?* Hæc Auguſtinus. Mentis quippè oculus ſupernę fidei imbutus lumine, quæ alterius ſæculi ſunt, ac res futuræ vitæ mira Dei virtute propius attigit, vt poſthac hominem viuere, & adhuc vitam manere poſt mortem, neutiquam ſic edoctus ambigeret.

Ab oculis carnis, ad animę oculos inflectẽs monetur ne dubitet vitã manere poſt mortem.

8. Huc item opportunè recidit, quod Michaeli Mercato, vt alibi meminimus Philoſopho Platonicò, ſui aliorumque documento ſuperiori ſæculo, ipſomet Baronio enarrante, contigit; qui cum Philoſophicis diſciplinis ſatis liberalitèr inſtructus, vnà cum Marſilio Ficino àmicitiæ glutino ſibi coniunctiſsimo quadã die, quidnam animę poſt hominis obitũ ſuperſit, iuxtà Platonis ſententiam diſputando inquirere, ac perueſtigare cæpiſſet, data vterque ſibi dextera promiſit, vt qui ex eis prior è vita decederet, alteri poſt mortem, Deo permittente, reuelaret. Quod, & Marſilius iuxtà promiſſa adamuſsim præſtitit: Michaeli etenim videndum ſe præbens, qua potiſsimùm die obijt, ipſum immortalitatem animæ luculentèr edocuit; adeò vt ille ſe ad piè, & laudabiliter moriendum diſponeret; ſed præſtat hic Baronium in ſuis iſthæc Annalibus ediſſerentem audire:

Michael Mercatus Philoſophus Platonicus cum Marſilio Ficino de anima immortali Philoſophorum more diſputat.

Baronius ab 411; nu. 69

Baronius v. ſupra.

Sed quod (ait) *in his verſetur oratio, patere quæſo lector, vt exemplo Euangelici Patris familias, qui profert de theſauro ſuo noua, & vetera, veteribus recentia coniungamus, erit enim, vt ex his, quæ breuiter dicturi ſumus, magnam capias animi voluptatem. Haud enim inexplorata referam, ſed quæ complurium eruditorum virorum ſcimus aſſertione firmata, immò & à Religioſis Viris ad populum pro concione ſæpe narrata, &c.* Et poſt multa, quid tandem inter diſſerendum alter cum altero ſtabiliendo decernens, diſputationi tandem finem impoſuerit, ſubtexens: *Accidit* (inquit) *aliquando, vt ex more quiduam poſt obitum ſuperſit homini ex einſdem Platonis ſententia, ſed non ſine tamen trepidatione deducerent, quæ labantia Chriſtianæ Fidei Sacramentis fulcienda eſſent eo enim argumento extat eiuſdem Marſilij ad ipſum Michaelem Mercatum erudita quadam epiſtola de animi, & Dei immortalitate. Cum verò inter diſſerendum eorum progreſſa lõgiùs fuiſſet diſputatio, eam ad calcem perductam illo clauſerunt corollario, vt iuncta ſimul dextera pacti fuerint, vter eorum ex*

Fędus ambo ineunt, vt qui primus eorum moriatur, alteri Deo permittente rei veritatẽ edocturus appareat.

Marſilius equo vectus non multo poſt Michaeli videndum ſe præbet.

hac

hac vita prior decederet (ſi liceret) alterum de alterius vita ſtatu redderet certiorem. Quibus inter ſe conuenſis, ambo iurati ab inuicem diſceſſere. Interlapſo autem haud breui temporis ſpatio euenit, vt cum ſummo mane idem Michael ſenior in philoſophicis ſpeculationibus vigilaret, ex inopinato ſtrepitum currentis equi, eiuſdemque ad oſtium domus curſum ſiſtentis audiret, vocemque ſimul Marſilij clamantis: O Michael, Michael, vera, vera ſunt illa. Ad vocem amici Michael admiratus aſſurgens, feneſtramque aperiens, quem audierat, uidit poſt terga ad curſum iterum acto equo candido candidatum: proſequutus eſt eum uoce: Marſilium, Marſilium inuocans: proſequutus & oculis, ſed ab eis euanuit. Sic ipſe noui caſus ſtupore affectus, quid de Marſilio Ficino eſſet, ſollicitius perquirendum curauit (degebat ille Florentia, ubi diem clauſit extremum) inuenitque eumdem illa ipſa hora defunctum, qua eo modo auditus, & uiſus eſt ſibi. Quid tum ipſe? licet enim antiquæ probitatis uir eſſet, innoxiamque, & proficuam omnibus uitam hactenus excoluiſſet (prout decebat uerè Philoſophum*) ex eo tamen tempore uale dicens* Philoſophicis *diſciplinis, ſolius Chriſtianæ* Philoſophiæ *cæteris eminentioris propenſior cultor effectus, quod reliquum fuit temporis, Mundo defunctus, ſoli uitæ futuræ vixit, ſpecimen edens abſolutiſſimi omnibus numeris Chriſtiani, qui inter* Philoſophos *ſui temporis magna cum laude claruerat, nulli ſecundus.* Hæc Baronius.

[Margin: His verbis alloquitur: O Michael (inquit) ô Michael vera ſunt illa.]

[Margin: Marſilius euaneſcit mox ab oculis, & ſollicitè de ipſo requirens ipſa hora, qua apparuerat defunctū comperit;]

[Margin: *Baronius vbi ſupr: nu.69.*]

9. Immortalitatem igitur animi, ac res alterius ſæculi probè ab amico Philoſophus iſte edoctus, & non iam Platonicum; ſed verè Chriſtianum in Scholis Philoſophum agens, Philoſophicis poſtmodū diſciplinis valefaciēs, virtutibus excultam ferè omnibus Chriſtianæ Vitæ normam ſectatus eſt, & cum Deo tantùm, ac ſibi viuere poſthac cœpiſſet, virtutum, ac Pœnitentiæ præſertim excultam operibus feliciter vitam abſoluit, vt Chriſtianum planè Philoſophum diuina munitum ſpe, & æternitati iugiter inhiantem decebat. Hanc verò, teſtatiſſimam, acceptamque à teſte digniſſimo narrante hiſtoriam hìc vel obiter, vbi præmiorum, quæ in altera Vita eleemoſynis, pijſque veluti merces operibus ſeruantur, & immortalitatis, quæ poſt mortalem hanc Vitam homines manet, opportuna mentio incidit, conſultò inſeruiſſe voluimus. Chriſtus quippè hanc eleemoſynis in Cœlo, certam vtpotè remunerationis mercedē promittens: *Vendite* (inquit) *quæ poſſidetis, & date eleemoſinam, &c.* Et alibi: *Facite uobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant uos in æterna Tabernacula.* Et de his hactenus.

[Margin: Totum dat ſe virtutum ſtudio & piè viuens, confidenter moritur.]

[Margin: *Lucæ cap. 16.*]

10. Quoniam verò & præcunctis maximè *Viri miſericordes miſericordiam conſequuntur*, & iuxta illud Sapientis Oraculum hominem ad Pœnitentiam adducendo: *Eleemoſyna reſiſtit peccatis.* Id Chriſtianis ſolemne adeò ſemper fuit, vt anteactæ vitæ culpas eleemoſynis iugiter redimendo, earumdem ſibi à Deo veniam pijs vltrò promereri elargitionibus ſatagerent. Ad quod nunc probè confirmandum, haud pauca nobis piorum exempla Virorum ſuppetunt, qui Eleemoſynis pauperū ſuum ſollicitè præmunire exitū conati ſunt. Inter quos Chrodinus Dux ſub Chilperico Francorum Rege, præmiſſis ſatis liberaliter ad Deū eleemoſynis, ſatiſque elargiendo munificus vitā feliciter clauſit, de quo iſthęc Turonenſis: *Eo* (ait) *anno Chrodinus obijt, Vir magnæ bonitatis, & pietatis, Eleemoſynarius ualdè,* Pauperumq; *refector, profluus ditator Eccleſiarum, Clericorumque nutritor: nam ſæpè à nouo fundans uillas, ponens Vineas, ædificans Domos, culturas erigens, uocatis Epiſcopis, quorum erat parua facultas, dato epulo, ipſas Domos cum cultoribus, & culturis, cum argento, periſtromatibus utenſilibus, miniſtris, et famulis benignè diſtribuebat dicens: ſint hæc Eccleſiæ data, ut dum de his pauperes reficiuntur, mihi ueniā obtineant apud Deum; multa autem, & alia bona de Viro audiuimus, quæ inſequi longū eſt. Tranſijt ætate ſeptuagenaria.* Hæc ille. Totus itaque Vir iſte elargiendo pecunias pauperibus, vt eorum ſubſidio ſibi ad ad Cœli Regna aditum patefaceret, diù inſtitit: *Facite* (inquit Chriſtus:) *Facite* (inquam) *vobis amicos, ut cum defeceritis, recipiant uos in æterna Tabernacula.* Et hoc quidē de obitu Chrodini viri maximè pij, de quo Turonenſis etſi paucis magna refert.

[Margin: *Eccleſiaſt. cap. 3.*]

[Margin: *Baronius an. 585. nu. 13.*]

[Margin: Chrodinus ſub Chilperico eleemoſynis clarus.]

[Margin: *Greg. Turonenſ. lib 6. cap. 17. & lib. 7. cap. 20.*]

[Margin: Quam munificus eleemoſynis in pauperes, & in Eccleſias.]

[Margin: Septuagenarius. meritis ac annis cumulatus feliciter obijt:]

[Margin: *Lucæ cap. 9.*]

11. Sed quoniam tanti hìc Viri mētio incidit, ne Virum digniſſimum abſ-

que

que promerito laudum præconio prætereamus, Fortunatum ipſius laudes carminibus proſequentem gratis nunc auribus exeipiamus.

Fortunatus Carm. lib. 9. in fin.

Inclyte Dux meritis totum vulgate per Orbem,
Quem nimis egregium ſplendida fama refert.
Non ego prætercam præconia celſa Chrodine,
Ne videar ſolus magna ſilere bonis.
Itala terra tibi, pariter Germania plaudunt,
Laus tua cunctorum ſemper in ore ſonat.
Clarus ab antiquis digno generoſior ortu
Regibus, et Patriæ, qui placiturus eras.
Tutoremque alij, nutritoremque fatentur,
Et fit certamen de pietate tua.
Vt habeant alij, nulli tua bona recuſas,
Tu tibi plus auges, quas benè fundis opes.
Cui poſſis præſtare, libens exquiris, & optas,
Vt ſis apud cunctos, hoc facis eſſe tuos.
Eſt generale bonum, nulli grauis, omnibus æquus:
Iuſtitia ſocium nulla rapina tenet.
Mitis, in alloquio placidus, gratuſque, modeſtus:
Omnia cui data ſunt, vt decus omne geras.
Gentibus aſtrictus, Romanis charus haberis,
Felix qui populi ſemper in ore manes.

Dignum ipſi elogium à Fortunato aſcriptum:

Dotes virtutum pręclaræ, & miſericordiæ præcipuum in pauperes,

Hæc Fortunatus tanto digna Viro carminum præconia eecinit. Quibus item quæ Baronius eoronidis inſtar ſubtexit, adijcienda ſunt: *Sic igitur qui tot, tantiſque laudibus merito à duobus dignis Epiſcopis celebrari Chrodinus Dux, his elogijs honoratum proponimus eius monumentum poſt obitum; cuius erga pauperes, Sanctaque loca munificentia ſemper enituit.* Et hæc de clariſſimo Duee, ae tanto digna Viro, eiuſque felici obitu dixiſſe ſufficiat.

Baronius an. vbi ſup n. 13

A duobus Epiſcopis merito celebratus ex Baronio;

12. Pari item laude ſuum Vir alter pietate inſignis exitum illuſtrauit, cuius in coacervandis ſolertia, erogandiſque diuitijs pauperum vſui largitas ſummoperè affulſit, qui ex mercatura (quod magis, vt Baronius inquit, admirandum videtur) ad Deum conuerſus, Iulianus dictus eſt nomine. Cui Fortunatus quot carmina, tot laudum titulos, ae elogia ſepulchralis inſtar tituli, inſcribit:

Baronius an. 586. nu. 14.

Iulianus ex mercatura ad Deum conuerſus eleemoſynarum largitate pręfulget

Fortunatus carm. lib. 9: vbi ſupra.

Condita ſunt tumulo Iuliani membra ſub iſto,
Cuius in æternum viuere nouit honor.
Mercator quondam, conuerſus fine beato
Raptus ab hoc mundo crimine liber homo.
Collegit nimium, ſed ſparſit egentibus aurum;
Præmiſit cunctas, quas ſequeretur, opes.
Sollicitus quemcunque notum proſpexit in Vrbe,
Hunc meruit veniens exul habere patrem.
Paſcere ſe credens Chriſtum ſub paupere forma,
Ante omnes apud hunc ſumpſit egenus opes.
Non ſolùm refouens, ſed dona latendo miniſtrans,
Amplius indè placet, quod ſine teſte dedit.
Felicem cenſu, qui fratris migrat in aluum,
Et viuos lapides ędificare poteſt.
Extulit hunc tumulum genitoris honore Ioannes,
Qui modò diuinis fungitur officijs.
Qualiter hic viuo ſeruiret amore parenti,
Cum nati pietas ipſa ſepulchra colit.

Miſericordiæ titulus, ipſum apprime cunctis commendat.

Eleemoſynis Cęlo, ac terris diues Gentiũ laudes lucratus nobili elogio cumulatur.

Hæc Fortunatus, dum viri pietate, ac virtutum meritò præcellẽtis, et eleemoſynis in pauperes ſatis liberaliter exculti, qui pietatem ſibi perpetuum viuens apud poſteros monimentum viſus eſt ſtatuiſſe, & qui aurum ſapienter pridem mercatus fuerat, Cœlum quoque pari ſubindè artis ſolertia mereari didicit, ac viuendi finem felieiter fecit. Quod ſanè binis illis earminibus Fortunatus innuit:

Mercator pridem dãdo Cęlum mercatur,

Mercator quondam, conuerſus fine beato
Raptus ab hoc mundo crimine liber erit.

Iure igitur eleemoſynis Mercator optimus

mus

mus Cœlorum Regnum lucratus eſt, qui ſuas pauperibus Chriſti pecunias elargiri maximum ſibi lucrum ducebat, iuxta illud: *Qui dat pauperi, fæneratur Deo*; adeoque pauper in terris, diues in Cœlo extitit.

Atolius S. Remigij diſcipulus pietate illuſtris

13. Atolius quoque laudatiſsimus inter B. Remigij diſcipulos, vir pietate illuſtris, qui & hoc planè ſæculo vixit, ſe ab huius ſeiungi conſortio haud patitur, quippè qui pari eleemoſynarum præconio effulſit, ac diē feliciter obiēs Rhemis in Eccleſia S. Iuliani Martyris hoc nobili titulo decoratus eſt:

Baronius an. 585. num. 24

Hic Pater eſt. Atolus nato, nataque ſepultus,
Expectanſque diem nunc Domini properam.
Inſtruxit bis ſena ſuis Xenodochia rebus,
Egit Iure fouens plebes diuitijs inopes.
Sic proprium cenſum Cælum tranſuexit in altum,
In quo ſuſcepit, quod miſerando dedit.
Hoc totum ſub amore Sacri, ſtudioque Remigi,
Ob hoc prærutilum detinet ipſe polum.

Eleemoſynis in terris præfulſit.

Quibus ipſamet Baronij verba coronidis inſtar, ſubteximus: *Habes ex his Lector (neque putes hæc obiter narrata) quibus conſueuerint titulis exornari Chriſtianorū ſepulchra, non Epiſcoporum modò ſed & laicorum hominum pietate præſtantium*. Hæc digna Viro planè elogia.

Baronius vbi ſup. n. 14.

Elogio nobili Vir laicus donatur

14. Mira item erga egenos liberalitate, ac munificētia Chriſtiano olim Orbi clara extitit Euphraſia, quæ non minori Sanctitate præfulſit, quam vir eius, qui fuit poſtea Eccleſiæ Viennenſis Epiſcopus Namatius, ſiue Manatius nomine, cuius laudes Fortunatus carmine conſcripſit, & Chriſtianæ Charitatis, ac Miſericordiæ operibus ipſum apprimè diuitem, conſpicuumque exhibuit; hæc enim tumulo carmina affixit.

Baronius an. 588. nu. 21.

Euphraſia in pauperes pie munifica, & Namatius item Vir eius qui poſteà Viennenſis Epiſcopus.

Fortunatus in carm. vbi ſupra:

Si pietatis opus nunquam morietur in æuum,
Viuis pro merito fæmina Sancta tuo.
Inclyta ſydereo radians Euphraſia Regno,
Nec mihi flenda manes, cum tibi læta places.
Terram terra edit, ſed ſpiritus aſtra recepit:
Pars iacet hæc tumulo, pars tenet illa polum.
Corpore depoſito leuiori vecta volatu,
Stans melior Cælo, quàm prius eſſes humo.
Carnis iniqua domans, de te tibi facta triumphans,
Ad patriæ ſedes ciuis opima redis.
Ardua nobilitas proauorum luce coruſcans,
Plus tamen es meritis glorificanda tuis.
Vir, cui Namatius datus Viennæ Sacerdos,
Coniuge defuncto conſociata Deo.
Exulibus, viduis, captiuis omnia fundens.
Paupertate pia diues ad aſtra ſubis.
Aeternum mercata diem ſub tempore paruo.
Miſiſti ad Celos, quas ſequereris opes.
Sed rogo per Regem Paradiſi gaudia dantem,
Pro Fortunato ſupplice funde precem.
Obtineas votis hæc, quæ tibi carmina miſi,
Vt merear claudi quandoque claue Petri.

Fortunatus vbi ſupra.

Nobili à Fortunato decoratur titulo.

Nobilis tū genere, tum pietate.

Namatius Chriſti Sacerdos virtutum conſors.

Hæc Fortunatus in fœminæ piæ adeò, ac eleemoſynarum laude inter cœteras præcipuæ tot digna meritorum, quot carminum monumenta reliquit.

Baronius an. 593. nu. 88.

15. Immortalis quoque memoriæ fœmina, & eleemoſynarum laude conſpicua Ingoberga Francorum Regina, ſupremum mortalis vitæ diem clauſit, quæ apprimè in pauperes liberalitate, vigilijs, atque orationibus diues ad Cœleſte Regnum auolauit, vt Turonenſis his verbis refert: *Anno quoque quartodecimo Childeberti Regis Ingoberga Regina Chariberti quondam relicta migrauit à ſæculo mulier valdè cordata, ac Vita Religioſa prædita, vigilijs, & orationibus, atque eleemoſynis non ignaua: quæ credo per prouidentiam Dei commonita, ad me vſque nuncios dirigens, vt in his, quę de voluntate ſua, ideſt pro anima remedio cogitabat, adiutor exiſterem: ſic tamen, vt ad ipſam accedens, quæ conſilio habito fieri decernebat, Scriptura connecteret. Acceſſi, fateor, vidi hominem timentem Deum: quæ cum me benignè excepiſſet, Notarium vocat, & habito (vt dixi) mecum conſilio, quędam*

Ingoberga Francorum Regina charitate in pauperes, magis quā ſceptro clara.

Greg. Turon. hiſt. Franco l. b. 9. cap. 26.

Digitized by Google

Quam munifica in Sanctorum Eccleſias, &qui bus, vitæ ex tum piis officiis præuenit.

Eccleſiæ Turonicæ, & Baſilicæ S. Martini, quadam Cenomannicæ Eccleſiæ delegauit: ac poſt paucos menſes ſubitanea ægritudine fatigata, migrauit à ſeculo, multos per chartulas liberos derelinquens, ſeptuageſimo, vt arbitror vitæ anno, relinquens vnicam filiam, quam in Canthia Regis cuiuſdam filius matrimonio copulauit. Mulier itaque bonis operibus, ac Pœnitentiæ præſertim cultu diues, cum Sacris Dei Eccleſiam donis, ac muneribus augendam, decorandamque curaſſet, ad præmia in Cœlum euolauit.

16. Quantum denique hominibus eleemoſynæ ſubſidij præſtent illud argumento eſt, quod ipſis ſua inter peccata altiùs naufragantibus, & in fæcis luto defixis, Dei miſericordiam, & ad pœnitendum Dei gratiam impetrent. Quapropter, *haud poteſt* (vt Vir inquit ille Sanctiſſimus) *mala morte mori, qui libenter opera Charitatis exercet.* Quod Auguſtinus Mannus Congregationis Oratorij Sacerdos ſe à Religioſo Viro Societatis Ieſu accepiſſe rem ſibi vt potè experimento comprobatam ſic tradit: *Apud Hiſpanos* (ait) *fuit iuuenis quidam, qui ſeculi vitam amplexus, & obſcœnis concupiſcentijs obtemperans, tempus in Diuinorum præceptorum tranſgreſſionibus conterebat. Quapropter odio habens, & faſtidiens ea, quæ ſpiritus ſunt, abhorrebat Diuina Sacramenta, & ad confitenda Sacerdotibus peccata, quaſi funibus conſtrictus, ire non poterat. Multique anni præterierant, quibus peccata ſua confeſſus non fuerat. Tandem improuiſa quadam peccatorum deteſtatione tactus intrinſecus, profectus eſt ad Templum Venerabilium Patrum Societatis Ieſu, vbi tanta cordis compunctione, tot oculorum lachrymis ſua confeſſus eſt peccata, vt Confeſſarius eius admiraretur, & ſciſcitaretur ab ipſo, quæ bona opera peregiſſet vnquam, vnde meruiſſet hanc miſericordiam à Deo impetrare? Reſpondit iuuenis: Ego multa, & grauiſſima mala in vita mea me commiſiſſe recordor, totumque tempus, quod vixi conſumpſi penè peccando, & viuendo in fœdis luxurijs. Tot malis operibus vnum tantùm bonum opus admiſcui; delectabar enim facere eleemoſynas, & pauperibus benefacere, cum ſe ſe occaſio offerebat. Et pergens per viam, ſi pauper aliquis occurrebat, diuidebam illis nummos, vt poteram. Quod ſi aliquando contigiſſet, me non habere in crumena pecuniam, quam indigenti præberem, in proximam aliquam officinam ingrediebar, & petebam à Mercatore, vt mutuaret nummos, cui ſi forſan notus non fuiſſem, loco pignoris enſem, quo eram accinctus, & pugionem relinquebam. Hic igitur iuuenis expleta Confeſſione, & obtenta peccatorum abſolutione ægrotauit, & poſt biduum mortuus eſt, &, vt credi poteſt, cum ſalute à miſericordi Deo receptus eſt. Ex qua quidem narratione apertiſſimè patet, eleemoſynam à morte perpetua eum liberaſſe, neque permiſiſſe animam eius ire in tenebras, vbi eſt ſtridor dentium.* Et miſer profectò perierat, ſed miſericordiæ operibus ſibi tandem, ac ſimul Deo inter pœnitendũ reuixit, & ſalutem animæ pauperibus pecuniam elargiendo lucratus eſt.

Non poteſt mala morte mori, qui libenter opera charitatis exercet.

Auguſt. man. nus lib. ſelec. hiſt. cap. 323.

Iuuenis perditis apud Hiſpanos moribus ſalutis remedia contemnens.

Eleemoſynarum virtute compunctus tandem primò confitetur & poſt biduum feliciter obit.

CAPVT II.

Pœnitentes magna quæque eleemoſynis peccata redimunt.

1 NIl profectò ad mortalium culpas ritè, ac ſalubriter expiandas, & ad promerendam Dei inſuper gratiam, necnon ad expeditum ſibi in Cœlum iter parandum, miſericordia in pauperes, ac eleemoſynarum largitione, præſtans magis, aut efficacius. Quod diuino item oraculo mortalibus haud ſemel Chriſtus in Euangelio inculcans: *Vendite* (inquit) *quæ poſſidetis, & date eleemoſynam: Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in Cœlis &c.* Quiſquis igitur Deo, cui tantum cunctorum bonorum fons, munditia cordis arridet, placere exoptat, de corde interim à culparum labe piis eleemoſynarum operibus mundando ſeriò in primis cogitet ſecum ipſe, oportet: *Beati enim* (inquit Chriſtus) *mundi corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Hinc illud meritò Auguſtinus: *Deum* (inquit) *videre vis: cogita ergò de corde mundando.* Quoniam verò eleemoſyna culpas diluit, & cordis inſuper fluentorum adinſtar maculas penitus aufert, hinc meritò maximam ſic ritè expiatis accedendi ad Deum fiduciam

Eleemoſynarum vis maxima ad veniam promerendam efficax.

Lucæ cap. 12.

Mathæi c. 5.

Auguſtinus hom. in Mathæum.

ciām præbet. Charitas etenim (vt hoc eius proficiat laudibus pauperum tum lacrymis, tum eleemoſynis diues, repulſam à Dei conſpectu non patitur, quò potiſſimùm pauperum manus eleemoſynas deportant, nullaſquè ab ipſius Regno, quod venale eſt, datoquè ab his pretio comparatur, moras ſuſtinet. Ipſum namque Deum Viri miſericordes promiſſorum debitorem tenent. Promptus ergò mortalibus ad vitæ immortalitatem, ipſius miſericordiæ patrocinante ſuffragio aditus patet; Quod vel ipſe certo quondam Hieronymus experimento confirmans: *Nunquam* (inquit) *memini me legiſſe mala morte defunctum, qui libenter opera charitatis exhibuit; habet enim multos interceſſores, & impoſsibile eſt multorum preces non exaudiri.* Nulla itaque, vbi eleemoſyna præſto eſt, difficultas, quæ currentes ſubinde retardet, in itinere occurrit, nulla item ad Dei tribunal, meritis tum pauperum, tum eleemoſynarum ſuffragantibus, homines de ſalutis negotio cura ſolicitat, quos miſericordiæ opera, ac profuſa in miſeros pecuniarum elargitio apud Deum releuando commendat tutoſquè ad ſumum Iudicis tribunal omnis expertes labis, ſibiquè bene conſcios ipſius oculis repræſentat: *Iucundus homo* (ait pſaltes) *qui miſeretur, & commodat, diſponit ſermones ſuos in iudicio, quia in æternum non commouebitur.* Quid enim ſibi à Iudice timeat, qui culpæ totius expers, haud accuſatorem ex aduerſo impugnantem habet, ac repromiſſam ſibi ipſius Dei ore iam iudicandus miſericordiam (teſte Chryſoſtomo) ſecurus expectat: *ſine cauſa* (inquit) *accæſat peccatum, quem pauper excuſat, excuſari non poteſt, quem fames pauperis accuſarit. Videbit diem malum, qui diem iudicij ſine aduocatione paupertatis intrarit. Qui fænerat pauperi, ipſum ſibi Iudicem præſtitit debitorem.* Sic planè.

Hieronym. epiſt. ad Nepotianum.

Vir Miſericors ad Dei tribunal ſalutis negotium probe agit.

Pſal. 111. v.

Chryſoſtomus hom. 40.

2. Hinc meritò Tabitha, quæ bonis diues operibus, ac eleemoſynarum largitate ſuas Deo in pauperes erogabat, mortalium iugo, mortiſquè ſubeſſe imperio nequiuit, ſed ad Petri vocem quantumui ſmortua reuiuiſcens, pauperum exorante manu reuocari quantocyus in vitam meruit: *Et circumſtantes* (inquit Lucas) *illum omnes viduæ flentes, & oſtendentes ei tunicas, & veſtes, quas faciebat illis Dorcas.* Ipſius namque ad Deū pauperibus, non tā voce quā manu acceptis ab ipſa eleemoſynis cauſam, Cypriano teſte, perorantibus ſub mortis tyrannide captiua diù eſſe haud potuit. *Quæ* (inquit) *laborantibus viduis, largita fuerat ſubſidia viuendi, meruit ad vitam viduarum petitione reuocari.* Tot igitur ad Deū ſupplices ac validæ pro ipſa voces altius inſtabant, quot viduarum manus veſtes ab ipſa ſibi donatas acceperant; vt enim magnus ait Leo: *Temporale donum in præmium tranſit æternum.* Nullum quippe eleemoſynis cum morte commercium, nullum miſericordiæ operibus cum pœnarum mulctis aliquando conſorti, um quibus certum vitę à Deo lucrum ipſius Apoſtoli ore repromittitur: *Pietas* (inquit) *ad omnia vtilis eſt, promiſſionem habens vitę, quę nunc eſt, & futuræ.* Chriſtianorum itaque Pœnitentium, & quæ eleemoſynis inſuper redundat, Charitas ſic ſemper viget, & præſto apud Deum eſt, vt ſemper ad thronum gratiæ pro homine interpellet; ſic denique viuit, vt nunquam ſua ſpe fruſtretur, aut excidat: *Omnis quippe* (vt inquit Ambroſius) *ſumma diſciplinę noſtræ in miſericordia, & pietate eſt.* Lucrum namque homini ingens ab eleemoſynarum, quæ in terris exercētur, commercio proueni: *Qui miſeretur pauperi, fœneratur Deo;* Quod & innumeris ex rerum geſtarum, tum antiquæ, tum recentis memoriæ monimentis liquet.

Eleemoſyna non ſinit homines ire in mortem.

Actuum Apoſtol. cap. 9.

Tabitha, quę eleemoſinis pauperes fouebat diu morti ſubeſſe non potuit ex Cypriano.

Cyprianus in loc. cit.

S. Leo PP. ſer. 6. de reſurrect.

Apoſt. ep. ad Teual. Timotheum c. 4. 8.

Eleemoſynarum prærogatiua ad vitam homini præſtandam

Ambroſius in epiſt. Pauli

3. Inter hos verò Oſuualdus Nordhumbrorum Anglorum Rex meritò recenſendus eſt, qui Eduino ſuffectus, miræ vir pietatis, infeliciter quidem hominum oculis, ſed exoptandum bonis operibus diues, ac meritis cumulatus diem clauſit. Multiplicibus quippè victoriarum ob eximiam pietatem palmis ad auctus, Chriſtianam quoque religionem totis animi neruis propagandam curauit, vt Beda his verbis teſtatur: *Idem ergo* (inquit) *Oſuualdus mox vbi regnum ſuſcepit deſiderans, totam, cui prę eſſe capit, gentem* (Berniciorū ſcilicet) *fidei Chriſtianæ gratia imbui, cuius experimenta permaxima in expugnandis Barbaris iam cęperat, miſit ad maiorem natu Scotorum (inter quos exulans ipſe baptiſmatis Sacramenta cum his, qui*

Baronius an. 614. n. 9.

Oſuualdus Nordhumbrorum Anglorum Rex Eleemoſynarum operibus diues. Beda lib. 3. cap. 6.

ſecum erant, militibus conſequutus erat) petens, vt ſibi mitteretur Antiſtes, cuius doctrina, ac miniſterio gens, quam regebat, Anglorum dominicæ fidei, & dona diſceret, & ſuſciperet ſacramenta. Tanti quidem in traducendis ad Chriſti fidem populis pius Regis ardor, ac deſiderium affulſit, & vel ex eo magis oſtenditur, quod miſſo Antiſtite Aidano Scoto, cum is Euangelium populis annunciaret, Rex interpretis munere fungi voluit, & ingenti quidem fructu Rex ipſe nouo munus interpretis Apoſtolo exhibuit, vt Beda proſequitur.

Victoriarum palmis ob eleemoſynas à Deo auctus.

4. *Pulcherrimo* (inquit) *ſæpe ſpectaculo contigit vt euangelizante Antiſtite, qui Anglorum linguam perfectè non nouerat, ipſe Rex ſuis ducibus, ac miniſtris interpres verbi exiſteret cæleſtis: quia nimirum tam longo exilij ſui tempore linguam Scotorum iam plenè didicerat. Exinde cœpit plures per dies de Scotorum regione venire in Britanniam, atque illis Anglorum prouincijs, quibus regnauit Rex Oſuualdus, magna deuotione verbum Dei prædicare, &c. Conſtruebantur ergò Eccleſiæ per loca, confluebant ad audiendum verbum Dei populi gaudentes, donabantur munere regio poſſeſſiones, &c. Imbuebantur præceptoribus Scotis paruuli Anglorum vnà cum maioribus ſtudijs, & obſtinatione diſciplinę regularis; Nam monachi erant maximè, qui ad prædicandum venerant, Monachus ipſe Epiſcopus Aidanus, &c.* Vberrimus itaque ex euangelica prædicatione prouentus extitit. Verùm Aidani Antiſtitis quantum verbo, & exemplo, tum Rex, cuius recenſet laudes, tum ſubditi profecerint, his Beda verbis tradit: *Huius igitur reuerendiſſimi Antiſtitis doctrina Rex Oſuualdus cum ea, cui præerat, gente Anglorum inſtitutus, non ſolum incognita progenitoribus ſuis Regna Cælorum ſpectare didicit: ſed & regna terrarum plusquam vlli maiorum ſuorum ab eodem vno omnipotente Deo, qui fecit Cælum, & terram, conſequutus eſt, etc. Quo regni culmine ſublimatus, nihilominus, quod mirum dictu eſt, pauperibus, & peregrinis ſemper humilis, benignus, & largus fuit. Denique fertur, quod tempore quodam cum die ſancto Paſchæ cum præfato Epiſcopo conſediſſet ad prandium, poſituſquè eſſet in menſa coram ipſo diſcus argenteus regalibus epulis refertus, iamquè eſſent manus ad panem benedicendum miſſuri, intraſſe ſubitò miniſtrum ipſius, cuius ſuſcipiendorum inopum erat cura delegata, & indicaſſe Regi, quia multitudo pauperum vndecunque adueniens maxima per plateas ſederet, poſtulans aliquid eleemoſynę à Rege: Qui mox dapes ſibimet appoſitas deferri pauperibus, & diſcum confringi, atque ijſdem minutatim diuidi præcepit. Quo viſo Pontifex, qui aſſiſtebat, delectatus tali facto pietatis, apprehendit dexteram eius, & ait: Nunquam inueteraſcat hæc manus. Quod & ità iuxta votum benedictionis eius prouenit; Nam cum interfecto illo in pugna manus cum brachio à cætero eſſent corpore reſecta, contigit, vt hactenus incorrupta perdurent; Denique in Vrbe regia, quæ à Regina quondam vocabulo Bebba cognominatur, loculo incluſæ argenteo, in Eccleſia S. Petri ſeruantur, ac digno à cunctis honore venerantur.* Sic planè nedum Rex eleemoſynarum elargitionibus, ac pietate in pauperes conſpicuus, ſed miraculis inſuper clara poſt mortem ipſius manus præfulſit, adeò vt incorrupta adhuc perſiſtat, quæ tam liberalis, ac munifica in Chriſti pauperes olim fuit.

Beda vbi ſupra.

In Sumpta Euangelij populis annunciandi ipſius regis negotio.

Orthodoxa fides ab ipſo propagatur.

Beda vbi ſupra.

Oſuualdus in fide, & virtutibus profecit.

Menſæ accumbens, dapes ſibi appoſitas & diſcum argenteũ in pauperes expectantes diuidi iubet.

Pōtifex huius facti elogio celebrat: Nunquam veteraſcat (inquit) hęc manus.

5. Sed Chriſtianiſſimus Rex acriter in prælio ab hoſtibus impetitus, dum Deo pro ſuis preces offert, vitam quoque pro illorum ſalute libenter impendens viuendi finem fecit, vt Beda his verbis: *Vulgatum eſt* (inquit), *et in conſuetudine prouerbij verſum, quod etiam inter verba orationis, vitam finierit. Namque cum armis, et hoſtibus circumſeptus, iam, iamquè videret ſe eſſe perimendum, orauit ad Dominum pro animabus exercitus ſui. Vndè dicunt in prouerbio: Deus miſerere animabus, dixit Oſuualdus cadens in terram. Oſſa illius tranſlata, et condita ſunt in Monaſterio, quod diximus. Porrò caput, et manus cum brachijs à corpore præciſas iuſſit Rex, qui occiderat, in ſtipitibus ſuſpendi, etc.* Infeliciter quidem Oſuualdus, ſi quis mundanis rem oculis aſpiciat, diem clauſit, dum quaſi à Deo derelictus, ſuis in prælio hoſtibus, ac morti triumphus ceſſit; verùm pretioſa ipſius in conſpectu Domini mors fuit, ipſumquè ad cœleſtis Regni, & Chriſti conſortium euolaſſe, mira, quæ eius mortem conſequuta ſunt, portenta ſignorum teſtantur, vt Beda his verbis affirmat: *Temporalis*

Baronius an. 642. n. 47.

Beda vbi ſupra.

Inter precandum pro ſuis in bello viuendi finem facit.

Digitized by Google

poralis Regni (inquit)*quondam gubernacula tenens, magis pro æterno regno ſemper laborare, ac deprecari ſolebat. Denique ferunt, quia à tempore matutinę laudis ſæpius ad diem vſque in orationibus perſtiterit, atque ob crebrum morem orandi, ſine gratias agendi Domino, ſemper vbicunque ſedens ſupinas ſuper genua ſua manus habere ſolitus ſit,etc.Cuius quanta fides in Deū, quę deuotio mentis fuerit, id poſt mortem virtutum miraculis claruit,etc. Nec mirandum in loco mortis illius infirmos ſanari, qui ſemper, dum vixit, infirmis,et pauperibus conſulere, eleemoſynas dare, et opem ferre non ceſſabat*. Hæc autem digna Regi piiſſimo laudum præconia inſcribit, quæ nobiliſſimi ſepulchralis inſtar tituli, nos eius ſepulchro inſculpenda volu imus.

Beda vbi ſup.

Aſſiduo orandi ſtudio per noctem vacans ſignis poſt mortem fulget.

6. Aripertus quoque Longobardorū Rex eleemoſynarum elargitionibus clarus, cum octo annos regnaſſet, diem feliciter clauſit, vt Paulus Diaconus his verbis ipſius meritis teſtimonium præbens affirmat: *Fuit Aripertus quoque Vir pius, eleemoſynis deditus, ac iuſtitiæ amator*. Et paulò inferius: *Poſt Ariperti* (inquit) *funus Anſprandus Longobardorum regno potitus,tres menſes ſolummodò regnauit; vir per omnia egregius,et cuius ſapientiæ rari æquandi ſunt.Cernentes Longobardi huius interitum, Luitprandum eius filium in regali conſtituunt ſolio*. Anſprandus igitur filius, haud patre impar, laudibus necnon egregij Principis titulo donatus, ac nemine inferior, poſtquàm breui regnauit, fatis feliciter conceſſit, cui Luitprandus ſuffectus traditur. Porrò Aripertus munificum ſe in primis erga B. Petrum exhibens, Alpes Cottias donauit, vt Oldradus Mediolanenſis Epiſcopus in Epiſtola ad Carolum Magnum teſtatur: *Primò*(inquit)*regni ſui anno donationem, quam B. Petro Aripertus Rex donauerat, confirmauit, licet Alpes Cottias,in quibus Ianua eſt, et quidquid ab ea Alpes vſque ad Galliarum fines continebat.*Quam ſubinde donationem Luitprandus quoque ratam volens firmauit.

Baronius an. 991. n. 2.

Aripertus Longobardorum Rex Eleemoſynis in pauperes clareſcit.

Paulus Diaconus lib. 6 cap. 35. Baronius vbi ſup. n. 8.

Eius erga S. Petrum munificentia.

Baronius vbi ſupra n. 9.

7. Huic iure merito Bertharidus Longobardorum Rex adnumerandus eſt qui pietate in Deum, & munificentia in pauperes conſpicuus, cum decem & ſeptem annos regnaſſet, bonis operibus, ac eleemoſynarum apud Deum elargitionibus diues, cumulatuſque in Cœlum euolauit. Cuius egregias laudes Paulus Diaconus his verbis recenſet: *Erat Vir pius, fide Catholicus, iuſtitię tenax, pauperumque largiſſimus nutritor.*Et paulò poſt: *Vt Regni iura ſuſcepit, in illo loco,qui à parte fluminis Ticini eſt, vndè ipſe olim fugerat, Monaſterium, quod nouum appellatur, Domino, & Liberatori ſuo in honorem Sanctę Virginis, & Martyris Agathę conſtruxit, in quo multas Virgines aggregauit, rebuſque diuerſis,pariterque ornamentis eumdem locū ditauit. Regina verò eius Baſilicam Sanctę Dei Genitricis extra muros eiuſdem Ciuitatis Ticinenſis, quæ ad Perticas appellatur, opere mirabili condidit, ornamentiſque mirificis decorauit*. Hæc ille. Miſericordiæ itaque operibus laudabiliter inſiſtens, Diuinam ſibi miſericordiam promeruit, & pauperum manu æternam ſibi in Cœlis manſionem parauit.

Baronius an. 691. n. 2.

Bertharidus Longobardorum Rex erga Chriſti pauperes pius ac miſericors.

Paulus Diaconus lib. 6. c. 5 vbi ſupra.

Pietas in tēpis excitandis.

8. Cui item veluti paternarū æmulator virtutum Cunipertus filius adnumerandus eſt, qui omni probitate, ſed pietate in Deum maximè conſpicuus, cū Monaſterium in B. Georgij honorem ædificaſſet, proſperè annos duodecim ſolus regnauit, optimum vitæ ſortitus eſt finē; de quo Paulus Diaconus iſthæc: *Hic in campo Coronatæ, vbi bellum contra Alachin geſſit,in honorem B.Georgy Martyris Monaſterium conſtruxit. Fuit autem Vir elegans, & omni bonitate conſpicuus, audaxquè bellator. Hic multis Longobardorum lacrymis iuxtà Baſilicam Domini Saluatoris, quam quondam auus eiuſdem Aripertus conſtruxerat, ſepultus eſt, regnumquè Longobardorum Luithberto filio adhuc puerilis ætatis reliquit, cui tutorem Aſprandum virum ſapientem, et illuſtrem contribuit*. Hæc Paulus. Ex hoc igitur hic vnus apprime laudandus, quòd ſui cunctis deſiderium moriens Longobardis relinquens, eorumdem lacrymis ſibi parentari promeruit.

Baronius an. 703. n. 3.

Cunipertus prædicti filius patris in Deum mentis obſequio conſpicuus.

Paulus Diaconus lib. 6. c. 12.

9. Luitprandus item Longobardorum Rex, quem licet furor interdum ſub ito in mala præcipitem ageret, multa tamē laude digna præſtitit, ob quæ demum diem feliciter clauſit, vt Paulus Diaconus in fine hiſtorię rerum Longobardorum his verbis: *Luitprandus*(inquit) *poſt-*

Baronius an. 744. n. 21.

Luitprandus Longobardorum Rex eleemoſynarum laude celebris.

Paulus Diaconus in ſua hiſt. Longobardorum.

poſtquam triginta, et vno anno, ſeptemquè menſibus principatum obtinuit, iam ætate maturus, huius vitæ curſum expleuit. Corpus eius in baſilica B. Hadriani Martyris, vbi et eius requieſcit genitor, ſepultum eſt.

Præclaræ ipſius virtutes.

Fuit autem Vir multę ſapientiæ, conſilio ſagax, pius admodum, et pacis amator, bello potens, delinquentibus clemens, caſtus, pudicus, orator, peruigil, eleemoſynis largus, litterarum quidem ignarus, ſed Philoſophis æquandus, nutritor gentis, legum augmentator. Hic initio regni ſui Boiariorum plurima caſtra cępit, plus ſemper orationibus, quàm armis fidens, maximam ſemper Francorum, Auarumque pacem cuſtodiens. Hæc ſcriptor. Quibus & ea, quæ Baronio addit, hic apte à nobis ſubtexenda ſunt, eius vtpote condigna laudibus: *Verùm* (inquit) *plurima de eodem Rege prætermiſiſſe ſatis euidenter ſcriptis Anaſtaſy conuincitur, etc. Cum tamen non negandum multa fuiſſe einſdem Principis laude digniſſima, licet interdum furor in malum præcipitem egerit, vt planè de illo dicendum ſit, quod de Theodoſio S. Ambroſius ad ipſum ſcribens dixit: Quod habeas* (inquit) *fidei ſtudium, non poſſum negare, quod Dei timorem, non diffiteor; ſed habes naturę impetum, quem ſi quis lenire velit, citò vertes in miſericordiam; ſi quis ſtimulet, in maius exuſcitas, ita vt eum reuocare vix poſſis.* Ita ſi quidem Luitprandus comparatus, ad veniam facilis, ſi orator accederet. Porrò vt quæ poſteris pręlaudatus Princeps eximiæ pietatis monimenta reliquit, recenſeantur, pręter illa, quæ ob impenſam operam in transferendo ex Sardinia ſacro S. Auguſtini Eccleſiæ Doctoris corpore, hęc Paulus Diaconus habet.

Baronius vbi ſupra n. 22.

Furor ipſius & ſi in ma[illegible] præceps in multis tamè ſu[illegible] ma laude dignus ex Baronio.

Ambroſ epiſt. 108.

Paulus Diaconus vbi ſup.

10. *Hic glorioſiſſimus Rex multas in Chriſti honore per ſingula loca, vbi degere ſolebat, baſilicas conſtruxit. Hic Monaſterium Beati Petri, quod foras muros Ticinenſis ciuitatis ſitum eſt, & Cælum aureum appellatur, inſtituit. In Summa quoque Bardonis Alpe Monaſterium, quod Barcetum dicitur, ędificauit, &c. Intra ſuum quoque palatium oraculum Domini Saluatoris ædificauit, & quod nulli alij Reges habuerant, ſacerdotes, & Clericos inſtituit, & qui ſei quotidie diuina officia decantarēt.* Verùm recenſitis viri laudibus ſepulchralē hunc titulum, qui eius ſepulchro in Baſilica Beati Petri Apoſtoli Principis legitur, velut nobile præconiorum ipſius monimentum, his conſcriptum notis ſubteximus.

Eccleſias & monaſteria in Dei SS. obſequium conſtruit.

Baronius vbi ſupra n. 23.

Flauius hoc tumulo Luithprandus conditur, olim
Longobardorum Rex inclytus, acer in armis,
Et bello victor. Sutriumquè Bononia firmant
Hoc, & Ariminum, necnon inuita Spoleti
Męnia: namque ſibi hæc ſubiecit fortior armis.
Roma eius vires iam pridem milite multo
Obſeſſa expauit. Deinteps tremuere feroces
Vſque Saraceni, quos diſpulit impiger, ipſos
Cum premerent Gallos, Carolo poſcente, iuuari.
Vngarius à ſolo adiutus, Francus, et omnes
Vicini grata degebant pace per omnes.
Rege ſub hoc fulſit (quod mirum eſt) ſancta, frequenſquè
Relligio, vt recolunt Alpes, Eccleſiaquarum
Hunc habuit, vincēte ipſo, & prę grandia templa,
Quę viuens ſtruxit; quibus et famoſus in orbe
Semper, et æternus luſtrabit ſæcula cuncta.
Pręcipuè Petro cæleſti hac ſede locata
Clauigero ſtatuit, Cælo, quam prouidus aureo
Auguſtinus vbi huc aliunde abductus, eodem
Ab Rege, et cuius doctrina Eccleſia fulget.

Ipſius laudes elogio ſummatim collecta.

B. Petri Apoſt. Principis, & S. Auguſtini cultor eximius

Hæc titulus legenda præfert, quin etiam S. Auguſtini illuc oſſa piè tranſlata recolit.

Baronius an. 729 n. 1.

11. Verùm vt eximiam regis pietatem, pronamquè ipſius ad pia amplexanda conſilia quis mentem probè nouerit, cùm Romam valido vallatus exercitu quondam veniſſet, eiuſquè aduentu iam Vrbi clades immineret, Gregorius Secundus Summum Pontifex eidem obuiam, velut alter Leo Attilæ, ad prata Neroniana factus, eumdem extemplo com-

Ab Vrbe, cui armis cladem minabatur, à Gregorio II. placatus recedit, & ſua B. Petri ſepulchro armorum ſpolia appēdit.

compeſcuit, ac licet armis armatiſque fretum, furentemquè, mirabiliter, Dei ſuffultus auxilio demulſit; adeò vt, qui ferox ſpolia detracturus aduenerat, ſpolia ſibi detrahens, ac ſi palàm victum triumphatumque fateretur, eadem B. Petro, eiuſquè ſepulchro affigeret; hæc enim Anaſtaſius habet: *Eodem* (inquit) *tempore adeſt Chriſti An. ſeptingeſimo, vigeſimo nono ſepè dicti Eutychius Patricius, et Luitprandus Rex inierunt conſilium nefandum, vt congregato exercitu Rex ſubijceret Duces Spoletinum, et Beneuentanum, Exarchus Romam, et quę pridem de Pontificis perſona iuſſus fuerat, impleret: non nempe vt eum occideret. Qui Rex Spoletum veniens, ſuſceptiſquè ab vtriſque Ducibus Sacramentis, atque obſidibus, cum tota ſua cohorte in Neronis campo conuenit (erat locus iſte prope Baſilicam Vaticanam, olim dictus Prata Neronis) ad quem egreſſus Pontifex, eiquè præſentatus ſtuduit (vt potuit) Regis mollire animum commonitione pia. Ità vt ipſe Rex ſe proſterneret eius pedibus, et promitteret nulli inferre læſionem. Atque ſic ad tantam compunctionem ipſe pijs monitis flexus eſt, vt quæ fuerat indutus, arma exueret, et ante corpus Apoſtoli poneret, mantum, armillam, baltheum, ſpatam, atque enſem deauratum, necnon coronam auream, et crucem argenteam. Poſt orationem factam obſecrauit Pontificem, vt memoratum Exarchum ad pacis concordiam ſuſcipere dignaretur. Quod et factum eſt, et ſic receſſit Rege declinante à malis, quibus inierat conſilium cum Exarcho.* Dignum planè tunc Petro, eiuſquè ſepulchro tum Vrbs, tum Orbis triumphum vidit, vt victorem nimirum ipſe barbarus Rex, qui iam triumphaturus aduenerat, triumphatus Beato Petro, eiuſquè ſucceſſori ſupplex accideret, ac regium non niſi ad tuendam Petri Eccleſiam, eiuſquè propugnandam ditionem, haud ad ſæuiendum, mucronis gladium exereret. Iure igitur, qui de ſe iam pridem nobile adeò compuncti cordis ſpecimen prætulit; pœnitentis quoque in morem è vita decedens, æternum pro momentaneo regno lucratus eſt.

Anaſtaſius in Gregorio 2. cron an. 729. n. 1.

Ad Pontificis pedes Petrum in ipſo veneratus procumbit.

Piè tandem diem claudit.

Rainaldus an. 1223.

12. Atqui ſummis quoque laudibus Philippus Galliarum Rex ſe dignum præbuit, qui multa (quod Reges ſolent) humanæ infirmitatis labe reſperſus deliquit, ob quæ Numinis in ſe iram iuſtiſſimè concitauit. Sed tandem pœnitentiæ ſubſidio veniam, ac felicem vitæ, Deo aſpirante, finem eſt conſequutus. Primùm verò cū Inſeburgim Regis Dacorum ſororem, quam ſibi matrimonio iunxerat, ſuperinducta pellice, iniquis, (nec vt par eſt) modis tractaret, ab Innocentio Papa admonitus, acerbiſſimiſque perſtrictus verbis, necnon cæleſtibus inſuper, vt reſipiſceret minis, exterrefactus dum pellici arctiùs inhæret, bello tandem à Ricardo Anglorum Rege impetitus, qui veſſanos inter amores fluctuabat, è ponte præceps in fluuium prolabitur; Ex quo cum euaſiſſet illæſus ſe ipſo factus nil melior, ac Pontificijs demum litteris ad ſuperinductam procul abijciendam pellicem compulſus, in malo obſtinatior, haud ſe ad parendum vt par erat, promptum, facilemque exbuit; Id vnum pro ſe excuſando in medium afferens, nimirū faſcino quodam ab vxoris amore præpeditum, quibus tamen nugis, vaniſque excuſationū commentis reiectis, nunquam matrimonialis cum Inſeburga vinculi diſſolutionem obtinere is potuit. Tandem verò ſe ad bonam frugem recipiens, connubij iuribus, ac thoro vxorem reſtituit; ſed haud ſine præmio id præſtitit: Rex namque ab Anglis ſalutatus, Apoſtolica in ipſum auctoritate Anglorum Regni ſceptrum Innocentius tranſtulit. Atqui cùm multa ſubinde Philippus reprehenſione digna tentaret, diutino tandem correptus morbo, varijſque attritus malorum incommodis, ànteactæ vitæ errores retractandi, animique ad Deum traducendi conſilium ſalubri præuentus admonitione cœpit; ſed fatis ſubinde concedens, munituſque ſalutaribus pœnitentiæ remedijs, diuinam ſibi inter moriendum clementiam conciliauit.

Philippus Galliarum Rex calamitatibus ad reſipiſcendum adductus.

Pellicem à Pontifice monitus dimittit.

Morbo diutino correptus mores corrigit.

13. Eleemoſynis quippe primùm Rex pius ſibi veniam à Deo impetrandā curauit, vt à terreno Regno ad Cœli regiam aditus ſibi pateret. Porrò ipſum animi probè pœnitentis laude conſpicuum, bonorumque operum cumulo diuitem deceſſiſſe D. Antoninus eiuſcemodi teſtatum elogio reliquit, vbi eius verborum compendio laudes cōplexus ait: *Vir mirabilis fuit, & omni memoria dignus*

Rainaldus vbi ſupra.

Eleemoſynis ſibi ad vitam aditum parat.

Digitized by Google

gnus, cui poſt Carolum Magnum vix aliquis ſimilis reperiri poſſit ex Regibus Franciæ. Hæc ille. At nos Regio ipſius tumulo, has ſepulchralis tituli notas à Rigordo excerptas, haud ab re duximus inſcribendas:

Rigordus in Chronic.

Anno (inquit) *ab Incarnatione Domini M.CC.XIII. pridiè Idus Iulij obijt Philippus Rex Francorum illuſtris apud Caſtrum, quod vocatur Meduta. Qui ſenſu, & induſtria Vir prudentiſſimus, virtute ſtrenuus, geſtis magnificus, fama præclarus, victorioſus in bellis, ac triumphis multis, & magnis plurimùm glorioſus, ius, & potentiam Regni Francorum mirabiliter dilatauit, & regalem fiſcum ampliauit in multis. Multos etiam præclaros Principes terris, militibus, armis, & opibus præpotentes Regno ſuo, & ſibi grauiter aduerſantes debellauit viriliter, & deuicit.* Hæc ille de Philippo, quem Galliarum Regni terminos dilataſſe, multaſq; ditioni ſuę Prouincias adieciſſe Iordanus his verbis tradit:

Ob inſignes ipſius animi dotes laudandus.

Iordanus M S. in Bibliot. Vaticana.

Probitate mira, Regno ſuo multos adiecerat Comitatus, ſcilicet Viromaduenſem, Bellomontenſem, Pontunenſem, Alonconenſem, Cænomanenſem, Turonenſem, Andegauenſem, Pictauienſem. Hæc Iordanus.

Eius in bello ſingularis gloria.

14. His itaque à Philippo præclarè geſtis, pietas, quæ Chriſtianum in primis decet Principem, in ipſo (vt Rigordus teſtatur) mirificè affulſit, ob quod tutum ſibi è vita exitum cōparauit; hæc enim Rigordus de eo: *Eccleſiarum* (ait) *defenſor maximus, & protector; Iſtam præcipuè Sanctam Eccleſiam, Sancti videlicet Dionyſij ſpecialis fauoris gratia, et quaſi quodam amoris priuilegio fouit propenſius, et protexit, et quē habebat erga ipſam dilectionis affectum, multoties effectus operis comprobauit. Porrò ipſe ab annis teneris zelator fidei Chriſtianæ vexillo Crucis affixo humeris, in ſua iuuenili ætate contra Saracenos manu valida transfretauit, vbi in obſidione Acconitanæ Vrbis vſque ad eius conſumatam debellationem, plenamque recuperationem præclarè, & efficaciter laborauit: ac poſtmodum vergens in ſenium, proprio filio ſuo primogenito non pepercit, quin eum mitteret bis aduerſus Hæreticos Albigenſes cùm magnis ſumptibus, et expenſis. Et in alia tam in vita ſua, quàm in ſuo deceſſu multa largitus eſt ad eiuſdem negotij Albigenſis ſubſidium, et iuuamen. Præterea dando pauperibus, et dona plurima charitatiuè per loca varia diſpergendo, eleemoſynarum fuit largiſſimus ſeminator. Sepultus autem eſt in Eccleſia B. Dionyſij, etc.* Rex igitur pietate in Deum, ac miſericordia in pauperes clarus, opportunè ſuum bonorum operum ſubſidijs exitum præmuniuit.

Rigordus vbi ſupr.

Pro Dei obſequio acReligionis cultu nullis in bello laboribus parcit.

Eleemoſynarum munificus elargitor feliciter obit.

15. Porrò Regi de Catholica fide optimè merito magna quidem pompa à duobus Archiepiſcopis, ac viginti Epiſcopis exequias celebrari contigit, vt idē qui ſupra, Auctor teſtatur: *Qui Prælati* (inquit) *de mandato Domini Papæ, immò de ipſa totius, vt credibile eſt, ordinatione diuina pro negotio Albigenſi tunc temporis erant Pariſijs congregati. Miſſam autem exequialem celebrarunt ſimul Portuenſis Epiſcopus, et Rhemenſis Archiepiſcopus, vna voce ad duo Altaria propinqua cæteris Epiſcopis cum Clericis, et Monachis, quorum aderat innumera multitudo, aſſiſtentibus, et eis reſpondentibus ſicut vni. Inter quos adfuit, et Ioannes illuſtris Rex Hieroſolymitanus, qui in Franciam venerat pro negotijs, et neceſſitatibus Terræ Sanctæ; præſentibus ad hoc inclytis prædicti Regis Philippi filijs, Ludouico primogenito, et Philippo. Sepè dictus autem Rex Philippus tale condidit teſtamentum. Legauit ad ſubſidium Terræ Sanctæ tria millia librarum Pariſienſium, videlicet præfato Regi Ioanni centum millia, Hoſpitali Hieroſolymitano centum millia. Datum eſt de ſuo Almarico Comiti Montisfortis viginti millia librarum Pariſienſium, ad vxorem eius, et ſuos de Albigenſi terra, et manu hoſtium reducendos. Prætereà dedit quinquaginta millia librarum Pariſienſium pauperibus eroganda. Magnam etiam ſummam pecuniæ dicitur inſuper erogaſſe.* Hæc ille. Ex quibus conſtat, ingenti ipſum eleemoſynarum, piarumque elargitionum ſubſidio ad ſuperna ſibi Regna aditum, ac viam paraſſe, dum ſuum, ſic præmunire Rex pijſſimus è vita diſceſſurus tranſitum voluit.

Rigordus vbi ſupra in Philipp. Franc. Rege.

Digno, ac ſolemni funere ab Epiſcopis decoratus.

Ioānes Hieroſolymorū Rex ipſius tūc exequijs in Gallia præſens.

Pius Rex pecunias in Dei obſequium moriens legat.

Pecunia in pauperes ab ipſo erogata.

12. Porrò haud lugubres, immo gratulatorias ſuper Philippi obitu literas Honorius Papa Ludouico Octauo ipſius filio ſcribens, meritò ipſum poſt mortem viſus eſt laudaſſe, cùm ad meliorem ſortem conceſſiſſe his verbis affirmat: *Ineffabilis* (ait) *prouidentia Diui-*

HonoriusPapa gratulatorias Ludouico ob patris obitum literas dirigit.

Honorius Papa lib. 8. ep. 79

næ

Digitized by Google

na profunditas, inclytæ recordationis Philippo Rege Francorum Patre tuo poſt laudabiliter acta Regni terreni negotia, ſicut firmiter credimus, ad; meliora vocato, te in eius ſolio collocauit vt te regnante pro ipſo, ac eius pietatem, et iuſtitiam imitante, Pater in filio viuere videatur. Paternis itaque virtutibus, eiuſque deceſſui ſatis nobile Romanus Pontifex teſtimonium exhibuit, dum ad vitæ Regnum pium adeò Regem tranſmeaſſe, idque ſe firmiter, conſtanterque credere affirmat. Quo autem argumento adductus id Pōtifex aſſerat, Gulielmo Britone narrante liquet, qui idipſum diuinitus præoſtenſo viſu innotuiſſe narrans, rudi rem metro expoſuit, carminibus illis narrandi exordium faciens.

Gulielmus Brito lib. 7. cap. 187.

Tempore, magnanimi quo Regis humatio facta eſt.
Signina tunc Papa moram faciebat in Vrbe.

Cęleſti viſu felix ipſius finis comprobatus.

Vir igitur (vt ipſe habet, & Rainaldus in ſuis Annalibus refert) Iacobus nomine, Pontificij Pœnitentiarij hoſpes in ancipiti mortis diſcrimine extrema ſacri olei vnctione delibutus, cum ſuprema fugientis vitæ ſuſpiria penè traheret, cœleſti obiecto ſibi viſu mirificè releuatus eſt. In quo S. Dionyſius purpurea decorus veſte, atque ingenti circū-fuſus ſplendore, cui præibant Angeli albo amictu, & quem ſequebatur Regis Philippi anima, ignea veſte ſuperinduta videndam ſe obtulit: Cùmque illi, ſe Dionyſium eſſe, illum verò Philippum Regem, qui è viuis diſceſſerat, atque in purgatorijs flammis ad ſua expianda crimina tenebatur, aperuiſſet; iuſſit vt mox aditet Pontificem, admoneretque vt incruentum pro Regis anima Altaris ſacrificium offerret. Expaueſcenti verò ad iuſſa, ac reſpondenti in extremo mortis confinio, nec vires, nec animum ſuppetere, ad ea Pontifici renuncianda; eo quòd timeret ſe delirantē, atque inſanum habitum iri: Tunc Diuus Dionyſius omnem ab illius animo metum blandis verbis amouit, ac priſtinæ mox valetudini reſtituit: *At ægrum* (vt Rainaldus ait) *confirmatis viribus, morboque liberum exiliſſe è lecto, et Pontifici viſa retuliſſe, fidemque acceptæ diuinitus valetudinis argumento feciſſe.* Hæc Rainaldus in ſuis Annalibus, qui Philippum Regem pœnitentia ſuffultum, Dei aſpirante gratia, tuto è vita exitu deceſſiſſe affirmat. Sed de his hactenus.

Rainaldus an. 1223. num. 38.

E purgatorij igne Philippi anima S. Dionyſij apparentis ope vindicatur.

Aegrotus, vt viſum facto confirmet, ſanus mox, vegetuſquē è lectulo exiliens rem totam narrat.

Rainaldus vbi ſuprà.

13. Magnam quoque ſibi eleemoſynarum præſertim elargitionibus laudē Henricus Angliæ Rex peperit, qui pietate erga Deum, ac religioſo erga Chriſti Eccleſiam cultu adeò præfulſit; vt eius tuendæ cauſa arma ſumere, inuictoque contra hoſtes animo dimicaturus in arenam prodire non recuſauerit. Vbi verò Orientalis aduerſus infideles, ac barbaros Hieroſolymorum ex impijs manibus vindicandam ditionem ſolemnis expeditio inſtruebatur, cum ipſe adminiſtrando tūc Regno adeſſe cogeretur, Eduardum filium S. Ludouico Francorū Regi comitem iunxit; ipſe verò nullis vnquam incommodis, laboribuſque pro tuenda Religione fractus, pijs, ac laudabilibus ſuum è vita exitum operibus Deo commendans, mortalem tandem feliciter vitam abſoluit, promeritiſque cum viuens, tum mortuus præconijs cumulatus eſt: *Henricus autem* (cuius mentio hìc eſt) *lethalem* (vt Rainaldi verbis vtamur) *morbum contraxerat, cum poſt inſtas de Nornnicenſibus, qui immani ſacrilegia Eccleſiam nobiliſſimam ex odio, quo in Monachos efferati erant, flammis exuſſerant, acceptas pœnas rediret, Sacramentiſque Eccleſiæ communitus animam piè admodum Deo reddidit.* Hæc Rainaldus ex Vueſtmonaſterienſi, qui eundem quinquaginta ſex annis, & amplius Anglorum ſceptrum adminiſtraſſe pronunciat.

Henricus Angliæ Rex eleemoſynarum largitate pręcipuus

Rainaldus an. 1272. n. 68

Rainaldus vbi ſupra.

Poſt ſacrilegos iuſtè mulctatos piè obit.

14. Verùm laudatiſſimus Rex eleemoſynis potiùs, quam Regijs infulis admirandus, & pietate magis, quàm ſæculati potentia conſpicuus, adeò profuſæ in Chriſti pauperes liberalitatis extitit, vt Deus quamplures eidem viuenti victoriarum palmas miris planè modis contulerit, atque ab extremis rerum, ac vitæ periculis hominem pro ſui gloria pugnantem ob ſingularem, quam præſeferebat piæ, ac deuotæ mentis prærogatiuam haud ſemel eripuerit, in cuius laudem illud S. Ludouicus Francorum Rex edixit; Eū videlicet *eleemoſynis ſuis ab omnibus periculis ereptum iri.* Cuius diuini planè oraculi veritas tunc maximè

Pietate in pauperes pręcellens à periculis inter bellandum ſeruatur

Ionuil. in vita S. Ludouici Francorum Regis.

S. Ludouicus eleemoſynarum ipſius præco.

mè Chriſtiano Orbi innotuit, cum inter hoſtium manus veniens, maximiſque circumuentus anguſtijs ex ipſis ſaluus tandem, ac inſuper cæſis hoſtibus rediens victor emerſit. Cui item memorabile illud Leolini Vualliæ Principis dictum occinit; *dum ſe magis Henrici eleemoſynas, quàm ipſius exercitus pertimeſcere affirmaret*: Qui igitur totis viſceribus ſuper egenũ, & pauperẽ intendebat, Deum ſub vitæ finem, munificũ remuneratorẽ habuit, ad cœlitum præmia ab ipſo euocatus.

Leolini de iiſdẽ ſolemne dictum.

Vueſtmonaſter. in Flor. hiſt.

15. Verùm enimuerò Henricus quã pium ſe, ac religioſum iugiter exhiberet, & quam feruido deuoti animi affectu ſacrorancto Miſſæ ſacrificio intereſſet, quæ Vueſtmonaſterienſis in ſuis hiſtoriarum paginis affirmat, ſatis, ſuperque teſtantur: *Hic Rex* (inquit) *quantum in artibus ſacularibus putabatur minùs prudens, tanto apud Dominum maiori deuotione pollebat: ſingulis namque diebus tres Miſſas cum nota audire ſolebat; at cum Sacerdos Corpus Dominicum eleuaret, manum Sacerdotis tenere, et illam oſculari ſolebat*. Pius igitur Rex ſemetipſum, ac regias infulas pietate ſuperans, quidquid Deo, eiuſque obſequio in dies deferebat, haud ſatis vnquam ſuo muneri ratus, maiora in dies virtutum incrementa meditari non deſtitit. Verùm qui totum ſe ſacroſanctæ, ac inctuentæ, dum à Sacerdote peragebatur, altaris hoſtiæ, diuiniſque recolendis myſterijs dicarat, cum à S. Ludouico ad ſacras audiendas conciones inuitaretur, argutum illud, ſuaque dignum pietate reſponſum dedit, vt idem, qui & ſupra Auctor his verbis tradit: *Contigit aliquando, Sanctum Ludouicum Francorum Regem cum eo conferentem dicere, quod non ſemper Miſſis, ſed frequentiùs ſermonibus audiendis eſt vacandum. Cui faceta vrbanitate reſpondens ait, ſe malle amicum ſuum ſæpius videre, quàm de eo loquentem, etſi bona dicentem audire*. Præſentia quippe Chriſti Domini, qua ſacra altaris myſteria decorantur, ſe magis, quàm audito ipſius, ſacrorumque eloquiorum verbo iuuandũ, roborandumque ratus, ſacris Miſſas eloquiorum ſermonibus anteferendas edixit.

Sacroſancto Miſſæ ſacrificio deuotiſſimè adſtat.

Sacerdoti. quotidie manum ſacrificanti oſculatur.

S. Ludouicus quid de miſſis, & quid de pijs ſermonibus audiendis dicit.

Vueſtmonaſterienſ. vbi ſupra.

Dignum Henrici elogiũ.

16. Henricus igitur, qui regales inter infulas pietate cęteros viſus eſt antecellere, feliciterque diem obijt, ſepulchralis inſtar tituli his ab eodem Scriptore poſt obitum notis laudari meruit: *Qui quantæ* (ait) *fueras innocentiæ, quantæ patientiæ, quantaque deuotionis in obſequio Saluatoris, Dominus nouit, et qui ei fideliter adhæſerunt: et inſuper quanti meriti in vita ſua fuerit apud Deum, teſtantur poſt ipſius mortem miracula ſubſequuta*. Qui enim pio Religionis cultu excelluit, haud obſcuris ſubinde ſignorum portentis, ac victoriarum palmis auctus, cumulatuſque eſt, vt ipſius virtutum merita hominibus innoteſcerent: Cui & illa Vrbani Papæ Quarti verba velut ſatis ampla meritis ipſius præconia aptè conſonant, quæ in eius laudem haud ſilentio hìc præterire voluimus; Vrbanus igitur conſcriptis ad Henricum Regem Apoſtolicis literis, tunc aduerſa eidem valetudine releuato his gratulatus eſt verbis: *Dum Annalium* (inquit) *Romanæ Eccleſię volumina legimus, et Prędeceſſorum noſtrorum regeſta Pontificum vigili attentatione reuoluimus, eximia vtique tuę ſinceræ deuotionis opera, et præclara tuæ purę fidei rectitudo, quibus placere Deo, et eidem Eccleſiæ matri fidelium ab annis teneris ſtuduiſti, Sic in promptu nobis occurrerunt, quod nequimus ab illis noſtrę mentis aciem declinare: Cum quaſi quædam fulgẽtia in Eccleſia Dei ſidera luceant, et ab alijs ſicut magna luminaria diſcernantur. Tu etenim, ſicut tuorum laudabilium prædicat fama geſtorum, et nos etiam nullatenus ignoramus, in augmentatione cultus fidei orthodoxæ ſollicitus, in conſeruatione libertatis Eccleſiaſticæ peruigil, in Eccleſiarũ, aliorumq; piorũ locorũ conſtructione beneuolus, et benignus in gratijs, et beneficijs erga perſonas eccleſiaſticas regulares, et ſæculares valdè munificus, ac in obediẽtia prõptitudine circa eandem Eccleſiam ſtabilis, et accenſus; dignè meruiſti dies tuos diuina tibi fauente clementia in pace, et tranquillitate deducere, ac in ſtatu proſpero ſub tutrice Dei dextera, et protectione Sedis Apoſtolicę conſeruari*. Hæc Vrbanus in Apoſtolicis ad ipſum literis recolenda regiæ pietatis monimenta reliquit, quæ nos hìc ſtudioſo lectori ſuggeſſiſſe voluimus.

Vueſtmonaſterienſ. vbi ſup.

Vrbanus IV epiſt. 165.

Ab Vrbano IV. præconia Henrici celebrantur.

Zelus tuendæ ac propagandæ fidei.

17. Præmemoratis verò eleemoſynarum laude conſpicuis merito quidem accedit Robertus Siciliæ Rex, qui omni

Robertus Siciliæ Rex ob eleemoſynas extollendus.

offi-

officiorum genere Chriſti Eccleſiam cõplexus pietate, ac prudentia catholicos inter Principes clarus affulſit. Quanta item fortitudinis laude præcelleret, ſuſcepta, adminiſtrata, ac feliciter ab eo geſta bella demonſtrant. Quo autem tuendæ, ac propagandæ religionis ſtudio Princeps pijſſimus teneretur, illud documento eſt, quod ſacra Hieroſolymorum loca, quæ ſuo Chriſtus Dominus quondam cruore ſacrauerat, quibuſuis diuitiarum theſauris pretioſiora ducens, oblato hoſtibus vltrò, ac liberaliter auro, à Soldano, qui per tyrannidem illa occupabat, redimere ſategit, magniſque ſumptibus ſacroſanctum præcipuè Chriſti Domini ſepulchrum, ac alia nonnulla ſacratiora loca obtinuit, vt debitum videlicet Deo, ac Religioni cultum redderet, ac Religioſi itẽ Viri rẽ ibi diuinam inſtaurarent. Eius autem pietati Sancia Regina, eius vxor inhærens, Monaſterium, Minoritis Franciſcani Ordinis Fratribus in Monte Sion condidit, de quo Clemens Papa VI. certior factus gratulatorias ad Franciſcanæ familiæ Præfectum epiſtolas Roberti Regis pietatem ſummopere commẽdans, his planè verbis conceptas dedit: *Gratias agimus* (ait) *gratiarum omnium largitori, eique dignas laudes exoluimus, quod ipſi chariſſimorum in Chriſto filiorum noſtrorum Roberti Regis, et Sanciæ Reginę Sicilię illuſtrium erga Redemptoris Domini Ieſu Chriſti obſequia zelum deuotionis, et fidei ſic feruenter accendit, quod ipſi, quę ad Dei laudem, et gloriam, ac ſacratiſſimi ſepulchri Dominici, et aliorum locorum vltramarinorum reuerentiam, et honorem redundant, non ceſſant indefeſſis ſtudys operari. Nuper ſiquidem eorundem Regis, et Reginę grata inſinuatio noſtro apoſtolatui patefecit, quod ipſi non ſine magnis ſumptibus, et laboribus grauibus à Soldano Babylonię, qui ſepulchrum Domini, et alia ſacra loca vltramarina proprio ipſius Redẽptoris ſanguine dedicata, non ſine cunctorum Chriſtianorum graui opprobrio detinet occupata obtinuerunt, quod fratres veſtri Ordinis infra Eccleſiam dicti ſepulchri poſſint continuè commorari, et ibidem Miſſarum ſolemnia, et alia diuina officia ſolemniter celebrare, etc.* Quibus verbis ſingularem Roberti Regis pietatem digniſſimis Põtifex laudibus proſequitur.

Pietas ipſius erga Sacra Hieroſoly. mæ loca.

Rainaldus an. 1343. n. 13

Clemens Papæ VI. an. 1. lib. 5. epiſt. com 1516.

Dignis à Cl. VI. laudibus cumulatur.

Raināld. an 1342. n. 24

18. Felix itaq; exoptatuſque Regi, pietate cõſpicuo, & annos octoginta circiter nato, poſt longam annorum ſeriem, ac Regni bene adminiſtrati laudem vitæ finis obtigit, adeò vt ipſe tanquam ſibi bene conſcius, nec ob mortem ſibi impendentẽ triſtis viſus ſit aliquando, nec minimè de futuro diſceſſu trepidaret, aut angeretur; ſed ſeipſo, ac fato ſuperior, mortem, vtpote Deo addictiſſimus è proximo lætus aſpiceret, expectaretque feſtiuis vltro vocibus, quod rarò Viris in Regiæ poteſtatis culmine conſtitutis accidere conſueuit. Sed extremã ipſius vitæ periodum cõdignis à Petrarcha deſcriptam notis, ſi libet, hìc, excipiamus: *Decubuerat* (inquit) *corpore quidem languido, ſed animo alacri, et infracto; nullus dolor, nulla conſternatio, nullus egrediendi metus, nullum manendi deſiderium in illo pręſertim habitaculo, vbi tanto cum honore permanſerat, corporis ergaſtulo: artuſque ſatis fatiſcentes velut totidem libertatis ſuæ vincula cernebat; arebat cutis, et vitalis calor infrà ſenile pectus iam redactus, aſſiduè accreſcebat: ingeminabant morbi, rareſcebant ſpiritus, tranſibat dies vltimus, extremæ horæ tempus inſtabat: nullę interim querelę, nullæ ipſius lacrymæ fluebant, cum alienas abſtergeret. Sentio, quid argutus nunc lector obyciat: Fortitudinis hoc potiùs, quàm ſapientiæ videri. Non inficior, non contendo, ſciens et virtutibus ineſſe cognationem quandam, et nunc ipſum, de quo loquimur omnibus vſque in miraculum abundaſſe. Hoc ſanè, quod ſequitur ad hoc, quod per tot præambula tendebat ſtylus ſapientis, et vniuerſa circumſpicientis, atque in extremis ſolito iudicio feruentis animi ſignum eſt. Quid enim prohibet, quod in ſingulis, vel Regibus, vel Philoſophis miratur antiquitas, in hoc (dicendum eſt enim ſępius) et Rege ſimul, et Philoſopho peſteritas admiraris.* Hinc Regium planè Roberti animũ terrenis cunctis, ſe ipſo, ac vita pariter excelſiorem admirari fas eſt, qui dum Chriſtianum hominem, nedum Philoſophum ſeriò ageret, pro æternis bonis temporalia iſthæc deſpiceret, & ad mãſura in Cœlis Regnorum prœmia feſtino gradu properans, terreni ſceptra culminis nauſeabundus relinquendo cotẽneret.

Felix ipſius poſt vitam piè exactã obitus.

Rainaldus vbi ſupra an. 1343. nu. 70.

Franciſcus Petrarcha rerum memor. lib. 3 pag 160.

Egregiè ipſius in morte conſtantia à Petrarcha deſcribitur.

Vita ipſius & mors admiranda.

Petrarcha vbi ſupra.

19. Sed quæ optatiſſima ipſi ſub finem, quæue acerbũ corporis languorem leuabant, decedenti acciderint, eodem narrante, videamus. *Nouerat* (ait) *ſe ſuis eſſe chariſſimum, ſeque id meritum gaudebat, quibus grauiſſimum ſe mærorem relinquere certus erat. Videbat adoleſcentulos Regni ſucceſſores, et ætatem multis obiectam periculis verebatur, nouerat ſacrum religioſæ coniugis arcanum, fugam è ſæculo illo adhuc ſuperſtite meditantis. Tutò quidem poterat illuſtri fæminæ Regni pondus committere, poterat illi animo ſuperædificare, quantumlibet fundamenta non deerant niſi ipſo, quod euentus docuit, quamuis miſerata caſum publicum, ſaluti propriæ ſuccurrere maluiſſet, ſeque poſt ſepulchrum tanti coniugis, mox intra ſacros parietes Monaſterij ſepeliſſet, ad altiora ſuſpirans. Hoc muliebre propoſitum iampridem cognitum, multa voluentis animum angebant, quis habenas rerum poſt ſe flecteret, quis Regnum ſtatus acciperet, circumſpiciebat ſcopulos, meminerat procellarum, et ab Aquilone, et ab Auſtro; venturaſque præſagiẽs tempeſtates, gubernator egregius clauum commiſſurus inexpertis, quid mirum ſi ſollicitudinum variarũ fluctibus æſtuabat? Tot difficultatibus rerum, quæ vegetum licet, ac validum fatigare debuiſſent, moriens indefeſſo animi vigore conſuluit. Primum omnium flentes, ac eius conditionem miſerantes, magnificè caſtigatos docuit, nil ſibi triſte, nil aſperum, nil miſerabile, nil niſi ſuaue prorſus, & iucundum morte contingere. Satis ſe iuxtà Cæſaream ſententiam, vel naturæ vixiſſe, vel gloriæ: optare ſe iam ex corporis ſtatione diſcedere, ſperare ab hoc mortali ſolio progreſſum ad ſtabiliora Regna proficiſci. Minimè itaque lugendum, ſed omni gaudio proſequendum iter ſuum.* Quid verò tam bene compoſito ad virtutem, ad mortem, immò ad immortalitatem animo dignius? quid præcelſius? qui è Regno haud cum lacrymis, immò ridens, & cum gaudio abiret? Sed interim, quæ idem Auctor ſubinfert, excipiamus.

Quibus ſub finem, ſe ipſum reuelabat.

Vxor ipſius quantæ virtutis, & prudentiæ.

Se ipſo, ac ſæculo Rex ſuperior, lætus mortem excipit.

Franciſcus Petrarcha vbi ſupra.

20. *Quid multa* (inquit) *ſic omnium gemitus oratione compeſcuit, ſic omnem miſeriarum mortis opinionem ex audientium pectoribus extirpauit, vt nunc vſque ſe ſe felices arbitrentur, quibus illum ex ipſa morte concionantem contigit audire, nec morientis cubiculo vllas Philoſophorum ſcholas præferant. Demum aduerſus ſingula, quæ terribilia prouidebat, accommodata remedia, veluti præſtitura venenis antidota dictauit, Regni gubernacula ſucceſſoribus, quos Matrimonio iunxerat, tradidit identidem admonens: Hoc iſtud conſilio, hoc illud periculum declinate: Sic cum amicis, ſic cum hoſtibus viuite. Hæc & alia ſimilia cum ſolita, & aucta magis Maieſtate dixiſſet, tota mente in Deum verſus expirauit, & è corporis vinculis lætus exceſſit. O felicem, perfectamque ſapientiam, inter mortis anguſtias cum cæteris hominibus nedum rerum externarum; ſed ſui etiam ipſius vix vlla ſupereſt memoria, ità ſuperſtites conſolari, tanquam non ipſe, ſed hi morituri ſint: ità res ſuas diſponere, ceù rus peteret, non ſepulchrum. Et Regno quidem in longum conſuluit, modò voces abeuntis animis inhæſerint; nec* (*quod multum vereor*) *externis vitæ conſilijs euaneſcant.* Hactenus ille, quibus Roberto iuſtis, concinniſquè laudum præconijs, nec tam verbis, quàm præclaris virtutum titulis parentaſſe, abſolutamq; numeris omnibus Regis omni ex parte imaginem viuis adumbraſſe coloribus viſus eſt. At ipſius corpus in Monaſterio S. Claræ ab eodem conſtructo, boniſquè ampliſſimis lorupletato tumulatum eſt. Porrò Rex iſte Eccleſiæ fuit ſtudioſiſſimus, religionis, prudentiæ, ſcientiæ, omniumquè virtutum laude clarus, vt paſſim ſcriptores teſtantur, cuius ſolemnis illa, ac digna poſterorum memoria vox fuit vt Mariana tradit: *Dulciores videlicet ſibi literas regno eſſe*. Illum inſuper Petrarcha ſatis nunquam meritò laudans ait: *Fuiſſe & ſummum Regem, & Philoſophum, nec Regno, quàm literis clariorem: Quem vnicum* (inquit) *Regem, & ſcientiæ amicum, & virtutis noſtra ætas habuit*. Et hæc ſunt, quæ nobiliſſimo Regi virtutum, ac laudum monimenta Scriptorum ſtylo inſculpta ſtatuimus.

Adſtãtibus lacrymas inhibet.

Quid ſumma cum laude ſub extremi vitæ periodum præſtat.

Mortem, qua ſiatim mortalitati nõ ad mortem properans.

Io. Villan lib. 12. cap. 9. Submontius lib. 8.

Mariana lib. 16. cap. 11.

Dulciores Regno illi fuere literæ ex Mariana.

Petrarcha vbi ſupra.

21. Tanti denique pia eleemoſynarum commercia emolumenti ſunt, vt ſua Cœlo lucra pauperum manu inferendo, certam exercentibus mercedem afferant: quo illud ſolemne verbum adimpleatur: Quid ſcilicet *Eleemoſyna dãti magis proficit, quàm accipienti*. Quod quidem Auguſtinus Mannus allato ſic exemplo confirmat.

Eleemoſyna dãti magis proficit, quàm accipienti ex Auguſtino.

Auguſt. Mãnus lib. ſelect. hiſt. cap. 46.

mat. *Marcus Colignus* (inquit) *ciuis Florétinus referebat de Auo ſuo, quòd Vir quidam pauper furatus fuerat ei pallium pretioſum penuriæ tempore, quod cum ei manifeſtatum fuiſſet, & poſſet furtum ex manibus deprehenſi furis abripere, noluit; ſed iuſſit famulum ſuum obſeruare, quònam pallium ferret, & quid de eo faceret. Famulus autem obſeruans vidit furem vendentem pallium, & de pecunia ementem panes: Erat autem magna annonæ caritas anno illo, & fur ille fame diſcruciabatur. Quapropter non ſolum pallium illud recuperare noluit, ſed ad domum furis panem, & triticum vltrò tranſmiſit. Creuit autem taliter eius pietas, & in egenos commiſeratio, vt cum alio tempore Florentini magna panis vrgerentur penuria, miſericordia motus ipſe ſolus pluſquàm quatuor millia pauperum ſumptibus ſuis pauerit. Saturabantur illi in indigentia ſua, ſed non ſaturabatur ipſe in beneficentia ſua, ſemper quærens, quem paſceret. Hic cum aliquando in morbum incidiſſet, & morti proximus eſſet, apparuit ei veneranda mulier, quæ exitum eius obſeruabat. Eo autem vita functo, amplius non apparuit. Opinati ſunt nonnulli mulierem iſtam fuiſſe B. Martam Lazari, & Magdalenæ ſororem &c.* Sic plane profuſa hominis in pauperes charitas, ciuſque in elargiendis eleemoſynis pietas tandem ſub vitæ finem irremunerata non abijt.

Florentini in pauperes mira charitas,

Alit tempore penuriæ quatuor millia pauperũ

Felix ipſius mors.

Matthæi c. 5

22. Quoniam igitur *Miſericordes* (vt Chriſtus inquit) *miſericordiam conſequentur*, qui futiles, ac inſtabiles, & perituras ſæculi diuitias in pauperes erogant, quo permanſuras ſibi theſaurizent in Cœlo, nonniſi feliciter tandem diem claudunt, vt idem Mannus ſic tradit. *Referebat nobis* (inquit) *Epiſcopus Tudertinus Angelus Caſius, qui per triginta prope annos illam Eccleſiam gubernauit, etc. fuiſſe in Ciuitate Narnij Virum quendam laicum, nomine Theodorum Cardonem, qui mirum in modum delectabatur exercere ſe in pietatis actibus, viſitando eos, qui in carceribus tenebantur, et ægros in infirmitatibus ſuis, et ſi quos diſſidentes, et diſcordes eſſe reſciniſſet, inimicitiæ cauſa illud procurabat, vt ad amicitiam, & pacem reuocaret. Viſitabat quotidie Capuccinorum Monaſterium. Præſertim autem in hoc totus erat, et magna animi alacritate operam dabat, vt pauperes, et egentes viros, et familias fame laborantes, qua poterat, charitate reficeret. Quapropter eleemoſynas perpetuò largiebatur, et ſicut alter Nicolaus Myrenſis Epiſcopus ſecreta nocte obambulans vicos Ciuitatis, in pauperum domunculis per feneſtrellas pecuniam introrſum proyciebat, ſub aut valuas per foramẽ, per quod feles ingredi, et egredi ſolent, panes aliquos ponebat, vt de mane ſurgẽtes pauperes, panis benedictionem reperirent, et famem pellerent. Ecce quomodò Viri in ſeculo viuentes, ſi ſint humiles, benigni, et deuoti, rapiunt Cœlum, & diſponunt ſermones ſuos in iudicio, vt non commoueantur in æternum.* Et certè non niſi felix, fauſtuſque Vito miſericordijs pauperum, & eleemoſynarum largitione prædiuiti vitæ finis iuxta Diuinum oraculum contigiſſe potuit.

Auguſtinus Mannus lib ſelect. hiſt. cap. 466.

Theodorus Cardonus Vir pius valdè in cuiuſuis conditionis homines.

Eleemoſynis S. Nicolai Myrensis Epiſcopi exemplo pauperes clam iuuat.

23 Et ſi quidem Charitas, quæ totum humani ſibi cordis imperium vendicat, cunctis ità virtutibus præcellit, vt ſuo omnes iuxtà Hieronymi verbum, valore tranſcendat. *Charitas* (inquit) *nulli rei comparari poteſt. Dilectio pretium nõ habet*; adeoque tantum quiſque apud Deum virtutibus proficit, quantum cæteris charitate præeminent, ac feruor dilectionis in Deum ſuam, non niſi à feruore charitatis, in proximos menſuram accipit. Quapropter meritò prælaudatus ſapientiſſimus Eccleſiæ Doctor hominem Dei amore diteſcentem demiratus aliquãdo, ipſius quoque præferuida in proximos amoris ſtudia prædicando extollit. *Laudent* (inquir) *cæteri miſericordiam eius, humilitatem, fidem: ego ardorem animi plus laudabo.* Quod ſanè anteacto ſæculo in pleriſque nobilium Romanorum in ipſa virtutum ſchola, ſub S. Philippi Nerij Congregationis Oratorij Fundatoris magiſterio mortalium oculis, & præcipuè in Martio Alterio, digniſſimo Clemẽtis X. Patruo ad viuum mirificè affulſit, qui inter cæteros, Pamphilios videlicet, Creſcentios, Aſtallos, Patritios, Maximos Molarios, ac Vitelleſchos, vitæ innocentia, ac illibatis moribus dignum de ſe Vrbi exemplum præbuit, de quo iſthæc Antonius Gallonius in Beati Philippi geſtis: *Martius Alterius Romanus (qui Paulo Tertio Pontifice; relicto ſeculo, Chriſto, magno, fortiquè animo ſe adiunxerat) dicere ſolitus erat, ex læ-*

Hieronymus in epiſt. ad Fabiolam

Charitas nullius rei pretio æquiparatur ex Hieronymo

Hieronymus vbi ſupra.

Martius Alterius Sancti Philippi Nerij diſcipulus quantum charitate nobiles inter Romanos ſub ipſius diſciplina in Spiritu profecit,

titia

titia , cùm in Philippi cubiculo eſſet; perfundi , vt id cubiculum , iam non ſibi cubiculum , ſed Paradiſus *quidam terreſtrius eſſe videretur* . *Peruenerat is ad eum Sanctitatis gradum,vt de rebus Diuinis ex nimia ſpiritus affluentia Moyſis inſtar loqui vix poſſet* . Quibus verò Vir tantus ad ſublimem adeò mentis ſtatum virtutibus pertigiſſet, larga profectò , ac profuſa ingiter in Chriſti pauperes manus palam cunctis oſtendit , quibus pretioſas ipſe domus , ac rerum ſarcinas ob leue Chriſti iugum , & vt Chriſti magis, magiſque amore diteſceret , vltrò , libenrerque elargiendo diſtrahens cum nullam , vel in lectulo iacens præ nimio amoris æſt in requiē adinuenire poſſet , ſe ipſū terrenis cunctis, graui velut onere expoliare præroptans , illa meritò Apoſtoli verba vſurpabat : *Omnia arbitror , vt ſtercora , vt Chriſtum lucrifaciam*; Sed ipſi pro condigno charitatis elogio ipſiuſmet Auctoris verba hic digniſſimè occinunt : *Ea* (inquit) *erat præterea in pauperes pietate , vt ſtragula, quibus ad lectum , in quo cubabat , vtebatur , ipſis tribueret* . Sic planè pro miſericordia in Chriſti pauperes , & eleemoſynis , ſupernis chariſmatum è Cœlo donis,nō ſecus ac lutum,iſthæc ac arenam exiguam computabar. Cuius item Petr. Iacob. Baccius rum in Deum , tùm in proximos his planè verbis charitatem meminit : *Philippo* (inquit) *addictiſſimus etiam fuit Martius Alterius Romanus, qui eiuſdem diſciplina tantum profecit , vt præ ſpiritus redundantia de rebus Diuinis verba,verba inquam vix facere poſſet . Tanta inſuper miſericordia in pauperes, vt etiam lecti culcitram erogauerit* . Haud irremunerata igitur eiuſmodi apud Deum largitas, nec ſine vberi gratiarum fœnore abijt , cui pro terrenis ſuperna cœlitus iuxta Diuinum Chriſti verbum reſpondebant. *Date,et dabitur vobis , menſuram bonam , et confertam, et coagitatam,et ſupereffluentem dabunt inſinum veſtrum* . Quò enim magis ſua pauperibus dabat, eo amplius Diuina quotidie ſpiritu diteſcens accipiebat; adeo vt ſuis propemodum eleemoſynarum meritis gentili ſuo AEmilio Alterio (qui nunc Clemētis Decimi inſignitus nomine in Petri Throno ſedet) iam tum præcurrendo, & ſupremam dādo Apoſtolici culminis viſus ſit ſub hæc planè tempora promeruiſſe dignitatem; Qui & demū non niſi Deum pro ſua iugiter hæreditate ſuſpirans : *Mihi viuere* (vnà cum Apoſtolo aiebat) *Chriſtus eſt, & mori lucrum*;adeoquè ſibi, ac mundo inter viuendum præmortuus deſiderium habens,diſſolui, & eſſe cum Chriſto virtutum diues meritis cum Deo ſemper victurus immortalitatem adiuit ; De quo hæc ſatis .

De Deo Moyſi inſtar præferuore vix loqui poterat , & vt pauperes tegeret, ſe ipſum nudabat ,

Ant. Gallon. B. Phil. c. 36.

Diuitiarum contemptor ac Dei amādi, ſ uendique percupidus .

Petr Iacob Baccius lib. 1. cap 11. num. 8.

Quo plus in pauperes profuſus, eò magis ſupernis cumulatus donis.

In ſuis poſteris & in Clemente X. Martij charitas à Deo in præſens remunerat ,

Pſ. 1. 21.

24. Opportuna demum hìc vel obiter nobis Dionyſij Per Auguſtini Congregationis Oratorij Camerinenſis inter Laycos præcipui mentio recurrit , qui licet in laycali ſtatu; Diuinis tamen virtutibus , & charitate præſertim in pauperes eum in modum ſub hæc noſtra tempora in ſæculo præfulſit , vt ipſi merirò eiuſquè charitati Diuina Iobi verba occinerent : *Quia ab infantia* (inquit) *mea creuit mecum miſeratio , & de vtero Matris mea egreſſa eſt mecum* . Sic enim charitati in primis , ac humilitati fuit hic vnus perpetuò addictus , vt Diuum Franciſcum Aſſiſinatem magnum totius Eccleſiæ lumen imitatus, nedum in laycalis vitæ gradu humilitatem ſectando permanere ; ſed & illud inſuper octennis adhuc ætate , menti fixum haberet , ne vlli vnquam pauperi eleemoſynam poſcenti denegaret , quin & panem ſibi , & & obſonia puerulus adhuc ſubtrahens , ſecretò pauperibus elargiretur, adeoquè cum Pater ipſius mercaturam exerceret, longè ſublimiorem ipſe aliam ſibi iam tum largiendo præſcripſerit , iuxta Cryſoſtomi illud verbum : *Mercatura* (inquit) *& negotiatio tua Cælum eſt. Da pauperibus , & accipe Paradiſum, da parua & magna ſuſcipe*; cuius quidem mercaturæ opera , pauperibus erogando adoleſcens optimus , & miſerandi genere in dies maximè proficiens , non ſecus , ac expeditum præ manibus, quæſtum nactus, mira ſuis charitare lucris incrementa excogitabat ; Enimuerò à Sodalibus interdum eiuſdem ætatis adoleſcentibus vel nolens ad ludum aliquando ex more inuitatus, immò ad ludendum cōpulſus , mox omnem , quam ludendo lucratus erat pecuniam , liberali manu in pauperes erogabat , lætus adcò , & diues eiuſmodi lucro, ac ſi immenſos

Iob. cap. 31. v. 18.

Dionyſius Per Auguſtinus ab infantia, erga pauperes mirificè pius , ac beneficus ,

Chryſoſt. hom. 6. de Pæn.

Puer inuitatus ad ludendum totum ludi lucrum pauperibus elargitur .

fuiſſet

fuiſſet pecuniarum theſauros elucratus, & vel ingens tunc detrimentum ſe facere arbitratus, cum poſcenti quid daret inopi, ad manus non haberet; egregiè etenim iam tum Auguſtini magiſterio in charitatis ſchola dignus Chriſti diſcipulus illud didiciſſe videbatur. *Da* (inquit) *homo pauperi terram, vt accipias Cælum*: Da *nummum, vt accipias regnum; da micam, vt accipias totum*. Torus iraque à primis annis ſic eleemoſynis dandis intentus,noniſi ſuper affluentem retributionis à Deo menſuram, ac mercedem pariter prouidus ſibi in Cœlis parabat, illis ſuæ tum mentis, tum operis propoſitum verbis aliquando teſtatus, cum diceret: *Suam quidem* (ſi de Chriſti pauperibus agitur) *ipſis vltrò ad fundum vſque perpetuò patuiſſe crumenam*. Profuſam verò iſtius, cum adhuc adoleſcerer charitatis liberalitatē demirata aliquandò Mater, ipſiuſque impensè manibus benedicendo: *Quoniam*(inquit) *fili mi adeo te liberalem, ac dando munificum video, oro Deum, vt tibi haud vnquam danti deſit pecunia*.Quod ipſa poſtmodum experimento diuinirus comprobatum didicit. Semper iuxta Matris verbum, ſe pecunijs poſthac redundaſſe affirmans. Quæſtuoſæ igitur Vir Dei Eleemoſynarum mercaturæ potius, quàm mercatoris arti intenrus nedum egenis pecuniam, ſed & ſe ipſum inſuper veſtibus interdum expolians, vt nudum Chriſtum in paupere veſtiret, nudus ipſe cunctis fieri præoptabat. Adeòque haud ſemel pallium, veſtem, ac pileum pauperibus in via occurrentibus dedit, ſolis interdum lineis fœmoralibus, ac ſine pileo, nudoque capite domum regreſſus. Sed haud illi proprijs ſe veſtibus pro Chriſto nudanti à moleſtia frigoris fuit aliquando timendum, cum intus charitate ſucceſus nullam prorſus ſentiret iniuriam, ipſiſque illud Sapientis verbum occineret: *Manum ſuam aperuit inopi, & palmas ſuas extendit ad pauperem, &c. non timebit domui ſuæ à frigoribus niuis; Omnes enim domeſtici eius veſtiti ſunt duplicibus*. Ipſum namque Chriſtum in paupere diligendo, ſuum ſic in ipſo merirum duplicabat, ne eius vnquam charitas refrigeſceret, ac illius proinde præmium tulit, vt inter pauperum eleemoſynas benedictionibus dulcedinis cumulatus, Diuinis conſolationibus redundaret. Porrò charitas, quæ in ipſius ſemper corde flagrabat, illius ignis ad inſtar, quem in ſuo ſemper Altari Deus illibatum ſeruari præceperat; *Ignis* (inquit) *in Altari meo ſemper ardebit*, vt alios quoquè ſuo feruore ſuccenderet ad opportunè miſeris ſubueniendum ſublata ſuis humeris ligna hyberno tēpore ad fœminarum pauperum, ac pupillorum domos, dum moleſtius inſtaret frigus, haud ſemel S. Franciſcæ Romanæ viduæ veſtigia æmulando deferenda didicit, & quantocyus inde ſe proripere, vt charitas humilitati iuncta,& ipſos, quos iuuabat, B. Nicolaum Antiſtitem imirando, lateret, ac ſolum, qui videt in abſcondito, Deum, teſtem ſimul, ac munificum haberet in Cœlis remuneratorem.

Auguſt.tract de eleemoſyna.

Profuſa ipſius in Chriſti pauperes liberalitas.

Mater ipſius liberalitati, à Domino mercedem precatur.

Veſtibus ſe, ipſū exuit, vt pauperes veſtiat.

Prou.c.31.

Prou er.c.31

Diuinis cōſolationibus pro eleemoſynis à Deo cumulatur.

Leuitici c.6. v.12.

Ligna hyberno tempore humeris noctu ad pauperū domos defert.

Præferuidæ igitur charitatis vi, quæ nouis in dies incrementis proficiebat, ſic Vir Dei agebatur, vt totus iam chariras, ipſiquemet Apoſtolo (de quo iſthæc Chryſoſtomus habet) iure, & ipſe comparandus videretur: *Paulus*(inquit) *charitate ſuccenſus,totus factus eſt charitas*. Adeoque ipſe ad ſubueniendum factus omnibus omnia, nullum à ſe abire vacuum aliquandò permittens,tum viduis, tum orphanis, tum puellis, tum nuptis, & tum ſanis, tum infirmis, & in carcere detentis præſtò ſemper fuit; adeo vt communis omnium appellari Pater meruerit. Extat Camerini Monaſterium eius potiſſimum opera, ac ſtudio erectum, in quo fœminæ poenitenres (& quæ conuerſæ vulgo dicuntur) ingenti numero redactæ prouidam Dei manum, ac ſollicitam Dionyſij operam, longo ſūr iam tempore expertæ: Ab ipſo quippè pro ipſis alendis ſollicito quid quid ad victus, & vitæ vſum ipſis neceſſarium foret, homine alioqui haud diuite, opportunè accipiebanr; In foeminis verò eiuſmodi alendis,totus Deo, eiuſquè prouidentiæ præſidenter adeò inhærebat, vt cum aliquandò grauior inſtaret neceſſitas, nec eleemoſynæ inſupet ad manus ſuppeterent, ipſe ligneam quandam Chriſti Domini è cruce pendentis, ac vulneribus toto corpore ſaucij, ac ſatis liberaliter plagis cruenti

Chryſoſt.hom 3. de lib. Pauli.

Pauperum Pater vulgò à cunctis ob eleemoſynas dictus.

Monaſteriū pœnitentiū Fœminarū eleemoſynis ſuſtentat.

inter

inter ſupremas loci anguſtias, ſic fiducialiter alloquens: *Tuum eſt nunc* (aiebat) *ò Ieſu bone fæminarum iſtarum inopiæ, quæ ipſis ad vitam neceſſaria ſunt, & vt hactenus, feciſti, ſuppeditare; Hæ quippè hic tibi deſeruiunt, tuoque ſingulæ ſub patrocinio degunt; earum ergo omnimodam tibi curam relinquo, ego enim, vndè eas paſcendo ſubſtentem, haud habeo. Fac tu ſecundum bonitatem, & miſericordiam tuam cum ipſis.* Quibus à Dei famulo magna fide prolatis vas quoddam, quod prædictæ imagini ſubſtabat, nummis haud ſemel ad ſummum vſque refertum, ſumma omnium, qui rem ſciebant, admiratione apparuit, vt piæ cuidam Columnenſium Procerum fœminæ Monaſterium inuiſenti prædictam imaginem oſtendens ac prouidam, paternamque Dei in fœminis illis alendis curam conceptis aliquandò notis, ſuamque in ipſum fiduciam ipſe verbis expreſſit. Qua propter cum Piſtor ob panem Monialibus ad quotidianum vſum aliquandiù exhibitum, pecuniam ab eo peteret, nec ſoluendi facultas ſuppeteret; rē Dei curæ committens videntibus tum quidam repentè affuit, qui tantundem pecuniæ, quantum Piſtori debebatur tacito eleemoſinam exhibentis nomine, ipſi admiranti perſoluit. Quod & haud ſemel in eiuſcemodi neceſſitatibus, Deo præfidenti contigit; Illud autem admiratione dignum quod cùm magis vrgeret inopia, nec ipſe eleemoſynam ab aliquo Ciuium peteret, opportune tamen à pijs hominibus eleemoſyna nunquam deeſſet, vt ipſemet his aliquandò verbis in ſua ad me, mei vt porè amiciſſimus, reſcribens epiſtola ſic teſtatur: *Scias velim* (inquit) *quòd ego nec eleemoſynas peto, nec quemquam in noſtra Ciuitate, aut foris ad procurandas eleemoſynas mitto. Sed totus Deo præfidens, prouidam, liberalemque ſatis ipſius manum experior; & ne gratis id proferam totus à prouida Dei, haud hominum manu pendens, vltroneas quoque piarum eleemoſynarū oblationes haud ſemel Diuino præſidens auxilio reſpui; adeoquè cum Alphonſut Eminentiſſimus Cardinalis S. R. E. Litta, Archiepiſcopus Mediolanenſis (qui magni eum ſemper fecit) conceptis iureiurando verbis etiamſi decem millium nummorum aureorum pro pijs exrendis operibus, debitum aliquando contrahi opus fuiſſet, ſe totam pecuniæ ſummam ad minimum vſque quadrantem pro meo ſtatim libitu exſolutarum vel ſuo ſcripto fidem chirographo oppignoraſſet, ego charitatem ipſius admirans, & à Deo retributionem precatus, chirographum prædictam laceraui. At ille haud impreſſa in proximos charitatis exhibitione contentus, aliam iterum ad me, quę ampliorem, ac indefinitè loquendo pecuniarum pro eleemoſynis ſummam continebat, apocham Mediolano tranſmiſit, quam ego acceptam, debitas Deo, & ipſi gratias referens, ad ipſum remiſi; qui, & iterum reſcribendo, ratamquè piam exhibitiobem volens eandem ad me iterum apocham ſuæ in pauperes charitatis, nec non ſui item in me amoris teſtatiſſimo futuram argumento direxit, & ego vt ſupra à Deo ipſi dignam mercedis retributionem precatus, conſcriptam ab eo paginā lacerando apud me extare haud volui. Idem planè mihi olim cum Illuſtriſſimo Præſule Stephano Saulio, mei amantiſſimo contigit qui cùm ingens aliquando pecuniarum pondus, meoquè pro libitu expendendum tranſmiſiſſet, totam deinde mane pecuniam ad ipſum, ipſius manu, haud mea expendendam condignis exhibitis gratijs, retuli. Nec alij quoquè plures numero deſunt, qui pecunias in meum aliquando cubiculum clam deferentes meo eaſdem arbitrio expendi volebāt, quod ego conſtantiſſimè facere recuſaui, illis planè vſus verbis. Ego quidem* (inquit) *ad Deum trahere hominum animas libenter volo, non autem pecunias hominum ad me attrahere.* Sic ille. Vir igitur Dei cum tam à petendo alienus, & in oblatis ſibi recuſandis pecunijs conſtans perſiſteret, torquè pijs manum operibus admoueret, ſummæ cordatis quibuſque viris admirationi fuit, qui rem nonniſi miraculo adſcriběres affirmabant, quod niſi è Cœlo ipſi pecunia prouenirer, talia, ac tanta pauperum ſubſidio præſtare tamdiu minimè potuiſſet.

Fiducia ipſius in Dei prouidentia

Eleemoſynas & ſi nō petat, his tamen ſemper abundat

Eminentiſſimus Alphōſus Cardinalis Litta Mediolanen. Archiepiſcopus eleemoſynas ſubminiſtra

Se non tam pecunias ad ſe, quàm ad Deum animas velle trahere aſſir.mat.

Porrò charitati Vir pius adeò, & miſericors ac patiendi cupidus pœnitentiæ inſuper, ac patientiæ virtutes mirificè iunxit; vt Deo magis, magiſque ſe ipſum exercendo, placeret. Macerando itaque ſe ipſum ieiunijs, aſſiduè vacabat, adeoque ter in hebdomada ſolo pane, & aqua contentus à reliquis cibis penitus abſtinebat

Auſteritas vitæ, & patiendi deſiderium.

Auſteritas vitæ, & patiendi deſiderium.

nebat, pro delicijs verò, & vt alios,haud ſe ipſum falleret,& nè ſolo pane, & aqua ieiunans crederetur, & quo id ipſum veraciter poſſet aſſerere, abſynthij folia obſonij adinſtar gratiſſimi inter manducandum addebat; reliquis verò diebus, cum aliorum cibis de more vteretur, appoſitas ſibi carnes, abſinthij puluerem reſpergendo duloorabat, cautè adeo, vt qui ipſum manducantem videret, pium ipſius ſtudium non aduerteret. Feria autem ſexta, Dominicæ memor Paſſionis pani,vt ſpiritui haud palato earnis amareſcendo ſaperet, ſel adijciebat, quo planè modo ingenioſus pœnarum Chriſti imitator, ac pœnitentiæ inſuper exercēdę percupidus,quotidianam ferè à cōſuetis aliorum cibis abſtinentiam, haud à pœnis ſibi indictis aliquando abſtinēs, ieiunātem ſemetipſum tegendo ſeruabat, Quo illa ipſi aptè Hieronymi verba ſaperent: *Cibus (inquit) illi ieiunium fuit.* Sed illud magis,magiſquè in ipſo mirandum, quòd iam ſenex, & laboribus ferè conſumptus,hanc ſibi præſcriptam ieiuniorum legem inuiolabiliter ſeruaret. Nec his contentus flagellis inſuper corpus rigidè, in ſeruitutem redigens vel octogenarius ſic affligebat. Quin & feria ſexta Chriſti patientis memoriam recolens,funiculis ſemel atque iterū acerbè ſe ipsū plectebat; A feria autem quinta, cum Dominica ex ſolemni inſtituto Cœna in Eccleſia recolitur, vſque ad Sabbathi Sancti diem, totum illud ieiunus omninò tempus tranſigens, ferreo inſuper aſperrimo cingulo, eo præſertim tempore carnem inter ieiunandum fouebat. Porrò, nè vllam daret feſſo poſt diurnos labores corpori requiem, nec ſomnum aliquandò abſque tormento ſumeret, omnē abijciendo à ſe lecti mollitiem culcitræ, in qua cubare conſueuit, rudia quædam, & ſaxis aſpera, vt durius quieſceret, ligna ſupponēs,ſternendo ſibi lectulo adhibebat.Itaquè Chriſti famulus, ſuiquè iuratus hoſtis ſuum iugiter caſtigabat corpus, vel ipſam dormienti requiem denegans,ac pœnis inſuper vel in lectulo durius pertractans. Et cum nec ad momētum otioſus aliquandò perſiſteret ad eoq; multa ſolus ipſe plurium Layeorū munia obiret,& Cuoquinæ item vacans,defatigatuſquè eum in modum veſperi; vt

Hieronymus in epiſt. 19. lib. 3.

Vel lectulo feſſus recumbens, patiendi tamē cupidus.

amplius pedibus ſtare non poſſet,ſemper tamen lætus, vegetuſq; ſemper apparuit, conqueri vix aliquando obauditus, ac nullam vel requiſitus, rogatuſquè, oblatam ſibi à Superioribus indulgentiam admittens, quo illa ipſi verè Apoſtoli verba congruerent: *Abundantius (inquit) illis omnibus laboraui.* Qui demum à Deo ad mercedem laborum euocatus, forti, inuictoquè animo, ac laborandi deſiderio ad vltimum vſque diem diues, cum mortis diem præſagiens, iam multis palam prænunciaſſet,die 27. Octobris,Salutis Anno 1665. ætate octogenarius paraliſi correptus plenus dierum ęternitatem lætus adiuit, Camerini in pace obdormiens. Magnus autem totius populi, & confluentium ex varijs circumadiacentibus locis ad ipſius cadauer inuiſendum, venerandumquè concurſus factus eſt ſingulis eius charitatem, ac virtutes certatim prædicantibus; Nec verò è Cœlo defuit, apertis quoque ſignorum, vt in Epiſcopalis fori tabulis conſtat) ipſius meritis teſtimonium, ac ipſius res reliquiarum ad inſtar certatim à confluentibus habitæ ſunt, eunctis ferè haud alio ipſum, quàm communis pauperum parentis nomine appellantibus. Corpus autem eius per dies aliquot inſepultum, tandem in Patrum Congregationis ſepulchro depoſitum eſt.

1. Chorint. 15. 10.

Paraliſi correptus octogenarius decedit.

Illud demum narratis hactenus ſubtexendum eſt,Dionyſium videlicet tùm ob ſuauitatem morum, tùm etiam ob ſuas virtutes, viris quoquè principibus gratū, acceptumquè in primis extitiſſe, & ipſis præſertim S. R. E. Cardinalibus, qui ipſius vt potè virtutum conſcij, magni hominem faciebant:Inter quos Cæſar Cardinalis Gherardus, Camerini olim Epiſcopus familiari ipſius conſuetudine, & colloquijs adeò delectabatur;vt tùm largas ipſius manu eleemoſynas daret, tùm ipſius quoq;in rebus cōſilia vltrò exquireret: Nec item ipſum, vel dum Coci officio in Congregationis Domo fungeretur, ſæpè, ac ſæpiùs in coquina adire, & per longas ibi ſecum moras trahere minimè dedignaretur; Quàm ſapidè autē de animarum, ac ſalutis negotio hic præcunctis ſentiret,ac loqueretur,verbum quod Cardinali eidem Epiſcopo ſemel ſuggeſſit,ſatis oſtendit. Iſthæc enim ipſi

Ob vitę ſanctitatem ſapientiſſimis viris charus.

Quid olim Cardinali Epiſcopo animæ negotiū inculcans dixerit.

Charitatis dignitas, & prærogatiua inter virtutes.

tetquè: *Charitas* (inquit) *operit multitudinem peccatorũ*. Adeoque *per Charitatis largitatem* vt Magnus ait Leo, *aut peccatum vincitur, aut declinatur*. Quapropter Ioannes dilectus Chriſti Apoſtolus

Ioannis cap. S. Leo Papa ſer. 2. de Aſcenſ. Domini

illud dignam vt pote charitatis prærogatiuam, & vnicam ſimul Chriſtianorum vitæ teſſeram proponẽdo agnoſcit, vt ſi quis proximum diligit, ſe quoque diligi à Deo, ac Deo item ſe viuere pro certo habeat; ſi autem è contra Charitate deſtituitur, ſublimioris pariter vitæ ſe luce orbatum intelligat: *Nos ſcimus* (inquit) *quia tranſlati ſumus de morte ad vitam, quia diligimus fratres*.

Ioannes 1. cap. 3. n. 14.

Enimuerò qui charitatem Dei munere poſſidet, vitam quoque ſe proculdubio poſſidere, nec mortis, ac Tartari ſubeſſe tyrannidis iugo præfidit: Quapropter aptè in rem Auguſtinus: *Vnde ſcimus* (ait) *quia diligimus fratres? Nemo interroget hominem, redeat vnuſquiſque ad cor ſuum, ſi ibi inuenerit charitatem fraternam, ſecurus ſit, quia tranſiit de morte ad vitam*.

Auguſtin. tractat. in Ioannem.

Charitatis dono fit vt, qui diligit proximum, à Deo quoq; diligatur.

Quod quidem verum adeò eſt, vt iuremeritò Apoſtolus charitate orbatos, vitæ ſimul expertes omninò renuncians, ſic rem definiat: *Qui non diligit, manet in morte*.

Ioannis 1. cap. 3. n. 14.

2. Ea autem Charitatis vis eſt, & ſic grata, acceptaquè ad Deum placandum vnica ipſius oblatio, vt charitatem holocauſtis, ac ſacrificio longe Chriſtus anteferendam edixerit: *Honorem ſuum* (inquit Chryſoſtomus) *Deus deſpicit, dum in proximo charitatem requirit*.

Chryſoſt. ho. 16. in Matt.

Charitas ſacrificiorum oblatione ipſius Chriſti ore anteferetur.

Digniſſima verò eiuſmodi oblatio ad promerendam Dei gratiam, ipſi præ cunctis arridet, adeoque iuxta Chryſoſtomum: *Diligere proximum tanquam ſe ipſum maius ſit omnibus holocauſtomatibus, & ſacrificijs*. Qua propter, *qui ſpirituum ponderator eſt Dominus*. Sic ſuis Chriſtus charitatem inculcando cõmendat: *Hoc eſt* (inquit) *preceptum nouum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos*.

Ioannes cap. 13. 14.

Ad quod ſuum item egregiè Auguſtinus ſtylum inflectens: *Mandati* (inquit) *repetitio commendatio eſt, &c.*

Auguſtin. in cap. 15. Ioãnis

Charitatis, ipſiuſque mãdati repetitio, commendatio eſt ex Auguſtino.

Charitatis verò ſubinde elogia magno mortalium emolumento ſubtexens, eiuſquè merita extollens: *Vbi charitas eſt* (inquit) *quid eſt, quod poſſit deeſſe? Vbi autem non eſt, quid eſt: quod poſſit prodeſſe*. Ac ſi charitas cuncta ſe ipſa præſtet, at legi quodãmodo deſit, quiquid charitati ſubtrhaendo, deeſſe contingit, adeoque apte Ioanaes Apoſtolus ſic rem definiens: *Qui non diligit, manet in morte, quia in tenebris eſt*.

Vbi charitas eſt nihil deeſſe vbi non eſt, nihil prodeſſe poteſt.

Auguſtinus tract. 83. in Ioannem.

Haud igirur vita, & luce dignus, proximi charitate; quæ animæ vita, & lux eſt, deſtituitur. Quapropter Chriſtus ſeruo illi, qui debitor decem millium talentorum extitit, *non conuiciatur* (inquit Chyſoſtomus) *debitori, miſertus fuit, quando verò is aduerſus cõſocium crudelitatem exercuit, tunc ſeruum, ac ſeruum nequam appellauit*.

Ioannis c. 15. 12.

Chryſoſt. hom. 62. in Matt.

At latro è contra Chriſti in patibulo ſocius, ac inter pœnas conſors, præcipuo fraternæ charitatis merito ſua apud Deum, Gregorio teſte, lucra prouexit: *Charitatem Latro* (inquit) *in morte ſua viuaciter tenuit, qui fratrem, & collatronem pro ſimili ſcelere monentem, & de iniquitate ſua arguit, & ei vitam, quam non cognouerat, prædicauit*.

Gregor. moral 18. cap. 23.

Seruo abſq; pecunia ad debita ſoluẽdum, dominua non iraſcitur ſed ipſi abſque charitate erga proximum regẽdæ inſultat.

Ingens quippè ergà proximum Charitas ipſi Paradiſum pro mercede contulit, & meritò hic lucrando profecit; ſui etenim oblitus, primum in alterũ egregiè charitatem dictis, factiſque exercuit. *Ne tu* (inquit) *times Deum, &c.* nam vt optimè Chryſoſtomus narrat: *Suas* (inquit) *neceſſitates prætermittens, aliorum vtilitatẽ cogitabat, & Magiſter pẽdebat in Cruce, & ſanis perſuaſionibus alium inuitabat ad vitam*.

Lucæ cap. 23.

Chryſoſt. hom. in Lucam.

Latro in Cruce nudus charitate tamen in alterum diues, Regnũ pro mercede lucratur.

Hinc iuſto Auguſtini calculo: *Nõ diſcernuntur* (inquit) *filij Dei à filijs Diaboli, niſi charitate, &c. Quidquid habes, ſi hoc ſolum non habeas, nihil tibi prodeſt*. Et poſtea ſubdit: *Habere* (inquit) *charitatem, & malus eſſe non poteſt*.

Auguſt. tract. in Ioannem.

Charitas filios Dei, & filios Diaboli diſcernit ex Auguſtino:

Charitas igitur ſola hominem Dei filium, & amicum ipſius renunciat; & qui charitate diues hinc exit, perennis proculdubio vita dignus, Dei plane calculo oſtenditur: *Venite* (inquit Chriſtus) *benedicti Patris mei; eſuriui enim, & dediſtis mihi mãducare, ſitiui & dediſtis mihi bibere*.

Matthæi cap. 25.

Charitas itaquè haud miſericordiæ operibus expers promptum, expeditumquè in Dei Regnum aditum tibi obtinet.

Baronius an. 385. nu. 23

Placilla Auguſta Theodoſij vxor in Deum, ac proximum conſpicua.

3. Vt dictis verò opportuna exemplorum auctoritas præſto ſit, Placilla Auguſta Theodoſij Imperatoris vxor, cum bonis operibus, ac præſertim miſericordiæ in pauperes exercendæ inten-

Digitized by Google

dit, cond'gnis ſubinde tum viuens, tum mortua la dibus cumulari, ac felicem, exoptatumquè vitæ finem conſequi meruit. Sed quæ potiſſimùm eius virtutum merita ſint, Theodoretus, vbi egregias Theodoſij laudes recolit, eiuſdem ſanctæ vxori, à qua ſuum habuere principium, acceptas refert; hec enim nō abſque magnis præconijs in medium affert: *Coniux eius* (nempe Placilla) *nunquam deſtitit Diuinas leges eidem Theodoſio in mentem redigere, ſequè primum eiſdē accuratè ipſa erudierat. Si quidem ea nō Imperatoris principatu ſe inſolenter extulit; ſed diuinum, quo flagrabat, deſiderium augere ſtuduit. Quippè beneficij magnitudo amorem erga Dominum multò reddit ardentiorem. Itaque ad eos ſubleuandos, qui mutilata corpora, membraquè omnia labefactata haberent, nihil non diligentię, et curę adhibuit, atque ad eam rem non ſeruorum, ſeu ſtipatorum opera vſa eſt; ſed illa ipſa hoc fungi miniſterio, adire eorum hoſpitia, et ſingulis neceſſaria ſuppeditare voluit. Simili quoqae ratione Eccleſiarum hoſpitia viſere, ægrotis in lecto decumbentibus curationem adhibere, tractare ollas, inſculum guſtare, patinam illis deferre, frangere panem, offas porrigere, eluere pocula; omnia denique alia munera obire, quæ ſerui, et ancillæ exequi ſolent. Atque illis, qui eam ab hoc genere miniſterij auocare ſtudebant, reſpondit: Aurū diſtribuere decere Imperatorem; ſe autem pro ipſo Imperio, ei, qui id ipſum dederat, illam operam offerre debere. Quin etiam percrebrò ſolebat marito dicere: ſemper te, mi Vir, oportet cogitare, qui olim fueris, et qui iam ſis; iſtá aſſiduo animo complectens, non te ingratum oſtendes erga Patronum, ſed Imperium, quod ſuſcepiſti, iuſtè, & legitimè gubernabis: atque eo ritè adminiſtrato, eum qui ipſum donauerit, auguſtè, ſanctequè colas. Einſmodi ſermonibus ſemper cum Viro habitis ſemina virtutum animo eius mandata præclariſſimè, commodiſſimequè rigauit.* Hæc Theodoretus digna præ alijs Chriſtianæ, atquę auguſtæ pariter fœminæ virtutū monumēta deſcribit, quæ tam ſub ipſo ſobrium ſceptro non ſecus ac ſeruili ſub iugo, tamquè ad virtutes compoſitum intus in pectore animum gereas, quæ ſunt præcipua mulierum duntaxat pœnitentium ornamenta, velut gemarum pretioſa monilia cunctis ctis contemplanda præſetulit.

Theodoret. lib. 5. cap. 18.

Egregiæ ipſius virtutū quibus præfulſit dotes.

Charitas in pauperes, ac debiles, & cura in his ſubleuandis.

Aegrotis quoque operam impendit.

Summa ipſius in imperiali culmine modeſtia.

4. Iure igitur piæ fœminæ Diuinū illud oraculum conſonat: *Vana eſt gratia, & fallax pulchritudo; mulier timens Dominum, ipſa laudabitur.* Laudabilior ſiquidem in ea extitit interior animi, pulchritudo, quàm curioſa, vt in reliquis fœminis accidit, corporis forma, ac rerum temporalium iunctus charitati contemptus magis eminet, quàm vel omnis Regiæ ſtirpis ſplendor. Porrò hæc dignam Theodoſio, ac ſe ipſa prolem, Romano Orbi peperit, Arcadium videlicet, ac Honorium, & Pulcheriam, quæ viuēte adhuc Matre tenella infans deceſſit, in cuius funere Gregorius Nyſſenus, qui tunc præſens Conſtantinopoli erat, panegyrim habuit, de qua, & in Placillæ, ſeu Flacillæ Matris funere hæc meminit: *Quando igitur* (inquit) *fecit diſtributionem? cum tres eſſent liberi; hæc enim bonorum capita ſunt, qui virilis ſexus eſſent, apud Patrem reliqui, qui Regno eius præſidio eſſent: ad ſuam verò partem ſolam filiam pertinere exiſtimauit.* Hæc ille.

Dei timor magis, quam formę decor in fœminis ſuſpicitur. *Prou. cap. 31.*

Nec tam gentis ſplendor quam ſplendoris contemptus mirandus.

Gregorius Niſſenus orat. in funere Placillæ.

Ipſius laudes in funere Niſſenus celebrat.

5. Porrò mirus, perpetuuſquè Catholicæ Religionis, quo pia, & auguſta fœmina flagrabat, Zelus, hanc ſingulariter Chriſtiano Orbi ſpectabilem fecit; Eo quippè Arrianos impios odio proſequebatur, vt eos æquè ac ſacrilegos idolorum cultores exhorrens, haud execrandum minus hæreſis piaculum Idololatria computaret, quod ad cumulum ipſius laudum Gregorius his verbis recenſet: *Simulacrorum* (inquit) Niſſenus *odium commune eſt omnibus, qui fidei participes ſunt: ſed eius præcipuum, quod Arrianam infidelitatem ſimiliter, atque ſimulacrorum cultum abominabatur. Non eos, qui in creatura diuinum Numen eſſe exiſtimarent, nihilo minora colere, atque venerari putabat, quam qui ex materia ſimulachra efficiunt. At rectè, ac piè ità iudicabat. Nam qui creaturam adorat, etiam ſi in nomine Chriſti id faciat, ſimulachrorum cultor eſt, Chriſti nomen ſimulachro imponens. Idcircò cùm didiciſſet, quòd non ſit Deus recens, & nouus, vnam Deitatem adorabat, quæ in Patre & Filio, & Spiritu Sancto glorificatur. In hac fide*

Zelo Religionis luccēſa Arrianos exhorret.

Niſſenus in Placillę laud. vbi ſupra.

Hæreſim æquè, ac idololatrię ſcelus auerſatur.

creuit

creuit, in hac viguit, apud hanc ſpiritum depoſuit, ab hac oblata eſt ſinui Patris fidei Abrahami iuxtà fontem Paradiſi. Quibus profectò notis illibatam auguſtæ fœminæ, & quam perpetuo coluit, Religionem; atque implacabile, quo aduerſus Arrianos iugiter exarſit, odium palam cunctis fieri voluit, ex quo feliciſſimum, hæc ſibi vitæ exitum, & ad Cœli gaudia tranſitum parauit.

Felix eius è vita deceſſus

Claudianus item metro ipſius laudes canit.

6. Huius verò Flacillæ Claudianus Poeta meminit in carmine, quod de Serenæ laudibus, cecinit; hec enim ibi.

Claudianus de laud. Serenæ.

Flacillam Mariamquè —— & infra
Commotum Flacilla virum ——

Fuit autem ipſi cognomen Aelia, vt in celebri numiſmate apud Baronium videre eſt, ac idem Poeta docet cum ait:

His fontibus Aelia fluxit.

Placilla, Aeliæ cognomentum habuit.

Hæc quippè ſuam ab Hiſpanis trahebat originem, vbi Aelia familia clariſſima extabat, ex qua pariter Aelius Hadrianus, quem æquè ex Hiſpania oriundum Spartianus affirmat; ſed bonis impensè operibus fœmina, & ſi, de amplius, quàm ſceptro clara, Cœlo demum inſeri meruit, vti quæ præmiſimus, SS. Virorum monimenta euincunt.

Spartianus in Hadriano.

6. Charitati verò ea potiſſimum vis, ac prærogatiua ineſt, vt & ſi chara in primis vnicuique vita, ac dulcis vitæ præ cunctis amor arrideat, & mori ipſius naturæ ductu quiſque refugiat; pœnitentiæ tamen impulſu, at ſupernæ Charitatis imperio, ac perennis adipiſcendæ ſpe gloriæ ipſam, quam cuncti horrent, mortem amplectatur, vitamquè ipſam charitatis quiſque obſequio addictus vltrò, libenterque profundat. Quod Dux olim militum, & ſacri religioſique Dominicanorum Ordinis vel ſuo ſatis exemplo oſtendit, de quo iſthæc Cantipratanus: *Dux quidam* (inquit) *in Hungaria potentiſſimus relictis in Principatu filijs, Ordinem Prædicatorum intrauit. Erat autem ſufficienter literis inſtructus, & factus eſt egregius, & deuotiſſimus Prędicator. Irruentibus ergò Tartaris, & Priore domus cum Fratribus fugiente, petiuit idem Frater quondā Dux, vt in ſolatium dimitteretur debilium Populorum, dicens ſe confectum ſenio, & etiamſi non occideretur à Tartaris, in proximò tamen moriturum. Permiſſus igitur remanſit in domo Fratrum, & admonitione dulciſſima pauperibus, et debilibus, qui fugam inire non poterant, ad patientiam confortans, ipſe vſque ad irruptionē Barbarorum pronus in oratione, et lacrymis in Eccleſia in modum Crucis extenſus, ante Altare iacebat, et ſic ab impijs eſt occiſus.*

Charitas, mortem quam caro ipſius refugit amplectitur.

Rainaldus an. 1241. n. 24

Dux in Hūgaria potēs ſæculo ſe abdicans irruentibus Tartaris in clauſtro immotus remanet.

Cantipratanus lib. 2. cap. 44. n. 2.

Ab impijs in Eccleſia orationi intentus occiditur.

Recedentibus ergò Tartaris, ad Domum Fratres reuerſi ſunt, & Fratrem quondam Ducem lanceis terebratis pedibus, et manibus, atque confoſſis omnibus membris et cerebro excuſſo de capite, coram Altari, vt dictum eſt, inuenerunt; quo piaculo cùm cuncti Fratres nimium ad lacrymas mouerentur, quidam præ cæteris horrens ingemuit dicens: Tu Domine Deus, quare tantum Virum tam iniqua morte, et peſſima paſſus es interire? Cumquè in luctu, lacrymis, et redargutione iudiciorum Dei, tribus diebus, et noctibus ferè ieiunus, et ſine ſomno penitus permaneret; tandem in exceſſu mētis raptus vidit per viſum, quem fleuerat, dicentem ſibi: Nonne oportuit Chriſtum pati, & ita intrare in gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et hęc dicens diſparuit, Fratriquè querulanti Diuina iudicia, quæ inſcrutabilia ſunt, verborum breuitate, & auctoritate ſatisfecit. Hæc Cantipratanus, qui charitatis eximiæ, haud obſcurum iſtud cunctis ob oculos argumentum proponit.

Dolentibus eiuſdem necem Fratribus, apparens ipſos conſolatur.

7. Charitas igitur, *quę* (vt Apoſtolus ait) *non quærit, quæ ſunt, & omnia ſuffert:* Suos vltrò periculis, ac morti ſpontè, libenterquè deuouet, & vt alijs proſit, volens ſe ipſam impendit; quod Bernardus Sodalitij montis Oliuetani conditor, Vir olim pietate in primis, ac charitate præcipuus; oſtendit, qui ad Deum magis, magiſquè promerendum, ſe totum, operamquè ſuam omnem publico bono, ac ſuorum ægrotantium ſaluti dicauit. Cùm enim ingens, funeſtaquè lues Anno Chriſti 1348. totum ferè terrarum Orbem feraliter depaſceret, adeò vt nulli Ciuitati, ac loco parcens cunctos paſſim abſumeret, pauci admodum ex tanta calamitatis clade fuere ſuperſtites. Is enim, ac tantus mortuorum numerus extitit, vt computari vix poſſet, quemamodum in M. S.

Apoſt. epiſt. ad 1. Cor. c. 13.

Bernardus ſodalitij Mōtis Oliuetani Auctor ſe ipſum aliorum ſaluti deuouet.

Rainaldus an. 1348. nu. 35.

Vaticano,

Vaticano, vbi de peſtilentia ſub Clemēte Sexto mentio incidit, & nobis iterum conſultò hìc opportunè, ac repetenda eſt; In præmemorato autem codice hæc planè verba leguntur: *Huius* (Clementis

M.S. bibliotech. Vat. ſig. num. 20. 40. in Clem. VI.

ſcilicet) *tēpore fames validę fuerunt penè per totum vniuerſum. Item anno quinto ſuæ Coronationis mortalitas terribilis, et*

Lues ſub Clem. VI totum orbē deuaſtando perſuadit.

fortiſſima incæpit per totum vniuerſum Mundum, et durauit per tempora, ita, et taliter; quòd de centum perſonis tam marium, quàm mulierum, et tam iuuenum quàm ſenum vix ſuperuixerunt in exitu dictæ mortalitatis, ſine epidimiæ decem perſonæ, et in aliqua parte Mundi poenè quinque de centum. Verùm quoto hæc lues tempore perdurauerit, ſic alius

Geſta Clementis, Papæ Sexti apud Boſq.

geſtorum Clementis ſcriptor anonymus tradit: *Hæc peſtis* (inquit) *durauit vltrà annum prędictum, immò et per duos ſequentes in diuerſis partibus, vbi non fuerat, ſe dilatando.* Quibus conſentanea (vt alibi inuuimus) ſubdit Petrarcha qui, & lugubri ſtylo immenſam Orbis calamitatem proſequutus, hanc quidem mortales plures quodāmodò, quàm vniuerſale diluuium abſumpſiſſe, his planè verbis affirmat:

Franciſcus Petrarcha epiſt. fam lib. 8. epiſt. 27.

8. *Iam* (inquit) *annus integer, iamquè alterius bona pars abijt, ex quo nihil viro dignum non dicam facere; ſed ne loqui quidem contigit, tonante vndique, ac fulminante ferociter fortuna. Qua in re benigno ſub iudice excuſer, ſi ad examen venerit. Quando hoc poſteritas credet fuiſſe tempus ſine Coeli, aut telluris incendio, ſine*

Matthæus Villanus lib. 1. c. 2. & alij.

bellis, aut alia clade viſibili, quo non hęc pars, aut illa terrarum, ſed vniuerſus penè Orbis ſine habitatore remanſerit. Quando vnquā tale aliquid viſum, aut fando auditū? quibus hoc vnquā Annalibus lectū eſt, vacuas domos, derelictas Vrbes, ſqualida rura, arua cadaueribus anguſta, horrendam, vaſtamquè toto Orbe ſolitudinem? Conſule hiſtoricos, ſilent. Interroga Phiſicos: obſtupeſcunt. Quære à Philoſophis:

Calamitas fidèm omnem transferd itur.

humeros contrahunt, frontem rugant et digitulo labris impreſſo, ſilentium iubent. Credet iſta poſteritas, cùm ipſi qui vidimus, vix credamus, ſomnia crediturì, niſi experrecti apertis hæc oculis cerneremus, et luſtràta Vrbe funeribus ſuis plena, domum reuerſi, exoptatis pignoribus vacuam illam reperientes, ſciremus vtique vera eſſe, quæ gemimus. Hæc aliaque præmemorans auctor, dum luem omnium acerbiſſimam, mortuorumquè innumeram ferè multitudinem viuis in tabula coloribus vnicuique ob oculos exhibet contemplandam; cuius & arcanam ſubinde cauſam altiùs ſuis in paginis rimari non deſinit, ad quem nos pium Lectorem apud Rainaldum in ſuis Annalibus hæc narrantem conſultò amandamus.

Vualſingam. in geſtis Anglorum in Eduardo 3.

9. Incredibile autem dictu eſt, vt ex Vualſingamo traditur, quot myriades myriadum Paganorum peremerit: quo flagello infideles ob ſuperſtitionem veterem ſe perculſos rati, ad ipſa Chriſti Sacramēta profugerint; hæc enim ſcriptor laudatus habet: *Sed comperto* (inquit) *quod in ſecta Chriſtiana eadem peſtis inualeſcit, iterum ad vomitum reuertuntur.* Ita miſeri cum nō perpenderent & apud Chriſtianos non deeſſe debere ſupplicia, qui ſuis etiam ſceleribus non carerent: ſed fidelium calamitas cum ipſorum calamitate conferenda non fuit, vt Villanus affirmat. Porrò dum ſæuiſſima peſtis paſſim vbique locorum recrudeſceret, deuaſtaretquè Prouincias, quin tum Orientales, atquè Occidentales Regiones, in Religioſæ vitæ ſectatores ſuam eum in modum vim exercuit, ac tantus Religioſorum hominum numerus epidimiæ morbo abſumptus eſt, vt exhauſtis Monaſterijs; Cœnobijſquè priſtinæ auſterioris (vt Rainaldus in ſuis Annalibus tradit) relaxandæ vitæ occaſione ſuborta, pia, ac laudabilis diſciplina vetus ſit penitus intermiſſa cum præcipua ſanctitatis, & ſcientiarum item lumina in Sacris hominum Ordinibus, magno Chriſtianæ Religionis damno deſiderari contigerit.

Pagani flagello eiuſmodi reſipiſcunt de fide Chriſti amplectenda cogitāt.

Matthæus Villanus lib. 1 cap. 2.

Luem in Chriſtianos graſſantem videntes ad vomitum regreſſi.

S. Antonin. 3. par. tit. 21. c. 1. § 3. Vualsingam. ro. 3. an. 1348

Religioſorū hominum ordines laxari contigit.

10. Inter præcipuos autem Viros, quos morbus abſtulit, vnus fuit Bernardus Sodalitij montis Oliueti Auctor, qui hoc planè anno Senis diem feliciter clauſit, dum veluti Paſtor bonus animam ſuam pro ouibus tradens, pro charitatis obſequio nōniſi æterna temporalē vitam commutauit; de quo iſthæc præclari inſtar tituli Ferrarius monimenta laudum in ſuis hiſtoriarum paginis opportunè commemorat. *Bernardus* (inquit) *vbi ſui Ordinis confirmationem ab eodem Pontifice, nimirum Ioanne XXII. etiam a Clemente VI. et vt palam teſtatur diploma ampliſſimū, Aueniomem profectus obijt.*

Bernardus ſodalitij Montis Oliuetani auctor lue correptus obit.

Ferrarius die 22. Auguſti ex M.S. Chronico Ordin Oliuet.

Digitized by Google

Extat in Bulla in Clemente VI. conſti. ut 2.

obtinuiſſet, annoſquè viginti ſeptem ei optimis legibus communito præfuiſſet Senis, dum ſuis Monachis peſtilentia, quæ tunc graſſabatur in ea Vrbe, infectis proprÿs manibus inſeruiret, & ipſe percuſſus peſte, ſpiritum Deo reddidit anno ſalutis M. CCC. XLVIII. Kal. Septembris. Quibus Ferrarius in Viri laudem narratis, nobilis inſtar coronidis, Bernardo eximiæ erga proximos charitatis feruore ſuccenſo, ac pro iiſdem ſe vltrò, ſpontèque deuouenti hæc inſcribit: *Etſi eum* (inquit) *vti Beatum in monte Olineti, vbi corpus aſſeruatur, veneratur; haud tamen officio Eccleſiaſtico colunt, nondum ab Apoſtolica Sede facultate impetrata.* Et hæc de Bernardo pia charitatis erga laborantes lue officia præferente hic enarraſſe voluimus.

Ferrarius vbi ſupra.

Dignum tanto Viro eiuſque virtutibus elogium.

11. Et impenſa quidem charitas (vt hæc vel obiter iam dictis inſeramus) ac pia Chriſtianorum manu lue laborantibus opera, tanti apud Deum meriti eſt, vt ipſius quodammodo martyrij coronam, & è proximo laudes attingat. Quapropter ſolemnis, ac digna compluriũ in Romani Martyrologij tabulis mentio recolitur, qui infirmis eiuſmodi miniſtrando charitatis gratia mortẽ obiere; hæc enim ibi. *Alexandriæ commemoratio Sanctorum Presbyterorũ, Diaconorũ, & aliorum plurimorum, qui tempore Valeriani Imperatoris, cum peſtis grauiſsima graſſaretur, morbo laborantibus miniſtrantes, libentiſsimè mortem oppetiere, quos velut Martyres religioſa piorum fides venerari conſueuit.* Quibus & iſthæc in ſuis Baronius notis ab Euſebio mutuatus ſubtexit: *Ex patribus* (inquit) *qui virtute erant præſtantiſsimi, in hunc modum mortem oppetierunt, quorum nonnulli erant Presbyteri, alÿ Diaconi, quidam è populo; Virtutis ergò multùm laudati, adeò vt iſtud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem, & robuſtam fidem ſuſcipiebatur, nihil à Martyrÿ ſplendore abeſſe videretur.* Hæc Dionyſius, dum iſtorum laudes dignè proſequitur, ſcriptiſque commendat. Quoniam verò opportuna hìc mentio incidit, haud ingrato à nobis ſilentio prætereundum eſt, nonnullos, at ſumma ob id quidem dignos laude, recurrente anno redempti Orbis M. DC. LVI. cum peſtis in Vrbe

Martyrol. Rom. die 28 Febr.

Obſequijs & opera lue laborantibus impenſa, pro martyrio computatur in Romano Martyrologio.

Euſebius hiſt. lib 7. cap. 16. & 17.

Plurium eiuſdẽ Chriſtianorum magna apud Euſebium mentio ſub Valeriano Imperatore.

ſub Alexandro Romano Pontifice huius nominis Septimo graſſaretur; tum è Religioſorum cœtu, tum ex piorum hominum numero, pœnitentiæ potiſſimum cauſa ad impetrandam ſibi à Deo culparum veniam, & charitatis in proximos exercendæ zelo adductos, ſe ad inſeruiendum, ac miniſtrandum epidimiæ morbo laborantibus ſpontè, libenterq; obtuliſſe, qui ſubindè iu laudabili eiuſmodi opere vita ſimul, & charitate egregiè perfuncti deceſſere. Inter hos quidem Petrus Franciſcus Scarampus Vir illuſtris proſapiæ, clariſque ortus natalibus, iuremeritò adnumerandus eſt, qui cum primùm à Virorum Principum aula receptui canens, in Congregatione Oratorij ſub S. Philippi Nerii inſtitutis adſcriptus, omni virtutum ſtudio floreret, is breui tantùm profecit, vt non multo poſt ab Vrbano VIII. inter obortas Anglicani Regni procellas ad ingruentes illorum temporum calamitates quoquo modo ſedandas, ſolandoſque Catholicos ſub onere fatiſcentes, in Hiberniam Apoſtolici Nuncii inſignitus munere directus, ſummis iniunctam ſibi Prouinciam laudibus gerens, ac ingenti Catholicorum prouentu munus per aliquot annos exercuit. Indè verò ſuo poſt benè functus munere ſub Innocentio X. in Vrbem reuocatus Congregationis Oratorii præfecturam ſibi vltrò à Patribus delatam inuitus, nolenſque ſuſcipere compulſus eſt. Quo in munere dum totus incumbit noua exercendæ charitatis occaſione permotus, ac epidimiæ morbo languẽtibus inſeruire cupiẽs, vt ſuã vir vtpotè Apoſtolicus, charitatis gratia, proximorum beneficio vitam impenderet, illa ſecum Apoſtoli verba repetebat: *Ego* (inquit) *me impendam, & ſuperimpendar pro animabus veſtris.* Ingenioſa itaque vſus arte, ad publicam ægrotantium domum ad S. Bartholomæi in Tyberina inſula profectus, morarum impatiens, pauperum ſe ibidem obſequio deſtinandum curauit. Quod autem impensè adeò cupiebat, feliciter aſſequutus eſt, iuncto inſuper ſibi operis ſocio Virgilio Spada noſtræ item tũc Cõgregationis Presbytero, pari charitatis feruore, ac propoſiti zelo, qui Pontificiis primùm

An. 1656. dum lues in Vrbe graſſatur piorũ hominum charitas effulſit.

Petrus Franciſcus Scarampus vita clarus natalibus, charitate in proximos apud Deum clarior.

Ab Vrbano VIII. Nũcij Apoſtolici munere ac titulo in Hiberniam miſſus poſteà rediens Congregationis Oratorij præpoſitus.

Apoſt. 2. ad Chorint. c. 2. 15.

Peſtilentiæ tempore ſe ægrotantiũ obſequio deuouet.

Virgilius Spada Congregationis Oratorij, ipſi comes adiũgitur.

primùm eleemoſynis ſub Innocentio X. Præfectus, ac demum ſub Alexandro VII. Archihoſpitalis S.Spiritus in Vrbe Præceptor, Pontificis iuſſu inuitus muneri, quod per ſe honorificum eſt, præeſſe compulſus, dum ſumma ibidem quotidiè ægrotis tum charitate deſeruit, tum humilitate laudabiliter è vita deceſſit. Nemine igitur è noſtris conſcio, Scarāpus feſtiuo S. Mauritii Thæbeorum Martyrum Ducis die, cuius ille inſigniis à Sabaudiæ Principibus decoratus fuerat, ad hoſpitalem domum profectus, Noſocomii præfecturam ſolo contentus labore, ac pauperum vtilitate, gratis pro ampla ſui mercede adminiſtrandam ſuſcepit. Vnum tamen ipſius menti propoſitum fuit, vt ſuam ægrotis manu miniſtrando, ſuamque ipſis operam impendens, vitam pariter pro ipſis (quod ſibi, vt diximus, dudum in votis erat) ob Dei amorem impenderet.

Clam Noſocomium adit, cuiuſque miniſterio præficitur.

12. Verùm re ſubindè comperta, ne tanti Viri, vtpotè ad magna quæque nati ſalus in apertum diſcrimen veniret, graui Superiorum imperio à miniſtrando ægrotis prohibitus, vt ab eorū commercio omnimodis abſtineret, loci duntaxat, ac Miniſtrorū ibi demorantiū præfectura contentus, mandatum accepit. Quod ille præ charitatis, qua agebatur, feruore ægro animo tulit; quippè qui re optatiſſima fraudatū ſe, ac exercendæ charitatis præcludi aditum videns, eiuſmodi, non ſecus ac pretioſa è manu corona in ſtadio prærepta, iacturam eiuſmodi non potuit non vehementer obdolere. Ad id, & illud acceſſit, quod audito plerique clandeſtino ipſius ad publicum Noſocomium acceſſu, cum Viri digniſſimi, vel in aperto vitæ diſcrimine, ac vili, vt putabant, miniſterio deſtinatum viderent, id iniquè ferentes, altiùs oblatrarent; Quod ille reſciens, ſuum è contra conceptis animi propoſitum verbis ad amicos ſcribens, ſic vltrò teſtatus eſt: *Sinite* (inquiens) *me: ſexaginta etenim anni ſunt (ſexageſimum quippè tunc ętatis annum agebat) ex quo inſeruiendi Dominis meis pauperibus in publico Noſocomio infirmis occaſionem præoptaui; & libentiſſimè quidem me cum Apoſtolo impendam, & ſuperimpendar pro fratribus meis. Parcite mihi fratres, quid enim mihi proſit, ego ſcio.* Porrò vbi primùm interdicta ſibi pia, quæ meditabatur, charitatis erga languentes officia intellexit, dolorem animi diſſimulare haud valens, hoc vno ſe ipſum releuabat, quod ſcilicet etſi ad ægrotos ipſe accedere propiùs vetabatur; futurum tamen ſperabat, vt ſerpens ægrotantium lues ad ipſum propiùs præoptantem accedens, voti compotē faceret. Quod autem dixit, hoc illi adamuſſim contigit: Enimerò cum inopina hominem loci ipſius obſequio deſtinatum, ac ipſi in aliquibus deſeruientem febris inuaſiſſet, & ipſe Diui Martini exemplo piè, humiliterquè Dominus famulo inſeruiens miniſtraret, Epidimiæ morbum contraxit, ex quo poſtea vterque deceſſit. Correptus igitur lue, ac ſe à Deo benignè exauditum videns, ingenti mox ſpiritus feruore Eccleſiæ Sacramentis prȩmuniri voluit, totuſque præ gaudio geſtiens, ac morti lætus occurrens, lue, vt ſibi in votis fuerat, breui abſumptus, ſpiritum Deo reddidit. Cui meritò ſolemne illud Chriſti verbum occinit: *Maiorem hac* (inquit) *dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Et ſic dum ſe pro fratribus offert, vitæ immortalitatem lucratus, magnum ſui cunctis deſiderium pariter, ac exemplū reliquit. Cuius corpus Superiorum permiſſu in Eccleſia SS. Martyrum Nerei, & Archilei Via Aurelia tumulatum eiuſmodi elogio decoratur:

Re conſperta ipſe, ac ſocius à miniſtrando laborantibus prohibiti.

Ad Chorint. 2. c. 12.

Diù id ſibi in votis fuiſſe, vt lue tactis inſeruiret vltrò conſtanterq; affirmat.

Libenter impendere ſe ipſum ac pro fratribus vitam ſuperimpendere præoptabat.

Beato Martini exemplo cuidam cuius ille vtebatur operā inſeruiens lnem contrahit.

Ioannis. c. 1

Breui lue correptus meritis & charitate in pauperes diem claudit.

Petro Franciſco Scarampæ,
Romanæ Congregationis Oratorij
Prępoſito;
Qui dum feruore charitatis accenſus
Peſtilentia laborantibus vltrò miniſtrat,
Eodem morbo correptus,
Optatam mortem pro mercede recepit
Prid. Id. Oct. M. DC. LVI.
Aetatis ſuæ LX.

Et hæc, vel obiter narraſſe ſufficit.

13. Miro item in proximos præ cæteris Chriſtianæ charitatis exēplo Ioānes Luſitanorum Rex præfulſit, qui aucti apud Afros Imperii, ac propagatæ Chriſti apud Aethyopes occidentales,

Ioannes Luſitanorū Rex ac propagandæ Religionis zelo clarus.

Reli-

Religionis cultu, & gloria clarus, tandé Deo charus, ingentem ſui amorem, ac deſiderium relinquens è vita abiit. Ingens quippè ipſius in Deum pietas, & charitas pariter in ſubditos præfulſit. Haud tamen deſunt, qui ſua Regem crudelitate rerum geſtarum gloriam denigraſſe affirmant. Ab Oſorio autem vir tantus ab omni prorſus iniuria vendicatur, dum propinquorum cædes ab eo patratas, non tam voluntati, quàm neceſſitati adſcribit; hæc enim, dum ipſius meritorum pręconia in ſuis hiſtoriarum monumentis recenſet, pro ipſius excuſatione in medium affert: *Attulit* (inquit ille) *quidem multis Viris nobilibus necem, & Principes etiam ſibi coniunctos interfecit, quos animaduertebat, aut parum obſequentes eſſe, aut perniciem in illum machinari; ſed id niſi feciſſet, neque regiam dignitatem tueri, neque vitam conſeruare potuiſſet.* Eius verò ſubindè laudes egregiè proſequutus, hæc habet: *Tanta* (inquit) *erat eius animi magnitudo, vt quamuis corpore in patria conſiſteret, mente tamen orbem terrarum peragraret, multaque animo frequenter agitaret, eaque moliretur, quæ ſi non fuiſſet immatura morte ſublatus, nomen illius clariſſimum reddere potuiſſent.* Et infra. *Populi non tam illum vt Regem venerabantur, quàm vt parentem amabant, eorũ enim commodis animo patrio conſulebat; hæc autem illius ſententia meritò laudari ſolet, cum diceret ſibi non tam propoſitum eſſe, vt operis hominum ad aurum quęrendum abuteretur, quàm vt aurum quæreret, vt opibus ſuis hominum inopiam ſubleuaret. Cum accepiſset eſſe volucrem, quæ roſtro pectus dilacerat, vt pullos ſerpentum morſibus exanimatos ſanguine ſuo profuſo in vitam reuocet, eiuſdem volucris imaginem ſuis inſignibus adiungendam curauit; vt oſtenderet ſe eſſe paratum pro ſuorum ſalute ſanguinem ſuum profundere; ex omnibus tamen virtutibus, quibus illum præditum fuiſſe commemorant, nulla fuit admirabilior ſingulari quodam pietatis, & Religionis ſtudio, quo mirificè flagrabat; nunquam enim eum neque turbulenta negotia, neque coniurationes contra illum factæ, neque malorum omnium tempeſtates à rebus diuinis ſumma cum Religione procurandis abſtraxerunt.* Hæc auctor. Rex igitur adeò in Deum pius, & Religionis propagandæ ſtudio clarus, tantoque in proximos charitatis ardore ſuccenſus, pœnitentiæ item, vt faceret Deo ſatis, operibus maximè intentus diem ſatis feliciter clauſit, vt Rainaldus ſic de ipſius exitu meminit: *Tandem* (ait) *cum vitæ finis adeſſet, quo mors vanis conſilijs velum detrahere ſolet, Emanuelem, cuius fratrem natu maximũ ſua manu in conuiuio interfecerat, vti iura decreuerant teſtamento ſucceſſorem reliquit, ſacriſque omnibus, quæ ad expiandum animum pertinebant, ritè procuratus, virtutis, & pietatis ſpecimen dedit.* Culpis igitur pœnitentia ſalubriter expiatis, & haud dubiis conciliati in Emanuelem animi vltrò præmiſſis ſignis, immortalitatem adiuit.

Rainaldus. an. 1495. nu. 44.

Comineus lib 8. cap. 116. Oſorius lib. 1. Surita tom. 5 lib. 2. cap. 15.

A nonnullis crudelitatis nota ipſi inuritur, ſed ab Oſorio excuſatur.

Quanta ſe digna prætiterit.

Populi ipſum vt Regẽ venerabantur, ſed vt patrẽ amabãt.

In charitatis exẽplo heni cis ſuo pullos ſãguine viuificantis imaginem in ſuo ſtemmate vult adhibendam.

Surita vbi ſupra cap. 75.

Rainaldus an. 1495. vbi ſupra. n. 45. Comin vbi ſuprà cap. 17.

Felix ipſius è vita exitus qui charitatis in proximos argumẽta haud dubia reliquit.

14. Paribus quoque ob eximia in cunctos amoris, ac beneficientiæ documenta, Henricus VII. Angliæ Rex, laudum præconijs celebrandus hìc eſt, qui virtutibus vtpote cunctis præſtans, ità pietate, & manſuetudine clarus regiarum præcipuè legum vi obnoxijs ſub vitæ finem reatum indulgens, magnum de ſe æqui, bonique argumentum prębuit; Dum enim iam morbo abſumeretur, promulgato edicto, vt iuſtum ſe, ac benignum pariter oſtenderet cunctis, qui leges pridem violaſſent, homicidis exceptis, ac furibus, quòd non regium apicem, ſed proximum læſiſſent, pœnam omnem præſcriptam legibus laxauit. Vir ergò inter Reges magnus, magnis meritò à Polydoro Virgilio laudibus exornatur, eique ob pietatem hoc hoc nobile elogium inſcribitur; *Impiger* (inquit) *fuit religionis, & iuris obſeruator, ac cultor; libenter enim rebus diuinis operam dabat, intereratque, dum fiebant, nec vllo negotio, aut tempore ab eo officio excludebatur; attentè audiebat quotidie binas, ternaſque Miſſas, quas vocamus, & ſæpè conciones ſacras, aſſiduè inopibus hominibus eleemoſynam dabat & id quidem in occulto, cum licebat, iuxtà illud Chriſti Seruatoris pręceptum, vt neſciret ſiniſtra manus, quid dextera faceret, illiuſque muneris obeundi cauſa domi ex maiorum inſtituto habebat miniſtrũ, qui Eleemoſynarius dicitur: Sacerdotio honorem habebãt, illudque piè colebat, libens*

Henricus VII. Angliæ Rex beneficẽtia in ſuos præcipuus.

Rainaldus an. 1509. num. 35.

Polidorus Virgilius lib. 26. Mariana lib. 29. cap. 17.

Dig num ipſi à Polydoro elogium inſcribitur.

Digitized by Google

iuuabat, largè augebat; qui delubrum ad Vueſtmonaſterium, & cœnobia tria Fran*ciſcanorum, quos obſeruantes appellant, vnum apud villam ſuam Richemundiam, alterum Greneuichi, tertium Nauarci condidit, ac ijs aſſignauit totidem cœnobia, quæ familiæ; altera Franciſcanorum, qui Conuentuales vulgò nuncupantur, Cantuariæ, Nouicaſtri, & Suthanoui diù habuerat. Item orabat multùm, & feſtis pręſertim diebus horas recitabat canonicas, ſed non ſuit adeò fretus eſt precibus, quin Sacerdotes cuiuſque ordinis ſui adiutores non expeteret; quos enim integros, atque innocentes eſſe certò quaſi ſciret, illis ſecretò largitiones faciebat, vt pro ſe orarent, & toto paſſim Regno certis in templis iuſta quotannis ſibi, poſtquam mortem obyſſet, facienda conſtituit; ad idque ex ſuo mercedem paratã voluit, vt cura, atq; opera in ſupplicando diligentius à rerũ Diuinarũ adminiſtris daretur. Hæc Chriſtiani Principis vita, qui animo ex corporis cuſtodijs liberato, duceret alteram eſſe vitam, & eam quidem multò meliorem, ad quam aſpiraret.* Hæc de optimo Principe, qui ſalutis memor ſuum pijs obitum virtutum actibus, & Chriſtianis præueniens, officijs expeditum ſibi ad æternitatem aditum meritis diues parauit. Huic Hẽricus VIII. filius totus planè ipſi moribus, ac pietate impar in Regno ſucceſſit, qui eximij quidem Principis Principatus initio ſpecimen præbuit; ſed in tyrannum ſubinde praua abductus libidine, omnium teterrimum, & in apertum Eccleſiæ hoſtem Schiſmaticorum anteſignanus deſciuit.

Pietas in eleemoſynis elargiendis, & Monaſterijs exædificandis.

Precibus inſtat, & aliorum preces pro ſe Deo offerri vult æternæ vitæ memor

Henricus VIII. eius filius à patre degener, in tyrannum deſciuit.

15. Anglorum verò Regi, cuius digna hactenus mentio incidit, Emanuel Luſitanorum Rex, bonorum vtpote omnium commodo natus, iungendus eſt, piorumque omnium luctu præreptus, ob eximias animi dotes, poſt nobiles haud ſemel ex barbaris infidelibus reuectas palmas, & poſt iugem, ac indefeſſam prouehendæ fidei, ac Religioni apud diſſitas Orbis terrarum gẽtes amplificandæ impenſam operam, diues virtutibus migrans in Cœlum, cunctorum votis deſideratus in terris eſt. In ipſo autem vitæ exitu, quod ipſius Cœlo ſeruaretur ſpes, manifeſtæ pietatis, quæ in Deum exhibuit, documenta teſtantur, vt Hieronymus Oſorius Siluenſis Epiſcopus; qui perelleganti eius res geſtas ſtylo complexus, his verbis tradit: *In anni* (ait) *huius exitu Rex Emanuel eo tempore, quo magnis opibus, & imperio, ſummaque nominis gloria, & celebritate florebat, in morbum ſubitò incidit, ex quo poſt dies nouem decima tertia die menſis Decembris ex hac vita migrauit, quinquaginta duobus annis, & ſex menſibus vixerat, è quibus viginti ſex annis, & menſe cum dimidio regnauit. In ipſo vitæ fine maxima quadam inſita Religionis, & pietatis documenta dedit: teſtamentum cum ſingulari prudentia fecit: animum ſacris ſanctiſſimis expiauit, mortis certiſſimæ nuncium æquiſſimo animo tulit; ſacerdotes, qui illum circumſtabant, & hymnis, atque precibus ad Deum adhibitis, vota pro illius ſalute ſempiterna faciebant, adiuuabat, & verſus ſacrorum carminum multis locis memoriter pronunciabat. Fuit in Bethlemitico templo, quod fundarat, cum multis lacrymis, quas deſiderium illius excitabat, cum regio funere, omniumque fermè Principum, & nobilitatis vniuerſæ celebritate in ſepulchro conditus, &c.* Et infra: *Regni patrimonium miris acceſſionibus amplificauit: Armuzum Arabiæ portum, Indiam Indo, & Gange definitam, eam etiam, quę vltrà Gangem eſt, extremaſque Orientis Solis regiones Imperio adiecit, terras incognitas perluſtrauit, &c.* Hæc ille, qui mira item pij, ac deuoti Regis recolens geſta, iſthæc in demortui laudẽ proſequitur, ac dignas, quibus mortem præuenit, exercitationes his planè verbis recenſet.

Emanuel Luſitanorum Rex bonorũ commodo, ac publicæ vtilitati natus.

Rainal. hic an. 1521. nu. 112.

Ioannes Barros., decad. 3. lib. 1. cap. 7. Oſorius lib. 12. Maffeus lib. 8.

Magna pietatis ſub vitæ finem documenta prębet.

In Betlemitico templo, quod fundarat, cunctorũ lacrymis tumulatur.

16. *Itaque* (inquit) *felicitas illius, quæ fuit incredibilis, non eſt fortunæ, vt hominum vulgus, ſed diuino beneficio, quod virtutibus illius fauebat, attribuenda. Fuit enim vita continens, natura benignus, religione pius; præterea mitis, atque manſuetus, & in ſumma grauitate comis, & perhumanus; Aditus facillimos habebat; In adminiſtrando iure, & negotiis impigrè gerendis ſummam diligentiam adhibebat; Manè, & ſæpe numero ante lucem ſurgebat, & rebus diuinis operam dabat: tum in ſupplicum poſtulatis audiendis, & negotiis Reipublicę transfigendis tempus omne conſumebat. Erat in ſermone*

Felicitas ipſius Deo, haud fortunæ adſcribẽda ex Oſorio.

Oſorius vbi ſup. lib. 12.

Dotes virtutum charitas & in adminiſtrando Regno ſolertia

ne iucundus, & non mediocri vrbanitate præditus, & admodum liberalis: Domeſticorum neceſſitatibus ſumma benignitate conſulebat: milites alebat: res preclarè geſtas non ſolùm laudibus, ſed multis etiam muneribus, & beneficiis proſequebatur, egentium inopiam opibus ſuis egregiè ſuſtentabat: Viris Religioſis, & virginibus ſacris non ſolùm ea, quæ ad cultum Religionis, verùm quæ ad domeſticum vſum pertinebant, largè, & munificè ſuppeditabat. Nec Auctor in ipſo exornando his inter narrandum cõtentus hæc ſubdit: *Admodum temperatè cibis vtebatur: à vino ſemper abſtinuit, & diebus ſolemni ieiunio conſecratis ciborum abſtinentiam ſumma Religione conſeruabat: fauebat plurimùm literis: de moribus externis multa percontari ſolebat: hiſtorias libenter audiebat: Quoties cibum publicè ſumebat, erant epulæ magis iucundo, & vtili ſermone, quàm coquorum artificio condita.* Hæc ille.

Ipſius in cibo frugalitas & abſtinentia.

Oſorius vbi ſup.

17. Verùm in his, quæ ad orthodoxæ Religionis pertinent cultum ipſius maximè ſtudium enituit, de quo hæc Auctor: *Eccleſia* (ait) *ſanctionibus alacritate ſingulari parebat: mores, & ritus ab Eccleſia conſtitutos ſumma ſanctitate & cæremonia tuebatur: tempore, quo memoria ſuppliciorum, quæ Chriſtus pro nobis in Cruce pertulit, ritu ſolemni conſecratur, à templo minimè diſcedebat, & tribus diebus, quibus ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum erat, in ſepulchri quadam ſimilitudine conditum, vt nobis memoriam noſtræ ſalutis repræſentaret, neque veſtes exuebat, nec ab eo loco niſi ad aliquod breue tempus abſcedebat, & cum ſomnus illum complectebatur, ibi ſine vllo vitæ delicatioris inſtrumento parumper accubabat. Multas Sanctorum hominum Religiones inſtaurauit, fluxoſque mores ad priſtinam ſeueritatem, & ſanctimoniam reduxit. Aedes ſacras quamplurimas vel à fundamentis extruxit, vel collapſas refecit. Odio acerbo Mahumetis ſectam proſequebatur; & ea de cauſa tanto ſtudio bellum in Africa, & Aſia comparabat, vt quantum in illo eſſet, memoriam erroris peſtiferi deleret. Sic autem Religionem colebat, vt nunquam ſtudium publici iuris, & Reipublicæ rationem intermitteret: Sic Reipublica conſtituenda, atque legibus inuigilabat, vt bellicarum rerum curam nullo modo deponeret. Sic muſicis, aut venatoribus ſe oblectabat, vt in mediis voluptatibus ſalutis publicæ memoriam retineret. Idque eodem tempore claſſes in Mauritaniam, & Aethyopiam, in Orientis ſolis regiones inſtruebat: præſidia in varias partes ſubmittebat: iuridicundo operam dabat: hominum querelis aures aſſiduè præbebat: commiſſa facinora vindicabat tanta tamen lenitate præditus erat, vt non facilè hominum cupidorũ, & omnia pericula metuentium poſtulatis importunis obſiſteret. Id autem effecit, vt manus multorum immodicè ſacris rebus afferri permitteret, & & tranſmiſſionem in Africam, cuius ſtudio tantopere flagrabat, ità differret; vt mors improuiſa poſſet omnes illius cogitationes impedire: attamen quamuis, vt res humanæ ſunt, aliquid eiuſmodi, quod reprehenſione dignum videatur, in ſe admitteret, fuit is* Princeps *multis regiis virtutibus ornatiſſimus, & immortali memoria conſecrandus.* Quibus ſanè Auctor verbis laudatiſſimi Regis, & de Eccleſia optimè meriti laudibus finem imponit.

Pia ipſius ſtudia laudabiles, & ſtatis diebus exercitationes.

Eleemoſynarum elargitiones.

Sacras ædes extruit, vel reſtaurat.

Nunquam vel dum otiatur à publicis curis omninò otioſus.

At ſi in quibuſdam culpandus, in ſeipſo tamẽ ſummè, laudandus.

18. Charitas demum, & miſericordia, *quæ* (vt ille virorum ſanctiſſimus ait) *comes eſt defunctorum*, ſuis profectò largam, exoptatamq; deeſſe mercedem non patitur, adeoque vel ſola interdum vnius boni operis exhibitio homines alioqui perditos ad conſequẽdam ſub vitæ finem à Deo veniam, ipſiuſque promerendam gratiam (vt Petrus Damiani aſſertor eſt) plurimùm iuuat: *Sæpè* (inquit) *contingit, vt inter multas carnalium actionum tenebras vnũ boni operis lumen erumpat, quod hominem ad bonum finem, portumque perducat*, vt narrando infra ſatis exemplo euincitur: *Vir quidam* (ait) *in Alemannia partibus auia ſaltuum, prærupta Montium opaca ſyluarum venandi ſtudio peragrabat;* Hic *itaque dum anxius huc, illucque diſcurrit, & ſollicitus curioſitatis indagine ferarum luſtra perquirit, inuenit duas mulieres, matrem ſcilicet, & filiam, per illos hyemalium cumulos pruinarum, & profunda niuium rudera miſerabiliter oberrantes. Qui protinus miſericordia ductus, comiti*

Miſericordia charitas defunctorũ comes.

Petrus Damianus epiſt. lib. 6. epiſt. 21

Ob vnicum quandoque opus bonam nonnulli ſalutẽ a Deo conſequũtur

ſuo, qui eum ſolum ſequebatur, ait: leuemus in equis has fœminas ſingulis ſingulã, & ad hominum habitacula deuehamus; quia vel oberrantium fortè luporum ſunt morſibus exponendæ, vel vi nimij algoris ſunt procul dubio morituræ. Quod comes penitus abnegat; & hanc ſe ferre poſſe ſtomachatur iniuriam. Cui Dominus: Ego (inquit) ſi tu faſtidis, ſolus vtramque leuabo, & hanc, quam tu dicis iniuriam, alacriter ſuſtinebo. Cumque vnam poſt ſe, & alteram, in medio reſidens, poneret ante ſe, tandem focius mente compunctus, atque confuſus, Domino ſuo ceſſit vnam, & ipſe ad ſubuehendum corripuit alteram. Sic igitur eas per difficillima loca, et longos anphractus nō ſine periculo graui detulerũt donec ſolliciti Molendinum caſu obuium reperirent, ibique eas deponerent. Adiecit etiam Dominus, vt vni earum veſtem traderet, qua vim frigoris aliquantulum temperaret. Hæc profectò eximia nobilis viri pietas infimo ſeruo exhibita, amplam illi à Deo mercedem promeruit, & hominem, qui vitam fœminis præſeruarat, religioſæ vitæ, naufragum è Mundi procellis ereptum peperit, vt Damianus ſic hiſtoriam proſequitur.

Quidam ob duas fœminas ſemel mortuas in deſerto ſeruatas Dei gratiam promeretur.

Petrus Damianus vbi ſup.

19. *Hic* (ait) *aliquanto poſt tempore factus eſt Monachus, & deinceps ingraueſcente moleſtia ad extrema perductus eſt. Tunc fratribus, qui adſtabant, cum magna cœpit animaduerſione clamare dicens: Videtis innumerabilium dæmonum turbam, quæ me vndique circumuallat, meque terribilibus oculis intueri, et impugnare non ceſſat? cumque continuis orationibus, et pſalmodiæ fratres inſiſterent, ille tamen nihilominus terrefactis viſceribus formidaret, tandem ille, qui ſibi, ſicut dictum eſt, in venatione comes extiterat, aſſiſtens protinus exclamauit: Nonne vides, quod mulier illa, quam tecum ſimul ad aquimolum deuectaui, veſtimentum illud, quod ſibi tunc dedi, tenens in manibus, ventilat, et omnes ex hac domo obtutibus, mulieris huius impulſu, prorſus euanuerunt. Sic igitur ille ſub bonæ ſpei ſecuritate defunctus eſt; et miſericordiæ fructus, quam viuus exhibuit, oblatos ſibi, dum moreretur, inuenit.* Hæc Petrus Damiani; Charitas quippe proximo ob Dei amorem præſtita, haud irremunerata pietatis opera in Cœlis apud Deum præterit.

Vir ipſius Monachi inſtitutum arripit.

Sub vitæ finem ob dæmones lectulo adſtantes territuſque mulierem, cui veſtem dederat, dæmones è loco abigentẽ videt & placidè obijt.

20. Quoniam verò charitas, iuxta diuinum Apoſtoli verbum dilatandi cor hominis vim habet, quantum profectò hominem paupertas terrenarum inopia rerum anguſtando plerunque ſollicitat, tantundem ſe ipſa charitas magis magiſque inter anguſtias ſubleuat. Quod vt exemplis comprobetur, hic meritò inter cæteros, qui anteacto ſæculo in Vrbe quantumuis pauperes, charitate tamen, ac magnitudine animi præfulſere recenſendus eſt Literatus nomine homo alioqui rudis, cui ſolemne illud Beati Dominici Prædicatorum Ordinis Patriarchæ, aptè, appoſitèque occinuiſſe viſum eſt elogium. *Plus* (inquit) *didici in codice Charitatis, quam in tota Sacra Scriptura.* Vir etenim, de quo nunc ſermo, probè charitatem in proximos ex Euangelio edoctus, ac ipſo item opere alios abſq; literis docturus, puerulos pauperes ipſis orbatos parentibus, & qui omni carentes ope per Vrbem olim diuagabantur, pluſquam paterna charitate complexus, primo in vnum aggregare cœpit, adeoque ſub Clemẽte VIII huius nominis ingentem ipſorum numerum vna ſecum eleemoſynas per Vrbem emendicando deducens, pias quaſdam ijſdem ad cantitãdum laudes præſcripſit, ac vias, vbi frequentior populi multitudo excurrẽs, ne pueri otio vacarent, vt ante artificum officinas ſcopis verrerent, curabat. Noctu verò, quia nondum ad ipſos recipiendos domus ſuppetebat, in ſemotos quoſdam fornices, qui Eccleſiæ S. Laurentij vulgò in pane, & perna in Viminali Monte ſubſtant, vbi Decij olim Imperatoris palatium extabat cunctos deducens, ibi emẽdicato pane, & incredibili ſingulos charitatis affectu nutricis in morem alebat; Quod vbi primũ Hieronymo Cardinali Ruſticuccio Papæ Vicario innotuit, Pompeio Paterio Ticinenſi Congregationis Oratorij S. Philippi diſcipulo, eique apprime charo, miræ item tum charitatis tum prudentiæ in pijs prouehendis operibus cuius ille dexteritatem expertus, vt de Literato, ac noui operis inſtituto diligenter inquirat, iniungit, qui noctu locũ adiens cũ ſũma charitate ab homine rẽ agi cõperiſſet, ipſum laudando non valdè inſuper mirari

2. Ad Cor. c 7.

Mira Literati in proximos charitas.

In vit. S. Dominici Præd. Ordinis Fund.

Pueros parentibus orbatos, ac diſperſos alẽdos ſuſcipit.

Pijs eoſdem moribus inſtruit.

tari non potuit. Cunctis igitur ad Cardinalem delatis, pium eiuſmodi, quod ſatis ipſa per ſe charitas commendabat inſtitutum, ab omni vtpotè mali ſuſpicione procul ab eo pariter approbari meruit, adeoque domus ad pueros alẽdos, recipiendoſque iuxta Flaminiam, & vulgò Populi portam piorum eleemoſynis conducta eſt. Verùm haud multo poſt Vir alter pius, Antonius nomine, charitate ipſius Literati æmulandi cupidus, puellas item, quæ paſſim per Vrbem diſperſæ vagabantur, ne ipſarũ pudor in diſcrimen veniret, in vnum cõgregandas curauit, quas ille in alia ſeorſim domo à pueris pio eleemoſynarum ſubſidio alebat. Subindè verò cùm in dies puerorum, ac puellarum numerus augeretur accidit vt ambo Clemẽti Octauo B. Mariæ de populo templum adeunti, quo nouo Pontifex operi benediceret, hinc pueros, & illinc puellas ipſi videndas offerrent; Pontifex verò ſumma, qua præſtabat tum prudẽtia, tum charitate puellarum nonnullas liberali præditas forma, & grandioris ætatis conſpiciens, vt ipſis quamprimum prouideretur, ſuis opportunè demandat; Mandoſius itaque præſul Viceſgerens ad Vallicellam mox conuolat, noſtriſque Pontificis tum deſiderium, tum imperium ſignificat. Ex quo factum eſt, vt Pompeio Paterio, & Franciſco Soto hiſpano Sacerdotibus noſtris adnitẽtibus Monaſterium vulgò Diſperſarum, in quo grandiores puellæ reciperentur, & Monaſterium inſuper Diſperſarum S. Euphemiæ, in quo ætate minores alerentur, ad Traiani vulgò Imperatoris columnam initium ſumpſerint, quod ingenti poſtmodum puellarum beneficio in Vrbe adhuc laudabiliter perſeuerat.

Sub Clemẽte VIII. piũ opus cępit.

Puellæ in Monaſterio incluſæ.

21. Porrò recolenda piorum in Vrbe charitas erga imbellem vtrumque ſexum, in ipſis alendis, fouendiſque, ſub hæc potiſſimum tempora effulſit, in primis verò Cæſaris Cardinalis Baronij S.R.E. Bibliothecarij, in cuius geſtis, vt Hieronymus Barnabeus noſtræ Congregationis Presbyter ſcribit, digna quidem Literati mentio incidit; dum Baronium adhuc Congreg. Orat. Presbyterum Vaticanam Baſilicã quotidiè ſũma pietate inuiſentẽ his planè verbis inducit. *Porrò* (inquit) *ſacra limina aſcendentem ex templo pauperes vndique occurrentes facto agmine arctiſſimè obſidebant, ſolemnem ſtipem accepturi; die quodam affuit inter cęteros ſpectatę probitatis homo, Literatus nomine, & qui nuperrimè abiecta rerum humanarum cura multos ex pueris rerum inopia per Vrbem vagantibus collegerat, eoſque alendos, et gubernandos per ſummam pietatem, et charitatem ſuſceperat. Huic Cęſar argenteum nummum more ſuo cum dediſſet: Netu* (*inquit ille diuino ſpiritu afflatus*) *horum puerorum eris aliquando protector. Et planè quemadmodum prædixerat ita res cecidit. Vbi enim ad Cardinalatus dignitatem euectus eſt, continuò Literatorum* (*ſic deindè ydem pueri à Literato parente vulgò appellati*) *tutelam & patrocinium ſpontè ſuſcepit.* Hæc ille. Qua verò ſollicitus charitate pueros eiuſmodi alendos, curandoſque Cardinalis ſuſceperit, rem omni memoria dignam his alibi verbis tradit: *In primis verò* (ait) *magnam curam adhibuit, vt pueros, quos à Literato parente ſic Literatos euocant, et commodè alerentur, & partim literis, partim etiam neceſſarijs ad vſum Reipublicæ artibus imbuerentur. Itaque cum primum creatus eſt Cardinalis ſtatim eorum patrocinium ſuſcepit. Ad hęc puellas S. Euphemiæ, quas vulgò diſperſas vocant, primus omnium in tutelam recepit, atque omni ope contendit, vt in vnum locum colligerentur, ibique victu, cultuque neceſſariò ſuſtentarentur.* Sic in miſeros, ac planè imbelles ſexus vtriuſque præfectuida, Cæſaris charitas in Vrbe potiſſimum affulſit.

Hieron. Barnab. in vit. Card. Baron. l. 1 c. 19, p. 35.

Cæſaris Baronij in pueros charitas, dum ad Cardinalatum fuiſſet euectus.

Fuit ipſe primus eorum protector iuxta propheticum Literati verbum.

Hieron. Barnab. lib. 3. c. 3, pag. 145.

22. Literatus verò (de quo hic ſermo recurrit) ne dum charitate in proximos, ſed pœnitentia item, ac auſteriori erga ſe ipſum norma mirificè excelluit; Rudiori etenim homo planè incultus veſte cærulei coloris, vſque ad genua protenſa indutus, & groſſioris panni induſio, quod cilicij ad inſtar foret, aperto capite, nec non pectore, vel rigidiore hyemis tempore nudato Vrbem obambulans, ingens ſui cunctis tum mirandi, tum ſe compungendi ſpiritum afflabat. Quapropter Camillus de Lellis Religioſorum infirmis miniſtran-

Literati auſtericas vitæ cunctis exẽplo, & ad ſuadendam efficax.

ſtrantium auctor, qui Sanctitatis fama in Vrbe deceſſit, haud alio ipſum, quam Côcionatoris muti nomine, quia nimiû pœnitentiam alijs non verbo, aut lingua, ſed vita, ac opere annunciabat appellare conſueuit. Plures quippè prę feruidi hominis permoti, compunctiq; exemplo demum, peccando finem facientes, ad verè pœnitendum, ſuaſque diluendas Sacramentali Confeſſione culpas inducebantur, vt Marcellus Manſius, & eiuſdem Religionis Sacerdos in ipſius geſtis luculenter affirmat: Eo autem deuotus Chriſti pauperculus egenis ne dum ſubueniendi, ſed & animas inſuper Deo lucrandi, & à peccatis abſtrahendi deſiderio tenebatur, vt vitam pro ipſis impendere rem ſibi optatiſſimam, &, ſi quando mori pro ipſis contigiſſet, grande lucrum duceret. Demum anno redempti Orbis 1595. die 15. Februarii pijs operibus, laborumque meritis dives diem Romę feliciter clauſit. Ipſius autem obitus haud caſu in feriam 5. Dominicæ 2. in Quadrageſima incidit, quo die Lucæ Euangelium de mendico Lazaro, ac diuite Epulone in Eccleſia legitur. Quo item die tunc ditiſſimus, ac nobilis proſapiæ vir vita pariter functus eſt, qui delicijs, diuitiiſque affluebat; cum verò ſolemni ad tumulum pompa deferretur, & Literatus item mendicus ingenti populi concurſu, ac pio deuotionis obſequio cunctis ipſum certatim comitantibus, & Sanctum vti Virum venerantibus, à Confratribus Societatis, quæ Mortis vulgò dicitur, & pro ſuo inſtituto, pauperibus quibuſuis vltrò gratis funus exhibet, ad ipſorum Eccleſiam, & Oratorium ipſius cadauer delatum eſt, & propè altare maius ſumma populi veneratione reconditû. Et ſanè nonniſi prouido Dei nutu, nonnulliſq; rem tacito mirantibus contigit, vt Diuino Euangelii tunc recurrentis elogio pauperis funus, illiſque planè verbis commendaretur: *Factum eſt* (inquit Lucas) *vt moreretur mendicus, et portaretur ab Angelis in ſinum Abrhahę*, adeoque eximiam Viri Sanctitatem, & Charitatis ipſius meritum ſic ipſomet facto Deus teſtatam terris voluerit, qui & Cœlo receptus nobili hoc ſepulchrali in terris titulo honorari promeruit:

Marcellus Manſius Relig. Miniſtr. In ſermus in vita Litterati pag. 68.

Moritur magna ſanctitatis relicta fama, & vt mendicus ad tumulum honorifico populi concurſu defertur.

D E O   G R A T I A S.
Corpori hic requiem laborioſo reperit Rudis ille
Literatus, Vir vita integer, et paternę egenos,
Notus in pueros benignitatis
Obijt anno Chriſti. M. D. XCV.
Die XV. Februarÿ.
PIETAS, ET CHARITAS.

Lazari mendici, cuius illa die mentio recurrebat in Euangelio typum exhibet, nobili ſepulchrali titulo decoratus.

Et hæc ſunt, quibus nos præferuido Chriſti famulo, eiuſque charitati quot notis, tot meritis laudum titulis parentaſſe voluimus.

23. Ne verò hic, vbi opportunus de exhibita à pleriſque ſumma, tum mercede, tum laude in proximos Charitate ſermo eſt Reuerendiſſ. ac fe: me: Ioannis Baptiſtæ Scannaroli Mutinenſis, Sidoniorum Epiſcopi, ſatis per ſe in Vrbe, ac tota Romana aula virtutû meritis noti charitas, quæ ſummam ipſi apud cunctos famam, ac immortalem apud Deum in Cœlo coronam peperit, ingrato interim ſilentio inhonorata prætereat (*Cum honor virtutis præmium ſit*) meritorum quoque ipſius hic, vel obiter meminiſſe par eſt. Hic igitur, vbi primum in Vrbem venit, excolendis piè moribus, & iuris item prudentiæ ſtudio addictus, tantùm in vtroque profecit, vt meritas indè laudes conſequutus, cunctorum mirificè ſibi animos conciliauerit; adeòque ipſimet Vrbano VIII. ſapientiſſimo inter Pontifices, ac raro meritorum cuiuſque arbitro, poſtquã ſibi homo innotuit, valdè ipſi charus, probatuſque, æquo ac ſupremo iudicii calculo, nedum in intimis ſed & grauiſſimis inſuper negotiis, ſumma ſemper cum laude adhibitus à Frãciſco Card. Barberino S.R.E. Vicecancellario, eius nepote ſupremam adminiſtrandæ domus præfecturam accepit. Indè verò Vir pius æquè, ac prudens ſua magis, magiſque viſus eſt meritorû præconia cumulaſſe, quod haud virorû dumtaxat principum beneuolentiam promeruit, ſed & in primis Dei longè ampliori ſtudio gratiam promereri ſtuduerit; quod, & factis item tunc maxi-

Io. Baptiſta Scanoarolus Mutinenſis Sidoniorum Epiſcopus ſummæ vir charitatis.

Ipſius virtus vbi Vrbano VIII. innoteſcit, in publicis rebus cum laude adhibitus.

mè oſtendit, cum miro naturæ ipſius probè ad pietatem impulſu comparatus inter primos olim Sancti Philippi Nerii Congregationis Oratorii Fundatoris in ſpiritu filios, atque alumnos dignè, ac laudabiliter verſatus, eoſdemque in virtutum ſtadio duces, ac præcipuos ad perfectioris vitæ normam incentores nactus, feriò iam tum de arripienda, vel cum ſibi arrideret, à ſæculo fuga cogitaret, Cypriani vtique verborũ memor. *Quid agis* (inquit) *in ſeculo, qui maior es ſæculo?* Quapropter dum ſe in Oratorij Congregationem, velut in tutioris vitæ ſinum, liber à ſæculi periculis fieri præoptans, recipere meditatur, iam ferè Deo, ac ſibi vacandũ, à cunctis verò ſæculi negotiis, vt ſuæ negotium animæ ageret, penitus otiandum propoſuit; nunquam etenim ſibi quiſque negotioſus magis, quàm cum terrenis cunctis maximè otioſus. At occulto Dei ſubindè conſilio, ac nonniſi magno aliorum beneficio ſæcularibus muniis intentus, vel inuitus in ſæculo manere cogitur; Charitas quippè, quæ ſanctum otium iuxta Auguſtini dictum ſuadet, negotium quoque, vbi neceſſitas exigit, vltrò, libenterq; aliquando ſuſcipit. Itaque iuuandis proximis ſe totum impendens, haud vnquam à benefaciendo vacauit, cui & ipſum Iobi elogium appoſitè videbatur occinere: *Oculus* (ait) *fui cæco, pes claudo, &c. Pater eram pauperum, & cauſam quam neſciebam, diligentiſſimè inueſtigabam.* Enimverò publicis Pontificis iuſſu adminiſtrandis rebus, ac procurandis item pauperum, reorumque defendendis in iudicio cauſis deſtinatus, ſumma tum probitate, tum ſolertia munus expleuit. Quo potiſſimũ præferuida ipſius charitas enituit, dum pupillorum, viduarum, puellarumque, ac egenorum omni penitus ope carentium, res non minus feruidè, quam proprias, nec diligenter minus, quàm publicas agendo, vel opportunũ quiſque ſibi in ipſo adinueniſſe patronũ gaudebat, ipſum videlicet in cauſis patrocinantem ſortitus. Egenis autem ſe promptum adeò, ac facilem in cunctis neceſſitatibus præſtitit, vt ſua tum manu, tum opera ipſorum clamitatibus nunquam deeſſet, & Orphanorum inprimis, ac puellarum ſubindè, ac viduarum ſubleuandæ inopiæ, dum ſolus per ſe non ſufficeret, apud viros principes, ac primarias item in Vrbe fœminas pro ipſis precator factus, beneficus item, magno ſemper prouentu, cunctis extiterit. Quapropter nulli, aut labori, aut incommodo, vbi charitas exigeret, parcens, ſuis Vrbem pedibus, ob pauperũ amorem importunis excurrens horis, domo vix fruſtrà pedem aliquando extulit, nec ſuo tum labore, tum alieno item fructu vacuus omnino domum regreſſus eſt.

Apud ſe de ſæculo relinquendo pridem cogitauit.

Cyprianus in epiſt.

Dei nutu publicis gerendis negotijs præficitur.

Auguſt. in pſ.

Totus proximorum curæ intendit.

Iob cap 19 ver. 15. 16.

Inopum hominum cauſis tuendis, & miſeriæ ſubleuandæ deſtinatus.

Factus omnibus omnia vt ſuo omnibus tum ſermone tum opera proſit

24. Pius ergo, ac religioſus Præſul iam totus Deo, ac ſibi vacandi cupidus & digna Iacobi Apoſtoli verba mente recolens: *Religio* (inquit) *munda, & immaculata apud Deum, et patrem hæc eſt: viſitare pupillos, & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo:* Sæculi morum pertæſus, è ſæculo exire, & recipi ad Dominum vnà cum Paulo præoptans, cunctiſque ſæcularium rerum impedimentis abſolui, multis ante obitum annis receptum ab aula canens, inter Societatis Ieſu Religioſos, in ipſa probationis domo locum ſibi ad habitandum ſuſpirans, ab iiſdem vltrò Patribus benignè obtinuit; Et planè congruum videbatur, vt qui ſe ipſum Deo piis vitæ operibus diù probarat, & Religioſis inſuper, illibatiſque præfulgebat moribus, nonniſi in probationis domo manſurus pedem figeret: Noeticam in hoc profectò columbam imitatus, quæ primùm ab eo dimiſſa: *Cùm non inueniſſet* (vt ait Scriptura) *vbi requieſceret pes eius, reuerſa eſt ad eum vltro in arcam.* Sic planè religioſus Ioannis Baptiſtæ ſpiritus, nedum Epiſcopali, ſed & Apoſtolica in dies magis, magiſque charitate præfulgens, nonniſi in Religioſorum domicilio viuere, ac mori demum proprio, velut in nidulo debuit, ſuo quidem ibi cunctis iam tum exemplo recolenda Sanctiſſimi Narnienſis Epiſcopi Caſſii, ipſiuſque charitatis geſta mortalium ad viuum oculis exhibens; de quo S. Gregorius refert: *Quod nullus dies vitæ abſcedebat, quo omnipotenti Deo hoſtias placationis non offerret, cui & concordabat vita, quia cuncta, quæ habebat in eleemoſynis tribuens*

Iacobi Apoſt. ep. c. 1. ver. 29

Sæculi morum pertæſus multis ante obitum annis ab aula ſecedit in domum probationis patrum Societatis Ieſu.

Geneſ. c. 8. 9.

Congruens Religioſo Epiſcopo in Religioſorũ domo hoſpitium.

Mart. Rom. die 29. Iunij

buens

buens in hora ſacrificij, totus in lachrymas diffluebat, etc. Nec ſecus hic præ laudatis alterius inhærēdo veſtigijs, ſub charitatis magiſterio ad virtutes probè ſectandas in religioſa probationis domo imbuendus,& tanquam vnus ex tyronibus ſeruire Deo, vel iam ſenex inciperet, iuxta id quod Sapiens admonet, *Cum conſumauerit homo, tunc incipiat.* Mirum eſt quantū in dies humilitate proficeret. Demum bonis diues operibus, ac plenus dierum, octuageſimo ſexto ætatis anno ad laborum præmia in Cęlum euocatus, in pace quieuit, & in Conſtantiniana Baſilica, in qua ſuffraganei munus Epiſcopi longo annorum decurſu obierat, tumulum ſibi delegit. Cuius quidem prolixior tum egenis vita ad vitæ ſubſidium, tum proximis ad exemplum, ipſique ad maiora virtutis incrementa, ampliorem que in Cœlis mercedem contulit. In ipſo namque cunctæ velut in imagine, ac viuo ſpeculo digniſſimè virtutes emicant, adeoque vt poſteris, vel ipſam poſt mortem ipſius memoria, ac virtus pariter tranſitura cum laude perennet: *In memoria æterna erit iuſtus*, ipſius ad viuum effigies ferro inciſa, vt eum ac ſi præſentē cuncti ſuſpiciant, hiſque planè notis exculpta cunctis ab oculos ſuppetit: *Ioannes Baptiſta Scannarolus Mutinenſis, Epiſcopus Sidoniorum, virtutibus cunctis ornatiſsimus, & maximè miſerabilium ſubuentione obijt die 10. Septembris 1664. ætatis* LXXXVI. *in Sacroſancta Lateranenſi Baſilica requieſcit.* Quo ſanè digno meritorum elogio mira digniſſimi Præſulis charitas apud ipſos iugiter poſteros meruit commendari. Sepulchralis verò lapis his notis inſculptus extat; *Io: Baptiſta Scannarolus Mutinenſis Chriſti famulus, Sidonis Epiſcopus ſibi poſuit, &c.* Sed hæc interim de eo ſatis.

Eccleſiaſtici cap. 8. n 6.

Plenus dierum, ac meritorum poſt labores ad præmia in Cœlum abit.

Pſal. 111.

Ipſi elogiū poſt [illegible] ſe ro [illegible] ptum.

25. Demum inter eos, qui charitatis erga proximos exercendo opera ingenti virtutum, ac meritorum laude immortalis Dei gratiam promeruere, iure à nobis recenſendus hìc eſt Valerius Sanctacrucius, Petræfortis Marchio, Vir Chriſtiana non minus pietate, quàm generis nobilitate clarus, qui religioſis in ſæculo moribus, & charitate præſertim in Chriſti pauperes pluſquam Fratris, ac Filij purpura antiquū ſtirpis ſplendorem cumulauit. Nam præter illibatos vitæ mores, quibus cūctis exemplo in Vrbe fuit, ſingulari quoque in Deum cultu, diuinas quotidiè Deo laudes iuxta Romani Breuiarij ritum vnà cum coniuge ſanctiſſima fœmina (de qua, & nos alibi) cunctis poſthabitis ſæculi curis, piè, ac laudabiliter perſoluit, Sacramentiſque Eccleſiæ, ac bonis operibus intentus Cœlo, ſe ſuāq; ſpem omnem, haud terris repoſuiſſe factis oſtendit, ſed eleemoſynis, & charitate in Chriſti pauperes dando magis quotidiè diteſcens, illud magni Gregorij opere cunctis exhibuit. *Tunc* (ait) *in Dei dilectione proficimus, quando proximum amamus.* Et illud idem: *Charitas ſi operari renuit, charitas non eſt.* Charitatis itaque addictus operibus, tantùm in Dei amore profecit, vt vel ipſis Religioſis Viris in ſæculo admirationi pariter, ac venerationi eſſet; & tum ciues, tum exteri ipſum pro miraculo ſuſpicerent.

Valerius Sāctacrucius Romanus nobilitate, ac pietate præſtans.

S: Gregor. in moral.

Charitate præſertim in pauperes ac peregrinos anno Iubilæi 1650. cunctis planè admirandus.

At eximia ipſius Charitas, anno præſertim Iubilæi 1650. ſub Innocentio X. cunctis in Vrbe præfulſit; Sub hæc enim tempora diuino planè cōſilio Archihoſpitalis Domus Sanctiſsimæ Trinitatis olim à S. Philippo Nerio in Vrbe, & iam centeſimo pridem anno erectæ, regimini à Confratribus ipſe cum aliis nobilibus viris præfectus, cum hæc potiſſimum pro inſtituto Sodalitas habeat, piam Peregrinis ad Vrbem cōfluentibus operam impendere, domo ipſos excipere, pedes iiſdem lauare, cibum item diebus aliquot ſubminiſtrando alere, ipſiſque omni charitatis obſequio deſeruire, haud Valerij toto Iubilæi anno charitatis in hoc opera otioſa fuit; tunc enim maximè erga proximos negotioſus, ipſis inſeruiendo, nec labori, nec proprijs item impenſis pepercit, nec minimum ſibi temporis reſeruando, quotidiè ad Vrbis portas, & per Vrbis vias ſedulò excurrere, dignum à cunctis vacando ſibi otium indixit, illa Apoſtoli verba ſeriò recolens: *Charitas benigna eſt, patiens eſt, omnia ſuffert, &c.* Quo ſanè Sanctacrucius omni dignus laude præferuidos olim charitate Viros & S. Gallicanum pręcipuè inter Romanos

Peregrinorū obſequio addictus, ſuo haud labori, haud incommodis parcit.

Apoſt. 1. ad Cor. 13.

S. Gallicani Conſularis viri Romanorum nobiliſſimi ad viuum exemplũ exhibet.

nos nobiliſsimum Chriſti Martyrem, ſed charitate in proximos ſpectatiſsimũ eſt æmulatus, illum ſcilicet, qui conſularibus infulis, ſed pio in pauperes, ac peregrinos obſequio clarus his in Romano Martyrologio verbis recolitur: *Ad oſtia Tyberina ſecedens hoſpitalitati, & infirmorum ſeruitio totum ſe dedit, cuius rei fama in toto Orbe vulgata multi vndique illuc venientes videbant virum ex Patricio, & Conſule lauantem pauperũ pedes, ponentem menſam, aquam manibus effundentem, languentibus ſollicitè miniſtrantem, & cætera pietatis officia exhibentem, &c.* Idem planè modernus hic in Domo ad Tyberis ripam diuinas alterius virtutes ſanctiſsimè æmulatus, in ſe ipſo ad viuum, quod alter faciebat, exhibens, cunctis in Vrbe eaſdem obtulit contemplandas; adeoque venientes ad Vrbis portas accurrens peregrinos excipere, benignè, ac perhumaniter ipſos in oſculo ſancto complecti, eorundem pedes lauare, laſſos cibo reficere, & vſque in profundam noctem indefeſſo laboris ſtudio, pia charitatis officia protrahere, toto Iubilæi tempore vix vnquam deſtitit, quin & honeſtiores peregrinos tum mares, tum fœminas, qui adueniebant, vt pro conditione, ac merito dignius pertractarentur, in ſuas proprias ædes deducere, & non ſecus, ac publicum ibi foret hoſpitium, pro qualitate ſexus, tum ipſe, tum vxor, non abſque ingenti omnium ſtupore, & omni charitatis ob Chriſti amorem proſequi officio decertabant.

Rom. Martyr. die 25. Iunij.

Qua peregrinos venientes charitate excipit, ac feſſos recreat.

Domũ propriam honeſtioribus hoſpitium facit.

Denique Vir optimus anno ſalutis 1670. menſe Martio charitate diues ac meritis apud Deum cumulatus, dum præferuido animi ſtudio ad Deum in ſtadio velociter currit, Deique inſtat obſequio, intempeſta nocte, vel dum frigus adhuc hybernum recrudeſceret, ac diuiniſsimum Euchariſtiæ Sacramentum, quod pro Viatico à Parocho ad coniugem grauiter decumbentem deferebatur, honoris, ac deuotionis gratia comitatus, ex aeris inclementia morbũ contraxit, ex quo paucis ſubindè diebus Sacramentis Eccleſiæ procuratus ſeptuagenario maior feliciter è vita deceſſit, magna ſalutis relicta ſpe, vt vbi iam defeciſſet, à peregrinis, & Chriſti pauperibus, quibus vti Chriſto inſeruierat, ſit iuxta Chriſti in Euangelio verbum, in æterna Tabernacula receptus. Sed iam ad ſua noſtra redeat oratio.

Ob præſtitã charitatis cũ pauperibus tum peregrinis ob Chriſti amorem opera, piè tandẽ moritur.

CAPVT IV.

Proximos ad Pœnitentiam dictis, factiſque prouocantes.

Magna procul dubio mortalibus beatæ obtinendæ in Dei Regno immortalitatis ſpes, ſi iugis alienæ, ac ſollicita procurandæ ſalutis cupiditas inſit, & cura inſuper, ac opera Deo proximos lucrandi non deſit: *Qui enim* (inquit Iacobus) *conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſaluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum*. Quapropter vel in ipſis miſericordiæ operibus ſublimiorem miſerendi, ac proximum iuuandi formam agnoſcens: *Accipe (ait) præclarum, & præcipuum eleemoſynarum genus: ſit in te bona voluntas: omnes homines ſicut te ipſum diligas, pro omnibus ora: hoc illis deſidera, quod tibi velis*. Quo planè homo dignam proximo eleemoſynã, Deoq; in primis gratam exhibet; nam *coronat Deus* (inquit Auguſtinus) *intus bonitatẽ, vbi non inuenit facultatem*. Diues, etenim apud Deum mortalium quiſque, non tam ſermone, quàm voluntate, nec tam opibus, quàm affectibus iuſto ipſius calculo comprobatur. Sic quippè illa meritò Pſalmiſtæ verba adimpleri contingit: *Qui coronat te in miſericordia, & miſerationibus*. Larga ſiquidem, & munifica miſericordes potiſſimùm homines, ac proximo indigenti quibuſuis modis miſericordiam exhibentes retributio diuinitùs expetit. Eleemoſyna igitur, & miſericordia, quæ ſpiritualiter ob Deum proximo laboranti impẽditur, vti altioris eſt ordinis, quam quæ corpus tangit, ità ampliora ſibi apud Deum prœmia promerendo expectat, vt Chryſoſtomus aptè ſubinfert: *Nullius* (inquit) *rei pretium eſt cum anima conferendum, ne totus quidem mundus; quare etiamſi diuitias innumeras pauperibus*

Salutis proximorum zelus Deo hominem apprime commendat.

Iacobi cap. 5 num.

Deus coronat hominis voluntatem vbi in ipſo benefaciendi non reperit facultatẽ ex Auguſtino.

Auguſtin. in ſer. decem nouis nobus ſer. 7.

Pſal. 103.

Auguſt. in pſ. 103.

Chryſoſt. hom. 3. in epiſt. 1. ad Chorint.

bus dederis, nihil tale efficies, quale is, qui conuertit animam. Ab ipſa namque pretij magnitudine ſuum apud homines, vnaquæque res valorem accipit; adeoque meritò iuxta Iacobi oraculum. *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore vitæ, ſaluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Enimuerò, vt probè Gregorius rem expendit: *Tanto quis* (inquit) *erit magis à ſuis peccatis omnibus abſolutus, quanto per eius vitam aliorum animę à peccatorum ſuorum nexibus eruperint.* Maius itaque procul dubio homini lucrum ex aliorum ſalute prouenit, quàm ſi vel mortuos ipſos ad vitam aliquando reuocaret. *Si enim magnę* (inquit) *mercedis eſt, à morte carnem eripere quandoque morituram; quanti meriti erit à morte animam liberare, in Cæleſti patria ſine fine victuram.* Admirandus ſanè in hoc latro ille in Euangelio, qui inter ſupremũ vitæ agonem, & patibuli pœnas pręceptum Charitatis erga proximum, quod tamen Chriſtianorum pauci in vita obſeruant, ipſe exactè adeo, & ex corde illibatum planè ſeruauit in morte, vt optimè Chryſoſtomus inculcat: *Clauorum* (inquit) *confixione conſtrictus, ſuas neceſſitates prætermittens aliorum vtilitatem cogitabat, & ſanis perſuaſionibus alium inuitabat ad vitam.* Ideoquè meritò hic vnus ab Arnoldo *Pœnitentiæ regula, & confeſſionis forma nuncupatur.* Et magnæ ſiquidem fidei latro dum *reminiſcens* (vt S. Maximus ait) *ſcelerum ſuorum, & pænitudinem gerens, plus incipit dolere, quod ſperat, quam ſuſtinere quod patitur.* Quinimmò ſuam adeò ſollicitus fidem, ac charitatem prouexit, vt *paſſio* (inquit Ambroſius) *quæ alijs ſcandalum fecit, illi ad fidem profecerit.* Suo igitur Charitas haud præmio fruſtrari aliquando poteſt, quæpiam eiuſmodi in proximum, ac Deo dignam Miſericordiam exercendo exhibet. *Sola* (inquit Bernardus) *miſericordia hominem ducit ad Deum, ſola Deum deducit ad hominem.* Homo quippè, ac Deus, qui tantum ab inuicem diſtant, non niſi miſericordiæ glutino inuicem copulantur, ac indiſſolubili Charitatis vinculo ſimul ad perpetuò inhęrendum iungũtur. Quod & exemplis inſuper ſatis euincitur.

Spirituale in proximos charitatis opus quibuſcunque alijs operibus anteferiur.

Gregor. epiſt. lib. 6, ep. 27.

Si à morte carnem morituram eripere gratum Deo eſt multo magis victurã perpetuo animam à morte eripere.

Chryſoſt. hom. 3. de Latrone

Arnoldus trac. de 7. Cordis

S. Maximus hom. de Latron.

Latro in cruce cum Chriſto pendẽs ſui obliuiſcitur, ſocij Chriſto lucrandi memor, & cupidus.

Ambroſius ſerm. 45.

Bernardus ſer. 44 ad fratres in erem.

Sola miſericordia hominem ducit ad Deum ſola Deum deducit ad hominem ex Bernardo.

2. Inter cæteros autem, qui maximè proximorum ſaluti, & publico omnium bono, indefeſſo iugiter animi ſtudio, ac labore intenti, ſuis dictis, ſcriptiſquè inſuper, ac factis, & lingua pariter, ac vita, virtutumquè exemplis profuere; Alcuinus, qui & Albinus Flaccus, Abbas S. Martini, iuremeritò recenſendus eſt. Hic quippè Anno Chriſti 804. prę cunctis eruditione clariſſimus, ac virtutum meritis diues ad Chriſtum migrauit, vt Odorannus luculenter teſtatur, cuius viri omniũ digniſſimi Sigebertus, ipſius ſcripta recẽſens meminit anno Chriſti 790. Honorius item Auguſtodonenſis, ſed vnus prę cæteris Hælinardus. Quoniam verò vir hic eximius pœnitentiæ, ac pietatis iugiter vacabat operibus, vt cuncti ipſius ad virtutes documento proficerent, eius curæ diuino planè conſilio S. Iudoci cella commiſſa eſt, ad præſtandum videlicet opportunum preregrinis hoſpitium, vt Lupus Ferrarienſis in epiſtola ad Lotharium Regem, cum eandem pariter à Ludouico filio ſollicitè curandam accepiſſet. At ipſius tumulo velut nobile, ac condignum tanti viri meritis titulum hic ex Baronio excribendum voluimus, in quo quàm impensè proximorum ſaluti intenderet, ſatis, ſuperquè innoteſcit.

Alcuinus ſiue Albinus Abbas alienę ſaluti perpetuo intentus.

Baronius an. 804. n. 13.

Cella S. Iudoci ad peregrinos excipiendos ipſi commiſſa.

Lupus Ferrarienſ. epiſt. ad Lotharium Regem.

Nobile ipſius inſcriptũ tumulo elogium.

Hic, rogo, pauxillum veniens ſubſiſte
viator,
Et mea ſcrutare pectore dicta tuo.
Vt tua, dequè meis cognoſcat fata figuris,
Vertitur en ſpecies, vt mea ſicquè tua.
Quod nunc es, fueram, formoſus in Orbe viator,
Et quod nunc ego ſum, tuquè futurus eris.
Delicias mundi caſto ſectabar amore,
Nunc & cinis, puluis, vermibus atque cibus.
Quapropter potiùs animam curare memento,
Quàm carnem, quoniam hæc manet, illa perit.
Cur tibi rura paras? quàm paruo cernis in antro,
Me tenet hic requies, ſic tua parua fiet.
Cur Tyrio corpus inhias veſtirier oſtro,
Quod mox eſuriens puluere vermis edet?
Vt flores pereunt vento veniente minaci,
Sic tua namque caro gloria tota perit.

Lupus in antiquar. lect. tom. 6. pag. 409.

Animę potiorquà corporis curam habenda.

Baronius ubi ſupr.

Inania. & fugitiua, quę ad corpus curandum ſpectant.

Tu

Tu mihi redde vicem Lector rogo carminis huius,
Et dic, da veniam Chriſte tuo famulo.
Obſecro, nulla manus violet pia iura ſepulchri,
Perſonet Angelica donec ab arce tuba.
Qui iaces in tumulo terra, de puluere ſurge,
Magnus adeſt Iudex millibus innumeris.
Alcuinus nomen erat, Sophiam mihi ſemper amanti,
Pro quo funde preces mente legens titulum.

Precibus ſe poſt mortem iuari poſcit.

Hæc Abbas ille ac pijs operibus de homine Cœlis digno, numquam ſatis addicto. Alcuinus verò quantum ſe Chriſtiana humilitate deprimeret, vnum ſe inter peccatores primum computās, & quanta inſuper cordis contritione Dei iugiter clementiam imploraret, ipſa, quā Leoni huius nominis III. Romano Pontifici conſcripſit, epiſtola amplam legentibus fidem facit, vbi inter alia, quæ Chriſtianę humilitatis; & pœnitentis animi ſigna exhibet, perenni futura monimento recenſentur: *Vnde ego* (inquit) *vltimus ſacratiſſimi ouilis vernàculus, & morbida peccatis ouicula ſpe, pacis bonitatis veſtrę animatus, ante ſanctiſſimos Paternitatis tuę pedes animo proſtratus ſuppliciter depoſco, quatenus duriſſima peccatorum meorum vincula per Eccleſiaſticā Apoſtolica auctoritatis poteſtatem ſoluere digneris, & paterna pietatis precibus curſum vita mea, qui reſtat, ad perpetuę portas Ciuitatis dirigere ſtudia. Grandia quidem poſco, ſed charitas grandia nouit dare, &c.* Alcuinus item cum ipſum ſibi itineris Magnus Carolus comitem, Romam profecturus vellet adiungere, ille ſe apud principem humiliter excuſans, ſuam nonnullorū interim ſanctorū virorū actibus compilandis egregiè operam dedit.

Albinus epiſt. 17. tom. 1. antiq. lect.

Chriſtianā humilitate, & bonis itē actibus præcellit.

Baronius an. 796. num. 17.

Grandia vir humillimus à Deo poſcit, ſed grandia dare Charitas nouit.

3 Sepulchralis itaque ac nobilis meritò inſcriptus Alcuino titulus recolendam præſtantiſſimi Viri cunctis memoriā ad viuum ingerit. Vir quippe omnium digniſſimus, ac omni ſcientiarum genere excultus palam ibi contemplandus proponitur, de quo iſthæc Beda, dum in ipſomet hiſtoriæ rerum Anglorū prælud io ſe Alcuini potiſſimùm impulſu eiuſmodi opus aggredi teſtatur: *Auctor autem* (inquit) *ante omnes, atque adiutor opuſculi huius Albinus Abbas reuerendiſſimus per omnia doctiſſimus extitit.* Quibus & dignum ipſius meritis teſtimonium, ipſum Caroli Magni Magiſtrum aſſerens, iſthæc ſubinfert: *Hic eſt Alcuinus, qui, vt dixi pro pace ad Carolum directus, & ibi ſeu terra amœnitate, ſeù Regis humanitate captus reſedit: magniquè apud eum habitus Imperialem animum (quantum ab Aulicis curis vacabat) Dialectica, Rhetorica, & etiam Aſtronomica compaſuit. Erat enim omnium Anglorum, quos quidem legeris, poſt Beatum Adelmum, & Bedam doctiſſimus: multis libris ingenij periculum fecit.* Hæc ille. Licet enim Carolus Imperator in ſacris literis apprime verſatus, in reliquis tamen ſcientijs Alcuinum habere Magiſtrum haud erubuit. Alcuinus namque ipſe Regē in nō difficilioribus Sacrarum Scripturarum quæſtionibus, vt ipſius epiſtolæ ſunt teſtes, conſulere nunquam deſtitit. Caroli itaque potiſſimum iuſſu admonitus, libros de diuinis officijs vir doctiſſimus elaborauit. Quin & inſuper opus ingens, quo totius diuinæ Scripturæ tàm veteris, quàm noui teſtamenti vulgata editio eius opera in lucem prodijt. At cum ipſa multiplicem librariorum excribentium vitio (vt Baronius ait) mendis obſita iam vileſceret, quod Carolus Rex iniquo ferens animo, propenſiore ſtudio priſtino reſtituendam integritatis nitori curauit. Quā quidem operam cùm omnes ob nimiam difficultatem, Baronio teſte refugerent; Albino Carolus eiuſmodi prouinciam delegauit, qui totis in id viribus intendens, vniuerſum diuinarum Scripturarum codicem è vetuſtioribus, ac verioribus fontibus excerptum recognitum, emendatumquè eidem Carolo Magno obtulit, ad cuius calcem hi, quos hic tibi legendos offerimus, verſus appoſuit, varia item epigrammata diſtinctos. Extat vetus huiuſmodi bibliorum codex, condignus planè Alcuini labor in noſtro Vallicellanæ Bibliothecæ promptuario, vbi velut ingēs, ac nobilis antiquæ pietatis, & Sacrarum Scripturarū theſaurus hactenus aſſeruatur, vtpote quo viri eruditione præcipui, & qui in vulgatæ ipſius editione, quæ iterum noſtro ſęculo contigit, laborarunt, hoc ipſius codice vt antiquiori, quo fideliter rem perficerent, vſi ſunt

Alcuinus omni vtpote ſcientiarum genere excultus, à Beda laudatur.

Beda lib. hiſt. Angelic.

Caroli magni præceptor dictus.

Baronius vbi ſupr. an. 778. num. 14.

Carolus Imperator, & ſi apprime doctus ipſius ſe diſcipulū erubuit.

Baronius num. 778 num. 22.

Alcuinus in Regem in difficilioribus rebus cō ſulit.

Non nulla opera, quæ Alcuinus cō pilauit.

Codex ſacrorū bibliorum Alcuini opera editus in Vallicellana bibliotheca nunc extat.

ſunt,cui & plurimum ſincerę antiquitatis detulere. Porrò vt Alcuini epigrammata hinc recenſeamus, primum quidem ſic ſe habet.

Baronius vbi ſupra n.13

Nomine pădecton proprio vocitare memento.
Hoc corpus ſacrum lector in ore tuo, &c.
Et quod non multis conſtat Bibliotheca dicta.
Nomine non proprio, vt lingua pelaſga docet.

Cœtera verò ipſius carmina apud Baronium conſule.

Dignus pęnitentiæ pręco ſacramentalem aduerſus hæreticos confeſſionem propugnat.

4. Magnus verò idem Alcuinus pœnitentiæ præco extitiſſe dignoſcitur; cum enim ſub eius tempora in Scotia peſſima illa zizaniorum germina proſeminari cœpiſſent, confeſſionem videlicet, ſacramentalem non eſſe Sacerdoti faciẽdam, ſed Deo, Vir Sanctiſſimus pietatis zelo æquè, ac doctrinæ laurea conſpicuus, vnica ad eos cõſcripta epiſtola, zizania iſthęc radicitus ex dominico agro euellere contendit, adeò vt haud ampliùs poſt hæc viſa ſint, vel audita, quam qui cupit, ipſius epiſtolam apud Baronium cõſulat. Alcuinus item de eadẽ Sacramentali Confeſſione, quę nõniſi ſecretò ad Sacerdotis aures ex antiquo Chriſtianorum ritu fieri conſueuit, in alijs quoque ſuis epiſtolis luculenter agit, emergentemque vel ab Inferis hæreſim validè inſectatus, ſuo iam tum calculo viſus eſt proſcripſiſſe Sed his obiter narratis, vt ad noſtra redeamus.

Baronius an. 790, num 17.

Pęnitens quãtum quis corpori deliciarum indulſit, tantundem pęnarum intentat,

5. Qui pro ſuis Deo culpis facere ſatis cõtendunt, quantũ ſe hic in ſæculo delicijs oblectarunt, tantundem pœnis ſubinde ſuum excruciare corpus non deſinunt, vt *faciant* nimirum (vti Ioannes ait,) *fructus pęnitentia dignos*, Id ſanè Gerardus, magnus conditor Congregationis vitę communis, ſeu Fratrum (vt aiunt) bonæ voluntatis, qui nullo (vt Rainaldus docet) obſtricti voto, manuum labore in exſcribendis SS: Patrũ voluminibus, arte nondum typographica adinuenta, more pauperum vitam ſuſtentabant, in quos ſubinde cum priſtinus religioſę pietatis nitor defeciſſet, opportunè in Conſtantienſi Concilio à Patribus actum eſt. Et de prælaudato quidem viro plurieś in ſuis paginis

Gerardus conditor cõgregationis vitæ communis dignus pęnitentiæ cultor,

Rainaldus an 138, n.6,

ſcriptores laudabiliter meminere. Inter quos Trithemius, dum eius opuſcula recenſet, & Thomas quoque à Kempis, qui eiuſdem res geſtas ad poſteros trãſmiſit; ipſiuſque tum delicias in ſæculo, tum admirandum, poſtquam pœnituit, totumque ſe ad Deum traduxit, eius in pœnitentiæ operibus conſectandis rigorem ſic narrat: *Recordabatur* (inquit) *humilis magiſter, & paupertatis ſectator, qualis dudum in ſæculo fuiſſet, cum delicias amaret, quoniam oportet recto iudicio contraria cõtrarijs curare: Olim ſiquidem pulchris veſtibus, & cingulo deargentato proceſſit in publicum, tranſiuit etiam inter Canonicos cum ſuperpelliceo ſubtiliſſimo, & almutio formoſo; corpori ſuo lautiora ſæpe indulſit alimenta, & pocula pretioſa; ſed poſtea mutatus in virum alterum, non eſt paſſus priora inulta tranſire, ſubiecitque ſe non ſolum pedibus maiorum, & honoratorum, ſed etiam nouiſſimorum laicorum, coram eis ſuper nudam terram aliquoties comedendo: Ità (inquiens) non ſum dignus vobiſcum in ſedili ad menſam ſedere, quia plus omnibus peccaui, & Deum offendi: & qui capiti ſuo loturam ſuperfluam frequẽter exhibuerat, crines molliter componendo, poſtmodum ſibi ipſi indignatus, birretum geſſit in capite valdè vetuſtum, à tineis corroſum, & ferè centum foraminibus pertuſum. Magnam igitur ſibi violentiam fecit, carnem ſubegit, mundum contempſit.* Hæc ille in ipſius laudem meminit.

Luca cap. Molanus in Chronic. SS. Belgy p. 110. in Natalitiorum die 20 Augusti Trithemius de ſcrip. Eccleſiaſt. Ioannes a Corpmeto in Chron Benedic. Ord. Chronic. Ma. Begarum &c.

Auſteris blãda & pęnis vltrò vitæ delicias compenſat.

Humilitas viri coram omnibus ſe deprimentis

6. Atqui homo in ſuis, atque hominum oculis adeò vilis, deſpectuſque, magnus profectò, ac in Dei oculis pretioſus, dum ſuis non tam armis, quam precibus hoſtium ſuorum furori pauendũ ſe diuinitus exhibuit; hæc enim de eo Thomas à Kempis: *Quodam* (inquit) *tempore cum ciues Dauentrienſes contra hoſtes ſuos pergerent armati, Vir Dei pro ciuium ſalute ſuppliciter orauit, & factum eſt, Deo diſpenſante, vt hoſtibus appropinquantibus nebula condenſa inter eos exurgeret; Vnde aduerſarij perterriti, & in fugam verſi diſceſſere. At Ciues cum ſuis ſalui, & alacres in oppidum remearunt. Multum ergo valet deprecatio iuſti aſſidua.* Vir itaque non aerem verberans, ſed pœnitentiæ in ſe ipſum armis validè accinctus, in hoſtes quoque iiſdem, Deo aſpirante, præualuit. Qui demum vir-

Sibi vilis, ſed pretioſus in Dei oculis ciuium hoſtes precibus fugat

Thomas à Kempis de eius geſtis

Meritis diues ad Cœlum euolat.

tutum

Digitized by Google

tuum meritis diues, cum anteactæ vitæ piis operibus annos redemiſſet, ad laborum præmia in Cœlum abijt. Cui pro nobili ſepulchrali titulo, quæ Vuillelmus Cantor Pariſienſis, ac Leodienſis Eccleſiæ Archidiaconus tradit, his quidem verbis inſcribenda voluimus. *Sacræ* (inquit) *recordationis magiſter Gerardus, dictus magnus feliciter migrauit ad Dominũ qui in omnibus ſcientijs liberalibus, naturalibus, moralibus, ciuilibus, canonicis, & theologicis nulli erat ſecundus in orbe, erat enim tanta ſanctitatis exemplar in mortificatione carnis, in abnegatione temporalium, & contemptu mundi, in fraterna charitate ad omnes in deſiderio ſalutis animarum, in efficacia prædicationis, in reprobatione, & deteſtatione vitiorum, in opponendo ſe hæreticis, in perſequendo ſecundũ iura canonica concubinarios, in conuertendo ad vitam ſpiritualem viros, ac mulieres prius ſecundum ſæculum viuentes, in fidelitate ad Dominum noſtrum Vrbanum VI. quod multa millia perſonarum teſtificantur de credulitate, & credunt eum non minorem fuiſſe in dictis virtutibus, quam in antedictis ſcientijs.* Hæc ille; quæ ſanè vti condignum Viro Pœnitentiæ operibus apprime ad dicto elogium ſtatuit.

Extat apud Penot. hiſt. tripart. ali. can. lib. 2. cap. 3. ex Chronic. cap. ?. in corol. 4. 5.

Elogiũ pro ſepulchrali titulo ipſi inſcriptum.

Vir potens opere ac ſermone.

Zelus animarum, & Deo animas lucrandi ſollicitudo.

7. Quo autem ſpiritus feruore, ac mentis ſtudio aliorum interim ſalus procuranda ſit, Ioannes Hermanni, & Iutta ipſius vxor chriſtianis inſignes virtutibus oſtendunt, qui nedum ſine querela, ſed & laudabiliter valdè in ſæculo viuentes, æternæ vitæ mercedem ſunt cõſequuti, quorum alter conſors pœnitentium extitit, Florentij nimirum Congregationis pauperum ſtudentium magiſtri, qui bonis intentus operibus, ac humiliter de ſe ipſo ſentiens, tantum virtutibus profecit, vt meritis apud Deum cumulatus, feliciter tandem diem clauſerit, eiuſque alijs poſtmodum gloria diuinitus ſit oſtenſa. Porrò geſtorum ipſius Thomas à kempis præco extitit, qui iſthæc conſcripſit, eiuſque obitum, & beatam in cœlo ſortem his verbis meminit: *Fuit* (inquit) *in Ciuitate Gorichem Vir quidam fidelis bonę vitæ, & famæ laudabilis, Ioannes Hermanni nomine, cuius vxor Iutta vocabatur, qui pariter ſecundum mandata Dei viuentes, complures alios ad Dei ſeruitium traxerunt; frequenter ſacris diebus de Deo in domo ſua loquebantur, hoſpitalitatem multis deuotis ad ſe venientibus libenter exhibentes. Erant autem ambo valde familiares Domino Florensio, a quo ſanctæ conuerſationis formam habentes, etiam proximis ſuis vitæ exempla præbuerunt. Poſt obitum igitur Domini Florentij ſupradictus Ioannes in breui ex hoc ſæculo migrauit. Euenit quadam die, vt Iutta (Vidua nempe) Deo deuotiſſima in camera ſua orationi incumberet, qua conſumata, ſurrexit aperiens oſtium ad exeundum de camera ſua, quod cum aperiret, repente audiuit feneſtram cameræ poſt ſe aperiri: reſpiciens ergo vidit quemdam lumine ſplendoris circumamictum, & aſpectu amabiliſſimum, eandem feneſtram intrantem, viro ſuo facie tenus ſimilem; cui illa ait: Es tu ibi Ioannes dilecte coniux? cui ille: Ego ſum. Sed ne modò voces me coniugem tuum. Cui illa: & quomodo eſt tecum? ille reſpondit: Ego ſaluatus ſum, & gaudijs cęleſtibus cum præſentia Dei fruor: & cui illa: Et quomodo eſt cum Domino Florentio patri noſtro? Reſpondit ille: Dominus Florentius eſt in valdè magna gloria, ac omnia eius incepta recta, & bona fuerunt, & adiecit: Mane in hac domo, & non mutes locum, quia citò morieris. Et hæc rectrici ſororum Aleyda Thoma reuelato. Et tandem hæc viſio diſparuit. Poſthac iſta ità feruido ad Deum corde dies ſuos licet per paucos peregit, vt omnia temporalia tanquam deſpecta ſtercora ei viderentur: ex quo ſigno ſolo euidenter apparet, quod ſupradicta viſio non fuit deluſio vana, ſed reuelatio cæleſtis à Deo facta. Cum quæreret quidem de magna gloria Domini Florentij in cælo, reſponſum eſt propter tres maximè virtutes. Primò propter eximiam charitatem, quam habuit ad Deum, omnia bona ſua finaliter ad Deum referendo, & Dei honorem, & beneplacitum in omnibus quærendo. Secundò propter zelum animarum, quem ad proximos ſuos habuit, ſalutem omnium deſiderando, & ad ſeruitium Dei eos alacriter trahendo. Tertiò propter magnam humilitatem ſuam, et contemptum ſui ipſius ſemper parua, et vilia de ſe ipſo ſentiendo: Et hæc tria ſatis lucidè, et diſtinctè in vita eius ſuperius deſcripta apparent, et à multis fidelibus non ignorantur.* Hæc Thomas de ſuo in his, quæ ad Deum pertinent, Magiſtro, tot virtu-

tibus

Ioannes Hermãni, & Iutta vxor virtutibus conſpicui.

Rainaldus an. 400. nu. 17.

Thomas à Kempis ipſius laudes celebrat.

Thomas à Kempis in vit. Florentij cap. 29.

Ambo quãplures ad Deũ traxere.

Iutta virum poſt mortem ſplendore circumfuſũ in ſuo cubiculo videt.

Thomas à Kempis vbi ſupra.

Interrogatus quid de ſuo ſtatu apud Deum affirmet.

Quid ipſi de perſeuerando in loco vbi manebat edixerit.

Quid de Domino itẽ Florentij in Cœlo gloria innotuerit.

Virtutum ipſius merita alijs reuelat.

Digitized by Google

tibus,& humilitate præſertim claro meminit, qui ambos itē coniuges,piè adeo in ſæculo viuentes optatum Chriſtianæ vitæ actibus, ac laudabiliter operando, finem promeruiſſe affirmat.

Rainald an. 1400.nu.24.

Ioanna Vuenceslai Romanorū Regis vxor, zelo alienæ ſalutis ſuccenſa.

8. Miro item zelo alienæ procurandæ ſalutis inter homines, qui in ſæculo degunt,Ioanna Vuenceslai Romanorum Regis olim præfulſit, cum enim prauis vir eius libidinum ſordibus inter blanda turpiter vitia diffluceret, ipſa vti pietatis, ac vjri ſimul amantiſſima, ſui Regem admonebat officij, quò ipſum ab inolitę libidinis cęno auocandi cupida, à prauo Lupanarium commercio currētem in præceps hominem lucrando abduceret. Impius verò in malis obſtinatior,Sacerdotem, cui ſuas Regina in cōfeſſione culpas aperiebat,conueniēs, has ſibi ab eo reuelari poſtulat, alter verò eum petitionem adeò impiam reijceret, Rex iratus recuſantem fluuio hominem demergi iubet; Quò præſtito inſigni planè portento ſacerdotis demerſi corpus reuelari contigit. At Regina immane coniugis ſcelus execrata, dum patienter tolerat, animi dolore ſaucia, & vitæ tædio contabeſcens,viuendi finem fecit.

Virum prauas difluentem libidine à malo conatur auertere

Dubrauius hiſt. Boem lib 23.

Hæc antē Dubrauius: *Hac*(inquit)*turpitudine Ioanna vxor maritū dehortari conata, offenſionem tantam ſubyt, vt audiret minantem, ſe quoque in Lupanar ab eo transferendam eſſe, ſi hac dehortatione non ſuperſederet: ac paulò poſt, ira adhuc flagrante, accerſit Ioannem Sacerdotem, audire Reginam ſolitum, quoties delicta fideliter auribus committeret: Quæ quidem detecta Rex ab eo dum auctoritate,minis,carcere, fruſtrà explorat, victus iracundia, Ioannem de Ponte Pragenſi deyci, ac ſubmergi iubet. Quam verò ſanctus, et innocens ſacerdos ille fuerit, ipſe fluuius oſtendit, ita de repente arefactus, vt corpus nudaret ſubmerſi: in ſtatuque illo triduum permanens, donec ſubmerſus ad S. Vitum ſepeliretur, vbi in hunc diem, quicumque ſepulchro temere inſultauerit, immunis ab infamia non euadit. Mortua deinde Regina quoque eſt ex mæſtitia, et dolore,quem ex iniquiſſima Regis ſuſpicione cum maximo animi cruciatu tolerauit.* Hæc ille. Et Regina quidem, quæ virum ab infami, & turpi fœminarum conſuetudine reuocare ſtuduit, totque huius rei gratia ab iniquo coniuge malorum incommodis affecta eſt,has inter ærumnas pęnitens, ac intimo animi dolore ſaucia, haud diù vitæ ſuperſtes viuendi finem fecit.

Monitis ipſius Vuenceslaus offēſus exoſam habet.

Ipſam in lupanar ſe adducturum minatur.

Confeſſariū Reginæ ad ipſius culpa reuelandas ſollicitat, ac renuentem aquis demergit:

Regina dolore tabeſcēs piè moritur.

9. Atqui vt noſter à fœminis ad viros publico omnium bono, ac ſaluti procurandæ intentos recurrat,ſe hic nobis offert Beſſario Nicænus Cardinalis, & Sacri Collegij Decanus, acerrimus in promouendis in Turcas Chriſtianorum Principum armis, & magnis,aſſiduiſque proEccleſia perfunctus laboribus qui cū à Xyſto IV.Romano Pontifice ad Ludouicum Galliarum Regem, vt eum Burgundiæ Duci conciliaret, & ad exhortandum, vt ſua in Turcas arma conuerteret, miſſus fuiſſet, à Ludouico Rege, qui eius ſuſpectam ſibi operam habuit, haud honor ficè,vt par erat, habitus eſt. Quapropter cum Apoſtolicus Regi in quibuſdam obſequi legatus nollet, Regem parum ſibi, ſuoque muneri obſequentem videns, mox in Italiam reuerſus, Rauennæ febri, & dyſenteria correptus obijt an.Chriſti M.CCCC.LXXI. Sic enim, vt Papienſis Cardinalis docet, ex re infeliciter geſta dolore perculſus, in febrim incidit, ac poſtmodum diem obijt: *Mox* (inquit) *vt Regnum ingreſſus eſt, Regi cœpit eſſe ſuſpectus, et progredi ad eum eſt vetitus menſes duos: ludibrio habitus, tertio tandem admittitur vno, atque eodem ingrato colloquio. Finitur legatio, redyt mæſtus: ad explicandas facultates nec locus fuit, nec tempus, dolore inde confectus Rauenna deceſſit.* Hæc Papienſis, qui intima ipſi familiaritate coniunctus, vel cum vltrò ipſe legationem obire detrectaret, ad iniunctum ſibi munus retinendum, quamuis infirma valetudine, ac ætate confectum, ſtrenueque ſubinde obeundum his vehementer literis accendit. *Nicana* (inquit) *Pater, militent Deo, et plebi ſuæ ſancta hi vltimi dies: proficiſcere in Galliam: excita ſolito amplius ſenſus egregios: effunde diuitias ingeny: calefac ſpiritu oris corda frigentia: declaratio ſermonum tuorum illuminet, et intellectum det paruulis. Miretur aliquando Gallia, quod iamdudum miratur Italia. Natio ingens eſt, plena populo, clara militia, aſſueta Chriſti obſequys, campū habens latiſſimum, in quo ſerere, et colligere*

Beſſario Nicænus Cardinalis magnis pro Dei Eccleſia laboribus perfunctus.

Rainald. an. 1471. nu. 8.

Regi Galliarum ob ſuſpicionem parum gratus, ac male habitus, prę mœrore decumbens moritur.

Papienſ Card epiſt. 544. & 500.

Card. Papienſ ep 416.

A Cardinali Papienſi ad legationem obeundū munus ſuadetur.

re

Digitized by Google

re meſſem vberrimam miſera Italia *potes, &c.* His planè Papienſis pigritantem, detrectantemque ſenem acriter verbis in opus publicæ vtilitatis gratia vrgebat.

Papienſis ad Campanum. epiſt. 503. & 544.

Ab eodem dignis vltrò poſt mortẽ laudibus cumulatur.

10. Verùm enimverò promeritas viri de publica re optimè meriti laudes idem, qui ſupra, ad Campanum ſcribẽs, hunc in modum proſequitur: *Voco te (inquit) Campane Frater, ad lamenta, & lachrymas: Mortuus Nicænus noſter eſt. vir ſine controverſia magnus, cuius doctrina ingens erat, ingenium ſingulare, admirabilis eloquentia; ſtudium autem ad publica, non modò continuum, ſed ſuprà ætatis, et valetudinis fortè etiam pertinax. Nil habuit Romana Sedes, quo gloriari amplius poſſet; nihil, quod ad ſuum miniſterium efficacius inueniret: videbat prudenter, explicatè monſtrabat, ſine intermiſſione operabatur; aliena etiam ſegnitici reprehenſor ſemper erat, ac caſtigator, ad hunc referebantur noſtra conſilia; ad hunc legationes vndecunque nos adeuntes. Sine Nicæno nec operum initia erant, nec exitus, tota operum moles huius vnius humeris ſuſtinebat. Omitto amorem in nos, qui maior eſſe non poterat: officia in cæteros, quę plura prope ab vno illo proficiſcebantur, quam à reliquis partibus: Religionem quoque, pietatem, munificentiam, animi magnitudinem, qui nil humile, nil, quod non dignitati coniunctum eſſet, poterat cogitare. Flendus tantę iacturæ obitus eſt, flenda vices Eccleſię; flenda etiam bonorum omnium orbitas: mihi quidem accidere nil dolentius potuit.* Et infra: *Sanctus ſenex ob falſam de fide ſua ſuſpicionem videns incaſſum eſſe labores ſuſceptos, relictam in armis Prouinciam, perditam ſpem magnorum pro religione ſubſidiorum, ſupra vrgentem etiam valetudinem conſternatus, Rauenna, quo à Taurino deuectus pago eras, ſpiritum Domino reddidit, tanta, quod exploratum mihi eſt, conſtantia, vt ſanctiſſimę vita ſanctiſſimus quoque inuentus ſit exitus. Quibus ergò aut laudibus proſequemur tam magni meriti patrem, aut monumentis ornabimus pro Republica mortem ſuſceptam, aut doloribus requiremus? Noſtri Ordinis lumen extinctum eſt; conatus quidem noſtri, & decreta, & literæ quoque ſunt meritis. Vt virtute anteiuit quidquid in Eccleſia pręclarum fuit, ſic ad referendas defuncto gratias impar eſt omne, quod queritur. Benedicamus tantùm nomini ſuo commemorationibus quotidianis, recenſeamus ſanctas actiones eius, & in opera ſenis tanquam in exemplum ſacerdotale inſpiciamus: lugeamus autem ad ſingula, & damna ingentia deploremus; ſæculis quidem multis alterum Nicænum habituri non ſumus; tum autem noſter ordo relictus in tenebris eſt: luce ſua illuſtrabat obſcura, & multorum inſcitiam vnius ſapientia tolerabat.*

Præcipuæ virtutum ipſius doces.

Iuſtè viri tāti obitus cūctorum lacrymis proſequendus.

Card. Papienſ. vbi ſupra.

Sanctiſſimæ ipſius vitæ dignus reſpondit exitus.

Sæculis multis haud alter Nicænus habendus, iuxta Papienſis dictum.

Hæc vtique in præclari adeò Præſulis laudem Papienſis, quę condignis etiam Platina viuentem adhuc præconijs eſt proſequutus. Meritò autem vir doctiſſimus ob multa, & præclara, quæ æternitati opera edidit laudandus; Suam verò nobiliſſimam Bibliothecam ingenti ſtudio comparatam, ſui perpetuum amoris monumentum, Reipublicæ Venetæ ex teſtamento legauit. Eius verò corpus Rauenna Romam delatum, in Eccleſia SS. Apoſtolorum ſepulchro, quod ipſe ſibi adhuc viuens parauerat, conditum eſt. Cui labores pro Eccleſia ſuſcepti, & geſta ab ipſo in publicæ rei vtilitatem, immortalem in Cœlo coronam peperere.

Adhuc viuens laudatus à Platina

Vir omnium doctiſſimus ſuam Venetis bibliothecam legat.

11. Huic alter quoque digniſſimus Eccleſiæ Præſul, ac pari animarum zelo conſpicuus, Marhæus Gerardus Patriarcha Venetus S.R.E. Cardinalis, ac præ cæteris Religioſis Camaldulenſium Ordinis virtutum merito laudatiſſimus, iungendus eſt, qui condignis, pœnitentiæ ſemper addictus operibus, ac pœnitens quoque mori cupiens, maximè ſub vitæ finem, & vel tunc cum ex hac vita decederet, raro cunctis pœnitendi exemplo fuit; cuius præclaros mores Contareno poſtmodum eiuſdem ſucceſſori requirenti, Petrus Delphinus anteactæ ipſius vitæ hiſtoriam ſic narrat: *Nihil* (inquit) *adeò in illo admiratus ſum, quam perſeuerantiam ipſius haud minus in rebus exiguis, & quę ad ceremonias tantum Ordinis pertinerent, quàm in reliquis, quæ maioris forent difficultatis, & momenti. Si quis autem in Choro in primis, & Refectorio, ac Monachorum congreſſu contemplatus fuiſſet, nihil eo moribus elegantius meritò fateretur. Age verò in ijs, quę potiora exiſtimantur in religione, & grauiora, ac laborum lena, vtpote vigilia, ieiunia,* ſilen-

Mathæus Gerardus Patriarcha Venetus S.R.E. Cardinalis Camaldulenſium ordinis virtute conſpicuus.

Rainald. an. 1492. n. 32.

Petrus Delphinus lib. 11. epiſt. 27.

Pœnitentiæ perpetuo addictus, à Petro Delphino iure merito laudatur.

Piæ ipſius domi, foriſque exercitationes.

ſilentium, ſolitudo, & cætera id genus. Quis, oro, Mathæo vigilantior, qui ne vna quidem nocte diuino cultui in templo defuit? Media nocte tunc ad matutinam ſynaxim per totum anni circulum, ſiue æſtate, ſiue hyeme ſurgebatur; cum ipſe aut primus ſemper, aut inter primos conueniret. Abſtinentiam in eo laudare, cibique, ac potus parcitatem ſuperfluum duco: quando

Abſtinentiæ ipſius lex.

ieiuniorum obſeruatorem accuratiorem, & deliciarum contemptorem parem illi noueuim neminem. Nunquam reuera vidi aliquem, qui vino parcius vteretur. In veſtitu ſordes vitauit nullum, tamen vnquam veſtimentum luxu conſpicuum detulit; Sacræ

Precandi ſtudium.

Scripturæ lectione delectatus, orationi aſſiduè vacabat, & hic ei ſemper mos fuit; vt poſt vigilias nocturnas, alijs abeuntibus, ſolus ipſe in Choro aliquandiù remaneret: ſermo ei fuit parcus, & grauis, ſemperque ab omni leuitate abhorrens. Conabatur pater optimus magis facto, quam verbo ad bene, ſanctèque viuendum pronocare filios

Corpus pœnis affligit.

ſuos, caſtigans quotidie corpus ſuum, & in ſeruitutem redigens. Miſericordiam verò, & pietatem, ac eleemoſynarum elargitionẽ in eo quis dignè ſatis laudibus efferat? erat ipſe quidem robuſto, ac vegeto corpore, et qui rariſſimè mala aliqua valetudine corriperetur, neſcio tamen, an alium agnouerim, qui illo extiterit erga infirmos, debileſque clementior, quos nimirum & ægra

Charitas erga infirmos ac debiles;

viſitatione ſolabatur, et omni fouebat miniſterio charitatis: egenos, et inopes, aut aliqua calamitate oppreſſos pia redditũum mediocritate promptiſſimè ſubleuabat, quem erga pauperes affectum nunquam ipſum etiam in Patriarchatu exuiſſe affirmant.

Petrus Delphinus vbi ſup.

His planè laudibus gratiſſimam viri memoriam Delphinus recolit. Verùm quia mors fere ſemper vitæ conſonat, tã pijs, deuotiſque auſterioris normæ acti-

Omnes charitate complectitur.

bus finis quoque par vitæ reſpondit, adeoque is pari tum viuens, tum moriẽs pietatis ſtudio, pœnitentiæ cultum ſectatus, felicem denique pro mercede clauſulam ſortitus eſt, vt idem ſic nar-

Felix ipſius è vita exitus

rat: *Commendabat* (inquit) *ſeipſum Domino, et moleſtiat ægritudinis ferens patiẽtiſſimè, nihil de terrenis cogitans, nihil loquens, ſed erecto tantum animo in Cælum, nihil magis videbatur expetere, quam tranſire ad immortalitatem, etc.* Sic homo cœlo dignus, & ad immortalem perpetuò vitam ſuſpirans, ſupremum abſolutę virtutis, ac vitæ pariter actum anno Chriſti M.CCCC·XCII. feliciter peregit.

12. Quoniam verò opportuna hìc præcipuorum S. R. E. Cardinalium, qui ſuis præſertim virtutibus exemplo cæ-

Raymundus Gurgẽſis Epiſcopus, & Cardinalis meritis clarus.

teris fuere, mentio incidit: Raymundus Epiſcopus Gurcenſis S.R.E. Cardinalis, Purpuratorum Patrum decus, ſilentio prætereundus non eſt, à quo Lubecenſe, quo Germania, Suecia, & Dania conflagraturæ videbantur, bellum ſedatum eſt, qui & miro diuitiarum, ac ſæculi cõ-

Rainaldus an. 1505. n. 45

temptu conſpicuus, in Domino feliciter obdormiuit, de quo iſthæc in Chronico

Diuitiarum ac ſæculi cõtemptu præcunctis diues.

Sponheimenſi: *VII. die menſis Septembris anno M. CCCCC.V. obijt Raymundus Presbyter Cardinalis S. Mariæ Nouę Gurcenſis Epiſcopus, Viterbij ſepultus: qui per triennium continuè Sedis Apoſtolicę fuit Legatus de Latere per vniuerſam nationẽ Germanicam, vir moribus, et vita ſanctiſſimus, et omni integritate conſpicuus, Magnus Vuthemij Abbatis noſtri amicus, et*

Thritemius in Chronic. Sponheimenſ.

fautor ſingularis, iuſtitiæ cultor magnus, et honorum ſimul, ac diuitiarum Mundi contemptor omnium conſtantiſſimus, cui ſi-

Dignum ipſius elogium

milem non habebat ætas noſtra. Dei igitur amore æſtuans, ac pœnitentiæ vir cultu maximè illuſtris, quæ ſæculi ſunt, honores videlicet, & diuitias inuicto ſemper animo reſpuens, & à delicijs, velut à rebus apprimè noxijs abhorrens, ſic tutũ ſibi ad æternitatem iter parauit.

13. Nec verò à prælaudati huius,

Rainaldus an. 1474. num. 03.

aliorumque conſortio vir infimæ ſortis, & qui parum alioqui ſæculo innotuit, etſi probè cœlo notus, ſegregãdus vide-

Ludouicus Morbiolus procurandæ aliorum ſalutis ſtudioſiſſimus.

tur Ludouicus nempe Morbiolus: Vir eximiæ pietatis, ac procurandæ animarum ſalutis apprime feruens, qui Dei iugiter amore, & proximorum zelo ſuccenſus, crebrò de diuinis rebus, ac cœleſtibus verba facere, & vt ad rerum terrenarum contemptum, virtuteſque ſectandas populos excitaret, eoſdem paſſim in circulis adhortari ſolebat. Quo quidem vt magis Deo immortali gratus, acceptuſque foret, multiplici quoque pœnarum cumulo ſe ipſum iugiter excruciabat, & carnem ſpiritui ſubigens nobiles de ſe ipſo adhuc in carne viuens triumphos retulit; felix autem vitæ ſub redempti orbis anno 1473. (vt Rainal-

dus

Auſterior vitæ, qua ſeipſum diu exercuit forma.

dus docet) finis immortalem ipſi cælo coronã peperit; cuius præclara geſta Io. Baptiſta Mantuanus egregio conſcripta carmine, quod et Innocentio VIII. obtulit, in eius laudem eſt proſequutus, & Carolus Sigonius hunc in modum ab eo accepta deſcribit: *Aut humi* (inquit) *aut in duris ſtramentis cubare aſſueuit, lapidẽ ſibi pro ceruicali ſternens; cibo delectatus eſt non ſolum tenui, ſed etiam vili, eumq; ſi delicatior videretur, cinere ſepe conſperſit; omnibus carnibus abſtinuit, ficus, poma, nuces, atque olera frequentauit, qua aut cruda ſumpſit, aut certè ſine oleo coxit.*

Sigonius de Epiſ. Bonon. in Pinip. Ferrarien. in catal. 28. Octobris. Mantuan. in carm.

Ieiunijs, ac lacrymis ſeipſum fatigabat.

Ita ex ſumma inedia maciem ſummam contraxit. Per noctem lacrymas lapide pectus percutiebat, totus in meditatione Paſſionis Chriſti defixus. Interdiu ne otio langueret, ſacras ex oſſibus imagines ſculpere didicit, aut prædicationi ſe tradidit, homines ad cæleſtem gloriam conſectandam, et humanam contemnendam adhortans, V: Kal. Nouembris migrauit ad cælum ſepultuſque eſt in Cæmeterio Baſilicę S. Petri, et poſt ſex menſes cum miraculis clarere cœpiſſet, in Eccleſiam translatus eſt.

Mantuanus in carm.

In cœmeterio Baſilicæ S. Petri ſepultus, ſubinde clarus miraculis in Eccleſiam transfertur.

Meritò igitur Vir pœnitentiæ operibus exercendis intentus, & corporis macerandi apprimè cupidus qui tum opere, tum ſermone potens aſfulſit, & in procuranda proximorum ſalute totus, dum viueret, ſemper fuit, in cœlum tandem euocatus, æternam pro laboribus à Deo mercedem, Cœlo dignus accepit: *Qui enim* (ait Scriptura) *ad iuſtitiam erudiunt multos, fulgebunt ſicut ſtellę in perpetuas æternitates.*

Rainaldus an. 1503. num. 15. & 16.

14. Iure autem merito, populorum, quibus ſupremus vti Paſtor præerat, ſaluti intentus, & iugiter tum dictis, tum geſtis ipſos ad virtutes prouocando, immortalem ſibi præ cunctis in Eccleſia laudem promeruit Pius, huius nominis III. ex Piccolominæa gente, Romanus Pontifex, qui dum ſemper ob eam, quæ ſibi affulſerat, conciliandæ inter Chriſtianos Principes pacis, & Eccleſiaſticæ vna ſimul inſtaurandæ diſciplinæ ſpem, nulliſque parcens laboribus adnititur, breui dierum ſpatio Apoſtolici throni, ac muneris dignitate potitus, trigeſimo poſt ſuæ tum exaltationis, tum exultationis diem deceſſit, vt Volaterranus ſic tradit: *Pius* (inquit) *ex vlcere cruris, ex quo diù laborauerat, trigeſimo poſt creationem die deceſſit, nihilo rerum ab ſe geſto, quas maximo animo conceperat; nam et Eccleſiam Romanam reformare, Concilium celebrare, ac in Turcas proficiſci auunculi imitatione ſtatuerat.*

Pius III. Romanus Pontifex publicæ ſaluti intentus, breui conſumptus æternitatem adit.

Volaterranus lib. 22.

Sacramentis itaque ritè munitus, in Vaticani tabularij M.S. obiiſſe his verbis legitur: *Die Martis 17. Octobris anno M. CCCCC. III. Papa* (*Pius III. videlicet*) *in mane fuit communicatus à Confeſſore ſuo, et in nocte ſequenti, data ſibi extrema Vnctione per eumdem, circa decimam horam noctis emiſit ſpiritum.* Et ſanè ipſa, quę ipſius diù præconcepta animo inſederat, aduerſus Turcas profectio, illi pro ingenti meritorum apud Deum cumulo, & pro ſatis amplo pœnitentiæ fructu extitit, adeoque immortalem capiti, vt arbitrari fas eſt, coronam peperit.

M. S. Vaticana Bibliot.

Dũ magna quæque pro Eccleſiæ vtilitate meditatur è vita tollitur.

15. Verùm pij vna ſimul omnes amarulenter intempeſtiuum Pij Pontificis exitum defleuere, inter quos Petrus Delphinus in ſuis literis inter crebra, intimaque cordis ſuſpiria in has flebiles voces prorumpens: *Erit* (inquit) *mihi eius memoria ſemper quidem in benedictione, ſed mærore admixta, nec niſi longo tẽporis interuallo ſine gemitu, et ſuſpirijs ſuccurrere mihi poterit, tantę in me tantillum pietatis, charitatis, et manſuetudinis recordatio. Non tamen propterea repugno voluntati Dei, nec contradico ſermonibus Sancti, qui optimè nouit, quo conſilio Pium nobis abſtulerit; tranſtulit eum ad meliorem vitam, qui diù ſibi, diù Eccleſia commodis vixerat. Coniunxit eum Angelicis choris, qui vitam Angelicam duxerat, et gloria, et honore, ſicut paulò ante in terris, ità modò in cælis feliciùs coronauit. Ex eo loco, vbi nunc cibo regio, et ambroſia veſcitur, vbi non iam per ſpeculum in ænygmate, ſed facie ad faciem diuinam illam contemplatur Maieſtatem, ſi reuocare mihi liceat, nunquam facerem; nam aut inuidere tanti Antiſtitis gloriæ, ac beatitudini crederer, aut nimium affectibus, ac meis commodis indulgere, non mærere tamen, non contriſtari, qui poſſum?* Et infra: *Benedicam tamen Domino in omni tempore, qui Pio reddidit mercedem laborum ſuorum, et me adhuc in laboribus, et fatigationibus huius ſæculi dereliquit; ipſe Pie precibus me cuſtodias, protegas, tuearis, ne ſuccumbam oneri, ne ſub faſce ruam, etc.* Hæc ille.

Petrus Delphinus lib. 7. epiſt. 81.

Pij obitum Petrus Delphinus veriſſimis lacrymis proſequitur.

Piusè ſæculo nõ tam ablatus, quã à laboribus trãslatus ad requiem.

Inuidenda potius, quã dolenda Pij Pontificis ſors.

16. Digna verò recolendi Pontificis mors eò bonis omnibus acerbior extitit, quò Clerum omnem in priſtinum Eccleſiaſticę diſciplinæ, ac puritatis nitorem reuocandum, nec non primæuam, & abſolutæ numeris omnibus obſeruãtiæ normam ab eo reſtituendam, omneſque inolitas vitiatis moribus corruptelas, ac ſimoniacas præſertim labes è proximo abolendas ſperabant, vt Petrus Delphinus prælaudatus Barrotio Patauino Epiſcopo mœrenti in hæc verba reſcripſit: *Vt ſcripſiſti* (inquit) *quoniam indigni illo fuimus, oſtenderunt tantum terris hunc fata, ſi hoc vti vocabulo liceat. Nam quo animo inierit Pontificatum, qua ſignificatione reformandæ Eccleſiæ, vt alia defuerint teſtimonia, quæ plurima, et firmiſſima, et ſanctiſſima produci queunt, nõne vel directæ illę ſanctitatis eius ad nos literæ ſub annulo Piſcatoris obſignatę zelum ipſius, ac mentem ſanctam apertiùs præſeferunt? Cogitabat Rex pacificus cogitationes pacis, et iam omnes quietem temporum, et annum placabilem Pij ductu, et auſpicio futurum ſibi pollicebantur: iam nullus erat futurus ſimoniæ locus, et labe vltrà glacialem Oceanum ablegata: iam luxus omnis frugalitate, et continentia, ſuoque id potiſſimum exemplo, quemadmodum ex eius coronatione coniectari licuit, cœperat moderari, multaque alia pia opera, vt audio, paucis diebus ſua auctoritate, et ſapientia confecit; ſed breù dum adhuc ordiretur, ſucciſus eſt, translatus ad gloriam ſempiternã etc.* Eius corpus nobili in ſacra B. Andreæ Apoſt. æde à Vallè nuncupata mauſoleo, & ſpecioſo item titulo decoratum in præſens iacet; cui & Delphinus item dignum planè meritis elogium concinnans, eius obitum ideò in nocte contigiſſe arbitratus eſt, *vt agnoſceret* (inquit) *vniuerſus Orbis extinctum fuiſſe huiuſmodi lumen, quod ſuę lucis ſplendore noctis noſtræ tenebras facilè fuerat diſcuſſurum; raptus eſt Pius in Cœlum, vbi repoſita ei erat corona iuſtitiæ &c. Sunt iſtę mundanæ viciſſitudines, quibus admonemur, nihil eſſe ſtabile ſub Sole, &c.* Tute igitur Pontifici anteactæ vitæ meritis claro, & qui præclaris rerum agendarũ initijs Chriſtiano per ſe ſatis Orbi innotuit, eiuſque Pontificatui vel ſi cuncti laudatores taceant, illud ſapientis elogium optimè occinit: *Conſummatus in breui expleuit tempora multa.* Hæc de eo ſatis.

Petrus Delphinus lib. 7. epiſt. 84. ad Barotium.

Bonis omnibus Pij obitus, vt magnum bonorum ab ipſo præconceptã ſpem acerbiſſimus.

Pius à Deo oſtenſus potius Eccleſiæ quã datus ex Delphino.

Quanta in bonum Eccleſię cogitaret.

Petr. Delphinus vbi ſup. p. 7 epiſt. 20.

Noctu obit vt Orbis tãti extinctũ lumen agnoſceret.

Dignum Põtificis elogiũ.

Sapientiæ cap. 4.

17. At Pio Pontifici, alter pietate, ac animarum item zelo haud impar Hadrianus Papa huius nominis ſextus accedit, qui virtutum merito cunctis haud impar, ac ſęculi deliciarum contemptu præcipuus, ad Religionem aduerſus Nouatorum tũc inſurgentium hæreticorum mores, atque impetus propugnandam Apoſtolici throni culmen Dei nutu viſus eſt conſcendiſſe; & quia ſanctiſſimè præfuit multùm itidem Chriſti ouiculis profuit. At dum vigilantiſſimus Paſtor ſuimet oblitus, totus in pium Eccleſiæ cultum, & Chriſti fidelium vtilitatem incumbit, adeoque ipſam inter tot immanes emergentium vbique hæreſum procellas à prauis tam morum, quàm dogmatum erroribus, illibatam ſcilicet Chriſti Sponſam tum ſcripto, tum exẽplo viriliter, conſtanterque defendit, arcano, & imperſcrutabili Dei nutu ad immortalitatem euocatus, viuendi finem fecit. Cui iuges ſuſcepti pro Eccleſia labores immortalem in Cœlo coronam meruere. Verùm vir ad ſumma prouectus, ſua haud cruce caruit, cui Põtificatus, & ipſamet ad ſumma prouectio Crux iugiter fuit, adeoque haud caſu feſtiua currente exaltatę Crucis die anno Chriſti M. CCCCC. XXII. terris obijt; hæc enim Vuillelmus Lochouſt Vltraiectinus de eo tradit: *Die* (inquit) *exaltationis viuificæ Crucis Hadrianus Papa Sextus Patrię noſtræ pater, vniuſq; decus, neſcio quo morbo extinctus eſt; Nam pridie nonas Auguſti, quo die Romæ feſtum S. Mariæ ad Niues celebratur, optimus patrum pater, Religionis, publicæque lætitiæ cauſa (nam eo die publicata fuit pax, & concordia inter Principes, et Potentatus Italiæ, illius ſollicitudine procurata) ex Palatio ad S. Mariam Maiorem cum cætu cardineo proficiſcens æſtuantibus caloribus, quos ſemper antea formidauerat, ſubmorans ibidem per noctem, ac diem celebrem in hortis, et vinea Cardinalis S. Crucis cõuiuium Dominis Cardinalibus daturus, ecce ad Palatium reuerſus, ſeu nimia æſtu, laboreque fatigatus, ſiue infeſto eſu, aut potu refectus, incidit in morbum, & quidem latentem principio, ac remiſſum, mox aper-*

Hadrianus VI. animarũ zelo, & fidei propagãdæ ſtudio præcipuus.

Rainald. an. 1522. n. 11

Arcano Dei conſilio breui Eccleſiæ præeſſe, quã diu, vt prodeſt, præeſſe debuerat.

Vuillelm. Vltraiectinus in Hadriani geſtis.

Pax inter Principes ſub eo inſtaurata.

Inter publicæ lætitiæ plauſus morbum contrahit, ex quo moritur.

tum

tum, et grauiorem. Et infrà, miram Pontificis inter ſupremas mortis anguſtias, inuictique prorſus animi conſtantiam ſic auctor proſequitur.

Vuilhelmus Traiectinus vbi ſupra.

18. *Dum*(inquit) *loqui potuit, afflictum, et miſerabile fuit audire, quo pondere, quibus argumentis amicos conſolabatur, vt diceret velle excedere eum vita, non cogi. Mortuus eſt poſt horam primam pomeridianam ſumptis ante meridiem ritè Eccleſiaſticis Sacramentis, ſicuti vixit pacificè, moroſè deuotè, et ſanctè, ita obijt, etc.* Sed publicum tum Vrbis, tum Romanorum luctum exponere nemo ſufficit: *Magnos* (inquit) *luctus optimorum virorum mouebant clariſſimæ virtutes, modeſtia multa in ore, multa in verbis, tum dignitas, quanta deſiderari ad gratiam poſſet. Corpus procerum, et erectum cum gracilitate non indecora: Facies candida, et viua plena dignitatis, gratia, et maieſtatis. verecundia tanta, vt omnem corruptionem, impròbitatem deterreret. Vita libera, non licentioſa, conſilium multum, ac ponderis, vt reſponſa delphica docti appellarent; oratio deſiderata, non tarda: eloquentia, cum opus eſſet, præterea contracta, et modica. Imperium in Hiſpanijs ſumma cum integritate geſtum, abſque ſuperbia, abſque auaritia, aut crudelitate, ſummo moderamine. In ſeueritate benignitas, ac benignitate ſeueritas laudabatur, etc.* Et infra: *Monumenti eius ſuperior pars tenet talem ſcripturam: Hic nihil ſibi infelicius in vita duxit, quam quod imperaret.* Hæc Auctor. Igitur cum maximus hic Romanos inter Pontifices anno vno, & menſibus octo in Petri Solio reſidens præfuiſſet, virtutum clarus meritis è vita deceſſit; cuius item laudibus hæc Panuinius addit: *Hinc fuit* (inquit) *quod difficulter cognatos ad beneficia proueheret, non quia eis humaniter non faueret, ſi alioqui idonei fuiſſent; ſed quia, vt dicere ſolebat, ædificare Sion in ſanguinibus nollet, hoc eſt, quia in ſacris reſpicere neceſſitudines naturę nollet, vt quę ibi locum non haberent. Quinimò in ijs etiam paribus dotibus alienorum potiùs, quam ſuorum rationem habiturus videbatur; ex quo fuit, quod literis magnatum quorundam inferioris Germanię ſollicitatus, vt quendam propinquum adoleſcentem, & forma, & ingenio præſtantem, qui tum recens Magiſter Philoſophiæ creatus, ſtudia altiora Louanij ſequebatur, galero cardinalitio ornaret ex mere ſolemni aliorum Pontificum, nequaquam voluit.* Adeò inſuper à profundendis in propinquos opibus abſtinuit, vt ad Maieſtatem Pontificiam, & Eccleſiæ, cũ hæ Chriſto conſecratæ ſint, eaſdemque pauperum neceſſitatibus retinendas expendendaſque dixerit; quamuis ſcriptorum quiſpiam diuinis parum rebus addictus, Hadrianum durum, atque illiberalem, & ſubagreſtis item ingenij hominem iniuſtè, ac petulanter appellet, hæc enim ille habet: *Patruelis* (inquit) *filium Senæ Etruſcæ in gymnaſio litteris operam nauantem, quod Romam nequaquam vocatus intermiſſis ſtudijs repentè venerat, confeſtim meritorio equo impoſitum remiſit, animi leuitatem identidem obiectans, et ſeuerè admonens, vt ab ſe modeſtiæ, et temperantię exemplum opportunè ſumeret. Alios quoque nec remoto affinitatis gradu neceſſarios, qui ſpe celſioris fortunę è Germania pedibus Romam venerant, mirum in modum increpauit, donatiſq; ſingulis ſagis laneis, et frugi viatico, pedibus ſimiliter in patriam redire iuſſit, quarum rerum teſtimonio Superiorum Pontificum erga propinquos liberalitatem vti grauem, et Reipublicę pernicioſam deteſtari erat ſolitus; quando eo prę ſertim errore cũcta ſenſim labefactata ſe demum Pontifice ruitura viderentur.* Hæc ille.

Moriēs ſuos ipſe ſolatur.

Virtutes Pōtificis ampliā dolendi cunctis materiā præbent.

Ipſius obegregias animi dotes præconia.

Nobile illi elogium à Pāuinio inſcriptum.

Panuinius in Hadriano Papa.

Quam alienus, & à ſuis prouehendis cautus, quæ Pontificij animi tempertantia.

Hadrianus vti homo durus ac illiberalis falſo à ſcriptore carpitur.

Paulus Roſcius in Hadriano.

Rainaldus, vbi ſupra.

19. Magna itaque ſub iſto Pontificum digniſſimo ſpes cunctorum animis inſederat, vt Vrbs tandem à vitijs libera, & Chriſti ſimul Eccleſia decori priſtino reſtitueretur; hæc enim Auctor: *In ſumma*(inquit) *tãtum effecit ſedulitate, auctoritateq; quàm ſanctitas vitæ, præſtantiaq; doctrinæ pepererant, ſũ gratia, qua maxima apud Romanos Pontifex Germanus valebat, vt malum illud iam tum vtcunque miteſceret, & ſpes magna eſſet, niſi mors eius impediſſet, fortaſſe breui, aut in totum, aut ex maxima certè parte explodendum:* Porrò Apoſtolici muneris zelo vitijs procul ab Vrbe ablegandis eum in modum inſtitit, vt improbi, ac vitioſi potiſſimum homines, quos ſibi ſemper inuiſos habuit, eius obitu gaudentes, publicis item dicterijs manifeſta lætitiæ, quam mente conceperat, ſigna exhiberent. Eo autem eximius paſtor erga

Auctor in Hadriani geſtis vbi ſupra.

Mornm in ne eius immutandorũ mortalium animis ſub eius principatu ſpes inſedit.

Rainaldus vbi ſupra.

Vitia ſub ipſo ab Vrbe exulare viſa ſunt.

Chriſti ouiculas amore tenebatur, vt ſe patiendi ambitioſiſsimum; dum lues graſſaretur, ac pro ijs vitam profundere promptum, paratumque exhibens, haud ab Vrbe, vel in vitæ diſcrimine fugam arripere ſuſtinuerit, vt ſic Panuinius tradit. *In illa* (inquit) *atrociſſima peſtilentiæ vaſtitate, quæ omnia id temporis depaſcebatur, paſtor oues non deſeruit, ſed alijs plerisque magnatibus ſibi fuga conſulentibus, ipſe nec pauidus multum, nec anxiè pharmacis armatus in Vrbe permanſit, eo officio incolis mirè gratificatus.* At demũ nobile illud, & quod ſepulchralis inſtar tituli Hadriano elogium, & ſub ipſius Principatus initia, hìc Petri Delphini ſtylo inſcriptum aptè, eleganterque conſonat. Ad Iuſtinianum quippè Bergomenſem heremitam ſcribens: *De Hadriano* (ait) *Pontifice, qualis ſit in adminiſtranda Chriſtiana Republica futurus, nouit Dominus ſolus, cui omnia ſunt nuda, & manifeſta; ſi tamen mores, ſi Religionẽ, ſi vitam eius conſideremus, non poſſumus de illo, niſi omnia bona, niſi iuſta, niſi ſancta nobis polliceri. Reſpuere illum aiunt penitus blandimenta verborum, proculque reijcere omnem adulationem, neque vllis mundanis voluptatibus, aut illecebris oblectari, pectuſque purum ab omni facinoris contagione exhibere: quo fit, vt dubitari nequeat, futuram ſemper cum eo Domini manum, nec defuturum tantæ Sanctitati cęleſte auxilium, &c.* Quibus ſanè Pontificis ab omni tum faſtu, ac luxu, terrenarumq; voluptatum illecebris abſtinentiſſimi, nec non exercendæ vltra modum pœnitentiæ addicti probè vnuſquiſque laudes intelligit.

Panuinius in Hadriano vbi ſupra.

Lue in Vrbe graſſante vitam paſtor optimus pro ſuis impendere ouiculis cupiebat.

Petrus Delphinus ep. 81.

Nobile ipſius elogium à Delphino decantatum.

20. Verùm qui Chriſtianarum virtutum, & pœnitentiæ præſertim meritis, atque exemplo præfulgent, alijs quoque virtutẽ, quam efficaciter æmulandã ingerunt. *Qui enim* (vt ait Gregorius) *nõ ardet, nõ incendit.* Quod ſanè ſuperiori anteacto ſæculo vnus præ alijs luculenter docuit, de quo auctor in ſuis Faſtis Senenſibus iſthæc: *Ioannes* (inquit) *cui cognomen factum à Gulielmo ex Aquitaniæ Duce inter Sanctos Anachoretas percelebri, natus in oppido Picentium Monte Caſſiano, Gulielmi pœnitentia atrocitate prænobilis partes facilè omnes expleuit, &c. Charitatis verò Apoſtolicæ flammas caſtimoniæ niuibus arctiſſimè fœderatas, quàm feruidè ſuo aluit in pectore nouus Ioannes. Vt ille olim in Pathmos Inſula, ita hic vt diuinis amoribus liberiori commentatione vacaret, aſperam, horridamque in plaga maritima ſolitudinẽ prætoptauit, &c. In aliquos ipſi impiè infeſtos ſe magnoperè propenſum exhibuit ad agẽdas vſque genibus flexis grates, ſacram etiam nequiſſimi hominis manum, quæ illi alapam inflixerat, prędulciter deoſculatus. Demirata quidem ſit Catonem ſuũ antiquitas, qui cum os illi percuſſum eſſet, non excanduit, non vindicauit iniuriam, non reſtitit quidem, ſed factam negauit. Maiore animo non agnouit modò, ſed gratiori obſequio beneficium in ipſa iniuria munus agnoſcere viſus eſt, &c. Incredibile dictu eſt, quàm ſalutari fructu verba ad aures, & ad animos caderent, belluinas mentes in cæleſtes infingentia. Ipſis obtutibus perquàm efficaciter Ioannes perorabat, adeò vt teſtatum multi vellent, nulla ratione ſe magis à patrandis criminibus abſterreri, quàm vi ab huius viri oculis emiſſitia. Homines abruptæ ſpei, licet de illorum ſalute conclamatum videretur, pœnitentiæ tandem pudore culpas, vt redimerent, euincebat, lacrymis ad eorumdem pedes largiùs effuſis, & multò etiam largiori cruentarum, quas à ſe ipſo pro illis repetebat, pœnarum impendio. Vt denique ſe planè Ioannem probaret, addictiſſimum præſtitit diuinæ Virginis filium, adamatæ parentis iconem intimo pectore ferens aſſiduè, etc.* Hæc ibi digna meritorum ipſius præconia.

Gregorius in moral.

Ioannes à Gulielmo, anachoreta miræ pietatis & auſterioris diſciplinæ cultor

Nouus charitatis prærogatiua Ioannes dici poſſe viſus eſt.

Ac ſi pro iniurijs beneficium acciperet, gratijs compenſabat.

Perditos pœnitentia, & precibus ad Deum trahebat.

21. At Viri eximiam nedum pietatem, ſed auſteritatem planè mirandã conceptis ſubindè verbis cõplexus hæc addit: *Iam verò* (inquit) *qui nouum Ioannem ſuſpexiſti, nouum quoque videris in heroe noſtro Guilielmum inſolitæ auſteritatis exemplar. Vbi namque ad ſanctiorem, ſeueriorem que Religioſæ vitæ normam cælitus permotus pœnitentis illius Ducis ſolitudinem tenuit apud Stabulum Rhodis inſalubris cæli grauitate, horridaque aſperitate adeò famoſum, vt nouum malæ Vallis nomen ſibi pepererit. Ioannes quoque ferrea lorica nedum corpus afflixit cilicio ſuperinducto, vt veſtem arcendo frigoris intemperie immanis ponderis dolorem augeret. Ferreo præterea cin-*

Auctor in faſtis Senenſibus pag. 194. num. 14.

Nouus pœnitendi auſteritate Guilelmus.

Stabulum Rhodis incolit, vbi Gulielmus delituit, & pœnitendi domicilium facit.

ctu

Digitized by Google

ctu brachia, tibiaſq; premens, flagris item ferreis è carnibus latè diſciſſis ſanguinem exprimebat. Porrò per ſeptem ad minimũ, quos à pœnitentia dicimus pſalmos cruentam flagellis tempeſtatem producere in more habuit. Lumbos aculeata catena peniſſimè ita transfodit, vt cum hanc aliquãdo amouere cogeretur, caro paſſim in tabida fruſta diffiueret. Ex acutis quoque illorum dentibus pectinum, quos expolienda lana adhibere mos eſt, nouum thoracis genus cruciandis artubus excogitauit; atque vbi in patientis Chriſti dolores mentem intenderet, humi ſe ſe diutius volutabat, vt ferreis aculeis altiùs confoderetur. Vſque adeo afflictum corpuſculum parciſſimè reficiebat, familiari adagio dictitans, ſat nimium eſſe fami panem, ſiti frigidam, aſſerem ſomno, etc. Quamobrem iure meritò Sanſedonius, quem laudauimus, Præſul, interpoſita Sacramenti fide, teſtatum reliquit, neminem ad id vſque temporis ſibi cognitum eſſe, diuitiarum, deliciarumue adeò efflictim cupidum, quo non longè impenſius Ioannes pœnas, afflictioneſque ſibi videretur ſequutus, etc. Hæc ibi.

Ferro corpus, ac omni pœnarum genere diſcruciat.

Abſtinentiæ perpetuus cultor.

Se ipſum, & cunctos pœnitendi auſteritate ſuperat.

In faſtis Senenſibus vbi ſup.

21. Quantum verò ipſius verba, hominis vtpotè, quem ſic pœnitentia diù excoquebat, ad pœnitentiæ cultum alienis cordibus ingerendum, & ad chriſtianas virtutes æmulandas ſuadendo proficerent, ſatis quæ in eiuſdem geſtis narrantur, documento ſunt. Sed vitam adeò Sanctam, illibatamque par demum, & felix clauſula conſequuta eſt, vt Auctor ſic vbi ſupra. *Annum* (inquit) *agens ætatis ſuæ quintum, et ſexageſimum, traductis in Senarum, aut veriùs Virginis ditione annis circiter quinque ſupra viginti mortem ſanctius obijt Ioannes in oppido Battiniani die Sabbati, hoc eſt eidem Virgini ſacra Auguſti decima quarta, proxima nẽpè luci cœleſtibus amantiſſima Domina triumphis illuſtri, vt idem ipſe planè prædixerat.* Par etenim fuerat, vt ipſius tum charitas, tum pœnitentia ſuum quoque ſub Aſſumptæ Virginis vexillo inter ſuperos triumphum ageret; cui demum auctor hiſtoriæ his verbis in Senenſium Faſtis parentat: *Gratulari itaque* (inquit) *tuæ felicitati etiam, atque etiam iuuat vir optime Ioannis Apoſtoli, Guillelmique Aquitanici tam mire ſpirans imago. Enimuerò perdideras corpus tuum, perdideras fortaſſe, niſi perdidiſſes.* Sed hæc interim de eo ſatis; qui alios tum verbo, tum exemplo, & tam dictis, quam factis, & ſatis nunquam de pœnitentiæ cultu nedum viuens, ſed vel mortuus mortales admonet.

Sanctiſſima ipſius vita digno fine ſub Deiparæ in Cœlum aſſumptæ patrocinio concluditur.

Ipſius tum charitas, tũ pœnitentia ſuum poſt Virginem triumphum agit.

22. Inter eos inſuper, qui lucrandis Deo animabus totis planè animi neruis dum viuerent, inſtitere, alter hic meritò adnumerandus eſt, qui Angeli tùm nomen, tùm mores, ac vitam labis omninò expertem ſortitus, Angeli re ipſa in terris munus, ac ſimul Pœnitẽtiæ hac noſtra ætate partes plurimorum fructu inter homines in ſæculo verſatus exercuit. De quo id ipſum, quod de Ioanne Baptiſta dictum eſt: *Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparabit viam ante faciem meam.* Iure meritò dici, ac veraciter digno meritorum ipſius elogio affirmari queat, cuius item, quoniã opportuna nobis mentio incidit, ſummatim ipſius hic laudes recolendas voluimus. Fuit hic Angelus Mattheuccius Camers Clericus primariæ nobilitatis, & Congregationis Oratorij in eadem Vrbe auctor, qui omnium bono natus, apertis è Cœlo ſignis, vel dum naſcebatur, miro videlicet lucis fulgore, S. Caroli Cardinalis Borromæi ad inſtar præſignari, eiuſque futuræ prærogatiua Sanctitatis ſub ipſum ortum innotuiſſe viſa eſt. Filius namque lucis à luce ſua primum vitæ initia deriuando, ſe tenebrarum non eſſe filiũ, ſed lucis naſcendo probauit, & iam tum cunctis nonniſi lucem, ac mirum è tenebris ſub ipſo ad ſupernæ lucis regionem futurũ diuinitus tranſitum portendebat: *Et lux* (inquit Ioannes) *in tenebris lucet, et tenebræ eam non comprehenderunt.* Dum & Prophetæ inſuper ipſi oraculum occineret. *Habitantibus* (inquit) *in regione vmbræ mortis lux orta eſt eis.*

In M.S. geſtis ipſius.

Malachia cap 3. v. 1. Matt 11.10.

Angelus Mattheuccius Camers congruè Angelo nomen præſefert.

In cap. 1.

Iſaia cap. 9.

Igitur qui publico omnium bono iã tum in huius ſæculi lucem prodibat, vt ipſum angelicos vnà cum nomine mores è Cœlo trahere ipſo mortales viſu intelligerent, nil planè præter lucem in terris terrenũ habuit; Ad pietatẽ quippè, ac Dei duntaxat cultum exortus: *Nil puerile* (vt de Tobia dicitur) *ipſe geſſit in opere*; ſed diuinis ſemper tum contemplandis, tum agendis, ac enuncian-

Tobiæ ob pietatem, ac ſolidam prudentiæ normam adhuc puer comparandus.

Tobia cap. 1. v. 4.

Digitized by Google

ciandis intentus, aris adhuc puerulus domi erigendis, ac Dei verbo alijs puerulis ad id ſollicitè inuitatis, ac munuſculorum oblatione ipſorum conciliatis animis, Dei verbum adſtantium auribus pius, deuotuſq; paruulus annuntiando inſtabat; Eccleſias verò adeò cupidè frequentabat, vt quod Chriſtus ad parentes aliquando inter requirendum anxios, dum in templo morabatur. *Quid eſt* (inquit) *quod me quærebatis: neſciebatis, quia in his quæ patris mei ſunt, oportet me eſſe?* iiſdem ferè ipſe pro reſponſo, ac pro ſe ipſo verbis ſatisfacere poſſet: nullam videlicet præter Eccleſiam, ſibi domum, nullum præter Dei cultum, ac zelum animatum, negotium maius ſuppetere. Quapropter ipſius Mater probè filij, libenter adeo in templis moras trahentis conſuetudinem non ignorans: *ſe filium habere* (aiebat) *quem ſi quis domo digreſſum, alicubi quandoque requireret, nonniſi in Eccleſijs prompta manu perquirendo deprehenderet.* Eo autem deuotionis, ac pietatis feruore in ipſo adoleſcentiæ flore diuinitus agebatur, vt totis Deum præcordijs iugiter ſitiens, ſingulis diebus Chriſti, qui quotidianus eſt panis, Corpore mira ſpiritus deuotione, à cunctis ſæculi oblectamentis omninò ieiunus ſe reficiendum curaret. Quod ſanè toto vitæ decurſu in more habuit. Si quando autem à diuino ſumendo Altaris pabulo præpediretur triſtis adeò vultu, ac dolens apparebat, vt dum ſibi panis vitæ deeſſet, & vita ſimul ipſa deficere videretur, vt his ipſemet alicui aliquandò verbis edixit: *Putas* (inquit) *quod ego vel per diem poſſim abſque diuino altaris pabulo in terris vitam tranſigere? Scias profectò me tanta ipſius fame, ac deſiderio teneri, vt ſi ſumendi in Vrbe facultas non ſuppeteret, ad loca hinc multis paſſuum millibus diſtantia cæcus licet, cæleſti reficiendus pane conuolarem.* Primæuos in hoc ille Chriſtianos æmulatus, *qui*, vt Lucas in Apoſtolorũ actibus meminit, *erant* (inquit) *perſeuerantes in communicatione fractionis panis.*

Piæ ipſius in pueritia exercitationes.

Lucæ cap. 2.

Paterna è domo nonniſi ad Eccleſias orationis diuertit.

Pius, & quotidianus ipſi Diuiniſſimi altaris Sacramenti vſus.

Act. Apoſtol. c. 2. v. 42.

Porrò cui tantùm diuina Altaris Sacramenta palato cordis ſapiebant, terrena prorſus cuncta, nedum oneri, ſed & faſtidio erant. Et ſi enim Eccleſias, paternam pluſquam domum, & ipſa magis, quàm Palatia diligens, ibi continuò eſſe gauderet, Eccleſiaſticas tamen dignitates, ac pingues earumdem redditus, alieno ſemper ab ipſis animo, vel ſibi oblatas vltrò, delataſq; inuicto ſemper animo recuſauit. Quapropter Cathedralis Eccleſiæ Canonicatum, nec non Fontisboni vulgò Abbatiam annuo quingentorum aureorum redditu inſignem à patruo requiſitus, conſtantiſſimè, & cunctis mirantibus reſpuit: ſolo quippè Dei obſequio, labore, & animarum lucro contentus, ab honoribus tamen dignus Chriſti diſcipulus ſibi abſtinendum indixit, & terrena cuncta generosè deſpiciens, & ad cœleſtia ſpiritu anhelans, ipſiſmet Apoſtoli verbis ſe ipſum incitabat: *Omnia arbitror, vt ſtercora, vt Chriſtum lucri faciam, et quæ mihi fuerunt lucra hæc propter Chriſtum arbitratus ſum detrimenta.* Verùm qui ab honoribus, lucriſque alienus adeò ſemper continuit; Pœnitentiæ inſuper, innocentiſſimis quantumuis præditus moribus inſiſtendo, ſic perpetuò a cibis abſtinuit, *vt* (quod alibi Hieronymus habet) *iugi paſceretur ieiunio*, & vnius duntaxat oui contentus edulio, pauciſque inter edendum panis ſuperadditis micis, diem ieiunando trãſigeret, quem vitæ poſtmodum rigorẽ, ne ipſum vita deficeret, medicorum iuſſu intermittere compulſus eſt. Humilitati autem dignus Chriſti famulus, cunctiſque præſtans virtutibus, ac meritis diues, perpetuò addictus, vel cum iam eſſet in Dei, ac in hominum oculis magnus, in ſuis tamen oculis paruus, ac viliter, abiectèque de ſe'ipſo ſentiens, peccatorem ſe cunctis deterrimum, in hoc B. Franciſcum Aſſiſinatem æmulando dicebat; Quin, immò ſe ipſum velut quid cunctis abominandum, ac omniũ peripſema ab ipſis mœnibus Vrbis vi ſuis pro culpis meritò exturbandum, ac ſuo frequenter ore iſthæc repetendo inclamabat. Quibus autem Vir humillimus verbis promebat, id factis item haud obſcurè exhibuit, dum vilioribus ſe munijs, & actibus plerumque exercens, ſcopis aliorum cubicula verreret, cunctaſque, quibus animus præfulgebat, ſuos pluſquam defectus, virtutes in omnium oculis abſconderet.

Ab honoribus, & Eccleſiaſticis dignitatibus animo alienus.

Hier. in epiſt.

Pœnitentiæ quantumuis innocens moribus ieiunando ſẽper addictus

Inſignis viri ſuas inter virtutes humilitas.

Porrò

Patiendi cupidus doloꝛum, ac infirmitatum, moleſtia pulſatus.

Porrò ne quidquam ipſi ad meritū, & coronam deſiderari contingeret; patiendi quoque ipſi haud frequens occaſio, ac deſiderium pariter defuit; adeoque infirmitatibus, ac ſtomachi præſertim moleſtia pulſatus, oculorum inſuper à primis ferè annis morbo præuentus, ipſum oculorū lumen, quo nil homini moleſtum magis cōtingere poteſt, irreparabiliter amiſit. Sed mirum, qua ipſe animi conſtantia, einſmodi iacturam tulerit, immortales Deo vti pro ſummo beneficio gratias exoluens; hoc enim *illi* (quod de Iobo Chryſoſtomus habet) *deerat, vt flagellatus gratias ageret*. Quo ſanè ipſius mirificè virtus eluxit; quod enim Tobiæ id, & ipſi cœcitate perculſo appoſitè; iiſdemque verbis occinere viſum eſt. *Hanc* (inquit) *tentationem ideò permiſit Dominus euenire illi, vt poſteris daretur exemplum patientia eius*; adeò vt nonniſi ad incrementū virtutis cæcitas ipſi oculorum profecerit. *Non eſt* (ait) *contriſtatus contra Deū, quod plaga cęcitatis euenerit ei, ſed immobilis in Dei timore permanſit.* Ita planè.

Chryſoſt. hom. de Iob.

Tobia cap. 2. v. 12. verſ. 13.

Cæcitatem Tobię ad inſtar patientiſſime ſuffert.

Mente diuinas videre altius res cœpit, vbi corporeis oculis terrena videre deſijt.

Superna igitur luce perfuſus, ac totus quotidiè in Dei amore exardeſcens quo minus oculis videbat, diuina videre plus mente cœpit, adeoque cœleſtiū rerum contemplationi intentus, terrena prorſus deſpicere, ac præferuidò amare cœleſtia corde didicit, & quò alios inſuper in Dei amorem ſuccendens, ad ſui & ſæculi contemptum dictis, factiſque prouocaret, cùm apud ſeptempedanos degens in Eccleſia B. Mariæ Virginis vulgò de Luminibus, vbi tunc nonnulli ex Patribus Congregationis Oratorij S. Philippi adhuc viuētis diſcipuli morabantur, omnem inſtituti eorumdem rationem accepiſſet ipſorum in diuinis præſertim opera mirificè illuſtratus, domum reuerſus, ibi apud Eccleſiam Beatæ Mariæ de Carceribus, pijs ſibi nōnullis aggregatis Sacerdotibus Congregationis, ipſius Epiſcopi auctoritate ſuffultus, ac S. Philippo adhuc in terris degente, anno ſalutis milleſimo quingenteſimo octuageſimo nono initium fecit, quæ magno ſubindè virtutum prouentu ac animarum lucro intra Vrbem tranſlara in dies profecit, ac tandem à Clemente VIII. Apoſtolica auctoritate cōfirmata, & Religioſis, omnique virtute tùm Sacerdotibus, tùm Laycis in dies floret.

Oratorij Cōgregationē Camerini iuxta S. Philippi inſtitutum erigit.

Quoniam verò Angelicus vir lucrandi Chriſto animas præſeruidè cupiebat, vt omnes ad Dei amorem accenderet, diuini annunciandi verbi zelo permotus, haud ipſam intra Vrbem contineri poterat, ſed ſuburbia, ac proximas Vrbi Villas, & pagos huius rei gratia ſæpè circumiens pluries in vno, eodēq; loco eadē die adſtantibus Dei verbum adminiſtrabat; Dum verò de ſacra præſertim Paſſione verba faceret libens adeo rem obibat, vt vel ad quintam quandoquè horā ſermonem protrahendo, tùm ipſe, tùm alij vehementer in Dei amorem ſuccenſi inter verba proficerent, quod, & quamplures ſubinde ſe ad Chriſti obſequium traducentes vim verborum ipſius, & viri efficacem ſunt vltrò virtutem experti, ac illa commodè diſcipulorum verba repeterent. ***Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret ſcripturas.*** Dei autem virtus dicenti, vel apertis interdum ſignis non defuit, vt qui aderant audiendo magis, magiſq; compuncti ſe ad pœnitendum traducerent. Nam & ſi cæcis vir oculis adſtantes, dicendo compellans nō niſi caſu certum aliquem vitijs irretitum peculiariter perſtringeret, ſic ſua tamen ad vitioſos verba plerumquè dirigebat, vt vultu in quemque defixo nonniſi cum ipſo, ac de ipſius animæ negotio ſuis conſcientiam ipſius verbis loquendo pulſare videretur. Qua propter cum ipſe aliquando è ſuggeſtu verba ad populum faceret, & certus quidam ſuis illic nugis altius in Eccleſia obſtreperet, ipſe en tibi zelo percitus ſic eum obiurgat. *Sile* (inquit) *ſile miſer: vtpote Sacramentis Eccleſia iam proſcriptus*. Quo dicto à non nullis, qui aderant, nugax homo ille ex communicationis cenſura irretitus deprehenditur. Oculis itaque quantumuis orbatus, mente altius res nedum occultas, ſed abſentes vti preſentes enunciando videbat, adeoque prophetiæ quoque dono illuſtris fuit. His, aliiſque vir quidem tantus à Deo præſignari meruit, eiuſquè magna virtutum opinio eum in modum apud omnes inualuit, vt ipſiſmet Prelatis, Cardinalibus, & viris religioſis cunctiſ-

Dei verbi populis annunciandi ſummopere cupidus.

Luca cap. 24

Adſtantium ſic vitia interdum arguit, vt luis ſingulariter quempiam verbis pulſare videretur.

E Cœlo ipſius meritis haud obſcurum lucis teſtimonium affulget.

Merita ipſius è Cœlo teſtata.

ctiſquè ſummæ ob vitæ Sanctitatem venerationi ſit habitus digniſquè ſemper laudibus cumulatus. Inter quos Venerabilis vir Ioannes Baptiſta Viteli Fulginas tāti eū faciebat,vt parietes ipſius cubiculi honoris, ac deuotionis gratia oſcularetur,& nonnulli lucis inde radios viderint erumpentes; Et congruè cùm ipſius etiā vita lux cæteris foret, ac vir planè Apoſtolicus ex eorum numero, de quibus Chriſtus ait: *Vos eſtis lux mundi*,mortalium quoq;ad mentes illuſtrādas prælucere ſic debuit, vt meritò in Dei famulo factis id,quod Chriſtus in Euāgelio habet,adimpleretur:*Sic luceat lux veſtra corā hominibus,vt videāt opera veſtra bona, & glorificēt Patrē veſtrū qui in Cælis eſt*.

Matthæi c. 4.

Matthæi c. 5

Quam impente corporis abſolui vinculis cuperet.

Denique meritis clarus & ad cœleſtia ſemper aſpirans,diſſolui cupiens, & eſſe cum Chriſto, longè ante mortem vidit, ac ſuis prædixit, qui vt ſola humilitate Chriſto vocanti ſuffultus occurreret, illis ipſum, & non alijs ſupplex verbis iam moriturus inclamabat: *Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam tuam*, ac item: *Deus propitius eſto mihi peccatori*. Ad ſupernam igitur lucis patriam,filius vtpotè lucis anhelans,breui correptus morbo, ac ſe Deo humillimis verbis commendans, anno ſalutis 1629. ipſa die Veneris Dominicæ Paſſioni dicata plenus dierum, ac meritorū carne ſolutus in Cœlum abijt, quem diuinis planè dum vixit virtutibus illuſtrem, Sanctorum quoque ſplendoribus morientē à Deo illuſtrari contigit,egrediens quippè puriſſima illius è corpore anima, (pro vt pij cuiuſdam hominis, ac ſummæ apud omnes ob vitæ merita famæ oculis apparuit) fulgentioris inſtar ſtellæ radijs coruſcans rectà in Cœlum ſe ſe attollens recepit.Ipſius verò ſummo omnium ſubindè populorum confluentiū cultu cadauer tumulo in Eccleſia Congregat. S.Ioannis honorificè demandatū eſt. Cuius item Sanctitati nobile poſtmodum è Cœlo manifeſtis miraculorū ſignis teſtimonium non defuit, inter quæ illius præcipuè charitas in proximos clariſſimè effulſit; dum enim ad ipſius in feretro iacentis manus certus quidam implacabili in alium odio æſtuans deoſculandas accederet, ſic ſe intus in corde ab ipſo interpellari ſenſit: *Ignoſce fili, ignoſce*; qua ille permotus voce, aduerſariū mox conueniens ipſi reconciliatus, veniam promptiſſimè indulſit. Prælaudati verò Angeli laudibus illud accedit, quod Sanctiſſimus Dominus noſter,Clemens Papa Decimus, dum Camerinenſem adhuc Epiſcopum olim ageret, angelicos planè mores ipſius recolens ipſum frequens adibat, & familiari eius conſuetudine mirificè illectus,crebroſque cum illo ſermones miſcens, vti delapſum è Cœlo Angelum ſuſcipiebat; nec non ipſum Sanctum paſſim Virum prædicans affirmabat, cui & poſtmodū mortali è vita decedenti, ipſemet in ſupremo vitæ actu adeſſe voluit, eiuſq; animam conſuetis Eccleſiæ Deo precibus commendauit; cuius & gratam ſubindè ſibi memoriam repetens condignis adhuc proſequi laudibus non deſinit. Sed vt hæc interim dicendi ſit finis, nemo profectò Angelum hunc,qui in carne, ſed ſine carne, imò magis ſpiritu, quàm carne in terris vixit, niſi alter è Cœlo Angelus dignis aliquando laudibus cumulabit. Et hæc ſatis.

Pſ. 50.

Felix ipſius mors.

Ipſius anima ſplendidæ ad inſtar Stellæ è corpore migrat in Cœlum.

In feretro iacens quem dam odio æſtuantem in proximum ſoluē tem pulſat

Clementi X ob virtutes charus.

Demùm illa veraciter Pœnitentium norma, & prærogatiua eſt, vt vbi immenſam Dei bonitatem attendunt, ac ſuam in malo pariter prauitatem agnoſcunt, ne dum pro ſuis, ſed & pro alienis inſuper culpis cōpuncti iugiter doleant, & quos peccandò ſocios habuere aliquando,conſortes quoque dolendo, ac pœnitendo ipſos habere præoptent: *Dulciores quippè ſunt* (vt Auguſtinus ait) *lachrymę Pœnitentium, quam ſolatia theatrorum*;quin immò Charitas, quæ nouit,vt Apoſtolus infert *flere cum flentibus, et gaudere cum gaudentibus* homines compunctos corde, ac Deo pro ſe, ſuiſque culpis facere ſatis cupientes, ad flendum item cum flentibus in ſæculo, & gaudendum in Deo cum gaudentibus cœleſti magiſterio compellit. Id ſanè olim latro,(cuius ſupra mentio incidit) cum Chriſto in cuius patibulo pendens, & iam verè pœnitens, ſocii potius Deo lucrandi, quàm ſibi Cœlum acquirendi cupidus, eximiæ paruo tum in Deum, tum in proximum dilectionis argumento præſtitit: *Neque tu* (inquit) *times Deum, qui in eadem damnatione es*; ac pro ſe ipſo ſubindè

Latro charitate affectus, dum ſocium eripit plus de illius ſalute quam de ſua felicitate cogitabat.

Aug. in ſer.

Lucæ 23. 40.

Lucæ 23. 44

indè Chriſto ſupplicans ait: *Memento mei Domine dum veneris in Regnum tuum.* Quo ſanè ſuam probè tum erga Deum, tum erga proximum piè ſollicitam diligendo operam exercens, ac Deo ſe ipſum commendans, eo charitatis teneri ſe affectu oſtendit, vt ſocio prius laboranti, quam ſibi compuncto gratiæ mercedem Chryſoſtomo teſte repoſceret. *Suas* (inquit) *neceſſitates prętermittens, aliorum vtilitatem cogitabat, & magiſter pendebat in cruce: & ſanis perſuaſionibus alium inuitabat ad vitam.* Et meritò Regni tam citò cum Chriſto habere conſortium meruit, qui ſalutis alienæ adeo ſe ob Chriſtum, & pro Chriſto ſollicitum præbuit. *Hodie* (ait Chriſtus) *mecum eris in Paradiſo.* Latronis verò huius & alter probè ſocium tandē lucrifaciendo exemplum æmulatus eſt, qui prius aliquandiu ſibi pœnitens, poſtea verò alteri ſalutis negotium, ad pœnitendum ſeriò inculcans, nobili, ac digno charitatis tandem, ac pœnitentiæ triūpho victor Cœlo eumdē aggregauit, de quo iſthæc B. Iordanus de Saxonia Ord. Fr. Eremitarum S. Auguſtini tradit: *Eſt* (inquit) *exemplum moderni temporis, quod audiui à quodam Sancto Patre, cuius tempore accidit quod narro. Erant duo boni ſocij de ordine vagorum, qui diù illa hiſtrionica libertate per mundum fuerant diuagati, quorum vnus demum compunctus latenter à ſocio ſe abſtraxit, & in quodam incluſorio, quod erat in nemore ſe recepit, vbi per aliquot annos pœnitentiam agens deuotione ſedula Domino ſeruiebat. At verò ſocius eius vehementer admirans quonā iſte deuenerit, totam illam circumiens regionem, ipſum ſollicitus requirebat; qui tādem audiens, quomodo quidam homo ignotus in tali nemore in quadam ſpelunca incluſus habitaret, cogitare cœpit, an fortè ille ſocius ſuus eſſet, & gradu cōcito illuc properauit. Cognito ergo, quod ipſe eſſet, non modico exhilaratus gaudio, cœpit velle illum allicere vt exiret, & ad priſtinam ſocietatem rediret, aſſerens quomodo mundus modò multo floridior, & delectabilior foret quàm prius, & multa talia oblectamenta ei indicauit. Ille verò in timore Dei iam fundatus, nullatenus acquieuit. Sed cum iſte propulſare aures illius non ceſſaret, ille tandem antiquæ artis ingenio, vel fortè diuino nutu cogitans quomodo vexationem ſuam redimeret, & arte artem falleret, ait ei: Si tu poteris lapidem ab ore ſpeluncæ remouere, & me extrahere, tecum ibo: erat enim ſpelunca illa vndique clauſa, & nonniſi deſuper per vnum foramen introitus, et exitus patebat, quod tamen foramen grandi lapide claudebatur. Quod iſte audiens efficitur lætus, quaſi iam clari ſocij adepto conſenſu; Nec mora aſcendit ſuperius, lapidem amouit, & ſocium ingenio, quo potuit, extraxit: cumque ſimul per nemus pergerent, dixit ille, qui fuerat incluſus ad ſociū ſuum. Ah quod ſum oblitus, remanſit in cella ſacculus pecuniæ, vis reuertamur, & tollamus eum? Qui reſpondit: omnino tollemus eum nobiſcum. Redeuntes ergo cum veniſſent ad cellam, dixit ille qui intus fuerat: Ego longa ſeſſione debilitatus non benè valeo aſcendere, aſcende ergo tu, & intra, & pecuniam apud caput lectuli quæres: & cum ille intraſſet, ille poſt eum aſcēdens lapidem ad os ſpeluncæ aduoluit, ſociumque intus incluſit, & deſcendens ad feneſtram ait: Care frater, ego ſpero in miſericordia Dei, quod iam emendauerim peccata mea, ſede tu hic per tantundem tempus, & emenda peccata tua Deo, quia ſatis diu Diabolo ſeruiuiſti; ſed iſte putans eſſe iocum, rogauit vt ſe exire permitteret. Ille autem fortiùs obfirmans ſpeluncam dixit ei, quod animum ſuum applicaret, quia indè non eſſet exiturus: hortabatur autem eum quotidiè verbis ſanctis, & ei ſedulè miniſtrabat. Ipſe autem primitus cum magna impatientia, & indignatione audiuit eum. Sed illo crebriùs orante pro eo, & ſalubribus monitis, & exemplis Sanctorum Patrum eum continuè exhortante paulatim verbis exhortantis animum adhibere cœpit, & tandem accedente Dei gratia neceſſitatem in voluntatem vertit, & ſic ambo in ſancto propoſito perdurantes vitam ſuam feliciter terminauerunt.* Sic planè qui olim peccando alterum in malō ſociū habuit, in bono quoque, ac in pœnis poſtmodum pœnitendo conſortem nactus, ſic animam fratris ſui, qui perierat lucratus eſt. Is enim qui paulò ante ſui culpam erroris, ac facinoris atrocitatem peccando neſciebat, vbi tum culpæ, tum ſui, à ſocio, dictis factiſque ſuadente notitiā accepit mox pœnitentiæ, quam refugiebat, remedium ſibi

Chryſ. hom. de cruce & latr.

Chriſtus eximiam in latrone charitatem proximi attendit

B. Iordanus de Saxo Ord. Fratr. Eremitar. S. Auguſtini lib. qui dicitur Vitas Fratrū lib. 3. c. 12.

Vnus latro ſocium latronem ſe requirentem ad pœnitentiam adducit.

Artificio vſus ipſum in ſpelunca includit.

Salubriter ſocium dolis circumuenit

Vt latentem intus pecuniam ſocius efferat, ipſū intromittit

Incluſus latro de neceſſitate virtutem facit pęnitendo.

quęrendum ſtatuit, acerbo ſcilicet doloris ſenſu, quidquid olim blando voluptatum lenocinio abductus deliquerat, compenſando: quo illa ipſis poſt acquiſitam ſui, ac peccati notitiã dolentibus diuinum Ambroſij verbum occineret: *Bona* (inquit) *mentis eſt vulnus ſentire peccati. Nam qui expertes doloris ſunt, non ſentiunt vulneris acerbitatem, quod eſt immedicabilis ægritudinis. Qui autem aliquo dolore punguntur: ſicut doloris ſenſu non carent, ita etiam non carent ſanitatis profectu. Vbi enim doloris ſenſus, ibi etiam ſenſus eſt vitæ.* Pœnitentia igitur tantùm poſt culpæ agnitionem, horum quiſque profecit, vt ne dum veniam à Deo, ſed & coronam inſuper dolendo, ac pœnitẽdo immortalitatis acceperit. Sed de his hactenus.

Amb. lib. 1. ap. de Dauid c. 9.

Qui ob culpam dolet ſe vitę habere ſenſum oſtẽdit.

CAPVT V.

Procurandæ aliorum ſaluti operam dantes.

BEneficentiæ virtus homini cũ Deo, nobilis prærogatiuæ conſortio communis eſt. *Dei namque* (vt Clemẽs Alexandrinus ait) *imago eſt homo beneficiens.* Nil enim innatum Deo magis, ac ipſimet diuinitati diuinum adeò eſt, quam perpetuò cunctis benefacere. Quod & ipſumet Dei nomen inſonando mortalium auribus oſtendit: *Deus quippè ex eo dicitur, quod det.* Hinc diuinũ illud in Apoſtolorum actibus elogium, Deo dignum ipſiuſque ore Chriſti reſonat: *Beatius eſt magis dare, quam accipere.* Quapropter plerique hominum, qui nomen ſibi, ac inter homines famam, exambiſſe aliquando leguntur, non niſi à beneficentia, & dum ſuam benignè mortalibus opem impendunt, famæ ſibi ſunt immortalitatem auſpicati: Ptolemæus quippè Philadelphus Aegypti Rex, ſapientum dictis, aſſertiſque inhærens, illud dicere ſolitus erat: *Regium magis eſſe ditare, quam diteſcere.* Quin & Xenophontis inſuper ſolemnis illa vox, imo oraculum extitit: *Præclarius eſſe beneficia poſt ſe relinquere quam trophæa.*

Clement Alexandria lib. Stromatum c. 9. Seneca in quæſ. Actuum Ap. 7. c. 20.

Homo alteri beneficiens Dei imago eſt.

Aelianus Xeno bin Strobeus ſer 46.

Nec ſilendum inſuper, quod Ageſilaus eximius beneficientiæ cultor aiebat: *Regium* (videlicet) *eſſe parua accipere, & magna largiri.* Demoſthenes verò haud ab ipſo diſſonans, *Quid ſimile Deo habeant homines?* interrogatus, vnico verbo reſpondit: *benefacere.*

Regium magis eſſe ditare, quam diteſcere Ptolomæus Philadelphus aiebat.

Plutarchus Apoteg.

2. Verùm ſapientũ Aethnicorũ dictis, factiſq; ad moralis philoſophię paleſtrã dimiſſis Magnus Romanos inter Pontifices Leo aſſertis mirificè adſtipulando, ſed rem ab altiori principio deriuans, germanam in homine, & nonniſi à benefaciendo immortalis Dei imaginẽ contemplatur: *Vbi* (inquit) *Deus verã miſericordiam inuenit, ibi imaginem ſuę pietatis agnoſcit.* Qui ergò ſuam omnem tum operam, tum induſtriam aliorũ beneficio ac ſaluti impendunt, hi profecto immortali Deo, quamſimiles è mortalium numero cõprobantur, adeoque ipſis diuina Apoſtoli verba aptiſſimè occinnunt: *Quos* (inquit) *præſciuit, & prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui.* Omnis namque Chriſti actio in exercendis tum ſpiritualis, tum corporalis miſericordiæ operibus diuinitus affulſit. *Pertranſiit namque* (vt ait Apoſtolorum Princeps Petrus) *benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos à diabolo.* Et beneficentiæ ſiquidem virtus, quæ eſt homini cum Deo communis, omnem, à commiſerantium hominum corde indigendi defectum procul amouet, cum ipſis Dauidicum maximè oraculum cõgruat: *Non vidi* (inquit) *iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem.* Dicti verò ſapientiſſimis Ambroſius verbis rationem expendens: *Quomodo* (inquit) *poterit indigere, qui tota die miſeretur, & commodat?* Quod ſanè Tertullianus olim gentilibus obijciens, & profuſam Chriſtianorum tum miſerando, tum largiendo charitatem verbis extollens: *Plus noſtra* (inquit) *miſericordia vicatim, quam veſtra religio templatim.* Impenſior quippe horũ in vicis, obuijs quibuſq; miſeris ſubueniendo, quã Gentilium in ipſiſmet Deorũ templis, eorumdemq; ſimul Hoſtijs, atque oblationibus munificentiæ olim affulſit largitas. Quapropter diuinam ſuis Chriſtus à miſericordia præſertim operibus ſimilitudinem auſpicãdam proponens; *Vt ſitis* (inquit) *filij*

S. Leo PP. ſer. 10 de quadrag. ieiunio

Deus vbi miſericordiam inuenit veram ſui in homine imaginẽ cognoſcit.

Rom. cap. 8.

Actuum Ap. 10. 38.

Pſal. 36.

Ambroſ. in Pſal. 36.

Chriſtianorum beneficentia, religioſam olim gentiliũ pietatem lõgẽ ſuperabat ex Tertulliano.

Matthæi c. 5.

Patris

Digitized by Google

Chriſtus in ſuis, Dei ſimilitudinem benefaciendo peroptat.

Patris veſtri, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos, & pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos. A benefaciendo itaque totius humanæ proſapiæ dignitas, diuini prærogatiuam honoris, originario velut à fonte deriuat, ac data velut teſſera in Dei Regnum Chriſtus electos prouchẽdos palam cunctis oſtendit: *Poteſtas quippe* (ait Bernardus) *ſubiectionem, Maieſtas exigit admirationem, neuè imitationem.*

Ber. in ep. ad Titum.

Atqui benefaciendo in primis Deum, ipſiuſque ſupremam alterum iuuando maieſtatem homo è proximo ſic æmulatur, vt meritò, ac condigno filij nuncupatus titulo decoretur. Quo maior autem proximis charitas impenditur, & ampliora ipſis emolumenta proueniunt, eò magis benificentiæ prærogatiua diuinitus affulget.

3. Porrò vbi de beneficentiæ laudibus, inter homines, ac de aliorum procuranda ſalute agitur, haud hæc profectò cum ſui detrimento quærenda; aliquando, lucrandaque inſuper eſt. Enimuerò qui Deo inter benefaciendum placere cupiunt, ita proximo prodeſſe debent, vt ſibi ipſis officioſi eſſe non deſint, ſed ſibi primùm (quod ordo charitatis exigit) proſint, alijs ſubinde profuturi; hanc quippe Apoſtolus charitatis legẽ ac menſurã adhibet: *Non vt alijs* (inquit) *ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate.*

Prouidendũ ita, ac benefaciendum proximorũ ſaluti, vt ſalus propria ſine detrimẽto ſit.

2. ad Chor. cap. 8.

Amor etenim erga ſe ipſum charitatis lex eſt: *Charitas namque* (vt Bernardus ait) *non modò habet, ſed etiam abundat. Vult abundare ſibi, vt poſſit omnibus: ſeruat ſibi quantum ſufficiat, vt nulli deficiat.*

Bernard. ſer. 18 in Cant.

Hinc Regius meritò Pſaltes diuinum quod latet in verbo myſterium exponens: *Eructauit* (inquit) *cor meum verbum bonum.* Qui enim eructat, plenum ſtomachum, haud inanem habet: *Vt oſtenderet* (inquit) *quod de plenitudine eructaret, non oſcitaret de inanitate.*

Charitatis, quæ nam ſit lex.

Pſ. 144.

Proindè Apoſtolus ſic totus cunctis vacabat, vt ſibi quoque totus intenderet, & aliorum ſalutem quærens, haud ſuam negligeret: *Omnibus omnia* (inquit) *factus ſum, vt omnes facerem ſaluos.*

Apoſtolus proximos, ac ſe diligendi exemplar ex Bernardo.

Bernardus vbi ſup. 1. ep. ad Chor 9. v. 22.

Quapropter meritò Bernardus Eugenium ad Pontificij muneris culmen euectum ſic aptè in rem alloquitur: *Si totus* (inquit) *vis eſſe omnium, inſtar illius, qui omnibus omnia factus eſt, colligat & ſe intra ſe ſinus, qui omnes recipit: cum omnes te habeant, eſto etiam tu ex habentibus vnus. Quid ſolus fraudaris munere tui? Vſquequò vadens ſpiritus, & non rediens: denique ſibi nequam, cui bonus?*

Bernard. de conſiderat. ad Eugenium.

Quod ſapidè, appoſiteque inculcans, vt non ſolùm ſe vnà cum alijs, ſed & præ alijs diligendo curet egregiè adhortatur: *A te* (inquit) *incipiat conſideratio tua, & in te finiatur: tu primus tibi, tu vltimus; ſume exemplum de ſummo omnium Patre, Verbum ſuum, et emittente, et retinente. Verbum tuum conſideratio tua, quod ſic procedas, vt non recedat; ſic progrediatur, vt nõ egrediatur, ſic exeat, vt non deſerat.*

Propria vnicuique ſalus primum quærenda, deinde aliorum.

Bernardus vbi ſup.

Quo item argumento appoſitè Saluianus aliquando diuites perſtringendo vtitur, qui ne cognati, & conſanguinei in hoc ſæculo egeant, ipſi in altero ſæculo egere, ac in æternum miſeri perire malunt: *O infidelitas* (inquit) *O peruerſitas! noui hoc genus monſtri, cui libet quemque velle confidere, tantùm ne ſibi.*

Saluianus lib. 3 ad Eccleſiam.

Et paulo infrà: *Infeliciſſime omnium, cogitas, quam benè alij poſt te viuant: non cogitas, quàm malè ipſe moriaris? Cum multis patrimonium tuum diuidas, cum multos facultatibus tuis dites, nunquid de ſolo te es malè meritus, vt tibi nec inter extraneos locum facias hæredis.*

Indiſcreta planè charitas ſe neglecto alios diligere.

Quod certè ſibi timens Apoſtolus: *Caſtigo* (inquit) *corpus meum, et in ſeruitutem redigo, ne fortè cum alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar.*

Apoſtolus ſibi formam diligendi præſcribit.

Saluianus vbi ſupra.

1. ad Chor. 9

Sed vt iam electorum, ac verè pœnitentium, qui proximis Deo elucrandis intenti ſalutem conſequuti ſunt, narrandis cum laude mortibus inſiſtamus.

4. Et iure quidem meritò hic primum inter acerrimos publicæ rei, ac ſalutis propugnatores Eucherius Senator ille adnumerandus eſt, qui virtute, & pietate clariſsimus, cum ſub barbaro Gothorũ iugo publicam Romanorum rem fatiſcentem videns ægrè ferret, Gothoſque, vtpotè pacis amicus, ac ſtrenuus patriæ libertatis aſſertor, vti vindex auerſaretur, Victorium Euarici Gothorum Regis ducem infenſum nactus, tandem in hoſtiles eiuſdem manus venit, à quo diræ neci traditus eſt; de quo iſthęc Turonenſis: *Super Eucherium verò Senatorem* (inquit) *calumnias deuoluit, quem in carcere poſitum, nocte extrahi iuſſit, ligatumque iuxta*

Eucherius Senator publicæ rei amantiſſimus.

Baronius an. 480. num. 16.

Greg. Turon. lib. 2. cap. 20.

tà

ta parietem antiquum, ipſum parietem ſuper eum elidi iuſſit. Porrò vir iſte, in quẽ inhumaniter adeo Victorius, & non niſi barbara præditus animi feritate deſæuijt, magnis à Sidonio Apollinari laudum præconijs extollitur, dum ad ipſum ſcribens, hæc habet: *Veneror* (inquit) *antiquos, non tamen ità, vt qui æquorum meorum virtutes, aut merita poſtpenam. Neque ſi Romana Reſpublica in extrema hæc miſeriarum defluxit, vt ſtudioſos ſui nunquam remuneretur; non idcirco Brutos, Torquatoſque non pariunt ſæcula mea. Quorſum iſthæc? (inquis.) De te ad te mihi ſermo eſt, vir efficaciſſimè, cui debet Reſpublica, quod ſupradictis ſolutum laudat hiſtoria. Quapropter temerarij rerum temeraria iudicia ſuſpendãt, nec perſeuerent ſatis ſuſpicere præteritos, aut deſpicere præſentes &c.* Hæc Sidonius. Ex quibus planè cædis Eucherio illatæ cauſam, & cur homo Gothis, eorumque imperio deſeruiens eiuſmodi in ipſum iram exercuerit, in virum vtpotè publicæ rei amantiſſimum, ac in primis ſtudioſum, auerſantemque pariter barbaros, qui iniquis hanc armis diuexabant, nec non ipſam propudioſis moribus libertatem liberos proculcando ciues captiuabant.

A Victorio Gothorum Regis Duce neci traditur

Sidonius lib. 3. epiſt. 8.

Ipſius virtus ac merita dignè à Sidonio laudata.

5. Eucherius verò vir Religione præſtans, ac planè dignus, qui in Epiſcopum aſſumeretur, ni vltrò bigamiæ impedimentum obſtitiſſet, vt idem Sidonius ſolemni præconiorum teſtimonio fidem facit; dum pro concione Simplicium in Bituricenſem Archiepiſcopum à ſe electum affirmans, hæc habet: *Illuſtris* (inquit) *in vtraque conuerſatione proſapia, aut Epiſcopis floruit, aut Præfectis; ita ſemper huiuſmodi, aut humanum, aut diuinum dictare ius vſui fuit. Si verò perſonam ſuam tractatu conſultiore penſemas, inuenimus illum tenere iſthic inter ſpectabiles Principes locum. Sed dicitis viros Eucherium, aut Pannochium illuſtres haberi ſuperiores, quod hactenus eos eſſe putatos, ſed præſentem iam modo, aut ob cauſam illi ex canone non requirantur, qui ambo ad ſecundas nuptias tranſierunt.* Summæ igitur laudi id ipſum Eucherio cedit, quod Epiſcopalibus dignus infulis condigno Sidonij ipſius teſtimonio aſſeritur, & qui vitam, publicæ rei cauſa à Victorio interemptus, ſpontè, libenterque impendit, ob quod merito totus publico vtpotè intentus bono laudari meruit, ac inter recolendas, ſelectaſque pœnitentium mortes pius eiuſdem deceſſus hic à nobis eſt adſcribendus.

Baronius vbi ſupra an. 17. Sidonius vbi ſupr.

Eucherius dignus Epiſcopatu habitus niſi bigamus fuiſſet ex Sidonio.

Ob publicæ rei ſtudium ſublatus merito laudandus

6. Par quoque huic virtutis laude, ac publici item boni conſors prouehẽdi ſtudio extitit Claudianus Presbyter, cognomento Mamercus Mamerci Viennenſis Epiſcopi ſanctitate præcipui germanus frater, vir potens opere, & ſermone, Theologicis facultatibus, ac cœteris quoque ſcientiarum literis apprimè excultus; Pijs autem operibus, ac pœnitentiæ exercendæ laudabiliter adeò ſe totum dedit, vt humilitate præſertim, & charitate fauſtum, præoptatumque ad vitam ſibi aditum parauerit, hæc enim de eo Sidonius Apollinaris ad Petreium ſcribens recenſet: *Cæterum* (inquit) *cætera quis competenti præconio extollas? quod conditionis humanæ per omnia memor, Clericos ope, ſermone populares, exhortatione mærentes, deſtitutos ſolatio, captiuos pretio, ieiunos cibo, nudos operimento conſolabatur; pariter, et ſuper his plura replicare ſuperforaneum ſtatuo. Nam merita ſua, quibus diuitem conſcientiam cenſu pauperatus locupletauit, ſpe futuræ retributionis celare plus ſtuduit.* Hæc ille. Verùm vir maximè pius, & cuius egregia ſcripta binis Sidonius epiſtolis cumulatiſſimè celebrans in cœlum extollit, ad ſcientiæ, qua præcellebat, cumulum pari Chriſtianarum virtutum ſtudio probitatem adiunxit, vt paucis item Sidonius verbis in alia ad ipſum epiſtola ſic ipſum alloquens teſtatur: *Cum precatu Deum* (inquit) *placas, et non modo amicis, ſed et ignotis concilias: cum ſcripturarum cæleſtium myſteria rimaris, quo te ſtudioſius imbuis, eò doctrinam cęteris copioſius infundis: cum tuas opes in vſum pauperum prodigis, tibi quidem maximè, ſed alijs quoque conſultum facias, etc.* Precandi quippè ſtudio intentus, ac eleemoſynatum præſertim elargitionibus diues, haud ſibi exiguam vir tantus laudem apud omnes meruit. Ex quo tum Deũ, tum homines ſibi maximè promerendo deuinxit. Quanti verò eum Mamercus digniſſimus Viennenſis Epiſcopus faceret, quem ſibi fideliſſimum in Pontifi-

Claudianus Mamercus Presbyter vir potens opere, & ſermone.

Baronius an. 490. nu. 38.

Sidonius ep. ad Petreium

Charitas ipſius erga proximos dictis factiſque releuandos.

Sidonius l. 4. epiſt. 2. ad Petreium.

Quam efficax in ſuis ad Deum precibus.

Mamercus Viennenſis Epiſcopus quanti ſemper ipſum fecit ex Sidonio.

Digitized by Google

cij muneris officio adiutorem, & coepiſcopum iunxerat, cuius item adeò vtebatur conſilijs, vt cuncta tum facta, tum facienda probè dirigeret, Sidonio narrãte didicimus; de eo enim ſic habet: *Vt Epiſcopum* (inquit) *fratrem maiorem natu affectuoſiſſimè obſeruans, quem diligebat vt filium, eum tanquam patrem veneraretur; ſed et ille ſuſpiciebat hunc granditer, habens in eo conſiliarium in iudicijs, Vicarium in Eccleſiis, procuratorem in negotijs, villicum in prædys, tabularium in tributis, in lectionibus comitem, in expoſitionibus interpretem, in itineribus contubernalem.* Hæc ille, & digna planè tanto homini elogia ſtatuit.

Sidonius lib. 4 epiſt. 11.

7. Atqui Claudiano demum tot virtutum titulis claro, ex hac vita prærepto Sidonius Apollinaris nobile ipſius ſepulchro epitaphium inſcripſit, quod apud Petreium his verbis traditur:

Claudiano Sidonius poſt mortem nobile epitaphium inſcribit:

Sidonius Apollin. lib. 4. epiſt. 11.

Germani decus, et dolor Mamerci,
Mirantum unica gemma Epiſcoporum,
Hoc dat ceſpite membra Claudianus,
Triplex bibliotheca quo magiſtro
Romana, Attica, Chriſtiana fulſit:
Quam totam Monachus virente in æuo
Seuera bibit inſtitutione,
Orator, Dialecticus, Poeta
Tractator, Geometra, Muſicuſque,
Doctus ſoluere vincla quæſtionum,
Et verbi gladio ſecare Sectas,
Si quæ catholicam fidem laceſſunt.
Pſalmorum hic modulator, & phonaſcus,
Ante Altaria fratre gratulante
Inſtructas docuit ſonare claſſes,
Hic ſolemnibus annuis parauit,
Quæ quo tempore lecta conuenirent,
Antiſtes fuit ordine in ſecundo,
Fratrem faſce leuans Epiſcopali
Nam de Pontificis honore ſummi
Ille inſignia ſumpſit, hic laborem
At tu quiſque doles amice lector,
De tanto quaſi nil viro ſuperſit,
Vdis parce genis rigare marmor,
Mens, et gloria non queunt humari.

Digna virtutum ipſius præconia.

Scientiarum peritiſſimus eloquentia præſtans.

Pietas in Deum, efficacia inter orandum.

Et hæc ſunt, quæ pijſsimo viro condigna vtpotè virtutum, ac præconiorum ſimul monimenta Sidonij ore decantata hic ſtatuiſſe voluimus.

8. Vt alios inſuper, & publicæ omniũ vtilitatis laude illuſtres recenſeamus, Thomas Conſtantinopolitanus Epiſcopus hic meritò à nobis recolendus eſt, qui Dei iugiter obſequio addictus, aſſiduiſq; perfunctus pro Chriſti grege laboribus, cũctis charus, & præ cunctis acceptus Deo, ac hominibus, mortalis tandẽ vitæ pertæſus, vbi in morbum incidit, Sanctũ Theodorum Siceotam miſſo protinus nuncio conuenit, exorauitque, vt non iam pro ipſius vita, ſed pro morte, quam vehementer expetebat, enixius deprecaretur. Cupiebat enim corporis quantocyus vinculis abſolui, vt liber iã velociter ad Chriſtum perueniret. Quod autem illi in votis fuerat, id totum Deo aſpirante; ipſi contigit, vt Eleuſius Theodori diſcipulus in eius geſtis hunc in modnm tradit: *Quo tempore* (inquit) *contigit, vt Sanctiſſimus Patriarcha in morbum incideret. Itaque nuncium miſit ad B. Theodorum, rogans eum, vt Deum precaretur, vt ſibi daret vitæ finem. At Chriſti ſeruus reſpondit, quamuis ipſe, vt Sanctus olim Apoſtolus Paulus, diſſolui, et eſſe cum Chriſto cuperet, tamen cum magis eſſet neceſſarium, vt pro populi ſalute in corpore maneret, oraturum potiùs, vt illi vitam, et ſanitatem elargiretur Sed nuncium rurſus ad Dei ſeruum miſit Patriarcha: Per Dominum (inquiens) obteſtor te Pater, ſi diligis me, vt pro mutua, et fraterna inter nos beneuolentia Deum obſecres, vt depoſitum pignus ſuum recipias è corpore meo, meque ab imminentibus periculis liberet, neque enim ſpectare poſſum, quæ tu prænunciaſti. Tunc Dei Seruus flexis genibus, et fuſis pro ipſo precibus nunciauit ei per Epiphanium Miniſtrum, ſe quidem vitam eius pro ſalute omnium exoptaſſe. Verùm quoniam tantopere flagitaſſet pro ſe preces fundi, vt diſſolueretur, et eſſet cum Chriſto; iuſſis ipſius obtemperaſſe, et Deum illi quæ cuperet conceſſurum. Et petitionem eius eodem die adimpletum iri. Quamobrem ſi iubet* (inquit) *vt veniam ad te, ſtatim id faciam; ſin minus nos tamen viciſſim apud Chriſtum Dominum, conſpiciemus. Hoc audito Beatiſſimus Patriarcha gauiſus eſt gaudio magno, et Deum laudans, monuit ſeruum ſuum, ne exiret, neuè à quietis, & abſtinentia ſua diſcederet inſtituto: contentum enim ſe eſſe promiſſo eius, quod ſe viciſ-*

Baronius an. 608. nu. 8.

Thomas Cõſtantinopolitanus Epiſcopus Charitate in cunctos conſpicuus.

Eleuſius in vit. S. Theodori apud Sur. tom. 2. die 22. April.

Haud vitam ſed mortem ſibi à Deo meritis vtpote onuſtus præoptat.

Diſſolui cũ Apoſtolo cupiti & eſſe cũ Chriſto.

Libenter mortis nuncium accipit vt ad promiſſa perueniat.

vicißim apud Chriſtum eſſent conſpecturi. Hoc et Imperator cum intellexiſſet, Sanctiſſimum Patriarcham inuiſit. Qui cum omnibus benedixiſſet, ante horam veſpertinam cum prudentia, atque conſtantia admirabili ad Dominum migrauit. Huius obitu cum ſerui Dei familiares angerentur, quod tam amicum, et beneuolum Patriarcham amiſiſſent. Nolite (inquit Vir Sanctus) modicæ fidei homines, et puſilli animi dolere, et conqueri, qui enim futurus eſt Patriarcha, non minus vos diliget. Hæc Auctor.

Ab Imperatore inuiſitur & cunctis benedictus placidè obit

9. Sic planè Thomas feliciter ad ad Dominum pijs, ſanctiſque diues operibus, & poſt labores ad prœmia in Cœlum euolauit. Poſt cuius ſubinde obitum accidit, vt cum ſui ob ipſius deceſſum acerbiùs, quam par eſt, triſtes ob tanti iacturam viri amarius obdolerent, Theodorus de Sergio in Thronum prouehendo illis fauſta, optantis potiùs, quam (vt Baronius adnotat) ſpiritu fatidico futura prænunciantis in morem edixerit. Sergius quippe licet optimis initio prouectus auſpicijs, haud multò poſt, alter verò Saul, factus à ſe ipſo degener, adeo deſciuit, vt ipſi non ſecus, ac Saul Samueli ſubinde lugendus magis, quàm laudandus extiterit. Sed quæ de eo Eleuſius narrat, hic obiter ſubtexenda ſunt. *Quod & factum eſt* (inquit) *Sergius enim, qui creatus eſt Patriarcha, venit ad Dei Seruum, nec remiſit, vt à quoquam prius certior fieret, &c. & ad pedes eius proſtratus, rogauit illum, vt pro ſe Dominum precaretur, &c. & maiore beneuolentia, quàm præceſſor ipſius, Virum Sanctum eſt proſequutus.* Hæc de Sergio qui primo magnam de ſe ſpem, atque expectationem, tum viro ſancto, tum cunctorum animis peperit, vt illis potiſſimum alter verbis edixerat: *Deo enim confiſus* (inquit) *ſpero adminiſtrationem tuam, & diuturnam, & præclaram fore.* Cuius profectò tum vita, tum fama, magna quæque cuncti de ſe ſub initia repromittere viſa ſunt, adeò vt Georgius magni quoque ſub hæc tempora nominis apud Græcos Poeta nobile eidem Sergio Patriarchæ carmen, eximias ipſius celebrando humilitatis laudes, iambicis iſtis inſcripſerit.

Theodorus poſt Thom. à de Sergio in thronum prouehendo Monachis enunciat.

Baronius ubi ſupra num. 2.

Sergius ad thronum iuxta prædictionem prouehitur.

Eleuſius ubi ſupr.

Georgius in carm.

Magnam ſui Sergius ſub initia ſpem cunctis, ac expectationem ingerit

Lumen coruſcum Chriſtianorum chori,
Tu mens paterna, cor ſuperbum neutiquam,
Volites per aſtra quanquam, & adeas æthera,
Te deprimis, congrederis, & mortalibus, &c.

Baronius ubi ſupra num. 5.

Quin & in carmine, quod de Mundi opificio exſcripſit, de eodem Sergio hæc habet:

Georgius in carm. de mund. opif.

Hæc Patriarcha clamitat, & dictitat,
Vt balbus is ſit plurima ob ieiunia.
At non loquendo, intus ſonum magnum dedit,
In cordis igne cum indidit linguam ſuam,
Hanc condiditque, & reddita eſt vocalior:
Tacenſque clamat, guttur vt Moyſis ſacrum,
Attenditurque idem, licet non agitet os.
Largè imbre terram irorat, atque oculis pluit:
Ningit frequenter lacrymarum cum impetu
Hunc nos, latere etſi videtur nouimus, &c.

Georgius græcus poeta ipſius laudes celebrat

Hæc Georgius, aliaque ſummis digna laudibus de Sergio metricè canens proſequitur. Ex quibus certè, quantæ vir vnus iſte in Oriente apud cunctos exiſtimationis foret, probè lector intelligit. Verùm haud multò poſt hic inter honores miſerrimè euaneſcens, nec in ea, qua cœperat, animi demiſſione ſtabilis, in altam erroris foueam lapſus, ex eadem haud emergens, peſſimè tandem perijt, & vt Baronius ait, *ex optimo nequiſſimus redditus, Dux factus Monothelitarum hæreticorum.* Hæc de Sergio vel obiter, qui haud inter piè decedentes, vt pius prædeceſſor eius, ſed inter perditos, ac peſſimo fine conſumptos, iuremeritò eſt recenſendus.

Sergius faſtu elatus, ſub throno abortum facit, Dux Monotelitarum hæreticorum factus.

Baronius ubi ſupra num. 5

10. Summo item cunctis emolumento, atque admirationi præcipuo tum pietatis, tum charitatis zelo Edilbertus Anglorum Rex fuit, qui cum Auguſtinum, alioſque cum eo illuc à S. Gregorio Magno orthodoxæ fidei promulgandæ

Edilbertus Anglorum Rex directos à S. Gregorio Monachos benignè excipit.

dæ

Baronius an. 613. n.101.

Beda hiſt. Angl. l.1. c.26

Aſſenſum prædicantibus durus pridem, & incredulus præbet.

dæ cauſa miſſos benignè exceptos, gratis Chriſti fidem annunciantes auribus audiſſet, cunctis liberam in ſuo Regno prædicandi facultatem conceſſit,& haud multò poſt ipſe quoque ad fidem traductus, Chriſto nomen dedit, cum antea haud facilè aſſenſum ſeruorum Dei dictis præberet dicens: *Pulchra ſunt quidem verba, & promiſſa, quæ offertis, ſed quia noua ſunt, & incerta, non his poſſum aſſenſum tribuere, relictis eis, quę tanto tempore cum omni Anglorum gente ſeruaui.* Cum ergo iiſdem in Ciuitate Dorouernenſi manendi poteſtatem feciſſet, eorum exemplis, virtutibuſque permotus, ſe ad Chriſtum vnà cum aliis multis è ſuorum numero contulit, vt Beda his rem verbis proſequitur: *At vbi* (inquit) *ſibi datam manſionem intrauerunt, cœperunt Apoſtolicam primitiuæ Eccleſiæ vitam imitari, orationibus videlicet aſſiduis, ac ieiunÿs ſeruiendo, verbum vitæ, quibus poterant, prædicando. cuncta huius Mundi velut aliena ſpernendo, ea tantùm quę victui neceſſaria videbantur, ab eis, quos docebant, accipiendo: ſecundùm ea, quæ docebant, ipſi per omnia viuendo, & paratum ad patiendum aduerſa queque, vel etiam ad moriendum pro ea, quam prædicabant, veritate, animum habendo. Quid? crediderunt nonnulli, & baptizabantur, mirantes ſimplicitatem innocentis vitę, & dulcedinem doctrinæ eorum cæleſtis.* Hæc Beda, vbi de Adileberga ipſius vxore Chriſtiana iam reddita, & de mirifica eius pietate, ac prædictorum Monachorum in prouehendis ad Dei cultum gētibus ſollicita opera ſermonem habuit, hæc de Rege ſubdit: *At vbi* (inquit) *ipſe etiam* (Rex videlicet) *inter alios delectatus vita mundiſſima Sanctorum, & promiſſis eorum ſuauiſſimis, quæ vera eſſe miraculorum quoque multorum oſtenſione firmauerunt, credens baptizatus eſt. Cœpere plures quotidie ad audiendum verbum confluere, ac relicto gentilitatis ritu, vnitati ſe Sanctæ Chriſti Eccleſię credendo ſociare. Quorum fidei, & conuerſioni ita gratulatus eſſe Rex perhibetur, vt nullum tamen cogeret ad chriſtianiſmum, ſed tantummodo credentes arctiori dilectione, quaſi cōciues ſibi Regni Cœleſtis amplecteretur. Didicerat enim, & à doctoribus ſuæ ſalutis ſeruitium Chriſti voluntarium, non coactitiū eſſe debere. Nec diſtulit, quin etiam ipſis doctoribus ſuis locum ſedis eorum gradui congruum in Dorouernia Metropoli ſua donaret, ſimul & neceſſarias in diuerſis ſpeciebus poſſeſſiones conferret.* Hæc Beda. At Rex pius pro rebus feliciter geſtis gratulabundas à S. Gregorio Magno epiſtolas accipiens, ad fidem tuendam, & magis, magiſque propagandam incenſus eſt, cuius rei gratia Beatiſſimis Petro, & Paulo Apoſtolis Eccleſiam erexit, necnon alteram Londini Beato Paulo gentium Doctori exædificauit, & B. item Andreæ; quin & ſuis Epiſcopos piiſſimus Rex donis munificè auxit, locupletauitque.

Beda vbi ſup

Monachorū exemplo magis quam verbo ad fidem traductus

Adileberga ipſius vxor Chriſti fidē propagandā curat.

Rex BB. Apoſtolis Petro & Paulo Londini templum ædificat.

Baronius an. 613. num.10.

Beda vbi ſup

Bonis cumulatus operibus feliciter diē claudit.

11. Demum vbi publico cūctorum bono intendens, ad Chriſti fidem traductus, boniſque operibus cumulatus, piè in ſæculo vitam duxit, feliciter ad Deū mercedem pro bene actis recepturus, migrauit, vt Beda his verbis: *Anno* (inquit) *ab incarnatione Domini ſexcenteſimo decimo tertio* (*qui eſt annus vigeſimus primus, ex quo Auguſtinus Epiſcopus cum ſocÿs ad prædicandum genti Anglorum miſſus eſt*) *Edilbertus Rex Cantuariorum poſt regnum temporale, quod quinquaginta ſex annis glorioſiſſimè tenuerat, æterna cœleſtis Regni gaudia ſubÿt; qui tertius quidem in Regibus gentis Anglorum cunctis auſtralibus eorum prouinciis, quæ Humbro fiunio, & contiguis ei terminis ſequeſtrantur à Borealibus, imperauit; ſed primus omnium cæli regna conſcendit* Et hæc infra de eius felici tranſitu ſubdit: *Defunctus verò eſt* (inquit) *die vigeſima quarta menſis February poſt viginti, & vnum annos acceptæ fidei, atque in porticu S.Martini intra Eccleſiam Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli ſepultus, vbi & Berta Regina*(coniux videlicet)*condita eſt.* Hæc ille. Eumdem verò, cum anno vigeſimo primo, poſtquam Chriſto nomē dedit, Beda mortuum aſſerat, eiuſdem obitum ſexcenteſimo decimo octauo redempti orbis anno contigiſſe conſtat. Verùm quod vitam laudabiliter adeò exactam, piaque eius in regno ſollicitè adminiſtrando geſta, mors Chriſtiano Principe digna ſit conſequuta, quæ de ipſo in ſuis paginis Beda meminit, ſatis, ſuperque oſtendunt, hæc enim ille: *Qui inter cætera* (inquit) *bona, quæ genti ſua*

Beda vbi ſup

Beda vbi ſup

Præclara ipſius geſta in adminiſtrando Regno.

Digitized by Google

ſua conſulendo conferebat, etiam decreta illi iudiciorum iuxta exempla Romanorum cum conſilio ſapientium conſtituit; qua cõſcripta Anglorum ſermone hactenus habẽtur, & obſeruantur ab ea. In quibus primitus poſuit, qualiter id emendare deberet, qui aliquid verum vel Eccleſiæ, vel Epiſcopi, vel reliquorum ordinum furto auferret: volens ſcilicet tuitionem eis, quos, & quorum doctrinam ſuſceperat, præſtare. Rex igitur, qui Regnũ ſic optimis adminiſtrãdum legibus curauit, & tum iuſtitia, tũ pietate perpetuò ſtabiliendum cupiens; debitum Religioni in primis cultum impendit, ſua in primis Eccleſiæ iura illibata ſemper voluit. Ex quo factum eſt, vt ſub optimo Principe quàm bene publicæ rei adminiſtratio cederet, ac moriens ſubindè amplam à Deo in altero ſæculo laborum mercedem ſit conſequutus. Sed longè aliam viuendi rationem Eduardus eiuſdem filius arripuit, ob quam iuſtis à Deo flagellis corripi meruit, vt Beda in ſuis hiſtoriarũ paginis docet.

Iuſtitia in cunctis præcellit.

Eduardus filius ob culpas flagellis a Deo perculſus.

Beda vbi ſup

Rainaldus an. 1306. n. 13

Ioannes Aytonus Armeniæ Rex regno, ac delicijs auſteram vitæ normam præponit.

12. Vt ſuſceptæ autem narrationis adhuc propoſito inſiſtamus, Ioannes Aytonus Armeniæ Rex, ac Leonis item Regis patruus, cum pœnitentiæ cauſa, eius in primis excolendæ deſiderio tenebatur, Chriſti iugum ſceptro, auſteramque regularis vitæ diſciplinam regali luxui, ac delicijs prætuliſſet, totius Armeniæ ſceptro à ſe abdicato, ac ad Nepotem Leonem tranſmiſſo, ad Sacram Franciſcani Ordinis familiam, ibidem ſibi, ac Deo vacaturus cõuolauit. Quod cum annuente votis Deo feliciter præſtitiſſet, infidelibus ſubinde in prælium inſurgentibus, ac regnum inuadere conantibus, ipſe ad illud tuendum è clauſtro ad caſtra proficiſci, ac iterum arma pro Religione, habitumque ſæcularis militiæ induere compulſus, barbara infidelium manu peremptus, digna Deo, ac Religionis victima ceſſit, vt S. Antoninus apud Rainaldum in ſuis Annalibus ſic tradit: *Rex* (inquit) *Armeniæ Ioannes dimiſſo Regno nepoti ſuo Leoni, ex magna deuotionẽ Ordinem Minorum intrauit; ſed quia contra Regnum infideles Turci inſurgebant, & dictus Leo reſiſtere eis non valebat, zelo fidei ſucenſus, arma cum habitu ſuo aſſumpſit, & infideles quam plurimos fugat, & proſternit, demum ab infidelibus occiſus eſt.* Rex igitur adeò pietate conſpicuus felici exitu tum è clauſtro, tum è ſeculo, quippè qui ſeipsũ arctiori obſeruantiæ, ac pœnitentiæ operibus ſub Franciſcani Ordinis Regula totum dicauerat, ad Deum lætus migrauit; zelo quippe Religionis tuendæ in aciem prodiens, vt ſuo fidem cruore ſtabiliret, ſuis condignam meritis in cœlo palmam ſortitus eſt; vel hoc vno maximè apud poſteros commendandus, quod animam pro fide, ac fratribus poſuit, iuxta Euangelicum Chriſti verbum: *Maiorem charitatem nemo habet, quam vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.*

S. Antonin. 3. part. tit. 24. c. 9. §. 13.

Franciſcani Ordinis inſtitutum arripit, ſed inde ad barbaros armis comprimendos in aciem prodire cogitur.

Ioannis c. 19

Ab infidelibus tandem occiſus, ſe pro ſuis Deo victimam offert.

13. Nec ſecus etiam minorem ſibi in Dei Eccleſia laudem Rainaldus Rauennas Archiepiſcopus meruit, qui ſummo Dei gloriam zelo promouere, & commiſſum ſibi totius Prouinciæ Clerum ad primæuæ ſanctitatis normam reuocare non deſtitit: ex quo Deo maximè gratus, acceptuſque diem tandem meritis clarus feliciter clauſit, vt diſertus Rauennatum rerum ſcriptor, qui pijſſimam tanti Archiepiſcopi mortem, atque edita ab eo diuinitus portenta ſcriptis tradens, his verbis narrat: *Anno* (inquit) *M.CC.XXI. non abſque ingenti apud omnes ſanctitatis opinione, quinto decimo Kal. Septembris tranquillè decedens, in cęleſtem Patriam euolauit, omni vir laude meritò cumulandus, qui cum magnarum rerum humanarum vſu, tractationeque Religionem, & pietatis rerumque ęternarum curam coniunctam perpetuò habuit. Sepultus eſt in monumento ex marmore in Aede Vlſiana, quod cùm ſuperioribus annis Iulius Feltrius de Ruuere Cardinalis Rauennatum Archiepiſcopus aperiri coram ſe mandaſſet, Viri Sancti cadauer, vt ipſe mihi affirmauit Cardinalis; integrum, ac penè recens promiſſa barba, ſtatura procera, ingenua forma, & ſpecie ad dignitatem apposita inuentum eſt. Ad eius cadauer, cum adhuc in ſepulchrum illatum non eſſet, multa miracula, ac in ſequentibus etiam diebus, & annis ſunt facta, &c.* Quibus nonnulla ex his ad comprobanda Viri Dei merita, augendamque ipſius in terris gloriam conceptis verbis meminit, quæ qui vult Lector apud Rainaldum in

Rainaldus an. 321. n. 41

Rainaldus Rauennas Archiepiſcopus Religionis, & animarum zelantiſſimus.

Hieronymus Rub. hiſt. Rauen. lib. 6. & ex Surio t. 7. die 18. Auguſti Ferrar. in ſuo SS. Cathalogo.

Clarus meritis obit.

Digna tanti viri elogia.

Miraculis poſt mortem illuſtratur.

ſuis Annalibus conſulat; & hæc de fauſto, ac recolendo ipſius exitu hic Lectori expoſuiſſe ſufficiat.

Rainald. an 1346. n. 71.

Venturinus Bergomas Domin. Ord eximius verbi Dei preco.

14. Hic autem haud ingrato prætereundus ſilentio eſt Venturinus Bergomas Dominicani Ordinis, cunctorum bono natus, qui eximius toti terrarum Orbi præco diuini Verbi affulſit, & quod maius eſt vitæ innocentia, ac morum ſanctitate conſpicuus, ſic in terris opere, & ſermone potens fuit, vt *decem millia virorum pœnitentium* Religioſo cultu ſecum Romam ad ſacra inuiſenda ibidem loca pertraxerit, ac deindè a Clemente VI. excitandis ad ſacram in Turcas militiam, vt Rainaldus tradit, fidelibus digniſſimè ſit præfectus. Verùm vir tam eloquens, ac tum ſermone, tum vita ad pertrahendos, rapiendoſque ex vltramarinis plagis homines ad Chriſtianæ pœnitentiæ cultum, ac religioſæ item compunctionis ſectandà veſtigia præcellens, ingenti cunctis miraculo fuit quippè nullis penitus fractus laboribus, nulliſque vnquam incommodis abſterritus, dum in ſacra prouehenda expeditione totis neruis adnititur, amplius meritis, quam ſignis portentorum clarus, mira diuinitus è cœlo luce præſignatus, ac ſupernis mirificè conſolationibus releuatus, ſuauiſſimè in Domino obdormiens pœnitentium in morem deceſſit, vt in ſuis Thomas noſter Bozzius paginis hunc in modum tradit: *Anno* (inquit) *milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſexto abijt in Cœlum Venturinus Bergomas ex Ordine Dominicanorum, clariſſimus ætatis ſuæ concionator, non in Italia modò, ſed & in Hiſpanijs, Gallijs, Britannia, Germania, Dalmatia, & aliquibus Græciæ locis. Sæpè ex illius facie, dum verba faceret ex ſuperiori loco maximus cunctis cernentibus ſplendor eluxit. In Gallia mortuum ſuſcitauit, quod narrare ſolitus erat Humbertus Princeps (vt vocant) Delphinus. Innumera edidit miracula, tum viuens, tum defunctus.* Et congruè præferuidus, qui pœnitentiæ ſectandæ æmulator, cæteris quoque eius æmulanda veſtigia, tum verbo, tum opere propoſuit, miraculorum item portentis inſigniri diuinitus meruit.

Potens Vir opere, ac ſermone decem millia pœnitentiũ hominum ſecum Romam deducit.

Tho. Bozzius de ſign. Eccle.

Pœnitentiæ operibus, pijſque laboribus diues ſuauiter in Chriſto obdormit.

Adhuc viuẽs Sanctorum ſplẽdoribus illuſtratur.

15. Verũm quam miris Vir Dei ſignis præfulſerit, & quænam in vita ſua mirabilia fecerit, Leander eius geſtorũ ſcriptor hunc in modum tradit: *Beatus* (inquit) *Venturinus cum Epiſcopo Smyrnæ Smyrnam tendit, quo Kal. Martij, qui fuit Quadrageſimæ primus dies, peruenit, vbi diù ſummis votis expectatus fuerat: ſtatimque nullius quietis habita ratione, concionari capit, & hortari, impellere, inflammare ad Sanctam expeditionem omnium animos: quod vbi publicè fecerat, priuatim quoque non omittebat. Viſebat ægrotos, & remedijs corpori, et animæ ſalutaribus nulli deerat. Nulla ibi mora, nulla quies vnquam erat. Hinc factum eſt, vt corpus fatigatum longo, ac difficili admodum itinere, & continuis laboribus ægritudinem contraxerit, quæ illi vitæ finem attulit. Quare cum ægrotare Idibus Maij cœpiſſet, poſt diem 13. Sanctiſſimam illam Animã in ſummo omnium mœrore, ac luctu efflauit. Obijt igitur B. Venturinus 5. Kalen. Aprilis anno ab Aduentu Chriſti milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſexto: in cuius felici egreſſu perhibens incredibilem in eius facie, & toto corpore claritatem eſſe conſpectam, vt minimè dubium cuiquam foret, beatam illam animam continuo in Cælum euolaſſe, ſempiterno cũ Sanctis æuo fruituram.* Hunc itaque in modum dignus, indefeſſuſque Chriſtianorum pœnitentium dux viuendi finem faciens hinc ad Deum feliciter migrauit, cunctis pœnitentibus ingens ſui deſiderium, ac virtutum omnium documenta relinquens.

Leander de Vinc. ſ. illuſtr. Ord. Prædic. lib. 5.

Omnes cum publicè, tum priuatim ad crucem amplectendam hortatur.

Pietas erga ægrotos.

Ex labore morbum cõtrahit, & poſtremum moritur.

15. Porrò vir Chriſtianis moribus, ac pietatis cultu inſignis, quot, & quãta in traducendis ad pœnitentiam, & in excitandis inſuper, prouehendiſque ad Deum vbique fidelium animis Deo afflatus præſtiterit, quibus ſolam duntaxat animarum ſalutem, ac Dei quærens gloriam elucrandi cupidus immenſos planè labores perpeſſus, hominum nonnullorum in ſe inuidiam, vanoſque ſuſurros, vt potè rei nouitatem increpãtium, vel nolens concitauit, adeoque à Romano Pontifice amarulentis omnem præter ſpem verbis exceptus, ab ipſo ſactorum ſubinde munerum miniſterio interdictus eſt, etſi poſtea ipſius pietate, atque in bono conſtantia explorata, cõſuetis redditus munijs, ad conſcribendam religioſam in Turcas militiam ſũ-

Rainald. vbi ſupra.

Inuidiam nonnullorum is ſubiens apud Rom. Pontificem ob nimium zelum nouarũ rei auctor rerum accuſatur.

ma cum laude à Clemente huius nominis Sexto adhibitus,ſuam fideliter Apoſtolicæ Sedi operam in hoc omni laude digniſſimus nauauerit. Verùm vt pia eius in accendendis fidelium in Dei amorem animis geſta innoteſcant, quæ Rainaldus in ſuis hiſtoriarum Annalibus ex Villano excerpta narret, hic ſuggerenda nobis viſa ſunt.

Sacris ab eo interdictus.

Ad expeditionem ſubindè in Turcas prouehendam delectus.

16. *Venturinus Bergomas* (inquit) *Dominicanę familiæ Religioſus Vir, zelo lucrandarum Chriſto animarum accenſus, pios motus in plurimis Inſubriæ Vrbibus concitauit, pluresque à vitys abduxit: inſtituitque inter cætera ad limina Apoſtolorum peregrinationem, quam decem hominũ millia, & eo amplius peregere. Inſtructis agminibus Religioſis Crucem præferentes præcedebant, in veſte candida, palliogue cæruleo, aſſuto columbæ terna oliuæ folia præferentis ſymbolo: atque vbi Vrbem aliquam erant ingreſſi, adibant Prædicatorum templum, & coram Principe Altari nudati pube tenus, loris ad crimina expiãda ſe cædebant. Vbi verò ſacra Vrbis loca Venturinus cum ſuis perluſtrauit, Aueniomem ſe contulit, vt indulgentiarum præmia à Pontifice pro ÿs, qui ipſum erant ſequuti, obtineret: ſed non defuere inuidi, qui ipſi nonnulla temere iactaſſe, ac plauſus humanos captaſſe obiecerint; habendiſque ad populum concionibus, & exhomologeſibus excipiendis interdictus eſt, cuius tamen opera poſtea Clemens VI. ad conſcribendam in Turcas Religioſam militiam vſus eſt.* His ſanè conſtat, innumeram planè hominum copiam ab Apoſtolico Viro ad Romanæ Eccleſiæ ſinum, & ad ſalutaris pœnitentiæ ſectanda veſtigia in vnum collectam, ac longo viarum tractu, Iſraelitici inſtar populi olim à Moyſe ad ſacra, & veneranda Vrbis loca deductam, nec abſque magnis viarum, ac laborum incommodis, crebro flagellorum vſu attritis artubus iter eiuſmodi obijſſe. Illud autem immenſam illi apud Deum mercedem, & apud poſteros laudem peperit, quod non paucos videlicet in bono contradictores, & apud Pontificẽ obloquentes nactus, ac ſi cuncta iſthæc inanis gloriolæ ambitu, haud pietatis impulſu, ac Deo placendi, animarumque lucrandarum ſtudio præſtitiſſet, Põtificis nedũ gratiam, immò indignationem potiùs viſus eſt incurriſſe. Et ſiquidem cum ſub ea præſertim tempora impia Fraticellorum ſecta coaleſcere cæpiſſet conſultò Pontifex gregi ſuo nõ parum ab eiuſmodi recentis inſtituti operibus, inſolitiſque eorumdem adinuentis timens, in peregrinationis adeò piæ auctorem, ductoremque innumeræ ferè multitudinis iuſto Religionis zelo permotus exacerbatuſque animaduertit, vt ſic Rainaldus in ſuis Annalibus cauſam afferens tradit: *Acerbè verò* (inquit) *propterea à Ioanne exceptus eſt, vt alÿ à rebus innouandis deterrerentur, cum maximè metus non abeſſet, ne à nonnullis ſub pietatis ſpecie impietas ſimplicibus afflaretur.* Verùm eximia viri probitas, humilitate, ac patientia, lydio veluti probata lapide, condignam illi in hominibus ad Chriſti Crucem, ac vnà ſimul, ad pænitentiam Apoſtolica auctoritate prouehendis in trãſmarina expeditione coronam meruit, & longè ipſi ampliorem pro pęnis, laboribuſque animarum zelo, ac pænitentię cauſa ſuſceptis palmam cœlo peperit. Et hæc narraſſe ſufficiat.

Rainald: vbi ſup. an. 1334. n. 18:

Ioannes Villan. lib. 1. c. 23.

Agmina hominum ad ſacra loca peregrinantium ducit.

Flagellis ſe peregrini ad Dei iram placandam cædunt.

Alter vti Moyſes Iſraelitici populi ad inſtar poſt ſe cateruas hominũ ducit.

Obflagellatorum hæreſim tũc emergentẽ ſuſpecta Pontifi peregrinantiũ nouitas

Rainald. vt ſupra.

Agnita hominis virtus poſt probationẽ magni illi gloriam affert.

17. Recenſitis verò hactenus Viris illuſtribus, & claræ in primis ob pietatem, ac publicæ Charitatis officia, famæ coronidis inſtar, ſubtexendus hic eſt Franciſcus Cardinalis Ximenius Archiepiſcopus Toletanus, qui pridem ſapientiſſimus totius Hiſpaniæ moderator, ſed virtutum apprimè meritis clarus, Sacri Purpuratorum Patrum Collegij decus, ſua tandem opera, pro ſe, & cunctis ſemper ſollicitus, maximè verò ſub vitæ finem totus pænitentiæ operibus vacans, ſatis ampla de ſe narrandi cunctis documenta reliquit, in Domino feliciter obdormiens, vt Gomeſius his verbis tradit: *Vt* (inquit) *ſe mori ſenſit, vita ſanctiſsimè acta præclara documenta dedit; nam quamuis corpore nimis afflicto, & debili, animo tamen, & iudicio firmo de rerum humanarum inſtabilitate, & vanitate, de immenſa Dei miſericordia apud ſuos breui quodam ſermone piè, & doctè diſſeruit. Deindè Chriſti crucifixi ſignum complexus, veniam à Deo multis lachrymis efflagitauit; vocans in terris in ſuum patrocinium Diuos omnes, ſed ante alios Deiparam Virginem Mariam,*

Rainald an. 1517. n. 103:

Gomeſius lib. 7.

Franciſcus Card. Ximenius Archiepiſcopus Toletanus virtutibus clarus.

Publicis rebus adminiſtrandis, & omnium ſaluti intentus vitę finẽ ſortitur.

Mariam, Michaelem Archangelum, Petrum, et Paulum Apoſtolorum Principes, et Iacobum Hiſpaniarum Patronum, Diuũ etiam Franciſcum, ſub cuius Inſtituto vixerat, et Toletanæ Eccleſię Præſides Eugenium, et Ildelfonſum, quæ tanta ab illo pietate, atque animi Chriſtiani affectu dicebantur, vt circumſtantes amici lacrymas tenere non potuerint. Ergò poſtquam Religionis ſacra omnia abſoluit, vt Oleo Sancto perungeretur, poſtulauit, et aſtantibus Petro Lerma, Antonio Boderico, Fontano Archidiacono, et Balbaſio, qui morientem pijs precibus iuuabant, et fidei conſtantiam augebant; ſubindè verſus illos Dauidis repetens: In te Domine ſperaui, Antiſtes Sanctiſſimus, et ampliſsimus, qualem poſteritas vix eſt habitura, animam efflauit 6. Idus Nouembris die Dominico, anno ſui Pontificatus XXII. *ætatis verò circiter octogeſimo, Chriſti autē anno* M.D.XVII. Hæc Auctor. Ea verò Præſul digniſſimus vitam auſteritate excoluit, vt cum Leo X. qui conſilio ipſius, & operæ in ſacra aduerſus Infideles expeditione maximè præſidebat, aliquot ante ipſius obitum menſibus in graui adeò ætate ipſum nil de auſterioris vitæ forma, qua extremum ſenium attigerat, remittentem, inque crebris grauem morbis, ſic adhuc ſe gerere comperiſſet; adeò vt conſueta ieiunia excoleret, ac rigido Franciſcani Ordinis more in aſpero lectulo decumberet, Apoſtolica Pontifex auctoritate ipſi, vt carnibus poſt hac ex Medicorum præſcriptu veſceretur, ac lineis inſuper pannis vteretur, cùm eius maximè publicæ Chriſtianorum rei ſoſpitas vitæ perneceſſaria foret, diſtrictis verbis iniunxit. In ſuis etenim ad eum literis Leo Papa hæc habet:

Piè ſe ad mortem precibus comparat.

Rainaldus vbi ſup.

Leo X. ipſius in expeditione aduerſus infideles opera vſus.

Ipſius ſub ſenium auſteritatem remittendā ratus vt carnibus veſcatur, præter inſtituti regulam & lineis veſtibus vtatur, pręcipit.

18. *Accepimus* (inquit) *quòd tu, qui ſeptuageſimum, & vltra ætatis annum agis, &c. proindeque vltra quam tanta ætas ſecum affert, in varias corporis infirmitates ſæpe incidis, & ætatis tuæ quaſi immemor, Medicorum conſilia ſpernens, à ieiunijs, & abſtinentijs per Eccleſiam indictis, & per Fratres Ordinis Minorum S. Franciſci de Obſeruantia, cuius tu profeſſor exiſtis, adhuc deſiſtere non curas, &c. tamen quia, vt accepimus, complexio, & ætas tua iſtis vitæ auſteritatibus adeò, rigoroſis, atque acutis non eſt apta, &c. Motu proprio, non ad tuam, vel alterius pro te nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam; ſed de noſtra mera deliberatione, ac certa ſcientia, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine in virtute ſanctę obedientiæ, cuius quanta ſit virtus, & efficacia non ignoras, &c; mandamus, vt de cætero, quandiu in humanis vixeris, diebus ieiuniorum prædictorum, ſextis ferijs, & maioris hebdomadæ ſanctæ duntaxat diebus exceptis, carnibus, & alijs ſementinam originem ab eis trahentibus veſci, ac vti debeas, quibus diebus tres Chriſti pauperes reficiendo, omne ieiuniorum meritum conſequaris, perindè ac ſi ad literã ieiunia ipſa plenè ſeruares & adimpleres, &c.* Quin & Pontifex aliorum dierum ieiunia de conſilio Medicorum, & laneam inſuper auſterioris Obſeruantiæ tunicam ipſi inter decumbendum in lectulo deponendam indulget. Eo quippè Vir Dei ſe ipſum piè excruciandi ob Chriſti amorē deſiderio æſtuabat, vt ipſus præ gaudio pœnas non ſentiret; & ſic ſuum vnà cum Apoſtolo corpus caſtigabat, in ſeruitutē redigens, vt carnem, ac ſenſum omnem exuiſſe quodammodò videretur, & pœnitentiã ad extremum vſque vitæ ſollicitè ſibi ſectandam propoſuerit: Cùm tanta igitur in dies præſtaret, morte tandem præuentus, nec abſque lenti, latentiſq; veneni à Belgis æmulis, vt Gomeſius tradit, propinati ſuſpicione, eius tandem vi ſenſim contabeſcens, viuendi finem fecit.

Extant litt. apud Gomeſium.

Pontifex nonnih ob publicum bonum ipſi corporis curam præcipiendo commendat.

Apud Gomeſium vbi ſup.

Patiendi deſiderio æſtuans Præſul optimus pœnas pro delicijs habet;

Gomeſius vbi ſupr. lib. 7.

19. Ingentes verò, quibus Præſul maximus abundabat, redditus ad propagandam Chriſti fidem, Mahumetanorumque Afrorum tyrannidem conterēdam, religioſiſsimè pius cōuertit, quinimmò cum in Lateranenſi Concilio de cogendis Sacerdotiorum decimis pro belli ſumptibus in militari re perneceſſarijs decretum eſſet, & Aragonum ob id turbas Clerus cieret, Ximenius Clerum haud expoliandum; ſed ſi res ſeriò in Mahumetanos eſſet agenda, nedum decimas, ſed & omnes Eccleſiaſticos cenſus, atque aurum, argentumque ſacrũ omne ſuæ Diœceſis vltrò Pontifici obtuliſſe, his à Gomeſio verbis traditur: *Ad Arſengam* (ait) *ſuum Romæ procuratorem ſcripſit, vt Pontificem Maximum reuerenter adeat, & Ximenij nomine non*

Rainald. vbi ſup. n. 506.

Redditus pecuniarum in fidei obſequium & Mahometanorum cladem impendit.

Gomeſius vbi ſupra lib 7.

Munifica ipſius pro fide propaganda oblatio.

Digitized by Google

ſolùm decimas ſuæ Diœceſis offerat, ſed totos etiam fructus, et omnem Eccleſiaſticam ſupellectilem, & quicquid auri, vel argenti facti, aut infecti in theſauris Sacerdotum, aut Templorum ſacrarijs eſſet repoſitum: ſed ſummoperè oret, vt eius ſententiam de belli ſacri apparatu diſertè aperiat; nam niſi iuſtiſſima de cauſa nunquã ſe auctorem futurum, vt Hiſpani Sacerdotes, quos iam ferè tumultuantes pacauerat, vectigales fierent. Sic Præſul piè munificus prõptum ſe ad arma in barbaros fidei hoſtes mouenda exhibuit. Quin & diuino ſpiritu afflatus, hæreſes quæ ex prauo ſacrarum Scripturarum intellectu emerſerant, prævidens Complutenſem, quã dicunt Bibliam, ingens terrarum Orbis miraculum, congregatis è cunctis regionibus Viris doctiſſimis, elaborandam curauit. Tantùm igitur ex pijs operibus Sanctitatis ipſius fama in Chriſtiano Orbe inualuit, vt Complutenſis Academia apud Vrbanũ VIII. fel. mem. pro ipſo in Sanctorum Catalogum adſcribendo ſupplex inſtiterit.

Acta Tolet. pro eius Canoniz.

Complutenſ. aduerſus [illegible]tes bibliam a viris doctiſſimis fatidico ſpiritu elaborandam vult.

20. Ximenius itaque, cum iam primò inter Minoritas doctrinæ, & Sanctitatis opinione adeò præcelleret, illud in votis habuit, vt in Africam, S. Franciſci ſuffultus exemplo, ad Chriſti Euangelium Saracenis annunciandum, promulgandumque traijceret, quod & vltrò feciſſet, ni Sanctæ cuiuſdam mulieris (vt Gomeſius tradit) conſilio, ac dictis, ab arrepto mentis propoſito reuocatus fuiſſet; hæc enim ille: *Ardebat (inquit) Ximenius miro quodam deſiderio tranſmarinis hominibus Chriſtum annunciandi, paratus ſupplicia, et mortem ſubire; at quoniam per Viros Religioſos certior factus fuerat, fœminam Ordinis ſui cultricem (ex his, quas vulgò beatas vocant) ibidem eſſe vita, et morum Sanctitate claram, et quę Diuorũ præſentia ſæpe numero frui crederetur, captato extemplo fœmina colloquio ad eam rem, quam animo conceperat, eius ſententiam prius requiſiuit. Deterruit hominem vates mulier, et vt à propoſito deſiſteret, efficit; ſeruari enim eum ad res maximas perficiendas dicebat, in quibus grauiora certamina ſuſtinenda forent, quàm ſi inter barbaros, et punicas nationes verſaretur: retardatus beata dictis ſententiam mutauit.* Hæc ille. Atquì Vir Dei paupertatis, ac auſterioris vitæ amantiſſimus ſemper fuit, nam vt Gomeſius ait: *Nullam ſanè aut ſumptuoſi, aut magnifici apparatus rationem per id tempus habere, nec vnquam habiturus videbatur, non frequentis familiæ, non pretioſæ ſupellectilis, quin priſcam illam Sanctorũ Patrum frugalitatem cum Franciſci ſui humilitate coniungere viſus eſt. Nam aſello, quo ſolebat, vehebatur, Monachis ſui Ordinis aſſectantibus, aut ibat pedibus, non argento menſam, non aulæis parietes ornabat, etc.* Quin ſollicitam ipſius in annuo partiendo reddituum cenſu curam Auctor exactè deſcribit, quæ ferè tota non niſi in pios egenorum vſus cedebat. Chriſtianæ verò humilitati totus ſęper addictus, Romani Pontificis iuſſu, vt eximij Præſulatus, quem gerebat, dignitati; opportunè conſuleret monitus, etſi holoſericatum ſibi ſterni lectũ permitteret, humi tamen cubans ſomnum capiebat, adeoque *foris* (vt Bernardus de Eugenio ait) *Pontificem, intus Monachũ et pauperem quidem exhibebat.* Hæc enim auctor: *Franciſcanę (inquit) regulæ ad vltimum vſque ſpiritum obſeruantiſſimus fuit, adeò vt ſindones ſemper reſpuerit, et ſæpe à miniſtris deprehenſus ſit, mollibus culcitris, et pretioſis pannis è lecto ablatis in nudis tabulis, aut humi ſomnum capere.* Hæc ille de Ximenio, qui ſic ſe in mundo habuit, vt mundum deludens et Pontificijs, quibus fulgebat, infulis honorem deferens, & à contemptu vindicans, à luxu pariter abſtineret, atque occulris ſe ipſum modis excruciando grande tum verbo, tum opere toti Hiſpaniarum Regno pęnitentiæ exemplar extiterit.

Gomeſius lib. lib. 1. de geſtis Ximenij.

Adhuc inter Minoritas degens S. Franciſci permotus exemplo in Africam Euangelij annunciãdi gratia traijcere cupit.

Gomeſius lib. 1.

A pia, et religioſa fœmina Dei voluntatem edicit.

Quam humilis corde, quam a mundi illecebris ac pompis continens.

Gomeſius vt ſup. lib. 1.

Præſul foris Pontificem, Monachum intus probat.

21. Lucrandarum verò zelus animarum Deo gratus, ita acceptusque eſt, vt nullum ipſi holocauſtum dignum magis, gratumque offerri queat: *Nullũ* (inquit Chryſoſtomus) *ita gratum Deo, et ita cura, ſicut animarum zelus.* Quapropter rei huius demiratus aliquando prærogatiuam Dionyſius Diuinorum digniſſimus arcanorum perſcrutator: *Omnium* (ait) *diuinorum diuiniſſimum eſt, cooperari Deo in ſalutem animarũ.* Enimuerò charitas, quæ virtutum omnium Regina eſt, cunctiſque ſua rebus apud

Chryſoſt. hom. 3. in Geneſ.

Dionyſius ca. de celeſt. Hierar.

Deum pretia, humaniſque actibus valorem deſignat, in animarū potius procuranda ſalute, quā in peragenda mortalium corporum cura, diuinitus, Chryſoſtomo teſte, affulget. *Et ſi immenſas* (inquit) *pecunias pauperibus eroges, plus tamen effeceris, ſi vnam conuerteris animam*. Quod probè ſciens Apoſtolus, ſua cunctos charitate complexus, & ad omnium ſalutem vbique terrarum tanquam præſens operi accurrens: *Charitas Chriſti* (aiebat) *vrget nos*. Hinc haud labores, haud pericula, haud vitam, inter mundi aduerſa, haud ipſam deniq; ſubire intrepidus mortem recuſabat: *In laboribus* (ait) *plurimis in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum in mortibus frequenter*. Quippè qui iam ſibi, ac mundo mortuus, pro animarum duntaxat lucro ſollicitus in terris degebat, adeòque diuini ſublimitatem operis ſecum animo verſans, nec huius ad momentum obliuiſci ſuſtinens, pro nouis in dies laboribus, haud pro quietis tranquillitate ſollicitus curam gerens aiebat: *Prater illa, quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana, ſollicitudo omnium Eccleſiarum*. Pro alijs namque magis, quam pro ſe in terris cœleſtis homo ſtudioſus, ſuumque otium, animarum negotium computans, vel cum plus laboraret, plus item ſibi otiari procul dubio videbatur.

Chryſoſt. vbi ſupra.

Animarum zelus dignū, & gratum Deo ſacrificium.

2. Ad Chor. 11. & 23.

Quæ Apoſtoli in proximos charitas.

2. ad Chorin. 11. 28.

Animarum lucrandarū negotium, otium reputabat.

22 Charitas igitur, quæ (vt Magnus ait Gregorius) *magna operatur, ſi eſt*; hoc noſtro maximè ſæculo Aquilæ in Veſtinis in Dei Viro Io: Baptiſta Magnante Congregationis Oratorij Presbytero, ac præcone pœnitentium eximio præfulſit; Quippè qui diuinis virtutibus apprimè excultus, ac zelo animarum æſtuans, dignus planè Ioannis Baptiſtæ Præcurſoris (cuius gerebat nomen) & & dilecti item Apoſtoli Ioannis æmulator extitit; Apoſtolico etenim ſpiritu is nullis toto, quo vixit tempore, laborum incommodis parcens, vt ſe ipſum, pro animarum ſalute impenderet, totus Apoſtoli ad inſtar, operi, ac laborando intentus, diligendo, ferendo, exhortando, monendo, prædicando inſtabat, factus vnà cum Paulo *omnibus omnia, vt omnes faceet ſaluos*, adeoq; charitate ſuccēſus, ipſe (quod de Apoſtolo Chryſoſtomus ait) *vnus omnium explebat officia*; cunctiſque prodeſſe cupiens, cunctorum præſto vbique erat neceſsitatibus. Quapropter in præcipuis Italiæ Ciuitatibus, ſapientiſſimis vltrò Epiſcopis opportunè importunè requirentibus, ad Clericorum ſæcularium mores ritè formandos, ad praua hominum vitia tollenda, virtuteſque ſubindè inſerendas, ad Monaſteria Sacrarum Virginum probè inſtruenda, nec non Eccleſiarum diſciplinam iam ferè collapſam, abolitamque vſu reuocandam frequentiſsimè, ac ſummo ſemper, tùm prouentu, tum laude eſt vel nolens adhibitus; Cuius planè rei teſtatiſsimi in primis teſtes præ alijs ſunt Eminentiſsimi Cardinales S.R.E. Iulius videlicet Gabriellius Aſculi, & Reate, Cæſar Facchenettus Spoleti, Alderanus item Cardinalis Cybo Aeſinæ Ciuitatis, ac demum Anconæ Io: Nicolaus Cardinalis de Comitibus, qui omnes eximiam, ſollicitamque ipſius erga Chriſti ouiculas charitatis operam haud ſemel experti, condignis laudum pręconijs comprobarunt; Loquebatur profectò Vir Dei tanquam poteſtatem habens, vbi neceſsitas poſceret, errantes verò, pertinaceſque in malo cum imperio arguebat. Vinum autem, ac oleum vir Dei Samaritani inſtar Euangelici curandis animarum vulneribus miſcens, quibuſuis tum verbo, tum exemplo opportuna morbis medicamenta adhibuit, eo plerumque proximorum fructu, vt Ciuitates, & Caſtella benefaciendo, pertranſiens, Sanctitatem quodammodo Cœnobijs, pietatem Ciuibus, nec non ipſiſmet nouam quodammodo Ciuitatibus tum faciem, tum vitæ normam. vel ſuo inducere aduentu videretur. Pleroſque enim vt plurimum meliores, ac longè à ſe ipſis mutatos, quam cum primùm ingreſſus eſſet, non abſque admiratione reliquit, cordatis viris tacito illud Pſalmiſtæ vſurpantibus. *Et hæc mutatio dexteræ Excelſi*.

Gregor. in lib. moral.

Mira Ioannis Baptiſtæ Magnantis in proximos charitas.

Chryſoſt. in hom. in act. Apoſt.

1. Ad Chor. 9. v. 22.

In cuiuſuis generis hominet charitas ipſius extenditur.

Ab Eminentiſſimis S.R.E. Cardd. ad procurādam animarum ſalutem adhibitus.

Quam prudens, & cautus, terrendo ſimul, & blādiendo extitit.

Pſ. 76. v. 11.

23 Quamobrē eximia Io: Baptiſtę charitas haud vnquam, vel dum à conſuetis Oratorij munijs vacaret, ex toto viſa eſt aliquando otiari. Cunctos quippè, vel præſens, vel etiam abſens pari amoris, ac feruoris ſtudio complectens, tum

Quantum ciuitatibus, ac locis ſuo aduētu prodeſſet.

verbo

verbo, tum opere, & vel dictis, tum etiam ſcriptis iuuabat. Ad ipſum namque vti ad oraculum in dubijs, atque arduis quibuſque rebus nedum ciues, ſed & ipſemet Epiſcopus aſsiduè conſulendo confugiebat; Qui qui cum hominis tum prudentiam, tum pietatē longo iam vſu ſibi probè notam didiciſſet, in animarum maximè negotio, in Monialium inſuper directione, quarum ſub ipſius ductu mirificè diſciplina vigebat, eius proindè opera, & valdè ſemper vtiliter experimento edoctus vtebatur. In conciliandis verò diſſidentium animis, in dirimendis altercantiū litibus, in componendis exlegum hominum moribus, vbi nulla ſuppeteret ſpes, haud fruſtrà ipſe aliquando adfuit. Porrò tanti virum Epiſcopus faciebat, vt Diœceſim ſolemniter ex more inuiſurus, ipſum non ſecus, ac viuo ſolus ipſe ad bonos inducendos mores exemplo ſufficeret, vel inuitum ſibi itineris comitem iungens; ad latus habere ſemper voluerit. In publicis autem ac priuatis quandoque rerum opportunitatibus, & vt ad aliquem ſe locum conferret, inſtanter quæſitus, illucque profectus, ingenti ſemper fructu, nec abſque magno animarum lucro lætus meritisq; onuſtus domum reuertebatur. Quapropter Anconam poſtremis vitæ annis ab Eminentiſſimo Cardinali Epiſcopo vocatus, quo tempore moras ibi trahere compulſus eſt, mirum dictū quantum profecerit. Inter redeundum quippè Monialem (cuius hic conſultò nomē tacetur) ac miris planè virtutibus venerabilem alloquens hæc illi confidenter edixit: *Gratias Deo tu quoque mecum agas velim, quoniam mea ad Anconitanam Vrbem profectio, haud otioſa, haud ſine fructu extitit. Scias profectò me ibi hominū, et ingenti quidem numero animas lucratum: totidem namque Deo votis aſpirante è Diaboli feliciter manu erui; quin & complures inſuper compuncti ex his non pauci, pœnitendi feruore adducti ſuas apud me in Pœnitentiæ Sacramento totius vitę culpas generaliter ſint confeſsi. Meus itaque illuc aduentus, ac mora nonniſi magno animarum emolumento fuit.* Hæc ille: totum planè Deo Vir humillimus tribuens. Quibus ipſa auditis, & ob fructum gaudens, abeuntem Dei famulum nonniſi Paulum alterum, dignum Chriſti Apoſtolum nuncupando, prædicabat; qui ſuam in Chriſti Cruce, ac in laboribus gloriam reponebat, dicens: *Abundantius illis omnibus laboraui.* Huius verò ſententiæ Hieronymus Erculanus Sacerdos tunc Congregationis Oratorij Fanenſis, cuius nobis litteræ præ manibus ſunt, mirificè conſonat, qui Viri Dei illac pertranſeuntis anno ſalutis 1662. indefeſſam pijs in laboribus operam, charitatemque præferuidam ſatis nunquam miratus, in ſua cōſcripta per id tempus epiſtola, ac digna ipſius obiter recenſendo acta, iſthæc habet: *Prolixa mihi* (inquit) *ſcribenda eſſet in præſens de actibus Ioannis Baptiſtæ Magnantis epiſtola, qui cum in noſtra hac Ciuitate octo dierum ſpatio moram fecerit, mira planè, ac digna operatus hic eſt, quod & in alijs paſſim Piceni (vt fertur) Ciuitatibus, dum Lauretanam Deiparę Virginis domum inuiſeret, præſtitit. Et ſanè animarum fructus, quem prædictus Pater hic retulit, verbis haud exprimi valet, nec etiam deuota totius erga ipſum populi obſequia, cùm non ſecus ac noſtri ſæculi Apoſtolus vno omnium ore ſit dictus, acclamatuſque.*

Tanti profectò cuncti Dei famulū certatim obſequendo faciebant, vt ſingula ipſius tum verba, tum geſta mirantes, vti hominem è Cælo quiſque delapſum ſuſpiceret, et velut Sanctum coleret. Si quis enim pium quempiam de manu ipſius libellum, vel aliquam certè coloribus effictā ex his, quas ipſe per otium elaborabat, mortis imagunculam accepiſſet, ſe fortunatum ſummoperè reputabat. Porrò quæ cunctorum animis erga ipſum Sanctitatis opinio, et venerationis cultus inſedit, vel ex eo palam fieri contigit, cum ex Vrbe iam diſceſſurus, et priuſquam dies illuceſceret, alia clanculum, vt expectantes falleret, furtim porta, ſed fruſtra è domo egreſſus, permultos accinctos itineri comites adinuenerit, qui ipſum longiore viarum tractu ſequi voluere, è quorum numero nobiliores aliqui Senogalliam vſque curru diſcedentem ſunt proſequuti. Deus verò pium hominem adeo de hominum ſalute ſollicitum è Cœlo, ſuo quaſi digito oſtendens, propè manifeſtum ipſius pietati,

Ab Epiſcopo magno ſemper cum animarum fructu adhibitus.

Ex relat. per epiſt. eiuſdem Monialis die 19. Nouembr. 1669.

Ingens ipſius opera in Anconitana Vrbe animarum lucrum.

Apoſtoli ſpiritum, ac zelum præſefert.

1. Ad Chor. 15. 10.

Hieronymus Erculanus Fanen. epiſt. 1662.

Pia ipſius Fani, & in alijs Piceni Ciuitatibus in procuranda animarū ſalute ſtudia

Concurſus magni ad ipſum fiunt.

Vix à Fanēſibus diſceſſum obtinet & è nobilioribus nonnulli ſe ipſi itineris comites iungunt.

Digitized by Google

tati, ac zelo diuinitus calculum tulit, apertis dignos ipſius labores ſignorum portentis illuſtrans. *Honeſtauit illum* (inquit Sapiens) *in laboribus, et compleuit labores illius*. Infirmorum namque nonnulli, quos ipſe peramanter inuiſit, priſtinæ ſanitati mox redditi ipſomet, quo prædixerat, die incolumes, ac vegeti è lectulo exiliere. *Quo ſanè* (ait ille) *diuinitus Sanctitatis ipſius opinio viſa eſt mirificè comprobari*. Quibus à præmemorato Sacerdote luculenter narratis, ſuam ipſe his verbis concludit epiſtolã: *Faxit Deus* (inquit) *vt feruor ille ſpiritus, quem nuper ſuo Magnantes noſter tũ verbo, tum exemplo induxit poſt ipſius ab Vrbe diſceſſum illibatus iugiter perſeueret, nec ipſo hinc abſcedente recedat*. Hæc ille. Cui paribus item verbis Oratius Maria Bonfilius Bononienſis, & Congregationis Fanenſis Præpoſitus, Vir per ſe notus, & pius æquè, ac prudens, qui ſe illi in itinere comitem iunxit, & oculatus rerum teſtis disertè adſtipulatur; de Viro ſcilicet loquens, quem apud omnes tum ſanctioris vitæ opinio, tum rara apud Deum apprimè humilitas commendabat; *Omnis enim qui ſe humiliat* (inquit Chriſtus) *exaltabitur*; adeòque is in Dei primum, ac in omnium item oculis verè magnus, paruus in ſuis duntaxat oculis extitit. Enim verò cum epiſtolas ſcriberet, ſe haud alio, quàm peccatoris titulo ſubſcribendo appellabat. Illud autem hìc ad ipſius laudem maximè proficit, quod, etſi magnus adeo virtute, & claritate in Deum eſſet, magnum ſe tamen eſſe, humilitati perpetuò addictus neſciret. At quoniam huc noſtra obiter deflexit oratio; quod prophetiæ dono illuſtris, cordis quoque arcana, & ſtatum inſuper animarum probè noſſet, nec occulta cordis ipſum laterent, velut quid à propoſito alienum, alijs narrandum relinquimus.

Sapientiæ c. 10. v. 10.

Exoptandũ vt feruor ab ipſo pijs actibus excitatus poſtmodum perſeueret.

Lucæ 18. v. 14.

Mira ipſius humilitas, dũ in Dei, ac omnium oculis magnus, in ſuis dũtaxat paruus extat.

Prophetiæ, alijſque donis clarus.

24. Demum Vir apud Deum virtutũ meritis clarus, infirmitatum quoque incommodis probandus fuerat, vt ſic tandem probatus ad coronam pertingeret; Diutino itaque languore præuentus, toto ſuis deſtituto viribus, ac officijs corpore, membrorumque debilitate pulſatus, lectulo immobiliter fixus iacuit, nec vllo ad conſueta pietatis opera vſu ſibi relicto; Paralyſi enim correptus, vel ipſo linguæ diu officio caruit; Quod ſanè ipſi in primis valdè moleſtum, nec abſque vulgaris pœnæ ſenſu contigiſſe facilè vnuſquiſque crediderit: homini videlicet, qui ob Dei gloriam, & animarum ſalutem operãdo iugiter, & tùm factis, tùm verbis perpetuò intentus, ipſum pluſquam mortem otium auerſabatur, ac pro animarum lucro negotioſus ferè ſemper, iam tum inutilis omnino decumbens, ſuis nec minimum quid operari membris valeret. Opportunã verò inde Vir ſapiens, totus Deo, ac ſibi ſub vitæ finem vacandi occaſionem nactus, totus mente ad Deum aſpirans, lectulo ſupinus iacens, illa planè, vt puto, Sanctiſsimi Martini Turonenſis Epiſcopi aptè verba vſurpare poterat, haud vnquam ſpiritum ab oratione relaxans. *Sinite me* (ait) *Cœlum potius, quàm Terram aſpicere, vt ſuo iam itinere iturus ad Dominum ſpiritus dirigatur*. Pijs itaque tot pro Deo perfunctus laboribus, viribuſque iam conſumptis, & amplius laborare non valens, ſuam in infirmitatibus conſtanter tolerandis, tum ſpem, tum virtutem reponens, & quaſi mercenarius finem operis, ac laboris mercedem à Deo expectans, par erat, vt totus ſpiritu feruens illis appoſitè ſe ipſum inter ſuprema vitæ momenta, mortiſq; anguſtias verbis laborantem erigeret: *Amodo* (inquit) *iam dicit ſpiritus, vt requieſcant à laboribus ſuis; opera enim illorum ſequuntur illos*. Ita planè Vir laboris patientiſſimus, ac præ ſolo animarum zelo, ac Dei deſiderio impatiens, Sacramentis Eccleſiæ præmunitus, iugiterque ad Deum aſpirans, anno ſalutis 1669. die 24. Nouembris, ætatis ſexageſimo ſexto placidiſſimè in ſomno pacis obdormiuit. Eius corpus ingenti populorum concurſu in Eccleſia Congregationis, & indè poſtmodum per Vrbem ſummo omnium deſiderio, cunctis Religioſorum Ordinibus comitantibus ſolemni pompa delatum; Et Vrbis Magiſtratu inuitis licet ac repugnantibus Patribus requirente, per dies aliquot inſepultum, cunctiſq; ipſum communem in ſpiritu Patrem nuncupantibus, & Virum vti Sanctum præ-

Infirmitatũ diu incommodis a Deo pulſatus, probatuſque.

Paralyſi correptus omnino inutilis fit.

In geſtis S. Martini Epiſc. lect. Breuiar. Rom. die 11. Nouembris.

Patienter inter morbi anguſtias laborum mercedem expectat.

Apocal B. Io. cap. 14. 13.

Felix ipſius ad Deum tranſitus.

Honores ipſius funeri certatim à ciuibus delati.

Digitized by Google

prædicantibus, poſt decantatam ipſi ſolemniter ab Epiſcopo, totiuſque Cleri interuentu Miſſam, nil ipſius facie, ac membris immutatis, tandem in Patrũ Congregationis tumulo ad diem nouiſſimum condigno funere depoſitum eſt: Cuius memoria in benedictione eſt. Cui demum ſolemne illud pro elogio iuſtiſſimè verbum ad ipſius videlicet cognomen egregiè alludens, congruit: *Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es, & benè tibi erit.* Quibus hìc à nobis, & vel obiter narratis promerenti Dei famulo parentaſſe voluimus.

Pſalm. 127. v. 2.

25. Demũ coronidis inſtar, haud ingrato hìc à nobis ſilentio prætereundus eſt (quoniam ipſius his ferè diebus obitus contigit) pręcipuus inter Venerabiles Religioſi Ordinis Viros, pœnitentiæ cultores, ac recolendæ apud omnes in Vrbe memoriæ ob ſingularem tum pietatem, tum ſollicitæ in proximorum ſalute procuranda operæ ſtudium, Nicolaus Zucchius Parmenſis, Societatis Ieſu Sacerdos, qui immortalem ſibi ob id vnum apud omnes, tum dignam Cęlo coronam, tum terris famam ad pœnitentiam exhortando peperit; de quo, vt pauca hìc vel obiter proferamus, Is S. Nicolaum Myræ Epiſcopum, à quo nomen traxit, ſuis egregiè virtutibus æmulando, Vir potens opere, ac ſermone dicendus, in animarum ſalute procuranda totus fuit, ac ſe ipſum virtutibus perficiendo, perfecit, & cœteros; In literarum verò ſtudiis egregiè verſatus id profecit, vt ſcientiarum ferè omniũ Deo, ac pietati in eo famulari dona, ac præſtò eſſe viderentur obſequia. Diſciplinas quippè aptus ad omnes, propenſus ad ſingulas ætate ſua vix fuit, qui cum ipſo de palma contenderet, & qui vel ſi cœteros vinceret, ipſi tamen comparatus non vinceretur ab ipſo. Summa itaque fuit in ipſo ſciendi profunditas, & (quod de Nazianzeno traditur) *omnium ingenia in ſuo colligens, docere nunquam deſijt, ſiue diceret, ſiue audiret*; æquè benè dicendi, ac benè viuendi arte conſpicuus, admirandus planè cunctis eſt habitus. Cùm verò omnes ferè ſcientiarum artes probè ſciret, ipſum duntaxat viſus eſt neſciſſe peccatum: adeoque bonarum artium auidus, malarum incapax, peccata neſciens, niſi vt ſuis dictis, monitiſque inuehendo corrigeret; proclamandi aduerſus peccata egregiè, ac diù in Eccleſia munus expleuit, æque fœcundus ingenio, ac facundus eloquio, nunquam diſcere renuens, & nunquam (vt de Cypriano ille ait) docere dedignatus, adeoque Apoſtolico functus miniſterio, diſſeminandi verbi Dei finem haud nunquam fecit. *Prædica* (Apoſtolus inquit) *verbum, inſta opportunè, importunè argue, obſecra, increpa in omni patientia, et doctrina.* Porrò ad annunciandum Dei verbum requiſitus nunquam abnuit, vel recuſauit; Immo cunctis prodeſſe cupiens, paucis numero Dei verbũ haud ſemel adminiſtraſſe contentus, multoties vna die, ac ſepties quandoque à Sacris Virginibus requiſitus in Sacris earum Aedibus, & cupidè auditus, nec non vario ſemper inter dicendum themate, aptèque in rem ſuam loco, & tempore vſus, magno ſemper è ſuggeſtu animarum fructu perorauit, *factus omnibus omnia, vt omnes Chriſto lucrifaceret.* Quapropter nunquam, niſi magno labore, ac non paruo animarum lucro diues domum regreſſus, ſuo cunctis æquè ſemper profuit verbo, ac exẽplo, ſuiſque potiſſimùm dictis à faciendo auctoritatem concilians, probis ad uirtutem, improbis verò ad pœnitentiã dicendo ſimul, ac docẽdo profuit; ſibi enim vni vtilis eſſe, neſciẽs, ac Deo ingratus eſſe nolẽs, acceptam è Cælo lucẽ ita dicendo, inſtruendoque diffudit in cæteros, vt in ſe haud minueret, ſed ſalubriter in alios deriuando augeret: Quiſque etenim in ipſius vita legebat quomodo conuerſaretur, eiuſque compungebatur exemplo, adeoque (quod de Cypriano traditur) *Quos ſæpius verbis accenderat, accendit exemplis.* Id ſanè probè ſciens, ipſiuſque dicendo efficaciã Alexander Septimus fel: me: Pontifex expertus, ipſum in Apoſtolico Palatio verbi Dei ad Purpuratos Patres præconem deſtinauit, quem Diuinis profectò virtutibus à Deo inſignitũ, dignis quoque haud ſemel viuentem adhuc laudibus cumulauit, ac gentilibus ſuis in ſpiritu Patrem, ducem, doctoremque

conſti-

Nicolaus Zucchius Societ. Ieſu Sacerdos inſignis Pœnitentiæ cultor & præco.

Charitas ipſius, atque humilitas præcellens.

Aloyſius Inglar elog. de S. Gregor Nazianz. pag. 179.

Inglar. elog. de S. Cyprian Charthag. Ep.

Prædicando peccatores ad Deum adducit.

1. ad Timoth. 4.

Indefeſſa ipſius in Dei verbo opera

Ad Phil. 3. 8.

Suis dictis auctoritatẽ exemplo cõciliat.

Bernar. in vita S. Malachiæ Epiſc.

Inglaris elogio de S. Gregor. Nazian. pag. 155.

Sub Alexãdro VII. Dei verbum Sacro Collegio annũciat.

conſtituit. Docebat autem is è ſugeſtu ſemper cum imperio, reueritus neminē, quia Apoſtolicus vti vir factis potius, quàm verbis dicendo inſtabat, & tum lingua, tum ſpiritu audientium corda peruadens ſuis intimam verbis, ac voci à Deo accepiſſe virtutem videbatur.

A laboribus ob animarum ſalutem nunquam ceſſat.

Quantum verò Euangelicus iſte inter Operarios doctor in Dei obſequio, & animarum cultu contenderet, intermiſſa nunquam opera, dimiſſa nunquam cura merito ipſi pro elogio occinit, adeoque Apoſtolicus meritò vir dicere cum Apoſtolo poterat: *Plus omnibus laboraui.* Ad laborum quippe vna cum Auguſtino reſpiciens fructum, non refugiebat, ſed exambiebat labores: *Modo*(inquit)*labores habemus, fructus poſtea erit.* Excurrebat proinde ad varia, & pia Charitatis munia Ciuitatem, nullis parcens incommodis, nullis parcens laboribus vel ſub æſtiuo, vel hyberno tēpore; Tranſigebat inſuper in ſomnis fouendis, ſolandiſquè infirmis noctes, dieſquè excurrendo defatigatus inſumebat, adeoque tàm ſemper lætus, ac animo inter laborādum vegeto, vt quod de Sancto Maximo idem, & de ipſo affirmare quis poſſit: *Laborum nunquam auidior, quàm cum diutius laboraſſet*; nuuquam vel feſſus, vel attritus incommodis, & ſe à laborando excuſans, laborem ſubinde recuſauit eximius quietis capiendæ contemptor. Demum vt cumulatius hominibus prodeſſet, & ad Chriſtum adducendo vnus ipſe ad bene viuendum mortalibus, quaſi facem præferens præeundo viam oſtenderet, ad bene moriendum ſingulos tùm dictis, tùm factis prouocando perpetuò iuuit, adeoque piarum exercitationum, quæ ad bene moriendum conducunt, vnus ipſe vel auctor, vel certè propagator in Vrbe, tùm ſummis, tùm infimis confluentibus viris feria ſexta in Chriſti morientis memoriam, rediuiuam in cordibus pietatem è Cœlo quodadmodo accerſiuit, & Martini Turonenſis egregius æmulator, *cum viuos bene mori doceret, mortuos propemodum ipſos benè viuere docuit*; quos validis vtique ſtimulis, in vitam mortis metu, ac memoria perurgendo ſic pium in varias Italiæ Vrbes ſalubriter inſtitutum propagauit. Denique vir dierum plenus, ac meritorum, quo ſibi totus poſtremum viueret, paralyſi correptus ſuis diù membris inutilis omnino in lectulo iacuit poſt morbi poſt modum labores ad coronam prouehendus: *Honeſtauit illum Deus in laboribus, & compleuit labores illius.* Octogenarius igitur, &4. inſuper ętatis anno de morte triumphans, ad regnum vitæ translatus, Anno ſalutis 1670. meritis diues viuendi finem fecit, & qui ſe totum Deo viuens dedit; Cœlo denique ſpiritum reddens, ſui mortalibus deſiderium reliquit. *Hominum* quippe *moriendo effugit ex oculis, non effugit ex animis.* Cui, & illud præ Cæteris Martini elogiū conſonat: *Neſcias vtilior, ne terris fuerit, an Cœlo charior.* Ad Cœlum namque aſpirans iugiter, ita voluit *In Cœlis gaudere cum Deo*, vt non deſineret præſens adhuc in terris deſudare cum ſuis, viuēs ad amandum Deo, & ſuis pariter ad laborandum viuere haud refugiens proximis. Quiſquis autem vult ipſius dignè merita, ipſius laudes noſſe, ſciat profectò quòd ipſe dignus alter re, & nomine Nicolaus fuit in terris, qui nec aliter viuere in terris, nec aliter mori Cœlo victurus debuit. Quibus vel obiter hic narratis, ipſius laudes alijs celebrādas relinquimus ipsū digne Bernar. ipſius verbis recolendo: *Viſus eſt in terris vt eſſet exemplo.* Sed de his hactenus.

Auguſt. in Pſal. 127.

Aloyſius Iuglars elog. de S. Maximo pag. 158.

Inſtituit vulgò Bonæ mortis propagator viuentis iuuat.

Elog. de S. Martino Turon. Epiſc.

Sap. c. 10. 10.

Plenus dierum ac meritorum obijt.

Elog. de S. Martino Epiſc.

S. Nicolai Epiſc. virtutes egregie pro laude æmulatus.

Bern. vit. S. Malachiæ Epiſc.

CAP. VI.

Pro veritate, & iuſtitia aſſerenda, corripiendiſq; alterum culpis rerum, aut vitæ iacturam facientes.

1. Aduerſa quæque veritatis aſſerendæ gratia, vltro libenterq; perpeti, & ſi pauca alioqui ad manus interim bonorum operum, ac virtutum ſint præſtò merita, quæ Deo hominem ſe ipſis commendent, omni tamen, ac præ omnibus dignum laude opus eſt, quod & ſi homines laudatores non habet, vel ipſe è Cœlo Altiſſimus ſuo veritatis cauſa aſſerendæ in terris præconio laborantem commē-

2. ad Chorint. 10. Iſidorus in ſent.

 det;

Qui falſitatē promit, & qui ſupprimit veritatē para apud Deum obnoxij ſcelere.

det; cui omnis profecto, nefallax omnino ſit mortalium laus, ſolo, ſolidoque veracitatis titulo, lydio veluti lapide probanda eſt: *Non enim* (vt Apoſtolus ait) *qui ſe ipſum commendat ille probatus eſt, ſed quam Deus commendat*. Quapropter illa aſſerendæ veritatis prærogatiua noſcitur; vt qui vel iuriſiurandi religione quandoquè adducti, quidpiam ore falſum per ſcelus enunciant, & qui veritatem pariter publico iniurij bono temere abſcondunt, pari, ad Dei tribunal reatu obnoxij fiant, vt aptè Iſidorus docet: *Vnum pene* (inquit) *crimen habent, & qui falſitatem promit, & qui ſupprimit veritatem, quia & ille obeſſe vult, & iſte prodeſſe non vult. Beatus, cuius teſtimonio innocens ab obiecto ſcelere purgatur, & cuius proditione etiam iniquus perimitur*. Huic autem gentilis quoque poeta teſtatiſſimus veritati proculdubio teſtis accedit, qui hæc omnium, & Chriſtianorum maximè improbitatem ſuggillans habet.

Iſidorus in ſent.

Ambigua ſi quando citabere teſtis,
Incertęquè rei, Phalaris licet imperet, vt ſis.
Falſus, & admoto dictet periuria tauro;
Summum crede nefas, animam præferre pudori,
Et propter vitam viuendi perdere cauſas.

Iuuenalis in ſa.yr.

Falſitatis aſſertio quā immane piaculum ſit.

Atqui miſeranda planè recurrentium conditio temporũ, in quibus præſertim à nonnullis tùm falſitatis aſſertio, tùm ipſius diſſimulatio veritatis, res vti gratiſſima cautis arridet. Veritati itaque mortalium quiſque ſuis tùm dictis, tùm factis, & tum lingua, tum moribus aſſerendæ teſtis decernitur, quo & ſuam inde tam apud Deum, quàm apud homines, ne gratis laudetur, laudem condignè, veraciterque ſortiatur. Enimuerò cur hæc præcipuo Dei nutu inducta in Orbem, indictaquè homini lex eſt; an vt ſibi ſoli quiſque hominum viuat; & non potiùs vt ſe digna, tum viuendo, tum loquendo operum argumenta exhibens, ſic, & nõ aliter veritati aſſerendę, prȩſto ſit; ſi ſecus verò accidat, haud hanc exoptandam vitam probè ſapiens quiſque ratiocinando intelligit. Quod optimè in rem præſentem in ſuis olim

Veritas cũ lingua cum [illegible] aſſerenda.

Lactantius præclaris rerum commentis edisſerens: *Quod ſi vita* (inquit) *eſt optanda ſapienti, profectò nullam aliam ob cauſam viuere optauerim, quàm vt aliquid efficiam, quod vita dignum ſit, & quod vtilitatem legentibus, & ſi non ad eloquentiam, quia tenuis in nobis facundię riuus eſt, ad viuendum tamen afferat; quod eſt maximè neceſſarium. Quo profectò ſatis vixiſſe arbitror, & officium hominis impleſſe, ſi labor meus aliquos homines ab erroribus liberatos, ad iter cæleſte direxerit*. Publica igitur vtilitas maximè hominẽ tum Deo, tum hominibus probat, ipſiuſque tum virtutem, tum ſegnitiem palam cunctis enunciando prodit; adeoq; qni veritati mortalibus aſtruendæ omni periculorum metu ſuperior, quibuſuis contemptis perpetuò, conſtanterque intendit, magnam ſibi profocto laudem in terris omni maior laude promeretur.

Lactantius lib. de opif. Dei cap. 21.

Vita idem ſapiēti exoptanda, vt quid vita dignum ea publicæ vti literis bono efficiet ex Lactantio.

1. Vt nobis autem hinc dicendi initium ſit. Gratianus Valentiniani Imperatoris filius iure quidem viros inter eximios, tum veritatis, tum pœnitentiæ cultores adnumerandus hic eſt, qui primùm plura quidem veritatis vtpote aſſertor, religionis laudabiliter cauſa, & ad prauam hæreticorum pertinaciam comprimendam præſtitit; Nam Arianos ſimul coire vetuit, & Donatiſtas, ac Manichæos, editis quoque legibus coercuit, & à S. Ambroſio, quem acerrimũ catholicæ fidei propugnatorem ſciebat, orthodoxę ſibi fidei libellum dari popoſcit. Ad quem ille diſertiſſimos de fide libros cõſcripſit. Nec verò è Cœlo Deus Imperatori ſui cauſa defuit laboranti, dum inter pericula viri Sanctiſſimi oraculo erectus inſignem ex Gothis victotiæ palmam retulit, miriſquè ab Ammiano ſcriptore Ethnico laudibus extolli meruit. Verùm enim victoriæ palma ſubinde auctus Catholicos, qui à ſuis exulabant ſedibus atque Eccleſijs Præſules Arrianis expulſis, illuc redire præcepit, ac totius Oriētalis ditionis adminiſtrandæ Valentis loco Theodoſiũ Principem renunciãdo ſuffecit, ſummis ob id vnum ab Ambroſio laudum præconijs cumulatus. Atqui non ſecus ac alter Ioſue, ſupplices Ambroſio ad Deũ pro ipſo inter precãdũ manus extendēte, & Chriſti fidelibus vnà pariter orantibus,

Gratianus Valentiniani Imp. filius veritatis amantiſſimus.

Baron. an. 383. nu 1. & 2.

A S. Ambroſio fidei libellos poſcit, & palmis diuinitus cumulatur.

Precibus, pijs quem ad Deum vo tis, pluſquã armis hoſtes deuincit.

tibus, multiplices à barbaris dignisſimus Princeps triumphos reuexit. Quapropter Auguſtus Dei auxilio fretus ob religionis, cuius tuendæ, ac propagandæ amantiſsimus erat, claſsicum contra hæreticos canens, inſtam, ſeueramque aduerſus pertinacem eorundem impietatem conſcripſit legem, multaquè alia præſtitit, ob quæ laudandus ſummoperè fuit, vt ſatis nunquam celebrandæ ipſius geſta teſtantur. Verùm palmis ſubinde, ac ſecundo rerum prouentu elatus, antiquam vir plane dignus pietatem labefactaſſe, ac diuinam tunc maximè viſus eſt iram promeruiſſe, dũ Priſcillianiſtis hæreticis, Macedonio officiorum magiſtro adnitente, ſe facilem, ac propitium exhibuit, adeò vt qui pridem S. Ambroſio impensè officioſus, eidem vix quidquã denegare conſueuerat, hæreticis item nonnulla Catholicæ religioni contraria prorſus conceſſerit, quod poſtmodum crimen Deo ad vltionem iuſtiſsimè concitato, nonniſi ipſius cruore viſum eſt exoluendum.

Nomini ſuo ob Priſcillia niſtis impenſum fauorem maculæ notam infert.

3. Porrò qui à recto ſemel tramite deuians ſuperis diſplicere iam cœperat, Maximo tyrannidem exercente graues, ac multiplices calamitates perpeſſus, ab eo demum in admiſſi criminis pœnã ferro confoſſus, dum ipſum ex corde pœnitet, anteactæ vitæ culpas diluit. Atqui religionis adductus obſequio, tunc proſe feciſſe Deo ſatis viſus eſt, cùm Pontificis Maximi titulum ſibi à Gentilibus vltro delatum conſtantiſsimè reſpuit. Hinc quippe gentilitiæ ſuperſtitionis cultores ipſum, vti auitæ Deorum religioni infenſum inſectandi, ac perdendi ſimul occaſionem nacti, omnem in eum mouere inſidiando lapidem non deſtitere, quorum tũc certè primus Maximus fuit, qui dum in Britannia armorum, armatorumquè ducem ageret, tyrannidem arripiens, ſalutatuſque conſueto à militibus more Imperator, in Gallias exercitum tranſmiſit, & ab infenſis Gratiano militibus exceptus, imperium ſubinde malis ſibi artibus roborauit, & ipſum quidem dum Teuiris degeret, Imperij thronum fixiſſe Gilda ſapiens ſic tradit: *Maximus* (inquit) *calida primum arte potiùs, quàm virtute, finitimos quoſque pagos, vel Prouincias cõtra Romanum ſtatum retia periurÿ; mendaciÿq; ſui facinoroſo Regno adnectens, & vnam alarum ad Hiſpaniam; alteram ad Italiam extendens, & thronum iniquiſſimi Imperÿ apud Treuiros ſtatuens, tanta inſania in Dominos bacchatus eſt duos Imperatores legitimos, vnum Roma, alterum religioſiſſima vita pelleret.* Hæc ille, quibus Maximum per ſummum ſcelus aduerſus Gratianum inſurgentem ad viuũ adumbrat, eiuſque dolis, ac fraude Imperium in tyrannidem denique coaluiſſe affirmat.

A Maximo tyranno in admiſſæ culpæ occiditur.

Baronius an. 383. n. 1.

Maximus imperium per tyrannidem occupat.

Gilda de Britannia ex dit.

Maximi in ſuis prouehendis votis conatus, & ſtudia.

Gratianus ob religionẽ Pontificis Maximi nomen, quod alij Chriſtiani Principes retinuere, recuſat.

4. Iam verò cùm res Gentilium Romæ deteriùs collapſæ iam ad interitum, & nulla derelicta ſalutis ſpe vergerent; Demptis namque ſacrificiorum ſumptibus, ac Sacerdotum ſtipendijs, illud ad Gentilium maximè contumeliam acceſſit, vt ipſummet Gratianus Pontificis Maximi, quod hactenus more maiorum, abſque ipſorum tamen ſacrorum labe ipſimet Chriſtiani Imperatores ob ſummam ſupremę poteſtatis prærogatiuam retinuerant piè, conſtanterquè nomẽ vel ſũmè in hoc pius reiecerit, relicta Vrbis Præfecto de rebus ad gentilitiam ſuperſtitionem ſpectantibus cura, & (quod Pontificum erat) iudicandi poteſtate, quod ex Symmachi epiſtola ſatis colligi poteſt. Verùm Idololatriæ cultum, & Deorum templa Romæ penitus inculta exoleuiſſe conſtat; dum vir domi, foriſquè clarus, & Chriſtianæ religionis candidatus Prætoris olim præfecturam gereret, qui ſuã egregia in deijciendis Idolis operã impendiſſe probatur. De noui enim Ierobal zelo digna iſthæc Hieronymus: *Ante annos* (inquit) *paucos propinquus veſter Gracchus nobilitatem patritiam ſonans nomine, cùm Præfecturam gereret vrbanam, non ne ſpecum Mithræ, & omnia portentoſa ſimulachra, quibus Corax, Niphus, Miles, Leo, Perſes, Helios, Bronius Pater initiantur, ſubuertit, fregit, excuſſis, & his quaſi obſidibus ante præmiſſis impetrauit baptiſmum Chriſti: Solitudinem patitur, & in Vrbe Gentilitas. Dÿ quondam nationum cum bubonibus, & noctuis in ſolis culminibus remanſerunt; vexilla Militum Crucis inſigna ſunt.* Hęc Hieron. cui Prudentius quoque ſic ſuis aptè, ac concinne carminibus conſonat:

Baronius ubi ſupra.

Idololatria cultus in Vrbe ferè ſub Chriſtianis præfectis excidit.

Hieronym. cap. 7.

Solitudinem quippe patitur in Vrbe gentilitas ex Hieronymo.

Prudentius aduerſus Symmachum lib. 1.

Iam quid Popliculas percurram nomine Gracchos
Iure poteſtatis fultos, & in arce Senatus
Præcipuos, ſimulacra Deum iuſſiſſe reuelli;
Cumque ſuis pariter lictoribus omnipotenti
Suppliciter Chriſto ſe conſecraſſe regendos.

Gẽtiles Maximo aduerſus Gratianum fauent.

Baronius vbi ſupr n. 6.

5. Quàm infenſo autem animo Gẽtiles id Senatores ferrent, funeſtus poſtea rerum exitus declarauit; ſiquidem ipſi ſecretò per ſummam inuidiam Maximo tyranno aduerſus Gratianum Imperatorem, eiuſque fauere votis cœperunt. Et certè Maximus quantumuis Chriſtianus, cæca tamen (vt Baronius ait) dominandi libidine incenſus, nullã et ſi Chriſtiano homine indignam penitus occaſionem, ambitioſus vt potè prætermiſit, qua ſuis vniuerſum votis conciliaret imperium. Quapropter eorumdem animos ob ſublatas pridem Deorũ aras, ac ſacrificiorum impenſas Romæ direptas, delinitos, illectoſque eum ſibi in modum promereri ſtuduit, vt velut ſui maximè cupidi, Maximi quoque paſſim celebrare nomen, atque extollere non dubitarent. Gratianus interim cum totis idololatriã neruis inſectando, Pontificis Maximi (vt dictum eſt) & quod ipſi Chriſtiani Imperatores haud ſuperſtitioſè, ſed iuris, ac poteſtatis duntaxat aſſerendæ, ſibique vindicandæ titulo tenus retinuerant, reſpuiſſet, illud palam, impudenterque Augurum in Gratianum Auguſtum Scomma iactarunt, ex Symmachi, vt puta ſalibus ſapido ore depromptum. *Si Princeps non vult appellari Pontifex Maximus, admodum breui Maximus Pontifex fiet*, vt apud Zoſimum videre eſt.

Gratianus ob pietatem Gentilibus exoſus.

Zozimus lib. 4.

Argutum Scomma augurũ ore decantatum aduerſus Gratianum.

6. Nulla itaque interpoſita mora Gratianus vir æqui, bonique amantiſſimus, non ſecus, ac publicæ rei hoſtis gladio occiditur, de cuius nece hæc Hieronymus ſummatim tradit: *Gratianus* (inquit) *ab exercitu ſuo proditus, & ab obuijs Vrbibus non receptus, ludibrio hoſti fuit, cruentæque manus veſtigia parietes tui Lugdune teſtantur*. Porrò rem tragicè geſtam Socrates ita deſcribit: *In rheda,* (inquit) *quæ lecticæ ſpeciem præſeferebat, quæque à mulis geſtabatur, Andragathius Maximi Dux occultatus præcepit, vt ſatellitibus Imperatoris denunciaretur Gratiani coniugem in ea vectam eſſe, Imperatorique fluuium Rhodanum, qui Lugdunum Vrbem Galliæ præterfluit, traicienti obuiam procedere. Imperator itaque coniugem eſſe ratus, inſidias haud quaquam euitauit, ſed in hoſtis manus tanquam cæcus in foueam imprudens incidit: Nam Andragathius è Rheda deſiliens, Gratianum interfecit.* Hæc ipſe. At longè aliter Zoſimus rem geſtam breuiter narrat: *Conſpicatus* (inquit) *Gratianus primò quidem Mauros Equites vniuerſos diſceſſionem feciſſe, atque Maximum Auguſtum acclamaſſe, deinde cæteros etiam paulatim ad Maximi partes tranſiſſe: deſperatis rebus, ſumptiſque ſecum trecentis equitibus pleno curſu cum eis verſus Alpes aufugiebat. Eas cum nonnullo munitas præſidio reperiſſet, verſus Rathias, & Noricum, & Pannoniam, & Myſiam ſuperiorem tendebat. Hac illius fuga non neglecta Maximus, Magiſtrum equitum Andagrathium oriundum è Ponto Euxino, qui eſſe peramico in ipſum animo videretur, cum equis laborum tolerantiſſimis ad eum perſequendum mittit. Is impetu continuò Gratianum perſequens, cum Sigiduni pontem tranſiturum apprehendiſſet, occidit.* Hæc Zoſimus, qui in eo tamen, dum iſthæc ſcribit, errore lapſus eſt, vt pro Lugduno Sigidunum ſcriberet. Porrò Gratianus Imperator pietati vtpotè, ac piis Viris deditiſſimus, Ambroſio tantum viuens detulit, vt illum quoque vel ſubmortuis inter moriendum vocibus interpellaret, quod idem Ambroſius his verbis teſtatur: *Tu me inter tua pericula requirebas, tu in tuis extremis me appellabas, meum de te plus dolebas dolorem*. Princeps autem pijſſimus præfuit (vt Baronius affirmat) annos ſexdecim, & vno amplius die, qui etſi funeſto vitam exitu, feliciter tamen ad æternitatem prouectus, diem clauſit, amorem ſui, ac deſiderium cunctis relinquens, & cruore, ſi quæ illi inhæſerant, anteactæ vitæ culpas expiaturus.

Hieronym. epiſt. 3.

Gratianus per dolum Lugduni occiditur Andragathio milite Duce.

Socrates lib. 5. cap. 11.

Socrates, & Zozimus Gratiani cladem longe aliter deſcribunt.

Zozimus lib. 4.

Gratianus pijs vt potè viris addictus interpellat moriendũ Ambroſiũ compellat.

Ambroſius in obitu Valentiniani.

Baronius vbi ſup. n. 8.

7. Verùm vt gratam, recolendamque curioſus Lector, tanti imaginem Principis venerando ſuſpiciat Ambroſium viuis eam in tabulis coloribus adumbrantem comperit, dum iſthæc ait:

Fuit

Ambroſius orat in obitu Valentiniani.

Fuit ipſe (inquit) *fidelis in Domino, pius, atque manſuetus puro corde, fuit etiam caſtus in corpore, qui præter coniugium neſcierit fæminæ alterius conſuetudinem.* Sic

Gratiani egregiè ab Ambroſio mores deſcribuntur.

planè cunctis Principis optimi contemplanda iugiter ob oculos imago proponitur. Porrò eumdem ſpem omnem ſuã in Deum, vel cum gladijs impeteretur reieciſſe, ac diuinis ſe totum nutibus commendaſſe, idem qui ſupra Ambroſius his verbis demonſtrat: *Recordamur* (inquit) *aliquem proxime ab omnibus appetitum, à ſuis deſtitutum, ac proditum: qui*

Ambroſius vbi ſupra.

dudum in ſuggeſtu locatus imperij, ſubitò egens omnium, ab ipſis, quorum hæreditarium fuerat ſortitus obſequium, cæpit vrgeri, ingruentibus in exitum, inferentibus mortem nullo auxiliatore, nullo iam ſocio ſui, nullo comite. Quid aliud meliùs dixerit, quàm quod ex ipſo, cui ſe deuouit, acceperat. Nonne Deo ſubiecta erit anima mea? hoc eſt: quid me perſequimini? quid facitis? quid inſultatis? carnem poteſtis interficere, animam non poteſtis. Vitam iſtam corporis poteſtis eripere, meritum non poteſtis extinguere. Scripsum eſt enim: Nolite timere eos, qui poſſunt occidere.

Eius mors, & ſana ſupremas inter anguſtias mentis conſilia, animiq; conſtantia.

Hæc ille, qui in eo totus argumento verſatur, vt mitam Gratiani pietatem, atque cõſtantiam extollens, ac inuiſam, execrandamque Maximi crudelitatem exaggerans, Iudæ ipſum comparet proditori, & (vt Baronius refert) Pilato duriorem appellet, quod cum ille Chriſti Corpus ſepulturæ mandandum petentibus dederit, id Maximus humanum præter morem crudeliter denegarit, quin plura, & alia aduerſus eumdem Maximum iuſtiſſimè inuehens congerit, quibus Gratiani tum vitam, tum exitum ſuis pro meritis celebrat.

Maximus ab Ambroſio Iudæ proditori comparatur, & Pilato durior dicitur.

Baronius vbi ſup.

8. At quoniam Principi publica de re optimè meritò à Tyranno ſuprema per ſummum nefas officia, & pia ſepulturę iura denegantur, nos interim ipſius haud inhonorandum funus reliquentes præcipuis, quæ ab eius ſæculi Scriptoribus cumulatę ſunt laudibus, celebremus; haud enim à S. Ambroſio duntaxat, ſed à Ruffino inſuper Gratianus cõdignè laudatus eſt, cum ait: *Gratianus pietate, & religione omnes penè, qui antea fuerunt, Principes ſuperabat: vſu armorum ſtrenuus, velox corpore, & ingenio bonus erat, ſed iuuenili exultatione plus ferè latus, quam ſufficiebat, & plus verecundus, quàm Reipublicæ intererat.*

Ruffinus dignũ Gratiano elogium inſcribit.

Ruffinus lib. 7. c. 11.

Et multa quidem, ac magna Auſonius de Gratiani virtutibus ſermonem intexens, dum ei, pro conſulatu gratias agit, concinnè, eleganterque ſuggeſſit, quæ hominem comprimendis reluctantis animi motibus, ſalubrique pœnitentiæ fræno ſe ipſum euincendo aſſiduè operam dediſſe demonſtrant; hæc enim inter alia tradit:

Ab Auſonio item dignè laudatur.

In cibis (inquit) *cuius Sacerdotis abſtinentior ceremonia? In vino cuius ſenis menſa frugalior? operto conclauis tui non ſanctior ara Veſtalis, non Pontificis cubile caſtius, nec puluinar Flaminis tam pudicum. In officijs amicorum non dico paria reddis: antecenis, & quoties in obſequendo præcedimus, erubeſcis pudore tam obnoxio, quàm in nobis eſſe deberet ab Imperatore præuentis.*

Auſonius orat. pro ſuo conſulatu.

Laudabilis vitæ normã, & res à Gratiano geſtæ ſummatim collectæ, ac præconijs dignæ.

Et infrà poſt nonnulla eumdem antiquis, laudatiſque Imperatoribus longè præcellere his planè verbis affirmat: *Aegrotantes* (inquit) *amicos Traianus viſere ſolebat: hactenus in eo comitas prædicanda eſt. Tu & viſere ſolitus, & mederi præbes miniſtros, inſtruis cibos, fomenta diſpenſas, ſumptum adijcis medelarum, cõſolaris affectos, reualeſcentibus gratularis. In quot vias de vna eius humanitate progrederis? Legionibus vniuerſis, vt in communi Marte venit, ſi quid aduerſi acciderat, vidi te circumire tentoria: Satin ſalue quærere, tractare vulnera ſauciorum, & vt ſalutifera apponerentur medelæ, atque vt non ceſſaretur, inſtare. Vidi quoſdam faſtidientes cibos, te commendante, ſumpſiſſe. Audiui confirmantia ad ſalutem verba profari, occurrere deſideriis ſingulorum: huius ſarcinas multis aulicis vehere, his ſpecialia iumenta præbere, illis miniſteria perditorum inſtaurare lixarum: aliorum egeſtatem tolerare ſumptu, horum nuditatem velare veſtitu: omnia agere indefeſsè, & benignè, pietate maxima, oſtentatione nulla: omnia præbere agris, nihil exprobrare ſanatis.* Hactenus ille.

Antiquis Imperatoribus anteferendus.

Auſonius vbi ſupr.

Quæ ipſius in milites charitas.

Pia ipſius in vulneratos quoſque officiorum munera.

9. Hæc quidem, & alia Auſonius Conſul de Religioſo præ cunctis Principe ſuis perpetuò ſcriptis victura monumenta reliquit. Ex quibus ſanè quis vnquam Princeps, hoc vno æquior? quis eo pietate præſtantior? quis cunctis demum virtutibus, ac miſericordia præ-

ſertim

Digitized by Google

ſertìm ipſi ęquiparādus occurrit? Enimuerò cum ſingulis quibuſque virtutibus charitas gratiā afferat, ac coronā inſuper addat, Gratianus certè etſi in aliquibus fortè (quod hominis eſt) aliquando deliquit, ac ipſum propterea Magiſtri ſubeſſe diſciplinæ oportuit, pijs quidem Chriſtianæ in primis miſericordiæ operibus, quæ is ſceptrum gerens, tam piè adeoque impensè exercuit, cunctaſque omnino ſic ipſum obliteraſſe pœnitēdo vitæ culpas, felicemque ſibi exitum eiſdem comparaſſe, aditumque ad Chriſti Regnum promeruiſſe nemo prudens eſt, qui ambigat. Verùm adhuc pertinax in malo Maximi furor haud vnius Gratiani ſanguine contentus eſt, ſed in alios quoque Gratiani ſtudioſos, qui in Gallijs agebant, tum præcipuè in Merobaudē Conſulem, & Balionem Ducem conuerſum, ſat ex Pacato didicimus; illū enim ab eo trucidatum, iſtum verò crudelium tormentorum metu adactum, ſibimet vltrò mortem intentaſſe ſcriptor præmemoratus affirmat. Ad quod comprobandum Ambroſius Maximo Balionis mortem grauiter exprobrare non deſtitit, cum Legatum apud ipſum ageret; Nam in oratione ad Valentinianum hæc in perſona Maximi habet: *Quos* (inquit) *occidi? reſpondi ei: Balionem. At quem virum? qualem bellatorem? Haccine fuit iuſta cauſa exilij, quod Imperatori ſuo fidem ſeruauit? Non ego (inquit) eum iuſſi occidi. Reſpondi: Hoc audinimus, quod occidi iuſſus ſit. Sed (inquit) ſi ipſe vim non intuliſſet, iuſſeram eum deduci Cabilonū, & ibi viuum exuri. Ergo propterea & illud creditum eſt, quod eum occideris. Quis autem ſibi parcendum putaret, cum occiſus ſit bellator ſtrenuus, miles fidelis, comes vtilis?* Hæc S. Ambroſius, quibus vt Maximi ſæuitiam iuſtiſſimè carpit, ſic pariter Gratiani pietatem, qui barbarū adeò hoſtem expertus eſt, digniſſimè laudans viſus eſt celebraſſe, cui nos iſthæc pro veritatis, ac iuſtitiæ decore laboranti, ipſius Ambroſij ore perpetua laudum monimenta ſtatuimus, ſed vt & alios inſuper recenſeamus.

Charitas virtutibus gratiam affert, & coronam meretur.

Charitate Gratianus omnem vitæ culpam expiaſſe creditur.

Pacatus in Gratian.

Maximi furor in Gratianiquoque ſtudioſos fertur.

Ambroſius ib. 27.

Quę Ambroſius Legatus Maximo ſcelera obijcit.

Baronius vbi ſup n. 10.

10. Taraſius haud impar tum nobilitatis, tum pietatis laude, cum addictus Imperatorum obſequio, in Imperiali Aula à ſecretis donatus munere inſeruiret, ſe Catholicæ propugnatorem Religionis acerrimum ſemper exhibens, Conſtantinopolitanæ tandem Vrbi Epiſcopus vel inuitus præficitur. Verùm cum nullatenus Ciuium votis acquieſceret, hac tamen lege conſenſit, vt oecumenica ad ſacrarum Imaginum reſtituendū quamprimum cultum Synodus indiceretur. Interim verò digniſſimus Præſul, æque virtutibus, ac natalibus præſtans eleemoſynarum quoque largitate conſpicuus, ſecundo Concilio Nicæno vnà cum Apoſtolicæ Sedis Legatis interfuit; indè verò vna cum Orthodoxis Patribus Conſtantinopolim reuerſus, colligendis, excipiendiſque ijs, qui in hæreſim prolapſi ad ſinum Eccleſiæ pœnitendo redibant, præſto fuit. Calumnijs ſubinde, ac moleſtijs impetitus, falſo item ſimoniacę labis eſt accuſatus. Religionis autem zelo, & veritatis ſtudio adductus Conſtantino Imperatori ob inceſtas, quas contraxerat, nuptias in faciē imperterritus reſtitit, adeò vt multas tū ipſe, tum ſui ſint moleſtias perpeſſi. Ac demum multis pro Dei Eccleſia laboribus exantlatis, magno ſpiritus feruore ſuccenſus, ſub vitæ finem dum ſacra iugiter myſteria obire geſtit, meritis plenus feliciter in Cœlum auolauit; cuius res geſtas Ignatius Monachus conſcripſit, atque laudum eius, nobilis inſtar elogij hæc habet.

Baronius an. 806. n. 1.

Taraſius ab Imperiali aula ad Epiſcopatum delectus mirificè præficitur.

Pia ipſius in Epiſcopali obeūdo munere in cunctos officia.

Pro veritate aſſerenda ab Imperatore ipſe vna cum ſuis moleſtias multiplices ſuſtinet.

11. *Poſt plurima* (inquit) *certamina, & profundæ doctrinæ infinitum, & vitæ honeſtę puritatem, & veræ fidei confeſſionem, & ratione præditi gregis ad ea, quæ ſunt prętantiora, & diuina eius monitis deductionem, & in alendis pauperibus copioſam ſuppeditationem, & aſſiduam ſanctis rebus datam operam, & in paſtorali munere diuturnam moram (viginti enim, & duos annos Pontificalem decorauit Cathedram) ingruens morbus, & valdè grauem ei dolorem afferens, non perſuaſit, vt obliuiſceretur perpetui, & diuini officij. Nam & morbo, & ſenio laborans, nequaquam ſatiatur Sacroſancti Myſterij celebratione, ſed intenſo amore ad Deum ardens, & morbi nullam ducens rationem, pectore innitens menſa lignea, quæ ponebatur ante Aram diuinam ſancta peragebat, infirmus videlicet. O fidem, & ſapientem in rebus diuinis diligentiam! ò intermi-*

Ignatius monachus res eius geſt.

Præclarâ ipſius geſta, & quam pie munus ſuum exercet.

natum

Digitized by Google

natum in Deum amorem! Non enim curam gerebat corporis, vt cum rerum diuinarum eum cœpiſſet ſatietas, myſteria diuina interrumperet, ſed laboribus corroboratus, & cum Paulo clamans: Cum infirmor, tunc fortior ſum, acriter vacabat diuino cultui: Quibus ſanè aſſiduæ, ac indefeſſa viri pro Chriſto, & Sponſa ipſius Eccleſia pietatis ſtudia, nec non mirus erga Deum amor circa ſupremũ vitæ terminum feruentiſſimus innoteſcit. Adeò namque labori, ac certamini intentus, vt vel in lectulo decumbens, haud belli moleſtijs caruerit, & haud luctæ expers aliquando extiterit, valido dœmonum, aſſiduoque, priuſquam è vita abiret, furoris impetu exagitatus; hæc enim de eo Auctor.

Altaris ſacrificium celebrandi cupidus, haud morbo præpeditus illud intermittit.

2. Corinth. 12.

12. *Inualuit ergo morbus* (inquit) *& eum de cætero ceſſare faciens à diuinorum operatione, & parauit lectum infirmitatis: quod vtinam nõ feciſſet ante oculos eorum, qui eum nunquam in lecto conſpexerant. Tunc fit miraculum nouum, & terribile, quod nos, qui aderamus, admiratione compleuit, & timore, videntes eum velut in extaſim, & luctantem cum aduerſarijs, qui non cadant ſub aſpectum. Non enim aduerſus carnem, & ſanguinem erat certamen, ſed aduerſus* Principatus, *& aduerſus ſpiritualia nequitię. Tanquam enim verba faciens cum aliquibus, qui eum examinabant, & acta vitæ rationem ab eo exigebant, ita cauſam ſuam agebat. Quamobrẽ multis videbatur eſſe reus debendi, & rationem reddere exactionis. Erat verò iuſtum iudicium ſupremi auxilij omnem vitæ maculam eluere, & nullum illinc, ferre delictum; appellari autem lucis participem, & ſimul obire cæleſtibus materię expertibus poteſtatibus. Nam quamdiù quidem habuit linguam, quæ audiebat, ſenſa aperta explicantem verbis, reſiſtebat, & prompta dabat reſponſa ad ea, quæ obijciebantur, dicens, ſe nullius eorum eſſe conſcium, quorũ eum accuſare voluerant. O nulli culpæ affinem cum Deo coniunctionem! Non potuerunt maligni inimici eum vel parua re deprehẽdere obnoxium, vel abominandis ſuis ſceleribus ei aliquid effingere, ſed eos redegit ad omnem conſilij inopiam per generalem, et terribilem inficiationem; nec in eum quidem poſſent vllam cauſam in ſpeciem dicere probabilem. Quando autem linguæ obtorpuit inſtrumentum, nec ſe verbis poterat defendere, labro, et nutu eos exercebat, et non ceſſabat eos repellere. Videbatur enim nobis tanquam in inimicos ferociter fremere, & eos cum ira repellere, donec ſenſus cœperunt conniuere: tunc enim tranquilliſſimo habitu, veſpertinas laudes celebrante Eccleſia, et clamante: Inclina Domine, et exaudi me, ipſe pelliceum hunc exuit amictum, & relictis vinculis carneis, venit ad luminoſa atria cæleſtium, et habitat in ineffabili lętitia, quæ percipitur intelligentia, ex ea quæ hìc eſt, improbitate, in anima nullum ſignum inferens. Nam cum hìc ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum.* Et iure quidem optimo poſt eiuſmodi certamen, victor, carne ſimul, & dœmonum lucta ſolutus, ad cœli lætus gaudia tranſiuit; *Quia* (vt Apoſtolus ait) *non coronabitur, niſi qui legitimè certauerit.* Qui puram igitur, immunemque ab omni labe Sacramentorum ſuffultus præſidio, conſcientiam præferebat, ingentes ſub vitæ finem ab antiquo ſerpente perpeſſus inſidias, ad vitæ ſupremum vſque momentum inuictus in acie vna cum tartareis viriliter hoſtibus pugnare viſus, audituſque eſt; donec condignum tandem, carne ac metu ſolutus, tum ex hoſte, tum ipſa etiam ex morte triumphum Cœlo retulit.

Ante finem vitæ acriter tẽtationibus à Diabolo pullatur.

Auctor vbi ſupr.

Ad Epheſ. c. 6.

Ad Dei tribunal debitoris, ac rei interrogatus partes agit.

Baronius vbi ſupr. n. 3.

A dœmonibus falſo in multis ſub vitæ finem accuſatur.

Vbi loquendi vſum amiſit nutu, ac manu hoſtibus inſultare viſus eſt.

Victor poſt certamen in cœlum euolat.

2. ad Timot. 2.

13. At digna inſuper hìc Andreæ Regis Vngarię filij mentio incurrit, qui Ioannæ Reginæ Neapolitanæ Vir, ac Regio à Clemente VI. donatus titulo eſt, decretumque inſuper eiuſdem iuſſu, vt Rex inaugurandus ſacro Regium in morem oleo inungeretur, dum verò ſimultates cum Ioanna vxore prauis imbuta moribus, ac petulantioris ingenij fœmina exercet, haud illa Pontificiis, vt parerat, monitis acquieſcens, Viro morem geſſit, ſed ex odio, quo in eum flagrabat, haud Regiam, vt à Pontifice iubebatur inhunctionem, ſolemni ritu perfici permittens, rem protrai maluit. Verùm exaſperatis ſubinde animis, & cum tam ipſa, quàm Proceres iniunctum ſibi à Pontifice de nouo Rege inaugurando Imperium iniquo animo ferrent, Andreas prauis, ſubdoliſque nonnullorum Procerum interceptus conſilijs per vim, ac dolos è vita tollitur; cum tamẽ

Rainald. ann. 1345. n. 27.

Andreas Vngariæ Regis filius variis exagitatur incommodis

Ioanna Regina Sacram viri in Regẽ vnctionem, haud fieri ſuſtinet.

egregius Vir, regiis dignus inſulis, omnique virtutum laude præcellens cum in modum à prauis hominum ſtudiis abhorreret, vt ſcelera quæque execratus, vbi adminiſtrandi Regni Prouinciam ſuſcepiſſet, dignam, à ſe vltionem in eiuſmodi perditos, improboſque exercendam homines palam affirmare non dubitauerit.

Ab improbis per dolos è viuis tollitur:

Mors igitur illi ob iuſtitiæ zelum, ac ob improbitatis, quam ſummoperè accerſabatur, odium intẽtata ipſi pœniteutiæ ad inſtar ad leuiores abſtergendas culparum maculas viſa eſt deſeruiſſe. Sed vt eius interim obitum recolamus, quæ de eo Baronius, in ſuis M. S. apud Rainaldum notis ſub anno Chriſti 1345. tradit, accipienda ſunt hìc:

Mors ipſi non niſi in iuſtitiæ, quã adeo in ſuis requirebat, odiũ intentata.

Die VIII. menſis Septembris obyt Andreas Ieruſalem, & Siciliæ Rex, filius Caroli Regis Vngariæ, & Eliſabeth, quæ ante obitum fily Romam veniens ad limina Apoſtolorum, calicem aureum gemmis ornatum donauit eidem Baſilicæ: tabulam etiam argenteam gemmis confectam, in qua fuerat depicta figura Apoſtoli: multas igitur eſt largitas eleemoſynas, ob idque ſtatuta illi dies anninerſaria pro ipſo Andrea defuncto, & pro felici Statu Regni Vngarici. Hæc habentur in appendice ad Martyrologium, eiuſdem Baſilicæ Vaticanæ, ſcilicet ea die, qua ſupra. Nimirum quarto decimo Kal. Octobris, biduo antequam Regio diademate inſigniri iuſſum vidimus.

Baronius in not. M.S ad ann. 1345. Bonfinius dec. 2 lib. 9.

Quæ ante mortem ſe digna præſtitit.

14. Porrò funeſtum planè, acerbúmque mortis, quæ Andreæ per ſummam iniuriam illata eſt, genus Petrarcha præ cæteris oratorio, vt Rainaldus in ſuis Annalibus adnotat, ſtylo hunc in modum proſequitur: *O breui* (inquit) *multum mutata* Neapolis! *ò infelix Auerſa, verè auerſa nomen ex re ſumptum! Auerſa, inquam, prorſus ab humanitate, ac fide, quarum prima homini, ſecunda Regi, & iuſto Domino debebatur: in te vtriuſque ſpreta reuerentia, vtriuſque in te ſacrum gentibus fructum fœdus. In te enim fraude impia peryt Rex tuus, ferro vtinam, aut virili morte alia, vt hominum manibus interfectus, non ferarum dentibus, atque vnguibus. O iniquo ſidere condita, infauſto ſignata vomere, cæmentis extructa ſanguineis, et vipereis habitata cultoribus, Magiſtra Vrbs crudelium exemplorum.*

Rainaldus an 1345. au 27. Petrarcha epiſt. famil. lib. 6. c 5.

Petrarcha Andreæ obitum, ipſius laudes inculcans, deſcribit.

Abunda impietatis, et criminum erat; animatam Principis Sacroſanctam Effigiem ad imaginem Dei factam violare tam atrociter, tam ſuperbè: nunc idſcelus non in homine quolibet auſa es, ſed mitiſſimum innocentiſſimum hominem, & Dominum tuum, et ante annos tui ſollicitum, tui amantem, raræ indolis puerum, magnę ſpei Regem truculentiſſimè laniaſti. Immò non tu, ſed in te acres, & immites, dicam, homines an belluę? an quod aduentitij genus monſtri, qui orbem Italicum barbarica feritate maculantes, tuum, ſuumque Regem non gladio, non veneno, dura licet, ac ſolita Regum morte; ſed velut incendiarium, aut latronem infami laqueo peremerunt, et cuius vertici debitum, ac ſperatum diadema, diù perfida tergiuerſatione diſtulerant, eius collo reſtem, & nodos miſerabiles iniecerunt: vt exequiarum genera alia, et vita longiore digniſſimi corporis ludibria indigna prętercam; quæ noſtro fortè ſilentio poſterorum notitiæ ſubtrahuntur. Tu quidem miſera Ciuitas hac perpeſſa tuis in penetralibus, quæ omnes terras, et omnia ſæcula triſti ſint inquinatura memoria. Cæterum & culpæ expers, niſi quod patientia criminum ſæpe conſenſui proxima eſt, et nec obſtare poteras, nec vlciſci, miſeratione potiùs digna, quàm odio, &c. Hæc ille totam amarulentis hiſtoriam verbis complexus, de tragica Regis cæde meminit.

lib. 3.

Interfectores impios, ac barbaros iuſtiſſimè carpit.

Infamis ipſius Regis adeo pij occiſione Ciuitas reddita.

15. Porrò vt poſt triſtem, miſerandámque hominis cladem, funeſtæ adeò ac præ cunctis tragicæ rei cauſã ſubtexamus, immane quidem ſcelus aliqui non niſi adulterinis Ioannæ amoribus, ac cæco item humani ambitus deſiderio tribuendum volunt; alij verò improborum hominum audaciæ, ac petulantiæ adſcribendum putant, qui iactatis palam ab Andrea (vt Rainaldus ait) vocibus, ad vltionem laceſſiti quodammodo videbantur. Inter quos Clemens Vitæ Auctor adnumerandus eſt, qui ſic habet: *Occaſio* (inquit) *huius ſceleris ſpecialiter fuiſſe dicitur, quia ipſe tanquam virtuoſus, et audax verbo, et facto monſtrabat ſe velle punire multos, quos videbat criminoſos, et malè ſe habentes, quam primum dominium dicti Regni ad ipſum perueniſſet: de quo malè ſibi conſcy, et meritò formidantes cogitauerunt aduerſus eum, et modo præmiſſo ſibi ipſis præcauere. In*

Rainaldus vbi ſupr.

Cauſa ipſius necis multorum licentia ac improbi mores, in quos ille ſe animaduertere velle iactauit.

Ioannes Villanus lib. 12. cap. 50.

quo

Digitized by Google

quo diſcant noua dominia acquirentes, quod à principio non exaſperent, moleſtent, aut terreant ſubditos ſuos, etiam quantumcumque demeritos, neque prodant interiora ſui cordis: ſed diſſimulent, et tales potiùs alliciant, eiſque blandiantur, donec habeant dominÿ ſui firmitatem, dederintque ordinem, per quem aduerſum eos procedere valeant abſque ſui periculo, et ſcandalo aliorum, quia ex oppoſito modo ſimili, aut crudeliori periÿſſe, aut à dominiis ſuis deiecti fuiſſe leguntur. Hæc de nece, quæ non niſi in ipſius iuſtitiæ odium Andreæ illata eſt, enarraſſe voluimus.

Summont. Regni primordia caute à Regibus ineunda.

16. Verùm in ſequenti anno Clemens Pontifex tam diri facinoris errore permotus, aliorumque item vocibus, ac precibus requiſitus, aduerſus Andreæ Regis interfectores, ac omnes alios, qui acerbæ eiuſcemodi cædis flagitio ſe obſtrinxerant, vltricem Pontificiæ animaduerſionis ſententiam promulgauit, qua vbi immane facinus amarulentis ad ſe delatum verbis expreſſit, meminitq; rem hunc in modum proſequutus, manifeſtum Andreæ Regis virtuti, nobilis inſtar elogij teſtimonium affert. *Quidam* (inquit) *ſceleratiſſimi iniquitatis filÿ, et perditionis alumni ſummum cogitantes, et cogitatum audentes nefas perficere, prædictum Andream adoleſcentem ætate, moribus compoſitum, geſtuque modeſtum, ac nullam in ſe machinationem fieri, cum quaſi in proprÿs laribus, et inter ſuos ſecurus exiſtere crederet, ſuſpicantem, circa primum noctis ſilentium, vt cameram, in qua ſibi erat nocturna quies, exiret, proditionaliter ſeduxerunt, ipſumque tanquam agnum ad victimam foris eductum, morti turpiſſimę, cogitatu terribili, dictuque lamentabili, immaniter tradiderunt. O impietas Herodiana, et inhumanitas perhorrenda, quæ innocentis inebriata ſanguine, ſæuitia ſic nefanda deſæuit. O effręnata temeritas, et crudelis factio, quæ non conſiderans illum, qui in Regem etiam à Domino reprobatum ſine dolo manus iniecerat, à Dauid Rege mitiſſimo mortis iudicium pertuliſſe, in Regem innocentem doloſa perfidia manus cruentas apponere non expauit. O nefarium, & inauditum ſcelus, immane facinus, et piaculare flagitium, in quo ab impÿs egreſſa eſt impietas, et prædones pietatis prædantes nequiter pietate tanquam hoſtes humanæ naturę virum innoxium proditoriè, et crudeliſſimè peremerunt, non ipſius adoleſcentiæ, non innocentiæ, non tam illuſtrium, videlicet Francię, Siciliæ, Vngarię, ac Polonię Regum, à quibus traxerat originem, claritati, neque Regali, qua pollebat, excellentiæ deferentes. Cuius itaque cor tam lapideum, et penitus ſic ſaxeum, quod de tanto ſcelere non emolliatur; et commoueatur ad gemitum, et dolorem? Cuius natura tam inhumana, qui non prouocetur ad lacrymas? cuius tam durus animus, qui de tanta impietate tam crudeliter perpetrata non appetat iuſtitiam? et vltricis pęnę debitum non expectet? etc.* Quibus Pontifex præmiſſis vtrumque debitæ vltionis gladium exercens, tam temporalibus, quàm ſpiritualibus pœnis patratores criminis percellit, quæ ſi quis noſſe cupit, Rainaldum Pontificias in ſuis Annalibus literas exſcribentem, & iſthæc prolixius narrantem conſulat. Sumptum eſt itaque condignum de Tralizi, & Ebuli Comitibus, tanquam Regiæ auctoribus necis ſupplicium, qui impoſiti currui, funeſtum de ſe cunctis ſpectaculum præbuere, dum à furente populo, & ad iuſtam ſumendam vindictam exacerbato lapidibus obruti, flammiſque traditi ſunt. Quin & Ludouicus Vngarię Rex in Ioannam tanquam criminis ream, vlciſcendæ necis Andreæ Regis, fratris ſui ſtimulo adductus exercitum parauit, ac Reginam vti adulteram in crimen vocauit. Sed apud Summontium illa velut innoxij interempti viri documenta ſatis ſe ampla recenſentur dum ait: *Neminem videlicet diuini, humanique iudicij pœnas nefario ſceleri debitas euaſurum.* Et hæc in perenne Viri innocentis monimentum ſtatuiſſe ſufficiat.

Rainald. an. 1346. n. 45. & 46.

Clemens Pap. litt. lib. 3. ep. cur. 9. an. 4.

Nobile ipſe Clemēs P. Andreæ Regis virtutibus teſtimoniū pro elogio ſtatuit.

Immanis ſicariorum in Rege inſontem per dolos occidendo noxa.

Digna lacrymis, & commiſeranda hominis clades.

Rainald. vbi ſupr.

Cladis auctores fuere a populo lapidibus obruti, & flammis traditi.

Ludouicus Vngariæ Rex ob necē fratris, & arma in Ioānam parat.

Summont. lib 3.

17 Sed ne indigno interim Bertrandum Patriarcham Aquileienſem, inſigni virtutum cumulo, ac ob ſua erga Eccleſiam merita omni laude dignum ſilentio prætereamus: Hic quippè adeò pro defendendis Eccleſiæ iuribus inſtitit, vt mortem huius potiſſimum rei gratia ſubiens, profuſo vitam ſanguine illuſtrarit. Porrò Apoſtolicus Vir erga Conſanguineos tam auſterus, & animi affectu præmortuus ſibi, ac ſuis ſic fuit, vt

Rainald. an. 1350. n. 26.

ſuas haud illis opes, ſed Chriſti pauperibus tanquam ipſis debitas elargiretur, & non tam armis, quam precibus hoſtes expugnaturus, in ipſo certaminis conflictu intenſius orationi vacare viſus ſit aliquando. Præterea pœnitentiæ operibus taliter fuit addictus, vt à delicijs omnino abſtinens, abhorrenſq; crebris, iteratiſque carnem ieiunijs ſtatis temporibus atterere, ſuas computaret delicias, qui à tyrannis, & eccleſiaſticarum opum prædonibus, cum à Patauina Synodo à Guidone Cardinale S.A.L. celebrata rediret, crudeliter trucidatus eſt, vt in M.S. Bibl. Vallic. his verbis deſcribitur: *Rediens pater inclytus à Concilio Paduę celebrato annis Dominicis decies centenis, trecentis quinquaginta fluentibus requiei Patris diuini, die Iunii ſexta ſui ſpiritus vaticinio moram illo mane contrahens in Sacilo per inuſitatam viam nitebatur ad patriam: tandem militum ſuorum periculum exuere conantium deuictus inſtantia, alta voce verbum emiſit: Vado immolari pro vobis. Quã veritatem hæc habuerit prophetia, teſtatur ſui Martyrii triumphalis victoria; licet enim, dum in humanis ageret, ſæpiſſimè aſſereret; Deum oro, & diſſolui opto pro Eccleſiæ meæ iuribus conſeruandis trophæo, quo glorioſus Thomas pro ſuæ Eccleſiæ iuribus militauit Altiſſimo, quem magnis venerabatur obſequiis, ſingulis autem matutinarum, veſperarumque horis completis, ipſius glorioſi Thomę commemorationem agebat deuotam; tamen cernens in ſpiritu ſuæ proximæ reſolutionis euentum, ex humanitatis fragilitate agonizabat in mẽte. Demum gratia confortatus diuina, iam completis ſuis canonicis horis miſſam celebrari iuſſit, eamque deuotiſſimè audiuit: perſonaliter etiam ob glorioſæ Virgi- Marię reuerentiam humili confeſſione præcedente, miſſam celebrauit. Elapſo Sabbato proximo die, præmiſſo Sanctæ Crucis ſignaculo, equum aſcendis, Chriſti nomine innocato, pergens vſque ad nonam ad planitiem quamdam à Spernimbergo per quatuor milliaria diſtantem.* Et infrà dum triumphalem è vita exitum narrat, hæc ſubdit.

M.S. Vallicell: Bibliot. Bonſin. hiſt Taruiſ. l. 10.

Eleemoſynę ipſius ingẽ, orandi ſtudium, ac frequens pęnarum vſus.

A Patauina Synodo rediens trucidatur pro iuribus Eccleſiæ inſtar S. Thomæ Cantuarienſis Epiſcopi.

Martyrij ipſe ſui præco extitit.

Quam plus ac deuotus erga Beatiſſimam Virginem & S. Thomam Cantuarien.

18. *Inimici autem irruerunt in eos in fugam conuerſos, aliquibus captiuatis, alijs ab eorum manibus liberis factis. Ipſe verò captus, ad victimam ductus fuit, quinque vulneribus lethiferis ſauciatus, non oleo, & vino foris, ſed pluuia maxima madidatis. Quandiu caro tenuit ſpiritum, deuotiſſimis orationibus animum habebat intentum, ſuiſque carnificibus indulgendo, pro eis Dominũ ſuppliciter exorauit. Tandem dicto: In manus tuas, Domine, ſpiritum meum commendo, ductore Deo, migrauit ad Chriſtum hora quaſi veſpertina completorij, veriſimiliter ſuo rutilante ſanguine pro ſuis defendendis Eccleſiæ iuribus Thomæ beato ſociatus, cuius ſemper flagitabat martyrium imitari.* Hæc ibi de fauſto incomparabilis viri exitu æternæ memoriæ conſignato præmemoratus Auctor. Corpus autem plagis cruentum, vt Rainaldus narrat, piorumque ablutum lacrymis, ſolemni ritu, ac pompa in Vtinenſi templo ſepulturæ traditum eſt; & quamuis nullis de more perfuſum aromatibus, tamen in anno ſequenti, reſerato ſepulchro à ſucceſſore Nicolao cælitus admonito, illibatum, & ab omni corruptionis labe prorſus immune repertum, multis diuinitus ſignorum portentis coruſcauit.

M.S. Vallic. Bibl. vbi ſup.

Ab inimicis capitur, cæteris in fugam conuerſis plagis conficitur.

Carnificibus indulgens veniã & pro ipſũ Deũ exorans obit.

Corpus in Vtinenſi templo tumulatum, incorruptum perſeuerat.

19. Porrò quàm miris digniſſimus, Chriſti Præſul virtutibus, & rarò modeſtię, ac pręſertim humilitatis exemplo præcelleret, in M.S. Vallic. Bibl. his verbis traditur: *Quanta humilitate, & manſuetudine venerandus Princeps irradiauerit, loquantur Legati de Latere, Concilium Paduæ celebraturi: qui cum multis, & varijs laceſſeretur iniurijs, opprobrijſque diuerſis tanquam mitis ſilebat humiliter.* Quin ipſemet ſumma veluti probitate, ac ſapientia præditus, condignis in Cortuſiorum hiſtoria præconijs commendatur, cæſuſque ex inſidijs fuiſſe, his verbis exponitur. *Dominus Patriarcha* (inquit) *equitauit Sacilum iturus Vtinum, cum ducentis galeatis. Contra eum pugnauerunt eius rebelles cum gentibus de Goritia, & debellatus fuit Dominus Patriarcha. Capti fuerunt multi diuites, & nobiles Caſtellani, in quorum numero fuerunt Gerardus de Cucagna, & Federicus de Sauorgnano. Ipſe verò Patriarcha captus, foſſus gladio à quodam de Villalta obijt ſtatim; fuit hoc M.CCC. L. die ſeptima menſis Iunij.* Hæc ibi. Verùm terra ipſa, quæ venerabilis, ac di-

M.S. Vallic. Bibliot.

Dignis ipſe in Cortuſiorum hiſtoria laudibus celebratur.

Guilel. & Albigenſ. Cortuſ. hiſt. lib. 12. c. 10.

gni

qui Præſulis cruorem excepit, mirum quoque ipſius innocentiæ, ac ſanctitati teſtimonium dedit, cum ſacri, venerandique ſanguinis perfuſa liquore, nullum poſthac herbarum germen protuliſſe dicatur.

Terra, quæ ſacrum excepit ſanguinẽ ingenti portento haud poſt hac ex ſe germen profert.

Verùm nobilis inſtar elogij, quæ familiaris eiuſdem Patriarchæ Capellanus, dum apertis ſignorum poſt mortem portentis clareſceret, exactè deſcripſit, haud à nobis hic ſilentio ſunt obuoluenda: *Bernardus* (ait) *ex nobili genere oriundus de S. Geneſio Diœceſ. Caturcenſis vtriuſque iuris Doctor Sacri Palatii decem, & ſeptem annis cauſarum Auditor, continentiſſimæ vitæ, & ſobrietatis eximiæ, magnæ ſollicitudinis; & vigiliæ pro ſubditorum commodis noctes trãſibat inſomnes: circa diuinum officium deuotus, ac fidelis miniſter, erga ſacra myſteria nullo labore poterat fatigari, potiſſimè in Eccleſiarum conſecrationibus, & eccleſiaſticarum perſonarum ordinationibus: nefanda ſcelera Simonis, & Iſcariotis Iudæ nomine nuncupata ſemper abominando in conſecrationibus, & beneficiorum collationibus.*

M.S. Val. vbi ſupra.

Dignum beati præſulis elogium ac merita ipſius geſta ſũmatim collecta.

Et infra iſthæc adduntur: *Ordinauit tempore ſuo circa ſeptingentos Sacerdotes, ad reliquos verò ſacros inferiores ordines duo millia, & vltra: cultui diuino intentus, in Eccleſiarum augmentationibus ſerioſus.* His enarratis, demum de bellis non niſi eccleſiaſticorum tuendorum iurium cauſa ab eo feliciter geſtis hæc ſubdit.

Septingentos Sacerdotes & ſacros inferioris ordinis ad duo millia dedicauit.

20. *Compellebatur* (inquit) *frequenter Paſtor bonus pro Eccleſiæ ſuæ iuribus recuperandis, aut etiam conſeruandis expeditiones bellicas inſtruere contra hoſtes, in quibus interdum in hebdomada Sancta Quadrageſimæ conſtitutus, & ab Eccleſia ſua modicum elongatus, per totam noctem velociter equitauit ſub armis, nulla eum hoſtium formidine, aut aeris intemperie retrahente, vt feria quinta in cœna Domini poſſet in ſede ſua conficere ſanctũ chriſma. Conſiderabat enim, quod ſpiritualia tanquam digniora, & præcipua erant magis acceptabilia apud Deum; vnde quoſcunque alios ſpirituales actus in illis ſacratis diebus facere oportebat, cum mira deuotione, & ędificatione, atque conſolatione populi exercebat. In illis quoque diebus ſignanter circa pęnitentium reconciliationem curam ſollicitam cum omni diligentia impendebat: Nam cum ſua Diœceſi non ſolum Sclaui, ſed etiam Theutonici, & latini de diuerſis partibus illo Sancto tempore Aquileiam properarent, ad recipiendum pęnitentiæ remedium opportunum pro remouendis ſuorum grauaminibus peccatorum prouidebat Paſtor ſollicitus, qui ſuper gregem ſuum oculos non claudebat, de quodam fratre Prædicatore Literato, ac conſcientiato viro trium ſupradictarum linguarum plenariè erudito, qui auctoritate ipſius audiebat huiuſmodi pœnitentes; ac eis imponebat pęnitentias ſalutares: vnde illud, quod per ſe ipſum facere non valebat, per idoneos miniſtros exequi ſatagebat.*

M.S. Val. bibliot. vbi ſup.

Bella pro tuendis Eccleſię iuribus ſubire cogitur.

Ipſius in obeundis Eccleſiæ muneris ſollicitudo, & animarũ zelus.

Hæc de venerando Chriſti Præſule, qui animarum ſaluti, ouicularumque procurandæ vtilitati totus iugiter intentus, nedum ſpiritualibus, ſed temporalibus quoque præſidiis, armiſque ſuffultus ſuas Moyſes velut alter in Mõte ad Deum manus leuabat, eodemque tempore in acie inter armorum prælia, vbi opus eſſet, conſtitutus, non ſecus, ac antiquus Ioſue gladium perſtringendo viriliter dimicabat: Cuius felix, fauſtuſque vitæ finis noſtris iure merito paginis eſt adſcribendus, quippe qui per pœnitentiam peccatoribus ad Deũ traducendis, hominibuſque Cœlo aggregandis, elucrandiſque indefeſſo animi ſtudio intendens in omnium vnus ipſe religioſorum, vt peccatores Chriſto lucrifaceret, manibus eſſe quodammodo videbatur.

Velut Moyſes pro põpulo in monte ad Deum manus leuabat & pro pugnando item armis manus admouebat.

21. Demum veritatis vltrò, conſtanterque vel cum aperto vitæ diſcrimine ſub ipſo aduerſariorum conſpectu aſſerendæ nobile proximo anteacto ſæculo ſub Gregorio XIII. Romano Pontifice Vrbi affulſit exemplum. Enimuerò Rabinus inter Iudæos primarius, ac perfidæ gentis in rebus Moſaicæ legis Doctor planè eximius, cum ſui muneris laudabiliter partes obiret, diuinas vtpotè ſcripturas probè callens, in earũdem ſenſibus ſedulo præueſtigandis, aſſequendæ veritatis gratia totus fuit, adeò vt diuino ſubinde perfuſus lumine, orthodoxam Chriſti fidem, ac veritatem agnoſcens, ſuum vel coram perfidis, & cum manifeſto vitæ periculo cæcitatis errorẽ fateri, ſuiſq; Chriſtũ libera voce, conſtantique animo annunciare de-

Ex accep. a vir. fide dignis.

Rabbinus doctor inter Iudæos omnium primus agnita Euangelij veritate publice vult vel cum vitæ periculo ſuam retractare doctrinam.

decreuerit. Igitur dum in ſacris ſcripturis veritati perſcrurandæ totus intendit, Religioſum, Sacri Dominicani Ordinis, qui tunc Pontificis iuſſu Iudæos è ſuggeſtu docebat, & coarguendi, inſtruendique ſimul perfidam gentem munus obibat, adiit, & ab eo, vt liceret ſibi ipſum, vbi opus foret, in varijs, quæ paſſim occurrunt ambiguis ſcripturarum locis conſulere expoſcit. Illud dictis addens, vt patienter ad ſe accedentem ſuſtinens, nil vltra, niſi interrogatus, propoſitiſque ſatis quæſtionibus facturus reſponderet; Quod & alter ſpopondit. Quid multa? Rabinus, curioſus vtpote ſcripturarum perſcrutator ſæpè, ac ſæpius, iteratiſque concionatorem quæſtionibus pulſabat, ſed nullo (vt alteri videbatur) interrogantis profectu. At probè Iudæus à Religioſo omnem ex ſcripturis, chriſtianæ fidei aſſiduè interrogando veritatem edoctus, ipſum tandem lætus adiens: *Eia* (ait) *vir Dei, te mihi gratulari oportet, & immortales pro me Deo gratias referre, Chriſtianus etenim Deo aſpirante iam ſum tuiſque vltrò reſponſis, ac tuæ item charitati id ipſum debeo, quibus factum eſt, vt meo omnis prorſus ab animo, ipſiuſque Dei munere ambigēdi ſcrupulus abſceſſerit* Quæ vbi vir Dei ex inſperato ipſius ore comperit, maxima perfuſus lætitia. *Tibi* (inquit) *frater chariſſime gratulor, & mihi inſuper pro tam grato nuncio ſummopere gaudeo, qui te iam ex hoſte fratrem, ex Iudæo Chriſtianum, & ex perfido iam Chriſti fidelem audio.* Rabinus vero præ cordis gaudio exultans, priuſquàm Sacroſancto Chriſti baptiſmo ſolemniter initiaretur, Chriſtum Dominum, eiuſque fidem ſe publicè in omnium cōſpectu Iudęis corā in Synagoga ipſa, vbi docuerat, adſtantibus cōfiteri, & qui docendi alios diu munus obierat, cunctis ſuæ perfidiam falſitatis detegere, ſuumque palàm facere, ac proclamare è ſuggeſtu erroiem præ conſcientiæ ſtimulo velle affirmat. Sed alter, quod ſi iſtud intrà Synagogæ ambitum faceret, nonniſi manifeſtum ipſius capiti periculum inſtare intelligens, ipſum à propoſito, etſi fruſtrà remouere contendit. *Libenter quippe* (aiebat ille) *conſtanterque meam hanc pro Deo, ac veritate vitam Iudęis contribulibus annuncianda impendam, & pro meis ipſemet ſuperimpendar fratribus ob Chriſti amorem libentiſſimè; quo ſic faciendo ipſe ſim oculus cæco, qui cæcis hactenus miſer ducatū præbui, & ſim pes claudo, qui alios à Deo procul aberrare docendo feci.* Cum igitur Doctor Dei amore ſuccenſus, omnique metu ſuperior, in ipſam quoque mortem, Chriſto afflatus inſurgeret, nec à mentis propoſito retardari poſſet, id ipſi ea conditione permiſſum eſt, vt videlicet manè die Sabbathi, quo potiſſimùm in Synagoga, ſuos è ſuggeſtu docere conſueuerat, publicè palinodiam fidei recantet. Tunc enim concionator ſe vna cum chriſtianis quàm multis in loco adfuturum, & à ſe protinus tumultum omnem, necnō periculū, ſi quod emergeret, amouēdum affirmat. Quod & factum eſt: Rabinus igitur præſcripta Sabbati die ex more ſuggeſtum conſcendens, illis primum adſtantes verbis Iudæos ſalutando alloquitur: *Iudæi fratres boni ad vos nuncq; præco ſum; bonum vtique, diuque exoptatum ad vos, nuncium perfero.* Vix iſthæc: cum Iudæus è turba in medium proſiliens, & præ gaudio geſtiens, contineri haud potuit, quin aperta gaudij ſigna feſtiuum in morem ſaltitando exhiberet. Doctor verò ſubindè blando iterum ſermone cunctos qui aderant Iudæos, pro re, quam illis annunciabat, omnium optatiſſima lætos eſſe iubens: *Oportet* (inquit) *fratres vos gaudere, & agere lætitiæ diem: Meſſias etenim, qui dicitur Chriſtus, & in quem noſtra itē cunctorum vota ſuſpirant, in mundum iam venit.* Quæ quidem vox ſummo tum plauſu, tum gaudio ab omnibus accepta eſt.

22. Cum igitur auditis eiuſcemodi verbis, intenti in ipſum ſingulorum tum oculi eſſent, tum animi, & ob nunciū prorſus nouum, inexpectatumquè res tota lætitiæ foret, lætis triſtia prudens vtique, ac doctus Scriba ſubtexens: *Sed heù heù* (ait) *& nos planè miſeros, & pluſquam cæcos, cunctiſque deteriores: Meſſiam quippe, qui tot interlapſis iam ſæculis venit, nos tenebris altius obuoluti, & in ipſa pomeridiana luce noctuarum inſtar cæcutientes venturum adhuc expectamus, Moſaico duntaxat, & abſque lumine candela-*

bro

A Religioſo ordinis Prędicat. ipſum adeundi, & confulendi ſuper ſcripturarū quæſtionibus facultatem expoſcit

Iudæus Religioſum adiens lætus ſe iam probe doctum Chriſtianum eſſe affirmat

Paratus publice cum vitæ periculo in Synagoga ſe ipſum ob falſam doctrinā retractare

Qua ratione vt Rabinus ſinè periculo palinodiā recantet à Chriſtianis permiſſus.

Pro concione Iudæos Sabbathi die alloquens de fecerat veritatis doctrina quam acquiſierat certiores reddit.

Iudæi cum lætitia, & plauſu verbum de Meſſiæ aduentu excipiunt.

bro contenti. Hunc verò ſoli prę cunctis Chriſtiani, qui iam ſaluare mundum venit, de facie agnoſcunt, in ſpiritu adorant, & colunt, ipſiuſque aduentum feliciſſimo Dei munere tenentes poſſident. At me (inquit) miſerum, qui vos hactenus pro luce tenebras, & meis non tam veritatem, quàm falſitatem verborum nugis, ac deliramentis edocui. Quo dicto, vnus è viliorum turba ſic ipſum audacter compellat. *Si tu falſitatem, vt ais, non veritatem nos (vt par eſt) docuiſti, quandoquidem nos ipſi tuam pretio ad docendum operam conduximus: quid tardas, quid moraris in ipſa, quam nos dedimus, & tu accepiſti, reddenda pecunia? fraudem quippe tum docendo, tum accipiendo pecuniam admiſiſti.* Quibus ille, & ſic ſapienter reſpondit: *Acceptam vtique pecuniam tibi vltrò reddere paratus ſum, ſi modo exurgens, accedenſque tu quoque vna mecum, quod te, vt dicis falſitatem hactenus docui publicè fatearis.* Suborto interim ingenti obſtrepentium Iudæorum murmure, Reuerendiſſimus P. Commiſſarius, ſacroſanctæ vniuerſalis Inquiſitionis, & Fr. Concionator, qui ſimul ex condicto aderant cum armatis nonnullis miniſtris, indicto manu ſilentio, Rabinum, nequid mali à Iudæis homini contingeret, ſecum illinc abducunt, qui non multò poſt ſacro initiatus baptiſmo Alexandri nomine dictus eſt. Tantæ autem hic vnus ob vitæ probitatem, & in inſtruendo peritiam, necnon ob ſacrarum ſcripturarum intellectũ, in docendo auctoritatis fuit, vt Gregorij XIII. iuſſu prædicandi Iudæis verbi Dei magna cum laude prouinciam ſubierit, adeoque cuncta probè edoctus ſingulis Sabbathi diebus Iudæorum è ſuggeſtu in primis fraudes, ac miſeræ gentis cæcitatem redarguens, ac vitiatas perfida Rabbinorum manu diuinarum ſcripturarum paginas luce clarius, ac ſuo velut digito oſtendens, dum validè perfidæ gentis obiurgat errores, cunctos mirificè, vti ſapiẽs Magiſter in Iſrael, ſalutis viam doceret; Quo demum magna Chriſtum virtute Iudæis annunciante, factum eſt, vt ipſius quamplures dictis aurem, & Chriſtianæ fidei manum dantes; ſacro initiati baptiſmate ad Chriſtum conuerrerentur abiectiſq; errorum tenebris iam rectà viam ſalutis incederent. Sed iſthæc vel obiter meminiſſe voluimus.

Optimè annunciandi Chriſti aduentus ex iã dictis occaſionẽ captat.

Se promptũ ad reddendã ipſis pecuniã exhibet dũmodo ipſi falſam ſe accepiſſe ab eo doctrinã fateantur.

Rabinus ad Chriſtum cõuerſus baptiſmi aquis abluitur. & Alexandri nomẽ accipit, ac Pontificis iuſſu Iudæis Euangelium annunciat.

Ingens ex ipſius concionibus Iudęis fructus.

CAPVT VII.

Infideles ante finem vitæ pœnitendo, ſacro baptiſmate expiati.

SVb ipſa ferè hominum, rerumque initia vniuerſum olim terrarum Orbem inualeſcentibus mortalium culpis, obruendum aquis, ſubuertendumque penitus ad iuſtam Deo iracundiam concitato ipſiuſquemet apud Noemum ore fama percrebuit, ſed aquis inſuper totius innouandam Orbis, inſtaurandamque faciem vniuerſalis, quæ contigit diluuij vaſtitas, diuino iam tum Sacramento mortalibus præſignabat: *Videns autem Deus* (inquit Scriptura) *quod omnis caro corruperat viam ſuam, &c. Delebo* (inquit) *hominem à facie terræ.* Energẽtibus quippè immane adeò hominum culpis, iusto Dei calculo nonniſi aquis parabatur interitus & iam lugubre cunctis viuentibus, quaſi præ foribus inſtabat exitium. *Finis* (ait) *vniuerſæ carnis venit coram me; repleta eſt terra iniquitate à facie eorum, & ego diſperdam eos cum terra, & præcauens: ecce ego adducã aquas diluuij ſuper terram, & interficiam omnem carnem.* Haud enim aliter, quàm inundantium diluuio aquarum, longè lateq; ſerpens, atque in dies magis inualeſcendo redundans vbique fœda laſciuiarum peſtis poſſe demum è medio tolli, ac in ſua quodammodo radice abolenda penitus videbatur.

Aquarum diluuio Orbẽ terrarum ob hominũ culpas obruendũ Noemo diuinitùs innoteſcit.

Geneſis cap. 3 v. 13.

Gen cap. 6. vbi ſupra.

Deus culpis ad iram prouocatus vltionẽ aquis decernit.

2. Atqui vniuerſum aquis pariter terrarum Orbem, qui ſuæ tum cladis, tum funeris acerbitatem, communi viuentium fatali detrimento acceperat, Deo ſubindè hominibus propitiante inſtaurandam illis maximè verbis diuinitus portendebatur; cum dicitur: *Et ſpiritus Domini ferebatur ſuper aquas.* Quod & prophetici verbi oraculo denunciatũ eſt. Deus quippè ideò non primùm aquis, ſed terræ maledixit: *Quoniam* (inquit Auguſtinus) *per aquam diluere*

Aquis diluuii Orbi exitium, & Baptiſmi aquis ſalus pariter Orbi diuinitus prouenit.

Auguſtin. lib. 1. de mirabil. ſcrip. c. 4.

Aug. vbi ſup.

male-

maledictionem parauerat, quod in diluuio eſt factum, & nunc per baptiſmum indulgetur. Altiſſimus igitur, qui non delectatur in perditione hominum, & noſtris haud ruinis gaudet, emergentem quodammodò ab ipſius diluuij fluctibus hominem, ac rediuiuum in bonam rerum futurarum ſpem, opportunè velut præſagiēdo deſignans, diuino aquarum baptiſmate, ac ſupernis gratiæ reſpergendos fluentis, innouandoſque mortales, adeoque à morte reuocandos ad vitam, certiſſimè iā tum factis mōſtrabat, vt ſcilicet vndè mors indè vita; & ex quo pęna, indè pariter homini diuinitùs gratia proueniret. *Effundam* (inquit) *ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris, & ab omnibus idolis veſtris mundabo vos, et dabo vobis cor nouum, & ſpiritum nouum ponam in medio veſtri.* Salutaris verò, quæ iam tum ſuis à Deo repromittebatur cultoribus, aquæ fluenta, ipſius profectò baptiſmatis quaſi digito fontem portendunt. Aqua verò gratiæ, ac redundans bonorum ſpiritualium copia, qua chariſmatum dona à Chriſto Sacramentali Fonte reſperſis vberrimè deriuāt, & quæ cunctas item culpas diluēdi vim habet, palam cunctis Auguſtino ediſſerente oſtenditur. Quo item miſticè aquarum ſymbolo haud obſcuris Chriſti Sacramentum Apoſtolus verbis adumbrans, ipſamque gentium Eccleſiam alloquens: *Mundans* (ait) *eam* (ideſt Eccleſiam) *lauacro aquæ in verbo vitæ.* Quod vno Sacrorum paſſim Scriptorum ore, nonniſi diuino Baptiſmi Sacramento appoſitè quadrat. Piſcinæ etenim aquis ſalutem admoto corpori impertientibus, ſuum vel iam tum Chriſtus baptiſmalis lauacri (vt docet Chryſoſtomus) fontem præſagiebat. *Cum vellet Deus* (ait) *appropinquantis baptiſmi fidem nos erudire, morbos per aquam expulit.* Hæc ille.

Deus non aquis primū ſed terræ maledixit, quia per aquas diluere maledictionem parabat ex Auguſt.

Ezech. c. 36. num. 25.

Salus Orbi aquis refundēda in Scripturis edicitur.

Apoſt. ad Ro: c. 34.

Quid aquarum typice deſignetur.

Chryſoſt. in c. 5. Ioan.

3. Et ſiquidem baptiſmi aquis hominem, qui totius vniuerſi ſatis amplū, dignumque ſe ipſo typum gerit, dum mergitur, innouari, ſuo ipſemet probè edoctus olim Cyprianus experimēto affirmat, qui lubricos anteactæ ſic vitæ ſe mores exuiſſe, ac nouos vnà cum Chriſto in baptiſmate induiſſe, vbi priſtinos baptiſmo antiquatos meminit, hæc aptè ſubtexit: *Sed poſtquam* (ait) *vndæ genitalis auxilio ſuperioris æui labe deterſa in expiatum pectus; ac purum deſuper ſe lumen infudit; poſtquam cælitus ſpiritu hauſto in nouum me hominem natiuitas ſecunda reparaueras, totum mutatum agnoſco.* Adeoque conceptis verbis Donatū, amicum vtpotè, cui benè innotuerat, alloquens: *Scis profectò, et mecum pariter recognoſcis, quid detraxerit nobis, quidque contulerit mors iſta criminum, vita virtutum.* Et cōgruè: Baptiſmus quippè digno Cypriani calculo, nonniſi *mors criminum, & vita virtutum eſt*; vt ſuis item carminibus egregiè aliquando Paulinus, dum de baptiſmo ſermonē habet, ſic rem myſticè exponit:

Piſcinæ aquis ſalus, quę dabatur aquas baptiſmi ſignabat.

Cyprian. ep. 2 ad Donatum.

Cyprianus aquarum baptiſmi vim probè expertus.

Cyprian. vbi ſup.

Baptiſmus mors criminum eſt, & vita virtutū ex Cypriano.

S. Paulinus carm. ad Seuerum.

Culpa perit, ſed vita redit, vetus interit Adam,
Et nouus æternis naſcitur imperijs.

Idem planè in ſeipſo Auguſtinus efficacem baptiſmi vim ediſſerendo expertus, diuinā ad inſtaurandum aquæ virtutem, ac præconia extollit. Quiſquis igitur præcipuo Dei munere innouandus baptiſmalibus aquis immergitur, Chriſti ipſius meritis, & gratia ſalubriter reſperſus, ad æternitatis vitam tutò emergendi ſpem obtinet: *Quicumque* (inquit Apoſtolus) *in Chriſto Ieſu baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Adeoque ipſius pœnitētiæ vim aquis ineſſe profeſſus, haud dubijs in nouum ſe tranſire hominem verbis, factiſque teſtatur, vt ipſa Sacramenti re quid baptiſmi Sacramentum accedentibus præſtet, Ambroſio teſte, oſtenderet: *Per aquam* (inquit) *baptiſmi tranſitus eſt de terrenis ad cœleſtia. Ideo Paſcha tranſitus dicitur: hic tranſitus eſt de peccato ad vitam, de culpa ad gratiam, de inquinamentis ad ſanctificationem.* Certa igitur accedentibus promiſsio eſt à culparū reatu emergendi, & recto per aquas ad Cœlum tramite perueniendi fiducia: *Qui enim* (inquit Ambroſius) *per hanc aquam tranſit, non moritur, ſed exurgit.* Baptiſmalibus verò aquis inſitam diuinitùs vim, & mira earundem præconia capitalibus vtique notis exculpta ad Conſtantinianæ Baſilicæ fontem, appoſitis infra carminibus, quę hic honoris, & recolendæ antiquitatis gratia pio ob oculos lectori delibanda proponimus; ſic planè Chriſtiana olim pietas expreſſit.

Apoſt. ad Gal. c. 3.

Aquis baptiſmi vetus homo immergitur, & nouus cum Chriſto ex aquis emergit.

Ambr. lib. de Sacram. & habetur C. re niſſi.

Quanta vis baptiſmi aquis diuinitus inſit.

Qui tranſit per aquas baptiſmi nō moritur, ſed exurgit, ex Ambroſio.

Gens

Gens ſacranda polis hic ſemine naſcitur almo,
Quam fœcundatis ſpiritus edit aquis.
Virgineo fœtu genitrix Eccleſia natos,
Quos ſpirante Deo concipit amne parit.
Cælorum Regnum ſperate hoc fonte renati;
Nam recipit felix vita ſemel genitos.
Fons hic eſt vita, & qui totum diluit Orbem
Sumens de Chriſti vulnere principium.
Mergere peccator ſacro purgande fluctu;
Quem veterem accipiet, proferet vnda nouum.
Inſons eſſe volens iſto mundare lauacro;
Seu patrio premeris crimine, ſeu proprio,
Nulla renaſcentum eſt diſtantia, quos facit vnum,
Vnus fons, vnus ſpiritus, vna fides.
Nec numerus quemquam ſcelerum, nec forma ſuorum
Terreat: hoc natus flumine ſanctus erit.

Carmina Conſtantiniani baptiſmatis Fonti inſculpta.

His planè Diuina baptiſmalis, ac viuifici Fontis munera, ſatis, ſuperque, vel in muto marmore adumbrari contigit. Aqua etenim Baptiſmi ſuos ad ſalutis portum, & ad immortalis vitæ ianuam ſecuros prouehit. Quod vt exemplis innoteſcat, & à præcipuo Virorū Chriſtianorum Principum dicendi initium ſit.

Bar. an 321. n. 22. 23.

4. Primus ſiquidem omnium Conſtantinus Magnus Romanorum Imperatorum, & Principum in primis Chriſtianorum Princeps, pœnitentiæ, & Chriſti baptiſmo magis, quàm Orbis ſceptro, & hoſtium triumphis, ac purpura clarus hic ſe nobis offert, qui licet præclara de ſe cunctis virtutum exempla præbuit, attamen poſtquam Chriſto, eiuſque militiæ nomen dedit, nonnulla Chriſtiano homine prorſus indigna, & quæ non parum ipſius obumbraſſe gloriam viſa ſunt, turpiter admiſit; quæ poſtmodum cuncta Sacro Baptiſmatis Fonte, & pœnitentiæ lachrymis ſalubriter expiauit; ne publica autem ipſius culparum dedecora ſileantur; quale profectò illud eſt, quod Conſtantino quintum, & Licinio Iuniore Coſſ. aduerſus Aruſpices, qui priuatim in alienis domibus Aruſpicinā exercebant, reſcripſit? ne dum enim ipſos pœna ignis ſeueriſſimè plectēdos, ſed & qui eos vocaſſent, bonis proſcriptos in inſulam deportandos præcepit. Poſtmodum verò cum Gentiles tumultuantes in Vrbe vidiſſet, pro ijdem Aruſpicibus conſulendis reſcribens, ſuis quod pridem iam ipſe damnauerat, publicis retractans edictis indulſit. Verùm cum ſic Deum maximè Princeps exacerbaſſet, vltricem protinus in ſe Dei manum expertus, alter veluti Dauid, ſæuientem in ſuamet domo gladium ſenſit, vt Baronius illis planè verbis teſtatur: *Quæ* (inquit) *poſt peccatum vltio diuina ſequuta eſt, eum grauiſſimè deliquiſſe perſpicuè declarauit, &c.* Conſtantini namque Principatus duorū Cæſarum, aliorumque Virorū oprimorum cæde cruentus, ac Fauſtæ inſuper Auguſtæ coniugis nece planè infauſtus iure meritò habitus eſt; hæc enim de eo Euſebius in Chronico: *Criſpus* (inquit) *filius Conſtantini, et Licinius iunior Conſtantiæ Conſtantini ſororis, et Liciny ſuperioris filius crudeliſſimè interficiuntur anno Imperij ſui nono.* Hæc ille. Porrò ex quo nam immane eiuſmodi portentum, & quæ nam inſuper iſthæc furendi, & ſimul agendi cauſa præceſſerit, vt humanitas videlicet ſummi, ac pij maximè Principis in ſæuam planè tyrannidem ſit ex improuiſo cōuerſa, antiquos Oroſius inter Scriptores latere prorſus affirmat: *Sed inter hæc* (inquit) *latent cauſa, cur vindicem gladium, et deſtinatam in impios punitionem Conſtantinus Imperator in proprios egit affectus. Nam Criſpum filium ſuum, et Licinium ſororis filiū interfecit.* Hæc ille.

Cōſtantinus Magnus ſacris bapiſmi aquis ad vitæ culpas diluendas abluì vult.

Cōſtantinus ante baptiſmum in multis immane deliquit.

Bar. vbi ſup. n. 22; 23.

Euſeb. in Chr. an. 324 n. 8.

Crudelitatis nota à Scriptoribus illi impingitur.

Oroſius lib. 7. c. 28.

5. At Diuina in ipſum meritò, & iuſta randem ira exarſit. Qui enim Deum ſui Principatus initio cuncta ſibi proſpera, dum Chriſtianæ pietati inhæret, largientem expertus eſt; Immaniſsimos quippè duos, eoſdemque fortiſsimos tyrannos è medio, Diuina ſuffultus ope ſublatos vidit, quorum alter Occidentale, Orientale alter Imperium occupa

Initio principatus lęta, & proſpera quæque Cōſtantino fuere, at poſtmodum aduerſa eſt expertus.

cupa

cupabat; & quotquot inſuper in ipſum Romanum Imperium inſurrexerant, facilè, feliciterque perdomuit, adeò vt nonniſi cuncta ſibi fauſta, ac læta feliciterq;ex voto contingerent; Vbi verò captandis ſuperſtitioſis Augurum reſponſis annuendo adblandiens pro ijſdem vltrò ad Vrbis Præfectum reſcripſit, Dei, quo fouebatur, ac ſi patrocinio orbatus iuſtam, acerbamque ipſius iram incurrit, *vnà cum Imperio* (vt Baronius ait) *funditus periturus, niſi citò Chriſtianæ Religionis remedio facinus expiaſſet*. Porrò tragicæ rei, ac ſublatorum è medio Criſpi, & Fauſtæ vxoris cauſa haud lectorē antiquitatis ſtudioſum latet, nēpè, quod is, ac ſi Auguſtæ inferre ſtuprum tentaſſet, à nouerca falsò, ac per dolos accuſatus, paterni vtpotè thori violator delatus eſt; ob quod Conſtantinus iuſtiſſimè gladium exerens, ſic in ſuos procul dubio animaduertit, vt præter Gentiles Scriptores Aurelium Victorem, & Eutropium, Paulus Oroſius, & Sidonius Apollinaris Chriſtiani diſertis rei atrocitatem verbis teſtantur; Sidonius enim illorum temporum, & præcipui apud Conſtantinum id viri teſtimonio affirmat, dum de Ablauij Conſulis diſticho agens, hæc vel obiter affert: *Vt mihi* (inquit) *non figuratius Conſtantini domum, vitamque videatur, vel pupugiſſe verſu gemello Ablauius, vel momordiſſe diſticho tali clam Palatinis foribus appenſo*:

Bar. vbi ſup. num. 2.

Superſtitionibus Augurum fauens Dei iram in ſe concitauit.

Criſpum filium inſontē è medio abſtulit, & Fauſtam vxorem adulteram gladio ferit.

Aurel. Vict. in vita Conſtant.

Eutrop. lib. 10.

Sidonius lib. 5. ep. 8.

Saturni aurea ſæcula quis requirat?
Sunt hæc gemmea, ſed Neroniana.

Carmen palatiuis foribus clam inſcriptum.

Et hæc quidem, quia ſcilicet prædictus Auguſtus, ijſdem ferè temporibus extinxerat coniugem Fauſtam calore balnei, filium Criſpum frigore veneni. Hæc Sidonius. Quod verò ad eiuſmodi necis cauſam ſpectat, ſuis Zoſimus rem geſtam verbis exactè deſcribit, quem qui vult apud Baronium conſulat; Artemius item Auguſtalis Præfectus, idemque Chriſti Martyr coram Iuliano Imperatore, qui temerè Conſtantino inſultans, multa in illum, & patratā præſertim propinquorum necem objiciebat, ſeriò pro re huiuſmodi agens, hæc tum meritò in ipſum pro Conſtantino reſpondit: *Ille autem* (inquit) *vxorem Fauſtam, vt quæ priſcam Phædram eſſet imitata, etc.* Quoniam verò ab vno plerumque in aliud ſcelus facilis aditus patet, innumeros inſuper ex amicorum numero à Conſtantino interfectos Eutropius affirmat. Quod licet ſolida teſtis alicuius auctoritate careat, veriſimile tamen ex eo redditur; quod haud à ſuorum ille familiarium cæde abſtinuit, qui ſuis alioqui propinquis, ſibique intimè adeò iunctis haud pepercit.

Zoſimus vbi ſup.

Artemius Chriſti martyr coram Iuliano Apoſtata Conſtantini cauſam defendit.

Artem. Mar. die 11. Iul.

Eutropius è Conſtantino

Quamplures à Conſtantino item ex amicorum numero interēptos, et quod in propinquos gladium perſtrinxit veriſimile redditur.

6. Porrò Conſtantinus tandem Imperator è Cœlo admonitus, edoctuſque vt ſalutaribus ſe Baptiſmi aquis expiādum curaret, conſcientiam omni criminum labe abſtergendam volens ad id potiſſimum Oſij Epiſcopi Cordubenſis opera vſus, vt Zoſimus his verbis tradit: *Quidam* (inquit) *hiſpanus genere, cui nomen Aegyptius, Romam delatus, Palatiniſque mulierculis familiaris factus, et ad Cōſtantini colloquium admiſſus, ſententiam doctrinæ Chriſtianorum habere vim abolendi quodcumque peccatum confirmauit*. Hæc ille, quæ & Baronius aptè in rem noſtram proſequitur. Conſtantinus igitur cùm lepræ morbo vitiatus, nonniſi balneo ex innocentium puerorum ſanguine comparato curandum ſe à medicis accepiſſet, impietatem balnei deteſtatus, Beatiſſimis Apoſtolis Petro, & Paulo ſibi apparentibus, Diuino Chriſti baptiſmo ſe à lepra mundandum intellexit, vt ex Cōcilij Niceni actis Hadrianus Papa his verbis teſtatur: *In ipſis* (ait) *exordijs Chriſtianorum, cùm ad fidem conuerteretur pius Imperator Conſtātinus ſic legitur: Tranſacta die, nocturno Regi facto ſilentio, ſomni tempus aduenit, & ecce adſunt SS. Apoſtoli Petrus, et Paulus dicentes: quoniam flagitijs tuis poſuiſti terminū et effuſionem innocentis ſanguinis horruiſti: miſſi ſumus à Chriſto Ieſu Domino dare tibi ſanitatis recuperandæ conſilium. Audi ergo noſtra monita, et fac omnia, quæ indicabimus tibi*. Hæc Hadrianus. Baptiſmatis itaque Princeps Sacro Fonte ſe abluendo remedium morbo accerſēdum intelligens, repromiſſam ſibi ſoſpitatem feliciter Deo afflatus obtinuit. Euocato quippè quantocyus Silueſtro Romanæ Vrbis Epiſcopo, qui tunc apud Soractem Montem Vrbe profugus latitabat, nec non ab eo de his, quæ ſibi noctu per viſum innotuerant, inſtructus, ſeptemque interim diebus Silueſtri iuſſu Re-

Zoſim. lib. 1.

Cōſtantinus è Cœlo admonitus ſe baptiſmi aquis expiandum curat.

Bar. an. 314. num. 17.

Conc. Nicæn. 2. act. n. 3.

Impium et infantium cruore balneum reiiciens baptiſmi aquis abluitur ſe.

Ad id Oſij Cordubenſis Epiſcopi opera vtitur.

S. Silueſtrū apud Soractem montē latitantem ſollicitè requirit.

Bar. vbi ſup.

Solitarius agit depoſito Imperiali maieſtatis cultu priuſquam bapti[ſ]mo initietur

ſu Regia depoſita clamyde, & corona, in pœnitentiæ cultu ſolitarius degens præmiſſis religioſæ pietatis iuxta monitum officijs ſic ſe omnimodis per baptiſmum diuinitus curandum putauit. Pontificijs itaque dictis Imperator ſic paruit arcturuſque priuatim in palatio, vti pœnitentem hominem par eſt, à ſe coronam abiecit, ſplendidamq; vnà ſimul Imperatorum clamydem exuens, miro, ac nouo Chriſtianæ humilitatis exemplo, ſua apud Deum dolentis verè, ac pœnitentis animi præludia agens, Chriſtianæ normâ vitæ auſpicatur, ac Sacro ſubindè ablutus fonte, antiquos viſus eſt penitus exuiſſe mores, nouaque indicta vitæ regula, alium ſe omnino ab eo, qui antea fuerat, exhibens, Chriſtianam toto terrarum Orbe propugnandam, propagandamque quibus modis Religionem ſuſcepit.

Mutatur baptiſmi aquis in virum alterum.

Bar. an. 327. num. 1.

7. Atquì dum Principum vertex in Chriſtiana re ſtabiliēda totus incumbit, Deorum templa diruit, ac prophana inanium Idolorum ſimulachra ſubuertens, eadem populo nonniſi riſu excipienda, ac pedibus proculcanda proponit. Nicænum inſuper Concilium ad orthodoxę ſtabiliēda fidei dogmata, euocatis in vnum Patribus, celebrandum curauit.

8. Demum qui grauiter aliquando incautè viſus eſt deliquiſſe, dum rebus domi, foriſque præclarè geſtis orthodoxam Chriſti fidem propagandam vbiq; terrarum, amplificandamque curat, anno Chriſti 337. & ſuæ ætatis 65. culpis pœnitentia quidem ſalubriter expiatis diem clauſit, vt Socrates his verbis affirmat: *Vixit Imperator Conſtantinus annos ſexaginta quinque, triginta vnum regnauit; mortem obyt Feliciano, et Titiano Coſſ. ad vndecimum Kal. Iuny anno ſecundo ſeptuageſimę octauę Olympiadis.* Et Conſtātinum ſiquidē triginta duobus annis imperaſſe, Scriptores affirmant, & Euſebius præſertim, dum præclara ipſius geſta illius verbis meminit: *Duos* (inquit) *et triginta annos extra paucos menſes, et dies cum imperio fuit, etc.* Hæc ille. Verùm quàm dignè, ac laudabiliter poſtmodum Princeps optimus vitam exegerit, & quibus ad immortalitatem virtutum meritis, bonisque operibus ſe ante vitæ occaſum exercens comparauerit, & quibus demum intentus, ſupremum vitæ diem clauſerit, idem Euſebius ſatis luculenter hunc in modum viſus eſt adumbraſſe: *Imperator* (ait) *vſque adeo mente, rationiſque viribus conſtabat, vt vſque ad vltimam ſenectutem pro conſueto more orationes conſcriberet, ſolitos cū amicis congreſſus faceret, et dignas homine Chriſtiano diſciplinas auditoribus ſuppeditaret. Aſſiduè etiam leges ferebat, aliquando de rebus ciuilibus, aliquando de bellicis: omnia verò, quæ ad vitam degendam eſſent neceſſaria, mente, et intelligentia comprehendebat. Iam illud dignum ſanè ſempiterna memoria eſt, quod cum eius extremus propè dies vitæ adeſſet, recitabat funebrem quandam orationem eo ipſo ferè loco, quo dicere conſueuerat. In qua etiam multa diſputabat perpetua oratione de animorum immortalitate, deque his, qui vitā piè, ſanctèque egiſſent, et de prēmys, quę bonis, et gratis, acceptiſque Deo hominibus apud ipſum Deum repoſita eſſent: ad hæc etiam, quem finem habituri eſſent, qui contrariam partem ſequerentur, copioſa, et longa oratione demonſtrabat impiorum euerſionem, et interitum præſentium auribus obiter inculcans. Hæc ille, cum conſtanter, et grauiter conteſtaretur, etc. viſus eſt genere hoc ſermonis viam ſuis paulò ad meliorem vitam mollem, atque æquabilem præſtituere.* Hæc ille in Conſtantini laudem.

Socrates in Conſtantino.

Cōſtantinus pro Catholica propaganda fide ſollicitus pœnitentia expiatus diem obit.

Euſeb. lib. 1. cap. Vit. Conſtantini.

Bar. an. 337. num. 2.

Suū pijs operibus obitum præuenit.

Euſeb. vbi ſupra lib. 4 c. 55.

Digna ipſius elogia ab Euſebio deſcripta.

Bar. vbi ſup. num. 5.

Dum ſupremus ipſi inſtaret vitæ dies, funebrē ac ſi mortis ſuæ præco, orationem recitat.

De animæ immortalitate, & de futura bonorum mercede diſputat

9. At quàm ambitioſè, quàm præferuidè Vir ſibi benè conſcius ad Superos, æternaque Cœli prēmia, cum ſupremo iam morbo conflictatus anhelaret, illud ſatis indicat, quod terrenis cunctis ſe promptè, libenterque abdicans, ac de impendente ſibi fato ſermonem vltrò intexens, feſtinus ad Deum currens, ſuis lachrymas, à quibus recedebat, conſultò inhiberet; hęc enim de eius obitu Euſebius: *Cum Centuriones* (inquit) *et Duces militares caſum ſuum deplorarent, quod deinceps ſe orbos fore lugubri voce teſtarentur, longioremque ei vitam optarent, etiam his reſpondit: ſe nunc veram vitam adeptum eſſe, ſeque ipſum ſolum intelligere, cuius felicitatis particeps factus ſit: ac propterea feſtinare, nec migrationem ad Deum ſuū procraſtinari. Deindè quæ videbantur extrema, quaſi voluntate ſua diſponebat: ac Romanos, qui Re-*

Euſeb in vita Conſtantini cap 40, 61. 64

Suis lacrymas prohibens, lætuſq; morti occurrens, ſe ipſo fortior videbatur.

giam Ciuitatem incolebant annuis penſionibus honorificè donabat, liberis verò ſuit Regni hæreditatem tanquam patrimonium relinquebat: cæteraque omnia, quæ ei videbantur expreſsè, diſertiſque verbis deſcribebat. Hæc ſingillatim omnia geſta, et cõſummata ſunt maxima illa celebritate veneranda, et ſacra Pentecoſtes, etc. Huius celebritatis extremo die (quam ſi quis omnium celebritatum Principem, et maximã vocet, haud aberrauerit) omnia iſta conſequutus Imperator, ipſo meridie ad Deum ſuum aſſumptus eſt, partem ſuę mortalem mortalibus cognatam relinquens humi, ſed animi partem intelligentem, et Diuinam Deo coniungens ſuo. Hic Conſtantini extremus vitæ dies fuit. Hæc ille de recolendo Principis ad æternitatem properantis exitu. Teſtamentum verò, in quo ſupremam ille voluntatem ſuam conteſtatus eſt, de reſtituendo Alexandrinæ Eccleſiæ Athanaſio ſcripſit, vt apud Baronium videre eſt. Nec Conſtantinus inſuper adducendus in crimen videtur, quod Euſebianis, Arianiſq; fauerit. Euſebius quippè Nicomedienſis cum ſe minimè proderet, ſed ſuos ad omnem perfectioris vitæ normam ex induſtria mores, actuſque vitæ ad decipiendum Imperatorem effingẽdo componeret, ingens eunctis in rebus ſanctimoniæ documentum præſeferens, haud ſe vnquã Arianum prodidit, quod & cæteri Euſebiani per dolos Principis gratiam, & ſub pietatis pallio aucupantes, præſtitere. Quod adeò verùm eſt, vt Euſebiani, ac cæteri omnes, Arianæ quantumuis perfidiæ in primis ſtudioſi, qui licet Arium intus, & in cute geſtarent, viuo tamen Conſtantino, Catholicos ſe in Imperatoris gratiã ſuperinducta pietatis larua exhibuerint; quin & ipſemet doli artifex Arius id ſuo primum animi detrimento, præſtitoque ad id iuramento affirmare non deſtitit, his planè infelix, ac perfidus prauis ad fallendum Principis animum artibus, doliſque ex condicto vſus.

Feſtiuo Pẽtecoſtes die Cõſtantinus cunctis diſpoſitis è vita abit.

Bar. vbi ſup. num. 8.

Quę teſtamento moriẽs ante ſtatuerit.

Euſebius Nicomedienſis Arianus, & cæteri ſub larua pietatis Catholicos fallere conſueuere.

10. At Conſtantini funus, eiuſque Regiam planè pompam, Euſebio narrãte, ſi quis noſſe cupit Baronium conſulat. Porrò qui viuendi finem in terris iam fecerat, Cœlo feliciter inſertus viuere incæpit. Apud Beatos quippè Chriſti Apoſtolos tumulo receptus, animam ad Superos ibidem cùm Chriſto æternũ regnaturus tranſmiſit; hæc enim de eius obitu, ac funere idem Euſebius prę alijs tradit: *Hoc igitur* (inquit) *loco, excelſo ſolio iacens Beatus Princeps glorioſe prædicanit, etc.* Quæ idem Scriptor proſequitur. Exculptis igitur appoſitèq; in rem præſentem numiſmatibus felix, fauſtuſque Principis terque quaterque Beati è vita exitus, his vti iam Cœlo recepti, aptiſque, Euſebio teſte, notis conſignari meruit, vt apud Baronium typis exculpti ipſimet Regiorum Numiſmatũ icones teſtantur. Feliciſſimus itaque Imperatoris obitus anteactæ totius vitæ periodum, ad viuum ob oculos repręſentando quàm piè, ac laudabiliter Chriſtũ hic vnus præ cunctis Principibus coluerit, & quàm conſtans tum fidei, tum Eccleſiæ propugnator extiterit, vel moriẽs ſat clara poſteris monumenta reliquit, vt idem Euſebius ſic proſequitur: *Hæc* (ait) *exempla cum omnium mortalium Deus in ſolo Conſtantino qui ex omnibus Chriſtianis maximè tandem aliquando Chriſtianus declaratus eſt, noſtris oculis proponeret, nimirum oſtendere voluit, quantum inter eos interſit, qui ipſum, Chriſtumque ſuum colere vellent, quique contrariam ſectam ſequerentur, ideſt qui Eccleſiæ eius bellum inferentes, ipſum ſibi hoſtem, et inimicum redderent, cuiuſque vitæ exitus manifeſtũ argumentum præberet ſuæ cum Deo inimicitiæ; quemadmodum Conſtantini extremus dies, quanta pietate Deum coluiſſet, apertè demonſtrabat.* Hæc ille. Atquì Conſtantinopoli in Baſilicæ Apoſtolorum atrio Princeps digniſſimus à Conſtantio filio tumulatus eſt, cuiuş rei Chryſoſtomus item his planè verbis fidem facit: *Hìc quoque* (*Conſtantinopoli nempè*) *Conſtantinum Magnum filius ita demum ingenti honore ſe affecturum exiſtimauit, ſi eum in Piſcatoris veſtibulo conderet: quodque Imperatoribus ſunt in aulis ianitores, hoc in ſepulchro Piſcatoris ſunt Imperatores, etc. hi enim prçlarè ſecum agi putarunt, ſi veſtibuli ianua ipſis aſſignetur.*

Cõſtantinus terris viuere deſinit, & Cęlo viuere incipit

Bar. vbi ſup n. 11. 12. 13.

Euſ. vbi ſup

Funus ipſius digniſsimè celebratur.

Bar. vbi ſup. n. 18.

Euſeb. in vit. Conſtant. lib. 4. c. 74.

Digna laudum præconia Euſebij ſtylo poſt Conſtantini mortem decantata.

Chryſoſt. hom. 26. in epiſt. 2. ad Chorin.

Conſtantinopoli in Baſilicæ Apoſtolorum atrio corpus ipſius à Conſtantio tumulatur.

11. Quo autem potiſsimum luctu, & quo animi mœrore, ac ſenſu vetus Roma Conſtantini obitũ ſit proſequuta, ſat illis Euſebius verbis viſus eſt oſtendiſſe, cùm ait: *Vt verò* (inquit) *Imperatorem*

torem

Digitized by Google

Euſeb. in Cõſtantini vita vbi ſup.

torem vita functum eſſe, Senatus, Populuſque Romanus, ac tota Imperatoria Ciuitas accepiſſet, etc. Reliqua verò apud Baronium lector conſulat. Chriſtianiſsimi demum Principis tumulo iſthęc laudum ipſius monimenta Victor meritò inſcribit: *Commodiſsimus* (ait) *rebus multis fuit, calumnias ſedare, legibus ſinceriſsimis nutrire artes bonas, præcipuè ſtudia literarũ: legere ipſe, ſcribere, meditari, audire legationes, et querimonias Prouinciarum.* Cui Eutropius iſthęc ſubtexit: *Ciuilibus artibus, et liberalibus ſtudijs deditus erat, affectator iuſtitia, et amoris, quę omnino ſibi, et liberalitate, et docilitate quæſiuit.* Quibus in rem præſentem narratis, vt nihil Conſtantini laudibus deſit, hæc quoque, coronidis inſtar, perpetui monimenta decoris, digno ipſius Auguſtini ſtylo inſcribimus: *Bonus* (inquit) *Deus ne homines, qui eum crederent propter æternam vitam colendum, has ſublimitates, et Regna terrena exiſtimarent poſſe neminem conſequi, niſi Dæmonibus ſupplicarent, quòd hi ſpiritus in talibus multùm valerent, Conſtantinum Imperatorem, non ſupplicantem Dæmonibus, ſed ipſum verum Deum colentem, tantis terrenis impleuit muneribus, quanta optare nullus auderet, etc.* Et poſt multa: *Diù imperauit: Vniuerſum Orbem Romanum vnus Auguſtus tenuit, et defendit: in adminiſtrandis, & gerendis bellis victorioſiſſimus fuit in tyrannis opprimendis per omnia proſperatus eſt: grandæuus ægritudine, et ſenectute defunctus eſt, etc.* Immortales itaque Conſtantino laudes, & omnimodam denique tum terris, tũ Cœlo pariter Religio, pietas, ac pœnitentia à Deo ſibi coronam promeruit. Et de his hactenus.

Victor in Cõſtantino.

Sepulchralis Conſtantino titulus à Victore inſculptus.

Eutrop. lib. 10.

Auguſt. lib. 5. de Ciuit. Dei c. 25.

Conſtãtinus Magnus Auguſtinum laudatorem ſortitus.

12. Romanorum autem Principi adeò feliciter decedenti Arintheus vir domi, foriſque clarus, haud incongruè iungendus eſt, qui anno Chriſti 372. ſub Valentiniano, & Valente Principibus vnà cum Modeſto Conſulatum geſſit, & & Sacro Chriſti baptiſmate expiatus felici demum exitu vitam concluſit. Hic vnus præ cœteris valdè pius, ac de Catholica Eccleſia optimè meritus, cùm ipſa ſuadente vxore Chriſto nomen dediſſet, ſalutari ſub vitæ finem ablutus Fonte, præclara tũ viuens, tum moriens, pietatis monimenta reliquit, ac tandem non abſque ingenti ſpe ſalutis deceſſit; de quo iſthæc Baſilius tradit: *Deceſsit* (inquit) *moriens ſplendidè, nec ſenectute decrepitus, nec aliqua parte celebritatis ſuę diminutionem paſſus; ſed magnus adhuc in præſenti hac vita, & magnus in futura, nec ex pręſenti ſplendore damni quidquam in futura, ac ſperata gloria expertus; propterea quod in ipſo vitæ exitu cunctam maculam lauacro regenerationis accepto purgauit, cuius rei cum illi conciliatrix, & operatrix fueris, maximam ex ea conſolationem cape, &c.* Hęc ſanè de Viro conſulari, & tum nomine, tum proſapia, ac virtute in primis conſpicuo, Baſilius in conſolatoria, quam ad vxorem ſcripſit epiſtola, vbi dignum Viro meritiſſimo eiuſque pietati teſtimonium exhibens monumentum omni ære perennius, ac quouis ſepulchrali lapide illuſtrius, ſuo quidem ſtylo viſus eſt benemerenti ſtatuiſſe, dum eum apprimè Catholicæ ſtudioſum Eccleſiæ, ac defenſorem appellans omni apud poſteros laude cumulatiſsimum exhibet.

Bar. an. 372. n. 1.

Arintheus domi, foriſq; clarus ſub Valentiniano, & Valente Cõſul, ſacro Chriſti baptiſmate culpas expiat, & vitæ finem illuſtrat.

Baſil. epiſt. 5[illegible] in addit.

Magnus in præſenti vita & magnus pariter in futura.

Baſilii ore maximè laudatus.

13. Sed vt quæ Baſilius in pręmemoratis ad ipſius vxorẽ literis de Arinthei laudibus ingerit hìc excipiamus. *Me* (ait) *pręcipua quadam triſtitia repleuit, recogitantem, quo me vir ille ſit honore proſequutus, tum quæ ſit Eccleſijs cõmuniter adempta gubernatio.* Quibus ſanè Baſilij verbis innuitur, Arianis videlicet quibuſdam pulſis, Catholicos ipſius opere eiſdem in publico munere ſuffectos. Nec his Baſilius contentus, plura de eodem infra ſubtexens eius laudum præconia, dignamque eunctis ad viuum celeberrimi hominis imaginem, dignè ob oculos exhibet contemplandam, dũ ait: *Erat quidem ille honeſtus, magnus, celebris, & animi virtutem robore corporis adęquabat, quod et ipſe fateor, et vtroque nomine excellebat: attamen homo erat, et mortuus eſt, ſicut Adam, ſicut Abel, ſicut Noe, ſicut Abraham, ſicut Moyſes, & ſi quẽ alium eiuſdem naturæ conſortem nominaueris.* Hæc Baſilius; quibus certè quid laudabilius, quid inter laudandum illuſtrius, & admirandum magis à Sanctiſſimo Præſule, egregio ipſius virtutum præcone; eius recolendo memoriam dici potuit. Sed nec militaris quidem rei lauream in pręlaudato homine deſi-

Baſil. epiſt. 5[illegible] in addit.

Merita ipſius dignè ab ipſo commemorantur.

Baſilius vbi ſupra.

Quæ laudabiliter viuens præſtitit ſummatim collecta.

derari contigit, dum Perſas inuadentes Armenos armatorũ exercitu ab eo cohibitos tradit, de quo Baſilius iſthæc: *Hac (inquit) clade latè diffuſa Armenia omnis perijſſet, ni propugnatoris Arinthei aduentu territi Perſæ, eam incuſare denuò diſtuliſſent.* Hæc ille, quibus nos Viro digniſsimo, & benè de Eccleſia merito, ac vita tandem functo his verbis parentaſſe voluimus.

Baſilius vbi ſu. 10.

Militaris quoque diſciplinæ gloria hominem apprimè cõmendat.

Bar. an. 382 n. 42.

Albinus primum Ethnicus, & gentilitię ſuperſtitionis Põtif. x. pontra inſignis inter Chriſtianos.

14. Præmemoratis verò hactenus alter nunc, Chriſti magis fide, ac baptiſmi gloria, quam ipſa clarus purpura, Albinus videlicet primùm Ethnicus, ac Gentilitiæ ſuperſtitionis Princeps ſimul, & Pontifex, adeoqœ infenſus Chriſti, & Chriſtianæ Religionis iam pridem hoſtis accedit; qui cùm Lætani filiam Toxotio Paulæ filio matrimonio iunxiſſet, pia eorundem conſuetudine ad bonam denique frugem traductus, tota Vrbe præ rei nouitate ſtupente ex Ethnico repentè Chriſtianus euaſit, vt his Hieronymus verbis meminit: *Quis (inquit) hoc crederet, vt Albini Pontificis neptis de promiſsione Martyris naſceretur? vt præſente, et gaudente Auo, paruulæ adhuc lingua balbutiens Chriſti Alleluia reſonaret? vt Virginem Chriſti in ſuo gremio nutriret ſenex? & benè, feliciterque expectauimus. Sancta, et fidelis domus virum ſanctificat infidelem. Iam candidatus eſt fidei, quem filiorum, nepotum credens turba circumdat. Ego puto etiam, ipſum Iouem ſi habuiſſet talem cognationẽ, potuiſſe in Chriſtum credere.* Hæc ille. Et mira quidem inopina, & quæ præter expectationem contigit, Ethnici hominis iam ſenis, & ad vitæ occaſum è ſuperſtitionibus properantis cõuerſio ad Chriſtum, piarum profectò fœminarum tum exemplo, tum familiari conſortio tribuenda eſt: *Et grande ſanè* (vt refert Baronius) *miraculum potuiſſe ſenem renaſci denuò, ac Idolorum Pontificem in extrema fidelium Claſſe profiteri, et incipere diſcere Religionis elementa, qui apud ſuos ſacrorum agebat Antiſtitem, et decrepitum ſenem à nepte infantula balbutiente deprumptum reddere Alleluia, quam ipſa mater Leta, ſanctiſsima fœmina cupida deſpondere Virginem Chriſto, ab eodem S. Hieronymo petijt, et accepit de inſtitutione eiuſdem filiæ epiſtolam parœneticam, qua ipſa quantum profeceris, illud modò ſatis ſit indicaſſe, eandem ætate auctam ad Auiam Paulã Hierſolymam adnauigaſſe, ibique cũ S. Euſtochio in Sancta Deo dicata Virginitate conſenuiſſe.* Hæc ille, quibus Albinum à nobili, ac virtutibus exculta proſapia, à qua originario velut è fonte Chriſti fidem hauſit, immenſis efferre præconijs non deſinit.

Hieronymus epiſt. 7.

Cui Albini cõuerſio ad Chriſti fidẽ ſit adſc. bẽda ex Hieronymo.

Baronius vbi ſup. n. 42.

Miraculum grande ſenem, & Ethnicum hominem ſub vitæ finem Chriſto renaſci.

15. Atquì Vir tantus, & qui Gentilitiæ quondam ſuperſtitionis Pontificem agebat, Præfecturam quoque Vrbis ſub Theodoſio Imperatore dignè, ac laudabiliter geſslt, ad quem illud Valentiniani Theodoſij, & Arcadij Imperatorum contra maleficos reſcriptum his planè verbis legitur: *Imperatores Valentinianus, Theodoſius, et Arcadius AAA. Albino P. V. Quicunque maleficiorum labe pollutum audierit, deprehenderit, occupauerit, illicò ad publicum protrahat, et iudiciorum oculis communis hoſtem ſalutis oſtendat. Quod ſi quiſquam ex agitatoribus, ſiue ex quolibet alio genere hominum contra hoc interdictum venire tentauerit, aut clandeſtinis ſupplicijs etiam manifeſtũ reum maleficę artis ſupreſſerit: vltimum ſupplicium non euadat geminę ſuſpicioni obnoxius; quod autem publicum reum, ne facinoris ſocios publicaret, ſeueritati legum et debitæ ſubtraxerit quæſtioni; aut propriũ fortaſſis inimicum ſub huius vindictæ nomine ſupplicio atrociore confecerit. Datum 17. Kal. Septembris Romæ, Timaſio, et Promoto Conſulibus.* Congruè autem Albino, qui ſuperſtitionis olim impiæ Pontificem, non abſque laudibus geſſit, & pro inanium cultu Deorũ ſic ſtrenuè contendit, à Chriſtianis ſubindę Principibus, dum Vrbis Præfecturam præſeferret, contra maleficos vindicandi prouincia demandata eſt; vt Chriſtianus videlicet iam effectus pro Chriſto, & Religione aduerſus impios, ac maleficos iuſtæ gladium vltionis exereret.

Bar. an. 389. num. 61.

Albinus nedum gentilium Pontifex, ſed & ſub Theodoſio Imperatore Vrbis Præfectus.

F. l. 1. de maleſic. & Theodoſ. [illegible]

Cõgruè Albino Vrbis Prefecto cõtra maleficos ab Imperatore animaduertende cura iniungitur, vt æquè pro Chriſto, ac eius Religione zelũ exerceat.

16. Clariſsimum denique Virum, qui iam ſenio confectus, Deo aſpirante, ad Chriſti fidem peruenit, dum bonis ſubindè operibus intendit, feliciter diem clauſiſſe nemo eſt, qui ambigat; adeò vt qui zelum præ cæteris pro retinenda Gentilium impietate, ac propaganda primum prẹſetulit, parem quoque ipſemet pro tuendo ipſius Chriſti, ac amplificandæ

Pari ergà Chriſti Religionē, ac pridemerga inanes Deos coniugiſ ul tum zelo ſuſpiciendus fuerat.

ficandæ Religionis cultu (vti credere par eſt) exhibuerit, quo illud Apoſtoli ſic adimpleretur: *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſeruire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete ſeruire iuſtitiæ, etc. Sancta quippè* (vt Hieronymus optimè iuxta Apoſtoli verbum conijcit) *Sancta* (inquam) *et fidelis domus virum ſanctificat infidelem*. Albinus igitur, ne dum tam nobili agnatorum permotus exemplo, ac Dei præuentus gratia, in Chriſtum credēs, Baptiſmo initiatus eſt, ſed & pœnitentiæ inſuper addictus operibus ſalutem animæ lucratus eſt.

Apoſt.
Hieron. ep. 7.

Albinus ne dum baptiſmo iam ſenex initiatus, ſed & pœnitentiæ ſummoperè addictus.

17. Quoniam verò *niſi quis renatus fuerit* (inquit Chriſtus) *ex aqua, et Spiritu Sancto, non poteſt introire in Regnum Dei*; nonniſi per Diuinum ſalutaris Baptiſmi Fontem aditus homini ad vitam patet. Quapropter baptiſmalis aquæ, vel ſub extremam vitę periodum virtute ſaluari hominē, & nōniſi magno ipſius Dei munere, ac ſingularis beneficij prerogatiua contingit, vt Auguſtinus de ſuo olim amico, ac ſodali ſtudiorum charisſimo baptiſmi aquis initiato, & ſic Dei Regnum feliciter intrante his planè verbis tradit: *In illis* (inquit) *annis, quo primùm tempore in Municipio, quo natus ſum, docere cęperam, comparaueram amicum ſocietate ſtudiorum nimis charum, coęuum mihi, et conſlorentem flore adoleſcentiæ, mecum puer creuerat, et pariter in ſcholam ieramus, pariterque luſeramus: ſed nondum ſic erat amicus; quanquam nec tunc quidem, ſicuti eſt vera amicitia, quia non eſt vera, niſi cum eam tu agglutinas inter inhærentes tibi charitate diffuſa in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis; ſed tamen dulcis erat, et nimis cocta feruore parilium ſtudiorum. Nam à fide vera, quam etſi germanitus, et penitus adoleſcens tenebat, deflexerā eum in ſuperſtitioſas fabellas, et pernicioſas, propter quas plangebat me Mater: mecum iam errabat in animo homo ille, et non poterat anima mea ſine illo. Et ecce tu imminens dorſo fugitiuorum tuorum Deus vltionum, et fons miſericordiarum, ſimulque conuertens nos ad te miris modis, ecce abſtuliſti hominem de hac vita, cum expleuiſſet annū in amicitia mea, ſuauis mihi ſuper omnes ſuauitates vitæ meæ. Quis laudes tuas enumerat, vnus in ſe vno quas expertus eſt. Quid tunc feciſti Deus meus, et quàm inueſtigabilis abyſſus iudiciorum tuorum? cū enim laboraret ille febribus, iacuit diù ſine ſenſu in ſudore lethali. Et cum deſperaretur, baptizatus eſt neſciens, me non curante, et præſumente id retinere potius animam eius, quod à me non acceperat, non quod in neſcientis corpore fiebat. Longè autem aliter erat. Nam recreatus eſt, et ſaluus factus; ſtatimque vt primùm cum eo loqui potui (potui autem mox, vt ille potuit, quoniā non diſcedebam, et nimis pendebamus ex inuicem) tentaui apud illum irridere, tanquam et illo irriſuro mecum baptiſmum, quem acceperat, mente, atque ſenſu abſentiſſimus, ſed tamen iam ſe accepiſſe didicerat. At ille ita me exhorruit, vt inimicū admonuit admirabili, et repentina libertate, vt ſi amicus eſſe vellem, talia ſibi dicere deſinerem. Ego autem ſtupefactus, atque turbatus, diſtuli omnes motus meos, vt conualeſcens prius, eſſetq; idoneus viribus valetudinis, cum quo agere poſſem, quod vellem, ſed ille abreptus demētiæ meæ, vt apud te ſeruaret cōſolationi meæ poſt paucos dies me abſente repetitur febribus, et defungitur. Quo dolore contenebratum eſt cor meū, et quicquid aſpiciebam, mors erat, et erat mihi patria ſupplicium, et paterna domus mira infelicitas, etc. Solus fletus erat dulcis mihi, et ſucceſſerat amico in delicijs animi mei*. Sic planè Auguſtinus amici, quem vnicè diligebat, amariſſimè interitum fleuit, cui magis profectò ob vitam, quā per Diuinum Chriſti baptiſma lucratus alter fuerat, gaudendum, gratulandumque amplius fuerat, & ab amico riſu potius, quàm lachrymis demortuo parentandum.

Bar. an. 388. num. 71.

In Cœlum nonniſi per ſalutares baptiſmi aquas aditus, & ad perennem vitam tranſitus.

Auguſt. confeſſ. lib. 4. cap. 4.

Auguſtini ſodalis, & amicus ſub vitæ finem baptiſmo initiatur.

Quam impensè ipſum Auguſtinus dilexerit.

Adoleſcens graue morbo correptus ferè ſine ſenſu in lectulo iacens, & iam à Medicis deſperatus neſciens baptizatur.

Baptiſmum ſibi exhibitum ſic ratū habuit, vt irridētem ſibi Auguſtinum, velut hoſtem haberet, non vti amicū.

Haud multo poſt baptiſmum infirmus moritur. & Auguſtinus defunctum luget.

18. Quod quidem & Martiali Viro olim Ethnico diuinitus contigit, qui dū inſano ſuperſtitionum errore detentus, in ipſiſmet tenebris palpans, longiùs à ſalutis via aberrar, ac fruſtrà periculi admonetur, Beatiſſ. Mart. Stephani meritis æternæ deſuper lucis, ac vitæ donū accepit. Enimverò cum eius gener ad ſacrā ipſius B. Chriſti Mart. ædem ſe conferens flores indè tota animi deuotione ablatos, fiducialiter homini admonuiſſet, is repentè profundiori velut è ſomno euigilans, Baptiſmali fonte ſe ab Epiſcopo ablui popoſcit. At quod maius eſt, ſtatim atque Baptiſmo de more initiatus

Bar. an. 416. num. 16.

Martialis vir ethnicus floribus B. Stephani Protomartyris reliquiarum tactu, ſacro baptiſmo protinus ablui ab Epiſcopo poſcit.

ciatus

Digitized by Google

tiatus eſt, vt cuius meritis Baptiſmi gratiam, ac fidei donum accepiſſet, palàm cunctis fieret, cum ipſe diſſolui cuperet, & eſſe cum Chriſto, ipſamet nouiſſima Beati Stephani Protomartyris verba in ore iugiter habuit: *Chriſte accipe ſpiritū meum*, quæ & repetens nouiſſimè his planè demùm verbis Beatiſſimi Leuitæ ſpiritum ęmulatus, ipſum Deo, quem acceperat Deo iam expiatus vitæ ſpiritum reddidit. Sed Auguſtinus hìc conſulendus, qui inter cœtera, quæ B. ipſius Leuitæ meritis contigere portenta, iſthæc in libris, quos de Ciuitate Dei conſcripſit his verbis narrat:

Prothomartyris verba repetens, ac dicens: *Chriſte accipe ſpiritum meū*, animam efflat.

Auguſt. lib. de Ciu. Dei.

Auguſt. lib. 6 de diuerſis ſer. 32. & 33

19. *Fuit ibi Vir* (inquit) *in ordine ſuo primarius nomine Martialis, ęuo iam grauis, et multùm à Religione abhorrens Chriſtiana. Habebat ſanè fidelem filium, et generum eodem anno baptizatum, qui cū eum ægrotantem multis, et magnis precibus et lacrymis rogarent, vt Chriſtianus fieret: prorſus abnuit, eoſque à ſe turbida indignatione ſubmouit. Viſum eſt genero eius, vt iret ad memoriam S. Stephani, vt illic pro eo, quantum poſſet, oraret, vt Deus illi donaret mentem bonam, qua credere non differret in Chriſtum. Fecit hoc ingenti gemitu, & fletu, & ſinceriter ardenti pietatis affectu. Deindè abſcedens, aliquid de Altari florum, quod occurrit, tulit, eique, cum iam nox eſſet ad caput poſuit. Tunc dormitum eſt: Et ecce ante diluculum clamat, vt ad Epiſcopum curreretur, qui mecū fortè tunc erat apud Hipponem. Cum ergo audiſſet eum abſentem venire, Presbyteros poſtulauit. Venerunt, et ſtatim ſe credere dixit. Admirantibus, atque gaudentibus omnibus, baptizatus eſt. Hìc quandiù vixit, in ore habebat: Chriſte ſuſcipe ſpiritū meum; Cum hęc verba Beatiſſimi Stephani, quandò lapidatus eſt à Iudæis, vltima fuiſſe neſciret, quæ huic quoque vltima fuerunt; nam non multò poſt etiam ipſe defunctus eſt.* Hæc Auguſtinus. Quis autem ſupernum iſtud B. Protomartyris Stephani patrocinio, diuinæ fidei lumē, ac beatæ ſpei, atq; ſalutis initia homini præter ſpem affulſiſſe addubitet, cui neſcienti ipſamet, quæ Protomartyr in ſupremo agone viriliter decertans, in ore habuit, ſic verba inhæſere, vt & ipſe eadem pariter iam iam moriturus deuotè repetens, quam electus pugil amoris, & piæ charitatis legem è Cœlo inter ſaxorum procellas diuinitus hauſit, ore ſe ipſum Deo commendans eructaret.

Rogatus pridem infirmus à filio, & genero, vt Chriſtianus fieret vtrumq; rigidè à ſe ſepulit.

Floribus ſacris ipſius capiti admotis, mox Epiſcopum, & Sacerdotes pro impertiēdo ſibi baptiſmate compellat.

Actuum Apoſt. cap. 7.

Suprema B. Stephani verba repetens ſuauiter moritur.

20. Idem ferè Iudæus olim, ac inter cœteros pręcipuus, mirabili Dei virtute, ac B. Sèrgij item Martyris ope expertus eſt, qui à flammis, quibus legū vi, ac cenſura fuit addictus, liber proindè ab ignibus ad ſalutares Baptiſmi aquas profugiens, ſuum mirificè Chriſto nomen dedit, diuiniſque myſterijs initiatus, eùm filios item Chriſto aggregaſſet, totum ſe Martyris obſequio dicauit, ac ſancto itidem fine, pœnitentiæ operibus inſiſtens, vitam cum Chriſto feliciter diues abſoluit, de quo iſthæc Nicephorus: *Archiſynagogus* (inquit) *inter Iudęos quidam cum pueris duobus in tumultu concitato; perindè atque ipſe auctor fuiſſet, correptus, et à Viro conſulari cruciatus eſt. Is autem inter tormenta varia illud tantùm vociferatus eſt: O Deus S. Sergi adiuua me.* Ita planè cum apud Chriſtianos mirus erga B. Sergium deuotionis cultus tunc vigeret, & ad eius ſepulchrum pius apud Chriſtianos peregrinandi, ipſumque inuocandi mos foret; Iudęus quoque pro ſe ipſum vehementiùs exorat, vt ſic auctor proſequitur: *Addebat* (ait) *hæc verba: S. Sergi, tu noſti. Iudices porrò fingere, ac ſimulare hæc Hebræum putantes, ad ignem, vt viuus combureretur, condemnarunt. Et ecce in medio flammæ equites duo, candidis induti ſtolis apparentes, horis multis intactum conſeruauerunt. Et multitudo in flammam inſiliens, hominem indè eripuit. Qui deindè baptizatus Sergius nominatus eſt. Atque ille non minùs mente quoque illuminatus, ſubſtantia ſua, quam habuit, vendita, in Pyræ eius loco ampliſſimum Sergio Martyri Templum conſtruxit, vbi capite raſo reliquam iuxta Dei beneplacitum vitam exegit. Idem duo eius effecere pueri, nominibus ſuis in Sergij, & Bacchi nomina mutatis.* Sic ingenti planè Iudæus portento præpotentem Dei virtutem B. Sergij opem implorādo edoctus, ac mox optatam è Cœlo animæ curam expertus, totum ſe pijs deuouendo operibus, beatū denique vitæ finem accepit.

Baron. ann. 471. n. 33.

Iudæus B. Sergij martyris ope ab igne liberatus, baptiſmi aquis abluitur, ac feliciter vitā concludit.

Nicephorus lib. 15. c. 27.

Miro erga B. Sergium mart. cultu Iudæus permotus ipsū pro ſe inter cruciatus precatur.

Nicephorus vbi ſupra.

Baptizatus Sergius appellari vult

Templum Martyri ſuis ſumptibus ædificat, ibique eius ſe dicat obſequio.

21. Atquì nuper à nobis aſſertis pro Baptiſmo teſtatiſſimus alter, ac omni pariter dignus fide teſtis accedat Vo-

Iuſia-

Baronius an. 434. n. 8.

luſianus, vir generis nobilitate, ac eruditione præcellens frater Albinæ, quæ Melaniæ iunioris Mater fuit; Hic gentilitijs erroribus apprimè deditus, cum nec conſcriptis ad ipſum ab Auguſtino epiſtolis, vt Catholicæ religionis veritati acquieſcens Chriſto nomẽ daret, ſuaderi nõ poſſet, ſed cũcta incaſſum fierẽt ſuis miſer adhuc erroribus pertinaciſſimè inhærebat. Quippe qui cum Apollonio, & Apuleio Magicarum ſuperſtitionum magiſtris, ac profeſſoribus arctiſſimo amicitiæ vinculo tenebatur. Demum ad Eudociam Auguſtam Conſtantinopolim legatus directus, & iam ipſius Vrbis Romæ Præfectus deſignatus, dum graui morbo corripitur, Melaniam iuniorem neptem ab Hieroſolymis ad ſe accerſiri voluit, à qua poſtmodum ad Chriſti mirabiliter fidem traductus, ac ſalutari initiatus baptiſmo, tutus è vita pœnitentium in morẽ deceſſit. Sed rem ex Melaniæ actis apud Metaphraſtem repetere operæ pretium eſt his planè verbis: *Redduntur* (inquit) *Melaniæ literæ ab eius patruo Voluſiano, qui illo quidem tempore creatus erat Præfectus Romanæ Ciuitatis, miſſus verò erat legatus Byzantium ad Eudociam Imperatricem. Hoc autem ſignificabat epiſtola, quod iamdudum illam videre deſideraret. Illa verò cupiebat, & ipſa quoque videre patruum, & ei perſuadere, vt à Gentilium deſiſteret opinione. Dubia autem animi, nequid imprudens faceret præter id, quod Deo videbatur, cum aliquibus alijs Monachis rem communicaſſet: permitterent autem illi, vt poſſet proficiſci: egreditur Hieroſolymis ipſa beata Melania, Conſtantinopolim verſus arripiens iter, &c.* At vbi beata fœmina Byzantium tandem peruenit, nil ſiquidem curæ magis habuit, quàm ęgrotantem ad ſacri rite ſuſcipienda ſacramenta baptiſmatis, patruum exhortari. Sed quid ſuis tandẽ apud ipſum in ſuo adhuc errore animo perſiſtentẽ tum dictis, tum factis, & verbo pariter, ac opere, exempliſq; ad pœnitentiam amplexandam ſuadendo profecerit, ſic in ſupradictis actis traditur.

Voluſianus vir genere, & eruditione clarus fruſtrà, vt Chriſtianus fieret, ſuadetur.

Apollonio & Apuleio maghis inhærens.

Metaphraſtes di Ianuary.

Surius to. 1.

Conſtantinopolim legatus ad Auguſtam directus, & Vrbis præfectus deſignatus, morbo præuentus Melaniam neptem acceſſit a quo ad Chriſtum traducitur.

Melania patruum videre, & ad Chriſtum conuertere cupit.

Metraph. vbi ſupra.

22. *Inuenit Auum ſuum quoque Voluſianum graui morbo oppreſſum, qui eius habitum admirans, formaquè, & veſtitus incredibili ex inopinata ſtupefactus mutatione (extenuatus enim admodum erat vultus eius exercitatione) magna voce exclamauit: O qualem ex quali te video Melania chariſſima? Illa verò ex eius ſermone ſumpta occaſione: A me quoque (inquit) diſce ò beate patrue, & accipe iudicium futurorum bonorum; nam nec ego tantam deſpicatui gloriam habuiſſem, nec pecuniam, nec abieciſſem curam ipſius corporis niſi perſuaſum haberem, me his propediem longè maiora accepturam. Non autem per ſe ſolam, ſed per multos quoque alios in eius mentem ſenſim irrepebat beata Melania, & eius falſam religionem ſtudebat labefactare; ſicut etiam per ſapientiſſimum Proculum, cuius fidei tunc erat creditus ſacer clauus Eccleſię Conſtantinopolitanę. Qui cum ad eum veniſſet, & ſuaſu beatæ Melaniæ eum ad pietatem dirigeret: is dicitur illam adeò eſſe admiratus, vt etiam dixerit poſt cognitam veritatem, quòd ſi Roma tres haberet tales, nec illic quidem nomen vnquam audiretur Gentilium. Sed hęc quidem poſteà:* Quo autem pia mulier lucrandi zelo patrui teneretur, his infrà verbis auctor teſtatur: *Poſtquam* (inquit) *Voluſianus ſenſit, Melaniam velle Imperatorem quoque ad id incitare, veritus protinus, ne violentus, & non voluntarius putaretur eſſe baptiſmus, & quam ex eo eſſet conſecuturus, ipſe mercede priuaretur, eam à cæpto prohibuit. Et is quidem (vt dicemus paulò poſt) rem à ſe impleuit, & abiurata Gentilium opinione, traductus eſt ad Chriſtum.* At pia mulier eo patrui ſalutem ſtudio animi quæſiuit, vt nil antiquius habuerit, quàm ipſum baptiſmalibus expiatum aquis denuò natum Chriſto videre; ſic enim ſcriptor ipſius hiſtoriã proſequitur: *Accedit aliquis* (inquit) *renuncians patruum Voluſianum veniſſe in periculum, nè repentina morte vitam mox finiret, &c.* Sapientiſſimis itaque pia ac virilis mulier dictis, monitiſquè inſtitit, vt in ſuis quàm plures erroribus ad ſanctam, atque orthodoxam fidem aberrantes traduceret, quamuis Dæmõ ſua cadere, atque infringi arma pręſentiens, eiuſque acriter votis obſiſtens nõ omnem moueret lapidem, vt eam à ſuſcepto mentis propoſito abduceret, ac verba vitæ ab ore ipſius auferret; At mulier Chriſto præſidens optatam ex charta-

Voluſianus fœmineę habitum videns pręſtupore attonitus quid exclamet.

Melania quid patruo illius ſaluti opportune reſpondeat.

Proculus Conſtantinopoli Epiſcopus quid Melaniæ pietatem admiratus dixerit.

In actis Melaniæ vbi ſup.

Melania Imperatorẽ ad ſuſcipiendum baptiſmum incitare cupit.

Dæmon Melaniæ obſiſtens ipſius fruſtrari vota contẽdit.

tartaro quotidie pugnando inualeſcens palmam retulit; Nam & multos Chriſto lucrata, patruum quoque laborantē pro animæ negotio validioribus armis aggreſſa, vt tandem Chriſto nomen daret, feliciter eſt aſſequuta, pro vt ipſius acta ſic perhibent.

Melania non quod patruus moreretur, ſed mortem ſubiret animæ angebatur.

23 *Hoc poſtquam illa audiuit, et vix propter dolorem coxendicis ſe poſſet mouere, manibus, & lectica protinus ad eum vecta proficiſcitur; Valdè enim angebatur animo, non quod ille moreretur, ſed quòd mortem ſubiret animę, vt qui baptiſmi incorruptionem, nondum eſſet aſſequutus. Deinde venit quidam alius, ei ſignificans, Voluſianum eſſe baptizatum, & cùm eam ſępe quæſitam non inueniſſet, ſed eam morbo detineri didiciſſet, alium ducem rurſus nactus, per illum fit filius lucis, & baptiſmum conſequitur. Cùm hæc ei dicta eſſent, cum dolore animę prorſus ceſſauit etiam morbus corporis, &c. Deinde cum veniſſet ad patruum, & verbis eum confirmaſſet, & de ea, quæ illic eſt vita diſſeruiſſet, lætum, & bona ſpe præditum tranſmiſit ad viam, quæ ducit ad Deum, cum pulcherrimo Viatico, nempe pretioſo Chriſti corpore, & ſanguine eum inſtruxiſſet, & ſic vt tutò recederet, perfeciſſet.* Hæc ibi. Haud ſuis itaque Deus votis fœminam fruſtrari permiſit. Patruum quippè, qui iam ſe Chriſto adiunxerat, eum morte colluctantem Dominici item corporis Sacramento munitum, & bona ſuffultum ſpe ex hac mortali vita feliciter ad Chriſtum trãſmiſit.

Ægrota audiēs patruū baptizatum curat dolorē animæ, & corporis, & morbus ceſſauit.

Baronius vbi ſupr. nu. 12. & 13.

Sacramentis Eccleſię munitū patruū in Cœlum tranſmiſit.

24. Porrò pro nobili, faſtoſo, & clari adeò nominis viro ad Chriſti fidem traducendo quam multi etſi fruſtrà, pridem ſtrenuè laborarunt; & Marcellinus quidem, cuius digna in lib. de Ciuitate Dei mentio eſt, & qui matris eiuſdem hortatu ad Chriſti fidem, ipsū adducere conabatur, iſthęc nimirum ad Auguſtinum ſcribendo tradit. *Eſt nobis* (inquit) *cum eodem Voluſiano quotidiana pro viribus noſtris, & pro ingenij paruitate diſputatio: Sancta ſiquidem matris eius precatione compulſus, cura mihi, vt eum frequenter ſalutandi gratia conuenirem; licet vicem in hac parte reddere etiam ipſe dignetur.* Voluſianus namq; Carthagine tunc temporis morabatur, vbi & Marcellinus pariter degebat; ſed & Auguſtinus pijs frequenter hominem ſermonibus conuenire haud deſtitit, vt Chriſti fidē amplectens, Idololatræ nūcium remitteret. Quapropter ſuis eūdem epiſtolis acriter excitans, viam ſalutis oſtendit, vt de Chriſtianę fidei veritate ſollicitus inquireret, perueſtigaretquè; In epiſtolis quippè, quas primùm ad eum ſcripſit, hæc habet: *De ſalute tua* (inquit) *quam et in hoc ſæculo, et in Chriſto eſſe cupio, Sanctæ matris tuæ votis ſum fortaſſe etiam non impar.* Hortabatur etenim ipſum aſsiduè, vt ſcripturas frequenter perlegeret, & ſi quid in illis difficultatis obreperet, ad ſe ſubinde reſcriberet. His igitur acceptis literis, multa Voluſianus perueſtigando reſpondit, ac epiſtolam, præclaris Auguſtinum præconijs laudum extollens, his demum verbis concludit. *Intereſt* (inquit) *famæ tuæ, vt quæſita nouerimus. Vtcunque abſque detrimento cultus diuini in alijs Sacerdotibus toleratur inſcitia, at cum ad Antiſtitem Auguſtinum venitur, legi deeſt, quidquid contigit ignorari.* Hęc ipſe condigno nimirum elogio Doctorem Sanctiſſimum celebrans; ſed quòd vir tantus in perfido inanium Deorum cultu ad obitum vſque permanſerit, nonniſi praua ipſius mens ob Magorū cultum, vt diximus, in tranſuerſum acta ipſi maximè in cauſa fuit; Apollonij namque Tyanei, & Apuleij Magorum apprimè ſe ſtudioſum exhibuit. Quod verò diuinæ tandem ipſemet eredendo gratiæ compos fieret, ac supernę fidei ſignaculo per Chriſti baptiſmū ſub vitæ finem ſit obſignatus non niſi aſſiduæ matris, & ardentiſsimæ ad Deum preces id totum feliciter impetrarunt, ac Melania præſertim eiuſdē neptis, quod tamen Sanctiſsimus Doctor, ac Marcellinus pietate præſtantes neutiquam monendo, ac ſuadendo conſequi potuerant.

Auguſt. epiſt. 4. ad Marcellinum

Pro Voluſiano ad Chriſtum traducendo fruſtra multorū labor deſudat.

Baronius an. 412. nu. 18.

Auguſt. epiſt. 5. ad Voluſianum.

Auguſtinus pro Voluſiano lucrando & Eccleſiæ aggregando in primis ſolicitus.

Epiſt. Voluſiani ad Auguſtinum.

Conſuetudo, & familiaritas cum Magis cur tandiu ipſe idololatriæ immobilis inhæſiſſet, cauſa extitit.

Matris precibus, ac Melaniæ pietati ipſius cōuerſio adſcribenda.

25. Tanto autem viro, qui pœnitentiæ item clypeo, Sacramentiſquè munitus è vita pio tandem fine deceſſit, ſepulchralis inſtar tituli, ipſius Baronij verba ſubtexenda meritò hic ſunt: *Erat* (inquit) *Voluſianus homo gētilis inter Romanos, ac nobilitate nulli ſecundus, & Philoſophicis diſciplinis imbu-*

Baronius an. 412. n. 26

tus,

tus, inter primos Philoſophos adnumerandus, cuius mater Chriſtiana fæmina religioſiſſima erat: quę occaſionem nacta profectionis Marcellini in Africam, apud ipſum ſollicitè egit, vt ageret cum Auguſtino, quem fama ſciret omnium diſertiſſimum, vti ſcriptis ſuis Voluſianum filium ad fidem Chriſtianam amplexandam omni ſtudio adhibito conaretur adducere, &c. Quod autem ad genus, & familiam Voluſiani pertinet, extant quidem de his memoriæ in veteribus inſcriptionibus, & de Voluſiano Præfecto Vrbis ſub Valentiniano Imperatore, in quibus nomen eius inſcribitur, &c. Hæc ille. Quod igitur ad perãtiquum familiæ decus ſpectat, eumdem ſub Valentiniano Imperatote Vrbis Prę̨fecturam, & Proconſulatum in Africa adhuc gentilem geſsiſſe, Rutilius Naumatianus, intima illi amicitia iunctus his verbis tradit:

Elogium Voluſiano conceptis à Baronio verbis inſcribitur.

Nobilis Voluſiani antiquis temporibus proſapia.

Iamquè alijs Roma redeuntibus hæret eunti,
Si fas eſt dictis fidere, Conſul erit.

Rutilius carm.

Quæ quidem meritò, nobiliſsimi inſtar tituli viro apprime claro inſcribenda voluimus, & hæc ſatis.

26. Verùm quia fides Dei donum eſt, hæc nonniſi peculiari ipſius nutu homini contingit, vt tum antiquæ, tum receſsioris memoriæ exẽplis euincitur; & præſertim ex his, quæ Nicius in ſuis paginis tradit, cuius vt hìc verbis vtamur: *Quod homines* (inquit) *Deus ex naturæ præſcripto vitam agentes non deſerat, neque ſine Chriſtianis ſacris interire patiatur, tum aliàs ſæpe, tum hac noſtra memoria in quodam Turca mirum in modum apparuit. Petrus Aleona Societatis Ieſu, Siculus Marco Cornelio Epiſcopo Patauino, mihique narrauit, olim Regis Hiſpaniarum claſſem ex Inſula Sicilia in Africam ſoluiſſe eo conſilio, vt afficeret eas regiones clade, ſe autem præda locupletaret; & claſſem quidem eò eſſe appulſam, & milites in terram egreſſos, ſed neque eſſe auſos quemquam bello laceſſere, neque captiuum in ſeruitutem abducere, extra vnum Turcam annos natum propè nonaginta, quem naui impoſitum in Siciliam detulerunt, & rogatum, num vellet Chriſtianus fieri, reſpondiſſe aiebat, nihil ſibi longius videri, quam dum Chriſtiana ſacra perciperet. Itaque ſtatim ſacro regenerationis lauacro fuiſſe luſtratum; tum eam illi Prouinciam traditam, vt pro eo Xenodochio, vbi alebatur, à populo ſtipem exigeret; poſtremò paucos poſt annos, ac menſes egregiè eo munere functum, diem extremum obijſſe. Sed cum quærerent, & inueſtigarent, quibus prędıtus moribus in vita fuiſſet, inueniebant eumdem congruenter naturæ vixiſſe, & pauperum Chriſtianorum inopiam pro opibus ſubleuaſſe; quamobrem palam factum eſt omnibus diuino conſilio eam claſſem fuiſſe comparatam, & inſtructam, tantaque celeritate in Africæ litus impulſam, vt hominem vnum exciperet, ac Chriſtianis ſacris imbutum, in æternæ ſalutis portum adueheret.* Et congruè; Hic enim vnus ouiculæ adinſtar, quæ nonageſimum nonum in Euangelicis tabulis explebat numerum eius ad viuum vicem, ac partes contemplantibus exhibuit; quam Paſtor amantiſſimus humeris impoſitam, & à periculis ereptam, intrà ſecretiora ouilis ſepta geſtiens, ac ſummo cum gaudio reduxit.

Ianus Nicius Erithæus ext. pi. virt. & vit. exemp. 59

Quidã Turca nonagenarius probè naturæ lumini reſpondens, à Deo ad fidem adducitur.

Vnus hic Hiſpanorũ claſſe in Africã traicienti prędæ cædit, qui ſummopere Baptiſmum cupiebat.

Baptizatus non multo poſt moritur, & ideo ad baptiſmũ peruenit vir ad eo ſenex, eo quod probè iuxta naturæ ductum viuens eleemoſynas faceret in cauſa fuiſſe innotuit.

27. Quod vt alijs item exemplis comprobetur, prælaudati Auctoris verba repetenda hic ſunt: *Hebræus quidam* (inquit) *quo tempore Octauius Bandinus, qui poſtea à Clemente VIII. in Collegium Cardinalium cooptatus eſt, Ciuitati Bononiæ cum imperio, & poteſtate pręerat, &c. manifeſto in flagitio cum puero Chriſtiano deprehenſus, quod crimen cum inficiari non poſſet, Iudicum ſententiã, damnatur ad mortem, qui ſtatim cæpit ſumma vi petere, vt Sacro Baptiſmatis Fonte ablueretur, ſe enim nolle, niſi Chriſtianum ex hac vita decedere. Ac ne exiſtimarent homines Chriſtianæ Religionis ſimulatione aliquod mortis effugium exquirere (nam Eccleſię mos eſt Iudęis, alijſque verę Religionis expertibus, ſi chriſtiana ſacra recipiant; quamlibet noxam quantumuis capitalem dimittere, eoſdemque ex reis eximere) ne tale, inquam, aliquid de ſe homines ſuſpicarentur, vetuit ſibi ignoſci, æquiſſimoque animo, mortis ſupplicio ſuis flagitijs debito caput obiecit: atque ęgrè impetratum eſt ab eo, vt nollet, ſicuti decretum fuerat, ſuſpendio ſibi animam adimi, ſed pateretur ſaltem ſe honeſtiori mortis genere affici. Itaque Baptiſmo ex ipſius voto luſtratus, candidis, ità vt erat veſtibus de more indutus, morti ſe obtulit, & cum antea non pauca pænitentis animi, &*

Nicius vbi ſup exemp. 65

Iudæus patibulo ob crimen deſtinatus Baptiſmo ſe donari inſtantiſſime poſcit.

Haud ſe à mortis pæna abſolui vult, nè ideo Baptiſmum ſuſcepiſſe credatur, quo ſe à mortis ſententia redimeret.

Albis indutus veſtibus capite plectitur.

diuini amoris igne ſuccenſi ſigna dediſſet, dulciſſimum Ieſu Chriſti nomen identidem inuocans, ſecuri caput obiecit, atque animam ei, à quo redempta fuerat, reddidit. Sic felix in ſanguine agni dealbatus reſerata ſibi per Baptiſmi lauacrum Cœlorum ianua, vitam finiuit.

Nicius vbi ſup. exemp. 85

Turca alter ſub vitæ finē Baptiſmi Sacramento ſe initiari enixe poſtulat.

28. Idem quoque ſuo poſt Iudæum hominem infidelis alter Turca Mahumeticæ legis ſectator exemplo docuit, qui perennis lucrandæ vitæ deſiderio adductus, & iam iam morti proximus, ſacro ſe Baptiſmo ablui inſtantiſſimè poſcens, haud votis fruſtratus eſt; adeoque vbi ipſum vita deficeret, nedum ſalutis viam, ſed & ipſam immortalitatis vitā adinuenit diuinitus, vt Nicius his planè verbis rem tradit: *Narrat* (inquit) *Alexander Zambeccarius Bononienſis miles Hieroſolymitanus, claſſem Melitenſium aduerſus prędones ſoluiſſe, ac proxima illi Inſula Maria excurrentem in Turcarum triremes incidiſſe. Quamobrem fuiſſe neceſſe cum illis prælio contendere, in quo multum vtrinque fuſum eſt ſanguinis; verùm Dei beneficio noſtros ſuperiores diſceſſiſſe; ſed poſtea prælio confecto, cum ſaucy curarentur, animaduerſum fuiſſe (inquit) vnum ex captiuis Turcam multis confectum vulneribus in vltima triremi iacentem, atque ad eum curandum Medicum quoque miſſum fuiſſe, ſed proxima nocte excitatum à ſomno cœpiſſe illum clamare, ac Sacerdotem ſumma vi petere, à quo baptiſmatis lauacro ablueretur; nam velle ſe Chriſtianam Fidem amplecti. Cumque concurſus ad eum fierent, ac de eodem quæreretur, quæ noua illi res eam mentem inieciſſet, reſpondiſſe, ſibi viſam eſſe in quiete mulierem egregia forma, ac veſte indutam candida dicere, vt ſi ſaluus eſſe vellet, aliquem aduocaret, qui Chriſtianis ipſum ſacris imbueret. Quapropter ſe tanta fuiſſe Baptiſmi cupiditate inflammatum, vt eius deſidery æſtum ferre non poſſet; Itaque eum ſtatim ſacro Fonte ablutum fuiſſe. Illud verò idem Zambeccarius de hoc homine nouum, & incredibile narrat, quod etiam ſuis ſe oculis accepiſſe teſtatur, quod ſimul ac ablutus eſt, ex atro, fœdoque eam repente pulchritudinem, candoremque contraxiſſe, vt omnia in eo Angeli, quàm hominis ſimiliora viderentur.* Hæc ille mira profectò, quæ per baptiſmum homini contigit nouitas, & ſupernæ item nouitatis gratia externis quoque, manifeſtiſque in cutè ſignis affulſit.

Confectus vulneribus, & iam iam mortuus in Chriſto renaſci vult.

Media nocte à ſomno excitatus pro Baptiſmo ſacerdotē acceſſit, & à ſpecioſa muliere ſe de baptiſmo ſuſcipiendo præmonitum affirmat.

Baptizatus ex atro candidus, et Angelo ob pulchritudinem ſimilis euadit.

29. Porrò quia nobis iſthæc narrandi adhuc opportuna ſe offert occaſio, hìc quoque aptè in rem facit, quod alter nouiſſimi ſæculi ſcriptor Dominicus Ottonellus Societate Ieſu Sacerdos in ſuis Moralibus Italico ſermone paginis de Ethnico ſub vitæ finem, Deo aſpirante, ad Fide veritatem traducto, ac baptiſmali fonte abluto, hunc in modum tradit: *Vir quidam* (inquit) *ætatis iam propè centenarius, qui in Gentilitatis adhuc errore permanens, pluriumque obſcænarum mulierum amore abductus, res Chriſtianæ fidei aniles prorſus nugas computabat. Huius lucrandi Sacerdos Societatis Ieſu percupidus, ipſum ob impuros vitæ mores admonens, atque obiurgans, vt feſtiuus à libidinis cæno pedem contraheret, & Chriſti fidem amplecteretur, iugiter admonens ſuadebat; ſed alter ſalutis monita, monentemque ſimul contemnens, Vrbe excedens, in Villam vnà ſimul cum impudicis fœminis abiјt. Porrò dum miſer ibi degit, diabolus ſub ementita amici larua, videndum ſe illi præbet, et vt ad Ciuitatem remeans, conſuetis ibi pro libitu voluptatibus indulgeat, exhortatur. At ille amici mox dictis annuens, concito gradu in Ciuitatem redit. Re autem comperta vir Dei ſuis iterum eumdem leniter, ſalubriterque dictis, quò Chriſto lucrifaceret, præmonere non ceſſat. E contrà verò ſenex inueteratus dierum malorum, haud amplius ſe ab amico acriter reprehendi ſuſtinens, in ſecretiorem quendam locum ſeceſſit, ita vt reperire illum nemo, nec Sacerdos alloqui poſſet. Quid igitur Vir Dei? haud animum deſpondens, quem verbis, monitiſque amplius pulſare non poterat, validis pro eo precibus apud Deum inſtabat, adeoque pro ſalute ipſius deprecans, nouies pro detentis in Purgatorio animabus Miſſæ ſacrificium, eius obtinendæ ſalutis gratia, Deo obtulit. Quo præſtito, laſciuus ſenex & deperditæ ſpei, quem requirebat, innotuit, qui & Dei famulum pro negotio, vltrò, inſtanterque ſollicitum comperit. Quid plura? Cum non multò poſt graui iterum morbo correptus, volens, libenſque monitorem ad ſe Chriſti famulum*

Vir ethnicus propè centenarius, ac vitijs & libidinū vitio irretitus, vt reſipiſcat, fruſtrà diù monetur.

Ex lit. annuis Societ. Ieſu ex Paraquar. ann. 1635. & Ottonellus è Societ. Ieſu de fugien. mal. conſuetudine annot. 16 pag. 336.

Diabolus hominem ſub amici ſpeciem in Villa agentem, vt in Vrbem rediens conſuetis det voluptatibus operam, inuadet.

lum

Sacerdos verba nil iuuant, præcious apud Deum inſtās hominem lucratur.

lum euocaſſet, ſeriò apud ipſum de ſalutis negotio agit, & admiſſas hactenus per totum vitæ decurſum culpas intimo animi ſenſu execratus recogitando, turpium voluptatum illecebras dolens, et vel iam ſenex Chriſto renaſci cupiens, ſalutaris Baptiſmi aquis inſtantiſſimè ablui petijt, quo præſtito, et Chriſto tandem pænitens aggregatus, animam Deo reddidit, vt ſic ſibi, ac Mundo ſemel mortuus; Deo poſthac, ac Cælum æternum viueret. Hæc Auctor, qui totius ſeriem hiſtoriæ illis planè verbis concludit: *Iudicia Dei abyſſus multa.* Sed de his hactenus.

Baptiſmo tādem ſalutari ablutus, Chriſto iam ſenex renaſcitur.

30 Demùm cū ſine fide impoſſibile ſit placere Deo ſalutaris quoque Baptiſmi gratia nonniſi præcipuo Dei munere ſub extrema quandoque vitæ momenta hominibus è Cœlo affulſit, vt ex his, quæ à Philippo Altouito Equite Hieroſolymitano, Viro omni fide digniſſimo accepimus, cuidam Mahometicę ſectæ ſuperioribus annis, ac planè diuinitus contigit. Enimuerò cum anno redempti Orbis M. DC. LXII. triremes Pontificiæ, quæ vnà cum Melitenſi maritima Hieroſolymitanorum S. Ioannis Equitum claſſe, ſuis vtique armis, armatiſque ad opportunum ſuppeditādum Venetis auxilium, retundendoſque acriores Turcarum impetus, iunctis ſimul viribus, animiſque prodierant, & tandem ex Oriente in ſuas regiones redirent, die 18. Auguſti ad Calabriæ vulgò S. Marię Portum peruenere; Cum en tibi duas illinc Turcarum triremes, quæ prædandi cauſa mare excurrebant, à longè viſu comperiunt. Talis autem, ac tantus Chriſtiani nominis hoſtes timor inuaſit, vt mox fugam, ſuis haud armis præfidentes, arriperent; Noſtri verò magna adhibita celeritate, fugientes Turcarum rates inſequuntur, ac triremis Hieroſolymitanorum equitum, quæ vulgo S. Martini dicitur, cui Fr. Ioannes Baptiſta Ricaſolus Florentinus præerat, primò alteram Turcarum nauim tormēti bellici ictu aggreſſa, dum valido ipſam impetu bombardis pulſat, caſu hominem, nigrum marem dictum 30. circiter annorum, primis quidem bombardæ ictibus eiaculando aggreſſus ipſi coxam penitus abſtulit. Hoſtes itaque, cum noſtris vtpote viribus impares reſiſtere non valerent, noſtris vltrò ſe dedunt. Turca interim lethali ſaucius ictu, ad nauim Hieroſolymitanorum curandi gratia delatus, ſic miſer à bombardæ ictu perculſus, & præ acerbo doloris ſenſu iam morti proximus, Deo deſuper afflante, non tam corporis, quàm animæ ſalutem cogitando requirens, ſponte, ac nemine prorſus è noſtris ſuggerente diuinum Baptiſmi ſupplex lauacrum expoſcit, illis planè vſus ad id verbis: *Quoniam* (inquiens) *Ioannes Baptiſta me, ac meorum nauim cæpit, ego quoq; totus Ioannis ex nunc eſſe volo.* Chriſti vtique Baptiſmum ſe his verbis cupere, ac velle conteſtatus. Vix iſthæc dixit, & ex intimo corde ſerio protulit, cum mox in conſpectu omnium à Fr. Ioſepho Sacerdote Melitēſi Turca ſacro Baptiſmo initiatus eſt, cui ex more, & Chriſtiano ritu patrini munus adhibuit dictus Illuſtriſs. Fr. Philippus Altouitus eques Hieroſolymitanus, qui magno repletus ſtupore ſimul, & gaudio, arcana Dei conſilia in prædicto Mahumetano ſub extremam vitæ periodum ad Chriſti fidem traducto demiratus, non potuit, quin vbi hominem poſt horę ſpatium à ſuſcepto baptiſmate, tā breui, ac certo animæ lucro, feliciter hominem euolaſſe in Cœlum comperit, illis Deum vocibus extollens, exclamaret: *O altitudo diuitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei, quam incomprehenſibilia ſunt iudicia Dei.* Hæc ille, qui & nobis iſthæc ſcribentibus opportunè voluit ſuggerenda, ſed iam ad reliqua ſtylus recurrat.

Pſ 30. v. 7. Ad hæbreos cap. 11. v. 6.

Turcarum triremesquę prædādi cauſa maria excurrebant, à Melitēſium equitum armis exagitatæ in ipſorū poteſtatem deueniunt.

Bombarda primo quidē ictus turcæ coxā aufert.

Turca nō tā de corporis quā animæ ſalute ſollicitus Baptiſmum quærit.

Baptizatus poſt horę ſpatium animam exhalans in cœlum abit.

Apoſt Rom. 11.

CAPVT VIII.

Peccatores compuncti, vt ritè, ac rectè ipſos pœniteat, Sacramentis ante obitum præmuniri volunt.

POenitentia, quæ ſuam maximè in virtutem prælio aduerſus capitalem peccati malitiam, prauoſque dæmones, Dei hoſtes malorum incentores perpetuò exercet, ſuam quoque, ac ſub finem præcipuè in terris bellum à tartaro ſuſtinet: *Fili accedens* (inquit Sapiens) *ad ſeruitutem Dei, ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem.* Pœnitentia itaq; ſic ſuos in acie ad bellandum ſectatores inſtruit, & ad certamen viriliter prouocat, vt tutos nunquã, ac ſecuros dormire ſinat, ſed vel poſt triumphos, noua ſuis bella iugiter comminetur: *Præpara* (inquit Sapiens) *animam tuam ad tentationem. Non enim* (ait Gregorius) *ad requiem, ſed ad tentationem, quia hoſtis noſter quanto magis nos ſibi rebellare conſpicis, tanto amplius expugnare contendis.* Quam autem obſtinato pugnandi ſtudio; & quo item mentis conatu, Diabolus in prælio inſtet, Iobus aliquando ediſſerens: *Abſorbebit* (inquit) *flumium, & non mirabitur, & habet fiduciam,* quod *Iordanis influat in os eius.* Iordanis quippè fluuius diuino Chriſti Baptiſmate ſacratus, Sanctorum profectò Symbolum refert, in quos diabolus acriores pugnando impetus facit, vt ſuo illos tandem halitu abſorbeat, adeoque præmemorata ſic Gregorius verba exponit: *Illos* (inquit) *magnopere rapere nititur, quos deſpectis terrenis ſtudÿs, iungi iam cæleſtibus contemplatur.* Quod appoſitis inſuper Hieronymus verbis inculcat: *Eſca* (inquit) *eius, eſca electa ſunt: Iob ſubuertere cupis, & deuorato Iuda ad cribandos Apoſtolos expetit poteſtatem.* Maiora igitur malis grauioribus ſunt adhibenda remedia, & validiora in hoſtes arma ſunt admouẽda. Quapropter callido tartareus hoſtis ingenio, ſuóque aſſiduè tentandi ſtudio pertinaciter inſtans ſanctiores potius, quam probos, ac infimæ ſortis homines, & acriter magis, magiſq; oppugnat: *Victoria* (inquit) *eſt ei exoptata de Sanctis.* Et nonniſi electos de Chriſti grege rapere, eoſque tandem ſuis artibus Orco lucrifacere, ac pœnitentiæ præſertim cultores peſſundare cupit: I*ntelligamus* (inquit S.Leo) *quanto ſtudioſiores pro noſtra ſalute fuerimus, tanto nos vehementius ab aduerſariis impetendos.* Quod cuncti Chriſti fideles probè experimento edocti, armis ſibi vtendum, & ad Sacramenta, quæ Deus humanæ congrua fragilitati è cœlo prouide contulit remedia, recurrendum, ſibi indixere: *Fruſtrà enim* (vt ille ait) *nititur, qui non innititur.* Adeoque diuino ſpiritalium Sacramentorum fonte mortalis hominum munienda infirmitas, atque omnis indè accerſenda eſt fortitudinis virtus, vt diſertè Concilij Tridentini Patres edocent: *Clementiſſimus* (inquiunt) *Redemptor noſter, qui ſeruis ſuis quouis tempore voluit de ſalutaribus remediis aduerſus omnia omnium hoſtium tela eſſe proſpectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparauit, Chriſtiani conſeruare ſe integros, dum viuerent, ab omni grauiore ſpiritus incommodo poſſint, &c.* Et congruè; quemadmodum enim naturæ auctor herbas quam multas curandis corporum morbis remedia opportunè conſtituit, ſic ſua pariter curandis animarum languoribus, qui plures, & longè his acerbiores ſunt ſpiritualia Sacramentorum medicamenta deeſſe minimè paſſus eſt, quibus homines muniti, tutique Tartareos inter hoſtes tranſeundo, erepti è laqueis ad vitam peruenirent. Quo ſanè à Concilii Tridentini Patribus ſumma Dei bonitas extollitur, dum *omnem gratiam amiſſam per Sacramenta reparari*, proculdubio affirmant. Sed iam noſter ad recenſenda pœnitentium exempla ſermo deriuet.

2. Quoniam igitur diuina, quæ è Cœlo fluxere Eccleſiæ Sacramenta, vt præſentiſſima homini remedia ſuppetũt, atque vnicum contrà quæuis emergentia malorum incommoda munimentum ſunt;

Marginalia: *Eccleſiaſtici cap.2.* — Pœnitentia aduerſus peccati malitiã, & diaboli fraudes pugnat. — *Gregor lib.24 moral.c.33.* — Homo cum ad Dei ſeruitutẽ accedit, tunc maximè à diabolo oppugnatur. *Iob.c.40.* — *Gregor.moral lib. 33.c.6.* — *Hieronym.ad Euſtochium de caſtitate ſeruanda.* — Diabolus nonniſi electos peruertendo lucrari contendit — *S.Hilarius in c.4.Matthæi.* — Illi nonniſi victoria eſt expetita de Sanctis ex Hilario. — *S.Leo PP ſer.1. de quadrageſima.* — Homo vbi tentationibus pulſatur ipſi ad Sacramenta profugiendum: — Sacramenta vti ſalutaria ſpiritalibus morbis remedia Deus hominibus prouidit ex Concil.Tri. — *Concil.Trid. ſeſſ. 14. in proemio.* — *Suarez diſp. 40 in 3. par.* — Sicut Deus curæ corporum tã multas herbas, ſic pariter morbis animæ diuinit: Sacrament prouidit. — *Baronius a 602. n 25.*

ſunt; quibus ſcilicet nedum animæ, ſed & corporis interdum ſalus iuuatur, ac ipſa inter pericula ſubſiſtit, vt res vltrò exemplis demonſtretur, Philippicus Mauritij Imperatoris cognatus ſe ipſo olim ſatis oſtendit, qui tantum ſibi in Sacramentis, & à diuino Euchariſtiæ præſertim pabulo in maximis quibuſq; periculis ſubſidii reptomiſit, vt euocatus à Mauritio, cui pridem ob primas nominis ſyllabas P H. (ille quippè ſe ab homine, cuius nomen ab his notis inciperet, occidendum audierat) ſuſpectus valdè eſſe cœperat, adeoque ſe ab ipſo perimendum proculdubio exiſtimans, viuifico Altaris Sacramento ad proximũ è vita exitum ſe ante præmuniri uoluerit, quo Dominici panis edulio roboratus, ſi non dum fatalem corporis, animæ ſaltem interitum Deo protegente euaderet. Hæc autem Cedrenus de Mauritio: *Sic igitur* (inquit) *eodem anno vltimo Mauritii Imperatoris ipſe ad ſe reuerſus, recordatuſq; apud Deũ nihil clam eſſe, eumq; pro meritis cuique ſuis ſiue bona, ſiue mala tribuere: tum quam grauiter peccaſſet, quod captiuos redimere noluit: expediens eſſe cogitauit, vt in hac vita temporaneas, & non in futura ęternas pœnas daret. Itaque libellos ſupplices ſcripſit ad omnes Patriarchas, & Monachos in omnia Monaſteria etiam Hieroſolymam miſit, vt à Deo peterent, vt ipſe de peccatis admiſſis in hac vita, non in futura pęnas lueret. Quin & in Philippicum impegit ſororis ſuæ maritum ſuſpicatus ab eo cædem ſibi parari ex vaticinio quodam, quo ſignificatum eſſet ab* P H. *eſse cauendum. Cęterum Philippicus innocens iuramentis modis omnibus apud eum ſe purgare non deſtitit.* Cum ergo vehementi Philippicus apud Mauritium ſuſpicione laboraret, obiecto per noctẽ Principi viſu, *Tum ipſum Iudicem* (inquit Cedrenus) *iubere Mauritium cauſam dicturum ſiſti. Sicque à ſatellitibus correptum, & in porphyretico vmbilico ſibi poſito conſtitutum, ab eodem Ieſu Chriſto Domino interrogatum fuiſse, vbinam ſibi pœnas rependi vellet, in hac ſcilicet, vel futura vita. Ipſum autem Mauritium ità reſpondiſſe: Domine benigniſſime, iuſte Iudex, hìc malo potiùs, quàm in altera vita. Nec mora, ſtatim iuſſum eſſe, vt cum vxore ſua, & liberis, totaque familia Phocæ militi trucidandus daretur. Expergefactus ſtatim accubitorem ſuum miſit, qui Philippicum ad ſe vocaret.* Potioribus verò Philippicus interim ſe ipſum armis, cœleſtibus nimirum Sacramentis muniens, haud aliter morti, quæ ſuis ab Imperatore ceruicibus impendebat, occurrendum decreuit, vt ſic Auctor proſequitur.

Philippicus Mauritii Imperatoris cognatus, ab ipſo ob ſuſpicionem quãdam ad necẽ quæritur.

Cedrenus in Mauritio,

Nicephor. lib. 16. cap. 38.

A Mauritio euocatus *Sa*cramento altaris ſe ipſũ, ac ſi moriturus armat.

Mauritius ſe in hoc potius ſęculo, quam in altero ſua ob ſcelera puniri vult.

Philippicus modis omnibus, & ſi fruſtra ſe apud Imperatorẽ purgat.

Cedren. vbi ſupr.

Mauritius ad Chriſti tribunal ductus malle ſe in hac vita, quam in altera pro culpis plecti reſpondens.

3. *Cum autem* (inquit) *vocari ſe nocte Philippicus cognouiſſet, qui iam antea ſe ſciſſet in ſuſpicionem apud Imperatorem adductum, de ſe actum putauit. Quamobrem antequam ad ipſum Imperatorem accederet, Sacram Euchariſtiæ Communionem accepit, & abijt, vxorem Gordiam nomine relinquens eiulantem, ſacco, cinereque reſperſam, dolorem, quo angebatur, præferentem. Vt autem ad Imperatorem Philippicus venit, ſe ſe ad eius pedes ſtratus aduoluit. Sed Imperator accubitore foras exire iuſſo, ipſe ad Philippici pedes accidit, dicens: Ignoſce mihi frater, quas tibi innocenti calumnias tribui. Suſpicabar quidem, te meę vitæ inſidias moliri, ſed iam te innocentem cognoui. Hortor autem, vt dicas mihi, ſi quem Phocam militem in exercitu noſti: Noui* (*ait ille*) *quemdam, qui pridem ab exercitu miſſus, cum tua Maieſtate iurgauit. Quærenti autem Mauritio, quo ille præditus eſſet ingenio; reſpondit: hominem eſſe timidum, & crudelem. Tum Imperator: Si timidus eſt* (*inquit*) *homicida eſt; Narrauitque Philippico inſomnium.* His profectò auditis, qui ſe pridem non niſi ad certam requiri necem putabat, diuinis mox Sacramentis, & viuifico Chriſti Corpore, omni ſolutus metu à morte propemodum reuixit, adeoque cunctas, quas prudens paulò ante timebat, euanuiſſe ſuſpicionum, malorumque procellas ex inſperato videns, diuinam Sacramentorum virtutem ſua quaſi manu, immortales Deo gratias agendo deprehendit.

Cedrenus vbi ſupr.

Philippicus nocte vocatus ab Imperatore, nõniſi certũ mortis nuncium cõputabat.

Imperator ob ſuſpicionem, quã de ipſo falſo cõceperat dolens, compunctus ab eo veniã petit.

Quis nã ſit iſte Phocas, a quo perimendus eſt, interrogat.

A morte quodamodo reuiuiſcit gratias Deo agens.

4. Tanto etenim Chriſti Fidelibus Sacramenta ſub vitæ finem emolumento ſunt, vt meritò tutum ſe quiſque ab hoſtium inſidijs reputet, ſi Sacramentis ritè munitus è vita decedat. Cuius rei Balduinus Comitis Toloſani frater virtute inſignis, ac inuictus fidei propugnator, teſtis digniſſimus adeſt, qui cum ipſius frater alioqui perfidæ hęreſis labe

Rainald. num 5. & 3. n. 63.

vitia-

Digitized by Google

vitiatus, atque ob id infamis ab hoſtibus per dolos captus, ac triduò cibus, potuſque ipſi denegatus fuiſſet, has ipſe inter anguſtias deprehenſus Confeſſionis Sacramentum, & Chriſti inſuper Corpus ſibi pro viatico intenſius expetijt. Quod cum ab Aduerſarijs minimè concederetur, vehemens, quo vir præferuidus flagrabat, deſiderium illi pro

Balduinus Comitis Toloſani pater Sacramẽti Altaris ſub finem ſuſcipiendi cupidiſſimus.

Sacramento extitit, vt factis re ipſa oſtẽdit; hæc enim Petrus Valliſarnenſis de Balduino: *Ex quo* (inquit) *mihi diuinis Sacramentis communicare non permittitur, oſtendatur mihi ſaltem Euchariſtia, videlicet ſalus mea, vt in vita iſta videam Saluatorem meum, qua à Cappellano leuata, & oſtenſa, Comes eam deuotiſſimè adorauit, etc.*

Petrus Valliſarnenſis epiſt. 71. hiſt. Albigen.

Quibus narratis idem Auctor de ipſo hunc in modum proſequitur: *Mox Fuxi* (inquit) *& filius eius à patris malitia non degenerans, & Bernardus de Portellis ligauerunt funem in collo viri nobiliſſimi, ipſum de voluntate, immò de pręcepto Comitis Toloſani ſuſpenſuri; Quod videns Vir Chriſtianiſſimus conſtanter, ac humiliter*

Sacratiſſimã hoſtiam ſibi demonſtrari poſcit, & ſupplex adorat,

quęſiuit confeſſionem, & Viaticum, ſed canes crudeliſſimi vtrumque ei penitus denegarunt, quibus miles Chriſti: Ex quo (inquit) *non licet me oſtendere Sacerdoti, teſtis eſt mihi Deus, quod prompta voluntate ſemper, & ardenti Chriſtianitatem, & Dominum meum Comitem Monfortium colui, & pro hac, & in hac defenſione volo mori. Vix verba compleuerat: ecce tres prænotati traditores eleuantes eum à terra, ad nucis arborem ſuſpenderunt.* Sed ipſius hìc Rainaldi verba ſubtexenda videtur:

Vehemens ipſi deſiderium prouiatico deſeruit *Rainaldus vbi ſupr.*

Quis (inquit) *non horreat tantam crudelitatem Comitem Toloſanum Caini inſtar in fratrem exercuiſſe.* Sic planè diuinorum Sacramentorum, & ſi non re, ſpe tamen, eorumdemque voto roboratus è mortali hac ad vitæ immortalitatem tranſijt.

Innocens ab iniquis arbori appẽditur

5. Sacramentis itaque à Chriſto inſtitutis ea vis diuinitus ineſt, vt nedum animæ, ſed & corporis interdum curæ mirificè proſint, ac ipſorum virtute pariter certa vtriq; ſalus refundatur. Quod quidem Cæſarius prolato hæretici hominis exemplo teſtatur. *In Cameraco* (inquit) *Ciuitate Epiſcopali infra hoc quinquennium plures hæretici comprehenſi ſunt, qui omnes timore mortis ſuam perfidiam negauerunt, Miſſus eſt ab Epiſcopo*

Cęſarius lib. 3. c. 16.

Sacramentis ne dum anima, ſed & corpus iuuatur;

Clericus, qui negantes per candens ferrum examinaret, aduſtos, hęreticos eſſe ſententiaret. Examinati ſunt omnes, & combuſti ſunt omnes, qui cum traherentur ad pœnam, vnus ex eis vir nobilis ſanguine reſeruatur à Clerico ad vitam, ſi fortè illum quoquomodo reducere poſſet ad pœnitentiã, cui ſic dixit: Homo nobilis es, miſereor tui, & compatior animæ tuæ; rogo, & moneo, vt adhuc de tanta perfidia reſipiſcas, & de errore ad veritatem redeas, ne per mortem temporalem mortem incurras æternam. Ad hæc ille reſpondit: Experimento didici, me erraſſe: ſi ſera pœnitentia mihi prodeſſe poſſet, non renuerem confiteri: Cui cum ille diceret, pœnitentiam veram nunquam eſſe ſeram, vocauit Sacerdotem; confeſſus eſt homo ſuum errorem, ex toto corde Deo promittens, ſi vita concederetur, ſatisfactionem. Vt autem Pius Dominus vim oſtenderet confeſſionis, mox vt pęnitens cœpit peccata ſua confiteri, cœpit & ipſa combuſtura in manu confitentis paulatim minui, quæ in tantum eo aſpiciente decreuit, inquantum confeſſio profecit. Medietate confeſſionis operante, media pars plagæ eſt ſanata; vt autem confeſſionem totam compleuit, & virtus ipſa confeſſionis combuſturam tã in dolore, quam in colore deleuit, et manus priſtinam ſanitatem recepit. Vocatus eſt vir à Iudice ad ignem, ad quem Clericus: Quare eum vocatis? Vt ardeat (inquit) *eo quod in examinatione combuſtus ſit. Tunc Clericus oſtendens manum eius ſaniſſimam, liberauit eum à pœnis.* Quibus narratis, & aliud quid ſimile de altero ex decem hęreticorum numero confeſſionis vi diuinitus ab ignis pœna vindicato, ſed poſtmodum miſere in hæreſim relapſo tradit, qui exuſtæ manus indicio agnitus, iuſto flammarum incendio abſumptus eſt, quod apud auctorem, vbi ſupra, lector conſulat.

Hęretici cãdenti ferro aduſti mortis ſententia perculſi.

Pœnitentia hæretico homini damnato præſtò eſt ad ſalutem.

Dum Confeſſionem Sacramentalẽ inſtituit mox cõbuſtionis ſigna auolãt, & à morte liber euadit.

Cęſarius lib. 3. c. 17.

Hæreticus alter relapſus damnatur.

6. Ex quo fit, vt ſalutis haud in ſupremam vitæ horam remedia reijcienda, ſint ab hominibus, immò potius dũ mẽte ſanus quiſque, ac ſenſibus viget, adhibenda, ne morte, haud pœnitentia præuentus, quod ſolo Dei amore agendum eſt, mortis duntaxat præuentus metu agatur, prout decantata apud probæ fidei ſcriptores exempla ſatis edocent; Quod & ſuo Epiſcopus docuit, de quo iſthæc Cæſarius: *Sicut* (inquit) *didici à quo-*

Cęſarius lib. 3. cap. 22.

dam

dam Abbati, nuper in Anglia defunctus eſt Epiſcopus Ordinis Præmonſtratenſis, Vir bonus, et magnæ Religionis: hìc cum ageret in extremis, nec Confeſſorem requireret, dixerunt ei Clerici tui: Domine, debiles eſtis valdè, quare non facitis confeſſionem veſtram? Reſpondit Epiſcopus: Non faciam: Illis verò verbum exhortationis repetentibus adiecit: Putatis ſtolidi, quod vſque ad hanc horam diſtulerim confeſſionem meam? Dixerunt ei iterum: Conſilijs Regis intereſſe ſolebatis; quibus rurſum reſpondit: Non aliter fui coram Rege, quã Chriſtus coram Pilato. Hoc quidem dixit, et fecit Epiſcopus ille Sanctus pro exemplo ſciens ſcriptum: Ante mortem confitere, à mortuo quaſi nihil confeſſio: Confiteberis viuens, viuus, et ſanus confiteberis, et laudabis Deum, et glorificaberis in miſerationibus illius. Quotidie ſolitus fuit mundare conſcientiam, nec differre confeſſionem ſuam de die in diem, ſicut multi faciunt; Qui etiam poſt mortem miraculis claruit.

Epiſcopus Ord. Præmõſtratenſis in Anglia de Confeſſione ſub vitæ finẽ admonitus; ſe iam præueniſſe reſpondit.

Memor. ſcripturæ, quæ dicit ante mortem cõfitere, ſanctus licet Cõfeſſionem præuenit.

Opportunè igitur, nec in ſuprema vitæ momenta diuinorum medela Sacramẽtorum eſt reijcienda, vt tuto quis dum viuit, ſibi, & animæ conſulat, culparum veniam, ac Dei gratiam obtinendo, certo animi prouentu opportunam malis medicinam adhibeat. Multos quippe Sacramentorum, ac pœnitentiæ dilatio, ſua fruſtatos ſpe inter peccandum fefellit, & non tam ſpes, quàm conſequendæ veniæ deceptos præſumptio æternum perdidit.

Inuita, non ſub vitæ finẽ Sacramenta ſunt adhibenda.

7. Et Sanctorum quidem patrocinio nonnulli (vt ſuſceptæ narrationis propoſitum proſequamur) nonniſi magno Dei munere, Sacramentis Eccleſiæ ante vitæ finem muniri, vt ſic ſecuri decederent diuinitus impetrarunt. Inter quos vnus eſt ille Henricus Vock Beatæ Barbaræ obſeqaio ſingulari pietate addictus, de quo iſthæc Brendembachius: Hic (inquit) *Diuam Virginem, ac Martyrem Barbaram quotidie conſueuerat venerari: audierat namque, quiſquis hanc in honore habuiſſet in vita, abſque confeſſione, et Eccleſiæ Sacramentis non mori. Agebat vitæ ſuæ annum fermè ſeptuageſimum, qui diuinæ Incarnationis erat milleſimus quadringenteſimus quadrageſimus octauus, dum ex agro redeunti hæc accidit calamitas: ſiquidem in nocte, qua feſtum agitur D. Auguſtini, quando labore rurali fatigatus dormiebat, candela ardens in ſtramina, quorum tunc fortè ingens copia aderat, cecidit; vnde domus accenſa illico tota flagrauit. Euigilarunt prædictus Henricus, & Andreas filius eius, & pariter territi vix incendium vel nudi euaſere. Nam Andreas inter fugiendum ab igne circa genitalia læditur. Itaque ſigno Crucis ſe muniens, vbi in domum flammis relictam cucurrit, hic ante ſuper corpus eius nudum corruit, quam ad conclaue, in quo pecunia recondita iacebat, perueniret. Hinc cum certè iam mors inſtaret, tametſi vrentibus flammis grauiter torqueretur, maiori tamen dolore afficiebatur, quod Sacramentis Eccleſiaſticis non eſſet præmunitus. Ea propter deſperata corporis ſalute, pro animæ duntaxat remedijs ad D. Barbaram, qua tunc potuit, deuotione ſe contulit. Orans igitur: Sancta (inquit) Barbara, quod per Sponſum tuum nunc potes ſuccurrere miſero, & in peccatis morien i. Fiat tuis precibus in me, quod olim pro Chriſto tibi morienti cælitus eſt promiſſum, &c. Nè de corpore meo egrediatur anima, niſi Confeſſionis Sacramento ante purgata, & ſaluifico Viatico præmunita. Vix orationem finierat, & ecce Virgo adſtat decora Sanctiſſima Barbara eo ſcilicet ſchemate, quo in Templo picta cernebatur. Hæc pallio ſuo mox igniumglobos reſtinguens, per flammineum rectum candida ſua manu illum eduxit, atque tuto in loco ſtatuens, ſic illi loquuta eſt: Quia grata mihi ſæpe numero deuotionis obſequia obtuliſti, & modò diuinam miſericordiam per meum patrocinium implorasti, meo ſcias interuentu tibi ad Auroram vſque vitam prorogatam, quo viuendi ſpatio Confeſſionis, Euchariſtiæ, atque Extremæ Vnctionis Sacramenta recipias.* His dictis ad ſuperna rediens Beata Barbara Virgo diſparuit.

Tilman. Brendembachius colat. Sac. lib. 4. cap. 5. ann. 1448.

Henricus Vock D. Barbaræ patrocinio confeſſionis gratiã ſub vitæ finem obtinet.

Ab incendiõ mirabiliter liberatus cõfeſſus poſtmodũ obit.

Pro confeſſione apud Diuã precibus ſupplex inſtat.

Brendembachius vbi ſup.

Virgo Veneranda ipſius votis è cœlo adeſt.

8. Sed ſuis haud votis haud ſpe fruſtratus, Virginis opem expertus eſt, vt ſic Auctor: *Sæuiebat interea ignis, & vicinas domos abſorbere feſtinabat. Clamant vigiles, & pulſatis campanis ciues excitati accurrunt. Cæterum Henricus ille prædictus Sanctiſſimæ Barbaræ præſidio flammis ereptus, ab imo pedum vſque ad verticem capitis fuerat aduſtus, nec minùs intus, quam extra in corpore torridus. Vnde aſſati cadaueris ſpeciem magis, quam hominis præſe-*

Vir flãmis à vertice capitis vſq; ad pedes aſſatus confitendi ſpatiũ obtinet.

præferebat, &c. Quid multa recenſeo? adeò fuit crematus, vt oſſibus vix modica adhæreret caro tanquam Aetyopis nigra; nam preter oculos, linguam, & cor, quæ per B. Barbaræ ſubuentionem ex diuina miſeratione adhuc in ſuo vigore viuebant, nihil in eo manebat reliquum, &c. Itaque *ad filia domum poſtquam aduenit, præmortuum eius corpus lecto impoſitum eſt; ipſe verò nihil aliud, quam Sacramenta Eccleſiaſtica paulò poſt moriturus expetijt; omnibus interim manifeſtans, quanta ſit Dei miſericordia B. Barbaræ precibus, ac meritis in ſe collata. Quippe cuius mortuo, atque cremato corpori, nè Sacramentorum expers moreretur, vita ſeruabatur, &c. Hæc enim (inquit) vt cernitis nunc oculis veſtris, honorantibus ſe, Sacramenta Confeſſionis, & Euchariſtiæ ante mortem impetrat. Ad hæc miraculi huius in ſe facti narrans ordinem, atque modum replicat, addens illuceſcente Aurora quantocyus in teſtimonium veritatis, è ſæculo ſe migraturum.* His quidem rei probè euentus reſpondit; Sacramentis quippe ritè, vt dixerat, præoptabatque expiatus, *& cum omnium peccatorum* (vt Brendembachius tradit) *ſuorum ab infantia confeſſionem feciſſet, & ſumptis Sacramentis, ter adhuc confeſſionē repetijſſet, è vita migrauit.* Narratis demum hæc, quæ Auctor ſubdit, conſultò ſubtexenda hic ſunt: *Caueant* (inquit) *qui ſcelerate viuunt, ne eiuſmodi exemplis ſemetipſos decipiant, quia tales traditiones non ſunt perpetuæ, neque infallibiles, vt habetur in prima Synodo Prouinciæ Camerac. anno* 1565. Et hæc in pœnitentium, qui Sacramentis Eccleſiæ ſub vitæ finem diuinitus donati ſunt, gratiam opportunè hìc enarraſſe voluimus.

Miſeranda hominis ſpecies non tam viuentis, quā cadaueris aſſi formam exhibebat.

Miraculum proprio ore cunctis narrat, ac ſuæ horā mortis enunciat.

Brendembachius ubi ſup.

9. Magno itaque diuinæ pietatis præſtito interdum, tam animi, quam corporis curandis morbis argumento Selecti Chriſtianorum Principes diuinorum vim Sacramentorum edocti, non abſque præuio Sacramentali ipſius vitæ pabulo mortalem hanc vitam clauſere. Inter quos Ferdinandus Hiſpaniarum, vtriuſque Siciliæ, Sardiniæ, Africæ maritimi tractus, nouique inſuper Orbis Rex, qui inter proſperos, ſibique arridentes humanarum rerum decurſus, diutino abſumptus morbo, & cœlum tunc maximè, cum ipſum iam vita deficeret, cogitans, Sacramentis Eccleſiæ expiatus, mortem ipſam moriturus præuenit; Verùm dum vitæ protrahendæ cauſa, cunctiſque ſuadentibus ex Medicorum conſilio in nouum ſubinde ſolum migrat, in vico (cui nomen Matricaleſium inditum eſt) teſtamento nuncupato, ac ritè ſacris omnibus Chriſtiano ex more procuratus, ſuarum à Deo culparum veniam ſollicitè quærens, atque enixè expoſcens, è vita diſceſſit, de quo iſthæc Gomeſius: *His* (inquit) *atque alijs prudenter curatis, Rex ſe morti proximum intelligens, Sanctiſſimæ Euchariſtiæ Viatico ſuſcepto, & Oleo ſacro vnctus,* 14. *Kalen. Februarij, antequam illuxiſſet Anno* M. CCCCC. XVI. *religioſiſſimæ vitæ curſum clauſit, dignus qui inter Reges præſtantiſſimos adnumeretur; de quo in Scholaſticorum frequenti conſeſſu* Circuelus *Darocenſis Theologus, vt illa ferebant tempora, memorabilis, in oratione funebri vnū inter Reges Ferdinandum fuiſſe dixit, qui regnandi rationem poſſet inſtituere, & ob inſignem prudentiam cum longa rerum experientia coniunctam, de recta Principum gubernatione non vulgaria præcepta tradere.* Atquì ipſum vnanimi omnium planè conſenſu Chriſtianos inter Principes palmā tuliſſe Volaterranus inculcat, quippe qui Granatenſi Regno ipſius Chriſti cultum reſtituerit, ſuoq; ſceptro Africæ oram domuerit, Maranos vi inde expulerit, Monachorum ſodalitia purgari, ac tribunalia ad hæreſes omnino propulſandas, exſcindendaſque erigi curauerit; Nouum inſuper Orbem inuiſum hactenus mortalibus patefaciēs, quo ac conſtanti Chriſtianam ibi Religionem zelo mirificè amplificauerit, & alia plura Deo in primis, ac ſe digna præſtiterit, quæ ipſi apud Deum, & homines immortalitatis merito lauream peperere.

Ferdinandus Hiſpaniarū Rex Sacramentis Eccleſiæ moriturus vult ſe expiari.

Rainaldus an. 1510. nu. 39.

Culparum à Deo veniā ſub vitę finē inſtantiſſime poſcit.

Gomeſius lib. 5. de reb. geſtis Card. Ximenij.

Ferdinandus Regno dignus optimā regnandi formā Principibus præſtitit.

Volaterranus lib. 2.

Quot, & quāta immortalibus digna laudibus in terregnandū exhibuit.

10. Huius verò ortus à Religioſo Carmelitani Ordinis Viro, eiuſque ſors adeò felix Alphonſo Regi (vt Mariana docet) diuinitus olim prænunciata eſt; hæc enim ille: *Quo die* (inquit) *natus eſt Ferdinandus, ſic affirmatum inuenio Alphonſo Regi: Hodie (inquit) in Hiſpania citeriore puer tui generis eſt natus, cui cælum noua imperia pollicetur, ingentes opes, felicitatemque pio præ cæteris Religio-*

Ortus, & felix ipſius ſors Religioſo viro Carmelitani Ord. diuinitus innotescit.

Rainald. vbi ſup.

niſque

niſque cultori, et amplificatori præclaro. In tantis virtutibus quædam vitia, ut nihil eſt in rebus humanis ſincerum; ſed auaritiam tamen calamitas vectigalium excuſare potuit, ſeueritatem temporum, morumq; labes: callido ingenio fuiſse, fidemque ex commodo nonnumquam mutaſse, externi Auctores accuſant: an ex fide, an inuidia gentis, non diſputo; & ſolet hominum malitia virtutibus veris vicina vitiorum nomina affingere, ſicut è contrario fallunt, atque laudantur vitia, quæ virtutes imitantur. At de pio Regis obitu, ac ſuas item quam religioſè apud Deum ſecretiores animi labes pœnitentia diluerit, hæc Auctor: *Peccata* (inquit) *Thomæ Mutienſi è Dominicanorum Ordine ſibi ante à confeſsionibus aperuit, &c. proxima die Mercurij poſt mediam noctem vna amplius hora animam placidè efflauit decimo* Kalend. *Februarij, auſpicante ſalutis anno* M.D.XVI. *Princeps iuſtitiæ cultu, prudentiæ laude, animique præſtantia excellentior omnibus, &c. Imperij modeſtia, Religionis amore, bonarum artium ſtudio, forma haud dubium iuſti, mitis, benefici, ac verè Chriſtiani Regis &c.* Quidquid igitur culpæ in ampliſſimo alioqui Regno administrando, vel ſciens, vel ignorans admiſit, intimo, acerboque ſuo vitæ finem contriti cordis ſenſu, ac dolore, ſacraque exhomologeſi, vt ſecurus ad perennem tranſiret vitam, expiandum voluit. Cui Leo huius nominis X. accepto mortis nuncio ſuis idem lachrymis parentauit, ſicut in ſuis ad Maximilianum litteris ſic habet: *Equidem* (inquit) *ſatis commemorare non quimus, quantum nobis moleſtiæ, quantum mœroris tam grauis, tam prudentis, tam noſtri, & Reipublicæ obſeruantis, tam bello, et pace præclari, excellentiſque Regis mors, atque interitus attulerit, exiſtimantibus multum nobis, multum Romanæ rei, multum etiam Chriſtianæ Reipublicæ, eo extincto Rege, tum præſidij, tum ornamenti eſse ſublatum, &c.* Quibus ille præmiſſis ipſius merita, ac laudes ſuo luculēter ſtylo proſequitur, ad quem nos Lectorem, cupidum amandamus. Cui alijſque ſupra recenſitis ipſius hìc Chryſoſtomi egregiè ſub finem verba pœnitentibus occinunt: *Pœnitentia eſt* (inquit) *quæ peccatum miſerente Deo remittit, et Paradiſum reſerat, quæ contritum ſanat hominem, & triſtem exhilarat, vitam ab interitu reuocat*. Sed hæc interim ſatis.

Mariana de rebus Hiſpaniæ lib. 25. cap. 18.

...um Regis confitēdis ...ipſis ob ve... ... ſpem ...ſiderium.

...igna virtu... ...n ipſius e... ...gia à ſcrip... ...ribus de... ...ntata.

...tant apud ...mbum lib ...epiſt. 24.

...o X. Sum. ...s Pont. ſe... ...chrælem ... ſuis lau... ...ous lapi... ...m aptat.

Chryſoſt. tit. de panis.

CAPVT IX.

Pœnitentes Sacramentalis Confeſſionis ſubſidio releuati, hilares decedunt.

I. C*Onfeſſio* (inquit Bernardus) *Peccatoris eſt vita, iuſti gloria, Bonum animæ ornamentum confeſſio, quæ & peccatorem purgat, & iuſtum reddit purgatiorem. Abſque confeſſione iuſtus iudicatur ingratus, & peccator mortuus*: Sacramentalis namque peccatorum Confeſſio, ac inter pœnitendum intimus animi dolor appoſitum cunctis abolendis mortalium culpis remedium eſt; Vbi è contra, qui latens intus peccati vulnus in confeſſione Sacerdoti aperire detrectat, dolor ipſi ne dum vlceri magis magiſque diſſimulando recrudeſcit, ſed et acerbiora inſuper ſuo quiſque morbo ſic agendo incrementa perquirit. Confeſſio quippe nonniſi præſentaneum latentibus plagis rubore ſalubriter curandis iuſto Sapiēnus calculo pharmacum diuinitus præſcribitur: *Qui abſcondit* (inquit) *ſcelera ſua non dirigetur; qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur*. Ita planè abſolutiſſima quibuſuis delictorum expiandis, abolendiſque noxis Confeſſioni vis ineſt, & ipſa dumtaxat poſt peccatum admiſſum, vulneris reuelatio cunctis omnimodam mortalium culpis diuinitus medelam confert. Hinc præſentaneum recolens abolendo peccato curandiſque animi morbis, confeſſionis videlicet, qua pudor maximè, ac certo ſemper ſalutis prouectu exercetur, remedium ſtupenſq; merito aliquādo Hieronymus, vt ſuis mortalium iunctos verbis erigeret: *Vetus* (inquit) *ſcriptura celebrata ſententia eſt: eſſe pudorem quo gloria inueniatur, & gratia, & eſſe pudorem rurſus, qui ſoleat parere peccatum*. Ab ipſo etenim pio ſic confitentis ore velox, atque exoptata peccato medicina

Confeſsionis elogia.

Bern. ep. 113. ad Sophiam Virg.

Sacramentalis confeſsio vnicū mortalium culpis remedium.

Prouerb. c. 8

Confeſsio prodeſt dum prodit.

prouenit. Quapropter ſuam Propheta, alijs documento futurus, non tam vitæ culpam, quam ſui inofficioſum oris ſilentium meritò cauſatur: *Va mihi* (inquit) *quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum*. Sed paulò poſt ſuo aptum appoſitumque morbo, ac ſimul emergentibus item malis pœnitentis animi inter confitendũ quaſi digito remedium oſtẽdens: *Et volauit* (inquit) *ad me vnus de Seraphim, &c. & tetigit os meum, & dixit: Auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur*. Haud enim aliter emundari Prophetæ intus cor poterat, quam ſi dum latentem lingua culpam fatendo prodit, noxium Chryſoſtomo ediſſerente ſilentium ſolueret: *Tecum* (inquit) *reputa, quantum lucri reſiliat ex confeſſione: ſe ipſum accuſauit, & confeſtim expurgatus eſt*. Et ſiquidem humilis ac labiis verecũdis vſurpata confeſſio fatiſcenti ſalutem dicto citius refundens, cuncta quæ culpæ reatus peccanti abſtulerat, bona diuinitus reddit. Quod ſanè Nabuchodonoſor Aſsyriorũ Rex ſuo quõdam exemplo admonuit, qui nonniſi a ſe ipſo ob culpam degener, turpiter ex homine quodammodo in belluam deſciuerat, dignus profecto, vt qui ferinũ belluinis ingeniũ moribus præferebat, cum belluis quoque domicilium ac parem cum ipſis ſortiretur infelicitatem: *Ab hominibus* (inquit) *eijcient te, & cum feris erit habitatio tua*. Enimuerò *nihil* (vt ipſe inquit Theodoretus) *differt a beſtia, qui viuit in impietate*. Vbi verò brutalis ſeipſum homo agnoſcens ſuam ſupplex, ac humilis Deo confeſſus eſt culpam, mox priſtinis vitæ officiis, ac primæuo item generis decori redditus eſt, vt cunctis ipſemet palam confitendo teſtatur: *In ipſo* (inquit) *tempore ſenſus meus reuerſus eſt ad me, & ad honorem regni mei, decoremque perueni*. Quis autem in hoc diuinam confeſſionis vim ſimul & gratiam non admirabundus agnoſcit, qui horridam peccati faciem in regio pridẽ homine exhorrebat; Sincera itaque cordis confeſſio inſtaurando homini ſic profuit, vt Deum ipſum ad miſerum à malis releuandum clementer, ipſomet Tertulliano teſte, inflexerit: *Quem enim* (inquit) *homines exhorrebant, Deus recipiebat*. Quapropter miram confeſſionis idem Tertullianus tum prò dignitate, & ſatis nunquam pro merito prærogatiuam extollens: *Peccator* (inquit) *reſtituendo ſibi inſtitutam à Domino exomologeſin, ſciens præteribit illam, quæ Babylonicum Regem in regna reſtituit*. Huic itaque inſiſtens impiorum quiſque exemplo ad propoſitum diuinitus ſibi remedium confugiat, vt ſit ſaluus, oportet.

Iſaiæ c. 6. n. 5

Confeſsio hominis, tũ labia, tũ vitã expiat.

Iſaiæ vbi ſup n. 6. 7

Chryſoſtom. in verba Iſaiæ.

Propheta dũ ſe ipſum accuſat, à labe expurgatus eſt.

Theodoret. vbi ſupra.

Danielis c. 4 n. 33.

Nabuchodonoſor Aſsyriorũ Rex in belluã mutatus confitendo peccatum mox priſtino decori redditus.

Theodoret. vbi ſup. qu. 40.

Tertull. lib. 1. de pœnit. c. 12

Confeſſio culpæ Nabuchodonoſorem Deo cõciliauit, ac throno reddidit.

Tertullian. vbi ſupra.

2. Sanitas etenim, quæ ſollicitè adeo doloribus plerumque, ac tormentis vltrò adhibitis corpori ab hominibus exquiritur, ſolius (quod ad animam ſpectat) Confeſſionis remedio procuratur: *Narra* (inquit Deus) *ſi quid habes, vt iuſtificeris*. Vel, vt ſeptuaginta legunt: *Dic tu iniquitates tuas primus, vt iuſtificeris*; In ore igitur ipſius hominis peccati medela præſto eſt, vt probe Chryſoſtomus aliquando inculcat: *Ne expectes* (inquit) *te arguentem: nè præſtoleris actorem. Ipſe præueni, & rape ſermonis principium, vt accuſatoris linguam obmuteſcere facias*. Et magno quidem Dei munere delicti confeſſio à ſuo delinquẽtem reatu abſoluit, cum alioquì apud hominem iudicem ſola hominem morti irreparabiliter cõfeſſio adiudicet, vt idẽ Chryſoſtomus ſic apte in rem proſequitur: *In mundanis* (inquit) *ac forenſibus iudiciis poſt accuſationem, & confeſſionem criminum reſtat mors; Ceterum apud diuinum tribunal poſt accuſationem, & confeſſionem criminum datur corona*. Quod ſanè cum plerique veraciter pœnitentium probè ſciant, & quantum pura delictorum confeſſio fiduciæ afferat non ignorent, nil tam ſeriò, & ſollicitè adeo præmittendum curarunt, quam vt ſuas ſub vitæ finem in confeſſione Sacerdoti culpas detegendo, nec aliter quidquid patrarunt confitendo diluerent, quo ad Altiſſimi tribunal totius expertes labis venia ſibi tandem diuinitus indulta tuti, ac hilares inter ipſa mortis pericula fierent. Quod vt exemplis interim conſtet.

Iſaiæ c. 43. n. 26

Confeſſio ad iuſtificandũ hominem diuinitus vim obtinet.

Chryſoſt. hom. 20. in Geneſ.

Confeſſio hominem à reatu apud Deũ ſoluit, quẽ apud hominẽ iudicem mortis reum conſtituit.

Chryſoſt. hom. 3. tom. 1.

3. Mirum in primis eſt, quod Vir nobilis Diui Bernardi precibus ad culparum exemologeſin inſtituendam excitus, ſuis inde præſentaneum malis, & tũ animo, tum corpori leuamentum accepit, nonniſi demum ſacramentaliter cõ-

Confeſſione Sacramentali Chriſtifideles muniuntur.

feſſus

feſſus viuendi finem ſortitus, vt in Sanctî Bernardi geſtis ſic traditur. *Contigit* (inquit) *Virum nobilem, & ipſius quoque ſecundum carnem propinquum Ioſbertum de Firmitate, quod eſt oppidum proximum Monaſterio, grauiter infirmari. Qui ſubitò præoccupatus amiſit penitus intellectum pariter, & loquelam. Vnde & filius eius Ioſbertus iunior, & omnes ſimul amici eo magis affligebantur dolore, quod ſine Confeſſione, & Viatico Vir magnificus, & magnificè honoratus obiret. Cucurrit nuncius ad Abbatem, neque enim tunc in Monaſterio erat. Venit, & inuenit eum iam triduo ſic iacentem. Compaſſus autem homini, ſed & motus lacrymis filij eius ſimul, et lugentium cæterorum, confeſſus eſt de miſericordia Dei, & ſermonem magnificum protulit, dicens eis: Notum vobis eſt, quod in pluribus homo iſte grauauit Eccleſias, oppreſſit pauperes, offendit Deum: Si mihi credit is, vt Eccleſiis reſtituantur ablata, & vſurpatę in grauamen pauperum conſuetudines dimittantur, loquetur adhuc, & ſuorum confeſſionem faciet delictorum, diuina quoque ſuſcipiet Sacramenta deuotus. Mirantur omnes, lætatur filius, familia omnis exultat: quidquid præcipit homo Dei, firmiter ei promittitur, & adimpletur. Cæterum frater eius Gerardus, & Galdricus auunculus, non parum territi, & turbati, ſeuerius eum ſuper tali promiſſione conueniunt: durius arguunt, acriùs inuehuntur. Quibus breuiter, ſimpliciterque reſpondens: Facilè (inquit) facere poteſt Deus, quod difficilè credere vos poteſtis. Itaque poſt ſecretam orationem ad oblationem ſacrificij immortalis accedit. Quo offerente, nuncius ſuperuenit, qui indicaret præfatum Ioſbertum liberè iam loquentem rogare obnixiùs, vt Vir Dei feſtinaret ad eum. Cui etiam poſt oblatum ſacrificium venienti cum lacrymis, & gemitu peccata confeſſus, diuina Sacramenta ſuſcepit; & duobus poſt hęc, aut tribus diebus viuens, & loquens, & maximè, quę præceperat Abbas Sanctus, conſtituit ſine vlla retractatione ſeruari. Sed & diſpoſuit domui ſuæ, & eleemoſynas dedit, & ſic demum Chriſtiano more in bona ſpe miſericordiæ Dei animam exhalauit.* Confeſſus igitur, qui priùs obmutuerat, culpas, & confeſſione releuatus, benedictionibus Dei præuentus, viuendi finem fecit.

Gulielmus in vit. S. Bernardi Ab. lib. 1. c. 9.

Ioſbertus de firmitate cõfeſſionis Sacramento à malis releuatus.

S. Bernardus infirmo opẽ laturus accurrens, nõni ſi confeſſione ipſum releuat.

Loquelã, ac certe ſalutẽ Bernardus infirmo ad futurã dummodo is col paſſ ſacerdoti aperiat, propheticè enunciat.

Pie poſt cõfeſſionem rẽleuatus moritur.

4. Sed vt alijs quoque res comprobetur exemplis, Boleſlaus Chobri dictus, Poloniæ Rex, & Miſeci primi Polonorum Ducis filius, pietate eximius Eccleſias redditibus auxit, & Vrbibus, pagiſque locupletauit, quin multas in ſuo Regno Eccleſias conſtruxit. Nec his contentus à ſuis turbarum procellas in Regno aduerſus Eccleſiam excitatas totis animi neruis ſedandas curauit. Igitur pijs intentus operibus, quidquid pridem deliquerat, pœnitentiæ ſub vitæ finem curta, atque iterata exomologeſi expiandum voluit, cui pro nobili elogio, & ſepulchrali lapide ipſius Baronii verba inſcribenda hìc ſunt: *Hoc* (inquit) *pariter anno die tertia menſis Aprilis Chriſtianiſſimus Princeps, Religione præſtans, potens armis, propagator, propugnator, & conſeruator Chriſtianæ Religionis, & Regni dilatator eximius, Boleſlaus Poloniæ Rex, cognomento Chobri, hoc eſt, Vir altæ, & heroicæ virtutis, ex hac vita deceſſit anno quinquageſimo octauo ætatis ſuæ, cum annos viginti ſex regnaſſet, cum iam antea (quod decuit Chriſtianum Principem) præmuniſſet ſe ad propinquum exitum, iterata ſæpe peccatorum confeſſione, & ſumptione Sacratiſſimæ Euchariſtiæ, pro Viatico, Propheticè prædixiſſe venturam Regni cladem, eiuſdemque reſtitutionem in meliorem ſtatum narrant, qui proſequuti ſunt res Polonorum, præſertim verò Longinus Canonicus Gracouienſis, qui res ab eo præclarè geſtas enumerat. Succeſſit autem in locum eius Miecelaus filius, ſed parentis virtutibus longe impar.* Sic plane Princeps optimus humili peccatorum confeſſione ſe ad proximum è vita exitum, vt ſecurus decederet, muniendum voluit. Atquì vxor ipſius Sanctiſſima Fœmina anno Chriſti 1017. meritis clara, è vita migrauit, cuius item Baronius his verbis meminit: *Hoc eodem anno* (inquit) *Iudita Poloniæ Regina Sanctiſſima Fœmina, coniux Boleſlai Regis, & adiutrix ad pietatem propagandam, ex hac vita ſummo omnium dolore deceſſit, cum ſuperis in perpetuum regnatura. Hæc de tempore Longinus, qui & res ab ea præclarè geſtas recenſet.* Hæc in fœminæ pietate præſtantis laudem Baronius.

Baron. ann. 1014. n. 6.

Boleſlaus cognomento Chobri, Rex Poloniæ moriturus confeſſionẽ culparũ diligenter præmittis

Baronius vbi ſupr.

Ipſius elogium ex Baronio.

Non niſi Sacramentis Eccleſiæ munitus è vita diſcedit.

Longinus in Polon. hiſt.

Iudita Poloniæ Regina Boleſlai meritis clara vxor decedit

Baronius an. 1017. n. 7. Longinus vbi ſupr.

Digitized by Google

5. Quantùm verò mortalibus Sacramentalis Confeſsio ſubſidij, & quā item ad Dei tribunal accedentibus fiduciam præſtet, his Petrus Damiani verbis teſtatur: *Hugo* (inquit) *Cluniacenſis Abbas, cum ad ſuum me Monaſterium perduxiſſet, frater quidam ſenex in infirmorum domo, ingraueſcente totius corporis tumore, languebat. Hic porrò cum Abbatis comperiſſet adeſſe præſentiam, latus effectus, diuinam cœpit implorare clementiam: Domine (inquit) quem nullum latet occultum, quæſo, ſi quid reatus in me eſt, quod non ſum hucuſque confeſſus, tu mihi miſericorditer in memoriam reuoca, quatenus Abbati meo, dum præſens eſt, purè confitear, atque ab eo, qui ius hoc in me præ cæteris habet, indicatus abſoluar. Hoc dicto, eiuſmodi vox auribus meis inſonuit: certè eſt, certè eſt aliquid in te, quod confeſſus adhuc non es. Cumque ille vocem ſolam audiret, ſed à quo procederet non videret, orando ſubiunxit: Exprime Domine, manifeſtè quid hoc ſit, vt confeſſus corrigam, quod erraui. Porrò vox eadem peccatum quoddam, ſicut quærebat, ſignanter expreſſit, quod ille à ſe commiſſum recolens, & Abbati feſtinanter accito facta confeſsione purgauit, paucisque poſt diebus in ſancta pace quieuit.* Confeſſis igitur occultis Vir Dei piaculis aditum ſibi faciens ad vitam, magnam è contra Diabolo confuſionem, ac ſibi iam diſceſſuro fiduciā peperit.

Petrus Dam. epiſt. ad Deſiderium Ab. lib. 2. ep. 15.

Senex quidā Monachus languens, quantū pro culparum confeſſione ſollicitus.

Aliquid ſibi quod confiteri debeat, adhuc ineſſe facta è Cœlo voce addiſcit.

Cōfeſſus poſtea feliciter obdormit.

6. Porrò vt ſuſcepta adhuc dictis narratio comprobetur, altero id ipſum exemplo è B. Franciſci geſtis à D. Bonauentura conſcriptis hunc in modum euincitur. *In Caſtro* (ait) *Montis Marani propè Beneuentum, mulier quædam S. Franciſco peculiari deuotione cohærens, viam vniuerſæ carnis intrauit. Conuenientibus autem Clericis ad exequias, & vigilias cum pſalterijs decantandas, ſubitò cunctis cernentibus erexit ſe mulier ſuper lectum, & vnum de aſtantibus Sacerdotem, patruum videlicet ſuum aduocauit, dicens: Volo confiteri Pater: Ego enim duro eram carceri mancipanda; quoniam peccatum, quod tibi pandam, necdum confeſſa fueram. Sed orante (inquit) pro me S. Franciſco, cui, dum viuerem, deuota mente ſeruiui, redire nunc ad corpus indultum eſt mihi, vt illo reuelato peccato, vitam promerear ſempiternam. Et ecce vobis videntibus, poſtquam illud detexero, ad promiſſam requiem properabo. Trementer ergo trementi Sacerdoti confeſſa, poſt abſolutionem receptam quietè ſe in lectulo collegit, & in Domino feliciter obdormiuit.* Hæc ille in rem præſentem, quibus Sacramentalis Confeſſionis vim Chriſti fidelibus apprimè commendat.

S. Bonau. in vita S. Franciſci c. 5.

Mulier in feretro iacens, caput attollens cōfiteri ſe velle Sacerdoti indicat.

Ob S. Franciſci patrocinium confeſſione expiata iterum obdormit.

7. Quoniam verò ſemper homini, dum adhuc viuit ad Dei miſericordiam aditus patet, nec vlla quorumuis ſcelerum atrocitas ad Dei promerēdam gratiam, Pœnitentiæ ſubſidio ſuffultos prohibet; hæc quidem in geſtis B. Catharinę Senenſis habentur: *Anno Chriſti* 1370. (inquit) *Senis erat Ciuis quidam Andreas Naddini* (de quo nos ſupra) *diues opum, ſed omnis virtutis inops, cunctis propè flagitijs coopertus, teſſerarum ludo totus deditus, in Deum, & Sanctos eius eius perpetim blaſphemus, & deteſtabilis. Is anno ætatis ſuæ quadrageſimo graui correptus morbo, tendebat ad extrema. Venerunt autem ad eum multi nobiles, pij, & vtriuſque ſexus Cœnobitæ, atque ante omnes eius Parochus; hortabanturque eum, vt ſua peccata confiteretur: Sed ille miſer, qui nec ſacras ędes inuiſere, nec ſacris initiatos vnquam honorare conſueuiſſet, admonitiones omnes reſpuit, ſeipſum planè deſperans. Audiuit hoc Frater Thomas Sanctæ Virginis Catharinæ Senenſis Confeſſarius, effecitque, vt ea Dominū pro homine pereunte deprecaretur; & quidem feruentiſsimè, atque inſtantiſſimè. Sed Dominus illi reſpondit: Illius blaſphemi hominis flagitia ad Cęlos vſque pertingunt, qui præter alia ſcelera, etiam tabulā, in qua erat picta imago mea, & matris meæ, atque aliorum Sanctorum iactauit in ignem; dignus proindè, qui æternis gehennæ flammis exuratur. Verùm Sancta Virgo ſalutis animarum feruentiſſima, dolens vicem perditi hominis, non ceſſauit à lacrymis, & precibus; donec flexus Dominus Ieſus decumbenti Andreæ appareret, hortareturque, vt ſua peccata confiteretur, liberaliter ei, ſi id faceret, veniam pollicens. Et ecce ille ſaxo durior repentè molleſcit, magna voce poſtulat acciri Confeſſarium; dicit Chriſtum Ieſum ſe videre, qui ipſum de facienda confeſſione admonuerat*

Fr. Raymundus Capuan. in vit. S. Cathar. Seneſ. apud Surium 29. Aprilis num. 54.

Andreas Naddini Senenſis Confeſſionis vim ſub vitæ finé expertur.

Deſperans & iam moriturus ſalutis monita reſpuit.

Quam atrocia blaſphemi hominis ſcelera.

Ob Catharinæ preces Chriſtus apparens ipſū hortatur ad confeſſionē qua peracta feliciter obit.

nuerat. Lætantur omnes, curritur ad Sacerdotem, ille venit; Andreas cum magno cordis dolore integrè confitetur peccata ſua, condit Teſtamentum, & feliciter migrat è vita. Sic impius iſte Sacramentali Cōfeſſione cunctas animi labes diluit, & nonniſi B. Virginis Catharinæ precibus, vt reſipiſcat, indultum ſibi diuinitus intelligit.

Rinald. an. 1498. n. 1.2.

Carolus VIII. Francorum Rex Confeſſionis virtutem expertus.

8. Nec impari interdum ſupremæ pietatis erga homines portēto in ſupremo vitæ conſtitutis, ac omni ſenſu orbatis ſua apud Sacerdotem confitendi peccata facultas ipſius Dei munere è Cœlo affulſit. Cuius quidem rei teſtis in præſens teſtatiſſimus adeſt Carolus VIII. Francorum Rex, qui armis potens, cùm Neapolitanum redintegrare bellū, ac priora nouis ſarcire rationibus damna ſeriò meditatur, & quod maius eſt in ipſo ætatis flore; dum animi recreandi gratia pila ludentes lætus ipſe vnà cum Regina coniuge circūſpicit, ſubito apoplexiæ præuentus morbo, mente abalienatus, ac ſenſibus mox in terrā corruens, nulla ex ſe relicta prole, viuendi finem fecit. Hic itaque ſubito quamuis languore perculſus, haud imparatus tamen ac æternæ immemor ſalutis deceſſit: *cum bis ea hebdomada* (vt Corinæus ait) *ſuas Sacramento Pœnitentiæ noxas expiaſſet, ac poſtremam de nullo vnquam lethali committendo peccato vocem edidiſſet, atque recuperato vocis vſu in ea cum morte lucta ſe Deo, Deiparæ, Sanctiſque Claudio, & Blaſio humiliter commendaſſet*. De pio autem eiuſdē obitu hæc aptè Ferronius tradit: *Tanta* (inquit) *indole Princeps repentè ſublatus eſt; nam quodam die ex cubiculo vxoris prodiens, vnà cum ea in ambulacrum apud Ambaſium ſubſtitit, vt qui in caſtro pila ludebant, ſimul ſpectarent, atque ibi orto ſermone cum Ioanne Epiſcopo Andegauenſi de prioris vitę erratis, ita ſibi futurum propitium Deum obteſtabatur ſi non ſperaret poſthac futurum, vt Deum, neque culpa vlla piabili, neque inexpiabili quò ad eius fieri poſſet, offenderet. Hæc dicens, mox auerſus corruit hora diei poſt meridiem ſecunda, iacuitque ad horam noctis vndecimam; qua cum vox eum defeciſset, expirauit. Sed cùm ad ſe redire viſus eſſet, extrema hęc vox tertiò audita eſt, Deum, Sacramque Virginem implorantis.*

Corinæus lib. 8. cap 18.

Bis antequā apoplexia corriperetur confeſſione culpas expiat.

Ferronius in c. 8.

Pia ipſius cū Ioanne Epiſcopo colloquia, priuſquam ſubito morbo pulſaretur.

Poſtremis verbis Deo, ac Virgini ſe ipſum cōmendat.

Vbi primùm corruit, in vicinum ambulacro cubiculum, quo nullum toto caſtro ſordidius erat, perductus, vbi caſu non culcitra, non thorus linteo ornatus, palearium tantùm aderat, linteis ſordidis ſubſtratum, atque is, cui tot caſtra ornatiſſima, tot vrbes florentiſſimæ parebant; animam egit, magno ſui deſiderio apud omnes relicto, annū agens vigeſimum ſeptimum (*anno Chriſti* M. CCCC. VIII.) *cum regnaſſet annos quatuordecim, magnificèque ad Dionyſij Pariſiorum ſepultus eſt, ſepulchroque maiorum elatus*. Hæc ille, quo quidem mortalibus cunctis exemplo liquet: *Spernendum videlicet* (vt ait Corinæus) *humanū faſtum, nec res caducas tot anxijs curis ambiendas; cum non minùs ſceptra, quàm ligones mors conculcet*. Rex igitur, ac ſi impendens ſibi fatum præſagiret, Regno optimè adminiſtrando, & iuſto Populorum regimini intendens, Eccleſiaſticæ item rei in priſtinum reſtituendæ nitorē totus iam ſeriò vacare cœperat, vt ipſe Ferronius ſic proſequitur.

In vili locatus ſtrato moritur.

Corinæus vbi ſupra.

9. *Cæpit & ipſam* (inquit) *Galliam probatiſſimis inſtitutis regere. Ipſe bis hebdomada omnium querelis auditis ius dicebat, libero omnibus aditu ad auditoriū dato. Nemo fuit, quantumuis abiectus, qui non ad Prætorium, vbi veniſset, audiretur. Conſtituerat Magiſtratus Regios ſalarijs auctis ab omni quęſtu auocare, iure illo etiam ſportularum ſublato, duodecies centum millia librarum Turonicarū nomine tributi à Gallia tantùm quotannis exigere volebat ad alendas copias, ipſe ſe, familiamque ſuam, omnes etiam Aulicos Magiſtratus ex fructibus, obuentionibuſq; Regiorum prædiorum Canonis Regij, aliorumque iurium alere debebat; quem morem priſcos Galliæ Reges conſeruaſſe ferunt*. Et infra: *Magiſtratus nonniſi eruditiſsimis probatiſſimiſque viris dedit, ac ſæpe falſus ab aulicis, qui indè pecuniam extorquebant, ad Senatorium gradum neminem admiſit, qui non ab ipſo Senatu nominatus, lectuſque eſset, nec temerè nouam vllam ſanctionem propoſuit, quæ non à Galliæ Curijs prius probata, diſcuſſaque fuiſset*. Belcarius inſuper ob id illum maximè laudat, quod paulò ante mortem fræno ſibi cōtinentiæ indicto, ſacras Matrimoniales Tabulas, reiectis prauis, atque adulterinis amoribus ritè colere aggreſſus, iuſtitiæ

Ferronius vbi ſupra c. 18.

Publicæ rei ac ſi mortē è proximo præſagiret totus intendit.

Digna ipſius in Regno adminiſtrando geſta.

Ferron. vbi ſupra.

Cura ipſi[illegible] in Magi[illegible]tibus p[illegible]ciendis

Belcarius decad. lib. 7. nu. 4t.

Apud cunctos continẽtia nec non iuſtitia laudabilis.

Vit. S. Franc. de Paula auctor.

ſtitiæ adminiſtrandæ intentus ſingulis hebdomadis ſui publicè copiam facceret;& ius cunctis,ac ipſis egentibus præſertim diceret, nec non æqui, bonique amantiſſimus Iudices ob rapinas, alioſque Magiſtratu arcens amoueret; Pijs item à Diuo Franciſco Paulano Inſtitutis excultum, adeoque ipſi ob neglecta B. Viri aliquando monita, plura quidem aduerſa contigiſſe tradunt.

Marcantius in Horto Paſtor. tr. 5. de impedim. in Confeſſ.

Quæ homo confitendo detegit Deus abſoluendo abſcondit, ac tegit:

Cromber. lib. 2. de ſtudio perfect.

Quidam ob verecundiã magis mortem,& damnationem, quam Confeſsionem elegerat,

10. Quantum ergò ad pœnitentiæ ſubſidia profugienti nuda, ac ſincera peccatorum Confeſſio proſit, haud vno, ſed quàm multis Diuinarum Scripturarum teſtimonijs,ac Pſalmiſtæ ipſius oraculo liquet: *Dixi* (inquit ille) *confitebor aduerſum me iniuſtiam meam, & tu remiſiſti, &c.* Enimverò quæ homo homini detegit,Deus è contra tegit,& cum homo ſe ipſum celat, Deus è contra reuelat; cum reus item agnoſcit, Deus clementer ignoſcit. Quod ſanè recentis eiuſmodi memoriæ exemplo euincitur; quod Cromberius in ſuis paginis tradit: *Quidam* (inquit) *Vir potens peccatum cõmiſerat, à cuius confeſsione ita abhorrebat, vt potius mortem, & damnationem eligeret, quam Confeſsionem. Interim conſciẽtia continuè eum angebat. Quodam die cũ Antuerpiæ concionatorem audiſſet pronunciantem, non eſſe obligationem confitendi peccata oblita: omnia tentauit, vt illud obliuioni traderet. Ac primùm omni indulſit voluptati, vt peccatum illud ſuffocaret aliorum multitudine: At ſemper inter cætera primùm menti recurrebat. Deindè varias Prouincias peragrans, putauit nouitate rerum præteritorum memoriam ſepelire, ſed non poterat fugere ſemetipſum, nec ſui reatus cruciatum. Tandem ſe ſe applicat ſtudio Mathematicæ, & Perſpectiuæ, putans vi attentionis requiſitæ, malo ſuo remedium afferre; ſed id etiam fruſtrà. Quid ageret? ſperat pænitentia ſine Confeſſione illud poſſe abolere: cilicium, ieiunium, diſciplinam, eleemoſynam adhibet; ſed vulnus potius augetur. Deſperabundus ergò mortem ſibi conſcire parat ſuſpendio, & vt in domo ſua peragat, rhedam ſuam conſcendit, vt proprios repetat lares. Occurrit ei quidam notus Societatis Ieſu Sacerdos, qui poſt ſalutationem rogatur ab eo, currum conſcendat. Quo conſcenſo, de varijs agit, ita vt de Confeſſione tandem inciderit ſermo, & caſu retegit vlcus. Nobilis ille exiſtimans hæc propter ſe dici, turbido vultu interrogat: cur talis ei modò ſermo? reſpondit moris eſſe Religionis de rebus ſalutis cum quibuſlibet agere; quod ſi ope ſua egeat, paratam offert: Quid mihi (inquit) offers, cui nulla mens eſt confitendi? quod ſi ſine confeſſione, auxilio potes eſſe, lubens acceptarem. Conijcit Sacerdos aliquid in Viro latere, cui obſtetricantem manum ad educendum oportet adhibere. Loquitur ergò ad cor eius, & diuerſa proponit media, quibus iuuari poſſit abſque Confeſsione; ita vt tandem aperuerit illi ſe iam ſibi ſuſpendium decreuiſſe, eò quòd vltra cruciatum conſcientiæ nequeat tolerare. Quod ſi ſine confeſsione poſsit iuuari, paratum ſe offert quidlibet pati. Promittit Pater iſte operam non inanem, ſi modò velit aliquot diebus obtemperare in his, quæ præſcribet. Itaque cùm domum appuliſſent, iubet eum cum amicis animum relaxare, & poſt cœnam lætam ſomno quieto ea nocte indulgere: ſequenti die mane præſcribit certa meditationis puncta, quibus magna in eo fiducia, erga Deum excitetur. Altero die dat examen conſcientiæ, monens, vt notet peccata à ſe commiſſa non in ordine ad Confeſsionem, ſed vt ſingulorum contritionem poſſet elicere. His peractis, ducit eum ad deambulationem ſolitariam in nemore, & interrogat an ſingula rectè examinarit? & vt melius (inquit) memineris, proponam & ego tibi aliquot puncta. Proponens igitur grauiſsima peccata, incidit tandem in illud, quod Virum hunc angebat. Audiens verò ipſe ſuũ nominari peccatum:* Ecce ecce (*inquit*) *maledictum ſcelus, quo angor. Diſsimulat Sacerdos: Longè (inquit) grauiora libellus meus continet, ab his, & mille grauioribus abſoluere te poſſum; & quidem illud iam confeſſus, cætera in memoriam ante redacta potes dicere. Sic ille proſtratus, liberè conſcientiam aperit, & abſolutionem recipit: tanto verò cum gaudio, vt frequenter Patri huic poſtea repetierit:* O *Confeſsio quantã ſerenitatem, & lætitiam menti affers!* O *Pater mi, à quot me angoribus Confeſsio liberauit!* Sic planè humilis peccatorũ Confeſſio à pœnis animã releuat, haud conſcientiam prægrauat; medelam affert, vulnus infligit, vel certè magis exaſperat.

Acerbe ex culpæ ſilentio torquebatur.

Poſt culpam quibus vis modis conſcientiã per culpæ ſilentium ſedare haud poteſt.

Extra Confeſſionem Sacerdoti aperit ſe ob culpam ſuſpendium decreuiſſe.

Sacerdos nõ nullas pias exercitationes illi, ſed fruſtra iniungit.

Inter deambulandũ ipſum de grauiſsimis criminibus interrogans, in ipſum, quod is admiſerat interrogando deuenit.

Audito ſcelere ſi duntaxat de illo pœnitẽs doleat à ſe vltrò abſoluendum repromittit. Quod cum alter feciſſet omni moleſtia liber euaſit.

11. Pœnitentia demùm (vt iſthæc

narran-

narrandi finem faciamus) ad ipſā vltrò ſincera, ac humili peccatorum Confeſſione conuolantibus præſto eſt, nec vllā animi morbus, & cura moram patitur, vt ſuo egregiè Petrus Pœnitentium ſignifer olim exemplo ad pœnitentiam feſtinus, Chryſoſtomo teſte, procurrens docuit: *Petrus ad pænitentiam* (ait) *non multorum ſpatia poſtulauit annorum; ſed ipſa nocte, qua cecidit, ipſa quoque ſurrexit; ipſa nocte, qua meruit plagam, meruit & medelam; ipſa nocte, qua vulnus ſenſit, ſenſit & remedium ſanitatis.* Quod quidem Cæſar Recupitus è Societate Ieſu Sacerdos appoſitè eiuſcemodi exemplo confirmat. *Facit huc* (inquit) *memorabile exemplum, quod à fide dignis accepi. Quidam veſpere in lecto decumbens, cùm ſubductis conſcientiæ calculis, ſe eo die in peccatum mortale incidiſſe animaduerteret, cœpit vrgeri, donec conſcientia ſtimulis, vt ſtatim ad Confeſſionem accurreret: Illinc pudore, & importunitate temporis, ob quod amentiæ notam incurreret. Vicit pudorem conſcientiæ ſtimulus, & nulla mora interpoſita è lecto exiliens, ad Confeſſarium adnolat, noxam Confeſſione diluit. Ad lectum reuerſus, ea nocte repentino morbo oppreſſus, mortuus repertus eſt manè: admirantibus, qui rem nouerant, eam pænitentiæ celeritatem: quæ & illi prædeſtinationis effectus fuit, & ſignum, impleto illo Nazaræorum præcepto, quo iubetur caput habens pollutum radere illicò in eadem die.* Hæc ille. Et ſanè pia, ac celer adeò in culpis ab animo excutiendis, confitendiſque deuotio, tutum homini ad æternitatem aditum fecit; perpetuò damnādus, ſi quam paulò poſt moriturus, moram inneçteret. Vlterior etenim homini mox viuendi finem facturo, ad confitendum mora, mors non niſi certa demum Animæ fuiſſet. Sed de his hactenus.

Chryſoſt. hom. in Luc. 22.

Petrus eadē nocte, qua peccando cecidit, pœnitendo ſurrexit ex Chryſoſtomo.

Cæſar Recupitus lib. 2 de ſign. prædeſt. cap. 3.

Quidam cū die peccaſſet nocte recogitās, obdolenſque mox ad Confeſſionem properat, & mane repertus eſt mortuus.

Pœnitentiæ celeritas, prædeſtinationis fuit effectus ex Recupito.

CAPVT X.

Peccatores animæ ſalutem deſperantes certam pœnitendo ſpem concipiunt.

QVoniam *omnes* (vt Apoſtolus ait) *qui volunt piè viuere in Chriſto Ieſu perſequutionem patientur.* Suas quoque, acerbaſque in terris Pœnitentiæ virtus à carnis dira primùm tyrannide, & tum à Diabolo, tum etiam ab hominibus perſequutionis quotidiè moleſtias ſuſtinet. *Nunquam enim* (vt Magnus ait Leo) *deeſt tribulatio perſequutionis, ſi nunquam deſit obſeruantia pietatis.* Quod & aptè in rem præſentem Hieronymus aliquando expendens, Iudæis ab Ægypto procul fugientibus ſua, vt deſperent, ipſius impulſu Diaboli inſtare pericula, nec non inſurgentibus exaduerſo hoſtibus prælia intentari intelligens: *Inde* (inquit) *me perſequitur luxuria: inde auaritia conatur irrumpere. Indè venter meus vult mihi Deus eſſe pro Chriſto, & compellit libido, vt Spiritum Sanctum fugem, & Templum eius violem.* Haud ſola namque perſequutio eſt, cùm palàm tyrannus inſurgit, cum vi tota inſtat ſatelles, & cum ipſemet carnifex ad idololatriæ ſcelus compellit; ſed vel tunc maximè, cum praua ad peccandum cōcupiſcentia ſuam in nobis vim exercendo ſollicitat, ſtimuliſque acrioribus, nō ſecus ac armis accincti vndique bellatores in præceps hominem vrgendo agunt; tunc etenim à tergo ex voluptatis fuga mœror, & triſtitia lictoris ad inſtar exagitat, adeoque inter hoſtes, & prælia imbellis homo ſe omninò euadere poſſe deſperet. Quod ſanè Origenes aliquando animaduertens: *Non illam* (ait) *ſolam perſequutionem putes, quando furere Gentilium ad immolandum Idolis cogeris: ſed ſi fortè te voluntas carnis illiciat, ſi tibi libidinis alludat illecebra: hæc tanquam perſequutionem fuge.* Sic profectò praua, inolitaque peccandi cōſuetudo his, qui ex leges peccādo fiunt, atrox

Apoſt. ad Timoth 2. v. 13

S. Leo Papa ſer. 9. in Quadrageſ.

Nunquam deeſt homini perſequutio ſi pietatis non deeſt occaſio.

Hier. ep. 1.

Affectus praui, & vitia hominē, belluarum inſtar vrgendo exagitāt.

Origenes in Geneſ. hom. 7.

Quam moleſta ſit vitiorum lucta, & quātum intus hominem vexet.

atrox bellum indicit, & luctam omnium acerbiſſimam ob Dei amorem ſub Crucis vexillo militantibus intentat. Quod & Regius Pſaltes conceptis rem verbis ediſſerens: *Propter verba* (inquit) *labiorum tuorum ego cuſtodiui vias duras*. Magnam itaq; ſuis Pœnitentiæ virtus mercedem, & larga item poſt ſuperata certamina præmiorum bona reſeruat. *Non coronabitur* (ait Apoſtolus) *niſi qui legitimè certauerit*.

Pſal.16.

Apoſt. 2. ad Timoth. 2. 5.

2. Enimverò cùm hoſtis exaduerſo ſæuiens magis, magiſque impugnat, tunc palma victoriæ in ianuis adeſt. *Si tentaris* (inquit Ambroſius) *cognoſce, quia corona paratur*. Pugna etenim non niſi manifeſtum promerendi Symbolum eſt, ac certa quodammodo initiandi triumphi, ac ſalutis teſſera; cùm quis videlicet haud prauis hoſtium, armorũq; machinis bellando cedit, & quamuis pugnã atque in ſe aduerſariorum impetus ſentit acriores. Suos itaque Deus electos, & ſi tentati, & carnis ſentire moleſtias permittit, ipſis tamen tentationibus tribuit non conſentire, dũ ipſi pugnam patiendo ſentiunt; adeoque Bernardus: *Moleſta* (ait) *eſt lucta, ſed fructuoſa; quia ſi habet pœnam, habebit & coronam, & non nocet ſenſus, vbi non eſt conſenſus: imò quod reſiſtentem fatigat, vincentem coronat*. Chriſtianis ſiquidem (vt Auguſtinus docet) ac pœnitẽtibus maximè certamen, ac pugna à Diabolo perſequente, eoq; acrior eſt, quia ſæuiorem homo patitur hoſtem, ac diuturniorem ſuſtinet pugnando luctam: *Non* (inquit) *quia Diabolus modò per Reges non ſæuit, ideò non Chriſtiani perſequutionem patiuntur; ſi mortuus eſt Diabolus, mortuę ſunt perſequutiones; ſi autem ille aduerſarius noſter viuit, vndè non tentationes ſuggerit? vndè non ſæuit? Vnde non ruinas procurat, et ſcandala?* A tartareo igitur hoſte, nec non à ſuis quiſq; prauis animi motibus perſequutionis moleſtiam, eòque acerbiorem ſentit, quò pœnitens magis, magiſque iiſdem, iuxta Climacum, ex adducrſo reſiſtit. *Nullum* (inquit) *certius argumentum eſt, quod Dæmones à nobis ſunt victi, quàm ſi nos acerrimè impugnẽt; ſi enim illis omninò reſiſtas fortiſſimè, oppugnabunt te acriter*. Suas quippè vbi virtus pœnitentiæ vires explicat, ibi ſuã

Ambroſ. in pſal. 118.

Vbi quis tẽtatur, tunc corona, & triũphus in proximo eſt

Bernard. de interior. domo.

Moleſta tẽtationũ lucta, ſed fructuoſa ex Bernardo.

Auguſt. in pſal. 137.

Tentationũ pugna reſiſtentem fatigat, ſed vincentẽ coronat.

Climac. gradu 27.

Diabolus nunquam à tentãdo ceſſat, nec homo à reſiſtendo deficit.

Dæmon pugnando tyrannidem obſtinatior exerit: *Diabolus* (vt Eutymius ait) *vbi diuitias congregatas videt, ibi aciem inſtruit*. Quapropter ad pœnitentiæ ſubſidia cautè profugiendum, & tuta potiſſimum ſpei anchora vnicuique arripienda eſt, vbi ſe poſt culpam à Dæmone in deſperationis baratrum impelli experimento item animaduertit. Quod ſanè quamplures arrepto fidei ſcuto, & pœnitentiæ lorica induti, poſt atrociora quæque ſcelera, vt ex tam antiquis, quã recentis memoriæ monimentis liquet, laudabiliter, atque ob id Cœlo digni præſtitere.

Eutymius in Matth.

Pœnitentiũ laudabiliter vnà cũ vitijs, ac dæmone pugnantium exempla.

3. Vt narrando autem initium ſit, haud ſemel poſt diutinum in vitijs vitæ decurſum ignominioſus vitæ finis homini ad beatam æternitatem aditum patefecit; adeo vt ipſi in vitam mors, ac vita in mortis patibulũ ſimul ac triũphũ verteretur, vt in S. Catharinæ Senenſis geſtis ſic traditur: *Duo* (inquit) *inſigniter flagitioſi latrones capti, & atrociſſimis ſupplicys addicti ſunt propter facinorum immanitatem. Iam ducebantur ad mortem, & curribus impoſiti, ignitis fuſcinulis diſcerpebantur. Nemo illos illa ratione permouere potuit, vt facerent ſuorum peccatorum confeſſionem, imò verò blaphemas voces in Deum, & Sanctos eius palam iactabant. Eo autem tempore erat Sancta Virgo apud Alexiam ſociam, & diſcipulam ſuam, cuius ædes præteribant miſerrimi iſti. Vbi autem id ſenſit Alexia, celeriter indicat Sanctæ Virgini. Illa ſe totam confert ad deprecandam clementiam Saluatoris pro ſalute deſperatorum; cum vidiſſet per feneſtram ingentem Dæmonum turbam illos miſerè exagitantium. Impetrat à Domino, vt poſſit ſpiritu illis ſe adiungere, & cum eis ad portam vſque proficiſci. Vt autẽ eã viderũt Dæmones apud illos, palam clamabant: ſi non ceſſaueris, Dæmoniacam efficiemus: Illa contemnens minas procaces, perſiſtit in precibus. Vbi ad portam Vrbis ventum eſt, ecce clementiſſimus Saluator apparet illis obſtinatis totis vulneribus confectus, et Sanguine madidus, inuitat ad pœnitentiam, promittit veniam. Illi mox mutati, cũ multa inſtantia petunt Sacerdotem! peccata ſua valdè dolenter confitentur; facta confeſſione, blaſphemię mutantur in laudes Dei; dignos ſe etiam maioribus tormentis fatentur,*

Triſtis atque ignominioſus vitæ finis haud ſemel homini aditum ad Dei Regnum fecit.

Latrones duo inſignes ad patibulũ ducti deſperatorum more mori volunt.

Dæmon ipſos ſuum vti prædam comitatur.

S. Catharina Senenſis charitate permota, pro ipſis orans ad pœnitendum adducit.

tur; ſtupent omnes repentinam conuerſionem, carnifices quoque miteſcunt, nec audent noua imprimere ſtigmata, dum vident tantam animarum deuotionem. Denique illi ad mortem, haud ſecus atque ad epulas feſtinant, ſpe bona fieri, ſic per ſupplicia momentanea citius venturos ad gaudia ſempiterna. Sic quidem latronum deſperatorum ſors in ſecuram æternæ Salutis ſpem pia Chriſti Virgine Deum exorante, murata eſt.

Chriſtus ipſis apparens ſanguine reſperſus ad pænitendum emollit,

4. Quod & alter expertus eſt, qui ob capitale piaculum morti addictus & mox ad patibulum ducendus deſperatorum more agebatur, ſed Dei afflatus gratia extemplo reſipuit. Hec enim in Beatæ Cathatinæ geſtis. *Simile fere* (inquit) *accidit in ipſa Ciuitate Senarum me præſente; Nicolaus enim Tuldi Peruſij ciuis nobiliſſimus, vbi nonnulla contra ſtatum Ciuitatis concernentia incaute prolata ab eo, capitalem ſententiam incurriſſet; et ex hoc per carcerem vti diſperatus incederet: quamobrem Virgo illum viſitauit; hortataquè adeò eſt, vt quaſi agnus corde lætiſſimo ad mortem procederet: cuius anima meritis, & orationibus eiuſdem Virginis viſibiliter volauit ad Cœlum.* Super qua materia pulchram habemus epiſtolam, fratri Raymundo à Capua ſuo Confeſſario directam ab eadem Virgine conſcriptam eiuſmodi. *In carcere* (inquit) *inuiſi hominem detentum, quem tu noſti, tantumque ex hoc ſuis ille ſupremis malis leuamentum accepit, vt mox ſacramentalis Confeſſionis remedio expiatus, ad mortem, quæ ceruicibus impendebat, Chriſtiano ex more obeundam probe ſe comparauerit. Dei quippe gratia præuentus, ac morti (vt par eſt) occurrere geſtiens, enixis à me precibus petiit; vt ego ſub extrema vitæ momenta morituro adeſſem. Quod ego illi promiſi, ac ſubinde fideliter præſtiti. Summo igitur mane antequam ære campano ſignum daretur, promiſſionis memor ipſum in carcere adii, meiſque tum verbis, tũ præſentia maxime releuatum ad ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium vnà mecum deduxi. Diuini autem Corporis, quo nunquam refectus antea fuerat pabulo recreatus, tantum breui in Dei amore profecit, vt voluntas ipſius, diuinæ omnino voluntati concors effecta, haud quicquam repugnando contradiceret, ſed perfectè ad ipſius nutum inter aduerſa quæque ipſaſque mortis anguſtias perſiſteret. Id tamen vnum homini, qui mortem iam non timebat, timendum adhuc ſupererat, ne videlicet ſub vitæ finem, & ad mortis aſpectum palleſcens à præferuido mentis propoſito deficeret; ſed ſic eius Deo aſpirante animus in Dei amore, ac obſequio fixus ad vſque finẽ perſtitit, vt non niſi de Deo iugiter cogitans, aut loquens, vel ad momentum eſſe abſque Deo nequiret, illis ipſum fiducialiter verbis cõpellans: Sis tu mecum Deus, et nil trepidabo: Dominus tu mihi adiutor, & refugium, & bene mihi erit; Lætus viuam, ac lætus pariter ipſo protegente moriar. Hæc verò dicens manſuetus veluti agnus meum ſupra pectus, & iam com morte colluctans, ſuam mox abſcindendam ferro ceruicem reclinauerat. Quo viſo, intus ego mirificè præ gaudio exultans, & ob ſponſi amorem, zelo quoque animarum geſtiens ſic ipſum trepidantem conueni. Confide ac bono animo eſto frater dulciſſime; ad agni quippe nuptias, ipſiuſque agni dealbatus ſanguine cito peruenies; adeoque melliſluum Ieſu nomen ſuo nunquam ex ore, ex corde nunquam excidat (Salutis etenim hoc ipſum nomen eſt) Ego itaque te ad nuptias properantem feſtina ad patibuli locum præueniens expectabo, vbi te Deus pariter tuoque ipſius manu inferenda capiti corona expectat. His ille auditis, omni depoſito metu totus repente in Dei amorem exarſit totaque conuerſa in gaudium mortis triſtitia; præ amore geſtiebat, ac moriturus ſpiritu exultabat in Deum viuum ſic ſemetipſum viriliter alloquens: Vnde (aiebat) hoc mihi, vt immenſa Dei bonitas, me in benedictionibus dulcedinis præueniens, quamuis indignum adeo in præſens conſoletur, & me in loco ſancto ſuo, in quo patibulum modo paratum eſt, peramanter, ac miſericorditer capiti coronam daturus expectet? Lætus igitur, ac feſtinus ad locum ibo, in quo Deus pro pœnis præmia, & pro morte vitam largiturus expectat. Quid moror? Quid timeo? Dominus mihi adiutor, & non timebo.*

Conuerſi tanquam igni ad mortem, & ad nuptialem thalamum ... operant,

Fr. Thomas de Senis in ... S. Catharinæ Senenſis tom. 1. pag. 179

Nicolaus Tuldi Peruſinus carceri addictus, & corde ex obſtinato, reſipiſcit.

Epiſt. S. Catharinæ Senenſis in lib. Epiſt. ad Fr. Raymundum de Capua, aliiſque.

S. Catharina hominem carceri mancipatum & morti addictum inuiſit, & ad mortem patienter ſubeundam hortatur.

Sacramentis Eccleſiæ munitus, nouos induit ſpiritus, ſuaſque culpas agnoſcens, pœnam læ... us amplectitur.

Cæleſti refectus viatico in Dei amore fixus, & conſtans permanet, & aduerſus mortẽ impauidus inſurgit.

Dei Virgo mellifluis ipſum verbis leniti, & morienti adfutura eundem ad patibuli locum præit.

Mortis triſtitia in gaudiũ vertitur, & ſpiritu ad patibulũ properans exultat.

5 *Iuuenis itaque eo diuinitus lumine ac feruore ſpiritus replebatur, vt ipſummet ſupplicii locũ qui non niſi reorum ſanguine redundat, Sanctum honoris gratia appellans Paradiſum computaret, & non tam pœnas, quam delicias ibidem benigno Dei nutu ſibi pa-*

Locum patibuli Paradiſum præ gaudio appellãs ac pœnas delicias reputans, moram mortis, plus quam ipſam ob mortem dolet,

paratas crederet, adeoque vel ad momentum mortis ſupplicium protrahi, & quamlibet interpoſitam in ſubũedis pęnis morulã, nedum acerbam ſibi pęnam, ſed morte ipſa acerbiorem putaret. Quæ autem is tunc dicebat, non tam terreni hominis, quàm cæleſtis animum, ac verba inter loquendum ſapiebant, reſonabantque. Ego interim ad patibulum citò præcurrens, meumque: Machera caput ſupponens vltrò me ipſam pro fratre libentiſſime obtuli, ac ſponſum enixius, vt ſua fatiſcentem in ipſo mortis conflictu gratia roborares, precata, reſponſum haud mortis, ſed vitæ pro iam morituro intus in corde habui; Vbi verò reus, qui à lictoribus ducebatur, tanquam agnus immolandus ad patibuli locum peruenit, ac me ſtantem à longè conſpexit, ingentem, qua cor ipſius perfundebatur, ſubridendo lætitiam teſtatus, mea quidem manu ſibi fronti Sanctiſſimæ Crucis ſignum imprimi voluit, cui ego iſthæc: Bono ſis animo ò tu frater: ad nuptias quippe agni properas, & citò mortali vita ſolutus, Cęlo receptus immortalem adibis. His ille roboratus magna confeſtim animi alacritate, ac ſeipſo fortior ſub patibulo membra locauit, & ego collum ipſius ferro, quo præcidendum erat, ſupponens, ad ictum excipiendum meis illud manibus, ipſiuſque auribus diuinum Chriſti Ieſu nomen, & ſanguinem ſuauiter inſonando aptaui. Quo facto iuuenis ſacratiſſimum Chriſti, & Catharinę nomen ore iugiter repetens præciſo manu Carnificis, quo ferrum erat appenſum, fune mox rapido ferri ictu carne ſolutus eſt, meiſque reſectum caput manibus excepi &c. Ingenti demum ob felicem ipſius ad nuptias, & ad vitam tranſitum gaudio perfuſa, ęgrè admodum tuli, guttis ſanguinis, quo mea reſperſa erant veſtimenta, & quo is dato tanquam pretio immortalem ſibi vitam cęmerat, pretioſis uti margaritis orbari, eiuſque ſortem admirans haud miſereri, ſed magis ipſi inuidere poſthac cępi, &c. Hæc aliaque in hanc planè ſententiam Virgo, ipſius exitum deſcribens, quæ (qui vult) epiſtolam conſulat.

Tanquam mitis agnus am immolãdus ſuum Virgini gaudium ſubridendo teſtatur, dum à Virgine diuinis verbis ad luctam roboratur.

Placidiſſimè ferro obtruncatus, Deo ſpiritum reddit, & caput Virginis manu, vt quid pretioſum ac venerabile exceptum.

6. Salus verò animarum adeo ſemper cordi viris ſanctitate præcipuis fuit, vt ipſorum tum votis, tum precibus, tũ conſilio, tum opera, deperditi quique hominum vel ſub extrema vitæ momenta pedem è Tartaro contrahentes mox, in Cœlum iter dirigerent, vt in faſtis præſertim Senenſibus, Thomæ Caffarini Prædicatorum Ordinis opera, B. Catharinæ Senenſis precibus, contigiſſe traditur, hæc enim ibi: *Cum Andreæ* (inquit) *Naddini de bellantibus perditæ hominis nequitiæ ſupremis aliquando Thomas adeſſet, ſummaque (vt fit) niteretur ope, vt is ad pietatis, quam viuens penitus exuiſſet, ſtudium extremo illo tempore, æternitatis in articulo redire vellet, mortemque Chriſtiano homine dignam obire. Ne irriti (quod futurum videbatur) eius conatus euaderent, efficacibus ad Deum precibus eximia Virgo perfecit; quin ipſe Chriſtus Dominus viſendam ſuæ humanitatis imaginem oculis moribundi obtuliſſe dicitur quò adamantina eius durities ad ſalutarem pænitentiæ dolorem molleſceret, atque ab imminenti perpetuæ mortis periculo infelix anima ſeſe eripi pateretur.* Sic profectò Vir alioqui perditus, Virgine Deum pro ipſo orante ſerio, ſub vitæ finem, reſipiſcens, & qui iam perierat, animæ lucrum fecit.

Sanctorum precibus grauibus irretiti culpis ſub finem reſipiſcunt;

Faſti Senenſes pag. 52.

Andreas Naddinus in B. Catharinæ Senenſis precibus cõſequitur.

7. Spes igitur, quæ inter ſæculi procellas nauigantibus anchoræ adinſtar præſto eſt, ſi quis ad vitæ portum ſaluus emergere cupit, haud vnquam è manibus dimittenda, imò priùs vita, quam immortalis vitæ ſpes deponenda. Quapropter diaboli potiſſimùm fraude hominibus ſub vitæ finem deſperationis intẽtari laqueũ cõtigit, vt ſic in Cęſ. Cardinalis Baronij geſtis traditur. *Nec prætermittendum* (ait) *hoc loco, quod Iſabella Merula Carandina illuſtri fæminę apud eumdem Iulium Vrſinum ęgrotanti vſuuenit: Annus erat iam, cum illa graui morbo detinebatur; cumque paulatim deficientibus viribus intelligere, et inſtare ſibi ſupremum diem, nimiam quamdam fiduciam de Dei miſericordia concepiſſe animo videbatur: Quamobrem qui erat ei à ſacris confeſſionibus, veritus Dæmonis artes, quibus eo maximè tempore mortalium mẽtes oppugnare conſueuit, obiecto timore gehennæ immoderatiorem illam ſpem cohibere, & tẽperare ſtudebat. Quare ęgrota (vera erat animo parùm firmo, puſilloquè) ex nimia illa ſpe in tantam repentè deſperationem delapſa eſt, vt omnem viam ad ſalutem interclusam eſſe pro certò haberet, pa-*

Spes in Dei haud vnquam peccatoribus intermittenda.

Hieronym. Barnab. in vi Ceſ. Card. Baronij lib. 3. cap. 2:

Iſabella Merula Carandina cui deſperationis ſub finem tentationi pulſatur.

lámquè prędicaret. Accurrit interea Cęſar & quibus poteſt verbis, eam conſolatur: Cui illa: Deſine plura Pater, ego enim æternis ignibus addicta iã sũ. At Cęſar: caue filia ne poſthac vnquam tale verbum ex te audiam: Nequaquam infernis ignibus damnata es, imò verò neque per ignem Purgatorium, Deo miſerante, tranſibis. Siquidem iſtiuſmodi ęgritudo tibi pro purgatoria pœna data eſt. Quamobrem cum primùm illuxerit dies Sabbati, ex hac vita migrabit in Coelum. Nec dicto fides abfuit; ea enim, qua ille prędixerat hora maxima cum ſpiritus exultatione, dulciſſimum Ieſu nomen ingeminans, expirauit; nonnulliquè Viri religioſi, ſanctitate inſignes, illius animam rectà in Cælmm euolaſſe conteſtati ſunt; in primiſquè P. Angelus de Pas Ordinis Reformatorum S. Franciſci Vir celebris Sanctimonię, id ipſum ſe vidiſſe affirmauit. Pœnitentię igitur Cœlum patet, eademquè ſuffulti, ſpem bonam arripientes, ipſis tum pœnis, tum calamitatibus expiati, tuti tandem ad Cœli præmia conuolant.

Validis à Baronio verbis vt Deo præfidat, & non fruſtra erigitur.

Hier. Bernardus in vit. Barony vbi ſupra.

CAP. XI.

Pœnitentes Eucharistiæ Sacramento refecti pie, ac placidè ſe ad vitæ exitum comparant.

1 DIgnam planè præmiorum in Cœlo ſpem ac ſatis amplã ob diuini cultum obſequij repromiſſam ſibi a Christo, qui deuote interim, ac fiducialiter viuifico Altaris pabulo veſcuntur, mercedem deniquè obtinent: *ſi quis* (inquit) *manducauerit ex hoc pane, viuet in ęternum*. Quid enim mortalis homo magis, magiſque, quam vitam viuendo expetit, & hanc haud mortis óbnoxiam legibus inſtantiſſime exãbiendo perquirit; quid inſuper è cõtra mortalis quiſque plus timet, cunctiſque præ vitæ malis in ipſa mortis regione amplius exhorret, quam mortem? Innata quippe homini eſt iugiter viuendi cupiditas. Quapropter Christus vt ad ſe homines adeò viuendi cupidos alliceret, pertraheretquè vehementiùs, ſumendum ipſis vitæ pabulum in diuiniſſimo Altaris Sacramento propoſuit: *Ego ſum* (inquit) *Panis vitę*, adeoque omnis procul ab homine, qui diuinorum particeps fit myſteriorum, mortis metus abigitur; & ſecura ipſius ſpes vitæ, vnicuique Ambroſio teſte refunditur: *Quomodo* (inquit *morietur, cui cibus vita eſt?* Christus namque in hoc Sacramento continetur, qui de ſe ipſo ait: *Ego ſum via veritas, et vita*. Hinc meritò Auguſtinus cunctos ad prægustandũ vitæ pabulum inuitans, adhortansquè ſalubriter: *Illud* (inquit) *bibere quid eſt, niſi viuere? Manduca vitam, bibe vitam*. Congruè igitur haud alio Christus in Euangelio, quàm vitæ ipſius vocabulo, quia immortalitatem vtpote ſumentibus elargitur veraciter ſe ipsũ appellat: *Ego ſum* (ait) *panis viuus; ego ſum panis vitæ*. Vitę namque immortalitas, vitalis cibi alimentum ſumentibus repromittitur: *Et ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die*. Et appoſite quidem huiuſmodi facta promiſſio: Diuinum quippe Altaris epulum prægustantes, præcipuo quoque amoris titulo exoptatæ immortalitatis munere donantur: *Comedentes* (inquit ille doctiſſimus) *reſuſcitabit; impoſſibile namque eſt, vt mors, & interitus ab eo, qui naturaliter vita eſt non vincatur*. Ita plane.

Ioannis c.6.

Euchariſtiæ Sacramento æterna mortalibus vita repromittitur.

Io. cap. 14.

Homo nil magis cupit, quam vitam nil amplius timet, quam mortem.

Ambroſius pſal. 118.

Christus cõgruè ſeipſum in hoc Sacramento proponit, vt hominis famem, ac deſiderium expleat.

Io 14.

Sacramento Altaris à Christo vita donatur, & mors procul abijcitur.

Cyrillus Alexand lib. 3. in Ioannis c. 37 Suarez 3. p. q. 79. art. 8. diſp. 64.

2. Meritò igitur viuus hic panis, ſuperſubſtantiale Sacroſancti Altaris pabulum, & ipſa denique *Eucharistia* (vt Ignatius ait) *mortis antidotum, & pharmacum immortalitatis*, & à Concilij Patribus *reſurrectionis item ſymbolum appellatur*. Quin & Irenęo Patribus adſtipulante: *Per carnem* (inquit) *Christi homo deuenit ad incorruptelam*. Quin aptis, contioniſquè Cyrillus item verbis Sacramentum Altaris extollens, non aliter quam *carnem viuificantem, et interitum penitus expellentem*, vocat. Et vt Damaſceni hic aptè verbis vtamur: *Fit corpus* (inquit) *Christi ys, qui fide dignè ſumunt, in remiſſionem peccatorum, in vitam æternam, et in cuſtodiam animæ, et corporis*. Atqui Auguſtinus inſuper de altaris Sacramento, ſic loquens audiendus eſt: *Eos* (inquit) *à quibus ſumitur, incorruptibiles facit, et immortales*. Quapropter non incongruè ab Hilario *vitę perennis eſca*, & à Chriſologo item *ſalutis epulum*, digniſſimè nuncupari meruit: Porrò ſi-

Ignatius martyr. epiſt. 14 de Eucharistia.

Euchariſtia mortis antidotum immortalitatis pharmachũ à S Ignatio mart appellatur.

Conc. 1. Nicanũ cap. 10 Irenaus lib. de hæreſi cap. Cyrilius lib. 4. in Ioann. cap. 14. Damaſcenus de fid. orthodoxa lib. 4. c 4 cap. 14. Hilarius de Trinit. lib. 8. Chryſ ſer. 1.

Euchariſtiã ſumẽtes incorruptibiles, & immortales fiũt ex Auguſtino.

quis Ignatium alibi de altaris Sacramē. to loquentē conſulat, *Euchariſtia* profectò ab ipſo dicitur *medicamentum vitia purgans, et omnia pellens mala*, & à Tertulliano ſubinde *Euchariſtia medica*, ac demum à Concilij Tridentini Patribus vnoq; ore eodēq; totius Eccleſiæ *Pignus futuræ gloriæ, et perpetuæ felicitatis* antiſſimè nuncupatur.

3. Congruè itaque feruidi pœnitentiæ cultores ſapido Sacramenti iſtius alimento refici, ac iugiter muniri geſtiūt, quia nimirum robur in primis animæ præbet, quod & ipſius olim Eliæ typo præſignatum eſt: *Et ambulauit in fortitudine cibi illius vſque ad montem Dei Horeb*. Quapropter B. Laurentius Iuſtinianus aptè eiuſmodi vſus aliquando in rem ſymbolo: *Hoc Sacramentū* (inquit) *ſpirituale tibi præbebit robur, per quod vſque ad montem Dei gradiaris alacriter*. Cum ergo Chriſti fideles Altaris quotidie Sacramēto, apto vti viatico ab Eccleſia muniantur, nonniſi dulcis eoſdē poſt pabulum, ac ſub vitæ finem animæ ſopor tandem conſequitur: *Poſt inſigne illud epulum* (inquit Niſſenus) *ſomnus ſponſam occupat*, adeoquè fideles, qui accepta demum Euchariſtia moriuntur, tuti, ſuauiter in ſomno pacis obdormiūt, & idem ipſis quod, & Moyſi olim cōtingit: *Mortuus eſt* (ait ſcriptura) *iubente Domino, et Moyſes ſeruus domini*. Quod quidem nō tam verbis, quàm ipſo Chryſoſtomus experimento verum comprobat, dum fauſtum, ac felicem permultorum è vita exitum recolens: *Quidam* (inquit) *mihi narrauit, dignus habitus, qui id vidiſſet ipſe, et audiſſet, quod qui de hac vita emigraturi ſunt, ſi myſteriorum huiuſmodi cum pura, ac munda conſcientia participes fuerint, ſpiritum effiaturi, ab Angelis eorum corpora ſatellitum more ſtipātibus propter aſſumptum illud Sacramentum hinc adducuntur in Cœlum*. Sed ad ipſos nunc ſingillatim recenſendos noſter (ſi libet) breuiter ſermo recurrat.

4. Theodoſius Mauritij Imperatoris filius, qui ad Coſdroen Perſarum Regem auxilij petendi gratia directus à patre fuerat, à Phoca ſubinde, patri in Romano adminiſtrando Imperio à militibus ſuffecto, reliquis eius fratribus vnà cum Mauritio neci traditis, ipſe qui

Ignatius epiſt. ad Eph.

Tertullianus lib. de pudicit. cap. 18.

Conc. Trid. ſeſſ. 13. cap. 2.

Laurentius Iuſtinian. ſer. de Euchar.

Fortitudinem ac robur Chriſtus in pane, quo Elias paſtus eſt, typicè impertitur.

Niſſenus in c. 5. Cantic.

Deut. c. 34. n. 5.

Chriſoſt. lib. 6. de ſacerbiſ D.

Viaticū eſt altaris Sacramentum, quo fideles tuti e ſęculo in Cœlum abeunt ex Chryſoſtomo.

Baronius an. 603. num. 10.

iam fuerat in Imperij ſortem patris calculo delectus, diligenter vndique perquiſitus, inuentus tandem funeſte, crudeliterquè peremptus eſt. Verùm antequam gladio feriretur, ſe Chriſtiano ex more ad mortem fortiter, conſtanterquè ferendam accinxit, ſacriſque myſterijs impertitus, cum immortales gratias Deo piè, ac deuorè perſoluiſſet, ter pœnitentis inſtar pectus manu percutiēs, Deumquè cōceptis ſupplex ſibi verbis ſub vitę finem propitium implorās, iugulum carnifici præbuit. Sed Cedrenum iſthæc eneurrantem audire hic præſtat: *Fama obtinet* (inquit) *Theodoſium Mauritij filiū ad Coſdroen legatum miſſis à Phocæ miniſtris, Niceæ captum, iuſſum necari, cum ad locum, cui nomen eſt Leucactæ, perueniſſet. Theodoſium porrò petijſſe, vt priuſquam necaretur, diuinis impertiri poſſet myſterijs. Quod poſtquam impetrauit, actis Deo gratijs, lapidem à terra ſuſtuliſſe, eoque ter pectus ſuum percuſſiſſe, ita orantem: Domine Ieſu Chriſte, tu ſcis, me nulli hominum iniuriam feciſſe: nunc autem mihi euenit, vt tua iubet potentia. His dictis caput ei fuit amputatum*. Hæc de recolendo Auguſti, & clari inter cœteros iuuenis obitu, qui Imperij pridem conſortio fuerat à patre deſtinatus, qui & inſuper, cum Phocæ iuſſu fatum, quod ſibi impendebat, vitare neutiquam poſſet, conſtanti, inuictoquè animo in mortem imperterritus, ac ſe ipſo fortior inſurgens, diem Chriſtiano planè ex more feliciter clauſit.

Theodoſius Auguſtus, Mauritij filius poſt Mauritij & filiorum cladem neci à Phoca traditur.

Cedrenus in annal. Phocæ an. 1.

Sacramento altaris, ſe ipſum antequam occidatur munit.

Moriturus lapide pectus percutit Deumq; propitium ſibi inuocat.

5. Atqui ſub Principe barbaris adeo moribus prædito, & in omnem ſæuiendi modum effuſo, haud mirum cuiquam videatur, ſi cladem iuuenis omni dignus laude præter fas, imò per ſummum ſcelus incurriſſe legatur. Phocas quippe moribus apprime ferus, ac omnimodis comiſerando alienus, egregiè à Cedreno deſcribitur, dum his inuiſam barbari hominis imaginem coloribus velut in tabula ad viuum adumbrat: *Statura* (inquit) *fuit mediocri, deformis, terribilis aſpectu, rubente capillo, ſupercilijs coeuntibus, mento raſo, cicatrice in mala notatus, quæ ipſo iraſcente denigrabatur; vinoſus, mulieroſus, ſanguinarius, rigidus, in dicendo ferox, à miſeratione alienus, moribus ferus, hæreticus*. Vxor eius Leontia

Baronius vbi ſupr.

Iuuenis omni alioqui dignus laude à barbaro homine iniuſtiſſimè cœſus.

Phocæ Imperium occupantis crudelitas, ac mores à Cedreno deſcri pta.

ijſdem fuit moribus imbuta. Quibus ſanè nonniſi triſtia quæque, ac funeſta Orbi, Romanoq; Imperio inſtabant. Verùm enimuerò Phocæ ſub ſceptro impunè adeò ſæuientis imperialis mucro ſemel exertus haud quieuit, ſed cunctos feraliter ſubinde perſtrinxit, obtruncatis nimirum præcipuis, qui Conſtantinopoli reperti tunc fuerant, & qui iā aberant, vbiq; diligentiſſimè ad necem perquiſitis. Inter

Georgius Cappadox ad mortem ſubeundam accurrit.

quos Georgius Cappadox, æque Vir nobilis ac clarus, de quo Eleuſius in geſtis S. Theodori Siceotæ cuius ille diſcipulus fuit, dum ipſius portentorum ſigna recenſet hic à S. Theodoro ad mortem fortiter, viriliterquè ſubeundam incitatus, iam vinctus ad Phocam à militibus rapitur, ſacriſquè myſterijs impertiri cupit, militibus interim ſoluere recuſantibus, Viri Dei precibus factum eſt; vt vinculis ſe ipſis repentè ſolutis, Diuino Altaris pabulo ſit refectus; qui & vinculis alterum ſubinde conſtrictus, ad Phocam iugulandus adducitur. Sed Eleuſium iſthæc in S. Theodori geſtis narrantem audiamus.

Eleuſius in geſtis S. Theodori Siceotæ.

6. *Georgius* (inquit) *Cappadox cum magna militum manu catenis collo, manibuſquè, ac pedibus iniectis vinctus traheretur ad Phocam Imperatorem, tanquam imminutæ maieſtatis criminibus obnoxius, cupiebat. S. Theodorum inuiſere, & eius ſe precibus commendare: Eodem & custodes deſiderio tenebantur. Quamobrem ad eum ſe contulerunt, & accepta eius benedictione, illum rogarunt, vt Georgium vinctum admoneret, vt animo ſincerè ſe duci ſineret, nec ſibi nec ipſis inſidias faceret, ne in capitis periculum apud Imperatorem incurrerent; id fecit Sanctus Pater: diuinarum enim ſcripturarum vtens teſtimonijs monebat eum, hæc inquiens: Fili, quæ ſunt in hac vita, breuia, caducaquè ſunt: quæ verò in altera vita nos manent, ſtabilia, & ſempiterna. Caue igitur ne tibi mortem conſciſcens, in æternum ſupplicium incidas; Illudquè conſidera, fili, & tibi ipſi propone, vt ſiue hoc, ſiue alio crimine iure damnatus, capite plectaris, libenti animo ſupplicium ſubeas, vt in vita futura liber ſis, & abſoluaris. Quod ſi nullius es tibi criminis conſcius, multò libentiùs, ſi condemneris ſuppliciū adi, vt coronam eamdem accipias, quam Sanctis omnes, qui iniuria interfecti ſunt, perceperunt. Expedit enim vim iniuſtè patientem mori, quemadmodum et Sancto Abel, & innocenti contigit Zachariæ; & Sancto Ioanni Baptiſtæ, & Sanctis Apoſtolis, & Chriſti martyribus*. Sacrarum itaque ſcripturarum oraculis hominem ſub ipſius mortis aſpectu pallentem, trepidantemquè Dei famulus erigere vltrò conatus eſt, quibus miſer inter ſuprema diſcrimina mortiſq; anguſtias valide confirmatus, ſacroſancti Dominici Corporis pabulo muniri ardentiori ſtudio præoptauit. Verùm cum Vir Dei ad tempus hominem ſolui popoſciſſet, militeſquè detrectarent ſuis incunctanter precibus, quem militum manus ſoluere recuſabat vinclis exoluit, diuiniſquè impertitum muneribus, hilarem, conſtantemque ad Phocam remiſit, vt idem his verbis Auctor proſequitur:

Soluuntur eius vincula, vt Corpus Chriſti ſuſcipiat, & ſubinde ligatur.

Quid Georgio S. Theodorus inter aduerſa conſuluit.

Eleuſius in S. Theodori geſtis.

7. *His* (inquit) *& multis alijs Diuinarum ſcripturarum teſtimonijs Georgius animo confirmatus; vt diuinorum myſteriorum particeps fieret, petijt. Tum Beatus Theodorus ad cuſtodes vir. Veremini (inquit) filij myſterium Domini, & ſoluite hunc, dum illud accipit neque enim eſt, vt quiſquam vinculis conſtrictus Chriſtum ſuſcipiat, qui pro nobis paſſus eſt, vt nos ab inferni vinculis liberaret. Cum autem illi excuſarent ſe, dicerentquè id ſibi non licere; Georgium enim eſſe Virum nobilem, ac ſtrenuum, qui ſi ſolutus eſſet, & vellet ingratus eſſe, & aufugere, nullo modo comprehendi poſſet: Beatus Theodorus ſumpto diuinæ communionis pabulo, vt id illi impertiret, ſuſpirans ad Deum ſuſpexit, & illico vincula humana cum ſtrepitu conciderunt; quamobrem cum milites tumultuarentur, & ad fores claudendas currerent, ne Georgius fugeret:* Nihil (inquit S. Theodorus) *timeatis: Ego enim gratum, & ſincerum huius viri animum planè noui. Cum igitur diuina ei myſteria tribuiſſet, voluit etiam, vt ſimul cum cuſtodibus apud ſe cibum caperet. Poſt autem vinculis rurſus iniectis, diſceſſerunt*. Hæc in B. Viri geſtis; Quibus primum Vir pius pœnitentiæ armis, ac diuinis ſubindè Sacramentis roboratus omni metu ſuperior, è vita deceſſiſſe fertur, cui inter ipſas mortis inſuper anguſtias deprehenſo, Sacrarum Vir Dei ſcripturarum

Precibus viri Dei vincula Euchariſtiā ſumpturo ſoluit.

eloquio diuinitus præſto fuit, adeoque & ſi vinctus corporis mortem Imperatoris iuſſu ſubijt, mortem tamen animæ Chriſti virtute, ac ſacramentorum ipſius munimento liber euaſit.

Ioannis cap. 6

Baronius an. 355. nu. 8.

Euchariſtiæ Sacramento perſequutionis tempore christiani muniebātur.

8. Chriſtiani namque cum diuinam Chriſti Sacramentorum virtutem ipſius Chriſti Verbis in Euangelio edocti recolerent: *Niſi manducaueritis carnem Filij Hominis, & biberitis eius ſanguinem non habebitis vitam in vobis*. Eorum participes fieri, ijſdemque ſe maxime ſub vitæ fugientis occaſum præmunire cupientes, ſi quæ acerba aliquando perſequutionū procella ingrueret, ad Altaris Sacramentum *tanquā apes* (vt ille ait) *ad Aluearium conuolabant*. In quo et pia iugiter Pontificum, ac Paſtorum Eccleſiæ ſollicitudo inſtitit. Quapropter Anno Chriſti 255. cum in Africa dira ſub Gallieno, & Voluſiano principibus perſecutionis vis recrudeſceret, Beati Cypriani Carthaginenſis Epiſcopi, ipſorumq; orthodoxorum præſulum opera ad opem tum lapſis, tum in fide perſtantibus Sacramentorum præſidio ferendam inuigilare non deſtitit. Hæc enim tunc Concilij patres: At *nunc* (inquiunt) *non infirmis, ſed fortibus pax eſt neceſſaria nec morientibus ſed viuentibus communicatio à nobis danda eſt, vt quos excitamus, et hortamur ad prælium, non inermes, & nudos relinquamus, ſed protectione corporis, & ſanguinis Chriſti muniamus, & cum ad hoc fiat Euchariſtia vt poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe cōtra aduerſarium volumus, munimento dominicæ ſaturitatis armemus, &c.* Et hæc infrà *Idoneus non poteſt eſſe ad martyrium, qui ab Eccleſia non armatur ad prælium, & mens deficit, quam non recepta Euchariſtia erigit, & accendit*. Et infrà ijdem Concilij Patres: *Placuit nobis Spiritu ſancto ſuggerente &c. colligere intra Caſtra milites Chriſti, & examinatis ſingulorum cauſis & lapſis dare, immò pugnaturis arma ſuggerere &c.* Hæc aptè in rem Cyprianus. Solemnis itaque cunctis Chriſti cultoribus mos ſemper fuit, vt Sacroſancto Dominici Corporis viatico refecti, ipſummet vitæ finem ſollicitè præuenirent; Quippè qui probè ſcirent originarium gratiarum omniū fontem ſumentibus Chriſti corpus diuinitus refundi, certamq; inſuper aduerſus tartari hoſtes in acie ſubindè pugnaturis victoriæ palmam repromitti: *Qui enim* (inquit Chriſtus) *manducat hunc panem, viuet in æternum*. Quod ſanè Viri principes ſuo haud ſemel exemplo comprobarūt, dum abſq; viuifico pabulo vitā finire, ipſa acerbius morte computarēt. Quapropter Otho III. huius nominis Romanorum Imperator ſuam in hoc maximè diſceſſus è vita pietatem poſteris commendauit, de quo iſthæc ex Vuidichindo Baronius: *Tertia* (inquit) *feria ante Pentecoſten loco deceſſit, qui dicitur milleuū: proxima nocte iuxtà morem diluculo de lecto conſurgēs, nocturnis, & matutinis laudibus intererat. Poſt hac paululum requieuit. Miſſarum deinde officijs celebratis, pauperibus iuxtà morem manum porrexit, paululum guſtauit, iterumquè in lecto requieuit. Cum autem hora eſſet proceſſit lætus, & hilaris, ad menſam reſedit: peracto miniſterio veſpertinis laudibus interfuit; peracto cantico Euangelij, æſtuari, & fatigari iam cæpit. Quod cum intellexiſſent Principes circumſtantes, ſedili eum impoſuerunt. Inclinantem autem caput, quaſi iam defeciſſet, refocillauerunt: expetitoquè Sacramento Diuini corporis, et Sanguinis accepto ſine gemitu cum magna tranquillitate vltimum ſpiritum cum Diuinis officijs pietatis Creatori Omnium tradidit.* Et infra iſthæc: *Itaque defunctus eſt Nonis May, quarta feria ante Pentecoſten Imperator Romanorum, rex gentium, diuinarum, humanarumquè rerum religioſa ſeculis relinquens monimenta.* Suum quippe Chriſtianiſſimus, vt ſecurus ad Deum mortali tādem ſolutus vita abiret, diuinorum Sacramentorum ſubſidio muniri exitum voluit.

Cyprianus epiſt. 55. & 93

Quid ſuis Cyprianus in Africa præſtitit.

Ioannis cap. 6

Otho III. Imperator moriturus ſacramento altaris ſeipſum voluit roborādum.

Baronius an. 973. num. 3.

Vuidichin. lib. 3.

Quanta pietate ſacris myſterijs releuatus obiit.

9. Idem planè præclarus alter Gallorum Rex ob eximiam ergà diuiniſſimum Altaris myſterium pietatem præ cunctis maximè laudandus præſtitit, qui vt ſibi decedenti præoptatam culparum à Deo veniam impetraret, pœnitentis in morem cinere, qui pœnitentiæ Symbolum eſt, reſperſus, mira ad diuinum Altaris epulum animi demiſſione accedens, haud vulgaria chriſtianæ tum pietatis, tum humilitatis ſub finem poſteris documenta reliquit; de quo iſthæc in Francorum tabulis auctor: *Ludouicus*

Robertus Gaguin. lib. 5.

ijſdem

Ludouicus Craſſus Rex Gallorum sacramento altaris moriturus reficitur.

(inquit) *Craſſus cum mortem ſibi imminere videret, compluribus accerſitis Epiſcopis, poſtquam Confeſſionis Sacramento conſcientiam emundaſſet, Sacram ſibi Euchariſtiam conferri poſtulauit. Poſt hęc pauimentum tapete ſterni iuſſit, ac ſuper eum Signum Crucis ex cinere fieri, vbi, & iaceret, & moreretur. Decumbens igitur in tapete Rex defunctus eſt.* Sic planè vitam intimè compunctus pijſſimus Rex cum magna ſalutis ſpe, immortalitatem aditurus concluſit.

Ant. Dauron, in cathec. hiſt. cap. 5 tit. 13.

Dauid primus Scotorũ Rex Dauid Regis æmulator moriturus in Eccleſiam ad Chriſti corpus ſumẽdum vult ſe deferri.

10 Nec minori inſuper deuoti animi argumento Dauid primus Scotorum Rex, & Dauidis Iſraelitarum Regis æmulator, inter moriendum olim præfulſit, qui vel graui ex morbo decumbens, ac ſe, vt Chriſti Corpore reficeretur, indignum reputans, vt ad Regium, in quo iacebat, palatium Rex regum, & Deus maieſtatis veniret, illa ſupplex Centurionis verba repetens: *Domine non ſum dignus, &c.* ipſe ad templum, alienis ſuſtentatus manibus, proceſſit, ibique Sacroſancto Altaris pabulo refectus, ad regiam ſubinde domum moriturus diuertit; de quo iſthæc Hector Boethius: *Cum vitæ* (inquit) *finem adeſſe ſentiret, indignum ſe reputãs, ad quem Corpus Chriſti deferretur, duobus Sacerdotibus innitens, ad templum venit, & peracta re diuina, ſermonem ad ſuos habuit de pietate in Deum, quam beneficus, & ſalutaris ipſum colentibus eſſet. Mox in genua procidens, ardentibus precibus Chriſti Corpus integra fide ſuſcepit. Indè in cubiculum reductus, conuocatis Primoribus, nepotes ſuos illis iam extremò commendauit, datoquè ſingulis oſculo, vt publicam ſemper vtilitatem tuerentur, precatus eſt: deinde commendata Deo anima ſua, expirauit Anno regni 29. ſepultus &c.* Haud enim abſque diuino vitæ pabulo pius adeo Princeps mortali vita excedere, Sacramentiſque ieiunus in longinquam abire regionem ſuſtinuit.

Hector Boetius lib. 12. hiſt. Scotic.

Indignum ſe vt Chriſtus ad ipſum veniret, reputans, ipſe ad Eccleſiam pergit.

Rainald. an. 1399 nu 24.

11. Sed vt appoſite alia hic nonnulla ex hiſtoriarum monumentis repetamus; in Pruſſia B. Dorotheæ miraculis, ac ſanctitate illuſtri, cum iam iam è vita eſſet migratura, ac ſuprema è corde ſuſpiria trahenti Sacerdos, qui Eccleſiæ impertiret ſibi Sacramẽta deeſſet, Chriſtus Dominus pijs fœminæ votis è Cœlo annuens, opportune adfuit, eiquè, ne ſua ſpe fruſtraretur, Euchariſtiam ſumendam porrexit, vt Bernardus Macicienſiius Cardinalis, & Genenſis Archiepiſcopus his verbis tradit: *Antequam* (inquit) *ex hac vita migraret, inſigni priuilegio à Domino, cui toto corde ſeruierat, exornata eſt: nam cum morti proxima, ſacrum Corpus dominicum ſuſcipere ardentiſſimè deſideraret, minuſque animaduerterent ij, quibus eam tali Viatico muniendi cura incumbebat, profunda ſuſpiria ex intimo cordis affectu trahenti ipſemet Saluator noſter Ieſus Chriſtus cum Sanctiſſima ſua Matre apparuit, eamquè per eamdem feneſtram, per quam ipſum toties in Miſſæ Sacrificio ſub ſpeciebus panis, & vini latentem adorauerat, ipſemet proprio Corpore ſub ſpeciebus panis refecit, quo illa percepto, non multo poſt ad eumdem ſponſum feliciter migrauit, die ſecunda Menſis ſeptembris. Poſt mortem labia eius liquore mirabili, & odorifero ſudare viſa, corpus verò, licet macilentum, & liuidum, ſuauiſſimum ex ſe diffundebat odorem, cuius attactu, & odore plurimi debiles, et claudi fuere ſanati, atque cæci viſum receperunt. Sepulta eſt magno cum honore in eodem loco, in quo mortua eſt. Ad eius ſepulchrũ multi obſeſſi à Dæmonibus liberati, plurimaque miracula ad eiuſdem inuocationem patrata. Quibus permoti Generales Magiſtri Pruſſię cum Epiſcopis, et Capitulis circumuicinis nomine totius ordinis Cruciferorum à Bonifacio Papa IX. poſtularunt, vt eam Catalogo Sanctarum mulierum aſcriberet.* Hęc in actis; ex quibus, vt pia præoptarat fœmina, Sacramentis Eccleſiæ, ac vitali Dominici Corpotis alimẽto ſe pręmunire ſollicita ſuis haud votis caruit, quinimo nouis cumulata fauoribus ab ipſiuſmet Chriſti manibus Sacroſanctum immortalis vitæ pignus priuſquam viuendi finem faceret cumulatius (quod perebat) accepit, & quod impenſe adeo ſuſpirabat, è Cœlo obtinuit.

Bernardus Archiepiſcopus Gneſnens in eius geſtis.

Beata Dorothea in Pruſſia à Chriſto ſibi apparente communionis ſacramento donatur.

Corporis ipſiuſpoſt mortem dotes.

Miraculis à Deo illuſtrata.

Rainald. an. 1492. nu 31.

Laurentius Medices ſũmè deuotus erga diuinũ altaris Sacramentum.

12. Quantum verò Virorum pręſertim principum erga Diuinum Chriſti Corpus in ſupremo vitæ diſcrimine ardor extiterit, Laurentius Medices publicę olim Florentinorum rei Princeps, & Leonis X· parens, teſtis eſt, qui tum patriæ, tum animæ, & tam Ciuium,

quàm

quàm ſuorũ,ac ſui pariter ſollicitudinis curã maximè ſub vitæ finem præ ſe tulit: vt ipſo meritò Euangelicum aptè oraculũ occineret: *Medice cura te ipſum:* In ſemetipſo autem Diuinis Eccleſiæ Sacramentis, procurando pridie quàm è vita migraret,ac morte pijs quibuſque modis ſalubriter præuenienda totus fuit, Raphael ſic docet: *Nihil (inquit) prius habuit, quàm vt animæ medicum acceſſeret, cui de contractis tota vita noxis, Chriſtiano ritu confiteretur: quem ego hominem poſtea mirabundum ſic prope audiui narrantem, nihil ſibi vnquam, neque maius neque incredibilius viſum, quàm quomodo Laurentius conſtans, paratuſquè aduerſus mortem, aut imperteritus, & preteritorum meminiſſet, et præſentia diſpenſaſſet, et de futuris item religioſiſſimè, prudentiſſimeque cauiſſet. Nocte dein media quieſcenti, meditantiquè Sacerdos adeſſe cum Sacramento nunciatur; ibi verò excuſſus: Præſul (inquit) à me hoc abſit, patiar nè leſum meum, qui me finxit, qui me redemit, ad vſque cubiculum hoc venire? Tollite hinc obſecro me quamprimum,tollite vt Domino occurram. Et cum dicto ſubleuans ipſe ſe, quantum poterat, atque animo corporis im'e illitatem ſuſtentans, inter famil'arium manus obuiam Seniori ad aulam vſque procedit, cuius ad genua prorepens,ſupplexque, ac lacrymans: Tu ne (inquis) mitiſſimè Ieſu, tu nequiſſimum hunc ſeruum dignaris inuiſere? At quod dixi ſeruum immò verò hoſtem potiùs ingratiſſimum, qui tanti abs te cumulatus beneficÿs, nec tibi dicto vnquam audiens fuerim, et tuam toties maieſtatem læſerim; Ego te per illam, qua genus humanum complecteris charitatem, quaquè ad nos in terràm deduxit, noſtreque humanitatis induit inuolucris, quæ famem, quæ ſitim, quæ frigus,æſtus, labores,irriſum,contumelias,flagella,et verbera, quæ poſtremò etiam mortem, crucemquè ſubire te compulit: per hanc te,ſalutifer Ieſu,quæſo, obteſtorquè, auertas faciem à peccatis meis vt cum ante Tribunal tuum conſtitero,quò me iamdudum vitari planè ſentio, non mea fraus, non culpa plectatur, ſed tua crucis meritis condonetur. Valeat in cauſa mea ſanguis ille tuus. Ieſu pretioſiſſimus, quem pro aſſerendis in libertatem hominibus,in ara illa ſublimi noſtra Redemptionis effudiſti.* His planè ſummæ Vir pietatis teſtatiſſimis vt pote contriti cordis ſuas deflendo culpas tum verbis, tum ſignis Sacramentum Dominici Corporis ſibi à Sacerdote exhibitum attonitus accepit, ſeque ad mortem Chriſtiano ritu ſubeundam excitans ſe ipſo maior intrepidus, conſtantiquè animo morti ſemper victurus occurrit, ac Deo ſpiritum placidiſſimè redidit Anno Redempti Orbis M. CCCC. XCII.

Volaterran. lib. 5. politic.

Summa eius pietas.

Sacerdoti Chriſti corpus ſummo ſibi deferenti humiliter ſupplex obuiat.

Preces ab ipſo ante Sacramentum effuſæ.

His verbis orat: *Valeat (inquit) in cauſa mea ſanguis tuus.*

13. Atqui preterea, quæ ad diuiniſſimũ Corporis Chriſti myſteriũ, eiuſque Sacramenti cultum ſpectant, & narrata hactenus à nobis ſunt, omni planè admiratione dignum,quod nobili militi (qui hoc ſaluberrimo vitæ antidoto refectus) omni prorſus mortis metu ſolutus eſt, Cæſarius his planè verbis acciſſe refert: *Miles (ait) nobilis terram habens, & caſtra apud Federicum Imperatorem à multis accuſatus eſt, quod multos ſpoliaret; quem cum ſæpius citaſſet, & non comparuiſſet, tandem proſcripſit, mandans ſuis vt illum caperent. Qui cum lateret, non tamen minus rapinas exerceret, caſu quodam ex officio captus, patibulo, ſecundum quod Imperator præceperat, appenſus eſt. Tertia die miles quidam prateriens, cum vidiſſet illum, ait ſeruo ſuo: Deus quam pulcher homo erat iſte. Reſpondente puero: Vir ille nobilis eſt conſanguineus veſter: acceſſerunt propius, vt depoſitum ſepelirent. Ad quos ille de patibulo clamauit: Deponite me, adhuc enim viuo. Aeſtimantibus illis, quia phantaſma eſſet, ſubiunxit: Nolite timere, quia homo Chriſtianus ſum. Depoſitus verò ſic ait: Modicum obſequii ego peccator Deo impendi, propter quod miſertus eſt mei, &c. Item vnam orationem, id eſt Pater noſter, Corpori Chriſti, quod ſingulis diebus conficitur per vniuerſum mundum, quatenus in fine vitæ meę tanto muniri viatico mererer: quod et Dominus mihi ſua miſericordia præſtabit: Vnde rogo, vt vocetis mihi Sacerdotem, à quo illud ſuſcipiam. Qui cum veniſſet, confeſſione premiſſa, communicauit, moxque ſpiritum emittens, ad eum, cui incorporatus fuerat, feliciter migrauit, quem in cæmeterio ſepelientes, tam grande miraculum diuulgarunt vbique.* Qui enim tam pio erga diuinum altaris ſacramentum deuotionis affectu tenebatur, haud abſque ipſius

Cæſarius lib 9. cap 49.

Miles ob piũ deuotumque Sacramenti cultum Chriſti corpore ante mortẽ refici obtinuit.

Feliciter Chriſti ſumpto corpore in domino obdormit.

ipſius munimento æternitatis iter aggredi debuit.

Ex litt. annuit ſocietali Ieſu ann. 1585.

14. Quantum verò ad immortalem promerendam vitam Euchariſtię Sacramentum deuotè ſub vitæ finem ſumentibus proſit, ſuo olim Indus adoleſcens exemplo palam fecit, de quo iſthæc in annuis, Patrum Societatis Ieſu literis: *Adoleſcens ſummo ſplendore generis inter Indos, vini abſtinentiſſimus, & virginitatis ſtudioſus in primis, quæ duo inter hos homines ſi quandò reperiuntur, pro miraculo habentur, cum ex continenti, vt Chriſtianorum ritus, Regioneſquè cognoſceret, adueniſſet, earum captus amore, Chriſti miles efficitur. Is graui morbo oppreſſus, nullius vel familiaris ſermones, ne pios quidem, ac commodos, priuſquam delicta confiteretur, admiſit. Quanquam autem ex quo ſe ad Chriſtum adiunxit, præcipuo quodam ardore Sacroſancta Euchariſtiæ myſteria ſemper coluit, numquàm tamē maiore, quàm ſupremo vitæ die, cum accepto ſalutari Viatico: Delectabat (inquit) hęc antea me vita: nunc autem, poſtquam Chriſtus ſuo Corpore me famelicū pauit, cur moror in terris? aut quid cauſæ eſt, cur non his vinculis expeditus, cum Chriſto feror in Coelum? Atque his verbis è cuſtodia, vinculiſquè corporis miſſus eſt.* Diuinorum quippè Sacramentorum virtute interior homo ſic proficit, ac ſumentis anima ſic ſpiritu roboratur; vt mox terrena cuncta faſtidiens, totis ad immortalitatem neruis, veliſquè contendat, quod Elias iſtius olim Sacramenti ſymbolo mirificè expertus eſt aliquando: *Et ambulauit (inquit) in fortitudine cibi illius vſque ad montem Dei Oreb.*

Indus adoleſcens, ac pius ſumpto Chriſti corpore ęgrotans, vitæ à ſe deſiderium abigit.

Cupit interius mori, & eſſe cū Chriſto.

3. regum

15. Demum pios (vt narratis iſthæc adyciamus) Altiſſimus homines, qui viuificum ſacroſancti altaris panē ſpiritu eſuriunt, & qui huic frequenter ſumendo aſſueti, eodem maximè ſub vitæ finē priuari nonniſi detrimentum ingens cōputant, ſuis haud fruſtrari votis permittit, vt anteacto proximè ſæculo dum lues Mediolani ſub ipſis S. Caroli Borromæi Cardinalis Archiepiſcopi temporibus ſæuiſſimè graſſaretur, cuidā ferè præmortuo, & reliquis cadaueribus aggregato imò cum ipſis tumulando contigit, de quo iſthæc apud Giuſſianum in S. Caroli geſtis habentur, ipſius quippè, & aliorum præcipuè in hoc tunc charitas effulſit: *Accidit* (inquit) *dum omnes eiuſmodi charitatis, & Chriſtianæ pietatis officiis incumberent, inſigne quoddam, & memoratu dignum facinus; Cum enim ſummo mane Presbyter quidam Euchariſtiam ad ægrotos ſuos afferens non longè à loco, in quem cadauera deportabantur, præteriret ex magno corporum aceruo, quæ proxima nocte illata fuerant, vnus ſe ſe attollere viſus eſt, genibuſquè conſiſtere; qui ſimul voce, verbiſque interruptis: Per Deum (inquit) obſecro Pater, mihi quoque. Cumquè à Sacerdote ſtatim omni pietatis indicio Sacramentum accepiſſet eodem loco procumbens nullo præterea motu iacuit.* Pia hominis vota, adhibitaquè dum adhuc viueret ergà Euchariſtiam Sacratiſſimam ſtudia id homini, qui ad portas vſque mortis appropinquans iam vna cum mortuis deputabatur; id inquam ſingulariter contulit, vt non prius oculis mortem videret, quam ore, ac ſinu vitam acciperet nec antè carnis huius orgaſtulo ſolueretur, quam Chriſti carnem, quam adeo ſuſpirabat, in viuifico altaris diuinitus pane prægustaret.

Io: Giuſſianus in uit. S. Caroli borromei Card. & Archiep.

Quidam Sacramēto corporis Chriſti lue graſſante ante mortem reficitur.

Ioann. Seneran. lib. pręſtiet mores Iuſtorum pag. 124.

16. At longè aliter, vt à viris fide dignis accepimus, hac noſtra ætate principi viro contigit, qui cum grauiter aliquando ex morbo decumberet, & de ſumendo Dominici Corporis Sacramēto à Religioſis, & ſi fruſtra ſubmoneretur: Ingraueſcente poſtmodum morbo, & deſperata à Medicis iam corporis ſoſpitate Parochus apud ipſum pro Viatico (vt mos eſt) ſumendo inſtaret, haud paruit, ſed moras nectens, & rem in aliud tempus reijcebat; aſſiduis tamen cunctorum ad id præſtandum pulſatus adhortionibus, precibuſquè, & nonniſi inuitus tandem coactuſquè, ac de vitæ periculo à ſuis certior iā factus Parocho ſuis efficaciter ad id verbis, alijſq; ſuadētibus non parum indignatus his planè dictis reſpondit: *Quid ſuadendo, quid exhortando mihi vltrò moleſti eſtis? Quid miſerum inter eiuſmodi anguſtias tum morbo, tum animo laborantē veſtra magis, magiſq; importunitate affligitis. Afferatur proinde afferatur ſacramentū, & ſumam.* Quæ quidem verba, ac ſi nauſeabundus, & vt ſe ab importunis (vt computabat) ipſorum ſe dictis, monitiſquè eximeret, haud pio,

Ex relat. à vir. fid. dignis

Infirmus grauiter de ſumenda Eucharistia manitus protrahit.

ac deuoto (vt par erat) diuini ſumendi Sacramenti deſiderio permotus dixit. Quapropter nulla interpoſita mora,quia mors non tardabat, imò iam ferè erat in ianuis, Euchariſtiæ Sacramentum ad ægrotum defertur; Vbi verò Parochus Cœleſtem panem è pixide extrahens,ipſumet Chriſtum Dominum ſub illis ſpeciebus adorandum, vt mos eſt, infirmo illis priuſquam Communicaret, verbis obruliſſet dicens: *Ecce Agnus Dei,ecce qui tollit peccata mundi*. Et illa item verba ſubtexeret: *Domine non ſum dignus &c.* Vbi tertio iſthæc repetens, Sacramento in Crucis formam infirmum ſignando, patulo ipſius ori admouiſſet,mox ille inter ſuorum manus,haud Sacramenti dignatus hoſpitio, imo vti indignus, ac moroſus Chriſti hoſpes ſub eius aſpectu ſpiritum exhalat, ac ſi facto cunctis daretur intelligi, quod Chriſtus Dominus ipſius qui ſe in Sacramento ſtomachabundus quodāmodo recipiebat intrare cordis hoſpitium dedignaretur,nec ſui, ſuorumquè bonorum in Sacramento fieri participem vellet,qui nonniſi intus, ac nolens diuino venienti hoſpiti oris, ac cordis pariter ianuam aperuiſſet,vt euāgelicum illud Chriſti in iſto adimpleretur: *Amen dico vobis,quia nemo virorum illorum guſtabit cœnam meam*, dum illa potiſſimum repulſæ cauſa in hominibus pridem ad ſacrū epulum inuitatis agnoſcitur: *Quia nolebant*(inquit)*venire*.Sed hic à beatiſſimo Chriſti reiectus epulo, ac vna ſimul hoſpitio, illa Cypriani cunctis verba altius cordi, atque auribus ſuggerit: *Quomodò* (inquit) *dabit Chriſtus regnum ſuum ad quem venimus inuiti*. Sed de his hactenus.

Dum diuinum pabulū ſe inuitus,ac nolentēmu e re oſtendit vti indignus à ſumendo reicitur.

Luca c. 14.

Mat. 22. v. 3.

Cyprianus ſer.

C A P. XII.

Extremæ Vnctionis oleo inuncti piè, alacriterquè pugnantes decedunt.

1. CVm ab antiquis iam temporibus illud inter luctandum in more poſitum ſit vt nimirum *oleo* (Hieronymo teſte) *ad agonem vngātur Athleta*. Hinc Chriſtianus congruè pugil, extremam ſubiturus cum tartareo hoſte aleam inter mortis agonem, ſacro item vnctionis oleo, Diuino planè magiſterio edoctus, ipſiuſque illibato Eccleſiæ ritu pugnaturus iniungitur, quo validè in ſupremo aduerſus hoſtes ineundo certamine roboretur.Enim verò etſi *Aduerſarius occaſiones*(vt Conc. Patres docēt)*per omnem vitam quærat, & captet, vt animas deuorare quoquo modo poſſit, maximè tamen in id contendit, cum impendere nobis vitæ exitum perſpicit*. Tunc enim omnem ſuā nocendi artem, ac dolos inſuper adhibet,vt ſua hominem,ſi qua poſſit ſupplātando malitia vincat; Tunc quippè *Diabolus venit habens iram magnam, ſciens, quia modicum tempus habet*. Quapropter tunc vehementiùs hoſtis *omnes* (vt Patres Concilij inquiunt)*omnes inquam ſua verſutiæ neruos intendit ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam ſi poſſet, diuinæ miſericordiæ turbandos*. Dæmonum verò tum dolos,ac fraudes,quibus pugnando præualere contendunt, & quas potiſsimum in ſupremo mortis, ac rerum momento aduerſus hominem excrunt,diuinitus vires infringi, & quodam velut iniecto bellantibus fræno retundi, Gregorius,alijquè Patrum diſertis haud ſemel verbis affirmant. Sua etenim quibuſuis hominum morbis, maliſquè opportuna Deus remedia prouidit; adeoq; cuncta ferè bonorum commoda,quæ ipſumet corporeis languoribus oleū præſtat, eadem prorſus animæ ſub extrema fatiſcenti,ſacra hęc ſalubriter Vnctio exhibet,vt ſic probè Theophilactus ediſſerit:*Cùm oleum* (inquit) *ad labores vtile ſit, lucis fomentum, & hilaritatis effectiuum; ſignificetquè miſericordiam Dei, & gratiā ſpiri-*

Hieronymus Oſea cap. 14

Extrema vnctio in extrema cum hoſtibus lucta adhibetur.

Conc. Colonienſ. p. 7. c. 14.

Concil. Trid. c. 14 ſupra.

Oleo Sancto dæmonū vires infringi Conc patres docēt

S. Greg. hom. 99. in euang.

Climac. grad. 7. & hom. 1. ad Monach.

Theophilac. in c. 6. Marc.

ſpiritus, per quam à labore liberamur, & lucem, ac gaudium, hilaritatemquè ſpiritualem. Hæc namque ſibi homo extremæ Vnctionis beneficio, ac Dei munere impendi ſentit; adeò vt ægrotus & leuamē, & miſericordiam, nec non gratiam, & lucem, gaudium inſuper, ac ſpiritus hilaritatem, vnà ſimul vberrimè, ſuoquè velut è fonte, Sacramentali inūctus oleo accipiat. Quapropter aptè Concilij Tridentini Patres illis diuinam tum Vnctionis, tum Sacramenti vim verbis inculcāt: *Inſtituta eſt* (inquiunt) *ſacra hæc Vnctio infirmorum, tanquam verè, & propriè Sacramentum noui Teſtamenti à Chriſto Domino noſtro apud Marcum quidem inſinuatū, per Iacobum autem Apoſtolum, & Domini fratrem fidelibus commendatum, ac promulgatum: Infirmatur quis in vobis, inducat Preſbyteros Eccleſiæ, et orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei ſaluabit infirmum, et ſi in peccatis eſt, remittentur ei, etc.* Potiſſimam verò ſubinde, cur eiuſmodi Sacramentū ſit à Chriſto Domino inſtitutum, & vſu ab Eccleſia receptum rationem aſſerendo: *Nam vnctio* (inquiunt) *aptiſſimè Spiritus Sancti gratiam, qua inuiſibiliter anima ægrotantis vngitur, repræſentat; formā verò eſſe: Per iſtam Sanctam Vnctionem, etc.*

Tot homini ſacrum oleū bona præſtat, quot vnctio infirmo corpori cōmoda.

Concil. Trid. can. 1. de extr vnctione c. 1.

Marci cap.

Quid Tridentini Cōc Patres de oleo extremæ vnctionis.

Cornelius à lapide in ep. Iacobi v. 4.

2. Vngitur itaque ſub vitæ finem hac Vnctione homo extremè laborans, & ad ſupremam cum Dæmone cum carne, & cū mundo pugnā fortiter ineundā opportune armatur; adeoque iure meritò à Sacroſancti Tridētini Concilij Patribus Vnctio hæc Pœnitētiæ, ac totius vitæ conſummatio dicitur, qua nimirum *Chriſtus vitæ finem, tanquam firmiſſimo quodam* (vt aiunt) *præſidio muniuit contra Diabolum, qui tunc omnibus neruis ad perdendos nos penitus, et à Chriſti fiducia, diuinæquè miſericordiæ deturbandos*; vehementius inſtat Sacramentum quippe iſtud ſaluberrimum nonniſi ad fouendū, confortandumquè hominem in mortis agone fatiſcentem, à Chriſto Domino diuinitus eſt inſtitutum, vt ille Theologorū Doctiſſimus probe admonet: *Vnctio* (inquit) *ſanat, et confortat, tum quia per eam luctatores, et pugiles ad pugnam diſponi ſolent.* Eiuſmodi itaque ſpiritualis vitę antidoto, quo ſanitas infirmis à Deo poſtulatur, magna quoque homini ſalutis ſpes, ac robur refunditur; adeò vt ſacro oleo inunctus poſſit veraciter dicere: *Sana animam meam, quia peccaui tibi.* Animæ namque, ac ſimul corpori ſic congruum à Chriſto remedium curando adhibetur: *Si enim ſaluti animæ* (vt Concilij verba edocent) *expedierit, ſalus quoque corpori à Deo confertur*; Vi etenim diuini huius Sacramenti tum ægrotantis animam, tum corpus releuari haud dubijs Concilij Tridentini Patres verbis affirmant: *Ægroti quippè* (inquiunt) *animam alleuiat, et confirmat, magnam in eo diuinæ miſericordiæ fiduciam excitando, qua infirmus ſubleuatus, et morbi incommoda, et labores leuiùs fert, etc.* Inde fit, vt & ipſe leuior morbus appareat, faciliuſquè ab homine toleretur, adeoquè in vtramque totius hominis portionem diuina Sacramenti virtus redundans, ſic ſuam mirificè iuuando vim, ac potentiā oſtendat.

Concil. Trid. ſeſſ. 14. in ſtat

Ad quid Chriſtus hoc Sacramentū inſtituit.

Suarez. in 3. p. diſp. 41. n. 11.

Pſal. 118.

Concil. Trid. can. 2.

Salus animæ, & ſimul corporis ſacro oleo procuratur.

Suarez in 3. p. diſp. 41. vbi ſupr.

3 Quanti igitur ad fouendos inter ſupremas mortis anguſtias, præmuniendoſquè in ſpem Pœnitentium animos momenti ſit extremæ Vnctionis Sacramētum, & ſi pluribus id argumentis patet, præferuida tamen hominum id vltrò ſibi expoſcentium vota preces, ipſorumquè ſatis, ſuperquè in Deum fides ac in eiuſmodi adhibēdo remedio fiducia ſatis ſuperque demonſtrant; & vt cæteros prætereamus, S. Malachias Hyberniæ Epiſcopus nil antiquius habuit, dum lectulo æger aliquando decumberet, quàm hoc Sacramento releuari; hæc enim S. Bernardus ipſius geſta deſcribens: *Nec longè* (inquit) *aberat dies ipſa, cùm talia loqueretur Malachias. Interea iubet ſe Sacro Oleo vngi. Exeunte Conuentum Fratrum, vt ſolemniter fieret, non tulit, vt ad ſe aſcenderent, ipſe deſcendit ad eos. Iacebat ſiquidem in ſolario, domus ſuperiori. Vngitur, et ſumpto Viatico, Fratrum ſe orationibus, et Fratres commendans Deo, ad lectum reuertitur.* Qui enim morti promptus adeo, atque alacri animo vltroneus occurrere geſtiebat, Sacramentis quoque, è ſeculo diſceſſurus, præmuniri ſe Vir Dei Malachias Sac um, infirmorum opportunum maxi

Quo ſtudio S. Malachias Epiſcopus Hybern. Sacram vnctionē æger expetijt.

Digitized by Google

eo ſemper ſibi, ac fidelibus in honore habendum voluit, vt ingentis piaculi ob infirmum quemdam abſque eiuſmodi Sacramentalis Olei Vnctione è vita præreptum, cùm ipſe in mora fuiſſet, ſe ob id reum maximè proclamando incuſaret; hęc enim Bernardus in eius geſtis: *Habitabat* (inquit) *Vir nobilis in vicinia Benchorēſis Monaſterij, cuius vxor cum infirmaretur ad mortem, rogatur Malachias, vt deſcenderet, priuſquam moreretur; infirmam vncturus oleo deſcendit, et intrauit ad eam. Quo viſo exultat illa ſpe animata ſalutis. Et cum pararet vngere eam, viſum eſt omnibus differendum potius vſque mane; erat enim veſpera. Acquieuit Malachias, et data benedictione ſuper ægram, exiuit cum his, qui ſecum erant. At verò poſt modicum ſubitò clamor factus eſt, planctus, et ſtrepitus multus per totam domum, ſiquidem inſonuit, quod mortua eſſet. Accurrit Malachias tumultu audito, et ſequuti ſunt eum diſcipuli eius. Et accedens ad lectum, vt certò comperit expiraſſe, conſternatus eſt animo ſibi imputans, quod fraudata gratia Sacramenti obierit. Et eleuatis in Cælum manibus: Obſecro Domine (inquit) inſipienter egi: ego peccaui, qui diſtuli, non iſta, quæ voluit: Hæc dicens, conteſtatus eſt in audientia omnium, nullam ſe recepturū conſolationem, nullam daturum requiem Spiritui Sancto, niſi quam abſtulerat, liceret reſtituere gratiam. Et ſtans ſuper eam tota nocte laborabat in gemitu ſuo; & pro Oleo Sancto largo imbre lacrymarum perfundēs mortuam, vicem illi vnctionis, quam poterat, exhibebat. Ipſe quidem ſic: Ad ſuos autem: Vigilate (inquit) & orate. Itaque in pſalmis illi, ille in lacrymis noctem duxerunt peruigilem. Et mane facto, exaudit Dominus ſeruum ſuum, quia Spiritus Domini poſtulans pro eo, qui poſtulat pro Sanctis gemitibus inenarrabilibus; quid plura? Aperit oculos, quæ fuerat mortua, et vt ſolent, qui de graui ſomno euigilant, fricans ſibi manus, frontem, et tempora, ſuper lectum ſe erigit, et agnito Malachia, inclinans deuotè, ſalutat eum. Et verſo luctu in gaudium, ſtupor apprehendit omnes, [illegible] et qui audierunt. Sed et [illegible] agens, benedixit Domi[illegible] ſinus, ſciens in hoc [illegible]ata, et quod oratio fidei ſaluet infirmum. Poſt hæc abijt ille, et illa conualuit, et viuens incolumis tempore aliquanto, vt gloria Dei manifeſtaretur in ea, peracta pœnitentia, quam ſibi Malachias iniunxerat, in bona Confeſſione iterum obdormiuit, et migrauit ad Dominum.* Hæc ille. Sciens quippè Vir Dei, ad luctam viriliter cum Diabolo ineundā decedentes, luctantium more inungi, acerbum vtique damnum ſalubri eiuſmodi quemquam carere ſubſidio, nec leue ob id admiſſum à ſe piaculum reputabat.

Bernard. in vita S. Malachiæ Epiſ. vbi ſupra.

Idem ſe reū grauis piaculi ob fœminam abſque Sacramento Vnctionis decedentem accuſat.

Petr. de Natalibus lib. 10 c. 27.

Apud Suriū die 5. Nou. c. 32.

Fœminam, vt inungi poſſet precibus à morte in vitam reuocat.

Mulier Sacra accepta Vnctione conualeſcit.

4. Verùm enimverò ſalutarem Sacri Olei vim Sancti tum Viri, tum Fœminæ ſunt haud ſemel experti, qui hoc inuncti Oleo, Cœlum adiere; & quidē B. Maria Oegniacenſis (vt Iacobus Cardinalis à Vitriaco tradit) *cùm iam præmoreretur, ac extremam Vnctionem ſuſciperet, Apoſtoli omnes adfuere, & B. Petrus claues oſtendens, pollicebatur, ſe illi Cæli ianuam patefacturum. Porrò Chriſtus Crucis ſignum, vexillum victoriæ ſuæ ad pedes eius fixit. Cumque in diuerſis locis vngeretur, in ipſa Sacramenti eius perceptione S. Spiritus operationem cum ingenti ſingulorum locorum illuſtratione perſenſit. Quidam enim amici, et noti eius, qui iam pridem obierant, eius conſolandæ cauſa, ad eā miſſi ſunt.* Hæc Iacobus de mira Sacrę Vnctionis virtute, qui & illud omni dignum admiratione cæteris, dum ſacro Oleo inungerentur, accidiſſe his verbis tradit: *Dum præſente* (inquit) *Maria Oegniacenſi, Vnctionis extremæ oleo ægroti perciperent, illa Chriſtum cum Sanctorum multitudine adeſſe ſentiebat, ægrotumque illum miſericorditer corroborantem, Dæmones expellentem, animam purgantem, ſeque, dum membra eius vngerentur, quaſi in lumine per totum eius diffundentem.* Hæc ille. Sed vt ſuſceptæ narrationi inſiſtentes, Sacræ vim Vnctionis proſequamur; Beata inſuper Lyduina à Chriſto Domino, ac Deipara Virgine aſtante, omnibus Apoſtolis, multiſque Angelis, & Sanctis, vt Surius tradit, omnibus mēbris inuncta eſt, quibus iam morituri ſolent inungi. Rogauit illa, vt ſe tot doloribus oneraret, quot ad redimendas Purgatorij pœnas ſibi opus foret; cui Chriſtus: *Ita* (ait) *fiet filia, vt petis: poſt biduum cantabis Alleluia cū alijs Virgini-*

Iacob. Card. à Vitriaco in vit. S. Mariæ lib. 2. c. 12.

Corn. à Lap. in ep. Iacob. pag. 172.

Maria Oegniacēſis virgo quo ſpiritus feruore morientes inuncta.

Mira Sacræ Vnctionis ægrotis virtus.

Sur. in vit. B. Lyduinæ die 7. April. p. 1. c. 11.

S. Lyduina Virgo deuotiſſime inungitur.

gini-

ginibus in Regno Patris mei. Totius igitur ſacra ipſi Vnctio cauſa lętitiæ, & perpetuæ inſuper ſalutis fuit.

5. Quibus ſuo item Reginaldus mirificè exemplo adſtipulatur, de quo iſthæc in S. Dominici geſtis: *Reginaldus* (inquit) *vnus è S. Dominici diſcipulis, cum moneretur, vt extrema vnctione ſe ad luctam cum Dæmone prępararet: Ego (inquit) hanc luctam minimè reformido, quin potius lætus expecto. Iam enim dudum Mater miſericordiæ me inunxit, in qua plurimùm confido, & ad quam cupidè proficiſcor. Quod autem ſe prius ab ea inunctū dicebat, id ità ſe habuerat. Cum ante annos multos grauiſſimè ægrotaret, vigilanti de nocte apparuit Regina Cæli cum alijs duabus Virginibus, ipſaque ad eum accedens, iacentis oculos, aures, os, & manus vnguento, quod attulerat, proprijs manibus liniuit, denique & pedes in præparationem Euangelij, vt ipſamet quaſi ex formula orans adiunxit*. Mira planè Diuinæ Vnctionis virtus, quæ tot homini bona, ac ipſi hilaritatem in primis ſpiritui in mortis agone fatiſcenti Deo aſpirante ſuppeditat.

In vita S. Dominici lib. 2 cap. 2.

Reginaldus Ord. Præd. Sacro moriturus Oleo præmunitur.

6. Quod quidem pari Chriſtianæ pietatis, ac deuotionis exemplo Vvillelmus Roſchildenſis Abbas in Dania teſtatus eſt, qui Monaſticæ olim diſciplinæ illic inſtaurādæ ab Epiſcopo, magni tunc nominis euocatus, magno itē ſub vitæ finem ſpiritus feruore ad Deū properans, ſacro inungi Oleo cum Tartaro certamen initurus voluit, cuius item Baronius in ſuis Annalibus meminit; Hæc autem geſtorum Scriptor, eiuſdemque diſcipulus: *Die* (inquit) *quę Cœnam Domini proximè antecedit, cum eſſet in cubiculo cum quibuſdam Fratribus, conqueſtus eſt Prior, ſe illam noctē habuiſſe longè omnium moleſtiſsimam; ille contra affirmabat, ſe nunquam potitum eſſe nocte leuiori, atque iucundiori: Vidi enim (inquit) Dominum Ieſum, cui duo alij aderant, & ego tertius acceſsi, & ineffabili ſum delectamine affectus. Reſpondit Prior: Forſitan Pater Sancte, Dominus Ieſus te accitum venit ad Regnum ſuum, ſicut pollicitus eſt, priuſquam in hoc Regnum te conferres; tum Abbas ſuſpirans, & fletibus ora perfundens: Fiat mihi (inquit) ſecundum verbum tuū, &c.* Et infra: *Iam aurora rutilante, cum canerent in Eccleſia Dei fratres: vt venientes vngerent Ieſum, Prior accitis aliquot fratribus, Chorum exijt, Sacrum Oleū ſecum ferens: Vir Sanctus illo veniente tendebat ad extrema, atque hæc ſolùm crebrò repetebat: citò, citò. Peracta indè Sancta Vnctione, depoſitus eſt ſuper cinerem, & cilicium: ſic enim decere mori Chriſtianum iam olim dixerat Beatiſsimus Martinus Turonum Epiſcopus; ibi tum feliciter emiſit ſpiritum octauo Idus Aprilis, anno Chriſti M.CC.II. ætatis verò ſuę XC.VIII à ſuſcepto verò Abbatis officio XI.* Hæc de Viro eximiæ Sanctitatis, qui totus pœnitentiæ diu operibus inſtiterat, ijſdemque mortem præuenerat, meminiſſe Auctor voluit.

Rainald. an. 1202. n. 19.

Baronius an. 1161. nu. 17. 18.

Vuillelmus Abbas Sacrā Vnctionem ſibi moriturus inſtātiſſimè poſcit.

Abbas mortis præſcius in Choro à fratribus inungitur valdè pro ea ſollicitus.

7. Ea igitur eſt Sacræ ad medendū Vnctionis vis, vt nedum animi, ſed & corporis ſoſpitati diuinitùs proſit; adeoque & ipſius animæ bono conducat, & corporis morbo, ac itē moleſtia fatiſcentem releuet, vt Iacobus illis verbis innuit. *Et oratio* (inquit) *alleuiabit infirmum, & ſi in peccatis eſt, remittentur ei*. Quod ſanè olim Romanorum Princeps ſuo, vt probæ fidei Scriptor narrat, experimento didicit, de quo iſthæc Ioannes Nyderus: *Fuit* (ait) *noſtro tempore Rex Romanorum Rupertus, &c. qui ante ſui electionem re, & nomine clemens extitit, et poſt diutina, et ſancta ſua opera in lethali quadam infirmitate propè à Dæmone victus occubuit. Nam in infirmitatem quandam grauem incidit, et ſumpto Euchariſtiæ Sacramento ſe dietim ab Sanctę Vnctionis olea callidè, ne reciperet, ſubtraxit. Hauſerat enim, vbi neſcio diabolicum hunc inſtinctum (vt videbatur) quo quidam ſuperſtitioſiſsimè credunt, ſe poſt huiuſmodi Sacramenti ſuſceptionem omninò migrare oportere. Diſtulit igitur Princeps recipere Sacramentum propter mortis periculum. Et doctores Diuini, et humani iuris, quos ſemper dilexit, verbis Virum hortabantur, et ſibi ſuadebant, ne omninò deſineret tam ſalubre animæ, et corporis antidotum. Obtinuerunt tamen tandem illi diuina arridente gratia intentum: Cumque præſētibus literatis Clericis inungeretur Princeps, et Orationes, quæ de ſanitate ſonant vtriuſque hominis multiplicarentur; ait ſatis alacriter: Reuera ſi hoc Sacramentū ſciuiſſem tantùm pro vtroque valuiſſe homine;*

Iacob c. 5. 15

Ioannes Nyder in Formicario lib. 4. c. 11. pag. 522

mine;

mine; quemadmodum iam audio, dudum ipſum deuotiſsimè poſtulaſſem. Fuit enim literatus ſatis, qui conualeſcens poſtmodũ multis annis Romanum gubernauit Imperium, et tandem feliciter perſeuerans in bonis operibus vita functus eſt. Hæc ille. Ex quo priſtinæ hic ſoſpitati redditus, poſt longum vitæ decurſũ nonniſi pio vitam exitu concluſit.

Ex litt. annuis Societ. Ieſu an. 1585 ſuo domo probat. Prouinc. Auſtriacæ.

8. Verùm vt recentioris hic memoriæ exempla in medium proferantur, quid in Auſtriaca Prouincia acciderit, gratis auribus accipiamus; hæc enim in annuis Societatis Ieſu litteris conſcripta habentur: *Vir quidam primarius Brunenſis Ciuitatis in Auſtria, cum non ſatis ex virtute, atque officio vitam degiſſet, admonitus graui morbo, nè vt corporis, ſic animi ſalutem in diſcrimen vocaret, ad obeundum ſupremum diem, noſtrorum adiutus ope, comparare ſe cœpit; ergò actam ad id tempus ætatem in mentem reuocat, Sacerdotique quidquid apud Deum offenderat, dolenter explicat. Cum autem ingraueſceret morbus, ſalutare viaticum poſtulauit, et mox etiam, quod in his locis perranũ eſt, Vnctionis vltimæ Sacramentum, ſemperque noſtros adeſſe voluit, qui ſe contra Diaboli fraudes ſuis ſermonibus confirmarent. Ita pro mortis genere minùs laudabilem vitam, id, quod raro accidit, terminauit.* Vnctio quippè Sacri Olei ſic hominis animam ſub vitę finem diuinitùs fouit, vt ritè, rectèque anteactæ vitæ errores retractando, ingentem ad beatæ vitæ portum perueniendi ſpem ſimul, ac robur præſtiterit.

Vir nobilis in Auſtria vitam male actam Sacramentis expians Sacro Oleo ſe munit.

9. Quo denique animi feruore, & quo inſuper deſiderio iuxta Eccleſiæ ritum, quidã Sacro ſe Oleo, & adhuc ſano & vegeto corpore, ad mirificam participandam virtutis ipſius gratiam, non ſecus, ac impendentem ſibi è proximo mortem viderent, inungi expetierint, teſtis eſt Ioannes Franciſcus Salina è Societate Ieſu, qui in ſuis in Ionam Prophetam, notis iſthæc ſcitu digna recenſet: *Quæ* (inquit) *dum legerem, non lucris ſæcularibus deditì, ſed miræ ſimplicitatis, et humilitatis Patris mei, cuius nomen, et cognomen gero, protinus memini. Hic integra valetudine ſenex pius Eccleſiam adijt, à Parocho poſt Pœnitentiæ Sacramentum Viaticum petit. Negat Parochus, ſe poſſe Viaticum præbere homini, quamuis ſeni, bonę valetudinis, et in nullius infirmitatis periculo poſito. Inſtat bonus ſenex ante Altare ſupplex, orat Parochum, vt voti compos fiat. Ridet Parochus, et orationem, et inſtantiam; ſed cum mentis amentiam non poſſet ſuſpicari ob grauitatem, et prudentiã Viri, Euchariſtiam elargitur, non tanquã Viaticum morituro; ipſe verò lubens accepit Corpus Chriſti tanquam Viaticum, et proteſtabatur de vita deceſſum. Ex Eccleſia actis Deo gratijs, domum redit, et vertente die, antequam cubitum iret, à filijs rogat, vt ſollicitè curent Sacramentum extremæ Vnctionis ſibi protinus elargiri iam iam morienti: ſed tamen filij, ne delirij argueretur, et publicè homo eximiæ prudẽtię, imperatis, et iuſsis parentis obſiſtunt; imò et impatienter ferunt, ſanum hominẽ ſe ſe iam moriturum atteſtari. Intempeſtæ autem noctis ſilentio poſtquam accubuiſſent omnes, et ipſe ſenex non dormiebat; ſurgit è lecto inuiſurus, et benedicturus filios, quibus è ſomno expergefactis ait: O filij, benedictio Dei Omnipotentis Patris, et Filij, et Spiritus Sancti deſcendat ſuper vos; Amen, et parcat vobis, quod ego decedam ſine Sacramento Vnctionis extremæ. Ecce ego moriturus, benedictionem Dei, et meam vobis precor, et impertior: ipſe vos cuſtodiat; Amen. Valete. Quibus dictis, iterum in lectum ſe recepit, filij autem feſtini accurrunt ad Patrem, quem ſumma animi tranquillitate iam animam agentem inueniunt; et quamuis Vnctionis Sacramentum ſumma celeritate adducere curent, tamen antequam accederet Sacerdos, et Parochus, à quo Viaticum acceperat, qui Vnctionis extremæ Sacramentum deferebat, animam egit, vitaque functus, ab omnibus magno eſt habitus in honore ob vitæ, et morum candorẽ, et ob mortis, quam diximus, prædictionem: fortè animæ eius naturalis ſubtilitas mortẽ futuram præuidebat; qui integra ſe valetudine Sacramentis Eccleſiæ ſanus moriens præmuniebat.* Hæc ille. Vir quippè pius valdè, ac deuotus, & qui totus Dei obſequio addictus vixit, occulto quodam mentis, vel certè Angeli impulſu ad ſe opportunè Sacramentis Eccleſiæ, & Sacro præſertim Oleo contra Diaboli luctam præmuniendum, etſi neſciens agebatur.

Io. Franc. Salina in Ionã cap. 2. qu. 7. pag. 29.

Frãciſcus Salina ſenex integrè ſanus Viaticum à Parocho petit, & petitio reijcitur.

Euchariſtiã deindè inſtanter petẽti iam pro viatico miniſtrat.

Petit vngi Oleo Sancto & à filijs, nec acquieſcunt.

Subindè de nocte è lecto ſurgens benedicit filijs & priuſquã à Parocho iniungatur, moritur.

10. Quid demum narratis hactenus haud

haud abſimile non multis ab hinc annis domi ſuæ in Vrbe contigiſſe Theodorus Buccapadulius Vir, æquè prudẽs, ac nobilis nobis retulit, cuius in præſens hiſtoriam ſubteximus. Enimverò cùm vxor ipſius mulier pia ſimul, ac dignæ proſapiæ poſt diuturnum, grauemque morbum conualuiſſet, lecto tamen adhuc decumberet, omni iã periculo Medicorum iudicio ſoluta, Virum repentè pro Sancti Olei vnctione ſibi adhibenda rogare inſtantius cœpit; Quod ille audiens, ac certus iam Medicorum iudicio redditus, nullum fœminæ vitæ periculum adeſſe, poſtulatis minimè acquieuit, probè ſciens ex conſueto Eccleſiæ more Sacramentum Vnctionis extremæ, nonniſi graui, ac deſperato laborantibus morbo adhibendum. Plura itaque ad ſolandam vxorem dixit, omnemque procul à ſe cogitationis eiuſmodi ſcrupulum abijcere iuſſit: Mulier verò in ſuo adhuc propoſito conſtans, & ſe votis fruſtratam videns, ſic ipſum vltrò alloquitur: *Hoc ego Sacramentum ſub vitæ finem ſummoperè mihi expeto, ſed quoniam iteratis illud precibus obtinere in præſens nequeo, ſummoperè triſtor; nam veniet, veniet tempus, quando tu me inungi voles, ſed faciendi id vltrò facultas deerit.* Conticuit igitur, ac ſicut dixit, ſic poſtmodum contigit. Enimverò dum Vir vnà cum filijs ſubindè menſæ accumbit, en tibi ſubitò mulier ſyptomate præuẽta præter omnium ſpem animam exhalat; Maritus verò ſtatim è menſa in cubiculum accurrens vxorem, quam ſanã credidit, mortuam reperit, adeò vt Parochum aduocãdi nulla per tempus facultas fuerit. Quod videns quippè, qui vxorem lectiſſimam vnicè diligebat, pia ipſius animo verba recolens, & caſum amarulenter dolens, quoad vixit queri non deſijt, dixerat enim: *Modò non vultis, ſed quando me à Sacerdote inungi volueritis, haud per tempus licebit.* Quod quidem perpetui doloris, ac triſtitiæ homini in cauſa fuit. At his obiter narratis ad alia ſtylum conuertimus.

Ex narratis ſibi a præd. Viro.

Pia, ac nobilis fœmina Sacro inungi Oleo cupiens, nec obtinens ex improuiſo, vt dixerat, obit

CAP. XIII.

Peccatores Sanctorum precibus Contritionis donum obtinent.

1. MAgna procul dubio hominibus ad Deũ poſt culpæ reatum per Pœnitentiam ſalubriter traducendis Contritionis vis, ac veniæ tandẽ obtinẽdę ſpes diuinitùs affulget, ſi Sanctorum præſertim ad id precibus, meritiſq; iuuentur, ac eorundẽ ad Dei tribunal patrocinio roborentur: *Sunt* etenim ipſi (vt Cyprianus ait) *iam de propria ſalute ſecuri, & de noſtra adhuc ſolliciti.* Quemadmodũ ergò, qui Principis gratiam, ac fauorem exambiunt, amicos, ipſiſque gratos, Patronos ſibi adhibent, ac requirunt; ſic haud incongruè, qui Sanctos piè colunt, hos maximè in Cœleſti Regno, qui gratia apud Altiſſimum pollent, patrocinantes ſibi, ac deprecatores adhibeant, oportet. Quod meritò conceptis Gregorius aliquando verbis inculcans: *Hos* (inquit) *Sanctos videlicet in cauſa veſtri examinis, quàm cum diſtricto Iudice habebitis,* Patronos *facite: hos in die tanti terroris defenſores adhibete.* Sanctorum namque efficax præ cunctis patrocinium nonniſi pio à Chriſti fidelibus venerationis cultu, ac humillimis maximè precibus obtinetur. Ad ipſos quippè fiducialiter confugiendo exoptandum peccatoribus Pœnitentiæ donum è Cœlo refunditur: *Adſunt* (ait Gregorius) *defenſores noſtri Sancti Martyres, rogari volunt, atque, vt ita dixerim, quærunt, vt quærantur. Hos ergò adiutores veſtris orationibus quærite, hos Protectores veſtri reatus inuenite; quia ne punire peccatores debeat, rogari vult & ipſe, qui iudicat.* Sancti igitur Viri pro his apud immortalem Deum patrocinandi ſimul, ac impetrandi, pro quibus rogãt, prærogatiuam ſortiuntur: *Sicut milites enim* (inquit Chryſoſtomus) *vulnera ſibi in prælijs inflicta Regi monſtrantes, fideliter loquuntur; ità & illi* (Martyres videlicet) *abſciſſa capita geſtantes, & in medium afferentes, quæcunque voluerint apud Regem Cælorum impetrare poſſunt.* Beati namque ſupernæ Hieruſalẽ Ciues, apud

Cyprian. in lib. de mortalit. in fine.

Sancti ſunt de ſua ſalute ſecuri, & de noſtra ſolliciti.

Gregor. hom. 32. in euang.

Gregor. vbi ſupra.

Sanctorum patrocinio & precibus Pœnitentiæ donum hominibus affulget.

Chryſoſt. de SS. Iuuentio & Maximo Martyr. to. 3

Deum

Deum pro nobis ſuis viuunt iugiter meritis patroçinando, adęòque haud incōgruè *cōmunes humani generis cuſtodes* diuino Baſilij ore nuncupantur; ſuiſque itē nobis præſertim ſunt precibus adiumento, quia ipſi Deo, beatam ipſius intuentes faciem, perpetuò præſenres adſunt, adeoque nunc (vt Nazianzenus ait) *tantò magis proficiunt nobis precibus, quantò ſiunt Deo propinquiores*. Hinc & aptè inſuper argumētum deducens Hilarius addit: *Non deeſſe* (inquit) *ſtare volentibus Sanctorum cuſtodiam*.

Baſilius orat. in 40. Mart. Nazianzen. orat. 14.

Nazianzen. orat. 14.

Hilarius in pſal. 142.

2. Sanctorum itaque prçſertim innitendum meritis, ac noſtra ipſorum precibus ſalus (vt Maximus docet) eſt impetranda: *Sancti* (inquit) *eos, quibuſcum ijs familiaritas eſt, & in corpore viuentes cuſtodiunt, & de corpore recedentes excipiunt*. Enimuerò immortalem Deū hominum conuerſione maximè delectari ſcientes, pro hominibus per pœnitentiā ad ipſum traducendis ſolliciti in primis ſunt. Chriſtus quippè, dum homines ad pœnitendum vocat, idcò huc *venit* (iuxta Ambroſii verbum,) *vt faciat in terra ſalutem, in Cælo gaudiū*; Quia *gaudium eſt in Cælo ſuper vno peccatore pœnitentiam agente*. Quod vt exemplis in præſens innoteſcat. Carolus II. Siciliæ Rex cum regias in ſenectute infulas, laudeſque optimi Principis, fœdo incontinentiæ, ac libidinis (vt Rainaldus in ſuis tradit Annalibus) vitio labefactaſſet; attamen Sanctiſſimi filij Ludouici Toloſani Epiſcopi, qui Regio abiecto faſtu, proculcatoque ſæculo, præcelſam Beatiſſimi Franciſci Minoritarum Patris humilitatem ſectatus, totum ſe Deo dicarat, patrocinio, ipſius tādem precibus illud à Deo obtinuit, vt Pœnitentiæ ſuffultus remedijs ſua lachrymis ſcelera ſalubriter expiaret, ac demū, quod & credere nobis par eſt, ſalutem quoque animæ pœnitendo elucraretur. Cuius quidem è vita exitum Bernardus hunc in modum deſcribit; *Anno* (inquit) *Domini M, CCC, IX. quinta die introitus Maij, obijt Carolus II. Rex Siciliæ, Comeſque Prouinciæ, filius quondam primi Caroli Regis Siciliæ, Regni ſui computando ab obitu Patris XXV*. Hæc ille; quibus vnanimes inſuper Iordanus, Ioannes Villanus, & S. Antoninus adſtipulantur, qui delira item ſub extrema ſenectæ tempora ipſius conſilia, ac intemperantis animi in præceps currentis fœditatem ſuis exactè in paginis deſcribunt; At filij poſtmodum meritis, precibuſque è profundo tandem luxuriæ cœno emerſit, ac pœnitentiæ præſidio ſuffultum, expiatūque mortali è vita abire, Diuino planè illi beneficio præſtitum eſt. Quod haud obſcurè Apoſtolicæ Clementis Papæ V. literæ ad Mariam Reginam conſcriptæ, paternis ipſam verbis ſuper Mariti obitu ſolantis, ac pro defuncti Coniugis anima à pœnis Purgatorij ignis releuāda, teſtatiſſimam cunctis fidem faciunt. Enimuerò dum pia fœmina iuges pro ſalute ipſius ad Deum ſollicita preces fundit, à Romano Pontifice, quò cuncti item Chriſti fideles defunctum Virum Chriſtianæ pietatis officio, & charitate, permoti, & ſpirituali item lucro illecti proſequerentur, Indulgentiarum ijſdem vltrò theſauros Apoſtolica liberalitate, impertiendos curauit; quibus Pontifex, & paterno itē affectu adductus, his planè verbis vniuerſos Chriſti cultores Apoſtolicis verbis cōueniens, nobile Carolo Regi pridem defuncto amoris, ac recolendæ item virtutis documentum dedit; hæc enim ille: *Cum claræ* (ait) *memoriæ Carolus Rex Siciliæ, qui dum viueret, fidelitatis conſtantiam, obſequendi prōptitudinem, & deuotionis affectum impendere fideliter ſtuduit, Eccleſiæ Matri ſuæ in terra morientium poſitus, & iuſtis operibus fidei tenuerit ſalutiferum Sacramentum, et dormitationem accipiens, optimam repoſitā gratiam habere credatur; &c.* Qui tot igitur laudum præconiis à Chriſti in terris Vicario poſt mortē egregiè cumulatur, commendaturq; fidelibus, felici procul dubio viram exitu, pœnitentiæ armis ſuffultus, clauſiſſe dicendus abſque dubio eſt.

S. Maximus ſerm. de Martyr.

Sanctorum precibus noſtra apud Deum ſalus procuranda.

Ambroſius lib. de apol. Dauid c. 2.

Rainaldus ann. 1309. num. 17.

Carolus II. Siciliæ Rex Ludouici filij Sanctitatē cōtritionis donum obtinet.

Bernardus Chron. Rom. Pont. & M.S. Vatic. Bibl. ſign. n. 1960. num. 274.

Io. Villanus Iordan. lib. 8 c. 108. S. Antoninus in Chronico.

Ante mortem à malis reſipiſcit.

Pontifex indulgentiarū theſauros pro Caroli anima precantibus impertitur.

Lib. 5. epiſt. com. 206.

Rainald. an. 1328. nu. 31.

3. Alter quoque illuſtris Vir, eodemque dictus nomine Carolus Calabriæ Dux, Roberti Siciliæ Regis filius, alienas magno ſibi emolumenro preces expertus eſt. Quippè qui parentibus, quia vnicus, apprimè charus, cum iuuenili ætare, ac licentia diffluens in obſcęna quæque inrer laſciuiendum verba prorumperet, & à S. Eleazario Ariani Comite, cui veluti Pedagogo ad optimos

Carolus Calabriæ Dux alienis precibus ad pœnitendum iuuatur.

Ab Elcazario Ariani Comite à colloquijs vitioſis abducitur.

mos hauriendos mores à Roberto Patre traditus fuerat, de prophano obſcęnorũ verborum vſu obiurgaretur, ipſius, paternaque menti monita inſedere, adeò vt ſibi in poſterum, atque ori pudicitiæ fręnum adhibens, haud à ſuis turpes poſt hac, impuriſque de rebus coram ſe, nec abſque magna cunctorum admiratione ſermones vſurpari permitteret. Elcazario interim adeò charus, vt quia ipſum vnicè diligebat, pro digna deligenda ipſi vxore, ipſemet in Gallias Legationẽ obierit. Et ſiquidem eum plura domi, foriſque clarus præſtaret, & ad maiora in dies obeunda manus, animumque protenderet, lethali inter venandum morbo perculſus eſt, nulliſque maſculis liberis ex ſe relictis, Chriſtiano more, ac ritu ſe ad vitæ exitum probè comparans, ſupremum Neapoli diem clauſit, & in Monaſterio S. Claræ 14. Nouembris anno poſt Chriſtum 1328. ſepultus eſt. Portò Robertus Pater vehementius ob filij obitum dolens, amarulentis illis vſus eſt verbis; *Cecidit corona capitis noſtri*. Quem Ioannes XXII. Romanus Pontifex dolentem amantiſſimis ſolatus eſt verbis; piam eum benedictione filij memoriam frequentandam aſſerens, hęc enim illi: *Scimus* (inquit) *fili chariſſime tranſitũ benedicti tui Vnigeniti*. Cui inſuper blandè ipſũ ex paterna charitate releuando, certam ſperandæ illius ſalutis ſpem ingerit; hæc enim ſubdit: *Spe* (inquit) *tenemus firmiſsima, quod ipſum Pater cęleſtis de valle miſeria mundi huius eduxerit tanquam ſibi dilectum, et placitũ ad illam cęleſtem Ieruſalem delaturus. Adhuc qua cauſa dolendi, ſi iſti Viro inclyto charo noſtro miſeriarum finis, anguſtiarũ terminus, laboris exitus ſunt conceſsi? ſi de labore ad requiem, de periculo peruenit ad ſecuritatem, et pacem?* Quibus ſanè verbis Pontifex hominem à terrenis, miſerandiſq; huius ſæculi anguſtijs præreptũ ad Superos migraſſe, ſatis apertè affirmare videtur.

Rainal. ann. 1324.

Ioa. Villan. lib. 10. c. 3.

S. Antoni. 3. par. tit. 21. c. 6.

Tom. 7. par. 1 epiſt. ſecret. pag. 145.

Pontifex ipſius patrem paternis officijs ſolatur ob filij obitum.

Caroli corpus integrũ illibatumq; multos poſt annos adinuentum.

4. Verùm haud obſcurum fauſto Caroli deceſſui è Cœlo teſtimoniũ defuit, cùm ipſius corpus multos poſt annos integrum, incorruptumque adinueniri contigit. Cum enim ſepulchrum, vt vxoris illuc corpus inferretur, reſeratum fuiſſet; cadauer, quod diù ante tumulatũ fuerat, non ſecus ac natiuæ, cõmuniſque mortalium poſt mortem conditionis expers apparuit: Qua ſuper re ipſe Ioannes XXII. Pontifex gratulabundas ad Siciliæ Reginã epiſtolas dedit, in quibus conceptis portentũ eiuſmodi verbis admirabundus celebrat: *Nunquid* (inquit) *plenum lætitia, corpus Ducis præfati integrum poſt tanti temporis ſpatium reperiſſe? Vtique & hoc vnicuique fideli conſolationis, & gaudij materiã ſubminiſtrat. Gloria ſit illi, qui Duciſſam de huiuſmodi miſeria ad ſuam vocauit gloriam, corpuſque Ducis integrum tamdiù voluit conſeruare*. Hæc Pontifex, dum Viro ad Gloriæ Regnum feliciter prouecto, ipſiuſque corporis iam demortui, & illibati in ſepulchro ſic adhuc permanentis teſtimonio adductus meritò gratulatur.

Tom. 8. par. 2. epiſt. ſecr. pag. 242.

Pontifex ob id per literas gratulatur.

5. Quantùm verò piæ aliorum preces perditis, quibuſque interdum Viris ad ſalutem proficiant, teſtatiſſimus nobis teſtis adeſt Dionyſius Luſitaniç Rex, Eliſabethæ fœminæ omnium Sanctiſsimæ, ac miraculorum ſignis conſpicuæ Vir, qui etſi regali more multa tum in Deum, tum in Eccleſiam peccauit, ob quæ Diuini Numinis exacerbando clementiam, iuſtas ipſius iras promeruiſse viſus eſt; ſuum tandem poſtea errorem agnoſcens, opportunè retractando pœnituit. Ob iura quippè Eccleſiæ, ob Clericos nõnullos inopia in carceribus enectos violata, cenſuris meritò mulctandus fuit; quin & cenſuris inſuper licet meritò exagitatus ſubditos, qui Alphõſi eiuſdem filii partibus fauebant, & ſe ab ipſius imperio ſubtraxerant, Apoſtolicæ Romani Pontificis cenſuræ gladio feriendos curauit. Ipſe verò non abſque ſcandalorum offendiculo, impuriſque diù implicitus amoribus, funeſtas demum Regno diſsidiorum turbas peperit. Alphonſus quippè filius ſceptri legitimus hæres, cùm (vt Rainaldus in ſuis paginis tradit) Sanctiũ ſpurium impuris exortum natalibus, nimia apud Patrem in Regno adminiſtrando authoritate pollentem videret, iniquè id ferens, ac nonniſi manifeſtã ſui iniuriam ratus, primò ei bellum indixit, ipſi item eam ſuſpicionis labẽ inurens, quod de ſe abdicãdi animo conſilia agitaſſet,

Rainald an. 1325. nu. 15.

Dionyſius Luſitaniæ Rex ob vxoris Sanctiſſimę preces reſipiſcit.

Rainal ann. 1317 nu. 41.

Io: 22. epiſt. 323.

Rainal. vbi ſupra.

Alphonſus filius ipſi bellum indicit.

atque à legitimo in ſpurium ſceptra Luſitanorum Regni traducere pertentaſſet. Quapropter proceribus inuicem diſſentientibus, altercantibuſque, nec non Conimbriæ portubus ab Alphonſo occupatis, ingens cunctis bellorũ procella ingruere viſa eſt. At Dionyſius ad Apoſtolicam Sedem ſupplex, Ioannis XXII. ſibi gratiam conciliare ſtuduit, qui anathematis cenſura omnes, qui publicam rem perturbarent, ac illi negotiũ faceſſerent Apoſtolica auctoritate defixit. Verùm Pontifex funeſta bellorum initia prænoſcens, datis ad Dionyſium literis, ipſum ad anteactę vitæ ſcelera lachrymis diluenda, Deumque ſibi placandum adhortari non deſtitit. Quo præſtito, certam illi, atque exoptatam, quam cupiebat, ex hoſtibus victoriæ palmam repromiſit, cum prius ſcilicet armis pœnitentiæ ſuffultus, cuncta, quę olim admiſerat ſceleta; contriti cordis ſuſpirio deleuiſſet.

Rainald. ubi ſupra.

Supplex apud Ioannẽ 22. pro auxiliari manu iuſta t.

6. Verùm quæ lubricæ ætatis æſtu abductus, ac in væſanos factus amores præceps, quæue inſuper proculcatis Eccleſiæ iuribus per ſcelus patrarat, ſanctiſſimę Coniugis adiutus precibus affulgente deſuper Dei gratia, intimo pietatis ſenſu, atque vberrimis ante obitum lacrymis viſus eſt diluiſſe, vt Ioannes 22. in conſolatoriis ad Reginam lectiſſimam ipſius Coniugem literis habet, dum cunctis ipſum Eccleſiæ Sacramentis procuratum, nec non ingenti conſequendæ in altero ſæculo immortalitatis ſpe ſuffultum migraſſe, inter cætera hunc in modum tradit: *Felix* (inquit) *ipſius Regis tranſitus, qui deuotione ad Deum, & Sanctam Eccleſiam clarens præcipua, & zelo fidei Orthodoxæ accenſus, deuotè receptis Sacramentis Dominicis, de morte tranſiiſſe ad vitam, & in excelſis cum amicis, & electis Dei obtinuiſſe manſionem perpetuam creditur, nobis in partem magnæ conſolationis acceſſit &c.* Hæc Pontifex. Ingentem itaque de ſe bene ſperandi, ac de felici vitę exitu ſpem dereliquit, cui adeo nobile Christi Vicarius Apoſtolicis verbis teſtimonium dedit, quod quidem nonniſi præferuidis Eliſabethæ precibus tribuendum cordatus nemo eſt, ac ſapiens, qui non videat. Porrò eiuſdem obitus his à Ma-

Io. 22. tom. 5. p. 2. epiſt. ſecret pag. 29.

Ingenti ſalutis ſpe pœnitendo ſuffultus è vita migrat.

Coniugis apud Deum precibus pœnitendi gratiam conſequitur.

riana notis conſignatur. *Anno* (inquit) *milleſimo trecenteſimo vigeſimo quinto, ſeptimo nonas Ianuarij Dionyſius Luſitaniæ Rex Scalabri deceſſit, diuturno Regno, anno quadrageſimo quinto, nouem menſium, dierum quinque, excelſa animi magnitudine, & perpetua felicitate inter Principes ea ætate inclytus. Domeſtica diſſidia, implacabileque inter patrem, & filium odium ad aliquam iniuriam extrema ætate acceſſerunt. Corpus in Ciſtercienſe Monaſterium illatum, quod eius impenſa ab Vlyſſippone ſex paſſuum millibus ab imo totum erat extructum: pietatis id argumentum eſt; Liberalitatem verò, magnificentiamque animi multa Oppida conſtituta, alia perpetua manium corona, aut aliis operibus munita indicant.* Quibus pio Regi pœnitentium in morem digne, ac laudabiliter vita perfuncto parentaſſe ſufficiat.

Rainald. an. 1325. n. 15. Ioannes Mariana lib. 15. c. 18.

7. Inter cætera verò propoſiti nobis argumenti, & quæ rem euincunt exempla (plura quippe non deſunt) Fr. Raymundus Capuanus, Sacri Prædicatorũ Ordinis Magiſter, qui in Religioſorum hominum diſciplina inſtauranda præſeruldus extitit, bonis, ſanctiſque diues operibus, & Beatæ Catharinæ Senenſis, cui pridem ille fuerat à Confeſſionibus: ipſius inquam precibus, miro contritionis ſenſu, ac peccatorum dolore perfuſus, longè antequam è vita decederet, ſuum miro intimi doloris affectu, vt hinc tutus abiret, vitæ finem præuenit. Is igitur tali dono liberaliter auctus, in his potiſſimum, quæ ad Virginem ſpectabant, nec abſque Dei conſilio, ſe quid humani antea perpeſſum, ac inſuper tentatum vehementius, ſic narrat: *Scire* (inquit) *te volo, ò lector dilecte, quod in principio, cum audito eius præconio, cępi familiariter cum ea conuerſari, multifariè, multiſque modis de incredulitate, Deo permittente, pro meliori tentatus fui; Quærebam enim per omnem modum, & viam, quibus inueſtigare poſſem, ſi facta eius erãt à Domino, aut aliunde, ſi erant vera, aut ficta, &c. Sic in biuio quodammodo poſitus, ad neutram partem firmiter declinare, nutanſque in mente anxiè, dirigi cuperem ab illo, qui nec falli poteſt, nec fallere. Subitò menti occurrit, quod ſi poſſet mihi conſtare, quod precibus eius obtinerem à Domino vnam magnam, & inſolitam contritionem*

Fr. Raymundus Capuanus B. Catharinæ precibus donũ contritionis accipit.

Rainald. an. 1399. n. 12. S. Antonin. 3 p. tit. 23. c. 5. §. 2. Fr. Raymund Capuan. vit S. Cath. Sen. p. 1. c. 9.

Experimẽto Virginis ſãctitatẽ comprobare cupit.

omnium

omnium peccatorum meorum ultra communem omnium conſuetudinem meam, hoc eſſet mihi perfectum ſignum, quod à Spiritu Sancto procederent omnia facta eius: nullus enim poteſt hanc contritionem habere, niſi à Spiritu Sancto, & quamuis nemo ſcit, an gratia, odio, vel amore ſit dignus, magnum tamen ſignum Dei eſt cordialis contritio peccatorum: nec cogitationem hanc vſque ad linguam, ſeu vocem duxi; ſed totaliter tacitus acceſſi ad eam, & petiui ab ea inſtanter, quod vellet pro me efficaciter Dominum deprecari, vt indulgere mihi dignaretur peccata mea. Quæ cum ex ſua plenitudine charitatis latanter reſpondiſſet, quod libētiſſimè faceret, replicaui ego, quod hoc deſiderium meum non quietaretur, niſi de hac indulgentia more Eccleſiæ Romanę Bullam haberem; qua ſubridente, ac petente, qualem Bullam vellem de hoc habere, reſpondi, me loco Bullæ pro ſigno petere vnam magnam, et inſolitam contritionem peccatorum meorum: quæ mox annuit, ſe hoc indubitanter facturam, viſumque eſt mihi tunc, quod omnes cogitationes meas intellexiſſet, ſicque abſceſſi ab ea hora diei, ſi non fallor, penultima, &c. At cum Raymundus ſubinde morbo correptus, lecto decumberet, dilecta Chriſti Virgo licet malè ſe tunc haberet, ſuo mox è ſtrato ſurgens, ſorore eiuſdem Ordinis ſibi comite, ad ægrotantem ſe contulit: Sed quæ ſubindè acciderint, ipſemet Raymundus præſentem Virginem alloquens, ſic narrat.

Contritionis donum, vt Virgo ſibi à Deo obtineat, precatur.

8. *Vt quid* (inquit) *Dominæ huc veniſtis? peius eſt vobis, quam mihi; ipſa verò incipiente iuxtà morem ſuum loqui de Deo, & de ingratitudine noſtra, qui tantum benefactorem offendimus, quaſi confortatus ſimul, & propter honeſtatem coactus, de lecto ſurrexi, non tamen memor in aliquo promiſſionis quam in præcedenti Veſpere fecerat mihi, & poſui me ad ſedendum in alio lectulo ibi propinquo. Sed ipſa incaptum ſermonem continuè proſequente, ſuperuenit menti meæ quædam inſolita conſideratio peccatorum meorum tam clara, quod abſque velamine aliquo cernebam me ipſum in iudicio iuſti Iudicis poſitum, ac indubitantiſſimè reum mortis in ſimilitudinem eorum, qui propter malefacta per Iudices huius ſeculi quotidie condemnantur. Videbam etiam benignitatem eiuſdem Iudicis, & clementiam, qui propriis demeritis me deputatum morti iuſtiſſima, non ſolùm liberabat à morte, ſed ſuis veſtibus induens nudum, ſuaque in domo cubans, ac confouens, ac ſuo ſeruitio deputãs, mortem in vitam, timorem in ſpem, dolorem in gaudium, ignominiam in honorem ſuę infinitę bonitatis ſola gratia conuertebat. His conſiderationibus, immo vt magis propriè loquar, clariſſimis mentis viſionibus ruptæ ſunt cataractæ duriſſimi cordis mei, & apparuerunt fontes aquarum, releuata fuerunt fundamenta culparum mearum, in tantumque fletum, & rugitum prorupi, quod verecundè dico, quod veriſſimiliter timui, ne pectus, & cor pariter finderentur. At illa prudentiſsimè, quę ad hunc finem tantum venerat, mox, vt hęc vidit, conticuit, & permiſit, me lacrymis ſatiari, & ſingultibus: poſt aliquam autem moram admiranti mihi de inſolita nouitate, inter fletus occurrit petitio mea, quam præcedenti die feceram, & promiſſio eius, ſtatimque me ad ipſam conuertens, dixi: Eſtne Bulla hęc, quam heri petiui? Illa reſpondit: hęc eſt; & mox ſurgens, ſi non fallor, tetigit humeros meos retrò dicens: Sitis memor donorum Dei, ſtatimque abceſſit, & ego cum ſocio remanſi ædificatus ſimiliter, et lętificatus. Hæc coram Domino, quia non mentior.* Sic felix accepto ante obitum indultæ peccatorum ſibi veniæ dono, dum ſic expiatus ad mortẽ, lętuſque properat, haud poſthac mortẽ timuit, ſed in ipſam vltrò libenterque inſurgens, dum Senis lues acrius ſerperet, ipſe quoque fatali iuuandarum animarum cauſa morbo correptus, iam ſe credidit moriturum, inuiſente ipſum Virgine, precibuſque adiuuante ſtatim, morbo ſolutus, ac priſtinæ redditus ſanitati, hæc ipſam ſibi dicentem audiit: *Vadatis* (inquit) *ad laborem pro ſalute animarum, gratiaſque referatis Altiſſimo, qui vos de præſenti periculo liberauit.* Sicque (inquit) *acceſſi ad onera conſueta, magnificans Dominum, qui talem poteſtatem dedit huic honori virginali.* Compunctio itaque cordis omnem ab homine mortis metum aufert; adeoque Vir pius, ac religioſus, qui contriti cordis dono Virginis patrocinio inſignitus, culparum

In geſtis S. Catharin. Virg. vbi ſup.

Virgo infirmum inuiſens de obtenta contritione certũ reddit.

Inuſitatus ſubitò Raymũdi in Deũ affectus, & lacrymæ.

Ipſum Virgo alloquẽs de obtenta venia confirmat.

Fr Raymundus Capuan. vbi ſup.

Eumdem à peſte cæſtum à mortis periculo liberat.

à Deo indulgentiam obtinuit, haud peſtem poſthac corporis extimuit, ſed tutus ſubinde, ac pœnitentiæ clypeo ſuffultus, æternitatem adiuit.

9. Demum magno haud ſemel Dei beneficio Pœnitentiæ, & compunctionis donum aliorum precibus à Deo obtineri, etſi palam è SS. monumentis liquet, attamen ex conſcriptis item alterius B. Roſæ Virginis videlicet Peruanæ geſtis certa complurium teſtium fide proditur; hæc enim ibi: *P. Fr. Nicolaus de Aguero in ſua encyclica ad totam Ordinis Prædicatorum Prouinciam Peruanam ſcripta die primo Septembris 1617. dum admirabilem Roſæ vitam, obitum, prodigia ſtrictim ſuis denunciat, inter alia refert, ad ſolum virginei corpuſculi in feretro contactum quamplurimos repentino compunctionis ſtimulo ità fuiſſe perculſos, vt ſtatim ibidem coram vniuerſa multitudine cœperint claris vocibus deteſtari ſua ſcelera; deplorare vitam anteactam, reſolui in gemitus, ac ſingultus, humiliari coram Altiſſimo in lacrymoſam criminum confeſsionem, audiente, ſpectante, mirante innumera circumſtantium turba. Nonnulli (vt fit) liberioris vitæ ſolo curioſitatis ſpiritu adducti, vt defunctam pulcherrimam Virginem propiùs cum aliis contuerentur in ſandapila, ad ictum primi intuitus exarſerunt in ſubitum, intimumque dolorem peccatorum, rigarunt ora lacrymis, proteſtantes alio, quam venerant, ſpiritu ſe iam recedere, poſthac emendationi vitæ, ac emundationi morum ſe operam daturos efficacem. Forſitan idcirco prouiderat Deus Pater miſericordiarum, quod toto ferè biduo palam proſtaret in tumulo inhumatum Roſæ ſuæ corpuſculum, vt eius ſpinæ tam multis fierent in ſalutem; Nam iuxtà melliſluum Bernardum felicius nunquam pungeris, quam vbi compungeris, etc.* Hæc ibi: Diuino quippe dilectæ; Deo Virginis afflatu ſubitus in peccatorum corde ſpiritus compunctionis, & in quã multis item deuoti mox animi, qui extinctus iam videbatur, ſenſus reuixit; vt Roſæ ipſiuſmet genitrix ſic de quibuſdam narrans meminit: *Ita* (inquit) *ſinguli profitebantur, hac ratione ſe meræ gratitudinis tributa pendere Virgini Roſæ, cuius interceſsionibus vitę ſuæ optimam ſe mutationem debere ſciebant, lęti nunc alios eſſe ab eo, quod fuerant: eoque felicitatis nonniſi poſt imploratum Roſę in Cęleſti Curia interuentum ſe pertigiſſe aſſerebant. Certè operoſius, & fortè rarius miraculum eſt, languidum, ac tepentem in Dei obſequio ſpiritum repente ad ſeria religioſæ perfectionis ſtudia erigi, valideque ſuccendi, quam criminoſum ab enormitate ſceleris ad qualemcumque frugem reuocari. Siquidem hic plerumque nouit periculum ſuum, ille inertiæ, et ſecuritati altius indormiſcit.* Miro quippe, ac virgineo Roſæ cœleſtis odore mortales afflati, chriſtianos probè mores, & alij ſubitum præferuidæ charitatis redolere Deo aſpirante ſpiritum cœpere.

Ex geſtis B. Roſæ Limenſis Ord. Prædic. c. 2. pag. 373.

B. Roſæ Limenſis patrocinio plures compunctionis donũ obtinent.

Nonnulli ſolo Virginis in feretro iacentis aſpectu cõpuncti

In actis B. Roſæ vbi ſup.

Peccatores ſubito pœnitentes, ac tepidè ſubito feruentes euadunt.

10. Quod autem de mira ipſius, hic in abducendis ad Deum per pœnitentiam hominibus traditur, ſolemne adeò floridæ Paradiſi Roſulæ extitit, vt P. Martinez pro certo aſſerat, & vel vt vnanimi plurimorum Confeſſorum teſtimonio, aſſertiſque conſtans liquido affirmet: *Poſt imploratum videlicet Roſæ in Cœlis auxilium, innumeros tum Limæ, tum in vniuerſo Regno ex infima ſcelerum abyſſo emerſiſſe in portum verę pœnitentiæ, ſinceraque confeſsione, & lacrymis animam expiaſſe &c.* Hæc ille, diuinam planè in pœnitentium excitandis ad Deum animis virtutẽ in Chriſti Virgine erga multos expertus; ſed vt rem proſequamur, hæc aptè ex ipſius actis ſubtexenda videntur: *Conſonat his* (inquit) *per omnia P. Fr. Petrus de Loyſa, additque duo notatu digna; Primum eſſe paucis à Virginis obitu diebus tantam fuiſſe eiuſcemodi conuerſionum frequentiam, quod Limæ in publicis officinis, vbicumque tortilia diſciplinarum flagella, ſetarum cingula, & varia ſortis cilicia vendebantur, ſubitò defecerint hæc mortificationis, ac pęnitentiæ inſtrumenta ob emptorum multitudinem. Alterum, quod ex plurimis ad ſeriam pœnitentiam tunc conuerſis duas nouerat inſignes peccatrices, quas probroſę vitę deuia nodoſis inferni retibus tenaciſsimè implicuerant, ſed ambæ ad odoriferam Roſæ famam compunctæ, eiuſque validis coram Altiſsimi Throno precibus commendatæ, nodos impuritatis feliciter exuerunt, & in calle virtutis conſtantem fixere pedem etc.* Hæc ibi. Quantum verò in hominibus ad pœnitentiam

In geſtis B. Roſæ vbi ſup.

Teſtatiſsima res apud religioſos viros fidea.

In actis B. Roſæ vbi ſup.

Peccatores B. Roſæ precibus ad pœnitentiam traducti.

Digitized by Google

rentiam diuinitus trahendis, excitandiſque ad bonam frugem Beatæ huius Virgunculæ apud Deum preces inualuerint, his Auctor verbis proſequitur: *Denique* (inquit) *tam publicè notum, tamque populariter crebrum fuit hoc prodigiũ, vt prænominatus Martinez Vir grauiſſimus, & Religionis, pietatiſque fama inter eximios clarus, neutiquam dicto in Tribunali dubitaris iuratus aſſerere, videri ſibi, quod à tempore, quo Peruuia noſtris detecta patuit, nullus vnquam claruerit prædicator, qui tot, ac tantis ſtimulis gentes illas ad virtutem impulerit, tamque vniuerſalem pœnitentiæ ſpiritum, tam lucilentum deuotionis incendium excitarit. Mira res, tantum valuiſſe vnius Roſæ ſalutiferos aculeos ad tantorum compunctionem.* Ita planè nonniſi alienis precibus tribuendam tot numero homines cordis, quam inſolitam ſibi plane refundi diuinitus ſenſere compunctionem, pro certo a cunctis habetur, qui & ex intimo cordis ſapore præſentem Omnipotentis Dei vim experimento didicere. Supernam quippe ſpiritus, quæ ſuperuenit gratia, ipſum hominis cor penitus immutat, eiuſq; aduentum, & ex hoc plane Bernardus eſt aliquando expertus: *Ex motu* (inquit) *cordis mei intellexi præſentiam eius, & ex fuga vitiorum, carnaliumque compreſſione affectuum aduerti potentiã virtutis eius, etc.* Qui & demum mira ſuper ſe infundentis gratiæ ſigna ad viuum illis profectò verbis adumbrando concludit: *Ex quantulacumque emendatione morum meorum expertus ſum bonitatem manſuetudinis eius, & renouationem ſpiritus mei, &c.* Compunctionis namque ſpiritus, diuini proculdubio Spiritus, ac hoſpitis donum præ cunctis eſt. Sed de his hactenus.

In geſtis B. Roſæ Peruanæ vbi ſup. pag. 316.

Quam multi ipſius patrocinio miro deuotionis ſpiritu ſuccenſi in Peruanis regionibus.

Ber ſer. 17. in Cant.

CAPVT XIV.

Pœnitentes ſub vitæ finem de condonatis ſibi culpis certiores fiunt.

1. N*On eſt oblectamentum* (vt Sapientum Sapientiſſimus inquit) *ſuper cordis gaudium*. Cui Regius quoque pſaltes ſuo probè experimẽto edoctus: *Dediſti* (aiebat) *lætitiam in corde meo. Et bene ſiquidem* (vt Chryſoſtomus docet) *lætitiam in corde meo: oſtendens non eſſe in exteris rebus lætitiam.* Quod ſanè mortalium cunctis, qui inter blandas ſæculi delicias turpiter diffluendo, ſuum ibi gaudium quærunt, vbi non eſt, ac vbi veraciter non oportet inquiri, illis aptè Bernardus verbis inculcans: *Illud verum* (inquit) *& ſolum eſt gaudium, quod non de creatura, ſed de Creatore concipitur, & quod cum poſſederis, nemo tollet à te: Cui comparata omnis aliunde iucunditas, mæror eſt, omnis ſuauitas, dolor eſt, omne dulce amarum, omne decorm fœdum, omne poſtremo quodcumque aliud delectare poſſet, moleſtum.* Ita planè. Mortalibus namque nonniſi Deo tandem fruẽdo deſtinatis, nil meritò præter Deũ ipſum eorundem palato ſapit, & nil itẽ poſt deperditam ipſius peccando gratiã, ac violata amicitiæ iura, gratum magis, quam recuperata ipſius gratia condonantis arridet; vt ſic appoſitè Tertullianus aliquando meminit. *Quid enim* (inquit) *iucundius, quam veritatis reuelatio, quam Dei Patris reconciliatio, quam veritatis reuelatio, quam errorum recognitio, quam tantorum retro criminum venia.* Pœnitendo itaq; quam quis peccando amiſit, mox redit lætitia, & pœnitentium diuinitus cordi illabitur. Quapropter quod pridem ſuas turpiter Dauid, inter carnis blanditias diffluendo ſemel, & quo ante perfruebatur ſolido cõſcientiæ teſtimonio gaudium lamenta pœnitentiæ ſibi, & iuges lacrymas a Deo reddi, ſuiſque tandem auribus miſeren-

Eccleſiaſtici c. 30 i pſal. 4 u 7. Chryſoſt. in Pſ. 4. Ber. ep. 115.

Pſ. 50 v. 37. Tertullianus de ſpectac. c. 29. Auguſtin. in pſal. 50.

Dauid quã peccando amiſerat, pænitẽdo reddi lætitiam poſcit.

Tertullianus

ferentis Dei, ac veniam inſuper donantis illabi vocem cupiens poſcebat totus in ipſum fiducia erectus, altius in Cœlum clamando: *Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam, & exultabunt oſſa humiliata*. Enimverò niſi quod admiſerat peccatum, Dei vltrò benignitate indultum, abolitúque ſentiret; nil ſanè, quod cordi ſaperet, & grati foret, acceptumq; dolentis cordi, Auguſtino teſte, ſuppetebat: *Gaudebo* (inquit) *audiendo te, non loquendo contra te*. Haud aliter enim, quam ſe agnoſcendo, & fatendo inſuper culpam, Dei tum gratiã, tum cordis redire lætitiam proculdubio ſciebat. Res ſiquidẽ plena lætitię, vbi deſuper gratia Dei miſerentis aſpirat, ac indulgentis pariter optatiſſima cunctis præſto eſt benignitas, adeoque quis poſt amarulentas cordis lacrymas, tranquillum fieri animæ ſinum, ſibique ipſum intus Deum cordis aure loquentem percipit, dicentemque illud ipſum, quod olim Magdalenæ Chriſtus edixit: *Remittuntur tibi peccata tua, vade in pace*. Enimverò ipſa primum donandæ gratis indulgentiæ, quæ compunctis corde promittitur ſpes, gratus profectò, acceptuſque in primis nuncius pænitentium auribus arridet, vbi prædicantium olim vox, ac vnà ſimul Euangelij lex ſupremo Dei Imperio, Auguſtino teſte, in corde percrebuit: *Dubium quippe* (inquit) *non eſt, quia vox prædicantis remiſſionem, gaudium præſtet peccatoribus. Quis enim eſt, qui non lætetur, cum indulgentiam audit?*

Pſal. 50. v. 37

Aug. in Pſ. 50

Per pœnitentiam optata cordis lætitia redit.

Luca cap. 7.

Auguſtin. ho. 44 [illegible]

2. Meritò igitur pænitentium quiſque gaudio repletur, cum dimiſſas ſibi culpas Dei ipſius oraculo, & conſcientiæ inſuper teſtimonio certior factus intelligit. Tunc profectò bene ſibi quiuis conſcius, & de reddita Numinis gratia haud dubius, illis meritò ſibi vocibus gratulatur: *Riſum* (inquiens) *fecit mihi Dominus*, tantumque ſibi intus in corde erumpere gaudium ſentit, vt vel ſit capiẽdo impar. Hoc certè gaudium eſt, quod intimè ipſam omnimodis perfundit animam, & terrenarum omnium, quibus pridem peccando gaudere conſueuerat, rerum faſtidium, ac vna pariter obliuionem inducit. Pænitentibus quippe, quorũ palato Mundus, ac terrena cuncta haud ſapiunt, illa aptè S. Proſperi verba occinunt:

Lætitia ob recuperatã Dei gratiã dici haud poteſt.

Bernard. in ſerm.

Bernard. in [illegible]

> *Felices verò faciunt, ſemperque beatos,*
> *De vero, & ſummo gaudia nata bono.*

S. Proſper in carmin.

Quod igitur pœnitentium animo diuinitus illabitur gaudium, à mortalibus ſentiri facilius, quam verbis exprimi valet; & dulcedo inſuper ea eſt, vt aliam omnem longe ſuperans, intimo cordis guſtui ipſam totiuſq; Mundi, quæ adeò mortalium pleriſque ſapit (vt diſertè Auguſtinus docet) dulcedinem vltro reddat inſipidam: *Eſt gaudium* (inquit) *quod non datur impijs, ſed eis, qui te gratis colunt Domine, quorum gaudium tu ipſe es, & ipſa eſt beata vita gaudere ad te, de te, propter te; ipſa eſt, & non altera*. Hoc itaque ſuperni fontis gaudio, vbi pænitentium corda Dei iuſtitiam, & ſapidum eius amorem prægustant, ſic mirificè intus replentur, vt ipſis Dauidicum illud ſolemne verbum occinit: *Vox exultationis, & ſalutis in tabernaculis iuſtorum*. Sed iam res adducendis infra exemplis eſt comprobanda.

Pœnitentiũ lętitia ex Deo ſolo, eiuſq; gratia deriuat.

Auguſt. lib. Confeſſion.

Terrena dulcedo haud pænitentibus ſapit, quin immo amara eſt.

Pſ. 117. v. 15.

3. Pænitentia igitur, qua mortaliũ culpæ diuinitus relaxantur, Dei quoque munere refundendo gratiam, præoptatam ob dimiſſa peccata animæ vna cum lætitia pacis tranquillitatem affert, vt Anaſtaſius ſic rem exemplo, cuius & alibi meminimus opportuno teſtatur: *Vir* (inquit) *vnus ex ijs, qui Monachali inſigniti ſunt ſchemate, cum negligentiſſimè per ſummum otium vitam ſuam omnem egiſſet, ea, quæ eſſet ad mortem infirmitate cœpit infirmari, cumque iam vltimum ſpiritum duceret, ſuam ipſius mortem nequaquam perhorreſcens, ſumma voluntate, magnaque cum gratiarum actione exolutus vinculis excedebat. Ad quem aſſidentium Patrum vnus: Frater* (inquit) *perſuaſum tibi habeto, & putaſſe nos, & vidiſſe ſumma negligentia, animique remiſſione vixiſſe te vtique vſque ad hoc tempus; & vndè hæc tibi nunc tanta ſecuritas? id verò omnes neſcimus. Cui reſpondit Frater: Eſt ita omnino Patres, vitam per ſummam negligentiam duxi, ſed Angeli Dei* eadem

Baronius an. 599 n. 10.

Monachus poſt negligentiarum obtentam à Deo veniam lætus moritur.

Anaſtaſius Synaita lib 3

eadem hac ipſa hora peccatorum meorum ad me chirographum attulerunt, cumque ea, quæ feciſſem, poſtquam ſæculo renunciaſſem, peccata legiſſent, numquid agnoſcerem, rogauerunt. Quibus ego, maximè verò (inquam) agnoſco: Sed idem, ex quo renunciaui ſæculo, uitamque inſtitui Monaſticam, nec indicaui quemquam, nec ab ullo mihi factam iniuriam meminiſſe uolui. Igitur Domini quoque ad me uerba pertinere opto, & oro, qui dixit: Nolite *indicare, & non indicabimini; dimittite, et dimittetur uobis. Quæ poſtquam Angelis dixi, chirographum peccatorum meorum conſciderunt; & ideò nunc cum ſumma lætitia, & ſecuritate proficiſcor ad Dominũ. Hac ubi Frater ille narrauit Patribus, Domino in pace ſpiritum reddidit, magnaque aſtantibus ædificationis, utilitatiſque cauſa, et auctor extitit, etc.* Culpis quippe liberaliter à Deo condonatæ, quę in altero ſæculo manebat pæna, ob gratiarum magnitudinem ſummæ pariter lætitiæ in cauſa eſt.

Indulta pænitenti venia lætitiam parit.

4. Pænitentibus itaque indulta diuinitus venia, iuſtam, condignamq; pro dimiſſis vltro peccatis homini gaudendi facultatem tribuit, adeò vt illud Dauidis adimpleri oraculum videatur: *Cor meum* (inquit) *et caro mea exultauerũt in Deum uiuum, &c.* Quę ſanè lætitia, *manat, exuberat affluenter.* Quod quidẽ Deus haud ſemel è Cælo hominibus, qui dignè ad amplexandam pænitẽtiam procurrunt, miſericorditer præſtitit, vt Sophronius prę cæteris ſic tradit: *Erat* (inquit) *ſenex quidam, qui ante modicũ tempus defunctus eſt, Pardus nomine, genere Romanus. Hic dum eſſet iunior, mulio fuerat. Die quadam igitur abijt Ierico cum mulis, & cum eſſet in Xenodochio, inuentus eſt illic puer paruulus, quem agente diabolo, mulus calce percuſſit, & occidit, ignorante hoc Abbate Pardo. Afflictus verò multum ſuper hoc Abbas Pardus, abijt in Arnonem, & effectus eſt Anachoreta lugens ſemper, dicens: Ego feci homicidium, & vt homicida in iudicio damnatus ſum. Erat autem illic propè torrentem Leo, diebuſque ſingulis ibat Abbas Pardus ad cubile Leonis, ſtimulans, & prouocans Leonem, vt exurgeret, & deuoraret eum: Leo autem nihil omninò eum lędebat. Videns autem ſenex, quia nihil proficeret, ait in ſe ipſo: Dormiam in via, per quam Leo pergit ad fluuium; nam cum tranſibit, vt eat ad bibendum, deuorabit me. Cum ergò iaceret, ecce Leo poſt paululum venit, & quaſi ratione prędicus eſſet, cum omni quiete tranſiliuit ſenem; neque omnino eum tetigit. Tunc ſenior certior factus, quod Deus remiſiſſet illi peccatum, & veniens rurſus in Monaſterium ſuum, vixit in magna cõtinentia, ædificans omnes vita ſuę exemplo vſque ad diem obitus ſui.* Haud obſcuris itaq; ſignis è cœlo ſenex minimè ſe homicidij reum, ſed ſi quod fuerat, culpæ ipſius, condonatam ſibi noxam edoctus, in magna poſthac animi tranquillitate vitæ diem clauſit extremum.

Pſ. 83. v. 3. Cyprianus ep. ad Donatum Sophronius prat. ſpirit. c. 101.

Pardus ſenex Monachus, pueri caſu à mulo percuſſi necem amariſſime lugens, ſolitarius vixit.

Seuti homicidij reum leoni deuorandũ offerens, illæſus præteritur.

5. Narratis verò egregiè conſonat, quod S. Gregorius Victorino accidiſse refert. Dum enim olim ob graue quoddam piaculum, pœnitentiam ageret, dimiſſam ipſi diuinitus culpam innotuit; hæc namq; in ſuis ille Dialogis narrat: *Noſtris modò* (inquit) *temporibus Victorinus quidam extitit, qui alio quoque nomine Aemilianus appellatus eſt, non inopis ſubſtantię iuxtà mediocritatem vitę. Sed quia plerumque regnans in rerum opulentia, carnis culpa in quodam facinore lapſus eſt, quod debuiſſet valdè pertimeſcere, ac de ſua mortis immanitate cogitare. Reatus ergò ſui conſideratione compunctus, erexit ſe contra ſe, Mundi huius omnia reliquit, Monaſterium petijt. In quo nimirum Monaſterio tantę humilitatis, tantęque ſibi diſtrictionis extitit, vt cuncti fratres, qui illic ad amorem diuinitatis excreuerant, ſuam cogerentur vitam deſpicere, dum illius pænitentiam viderent. Studuit namque toto mentis adniſu cruciare carnem, voluntates proprias frangere, furtiuas orationes quærere, quotidianis ſe lacrymis lauare, deſpectum ſui appetere, oblatam à Fratribus venerationem timere. Hinc itaque nocturnas Fratrum vigilias præuenire conſueuerat, &c. Quadam verò nocte Abbas Monaſterij vigilans, hunc latenter egredientem lento foras pede, ſequutus eſt; quem cum in ſecreto montis latere corneret in oratione proſtratum, expectare voluit, quãdò ſurgeret, vt ipſam quoque longanimitatem orationis eius exploraret, cum ſubitò lux emiſſa ſuper eum fuſa, qui in oratione proſtratus iacebat, tantaque ſe illo in loco claritas ſparſit, vt tota pars regionis illius*

S. Gregorius hom. 24. in Euang.

Victorinus pœnitentiam pro culpis agens de venia fit certior.

ex ea-

Effuſa ſuper ipſum lux, Deo gratũ, acceptumq; renunciat.

ex eadem luce candeſceret; quam Abbas vt vidit, intremuit, & fugit. Cumque poſt longum horæ ſpatium idem Frater ad Monaſterium rediſſet, Abbas eius, vt diſceret, an ſuper eum effuſionem tãti luminis agnouiſſet, requirere eum ſtuduit, dicens: vbi fuiſti Frater? &c. At ille videns ſe eſſe deprehenſum, hoc quoque, quod Abbatem latebat, aperuit, adiungens: Quando ſuper me vidiſti lucem deſcendere, vox etiam pariter venit, dicens: Dimiſſum eſt tibi peccatum tuum: *Et quidem Omnipotens Deus peccatum eius potuit tacẽdo laxare, ſed loquendo per vocem, radiando per lumen exemplo ſuæ miſericordiæ noſtra ad pęnitentiam voluit corda conuertere. Miramur Fratres chariſſimi, quòd perſequutorem ſuũ Saulum Dominus de Cęlo proſtrauit, de Cęlo alloquutus eſt; Ecce noſtris quoque temporibus peccator, & pęnitens vocem de cęleſtibus audiuit; Illi dictum eſt: quid me perſequeris? iſte verò audire meruit: Dimiſſum eſt tibi peccatum tuum, &c. Habete ergò fiduciam Fratres mei de miſericordia Conditoris noſtri; cogitate, quid facitis, recogitate quid feciſtis. Largitorem ſupernæ pietatis aſpicite, & ad miſericordem Iudicem dum adhuc expectat, cum lachrymis venite, &c.* Victorinus itaque victor culpas pœnitentia vicit, dum annunciatum ſibi ſalutis verbum miro perfuſus gaudio; magna item cordis tranquillitate percepit, quo tutus ſubindè poſt lachrymas ad Cœli gaudia tranſiret.

Super iuſtũ, & ſuper peccatoré vox Dei diuersè è Cœlo inſonat.

In vita S. Guidon. Conf. apud Suriũ die 31. Mar.

6. Verùm enimverò quam pio pœnitentium cordi conferat munifica Dei in indulgendo bonitas lætitiã ex eo, quod in B. Guidonis Confeſſoris geſtis traditur, ſatis elucet; hæc enim ibi: *Cum* (inquit) *Bertholdus tardè admodum animã efflaret, conſcientiaque ſtimulis pungeretur, benignitate Dei, & precibus S. Guidonis ſibi redditus eſt. Rogantibus autem Fratribus, quid ſub ijs tam diuturnis mortis angoribus vidiſſet: Vidi* (inquit) *Dæmones aduerſum me ſęuientes, & peccatum quoddam mihi obijcientes. Cum enim in ſęculo degerem, nonniſi vnam didici incantationem, qua vſus fui, ſed ea iam ex animo exciderat. Hanc ſolam illi mihi procaces ſpiritus horrendum in modum obiecerunt, ſed virtute Chriſti, atque orationibus Sanctiſſ. Patris Guidonis, veſtriſque profligati triſtes abſceſſerunt; & deindè accepta pœnitentia in pace perpetua illicò quieuit.* Hæc ibi de condonatis homini culpis, & magna ob id tum ſalutis ſpe, tũ lætitia ex hac vita prærepto.

Bertholdus ſub vitæ finem antea-ctæ vitæ culpas defiens, obtenta venia hilareſcit.

7. At illud haud ſilentio prætereũdum hìc eſt, quod alteri poſt donatam ſibi culparum veniam, ac præ gaudio mirum in modũ geſtienti contigit, & his à B. Gregorio traditur: *Quidam mecum* (ait) *in Monaſterio Frater Antonius nomine viuebat, qui multis quotidianis lachrymis ad gaudia Patrię Cęleſtis anhelabat. Cùmque ſtudioſiſſimè, & magno feruoris deſiderio ſacra eloquia meditaretur, non in eis verba ſcientiæ, ſed fletum compunctionis inquirebat, quatenus per hęc exaltata mens eius inardeſceret, & ima deſerens, ad Regionem Cęleſtis Patriæ per contemplationem volaret. Huic per viſionem nocturnam dictum eſt: Paratus eſtò, quia Dominus iuſſit migrare te. Cumque ille non habere ſumptus ad migrandum diceret, reſponſum protinus audiuit dicens: ſi de peccatis imis agitur, dimiſſa ſunt. Quod cum ſemel audiſſet, & magno adhuc metu trepidaret; nocte quoque alia eiſdem verbis eſt admonitus. Tunc poſt quinque dies febre correptus, cunctis fratribus orantibus, flentibuſque defunctus eſt.* Potiſſima quippè gaudendi cauſa ſuppetit, vbi quis ſe omni apud Deum, tum culpæ, tum pęnæ reatu liberum ſentit.

S Greg. Dialogor. lib. 4. c. 4.

Antonius in Monaſterio S. Gregorij Monachus mortis è Cęlo nuncium accipit.

De peccatorum venia confirmatus oraculo lætus obit.

8. Vt ſuſceptæ autem narrationis propoſito noſter adhuc ſermo inſiſtat; Galla quoque Conſulis Romani filia, cũ defuncto marito, & vix primo à nuptijs anno, ad nuptias vrgeretur, ſæculari mox vnà cum ſęculo abiecta veſte, pœnitentium more in Monaſterio iuxtà Eccleſiam S Petri, ſe totam Dei obſequio mancipauit, & multis in arrepto Sanctę Vitę, mẽtiſque propoſito annis permanens, mirabiliter vixit. Cumque optatam Deus mulieri laborum mercedem reddere decreuiſſet, lethalis cancri vlcere in mammilla percuſſa, ingens planè cunctis patientiæ documentum præbuit; ei dignas, qui exoptatum ſibi mortis nuncium detulit, gratias referendo; hęc enim S. Gregorius: *Apparuit* (inquit) *ei B. Petrus nocte inter lampades, quẽ agnoſcens, cum fiducia interrogat: Quid eſt Domine mi? Dimiſſa nè mihi peccata mea? Cui benigno vultu annuit dicens: Di-*

Ex Dial S. Greg. lib. 4. cap. 13.

Galla Conſulis filia poſt mariti obitum pœnitentiũ vitam ſectatur

miſſa

De dimiſſis ſibi culpis, à S. Petro vt certior.

miſſa veni. At illa quamdam Sanctimonialem ibidem diligens ſubiunxit: Rogo, vt Soror Benedicta mecum veniat. Reſpondit ipſe: Non, ſed talis veniat; hæc verò, quam petis, die trigeſima eſt ſequutura. His expletis, accinit matrem Congregationis, & & cuncta ei indicat. Tertia ergò die cum ſorore altera eſt defuncta, & trigeſimo poſt die Soror Benedicta. Immortalis ergò obtinendæ vitæ felix pœnitens, ac præfetuida mulier in Monaſterio, reddita prius de peccatis ſibi à Deo dimiſſis certior tota ſpiritu exultans nuncium accepit.

Bar. an. 640. num. 4.

Io. cap. 16.

9. Verùm quia non tam de terrenis, quàm de cœleſtium bonorum, quibus homo verè diteſcit, theſauris vel minimum nobis quid inuitis tartareus hoſtis auferre valet, hinc maximè vnicuique gaudendum procul dubio, gratulandumque eſt: Iterum (inquit Chriſtus) *videbo vos, & gaudebit cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis*. Idem ſuo olim exemplo ſatis monuit Arnulphus Epiſcopus Metenſis, Vir pietate in Deum, ac pauperes conſpicuus, qui tandem ſub vitæ finem ad Dei tribunal ſiſtendus, non parum animo angi, imò ſūmoperè viſus eſt ſimul expauiſſe; adeòque aliorum ſibi preces humillimè expoſcēs, S. Romarico Monacho adſtanti iſthæc edixit: *Iam adeſt* (inquit) *dies, in quo Iudici meo præſentabor: Quid faciā? nihil equidem geſſi in hoc ſæculo: omnibus ſceleribus, & peccatis vallatus coarctor, quorum vt veniam merear, quæſo Dominum pro me depreceris. Sic Vir Sanctus animam reddidit.* Verùm homini bona inter opera adeò timenti, immenſa Dei bonitas non defuit; Nam dum hic pœnitentiæ operibus, ad faciendum Deo ſatis pro ſuis culpis intenſiùs vacat, indultæ ſibi veniæ certior diuinitùs fieri meruit, vt his planè verbis traditur: *Cùm pænitentiam* (ait) *pro aliquibus exceſſibus ageret, contigit, vt per Moſellæ fluminis pontem tranſiret; cumque ſubterfluentium aquarum profundos gurgites cerneret, extractum digito annulum in illam aquarum profunditatem proiecit: Tunc* (*inquiens*) *me putabo culparum nexibus abſolutum, quando iſtum, quem proÿcio, recepero annulum. Poſt aliquot verò annos Epiſcopus factus, affertur ei piſcis, quē ille ſibi* (*quia à carnibus abſtinebat*) *ad refectionem veſpertinam iuſſit præparari. Cumque miniſter eum exenteraſſet, eumdem annulum intrà ipſius piſcis inteſtina reperit, & factum admirans, B. Arnulpho detulit, quem ille videns recognouit, ac Deo Omnipotenti iam de remiſſione peccatorum fidens gratias egit.* Sic dum Vir Dei totus pœnitentiæ intendit, peccata ſibi à Deo dimiſſa præſtito ſibi omnem pręter ſpem, atque expectationem, haud obſcurè diuinitùs ſigno intellexit.

Arnulphus Metenſis Epiſcopus pietate in Deū, & charitate in pauperes inſignis.

Seueran. in lib. pretioſæ mort. Inſtor. n. 51 pag. 75.

Certior redditur de peccatorum indulgentia.

10. Demùm quod ad dimiſſum quandoque à Deo, tum culpæ, tum pœnæ reatum ſpectat, Dei profectò amor, vbi humano cordi ſeſe benignè deſuper infundit, adeò animam expiando purificat, vt eamdem nedum à culpis immunem prorſus, ſed etiam ab acerbioribus Purgatorij, quibus cęteri obnoxij ſunt, pœnis, & quas iuſtè ſubire timet, momento abſoluat, ſicut in B. Roſæ Virginis Peruanæ geſtis traditur, cuius & opportuna alibi mentio incidit, de qua iſthęc: *Doctor* (inquit) *Ioannes Caſtillus aliquando inter alia ſciſcitabatur ex Virgine, an prædeſtinationis ſuæ certam notitiam cęlitus reuelatam accepiſſet? Rudis iuuencula hæſit ad prædeſtinationis ſcholaſticum vocabulum, cuius propriam vim, ac etymon, haud ſatis aſſequebatur, nec de illo aliud audierat, quam ſignificari myſterium impenetrabile, nec temere vlli mortalium perſcrutandum. Itaque ſimplex, ac timida negauit tandem quidpiam ſibi innotuiſſe de prædeſtinationis ſubtiliſsima notione. Verùm vbi prudens examinator per idoneas periphraſes dilucidiùs, quid ſciſcitaretur, explicuit; Roſa diffiteri amplius nec debuit, nec potuit, ſuperna illuſtratione admodum tempeſtiuè ſe didiciſſe, quod ab æterno electa erat ad cęleſtem gloriam, idque miro Dei beneficio ſe tanta certitudine tenere, vt limpidiorem huius reuelationem nequeat deſiderare. Manifeſtiùs hæc patuere in vltimo Roſæ moribundæ decubitu, ſiquidem feliciſſimi ſui tranſitus ad beatam requiem adeò certa erat; vt etiā præſcierit ab omni Purgatorÿ mora immunem ſe fore. Cumque non nemo præſentium dixiſſet, prægrandem, et omninò rariſſimam eſſe hanc gratiam, ſat proſperè agi cū animabus hinc migrantibus, dum pro reſidua mortalis vitæ ſcoria detergenda ad purga-*

Amor Dei animam ab omni quandoque tum culpæ, tum pęnæ reatu expiat.

In geſtis B. Roſæ Peruanæ cap. 13. pag. 259.

Beata Roſa Peruana ſe de prædeſtinatorum numero eſſe per reuelationem didicit.

Certa ſit inſuper ſe ab omni purgatorij pœna liberam fore.

tiua, flammas mittuntur, ſe ſibi id optare animitùs; ſtatim Virgo præ ingentis fiduciæ claritate ſe ipſa robuſtior animosè reſpondit; ego verò ſponſum habeo, qui prægrandia & rara dare poteſt, neque puſilla, aut mediocria duntaxat per diffidentiam ab illo ſperanda ſunt. Hinc vicinam mortem non aliter, ac certam Paradiſi ianitricem, læta aſpexit. *Nam vt primum Roſæ denunciarunt Medici, naturam ſuccubuiſſe morbo, nec aliud reſtare præter decretorium diem, impauida, nihilũque turbata reſpondit oppidò ſe lætari tam grato nuncio, ſolùm mirari ſe, cur metuerint citiùs expectanti indicare.* Grata quippe in primis Deo virguncula, acceptaquè ob eximia, quibus præfulgebat, virtutum merita ſponſa præfidens, haud vllam ſibi iam certo ad ſponſi thalamum properanti futuram moram ore ſuo iuſtiſſimè repromittebat. *Tanta enim* (vt Chryſoſtomus ait) *Charitatis vis eſt, vt Cælo latiorem animam faciat,* ſed de his ſatis.

Summo pere accepto mortis nuncio vti ad ſponſi thalamum itura gaudet.

Chryſoſt hom 44. in actus Apoſtolor.

CAPVT XV.

Pij homines, ac Foeminæ poenitentium more in ſæculo humiliter abiecteque viuentes feliciter decedunt.

1 PEccator profectò, ac Pœnitens, quippè qui contrarijs omninò à ſe moribus diſtant, contrarijs quoque animi ſtudijs ac vitæ ab inuicem actibus diſcriminantur. Enimuerò cùm ad ſua rem deriuando initia, ad Ciuitates longè diſſimiles vti ciues pertineant, haud ijſdem ambo moribus viunt ijſdemque haud legibus vtuntur, Vnus namque Hieruſalem, Babylonem alter ſuam vti Patriam de facie agnoſcit. Quòd, & optimè Auguſtinus aliquando inculcans: *Duas iſtas* (inquit) *Ciuitates faciunt duo amores: Hieruſalem facit amor Dei, Babylonem facit amor ſæculi. Interroget ſe quiſque, quid amet, et inueniet, vnde ſit ciuis.* Quapropter ſuperbiæ faſtus peccatores, humilitatis verò gratia compunctos, ac poenitentes ab inuicem inter ſe diſcernit; adeoque hi delicijs gaudent, iſti poenis apprimè delectantur; Illi oculos in faciem hominum, iſti è contra non niſi priuatim angulos, contemptum, ac latebras exambiendo cupiunt; vt ſic idem Auguſtinus: *Hi duo* (inquit) *amores, quorum alter Sanctus eſt, alter immundus, alter ſocialis, alter priuatus, alter acceptus Deo, alter æmulus, alter tranquillus, alter turbulentus, alter veritatem laudibus præferens, alter gloriæ auidus.* Sic planè varia, ac diſſimilis prorſus viuendi vtrorumque lex, ſuo quaſi ambos digito ſeiungens diſcernit; at humilitas præſertim, quæ vnica eſt electorum teſſera, poenitentiæ cultores cunctis palam proculdubiò contemplandos proponit.

Peccator, & pœnitẽs longe moribus inter ſe diſſimiles.

Auguſtinus in pſal. 64.

Hieruſalem facit amor Dei, Babylonem amor ſæculi ex Auguſtino, *auguſtinus vt ſupra.*

2 Enimuerò qui ſuas poſt culpas placere Altiſſimo per poenitentiam cupiunt, eſſe potius quam videri humiles appetunt, adeoquè carnè quidẽ (vt Gregorius ait) *deſpecti ſunt, ſed mente ſublimes, foris contemptibiles apparere appetunt, ſed agere mirabilia non deſiſtunt.* Quapropter ſinceri poenitentiæ ſectatores, qui ſemel, at ſeriò hanc præ cunctis virtutem ſunt amplexi, in ſuis viles oculis, & apud cunctos mortalium abiecti in hac vita haberi minime refugiunt, & ſub vmbra latere potius, quam in publica luce apparere, ac vel ſemel quinam ſint, agnoſci præoptant, Luciferi ipſius ſatis exemplo admoniti; qui dum aſcendere infelix, ac lucere in omnium oculis cupit, meridianam lucẽ amittens, ipſaſque ſub Dei oculis tenebras in Cælo offendens, infeliciter lucis occaſũ vidit, illis meritò à Bernardo verbis haud obſcure ſignatus: *Non iam* (ait) *Lucifer, ſed noctifer, aut etiam mortifer; Quæ inſania fuit, vt malles miserè præeſſe, quã feliciter ſubeſſe, etc.* Poenitentes vero, vt noſter ad ipſos redeat ſermo, ſuæ infirmitatis poſt lapſum conſcij, ac ſoli præfidentes Deo, nil ſibi per arrogantiam tribuere audent, ſed totum Deo acceptum referunt, adeoquè ipſi ſoli duntaxat gloriam tribuunt, ſibi vero non niſi confuſionem vel hac vna re digni, Altiſſimo autem eiuſque immortali gloriæ, honorẽ. Quod ſanè olim præcũctis Nepotianus egregiè Hieronymo teſte præſtitit, qui dum omnem a ſe procul terreni honoris faſtum

Gregorius in moral.

Humiles ſunt pœnitẽtes, ſuperbi autem peccatores ex Gregorio.

Bernardus de gradibus humilit.

procul

Hieronym epiſt. ad Heliodorum.

Nepotianus humilitate ſublimis,& honoris contemptu conſpicuus.

procul abijcit, immortalẽ ſibi apud Dominum coronam Coelo promeruit: *Quanto magis* (inquit) *repugnabat, tanto magis in ſe ſtudia omnium concitabat, & merebatur negando, quod eſſe nolebat, eoquè dignior erat,quò magis ſe clamabat indignum*. Id ipſum illa pariter Romanas olim inter fœminas apprimè clara exhibuit, quæ Hieronymo teſte, *cum eſſet omnium Domina, omnium ſe putabat ancillam, & fugiendo*(vt idem ait)*gloriã merebatur*. Contemnendo quippe illa promeruit,quæ appetitores ſui deſerens appetit contẽptores. Pari ergo beata mulier viuens in terris, tum pœnitentiæ, tum paupertatis amore tenebatur,id vnum ſemper in votis habens; *vt moriens in aliena Sindone inuolueretur*. Ita planè.

Hieronym epiſt. ad Euſtochium.

Paula Matrona ob humilitatem commendata.

3 Porrò ipſe Niniuitarum Rex olim Regio depoſito cultu,ſacco indutus, immutatoque habitu dignum de ſe pœnitentis animi, ac humilitatis iuſuper argumentũ dedit,ad enunciantis Ionæ vocem, ad Deum confugiens, ac vna cum ſuis iam vitæ auſterioris ieiunio ſatis rigide formam auſpicando, vt ſcriptura docet: *Rex ipſe* (inquit) *ſurrexit de ſolio, abiecit veſtimentum ſuum à ſe, indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere, & clamauit &c. & Homines, & iumenta, & boues,& pecora non guſtent quidquam,&c.*Sacco quippe Pœnitentium Vir cordatiſſimus purpuram longè poſthabuit. Quod Ambroſius item Virgini poſt lapſum à appoſitè aliquando ſuggerens, ac vehemẽtius inculcans:*Lugubris*(inquit) *tibi aſſumenda eſt veſtis,ac membra ſingula digna caſtigatione punienda*. Vilioribus itaque indumentis,& quæ tum faſtoſo humilitatem ſpiritui, tum delicatulo auſteritatem corpori conciliant, non ſecus ac exculta Pœnitentiæ virtus gaudet, ac ſe Chryſoſtomo teſte, tum Deo, tum hominibus maximè ſpecioſam oſtendit: *Sola eſt compunctio* (inquit) *quæ facit hominem horreſcere purpuram, deſiderare cilicium, amarè lacrymas, fugere riſum*: Humilitas itaquè ſic indiuidua Pœnitentiæ comes adiungitur, vt qui Deum per ſcelus aliquando offenderant, ad pœnitentiam quantocyus conuolando, nil præ cunctis antiquius habuerint, quam mentis faſtum ob Chriſti amorem deponere, ac

Iona cap. 3. verſ. 6.

Ambroſius ad virginem lapſam cap 8

Niniuitarum Rex auſteriori ſe pœnitentiæ deuouet.

Chryſoſtom lib de compunct. cordis.

vitæ, veſtiumque mollem, à ſe procul abijcendo cultũ, humilem poſthac omni abiecto ornatu vitam trãſigere, vt probe vnicuique ipſorum Pſalmiſtæ verbum videretur occinere: *Elegi abiectus eſſe in Domo Dei mei magis,quam habitare in tabernaculis Peccatorum*. Quod ſane adducendis infra exemplis luce clarius ediſſerendo patebit.

Pſal. 83.11.

4 *Humilitas* igitur quia(vt Auguſtinus ait) *propria eſt Chriſtianorum diſciplina*, eius ipſemet Chriſtus in Mundum veniens annunciandæ gentibus magiſterium exhibuit:*Diſcite* (inquit) *à me, quia mitis ſum,& humilis corde*.Nil Chriſtianis ſub ipſa fidei primordia cordi magis ſemper fuit, quam pœnitentium in morem ſæculi faſtum contemnere, ac vili proinde, abiectoquè viuendi more contentos,nonniſi manifeſto tandem ſui contemptu vel in terris inter homines degentes mori. Quod quidem Gallicanus olim, Vir conſularis, domi foriſquè clarus, & Conſtantino Magno Imperatori chariſſimus egregiè præſtitit, qui perarduo, ac difficili aduerſus Sauromatas bello feliciter geſto, *ſecundum* (vt Baronius ait)*Conſulatum meruit, poſt quem ſæculo renuncians, humillimum vitę genus ob Chriſti amorem ſectatus eſt Orbe toto mirante.*Hæc ille: ſed nõniſi è Cœlo ipſi poſtmodum in acie militanti nobilis victoriæ palma contigit, vt idem, qui ſupra Baronius. Enimuerò homini ad arripienda primũ arma nutanti,& ad bellandum poſtea crecto, ſuppeditatam diuinitus ingentem, quo vinceret,bellatorum copiam, nemo eſt, qui neſciat; adeò vt nuncupato inter præliandũ Deo Cœli voto, præter ſpem victor euaſerit. Vbi autem nobili præter expectationem auctus triumpho redijt, ſacro Chriſti Baptiſmatis fonte ablutus,mox omnem ſæculi faſtum, & terrenarum rerum à ſe vnà cũ ſæculo curam abdicans,ſeruilem Chriſtianorum vitam delegit, meritoque illud in ipſo, vt ſupra dictum eſt, Dauidis adimpleri verbum contigit: *Elegi* (inquit) *abiectus eſſe in Domo Dei magis,quàm habitare in tabernaculis peccatorum*. Hæc enim de ipſo in eiuſdem actis: *Cum autem* (inquit) *vellet priuatus abſcedere, rogatus ab Auguſtis; Conſul proceſſit, & in faſcibus poſitus quinque* mil-

Auguſt.lib.de doct.Chriſtiana.

Humilitatis virtus Chriſtianorum propria.

Mathæi c,11

Baronius an. 330.n.50 & an.362.num. 270.

Gallicanus Romanorum clariſſimus, humilitatis chriſtianæ eximius cultor.

Baronius in not. ad martyrolog die 25. Iuny & an.330. n.50

Apud Surium Rainald. an. 1366.nu.27

Quam munificus erga ſuos, vbi ad Chriſtum conuerſus.

millia ſeruorum libertate donauit, et Ciues Romanos fecit, prædia quoque, et domos eis largitus eſt: omneſquè facultates ſuas, ys exceptis, quæ filiarum erant, diſtrahi, et pauperibus erogari iuſſit manenſquè in Vrbe Oſtienſi Sancto Viro Hilarino ſe adiunxit, eiuſquè ædes auxit ad ſuſcipiendos peregrinos, quos multos reciepiebat. Adhæſerunt autem ei multi ex ſeruis ſuis, quos manu miſerat; diuulgataquè eſt fama eius per totum Orbem; ita vt ab Oriente, et Occidente venientes viderent Virum, ex Patritio, et Conſule, qui eſſet Auguſtis amiciſſimus, lauantem pedes, ponentem menſam, aquam manibus effundentem, languentibus ſollicitè miniſtrantem, et cætera Sanctæ ſeruitutis officia exhibentem. Hæc haud obſcura pœnitentis animi, & Chriſtianæ humilitatis Gallicanus ad Chriſtum traductus documenta cunctis exhibuit, quæ ipſum vti dignum toti terrarũ Orbi ſpectaculum, cunctiſque ſuſpiciendum dedere; Nequid verò miræ ipſius gloriæ deeſſet, martyrij quoque ſub impio Iuliano Apoſtata donatus palma præfulſit, vt Martyrologij tabulæ his verbis teſtantur: *Alexandriæ S. Gallicani Martyris, Viri Conſularis; qui triumphalibus infulis ſublimatus, et Conſtantino Auguſto charus, à SS. Ioanne, et Paulo ad fidem Chriſti conuerſus eſt: qua ſuſcepta cum Sancto Hilarino ad oſtia Tyberina ſecedens, hoſpitalitati, et infirmorum ſeruitio totum ſe dedit: cuius rei fama in toto Orbe diuulgata, multi vndique illuc venientes, videbant Virum ex Patritio, et Conſule lauantem pauperum pedes, ponentem menſam, aquam manibus effundentem, languenguentibus ſollicitè miniſtrantem, & cætera pietatis afficio exhibentem. Qui poſtmodum ſub Iuliano Apoſtata inde expulſus, Alexãdriam perrexit; vbi cum à Rauciano Iudice ſacrificare cogeretur, et contemneret, percuſſus gladio, Chriſti Martyr effectus eſt*. His planè præconiorum titulis, pretioſis veluti margaritis, ac gemmarum ſertis Gallicani memoria in Eccleſia illuſtris adhuc viget. Cuius quidem Viri in bellis inuicti & in vilioribus pietatis Chriſtinæ exercendis munijs, ſuis pluſquàm triumphis clari brachium noſtra Vallicellana Eccleſia ſe meritò poſſidere congaudet. Et hæc de ipſo vel obiter narraſſe voluimus.

Quanta humilitate pauperibus inſeruiendo fulgeret.

Rom. Martyr die 26 Iuny.

Martyrio inſuper ſub Iuliano illuſtris.

Nobilis ipſius memoria in martyrologio Romano.

5 Sed vt ab vno ad alterum inſigniores famæ Virum orationis ſtylus recurrat, Paulinus quoque Romanus V.C. antiquæ nobilitatis decus, & præfectura Vrbis, miriſquè clarus virtutibus, inde ſe ipſo, ac Mundo maior affulſit; quia præcelſam Chriſti humilitatem ſectatus, vilem, abiectamque magis, quàm ſplendidam vitæ normam ſelegerit, haud magnus coram hominibus apparere volẽs: Demũ quod raro virtutis exemplo, pro redimendo viduæ filio ſe ipſum pretio diſtraxerit ac vili deſtinatus miniſterio villicũ apud Barbaros, Chriſti æmulãdi ambitioſiſſimus egerit; ſed Paulinũ cõdignis à Baronio præconijs laudatũ, audire hic præſtat: *Hoc* (ait) *eodẽ anno Paulinus Romanus V.C. antiquæ nobilitatis decus vnà cum Theraſia coniuge ampliſſimo patrimonio in pauperes erogato, Monaſticæ vitæ inſtitutum arripiens, Vrbe admirante in Nolanum agrum ſeceſſit, &c.* His ille nouum humillimæ arreptæ à Paulino vitæ exemplar inculcat. Porrò tanti ad Deum digna viri conuerſio, & felix ad Religioſæ vitæ Inſtituta ad pœnitente videlicet, ac humilitatis ſectanda ſtudia tranſitus, mirum vniuerſo Chriſtiano Orbi ſpectaculum præbuit; abiectæ etenim vitæ genus æmulando cunctis (vt Ambroſius docet) admirationi ſimul, & exemplo fuit; de quo iſthæc in ſua ille ad Sabinum Epiſcopum epiſtola cui his verbis dicendi initium facit: *Paulinum* (inquit) *ſplendore generis in partibus Aquitaniæ nulli ſecundum, venditis facultatibus, tam ſuis, quam etiam coniugalibus, in hos ſe induiſſe cultus ad fidem comperi; vt ea in pauperes conferat, quæ redegit in pecuniam: et ipſe pauper ex diuite factus, tanquam oneratus graui ſarcina, domui, patriæ cognationi quoque vale dicat, quo impenſius Deo ſeruiat. Elegiſſe autem ſecretum Nolanæ Vrbis, vbi tumultum fugiens, æuum exigat. Matrona quoque virtuti, ac ſtudio eius proximè accedit, neque à propoſito Viri diſcrepat. Denique tranſcriptis in aliorum iura ſuis prędijs, Virum ſequitur, et exiguo illic coniugis contenta cæſpite ſolabitur ſe Religionis, et charitatis diuitijs. Soboles eis nulla, et ideò meritorum poſteritas deſiderata. Hæc vbi audierint Proceres Viri, quæ loquentur? Ex illa familia, illa proſapia, illa indole, tanta præditum*

eloquentia,

Baronius an 394 num 72.

Paulinus vir conſularis, proſapia, & humilitate clarus.

Digna ipſius elogia apud Baronium.

Ambroſius de Paulini laudibus ep. 36 ad Sabinum Placent Epiſcopum.

Dignè virtũtus ab Ambroſio laudatus.

eloquentia, migraſſe à Senatu interceptam familiæ nobilis ſucceſionem ferri hoc non poſſe. Et cum ipſe capita, et ſupercilia ſua radant, ſi quando Iſidis ſuſcipiunt ſacra. Quibus conſultò iſthæc ſubtexit: *Si forte Chriſtianus Vir attentior ſacroſanctę religioni veſtem mutauerit, indignum facinus appellant. Equidem doleo tantam eſſe inmendacio obſeruantiam, in veritate negligentiam, vt confundantur plerique attentiores ad Sacroſanctam Religionem videri, non conſiderantes vocem dicentis: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confundam et ego eum coram Patre meo, qui in Cælis eſt etc.* Sic profectò beati ſimul coniuges ab omnibus laudandi tum mẽte, tum, veſte & tam vita quã moribus, pœnitentiæ, cui ſe totos deuouerant, exempla mirificè in ſæculo, immò ipſum extra ſæculum ſectati ſunt, vt Baronius ſic ſermonem concludit: *Quibus* (inquit) *vides Paulinum, atque Theraſiam habitum mutaſſe, cum vitam monaſticam vnà pariter auſpicati ſunt; quam quidem innouationem meritò idem Paulinus nouum natale ſuum appellas, dum ſe hoc anno genitum ſecundũ interioris hominis renouationẽ ſcriptis ad Auguſtin. literis profitetur.* Hęc ille.

Ipſe & vxor ob humiles vitæ genus à ſæcularibus reprehenſi.

Baronius vbi ſupra num. 74.

6. Vt à Viris itaque illuſtribus narrandi initium facientes rem proſequamur: Paula item æque nobilis, & omnium Sanctiſſima ſic ſuam Chriſtianis diues virtutibus vitam excoluit, vt ſe præ cunctis deijcens, ac vili ſuperinducto habitu, vilis mallet in Dei domo eſſe, quàm illuſtris in ſæculo haberi, quo & ipſa inops ex diuite, ſoliſque diteſcens virtutibus viuendi denique finem faceret. Cuius foeminæ Chriſtiana adeò humilitate ſublimis, ſic planè Hieronymus laudes concelebrat: *Quę* (ait) *prima Chriſtianorum laus eſt, tanta ſe humilitate deiecit, vt qui eam non vidiſſet, & pro celebritate nominis videre geſtiſſet, ipſam eſſe non crederet, ſed ancillularum vltimam: Et cum frequentibus choris virginum cingeretur, & veſte, & voce, & habitu, et inceſſu minima omnium erat.* Ipſius itẽ meritorum elogia, illis planè verbis concludit: *Nobilis* (ait) *genere ſed multo nobilior Sanctitate: potens quidem diuitijs, ſed nunc Chriſti paupertate inſignior, &c.* Mirà Demum foeminæ in ſectãda paupertate vota ſubtexens, ipſius ſic verbis loquitur: *Teſtem* (inquit) *inuocans Deum, ſe pro illius nomine cuncta facere, & hoc habere voti, vt mendicans ipſa moreretur, vt vnum nummum filiæ non dimitteret, & in funere ſuo aliena ſindone inuolueretur.* His planè digna præ cunctis foemina Chriſtianę tum pietati, tum poenitentiæ addicta commendari laudibus meruit.

Baronius ann. 404. num. 133.

Paula Romanarum nobiliſſima, humilitate præcellit.

Hieronym Epiſt ad Euſtochium de Paula Epitaphio.

Hieronym vbi ſupra

Dignè à Hieronymo laudata,

7 Ab hac verò Melania iunior (cuius, & alibi mentio incidit) Romanas inter foeminas illuſtris, & Piniani vxor ſe diſiungi non patitur, quæ ſæculi pompis, faſtuquè abiecto, vili ſubinde veſte, Poenitentiæ cauſa ſic ſe totam Dei obſequio dicauit, vt non tam humilis videri quàm vilis (quod vnicum eſt veræ humilitatis indicium) reputari gauderet; adeoquè Voluſianus eiuſdem patruus iam tum Vrbis Romæ Præfectus, ægrotans, vbi ad ſe Conſtantinopolim ſub vitæ finem accerſitam, ipſam venientem excepit, inculto ſubinde habitu accinctam videns, ſummoperè non mirari poſſet: Hæc enim in Melaniæ (vt hic vel obiter meminerimus) apud Metaphraſtem actis. *Inuenit* (inquit) *ſuum quoque patruum Voluſianum graui morbo oppreſſum: qui eius habitum admiratus, formaquè & veſtitus incredibili, & inopinata ſtupefactus mutatione (extenuatus enim admodum erat vultus eius exercitatione magna) voce magna exclamauit: O qualem ex quali te video, melania chariſſima. Illa verò ex eius ſermone ſumpta occaſione: à me quoque (inquit) diſce ò beate patrue, & accipe iudicium futurorum bonorum. Nam nec ego tantam deſpicatui gloriam habuiſſem, nec pecuniam, nec abiecíſſem ipſius corporis, niſi perſuaſum haberem, me his propediem longè maiora accepturam.* Tantum verò ſuis ipſa tum dictis, tum geſtis, & faſtus, ac humanæ gloriæ contemptu apud patruum Deo aſpirante profecit; vt ſatis mulier ſuadendo efficax ipſum ad fidem, & ad ſuſcipiendum ſub vitæ finem Chriſti Baptiſmum miro compunctionis adauctum ſpiritu, demum traduxerit, vt alibi oſtendimus.

Baronius annal. 434. num. 10.

Melania quoque humilitatis ſtudio commẽdatur:

Acta Melaniæ apud Metaphraſtem [illegible] inculto Melaniæ habitu miratur,

Ipſius exemplo ad Chriſtum traductus.

8. Atqui memoratis hucuſque digniſſimis fœminis, vt ſua quoque viris ſit laus, religioſus Vir diuinis virtutibus, & Chriſtiana præſertim ſublimis humilitate accedit; Petrus nimirum Thomas

Car-

Carmelita, Epiſcopus Pactenſis, idemq; Conſtantinopolitanus poſtmodum Patriarcha, Apoſtolicæ item ſedis ad Stephanum Raſciæ Regem, vt eum, ac populum ad Eccleſiæ ſinum traduceret, legatus; re tamen infecta, à ſchiſmatico Rege dimiſſus; ad Venetos ſubinde Ludouico Vngariæ Regi conciliandos deſtinatur, qui ampliſſima quoq; ad Orientalis Eccleſiæ populos, Romanæ Eccleſiæ aggregãdos legatione perfũctus eſt. Verùm dignus proinde vir, ac optimè de Eccleſia meritus, Cortonenſis renunciatus Epiſcopus, ad feros, barbaroſque irrumpentium Turcarum impetus coercendos legatus iterum proficiſci iubetur cui prouehendæ item Crucesignatorum militiæ prouincia iniuncta, varijs tunc quidem temporis ſignorum portẽtis mira ipſius Sanctitas effulſit, & Alti loci inſuper principem Turcam Eccleſię vectigalem fecit. Cum itaque, vt ſuo ſatis muneri faceret, multa conſtans, intrepiduſque pericula ſubiret, quàm plures à ſchiſmate ad Eccleſiæ ſinum traduxit. Qui demum varijs pro publica Chriſtianorum re, muneribus fœliciter adeò numine aſpirante perfunctus, diram quoq; procul à Cyprijs peſtilentiam Dei virtute fugauit, ſæuiſquè exęſtuans mare procellis Sacroſancto Crucis adhibito ſigno mirifice compeſcuit. Verùm vt Italia inſuper admirandam viri operam experimento probaret, ipſiuſquè foret beneficijs deuincta, ad ſedandas bellorum ciuilium turbas Apoſtolici illuc inſignitus Legati munere dirigitur, qui ſe ipſo inter pericula maior, imperterritoquè iugiter animo ab ipſis circumuentus Sicarijs, ipſos haud imperio, ac vi, ſed ſolo duntaxat vocis imperio in fugam egit. Sacræ demum expeditioni in Orientem cogendę intentus, dum Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ præeſt, Rhodum valida pugnatorum manu expugnaturus, milites ſpiritualibus primum armis, diuino ſcilicet Euchariſtiæ Sacramento præmunire ſaregit, adeoq; iter in Aegyptum dirigens vna cum Cyprio Rege, & armatorum claſſe Dominicæ Crucis in puppis ſummitate noſtris pugnantibus vexillum præferens, præferuidus adeò in Saracenos extitit, vt optata præliantibus è cœlo, non tam armis, quàm precibus nobilis victoriæ palma affulſerit. Demum pijs, innumeriſquè pro Chriſti fide exanthlatis laboribus, pœnitentium in morem, ipſius lectuli mollitie abiecta, ac deliciarũ omninò pertæſus, non iam in ſtrato, ſed in cinere, ac cilicio recubans mori voluit, vt faſciculi temporum Auctores ab eo præclarè geſtas proſequitur, ipſius obitum his planè verbis deſcribens: *S. Petrus Thomæ* (ait) *ex Carmelita Pactenſis Epiſcopus, et Patriarcha Conſtantinopolitanus, doctorque percelebris, ſummique Regis ſignifer bellicoſus poſt innumeras, quas habuit, nedum cum ſpiritualibus, ſed et corporalibus Crucis inimicis victorias, poſt quamplures conſcriptos libros, ac patrata miracula, in Famaguſta Regni Cypri Ciuitate corpus exuit in feſto Epiphaniæ.* Porrò de rebus præclarè ab eo geſtis quamplures quidem commentarios ſcripſere, ac inter recentiores Lucas Vvadingus doctiſſimus hac noſtra ætate vir dignam ipſius hiſtoriam typis edidit; necnon Ioannes Baptiſta Lezana Carmelita, laudatiſſimus item Theologiæ in publico Vrbis gymnaſio Magiſter, qui ſui Ordinis Annales in lucem edidit: Et Philippus è Mazeriis, qui beato viro adhuc viuenti arctiſſime ſemper inhæſit, hæc apud Ioannem Bolandum Societatis Ieſu, virum planè dignum, ac de antiquis præſertim Sanctorum actibus optimè meritum (cuius nos item alibi opportunè meminimus) hæc inquam de felici ipſius ad Deum tranſitu, in ſuis paginis tradit, qui inſuper de eo, ac piis eiuſdem laboribus verba facturus, iſthæc præludii adinſtar præmittit: *Deus laborem* (inquit) *patris mei legati pie reſpexit, qui velut alter Paulus nomen ſuum coram Regibus, et Principibus ſtrenue portauit Crucem ſanctam, et Eccleſiam ſuam multiplicando exaltauit: Nam peccatis noſtris imminentibus, et gratias Dei non cognoſcentibus, patrem noſtrum à nobis leuauit.* Verùm quam multis de eximia Apoſtolici viri pietate narratis, aſſiduis ipſum laboribus, ac iugi præſertim macerando corporis ſtudio confectum, morbo demum contracto, pie ſe ad mortem viriliter obeundam comparaſſe his verbis tradit.

9 *Familiariter* (inquit) *mihi dixit frater*

Petrus Thomas Conſtãtinopolit. Patriarcha de Eccleſia optimè meritus

Muneribus, ac portentis clarus.

Rainaldus ubi ſupra.

Crucis vexillo victoriæ palmam obtinet.

Philippus Mazer c. 8 Ferrarius in nouo SS. Cathalogo 6 Ianuar, & alijs

Laudum ipſius præco- nia à multis celebrata.

Lucas Vuadingus in annal. Min. Io. Baptiſta Lezana in ſuis item annal:

Philippus Mazerius c. 18. apud Io. Bolandum to. 1. die 29. Ianuarij.

Mazerius vbi ſup.

Felix ipſius è vita ad im. mortalitatē tranſitus.

frater mi, ego ſum peccator magnus; ſed habeo bonum Iudicem, pium, et miſericordem Dominum meum, ad quem recurro, et de venia non deſpero. Et infrà ſupremos ipſius totis animi neruis ad Deum anhelantis conatus, compunctique cordis mirandam planè vim, & quæ inſuper ſibi humiliter, abiectèque è vita decedenti ornamenta quæſiuit, hunc in modum exponit: *Sermone* (inquit) *ad familiam omnibus flentibus completo, iuſſit apportari vnum ſaccum vilem, & abominabilem, et cum clara voce dixit: iſta eſt veſtis candida, et iucunda, cum qua Chriſtiani ſepeliri debent, ſaccum quaſi iocale ſuper caput eius ponens, tantę mirabilia deuotionis, et contritionis dicendo, quod omnes inundatione lacrymarũ fluerent; et tunc ipſe pietate humana coactus fortiſſime fleuit. Deinde coram omnibus fecit afferri vnam cordam, et eam poſuit ad collum ſuum, ligandum, et ſtrigendo cordam per os eius cum magna contritione dicendo: Non ſufficit iſta corda tali peccatori, ſicut ego ſum: parua eſt enim ad caſtigandum talem peccatorem: O quoties, ait, cum lingua mea falſa offendi Deum meum! Tum iuſſit ſe ipſum deponi in terram, et in terra iacens familiæ ſuæ altum fecit ſermonem, mirabiliter ſemper concludendo, quod cum Deo bene eſſent; quod ſi hoc facerent, Deus eos bene prouideret, dulciter eis promittebat: Tunc ad lignum Crucis ſe conuertit, adorando, oſculando, et mirabilia dicendo: et manibus iunctis veniam deuotiſſimè petijt omnibus familiaribus ſuis.* Certè ex his quàm demiſſè religioſiſſimus vir de ſe inter ſuprema vitæ momenta intus in corde ſentiret, & quo mentis ardore pœnitentiam in finem vſq; vitę ſectandi apprime ambitioſus vel inter moriēdum foret, probe vnuſquiſque intelligit. Sed quæ inſuper miro in ſacramentis ſuſcipiendis pietatis ſtudio præſtitit, videamus.

Mazerius vbi ſup.

Archiepiſcopus abiectè mori cupiēs ſacco vult indui.

Cordam collo vti reo in humilitatis ſignum apponit.

10. *Tunc iuſſit ſibi* (inquit) *afferri ſacratiſſimum Corpus Domini; quod erat ſuper altare coram ipſo, per Confeſſorem ſuum, et manibus iunctis coram Sacramento iſtam orationem legit: Deus propitius eſto mihi peccatori. Et deuotiſſimè dixit poſtea articulos fidei ſingillatim, mature, et cum quadam magna reuerentia alte confeſſus eſt cum contritione ardenti, et flenti dicendo, quod ſi in aliquibus dogmatizaſſet, vel aliquam quæſtionem, ſiue dicta aliqua contra fidem catholicam propoſuiſſet, præcepta Sanctę Eccleſiæ diſputando, loquendo, conferendo, vel alio quocunque modo cauſa vanitatis, vel ſimplicitatis, coram Deo ſuo toto corde reuocabat, quibus dictis ait: Domine non ſum dignus, etc. quæ omnia cum magna deuotione dixit, et reuerenter, et deuotiſſime in fide non ficta communicauit.* Verùm quàm feruidus in pœnitentiæ cultu ſectando ſub vitæ finem extiterit, quæ ſequuntur, cunctis palam oſtendunt; cordam quippe illi è collo pendulam auferre volētibus hæc inquit: *Abſit, abſit* (inquam) *non leuetis eam. Iſta non eſt condigna retributio peccatis meis. Si non timerem Deum meum, bene facerem aliud cadaueri meo, quod tantum peccauit contra Deum ſuum.* Sed quid de ſepultura corpori ſuo poſt mortem exhibēda vir chriſtianę humilitati ſic addictus præceperit, haud ingrato obuoluendum ſilentio hic eſt. *Ille* (inquit) *qui ab omnibus Chriſtianis Orientalibus velut Papa, (ſi fas eſt dicere) quia locum eius tenens, propter ſanctam ſuam conuerſationem reputabatur, et quaſi adorabatur, humilis ſemper in vita, humilitatem non modicam in fine oſtendit pomposam ſepulturam abominando, dicens: Sepelite me in introitu chori, vt omnes homines cadauer meum calcare poſſint, et debeant, et etiam, ſi poſſibile eſſet, capreæ, et canes.* Et infrà: *O quoties verbum B. Martini dixerat: Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem: O quoties cum multis conſolationibus, à Spiritu Sancto confortatus, et mortem corporalem parui pendēs dicebat: Eadem eſt mihi Mors, et vita, etc.* Deinde rudi, quod ſibi parari fecerat, coopertus ſacco, ſe humi locatum, ſancto infirmorum oleo inungi voluit, quo præſtito, & ab Epiſcopo, vt lectulo decumberet, monitus haud dictis pariendi cupidus acquieuit, ſed maiori ſpiritus feruore ſuccenſus, humi, haud in pluma recumbens iacere geſtiebat; hęc enim in ipſius geſtis.

Philipp. Mazer. vbi ſup.

Quam piè ſacramenta Eccleſię ſuſcipit.

Cordam ſibi è collo pendentem tolli haud patitur

Mazerius vbi ſup.

De ſepultura ſibi exhibenda ſtatuit.

11. *Tunc* (refert ipſe) *Epiſcopus cũ lacrymis non modicis patrem meum exhortatus eſt, vt ſupra lectum portari ſe iuberet, qui reſpondit alta voce, & quaſi cantando*

Philip. Maz. vbi ſup.

dicens:

Humi iacẽs ait: Non decet Chriſtianum hominem niſi in cinere, & cilicio mori

dicens: Non decet hominem chriſtianum mori, niſi in cinere, & cilicio, & hoc bis dixit: Poſtea dixit Epiſcopo: Recedatis, quia conſolatus ſum, & bene ſto, leuauitque oculos ſuos ſurſum, & ſignum cum manu fecit, & dixit: O vos alÿ maledicti, modò non habetis poteſtatem mecum, quia nunc bene ſto cum Creatore meo Ieſu Chriſto. Demum cum ſacratiſſimam patientis Chriſti coram ſe hiſtoriam legi iuſſiſſet, aſtanti cuidam ſibi dilecto dixit: *Chriſtus vocat me: ego vado ad Chriſtum, nè doleas.* Cum verò Philippus Mazerius, cuius ille aduentum ſummopere expectierat, vt ſupremam ſuam illi patefacetet voluntatem, aduenîſſet, coram eo placidiſſimè ſpiritum Deo reddidit, hæc enim de eo præmemoratus Scriptor: *Me* (ait) *coram eo aſtante tradidit ſpiritum ad Deũ, qui fecit illũ, anno Natiuitatis eiuſdem Domini M. CCC. LXVI. menſis Ianuarÿ die 6.* Et hæc ſunt Apoſtolici viri, & vel ſub extremam vitæ periodum chriſtianæ pœnitentiæ præ cæteris excolendæ ſtudioſiſſimi digna planè hiſtoriarum paginis, ac poſterorum memoria, haud ſilentio prætereunda monimenta, quæ conſultò integra hic, haud ex parte mutila lectori delibanda voluimus.

Mazer. ſup.

Rainald. an. 1379. nu. 55.

Ioannes Brylintorienſis in Anglia Canonicus pœnitentiæ ſectandæ cultu præcipuus

12. Ab huius item conſortio alter virtutum haud impar, patiendi deſiderio, ac ſui ſub vitæ finem exemplo ſpectatiſſimus ſeiungendus minimè eſt, cuius & digna hìc mentio incurrit, Ioannes videlicet Brylintorienſis in Anglia Canonicus, qui in ſuo iugiter, & quibuſuis præſertim modis pœniſque affligtando corpuſculo, ingenti mortalium documento præfulſit. Hic vero meritis, ac ſanctitate conſpicuus, cœlo denique terram, ac ipſa mortem vita commutauit, qui vt Harpsfeldius à Ioanne Capgrauo, illius ſocio acceptum refert, tanto in fundendis Deo precibus animi ardore, ſuumq; iuxta morem intendebat, vt ingenti ſanè feruoris, ac meritorum prodigio, mirus ex orantis capite vapor prodire, ac ſurſum haud ſemel attolli cerneretur. Sed miranda ipſius geſta, ac iugem, inuictamque in ſubeundis, tolerandiſque pœnis patientiam, ac in exercendis pœnitentiæ operibus conſtantiã his Harpsfeldius verbis deſignat: *Cùm lætitia* (inquit) *affluebat, ſtatimque abruptis alÿs omnibus properè in templum, quaſi à vinculis quibuſdam moleſtis expeditus contendebat: neque vlla ratione committere voluit, vt à ſtatis illis orationibus, diurnis, nocturniſque abeſſet, quibus & ſacroſancto præſertim Miſſæ ſacrificio, ità animum totum deuouebat, atque affigebat, vt ſæpè in miſſę myſterÿs à ſe obeundis à copioſa lacrymarum profuſione, ſuſpirÿs, & ſingultu ſe cohibere pro pietatis feruore, & magnitudine non poſſet: eumque tenui admodum veſtitu ſumma hyeme, & in aſperrimo gelu in Miſſæ myſterÿs celebrandis vti ſoleret, vapor tamen quidam, & exhalatio è ſummo capitis vertice, quaſi ab aqua tepefacta, & ebullienti emittebatur, qui à cæleſti illo feruore, quo pectus hominis velut aqua feruenti perfundebatur, vt credibile eſt, excitabatur, qui non poterat contineri, quin in corpus ipſum irrumperet, & ab eo foras etiam erumperet. Cæleſtibus certè meditationibus, ita ſæpe erat affixus, vt hominem planè exuiſſe videretur.* Hæc vir pietati, & pœnitentiæ ſupra modum addictus chriſtianarum præbuit exempla virtutum, quibus tum vitam, tum vitæ exitum mirificè, ſignorum à Deo cumulatus portentis illuſtrauit; Ipſius verò obitum Vgo in eius geſtis ſic deſcribit.

Nicolaus Harſpeld. in hiſt. eccl. angl. 6.31.

Quo ſpiritus feruore miſſam, & cætera pia opera obiret

Ex cordis ipſius flamma vapor ſurſum tolli cernitur.

13. *Sacramentis* (ait) *Euchariſtiæ, & extremæ Vnctionis deuotè receptis vſque ad horam mortis ſuæ, quam præſcinit, & prædixit, plenam habuit intelligentiam, fidem certam, ſpem firmam, charitatem perfectam & integram memoriam, ſicut vnquam in ſua ſanitate habebat, talique benignitate & honeſtate per ipſum tempus in omnibus, & erga omnes tanquam ſpiritus Dei bonus ſe gerebat, ac ſi nullam infirmitatem haberet. Portabatur etiam quotidie in vno lectulo de camera ſua ad quamdam capellam, vbi miſſam audiebat, qua deuotiſſimè audita, antequam reportaretur ad Camerã eleuans oculos ſuos, ſanctam Crucem, & imaginem Saluatoris Domini noſtri Crucifixi eum tam magna reuerentia aſpiciebat, recolendo paſſionem Ieſu Chriſti, & tam dulcia verba protulit, quod non erat aliquis circumſtantium, qui non ad maximã deuotionem, & compunctionem moueretur. Denique ſciens ipſe vir ſanctus, & deuotus homo horam ſuę mortis appropinquare, quam antea prædixit, congregatis vniuer-*

M. S. Codex Vallic. Bibl. Sign. lit: D. n.96. ſub fin.

Surius to. 5. die 10. Octob.

Infirmus quotidie ſacrificio Miſſæ vult adeſſe.

ſis

Digitized by Google

Orans, ac ſpiritũ Deo commendãs ſuauiter moritur.

ſis conuentuis fratribus ſuis, & coram eo aſtantibus, & orantibus, eleuatis oculis ſuis verſus Cœlum, cum pollice dexteræ manus ſuę ſibimet ſignum Crucis in fronte, ſuper os, et ſuper pectus ſuum fecit, ſicque manus tenens extenſas in Cœlum, atque hæc vltima verba proferens: In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum, quaſi dormiens, et nil ſentiens, ſuauiſſimè ſpiritum Domino reddidit 6. Idus Octobris anno Domini M. CCC. LXX. IX. Fęlix profectò hominis, qui pœnitentiæ exercendis operibus, ac intermiſſo nunquam pietatis ſtudio, Deo in primis diligendo inſtiterat, ad vitæ immortalitatem tranſitus; quem Deus poſt mortem miraculis inſuper illuſtrauit, quæ qui vult, apud Surium conſulat.

In faſtis Senenſ pa. 100.

Bonauentura vir nobilis, pęnitens deſolitarius.

14. Atqui chriſtianæ præſertim humilitatis ipſa pœnitentiæ virtus gaudet conſortio; adeo vt neſcias plerumque cui ex his palma ſit deferenda, quod in multis quidem, ſed in homine quondam illuſtri, ac ſolitario, mirificè affulſit, de quo iſthæc in Senenſium faſtis: *Bonauentura* (inquit) *Theate nobili loco natus Senenſem ditionem quadraginta amplius annorum domicilio illuſtrans, non tam Ciuitatis iure donari meruit, quàm Ciuitatem ſui iure donauit. Septennius Horatius (hoc enim illi nomen, antequam ſolitaria pietas alterum auſpicatius indueret) aſperiori vitæ proludere viſus eſt, dum ieiuniis ſubindè corpuſculum affligere, & nudis aſſeribus incubans, ſomni voluptatem caſtigare gaudebat. Ferè decennis patria domo in eremum aufugiens, &c.* Illud verò in hoc mirandum, quo rudes pauperum, abiectaſque tum veſtes, tum pœnas pari ſpiritus feruore, ac æmulandi ſtudio exambiret, adeoque quantumuis, nobili ortus proſapia, & parentibus in ſæculo claris non niſi abiectum pœnitentiæ habitum circũferret; hæc enim de genitrice ipſius ſordida, abiectaque ipſius veſtimenta exhorrente: *At mater* (ait) *vbi aduentantis os, habitumque reſciuit, per minorem natu filium Bonauenturæ exponi iuſſit, vt ſacco, & ſqualore tantiſper poſito, nobiles veſtes indueret: neque enim ferebat animus ſub iſtiuſmodi ſordibus ſuã prolem amplecti: Tunc enim verò Bonauentura erubeſcens diuini famulatus erubeſcere inſignia, & impium ratus parenti*

In faſtis Senenſ vbi ſup.

Abiectis vtitur veſtibus ad matris vſque horrorem.

ſic eſſe pium, è veſtigio iterum fugit. At verò Cœlum perſpicuo oſtento firmauit id genus contumaciæ nequaquam ingratum ſuperis accidiſſe, &c. Hæc ille clara ſatis demiſſi animi, ipſiuſque vitæ contemptus prodidit argumenta. Verùm poſt inſignia virtutis, ac pœnitentiæ, quæ de ſe Cœlo dignus præbuit exempla, hæc ſubdit: *Atque vt ex animo humilitatem ſuam profeſſum eſſe intelligas, crebrò alta voce per vicinam ſyluam humi repetebat: En Domine vermem terræ viliſſimum (inquiens) Hunc tamen vermem digniùs quem tot ſplendida monſtra ad aſtra ſua, quia longè ſuprà Cœlum aſſumpſit. Septuageſimo demum ſuę ætatis anno mortalitatem expleuit, poſtquam quæſitiſſimis à Parocho precibus exorauit, nè ſuum corpus intrà Eccleſiam condi fineret, quod ſacri loci honore, aliorumque in Domino dormientium conſortio ex altiſſimę humilitatis ſenſu indignũ ſe iudicaret. Quod tamen obſeruatum poſtea non eſt, prohibente Epiſcopo eam ignominiam à reliquiis, non communi tantum chriſtiani hominis tumulo, ſed etiam altarium cultu digniſſimis. Et ſequuta poſtea memorantur ſanctiſſimum virum ſigna, atque prodigia: quibus hæc de eius virtute perſuaſio in hominum animis mirificè eſt propagata. Eius præconia vi ſuperorum arcana coacti ipſi dęmones ex obſeſſis corporibus celebrarunt:* Hæc ibi. Quantum verò vel ſolo ipſius quiſque aſpectu proficeret, his verbis traditur: *Vitę ratio tam admirabilis quàm plurimos ad ſe vndecunque ſpectatores occiuit; primum non paucis emergendi è peccatorum veterno grauiſſimis auctor extitit.* Ità planè ſordidis, abiectiſque vt lateret homines tum viuens, tum moriens veſtibus contegi voluit: quem columnæ igneæ portenta deſuper à mortalibus viſa hominem haud terris, ſed ipſo dignum Cœlo præſignabant.

In faſtis Senenſ vbi ſup.

Septuagenarius pœnitẽs meritis diues in Cœlũ euolat, ſignisq; clarus.

Ipſius quãplures exemplo ad pœnitendum traducti.

15. Noſtra verò ætate haud pia virorum, ac fœminarum exempla deſunt, quæ ſæculi delicias, exhorrendo perteſæ cum viuerent, affligendo corpori, & chriſtianæ inſuper ſectandæ humilitati intentæ, morientes poſtmodum ijſdem ſe ſe nuncium remiſiſſe nonniſi pauperes mori cupientes oſtendunt, molle quippe abiecta culcitra, nudam ſuper humum hæ ſuum, vt ibidem pauperum in more

Ex notis ipſi autoris.

ſpiritum Deo redderent, reclinari corpuſculum voluere. Inter has igitur pœnitentiæ ſectandę apprime vltrò cupidas nobiles in primis, ac delicatiores fœminæ ſe præ viris ambitioſas magis teſtatæ aliquando ſunt. Vna etenim ex his nobilis æque, ac diues, & pulchritudine cæteris longè præſtans (cuius conſultò nomen taceтur) cum B. Mariæ Magdalenæ, quæ pœnitentium dux, & magiſtra ſimul extitit, præferuido deuotionis cultui ſummopere eſſet addicta, & iuges de ipſa conſultò miſceret ſermones, eiuſque prægrandem pictã apud ſe in tabula imaginem, ipſam, quæ inter deſerta loca ſe flagellis cædentem, ad viuum exhibebat, in ſuo ſecretiori cubiculo aſſiduè contemplandam ob oculos haberet, vbi ad vitæ finem, putrida febri correpta deuenit, ante ſuprema vitæ momenta ſuum ab aſtantibus fœminis corpus nuda ſuper humo locari cupiens sũmis, enixiſq; precibus popoſcit. Quod cum illæ vltrò facere negarent, nè ipſam denique amplius contriſtarent, ſupra puluinar humi ſtratum iamiam moriturã vt ſic læta decederet, collocant. Quid plura? feſtiuo iam B. Marię Magdalenę die ad occaſum vergente, ipſa quoque ſic dignè ipſius æmulando pœnitentiam ſupremum vitæ diem non abſque magna ſalutis ſpe pœnitendo feliciter clauſit: Cum verò poſt mortem pro muliebri mundo piaculares in ſcrinio funiculos in flagelli morem apud ipſam, & catenulas ferreas, quas pluſquam gemmarum ſerta, ac margaritas faciebat, reconditas; ac pœnarum, quas adeò exambiebat indices maritus, & propinqui reperiſſent, vel ex hoc pia delicatioris fœminæ in ſuo excruciando corpore, vel dum adhuc viueret, ſtudia coniectantes, quod ſuauis anteactæ ipſius vitæ adeò pœnis, ac patiendi deſiderio excultæ reſponderet mors, abſque ambigendi ſcrupulo intellexere.

Mulieris in ſæculo patiendi ardor

B. Magdalenæ veſtigia æmulari cupit.

Feſto die ipſius feliciter obit.

16. Alterius quoque illuſtris, ac recolendæ item Romanas inter fœminas proſapiæ, diuitijs æquè, ac forma, & cæteris quibuſuis tum corporis, tum animi dotibus præcipuæ ob oculos exemplum ſuppetit, quæ in ipſo ætatis flore ſexus, ac ſæculi deliciarum pertæſa, ac terrena generosè cuncta faſtidiens, muliebrem in primis mundum exhorruit; Quapropter precibus, diuiniſque virtutibus, ac pijs iugiter exercitationibus dedita, cum prole careret, mundo quoque ſe penitus abdicare cupiebat, adeoque maritum æquè pium ad id quotidie inuitans, poteſtate ſibi tandem facta, ambo pari inuicem ſtudio, & ipſa in primis tota in ſancto eiuſmodi adimplendo propoſito fixa, & ſacrum monialium auſterioris obſeruantiæ clauſtrum intrare decreuerat. At propinqui cum mulieris propoſitum ægrè admodum ferrent, moras pro re prudẽter magis agẽda, cõſulendo dictis ſuaderent: res tunc ad Innocentium X. fe: me: defertur, qui fœminæ pietatem probè ſibi, cunctiſque fere in Vrbe notam admiratus pia iſthæc ipſius vota commendans, rem vltrò maturius expendendam edixit. Verum illa Põtificij accepto reſponſi oraculo, ſe vel inuitam adhuc in ſæculo retineri videns, vtpote quæ ad Deum vocantem non tam ire, quam currere percuperet, iam intus in animo non triſtari, non obdolere vehementer non potuit. Quapropter id quod ſibi à propinquis negabatur, à Deo, vt creditur, mox impetrauit. Nam breui æticæ morbo correpta, & de diuinis rebus ferè ſemper loquens, aut cogitans miro affecta pœnitentiæ ſtudio morbum patientiſſimè ferens, & plus quàm gemmis exculta pijs tandem operibus diem feliciter clauſit; At nè ſuis vel poſt mortem votis fruſtraretur, ſuum poſtmodum cadauer humi, rudique monialium veſte coopertum, vnà cum Crucifixi imagine locari, eoque habitu tumulo in Eccleſia S. Ignatij Loyolæ de Vrbe demandari præcepit, & dotales pecunias in pios monaſterij expendi vſus voluit. Fuit hęc Portia de Lãcellottis miris exculta virtutibus fęmina Mario de Gabriellis Viro nupta pio æquè, ac nobili in Vrbe, cuius memoria in benedictione eſt. Angelicis planè moribus fœmina, ſed pœnitentiæ in primis cultui ſemper addicta, cuius animam mira luce fulgentem Soror Franciſca de Farneſijs, quæ monialium vulgò Conceptionis auſterioris obſeruantiæ in Vrbe auctrix, clara meritis tandem obijt, in Cœlum conſcendere vidit, cum Portiæ item adhuc viuentis faciem Sanctorũ

Mulier quæ ſunt mundi faſtidiens ſe totam Deo dicare cupit

Patiendi amplius quam gaudendi in ſæculo ambitioſa.

Portia Lancellotta de Gabriellis raræ pietatis

Felix ipſius mors, & apud Deum ſors.

ſplen-

Digitized by Google

ſplendoribus fulgentem, erumpenteſq; ex oculis quoſdā lucis radios ipſa, & nõnulli ſe vidiſſe affirmēt. Et hęc vel obiter hic narraſſe voluimus de fœmina, cui digņum illud iuxta ipſius nomen, pſalmiſtæ elogium occinit: *Portio mea Dominus in terra viuentium*. Et hæc ſatis.

Pſ. 141.

17. Opportuna quoque nobis ſcribentibus in pręſens mentio ſe offert pręclaræ tum virtute, tum proſapia fœminæ, Romanas inter Matronas, quæ his ferè diebus, raro ſui relicto cunctis exemplo diem in Vrbe feliciter clauſit, Marchioniſſa videlicet Elena Sanctacrucia, Valerij Sanctacrucij, Caſtri Petræfortis Marchionis, Viri digniſſimi vxor, quæ ſuo congruo nomini vitam omni virtute laude in ſæculo, ſed longè à ſæculi moribus, & fœminarum cultu, alienam ducēs, vel ipſis in clauſtro degētibus ſub arctiori diſciplina, fœminis inuidiam quodamodo viſa eſt peperiſſe. Virtutibus quippe, pluſquam diuitijs, & meritis, pluſquam gemmis dignum ſibi ornatum quærens, immortalitatem, quam mortalis adhuc perpetuo cogitabat, cū Deo ſemper futura adiuit. Porrò, vt paucis fœminæ laudes perſtringamus; Eleemoſynis quidem ipſa ſuam in proximos charitatem; pijs verò operibus, ac deuotis aſſiduè precibus ſuam erga Deum pietatem oſtendit, adeoque diuini officii quotidie laudes deuotiſſimè clauſtralium inſtar perſoluere conſueuit, ad quod item Virum pari ſecum pietatis cultu præſtandum, ſic Diuam Birgittam Sueeam vel in hoc æmulata laudabiliter induxit; ſuas item orationi quotidie horas præfixas habuit, quas domeſticis poſthabitis curis, Deo, ac ſibi vacando explebat. Eo autem pro Chriſto patiendi, ac pœnitentiæ amore tenebatur, vt infirma licet corporis valetudine, aſſiduiſque pulſata morbis, ſpiritu tamen ſeipſa, ac ſexu fortior, cruciando, ac pœnis affligendo corpori minimè parceret. Quapropter Beatæ Cæciliæ Romanas inter Virgines, ac martyres lectiſſimæ veſtigiis inhærens, cilicio membra domabat, & ferream quoque catenulam lumbis fortiter excruciandis iniecerat, quam præ auro ſibi caram, & pluſquam pretioſa monilium, ac gemmarum ſerta computās, certis ſtatiſq; ornamēti adinſtar diebus adhibebat, vt ferro magis quam auro (quod reliquæ haud ſolent mulieres) Chriſto deuincta placeret, quā item nonniſi ſecretiori è ſcrinio poſt mortem in lucem è tenebris condigno ipſius elogio prodire contigit, ac ſi pia virilis animi fœmina, quia ſe totam Dei captiuare obſequio cupiebat, vel ferro vſque in vitæ finem Deo religata haud abſque catena viuere, haud abſque catena mori tandem vellet. Nec verò fœmina in cunctos mitiſſima; mitis in ſeipſam dici, aut videri aliquando potuit: Nec ferri quippe contenta vinculis; ter in hebdomada, haud aerem verberans. Sed corpus flagellis verberando acerbiſſimè cædebat. Eo autem patiendi deſiderio, Chriſti patientis memor flagrabat, vt ſibi omnis ob eius amorem pœna dulceſceret, & quæ carnis palato ſapiunt, & blanda ſunt, ipſi pœnitus amareſcerent. Quamobrem ſingulis recurrentibus ſextis ferijs, quibus pœnarum Chriſti memoria colitur, quo ſibi mundus cum ſuis delicijs cordis palato amareſceret, amariſſima abſyntij folia iugiter ore mandens ruminabat, omnemque acerbiorem, quæ ſibi occurreret, pœnam ſolo mulier Chriſti amore ſapiens dulcorabat. His itaque, alijſque pia, ac nobilis mulier vitam excolens, ſuum præmunire exitum voluit, ac tandem ad Cęli iugiter prœmia aſpitans, breui præuenta morbo Sacramentis Eccleſiæ ſuſceptis, & diuina iugiter tum corde, tum ore Deo plena eructans, & vel cum Deo, vel de Deo loquens inter Sacerdotum ſibi adſtantium, quibus ſe maximè commendarat, preces, ac pſallentium choros anno ſalutis 1670. plena dierum, ac meritorum placidiſſimè in Domino obdormiuit. Cui illud ipſi pro elogio ſit, quod in ipſa cæteris pro miraculo fuit, quod illuſtris nimirum in ſœculo fœmina non ſecus, ac in clauſtro bonis intenta operibus pœnitentis, & obſeruantioris vitæ rigorem diſſimulando, Deo, ac ſibi vixerit, cui, & Sapientis item iure meritò arridet oraculū: *Et ridebit in die nouiſſimo*. Sed hæc ſatis.

Elena Marchioniſſa Sācrucia Valerij vxor, pietate in Vrbe conſpicua.

Eleemoſynis, ac pijs operibus, pluſquam gemmis pręfulget.

Diuini officij iuxta ritum Romani Breuiarij laudes quotidie perſoluit.

Cilicio, & ferrea catenula corpus excruciat.

Flagellis corpus ſtatis diebus cædit.

Ob Chriſti amorem pęnas delicias computans abſynthij ſolia feria ſexta ſuauiter mandit.

Placidiſſimè pia mulier in domino quieſcit.

Prouer. c. 31.

18. Et pari ſiquidem virtutis ſtudio, ac meritorum conſortio ipſi tum viri, tum fœminæ in ſæculo ſanguinis

Hieronymus, ſiue Paulin. epiſt. ad Celantiam.

Viri, & fœminæ illuſtres, honorum item, & diuitiarū contemptu clari.

ſplendore illuſtres ſapida Hieronymi verba recolentes: *Quia ſumma (inquit) nobilitas apud Deum eſt, clarum eſſe virtutibus*, haud profectò honorum ambitu, ac diuitiarum lucro, immo magis honorum, bonorumque huius mundi contemptu, humilitatis duntaxat ſibi apud Altiſſimum gratiam viſæ ſunt exābiſſe, & vt Dei ſe probarent oculis, mortalium interim oculos latendo fallere, ab omni procul honoris faſtu, incultam, abiectamque pariter in fœculo, ſeipſis, ac fœculo, maiores vitam traducere in votis maximè, & nonniſi cuncta pro ludo habuere. Ex quo planè digno, ac laudabili numero hac noſtra ætate Sapientum calculo fuit Conſtantia Magalotta, digniſſima olim vxor Caroli Barberini, germani fratris Vrbani Octaui ſe: me: eidemque Pontifici ſuas ob virtutes apprime chara, ipſiuſque haud ſemel ore laudata, quæ ob præclaras animi dotes, piaſque exercitationes tum quotidianis vacando precibus, tum diuinas item laudes eccleſiaſticorum hominum more, ac flexis inſuper genibus perſoluendo, & ob ſingularem præſertim humilitatem, cunctis in Vrbe ſui condignam merito admirationē peperit, adeòq; vt magis fœminam ob eximium animi cultum, ac virtutes, quibus præcellebat, quam ob conubij cum germano Pontificis fratre nexum, ac digna filiorum Eminentiſs. merita, & purpuram venerabundi ſuſpicerent, cui nimirum præcellens cunctis in Vrbe gradus, nec tam honorum ſplendor, ipſiuſque fortunæ amplitudo, vel minimum attuliſſe faſtum, quam mundi indixiſſe contemptum, ac omnimodam ſui conciliaſſe deſpicientiam videbatur; ipſiſmet quippe Heſter Reginæ verbis inter Vrbis, ac ſœculi blandientis voces, Deum ſic alloquens dicere potuit: *Tu ſcis* (ait) *neceſſitatem meam, quod abominer ſignum ſuperbiæ & gloriæ meæ, & quod nunquam lætata ſit ancilla tua &c. vſque in præſentem diem niſi in te Domine.* Quapropter religioſa planè ſub laycali veſte mulier ac profuſæ in pauperes liberalitatis ipſa merito religioſorum hominum, quorum palato ſola duntaxat virtus ſapit, ore nonniſi altera Romanas inter fœminas Paula digniſſimè eſt nuncupata, quæ ſæculi pompam proculcans, ac ſe ob Chriſti amorem deprimens, cunctiſque ſubijciens, omnem à ſe corporis cultum, corpore, ſeipſa, ac ſœculo maior reſpuens inculto prorſus habitu amicta, *munditiam corporis* (Hieronymo teſte) *atque veſtium animæ eſſe immunditiam* dicebat. In ſuis autem ædibus (ab omni procul pomparum faſtu, ac non paruum vel ſic ſtuporem accedentibus ingerens, religioſam potius quàm primariam, ac ſœculi in Vrbe fœminam in cunctis exhibebat, adeoque vt Franciſco inter Columnenſium proceres, ac Præneſtinorum olim Principi modeſtiam ipſius, & quod tam abiectè mulier in ſœculo potens, ſupremos inter honores ſe ipſam gereret, aliquando miranti, in hac planè verba reſponderit: *Sibi profectò hoſpitium magis, quàm manſionem in ſæculo quærendam cum ſinguli huius mundi hoſpites ſimus, & aduenæ; & nonniſi conductitiam hic quiſque domum inhabitet.* Quo ſanè virilis, ac ſapiens fœmina, quàm ſublime de ſœculi rebus ſaperet, paucis admodum altius philoſophando edixit. At quod verbis, idipſum factis exhibuit, ſubeſſe cunctis potius, quam vel vni præeſſe gaudens. Humilitatis etenim ſtudio ipſa cunctis anteire præoptans, tunc maximè potiri votis videbatur, cum ſe vilem, abiectamque præ cunctis, vt Chriſto placeret, veraciſſimè oſtenderet. Quantum verò cunctis, ac religioſis præſertim tum viris, tum fœminis deferret, illud argumento eſt, quod quoties Diſcalceatarum S. Thereſiæ ad Deiparæ Virginis de Monte Carmelo cœnobium intraret, ſtatim à Monialium Præfecta genu humi flexo ab ea ſe benedici humillimè expoſceret, & ſacrum ſubindè chorum adiens, ibi ſe precibus continuò daret. In choro autem vna cum cæteris, ad Dei laudes aliquando conueniens, haud vnquam primum (vt par erat) tenere locum acquieuit, ſed vel proximum poſt præfectam reſpuens, ſtatim è loco exiliens, vltima omnium, & ſub ipſiſmet conuerſis ſe flexis vtrique genibus mulierum humillima locabat euangelici memor verbi: *Vade; et recumbe in nouiſſimo loco*. Reliquas interim Chriſti ſponſas ſibi, quæ hominis vxor eſſet, iure merito anteferendas edicens.

Conſtantia Magalotta Caroli Barberini olim vxor, eximie in ſæculo virtutibus conſpicua.

In M S. pagine Reuerend. Io. Bapt. Scannarolus Sydon. Epiſc.

Ipſa Vrbi, & cunctis admirationi

Heſter ca. 14. num. 16.

Altera Paula ſuas ob virtutes credita, & nuncupata.

Hieronymus in ep. Paulæ.

Quam altè de ſæculi rebus ſentiret

Sapiens, ac dignum fœminæ de mundi contemptu reſponſum.

Inſignis animi vel inter honores demiſſio.

Nouiſſimū ſibi locum inter virgines deligit.

Luca ca. 14.

Por-

19. Porrò cum integrum aliquando vnà cum Monialibus diem tranſigens; ac locum reficiendo corpori deſtinatum ingrediens, Monialem ad oſtij limen humi toto prouolutam corpore, vt ab intrantibus proculcaretur, offendiſſet, ipſa ac ſi humilitatis coronam alteri manu præripere geſtiens, mox ingreſſa iacentis virginis plantas humillimè eſt oſculata. Quàm verò humiliter de ſe ipſa ſentiret, & cunctis Virginibus ob Chriſti amorem deferret, vel tunc re ipſa oſtendit; cum adoleſcentulam virginem, quæ Monaſterium ſubitura, nuptialem ſolemni illuc ex more ingreſsũ parabat, gemmis, ac pretioſis monilibus exornarent, ipſa quoque (vt ſuam Chriſti ſpõſæ obſequio manum, & operam deuotè impenderet) fixis humi genibus, deſeruire quam humiliter voluit; *ſe prorſus* (inquiens) *indignam, quæ Chriſti Sponſæ, vel in vilioribus quibuſque obſequijs deſeruiret, ac ſe nõniſi abiectam vtpotè ſæculi fœminã eſſe cõteſtans*. Sed vt factis inſuper quod affirmabat, comprobaret, vetulæ cuidam fœminæ ex ancillarum numero ægrotanti, quæ ob alui profluuium, quo laborabat, adſtantibus ſtomachum mouebat, auidiſſimè ipſa deſeruiens, à vilioribus fœminis enixè petebat, vt vnà cum ipſis in fœminæ pariter illius obſequio conſors fieret; Quod tunc Religioſus Vir videns, ac eximiam fœminæ ſe humiliter adeò deprimentis virtutem contemplatus, non parum obſtupuit, quod & ſuiſmet oculis cernebat. Idem planè nobili humilitatis exemplo ſæpe, ac ſæpius præſtitit, cum ægrotas fœminas in publicis Noſocomijs de more inuiſeret; Cuidam enim lepra reſperſæ, & quæ alijs erat horrori, ipſa vltrò inſeruire, ac miniſtrare delegit; magnum vtique lucrum computans vilioribus ſic deſeruire. Tandem nonnullis ante obitum annis, vt abiectè, quod optabat, & vitam omninò à ſæculo procul traduceret, in Carmelitarum Virginum Monaſterium, vulgò Incarnationis ſe recepit, ac filiabus ibi ſuis ſe ipſam aggregans (quarum præſertim Soror Innocentia angelicis planè moribus virtute cunctis mirificè anteibat) ipſis vti ſociam, ac diſcipulam ſe præbuit; ibique ſumma animi demiſſione, & pari patiendi deſiderio ſe totam Chriſto dicans, incredibili omnium admiratione, Religioſarũ inſtar, ſanctè, ac perhumiliter vixit; Quin immò paulò ante mortem ſacrum quoque velamen accipiens, ac tribus ſe votis Deo religans, ipſo Aſſumptæ Virginis, & exaltatæ die, cui apprimè deuota ſemper extitit, Sacramentis Eccleſiæ præmunita, læto Cœlum vultu aſpiciens, viuendi in terris finem fecit; propinque etenim mortis nuncio releuata, vultu ad riſum compoſito, quæ pœnitẽtis in morem diù flens ſeipſam in virtutum ſtadio exercuerat, ridens denique vitam feliciter abſoluens, Paulæ Romanarum nobiliſſimæ, quàm ſollicitè æmulari ſtuduerat, ſortem viſa eſt quodammodò attigiſſe, *Quæ* (vt Hieronymus ait) *fleuit, vt ſemper rideret*. Et vel ipſo ſuas nomine, in bono ſemper firmiter conſtans laudes præ ſe tulit.

Raro humilitatis exemplo alteri præma nu coronam rapere exoptat.

Quantũ Chriſti Virginibus honoris deferat.

Vilioribus fœminis ſeruire geſtit.

In Monaſterium vulgo Incarnationis ante vitæ finem ſe recipit.

Quam ſanctè ibi vitam inſtituit, & ante mortem ſacrum velum ſuſcipit, & piè moritur.

Hieron. in epitap. Paulæ.

20. Demùm vt ſelecta piarum, ac illuſtrium fœminarum exempla recenſendo, humilitatis ſe ipſa virtus magis eluceſcat, nec ſua nuper dictis fides ad rẽ aptè comprobandam deſit; his ferè diebus quando iſthæc ſcribimus, fœmina item in primis clara, ac ſtirpe Romanas inter Matronas nobiliſſima (cuius conſultò nomen à nobis tacetur, cælo vt potè dignum, ibique meritò in vitæ libro exſcribendum, & ſi alioquì fama ſatis illud vel ſilens iã prædicet) Fœmina inquam, dum in terris virtute magis, quã ſanguine & meritis potiùs, quàm titulis præſtare contendit, *& in ſæculo nobilis, apud Deum* (vt Ambroſius ait) *cupit eſſe nobilior*, extra mundum quodammodo fieri præoptans, ac nobile repudium ſeculo indicens, è ſuis ſplendidis exiliens ædibus ad religioſam pauperum Chriſti, ac humilium Virginum ſub Seraphicæ Tereſiæ vexillo domum, & tanquã diſcipula ad nobile quoddã virtutũ gymnaſium feſtino gradu conuolãs, humilis, & abiecta elegit eſſe in Domo Dei magis, quam habitare in ſuperbis mundanorum Principum tectis; Sæculi itaque reiectis pompis, ac multarum ſpontè dimiſſo ancillarum obſequio, quaſi extrà mundum iam mente fieret cunctiſque ſtupentibus in Dei amore, ac ſæculi contemptu fixa, firmatoque propoſito ſtabilis, ibidem non ſecus, ac ad pe-

Mulier tum genere, tum virtute illuſtris, vt abiectè viuat à ſeculo ad clauſtrum fugit.

Ambroſius de lum. Virg.

Cunctis ſe delicijs abdicat, vt Chriſto humiliter deſeruiat.

ad pedes Chriſti Domini cum Maria perpetuò manſura cucurrit, vt *quę erat omnium Domina* (vt Hieronymus ait) *ibi ſe omnium probaret ancillam*, ac vnius pauperis cōtenta cellulæ anguſtiis, Cœli latitudine potiretur. Verùm Cœlo digna præcelſi inter hæc animi mulier intuentium oculis affulſit, dum quod aliàs difficillimum eſt, quod & Hieronymus olim ſtupebat in Virgine, id in prouectioris iam ætatis vidua vnuſquiſque cernit impleri: *Incredibilis* (ait ille) *animi fortitudo, inter gemmas, & ſericum, inter puellarum cateruas, & miniſteria familię perſtrepentis, & exquiſitas epulas, quas ampla domus præbebat abundantia, appetere eam laborem ieiuniorum, aſperitatem veſtium, victus continentiam*. Ita planè hęc à ſæculo ad Clauſtrum læta profugiens, vna profectò ex illarū numero fuiſſe videtur, quæ in laudatiſſimo olim apud Gallos, & vulgo Marciani Cœnobio, in quo regij ſplendoris fœminæ demorantes, vt Petrus Venerabilis ipſarum virtutes admiratus, ac verborum pennicillo adumbrans: *Spernunt* (inquit) *diuitias, honores contemnunt, calcant ſuperbiam, luxuriam ſubigunt*. Pretioſus quippè animi cultus omnem corporis cultum negligit.

Hier. vbi ſup. epiſt. ad Celant.

Monialium olim Marciani in Gallijs illuſtrium ſāguine gloria.

Petr. Vener. Abb. Cluniac.

21. At virilis animi mulier maiore faſtu, ac ſpiritu ſe ipſam ambitioſo virtutum, ac humilitatis præſertim ſtudio vincere cupiens, faſtumque omnem penitus mundi calcare didicit, quam Deo præ cunctis virtutibus gratiſſimam eſſe ſciebat: *Nihil enim* (Hieronymo teſte) *Chriſtus habuit humilitate prę̨ſtantius, nihil amabilius. Hæc eſt enim præcipua conſeruatrix, & quaſi cuſtos quædam virtutū omnium, nilque eſt, quod nos ita, & hominibus gratos, et Deo faciat, quam ſi vita merito magni, humilitate infimi ſimus; propter quod Scriptura dicit: Quantò maior es humilia te in omnibus, et coram Deo inuenies gratiam*. Ab humilitatis igitur prærogatiua cunctis Dei fauor, & gratia virtutibus conciliatur, & Deus ipſe nonniſi in abiectis, & contemptibilibus plerumque ſibi in primis complacet, vt idem Hieronymus habet: *Elegit namque Deus ignobilia, et contemptibilia huius mundi, vt potentiores, et nobiles ad humilitatem faciliùs adduceret*. Meritò itaque

Humilitatis prærogatiua ſingularis.

Hieron. epiſt. ad Celantiam.

Virtutibus ipſis ab humilitate virtus, & valor accreſcit.

Hier. vbi ſup.

Paulæ olim ob cōtemptū mundi præconia.

huic, quæ & Paulæ olim Romanarum lectiſſimæ, verba pro elogio concinunt? *Quæ enim* (inquit Hieronymus) *vnius Vrbis contempſit gloriam, totius Orbis opinione celebratur, in ipſa enim quis in Sāctis locis, quibus præter ipſam, quòd plus inter homines miraretur, inuenit? cunctorum virtutes, et potentias ſua humilitate ſuperauit, minimaque fuit inter omnes, vt omniū maior eſſet, et quanto ſe plus deijciebat, tantò magis à Chriſto ſubleuabatur; latebat, et non latebat, fugiendo gloriam, gloriam merebatur, quæ virtutem quaſi vmbra ſequitur, et appetitores ſui deſerens, appetiē contemptores*. Hæc planè ipſius Hieronymi ore præconia lectiſſimæ huic, & inter Romanas noſtræ ætatis fœminas nouiſſimæ veraciter Paulæ, ac nouam obſeruantioris vitæ Virginibus domum paranti occinunt, ſed quam ſuas ob virtutes, ac eleemoſynas meritò tota Vrbs prædicando miratur, vt eiuſdem ſummatim Diuino Sapientis ore laudes perſtringamus: *Laudent eam in portis opera eius*. Suis quippè miris virtutibus in ſęculo piè, ac laudabiliter viuendo, ignoraſſe potius viſa eſt ſæculum, quàm reliquiſſe.

Hieron. in epitaph. Paulæ pag. 341.

Fugiēdo gloriam, gloriam merebatur.

Prouerb. c. 31.

22. Denique (vt narrandi ſit finis) haud ſemel tum in fœminis, tum in hominibus Deo pœnitentium more inſeruientibus, eiuſque obſequio, in ſæculo addictis Charitas ſimul, atque Humilitas pari, ac digno meritorum conſortio harum vna ſuum ex altera mirificè decorem auxit, nouis antiquas meritis laudes cumulando: *Charitas quippè* (vt Apoſtolus refert) *patiens eſt, omnia ſuffert, Charitas, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa*. Adeòq; præcelſa hæc animi virtus haud alta inter operādum ſapere, ſed ipſiſmet, pro quibus operando laborat, abiectis licet, & humilibus ſemper humiliter didicit conſentire. Quod certè Abrahamus pio apud Deū charitatis obſequio præ cunctis clarus, ſic ſuis excipiendis olim hoſpitibus intendit, vt dubium poſteris (Hieronymo teſte) reliquerit, an pio in opere palmam Charitas, an verò Humilitas coronam ferret, de quo iſthæc: *Nec bonum* (ait) *quod exercebat, per alios minuit, ſed quaſi præda reperta humanitati ſolus incubuit, ipſe pedes lauit, ipſe vitulum*

1. ad Cor. 13.

Charitatis, & humilitatis quæ ſint merita.

Chryſoſt. hom. 41. in Gen.

porta-

portauit, etc. Nè Charitas quippè, & hoſpitalitatis ſine humilitate virtus alijs ipſum adiuuantibus fraudem pateretur, ſed integra ſibi, & illibata maneret, aua. tum, ſe in hoc duntaxat, & in cæteris alioqui liberalem oſtendit, vt ſibi ſoli humilitatem charitati iunctam reſeruans *nollet* (vt Chryſoſtomus ait) *hoſpitum venationem cuiquam familiarium cõmittere*. Chatitas namque humilitatis dignata conſortio, illis egregiè Chryſoſologi verbis ad viuum emicans proditur: *Abraham*, (inquit) *hoſpitem hoſpes ſemper ipſe ſuſcepit, extorris patria, domicilij neſcius ipſe, et domus omnium fuit, et patria*. In quo ſanè haud impari charitatis, & humilitatis laude hac noſtra ætate Marcus Antonius Odeſcalchus Nouocomenſis, vir pius æquè, ac nobilis, & maximè propter Eminentiſsimi Benedicti Cardinalis digniſſimi, gentilis ſui merita nuper ſub omnium oculis in Vrbe præfulſit: Diuitijs quippè in ſæculo affluens, & mox ex diuite (vt de Paulino Nolano Auguſtinus affirmat) voluntate pauperrimus, cunctis, tum rebus tum pompis, tum delicijs paternæ domus, ac illuſtris proſapiæ oblectamentis ſpontè reiectis, elegit abiectus eſſe in domo Dei potius, quàm in ſeculo fulgens in amplis, ſplendidiſq; reſidere palatijs, quin immò ſeruilem vnà cum miſeris, mendicisque vitam peragendo cõgruam ſibi famulorum vltrò ſtipantium turbam, atque obſequia item reſpuendo deeſſe ſuſtinuit; ſeruilẽ itaque vnà cum ipſis vltrò, libenterque pro Chriſti amore vitam amplexus diuina planè B. Virginis, ac Mart. Agathę verba viſus eſt meminiſſe. *Quia multò praſtantior eſt Chriſtiana humilitas, et ſeruitus Regum opibus, et ſuperbia*. Quamobrem humillimus Vir, æquè ac feruidus primò in Vrbe Orbis terrarum Principe pedem figens, publicam debilium pauperum, ac miſerandorum obſequio hoſpitalem, Abrahami ad inſtar domum aperuit, vbi ſuam longo annorum decurſu, ipſiſmet inſeruiendo, miro planè ſollicitudinis ſtudio, velut in nobili charitatis paleſtra operam dicans, ſuamet ipſis manu ſeruiuit, vt Dominis, miniſtrauit, vt miſeris, ipſiſque vt Deo præſtans obſequium, fouendis, ſolandis, reficiendiſque iugiter tum lingua, tum manu, & tam cibo, quàm opere, diù immobilis perſtitit; Quin ijſdem conuiuens vitam planè pauperum, omnium ipſe affectu pauperrimus tranſegit, vno, eodemque tecto ſimul, ac menſa cũ ipſis ad totius vſque ſtuporem Vrbis mendicis hoſpitibus vtebatur, & ſua ipſis manu deſeruiendo pariter cibum, ipſiuſque Abrahami adinſtar miniſtrabat. *Fuitque* (Chryſologo teſte) *non conuiua hoſpiti, ſed miniſter*, ſua ſibi profectò grandis, & quæ Deo grata in primis eſt, humilitate vileſceus.

Hieronymus epiſt. 26. *Chryſoſtomus hom. 41. in Gen.* *Chryſol. ſer. 11. de Abrahā*

Marcus Antonius Odeſcalchus pauperũ, ac debilium hoſpitio addictus.

Auguſtinus ep. ad Amat.

Pſ. 83. 11.

Mendicis ſuam operã impendens cũ ipſis viuit

Lect. Romani Breuiarij in feſto S. Agathe V. M. die 5 Febr.

Multos annos ipſis abiecte viuẽdo deſeruijt.

Dignus in hoc Patriarchæ Sanctiſſimi æmulator.

24. Ea igitur vir maximè pius, virtute præditus affulſit, vt tanquam verus humilis, iuxta ſolemne Bernardi dictum, *non humilis dici, ſed vilis reputari geſtiens, vnum ſe haberet* (quod de Turonẽſi Martino legitur) *quem cõtemneret, vnum, quem non amaret*; Cùm alioqui charitate præſtans veluti ſeruus amaret omnes, omnes piè vti dominos coleret, nullaq; ipſi maior, quàm de pauperũ vtilitate, ac de ipſorũ item cõſortio gloria ac de ſua item vtilitate voluptas. Tãtus profectò Vir fuit humillimus ſui contemptu magis, quàm quiuis de ſummo honorum ambitu, ac ſeculi ſplendore contentus. Cum igitur alijs donaret omnia, ac moleſtis item, omnia condonaret, nil habuit, quod Dei cauſa largiẽdo non libens daret cunctas magnanimus diuitias ſæculi negligens, niſi quas prærogabat in pauperes. Verùm haud miſeros pecunia duntaxat, ſed & ſuo itẽ pauperes obſequio ſemper iuuit; ipſam manus eleemoſynam ſuimet (quod maius eſt) vilitate commendans; haud vnus eorum ex numero, ad quos Hieronymus alludens: *Scimus* (ait) *pleroſq; dediſſe eleemoſynam, ſed de proprio corpore nihil dediſſe*. Secus quippè Vir iſte, ita mendicos Chriſti hoſpitio excepit, ita ſuis inopes pijs elargitionibus fouit; vt ipſis ſedulò miniſtrans, & ipſe vnus in primis è pauperum numero in pauperum domo eſſet, & ne ſua melior, quàm aliorum fortunæ conditio foret, ſic ipſis miſerando miſeris eſt aggregatus; Alienis namq; calamitatibus cõmunicando vtl præmortuus viuens, aliorum nunquam oblitus, ſui verò ſæpe non memor, & vſurpare ſibi non appetens, niſi omniũ cala-

Ber. in ſermõ

Aloyſius Ingiaris elog. de S. Martino Tur. pag. 158

Pecuniã, & pauperum eleemoſynis ſeipſum pauperum obſequio impendit.

Hier. ep. 26.

Aloyſius Ingiaris elog. de S. Paulino Nolano pag. 154.

calamitates. Si quis enim Virũ adeo humilem ſic abiectè in illo pauperum tugurio magis, quam domo conuerſantem, ac vili opertum pallio, rudique indutum tunica aliquando vidiſſet, profectò Petri Cluniacenſis verba, Petri Abailardi ſic extollentis humilitatem, mox illi in mentem veniebat *Non recolo (inquit) vidiſſe me illi in humilitatis habitu, et geſtu ſimilem in tantum, vt nec Germanus abiectior, nec ipſe Martinus bene diſcernenti pauperior appareat*. Cuius item pium in ſui contemptu ſtudium condignis proſequens laudibus: *Mirabar ſæpè* (ait) *ac penè ſtupebam, etc. Simplici veſte contentus nil vltrà quærebat; hoc et in cibo, hoc et in potu, hoc et in omni cura corporis ſui ſeruabat, et non dico ſuperflua; ſed et cuncta, niſi valdè neceſſaria, tàm in ſe, quàm in omnibus verbo pariter, et exemplo damnat, etc. Cum enim in magno illo fratrum grege, me compellente gradum ſuperiorem teneret, vltimus omniũ veſtitu incultiſſimo videbatur, etc.* Quæ ſanè Odeſcalcho ad vnguẽ inter plebẽ abiectiſſimæ gentis cõmoranti egregiè quadrant; dum & pro ingenti miraculo in Vrbe à ſingulis ſuſpiceretur, ſuique vilitate, & contemptu mirificè intuentiũ oculis, quo cunctis vilior grandeſceret. Demum Vir Cœlo dignus, ex diutinis incommodis, ac loci ſquallore, tabe tandem confectus, vultu tamen ſemper læto, ac ſpiritu geſtiens anno 48. ætatis plenus meritis æthicæ morbo, incommodiſque abſumptus, ijſque patientiſſimè toleratis, Sacramentis Eccleſiæ præmunitus, ad præmia euolauit in Cęlum, & qui pauper adeò inter pauperes vixit, pauper quoque, ac ipſos inter pauperes mori omnium pauperrimus voluiſſet, ni pia Eminentiſſimi Benedicti Cardinalis Odeſcalchi, gentilis ſui charitas in ſuas proximas ædes ægrotantem deferri, & ne cura corporis deſtitueretur, lecto decumbere, & omni à medicis ſtudio curandum auctoritas præcepiſſet, obijt die 29. Maij anno 1670. & in Eccleſia B. Mariæ, vulgo in Campitello, apud Patres Congregationis Nationis Lucenſis, quos in ſpiritu directores habuit, ſepulturæ ſibi locum viuens adhuc delegit. Cuius autem abiectè viuendo corpus malè ab ipſo hactenus habitum fuerat, eiuſdem Cardinalis iuſſu pretioſis Sacerdotalibus veſtibus iuxta morem ſatis honorificè indutum, ibi ad diem nouiſsimã depoſitum iacet; cuius anima in benedictione eſt. *Sed iã* reliqua proſequatur oratio.

Petr. Cluniacenſis lib. 5. ep. 20. ad Abbyſiam.

Baronius an. 1140. nu. 11.

Quæ fuerint eum charitatis cum humilitatis ipſius documenta.

Meritis plenus, & tabe confectus ob charitatem moritur.

In templo B. Marię in Campitello tumulatus.

CAPVT XVI.

Pœnitentium animæ Deiparæ Virginis, ac Sanctorum ad Dei tribunal precibus iuuantur.

1. DEipata Virgo, *per quam* (vt Cyrillus ait) *cælum exultat, & homo ipſe ad cælum reuocatur: Et qua adiutrice gentes ad Pœnitentiam veniunt*; cuius diuino item miniſterio optata primùm in terris poſt Adæ naufragium hominibus ſalus affulſit, ita patrocinando cunctis præſto eſt, vt vel ſola ipſius tutelaris ſubinde vmbra ne dũ ſalubris, ſed & cunctis maximè neceſſaria mortalibus; ſoli è contrà triſtis diabolo, ac funeſta, Deo prænunciante extiterit: *Ipſa* (inquit) *conteret caput tuum*. Adeoquè ipſi illud iure in Sacrarum ſcripturarum tabulis occinit: *Qui me inueniet, inueniet vitam, & hauriet ſalutem à Domino*. Meritoquè Deipara præclaro honoris titulo, *ſalutis teſſera* digniſſimè à patribus nuncupatur. *Quin deſperantium* (vt Ephrem ait) *portas naufragorum, deſtitutorum vna adiutrix*. Nec non veraciſſimo item laudum præconio, melliſuo Bernardi ore *mediatrix ad mediatorẽ Deipara dicitur*. Quin, & iuxta Hieronymi oraculum. *Theſaurus eſt omnis lætitiæ, origo noſtrę felicitatis cuſtos ęternæ vitæ, Paradiſus cæleſtis æternæ Patriæ*. Quaſi verò cuncta iſthæc laudum præconia parum ſint, illis congruè Virgo, appoſitèque à Damaſceno titulis decoratur, dum *inexhauſtum gaudij pelagus, & vnica erroris obliteratio* vocatur; ſuis quippè ipſa gratiarum prodiga cultoribus, nonniſi certam ſperandæ ſalutis fiduciam affert. Enimverò ſicut olim columba oliuæ ramum,

S. Cyrillus Epiſcopus Alexandrin. hom. contr. Neſtorium.

Geneſis c. 3. v. 15.

Salus mundo per Deiparã poſt Adæ lapſum adiuta.

Binetus ad vir.

S. Ephrem de Deip. Virg.

Ber. de laud. Virg.

Hier. & Damaſc. orat. de Aſſ. ũpt. Virg.

Prærogatiuæ patrocinantis Virginis eo varia à Sãctis ipſius delecta elogia.

Noemo,

Noemo ad veſperam portans ſalutem è proximo exoptatam nunciauit. Sic Virgo pariter ſuis miſericordiæ ſub vitæ occaſum non defuturum manus ipſius Bonauenturæ teſtimonio deſignat. *Velut altera* (inquit) *Columba ramum oliuæ, quę ſymbolum eſt etiam miſericordiæ, viuentibus folijs portat*. Quis enim eſt, qui Virginem in arca olim egregiè (vt Bernardus docet) adumbratam ignoret? *Arca Noe* (inquit) *ſignificauit excellentiam Mariæ; ſicut enim per illam omnes euaſerunt diluuium: ſic per iſtam peccati naufragium. Illam Noe, vt diluuium euaderet, fabricauit; Iſtam Chriſtus, vt humanum genus redimeret, præparauit; Per illam octo tantum animæ ſaluantur: per iſtam omnes ad æternam vitam vocantur*. Magna ſiquidem è præpotenti Deiparæ patrocinio hominibus gratiarum dona è Cœlo detiuant, adeoquè tum iuſtus, tum peccator ipſius opem, nec abſque magno gratiarum fœnore implorandi fiduciam ſortitur: *Mariam ſequens* (inquit Bernardus) *non deuias: ipſam rogans non deſperas: ipſam cogitans non erras: ipſam tenens non corruis: ipſa protegente non metuis: ipſa duce non fatigaris: ipſa propitia peruenis*. Nemo etenim poſt culpam pœnitens, ipſiuſquè patrocinio præfidens, repulſam à Deo patitur aliquando.

S. Bonauent. in ſpec. c. 8.

Arca Noe Virg. figurā prætulit.

Bernar ſupr. Miſſus eſt.

Secura per Virginem à Deo impetrandi fiducia.

2. Quapropter iure Epiphanius cōdignis extollendo præconijs reorum aſylum, ſpem ſalutis, peccatorum denique confugium, ipſam ſupplex, ac venerabundus agnoſcit: *Aue* (inquit) *peccatorum refugium, & hoſpitium in Hieroſolymis, ad quam confugere poſſunt omnes peccatores. Eſt quippè Virgo* (vt Damaſcenus ait) *unica Ciuitas refugij omnibus confugientibus ad illam*. Et congruè: Quod enim in Deipara Virgine, ac ſuis quiſq; opportunum malis remedium non adinuenit? *Inueniunt* (inquit Bernardus) *in Maria captiuus redemptionem, æger curationem, triſtis conſolationem, iuſtus gratiam, peccator veniam*. Cunctis itaque gratiarum ipſa largitate redundans, liberaliter vltrò præſto eſt ad ſaluandum: *Maria* (inquit Bernardus) *omnibus miſericordiæ ſinū aperit, & de plenitudine eius accipiunt vniuerſi*. Et miſeris quidem ſemper Deipara implorantibus adeſt; nec fieri poteſt, vt certa mortalibus inuocato ipſius nomine ſalus nō affulgeat iuxta ipſius Anſelmi oraculum: *Neceſſe eſt* (inquit) *vt ijs, ad quos Maria pro eis aduocans conuertit oculos, iuſtificentur, & glorificentur*. Ea namque ſuprema vis, atque poteſtas Mariæ diuinitus patrocinanti defertur, vt omnimoda ferè obtinendæ à Deo æternæ ſpes incolumitatis Auguſtino ediſſerente inuocantibus adſit: *Tu es* (inquit Auguſtinus) *ſpes vnica peccatorum, in te noſtrorū eſt expectatio præmiorum*. Ità planè. Tanti igitur momenti eſt Deiparæ humiliter implorata clementia, vt ſicut Epiphanio teſte pijs procul dubio eiuſdem cultoribus vitæ immortalitas promittitur, ſic non niſi certa, ac iuſta inſuper ipſius aſpernantes cultum diuino Anſelmi calculo reprobatio maneat: *Omnis ab ea* (inquit) *auerſus neceſſe eſt vt intereat, & omnis ab ea reſpectus impoſſibile eſt, vt pereat*. Quibus ſanè Virginis laudes ſatis viſus eſt perorasse.

Epiphanius ſer. de laud. Deipara.

Miris Epiphanius Deiparam titulis celebrat, & Damaſc.

S. Damaſc. de Epiphan. orat. 2. de dormit. Virg.

Ber. ſer. ſignum magnū appar.

Elogia item ipſius ex Bernardo.

Anſelmus c. 5 de Aſſump.

Auguſt. ſer. de annunciat dominica.

Anſelmus apud Bonau. in ſpecul. Virg. cap. 5.

Spes certa dignè ipſam inuocātibus ſalutis adeſt.

3. Quoniam vero mira meritorum Virginis prærogatiua eſt, efficax ipſius impetrando auxilium. *Deus namque* (vt aptè ait Bernardus) *nihil nos habere voluit, quod per manus Mariæ non tranſiret &* *cum illi* (vt Damianus ſubdit) *data ſit omnis poteſtas in Cælo, & in terra, nihil illi impoſſibile, cui poſſibile eſt releuare in ſalutis ſpē deſperantes*. Cūctis magna proinde ſpes ſub tutelari Virginis auxilio refunditur: Singulis quippè mortalibus nedum præſens, ſed & pręſentiſſima inſuper iuuando eſt miſericordiæ mater: *Adiuuat enim* (inquit ille) *in vita pręſenti tam bonos, quàm malos, bonos in gratia conſeruando, malos ad miſericordiam reducendo, &c. Adiuuat etiam in morte ab inſidijs diaboli protegendo. Adiuuat poſt mortem animas ſuſcipiendo*. Quod quidem ipſius apud Deum patrocinantis auxilium ſibi ſupplex præoptans Eccleſia implorat iugiter dicens: *Ora pro nobis peccatoribus nunc & in hora mortis noſtræ*. Quapropter præpotētem Virginis opem tantæ haud Deum efficaciæ peccatori ipſam ritè inuocanti Bernardus minimè aliquando defuturam inculcans. *Tu* (inquit) *peccatorem toti mundo deſpectum materno affectu amplecteris, foues, nec deſeris, quouſque horrendo Iudici miſerum reconcilies*. Ipſa etenim hominem quā-

Bernar dis vbi ſupr.

Petr. Dam. ſer. 1. de natiu. Domini.

Idiota de lau Virgin.

Cunctis Deipara Virgo in vita, in morte, & poſt mortem patrocinatur

Bernar. apud Bonauent. in cap. 5.

Virgo nunquam patrocinādo deeſt.

Digitized by Google

tumulis reum ad tribunal Iudicis patrocinando releuat, adeoquè *Aeternũ væ* (vt Damianus inquit) *non ſentiet, pro quo ſemel orauerit Maria*. Quiſquis igitur dè culpis admiſſis olim obdolens, ac de futuris præcauens, ad ipſam ſupplex pœnitendo confugit certam proculdubio impetrandæ à Deo indulgentiæ fiduciã conſequitur. Compunctos quippè, ac intimo cordis dolore affectos ipſa benignè ſuſcipit, ac protegit; adeoquè optimè (vt Greg Pont. huius nominis Septimus ait) *Mater Domini quantò altior, & Sanctior eſt omni matre, tanto circa peccatores conuerſos clementior*. Nec verò, ac ferè innumeri deſunt, qui tum in vita, tum ſub vitæ finem opportunam Deiparæ opem experti, ſalutem à Deo ipſius precibus ſunt conſequuti. Et congruè. *Cum per ipſam* (vt Cyrillus ait) *gentes, & infideles ad pœnitentiam veniãt*; adeoque niſi ſalus patrocinantis meritò affulgeat.

Petrus Damiani vbi ſup.

Gregorius PP 7. lib. epiſt. 47. ad Martatildem.

Circà peccatores conuerſos Deipara clementior

Cyrillus hom aduerſus Neſtorium.

4. Ipſum verò Mariæ nomen tanti apud Deum honoris, ac tanti apud ipſum pro nobis momenti ob maternitatis prærogatiuam eſt, vt vel perditis ſpẽ, optatamquè indignis quandoquè hominibus gratiam refundat: *Omnis quippè* (vt Anſelmus inquit) *conuerſus ad Mariam, impoſſibile eſt, vt pereat*. Sed ad aſſertionis confirmandum propoſitum, deperditæ ſpei adoleſcens occurrit; de quo iſthæc in S. Birgittæ reuelationibus habentur: *Fuit B. Birgitta filius, cuius nomen Carolus, iuuenis ætate, ac moribus, militiæ deditus, qui ea in ætate mortuus eſt. Anxia erat Birgitta de filij æterna ſalute, quam hac viſione Chriſtus Dominus conſolatus eſt. Vidit tribunal Iudicis, & in eo Chriſtum ſedentem, ad cuius dexteram Maria mater erat. Acceſſit dæmon ad iudicium, & ait: Iuſte Iudex, adeò iuſtus tu es, vt ſperem me à te obtenturum, quod iuſtè petiero, etiamſi contra Matrem tuam petam ego inimicus tuus. Iniuſtè mecum illa egit in morte Caroli in duobus, quorum illud primum fuit, quod die vltima vitæ illius illa cubiculum eius ingreſſa eſt, eiquè adfuit in extremis laboranti, meque illa die indè expulit, nec vllo modo paſſa eſt eo me ingredi, vt tentare Carolum poſſem; qua in re manifeſtè vim intulit mihi; ius enim mihi à te conceſſum eſt homines tentandi, maximè tamen poſtrema die, qua vniuerſum hominis negotium conficitur. Iube ergò animam illius in corpus redire, & per diẽ mihi concedatur, vt tentem eum. Quod ſi euaſerit, mihiquè viriliter reſtiterit, ſaluus ſit: nunc verò iſte ſalutem conſequutus iam eſt, ſed iniuſtè. Secundò verò mihi à matre tua irrogata iniuria hæc fuit, quod cum ego tanquam apparitor debeam animas in Iudicio præſentare, & accuſare, Mater tua animam Caroli corpus exutam inter brachia recepit, ad Iudicium tuum detulit, mequè iudicium intrare prohibuit, & eum accuſare, Iudiciumquè ſine parte actum eſt, quod contrà omne ius. Reſpondit Maria, licet dæmon pater eſſet mendacij, ibi tamen vera dixiſſe, quia coram veritate prima ageret, eamquè præſtitiſſe ea animæ Caroli beneficia præclara, eò, quod ille in vita ſua eam ſummè dilexiſſet, omniquè die ſe illi commendaſſet; & inſuper ſummè eum lætatum de bonis Mariæ, & pro ea vitam fundere paratiſſimum; cumquè ille tanto ergà eam affectu fuiſſet, debuit illa in morte illi adeſſe, & hæc in eum beneficia conferre. Reſpondit iuſtiſſimus Mariæ filius: Mater mea in Regno meo Principatum, non vt alij electi, ſed tanquam Mater, Regina, ac Domina, & proinde poteſt diſpenſare in legibus à me latis, cum iuſta interceſſerit cauſa; iuſtiſſima verò fuit cauſa, vt cum anima Caroli diſpenſaret; Sic enim honorandus erat, qui matrem meam tanto dilexiſſet affectu, & ea erat morte donandus. Quare ſuper hac cauſa perpetuum ſilentium dæmoni indictum eſt. Qua reuelatione intellexit* B. *Birgitta, filium ſuum in Cœleſti regno commorari, adiutrice Maria, propter ipſius in illam eximiam deuotionem, &c.* Hæc in præmemoratis reuelationibus deſcripta habentur.

Anſelmus vbi ſupra de laudib. Virginis.

Ex Reuelat S. Birgittæ examinatis in Conc. Conſtãtienſi per Turrecrematam.

Io. *Oſorius tom. 4. Conc.*

Carolus S. Birgittę filius per Virginem à perditione liberatur.

Deipara perdito Adoleſcenti moriẽti præſto eſt.

Diabolus à Virgine, ne Carolũ impugnet, præpeditus.

Carolus eximiæ Virginis deuotus.

5. Verùm quam nobilis, quam filialis, ac fiducialis inſuper Caroli ergà Deiparam Virginem amor extiterit, qui adductus poſt obitum ad Dei tribunal, & à Dæmonibus ſua ob ſcelera accuſatus, à Dei matre acerrimè in iudicio propugnatus eſt, ac tandem inter cœlites aſcitus, ipſa, quæ tutrix illi fuit Virgo digna item meritorũ ipſius præconia extitit; his enim illius apud Deum cauſam peroraſſe legitur: *Dum eius* (inquit) *anima in corpore erat, magnam charitatem habuit ad me, reuoluens hoc ſæpius in corde ſuo,*

Cæſar Recstus de ſig. prad. c. 3

de ſuo, quod me Deus ſuam matrem dignatus eſt facere, & quod ſuper omnia creata me ſublimiter voluit exaltare, & ex hoc tanta charitate cœpit Deum diligere, quod in corde ſuo dicebat ſic: In tantum ego gaudeo, quod Deus Virginem Mariam matrem ſuam habet ſuper omnia chariſſimam, vt nulla corporalis delectatio ſit in Mundo, quam ego in permutationem huius gaudij reciperem: immò illud gaudium omnibus terrenis delectationibus præferrem. Etſi poſſibile eſſet, quod ipſa in vno puncto minimo à dignitate, in qua eſt, à Deo remotior fieri poſſet, ego magis mihi in permutationem eligerem in profundo Inferni æternaliter cruciari. Idcircò ſit Deo pro gratia, & gloria, quam dedit Matri ſuæ digniſſimę, infinita gratiarum actio. Carolo igitur ſub fido Virginis patrocinio res proſperè contigit, vt illud Anſelmi optimè tum ipſi, tum cæteris Deiparæ Virginis obſequio addictis occineret: *Tantummodo* (ait) *velis ſalutem noſtram, & verè nequaquam ſalui eſſe non poterimus.*

Dum Virgo vult efficaciter hominis ſalutẽ nõ poteſt non ſaluus fieri.

Anſelmus de laudibus Virginis.

6 Quod quidem Sacerdos ſocietatis Ieſu, Virginis obſequio apprime deditus, probè intelligens, ac Deiparæ potiſſimum patrocinanti ſuæ velut anchoræ præfidens, hoc potiſſimum ſupremis ſub vitæ finem labris ſuam (vt Recupitus tradit) mirificè ſpem releuabat: *Affui* (inquit ille) *cuidam Patri noſtræ ſocietatis morti proximo, qui cum in procuranda animarum ſalute fuiſſet valdè ſollicitus, ità Virginem moriens eſt alloquutus: Ego effeci pro meo modulo, vt tibi ſæpius genuu flecterent plurimi, tu ſemel genuflecte pro me, & ſaluus ero.* His profectò ſuam religioſus vir apud Virginem & per ipſam apud Deum, Virginis patrocinio ſuffultus efficaciter cauſam perorabat.

Cæſar Recupitus lib. de ſignis de præd.ſt.p.281.

Religioſus vir moriturus Virginẽ compellat.

7. Et merito quidem Deiparæ Virgini, quæ miſericordiæ vno Chriſtianorum omnium ore Mater dicitur, ſingularis miſerendi prærogatiua arridet, adeoque ipſam illis Bernardus verbis alloquens, omneſque ad ipſius implorandam ſpem validiſſimè excitans: *Sileat* (ait) *miſericordiam tuam, qui te in ſuis aliquando neceſſitatibus inuocatam meminis defuiſſe.* Enimuerò quæ omnium mater eſt, vna ſuam pro cunctis ſollicita cunctis pietatem impendit, adeoque

Bernardus de laudibus Virginis.

Quam efficax Virginis patrocinium ex Bernardo

Deus olim mortalium culpis ad iracundiam prouocatus cunctos diſperdere, cunctiſque ſupremum intentare exitium decreuerat, ni Deipara apud Altiſſimum patrocinando, pro cunctis Deo pœnitentiam ſpondens, Beatos Dominicum, & Franciſcum pœnitentiæ futuros terrarum orbi præcones, inſtauratoreſque, irati numinis conſpectui offerendo efficacius ipſa, quam olim Regina Heſter pro ſuis exorando præſto fuiſſet, vt Iordanus in ſuis hiſtoriarum paginis ſic tradit: *More ſuo* (inquit) *nocte in Eccleſia orans Seruus Dei ſedentem ad Patris dexteram filium ſurgere vidit iratum, vt interficeret omnes peccatores terræ, & diſperderet omnes operantes iniquitatem. Stabat autem in æthere aſpectu terribilis contra Mundum in maligno poſitum tres lanceas vibrabat; vnam, quę ſuperborum erectas ceruices trayceret, alteram, qua cupidorum viſcera configeret, tertiam, qua carnalibus voluptatibus deditos confoderet. Cumque eius iræ nemo poſſet reſiſtere, occurrit clementiſſima mater eius, & pedes illius complectens rogabat, vt parceret eis, quos ſuo ſanguine redemiſſet, & iuſtitiam miſericordia temperaret. Cui filius. An non vides* (inquit) *quantæ mihi irrogentur iniuriæ? Iuſtitia mea tot mala amplius non patitur inpunita. Contra Mater: Tu, qui omnia* (inquit) *noſti, bene perſpectum habes viam, per quam illas ad te reducturus es. Habeo ſeruum fidelem, quem mittes in mundum, vt verba tua annunciet eis, ſicque conuertẽtur ad te omnium Saluatorem: Habeo etiam alium ſeruum, quem ei adhibebo adiutorem, vt ſimiliter operetur: Filius dixit: ecce placatus ſuſcepi faciem tuam, attamen velim videre eos, quos tanto muneri deſignaſti. Obtulit ergo Mater filio B. Dominicum, & ait Dominus: Benè; & accuratè is faciet quod dixiſti. Porrò B. Dominicus ſocium ſuum in hac viſione contẽplatus ad id vſque tempus ignotum ſibi, poſtera die in Eccleſia inuentum agnouit: Ruens in ſancta oſcula, & ſinceros amplexus ait: Tu es ſocius meus; Tu mecum pariter curres: ſtemus ſimul, & nullus aduerſarius vincet nos.* Sic planè Deipara mundo iam vnà cum hominibus, ſua ob ſcelera periclitanti ipſa, quæ vitam peperit; Binis hiſce fidelibus ſeruis ad inſtaurandos hominum mores directis a-

Rainaldus an.216.n.48.

Iordanus M S. bibl. Vat. Theodorus lib.2 c.11. apud Surium to.4. die 4. Auguſti.

Viſa Beata Dei Mater irato filio pro peccatoribus ſupplicare.

Deipara Chriſto SS. Dominicum & Franciſcũ ad pœnitentiam annunciandam offert.

diutrix fuiſſe legitur.

Rainaldus an. 140. n. 24

Sigonius l. 3. ep. Bon. in Co.

Miles perdi tus Virginis opem expe ritur.

8. Quoniam igitur Dei mater, cui omnium ſalus innititur, & ad ſaluandũ pariter nulli vnquam deeſt, ipſos quoque tam Deo, quam ſibi, & nedum verbis, ſed & factis inſuper contumelioſos, vbi verè compunctos, ac pœnitentes videt, benignè in ſui tutelam recipit, vt Sigonius iſthæc narrando teſtatur: *Miles quidam* (inquit) *amiſſa luſu pecunia dolens, cum fortè imaginem ipſius* (*nimirum Deiparæ*) *in gradibus S. Petronij ſtatutam preteriyſſet, vaſanæ iræ impetu raptus, ferrum in eam cum verbis contumelioſiſſimis ſtrinxit, ac ſanctum puerum in gremio conſidentem percuſſit. Quarè ſubitò quaſi neruis ex ſectis debilitatus procubuit. Hoc vbi audyt Prætor, ipſum ſtatim vt nefarium hominem proripi, ac damnatum extemplo ſuſpendio affici iuſſit. Cuius ſententiæ atrocitate miles exanimatus; flere, eiulare, ac lacrymis opem glorioſę Dei genitricis implorare, ac ſe ſi tantum periculum euaſiſſet, ipſi per quadriennium operam præſtiturum promittere: Quo nuncupato voto, repentè ſanitatem recuperauit. Prætor autem, vt placatum cæleſte numen cognouit, nè ſibi quidem in eum vlterà putauit eſſe progrediendum. Miles verò duplicis voti compos factus, ſimulachrum illud in primum Baſilicæ ſaccellum traduxit, atque vna cum vxore, & liberis per quadriennium cilicio tectus promiſſum obſequium præbuit. Hęc in hunc vſque diem imago propterea religione eximia colitur, ac pacis Domina nuncupatur.* Et congruè Virgo; quæ ſuo perditos, & auerſos à Deo homines (vt pœniteant) patrocinio fouet, conuerſos quoque, & ampliori cumulatos beneficio tum corporis, tum animæ vita donare conſueuit.

Pœnitens Virginis obſequio ſeipſum deuouet

Auguſt. ſer. 2. de Annunc.

Virgo vnica peccatorum ſpes, ex Bernardo,

Bernardus ſup. miſſus eſt

Petr. Damiani: ſer. e nat.

9. Opportunè autem ipſius Deiparę peccatorum ſpes vbi ad pœnitentiam profugit (vt egregiè Auguſtinus docet) patrocinio innititur: *Tu es enim* (ait) *ſpes vnica peccatorum, & in te noſtrorum eſt expectatio præmiorum.* Quod paribus item Bernardus verbis inculcans: *Hæc* (inquit) *Peccatorum ſcala: hæc maxima mea fiducia; hæc tota ratio ſpei meę.* Quapropter iure meritò ex ſuprema Virginis poteſtate homini ad ipſam fiducialiter confugienti bene ſperandum eſt, vt Petrus Damiani egregiè inculcat: *Data illi eſt* (ait) *poteſtas in Cęlo, et in terra? Nihil illi impoſſibile eſt releuare in ſalutis ſpem deſperantes.* Sed vt exemplis res magis, magiſque comprobetur, ipſa interim Scriptoris verba pro mille argumentis deſeruiant: hæc enim habet. *Plura* (inquit) *de his exempla ſuppetunt Carolus* (de quo & nos ſupra) *Birgittæ filius ereptus eſt è Dæmonum faucibus, quia gaudere ſolebat de bono Mariæ pluſquam de ſuo, vt ſupra notatum eſt n. 277. Alius quoque Princeps cum totam vitam in flagitÿs traduxiſſet, propè mortem ter à Sacerdote admonitus, tandem peccata magno animi dolore confeſſus, ſaluatus eſt: quia* (*vt Chriſtus reuelauit Sanctæ Birgittæ lib. 6. c. 97.*) *conſuetudo illius fuit compati dolori matris meæ, quoties conſiderabat, et nominari audiebat: ideo compendium ſalutis inuenit, et ſaluatus eſt, etc.* Hæc ille.

Recupitus d ſign: ſignora deſt. vbi ſup. Petr. Damianus vbi ſup.

Exemplis mortalium erga Virg. nena ſpes erigitur.

Recupitus vbi ſupra.

10. Sed vt illud diuinum ipſius Damiani ore cunctis innoteſcat oraculum: *Aeternum* (ait) *vænon ſentiet, pro quo ſemel orauerit Maria.* Plures quidem in peccatorum numero inſignes, & ob peccatorum atrocitatem decantatiſſimi, corde tamẽ cõpuncti, ad Deũ profugientes, mox ipſius patrocinio veniam, ac ſalutem denique ſunt adepti, & vt Scriptoris perſtrictim hic verba in medium proferantur, hęc quidem Cæſar Recupitus Soc. Ieſu Sacerdos: *Talis* (inquit) *fuit conuerſio Theophili, qui cum Sathanæ opera Chriſto, et Matri renunciaſſet, ad Deum confugiens, non veniam modò poſt quadraginta dierum lacrymas impetrauit, ſed etiã chirographo, quo ſe diabolo deuouerat, Deiparæ opera reſtituto, publicè coram Epiſcopo, et populo crimen confeſſus, percepta Euchariſtia, facie inſtar Solis coram omnibus collucente, paulò poſt inter Deiparæ laudes animam Deo reddidit. Cuius facta meminit Petrus Damiani ſerm. 1. de Natiu. Virg. S. Bernardus in deprecat. ad Virg. S. Antonin. 3. p. ſum. tit. 31. c. 4. §. vlt. & alÿ.* Hæc ille.

Recupit. vbi ſup. n: 285:

Theophilus in Deum blaſphemus ac fidei deſertor per Virginẽ veniã obtinet;

Petr. Dam. ſer 5. de nat. Virg.

Cantipratanus lib. 2. apum cap. 29. p. 16

11. Atqui hominum fidem, ac expectationem longè ſuperat, quod latroni atrociſſimis peccatis irretito, & ſic morte præuento, & in lucem poſtmodũ rediuiuo, præter communem legem pœnitendi tempus, ipſius patrocinio Virginis affulſit, vt Cantipratanus his verbis tradit: *Quemdam* (ait) *in Normannia*

niæ partibus virum flagitioſum valdè, & impium fuiſſe audiuimus ſuis temporibus, rapinis,& cædibus hominum debacchantem, quem inimici ſui in decliuo Montis cuiuſdam apprehendentes, amputato capite peremerunt. Cuius caput abſciſſum; trunco corporis in loco manente, in vallem ſubiacentem deuolutum eſt, clamans horribiliter per hæc verba: Virgo Sancta Maria da veram confeſſionem. Hoc non paucis horis inceſſanter capite clamante, vnus inimicorum pro Sacerdote cucurrit in villam. Venit ille, ſed appropinquare non audebat, niſi relatum caput ſuo corpori compaginaretur. Quod vbi factum eſt, aduenit Presbyter, ſedit, et loquente capite compaginato, confeſſionem illius audiuit. In fine ergo Confeſſionis Presbyter inquirit dicens: Miror in miraculo de te facto ſuper omne miraculum: Et ille: *Cauſa (inquit) miraculi hæc eſt. Audiui adhuc iuuenis, quod quicunque quartam feriam, aut Sabbathum in honorem Virginis Mariæ ieiunaret, veram confeſſionem, antequam ab hac vita diſcederes, multis à Chriſto precibus obtineret. Hoc vt audiui, in omni ſceleſtiſſima vita mea dictum ieiunium obſeruaui; alterius verò boni nihil aliud feci. Hoc ſacerdos auditu, miratus eſt, et ſtatim vbi hoc dicentem, et confitentem abſoluit, ſpiritum defunctus afflauit. Nota ergo lector, me non credere neceſſariam ſuper hoc eſſe regulam, vt Virgo Maria hoc omnibus impetret, qui prædictis ferys velint ieiunare: quanquam glorioſa Virgo in illo peccatore tale voluerit miraculum demonſtrare, vt ſedulos dilectores ſuos iuuandos à ſe, et honorandos altius comprobaret.* Hæc Cantipratanus, qui ſapido narratis à ſe fideliter additamento, ne ſpectando quis præſumat, ſic ſermonem concludit.

Latro in peccatis morte præuentus, Deiparæ patrocinio ſaluatur.

Abſciſſo capite Sacerdoti confitetur peccata, & abſoluitur.

12. Sed mirum planè eſt, quod idē Cantipratanus B. Virginis ope religioſo cuidam poſt grauioris notæ piaculum miſericorditer indultum pœnitentię donum his verbis tradit: *Vir quidam (in*quit*) longo tempore deuotus Deo, ordinem Ciſtercienſem intrauit, in quo etſi diù ſanctè vixit, tamen tandem Diabolo tentante deuictus, in peccatum cecidit, et multis ex hoc occaſionem ſcandali dedit. Pro quo, vt in illo ordine conſtitutum eſt, grauiſſimè tribulatus eſt. Ad cor tamen cum amariſſima pœnitentia redyt, et ſe ad glorioſam Chriſti matrem in precibus, et lacrymis contulit. In magno igitur luctu per tempus non modicum poſitus, tandem die quadam orauit, et raptus in exceſſum mentis, glorioſam Virginem vidit, et in brachio eius quaſi iacentem puerum paruulum; ſuper omnem pulchritudinem ſpecioſum. Cumque videret pro ſe matrem filio ſupplicantem inſtabat ille, ſe à peccato, et tribulatione liberari rogitans, et ad gratiam prioris vitæ reſtitui. Sed cum puer quaſi renitens vultum auerteret, et mater è contra puerum in alteram brachy partem transferret, vt commodius vultui eius vultum ſuæ benignitatis ingereret: illeque iterum vultum auerteret: et aduerſum mater frequentiùs regyraret, atque rogaret, tandem poſt miram, et piam ſupplicationem euicit Mater in filio, et vultum eius ad piaculum ſerenauit, vt peccatum homini ad indulgentiam, et ſtatum prioris vitæ ad gratiam condonaret.* Hæc ille; quibus præpotentem Deiparæ apud Deum patrocinantis & tum condonando hominibus culpam, tum gratiam refundendo, præ cunctis opem probè vnuſquiſque intelligit.

Thomas Cantipr. l. 2. Apū c. 29. par. 25

Religioſus poſt grauem culpam Virginis patrocinio reſipiſcens ſaluus fit.

Suis Virgo precibus Deum peccatori tandè propitium reddit.

13. Qui igitur miſericordiarum pater eſt, dum Virginem ſibi in matrem elegit, ipſi quoque, vt miſericordiæ Mater ſit, & ſic ab omnibus dicatur, ingenti planè meritorum præconio contulit; adeoque condignis (vt Ephrem docet) titulis *ſpes deſperantium, naufragantium portus, et vnica auxilio deſtitutorum adiutrix*, merito nuncupatur, quod & exemplo recentioris memoriæ, B. Virginis patrocinium, in rem præſentem à Bencio comprobatur: *Romæ* (ait) *Henricus ab Haslidem Canonicus Treuirenſis cum ab extrema pueritia ſeptem annos in Collegio Germanico egiſſet, inſtanter requiſitus à ſuis, reditum parabat in patriam; ſed veram illi patriam Deo deſtinante, incidit in febrim, quæ octauo die attulit mortem. Monitus à Sacerdote de neceſſitate vltima (iam ante ſe generali confeſſione præmunierat) ad Apoſtoli Andreæ corpus, quod Melphi colitur, pro valetudine peregrinationem vouet, certam dein pecuniam ad Crucem argenteam ponendam in æde S. Apollinaris (is eſt Collegy patronus) itemque ad pallium, quo altare operiretur Beatiſſimæ Deiparæ Virginis, in cuius erat ſodalitio, reliquit. His rebus ita diſpoſitis, eum ſom-*

S. Ephrem vbi ſup. de laud. Virg.

Virgo præcipuis ob patrocinandi prærogatiuā titulis decoratur.

Franciſcus Bencius in annal. Societ. Ieſu in hiſt. Colleg. Germanici. Romæ an. 1586. Ioānes Boniſac. in hiſt. Virg. lib. 4 c. 18.

nus

nus multis preſentibus oppreſſit. Poſt paulò euigilans, accerſito Sacerdoti, qui erat ei à confeſſionibus: O Pater, Pater (inquit) quę ego vidi? quæ? interrogat ille. Quæ nec oculis, nec auribus, ſed nec vllo ſenſu percipi poſſunt. Tum cum mouiſſet expectationem, et iungerentur omnium preces, ſubiecit inter attonitum, lætumque, ſed læto propior: Salus mea fuit in anguſto, at benignitas B. Marię Virginis, SS. Andreæ, et Apollinaris, et martyrum noſtrorum tutelarium in tempore mihi ſuccurrit. A dæmone ſum ductus ad Iudicem: magna vis, cum ſolus eſſem, circumſtetit accuſantium turba varia crimina obiectantium; iam iamque exactor ſupplicij me pertrahebat ad gehennam, et cum abeſſet prope nihil, quin eſſem miſerrimus, aſtitit miſericordiæ parens, ad illos conuerſa: Quo vos iſtum, aut quid vobis cum illo, qui tot annos mihi in mea Congregatione ſeruiuit? Conſequutus deinde S. Andreas idem indignum titulum obtendebat mei patrocinij, quam voueram ad eius tumulum peregrinationem. Sanctus poſtremò Apollinaris cum cęteris martyribus, quorum ſacroſanctę reliquię ſunt in ęde noſtra, vim inhibuit aduerſariorum, memorans crucem, quam proximè mandaui faciendam. Ideo, quę Deo eſt gratia, periculo ſimul, ſomnoque ſolutus ſum. Hæc cum dixiſſet exultans, quarta ferè poſt hora animam reddit. Sic promptum, expeditumque Deiparæ patrocinium pio homini ad Dei tribunal præſto fuit, ac certa denique ſalus eiuſdem meritis, precibuſque, vt re ipſa ſe matrem oſtenderet, non defuit.

Henricus Canonicus ad Dei tribunal Deiparæ accuſatus patrocinio defenditur.

A Gehenna Virginis ope liberatur.

14. Quam verò auxiliando præ cũctis potens, atque ad impetrandã à Deo veniam Deiparæ ſit patrocinium peccatoribus efficax, his Bernardus Virginem verbis alloquendo teſtatur: *Tu peccatorem* (inquit) *toti mundo deſpectum, materno affectu amplecteris, foues, nec deſeris, quouſque horrendo iudici miſerum reconcilies.* Quod ſanè ita experimento euincitur, vt ambigendi locus non ſit. Sed quid Iulius Cæſar Recupitus narret, audiamus: *Non omittam* (ait) *recentiſſimum exemplum, quod mihi tanquam ſibi compertum narrauit Epiſcopus ſpectatiſſimę fidei de quodam Duce latronum, cui cum paucis ante annis prope Vrbem Italiæ celeberrimam in ditione pontificia graſſaretur, adducta eſt à ſodalibus egregiæ formæ adoleſcentula. Hæc ab illo ſupplex petijt ne circa eam impurum aliquid attentaret, idque poſtulauit enixè, ob amorem Mariæ. Vicit ardorem libidinis quidam in latrone erga Mariam religioſus igniculus: neque ſolùm intactam dimiſit, ſed etiam, ne ab alijs vllam ſubiret iniuriam, ad certos vſque fines duxit incolumem, illud, cum dimitteret, rogans, vt ſe illi cõmendaret Mariæ, cui tantopere eſſet addicta. Nocte proxima per quietem apparuit illi auguſtiſſimo vultu Regina, quæ benignis intuens eum oculis, & comiter alloquens, placuiſſe ſibi dicebat id, quod ipſe pridie in ſui gratiam geſſerat: ſeque illius opportunè, & in loco recordaturam. Euanuit mox ſomnus ab oculis, ſomnium è mente, quod ille inane, & fortuitum exiſtimauit. Paulò poſt captus, atque in carcerem coniectus eſt. Nocte, quæ anteceſſit ſupplicium, iterum Regina eadem ſe in ſomnis exhibens, interrorogauit, an eam agnoſceret? Reſpondenti, meminiſſe ſe aliquando eam imaginem ſibi obuerſatam, reuocauit in mentem, quæ anteà dixerat: aperuitque illi, ſe Mariam eſſe Cæli, ac terrę Reginam, in cuius obſequium ab adoleſcentulæ ſui ſtudioſæ contactu religioſe abſtinuerat. Aduenisſe ſe, vt operi præmium redderet, nempe poſt ſupplicium æternam gloriam. Excuſſit rei magnitudo ſomnum ex oculis, & iam diuino ille inſtinctu factus certior, & Reginam ſibi Cęlorum apparuiſſe, & æternam ſalutem eſſe pollicitam, præ lætitia exiliens vrgebat, vt quàmprimum duceretur ad ſuſpendium, ac trabem, quam nouerat euaſuram ſibi eſſe pontem ad vitam. Mirari omnes in eo mixtum ſummo dolori par gaudium: cum & incredibilem pænitudinem exhiberet de culpis, & non imparem alacritatem afferret ad pænam. Duci ad necem crederes non latronem, ſed martyrem, commutato in triumphum ſupplicio. Detexit ille Confeſſario cauſam inſoliti, tum doloris, tum gaudij, poteſtate facta, vt rem omnibus aperiret. Quod mox ille è ſcalis præſtitit, ſumma populi gratulatione effuſi in lætitiæ lacrymas, ac ſummam Deiparæ miſericordiam acclamantis: cum intereà cadauer conſpiceretur è trabe vultu quodam auguſtiore, ac beatitudinem ſpirante;* Hæc ille; quibus item, coronidis inſtar, verba iſthæc ſubtexit: *Hæc* (inquit) *& his*

Bernardus apud Bonauentur. in ſpeculo c. 5.

Iulius Cæſar Recupitus de ſign. prædeſt. c. vlt. p. 284.

Latronum Dux ab Inferni faucibus Virginis auxilio vindicatus.

Latro in Virginis obſequium, Virginem captã à ſtupro ſeruat.

Virgo nocte apparens haud ipſum irremuneratum fore denunciat.

Salutis à Virgine ſibi repromiſſæ nũcio releuatus quamprimum mori cupit.

Signa in latronis facie fortis adeptæ per Virginem manifeſta.

ſimi-

Digitized by Google

ſimilia ſæpiſſimè Virgo præſtitiſſe legitur peccatoribus, & præſertim latronibus, qui eximio aliquo eam affectu ſunt proſequuti, vt narrant Anſelmus in lib. mirac. Thomas Cantiprat. lib.2. Apum cap.29. par.18. & Belbartus in Stellario Virginis lib.2. par.2. cap.29. Ex quo Spinellus lib. de B. Virgine cap.34. num.24. Certa igitur ſalutis ſpes peccatoribus, Deiparæ patrocinio præfidentibus adeſt, quæ latrones ipſos, ac deperditæ ſpei homines, benignè pro ipſis ad Deum patrocinando, non deſerit, iuxta illud, quod ſupra meminimus, ſolemne Anſelmi verbum: *Sicut* (inquit) *omnis à te auerſus, & à te deſpectus, neceſſe eſt, vt intereat; ita omnis ad te conuerſus, & à te reſpectus impoſſibile eſt, vt pereat.* Ita prorſus haud enim vno, nec ſemel eiuſmodi rem comprobata experimento contigit.

Mira Virginis in latrones portenta.

Deiparę patrociniũ nulli ipsã fideliter inuocanti deeſt.

Anſel. apud Bonau. in ſpec. Virg. c.5.

15. Porrò vt à latrone, ad lupas, ac ad meretrices videlicet impudicas fœminas opportunè ſermo deriuet, recentioris quoque memoriæ exemplis cultus B. Virgini delatus magno ſpiritalium bonorum fœnore ſuis plerumque cultoribus ſtetit, adeoque ipſis publicè peccantibus pœnitentiæ donum, ipſius diuinitùs patrocinio affulſit, vt Turſellinus in ſuis Lauretanæ hiſtoriæ paginis ſic tradit: *Sicula* (inquit) *puella, cuius nomen ſilentio traditur, meliore fortuna, quàm fama Venetias perducta, multos ibi annos vulgato corpore quæſtum fecerat. Iam ſatis rem auxerat familiarem, cum iſta patriæ deſiderio, domum aliquando redire decreuit. Ergò bonis omnibus in pecuniam redactis, familiari quodã ſuo comite, Lauretum petit ea mente, vt deterſis ibi Confeſſione ſuperioris vitæ ſordibus, ac Lauretana Virgine ſalutata, indè lętior in Siciliã pergeret. Ventum erat ad Rauennatem ſyluam, cum bonus ille familiaris, poſtea quàm omnia circa tuta vidiſſet, præda ſpe ſtimulante, ſtricto ferro inuadit incautam, nec tamen eam penitus ſeſellit. Mulier infeſto mucrone ſe peti cernens, Virginem Lauretanam inuocat. At latro (differente B. Maria auxilium, quò eſſet illuſtrius) puellam gladio tranſuerberatam è iumento, quo vehebatur, deÿcit: deiectam inſequitur, conciditque plagis, B. Mariæ ſubindè præſidium implorantem. Ad vltimum, ne qua ſit reliqua vitæ ſpes, femineam iugulat fœdum in modum: auroque, ac gemmis ablatis, muliere inſuper vulneribus confoſſa, recedit. Illa in ſuo natans ſanguine, iam moribunda luctantem animam B. Virgini commendabat; cum in ipſo articulo haud dubiam Patronę ſuę experta eſt opem. Repentè ei B. Maria in veſte candida ſe offert, cæleſti emicans luce: et bono animo eſſe iuſſam benignè complectitur; moribundamque gremio fouens, ſimul vulnera corporis tactu ſanat, ſimul ęgrum animum cæleſti perfundit animo. Deindè caſtæ vitæ admonitam relinquens, ex oculis elabitur. Ibi tunc mulier, velut è profundo excita ſomno, corpus ſuum perluſtrans oculis, recentium vulnerum cicatrices iam obductas videt: mortiferam iuguli plagam perſanatam ſentit, explorans manu. Itaque tam inſigni Dei, ac Deiparæ beneficio admodum læta, ſubmiſsis genibus maximas ſecundum Deum certiſsimę Patronæ ſuæ grates agit. Vnum erat, quod liquidam turbabat lętitiã in ſubucula cruenta, ac lacera à latrone illo relicta fuerat in ſyluà. Cæterùm haud ſegnius nudæ mulieris pudori Deipara Virgo conſuluit, quàm caſæ conſuluerat ſaluti. Ecce tibi illa mixtas laudibus grates B. Mariæ impenſius agente præſto fuere muliones, qui illac fortè tranſibant. Hi cruentæ puellæ, peregrinęque Lauretum (id ex ipſa cognouerant) petentis ſpeciem, nuditatemque miſerati, illicò ſeminudam centone contegunt: muloque impoſitam deuehunt Anconam, Lauretanæ Virginis Religioni fauentes. Ibi illa viliore veſtitu emendicato, protinus Lauretum lætabunda contendit. Poſt abſterſas Confeſsione vniuerſas vitæ labes, Virgini vota perſoluit, paſsimque expertam eius prædicat opẽ, cuius haud dubiè poſt Deum beneficio viuebat, ex media morte ad vitam vtique reuocata. Ad faciendam rei fidem recentẽ mortiferæ plagæ cicatricem oſtentabat in iugulo. Et acceſſerat diuinitùs tanti miraculi haud obſcurum indicium. Circa collum cicatrix aurea monilis in modum fulgebat, vt facilè Diuina B. Mariæ manu plagam illam tactam, ſanatamque ſentiret. Id verò cunctis, qui aſpexerunt (ex quorum numero fuit Raphael Riera, qui rem memoriæ tradidit) ingens nõ modò miraculi monumentum, ſed etiam miraculum fuit. Porrò mulier ſiue Lauretanæ domus dulcedine capta, ſiue Deiparæ optimè de ſe meritæ gratiam rela-*

Turſellinus Lauret. hiſt. lib.3. c.28.

Meretrices Virginis patrocinio ad pœnitendũ adductæ.

Sicula fœmina poſt meretriciũ ad Lauretanam adorãdam Virginem properat.

Iugulatur in via, & ſemimortua à prædone relinquitur, ſed à B. Virgine ſeruatur.

Deducitur à mulionibus Anconã & indè Lauretũ petit.

Cicatricem, quæ in iugulo remanſerat, miraculi teſtem oſtendit.

Perpetuò ſe Lauretanæ Virg. obſequio dicat.

relatura, Lauretum prætulit patriæ; quippè annos complures ità inibi vixit, vt Diuinis itidem expiata Myſterijs, Lauretanam inuiſeret Virginem, plures incolarum ad Dei, Deiparaque obſequium excitans ſingulari innocentia, ac pietatis exemplo. Sic duplici portento Deipara Virgo fœminæ tum animo, tum corpore ſua ipſam ab interitu ope vindicando ſubuenit.

16. Demum Sanctiſſima Virgo ſatis amplam è Cœlo, vel ob minimum ſibi honoris Sabbati die cultum à turpi, obſcœnaque fœmina impenſum ipſi è Cœlo mercedem, ſimul & gratiam, pœnitendi donum largiendo rependit, dũ ex obſcęna pudicam reddidit, & è lupanari ad Pœnitentium Clauſtra, imò ad ſalutis portum diuinitus adduxit: ſed Auguſtinum Mannum iſthæc narrantem audire hic præſtat: *Quædam* (inquit) *mulier ſatis formoſa, vitam meretriciam in Vrbe viuebat, quæ cum ſingulis diebus peccare non vereretur, Sabbathi tamen diẽ propter B. Virginis amorem nunquam ſe violaturam fornicando propoſuerat. Quod cum diù inuiolabiliter obſeruaſſet, & multis procaciter ſollicitantibus ſemper conſtantiùs reſtitiſſet, B. Virgo miſericordiæ mater inter media mulieris peccata, illius qualemcumque animi deuotionem non contempſit, ſed illi odium peccandi à Deo impetrauit. Vndè mulier nec Sabbato, nec aliquo die peccare poſſet, Monaſteriũ Conuerſarum Meretricum ingredi deliberauit, & cum dotem, quæ Monaſterio dari ab ingredientibus cõſueuerat, non haberet, ingreſſum retardabat. Interim ingreditur ad eam vir natione Anglus, qui cum illam rogaret, vt libidini eius obſequeretur, & eſſet Sabbati dies, negauit illa ſe vnquam die illa peccaturam; immò ſe, vt nullo tempore Deum offenderet, conſtituiſſe Religioſam Vitam in Monaſterio Conuerſarum acturam, ſed plurimum triſtari, id ſe quàm primùm facere non poſſe, cum ſatis dotis non haberet. Quod cum ille audiuiſſet, quanquam libidine ferueus, pietate motus, mulieris animum laudans ſpopondit, ſe quidquid ei deeſſet, libenter daturum, ſi propoſitum adimplere vellet. Accepit illa viri fidem, & obtinens ab eo aureos, quotquot habebat neceſſarios, Religionis habitum, & profeſsionem ſuſcepit anno* 1601. *menſe Iunij*. Ob impenſum itaque Virgini Deiparæ obſequiũ è lupanati prophana mulier in ſalutis portũ ipſius patrocinio emerſit, & amplam cunctis mira Dei, ac Virginis opera narrandi, admirandique materiam præbuit.

Auguſtinus Mannus lib. ſelect. hiſt. c. 80.

Deipara Virgo impurã fęminam deuotè ſabbathi diem obſeruãtem ad Deum traducit.

Virgo impetrat fęminæ compunctionis ſpiritum.

Anglus, qui vt contempta mulieris propoſito ad peccãdum ſollicitabat, eius cõſtãtia motus, eius cõuerſioni pecuniam ſubminiſtrat.

CAPVT XVII.

Pœnitentium animæ etſi grauioribus culpis obnoxiæ, magna contritionis vi expiatæ in Cœlum auolant.

1. CONtritio, quæ Pœnitentium cordi Deo aſpirante, & nonniſi præcipuo ipſius munere illabitur, intimuſque animi dolor, qui ad quoduis ſanandum atrocioris culpæ vulnus ipſis vltrò delinquentibus ſuppetit, voluptati, qua primum homo à Dei lege præuaricando receſsit, ac per ipſiuſmet Altiſſimi contemptum malè ſibi peccando indulſit, præſentaneum procul dubio remediũ eſt; vt in rem aptè Gregorius aliquando inculcat: *Dum mens* (inquit) *flendo compungitur, neceſſe eſt etiam, vt caro, quæ delectationibus ſubiacuit, affligatur*. Enimverò peccator ſic iuſtè in ſe ipſum pœnitendo inſurgens, dignam profectò, ac ſalubriter aduerſus peccatum pro Deo vltionem, ſuis antiquas pœnis culpas compenſando exercet: *Pænitentia* quippè (vt Auguſtinus docet) *eſt quędam dolentis vindicta, puniens in ſe, quod commiſiſſe dolet*. Offenſo igitur Deo, & ad iracundiam iuſtiſſimè concitato, haud vlla dignior pro culparum piaculis vltio, nec grata magis, & ad placandum idonea victimæ adinſtar, præ manibus ſuppetit oblatio, quàm ipſemet pœnitens animus dolore ſaucius, & caro item multipliciter pœnis afflicta. Quod probè quidem Cæſarius Arelatẽſis aliquãdo ediſſerens: *De contritione* (inquit) *animi redimuntur crimina voluptatum, & per diræ Crucis exercitia, decepta dudum carnis gaudia puniuntur: ac ſic mortificatione præſenti futura mortis ſententia præuenitur*: Et congruè ſiquidem mens, & caro ſibi inuicem iunctæ ad ſeriò pęnitendum homini

Contritio præſentanei homini, poſt peccatum à Deo remedium præſto eſt.

Gregor. in Euang.

Auguſt. lib. vera, & falſa pœnitẽtia.

Cæſarius Arelat. hom. de contrit. animæ.

Cõtritionis munus, eiuſque prærogatiua ex Cæſario Arelatẽſi.

mini præſto ſunt', at ſuo item ad faciendum Deo ſatis, miro vtraque obſequio deſeruit. Quemadmodum enim ipſa in malo dux peccando præit auima, ac rebellis ſubindè caro Dei legibus obluctando, velut pediſſequa animi audacter imperium ſequitur; Illa videlicet vti rerum arbitra iubendo, blandiſque ſpontè propoſitis ſibi ad peccandum irritamentis aſſentiẽdo; hæc verò quidquid ſibi ab altera iubetur mox adimplendo', ac ſuã ad vetiti vſque pomi edulium, noxiaſq; vitiorum, ac voluptatum illecebras velociter manum protendendo conſpirans; ſic pariter in arripiendo, ac proſequendo pœnitẽtiæ ipſius cultu, velut mutuo quodam piæ æmulationis in obſequio contingit, vt rebellem videlicet præuaricantis animi ſenſum amarulenta carnis moleſtia', nec non pœnalis blandè reatum culpæ afflictio conſequatur: *Oppoſitorum quippè* (vt Philoſophus ait) *eadem eſt diſciplina*; adeoque iuſta impurum hominis aberrantis affectum pœna, & nonniſi par tãdem poſt amorem doloris modus, ac menſura item compenſat. Quod ſanè Gregorius iure meritò in his maximè deflendum exiſtimat, qui compunctionis inter pœnitendum ſectandam ſibi legem proponunt; ſed facilè acceptam ſubindè temerè abijciunt, & poſt compunctionis lamenta, ad ipſas, quas dimiſerant culpas, reuertuntur: *Quia per compunctionem* (inquit Gregorius) *Dei reſpectum percipiunt, ſed tentationis tempore hoc ipſum, quod compuncti fuerant, obliuiſcuntur, ſicque ad perpetranda peccata redeunt, ac ſi minimè plauxiſſent*. Quo ſanè nil homini deterius contingit.

Anima, & caro pœnitentiæ dignè ac iuſtè inſeruiunt.

1. Topic. c. 8.

Amor, & dolor pœnitentia compenſatur.

Greg. hom. 35 in euang.

2. Aptus itaque dolendi modus, & ſatis Deo pro culpis faciendi ea lex eſt, vt *quàm magna*, Cypriano teſte, *deliquimus, tam granditer defleamus*. Quod & Auguſtinus pœnitentibus ſeriò inculcãs: *Non ſufficit* (inquit) *mores in melius commutare, niſi etiam de his, quæ facta ſunt, ſatisfiat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis ſacrificium*. Cordis quippè compunctio infeſtas ſemper, vltròneaſque in ipſum, qui deliquit, pœnas accerſit, vti egregiè illa olim peccatrix fœmina, ſed pœnitentiũ poſtea dux ſuo probè cunctos exempli magiſterio edocuit: *Quæ quot* (vt Gregorius ait) *in ſe habuit oblectamenta, tot de ſe inuenit holocauſta. Conuertit ad virtutum numerum, numerum criminum, vt totum ſeruiret Deo in pœnitentia, quidquid ex ſe Deum contempſerat in culpa.* Ita planè intimus contriti cordis dolor dignum de ſe in fœmina Deo obtulit holocauſtum. Haud enim aliter Dei compenſatur iniuria, ac debitis vel ſerò pœnis culpa tandem capitalis exoluitur, dũ vnum æqua ſemper alteri adhibita menſura ipſius Ambroſij calculo reſpondet: *Grandi* (inquit) *plagæ alta, & prolixa opus eſt medicina. Grande ſcelus grandem habet neceſſariam ſatisfactionem*. Menſura namque doloris congrua, prauis ipſius culpæ oblectamentis debetur, vt læſa tandem Dei maieſtas homini cõcilietur. Quod certè vti formam diluendis hominum culpis Emiſſenus aliquando præſcribens: *Non leui* (inquit) *agendum eſt contritione, vt debita illa redimantur, quibus mors æterna debetur, nec tranſitoria opus eſt ſatisfactione pro illis, propter quæ paratus eſt ignis æternus*. Enimuerò culpam, quæ nulla pœnarum diuturnitate dilui poteſt, vel vnico interdum præferuidi in Deum amoris, ac intenſi item doloris ſenſu, momento temporis penitus aboleri contingit. His quippè iuſta, ac vera mortalibus ab Auguſtino pœnitendi forma proponitur: *Pœnitentiam* (inquit) *certam non faciunt niſi odium peccati, & amor Dei*. Expiatorij namque ignis ad inſtar eſt ipſemet profundæ charitatis ardor, qui cunctas extemplò animæ, necnõ reatus maculas tollens, diuinitus hominem expiando innouat. Quod vt appoſitè comprobetur exemplis.

Cypr. ſer. 10.

Aug. lib. 50. hom.

Pœnitentiæ lex eſt, vt qui magna deliquit, granditer fleat ex Cypriano.

Greg. hom. 33 in euang. Lucæ c. 38.

Magdalena olim peccatrix, pœnitentiæ magiſterio præeſt

Ambroſ. ep. ad Virginem lapſam.

Euſeb. Emiſſen. hom. ad Monachos.

Pœna ſemper ex æquo culpæ reſpõdere debet iuxta Ambroſium, & Emiſſenum.

Auguſt. ſer. de natiu. Domini.

3. Thaiſis famoſa olim in Aegypto meretrix, quæ Abbatis Paphnutij opera ad Chriſtum feliciter traducta, ac Dei cuncta cernentis præſentia, eiuſque futuri Iudicij metu extimulata à peccando reſilijt, vel ſuo miram Contritionis vim exemplo prodidit: Hæc quippè in Vitis Patrum de ipſa habentur: *Quod* (inquit) *cum Thaiſis vidiſſet, prouoluta ad pedes Paphnutij, cum lacrymis exorabat dicens: Pœnitentiam iniunge Pater: confido enim remiſſionem te orante ſortiri; horarũ tantum trium inducias peto, & poſt hoc, quocunque iuſſeris, veniam, et quodcumque præceperis, faciam. Cumque locum illi Ab-*

Thaiſis famoſa in Aegypto meretrix vim cõtritionis oſtendit.

Cuncta mulier, quæ peccando lucrata fuit igni in medio foro cõburẽda tradit.

Ad Philip. 3. 4. 7.

bas Paphnutius conſtituiſſet, quò venire deberet, illa diſcedens, collectis omnibus, quæcumque ex peccato ſuſceperat, prolatiſque in media Ciuitate, populo ſpectãte, igni ſuppoſuit clamans: Venite omnes, qui peccaſtis mecum, et videte, quomodo ea, quæ mihi cõtuliſtis exuram. Erat autem pretium librarum quadraginta. Hæç illi intimus animi dolor facienda præſcripſit, vt ipſi aptè Apoſtoli verba occinerent: *Quæ mihi fuerunt lucra, hæc propter Chriſtum arbitrata ſunt detrimenta*; ſed vt rem proſequamur:

In vitis SS. Patrum c. 1.

Tribus annis Monaſterio clauſa ac pœnitens demum, an ipſi dimiſſa ſint à Deo peccata quęrit.

S. Antonius cunctis ob id preces indicit, & per eum felix diuinitus fœminæ ſors ac donum innoteſcit.

4. *Quæ cum omnia conſumpſiſſet, in locum, quem Abbas conſtituit ei, perrexit, quã ille reperto Virginali Monaſterio in cellula parua ducens, oſtium cellulæ plumbo ſignauit, paruamque reliquit feneſtrellam, per quam ei victus modicus inferretur, &c. Cum ergò tribus annis ita fuiſſet incluſa, condoluit Abbas Paphnutius, & mox profectus eſt ad Abbatem Antonium, vt ab eo requireret, ſi peccata eius remiſiſſet ei Dominus, an non. Cum ergò perueniſſet, & tantam illi cauſam ſubtiliter narraſſet, conuocatis diſcipulis ſuis Abbas Antonius, præcepit eis, vt illa nocte omnes vigilarent, & in oratione ſingillatim perſiſterẽt, quatenus alicui ex eis declaret Deus cauſam, pro qua Abbas Paphnutius venerat. Itaque cũ ſinguli receſſiſſent, & inceſſanter orarent, Abbas Paulus maior diſcipulus S. Antonij vidit ſubitò in Cęlo lectum pretioſis veſtibus adornatum, quem tres Virgines clara facie fulgentes cuſtodiebant. Cum ergò ipſe Paulus diceret: Non eſt largitio hæc alterius, niſi Patris mei Antonij, vox ad eum facta eſt: Non eſt Patris tui Antonij; ſed Thaiſis meretricis eſt. Quod cum manifeſtè Abbas Paulus retuliſſet, cognita Dei voluntate, Abbas Paphnutius diſceſſit, & reuerſus ad Monaſterium, in quo fuerat incluſa, oſtium quod obſtruxerat, diſsipauit. Illa verò, vt adhuc ita permaneret incluſa, poſtulabat. Cum verò aperuiſſet oſtium, dixit ei: Egredere, quoniam remiſit tibi Deus peccata tua. Illa reſpondit: Teſtor Deum, quia ex quo huc ingreſſa ſum, omnia peccata mea velut ſarcinam ſtatui ante oculos meos, & non diſceſſerunt peccata mea ab oculis meis, ſed fiebam ſemper illa conſpiciens. Cui Abbas Paphnutius ait: Non propter pœnitentiã tuam remiſit tibi Deus, ſed quia horum cogitationem ſemper habuiſti in animo; & cum indè eduxiſſet, quindecim tantùm diebus Thaiſis vixit, & ſic pauſauit in pace.* Sic maxima quæque fœminæ huius peccata non tam pœnitens eius vita, quàm ingens, & mira planè contritionis, quæ cordi ipſius inſedit, vis tantam expiandi vim habuit, vt altiſſimum ipſi inter Beatos glorię thronũ pro mercede contulerit. Ipſi quippè illud Pſalmiſtæ meritò occinebat: *Et dolor meus in conſpectu meo ſemper.* Compuncta namque, ac de peccato iugiter dolẽs, vitam ob Dei amorem perpetuò cũ dolore tranſegit, illud in ſe ipſa Auguſtini ad viuum exhibens: *Doleat ſemper, ac de dolore gaudeat.*

Poſt quindecim dies facto Thais præuēta cœlum conſcendit.

Aug. in ſer.

Dolor contritionis ſi magnus, omnem culpam delet, ac pœnam.

Vualſinghamus hiſt. Anglorum in Eduardo 3.

Ioanna peccatrix dũ vehemẽter ſua dolet peccata, mortua plenã à Deo indulgentiã obtinet.

5. Quod ſuo item inſignis olim in Anglia peccatrix, ac poſtmodum egregiè pœnitens exemplo, quantum ſcilicet in primis contritio ad enormia quæque abolenda peccata virium habeat, palam cunctis fecit. Tantùm quippè ob turpes anteactæ vitæ culpas dolorem animo cõcepit, vt præ magnitudine illius deficiẽs, onus peccati ferre non ſuſtinens vel vnico momento temporis anima pœnitens culpis omnibus, ac pœnis vnà ſimul ſoluta feliciter ſit. De qua Vualſinghamus, & alij hæc habent: *Mulier quædam* (inquit) *Ioanna coram populo à iuuentute ſua corpus ſuum libidini, & obſcænitati fuiſſe expoſitum, ac alia facinora lachrymabiliter confeſſa eſt inaudita, obnixè flagitans pœnitẽtiam à Sacerdote prædicto ſibi imponi ſalutarem: Sacerdos quoque de Diuina miſericordia cõfidens, poſt Sacræ Scripturæ nominata exempla ne deſperaret, ſed in Domino peccatores ad pœnitentiam miſericorditer expectante ſpem poneret, ſex dierum ieiunium in pane, & aqua in ſuorum remiſſionem indixit delictorum. Illa quoque pęnitentiam talem ſuorum reſpectu facinorum parum fore, ſeu nihil aſſerente, pœnitentiam qualemcunque agere poſſet, ſibi iniungi ſuppliciter exorauit. Ille verò diebus poſtea tribus, in petitione muliere perſeuerante, in expiationem omnium peccaminum ſuorum indixit ieiuniũ. Proſtrata verò illa coram imaginibus Eccleſiæ, flẽns, & eiulans, ac preces ad Deum deuotè fundens, pronamque in terram ſe proſternens, in Corporis Chriſti eleuatione exanimis, & albiſsima reperta eſt.* Quo videlicet illud fœminæ, quæ ſuã dolens

in Agni

in Agni ſanguine ſtolam dealbarat, verbum Sapientis cõgrueret: *Fortis vt mors dilectio*, quæ profectò cunctis dignè expiatam culpis è corpore animam non tam ſoluens, quàm abſoluens Cœlo (vt credere par eſt) Beatorum choris perpetuò adiunxit.

Sap. c. 8.

6. Mira item contritionis vis elucet ex his, quæ Cantipratanus in ſuis paginis narrat; Hæc enim ille: *Quod noſtro* (ait) *tempore in Galliæ partibus accidit, fideliſſima relatione traditum non ſilebo. Ad illum venerabilem Virum Magnum Magiſtrum Petrum de Corboel Senonenſem Archiepiſcopum quidam peccator, qui propriam filiam violenter oppreſſerat, Confeſsionis gratia venit. Confeſſus igitur in maxima, & mirabili contritione, & lacrymis quæſiuit, ſi vnquam poſſet vllo dolore, vel pœna à Domino veniam impetrare. Cui Præſul: Ita (inquit) indubitanter, ſi tanti mali pęnitentiam ſubire volueris; at ille vehementer exclamans: Volo (inquit) etiamſi mille mortes me ſuſtinere volueris. Collacrymatus ergò infelici, immò iam feliciſſimo peccatori: Et ego (inquit) ſeptennem tantùm tibi pœnitentiæ pęnã iniungo. Tunc ille: Quid eſt ait, quod pœnitentiam mihi flagitioſiſſimo ſeptennem tantùm iniungis? qui ſi viuerem vſque ad finem mundi tantum facinus pœnis innumerabilibus diluere non valerem? Cui Præſul: Vade (inquit) & tres dies tantùm in pane, et aqua ieiuna. Tum amplius ille plorans, et contundens ſe, rogabat, vt pœnitentiam iniungeret ſalutarem. Supra modum ergo admiratus, et exhilaratus Antiſtet, tandem definitiuè præcepit homini, vt abiret, & vnum tantùm Pater noſter diceret, ſciretque pro certo peccatum ſibi eſſe remiſſum. Nec mora, dirum ille emittens eiulatum, & in terram procidens, expirauit. Nec dubia fides, ſicut Deo dignus Epiſcopus poſtea prædicauit, quin idẽ pęnitens ſine vlla Purgatorii pęna, validiſſima tantùm contritione purgatus ad gloriã euolauerit.* Sic quippè in homine ſubita contritionis vi è vita prærepto euangelicum adimpleri Oraculum contigit; quo dicitur, *quia Regnum Cęlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.*

Thom. Cantiprat. lib. 2. de vniuerſo c. 5. p. 7.

Peccator, qui propriã filiam oppreſſit, pęnitens ſe quibuſuis pęnis ſubeundis offert.

Epiſcopus leuem illi pro grandi piaculo pœnitentiã imponit.

Abſque vlla Purgatorij pęna in Cęlũ contritus euolat.

Matt. 11. 12.

7. Quantæ verò apud Deum ad atrociora quæque peccata, virtutis, & efficaciæ in primis contritio ſit, illuſtri quidem ex antiquarum hiſtoriarum monumentis argumento proditur, & ex his præſertim, quæ à Iacobo Cardinali de Vitriaco Mazarinus accepta in hunc modum exſcribit: *Pro horum* (inquit) *confirmatione Iacobus de Vitriaco affert memorabile exemplum cuiuſdam puellæ, cui pater eius commiſcuerat ſeſe, cuius ſceleris acriter correpta à matre, decreuit firmiter eam veneno tollere è medio; quo peracto, audita nonnulla ſceleris ſuæ fama, pater eam increpare, et acriùs obiurgare cæpit. At illa patrem quoque iugulare meditabatur. Voti tandem compos, collectis vaſis, & ſarcinis, ocyùs indè excedens, incerta huc, illuc vagabatur. Accidit autem, vt poſt aliquod tempus in Eccleſiaſten incideret caſu pro concione diſſerentem de miſericordia* Dei, *& multitudinem miſerationum eius exaggerãtem, vt tam ſceleratus peccator reperiri nequeat, qui non meritò ſperet in ea. Finita concione accerſit Eccleſiaſten, ſi vera eſſent, quę dixerat, quæſiuit; nimirum* Dei *miſericordiam blandè complexari, & ſuſcipere etiam maximos peccatores conuerſos. Quæ eſſe veriſſima aſſerenti ait:* Peccata *mea* Sa*cramentaliter excipe, eorum mihi largire remiſsionem, & tanta miſericordiæ miniſter ſedulus eſto.* Perceptis *peccatis ſubſtitit aliquantiſper concionator, ſecum deliberans, qua* Sacramentali *pœnitentia expiaret ea; quam moram percipiens illa ait: An de ſalute mea actum putas? Minimè* (ait Reli*gioſus*) *ſed pro maiori bono te aliàs huc redire volo concioni interfuturam, eritque tibi hoc pro* Sacramentali *pęnitentia. Aſt illa non receſsit à templo, ſed ingiter peccata ſua in amaritudine animę ſuæ recogitãs, tam copioſè fudit lacrymas, tantoque cępit męrore angi, vt intenſi, vehementiſque doloris amplius non ferre valens impetum, occluderentur pręcordia eius, corque medium ſcinderetur. Re comperta, eam precibus Monachorum commẽdauit Venerabilis* Pa*ter, qui orationi dum inſiſterent attentiùs, audierunt vocem ad ſe ſingillatim delabi in hac verba dicentem: Non eſt opus, vt oretis pro ea, ipſa magis orat pro vobis.* His planè mulieris ob doloris vehementiam extinctæ notis, ſigniſq; pœnitentia haud dubijs è cœlo comprobari meruit; dum abſque Purgatorio igne, charitatis igne expiata ad ſalutis portum appulit, ſibique

Iulius Mazarin. conc. 11. in pſ. 50. Iacob. Card. de Vitriaco in ſuis ſer.

Puella poſt ſtuprum cũ patre admiſſum, matrẽ, & patrem ipſum occidens tãdem pęnitet.

Concionatorem de Dei miſericordia interrogat.

Confitetur peccata, & vt iterũ ad concionem redeat, illi pro pęnitẽtia iniungit.

Vox indulta abſolutionis è Cęlo reſonat.

que poſt enormia ſcelera à Deo, tum gratiam, tum gloriam fuiſſe adeptam diuinitus enunciatum eſt.

8. Demum contritio, quæ ipſi olim latroni è cruce pendenti Paradiſum reſerauit, alteri quoque eiuſdem farinæ, ac improbitatis, homini Cœlorum ianuam mox patefecit, de quo iſthæc ſcriptis traduntur: *Quidam Latro* (inquit) *qui per multos annos homines ſpoliauerat, & latrocinia perpetrauerat, facta confeſſione, nullam recipere voluit pænitentiam, niſi valdè breuem. Tandem Eremita iniunxit ei, vt quoties in via aliquam crucem videret, flexis genibus Dominicam orationem diceret; & ille latro dixit hanc libenter accipiam. Et cùm hanc pænitentiam ſuſcepiſſet, et paululum à cella Eremitæ diſceſſiſſet, tunc vidit hoſtes ſuos eum inſequentes, quorum conſanguineos iugulauerat, & videns eos, cœpit immediatè fugere. Qui fugiens ſtatim vidit crucem in via erectam, & ſic flexis genibus cœpit Orationem Dominicam dicere, & cũ effugere potuiſſet mori maluit, quàm pænitentiam ſibi iniunctam præterire, et ſic obtulit vitam ſuam Deo, et recomendauit ei animam ſuam; vt illam pænitentiã pro omnibus peccatis ſuis acceptaret, et cum ſic in loco ab inimicis ſuis occiſus fuiſſet, tunc Eremita vidit, quod Angeli Dei animam latronis ſuſciperent, et cum magno gaudio immediatè ad Cœlum deduxerunt.* Mirus planè, ac felix latronis è vita exitus, qui pœnitentia expiatus, contriti duntaxat cordis vehementia, ac meritò ſuffultus ſuis, non tam pœnis, quàm votis, ac intimè ob culpas dolens Paradiſum pœnitendo rapuit, & vel vnico temporis, ac doloris momento expiatus compendiario ad Sanctorum conſortium itinere Deo aſpirante peruenit.

Ex ſerm. Diſcipuli ſer. in die Paraſceues.

Latro inſignis ſua cõfeſſus crimina ſibi pænitentiam imponi non vult.

Latro fugiens Crucis aſpectu compũctus, vel cum vitæ periculo ab hoſtibus orat.

Adeo cordecompũctus, ut mox cælum conſcenderit.

CAPVT XVIII.

Pœnitentium animæ poſt mortem ſuis pro culpis rigidè in Purgatorio plectuntur.

1. QVisquis leuioribus culpis obnoxius ex hac mortali vita decedit Purgatorio igne priùs, quàm Cœlo pedem inferat, iuxta inuiolabile æternæ legis præſcriptum, ipſiuſq; Apoſtoli ore mortalibus denunciatum probãdus, expianduſque procul dubio eſt: *Saluus erit* (ait) *quaſi per ignem, et vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit.* Quod manifeſtis inſuper verbis inculcans: *Si quis* (inquit) *ſuperædificat fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretioſos, lignum fœnum, et ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit; dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, et vniuſcuiuſque opus quale ſit, ignis probabit: ſi cuius opus manſerit, quod ſuperædificatur, mercedem accipiet, ſi cuius opus arſerit, detrimentum patietur. Ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem.* Quibus ſanè mortalium quoſdam nonniſi leues poſt culpas per ignem ſaluari contingit; Quædam enim mortalium crimina, haud æterna, ſed tẽporaria duntaxat digna ſunt animaduerſionis pœna, adeoque Purgatorio probari igne ad ſui expiationem oportet. Quæ quidem opera quibuſdam aptè, appoſitèque nominibus *per lignum videlicet, fœnum, et ſtipulam*, haud obſcurè cunctis deſignantur. Quod item Apoſtolus de leuioribus culpis Purgatorio igne, antequàm ſaluus Cœlum vnuſquiſque conſcendat, expiandis intelligens, ad Purgatorium profectò ignem, qui haud permanet, ſed tranſitorius eſt, alluſiſſe procul dubio videtur: *Saluabitur quippè* (inquit) *non igne, ſed per ignem.* Quod item Tertullianus vnico alibi verbo exponẽs: *Merces* (inquit) *illi per ignem rependetur.* Huc quoque Cypriani verba faciunt, qui de expiandis ſalubriter igne hominibus loquens: *Horum* (inquit) *pro peccatis longo do-*

1. ad Corint. 3.

Purgatorii pœna leuioribus quibuſque culpis à Deo ſtatuitur.

Iuxta Apoſtoli verbi nemo ab igne pœna liber.

Suarez in 3. part. quæſ. 5. ſect. 1.

Per lignum fænum, ac ſtipulã, culparum varietas notatur.

Tertul. l. b. 1. contra Marcionem c. 6.

go do-

Antiquorũ de Purgatorij igne Patrum ſententia.

Cyprianus epiſt. 2. ad Antonium.

go dolore cruciatus emendari , & purgari diù igne. Sed vnus præ cunctis Origenes ignis expiatorij, vim efficacem , ipſiquè à Deo inſitam exponens: *Idcirco* (inquit) *qui ſaluus ſit , per ignem ſaluus ſit , vt ſi quid plumbi habuerit admixtum , id ignis decoquat , & reſoluat, vt efficiantur omnes aurum bonum*. Hæc ille ; & ſi longè alio iſthæc ſenſu dixerit , cum omnem futuræ vitæ ignem temporaliter expiatorium conſtituat , nullaſquè æternas (vt Auguſtinus docet) *pœnas agnoſcens, omnes putet aliquando futuros aurum bonum* . His verò Hieronymus opportunè viſus eſt occurriſſe , dum *Chriſtianorum quorum* (inquit) *opera per ignem probanda ſunt atque purganda, moderatam, ac mixtam Clementiæ eſſe Sentẽtiam Iudicis.* Quia nimirum ad temporalem homines pœnam , non ad ęternam, ob leuiores culpas damnantur . Si quis verò , hac de re Baſilium conſulat, is Purgatorij igne fidelium , qui minimis tenentur culpis , animas expiandas docet: *Et erit* (inquit) *Populus ab igne deuſtus* (vt ipſe legit) ſiuè, vt vulgata habet editio. *Qualis eſca ignis Non omnimodam* (inquit) *interitionem, & exterminium comminatur , ſed innuit expurgationem iuxtà Apoſtolum* . Leuiores itaque animi labeculæ , quæ Purgatorij igne expiandæ ſuperſunt , per lignum , fœnum , & ſtipulam ; grauiores autem vtpote quæ mortales dicuntur , plumbi profectò , æris , aut ferri apte vocabulo deſignantur , ipſo in dialogis Gregorio Teſte , vti & frequens vocabulorum eiuſmodi apud Sanctos mentio plerumque vſurpatur .

Origene hom. 6. in Exodũ.

Origines in futuro ſæculo pœnas ignis temporales , haud æternas agnoſcens.

Auguſtinus lib. 21. de Ciuit Dei ca. 15. 17.

Hieronymus Iſaiæ cap. 2. in fin.

Quid Auguſtinus quid Hieronimus ſentiant , quid Baſilius .

2. Porrò culparum quantumuis leuium , quæ in Purgatorio igne fit, non niſi acerbis expiationem pœnis contingere ſuis Hilarius aliquando verbis inculcans : *Purgatorium indefeſſum ignem appellat, in quo grauia ſuſtinentur ſupplicia , per quę anima à peccatis expiantur* . Aſſertis autẽ inter Beda Scriptores venerabilis ſubſcribens, Purgatorium eſſe ignẽ docet, quo Iuſtorũ quoque leuioris momenti culpæ purgantur , ac de ipſo illa Pſalmiſtæ verba interpetratur : *Nec in ira tua corripias me*, illam vtique vereri ſe in altero ſæculo, quæ grauior cunctis eſt huius vitæ pœnis , correptionem affirmat . Petrus quoque Damiani quidquid de pœnitentiæ fructibus nobis in hac vita deſu erit , in Purgatorij tandem ignibus perficiendum teſtatur . Et congruè iuſtos acerba , ſed iuſta , ſi leuioribus tenentur culpis , in Purgatorio pœna expetit, quia , vt rectè B. Laurentius Iuſtinianus ediſſerit : *Peccatum* (inquit) *mortale priuat gloria, veniale à gloria retardat*. Et quoniam nihil coinquinatum tranſibit in Coeleſtem Hieruſalem , quæuis in igne Purgatorij culparum , quæ animam retardant , maculæ iuſto, ac prouido Dei nutu ibi expiãtur, & vbi poena , tum damni (vt Theologi docent) tum ſenſus temporia eſt , cruciantur , iuxtà illud Auguſtini: *Cur enim* (inquit) *non dicamus , quamuis miris, tamen veris modis etiam ſpiritus incorporeos poſſe pœna corporali ignis affligi* . Ignis quippe ſuam in animam exercẽdo vim , intime ipſam cruciabit ; Quod & palam Gregorius tradit : *Ex igne* (inquit) *viſibili ardor , atque dolor inuiſibilis trahitur, & per ignem corporeum, etiam incorporea flamma cruciatur* . Quæ quidem aſſertio ipſi item Euangẽlio optimè conſonat , vbi Epulonis anima præ ignis cruciatu dolens inducitur : *Quia crucior* (inquit) *in hac flamma* . Dolor itaque Purgatorij igne conceptus, & ſi temporalis, acerbus tamen adeò eſt , vt nullæ huius vitæ poenę quamtumuis acerbæ , ipſi , Auguſtino teſte poſſint æquari : *Et ſi æternus* (inquit) *non ſit* (vtique qouad punitionem) *miro tamen modo grauis eſt , exceditquè omnes poenas , quaſquas aliquis in hac vita paſſus eſt* . Vnde illud meritò Pſalmiſtæ : *Domine ne in furore tuo arguas me* . Damnatorum etenim animæ Dei furorem, quæ autem in Purgatorio ſunt animæ iram duntaxat plectenti, Dei ſuſtinen . Biacularis autem ignis Bernardus atroeitatem inculcans : *Grauior eſt* (inquit) *ille ignis , quam quiquid homo pati poteſt in hac vita* . Ipſiuſquè ignis idem ſerio cruciatus expendens: *De quibus* (ait) *minimum maius eſt, quàm maximum , quod in hac vita excogitari poteſt*. Quibus ſane Purgatorij ignis acerbitas à Sanctis Patribus probè expẽditur. Sed ne gratis id aſſeri videatur , orationis nunc ſtylus ad exempla recurrat .

Hilarius in Pſal. 118.

Quid Hilarius de ipſis Purgatorij poenis .

Berlam. pſal. 37.

Petrus Damianus ſer. 2. de S. Andrea.

Poena Purgatorij , & poena Inferni in quo differant .

B. Laurent. Iuſtinian de perfect gratiæ cap. 1.

In Purgatorio poena tum damni tum ſenſus temporaria.

Auguſtinus vbi ſupra .

Ignis corporeus in animam cruciatorij vim exercet .

Greg. in luca ver. c. 16.

Auguſt de cura pro mortuis agenda capit 18.

Pſalm. 37.

Ipſius in cruciando acerbitas ex Bernardo

Bernardus Serm. de obitu .

Humiliati Ber. in elucidat .

3. Quam rigide autem (vt hinc narrandi initium ſit) poſt vitam hanc ad Dei

Tribunal

Digitized by Google

Tribunal mortalium culpæ, ſeuera iudicij trutina penſentur, quibuſuè in Purgatorio poenitentium animæ tormentis mulctentur, & ſi complura in rem præſentem exempla non diſunt, id tamen Vir olim Princeps omnium præſtantiſſimus experimento viſus eſt comprobaſſe; qui & ſi poſt culpas poenitens è vita deceſſit, acerbis tamen, Diuiniſque antiquas cruciatibus culpas exoluit, Ludouicus videlicet II. huius nominis Romanorum Imperator, qui Romæ à Sergio II. Romano Pontifice imperiali corona inſignitus, condigniſquè honoribus ab eo auctus, cumulatuſquè, infenſus tamen tum Romæ, tum Pontifici ingratus, non leuem intulit ſuburbijs vaſtitatem. Verùm illuc ſubindè ſub Nicolao notæ ſanctitatis Pontifice regreſſus, eundem in primis reueritus adeò coluit, vt ipſi per Vrbē equitanti, vicē famuli gerens, fræno equum deduceret, & longè alium ab eo, qui pridem fuerat, totus à ſe ipſo immutatus exhibens, vbi antea in Romano inaugurando Pontifice temerario ſe ſe auſu immiſcuit, adeoquè impium Anaſtaſium adhibita in Pontificium Thronum vi intrudendum curauit, ſuum Romano poſtmodum Pōtifici obſequium humillimè detulit, debitumquè Epiſcopis honorem ſeruans Romanum Pontifice, Chriſti Vicarium, Epiſcoporū Principem cunctis vltrò eſt proſequutus officijs. Quapropter Rauennatem Epiſcopum, qui ipſius ſibi opem implorabat Apoſtolico anathemate perculſum, eiuſmodi reſpōſo Romani ipſum Pōtificis imperio ſubdi coegit; illis planè vſus iuxta Anaſtaſium verbis. *Vadat* (inquit) *& faſtu elationis depoſito, tanto humilies ſe Pontifici, cui, & nos, & omnis Eccleſiæ generalitas inclinatur, & obedientiæ, & ſuaiectionis colla ſubmittat, quia quę cupit aliter, minimè conſequi poterit:* Tantum ſuis verò (vt ſubdit Auctor) Imperator dictis profecit, vt Archiepiſcopus audito Imperatoris reſponſo, & ipſius Summi Pontificis imperio ſibi per Archiepiſcopum renunciato; *nimirum, vt coram veniens, de ſe pleniſſimam ſatiſfactionem oſtenderet, & quæ preuaricatus fuerat, ſatius emendaret. Quod Archiepiſcopus per ter andiens, & ſe à nemine adiuuari poſſe conſpiciens, in anguſtia lamenta, & nimię tribulationis ſe contulit intus, & quos poterat, cum lacrymis implorabat dicens: Miſeremini mei, miſeremini mei, & clementiam ſummi Præſulis pro me, vt mei miſereatur, expoſcite.* Mox itaque Pontificijs aduolutus pedibus, qui faſtu adeò ſuperbierat, arrogantiæ ſupercilium deponens, parere coactus, haud poſthac obluctari didicit. Quo ſanè pia Ludouici opera, & pius, deuotuſque ergà Romanum Pontificem cultus affulſit. Cum multa demum Chriſtiano Principe digna egregiè præſtitiſſet, ac miro ſuas pœnitētiæ exēplo culpas expiaſſet, anno Chriſti 875. piè, &, vt Chriſtiano Principe par eſt, Mediolaniè vita deceſſit, eiuſquè ſepulchrum hoc nobili titulo inſcriptum eſt.

Hic cubat æterni Ludouicus Cæſar honoris,
Aequiparat cuius nulla Thalia decus, &c.

Reliqua verò qui vult, apud Baronium conſulat, ibique Reginonem in Ludouici laudem iſthæc fuſius perorantem comperiet: *Fuit* (inquit) *iſte Princeps pius, & miſericors, iuſtitię deditus, ſimplicitate purus Eccleſiarum defenſor, Orphanorum, & pupillorum Pater, eleemoſynarum largus largitor, Seruorum Dei humilis ſeruitor, vt iuſtitia eius maneret in ſæculum ſæculi, & cornu eius exaltaretur in gloria.* Hæc ille.

4. Illud verò non paruum hic cunctis metum pariter, & admirationem contemplantibus affert, quo Vir tantus, tot, tantiſquè virtutum inſulis clarus nec non poenitentiæ exemplis Chriſtianos inter Principes meritò ſuſpiciendus, longas tamen in altero ſæculo in Purgatorio igne moras trahens, acerbis illic ad expiandas anteactæ vitæ culpas per triginta annorum curriculum pœnis ſit excruciatus adeoque Ludouico filio ſub Chriſti Annum 874. ſe videndum exhibens, pijs precum ſuffragijs iuuari ab eo popoſcerit; cuius rei gratia filius conſcripta ad cunctos Regni ſui Monachos Epiſtola ſupplices eorundem ad Deum precationes adhibuerit, quod veteres Francorum Annales de Ludouico his verbis tradunt: *Diebus Quadrageſimæ cum negotijs Sæcularium rerum diſpoſitis Orationi vacaret, vidit quadam nocte in*

ſomnis

Ludouicus ſecund. Imperator Romanorum ... Purgatorij poenas ſuſtinet.

Baronius an. 858. num. 12.

Baronius vbi ſupra.

Ludouici ingenium laudes, & ſum notæ.

Baron. an. 861. n. 60. & 61.

Anaſtaſ. Bibliothec. in Nicolao Pa. I V.

Lapida Ludouici in Romani Pōtificis obſequium verba.

Anaſtaſius vbi ſupra.

Epiſcopus Rauennæ ſe Pontifici ſubdit.

Baronius an. 875. num. 11.

Ludouicus poenitens decedit, & Mediolani nobili ſepulchro donatur.

Regino in Ludoui. co.

Baron. an. 875. n. 1.

Ipſius Elogium ex Reginone.

Acerbis Purgatorii poenis, & ſi poenitens deceſſit triginta annis cruciatur.

Baronius an. 874 num. 1.

Phitheus in annal. Francorum.

ſomnis Genitorem ſuum Ludouicum Imperatorem in anguſtijs conſtitutum, qui eum hoc modo latino affatus eſt ſermone: Adiuro te per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vt me eripias ab his tormentis, in quibus detineor, vt tandem aliquando vitam ego poſſim habere æternam. Hac ergò Viſione perterritus, Epiſtolas per cuncta Regni ſui Monaſteria deſtinauit, enixè poſtulans, vt pro Anima in tormentis poſita (poſt annos triginta, & amplius ab obitu ipſius) ſuis apud Deum precibus interuenirent. Vndè datur intelligi, quod quamuis memoratus Imperator multa laudabilia, & Deo placita feciſſet, plurima tamen Dei Legi contraria in Regno ſuo fieri permiſit. Si enim (vt cætera omittam) hereſi Nicolaitarum firmiter, & viriliter reſtitiſſet, & monita Gabrielis Archangeli (de quibus dictum ſuperiori tomo) quæ Einardus Abbas duodecim Capitulis cōprehenſa ei obtulit legenda, obſeruare curaſſet, forſitan talia non pateretur: ſed quia (vt ſcriptum eſt) Deus nullum peccatum remittit impunitum, & iuxtà Apoſtolum: *Non ſolum qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus digni ſunt morte*, meritò poenas luere viſus eſt, qui dum potuit ſibi commiſſorum errata vel admonitus corrigere noluit. Hæc ſui temporis rerum Scriptor de ipſo tradit. Ex quibus quàm ſeuerè Principes qui dum Populorum regimini præſunt, obortis tamen ſcandalis quantocyus è medio tollendis, vel per ſocordiam inſtare negligunt, à Deo in altero ſæculo puniantur, ſapiens quiſque alieno probe exemplo intelligit.

Apparet Ludouico filio & preces ab eo auxilia-res poſcit.

Ob quæ Ludouicus tandiu ſit in Purgatorio detentus.

5. Deus itaque ſeuerum in puniendis mortalium in altero ſæculo culpis ſe ipſum exibet adeo, vt in leuiores quoque culpas ſeueriſſimè animaduertat, quemadmodū Bloſius his verbis docet: *Cum Virgo* (ait) *quędam Monaſterij B. Gertrudis poſt iuuenilem ætatem in virtutibus Sanctæ Religionis exactam defuncta eſſet, vidit eam ipſam Gertrudis in magna luce, & vario ornatu aſtare Ieſu Chriſto; quæ tamen tanquam Sponſa verecunda vultum dimittens, nitebatur ſe ſubducere, non auſa leuare oculos ad gloriam Diuinæ Maieſtatis. Hinc Gertrudis zelo pietatis ducta, dixit ad Dominum: Eia benigniſſime Deus, quare hanc filiam tuam non ſuſcipis inter ſuaues amplexus tuos, ſed eam tanquam alienam tibi aſtare permittis. Ad quę verba Dominus videbatur blandiſſima ſerenitate extendere dexteram ſuam, tanquam amplexaturus animam. At illa cum delicata quadam reuerentia ſubtrahebat ſe. Quod multum admirans Gertrudis, ait animæ: Quare ſubducis te amplexibus Sponſi tam amabilis? Cui illa: Quia nondum purgata ſum ſed adhuc maculæ aliquæ me incompoſitam reddunt. Etiam ſi omninò liber ad Cælum acceſſus mihi pateret; ego tamen, dictante iuſtitia, memet ipſam ſpontè ſubtraherem, cum ſciam, me tam glorioſo Sponſo nondum conuenire. Tum Gertrudis; & tamen videris iam quaſi glorificata. Ad quod anima: Illam* (inquit) *Beatitudinis gloriam, quam Sancti ex Viſione, & fruitione Diuinitatis cum plena remuneratione obtinent, nulla anima meretur accipere, donec ab omni macula perfectè purgata intres in gaudium Domini ſui.* Exiguarum quippe culparum maculis ſua tum damni, tum ignis piacularis in Purgatorio pœna debetur, adeo, vt non niſi omnimodis iam expiatæ pœnitentium animæ ad optatum Beatitudinis ſinum pertingant. *Non intrabit* (quppè) *in eam aliquid coinquinatum, aut abominationem faciens.* vt Ioannes Cœleſtis olim Hieruſalem perſcrutator affirmat.

Ludouicus Bloſius in mond. Spirit. cap. 13.

Monialis ob leuiores culpas in altera vita Chriſti priuatur amplexibus.

Dei viſione niſi vel minimis ſit quiſque culpis expiatus haud frui poteſt.

Apocalyp. cap. 21. 27.

6. Et minimus ſiquidem, quem animæ à Purgatorio igne tolerant, cruciatus, maximas quaſque mortalis vitę pœnas longe proculdubio tranſcēdit, adeò que ipſę illic detētę viuentium pro ſe iugiter apud Deum ſuffragia illis verbis expoſcunt: *Miſeremini mei, miſeremini mei ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.* Quod narrandis infra & à Monacho Ciſtercenſis Ordinis à ſe acceptis Cæſarius confirmat. *Adoleſcens quidam* (inquit) *nobilis ad Claramuallem veniens, receptus eſt in Conuerſum: qui non alta ſapiens, ſed humilibus conſentiens, ad quamdam Grangiam miſſus, factus eſt ibi opilio ouium. Qui cum die quadam oues ſibi commiſſas in agro paſceret, apparuit ei quidam ſuus Conſobrinus in adoleſcentia ſua defunctus; de cuius inopinato aduentu dum admiraretur, & diceret: Vndè tam citò aduenis, & quid quęris? Reſpondit ille: mortuus ſum, & pœnis maximis crucior. Et Conuerſus ait:* Poteris *iuuari, nec ne?*

Iob. cap. 19.

Cæſarius lib. 12. c. 33.

Mortuus Monacho apparens, Purgatorii ignis acerbitatem reuelat.

reſpon-

Tribus Sacrificiis ad altare vel adiunctus, e Purgatorio eximitur.

reſpondit: ſi potero habere miſſas in ordine veſtro, liberabor. Audiens hoc Conuerſus, cum licentia Magiſtri ſui ad Claramuallē feſtinauit, & quid videris, vel audierit, Priori reuelans, tres Miſſas iam dicto impendi Defuncto eius gratia ſupplicauit. Cui Prior gratanter annuens, reſpondit: Ego vnam celebrabo, alias duobus Sacerdotibus iniungam. Dictis verò miſſis, mortuus iterum Conuerſo apparens in prędicto agro gratias egit, & dixit: Beneficio trium Miſſarum, quæ pro me dictæ ſunt; ab omnibus pœnis meis liberatus ſum. Nec mirari debes, ſi tantum valet Dominici Corporis immolatio, cum quibuſdam animabus proſit breuis abſolutio. Sic pœnarum iſte in altero ſæculo acerbitatem conteſtatus, ad opem expoſcendam apparuit.

7. Defunctorum igitur, quæ in Purgatorio igne cruciantur, animæ ſuas ad viuum pœnas implorando ſuffragia nō nullis interdum palam fecere, vt S. Nicolai Tolētinatis geſta hunc in modum exhibent: *S. Nicolaus* (inquit) *Ordinis Eremitarum S. Auguſtini Religioſus, ſacerdotio initatus, ad eremum Vallimauenſem, quę eſt iuxtà Piſas, tranſmittitur. Vbi eximia pietate, & deuotione promptus, & ſollicitus mane quotidie Miſſam celebrabat. Cum verò nocte Dominicæ proximè ſequentis, quo die pro Hebdomadario erat ſumūm ſacrificium oblaturus, in lecto parūper abdormyſſet, ſpiritus quidam voce magna, & magno eiulatu vocat eum ità dicens: Fr. Nicolae Vir Dei reſpice in me. Ille reſpiciens in eum, & quia viuentem nouerat, agnoſcere eum ſtudens, ſed non valens, ocyus percunctatur, quiſnam ſit? reſpondit ſpiritus: Ego ſum anima Peregrini Auximenſis, quem viuentem nouiſti ſeruum tuum, cruciorquè in hac flamma. Deus enim non deſpiciens contritionem meam, non pœnis ſempiternis, quas vt homo fragilis commerueram, ſed locis Purgatoriys pro ſua miſericordia me addixit. Te igitur impenſius oro, vt pro mortuis Miſſam celebres, vt me eripiat ex his flammis. Vir Beatus ait: Adiuuet te Saluator meus, cuius Sanguine redemptus es; ego enim, qui ad ſummum Sacrificium ſolemniter faciendum hoc præſertim Dominico die, cuius officium mutare non licet, deputatus ſum, Miſſam pro Defunctis dicere non poſſum. Tum ille: Veni (inquit) venerande Pater, & vide, num te deceat precibus tantæ, tamquè miſeræ multitudinis, à qua miſſus ſum, aſſenſum negare, meque miſerum tam inhumaniter repellere. Duxit ergò eum ad alteram Eremi partem, paruamquè illam apud Piſas planitiem ei oſtendit: & ecce videt promiſcui ſexus diuerſæ ætatis, & Ordinis innumeram multitudinem hunc in modum ipſum deprecantem: Miſerere Pater, miſerere turbæ tuū Auxilium expectantis; ſi enim pro nobis dignatus fueris Miſſas celebrare, maxima pars noſtrum ex his tormentis atrociſſimis eripietur. Euigilans Vir ſanctus, magna commiſeratione permotus, cum multis lacrymis pro illis omnibus Saluatorem hominum deprecabatur. Manè verò coram Priore Loci illius proſtratus, reuerenter, vt iactantiam vitaret, non rem totam, vt viderat; ſed illorum importunas preces expoſuit, orans, vt ipſius bona venia liceret ei tota habdomada pro Mortuis Miſſas celebrare. Victus Prior importunis eius precibus alium loco eius ſubſtituit. Ita ille tota hebdomada, & Sacrificium obtulit pro Defunctis, & die, ac nocte pro multitudine, quam viderat, cum lacrymis inſtantiſſimè Dominum rogauit. Itaque hebdomada tranſacta rurſus ei apparet Spiritus Peregrini ſupradicti, & pro impetrata miſericordia gratias agit, aſſerens bonam illius multitudinis partem cum ipſo Diuina Miſericordia, & ipſius Sacrificys, precibuſquè, ac lacrymis à pœnis acerbiſſimis liberatam, in Cælum feliciter euolaſſe.* Cognuc igitur pœnarum, quibus animæ in Purgatorio cruciantur, acerbitas diuinitus quandoque oſtenditur, vt pia pro ipſis Deo precum ſuffragia offerantur.

In vit. S. Nicol. Tolent. cap. 4. t. 5. die. dec. 7. Decembr.

Defunctus S. Nicolao Tolentinati apparens Sacrificii ab eo pro ſe oblationem poſcit.

A Viro Dei innumera hominum multitudo, quæ poenis cruciatur, Altaris Sacrificium ſuplex poſtulat.

8. Verùm enimuerò quàm acerbis ſuas iu Purgatorij Pœnis Defunctorum animæ culpas exoluant, haud ſemel experimento comprobatum eſt; ſed præſertim ex his, quæ Antoninus Senenſis Ordinis Prædicatorum ſic tradit: *In Conuentu* (inquit) *Carnotenſis fuit Religioſus pius, & deuotus, neceſſitudinis iunctus vinculo cum quodam Religioſo Minorita, qui ambo cum aliquando adinuicem amicabilia miſcerent colloquia, ſibi inuicē polliciti sūt, quod qui eorum prius vita fungeretur (ſi Dominus illis permitteret) inde rediret ad eum, qui in viuis maneret, vt eum ſui ſtatus admonitum redde-*

Anton. Senenſ. in chat. ris Predic.

Peregrini anima apparet Viro Dei & gratias agens ſe vna cum multis liberum poenis affirmat.

ret. Obijt itaque primò Religioſus Minorita, & poſt dies aliquot, dum noſtri Ordinis Religioſus in Refectorio foret, ibi comparuit Minorita defunctus, & aliquãdiu fuerunt confabulati, & nonnulla illi retulit miranda de futura vita, ac demum, quomodo in pœnis ageret Purgatorij, & cruciatibus miris, & in veritatis comprobationem illius, quod narrabat, manum ſuper vnam Refectorij tabulam poſuit, & mox illic manſit manus igneæ impreſſum veſtigium. Quod hodiè adhuc ibi inuiſitur, & hoc pacto diſparuit præfatus defunctus. Quibus ſanè impreſſa tabulæ, oſtẽſaque illic ignis ad viuum ſigna, pœnarum acerbitatem haud obſcurè oculis intuentium indicant.

Religioſus Minorita defunctus alteri cũ quo pactum inierat Purgatorij pœnas exponẽs, ignis ſigna exhibet.

9. Quod item ex his, quæ in Capuccinorum Chronicis habentur, ſatis ſuperque euincitur, vbi Bouerius iſthæc: *In Bononienſi* (inquit) *Prouincia Fr. Petrus Paludanus ita podagra affectus erat, vt perpetuò in lecto iaceret, quem cum frequẽter Fratres inuiſerent, varios, ac ridiculos apud eum plerumque ſermones miſcebant; ita vt confabulationis potius, quàm piæ viſitationis locus eſſe videretur. Poſt aliquot annos Petrus morti debitum exoluit: cuius cum alterius vitæ ſtatum Fr. Bernardinus Sacerdos eiuſdem gentilis noſſe optaret: En Petrus propria forma præditus apparet; mox Bernardinus ab eo, quonam apud Deum vitæ ſtatu fruatur, ſtudioſè quærit. Cui ille: ſe ex Dei quidem miſericordia ſalutem æternam conſequutum aperit; at acerbas in Purgatorio ob inanium verborũ colloquia, quæ ab alijs in Cella fieri conſenſerat, eatenus pœnas luiſſe affirmat. Hinc ſeriùs vnicuique apud ſe colligendum reliquit, ſi qui in vanas aliorum tantùm confabulationes conſentiunt, tam aſperè à Deo pœna plectũtur, qualia ij, qui auidè ſcurrilitatibus, & vaniloquentijs incumbunt, ſupplicia ſint laturi.* Huc quidem illa Bernardi verba opportunè faciunt, dum de verbo otioſè prolato exactam Deo rationem reddendam inculcans: *Si de otioſo* (ait) *verbo, quid de vitioſo?* Hæc ille.

Fr. Zacchar. Bouerius an. 1579. nu. 24.

Bernardinus Capuccinorum Ordinis ſacerdos Purgatorij pœnas ſocio apparens inculcat.

Ob leuiores colloquiorũ culpas ſeuerè cruciatus

Bern. in ſer.

10. Quod ſeuera igitur ſub vitæ finem animæ ad Dei Tribunal in iudiciũ poſt mortem adductæ trutina expetantur, ex narratis hactenus ambigendi profectò locus non eſt; hæc enim in iiſdem Capuccinorum Chronicis: *Saona* (inquit) *in Liguria hoc tempore diem ſupremum obijt Fr. Bernardinus Ianuenſis Sacerdos, qui cum in extremo ipſo mortis articulo cum Dæmone conflictaretur, ab eo tanquàm violatæ paupertatis crimine accuſatus fuit, quod plus licni cerati, quàm neceſsitas foret, noctu conſumpſiſſet. Hoc in conflictu dum Fratres pro eo genuflexi Sanctorum Litanias perſoluunt, is per ſingulas Sãctorum inuocationes, id tantùm ſtupidus reſpondebat:* Tam modicum, tam modicum. *Ignorabant Fratres, quid tam inſolita hominis voces præſeferrent. Verùm paulò poſt, cùm ab exceſſu rediſſet, percontantibus ijs, quidnam verba illa inſolita ſignificare vellent, reſpondit: Fratres mei, nulla vos rei admiratio teneat: Ad Dei iudicium ſtabam, in quo Satan, cum ex omnibus licni cerati fruſtulis, quæ minus neceſſario conſumpſeram, ſimul collectis ingens volumen compoſuiſſet, illud mihi, tanquam graue temeratæ paupertatis ſcelus obiecit. Cui ego admirabundus, quòd tam leuia in Dei iudicio, tam accuratè exquirerentur, reſpondebam:* Tam modicum, tam modicum. *Id verò à Domino factum fuiſſe conſtat, vt negligentiores à ſomno excitarentur, neque leue illud altiſſimæ paupertatis cultores crimen eſſe iudicarent, quo res alioqui leues præter neceſſitatem aſſumuntur.* Sic profectò exacta Dœmonum inquirendo, & ad Dei Tribunal hominẽ, vel de minimis quibuſque rebus accuſando malignitas, illud Hieronymi ſolemne cunctis verbum procul dubio inculcat: *Quia non leue* (inquit) *eſt, Deum vel in minimis offendere:* Sed de his hactenus.

Bouer. in Capuccin. chronic. an. 1581 n. 72.

Bernardinus Ianuen. Capucinnorum Ord. ad Dei tribunal accuſatus reſpondet: *Tã modicum, tã modicum.*

Non leue putandum Deum in minimis offendere.

Hieron. in epiſt.

CAP. XIX.

Pœnitentium animæ pijs Chriſti Fidelium precibus, atque operibus, à Purgatorij pœnis eruuntur.

Precum ſuffragia, non niſi animabus in Purgatorio detentis proſunt.

1. Haud cunctis profectò, qui è defunctorum numero ſunt, ſed his ſolis dũtaxat, qui Deo amicitiæ glutino iuncti, mortali è vita decedunt, ſuaſque ob culpas ad faciendum Deo ſatis Purgatorio igne cruciantur, nec ijs, qui Cęlo iam recepti poſt mortẽ, Dei fruuntur aſpectu, nec illis demum, qui Inferorum perpetuò addicti pęnis torquentur, piè viuentium preces, ac ſuffragia proſunt, vt optimè Auguſtinus, cum tres potiſſimùm mortuorũ ordines recenſet, diſertis ſic vltrò verbis affirmat: *Quidam enim* (inquit) *ſunt valdè mali, alij valdè boni, alij in ſtatu medio.* In primo itaque, ac ſecundo, vt diximus, gradu conſtitutis oblata tum ſacrificia, tum ſuffragia precum nil proſunt, ſed pro his tantùm, qui in medio conſiſtunt iſthæc offerenda Diuinus Doctor inculcat, & Theologorum omnium, vna, eademque ſententia eſt. Eorum quippè nomine, qui ab Auguſtino valdè boni dicuntur, Beati procul dubio veniunt, qui vtpotè cũ Chriſto regnantes, haud in terris hominum ſuffragijs indigent; Qui verò valdè mali nuncupantur è præſcitorum quidem numero ſunt, quos profectò nil prorſus ſuffragia hominum iuuant, quippè qui in ſtatu extremæ infelicitatis conſtituti, bonorum omnium perpetuò inopiam ſuſtinent, & (quod ſumma malorum eſt) malis sũt deniq; omnibus cumulati. Cum pro damnatis igitur Altaris ſacrificium offerri nequeat, indè fit, vt his duntaxat, qui in tertio gradu meritò recenſentur, & quorum animæ in Purgatorio, quia ipſis quidpiam expiandũ adhuc remanet, retentæ ſunt, adeòque mediocriter boni dicuntur, ſacrificiorum, aliorumque bonorum operum ſuffragia, pro iiſdẽ oblata, ipſis præſto ſint ad auxiliãdum. Quapropter meritò Clemens dignıſſimus Apoſtolicarum traditionum aſſertor, & præco, vbi mortuorum mentionem ingerit, piaque in ipſos viuentiũ charitatis officia recolit, exequias, ac defunctorum ſuffragia, quibus ritè Dei Eccleſia vtitur, ſuoſque poſt mortem benignè proſequi cõſueuit, appoſitis vltrò verbis commendat, ſoliſque iſthæc iuſtis hominibus, qui Dei charitate potiuntur, haud impijs verò exhibenda ſic loquens admonet: *Sed hęc* (inquit) *de pijs dicimus: impios enim, tametſi omnia bona externa pro ijs largiaris, neque iuuare queas. Cui enim viuo inimicus fuit Deus, haud dubium, quin ſit etiam defuncto; non enim eſt iniuſtitia apud Deum.* Hinc meritò Auguſtinus ſuffragia haud quibuſuis prodeſſe mortuis teſtatur. Quod item à Triburienſi Concilio de homine, qui in actuali detentus peccato interficitur, *vt nullus videlicet pro eo orare præſumat*, ſancitum olim eſt, ſtatimq; eiuſmodi res digno ipſiu ſinet Auguſt. calculo confirmatur: *Nemo* (ait) *te poſt mortem tuam fideliter redimit; quia tu te redimere noluiſti.* Quod & inſuper Diuinarum Scripturarum Oraculo appoſitè comprobatur: *Mortuo* (inquit Sap.) *homini impio nulla erit vltrà ſpes, & expectatio ſollicitorum peribit.*

Auguſt. in Enchiridion, cap. 109.

Suarez in 3. p. q. 48. a. 10

Triplex defunctorum ſtatus ex Auguſtino.

S. Clemens quo pacto defunctos Eccleſia iuuet, oſtendit

Aug. lib. de cura pro mortuis agenda c. 18.

Quibus mortuis exequiæ proſint.

Prou. c. 11.

2. Damnatis itaque haud precum, piorumque operum ſuffragia ad minimum quid mitigandum, remittendũ, aut certè intermittendũ cruciatum æternæ, quæ illis ob culpã iuſtè debetur, pœnæ proficiunt; quibus videlicet nulla vnquã ſperãda pro culpis venia, nulla pro pęnis remiſſio, itemq; poſt tormẽta requies ſupereſt: *Fumus quippè* (vt Ioannes ait) *tormentorum eorum aſcendit in ſęcula ſęculorum, neque habent requiem die, ac nocte.* Solis itaque iuſtorum expiandis in Purgatorio animabus, & ad pœnas, quas tolerãnt mitigandas, vel ad eaſdẽ ex integro relaxandas pœnitentium opera, & multipliciter quidem ſuffragia, vt ſacri docent Canones, aliquando proficiunt; hæc enim habent: *Animæ defunctorum quatuor modis ſoluuntur, aut oblationibus Sacerdotum, aut precibus Sanctorum, aut Chriſtianorum eleemoſynis, aut ieiunio cognatorum.* Quæ quidem aptè, appoſitèque Angelicus Doctor verba expẽdens, ac militantis, triumphantiſque ſimul Eccleſiæ

Apocal. c. 14.

Damnatis nulla poſt mortem, & poſt tormenta requies.

c. Animæ 13. quæſt. 2.

cleſiæ ſuffragia diſtinguens : *Suffragia* (inquit) *Eccleſiæ ſunt pro defunctis quadã ſatisfactiones viuentium vice mortuorum, & ſecundùm hoc mortuos à pœnâ abſoluunt, quam non ſoluerunt; ſed Sancti, qui ſunt in Patria, non ſunt in ſtatu ſatisfaciendi, & ideò non eſt ſimile de eorum orationibus, & ſuffragijs Eccleſiæ*. Porrò illud inter preces, tum viuentiũ, tum Beatorum diſcrimen Angelicus Doctor agnoſcit; quia preces nimirum militantis Eccleſiæ, ſuffragia procul dubio ſunt, quæ ſe ipſis ad pœnas animabus relaxandas ſufficiunt; Sanctorum verò orationes eiuſmodi nõ ſunt. Cum piæ igitur orationes Eccleſiæ, Diuinæ iuſtitiæ faciendi ſatis vim habeant, hinc meritò pro alijs ad ſoluendum præſto ſunt, quod haud Sanctorum orationibus competit; adeoque Purgatorij pœnas nonniſi per modum ſolutionis, & ſatisfactionis remitti idem Sapiẽtiſſimus Doctor rem vti certam affirmare videtur.

S. Tho. diſp. 41. 4. 3. art. 3. ad 6.

Quid ſuffragia animabus Purgatorii præſtent.

In quo ſuffragia viuorum, & Sanctorum pro animabus preces differant.

3. Congruè igitur, & ex narratis hactenus, vbi præcipua ſuffragiorum genera numerantur, ſcilicet, *Oblationes Sacerdotum*, ideſt ſacrificia, *preces Sanctorum*, quod non tantùm de Sanctis Beatis, ſed etiam de viatoribus intelligitur; *Chriſtianorum verò eleemoſynæ, & ieiunia cognatorum, etc.* In duobus verò poſtremis ſuffragiorum generibus non ideò cognati, & amici numerãtur, quia illi ſolùm pijs eiuſmodi oblatis defũctos iuuare operibus queãt, ſed quia ipſi hoc præ alijs frequẽter, pia erga ſuos charitate permoti facere conſueuerunt; adeoq; appoſitè hìc præter Sacrificiorũ oblationẽ, tria potiſſimum ſuffragiorum genera, quibus defunctorum releuantur animæ, conceptis in rem verbis deſcribũtur. Quòd & plures ex antiquis Sanctis Patribus vno ore confirmant. Chryſoſtomus quippè preces pro defunctis, & eleemoſynas, & alibi maximè ſacrificia commendat. Hæc item tria Auguſtinus conſultò meminit, quibus & Beda ieiunium inſuper, adijcit; cæteri Patres frequẽter magis ſacrificia, & orationes, vt S. Clemens ſuprà docet, cõſultò meminerint. Sed nũc aſſertionis propoſitum nõ tam verbis, quàm exemplis à nobis in præſens comprobandum eſt.

Quomodo Defunctorũ in Purgatorio animæ iuuẽtur iuxta Patrum ſententiam.

4. Et certè Monica olim mulierum Sanctiſſima, & digna Auguſtini mater nil antiquius habuit, quàm pro ſe à ſuis poſt mortem deuotas Chriſti fidelium preces, ipſorumq; pias vltrò apud Deũ oblationes Sacrificiorũ expoſcere. Sciebat quippè, quantùm iſthæc animæ ad impetrandum proſint, adeòque hæc de ipſa Auguſtinus narrat : *Cum ægrotaret* (inquit) *quodam die defectum animæ paſſa eſt, & paulùlum ſubtracta à præſentibus, nos concurrimus, ſed citò reddita eſt ſenſui, & aſpexit aſtantes me, & fratrem meum; & ait nobis quaſi quærenti ſimilis, vbi erã? Deindè nos intuens mœrore attonitos: ponetis hìc (inquit) matrem veſtram; ego ſilebam, & fletum frænabã, frater autem meus quiddam locutus eſt, quo eam non peregrè, ſed in patria defungi tanquã felicius optaret: Quo audito illa vultu anxio reuerberans eum oculis, quod talia ſaperet, atque indè me intuens: Vide, ait, quid dicit: & mox ambobus: ponite (inquit) hoc corpus vbicunque, nihil vos eius cura conturbet; tantùm illud vos rogo, vt ad Domini Altare memineritis mei, vbi fueritis; cùmque hanc ſententiam verbis, quibus poterat, explicaſſet, conticuit, &c.* Precum itaque, Sacrarumque oblationum ad Altare ſuffragia mulier Sanctiſſimâ ſe maximè præ cunctis exoptare oſtendit.

Aug. lib. Confeſſ. 9. c. 11.

S. Monica pro ſe, poſt mortem Altaris ſacrificia expoſcit.

5. Pœnitentiũ igitur animæ, quod pijs fidelium precibus, boniſque item operibus inter Purgatorij pœnas maximè iuuentur, vel ex eo liquet, quod præmemorato Ludou. Germaniæ Regi olim in viſu cõtigit, vt ex probæ fidei hiſtoriarum monumentis Baronius, vt ſupra meminimus, hunc in modum tradit: *Diebus* (ait) *Quadrageſimæ, cum negotijs ſæcularium rerum diſpoſitis Ludouicus orationi vacaret, vidit quadam nocte in ſomnis genitorem ſuum Ludouicum Imperatorem in anguſtijs conſtitutum, qui eum hoc modo latino affatus eſt ſermone: Adiuro te per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vt me eripias ab his tormentis, in quibus detineor, vt tandem aliquando vitam poſſim habere æternam. Hac ergo viſione perterritus, epiſtolas per cuncta Regni ſui Monaſteria deſtinauit, enixè poſtulans, vt pro anima in tormentis poſita poſt annos triginta, & amplius ab obitu ipſius, ſuis apud Deum precibus interuenirent &c.* Hæc ille. Sic pius Princeps inter Purgatorij ignis pœ-

Bar. an. 874. nu. 1.

Ludouici Imper. anima tum precibus, tum ſacrificiorũ oblationibus iuuatur.

Triginta annis in Purgatorio cruciatur.

nas Chriſti fidelium preces, & ſuffragia, & ab ignis cruciatu ſolueretur, inſtantiſſimè ſibi popoſcit.

6. Aſſertionis verò propoſitum ex his, quæ mox ex Trithemio accepta narrabimus, omni dignum fide euincitur; hæc enim ille: *Circa annum* (ait) *Domini* 1078. *non longè à Vormantia multis diebus, ac noctibus maxima multitudo armatorum equitum, & peditum apparuit, tanquã ad placiti colloquium, ſeu bellum proceſſura, et nunc huc, nunc illuc quaſi per turmas diſcurrentes, circa nonam horam noctis ad vicinum montem, ex quo prodire conſueuerant, reuertebantur. Tandem nocte quadã Monachus quidam Luthurgenſis Cænobij non procul à monte diſtantis, de quo exire ſolebant, aſſumptis ſecum quibuſdam alijs ad locum montis acceſſit, muniensque ſe ſignaculo Sanctæ Crucis, exeuntes de monte, qui eſſent, per virtutem Sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, vt dicerent, fortiter adiurauit. Cui vnus ex turma reſpondit: Non ſumus phantaſma, nec militum viuentium turba; ſed animæ hominum quondam in hoc mundo Principum terrenorum militantiũ, non ante multos annos in hoc loco interfectorum. Arma, habitus, & equi, quæ nobis, dum viueremus, inſeruirent, erant peccata, etiam nunc poſt mortem in nobis ſunt quædam indicia tormenti. Omne, quod iam cernitis circa nos, totum ignitum eſt nobis, quanquam vos ignem noſtrum minimè videatis. Cumque Monachus, vtrum iuuari ab hominibus poſſent, inquireret, ſpiritus reſpondit: Ieiunijs, et orationibus, et maximè oblatione corporis, et ſanguinis Chriſti adiuuari poſſumus, et rogamus. His dictis omnis illa multitudo ſpirituum quaſi vna voce clamabat trina vice: Orate pro nobis, orate pro nobis, orate pro nobis. Mox omnes in ignem reſolutæ videbantur, ſed et mons ipſe, quaſi arderet, ignem, et maximum fragorem arborum, et ſtipitum emiſit.* Pœnitentium namque, armatorum animæ haud armis, ſed gratis Deo bonorũ operum ſubſidijs releuãdæ, ſe ipſas quoquo modo videndas, vti alienæ opis indigentes, ipſius haud ſemel Dei nutu præbuere.

Io. Trithem. in Chron. an. 1098.

Multitudo armatorũ interfectorũ apparens, auxiliares preces, & ſuffragia poſcit.

Ieiunijs, orationibus, & ſacrificij oblatione ſe iuuari poſſe affirmant.

7. Porrò quanti vita iam functis auxiliares Chriſti fidelium preces Deo pro ipſis oblatæ, cũ ipſas inſtanter adeo expetant, emolumenti ſint, haud ſemel ipſi apparẽtes alijs teſtati ſunt; hæc enim in conſcriptis S. Catharinæ Suedicæ geſtis habentur: *Cum ipſa aliquando Romæ oraret ante aram S. Ioannis Euangeliſtæ in æde maiori S. Petri, apparuit illi fœmina peregrina, alba induta veſte, præcincta baltheo, album ferens in capite velamen, et pallio atro operta. Acceſſit autem celeriter ad illam, ſalutanſque eam nominatim, ſupplex rogauit, vt oraret pro anima Noricæ. Sciſcitante autem Catharina, cuias eſſet, reſpondit, ſe Suedam eſſe, vxoremque fratris eius Caroli obijſſe. Tum illa rogauit, vt veniret ad ædes matris ſuæ. Illa verò ait, id ſibi non licere. Porrò breui ipſas habituras non parum ſubſidij è Patria: Nam Noricam legaſſe eis auream capitis ſui coronam, iterumq; repetebat, vt fideliter precarentur pro anima illius, ſicque diſparuit. Admirans autem Catharina, rogabat ancillas, quo nam abijſſet matrona illa: reſponderunt illæ, ſe quidem audiſſe vocem cum ipſa loquentis, ſed neminem vidiſſe. Stupens igitur indicauit matri ſuæ, cui oranti reuelatum fuit migraſſe è corpore Gidham vxorem Caroli, eiuſque animam petendæ opis cauſa filiæ apparuiſſe. Non multò poſt venit è Suedia Ingeualdus Amundſſon familiaris Catharinæ, qui ei obitum indicauit Gidhæ, et coronam attulit auream, quã pro more patriæ in capite ferre ſolebat. Erat enim ex nobiliori Noricorũ ſtemmate orta.* Defuncta quippè mulier ſic poſt mortem videndam ſe præbens, probè norat, quãti deuotæ pęnitentium fęminarum momenti apud Deum preces forent, à quibus enixè adeò, ac ſupplex pia ſibi ſuffragia requirebat.

Surius in vita S. Cathar. Sued. c. 70. & 22. Martij.

Fœminæ defunctæ ſub peregrino habitu anima apparẽs opè apud Deum pro ſe poſtulat.

Precibus adhibitis, & oblationibus à pœna ſoluitur.

8. Hinc haud ſemel pio fideles charitatis zelo adducti ad releuandas ſuis quandoque precibus animas, de ipſarũ ſtatu fieri ab ipſis certiores diuinitus cõtigit, vt de Clerico præſertim è Capuccinorũ familia in S. Franciſci Chronicis traditur, qui cum quadam olim animi indignatione permotus, tum etiam ipſius Guardiani ſuaſione, Fratris cuiuſdã crimen ad Cęnobij Præfectũ detuliſſet, grauibus poſt mortem in Purgatorio pęnis culpæ reatum exoluit; vt idem Bouerius ſic narrat: *Contigit* (ait) *vt elapſo aliquot dierum ſpatio Clericus ad mortem ægrotauerit, quo tempore Fr. Sebaſtianus Barenſis, qui cum in eo Conuentu Guardiani mu-*

Bouer. in Capuccinorum Chron. ann. 1563. n. 2.

ni mu-

ni munus gereret, Iuſtinum ad denunciandum crimen impulerat: ab eo iam ſupremo morbo laborante poſtulat, vt quatenus Deo beneplacitum fuerit, ſuum illi poſt obitum alterius vitæ ſtatum renunciet. Spondet Iuſtinus; mortique paulò poſt debito perſoluto, poſt menſem Sebaſtiano in pomario deambulanti improuiſus adſtat. Horruit primo aſpectu Guardianus, dum Iuſtinũ conſueto habitu ad ſe venientem conſpicit, animo tamen ſibi addito, ad eum pergit, & vt omnẽ ſibi dubitationis anſam præſcindat, ab eo, quinam ſit, inquirit. At ille: Iuſtinus, ait, ego ſum, qui cum meam tibi poſt obitum præſentiam pollicitus fuerim, eam à Domino prohibitus, citiùs exhibere non potui. Sat citò (inquit Guardianus) ſi ſat benè tibi fuerit: Qualem te habemus frater? ſaluum quidem ex Dei miſericordia (ait defunctus) at non ſine maximo damnationis periculo ob illum accuſationis articulum, quem à me in fratrem N. apud Prouincialem Vicariũ delatum noſti. At qui id fieri poteſt? inquit Guadianus; an non is verus fuit? et ab omni falſi ſuſpicione alienus? Verus equidem (ſubdit ille) at amarulento quodam animo aduerſum fratrem prolatus, atque ob tui gratiam ad ſuperiorem delatus: quæ res apud Deum tam grauis, ac criminoſa iudicata fuit, vt vix ob eam damnationem effugerim; ſumma verò Dei clementia, quæ æternam mihi pœnam condonauit, triginta annorum in Purgatorio igne mihi ſupplicium exoluendum præſcripſit. Quo dicto, ſtatim ex illius oculis abſceſſit. Guardianus verò eum rem altius ſecum perpenderet, atque hominum facta, et conſilia quæ interdum leuiſſima videntur, tam ſeuerè à Deo examinari, ac iudicari didiciſſet, animum ab huiuſmodi periculis auocatum, mox ad tutiorem vitæ rationem transfert. Culpa igitur, quæ leuis putabatur, iuſto Dei calculo grauis adeò computata eſt, vt triginta acerbis in Purgatorio fuerit annorum pœnis compenſanda.

Clericus è Capuccinorum Ordine apparẽs preces poſcit.

Iuſtinus apparens ſe ob culpam, quãdam triginta annis Purgatorio igni mulctatũ refert.

Summus, & iuſtus Dei iudicantis rigor.

9. Atquì preces Deo à fidelibus oblatæ maximo animabus in Purgatorio detentis leuamento, nec exiguo itẽ ad emergendũ è pœnis ſubſidio ſunt, vt in geſtis S. Philippi Nerij Ioanni Baptiſtę Animuccio accidiſſe Baccius hunc in modum tradit: *Obierat* (inquit) *Ioannes Animuccius Muſicis in Vaticano Præfectus, qui ad Oratorium quotidiè accedens, completis ad populum ſermonibus, muſicum inſtituebat concentum (erat enim in arte inſignis) tantæ puritatis, & caſtimoniæ Vir, vt poſtquam Philippo duce Chriſto inſeruire cœpit, non aliter, et ac ſi cum ſorore, cũ vxore vixerit: idque à Deo conſequutus eſt, vt qui viuens ſcrupulorum moleſtijs maximoperè angebatur, morti proximus liber omnino euaſerit. Accidit ergò, vt is tribus ante annis è viuis ſublatus, die quodam ſolitis expletis concionibus, Alphonſo cuidam Luſitano apparuerit, atque inter eumdum ſic illum interrogauerit: Iam ne Oratorium dimiſſum? Dimiſſum reſpondit Alphonſus. Iterat ille: Meis quæſo verbis Philippum roga, vt pro me apud Dominum orationibus inſtet: hiſque dictis euanuit. Tum Alphonſus ſecum reputans Ioannem Animuccium iam dudum vita perfunctum, reuocat gradum, vt hominem reuiſat, inuentoque nemine pauidus, ac tremens Philippum adit, eique rem omnem enarrat; qui præcipit, vt die poſtero facti ſeriem in Oratorio ipſe adamuſſim ediſſerat. Deindè mandat, vt Miſſas in diuerſis Vrbis Eccleſijs pro defuncto celebrandas curent. His omnibus peractis, cunctis palam Philippus edixit; Animuccius noſter iam peruenit, ſignificans è Purgatorio ad Cęleſte Regnum euolaſſe.* Preces igitur à Philippo humiliter implorando, ſe earumdem ſuffragio à pęnis Deo miſerante releuandum oſtendit.

Petr. Iacobus Baccius in vita S. Philippi Nerij lib. 3. c. 2. n. 11.

Io. Baptiſta Animuccius poſt mortẽ ſuffragia petiturus apparet.

Apparens S. Philippi precibus commendatũ ſe vult.

Poſt preces, & Altaris ſacrificij oblationẽ è Purgatorio liberatus.

10. Demum vt narrandi iſthæc finis ſit, optimè, appoſitèq; in rem præſentem facit, quod in B. Roſæ Virginis Peruanæ, vulgo à Sancta Maria, geſtis de quodam Religioſo Viro nimium timido, & in extremis iam laborante traditur, qui Roſa, ſuarum ipſi precum ſuffragia offerente, metu ſolutus earundẽ ſubſidio in Cœlũ peruenit. Hæc enim in eo habentur; *Intimè* (inquit) *ſauciabant cor Virginis prõpto compaſſionis affectu tã flexile, tam morigerum; vndè actutum iniunxit Petro, infirmum adiret, ſuoque ex nomine iuberet fidentiùs ſperare de immenſa optimi, & benigniſſimi Numinis miſericordia; ſiquidem precaturam pro felici ipſius tranſitu, ac ſimul ex nunc offerre ſe de ſuorum piorum exercitiorum qualicunque cenſu, quidquid moribundo ad ſupplendam meritorum vacuitatem opus ſit; immò totum id ſibi vendicet, & ſi quid bonum opus à Roſa vnquam*

In geſtis B. Roſæ Peruanæ c. 23. Fr. Leonar. Hãſen Ordinis Præd.

B. Roſa Peruana Religioſo decedenti precũ meritorum ſuorum ſuffragia illi apud Deum offert.

per

per totam illius vitam hactenus prodierat, integrè ſe in agrum dono liberrimo tranſlatum velle, hoc ipſum velut ſuum Iudici exhibeat, deſinatque interim abiectè, & humiliter ſentire de magnifica liberalitate Altiſſimi: His ad plenitudinem *ſolatij adiecit, velle ſe (modò Deus permiſerit) ab obitu conueniri à defuncti anima; vt ſi fortè vlterioribus ſuffragijs eguerit, ſtatim adiuuetur. Fideliter vniuerſa ad infirmum retulit* Petrus, *&c. ſicque munitus demum ſalutaribus* Sacramentis, *conceptaque ingenti ſalutis fiducia, tranquillum, placidum, ſerenum ſpiritum reddidit* Creatori, *pactus ante cum* Petro, *quod tam ipſum, quam Roſam à morte inuiſeret, ſi eam ſibi facultatem* Dominus *indulgeret. Verùm poſt Fratris deceſſum non leuis cura momordit* Petrum, *quid eſſet, quod iuxta condictum defuncti anima non comparebat, ſed exemit ſollicitudinem* Petro *ſecura Roſa, dixitque cum defuncti anima feliciter, ac benè agi, iam illam Regioni lucis adſcriptam frui perenni refrigerio, vt ei nequaquam opus fuerit redire ad alterutrum pro ſtipe ſuffragiorum emendicanda.* Sic profectò ſpontè ſibi oblato precum, meritorumque piæ Virginis cumulo defuncti anima pęnis ſoluta, in Cęlum pertigit, vt ad redimendas vitæ culpas quid iſthæc valeant palam cunctis oſtenderet.

Vult inſuper ab ipſo de ſuo ſtatu poſt mortẽ certa fieri.

Roſa ſubindè de felici ipſius ſorte certior fit.

CAPVT XX.

Pænitentium lacbrymis, boniſque operibus defunctorum animæ iuuantur.

Suffragia pro animabus in Purgatorio detentis oblata, ipſis maximè, & offerentibus proſunt.

Machabaor. lib. 2. 12.

1. QVantum piæ defunctorũ Chriſti fidelium animabus Deo oblatæ à viuentibus preces, ac bonorum item operum ſuffragia proſint, & cuius inſuper iſthæc offerentibus emolumenti ſint, diſertis, manifeſtiſque in Machabæorum hiſtoria verbis euincitur; *Sancta ergo, et ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur.* Magnum ſiquidem prouido Dei conſilio inter vtriuſque ſæculi ciues cõmercium adeſt, dum vtrique eorum ſibi inuicem, tũ ſubſidio tũ leuamẽto ſunt, ac mutuo qui iuuat, & qui iuuatur grande ſibi viciſsim beneficium præſtat. Per hoc etenim, quæ digniora ſunt, altius Charitatis, & miſericordiæ opera mortalibus commẽdari, & non abſque ingenti bonorum lucro ſalubriter exerceri contingit: Nam quæ hic interim corporibus proſunt, animabus illic maximè præſto eſſe noſcuntur. Enimuerò ſi eſurientes hic paſcere, ſitientes potare, nudos veſtire, manu, ac præſentia ægrotos fouere, ac detentos in carcere, peregrinos excipere, captiuos redimere, ac mortuos demum ſepeliendos curare, quæ præcipua inter corporalis miſericordiæ opera enumerantur, Deo ſummoperè grata eſſe, acceptaque conſtat, iſthæc altiori ratiocinandi principio Charitatis erga defunctos opera à fidelibus exercentur; qui ne dum eſurientes, ac ſitientes, nudi item, ac ægroti veraciter ſunt, ſed & pro peregrinis, imò captiuis, & mortuis inſuper re ipſa computantur, adeoque cuncta miſericordiæ opera, defunctos fouendo, ijſdemque patrocinando, grata vtpotè in primis Deo ipſius Auguſt. probè calculo arrident; *Defunctorum* (inquit ille) *animæ pietate viuentium releuantur.* Quis enim neſcit, quod his, qui in Purgatorio cruciantur Charitas fructuosè magis impenditur, in quos cunctæ alioqui pœnæ, ac malorum incommoda, quæ in homines paſsim in hac vita deriuant, ad cruciandum conferto velut agmine cumulantur; *Grauior quippe* (inquit Auguſtinus) *eſt ille ignis, quàm quodlibet, quod pati poteſt homo in hac vita.* Adeoque duplici pęna, damni videlicet, & ignis miſeri, qui in Purgatorio detinentur, diuinitus plectuntur; quo hìc ad Deũ pro ipſis ſuffragando, cum duplici item miſeria releuentur, à nobis interim, noſtro vtpotè auxilio indigentes, iuuari ſe inſtantiſsimè cupiunt. Ex quo fit, vt quoniam præſtantior eſt gloria, quàm gratia, proindè à nobis maius beneficium impendatur; cùm defunctorũ animas in ſupremo illo gloriæ, ac ſupernæ fælicitatis ſtatu collocandas quis curat, quam dum hìc adhuc viuentes ad tempus in Dei amicitiã euocãtur, vel certè in exoptato gratiæ ſtatu repoſitos poſt hac ſtabiliri contingit.

Charitas erga defunctos, charitatem erga viuentes antecellit ex Auguſtino.

Auguſtin. ep. 2. ad Dulcitium.

Auguſt. vbi ſupra.

Maior defunctorum neceſſitas, & per conſequens maior ſubuenientium charitas.

2. Meri-

Digitized by Google

2. Meritò igitur defunctorum animæ, quæ ſe ipſis omninò inopes, nec ad quid boni promerendum ſufficiunt, alienæ ſcilicet opis indigendo precum ſuppliciter à nobis, mendicantium inſtar ſuffragia expoſcunt, vt gratæ poſtmodũ, acceptiquè memores beneficij vicem apud Deum beneficis amplam in Cœlo rependant. Efficaciter quippè pro alijs optimè de ſe meritis Deo immortali ſupplicant, vt hi, quorum ipſæ ad immortalem gloriam auxilijs deniquè ſunt receptæ, ad eiuſdem pariter beatitudinis conſortium perueniant; Optimos igitur quiſq; actores ſortitur, & ad patrocinandum ſibi apud Altiſſimum in altero ſæculo patronos habet, qui pia interim ſua bonorũ iiſdem operũ auxilia impendit. Cuius ſanè rei veritas probatiſſimos ſui aſſertores obtinet, qui animas in Purgatorio detentas, ac in optimo gratiæ ſtatu obfirmatas, pro alijs ſubinde ſupplicantes à Deo proculdubio exaudiri minimè ambigunt. Quod apertis ſiquidem reuelationibus innoteſcit, quibus defunctorum animas iuuare, dũ ab alijs iuuantur, & vel dum beneficium accipiunt alijs pariter beneficium rependendo ſollicitas videre eſt, vt ſatis ex Gregorij dialogis, ipſiuſquè Petri Damiani teſtimonio comprobatur.

Animæ, quæ ſunt in Purgatorio poſt modum gratæ ſunt, pro ipſis nũc precantibus.

Bellarminus lim. 2. c. 15.

Exaudiuntur à Deo in Cœlis dum pro beneficis orant.

Gregorius dialog. lib. 4. cap. 40.

3. Pijs itaque Pœnitentium in hac vita operibus defunctorum animas maximè in pœnarum acerbitate releuari, ex antiquis hiſtoriarum monumentis euincitur, vt ſic Cantipratanus docet: *In villa* (inquit) *propè Louanium oppidum Brabantiæ iuuenis quidam diſſolutus, & leuis languore decubuit. Rogatu ergò matris Lambertus Preſbyter leproſorum & vir pius, & zelator maximus animarum venit ad iuuenem, & eum ad confeſſionem peccatorum, & pœnitentiam ſedulus inuitauit, quo mox in multa valdè contritione confeſſo, & non multò poſt mortuo, mater pro eo continuauit interpolare ieiunia, & vſque ad quinque annos quaſi irremediabilibus lacrymis protelauit. Ergò vt ipſum tempus expletum eſt, die quadam Dominica dictus Lambertus preſbyter mortuus eſt, & ſepultus. Sequenti autem quinta feria prædictus iuuenis manifeſtè apparuit matri ſuæ dicens: Ecce nunc mater chariſſima adiutorio tuo ad requiem tranſeo de grauiſſimis pœnis, quas pertuli pro peccatis, & mecum Dominus Lambertus preſbyter, qui me ad cognitionem, & confeſſionem peccatorum meorum ſalubriter prouocauit, pro quo, & alys multis, quos ad pœnitentiam ſalutis adduxit, multa mercede cumulabitur præmiorum. Vide ergò lector, quanta mercedis ſit docere inſcios, viam ſalutis oſtendere, & ad confeſſionem, & pœnitentiam trahere peccatores. Nec hoc quoque ſine grandi mercede viuentes compati mortuis, & eos quomodocũque in orationibus, vel ieiunys adiuuare.* Hæc ille.

Petr. Dam. epiſt. de miracul. ſui temp.

Thomas Cantiprat. lib. 2.

Iuuenis mortuus pijs à Matre ſuffragijs quinquennio iuuatur.

Matri tandem apparẽs ſaluũ ſe eſſe renunciat.

4. Huc item facit, quod de Gundeſindo Epiſcopo pijs matris eius operibus ad ſupernam requiẽ prouecto Ioannes Vaſæus in chronico hunc in modum narrat: *Sinando* (inquit) *quarto Epiſcopo Compoſtellano ſucceſſit Gundeſindus Comitis cuiuſdam filius: qui dum mundo magis, quàm Deo deditus eſſet, vitam non ſatis pio ſine clauſiſſe dicitur. De qua re mater eius matrona pia, graui confecta dolore, & de anima filij vehementer ſollicita, ante Aram B. Iacobi Apoſtoli diuinam miſericordiam dies, noctesquè non deſtitit implorare, & fletibus, precationibus, ieiunijs, eleemoſynis ſibi demereri, interpoſito Diui Iacobi patrocinio, donec quadam nocte in templo eiuſdem Apoſtoli vocem hanc audiuit: Scias filium tuum hac nocte ad electorum ſocietatem admiſſum fuiſſe.* Hæc ille ſuffragiorum, quæ hic pro mortuis Deo à viuentibus offeruntur, virtutem inculcans.

Ioannes Vaſæus in chronici an. 9.

Gundeſindus Epiſcopus precum matris, & eleemoſinarũ ſuffragio e Purgatorio erutus.

5. Maximè igitur virorum pœnitentium pœnæ, ipſis defunctorum animabus in Purgatorio detentis proſunt, vt luce clarius in B. Virginis Chriſtinæ geſtis oſtenditur, vbi Thomas Cantipratanus hæc habet: *Ludouicus* (inquit) *Comes Loſſenſis nobiliſſimus inter Theutonicos erat, vir ſagax ingenio, & armis exercitatus, ac ſtrenuus. Hinc Virginem Chriſti Chriſtinam mero complectebatur affectu. Qui cum inextremis ageret, Chriſtinam ad ſe vocari fecit, & in conclaui ſecum ſecedentibus omnibus remanet. Nec mora, Comes virtute, qua potuit, erexit ſe, & ſupplex ante pedes Chriſtinæ toto corpore proſtratus, ei omnia peccata ſua eum lacrymis recitauit, & hoc non pro indulgentia, quam dare non poteſt, ſed vt magis ad orandum pro ſe tali piaculo moueretur, hoc fecit.*

Ludouicus Comes Loſſenſis precibus a Purgatorij pœnis releuantur.

Mor-

A beata Christina, cuius ſe cōmendaret, precibus iuuatur.

Mortuus ergò Comes eidem Chriſtinæ manifeſtè apparuit, & ſe traditum acerbiſſimis in Purgatorio tormentis oſtendit. Cui pia mulier non modicum miſerata reſpondit: Age nunc, & vade hinc, & ſecundum Diuinam miſericordiam pœnas pro peccatis exolue; ego verò in meo corpore exactura ſupplicia, dimidiam purgatorij tui partem excipio. His itaque geſtis, videres Chriſtinam multo poſt tempore certis horis ſecundū quod anima Comitis alternis doloribus torquebatur, flammeis vaporibus, interdum vero frigorum algoribus cruciari; loca verò, in quibus Comes peccare, vel inſanijs falſis gaudere ſolebat, lacrymis irremediabilibus irrigabat. Longo igitur poſt tempore ante mortem ſuam idem Comes ei apparuit, & gratias agens illi ea contemplanti ad ſuperna tranſiuit. Preces quippè, ieiunia, ac vltroneæ Virorum Sanctorum pœnitentium, quas hi pro alijs charitate adducti ſpontè ſubeunt, pœnæ animabus in Purgatorio detentis, promeritiſq; ipſorum mitigandis, expiandiſquè apud Deum pro culparum reatu tormentis maximè proſunt.

Chriſtina ſe pro ipſo ad faciendū Deo ſatis pœnas acerbiſſimas ſubit.

Rainaldus an. 1493. nu.

9. Et ſanè teſtatiſſimus aſſertionis propoſitæ nobis hic teſtis accedit Ioannes Picus Mirandulæ Dux (cuius, & alibi mentio incidit) qui quidquid impuris amoribus, obſcenarumquè voluptatum illecebris in ſæculo iuuenis adhuc deliquerat, mira præſtantis ingenij, qua munificè Deus ipsū donauerat, perſpicacitate abuſus, acerbis quidem poſt vitam in Purgatorio, pœnis exoluit, à quibus aliorum ſubinde inſtanter precibus releuari popoſcit. Enimuerò de ipſo Ioannes Franciſcus nepos iſthæc habet: *Prius* (inquit) *& gloriæ cupidus, & amore vano ſuccenſus, muliebribuſquè illecebris commotus fuerat; fœminarum quippè plurimæ ob venuſtatem corporis, oriſque gratiam, cui doctrina, amplæquè diuitiæ, & generis nobilitas accedebat, in eius amorem exarſerūt, ab quarum ſtudio non abhorrens, parumper via vitę poſthabita, in delicias deſluxerat: Verùm ſimultate illa experrectus, diffluentem luxu animum reuocauit, & conuertit ad Chriſtum, atque fœminea blandimenta in ſupremæ patriæ gaudia commutauit, neglectaquè aura gloriæ, quam affectauerat, Dei gloriam, & Eccleſiæ vtilitatem tota capit mente perquirere; adeoquè mores componere, vt poſt hac vel inimico Iudice comprobari poſſet.* His planè Picus vitijs abductus à recto ſupinus calle deflexerat, ſed ſubinde compunctus digna ſe, ac nobili quem gerebat, animi indole præſtitit, hæc enim Rainaldus. *Maceraſſe* (inquit) *ipſum carnem flagellis, ac libros quinque, quibus elegiaco carmine amores ſuos luſuerat, nec non rytmis etruſcis conſcripta, religionis cauſa exuſſiſſe, atque ad ipſum venientes optimis, & ſanctiſſimis præceptis inſtruxiſſe, ac illud S. Franciſci verbū: Tantum ſcit homo, quātum operatur; in ore frequentiſſimum habuiſſe;* Quibus narratis iſthæc appendicis inſtar ſubtexit: *Dum is* (inquit) *differebat pium conſilium ad exitum perducere, proximo anno M. CCCC. XCIV. ætatis trigeſimo ſecundo Florentiæ, cum priùs vouiſſet Prædicatorum familiam ingredi, pijſſimè obijt. Ferturquè poſt mortem ignibus vallatum apparuiſſe, quod in Purgatorio pœnas daret ob ingrati animi vitium, quod ingentes naturę dotes penitus Chriſto non conſecraſſet, ſequè piorum precibus commendaſſe.*Ità planè pœnitens quiſque ſi ſuis debitas culpis in hac vita pœnas ſpontè ſubire refugit, dignas vel ſerò tādem, acerbaſquè in Purgatorio ſubire compellitur.

Iannes Picus Dux Mirandulę collatis ſibi à Deo naturæ bonis male vſus, in Purgatorio plectitur.

Ioannes Picus Mirandulanus.

Rainaldus an. 1493. n.

Pęnis viuēs ad redimendas culpas ſe ipſum excruciat.

Ingredi Prędicatorum Ordinem votis habuit, quod mortis præueniens haud præſtitit.

7. Bonis itaque operibus defunctorum in altero ſæculo animas vel ipſas inter pœnas iuuari, & quandoquè, dum ſe videndas ſub corporea ſpecie exhibent, piè vltrò iſthæc à mortalibus exegiſſe, aut ſuis certè facienda iniunxiſſe haud ſemel experimento comprobatur, vt à Reuerendiſſimo Fratre Nicolao Riccardio Sacr. Præd. Ordinis, & Sacri olim Palatij Magiſtro narrante nos ipſi accepimus, & Ianus Nicius Erithæus in ſuis ſic paginis recenſet: *Erat Matriti* (inquit) *vir quidam ſummè nobilis, & Marchionis etiam titulo clarus. Hic cum nocte quadam animi cauſa (vt fit) domo egreſſus, eius Oppidi vias obiret, in quadam domus cuiuſdam verſura, capite obualuto, hominem ibi ſtantem offendit, ac ſuſpicione offenſus, fortaſſe inſidias metuens, interrogauit, quiſnam eſſet, ſed reſponſum nullum accepit. Quamobrem maiorem in modum commotus, iuſſit eum gladium educere, atque in certamen eum ipſo venire; qui, in eodem ſilentio perſeuerauerit, ac*

Ianus Nicius Erith. lib. vir. & vitior. exim. 151. pag. 182.

Quidam mercator defunctus occiſori ad petendum ſuffragia apparet.

nihilo

Digitized by Google

nihilo ſe magis commouit, quam ſi lapis, ac ſtirps eſſet: cum ille iracundia elatus, diſtricto in eum eum gladio impetum fecit, ac bis punctim verberatum, ad terram affixit, ac ſtatim deinde domum ſe recepit. Sed *cum aliquot dies interpoſiti propemodum eius facti memoriam ſubduxiſſent, & nocte quadam otioſus domi cænaret, euocatur ab oſtio ab hominc ignoto, cui cum famuli reſpondiſſent, paulò eum ante cænam iniſſe, nec poſſe cuidam operam dare; Ille maiore vi orare eos cæpit, vt nunciarent Domino, vt prodiret; ea enim ſe afferre, qua ad ipſum maximè pertinerent; tum illi odio victi, nunciant Domino hominem ſtare ad ianuam quemdam ipſis ignotum, qui eum magnopere euocaret, quo audito ſurrexit ille; ac prodijt, & quemdam videt, à quo interrogatur, ſi eum noſſet; cui ille: Non equidem (inquit) neque te ante hunc vidi diem, quod cum is, qui rogauerat mirari videretur: Nonne, ait, meminiſti te tali nocte quemdam obuoluto capite in via ſtantem tranſuerberaſſe, ac ſtatim neci dediſſe? Is ego ſum, qui quidem multas ex India merces aduexeram, eratque in animo ex pecunia, quam ex eis redegiſſem, celebre in hoc oppido* Noſocomium *extruere; ſed quoniam tua mihi ſæuitia eius rei facultas adempta eſt, propterea, quę mea fuerant partes, eas ſcitò ad te rediſſe, cape has claues, & quidquid duabus promptuarijs in cellis mercium inueneris, vendito; tum quidquid ex collybiſticis iſtis ſymbolis mihi debetur, exigito, ex eaque pecunia, quę cogitaueram, tu ipſe perficito.* Nec *plura loquutus, è conſpectu euanuit.* Hoc *viſo, tanto vir ille nobilis horrore perfuſus eſt, vt propemodum à ſenſibus deſtitutus, vix animam retinuerit, ac ſuorum manibus delatus in lectum, agrè, ac multis medicamentis adhibitis, effectum eſt, vt ad ſe ipſum rediret. Verùm ita retentus eſt in vita, vt cum eſſet formoſiſſimus, perpetuam in facie, atque in omnibus membris maciem, palloremque ſeruauerit.* Hæc ille; quibus nimirum defunctorum animas pro piis, quibus iuuari queunt, exoptantq; operibus, ſollicitas, hæc iuſte à mortalibus interdum exigendo inſtare innoteſcit.

Neſciens ab ignoto ſibi homine ad colloquendũ euocatur.

Spectro, ſe ab illo pridẽ occiſum audit, & plura in Dei, & proximi obſequium præſtaoda iniũgit.

Attonitus rei nouitate totus horrore cõcutitur.

CAPVT XXI.

Pœnitentium animæ Indulgentiarum ſubſidio à Purgatorij pœnis vindicantur.

1 SAcras profectò, quarum pius, recolenduſque in Chriſti Eccleſia vſus, ac poteſtas viget, indulgentias Sacroſancti Tridentini Concilij Patres ſuis mirificè dictis extollunt, & vt diuinam earumdem virtutem, ac ſummam excellentiæ prærogatiuam ediſſerendo, Chriſti fidelibus quoquo modo adumbrent, condigno ipſas titulo donantes cœli theſauros veraciſſimè nuncupant, quin inſuper fidelibus pio ipſarum lucro pœnarum, quæ ipſis in Purgatorio ob culpas in hac vita admiſſas debentur, mulctam quoque relaxari diuinitus affirmant. Ad id verò haud gratis aſſerendum ex eo maxime adnituntur, quod ipſummet Chriſtum ſupremum eiuſcemodi Theſaurorum dominum, ac elargitorem Eccleſiæ, cui ſubinde diſpenſandi ſuppetit nonniſi ex gratuito ipſius munere facultas, veraciſſimè agnoſcant: *Cum poteſtas* (aiunt) *conferendi Indulgentias à Chriſto Domino Eccleſiæ conceſſa ſit*; adeoque anathematis iaculo iuſtiſſimè feriendos volunt: *Qui Indulgentias* (inquiunt) *aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant.* Ipſius igitur Chriſti in terris Vicario, cui Cœlorum Regni claues diuinitus traditæ ſunt, ſuprema quoque theſauros eiuſmodi elargiendi poteſtas tradita eſt; ipſi etenim dictum eſt: *Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in Cælo.* Hinc meritò verba, quæ Chriſtus Dominus Petro edixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam; & tibi dabo claues Regni Cęlorum*, Sic planè fidelium auribus inſonant, vt ſingularem vna ſimul Petri, eiuſque poteſtatis excellentiam palam cunctis, Ambroſio teſte deſignent: *Ad diſpenſandas nimirum* (inquit) *immortalitatis diuitias.* Quod

Conc Triden. ſeſſ. 21. c. 9. de reform.

Cõcilii Tridentini Patres indulgentias Cęli theſauros nũcupant.

Conc. Trid. ſeſſ. 25. de ind

Indulgentias concedendi à Chriſto Eccleſię cõceſſa poteſtas

Conc. Trid. vbi ſup.

Matthæi c. 16

Ambr. ſer. 66

Quæ Sancti Patres vnanimes de indulgẽtiis affirment.

diſertis item Maximus verbis affirmat. Enimuerò quod hic primum indulgẽtias Chriſtifidelibus concedendi mos in Eccleſia ſub ipſiſmet fidei primordijs, & Apoſtolorum temporibus inoleuerit, ſitque ipſo ſubinde apud omnes vſu receptus, illis Apoſtolus conceptis aliquando verbis inculcat, dum ait: *Nam et ego quod donaui, ſi quid donaui; propter vos in perſona Chriſti.* Quibus ſanè temporarias, & culpis debitas fidelium pœnas relaxando liberaliter interdum indulgere ijſdem conſueuit. Quod item antiquorum decreta Pontificum debitas culpis fidelium pœnas indulgendo, & condonando demonſtrant. Apoſtolus igitur, qui allatis ſupra verbis inceſtuoſo homini, quem acerbiore prius mulcta affecerat, pœnarum indulgentiam, veruntamen nonniſi alicuius, quo ad pœnam ſpectat partis, & quemadmodum ipſius verba innuunt, haud totam, plenamque pœnitenti remiſit: *Nam, et ego* (inquit) *quod donaui ſi quid donaui propter vos in perſona Chriſti.*

2. ad Chor. 2.

Apoſtolus indulgentiarum vſum palam inculcat.

2. ad Chor. 2.

Suarez diſp. 49. in 3 part. ſect. pag. 618.

2. Cõgruè igitur vt Chryſoſtomus, Theophilactus, Theodoretus, Ambroſius, & alij egregiè adnotant, donandi Apoſtolus inter loquendum vſus eſt verbo, vt liberalem vtique dimittendi, & condonandi, quam ipſi tunc indulgebat, gratiam deſignaret. Inceſtuoſus quippe etſi nondum plenè, ſatiſque pro ſuo (vt par erat) delicto feciſſet, ipſi nihilominus ad miſerendum permotus Chriſti Apoſtolus vlterioris liberaliter pœnæ indulgentiam contulit: *Nè fortè* (vt ipſe ait) *abundantiori triſtitia pœnitens abſorberetur.* Id ſanè in Chorinthiorum pro ipſo enixè tunc deprecantium gratiam præſtitit, vt aptè verbi, quo vſus eſt, formula, *propter vos* contemplantibus indicat. Ipſam verò indulgendi gratiam, veram proculdubio pœnarum condonãdo mulctam, relaxationem intelligi, per poteſtatem videlicet ſibi à Chriſto traditam idem Paulus haud obſcurè inter loquendum deſignat, dum ait: *In perſona Chriſti.* Pius namque Indulgentias elargiendi mos ſuum nonniſi à Chriſto initium habuit, adeoque multiplices olim in Eccleſia Tertulliano teſte, ab Epiſcopis pœnæ, ac ſatisfactiones ſingulis quibuſque delictis præſcriptæ, nonniſi martyrũ præcipuè; & Confeſſorũ Chriſti, interueniente precum ſuffragio relaxabantur; Quæ quidem Indulgentia conſultò pacis interdũ nomine peculiariter ab ipſo nuncupatur. Congruè igitur sũmatim indulgentia ſic (vt ille ait) deſcribitur: *Indulgentia eſt eccleſiaſtica relaxatio pœnæ pro peccato debitæ, quę extra Sacramentum ſit.* Quibus ſanè indulgentiarum tam vſus, quam efficacia ſuis aptè pro meritis, eleganterque ſatis exponitur.

2. ad Chor. 2.

Quotuplex indulgentiarum in Eccleſia modus atque vſus.

Tertull. lib. ad Martyres cap. 1. Cypr. ep. 11. & l. 3. ep. 15. & lib. de lap. Clemens VI. vbi ſup. Clem. VI ex. trau Vnig. de pœn. & remiſ. Sotus diſt 23 q. 1. art. 1.

Qua ratione & quorum precibus indulgentiæ olim concedebantur.

3. Atquì Chriſtus primum à ſe profuſi ob redemptionem ſanguinis pretio, ſuæ Indulgentiarum Eccleſiæ theſaurum commendans reliquit, vt Clemens VI. Romanus Pontifex in Extrauag. de pœnitentia, &c. *Theſaurum* (inquit) *militanti Eccleſię acquiſiuit, etc. quem quidem theſaurum non in ſudario repoſitum, non in agro abſconditum, ſed per B. Petrum cęli clauigerum, eiuſque ſucceſſores ſuos in terris Vicarios commiſit fidelibus ſalubriter diſpenſandum.* Theſaurum itaq; à Chriſto Domino acquiſitum, ac ſibi traditum præcipuo Eccleſia iure, ac munere poſſidet, vt ſic idem Pontifex rem aptè concludit: *Vt ſic* (ait) *ſit infinitus theſaurus hominibus. Adeoque Indulgentiæ ſunt abundantes illæ diuitię gratię, quas Deus in bonitate ſuper nos oſtendit in Chriſto Ieſu.* Quarum item Apoſtolus ad Epheſios ſcribendo meminit, dum eas *inueſtigabiles Chriſti diuitias* appellat, & *diſpenſationem Sacramenti à ſęculis in Deo.* Quibus egregie per ipſius ſubinde theſauri nomen, ac typum ipſemet Eccleſiæ theſaurus commode importari videtur. Enimuerò ipſius Chriſti, & Sanctorũ meritis amplus iſte in Eccleſia theſaurus abunde cumulatur, qui cunctis ſubinde tum in hoc, tum in alio ſæculo mirifice præſto eſt fidelibus. Et theſauro ſiquidem mortalium inopiam releuando ſuppleri Apoſtolus ſuis apte verbis à temporali theſauro ſimilitudinem deriuando innuit: *In præſenti* (inquit) *opere veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt et illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum.* Ex abundantia ſuorum quippe meritorum Chriſtus opportuna indigentibus ſubſidia deeſſe non patitur; dũ Eccleſia iugiter pro ſuis ſic id ipſum poſtulat: *Dimitte nobis debita noſtra.* Redundans

Clemens VI. vbi ſup.

Cur indulgentię theſaurus Eccleſię dicantur.

Suarez diſ. 51 ſect. 1 pag 649.

Apoſt. ad Epheſ. cap. 3.

Quid indulgentiarum theſaurus importet.

Ad Epheſ. vbi ſup.

Suarez vbi ſup. diſput. 5 ſect. 3. p. 6. 1

dans

dans itaque Indulgentiarum theſaurus fideles tum viuos, tum mortuos miſera releuandos inopia reſpicit, eiuſque pari vtrique beneficio pro ſuis exoluendis culparum debitis apud Deum iuuantur. *Per indulgentias quippe* (ait Leo X.) *theſaurus diſpenſatur, vel per modum abſolutionis indulgentiam conferendo, vel per modum ſuffragiÿ in alios transferendo.* Qua potiſſimùm ratione ex pio fidelium vſu defunctis indulgentia ſuffragatur, vt vna eademque Theologorum omnium ſententia eſt.

Leo PP. X. in ſuo decreto ad Caiet.

Indulgentiæ tum viuis, tum mortuis proſunt.

4. Quantum verò (vt hinc narrandi initium ſit) pœnitentium animæ Indulgẽtiarum apud Deum theſauris ad ſoluendum diteſcant, & quanti item apud Deum momenti iſthæc ſint, ſatis ſuperque in B. Birgittæ reuelationibus traditur; hæc enim ibi: *Domina quadam* (inquit) *de Suetia cum longo tempore Romæ infirmaretur, dixit quaſi ſubridendo ſponſa audiente: Fama (inquit) eſt, quod in hoc loco eſt abſolutio à culpa, & à pœna; ſed Deo nihil eſt impoſſibile; pœnam enim experior ego. Tunc ſubſequente mane ſponſa audiuit in ſpiritu vocem dicentem ſibi: Filia, hæc mulier grata eſt mihi, & quia deuotè vixerat in ſe, & quia filias ſuas enutriuit, ſed tantam adhuc contritionem non habuit in pœnis, quantam delectationem habuit, & habuiſſet in peccatis, niſi charitate mea refrænata fuiſſet. Ergo quia ego Deus vnicuique prouideo in ſanitate, & in infirmitate, ſicut vnicuique expedire video. Ideò nec in minimis verbis ab aliquo irritari, aut iudicari debeo, ſed vbique timeri, ac venerari. Dic etiam ei, quod indulgentiæ Eccleſiarum Vrbis Romę maiores ſunt apud Deum, quam ſonant, quia hi, qui perfecto corde veniunt ad iſtas indulgentias, non ſolùm remiſſionem peccatorum habebunt, ſed etiam gloriam æternam. Nam homo etſi millies ſe occideret pro Deo, non eſſet condignus minima gloria, quæ datur Sanctis. Et licet homo non ſufficit viuere ad tot millia annorum, tamen quia pro infinitis peccatis infinita debentur ſupplicia, quæ homini impoſſibile eſt ſatisfacere, & implere in hac vita, ideo propter indulgentias relaxatur multa, grauiſſima pœna, & longiſſima mutatur in minimam. Et hi, qui habitis indulgentÿs cum charitate perfecta, & contritione vera decedunt de hoc Mundo, ſoluuntur non ſolùm à peccatis, ſed etiam à pœnis, quia ego Deus non ſolum dabo Sãctis, & electis meis, quæ petunt, ſed & duplicabo, & centuplicabo propter charitatẽ. Ideò moneas iſtam infirmam ad pœnitentiã, & ſtabilitatem, quia ego faciam ei, quod vtilius ſibi eſt ad ſalutem. Huius Dominæ animam vidit Sancta Birgitta aſcendentem ſicut igneam, cui occurrerunt plures æthiopes, à quorum conſpectu anima quaſi perterrita facta eſt, & ſtatim videbatur quaſi Virgo pulcherrima venire ei in auxiliũ, quæ dixit Aethiopibus: Quid vobis cum anima iſta, quæ eſt de familia veræ ſponſæ filÿ mei, & ſtatim Aethiopes fugientes ſequebantur à longè. Cumque anima veniſſet ad iudicium, dixit Iudex: Quis reſpondet pro anima iſta? et quis aduocatus eius? Et ſtatim videbatur B. Iacobus adeſſe, dicens: Ego Domine teneor reſpondere pro ea, nam bis in magnis laboribus fuit ad memoriam meam: O Domine miſerere ei, quia voluit, & non potuit. Cui iudex: Voluit (inquit) ſeruire ſibi toto corde, ſed non valuit, quia infirmitate retenta infirmabatur. Tunc Iudex ait ad animam: Vade, quia fides tua, & voluntas ſaluabit te. Et ſtatim anima egreſſa eſt à conſpectu Iudicis exultans, & quaſi ſtella ſplendens omnibus aſtantibus dicentibus: Benedictus ſis tu Deus, qui es, & eras, & eris: qui non amoues miſericordiam tuam à ſperantibus in te.* Sic profectò pœnitentium animæ indulgentiarum theſauris cumulatæ, & à pœnis ſolutæ ad ſupernam demum requiem pertingunt.

Ex reu. S. Birgittæ c. 102. Catech. hiſt. t. 5. n. 43. de Indul. p. 153.

Indulgentiarum valor & neceſſitas in reuelationibus B. Birgittæ exponitur.

Indulgentiarum Romæ Christus ipſe teſtis, & præco.

Quid boni Indulgentiæ præſtent.

Anima ad Dei tribunal præſentata Indulgentiarum virtute releuatur.

5. Porrò vt rem (cuius mentio hic eſt) ab altiori principio repetamus, ſacri quidem indulgentiarum theſauri antiquis temporibus pro ſatis ampla operis mercede, & pro digna laborum mercede, ac fructu à Romanis Pontificibus, armis accincti, & in Terræ Sanctæ ſubſidium proficiſcentes donabantur; Quippe qui probe ſcirent chriſtianos haud alio opportunè magis diurni operis præmio, quam remiſſionis videlicet pœnarum in altero ſæculo luendarum ob videndi Chriſti deſiderium lucro gaudere. Quapropter Vrbanus huius nominis II. anno Chriſti 1095. in Claramontenſi Concilio his, aliÿſque Chriſtifideles ad Hieroſolymitanam expeditionem prœmÿs incitare, ac huius potiſſimum lucri

Indulgentiæ olim in Terræ Sanctæ ſubſidiũ proficiſcentibus donabantur.

gratia alacriter in opus vrgere non deſtitit, hæc enim Baronius: *Pro ſtipendio* (inquit) *erat indulgentia peccatorum propoſita, atque vt Petrus Diaconus ait: Erat pro militari ſigno ſignum Sanctiſſimæ Crucis, de qua* (inquit) *ad huius rei euidens indicium communi conſilio ſignum Sanctæ Crucis ſuper ſcapulam dexteram impreſſere veſtibus.* Indulgentiarum itaque oblatis ex ipſius Eccleſiæ promptuario ſtipendijs cunctos præferuidè ad arma aduerſus barbaros fidei hoſtes capienda compulit. Et vt ob redimenda peccata alacriores in bello fierent, plane his ad mortē ipſam nō timendam verbis viri litet toborando præmonuit: *Pulchrum* (inquit) *ſit vobis in illa Ciuitate mori pro Chriſto, in qua pro vobis Chriſtus mortuus eſt. Caterum ſi vos antea mori contigerit, id ipſum auiumate mori in via, ſi tamē Chriſtus in ſua vos inuenerit militia. Deus enim denarij retributor eſt prima, & hora ſexta. Horrendum eſt, fratres, horrendum eſt vos in Chriſtianos rapacem manum extendere: In Saracenos gladium vibrare, ſingulare bonū eſt, quia & charitas eſt pro fratribus animas deponere. Nec verò de craſtinis euentibus ſolliciti ſitis; ſciatis, quia timentibus Deum nihil deeſt, nec ijs, qui eum diligunt in veritate. Facultates etiam hoſtium noſtrorum veſtræ erunt, quoniam & illorum theſauros expoliabitis, vt vel victorioſi ad propria remeabitis, vel ſanguine veſtro purpurati, perenne brauium adipiſcemini. Tali Imperatori militare debetis, cui panis deeſſe non poteſt, cui, qua rependant, nulla deſunt ſtipendia. Via breuis, labor permodicus eſt, qui tamen immarceſcibilem vobis rependat coronam. Iam nunc ergo auctoritate loquamur prophetica: Accingere homo vnuſquiſque gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſimè. Accingimini (inquam) & eſtote filij potentes, quoniam melius eſt vobis mori in bello, quā videre mala gentis noſtræ, et Sanctorum; Non vos demulceant illecebroſa blādimenta mulierum, rerumque veſtrarum, quin eatis, nec vos deterreant perferendi labores, quatenus remaneatis, etc.* Iſthæc Vrbanus, dum larga ſpiritualium theſaurorum elargitione ad tranſmarinā Chriſtifideles profectionem inuitat. Quos ſanè multum ipſo adhortante profeciſſe Domnizo in Mathildis vita his verſibus tradit.

Baronius an. 1095. n. 41.

Petr. Diac. chron. Caſſin. lib. 4. c. 11.

Vrbanus II. indulgentiis Chriſtianos ad arma aduerſus Chriſti hoſtes capienda excitat.

Petrus Diacon. vbi ſup. Vrbanus II. ſer. in Conc.

Pontificis ad bellatores ad arma excitando verba.

Pſ. 44.

I. Machab. 3

Domnizo in vita Mathildis

Vrbani Galli Papa Petri quaſi Sancti,
Dicta receperunt, et ei bona multa dederunt:
Verba ſalutis dabat hic paſtor vice Petri;
Nam docuit Summus Pater illos ire ſepulchrum
Ad Domini Noſtri, locus vt purgetur, et hoſtis
Inde repellatur populus Paganus amarus.

Vrget ipſos, & prœmiorum ſpe ad bellandum excitat.

Propoſito itaque Indulgentiarum lucro Vrbanus in adhortando ſalubriter Chriſtifideles præferuidus inualuit.

6. Atqui Eugenius quoque III. anno Chriſti 1145. Edeſſa ſubinde capta, Antiochia, & Hieroſolyma in diſcrimen adductis, opportuno de Occidentalium expeditione in Paleſtinæ ditionē mouenda conſilio egit. Quapropter legatis mox ad viros Principes directis, conſcriptiſque primum ad Ludouicum Gallorum Regem, & ad alios vbique terrarum principes literis, in hoc maximè inſtitit, ad quod item efficacius prouehendum, prædeceſſoris ſectatus veſtigia ſacrarum indulgentiarum ſtipēdia Chriſtianis ad arma progreſſuris Apoſtolica liberalitate benignè offerens, ſic cunctos ad Chriſti accipiendam crucem adhortando perurget: *Peccatorum* (inquit) *remiſſionem: et abſolutionem iuxta præfati prædeceſſoris noſtri inſtitutionem, Omnipotentis Dei, et B. Petri Apoſtolorum Principis auctoritate à Deo nobis conceſſa talem concedimus, vt qui tam Sanctum iter deuotè inceperit, et perfecerit, ſiue ibidem mortuus fuerit, de omnibus peccatis ſuis, de quibus corde contrito: et humiliato confeſſionem ſuſceperit, abſolutionem obtineat, et ſempiternæ retributionis fructum ab omnium remuneratore percipiat.* Hæc ille appoſitè Chriſtifidelibus excitandis inculcat.

Baronius an. 1145. nu. 30.

Eugenius III. oblatis indulgentiarum theſauris Chriſtianos ad bellandū inuitat.

Littera Eugenij III. Baronius vbi ſup num. 34.

7. Indulgentiarum quoque theſauros Bernardus Clareuallenſis Abbas, Chriſtifidelibus in eiuſcemodi elucrandos prælio proponens, & claſſicum aduerſus barbaros canens, cunctoſque ad ſalutis ſpem populos ſic ſalubriter ſcribendo inuitat: *Intuemini* (inquit) *pietatis abyſſum, et redite in ſpem peccatores.*

Baronius an. 1146. no. 16.

Ber. ep. 322

Non

Perditis quibuſque vbiq; terrarum, anima pro fide arripiêribus veniæ à Deo obtinendæ ſpes certa proponitur.

Non vult mortem peccatoris, ſed vt magis conuertamini, et viuatis, qui ſic quærit occaſionem non aduerſum vos, ſed pro vobis. Quid eſt enim niſi exquiſita prorſus, et inuentibilis ſoli Deo ſaluationis occaſio, quod homicidas, raptores, adulteros, et periuros, cæteriſque obligatos criminibus, quaſi gentem, quæ iuſtitiam fecerit, de ſeruitio ſuo ſubmonere dignatur Omnipotens. Confidite peccatores, quia benignus eſt, etſi vellet punire vos, ſeruitium veſtrum non tantummodo non expeteret, ſed nè ſuſciperet quidem. Teneri vult debitor, vt ſibi militantibus ſtipendia reddat veniã peccatorum, et gloriam ſempiternam. Sacra planè, et fructuoſa militia, vbi ſit, et victoria glorioſa, et mors ipſa felicior.

Peccatorum indulgentia, bellantibus merces.

Beatam dixerim generationem, quam apprehendit tam vberis indulgentiæ tempus, ſuperſtitem inuenit verè iubileus hic annus, placabilis Domino, etc. Sic profectò indulgentiarum lucro beatæ immortalitatis ſpe ad ipſius vitæ ſpõte, libenterque ſarcinam deponendam quique mortalium alacriter tunc in Dei prælium incitabantur. Verum etſi res ſubinde ſiniſtrum ſortita ſit exitum, qui tamen gladio, aut incommodis in ſacri belli conflictu cecidere, indulta ſibi peccatorum venia, æternam animæ ſalutem adepti, acerbaſque Purgatorij pœnas redimendo, in Cœlum denique auolarunt, vt Caſematij Abbas ad Bernardum ſubinde ipſum conſolando, & de renunciatis ſibi è Cœlo à SS. Ioanne, & Paulo martyribus loquens hæc habet: *Dicebant* (inquit) *multitudinem Angelorum, qui ceciderant, de illis, qui ibi mortui ſunt reſtauratam.* Indulgentiæ quippe beneficio à culpis, pœniſque ſoluti, ibidem in prælio mortui, Sanctorum pro mercede conſortia ſunt aſſequuti.

Baronius an. 1149. nu. 11.

In bello cęſi, indulgentiarum theſauris, & pœnitentiæ virtute expiati Cœlo aggregati.

8. Et ſanè (vt noſter ſuſceptæ adhuc narrationi ſermo inſiſtat) recurrente anno Chriſti 1300. ſub Bonifacio VIII. Romano Pontifice ad elucrandos indulgentiarum theſauros ingens in Vrbem gentium, ac peregrinorum multitudo ex cunctis orbis terrarum regionibus venit; Centeſimo namque anno accedentibus magna in Vrbe indulgentiarum lucra Chriſtifidelibus diuinitus concedi conſtãs vbique apud omnes fama increbuerat, vt ex M.S. bibliothecæ noſtræ Vallicellanæ his verbis traditur: *Iis* (inquit) *initijs in dies ciuium, externorumque fides, et peregrinatio augeri cœpit, quibuſdam prima centeſimi die omnium culparum ſordes deleri aſſerentibus, cæteris annorum centum indulgentiam fore, etc.* Et poſt multa hæc ſubdit: *Nec viuus præteritorum defuit teſtis, qui peregrinationis ſuæ centum, et ſeptem aſſeuerans annos, multis etiam eodem Præſule coram ob id ipſum aſcitis adſtrueret meminiſſe, patrem alio centeſime Romæ, quouſque quem ſecum detulit agricola, ſuffecit victus, ob indulgentiam moratum, ſeque admonuiſſe, vt ſi quod non putarat, aduenïſſet futuro centeſimo Romæ nequaquam puer adeſſe pigritaret, nobiſque idem ſciſcitantibus intulit, quin quaque eiuſdem anni die illic centum annorum indulgentiam lucrifieri poſſe, ob quam peregrinaturus acceſſerat. Aiſt Romæ pleniſſimè dilui culpas apud Gallos vulgatum, etc. tanti aui duos adhuc Diocæſis Beluacenſis, pluresque alios Italici ſoli ſupereſſe, qui meminiſſent nobis aſſertum, etc.* Quibus Pontifex permotus de ſactis Iubilęi anno centeſimo ſolemnijs indicendis, indulgendiſque pijs theſaurorum muneribus edito Apoſtolicę auctoritatis diplomate ſanxit. Cuius quidem rei Iacobus Cardinalis Diaconus S. Georgii ad velum aureum aſſertor in ſuis carminibus ſic fideliter meminit.

Raināld. an. 1300. num. 3.

M.S. bibliot. Vallicel.

Centeſimo quoque anno Indulgẽtiarum cauſa ingens in Vrbem confluere populorum numerus conſueuit.

Iacobus Card S. Georgij in carmine

Aureà centeno conſurgunt ſæcula Phœbo, etc.
Quæ ſedes Romana ſequent, ſuffultaque tantis
Auxilijs iubilans, centeno Solis in ortu
Diluit omne nefas plenè; quin plenius omne
Diluit, et veniam culpis vberrima confert
Gratia, etc.

Carmina Iacobi Cardinalis de indulgentiis iſthæc affirmãt

Porrò talis, ac tanta gentium vndique è Galliis, Hiſpania, Anglia, Germania, & Vngaria in Vrbem tunc temporis multitudo confluxit, vt annalium Colmarienſiũ auctor hæc ſcriptis mandatit: *Bonifacius Papa* (inquit) *ratione Iubilęi omnibus venientibus Romam tanta abſolutionis beneficia contulit, quod tantus factus fuit concurſus Romam, vt ſæpius vno die ſint egreſſi triginta millia hominum,*

Dominicus in Colmarien. Chronicis.

Ingens ad Vrbem pro lucrandis indulgentiis cõcurſus an. Iubilæi.

pu-

Digitized by Google

pariter ingreſſi, vt communiter pauperes retulerunt. Hæc ille.

9. Quo autem deuotionis ſtudio, & quã ſalubri inſuper ob lucrãdos Indulgentiarum theſauros, tum animæ, tum corporis prouentu concurſus huiuſmodi fierent, ſic ex M.S. Baronius: *Innumerabiles* (inquit) *populi multitudo ad obtinendam omnium peccatorum remiſſionem pleniſſimam, Apoſtolorum limina viſitarunt, etc.* Et hæc infra: *Inſuper anno prædicto in Apoſtolorum baſilicis diuerſis languoribus ſunt curati quamplures: Exibant autem dæmonia à multis clamantia, et dicentia, quod non ſolum Apoſtoli Petrus, et Paulus eos eÿciebant de corporibus, quæ inuaſerant, ſed multitudinem animarum populi Chriſtiani, qui eorum facientibus peccatis, laqueis diabolicæ fraudis ſe tradiderant, impetrauerant à Ieſu Chriſto ab eorum faucibus liberari, et pluſquam publicè clamabant, quod dictorum Apoſtolorũ meritis omnes animę è Purgatorio non ſolum à pœnis liberatæ fuerint, ſed etiam gloriam æternam meruerint obtinere*. His Baronius diuinam ſacrarum virtutem indulgentiarum ipſorum dæmonum ore, & animarum è Purgatorio eductarum teſtimonio aſſertã, nec non, & dictis vim planè diuinam confirmat; cum & præoſtenſo Deiparæ inſuper Virginis viſu res tanta mortalibus commendari è Cœlo meruit; Enimuerò cum Clericus Eccleſiæ S. Georgii Sanctiſſimam Virginem filium in vlnis geſtantem ſupplex, quemadmodum ſibi videbatur, adoraret, hęc, vt prædictus Iacobus Cardinalis tradit, Virginis ore accepit: *Omnibus* (inquit Virgo) *miſerans indulsit Deus. Ad quam ille: num mihi? ſubticuit mater, duriuſque poſt morulam* (inquit:) *omnibus miſerans, indulsit Deus, viuis, et mortuis. Ita nimirum, vt par eſt, ad diuinam gratiam comparandam ſubſtratus iterũ: Num mihi? Cui nec iam reſponſo dato, nè forſan grani aliqua peccati labe fœdaretur, trepidanti ſubiunxit*: Indulsit *omnibus mortuis, et viuis miſerans Deus, tibique*. Sic profectò ſacris indulgentiarum theſauris, tum viuos, tum mortuos apud Deum, iuuari, ac pleniſſimè, ne peccata præpediant, releuari conſtat.

Baronius ex M.S. vbi ſup.

M.S. Bibliot. Vallic. ſignalis C nu. 15. & 75. Rainald. vbi ſup. n. 7.

Infirmi, & languentes in Apoſtolorum Baſilicis curati, & dæmones è corporibus eiecti.

Animæ è purgatorio peregrinorũ ſuffragiis liberatæ.

Iac. Card. S. Georgÿ c. 10.

Clericus à B. Virgine indulgentiarũ vim diſcit

10. Maximi itaq; ſacræ ad relaxandas peccatorum pœnas Indulgentiæ momenti ſunt, vt probæ fidei Scriptores paſſim, & Cantipratanus præſertim his verbis teſtatur: De *indulgentia* (inquit) *quæ Crucem ſuſcipientibus prædicatur, nullus fidelium dubitare permittitur, quin integraliter verè pœnitentes, et confeſſi indulgentiam recipiant omnium peccatorum, et in ea deſiderÿ voluntate, qua pro fide ſi ſe obtulerit locus, mori geſtiunt, totaliter à pęna ſimul abſoluantur, et culpa. Certa ergo mihi fides de his omnibus eſt, et nihil hæſito de hoc, quod Summus Pontifex noſter per Legatos auctoritatis ſuę mandauerit faciendum*. His planè teſtatiſſimis veluti notis diuinus indulgentiarum valor cunctis meritò admirandus, recolenduſque proponitur.

Thom. Cant. apũl. 2. c. 3. 10

Pontificia in donandis indulgentiis in Eccleſia poteſtas.

11. Sacrarum denique indulgẽtiarum theſauri, quod mirificè animabus ad mitigandas, auferendaſque pœnas in Purgatorio exiſtentibus proſint, Frãciſcani præſertim Ordinis annales legẽtibus produnt; Ibi enim traditur, quod cum ingẽs hominum è Sclauoniæ partibus, multitudo ad ven. B. Mariæ de Portiuncula ædem ſacras ibidem Indulgentias lucrandi gratia, ante eius proximè feſtum, Anconam appuliſſet, en quamdam illic inter eundum ingreſſi Eccleſiã de Portiunculæ indulgentiis interrogantes, his primum verbis ab æditu o à ſuſcepti itineris propoſito ſunt retardati: *O miſeri* (ait) *& infelices, magna iſthęc veſtra ſtoliditas tot vos, tantiſque obÿcere laboribus, atque periculis nullo veſtro emolumento. Indulgentia enim, quę ibi fertur, nulla eſt; Nam nè vnius quidem è Pontificibus conceſſionis illius bulla apparet; Non ego veſtram ſuggillo profectionem pietatis, ac venerationis gratia ſuſceptam ad ſacram ædem B. Virginis, hoc tantum dico, ſi ad indulgentiam attenditis, irriſam illam eſſe, ac vanam, &c. His ſtimulis ita perculſi ſunt peregrinantium animi, vt vlterius non progredi planè decreuerint, etc.* Sed omnis poſtmodum qui peregrinantium menti obrepſerat dubitandi ſcrupulus, fœmina rei cunctos veritatem edocente euanuit. Hæc enim ibi: *In ÿs verò fœmina quædam religioſiſſima erat, quæ cæteris in ſuſcepto itinere conſtantia prælucebat: Quid* (inquit) *Domini mei? Miror vos vnius ſententia, & opinione tam facile à ſuſcepto deſi-*

Ex annal. Franc. Ordin. l. 2. tom. 1 c. 5

Indulgentia Eccleſiæ B. Virg. de Portiuncula inuſitatis ſignis comprobata.

Ex Annal. Frãc. vbi ſup.

Digitized by Google

deſiſtere : vultiſnè ſic laborum præmium, quos in tanto itinere ſubijſtis, prorſus deperdere ? ego quidem erubeſcerem, & puderet me, &c. Mihi quidem certè fixum eſt in propoſito perſtare, etiamſi nulla ibi eſſet indulgentia : quidquid ſit, viſitabo ſacram B. Mariæ de Angelis ædem, ac votum meum complebo, ſperoque B. Virgini gratum fore, &c. Sola itaque diſcedit. Verùm ne ſola peregrinaretur, Deus permiſit eam à recta via aberrare, quod ei anxietatem magnam peperit: Ignorabat enim, quomodo ad amiſſam ſemitam redire poſſet. Itaque ei ſic anxiæ auguſtus quidam ſenex veneranda canitie, religioſa veſte amictus, adeſt, & ait. Ne timeas filia : tibi enim ſanctè denuncio, tutam te pro ſalute animæ tuæ inueniſſe viam, amiſſoſque ſocios illicò adfuturos, à tuo enim ab ipſis receſſu ſententiam mutarunt. Ipſa ergò retrò aſpiciens, eos ingenti animi gaudio perfuſa aduenientes animaduertit. Omnibus in vnum collectis ſenex dixit, optimè factum eſſe, quod iter incæptum proſequuti fuiſſent: veras enim ibi eſſe indulgentias, ſeque eas confirmanti Pontifici Honorio teſtem adſtitiſſe oculatum : ſcire inſuper eas ipſius Dei ore conceſſas : ea propter alacres, fidenteſque pergerent, &c. Contigit autem dictam fœminam ſolam remanſiſſe morbo diſtentam, quo etiam naturæ debitum exoluit. Demortua comitibus ſuis iam mare nauigantibus videndam ſe præbuit: Nihil (inquiens) metuite ; ego enim illa ſum veſtri itineris comes, quæ Aſſiſij defuncta ſum. A B. Virgine ad vos mittor, vt de indulgentia illa plenaria, qua nunc fruor, certiores ſitis. Quod cum dixiſſet, ex oculis eorũ euanuit. Multi ex ijs peregrinis, qui fœminam illam in naui conſpexerant, poſtmodum ſæpius iter illud indulgentiarum gratia feruentiores repetierunt, quæ ſibi accidiſſent, enarrantes, imò & ſociæ ſibi factam apparitionem, &c. Quibus ſanè demortuæ mulieris animam indulgentiarum lucro apprime diuitem, culpis, pœniſque ſolutam, Cœlum intraſſe, & ſubinde ad ſocios de ſpiritualibus theſauris, quo in pretio habendi ſint, ſalubriter inſtruendos directam fuiſſe innoteſcit.

Fœmina cõſtauter ſacrarum indulgentiarum vim aliis prędicans, & miro viſu confirmatur.

A Viro diuinitus apparente peregrini indulgentiarũ vim ac veritatẽ edocti.

Mortua fœmina ſocios in fide olim indulgentiarum nutantes confirmat.

S. Ludouicus Rex Galliæ precum, & indulgentiarum ſuffragia ſibi à filio poſcit.

12. Quantum denique ſibi apud Deum in ſacrarum indulgentiarum theſauris, pijſque fidelium precibus ſubſidij S. Ludouicus Rex Galliarum reponeret, atque ab ijs quid ſibi poſt hanc vitam emolumenti ſperaret, expectaretque ſic in conſcriptis teſtamenti ſui tabulis Philippum filium interpellãdo teſtatur : quemadmodum in eius vitæ geſtis auctor tradit: *In fine* (inquit) *obſecro te, ſi decedam ante te, quod tu fideliter animam meam iuuari facias in Miſſis, & orationibus, & mittas per Sanctas Congregationes Regni noſtri ad orationum ſuffragia impetranda pro me, & quod in omnibus bonis, quæ facturus es, participationem habeam ſpecialem, &c.* His quippe Sanctiſſimus Rex tum precum tum indulgentiarum ſibi poſt mortem à filio humiliter ad Deum ſuffragia exhibenda popoſcit.

Gaufridus in vit. S. Ludouici cap. 15. Nangius de reb geſtis S. Ludou. Regi Fran. apud Surium die 25. Auguſti.

13. Porrò ſanctiſſimi quique in Eccleſia viri pro defunctorum animabus à pœnarum cruciatu releuandis ſollicitè, haud tum ſua, tum aliorum opera defuere, adeoque precum ſuffragia inſtantiſſimè à fidelibus exigendo, ac cunctos fraternæ iugiter charitatis admonendo miſeris purgatorij remitti pœnas præoptarunt: cuius rei præ alijs Indiarũ Ap. S. Franciſcus Xauerius è Societate Ieſu teſtis adeſt, qui Apoſtolicum munus hoc nobili charitatis genere cumulatiſſimè illuſtrauit, & inter iuges, aſperrimoſque itinerum labores pro religione ſuſceptos Apoſtolici memor verbi *quis infirmatur, & ego non infirmor, quis ſcandalizatur, & ego non vror*, ac ſi piaculares animarum purgatorij pœnas, pluſquam corporis ſui tum cruciatus, & ærumnas ſentiret, ſic pro ipſis releuandis tũ apud Deum, tum apud homines ſupplex quotidie acceſſit, & hominum preces, ac Dei gratiam efficaciter procurando, ſuã quippe in primis operi manum adhibẽs pij monitor apud cunctos officij, vel in hoc maxime ſibi Dei gratiam, ac miſeris miſericordiam promeruit, de quo iſthæc Turſellinus : *Malacæ* (ait) *cum eſſet, quod eſt nobile Indiarum emporium, poſt ſolis occaſum Vrbem obiens, incolas tintinnabulo excitatos ſolemni carmine, ſiue cantu admonebat, vt pro excruciatis purgatorio igne animis, proque hominibus in peccato mortali exiſtentibus diuinam implorarent clementiam. Illo abeunte ad alias Inſulas Indiarum promulgandi Euangelij cauſa ciuitas Malacenſis inſtituti, deſiderijque*

Hor. Turſell. lib. 3. c. 7. in vit. S. Franc. Xauerij.

S. Franciſcus Xauerius pro Purgatorij animabus ſollicitus.

Ipſemet Malacæ vias noctu excurrit ad preces exhortando.

Charitas erga defunctos pro lege in Oriente iam viget.

que Sancti viri memor, certum conſtituit hominem qui altera manu laternam, altera tintinnabulum gerens, id ipſum primis tenebris faceret. Quod inſtitutum ab Vrbe Malaca in Indiæ Moluci, vltimique Orientis vrbes, atque oppida manauit. Hodieque viget, magno mortuorum, viuorumque bono. Hæc ille. Vir quippe Dei magna Apoſtolici pectoris nedum Orientis, ſed totius Orbis charitate, quin & ipſas alterius ſæculi, animas complexus ipſis lumen è Cœlo gentilibus, quin & piis pariter in Purgatorio animabus piaculares reſtingui flammas cupiebat.

Sodalitium ſuffragii in vrbe erectũ.

14. Pia igitur erga defunctos charitas, ſic olim chriſtianorum cordibus inſedit, noſtriſque præſertim temporibus adeo apud omnes ferè in orbe inualuit, vt animarum, quæ purgatorii igne expiantur frequens admodum fit, vbique locorum, ac ferè ſemper in ore hominũ ipſarum mentio, ipſiſque pauperibus inter emendicandum ſibi eleemoſynarum ſubſidia vbertim pia earumdem inuocando ſuffragia ſuppetant. Quinimo celebre non multis ab hinc annis in Vrbe ſodalitium indicto ſuffragii nomine pro Purgatorii animabus laudabiliter eſt inſtitutum, cuius cuncta fere bonorum operum munia, ac deuotæ inſuper exercitationes non niſi ad iuuandos in purgatorii pęnis detentos ex primæuo ſodalitii inſtituto præſto ſunt. Adeoque ſingulis præſertim menſibus certa quadam Dominica die, ſolemnique ritu Eucharistiæ Sacramẽto in ipſorum ad viam Iuliam Eccleſia publice expoſſito Cõfratres, & alii paſſim Chriſtifideles ad lucrandos indulgentiarum theſauros Sũmorum Pontificum, liberalitate indultos, ingenti tum numero, tum pietate ad pia iſthæc, & recolenda ſuffragia confluunt. Demum quia opportunus adhuc de indulgentiarum, quibus defunctorum animæ pęnis obnoxiæ in altero ſæculo releuantur, theſauris ſermo hic eſt, haud ſuas item pia æque, ac illuſtris, & claræ me: fęmina Conſtantia Barberina, (cuius & ſupra fuit mentio) præteriri laudes patitur. Enimuerò præcipuo hęc vna charitatis ardore, & commiſerandi affectu defunctos complexa, aſſiduis tũ precibus tum Miſſarum ſuffragiis, iuuãdis iugiter fidelium animabus intenta,

Cuncta ſodalitii opera pro animarũ ſuffragio deſtinata.

Conſtantia Barberina in templo S. Andreæ de Valle feria 2. pro defunctis iuuandis pium opus inſtituendũ curat.

ſuam omnem earumdem beneficio ſalubriter quoad vixit, viſa eſt in primis operam impendiſſe, nec his contenta, alios quoque ad eiuſmodi chriſtianum, ac pium opus incitari cupiens, ſupplex ab Vrbano VIII. ex theſauro Eccleſiæ ſecunda recurrẽte cuiuslibet hebdomadæ feria plenariam indulgentiam rite ac deuote accedentibus, ſuaſque pro animabus ante diuiniſſimum Euchariſtiæ ſacramentũ in nobili Barberinorum ſacello tunc ibi publicæ venerationi propoſitum preces in templo S. Andreæ Apoſtoli vulgo de Valle, quod magnificentiſſimi quidem operis à religioſiſſimis Patribus Clericis Regularibus ſingularis tum obſeruantiæ, ac exempli, tum etiam pietatis, ac doctrinæ ſub crucis, & B. Caietani Thienei Fundatoris vexillo militantibus magno animarum fructu diuinis officiis excolitur: ipſis inquam perpetuo concedendam curauit. Porrò pium, ac laudabile inſtitutum, quod ingenti primum plauſu cępit, ſummo poſtea tam viuorum, quam defunctorum ſpiritali prouentu mirifice in dies diteſcit: Ipſa verò pia, ac nobilis fęmina, quę adiutricem operi manum præbuit, ſed & deuotis inſuper in prædicta Eccleſia precibus, vel prima omniũ fere ſẽper ſingulis hebdomadis interfuit, dignã denique ſui tum operis, tum operæ à Deo mercedem accepit; Anno quippe ſalutis M.DC.XXXXIV. ipſa feſtiua Aſſumptæ in Cęlum Virginis recurrente die (quæ tunc in feriam. 2. incidit) ad pręmia in Cęlum pro deuotis in Deiparam obſequiis, piiſque in defunctos officiis muneranda feliciter euolauit. Sed de his hactenus.

Vrbanus VIII. indulgentiam plenariam accedentibus ritè concedit.

Mercede pii operis mulier pia haud fruſtratur.

CAP.

Digitized by Google

CAPVT XXII.

Poenitentium animæ Miſſæ potiſſimum Sacrificio è Purgatorij Poenis ſoluuntur.

1. SAcroſãcta Diuini, atque incruenti Sacrificij, quod pro mortalium cũctorum ſalute à Chriſto Domino clementer inſtitutum , ac ſemel pro nobis in ara Crucis exhibitum eſt , quotidie in Altari offertur oblatio, cunctis ad Salutem hominibus, velut hoſtia Deo omnium acceptiſſima prodeſt; Ibi enim Chriſti Sanguis Deo Patri pro innumeris totius Mundi culpis ad ipſum placandum offertur, qui nullam à Deo ob ſui excellentiam patitur aliquãdo repulſam; *& qui* (vt ipſemet Chriſtus ait) *pro vobis , & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*. Sanguis nimirum Agni immaculati, qui non vltionẽ vt olim Sanguis Abel clamabat, ſed pro hominibus gratiam vltro, ac indulgentiam poſtulat; adeoquè *ſuper Altare* (inquit Auguſtinus) *Corpus Domini offertur , nec immerito illic (ideſt ſub Altari) vindictam Sanguinis poſtulabat, vbi & pro peccatoribus Chriſti Sanguis effunditur.* Sacramentalis nãque Diuinę huius hoſtiæ oblatio à Deo veniam , ac totius tum culpæ, tum poenæ efficaciter pro hominibus remiſſionem poſcit, adeoquè à tanti neminem beneficij participatione excludens, viuis æquè, ac mortuis & præſentaneum quibuſuis eorundem malis remedium affert, vt his merito Alexander Papa eiuſmodi rem appoſitè verbis expendens: *Crimina* (inquit) *atque peccata oblatis his Domino Sacrificijs delentur*; & infra ſubdit : *Talibus hoſtijs delectabitur , & placabitur Dominus , et peccata dimittet ingentia* .Qua propter aſſertis quoque vno, eodemque ore Sacroſãcti Tridentini Cõcilij Patres adſtipulãtur, dum de Altaris Sacrificio hæc habent. *Huius quippe* (inquiunt) *oblatione placatus Dominus, gratiam , & donum pænitentiæ concedens , crimina , et peccata etiam ingentia dimittit* . Quod verò Sacroſãcta Altaris oblatio ſuam in poenitentibus quoque vim, ac virtutem exerceat; ſi de peccatis tamen , dum compuncti accedunt corde doleant , illud certè idem Patres vnanimes conſtanter aſſeuerant . *Per hoc videlicet (aiunt) Sacrificium fiet , vt ſi vero corde , ac recta fide , cum metu , et reuerentia contriti , ac pænitentes ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, et gratiam inueniamus in Auxilio opportuno* ; Imperfectus namque pro culpis animi dolor ad promerandam aliquando veniam piè, ac deuote accedentibus ſufficit , vt ijdem alibi Patres edocent . Cyprianus vero illibati huius præ cæteris Sacrificij excellentiam condignis verbis extollens : *Calix* (inquit) *ſolemni benedictione ſacratus, ad totius hominis vitam , ſalutemquè proficit , &c.* Quod item Martialis pari verborum pondere inculcans : *Quod Iudei* (ait) *per inuidiam immolauerunt , nos in ara Sanctificata proponimus, ſcientes hoc remedio nobis vitam præſtandam , & mortem effugandam*. Sed ad rem dignè, ſuoquè pro merito exponendã , ſic appoſitè Gregorius loqui viſus eſt aliquando : *Hæc* (inquit) *victima ab interitu æterno animam ſaluat* . Et infra proſequitur: *Hinc ergo penſemus, quale ſit pro nobis hoc Sacrificium , quod pro abſolutione noſtra paſſionem vnigeniti Filij ſemper imitatur* : Quid verò potiſſimum Salutaris hæc in hominibus Hoſtia prærequirit ipſemet opportune ediſſerens: *Noſmet ipſos* (ait) *Deo in cordis contritione mactemus ; tunc ergò verè pro nobis hoſtia erit Deo , cum nos ipſos hoſtiam fecerimus* . Aſſertis demum Damaſcenus egregie quidem ſubſcribit: *Hęc pura* (ait) *Hoſtia, et incruenta omnis nocumenti eſt reparatio , omnis ſordis purgatio* . Quibus Sacra Altaris oblatio , eiuſque dignitas innoteſcit .

Altaris Oblatio omnium acceptiſſima Deo.

Auguſtinus ſe. de M M. Innocentibus.

Pro viuis, et mortuis, vt cunctis proſit, Sacrificium offertur.

Alexander Papa epiſt. 1. decretal. c. 4.

Quid Altaris Oblatio mirabiliter operatur.

Concilium Tridentinum ſeſſ. 22. c. 2.

Delet culpas, ſi quis vere compũ ctus accedit.

Concilium Tridentinum vbi ſupra.

Concilium Tridentinum ſeſſ. 24. c. 4.

Oblatio Dominici Corporis vitam affert, et mortem fugat.

Cyprianus Serm. de Cœna Domini.

Martialis epiſt. ad Burdegalẽſis c. 3.

Gregorius lib. 4. Dialogorum.

Damaſcen. lib. 4. de Fide cap. 14.

Variæ ac aptæ SS. Patrum ſententiæ.

2. Chriſtus itaque Salutis Auctor incruento Altaris Sacrificio, quod ſemel in Ara Crucis obtulit, idem ſe ipſo iugiter offert, ac ſui probè Sacerdotij , ac Sacerdotis item pleniſſimè munus adimplet. Ad quod Apoſtolus alludens: *Vt afferat* (ait) *dona et ſacrificia pro peccatis* . Hinc aptè, appoſitequè Ambroſius docet. *Chriſtum hic offerri, et ſe ipſum offerre, vt noſtra peccata dimittat.* Cui concinne eleganterque Hieronymus ad Da-

Epiſt. ad Hebreos cap. 5.

Ambroſius lib. officiorum cap. 48.

maſum ſcribendo conſonat, dum *Chriſtum eſſe vitulum Saginatum, qui ad poenitentium immolatur ſalutem*, affirmat: Quapropter diuinũ eiuſmodi, Sacrificium quod Christus Sacerdos ſecundũ ordinẽ Melchiſedech obtulit abſolutiſſimo quidem pro vniuerſis mortalium culpis offerendi ritu, ac forma, & quoad poenã quoad culpam quotidie in Dei Eccleſia digniſſime exhibetur. Verùm quia plerique hominum poenis quidem ob ſua ſinguli vitæ crimina ſunt obnoxij, ſuam quoque Diuina Altaris oblatio in relaxãdis poenis virtutem, meritumque oſtẽdit pro quibus Altiſsimum ad impetrandam ab ipſo veniam Eccleſia iugiter exorat, dum ſalutarem non pro viuis tantum, ſed & pro Defunctis Hoſtiam offerendo in terris ſupplicat, adeoque dum ſolemniter ipſi ab Eccleſia Sacerdotes inſtituuntur, id potiſſimum pro munere ipſis iniungitur: *Accipite poteſtatem offerendi Sacrificium pro viuis, et defunctis*. Quoniam verò defunctorum animabus nulla ſe ipſis Deo ſatis faciendi facultas poſt hanc vitam ſuppetit, per huius maximè Sacrificij oblationem liberalis à Deo pœnarum ipſis debitarum relaxatio inſtantiſſimè poſcitur; & cum omnimodã impetrandi Sacrificium vim habeat, à Deo quoque, quod petitur, efficaciſſimè obtinet. Hinc meritò olim ſubueniendum Defunctis Tobias admonens: *Panem tuum* (inquit) *& vinum tuum ſuper ſepulturam iuſti cõſtitue, & noli ex eo manducare, & bibere cum peccatoribus*. Sacra igitur eleemoſynarum, & Sacrificiorum pariter oblatio, Diuinarũ proditur ſcripturarũ oraculo, adeoquè pius ac ſalubris eiuſmodi mos apud antiquos præſertim Chriſtianos vſu receptus inoleuit, vt Tertullianus his planè verbis aliquando meminit: *Oblationes* (inquit) *pro defunctis, & natalitijs annua die facimus*. Quod & Tridentini ſubinde Concilij Patres ſatis inculcant: *Animas* videlicet *in Purgatorio detentas fidelium ſuffragijs, potiſſimum verò acceptabili Altaris Sacrificio iuuari*. Quod item Concilij Florentini Patres, Græci pariter, ac Latini affirmant, dum iuſtorum animas, quæ in Purgatorij pœnis detinentur, poſt mortem expiari, iiſdemque inſuper releuari, nec non diuina in primis Miſſarum ſacrificia prodeſſe diſertis vltro verbis pronuntiant. Verum haud diutius hic immorandum, ſed prolatis ex hiſtoriarum promptuario exemplis ſuſceptæ in præſens narrationis propoſitum eſt confirmandum.

Sacrificium pro culpis, et pro poenis item relaxãdis offertur.

Hieronymus epiſt. 19. ad Damaſ. de filio Prodigo.

In Pontificali Romano.

Sacerdotibus offerendi munus imponitur.

Tobiæ cap. 4.

Oblatio pro defunctis haud ſemel in ſcripturis aſſeritur cõmendaturq;

Tertullianus lib. de coron. Militum c. 3.

Concilium Triden. ſeſſ 25. decret. 1.

A Tridentini Concil. & Florẽtini Patribus Altaris Oblatio efficax maximè aſſerta.

Concilium Floren. in litera vnionis.

3 Vt præcipuos autem, qui incruenti, quod in ſacro quotidie Altari offertur, Sacrificij poſt mortem ſalubriter ſunt vim experti, recenſeamus; ſolemne illud eſt quod Monacho olim ob violatas ſanctiſſimas inſtitutorum Leges, acerbiſque propterea in Purgatorio pœnis mulctato, ſed his Diuina Altaris oblatione ſoluto magni Gregorij teſtimonio contigit. Hũc igitur, qui præter nuncupatum Deo votum, ac Religioſæ obſeruantiæ inſtituta tres furtim aureos acceptos in Monaſterio ſeruabat abſcõditos, ſub vitæ finẽ à monachis derelictum, ſic plane, vt miſer reſipiſceret, expiandumque ſalubriter Gregorius voluit; Enimuero cum is execrabilẽ ſe cũctis, inuiſumquè in monaſterio ob ſacrilegum facinus intelligeret, præ confuſione miſer corde compunctus indoluit, & pro ſe ſollicitus celeri culpam pœnitentia diluit, ſic tamen, vt Purgatorij pœnas carne ſolutus igne expiandus ſubiret quibus Sacroſancti demum Altaris oblatione liber euaſit, de quo & ſi alibi mentio rem Gregorius his plane verbis narrat: *Neque hoc* (inquit) *ſilendum puto, quod actum in meo Monaſterio ante hoc triennium reminiſcor. Quidam namque Monachus, Iuſtus nomine, medicinali arte fuerat imbutus, qui mihi in eodem Monaſterio conſtituto ſedulè obſequi, atque in aſſiduis egritudinibus meis excubare conſueuerat. Hic itaque languore correptus ad extremum deductus eſt. Cui in ipſa ſua moleſtia Frater germanus nomine Copioſus ſeruiebat, qui ipſe quoque nunc in hac Vrbe per eamdem medicinæ artem temporalis vitæ ſtipendia ſectatur. Sed prædictus Iuſtus cum iam ſe ad extremum perueniſſe cognouiſſet, eidem Copioſo Fratri ſuo, quia occultatos tres aureos haberet, innotuit, &c.* Auaritiæ igitur magis quã corporis morbo miſer laborãs, ad viæ finem veniens, opportuno vt animæ ſalutem reciperet; curandus pharmaco videbatur, ſed quonam, à ſapienti medico ſit releuatus remedio, videamus

Baronius an. 590. num. 9. & 10

Monachus, qui denarios præter monaſticas leges apud ſe habebat Sacrificij oblatione è Purgatorio liberatur.

Gregorius lib. 4. Dialogor. cap. 55.

Gregorius vbi ſupra.

S. Gregorius opportune Monachum ſub vitæ finem curac

Remedium vni ad curationem reliquis ad exemplum adhibitum.

videamus, hæc enim ibi Gregorius: *Cum in morte* (inquit) *conſtitutus Fratres exquiſierit, ei ſuus carnalis Frater dicat: Quia propter aureos, quos ocultatos habuit, à cunctis Fratribus abominatus ſit, vt ſaltem in morte de culpa ſua mentem ipſius amaritudo tranſuerberet, atque à peccato, quod perpetrauit, purget. Cum verò mortuus fuerit, corpus illius cum Fratrum corporibus non deponatur, ſed quolibet in ſterquilinio foſſam facite, & in ea corpus eius proijcite, ibiquè ſuper eum tres aureos, quos reliquit, iactate, omnes ſimul clamantes: Pecunia tua tecum ſit in perditionem, & ſic eum terra operite. In quibus vtriſque rebus vnam morienti, alteram vero voluit prodeſſe Fratribus viuentibus, vt & illum amaritudo mortis à culpa ſolubilem faceret, & iſtos auaritiæ tanta damnatio terreret.* Sic Pœna profecto ad vnum, metus ad omnes peruenit, & rigida vnius mulcta, cunctis cauſa ſalutis extitit. Sed ſalutaris hoſtiæ oblatione anima à pœnis poſt triginta dies releuata eſt, vt idem Gregorius ſic rem narrando proſequitur.

Sepultura ipſi poſt mortem inter fratres denegata.

Gregorius vbi ſupra. Dial. cap. 55.

4 *Cum vero* (inquit) *poſt mortem eius triginta iam eſſent dies euoluti, cæpit animus meus defuncto Fratri compati, eiuſque cum dolore graui ſupplicia penſare, & ſi quod eſſet ereptionis eius remedium quærere. Tunc euocato ad me eodem Pretioſo Monaſterii mei Præpoſito, triſtis dixi: Diù eſt, quod frater ille, qui defunctus eſt, in igne cruciatur; debemus ei aliquid charitatis impendere, et eum, in quantum poſſumus, vt eripiatur, adiuuare. Vade itaque ab hodierna die, diebus triginta continuis offerri pro eo Sacrificium ſtude, vt nullus omnino prętermittatur dies, quo pro abſolutione iſtius hoſtia ſalutaris non offeratur. Qui protinus abſceſſit, & dictis paruit. Nobis autem alia curantibus, atque dies euolutos non numerantibus idem frater, qui defunctus fuerat, nocte quadam fratri ſuo Germano Copioſo per viſionem apparuit. Quem ille cum vidiſſet, per inquiſitionem inquiſiuit dicens: Quid eſt frater? quomodo eſt? Cui reſpondit: Nunc vſque malè fui; ſed iam modo bene ſum, quia hodie communionem recepi. Quod idem Copioſus pergens protinus indicauit Fratribus in eodem Monaſterio: Fratres verò ſollicitè computauerunt dies, & ipſe dies*

Triginta diebus Altaris pro defuncti Anima Deo offertur Sacrificium.

extiterat, quo pro eo trigeſima oblatio fuerat impleta. Cumquè & Copioſus neſciret, quid pro eo fratres agerent, & fratres ignoraſſent, quid de iſto Copioſus vidiſſet, vno eodemque tempore, dum cognoſcit ille, quid iſti egerant, atque iſti agnoſcunt, quid ille viderat; concordante ſimul viſione, & Sackificio, res apertè claruit, quia Frater, qui defunctus fuerat, per ſalutarem Hoſtiam euaſit ſupplicium. Dominici quippe Corporis, & Sanguinis Deo immortali oblata pro defuncti piaculo Hoſtia, omni ipſum, quam in Purgatorio igne ſuſtinebat, a pœnæ reatu abſoluit.

Ipſa trigeſima die e'qua Sacrificio tũ numerus adimpletur a Anima poenis Purgatorii ſoluta gratias agit.

5. Quantum itaque Diuina incruentę oblationis Hoſtia defunctis in alio ſæculo ad leuamentum ipſa, quæ viuentibus bona Diuinitus præſtitit, palam cunctis faciunt; adeoque iſthæc de ſacro, quod pro homine, qui iam mortuus credebatur, à Sacerdote peragebatur, idē Gregorius in Dialogis tradit: *Agathus* (inquit) *Panhormitanus Epiſcopus* (*ſicut fideles mihi, ac religioſi Viri multi teſtati ſunt, atque teſtantur*) *cum beatę Memoriæ anteceſſoris mei tempore iuſſus eſſet; vt Romam veniret, vim nimiæ tempeſtatis pertulit, ità vt ſe ex tanto vndarum periculo euadere poſſe diffideret. Nauta verò illius Baraca nomine, qui nunc eiuſdem Eccleſiæ Clericatus munere fungitur, poſt nauem carabum regebat: ruptoque fune cum eodem carabo, quem regebat, inter vndarum cumulos diſparuit. Nauis autem, cui Epiſcopus præerat, tandem poſt multa pericula ad Vſticam inſulam fluctibus quaſſata peruenit. Cumquè die tertio Epiſcopus nautam, qui ab eo correptus in carabo fuerat, in nulla nauis parte videret apparere, vehementer afflictus mortuum credidit: ſed per obſequium charitatis viuo vnum, quod mortuo debebat, impendit, & omnipotenti Deo pro abſolutione eius animæ offerri Sacrificium victimæ Salutaris iubet. Quo oblato, reſtaurata naue, perrexit ad Italiam. Cumquè ad Romanum Portum veniſſet, illic nautam reperit, quem mortuum putabat. Tunc inopinata exultatione gauiſus eſt, & eum, qualiter tot diebus in illo tanto maris periculo viuere potuiſſet, inquiſiuit: Qui videlicet indicauit, quoties in illius tempeſtatis fluctibus eum eodem, quē regebat, fuiſſet carabo verſatus qualiter cum illo vndis pleno natauerat, & quoties*

Baronius an. 589. num. 39

Altaris pro ſe Oblato Sacrificio is qui mortuus credebatur a periculis liber emergit.

eo à ſuperiori parte deorſum verſo, ipſe carinæ eius ſuperſederet, adiungens: Cum diebus, ac noctibus hoc inceſſanter faceret, iamque eius virtus funditus ex fame ſimul, & labore decidiſſet, quo eum ordine Diuina Miſoricordia ſeruauerit, indicauit. Etenim quod etiam nunc vſque teſtatur dicẽs: laborans in fluctibus, atque deficiens, ſubitò mentis pondere ſum grauatus, ità vt neque vigilare me crederem, neque depreſſus ſomno eſſem: & ecce iam in eodem medio mari me poſito quidam apparuit, qui mihi panem ad refectionem detulit, quem mox vt comedi, vires recepi. Nec longè poſt nauis tranſiens affuit, quæ me ab illo vndarum periculo ſuſcepit, atque ad terram deduxit. Quod ſcilicet Epiſcopus audiens, requiſiuit diem, atque illum fuiſſe diem reperit, quo pro eo Presbyter in Vſtica Inſula Deo omnipotenti Hoſtiam ſacræ oblationis immolauit. Hæc Gregorius illibati Altaris Sacrificium cunctis altius virtutem inculcando tradit. Quod enim talia Diuinitus portenta hominem inter maris vndas ab interitu vindicando præſtitit, quid in releuandis à Purgatorij pœna pœnitentium animabus, ipſos inter ignes non magis ſalubriter præſtet?

Oblato ſibi, dum tẽpeſtate in mari iactatur pane Dominici panis vi & Sacrificio Altaris ſe iuuatum ſenſit.

6. Atqui Machabæorum dux ille pius æque, ac ſtrenuus non niſi oblatis precũ & Sacrificiorũ ſuffragijs iuuandas interfectorum in Bello animas ſapienter cogitabat: *Sancta* (inquit) *& ſalubris eſt cogitatio pro defunctis orare, vt à peccatis ſoluantur.* Quod, & pio item Chriſtianorum more ità vſurpatum eſt, vt hos Miſſarum potiſſimum oblationibus poſt mortem releuare non deſtiterint: ſic profecto miram Sacrificiorum virtutem palam cunctis faciendo. Quapropter rẽ omni admiratione Leontius dignã, & in ſua Patria geſtam in S. Ioannis eleemoſynarij actis hunc in modum narrat: *Dicebas*(inquit) *quod à Perſis quidam abductus captiuus in cuſtodia, quæ appellatur Lethe, aſſeruabatur vinctus. Lex autem erat apud Perſas, vt qui coniecti erant in eam cuſtodiam, nunquam reuocarentur, & & ea ratione conſentaneum eſt eam fuiſſe vocatam Lethen, ideſt obliuionem: Illinc autem cum quidam potuiſſent aufugere, & in Cyprum venire, affirmarunt parentibus adoleſcentis, eum eſſe mortuum in cuſtodia. Illi vero tres quot annis ſynaxes celebrabant, tanquam eo mortuo. Quatuor anni præterierant, cum filius illinc aufugiens, redit domum. Quem, cum parentes non tanquam qui fugiſſet è cuſtodia, ſed tanquam qui ſurrexiſſet è mortuis cum magno ſtupore aſpexiſſent, & fuiſſent ineffabili voluptate repleti, & alia faciebant, & dicebant, quæ anima, quæ talem vidiſſet, faceret, & diceret; et quemadmodum ei tanquam mortuo fecerant iuſta, quę fiunt mortuis, et cum eum docuiſſent, quinam eſſent ij dies, nempe dies Sanctorum Theophaniorum, & dies Salutaris Paſchę, et dies Pentecoſtes. Hæc cum ille audiſſet, et in memoriam reuocaſſet, parentibus affirmabat, quod ijs ipſis diebus relaxabatur à à vinculis aduentu cuiuſdam, qui geſtabat lampadem, et fruebatur omni ſecuritate; diebus autem ſequentibus tenebatur vinculis ſicut prius.* Hæc Leontius, quibus ſanè incruenti Sacrificij Hoſtia, quæ pro Defunctis in Altari offertur, quantum ipſis apud Deum proſit, cum adeò viuenti & in cuſtodia detento profuerit, per ſe vnuſquiſque argumentum deriuando intelligit.

Machabæor. lib. 2. c. 52.

Dux Macabęorum precibus, & Sacrificiis ſuos interfectos in bello iuuat.

Baronius an. 614 num. 39. Leontius in vit S. Ioannis eleemoſynarij.

Diuina Sacrificiorum Oblatio coporibus itẽ nedum animabus prodeſt.

Captiuus apud Perſas certis diebus vinculis ſoluitur, quo tempore Sacrificium offerebatur.

7. Digna itaque Sacroſancti Altaris Victima, eiuſque Deo gratiſſima oblatio ſuam in cunctis Chriſti fidelibus, ſed in quodam præſertim S. Bernardi Abbatis Clareuallenſis diſcipulo Diuinitus olim vim oſtendit, dum ipsũ à pœnalibus Purgatorij cruciatibus mirabiliter expiando abſoluit, vt in eiuſdem Bernardi geſtis Gulielmus ſic tradit: *Frater quidam* (inquit) *bonæ intentionis, ſed durioris ergà cæteros Fratres conuerſationis, et minus compatiens, quam deberet, in Monaſterio defunctus eſt. Poſt paucos autem dies Viro Dei apparuit vultu lugubri, et habitu miſerabili, ſignificans non ad votum ſibi cuncta ſuccedere. Interrogatus autem, quid ſibi eſſet, quatuor dilaceratis ſe ſe traditum querebatur. Ad quod verbum continuò impulſus eſt, et quaſi præcipitanter expulſus à facie Viri Dei. Qui grauius ingemiſcens, poſt tergum eius clamauit: Præcipio tibi in nomine Domini, vt qualiter tecum agatur, in proximo mihi iterum innoteſcas. Et conuerſus ad orationem pro eo, et oblationem Hoſtiæ Salutaris; aliquot etiam fratrum, quorum ampliorem nouerat Sanctitatem, eidem ſimiliter ſubuenire monebat. Nec vero deſtitit, donec*

Gulielmus Abbas in vita Sancti Bernardi Clareuallẽſis Abbat. lib. 1 c. 10.

Quidam S. Bernardi Abbat. Diſcipulus Miſſarum pro ſe Oblato Sacrificio à poenis eruitur.

poſt

poſt, ſicut præceperat, per aliam reuelationem cognita eius liberatione meruit conſolari. Ob Altaris itaque Hoſtiam, quam pro ipſo Chriſti famulus obtulit, Deum ſibi propitiantem, placatumque ſenſit, & à pœnis iam ſe omnino liberum vidit.

Petrus Cluniacenſis l. 1. Miraculor. cap. vlt.

Auguſtinus Mannus lib. Selečt. hiſt.

8. Quapropter animæ Defunctorum quæ ob culpæ reatum Purgatorio igne cruciantur, corporali nonnunquam ſpecie ſe viuentibus ad petenda ab ipſis bonorum quoque operum ſuffragia videndas exhibent, vt Petrus Cluniacenſis his verbis tradit: *Tempore* (ait) *quo Rex Aragonenſis Alphonſus Regnum maioris Alphonſi Hiſpaniarum Regis iam mortui obtinebat, contigit, vt vbi contra quoſdam, qui in Regione, quæ Caſtella dicitur, ei repugnabant, Exercitum commoueret, et vt de ſingulis regni ſui Domibus ſinguli illuc pedites, vel equites dirigerentur edicto ſanciret. Eo præcepto coactus vnum ex mercenarijs mercede mihi ſeruientibus deſtinaui; Paucis poſt diebus decurſis, omnibuſquè, qui expeditioni illi interfuerant, ad propria redeuntibus, ipſe quoque domum reuerſus eſt. Non longo deinceps tempore elapſo, more humano morbo correptus, nec diù cum morbo luctatus, defunctus eſt. Inde poſt quatuor ferè menſes, ex quo è vita receſſit, dictus Sancius circa mediam noctem mihi adhuc vigilanti apparuit, etc. Quem cum vidiſſem, quis, inquam, es tu? at ille humili voce: Ego ſum* (inquit) *Sancius famulus tuus. Quid* (inquam) *hic agis? Vado* (inquit) *Caſtellam, iterque meum multus exercitus comitatur, vt vbi deliquimus, ibi et delictis pœnas debitas exoluamus. Et cur* (inquam) *huc diuertiſti? Eſt* (inquit) *mihi ſpes veniæ, et ſi miſereri volueris, celeriorem mihi requiem cōparare potes. Quomodo* (inquā?) *Quādo inquit, nuper expeditioni, quam noſti, interfui, hoſtili inuitatus licentia, Eccleſiam quandam cum quibuſdam ſocijs inuaſi; quæ intus inuenta ſunt, diripui; veſtimenta inſuper Sacerdotalia mecum rediens aſportaui. Pro quo ſpecialiter diris pœnis ſubactus affligor, et remedium a te, ſicut à Domino meo, quantis poſſum precibus imploro: Nam poteris mihi ſubuenire, ſi beneficijs ſpiritualibus me ſtudueris adiuuare, etc. Rogo inſuper, vt Dominam meam, vxorem tuam, ex mea parte, mea functus vice depreceris, ne octo ſolidos, quos pro ſeruitio meo mercenario iure mihi debebat, reddere iam moretur; et quod neceſſitatibus carnis, ſi adhuc viuerem, reddidiſſet, animæ meæ longè amplius hic egenti, erogando eos pauperibus largiatur, &c.* Sic ille defunctum velut à Domino ſuo viuente pia pro ſe è pœnis liberando ſuffragia poſcentem inducit, qui, & de alijs defunctorum animabus in Purgatorio, & in Inferno demorantibus certior ſubinde factus, hæc de præmortui Alphonſi Regis anima quondam ſibi Diuinitus apparente, & ab ea iſthæc interrogando edoctus narrat.

Sancius poſt mortem Domino apparēs ſe, ſacris oblationibus iuuari expoſcit.

Bonis præſertim operibus relaxari defūctorum pœnas docet.

Petrus Cluniacenſis vbi ſupra.

9. *Et tu* (inquam) *quis es? Ego* (*inquit*) *huius, quem aſpicis, ſocius ſum, et Caſtellam cum iſto, et multis alijs proficiſcor; et tu* (*inquam*) *de Rege Alphonſo, vbi dicebas, aliquid noſti? Noui, inquam, vbi modo ſit, neſcio. Nam aliquando tormentis acribus inter reos excruciatus, poſt modum a Cluniacenſibus Monachis inde ſublatus eſt; exinde verò quid de eo factum ſit, prorſus ignoro, etc.* Et poſt multa hæc ſubdit: *Ad hanc vocem Sancius ſurrexit, et flebili voce, quod prius rogauerat, ingeminans: Rogo* (*inquit*) *Domine, ne mei obliuiſcaris, et vt Dominam meam, coniugem tuam, quatenus quod corpori debebat, miſeræ animæ meæ reſtituat, oro, ſollicitus exhorteris. His dictis, ſtatim vterque diſparuit, etc. Facto mane octo illos ſolidos à coniuge accipiens, et de meo, quod congruum viſum eſt, addens, pro eius, qui apparuerat, Salute pauperibus diſtribui, et Sacrarum Miſſarum adiutoria ei à Sacerdotibus, mea prece, et ſtudio impenſa ad pleniorem peccatorum eius remiſſionem adauxi. Hanc tam claram, et commendabilem viſionem, velut verbum è verbo exprimens, ad ædificationem fidei, et morum, tam modernis, quam poſteris fideli ſcripto tranſmiſi, et quanta cautela mortalibus neceſſaria ſit, mortuorum ipſorum teſtimonio declaraui. Non parum autem, immo maximè veritati huius viſionis atteſtatur, quod à mortuo dictum eſt, Alphonſum Regem à Cluniacenſibus Monachis ſublatum, et a tormentis conſimilium reorum ereptū. Nam quod omnibus pænè Hiſpanis, et Gallis populis notum eſt, idem Rex Cluniacenſis Eccleſiæ magnus amicus, et Benefactor extitit, etc. Obtemperauit benignus Regis æterni præcepto*

Alphonſus Caſtilæ Rex Cluniacenſium ſuffragiis è Purgatorio liberatus.

Sacrificii altaris Oblatio pro defuncto, ipſi requiem attulit.

Miſſarum quam Deo grata pro defunctis oblatio.

pto, faciens ſibi amicos de mammona iniquitatis, à quibus amicis, finita Regni villicatione, ſecundum iam dictæ viſionis tenorem, et a poenis ereptus, et in æterna tabernacula ſuſceptus eſt. Hæc Petrus; Quibus ſane quid pia poenitentium opera, elemoſynarum videlicet elargitiones, & Miſſarũ præſertim oblationes defunctorũ animabus proſint, vnicuique ſatis, ſuperque iſthæc legendo innoteſcit.

S. Bernardus in vit. Sancti Malachiæ Epiſc. cap. 6. apud Surium die 5. 9bris.

Soror Sancti Malachiæ poſt mortem ab ipſo Sacrificiorum auxilia poſcit.

10. Quod item magis, magiſque ex his, quæ in B. Malachiæ geſtis a D. Bernardo hunc in modum narrantur, apteque in rem comprobatur: *Mortua eſt* (inquit) *Malachię ſoror; nec prætereunda viſiones, quas vidit de ea. Huius quidem ſanctus Vir carnalem exhorruerat vitam, et tanto zelo, vt ſe deuouerit, non viſurum eam in carne viuentem. At illa carne ſoluta, ſolutum eſt vinculum, et cœpit videre in ſpiritu, quam in carne noluit. Quadam nocte audiuit per ſomnium vocem ſibi dicentis, ſororem eius ſtare foris in Atrio, et eſcæ per totos triginta dies nihil guſtaſſe. Qui euigilans citò intellexit, cuius eſcæ inedia marceret, et diligenter diſcuſſo numero dierum, quem audierat, ipſum eſſe reperit, et quo pro ea panem de Cælo viuum non obtuliſſet. Tunc ille, qui ſororis non animam oderat, ſed peccatum, beneficentiam, quam intermiſerat, rurſum adoritur. Neque id fruſtrà. Non multò poſt viſa eſt illi perueniſſe ad limen Eccleſiæ, nec dum tamen poſſe intrare; apparere etiam in veſte pulla. Cumque ille perſeueraret, curans, ne quo die ſolita ſtipe fruſtaretur, ſecundò vidit eam in veſte candida. En quantum valeat deprecatio iuſti aſſidua. Verè Regnum Cælorum vim patitur; et violenti rapiunt illud. Sanè Malachiæ oratio vicem quodammodo effractoris exhibuiſse videtur Cæleſtibus Portis, quando peccatrix Mulier fraternis obtinuit armis, quod ſuis meritis negabatur.* Hæc Bernardus, quibus miram Diuinorum myſteriorum ad animas è Purgatorio liberandas vim cunctis palam oſtendit.

Tandem è poenis ad requiem tranſit.

11. Diuina quippe Altaris, omnium vt pote efficaciſſima oblatio, qua Purgatorij Animæ in primis iuuantur, ab ipſis vltrò, enixeque expetitur; adeoque pœnarum Purgatorij acerbitas haud dubijs aliquando argumentis per viſum mortalium ob oculos repræſentari viſa eſt, vt Theodoricus in S. Dominici geſtis ſic tradit: *Frater Bertrãdus* (ait) *Ordinis S. Dominici Vir ſanctus, et primus Prouinciæ Prouincialis Prior ſolebat ferè quotidie Miſsam pro peccatis celebrare. Suſcitante autem ex eo Fratre Benedicto Viro prudente, cur raro pro defunctis, frequẽtiſſimè pro peccatis celebraret? Ille ſpondit: Vita defuncti, de ſua Salute certi ſunt; nos in periculis fluctuamus: At illi Frater Benedictus; ſi ſint duo Mendici, alter membris ſanis, alter iis carens: vtri potiſſimùm opitulaberis? reſpondit: illi ſanè, qui ſe minùs iuuare poteſt. Tum Benedictus: Nimirum* (inquit) *ij ſunt defuncti, quibus nec os eſt ad confitendum, nec manus ad operandum, ſed noſtram opem poſtulant. Viui autem peccatores, et os et manus habent, et poſſunt ijs ſibi conſulere: Sed cum à ſententia ſua non deduceretur Bertrandus, ſequenti nocte quidam terribilis defunctus apparuit ei, et faſce lignorum mirè eum compreſſit; atque decies, et eo amplius eum ea nocte excitans perterruit, et vexauit. Igitur prodeunte aurora Fratrem Benedictum ad ſe vocat; narrat totius noctis hiſtoriam: indè religioſè, lacrymabundus ad aram accedens, pro defunctis Sacrificium obtulit, idemquè deinceps ſæpius fecit.* Sic planè tam verbis, quam factis defunctorum, qui in pœnis alioqui acerbiſſimis ſunt, & magno quidem fructu ſemel cauſa prærorata eſt.

Theodoricus in vit. Dominici lib. 2. c. 8. apud Surium 4. Auguſti.

Frater Bernardus, Prædic. Ordin. cur raro pro defunctis offeret, ob ali, o interrogatur.

Quid ipſe interrogatus reſpondit.

A defuncto Virgis valde percuſſus pro defunctis ſolicitus fit.

Chronic. S. Antonini 3. part. tit. 24. cap. 8. §. 15.

Ex Chronicis Fratr. Minorum Ordinis.

Catechiſ. hiſt. cap. 8. tit. 21 de Indulgent. num. 235.

12. Sacroſancta igitur Dominici Corporis Hoſtia, quæ in Altari offertur, defunctorum animas releuari, & pœnis item atrocioribus ſolui, reuelationibus quàm multis euincitur, vt ex D. Antonini Chronico, & ex Chronicis item Fratrum Ordinis Minorum videre eſt; hæc enim ibi: *Cum Ioannes* (inqiut) *de Aluerna Franciſcanus celebraret Miſſam in commemorationem omnium defunctorum, obtulit cum tanto charitatis affectu, & compaſſione pietatis illud altiſſimum Sacramentum, cuius efficaciam ſuper omnia ſuffragia deſiderant animæ defunctorum, quòd liqueſiebat totus in dulcedine pietatis, & melliflua dilectione ſuperna. Cum ergò in Miſſa Corpus Domini Sanctiſſimum leuaret, offerens illud Deo Patri, vt amore illius, qui in Cruce pependit, animas illas ab ipſo creatas, & redemptas de carcere miſericorditer liberaret, vidit quaſi infinitas animas de Purga*

torio

Digitized by Google

torio egredi, cū multitudinem ſcintillarum de ignita fornace prodeuntium, & vidit illas ad Cęleſtem Patriam aduolantes propter merita Chriſti, qui pro humana ſalute in Cruce pependit. Dei itaque miſericordiā Diuinorum myſteriorum ſubſidio animabus in igne luentibus refundi, ac debitam inſuper culpis pęnā dimitti, haud dubijs vltrò hiſtoriatum monumentis conſtat.

Petrus Ranzon. in vita S. Vincentij Ferrer. lib. 3. apud Surium die 5. April.

13. Quod quidem Virorum Sanctiſſimus ille, Vincentius Ferrerius Prędicatorum Ordinis probè ſciens, pro vno è ſocijs in Purgatorij pœnis detento, nonniſi Diuinum, illibatumque Miſſæ offerri olim Sacrificium popoſcit, vt Scriptor in eiuſdem geſtis ſic narrat: *Toto* (inquit) *biennio, quo B. Vincentius, cognomēto Ferrerius, profeſſione Dominicanus fuit in Britannijs, quemdam ex eius ſocijs vexauit febris. Petijt is benedici, & cruce ſignari à Sancto Viro, vt poſſet eo morbo liberari. Et manus quidem ſuas B. Vincentius impoſuit, ſed mox eum intuens: Noueris* (ait) *fili fruſtrà te expetere ſanitatem: namque poſt dies octo hora prima Dominicæ diei morieris. Conſule igitur ſaluti animæ tuę. Ille paruit Viro Beato, & eadem hora, qua prædictum erat, vita functus eſt. Ad eius exequias multi conuenere Sacerdotes, à quibus Vir Sanctus petijt, vt ſinguli pro illius anima ter Miſſas celebrarent, dicens, reuelatione Diuina ſe didiciſſe, triduo illum Purgatorij pęnas luiturum: Offeruntur ab illis Miſſarum Sacrificia, & à Vincentio gratiæ eis aguntur, indicaturq; Miſſarum, & precum ſuffragijs animam à pœnis ereptam ad Cælos euolaſſe.* Sacra quippè ne dum Altaris oblatio Deū placat, ſed & Cęlum inſuper ipſius Chriſti meritorum virtute fidelibus reſerat.

S. Vincentius Ferrerius pro defuncto è pænis eruendo Miſſæ Sacrificium offerri præcipit.

14 Vt magis verò ſuſceptæ narrationis propoſitum eluceſcat: cum Philippus Rex Francorum mortali è vita migraſſet, & in Purgatorij pœnis ad expiandas anteactæ vitæ labes detineretur, Honorium Pontificem, vt incruentam pro ſe Altaris Hoſtiam offerret, idque S. Dionyſio curante admonendū voluit, vti Guillelmus Brito in ſuis hiſtoriarum paginis teſtatur; & Rainaldus de ipſo in ſuis annalibus iſthæc meminit: *Pergit* (inquit) *Guillelmus inculta quidem, & agreſti muſa, ſed veritatis amantiſſima enarrare, Virum prænobilem Iacobum nomine Pontificij Penitentiarij hoſpitem in ancipiti mortis diſcrimine extrema Sacra Vnctione delibutum, cum fugientis vitæ vltima ſuſpiria penè traheret, obiecto cœleſti viſo fuiſſe recreatum, in quo S. Dionyſius purpurea veſte decorus, atque ingenti circumfuſus ſplendore, cui præibant Angeli albo amictu, ſequebatur verò Regis Philippi anima veſte ignea induta, ſe obtulit, cumque illi ſignificaſſet, ſe Dionyſium eſſe, illum verò Philippum Regem, qui è viuis diſceſſerat atque in Purgatorijs flāmis ad crimina expianda verſabatur, adiecit, adiret Pontificem, moneretque, vt pro Regis anima incruentum Miſſa Sacrificium offerret. Expaneſcenti ad iuſſa, reſpondentique agere in extremo mortis confinio vires, nec animum ſuppetere, vt ea Pontifici referret, atque etiam inſanum habitum iri: Diuum Dionyſium omnem ex illius animo metum blandis verbis depuliſſe, & repentè priſtinæ valetudini reſtituiſſe. At ægrum confirmatis viribus, morboque liberum exilijſſe è lecto, & Pontifici viſa retuliſſe, fidemque accepta diuinitus valetudinis argumento feciſſe.* Mirus planè ſacrificij, quod inſtanter adeò pro Philippi anima è pęnis ſoluenda expetebatur, valor, ac dignitas, quæ S. Dionyſium aſſertorem habuit; Quo item ſollicita habenda pro mortuis cura, ſummoperè commendari mortalibus meruit.

Vnald. an. 1223. n. 36.

S. Dionyſius pro Philippo Francorum Rege incruentam offerri hoſtiam, vt à pœnis ſoluatur apparendo poſtulat.

Sanus repētè fit, qui iā moriebatur, vt ſigno res comprobetur.

15. Piè igitur, ac ſalubriter impenſa, tum mortuis, tum ipſis etiam viuentibus precum ſuffragia, & Diuini in primis (quod conſueuit Eccleſia) Sacrificij oblatio, valdè vt exemplis conſtat, & haud ſemel defunctorum animæ apparēdo teſtatæ ſunt, profuiſſe noſcitur. Nonnullos etenim de piaculari ſacro pro ipſis peragendo ſollicitos, maximis à Deo haud ſemel gratiarum donis cumulatos legitur, vt Nicius Erithræus in ſuis paginis his verbis tradit: P. *Io: Franciſcus Carretonius Soc. Ieſu cum ad ſodales B. Mariæ Virginis Aſſumptæ in domo profeſſa Societatis Ieſu circiter annum M. DC. XX. verba faceret de cura pro mortuis agenda, me audiente, atque admirante narrauit, etiā tum viuere, qui ab ineunte ætate multis ſe flagitijs inquinauerat; verùm incredibili quodam ſtudio animas defunctorum iuuandi ſemper exarſerat, vt etiam ſæpiſſimè piacula-*

Ianus Nicius Aerithræus lib. virt. ac ac vit. exem. 3.

culare aliquod ſacrum pro eis faciendum curaret. Erant huic inimicitiæ graues, & acerbæ cum popularibus quibuſdam ſuis, à quibus vitæ, capitique ipſius inſidiæ perpetuò comparabantur. Cum igitur nocte quadam vitandi æſtus cauſa, equo vectus Tibur, ſi rectè memini deferretur; illac iter fecit, vbi ad ingentem quercum inſignis cuiuſdam latronis ſciſſi membra ſuſpenſa pendebant, quæ membra (horrendum dictù) viſa ſunt inter ſe coniungi, atque in vnum corpus coaleſcere. Quod cum ſe demiſiſſet in terrā, equum illi detractum conſcendit, imperauitque, vt tantiſper ibi conſiſteret, quoad rediret. Cui ille, qui totus præ timore obriguerat, neque hiſcere audebat, dicto audiens fuit. Sed vix cadauer illud equo vectum ſexaginta ab eo loco progreſſum eſt paſsibus, cum ab hominibus quatuor inuaditur, & ſclopis in ipſum emiſsis de equo deturbatur, ac deijcitur; ſed paulò poſt inimicis ab oculis fuga ſublatis, ad eum, qui hæc ſpectauerat redijt, atque: Hæ tibi (inquit) inſidiæ comparabantur, niſi me Dei iuſſu in eas conieciſſem. Idque eximiæ tuæ in mortuos pietatis tributum ab eo eſt. Contine igitur te in hoc perenni ſtudio, & ſimul mores emenda, eoſque ad Diuinæ legis rationem, præſcriptumque compone. His dictis cadauer illud quatuor in partes diſtractum, ac ſuſpenſum in quercu illa viſum eſt vt antea pendere; qui verò tam manifeſtæ mortis periculo diuinitus illo miraculo ereptus fuerat, non ſolùm pietatem, & ſollicitudinem ſuam efficacius, quàm antea defunctorum animis præſtitit, ſed extemplo omnibus alijs rebus poſthabitis, arctiorem Religioſorum hominum amplexus eſt vitam. Sic profectò pijs operibus, ac ſacrificij præſertim oblatione iuuari defunctorum animas, & viuentes pariter, qui id faciendum ſollicitè curant, eorum apud Deum precibus, vt reſipiſcant, munitos ad ſalutem proficere ſic manifeſtum proculdubio redditur.

Sacrum pro Purgatorii animabus oblatū à præſentaneo vitæ periculo eum, qui offerri curabat, eximit.

Defunctus paratas homini inſidias ipſo illæſo relicto, ac ſpectante, ſubit.

Cadauer è quercu pendens poſt ereptum è periculo hominem, vt prius pendere viſum eſt.

16. Atquì defunctorum animæ piacularibus, quæ pro ipſis Deo offeruntur, Sacris quoquo modo per ſcelus priuari, & à viuentibus fraudē pati iniquè adeò ferunt, vt apparentes interdum in ſomnis ipſoſmet acriter per viſum, fraudis auctores ſuperadditis minis moneant, vt Nicius his planè verbis tradit: *Amplius (ait) ſunt viginti anni, quo ſomnium mulieri cuidam viduæ obiectum eſt. Erat huic mater, quæ octauo quoque die plura piacularia ſacra pro expiatione animarū, quæ Purgatorio igne detinentur, facienda curabat, atque eleemoſynam priuigno eius viduæ filię ſuæ, vt diximus, Sacerdotibus deferendam tradebat, qui nunquam totam perſoluebat, ſed ſemper partem eius aliquam auertebat; neque id vnquam mulieri ſubolere potuerat. Verùm vidua illa viſa eſt videre, atque audire in ſomnis, qui diceret priuignum ſuum eleemoſynam ad ſacra faciēda tributam defraudare, proindè matrem admoneret, vt alium fideliorem eligeret. Quod ſomniū cum filia matri ſuę narraſſet, illa primò contempſit; poſt venit illi in mentem filiæ ſomnio aures dare, nec rem illam inquiſitam dimittere. Itaque Aedituum eius Eccleſię adit, percontatur ex eo, quot à puero illo iulios octauo quoque die ad Sacra facienda perciperet. Ille ſumit codicem, in quem eleemoſynarum ratio referebatur, inſpicit, ac puerum inuenit, ex ſingulis eleemoſynis ſingulos nimirum iulios ſolere detrahere, ſibique habere. Qua re comperit filiæ ſomnium à veritate non diſcrepare, ſed cum eam mirè congruere, atque in eam opinionem adducta eſt, vt pro certo exiſtimaret, Dei permiſſu aliquam earum animarum, quarum ea Sacra fieri plurimum intererat, ſecundum quietem filiæ indicaſſe, fraudari eam pecuniam, quæ erat ad earum expiationem attributa.* Fraudulenter quippè pio eleemoſynarum per hominem pretio, quod pro faciendo Sacro deſtinatum erat, ſublato; ſuis quoque defunctorum animas, quæ in Purgatorio igne expiantur, Fidelium fruſtratas ſubſidijs, optatis apud Deum carere ſuffragijs, adeoque in Purgatorij pœnis moras diutiùs trahere, haud paruo ipſarum detrimento contingit.

Nicius vbi ſup. lib. virt. & vit. exem. 140.

Defunctorū animę ſacris ſe oblatis omnibus fraudātes apparendo exterrēt.

Quædā mulier de huiuſmodi fraude ab aliis vt caueat, in ſomnis monetur.

17. Demùm quia viuifico, atque incruento Sacroſancti Altaris Sacrificio, quo nil præſtantius, & quod Omnipotenti Deo tam pro viuis, quàm pro mortuis perpetuò in Eccleſia offertur, & tū iuſtis ad gratiam, tum pœnitentibus ad veniā ſingulariter prodeſt, iā noſtro huic Operi finis imponitur, opportunè hìc nobis ad immortales Deo gratias pro abſoluto feliciter ſuſcepti laboris penſo referendas, Diuina Altaris Hoſtia prouido Dei nutu ad manus, nec incongruè (vt

Congruè ſacrum opus Sacroſancti Altaris oblatione concluditur.

nobis

nobis arbitrari fas eſt) ſuppetit. Chriſtus quippè, qui auctor eſt, & in Altaris maximè Sacramento ineffabili modo continetur, cum ipſe ſit *Alpha*, & *Omega*, principium, & finis par itidem eſt, vt ab ipſo primùm, ac demum in ipſo noſtra quælibet actio ſuum tam initium, quàm finem ſortiatur. Quapropter non abſque peculiari altiſſimarum, ac futurarum rerum myſterio Regius Pſaltes in illis præſertim Pſalmis, quos (vt ille habet) in *Finem* inſcripſit, Chriſtum profectò, qui eſt Sacerdos, & victima, principium, & finis, ac omnes denique figuras veraciſſimè complet; adeoque cunctas hoſtiarū oblationes, hac vna viſus eſt deſignaſſe, dum ſpecioſo ipſum eiuſmodi titulo, ac præcipuo item appellandum nomine exornandumque denunciat. Ad ipſum quippè (vt egregiè Ambroſius docet) ea, quæ ſunt mortalium, vt Deo immortali ſint grata, meritamque ab ipſo mercedem accipiant, velut in vltimum denique finem, dirigenda ſalubriter ſunt, ac ordinanda fideliter. *Quia ipſe* (inquit) *finis eſt ſpei noſtræ, ad ipſum ſtudia noſtra dirigimus: ad ipſum vota noſtra conferimus; quia ipſe eſt plenitudo, ipſe conſummatio vniuerſorum, ipſe omnium ſumma virtutum*. Adeoque ipſi iure merito hæc noſtra, quæ ipſo primùm aſpirante cœperunt, nunc noſtris ipſo pariter votis benedicente abſoluimus. Res igitur ipſa id nobis vltrò ſuadet, condignas videlicet Deo ſupremo bonorū omnium auctori gratias exoluēdas, & grati vtiq; memores officij admonet; Euchariſtia ſiquidem nonniſi gratiarum actio mortalium auribus inſonat, eo quòd in Sacroſanctæ Miſſæ Sacrificio, in quo Chriſtus verè, ac realiter præſentiſſimus adeſt, cunctiſq; longè hæc vna præſtat hoſtiarum oblationibus, ac ſacrificijs: *Nunc enim carnalium* (vt Magnus ait Leo) *ſacrificiorum varietate ceſſante, omnes differentias hoſtiarū vna Corporis, & Sanguinis* Domini *implet oblatio*. Quapropter nunc ſolemnes Deo pro acceptis ab ipſo ingēti bonorū cumulo beneficijs, immortaleſque pro gratijs gratias perſoluimus. *Regi itaque* (vt Apoſtolus ait) *immortali, & inuiſibili ſoli Deo honor, & gloria*.

...l. 40.

...broſius ...viſt. in ...l. 40.

Chriſtus principium, & finis, omniſq; hominis actio principium, ab ipſo, & finem per ipſum ſortitur.

S. Leo Pp. ſer 8. de Paſſione Domini.

Debitæ Deo pro completo Opere gratiæ ſub finem redduntur.

Ad Timoth. cap. 1.

F I N I S.

Ingens lucrum, mori ſemel, vt ſemper viuas.
Pœnitentia quippè Naufragantium Tabula,
Mors tutus poſt naufragium Portus.
Quid moraris Peccator?
Feſtinus ergò arripe ſalutis Tabulam
Qua ſecurum tibi ad Vitam eſt iter.
Vis noſſe,
Quid perdito Pœnitentia homini præſtet?
In Operis diſce titulo;
Peccator mortuus erat, & reuixit, *Lucæ cap. 15.*
Perierat, & inuentus eſt.
Lege itaque in titulo, & in Pœnitentium mortibus
Vitæ immortalis compendium.
Et poſt quam legeris, dicito:
O quàm longè Peccator, & Pœnitens,
Vnus, idemque à ſe inuicem diſtant.
Peccator namque ita ſemel riſit, vt ſemper poſtea fleret;
Pœnitens ita ſemel fleuit in vita, *Prouerb. cap. 31.*
Vt ſemper rideret in morte.
Ergò
A morte vita, à vita mors
A momento AEternitas..
Tu modò eliges
Viuere, perire ſemel,
Viuere, perire æternum eſt.

AVCTORIS
PROTESTATIO.

IN aliquibus Virorum , ac Mulierum illuſtrium pietate inſignium geſtis in hoc Opere noſtro narrandis, nullam nos niſi priuatam dumtaxat dictis, aſſertiſque fidem, haud publicam conciliare auctoritatem intendimus; adeoque Sanctæ Romanæ Eccleſiæ iudicio cuncta remittimus iuxtà Decretum Sanctiſſimi Vrbani VIII. fel. recor. in Sacroſanctæ vniuerſalis Inquiſitionis Tribunali, Anno ſalutis 1631. cui & nos omninò dicta, aſſerta quoque noſtra humillimè ſubijcimus.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

INDEX

INDEX RERVM.

Quæ in hoc volumine continentur:

A

ABſtinentia. Mira Agnetis Auguſtæ, ac iugis à eibo abſtinentia. pag. 295. num. 18.

Accuſatio ſui, eſt hominis iuſti prærogatiua. pag. 335. num. 2.

Achab pænitens humilitate Deum ſibi iratum placat p. 262. n. 13.

Acone Ibi multa Chriſtianorum millia à Saracenis ob defenſionem Terrę Sanctæ magno ipſorum bono interempta. p. 204. n. 16. Mors temporanea ad vitam profuit. ibid. Funeſta ipſius cladis deſcriptio ibid. n. 17. Ob ingratitudinis vitium Chriſtiani hoſtium gladijs traditi. ibid. n18.

Adalbertus Pragenſis in Boemia Epiſcopus, alterius perditione territus ad Deum conuertitur. p. 86. n. 3. Dum morientem, qui ſe damnatum clamabat, audit, ipſe à lubrico mox aſſurgit. ibid. & ad ſanctitatis vſque culmen peruenit. ibid.

Adam pænitentia tandem à culpa releuatus. p. 257. n. 1.

Adelphonſus Hiſpaniarum Rex. Vide v. Apoſtata.

Adileberga Edilberti Anglorum Regis vxor Chriſti fidem propagandam curat. p. 527. n. 10.

Admonitio, Admonere. Ludouicus Pius Imperator Filium ob violatas naturæ, ac Dei leges ſeriò admoneri demandat. p. 223. n. 13.

Adoleſcens nobilis, ac præferocis ingenij mortis obiectu miteſcit. p. 70. n. 35. Pie à Confeſſario, edoctus totus immutatur ex Marchantio. ibid.

Adoleſcens peccatis obnoxius nouam in ſepulchro vitam auſpicatur. p. 36. n. 4. ſeipſum vti mortuum in ſepulchro deflet ibid. Dæmones pænitenti inſultant, ac pænitentem ſuſtinere nequeunt. ibid. flagris mulctant, vt à loco ipſum amoueant. ibid. Conſanguinei dæmonum opera ſuas in hominem artes, ac fraudes exercent. ibid. Dæmones apertis verbis ipſius triumphum canunt dicentes: viciſti, viciſti. ibid. Verus pænitens immobilis perſtans ex Auerni ſatellitibus palmam refert. ibid.

Adoleſcens proſapia illuſtris ob delitias in vitia ſenſim declinat. p. 207. n. 22. Mater filium in præceps currentem retinere fruſtra conatur. ibid. Ob patrata crimina ſub Clemente VIII., vti reus cuſtodię traditur. p. 208. ibid. Confeſſus à Prætore capitis damnatur. ibid. n. 23. Damnatus ſeipſo fortior, abiecta viuendi ſpe de ſolius animę negotio cogitat. ibid. Dum impendentem capiti gladium ex Pętoris ſententia videt, mentis oculos, ac animum ad vitæ æternitatem erigit. ibid. Adoleſcens mortis ſententiam, optimum virtutis exercendæ argumentum facit. ibid. n. 24. Deo inprimis, ac Principi ſubinde gratias refert. ibid. à Genitrice veniam humiliter poſcit p. 209. ibid. Ipſam, ne de ſua morte triſtetur, doleatque, obteſtatur. ibid. Dei nutu, & pro animæ ſalute id ſibi contingere affirmans. ibid. Prætori, ac Principi ſuo nomine vult gratias referri. ibid. Mirus in iuuene contritionis feruor. ibid. n. 25. Capitis damnatus

tus ob patratas culpas, hinc maximè ſe fore à Deo abſoluendum ſperat ibid. ſe tunc libenter mori, nè poſthac culpis Deum offendat, palam teſtatur. ibid. Miſericordiæ Dei triſtem, funeſtumque, vt ſaluus fieret, vitæ exitum adſcribendo ibid. Si mors ipſi alias contigiſſet, ſe Inferni pœnis deuoluendum iactat p.210. ibid. Deuotas Deo, Deiparæ, ac SS. preces moriturus offert. ibid. Adeò lætus mortem expectat, expetitque, vt ſi à morte liberatus fuiſſet, ægrè id ferret. ibid. ſolus ipſe non timet, cuius vita ab omnibus timebatur. ibid. Sub extrema momenta nonniſi Cœlum ſe peroptare affirmat. ibid. n.26. Pręcipuus ipſi erga Deiparã deuotionis cultus. p.211. ibid. Libera mente, fortique animo, integris ſenſibus inter mortis anguſtias perſtat. ibid. Sacramentali confeſſione iterum vult expiari, antequam ferali collum gladio ſubyciat. ibid. Ipſa nocte pluries Sacerdoti confitetur, & ſi paulo ante generalem exomologeſin iuſtituiſſet. ibid. n.27. Quo animi feruore anteacta vitæ labeculas flens accuſet. ibid. Mirus, ac inuſitatus pœnitendi modus non niſi S. Philippi precibus ipſi à Deo contigit. p.212. n.28. Vir Dei ipſi vel abſens precando adfuit, & ſuis cuncta, quæ ad ipſum ſpectabant, quaſi oculis vidit. ibid. Tota die ob felicem eiuſdem exitum lętus apparet. ibid. Adoleſcens præciſo capite Sanctiſſimum Chriſti nomen ſummis labris enunciat. pag.211. num.26. Mortuus adoleſcens vultu ipſo ſe ad Cœli gaudia tranſiſſe teſtatur. pag. 212. n. 28. Blondus Sacerdos tunc Societatis Ieſu funeſtæ hiſtoriæ compilator. pag. 208. num.23.

Adoleſcens, *qui fœminam deperibat, caſu in templo mortuam deprehendit. p.72. n.39. Horrore, & admiratione perculſus Deo poſt hac viuere ſtatuit. ibid. Paucos poſt menſes vitam retractans, auſterioris obſeruantiæ domum ingreditur. ibid.*

Adoleſcentia *in malum ob incentiua vitiorum maximè prona. p.205. n.22.*

Adoleſcentula *vanitatibus dedita B. Eliſabethæ precibus ad Deum traducitur. p.146. n.15. Capillis puella præciſis omnem ſæculi amorem à ſe praſcindens amouet. ibid. Sancta ſubinde mulier pœnitenti merito gratulatur. ibid.*

Adolphus *Holſatiæ Comes, Minoritarum B. Franciſci inſtitutum amplectens egregius pœnitentiæ cultor. p.45. n.12. Pia Adolphi in Sanctis vitæ operibus exercendis ſtudia, ac præferuida deſideria. ibid. Monaſterium ſuis partim manibus, partim eleemoſynis extruit. Ibid. Ad comprimendum mentis faſtum ſub filiorum Principum oculis ſe pro Chriſto demittere cupiens, vas lacte plenum, quod capiti impoſitum geſtabat, inuertens, ipſo ſe totum reſpergit. Ibid. Victor ſui, ſæculi honore, ac rubore deuicto eſſe maluit, quam quouis ſæculi honore dignus videri. ibid. Aequè vir Dei in clauſtro ſui, ac olim in caſtris magnificus aliorum triumphator. Ibid. Oſtiatim mendicat, vt operarys pro exædificando monaſterio laborantibus victum paret. Ibid. Quia Chriſtus dominus inter homines ſe ipſum humiliauit, eius ipſe humilitatem non erubuit, erubeſcere haud vltro ſe ipſum deprimendo dedignatus. ibid. Velut paruulus ob Chriſti amorem auulſus ab vberibus, ſupernarũ conſolationum lacte potatur. p.46. ibid.*

Aduentus. *Deo in mundum veniendi peccatores potiſſimum in cauſa fuere. pag. 118. n.1. Aduentus Chriſti cauſa non niſi ſalus hominum. Ibidem.*

Aduerſa. *Aduerſitas. Auguſtinus Bononienſis aduerſis ad virtutem maximè profecit. p.180. n.23. Beliſarius militum dux inter proſpera deſipit, & ſapere inter aduerſa incipit. pag. 174. num. 10. Ioannes de Breſne Græcorum Imperator ad pœnitentiam inter aduerſa confugit. p.15. n.27. S. Ludouicus aduerſis maximè exagitatus quid Deo, ac ſe dignum dicat, Henricum Angliæ Regem alloquẽs. pag.333. n.15.*

Aduerſa. *Propter peccata veniunt aduerſa. p.195. n.1. licet Quamplures mortalium nihil aduerſis ad reſipiſcendum proficiunt p.5. n.3. Res animo proſpera eſt ipſa aduerſitas, vbi è contra ipſa eſt aduerſa proſperitas. p.30. n.25. Vir laſciuiarum morbo vitiatus à S. Philippo, vt quid ſibi aduerſi contingat ſupplex poſcens, ad ſalutem exauditur. pag.183. num.27.*

Adultera *mulier, quam Dei imperio Propheta ſibi copulat, Synagogam, & Eccleſiam deſignat. p.375. n.1.*

Adul-

R E R V M.

Adulterij *crimen Dæmoni in primis arridet. p.393. n.23. Alphonſus Caſtellæ Rex adulterio Dei in ſe iram concitat. p.392. n.19. Clotarius Clodouei Francorum Regis filius ob adulteriorum nefas à Deo punitur. p.385. n.3. Regis pietas ergà S. Medardum Epiſcopum. ibid. Ob inceſtę conſuetudinis ſuſpicionem, ac ſcandalum anathemate perculſus p.386. ibid. Pœnitens ad S. Martini Eccleſiam ſibi veniam à Deo imploraturus accedit. ibid. n.4. Dum ſe venando exercet, morbo corripitur, ac tandem pœnitens obit. ibid. Quibus potiſſimum culpis obnoxius Rex fuit ex Baronio ibid.*

Adulterium. *Magnum in ipſo Dauidis adulterio, Chriſti, & Eccleſiæ Sacramentum ex Auguſtino. p.375. n.1. Adulterium non niſi perditionis, & ignominiæ nota. p.385. n.2. Adultery infamis voluptas, panarũ abſynthio cõparatur, innumeriſque redũdat incõmodis. p. 385. n.2. Triſtitia, & animi dolor fœda ſunt voluptatis reliquiæ. ibid.*

Aegidius *natione Luſitanus ſciendi cupidus in magicarum artium impietatem impingit. p.364. n.5.*

Aegroti. *Fabiola omnium prima Romæ domum ægrotantibus aperit, vt ſua manu, & opera Chriſti pauperes languentes foueat. p.353. n.14.*

Aegyptus. *Aegypti Regio, ac deſertũ Chriſti Domini præſentia illuſtrãtur. p.403. n.2. Adimpletum ibi Iſaiæ Vaticinium. ibid. Aegypto ex Chriſti aduentu virtutum, & Sanctitatis fœcunditas contigit ibid. n.3. Solitudo iam tum ob innumeros, ſanctoſque futuros ibi incolas exultat. ibid. Portentis item vel tunc diues. ibid. Aegypto ex Chriſti aduentu bonorum, ac vitæ ſecuritas. p.404. ibid. Annona haud illi ſub Chriſto timendus poſt hac defectus. ibid. Idola cuncta deſtruenda. ibid. In Aegypto primum ſub Antonio Monaſticus Ordo propagatus. ibid. n.4. Loca pridem à latronibus, & feris, à Monachis poſtmodum ſanctiſſimè exculta. ibid. Ne dum viri in Aegypto, ſed & fœminæ ſanctitate præfulgent. p.405. n.6.*

Affectus. *Praui affectus, & vitia hominem belluarum inſtar in præceps vrgendo exagitant. p.575. n.1. Quàm moleſta ſit vitiorum lucta, & quantum iſthæc intus hominem vexent. ibid.*

Agnes *Auguſta, Henrici II. Imperatoris Mater Romam veniens pœnitentiæ ſe totam deuouet. p.294. n.14. Quia Cadaloo Antipapæ adhæſit, dignè ieiunijs, & vigilijs, precibuſque pœnitendo vitam tranſigit. ibid. ſæculo ſe ſponte abdicat, vt dignè Deo inſeruiat. ibid. n.15. Romæ omnibus bonis exemplo, & miraculo fuit ex Sigeberto. ibid. Digna pœnitentis in morem fęminæ Vrbem intrantis pompa. p.295. n.16. Quanta fęminæ è ſublimi throno ad humilitatis infimum gradum mutatio. ibid. Munifica in elargiendo ſua quæque Chriſti pauperibus manus. ibid. n.17. Ingens cunctis ad chriſtianas virtutes ſectandas in Regia fœmina documentum. ibid. Mira ipſius, ac iugis in cibo abſtinentia. ibid. nu. 18. Lacrymæ ipſi pro panibus. ibid. Agnetis multiplex ieiunium ex Damiano. ibid. Quantus vel pro leuioribus culpis pęnitentiæ dolor. ibid. Meritis ob pœnitentiam apud Deum clara migrat è vita. p.296. n.19.*

Agnes *Miſnenſis Marchioniſſa pœnitentiæ operibus addicta. p.20. nn.34. Angeli peruiſum ipſi amarum in ſchipho aureo potum præbent. ibid. Mors ipſi eiuſmodi viſu præoſtenſa. ibid.*

Agnes *Monialis poſt votum grauiſſimè delinquens, Deiparæ patrocinio adiuta reſipiſcit. p.249. n.7. poſt ſtupri à milite illatam ſibi labem in deſperationem incidit. ibid. A Diabolo, vt partum enecet, ac bonæ famæ proſpiciat, ſuadetur. ibid. Mox in deſperationis barathrum ob delicti enormitatem ab hoſte impellitur. ibid. Beatiſſimæ Virginis patrocinio profugiente Dæmone releuatur. ibid. Ad Pontificem profecta, abſolutione donatur p.250. n.8. A Iudæo, quia coniugem ipſius ad fidem Chriſti traduxerat, lethaliter vulneratur. ibid. Deipara è Cęlo ad occiſam curandam delapſa. ibid. Iudæi vxor Baptiſmi ſalubriter aquis expiatur Gertrudis nomine nuncupata. ibid. Agnes ipſi, quomodo à Deipara Virgine ſit curata, enarrat. ibid. In ſummo pœnitentiæ rigore Agnes diem claudit. ibid.*

Agreſtinus *Schiſmaticus infeliciter è vita ſublatus Romarico, & Amato ad vitam prodeſt. p.432. n.3. Amatus ex corde reſipiſcens pœnitendo ſanctitate clareſcit ibid. n.4. Cinere, ac cilicio ſe ipſum macerat.*

cerat.ibid.Sub vita finē, ineffabile Trinitatis myſterium confitetur.ibid. Sepeliri intra Eccleſiā ſe indignum ratus in atrio ſepulturæ locum deligit,cunctorum precibus ſe ipſum cōmendans.pag.433. ibid.

Albati. *Albatorum ingens numerus pœnitentiæ cauſa Vrbes, & terras excurrit. p.29.n.25. Quis modus, & quæ peregrinātiū forma.p.30.ibid. Ieiunijs quoque peregrinatio, vt eſſet magis Deo accepta, peragebatur. ibid. Inimicitiæ peregrinationis tempore ſedata. ibid. Doli penitus, & fraudes intermiſſæ. ibid. Confeſſionum, & ſacer Communionis vſus frequens. ibid. Vnde pia huius peregrinationis initium.ibid. Dei plane impulſu, res contigit, vt à culpis homines reſipiſcerent. ibid. n.26. Anno ſequenti exorta lues immenſam hominum multitudinem demetit. ibid. Dealbati per pœnitentiam in Chriſti ſanguine e vita abeunt. ibid. B.Virgo in Gallia Narbonenſi ejuſcemodi, cladem imminentem prædicit. ibid. Ingens ex huius calamitatis procella lucrum.ibid. Sacerdos à Deipara à morte ſuſcitatus multa de pridem mortuis enunciat. ibid. In dealbatis, quòd Chriſtus dixit, adimpleri viſum eſt:* Videte regiones quia iam albę ſunt ad meſſem. *ibid. num.27.*

Albertus *Magnus in ſcientijs conſpicuus p.68. n.29. Quotidie ſepulchri locum aſpicit, & preces ibi effundit. ibid. Lætus, ac pie moritur. ibid.*

Albina *Marcellę Mater quam cupida res ſacras addiſcendi. p.151. n.7. Fœminę virtutibus exculta finis. ibid. Hieronymus mortis ipſius accepto nuncio vehementer obdolet. ibid.*

Albinus *primum Ethnicus, ac gentilitię ſuperſtitionis Pontifex poſtea inſignis inter Chriſtianos. pag.556. n.14. Cui nam Albini conuerſio ad Chriſti fidem ſit adſcribenda ex Hieronymo.ibid. Miraculum grande ſenem, ac Ethnicum hominem ſub vita finem Chriſto renaſci. ibid. Albinus ne dum Gentilium Pontifex, ſed & ſub Theodoſio Imperatore Vrbis Præfectus. ibid. num.15. Congruè Albino Vrbis Præfecto contra maleficos ab Imperatore animaduertendi cura iniungitur, vt æque pro Chriſto, ac eius* Religione *zelum exerceat. ibid. Pari erga Chriſti religionem, ac pridem erga inanes Deos, eorumque cultum zelo ſuſpiciendus. p.557.n.16. Nedum baptiſmo iam ſenex initiatus, ſed & pœnitentię ſummopere addictus. ibid.*

Alcuinus, *ſiue Albinus Abbas, alienæ ſaluti perpetuo intentus. p.506.n.2. Cella S. Iudoci ad peregrinos excipiendos ipſi commiſſa. ibid. Nobile ipſius inſcriptum tumulo elogium. ibid. Precibus ſe poſt mortem iuuari poſcit. p.507.ibid. Chriſtiana humilitate, & bonis item artibus præcellit. ibid Grandia vir humillimus à Deo poſcit, ſed grandia item dare charitas nouit. ibid. Alcuinus, omni vtpote ſcientiarum genere excultus à Beda laudatur. ibid. n.3. Caroli Magni præceptor dictus. ibid. Carolus Imperator, & ſi apprime doctus, ipſius ſe diſcipulum non erubeſcit. ibid. Alcuinum difficilioribus in gerendis negotijs conſulit. ibid. Nonnulla opera, quæ Alcuinus compilauit. ibid. Codex ſacrorū bibliorum Alcuini opera editus in Vallicellana bibliotheca nunc extat. ibid. Dignus ipſe pœnitentiæ præco ſacramentalem aduerſus hæreticos confeſſionem propugnat. p.508. n.4.*

Aleator. *Philippus Mancinus inſignis aleator miram à pœnitentia vitæ lucem auſpicatur. p.264. n.18.*

Alexander *Oliua S.R.E.Cardinalis mortis iugiter memor p.68. n. 31. Purpura quidem homini ſplendorem, ſed mundi contemptus ipſimet honorē purpuræ confert. p.69. ibid. ſub purpura cilicium, & ſub ſplendida veſte monachum præfert. ibid. ſepulchrum in ſcrinij ſpeciem ſibi aptat. ibid. à pictore picta mortis imago in ſcrinio latens, ſilentio celatur. ibid. Pia purpurati hominis ſtudia. ibid.n.32. Vacat ſollicite, tum Deo, tum ſibi, tum negotijs. ibid. Quæ feſtis diebus ipſe laudabiliter exercet. ibid. Vitę ipſius parcitas. ibid. Eius ſanctimonia in vita, ſed maximè in obitu claruit. ibid. n.33. Ita ſe habet moriens, ac ſi ſemper cū Deo victurus. ibid.*

Alexander *Polonorum Rex ob Chriſti Fidem bellum Tartaris viriliter intentat. p.323. n.10. Bellaturus cum Tartaris lethali morbo corripitur. ibid. à mili-*

Digitized by Google

militibus viginti millia Tartarorum quatridui ſpatio trucidata. ibid. Alexander, audito victoriæ nuncio, gratias Deo agens, ſpiritum reddit. ibid. Dignum ipſius elogium ex Michouia. ibid. n.11. Munificus, ac liberalis erga omnes, ſed maximè erga Chriſti pauperes. ibid. p.324. ibid.

Alphonſus *Alburquerquius Indiarum Prorex militandi arte præcipuus. pag.325. n.15. S. Iacobo Apoſtolo victoriam ex hoſtibus, humiliter adſcribit. ibid. Quia puerum aquis demergendum ſuis manibus ſeruauit, ſe à morte quoque ſeruandum edicit p.326. ibid. Eius virtutes, & in prouincia adminiſtranda animi prudentia. ibid. Moriturus à terrenis animum abdicās, ad contemplandum æternitatis negotium transfert. ibid. Digna Deo, quæ ipſius menti inſidebant conſilia. ibid.*

Alphonſus *Caſtellæ Rex ob adultery labem, Dei in ſe iram concitat p.392. n.19. à Romano Pontifice, vt à malo aduerſis pulſatus reſipiſcat, monetur. ibid. Vt e domeſticis inſuper hoſtibus victor, exteris quoque timendum ſe præbeat. ibid. n.20. Vt inductam mulierem præter canonicas leges abyciat. ibid. Placatur Deus, quia propter peccata Regum, ipſe ſimul populus punitur. ibid. Alphonſus Peſtilentia correptus haud tamen à pugnando deſiſtit. p.392. n.21. Nullibi honeſtius, quàm in caſtris pro Fide pugnanti moriendum dicit. p.393. ibid. Mors ipſius, ac digna virtutum elogia. ibid. nu.22. Cunctis ſui deſiderium moriens relinquit, ac lucrum. ibid.*

Alphonſus *Luſitaniæ Rex, contra Mauros fidei hoſtes armis inſurgit. p.314. n.24. à Clemente VI. ob Miniſtrorum ipſius arrogantiam iniuribus Eccleſiæ violandis, monetur p.315. ibid. Legatos ſupplex ad Innocentium vi. mittens pœnitentia expiatus obit. ibid. n.26. Pontifex nobile Alphonſo, eiuſque meritis teſtimonium exhibet. ibid.*

Amadæus *Sabaudiæ Comes flagellis ad bonam frugem traductus. p.181. n.25. Dum Romanorum Pontificem armis inſequitur, à Deo percuſſus, errorem agnoſcens, retractat. p.182. ibid. Milites eius omnes fato abſumpti. ibid.*

Amatus *inter pia ad caſtitatem exhortantis verba B. Dominicum Abb. Ordinis S. Benedicti iugulare excogitat. p.32. nu.30. Inſidias venienti parat. ibid. Eiaculata in Dominicum lancea diuinitus ſubſiſtit. ibid. Percuſſor à Dei famulo graui, horrendoque metu percutitur. ibid. ſeculi veſtibus exui, ac pœnitentium veſte indui iubetur. p.33. ibid.* Ex *Diaboli mancipio Dei repente famulus conſecratur. ibid. In homine ad pœnitentiam traducto illud Pſalmiſtæ affulget*: Hæc eſt mutatio dexteræ excelſi. *ibid. Qui magni venit cauſa mali, ſuo multis poſt exemplo rediens, factus eſt cauſa boni. ibid: Ex lupo quippe agnus redit. ibid.*

Ambitio. *Quænam primæuorum Chriſtianorum ambitio. p.297. n.1.*

Ambitio. *Theodoſius non purpuram quæſiuit, ſed potius ipſe quæſitus à purpurâ. pag.128. n.3.*

Ambroſius. *Arbogaſtes ideo cunctos armis vincere creditus quia ab Ambroſio diligebatur. p.7. n.7. Ambroſius funebri Oratione, Valentinianum celebrat. p.6. nu.5. Quantum Valentinianus Ambroſio deferret. p.8. n.10. Quo item Ambroſius erga Valentinianum amoris, ac doloris ſenſu teneretur. ibid. n.12.*

Ambroſius, *Theodoſy litteris ad pia officia mortuo Valentiniano exoluēda requiſitus. p.8. n.10. Idem Valentiniani ipſius corpori Porphyreticum labrum ſtatuit. ibid. n.11. Idem Valentiniani, ſi quæ puerulus admiſit piacula, Iuſtina vtpote Arriana ipſius Matre inſtigante, patrata ſilentio præterit. p.7. n.8. Ambroſius item à Valentiniano Patris loco ſemper habitus. p.6. n.6. Ambroſius à Valentiniano Viennam accerſitur, vt illum baptiſmi aquis ſalubriter initiaret. p.6. n.6. Idem ipſum Valentinianum haud mortuum, ſed magis viuum reputat. p.8. nu.11. Qui, & grati inſuper memor officy, vtrumque ſibi Imperatorem, nempe Valentinianum, & Theodoſium precum ſuffragys honorandos proponit. p.9. n.12.*

Ammon *Monachus, plures ad Chriſtū latrones conuertit, pag.408. nu.13. vide latrones.*

Amor. *Carolus IV. Romanorum Imperator moriturus Dei amorem, ac proximorum in regno ſufficiendis commendat. pag.66. n.25. Amor Dei animam ab omni quandoque, tum culpę, tum pœnæ reatu expiat. p.601. n.10. Amor Dei Hieruſalem facit, Babylonem vero ſeculi amor ex Auguſtino. p.602. nu.1. Idem amor homi-*

I N D E X

num mortis, ac iudicij metu abiecto, haud quicquam pro ſe ſolicitum reddit. pag. 78. num. 15.

Amor *impurus. Pius II. tractatum de amore, quem olim iuuenis inſcripſit, ſenex retractat. p. 337. n. 5.*

Amoris *eadem ferè vis, ac mortis. pag. 135. num. 24.*

Anaſtaſius *Monachus e vita periculis euocatur. p. 97. n. 3. Alij vnà cum ipſo interiectis vocibus euocantur. ibid. Iidem ordine, quo vocati, moriuntur, quorum vnus diu viuere ſapide recuſat. ibid.*

Andreas *Vngariæ Regis Filius, varijs exagitatur incommodis. p. 543. n. 13. Ioanna Regina, ſacram viri in Regem vnctionem haud pacifice ſuſtinet. ibid. Ab improbis rex per dolos, e viuis tollitur. ibid. Mors ipſi non niſi in iuſtitię, quam adeò in ſuis requirebat, odium intentata. p. 544. ibid. Quæ ante mortem, ac ſe digna præſtitit. ibid. Petrarcha Andreæ obitum, ipſius laudes inculcans, deſcribit. idid. num. 14. Interfectores impios, ac barbaros iuſtiſſime carpit. ibid. Infamis ipſius Regis adeo pij occiſione Ciuitas reddita. ibid. Cauſa ipſius necis multorum licentia, ac improbi mores, in quos rex animaduertere ſe velle iactauit. ibid. Nobile ipſe Clemens PP. Andreæ Regis virtutibus teſtimonium pro elogio ſtatuit. p. 545. n. 16. Immanis ſicariorum in Rege in ſonte per dolos occidendo noxa. ibid. Digna lacrymis, & commiſeranda ipſius clades. ibid. Cladis auctores à populo lapidibus obruti, & flammis traditi. ibid. Ludouicus Vngariæ Rex, ob fratris necem, arma in Ioannam parat. ibid.*

Andronicus. *Vide Imperator.*

Angela, *è Phtolomæorum ſtirpe purgatorii praoſtenſis pœnis ad pœnitendum proficit. p. 83. n. 7. In ipſo funere uti Fœmix exurgendo reuiuiſcit. ibib. Pœnitendi ſpiritu Dei munere diues, mirum dictu, quæ fecit, quæ pertulit ibid. Patiendi deſiderio, & vltro pœnarum cumulo expiata, Cœlum conſcendit. ibid.*

Angeli. *Auguſtinus Nouellus, Angelum ſub vita finem læta ſibi prenunciantem audit. p. 243. n. 10. Lazarus Mendicus Angelos ſui funeris portitores habet. ibid. Gulielmus Elfinſtonius ſub vitę finem Angelos, & Cuſtodem pracipue, adſtantes videt. pag. 244. n. 11. Tutelarem Angelum humiliter, ac fiducialiter alloquitur. ibid. Ab eo de proximo exitu, & de breui in Purgatorij pœnis mora fit certior. ibid. Angeli per viſum Agneti Miſnenſi Marchioniſſæ amarum in ſchipho aureo potum præbent. p. 30. n. 34. Mors ipſi eiuſmodi viſu præoſtenſa. ibid. S. Philippus Nerius Angelos Religioſis viris ad iuuandos in agone laborantes, verba vltro ſuggerentes videt. pag. 244. num. 12.*

Angeli *Pœnitentium lacrymis maximè gaudent. p. 238. n. 1. Ingenti beneficio hominum curę, ac tutelæ diuinitus deputantur, ibid. Pia Angelorum erga homines officia. ibid. Eorumdem aſſidua pro nobis opera. ibid. Aduerſus iram, & nequitiam Diaboli, Angelorum ſollicitudo praſto eſt. ibid. num. 2. Summa Angelorum erga homines dilectio. ibid. n. 3. Læti interdum, ac triſtes pro diuerſo animarum ſtatu apparent. p. 232. ibidem. Angelorum charitas, quę & qualis. ibid. Angelus ſuam ergà infirmum curam ipſi miniſtrando oſtendit. pag. 240. ibid. Pœnitentia donum Angelorum ope, ac opera, hominibus prouenit. ibid. n. 4. Natalius hæreſi vitiatus Angelorum voce, vt pœniteat, per viſum admonitus. ibid. Poſt monita ab Angelis per integram noctem flagris caditur. ibid. Landelinus adoleſcens blandis ſeductus verbis, Angelorum ope ſalutem conſequitur. ibid. n. 6.*

Angeli. *Quidam apud Coſentiam à Sacerdote, vt generalem ipſius Confeſſionem excipiat, cęleſti viſu ab Angelo monitus, inſtanter petit. p. 241. n. 7. Confeſſione peracta ſpecioſum, quem hortatorem habuit, iuuenem haud reperit. p. 242. ibid. Angelus ipſius cuſtos fuiſſe creditur. ibid. In Braſilia Angelorum opera in illis gentibus ad Fidem traducendis elucet. ibid. n. 8.*

Angeli. *Vuamba Hiſpaniarum Rex ſua Angelorum pręſidio caſtra vallari, ac defendi è Cœlo obtinet. p. 291. n. 7. Ipſamet Angelorum manu Theophylus Gręcorum Imperator flagellis attritus reſipiſcit. p. 140. n. 3. Pia demum Angelorum opera, maximè ſub vita finem præſtò hominibus eſt p. 244. n. 12.*

Angelus *Floruccius ex mendicantium, & debilium numero, infirmitatibus ſummoperè proficit. p. 191. n. 20. Paternam Dei erga ſe opem, multoties expertus. ibid. In hoſpitalem infirmorum domum, quæ probaticæ piſcinæ typum præſefert, recipitur. p. 192. n. 21. Patientia ipſius mira in tole-*

randis

randis infirmitatibus. ibid. Pro infirmitatibus uti pro beneficijs, gratias Deo agit. ibid. Pœnitentiæ operibus licèt infirmus ſe ipſum exercet. ibid. n.22.

Angelus *Mattheuccius Camers, congruè Angeli nomen præſefert. pag.517. n.22. Tobiæ ob pietatem, ac ſolidam prudentię normam adhuc puer, comparandus. ibid. Piæ ipſius in pueritia exercitationes. pag.518. ibid. Paterna è domo non niſi ad Eccleſias oraturus diuertit. ibid. Pius, & quotidianus ipſi diuiniſſimi Altaris Sacramenti vſus. ibid. Ab honoribus, & Eccleſiaſticis dignitatibus, animo prorſus alieno. ibid. Pœnitentiæ, quantumuis innocens moribus, ieiunando ſemper addictus. ibid. Inſignis viri ſuas inter virtutes humilitas. ibid. Patiendi cupidus dolorum, ac infirmitatum moleſtia pulſatur. p.519. ibid. Cæcitatem Tobię ad inſtar patientiſſimè ſuffert. ibid. Mente diuinas altius res videre incipit, vbi corporeis terrena oculis videre deſijt. ibid. Oratorij Congregationem Camerini iuxta S. Philippi inſtitutum erigit. ibid. Dei verbi populis annunciandi ſummopere cupidus. ibid. Adſtantium ſic vitia interdum arguit, vt ſuis ſingulariter vnumquemque pulſare verbis videretur. ibid. E Cœlo ipſius meritis haud obſcurum lucis teſtimonium affulget. ibid. Merita ipſius è Cœlo teſtata. p.520. ibid. Quam impensè corporeis abſolui vinculis cuperet. ibid. Felix ipſius mors. ibid. Ipſius anima, ſplendida ad inſtar ſtellę è corpore in Cœlum migrat. ibid. In feretro iacens quendam inteſtina in proximum odia fouentem pulſat. ibid. Clementi X. ſuas ob virtutes apprime charus. ibid.*

Anibaldus S. R. E. Card. *Tuſcul.* Epiſcopus, *Legatus Apoſt. ſedis ſummis laboribus perfungitur. p.272. n.12. Dum profectionem in Vngariam parat, morte toxico ſibi propinato præuentus. ibid. Pia, ac digna Anibaldi opera in Religioſos viros. ibid. Elogium Clementis Papæ VI. ore ipſi decantatum. ibid.*

Animus. *Animi moleſtia præ cunctis malis prorſus intoleranda. p.213. n.1.*

Anna *prophetiſſa, Dei, ac templi ipſius obſequio vacat. p.348. n.4.*

Anna *Rodulphi Romanorum Regis vxor, magnos ex mortis meditatione fructus capit. p.59. n.11. à Confeſſario vult de opportunis ſibi ad æternitatem comparandam rebus inſtrui. ibid. Baſilienſem Eccleſiam bonis impensè cumulat. ibid.*

Anniuerſarium. *Henricus Saliſburgenſis Epiſcopus quatuordecim annis ſibi, & adhuc viuens anniuerſarium mortis fieri vult. p.68. n.30.*

Antonius *in Monaſterio S. Gregorij Monachus, mortis e Cœlo nuncium accipit. p.600. n.7. De peccatorum indulta ſibi venia confirmatus cœlecti oraculo lætus obit. ibid.*

Antonius *Madridius è Societ. Ieſu impuras fœminas Dei verbo, ac Dei virtute præfiſus aggreditur. p.379. n.9. Ipſius Dei Verbo laſciuientes, & contemnentes valide expugnat, & pane item, fęminas à pijs viris prouide alendas curat. ibid.*

Apoſtaſia. *Catharina Vannina ſuis quam acerbū ſit Apoſtaſiæ piaculum monitis, fęminas fugam e clauſtro meditantes docet. pag. 444. n.10. Sex moniales, quæ diſceſſum inde parabant, ipſius dictis reſipiſcunt. ibid. Diabolus teporem Dei ſeruis immittens, ſenſim ad Apoſtaſiam ſuadendo inducit. p.440. n.3. Immane adeò id cætera inter ſcelera ſcelus, vt ipſius peccatum Iudæ, apoſtaſię piaculum ſit computandum ex Bernardo. p.440. n.3.*

Apoſtata. *Adelphonſus Hiſpaniarum Rex à Monaſtico inſtituto deficiens, oculis orbatur. p 440. n.4. Ob Apoſtaſię, ac ſeuitiæ culpam digne pœnitens, Deo facere ſatis contendit. p.441. ibid. Apoſtata ad locum, vnde diſceſſit tanquam naufragus ad ſalutis portum redeat, oportet. p.443. n.9. Idem grauiter in ipſum Deum peccat, cui ſeipſum deuouit ex Baſilio. p.440. num.3.*

Apoſtata. *Michael Ceſenas hæreſiarcha cum alijs Apoſtatis aduerſus Romanum Pontificem temere inſurgit. pag.442. nu.7. Ad Conciliū Generale per ſcelus appellat. ibid. Nemini à Romano Pontifice ad Concilium appellandi fas eſt. ibid. Miniſtri Generalis nomen vſurpans, in ſua malitia in Eccleſiam contumax diu perſtat. ibid. Sub vitæ finem poſt hæreſim, prauoſque eiuratos errores pœnitens obit. p.443. n.8. Ob contumaciam erga Pontificem, & arreptam temere fugam, iuſte proſcriptus, & gradu deiectus. ibid. Apoſtata Petrus Paradi ob ſuam culpam è clauſtro, haud votis tamen liber domum dimiſſus, flagellis à Deo cæditur. p.444. n.11. Religioſis adhuc votis religatus religioſe in ſæculo viuit. ibid. Deus Vniuerſum hominis ſtratum doloribus*

bus verſat. ibid. Admonitus quippe nihil proficiens, auſteriorem in ſe prouocat Dei mulctam. ibid. Ferro, & igni, qui verbis non acquieuit, excruciandus traditur. p.445. ibid. Toto iam corpore mutilus, & dolore tabeſciens, animæ ſalutem recogitans vitæ ſibi remedia poſcit. ibid. Pænitens altero pede mutilus manet, vt amiſſę vocationis crimen, vel ambulando meminerit. ibid. Religioſus item è Monaſterio S. Gregorij profugus, lethali, diuinitus morbo præuentus, morti propinquat. pag.443. n.9. Decumbens apparentibus S.S. Andrea Apoſt. & Gregorio flagellis, ad reſipiſcendum pulſatur. ibid. Ad Eccleſiam confugiens ibi pænitens moritur, ac ſalubriter expiatus. p.444. ibid. Apoſtata Stephanus Vngarus vna cum alijs ex Minoritana familia Apoſtaſiæ crimen ſanguine expiat. pag.441. n.5. Bonacurſius, & Philippus Præd. Ord. & Iacobus Piſtorienſis Minorita apoſtatantes à Fide, poſt arreptam Mahumeticam ſuperſtitionem reſipiſcunt. ibid. Circumciſioni ſeipſos per ſcelus ſubdunt. ibid. Reſipiſcentes tandem ad Eccleſiæ ſinum reuertuntur p.442. ibid. Stephanus Vngarus ex hoc numero, nobili ſubinde martyrio Apoſtaſię ſcelus abolet. ibid. num.6. Publicè Mahumeti ſuperſtitionem execratur, ac varijs tormentorum generibus excruciatus, pro tuenda Fide Martyr euadit. ibid.

Apoſtatæ. *Vide verbo Religio.*

Apoſtolus. *Auguſtinus futurus Eccleſiæ Doctor, ſuum ab Apoſtoli epiſtolarum libro magiſterium inchoat. p.5. n.4.*

Apoſtoli. *Ad Apoſtolorum corpora, non abſque magno timore accedendum. pag.109. n.5. Quid Pontifici ad Apoſtolorum Principis ſepulchrum contigit. ibid. Ad B. Apoſtoli tumulum quiddam exornare contendens ſubita morte abripitur ex Gregorio. p.108. n.5. Sacra Apoſtolorum limina. Scotigenarum Rex ad Apoſtolorum limina profectus, regno ſe abdicat, Apoſtolorum exempla ſectatus. p.13. n.21.*

Apparere. *Apparens Othonis Imperatoris anima precum ſuffragia à Matertera poſcens, Purgatorij pœnis abſoluitur. p.14. n.22. Henricus hæreticus Lutheranus focijs totus ardens apparet, qui & viſu proficiunt. p.88. n.7.*

Apparitio. *Ioannes Baptiſta Pallottus ſub vitæ finem, ſupernorum ciuium, ac viuens S. Philippi N. apparitione dignus eſt habitus. p.196. n.27. Macarius Romanus toto triennio pænitens, ſe Deo reconciliatum oborta e Cælo luce, et Chriſto ſibi apparente intelligit. p.37. n.6. Nobilis vir, vitijs irretitus, Romę mortuus, cuidam ſub atri vultus laruia videndum ſe offert. p.89. num.9. B. Stephanus Rex, Conrado pænitenti, & ad ſepulchrum oranti apparens, ipſum ad S. Emerici ſepulchrum remittit. pag.31. num.28.*

Aquæ. *Aquarum diluuio Orbem terrarum ob immanes hominum culpas obruendum; Noemo diuinitus innoteſcit. p.549. nu.1. Deus hominum culpis ad iracundiam prouocatus, iuſtam aquis vltionem decernit. ibid. Aquis diluuij Orbi exitium, & Baptiſmi item fluentis, ſalus pariter Orbi diuinitus prouenit. ibid. n.2. Deus non aquis primum, ſed terræ maledixit, per aquas nimirum maledictionem diluendo, veniam parabat ex Auguſt. p.550. ibid. Salus vniuerſo Orbi, aquis refundenda in ſcripturis edicitur. ibid. Quid aquarum ſymbolo typicè deſignetur. ibid. Piſcina olim aquis ſalus homini danda & non niſi aquis Baptiſmi ſignabatur. ibid.*

Arbitrium, *ſiue Arbitrij libertas. Deus homines ad ſe trahēdo haud cogit nolentes, ſed de nolentibus facit volentes ex Auguſtino. p.454. n.5.*

Arbogaſtes, *ideo ſuis cunctos armis vincere creditus, quia ab Ambroſio diligebatur. p.7. num.7. Idem pie officioſus, non niſi ob ſanctitatem ſumme colit Ambroſium, vna cū ipſo ſapè conuiuari ſolitus p.6. n.7. Idem ipſi Valentiniano hoſtis infenſus p.6. n.6.*

Archiepiſcopi *anima olim ab Vualthero naui per mare à Dæmonibus in tartara deferri viſa. pag.303. n.16. Vualtherus metu perculſus religioſæ vitæ inſtitutum, amplectitur. ibid.*

Archiſius *Dux Beneuentanus pænitentia inſignis. p.145. n.15. Integras noctes lacrymas fundendo tranſigit. ibid. Nobilis, ac tanto dignus viro ſepulchralis titulus. ibid. Virtutes ipſius, ſummatim à Paulo Diacono collectæ. ibid. Mira hominis pietas, & virtutes. ibid. Carolum Magnum pro pace exortat. ibid. n.16. Oblatis ipſum muneribus publicæ vtilitati cōſulēs placat. ibid. Patrię tuendæ cauſa mori promptus. ibid.*

Ardealcon. *Ardealoni mimo in ipſo Vrbis theatro ludēti è Cælo lumen affulget. p.371. n.4.*

Ariani Oſium Cordubenſem Epiſcopum in ſuam pertrahere ſententiam conantur. pag.412.num.6.S. Auguſtinus dignus ipſiuſmet Oſÿ aduerſus Arianos propugnator. pag.414.n.11.

Arintheus domi, foriſque clarus ſub Valentiniano,& Valente Conſul,ſuas ſacro Chriſti baptiſmate culpas expiat, ac vita ſimul finem illuſtrat. p. 555. n. 12. Magnus in præſenti vita, & magnus futuro pariter in ſæculo ibid. Baſilÿ ore maxime laudatus. ibid. Merita ipſius digne ab ipſo commemorantur.ibid.num.13.Quæ laudabiliter,& adhuc viuens præſtitit, ſummatim collecta. ibid. militaris quoque diſciplinæ gloria homo apprimè commendatus pag. 556.ibid.

Aripertus Longobardorum Rex eleemoſynis in pauperes clareſcit. pag. 477. num. 6. Eius erga S. Petrum munificentia ibid.

Arnaldus de Brixia Petrum Abailardum ſuis prait erroribus .pag.419.n.22.

Arnulphus Ciſterc. Monachus, blandas,ſuaueſque religioſæ vitę pœnas experitur. pag.268.nu.7.Quæ morbi languore correptus præferuido loquens ſpiritu dixit,mentis errore dixiſſe à quibuſdam creditus. ibid. Ipſemet, qui verba protulit,verborum ſenſum enucleando adſtantibus inculcat. pag.269.n.5.

Arnulphus Metenſis Epiſcopus pietate in Deum, & charitate in pauperes inſignit. pag.1610. num. 9. Certior de peccatorum indulgentia redditur. ibid.

Arrogantia. Mauritÿ Romanorum Imperatoris in S. Greg.magn.Rom.Pont. arrogantia, & contumelia. pag.198.n. 3.

Ataulphus Epiſcopus innocens miteſcentis portento Tauri in ipſum,iuſſu Veremundi Ordoni Hiſpaniarum Filÿ immiſſi,à nece ſeruatus. pag.165.n.5.

Atolius S. Remigÿ diſcipulus pietate illuſtris.pag. 473. num.13. Eleemoſynarum laude in terris præfulget ibid. Digno vir nobilis,& laicus elogio donatur. ibid.

Auctoris in opere ſelectarum mortium compilando conſilium.p.1. n.1.

Audoenus Rothomagenſis Epiſcopus ad ſacra Vrbis loca peregrinatur.pag.328.n.4. Largam ipſi eleemoſynarum copiam deferendam ſinguli in Vrbem offerunt. ibid. Multi ſe ipſos proficiſcenti peregrinationis ſocios iungunt. ibid. Vir Dei inter orandum lacrymis redundat. ibid. Eleemoſynas Sanctorum M.M. Eccleſÿs largitur, ac domum ſubinde reliquÿs diues regreditur. ibid.n.5.

Auerſio. Auerſi ab ipſius Dei imperio, magiſque in ſuo ſenſu pertinaces, ſubito conuerſi, Dei cedunt obſequio pag. 457. num.8.

Auguſtinus ad pænitentiam conuolans dignum ſibi in Eccleſia ſtatuit elogium pag. 5.n.4.Idem ad Deum conuerſus ab Epiſcopatu ſemper abhorret. pag. 297. n. 2. Dum ſe Epiſcopatu indignum reputans ab eo procul fugit, ad Epiſcopatum digniſſime rapitur ibid.

Auguſtinus pænitens, & culpas ore, & ſcripto retractans Deo maxime placuit. pag. 334.num.1.Dignum ipſius elogium ex lugubri pag.335.num.2.Idem non niſi à pænitentiæ gemitu ęternæ ſalutis gaudia auſpicatus pag.4.num.3.pænitentiæ lacrymas à Matris propter ipſum dolentis ploratu ediſcit, ac velut dignus pro lacte filius fletum ab vberibus ſugit. pag. 5.n. 4.

Auguſtinus futurus Eccleſiæ doctor ſuum ad Apoſtolicarum epiſtolarum libro magiſterium ſortitur pag. 5. n. 4. Idem poſt lacrymarum imbrem animi tranquillitatem lucratus pag. 159. num. 3. Lugens è Cælo, vt ſanetur, Codicem Apoſtolicum legere iuſſus. ibid.

Auguſtinus in editis Confeſſionum libris, ſuam egregie apud Deum cauſam perorat. pag.480.n.4. Mirandus magis ab omnibus dum ſe vti reum accuſat, quam dum cuncti mortalium ipſum laudibus colerent, ibid. In lacrymis, et confeſſione apud Deum ipſius corona, et laus. ibid.

Auguſtinus ſuas errorum tenebras prodens clarius ſe ipſum illuſtrat. pag.5. num. 4. Idem ſoli intentus Deo, ſibi, ac pænitentiæ vacat. pag.4.num. 3. Se Dei flagellis profeciſſe teſtatur. pag.172. num. 3. Deumque ipſum, ne flagellis parcat, enixè precatur.ibid. Idem ob Demetriadis prælarè geſta Probæ, et Iulianæ gratulatur, pag. 345.n.16.

Auguſtinus inter mortis pericula, opportunum ad ſuos ſermonem de pænitentia habet pag. 5. n. 3. Vltima correptus ægritudine paternæ charitatis officia exoluit: pag. 5. n. 3. Idem obſidionis tempore pro animę duntaxat negotio ſollicitus agit. pag. 4. num.3.Lectulo ægrotans, vt ſerio rem ſuā pænitendo ſibi conſulat, cuncta amico-

rum

rum colloquia ſub vitæ finem reijcit pag. 4.n.3. Idem feliciter deniq; exiturus è vita Dauidicos pænitentiæ pſalmos attentè perlegit. pag.4.n.3.

Auguſtinus *Bononienſis aduerſis ad virtutem proficit. pag. 180.num. 23. In Manfredi obſequium feſtinus ad aulam pergit. ibid. Inter exorti poſtmodum belli arma, haud mortem in aula effugit. pag. 181. ibid. Morbo lethali perculſus, ipſa inter vitæ pericula de ſalutis negotio cogitat. ibid. Religioſum habitum è ſæculo profugus induit, Conuerſorum numero aggregatus. ibid. Doctus latere, vel inter indoctos voluit, ſed haud potuit agnitus. ibid. n.24. Euocatus à Nicolao IV. in Vrbem Sacræ Pænitentiariæ muneri præficitur. ibid. Portento affulgentis ſupernæ lucis in obitu illuſtratus. ibid.*

Auguſtinus *Nouellus Angelum ſub vitæ finem læta ſibi prænunciantem audit. pag. 243.n.10 à B.Petro à Camerata Cælum conſcendere viſus ibid.*

Aulici *duo Imperatoris, olim Antonij magni vita perlecta, et ſpe ſæculi obiecta mox iter ad Chriſtum dirigunt. pag. 150. num.3.*

Aulicus. *Theodoſius Romanorum Imperator à Chryſapio deceptus in multis delinquit. pag.28.n.24.*

Aurea *Virgo Pariſienſis Monaſterij præpoſita, cantandi in Eccleſia Euangelij munus temerè vſurpans, quid pænitendo præſtiterit. pag.34.n.34. Corpus aſſiduè excruciat pungentibus ferreis aculeis. ibid. Quotidiana ipſi ieiunia, & inſomnes inſuper noctes pro expiando elatæ mentis faſtu. pag.35.nu.34.*

Auſteritas. *Mira Occidentalium Monachorum auſteritas ab Auguſtino deſcribitur. pag.24. num. 12. AEgyptiorum pag. 25. num.13.*

Auſteritas *vitæ, et quibus Paula Matrona Romana ſeipſam modis excruciaret. pag. 350. num:9.*

Auſteritas *vitæ. Vuenceslaus ſenior rex Bohemiæ ob vitæ auſteritatem conſpicuus. pag. 270.num.8.*

Aytonus *Armeniæ Rex, virtutum laude conſpicuus. pag.155.num. 15. Liuonum Filium ex AEgypti carceribus pugnando vindicat. ibid. Religioſa vitæ Macarij aſſumpto nomine ſeipſum dicans feliciter obit. ibid.*

B

BAbylas *Mimus profeſſione, ac Magus audito pænitentiæ in Eccleſia verbo à malis mox reſipiſcit. pag.50.num.6. Duas concubinas, quibus adhærebat, dimittens monachus fit. pag. 51. ibid. Impuræ item fæminæ ſeipſas, ac ſæculum execratæ, pænitendo ipſi conſortes fiunt. ibid. Idem licet, peſſimus ad Chriſtum repente traductus fit Monachus. pag.370. num.6. Duas concubinas ſecum ad Chriſtum traducit, & pænitentiæ ſociat. ibid.*

Balaam *bonorum ſibi mortem, non ita, et vitam optabat. pag.20. num.35.*

Balduinus *Comitis Toloſani Pater, Sacramenti Altaris ſub finem ſuſcipiendi cupidiſſimus. pag.566.n.4. Sacratiſſimam hoſtiam ſibi demonſtrari enixè poſcit, eamque ſupplex adorat. ibid. Vehemens animi deſiderium illi pro viatico deſeruit, ibid. Innocens ab iniquis arbori appenditur. ibid.*

Baldus *Mercator in Piceno grauiter ægrotans à F. Capuccino ad pænitendum adducitur. pag.102.num.13. Qui ipſum mortis periculo vindicat, ac ſe ipſius vice moriturum affirmat. ibid. ſic charitas de morte, ac de peccatis pænitentia triumphat. ibid.*

Balnea. *Quid medicis ipſi balnea ſuadentibus, Fulgentius Ruſpenſis reſpondit. pag. 10.n.14.*

Baptiſmus. *Aquis diluuij primum Orbi exitium, et Baptiſmi ſubinde ſalus pariter Orbi diuinitus prouenit. pag.549.n.2. Piſcina aquis ſalus, quæ dabatur, vel tum aquas baptiſmi ſignabat. pag. 550. ibid. Cyprianus aquarum baptiſmi vim probè expertus. ibid.n.3. Baptiſmus mors criminum & vita virtutum ex Cypriano. ibid. Aquis baptiſmi vetus homo immergitur, ac nouus cum Chriſto ex aquis emergit. ibid. Quanta vis baptiſmi aquis diuinitus ineſt. ibid. Qui tranſit per baptiſmi aquas non moritur, ſed ad vitam exurgit ex Ambroſio. ibid. Carmina Conſtantini baptiſmali fonti inſculpta, pag. 551. ibid. Conſtantinus magnus ſacris baptiſmi aquis ad culpas vitæ diluendas ablui vult. ibid.num. 4. Ante Baptiſmum in multis*

immane

immanè deliquit. ibid. vide Conſtantinus.

Baptiſmus. *Arinthens domi, foriſque clarus ſub Valentiniano, et Valente Conſul, Sacro Chriſti baptiſmate culpas diluis, ac vitæ finem illuſtrat. pag. 555. num. 12. Auguſtini ſodalis, et amicus ſub vitæ finem baptiſmo initiatur. pag. 557. num. 17. Quàm impensè Auguſtinus ipſum dilexerit: ibid. Adoleſcens graui correptus morbo ferè ſine ſenſu in lectulo iacens, et ſalute iam à Medicis deſperata neſciens baptizatur. ibid. Baptiſmum ſibi exhibitum ſic ratum habuit, vt irridentem ſibi Auguſtinum velut hoſtem, non vt amicum haberet ibid. Haud multo poſt baptiſmum infirmus moritur, & Auguſtinus defunctum luget ibid. Ceadualla Orientalium Saxonum Rex id vnum in votis habuit, vt Romam venient in Ecleſia B. Petri baptizaretur. pag. 229. n. 6. Sabbathi Sancti die baptizatur, et Petri nomen ſortitur. ibid. Vbi Chriſti baptiſma ſuſcepit, ibi pariter vult tumulari. ibid.*

Baptiſmus. *In Cælum nonniſi per ſalutares Baptiſmi aquas aditus, & ad perennem vitam tranſitus. pag. 557. num. 17. Iudæus B. Sergij martyris ope ab igne liberatus baptiſmi aquis abluitur, ac feliciter vitam concludit. pag. 558. n. 20. Iudæus item patibulo ob crimen iam deſtinatus baptiſmo ſe donari inſtantiſſimè poſcit pag. 561. num. 27. Haud ſe a mortis pæna abſolui vult, ne ideo Baptiſmum ſuſcepiſſe credatur, quo ſe ipſum à mortis ſententia redimeret. ibid. Albis indutus veſtibus capite plectitur. ibid.*

Baptiſmus. *Martialis vir ethnicus floribus B. Stephani Prothomartyris, & reliquiarum tactu ſacro baptiſmo protinus ablui ab Epiſcopo petit. pag. 557. n. 18. vide Martialis.*

Baptiſmus. *Pænitentium lacrymæ apud Deum pro Baptiſmate reputantur: pag. 158. num. 1.*

Baptiſmus. *Turca nonagenarius probè naturæ lumini reſpondens à Deo ad Fidem adducitur. pag. 561. num. 26. Vnus hic Hiſpanorum claſſe in Africam traycienti prædæ cadit, qui ſacrum ſummopere Baptiſmum cupiebat. ibid. Baptizatus non multo poſt moritur, & ideò ad Baptiſmum vir adeo ſenex peruenit, quia probe iuxta naturæ legem viuens eleemoſynas diſtribueret ac id vnum in cauſa fuiſſe innotuit. ibid. Alter Turca Baptiſmi ſub vitæ finem Sacramento ſe initiari enixè poſtulat. pag. 562. n. 28. Confectus vulneribus, & iam iam fere exanimis Chriſto renaſci vult. ibid. Media nocte à ſomno excitus pro Baptiſmo Sacerdotem acceſſit, et à ſpecioſa muliere ſe de ſuſcipiendo Baptiſmo præmonitum affirmat. ibid. Baptizatus ex atro Candidus, & Angelo ob oris pulchritudinem ſimilis euadit. ibid. Turcarum item triremes, quæ prædandi cauſa maria excurrunt, Melitenſium equitum armis exagitatæ, in ipſorum denique poteſtatem deueniunt. pag. 563. n. 30. primus quidem Bombardæ ictus turcæ coxam aufert ibid. Turca non tam de corporis, quàm animæ ſalute ſollicitus Baptiſmum ardentiſſime quærit. ibid. Baptizatus vero poſt horæ ſpatium feliciter animam exhalans in Cælum abit. ibid.*

Baptiſmus. *Valentinianus olim fide, etſi non re Baptiſmi Sacramentum ſuſcipit pag. 9. n. 12. et mirum plane quàm impensè baptiſmi aquas expetierit. pag. 8. n. 11. Viennam Ambroſium accerſit, ibi Baptiſmo initandus. pag. 6. num. 6. Vir ethnicus, et iam prope centenarius vitijs, ac libidinum coeno fædus, vt reſipiſcat, etſi fruſtra diù monetur. pag. 562. n. 29. Diabolus hominem ſub amici ſpecie in Villa agentem, vt in Vrbem rediens conſuetis operam det voluptatibus, ſuadet. ibid. Sacerdos vbi verba nil iuuant, precibus apud Deum inſtans hominem demum lucratur. ibid. Qui baptiſmo tandem ſalutari ablutus, Chriſto iam ſenex renaſcitur. pag. 563. ibid.*

Baronius. *Iuſtus Caluinus, è Caluini ſtirpe, & ſchola, ipſius legendo Baronij Annales conuertitur. pag. 422. n. 29. Qui grati animi gratia Iuſtus Baronius dici ſubinde vult, ac piè moritur. ibid. Gaſpar item ſcioppius pia Annalium lectione ab hæreſi reſipiſcit. ibid. n. 30.*

Bartholomæus *Caroſius ruſticus nobile, ac dignum pænitentium exemplar. pag. 168. n. 15. ſuam vitæ originem, ac geſta Confeſſarij iuſſu fideliter ſcribit. ibid. Vitæ aduerſis eruditus, ſpiritu proficit. pag. 169. ibid. Chriſti Paſſionem recolens ad perferendum incitatur. ibid. Mutatur in virum alterum ibid. Orbem ſacco indutus excurrit. ibid. Alios item ad pænitendum prouocat.*

cat. ibid. Ieiunÿs, ac pœnis inſuper ſeipſum excruciat. ibid. Vrbis, quod impendebat, excidium cunctis palam enunciat. ibid. | *In Tyberim actus in praceps, ſaluus Dei ope ex aquis emergit. ibid. Aduenienſe* Borbonio *armatorum duce, capta Vrbe ex fatuo fatidicus vere agnoſcitur. ibid. Pœnitens ſeptuagenarius labore, ac pœnis conſumptus moritur. ibid.*

Bartholomæus *Cognomento Catena, inſignis inter latrones pag.54 n.12. Ferro, ac igni perfinitima Soræ loca graſſatur. ibid. Pÿs Cæſaris Baronÿ monitis, ac precibus ad bonam mentis frugem adducitur. ibid. Ab apparitoribus tentus cuſtodiæ mancipatur. ibid. & à Cæſare inuiſitur & ad pœnitentiam inuitatus anteactæ vitæ culpas ſacramentali confeſſione expiat. ibid. Ex indomito compunctus manſueſcit, & ad patibulum ducendus quid Christiano dignum praſtitit. ibid. Veniam quippe à cunctis humillimè poſcit. ibid. Totam in ſuis deplorandis culpis noctem tranſigit. pag.55. ibid. Carnificem ad ſe venientem benignè excipit. ibid. Candenti forcipe vellicatus pœnas patienter fert. ibid. Nec minimum quidem doloris inter tormenta ſenſum præſefert. ibid. ſuę ſatis certam ſalutis, patienter, conſtanterque moriendo ſpem relinquit. ibid.*

Bartholomæus *ex Bononienſi Prouincia. Capuccinorum Ordinis pœnis Inferni abſterritus proficit. pag. 84. num. 10. Deipara Virginis ope adiutus, ad pœnitentiam prouocatur. ibid. Idem à Christo Iudice Orco primum addictus Deiparę precibus ad digne pœnitendum reſeruatur. ibid.*

Bartholomæus *pauper varÿs, aſſiduiſque pulſatur morbis. pag. 193. Infirmitatibus conſumptus ſuo nil pręter pellem, & oſſa corpore præfert. ibid. Vitę pœnas, & morborum moleſtias ęquanimiter tolerat. ibid. num. 24. Quam ſapiens iſte. ibid. Interrogatus de altiſſimis rebus Dei lumine illuſtratus, apte, ſapienterque reſpondet. pag. 194. ibid. Petri Conſolini Congregationis Oratorÿ Sacerdotis dignum de Bartholomai ſapientia dictum. ibid.*

Baſilius *monachus ſuos B. Theodoro Coenobiarca ad intrandum inuitante, ſepulchrum patens impauidus intrat, et paulo poſt feliciter obit. pag.61. n.16. ſanus Omninò è vita in Cœlum morte pręuentus abit. ibid. Auditus dulciter inter Monachos poſt mortem in Choro ſimul canere. pag.62. ibid.*

Baſilienſis *Eccleſia ab Anna Rodulphi Romanorum Regis vxore bonis impensè cumulata. pag.59. n.21.*

Beliſarius *militum dux flagellis eruditus. pag.174. num.10. Inter proſpera deſipit, & ſapere incipit inter aduerſa. ibid. Ingens ipſemet rerum humanarum prodigium Beliſarius p.75. n.11. Egregiæ ipſius laudes à Procopio adumbrantur. ibid. Theodoræ Auguſtę nutibus obſequens, ſe ipſum miſere perdit. ibid. Conſpirationis in Iuſtinianum ſuſpicione pulſatus, e ſummo deiectus. ibid. n.12. Fortunæ ipſius, tum proſperæ, tum aduerſa facies, metrice, eleganterq; deſcripta. ibid. Quod Beliſarius è ſuis calamitatibus liber emerſerit, haud probatur à ſcriptoribus ex Baronÿ ſententia. ibid. Constantinus Manaſſes Imperator ipſum vti ingratum carpit. pag.176. ibid. Iuſto Dei nutu Beliſarius in calamitates impingit, quia nimirum Siluerium Rom. Pont. perſequutus. ibid. num. 13. Caſus ipſe haud fortunæ, ſed Deo adſcribendus ibid.*

Bella *interdum haud declinanda, ſed licite exercenda ex Chryſoſtomo. pag.320. n.2. Iuſta etenim bella haud laude, haud proemiò carent. pag.319. n.1.*

Bellum. *Alexander Polonorum Rex ob Christi Fidem Tartaris bellum viriliter intentat. pag.323. n.10. Alphonſus item Luſitaniæ Rex contra Mauros fidei hoſtes valide armis inſurgit. pag.314. num.24. In bello maxime ipſorum pietas ducum, ac militum copia proficit. pag.320. n.3.4.5. lex Christiana haud cuncta ſuis bella, ſed tantùm iniuſta prohibet. pag.320. num.1. Bellum Iulius II. Rom. Pont. ſuſcipit, ac pro tuendis Eccleſiæ iuribus accerrimè in acie laborans pugnat pag. 324. numer.12. Bellum quoque Monfortius Comes aduerſus Petrum Aragonum Regem iuſtiſſime ſuſcipit. pag. 320. n. 3. Bellum. mouens Robertus Bruſius ſub vita finem dolet, quod pro caduco potius Regno, quam pro æterno contra infideles bellum pugnando geſſerit pag.312. n.18.*

Bellum. *Vide Terra Sancta.*

Benefacere. *Christus dominus ſuos Dei ipſius ſimilitudinem benefaciendo æmulari peroptat. pag.523. n.2. Deus quippe hominis voluntatem coronat, vbi in homine benefa-*

Digitized by Google

nefaciendi non reperit facultatem ex Auguſtino. pag.505.n.1.

Beneficentia. *Chriſtianorum beneficentia religioſam olim Gentilium pietatem longe ſuperat ex Tertulliano. p. 552. n.2. Beneficentia præcipue affulget in hoſtes. quod Clemens Papa VI. oſtendit, qui enim ipſam in ſtatu olim priuato offenderat benignum largitorem experitur. pag.226. nu. 20. Beneficentia item in ſuos, atque amicos. Clemens Papa IX. ſua in omnes beneficentia laudatiſſimus. pag. 227. num.22. Henricus quoque II. Angliæ Rex benefaciendo maxime affulget. pag. 497. n.4.*

Benignitas. *Dei hominem ad pœnitendum benignitas adducit. pag.119.n.1. Hæc item homines quantumuis perditos ad pœnitentiam reuocat pag.35. n.2.*

Benignitas *hominum. Innocentius Octauus æquè erga omnes in Pontificatus apice benignus, ac ſi in priuato ſtatu fuiſſet. pag. 189.n.16.*

Berengarius *armis Italiam exagitat.p.391. num. 16.*

Berengarius, *qui & Carioſus dictus etſi primum falſo pœnitentem præſetulit, digne tamen poſtea reſipuit. pag. 417. num. 21. Intimo quippe animi dolore culpas recolens pœnitet.pag.418. ibid. Feſtiuo Epiphaniæ die hæreſum execratus errorem decedit. ibid. Nobilior ipſi, quam par eſt titulus inſcribitur. ibid. Elogium vitæ ipſius geſta continens. ibid. Laudatus ab Hildeberto præter modum ob animi dotes ibid. Felix ipſius ſub finem exitus. ibid. Laudator non tam ſeueri laudatoris, quam Poetæ encomiaſtis partes exequitur. ibid.*

Bernanbò *Mediolanenſium Dux pœnitens poſt graues culpas fit ſaluus. pag. 205. n. 19. Ioannes Galeatius Bernabonis opes, ac ædes diripit, ac ipſum veneno perimit. ibid. Crudelis Tyrannus, & perſequutor iuſtas dat ſcelerum pœnas. ibid. Veneno epotus ac pœnitens ad ſacramenta confugit, expiatuſque moritur. ibid.*

Bernandus *Abb. Clar. Gerardo Germano fratri acceptum in latere vulnus animæ ſaluti profuturum prædicit. pag. 179. num. 21. Idem animo ab Epiſcopatu ſemper alienus. pag.304. n.18. Eugenio ad Pontificatum euecto haud ex more gratulatur, immò penitus condolet. pag.298.n.3. Idem S. Bernardus ad expeditionem in Terra Sancta ſubſidium fidelibus annunciandam, ac prouehendam deligitur pag.306. num. 4. Vrget ad arma milites. ibid. num. 5. Illius opera, ac in opere ſollicitudo. ibid. Pia item ipſius opera ingens Schiſmaticorum numerus pœnitens ad Eccleſiam redit. pag.443. num.6. Cum Petro Card. Piſano Schiſmatico diſputando præualens quamplures ab errore reuocat. pag.434. num. 7. Victor à Schiſmaticis ipſi Anacleto ſuffectus, Bernardo exhortante Innocentio execratus errorem ſubditur. ibid. num.8. Bernardus merito auctor pacis, & pater patriæ dictus. ibid. Bernardus Gulielmum Aquitaniæ Ducem Euchariſtiæ Sacramento dum alter magis in Eccleſiam ſæuit, diuinitus expugnat. pag.37. num.5. Idem ſuperbæ mentis faſtum, ac tumidos, elatoſque homines ſuo præfidentes ingenio, humaniſque rationibus, nec aliorum iudicio deferentes in primis exhorret. pag.428. nu.12 Ægrotans aliquando ſuorum precibus vltra ſibi protrahi vitam conqueritur. pag. 98. num.4.*

Bernardus *ſodalitij Montis Oliuetani Auctor ſeipſum aliorum bono, ac ſaluti deuouet. pag.493. num.6. Lues ſub Clem. VI. orbem totum deuaſtando peruadit. pag. 493. ibid. Calamitas oborta, ac hominum ſtrages Fidem omnem ſuperat. ibid. num.8. Pagani eiuſmodi flagello à malis reſipiſcendo de Fide Chriſti amplectenda cogitant. ibid. nu.9. Sed dum luem ſubinde in Chriſtianos quoque graſſantem vident, ad vomitum reuortuntur ibid. Religioſorum tunc maxime hominum Ordines laxari contigit. ibid. Bernardus quoque ſodalitij Montis Oliuetani auctor lue correptus obit. ibid. num. 10. Dignum pio viro, eiuſque virtutibus elogium pag. 495. ibid.*

Bernhartus *Italiæ Rex, merito ob conſpirationem in Ludouicum Pium oculis orbatus. pag.221. num.9. Qui demum ob oculorum iacturam impatiens ſeipſum necat. ibid.*

Bertharidus *Longobardorum Rex erga Chriſti pauperes pius maximè, ac miſericors. pag.477. num. 7. Cunipertus prædicti filius pari in Deum pietate, ac mentis obſequio conſpicuus ibid. n.8.*

Bertholdus *ſub vitæ finem anteactæ vitæ culpas deflens, totus obtenta venia hilareſcit. pag. 600. n.6.*

Bertrandus *Patriarcha Aquileienſis pro tuendis Eccleſiæ iuribus, ſanguinem pro-*

ſundit. pag.545.n.17.Eleemoſyna ipſius, iuge item orandi ſtudium, ac frequens pœnarum vſus. pag. 546. ibid. A Pataui- na ſynodo rediens pro iuribus Eccleſiȩ in- ſtar S. Thomæ Cantuarienſis Epiſcopi trucidatur ibid. Martyrij ipſe ſui præco extitit. ibid. Quàm pius, & quam deuo- tus erga Beatiſſimam Virginem, & S.Tho- mam Cantuarienſem ibid. Ab inimicis capitur, cȩteriſque in fugam conuerſis pla- gis conficitur. ibid.n.18. Carnificibus in- dulgens veniam, & pro ipſis Deum exo- rans obit. ibid. Corpus in Vtinenſi templo tumulatum incorruptum perſeuerat. ibid. Dignis ipſe in Cortuſiorum hiſtoria lau- dibus celebratur.ibid.num.19. Terra, quȩ ſacrum excepit ſanguinem ingenti porten- to haud poſthac ex ſe herbarum germen profert.pag.547.ibid. Dignum B. Præſu- lis elogium, ac merita ipſius geſta ſumma- tim collecta. ibid. Septingentos Sacerdotes, & ſacros inferioris Ordinis altaris mini- ſtros ad duo millia dedicauit. ibid. Bella pro tuendis Eccleſiæ iuribus ſubire cogitur. ibid. num.20.Ipſius in obeundis Eccleſiæ munijs ſollicitudo, & animarum zelus. ibid. Alter velut Moyſes pro populo in monte manus ad Deum leuat, & propu- gnando item armis manus admouet. ibid.

Beſſario *Nicænus Card magnis pro Dei Ec- cleſia perfunctus laboribus. pag.510. n.9. Regi Galliarum ob ſiniſtram ſuſpicionem obortam parum gratus, ac male habitus præ mærore decumbens moritur.ibid.Card. Papienſi ad legati obeundum munus ſtre- nue ſuadetur. ibid. Ab eodem dignis vl- trò poſt mortem laudibus cumulatur. pag. 511. num. 10. Præcipuæ virtutum ipſius dotes. ibid. Iuſtè viri tanti obitus cuncto- rum lacrymis proſequendus.ibid. Sanctiſſi- ma ipſius vita dignus tandem reſpondit exitus. ibid. Sæculis multis deſiderandus & haud alter Nicȩnus in terris reuiſen- dus iuxta Papienſis dictum. ibid. Adhuc viuens laudatus à Platina. ibid. Vir om- nium diſertiſſimus ſuam Venetis bibliothe- cam legat. ibid.*

Beſſi. *Beſſorum feritas mitis, & Chriſti iu- go captiua redditur, ex Hieronymo. pag. 404.n.5.*

Bocchardus *Magdeburgenſis Epiſcopus illa- tas ſibi moleſtias patienter ferendo omni laude dignus. pag.224.num.15.* Quæ, & *quanta à Ludouici Bauari aſſeclis pro iu- ſtitia cultu perpeſſus. ibid.num.16.In car- cerem truſus à ſacrilegis hominibus claua quaſi per ludum perimitur. ibid. Anno fe- rè integro ipſius cadauer in carceris ſqual- lore neglectum, abſque honoris cultu iacet. ibid. A Clericis fere conſumptis carnibus inde in templum inducitur, ac tumulo in- fertur. ibid. Dignus Chriſti Prȩſul quot pœnis tot coronis clarus, & diues ibid.*

Bogar *Bulgarorum Rex ex pictis in tabula imaginibus iuſto iudicij metu perculſus. pag.75.num.8.Methodius Monachus pin- gendi arte excultus, horrendum Dei iudi- cium ipſi adumbrat. ibid. Viſis Rex futuri Iudicij veritatem edoctus, baptiſmi fonte ablui poſcit. ibid.*

Boleslaus *cognomento Chobri Rex Poloniæ moriturus, piam culparum confeſſionem præmittit. pag.571. num.4. Ipſius elogium ex Baronio. ibid.Nonniſi Sacramentis Ec- cleſiæ munitus è vita decedit. ibid. Iudita, Poloniæ Regina Boleslai, vxor meritis clara decedit. ibid.*

Bonauentura *Vir nobilis, ac ſolitarius pœ- nitens pag.609.num. 14. Abiectis vtitur veſtibus ad matris ipſius vſque horrorem. ibid. Septuagenarius pœnitens, ac meritis diues in Cœlum, ſigniſque clarus euolat. ibid. Ipſius quamplures exemplo ad pœni- tendum traducti. ibid.*

S. Bonifacius. *Centum millia Germanorum Gentilium, Caroli Martelli Francorum Regis ope à S. Bonifacio ad Chriſtum tra- ducta. pag.158.n.7.*

Bonitas. *Dei Bonitas, ac Maieſtas contempta ſuis ſeueram contemptoribus cenſuram in- tentat.pag.110.num.1.Deus cum manſue- tudine prȩcipit, ſed poſtea cum ſeueritate repetit.ibid. Nemo poſthac de Dei bonita- te præſumens, ſit peccando deterior, quia Deus bonus eſt indulgendo ex Tertullia- no. pag. 126.num.14.Immenſa item Dei Bonitas in conuertendis apparet. Guillel- mus Aquitanorum Princeps pœnitens ma- gnum diuinæ bonitatis argumentum. pag. 121.num.4. Brabantinus item iuuenis, etſi omni ſcelere obnoxius, Dei bonitatem pœ- nitendo expertus. pag.125.num.11.Boni- tas Dei, ac hominum ſimul malitia me- tricè à Nazianzeno oſtenditur. pag. 119. num.2.*

Bonoſus *toto Orbe clarus, & dignus S.Hie- ronymi ſodalis, Gorgoniæ Inſulæ inquili- nus. pag.26.num.18. Mira Bonoſi præco-*

nia

Digitized by Google

nia ex Hieronymo. ibid. Nouus Paradiſi colonus ab eo dictus. ibid. Feſtinus ab Vrbibus, vt Chriſto venienti occurrat, profugit. ibid. In pœnitentium Inſula tutus à naufragio in maris medio perſtat. ibid. Bonoſi illuſtris, alterius nimirum Monachi nomen in Cœlo ſcriptum tacetur. pag. 27. ibid.

Bonſignorius *Cacciaguerra ab obſeſſæ fœminæ ore dæmonum fraudes, ac hominum deliramenta ſapide addiſcit. pag. 53. n. 11. Ipſius in pœnitentia cultu feruor. ibid. Ad S. Iacobum in Cõpoſtella peregrinatur. ibid. A ſacra Apoſtoli æde paſſibus ter millibus diſtans ligatis poſt tergum manibus, ſe vti reum à famulis, vinctumque pertrhai vult. ibid. Confeſſione culpas expiat, & mutatus iam in virum alterum nouam vitæ rationem aggreditur, peregrinus ſubinde in terra; & ciuis Cœli futurus, Romæ tandem pedem figens, raro virtutum exemplo præfulget, totus animabus Deo lucrandis intentus p. 54. ibid. Meritis onuſtus diem feliciter obijt, & in Eccleſia S. Hieronymi à Charitate tumulatus. ibid.*

Brabantinus *iuuenis etſi omni ſcelere obnoxius, Dei bonitatem pœnitendo expertus. pag. 125. n. 11. Sacco incluſus, & aquis demerſus ſub ipſum vitæ occaſum pœnitens, Deo viuere incipit. ibid. num. 12. Iudex, quem ad ignes miſiſſe credebat, ad Cœlum pertigiſſe ab eo ſibi apparente intelligit. ibid. Intimus peccatorum dolor cuncta ipſius in aquis peccata abſorbuit. ibid. Iudex alterius exemplo indulgendæ ſibi ſpem veniæ concipiens, mox ſæculum cum Religione permutat. pag. 126. ibid.*

C

CAeſar. *Cæſaris Card. Baronij monitis, ac precibus Bartholomæus cognomento Catena, inſignis latro ab bonam frugem adducitur. pag. 54. num. 12. Eiuſdem Card. Baronij in pueros mendicantes charitas, vbi ad Cardinalatum fuit euectus. pag. 501. num. 21. Fuit ipſe primus eorumdem protector iuxtà Propheticum Literati verbum. ibid.*

Calamitas. *Otho II. Romanorum Imperator calamitatibus à Deo premitur, vt reſipiſcat. p. 282. n. 8.*

Cantipratanus *quid de Othone Imperatore in ſuis paginis referat. pag. 14. n. 24.*

Capraria *Inſula viris pœnitentiæ cultu claris, nimis referta. pag. 25. num. 15. Miris eadem fœcunda virtutibus. ibid.*

Captiui. *Chriſtiani ſub iugo Saracenorum captiui plurimum in virtute proficiunt. pag. 180. n. 22. Duos milites Chriſtianos ſub iugo ferreo laborantes, & ſolui cupientes, alter eorum ſocius piè redarguit. pag. 180. Deum orat pro ſe, ne ab eiuſmodi iugo abſolui, ſed mori permittat. ibid. Noctu poſt diurnos labores aſſiduè orabat, & quod petebat, ibidem moriens obtinet. ibid.*

Cardinales. *Vnus e Cardinalium numero qui Vrbano V. ad Vrbem redeunti aduerſabatur, ſuum pœnitens tandem, ac moriens errorem fatetur, & Dei ſe conſilijs ſubdit. pag. 457. num. 8. Nonnulli Pontificem ad ſuam ſedem, priuatis adducti commodis redire nolebant. ibid. Imprudens horum conſilium. p. 458. Deus manifeſtum aduerſus repugnantes ſignum edit. ibid. Petit à Pontifice ad proprios lares redeundi licentiam, & mortis e proximo inſtantis ab eo nuncium audit. ibid. num. 9. Apoſtolis Beatiſſimis Petro, & Paulo ſic repugnans, cito e vita tollitur, & Pontificis impletur oraculum. ibid. Pœnitens ſubinde Card. in Vrbe moritur, & titularem Eccleſiam ſibi heredem nuncupat. ibid. n. 10. Etſi nomen à Petrarcha tacetur, haud tamen alius, quàm Card. tit. S. Vitalis Vuilhelmus Bragoſius hic fuit ex Rainaldo. pag. 459. ibid.*

Caro. *Carnis illecebræ, & peccata, vbi mortis memoria cordi ineſt, protinus auolant. pag. 56. num. 3. Carnis voluptas ſuum, vel in carne ipſa tormentum præfert. p. 384. num. 1. Dies Iudicij prauis detentos voluptatibus ſubito, inſperatoque exitu inuoluet. ibid. Id ipſum, quod peccantibus pax videtur, crux ijſdem, ac triſte, funeſtumque tormentum. pag. 385. ibid.*

Carolomannus *Caroli Martelli Francorum Regis filius in Chriſti humilitate ſectanda ſublimis. pag. 41. num. 5. Romam ad ſancta inuiſenda loca deuotione ſuccenſus peregrinatur. ibid. Relictis omnibus ad Caſſinum montem profectus, fit ex Regis filio pauper Monachus. ibid. Dum iter agens ad pium opus contendit, Soracten montem, Silueſtri Pontificis fuga illuſtrem*

offendit. ibid. Ibi moras deuotione compunctus trahens ob inges Francorum concurſus, inde recedit. ibid. Licet in ſolitudine haud ſolus eſſe poteſt, dum ibi Ciuitatum, ac ciuium turbas obſequentes incurrit. p.42. ibid. In Monaſterio Deo, ac ſe digna virtutum prabet exempla. ibid. n.6. E Monaſterio à ſe pridem extructo, vt lateret ſeculum feſtinus aufugit. ibid. Quanta Monachi hab tum, ac vita auſteritatem humilitate, ac feruore pœnitentiam acturus requirit. ibid. Vt ſe pro Chriſto magis, magiſque deprimat, acerborum ſe criminum rerum proclamat. ibid. n.7. Coquinæ obſequio regius vir deſtinatus, moleſtias patienter fert. ibid. Piſtillo à Coquo percutitur. ibid. Iniuriam patientiſſimè tolerans, vbi res innoteſcit, à Fratribus pro miracula ſuſpicitur. ibid. Egrè fert pacelſi animi vir, ſuam hominibus patientiæ, & humilitatis virtutem ſic prodi. ibid. Haud mendacij reus, ſe homicidam fatendo, & ſi alius iam eſſet ab eo, qui fuerat. p.43. ibid. Digna ipſius laudum præconia ex Baronij verbis. ibid n.8. Dum Aiſtulphi Longobardorum Regis iuſſu ad Pipinum Regem legationem iuit, morte præuenitur. ibid. Corpus defuncti à Pipino Rege auro incluſum, vna cum muneribus ad Caſſini Monaſterium remittitur. ibid.

Carolus Ambaſianus, Gallorum exercitus Dux ſuas culpas pœnitentia expiat. p.160. n.5. Suorum clade, & obiecto viſu diuinitus terretur. p.161. ibid. Correptus ſubinde Sacerdoti peccata confitetur, & quod viderat, reuelat. ibid.

Carolus Calabriæ Dux alienis precibus ad pœnitendum iuuatur. p.592. n.3. Ab Elzeario Ariani Comite à colloquijs vitioſis abducitur. ibid. Pontifex ipſius patrem paternis officijs ſolatur ob filij obitum. p.593. ibid. Caroli corpus integrum, illibatumque multos poſt annos adinuentum. ibid. n.4. Pontifex ob id per literas gratulatur. ibid.

Carolus Francorum Rex, audito Dei verbo Iudicij metu percellitur. p.79. n.16. Schedula è cælo ab Angelo dimiſſa veniam Regi pœnitenti repromittit. ibid.

Carolus Magnus. Archiſius Dux Beneuentanus apud Carolum Magnum pro pace per exorat. p.146. n.16.

Carolus Magnus. vide verbo Imperator.

Carolus Martellus Francorum Rex languoribus pulſatus, poſt morbos mentis faſtum deponit. p.185. n.6. S. Maximinus ei apparens, vt à vitijs continens, ſe ipſum ſequatur, præmonet. ibid. Carolus dictis parens priſtinos vitæ mores immutat. ibid. Doloribus intimè vexatus, animę curam ſuſcipit. ibid. n.7. Culparum exomologeſin inſtituit, & cum ſpe ſalutis decedit ex Baronio. ibid. Centum millia Germanorum gentilium ipſius ope à S. Bonifacio ad Chriſtum traducta. ibid.

Carolus Mazzeus iam moriturus tentationibus acerbè exagitatus S. Philippi ope liberatur. p.253. n.14.

Carolus VIII. Francorum Rex confeſſionis vim, virtutemque expertus. p.573. n.8. Bis antequam apoplexia corripiatur, cõfeſſione culpas expiat. ibid. Pia ipſius cum Ioanne Epiſcopo colloquia ſubito morbo prius quam pulſetur. ibid. Poſtremis verbis Deo, ac Virgini ſeipſum commendat. ibid. In vili locatus ſtrato moritur. ibid. Publicæ rei, ac ſi mortem è proximo præſagiret, totus intendit. ibid. n.9. Digna ipſius in Regno adminiſtrando geſta. ibid. Cura ipſius in Magiſtratibus præficiendis. ibid. Apud cunctos continentia, nec non iuſtitia laudabilis. ibid.

Carolus II. Siciliæ Rex Ludouici filij ſanctitate adiutus, contritionis donum obtinet. p.592. n.2. Ante mortem à malis reſipiſcit. ibid. Pontifex indulgentiarum theſauros pro Caroli anima precantibus impertitur. ibid.

Carolus Siciliæ Rex à D. Magdalena mirabiliter è carcere liberatur. p.170. n.16.

Carolus IV. Vide verbo Imperator.

Carolus V. Vide verbo Imperator.

Carolus Valeſiorum Dux Crucis vexillum accipit in Orientem traiecturus. pag.271. n.10. Pœnitens ſub vitæ finem aperta doloris intimi documenta exhibet. ibid. Egregia ipſius præconia. ibid. Antiquas iniurias beneficijs compenſat. ibid.

Carolus, S. Birgittæ filius per Virginem à perditione vindicatus p.618. n.4. Deipara perdito Adoleſcenti morienti præſto eſt. ibid. Diabolus à Virgine, ne Carolum impugnet, præpeditus. ibid. Carolus eximiè Virgini deuotus. ibid.

Caſtitas. Eſſenorum olim caſtitas, & vitæ auſteritas p.23. n.7. Nonniſi caſtitate, & innocentia præditi inter Eſſenos adſcribebantur. ibid. Vrſinus Preſbyter ſacerdo-

tali

tali munere inſignitus ob caſtitatis amorẽ, uxorem, quam habuit, uti hoſtem poſt modum vitat. p.243. n.9. Illam ſub vitę finem ſibi miniſtrantem duris à ſe verbis reÿcit, & à lectulo procul fieri iubet. ibid. Amatus inter pia ad Caſtitatem exhortantis verba B. Dominicum Abbatem Ordinis S. Benedicti ingulare cogitat. p.32. n.30.

Caſtitas *inſignis Valentiniani Imperatoris. p.7. n.9. Marci Antonij Franciotti S.R.E. Card. illibata ſemper caſtitas. p.277. nu. 20. Salomea Gallatia Regina in matrimonio de carne triumphat. p.19. n.33.*

Catalogus *rerum in Opere pertractandarum. p.2. n.2. Catalogus item rerum in ſecundo libro propoſitarum. p.118. n.2. Catalogus item lib. . & 4.*

Catharina *de Vanninis ad Deum conuerſa pœnitentię meritis, ac laude affulget. pag. 386. n.12. Saltando inſanis miſere amoribus capta corruit. p.381. ibid. Senis, & Romæ ſcandalum cunctis effecta exilij pœna mulctatur. ibid. Oculos in Iconem B. Mariæ Magdalenæ figens, radios inde micantes conſpicit. ibid. Seruum Dei de B. Mariæ Magdalenæ pœnitentia perorantem audiens in lachrymas, & ſingultus compuncta ſoluitur. ibid. Domum reuerſa Veneris blandicias, exuuiaſque à ſe velut peſtes abÿcit. ibid. Aureos torques ad carnem exerucíandam adhibet. ibid. Sacco, & fune contenta, ieiunio, & flagellis carnis laſciuiam edomat. ibid. Pœnitendo iugiter Magdalenæ ſe verè diſcipulam oſtendit. ibid. Ipſius res geſtas Federicus Card. Borromæus deſcribit. ibid. Portento Catharinę, quaſi adhuc viuentis ſepulchrum illuſtratur. ibid.*

Ceadualla *Orientalium Saxonum Rex Romam ad ſacra veneranda Martyrum pignora peregrinatur. p.329. n.6. Id vnum in votis habet, ut veniens in Eccleſia Beati Petri baptizetur. ibid. Sabbathi Sancti die ſacro fonte ablutus, ac Petri ſortitus nomen ad Cœli præmia conuolat. ibid. Pius Rex vbi ſacrum baptiſma ſuſcepit, ibi ſuum tumulari corpus vult. ibid. nu.7. Dignus ipſius tumulo inſcriptus titulus. ibid. Quot verba, tot digna Petri Regis elogia. ibid. Petrus mutaſſe potius Regnum, quàm reliquiſſe dicitur, cęleſte pro terreno adepsus. ibid. Rex Britannorum, haud Saxonum dicendus ex Baronio. p.330. n.8. Elogium Petro inſcriptum ipſius Baronij verbis. ibid.*

Cenſor. *Cenſorem ſeuerum Valentinianus diligit. p.7. n.9.*

Cereus. *Corpus Vuilhelmi Comitis Sareſberienſis, dum per milliare ad tumulandum aſportatur, cerei inter ventos, & pluuiae non extinguuntur. p.15. n.25. Vuilhelmus Comes Sareberienſis maris tempeſtate agitatus cereum in ſummo nauis malo lucentem cernit. p.15. n.26. quid oſtenſum viſum ſignificaret. ibid.*

Charitas. *Angelorum, quæ, & qualis charitas. p.239. n.3. Charitas filios Dei, & filios Diaboli diſcernit ex Auguſtino. pag. 491. n.2. Charitas erga Deum, & ad ſeipſum pro Deo quæuis patienter ferenda ſuadet. p.102. n.13. Charitatis dignitas, & inter virtutes prærogatina. p.490. n.1. Charitatis dono fit, ut qui ſuum diligit proximum, & ipſe à Deo diligatur. p.491. n.2. Charitatis, ipſiuſque mandati repetio, nobilis ipſius commendatio eſt ex Auguſtino. ibidem. Claudiani Mamerci Presbyteri charitas erga proximos. 524. n.6. Charitas Eligÿ erga pauperes, & erga infirmos quoſque, eiuſque iam Epiſcopi humilitas. pag.27. nu.20. Dionyſius item per Auguſtinus charitate in pauperes admirabilis. p.486. uſque ad 490. n.24. vide Dionyſius per Auguſtin.*

Charitas *erga infirmos. Io. Baptiſta Pallottus ſemper in Noſocomio pauperibus infirmis deſeruit. p.195. n.25. Mirificè vir Dei, olei unctione morbos curat. ibid. n.26.*

Charitas *erga defunctos charitatem erga viuentes antecellit ex Auguſtino. p.638. n.1. Charitatis erga defunctos: S. Ludouicus Francorum Rex dignus aſſertor, dum in captiuitate putrida, occiſorum Chriſtianorum corpora apud Sydonem, ſuis ipſe manibus ſepelit. p.332. n.12.*

Charitas, *& pax ex improuiſo inter diſſidentes, & alieno ab inuicem animo pÿs B. Roſę precibus conciliatur. p.237. num.19. Matertera conſobrinos deſolatos, quos per totos XVIII. annos nè videre quidem ſuſtinuit, benignè ex templo amplectitur. ibid. Ipſos inopia laborantes, ſibi hæredes ex aſſe inſtituit. ibid.*

Charitas, *& Pœnitentia, nedum patiendo, ſed vel compatiendo oſtenditur. pag.194. n.25. Charitas quoque ipſos apud Deum homines magnos reddit. ibid. Ioannes Luſitanorum Rex Charitate in ſubditos clarus. p.496. n.13. Ioannes à Gulielmo alter*

ob charitatis prærogatiuam Ioannes dici poſſe viſus eſt. p.516. n.20. Charitate inſuper Io: Baptiſta Seannarolus Muſinenſis Sidoniorum Epiſcopus ſummopere affulſit. p.502. n.23.

Charitas. Latro in Cruce nudus, charitate tamen in alterum diues, Regnum pro mercede lucratur. p.491. n.2. Charitate ipſe afflatus dum pie ſocium corripit, plus de illius ſalute, quam de ſua vtilitate cogitans feruet. p.520. n.22. adeoque Chriſtus dominus eximiam in latrone proximi charitatem munerando reſpexit. p.521. ibid. Quæ Apoſtoli in proximos Charitas. p.533. num.21.

Charitas. Magdalena totum Deo debitum præferuida charitate compenſat. pag.375. num.3.

Charitas. Mira in Chriſti pauperes Fabiolæ charitas. p.353. n.14 Placilla Auguſta Theodoſij vxor charitate in Deum, ac proximum conſpicua. p.491. nu.3. vide Placilla. Martius item Alterius S. Philippi Nerij diſcipulus quantum charitate nobiles inter Romanos ſub ipſius diſciplina in ſpiritu profecit. p.484. n.23. vide Martius Alterius, eiuſque Charitas. Mira Literati in Vrbe in proximos charitas. p.500. n.20. vide Literatus. Ingens quoque. Marci Antonij Franciotti S. R. E. Card. & charitatis ipſius feruor. p.277. nu.20. Inſignis item Ioannis Baptiſtæ Magnantis in proximos charitas. p.533. n.22. vide Ioannes Baptiſta Magnantes.

Charitas mortem, quam caro ipſius refugit, volens, libenſque amplectitur. p.493. n.6. Charitas vbi eſt, nihil deeſſe, vbi non eſt, prodeſſe nihil poteſt. p.491. n.2. Ipſa Virtutibus gratiam affert, & coronam meretur. p.542. n.9.

Charitas nullius rei in terris pretio æquiparanda, ex Hieronymo. p.455. n.23. Ipſos diuites bonis cumulat, & nobiles viros magis illuſtrat, inter quos Nicolaus de Capocia S. R. E. Card. ſumma in Deum, ac pauperes charitate olim effulſit. pag.272. num.14.

Charitas planè indiſcreta, ſe neglecto alios diligere. p.523. n.3. Apoſtolus dignam ſibi diligendi formam præſcribit. ibid.

Charitas pœnitentium, vel ipſis iniurijs prouocata mitis, maximè proficit. p.346. n.15.

Charitas. Seruo abſque pecunia ad debitum ſoluendum Dominus non iraſcitur, ſed ipſi abſque charitate in proximum furenti rigidè inſultat. p.461. n.2. Sigebertus Orientalium Saxonum Rex ob charitatem erga ſuos, & quod adeò facilis indulgendo eſſet, à ſuis occiditur. p.231. n.4.

Charitas. Spiritualis in proximos charitas quibuſuis pijs operibus longè anteferuntur: p.506. n.1. Si enim à morte carnem morituram eripere, gratum Deo eſt, eo magis victurã perpetuò animam à morte eripere. ibid. Charitate Thomas Conſtantinopolitanus Epiſcopus in cunctos conſpicuus. p.525. n.8. Valerius item Marchio Sanctacrucius charitate præſertim in pauperes, ac peregrinos anno Iubilæi 1650. cunctis planè admirandus. p.504. n.25. Vide Valerius Sanctaerucius.

Charitatis, & humilitatis quæ ſint merita. p.614. n.22. Charitatis item largitate omne peccatum aut vincitur, aut declinatur. p.465. n.2. Charitatis opera qui libenter exercet, non poteſt mala morte mori. p.454. n.16. Charitatis quænam ſit lex. p.523. n.3. Apoſtolus viuum cunctis proximos, ac ſe diligendi exemplar ex Bernardo. ibid.

Chriſtus, Chriſtiani. De ſpinis roſæ, & ex gentilibus Chriſtiani naſcuntur. pag.93. num.5. Chriſtiani veri ſunt, qui dignis Deum operibus colunt, & vitam ſine Deo mortem computant. p.268. n.6. Chriſtianis in ſæculo ſemper in ſtadio currendum, nec non cum hoſte pugnandum. pag.245. num.1.

Chrodinus ſub Chilperico eleemoſynis clarus p.471. n.10. Quàm munificus eleemoſynis in pauperes, & in Eccleſias. ibid. Septuagenarius meritis æque, ac annis onuſtus feliciter obit. ibid. Dignum ipſi elogium à Fortunato inſcriptum. p.472. n.11. Dotes virtutum præclaræ, & miſericordia præſertim in pauperes. ibid. à duobus Epiſcopis merito celebratus ex Baronio. ibid.

Chryſoſtomus ob Magicum librum ex aquis extractum, & apud ſe retentum in vitæ diſcrimen venis. p.364. n.4. Idem ex oborta perſequtionis procella, & aduerſis illuſtrior. p.345. n.13. Quid in Concilio calumnijs appetitus dixit, fecitque. p.346. num.14.

Cilicium. Salomea Gallatiæ Regina annis duo de triginta nunquam aſperum à carne cilicium amouet. p.19. n.33.

Cyriacus latro. vide latro.

Clau-

Claudianus Mamercus Preſbyter vir potens opere, & ſermone. p.524. n.6. Ipſius erga proximos dictis, factiſque releuandos pietas. ibid. Quam efficax in ſuis ad Deum precibus. ibid. Mamercus Viennenſis Epiſcopus quanti ſemper ipſum fecit ex Sidonio. ibid. Claudiano Sidonius poſt mortem nobile epitaphium inſcribit. pag.525. num.7. Digna virtutum ipſius præconia ibid. Scientiarum peritiſſimus, eloquentia pręſtans. ibid. Pietas in Deum, & inter orandum efficacia. ibid.

Clemens IV. bonis iugiter, ac pœnitentiæ operibus ſe ipſum exercet. p.18. n.30. Auſterioris vitæ normam ſibi præſcriptam auget potius, quam minuit. ibid. Digna laudum ipſius ex Ptolomæo præconia. ibid. Aequè auſterus erga ſeipſum, ac ſuos. ibid. Inſignis iuriſta, & prędicator egregius. ibid. In cunctos, vt ſuo probe reſpondeat nomini maximè benignus. ibid. Suis haud ſemel ieiunijs, Eccleſia inter bella palmas peperit. ibid. n.31. Euentum belli, quem cuncti deſperabant, proſperum fore prædicit. ibid. Regni Siciliæ rebellionem fide magis, quam ferro extinguit. ibid. Viterbij ad populum ſermonem habens extra ſe raptus, aliquantiſper ſubſiſtens ſilet. ibid. Subinde vocem attollens, & ac ſi rei præſens victoriam denunciat. p.19. ibid. Portentoſa plane ob Pontificis meritum victoria credita. ibid.

Clemens IV. Iacobus Aragonum Rex à Clemente Quarto paternè ob culpas corripitur, & in bono confirmatur. p.155. n.16.

Clemens Papa VI. ſummam ſibi iniurias ferendo laudem promeruit. p.225. num.17. ipſius virtutes, & pia erga Dei Eccleſiam ſollicitudo. ibid. Ampla virtutum ipſius præconia. ibid. n.18. Conciliandis inter ſe Principibus intentus. ibid. n.19. Subditorum bono ſemper inuigilat. ibid. Clementia immortalem ipſi in terris, ac Cælo coronam meruit. p.226. ibid. Vltionem ex hoſtibus haud vnquam expetijt. pag. 226. n.20. Qui ipſum in ſtatu olim priuato offenderat, benignum ſibi largitorem experitur. ibid. Rem, quam datis libellis petebat, vltrò à Clemente accipit. ibid. Pontifex erga cunctos facilis, ac benignus. ibid. Clementis præconia, ſummatim collecta. ibid. n.25. Quot verba, tot laudum tituli, tot ipſius coronæ. ibid. Breui languore pulſatus, viuendi finem facit. p.225. n.17. Moriturus miro deuotionis feruore pœnitentiam amplexus. ibid. n.18. Nobile eiuſdem funus. p.226. n.21. In Eccleſia B. Mariæ ad Monaſterium Caſę Dei, vbi Monachus olim fuerat, tumulatur. ibid. Ab Hæreticis ſubinde eius ſtatua diruta, & corpus igni traditum. ibid.

Clemens Papa IX. præclementia, & ſui in omnes beneficentia laudatiſſimus. p.225 n.22. Pontificatus primordia à publicis Iaxadis populi oneribus auſpicatur. ibid. Gratam Populis aurem in publico præbet; infirmos in Noſocomijs frequenter inuiſit. ibid. Creditus ob munificam in pauperes manum ad Pontificatum euectus. ibid. Singulariter in Deiparam Virginem deuotus, ſolemni conceptæ Virginis memoriam per octauam cunctis officio ſingulis annis recolendam ſtatuit. ibid. Suis dolens Populus culpis, quod diu Clemens non vixerit, tribuit, ſuum ipſe nomen in omnium cordibus inſculpſit, dum marmori inſculpi vetuit. p.228. ibid.

Clementia. A Clementia, Regni auſpicatus primordia Eduardus primus Anglorum Rex ſummis populos beneficijs obſtringit. p.16. n.28. Clementia item Clementi Papæ VI. immortalem tum terris, tum Cælo pariter coronam meruit. p.226. n.19.

Clementia. Ex Dei potiſſimum clementia peccandi mortalibus anſa obrepit. p.3. n.1. Clementia itē Theodoſius Romanorum Imperator ſic mitis, vt neminem, vel poſt acceptam iniuriam morte puniret. pag.28. num.22.

Clericus meretricem ad ſuam explendam libidinem adiens, ſed ab ipſa religionis in Deum zelo reiectus compungitur, & mox animę ſaluti conſulit. p.383. n.16. Dum ab impudica fœmina ſe religione vinci, & pietate ſuperari ſummopere confuſus erubeſcit. ibid. E lupanari caſtus, & ex libidinum domo alius ab eo, qui venerat, diſcedit. ibid. Clericus audito à Religioſo Prædicatorum Ordinis Dei verbo, mirificè in bono proficit. pag.52. nu.9. Auditis ſcripturæ ſacræ verbis: Quid faciam miſer, à ſeculo fugam ad Deum, & Religionem conuolans arripit. ibid. Hugoni amico rem narrans ab eodem in ſancto mentis propoſito valide confirmatur. ibid. Expeditus, ac liber è ſæculo ad Deum feſtinus currit. ibid.

Clotarius Clodouei Francorum Regis filius

ob adul-

ob adulteriorum crimina à Deo punitur. p.385. n.3.

Cœcitas. *Inſignis latro Vuenceſlui ſenioris ſepulchro inſultans cæcitate plectitur. pag. 270. num.8. Cæcitas Ioannes Boemiæ Rex oculis captus, & in bello fortiter mori cupiens periculis ſe Religionis cauſa obijcere haud timuit. p.314. n.22.*

Cœlum. *Troilus Sabellus ſub extrema vitę momenta nonniſi Cælum ſe peroptare affirmat. p.210. n.26.*

Cœleſtium *deſiderio æſtuans Herebertus preſbyter, de cæleſtibus loquitur. p.98. n.5.*

Cœmeteria. *Fælix Rondinina matrona illuſtris, antiqua BB. Martyrum, & Calixti præſertim cœmeteria deuotiſſimè adit, perluſtratque. p.361. n.36.*

Cœmeteria. *Philippus Mancinus inſignis aleator, Calixti cœmeterium luſtrans in cæco ſubterranei loci horrore, tribus diebus ſepultus antequam mortuus, inde in lucem compunctus, & totus à ſe mutatus emergit. p.265. n.18.*

Cogitatio, *cogitationes. Maria Aegyptiaca decem, & ſeptem annos in deſerto diram à prauis cogitationibus luctam ſuſtinet. pag. 247. nu.4. Monachus laudabilis vitę ob prauas cogitationes non ſtatim à ſe reiectas acerbis Purgatorij pœnis cruciatur. p.115. num.10.*

Colloquia. *Amicorum colloquia vt ſerio rem pœnitendo agat, Auguſtinus ægrotans ſub vita finem reijcit p.4. n.3.*

Comes *nobilis, ac ferox in pauperes acerbo infirmitatis languore curatur p.31. n.27. Atrociſſimas ſibi pœnas infligit. ibid. Moriens futuras annũciando calamitates prophetat. ibid. Calamitates quippe ab ipſo prædicta poſtmodum contingunt. ibid.*

Comici. *Deorum turpitudines, ac propudia Comici in ſcena inuerecundè hominum oculis exhibent. p.370. n.2.*

Cõmerciũ. *Omne prorſus cum Diabolo à Deo homini commercium vetitum. p.362. n.1.*

Communio. *Impœnitens ad ſynaxim accedens, pro diuino pabulo nonniſi cinerem ore accipit. p.258. nu.4. Pœnitentia Dominici ſumptionem Corporis prǽire debet. p.259. num.4.*

Compunctio. *Cordis compunctio grata in primis Deo. p.11. n.16. Compunctos a periculis releuat, eiſque ſua dona largitur. ibid. Compunctio. Subita cordis compunctio pręcipuum Dei donum. p.148. nu.22. Optandum magis homini ſentire compunctionem, quam eius ſcire definitionem. p. 163. n.9.*

Compunctio. *Ioanna impura in Anglia mulier rarum compunctionis exemplum. p.137. n.22. Iuuenis item obſcęnis voluptatibus deditus inuſitato compunctionis ſpiritu ob eleemoſynas, quibus intendebat, donatur. p.139. n.25. Mira Othonis in ſe deprimendo compunctio. pag.14. nu.22. Philippus Comes Namurcenſis patrata ſcelera, mira deſuper donatus compunctione deflet. p.286. n.19. Bartholomæus quoque Cognomento Catena inſignis latro iam morte plectendus totam noctem in ſuis plorandis culpis tranſigit. p.55. n.12.*

Concionator Concionatores. *Dum Dei Verbum annunciatur tota dicentis laus in fletu eſt audientium ex Hieronymo. p.25. n.12.*

Concordia, *& pax Chriſtianorum, nonniſi bellum, & diaboli exterminium eſt p.432. num.2.*

Confeſſio *ſacramentalis. Andreas Naddini Senenſis confeſſionis vim ſub vita finem ſalubriter experitur. p.572. n.7. Deſperatus, & iam iam moriturus ſalutis monita reſpuit. ibid. Quam atrocia blaſphemi hominis ſcelera. ibid. Ob Catharinę preces Chriſtus apparens ipſum ad confeſſionem hortatur, qua peracta feliciter obit. ibid. Boleslaus cognomento Chobri Rex Poloniæ moriturus piè confeſſionem culparum, diligenterque præmittit. p.571. n.4. Carolus item VIII. Francorum Rex diuinam confeſſionis virtutem expertus. pag. 573. num.8.*

Confeſſio. *Confuſio, quam homo pœnitens ſuas homini culpas ſacramentaliter confitendo ſubit, gratiam illi, & gloriam affert. p.278. n.1. Confuſio eſt peccare, haud ſua Deo confiteri peccata ex Chryſoſtomo. pag. 279. ibid. Diabolus homini confeſſionis remedium inuidens, illud auferre conatur ibid. n.2. Quod homo in confeſſione reuelat, Deus in iudicio abſcondit, & quod homo abſcondit, reuelat ex Auguſtino ibid. Iobus nedum in ſuis magnus virtutibus, ſed, & dum ſe ipſum accuſat, vel in peccatis ęquo Gregorij calculo magnus. ibid. n.3 Amanda homini culparum confeſſio, qui animæ decorem diligit. pag.280. ibid. Auguſtinus in editis confeſſionum libris ſuam apud Deum egregie cauſam perorat. ibid. nu.4. Mirandus magis ab omnibus,*

dum

dum ſe accuſat,quam ſi cuncti mortalium laudibus ipſum extollerent. ibid. In Confeſſione, & lacrymis digna apud Deum corona, & laus. ibid. Presbyter diutino morbo conualeſcens, vt ad Confeſſionis remedia confugiat, non prius moritur, quam culpam ſacerdoti reuelet. ibid. n. 5. Ioannes Presbyter libidine turpiter vitiatus,niſi ſuam humiliter in confeſſione culpam diluiſſet, proculdubio perierat.p.281. n.6.Otho II. Romanorum Imperator ſuos ſupplex coram Pontifice, & cæteris fateri errores vitæ non erubeſcit.p.282. num.8. Erneſtus Alemanniæ Dux ſua lethaliter ſaucius,compunctuſque peccata reuelat. p. 283.n.12. Et quia ſacerdoti confiteri non potuit, ſuis commilitibus ob Contritionis ſpiritum publice ſe ipſum accuſat. p. 284. ibid. Quid de confeſſione facta layco dicendum ex Baronio, ibid. Ludouicus Craſſus pœnitentiæ, & Confeſſionis laude præcipuus. ibid. n. 14. Richardus Henrici II. Anglorum Regis filius corde compunctus ad Epiſcoporum pedes ſuas vitæ culpas prodit p.365.n.16. Philippus Comes Namurcenſis quæ peccauit confitendo coram quatuor Abbatibus aperit, tot,tantiſque lacrymis, vt talis nunquam contritio ſit viſa. p.286.n.19. Lutheranus miniſter Verbi, Compunctus ad Pontificis pedes lacrymis, ac ſingultibus, ſuos publicè errores deteſtando accedit. p.287.n.2.

Confeſſio culpę idoneum ad digne ſummendum Chriſti Corpus hominem reddit. pag. 259.nu. 4. Confeſſionem præmittens Dacco Francorum Regis patruus interficiendus Sacerdoti ſuas in confeſſione animi labes narrat p.10.n.15. Pius apud Chriſtianos Sacramentaliter confitendi vſus. ibid. Dignus Confeſſionis poſt lapſum fructus. pag.335.n.1. Deo in primis ex peccatorum Confeſſione laus, & gloria, homini ſalus prouenit. ibid. Solemnis in Chriſti Eccleſia confitendi mos, adeoque Eduardus primus Anglorum Rex languore oppreſſus, dolenſque,cunctas vitæ noxas fatetur.pag. 16.num:28. Quod egregie item Guillelmus primus Angliæ Rex præſtat, qui compunctus,& iam moriturus publicè confiteri vult p. 134. nu. 15. Suo idem exemplo cunctos docuit Epiſcopus Ord. Præmonſtratenſis, in Anglia, qui de Confeſſione à ſuis ſub vitę finem admonitus, ſe id præueniſſe ſerio reſpondit. pag. 567.n.6. Memor quippe ſcripturæ, quæ dicit: Ante mortem confitere,& ſanctioris licet vitæ confeſſionem præuenit. ibid.

Confeſſio. Famoſus Vir ſexagenarius ſacramentalem penitus Confeſſionem neſciebat. pag.122.num.5. Confeſſionis diuinam plane virtutem palam cunctis olim Hæreticus oſtendit, qui ad ignem damnatus, dum Sacramentalem Confeſſionem inſtituit, cuncta combuſtionis ſigna mox auolant, adeoque à morte liber euadit. pag. 566.n.5. Confeſſio magni apud Deum meriti, adeoque Henricus iunior Angliæ Rex Cilicio indutus, & fune collo iniecta culpas confiteri vult. pag. 195.n. 19. Henricus VocK. D. Barbaræ patrocinio confeſſionis gratiam ſub vitæ finem obtinet. pag. 567.n. 7. Ab incendio mirabiliter liberatus, confeſſus poſtmodum obit. ibid. Pro Confeſſione apud diuam precibus ſupplex inſtat. ibid. Virgo veneranda ipſius votis è Cælo adeſt. ibid. Vir flammis à vertice capitis vſque ad pedes aſſatus confitendi ſpatium obtinet. ibid. num.8. Miſeranda hominis ſpecies, qui non tam viuentis, quã cadaueris aſſi formam exhibet. p. 568. ibid. Miraculum proprio ore cunctis narrat, ac mortis horam enunciat. ibid.

Confeſſio. Humilis peccatorum confeſſio, ſanctis hominibus ſub vitæ exitum vſu frequens. pag.10.n.15. Haud protrahenda in morbis; Indus item lethali infirmitate præuentus Confeſſionem Sacramentalem refugit. pag.38.num.9. Chriſtus Dominus noctu illi apparens ad Confeſſionem inuitat, ipſi animæ ſalutem repromittens. ibid. Confeſſio. Magnæ fiduciæ, ideoque Ioanna impura mulier in Anglia ſuas coram Sacerdote, ac omni populo turpitudines reuelat.pag.137.num.22. Nec non Iotbertus confeſſionis Sacramento à malis mirifice releuatur.pag.571.n.3. Alter vero pariter Iuuenis culpas,quas præ dolore confiteri non poterat,diuinitus lacrymarum vi deletas intelligit. pag. 162. num.8. Miles ſeptemnalem peccatorum Confeſſionem apud Sacerdotem inſtituens ingentem cordis dolorem lacrymis prodit. ibid. num. 9. Maximilianus Auguſtus Imperator moriturus peccatorum exhomologeſi conſcientiam expiat, & ſe Viatico munit.pag. 65. n. 22. Confeſſio ipſius Dei munus,adeoque Mulier in feretro iacens, caput attollens confiteri ſe velle Sacerdoti indicat. pag.

572. *num.6. Ob S. Franciſci tutelare patrocinium Confeſſione expleta iterum obdormit. ibid.*

Confeſſio. *Nemo iuxta Gregory dictum de dimiſſis ſibi culpis fieri debet ſecurus. pag. 12.num.17. Pœnitens innumeris olim culpis inplicitus, confeſſione absterretur. pag. 38. num.10. Quia culpas exponere verbis nequis, vt ea in pagina exſcribat admonitus. pag.39. ibid. Pagina, in qua peccatorum notę erant inſcriptæ diuinitus cunctis abolitis culpis munda apparet. ibid. Confeſſioni pœnitentia iungitur, adeoque Pontifex auditis, olim in confeſſione Conradi flagitioſiſſimi hominis culpis, loricā ferreā poſthac ipſi deferendam iniungit. pag.31.n.28. Pudet, ac pœnitet pios homines, non tam Confeſſionis, ac pœnitentiæ, quam errorum pag.337.num.5. Ad Confeſſionem humiliter accedendum. Pipinus detractis calceis humillimè ad Exomologeſin peccatorum conſueuit accedere pag. 133. n. 14. Magna Confeſſionis merces, vbi Qua homo confitendo detegit, Deus condonando abſcondit; pag. 575. num. 10. Quidem apud Coſentiam, vt generalem ſacerdos confeſſionem excipiat cęleſti viſu ab Angelo monitus. inſtanter petit. pag. 241. n. 7. Alter cum ipſa die peccaſſet, nocte recogitans, obdolenſque mox ad Confitendum properat, & mane repertus eſt mortuus. p.575. num. 11. Pœnitentiæ celeritas prædeſtinationis fuit effectus. ibid. Quidam qui ob verecundiam mauult mortem, & damnationem, quàm Confeſſionem ſubire, acerbe ipſius culpæ ſilentio torquetur. pag. 574.n. 10. Poſt culpam quibuſuis modis conſcientiæ ſtimulos per culpæ ſilentium ſedare haud poteſt. ibid. Extra Confeſſionem Sacerdoti aperit, ſe ſuſpendio vitam finire ſtatuiſſe. ibid. Sacerdos pius exercitationes illi, etſi fruſtra iniungit. ibid. Inter deambulandum denique de grauiſſimis criminibus interrogans, alter, id ipſum, quod ille admiſerat, ei in confeſſione prodit, & omni protinus moleſtia liber euadit. ibid. Quidam ſua enormia peccata Sacerdoti exponere erubeſcens. Accedenſque ad Confeſſarium compunctus pudore ſeipſum vincit. pag.146.num.19. Peccata, quæ exprimere haud potuit, ſcribere ſaltem à Confeſſario iuſſus. Paginam peccatorum notis omnino deletis mundam cernit. ibid.*

Confeſſio. *Ramirus Legionenſis in Hiſpania Rex Sacramentali Confeſſione præmiſſa & Chriſti Corpore præmunitus Regno ſe abdicat. pag.43. n.9. Senex quidam Monachus languens valde pro culparum confeſſione ſollicitus quidpiam ſibi confitendum adhuc ſuper eſſe, facta è Cœlo voce addiſcit & Confeſſus poſtea feliciter obdormit. pag. 552.num.5. S. Ludouicus in naui ad loca ſancta proficiſcens ſacramentalem à nautis confeſſionem frequentandam vult. pag. 333.n.15. Troilus Sabellus ipſa nocte, qua capite erat, plectendus, pluries Sacerdoti confitetur, etſi paulo ante generalem exomologeſin inſtituiſſet. pag.211.n.27.*

Confeſſionis *elogia. pag. 569. n. 1. Sacramentalis confeſſio vnicum abolendis mortalium culpis remedium ibid. Confeſſio homini prodeſt, dum prodit. ibid. Confeſſio hominis tum labia, tum mores vitæ expiat. p.570. ibid. Propheta dum ſeipſum accuſata à labe protinus expiatur. ibid. Nabuchodonoſor Rex Aſſyriorũ in belluam mutatus confitendo peccatum priſtino mox decori redditus. ibid. Confeſſio culpæ Nabuchodonoſorem Deo conciliatum, ac throno reddit. ibid. Confeſſio ad iuſtificandum hominem diuinitus inſtituta ibid. n.2. Confeſſio hominem à culpæ reatu ſoluit, quę apud hominem iudicem, fatentem mortis reum facit. ibid. Confeſſione ſacramentali Chriſti fideles muniuntur. ibid. n.3.*

Confeſſor. *Confeſſorum, ac Martyrum Chriſti ſub Decio triumphus, & lapſorum item impœnitentium ſtrages. pag. 258. num.4. Intentata lapſis diuinitus flagella. ibid.*

Confuſio, *quam homo pœnitens, ſuas homini culpas ſacramentaliter confitendo ſubit. gratiam, & gloriam affert. p.278. num.1. Confuſio eſt peccare, haud confiteri peccata ex Chryſoſtomo. pag.279. ibid. Deus peccato verecundiam dedit, Confeſſioni fiduciam, ibid. Diabolus è contra peccato fiduciam, & Confeſſioni pudorem. ibid.*

Coniugium. *Vir, & mulier multoties nubunt, fœmina decedente vir in triumphum ducitur ex Hieronymo. pag. 62. num. 17. Vir viginti ſucceſſiuè vxores, vxor item viginti viros habuerat. ibid. Caſus metricè, & eleganter ab ingenioſo deſcribitur. ibid.*

Conradus Hildenenſis *Epiſcopus alium Epiſcopum ad Dei tribunal raptum videt. pag. 302. n.14. Accuſatur vti reus, & ſacris veſti-*

veſtibus exutus Tartaro damnatur. ibid. Poſtea viſum recogitans Epiſcopum quendam ſubito diem obyſſe intelligit. ibid.

Conradus *homo ſummopere flagitioſus è Germania pœnitentiæ cauſa ad Romanum Pontificem conuolat. pag.31.n. 28. Pontifex auditis in confeſſione culpis loricam ferream ipſi deferendam iniungit. ibid. loca ſancta graui preſſus ferri pondere inuiſit. ibid. B. Stephanus Rex homini ad ſepulchrum oranti apparens, ipſum ad S. Emerici ſepulchrum remittit. ibid. Catenæ mox diſſoluuntur, & charta, vbi peccata erant conſcripta, abolitas penitus notas exhibet. ibid.*

Conſcientia . *Nedum peccatores, ſed & pÿ interdum homines conſcientiæ ſtimulis cruciantur. p. 213. n.2. Conſcientiæ teſtimonium quanti faceret Auguſtinus. pag.213. num.2.*

Conſpiratio. *Beliſarius ob conſpirationis in Iuſtinianum ſuſpicionem è ſummo deiectus. p.175.n.12.*

Conſtantia *Magalotta Caroli Barberini vxor miris in ſæculo virtutibus conſpicua. p.612.n.28. Altera Paula ſuas ob virtutes credita, & nuncupata. ibid. Quàm alte de Deo, ac de ſeculi rebus ſentiret. ibid. ſapiens, ac dignum fæminæ de mundi contemptu reſponſum. ibid. Inſignis animi, vel inter honores dimiſſio. ibid. Nouiſſimum ſibi locum inter virgines deligit. ibid. Raro humilitatis exemplo alteri præmanu coronam rapere exoptat. p. 613. num. 19. Quantum Chriſti Virginibus honoris deferat. ibid. Vilioribus fæminis ſeruire geſtit. ibid. In Monaſterium vulgo Incarnationis ante vitæ finem ſe recipit. ibid. Quàm ſanctè ibi vitam inſtituit, Ibi ante mortem ſacrum velum ſuſcipit, & piè moritur. ibid. Eadem pÿs dum viueret operibus intenta, in templo S. Andreæ de Valle feria 2. pro defunctis iuuandis dignum valde opus inſtituendum curat. pag. 648. num.14.*

Conſtantia . *Quadraginta Martyrum in Armenia aquis probatur conſtantia. pag. 91.n.3. Nudi in aquis gelidis pernoctare iuſſi, vt Chriſti Fide expoliarentur. ibid. quanta frigoris ad cruciandum vis ex Tacito. p.92. ibid. Miles ad perferendum animo deficit, & cuſtos cæleſti viſu ad ipſius coronam accipiendam inuitatur. ibid. num.4. Nudatur veſtibus vt patiendo Chriſtum induat, & Cælo inſeratur. ibid. Conſtantia item Inuicta Celſi pueri. p.93. num.5.*

Conſtantia . *Ambroſÿ Epiſc. in obiurgando Theodoſio conſtantia. p.131.n.10. Intrepida quoque ſacerdotalis in obiurgando Mauritio Imperatore Gregorÿ conſtantia. pag. 47. n. 15. 16. Hugonis item Linconienſis Epiſcopi in Richardo Henrici II. Anglorum Regis filio redarguendo. p.286. n.18. Conſtantia Virginum in Monaſterio Murcianiceenſi inter flammas ibi ſæuientes miranda p. 335. n. 18.*

Conſtantia. *Inuicta Troili Sabelli in violenta morte toleranda conſtantia. p. 208. 209.210.211.212. num. 22. 23.24.25. 26.27.28.*

Conſtantia *inter funera. Quanta Felicis Rondininæ in pignorum ſuorum amiſſione conſtantis animi virtus. pag. 391. num.31.*

Conſtantinus *Magnus haud iniurias vindicando, Imperatores Ethnicos prædeceſſores æmulatur. p.343. n. 6. Contraria omnino Gentilium moribus præſtat. p. 344. ibid. Qui olim prope in ſæuitiam deflexit, mitis poſtmodum ingenÿ, ac benignus extitit. ibid. n.11. Ad iuſtam ab AEgyptÿs, & Thebanis iram prouocatus ignoſcere maluit, quam agnoſcere. ibid. Lapidibus eius imago appetitur, & ipſe inter immanes contumelias inultus ridet. p.345.n.12. 53. Ob id maximè à Chryſoſtomo laudatus, & à cunctis ſuſpiciendus. ibid. Ante baptiſmum parcere neſcius, poſtmodum vel læſus lædentibus iraſci neſcit ex Baronio. ibid.*

Conſtantinus *item ſacris baptiſmi aquis ad vitæ culpas diluendas vult ablui. p. 551. n.4. Ante baptiſmum in multis immanè deliquit. ibid. Crudelitatis nota è ſcriptoribus illi impingitur. ibid. Initi Principatus læta, & proſpera quæque Conſtantino fuere, at poſtmodum aduerſa expertus ibid. n. 5. ſuperſtitionibus Augurum fauens Dei iram in ſe concitat. p.552. ibid. Criſpum filium inſontem e medio tollit, & Fauſtam vxorem adulteram gladio ferit. ibid. Carmen Palatinis foribus clam inſcriptum. ibid. Artemius Chriſti Martyr coram Iuliano Apoſtata Conſtantini cauſam defendit. ibid. Quamplures à Conſtantino item ex amicorum numero interemptos, cum & in propinquos gladium perſtrinxit, veri-*

ſimile redditur. ibid. E Cælo admonitus ſe Baptiſmi aquis expiandum curat. ibid. n.6. Impium ex infantium cruore balneum reyciens baptiſmi ſalubriter aquis abluitur. ibid. Ad id Oſy Cordubenſis Epiſcopi opera vtitur. ibid. Silueſtrum apud Soractem montem latitantem ſollicitè requirit. ibid. Solitarius agit depoſito Imperialis maieſtatis cultu priuſquam baptiſmo initietur. p.553. Mutatur baptiſmi aquis in virum alterum. ibid. Pro Catholica propaganda Fide ſollicitus, pœnitentia expiatus feliciter diem obit. ibid. n.8. ſuum pijs operibus obitum præuenit. ibid. Digna ipſius elogia ab Euſebio deſcripta. ibid. Dum ſupremus ipſi inſtaret vitæ dies, funebrem ac ſi mortis ſuæ præco orationem recitat. ibid. De animæ immortalitate, ac de futura bonorum mercede diſputat. ibid. Suis lacrymas prohibens, ac latus morti occurrens ſeipſo fortior apparet. ibid. n.9. Feſtiuo Pentecoſtes die cunctis diſpoſitis è vita abit. p.554. ibid. Quæ teſtamento moriens ante ſtatuerit. ibid. Conſtantinus terris viuere deſinit, ac Cælo viuere incipit. ibid. n.10. Funus ipſius digniſſimè celebratur. ibid. Digna laudum præconia Euſebij ſtylo poſt Conſtantini mortem decantata. ibid. Conſtantinopoli in Baſilicę Apoſtolorum atrio corpus ipſius à Conſtantio tumulatur. ibid. Sepulchralis Conſtantino titulus à Victore inſculptus. p.555. n.11. Conſtantinus Magnus Auguſtinum laudatorem ſortitus. ibid.

Conſtantinus. Vide Imperator.

Contemptus. Mundi contemptu, Cælo, & Angelis gaudium; Diabolo, ac mundo luctus indicitur. p.40. n.3. Mundi contēptus Theodorus Manleius Vir Conſularis, vna cum vxore florentem adhuc mundum alto mentis deſpectu proculcat. p.40. n.3.

Contritio. Adoleſcens, qui peccata ex rubore tacebat, S. Philippi precibus contritionis donum obtinet: p.148. nu. 22. Nullus vnquam ipſi antea dolor de culpis intenſus adeo cordi accidit. ibid. Contritio hominem ex Dei inimico amicum facit, & in alterum plerumque hominem immutat. pag. 372. n.6. Contritio diuinitus ipſumet, quod in Deum admittitur, peccatum abolet. p. p.127. n.1.

Contritio. Latro inſignis ſua confeſſus crimina, ſibi imponi pœnitentiam non vult. p.628. n.8. Latro fugiens ab hoſtibus Crucis aſpectu compunctus, vel cum vitæ periculo ſiſtens gradum orat. ibid. Idem corde compunctus, mox cælum conſcendit. ibid. Meretrix tantam audito Dei Verbo cordis compunctionem ſentit, vt præ dolore ipſa vita defecerit. p.51. num.7. Philippus Comes Namurcenſis patrata ſcelera tanta contritione fatetur, vt nunquam alibi viſa ſit talis. p.208. n.19.

Contritio præſentaneum homini poſt peccatum à Deo remedium præſto eſt. p. 624. n.1. Contritionis munus, eiuſque prerogatiua ex Cæſario Arelatenſi. p.624. n.1. Contritionis vim Thaiſis famoſa in Ægypto meretrix oſtendit. p.625. n.3. Contritionis dolor ſi magnus omnem ſimul culpam delet, ac pœnam. p.626. n.5. Mulier vitijs quondã captiua, Cõtritionis præ vi emoritur inter audiendum Dei Verbum. p.137. n.24. Peccator, qui propriam filiam oppreſſit pœnitens, ſe quibuſuis pœnis ſubeundis offert. p.627. n.6. Epiſcopus leuem illi pro grandi piaculo pœnitentiam imponit. ibid. Abſque vlla Purgatorij pœna in Cælum contritus euolat: ibid.

Contritionis remedium Robertus Card. Bellarminus ægroto inculcans, rei hominem ignarum omninò offendit. pag. 139. num. 26.

Contritionis item, ac doloris mirus in Troilo Sabello feruor. p.211. n.27.

Contumelia. Apud Chriſtianos non qui patitur, ſed qui facit contumeliam, miſer ex Hieronymo. p.340. n.1. Iobus verborũ contumelijs pulſatus, pluſquàm verberibus, et Diaboli plagis obdolet. p. 341. ibid. Dauid contumelias à Saule, & Semei intentatas qua ratione patienter tulit ex Gregorio. p.341. n.2.

Contumelioſa lingua, ferrea pluſquã iacula feriendo nocet. p.341. n.2.

Cordis Sacrificium quid ſit ex Auguſtino. p.22. n.5.

Cornelius Romanus, Pontifex vim paſſus eſt, vt Epiſcopatum acciperet ex Cypriano. p. 298. n.3.

Corpus Chriſti. Vide Euchariſtia.

Corpus. Nullus tam ſerui, quam Valentianus ſui corporis dominus. pag. 7. n.9.

Corpus Vuilhelmi Comitis Saresberienſis, dum per milliare ad tumulandum portatur, cerei inter ventos, ac pluuias non extinguuntur. p.5. n.25.

Cor. Robertus Bruſius expeditionis in Ter-

ram Sanctam percupidus, cor ſuum poſt mortem ad Chriſti ſepulchrum deferri præcipit. p.313.n.19.

Crimen. *Quæ Valentiniano pridem Crimini dabantur, virtutis poſtea ſtudio per pænitentiam laudi adſcribuntur. pag. 7. num.9.*

Crux. *Carolus Valeſiorum Dux Crucis vexillum in Orientem traiecturus accipit. p.271.n.10. Crucis ſigno Ludouicus Pius Imperator ſe ipſum frequenter muniens, à Sacerdotibus benedictionem petit.pag.223. num.14.*

Culpa. *Multiplex culparum, & pænarum genus pag.211.2.Culpis ex æquo pænæ reſpondent. ibid. adeoque condignis admiſſæ olim culpæ pænis redimuntur. p. 39. n. 1. Ex culpis ſub vitę finem metus, & ex pænitentia homini fiducia oritur. p. 4. n. 2. Nemo iuxta Gregorij dictum de dimiſſis ſibi culpis haud ſecurus debet fieri. p. 12. num:17.*

Culpæ *reatus. Ad ipsũ Iuſtitiæ tribunal culpę reatus compenſandus. p.21. n.2.*

Cultus *Dei. Negligentia in his, quæ ad Dei cultum pertinent grauiter punitur.p.112. num.5.*

Cunegundis *Cracouiæ Ducisſa Andream Regis Polonorum fratrem peremptum in vitam redire haud ſuſtinet.p. 101. n. 10. de mortuo in vitam reuocando abnuit. ibid. Interrogata cur vitę hominem reddi non permiſerit, quid reſpondeat. ibid. ſuum nonnullis ſapide adductis rationibus dictum confirmat. ibid.*

Curæ. *Iulius II. Rom. Pont. moriturus ſe tot in Pontificatu curas pertuliſſe dixit, vt Martyribus quodammodo poſſent æquari. p 325.n.12.*

D

DAcco *Francorum Regis patruus interficiendus, ſacerdoti culpas in confeſſione aperit. p.10. n.15.*

Dagobertus *Clotarij Regis Francorum filius, in quæ turpiter prolapſus. p. 388. n. 8. In S. Arnulphum monitorem infenſus de ipſo è vita tollendo cogitat. ibid. Dagoberti initio principatus ob virtutem laudes. ibid. n. 9. Per mulieres poſtmodum Rex deprauatur. ibid. In quæ turpiter vitia ingratus impingit. ibid. B. Arnulphus ab ingrato rege abeundi facultatem petens euaginato gladio impetitur. ibid. num.10. Regina, & Rex ſubinde humillimè ad eius pedes procumbunt. p.389. ibid. Dagobertus mulierum amoribus impotenter deditus. ibid.11. Legitima vxore ob ſterilitatem repudiata, alteram ſibi copulat. ibid. A B. Amando reprehenſus, ipſum exilio mulctat, et ipſius ope filium à Deo obtinet: ibid.n.12. Filium ſortitus, ipſum S. Amando baptizandum tradit. ibid. Veniam Rex ſupplex poſcit, filium ipſius curæ committens. ibid. Impendenti ſibi morti Rex piaratus obuiat. ibid. Anima ipſius in Purgatorij ignibus acerbiſſimas pęnas exoluit. pag. 390. numer. 13. S. Dionyſius, et Mauritius Martyres, et Martinus Confeſſor Dagoberto auxiliantur. ibidem. Impenſi Dagobertus obſequij B. Martyrem remuneratorem ſentit. ibid. num.14.*

Damnatio. *Damnatis in inferno nulla poſt mortem, et poſt tormenta requies.pag.634. n.2.*

Dauid *contumelias à Saule, et Semei intentatas cur patienter adeò tulit ex Gregorio. p.341.n.2. Seruum calumniantem tolerat, memor filij proſequentis ex Ambroſio.ibid. num.3. Poſt lapſum non niſi dolendo, & flendo culpæ veniam promeruit. p.128. n. 2. Dauidis in regni ſolio poſt culpæ reatum pænitentis forma. pag.21.num.1. Vt magnam ſibi à Deo miſericordiam obtineat iuſtitiæ in ſe ipſum munus. exercet. pag. 40. num. 1. Peccatum quia agnoſcit, ignoſci à Deo poſcit, nec vult eſſe impunitum, quia ipſe punit.ibid. Idem ſaxis, necnõ verbis impetitus ignoſcit. pag. 230.n. 2. Mortuum filium contumacem plangit, non ita innocentem. pag. 197. num. 1. Dauid pro culpa dolens, culpam diluit. pag. 158. num. 2. Quam peccando amiſerat, pænitendo reddi lætitiam poſcit. p.597.num.1. Dauid, vti Petrus, & alij præcipui pænitentiæ ſectatores. p.262. n.13.*

Dauid *alter latronum Princeps. vidę latrones.*

Dauid *primus Scotorũ Rex, ipſius Dauid Regis ęmulator, moriturus in Eccleſiam ad Chriſti Corpus ſumendum vult ſe deferri.pag. 583.n.10. Indignum ſe, vt Chriſtus ad ipſum veniret, reputans ipſe ad Eccleſiam pergit.ibid.*

I N D E X

Decius. *Vide Imperator.*

Defunctorum *animæ ſacris ſe oblationibus fraudantes apparendo terrent. p.656. n.16. Defunctorum triplex ſtatus ex Auguſtino. p.634. n.1.*

Dei Benignitas *homines quantumuis reos, ac perditos ad pœnitentiam adducit. pag.35. num.2.*

Dei bonitas. *Non ideo quia Deus bonus eſt, facile peccandum. p.35. n.2.*

Dei magnitudo. *Cælorum, ac mundi machina, eiuſque aſpectus immenſam Dei magnitudinem mortalibus prædicat. pag.49. num.1.*

Dei patientia. *Deus dum peccatores tolerat ad pœnitentiam adducit p.38. n.9.*

Deipara. *A' Deipara ipſi peccatores, vel poſt mortem, vt in vitam ad pœnitendum redeant, iuuantur. p.248. n.6, Iuuenis deuotus erga B. Virginem, & in peccatis mortuus ad confitendum reuiuiſcit. ibid. Agnes Monialis à Iudæo propter coniugem ad Chriſti Fidem conuerſam lethaliter vulnerata, à Deipara curatur. pag.240. n.3. Iudæi item vxor quomodo à Deipara ſit curata. ibid. Eadem Agnes Monialis poſt votum grauiſſimè delinquens Deipara patrocinio reſipiſcit. p.249. n.7.*

Deipara *Virgo, dum efficaciter vult hominem ſalus fieri, non poteſt non ſaluus eſſe. pag. 616. n.5. Religioſus vir moriturus Virginem compellat. ibid. Deiparæ patrocinium quàm efficax ex Bernardo. ibid. nu.5. Pia B. Dei Mater irato filio pro peccatoribus ſupplicat. ibid. Chriſto Domino SS. Dominicum, & Franciſcum ad pœnitentiam in orbe annunciandam offert. ibid. F. Petrus Vrbinas Clericus Capuccin. Ordinis, Deipara patrocinante à Dæmonum tentationibus ſit liber. p.250. n.9. Henricus Canonicus ad Dei tribunal accuſatus, Deipara patrocinio defenditur. p.621. n.13.*

Deipara. *Hæreſis ſemper Deo, ac Deiparæ vel laudando detrahit ex Cypriano. p.24. n.2. Hæretici Deiparæ, aut Virginitatem denegant, aut ipſius temere diuinitatem aſſerunt ex Epiphanio. ibid.*

Deipara *cunctos iuuat. Impuram fœminam deuotè diem Sabbathi colentem ad Deum traducit. p.624. n.16 Virgo ipſi compunctionis ſpiritum impetrat. ibid. Anglus, qui pio contempto mulieris propoſito ad peccandum ſollicitabat, eius conſtantia permotus, opportunam conuertendæ pecuniam miniſtrat. ibid. Latro in peccatis morte præuentus, Deiparæ patrocinio fit ſaluus. p.621. n.11. Abſciſſo capite ſua Sacerdoti confitetur peccata, & abſoluitur. ibid. Latronum inſuper Dux ab inferni faucibus Virginis auxilio vindicatur. p.622. n.14. Latroni, qui in Virginis obſequium, Virginem captam à ſtupro ſeruarat. ibid. Virgo noctu apparens haud ipſum irremuneratum fore denunciat. ibid. Salutis à Virgine ſibi repromiſſa nuncio releuatus, feliciter obit. ibid. Signa ſubinde in latronis facie beatæ ſortis per Virginem adeptæ manifeſta. ibid. Meretrix item Deiparæ obſequio addicta pœnitentiam, ac ſalutem conſequitur. p.380. n.11. Miles quoque perditus Deiparæ opem experitur. p.620. n.8. qui pœnitens Virginis obſequio ſe ipſum deuouet. ibid.*

Deipara. *Sub Deiparæ tutela feliciter ſalutis negotium cedit. p.246. n.3.*

Deipara *præcipuis ob patrocinandi prærogatiuam titulis decoratur. p.621. n.13. Salus ipſi mundo per Deiparam poſt Adæ lapſum adfuit. p.116. n.1. Prærogatiua patrocinantis Virginis, & varia à ſanctis deſcripta elogia. ibid. Secura per Virginem à Deo impetrandi fiducia. pag.617. ibid. Miris Epiphanius Deiparam titulis celebrat, & Damaſcenus. ibid. nu.2. Elogia item ipſius ex Bernardo. ibid. Spes certa ſalutis digne ipſam inuocantibus. ibid. Cunctis Deipara Virgo in vita, & in morte, & poſt mortem patrocinatur. ibid. num.3. Virgo numquam patrocinando deeſt. ibid. Circa peccatores conuerſos Deipara clementior. p.618. ibid. Ipſa vnica peccatorum ſpes ex Bernardo. ibid. nu.9. Exemplis mortalium erga Virginem ſpes erigitur. ibid.*

Deipara. *Reginaldo ægroto Deipara per viſum apparens Prædicatorum habitu ad Ordinem aduocat. p.249. n.6. Religioſus alter poſt grauem culpam Virginis patrocinio reſipiſcens ſaluus fit. pag.621. n.12. Suis Virgo precibus Deum peccatori tandem propitium reddit. ibid. Sicula item fœmina poſt meretricium ad Lauretanam adorandam Virginem properat. p.623. n.15. Iugulatur in via, & ſemimortua à prædone relicta, à B. Virgine ſeruatur. ibid. Deducitur à mulionibus Anconam, & inde Lauretum petit. ibid. Cicatricem, quæ in iugulo remanſit miraculi teſtem oſtendit. ibid.*

ibid. Perpetuo ſe Lauretanæ Virginis obſequio dicat. ibid.

Deiparæ *Patrocinium haud à Deo in ſuis, & pro ſuis repulſam patitur. p.245. nu.4. Theophylus in Deum blaſphemus, ac fidei deſertor per Virginem veniam obtinet. p.620. n.10. Deiparæ, & Sanctorum precibus pœnitentes iuuantur. pag.466. nu.2. Deiparę mira in latrones portenta. p.623. n.14. Deiparę patrocinium nulli ipſam fideliter inuocanti deeſt. p.623. n.14. Præcipuus Troilo Sabello erga Deiparam deuotionis cultus, haud irremuneratus. p.211. num. 26.*

Demetrias *Virgo, ſæculi delicias, victus, ac veſtium aſperitate commutat. p.347. n.1. Demetrias Virgo, ex Aniciorum genere ſæculo ſe abdicans Monaſterio deuouet. pag. 354. n.15. Auſterioris vitę formam ſectatur. ibid. Ciliciolum pro ſtrato, lachrymas pro cibo, ac potu iugiter habet. ibid. Nuptias pro Chriſto reſpuit, virginitatem dicando. ibid. Pretioſum à ſe corporis ornamentum abijcit, vt Chriſtum induat. ibid. Proba ipſius Auia puellæ propoſitum, ac feruorem miratur. ibid. Quidquid nuptijs paratum fuerat, totũ Virgini, vt ſe, ſuaque Deo ſimul offerat, traditum. ibid. S. Auguſtinus ob Demetriadis præclare geſta, Probæ & Iulianæ gratulatur. ibid. n.16. Puella nobilis genere, ſanctitate nobilior dum ſe Chriſto, ac pudicitiam dicat. ibid.*

Deſerta *loca cæleſtium hominum cultu mirificè redolent ex Baſilio p.405. n.5.*

Deſperatio, *Agnes Monialis poſt ſtupri à milite illatam ſibi labem, in deſperationem incidit. p.246. n.7. ſed B. Virginis patrocinio releuatur. ibid. Indus poſt immanes culpas in furorem actus quid agat. pag.80. n.18. Iſabella Merula Carandina deſperationis ſub vitæ finem tentatione pulſatur. p.578. n.7. Validis à Baronio verbis, vt Deo præſidat, nec fruſtra erigitur. pag. 579. ibid. Ingens abyſſus deſperatio, & malorum fere omnium fons p.38. n.8. Monachus licet de ſua dãnatione edoctus, haud tamen Deo diffidit, ſed conſtans perſeuerat in bono. ibid. Sola pœnitentia deſperatio opponitur, & auenia hominem excludit. p.255. n.1.*

Deſpicere. *Nemo in hoc ſæculo deſpiciendus, perditis licet moribus, ac ſæculo addictus. p.374. n.9.*

Deus. *Suam Deus Omnipotentiam parcendo manifeſtat. p.38. n.1. Dum à plectendo abſtinet, & ad pęnitendum inuitat, immenſam cunctis benignitatem oſtendit. ibid. Deus Homines ad ſe venire præoptans, viã quoque, per quã veniãt, demonſtrat. p.148. n.1. Idem errantes monet, vt ab hominibus innocetur. p.11. n.15. Deus pariter cunctis colendus, ac timendus. Dux Pipinus Deum Regi, & quod iuſtum eſt cunctis antefert. p.133. n.14. Qui viuentes Dei ipſius obliuiſcuntur, morientes quoque ſui, ac Dei ſunt tandem immemores. p.139. n.36.*

Diabolus. *Contra Diaboli nequitiam Angelorum ſollicitudo præſto eſt. p.238. n.2. Semper Diabolus inſidiatur, mox & cum Homo ad Dei ſeruitutem accedit, tunc maxime à Diabolo impugnatur. p.564. num.1.*

Diabolus *nonniſi electos peruertendo lucrari contendit. ibid. Illi nonniſi victoria expetita de Sanctis ex Hilario. ibid.*

Diabolus *præſertim homini confeſſionis remedium inuidet, & cælum auferre conatur. p.279. n.2. Idem non cogendo, ſed ſuadendo nocet p.145. n.2. Diabolus ruinis hominum ſemper gaudet ex Chryſologo. p.362. n.1. Idem vti malleus ad electos probandos inſeruit. p.245. nu.1. Diaboli iugis, atque atrox cum homine pugna ex Bernardo. p.266. n. 2.2. Ipſi nullus ab homine locus, eiuſque fraudibus dandu. pag. 363. n.2.*

Diaconus. *Aurea Virgo Pariſienſis Monaſterij præpoſita Euangelium publicè in Eccleſia cantare auſa p.34. n.34. quid pœnitendo præſtiterit. ibid.*

Dies Feſti. *Diebus dominicis, & alijs feſtis diebus Egyptij Monachi quibus modis ſeipſos exerceant. p.25. nu.13. Valentinianus Imp. nil funeſtum ſacris diebus ſtatui vult. p.7. n.9.*

Dilectio. *Summa Angelorum erga homines dilectio. p.238. n.3.*

Diligere. *Dominus eos diligit, qui ſuos nunc in terris ſeruos diligunt. p.8. n.11*

Dionyſius *Luſitaniæ Rex ob ſãctiſſimæ vxoris preces reſipiſcit. p.593. n 5. Alphonſus Filius ipſi bellum indicit. ibid. Supplex apud Ioannem XXII. pro auxiliari manu inſtat. p.594. ibid. Ingenti ſalutis ſpe pœnitendo ſuffultus, è vita migrat. ibid. n.6. Coniugis apud Deum precibus, pœnitendi gratiam conſequitur. ibid.*

Dionyſius *Monachus Scyta cognomento exiguus, ſed virtutibus, ac pęnitentia præ-*

cunctis

cunctis magnus. p.269. n.7. Piç ipſius exercitationes ex Caſſiodoro. ibid. Digna ipſius virtutum prçconia ibid. Meritorum ipſius celſitudo. ibid. Lacrymç, & ieiunia ipſi pro delicijs. p.270. ibid.

Dionyſius *Per Auguſtinus ab infantia, erga pauperes valde pius, ac beneficus. p.486. n.4. Puer inuitatus ad ludendum, totum ludi lucrum pauperibus elargitur. ibid. Profuſa ipſius in Chriſti pauperes liberalitas. p.487. ibid. Mater, ipſius liberalitati mercedem à Deo precatur. ibid. Veſtibus ſe ipſum exuit, ut pauperes veſtiat. ibid. Diuinis conſolationibus pro eleemoſynis à Deo cumulatur. ibid. Ligna ſuis hyberno tempore humeris noctu ad pauperum domos defert. ibid. Pauperum pater vulgo à cunctis ob eleemoſynas dictus. ibid. Monaſterium pœnitentium fœminarum eleemoſynis alit. ibid. Fiducia ipſius erga Dei Prouidentiam. p.488. ibid. Eleemoſynas, & ſi non petat, his tamen ſemper abundat. ibid. Em: Alphonſus Card. Litta, Mediolan. Archiepiſcopus eleemoſynas ipſi vltro miniſtrat. ibid. Dionyſius ſe non tam pecunias ad ſe, quàm ad Deum animas velle trahere affirmat. ibid. Auſteritas vitç, & patiendi deſiderium. ibid. Vel lectulo feſſus decumbens, patiendi tamen percupidus. p.489. ibid. Paralyſi correptus Octogenarius decedit. ibid. Ob vitæ ſanctitatem ſapientiſſimis viris charus. ibid. Quid olim Cardinali Epiſcopo, animarum negotium inculcans dixit. ibid. Aemilio olim Card. Alterio vnice ob merita charus. pag. p.490. ibid. Quid de ipſo item Card. Litta affirmet ibid.*

Dioſcorus *Chriſtianorum inter mimos hoſtis dat Chriſto nomen. p.372. nu.5. Dioſcori Filia ſalutem corporis, & ipſe animæ ſalutem lucratur. ibid. Vouet ſe futurum Chriſtianum, ſi filia ſanetur, & non adimplens cæcitate plectitur. ibid. Vouet Chriſti fidem, ſi lumen recipiat, & obtinet. ibid. In paralyſin membrorum ſoluitur, ipſius quç præpeditur lingua, ſed tandem adimplens, membris, & ſi non lingua ſanatur. ibid. Lingua haud ſanatus, quia lingua Chriſtianis inſultaret. ibid.*

Diſſenſio. *Animorum primæuos inter Chriſtianos diſſenſio, impoſſibilis omninò habita. p.431. n.2. Diuiſio cunctis malis obnoxia, ac diuiſum haud ſtare regnum diù poteſt p.432. n.2.*

Diuitiæ. *Regium magis eſſe ditare, quàm diteſcere Ptholomæus Philadelphus aiebat. p.522. n.1. Richardus Angliç Rex theſauri acquirendi nimis cupidus; & propterea occiſus p.234. n.11.*

Doctor *Moneta Diuini vim verbi timens, ab audiendo ſemper conſultò abſtinet. p.51. n.8. In feſto S. Stephani Prothomart, & ſi ſero venit, ſerio tamen Dei verbo compungitur. pag.52. ibid. Sæculo nuncium remittens Prædicatorum Ord. inſtituto ſe dicat. ibid.*

Dæmon. *Dæmones adoleſcenti in ſepulchro pœnitenti inſultant, & pœnitentem ſuſtinere nequeunt. pag.36. n.4. Flagris mulctant, vt à loco remoueant. ibid. Conſanguinei dæmonum opera, ſuas in hominem artes, ac fraudes exercent. ibid. Apertis Dæmones verbis ipſius triumphum canunt dicentes:* viciſti, viciſti. *ibid. Verus pçnitens immobilis perſtans, ex Auerni ſatellitio palmam refert. ibid.*

Dolere. *Qui ob culpam dolet, ſe vitæ habere ſenſum oſtendit pag. 522. n.22.*

Dolor *Pœnitentiæ comes eſt, & lacrymæ doloris teſtes. p.158. n.1.*

Dominicus *cognomento Loricatus malè ad ſacros Ordines promotus, & culpam agnoſcens ad arctiorem vitam abiecto ſæculo confugit. p.32. n.29. Monaſterij, quo ſe recepit, auſterior viuendi norma. ibid. Cibus illi ieiunium, ſilentium, & morum cenſura. ibid. Diſciplinæ Monaſticæ rigor. ibid. Aridus in viſceribus panis multos dies indigeſtus manet. ibid. Vltroneis Deus pœnis ad indulgendum prouocatur. ibid.*

S. Dominicus. *Reginaldus, ſalute iam à Medicis deſperata, ſoſpes B. Dominici ope euadit. p.248. n.6.*

Dominus. *Eos diligit dominus, qui Chriſti ſeruos diligunt. p.8. n.11.*

Dona Dei. *Cum augentur Dei dona, rationes etiam donorum creſcunt ex Gregorio. pag.116. num.12.*

Deus *hominibus dona, aliorum precibus concedit. p.139. n.1. Dona ipſius non minus, quam flagella ad pœnitendum adducunt. p.39. n.11.*

Donatiſtæ. *Monachorum auſtera, ne dum lex, ſed & nomen à Donatiſtis impugnatur p.406. n.6.*

B. Dorothæa *in Pruſſia à Chriſto ſibi apparente viuifico ſacræ communionis ſacramento donatur. p13. n.11. Corporis ipſius poſt mor-*

Digitized by Google

mortem dotes. ibid. Miraculis à Deo illuſtrata. ibid.

Drithelmus *vir nobilis poſt mortem in Anglia in vitam reuocatus. p.82. n.6. Portentum fit cunctis, & ad ſalutem prodeſt. ibid. Narrata tormentorum ſtrophes ſalubre terrenis voluptatibus remedium. p.83. ibid.*

Dulcedo *terrena haud pœnitentibus ſapit, quin immo amara eſt. p.598. n.2.*

Duo *ex Imperatoris aula ad Chriſti obſequiū tranſeunt. p.150. nu.3. Apud Treuiros, Antonij vitā legendo ſpe ſeculi abiecta iter ad Chriſtū addiſcunt. ibid. Ambo in ſolitudine pedem figunt, vt ad Chriſtum impigrè currant. ibid. Cor Cœlo affigunt, & terrenis ſocij altius demerguntur. ibid.*

Dux *in Hungaria potens, ſæculo ſe abdicans irruentibus Tartaris in clauſtro immotus remanet. p.493. n.6. Ab impijs in Eccleſia orationi intentus occiditur. ibid. Dolentibus eiuſdem necem Fratribus apparens ipſos conſolatur. ibid.*

E

Ecclesia. *Ferdinandus Caſtellæ Rex prope mortē ad Eccleſiam ſuorū ſuſſſētatus manibus pergit. p.13. n.20. Ab Eccleſiæ ingreſſu Ambroſius Imperatorem prohibens, ad pęnitendum prouocat. p.130. n.8. ipſum non niſi pęnitentia expiatum in templum admittit. ibid. n.6. Eccleſia, ipſiuſque res Imperatori Theodoſio in primis charæ, qui magis de ſtatu Eccleſiarum, quam de ſuis periculis fuit anxius ex Ambroſio. p.132. num.12. Mirandus in hoc ſtudio Ioannes Francorum Rex, Romanę Eccleſiæ addictiſſimis. p.316. n.27.*

Ecclesiæ *pax, hæreticorum eſt bellum. p.410. num.1.*

Ecclesiastici. *Ob Eccleſiaſticorum incuriā plures perditionem ſubeunt. p.87. n.4.*

Ecgbertus *nobilis inter Anglos Monachus amarulēter, & ex corde vitæ culpas moriturus recolit. p.142. n.6. Multa Deo promittit ad vitæ ſpatium impetrandum. ibid. Exauditur à Deo, & vitæ ſuperſtes promiſſa adimplet. ibid. Sacerdotali munere inſignitus fideliter Deo inſeruit. ibid. n.7. Animarum zelo ſuccenſus Chriſti Euangelium prædicare cupit. p.143. n.8. Meritis diues in Hibernia nonagenarius diem claudit. ibid.*

Edelredus *Merciorum Rex Regni contemptu clarus. p.292. n.10. Poſt bella cum hoſtibus peracta, & ipſe culpis obnoxius ad Monaſterium cum Deo pacem initurus conuolat. ibid. Vlfridus Eboracenſis Epiſcopus Edelredi opera pontificiæ ſedi reſtituitur. p.293. n.11.*

Edilbertus *Anglorum Rex directos à S. Gregorio Monachos benignè excipit. pag.526. n.10. Aſſenſum prædicantibus, qui durus pridem, & incredulus, præbet. p.527. ibid. Monachorum exemplo magis, quam verbo ad fidem traductus. ibid. Adileberga ipſius uxor Chriſti fidem propagandam curat. ibid. Rex BB. Apoſtolis Petro, & Paulo Londini templum ædificat. ibid. Bonis diues operibus diem feliciter claudit. ibid. n.11. Præclara ipſius geſta in adminiſtrando Regno. ibid. Iuſtitia in cunctis præcellit. p.528. ibid. Eduardus Filius ob culpas flagellis à Deo perculſus. ibid.*

Eduardus *primus Anglorum Rex vitę finem pœnitendo ſortitur. p.16. n.28. Plura dignè pro Orthodoxa Religione tuenda præſtat. ibid. A clementia Regni auſpicatus primordia ſummis populos beneficijs obſtringit. ibid. Gregorio X. Romano Pontifici, & Martino IV. ſcribens ab ipſis laudatur. ibid. Verum cum Eccleſiæ iura violaſſet ab Honorio 4. Pontifice acriter obiurgatur. ibid. Languore oppreſſus dolens culpam fatetur. ibid. Lacrymis itē erumpentibus eminentiore è loco veniam à ſuis humillimè poſtulat. p.17. ibid. Quid pro Regni pace armis diſceſſurus ſuos alloquitur. ibidem Pro ſuis ſtrenuè decertans, vt Chriſtianum Principem decet, dyſſenteriæ morbo laborans piè, ac viriliter obit. ibid. Feria ſexta viuendi finem facit. ibid. Eduardo Regi Elogium à Vueſtmonaſterienſi inſcribitur. ibid. In lectulo iacens ſuum corpus quouſque Scotiæ Regnum in poteſtatem veniat, tumulo mandari prohibet. ibid. In Anglia ad S. Eduardum tumulo donatur. Ibid. Regni bonum, ac publicam pacem, magis, quam priuata commoda, & corporis quietem curat. ibid. Qui Hieroſolymorum recuperandæ ditioni operam dedit, officioſa Hieroſolymorum Epiſcopi, aliorumque Præſulum manu tumulatur. ibid. Eduardus à Bernardo ſcriptore vir omni probi-*

 tate

tate famoſus dicitur. pagina 18.

Eduinus *Anglorum Borealium Rex praoſtenſis ſibi ſignis ad Chriſti fidem euocatur. pag.*201. *num.*9.*Bello uictus, & ad Chriſtum ſubinde conuerſus. ibid. De rebus Fidei Paulinum conſulit. ibid. Eduinus iuxtà prçoſtenſum ſibi ſignum Chriſti fidem amplectitur. ibid. Conceptis o Paulino verbis ad Chriſti fidem profitendam erigitur. ibid. num.* 10. *Propoſitis tum Dei beneficijs, tum minis in bono roborotur. ibid. Quid Chriſto, ac ſe dignum Rex præſtitit. ibid. num.*11. *Rex populorum vtilitati ſemper intentus. pag.* 202.*ibid. Honorius Papa, Eduino perliteras gratulatur. ibid. n.* 12. *Eduinus cum Carduella pugnans interemptus, eiuſque attritus exercitus. ibid. Chriſti regnum iuxtò promiſſum ſibi à Paulino, pro mereede reſulis. ibid. Nobili funere à ſuis relatus, & caput in B. Petri Eccleſiam delatum. ibid. num.*13.

Eduinus *Anglorum Regis Filius perditis moribus, aliorum precibus Pænitentia donum obtinet. pag.*452.*num.*9.*Fęminarum laſciuarum conſuetudine vitiatus. ibid. Inter Regni inaugurationis ſolemnia incontinentiæ exemplum palam exhibet. ibid. Dunſtanus impudicas acriter mulieres, ac Regem pariter ſubindè increpat. pag.* 144. *num.*10.*Regem à mulieribus abſtrahit, & ad Proceres Regni deducit. ibid. Eduinus Dunſtani precibus miram pœnitendi gratiam conſequitur. ibid. Cæleſti poſt mortem viſu ſaluus renunciatur. ibid.*

Egebertus *Presbyter in Cantuariorum Regno prò Catholica fide ſtrennè laborat. pag.*57.*num.*8. *Aliorum beneficio incolumis à* Deo *ſeruatur. p.*58.*ibid. Propinquæ mortis metu plurimum in virtutis ſchola, ac Dei obſequio proficit. ibid. Præteritas culpas lacrymis diluit. ibid. Vouet quod ſi vitæ ſuperſtes ſit, diuinum quotidie pſalterium decantet. ibid. Edhiluinus ſocius vitæ ſpatium* Dei *munere ipſi prorogatum noſcit; quem pridem mortis ſibi conſortem cupiebat. ibid. ſuperata ægritudine* Egebertus *conualeſcit. & alter moritur, at ipſe multum viuendo alijs profuit. ibid. n.*9.

Egica, *ſiue Egitanes Hiſpaniarum rex pius, et patientiſſimus. pag.*219.*num.* 3.*Pietas ipſius in Toletano Concilio erga Patres oſtenſa. ibid. Falſo à quibuſdam ob repudiatam uxorem carpitur. ibid. Nobile ipſius pietati teſtimonium à Concilij Patribus. ibid. num.* 4. *Feruor erga Deum, ac in regendo, adminiſtrandoque Regno ſollicita ipſius cura. ibid. Clementia Regis in vlciſcendis iniurijs. p.* 220.*num.*5. *Quam cautus; quàm ſobrius in Sisberto Epiſcopo aduerſus ipſum conſpirante, accuſando. ibid. Egitanes vir mitiſſimus, ac miſericors ſuaniter in Domino obdormit. pag.* 221.*num.*7.

Eleemoſyna. *Agnetis Auguſtæ Henrici II. Imperatoris Matris munifica in elargiendo eleemoſinas, ſuaque Chriſti pauperibus manus. pag.*295.*num.* 17. *Aripertus Longobardorum Rex Eleemoſynis inegenos clarus. pag.*377.*num.*6. *vide Aripertus. Aſolius item S. Remigij diſcipulus pietate illuſtris eleemoſynis præfulges. pag.*473. *num.* 13.*Berthari dus Longobardorum Rex pius in Chriſti pauperes, ac miſericors. pag.* 477.*num.*7.*Pietas quoque ipſius in templis excitandis. ibid. Luitprandus Longobardorum Rex eleemoſynarum laude celebris. pag.*497.*num.*8.*Chrodinus ſub Chilperico eleemoſynis largiendis diues. pag.* 471.*num.* 10. *Vide Chrodinus. Iulianus ex mercatura ad Deum conuerſus, eleemoſynarum largitate præfulget. pag.* 472. *nu.* 12.*vide Iulianus.*

Eleemoſyna *danti magis, quam accipienti ex Auguſtino prodeſt. pag.* 484. *num.* 21. *Euagrius Cyrenēſis Philoſophus gentilis adhuc probè eleemoſynarum virtutem addiſcit. pag.*468.*num.* 3.*vide Euagrius. Gennadius item Gentilis philoſophus ac medicæ arti addictus, de animæ immortalitate ambigens ob eleemoſynas inſtruitur. pag.* 470.*n.*6.*vide Gennadius. Guillelmus primus Angliæ Rex moriturus ad impetrandam veniam diuitiarum Theſauros in pauperes, atque Eccleſias vult erogandos. p.*134. *n.* 16.

Eleemoſyna *non ſinit homines ire in mortem. p.*475.*n.*2.*In Eleemoſynis largiendis Henrici II. Angliæ Regis pietas, ac & in Monaſterijs exædificandis fiducia. p.* 498. *num.* 14. *Henricus item Angliæ Rex eleemoſynarum largitate præcipuus. pag.* 481. *num.* 13. *Ingoberga Francorum Regina, charitate magis in pauperes, quàm ſceptro clara. pag.*473. *num.* 15. *Eleemoſyna ſupernis bonis diues. Iuuenis obſcęnis voluptatibus deditus inuſitato compunctionis*

ſpi-

Digitized by Google

ſpiritu ob eleemoſynas, donatur. pag. 139. num. 25. Mira item hominis in eleemoſynis diſpergendis pietas. ibid. Alter quoque Iuuenis perditis apud Hiſpanos moribus ſalutis remedia contemnens non niſi diuina Eleemoſynarum virtute tandem compunctus, primò confitetur, & poſt biduum feliciter obit. pag. 474. num. 16. Chriſtiani in eleemoſynis profuſi, adeoque largam eleemoſynarum copiam ſinguli olim deferendam ad loca ſancta offerunt. pag. 328. n. 4. Principes item in hoc conſpicui. Oſuualdus Nordhumbrorum Anglorum Rex eleemoſynarum operibus fulget. pag. 475. n. 3. vide Oſualdus.

Eleemoſyna *opportunum eſt ad redimendas vitę culpas remedium. pag. 467. n. 1. Ignem aqua extinguit, & eleemoſyna peccatum. ibid. Eleemoſynarum prerogatiua ad vitam homini, & bona quęque praſtanda. p. 475. n. 2. Clemens Papa IX. creditus ob munificam in pauperes manum ad Pontificatum euectus. pag. 227. num. 22. Robertus item Siciliæ Rex ob eleemoſynas mirifice laudatus. p. 482. n. 17.*

Eleemoſyna. *Thabita, quæ eleemoſynis pauperes fouebat diù mortis ſubeſſe imperio nequiuit ex Cypriano. 475. n. 2. Eleemoſynis tutus vitę, & ad vitam exitus paratur. pag. 468. num. 2. Homo dat pauperi terram, & Cælum accipit ex Chryſoſtomo. ibid. Eleemoſynis Philippus Galliarum, Rex ad vitam aditum parat. p. 479. n. 13. Theodorus Cardonus Eleemoſynis S. Nicolai Myren. Epiſcopi exemplo, pauperes clàm iuuat. p. 485. n. 22.*

Eleemoſynarum *vis maxima ad veniam promerendam. p. 474. num. 1. Eleemoſynę eadem, ac baptiſmi quodamodo vis ex Ambroſio. p. 467. num. 1. Eleemoſynis cuncta mundandi virtus ineſt. p. 467. n. 2.*

Eleemoſynarum *virtus magna ad promerendam culparum veniam. p. 466. n. 2. Ciuis Florentini mira in pauperes eleemoſynarum charitas. p. 485. n. 2.*

Eleemoſyna. *Vide Dionyſius Perauguſtinus.*

Elena *Marchioniſſa Sanctacrucia Valerij vxor pietate in Vrbe conſpicua. p. 611. n. 17. Eleemoſynis, ac pijs operibus pluſquam gemmis præfulget. ibid. Diuini officij iuxta ritum Romani breuiarij laudes quotidie perſoluit. Cilicio, & ferrea catenula corpus excruciat. ibid. Flagellis corpus ſuum ſtatis diebus cadit. ibid. Pœnas ob Christi amorem delicias computans, abſynthij folia feria ſexta ſuauiter mandit. ibid. Placidiſſimè tandem in domino quieſcit. ibid.*

Elesban *AEtyopum Rex pugnaturus, Eccleſiam prius adit, quam armis manum admoueat pag. 29. num. 12. Pia Regis ad Deum precatio, ac digna beneficiorum memoria ibid. Victorię palma potitus, & ſacco indutus, Regno ſe pœnitentiæ cauſa abdicat. ibid. num. 13. Auſteriore vita functus ad Cæli præmia euocatur. p. 294. ibid.*

Eligius *adhuc iuuenis exemplar pœnitentium ex Audoeno. pag. 27. num. 20. Deus ingens ipſius cordi pœnitentiæ deſiderium ingerit. ibid. Delicias vitæ ſibi in pœnas conuertit. ibid. Charitas erga pauperes, & erga infirmos quoſque, ipſius iam Epiſcopi humilitas. ibid.*

Eliſabeth. *Adoleſcentula vanitatibus dedita B. Eliſabethæ precibus ad Deum conuertitur. p. 146. n. 17.*

Elogium. *Dignum Eduardo primo Anglorum Regi Elogium à Vueſtmonaſterienſi inſcribitur. p. 17. n. 29.*

Elzearius *Galliarum Comes, quam ab his qui ipſum offenderant, vltionem caperet p. 230. n. 2.*

Emanuel *Luſitanorum Rex non niſi bonorum commodo, ac publicæ vtilitati natus. p. 498. num. 15. Magna pietatis ſub vitæ finem documenta præbet. ibid. In Betlemitico, quod erexerat, templo cunctorum lacrymis tumulatur. Ibid. Felicitas ipſius Deo, haud fortunæ ex Oſorio adſcribenda. ibid. num. 6. Dotes virtutum, charitas, & in adminiſtrando Regno ſolertia. ibid. Ipſius in cibo frugalitas, & abſtinentia. pag. 499. Pia ipſius ſtudia, laudabiles, & ſtatis diebus exercitationes. ibid, num. 17. Eleemoſynarum elargitiones. ibid. Sacras item extruit, vel reſtaurat ædes. ibid. Nunquam, vel dum otiatur, à publicis omnino curis otioſus. ibid. At ſi ipſe in quibuſdam culpandus, in ſeipſo tamen laudandus. ibid.*

Epiſcopale *munus, eſt onus Angelis ipſis formidandum. p. 296. n. 1. Epiſcopalis muneris dignitas vnicuique timenda. p. 303. n. 16. Epiſcopalis præfectura vix vnquam magnis periculis caret. p. 298. n. 4.*

Epiſcopatus *eſt nomen Operis, & laboris, fa-*

ſtus & praeminentiae. p. 296. n. 1. Sanctis Viris Epiſcopatus horrorem, ac fugam indixit. Cornelius Romanus Pontifex vim paſſus eſt, ut Epiſcopatum acciperet ex Cypriano. p. 298. n. 3. Auguſtinus item ab Epiſcopatu ſemper abhorruit. p. 297. n. 2. Dum ſe indignum putans refugit, ad Epiſcopatum rapitur. ibid. Epiſcopatum exambientes, nè ſalutis periculo pateant, è vita citius praeripiuntur. p. 300. num. 9. Ioannes Boſinenſis Epiſcopus metu perculſus Epiſcopatu ſe abdicat. p. 303. num. 15. Nilammon Monachus, prius mortem ſubire, quam Epiſcopatum adire deligit. pag. 298. num. 4. In cella clauſus, & iam ad thronum prouehendus à Theophylo inter precandum moritur. ibid. S. Bernardus, & S. Thomas Aquinas animo valde ſemper ab Epiſcopatu alieni. p. 304. n. 18. Quidam à Romano Pontifice opulentae Eccleſiae praeficiendus quid fecerit. ibid. Tempus ad rem maturè cogitandam dari ſibi poſcit. ibid. Expendens pecuniarum redditum, & animarum iniunctam ſibi curam, rationemque, Pontifici non acquieſcit. ibid.

Epiſcopatus. *Theodorus Siccota Epiſcopus Antiochum Eremitam de Epiſcopatu a ſe abdicando conſulit. pag. 299. num. 7. Vt id primum faciat, ab ipſo ne damnetur, admonitus. p. 300. ibid. Vdalricus Epiſcopus Adalberonem Nepotem, ſibi in Epiſcopatu ſufficiendum curat. p. 300. n. 9. Deus Vdalrici votis è Cęlo reſiſtit, ac nepos ſubinde ante ipſum repentè obit. pag. 301. num. 10.*

Epiſcopus *olim primus ad martyrium rapiebatur. p 297. num. 2. Epiſcopus apud Theopolim relicto Epiſcopatu ſub operarij habitu latet. pag. 299. num. 5. S. Ephrem columnam igneam ſuper Epiſcopum latentem, ſemel, ac iterum cernit. ibid. Ipſum alloquens, ac ſtupens, quiſnam eſſet interrogat. ibid. Iuramento, ne cuiquam reuelet, praemiſſo. ſe Epiſcopum eſſe affirmat. ibid. num. 6. Qui & Ephrem quoque Epiſcopum futurum denunciat. ibid. Conradus Hildenenſis Epiſcopus, alium Epiſcopum ad Dei tribunal raptum videt. pag. 302. num. 14. Idem Accuſatus uti reus, ac ſacris mox veſtibus exutus Tartaro addictus deuoluitur. iaid. Gaufridus Coenobij Clareuallenſis Prior, ne Epiſcopus fiat, vehementius recuſando perſtat. pag. 302. num. 13. Poſt mortem ſaluum ſe eſſe teſtatur, quia Epiſcopus fieri recuſarat. ibid. Epiſcopus, qui Chriſtum tormentorum abductus metu abnegauit, dignas à ſe in ſolitudine paenas expoſcit. pag. 37. num. 7. Adeò peccatum exhorruit, ut acerbiores quaſque paenas, delicias computaret. ibid. Poſt 49. annos paenis tranſactos, Deo aſpirante de indulta ſibi venia fit certior. p. 38. ibid.*

Equus *Scanderbeghi, ob ipſius mortem ferus, & indomitus factus, paulò poſt moritur. p. 322. n. 7.*

Erneſtus *Alemanniae Dux ſua lethaliter ſancius peccata reuelare non erubeſcit. p. 283. num. 12. ſed quia ſacerdoti confiteri non poteſt, ſuis commilitibus ob contritionis ardorem culpas fateri vult. pag. 284. ibid. Magna ſalutis ſpes ipſi, quia maluit coram multis erubeſcere, quàm coram Deo latere. ibid. Quid de confeſſione facta layco dicendum ex Baronio. ibid. n. 15.*

Eſſeni *olim apud Iudaeos ob paenitentię rigorem laudatiſſimi ex Solyno. pag. 22. n. 7. Se omni venere abdicabant, & cibus eorum non niſi ieiunium. ibid. Gens aeterna eſt, in qua tamen nemo naſcebatur iuxta Plinij dictum. ibid. Vitae auſteritas, & continentia, tum à blandis voluptatibus, tum à pecuniae lucris. pag. 23. ibid. Haec ſecta non deficit & ſi nemo ibidem naſcitur. ibid. Nemo niſi caſtitatis, & innocentiae merito probatus olim inter Eſſenos adſcriptus. ibid. Eſſeni à Hieronymo egregiè Philonis ſtylo adumbrati. ibid. num. 8. Eſſenorum vita primaeuorum Chriſtianorum moribus reſpondens. ibid. Sicut Lucas Chriſtianos in Apoſtolorum actibus deſcribit, ſic Hieronymus eoſdem ſub Eſſenorum nomine repraeſentat. ibid.*

Eua *ſerpentis familiaritate, & colloquio vitiata iugulatur ex Chryſoſtomo. pag. 362. num. 1. Hominibus cunctis Euae cum Diabolo familiaritas nocuit. ibid.*

Euagrius *Cyrenenſis Philoſophus, Gentilis adhuc eleemoſynarum virtutem ediſcit. pag. 168. num. 3. Veritate conuictus dat* Euan*gelio manus. ibid. Syneſius ex Philoſopho Cyrenenſis Epiſcopus virtute clarus. ibid. Euagrius Philoſophum ab Idololatriae errorum tenebris auertere fruſtra pertentat. ibid. Carnis Reſurrectionem, et vitae immortalitatem ipſi pręedicans deridetur. ibid. Ipſum de eleemoſynarum valore inſtruit, & baptizat. pag. 469. ibid. Euagrius tercentum aureos dat Epiſcopo pauperibus*

ero-

erogandos, & in futuro ſeculo eoſdem à Chriſto domino recepturus. ibid. Chyrographum promiſſionis ab Epiſcopo petit, & cum hoc ſepeliri ſe mandat. ibid. Mortuus Syneſio apparet, ſe in altero ſæculo pecuniam recepiſſe affirmans. ibid.

Euangelium. *Annunciatum Apoſtolorum miniſterio Chriſti Euangelium mundo, certa cunctis ſalutis cauſa. p.49.n.2.*

Euchariſtia. *Chriſtus congruè in Sacramento Altaris ſeipſum proponit, vt hominis famem, ac deſiderium expleat. p. 579. n. 1. Euchariſtia. Fortitudinem, ac robur Chriſtus in pane, quo Elias paſtus, typicè impertitur. p. 580. n. 3. Balduinus Comitis Toloſani Pater Sacramenti Altaris ſub finem ſuſcipiendi cupidiſſimus. p.566.n.4. B. Dorothæa in Pruſſia à Chriſto ſibi apparente communionis ſacramento donatur. p.583.n.11.*

Euchariſtiæ *Sacramento æterna mortalibus vita repromittitur. p.579. n.1. Homo nil magis cupit, quàm vitam, nil amplius timet quam mortem. ibid. In Euchariſtia à Chriſto vita donatur, & mors procul abycitur. ibid. David primus Scotorum Rex David Regis æmulator, moriturus in Eccleſiam ad Chriſti Corpus ſumendum vult ſe deferri p.583. num.10. Indignum ſe, vt Chriſtus ad ſeipſum veniat, reputans ipſe ad Eccleſiam pergit. ibid. Ferdinandus Caſtellæ Rex ad ſubeundam e proximo mortem Euchariſtia præmunitur. pag. 13.n.20.*

Euchariſtia *mortis antidotum, immortalitatis pharmacum à S. Ignatio Mart. appellatur. p.579.n.2. Euchariſtia. Philippicus Mauritij Imperatoris cognatus ob quandam ſuſpicionem ab ipſo euocatus, Sacramento Altaris ſe ipſum, ac ſi moriturus armat. p.565.n.2. Euchariſtia item. Theodoſius Auguſtus Mauritij filius ſeipſum antequam occidatur, munit. p. 580. n. 4. Gulielmus Aquitaniæ Dux Euchariſtiæ Sacramento dum magis in Eccleſiam ſæuit, diuinitus à S. Bernardo expugnatus. p.37. num. 5.*

Euchariſtiæ *Sacramento perſequutionis tempore Chriſtiani muniebantur. pag. 582. num. 8. Quid ſuis Cyprianus in Africa præſtitit. ibid.*

Euchariſtia *munitus Georgius Cappadox Phocæ captiuus, ad mortem ſubeundam accurrit. pag. 581. num. 5. Soluuntur eius vincula, vt Chriſti Corpus liber ſuſcipiat, & ſubinde ligatur. ibid. num.6. Quid Georgio S. Theodorus inter aduerſa conſulit. ibid. Vir Dei precibus vincula Euchariſtiam ſumpturo ſoluit. ibid. n.7. Ludouicus item Craſſus Rex Gallorum Sacramento Altaris moriturus reficitur. pag. 583.n.9. Euchariſtia certum inter pericula munimentū. S. Ludouicus ad loca Sācta profecturus Dominici Corporis Sacramentum naui ſecum defert. p.332. n. 14. Laurentius Medices ſumme deuotus erga diuinum Altaris Sacramentum. p. 583. num. 12. Aegrotans Sacerdoti Chriſti Corpus ſibi deferenti humiliter ſupplex obuiat. pag. 584 ibid. Preces ab ipſo ante Sacramentum effuſæ ibid.*

Euchariſtia *ſumentes incorruptibiles, & immortales reddit. Quidam Sacramento Corporis Chriſti, lue graſſante ante mortem reficitur. p.585. num.15. Otho III. Imperator moriturus ſacramento Altaris ſe ipſum vult roborandum. p. 582. n.2. Vuilhelmus Comes Saresberienſis e lecto proſilit, Chriſti Corporis ſacramentum digne ſumpturus. p.15.n.25. Sisbertus Epiſcopus læſæ Maieſtatis reus ergaſtulo includitur, & non niſi ſub vitæ finem viuifico Chriſti corpore donatur. pag. 220. num. 7. Miles ob pium, deuotumque Sacramenti cultum Chriſti Corpore antemortem refici obtinet. p.584. num.13. Feliciter Chriſti ſumpto Corpore in Domino obdormit. ibid.*

Euchariſtia. *Indus adoleſcens, ac pius ſumpto Chriſti Corpore ægrotans, vitæ à ſe deſiderium abigit. pag. 585. num.14. Cupit intenſius mori, & eſſe cum Chriſto. ibid. Infirmus grauiter de ſumenda Euchariſtia monitus protrahit. p.585.n.16. Dum Diuinum pabulum ſe inuitum, ac nolentem ſumere oſtendit, vti indignus à ſumendo reycitur. p.586. ibid.*

Euchariſtia. *Oſualdus Muſter laycalem in morem Chriſti Corpus ſumens, haud minore contentus hoſtia, rem conſueto ex more obire recuſat. p.188.n. 14. Immani portento terretur, & ſacroſanctam deglutire hoſtiam nequit. ibid.*

Eucherius *Senator publicæ rei amantiſſimus p.523. num.4. A Victorio Gothorum Duce neci traditur. ibid. Ipſius virtus, ac merita dignè à Sidonio laudata. pag. 624. ibid. Eucherius dignus Epiſcopatu habitus, ni bigamus fuiſſet ex Sidonio ibid. num. 5.*

Ob

Ob publicæ rei ſtudium e vita ſublatus merito laudandus. ibid.

Eudocia *Augusta Theodoſij iunioris vxor flagellis Dei perculſa, à malis reſipiſcit. pag.172.num.4. Flauianum notæ Sanctitatis Epiſcopum perſequitur. ibid. Pulcheriæ Auguſtę inuidens, Theodoſij animum ab eius amore auertit, & ipſam exulare cogit ab aula. ibid. Calamitas Eudoxiæ ipſius filia à Geinſerico Vuandalorum Rege captiuę in Africam ductæ, Eudociæ ad ſalutem prodeſt. ibid. n. 5. Euthychianam Hæreſim ſuis edocta malis procul abycit. pag.173. ibid. Calamitas Eudociæ, veritatis magiſtra extitit. ibid. num. 6. Sanctos Viros Orthodoxos, & Simeonem Stylitam præ alijs conſulit. ibid. Quid à Stylita, & ab Euthymio pro reſponſo accipit. ibid. n. 7. Ad ſanam fidem conuerſa bonis operibus incumbens templa erigit. ibid. num. 8. Eudocia ab Euthymio impendentis è proximo ſibi interitus facta certior. pag. 174. ibid. Vys vitę finem operibus præueniens feliciter obit. ibid. num. 9. Mirum, quod in hæreſim lapſa, ab hæreſum errore viriliter emerſerit. ibid. Eudoxia iunior Auiam imitata, ad ſacra Hieroſolymæ loca ſe confert, ibique obdormit.*

Eugenius III. *oblatis indulgentiarum theſauris Chriſtianos ad bellandum contra fidei hoſtes inuitat. p.644.n.6.*

Euphraſia *in pauperes pie munifica, & Namatius item vir eius, qui & poſtea Viennenſis Epiſcopus. pag. 473. num. 14. Nobili à Fortunato titulo decoratur. ibid. clarus tum genere, tum pietate. ibid. Namatius Chriſti Sacerdos, virtutum conſors. ibid.*

Euphraxius *vir clariſſimus faſtu turgidus, & S. Nilo contumelioſus, morbo attritus reſipiſcit. pag.186. num. 8. Ferox, ac tumidus pridem humiliari neſcius. ibid. num. 6. A S. Nilo Abbate indicta ipſius minæ vna cum faſtu contemptæ. ibid. Cancri morbo penè viuus abſumitur, & S. Nilo vt ad ipſum veniat, humiliter ſupplicat. ibid. num. 10. Tribus annis morbi moleſtia vexatur. ibid. S. Nilus ſpiritualis vti medicus ad infirmum accedit. pag. 187. ibid. Lacrymis, ac ſingultibus ab ægroto morti iam proximo excipitur. ibid. Monachalem ab ipſo veſtem poſcit, ſe id vouiſſe teſtatus. ibid. num. 11. Nouo tandem indutus habitu S. Nilo & cęteris conuiuio exceptus ſua manu inſeruit. ibid. Zachæi Chriſtum in domo ſua excipientis typum exhibet. pag. 188. num. 13. Pauperibus, & Eccleſijs diuitias, ſeruis libertatem donans, ſic pœnitens diem claudit. ibid.*

Euſebius *Nicomedienſis Arianus, & cæteri ſub larua pietatis Catholicos fallere conſueuere. p. 554. n. 9.*

Euthychius *Conſtantinopolitanus Epiſcopus hæreticus aliquando. pag. 416. num. 17. Magna apud omnes, et apud Imperatorem ſanctitatis ipſius fama. ibid. In Reſurrectionis credendo articulo deuiat. ibid. num. 18. Corpus reſurgentium impalpabile futurum aſſerit. ibid. S. Gregorius ipſum acriter, & errorem confutando redarguit. ibid. Gregorius, & Euthychius diſputando altercantur. ibid. num. 19. Imperator ipſius librum flammis addicit. ibid. Euthychius inter moriendum manus ſuas palpans, errorem pridem aſſertum execratus, pœnitens moritur. pag. 417. ibid. Reſurrectionem cum Origeniſtis aſſerendo ſentiebat, ex Baronio. ibid. Mauritius Imperator ipſum adit, benedictionem ſupplex ab eo poſcens ibid. num. 20. Mauritio proximum vitæ finem prædicit. ibid. Tota Euthychij hiſtoria ſummatim à Baronio collecta. ibid. Digna ipſius elogia, qui vti ſanctus à Græcis colitur. ibid.*

Exactio. *Quàm ſeuera operum apud Deum exactio, et quæ morituris ob pœnitentiæ auſteritatem in iudicio ſpes. p. 4. n. 2.*

Examen *conſcientiæ. Exactæ vitæ diſcuſſio, innocentiæ, ac ſanctitatis indicium ex Gregorio. p. 213. n. 2.*

Exemplum. *Alienis homini addiſcendum exemplis. pag. 85. num. 1. Maximi res emolumenti ſuam in alterius periculo perditionem noſſe ibid. Lapſus Multorum, ac ruina alys ad ſtabilitatem prodeſt ex Chryſoſtomo. ibid. In ſacris ſcripturis lapſus inſignium virorum, aliorum ſtabilimento perutilis. p. 86. ibid. Exemplum Principis ad bonum, vel malum ſuadendum efficax. pag. 41. num. 3. Qui in ſæculi culmine ſunt conſtituti, multos ſecum, vel in ſalutem, vel in perditionem trahunt. ibid.*

Exemplum. *Romualdi, et ſociorum ob vitæ auſteritatem Deo in clauſtro inſeruientium exempla, alios ad ſalutem promouent. p. 44. n. 10.*

Expeditio. *Ingens Chriſtianorum Cruce ſignatorum numerus ſub Eugenio III. in*

Ter-

Terræ Sanctæ ſubſidium aduerſis dimicando abſumitur. pag. 305. num. 3. Expeditio in Carnotenſi Concilio Patrum votis indicta, ac expetita. pag. 306. num. 4. S. Bernardus ad expeditionem fidelibus annunciandam, ac prouehendam deligitur. ibid. Vrget Bernardus ad arma milites. ibid. num. 5. Ingens bellatorum numerus. ibid. num. 6. Iuſtum contrà Fidei hoſtes bellum haud Dei calculo approbatum ex Baronio. pag. 307. ibid. Terribilis planè Deus in conſilijs ſuis ſuper filios hominum, vt hoſtibus palma, Chriſtianis clades, & confuſio contingeret. ibid. S. Bernardus conſcriptis populos literis ad opus incitat, & ad animarum lucrum efficaciter hortatur. ibid. num. 7. Expeditionem belli Religionis cauſa ſuſcipiendam, & nonniſi indulgentiæ tempus vocandam ex Bernardo. ibid. Milites ad præliandum viriliter vrget, cum bellum ſine periculo ſit. ibid. num. 8. Indulgentia culpis indulta, magnum bellantibus lucrum. ibid. Sacri belli expeditio ſiniſtrum exitum ſentit. ibid. num. 9. Oblatrantium linguæ in S. Bernardum inſurgunt. pag. 308. ibid. Idem iuſſu Romani Pontificis ſacrum bellum vti præco annunciat. ibid. Prædicatio ipſius innumeris miraculis comprobata. ibid. Ingens animarum lucrum Chriſti fidelibus ex clade ceſſit. ibid. Si non Orientalium Corpora à Paganis, certe Occidentalium animas à peccatis eripi contigit. ibid. num. 10. Vir Dei cæcum illuminando manifeſtis expeditionem ſignis, Dei opus fuiſſe comprobando teſtatur. pag. 309. ibid. Pœnitentiæ armis bellatores accincti indulgentiam, & ſi non palmam à Deo adepti. ibid. S. Abbas patienter in ſe potius oblatrantium conuerti linguas, quã Deo inſultare ſuſtinet. ibid. num. 11. Dum ob populi ſtragem triſtatus luget, literis à Caſemarij Abb. releuatur. ibid. Siniſter belli euentus in animarum proſperitatem cedit. ibid. num. 12. Multi vel tunc ſe libenter mori affirmabant, ne in culpas poſthac relaberentur. ibid. BB. MM. Ioannes, & Paulus ingentem occiſorum numerum ſalutem à Deo conſequutum per viſum teſtati. ibid. Funeſte item res accidit arma in Terra Sancta ſubſidium ſumere detrectantibus, pag. 310. num. 13. Philippus Pulcher Francorum Rex dum moras nectit armis in ſacro bello exerendis diem obit. ibid. Alij item Reges poſt nuncupatum Deo votum moroſi vita excidunt. ibid.

Expeditio. *Robertus Bruſius expeditionis in Terram Sanctam prouehendæ percupidus cor ſuum poſt mortem ad Chriſti ſepulchrum deferri mandat. pag. 313. num. 19. Pius item II. expeditioni in Terræ Sanctę ſubſidium perſonaliter adfuturus ſatis laborioſum iter aſſumitur. p. 318. n. 30.*

Extrema *vnctio, in extrema cum tartareis hoſtibus lucta adhibetur. pag. 586. num. 1. Oleo Sancto Dæmonum infringi vires Concilij Patres docent. ibid. Tot homini ſacrum oleum bona præſtat, quot vnctio infirmo corpori commoda. ibid. Quid Concilij Tridentini Patres de extremæ vnctionis oleo. pag. 587. ibid. Ad quid Chriſtus hoc Sacramentum inſtituit. ibid. num. 2. Salus animæ, & ſimul corporis ſacro oleo procuratur. ibid. Quo ſtudio S. Malachias Epiſcopus Hybern. ſanctam vnctionem æger expetijt. ibid. num. 3. Se grauis piaculi reum ob fœminam abſque Sacramento Vnctionis demortuam accuſat. pag. 588. ibid. Fœminam, vt inungi poſſit, precibus à morte in vitam reuocat. ibid. Mulier ſacra accepta vnctione conualeſcit. ibid. Mira ſacræ vnctionis in ægrotis virtus. ibid. num. 4. Maria Oegniacenſis virgo quo ſpiritus feruore moriens inuncta. ibid. B. Lyduina Virgo deuotiſſimè inungitur. ibid. Reginaldus Ord. Præd. Sacro moriturus oleo præmunitur. pag. 589. num. 5. Vuillelmus Abbas ſacram Vnctionem moriturus inſtantiſſimè poſcit. ibid. num. 6. Abbas mortis præſcius in Choro à fratribus inungitur, pro ea valde ſollicitus. ibid. Vir nobilis in Auſtria vitam malè actam Sacramentis expiatus, ſacro ſe oleo munit. p. 590. num. 8. Franciſcus Salina ſenex integrè ſanus viaticum à Parocho petit. & petitio reijcitur. ibid. num. 9. Euchariſtiam deinde inſtanter petenti iam pro viatico miniſtrat. ibid. petit vngi Oleo Sancto, nec ipſius filij acquieſcunt. ibid. ſubinde de nocte è lecto ſurgens filijs benedicit, & prinſquam à Parocho inungatur, emoritur. ibid. Pia, ac nobilis fœmina ſacro liniri oleo cupiens, nec obtinens ex improuiſo, vt dixerat, obit. pag. 591. n. 10.*

Exul. *Capitalis poſt immania patrata ſcelera exul pœnitens, cęlum patibulo addictus lucratur. pag. 306. nu. 21. Fugiens in ſylua latitat. ibid. A ſylueſtri apro inter ſyluam excurrente apparitoribus proditur. ibid.*

Digitized by Google

ibid. Præceps in aquas delapſus lictores, ne ipſum occidant, precatur. ibid. Vbi iam eorum manus ſubterfugere nequit, ſe Diuinæ miſericordiæ committit. ibid. Vinctus ad Prætorem ducitur. pag. 207. n. 22. Conuictus conſcientiæ teſtimonio cuncta ſatetur, necnon compunctus tormenta, ac mortem pro culpis libenter amplectitur. ibid. Pænitens turpem vitam pulchro ſaluPriter fine concludit. ibid.

F

Fabianus. *Vide Pontifex.*

Fabiola *Romana antiqui ſplendoris fœmina, pænitentiæ operibus in vrbe fulget. p. 352. num. 12. Quæ viro adhuc ſuperſtite alteri contra Euangelij præceptum nupſit, ſuam publicè culpam fatetur, ac amarulenter pænitet. ibid. num. 13. In Lateranenſi Baſilica in pænitentium numero ſacco induta, & lacrymis reſperſa apparet. ibid. Feminę ad pænitendum compunctæ laudes ex Hieronymo. ibid. Poſt veniam ſibi indultam à ſeculo, & deliciarum offendiculo fugam arripien, Hieroſolymam conuolat. pag. 353. num. 14. Hieronymus nobile poſt mortem Fabiolæ Epithaphium inſcribit. ibid. Hæc omnium prima Romæ ægrotantibus domum aperit, ac ſua tũ manu, tum opera languentes fouet. ibid. Mira ipſius in Chriſti pauperes charitas. ibid. Talis fuit, & tanta, vt multi pauperum languentibus inuiderent. ibid. Roma anguſta ipſius miſericordiæ ex Hieronymo. ibid. Mira fœminæ charitas, quæ haud ipſa moriente mori, ſed magis in omnium cordibus viuere viſa eſt. ibid.*

Facinoroſus *pænitens ad mortem, non ſecus ac ad nuptias lætus properat. pag. 102. n. 12. Poſt acceptam culparum veniam, ſibi conſulens ipſam, ne iterum peccet, vitam refugit. ibid.*

Falſitas. *Qui falſitatem promit, & qui ſupprimit veritatem pari apud Deum ſcelere obnoxij cenſentur p. 538. num. 1. Falſitatis aſſertio quàm immane hominibus piaculum ſit. ibid.*

Famoſus *quidam è peccatorum numero ſalutem à Deo ſperare iuſſus ex Brigitta. pag. 121 num. 5. Quæ & quot hominis ſcelera. ibid. Homagium cum Dæmone fecerat, & ſexagenarius licet, ſacramentalem confeſſionem neſciens. pag. 122. num. 5. Ingenti donatus Contritionis ſpiritu, ac breui purgante igne poſt mortem expiatus, Cælum obtinet. ibid.*

Faſtus. *Oſuualdus Muſter faſtu in Saramento Altaris participando delirat. pag. 788. num. 14.*

Ferdinando *Caſtellæ Regi exoptata, & ſalubris maximè mortis memoria. pag. 12. num. 20. Natalitio Chriſti die ad Eccleſiam ſuorum manu ſuſtentatus pergit. pag. 13. Sacroſancto Chriſti Corpore ad ſubeundam è proximo mortem præmunitur. Ibid. Humi procumbens regiam clamydem, ac regno ſe abdicans feſtinus exuit. ibid. Pro ſuis veniam delictis expoſcit. ibid. Duobus ſubinde diebus ante ſacrum Altare viuens perſtat. ibid. Feſto S. Ioannis Euangeliſtæ die Deo ſpiritum reddit. ibid.*

Ferdinandus *Hiſpaniarum Rex Sacramentis Eccleſiæ moriturus vult expiari. pag. 568. num. 9. Culparum à Deo indulgentiam ſub vitæ finem inſtantiſſimè poſcit. ibid. Idem Regno dignus optimam regnandi formam Principibus exhibet. ibid. Immortalibus digna laudibus inter regnandum præſtitit. ibid. Ortus, & felix ipſius ſors Religioſo viro Carmelitani Ord. diuinitus innoteſcit. ibid. num. 10. Pia Regis in confitendis culpis ob veniæ ſpem vota. pag. 569. ibid. Digna item virtutum ipſius elogia à ſcriptoribus decantata. ibid. Leo X. Summus Pont. ſepulchralem illi miris laudibus titulum aptat. ibid.*

Feritas *hominum omnem præter modum in Andronicum Græcorum Imperatorem exarſit. p. 176. 177. n. 14. 15. 16.*

Feſta. *Alexander Olina S. R. E. Cardinalis mira pietatis opera feſtis diebus laudabiliter exercet. p. 69. n. 32.*

Fides. *Ad Chriſti regnum aſſequendum Fides neceſſaria. p. 49. num. 3. Signis quoque diuinitus Theodoſij pro Orthodoxa tuenda Fide zelus, & ſtudia. pag. 129. n. 4. Valentinianus Fidem Orthodoxam aduerſus Gentiles confeſſus, ſe Cælo, & Chriſto dignum exhibet. pag. 5. n. 5. Idem in odium Fidei occiſus, nedum Confeſſor, ſed et vti Martyr habendus. pag. 9. num. 12. Martialis ethnicus, & à Chriſti Fide abhorrens B. Stephani Prothomartyris ope, ac precibus ad Chriſti Fidem conuertitur.*

pag.

pag.251.num.10. Receſuinthus Hiſpaniarum Rex de ſcripturis, ac de rebus Fidei ſermonem frequenter inſtituit. p.571. num. 9. Egebertus Presbyter ſtrenue in Cantuariorum Regno pro Catholica Fide laborando ſollicitus. pag.57.num.8. Bona quoque Fidei opera iungenda. Falſa Lutheri aſſertio, quod Homo ſola fide ſaluetur. p. 267.num.5. Solam Fidem, ac inanem præſumptionem heretici ſufficere ad ſalutem impie aſſerũt pag.201.num.12. Fides ex duabus ſyllabis dicta, eo quod fit, quod dicitur. ibid.

Fides Chriſti Senex in Braſilia diuina ope adiutus à Ioſepho Anchieta rebus Fidei imbui poſtulat. pag.242.num.8. Vir integerrimæ in moralibus vitæ, & qui nunquam lethali culpa naturæ leges violaſſet. ibid. Baptizatur nomine ipſi Adam impoſito. ibid. Gratias agens paulo poſt ſpiritum Deo reddit, & ſabulo ſepelitur. ibid.

Fides. Siue in Deum. Fiducia. Virginum in Monaſterio Murcianicenſi fides inter flammas irrumpentes. p.357.n. 22.

Filius. Filiorum amorem Paula Romana maiore in Deum amore ſuperando contemnit. p.350.n.7.

Flagella. Inter Dei flagella hominibus lugentibus ſpes veniæ Dei munere ſubeſt. pag.11.n.17. Flagella Dei nonniſi amoris ſigna. pag.171.num.1. Exceptus à numero filiorum, qui non eſt è numero flagellatorum. ibid. Iob Dæmonis ipſius calculo quis eſſet, non niſi flagellis ante probandus. ibid. num. 2. Pharao quoque flagellatus proficit, Deum agnoſcendo. ibid. num. 3. Auguſtinus ſe Dei flagellis profeciſſe teſtatur. p.172.ibid. Deum, ne flagellis parcat, enixè orat. ibid. Eudocia Auguſta Theodoſij iunioris uxor flagellis Dei perculſa, à ſuis malis reſipiſcit. ibid. num. 4. Beliſarius militum dux flagellis eruditus. pag.174. num. 10. Andronicus Græcorum Imperator ob ſua ſcelera flagellis appetitur. pag. 176. num. 14. Leopoldus Auſtriæ Dux flagellis atteritur, ut reſipiſcat. pag.178.num.19. Gerardus S. Bernardi germanus frater flagellis pulſatus conuertitur. pag.179. num. 21. Amadeus Sabaudiæ Comes flagellis ad bonam frugem adductus. pag.181. num.25. Flagellis inſuper nedum priuata, ſed & publica hominum ſalus prouehitur. pag.182.num. 1.

Flagellis à Deo homines erudiuntur, ut ſic ſeipſos agnoſcant. ibid. num. 37. Deus non vult flagellando mortem peccatoris, ſed ut magis conuertatur, & viuat. p.11. num.16. Niniuitarum, & latronis exemplo oſtenditur. ibid. Oportet iuxta Magni Gregorij dictum præſentia Dei flagella metuere p.11.n.16.

Flagellare. Otho Imperator lecto decūbens, ac vehementer compunctus ſingulis diebus ſuū Chriſti Sacerdotibus corpus flagellandum præbet. p.14.num.14. Pia Henrici Imperatoris ſeſe flagellis cædendi conſuetudo. pag. 233.num.10. Flagellorum procellæ in ſalutis portum adducunt. pag.179.n.21.

Flauiani Epiſcopi perorantis voce Theodoſius in Teſſalonicenſes iratus flectitur, & placatur. p.129. n.6.

Flere vel Fletus. Manifeſtum irati numinis ſignum ſi quis peccata, quæ admiſit, vel iam moriturus flere, nequeat. p. 11. n. 16. quidem. Vuilhelmus Comes Saresberienſis peccata ſub vitæ finem dignè deflet. p. 14. num.25.

Florentini hominis in pauperes mira charitas. pag.485.n.21. Idem tempore ingentis penuriæ quatuor millia pauperum alit. ibid. Felix ipſius mors ibid.

Florentini libertatis ſub Carolo Francorum Rege amittendæ metu concuſſi Niniuitarum more ad pœnitentiæ arma confugiunt. pag. 182. num. 26. Quæ & Quanta tunc laudabiliter præſtant ſummo animi profecta. ibid.

Fœlicitas. Superna erectus ſpe Chriſtianus Miles Saracenicam ſeruitutem libertati præfert. 99.n.6.

Fœlix Proconſul Paulo de Iudicio Dei extremo diſputante tremefactus obſtupeſcit. p. 75.num.8.

Fœlix Rondinina inſignis tum pietate, tum literis fœmina. pag. 361. num. 30. Pia ipſius erga Deum, & proximos ſtudia. ibid. Antiqua BB. Martyrum, & Calixti præſertim Cœmiteria deuotiſsimè adit, perluſtratque. ibid. Martyrum oſſa miro pietatis obſequio proſequitur. ibid. Martyrum ſepulchrales titulos, & Martyriorum inſtrumenta quouis pretio redempta in vnum colligit. ibid. Quanta fœminæ in pignorum ſuorum funeribus conſtantis animi virtus. ibid. num. 33. Facundior virtutibus, quam fætibus ibid. Libellus elegiarum Danielis Papebrochij. ibid. Conſo-

latoria ipſi carmina à Sacerdote Societ. Ieſu conſcripta. ibid. Natalis Rondininus filius, omnium fere ſcientiarum genere excultus, & Pontificijs Epiſtolis ad viros Principes ſcribendis ab Alexandro VII. adhibitus. ibid. Felix plenè tum re, tum nomine dicenda. p. 362. ibid.

Fœmina. *Illuſtris fœmina in extremis, ne cedat, à S. Philippo mori cito iubetur. pag. 104. n. 15. In Fęminis ſolitariam vitam Bernardus haud probat. pag. 349. num. 6. Solitudo periculis maxime in fœminis obnoxia. ibid. Sine peccatrix mulier, Sine ſancto haud ab aliarum coetu ſeiungi, ac abeſſe debet. ibid. Fœminarum conſortia ſemper viris timenda. pag. 36. n. 3. Fœmina in bono ipſiſmet viris aquè conſtantes. p. 33. num. 31.*

Fęminæ. *In pœnitentia ſectando cultu fęmina viris haud impares ex Auguſtino. pag. 25. num. 14. Egyptiacę olim quo inter pœnitendum ſtudio pręfulſerint iuxta Hieronymum. ibid. Abomnibus ſaculi delicijs abſtinentes pęnis cõfici delicias computabãt. ibid. Viris, ac fœminis certatim lucta cum carne, Diabolo, & ſęculo. ibid. Fœmina pietati addicta ieiunia pro ludo, ac ipſis carere delicijs delicias reputant ex Hieronymo. pag. 348. num. 2. Fœmina pœnitendi in primis ſtudio ſexum, ſeipſis, ac ſexu fortiores ſuperant. pag. 347. num. 1. Pœnitentia à fęminis quoq; auidiſſime arrepta p. 27. num. 19.*

Fortitudo. *Animi fortitudo in fęminis rara, earumque maior gloria. pag. 349. num. 5. Fortitudo Chriſtianorum militum quanam ſit. p. 320. num. 2. Fortitudo vera non viribus, ſed virtutibus ſe ipſum, ac alios vincere ex Ambroſio. p. 348. n. 1.*

Fortuna. *Fortunam Gentiles in fortuitis rebus uti Deum colentes venerabantur. p. 196. n. 1.*

B. Franciſcus *Borgia fętido Iſabella Auguſta viſo cadauere, ſaculo ſe abdicans nouum vita genus auſpicatur. p. 72. n. 38.*

Franciſcus *Card. Ximenius Archiepiſcopus Toletanus virtutibus clarus. p. 530. n. 17. Publicis rebus adminiſtrandis, & omnium ſaluti intentus vita finem ſortitur. ibid. Pijs ſe ad mortem precibus comparat. pag. 531. ibid. Leo X. in expeditione aduerſus infideles ipſius opera vſus. ibid. Eiuſdem vel ſub ſenium auſteritatem remittendam ratus, ut carnibus veſcatur prater inſtituti regulam, & lineis vtatur veſtibus, pracipit. ibid. Pontifex nonniſi ob publicum bonum ipſi corporis ſui coram pracipiendo commendat. ibid. num. 18. Patiendi deſiderio aſtuans Praſul optimus pœnas pro delicijs habet. ibid. Redditus pecuniarum in Fidei obſequium, & Mahumetanorum cladem impendit. ibid. num. 19. Munifica ipſius pro fide propaganda oblatio. ibid. Complutenſem aduerſus hęreſes bibliam à doctiſſimis viris fatidico ſpiritu elaborandam vult. pag. 532. ibid. Adhuc inter Minoritas degens S. Franciſci permotus exemplo in Africam. Euangelij annunciandi gratia traijcere cupit. ibid. n. 20. Animarum lucrandarum negotium ſibi otium putat. ibid.*

S. Franciſcus. *Ord. Minorũm auctor fęmina poſt mortem pœnitendi ſpatium impetrat. p. 146. num. 18. Confitetur mulier, et confeſſa in pace quieſcit. ibid. Portentis miraculorum vir Dei claret. Inter quę Petrus Diaz Epiſcopus Ciuitatenſis expiatus decedens B. Franciſci precibus, ut ſuas reuiuiſcendo confeſſione culpas diluat, à Deo impetrat. p. 263. n. 16.*

Franciſcus *Petrarcha ſpeluncam B. Magdalena lacrymis, ac pęnitentia illuſtrem inuiſens, carminibus celebrat. pag. 170. num. 16.*

Franco *è clauſtro fugiens, non niſi ſanctorum precibus expugnatur. pag. 252. n. 11. Ad Monaſterium celeriter confugit, et Sanctorum Bonifacij precibus ſe victum, vinctumque fatetur. ibid. Dęmones ſe requirentes, vti infenſos ſibi hoſtes ſuſtinet. ibid.*

Frigus. *Quanta frigoris ad hominis membra cruciandum vis ex Tacito. pag. 92. num. 3.*

Fructus: *Qui ſint fructus, & opera carnis, et ſpiritus. p. 229. n. 1.*

Fulco *Andegauenſium Comes pœnitens Hieroslymitanam peregrinationem ſuſcipit. p. 330. num. 9. Fulbertus Carnotenſis Epiſcopus acriter Fulconem arguit. ibid. Proximum ipſi vita finem pradicit. ibid. Admonitus reſipiſcit, & pœnitens Hieroſolymam adit. ibid. Peregrinus Terra Sanctę loca ſumma deuotione inuiſit. pag. 331. num. 10. Caluaria locum Chriſti ſanguine reſperſum, ſecratumque videns, ibi pra cordis dolore moritur. ibid.*

Ful-

Fulco *Sacerdos valde pius ſub Innocentio III. quam plures e lupanari fœminas ad Deum traducit. p.380. nu.10. Signis à Deo illuſtratur. ibid. Impndicas mulieres, ſed iam pœnitentes, alias connubio, alias clauſtro, ne poſthac peccent, dicandas vult. ibid. Innocentius oblatis indulgentiarum theſauris viros ad nubendum cum meretricibus allicit. ibid.*

Fulco *vir ſanctitate pręcipuus Richardo Anglię Regi mortem prędicit. p.234. n.11.*

Fulgentius *pie ſe, ac ſi mors e proximo inſtaret, ad vitæ exitum ſe parat. p.10. nu.13. In Inſulam ſibi vacaturus ante mortem ſe cedit. p.10. n.13. Idem iam moriturus veniam à fratribus humiliter poſcit. pàg.10. n.14. Idem Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus Manlio ob mundi contemptum gratulatur. p.40. n.3. Clarus meritis ipſe Fulgentius iuxta nomen patientia, ac pœnitentia fulget. p.10. n.14. Nonniſi pœnitentium in morem mori cupit. p.9. nu.13. Quid medicis ipſi balnea ſuadentibus reſpondit. p.10. n.14. Rem vti ſibi maxime ſemper optatam pœnitẽtiæ virtutem cunctis apprimè inculcat. p.9. n.13. Suorum curam gerens Deo ipſos commendat. pag.10. n.14. Fulgentio illa in ore frequens Oratio*: Domine da modo patientiam, & poſteà indulgentiam. *p.10. n.14.*

Funeſtus *vitæ finis pœnitendo permultis viam ad Cælum pandit. p.197. n.2.*

Funus. *Angeli in funere Salomeę Gallatiæ Reginæ lætum canere carmen auditi. p.19. num.33.*

Fures. *Fur inſignis patibulo addictus poſt rapinas Cælum quoque rapit. p.205. n.20. Lætus ad mortem ac ſi ſponſa ad thalamum properat. ibid. Carnifex, & adſtantes ſtupent. ibid. Damnatus mori magis, quam viuere eligit. ibid. Ideò ſe libenter mori, ac læto animo reſpondet, quia pœnitendo veniam ſe conſequtum ſperabat. ibid.*

G

Gabriel *Tana S. Philippi diſcipulus ſub mortem acerrimè à diabolo, ſed fruſtra tentatur. p.253. n.13. Philippo tartareum hoſtem inclamante, ac ipſo in fugam acto ægrotus reſpirat. ibid. Vox, & preces Philippi magno laboranti leuamento. ibid. Spiritus feruore ſuccenſus, ſuauiſſimè animam efflat. ibid.*

Galla *Conſulis filia poſt mariti obitum pœnitentium vitam ſectatur. pag.600. n.8. De dimiſſis ſibi culpis à S. Petro fit certior. ibid.*

Galla *Valentinianum fratrem defunctum amarulenter plorat. p.8. n.10.*

Gallicanus *Romanorum clariſſimus humilitatis Chriſtianæ cultor eximius. p.603. n.4. Quàm erga ſuos munificus, vbi ad Chriſtum conuerſus. p.604. ibid. Quanta humilitate pauperibus inſeruiendo fulget. ibid. Martyrio inſuper ſub Iuliano illuſtris. ibid. Nobilis ipſius memoria in Martyrologio Romano. ibid.*

Gaſpar *Scioppius. Vide vur. Herεſis.*

Gaufridus *Cœnobij Clareuallenſis Prior in Epiſcopatu recuſando perſtat. p 302. n.13. Poſt mortem ſe ſaluum teſtatur, quia Epiſcopatum recuſarat. ibid.*

Geneſius *ſub Diocletiano mimus, dum in ſcena Chriſtianis illudit, ad Chriſtum conuertitur. p.371. n.4.*

Gennadius *Gentilis philoſophus, ac medicæ arti deditus, de animæ immortalitate ambigens ob eleemoſynas e cælo inſtruitur. p.470. n.6. Ab oculis carneis ad animæ oculos inflectens monetur, ne dubitet vitam homini manere poſt mortem. ibid.*

Gens. *Gens æterna vocantur Eſſeni à Plinio. p.23. n.7.*

Gentiles *in Chriſtum, & Chriſtianos contumelioſi. p.234. nu.10. Gentiles calumnijs Eccleſiarum præſides exagitant. ibid. Gentilis per viſum Cæleſtis glorię pulchritudinem addiſcit. p.94. n.9. & ſic ad Chriſti Fidem ſuſcipiendam inuitatur. ibid. Vna cum Tartarorum militibus Fidem edoctus, baptiſmo initiatur. ibid. Gentilium dolis Valentiniano Imp. mors intentatur. p.9. n.12.*

Gentilium *electio Dei Verbo fideliter audito tribuenda. p.49. n.2.*

Gentilitas *ob multos ad fidem traductos in Vrbe ſolitudinem patitur ex Hieronymo. p.539. n.4.*

Gehenna. *Bartholomæus ex Bononienſi Prouincia Capuccinorum Ordinis S. Franciſci pœnis Inferni territus ad vitæ feruorem proficit. p.48. n.10. Gehennæ ſalubris memoria, vt Pſalmiſtę oraculum monet.* Deſcendant in Infernum viuentes, ne deſcendant morientes. *p.85. n.11. Olympius*

pius Abbas, vt Inferni pœnas hic redimat locum iuxtà Iordanem moleſtis Culicum morſibus, & ſolis ardoribus patens ſibi deligit. p.83. n.8. S. Philippus Nerius quid de pœnis Inferni. p.84. n.11. Peccatorem redarguens inferorum pœnas ipſi per viſum delibādas proponit. ibid. Gehennæ is territus aſpectu ſalubriter à vitijs reſipiſcit. ibid.

Gehennæ metus, & cogitatio homines à gehenna liberat p.81. n.2. Stulti, qui pœnitentiæ iugum, & laborem, pluſquam gehennam timendo fugiunt. p.81. n.1. Deusidei Gehennam parauit, ne in gehennam mittat. ibid. Theodorus Monachus gehennæ aſpectu, peccatis moriendo reuiuiſcit. p.82. n.4. Se vorandum draconi traditum exclamat. ibid. Se ab ipſius gehennæ ore ob Monachorum preces liberum videns, toto ad Deum corde conuertitur. ibid. n.5. Gehennæ metu Thaleleus rotæ ſe ad pœnitendum includit. pag.82. n.3. Vir item nobilis in Auſtria ægrotans per viſum Inferni pœnas quoquo modo intelligit. p.84. n.9.

Gerardus S. Bernardi Ab: germanus frater flagellis pulſatus ad Deum conuertitur. p.179. n.21. Acceptum in latere vulnus, animæ ſanitati profuturum Bernardus prædicit. ibid. Vulneratus mox, ſe Monachum eſſe proclamat. ibid.

Gloria. Quo pacto non ſint condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam iuxta Bernardi Oraculum. p.40. n.2.

Gratia. Dei gratia quibuſuis poſt culpam pœnitentibus præſto eſt. p.446. n 2.

Gratianus ob aſcitum ſibi in Imperio Theodoſium ſummè laudatus. p.128. n.4.

Gratianus Valentiniani Imperatoris filius veritatis amantiſſimus. pag.538. n.2. A S. Ambroſio fidei libellos poſcit, & palmis diuinitus cumulatur. ibid. Precibus idem, & ad Deum votis, pluſquam armis hoſtes deuincit. p.539. n.2. Nomini ſuo ob impenſum Priſcillianiſtis fauorem maculę notam inurit. ibid. A Maximo Tyranno ob culpæ pœnam occiditur. ibid. n.3. Maximus Imperium per tyrannidem occupat. ibid. Maximi in ſuis prouehendis votis conatus, & ſtudia. ibid. Gratianus ob religionem Pontificis Maximi nomen, quod alij Chriſtiani Principes retinuerant, recuſat. ibid. n.4. Idololatrię cultus in Vrbe ferè ſub Chriſtianis præfectis excidit. ibid. Gentiles tamen Maximo aduerſus Gratianum fauent. pag. 540. n.5. Gratianus ob pietatem gentilibus exoſus. ibid. Gratianus per dolos Lugduni occiditur ab Andragathio militum duce. ibid. n.6. Gratiani egregiè ab Ambroſio mores adumbrantur. ibid. n.7. Eius mors, & ſana ſupremas inter anguſtias mentis conſilia, animique conſtantia p.541. ibid. Maximus ipſi ab Ambroſio Iudę comparatur, Pilato durior dicitur. ibid. Ruffinus dignum Gratiano ipſi ſcribendo ſtatuit elogium. ibid. n.8. Ab Auſonio item dignè laudatur. ibid. Laudabilis vitæ norma, & res à Gratiano geſtæ ſummatim collectæ. ibid. Pia ipſius in vulneratos in prælio officiorum munera. ibid. Charitate Gratianus omnem vitæ culpam expiaſſe creditus. p.542. nu.9. Maximi furor in Gratiani quoque ſtudioſos feruet. ibid. Quæ Ambroſius Legatus Maximo ſcelera obijcit. ibid.

Græcij, quæ pridem inualuerant calamitates, dum ipſos culparum pęnitet, repente deſinunt. p.39. n.11.

Gregorius Gregoriæ, quæ apud Auguſtam cubiculariæ munus gerebat, quid ſe de ſalutis negotio percontanti reſpondeat. p.11. n.17. Idem lue in Vrbe laborantes ad pœnitentiā inuitat. p.11. n.16.

Gregorius Nazianzenus futuri Iudicij metu, velut clauo configitur. p.73. n.3.

Gregorius XI. Clementis VI. Nepos ex reditu ad Vrbem, & ob Pontificiam ſedem illuc reuectam omni laude digniſſimus. p.462. n.17. Gregorij virtutes, ac laudum præconia. p.463. ibid. Derelicta Vrbe dum Auenionem in Gallias redire parat, Dei immemor conſiliorum iuſtam ipſius vltionem ſubit. ibid. n.18. Idē Pœnitentes ex Mahumetis ſecta redeuntes ad Eccleſiæ ſinum benignè recipit. ibid. Plura egregiè, ac ſe digna præſtans feliciter, ac pœnitentis more è vita abit. ibid. Geſta à Pontifice, ſummatim collecta. ibid. nu.19. Digna ipſius meritorum pro rebus bene geſtis elogia. ibid.

Guido Montis Feltri Comes à Clemente IV. anathematis gladio percellitur. p.46. n.13. A Martino item Quarto cēſuris innodatus. ibid. Tandem à malis reſipiſcens ferociam deponit. ibid. A Bonifacio VIII. Apoſtolicis litteris Romam venire compulſus, palinodiam recantat totus à ſe ipſo immutatus. ibid. Deo ſub Minoritarum inſtituto ſe ipſum dicat ex Vuadingho. ibid. Pontifex ipſius feruorem admiratus antequam in Ordinem recipiatur, cautè propoſitum mentis vult explorandum. ibid. n.14. Quidquid

pri-

Digitized by Google

pridem faſtu deliquit, Chriſtianæ humilitatis iugo addictus expiat. ibid. Alterum e Saulo Paulum ſe ipſum exhibet. p.47. ibid. Sancto demum fine anteactæ vitæ faſtum, licentiam, ac turpitudines redimendo compenſat. ibid.

Guido *Tarlatus Aretinus Epiſcopus iuris Cæſarei tuendi gratia Eccleſiam dictis, factiſque oppugnat. p.429. n.14. Anathemate perculſus, & Epiſcopatu deiectus, exautoratuſque. ibid. Errorem ſub vitæ finem agnoſcens Ludouicum Bauarum vti hęreticum damnat. p.430. n.15. Pænitens è vita decedit. ibid. Qui pridem ob hæreſis ſuſpicionem damnatus, poſtea ſepultura in Eccleſia donatur. ibid.*

Gulielmus *Aquitaniæ Dux pænitentium ſignifer. p.35. n.5. Eius haud vulgaria inter peccandum ſcelera. ibid. Euchariſtiæ Sacramento dum magis in Eccleſiam furit à D. Bernardo expugnatus. ibid. Lorica ferrea contrà vitia, ac ſe ipſum pugnaturus accingitur. ibid. Idem vel ſerò pænitens magnum cunctis diuinæ bonitatis argumentum. p.121. nu.4. Præcipua ipſius ſcelera, & pænitentiæ virtutes in tabula egregiè adumbrantur. ibid. Euchariſtiæ Sacramento à Bernardo ſacrilegus atterritur. ibid. Feliciter compunctus, ac pænitens in ſtabulo Rhodis moritur, qui pridem in Palatijs infeliciter vixit. ibid.*

Guillelmus *de Agrifol. Doctor decretorum Card. Dei pariter voluntati obſiſtens, iuſtas morte pęnas exoluit. p.459. n.11. In patriam rediturus, ſibi de ſepulchro magis, quam de patria cogita[illegible]um obaudit. ibid. De ſuo è vita exitu piè cogitans, ad veram ſubinde Cæli patriam ſuſpirat, & ſuo cæteris exemplo prodeſt. ibid.*

Guillelmus *Elſinſthonius ſub vitæ finem Angelos, & Cuſtodem præſertim adſtantes videt. pag.244. n.11. Tutelarem Angelum humiliter, ac fiducialiter alloquitur. ibid. Ab eo de proximo exitu, & de breui in Purgatorij pęnis mora fit certior. ibid.*

Guillelmus *primus Angliæ Rex compunctus & iam moriturus publice vult confiteri p. 134. n.15. Egregiæ ipſius virtutum dotes. ibid. Conceptis verbis, ac intimo ex corde dolens, vitæ culpas amarè deflet. ibid. In Sacerdotum maximè ad Deum precibus ſpem ſuam collocat ibid. n.16. Ad ſibi impetrandam veniam diuitiarum Theſauros in pauperes, atque Eccleſias vult erogandos. ibid. Defixis in Cælum oculis, extenſiſque manibus verè pęnitens ſpiritum reddit. ibid. Haud dubium in extincti cadauere humanæ infelicitatis documentum. p.135. n.17. Quæ ipſius conſequuta ſunt funus, lacrymis, & admiratione digna. ibid. Pænitenti Deus, & ſi veniam indulſit, haud pænas omnino à Filijs abſtulit. ibid. n.18. Filius ipſius, ac nepos infelici exitu ſublati ex Vuilhelmo. ibid.*

H

Hadrianus *VI. Pont. animarum zelo, & Fidei propagãdæ ſtudio clarus. p.514. n.17. Arcano Dei conſilio breui Eccleſiæ præeſt, qui vt magis prodeſſet, preeſſe diu debuerat. ibid. Pax inter Principes ſub eo inſtaurata. ibid. Inter publicos plauſus morbum contrahis, ex quo, & moritur. ibid. Moriens ſuos verbis ſolatur. p.515. n.18. Virtutes Pontificis, ampla cunctis dolendi materia. ibid. Ipſius ob animi dotes praeconia. ibid. Nobile illi elogium à Panninio inſcriptum. ibid. Quam alienus à ſuis prouehendis. Quæ Pontificij animi continentia. ibid. Hadrianus vti homo durus, ac illiberalis falsò à ſcriptore carpitur. ibid. Morum in melius immutandorum iuſta mortalium animis ſub eius principatu ſpes. ibid. nu.19. Vitia ſub ipſo ab Vrbe exulare ſunt viſa. ibid. Lue in Vrbe graſſante vitam paſtor optimus pro ſuis impendere ouiculis cupit. p.516. ibid. Nobile ipſius elogium à Delphino decantatum. ibid.*

Hæreſes. *Catholicæ Fidei veritatem Hęreſes probant. p.411. n.2. Hæreſes ferè ſemper ex nouis vocabulis exortę. p.428. n.12. Hæreſis, & Idololatria ſimul iunctę ab Inferis emerſerunt. p.410. n.1. Eiuſdem ambo ſunt operis, eiuſdemque authoris ex Tertulliano. ibid. Quę ſint vulgares hæreſum, ac hęreticorum notę. ibid.*

Hæreſis. *Eudocia Auguſta Euthyebianam hęreſim ſuis edocta malis abijcit pag.173. nu.5. Hæreſis quoque notatus labe Oſius Cordubenſis Epiſcopus, qui meritis clarus ſub Conſtantio titubat, ſed facti pænitens palinodiam recantat. p.411. n.3. Theodoretus item Cyrenenſis Epiſcopus poſt de-*

ſenſam

ſenſam hæreſim pœnitens errorem execratur. p.414. n.11. vide Theodoretus, Theodoſius iunior Rom. Imperator praua aliquando hæreſi Euthychianæ patrocinatur. p.426. n.5.

Hæreſis *ſemper Deiparæ in primis infenſa, ipſimet ex Cypriano detrhait. p.424. n.2. Hæretici Deiparæ aut Virginitatem denegant, aut diuinitatem ipſius temere affirmant ex Epiphanio. ibid. 11.*

Hæreſum *dogmata à Regia Fidei via, ac regula declinant. pag.424. nu.1. Hæreſum auctores, profeſſores, fautoreſque calamitatibus multipliciter affecti. p.430. n.16. Gaſpar item Scioppius vir doctus Annalium Eccleſiaſticorum lectione ab hæreſi reſipiſcit. p.422. n.30.*

Hæretica *prauitas vbi innoteſcit, ipſis apprimè Orthodoxis prodeſt. p.425. n.4.*

Hæretici *Principis, ac politici de hominis vita, ac morte dictum. p.20. n.35. Hæretici hominis vita ſuauior, ſed mors terribilior. ibid. Hęretici haud bona à ſuis opera exquirunt ex Ambroſio. p.266. n.2. Lutherus bonorum operum valorem, ac neceſſitatem acerrimè impugnat. ibid. nu.3. Ab Hæreticis Clementis Papę VI. ſtatua per ſcelus diruta, & corpus igni traditum. p.226. n.21. Hæretici haud nunquam ſententiam mutant, erroremque ſuum defendere malunt, quam ſemel retractare defenſum. p.337. n.5. Hæretici ſcientia tumidi. p.410. n.1. Nonniſi dogmatum nouitas hæreticis placet. ibid. nu.2. In hæreticis ad Fidem conuertendis plus valent exempla, quàm verba. p.422. n 31. Clemens VIII. anno Iubilæi hæreticum hominem piè charitatis exemplo ad Fidem traducit. ibid. Hęreticus ablui à Pontifice ſibi pedes recuſat. p.423. ibid. Pontificiæ humilitatis permotus exemplo, Catholicam Fidem, eiurata publice hæreſi, amplectitur. ibid. Idem ſub Clemente IX. ſuperioribus annis hæretico contigit. ibid. nu.32. Duo Batauí nequioris perſidiæ hęretici viſo Pontificis peregrinis pedes lauantis exemplo permoti, hæreſim execrantur. ibid. Alius item hæreticus ſic compunctus ad Fidem venit. ibid. Hæreticorum conſortia Chriſtianis Principibus maxime vitanda à Senonenſi Concilio indicitur. pag.430. num. 16.*

Hęreticus. *Euthycus Conſtantinopolitanus Epiſcopus hęreticus aliquando. p.416. n.16. Impia quoque Giliberti hæretici dogmata. p.428. n.11. Primum in Gallijs Magiſter deinde Epiſcopus Pictanienſis. ibid. Ad Eugenium dictorum redditurus rationem ire compulſus. ibid. n.12. S. Bernardi opera, & autoritate Gilibertus apud Eugenium vti reus, & in conuentu Epiſcoporum ſiſtitur. pag.429. n.13. Giliberti diſciplina, ipſiuſque ſcientiarum ſtudia. ibid. Otho inſuper Giliberti ab Eugenio ob hæreſim damnati propugnator, ac laudator ſe ipſum moriens accuſando retractat. ibid. Petrus Abailardus hæreticus praua diſſeminans in Gallijs dogmata, vti hæreticus apud Romanum Pontificem accuſatur p.419. n.22. vide Petrus Abailardus. Hęreticus Caluiniſta viſo poſt impios errores portento ad Fidem, & ad Eccleſiæ ſinum reuertitur. p.421. n.28. Videt manus ignibus libros inijcientes. ibid. Sic veritatem Fidei è Cælo edoctus, Catholicus fit, & viſum narrat. p.422. ibid. Iuſtus Caluinus, & è Caluini ſtirpe legendo Card. Baronij Annales conuertitur. p.422. nu.29. Virgente, & doctrina clarus à Clemente VIII. ſacra Criſmatis vnctione cōfirmatur. ibid. Grati animi ergò Iuſtus Baronius dici vult, ac pie moritur ibid. Hæreticus homo Matri poſt mortem apparens ſe perditum renunciat, quo audito mox illa conuertitur. p.88. n.6. Illibata item Chriſti Fides portento comprobata. ibid. Heduuigis Polonorum Regina pænitentię operibus clara. p.358. n.25. Quàm religiosè à cibis abſtinendo, ſacra [illegible] ritu Eccleſiæ ieiunia coleret. ibid. Signis à Deo illuſtrari meruit. ibid.*

Henricus *Angliæ Rex eleemoſynarum largitate præcipuus. p.482. n.13. Poſt ſacrilegos iuſtè mulctatos piè obit. ibid. Pietate in Chriſti pauperes ſuffultus à periculis inter bellandum ſeruatur. ibid. n.14. S. Ludouicus eleemoſynarum ipſius præco. ibid. Leolini de ijſdem ſolemne dictum. p.482. ibid. Sacroſancto Miſſæ ſacrificio deuotiſſimè adſtat. ibid. n.15. Sacerdoti quotidie manum ſacrificanti oſculatur. ibid. S. Ludouicus quid ipſi de Miſſis, & quid de pijs ſermonibus audiendis dicit. ibid. Dignum Henrici elogium. ibid. n.16. Ab Vrbano IV. Henrici pręconia celebrata. ibid. Zelus tuendæ, ac propagandæ Fidei. ibid.*

Henricus *Bauariorum dux, & poſteà Romanorum Princeps quam pro die mortis, &*

hora

Digitized by Google

hora ſollicitus p.12. n.18. A S. Vuolphango ad eius ſepulchrum orans ambiguis verbis admonitus mortem pœnitentię operibus prauenire ſatagit. ibid. Expergefactus noctu duo in pariete verba: Poſt ſex, *legens ſe poſt ſex dies moriturum pro certò credit. ibid. Numerum deinde dierum ad hebdomadas, ſubinde ad menſes, demum ad annos interpretando protendit. ibid. Seruatus à Deo, & à morte liber, poſt ſex annos Romano diuinitus Imperio præficitur. ibid.* Quid Rupertus Abbas de Henrico, qui San- *ctitatis, & Imperij apicem attigit. nu.19. Multiplices ipſi honores, ac gentilibus ſuis prædicit.ibid.* Sũma quæq; Henrico bona vel *cum ipſo mortis metu venere. ibid.*

Henricus *Canonicus ad Dei tribunal accuſatus, Deiparæ patrocinio defenditur. p.621. n.13. A Gehenna Virginis ope liberatur. p.622. ibid.*

Henricus *Daniæ Rex ab Abele fratre lethaliter percuſſus ipſi vltrò pacem, ac veniam offert. p.235. n.16. Moriens Abelis mortem in ſceleris vltionem prædicit.ibid. Abel iuxtà fratris dictum cruento fine decedit. p.236. ibid.*

Henricus *Epiſcopus Saliſburgenſis mortis iugiter memoriam recolit. p.68. n.30. Quatuordecim annis adhuc viuens anniuerſarium pro ſe mortis ſacrum fieri vult. ibid.*

Henricus *germanus* Regis *Francorum frater. Ipſum futurum Monachum Ciſtercienſis Ord. S. Bernardus enunciat. p.454. nu.5. Andreas Pariſienſis eiuſdem ſocius hoc audito Dei ſerui dictis, ac Deo ſit repugnando iniurius. ibid. Vel Repugnantem Monachum futurum vir Dei conſtanter affirmat.p.455.ibid.* Certus ſum *(aiebat alter)* quia loquutus es verbum, & non fiet.) *ibid. Sic maximè repugnans, nec ſine contumelijs abſcedens, paulo poſt ac ſi victus, vinctuſque ad clauſtrum redit. ibid.*

Henricus *hæreticus lutheranus ſocijs totus ardens apparet, qui eiuſmodi compuncti viſu proficiunt. p.88. n.7.*

Henricus *iunior Angliæ Rex digna pœnitentis animi documenta exhibet. p.134. n.19. Cilicio indutus, & fune collo ſibi iniecta culpas fatetur. ibid. Fune vti reum pertrahendum ſe vult ab Epiſcopis, & Sacerdotibus. p.136. n.20. Sacramentis Eccleſiæ munitus decedit. ibid. Petrus Bleſſenſis Patrem ipſius conſolatur. ibid. n.21. Pœnitentia ipſius mentio, opportunum ſolandi argumentum ibid. Dolor in gaudium ob conuerſionem vertitur ibid. Mira pœnitentis contritio pro miraculo habita ibid.*

Henricus IV. *Vratislauiens, & Sleſiæ Dux ſacrilegus multa in Deum, & Eccleſiam peccat. p.446. n.10. vide ſacrilegus.*

Henricus *Quintus Anglorum Rex, vt arma in Turcas Fidei hoſtes conuertens, Chriſtianis parcat, fruſtrà monitus, flagellis atteritur. p.317. n.29. Sub vitæ finem Sacramentis expiatus anteacta errores vitæ execratur. ibid. Dolet in primis, quod arma in Terra Sanctę ſubſidium arripiendi non ſit ſibi facultas. ibid. Qui bellis Gallias incenderat, morbo (quem S. Antonij vulgo ignem dicunt) correptus obit. ibid. Rex idem ſe piè ad exitum comparat.p.318. ibid.*

Henricus *Ratiſponenſis Epiſcopus quantumuis innocens, pœnitentia operibus vitæ exitum præuenit. p.59. n.12. Mors ipſi, & magis, quam vita, ac menſa familiaris. ibid. In die S. Iacobi Apoſtoli menſæ accumbit, & ſequenti die lętus ad Cœli præmia tranſit. ibid. Quatuordecim annis pro ſe adhuc viuẽte funebria ſacra peragi vult. ibid. ſepulchrum ante annos XII. ſibi parat. ibid.*

Henricus II. *Anglię Rex, Thomæ Cantuarienſi infenſus ipſum perſequitur. pag.400. n.17. Ipſum, & conſanguineos fiſco mulctat, ibid. Nonniſi in Regis gratiam Thomas Præſul occiditur. p.401.ibid. Rex humillimè pœnitentiam ob perpetrati homicidij ſuſpicionem libens amplectitur. ibid. Ob exorta inter Regem, & Filium diſſidia Henricus inter anguſtias redigitur. ibid. n.18. B. Thomæ aduerſus hoſtes opem implorat. ibid. Diuina Regis erga Chriſti Martyrem obſequia. ibid. num.19. Ante Martyris ſepulchrum à Monachis iuxtà Eccleſiæ ritum flagellis cæditur. ibid. n.20. Verè pœnitens iniquas, quas edidit, leges abolet, piaſque ſancit. p.402. ibid. Martyri conciliatus bonis à Deo poſt aduerſa cumulatur. ibid. B. Thomas Martyr de Henrico, in ipſum beneficus, beneficijs triumphat. ibid. n.21. Quod necis Thomę illatę Rex author non fuerit conceptis publicè verbis teſtatur. ibid. n.22. Pœnitens tandem prius Rex decedit. ibid.*

Henricus VII. *Anglię item Rex beneficentia in ſuos præcipuus. p.497. n.14. Dignum ipſi à Polidoro elogium inſcribitur. ibid.*

Pietas

Pietas in eleemoſynis elargiendis, & Monaſterijs exædificandis. pag. 498. ibid. Precibus inſtat, & aliorũ preces Deo prò ſe ipſo offerri exoptat æternæ iugiter vitæ memor. ibid. Henricus VIII. eius filius à patre degener, ex Rege in tyrannum vertitur. ibid.

Herebertus *presbyter cæleſtium bonorum deſiderio æſtuans, de iiſdem loquitur. pag. 98. num. 5. Cudbertus Epiſcopus quid illi de vitæ fine ſuggerat. ibid. Orat ipſe, vt ambo pariter è terris ad Deum perueniant. ibid. Vno, eodemque die ambo decedunt. ibid. Herebertus diutina infirmitate decoquitur. ibid.*

Hieruſalem. *Hieroſolyma. Eduardus primus Anglorum Rex, qui Hieroſolymorum recuperandæ ditioni operam dedit officioſa ibi Hieroſolymorum Epiſcopi, aliorumq; Præſulum manu tumulatur. pag. 17. num. 29.*

Hiſpani. *Hiſpanorum vires ſub Veremundo Rege attritæ. pag. 166. num. 7. Nobilis ſubinde de Mauris victoria Hiſpanis affulget. ibid.*

Hiſtriones. *In theatro dum adulteria fingunt, ipſamet ex Arnobio docent. p. 370. num. 3.*

Homicida. *Is meritò homicida dicitur, qui fratrem odit. pag. 394. num. 2. Quia etſi non gladio, animo ſaltem homicida eſt ex Hieronymo. ibid. Latro poſt homicidium multis annis in Monaſterio pœnitens, demum prætori ſeipſum ſupplicio mulctandũ ſiſtit. pag. 394. num. 4. A puerulo, quem pridem occiderat, ſe aſſiduè accuſatum, exagitari intus in animo ſentit. pag. 395. ibid.*

Homicida *pœnitens non à Deo, ſed à ſe pœnas repoſcit. p. 394. n. 3.*

Homicidæ. *S. Thomæ Cantuar. Epiſcopi interfectores. pag. 298. num. 12. Ob Henrici Regis gratiam ſibi conciliandam in Thomæ caput conſpirant. idid. In feſto SS. Innocentium Martyrum inſons Epiſcopus ab impijs occiditur. ibid. num. 13. In ipſa Eccleſia Chriſti Præſulem orantem inuadunt. ibid. Vir Dei, alter veluti Abel capite percuſſus, Martyr obit. ibid. Interfectores Caini ad inſtar metu, ac membrorum tremore correpti. ibid. Ipſis belluis ob ſcelus inuiſi dum famelici canes panem ab eis porrectum reſpuunt. ibid. num. 15. Pœnitentes, et Chriſti Martyrem inuocantes veniam obtinent. ibid. Romam ad Pontificem ſe conferunt, ac pœnam ſibi ab eo indictam ſubeunt. ibid. Vnus in malo aliorum dux graui morbo abſumptus, ibid. Alij tres ſicarij etſi pœnitentes non vltrà tertium annum vitæ ſuperſtites. ibid. ſepulchralis ipſis inſcriptus titulus. ibid. In homicidarum pœnitentia piæ ipſius Martyris preces exauditæ. pag. 400. num. 16. Dignum B. Martyri elogium, eiuſque meritis ab Aloyſio Lugliares inſcriptum. ibid.*

Homicidium. *Atrociſſimum præ cunctis homicidij ſcelus p. 393. n. 1. Poſt patratum Homicidium Otho Romanorum Imperator, & Creſcentij necem pœnitens quibus à B. Romualdo ſit pœnis perculſus. pag. 397. num. 11. Nudis pedibus ad S. Michaelis Eccleſiam apud Garganum Montem pergit. ibid. Cilicio, ac ieiunijs intentus ſe Monachum fore promittit. ibid. Sigiſmundus, item Burgundionum Rex homicidij reatum pœnitentia exoluit. pag. 395. n. 5. Sigericum filium nouerca dolis extimulatus occidit. ibid. Parricidio ſe turpiter fœminæ aurem præbens fœdat, filium præfocando. ibid. Lacrymis, ac ieiunijs immane ſcelus expiare aggreditur. ibid. In hoc ſæculo potius, quàm in altero ſe à Deo puniri cupiens. ibid. A Clodomero, & Sigiſmundo Burgundiæ Regibũ captus, cum ſuis tandem filijs perimitur. pag. 396. n. 7. A B. Auito Abbate præmonitus, quod ſuis niſi ipſe hoſtibus parceret, ab ipſis demum iugularetur. ibid. Pœnitentia expiatus à Deo poſt mortem miraculis illuſtratur. ibid. num. 8. Elogium Sigiſmundi ſepulchro à Baronio inſcriptum. ibid.*

Homicidium. *S. Romualdus Abbas ſeuere in ſeipſo Patris homicidium punit. pag. 396. num. 9. Quia prælio tantùm interfuit, nec gladium extraxit, mox vti reus ad Claſſenſe Monaſterium conuolat. ibid. Pœnitentium iugo ſeipſum deuouet. pag. 397. ibid. Sergius Romualdi Pater poſt homicidium compunctus Monaſterium pariter pœnitens ſubit. ibid. num. 10. Quàm ſeuerè Romualdus in Patre nutabilem in bono mentem punierit. ibid. Sergius pœnitentium operibus intendens, ac rigide ſeipſum macerans diem obit. ibid.*

Homo. *Homo alteri benefaciens, Dei imago eſt. p. 522. n. 1.*

Honor. *Honor deſiderantem ſe fugit, fugientem ſe deſiderat ex Chriſoſtomo pag. 297.*

297.num.1. Honor virtuti, vitio vituperium debetur ex D. Thoma. pag. 370. num.1.

Honorius Papa Eduino Anglorum Regi de ſuſcepta Chriſti Fide per litteras gratulatur. p.202.n.2.

Hora. Horæ Canonicæ. Diuinas in lectulo horas recitans grauis ad Deum reus piaculi. pag.114. num.6. Diabolus Ioannem Monachum Diuinas minus deuotè laudes perſoluentem increpat. ibid. Confunditur Monachus rei veritatem per mendacij patrem intelligens. ibid. Petrus Damiani Archiepiſcopum Biſuntinum arguit, quod ipſius Clerici ſedentes Deo laudes perſoluerent. ibid. n.8. Ipſum nedum corripit, ſed & amarulentas ſuper hoc epiſtolas dirigit. ibid. Canonicas item horas Moniales parum attentè recitantes grauiter punitæ. p.109.n.7.

Hugo Conuentrenſis Epiſcopus Iudicij ſeueritatem recolens, ſibique obiectam tacitus expendens compungitur. p. 76. num. 10 Idem Libellum calumnijs, ac probris refertum contra Gulielmum Elienſem Epiſcopum promulgat. ibid. A Petro Bleſſenſi dictis meritò carpitur. ibid. Mortis, Gehennæ, ac Iudicij metu ad pœnitendum adducitur. ibid. num.11. Aptis à Bleſſenſi, conceptiſque Iudicij terror verbis contemplandus proponitur. ibid. Reſipiſcens ſuorum palinodiam ſcelerum recantat. ibid. ſuas coram multis ſacerdotibus culpas fatetur, ne reus Dei iudicio damnetur. p.77.num.12. A cunctis vltro lacrymas extorquet. ibid. Poſt Flagitioſa ipſius geſta, tanta meritò contritio admiranda. ibid. Vſque ad diem Iudicij ſe Purgatorij plecti pœnis depoſcit. ibid. Sub Religioſo habitu vitam finire iubetur. ibid. Ne æternas Inferni pœnas ſubeat, temporaneas in Purgatorio ſponte, ac libenter amplectitur. ibidem num. 13. Pœnitens è vita abit. ibid.

Hugo Epiſcopus Lincolnienſis Richardi Angliæ Regis mortem diuinitus noſcit. pag. 234. num.14. Idem diuini Iudicij obiectu terretur. pag.78.num.15. Iudicij diem ipſummet, quo ſubinde moriatur, futurum edicit. ibid. Amico ſe abſterrenti quid Vir Dei impauidus vtique reſpondit. ibid.

Humilitas. Agnetis Auguſtæ Henrici II. Imperatoris Matris ſumma è ſublimi throno ad infimum vſque humilitatis gradum deiectio. pag 295. num. 16. Mira item aliorum pœnitentium Humilitas. Carolomannus Caroli Martelli Francorum Regis Filius in Chriſti humilitate ſectanda ſublimis. pag. 41. num. 5. Carolus item V. Imperator pœnitens ſe haud Cæſarem, poſthac, ſed Carolum vult appellandum. p.67. num. 27. mira Euphraxij poſt habitum monachalem ſuſceptum humilitas. pag.187. num.12.

Humilitas. Gallicanus Romanorum clariſſimus humilitatis Chriſtianæ cultor eximius. p.603.n.4.

Humilitas ſapientiam apud Deum, & homines commendat. pag.151. num. 5. Melania humilitatis ſtudio apud Deum ſublimis pag.605. num. 7. Nepotianus humilitate ſpectabilis, et honoris contemptu præcipuus. p.602. num.2. Paula Matrona ob humilitatē præ cunctis meritò laudatiſſima. pag.603. num. 2. Paulinus olim vir Conſularis, proſapia, et Chriſtiana humilitate præſertim clariſſimus. p. 604. n. 5. Receſuinthus Hiſpaniarum Rex humilis adeò, vt inter ſubditos vnus ex illis videretur. p.271.num.9. S. Ludouicus Francorum Rex dignum humilitatis exemplum. p.332. num.12. Mira item Vuambæ in Hiſpaniarum Regno reſpuendo humilitas. p.290.n.6.

I

IAcobus pœnitentium anteſignanus poſt annos quadraginta pie exactos, in carnis cœnum prolabitur. pag.36.num.3. ſuperatur ipſe iam victor à fœmina, de qua diabolum eyciendo triumpharat. ibid. Primo illi pudorem, mox vitam aufert. ibid. In ſepulchro habitans Deo, ac ſibi per pœnitentiam lacrymis reuiuiſcit. ibid.

Iacobus Arragonum Rex anteacta vitæ ſcelera pœnitentiæ rigore compenſat. p. 155. n.16. Pia ipſius conſilia. ibid. A Clemente Quarto paternè ob culpas corripitur, & in bono confirmatur. ibid. Iterum à praua mulieris conſuetudine comminatis cenſuris abducitur. pag.156.num.17. Sub vitæ finem pœnitens auſteriora Ciſtercienſium inſtituta ſuſcipere decernit. ibid. Duo millia templa ſtudio ipſius extructa, ſeu à

prophano è ritu vindicata.ibid.Pœnitentia expiatus decedit. ibid.

Iacobus *Card. Vrſinus ſchiſmatis culpa notatus . pag. 437. num. 15. Culpæ reatum agnoſcens ſub vita finem ſchiſma execratur. ibid.*

Iconomaci. *Theophylus Græcorum Imperator Iconomachorum ſignifer . pag.140. num.3.*

Idolum . *Epiſcopus, qui Chriſtum pre tormentorum metu abnegauit, Idolis immolant dignas à ſe in ſolitudine pęnas repoſcit. p.37.n.7.*

Ieiunia . *Aegyptiorum Monachorum ieiunia prorſus incredibilia. p.24.n.12. Eſſenorum olim cibus ieiunium p.22.n.7. Valentinianus dies Ieiunio tranſigit. pag. 7. n.9.Ieiunijs, ac lacrymis Ottho Tertius Imperator ſub vita finem intentus.p.167. num.11.*

Ieiunijs *item Clemens IV.Rom. Pont.nobiles ſuis victorias, & Eccleſiæ parit. pag. 18. n.31.*

Ignoſcere. *Dei præceptum, & certa obtinendæ ſpes veniæ in primis efficax ad indulgendum ratio. pag.228. num.1. Haud Dei miſericordiam ſperet; qui non indulgens miſericordiam proximo denegat.pag. 229. ibid.Nonniſi lex charitatis, & indulgentię,certa ſalutis hominis teſſera.ibid. Stephanus indulgendo coronam præfert. ibid. Ignoſcendi exemplum Rex David, dum ſaxis,ac verbis impetitus Semei ignoſcit. p.230. n.2. Ioannes item Auguſtinianorum Diſcalceatorum Ordinis ieiunijs laceſſitus ignoſcere pro more habuit. pag. 228.num.23. Idem,odio in proximum tabeſcentes, ac veniam denegando contumaces ſic ad compunctionem flectit ibid.*

Immunitas. *Immunitas Eccleſiæ . Mauritius Imperator ſuis Chriſti Eccleſiam legibus oppugnans iuſtiſſimè à S. Gregorio carpitur, & ad pœnitentiam prouocatur. p. 47. num. 15. Acrioribus item verbis ipſum perſtringit. ibid.n.16.*

Imperator . *Andronicus Græcorum Imperat. ob ſua ſcelera flagellis appetitus. pag.176. num.14. Flagellatus à Deo reſipiſcit. ibid. Quæ, & quot ipſius ſcelera ex Niceta . ibid. num.15. Furor hoſtium in Monachos, & Chriſti Sacerdotes,ac in reliquum vulgus. pag.177.ibid. Andronicus ad pœnas iuſtè à Deo repoſcitur. ibid. num. 16. Miſeranda ipſius inter hoſtium manus conditio. ibid. Inuiſus Omnibus, ab omnibus inhumane pertractatur. ibid. Sæuiendi nullus in ipſum modus. ibid. Ignominioſe in theatrum camelo impoſitus, & cunctis ludibrio ducitur . ibid. Toto corpore trucidatur. ibid. Mortuus in loco beſtijs deputato ſepelitur. ibid. num. 17. Pœnitens Dei miſericordiam conſequutus creditur . pag.178.ibid.Singularis eius erga B.Paulum Apoſtolum deuotio. ibid. num. 18. S. Pauli imago ob proximam Andronici cladem illacrymari viſa. ibid. Eius patrocinio ſub vita finem compunctus . ibid. In aliquibus item laudandus. ibid.*

Imperator . *Carolus Magnus Romanorum Imperator Dei inter iudicandum ſeueritatem expertus. pag. 74. num. 7. Dæmones ad ipſius e vita exitum frequentes, ibid. Opera ipſius bona in trutina à Deo appenſa. ibid. Carolus IV. Imp. ob quæ laude dignus . pag. 66. num. 24. Vti in multis laudem, ſic in aliquibus notam promeritus. ibid.Moriturus optima ſuis virtutum documenta relinquit. ibid. num. 25. Vitæ breuitatem, ac inſtabilitatem inprimis inculcat. ibid. Dei amorem, ac proximorum in regno ſufficiendis commendat. ibid. Se pene mundo,vel ante quam moriatur,mortuum præfert. pag.67.Carolus V.Auſtriacus Romanorum Imperator vitæ finem cogitans, vitæ, ac ſęculi contemptum ediſcit. pag.67.num.26.Sæculo ſe abdicans, diuiniſque intentus rebus, ſe haud Cæſarem, ſed Carolum vult appellandum.ibid.n.27. Carolus Occidentales Imperatores poſt ſe reliquit. ibid. Imperio exutus in ſacra ſolitudine Deo, ac ſibi viuit . ibid.Funebre ſacrum pro ſe adhuc viuens vti pro mortuo fieri mandat. ibid. num. 28. Præſens ſuo funeri adſtans, vicinam mortem auſpicatur. ibid. Idem Carolus Romanorum à ſe Imperium non niſi ob pœnitentiæ amorem abdicat. pag. 296. num.20. Et haud ſibi præſident, totum ſe Dei miſericordiæ, & Chriſti meritis committens feliciter in Domino obdormit. ibid.*

Imperatores . *Conſtantinus Manaſſes Imperator Beliſarium vti ingratum carpit., pag.176.num.12.Fridericus Romanorum Imperator apud Deum multipliciter reus ſub vitæ finem reſipiſcit. pag. 202. n. 14. Deo tandem miſerante, ipſi pœnitens triumpho cedit. pag. 203. ibid. Quantus ipſius in Romanos. Pontifices fastus, & contu-*

ma-

*macia. ibid. Bellorum attritus incommo-
dis in Saleph flumine abſorptus. ibid. In-
ſta immanes eiuſdem culpas pœna conſe-
quitur. ibid. num. 15. Funeſta morte pu-
nitus, vt æternam euaderet ex Vuilhelmo.
ibid. Miſericordia Dei, vel ipſum plectten-
do elucet. ibid. Imperator item. Henricus
Romanorũ Imperator iniurias cõdonando
ſuis Dei gratiam culpis obtinet. pag. 232.
num. 7. Portentoſo viſu offenſi Numinis
ira Gunthero oſtenditur. ibid. Henrici
mors paulo poſt conſequitur. ibid. Ob quæ
delicta à Deo morte punitus. ibid. In iudi-
cio à Dæmonibus acriter exagitatus. ibid.
Moriturus multa præſtat, & iniurias ſibi
à quibuſuis illatas condonat. ibid. num. 8.
Dignum pænitentiæ in Henrico exemplum
pag. 233. num. 9. Pia Henrici ſe ſe flagellis
cadendi conſuetudo. ibid. num. 10. A S.
Annone acriter correptus quid fecerit.
ibid. Promptè pœnam ſibi ab Epiſcopo
iniunctam ſubit. ibid. Toto triduo Dæmo-
nes infeſtos patitur. ibid. B. Laurentij
Martyr. ope fit liber. pag. 76: ibid. Ludo-
uicus Caroli Magni filius cognomento
Pius, pœnitens ſe ex hoſtibus vindictam
ſumpſiſſe dolet. pag. 221. num. 8. Condi-
gnam ſibi à Patrum Synodo pœnam iniun-
gi poſtulat. ibid. Quo ſtudio Sacramentis
Eccleſię ſe præmuniendum voluit. ibid.
Moriturus aſtantem Dęmonem videns,
inclamanſque fugat. ibid. Seuera in
Bernhartum Nepotem, Italiæ Regem, in
ipſum inſurgentem animaduerſio. ibid.
num. 9. Ipſum haud vita, ſed oculis or-
bandum vult. ibid. Hic ob oculorum ſub-
inde iacturam ſe ipſum necat. ibid. Ludo-
uicus ſe necis ipſius reum fatetur, pijſque
operibus culpam expiat. pag. 202. num. 10.
Ob nouam Filij conſpirationem animo fa-
tigatus morbis corripitur. ibid. num. 11.
Ad Deum placandum piè ſe ipſum, tum
eleemoſynis, tum precibus exercet. ibid.
Infirmus corpore, ſed animo vegetus haud
oculis, haud doloribus parcit. ibid. n. 12.
Illis Deum iugiter verbis interpellat. Iu-
ſtus, es Domine. ibid. Acceptas à Filio
iniurias, vt à Deo ſibi peccata dimittantur,
indulget. pag. 223. num. 13. Filium ob vio-
latas naturæ, ac Dei leges monendum ſerio
mandat. ibid. Ante ſe ſacras Vigilias vult
celebrari. ibid. num. 14. Signo Crucis fre-
quenter ſe ipſum muniens ſupplex à ſacer-
dotibus benedictionem petit. ibid. E Vita
probè expiatus decedit. ibid. Sepulchralis in
ſcriptus titulus. ibid.*

Imperator. *Ludouicus II. Romanorum Im-
perator rigidas diù Purgatorij pœnas tole-
rat. pag. 630. num. 3. Ludouici tum laudes,
tum nota. ibid. Sapida Ludouici in Romani
Pontificis obſequium verba. ibid. Epiſcopus
Rauennæ ſe Pontifici ſubdit. ibid. Ludoui-
cus pœnitens obit, ac Mediolani nobili ſe-
pulchro infertur. ibid. Ipſius elogium ex
Reginone. ibid. Acerbis Purgatorij pęnis,
licet iã pœnitẽs ad triginta vſq. annos cru-
ciatus. ibid. num. 4. Apparet Filio, & pre-
ces ab eo auxiliares poſcit. pag. 631. ibid.
Ob quæ Ludouicus tandiu ſit in Purgatorio
detentus. ibid.*

Imperator. *Mauritius Romanorum Impe-
rat. rerum infelicitate pulſatus reſipiſcit.
p. 197. num. 3. Ipſius pridem in S. Greg.
Rom. Pont. arrogantia; & contumelię. pag.
198. ibid. Suis aduerſus Eccleſiæ leges legi-
bus pugnat. ibid. A Phoca ad iuſtam vltio-
nem expetitus. ibid. Ipſe vna cum filijs gla-
dio mulctatus. ibid. num. 4. Intentatam ſibi
à Phoca necem in ſcelerum pœnam patien-
ter ſubit. pag. 199. num. 5. Portento diuini-
tus præoſtenſo ipſius mors innoteſcit Theo-
doro Sicioty Epiſcopo. ibid. Monachus cla-
dis ipſius præco. ibid. num. 6. Mauritius
pœnitendo ſibi opportunè proſpicit. ibid.
Ipſius in Philippicum ſuſpicio, quę homi-
nem morti iniuſte deſtinabat. ibid. Mauri-
tius ob ſua ſcelera hic potius, quàm in al-
tero ſæculo puniri vult. ibid. A quo ſit oc-
cidendus iuxta Dei oraculum intelligit. p.
200. ibid. A ſanctis Monacis funeſti exi-
tus certior factus gratias Deo agit. ibid. n.
7. Phoca iam Imperante, orta in Circo ſe-
ditio, Phocam in Mauritium accendit. ibid.
Ab ipſo cum quinque filys occidi iuſſus, &
patienter ferendo expiatus. ibid. num. 8.
Conſtantina vxor cum tribus filiabus, &
Theodoſius inſuper è filiorum numero ſu-
perſtes neci traditi. ibid. Idem Mauritius
ſuis Chriſti Eccleſiam legibus oppugnans
digne à S. Gregorio carpitur, & ad pœni-
tendum prouocatur. p. 47. num. 15. Milites
ad Religioſæ vitæ inſtituta tranſire vetuit.
ibid. Gregorius ad iniqua præſcripta legis
verba expauit. ibid. Quam multis ob id
Cęlorum claudi aditus videbatur. ibid. Im-
periali quis ſemel religatus militia, haud
Chriſto poſthac militare permiſſus. ibid.
Acrioribus Mauritium Gregorius verbis*

perſtringit, vt ad reſipiſcendum inflectat. ibid. n.16. Collata ipſi à Deo beneficia in mentem reuocat. p.48. ibid. Accepta à Deo munera, vt ipſum exterreat, obycit. ibid.

Imp. *Maximilianus Auguſtus ſua viuens diem mortis aſſiduè recolit. pag 64. n.20. Monumentum ob oculos ſemper, vti monumentum immortalitatis habet. ibid. Virtutum magis cultu, quam Imperij infulis clarus. ibid. n.21. Xenodochia decem pauperum obſequio conſtruit. ibid. Lutherus ſub ipſius principatu à furendo compreſſus. ibid. Eximij Catholicæ Fidei propugnatoris mors cunctis merito luctum indicit. pag. 65. ibid. Eccleſiæ præceptis ritè ſeruandis intentus. ibid. n.22. Quinque ante obitum annis iugi mortis memoria delectatur. ibid. Quid de ipſo viti portentum Cuſpinianus narret. ibid. n.23. Amplum in Iſpruch palatium, & Sarcophagum ſibi clanculum conſtruendum, parandumque vult. ibid. Arcam, Sarcophagi ſibi inſtar futuram circumfert, quam ſui nonniſi Theſauro cuſtodiendo deſtinatam putant. ibid. Moriturus peccatorum exhomologeſi conſcientiam expiat, & ſacro ſe viatico munit. ibid. Quam pius, & Sacerdotibus obſequens. p.66. ibid. Ipſius virtutes laudibus dignæ. ibid.*

Imp. *Romanorū Ottho ob Creſcētij necē pœnitens, meritis à B. Romualdo pœnis perculſus. p.397. n.11. Idem Ottho ſe ipſum deflens, veniam à Deo conſequitur. pag.13. nu.22. Mira illius in ſe deprimendo compuncti cordis exempla. p.14. Magna pœnitentię vi, Deo, ac Eccleſiæ reconciliatur. ibid. Apparens eius anima precum ſuffragia à Matertera poſcens, Purgatorij pœnis abſoluitur. ibid. Qualia pius* Imp. *à fœmina pro ſui expiatione depoſcit. n.23. Miſericordiæ operibus tutum vitæ finem obtinet. ibid. Iterum Materteræ anima ipſius apparens, gratias pro precibus exoluit. ibid. n.24. ſplendore circumdatus, oculis haud cerni poteſt. ibid. Quid Cantipatranus de ipſo. ibid. Decumbens ſingulis diebus ſuum Chriſti Sacerdotibus dorſum flagellandum prabet. ibid.*

Imp. *Ottho II. ſub ſceptro abortum facit. pag. 282. n 8. Culpam humiliter coram Pontifice, & cæteris fateri non erubeſcit. ibid. Quæ in Dei Eccleſiam admiſit, ob quæ flagellis eſt appetitus. ibid. Calamitatibus à Deo, vt à malo reſipiſcat, premitur. ibid. S. Laurentius Martyr per viſum aduerſa illi minatur. p.283. n.9. Ottho cum toto ſuo exercitu cladem ſubit. ibid. n.10. Romam veniens, graui correptus morbo publicè ſe reum accuſat, vt indulgentiam à Deo accipiat. ibid. Damna Eccleſiæ ſarciens, ac probè ſaluti conſulens, vita fungitur. ibid. num.11.*

Imp. *Ottho Tertius huius nominis, ob violatam alteri fidem reus ad Pœnitentiam confugit. p.166. n.9. S. Romualdo Abbati Monachum ſe futurum promittit. ibid. Ab eodem, qui vitę ipſius finem nouit, ſollicitè ad opus vrgetur. ibid. Imp. B. viro confeſſus nudis pedibus ob pœnitendum ad Garganum montem ſe confert. pag.167. n.10. Pœnitens quid per totam Quadrageſimam praſtat. ibid. Ieiunijs, ac lacrymis ſub vita finem intendit. ibid. Sui cunctis deſiderium relinquit. p.168. ibid. Veneno ſublatus è vita à nonnullis creditur. ibid. n.13. Otthonorum ſtirps Dei nutu extincta. ibid. Idem moriturus diuino altaris pabulo ſe ipſum vult roborandum. p. 582. n.8. Quam piè ſacris myſterijs releuatus obit. ibid.*

Imp. *Philippus nonniſi pœnitens à Fabiano Pontifice ad participanda ſacramentorum myſteria admittitur. p.21. nu.4. Summa ipſius in parendo Pontifici laus. ibid.*

Imp. *Theodoſius culpat lacrymis compenſat. p.28. n.22. Nullam ex delicijs mollitiem in aula contrahit. ibid. ipſius Regia Monaſterio ſimilis ibid. Diuinos vna cum ſororibus hymnos, & pſalmos decantat. ibid. Iram cohibere in primis diſcit. ibid. Sic indulgendo mitis, vt neminem poſt acceptam iniuriam morte puniret. ibid. Chriſti Sacerdotibus dignum ſemper defert obſequium. ibid. n.23. Oborta in Circo ventorum procella ad Deum conuerſus quid dicat. ibid. Theatrum repente in Oratorium, Theodoſij exemplo conuerſum. Bonis a Deo auctus. ibid. Theodoſius ſubinde à Cryſaphio deceptus in multis delinquit. pag.29. n.24. Pulcheriam Auguſtam ſororem, e gradu amouet. ibid. Flagellis ex equo lapſus percellitur. ibid. n.24. Coſtantinopolim delatus cura corporis neglecta totus reipublicæ bono intendit. ibid. Imperio Marcianum Catholicum poſt mortem vult præficiendum. ibid. Quanta bona ſororis ob merita à Deo conſequtus. ibid. Pœnitens ſubinde moritur. ibidem*

Imperium. *Eugenius tyrannus poſt Valentiniani cædem imperium arripit. p.9. n.12.*

Impios

Digitized by Google

Impios *Deus perire haud vult, ſed impiorum iter, & quid ſcripturæ verba deſignent ex Ambroſio. p.454. n.3.*

Impœnitens. *Ad ſynaxim inexpiatus accedens pro diuino ſacramenti pabulo, ore cinerem accipit. p.250. n.4.*

Importunitas. *Ingrata hominibus, hominum importunitas, ſed Deo ſemper grata. p.11. num.16.*

Indulgentia. *Indulgentes proximo iniurias, maximè Deo accepti. p.230. n.3. Monachus negligentioris vitæ, promptè fratribus indulgendo, facilem à Deo veniam moriturus obtinet. ibid. Securitas ſub vitæ finem. ibid. Se neminem iudicaſſe, nec vnquam iniuriarum meminiſſe affirmat. ibid.*

Indulgentię. *Sacras Concilij Tridentini Patres indulgentias, Cœli theſauros nuncupant. p.641. n.1. Indulgentias concedendi à Chriſto Eccleſiæ conceſſa poteſtas. ibid. Quæ Sancti Patres vnanimes de Indulgentijs docent. ibid. Apoſtolus indulgentiarum vſum palam inculcat. p.642. ibid. Quotuplex indulgentiarum in Eccleſia modus, atque vſus. ibid. n.2. Qua ratione, & quorum precibus indulgentiæ olim concedebantur. ibid. Cur indulgentię theſaurus Eccleſię dicantur. ibid. n.3. Quid indulgentiarum theſaurus importet. ibid. Indulgentię tum viuis, tum mortuis proſunt. p.643. ibid. Indulgentiarum valor, & neceſſitas in Reuelationibus B. Birgittę exponitur. ibid. n.4. Indulgentiarum Romæ Chriſtus ipſe aſſertor, & præco. ibid. Quid fidelibus indulgentiæ pręſtent. ibid. Anima ad Dei Tribunal præſentata, Indulgentiarum virtute releuatur. ibid. Indulgentiæ olim in Terra Sanctæ ſubſidium proficiſcentibus donabantur. ibid. n. Vrbanus II. indulgentijs Chriſtianos ad arma contra fidei hoſtes capienda excitat. ibid. n.5. Eugenius III. oblatis indulgentiarum theſauris Chriſtianos ad bellandum inuitat. pag.644. nu.6. Perditis quibuſuis vbique terrarum arma pro Fide arripientibus veniæ à Deo obtinendæ ſpes certa proponitur. p.645. nu.7. Peccatorum indulgentia digna bellantibus merces. ibid. In bello caſi indulgentiarum theſauris, & pœnitentiæ virtute expiati, Cœlo aggregantur. ibid. Centeſimo anno Indulgentiarum cauſa ingens in Vrbem confluit populorum numerus. ibid. n.8. Carmina Iacobi Card. de indulgentijs iſthęc affirmant. ibid. Anno olim Iubilæi recurrente infirmi, & languentes in Apoſtolorum Baſilicis curati, & Dęmones e corporibus eiecti. p.646. nu.9. Clericus à B. Virgine indulgentiarum vim ediſcit ibid. Pontificia in donandis indulgentijs in Eccleſia poteſtas. ibid. n.10. Indulgentia Eccleſiam B. Virginis de Portiuncula inuiſentibus ſignis comprobata. ibid. n.11. Fœmina conſtanter ſacrarum indulgentiarum vim alijs prædicans miro item viſu confirmatur. p.647. ibid. A viro ſibi diuinitus apparente peregrini Indulgentiarum vim, ac veritatem edocti. ibid. Mortua fœmina ſocios in fide olim indulgentiarum nutantes roborat. ibid. S. Ludouicus Rex Galliæ precum, & Indulgentiarum ſuffragia ſibi à filio poſcit. ibid. n.12.*

Indulgere. *Qui alteri iniurias ob Deum indulget, à Deo indulgentiam meretur. p.235. nu.15. Henricus Romanorum Imperator iniurias condonando, veniam, ac Dei gratiam culpis obtinet. p 232. n.7. Ludouicus Pius Imperator acceptas à filio iniurias, vt à Deo ſibi peccata dimittantur, indulget. p.223. n.13. Sigebertus Orientalium Saxonum Rex iniurias indulgendo prę cæteris admirandus. p.231. n.4. Richardus Angliæ Rex lethaliter ſaucius percuſſori parcens ipſum liberum dimittit. p.233. n.11. Henricus Daniæ Rex ab Abele fratre lethaliter percuſſus ipſi pacem, ac veniam offert. p.235. n.16. Occiſor cum fuga ſibi proſpicere non poſſet, fratri ipſiuſmet occiſi ſupplex die Veneris Sancto veniam petit. p.236. nu.17. Compunctus alter iniuriam occiſori donat. ibid. Chriſtus illi apparens fratris animam ob egregiũ facinus è Purgatorij igne liberatam enunciat. ibid.*

Indus. *Lethali Indus lãguore præuētus tamē cõfeſſionem ſacramentalem refugit. p.38. n.9. Chriſtus Dominus noctu illi apparens ad confeſſionem inuitat, animæ ipſi ſalutem repromittens. ibid. Alter pariter Indus poſt immanes culpas in furorem actus quid agat. p.80. n 18. Aquis ſubmergi vult, ſed parcunt. ibid. Leænam raptis catulis in ſeipſum, vt deuoretur, ſed fruſtrà incitat. ibid. Feræ miteſcentis aſpectu ad pœnitendum prouocatus. ibid. Quid conſilij inter vitæ anguſtias miſer capiat. ibid. Indus quoque ſacrarum Matrimonij legum violator, Dæmones ſibi inſidiantes videt. pag. 393. n.23.*

Inſe-

Infelicitas. *In Ghillelmi Primi Anglię Regis cadauere haud dubium humanæ infelicitatis argumentum. p.135. n.17. Mauritius item Romanorum Imperator infelicitate pulſatus reſipiſcit. p.195. n.3.*

Infernus. *vide verbo Gehenna.*

Infirmi. *Pia erga infirmos Aegyptiorum Monachorum opera. p.25. nu.1. Bartholomæus pauper aſſiduis pulſatus infirmitatum moleſtijs. p.193. n.23. Patientiſſimus tolerando, morbiſque conſumptus, ſuo nil præter pellem, & oſſa corpore præfert. ibid. Carolus Martellus Rex Francorum languoribus vexatus, infirmus mentis faſtum deponit. pag.185. num. 6. Comes nobilis, ac ferox in pauperes, infirmitatis languore curatur. p.31. n.27.*

Infirmitas. *Grauis infirmitas ſobriam facit animam. pag.148. n.4. Timotheus Pauli Apoſtoli diſcipulus infirmitatibus laborans. ibid. Infirmitas virtutis ſchola. p.190. n.19. Infirmitas Lazari non ad mortem, ſed ad Dei gloriam. p.191. n.20. In infirmitatibus Dei ſeruis gloriandum. p.183. nu.1. Infirmitate corporis anima proficit, ſoſpitate langueſcit. ibid. Quanta ex infirmitatibus bona iuxta ſanctor. Patr. ſententiã. p.184. ibid. Innocentius Octauus Pons. graui infirmitate præuẽtus, Deum ſupplex, ac ſollicitè inquirit. p.189. n.15. Angelus Floruccius, vnus ex Mendicantium, & debilium numero infirmitatibus ſummopere in virtutibus proficit p.191. n.20. Pro infirmitatibus, vti pro beneficijs gratias Deo agit. p.192. n.21. Infirmitates plerumque hominibus Dei nutu ad ſalutem accidunt. p.191. n.20.*

Ingoberga *Francorum Regina charitate in pauperes magis, quàm ſceptro clara. p.473. n.15. Munifica in Sanctorum Eccleſias, à quibus vitæ exitum pijs officijs præuenit. ibid.*

Ingratitudo. *Conſtantinus Manaſſes Imperator Beliſarium vti ingratum carpit. p. 176. nu.12. Ob ingratitudinis vitium Chriſtiani beſtium gladijs traditi. p.204. num.18.*

Inimici. *Ipſi interdum inimici veritatis aſſertores, ac iudices. p.20. n.35.*

Iniurię. *Carolus Valeſiorum Dux antiquas iniurias beneficijs compenſas. pag. 271. num. 10. Clementia item eximia Egicanis Hiſpaniarum Regis in vlciſcendis iniurijs. p.220. n.5. Duo ab inuicem iniurijs laceſſiti quid digne præſtent. pag.346. n.15. Duo itẽ alij inter ſe in Regali iudicio iniurijs contendunt, ac ſe inuicem iniurijs laceſſunt. p.347. n.16. Læſus, ac lædens ſubinde dubium relinquunt quis eorum palmam perferendo tulerit. ibid.*

Innocentius *Octauus graui infirmitate præuentus Deum ſollicitè orando exquirit. p. 189. n.15. Curationis à Iudæo oblata ſpe, ac ſalutis reiecta, ſe Deo totum committit. ibid. Pontificis laudes in adminiſtranda Eccleſia. ibid. n.16. Aequè erga omnes Pontificatus in apice benignus, ac ſi in priuato adhuc ſtatu. ibid. Nemo ab ipſo ſiue concedendo, ſiue negando triſtis aliquando abſceſſit. ibid.*

Inobedientia. *Saul Regno ob inobedientię reatum decidit. p.455. n.6.*

Inſtabilitas. *Rerum humanarum viciſſitudo in Beliſario clareſcit p.175. n.11.*

Inſula. *Capraria viris, pænitentiæ cultu claris referta Inſula. p.25. n.15. Eadem miris fæcunda virtutibus. ibid. Fulgentius Ruſpenſis in Inſulam ſecedit. p.10. n.15. Gorgonia Inſula à poeta deſcribitur. p.26. n.17. Iuuenis ob Chriſti amorem, & ob pænitentiæ cultum ibi inter Monachos degens, non ſecus ac furijs agitatus dicitur. ibid. Mente emotus à poeta aſſeritur. ibid. Iuuenis planè felix, exul mundi, & Cæli ciuis. ibid. Bonoſus toto orbe clarus, & dignus olim S. Hieronymi ſodalis Inſulæ inquilinus. ibid. n.18.*

Inſulæ. *Monachorum incolatu Inſulæ olim celebres p.152. n.8. Ex Aegypto florentiſſima religioſorum agmina in varias Inſulas diſperſa. ibid. n.9. Ignotæ, ac penitus incultæ inſulæ homines Cælo planè dignos cultores habent. ibid. n.10. Maſcezil Gildonis tyranni frater armis acturus, ſanctorum virorum preces imploraturus Inſulas adit. ibid. Quinque pugnatorum millia de ſeptuaginta millibus triumphum referunt ex Oroſio. p.153. ibid.*

Inuidia. *Eudocia Auguſta Theodoſij iunioris vxor, Pulcheriæ Auguſtæ inuidens, ac Theodoſij animum ab eius amore auertens, ipſam exulare ab aula cogit. p.172. n.4.*

Ioanna *impura mulier in Anglia, rarum compunctionis exemplum. p.137. n.22. Suas coram ſacerdote, ac populo turpitudines confitetur. ibid. Dolens, ac pænam culpis dignam ſibi iniungi petens vitã abrumpit. ibid. Dei amor, & culparum dolor fœmi-*

ne

næ cor ſauciant. ibid. Hæreticus homo Pœnitentiæ hoſtis indultam fœminæ veniam pro nugis habet. ibid. n. 23. Ioanna dum ſua vehementer dolet peccata, moriens plenam à Deo indulgentiam obtinet. p. 626. num. 5.

Ioanna *Vuenceslai Romãnorum Regis uxor zelo alienæ ſalutis ſuccenſa. pag. 510. n. 8. Virum libidine diffluentem à malo conatur auertere. ibid. Monitis ipſius Vuenceslaus offenſus exoſam fœminam habet. ibid. Ipſam in lupanar ſe adducturum comminatur. ibid. Regina confeſſarium ad ipſius culpas reuelandas ſollicitat, ac renuentem aquis demergit. ibid. Regina dolore tabeſcens piè moritur. ibid.*

Ioannes à *Gulielmo anachoreta miræ pietatis, & auſterioris diſciplinæ cultor. p. 516. n. 20. Nouus, ac alter ob charitatis prærogatiuam Ioãnes poſſe dici viſus eſt. ibid. Ac ſi pro iniurijs beneficium acciperet, gratijs compenſat. ibid. Perditos patientia, & precibus ad Deum traducit. ibid. Nouus item pœnitendi ſtudio, atque auſteritate Gulielmus. ibid. n. 21. Stabulum Rhodis incolens, ibique Gulielmus deliteſcens pœnitendi domicilium facit. ibid. Ferro corpus, ac omni pœnarum genere diſcruciat. ibid. Abſtinẽtiæ perpetuus cultor p. 515. ibid. Se ipſum, & cunctos pœnitendi ſtudio, & auſteritate ſuperat ibid. Sanctiſſima ipſius vita digno fine ſub Deiparæ in Cœlum aſſumptæ patrocinio concluditur. ibid. nu. 21. Ipſius tum charitas, tum pœnitentia nobilem poſt Virginem triumphum agit. ibid.*

Ioannes *Auguſtinianorum diſcalceatorũ Ordinis iniurijs ignoſcere pro more habet. p. 228. n. 23. Odio in proximum tabeſcentes, ac veniam denegando contumaces ad compunctionem flectit. ibid. Digne à Deo remunerata ipſius in proximos charitas ibid.*

Ioannes *Aytonus Armeniæ Rex Regno, ac delicijs auſteram vitæ normam prępoſit. pag. 528. n. 12. Franciſcani Ordinis inſtitutum arripit, ſed ſubinde ad Barbaros armis comprimendos in aciem prodire cogitur. ibid. Ab infidelibus tandem occiſus ſe pro ſuis Deo victimam offert. ibid.*

Io: Baptiſta *Animuccius poſt mortem ſuffragia petiturus apparet. p. 636. n. 9.*

Io: Baptiſta *Pallottus charitate, & humilitate conſpicuus. p. 194. nu. 25. Semper in Noſochomio vna cum infirmis pauperibus degit. p. 195. ibid. Infirmus ſe in pauperum lectulo vti pauperem curandum locat. ibid. Mirificè vir Dei vnctione olei morbos curat. ibid. nu. 26. Septuagenarius bonis dives operibus paralyſi correptus obit. ibid. n. 27. Supernorum ciuium, & S. Philippi Nerij præſertim dignus apparitione habitus. p. 196. ibid.*

Io: Baptiſta *Scannarolus Mutinenſis Sidoniorum Epiſcopus impenſæ vir charitatis. pag. 502. n. 23. Ipſius virtus vbi Vrbano VIII. innoteſcit, in publicis rebus cum laude adhibitus. ibid. Apud ſe de ſæculo relinquendo pridem cogitat. p. 503. ibid. Dei nutu publicis gerendis negotijs pręficitur. ibid. Totus proximorum curę intendit. ibid. Inopum hominum tuendis cauſis, & miſeris ſubleuandis deſtinatur. ibid. Factus omnibus omnia, vt ſuo omnibus tum ſermone, tum opera proſit, ibid. Sæculi morum pertæſus ante obitum ab aula ſecedit in domum probationis Societatis Ieſu. ibid. n. 24. congruum Religioſo Epiſcopo in Religioſorum domo hoſpitium. ibid. Plenus dierum, ac meritorum poſt labores ad præmia in Cœlum abit. pag. 104. ibid. Ipſi elogium poſt mortem ferro ſuſculptum. ibid.*

Ioannes *Boemiæ Rex ſacræ militiæ manum admouet. p. 313. n. 21. Bella ab ipſo infeliciter gèſta. pag. 314. ibid. Præcipui viri principes in bello cecidere. ibid. n. 22. Ioannes oculis captus fortiter in bello mori cupiens, Religionis cauſa armis accingi non timet. ibid. Quem virtus, & natura mirabilem, ſtupendum quoque cæcitas fecit ex Petrarcha. ibid. Clemens VI. ipſius obitum amarulenter luget, & filium ipſius, & ſororem conſolatur. ibid. n. 23. Dignas ipſius laudes Pontifex meminit. ibid.*

Ioannes *Bolandus è Societate Ieſu, vir plane doctiſſimus læto animo morti occurrit, pœnitentia ſummopere addictus. p. 105. n. 18. Corpus morbis; ac ſtudijs attritum, pœnitentiæ operibus affligendo excruciat. ibid. Mortis nuncium imperterritus audit, & quid annuncianti reſponderit. p. 106. n. 16. valde à terrenis alienus, vt Deo, ac ſibi vacet. ibid. Pia Bolandi inter ſupremas vitæ horas virtutum geſta. ibid. n. 20. Elogium ipſi à Petro Poſſino poſt mortem decantatum. ibid.*

Io: Bona *Abb. inter Clareuallenſes Monachos virtute clarus, & ad purpuram digniſſimè à Clemente IX. euectus. pag. 457. num. 7.*

Ioannes Boſinenſis *Epiſcopus metu perculſus Epiſcopatu ſe abdicat. p.303. n.15.* Eligitur *in Generalem Magiſtrum Ordinis Prędicatorum. ibid. Dignè in vtroque munere praeſt. ibid.*

Ioannes *Erylitonienſis in Anglia Canonicus pœnitentia ſectandæ cultu præcipuus.p.608. n.12. Quo ſpiritus feruore Miſſam,& cætera pia munia obeat ibid. Ex cordis ipſius flamma vapor ſurſum tolli cernitur. ibid. Infirmus quotidie Miſſę ſacrificio adeſſe vult. ibid. n.13. Orans, ac ſpiritum Deo commendans, ſuauiter moritur.p.609.ibid.*

S.Io: Chryſoſtomus *Pontificio throno ſuffectus Conſtantinopolim veniens, de Pœnitentia ad Imperatorem ſermonem habet. p. 263.nu.15. Illis planè verbis*: Pœnitentiam agite, quia propè eſt Regnum Dei. *ibid.*

Ioannes *de Breſne Græcorum Imperator ad pœnitentiam inter aduerſa confugit. p.15. n.27. Se ſub Franciſcani inſtituti habitu pœnitentiæ operibus dicandum intelligit. p.19. ibid. Ingentem ex alia viſione horrorem animo contrahit, vtpotè ob auſteram vitæ normam exanimatus. ibid. In quem annum Ioannis è vita exitus incidit. ibid.*

S.Ioannes *Euangeliſta.* Feſto *S. Ioannis Euãgeliſtæ die Ferdinandus Caſtellæ Rex Deo ſpiritum reddit. p.13. n.20.*

Ioannes *de via Monachus ſe nonniſi ob intermiſſa piorum operum ſuffragia Purgatorio igni addictum narrat. p.115. nu.9. Quo à Fratribus peracto Cœlum aſcendit. ibid.*

Ioannes *Francorum Rex Philippi primogenitus, Romanę Eccleſiæ addictiſſimus. p.316. n.27. Admonitus à Romano Pontifice, ſubditos ne grauet, at negligent Deo vlciſcente dat pœnas. ibid. E carcere Anglico eductus debitum Pontifici obſequium defert, Cruceſignatorum ab eo Dux renunciatus. ibid. Expeditionem protrahens morte præuentus. ibid. Vrbanus V. conſolatorijs literis ad filium directis Ioannis laudes celebrat. ibid. n.28. Ob pollicitam ſacro operam bello, Regem ſummopere laudat. ibid. Pia Regis voluntas in arripiendis in Terrę Sanctæ ſubſidium armis, & ingens illi apud Deum corona. p.317. ibid. Quatuor Reges ſuam ſacro bello operam fœdus ineundo polliciti ex Vualſinghamo. ibid.*

Ioannes *Hermanni, & Iutta uxor virtutibus conſpicui. p.509. n.7. Thomas à Kempis ipſius laudes celebrat. ibid. Ambo ad Deum quam plures traxere. ibid. Iutta virum poſt mortem ſplendore amictum in ſuo cubiculo cernit. ibid. Interrogatus quid de ſuo ſtatu apud Deum affirmet. ibid. Quid ipſi de perſeuerando in loco, vbi manebat, edicat. ibid. Quid de Domini item Florentij in Cælo gloria innoteſcit. ibid. Virtutum ipſius merita alijs reuelat. ibid.*

Ioannes *Luſitanorum Rex propagandę Religionis zelo clarus. p.496. n.13. A nonnullis crudelitatis nota ipſi inuritur, ſed ab Oſorio excuſatur. p.497. ibid. Quanta princeps ſe digna prę ſtitit. ibid. Populi ipſum vt Regem venerantur, ſed vti patrem amant. ibid. In charitatis exemplum Fœnicis ſuos pullos ſanguine viuificantis imaginem in regio ſtemmate vult adumbrandam. ibid. Felix ipſius è vita exitus, qui charitatis in proximos haud dubia argumenta reliquit. ibid.*

Ioannes Matthæus *Ancina Congreg. Orat. Sacerdos mori cupidiſſimus. p.105. n.16.*

Ioannes Picus *Mirandulæ Comes quidquid ſcribendo erraſſet, humiliter retractat. pag. 338. nu.8. Inanis gloriolæ cupiditate abductus, altius ingenio quàm pareſt, ſapere viſus ibid. Apologeticum pro ſe libellum conſcribit, vbi à ſe dictorum rationem profert. p.339. ibid. Purgat ſe ab hæreſis, qua notabatur, ſuſpicione. ibid. Hieronymi auctoritate ſe ipſum falsò incuſatus defendit. ibid. Illo Auguſtini verbo ab hæreſi excuſatus*: Errare (*inquit*) poſſum, hæreticus eſſe non poſſum.) *ibid. n.9. Antecacta vitę mores ſerio pœnitentia retractat. p.340. ibid. Ob generis ſplendorem, & oris gratiam à mulieribus adamatus. ibid. Ab inani faſtu, impuriſque amoribus ad Deum conuertitur. ibid. Pœnitens, qua animo pietatis opera verſaret. ibid. Nuncupato Religionis voto diem feliciter obit. ibid. Purgatorij pœnis ſe addictum vallatus vndique ignibus poſt mortem apparendo renunciat. ibid.*

Ioannes *Presbyter libidine vitiatus, niſi ſuã humiliter culpam in confeſſione diluiſſet, iam procul dubio perierat. pag.281. nu.6. Monetur in ſomnis, vt reſipiſcat. ibid. Prępoſitus item Monaſterij à S. Gregorio ſibi apparente ad pœnitendum prouocatur. ibid. E morbo aliquantiſper releuatus ſe ad Dei tribunal iudicio acriter expetitum docet. ibid. Presbytero ſibi adſtanti ingemi-*

ſcens

ſcens doloris ſui cauſam prodit. ibid. nu.7. Præter Medici ſententiam Presbyter ſe certò moriturum affirmat, vt & contigit. p. 282. ibid.

Ioannis *Baptiſtæ Magnantis Cong. Oratorij mira in proximos charitas. p.533. nu.22. In cuiuſuis generis homines pia ipſius opera protenditur. ibid. Ab Eminentiſs. S.R.E. Card. in primis ad procurandam animarum ſalutem adhibitus. ibid. Quam prudens, & cautus terrendo ſimul, & blandiendo. ibid. Quantum ciuitatibus, ac locis ſuo idem aduentu prodeſt. ibid. Ab Epiſcopo non ſine magno ſemper cum animarũ lucro adhibitus. p.534. n.23. Ingens ipſius opera in Anconitana Vrbe in ſpiritualibus lucrum. ibid. Apoſtoli zelum, ac ſpiritum præſefert. ibid. Pia ipſius Fani, & in alijs Piceni Ciuitatibus in procuranda animarum ſalute ſtudia. ibid. Concurſus magni ad ipſum fiunt. ibid. Vix à Fanenſibus diſceſſum obtinet, & è nobilioribus nonnulli ſe illi itineris comites adiungunt. ibid. Exoptandum, vt feruor ab ipſo pijs inductus actibus perſeueret. p.535. ibid. Mira ipſius humilitas, dum in Dei, ac omnium oculis magnus, in ſuis dumtaxat paruus exſtat. ibid. Prophetiæ, alijſque donis clarus. ibid. Infirmitatum diù incommodis à Deo vexatus, probatuſque. ibid. nu.24. Paralyſi correptus, inutilis omnino redditur. ibid. Patienter inter morbi anguſtias laborum à Deo mercedem expectat. ibid. Ipſius ad Deum tranſitus. ibid. Honores funeri certatim à ciuibus delati. ibid.*

Iob *Dæmonis calculo quis eſſet, flagellis ante probandus. p.171. n.2. Idem Iudicij diem metu honorat. p.73. n.2. Quid ipſe metu perculſus dicat. pag.79. n.17. Suis nedum magnus virtutibus, ſed et dum ſe humiliter accuſat, magnus quoque in peccatis Gregorij calculo cenſetur. p.279. n.3. Idem ſemper ſibi bene conſtans, & verborum contumelijs pulſatus ab amicis pluſquam verberibus, & Diaboli plagis obdolet. pag. 341. num.1.*

Ionas *Deo repugnans naufragium ſubit, Dei obſequi compulſus imperio. pag.453. n.2. Quid ſuo Ionas mortalibus naufragio deſignet. ibid. Tempeſtas in mari ob Ionæ Deo repugnantis noxam exoritur. ibid. Dei voluntas à fugiente ſeruo, vel dum fugit, impletur. Solus Deus, nec fuga vitari, nec vi ſuperari poteſt ex Nazianzeno. ibid. Deus dum Ionæ iraſcitur, ipſius contumaciam odit, qui haud naturam auerſatur, ſed vitium odit ex Chryſoſtomo. ibid. n.3.*

Ira. *Iram cohibere Theodoſius Romanorum Imper. in primis ediſcit. p.28. n.22.*

Iudas, *Iudęi. Infelix, Iudaicæ gentis reprobatio non niſi verbo Dei perperam obaudito tribuenda. p.49. n.3. Iudæi Dei verbo rebelles ipſomet ne videant, lumine cęcantur. ibid. Iudæi ſub Vueneeslai ſenioris Bohemiæ imperio Pragæ cuncta, quæ olim in Chriſtum exercuerant, in Chriſtianum hominem tormenta, ſed non impunè inſtaurant p.270. n.8. Iudæus B. Sergij Martyris ope ab igne liberatus Baptiſmi aquis abluitur, ac feliciter vitam concludit. pag. 558. nu.20. Idem miro ergà B. Sergium Mart. cultu permotus ipſum pro ſe inter cruciatus exorat. ibid. Baptizatus Sergius nomine vocari vult. ibid. Suis Templum Martyri ſumptibus ędificat, ibidemque eius ſe dicat obſequio. ibid.*

Iudæ *peccatum, non niſi apoſtaſiæ ſcelus computandum ex Bernardo. p.440. n.3.*

Iudicia *Dei arcana vel in ipſis pęnitentium flagellis elucent. p.124. n.10. Iudicia Dei vt pote ineffabilia ſilentio, haud verbis honoranda. p.121. n.3.*

Iudicium. *Extremum Dei Iudicium quam diſtrictum. p.138. n.24. Deus iuſtitias iudicat, dum rigidè quę præcepit, in trutina demum expendit. p.110. n.1. Felix Proconſul Paulo de Iudicio finali diſputantę exterrefactus obſtupuit. p.75. n.8. Carolus item magnus Romanorum Imp. Dei inter iudicandum ſeueritatem expertus. p.74. n.7. Bona ipſius Opera in trutina à Deo in Iudicio appenſa. ibid. Carolus item Francorum Rex audito Dei verbo ingenti Iudicij metu percellitur. p.79. n.16. Henricus ſecundus Romanorum Imp. æger Iudicij pulſatus metu ſapere incipit. p.75. num.9. Quantum ex Dei iudicio attritus proficit. ibid. Hugo Conuentrenſis Epiſcopus Iudicii ſeueritatem menti obiectam tacitus expendens compungitur. p.76. n.10. Iuuenis quidam peccatis obnoxius Iudicii ſeueritatem recogitando reſipiſcit. p 77. n.14. Peccata, quæ in charta ſcripſit, deleta diuinitus reperit. p.78. ibid. Hugo Linconienſis Epiſcopus Iudicii metu terretur. pag.78. n.15. Idem Iudicii diem ipſum, & quo moreretur, diem futurum edicit. ibid.*

Iudicium. *Purus Dei amor hominem*

mortis, ac iudicij metu abſoluens, haud pro ſe ſolicitum reddit. p.78. nu.15. Iuſtum Dei Iudicium multipliciter formidandum. p.74.n.7. Nil ad abſterrendum Iudicio Dei magis efficax. p.72. nu.1. Chriſtus iudicij comminatus tribunal, diem tamen ſilet. p.73. n.2. Iob iudicij diem metu à longe honorat. ibid. Iudex nec verbis fallitur, nec donis flectitur ex Bernardo. ibid. Nazianzenus futuri Iudicij *metu, ac ſi clauo configitur. ibid. n.3. Hieronymus quid quid ageret, Iudicij tubam ſuis ſemper in auribus inſonantem obaudit. ibid. Tribunal Iudicantis magis, quàm maieſtas regnantis, præ oculis habenda. ibid. nu.4. Quantum ad compungendum vim habeat ex Ambroſio. ibid. Mutius latronum Princeps obiecta Dominici inter dormiendũ iudicij trutina ad Deum conuertitur. p.79. n.17. Quidam Amico poſt mortem Iudicij rigorem inculcat. p.74. n.6. Iudicium vel in tabula pictum terribile. p.75. n.8. Bogar Bulgarorum Rex expictis in tabula imaginibus Iudicij metu perculſus. ibid. Methodius Monachus pingendi arte Dei Iudicium in tabula adumbrat. ibid. Quibuſuis is Rex futuri Iudicij veritatẽ edoctus baptiſmi fonte ablui poſcit. ibid. Solitarius in Chorto habitans ex Iudicij metu mirifice proficit. p.74 n.5. Quid morituris alijs dicat. ibid. Summus, & iuſtus Dei in hominibus iudicandis rigor. p.637. nu.8. Solæ Iudicij tribunal lacrymæ, quæ Deum placant, haud verentur. p.160. n.5.*

Iulia *Antiochena. Vide Porphyrius.*

Iulianus *Martyrio coronandus preſioſam capite coronam præſeferre viſus. p.92. nu.5. Celſus puer Præfecti filius rem cernens viſu ad amplexandum Chriſti fidem proficit. ibid. Nudus veſtibus præcelſi animi pugil in mundo, quæ ſunt mundi, relinquit. ibid. Inuicta Celſi pueri conſtantia. p.93. ibid.*

Iulianus *ex mercatura ad Deum conuerſus, eleemoſynarum largitate præfulget. p.472. n.12. Miſericordiæ titulus ipſum cunctis apprimè commendat. ibid. Eleemoſynis, Cælo, ac terris diues gentium laudes lucratus nobili elogio donatur. ibid. Mercator pridem terrena emendo, ſua poſtmodum dando Cælum mercatur. ibid.*

Iulius II. *Rom. Pont. pro tuendis Eccleſiæ iuribus acerrimè pugnando laborat. p.324. num.12. Totus Lateranenſi Concilio promouendo inſtat, & rei Eccleſiaſticæ inſtaurandæ. ibid. Infirmitate præuentus prouidè animæ negotium agit. ibid. Funeris curam Pariſio demandat. ibid. Sacramentis Eccleſiæ ritè præmunitus. ibid. n.13. Coram Cardinalibus humiliter à Deo veniam petens, ſemet ipſum accuſat. ibid. Quid de alijs Cardinalibus ad nouum Pontificem inaugurandum ſtatuat. p.325. ibid. Moriturus ſe anxias tot in Pontificatu curas pertuliſſe ait, vt poſſent quodammodo Martyribus æquari. ibid. Elogium ipſi decantatum in Lateranenſi Concilio. ibid. n.14. Haud propter bella, quæ iuſtiſſimè iniit, culpandus. ibid. Bella pro Eccleſiæ iuribus ſuſcepta ipſius laudi ex Bellarmino proficiunt. ibid.*

Iuriſtæ. *Clement IV. inſignis inter iuriſtas. p.18. n.30.*

Iuſtina. *Valentinianus, ſi quæ puerulus admiſit ſcelera, Iuſtina Arriana ipſius Matre inſtigante patrata, Ambroſius ſilentio præterit. p.7. n.8.*

Iuſtitia. *Ad Iuſtitiæ Tribunal culpæ reatus compenſandus. p.21. n.2. Dauid vt magnam à Deo miſericordiam impetret, iuſtitiæ in ſe ipſum munus exercet. p.40. Peccatum quia agnoſcit, ignoſci ſibi à Deo poſcit, nec vult eſſe impunitum, quia ipſemet illud punit. ibid. Vt miſericordia diuinitus homini aſpiret, iuſtitia cautè præmittenda. ibid. nu.2. Iuſtitia plerumque perſequutores patitur, adeoque Andreæ Vngariæ Regis filio mors nonniſi in iuſtitiæ, quam in ſuis requirebat, odium intentata. p.544. n.13. Iuſtitiæ trutina cauſas Valentinianus expendit. p.7. n.9. Pro Iuſtitiæ cultu, quænam Bocchardus Magdeburgenſis Epiſcopus conſtanti animo à Ludouici Bauari cultoribus perpeſſus. p.224. num.16.*

Iuſtus *Caluinus. vide Hæreticus,*

Iuuenis, *Iuuentus. Iuuenis acriter à Dæmone tentatur. p.71. nu.37. ad illecebras carnis à flagitioſis allicitur. ibid. Per mulierem domi concluſam ad ruinam alter velus Adam pertrhaitur. ibid. Arrepto humani cadaueris capite, Diabolo ſe tentanti caput infringit, & victor remanet. ibid. Iuuenis alter apud Hiſpanos obſcænis voluptatibus diffluens repente ad Deum conuerſus. p.138. n.25. Inuſitato compunctionis ſpiritu ob eleemoſynas, quibus intendit, donatus. p.139. ibid. Pia hominis in eleemoſynis largitas. ibid. Diem feliciter*

expia-

expiatus claudit. ibid. Iuuenis item erga B. Virginem deuotus, in peccatis mortuus ipſius ope ad confitendum reuiuiſcit. pag. 248. n.6. Peccata, ob quæ damnatus fuerat, publicè accuſando damnat. ibid. Iuuenis Monachum mortuum cernens compunctus mori ſæculo ſtatuit. p.70. nu.34. Sæculo ſe abdicans Monachi habitum induit. ibid.

K

KVnegundis *Virgo in Nurbergenſi Ciuitate laudabilis vitæ, ſed præ cunctis aſſidua ſcrupulorum anxietate pulſatur. p.214. n.5. Innocuis licet moribus timebat, vbi non erat timor. & de ipſa, & pro ipſa Cõfeſſor vna pariter, ac Sociæ Virgines timent. ibid. Ob interdicta ſibi ieiunia, & pia intermiſſa Opera iugiter anxia. ibid. Paret Confeſſario, & ſub vitæ finem omni ſcrupulorum moleſtia ſe liberam ſentit. p. 215. ibid, Poſt conſcientiæ procellas læta in pace obdormit. ibid.*

L

LAbrum. *Porphyreticum nobile Valentiniani tumulando corpori labrum ab Ambroſio deſtinatur. p.8. n.11.*

Lacrymæ. *B. Petrus de Boſia Eremitarum S. Auguſtini ob inges lacrymas, dictus vulgò plorans. p.161. nu.7. Iuuenis culpas, quas præ dolore confiteri non poterat, diuinitus vi lacrymarum deletas intelligit. p. 162. nu.8. Maior vis lacrymis ad obliteranda peccata, quam aquis ad lauandum, & ad obliterandas inſcriptas in ſchedula notas. ibid. Suum vnicuique apud Deum ſalutis negotium lacrymis agendum. ibid. n.9. Miles ſeptemnalem peccatorum Confeſſionem apud Sacerdotem inſtituens, conceptum corde dolorem lacrymis prodit. ibid. Pœnitentium lacrymæ veniam non poſtulant, ſed merentur ex Ambroſio. pag.158. n.1. Lacrymæ Pœnitentium apud Deum pro baptiſmate reputantur. ibid. Lacrymę doloris indices, ac teſtes. ibid. Flendo vis Deo fit; non compellendo; ex Ambroſio. ibid. nu.2. Quanta lacrymarum virtus. ibid. Petrus poſt culpam amarè flens, ſatis pro culpa facit. p.159. ibid. Martyr Deo ſanguinem, Pœnitens lacrymas offert ex Chryſoſtomo. ibid. n.3. Deus in ſuo pœnitentium lacrymas conſpectu reponit. ibid. Auguſtinus poſt lacrymas animi tranquillitatem recuperat. ibid. Qui lugent culpas, à Deo conſolationem accipiunt. ibid. nu.4. Vide verbo Ludouicus Card. Albretenſis.*

Lætitia. *Dauid eam quam peccando amiſerat, pœnitendo reddi lętitiam ſibi poſcit. p.597. n.1. Per pœnitentiam optata cordis lętitia redit. p.598. ibid. Lætitia ob recuperatam Dei gratiam exprimi haud poteſt. ibid. n.2. Pœnitentium lętitia ex Deo ſolo, eiuſque gratia. ibid.*

Landelinus *adoleſcens blandis abductus verbis, Angelorum ope ſalutem conſequitur. p.240. n.6. Blandæ amicorum ipſum perdere volentium voces. p.241. ibid. Seductus rapinis, ac cædibus vacat. ibid. Nocte, quâ diuitis domum diripere vna cum ſocijs parat, defuncti ſocij animam in Infernum rapi videns, Angeli ſalubriter ſe increpantis vocem obaudit. ibid. Mox ad B. Autbertum Epiſcopum, & ad Pœnitentiam conuolat. ibid. Sęculo ſe abdicans, ſanctitatis attingit culmen. ibid.*

Lancea *à perdito eiaculata in B. Dominicum Abb. Ordinis S. Benedicti diuinitus ſubſiſtit. p.32. n.30.*

Lapſi. *Si reciperentur ad pœnitentiam lapſi, Martyres in Dei Eccleſia defuturos Nouatus iactabat. p.259. n.6.*

Laſciuia. *Vir laſciniarum morbo vitiatus, à S. Philippo Nerio, vt quid ſibi aduerſi contingat, ſupplex poſcit, & ad ſalutem exauditur. p.183. n.27. Tabellam votiuam ipſius tumulo affigit. ibid.*

Latro. *Dei, & proximi charitate afflatus bonus latro dum ſocium corripit, plus de illius ſalute, quam de ſua felicitate ſollicitus. p.420. n.22. Chriſtus eximiam in latrone proximi charitatem attendit. p.521. ibid. Latro idem Cruci ſuffixus ſui oblitus, ſocij Chriſto lucrandi memor, & cupidus. p.506. n.1. Latro cum Chriſto pœnarum in Cruce ſocius pendens è patibulo ad Paradiſum euolat. p.195. n.2.*

Latronis; *Chriſtus egregiè cum viuens, tum moriens latronis artem exercet. pag.407. n.12.*

n.12. Inter latrones medius merito moritur, probe latronum artem ſectatur. ibid. Latrones Chriſtus Crucis conſortes vult, ut ſic latrones quoque Crucis virtuti ſubjugat. pag.406. num.10. Mira latronis ex Chriſti, & Crucis conſortio dignitas. ibid. Latro vel cum Chriſto in Cruce pendens Cælum rapere didicit. ibid. Latronis exemplo haud quis nimium malè vivendo præfidat. ibid. Miſeri unius latronis caſu timendum homini, qui nimis ex boni latronis exemplo præſumit. pag.

Latro. *Moyſes Etyops, & latronum Princeps ad Deum converſus. pag.407. nu.12. Quæ, & quanta morum ipſius feritas, atque impietas. ibid. Compunctus fit Monachus, & alios latrones ſibi inſidiantes, vinctos ad Monaſterium adducit. p.408. ibid. Latrones à Moyſe ſervati ſeipſos Monachorum inſtitutis devovent. ibid. Magna Moyſis in Dæmones virtus. ibid. In Romano Martyrologio digna ipſius mentio. ibid. Cyriacus item ferox latro, & lupus dictus. p.409. n.14 Ipſius in ulciſcendis inſontium injurijs æquitas, & in oppreſſos pietas. ibid. In carcere manens decem annis fit poſteà liber. ibid. Alter inſignis latro multis obnoxius cædibus in rotarum pœna patientiſſimus. pag.190. n.18. E patibulo ad Cælum pertingit. ibid. Latro unus latronem ſocium ſe requirentem ad pœnitentiam adducit. p.521. n.22. Artificio uſus ipſum intra ſpeluncam includit. ibid. ſalubriter ſocium dolis circumvenit. ibid. Ut latentem intus pecuniam ſocius efferat, ipſum intromittit. ibid. Incluſus latro de neceſſitate virtutem facit pœnitendo. ibid. Haud latronibus aliquando fidendum, ſed latro quoque procul à domo arcendus, ſi quis ſuo non vult expoliari theſauro. p.363. n.2. Latrones. Ammon Monachus plures ad Chriſtum latrones convertit. p.408. n.13. Dracones Monaſterij oſtio cuſtodes adhibet. ibid. Latrones iſtē Monacis moleſtos increpans ad Deū traducit. ibid. Converſi miraculis fulgent. ibid. Latrones boni latronis exemplo Cælum, & ipſi rapere diſcunt. p.54. nu.12. Vide Bartholomæus Catena. Latrones duo inſignes ad patibulum ducti deſperatorum more mori volunt. pag.476. n.3. Dæmon ipſos ſuam uti prædam comitatur. ibid. S. Catharina Senenſis V. charitate permota pro ipſis orans ad pœnitendum flectit. ibid. Chriſtus ipſis apparēs vec tui ſanguine reſperſus ad pœnitendum emollit. ibid. Converſi tanquam Agni ad mortem, & ſponſi ad nuptialem thalamum properant. ibid. Latrones nedum ad pœnitentiam, ſed ad Martyrij coronam provecti. p.409. n.15. Septem latrones nobili Martyrio coronantur. ibid. In Martyrologio Romano, & in Græcorum item Menologio ipſorum memoria. ibid. Latrones, rapinis, ac hominum neci vacantes ad Deum converſi. p.403. n.1. Deſerta loca, in quibus latrones olim degebant, in pœnitentium caſtra mutantur. ibid. Latrones rapinis aſſuetos à peccando abductos Pœnitentia Cœlo inſerit. p.407. n.12. Latrones ſignis divinitus illuſtrati. p.409. nu.16. Latronum Princeps repente compunctus, fit Monachus. ibid. Qua ratione Monachi habitum ab Abbate poſcit. ibid. Adeo ſanctus, ut ab Angelo dimiſſa ſibi peccata intelligat. pag.410. ibid. Angeli dictis addubitans mutus evadit, & poſteò loquendi uſum ad Deum laudandū recipit. ibid. S. Laurentius Martyr Otthoni II. Imper. ob Epiſcopatum Eccleſiæ ſuę abolitū per viſum triſtia minatur. p.283. n.9. Qui caſu ſacrum B. Laurentij Mart. corpus viderant omnes, intra decem dies moriuntur. p.109. n.6.*

Laurentius *Medices apprimè devotus erga Sacramentum Altaris. p.583. n.12. Summa ipſius pietas. p.584. ibid. Sacerdoti Chriſti Corpus infirmo ſibi deferenti ſupplex humiliter obviat. ibid. Preces ab ipſo ante Altaris Sacramentum effuſæ. ibid. His verbis orat:* Valeat in cauſa mea ſanguis tuus. *Ibid.*

Lazarus *mendicus Angelos ſui portitores funeris obtinet. p.243. n.10.*

Leopoldus *Auſtriæ Dux flagellis, ut reſipiſcat, atteritus. p.178. n.19. Dura hominis cervix anathemate percellitur. ibid. Equo inſidens, & ad ludendum pergens tibiam frangit. p.179. ibid. Dolore nimio excruciatus. ibid. Tandem inter flagella reſipiſcens cervicē Deo inflectit. ibid. n.20.*

Lepra Leproſus. *Quidam lepræ immanè morbo cruciatus, mirum in virtute proficit. pag. 190. n.17. Cum morte iam confligtans ob auditus præ lętitia canere. ibid. Sui diſſolutionem corporis è proximo, tantæ cauſam lætitię interrogatus reſpondit. ibid.*

Lex *Chriſti haud cuncta ſuis bella prohibet, ſed tantum iniuſta. p.320. nu.1. Iuſta à*

Deo peccatis lex ſtatuta, vt iuxta menſuram delicti ſit & plagarum modus. p.21. n.3 Indignã planè legem ſancit olim Mauritius Imperator, ne milites ad Religioſæ vitæ inſtituta tranſeant. p.47. n.15. Ob id à S. Gregorio acriter perſtrictus. ibid. Lex pie, ac ſalubriter pœnitendi à Tertulliano deſcribitur. p.21. n.3.

Libertas. *Florentini Libertatis ſub Carolo Francorum Rege amittendæ metu concuſſi Niniuitarum more ad pœnitentiæ arma confugiunt. p.182. n.26.*

Literę. *Roberto Siciliæ Regis literæ dulciores Regno fuere ex Mariana. p.484. n.20.*

Literatus. *Mira Literati in proximos charitas. p.500. n.20. Pueris parentibus orbatos, ac diſperſos in Vrbe alendos ſuſcipit. ibid. Pijs eoſdem moribus inſtruit. ibid. Sub Clemente VIII. pium opus capit. p.502. ibid. Cæſar Card. Baronius primus literatorum puerorum protector iuxta prophetiam Literati verbum. ibid. n.21. Literati auſteritas vitæ cunctis exemplo, & ad ſuadendum efficax. ibid. n.22. Moritur magna ſanctitatis relicta fama, & vt mendicus ad tumulum delatus, nobili ſepulchrali titulo decoratur.*

Lucidus *Epiſcopus audito impendentis mortis nuncio reſipiſcit. p.57. nu.7. Ioannes Monachus rem ipſi ſicut acceperat denunciare detrectat. ibid. Sed vt Propheta enunciando agnitus Lucidus pœnitẽs, lætus migrans ipſa vultus lętitia, quod ipſius conuerſio ſit Deo placita, oſtendit. ibid.*

Lucrum. *Ingens homini lucrum, parua in terris dimittere, & magna in Cęlo poſſidere. p.288. n.1.*

Lucta. *Homini cum Diabolo lucta, à quo nemo tutus. p.149. n.2.*

Ludouicus *Craſſus Gallorum Rex pœnitentiæ, & confeſſionis laude præcipuus. p.284. n.14. Quæ ægrotans pietatis, ac Pœnitentię argumenta exhibet, Regno ſe abdicans. Pœnitens ob veniæ gratiam alios non vult ob ſuum deceſſum flere. ibid. Sacramentalem Confeſſionem humiliter repetens. Viaticum ſumit. ibid. n.15. Adhuc viuens ad Eccleſiam ſe deferri vult, ibique cinere conſperſus obdormit. ibid.*

Ludouicus *Card. Alebretenſis mirificè lacrymis profundendis prodigus. p.160. nu.4. Eius præconia Iacobus Card. Papienſis celebrat. ibid. Sunt ipſi lacrymæ panes die, ac nocte vitæ culpas recolenti. ibid. Sub vitæ finem Minoritarum habitum, ipſius purpura pertęſus induit, & ſic obit. ibid.*

S. Ludouicus *Francorum Rex deuotionis impulſu ad ſacra loca iter ſuſcipit. p.331. n.12. Vt Chriſtianorum calamitatibus, ac periculis opem ferat. ibid. Romanum Pontificem conſulit. ibid. Crucesignatorum militiam auſpicaturus coram Epiſcopis cunctos exhortando perorat. ibid. nu.12. Ingens hominum numerus ſacræ militiæ dat nomen. ibid. Exercitu à Saracenis deuicto S. Rex capitur, & pecunia ad ipſum redimendum trãſmiſſa ex naufragio perit. ibid. n.12. Pius Rex putrida occiſorum Chriſtianorum corpora apud Synodem proprijs manibus ſepelit. p.532. ibid. Humilitatis exemplum cunctis admirandum. ibid. Quã deuotè ſacra loca, & domum præſertim Deiparæ Virginis veneratus. ibid. nu.12. Ieiunio ſatis rigido Incarnationis locum, ſacriſque officijs colit. ibid. Dominici Corporis Sacramentum naui ſecum defert, & ſacrum à Sacerdotibus officium quotidie vult celebrandum. ibid. num.14. Pietas Regis erga Dei cultum, eius erga infirmos cura, & charitas. p.333. ibid. A nautis ſacramentalem confeſſionem apud Sacerdotem vult frequentandam. ibid. n.15. Quis Rege ſingulos ad pietatem exhortante fructus. ibid. Felix ipſius inter belli incommoda, & Mortis anguſtias è vita exitus. ibid. Idem Cœlo fixus, in terris haud pati recuſat. In Palaſtinorum regione morti iam proximus quid ſuis de morte edicat. ibid. Deceſſurus è vita exultat, & alterius ſæculi vitæ proſpiciens, ſibi precum, & indulgentiarum ſuffragia à filio poſcit. p.647. num.12.*

Ludouicus *Vngariæ Rex pietate, ac bonis operibus clarus. pag.274. n.16. Præclarę ipſius in Regno adminiſtrando dotes. ibid.*

Ludouicus II. *Imperator. Vide Imperator.*

Ludouicus *Morbiolus procuranda alienę ſalutis ſtudioſiſſimus. p.512. n.13. Auſteritas ipſius vitę. p.513. ibid. Ieiunijs, ac lacrymis ſe ipſum conficit. ibid. In Cęmeterio Baſilicæ S. Petri ſepultus, & clarus ſubinde miraculis in Eccleſiam transfertur. ibid.*

Lues. *S. Gregorius Magnus lue in Vrbe laborantes ad pœnitentiam monendo inuitat. p.11. n.16. Lues item ingens an. Chriſti 1348. ſæuiẽs multos ad pœnitendum adducit. p.122. nu.6. Infideles flagello eruditi*

ad

ad Chriſti Fidem conuolant. pag.123.n.7. Miſeranda hominum ſtrages, ac luctus vbique. ibid. Ipſa Noe diluuio calamitas comparãda. ibid. Orbis immenſa eiuſmodi clade exhauſtus. p.124. ibid. Vix quinque de centum ſuperſtites. ibid. Amarulento ſtylo Petrarcha Orbis vaſtitatem deplorat. ibid. n.9. Moli cauſa, & principium latens, manifeſtum irati numinis argumentum. ibid.

Lues. *Opera ipſis lue laborãtibus impenſa pro Martyrio computatur in Romano Martyrologio. p.495. n.11. Plurium digna apud* Euſebium *mentio. ibid. An. 1656. lue in Vrbe graſſante piorum hominum charitas. ibid. Vide Bernardus ſodalitij auct. Petrus Franciſcus Scarampus. Virgilius Spada. Cong. Orat.*

Luitprandus *Longobardorum Rex eleemoſynarum laude celebris. p.477. n.9. Præclara ipſius virtutes. ibid. Furor item ipſius & ſi in malum præceps, in multis tamen laude dignus. ibid. Eccleſias, & Monaſteria in Dei SS. obſequium conſtruit. ibid. n.10. Ipſius laudes elogio ſummatim collectæ. ibid. B. Petri Apoſtolorum Principis, & S. Auguſtini cultor eximius. ibid. Ab Vrbe, cui cladem armis minabatur, à Gregorio II. placatus recedit, & ſua B. Petri ſepulchro armorum ſpolia appendit. ibid. n.11. Ad Pontificis pedes Petrum in ipſo veneratus, procumbit. pag.479. ibid. Piè tandem diem claudit. ibid.*

Lutheranus *verbi miniſter an. 23. anno Iubilei conuertitur. p.287. n.20. Dum Summum Pontificem pedes peregrinorum lauantem videt. ibid. Confluentium pietate compungitur. ibid. compunctus ad Pontificis pedes lacrymis, ac ſingultibus ſuos publicè errores deteſtatur. ibid. Magno contritionis ſpiritu feruens confeſſione expiatur. ibid. Ex intimo corde tribus diebus pænitens, cunctorum exemplo in hoſpitali domo feliciter obit. ibid.*

Lutherus *merita bonorum operum, ac neceſſitatem, totam Fidei tribuens, acerrimè, ac temerè impugnat. p.266. n.3. 4. 5. Idem ſua dogmatum impietate, Mahumeto deterior. p.267. n.4. Pænitentiæ tam nomen, quam Sacramentum odiſſe in primis viſus. p.262. n.8. Impia circa pænitentiam dogmata. ibid. Concilij Senonenſis Patres impiam meritò doctrinam damnant. p.261. n.9. Impia item Lutheri aſſertio ab Henrico VIII. Anglorum Rege tunc Catholico confutata. ibid. n.11. Idem ſub Maximiliani Auguſti Imperatoris Principatu compreſſus. p.64. n.21.*

Luxuria. *Luxuria ſemper in hominibus viget; nec ipſa vel longeua frigeſcit ætate. p.36. n.3.*

B. Lyduina *Virgo deuotiſſimè ſacra olei vnctione ſub finem inungitur. p.588. n.4.*

M

Macarius *Romanus aſperam in ſolitudine à nuptijs profugus pænitentiam auſpicatur. p.37. n.6. Dæmon obiecto ipſi blandientis fœminæ aſpectu inuictum animi robur perdere nititur. ibid. Mox vt ille aſſenſum præbuit, Dæmon in fumos, Macarius in lacrymas abit. ibid. Leones pridẽ ab ipſo educati foueam illi ad ritè pænitendum ſalubriter monſtrant. ibid. Toto triennio pænitens ſe Deo reconciliatum, oborta è Cælo luce intelligit. ibid.*

Magdalena *olim peccatrix, pænitentia poſtmodum magiſterio clara. p.625. n.2. Eadem pænitens pia ſanitatem impudentia quærit. p.279. n.3. Ipſa ad Deum conuerſa pænitentium Anteſignana. p.170. n.16. Franciſcus Petrarcha ſpeluncam B. Magdalenę pænitentia illuſtrem carminibus celebrat. ibid. Sacri loci horror metricè deſcriptus. ibid. Pænitentiæ amor ſuaues pœnas reddit. ibid. Carolus Rex Siciliæ à Magdalena è carcere liberatur. ibid. Locus ipſius Pænitentia, ac morte illuſtris religiosè colitur. p.171. ibid. Paula Romana Magdalenæ ſectatur indictis ſibi pœnis veſtigia. p.22. n.5.*

Magia. *Aegidius natione Luſitanus nimis ſciendo cupidus in magicarum artium impietatem impingit. p.364. n.5. Necromantiæ Diabolo ſuadente addicitur, inani bonorum ſpe abductus. ibid. Toletum ad ediſcendam artem properat. ibid. Miniſtri ad ſecretiorem ſpeluncam deducunt. ibid. Dæmon quibus iuueni legibus eiuſmodi ſcientiam repromittit. ibid. Miſer ſeipſum Dæmonis Chirographo conſcripto deuouet. ibid. Horribilis ſpectro oculis obiecto compungitur, & territus reſipiſcit. ibid. n.6. Dei miſericordiam errorem ſuum agnoſcẽ-*

Digitized by Google

do implorat. ibid. Vti Saulus apparente ſibi Domino compunctus ſtatim ad Religioſorum clauſtra conuolat. p.366. ibid. Ipſius in ſtadio ad Deum currentis virtutes. ibid. Totus pœnis affligendo corpori intentus. ibid. Lacrymis, ijſq; Deum exorans, ſub Deipara patrocinio apocam è Diaboli manu vindicat. ibid. Lætus demum, & ob peccatum dolens ſatis Deo faciens, meritas ipſi gratias perſoluit. ibid.

Magia. *Quidam vti Magiæ artibus deditus apud Prætorem accuſatur. p.367. n.10. Argumentis conuictus ſuſpendio deſtinatur. ibid. Mortis ſententia enunciata obſtinatior perſtat. ibid. Ad patibulum iã deducendus Religioſi viri verba deridet. ibid. Internis Dei vocibus, ac piorum monitis obdureſcit. ibid. Solus ipſe, cuius ſalus ab omnibus timebatur, non ſimet. p.368. ibid. Item Trabi appendendus ſcalam feſtinus conſcendit carnifici inſultans. ibid. Trabes patibuli occulta vi concidunt, & Magus interim illæſus carnifici inſultat, ſed Spiritu Sancto afflatus ſubito reſipiſcit. ibid. Diaboli fraudes obortæ Cœlo luce agnoſcit. ibid. Præ cordis contritione ſuas apud Sacerdotem publicè culpas fatetur. pag.369. ibid. Adſtantes ad cordis compunctionem prouocat. ibid. Diabolus confitentem præpedire conatur. ibid. Publicè Diabolum, & magicas execratus artes, ad Dei miſericordiam confugit. ibid. Sacerdos è Societate Ieſu ipſum ad bene moriendum, & adſtantes culpis irretitos ad pœnitendum adducit. ibid. Magus adeò contritus corde inter veraciter pœnitentes merito adſcribendus. ibid.*

Magicæ *olim artes à Romanis Principibus mulctatæ legibus ſub Valentiniano, & Valente. p.364. n.4. Chryſoſtomus ob magicum librum ex aquis extractum, & apud ſe furtiue retentum in vitæ periculum venit. ibid. Magicis præſertim artibus Dæmon præualere contendit. p.363. n.2. Magus olim Dei territus poteſtate, ad ipſius miſericordiam confugit. p.363. n.3. Mira, ac ſubita hominis conuerſio. ibid. Eius pridem impietus, & poſtmodum conuerſio cunctis exemplo. p.364. ibid. Magus ad Deum traductus portat codices incendendos, per quos ipſe fuerat incendendus ex Auguſtino. ibid.*

Magnus, *Sueciæ Rex in Regni culmine poſt culpas pœnitens. p.156. n.18. Deo, ac ſe digna quam multa præſtat. ibid. Aegrotus Regno benè adminiſtrando prouide conſulit. ibid. Birgerum filium cura alterius committens, ſibi veniam à cũctis poſcit. ibid. Pietas ipſius erga Deum, & mirus religionis cultus. p.157. n.16. Supplex ad Brynolphi Scarenſis Epiſcopi pedes procumbit. ibid. Quæ in Vualdemarum fratrem laudabiliter exhibet. ibid. Maximis beneficijs maximas iniurias compenſat. ibid. Magnus iuſtè ob magna virtutum exempla dicendus. ibid.*

S. Malachias Epiſcopus Hyberuenſis *quo ſtudio ſacram vnctionem æger expetijt. p.587. num.3.*

Mala, *quæ hic premunt, ad Deum ire compellunt. p.180. n.23. Cuncta prouido Dei nutu haud caſu mala homini accidunt. p.124. n.10.*

Mandatum. *Mandatorum Dei vel in minimis præuaricatio, parui haud momenti. p.106. n.1. Non leue Deum in leuioribus item rebus contemnere ex Hieronymo. pag.107. ibid. In mandatis Dei non tam quod iubetur, quam ipſe, qui iubet, attendendus. ibid.*

Marcella *Albinæ filia fœminarum nobiliſſima, ſæculi fuga apud Deum nobilior pag.150. n.4. Cerealis Imperatorum ſanguine illuſtris connubium ob Chriſtum reſpuit. ibid. Fœmina in ſacris ſcripturis peruoluendis perita. p.151. ibid. Cuncta in ipſa virtutũ dotes ipſo ſole magis emicãt. ibid. n.5.*

Marcianus *Catholicus vir à Theodoſio ſub vitæ finem Romano adminiſtrando Imperio præficitur. p.29. n.24.*

Marcus Antonius *Franciottus* S.R.E. *Card. Lucenſis, æque virtutibus, ac purpura clarus. p.276. nu.20. Ipſius vita cæteris viuendi norma, & dignum Deo ſpectaculum. ibid. Colapho blãdientẽ fœminã reijcit. p.277. ibid. Cautè vel purpuratus cum fœminis colloquia miſcet. ibid. Publicæ vtilitatis cauſa perpetuo ſeipſum labori deuouet. ibid. Charitatis feruor. Frugalis ipſius, tum menſæ, tum domus, tum victus forma. ibid. Ne pauperibus deſit ſibi potius vult deeſſe pecuniam. ibid. Benignus, ac facilis in cunctos, in ſe vnum auſterus, ac rigidus. ibid. Flagellis ſeipſum cædit, ſignis poſt obitum in carne extantibus. ibid. Pœnitentiæ amor in morbis nedum patienter, ſed lætanter ferendis. ibid. Mortem lætus excipit, & dulcis in iam demortui ore riſus viſus*

Digitized by Google

ſus eſt inſediſſe. ibid. Illud ipſi pro elogio: quod magnus in terris, ſed cunctis omnino ignotus extiterit. ibid.

Marcus Antonius *Odeſcalchus pio pauperum ac debilium hoſpitio addictus. p.615. n.22. Mendicis ſuam impendens operam vna cũ ipſis viuit. ibid. Multos annos ipſis abiectè viuens deſeruit. ibid. Dignus in hoc Patriarchę ſanctiſſimi æmulator. ibid. Pecuniam, & pauperum eleemoſynis ſe ipſum, eorumque obſequio impendit. ibid. nu.23. Quę ipſius, tum charitatis, tum humilitatis documenta. p.616. ibid. Meritis plenus, & tabe confectus charitatis gratia moritur. ibid. In templo B. Mariæ in Campitello tumulatus. ibid.*

Margarita *Henrici Cæſaris vxor pys, ac pœnitentia operibus clara. p.269. n.6.*

Margarita *Cortonenſis perierat, niſi mors inter amores obiecta praſto fuiſſet. p.60. n.13. Amaſy cadauer terræ infoſſum, ipſam Deo mortuam in vitam reuocat. ibid. Per Catellam fœmina ad fœtidum latens cadauer adducta. ibid. Blanditias carnis exuens, pœnitentiæ ſe totam deuouet. ibid. Crucifixi ipſius ab ore verba ſalutis audit:* Quid vis miſera? *ibid. Flere, orare, ieiunare, meditari ipſius inter pœnitendum delitię. ibid. Miraculis claret. ibid.*

Margarita *item vidua Sèptempedana pœnis ſe ipſam conficit: p.357. n.24. Cilicio ſemper accincta, & corda inſuper ſæculi amorem exuit. ibid. Clauo pedem ob Chriſti Cruci affixi memoriam transfigit. ibid. Mortis à B. Virgine admonetur, & calceamenta filiæ relinquens, quid ſit loquendo innuit.*

Maria *Virgo Deipara, vocatur Regina miſericordiæ, & ideò nemini ſub ipſa deſperandum. p.248. n.6. Mariæ adducti obſequio, ipſius ope dignati. Vuilhelmus Comes Saresberienſis Virg. addictiſſimus. p.15. nu. 26. Certo quodam Deiparæ patròcinio è maris naufragiò liberatur. ibid. Dum tempeſtate iactatur, cereus in ſummo nauis malo ſplendere cernitur. ibid. Puella item ſummę pulchritudinis prope cereum ſe illi oſtendit. ibid. Viſo releuatus Vuilhelmus Virginis patrocinium agnoſcit. ibid. Cui ſalutem proculdubio refundendam oſtenſa diuinitus lux deſignabat. ibid.*

Maria *Aegyptiaca pœnitentiæ ſub Mariæ patrocinio normam auſpicatur. p.246. nu.3. Scandala ipſius inter peccandum, ob quæ repulſa à templi ingreſſu. ibid. Deiparæ præſiſa ſuffragię conceptum pœnitendi propoſitum firmat. ibid. n.4. Poſt adoratum S. Crucis lignum, pœnitentiæ ſibi locum monſtrari poſcit. p.247. ibid. Decem, ac ſeptem annos in deſerto à prauis cogitationibus luctam ſuſtinet. ibid. Sub Deiparæ patrocinio victrix Diabolum, & carnem ſuperat. ibid. n.5.*

Maria *Oegniacenſis virgo quo ſpiritus feruore moriens inuncta. p.588. n.4.*

Maria *Storiona audito Dei verbo proficit. p. 53. n.10. Ad ſanctitatis metam miris virtutibus pertingit. ibid. Maria Monialis in Peruano Regno ab omni ſcrupulorum anxietate diuinitus liberatur. p.216. n.7. Interrogata à ſacris Iudicibus vehementer in quibuſdam aſſerendis trepidat. ibid. B. Roſam dicentem audit:* Nihil dubites Maria. *ibid. Dictis confirmata omnem à ſe ſcrupulum abycit. ibid.*

Martha *Marchina Virgo Neapolitana virtutibus, & ſcientiarum laude clara. p.359. n.28. Viris planè dignis admirationi. ibid. Fr. Macedo Franciſcani Minorum Ordinis ipſius res geſtas ſcribit, & laudum Virginis præco. ibid. Bernardinus Card. Spada clar. Me. ipſam celebrat, ac miratur. p.360. ibid. Auſtera vitæ ipſius forma. ibid. n.29. Pia ipſius in Deum, ac ſanctos ſtudia. ibid. Silentÿ præter fœminarum morem amantiſſima. ibid. Patiendi cupida, ſed humilitatis ſtudio addicta quid ſuos inter dolores edicit. ibid. Meritis clara feliciter obit, & in Vallicellano B. Mariæ, & S. Gregorÿ templo tumulatur. ibid. Sepulchralis titulus ipſi inſcriptus. ibid.*

Martialis *ethnicus, & à Chriſti Fide abhorrens B. Stephani Prothomartyris ope mox ad Fidem conuertitur. p.251. n.10. E ſomno euigilans Beati Stephani reliquiarum tactu ſacro baptiſmatis protinus fonte ablui poſcit. p.557. nu.18. Prothomartyris verba repetens, ac dicens:* Chriſte accipe ſpiritum meum, *animam efflat p.558. ibid. Rogatus pridem infirmus à filio, & genero, vt Chriſtianus fiat, vtrũque à ſe velut hoſtem repellit. ibid. nu.19. Floribus dumtaxat ipſius capiti admotis mox mutato conſilio Sacerdotes pro impertiendo ſibi baptiſmate compellat. ibid. Baptizatus ſuauiter moritur. ibid.*

Martius *Alterius S. Philippi Nerÿ diſcipulus, ac dignus Clementis X. patruus quantum charitate nobiles inter Romanos ſub Beati*

ipſius

Digitized by Google

ipſius diſciplina in ſpiritu proficit. p.485. nn.23. De Deo Moyſis inſtar præ feruore loqui vix poteſt, & vt pauperes tegat, vltrò ſe ipſum nudat. p.486. ibid. Diuitiarum contemptor, ac Dei amandi, fruendique percupidus. ibid. Quo plus in Chriſti pauperes largus, eò magis ſupernis à Deo donis cumulatur. ibid. In ſuis poſteris, & in Clemente X. regnante, præferuida Martij charitas inpræſens diuinitus remunerata. ibid.

Martyr. *Deo ſanguinem Martyr, pænitens lacrymas offert ex Chryſoſtomo. p.159. n.3. Martyrum erga Deum charitas maximè perferendo enituit. p.218. n.2.*

Martyrium. *Non in ſola ſanguinis effuſione ex Auguſtino Martyrium. p.219. nu.2.*

Maſcelinus *ab Alberto Moguntino Archiepiſcopo obuiam S.Bernardo miſſus, eius palam dictis repugnat. p.454. nu.4. Deo valide obſiſtens ſe nolle monachum fieri, quod vir Dei aſſerebat, publicè, conſtanterque affirmat, & tamen Monachus ſubinde fit. ibid.*

Maſcezil *Gildonis tyranni Frater Sanctorũ virorum preces, armis accinctus, implorans Caprariam Inſulam adit. p.152. n.10. Quinque pugnatorum millibus de Septuaginta millibus triumphum refert. ex Oroſio. ibid.*

Matthæus *Gerardus Patriarcha Venetus, S. R. E. Card. Camaldulenſium Ordinis virtute conſpicuus. p.511. n.11. Pænitentia perpetuo addictus à Petro Delphino in remerito, laudatur. ibid. Pia ipſius domi, foriſque exercitationes. ibid. Abſtinentia ipſius lex, p.512. ibid. Precandi ſtudium. ibid. Corpus pænis excruciat. ibid. Charitas erga infirmos, ac debiles. ibid. Omnes Charitate complectitur. ibid. Felix ipſius è vita exitus ibid.*

Matrona. *Matronæ in extremis laboranti, ne Satanæ ſuccumbat inſidijs, S. Philippus Nerius præcipit, vt mox è vita decedat. pag. 254. n.15. mors illi optabilior, quam vita. ibid.*

S.Maximinus *Carolo Martello apparens, vt à vitijs abſtinens ipſum ſequatur, admonet. p.185. n.6.*

Maximus *Gratiani Rom. principis Imperium per tyrannidem occupat. p.539. n.3. Vide Gratianus.*

Medicus. *Quid Medicis Fulgentius balnea ſuadentibus reſpondit. p.10. n.14.*

Melania *iunior, Senioris filia cæleſtium bonorum ſpe ſexu ſuperior ſe ipſam fortiter vincit. p.93. n.6. A Voluſiano Conſtantinopolim euocatur, vt patruo opem ægrotãti ferat. ibid. Inculto prorſus illuſtris fæmina habitu ſe, Patrui oculis videndam offert. ibid. n.7. Voluſianus haud æquo ferens animo indignabundus exclamat. ibid. Cæleſtis ſpe gloriæ, ſeculi pompam, ac proſapiæ à ſe faſtum abijcit. ibid. Quid Proculus Conſtantinopolitanus Epiſcopus de Melania edicat. p.94. ibid. Diabolus fæminæ virtutem exhorrens, in ipſam, ſed fruſtra inſurgit. ibid. n.8. Bonis operibus diues in Dei perſtat obſequio. ibid. In Romano Martyrologio inter ſanctas colitur. ibid.*

Meretrix. *Antiochena mulier in Ciuitate peccatrix, dignum quoque pænitentiæ exemplar ex Chryſoſtomo. p.378. n.6. Prima in theatro, & apud omnes famoſa. ibid. Forma, & magicis item artibus ſibi hominum gratiam concilias. ibid. Subito ad Deum conuerſa cilicium pro delicijs habet, & ſui odium pro veſanis amoribus diligit. ibid. n.7. Monaſterio incluſa quaſi ob Chriſti amorem vincta, ſponte poſthac vixit in carcere. ibid.*

Meretrix *olim Chriſti virtute, ac ope à culpis ſoluta virgines honeſtate ſuperauit ex Chryſoſtomo. pag.375. nn.2. Chriſtus vbi Magdalenam vidit compunctam, recipit dolentem, amplectitur pænitentem. ibid. Peccatrix in Euangelio pænitensium in Eccleſia dux. ibid. nu.3. Quæ blanditijs inſidias hominibus parabat, lacrymis Deo nectit. ibid. Ad Chriſti pedes myſticè conuolat, vt rectè poſthac ambulet, & amores non iam exuit, ſed immutat. ibid. In pace poſt victoriam à Chriſto dimittitur. ibid. Diligendo mulier totum Deo debitum charitate compenſat. ibid. Quia multum peccauit, multum quoque dilexit, ac diligendo pœnituit. p.377. ibid. Magdalena compuncta ſic doluit, ſic pænituit, vt non prius dolor, quam vita finierit. ibid. Maſſiliæ ſpeluncam viſu, horridam ad pænitendum ſubis. ibid. Locus Magdalenæ lacrymis, ac pænitentia excultus ſacer, ſuauiſque licet neglectus, & viſu aſper à Martha Marchina metricè deſcriptus. p.378. ibid. Peccatrices lacrymis ſuas probe culpas diluere Magdalenæ magiſterio diſcunt. ibid. nu.6.*

Meretrix *Deiparæ obſequio addicta pænitentiam, ac ſalutem ipſius ope aſſequitur. pag.*

380. nu.11. *Peccatrix die Sabbati omni modis à peccato abſtinet. ibid. Ab impuro homine die Sabbati ad peccandū ſollicitè illecta tamē propoſiti memor cōſtanter renuit, alter verò rem demiratus ipſi pro Monaſterij ingreſſu pecuniam offert. ibid.*

Meretrix *in Vrbe famoſa anno Iubilæi 1650. ſub Innocentio X. ad Deum conuertitur. p.384. n.17. Annum abſolutionis, & remiſſionis veraciter pœnitendo, ſalutis annum facit. ibid. Veniam à cunctis, quibus ſcandalo fuit, petens, ad clauſtrum conuolat. ibid.*

Meretrix *in Vrbe mortuorum aſpectu compuncta reſipiſcit. p.381. nu.13. Alia inter morientium funera pœnitens Deo viuere incipit. p.382. ibid. Florentiæ ingens meretricularum numerus, dum Beatæ Mariæ Magdalenæ conuerſionis memoria in Euangelio recurrit, Dei verbo conuertitur. ibid. n.14. In ſpiritu vehementi fœminas è ſuggeſtu vir Dei verba faciens peruadit. ibid. Ad abſterrendas procaces, ac obduratas ſignis deſuper agendum, & Diabolo tradendas edicit. ibid. Meretrix. Viro Religioſo Dei è ſuggeſtu verbum annunciante vna meretrix audit, altera contemnit. pag.51. n.7. Et ſic audito ſalutis verbo compungitur, vt pre dolore vita ipſa defecerit. ibid. Momento temporis, & contritionis magnitudine cunctis vitæ culpis expiata Cœlum conſcendit. ibid. Ipſa pridem peccatrix, & poſtea penitens, pœnitentiæ meritū cunctis inculcat. ibid.*

Meretrices. *Alijs interdum, vt ad Deum conuertantur, meretrices in cauſa ſunt. p. 383. nu.16. Meretrices Ferrariæ terroribus prouocatæ reſipiſcunt. pag.382. nu.15. Concionator perditam fœminarum laſciuiā, & preſentaneum perditionis apte periculū inculcat. ibid. Viginti, & octo ex illarum numero contritæ ad Pœnitentiam conuolāt. p.383. ibid. Meretrices oblato interdum auri pretio ad Chriſtum traductę. p.379. n.8. Meretrices Deiparæ patrocinio ad pœnitendum adductę. p.623. n.15.*

Metus. *Iuxta Magni Gregorij dictum præſentia Dei flagella metuenda. p.11. n.16. Iuſtus ex culpis ſub vitæ finem homini metus exoritur. p.4. n.2.*

Michael *Mercatus cum Marſilio Ficino inter diſputandum de alterius ſæculi rebus, quæ poſt mortem remanent, paciſcitur. pag.58. n.10. Veritatem immortalis vitę ab eo poſteà apparente illis verbis docetur:* Vera, vera (*inquit*) ò Michael ſunt illa. *ibid.*

Miles. *Chriſtianus miles e duro Saracenicæ ſeruitutis iugo ad Cœli præmia pertingit. p. 99. n.6. Prius exercetur ærumnis, vt ſuperna felicitate potiatur. ibid. Alter labore nil abſterris, ſocordiæ alios redarguit. ibid. Redire in patriam liber, ne iterum captiuus vitijs ſit, audacter recuſat. ibid. Poſt diurnos labores noctu in orationibus vigilat. ibid. Miles impius ſeruum Dei pro ſe orantem prohibet, ne à ſuis miſer vitijs ad Deum conuertatur. pag.455. n.6. Vir Dei precibus prauam hominis voluntatem debellans ad Deum conuertit. p.456. ibid.*

Milites. *Chriſtiani milites aduerſus fidei hoſtes, vel ſuccumbendo, vel moriendo vincunt. p.304. n.1. Templi olim milites in prelio Bernardus vere beatos nuncupat. p.305. ibid. Miles Chriſti ſecurus interimit, ſecurus interit. ibid. Diſcrimen inter eos, qui pro Chriſto, & inter eos, qui pro ſæculo pugnant, & pugnando vincunt, vel certe vincuntur ibid. n.2. Occiſor lethaliter peccat, occiſus æternaliter perit ex Bernardo. ibid. Milites qui pro fide pugnant, victores è prælio reuertuntur, & beati in prælio moriuntur. ibid. Mauritius Imperator, ne milites ad Religioſæ vitæ inſtituta tranſirent, lege olim ſanxit. p.47. n.15. A S. Gregorio accerrimè perſtrictus. ibid. Alphonſus Alburquerquius Indiarū Prorex militandi arte præcipuus. p.325. num.15. Militantes quoque Deo placere queunt. pag. 320. n.2.*

Militia. *Ioannes Boemiæ Rex ſacræ militię manum admouet. pag.313. n.21. Et licet oculis captus in bello mori fortiter cupiens ſe Religionis cauſa haud bellis miſcere timet. ibid. num.22. Robertus Bruſius ſacræ militiæ prouehendæ ſtudioſus. p.312. n.17.*

Milles *in Perſia Epiſcopus nulli, vt Chriſtianus fiat, ſuadere valens Ciuitatem diris deuouet. p.50. n.5. Tota haud multo poſt Ciuitas excidium patitur ibid.*

Mimi, *ſiue ars mimica. A Chriſtianis hæc procul arcenda ob ſui turpitudinem. pag.370. nu.1. In mimis quoque, & ſcenicis ſuam Deus potentiam oſtendit. p.373. n.7. Sacerdos, qui comœdias ſcribens egregie mimum agebat, ad Deum conuertitur. ibid. Comœdiarum ne dum auctor, ſed & actor Sacerdotio iniurius, ac omnino indignus. ibid. Compunctus publicè ſe ipſum in Eccleſia*

Digitized by Google

uleſtà accuſat. ibid. Suſpenſa è collo veſte apparens multitudini ab oculis lacrymas excutit, qui cachinnos prius conciliabat. ibid. Magis animos mouit ueri pœnitentis aſpectus, quàm ipſius concionantis oratio. ibid. Ad Cappuccinorum religionem conuolans, latus è vita migrat. ibid. In Mimos Clem. Alexandrinus, & Chryſoſt. iuſtè proclamant. pag. 370. nu. 2. In ipſis theatris mimi ad Deum aliquando conuerſi, dignum ſe Deo, & hominibus ſpectaculum præbens. pag. 371. num. 4.

Miracula. *Vuilhelmus Comes Sareſberienſis nedum peccatorum venia, ſed miraculorum inſuper gratia donatur. pag. 15. num. 25.*

Miſericordia Dei. *Deus peccatoribus ad miſerendum indiget. pag. 117. nu. 1. Miſericordia ſola eſt quę hominem ducit ad Deum, ſola, quæ Deum deducit ad hominem, ex Bernardo. pag. 506. nu. 1. Miſericordia, Dei dumtaxat donum. pag. 120. num. 3. Miſericordia Dei vel plectendo elucet. pag. 203. nu. 15. Vbi ſuam Deus miſericordiam inuenit, veram ſui in homine imaginem agnoſcit. pag. 522. num. 2. Miſericordia ſola comes eſt defunctorum ex Ambroſio. pag. 466. num. 5. Miſericordia Dei præuentus, ipſi triſtem, funeſtumque ſuum, vt ſaluus fiat, vitę exitum Troilus Sabellus adſcribendo commendat. pag. 209. num. 25. Miſericordia à Deo non ſperet, qui ſuam indulgendo miſericordiam proximo non exhibet pag. 229. n. 1. Miſericors vir ad Dei tribunal ſalutis negotium prouidè, ſapienterq; agit. pag. 475. num. 1.*

Miſſa. *Altaris oblatio omnium Deo gratiſſima. pag. 649. num. 1. Pro viuis, & mortuis, vt cunctis proſit, offertur. ibid. Quid mirabiliter operatur. ibid. Delet culpas, ſi quis verè compunctus accedit. ibid. Oblatio Dominici Corporis vitam affert, & mortem fugat. ibid. Variæ SS. Patrum ſententiæ. ibid. Sacrificium pro culpis, & pro pænis item relaxandis offertur. pag. 650. num. 2. Sacerdotibus offerendi munus iniungitur. ibid. Oblatio pro defunctis haud ſemel in ſcripturis aſſeritur, commendaturque. ibid. A Tridentini Concilij, & Florentini Patribus Altaris oblatio efficax maximè aſſerta. ibid. Monachus, qui denarios pręter Monaſticas leges apud ſe retinet, ſacrificij oblatione è Purgatorio igne liberatur. ibid. num. 3. Altaris pro ſe oblato ſacrificio qui mortuus credebatur, à periculis liber emergit. pag. 651. nu. 5. Malchabæorum Dux precibus, & ſacrificijs interfectos in bello iuuat. ibid. n. 6. Diuina ſacrificiorum oblatio corporibus item prodeſt. ibid. Captiuus apud Perſas certis diebus vinculis in cuſtodia ſoluitur. ibid. Quidã S. Bernardi Abb. diſcipulus miſſarũ oblato ſacrificio à pœnis eruitur. n. 7. Sancius poſt mortẽ Domino apparens ſe ſacris iuuari oblationibus poſcit. pag. 953. n. 8. Viuifica Altaris oblatio Alphonſo Caſtellæ Regi requiem affert. ibid. n. 9. Soror S. Malachiæ Epiſcopi poſt mortem ſacrificiorum auxilia petit. pag. 654. n. 10. Fr. Bertrandus Prædic. Ord. cur rarò pro defunctis offerit, ab alio interrogatur. ibid. n. 11. Quid ipſi interroganti reſpondit. ibid. A defuncto virgis percuſſus, pro defunctis ſollicitus fit. ibid. S. Vincentius Ferrerius pro defuncto eruendo Miſſæ ſacrificium offerri præcipit. pag. 663. n. 13. S. Dionyſius pro Philippo Francorum Rege incruentam offerri hoſtiam, vt pænis ſoluatur, apparendo poſtulat. ibid. num. 14. ſanus repente fit, qui iam moriebatur vt ſigno res comprobetur. ibid. Sacrum pro Purgatorij animabus oblatum à vitæ periculo hominem diuinitus eruit, pag. 655. n 15. Defunctorum animę ſacris ſe oblationibus fraudantes exterrent. ibid. num. 16. Mulier de huiuſmodi fraude in ſomnis admonita. ibid. Congruè ſacrum ſacroſancti Altaris oblatione opus concluditur. ibid. n. 27. Quid S. Ludouicus de Miſſis, & quid de pijs ſermonibus audiendis dicit. pag. 482. n. 15.*

Modeſtia. *Summa Placillæ Auguſtę in Imperiali culmine modeſtia. pag. 492. num. 3. Quid nam nomen Monachi ſonet? pag. 406. n. 9. Monachi in Occidente virtutibus, ac numero florent! pag. 405. nu. 7. Monachos Rutilius Ethnicus poeta in Inſula Capraria degentes inique carpit. pag. 26. n. 16. Mente captos vocat ibid. A Monachis propagata vbique terrarum religio. pag. 404. n. 4. Monachorum auſteritas, ex quo S. Athanaſius Romam veniens Antonij vitam à ſe conſcriptam detulit, ſectatores habere cœpit pag. 406. nu. 8. Monachorum nedum lex auſtera; ſed et nomen à Donatiſtis impugnatur. ibid. n. 9. Monachorum Deo inſeruientium feruor egregio à D. Bernardo exponitur. pag. 289. nu. 2.*

Monachorum pœnitentium rigor ex Climaco, & Hieronymo pag.23.num.10.11. 12.13. vide verbo Pœnitentes. Monachorum S. Bernardi Ab. rigor, & obſeruantia in Vrbe, pag.436. n.7. Pia eorumdem exercitationes. ibid. Nimium vitæ rigorem ob ingruẽtes morbos imminui olim oportuit. p.457. ibid. Io. Bona Ab. inter Clarenal. Monachos ad purpuram nouiſſimè à Clemente IX. euectus ibid. Monachorum vita nonniſi hæreticis inuiſa pag.406. n.9.

Monachus *ab altero digno Dei famulo, an ſit de ſaluandorum numero exquirit pag. 38. n.8. Ab eodem, quod è damnatorum numero ſit, edoctus, virtuti ſe totum dicans, haud de Dei bonitate diffidit. ibid. In bono viriliter perſeuerant animæ ſalutem conſequitur. ibid. Monachus apud Antinoum in Thebaide 23. ſui valdè negligens à Præfecto corripitur, Purgatorij pœnis ſibi obiectis. pag.111.n.4. Poſt mortem igneo fluuio immerſus apparet. pag.112.num.4. Monachus cladis, quæ Mauritio Imperatori impendebat, præco. pag.199. num.6. Monachus negligẽtioris vitæ promptè fratribus indulgendo promptam item, ac facilem à Deo veniam iam moriturus expectat. pag.230. numer. 3. Qui & poſt negligentiarum obtentam à Deo veniam lætus moritur. pag. 598. nu. 3. Monachus, qui denarios præter Monaſticas leges apud ſe habebat ſacrificij oblatione è Purgatorij pœnis liberatur. pag. 650. nu. 3. Monachus qui ſecreto deliquit, enixis ab Abbate precibus ad pœnitentium damnari carcerẽ poſcit. p.24. n. 10. Vuamba Hiſpaniarum Rex poſt illuſtrem acceptam victoriã Monachus fit. pag. 291. num. 8.*

Monaſteria *pœnitentium iure Ciuitates refugiorum dici queunt. pag. 25. num. 15. Edelredus Merciorum Rex poſt bella cum hoſtibus, culpis obnoxius ad Monaſterium properat. pag. 292. nu. 10. Sebbi Orientaliũ Saxonum Rex relicto ſæculo ad Monaſterium tranſit. pag. 289. nu. 4.*

Monaſticæ *diſciplinæ rigor. pag. 32. n. 29. Monaſticus Ordo primum ſub Antonio in Ægypto propagatus. pag. 404. num. 4.*

Moniales. *Moniales parum attentè horas Canonicas recitantes grauiter à Deo puniuntur. pag. 109. num. 7. Lue poſtmodum ingruente quatuordecim ex ipſis abſumuntur. ibid. Reliquis correctis à punienda Deus continet. ibid. Monialis fit Salomea Gallatiæ Regina, & viro orbata arctioris ſeruantiæ inſtitutis ſe ipſam deuouet. pag. 19. num. 32.*

Monfortius *Comes aduerſus Petrum Aragonum Regem iuſtè bellum ſuſcipit. p. 320. num.3. Pietas Comitis ad bellum prodeuntis, & ſe ab Epiſcopo benedici poſtulantis. pag. 321. ibid. Octingenti numero milites meritò aduerſus centum millia hoſtium manus conferunt. ibid. num. 4. Quanta bellantium fiducia in Deum, & quæ animi conſtantia. ibid. num. 5. Comes nudus pedes ad Eccleſiam, vt gratias Deo referat, procurrit. ibid.*

S. Monica *pro ſe preces, ac poſt mortem Altaris ſacrificia offerri poſcit. pag. 635. n. 4.*

Morbus. *Euphraxius vir clariſſimus faſtu turgidus, & S. Nilo contumelioſus morbo attritus reſipiſcit. pag. 186. num. 8.*

Mori *& mors. Expedit interdum homini magis mori, quam diutius viuere. pag. 104. num. 5. Homo Deo ingratus, & ad hoc viuendi ſenſum quodammodo accepit, vt periret. pag.55. num.1. Maxima hominum remuneratio mori propter Chriſtum, ex Chryſoſtomo. pag. 56. num. 2. Homo neceſſario poſt modicum tempus moriturus, cur non & Dei gratia ante modicum libens moriatur. pag. 103. num. 13. Iuſti mori cupiunt. ibid. num. 14. Ioannes Matthæus Ancina Congreg. Orat. Sacerdos mori cupidiſſimus. pag. 105. num. 16. Multi in Monaſterio S. Gregorio reuelante in proximo morituri denunciantur. pag. 57. nu. 6. Lucidus Epiſcopus audito impendentis mortis nuncio reſipiſcit. ibid. num. 7. Negotium animæ ſerio agens ſexta feria lætus migrat, ipſaque vultus lætitia, quod ipſius conuerſio ſit Deo placita oſtẽdit. ibid. Sæculo commoriendum, vt quis Deo viuere incipiat. pag. 40. num. 2. Vnigerius cum Tartaris pugnans, ſeruum ab hoſtibus interemptum videns mori pro Chriſto deſiderat. pag. 99. num. 7.*

Mors. *Adoleſcens, qui fœminã deperibat, caſu mortuam in templo deprehendens, horrore, & admiratione perculſus Deo viuere ſtatuit. pag. 72. num. 39. B. Franciſcus Borgia Soc. Ieſu fœtido Iſabellæ Auguſtæ cadauere inſpecto nouum vitæ genus auſpicatur. pag. 72. nu. 38. Carolus V. Auſtriacus Romanorum Imperator vitæ finem ſerio cogitans, vitæ, ac ſæculi contemptum diſcit. pag. 67. num. 26.*

Mors de ſæculo, ac Venere ſæpe ſæpius triumphat. pag. 71. nu. 37. 38. Eduardus primus Anglorum Rex pro ſuis ſtrenuè decertans, vt Chriſtianum decet Principem, Dyſenteria laborans, feria ſexta piè, obit. pag. 17. num. 29. Non eadem ſors, tum mortuis, tum morituris. E duobus amicis, quorum vnus virtuti, alter voluptati operam dat, quid vtriſque poſt mortem accidat. pag. 90. num. 10. Alter iuſtè à Deo damnatus, alter vero miſericorditer in bono confirmatus. ibid. Facinoroſus item pænitens ad mortem vti ad nuptias properat. pag. 102. num. 12. Felix interdum ex morte ipſius animę ad vitam tranſitus. pag. 56. num. 6. Ferdinandus Caſtellæ Rex proximus morti ad Eccleſiam ſuorum manu ſuſtentatus pergit. pag. 13. num. 20. Chriſti Corpore præmunitur. ibid. Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus iam moriturus veniam à fratribus humiliter poſcit. pag. 10. num. 14. Fr. Nicolaus Riccardus Prędic. Ord. & Sacri Apoſtolici Palatij Magiſter accepto mortis nuncio lætatur. pag. 105. num. 17. Mors iuſtis cauſa lętitiæ. pag. 190. nu. 17. Fur inſignis lætus ad mortem, ac ſi ad thalamum properat. pag. 205. num. 20.

Mortis, & vitæ varietas. Hæretici hominis vita ſuauis, ſed mors terribilis. pag. 20. num. 35. Balaam bonorum ſibi mortem, non ità vitam optat. ibid. Mors vitæ reſpondet. Qui malè viuit malè moritur. ibid. Henrico Ratiſponenſi Epiſcopo dies, ac mortis memoria ſummè familiaris. p. 59. n. 12. Pij mortem operibus præuenit. ibid. Quatuordecim annos, ſibique viuenti funebria ſacra peragi vult. ibid. Sepulchrum ante annos XII. ſibi parat. ibid. Henricus Bauariorum dux, & poſteà Romanorum Princeps valde pro mortis die, & hora ſollicitus. pag. 12. num. 18. à S. Vuolphango ad eius ſepulchrum orans ambiguis verbis admonitus, mortem pænitēdo præuenit. ibid. Expergefactus è ſomno duo in pariete verba Poſt ſex legens, poſt ſex dies ſe moriturum credit. ibid. Numerum deinde ad hebdomadas, ſubinde ad menſes, demum ad annos interpretando protendit. ibid. Seruatus à Deo, & à morte liber poſt ſex annos Romano Imperio diuinitus potitur. ibid. Summa illi bona cum mortis metu venere. nu. 19. Humilis item peccatorum confeſſio ſanctis hominibus morituris frequens. pag. 10. num. 15. Quam multis ipſamet infelix mors ad ſupernam felicitatem ſit aditus. pag. 197. num. 2. Inter mortis pericula Auguſtinus ſermonem ad ſuos habet de pænitentia. pag. 5. num. 3. Morti proximus Ioannes Bolādus è Societate Ieſu vir doctiſſimus læto animo occurrit. pag. 105. n. 18. Mortis nuncium imperterritus audit, & quid annuncianti reſpondeat. pag. 106. num. 19. Mors ipſa ad vitam ſæpè, ac ſæpius proficit. Sic mors Gentilium dolis Valentiniano intentatur. pag. 9. nu. 12. Mors ipſa viuentibus prodeſt. Iuuenis Monachum mortuum videns mori ſæculo ſtatuit. pag. 50. nu. 34. Malè item pereuntium mors ad ſalutem viuentes, videnteſq; adducit ex Auguſtino. pag. 86. n. 2. Mors item manifeſtum irati Numinis ſignum, ſi quis peccata, quę admiſit, moriturus flere non poteſt. pag. 11. num. 16. Mors ſalubris recolenti. Maximilianus Auguſtus Imperator viuens diem mortis recolit. pag. 64. num. 20. Quin melior eſt dies mortis die natiuitatis. pag. 99. num. 7.

Morte interdum temporanea, mors æterna vitatur. pag. 210. nu. 25. Mortis à Deo pœna ad abolenda peccata mortalibus propoſita. pag. 4. num. 2. Ex mortis memoria Henricus Saliſburgenſis Epiſcopus ingens vitæ lucrum parat. pag. 68. nu. 30. Mortis metu, ac memoria mulieres ſibi, ac Deo reuiuiſcunt. pag. 60. num. 13. Vide verbo Margarita Cortonenſis. Nil morte antiquius in terris, & nil quoque morte recentius. pag. 55. num. 1. Deus mortem hominibus comminando ipſos ad immortalitatē ſalubriter excitabat. ibid. Vtiliter mortis metu res hominum agitur, vt quiſque mori timens ſemper ſibi, ac Deo viuat. ibid. Nobilis adoleſcens, ac præferocis ingenij mortis obiectu miteſcit. pag. 70. num. 35. Petrus Vellius apud Indos S. Franciſco Xauerio familiaris mortis meditatione proficit. pag. 68. nu. 28. Nunquam mortis meditatio otioſa. Appoſitum Principis hæretici, ac politici de hominis, tum vita, tum morte dictum. p. 20. n. 35. Quo Romani tum Pontifices, tum reges pariter pietatis ſtudio mortem præuenerint. pag. 18. num. 30. Ludouicus Francorum Rex in Palæſtinorum regione morti iam proximus quid ſuis de morte edicit. pag. 95. num. 11. Exultat tunc, quando homines prope exitum triſtiores pauent. ibid.

Thomas item Conſtantinopolitanus Epiſcopus meritis onuſtus haud vitam, ſed mortem ſibi à Deo præcepta. pag. 525. num. 8. Troilus Sabellus morte damnatus ſe tunc libenter mori, ne poſthac Deum culpis offendat, cunctis palam teſtatur. pag. 209. num. 25. Si mors ipſi alias contigiſſet ſe Inferni pœnis deuoluendum iactat. pag. 210. ibid. Adeò lætus mortem expectat, expetitque, vt ſi effectus à morte liber fuiſſet, ægro id animo ferret. pag. 210. ibid. Quæ ſunt homini maximè terribilia, ipſum iuuant. ibidem.

Mors, *& gehenna vnicum terrendis mortalibus argumentum. pag. 81. num. 2. Tutus magis homo morte, quam inter vitæ pericula ſoſpes dicendus. pag. 97. num. 3.*

Mortes, *& mortui. Mortes ſelectæ pœnitentium mortales ad pœnitentiam in primis prouocant. pag. 2. num. 1. Carne mortui ſuo viuentes exemplo iuuant. Cur mortui viuentibus anteferendi ſint. pag. 101. num. 11. Deus per mortuos inſtituit viuentes, & quoſdam verberans, alios à verberibus ſeruat. pag. 113. nu. 6. Mortui quibus potiſſimum apud Deum modis reuelentur. pag. 466. num. 2. Si in mortalibus mortis memoria viguiſſet, mors mortua fuiſſet ex Chryſoſtomo. pag. 55. num. 1. Mortis memoria tum bonis, tum malis ad profectum vtilis. pag. 61. nu. 15. Mortis, ac Iudicij præ cunctis Nouiſſimis conſideratio peccando frenum. pag. 70. nu. 35. Mortis item incertitudo. Nil morte certius, & nil hora mortis incertius ex Bernardo. pag. 58. num. 10. Anna Rodulphi Romanorum Regis vxor magnos ex mortis memoria fructus capit. pag. 59. nu. 11. Aſſidua mortis meditatio terrenis cunctis formam, ac repudium indicit. pag. 64. n. 21. Mortis memoria Alexandro Oliuæ S. R. E. Cardinali familiaris. pag. 68. n. 31. Mortis item obiectu, Carnis illecebræ, & peccata, mox aufugiunt. pag. 56. n. 3. Mortis metu Egebertus Preſbyter plurimum in virtutis ſchola, ac Dei obſequio proficit. pag. 58. num. 8. Aſſidua mortis meditatio ingens homini lucrum. pag. 56. nu. 3. Vel ſolo ſepulchri aſpectu homo interdum reuiuiſcit. ibid. Mulier delicijs aſſueta à Confeſſario mortis propoſitam ſibi imaginem recolens, mores, ac vitam corrigit. pag. 70. n. 36. Idem præſtat adoleſcens. ibid. Iuuenem alium fere perditum haud aliter S. Philippus Nerius Deo lucratur. ibid. Mortis olim memoria maximè ſalubris Ferdinando Caſtellæ Regi. pag. 12. num. 20. Scotigenarum item Rex mortis memor ad pœnitentiam conuolans, coronam caputio, purpuram cuculla permutat. pag. 13. n. 21. Adolphus item Holſatiæ Comes mortis memor ad comprimendum mentis faſtum ſub oculis filiorum Principum ſe pro Chriſto demittere cupiens quid faciat. pag. 45. num. 12. Idem oſtiatim mendicat. ibid. Theodorus mortis metu compunctus Deo, ac ſibi viuere incipit. pag. 56. nu. 4. Fratrum precibus ab æternæ mortis periculo liberatur. ibid. nu. 5. Gratias Deo agens exclamat dicens:* Conuerti paratus ſum. *ibid. Iam ferè carne præmortuus nouam ſpiritu vitæ normam aggreditur. ibid.*

Moſes *latro in Aegypto poſt multa homicidiorum facinora pœnitentiæ ſe ipſum deuouet. p. 24. n. 11. Per totam noctem ſtans Deum orat. ibid. Solo pane, & aqua contentus. ibid. Latrones quatuor comprehenſos ad Eccleſiam vti agnos defert. ibid. Ipſis Dæmonibus, nedum hominibus pauendus. ibid.*

Moyſes *Aethyops latro, & latronum Princeps ad Deũ conuerſus. p. 407. n. 12. Vide latro.*

Mos. *Pius Deo in abditis, remotiſque locis inſeruiendi mos antiquus, vſitatuſque in Chriſti Eccleſia. p. 152. n. 8.*

Moyſes *Aegyptiaci Regni gloriam contempſit, vt Cælo potiretur. p. 288. n. 1. Elegit proindè pauper in mundo eſſe, vt apud Deum diues fieret. ibid.*

Mulier. *Delicijs aſſueta mulier à confeſſario mortis memoriam diſcens, vitam corrigit. p. 70. n. 36. Id ipſum adoleſcens præſtat. ibid. Mulier, quæ in Euangelio peccatrix dicitur, ſuis haud vacat myſterijs ex Hieronymo. p. 375. n. 1. Scenica mulier, quæ adoleſcentibus ruinæ erat occaſio, à theatro Valentiniani iuſſu amouetur. p. 7. num. 9. Mulier in Anglia peccatrix verbo Dei compuncta. p. 138. n. 24. Exclamat præ contritione ter, a Sacerdote abſolui poſtulans. ibid. Ob doloris vehementiam expirat. ibid. Concionator Deum precibus pro defuncta ſollicitat. ibid. Peccatricis anima ſe pœnitentiæ vi, ac dolore expiatam nunciat. ibid.*

Mulier *vitijs quondam captiua præ Contritionis vi moritur, & vt confitetur, in vitam redit, & fit ſalua. p. 138.*

Mulieres. *Mulieres olim ad tabernaculi oſtium*

oſtium in Dei obſequium excubabant. pag. 348. n.4. Excubabant fœminæ, ſeù vt alij legunt, ieiunabant, & orabant. ibid. Mulieres mortis metu compunctæ ſibi, ac Deo reuiuiſcunt. p.60. n.13.

Mundi *contemptus. Melania iunior Cœleſtis ſpe gloriæ ſæculi pompam, ac proſapiæ à ſe faſtum abijcit. p.93. nu.7. Præcipua in hoc monialium olim Marciani Cœnobij in Gallijs illuſtrium ſanguine gloria. pag.614. ibid. Mira humilitatis prærogatiua. ibid. n.21. Paulæ olim ob mundi contemptum præconia ibid. Fugiendo gloriam, gloriam merebatur. ibid. Mundi item contemptu tum viri, tum fœminæ illuſtres, & honorũ item, ac diuitiarum contemptu claræ. p.612. n.18.*

Munificentia. *Alexander Polonorum Rex munificus, & erga omnes liberalis, ſed maximè in Chriſti pauperes. p.324. n.11. Munificentia item in pauperes Nebridius præſtat. p.154. n.14.*

Mutius *latronum Princeps obiecta ſibi extremi inter dormiendum iudicij trutina ad bonam frugem conuertitur. p.79. num.17. Ex latrone virtutum dignus in eremo magiſter. ibid. Nouo ac ſi alter Ieſue portento Solem in medio curſu ſiſtit. ibid.*

N

NAbuchodonoſor *Aſſyriorum Rex in belluam intuentium oculis mutatus, ſuum confitendo peccatum mox priſtino decori redditur. p.570. n.1. Haud caſu, res contigit, Nabuchodonoſor quippe compunctus, ac Pharao obduratus ex Auguſtino. p.120. n.3. Nonniſi Dei bonitas, ipſiuſque hominis malitia in cauſa. ibid.*

Nankerus *Vratislauienſis Epiſcopus pœnitentiæ operibus intendit. p.271. n.11. Meritis clarus è vita decedit. ibid. Ipſius anima ab Angelis in Cœlum defertur. p.272. ibid.*

Natalitio *Chriſti die Ferdinandus Caſtellæ Rex prope mortem ad Eccleſiam ſuorum manu ſuſtentatus pergit. p.13. n.20.*

Natalius *hæreſi vitiatus Angelorum voce, vt pœniteat per viſum admonitus. p.240. n.4. Poſt monita ab Angelis per integram noctem flagris cæditur. ibid.*

Nauigantes *cum Paulo à certo naufragio ipſius meritis liberati. p.140. n.1.*

Nebridius *adoleſcens, generis nobilitate, ac morum probitate illuſtris. p.154. n.13. Ipſius laudes à Hieronymo decantatæ. ibid. Puritas vitæ, ac ſumma animi demiſſio. ibid. nu.14. Amabilis mirificè cunctis, & admirandus. ibid. Munificus in pauperes. ibid. Laudabiliter relictis ex ſe filijs decedit. ibid.*

Negligens. *Negligenter viuentibus, & qui ob negligentiam errant, erraſſe aliquando prodeſt. pag.21. n.2. Negligens ſalutis negotium Iuuenis apud Louanium ſeuere, quia ſalutis immemor, poſt mortem plectitur. p.115. n.8. A pœnis tandem liber apparens gratias Matri pro precibus exoluit. ibid.*

Negligentia *in his, quæ ad Dei cultum pertinent, grauiter plectitur. p.112. nu.5. Monachus ob negligentiam à Deo iudice puniendus, ob charitatem, & humilitatem omni pœna abſoluitur. ibid. Audit ab Angelis ſibi dimiſſas cunctas negligentioris viſæ culpas. ibid.*

Negromantia. *Quidam poſt mortem de æterna ſui ipſius damnatione ob Negromantiæ ſtudium certiorem alium facit. pag.87. num.5.*

Nepotianus *humilitate ſublimis, & honoris contemptu conſpicuus. p.602. n.2. Idem in ſæculo Monaſticæ vitæ, ſubinde Clericus normam ſectatur. p.153. n.11. Ad ipſum Hieronymus libellum de vita Clericorum inſcribit. ibid. Moriens ſui cunctis deſiderium relinquit. ibid n.12.*

Nicolaus *Albergatus ex Carthuſianorum familia S. R. E. Card. Pœnitentiarius, præcipuus pœnitentiæ cultor. p.276. n.20. Cilicio carnem edomat. ibid. Doloribus patientiſſime tolerandis intendit. ibid. Ad laborum præmia virtutum diues meritis tranſit. ibid. Eugenius Pontifex, qui eum ſemper dilexit, eiuſdem funus curat. ibid.*

Nicolaus *de Capocia S. R. E. Card. mira in Deum, ac pauperes charitate conſpicuus. p.272. n.14. Ad purpuram ideò euectus, vt cunctis, quantum vellet, prodeſſet. p.273. ibid. Quanta Deo, ac ſe digna exornatus purpura, & in pauperes præſtat. ibid. In pauperum cauſis patrocinandis mirus. ibid. Prouida ipſius in pauperibus ſtudioſis literarum promouendis munificentia. ibid. Signis poſt mortem à Deo illuſtratur. ibid. Deiparæ Virginis cultui addictiſſimus, templum in Vrbe portentis clarum ædificat*

Nicolaus *LiliusS.PhilippiN. diſcipulus oblatum ſibi vitæ à B. viro beneficium recuſat p.104. n.16. Moriens in Cælum euolat qui & pridem ſibi mortem præuidit, ac prædixit, & digna ipſius elogia. ibid.*

Nicolaus, *qui longe à ſe ipſo ac Deo aberrabat, cæleſti mirificè viſu recreatus, compunctus ad Ordinem redit. p.96. n.12.*

F. Nicolaus *Riccardus Sacri Apoſtolici Palatij Magiſter, Ord. Prędicat. Theologorum præſtantiſſimus. p.105. n.17. Accepto mortis nuncio lætatur, quod poſthac haud viuendo poſſit Deum amplius peccando offendere. ibid.*

Nicolaus *Tuldi Peruſinus carceri incluſus, & corde obſtinato, compunctus poſtmodum reſipiſcit. p.577. n.4. B. Catharina Senenſis hominem carceri mancipatum, & morti addictum inuiſens ad mortem patienter ſubeundam hortatur. ibid. Sacramentis Eccleſiæ munitos nouos induit ſpiritus, ſuaſque culpas agnoſcens, lætus pœnam amplectitur. ibid. Cæleſti refectus viatico in Dei amore fixus, ac bene conſtans permanet, & aduerſus mortem impauidus inſurgit. ibid. Dei Virgo mellifluis ipſum verbis demulcet, & morienti adfutura euntem ipſum ad patibuli locum præit. ibid. Mortis triſtitia in gaudium vertitur, ac ſpiritu ad patibulum properans exultat. ibid. Locum patibuli, Paradiſum præ gaudio appellat, ac pœnas delicias reputans, moram mortis ipſius plus, quam mortem dolet &c. ibid. n.5.*

Nicolaus *Zucchius Societ. Ieſu, miræ probitatis Sacerdos, ac eximius pœnitentię cultor ſimul, & præco. p.536. n.25. Charitas ipſius, atque humilitas præcellens. ibid. Prædicando peccatores innumeros ad Deũ traducit. ibid. Indefeſſa ipſius opera. ibid. Suis auctoritatem dictis exemplo conciliat. ibid. Inſtituti Bonæ vulgo mortis propagator viuentes iuuat. ibid. Plenus dierum, ac meritorum obit. ibid. S. Nicolai Epiſcopi virtutes egregiè pro laude æmulatus. ibid.*

Nilammon *Monachus prius mortem ſubire, quam Epiſcopatum deligit. p.298. n.4. In cella clauſus, & iam ad thronum prouehendus à Theophilo, inter precandum moritur. ibid. Theophilo Alexandriæ Epiſcopo Nilamonis obitus ſuperno documento innoteſcit. ibid. Solemnis, ac digna Nilammonis memoria in Romano Martyrol. recolitur. ibid.*

S.Nilus *Ab. Huic Euphraxius prius contumelioſus, cancri ſubinde morbo percuſſus B. virum, vt ad ipſum veniat, humiliter exorat. p.186. nu.10. S. Nilus ſpiritualis vti medicus ad infirmum accedit. p.187. ibid. S. Nilus eo quod Sacerdos non eſſet, Monachali veſte illum induere renuit, ſed tandem compulſus acquieſcit. ibid. n.11.*

Niniuitæ. *Niniuitarum, & latronis exemplo Deus flagellando, nolle mortem peccatoris oſtenditur. p.11. nu 16. Niniuitarum Rex ad veniam promerendam auſteriori ſe pœnitentię deuouet. p.603. n.3.*

Nobilis. *Vir nobilis, ſed vitioſus Romæ mortuus cuidam ſub atræ imaginis larua videndum ſe offert. p.89. n.9. Herus ſeruo ſe damnatum enunciat. ibid.*

Noemus *Dei nutu mortalibus pœnitentiæ pręco. p.257. n.1.*

Noſocomia. *Clemens Papa IX. infirmos in Noſocomijs frequenter inuiſit. p.227. n.22.*

Nouatiani *pœnitentiam abnegantes ſe ipſos mundanos potius, quam mundos vocare debuerant ex Auguſtino. p.260. n.7.*

Nouatus. *Nouati vita, ac perditi ipſius mores in Eccleſia. p.259. n.5. Ab Epiſcoporum ſynodo Nouati impietas, ac hęreſis damnatur. ibid. Pœnitentia à lapſis præmittenda, ac petenda humiliter venia decernitur. ibid. Si lapſi ad pœnitendum reciperentur, Martyres in Eccleſia defuturos Nouatus iactabat. ibid. n.6. Idem remiſſionem peccatorum in Eccleſia reperiri, & Claues Regni Cælorum per manus traditas negabat. p.260. n.7. Emergenti hæreſi Cyprianus apologeticis ſcriptis opponitur. ibid.*

O

OBlatrantes. *Hominum oblatrantium linguæ ob infelicẽ expeditionis Terræ Sanctę exitum in S. Bernardum inſurgunt. p.308. n.9. S. Abbas patienter in ſe potius oblatrantium conuerti murmur, quam Deo inſultari ſuſtinet. p.309. n.11.*

Odium. *Qui fratrem odit, ne dum hoſtis, ſed & homicida merito dicitur. p.394. n.2.*

Oleum. *Suauis odor, & mirus olei liquor morborum remedio, ex corpore Salomeæ Gallatiæ Reginæ manat. p.19. n.33.*

Olibanus *in Galliarum Aquitaniæ partibus*

à B. Romualdo monitus pœnitentis vitæ normam,facturus pro culpis Deo ſatis amplectitur. p.44:n.10. In monte Caſſinenſi Religioſę vitæ inſtitentis ſe ipſum dicat. ibid. Aequè honorum culmine euectus, ac vitiorum pondere grauis. ibid. B.Rómualdo animę ſinum aperiens,nonniſi per pœnitentiàm ad Cælos patere ſibi aditum intelligit. ibid. Caſſinum occaſionis prętextu Olibanus pergit; ſed in ſęculo ſe abdicandi in mentis propoſito firmus. ibid. Sæculo nuncium remittens multis onuſtus donis, ac diuitijs S. Benedicti Monaſterium adit, & cuncta deuotus,quę attulit munera, Deo offert. ibid. Fit eius à ſæculo fuga his, qui eum comitabantur ingentis cauſa doloris,& triſtitię. ibid. Feliciter expiatus diem claudit. p.46. ibid.

Olimpius *Abbas, vt Inferni pœnas hic redimat, locum iuxtà Iordanem moleſtis Culicum morſibus, Solis ardoribus expoſitum deligit. p.83. n.8.*

Opera. *Bonis operibus certa fit hominum ſalus, & ad Chriſti Regnum electio. p.266. nu.2. Hęretici haud bona à ſuis opera requirunt ex Ambroſio. ibid. Lutherus ſuis male adblandiens,bonis detrahit operibus. ibid. n.3. Bonorum operum ad ſalutem neceſſitas liquido è ſcripturis proditur. p.267. ibid. Impoſtor ſua,nouorumque dogmatum impietate Mahumetem longe ſuperans per ſcelus æmulatur. ibid. Sacrilegiũ dicit,velle bonis operibus Deo placere. ibid.n.5. Ob ſolam homo incredulitatem, nec aliunde damnatur, ex Luthero. ibid. Lata ad perditionem via miſeris ab ipſo aperitur. pag 268. ibid. Qui bonorum operum fructu carent, haud horręo vti frumentum, ſed potius igni vt palea deſtinantur ibid. Veri Chriſtiani, qui operibus Deum colunt, & vitam ſine Deo mortem computant. ibid.*

Oratio. *Fulgentio illa in ore frequens oratio:* Domine da modo patientiam, & poſtea indulgentiam.) *p.10. n.14. Marcus Antonius Franciottus S. R. E. Card. orationi ſummopere deditus. p. 278. n.20. Miles ſub iugo Saracenorum captiuus noctu poſt diurnos labores aſſidue Deum orat. p. 280. n.22. Oratio Stephani pro ipſis efficax perſequentibus. p.229. nu.1. Opportunum malis cunctis remedium oratio. Tempeſtas oratione populi, & Theodoſij præſertim Romanorum Imperatoris exemplo ſedatur. p.28. n.23.*

Ordo, *ordines. Dominicus cognomento Loricatus male ad ſacros ordines promotus culpæ reatum agnoſcens ad arctiorem vitam abiecto ſęculo tranſugit. p.32. n.29.*

Oſius *Cordubenſis Epiſcopus meritis clarus ſub Conſtantio Imp. in fide titubat. p.411. n.3. Facti pœnitens palinodiam recantat. ibid. Pius ſub Diocletiano dignus Chriſti Confeſſor. ibid. Ob Diocletiani, & Maximiani abdicationem haud martyrio coronatus. ibid. Pro Orthodoxa Fide ſtrenuè decertat. ibid. n.4. Idem Magnus ab Athanaſio dictus. ibid. Conſtantius, vt & ipſe aduerſus Athanaſium ſubſcribat, totis contendit viribus. ibid. Ariani ipſum in ſuam pertrahere ſententiam ſtudent. ibid. num.6. Magna apud fidei hoſtes pręcunctis auctoritatis. ibid. Cunctis notus, ac pronomine Oſius dictus, habituſque. ibid. Imperator vel perſuadendo, vel rogando, & cogendo pręualere cupit. pag. 413. n.7. Senex vi tormentorum adactus formulæ Arianorum ſubſcribit. ibid. Lapſus ob merita in Eccleſiam,iuſta cunctis dolendi cauſa ex Baronio. ibid. num.9. Vim ab Imperatore paſſus aberrans, pœnitens demum errorem retractat. pag. 414. ibid. Athanaſius pœnitentiæ ipſius præco. ibid. S. Auguſtinus Oſii aduerſus Arianos propugnator. ibid. num.11.*

Oſuualdus *Nordhumbrorum Anglorum Rex eleemoſynarum diues operibus. pag. 475. num.3. Victoriarum palmis à Deo auctus. pag. 476. ibid. Summus item Euangelij populis annunciandi feruor. ibid. num.4. Menſę accumbens dapes, & diſcum ſimul argenteum in pauperes expectantes diuidi iubet. ibid. Pontifex hoc ipſius factum elogio celebrat:* Nunquam veteraſcat (*inquit*) hæc manus.) *ibid. Inter precandum pro ſuis in bello viuendi finem facit. ibid. num.5. Aſſiduo orandi per noctem ſtudio clarus ſignis quoque poſt mortem fulget. pag. 455. ibid.*

Otho *Friſigenſis ſcriptor, hęretici Gilberti ſcriptorum laudator compunctus reſipiſcit. pag. 427. num.10. ſub vitę finem pœnitens librum à ſe conſcriptum Eccleſię iudicio diſcutiendum remittit. pag. 428. ibid. ſuſceptis ritè Eccleſiæ Sacramentis diem claudit. ibid.*

Otium. *Occidentales Monachi manibus ſuis poſt preces pro otio aſſiduè laborant. pag 24. n.12.*

I N D E X

P

PAgani. *Per Pœnitentiam olim nouis aditum peccatis aperiri dicebant. pag. 4. n. 1. Impie id aſſerentes impugnantur ab Auguſtino. ibid.*

Palæologus *hæreſiarcha ad patibulum ductus S. Philippi Nerij precibus conuertitur. pag. 145. num. 20. Hæreſim publicè à Philippo admonitus eiurat. ibid. In carcerem iterum, vt ſuæ probè ſaluti conſulat, reducitur. ibid. Haud diù in bono mentis propoſito perſtat; ſed relapſus, ſubinde, ac pœnitens capite plectitur. ibid.*

Palæſtina, *& Meſopotamia pijs moribus, ac diuinis virtutibus florent. pag. 405. num. 5.*

Paradiſus. *Paradiſi pulchritudo nonnullis præoſtenſa, & Gentilis peruiſum Cœleſtis gloriæ pulchritudinem addiſcit. pag. 94. num. 9. Dauid Rex ad ſuſtinendos labores, mercedis lucro incitatur. pag. 91. n. 2. Promiſſa à Deo præmia ad virtutem promouent. ibid. S. Ludouicus Francorum Rex cœleſtium præmiorum erectus ſpe inſurgit in ipſam quoq; mortem Melania iunior Cœleſtis ſpe gloriæ omnem ſæculi pompam, ac proſapiæ à ſe ſponte faſtum abijcit. pag. 93. num. 7. Nil ad ſuadendum efficax magis quam propoſita vitæ merces, & corona gloriæ. pag. 80. num. 1. labore requies, & perennis lætitia luctu comparatur. ibid. Superna præmia imbelles ad perferendum fœminas fortes, atque alacres reddunt. pag. 93. n. 6. Sempiterni Regni, & gloriæ magnitudo laborum obliuionem inducit. p. 94. num 9. Vir Religioſus Ordinis Prædicatorum iam moriturus lætus præmiorum ſpe reſpirat. pag. 95. num. 10. B. Vuilhelmus Roſchildenſis Abbas duobus iuuenibus gloriam, qua perfruebatur, demonſtrans ambos Chriſto lucrifacit pag. 96. n. 12.*

Parcere. *Nemini prorſus parcendum, vt ſuæ quis animæ parcat ex Hieronymo. pag. 149 num. 2 Dei proprium eſt parcere, ſuamque ipſe omnipotentiam parcendo manifeſtat. pag. 35. num. 1. Præcipua parcendi laus, & ſui victoria. Theodoſius parcendo hoſtibus, hoſtes, ac ſeipſum vincit. pag. 129. n. 6.*

Pardus *Senex Monachus pueri à mulo calce perempti caſum amariſſimè lugens, ſolitarius vixit. pag. 599. num. 4. Se vti homicidij reum Leoni deuorandum offerens, illæſus beſtia præteritur. ibid.*

Paſchaſius *Rom. Eccleſiæ Diaconus eximiæ ſanctitatis vir aduerſus Symachum aliquando ſtans pœnitens demum decedit. pag. 438. n. 17.*

Pater. *Grande præ cunctis piaculum acceptis vltro à Patre beneficijs ingratum eſſe. pag. 439. num. 1. Quod Prodigi in Euangelio filij exemplo comprobatur. ibid. Sero idem calamitatibus edoctus quis ſapere, & malis ſeriò remedinm quærere diſcendi Domum reuertitur. Redeunti Pater oſcula dat, non flagella ingeminat ex Chryſologo. ibid.*

Pati *Patientia Mulieris in ſæculo patiendi ardor. pag. 610. num. 18. B. Magdalenæ veſtigia æmulari cupit. ibid. Feſto die ipſius feliciter obit. ibid. B. Roſa Peruana Præd. Ordinis Tert. patiendi ambitioſiſſima. pag. 358. nu. 26. Suos Chriſtus exempli magiſterio ad patiendum excitat, roboratque. pag. 341. num. 3. Patientes tum ſuo, tum alieno lucro diteſcunt. pag. 342. num. 4. Angeli Floruccij ex mendicantibus in tolerandis infirmitatibus Patientia pag. 192. n. 21.*

Patientia *coronam ſuſtinentibus affert. pag. 190. num. 18. Inſignis latro, & multis obnoxius cædibus ibid. E patibulo ad Cœlum pertingit. ibid. Patiamia Dei homines ad pœnitendum adducit. pag. 257. num. 1. Patientia hominum in pœnis inflictis perferendis. Mauritius Romanorum Imperator intentatum ſibi à Phoca necem patiëter ſubit. pag. 199. num. 5. Suam, ac ſuorum cladem patienter ferendo à culpis expiatur. pag. 200. num. 8.*

Patientiæ *virtus debitorem Deum homini facit ex Tertulliano. pag. 342. n. 3. Patientiæ virtus hominem probat, ac Cœlo dignũ renunciat. pag. 218. num. 1. Regnum Cœlorum ſibi repromiſſum habet. ibid. Charitas, & patientia pari tum honore, tum præmio apud Deum. ibid. num. 2. Patientia illuſtris Bartholomæus pauper vitæ pœnas, & corporis moleſtias patienter tolerando. pag. 193. num. 24. Patientia item mirus Bocchardus Magdeburg. Epiſcopus, & moleſtias ab alijs patienter ferendo omni laude dignus. pag. 224. num. 18. In iniurijs, æque, ac in aduerſis virtus elucet.*

Cle-

Clemens Papa Sextus iniurias ferēdo laudem promeruit. pag.225. num. 17. Egioa quoque, ſiue Egicanes Hiſpaniarum Rex patientiſſimus. pag.219. num. 3. Marci item Antonij Franciotti S. R. E. Cardinalis in morbis inuicta ſemper patientia. 278. n. 20.

Patres. Spiritualibus preſertim Patribus animæ ſinus aperiendus. pag. 44. num. 10. Illorum verba velut ab ore Dei ſunt excipienda. ibid.

Paula, & Melania ſæculi olim contemptu clariſſimæ. pag. 349. num. 4. Paula in primis Romanarum fœminarū nobiliſſima ſe cunctis penitentium præbet exemplum. pag. 22. num. 5. Antiquas ſuit iugiter lacrymis labeculas vitæ expiat. pag. 116. nu. 11. Ob humilitatem præcipuè à cunctis cōmendata. pag. 603. num. 2. pag. 605. nu. 6. & à Hieronymo impenſe laudatur. ibid. Spiritus feruore ſuccenſa totam ſe pænitentiæ deuouet. pag. 349. num. 7. Hieroſolymam ad ſacra loca proficiſcitur. Bethleem ſibi ad habitandum deligit. ibid. Amorem filiorum maiore in Deum amore ſuperat. pag. 350. ibid. Auſteritas ipſius vitæ, & quibuſuis penitens mulier ſeipſam modis excruciat. ibid. num. 9. Delicias ſæculi acerbis, aſſiduiſque penis compenſat. ibid. Felix vitæ inter pænitentiæ opera finis. ibid. num. 11. Dignum Paulæ funus. ibid. Concurſus populorum, & Monachorum ad ipſam catus. ibid. In feretro iacens non mortua, ſed dormiens videbatur. pag. 352. ibid.

S. Paulus Apoſtolus dignum pænitentium exemplar. pag. 266. num. 1. Singularis Andronici Græcorum Imperat. erga Paulum Apoſtolum deuotionis cultus. pag. 178. num. 18. S. Pauli imago ob Andronici cladem proximam illacrymari viſa. ibid. Eius interceſſione ſub vitæ finem compunctus. ibid.

Paulus ſimplex Angelos lætos interdum, ac triſtes pro vario animarum ſtatu apparentes videt. pag. 239. num. 3. Dei miſericordiam, & Angelorum in hoc dilectionem maximè admiratus. ibid. Statum animarum ſic deprehendens Deum laudat. ibid.

Paulinus vir Conſulari proſapia, & humilitate clarus. pag. 604. num. 57. digna ipſius elogia apud Baronium. ibid. Dignè pro meritis ab Ambroſio laudatus. ibid. Ipſe, & vxor ob humile vitæ genus à ſæcularibus reprehenſi. pag. 605. ibid.

Pauper. Nicolai de Capocia S. R. E. Cardin. in pauperum cauſis patrocinandis pia, ac ſollicita opera. pag. 273. num. 15. Pauperes pro Chriſto ſunt diuites. pag. 149. num. 2.

Paupertas Religioſa Regum theſauris anteferenda. pag. 149. n. 2.

Pax. Eduardus Primus Anglorum Rex Regni bonum, ac publicam pacem magis, quam priuata commoda, & corporis quietem curat. pag. 17. num. 29. Quid pro Regni pace, armis decreturus ſuos eſt allocutus. pag. 15. n. 28.

Peccare. Ex Dei ipſius clementia mortalibus vltrò peccandi anſa obrepit. pag. 3. n. 1.

Peccata. Manifeſtum irati numinis ſignum, ſi quis peccata, quæ admiſit, flere moriturus nequit. pag. 11. num. 16. Tria peccatorum genera vindictam apud Deum proclamant ex Doctore Angelico. pag. 394. num. 1.

Peccator. Non vult Deus flagellando mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur, & viuat. pag. 11. num. 16. Niniuitarum, & latronis exemplo oſtenditur. ibid. Peccator ſemper de peccato doleat, & de dolore gaudeat. pag. 12. num. 18. Peccatores Deus amat, & odit, odit peccata, ſed amat hominem ex Auguſtino. pag. 454. num. 3. Mos laudabilis olim in recipiendis peccatoribus apud Romanam Eccleſiam. pag. 21. num. 4. Peccatores quidquid peccando amittunt, penitendo recuperant. pag. 3 n. 1. Peccatores B. Roſæ patrocinio ad penitentiam traducti. pag. 596. n. 10.

Peccatum. Innocens homo peccatum ignorat, penitens peccatum deflendo agnoſcit, ac doles ex Cypriano. pag. 334. num. 1. Agnetis Auguſtæ quis vel pro peccatis leuioribus penitentiæ dolor. pag. 295. num. 18.

Peccatum veniale. Ob leue piaculum Bernardinus Ianuenſ. Capuccinorum Ord. ad Dei Tribunal accuſatus reſpondet: Tam modicum, tam modicum. pag. 633. nu. 10. Peccatum veniale. In Purgatorio igne, poſtmodum grauiter exoluendum iuxta Apoſtolum. pag. 111. num. 2. Leniores culpæ acerbis apud Deum penis homines obnoxios reddunt. pag. 115. num. 9. Monialis ob leues vltæ culpas in altero ſæculo Chriſti priuatur amplexibus. pag. 631. num. 5. Nonnulli ob veniales culpas morte mulctati. pag. 107. num. 3. Nonnulli tra-

*diti Satanæ puniendi ex Caſſiano.pag.*108 *num.*3. Peccata, *quæ homines leuia putant, haud contemnenda .ibid.* Peccatum *veniale, Paula Matrona Romana amarulenter deflet. pag.* 213. *num.* 3. *Ioannes Monachus adoleſcens moriturus minutiores culpas ſe ipſum accuſando deplorat.Peccatum vnum, ad alterum ſenſim trahit.pag.* 36. *num.*3.

Perditio. *Adalbertus Pragenſis in Boemia Epiſcopus alterius perditione territus ad Deum conuertitur. pag.* 86. *num.* 3. *Ob* Eccleſiaſticorum *incuriam multi perditionem incurrunt. pag.* 87. *num.* 4. Hæreticus *Matri poſt mortem apparens ſe perditum renunciat,& ſic illa conuertitur. pag.* 88. *num.* 6. *Quidam poſt mortem ſocium de ęterna ſua perditione certiorem faciens ob Negromantiæ ſtudium eueniſſe teſtatur. & ſocius ad religioſa inſtituta conuolat. pag.*88. *ibid. Perditio vnius innoteſcens, alios à perditione reuocat. pag.*87. *num.* 3. *Vualtherus de More, vir nobilis per uiſum Archiepiſcopi triſtem edoctus exitum ſibi proficit. pag.* 88. *num.*7.

Peregrinari . *Pius peregrinandi mos haud ſemel miraculis comprobatus. pag.* 333. *num.* 17. *Carolomannus* Caroli *Martelli* Francorum Regis *filius*, Romam *ad loca ſancta inuiſenda peregrinatur . pag.* 41. *num*-5. *Fulco Andegauenſium* Comes *pęnitens* Hieroſolymitanam *peregrinationem ſuſcipit. pag.*330. *num.*9. Caluaria *locum Chriſti ſanguine conſecratum* videns, *præ dolore moritur. pag.*331. *num.* 10.

Peregrini. Peregrinatio. *Abbatorum ingens numerus pænitentiæ cauſa Vrbes, & terras excurrit. pag.* 29. *num.*25. *Quis modus, & quæ peregrinantium forma. pag.* 38. *ibid.* Peregrinus, *culpis obnoxius* Sacram *Lauretanam Domum intrare* volens, *diuinitus repellitur . pag.*333. *num.* 17. *Iterum inexpiatus ab ingreſſu arcetur. pag.* 334. *ibid. Demum* Confeſſione, *ac lacrymis expiatus intrat. ibid.* Loci *ſanctitas ſanctitatem indicit adeuntibus. ibid.*

Peregrinus Colonien. *Epiſcopus poſt mortem Purgatorij igne cruciatur. pag.*113. *nu.*7. *Adlardo apparens ſuis non auditu, ſed tactu pęnas* vult *explorandas. ibid.* Pro *leui culpa acerbe punitur. ibid. Pro ſe à Sacerdotibus offerri preces* Cęlo *iam inſerendus poſtulat. ibid.*

Pericula. *Fugiendum homini longius à periculis.pag.*149. *num.* 1.

Perſequutio . *Nunquam homini perſequutio deeſt ſi pietatis non deeſt occaſio. pag.*555. *num.*1.

Petrus *Abailardus praua diſſeminans dogmata in Gallijs,* vti *hereticus ad Romanum Pontificem delatus. pag.*419. *nu.* 22. *S. Bernardus in ipſum inſurgens , altius proclamat. ibid. De ineffabili Trinitatis Myſterio non ſimpliciter diſputabat. ibid. Arnaldus de Brixia ſuis ipſum præit erroribus. ibid. S. Bernardus ad ſingulare cum ipſo certamen prouocatus. ibid.nu.*23. *Petrus infelix mente inter diſputandum perturbatus, dum ſe nimis putat ſapere, deſipit. ibid. Impia ipſius dogmata à Bernardo ſummatim collecta. pag*420.*n.* 24. *Palinodiam recantans in Cluniacenſi Monaſterio remanet. ibid. num.* 25. *Mira hominis facta in bonum mutatio. ibid. Mors ipſi ad immortalitatem tranſitus. ibid. Sepulchralis Abaslardi titulus. ibid.*

Petrus *è Corbaria Schiſmaticorum præcipuus ad Eccleſiæ aſylum redit . pag.* 434. *n.*9.

Petrus *Damiani Archiepiſcopum Biſuntinū arguit, quod ipſius Clerici ſedentes Deo laudes perſoluerent. pag.*114.*n.*8.

Petrus *Diaz Epiſcopus Ciuitatenſis ægrotans,* vt *turpem corrigat* vitam, *ſpectris terretur.pag.* 263. *num.*10. *Inexpiatus decedens S. Franciſci precibus,* vt *reminiſcens confeſſione culpas diluat, à Deo impetrat. ibidem.*

S.Petrus *Apoſtolus.Petro tradita Cęli claues, & dimittendi peccata* vllo *abſque termino poteſtas. pag.* 260. *num.*5. *Chriſtus non quæſiuit per Piſcatorem Oratorem, ſed per Piſcatorem lucratus eſt Oratorem, & Imperatorem. pag.*50. *num.* 4. *Petrus poſt lapſum amare flens pro culpa ſatis Deo facit .pag.* 159. *num.*2. *Petrus eadem nocte, qua peccando cecidit, pænitendo ſurrexit. pag.*555.*n.*11.

Petrus Franciſcus *Scarampus Congr. orat, clarus natalibus, ſed charitate in proximos clarior. pag.*495. *num.*11. *Ab Vrbano VIII. Nuntij Apoſtolici munere, ac titulo in Hyberniam directus, inde poſtea rediens Congregationis Oratorij Præpoſitus. ibid. Peſtilentia tempore ęgrotantium obſequio ſe ipſum deuouet. ibid. Virgilius Spada Congregationis Oratorij, ſocius ipſi adiungitur. ibid. Scarampus clam Noſocomium adit, eiuſque miniſterio, pro fratri-*

bus

bus mori cupiens præficitur. pag.516. ibid. Breui lue correptus meritis, & charitate diues e vita migrat. ibid.

Petrus Lucemburgenſis adoleſcens rerum ignorantiâ abductus haud culpandus ſi Pſeudopontifici adhæſit. pag.438.num.17. Petri ſanctitas vitæ auſterioris cultu, & miraculorum ſignis diuinitus aſſerta. pag. 439. num. 18. Idem nongentis, & ſexaginta tribus miraculis biennio illuſtratus. ibid.

Petrus Monachus vir probæ vitæ, ſed timidæ conſcientiæ. pag. 214. num. 4. Ex timiditate morbo correptus, ſubito deficit, ne ſcrupulis intendens periclitetur. ibid.

Petrus Parentius egregius Orthodoxæ religionis cultor, & propugnator. pag. 100. num.8. Eiuſdem aduerſus hæreticos zelus. ibid. A ſeruo uti Chriſtus olim à Iuda proditur. ibid. Sanguine Chriſti fidem profitetur. ibid. Mortuus data ſibi è Cælo reſurgendi optione, vitam recuſat. ibid Miraculis è Cælo fulget. ibid. Cultus populi erga martyrem, & celebris ipſius apud Vrbeuetanos memoria. ibidem.

B Petrus de Roſia Eremitarum S. Auguſtini ob ingem lacrymarum fontem dictus vulgo plorans. pag.161. nu. 7. Egregius Petri Apoſtoli flentis æmulator. ibid.

Petrus Thomas Conſtantinopoli Patriarcha mira ſub finem pænitentiæ documenta præbet. pag. 264. num. 17. Contritio ipſius, & lacrymæ. ibid. Se peccatorem inclamans humi deponi vult. ibid. Pænitentium indutus habitu mori vult: ibid. Spiritus feruore ſuccenſus ait: Non decet Chriſtianum mori, niſi in cinere, & cilicio. ibid. Felix vitæ finis. ibid. Idem de Chriſti Eccleſia optimè meritus. pag. 606. num. 8. Muneribus, ac portentis conſpicuus. ibid. Crucis vexillo victoriæ palmam obtinet. ibid. Laudum præconia à multis decantata. ibid. Felix ipſius ad vitæ immortalis gaudia tranſitus. pag. 607. n 9.

Petrus Vellius apud Indos S. Franciſco Xauerio familiaris mortis cogitatione in virtutibus proficit. pag. 68. num.28. Piaculare ſacrum ſibi viuenti peragi vult. ibid.

Petrarcha Vrbano V. Pont. ob Petri Sedem Vrbi redditam gratulabundus panegyrim inſcribit. pag. 461. n. 14.

Fr. Petrus Vrbinus Clericus Capuccin. Ordin. Sancti Franciſci, Deiparæ patrocinio à Dæmonum tentationibus defenditur pag. 250. num.9. Deiparæ Virginis aſpectu, & Beatorum præſentia dignatus mirificè recreatur. ibid.

Pharao flagellatus à Deo ipſiſmet flagellis, Deum agnoſcendo proficit. pag. 151. n.3.

Philippus Caſtellæ Rex breui multum ex morte proficit. pag. 63. num. 19. Ipſum ferè ſub ortu occuſum videt ibid. Eius ſummatim laudes. ibid. Vitæ ipſius breuitas cunctos contriſtat. ibid. Crinitum aſtrū in Cælo fulgens, occaſum ipſius proximum indicat. ibid.

Philippus Comes Namurcenſis patrata ſcelera, mira animi compunctione deplorat pag. 286. num. 19. Se ipſum accuſat confitendo coram quatuor Abbatibus. Pænitentia ſub finem lacrymis expiatus miraculis inſuper clareſcit ibid.

Philippus Galliarum Rex calamitatibus ad reſipiſcendum proficit. pag. 479. num. 12. Pellicem monitus dimittit. ibid. Morbo diutino vexatus mores corrigit. ibid. Eleemoſynis ſibi pænitens ad vitam aditum parat. ibid. num. 13. Pro Dei obſequio, ac Religionis cultu nullis in bello laboribus parcit, ac moriens condigno funere decoratur. ibid. num. 14. & 15. Cæleſti ipſius finis viſu comprobatus. pag. 481. ibid. E Purgatorij igne Philippi anima S Dionyſii apparentis ope vindicatur. ibid. Aegrotus, vt viſum facto confirmet, ſanus mox, vegetuſque è lectulo exiliens rem totam narrat. ibid.

Philippus Longus Francorum Rex V. huius nominis, Chriſtianis opem laturus Cruce ſignatis adiungitur. pag. 311. num. 15. Miram ipſius pietatem Romani Pontifices concelebrant. ibid. Armis pro Chriſtianorum ſubſidio intentus morte præuenitur. ibid. Infirmus digna virtutum præbet exēpla. ibid. num.16. Pia ipſius inter moriendum ſtudia. ibid. Magna ſalutis ſpes ob perfectam vitæ normam. pag. 312. ibid.

Philippus Mancinus inſignis aleator, à pænitentia vitæ lucem auſpicatur. pag. 264. n.18. Pluries à ſorore admonitus nil proficit. ibid. Calixti cæmeterium luſtrans in ſubterranei loci horrore tribus diebus ſepultus antequam mortuus, indè alius à ſe ipſo in lucem emergit. pag. 265. ibid. E Martyrum ſepulchris ad ſectanda pænitētium Beatorum veſtigia animæ vitam à mortuis lucratus exurgit. ibid.

S. Philippus Nerius Congr. Orat. Fund. Angelos

I N D E X

gelos Religioſis viris ad iuuandos in ſupremo agone homines verba ſuggerentes conſpicit. pag.244. n.12. Idem peccatorem obiurgans, inferorum pęnas per viſum delibandas proponit. pag.85. n.11. Gebennæ territus aſpectu ſalubriter à vitys reſipiſcit. ibid. Palæologus *hæreſiarcha dum ad patibulum ducitur,* Philippi *precibus conuertitur. pag.147. n.20. Quidam patibulo deſtinatus, ac deſperans ipſius verbis compunctus. pag. 148. n.21. Sebaſtianus item pręferuidas* Philippi Nerij *preces pro ſe efficaces expertus. pag.252. n.12. Carolus Mazzeus iam iam moriturus tentationibus exagitatus* Philippi *ope liberatur. pag. 253. n. 14. Matronæ inſuper in extremo vitæ laboranti præcipit, vt continuò è vita abſcedat. pag. 214. n.15.* Alumnus S. Philippi *qui vitæ deſiderio tenebatur, mox vitæ depoſita ſpe, mori cupit. pag.103. n.14. Sollicitus, prouiduſque ſibi finem à Deo ob vitæ tędium expetit. ibid. Vir Dei tentationes ipſi à Dęmone imminentes, prędicit. ibid. Feliciter in Domino obdormit. pag.104. ibid. Mirus quoque, ac inuſitatus pęnitēdi dolor* Philippi *precibus Troilo Sabello à Deo prouenit. pag.212. n.28. Idem periclitantibus haud deeſt, Gabriel Tana ſub mortem acerrimè tentatus, Sancto Philippo tartareum hoſtem inclamante reſpiras. pag.253. n.13.*

Philippus *Pulcher Francorum* Rex *dum moras nectit armis in ſacro bello mouendis diem obit. pag.210. n.13. Dum venationi intendit equo lapſus mortem incurrit. ibid. In adminiſtranda* Regni *Prouincia ob ſegnitiem accuſatus. ibid. A Ioanne Papa Syriacæ expeditionis votum perfunctoriè nuncupatum ipſi interitum attuliſſe creditum. pag.311. ibid.*

Philippicus *Maurity Imperatoris cognatus ab ipſo ob ſuſpicionem quandam ad necem quæritur. pag.565. n.2.* A *Mauritio euocatus Sacramento Altaris ſe ipſum ac ſe moriturus munit. ibid. Philippicus noctu ab Imporatore vocatus, certum mortis nuncium computat. ibid. n. 3. Imperator dolens, compunctuſque ab eo veniam petit, &c. ibid.*

Philoſophi. *Philoſophorum Gentilium error. pag.196. n.1.*

Phocas. *A Phoca Mauritius Romanorum Imperator ad iuſtas ſcelerum pęnas expetitus. pag.198. n.3.*

Pietas. *Dei immenſa pietas impios ad ſalutem vocando, & ipſis veniam indulgendo proditur. pag.367. n.9.* Pietas *Dei ſumma erga bonos, & malos. pag. 119. nu. 2. Ducum, ac militum in bellis valdè proficua pietas. pag.320. 321. n.3.4.5.* Pietas Egi*canis Hiſpaniarū Regis in Toletano Concilio erga Patres oſtenſa. pag.219. nu. 3. Nobile ipſius pietatis teſtimonium à Concily Patribus. ibid. n. 4. Gratianus Imperator ob pietatem Gentilibus exoſus. pag. 540. n. 5. Ludouicus Vngariæ Rex pietate, ac bonis operibus clarus. pag.274. n.16. Lutheranus miniſter anno Iubilæi confluentium pietate compungitur, ac ad fidē conuertitur. pag. 287. n. 20. Pietas Magni Sueciæ Regis erga Deum, & mirus cultus Religionis. pag. 157. nu. 19. Philippi Longi Francorum Regis pietatem Romani Pontifices celebrant. pag.311. n.15.*

Pipinus *Dux, inſignis pęnitentiæ cultor. pag. 133. n.14. Summa Francorum Regni adminiſtrandi à Clotario ipſi commiſſa. ibid. Detractis calceis humillimè ad Exomologeſin peccatorum accedit. ibid. Quales ipſius virtutes. ibid. Ob pęnitentiæ cultum præcunctis ex Baronio admirandus. pag. 134. ibid.*

Pius II. *olim Aeneas Syluius cū in Baſilienſi Concilio contra Eugenium Papā iuſtè permotus ſtetiſſet, facti poſtmodum vehementer ipſum pęnitet. pag.336. n. 5. Seipſum item amarulenter accuſans ob librum, quem iuuenis ſcripſit culpam fatetur. pag. 337. ibid. Illis planè vſus verbis:* Aeneā reijcite, Pium ſuſcipite. *ibid. Totus expeditioni iam tum tranſmarinæ parandæ intentus morbo decumbit. ibid. n.6. Dignum Pio Pōtifici elogium ex Barletto. ibid. Egregiæ ipſius dotes ſummatim collectæ. p.338. ibid. Se piè ad exitum comparat. ibid. Suprema* Pontificis *ad exitum properantis ad Cardinales adſtantes verba. ibid. nu. 31. Lachrymis pius* Pontifex *ſuos, ac verbis ſimul alloquitur. Tam ſuauiter ſpiritum reddit, vt quis viuentem ipſum, haud mortuum crederet. ibid.*

Pius III. *publicæ ſaluti intentus breui conſumptus æternitatem adit. pag.513. n.14. Dum magna queque pro Eccleſię vtilitate animo verſat è vita tollitur. ibid. Pij obitum Petrus Delphinus lachrymis proſequitur. ibid. n.15. Pius è ſæculo non tam ablatus, quàm à laboribus translatus ad requiem.*

quiem. ibid. Inuidenda potius, quàm dolenda Pontificis ſors. ibid. Bonis omnibus Py obitus acerbiſſimus. pag.514. ibid. Pius à Deo oſtenſus potius, quàm datus ex Delphino. ibid. Quanta in bonum Eccleſiæ cogitaret. ibid. Noſtri obit, ut extinctum orbis lumen agnoſceret. ibid. Dignum Pontificis elogium. ibid.

Placilla *Auguſta Theodoſÿ uxor charitate in Deum, ac proximum conſpicua. p.491. n.3. Egregiæ virtutum, quibus præfulſit, dotes. pag.492. ibid. Charitas in pauperes, ac debiles, & cura in his ſubleuandis. ibid. Suam ægrotis quoque operam impendit. ibid. Summa ipſius modeſtia. ibid. Dei timor magis, quàm formæ decor in fęminis ſuſpiciendus. ibid. n.4. Zelo. Religionis. Arianos exhorret. ibid. n.5. Hæreſim æquè, ac idololàtriam odit. ibid. Felix eius è vita deceſſus. pag. 493. ibid. Ipſius laudes in in funere Niſſenus celebrat. pag. 492. num. 4.*

Plaga. *Grandi plagæ alta, & prolixa opus eſt medicina. pag.22. n.6.*

Pœna. *Immanes Friderici Romanorum Imperatoris culpas iuſta pœna conſequitur. pag. 203. n. 15. Pœnis ſeipſos Monachi tanquam delicys ſaginabant. pag.23. n.9. Pœnarum, pluſquam honorum ambitioſi. ibid. Pęna ſemper culpæ ex æquo reſpondere debet. pag.625. n. 2. Arnulphus Ciſterc. Monachus religioſę vitę pęnas, ſuaues experitur. pag. 268. n. 7. Pęnis quoque ex legis præſcripto à malo homines cohibentur, & ad virtutem incitantur. pag. 80. n.1.*

Pœnitens. *Pęnitentia, ac pęnitendi forma à Cypriano præſcribitur. pag.259. n.4. Facinoroſus pœnitens ad mortem uti ad nuptias properat. pag. 102. n.12. Poſt acceptam culparum veniam, ne iterum peccet, vitam refugit. ibid. Pęnitentium laudabilis forma. Fulgentius Ruſpenſis Epiſc. nonniſi pęnitentium in morem vult mori. pag.9. n.13. Pœnitens haud hominem ab hominibus confundi refugit. pag.135. n.19. Pęnitens haud ſolo nomine, ſed re pęnitendo contendit. pag.163. n.1.*

Pœnitentes *præcipui. Iacobus pęnitentium anteſignanus in ſepulchro propter fornicationem, ac patratum homicidium degens Deo, ac ſibi per pęnitentiam reuiuiſcit. pag.36. n.3. Idem & adoleſcens alter peccatis obnoxius præſtat. ibid. n.4. Pœnitens innumeris implicitus culpis confeſſione abſterretur. pag. 38. n.10. Quia culpas exprimere verbo nequibat, ut exſcribat admonitus. pag. 39. ibid. Pagina in qua ſcripſit, cunctis abolitis notis munda paret. ibid. Philippus Imper. nonniſi pęnitens à Fabiano Pontifice ad Sanctorum Cõmunionem recipitur. pag.21. n. 4. Pęnitens quantum prius corpori deliciarum indulſit, tantumdem ſibi pœnarum intentat. pag. 508. n. 5. Recenſuinthus Hiſpaniarum Rex pęnitens in alterum penè mutatus. pag.164. n.3. Achab humilitate pęnitens Dei iram placat. pag. 262. nu.13. Agnetis Auguſtæ Henrici II. Imperat. Matris, piæ pęnitentis in morem Vrbem intrantis pompa. pag.295. n.16.*

Pœnitentia. *Dei patientia homines ad pœnitentiam adducit. pag.257. n.1. Dauidis in Regni ſolio poſt culpæ reatum pęnitentis forma. pag.21. n.1. Magdalena pęnitentium anteſignana. pag.170. n.16. Gulielmus Aquitaniæ dux pœnitentium ſignifer. pag.37. nu.5. Bernabò Mediolanenſium Dux pęnitens poſt graues culpas ſaluus fit. pag.205. n. 19. Bonauentura vir nobilis, & ſolitarius. pag.609. n.14. Capitalis item exul poſt immania ſcelera pęnitens patibulum Cęlo permutat. pag. 206. n. 21. Bartholomæus Caroſius ruſticus pęnitentium exemplar. pag.168. n.15. Eligius quoque adhuc iuuenis pęnitentia ex Audaeno affulget. pag.27. n.20. Pęnitentię cultores. Euphraxius ſub veſte Monachali pęnitens diem claudit. pag. 188. n. 13. Prima ex Aegypto in Romano ſolo virorum pęnitentium propago. pag.27. nu.18. Romæ pęnitentium Monachorum virtus viget, & ab Auguſtino extollitur. ibid. n.19. Pœnitentes humiles ſunt, peccatores autem ſuperbi ex Gregorio. pag.602. n.1. Pœnitentes non niſi iuſtis poſt lapſum operibus ſatis Deo faciunt. pag.465. nu. 1. Quibus modis pęnitentium quiſque placare Deum poſſit. ibid.*

Pœnitentiæ Hæretici hoſtes. Nouatus poſt lapſum pœnitentibus veniam vult denegandam. pag.258. n.3. Pœnitentes. Oſualdus Maſter graui morbo perculſus pœnitens decedit pag.188. num.14.

Pœnitentium *præcipui, dignè pœnitendo affulgens Paulus Apoſtolus pœnitẽtium exẽplar. pag.266. n.1. Paula Romanarum fœminarum nobiliſſima ſe pœnitentiæ ſtudio deuo-*

Digitized by Google

deuouet, pag.22. n.5. Potamius Epiſcopus Bracchienſis *in* Toletano Concilio *compunctus ſe in ergaſtulo pænitentium, includi poſtulat. pag.27. n.21. Quis olim pænitentium Monachorum rigor ex* Climaco. *pag. 23: n.9. Ipſorum habitaculum carcer merito dictus. ibid. Pænis ſeipſos tanquam delicijs ſaginabant ibid. Monachus, qui ſecreto deliquit, enixit ab Abbate precibus ad pænitentium damnari carcerem poſcit. pag. 24. ibid. Extorquet lacrymis uti rem ſibi optatiſſimam. ibid. Octo poſt dies præ contritione mortuus, nè corpus ipſius tumulo inferatur, poſtulat. ibid. Moſes latro poſt multa homicidia, pænitentia ſeipſum deuouet. ibid. n.11. Multiplex olim in Aegypto Monachorum pænitentium numerus. ibid. nu.12. Pænitentia Adam releuatur. pag. 257 n.1: Naamus diuinus pænitentiæ præco ibid. Præcipui pænitentię quouis tempore cultores. ibid. Ob pęnitentiam tolerat Deus peccantes, ut faciat pænitentes ex* Ambroſio. *pag.257. n.21. Signa compuncti cordis, veraciter pęnitentis. pag.34. n.33. Pænitentes ſuis vim Deo lacrymis faciunt. pag.258. n.2. Pænitentes item in ſæculo illuſtres terrenis cunctis ſe abdicant priuſquam vitam deſerant. pag.43. nu.9. Vide verbo* Ramirus. Olibanus, &c. Torellus *pænitens Petri pęnitentis veſtigia æmulatus, pag.33. n.31. Pauculis annis in Vrbe peccat, multis in ſolitudine pænitet. ibid. Adolphus* Holſatiæ *Comes, pænitentię cultor egregius. pag.45. n.12. Pęnitentium item virtus, & conſtantia aduerſus peccati malitiam, & Diaboli fraudes pugnat. pag. 564. n.1. Meritis apud Deum claret Heduuigis* Polonorum *Regina pænitentiæ operibus illuſtris. pag:358. num.25. Agnes quoque Miſnenſis Marchioniſſa pęnitentię operibus addicta. pag.20. num.34. Agnes Monialis grauiter delinquens ſummo pænitentiæ rigore exculta decedit. pag.250. num.8.*

Pœnitentium *feruor. Albatorum ingens numerus pænitentiæ cauſa Vrbes, ac terras excurrit. pag.29. n.25. Angeli pænitentibus fauent, Angeli pænitentium lacrymis gaudent. pag.238. n.1. Ipſorum lætitia pænitentium numero cumulatur. Ibidem anno 1399. vbique terrarum pænitentiæ cultus mirificè inualeſcit pag.29. n.25. Pęnitentia cūctis ſubueniit ex* Auguſtino. *pag. 86. n.2. Eadem à ſuis cultoribus carnis delicias procul ablegat. pag.266. n.2. Fæminis ſimul, ac viris prę ſto eſt pænitentia. Antiochena mulier in Ciuitate peccatrix, ac dignum quoque pænitentiæ ſpeculum. pag.378. n.6. Impigra in viris pęnitentia. Archiſius Dux* Beneuentanus *pęnitentia inſignis. pag.145: n.15.*

Pœnitentium *vota.* Auguſtinus *ægrotans, vt ſeriò pęnitendo rem agat, amicorum colloquia ſub finem reſpuit. pag.4. nn.3. Idem à terrenis liber, ſoli intentus Deo, ſibi, ac pænitentię vacat. pag.4. n.3. Pęnitentium contentio grata ſemper, acceptaque Deo. Babylas Mimus profeſſione, ac magus audito in Eccleſia pęnitentiæ verbo à malis, vnà cum duabus concubinis mox reſipiſcit. pag.50. n.6. Macarius* Romanus *miram in ſolitudine à nuptijs profugus pænitentiam aggreditur. pag.37. n.6. Pænitentium vis ipſi Cęlorum Regno vim infert. pag.90 n.2. Deo non compellendo, ſed flendo vis adhibetur. ibid. Pęnitentium conatus maximè Dæmonibus inuiſus. pag.136. nu.4. De ipſis triumphat. ibid. Armis præualet pænitentia. Carolus Ambaſianus Gallorum exercitus Dux ad ſuas pænitentia culpas expiandas ſollicitus. pag.160. n.5. Comes ferox in pauperes, pęnitentiæ cauſa acerbiſſimas ſibi pœnas indicit. pag.31. nn.27. Pænitentia labores haud refugit. Conradus homo flagitijs irretitus è Germania labori haud parcens ob pęnitentię amorem ad Romanum Pontificem conuolat. pag.31. n.28. Pontifex auditis in Confeſſione culpis loricam ferream ipſi deferendam iniungit. ibid. Loca ſancta catena vinctus inuiſit, mirifique illuſtratur à Deo portentis. ibid. Iuſtorum quoque ornamentum pęnitentia. Clemens IV. bonis iugiter, ac pænitentię operibus viuens ſe ipſum exercet. pag.18. n.30. Angelus Floruccius ex mendicantiū numero pænitentiæ operibus licet infirmus piè ſe ipſum excolit. pag.192. n.22. Quod & Auguſtinus docuit, dū Dauidicos pænitentiæ pſalmos in primis exiturus e vita attentè perlegit. pag.4. n.3. Ipſas pænitentia debet eſſe par culpæ, vt fiat Deo pro peccato ſatis. p.33. n.11. Dei nedū flagella, ſed & dona homines ad pęnitentiam adducunt. pag.39. n.11. Viri Dei terrendo ſimul, et alliciendo, homines ad pænitentiam attrahendo permouent. ibid. Benignitas Dei homines quantumuis perditos ad pęnitendum adducit. ibid. n.2. Differtur vltio, vt lo-*

cum

cum poſſit habere conuerſio. ibid.

Pœnitentia *apprime fructuoſa, ac digni pe-
nitentia fructus faciendi. pag. 164. nu. 2.
Quid ſit dignos facere penitentia fructus
ex Gregorio; & Auguſtino. ibid. Pœni-
tentia Dominici ſumptionem corporis præ-
ire debet iuxta Apoſtoli legem. pag. 259.
n. 4. Pœnitentia terrenum hominem lapsũ
releuando, Deo dignum reddit. Dionyſius
Monachus Scyta cognomento exiguus, ſed
virtute, ac pœnitentia in primis præ cun-
ctis magnus. pag. 269.*

Pœnitentia *lapſis veniæ fiduciam præbet. E-
piſcopus, qui Chriſtum præ tormentorum
metu abnegauit, poſt 49. annos penitens
de indulta ſibi venia ſit certior. pag. 38.
n. 7. Pœnitentia calamitates amouet. Exor-
tus in Romano Imperio ſub Cõſtantio ter-
ræmotus homines ad pœnitendum excitat.
pag. 262. n. 14. Pœnitentium verecundia
ſalubris. Fabiola antiqui ſplendoris fœmi-
na pœnitentiæ operibus affulget. pag. 352.
n. 12. Eadem pœnitens, quod viuo adhuc
marito, alteri nupſit, ſuam inſigni humi-
litatis exemplo culpam expiat. p. 34. n. 33.*

Pœnitentię *lucra. Florẽtini libertatis ſub Ca-
rolo Francorum Rege amittendæ metu con-
cuſſi Niniuitarum more ad pœnitentię arma
haud fruſtrà confugiunt. p. 182. n. 26. Pœ-
nitentia à fœminis quoque, lucrandæ ſpe ve-
niæ viriliter arrepta. p. 25. n. 19. Eędem
ad pœnitentiæ arma confugientes, pro deli-
ctis pœnas, ac pœnitentiæ cultum amplectun-
tur. p. 19. n. 32. S. Franciſcus fœminæ poſt
mortem pœnitendi ſpatium impetrat. p. 146.
n. 18. Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus pœ-
nitentiæ vim noſcens cunctis apprimè com-
mendat. p. 9. n. 13. Ob indulgentiæ ſpem
ſubire pœnitentiam, haud viri quique
detrectant, alioſque incitando promouent,
Gerardus conditor Congregationis vitæ cõ-
munis dignus pœnitentiæ ſectator. p. 608.
n. 5. Auſteris blanda, & pœnis vltro vitæ
delicias compenſat. ibid. Meritis diues in
Cœlum euolat. ibid. Elogium proſepulchra-
li titulo ipſi inſcriptum. p. 509. ibid.*

Pœnitentię *rigor. Grandi plaga alta, & pro-
lixa opus eſt medicina. p. 22. nu. 6. Grata
Deo magis feruens pœnitentia, quam ipſa
torpens innocentia. p. 257. n. 2. Ad pœni-
tentiam cunctis patet aditus. Niniuitarũ
Rex auſteriori ſe pœnitentiæ deuouet. p. 603.
n. 3. Nemo à pœnitentia ſiuu repellitur.
Gregorius lue in Vrbe laborantes ad pœni-
tentiam inuitat. p. 11. n. 16. Iacobus Ar-
ragonum Rex anteactæ vitæ ſcelera pœni-
tentiæ rigore compenſat. pag. 155. nu. 16.
Henricus iunior Angliæ Rex, ac digna, ſi-
mul pœnitentis animi argumenta exhibet.
p. 135. n. 19.*

Pœnitentiæ. *Pœnitentia homini merçes ex
aduerſis triumphum parat. p. 80. num. 18.
Semper hominibus ex Dei munere præſto
eſt. p. 19. n. 1. Benignitas Dei hominem ad
pœnitendum adducit. ibid. Pœnitentia in-
anis, quam ſequens culpa coinquinat, ex
Auguſtino. p. 163. n. 1. Pœnitentia Aureæ
Virginis admiranda. p. 34. nu. 34. Pœni-
tentia item Angelæ Ptholomææ. p. 83. nu. 7.
Indulta peccatis, ac peccatoribus venia, pæ-
nitentiæ vim, ac Dei gratiam prodit. p. 31.
n. 29. Pœnitentia decorem cunctis confert.
In ipſis Virginibus Deo pœnitentiæ virtus
gratiſſima. p. 34. n. 34. Principibus coro-
nam ſeruat. Ioannes de Breſne Impera-
tor Græcorum ad pœnitentiam inter aduer-
ſa confugit. p. 15. n. 27. Pœnitentia Eccle-
ſiam illuſtrat. Ioannes Brylintorienſis in
Anglia Canonicus, pœnitentiæ ſectandæ cul-
tu præcipuus. p. 608. n. 12.*

Pœnitentiæ *exercendę, & annunciandæ ſtu-
dium. Ioannes in deſerto pœnitentię præ-
co, pœnitendi normam præſcribit. p. 34. nu.
32. S. Io. Chryſoſtomus Pontificio throno
ſuffectus primum veniens de Pœnitentia ad
Imperatorem ſermonem habet. p. 263. nu.
15. Ob ſpem veniæ ſermo facile auditus
admittitur. Ioannes Picus Mirandulæ Co-
mes anteactæ vitę mores ſeriò pœnitens re-
tractat. p. 340. n. 9. Pœnitentia malis cun-
ctis remedium, ipſumquemet ſacrilegium
abolet. p. 446. n. 2 Pœnitentia latrones ra-
pinis aſſuetos à peccando abductos ſanctifi-
cat, & raptos Cœlo inſerit pag. 407. num.
12. Pœnitentiæ virtus laborum obliuionẽ
ſuis indicit, & leuamento eſt. p. 13. n. 21.*

Pœnitentiæ *virtus hæreticis inuiſa. Luthe-
rus Pœnitentiã tum nomen, tum Sacramen-
ti valorem odiſſe in primis viſus. p. 260.
n. 8. Impia ipſius circa pœnitentiæ cultum
dogmata. ibid. Concilij Senonenſis Patres
perditam Lutheri doctrinam damnant. p.
261. n. 9. Vera pœnitentia, ac neceſſariò
exercendæ partes ex Concilio. ibid. Hære-
tici omnem penitus à Pœnitentia laborem
auferunt, & ipſius contenti non re, ſed no-
mine. ibid. nu. 11. Pœnitentia item maxi-
me ſemper inuiſa Diabolo. pag. 258. nu. 3.*

Scit enim Pęnitentia homines peccatis mortuos Deo viuere, adeòque Pœnitentiæ qua peccata delet, mortem quoque animæ efficaciter abolet. p.3. n.1. A naufragio liber, qui pœnitentiæ tabulam arripit. ibid. Pœnitendo diuina elucet miſericordia, ibid. Pœnitentiæ virtutes, ac præconia ex Tertulliano, & Chryſoſtomo. ibid. Peccatori quidquid peccando amiſerat, pœnitentia redintegrat. ibid. Maria Aegyptiaca pęnitentiam ſub Mariæ patrocinio auſpicatur. pag.246. n.3. Margarita item Cortonenſis pœnitens blanditias carnis exuit, ac ſe totam pœnitentiæ deuouet. p.60. nu.13.

Pœnitentia *Sera. Nulla ſera, ſi vera. p.256. n.1. Pœnitentia opportunum cunctis malis remedium. p.256. n.2. Plures inter diluuij aquas Noemi tempore pœnitentia expiati. p.122. n.6. Lues an. Christi 1348. ſæuiens multos ad pœnitendum adducit. ibid. Sub ipſum mortis aſpectum plures compuncti læti mortem expectant. ibid. Pęnitentiæ nouis aditum aperiri peccatis Pagani aſſeruere. p.4. nu.1. Diſerte ab Auguſtino impugnantur. ibid. Ex Pœnitentia ſumma ſub vitæ finem homini fiducia. pag.4. n.2. Congruam Pœnitendi Ambroſius formam Virgini lapſæ præſcribit. p.20. n.6. Mira morum mutatio ex Pœnitentia in Amato olim. pag.33. n.30. Mirabilis pœnitentię forma in Guidone Montis Feltri item Comite. p.46. n.13. Quid boni è pœnitentia, & quibus item modis tutus è vita exitus pœnitentibus contigit. p.2. n.2. Pęnitentia quoque ſuis pro culpis homines patiendo martyres facit p.218. n.2. Nō niſi per pœnitentiam optata cordis lætitia redit. p.598. n.1. Pęnitentiæ neceſſitas. Pęnitentia ſuum à pœna nomen deriuat. p.20. n.1. Pœnitentia pœnas, & carnis moleſtias pro delicijs; delicias item pro pœnis habet. p.347. nu.1. A pœnitentiæ gemitu ſalutis gaudia Auguſtinus auſpicatus. p.4. n.3. De Pœnitentiæ meritis Auguſtinus ſermonem habet ad ſuos inter mortis pericula. p.5. n.3. Pœnitentia à plerìſque tum lingua, tum opere exhibita. Nicolaus Albergatus ex Cartuſianorum familia S. R. E. Card. Pœnitentiarius, præcipuus pœnitentiæ cultor. p.276. nu.20. Sine Pœnitentia ſalus deſperanda. Quidam ſub vitæ finem inclamat: Pœnitentia vbi es? p.127. n.14. Thalelaus gehennæ metu abſterritus, rotæ ſe ad pœnitendum includit. pag.82. n.3. Puella poſt ſtuprum cum Patre admiſſum, matrem, & patrem ipſum occidens, tandem pęnitet. p. 627. n.7. Et indulta ipſi abſolutionis è Cęlo vox reſonat. ibid.*

Pœnitentiæ *vtilitas. Pœnitentia ſecunda poſt naufragium tabula. p.3. n.1. Eius item neceſſitas cunctis poſt culpam ipſius Dei ore oſtenditur. ibid. & p.10. n.16. Selectæ pœnitentium Mortes mortales ad pœnitentiam prouocant. p.2. n.1. Pœnitentia ſuffultus Stephanus Monachus, dum pœnitentiæ operum meminit iam moriturus reſpirat. p.4. n.2. Suſanna in libidinis cœnum prolapſa, pœnitens ſubinde è lubrico emergit iuxta Hieronymum. p.34. n.32. Piæ fęminę pœnitentiæ cultu viris haud impares. pag.25. num.14. Viris, ac fœminis certatim lucta cum carne, & ſæculo. ibid. Monaſteria pœnitentium, Ciuitates refugiorum. ibid. n. 15. Capraria olim Inſula viris pœnitentiæ cultu claris referta. ibid. Venturinus Bergomas Domin. Ord. pœnitentiæ præco, pœnitentiæ ſectator, & pœnitentium dux. p.529. 530. nu.14. 15. 16. Veremundus Ordoni Hiſpaniarum Regis filius pęnitentiæ operibus intendit. p.165. nu.6. Pœnitentia non niſi certa poſt lapſum homini ſalutis teſſera. p.431. n.1. Ipſa læſæ charitatis iura reintegrat, ac Deo homines, iungens, ipſos inter ſe conciliat. ibid. Pœnitentiæ Vrbanus VI. antea ſollicitè ſtudet, ac noctu, dieque cilicio carnem excruciat. p. 274. n.17. Pęnitentibus tandem conſolatio diuinitus repromiſſa. p.161. n.6. Pęnitentium fletus apud Deum omnia poteſt. p.35. n.34. Pęnitentium forma in Religioſæ vitæ ſectatoribus ad viuum elucet. p.288. nu.2. Pęnitentium lætitia non niſi ex Deo, eiuſque gratia intus deriuat. p.598. n.2. Pęnitentium laudabiliter vna cum Dæmone, ac vitijs pugnantium exempla. p.576. n.2. Varij Pęnitentium modi. p.118. n.2. Pœnitentiæ amore pœna dulceſcit fit. p.170. num.16.*

Pœnitentiæ vis, ac virtus. Anima, & caro pœnitentiæ ſimul deſeruiunt. p.625. n.1. Amor, & dolor pœnitentiæ compenſantur. ibid. Pęnitentiæ dolor, peccati voluntatem expiando abolet. p.127. n.1. Vnum alteri opponitur, ac ſe inuicem pugnando excludunt. ibid. Pęnitentiæ donum Angelorum præſertim ope, ac miniſterio prouenit. p.240. n.4. Pęnitentiæ fructus. Alij ſunt fructus gratiæ, alij Pœnitentiæ ex Ambroſio. pag.265. n.1.

Qui

Qui ſint digni penitentia fructus ex Gregorio. p.266. ibid. Pœnitentia lex egregiè à Tertulliano deſcribitur. p.21. n.3. Pœnitentia lex eſt, vt qui magna deliquit, granditer fleat ex Cypriano. p.625. n.2. Pœnitentia lacrymis mulcta homicidij diluitur, & abolecur culpa, & læſa charitas reintegratur. p.394. a.3. Pœnitentia prærogatiua apud Deum quæ ſit. p.255. n.1. Pœnitentia ſola deſperatio opponitur, & à venia excludit. ibid. Peccandi præſumptio pœnitentia in primis aduerſatur. p.256. ibid. Penitentiæ ſectanda cupidi ſe ipſos odiendo vitam contemnunt. pag.98. n.5. Pœnitentia verbum carnalium auribus permoleſtum, ac durum. p.44. nu.10. Penitentia virtus ad ſpem excitandam, mortis vero pœna ad abolenda peccata mortalibus propoſita. pag. 4. num.2.

Poeta. *Rutilius Ethnicus poeta Monachos in Inſula Capraria degentes carpit. p.26. nu. 16. mente captos vocat. ibid.*

Pontifex. *Amadæus Sabaudiæ Comes, dum Rom. Pont. armis perſequitur, à Deo percuſſus errorem agnoſcens reſipiſcit. p.182. n. 25. Iuſto Dei nutu Beliſarius in quamplures calamitates impingit, quia Silverio Rom. Pont. contumelioſus. p.176. n.13. Pontifex Fabianus Philippum Imperatorem non niſi pœnitentem ad ſanctorum communionem recipit. pag.21. n.4. Ingens Pontificis conſtantia in Imperatore mulctando. ibid.*

Pontifices. *Quam inſolens Friderici Romanorum Imperatoris in Romanos Pontifices faſtus, & contumacia. p.203. n.14. Pontifices Romani quo pietatis ſtudio mortem præuenerint. p.18. n.30. Pontifices Romani armis aduerſus Chriſti hoſtes mouendis, zelo Religionis intenti. p.318. n.30.*

Pontificatus. *Bernardus Eugenio ad Pontificatum electo non gratulatur, ſed condolet. p.298. n.3.*

Porphyrius *Gazæ Epiſcopus Iuliam Antiochenam Manichæorum propugnatricem ad diſputandum prouocat. p.425. n.4. Mulier recens ad Fidem conuerſos auro, & lingua ſeducit. ibid. Illa in ore illius blaſphema verba:* Aut perſuadebis, aut perſuadeberis. *ibid. Mulier diuinitus muta, ac immobilis reddita, poſt multum temporis moritur. ibid. Hoc viſo multi ad Fidem traducti à S. Porphyrio. ibid.*

Portia *Lancellotta, quæ ſunt mundi, faſtidiens ſe totam Deo dicare cupit. p.610. n.16. Patiendi amplius cupida, quàm in ſæculo gaudendi ambitioſa. ibid. Felix deuotæ fœminæ mors, & apud Deum ſors. ibid.*

Potamius *Epiſcopus Bracchienſis in Toletano Concilio penitens ſe ſponte in ergaſtulo includi poſtulat. p.27. n.21. Patres Concilij ab eo rogati perpetuam ipſi pœnitentiam indicunt. ibid. Ingenti lucro penitens momentaneis penis æternas redimit. pag.28. num.21.*

Prædictio. *Clemens IV. euentum belli, quem cuncti deſperabant, ſuis proſperum fore prædicit. p.18. n.31.*

Predicator. *Clemens IV. predicator egregius. p.18. n.30.*

Præſumptio *peccandi, pœnitentia aduerſatur. p.256. n.1.*

Præuaricatio. *Præcepti præuaricatio eſt, vel ad ſiniſtram pedem inflectere. p.424. n.2.*

Preces. *Deus ſua hominibus dona non niſi exoratus precibus concedit. p.139. num.1. Dionyſius Luſitaniæ Rex ob piæ vxoris preces à malo reſipiſcit. p.593. n.5. Eduinus Anglorum Regis Filius Dunſtani precibus penitendi donum conſequitur. p.144. n.10. Nonnulli aliorum precibus à Deo penitentiæ donum obtinent. pag.146. n.17. Preces S. Philippi Nerij Gabrieli Tanæ laboranti magno ſunt leuamento. p.253. n.13. Eiuſdem preces maximè apud Deum efficaces Sebaſtianus tybicen experitur. pag.252. nu.12. F. Raymundus Capuanus B. Catharinæ precibus donum contritionis obtinet. p.594. num.7.*

Preces Sanctorum. *Franco olim è clauſtro fugiens, ſanctorum precibus ſuperatur. pag. 252. n.11.*

Preces. *Saulus B. Stephani Prothomartyris prece ex perſequtore in Apoſtolum conuertitur. p.140. nu.1. Nonnulli aliorum apud Deum precibus prædeſtinati, ex Auguſtino. ibid. n.2. Efficax apud Deum totius Eccleſiæ oratio. ibid. Ob preces sāctorū irretiti grauibus culpis ſub finem reſipiſcunt. p.578. n.6. Theophylus item Græcorum Imperator Iconomacorum ſignifer vim precum expertus. p.140. n.3.*

Principes. *Chriſtiani Principes pro Dei Regno ſponte terreno ſceptro ſe abdicant. pag. 288. n.2.*

Proba. *Demetriadis Auia pium puellæ propoſitum, ac feruorem miratur. p.354. n.15.*

Procurator *moriturus Bellarminum conſulens, nullum de animæ negotio verbum, ſed*

de temporalibus verba duntaxat facit. pag. 126. num. 13. Totus intentus lucro, vel iuſtam cauſam, vel iniuſtam defenderet, nihil curabat. ibid.

Propheta. *Propheta qui Dei mandato non paruit ab alio deceptus, & à Leone occiſus dat pęnas. pag. 107. num. 3. Cur ab eo cadauer integrum, intactumque relictũ. pag. 108.*

Prouidentia. *Ita Prouidendum proximorũ ſaluti, vt ſalus propria abſque detrimento ſit. pag. 523. n. 3.*

Prouidentia Dei. *Cuncta Dei nutu regi, ac triſtes, funeſtosq; caſus, haud caſu contingere experimento liquet. pag. 205. n. 22. Haud quidquam in mundi adminiſtratione caſu, ſed prouide contingit. pag. 169. num. 1.* Gentiles Fortunam *in fortuitis rebus vti Deam venerabantur. ibid.* Sed non eſt malum in Ciuitate, quod non faciat Deus.

Pſalmi. *Theodoſius Romanorum Imperator canit diuinos vna cum ſororibus primo diluculo hymnos, & pſalmos. pag. 28. n. 22. Pſalmos item Dauidicos pœnitentiæ Auguſtinus migraturus è vita attentè perlegit. pag. 4. n. 3.*

Pulcheria *Auguſta Theodoſii Imperatoris ſoror, cuius ille conſilio imperium adminiſtrabat, impij Chryſapij dolo, è gradu amouetur. pag. 29. num. 23. Quot bonis iſtius ob merita frater cumulatus. ibid nu. 24.*

Purgatorij pœna. *Purgatorij ignis maximè cunctis extimeſcendus. pag. 111. num. 3. Satius lacrymarum fonte, quam Purgatorij igne purgari. ibid. Monachus apud Antinoum in Thebaide ſui negligens corripitur Purgatorij pœnis illi obiectis. ibid. nu. 4. Poſt mortem igneo immerſus fluuio apparet. ibid. pag. 112. Purgatorij pœna animis hominum expiandis prodeſt. pag. 83. num. 7. Angela è Ptholomæorum ſtirpe Purgatorij pœnis ad pœnitendum proficit. ibid.*

purgatorij *pœna leuioribus culpis à Deo indicta. pag. 628. num. 1. Iuxtà Apoſtoli verbum nemo ab ignis pœna liber. ibid. Antiquorum de Purgatorij igne Patrum ſententia. ibid. Origenes in futuro ſæculo pœnas ignis temporales, haud æternas agnoſcit. pag. 629. ibid. Quid Auguſtinus, & Hieronymus ſentiant, quid Baſilius. ibid. Quid item Hilarius de ipſis Purgatorij pęnis. ibid. num. 2. Pœna Purgatorij, & pœna Inferni in quo differant. ibid. In Purgatorio pœna tum damni, tum ſenſus temporanea. ibid. Ignis corporeus in animam, cruciandi vim habet. ibid. Ipſius in cruciando acerbitas ex Bernardo. ibid.*

Purgatorium. *Anima cuiuſdam occiſi ob veniam à fratre occiſori donatam, à Purgatorij igne liberatur. pag. 236. num. 15. Filius Matri apparens ob veniam ſuo pariter occiſori ab ipſa indultam, à Purgatorio igne, quo erat per multos annos expiandus, ſe vindicatum affirmat. ibid. nu. 18. Apparens anima Othonis Imperatoris precum ſuffragia à Matertera poſcens Purgatorij pœnis abſoluitur. pag. 14. nu. 12. Io: Picus Mirandulæ Dux collatis ſibi à Deo naturæ bonis male vſus, in Purgatorio plectitur. pag. 640. n. 9.*

Purgatorium. *Leuiores culpæ acerbis apud Deum Purgatorij cruciatibus homines obnoxios reddunt. pag. 115. num. 9. Ioannes de Via Monachus ſe nonniſi ob intermiſſa piorum operum ſuffragia Purgatorio igni addictum narrat. ibid. Sacro à Fratribus peracto, mox Cælum conſcendit. ibid. Monachus laudabilis vitę ob prauas cogitationes non ſtatim reiectas, acerbis Purgatorij pœnis affligitur. pag. 115. num. 10. Mortuus Monacho apparens Purgatorij ignis acerbitatem reuelat. pag. 631. nu. 6. Oblatis Deo ſacrificijs releuatus, ac liberè è Purgatorio eximitur. pag. 632. ibid. Defunctus alter S. Nicolao Tolentinati apparens ſacrificij ab eo pro ſe oblationem enixè poſcit. ibid. num. 7. Religioſus Minorita defunctus alteri cum quo pactũ inierat, Purgatorij pœnas exponens, manifeſta ignis ſigna videnda exhibet. pag. 633. ibid. Bernardinus Capuccinorum Ordin. acerbas Purgatorij pœnas ſocio apparens inculcat. ibid. nu 9.*

Purgatorium. *Peregrinus Colonien. Epiſcopus poſt mortem, Purgatorij igne cruciatus. pag 113. num. 7. Adbardo videndum ſe offerens, ſuas nedum auditu, ſed tactu pęnas vult explorandas. ibid.* Precum *ſuffragia, ipſis maximè animabus in Purgatorio detentis proſunt. pag. 634. nu. 1. Bonis item Chriſtifidelium operibus defunctorum in altero ſæculo animę iuuantur. Richardus. Angliæ Rex percuſſori parcens, è Purgatorij pœnis liber. pag. 235 nu. 15. Henricus Roffenſis Epiſcopus di-*

ninitus

uinitus Richardum pœnis ſolutum ediscit. ibid. Ludouicus item II. Romanorum Imp. rigidas diù Purgatorij pœnas ſubit, & ob quid.pag.630. num.3.nu.4.pag.631.ibid. Vdalricus Epiſcopus ſe acriter Purgatorij pœnis expetendum, quia Nepotem ſibi in Epiſcopatu ſufficiendum curaſſet, palam denuntiat. pag.301. nu.10.

Puritas. Illibata vitæ Nebridij, ac morum puritas.pag.154.n.14.

Purpura hominis ſplendorem, ſed mundi contemptus ipſi tum purpura, tum homini coronam, atque honorem confert. pag. 69. num.31.

R

RAbbinus inter Iudæos omnium primus agnita Euangelij luce ſuâ publicè vult, vel cum certo vitæ periculo retractare doctrinam. pag.547. n. 21. A Religioſo Ordinis Prædicat. ipſum adeundi, & conſulendi ſuper ſcripturarum quæſtionibus facultatem poſcit. pag. 548. ibid. Iudæus Religioſum adiens lætus & probè iam edoctus, ſe Chriſtianum affirmat. ibid. Paratus publicè cum vitæ diſcrimine in Sinagoga ſeipſum conceptis ob falſam doctrinam verbis retractare. ibid. Rabbinus ad Chriſtum conuerſus baptiſmi aquis abluitur, Alexandri nomen accipit, ac Pontificis iuſſu Iudæis Chriſti è Scripturis Euangelium annunciat. ibid. Ingens ab ipſius concionibus Iudæis fructus. ibid.

Rainaldus Rauennas Archiepiſc. Religionis, & animarum zelantiſſimus. pag.528.n.13 Clarus meritis obit. ibid. Digna viri elogia. ibid. Miraculis poſt mortem illuſtratur. ibid.

Ramirus Legionenſis in Hiſpania Rex de ſæculo, pluſquam de hoſtibus victor triumphat. pag.43. n.9. Sacramentali Confeſſione præmiſſa, & ſacro Chriſti præmunitus pabulo, Regno ſe abdicans: Nudus (inquit) egreſſus ſum, &c. & ſic vitam feliciter claudit. ibid. Vt diues apud Deum meritis, pauper, ac nudus è ſæculo, & è vita exire geſtit. ibid.

Fr. Raymundus Capuanus B. Catharinæ precibus contritionis donum à Deo accipit. pag.594. n.7. Ipſo Sanctitatem Virginis experimento comprobat. ibid. Contritionis donum, vt Virgo ſibi à Deo obtineat, precatur. pag. 595. ibid. Virgo infirmum inuiſens de obtenta diuinitùs contritione certum reddit. ibid. n. 8. Inuſitatus ſubitò Raymundi in Deum affectus, & lachrymæ. ibid. Eundem Virgo peſte tactum à mortis periculo liberat. ibid.

Raymundus Gurgenſis Epiſcopus, & Card. meritis clarus. pag.512.n.12. Dignum ipſius elogium. ibid.

Rebellio. Regni Siciliæ Romanæ Eccleſiæ rebellis Clemens IV. fide magis, quàm ferro impetum extinguit. pag.18. n.31.

Recenſuinthus Hiſpaniarum Rex pœnitens in alium penè mutatus. pag.164. n.3. Portentum illi exhibitum. ibid. Ex faſtoſo, & feroci, humilis, poſtmodum, ac mitis. ibid. n.4. Viros doctos ſemper de rebus fidei, ſacriſque ſcripturis conſulere ſolitus. p.165. n.5. Ipſius laudum præconia. ibid.

Reginaldus, poſt ſalutem corporis iam deſperatam, ſoſpes Beati Dominici ope euadit. pag.248.

Regnum, ac Regni abdicatio. Agnes Auguſta Henrici II. Imperatoris Mater Imperio ſe abdicat, vt dignè poſthac Deo inſeruiat. pag.294. n.15. Carolus V. Romanorum Imperator ob pœnitentiæ amorem Regnum volens, libenſque dimittit. p.296. num. 20. Elesban Aethyopum Rex, ſacco indutus, Regno ſe pœnitentiæ cauſâ abdicat. pag.293. n. 12. Ferdinandus Caſtellę rex in Eccleſia lætus Regno ſe ipſû exuit. pag.13. n.20. Vuamba Hiſpaniarum Regnum inuitus, ac per vim ſuſcipit. p.290. num.6.

Regulus. Apud Hiſpanos Regulus in filiū acriter exacerbatus placari à nullo quibuſ. uis modis poteſt. pag.190. n.19. B. Franciſcus Borgia Patrem pro filio conciliando deprecans reijcitur, at febri ſubinde Pater correptus, mox filio conciliatur. pag.191. ibid.

Religio. Auſtera Monachorum Religio apud Romanam olim Eccleſiam propagata. p.405 n.7. Aytonus Armeniæ Rex poſt Filium ex Aegypti carceribus liberatum, Macarij aſſumpto nomine Religioni ſe dicat. p.155. n.15. Auguſtinus Bononienſis Religioſum habitum induens, Conuerſorum numero aggregatur. p.181. n.24.

Religio Catholica. Eduardus primus Anglorum Rex plura dignè pro Chriſti Religione

gione tuenda præſtat. pag.16.n.28. Petrus item Parentius egregius Orthodoxæ Religionis cultor, atque defenſor. pag.100.n.8. Sãguine Chriſti Fidem imperterritus profitetur. ibid.

Religio Chriſti non perſonas accipit, nec cõditiones, ſed mores inſpicit ex Hieronymo. pag.375. n.8.

Religio Franciſcanorum Ordinis. Habitus S.Franciſci in ſomnis Ioanni de Breſne Græcorum Imperatori oſtenſus. pag. 16. n.27. In Monoritarum Ordinem Guido Montis Feltri Comes pænitens ſe recipit. pag.46. n.13. Mauritius Imper. ne milites ad Religioſæ vitæ inſtituta tranſirent, edita lege ſancit. pag.47. n.15. à S.Gregorio acerrimè perſtringitur. ibid. Olibanus Aquitaniæ Comes, ſeipſum in Monte Caſſinenſi Religioſis Inſtitutis dicat. pag. 44. n. 10. Secum copioſa affert munera Deo oblaturus. ibid. nu.11. Religionis cultus maximè in Anglia viguit, vbi plura Monaſteria numerabantur. pag. 293. nu.11.

Religioſi. Pia Anibaldi S.R.E. Card. opera in viros pios, ac Religioſos. pag.272.n.12 A Religioſo Clauſtro aufugientes diuinitùs pęna proſequitur. pag.48. n.17. Qui Monaſterium relinquit, ſtygio cani diſcerpendus traditur. ibid. Duo alij Monachi Monaſterij S.Gregorij poſt fugam arreptã in viam ſalutis redeunt, ibid. n. 18. Carthuſianus Monachus, dum fugam parat, defuncti voce ad Clauſtrum reuocatur. ibid.

Religioſorum hominum prærogatiua excellens. pag. 288. n.2.

Remiſſio. Remiſſionem peccatorum in Eccleſia reperiri, & claues Cęlorum ipſi traditas Nouatus negabat. pag. 260. n.7. Petro traditæ Cæli claues, & dimittendi peccata abſque numero, ac termino poteſtas. ibid.

Reſipiſcentia. Andronicus Græcorum Imperator à Deo flagellatus reſipiſcit. p.176. n. 14. Fridericus item Romanorum Imperator apud Deum multipliciter reus, ſub vitæ finem compunctus reſipiſcit. pag.202. n.14. Leopoldus Auſtriæ Dux inter flagella reſipiſcit. pag.129. n.20. Philippus Galliarum Rex calamitatibus ad reſipiſcendũ adducitur. pag.479. nu. 12. Quamplures pertinaces in malo nil aduerſis ad reſipiſcendum proficiunt. pag.5. n.3.

Res. Res proſpera animo ipſa fit aduerſitas, & aduerſa item proſperitas. pag. 30. num.27.

Res ſacra. Albina Marcellę Mater in primis cupida res ſacras è ſcripturis addiſcẽdi. pag. 151. n.7.

Reſurrectio. Euthychius Conſtantinopolitanus Epiſcopus in credendo Reſurrectionis futuræ articulo aberrat. pag.416. nu. 18. Corpus reſurgentium impalpablle futurum aſſerit. ibid.

Retractatio. S. Auguſtinus dum ſe ipſum retractat, æquè mirandus, ac prædicandus in ſuis confeſſionum, & retractationum libris. pag. 335. n. 2. S.Thomas Archiepiſc. Cantuar. in nonnullis ſe humiliter retractat. ibid. nu. 3. Ioannes item Picus Mirandulę Comes quidquid ſcribendo erraſſet, humiliter retractat. pag.338. n.5.

Rex. Edom Rex Iſraelitis ex Ægypto venientibus viam pręcludit. pag. 424. nu.1. Magnus Sueciæ Rex in Regni culmine poſt culpas pænisendo populis exemplo. p. 156. n.18. Richardus Angliæ Rex pro Chriſto iniurias inultas præterit. pag.233. nu.11. Lethaliter ſaucius, percuſſorem liberum dimittit. ibid. Fulco vir ſanctitate præcipuus Regi mortem predicit. pag. 234. ibid. Richardus Theſauri acquirendi nimis cupidus. ibid. Moriturus percuſſori indulget, dicens: Remitto tibi mortem meam. ibid. n 12. Sacramentis Eccleſiæ præmunitur. ibid. n.13. Sepulchralis Richardo inſcriptus titulus. ibid. S. Hugo Epiſcopus Lincolnienſis Richardi mortem diuinitus noſcit. ibid. n. 14. & Henricus Roffenſis Epiſcopus Richardum diuinitus pænis ſolutum intelligit. ibid.

Richardus Henrici II. Anglorum Regis filius, compunctus ſuas ad Epiſcoporum pedes culpas accuſat. pag. 285. n. 16. Pænitentia in virum alterum mutatus. ibid. Ab Hugone Linconienſi Epiſcopo acriter ſuis pro culpis arguitur. pag.286. n.18. Hugonis in Rege redarguendo conſtantia. ibid. Regum malleus dictus, & cunctis admirationi. ibid.

Robertus Bruſius ſacræ militiæ prouehendę intentus. pag 312. num.17. Templi Religionem violãs graui ſe ſcelere obſtringit. ibid. Anathematis iaculo à Ioanne XXII. percellitur. ibid. Bellum Anglorum Regi mouet. ibid. n.18. Sub vitæ finem dolet, quod pro caduco potius Regno, quam pro æterno contra infideles bellum geſſerit. ibi.

Quia

Quia expeditionis in Terram Sanctā percupidus, cor ſuum poſt mortem ad Chriſti ſepulchrum deferri præcipit. pag. 313. num. 19.

Robertus Card. Bellarminus contritionem aliquando ægroto inculcans, rei hominem omninò ignarum offendit. pag. 139. n. 26. Non intelligo, non ſum capax (inquit) rerum iſtarum. ibid. Ignorans haud dubia damnationis ſuę ſigna relinquit. ibid.

Robertus Siciliæ Rex ob eleemoſynas in primis admirandus. p. 482. n. 17. Pietas erga ſacra Hieroſolymæ loca. pag. 483. ibid. Felix ipſius poſt vitam piè exactam obitus. ibid. Vita ipſius, ac mors cunctis miranda. ibid. Quid ipſe ſumma cum laude ſub extremum vitæ præſtat. ibid. Dulciores Regno illi fuere literæ ex Mariano. ibid.

Roma. Romani. Ex Aegypto in Romano ſolo propagines virorum dignè pœnitētium. pag. 27. nu. 18. Romæ pœnitentium Monachorum virtus viget. ibid. nu. 19. Romanos Pontifices Veremundus Ordoni Hiſpaniarum Regis filius ſummè veneratur, & eorum cuſtodiri decreta à ſuis ſancit. pag. 165. n. 6.

S. Romualdus Abbas ſeuerè in ſeipſo admiſſum à Patre homicidium punit. pag. 396. n. 9. Ipſi Ottho Tertius Imperator Monachum ſe futurum promiſit, quem ad opus aſſiduè urget. pag. 166. n. 9.

B. Roſa Peruana. Charitas, & pax ex improuiſo inter diſſidentes, ipſius precibus conciliatur. pag. 237. n. 19. Eadem Religioſo decedenti, precum, meritorumque ſuorum ſuffragia apud Deum offert. pag. 637. n. 10 Vide ſuffragia. Eadem Præd. Ord. Tertiaria, patiendi inter pœnarum ſpinas cupida gaudet. p. 358. n. 20. Altera Catharina Senenſis ob vitæ puritatem, & patiendi deſiderium. ibid. Ipſius in excruciando corpuſculo adinuenta. ibid. A ſingulari in Deiparam obſequio Roſa à S. Maria nuncupari vult. ibid. n. 27. Ferrea catena ſingulis noctibus corpus dilaniat. ibid. B. Roſa ex prædeſtinatorum numero ſe eſſe per reuelationem diſcit. p. 601. nu. 10. Certa fit inſuper se ab omni Purgatorij pœna immunem fore. ibid. Religioſum ſui Ordinis acriter ſcrupulis vexatum precibus apud Deum iuuans, à moleſtia liberat. pag. 215. n. 6. Monialis item ſcrupulo vexatam B. Roſam ſibi dicentem audit: Nihil dubites Maria. pag. 216. n. 7. Patrocinio ipſius plures compunctionis donum obtinent. pag. 596. n. 9. Nonnulli ſolo Virginis in feretro iacentis aſpectu compuncti. ibid. Peccatores nonnulli ſubitò pœnitentes, ac ex tepidis mox ferventes euadunt. ibid. Teſtatiſſima rei apud viros Religioſos fides. ibid. n. 10.

Roſbertus Confeſſionis Sacramento à malis releuatur. pag. 571. n. 3. S. Bernardus ad infirmum accurrens prauia ipſum confeſſione curat. ibid. Loquelam, ac pro certo animæ ſalutem Bernardus infirmo, dummodo culpas Sacerdoti aperiat, prophetico ſpiritu enunciat. ibid. Piè poſt confeſſionē releuatus moritur. ibid.

Rupertus Abbas quid dixerit de Hērico Bauariorum Duce. pag. 12. n. 19.

Rutilius Ethnicus Poeta Monachos in Inſula Capraria degentes carpit. pag. 26. nu. 16. mente captos vocat. ibid.

S

SAcerdos Sacerdotes. Theodoſius Romanorum Imperator Chriſti Sacerdotibus ſummum ſemper obſequium defert. pag. 28. n. 23. Maximilianus Auguſtus Imperator Chriſti Sacerdotibus apprimè obſequens. pag. 65. n. 22.

Sacramenta. Sacramentis Eccleſiæ in primis hominum ſalus procuratur. pag. 466. n. 2. Ferdinandus Hiſpaniarum Rex Sacramentis Eccleſiæ moriturus ſe vult expiari. pag. 568. n. 9. Homo ubi tentationibus pulſatur, ipſi ad Sacramenta Eccleſiæ profugiendum. pag. 564. n. 1. Sacramenta uti ſalubria ſpiritualibus morbis remedia præſto ſunt ex Conc. Trid. ibid. Sacramenta Eccleſiæ haud ſub vitæ finem, ut proſint, adhibenda. pag. 567. n. 6. Ludouicus Pius Imper. moriturus Sacramentis Eccleſiæ diebus aliquot ſe præmuniendum, roborādumque vult. pag. 221. nu. 8. Sacramentis nedum anima, ſed et corpus iuuatur. pag. 556 num. 5.

Sacræ Deo res. Res Deo Sacras, & quæ ipſius ſunt, contemnentes compuncti, ſe ipſis pœnas exoluunt. pag. 451. n. 14. Io: Thomas Arena verbum Dei annunciantibus illudit, ſed ipſe tandem inter ludendum deluſus reſipiſcit. ibid. Petrus Focilius ſcurrilitati, ac facetiarum ſalibus intendens ibid.

ibid. n.15. Ad Confeſſionem accedens, & ad Sacramentum ſacrilegus tandem conuertitur B.Roſæ Peruanæ patrocinio. pag. 452.n.16.

Sacrilegi in Deum pugnant, ipſique impias manus intentant. pag. 446. n.2. A ſacrilegis Deum in primis lædi Gentiles ipſi fatentur. ibid.

Sacrilegium in Sacerdotibus, ſacriſque locis Deo maximè iniurium. pag.445. nu.1. Ob ſacrilegam Christo intentatam à Sacerdotibus Iudæorum necem Vrbis ruina, populi excidium, & Templi ipſius deſolatio. pag. 446. ibid. Sacrilegium ipſum pęnitentia abolet. pag.446. n.2.

Sacrilegus. Henricus IV. Vratislauienſis, & Sleſiæ Dux ſacrilegus in Deum, & Eccleſiam peccat. pag. 449. n. 10. Henricus in Epiſcopum armis inſurgens Ratisbonam obſidione cingit, ibid. nu.11. Dum Epiſcopus ſacris indutus veſtibus in ipſius caſtra procedit, territus ad ipſius pedes procidit. ibid. In oſcula vterque proſilit, & pax animorum ſtabilitur, pro ſe facit Deo ſatis. ibid. Quæ pœnitens, ac ſub vitæ finem in Dei obſequium ad culpas redimendas præſtat. ibid.n.13. Expiatus cum magna ſalutis ſpe decedit. Otho II. Romanorum Imperator ſacrilegas bonis Eccleſiæ manus admonet. pag. 446. nu.3. Calamitatibus attritus reſipiſcit, & à Saracenis bello victus pacem cum Deo, & Eccleſia inſtaurat. pag. 447. ibid. Romam regreſſus grauiter decumbit, ac pœnitens morti occurrit, & ſic expiatus obit. ibid. Vuilhelmus Comes Pictauienſis, & Aquitaniæ Dux præ cunctis ſacrilegus. pag. 447. Paris tum potentiæ, tum impietatis ex Baronio. pag.448. ibid. Sacrilegus euaginato in Epiſcopũ gladio furit. Ab Epiſcopo anathematis gladio ſilenter perculſus dicentem ipſum audit: Feri (inquit) feri, ſed exilio haud morte mulctatur. ibid. Vuilbelmus, alter veluti Saulus proſternendus primum, ac poſteà erigendus. ibid. S. Bernardus, vbi verbis nil proficit ad Sacramentorum Chriſti præſidia confugit, ipſumque proſternit. Conuerſus tandem Comes auſterum vitæ genus arripiens ad Sanctitatem pertingit. ibid. Conceptis à Baronio, verbis ipſius conuerſio ſummatim exponitur. ibid.

Sacrum piaculare Petrus Vellius ſibi viuenti peragi vult. pag.68. n. 28. Sacrum funebre pro ſe adhuc viuẽs uti pro mortuo Carolus V. Imperator fieri à Sacerdotibus Eccleſiæ mandat. pag.67. n.28.

Sæculum Sæculi fuga. Marcella Albinæ filia fœminarum nobiliſſima, honorum, ac ſæculi fuga nobilior. pag.150. n. 4. Salomea Gallatiæ Regina in ſæculo de ſæculi faſtu, ac pompis triumphat. pag. 19. n.33. Eadem Deo afflata, etſi nupta, Virginitatis laude inter nuptias clara, pœnitentiæ operibus vitam excolit. pag.19. n.32. Viro orbata arctioris obſeruantiæ inſtitutis ſe ipſam vouet. ibid. Annis duo de triginta nunquam à carne cilicium amouet. ibid. Dignè Abbatiſſæ Pręfecturã exercet. ibid. Diebus ſeptem inſepultum ipſius corpus mirum odorem efflat. ibid. Angeli in funere ipſius lętum carmen canere obauditi. ibid.

Salus. Cur è tot numero hominum vnus ſaluetur, alter verò pereat. pag.120. num. 3. Quid Gregorius Gregoriæ, quæ apud Auguſtam cubiculariæ munus gerebat, ipsũ de ſalutis negotio percontanti reſpondeat. pag.11. n. 17. Salus animæ inter ſuprema vitæ momenta, ac ſerò pęnitenti in primis timenda. pag.407. n.11. Nonnulli ob vnicum quandoque pium, ac bonum opus ſalutem à Deo conſequuti. pag.449. num. 18. Quantum Deo curæ hominum ſalus. p.117 n.1. Salutis ſuæ prouidi, tuti tandem è vita abeunt. pag.126. n.13.

Salus publica. Pius III. Rom. Pont. totus publicæ ſaluti intentus, breui conſumptus æternitatem adit. pag.513. n.14.

Samaritana. Samaritanæ miraculum Chriſti opera exhibitum, nonnullis quoque diuinitus interdum affulſit. pag.375. n.2.

Sanctitas hominum ſaluandorum etſi per omnem vitam, ſub finem tamen maximè elucet. pag. 69. n.33.

Sancti. Sunt Sancti de ſua ſalute ſecuri, & de noſtra ſolliciti. pag.591. n.1. Sancti item vitæ, ac mortis interdum imperio donantur. pag.254. n.15.

Sanctimoniales. Virginum in Clauſtro degentium, ac pęnitentium merita portentis à Deo illuſtrata. pag.355. n.18. Murcianenſe Monaſterium, vel flammis obſeſſum piæ Virgines in ſuo conſtantes propoſito deſerere nolunt. ibid. Accurrens legatus Apoſt. hortatur incluſas, & B.Petri, ac Papę auctoritate, ipſis, vt confeſtim exeant, ſed fruſtra præcipit. ibid. n.22. Giſla inter cæteras nobilis Achiepiſcopo ſuum, & aliarum propoſitum abyciens monet, vt

non

non tam ipſis exitum, quàm igni à Manaſterij ſeptis fugam iniungat.pag.357. ibid. Archiepiſcopus eius fidem miratus flāmis Dei nomine diſceſſum à loco precipit, ac mox ſeipſo incendium extinguitur. ibid. num.23.

Sanctorum *precibus, ac patrocinio Pęnitentiæ donum hominibus è Cælo affulget. pag. 591. n.1. Sanctorum quoque meritis noſtra apud Deum ſalus procuranda.p.592. num.2.*

Sanguis. *Abelis occiſi ſanguis vox in Dei auribus aduerſus Cainum fuit.p.394. num.1.*

Sanitas. *Corporis ſanitas in infirmitate, non ſollicitè nimis petenda,& exambienda. pag. 189.n.15. Ipſa doloribus ſalus, laboribus quies, languoribus ſanitas animi comparatur.pag. 183.n.2. Quid Medicis propter ſanitatem Fulgentio Ruſpenſi Epiſcopo balnea ſuadentibus ipſe reſpondit. pag.10. n.15.*

Satisfactio. *Pœnis,& non aliter apud Deū anteactæ vitæ culpis fit ſatis. pag. 20. num.1.*

Saulus. *B. Stephani Prothomartyris preces ex perſequutore Saulus in Apoſtolum conuertitur.pag.140. Idem audita Chriſti è cęlo voce mox ex perſequutore Apoſtolus, & Chriſti magiſterio doctus, Orbis doctor euadit.pag.50.n.3.*

Scanderbegus *iuratus Turcarum hoſtis,arma viriliter in Chriſti hoſtes mouet.p.321 n.6. Quot ex hoſtibus palmas retulit,ſemper victor, & nunquam victus. ibid. Moriturus Eccleſiæ Sacramenta deuotè ſuſcipit, & piè moritur. pag. 322. ibid. Poſt Turcas fugatos ad præmia in cęlum pro laboribus euocatur. ibid. Publicus in ipſius morte Chriſtianis luctus. ibid. Equus Scanderbeghi ferus, & indomitus factus paulò poſt moritur. ibid. Nulla in hominis integra corpore pars ad noua vulnera excipienda, nec quid ſanguinis vltrò reſiduū ſupererat. ibid. Demum ſe contra hoſtes perpetuò Chriſti fidem propugnaturum pollicetur. ibid.*

Scena. *Apud Antiquos ob turpia, quæ oculis, & auribus ingerit, ſcena malè ſemper oluit. pag.570. n.2. Nero Imperator,ſcenæ ac ſcenicis apprimè addictus ex Suetonio. pag.370. num.3. Impudentia ipſius, dum perſona ac Maieſtatis oblitus,ac nil veritus, publicè in ſcena Mimum agit. pag. 371. ibid. Domeſtici dolent, dum Princeps non erubeſcit. ibid.*

Scelera. *Andronicus Græcorum Imper. ſua grauiter ob ſcelera à Deo punitur in corpore. pag. 176. n.14.15.16.*

Schiſma. *Ex reditu Vrbani V. Pont. Aueniſonē, conflandi occaſio ſchiſmatis exorta. p.462.n.16. Schiſma ſub Vrbani VI. Pontificatu in Eccleſia à Cardinalibus conflatum. pag274. n.18. Ob nimiam ipſe in regendo ſeueritatem oborto ſchiſmatici aditus patet. pag.275.n.19.*

Schiſmata *nonniſi magno ſemper Eccleſiæ detrimento, & haud facilè extinguuntur. pag.437. n.15.*

Schiſmatici *diuinitus mulctati, vt cæteris ſint exemplo. pag.432. n. 3. S.Bernardus cum Petro Card. Piſano ſchiſmatico diſputando præualens quamplures vnà ſimul ab errore reuocat. pag.434. n.7.*

Schiſmaticus. *Iacobus Card. Vrſinus ſchiſmatis labe, & culpa notatus. pag. 437. n.15. Reatum culpæ agnoſcens & ipſe ſub vitę finem ſchiſma execratur.ibid. Petrus è Corbaria ſchiſmaticorum præcipuus tandem ad Eccleſiæ ſinum redit. pag.434.n.9. Quæ, & quanta ipſius ſcelera. ibid. Compulſus tandem aduerſis reſipiſcit. ibid. Pœnitens pendulo ex collo laqueo vti læſæ Maieſtatis reus ad Pontificis pedes in Cōſiſtorio procumbit. ibid. n. 10. Obtenta à Pontifice venia cuſtodiæ traditur, ac demum pęnitens diem obit. ibid. Victor à ſchiſmaticis ipſi Anacleto ſuffectus,S. Bernardo exhortante ſpontè Innocentio ſubditur,errorem execratus.pag.434.n.8. Idolo ſchiſmatis ab Eccleſia ſublato Vrbs tota gaudet, ſibiq; meritò gratulatur. ibid. Clerici item ſchiſmatici ab errore feliciter reſipiſcunt.ibid. Vuilhelmus item Aquitaniæ Dux ſchiſmaticus à S. Bernardo ad Eccleſiæ ſinum ac vnitatem traducitur.p.433. num.5. Innocentio Romano Pontifici ſubditur, & Epiſcopum à ſe expulſum reſtituit à Bernardo increpatus.ibid. Vide Sacrilegus.*

Scotia. *Eduardus primus Anglorum Rex in lectulo iacens ſuum, quouſque Scotiæ Regnum in poteſtatem veniat, corpus tumulo mandari prohibet.pag.17.n. 29. Scotigenarum Rex mortis memor, ad pœnitentiā conuolans coronam capitio, purpuram cucullo permutat. pag. 13. n.21. Languore perculſus inter moriendum illa præſidenter*

ter verba Deo inſonat : Domine (*inquit*) fe ci quod iuſſiſti, redde quod promiſiſti; *& ſic lætus deceſſit. ibid.*

Scriptura *Sacra*. *Mira Marcellæ in Sacris Scripturis peruoluendis peritia. pag.* 151. *num.*4.

Scrupuli. *Ad ſalutem interdum ſcrupulorũ moleſtia, non ad ruinam. pag.* 216. *nu.*8. *Moleſta quidem ſcrupulorum lucta, ſed fructuoſa. ibid. Innocensis vitæ tum viri, tum fœminæ ſcrupulis probati, ijs ſub vitæ finem penitus liberi. pag.* 217. *ibid. Iuſto Dei conſilio nonnulli ſcrupulorum anxietate, ac ſtimulis pulſantur. ibid. num.* 9. *Kunegundis Virgo in Nurbegenſi ciuitate laudabilis vitæ, ſed præ cunctis ſcrupulorum aculeis pulſatur. pag.*214. *n.* 5. *Paret Sacerdotis imperio, & ſub vitæ finem omni ſcrupulorum moleſtia ſe liberã omninò ſensit. pag.*215. *ibid.*

Scrupulorum *anxietas*. *Maria Monialis in Peruano Regno animi ob ſcrupulos anxietate diuinitus liberatur. pag.*216. *num.*7. *Petrus Monachus, piæ inſontiſque vitæ, ſed timidæ conſcientiæ. pag.*214. *n.*4. Ex *timiditate morbo correptus ſubitò deficit, ne ſcrupulis intendens periclitaretur. ibid. Scrupulorum anxietas ad humilitatis cuſtodiam à Deo permittitur. pag.*214. *n.*5. *Scrupuloſus pœnitens valdè ob id ſibi, & Confeſſario moleſtus, tandem curatur. pag.*217. *nu.*9. *Vt ſe à ſcrupulis liberum vidit, laxioris vitæ mox viam aggreditur. ibid. Confeſſarius dolet ſua hominem à ſcrupulis opera vindicatum. ibid.*

Sebaſtianus *Tybicen S.Philippi Nerij preces pro ſe apud Deum efficaces experitur. pag.* 252. *n.* 12. *Deſperatione à Dæmone pulſatur. ibid. Philippi præſentia Dæmones fugiunt, & Angelorum aſpectu ægrotus releuatur. pag.*253. *ibid.*

Sebbi *Orientalium Saxonum Rex relicto ſæculo ad Monaſterium conuolat. pag.*289. *n.* 4. *Morienti ſibi Londoniæ Epiſcopum vult adeſſe. ibid. Cæleſti viſu recreatus mortis metu abſoluitur. ibid.*

Securitas, *ſecurus*. *Nemo ſibi iuxta Gregorij dictum de dimiſſis culpis ſecurus. pag.* 12. *n.*17.

Sepulchrum. *Albertus Magnus quotidiè Sepulchri locum aſpicit, & ibi preces effundit. pag.*68. *n.*29. *Alexander Olina S.R.E. Cardinalis ſepulchrum in ſcrinij formã ſibi aptat. pag.*69. *n.* 3. *Iacobus pœnitentiũ anteſignanus vitam in ipſo ſepulchro inuenit. pag.*36. *n.*3. *Adoleſcens item peccatis obnoxius nouã in ſepulchro ſibi mortuus vitam auſpicatur. ibid. n.*4. *Idem ſeipſum quaſi Deo mortuum iugiter in ſepulchro deflet. ibid. Infirmi ad ſepulchrum Philippi Comitis Namurcenſis accurrentes ſanitatem recipiunt. pag.*287. *num.*19. *Maximilianus Auguſtus Imperator monumentum apud ſe aſſiduè ob oculos habet, vti monumentum immortalitatis. pag.*64. *num.*20. *B. Theodorus Cœnobiarca ſepulchrum aperiri iubet, ſuos ad intrandum inuitas. pag.*61. *n.*16. *Baſilius impauidus ſepulchrum intrans, paulò poſt feliciter obit. ibid. Sepulchrum tutum aduerſus carnis, & mundi illecebras domiciliũ. pag.*71. *num.*38.

Sergius *Romualdi Abbatis Pater poſt homicidium compunctus Monaſterium pœnitens ſubit. pag.* 397. *n.*10.

Sergius. *Theodorus poſt Thomam defunctum de Sergio in Epiſcopatum Conſtantinopolitanum prouehendo Monacis enunciat. pag.* 526. *n.* 9. *Sergius ad thronum iuxta prædictionem extollitur. ibid. Faſtu ſubindè elatus ſub throno abortum facit, Dux Monothelitarum hæreticorum factus. ibid.*

Sermo. *Opportunus ſermo optimus iuxta Sapientis oraculum. pag.*5. *n.*3. *Sermo turpis fœdat hominem, inflammatque ad libidinem. pag.* 370. *n.*1.

Seueritas. *Vrbanus Papa VI. ob nimiam in regendo ſeueritatem, ſchiſmati occaſionem præbet. pag.*275. *n.*19.

Sicilia. *Regni Siciliæ rebellionem Clemens IV. fide magis, quam ferro extinguit. p.* 18. *num.*31.

Sidus. *Crinitum ſidus Philippi Caſtellæ Regis occaſum terris indicat. pag.* 63. *num.*19.

Sigiſmundus *Burgundionum Rex homicidij reatum pœnitentia exoluit. pag.* 395. *num.*5.

Sigebertus *Orientalium Saxonum Rex iniurias indulgendo, præ cæteris exemplo admirandus. pag.*231. *n.*4. *Doctores, ac Sacerdotes pro ſuis Chriſti fide imbuendis poſtulat, ibid. Ob charitatem erga ſuos, et quod adeò facilis indulgẽdo eſſet, à ſuis occiditur. ibid. n.*5. *Et in domo illius, cui iniquè inhærebat, iuxta Epiſcopi oraculum occiſus. ibid.*

Sisbertus *leſæ Maieſtatis reus Patrum ſententia damnatur, & Throno Epiſcopali deycitur.pag.220. num.6. Ergaſtulo includendus, & nonniſi ſub vitæ finem viuifico Chriſti Corpore donandus.ibid.n.7.*

Sixtus III. *Pont. ingens patientiæ inter calumnias exemplum. pag. 342. num.4. Ab Anicio Baſſo Exconſule, viro illuſtri iniurijs acriter pulſatus patienter ſuffert. ibid. Sixtus uti ſtupri reus apud Auguſtum defertur. ibid. num.5. Iudicium haud refugit bene ſibi conſcius, ſed probationem ab accuſatore vult præmittendam. ibid. Baſſus accuſator à quinquaginta ſex Epiſcopis damnatur, & Sixtus à delicto mundus, ac immunis omnino renunciatur. ibid.n.7. Poſt tres menſes moritur, & à Sixto ſuiſmet ipſius manibus ad S. Petrum ſepelitur. ibid. Idem ex nobili Aniciorum familia, ac Dei in ſe vltionem expertus. ibid.num.8. Sixtus obſequio funeris, acerbas calumniantis iniurias vindicando compenſat. ibid.*

Sœculum. *Lubricum eſt ſæculum, adeoque cito quis labitur ex Ambroſio. pag. 149. num.1.*

Solitarius *in Choreb habitans ex Iudicij metu valde proficit. pag.74. num.5. Quid moriturus alijs dicat. ibid.*

Solitudo. *Periculis ſubeſt ſolitudo præſertim in feminis. pag. 349. num.6. Solitudinem Carolomannus Regno anteponit. pag. 41. nu.5. Carolus V. Imperio exutus in ſacra ſolitudine ſoli Deo, ac ſibi vacat. pag.67. n.27.*

Sollicitudo. *Pia Clementis Papæ VI. erga Chriſti Eccleſiam ſollicitudo. pag. 225. num.15.*

Somnia. *Vuilhelmus Bauariæ Dux per ſomnium vitæ finem intelligit. pag. 63. num.18.*

Soſpitas. *Longa Iſraelitis ſoſpitas ad repromiſſam terram properantibus noxia. pag. 184.n.5.*

Sapientia. *Bartholomeus Chriſti pauper, & ſi indoctus altiſſimis de rebus, Dei lumine illuſtratus docte, ſapienterque reſpondet. pag. 194. num. 24. Sapidum Petri Conſolini Congregationis Oratorij de Bartholomei ſapientia dictum. ibid.*

Spectra. *Petrus Diaz Epiſcopus Ciuitatenſis ægrotans, ut turpem corrigat vitam, ſpectris terretur. pag. 263.n.16.*

Spes. *In Deum ſpes haud vnquam peccatoribus intermittenda. pag. 578. num.7. Pænitentiæ virtus ad ſpem excitandam à Deo propoſita. pag. 4. num.2. pag. 10. n. 16. pag. 11. num.17. pag.16.n.28.*

S.Stephanus. *B. Stephani Prothomartyris precibus Martialis ethnicus ad Chriſti fidem conuertitur. pag.251. Stephanus, dum Iudæis prædicans non auditur, iraſcitur, dũ ab ipſis ſubinde lapidatur, patienter ferendo miteſcit. pag. 50. num. 30. Stephanus indulgendo coronam præfert. pag. 229. num.1. Stephani oratio efficax. ibidem. Ipſum Chriſtus orantem reueritus. ibid.*

Stephanus *Monachus, dum anteactæ vitæ, ac pænitentiæ operum meminit, moriturus reſpirat. pag.4. n.2.*

Stephanus *Vngarus. Vide Apoſtata.*

Studia literarum. *Nicolai de Capocia S. R. E. Card. prouida in Studijs, ac pauperibus literarum Studioſis promouendis munificentia. pag. 273. n.15.*

Studioſi. *Vrbanus V. Studioſos in literis ad diſcendis ope iuuat. pag. 460.n.12.*

Suffragia. *Alphonſus Caſtellæ Rex Cluniacenſium ſuffragijs e Purgatorio eruitur. pag. 653. num.9. Conſtantia Barberina in Templo S. Andreæ de Valle, feria 2. pro defunctis iuuandis pium inſtituendum opus curat. pag. 648. num. 14. Vrbanus VIII. plenariam indulgentiam accedentibus ritè concedit. ibid. Mercede pij operis deuota mulier haud fruſtratur. ibid.*

Suffragia. *S. Franciſcus Xauerius pro Purgatorij animabus ſollicitus. pag.645. num. 13. Ipſemet Malacæ vias noctu excurrit ad preces ſingulos exhortando. ibid. Charitas erga defunctos pro lege in Oriente iam viget. ibid. Precum ſuffragia nonniſi animabus in Purgatorio detentis proſunt. pag. 634. num.1. S. Clemens Papa, quo pacto Eccleſia defunctos iuuet, oſtendit. ibid. Quibus mortuis Exequiæ proſint. ibid.*

Suffragia *pro defunctis. Apparens Othonis Imperatoris anima, ac precum ſuffragia à Matertera poſcens, Purgatorij pænis abſoluitur. pag. 14. num. 22. His adiuuta ſplendore circumdata apparet. ibid. n.24.*

Suffragia. *Quid Purgatorij animabus præſtent. pag. 635. num. 2. In quo ſuffragia viuorum, & Sanctorum pro animabus Purgatorij preces differant. ibid. Quomodo detentæ defunctorum in Purgatorio animæ iuuentur iuxta Patrum ſententiã. ibid.*

ter verba Deo inſonat: Domine (inquit) feci quod iuſſiſti, redde quod promiſiſti; & ſic lætus deceſſit. ibid.

Scriptura Sacra. Mira Marcellæ in Sacris Scripturis peruoluendis peritia. pag. 151. num.4.

Scrupuli. Ad ſalutem interdum ſcrupulorũ moleſtia, non ad ruinam. pag. 216. nu.8. Moleſta quidem ſcrupulorum lucta, ſed fructuoſa. ibid. Innocentis vitæ tum viri, tum fœminæ ſcrupulis probati, ijs ſub vitæ finem penitus liberi. pag. 217. ibid. Iuſto Dei conſilio nonnulli ſcrupulorum anxietate, ac ſtimulis pulſantur. ibid. num. 9. Kunegundis Virgo in Nurbegenſi ciuitate laudabilis vitæ, ſed præ cunctis ſcrupulorum aculeis pulſatur. pag.214. n. 5. Paret Sacerdotis imperio, & ſub vitæ finem omni ſcrupulorum moleſtia ſe liberã omninò ſentit. pag.215. ibid.

Scrupulorum anxietas. Maria Monialis in Peruano Regno animi ob ſcrupulos anxietate diuinitus liberatur. pag.216. num.7. Petrus Monachus, pię inſontiſque vitæ, ſed timidæ conſcientię. pag.214. n.4. Ex timiditate morbo correptus ſubitò deficit, nę ſcrupulis intendens periclitaretur. ibid. Scrupulorum anxietas ad humilitatis cuſtodiam à Deo permittitur. pag.214. n.5. Scrupuloſus pœnitens valdè ob id ſibi, & Confeſſarlo moleſtus, tandem curatur. pag.217. nu.9. Vt ſe à ſcrupulis liberum vidit, laxioris vitæ mox viam aggreditur. ibid. Confeſſarius dolet ſua hominem à ſcrupulis opera vindicatum. ibid.

Sebaſtianus Tybicen S. Philippi Nerij preces pro ſe apud Deum efficaces experitur. pag. 252. n. 12. Deſperatione à Dęmone pulſatur. ibid. Philippi præſentia Dæmones fugiunt, & Angelorum aſpectu ægrotus releuatur. pag.253. ibid.

Sebbi Orientalium Saxonum Rex relictę ſæculo ad Monaſterium conuolat. pag.289. n. 4. Morienti ſibi Londoniæ Epiſcopum vult adeſſe. ibid. Cæleſti viſu recreatus mortis metu abſoluitur. ibid.

Securitas, ſecurus. Nemo ſibi iuxta Gregorij dictum de dimiſſis culpis ſecurus. pag. 12. n.17.

Sepulchrum. Albertus Magnus quotidię Sepulchri locum aſpicit, & ibi preces effundit. pág.68. n.29. Alexander Oliua S. R. E. Cardinalis ſepulchrum in ſcrinij formã ſibi aptat. pag.69. n. 3. Iacobus pœnitentiũ anteſignanus vitam in ipſo ſepulchro inuenit. pag.36. n.3. Adoleſcens item peccatis obnoxius nouã in ſepulchro ſibi mortuus vitam auſpicatur. ibid. n.4. Idem ſeipſum quaſi Deo mortuum iugiter in ſepulchro deflet. ibid. Infirmi ad ſepulchrum Philippi Comitis Namurcenſis accurrentes ſanitatem recipiunt. pag.287. num.19. Maximilianus Auguſtus Imperator monumentum apud ſe aſſiduè ob oculos habet, vti monumentum immortalitatis. pag.64. num.20. B. Theodorus Cœnobiarca ſepulchrum aperiri iubet, ſuos ad intrandum inuitat. pag.61. n.16. Baſilius impauidus ſepulchrum intrans, paulò poſt feliciter obit. ibid. Sepulchrum tutum aduerſus carnis, & mundi illecebras domiciliũ. pag.71. num.38.

Sergius Romualdi Abbatis Pater poſt homicidium compunctus Monaſterium pœnitens ſubit. pag. 397. n.10.

Sergius. Theodorus poſt Thomam dèfunctum de Sergio in Epiſcopatum Conſtantinopolitanum prouehendo Monacis enunciat. pag. 526. n. 9. Sergius ad thronum iuxta prædictionem extollitur. ibid. Faſtu ſubindè elatus ſub throno abortum facit, Dux Monothelitarum hæreticorum factus. ibid.

Sermo. Opportunus ſermo optimus iuxta Sapientis oraculum. pag.5. n.3. Sermo turpis fœdat hominem, inflammatque ad libidinem. pag. 370. n.1.

Seueritas. Vrbanus Papa VI. ob nimiam in regendo ſeueritatem, ſchiſmati occaſionem præbet. pag.275. n.19.

Sicilia. Regni Siciliæ rebellionem Clemens IV. fide magis, quam ferro extinguit. p.18. num.31.

Sidus. Crinitum ſidus Philippi Caſtellæ Regis occaſum terris indicat. pag. 63. num.19.

Sigiſmundus Burgundionum Rex homicidij reatum pęnitentia exoluit. pag. 395. num.5.

Sigebertus Orientalium Saxonum Rex iniurias indulgendo, præ cæteris exemplo admirandus. pag.231. n.4. Doctores, ac Sacerdotes pro ſuis Chriſti fide imbuendis poſtulat, ibid. Ob charitatem erga ſuos, et quod adeò facilis indulgẽdo eſſet, à ſuis occiditur. ibid. n.5. Et in domo illius, cui iniquè inhærebat, iuxta Epiſcopi oraculum occiſus. ibid.

Sisber-

Sisbertus *leſa Maieſtatis reus Patrum ſententia damnatur, & Throno Epiſcopali deycitur. pag. 220. num. 6. Ergaſtulo includendus, & nonniſi ſub vita finem viuifico Chriſti Corpore donandus. ibid. n. 7.*

Sixtus III. *Pont. ingens patientiæ inter calumnias exemplum. pag. 342. num. 4. Ab Anicio Baſſo Exconſule, viro illuſtri iniurys acriter pulſatus patienter ſuffert. ibid. Sixtus vti ſtupri reus apud Auguſtum defertur. ibid. num. 5. Iudicium haud refugit bene ſibi conſcius, ſed probationem ab accuſatore vult præmittendam. ibid. Baſſus accuſator à quinquaginta ſex Epiſcopis damnatur, & Sixtus à delicto mundus, ac immunis omnino renunciatur. ibid. n. 7. Poſt tres menſes moritur, & à Sixto ſuiſmet ipſius manibus ad S. Petrum ſepelitur. ibid. Idem ex nobili Aniciorum familia, ac Dei in ſe vltionem expertus. ibid. num. 8. Sixtus obſequio funeris, acerbas calumniantis iniurias vindicando compenſat. ibid.*

Sœculum. *Lubricum eſt ſæculum, adeoque cito quis labitur ex Ambroſio. pag. 149. num. 1.*

Solitarius *in Choreb habitans ex Iudicy metu valde proficit. pag. 74. num. 5. Quid moriturus alijs dicat. ibid.*

Solitudo. *Periculis ſubeſt ſolitudo præſertim in fœminis. pag. 349. num. 6. Solitudinem Carolomannus Regno antepcnit. pag. 41. nu. 5. Carolus V. Imperio exutus in ſacra ſolitudine ſoli Deo, ac ſibi vacat. pag. 67. n. 27.*

Sollicitudo. *Pia Clementis Papæ VI. erga Chriſti Eccleſiam ſollicitudo. pag. 225. num. 15.*

Somnia. *Vuilhelmus Bauariæ Dux per ſomnium vitæ finem intelligit. pag. 63. num. 18.*

Soſpitas. *Longa Iſraelitis ſoſpitas ad repromiſſam terram properantibus noxia. pag. 184. n. 5.*

Sapientia. *Bartholomæus Chriſti pauper, & ſi indoctus altiſſimis de rebus, Dei lumine illuſtratus docte, ſapienterque reſpondet. pag. 194. num. 24. Sapidum Petri Conſolini Congregationis Oratorij de Bartholomæi ſapientia dictum. ibid.*

Spectra. *Petrus Diaz Epiſcopus Ciuitatenſis ægrotans, vt turpem corrigat vitam, ſpectris terretur. pag. 263. n. 16.*

Spes. *In Deum ſpes haud vnquam peccatoribus intermittenda. pag. 578. num. 7. Pœnitentiæ virtus ad ſpem excitandam à Deo propoſita. pag. 4. num. 2. pag. 10. n. 16. pag. 11. num. 17. pag. 16. n. 28.*

S. Stephanus. *B. Stephani Prothomartyris precibus Martialis ethnicus ad Chriſti fidem conuertitur. pag. 251. Stephanus, dum Iudæis prædicans non auditur, iraſcitur, dū ab ipſis ſubinde lapidatur, patienter ferendo miteſcit. pag. 50. num. 30. Stephanus indulgendo coronam præfert. pag. 229. num. 1. Stephani oratio efficax. ibidem. Ipſum Chriſtus orantem reueritus. ibid.*

Stephanus *Monachus, dum anteactæ vitæ, ac pœnitentiæ operum meminit, moriturus reſpirat. pag. 4. n. 2.*

Stephanus *Vngarus. Vide Apoſtata.*

Studia literarum. *Nicolai de Capocia S. R. E. Card. prouida in ſtudys, ac pauperibus literarum ſtudioſis promouendis munificentia. pag. 273. n. 15.*

Studioſi. *Vrbanus V. ſtudioſos in literis addiſcendis ope iuuat. pag. 460. n. 12.*

Suffragia. *Alphonſus Caſtellæ Rex Cluniacenſium ſuffragys e Purgatorio eruitur. pag. 653. num. 9. Conſtantia Barberina in Templo S. Andreæ de Valle, feria 2. pro defunctis iuuandis pium inſtituendum opus curat. pag. 648. num. 14. Vrbanus VIII. plenariam indulgentiam accedentibus ritè concedit. ibid. Mercede py operis deuota mulier haud fruſtratur. ibid.*

Suffragia. *S. Franciſcus Xauerius pro Purgatory animabus ſollicitus. pag. 645. num. 13. Ipſemet Malacæ vias noctu excurrit ad preces ſingulas exhortando. ibid. Charitas erga defunctos pro lege in Oriente iam viget. ibid. Precum ſuffragia nonniſi animabus in Purgatorio detentis proſunt. pag. 634. num. 1. S. Clemens Papa, quo pacto Eccleſia defunctos iuuet, oſtendit. ibid. Quibus mortuis Exequiæ proſint. ibid.*

Suffragia *pro defunctis. Apparens Othonis Imperatoris anima, ac precum ſuffragia à Matertera poſcens, Purgatory pœnis abſoluitur. pag. 14. num. 22. Hic adiuuta ſplendore circumdata apparet. ibid. n. 24.*

Suffragia. *Quid Purgatorij animabus præſtent. pag. 635. num. 2. In quo ſuffragia viuorum, & Sanctorum pro animabus Purgatorij preces differant: ibid. Quomodo detentæ defunctorum in Purgatorio animæ iuueniuntur iuxta Patrum ſententiā.*

ibid. num.3. S. Monica pro ſe poſt mortem Altaris ſacrificia poſcit. ibid. num,4. Ludonici Imperatoris anima, tum precibus, tum ſacrificiorum oblationibus iuuatur. ibid. n. 5. Multitudo armatorum ibidem interfectorum apparens auxiliares preces, & ſuffragia poſtulat. pag. 636. num. 6. Clericus Capuccinorum Ordinis apparens, preces Deo pro ſe offerri vult. ibid. nu. 8. Iuſtinus quoque apparens ſe ob culpam quandam triginta annis Purgatorio igni mulctatum refert. pag. 637. ibid. Io Baptiſta Animuccius poſt mortem ſuffragia ſibi poſcens apparet. ibid. num. 9. S. Philippi precibus commendatum ſe vult. ibid. B. Roſa Peruana Religioſo decedenti, precum, meritorumque ſuorum ſuffragia illi apud Deum offert. ibid. num. 10. Charitas erga defunctos charitatem erga viuentes longe ſuperat ex Auguſtino. ibid. Maior defunctorum neceſſitas, & per conſequens maior illis ſubuenientium charitas. ibid. Iuuenis mortuus pijs ſuffragijs quinquēnio iuuatur. ibid. num. 3. Matri tandem apparens ſaluum ſe eſſe renunciat. ibid. Gundenſis Epiſcopus precum matris, & eleemoſynarum ſuffragio è Purgatorio eruitur. ibid. num. 4. Ludouicus Comes Loſſenſis precibus è Purgatorij pęnis fit liber. ibid. num. 5. A. B. Chriſtina precibus iuuatur. pag. 640. ibid. Chriſtina itē pro ipſo ad faciendum Deo ſatis pœnas acerbiſſimas ſubit. ibid.

Suffragia. *Suo Mercator defunctus occiſori ad poſcenda ſuffragia apparet. pag. 640. num. 7. Neſciens ab ignoto homine ad colloquendum vocatur. pag. 641. ibid. Spectro ſe ab illo pridem occiſum audit, & plura in Dei, & proximi obſequium præſtanda iniungit. ibid. Attonitus rei nouitate totus horrore concutitur: ibid.*

Suffragia *mortuis impenſa. Sodalitium Suffragij in Vrbe erectum. pag. 648. nu. 14. Cuncta ſodalitij opera à confratribus pro animarum beneficio deſtinata. ibid.*

Suſanna *in libidinis cœnum lapſa, Dei ope è lubrico pœnitens emergit. pag. 34. n. 32.*

Symphoniacus *olim Paphnutio Abbati ipſius Angeli oraculo anteſertur. pag. 373. num. 8. Abbas hominem adiens, ab eo ſe indignum præ cunctis, & ex latrone ad Deum feliciter traductum comperit. pag. 374. ibid. Adhuc latro illibatam mulieri caſtitatem ſeruat. ibid. Ad Eremum à Paphnutio ducitur, & meritis clarus in pace quieſcit. ibid.*

Syneſius *ex Philoſopho Chriſtianus, & apud Deum virtute clarus. pag. 468. num. 4.*

T

TAraſius *ex Imperiali aula ad Epiſcopatum delectus, miro Dei nutu præficitur. pag. 542. num. 10. Pia ipſius in Epiſcopali munere officia. ibid. Præclara ipſius geſta, & ſuum quam piè munus exercet. ibid. num. 2. Altaris ſacrificium celebrandi cupidus, haud vnquam morbo prępeditur. ibid. Ante vitæ finem acriter tentationibus à Diabolo pulſatur. pag. 543 num, 12. Vbi loquendi vſum amiſit, nutu, ac manu hoſtibus inſultare viſus. ibid. Victor poſt certamen in Cælum euolat. ibid.*

Templa. *Eudocia Auguſta ad ſanam Fidem conuerſa, boniſque intenta operibus In Dei, & Sanctorum honorem templa erigit. pag. 173. n. 8. Duo millia templa ſtudio Iacobi Arragonum Regis extructa, ſeù à prophano ritu in ſacrum vindicata. pag. 156. n. 17.*

Templum. *Maria Aegyptiaca ob impuram tum vitam, tum ſcandala Hieroſolymis repulſa à templi ingreſſu. pag. 246. nu. 3. Robertus Bruſius templi religionē per ſcelus violans, graui ſeipſum ſcelere obſtringit. pag. 312. num. 17. Anathematis iaculo à Ioanne 22. percellitur. ibid.*

Tentare. *Tentatio. Diabolus tentando conſenſum petit, haud extorquet ab homine. pag. 245. num. 2. Deus poſt tentationum procellas tranquillum facit. pag. 246. nu. 2. Quando quis tentatur, tunc triumphus, & corona è proximo arridet. pag. 576. num. 2. Moleſta tentationum lucta, ſed fructuoſa ex Bernardo. ibid. F. Petrus Vrbinas Clericus Capuccin. Ordinis, Deiparę tandem patrocinio à Dęmonum tentationibus liberatur. pag. 250. num. 9. Carolus Mazzeus iam iam moriturus, ac tentationibus exagitatus, Philippi ope ab his liber euadit. pag. 253. n. 14.*

Tentationes. *Electorum quiſque his pulſatus probatur. pag. 245. num. 2. Diabolus electos vehementius inſtando impugnat. ibid. Tentationum pugna & ſi hominem reſiſtentem*

ſtentem fatigat, ſed vincentem tamen coronat. pag.576. num.2.

Tepor in Dei ſeruitio. Diabolus Dei ſeruis teporem immittens, ſenſim,ſic in Apoſtaſiam inducit pag.440. n.3.

Terræmotus. Exort us in Romani Imperÿ ditione ſub Conſtantio terręmotus, homines ad pœnitendum efficaciter permouet. pag.262. num.14. Portenta ipſi tunc Orbi calamitates pręſagire viſa ſunt..ibid.

Terræ Sanctæ cultus. Henricus V. Anglorum Rex ſub vitę finem dolet maximè, quod ſibi arma in Terrę Sancta ſubſidiũ ſumendi non ſit amplius facultas.pa.317 num.29. S. Ludouicus Francorum Rex deuotionis impulſu ad loca ſancta iter ſuſcipit.pag.331.num.11. Pius II. qui olim Aeneas Syluius, bellum in Terra Sancta ſubſidium perſonaliter adfuturus auſpicatur.pag.318. num.30. Acone plura Chriſtianorum millia à Saracenis ob defenſionem Terra Sancta, ſed non niſi magno ipſorum bono interempta.pag. 104.nu.16 Ingens item Chriſtianorum crucesignatorum numerus ſub Eugenio III. in Terra Sanctę pręlio dimicantium aduerſis multipliciter abſumitur.pag.306.n.3.

Terræ Sanctæ, Sacrorumque locorum Palęſtinę illibata ſemper,ac ſemper à Chriſtianis pie exculta religio.pag. 326. num. 1. Quantus pro dignitate ſacris ibidem locis honor habitus. ibid. Sacrum Chriſti Sepulchrum apud nos maiori, quam Sancta Sanctorum olim venerationi habendum ipſius Hieronymi calculo. pag. 327. ibid. Ampliori quidem dignus cultu Paſſionis Chriſti locus, ac ſepulchrum,quam cuncta Martyrum, & martyriorum loca. ibid. n. 2. Dæmones ſanctitatem loci proclamando ſentiunt. ibid. Frequens, ac pius peregrinantium ad ſacra Palęſtinę loca numerus. ibid. Sacrorum cultus locorum, vel dum idololatriæ ſuperſtitio vigeret, haud vnquam à Chriſtianis intermiſſus. pag.328 num. 3. Septem millium Chriſtianorum ad ſancta loca peregrinantium pietatis feruor vix inter armatorum hoſtium cuneos, & mortis anguſtias itinerando tepeſcit.ibid.

Thabita, quæ eleemoſynis Chriſti pauperes fouebat, diù vel mortua mortis ſubeſſe imperio nequiuit ex Cypriano. pag. 475. num.2.

Thaiſis famoſa in Aegypto meretrix compũcta vim contritionis oſtendit. pag. 625. num.3. Cuncta mulier, quę fuit peccando lucrata, in medio foro cremanda ignibus tradit. pag.628.ibid. Tribus annis Monaſterio incluſa,ac pœnitens. Tandem facta Thaiſis prauenta, Cælum à Deo coronanda conſcendit. ibid.

Thalelæus Gehennę metu abſterritus pœnali ſeipſum ad pœnitendum rotę includit. pag.82. n.3.

Thamnus. Theuthonicus S. Romualdi conſilio ſaculo ſe abdicat. pag. 168. num. 14. Vt digne admiſſum periurÿ reatum apud Deum expiet. ibid.

Theodorus Cardonus, Vir pius valde, ac benignus in cuiusuis conditionis homines. pag. 485. num.22. ſuis verecundos eleemoſynis S. Nicolai Myra Epiſcopi exemplo clam pauperes iuuat.ibid.

B.Theodorus Cœnobiarca ſepulchrum vult aperiri, & ſuos ad ſubeundum inuitat. p. 61. num.16. Baſilius ſepulchrum impauidus intrat, & paulo poſt feliciter obdormit. ibid. Sanus omnino è vita in Cælũ morte ſolutus abit. ibid. Qui & dulciter pſallere inter Monachos poſt mortem in Choro auditur. pag.62. ibid.

Theodoretus Cyrenenſis Epiſcopus poſt defenſam hareſim, ſuum pœnitens errorem execratur. pag.414. num.11. Pro Neſtorio primum mordicus pugnat. ibid. Theodoreti in quibuſdam laudes. ibid. Contra Neſtorium ſcribit, & nullus Eutychianos, magis,quam ipſe impugnat. pag.418.ibid. Magna inter Orientales Theodoreti auctoritas. Hæreticis ad fidem adducendis intendit. ibid. num.13. Marcionitas quot numero ad Eccleſia ſinum perducit. ibid. Cũ Marcionitas nedum,ſed & cũ alÿs hæreticis pugnat,Eunomianis, Arianis &c. ibid. num.15. Quanta ab hæreticis ipſe perpeſſus. ibid. Theodoretum licet laudare,eundemque vituperare pro tempore. ibid.

Theodorus Manlius ſplendore ſanguinis, ac pœnitentię item merito clarus ex Auguſtino. pag. 40. num.3. Ipſe, & vxor florentem adhuc mundum alto mentis deſpectu perculcant. ibid. S. Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus Manlio ob mundi contẽptum gratulatur. ibid. Manly dignitas paupertate potius ob Chriſti amorem, quã ſeculi faſtu, ac potentia tumens omnium admiratione digna.ibid.

Theodorus *Monachus gehennę aſpectu vitijs, peccatiſque immoriens, ſic Deo, ac ſibi reuiuiſcit. pag. 82. num. 4. Bona nè dum facere, ſed nec audire quidem poterat. ibi. Fratrum precibus ab æternę mortis periculo liberatur. pag. 56. num. 5. Gratias Deo agens exclamat dicens:* Conuerti paratus ſum. *ibid. Iam ferè præmortuus carne, nouam ſpiritu vitã auſpicatur. ibid.*

Theodorus *Siceota Epiſcopus Antiochum Eremitam de* Epiſcopatu *à ſe abdicando conſulit pag. 299. num. 7. Vt quam citò faciat ab ipſo, ne damnetur, admonitus. pag. 300. ibid. Quo pręſtito in ipſo itinere moritur. ibid.*

Theodigildis *Chariberti Regis concubina, Dei in ſe iram prouocat. pag. 386. num. 5. Clauſtro à Rege incluſa, dum fugam meditatur, arctiori cuſtodia traditur, ibid. Theſauris à Rege expoliata, dum in Monaſterio ſuorum pœnam delictorum ſubire cogitur, ſe ad Deum traducit. pag. 387 num. 6. Pœnitendo regia fœmina laudabiliter de neceſſitate virtutem facit. ibid. num. 7. Elogium ipſius tumulo inſculptum ibid. Alterius Theodigildis laudes ex Venantio. ibid.*

Theodoricus *de Nuhant ante Chriſti Domini ſepulchrum quid Deum exorando petat. pag. 101. num. 11. Apud Hieroſolymam mori, vt animæ ſaluti conſultum ſit, inſtanter deſiderat. ibid. Vir pius exauditus ad ſalutem. ibid.*

Theodoſius *Auguſtus Mauritij filius, poſt Mauritij, & filiorum cladem neci à Phoca traditur. pag. 580. num. 4. Sacramento Altaris ſeipſum, antequam occidatur, munit. ibid. Moriturus lapide pectus percutit, Deumque ſibi propitium inuocat. ibid. Iuuenis omni alioqui dignus laude à barbaro homine iniuſtiſſimè caſus. ibid. num. 5.*

Theodoſius *Romanorum Imperator, & pœnitentium ſignifer. pag. 128. num. 2. Eius, qui Pœnitentiam dilexit, haud nomen myſterio caret, datus nimirum à Deo. ibid. num. 3. Theodoſius non purpuram quęſiuit, immo quæſitus à purpura. ibid. Gratianus ob aſcitum in Imperio Theodoſium ſummè laudatus. ibid. num. 4. Ipſius pro Orthodoxa tuenda fide zelus, & ſtudia; pag. 129. ibid. Theſſalonicenſibus ob Placillę ſtatuam ſaxis impetitam amarulenter iraſcitur. ibid. num. 5. Ambroſius apud Theodoſium pro venia deprecator. ibid. Vltionis gladius in inſontes æquè, ac ſontes furit. ibid. num. 8. Septem hominum millia breui interempta. ibid. Ambroſius ob immanem ſtragem, ac ſi ſolus leſus fuiſſet, pro omnibus vindex inſurgit. ibid. Eccleſię ingreſſu Imperatorem prohibens ad pœnitendum prouocat. ibid. Ambroſius Theodoſium laudat vna ſimul, & carpit. ibid. num. 9. Ipſum nonniſi pœnitentia expiatum in Templum admittit. ibid. Exemplo Dauidis acriter Imperatorem ſe excuſantem perſtringit. ibid. Ambroſio Princeps humiliter pęnitens paret. pag. 131. num. 10. Quę in Theodoſio digna laude Ambroſius recolit. ibid. num. 11 Pœnitentia magis, quam regali purpura clarus prę cunctis Theodoſius. ibid. Pœnitens pijs operibus ſe ad exitum comparat. pag. 132. num. 12. Quę moriturus in Teſtamenti tabulis ſe digna conſcribit. ibid. Theodoſii poſt mortem Ambroſius laudator, qui pridem viuenti monitor extitit. ibid. num. 13. Idem pro Valentiniani funere ſollicitus, idipſum ab Honorio curandum vult. ibid. Theodoſii laudes ſummatim à Baronio collectæ. ibid.*

Theophylus *Alexandrinus Epiſcopus in Chryſoſtomum inſurgens, ſuas alioqui antiquas laudes deturpiendo imminuit. p. 345. nu. 13. Pia ipſius pro tuenda Eccleſia, ac Religione ſtudio, Chryſoſtomum inſequendo fiunt obſcura. ibid. Theophylus ſub vitæ finem pęnitens ſe ipſum pro Chryſoſtomo male à ſe habito dolens retractat. ibid. nu. 15. Eius nomen moriens honorat, è vita nec exire à Deo permiſſus, niſi prius errorem expiaſſet. ibid. Theophyli pęnitentia à SS. Patribus comprobata. ibid.*

Theophylus *Græcorum Imperator, Iconomacorum ſignifer, diuinam vim precum expertus. p. 140. n. 3. Flagellis Angelorum manu attritus reſipiſcit. ibid. Nocte perviſum cauſam, cur plectatur, edoſcens conuertitur. p. 141. ibid. Theodora Auguſta pro ipſo Deum, ac Deiparam exorat. ibid. Venerandas imagines Theophylo venerandas proponit. ibid. Tandem Princeps è vita pęnitens abit. ibid. Theodora Methodium Patriarcham, vt Deum pro mortuo exoret, inſtanter precatur. ibid. num. 4. Viſio de intentatis Theophylo pęnis. Theophobum ob inanẽ affectati ab eo regni ſuſpicionem è medio tollit. p. 142. n. 5. Crudele*

ipſius

ipſius in occiſi capite pertractando facinus. ibid. Pęnitet ipſum ex corde ſub vitæ finem, ac veniam ſuorum à Deo obtinet delictorum. ibid.

Theſaurus. *In rebus quibuſque, vel fędis ſacra diuinarum ſcripturarum paginæ theſaurum perſcrutantibus offerunt. pag. 374. num. 1.*

S. Thomas *Aquinas animo ab Epiſcopatu omninò alienus. p. 304. n. 18.*

S. Thomas *Archiepiſcopus Cantuarienſis in nonnullis, quæ ſcripſit ſe humiliter retractat. p. 335. n. 3. Pænitens ob id à Sacris Altaribus recedendo, à ſacrificio abſtinet. ibid. A quodam Clerico in ipſum obmurmurante corripitur. p. 336. ibid. Huius voce non ſecus, ac Petrus ipſius Galli cantantis voce reſipiſcit. ibid. Compunctus in piæ Confeſſionis verba prorumpit. ibid. n. 4. Summopere dolet, licet ex ignorantia, haud ex praua voluntate ſit verbo lapſus. ibid. Idem in Henrici II. Anglorum Regis gratiam à ſicarijs occiditur. p. 398. nu. 13. Inuicta ipſius tum reſpondendo, tum moriendo conſtantia. ibid. n. 14. Dignum B. Martyri elogium, eiuſque meritis inſcripsum ab Aloyſio Iuglares. pag. 400. n. 16. Vide v. Homicidæ.*

B. Thomas *Caſſarinus diuini verbi præco innumeros ad pænitentiam pertrahit. p. 53. num. 10.*

Thomas *Conſtantinopolitanus Epiſcopus in cunctos charitate conſpicuus. p. 525. nu. 8. Haud vitam, ſed mortem ſibi à Deo meritis onuſtus præoptans, diſſolui cum Apoſtolo cupit, & eſſe cum Chriſto. ibid. Ab Imperatore inuiſitur, & cunctis demum charus placidè obdormit. p. 526. ibid.*

Timor. *Friuola quæque homines timent, at quæ maiora ſunt, ſpernunt. p. 81. num. 1. Deus qui Gehennam minatur, hominibus maximè timendus. ibid. Mors, & Gehenna vnicum timendi, terrendiſque mortalibus argumentum. ibid. n. 2.*

Timotheus *Apoſtoli diſcipulus infirmitatibus frequenter laborat. p. 184. n. 4.*

Titulus. *Cur hic potiſſimum præfixus, Operis nec alius in fronte titulus. p. 1. n. 1.*

Tonſura. *Antiqua in Hiſpaniarum Eccleſijs cõſuetudo, vt praua quis Monachus tõſura deſignetur. p. 292. n. 8.*

Torellus *pęnitens probe, pænitentis Petri veſtigia æmulatus. p. 33. nu. 31. Pauculis annis in Vrbe peccat, multis in ſolitudine pęnitet. ibid. Somnus illius vigiliæ, cibus ieiunium, pro delicijs pęna. p. 33. n. 31.*

Tribulatio. *Ipſa, quæ à Deo immittitur tribulatio beneficium eſt. p. 204. nu. 16. Deus ideò flagellis corripit, ideò monet, vt ab hominibus quæratur, inuocetur. p. 11. n. 16.*

Triſtitia. *Peccatoris triſtitia ad peccati remedium apprimè, ne dum vtilis, & ſed neceſſaria. p. 127. n. 2.*

Tumulus. *Monachus qui ſecreto deliquit, octo poſt dies præ nimia cordis contritione mortuus, ne ſuum tumulo corpus inferatur, poſtulat. p. 24. n. 11. Salomeæ Gallatiæ Reginæ corpus ſeptem inſepultum diebus mirum efflat odorem. p. 19. n. 33. Eduardus primus Anglorum Rex in lectulo iacens ſuũ corpus quouſque Scotiæ Regnum in poteſtatem veniat, tumulo mandari prohibet. p. 17. nu. 29. In Anglia nobili ad S. Eduardum tumulo donatur.*

V

Valentinianus *aduerſus Gentiles Orthodoxam fidem confeſſus Cælo, & Chriſto dignum ſe ipſum exhibet. p. 5. n. 5. Et ſi aliquando in Chriſtum, eiuſque Eccleſiam peccat, poſteà pęnitens ſe ipſum expiat. p. 5. n. 5. Idem impiorum hominum poſtulatis haud animum, atque aures præbet. pag. 5. n. 5.*

Valentinianus *iunior Imperator, inſignis pęnitentiæ cultor. p. 5. n. 5. Suprema vitæ dies aditum ipſi pro Religione pugnanti ad immortalitatem facit. p. 6. n. 5. Eumdem Ambroſius, funebri Oratione celebrat. p. 6. n. 5. Valentinianus, vt Chriſto placeret, Romano Senatui diſplicere non timet. p. 6. n. 5. Idem impiorum inſidijs præuentus Cathecumenus è vita abit. p. 6. n. 6. Fide, & ſi non re Chriſti baptiſmum ſuſcipit. pag. 9. n. 12. Variæ de Valentiniani morte ſcriptorum ſententiæ. p. 6. nu. 6. Quid Ambroſius, ac Hieronymus ſentiant, ac præcipuæ ipſius dotes p. 6. n. 7.*

Valentinianus *Arbogaſten infenſum ſibi hoſtem nactus. pag. 6. nu. 6. Idem Patris loco Ambroſium ſemper coluit. p. 6. n. 6. Viennam Ambroſium acceſſit, baptiſmi aquis ibidem initiandus. p. 6. nu. 6. Idem Pęnitentiæ virtute conſpicuus, quæ ſe dignũ laudabiliter*

biliter

biliter præſtitit. p.7. nu.8. Valentinianus priſtinos mores in virtutis obſequium commutat. p.7. n.8. Quæ ipſi pridem crimini dabantur, virtutis ſtudio per pœnitentiam audi adſcribuntur. pag.7. nu.9. Scenicam mulierem, quæ adoleſcentibus proxima erat ruinæ occaſio à theatro amouet. p.7. nu.9. Idem ſeuerum ſui Cenſorem diligit. pag.7. n.9. Inſignis eiuſdem caſtitas. p.7. nu.9. Iuſtitia cauſas expendit; ieiunio dies tranſigit p.7. n.9. Nullus tam ſerui, quam ſui ipſe corporis dominus. p.7. nu.9. Nil funeſtum ſanctis diebus vult ſtatuendum. ibid. In ætatis flore decedens virtute præuenit ætatem. ibid. Quantum Ambroſio deferret. p.8. n.10. Valentiniani mors à Galla ſorore amarulenter deploratur. pag.8. nu.10. Porphyreticum nobile ipſius corpori labrum ab Ambroſio ſtatuitur. p-8. nu.11. Ipſum ſibi non mortuum putat Ambroſius, ſed magis viuentem. p.8. n.11. Vnus præ cæteris quam impensè baptiſmi aquas expetierit. p.8. n.11. Pœnitentia ſuffultus diem claudit. p.9. nu.12. Demum vtpote in odium fidei occiſus, fidei ne dum idem Confeſſor, ſed & Martyr habendus. p.9. n.12.

Valerius *Sanctacrucius nobilitate inter Romanos, ac ſimul pietate præſtans. p.504. n.25. Charitate præſertim in pauperes, ac peregrinos anno Iubilæi 1650. cunctis planè mirandus. ibid. Totus peregrinorum obſequio addictus, nulli haud labori, haud incommodo parcit. ibid. Ob præſtitam Charitatis tum pauperibus, tum peregrinis ob Chriſti amorem operam, piè tandem obit. ibid.*

Vdalricus *Epiſcopus Adalberonem Nepotem ſibi in Epiſcopatu ſufficiendum curat. pag. 300. n.9. Adalbero ambitione pulſatus, ſe pro Epiſcopo gerit antequam ſit. ibid. Vdalrici votis Deus è Cælo reſiſtit, dum Nepos ante ipſum repentè obit. p.301. n.10. Adalbero poſt cœnam lecto accumbens, mane repertus eſt mortuus. ibid. Auunculus Nepotis obitum diuinitus ediſcit. ibid. Ambitioſus prius ſepulchrum, quam Epiſcopi thronum videt. ibid. n.11. Vdalricus ſe ob id vnum acriter Purgatorij pœnis expetendum ſub vitæ finem renunciat. ibid. n.12.*

Venenum. *Veneno ſublatus creditur à nonnullis Otho Tertius Imperator. pag. 168. num.13.*

Venia. *Deus vt homines ad pœnitentiæ remedia confugiant, ad ignoſcendum hominibus ſe facilem exhibet. p.38. nu.10. Magnam ſpem veniæ, Auguſtinus ab ipſiſmet peccatoribus deriuat. p.120. n.2. Inter flagella hominibus lugentibus ſpes veniæ Dei munere affulget. p.11. nu.17. Indulta peccatis, ac peccatoribus ſpes veniæ, pœnitētiæ vim, ac Dei bonitatem oſtendit. p.31. n.29. Eduardus primus Anglorum Rex lacrymis erumpentibus ab eminentiore loco à ſuis veniam humillimè poſtulat. p.17. n.28. Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus iam moriturus à fratribus veniam humiliter petit. p.10. num.14. Vuilhelmus Comes Saresbérienſis nedum peccatorum venia, ſed miraculorum gratia donatus. p.15. n.25. Magnus Sueciæ Rex moriturus veniam à cunctis poſcit. p.156. n.18. Troilus item Sabellus morti declinatus à cunctis culparum humiliter veniam poſcit. p.209. n.24.*

Venia. *Nouatus poſt lapſum pœnitentibus veniam vult impie denegandam. p.258. n.3. Otho Imperator ſeipſum deflens à Deo veniam moriturus conſequitur. p.13. n.22.*

Venturinus *Bergomas Domin. Ord. eximius inter Verbi Dei præcones. p.529. n.14. Potens vir opere, & ſermone decem millia pœnitentium hominum ſecum Romam deducit. ibid. Pœnitentiæ operibus, pijſque laboribus diues ſuauiter in Chriſto obdormit. ibid. Adhuc viuens ſanctorum ſplendoribus illuſtratus. ibid. Omnes tum publicè, tum priuatim ad Crucem amplectendam hortatur. ibid. nu.15. Ipſius ergà ægrotos pietas. ibid. Ex labore morbum contrahit, & poſtremū moritur. ibid. Piorum pridem hominum ad ſacra loca peregrinantium cateruas ducit. ibid. nu.16. Flagellis ſe peregrini ad Dei iram placandam cædunt. ibid. Alter vti Moyſes Iſraelitici ad inſtar populi, populos poſt ſe ducit. ibid. Ob Flagellatorum hæreſim tunc emergentem ſuſpecta Pontifici noua peregrinantium multitudo. ibid. Agnita hominis virtus poſt probationem magnam illi gloriam affert. ibid.*

Verba. *Scotigenarum Rex pijs Deum intermoriendum verbis interpellat:* Domine, *inquit*, feci quod iuſſiſti, redde quod promiſiſti. *p.13. n.21.*

Verbum *Dei. Dum Dei verbum annunciatur, dicentis laus in fletu eſt audientium ex Hieronymo. p.25. n.12. Mulier peccatrix in Angliæ partibus mox audito Dei Verbo compuncta. p.138. n.24.*

Verbum *Dei. Dei ſermo operatorius, & efficax.*

cax. p.49. n.1. Verbo Dei mundus creatus eſt, & verbi eiuſdem virtute vniuerſa, quę in mundo ſunt, ſubinde inſtaurata. ibid. n.2. Annunciatum Apoſtolorum miniſterio Chriſti Euangelium mundo ſalutis cauſa. ibid. Qui in Dei amore penitus obriguerant, Dei verbo diuinitus incaleſcunt. ibid. Annunciatum, exceptumque vltro verbum certa homini ſperanda ſalutis teſſera. ibid. n 3. Indignus vita æterna, qui Dei à ſe Verbum repellit. ibid. Iudaicæ gentis reprobatio, & Gentilium electio non niſi ex Dei verbo perperam, aut fideliter audito. ibid. Iudæi Dei verbo rebelles ipſo, ne videant, lumine cæcantur. ibid. Saulus Chriſti audita è Cęlo voce ex perſequtore Apoſtolus, ac bene doctus Orbis totius doctor euadit. p 50. ibid. Vniuerſus Mundus Dei expugnatus verbo Chriſto lucrum ceſſit. ibid. n.4. Chriſtus non quæſiuit Piſcatorem per Oratorem, ſed per Piſcatorem lucratus eſt Oratorem, & Imperatorem. ibid. Milles in Perſia Epiſcopus nulli, vt Chriſtianus fieret ſuadere valens Ciuitatem maledicto percellit. ibid. n.5. Tota haud multo poſt Ciuitas iuſtè excidium paſſa. ibid. Verbum Dei ipſos Dei electos à reprobis data velut teſſera diſcernit. ibid. num.6. Babylas Mimus, & profeſſione Magus Tarſi audito penitentia in Eccleſia Verbo à malis mox reſipiſcit. ibid. Viro Religioſo Verbum e ſuggeſtu annunciante vna meretrix audit, altera contemnit. ibid. Tantam audito Verbo cordes compunctionis vim concipit vt præ dolore ipſa vita defecerit. ibid. Doctor Meneta vim Diuini Verbi timens, ab eo audiendo præſertim conſulto abſtinet. ibid. In Feſto S. Stephani Protomart. & ſi ſerò venit, ſerio tamen Dei verbo compungitur. ibid. Dei verbum nunquam in vanum, ac ſine fructu abit, ſed ſemper alicui prodeſt. ibid. n.9. Quidam audito Dei verbo mirificè in bono proficit. ibid. Mulier in ſæculo degens audito Dei Verbo, ſæculo ſe abdicans in ſpiritu viriliter proficit. p.53. n.10. B. Thomas Caffarinus Diuini Verbi præco haud aliter innumeros ad pœnitentiam trahit, ibid. Maria Storiona ingens ex Dei Verbo fructus. ibid. Mulier item vitijs quondam captiua contritionis vi emoritur inter audiendum Dei Verbum. p.137. n.24. Io: Thomas Arena Verbum Dei annunciantibus iocando illudit, ſed ipſe tandem deluſus Verbo reſipiſcit. p.432. n.14.

Veremundus Ordoni Hiſpaniarum Regis filius penitentiæ operibus intendit. pag.165. n.6. Romanos Pontifices in primis veneratus. ibid. Ataulphus Epiſcopus innocens portento miteſcentis tauri in ipſum à Rege immiſſi à nece ſeruatus. ibid. Veremundus anteactas culpas Penitentia expiat. ibid. n.8. Bonis intentus operibus diem mortis præuenit. ibid. Laudandus Rex, qui & ſi peccauit, condigne poſtea penituit. ibid.

Veritas. Gratianus Valentiniani Imperatoris filius audiendæ veritatis amantiſſimus. p.538. n.2. Veritatis inimici interdum aſſertores, ac iudices. p.20. nu.35. Veritas tum lingua, tum opere aſſerenda. p.538. n.1.

Vexatio hominibus dat intellectum. pag.176. num.14.

Via. Regia homini incedendum via, ſi ſaluus eſſe velit. p.423. nu.1. Via Regia incedere quid per ſe myſticè deſignet ex Philone. pag. 424. num.1.

Viaticum. Diuinum Altaris Sacramentum homini viaticum, quo fideles tuti è ſæculo abeunt ex Chryſoſtomo. p.580. n.3.

Victor à Schiſmaticis ipſi Anacleto ſuffectus, S. Bernardo exhortante Innocentio Pontifici ſubditur, ac errorem execratur. p.434. n.8. Victor. Vide Schiſmaticus.

Victoria. Inſignis ex hoſte victoria Clementis IV. meritis obtenta, credita plane portentoſa. pag.19. num.31.

Victorinus penitentiam pro culpis agens de obtenta venia fit certior. p.599. n.5. Effuſa ſuper ipſum lux hominem Deo gratum, renunciat. p.60. ibid.

Vindicta. Ludouicus Imperator Caroli Magni filius cognomento Pius, pœnitens ſe ex hoſtibus vindictam aliquando ſumpſiſſe vehementer dolet. p.221. n.8.

Vinum. Inter penitentes Aegyptios; ſenes duntaxat vinum bibunt. p.25. n.13.

Vir. Religioſus vir Ordinis Prædicatorum iam moriturus, lætus præmiorum ſuffultus ſpe reſpirat. p.95. nu.10. Vir item nobilis in Auſtria ægrotans per viſum inferni pęnas quoquo modo intelligit. p.84. n.9. Sacramentali confeſſione expiatus omni poſthac metu ſoluitur. ibid.

Virgines. In ipſis Virginibus pœnitentię laus affulget. p.34. n.34. Virgines innocentia, ac patiendi deſiderio in Eccleſia illuſtres. p. 348. n.3. Mira Virginum, ac Virginitatis prerogatiua. p.355. n.16.

Virginitas. Salomea Gallatię Regina & ſi

nupta, Virginitatem perpetuò colit. p.16. n.32. Virginitas à Deo illuſtrata, dum ipſe interdum feræ miteſcentes nobile ſeruandæ Virginitati documentum, & obſeruantiæ ſimul teſtimonium præbent. pag.355. num.17.

Virgo *per viſum ægroto apparens Prædicatorum habitu exculta ipſum ad Ordinem ſuſcipiendum vocat. pag.249. 1610, Quã pænitendi formam Virgini lapſæ Ambroſius iniungat. pag.22. n.6.*

Virtus. *Chriſtiani ſub Saracenorum iugo captiui, mirificè in chriſtianis virtutibus proficiunt, liberi autem effecti vitijs irretiuntur. p.180. n.22. Virtutem ipſi chriſtianæ fidei hoſtes mirantur. pag.187. nu.12. Quantum pridem vitijs, tantumdem poſtea virtutibus ſtudij, ac laboris impendendum. pag.163. n.2.*

Vis. *Deo ab hominibus vis non compellendo ſed flendo ex Ambroſio infertur. pag.158., n.2.*

Viſio. *Agnes Miſnenſis Marchioniſſa Angelos ſibi amarum potum præbentes in ſchypho aureo conſpicit. pag.20. n.34. Clemens IV. dum Viterbij ad populum ſermonem habet, extra ſe raptus, & aliquantiſper ſubſiſtens ſilet. pag.18. n.31. Subinde vocem attollens, & ac ſi præſens in acie victoriam adſtantibus nunciat ibid. Duo Clerici pactum ineunt, vt qui prior decederet alteri ſe videndum præbeat. pag.87. n.4. Apparens ſe damnatum affirmat. ibid. Horrenda ipſius imago. iqid. Duo ſocij in eodem iacentes lecto viſo per noctem Dæmone abſterrentur. pag.89. num.8. Vnus ex his vitijs obnoxius catenarũ ſonitu exterrefactus fruſtra arripere fugam tentat. ibid. Miſer tartareo hoſti præda, & ludus fit. ibid. Cadauere ipſius non inuento, lecti, in quo iacuerat, pars omnino combuſta à cunctis cernitur. ibid. ſocius relicto mox ſæculo ad Societatis Ieſu propugnaculum ſe confert. ibid.*

Viſio. *Expergefactus è ſomno Henricus Bauariorum Dux conſcripta in pariete hæc duo verba videt:* Poſt ſex. *p.12. n.18. Quomodo illa interpretatus fuerit. ibid. Indus à confeſſionis ſacramento refugiens, noctu Chriſtum Dominum ad illam ipſum inuitantem videt. p.38. n.9. Ioanni de Breſne Græcorum Imperatori ſuum cupienti cognoſcere finem, plures ipſius oculis oſtendũtur viſiones. p.16. n.27. Nicolaus, dum à ſe ipſo longè aberrat, cæleſti viſu recreatus ad Ordinem redit. p.96. n.12. Vuilhelmus Comes Sareſberienſis tempeſtate agitatus cereum in ſummo nauis malo lucentem cernit. pag.15. num.26. Videt inſuper puellam. ibid. Quid hoc ipſum portenderet. ibid.*

Vita. *Chriſtiana vita varijs culpis obnoxia, iugiter expianda. p.204. n.17. Cunegundis Craconiæ Duciſſa interrogata, cur Andreã Regis Polonorum fratrem peremptum, vitæ reddi non permiſerit, quid ſapidè reſpondeat. p.101. n.10. Vita ideo ſapienti exoptanda, vt quid vita dignum, ac publicæ vtilitatis bono efficiat ex Lactantio. p.538. n.1. Mortalis vita mors eſt potius dicenda, quam vita ex Gregorio. p.101. n.10. Quæ mundanorum hominum vita ex Auguſtino p.289. n.3. Nicolaus Lilius S. Philippi diſcipulus iam moriturus oblatum ſibi longioris vitæ beneficium recuſat. pag.104. nu.16.*

Vita. *Non longa, ſed bona iuſtis vita exoptanda ex Ambroſio. p.97. n.2. Quid prodeſt diù viuere quando tam parum emendamur. ibid: Sapida Principis hæretici, ac politici de hominis vita, ac morte ſententia p.20. n.35. Quælibet hic vitæ mora, ad Deum ire cupientibus mors quodammodo eſt. p.97. n.4. Stephanus Monachus, dum anteactæ vitæ meminit, iam moriturus reſpirat. p.4. n. Vitæ breuitas, nonniſi damnatio delictorum eſt ex Hieronymo. p.56. n.2. Vitæ auſterioris norma ipſis Gentilibus riſum mouet, nedum horrorem incutit. p.152. n.9. Vitæ breuitatem Carolus IV, Romanorum Imperator ſuis moriturus inculcat. p.66. n.25. Vitæ breuitas ipſo vitæ abutentes tempore incuſat. p.96. n.1.*

Vitæ contemptus. *Pænitentia ſectandæ cupidi momentaneam vitam contemnunt. pag.98. n.5.*

Vitæ finis *etſi oculis hominum mortalium interdum infamis, ac triſtis haud ſemel homini aditum ad immortalitatem, ac Dei regnum aperit. p.576. n.3.*

Vitæ pericula. *Tutus homo magis morte, quã inter vitæ pericula ſoſpes dicendus. pag.97. n.3. Haud omnes, qui diu in hoc ſæculo ſunt, diù vixiſſe dicendi. pag.96. num.1. Benè, ac diu viuere ſimul iunguntur ibid.*

Vitalis Monachus *Dei charitate afflatus impudentiores meretrices in lupanari data*

nè

nè peccent, pretio lucratur. p.379. num.8. Ipſe pio ex lucro animarum, famæ apud homines diſpendium patientor ſubire non timet. ibid.

Vitia. *Deus non tam hominibus, quam vitijs iraſcitur. p.411. n.2.*

Vlfridus *Eboracenſis Epiſcopus Edelredi opera Pontificia Sedi reſtituitur. pag.293. num.11.*

Vltio. *Clemens Papa VI. ſuit vltionem, ex hoſtibus haud vnquam expetijt. pag.226. n.20. Qui ipſum in priuato olim ſtatu offenderat, benignum vltrò largitorem ſentit. ibid. Conſtantinus Magnus ſuas haud iniurias vindicando, Ethnicos olim Imperatores prædeceſſores mirificè æmulatus. p. 343. n.6. Elzearius Galliarum Comes, quam, & ab his, qui ipſum offendebant, vltionem caperet. p.230. n.2. Nobilis mulier vnici occiſorem filij ob Chriſti amorem vlciſci nolens, ipſum è Prætoris manu vindicat. p.236. n.18. Filius Matri apparens ſe ob inſignem ipſius charitatem è Purgatorio igne, quo erat per multos annos excruciandus, liberatum affirmat. ibid.*

Vnitas. *Deo maximè vnitas placet, ac hominibus à Chriſto apprimè commendatur. pag. 431. n.7. Credentium initio cor vnum, & anima vna, & quid myſticè huiuſmodi vnitas deſignet ex Ambroſio. ibid. Prærogatiua Eccleſiæ ſingularis, eſt vnitas. ibid.*

Voluntas. *Ipſa amicos Chriſti à ſæculi ſectatoribus voluntas diſcernit. pag. 456. nu.7.*

Voluntas *Dei. Summa virtutum, ac ſanctitatis hic, & in altero ſeculo Dei voluntatem perfectè ſemper in omnibus quærere, & adimplere. pag.564. nu.20.*

Voluntas *Deo repugnans, homini repugnanti Infernus, & patens ad Infernum via. pag.453. n.1. Guillelmus de Agrifol. Doctor Decretalium & Card. Dei voluntati reſiſtens, iuſtas morte pœnas exoluit. pag. 459. num. 11. Voluntas in pœnis amplectendis coronam affert, neceſſitas è contra, & coactio meritum aufert. pag.456. nu.7.*

Voluntati Dei *haud repugnandum. pag.455. nu.6. Omnipotentis Dei voluntati, eiuſque conſilijs reſiſtere nemo valet. pag.452. numer.1. Homo velit nolit, quod Deus vult, vel nolens, vel inuitus exequitur. ibid.*

Voluſianus *vir genere, & eruditione clarus fruſtrà, vt Chriſtianus fiat, ſuadetur. pag. 559. n.21. Apollonio, & Apuleio maghis inhærens. ibid. Conſtantinopolim legatus ad Auguſtam directus, ac Vrbis item præfectus deſignatus, morbo præuentus Melaniam neptem accerſit, à qua ſubindè ad Chriſtum traducitur. ibid. Melania patruũ videre, & ad Chriſtum conuertere cupit. ibid. Voluſianus fœminæ habitum videns præ ſtupore attonitus quid exclamet. ibid. n.22. Melania patruum conuerti cupiens, non quod patruus moreretur, ſed quod mortem ſubiret animæ, angitur. pag. 560. nu. 23. Aegrota audiens patruum baptizatum, dolorem animæ ſimul, & corporis deponendo illicò morbus ceſſat. ibid. Sacramentis Eccleſiæ munitum patruum in Cælum tranſmittit. ibid. Pro Voluſiano ad Chriſtum traducendo fruſtrà multorum labor deſudat. ibid. nu.24. Auguſtinus pro Voluſiano lucrando, & Eccleſiæ aggregando in primis ſollicitus. ibid. Conſuetudo, & familiaritas ipſius cum Maghis, cur tandiu ipſe idololatriæ immobilis inhæſit, cauſa extitit. ibid. Matris precibus, ac Melaniæ pietati ipſius conuerſio adſcribenda. ibid. Elogium Voluſiano conceptis à Baronio verbis inſcribitur. pag 561. num.25. Illuſtris Voluſiani antiquis temporibus proſapia. ibid.*

Vox Dei. *Graue piaculum ad Dei vocem, ad pœnitentiam vocantis, obſurdeſcere. pag. 114. num.9. Vox Dei ſuper iuſtum, & ſuper peccatorem diuersè è Cælo inſonat. pag. 600. nu.5.*

Vrbanus II. *Indulgentijs Chriſtianos ad arma aduerſus Fidei hoſtes arripienda excitat. pag. 463. nu. 5.*

Vrbanus V. *natione Gallus, antequam ad Pontificatum proueheretur, ad Vrbem Põtificiam Sedem reducere cogitans, poſtea adimpleuit. pag.459. nu.12. ſedatis ſubinde turbis reditum in Gallias meditatur. pag. 460. ibid. B. Brigitta diuinitus Nepoti ipſius ob id Pontificem fore breui moriturum edicit. ibid. Multa in Pontificatu ſe digna laudabiliter præſtitit. ibid. n.11. Publico bono ſolicitè intentus. ibid. Studioſos in literis addiſcẽdis ſua ope iuuat. ibid. Munificus in expendendis in publica rei bonum pecunijs. ibid. Egregiæ Pontificis dotes, ipſiuſque elogia. pag.461. ibid. Signis poſt obitum à Deo illuſtratur. ibid. Pontifex ob receſſum ab Vrbe in Patriam à Scriptoribus carpitur. ibid. num. 13. Petrarcha Pontifici ob ſedem Vrbi redditam*

gratulabundus panegyrim ſcribit. ibid. n. 14. Quanti momenti Pontificis ad Vrbem reditus, & populorum ad ſacra loca concurſus. ibid. n. 15. Vrbano ſcriptor ob reditum, & ob quam contraxit redeundo culpam, à Deo veniam precatur. ibid. Ex reditu Pontificis Auenionem conſtãdi Schiſmatis occaſio exorta. ibid. Vrbanus Vrbem & Romanus Pontifex Romam diuino conſilio petere debuit. ibid.

Vrbanus *VI. anteà Bartholomæus Epiſcopus Barenſis pœnitentia in primis ſtudet, & noctu, dieque carnem cilicio excruciat. pag. 274. nu. 17.* Pijs rebus, ac ſcripturis intentus, haud otioſus vnquam. ibid. nu. 18. Patiendi ambitioſus, cæteris compatiebatur. ibid. Ieiunijs ſe ipſum exercuit. ibid. Schiſma in Eccleſia ſub eius Pontificatu à Cardinalibus conflatum. ibid. Eremita in Anglia ſanctis excultus moribus Vrbanum verum eſſe Papam diuinitus reuelatur. p. 275. ibid. S. Birgitta, & S. Caterina Senen. Vrbano inhærendum affirmant. ibid. Romam ire haud acquieſcens ab Eremita ſe, velit, nolit iturum Romam, ibique moriturum audit. ibid. Portentoſo viſu, quid ſibi faciendum ediſcit. ibid. Vrbanus ob nimiam in regendo ſeueritatem Schiſmati occaſionem præbet. ibid. nu. 19. Multis preſſus calamitatibus, vt ſic apud Deum expiaretur, vitam claudit. ibid.

Vrſinus *Presbyter Sacerdotali inſignitus munere vxore, quam habuit, vti hoſtem vitat. p. 243. n. 9. Vel iam ſenex, ac moriturus ſibi adhuc ab vxore timet. ibid. Beatos cæli Ciues ad ſe venientes feſtiuum in morem ſalutat, eorumque aduentu lætatur. ibid.*

Vrſus. *Miræ magnitudinis Vrſus è ſaltu ad Eccleſiam fugiens ad ſanctimonialium pedes mitis ſubſiſtit. p. 355. n. 17. Eactis beſtia ſe ipſo Virginũ patrocinio defenſam fateri viſa eſt. ibid. Vrſus è Syluestri cępit eſſe domeſticus, nec aliter apud Sanctimoniales vixit, quam ab ipſis eſt iuſſus. ibid.*

Oſuualdus *Muſter faſtu in Sacramento Altaris participando delirans diuinitus terretur. p. 188. n. 14. Immani portento inſanum caput confunditur. ibid. Laicalem in morem Christi Corpus ſumere minore haud contentus hoſtia recuſat. ibid. Sacram hoſtiam deglutire nequit. ibid. Terra ante ipſius pedes patula ibid. Terræ hiatus ferreis cancellis obſitus adhuc cernitur. ibid. Oſuualdus graui morbo perculſus pœnitẽs tandẽ decedit. ibid.*

Vualtherus *de More vir nobilis per viſum Archiepiſcopi triſtem edoctus exitum ſibi pœnitendo proficit. p. 88. n. 7.*

Vuamba, *ſiue Vuambanus* Hiſpaniarum Rex *inuitus, ac nolens regno præficitur. p. 290. n. 6.* Regno dignus cunctorum præconio prius quam Rex ſalutatus. ibid. Delatum ſibi ſceptrum humiliter reſpuit ſe haud tanto aptum muneri affirmans. ibid. Educto miles gladio ipſi necem, ni eligentibus conſentiat, minatur. ibid. Scelera prius punienda, quã arripienda in hoſtes arma exemplo docet. p. 291. n. 7. Pius Rex ſua Angelorum præſidio caſtra vallari, ac defendi è Cælo obtinuit. ibid. Victoriæ palma ex tyranno potitus, hoſtiles Deo exuuias conſecrat. ibid. n. 8. Rex non minus ſui, quam aliorum victor, Monachus fit, & de mundi faſtu triumphat. ibid. Vuamba nonniſi Deo altius inſeruiendi gratia, veluti inuitus primo Regnum ſuſcipit, ac poſteà illud ſponte, ac volens dimittit. ibid. n. 9.

Vuenceslaus *Senior Bohemiæ Rex ob vitæ auſteritatẽ conſpicuus. p. 270. n. 8. Ob pietatem pij nomen ſortitus. ibid. Poſt mortem apparens ſe Dei regnum poſſidere teſtatur. ibid. Inſignis latro ipſius ſepulchro inſultans, cæcitate plectitur. ibid. Felix per ipſum Regni adminiſtratio. ibid. Zelus tuendæ religionis, & mitiſtas in puniendo. ibid.*

Vuigerius *Traiectenſis diœceſis cum Tartaris pugnans animi virtutem prodit. p. 99. n. 7. Seruum videns ab hoſtibus interemptum, mori pro Chriſto cupit. ibid. Felix ipſius vitæ finis. ibid.*

Vuilla *Boſonis filia impudicitia, & crudelitate præcellens. p. 390. n. 15. Nequiſſima mulierum à Luitprando dicitur. ibid. Ab Othone in Banariam exilio relegata. ibid. Berengarius Vuillæ coniux armis Italiam exagitat. p. 391. n. 16. Quæ ſub eius Tyrannide Vualbertus Medtolanenſis Archiepiſcopus damnorum incommoda perfert. ibid. Vualdo Comanus Epiſcopus à Berengario, & Vuilla inique habitus. ibid. Obertus Marchio illuſtris, & ipſe iniurijs affectus. ibid. Vuilla capta, & benigne, ab Imperatore dimiſſa, Berengario, ne ſe Imperatori dedat, pertinaciſſime ſuggerit. ibid. n. 17. Vel iam victa, victori tamen cedere neſcia. ibid. Poſt mariti obitum infelix calamitatibus edocta, ſponte ſe deprimens, monachalem habitum induit. ibid. nu. 18. Pœnitentia operibus anteactæ vitæ culpas redimit.*

Digitized by Google

dimit. ibid,

Vuilhelmus *Aquitaniæ Dux* ..*Vide Shiſmaticus.*

B. Vuilhelmus *Abbas Roſchildenſis duobus iuuenibus gloriam, qua perfruebatur, oſtendẽs ambos Chriſto lucriſacit. p.96.n.12.*

Vuilhelmus *Bauariæ dux per ſomnium inſtare ſibi finem intelligit. p.63. n.18. Inſignes ipſius virtutum laudes. ibid. Ceruum fugientem noctu in Cæmeterium, ac Cereis item fulgentem facibus videt. ibid.*

Vuilhelmus *Comes Pictauienſis, ſacrilegus. p.447. n.6. vide ſacrilegus.*

Vuilhelmus *Comes Saresberienſis ſuas ſub vitæ finem dignè culpas deflet. p.14. num.25. Nedum peccatorum venia, ſed miraculorũ diuinitus gratia donatus. p.15. E lecto proſilit Chriſti Corpus ſibi delatum ſuſcepturus. ibid. Se ſummi Regis proditorem teſtatur. ibid. Corpus ipſius, dum per milliare ad tumulandum effertur, Cerei inter ventorum turbines, & pluuias non extinguuntur. ibid. Virginitatis Deiparæ obſequio addictiſſimus. ibid. num.26. Certo quodam Deiparæ patrocinio e maris nauphragio liber euadit. ibid. Dum tempeſtate maximè iactaretur, cereus in ſummo nauis malo fulgens cernitur. ibid. Puella item mira pulchritudinis iuxta cereum, ſe illi oſtendi. ibid. Viſo releuatus B. Virginis patrociniũ agnoſcit. ibid. Salutem proculdubio ipſi refundendam præ oſtenſa lux deſignabat. ibid.*

Vuolphangus. *Henricus Bauarorum dux ad S. Vuolphangi ſepulchrum orans, ambiguis ab eo verbis ſubmonitus mortem pœnitendo præuenit. p.12. n.18.*

X

XEnodochia. *Fabiola Romanarum nobiliſſima, charitatis feruorem, & proximos iuuandi deſiderio ſuccenſa, omnium prima publicam in Vrbe ægrotantibus domũ aperit, & ſua tum manu, tum opera ibidem languentes fouet. p.352. n 12. Xenodochia decem ab Imperatore Maximiliano Auguſto ad pauperes curandos conſtructa. p.64. n.21.*

Xenodochium. *Ioannes Baptiſta Pallottus pauperibus fouendis in Xenodochio, totus ipſorum obſequio addictus vitam tranſigit, vt ſi quis eum quæreret, ſemper in Xenodochio reperiret. pag.195. n.25. Paupertatis amator, ſemper cum infirmis pauperibus verſatur, ac ipſe infirmus ſua relicta domo in pauperum item infirmorum lectulo ſe locari vult. In infirmis, varijſque morbis in Xenodochio curandis vir planè admirandus quin triginta annorum ſpatio in Xenodochio S. Spiritus charitate præfulſit. ibid.*

Xenodochium *probaticæ Piſcinæ ſymbolũ præfert; vbi multitudo languentiũ, & C. Angelus Floruccius in hoſpitali domo a Sixto V. Romæ erecta infirmitatibus onuſtus toto vitæ tempore manet, idem patientiæ merito illuſtris. Bartholomæus item Tanarus ibidem infirmitatibus aſſidue pulſatus vitam meritis clarus tranſigit, & ambo feliciter obeunt. p.192. n.21. & p.193. n.28.*

Z

ZAcchæus. *Zacchæi. Chriſtum in domo ſua excipientis Euphraxius typum exhibet. p.188. n.13.*

Zelus. *Animarum zelus dignum, ac Deo gratum ſacrificium. pag.553. num.21. Rainaldus Rauennas Archiepiſcopus Religionis, & animarum zelantiſſimus. pag. 528. num.13.*

Zelus *Eccleſiæ. Bertrandus Patriarcha Aquileienſis Eccleſiaſtici iuris vſque ad ſanguinem zelantiſſimus. p.545. n.17. Vid. Bertrandus.*

Zelus *fidei. Aduerſus Hæreticos Chriſtianorum, pro Orthodoxa tuenda fide, ac hæreſes impugnando zelus exemplis comprobatus. pag.430. n.16. Conſtantinus, Valentinianus, & alij Principes ob id à Deo remunerati. ibid.*

Zelus. *Hadrianus VI. Romanos inter Pontifices animarum zelo, & fidei propaganda ſtudio præcipuus. p.514. n.17.*

Zelus *ſalutis. Ioanna Vuenceslai Romanorum Regis vxor. zelo alienæ ſalutis præfulget. p.510. n.8. Ludouicus item Morbiolus procurandæ aliorum ſalutis ſtudioſiſſimus. pag. 512. num.13.*

Zelus. *Salutis proximorum zelus Deo hominem apprimè commendat. p.505. n.1.*

FINIS

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Digitized by Google

Errata Corrige.

Primus numerus paginam, ſecundus numerum, tertius columnam denotat.

Pag.	N.	C.	Errata Corrige.
5	5	2	Valentiant, Valentinſani
10	15	2	tantum, tantum
12	16	2	coctuſanti coctuentes
18	30	2	ratio, oratio
22	7	2	confiicere, conſigere
23	9	2	quod, quae
25	12	2	videns, videas
ibid.	14	2	Imitationes, imitations
26	17	1	Cives, civis
27	19	2	petitæ, petitæ
ibid.	24	2	Cannonum, canonum
32	29	2	In ſe ipſos, ſe ipſos
33	30	2	bandatee, blanda, &
36	3	1	Dei, Deo
48	19	2	Cœmeterium, Cœmeterio
ibidem			Hic, Hinc
53	31	2	renunciatus, renunciatas
55	22	2	ſacrificium, ſacrificio
ibid.			Hominis, Homine
60	13	2	tunc, tum
61	15	2	Iaque, Itaque
ibid.	16	2	molliſquædam, molliquodā
62	26	2	Viri de, Viri Dei
ibid.	16	1	reuiuiſcerunt, reuiuiſcerent
ibid.	43	2	funeris, funereas
63	23	2	placeant, placeat
67	28	2	preciuſo, prœceſſo
ibid.			munere, funere
73	2	2	ſurrexit, ſurrexerit
76	10	1	Qui quippe, quippe qui
83	8	2	Inmoleſtia, In moleſtie
ibid.			In ſpecie, In ſpecu
86	3	2	triſte, triſti
87	4	2	ſalis, tabis
ibid.			affigientes, efficientes
91	4	2	In refrigerio, in refrigerium
105	18	2	Gernia, Hernia
106	19	1	Heſchenicus, Heſchenius
ibid.			ſe ſtudijs, de ſtudijs
114	9	1	feicitate, felicitate
116	5	2	ſe alectis, de allectis
122	5	2	Venus, venus
134	16	2	abruendam, obruendam
149	2	2	affluente, affluentes
141	3	2	adicens, adicens
152	9	2	de lito, delitos
158	1	1	pœnitentia, pœnitentiæ
162	7	2	ſuperatet, ſuperetas
164	5	2	afferret, offerret
167	9	2	concianit, concluſit
171	6	2	dimitrates eſt, dimitteret ea
ibid.			errores dogmatum, errorum dogmata.
180	22	2	conſilio, conſilio
ibid.	23		é magno, e magna
ibid.			Sucuus, Suevus
184	9	2	Vitium, vitium
190	25	1	Ipſa, ipſæ
195	25	2	Anim, animi
197	2	2	Aiqu, Atqui
198	5	2	fremum, frenum
209	24	2	fortuna, fortunam
ibid.			excuſandum, excuſandam
218	3	2	coronam, corona
222	22	2	humilitari, humiliati
226	19	2	Ineu de, dele de
229	9	2	veritati, virtuis
230	3	2	renunciaſſe, renunciaſſem
241	6	2	inter terb-, inter terebedum
246	9	2	pœnitentiam, pœnitentium
249	7	2	cauos, cauendos
ibid.	2		Interpretandam, impetrandam.
258	10	2	ægrotamen, ægrotantem
254	14	2	Apoſtoli, Apoſtolici
259	4	2	virtus, viuis
259	5	2	nocente, Baronio teſte
265	1	2	facie, facite
273	14		miſererentur, miſereatur
274	16	2	item, idem
280	3	1	Sed hoc, ſed has
ibid.	4	2	ſuas duas dele duas
ibid.	4	2	vi ſuper, ve te ſuper
282	8	2	Eccleſiæ, Eccleſia
284	9	2	perdiſſet, perdidiſſet
285	18	2	ſurdus, ſordes
290	5	2	dolentes, diſtantes
292	10	2	Et ſeidum, E ſeidum
295	18	2	oppoſita, appoſita
299	3	1	reparantur, reparabantur
301	10	2	animæ, animas
304	18	2	ad vigenti enim millia, ad viginti enim & plura millia
317	19	2	Incedetat, incenderat
322	7	2	mortuus, mortuum
327	2	2	dignum, dignam
328	24	2	ſic magis, ſic magnis
331	10	2	tenebrati, terebrata
ibid.			e luias, clauis
334	2	2	protus, prorſus
345	22	1	ad ipſum, id ipſum
ibid.	13	2	ſpectet, ſpectat
350	9	2	in ſeruitute, in ſeruitutem
376	4	2	veniam, veniam
379	8	2	nimita, mitra
385	3	2	delinquiſſet, deliquiſſet
391	16	2	conquerentur, conquererentur
393	23	2	eſſet factum, eſſe factum
401	18	1	pœnitentiam, pœnitentia
402	23	2	ſtatuæque, ſtatuaſque
ibid.			celebrantem, celebrando
403	1	2	recenſenda, recenſenda
404	3	2	ipſum, ipſam
ibid.	4	2	vt borealis, & boreales
426	9	2	Grege, Grace
430	2	2	illebatam, illibatam
411	2	2	relites, lites
411	22	2	Cæſar Auguſtus, Cæſar Auguſtanus
418	12	2	luxuriens, luxurians
422	28	1	admonitum, admonitus
423	32	2	in cœlum, in cœlo
426	5	1	parui, paruit
432	2	2	amorum, armorum
441	3	2	perſitionem, ſuperſtitionem
443	9	2	ſocietatis, ſocietas
443	6	2	facto, à ſacra.
454	3	1	ſecti, ſeciti
ibid.	4	2	bitrio, arbitrio
462	16	2	reipſas, reipſa
463	18	2	redentes, redeuntes
467	1	1	deſignatus, deſignans
472	13	2	celebrari, celebratur
478	10	2	honore, honorem
479	12	2	Meſſanos, Veianos
48-	16	2	attentatione, attentione
ibid.	21	2	quid ſcilicet, quod ſcilicet
455	23	2	præeminent, præeminet
456	33	1	certatſtius, certatius
ibid.	17		æt in, ætu
458	23	2	exetendis, exercendis
441	2	2	aditum tibi, aditum ſibi
495	10	2	veneratur, venerantur
496	12	2	Aurelia, Ardeatina
501	20	2	chacitate, charitatem
ibid.	2		ne tu, nætu
507	29	2	varia, in varia
513	10	1	ſignifici, ſignifici
513	13	1	lacrymas, lacrymans
515	38	1	ac benignitate, in benignitate
520	22	2	ſuſcipiebas, ſuſpiciebas
519	22	2	liccrandi, liberari
520	22	1	paruo tum, non paruo tum
521	2	5	clari ſocij, clariſſ ſocij
522	3	2	praua, parua
524	5	2	penſemas, penſemus
528	11	1	aliquid verum, aliquid verā
539	3	2	calida, callida
ibid.	4	2	exeoluiſſe, exoleuiſſe
541	8	1	inhonorandum, inhonoratā
544	3	2	largitas, largitas
546	18	2	foris, ſodis
555	6	2	quibus modis, quibuſuis modis
560	22	2	idolatra, idolatriæ
562	29	2	ſocietate, ſocietatis
ibid.			ſide, ſideā
563	29	1	cœlum, cœlo
564	1	2	victricem prælio, prælio victricem
567	6	1	clerici tui, clerici ſui
569	2	2	ſapiens, ſapientis
570	1	2	entiue, ſtrutus
ibid.	2		vulnus, non vulnus
575	1	2	ferete, furore
577	1	1	feri, frui
ibid.	4		Perſij, Perſij
ibid.		2	ægnus, agnus
ibid.			re, omnis
ibid.		2	ſuo, tuo
584		1	vitari, vocari
585	24	2	ſummantis, ſumentis
ibid.	25		panam, panem
586	16	2	intus, invitus
ibid.		2	verſuſtæ, verſutiæ
588	3	2	inuxerant, iniunxerat
595	2	2	occinis, occinas
ibid.	4		opportuno, opportune
603	2	1	illa, illam
604	7	2	corporis *adde* curam
609	14	2	occiuit, acciuit
ibid.	16		molle, molli
616	24	1	veniebat, veniebant
ibid.	1	2	portas, portus
617	3	1	manus, munus
ibid.			vruentibus, virentibus
621	12	2	ſpectando, ſperando
624	13	1	cum corpore, cum corpori
629	2	2	inter Beda, Beda inter
ibid.			pleſſents dei, pleſſentis Dei
ibid.			ſuſtinens, ſuſtinens
ibid.			Biacularis, piacularis
630	3	2	drumuſque, drumuſque
636	5	2	& ab ignes, vt ab ignis
643	3	2	theſauri, theſauris
649	2	2	promatandam, promerendā
ibid.	2	2	afferat, offerat

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google